PAVLI DE CASTRO SECVNDA SVPER CODICE.

CLARISSIMI IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS PAVLI CAstrensis Commentariorum in Codicem Iustinianum pars secunda: Adnotationibus & Argumentis, seu mauis, Additionibus & Summarijs complurium doctissimorum Iureconsultorum illustrata: nec quidquam præterea eorum, quæ in hactenus excusis exemplaribus habebantur, est omissum.

y dela Libreria

EXCVDEBATVR ANN. M. D. XXXI.

Tabula rubricarum huius voluminis.

¶ Tabula rubricarũ secunde partis Codicis sm ordinem alphabeti.

¶ Finis.

¶ Pauli de Castro clarissimi

J.V. doctoris cōmentaria super secunda parte Codicis sm le-
cturam Patauinam: cū apostillis splendididissimi iurisconsulti
domini Francisci curtij: necnon ⁊ J.V. doctoris Domini Ber
nardini de Landriano Mediolanēsis: ⁊ cum summarijs Hie-
ronymi de Marliano Mediolanensis.

¶ De seruis fugitiuis. Rubrica.

¶ Super glo. rubrice ibi: Or superius dixit ⁊c. scilicet in quar-
to libro. Jdeo ista continuatio non multum placet q2 fit nimis
a remotis. Et quia nō intendit hic tractare generaliter de actio
nibus orientibus ex delictis nisi de actione furti. De alijs autē
tractat in nono libro. vnde melius continuatur ad sequentia:
quia tractaturus de furtis premittit hunc titulum propter id
quod habetur in. l. j. Et de prima parte rubrice scilicet de seruis
fugitiuis. tractant prime quatuor leges. ⁊ etiam. l. cum seruum
quispiam. de secunda vero parte scilicet libertis ⁊ mancipijs ci-
uitatum subaudi artificibus tractatur in. l. mancipia. De tertia
vero dum dicitur artificibus subaudi etiam qui non sunt serui
vel liberti. sed liberti dedicati tamen operi publico tractatur in
l. fina. j. eodem.

2 ☞ Res furtiua dicitur affecta vitio reali qđ impedit eam vsu
capi etiā per bone fidei possessorem cum titulo quousq3 vitium
furti sit purgatum: ⁊ quando dicitur purgari.
3 Seruus fugiens a dn̄o suo cōmittit furtum sui: ⁊ sic ꝙ idem sit
fur ⁊ res furata contra regulas. ⁊ nu. 10.
4 Furtum est de iure naturali secunde inuentionis improbatum.
5 Dominus qui vsucapiebat seruum potest vsucapionem cōple-
re etiam si seruus ab eo fugiat.
6 Jlle qui prestat opem furi aliquid ministrando tenetur furti li-
cet non sit fur.
7 Quid in eo qui persuadet vel consulit furtum.
8 Mandans homicidium fieri non debet puniri tanꝙ homici-
da. si ille qui interficit erat alias facturus. ⁊ quomodo presuma-
tur quod erat alias facturus.
9 Differentia inter seruum fugitiuum ⁊ erroneum.
10 Si cōmittit furtū: qn̄ res efficiat furtiua. ⁊ tn̄ non det actio fur
ti. ⁊ quando non efficiatur furtiua: ⁊ tamen detur actio furti.
11 Seruus fugitiuus quod possit prescribi longissimo tempore
xxx. anno. ⁊ numero. 12.
12 Sola naturalis possessio qn̄ sufficiat ad prescribendum longissi
mo tempore anteꝙ sit coniuncta cum ciuili cum qua spacio de-
cem annorum coniungitur.
Sola ciuilis sufficit ad prescribendum ⁊ parit acquisitionē fru
ctuum: ⁊ potentior est ꝙ naturalis.

1 S**Eruum.** † Fuga seruum af
ficit vt vsucapi vel
prescribi nō possit. h. d. Bal. Vel sic
sm eūdem in seruo fugitiuo nō ha-
bet locū vsucapio temporis perfecti
vel plusꝙ perfecti. h. d. Et hic dum
dicit plusꝙ perfecti colligit ex verbo
prescriptionē. Nam ad vsucapionē
serui sicut aliarū rerū mobiliū debe
ret sufficere triēnium ⁊ tamen non
sufficit vt hic in verbo vsucapionem. ⁊ illud est tempus perfe-
ctum ad vsucapionem complendam. Sed prescriptio persone
est cum tempore longo. x. vel. xx. an. quod etiam non sufficit in ca
su isto. ⁊ hic appellat Bal. plusꝙ perfectum. Glo. ponit causam
duobus modis. Tene secundam tanꝙ magis magistralem: vt
debeat incipi casus in ver. ⁊ ideo. Et tunc tria facit: quia primo
premittit vnum ad euidentiam. secundo determinat casum de
quo erat dubium. tertio rationem annectit que concernit deter
minationem sm quosdam: vel dic quod etiam primum dictum
vel forte illud solum. secūda ibi: ⁊ ideo. tertia ibi: ne fuga. ¶ Et
2 premitte ad euidentiam ꝙ † res furtiua dicitur affecta vitio rea
li qđ impedit eam vsucapi etiā per bone fidei possessorem cum
titulo quousq3 vitium furti sit purgatum. ⁊ tunc dicitur purga
ri cum fuerit reuersa in potestatem domini a quo fuit subtra-
cta. vt insti. de vsucap. §. furtiue. ⁊ ff. eod. l. sequitur. §. quod au-
3 tem. † Pone ergo qđ seruus meus aufugit a me. ⁊ ad te perue-
nit: ⁊ tu ignorans cuius esset vendidisti titio bone fidei empto-
ri qui ipsum tenuit triēnio nunc ego volo ab eo vendicare ipse
oppo. exceptionem vsucapionis dicitur hic quod non potest:
quia fugiendo fecit furtum sui. ⁊ sic est affectus vitio reali.
Sed quid si possedit per. x. vel. xx. annos quo tempore prescri-
buntur res immobiles in quibus furtum non potest committi
videtur contrarium. vt sic tractandum tanꝙ de re immobili in
qua furtum non committitur. Sed contrarium adhuc dicitur
ꝙ si non potuit vsucapi triennio quod est tempus deputatum
et ordinatum ad vsucapionem rerum mobilium. Nec etiam po-
terit longo tempore qđ ad hoc ordinatum non est. Deinde subij-
cit rationem vtriusq3 dicti. Jdeo enim committit furtum sui cō
tra regulas quia debet esse differentia inter furantes et rem fu-
ratam ⁊ contrectantem ⁊ rem contrectatam: sicut inter contra-
hentem ⁊ rem de qua contrahitur. vt in. l. ij. ff. de stipul. seruo. ⁊
tamen hoc idem est furans ⁊ res furata: contrectans: ⁊ res con-
trectata quod est irregulare. nam fuit introductum in odiū ser-
uorum qui proni sunt ad fugam ⁊ dolum de facili committunt
ne ipsorum fuga sit domino damnosa quod esset si non commit
teret furtum sui: ⁊ sic possent vsucapi. ⁊ per consequens in eoru3
esset potestate mutare dominos ⁊ se subtrahere ab obedientia ⁊
dominio domini sui. Jdeo fuit introductum vt cōmitteret fur-
tum ita irregulare. vnde non est ita in alijs animalibus brutis
carentibus dolo: licet enim fugiant a dominis non committūt
furtum sui: ⁊ sic si perueniunt ad manus bone fidei possessoris
4 cum titulo possunt vsucapi. ¶ † Jn tex. ibi sui furtum fecit: dic
scilicet etiam si per alium non fuerit apprehensus: nam si requi
reretur apprehēsio alterius nō ipse seruus faceret furtu3 sui: sed
ille tertius si sciret illū seruū esse: cuius contrariū hic dicit. Qui
dam autem dicebant hic requiri timentes cōtrarium quod hic
fit: q2 eadem reperitur persona furans: ⁊ res furatas cōtrectans
⁊ res contrectata quod esse non debet. Et verum est regulariter
fallit in hoc furto propter rationem que ponitur in fi. Nec obst.
quod furtum est delictum iure naturali improbatum. vt in. l. j.
in fi. ff. de fur. sed seruus fugiendo a domino non videtur facere
actum improbatum a iure naturali quoniam illo iure omnes li
beri erant: ergo illo iure inspecto videtur licere seruis prouoca-
re se in libertatem et a domino fugere: nam illud erat verum de
iure naturali prime inuentionis qđ fuit eo ipso ꝙ gētes esse cepe
runt: nec illo iure cōmittebatur furtū: qm̄ illo iure omnia erant
cōmunia: ⁊ sic de illo iure non loquitur illa. l. j. de fur. sed de iure
naturali secunde inuentionis qđ appellatur ius gētium quo iu-
re fuerunt introducta seruitutes ⁊ bella. vnde precesserunt serui
tutes ⁊ distincta dominia. vt in. l. ex hoc iure. ff. de iust. ⁊ iur. ⁊ de
5 illo iure fuit improbatum furtum. ¶ † Jn tex. ibi: nec vsucapio-
nem. subaudi de isto seruo contra dominum a quo aufugit: sed
ipse a quo aufugit si non erat dn̄s sed quasi dominus q2 ipsum
vsucapiebat bene potest vsucapionem complere nō obstante fu-
ga: quia non desinit ciuiliter possidere quousq3 per alium sit ap
prehensus ⁊ illa ciuilis sufficit ad vsucapionē complendam. vt
l. j. §. per seruum quo in fuga. ff. de acquirē. pos. ⁊ l. si a bone fi. ff.
6 de rei vendi. in glos. ij. ¶ † Pro cuius declaratione oppo. quod
seruus fugitiuus nō facit furtum sui: q2 si faceret ille qui persua
deret sibi fugam similiter faceret vel saltē teneretur furti. Et ille
qui prestat opē furi tenet furti. vt. l. is q opem. ff. de furt. Cuius
contrarium dicitur in. l. qui seruo. in prin. eod. titu. qđ neq3 facit
neq3 tenetur furti. Sol. ille qui prestat opem furi aliquid mini-
strando licet nō sit fur bene tenetur furti. vt. d. l. is qui opem. qđ
7 dic vt ibi per Bar. in. l. furti. §. ope. e. ti. ¶ † Sed ille qui persua-
a det vel consulit furtum[a] faciendum nec est fur nec tenetur furti.
vt in. l. sepe. in fi. de verbo. signi. tenetur tamen de dolo ei quem
ledit vel serui corrupti. vt no in. l. consilij. de reg. iu. ⁊ in. d. l. sepe.
in fi. ⁊ p Dy. in. c. nemo ex consilio. eo. titu. lib. vj. super ista gloss.

a ¶ Furtum. Adde ⁊ qd de aduocato q dedit malū cōsiliū clientulo an teneat. vid p Bar. in. l. ij. ⁊ i l. itēq3. in. §. si qs ea. ff. mā. Spe. titu. de requi. consilij. in. §. j. ver. cōsiliarij. Lud. ro. consi. ccxxviij. incip. pro plena discussione. in fi.

Bal. multa dicit de prestante opem: ⁊ de persuadente: ⁊ de man
dante que Bar. ponit in diuersis locis. in. l. non solum. §. si man
8 dato. ff. de iniur. Et dicit hic Bal. † vnum verbum quod perpe
tuo tene menti de quo multas pecunias lucraberis: ⁊ ego hoc
habui de facto allegando Jaco. but. in. l. fi. de eo per quem factū
erit. dicit hoc tenere quod ille qui mandat homicidium fieri nō
debet puniri tanꝙ homicida. si ille qui interficit erat al's factu-
rus. ⁊ presumitur quod al's erat facturus quando nulla inimici
tia erat inter interfectum ⁊ mandantem: sed inter interfectum
⁊ interficientē. vel si ab interficiente precesserunt mine vel si mā-
dans erat inferior mandatario: q2 non est verisimile ꝙ superior
moueatur ex mandato inferioris qđ no. perpetuo. nam de facili
potest contingere quod aliquis malus ⁊ naturaliter iniquus vi
dens vnum dispositum ad aliquem interficiendum dicat: vade
⁊ interfice eum si hoc facit an debeat decapitari: patet ex predi-
ctis. Et tales questiones dum tractat de vita hominis sunt ar-
9 due: et per hoc potest quis euadere hominem a morte. ¶ † Jn fi
ne glo. ibi: quod tamē in vno dicitur in alio exauditur. ⁊ hoc ve-
rum quo ad receptantem vt ita teneatur receptans erroneum
sicut fugitiuum: sed ꝙtum ad id quod dicitur in hac. l. in princ.
non est idem q2 fugitiuus cum non habeat animum reuertendi
facit furtum sui. ⁊ sic efficitur furtiuus sed erroneus cum habe-
bat animum reuertendi non facit furtum sui. i. proprietatis: sed
duntaxat vsus: q2 vsum subtrahit domino. vnde non efficitur

furtiuus.⁊ per consequens non impeditur vsucapio.vt not.in
l.qui inuenta.ff.de fur.si tamen permittit se vendi ex tunc facit
furtũ sui:qꝛ intendit ex toto dño se subtrahere: sed si vẽderetur
10 inuitus posset vsucapi:qꝛ non esset furtiuus. ¶ In glo.ij. que
incipit non valet ibi.Adde ergo hic.⁊ vide glo.ff.de fur.l.si qs
vxori.in fi.in prin.glo.que incipit.i.de facto.⁊ insti.eo.§.aliquã
do.nam interdum cõmittitur furtum ⁊ res efficitur furtiua.et
datur actio furti ⁊ hoc est regulare quãdo non dominus surri
pit rem domino in cuius potestate non est constitutus. Inter-
dum cõmittitur furtum:⁊ res efficitur furtiua nõ tamẽ datur
actio furti:vt si erat in illius potestate.vt.l.serui ⁊ filij.in princ.
ff.de fur.Iterdum cõmittitur furtum ⁊ datur actio furti non
tamen res efficitur furtiua:vt cum dominus surripit rem suaꝫ
alteri habenti in ea ius pignoris:qꝛ non cõmittitur furtum ra
tione proprietatis que ad se pertinet:sed respectu possessionis
que pertinet ad creditorem.vt.l.sequitur.§.si rem. de vsucapi.
Interdum non committitur furtum nec res efficitur furtiua:
tamen datur actio furti.vt in eo qui prestat opem vt hic.nã nõ
est fur:⁊ tamẽ tenet furti.⁊ pone casum vt.j.tit.j.l.si quis seruo.
¶ In glo.ibi:dic ꝙ vna negatio abundat.⁊ hoc ne resultet pra
uus intellectus.nam legiste non ita attendunt intellectum dia
lecticalem sed mentem loquentis.Et dic vt not.Cy.in.l. qui se
patris.j.vnde liberi.Glo.magnam diuide in tres partes.nam
primo format vnam opi.cõtra tex.ibi dum dicit longi tempo-
ris prescriptionem.quod inepte ⁊ male fuit imperator loquu-
tus.Et istam prosequitur vsqꝫ ad ver.item quero ponẽdo qua
tuor solutiones.postea ex gloss.colliguntur tres oppositiones
contra primum dictum legis.dum dicit seruum fugitiuum fa-
cere furtum sui quod istud non possit procedere tribus ratiõi-
bus.⁊ hoc vsqꝫ ibi quasi ad fi.ibi:item nũquid.In tertia ⁊ vlti
ma format vnam questionem circa ea que dixerat in prima par
te de prescrip.lon.tempo.Et etiam circa tex.an idem sit in pre-
scriptione longi temporis quod non habeat locum.¶ Pro de
claratione prime partis opponit contra vnũ quod huic innui
tur tacite a contrario sensu.nam hic dicitur ꝙ in isto seruo fu-
gitiuo non habet locum prescrip.lon.tempo. qꝛ facit furtũ sui.
et sic est affectus vitio reali.Innuit ergo quod si non esset fugi
tiuus haberet locum dicta prescriptio.Sed cõtra quod nec tũc
valet.j.in qui.cau.ces.lon.temp.prescrip.l.in seruorũ.glos. mul-
tum laborat in solutione huius contrarij ponendo quatuor so
lutiones.Tu:responde clare ⁊ breuiter quod prescriptio longi
a temporis[a] cessat in rebus mobilibus:eo casu.s.quo possunt vsu-
capi triẽnio.nam tunc cum per lapsum triennij sit acquisitum
dominium superuacua est prescriptio longi temporis:qꝛ per la
psum vlterioris temporis non amplius efficitur dominus ꝙ
prius esset effectus.vt.l.sequitur.§.lana.de vsucap.Sed in reb⁹
mobilibus in quibus non habet locum vsucapio triennij quia
sunt furtiue poterat probabiliter dubitari.Utrum saltem lon-
go tempore prescriberent.⁊ hic videtur quod non.facit.l.iusto.
§.non mutat.ff.de vsucap.fm Bal.⁊ bene:ideo quicquid dicit
glo.super hoc contrario superuacuum est. ¶ Circa secundam
parteꝫ glo.oppo.primo quod seruus fugitiuus non faciat fur-
tum sui:qꝛ rei furate dominus perdit possessionẽ.vt.l.rem que
nobis.in princi.ff.de acqui.pos.sed serui fugitiui possessionem
non perdit.vt.l.j.§.per seruum qui in fuga.eo.tit.ergo dicit gl.
verum est quod nõ perdit ciuilem sed naturalem sic. Ista solu-
tio non tollit contrarium qꝛ rei furtiue non solum naturalem
sed etiam ciuilem perdit etiam ignorans:dic ergo contrarium
locum habere in furto regulari vbi diuersa est persona furans
a re furata.non autem in hoc furto regulari vbi est eadem per-
sona ⁊ res.⁊ ratio est qꝛ si seruus subtraheret domino aliã rem
cõmitteret furtum:⁊ tamen possessionem non perderet domi-
nus nisi traderet eam alteri:ergo ⁊ si furat semetipsum idẽ esse
debet.Et istam rationem ponit tex.in.d.l.rem que nobis. Sed
adhuc contra quod furtuꝫ nõ cõmittat:qꝛ si subtraheret domi
no aliam rem quousqꝫ res fuerit apud eum nõ est commissum
furtum.vt.l.interdũ.§.cum aũt.ff.de furt.ergo ⁊ si semetipsum
subtrahit quousqꝫ se non tradit alteri dicit esse penes seipsum
solutio.contrarium procedit in re peculiari propter voluntatẽ
domini qui processit in concedendo administrationem sibi vn
de licet ipse contrectet malo animo ⁊ vt sibi appropriet non cõ-
mittit furtum quousqꝫ alteri tradat nec possessionem interuer
tit domino.non sic in alia re nõ peculiari sed dominica in qua
voluntas domini non precessit in concedendo sibi administra-
tionem.nam in illa bene committitur furtum licet possessioneꝫ
domini non interuertat etiam quousqꝫ res est apud eum non
tamen oritur actio furti.vt.l.serui.in prin.eo. titu.sed ipse ser-
uus dicitur res dominica non peculiaris:quia non potest dici
quod sit in peculio suiipsius lꝫ ergo posset contrectare res pe-
culiares non sic potest contrectare seipsum malo animo:⁊ sic est

a ¶ Tẽporis.Ad-
de an prescriptio
lõgi tpis legalis
tollit effectuꝫ na-
turalis ⁊ elidit ci
uilẽ inde. vide p
Ang.i repeti.l.iu
dicio cepto.in.xv
iij.col. C.de iudi.

b ¶ Suiipsius. ad
de tex.i.l. ancille.
ff.de fur.

argu.fm Bal.si statutum dicit quod quilibet possit occidere ⁊
vulnerare bannituꝫ non potest semetipsum ipse bannitus vul-
nerare impune.⁊ si cõtrarium faceret poneretur item in bãno.
¶ Ultimo oppo.quod ista inuestigatio sit inutilis.s.quod ser
b uus faciat furtum suiipsius[b] vel rei dominice ex quo ex isto fur
to non oritur actio furti.Solu.non est inutilis propter hoc qȝ
hic dicitur qꝛ res efficitur furtiua:⁊ non potest vsucapi. Circa
11 tertiam ⁊ vltimam partem queritur † an iste seruus fugitiuus
possit prescribi tempore longissimo.xxx. ann.dicitur quod sic:
qꝛ in illa prescriptione non attenditur vitium furti cum etiam
res furtiua tanto tempore prescribatur.vt in.l.sicut. j. de p̃scri.
xxx.anno.vitia enim realia solum impediũt vsucapionem triẽ
nij ⁊ prescriptionem longi temporis que currunt cum titu. et
bona fide non autem longissimi que currunt sine titu.⁊ sine bo
na fide de iure ciuili.In contrarium quia talis prescriptio lon
gissimi temporis non currit contra possidentem. vt in.l.male
agitur.de prescrip.xxx.anno.sed dominus possidet seruum fu-
gitiuum ciuiliter.vt in.§.per seruum.ergo contra eum nõ cur-
rit prescriptio.Glo.notabiliter respondet veruꝫ esse quod pos-
sidet.tamen ista possessio nõ semper durat sed perditur p obli-
uionẽ:⁊ per lapsum decennij.vt.l.furtum.in fine.ff. de vsucapi.
quousqꝫ igitur durat non incipit ista prescriptio:sed postꝙ fue
12 rit perdita incipiet:⁊ sic requirẽtur anni.xl.† Ista glos. semper
allegatur.⁊ Dy.facit de ipsa festum in.c.ij.de regul.iur.libr. vj.
Et Bart.in.l.iij.§.ex plurimis.ff.de acqui.pos.dicentes istam
glo. velle manifeste qȝ sola naturalis possessio non sufficit ad
prescribendum etiaꝫ longissimo tempore:nam anteꝙ domin⁹
perdat ciuilem alius qui occupauit nõ habet nisi naturalem:
⁊ illa non sufficit ad prescribendum secundum istam glo. quo-
usqꝫ cum ea coniungatur ciuilis.ad hoc etiã allegatur.l.acq-
ritur.i fi.ff.de acqui.re.do.sꝫ sola ciuilis bene sufficit vt in.d.
§.per seruuꝫ qui in fuga.Et sic nobilior ⁊ potẽtior est ciuilis
ꝙ naturalis nam ⁊ ciuilis parit acquisitionẽ fructuũ.vt no.
in.d.§.ex plurimis.Bart.tamen limitat primum dictũ vt sit
verum quod sola naturalis non sufficit ad vsucapiendum di
rectum dominium vel ad prescribendum vtile quod ꝯtraria
tur directo:qꝛ nõ recognoscit directum dominium:sed bene
sufficeret ad prescribenduꝫ vtile quod subalternatur directo
vt si quis reꝫ meã teneret tanꝙ emphyteota vel feudatarius
meus recognoscens me in directum dominum:tunc licet nõ
haberet nisi naturalem ⁊ ego ciuilem:posset tamen longo tẽ
pore cuꝫ titu.vero vel putatiuo vel longissimo sine titulo pre
scribere ius emphyteoticũ vel feudatarium:⁊ vtile dominiũ
cõpetens ex eo.vt in.c.si quis p triginta annos. si defeu. fue.
cõtrouer.quod dictum an procedat dic vt ibi dixi tenendo cõ
trariuꝫ quod ista prescriptio nõ currit ratione naturalis pos
sessionis rei:sed ratione quasi ciuilis possessiõis huius iuris.
iuxta no.i.l.ait pretor.§.iteꝫ ei.ex qui.cau.maio. Aduerte ta
men ad istam glo.qꝛ in seruo fugitiuo in quo loquitur nõ po
test procedere dictum glo.Et est mirandum ꝙ glo.non perpẽ
dit nec etiam doc.videntur perpendere:qꝛ presupponitur qȝ
dominus possideat ciuiliter seruum fugitiuum possessum per
alium quod est falsum.Naꝫ statim quod alius occupat perdit
ciuilem.vt.d.§.per seruum.et sic non requiritur lapsus decem
annorum.Procedit igitur glo.in prescriptione rei immobilis
si me absente ⁊ ciuiliter animo possidẽte alius ingrediatur fun
dum meum.⁊ sic acquirit naturalem.vt.l.clam possidere.§. fin.
ff.de acqui.pos.Nam si hoc ignoro retineo possessionem ciuilẽ
vsqꝫ ad decẽnium:sed si tanto tempore negligo recuperare na-
turalem perdo etiam ciuilem:et tunc etiam procedit ista gloss.
Sed si scirem naturalẽ occupatam statim quod potui recupe-
rare ⁊ non recuperaui perdo ciuilem.quod dic vt.l.si ideo.§. si
forte.de acquiren.pos.Item procedit ista glos.quãdo queritur
de prescriptione longi tẽporis in qua requiritur titulus ⁊ pos-
sessio ciuilis ⁊ nõ sufficit naturalis:sed in prescriptione trigin-
ta annorum in qua non requiritur titulus nec bona fides non
videtur procedere: qꝛ illa etiam sine possessione videtur posse
procedere quia prescribitur non res sed contra actionem:vt pa
tet in debitore qui non dicitur possidere debitum.vt no.in.l.re
gulariter.de pe.here.⁊ tamen si ea petitur per triginta annos
prescribitur contra actionem ⁊ acquirit exceptionem. Eodem
modo si possides rem meam naturaliter tãtum ⁊ negligo eam
vẽdicare per triginta annos videtur quod etiam tempore quo
adhuc ciuilis possessio durat penes me prescribas rei vendica
tionem.non dico rem quia nec acquiris dominiũ vtile nec di-
rectum sed exceptionem contra rei vendicationem.vt.l.sicut.et
l.omnes.j.de prescrip.xxx.annorum.Tene menti hanc glos. sic
declaratam:quia cõtinet melius qȝ habetur in hac.l.⁊ semper
allegatur ⁊c.
1 ☞ Quod te inuito possim ingredi fundum tuum vel domũ
tuam

tuam pro inquirendo seruū meum fugitiuum vel alias res seu in casibus de quibus hic cum autoritate tamen iudicis.

3 Si reperio seruum meum fugitiuum in strata publica an possim eum capere ꝛ adducere ad domum meam. ꝛ quid si reperiā ipsum in alio territorio.

1 Requirendi. †Premitte ad euidentiam qḋ te inuito non possum ingredi fundum tuum nec domū imo teneret actione iniuriarum: vt in. l. si quis domū. in vltima charta. ff. de iniur. †Fallit in quibusdam casibus inter quos enumeratur ille qui ponitur in hac. l. si pro requirendo seruū meū fugitiuum Jta no. glo. in. l. iiij. ff. de acqui. re. do. tamen non debeo ingredi propria autoritate: sed cum autoritate iudicis cōpetētis. vt hic patet ꝛ extra dictos casus speciales etiam cum autoritate iudicis non posset q2 iudex non deberet concedere alias punitur: vt in glo. ꝛ ad hoc imploratur iudicis officium. vt hic patet in verbo officij: ꝛ sic non requiritur libellus. iuxta no. per glo. ff. de interrog. actio. super rubrica. ꝛ proceditur summarie. argu. in. l. fi. ff. de procu. ꝛ. l. si seruus. §. quod cum eo. ꝛ. C. de transact. l. si sup possessione. etiam non citata parte ad dicendum causam quare non debeat concedi ne aperiatur via malitie: q2 tunc ille posset abscondere seruū vel facere absentari ꝛ non debet fuga instrui ẜm Jac. but. in. l. consentaneum. ꝫ. quomodo ꝛ quan. iudex. Et Bar. in. l. ait pretor. §. si debitorem. ff. que in frau. credi. Sed an esset idem in alijs rebus furtiuis. si suspicor quod liber meus sit subtractus in domo tua. glo. in. l. ij. ff. eo. tenet quod non quia est speciale in seruis qui dolose se subtrahunt. Et idem esset in vxore alterius que aufugisset a marito. ꝛ maritus suspicaretur esse in domo alterius cum sit eadem ratio: q2 dolose se subtrahit sed alie res carent dolo: ꝛ sic cessat ratio. Breuiter in seruo ꝛ vxore ad simplicem requisitionem domini ꝛ mariti iurantis se habere iustam causam suspicandi ꝛ non petendi causa vel animo iniuriandi vel calumniandi debet iudex esse pronus ad faciendū sibi facultatem perscrutandi. Jn alijs autem rebus ad priuatam vtilitatem non debent hic permittere nisi allegatis ꝛ probatis alijs verisimilibus indicijs. Nam si illa sufficiunt ad torturam que est maioris preiudicij fortius deberent sufficere ad istam ꝑquisitionem que est parui preiudicij ẜm Bal. ad publicam vero vtilitatem etiam sine talibus indicijs adhuc debent concedi: vt

3 l. omnes. ꝫ. de aquedu. lib. xj. ꝛ. l. si quos. C. de metalla. co. li. †Sed pone quod reperio seruum meum fugitiuum in strata publica. an possem eum capere per personam ꝛ ipsum adducere ad domum meam. videtur quod sic postq̄ ipsum possideo ciuiliter ad tuendam possessionem meam. arg. in. l. quemadmodum. §. j. ad le. aqui. ꝛ. l. si rem. §. si ad ianuam. ff. qḋ vi aut clam. breuiter. dic q̄ bene possum capere: tamen debeo ipsum ad iudicē ducere qui facta summaria probatione de possessiōe. ꝛ fuga dimittet ipsum mihi. non autem debeo ipsum propria autoritate ad domum ducere. hoc probatur in. l. j. C. vbi decuria. vel coar. ꝛ. C. §. in. iij. libro. Sed quid si reperi ipsum i alio territorio in quo ipse iurisditionem non habet. Adhuc dico idem: non tamen iudex meus poterit mihi dare familiam vt ipsum capiam in alieno territorio in quo ipse iurisditionem non habet: ꝛ si contrarium faceret deberet de facto relaxari tanq̄ captus indebite. per tex. cum glo. in. l. quid sit fugitiuus. §. idem cecilius. ff. edil. edi. ꝛ in. c. ex parte. de verbo. signi.

2 ¶ Uerbum deprehendantur requirit realem apprehensionem in fragāti crimine. ꝛ si refertur ad maleficium iam commissum potest verificari in deprehēsione nō actuali sed que fit per probationem testium vt si statutum dicat si quis fuerit deprehēsus in homicidio vel adulterio.

3 Per amputationem pedis nō debilitatur pes sed penitus abscinditur: ꝛ debilitatur totum corpus.

4 Digitus non est membrum sed officium membri.

5 Crimen attentatum an puniatur perinde ac si esset cōsummatū. Transire ad hostes qualiter sit grauissimum crimen.

6 Statutum q̄ occidens aliquem decapitetur ꝛ aliquis iuit cum telo armatus causa occidendi non tamen occidit q2 non potuit non autem quia penituerit q2 non puniretur an iste debeat decapitari. ꝛ nu. 7.

7 Statutum debet intelligi ẜm ius commune. ꝛ quid si agitur de personali pena.

8 Statutum si punit portantes bladum extra territorium ꝛ aliqs fuit deprehensus in itinere cum blado anteq̄ exiret territoriū an puniatur pena statuti.

9 Fugiens ad hostes etiam non perfecto flagitio sed in itinere deprehensus an debeat decapitari.

10 Judex quod non possit seruo fugienti ad hostes penā pecuniariam imponere sed corporalem.

11 Statutum si imponit penam pecuniariam pro aliquo crimine puta centum. ꝛ postea dicit ꝛ plus vel minus prout iudici videbitur non poterit iudex imponere penam corporalem sed eiusdem generis sic.

12 Si per statutum detur arbitrium potestati in aliquo crimine non poterit nec debebit esse nimis gratiosus vt pro magno crimine quod meretur magnam penā possit virtute arbitrij modicam penam pecuniariā imponere ꝛ si contra facere puniret eadem pena quā condigne debebat imponere ꝛ quid in dubijs. Quod dolus presumatur etiā in his que cōmittunt arbitrio iudicis quando esset excessus indignus.

1 Si fugitiui serui. †Jn legibus precedentibus prouidetur dominis contra seruos fugitiuos per hāc aūt legem puniuntur tales serui fugitiui criminaliter quando fugiunt ad hostes si in fuga deprehendātur anteq̄ ad

2 hostes peruenient. †ꝛ nota illud verbum deprehendantur ẜm Ange. qui requirit realem apprehensionem in fragranti crimine siue per familiam publicam siue per priuatā personam deducentem captum ad iudicem. vt. l. capite quinto. ff. de adul. sꝫ si non esset deprehensus in fraganti crimine licet probaretur per testes quod aufugiebat a domino vt trāsiret ad hostes non tamen peruenit ad eos: vel quia penitentia ductus: vel q2 impeditus non haberet locum pena huius legis ẜm Ange. ad quod facit. l. palā. §. qui in adulterio. ff. de ritu nupt. ꝛ. l. si barsatorē. ꝫ. de fideius. Jn contrarium facit: q2 istud verbum deprehendātur: potest verificari in deprehensione nō actuali sed que fit per probationem testium. vt est text. cum glos. in. l. j. §. vbi sena. vel clari. ꝛ. ꝫ. de custo. reo. l. ij. Solu. Uerum est qn̄ istud verbum deprehendantur referat ad maleficiū iam cōmissum vt si dicat statutum si quis deprehensus fuerit in homicidio vel adulterio nā debet intelligi per probationes legitimas vel cōfessionem. Sed si refertur ad maleficium nondum cōmissum: sed quod erat in fieri videtur quod debebat intelligi de actuali deprehensione

3 vt hic ẜm Ange. ꝛ Raph. quod satis placet. ¶ †Jn tex. ibi: debilitentur subaudi in toto corpore. nam per amputationem pedis non debilitatur pes: sed penitus abscinditur. debilitat aūt totum corpus. Et eodem modo per amputationem digiti non

4 debilitatur digitus sed tota manus. †Et hoc est vtile q2 digitꝰ

a non est membrum[a] sed officium membri: vt. l. non sunt liberi. ff. de sta. ho. ꝛ no. per Bar. in. l. ij. ff. de publi. iudi. si ergo statutum dicat quod debilitās membrum tali pena puniatur: ꝛ aliquis amputauit digitum incidit in penam: q2 debilitauit manū que est membrum. Sit tamen cautus accusator vel inquisitor q2 nō dicat digitum debilitatum sed manum ẜm Bal. ¶ Jn text. ibi: debetur subaudi per iudicē. nam ad ipsum pertinet hic. nec ad alium potest istud verbum referri et sic est in electione iudicis hec alternatiua. tum propter hoc: quia verba ad iudicem diriguntur. iuxta no. in simili in. l. iudo. de lega. ij. per glo. in. l. si ita distrabatur. de contraben. emp. tum quia vna pars istius alternatiue cōtinet incertum. vt. ꝫ. subijcitur ibi autem qualibet alia pena. vnde ad iudicem pertinet certificare. vt. l. j. §. expilatores. ff. de effrac. non ad partem que eligeret minimam penā. Extra istos casus electio in penis alternatiue positis pertineret ad debitorem id est delinquentem vt in casu legis sequentis. et ita intellige quod ibi not. per Cy. licet hic videat aliter loqui. ¶ Jn

5 glo. j. ibi: † q2 tunc vltimo supplicio: sed certe cū transire ad hostes sit grauissimum crimen ꝛ enorme: q2 continet proditionem reipubli. vt in. l. postliminium. §. transfu. ff. de capti. ꝛ in. l. iiij. §. transfugas. ff. ad. l. cor. de sica. videtur quod crimē ceptum ꝛ attentatum etiam si non fuerit consummatum puniatur eadem pena quasi iam fuisset consummatum. vt in. l. si quis non dicam rapere. ꝫ. de epis. ꝛ cler. l. si is qui cum telo. C. ad le. corne. de sica. Pet. fatetur contrarium. ꝛ sic reprobat glo. ꝛ intelligit hanc legem quod delictum fuerit consummatum. Et dum dicit trāseūtes intelligit. i. transierunt ad quod optime. l. cedere. §. subsecare. ff. arbo. fur. cesa. vbi verbum presentis temporis ponitur pro preterito: scꝫ subsecare pro subsecuisse. Sed si hoc est quare non puniuntur ẜm penam mortis sicut puniuntur liberi. vt in glos. Respondet Pet. quod serui non ita consilia sciunt reipublice sicut liberi: ideo mitius puniuntur. Contrarium communiter tenetur quod imo acrius. vt in. l. pedius. ff. de incen. rui. et naufra. ꝛ no. ꝫ. de summa trini. l. nullum. ꝛ sic tenetur glos. Ad contrarium responde quod speciale est in casu. l. si quis non dicam rapere. ꝛ in casu. l. si is qui cum telo. C. de sica. quod crimen attētatum punitur perinde ac si esset consummatum. regulariter secus si non reperitur iure cautum etiam si sit de grauibus criminibus: vt in isto tex. cum glos. ad quod accedat. l. j. in fin. ff. de

6 extraor. cri. †Sed pone dicit statutum quod occidens aliquem decapitetur. aliquis iuit cum telo armatus causa occidendi nō tamen occidit: q2 non potuit: non autem q2 penituerit q2 non

a ¶ Ca. Mebrū. Adō l. itē ofm̄. ff. ō edi. edic. ꝛ Abb. i. c. si gnificasti. de elec. Et qd dicat mēbrū. vide p abb. i. c. cū illor. sup gl. i vb. mēbri de sent. exc. ꝛ qd cōprehēdat appel. mēbri. vid p Bar. ꝛ doc. in. l. ij. ff. de publ. iudi. ꝛ qd de barba dente et nare an sint mēbra. vide per. Bal. i. c. j. de noua for. fidei. li. in vsi. feu. doc. in. c. sicut vegeri. j. q. j. Domi. in. c. j. xij. di. ꝛ an man mille mulierum dicant mēbra vide per Bal. in. l. data opera. C. q accu. nō pos. doc. in. c. ex parte. de corpore viti. ꝛ an virilia dicantur mēbra. vide tex. ꝛ ibi doct. in. c. j. de deli. pue. ꝛ ibi per Jo. de ana.

puniretur vt in.l.qui falsam.de fal. Queritur an iste debeat deca
7 pitari videt ꝙ sic.†qꝛ statutum debet intelligi sm ius commu-
a ne[a] vt in.l.vt gradatim.§.⁊ si lege.de mu.⁊ one.sed ius cõmune
dicit idẽ ꝙ occidens occidatur:vt in.l.iij.C.de epi.aud.⁊ tamen
ille qui non occidit sed iuit cũ telo causa occidendi perinde occi
ditur ac si occidisset vt dicit.l.si is qui cũ telo. Contrarium deter
minat. Bal.hic dicens statutũ hoc casu vbi agitur de personali
pena non debere intelligi sm ius cõmune:sed prout iacet scilicet
de iure occidente:qꝛ plus considerat actus ꝙ animus ⁊ allegat
spe.in ti.de accu.⁊ dicit hanc esse generalẽ consuetudinem ⁊ ob-
seruantiã nec indigeret alia probatione.nõ ergo inspicit animꝰ
quando maleficiũ nõ est secutũ quantũ ad imponẽdã penã sta-
tuti.sed si est secutũ bene inspiceretur animus quãtum ad ipsaꝫ
euitandã:qꝛ si non occidisset dolose vel casualiter.sed per culpã
leuem aut etiam latam non deberet decapitari.quia lata culpa
non equiparatur dolo in pena psonali:vt in.l.lege cor.de sica.et
hic dixit Bal.notabiliter.j.de accu.l.data opera.per qd dictum
defendi quendã a pena capitis:qꝛ proiecerat vnũ lapidẽ nõ do-
lose nec credens aliquẽ vulnerare:⁊ percussit quẽdam amicum
suum qui mortuus est ⁊ iudex maleficiorũ similiter adherebat
verbis statuti loquentibus de occidente:⁊ dicebat qd quicquid
sit de iure cõmuni pena statuti nõ recipit distinctionẽ:sed debet
seruari ad vnguem.⁊ si non habuisset autoritatem Bald.totus
mundus non potuisset euellere de capite suo quin deberet mori
⁊ secundum hoc etiam si casualiter sine aliqua culpa quis inter
ficit alium deberet decapitari qd est penitus inhumanũ Gand.
hoc etiã sentit in libello suo in tractatu seu titu.de homici. Vlti
8 mo pone†quod statutum punit portantes bladum extra terri-
b toriũ[b] aliquis fuit deprehensus in itinere cum blado anteꝙ exi
ret territorium.an puniatur pena statuti. Et ista lex cum glo.fa
cit quod non sed mitiori pena ad quod etiam facit glo.cum tex.
in.l.arboribus.§.illo.que al's incipit etiã.ff.de vsufr.in gloss.que
dicit.lupus exit syluam non tamen exiuit.dic ꝙ si statutũ loqui-
tur per illud verbum preteriti temporis puta si quis portauerit
bladum extra territoriũ tunc non punitur pena statuti:sꝫ mitio
ri pena arbitrio iudicis si potest constare quod volebat portare
extra territorium.si vero loquitur per verbum presentis tempo
ris puta portantes bladum tunc aut queritur an comprehendã
tur illi qui iam portauerunt.⁊ dicendum est quod sic:vt in.d.l.
cedere.§.subsecare. Sed si queritur an includantur illi qui non
portauerunt sed fuerunt deprehensi in actu portandi tunc aut
constat quod volebant portare extra territorium:⁊ tunc incur-
runt penam statuti:qꝛ tunc verba eius verificantur in illo. facit
l.si quis id quod.§.sed si dum proponitur.ff.de iurisdi.om.iud.
⁊ potest constare per confessionem suam vel ex presumptionibꝰ
si erat in limitibus vel transibat per viam non consuetam: vt.j.
de nauicu.l.qui fiscales.lib.xj.⁊ ibi per Bar.⁊ de cursu publico.
l.j.⁊ per Cy.in.l.cum proponas.C.de nau.feno.alias si negat et
poterat verisimiliter ad alium locum portare nulla pena debet
puniri:qꝛ potius presumimus qd noluerit delinquere ꝙ qd vo-
9 luerit:vt.l.merito.ff.pro soc.†Contra distinctionem huius glo.
⁊ etiam contra tex.vt casus ꝙ fugiens ad hostes etiã non perfe
cto flagitio sed in itinere deprehẽsus debeat decapitari:vt.l.iij.
§.is qui.ff.de re mili.⁊ ad leg.cor.de sica.l.eiusdem.in fi.vbi dat
licentiam vnicuiqꝫ interficiendi talem vbicunqꝫ fuerit repertus.
gloss.ibi intelligunt perfecto flagitio quod est contra illos text.
Pet.dicit ꝙ loquuntur in liberis hominibus qui grauius pu
niuntur ꝙ serui per rationem quã.s.dixi. Tu dic quod loquun
tur in militibus siue in illis qui erant in expeditione militari q
magis delinquunt ⁊ magis vertitur preiudicium ꝙ in illis qui
non erant.⁊ hec videtur veritas. Et scias quod ista pena pedis
non fuit cognita de iure fforum.nec etiam amputatio alicuius
mẽbri vt patet in.l.si quis forte.§.fi.cũ tribus legibus.sequen.in
quibus ponuntur tria genera penaruꝫ.⁊ de ista non fit mentio
nec istam penaꝫ reperio de iure codicis nisi in casu huius legis
Sed sm legem mosaicam reperitur in duobus alijs casibus vt
habetur Exod.c.xxj.⁊ Deut.c.xj. Tollitur aũt p aut. hic positã
⁊ conuertitur in penam manus sm cõmunem opi. Alij dicunt
quod nec pena manus imponitur sed alia extraordinaria vt fu
stigatio per eandem aut in versi.sed pro furto.per quam dicunt
hanc legẽ corrigi:qꝛ fugitiuus facit furtum sui ⁊ pro furto non
debet mori nec membrum abscindi vt ibi dicitur que opi.non te
netur quia hic non est furtum simplex sed cum maiori flagitio
qꝛ transibat ad hostes:sed in simplici fugitiuo posset procedere
illud dictum criminaliter possit puniri extraordinarie pena fu
10 stium. ¶ † In vlti.glo.que incipit.s.simili. No.hanc glo.per quã
patet quod iudex non poterit tali seruo penam pecuniariã im-
ponere sed corporalem:quia vna pars alternatiue per aliam de
claratur.vt in.l.j.cum ibi nota.ff.de reb.dub.sed.s.facit mentio
nem de pena corporali vel corporis afflictiua vt dãnatio in me-

¶ Ius cõe. Adde Bal.i.l.si nõdũ.C de fur.⁊ an dꝫ intelligi sm rõnabilẽ intellectũ vide i l. scire opꝫ. in.§. aliud.ff.de excus. tu.⁊ an dꝫ intelligi ad lr̃am vel precise put iacet vid p Bar.i.l.oẽs populi.i pe.col.ff.de iusti.⁊ iu. Bal.in aut.si qua mulier C.d sa.san.ec.ang. i.l.si ita scriptũ.ff. de li.⁊ posth. Luro.⁊ Jo.de imo.i l.cesar.ff.de pub. Abb.i proe.decr. i.iij.col. Paul.de ca.cõsi.xxvj. inci. super hoc pũcto in.v.col.

¶ Extra territoriũ. Adde an hꝫ locũ i portãte farinam. vide per Jo. de ana.in.c. ad liberandã. in iiij.col. de iude.

¶ Membrũ.ad de quid d manu arida an sit mẽbrũ adde per tex. sing.in.c.sicut vr geri.j.q.j.quem tex.alle. sing. Fely.in.c.j.in.ij.col. de calũ.⁊ p ang. in reg. in obscuris.ff.de reg.iur. facit ad hoc.l.ligni appellatio. ff.de lega.iij. vbi arbor arida quousqꝫ caderet dicitur arbor post separationem dicitur lignum.

taliũ.igitur de simili debet intelligi hec vltima pars dum di-
11 cit alia pena.†Vnde Ange.inducit istam glo.cum tex.si statu-
tum imponit penam pecuniariam pro aliquo crimine puta cẽ-
tum ⁊ postea dicit ⁊ plus ⁊ minus prout iudici videbitur qd
iudex non potest imponere penam corporalem sed eiusdem ge-
neris.s.pecuniariam maiorem vel minorem. Item Bald.dicit
12 ꝙ † si per statutum detur arbitrium potestati in aliquo crimi-
ne non poterit nec debebit esse nimis gratiosus vt pro magno
crimine quod meretur magnam penam possit virtute arbitrij
modicam penam pecuniariam imponere:et si cõtra faceret pu-
niretur ea pena quam cõdigne debebat imponere.vt.s.ne san.
baptis.reite.l.fi.⁊ qd habetur.j.ad le.iul.de vi.l.seruus.in fine.⁊
de deserto.l.si quis.in fi.lib.xij.per glo.⁊ Bart.⁊ quod not.j.de
priua.carce.l.j. Nam presumeretur dolus etiam in his qui com
mittuntur eius arbitrio quando esset excessus indignus ⁊ alle-
gat Bal.not.in.c.penul.de sentẽ.excõ.in nouel. In contrarium
facit qꝛ in cõmissis arbitrio iudicis semper iudex videtur mo-
ueri ex iusta causa.vt no. Inno.in.c.qualiter ⁊ quando.de accu.
nec potest appellari nec querelari.vt idem not.in.c.conquestus.
de ferijs.⁊ in.c.innotuit.de eo qui furtiue ord.susce. Sed respõ-
de verum esse in dubijs:secus quando apparet manifestus ex-
cessus ex quo presumitur dolus.iuxta not.per Bar.in.l.si socie-
tatem. §. arbitrorum.ff.pro socio.per.l.omnes.§. lucius.ff. que
in frau. credi.

1 ☞ Potestas habens ex forma statuti arbitrium de imponen-
do penam corporalem pro aliquo crimine vsqꝫ ad amputatio-
nem membri quod membrum faciet tunc abscindi si crimẽ me-
reatur abscissionem membri.
2 Manus dicitur membrum digitus autem officium membri.
Membrum vnde dicatur.
Amputatio membri an sit pena corporalis.
3 Statutum si dicat quod vulneranti aliquem in platea manus
abscindatur:⁊ aliquis vulnerauit aliquem in platea pluribus
vulneribus eodem tempore.an plures manus sint abscindẽde.
4 Si aliquis est bannitus in amputatione manus ratione alicu-
ius delicti.⁊ postea iterum bannitur in alio delicto in amputa-
tione capitis:⁊ captus est per familiam qualiter fiet executio:⁊
quid si non habeat nisi vnam manum.
5 Si haberet vnam manum aridam an illa erit amputanda.
6 De iure cõmuni pro furto non imponitur pena mortis.⁊ quid
si pluries furatus sit ⁊ si vnũ esset excessiuum an equiualeat tri-
bus vt suspendatur fur.
7 Si primum ⁊ secũdum furtum facta fuerunt in alieno territo-
rio an iudex poterit aggrauare penam tertij furti commissi in
suo territorio.
8 Si de primo ⁊ secundo furto fuit punitus an debeat aggraua-
re penam vltimi.
9 Furum quatuor sunt species qꝛ quidam sunt improbi : quidã
improbiores : quidam improbissimi:⁊ quidam plusꝙ impro-
bissimi:⁊ qui sint:⁊ qualiter puniantur.
Qui dicantur crassatores.
10 Quis dicatur latro:⁊ quando dicatur famosus latro.⁊ nu.9.

SI nouo iure. Ista aut. continet quatuor dicta.secundum ibi:
sed pro furto.tertium ibi:fures autem.quartum ibi:
qui autem violenter.⁊ hec sufficiant pro summario.
1 venio ad casum. ¶ † Circa primũ casum queritur primo quo-
modo cognoscitur quod crimen mereatur amputationẽ mem-
bri postꝙ de iure cõmuni non reperitur ista pena. Respondeo
pone exemplum si statutum daret arbitriũ potestati de aliquo
crimine vel generaliter de imponendo penam corporalem que
sibi videbitur etiam vsqꝫ ad amputationem membri. sibi autẽ
videtur crimen mereri abscissionem membri:quod ergo mem-
brum faciet abscindi ⁊ ista aut.docet qd nec pedem nec oculum
qꝛ sunt nobiliora membra nec aurem qꝛ est debilius sed vnam
manũ que est mediocris pena. Et hec no.nec video qualiter pos
2 sit exemplificari aliter. ¶ † No.igitur quod manus dicitur mẽ-
c brum[c] quod declara vt no. Bar.in.l.ij.ff.de pub.iudi.nam mem
brum dicit a metior metiris:⁊ quelibet particula corporis po-
test dici membrum:tamen strictius sumitur pro illa parte que
habet certum officium deputatum vt manus ad tangendum:
pes ad ambulandum:oculus ad videndum:lingua ad loquen-
dum:aures ad audiendum. Digitus autem non dicitur mem-
brum sed officium membri.vt in.l.idem offilius.ff.de edil.edi.
et.l.non sunt liberi.de sta.homi.nisi forte ratione relationis sm
Bald.⁊ si statutum dicit quod abscindenti membrum alterius
simile membrum abscindatur et aliquis abscinderet digitum.
nam similis digitus esset sibi abscindendus et posset dici sm eũ
membriculus. Sed an amputatio mẽbri sit pena capitalis.qui-
dam quod sic:qꝛ capitalis est que incipit penã mortis.l.edicto.
§.rei capitalis.

§.rei capitalis.de bo.po.sed illi membrũ qđ abscinditur infertur mors.Bar.tñ ibi determinat ꝯtrarium qꝛ illa dicitur pena mortis qua totum corpus moritur vel de ciuitate eximitur puta per deportationem vel damnationem in metallum quod non cõtingit in pena amputationis membri.talis enim non posset imponi nisi ab eo qui posset imponere mortis penam totius corporis quia est de mero imperio:vt.s.de offi.eius qui vi.alte.ge.l.ij. et
3 ibi no.†Sed pone statutum dicit qđ vulneranti aliquem in platea manꝰ abscindatur.Aliquis vulnerauit aliquē in platea pluribus vulneribus eodem tempore an plures manus sint abscindende videtur quod sic quia tot sunt delicta quot ꝛ vulnera et eodem tempore facta:ꝛ quodlibet meretur penam.l.nunꝙ plura.ff.de priua.delic.ꝛ.j.eo.l.quicunqꝫ.versi.j.In contrariũ facit iste tex.in verbo vna sola.ꝛ quia fuerunt simul facta videtur esse vnum delictum per gloss.que est in.l.j.ĳ.vnde vi.circa fi.habetur de ista questione vide Barto.in.l.vulgaris.circa fin.ff.de furtis.
4 ¶†Item queritur aliquis est bannitusᵃ in amputatione manꝰ
a ratione alicuius delicti postea iterum bannitur in alio delicto in amputatione capitis captꝰ est per familiam.qualiter fiet executio dico quod primo debet amputari manus ꝛ postea decapitari ꝛ sic patietur ambas penas:sed si fieret econtra non pateretur nisi penã mortis qꝛ amputatio manus post mortẽ non esset pena.Ita determinat Barto.in.l.iudices.§.delatoribus.libr.x. Item pone qđ non habet nisi vnam manum ꝛ delictum requirit ex forma statuti amputationẽ manus an illa sit abscindenda quidam quod sic.argu.in.l.si in emptione.§.fi.ff.de contraben.emp.contrariũ tamen tenetur ꝑm ꝙ plures doc.Jaco.bu.Bal.ꝛ Ang.qꝛ grauior esset pena habenti vnam manum ꝙ habenti duas ꝛ statutum imponens penam manus debet restringi ad habentem duas manus.ꝛ ita intelligitur iste text.debebit ergo fieri commutatio in aliam penam.vt infra certum tempus cri-
5 mi.questio termine.l.ij.¶†Ultimo queritur circa istam particulam quid si haberet vnam manum aridam an illa erit ampu-
b tanda.ᵇquidam dicunt quod non illa sed alia ne delictum remaneat impunitum quia non videtur pena amputatio manus aride.tu dic contrarium per gloss.que est quia illa est amputanda in qua minus potest:sed minus dicitur posse in arida etiaꝫ si nihil possit:vt.l.illud.§.minus de tributo.ꝛ sic verificatur ista glo. preterea non est parua pena deformitatis que maior resultat ex amputatione manus licet aride.ꝛ ita determinat Joan.andre. in mercurialibus in regula in penis.pro hoc allegat Ange. bonum text.in.l.iij.§.ij.vel.iij.ff.arb.fur.cesa.vbi appellatione arboris continetur etiam illa cuius radices desierunt viuere:ꝛ sic est desiccata quousqꝫ durat supra terram ꝛ incidens illam perinde punitur ex illo titu.sicut si incideret aliam virentem ergo videtur amputanda manus licet arida:ꝛ erit satisfactum verbis
6 statuti ꝛ ista est benignior pars.¶†Circa secundum dictũ semper allegatur iste text.quod de iure communi pro furto non im-
c ponitur pena mortisᶜ quod est verum si semel quis furatus est. si vero pluries tunc vltimum aggrauatur propter precedentia: vt.j.l.proxi.§.j.ꝛ.l.capitalium.§.solent.ff.de penis.ꝛ.l.iij.in fine s.de episcopa.audien.ideo de consuetudine ꝛ ex forma statutorum pro tertio furto suspenditur.dicit etiam Bald.quod esset suspendendus etiam pro vno si esset excessiuum furtum ꝛ maximum sicut effractura ostij vel scrinei:vt.ff.de effrac.ꝛ hic circa fi.alij contra quod plus aggrauatur delictum ex frequentia ꝙ ex magnitudine rei subtracte.ꝛ istam partem tenet hic Rapha.
7 †Quid autēꝫ si primum ꝛ secundum furtum facta fuerunt in alieno territorio an iudex poterit aggrauare penaꝫ tertij furti commissi in suo territorio.videtur quod non:quia de illis non posset cognoscere puniendo ergo nec aggrauando.contrarium determinant docto.quia multa licet in consequentiam que non principaliter:vt.l.quoties.s.de iudi.De hoc vide per Barto.in
8 l.si cui.§.cum sacrilegium.ff.de accu.†Sed quid si de primo et scđo fuit punitus videtur quod non debeant aggrauare penaꝫ vltimi:qꝛ sic de eisdem delictis pluries puniretur contra.l.ꝛ lꝫ in fi.ff.nau.cau.sta.Contrarium tamen dic per.d.l.capitalium. §.solent.ibi dum dicit tractari clementius ꝛc.nã loquitur quando pro prima ꝛ secunda vice fuit punitus ꝛ tamen dicit qđ tertia vice punitur acrius propter precedentia.Aduerte tamen qꝛ oportet vt constet de primo ꝛ secundo aliter quam per generalē confessionem eius.Si enim captus pro furto confitetur alia furta fecisse ꝛ non diceret quando nec cui de quibus rebus nõ propter hoc deberet suspendi:quia tali confessioni non statur cum agitur de pena mortis vel corporali cum non sit dominus membrorum suorum ꝛ posset ita confiteri volens mori.l.non tantuꝫ. ff.de appella.iuncta.l.si quis in graui.§.illud.ff.ad sil. ita tenet hic Baldus notabiliter et istuꝫ casum vidi de facto bononie in quodam capto qui confitebatur se plura homicidia commisisse et non constabat de personis interfectis.Unde allegabamus pro eius defensione dictũ Bal.quod debeat aliter constare per d.§.illud.ꝛ profuit allegatio quia fuit decapitatus:sed fuit sibi amputata manus licet potestas propter multa mala que audiuerat de factis suis haberet magnam voluntatẽ ipsum suspen-
9 dendi.¶†Circa tertiam ꝛ vltimam partem nota quatuor esse species furum.nam quidã sunt improbi qui clam ꝛ sine armis et sine effractura furantur ꝛ isti sunt domestici:ꝛ furantur rem modici valoris nullo modo puniuntur.vt.l.respiciẽtem.§.furta domestica.ff.de penis.Sꝫ si sunt extranei dic:vt.s.dixi.Quidam vero sunt improbiores vt qui cum effractura furãtur qui vocantur expilatores.ff.de effra.ꝛ isti puniuntur acrius etiam pro vno furto arbitrio tamen iudicis.Quidam sunt improbissimi vt qui in strata publi.furãtur sine tamẽ interfectione ꝛ vocantur crassatores:vt.l.capitalium.§.crassatores.ff.de penis. Quidam vero plusꝙ improbissimi qui in strata publica ꝛ cum interfectione ꝛ isti vocantur publici latrones qui etiam de iure digestorum debent suspendi.ꝛ.d.l.capitalium.§.famosos.Glo. tamen hic que incipit fustibus videtur velle quod publicus latro dicatur ille qui consueuit furari ꝛ sic etiam si clam.si tamen pluries diceretur latro.Barto.in.d.§.famosos.intelligit istam glo. verã quando contra ipsum laboraret infamia alias nõ di-
10 ceretur latro nec famosus.†Tu dic quod latro non dicitur nisi quando palam ꝛ in strata publica.non tamen dicitur famosus nisi pluries facere consueuerit.Et ista fuit intentio glo.non autem quod fur occultus posset dici latro:sed bene posset dici famosus fur si pluries fuisset furatus et laboraret contra ipsum infamia.Et nota hoc ꝑpter statuta que loquuntur de furibus ꝛ latronibus:et isto anno habui de facto in ciuitate Uicentie et dubitabatur de quodam capto pro robaria ꝛ an possit dici publicus latro qꝛ semel tantũ derobauit.nam statutum ibi acrius punit latronem ꝙ furem.et ista glos.allegata fuit pro eo quod non:qꝛ licet in stra.publi.non tamen reperiebatur vnꝙ illum talia cõmisisse nisi tunc:ꝛ statutũ loquebatur de famoso latrone.vnde non poterat dici famosus propter hoc solum quia in strata publica.nihil tamẽ valuerunt allegationes quia fuit suspensus.

2 ☞An de iure nostro masculinum concipiat femininum.
3 Delinquens contra aliquem pluries eadem specie vel genere delicti an debeat pluries puniri.ꝛ vide nu.9.
4 Si quis aliquem aggressus fuerit vel insultauerit et percusserit an puniatur tantum de percussione et non de insultu posito quod statutum imponat aliam penam pro insultu:et aliam pro percussione.
Quid in eo qui primo vulneraret ꝛ postea occideret.
5 Si vnum statutum dicit quod vulneranti aliquē in platea manus amputetur:ꝛ aliud dicat qđ occidens forẽsem forẽsem extra plateã tunc si quis in platea cepit vulnerare forẽsem ꝛ cum fugeret insequutus est eum ꝛ extra plateam occidit:licet vno impetu videtur hoc fecisse:tamen punietur pena manus propter vulnus illatum in platea ꝛ in centum propter mortẽ illatã extra plateã.
6 Delictum tutoris non facit pupillum incurrere penam.
Quid si committatur in administrando.
Titulus inducit bonam fidem.
7 Statutum si punit actũ prout infertur in persona puta si quis turbauerit aliquem in sua possessione puniatur in tali pena qđ tunc requiratur quod turbauerit dolose ꝛ an tũc quelibet causa etiam iniusta excuset a pena.ꝛ quid si punit actum prout infertur in rem.
8 Quando aliqua lex iuris cõmunis facit mentionem de solido sumitur solidus pro aureo ꝛ tanti ponderis quod septuaginta duo faciunt libram.
9 In penis alternatiuis cuius sit electio.
10 Iudex causarum ciuilium an possit se impedire de causa criminali incidenter.
11 Seruus an contra dominum debeat torqueri.
Quod tantũ valeat libera depositio ꝛ testificatio liberi hominis ꝙtum extorta per torturam a seruo.

1 Quicunqꝫ.†Diuide istã legem in tres partes.loquit̃ primo de receptante seruum alienum dolose vel malitiose nullo dolo domini interueniente vsqꝫ ibi:quod si dominus.Secũdo quando receptauit non dolose vsqꝫ ibi:sane.Tertio quãdo receptauit dolose tamen interueniente etiam dolo domini qui voluit receptantem facere incidere in penam vt eam lucraretur Et primo casu punitur receptans.In secundo nõ punitur.In tertio punitur dominus ꝛ nõ receptans:ꝛ hoc sufficit pro summario.Et prima pars continet quatuor dicta.secundum ibi:si vero.tertium ibi in minorum.quartum ibi:quod si ad predicta super ista lege.Ly.in verbo quicunqꝫ:quod est masculini gene-
2 ris examinat illum articulum.†An de iure nostro masculinum

a ¶Bãnitus.add… qd de bãnito pl… ribus bannis a… sufficit vna abso… lutio.vide pang… in.l.nouerint. i… ij.col.C. vt infr… certũ tẽp.Ang. l.si edes.in.j.col… C.de serui. vrba… predi. nellus i… trac.de bannitis… in.ij.parte secun… di tẽporis.q.lxxij…
b ¶Amputanda… Adde bar.bri… in qõnibus dñi… calibus.q.vj.
c ¶Pena mortis… Adde qđ hoc fal… lit si ẽ furtũ mul… tũ enorme et tũc… posset furca sus… pẽdi cũ equipol… leat tribꝰ ꝑm an… ge.in.l.qđ si no… lit.i.§.qꝛ assidua… ff.de edil.edi.an… ge.de are.in.§.e… maleficijs.in.iij… col.instit.de act… Abb.in.c.inter… alia.in vlti.colũ… de immu.eccle.

a concipiat feminum[a] ita q. l. loquens per verbum masculini ge-
neris comprehendat etiam feminas. nam de significato gram-
maticali clarum est quod sic: sed clarius & melius q ipse loqua-
tur. vide per Bar. de bocarti. in. l. j. de verb. signi. Ex cuius di-
ctis collige quod sic tribus concurrentibus quorum aliquo de-
ficiente secus. Primum est quod proferatur sub nomine appel-
latiuo non sub nomine proprio: puta super cuius appellatione
continetur soror. vt. l. tres fratres. ff. de pact. secus si proferatur
sub nomine proprio puta titius: quia non comprehenderetur
berta soror eius nisi in casu: vt ibi per eum: et appellatione filij
continetur filia & sic de similibus. Secundum quod requiritur
est quod proferatur in materia indifferenti que ita conueniat fe-
mine sicut masculo. & in vtroq sit eadem ratio secus si in mate-
ria differenti puta in intercessione quia masculus potest pro alio
intercedere femina non ideo si statutum diceret si quis interces-
serit vel fideiusserit pro alio possit personaliter capi. intellige de
masculo & non de femina: que nequit intercedere. Tertium est
quod proferatur in materia fauorabili vel si est odiosa q odium
sit rationabile: secus si irrationabile: vnde si dicat statutum q
patruus in successione intestati includat auum maternum cum
istud sit irrationabile: quia auus maternus magis est coniun-
ctus & in nullo peccauit propter quod debeat pati penam non
includetur auia materna secundum Baldum hic. cetera dic vt
hic per eum. Et adde quod nota. per Cynn. in. l. quisquis. §. ad
3 le. iul. maie. †Item scias quod per ver. si vero secundo reproba-
tur glo. que est in. l. nunq plura. ff. de priua. delic. que dicit quod
si quis delinquat contra aliquem pluries eadem specie vel ge-
nere delicti quod non debet puniri nisi semel per. l. inficiando.
§. infans. ff. de fur. Sed hic est casus in contrarium: q eode ge-
nere bis vel ter delinquit contra eunde & pluries punitur. Nec
ob. §. infans. quia licet ibi fuerunt plures contrectationes si ta-
men possessio furtiue rei nunq fuit penes furem interuersa: sed
semper fuit apud eum no dicitur nisi vnum furtum quamq pro
ipso possit quis puniri in quocunq loco in quo etiam de nouo
contrectauerit. vt not. per Bart. in. l. si dominus. eo. tit. sed iste
tert. debet intelligi quando interuersa & mutata fuit detenta-
tio puta semel receptasti seruum meum postea est reuersus ad
me. Iterum fugit & iterum receptasti quo casu tot dicuntur re-
ceptationes & sic tot dicuntur delicta quot fuerut fuge. & quod
licet delictum debet puniri lz sit eiusdem generis. vt. d. l. nunq
plura. sed si seruus nunq ad me fuisset reuersus licet ipsum re-
ceptasses: & in diuersis locis occultasses vna tm diceretur rece-
ptatio & pro vna tm deberes puniri. vt. d. §. infans. Sed contra
quod semel tm debet puniri. nam si quis accesserit ad vxorem
alterius pluries dicuntur plura adulteria & tamen non puni-
tur quis nisi semel. vt not. glos. singul. ff. eo. titu. de furt. l. vulga-
ris. Sed dic quod istud non est ideo q plura sint delicta eiusde
generis: sed q pena adulterij non est reiterabilis quia est pena
mortis: vt. l. quis. §. de adul. secus si esset reiterabilis vt hic. Ite
oppo. de. l. illud. in fin. ff. ad leg. aquil. vbi erant plura delicta. s.
4 vulneratio & mors tamen punitur quis nisi semel. †Solu. inter-
dum plura delicta ordinantur ad vnum finem & tunc de illo tm
fine quis punitur vt est vulnerare & occidere sicut si pluribus
vulneribus quis eode impetu vel instanti vulnerat animo occi-
dendi posito quod non omnia vulnera essent mortalia sed vnu
tm non punitur quis nisi de occiso qm omnia tenebant ad hunc
finem: & eodem modo si quis aggressus fuerit vel insultauerit
et percusserit q insultus tendit ad finem percutiendi non pu-
nitur de insultu sed de percussione posito quod statutum alia
penam imponeret pro insultu & aliam pro percussione: q pri-
ma debet intelligi quando interuenit insultus sine percussione:
et tunc puniretur pro illo: & eodem modo in aliam pena impo-
nit pro vulnere & pro occisione q prima locum habet quando
interuenit vulneratio sine occisione: alias de vltimo tm sine pu-
nitur. vt etiam no. per glo. not. in. l. qui de crimine. §. qui accus.
non pos. & adde quod no. p Bar. in. l. si amici. ff. de adul. Si aut
non eodem impetu sed diuersis temporibus primo vulneraret
et postea occideret vel primo fuerit aggressus: postea vulnera-
ret tunc puniretur ex vtroq delicto: vt pz ex. d. l. illud. in fi. vel
etiam si pro vulnere vel pro insultu imponeretur maior pena
q de occiso non confunderetur vulnus vel insultus cum occisio-
5 ne: imo de vtroq puniretur. †Pone exemplum si dicat statu-
tum quod vulneranti aliquem in platea manus amputetur. Ite
si aliud statutum dicat q occidens forensem extra platea pu-
niatur in centu: vt est Perusij. si quis ergo in platea cepit vul-
nerare forense: & cum fugeret insecutus est eum & extra platea
occidit: lz eodem impetu videtur hoc fecisse. vt in. l. quod ait. ff.
de adul. tamen puniretur pena manus propter vulnus illatu
in platea & in centu propter mortem illatam extra plateam sm
Bald. hic: q etiam de mete Bar. in. d. l. nunq plura. p. l. heres

Femininum. Adde glo. in. c. ij. de rescript. lib. vj. Spe. in ti. d alle. & dispu. in. §. pot. h. vsic. vel ibi masculinu. Arch. in c. si qs suadente. xvij. q. iiij. & qd in Setibus vide per Bal. in. l. gallus. ff. de lib. & posth. ant. de but. in. c. i qbusdam. de pe. Pet. de anch. in cle. j. de bap. Ioa. de imo. in. l. qd oi in. xix. col. ff. de v. oblig. Lu. ro. consil. xxxv. incip. in casu pmisso. alex. de imo. psi. lxj. ici. sup eo de quo q rit. i. j. volu. Alexa. psi. cciiij. inci. psiderat. i. iiij. col. in. ij. vol. alex. psil. j. inci. poderatis his q in themate pmisso narratur. i. vj. col. in. v. vol. alex. psi. cxxv. inci. attetis vbis in uestiture. i eo. vo. Barb. psi. xv. ici. clemetissimi dei pris. in. ix. col. i. j. vol. Bar. psi. vij. icip. illud afferam i mediu. in vlt. col. in. iiij. vol. et qd i odiosis. videi. l. qsqs. cu glo. C. ad le. iul. et i. c. gnali. de ele. lib. j. & per Alex. cosi. xcv. ici. aiaduersis. iiij. volu. & qd in vltimis voluntatibus videi. l. si ita scriptu. ff. de leg. ij. l. seruus. & l. qsqs. ff. de vb. sig. & qd in materia penali. vide in. l. si qs i tatam. C. vnu vi. & qd i correctorijs vide glo. & ibi rapha. cu. in. l. gall9 ff. de li. & posthu. & qd in rescriptis videter. i. c. significauit. et ibi doc. de rescri. & p Io. de imo. in. l. si ita scriptu. ff. de le. ij. & qd i puilegijs vide p Bal. in. c. ad audietia. i vl. col. de rescr. Car. Alexa. i. c. p venerabilem. i. xij. col. q fil. sint leg. Signo. d ho. d mediola. co-

a debitore. §. si quis seruus. ff. de fideiu. obligatio accessoria no
6 confunditur a principali quando est efficacior q illa. †Item
no. in ver. in minorum. q delictum tutoris non facit pupillum
incurrere penam: qd est veru qn committitur extra administra-
tionem. na non pertinet ad administratione tutoris receptare
seruum alienu in predio pupilli: sed si esset comissum in admi-
nistrando: puta litigat tutor super predio pupilli: & in lite indu-
xit testes falsos. Statuto cauetur q inducens falsos testes per-
dat litem certe pupillus perdet: tame ipsam recuperabit a tuto-
re: vt. l. polla. §. de his qui. vt indig. q litigare de re pupilli erat
de administratione & etiam inducere testes: sed no debebat in-
ducere falsos. cetera dic circa istum articulum. vt not. per Bar.
in. l. j. §. si procurator. ff. si quis ius dic. no obte. †Ultimo text.
cum glo. in ver. q si seruus allegat q titulus inducit bonam fi-
dem: sed ista allegatio paru placet q locatio operarum de qua
hic loquitur pprie loquendo no est titulus: q no est aptus ad
traslatione dnij nec numerat inter alios titulos: puta p empto-
re pro donato &c. de quibus in. ff. sed melius pbatur hoc dictu
in. c. j. de prescrip. lib. vj. vbi qn cotra prescriptione facit ius com-
mune presumitur mala fides: & non habet locu prescriptio etia
longissimi tpis de iure canonico q tuc excusat a mala fide pro-
pter etia inualidum titu. tn coloratu. vt no. in. c. de quarta. eo. ti-
tu. pro glo. si. facit qd no. in. c. cum persone. de priuil. lib. vj. No.
in fi. casum quod ille qui habuit animu delinquedi & non deli-
quit: sed fecerit continente delictu de sui natura: q receptauit
seruum alienu. & hoc ppter dolum a domino serui comissum q
receptante reuelat q dedit sibi causam delinquedi. Eodem mo-
do si dominus serui concessisset no fraudulenter vt seruus eius
per alium receptet receptans tn hoc ignorabat & credebat con-
trarium: & sic credebat delinquere no tn delinquit q potius in-
spicitur veritas q eius opinio. vt. l. inter oes. §. si. ff. de fur. Et vi-
de quod ibi no. Bar. dic q non est licitum allegare ignorantia
ad in comodu ignoratis sed ad comodu sic qui in rem alterius
contrectet ignorans dnm consentire no comittit furtum: q sic
ignorantia tenderet ad incomodum eius. †In glo. j. ibi: in. l.
j. §. qd aut. & l. doli. sed certe in edicto de seruo corrupto de quo
ibi ad hoc vt corruptus teneatur ad interesse ideo requirit do-
lus q expressa mentio doli ibi fit in ista. l. secus ideo videtur q
sufficiat lata culpa p theoricam. Bar. qua ponit in. l. j. ff. si quis
7 testa. lib. esse. †Ubi dicit q si statutu punit actu prout infertur
in persona puta si quis turbauerit aliquem in sua possessione
puniatur in tali pena & tunc requiritur q turbauerit dolose: et
ideo quelibet causa etiam iniusta excusaret a pena: q excusat a
dolo. vt no. glo. mag. in fi. in. l. j. ff. si quis ius di. non obte. per. l.
igitur. ff. de lib. causa. sed si punit actu prout infertur in rem pu-
ta si quis ingressus fuerit possessione rei alicuius sine licentia
dni puniat tali pena. & isto casu non requirit dolus sed sufficit
lata culpa ad incurrenda pena: ideo tuc causa etia iusta no ex-
cusaret. ista est theorica sua multum notabilis q semper allega-
tur: sed hic punitur actus prout infert in rem no in persona: q
dicit seruu suscepit &c. & sic sufficit lata culpa puta credebat ipsum
esse liberu sed comunis fama & opinio erat in contrarium. certe
ipse no est in dolo: sed in lata culpa: q ipe ignorabat q oes scie-
bant. arg. in. l. regula. ff. de iur. & fa. igno. Si aut sciebat seruum
alienum siue sciret cuius esset siue ignoraret esset in dolo. vt. l.
cum querebatur. §. vnde vi. &. falsus. §. si iactu. &. §. qui aliena.
& ibi per Bar. ff. de fur. Sed an tuc haberet locum pena huius
l. d. Rapha. videtur sentire q non: q tuc receptans est fur & co-
tra ipsum datur actio furti ad duplum in quo non continetur
simplum: vt. §. tit. j. l. aduersus. vnde cum satis esset prouisum p
alia iura non expediebat prouidere per istam. l. in qua ponitur
minor pena cum in duplo non contineatur simplum. vt pz hic
in princ. vbi tenetur restituere seruum cum alio pari. non aute
cum duobus paribus. Breuiter hoc non placet: q ppter hoc no
ppterea inutilis fuit hec puisio huius. l. q p alia iura erat pro-
uisum. arg. in. l. j. §. dixit aliquis. ff. de publi. forte no dominus
vult habere penam: & tamen non vult receptantem infamare
vnde intentabat condictione ex ista. l. que non infamat. vt in. l.
cessat. ff. de act. & obl. sed actio furti infamaret. ipse tn. d. Raph.
tenet contrarium qd. s. dixi quod hic non requiratur dolus tn
no allegat Bar. in loco de quo. s. dixi. †In glo. ibi: &. forte hec
glo. recedit a precedenti solutione dum dixit quod erat specia-
le in colonis illyricianis q receptans etiam ignorans punitur
pena quadrupli. nam istud esset iniquum: q ignorantia no de-
bet puniri. vt. l. ex maleficijs. §. longe minus. de actio. & obl. ideo
dicit q in. d. l. j. bene sciebat q erat colonus alienus: sed ignora-
bat cui erat & nihilominus punitur ista pena. quod esset ergo
speciale ibi Bar. intelligit quod in casu huius. §. requiratur q
sciat duo: scz quod sciat seruum alienum: & quod sciat cuius est
sed in illa. l. sufficit primum. hoc non placet imo etiam si crede-
bat illum

bat illum liberum incurreret istam penã si credebat seruũ alie-
num: ꝛ si credulitas non fuit iusta ꝛ sic fuit in lata culpa vt dixi
ꝛ idẽ videtur in casu.d.legis pñe. Sed si esset iusta nec hic nec ibi
puniretur: vt.ĩ.ea.l.ver.quid si fuisset. specialitas est ergo ibi in
sola pena: q2 mitior pena ibi imponit̃ q̃ hic scʒ quadrupli pro-
pter aliquam specialẽ causam: sed quo ad alia idem ibi qd̃ hic.
8 ¶ † In glo.seq.que incipit talem. No. istam glo. in princi. qd̃ qñ
aliqua lex iuris cõmunis facit mentionẽ de solido sumitur soli-
a dus pro auro[a] ꝛ tanti ponderis quod septuagintaduo faciunt
libram: ꝛ ideo cum hodie nõ sint ita graues dabitur tantũ vltra
quantum illi ponderarent. Et ista not. pro legibus loquẽtibus
de insinuatione: q2 loquunt̃ de solidis. Et narrat Jo.and. in ad
di. Spec. de instru.edi.§.postremo. quod quidam iudex mõtis
pollitiani intelligebat solidos ꝟm cõmunẽ vsum loquendi pro
solido valente.xij.denarios: ꝛ irritauit quandã donationẽ que
nõ transcendebat lib.lx. cum transcenderet quingentos solidos
vulgares: sed ipse dicit quod ille iudex non fuit iurista licet bi-
9 berit de brodio iuris ciuilis. ¶ † In gloss. ibi: respondeo deben-
tis. Nec ob. qd̃ dixi.s̃.l.proxi. q2 ibi verba referuntur ad iudicẽ
hic ad partẽ. vt pʒ in ver. reddat. ad qd̃ vide bonã glo. in.l.lucio
ff.de leg.ij.ꝛ.l.si ita distrahat̃.ff.de contrahen.emp. dicũt tamen
doct. qd̃ etiã hoc casu qñ diriguntur ad partẽ si alternatio pone
retur inter penã pecuniariã ꝛ corporalẽ non posset criminosus
eligere penã corporalẽ sine iustissima causa. quid enĩ si potius eli
geret stare in carceribus vel perdere auriculã q̃ soluere quingẽ
tos ducatos ductus sũma auaritia cũ de facili possit soluere qn
genta: certe iudex deberet ipsum compellere ad soluendum sicut
in simili dicitur in.l.pretor.ff.de iniur. secus si subesset iusta cau
sa: ꝛ sic videtur quod alternatiue possit eligere. Et narrat Ang.
Barto. consuluisse de facto cum statutum diceret imponi penã
quingentorum quam si non soluerit infra decem dies amputet̃
sibi manus. ꝛ ipse cum de facili posset soluere ꝛ non soluit quod
iudex non debet amputare sed compellere ad soluendum per.l.
cum duobus.§.idem respondit socius qui ces.ff.pro soc. contra
hoc facit: quia ista non est pena delicti sed pena retardate solu-
tionis: vt in.l.cum ibi no. de in lit.iuran. que retardatio mane-
bit impunita ꝟm opi. Bar. quod non videtur dicendum per.l.
nunq̃ plura. de priua.delic. vel q2 transacto termino pena pecu
niaria transfunditur in corporalem ꝟm Rapha. qui de determi
natione Bar. dubitat sed est humana. nã ꝛ trãsfusio non impe-
dit q2 qd̃ erat prius in obligatione remanet in solutiõe: vt in.l.j.
cum ibi not. de penu leg. ¶ In sequenti glo. que incipit non ita
ibi: vel dic hec vera vt aliud sit in multa que imponit̃ iudicis ar
bitrio. aliud in pena statuta a lege. primũ tamẽ dictum limita vt
sit verũ quãdo imponit̃ mulcta cõmissa circa eandem rem: vt si
pluries fuisti citatus ad respondenduʒ positionibus: ꝛ semper
fuisti contumax vt possis mulctari ter ꝛ non vltra. secus si ꝯmis
se sunt contumacie multe circa diuersa: vt no. per Bar. post Ja.
de bel. in.l.nunq̃ plura. de priua.deli. ꝛ hoc etiam fuerunt diuer
se receptationes lʒ de eodem seruo. ¶ In fi. glo. ibi: ex iteratione
delicti augeri penam. melius diceret ꝟm quosdam iterari penã.
vel sustine gloss. ꝛ tunc intellige glo. quod pro prima receptatio-
ne fuit punit9 q2 restituit seruũ cũ altero pari: similiter pro scða
fuit acrius punitus q2 restituit seruũ cũ duobus paribus. simi-
liter puneitur pro tertia adhuc grauius: quia restituet seruũ cũ
tribus paribus: ꝛ sic dñs vltra seruũ suum habebit sex alios et
prima pena in duplo continet̃ simplũ. in secũda ꝛ tertia non con
tinetur nec in duplo nec in triplo. ꝛ isto modo oportet ponere
casum volendo defendere glo. Sed volendo tenere ꝯ alij dicunt
de reiteratione pro qualibet receptatione deberet dare vnũ tñ
ꝛ non plures: ꝛ sic dñs habebit tres tñ ꝛ ista esset iteratio pene
non augmentatio. Sed pone qd̃ seru9 recessit ab eo q receptauit
ꝛ rediuit ad dominum sponte: an dñs poterit agere contra rece
ptantem ad penã ꝛ puto q non ꝛ qd̃ iste tex. debeat intelligi qñ
ab inuito extorquetur vt sit pena pertinacie: vt pʒ dũ dicit red-
dat ꝛ sic expectauit sñiam. gloss. tñ precedens in ver. itẽ nota. vi-
detur tenere contrarium qd̃ ista pena non remittitur etiã si ille
peniteat: velit restituere infra.xx.dies. Et ista pars forte verior
10 est lʒ durior. ¶ † In glo. que incipit.i.corporalis. Sed quis im-
ponit istam penam. Pone enim q cum iudice causarum ciui-
lium fuit actum cõdictione ex ista.l. ad restitutionem serui ꝛ ad
penam ꝛ fuit cõdemnatus ꝛ non potest soluere penã. An idem
ipse iudex faciet etiam imponi penam corporalem puta fustiuʒ
vt hic videtur q sic. de quo Cy. miratur. Tu dic q non q2 iudex
causarum ciuiliũ non debet se impedire de causa criminali sicut
econtra iudex maleficiorum nõ debet se impedire de causa ciuili
vt.l.solemus.§.latrũculator.ff.de iudi. dic ergo quod remittit̃
ad iudicẽ maleficiorum per istũ tex. dũ dicit examinatione com
petentis iudicis. ꝛ per.l.j.§.solent.ff.de offic.prefec.vrb. ꝟm Ra-
pha. qui reprehendit Cyn. Sed certe potest sustineri q2 inciden
ter potest se impedire sicut econuerso iudex maleficiorũ condẽ-
nat furem ad mortem ꝛ etiam ad restitutionẽ rei licet de hoc nõ
possit principaliter se impedire quod dic per Cy.ĩ.ad leg.iul.de
l.si quis a se fundũ. in fi. ꝛ per Bar. in.l.interdum.§.qui furem.
ff.de fur. Et facit.l.j.§.si dicatur.ff.fini regũ. et per Inno. in.c.cũ
11 oportet. de accus. ¶ † In glos. que incipit nota duo ibi. vel non
debet hoc placet vt contra dñm non debeat torqueri. vt in con-
trario nisi qñ interrogandus de facto suo vt hic erat q2 fecerat
tractatũ cum dño in necẽ receptantis vt faceret illũ in penã in-
cidere. Et est aliud qñ agit de statu suo ꝛ dño eius ad quẽ per-
tinebat. vt.ĩ.eo.l.cum seruũ. in glo. ibi: et intellige si indicia pre-
cedant alibi glo. tenet hoc esse verũ etiã si jndicia non precedãt
vt.ĩ.de questio.l.interrogari. sed hec vera vt not.ff.de test.l.ser-
uos. sed doc. ibi in glo. ꝟm qd̃ ei credit̃. no. q2 semp fuit prouisuʒ
contra.l.vbi numerus.ff.de testi. vbi dicitur quod requiruntur
duo vel tres ad minus. vt.l.iurisiurandi.s̃.de testi. vbi dicitur
qd̃ non sufficit vnus q̃tumcũqʒ magna prefulgeat dignitate lo-
cum habeant quãdo sunt interrogandi de facto alieno: de quo
habeant notitiam per sensum corporeum: sed si de facto ꝓprio
testis sufficiat vnus solus concurrentibus aliis indiciis: vt in
isto text. cum glos. nam si creditor vni seruo de facto proprio: vt
hic ꝛ in.l.quero. in fine.ff.de edil.edic. fortius debet credi libero
homini: et si dicatur seruo creditur cũ tortura: sed liber homo
non debet torqueri. Respondeo qd̃ illud contingit propter vti-
litatem sue persone seruilis cui non debet credi sine tortura: sed
tantum valet libera depositio hominis liberi quãtum extorta
per torturam a seruo.

2 ☞ Verbum forma quot modis sumatur.
3 Si datum est aliquibus arbitrium generale super bono statu
reipu. qd̃ virtute talis arbitrij non possint aliquem officialem
liberare a syndicatu.
4 Si officialis est mihi condẽnatus in syndicatu q2 denegauit mi
hi facere iustitiã contra titium: ꝛ soluit mihi non succedit in iu-
re meo contra titium: nec teneor ei cedere: ꝛ remanet mihi ius
saluum contra titium.
In quibus casibus prouideat̃ ꝯ iudicẽ negligentẽ de alia pena.
5 Fiscus ꝛ respub. romanorum an sint idem.
6 Si statutum dicat qd̃ turbans aliquem in possessione puniat̃
in.x. ꝛ possessionẽ restituat: istud verbum turbans vt conueniat
illi verbo restituat: qd̃ debeat intelligi de turbatione expulsiua
non antẽ inquietatiua: ꝛ an intelligatur de quacunqʒ turbatio-
ne q̃tum ad penam de decem.
7 Potestas vel vicarius alicuius ciuitatis castri seu ville qñ ad
notitiã suã peruenit q aliquis priuatus indebite detinet aliqd
pertinens ad illã cõmunitatem debet ex officio suo ipsum com-
pellere ad restituendum alias in syndicatu posset puniri si fuit
negligens.
Iudex quando dicatur negligens.
8 Qui semel repulsus fuit ab officio vel in syndicatu condemna-
tus amplius ad illum nunq̃ debet eligi.

1 Mancipia. † Lex ista differt a.l.precedẽti in
multis licet loquat̃ de receptan-
te sicut illa. Primo q illa loquit̃ de receptante ser-
uum priuati ista est de receptãte seruũ reipu. alicui9
ciuitatis. Et no. q2 credo q nõ haberet locũ in receptãte seruũ
alicuius castri vel ville. iuxta not. in.l.si finita.§.de vectigalibus
ff.de dã.infec. nam aliqd plus merent̃ ciuitates q̃ castra: vt pʒ
in.l.fi.s̃.de sac.san.eccle. Itẽ.l.precedens loquit̃ de seruis tñ ista
de seruis ꝛ etiam liberis ciuitatis. Itẽ tex. precedens loquit̃ de
seruis simplicibus. Ista vero de seruis ꝛ libertis artificialibus
deputatis ad vsum ciuitatis. Itẽ ista imponit maiorẽ penã: q2
vna cum reputato restituit aliũ parẽ. ꝛ.xij. aureos sed ibi nõ nisi
parẽ vel si ipsum non habet.xx. aureos loco eius. Item lex prece-
dens loquit̃ in receptãte qui nõdũ dedit causaʒ fuge: sed hic qñ
dedit: q2 sollicitauit vel ĩstruxit ad fugã: vt in verbo sollicitauit.
Itẽ hic punit̃ defensor ciuitatis a quo seruus fugerat si requisi-
tus ipsum nõ recuperat: ꝛ sic põt ꝓcedere per viã inqsitionis ad
vtilitatẽ publicã: ꝛ tenebit locũ partis ꝛ etiam iudicis: sed in.l.
precedẽti hoc non est nec imponit̃ pena magistratui ꝛ ista suffi-
2 ciant pro summario. ¶ † No. tex. ibi dicit cum eadẽ forma ꝛ glo.
exponit.i.cũ eadẽ pena. q istud verbũ forma nõ semper denotat
solẽnitatẽ sed substantiã vel quãtitatẽ ꝛ aliqñ denotat tps. vt in
aut. que supplicatio.s̃.de preci.impe.offe. ꝛ ibi per Bal. regulari
ter aũt denotat solẽnitatẽ: vt patet in forma testamẽti ꝛ in forma
stipulationis. Et istud no. pro statutis: q2 interdũ loquunt̃ per
verbũ forma. vt intelligat̃ ꝟm subiectã materiã: interdũ de solẽ-
nitate: interdum de substantia seu modo. ¶ Itẽ no. tex. in fi. dũ
3 dicit nec beneficio ꝓncipali. nã Bal. inducit † si datũ est aliqui-
bus arbitriũ generale super bono statu reipublice qd̃ virtute ta
lis arbitrij nõ possunt aliquẽ officialẽ liberare a syndicatu. Nã si

fil. clxxxvj. incip. in qõne vertente inter durantem. ꝛ quid ĩ officijs. vide p Bal. in.d. c. ad audiẽtiam. Iteʒ vbi tractat̃ de cõsi. tunc masculinũ non cõcipit femininuʒ q2 mulieres nõ habent integrũ cõsiliũ ꝟm Bal. cõsil. clxxj. incip. in ꝓuincia anconitana. in.ij.col. in iij.vol.

a ¶ Pro auro. adde gl. ꝛ Bal. in.l.fi. C.cõ.de le. Cy.ĩ.l.pe. C.de do. Bal. ĩ.l.illud in vl.col. C.de sa.san.ec. gl. ꝛ doc. in.c.fi. de de ci. gl. ꝛ doct.ĩ.c.ij. de malefi. Jo.an. in addi.spe.ti. de instru.edic.in.§. porro.in fi.

princeps non est facturus: vt hic in glo. nec ipsi facere debēt. po-
pulus enim qui tale arbitriū dedit loco principis habetur: vt
no. per Cy. s̄. de condi. ob cau. l. ea lege. ante finē. nec presumitur
hic voluisse concedere. Et adde istū casum ad alios quos ponit
notabiliter Barto. in. l. ambitiosa. de decre. ab ordi. facien. inter
quos nō ponit istum tex. ¶ Itē allegatur iste seruus in verb. nec
venditione. in prima expositione glo. que reputatur singularis
4 ꝙ † si officialis est mihi condēnatus in syndicatu: qꝛ denegauit
mihi facere iustitiā cōtra titiū: ꝛ soluit mihi non succedit in iure
meo contra titium ꝙ perpetuo tene menti nec teneor ea sibi ce-
dere: ꝛ sic lucrabor illud quod soluit: ꝛ remanet mihi ius saluū
contra titiū. Sed Ang. hic: ꝛ in. l. stichum. §. dolo. de solu. intelli
ge hoc verū quādo cōdēnatur ad rem diuersam ab illa in qua ti
tius mihi tenet vt hic erat: secus si ad quantitatē sicut ille mihi
tenebatur qꝛ soluēdo illū liberāt: ꝛ debent sibi cedi iura. ꝛ alle-
gat. l. missi opinatores. j̄. de exac. trib. lib. x. qđ singulariter not.
Bar. etiā in. l. si iudex. de var. ꝛ extraor. cogni. dicit ꝙ lꝫ equū vi
debitur vt ibi: ꝛ in. l. filius. de indi. quādo tū neglexit iustitiā fa-
cere tenet tanꝙ ex quasi maleficio: sed alia actiōe in factū ad in-
teresse in qua non datur arbitrium iudicis: lꝫ glo. sentiat contra
rium in. l. argentarius. §. fi. ff. de eden. in aliquibus tamen casi-
bus prouidetur contra talem negligentē de alia pena vt in casu
huius legis ꝛ in quibusdā aliis quos ipse enumerat. ꝛ vide om-
5 nino per eum quod ibi no. ¶ † In glo. j. ibi. l. pe. que est cōtra. cer
te illa loquitur in seruo fiscali. vnde referendo istā gloss. ad illaꝫ
legem videtur sentire glo. ꝙ fiscus ꝛ respublica romanorum idē
sunt. docto. tenent contrariū: vt ptꝫ ex diuersitate titulorū: quia
de per se ponitur titu. de iure fis. qui tractat de rebus fiscalibus
ꝛ titu. de iure reipublice qui tractat de rebus reipublice roma-
norū: ꝛ dicunt doct. ꝙ ista glo. poterat procedere anteꝙ popu-
lus romanus transferret in principē: quia fiscus tūc erat apud
ciuitatē romanam seu eius ciues: sed postea fuit apud principē
ꝛ eius imperium ꝛ ciuitas romana habet quedā iura specialia
cum suo comitatu vsqꝫ ad centesimum lapidem. vt. l. j. §. cū vrbē.
ff. de offi. prefec. vrb. de isto articulo vide per Bart. in. l. j. j̄. de fis.
vsur. lib. x. nā reuera fiscus differt a republica sicut species a ge-
nere vel pars a toto: quia respublica consistit in multis. vt. l. j. §.
ius publicum. de iusti. ꝛ iur. sed fiscus consistit dūtaxat in com-
modis pecuniariis pertinentibus ad rēpublicā. In glo. que in-
cipit vt ad se vadat ibi cū effectu. id est quod init. ꝛ hoc probat
in tex. ibi: in verb. abduxit. nā nō solū sollicitauit: sꝫ abduxit al's
6 non teneretur restituere cuius contrariū hic dicitur. † Et indu-
cit Iaco. but. istā gloss. si statutū dicat ꝙ turbans aliquē in pos-
sessione puniatur in decem ꝛ possessionem restituat. istud verbū
turbans: vt conueniat illi verbo restituat: debet intelligi de tur-
batione expulsiua non autē inquietatiua de qua loquitur. l. vim
facit. ff. de vi ꝛ vi arma. vnde pro illa non incurreretur pena sta
tuti. nā sicut hic punit sollicitantem in restitutione serui. ꝛ illud
verbum sollicitauit intelligitur cum abductione. al's nō tenere
tur restituere. ita ꝛ verbo restituat cum effectu debet intelligi in
questione predicta. Bald. autē tenet contrariū ꝙ istud verbum
turbans intelligatur de quacunqꝫ turbatione ꝙtum ad penam
de decēꝫ. Sed dum dicit possessionē restituat referatur dūtaxat
ad turbationē expulsiuam. vel etiam potest intelligi de turbatio
ne inquietatiua: quia quo iure turbat inquietando videtur ab
eo possessionē aduocare ꝛ sic restituat id est a turbatiōe desistat.
ꝛ hoc forte verius est lꝫ. d. Rapha. reprehendat Bald. dicens ꝙ
studio contradicendi non validis rationibus contradicit Iac.
but. Sed certe imo subtiliter mouetur propter propriā naturā
huius verbi turbans que potius conuenit inquietatiue turba-
tioni ꝙ expulsiue: ꝛ sufficit quod illud verbum restituat: possit
saluari modo quo supra. Sed Rapha. dicit quod Bal. extendit
statutum penale quod fieri non debet sed hoc esset verum quan
do extenderet extra proprium significatum verbi qđ hic non est.
¶ In glo. que incipit: sed nonne ibi vel melius hec vera. nā hic
defensor ciuitatis a quo mancipia fuerunt abducta tenet vim
partis pro illa ciuitate tanꝙ procurator ꝛ administrator eius li
cet etiam teneat partem iudicis si ille qui abduxit est in sua iuris
ditione. Contrarium loquitur de magistratu illius loci vbi fue
runt abducta qui tenet dūtaxat locum iudicis qui alia pena pu
7 nitur si negligit facere iustitiam. Tene menti ꝙ potestas vel vi-
carius alicuius ciuitatis castri vel ville quando ad notitiā suaꝫ
peruenit quod aliquis priuatus indebite detinet aliquid perti-
nens ad illam communitatem debet ex officio suo ipsum cōpel-
lere ad restituendum. al's in syndicatu posset puniri si fuit negli
gens: hic autem videtur negligens quādo requisitus est p illos
qui deputati sunt ad regimen reipublice: vt sunt priores vel syn
dici illius comitatus: vt. l. iii. §. hoc autem iudicium. ff. de dam.
a infec. In aliis autem priuatis quando dicuntur negligentes[a].
vide quod not. per doctores in. l. j. j̄. de his quibus vt indignis.

¶ Negligentes. Adde an negligētia equparetur late culpe. vide p Bal. in. c. plerūqꝫ. in fi. iii. col. de rescrip.

¶ Cōdemnatus Adde Pari. de puteo in tracta. de syndicatu.

¶ Ilico. Adde qd importat ista dictio. vide p Io an. an. in. c. cordi. de ap. lib. vi. i nouel. Item aliqñ importat tēpus triū dieruꝫ: vt in l. vlti. C. de iud. et l. si qs. §. similit. ff. de ver. obliga. Item aliqñ expo nitur. i. anqꝫ ad alios act⁹ diuertat: vt in. l. litigatorib⁹. C. de app. Item aliqñ expo nit. i. statim: vt in c. non. de iudi. et gl. in. c. qꝛ ppter. de elec.

¶ In fi. gl. ibi: repelli etiam potest ab administratione. hic quā-
do erat temporalis secus si erat perpetu⁹. vt. j̄. de suscep. et arca.
8 l. si aliquid. ꝛ in addi. ꝑm Bald. ꝙ † qui semel repulsus ab offi-
b cio vel in syndicatu fuit condēnatus[b] amplius ad aliud nunꝙ
debet eligi: qđ perpetuo tene menti. glos. est ordinaria in aut. ibi
in tex. ꝛ. j̄. in fi. col. vj. ꝛ probatur ibi in tex. ꝛ. j̄. de lib. ꝛ eorū liber.
l. ii. ꝛ ibi no. per Bal. in fi. ꝛc.

2 ☞ Reus potest opponere agenti de iure tertii: quando illud
ius est exclusiuum ipso iure intentionis agentis: ꝛ quādo non
possit obiici de iure tertii.

1 Cum seruum. † Si agenti cōdictiōe ex
l. quicunqꝫ. s̄. e. ad seruū
ꝛ ad penam referatur q̄stio dominii ꝓprii ipsius ex-
cipientis vel tertii seruus subiicitur tormentis vt ve
ritas reperiatur. h. d. ¶ Querit primo qua actione hic agebat.
glo. j. intelligit ꝙ rei vendica. docto. reprobant: quia rei vendica
tio non est penalis. ꝛ hic dicitur quod agitur ad penam que per
l. imponitur receptantibus. Preterea in rei vendicatione non
c ageretur ita leuato velo. vt hic dicitur dum dicit ilico[c] ꝛ sic non
summarie sed ordinarie. dic ergo ꝙ condictione ex. l. quicunqꝫ.
nam illa datur dño sicut rei vendicatio: vt patet in prin. huius
legis dum dicit inscio dño: et ideo ista exceptio que opponeba-
tur ꝙ agens non erat dñs: sed ipse excipiēs vel quidam tertius
erat exclusiua ipso iure iuris agentis: quia si est vera agēti nullū
ius competit: sicut ergo agenti rei vendicatione potest obiici qđ
non est dominus sed quidam tertius: ꝛ hoc probato excluditur
agens ipō iure. vt in. l. fi. s̄. de rei vēdi. Ita ꝛ agenti ex. l. quicūqꝫ.
ideo in casu istius legis fuit admissa exceptio ista: ꝛ ad veritatē
reperiendam seruus subiicitur tormētis: semper ergo allegatur
2 ista lex ꝙ † reus potest opponere agenti de iure tertii quando il
lud ius est exclusiuum ipso iure intentionis agentis. hic tamen
videtur verum in iudicio ordinario: et idem in summario si nō
requirit altiorem indaginem: sed incontinenti potest probari:
alias secus: vt in. l. ille a quo. §. fi. de testa. ff. ad trebel. sed contra
excipiens dicitur agere: vt in. l. j. ff. de excep. sed ille qui agit non
habet ius: licet quidam tertius habet contra reum repellitur
agens: quia non mentitur ius ex non iure rei sed ex iure suo. vt
in. l. j. circa prin. ff. si pars heredi. peta. Idem ergo videtur in ex-
cipiente postꝙ ipse videt agere: qꝛ ipse nō habeat ius in re: licet
quidam tertius habeat non audiatur excipiendo de illo. Solu.
bene videtur agere ꝙtum ad onus probandi exceptioneꝫ: vt in
l. contraria: sed in aliis potest esse reus excipiendo melioris cōdi
tionis ꝙ actor vt possit excipere de iure tertii ad suam defensio-
nem lꝫ agens nō possit excipere de iure tertii si nō habet ab illo
mandatum qꝛ fauorabiliores sunt rei ꝙ actores in pari causa
melior est conditio rei vt absoluatur. vt in. l. si seruum. §. sequit.
de verb. oblig. maxime eo iure quo melioris conditionis est pos
sessor ꝙ non possessor: vt in. l. vti frui. post princi. ff. si vsusfru. pe-
ta. Sed pone ꝙ non audiatur quis excipiens de iure tertii. vt
no. in. l. ii. ff. si ager vecti. l. emp. pe. Solu. ius tertii non erat ipso
iure exclusiuum iuris agentis: sed ope exceptionis. vnde illam
exceptionē non potest obiicere nisi ille tertius de cuius iure agi-
tur non autē alius: puta detinebas rem in qua ego sum emphy
teota vel feudatarius: ꝛ quidā tertius est directus dñs: ago con-
tra te vtili rei vend. et probo me emphyteotā: tu opponis ꝙ ab
isto iure cecidi ꝓpter canonē nō solutū vel inuestituram nō peti-
tam: et reuersum est ad dñm directū: ꝛ sic obiicis de iure directi
dñi: certe non potes: vt no. in. d. l. ii. in parua glossella: qꝛ ꝓpter
canonem non solutum ipso iure non cado ab ipso iure emphy-
teotico: sed ita demū si ipse directus dñs vult: vt in. l. ii. s̄. de iu
re emphy. ꝛ Spe. tenet ꝙ etiam requirat snīa ꝑuata: vt no. Spe.
in titu. de loca. §. nunc vero. aliqua. ver. xlvii. similiter ꝓpter in-
uestituram nō petitā feudatarius non perdit iure ipso feudum:
sed requiritur sententia qꝛ potuit habere iustam causam excu-
sationis: vt habet in. c. j. quo tēp. miles. in vsi. feu. ꝛ de. l. corradi.
c. fina. Istud ergo nō pōt allegari nisi per ipsum dñm ad qđ tex.
cū glo. singu. in. l. his cōsequēter. in prin. ff. famil. her. nisi tertius
qui opponeret mihi haberet causam ab ipso dño directo vel esset
eius creditor: ꝛ haberet bona obligata qꝛ tūc pōt etiā illo inui-
to de omni iure suo opponere: vt. s̄. de non num. pecu. l. si cui. vel
nisi ipse dñs directus incepisset tibi litem mouere super recupe-
ratione eiusdem rei: qꝛ tūc mihi agenti ad eandē posses obiicere
de iure illius: ꝛ de lite mota per eū. argu. in. l. ita tū. §. quoties. ff.
ad treb. ꝛ vide de isto arti. Bal. in aut. qui rē. C. de sacrosan. eccle.
et adde ꝙ nec in primo casu qñ ius tertii esset ipso iure exclusi-
uum iuris agentis posset obiici de illo iure quando esset lata sen
tentia ꝑm Bal. ꝛ est casus in. l. is a quo. ff. de rei vendi. ¶ Item
adhuc oppo. ꝙ non possit obiicere de iure tertii. l. loci corpus.
§. competit. ff. si serui. vendi. Solu. ibi ius tertii non erat exclu-
siuum iuris agentis ipso iure nec exceptionis ope: sed dunta-
xat erat

rat erat diminutiuum iuris agentis. Quo casu distingue subti-
liter ⁊ notabiliter ꝙ aut erat tale ꝓpter qd̓ ipse tertius nõ pote
rat a me rem auocare: puta res mea quam tu possides debet ser
uitutẽ predio tertij. si ago contra te vel rei vendicatione vel nega
toria non potes obijcere mihi de seruitute debita tertio: quia ra
tione illius ipse tertius nõ posset a me rem auocare: licet posset
agere confessoria pro seruitute: ⁊ ita loquitur. §. competit. Aut
erat tale ꝓpter qd̓ poterat a me rem auocare: ⁊ tunc aut nõ rem
principaliter sed in consequentiam. ⁊ idem puto in re mea quã
tu possides. quidam terti⁹ habet vsumfructũ ago contra te rei
ven. tu obijcis de iure illius qꝛ durante vsufructu res debet esse
penes illum non penes me. certe nõ potes: qꝛ lȝ ille agendo con
fessoria pro vsufructu possit a me rem auocare hoc tamẽ nõ prin
cipaliter sed in consequentiam. Non enim agit ad possessionem
rei: sed agit vt patiar ipsum vtifrui. ⁊ cum ad vsufructuarium
pertineat tollere: ⁊ de manu sua percipere. vt in. l. fundi trebatia
ni. de vsufruc. lega. non possum plenã patientiam prestare: nisi
etiam tradam fundum sicut in simili cum agitur interdicto vti
possidetis, pro ciuili possessione cõtra naturaliter possidentẽ: qꝛ
non ad recuperationem naturalis sed ne turbetur in ciuili: ⁊ qꝛ
non potest desistere a turbatione nisi naturalem instituat in tali
interdicto venit restitutio naturalis in consequentiam nõ prin-
cipaliter. iuxta plene not. in. l. clam possidere. §. qui ad nũdinas.
ff. de acquiren. pos. ⁊ de isto casu quod nõ posses obijcere de vsus
fruc. tertij habes tex. cum gloss. ⁊ ibi per docto. in. l. fructus. ff. de
rei ven. ⁊. l. indebiti. §. sed si nummi. ff. de condi. indebi. Si vero
ius tertij diminutiuum iuris agentis est tale propter quod prin
cipaliter possit res ⁊ possessio auocare ab agente: tunc aut ipso
agente etiaȝ inuito puta possides rem cuius ego sum dominus
⁊ quidam tertius habet vtile dominium quia emphyteota vel
feudatarius ago contra te directa rei vẽditiõe tu obijcis de vti-
li dominio illius tertij ratiõe cuius ille tertius posset a me licet
directo domino rem auocare quia vtile prefertur tunc directo:
vt. l. j. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emphy. peta. ⁊ il-
lud ius non excludit ius meum sed minuit: qꝛ licet sim directus
dominus vtilitas tamen pertinet ad eũ ⁊ apud eum dȝ esse res
non penes me. Isto casu potest obijcere de iure tertij sicut quan-
do esset exclusiuum ipso iure intentionis mee: de quo est gl. sin.
quam Bar. dicit alibi meliorem non reperiri in. d. §. sed si num-
mi. lȝ si me inuito nõ possit rem a mẽ auocare puta erat creditor
qui habebat rem illam obligatam lȝ per hypothecariam posset
a me reuocare si tamẽ vellem sibi soluere debitum non possem:
imo eum excludere etiã si sñia esset lata pro se. vt in. l. si debitum.
§. si pluri. ff. de pig. Ideo isto casu si res est apud te: ⁊ ego ago rei
ven. contra te non potes mihi obijcere de iure creditoris quod
est diminutiuum iuris mei. Ita declaro istam materiaȝ clarius
quam ponat Bar. in. l. ij. ff. de excep. rei indi. vbi omnino vide ⁊
alia que hic deficerent supple per ibi not. Si autem ibi non age-
retur rei ven. vel condictione ex. l. quicunqꝫ. s̃. eo. sed ageretur cõ
dictiõe ex. l. si creditori. j. de agri. ⁊ censi. qꝛ illa tendit ad recupe-
rationẽ possessionis principaliter rei mobilis: tunc sicut agenti
interdicto recuperande possessionis nõ posset obijci de iure ter-
tij: nec de iure proprio: etiam si vellet incontinẽti probare: quia
spoliatus ante omnia esset restituendus ita nec agenti condi-
ctiõe ex illa. l. ẽm Cy. ⁊ alios facit. l. si quis condictionis tituli. s̃.
loca. ⁊ vide hic omnino quod no. Bal. ꝑ Nico. de ma. Pro de-
claratione huius. l. j. s̃. eo. l. ij. in fi. ⸿ In vltima glo. que incipit
ad presumptionem. dic quod si torquetur de consensu vtriusqꝫ
partis stabitur eius dicto ad plenam probationem: quia videt̃
partes in hoc consensisse. Si vero ad instantiam alterius tantũ
partis: tunc quo ad illam facit plenam probationẽ: quo ad alte-
ram vero presumptionem: quia non interrogatur de facto suo.
⁊ sic non obstat. l. quicunqꝫ. in fi. cum ibi not. s̃. eo. ⁊c. ⸿ Sequi-
tur. l. si quis seruum. ⁊ sequens que nihil habent.

⸿ De furtis ⁊ seruo corrupto. Rubrica.

2 Quando sunt due actiones que non contradicũt sibi in ori
gine sed in exercitio debet quis alteram eligere.
3 Ex contractu serui qualitercunqꝫ celebrato siue nomine domi-
ni siue nomine suo siue simpliciter acqritur actio domino etiã
ignoranti ⁊ inuito.
4 Si mando tibi vt rem emas pro me si in emendo nõ facis men-
tionem de me sed simpliciter emas ⁊ debitor credit vendere tibi
tuo noĩe: si tibi tradatur nõ acquiritur mihi dominiuȝ: sed tibi
teneris tñ mihi actione mandati ad rem tradendam.
5 Furtum an possit committi sine animo lucrandi.
6 Electio an detur in actionibus que sunt contrarie origine.
7 Si fuit actũ actione furti vel cõdictione furtiua tollit̃ actio mã-
dati. ⁊ idem ecõuerso si agatur actione mandati: ⁊ an ipso iure
an vero ope exceptionis.
8 An sit verum simpliciter ꝙ allegans contraria nõ audiatur ⁊
quid in reo ⁊ quid in actore.

1 Si ex pecunia. † Allegans cõtraria[a]
a non auditur. Ad hoc
2 semper allegat̃ ista. l. vel sic. † quãdo sunt due actio
nes que nõ contradicunt sibi in origine sed in exer a
citio debet quis alteram eligere nec auditur si velit
ambas intẽtare. h. d. Bar. Et vide quod no. in. c. vt quis duas.
3 de elec. lib. vj. in tex. ⁊ glo. ⸿ † Et premitte quod ex contractu ser
ui qualitercunqꝫ celebrato siue nomine domini siue nomine suo
siue simpliciter acquiritur actio domino ignorante ⁊ etiaȝ inui
to. vt. l. seruus vetante. circa princip. ⁊ quasi per totum. ff. de ver
4 bo. obliga. ⁊ de stipu. seruo. l. j. † Item premitte quod mando ti-
bi vt rem emas pro me si in emendo non facis mẽtionem de me
sed simpliciter emis ⁊ debitor credit vendere tibi tuo nomine si
tibi tradatur non acquiritur mihi dominium sed tibi: vt. l. res
ex manda. ff. de acquiren. re. do. teneris tamen mihi actione mã-
dati ad dominium in me transferendum ⁊ rem tradendam. vt
l. si ita quis. §. seia cauit. ff. de ver. ob. Pone ergo ꝙ seruus tuus
recessit a te cum pecunia tua contra tuam voluntatem: ⁊ istam
pecuniam tradidit quibusdam faciẽtibus illam esse tuã ⁊ ꝯtra
tuam voluntatem asportatam ⁊ mandauit illis vt emerent pre-
dia pro ipso seruo ⁊ illi ita fecerunt: ⁊ ꝑ traditionẽ acceperunt ⁊
sic dñium fuit eis acquisitũ: qꝛ simpliciter emerunt nõ exprimẽ-
do cuius nomine. si enim emissent nomĩe serui censentur emisse
nomĩe domini. ⁊ sic dominium esset ipsi dño acquisitũ. ⁊ adhuc
posset ꝓcedere ista lex qꝛ dñs ex mandato serui haberet actionẽ
mandati vt ipsa predia tradantur non vt dominiũ trãsferatur:
qꝛ iam esset translatũ sed in precedenti casu vt etiam transferat̃.
modo tu vis agere contra illos mandatarios tribus actionib⁹
simul ⁊ ad diuersas res. s. condictione furtiua ad pecuniam tuã
in quam illi cõmiserunt furtum qꝛ eam cõtrectauerũt cõtra tuã
voluntatẽ. Item actione furti ad penã dupli in qua non compu
tatur simplum. Itẽ ad ipsa predia empta qꝛ ex mãdato serui ꝙ
est contractus fuit tibi actio mandati acquisita sicut foret acqui
sita seruo si ipse esset liber homo ⁊ sicut tibi si tu mãdasses: quer̃i
tur an posses ⁊ sic consequaris omnia ista tria nec curo si in eo-
dem libello velles omnes intentare an diuersis eodẽ tamen tpe
⁊ super quolibet libello ꝓcederet. Imperator respondet ꝙ non
sed debes alteram earum eligere: qꝛ bona fides non patitur qd̓
habeas predia ⁊ etiã pecuniã ⁊ penam. Nam agendo simul ad
ista tibiipsi ꝯtrarius es qm̃ agendo condictione furtiua ⁊ actio
ne furti improbas factum serui: sed agendo mandati ad predia
approbas: ⁊ ista sunt inter se contraria: ideo non debes audiri.
hoc intendit. vnde semper allegatur ad id qd̓ in primo summa-
rio dixi: ⁊. l. ij. §. sed si alius. ff. qñ appel. sit. An autẽ istud semper
sit verũ: dicã. j. qꝛ recipit longam distinctionẽ. ⸿ In text. ibi pe-
cunia tua põt intelligi quod erat domestica ⁊ non peculiaris:
⁊ tunc est clarum qꝛ in illa non habebat seruus voluntatem dñi
potest etiam intelligi in peculiari in qua habebat voluntatem
domini: sed verũ est vt eam expẽderet pro vtilitate dñi nõ autem
ad vtilitatẽ ipsius serui eam subtrahendo: ideo isti mandatarij
scientes ꝙ iste seruus tradiderat ad vtilitatẽ propriam ipsius vt
emerentur predia pro ipso non pro dño cõmiserũt furtũ in alijs
reb⁹ peculiaribus q̃ non dantur vt alienent etiam si alienaren-
tur pro vtilitate dñi non valeret alienatio nisi haberẽt liberam
administrationem peculij. ⁊ ita intelligo. l. si conuenerit. §. si. ff.
de pig. act. sed in pecunia: qꝛ nõ potest dici tradita nisi vt expen
datur si eam traderet voluntate domini transferret dñiũ nisi ha
beret administrationem quicquid dicat hic Cy. in contrarium
quod no. ⸿ In tex. ibi: furti actionẽ ⁊ cõ dictionem. Istas duas
actiones potest bene intentare simul qꝛ non contrariantur cum
per ambas improbetur factum serui: nec facta ex actione ex vna
tollitur altera. vt in. l. si pro fure. ff. de condi. fur. ⸿ In glo. j. ibi:
scientes te velle supple vel etiam ignorantes an velles an nolles
nec habentes iustam causam credendi quod velles non debebãt
5 credere quod nolles. vt in. l. qui vas. §. vetare. ff. eo. ⸿ † Sed op-
po. extra gloss. ꝙ furtum non committitur nisi animo lucrandi.
vt in. l. j. ff. eo. Sed isti mandatarij non habebant animũ lucran
di istam pecuniam sed gerendi negotium istius serui. Solu. re-
quiritur ꝙ quis habeat animum lucrandi sibi vel alteri vt fur-
tum cõmittatur quando cõtra voluntatem dñi. vt. ff. eo. l. si quis
preferendum. sed isti habent animum lucrandi isti seruo. Item
adhuc videtur ꝙ dominus non possit improbare factum serui
si isti vtiliter gesserunt. puta si predia empta multo plus valebãt
vt quia dominus tenebatur ratum habere quod vtiliter gestuȝ
erat. vt. l. pomponius. ff. de negotijs gestis. Cynus non bene sol-
uit illud contrarium sed dic ꝙ istud procedit in negotio quod
est nostrum re ipsa vel ipso gestu: vt cum impẽditur in re nostra

a ⸿ Cõtraria. Ad
de. c. qd̓ aũt. xxiij.
q. vij. car. ⁊ ab. i. c.
vt nostrũ. i. §. oi-
bus. in. j. no. vt ec
cle. benefi. dic hoc
esse verũ in eadẽ
instãtia iudicij. se
cus ĩ diuersis. vt
xiij. q. ij. in pñ. ⁊ ꝑ
Arch. i. c. qd est.
circa pñci. l. dist.

ex qua impensa res efficitur melior: vel cum quis soluit creditori meo ⁊ sic me liberat: nos aũt loquimur in negotio ꝙ non est nostrum re ipsa sed ita demũ si nobis placet sed dicitur nostruꝫ ratihabitione vt emas mihi aliquã rem pro bono foro: nam nõ teneor ratum habere nisi velim. Quod dic vt in. l. si pupilli. §. itẽ
6 queritur. ff. de nego. gest. † Ex glo. mag. colliguntur tria contraria principaliter. Primum est de. l. si seruus. ff. cõmo. qꝛ glos. miscet cum aliis sed debet separari. nam in illa. l. per actioneꝫ furti reprobatur factum serui ꝑ actionẽ cõmodati approbatur: vt in casu huiꝰ. l. ⁊ tamẽ ibi dicit̃ ꝙ ambe iste actiões nate simul sunt. Breuiter ad istud contrarium optima est solutio que ponitur in fi. glo. quia aut querimus an iste actiones concurrãt in origine ⁊ dicẽdũ est ꝙ sic. vt ibi: ⁊ in illa. l. q̃ supplet istã. aut querimꝰ an possint concurrere in exercitio. Et dicendũ est ꝙ nõ. vt in hac lege ⁊ illa supplet̃ ꝑ istã. Et ita dixi in secundo summario ꝙ hic sunt actiones contrarie nõ origine sed exercitio. Per hoc ergo soluit̃ qõ de qua plurimũ dubitat hic Cy. an iste actiones simul nascantur. Istã determinatũ est ꝑ illã legẽ ꝙ sic ⁊ etiã ꝑ istã dũ dicit ꝙ dñs dꝫ alterã eligere: nã electio nõ cadit nisi inter plura. vt in. l. si illud. qñ dies leg. ce. vñ si ambe nõ essent nate simul nõ proprie loqueretur imperator. Istã tñ rationẽ. d. Raph. impugnat qꝛ dicit ipse video dari electionẽ in illis q̃ sunt origine cõtraria: vt est qõ testm̃ sit falsum ⁊ qõ sit inofficiosum: qꝛ inofficiositas presupponit validitatẽ: ⁊ tñ tex. dicit ꝙ nõ auditur qs dicẽs falsum ⁊ inofficiosum copulatiue: sed dat̃ sibi electio. ff. de inoffi. testa. l. pap. §. si qs irritũ. Cadit ergo electio inter duo fateor: non tñ curat̃ an ambe cõpetãt. sed sufficit ꝙ dubitet̃ ꝙ eorũ cõpetat lꝫ alterũ tm̃ possit cõpetere: sed ꝙ iste actiões nõ possint dici nate simul facit ratio fortis q̃ est ꝙ duo ꝯtraria nõ possunt esse in eodem subiecto. imo ad positionẽ vnius alterũ excluditur. vt in. l. sed ⁊ si pupillus. §. pe. de insti. Sed si ambe essent nate simul reperiretur ꝯtrariũ qꝛ in eadẽ ꝑsona dñi q̃ est subiectum actionuꝫ reperientur duo contraria. Ja. de are. huius timore dixit quod actiones non sunt substantie quedã facultates agẽdi seu v̄borũ formule. Et qõ verũ est ꝙ due substãtie ꝯtrarie non possunt esse
a in eodẽ subiectoa sed due qualitates ꝯtrarie sic. ista est vna trufa: qꝛ actio dicit̃ ius ꝑsequendi in iudicio qõ sibi debetur. vt insti. de act. in prin. Et omne ius est substantia nõ aũt simplex facultas; ideo actiones tolluntur ꝑ prescriptionem: sed facultates nõ vt in. l. viã publicã. ff. de via pub. d. Old. dixit ꝙ neutra est nata pure: sed si dñs eligat agere furti: ⁊ ꝯdictione furtiua: tunc ille nascent̃ ⁊ nõ mãdati. ⁊ sic ecõuerso. vñ nunq̃ reperientur esse in eodẽ subiecto simul ex quo sequit̃ ꝙ dñs poterit agere anteq̃ sibi nascat̃ actio qꝛ in litis contestatione sibi nascet̃ vt ⁊ alibi nascit̃ in. l. nuda. ĩ. de ꝯhẽ. ⁊ cõmit. sti. bal. dicit ꝙ Old. multũ errauit: qꝛ loquitur contra illã. l. si seruus. ff. commo. q̃ dicit ꝙ ambe sunt nate qõ etiã tenet Cy. dicens ꝙ in natiuitate seu origine nõ sunt contrarie iste actiones vt patet in legibus hic allegatis pro contrariis in gl. Sed contrariant̃ in exercitio. Certe quãdo tendunt ad eundẽ finẽ ⁊ sic nõ cõtrariant̃ in exercitio. Fateor ꝙ nõ sunt ꝯtrarie etiã in origine: sed qñ cõtrariant̃ in exercitio tũc inspecto fine ⁊ exitu istarũ actionũ q magis videt̃ attendi: vident̃ etiã in origine cõtrarii qꝛ vna nascitur ad vnũ finẽ altera ad ꝯtriũ d. Raph. fatet̃ de plano ꝙ actio furti ⁊ condictio furtiua statim ⁊ pure nascant̃: qꝛ volũtas dñi in ꝯtrectatiõe nõ affuit. ⁊ iste defectus voluntatis facit eas nasci. Sed de actione mandati dubitat anteq̃ dñs approbat factum serui nõ videtur sibi nasci actio mandati: qꝛ nõ debet sibi nasci nisi mandatario ⁊ emptores liberet a venditore. Non enim fuerunt liberati soluendo pecuniam dñi preter eius voluntatẽ: qꝛ nõ transtulerunt dñium ⁊ emptor liberat̃ nisi pecuniã faciat venditoris: vt. l. ex empto. in pri. ff. de act. emp. Et sic videt̃ tenere ꝙ anteq̃ incipiat agere mandati illa actio nõ sit nata: istud motiuum suum non placet. nã ista possunt simul stare ꝙ actio mandati sit nata ⁊ tamen nõ possit exerceri vel intentari nisi liberentur emptores ⁊ sic obstet exceptio. nam si tibi mandaui vt rem mihi emas statim cũ emisti nata est mihi actio mandati: ⁊ tñ si agas habes exceptionẽ nisi tibi precium soluam vbi soluisti de tuo vel es obligatus ad soluendnm sicut ⁊ actio ex empto nata est etiã ante solutũ precium: sꝫ obstat exceptio. vt. l. iul. §. offerri. ff. de act. emp. vnde ego dico totũ ecõtra ad id quod dicit. d. Raph. ꝙ actio mãdati cum sit ex cõtractu serui statim est nata pure ⁊ acquisita dño etiã inuito: ⁊ sic irreuocabiliter per. l. etiã inuitus. de acquirẽ. re. do. ⁊ per. l. seruus vetante. de ver. obli. sed actio furti ⁊ condictio furtiua sunt nate ⁊ acquisite domino ignoranti non autem inuito qꝛ oriuntur ex maleficio ⁊ sic acquiruntur domino reuocabiliter sicut videtis in legato ꝙ acquirit̃ ignorãti sed tamen reuocabiliter q non acceptat sed repudiat fingitur acquisitio non facta. vt in. l. pinde. ff. si cer. peta. Et hoc est regulare in omni acquisitione que fit ignoranti. vt not. Bart. in. l. pompo. de nego. gest. Sed quando

a ¶ Subiecto. ad de aut. neq̃ autẽ. de manda. prin. col. iii. Sali. in. l. similiq̃ inõ. in. §. illud. in vlti. not. C. de lati. lib. tol. ⁊ an duo ꝯtraria possunt eẽ simul bona vel mala. vide in. c. hospitiolum. ⁊ ibi archi. xxxii. di. ⁊ ꝑ doct. in. c. intellecto. de iureiuran.

sit acquisitio inuito vel volenti dicitur irreuocabiliter nec fin-
7 gitur non facta. † Ex his soluitur questio de qua plurimuꝫ hic dubitat Cy. si fuit actum vna istarũ et facta exactio certũ est qõ altera tollitur sed dubium est an ipso iure vel ope exceptionis. Ego dico ꝙ in isto casu qñ due actiones sunt contrarie in exercitio ꝙ si fuit actum mãdati ⁊ sic approbatũ factum serui actio furti ⁊ cõdicto furtiua sunt ipso iure sublate qꝛ fingunt̃ nunq̃ nate fuisse postq̃ dominus in contradictione non permansit ⁊ illa acquisitio erat reuocabilis. Sed ecõuerso si fuit actũ actione furti ⁊ condictione furtiua ⁊ facta exactio. actio mãdati que fuerat acquisita inuito ⁊ irreuocabiliter tollitur non ipso iure sed ope exceptionis qꝛ non potest fingi non nata: ideo non potest tolli ipso iure nisi per modos a iure inuẽtos. instit. quibus mo. tol. obliga. per totum. equitas autem consistit ne postq̃ habuit pecuniam consequatur etiam predia qꝛ etiã cõtra naturalem equitatem ⁊ bonam fidem. vt. l. bone fidei. ff. de reg. iur. Et ad contrarium ꝙ in eodem subiecto nõ possunt stare cõtraria. Respondet̃ ꝙ verum est ꝙ non possunt simpliciter ⁊ irreuocabiliter stare sed hic actio mandati stat simpliciter ⁊ reuocabiliter. Actio vero furti ⁊ cõdictio furtiua stant reuocabiliter ⁊ sic stant diuersis respectibꝰ. Ista sunt subtilia ⁊ speculatiua. ⁊ istã conclusionem tenui al's repetendo hanc legem. Secunduꝫ contrariũ est de aliis legibus allegatis in glo. ff. pro socio. l. rei communis cum seq. ⁊ mãdati. l. si mãdauero. §. si tibi. Et ad istas tẽdunt solutiones q̃ sequunt̃ in glo. que sunt tres. Glo. tenet primam ⁊ etiã doc. ꝙ in illis legibus exercitia non erant cõtraria qꝛ siue ageret̃ ex maleficio siue ex contractu agens improbat factum aduersarii. hic vero secus. Secũda solutio nõ est bona cuꝫ dicit ꝙ hic agebat ex cõtractu alterius. s. serui ibi ex ꝓprio. nam idem esset si seruus contraxisset. Tertia solutio ponit̃ in fi. glo. que non est bona ad illas leges cũ illis concurratur non solũ in natiuitate sed etiã in exercitio: vt ibi ptꝫ: sed est bona. ad. l. si seruus. ff. cõmoda. primo loco assignatã pro cõtraria. Isto aũt casu quo loquũtur ille leges si fuit actũ vna ⁊ exactũ an altera tollatur vel non. Et si tollitur an ope exceptionis vel ipso iure. dic breuiter ꝙ si fuit actum penali actione furti ⁊ exactum non tollitur persecutoria. scꝫ condictio furtiua ad rem vel pro socio vel mãdati ad interesse quatenus plus interest qꝛ in pena furti non continetur simplum. ideo ambe concurrunt etiã in exactione. vt in. l. pro fure. ff. de condi. fur. Sed si fuit actũ persecutoria puta actione mandati vel pro socio ⁊ exactum tunc si primo cõdictione furtiua tollit̃ actio mandati ⁊ pro socio ipso iure vsq̃ ad concurrentem quantitatẽ pecunie exacte qꝛ vsq̃ ad illã desinit interesse: ergo desinunt iste actiones competere que dantur ad interesse vt. l. si ꝓcurator. §. mandati. ff. manda. quatenus autem excederet nec ipso iure nec ope exceptionis tolleretur. vt in. l. predia. ff. de act. emp. Contra vero si primo fuisset actuꝫ ex contractu ad interesse ⁊ facta exactio non tollitur condictio furtiua ipso iure sed ope exceptionis qꝛ illa condictio non dat̃ ad interesse sed ad rem diuersam: ⁊ ideo licet desinat interesse non desinit actio cõpetere: ⁊ hoc voluit. d. l. si is. ff. de fur. ⁊ per hoc declarant̃ opi. q̃ ponuntur per glo. in. l. rei communis. ⁊ hic per Cy. satis confu-
8 se. Restat nunc examinare illud brocardum. † An sit verum simpliciter ꝙ allegans contraria nõ audiat̃. Cy. recitat hic tres opi. Et facit tres distinctiões satis ꝯfuse. Breuiter aduerte ad tres regulas. Prima est an quis possit allegare excipiendo. Et dicendum est ꝙ sic qꝛ reus potest plures exceptiones cõtrarias simul ⁊ copulatiue proponere: ⁊ si nõ possit obtinere ex vna: obtineat ex altera: vt. l. nemo prohibetur. ff. de excep. ⁊ in. c. nullus pluribus. de regu. iur. lib. vi. ⁊. ff. de regu. iur. l. nemo. Secunda est qõ etiam agendo potest quis allegare vel intentare actiões contrarias vel remedia contra diuersas personas ⁊ eodem tempore: vt l. papinianus. §. sed nec impuberis. et ibi not. ff. de inofficioso testamento. Tertia restat an possit agendo diuersas actiones vel diuersa remedia contra eandem personam intentare et hic est pondus diei et estus: in qua dic ꝙ simul et eodem tempore non põt. vt in hac lege nec in eodẽ libello nec in diuersis si vult super quolibet eorum procedere eodem tempore. Si autem hoc vult facere diuersis temporibus scilicet finito vno iudicio redire ad aliud contrarium: tunc sunt tres casus: aut in primo intẽtato obtinuit ⁊ exigit aut succubuit: aut nec succubuit nec obtinuit: sed renunciat illi ⁊ vult ad aliud accedere. Primo casu nõ potest ad aliud redire: ⁊ sic intelligitur ista lex duplici ratiõe ne habeat rem ⁊ precium ⁊ ne quod improbauit approbet nec ecõuerso. Secundo casu quando succubuit. doctores tenent quod posset ad aliud redire per. l. aurelius. §. idem quesiuit. de liber. lega. ⁊ est casus in. l. eum qui. ⁊ in. l. contra maiores. s. de inofficioso testamento. que loquitur etiam quando remedia erãt contraria in origine quod est plus ⁊ postq̃ succubuit videtur elegisse remedium incõpetens cum presumat̃ pro sententia: nec potest

aduersarius

aduersarius dicere sniam iniquā cū sit lata pro se: vt in. l. si seruꝰ
plurium. §. j. de leg. j. ideo non fecit sibi preiudicium in alio qđ
potest esse sibi competens. vt in. l. mater decedens. de inoffi. test.
In tertio casu quando vellet renunciare electo ⁊ ad aliud redi-
re non debet audiri per regulam qđ semel approbaui reprobare
non possum. vt in regula qđ semel. de re. iur. in. vj. vel econtra qđ
reprobaui approbare non possum vt actionem consequar: licet
possim in mei preiudicium vt contra me detur exceptio. ff. de so-
lu. l. dispensatorem. cū ibi no. nec videtur fienda differētia an iste
actiones cōpeterent oēs in origine sed non in exercitio aut vna
tm̄. sed Bart. facit differentiam istam hic ⁊ dicit ꝙ qn̄ vna cōpe
tebat altera non: si fuit intētata illa que competebat ⁊ fuit facta
exactio non potest redire ad illam: que tunc non competebat: tn̄
qꝛ non competit: tum ratione contrarietatis: ƺ si fuit intentata
illa que non competebat: tunc aut obtinuit ⁊ idem vt reputetur
illa competijsse aut succubuit: ⁊ tunc aut habuit iustā causam er
roris in eligendo incompetentē: ⁊ non preiudicat sibi incompe-
tenti: vt in. l. mater decedens. de inof. test. nisi dicte vie contrarie
oriātur ex eadem scriptura: ⁊ in. l. si. §. de codici. aut habuit iniu-
stam causam erroris. Et tunc distinguit aut agitur de lucro ca-
ptando: aut de damno vitando: vt in. l. clodius. ff. de acqui. her.
vbi fuit contrarietas inter paulum ⁊ papinianum. si autem ex
certa scientia elegit viam incompetentem ⁊ succubuit: nō potest
ad competentem redire qꝛ vr̄ ei renūciasse: vt. d. l. clodius. ⁊. d. l.
mater. a cōtrario sensu. quando autem actiones essent inter se cō
trarie nec in origine nec in exercitio. Tunc aut cōpetūt ad idem
aut ad diuersa. Et primo casu aut oriuntur ex eadem obligatio
ne ⁊ tunc tolluntur electione: qꝛ vna electa quicquid sequatur: si
ue obtineat siue succumbat nō potest ad alteraƺ redire: sic loqui
tur. l. qđ in heredem. §. eligere. ff. de tribu. si vero ex diuersis obli
gationibus electione non tolluntur sed exactione facta ex vna
non tollitur altera. l. perceptione. ff. de his qui deiece. vel effu. se-
cus si in electa succumbat: vt. l. si actor. ff. de iureiur. sed si compe
tunt ad res diuersas tūc aut vna est persecutoria altera penalis
aut ambe penales aut persecutorie. ⁊ de hoc dic vt in. l. iiij. in fi.
ff. nau. caupo. stabu. Et dicam aliquid in. l. falsus. §. eo. ⁊c.

2 ☞ Emens rem furtiuam an possit condemnari de furto ad
penam.
3 Si dn̄s illius rei qui non tenebatur restituere precium sponte re
stituit an poterit repetere.
4 Qua actione iste dominꝰ recuperabit res suas ab isto emptore.
Si non pōt dominium probare quo remedio ei succurratur.

1 Ciuilem. †Qui emit rem alienam a nō
domino tenetur eam restitue
re domino absqꝫ restitutione precij. Et qui emit rem
furtiuam a fure suspectus est de furto. h. d. Prima
igitur pars est generalis non solum in eo qui emit a fure: sed ēt
si a non fure vt non possit retinere pro precio vt in. l. si mancipiū
§. de rei vendi. nisi precium sit conuersum in vtilitatem domini
vt. ff. de rei vendi. l. emptor. in prin. ⁊ no. in. l. iij. §. quod me. cau.
Secundum vero dictum intelligit Pla. esse verum quando nō
ostendit vēditorē vt. §. e. l. ciuile. ⁊ in tantum dicit esse verā vt pos
sit ex ipsa suspicione condemnari de furto. Sed glo. si. hanc opi.
reprobat ⁊ requirit alias presumptiones. s. quod consueuerit ta
les res furtiuas emere vel quia persona eius sit suspecta vt quia
potius consueuit furari. docto. vero dicunt resultare p̄sumptio
nem ex alio scilicet quando clam emisset vel pro modico precio.
2 Sed †tunc ad quid prodest ista presumptio: an possit condem-
nari de furto ad penam puto quod nō: sed puto quod prosit ad
inquirendum ⁊ vt possit emptor ad torturam poni. vt not. per
Bar. in. l. si. ff. de questio. ⁊ sic confiteatur se sciuisse illas res fuis
se subtractas per venditorem condemnabitur tanqꝫ opem pre-
stans furi ⁊ tanqꝫ receptator furti. per. l. is qui opem. de fur. ⁊ p
titu. de receptatoribus. ⁊. §. de his qui latro. ⁊c. non tanqꝫ ipse cō
misisset furtum: vel dic quod etiam ipse committat furtū ⁊ hoc
verius quia contrectet rem alienam inuito domino: vt. §. eo. l. es
alienū. secus si non contrectaret sed opem prestitisset vt no. in. d.
3 l. is qui opem. ⁊ in. d. l. alienam. †Sed quero quid si dominus q
non tenebatur restituere precium sponte restituit an possit repe
tere. de hoc videtur casus singularis in. l. seruꝰ qui cuiusdam. ff.
de condi. inde. qui distinguit an ipsi sciuerunt res esse furtiuas:
⁊ tunc potest repetere an ignorauerunt ⁊ tunc secus qꝛ videatur
soluisse noīe furis: puto tamen ꝙ recuperabit a fure qui erat ve
rus debitor istius emptoris p condictionem generalem ⁊ actio
nem in factum de qua in. l. si ⁊ me ⁊ titium. ff. si cer. pet. ne ille lo
4 cupletetur cum aliena iactura. ¶ †Pro declaratione glo. que in
cipit sed quis. Quero circa tex. qua actione iste dn̄s recuperabit
res suas ab isto emptore. Respondeo non per condictionē furti
uam: qꝛ illa est actio personalis ⁊ nō datur nisi cōtra furē vel he
redē eius nō cōtra singularē successorē: vt in. l. si. ff. de condi. furt.
recuperabit ergo rei vendicatione si poterit probare dn̄ium qđ
datr̄ cōtra quēlibet possessorē. Sed pone ꝙ non pōt dn̄ium ꝓba-
re qꝛ est valde difficile. vt no. in. l. cum res. ff. de ꝓba. bene tn̄ pōt
ꝓbare possessionem ꝙ tpe furti facti tenebat ⁊ possidebat illas
res tanqꝫ suas: certū est ꝙ ista ꝓbatio nō sufficit in rei vendica-
tione qꝛ preterita possessio nō ꝓbat dn̄ium ad finē agēdi. iuxta
no. in. l. pe. ff. de condi. insti. An autē sufficiat ad recuperādum
possessionē rei. videtur ꝙ non qꝛ ad recuperandum possessionē
rei mobilis nullum est proditū interdictum possessoriū: vt not.
in. l. rem que nobis. ff. de acqui. pos. Glo. que est hic notabiliter
dicit ꝙ sibi cōpetit cōdictio ex. l. si coloni. §. de agri. ⁊ cēsi. licet em̄
non competit interdictū vnde vi. nec aliud interdictū possesso-
rium bene tn̄ cōpetit illa cōdictio q̄ est possessoria sicut cōdictio
ex. l. si quis conductionis. §. loca. ¶ Sed glo. in. l. ⁊ ideo. §. nera-
tius. ff. de condi. fur. plenius loquit dicens ꝙ aliqn̄ non dn̄o ad
recuperationē possessionis rei furtiue datur condictio furti qn̄
habebat aliquod ius in re: qꝛ erat sibi obligata: aliquando con-
dictio ex. l. si coloni. qn̄ nō habebat ius in re sed solam possessio-
nem. aliqn̄ cōdictio triticaria qn̄ detētationem. de hoc etiā no. §.
eo. manifestissimi. §. sed cū in scd̄a. Sed aduertēdum qꝛ ille glo.
loquunt qn̄ vult recuperare a fure vel ab alio male fidei posses-
sore possidēte cū vitio: sed ista glo. vult plus relata ad tex. ꝙ etiā
si a bone fidei possessore qui tenet sine vitio: qꝛ emit lƺ a fure. nā
oīno isto casu pōt loqui ista lex. ⁊ idē videt tenuisse Inno. in. c. se
pe. de resti. spolia. sed Bar. in. §. sed cū in scd̄a. dicit ꝙ hoc videt
esse cōtra casum in. l. sinautē. in prin. ff. de publi. cū ibi plene. not.
vbi habetur ꝙ qn̄ agens ⁊ conuentus habēt causam a diuersis
personis prefert possessor in publiciana. vnde si emi rē a titio ⁊
postea tu a sempronio qui mihi fuit furatus ⁊ es in possessione
non possum publicianā intentare ratione tituli mei cum etiā tu
habeas titulum ab alio et sis in possessione. finaliter saluando
glo. ⁊ Inno. tenet Bar. ꝙ qn̄ habes causam a fure procedat ista
glo. ⁊ Inno. quasi vitium furti tui autoris afficiat titulū tuū ⁊
sic nō habeat locū. d. l. sinautē. sed si emisset ab alio q̄ a fure lo-
cum habet oppositio facta in contrarium qꝛ non possem contra
te obtinere per dictas actiones per illam. l. sinautem.

2 ☞ In re nondum consecrata licet consecrationi destinata cō-
mittitur furtum ⁊ non sacrilegium.
3 Sacrilegium quot modis committatur.
4 Statutum si punit sacrilegium an intelligatur ꝛm ius canoni-
cum an ꝛm ius ciuile.

1 In nondum. †Actio furti datur priui-
gno cōtra vitricū lƺ sit fa-
mosa ⁊ vitricus licet loco patris habeat. h. d. ꝛm vnā
lec. ⁊ faciebat dubiū. l. supstite. §. de dolo. vbi ꝯtra pa
trem nō dat actio famosa: sed certe iste nō est pater lƺ loco p̄ris
habeatur non tn̄ in oībus vitricus habet loco patris qn̄ delin-
quit cōtra ꝓuignū sibi rē subtrahēdo sicut tutor cū spoliat pu-
pillū nō dicit tutor nec loco dn̄i habet. vt. l. interdū. §. q tutelā.
2 ff. de fur. †ꝛm aūt aliū intellectū. h. d. ꝙ in re nondū consecrata
licet consecrationi destinata cōmittit furtū ⁊ nō sacrilegiū. h. d.
¶ In glo. ibi: tūc enim esset dedicata. dic hoc verū sequuta con-
secratione pōtificis alias non. vt. l. in tantū. §. sacre. de rerū diui.
aut ergo in aīo proposueras donare ecclesie ⁊ facere consecrari
nō tn̄ ad traditionē processeras ⁊ tunc res erat adhuc tua nō sa
cra nec ecclesie ⁊ in ea cōmittitur furtum: vt hic. aut processeras
ad traditionē vel ad cōtractū sine traditione: ⁊ tūc est ecclesie in
qua transfertur dominiū ex solo contractu donationis sine tra-
ditione. vt in. l. fin. de sac. san. eccle. non tamen est adhuc sacra ⁊
in ea cōmittit furtū nō tibi sed ecclesie: aut est cōsecrata per pon-
tificem vt sunt calices ⁊ patene ⁊ tūc non est in dn̄io alicuius ⁊
ideo in ea nō cōmittit furtū ꝙ est cōtrectatio rei aliene: sed com-
mittitur sacrilegiū qđ est crimen publicū ex eo punitur crimi-
naliter nō ciuiliter. non enim est prodita actio in duplū vel qua-
druplū penalis sicut in priuatis delictis sed accusatio crimina-
lis. l. iul. pe. daret etiā ecclesie actio in factū ad omne dānum qđ
ei contigerit. ⁊ istud est generale in omnibus publicis crimini-
3 bus. vt. l. nec quicqꝫ. ff. pro socio. ⁊. l. qui nomine. de fal. ¶ †In
glo. ibi: licet decretiste dicant vnum sufficere. dicit Bal. ꝙ inter-
a dum sacrilegium cōmittitur[a] ratione persone. vt cum quis ver
berat clericum. xvij. q. iiij. si quis suadēte. vel cum stuprauit mo
nialē. vt no. §. de episco. ⁊ cleri. l. ij. in vltima glo. Aliquando ra
tione loci vt cum quis intrat ecclesiam tempore officij diuini et
facit tumultū. vt in. l. si quis in hoc genus. de episco. ⁊ cleri. Et
his casibus non differt ius canonicum a ciuili. Interdum ra-
tione rei subtracte ⁊ tūc differt quoniam ad hoc vt cōmittatur
sacrilegiū requiruntur duo. s. ꝙ res subtracta sit sacra ⁊ qđ au-
4 feratur de sacro. sed de iure cano. sufficit alterum. †Quid ergo
si statutū punit sacrilegum an intelligatur ꝛm ius cano. vel ꝛm
ius ciuile. dicit ipse notabiliter ⁊ tene mēti ꝙ verba statutorum

a ¶ Cōmittit. ad. de Inno. in. c. cū pro cā. de sen. ex- cō. Card. in cle. j. de pe. glo. in. c. de viro. xij. q. ij. dic Arch. i. c. in ppe tuū. xxiiij. q. iij. ꝙ excōicans iniuste sacrilegus est.

debēt intelligi ſm ius ciuile a quo habēt autoritatē nō ſm ius canonicum. Et ſic nō habebit locū pena ſtatuti niſi interuenietibus illis duobus. Et adde qđ no. p eūdē in. l. ij. ſ. de ſucceſ. edic. ⁊ tene mēti. nam nūc habeo de facto ſup hʼ rńdere an verba ſtatuti itelligātur ſm ius ciuile vel ius canonicum ⁊c.

2 ☞ Differentia inter furtum ⁊ rapinam.

3 Quando de crimine agiť ciuiliter ad penā applicandā parti poteſt interuenire procurator: ⁊ quid ſi agitur criminaliter ad penam corporalē vel pecuniariam applicandam fiſco.

1 Aduerſus. †Cōtra corrūpentē ſeruū alienū ⁊ non occultantem datur actio in factū ad intereſſe ⁊ i duplū ex interdicto de ſeruo corrupto: ſȝ ſi etiā occultauit dať cū illa etiā actio furti que ſimiliter datur in duplū. h. d. Et in iſto ſcđo duplo nō ꝯtinetur ſimplū in primo ſic qđ eſt regulare: vt not. in. l. hoc edicto. de pub. ⁊. ſ. de ſpon. l. fi. ⁊ potuerunt ambe iſte actiones intentari ⁊ ex vtraqȝ pena exigi q̄ oriunť ex diuerſis delictis: vt. l. nunq̄ plura. ff. de priua. deli. nec vna per alterā tolliť etiā quatenus cōcurrunt. lȝ Bal. hic videať aliter ſentire diſputādo qꝛ illud procedit qñ eſſent duo delicta quorū vnū ſe haberet ad alterū ſicut

2 genus ad ſpeciē vel econuerſo vt furtū ⁊ rapina. †Nā omnis rapina eſt furtū ſed nō econuerſo ⁊ ſic furtū ſe habet vt genus. rapina vt ſpecies: ⁊ ex rapina dať actio. vi bo. rap. ad quadrupluȝ cōputato ſimplo pro furto vero vel ad quadruplū ſi erat manifeſtum. ad duplū vero ſi non manifeſtū computato nō ſimplo. ⁊ tunc eſt verum ꝙ ſi actū eſt vna puta furti ad duplū tolliť altera vſqȝ ad cōcurrentem quātitatē nō vltra. nā ambe oriunť ex eodē facto licet ex diuerſis titulis criminis ita loquitur. l. j. ff. vi boñ. rap. ſed hic non ſe habēt vt genus ⁊ ſpēs nec oriunť ex eodē fctō ſed ex diuerſis. nā aliud eſt corrūpere aliud occultare. Primuȝ enim committitur circa animū ſerui: ſed ſcđm circa corpus. No-

3 ter. in fi. †qđ qñ de crimine agiť ciuiliter ad penā applicandam parti poteſt interuenire procu. vt. ſ. de pcura. l. ij. ⁊ extra eo. ⁊. c. tue. Si aūt criminaliter ad penā corporalē vel pecuniariā applicandam fiſco. dic vt in. l. pe. ſ. ad crimen. ff. de pub. iudi. ⁊c.

2 ☞ Qui reperitur rem furtiuā poſſidere preſumitur fuiſſe furatus niſi certum venditorem oſtendat.

Non ſolū ſi hodie ſed etiā ſi aliquando fuit apud eū ⁊ deſijt eſſe reſultat preſumptio cōtra eū ꝙ ipſe fuerit furatus niſi oſtendat venditorem niſi ſit perſona grauis de qua non poſſit ſuſpicari.

Quod hec preſumptio non ſufficiat ad cōdemnationem: ſed prebeat indicium ad torturam.

3 An poſſit quis compelli indicare furem.

Pro eo quod quis tenetur facere gratis: ſi mercedē recipit turpiter recipit.

1 Ciuile eſt. †Emptor rei furtiue debet ex vrbanitate reum in iudicio noīare

2 h. d. ter. cū glo. vel ſic †qñ reperiť rē furtiuā poſſidere preſumitur fuiſſe furatus niſi certū vēditorem oſtendat. h. d. ſm Cy. dic vt. ſ. eo. l. ij. ¶ In ter. ibi fuiſſe. no. qꝛ non ſolum ſi hodie eſt ſed etiā ſi aliqñ fuit ⁊ deſijt eſſe reſultat preſumptio contra eū ꝙ ipſe fuerat furatus niſi oſtēdat vēditorē vel ſit perſona grauis de qua nō poſſit ſuſpicari. vt no. in glo. fi. in. l. ij. ſ. e. Et ita limitat Pla. nō tñ ſufficit ad ꝯdēnationē vt dixi hec

3 preſumptio: ſed prebet indicium ad torturam. ¶ †In gloſſ. magna ibi. nā nemo cogitur iudicare furē. ſed certe hic non dicitur ꝙ debeat indicare furē: ſed đr ꝙ debeat indicare vēditorē. ⁊ pñt iſta ſimul ſtare ꝙ titius vēdiderit tibi tñ titius non fuit furatꝰ vñ pōt dici ꝙ cōpelleris ſaltem cauſatiue ſed non preciſe. ſ. ſi vis euitare ſuſpicionē alʼs incidis in eā. nā ſi teneris niſi de vrbanitate: non indicando non incideres in ſuſpicionem de iure vt ex ea poſſis poni ad torturā qꝛ eſſet in tuo arbitrio indicare vel non. vñ non deberes in currere dānū fateor tñ ꝙ ſi ſcis quis fuerit furatus non teneris nec potes cōpelli indicare alʼs nō eſſet tibi licitum recipere mercedē pro indicando: vt. l. fi. ff. de cond. ob tur. cau. qꝛ pro eo ꝙ qs teneť facere gratis ſi mercedē recipit turpiter recipit. ⁊ per cōdictionem ob tur. cau. reſtituit cuius cōtrarium hic eſt vt. l. iiij. ſ. ſi ob indiciū. ff. eod. ti. Nec ob. qđ. ſ. ſubijcit de iure cano. ⁊ de eo ꝙ faciunt epiſcopi: qꝛ nō excōicāt ſcientes furem ⁊ non indicantes: ſed ſciētes apud quē res eſt ⁊ nō indicantes. ⁊ poteſt eſſe penes illū qui non eſt fur. Nec etiā ob. ꝙ ſi ſis fur poſſum te inducere in teſtē: ⁊ teneris dicere veritatē: qꝛ verū eſt qđ qñ ago contra certā perſonā tanq̄ furē quo caſu indicata eſt per me nō aūt venit indicanda per te. ⁊ predicta procedūt qñ ad vtilitatē priuatā: ſed quo ad publicā pōt iudex in generali inquiſitione compellere priuatos ad indicandū malefactores per. l. cōgruit. in prin. ff. de offi. preſi. ⁊c.

2 ☞ Si rem meam exiſtentē penes titium ſibi vendas: an videaris eam ſibi tradere.

Quid ſi alius q̄ ego vendat.

1 Alienum ſeruum. †Vendens rem alienā non committit furtum ſi eā non contrectat nō tñ facit piudicium dño. h. d. verū eſt ꝙ nō facit piudiciū tūc cū vendit: ſed prebet titulū emptori propter quē pōt vſucapere vel preſcribere interueniente bona fide per quam vſucapionē fiet preiu-

2 dicium domino. ¶ †Querit hic Bal. ſi rem meam exiſtentē penes titium ſibi vendas an videaris eam ſibi tradere. videtur ꝙ ſic: vt inſtit. de re. diui. ſ. vendite. ⁊. ff. de acqui. re. do. l. qua ratione. ſ. interdum. ſed ipſe dicit ꝙ illi ter. loquuntur qñ ego dñs ad quē res pertinet vendere: vt patientia mea ⁊ dimiſſio apud illū loco traditionis habeatur ⁊ ſic trāſferatur dominium ſine alia traditione. Sed ſi alius q̄ ego vendat tunc aut ille emptor habuerat cauſam a venditore vt qꝛ tu rē meā cōmodaſti vel apud eum depoſuiſti vel locaſti ſi erat res immobilis: ⁊ tūc idem. ⁊ ſic ille poterat preſcribere tanq̄ habens titulum ⁊ traditionem ab eodem. Si vero nullam cauſam habebat a te ⁊ ſic res ad te nullo modo pertinebat non videris tradidiſſe lȝ titulū conferas in illum. ⁊ ex hoc ſequiť ꝙ ille non poterit preſcribere contra te nec habet publicianā ſi cadat a poſſeſſione ⁊ pueniat ad aliū: quia illa non datur ratione tituli ſi non habet traditionē: vt. ff. de publi. l. traditionē. Tene menti lȝ in contrariū faciat. l. non ſolum. ſ. quod vulgo. ff. de vſuca. qui videť velle ꝙ ille emptor immutet ſibi cauſam poſſeſſionis ꝑpter iſtū titu. quē habuit a te ſi credebat rem eſſe tuam. ⁊ incipit contra me preſcribere: ⁊ potuit ſibi immutare cauſam poſſidendi ex iuſta cauſa ſuperueniente: ⁊ nō requiritur vt habeat tit. ⁊ poſſeſſionem ab eodem: ſed ſufficit ꝙ habeat titulū ab vno ⁊ poſſeſſionem ab altero. qđ dic vt ſubtiliter no. in. l. cum ſolus. ff. de vſuca. Tene menti verba Bal. ⁊ ſubtilius eſſet ſuper hoc cogitandum ⁊c.

2 ☞ Ille cui eſt cōmiſſa electio pſone non pōt ſeipſum eligere.

Condictio furtiua non datur niſi domino: ſed actio furti datur etiam non domino cuius tamē intereſt rem nō fuiſſe ſubtractā.

3 Cui cōmittatur furtū in caſu huius legis: an filio qui mittebat pecuniam an matri cui mittebatur.

Quid in actione neg. geſt. vel mandati.

4 Si ſum debitor tuus: ⁊ per nuncium meum mitto tibi quod debebam: ⁊ nuncius intercipit in ſui vtilitatē conuertendo: an ſim a te liberatus.

5 Si miſi tibi per nuncium meas literas requirendo a te vt mihi remitteres librum meum nec dixi per nuncium: tu autem nuncio tradidiſti: qui fugam cum ipſo libro arripuit: an ſis a me liberatus.

1 Si is cui. †Nuncius qui rem alteri perferendam intercipit. ⁊ in ſuam vtilitatē conuertit furtum cōmittit. h. d. videbatur contrariū qꝛ habuit volūtatem mittentis. Sed verū eſt: vt perferret non vt in ſuā vtilitatē conuerteret. Nam cōmodatarius ⁊ depoſitarius habent voluntatem ⁊ tamen furtū cōmittūt ſi malo animo contrectent. ⁊ vt ſibi lucrentur: vt. l. iij. ſ. ſi rem. ff. de acqui. poſ. Et habet locum iſta lex ſiue deberet perferre ad certam perſonam vt hic: ſiue incertam ⁊ ſuo arbitrio. ⁊ voluntate certificandam puta des cui videbitur: quia non potes dare ſibiipſi.

2 Caſus eſt in. l. ſi tibi mandauero. ſ. ſi tibi centum. ff. māda. † que ſemper allegatur quod ille cui eſt commiſſa electio perſone non poteſt ſeipſum eligere per gloſſ. in. l. plane. ff. quod cuiuſqȝ vniuerſ. ⁊ in capitulo cum iureperitus. de electio. ¶ Pro declaratione glo. premitte quod condictio furtiua nō datur niſi domino. vt in. l. j. ff. de condi. fur. ſed actio furti datur etiaȝ nō dño cuius tñ intereſt rē non fuiſſe ſubtractā: vt. l. is cuius. ff. eo. hoc premiſ-

3 ſo querit gloſſ. †cui cōmittatur furtū in caſu huius. l. an filio qui mittebat pecuniam an matri cui mittebatur. Et intentio gl. eſt iſta: qꝛ aut loquimur quo ad condictionem furtiuam. vt ſciatur cui competat ⁊ tūc committitur ei furtum qui miſit nuncium ⁊ non alteri. vnde ſi mater miſit habet condictionem furtiuam: qꝛ ſtatim qđ pecunia fuit ſibi tradita dominiū fuit matri queſitū: qꝛ habuit mandatum ab ea: vt patet in. l. ſi ſponſus. in princip. de do. inter vi. ⁊ vxo. ⁊. l. abſenti. ff. de dote. Et ideo ſi poſtea nuncius intercipit cōmittit furtū matri cuiusʼ erat effecta pecunia. vt ſibi deť condictio furtiua ⁊ nō filio: qꝛ deſierat eſſe dominus ſtatim qđ tradidit nuncio. Sed ſi fuit miſſus a filio tunc dominium non fuit queſitū matri anteq̄ pecunia ſibi traderetur: ſed remāſit penes filiū mittentē: vt in dictis iuribus probať. ⁊ ideo ſi anteq̄ tradat intercipit cōmittiť furtū filio vt ſibi deť ꝯdictio ⁊ non matri: qꝛ ipſe erat dñs. Si vero loquimur de actione furti: tunc non refert a quo fuerit miſſus: qꝛ ſiue a matre ꝯmittitur actio furti: qꝛ ſua intererat pecuniam non intercipi. ⁊ etiam ipſi filio ſi ſua non intererat. doc. reprobant hoc ſcđm dictuȝ qꝛ poſtq̄ deſierat eſſe dñs ſua non intererat pecuniariter lȝ poſſet forte intereſſe ratione affectionis ſed tale intereſſe non cauſat actionem furti

nem furti. Tu pone exēplū in alia re q̄ in pecunia vt in episto-
la que licet sit effecta matris statim qȯ fuit tradita nuncio suo
potuit interesse filij ꝙ matri traderetur etiā pecuniariter si ali
qua mādauerit fieri q̄ nō fuerūt facta: qꝛ epistola nō fuit ꝑsen-
tata. ⁊ sic fuit dānificatus. Ecōuerso si nūci⁹ fuit missus a filio
actio furti nō solū cōpetit filio qui remansit dn̄s quousq̄ tra-
dita esset: sed etiā matri cuius intererat pecuniam sibi tradi. ⁊
hoc procedit sine scrupulo. Sed tūc presupposito hoc casu qȯ
fuit missus a filio querit̄ vtrū alie actiones possint competere
tam matri q̄ filio. glo. in ver. item actio. dicit ꝙ sic: qꝛ matri nō
competit actio nego. gest. qꝛ ille nūcius cepit gerere negotium
suū ⁊ infideliter gessit. Item filio datur actio mandati vt in. ll.
4 allegatis. ¶ † Extra glo. querit̄ si sum debitor tuus ꝑ nūcium
meū mitto tibi qȯ debebā ⁊ nūcius intercipit in sui vtilitatem
conuertendo queritur an sum a te liberatus. et Bal. hic plene
distinguit aut erā obligatus in genere vel ad quātitatē: tūc nō
sum liberatus etiā si in nulla culpa fui: qꝛ nuncius cōsueuerat
esse fidelis: ⁊ quilibet paterfamilias fuisset de ipso confisus. nā
ista perditio dicit̄ contigisse casu fortuito sine culpa: sed casus
fortuitus pertinet ad debitorē generis vel quantitatis. vt. l. in-
cendiū. ff. si cer. peta. Et pro hoc. ff. de fur. l. si qs vxori. §. apud
labeonem. cum ibi no. Aut eram debitor certe speciei. Et tūc si
illa perijt sine culpa: ⁊ mora mea liberor. vt in. l. si ex legati cau
sa. de verb. obli. Est ergo vidēdū an ego fuerim in culpa mittē
do per ipsum. Et videor fuisse in culpa si fuisset actum inter te
⁊ me ꝙ per neminē mitterē nisi cū mādato tuo vel per memet-
ipsum: vel si ille nūcius nō erat ita probatus ⁊ fidelis: al's libe-
rarer: vt in. l. argentū. ff. cōmo. ⁊ ita habentur co. ti. l. eū q. §. fin.
5 ¶ † Sed pone misi tibi per nunciū meā literā requirendo a te
vt mihi remitteres librū meū nec dixi per nunciū. Tu aūt nū-
cio tradidisti qui fugā cū ipso arripuit: an sis a me liberatus.
Et videt̄ ꝙ nō: qꝛ fuit missus potius causa cōmonendi q̄ reci-
piēdi. Breuiter etiā hic est distinguēdū. Aut eras debitor quā
titatis vel generis aut certe speciei. Et hoc secūdo casu aut nō
fuisti in culpa: qꝛ erat famulus meus cōsuetus quem frequen-
ter miserā: vt reciperet res meas: ⁊ sic iuste credere potuisti qȯ
haberet mandatū ad recipiendū aut nō. ⁊ ita intelligo qȯ ha-
betur in. l. si mei causa. §. j. ff. cōmo. ⁊c.
2 ☞ Qualiter intelligatur illud quod publicum officium ve-
lat maleficium.
Tutor nō videtur cōmittere furtum. licet rem pupilli male cō
trectet: ⁊ non tenetur actione furti: sed actione tutele: vel de ra
tionibus distrahendis.
3 An sicut quando agitur ciuiliter ex crimine inspicitur mod⁹
agendi: an sit intentata actio famosa ita quando agitur crimi
naliter inspiciatur modus procedendi si procedatur per actio
nem vt condemnatus infametur si crimē erat famosum vt pu
blicum.
Quid si agatur per modum inquisitionis.
1 Etiam furti. † Publicanus qui indebi-
te ⁊ dolose rem alicuius ab
stulit pretextu sui officij furtū committit. ⁊ res illa
2 efficit̄ furtiua: ideo nō pōt vsucapi. h. d. † Videbat̄
qȯ non cōmitteret furtū: qꝛ publicū officiū qȯ habet velat ma
leficiū. arg. in. l. tres tutores. circa mediū. ff. de admi. tuto. vbi
tutor non videt̄ cōmittere furtū: lꝫ rē pupilli male contrectet:
qꝛ facit hoc pretextu officij: ideo nō tenet̄ furti: sꝫ actione tute-
le vel actione de rōnibus distrahēdis. ⁊ p. l. si multi. ff. de publ.
vbi si multi publicani faciūt simul delictum nō tenet̄ quilibet
insolidum: sed vno soluente liberat̄ alter. ⁊ tamē si cōmitterēt
furtū quilibet teneret̄ insolidū. ⁊ vno soluēte alter non liberat̄
⁊ hoc qꝛ pretextu publici officij fecerūt. so. ꝓm Bald. verum est
ꝙ publicum officium velat maleficiū presumptū: qꝛ facit vt nō
presumat̄: sꝫ maleficiū verū qn̄ constat qȯ voluit facere: vt erat
hic: qꝛ sciebat nihil deberi pro tributo. ⁊ tn̄ rē abstulit ⁊ vendi
dit tanq̄ deberet̄: tūc maleficiū nō velat̄ ab officio. Tene men
ti. ⁊ idem in casu istarū legū si cōstaret de dolo tutorū ⁊ publi-
canorum. ¶ In tex. ibi: sciēs. hoc pondera. ⁊ sic fuit in dolo: sꝫ
si fuisset in culpa: qꝛ debuisset scire ⁊ perquirere ⁊ nō perquisi-
uit nō cōmitteret furtū: sed incideret in edictū in publicanis:
⁊ tunc procederet quod. s̄. dixi ꝙ officium velaret maleficium.
¶ In glo. que incipit. imo ibi vel verius. hec vera presupposi-
to quod publican⁹ esset in dolo: quia sciebat nihil deberi. Naꝫ
tunc non solum tenetur actione furti vt hic. sed etiam actione
in factum ex edicto de publicanis. ⁊ actio prima infamat: secū
da vero non: si ergo intentatur actio in factum: licet secuta sit
condemnatio non infamatur: qꝛ nō inspicitur titulus crimi-
nis: sed actio intentata. Nam modus agendi est inspiciendus
iij. q. vj. hoc quippe. sed si non fuisset in dolo possent procedere
alie solutiones quod teneretur ex edicto de publicanis dun-
3 taxat: non autem actione furti. ¶ † Querit hic Bald. an si tūc
agitur ciuiliter ex crimine inspicitur modus agendi an sit in
tentata actio famosa: ita quando agitur criminaliter inspicit̄
modus procedendi si procedatur per actionem famosam con
dēnatus infametur si crimen erat famosum vt publicuꝫ ⁊ alia
de quibus no. in. l. j. de infamibus. Si vero per modum inq̄si-
tionis: ⁊ tunc non infametur: quia ille processus est extraordi
narius ⁊ regulariter prohibetur a iure nisi in certis casib⁹ no.
in. l. ij. ff. de adulte. Et glo. in. l. iij. §. preterea. ff. de suspec. tuto.
videtur determinare ꝙ sic. et quod non infametur. ideꝫ tenet
Dy. et Cy. in. l. fi. s̄. de suspec. tuto. per rationem: qꝛ crimino-
sus grauatur in modo procedendi ergo censetur cum infamia
dispensatum. vt. l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de infa. Bart.
determinat contrariuꝫ in. l. infamē. ff. de publi. iudi. Et vide-
tur probari ex coniunctione duarum legū. j̄. de calū. l. j. vbi ac-
cusator calūniosus condēnatur de calūnia iudicis officio. ⁊ sic
per inquisitionem nullo existēte accusatore iuncta. l. athletas.
§. calūniator. ff. de infa. vbi dicitur simpliciter ꝙ condēnatus
de calumnia est infamis. Nec ratio Dyn. est bona: quia ꝓcedit
quādo grauatur in pena nō qn̄ in processu. Bald. vero distin-
guit aut iudex ꝓcedit cōtra criminosuꝫ interloquēdo: puta qꝛ
posuit ipsum in bāno. Nam bānum est interlocutoria. vt not.
in. l. eos. s̄. de modo mulcta. ⁊ tunc nō est infamis ꝓpter solum
bānum: qꝛ interlocutoria non diffamat. vt. l. quid ergo. §. cum
tu. ff. de infami. etiā si habitus est pro cōfesso ꝓpter cōtumaciā
in non cōparendo: qꝛ talis confessio nō est ratione criminis fa
mosi: sed ratione contumacie que nō est famosa: licet si esset ta
cita infamaret. vt no. Cy. in. l. tutor. s̄. de interdi. matri. Si ve-
ro processit diffiniēdo: quia cōdēnauit ipsum de crimine post
bannum. Tunc aut presentem ⁊ se defendentē ⁊ erit infamis.
Et ita intelligatur determinatio Bartol. in. d. l. infamē. Aut
absentem. ⁊ tunc aut fuit defensus per procuratorem. ⁊ idem
vt. j̄. de iniur. l. fi. Nec obst. l. furti. §. qui alieno. ff. de infami. qꝛ
ibi loquitur quando de crimine agitur ciuiliter quo casu fer-
tur sententia in personam procuratoris vnde nec ipse infama
tur: quia non commisit crimen. ⁊ sic non condemnatur nomi-
ne suo: sed alieno: nec criminosus: quia ille non est condemna-
tus. Et ad hoc vt infamia sequatur ex priuato crimine requiri
tur qȯ quis sit condemnatus suo nomine non alieno. nos lo-
quimur quādo de crimine agitur criminaliter quo casu regu-
lariter non admittitur procurator ⁊ eo casu quo admittat̄ nō
fertur sententia condēnatoria in eum: sed in principalē reum
ꝓm Bald. qui subtiliter et vtiliter loquitur. Sed si nō fuisset
defensus ⁊ per contumaciam esset condēnatus etiā per viam
accusationis nō esset infamis. ar. in. l. si ideo. ff. de euic. ⁊. l. qui
repudiantis. in fi. ff. de inoffi. testa. quia potius videt̄ condem
natus ratione cōtumacie q̄ ideo: quia iniustā foueat causam.
Tene menti hanc pulchram ⁊ subtilem distinctionē: quia fa-
ciet tibi honorem.
2 ☞ Tres modi per quos purgatur mora debitoris quātum
ad hoc vt postea non teneatur de interitu rei debite contingē
te sine facto dolo vel culpa sua.
3 An quis possit stipulari rem suam sibi dari a fure.
1 Subtracto. † Rei subtracte vel per vio-
lentiam ablate periculū in-
teritus pertinet ad furē ⁊ violentū possessorē. h. d.
ratio est: qꝛ semp̄ vident̄ esse ī mora. vt. l. j. §. rectissi-
me. ff. de vi ⁊ vi ar. ⁊. s̄. qȯ metus causa. l. j. ⁊ periculū semp̄ per
tinet ad morosum. vt in. l. qȯ te. ff. si cer. peta. Quando autē de
bitor certe speciei non est in mora vera vel presumpta ⁊ res de
bita perijt sine facto dolo vel culpa sua debitor liberatur. vt in
l. si ex legati causa. ff. de verbo. oblig. Et idem si semel fuisset in
mora et postea moram purgasset per oblationem. vt in isto
2 tex. innuitur vel per alios modos qui habētur in glo. ¶ † In
gloss. j. ibi. Item si stipuletur a iure nouandi animo. Sed imo
videtur quod etiam si non animo nouandi. vt. l. qui decem. §.
idem respondit. ff. de solu. et not. in. d. l. parui. Solu. trib⁹ mo
dis purgatur mora debitoris quantum ad hoc vt postea non
teneatur de interitu rei debite contingente sine facto dolo vel
culpa sua: scilicet per oblationem rei factam congruo loco et
tempore si creditor recipere recusauit hic non tamen libera-
tur debitor per talem oblationē si sequatur interitus nisi etiā
consignet et deponat: et tunc liberatur ipso iure. vt in. l. obsi-
gnatione. j̄. de solu. licet autem purgetur mora quo ad interi-
tum non sic quantum ad penam quam incurrisset: vt in casu
huius. l. ⁊. l. qui ea mente. ff. de furtis. Secundo casu purgatur
per stipulationem interpositā animo nouandi. vt in. l. parui
refert. ff. de condi. fur. intellige quādo est pura siue res debita
erat patris tēpore stipulationis sine nō. ⁊ sic mora q̄ erat ī pri
ma actione vel obligatione nō transfunditur in obligationeꝫ

sicut nec alia priuilegia. vt in. l. aliã. ff. de noua. Tertio modo purgat̃ per stipulationẽ ɔditionalẽ etiã interpositã aio nouãdi: si tamen res debita erat presens tẽpore stipulationis vel in loco propinquo: ita qḋ de facili poterat solui: q₂ tunc censetur oblata. ⁊ ita loquit̃ contrariũ de. l. qui decẽ. §. idem rñdit. ff. de
3 solu. ⁊ facit. l. falsus. §. si is. ff. de fur. ❡ †Sed opp. qḋ talis stipulatio non valet siue sit interposita animo nouandi siue nõ: q₂ nemo potest stipulari rem suam. vt in. l. si meã. ff. de verb. obli. Solutio verũ est si stipularet̃ eam sibi dari. S₃ ista stipulatio que fit a fure cõcipitur sub alia forma: q₂ dicit dñs ꝙ ex causa furtiua te mihi dare facere vt op₃ ꝓmittis mihi. vt. l. scire debemus. §. si a fure. ff. de verb. obli. quo casu magis videt̃ stipulatus rem restitui ꝙ̃ dari. ⁊ sic nõ est inepta. Bar. aut in illo. §. tenet ꝙ quãdo stipulatur a fure potest stipulari simpl'r sibi dari: ⁊ sic nõ obstat ineptitudo: q₂ sic contra furem potest concipi libellus in condictione furtiua per quem petat sibi dari: q₂ omnis condictio degenerat contra furem. vt insti. de actio. §. sic itaq₃. i. dicere ꝙ licet condictiones que sunt actiones ꝑsonales ⁊ cõpetunt ad dandũ non cõpetant pro re sua tamẽ contra furem possunt oẽs cõpetere pro re ipsius agentis: vt in eis concludatur ad dandum ẜm naturam ipsarũ. Eodem modo potest concipi stipulatio: ⁊ nõ dicetur inepta: sed potius capiet̃ dari pro restitui. Bal. hoc nõ approbat postq̃ certa forma datur a lege. in. d. §. si a fure.

2 ❧ In quo differat furtum a plagio.
3 Plagium quod delictum sit.
4 Si mihi fuisti furatus rẽ ab ipso principio nata est mihi actio furti: et licet postea millies contrectes nõ committis nouum furtũ nec noua actio furti nascitur si dominium ex parte mea non mutetur.
Quid si transeat in successorẽ meũ: ⁊ an ex veteri an ex noua cõtrectatione actio furti ei cõpetat ⁊ quid in cõdictione furtiua vel rei vendicatione. ⁊ nu. 5.
5 Si fur cum re furtiua quã subtraxit bononie vadat Paduã ⁊ ibi cũ illa reperiatur ꝙ possit suspendi Padue perinde ac si ibi fuisset furatus.
6 Qualiter intelligatur illud: qḋ furtũ nõ cõmittitur dño qui tempore subtractionis non possidet.

1 Si abducta. †Res furtiua non pȏt vsucapi nisi vitiũ furti sit purgatum: q₂ semel fuit reuersa in potestatẽ dñi: ⁊ actio furti. ⁊ cõdictio furtiua cõpetunt vniuersali succes
2 sori. h. d. ❡ †In tex. ibi. vel plagiũ. querit in quo differt furtũ a plagio.[a] respondeo se habẽt vt excedentia ⁊ excessa. Nã plagium cõmittit̃ nõ solũ in seruis: sed etiã in liberis hominibus aliene potestati subiectis vt filijsfamilias. ⁊ in alijs reb' nõ cõmittit̃: furtũ vero in liberis hoib' nõ cõmittit̃: s₃ in seruis ⁊ in alijs reb' bene cõmittit. Itẽ furtũ cõmittit principal'r pro lucro ipsius furantis: s₃ plagium in necẽ ⁊ plagiũ illius cui subtrahit̃: ⁊ sic potius vt illi noceat ⁊ plagiũ illi inferat ꝙ̃ vt ipse
3 lucretur. Item furtum est delictũ priuatũ. † Plagiũ vero est delictũ publicũ. dicit tñ glo. ꝙ plagiũ cõmittit̃ ab eo qui ɔsueuit facere: sed furtum etiam ab eo qui non consueuit. Istud tamen dictũ reprobatur per doctores: q₂ primũ dictũ nullo iure probatur ẜm Pe. ⁊ Cy. ⁊ p hoc est expedita gl. j. ❡ In glos. fi. que incipit de successore: pro declaratione ipsius oppo. contra text. in fi. dũ dicit qḋ illi qui succedit ei cui res subtracta erat debet res a fure vel ab alio detinente restitui. cõtra de. l. s₃ nec legatarius. ff. de condi. fur. vbi si dñs cui res fuit subtracta illã alteri legat: l₃ legatarius sit dominus: ⁊ etiã sit successor in illa re tamen nõ habet cõdictionẽ furtiuam nec ex veteri cõtrectatione facta in vita defuncti: nec ex noua facta postq̃ ad ipsum peruenit dñium: sed restitutio rei fit per cõdictionẽ furtiuam ergo nõ debet sibi restitui. Cuius cõtrariũ hic dicit̃. Breuiter iste tex. loquit̃ in successore vniuersali cui bene datur cõdictio furtiua ex persona defuncti ⁊ ex veteri cõtrectatione facta ipo viuente: q₂ reputatur eadem persona cum eo. Contrarium loquitur in successore singulari cui non datur nec ex veteri ne ex noua. Ex veteri nõ: quia cũ cõdictio furtiua sit actio personalis: ⁊ nõ sequit̃ rem vel dñium eius nisi ledatur quando trãsit res in singularẽ successorẽ. ex noua nõ: l₃ ex ea cõmittat̃ nouum furtũ: ⁊ ex ea detur sibi noua actio furti: q₂ cõdictio furtiua est extraordinaria: et restringitur ad illum qui erat dñs tempore primi furti facti nec extenditur ad illu₃ qui de nouo fit dominus etiã vt cõpetat ex nouo cõtrectatione. Ita voluit glo. magna in fi. d. l. sed nec legatarius. Et licet non detur sibi condictio furtiua: quia est dñs bene datur sibi rei vendi. contra quẽlibet possessorẽ. vt. j. eo. l. ancille. i verbo vendicatione. Cuius rei gratia gl. hic intrat vnam materiam quã ponit plenius in
4 d. l. s₃ nec legatarius. ⁊ est difficilis. †Unde premitte ad euidentiam qḋ si mihi fuisti furatus rem ab ipso principio mihi nata fuit actio furti: l₃ postea millies ɔtrectes nõ cõmittis nouũ furtum nec noua actio furti nascitur si dominiũ ex parte mea non mutetur: q₂ semper remãsit apud me. Si vero mutetur: q₂ transeat in successore₃ meũ: tunc ex contrectatione noua facta postq̃ ad illum peruenit dominium cõmittitur nouũ furtum ⁊ noua datur actio furti. vt in. l. si dominium. ff. eo. Et idem si non contigisset mutatio dominij ex parte mea si tamen a principio non fuisset nata actio furti: propter aliquam causa₃ que postea cessauit. nam tunc ex contrectatione postea facta cõmitteretur nouum furtum ex quo oritur actio furti. vt. l. serui ⁊ filij. ff. eo. ⁊ no. in. l. proxi. in fi. gl. magne. ⁊ quod. s. dixi qḋ ꝓpter mutationem dominij ex parte mea secuta noua cõtrectatione nouum cõmittitur furtum. in. d. l. si dominium. Bar. determinauit vnum propter qḋ infiniti suspenduntur pro furto ve₃ ꝙ eodem modo cõmittatur nouum furtum si mutetur territo-
5 riũ ⁊ iurisditio: †q₂ si fur cum re furtiua quam subtraxit bononie veniat paduã: ⁊ cũ illa hic reperiatur possit suspendi perinde ac si illam hic fuisset furatus: quia dominiu₃ ⁊ iurisditio equiparãtur. vt in. l. qui furem. ff. de sta. homi. Unde sicut propter mutationem dominij cõmittitur nouũ furtũ ex noua cõtrectatione: ita propter mutationem loci ⁊ iurisditiõis seu fori interueniente noua cõtrectatione. Sed aduertẽdũ: quia ista equiparatio non videtur bona: q₂ lex si dominium loquit̃ de mutatione dominij contingente ex parte domini cui fuit furtum cõmissum. Bar. vero loquit̃ de mutatione territorij ⁊ iurisditionis cõtingẽtis ex parte furis qui cũ re furtiua vagatur per mundũ vt p quot loca trãsiuerit tot furta videat̃ fecisse in quolibet eorũ. ⁊ in quolibet sortiat̃ forũ: multe etiã' rõnes adducunt̃ hic p Bal. subtiliter cõtra determinationem Bart. q̃ in pũcto iuris nõ possunt sustineri: tamẽ per vniuersum mundũ seruat̃: q₂ continet publicã vtilitatẽ vt maleficia puniãtur. Et eam finaliter tenet Bal. per istam rationem. ⁊ Ang. eã reprobat nisi a principio in loco vbi fuit primo cõmissum furtũ fuisset nata actio furti propter aliquam causa₃ que cessaret in alio loco: q₂ tunc in illo bene posset puniri sicut noua actio furti oriretur. vt no. j. l. proxi. in fi. gl. magne. ❡ His premissis redeundo ad materiam glo. an successori cõpetant iste actiões. Itẽ an ex veteri an ex noua cõtrectatione cõsiderandum est ꝙ habemus successorem vniuersalẽ: vt est heres bonorũ possessor ⁊ arrogator in quos transeunt iura ⁊ actiones que erant: apd defunctũ vel apud arrogatũ. Itẽ habemus successorẽ singularem vt est legatarius donatarius vel emptor: tñ in ꝓposito nõ possumus loq nisi de legatario in quẽ trãsit dñiũ sine traditione: s₃ in donatariu₃ vel emptorem secus: ⁊ dñs nequit tradere postq̃ res furtiua nõ est apud eũ. Itẽ habem' cõsiderare tres actiones: sc₃ actionẽ furti q̃ dat̃ ad penã ⁊ condictionẽ furtiuã q̃ datur ad rem ⁊ rei vendicatione₃ que similiter dat̃ ad rem. Aut ergo querimus de actione furti de qua hic glo. loquitur. ⁊ tũc gl. distinguit aut loquit̃ de successore vniuersali: ⁊ illi cõpetit actio furti ex veteri cõtrectatione facta viuẽte defuncto: ⁊ nõ ex noua facta postq̃ ad ipsum ꝑuenit dñium. ita tenet hic gl. qḋ vr̃ posse ꝓbari duplici rõne. Prima q₂ cũ ille reputetur eadẽ persona cũ defuncto sicut viuẽte defuncto ꝓpter nouam cõtrectationẽ nõ cõmittit̃ nouũ furtũ. vt in. l. ei qui. ff. e. Ita ⁊ illo mortuo: l₃ dñium in aliũ perueniat. Itẽ q₂ cũ actio q̃ cõpetebat defuncto ex prima cõtrectatione possit cõpetere successori vniuersali in quẽ transit nõ fuit expediens vt sibi prouideat̃ de alia actiõe nascitura ex noua contrectatione. ita intelligit glos. l. si dñium. Istud qḋ ex veteri competit clarũ est: sed qḋ ex noua nõ cõpetat hoc nõ est verũ nec istud vult. l. si dñium. imo vult cõtrariũ: q₂ ponit ad paria successorẽ vniuersalẽ ⁊ legatariũ: s₃ legatario cõpetit actio furti ex noua cõtrectatione vt statim sequit̃ in gl. ergo ⁊ heredi. preterea tex. ille facit vim in mutatione ⁊ vult ꝙ ꝓpter illã secuta noua contrectatione nouu₃ furtum cõmittat̃ ⁊ noua dat̃ actio furti: s₃ ita mutat̃ in successorẽ vniuersalẽ sicut singularẽ. ⁊ ita tenuit glo. in. d. l. si dñium. ⁊ d. l. sed nec legatarius. dicens qḋ successor vniuersalis habebit duas actiones furti: vnã ex veteri cõtrectatione ⁊ ex ꝑsona defuncti: alterã ex noua ⁊ ex persona ꝓpria. Et ex vtraq₃ posset cõsequi penã qḋ est singulare. Si vero loquimur in successore singulari: gl. bene dicit in hoc ⁊ cõtra casu₃ precedẽtẽ ꝙ ille h₃ ex noua ⁊ nõ ex veteri. Primũ clarũ est. Secũ ꝓbat̃ per rõnẽ: q₂ actio que cõpetebat defuncto occasione illius rei ad penam nõ transit in singularẽ successorẽ: l₃ in illũ trãsierit dominium nisi etiã ista actio fuerit legata. ❡ Ex noua vero ideo cõpetit: q₂ cessant rõnes quas glos. fecerat supra: q₂ legatarius non reputatur ita eadẽ persona sicut heres. ⁊ q₂ in ipsum nõn transit actio que competebat defuncto: ergo indiget qḋ sibi nascat̃ ex noua contrectatione. Si aũt loquimur de cõdictione furtiua illa competit

[a] ❡ Furtum a plagio. Adde Bar. in. l. pe. ff. de pla. ⁊ an crimen plagij sit publicum vide i. l. plagijs. ⁊ ibi docto. ad. l. iul. de pla.

illa cõpetit successori vniuersali siũt tã ex noua ꝙ ex veteri cõtrectatiõe sꝫ successori singulari nõ cõpetit nec ex veteri nec ex noua. ⁊ q̃ sit rõ inter ꝯdictionẽ furtiuã ⁊ actionẽ furti dic ꝑ gl. in d. l. sed nec legatarius. vbi plenius recitat tres opi. sed finaliter tꝫ eã quã. s. dixi. Si aũt querimus de rei vendicatione illa nõ orit̃ ex ꝯtctatiõe sꝫ ex dñio. ⁊ ideo qr legatari⁹ est dñs sibi cõpetit ⁊ eodẽ modo vniuersali successori de bis duab⁹. s. rei vendi. ⁊ cõdictione furtiua. glo. hic nõ bñ expli
6 cat. ¶ †His ergo ꝓmissis opp. pro declaratiõe gl. in ver. sꝫ quomõ qd nec vniuersali successori nec singulari ex noua cõtrectatiõe põt nasci noua actio furti. istã furtũ nõ cõmittit dño q tpe subtractiõis nõ possidet nec vnꝙ possedit: sꝫ vniuersalis successor vel legatari⁹ lꝫ sint dñi nũꝙ tñ possederũt illã rẽ subtractã nec hodie possidẽt ergo pp nouã ꝯtctationẽ q̃ vim subtractionis hꝫ nõ cõmittet eis furtũ p. l. si hõ. ff. de vsuc. ⁊ p. l. ij. ff. de cri. expi. he. gl. rñdet qd istõ cõtingit facto furis ⁊ ei⁹ culpa vel dolo qd illi nõ possidẽt nec vnꝙ possederũt. nã si ille nõ fuisset furat⁹ bñ possiderẽt. sec⁹ qñ ꝯtigisset hoc nõ facto furis vt i legib⁹ ꝯrĳs. circa istũ articulũ aduerte. nã aut subtrahis rẽ q̃ nullũ dñm hꝫ vt rẽ hereditariã añ aditã hereditatẽ ⁊ nõ cõmittis furtũ cũ sit ꝯtctatio rei aliene: ⁊ ista nequit dici aliena cũ nõ habeat vex dñm lꝫ hereditas loco dñi sit sꝫ nõ est verus sꝫ fict⁹ cõmittit̃ ergo crimẽ expilate hereditatis. tñ tex. i. l. si te. s. de infami. dicit notabiliter qd tale crimẽ est furtũ iprobius. ⁊ Bal. in. l. pri. notabiliter dicit qd ꝑ tali criẽ poterit suspẽdi ex forma statuti dicẽtis furẽ debere suspẽdi postꝙ est furtũ iprobius. tene mẽti qr singulare est ⁊ q nesciret illã. l. ⁊ istud dictũ diceret ꝯriũ pp tex. ⁊ gl. q̃ dicit qd rei hereditarie nõ cõmittit̃ furtũ: aut illa res habebat dñm tñ nõ possidebat ⁊ tũc aut ille dñs licet hodie cũ subtraherer̃ nõ possidebat: aliqñ tñ possedit. ⁊ tũc cõmittit̃ furtũ vt i. l. fals⁹. §. si iactũ. ff. e. aut nec possidet nec vnꝙ possedit. ⁊ tũc aut cõtingit hoc fcõ furis vt si fuisti furatus me viuẽte rẽ meã ⁊ post mortẽ meã ꝯctas tpe quo dñiũ est apd heredẽ vel legatariũ. ⁊ q̃rit̃ an ex ista noua cõtrectatione nascat̃ illis actio furti ⁊ eis cõmittat̃ furtũ. Et idẽ dicẽdũ qd sic vt in hac gl. aut nõ cõtingit facto furis qr nõ subtraxisti me viuẽte sꝫ post mortẽ meã tpe quo dñium erat apud heredẽ vel legatariũ nõ tñ possessio. ⁊ sic stetit ꝑ eos quomin⁹ possiderẽt ante subtractionẽ. ⁊ tũc nõ cõmittit̃ furtũ sed crimẽ expilate hereditatis vt in. l. ij. de cri. expi. here. nisi alius noie illorũ possideret puta fructuari⁹ vel colonus vt in. l. si hõ. de vsucap. ⁊ ex his remanet expedita ista glo. cũ sua materia satis difficilis.
2 ¶ Uxor subtrahẽdo rẽ viri nõ dicit̃ cõmittere furtũ propter promiscuũ vsum quẽ habet cũ ea in rebus suis. sꝫ tenetur actione rerum amotarum.

1 **De his que.** †Etiã cõtra vxorẽ defuncti dat̃ hec actio pro hereditarĳs rebus subtractis post aditã hereditatẽ apprehensam possessionẽ. h. d. cũ gl. Et erat hic duplex rõ dubitãdi. prĩa qr hec nouerca loco matris habebat̃ huic suo priuigno ⁊ cõtra parẽtes nõ dat̃ hec actio famosa. vt in. l. si superstite. s. de dolo ⁊ dixi. s. eo. l. si nõdũ. vbi dicat̃
2 ꝯ vitricũ sic hic cõtra nouercã. Scdõ poterat dubitari † qr vxor subtrahẽdo rem viri nõ dicit̃ committere furtũ ꝑpter promiscuũ vsum quem habet cũ ea in rebus suis. ideo inuẽtus est titulus rerũ amotarũ. vt. ff. rerũ. amo. l. j. Sꝫ ad hoc respõdetur qd ꝓcederet si viuente viro. tũc enim hꝫ promiscuum vsum sed hic post mortem viri. Sed cõtra idẽ si post mortẽ viri. vt. j. eo. l. quãuis. solu. verũ est si ante aditam hereditatem vel etiã post ⁊ ante apprehẽsam possessionẽ vt sicut nõ cõmitteret̃ furtũ viuẽte viro nec cõmittat̃ crimẽ expilate hereditatis eo mortuo nõdũ apprehẽsa hereditate vel possessione qd crimẽ etiã est famosum ⁊ loco furti succedit. Nã tũc videt̃ poti⁹ fieri defuncto ꝙ heredi. vt in. l. ꝯria. Si vero post apprehẽsam hereditatẽ ⁊ possessionẽ videt̃ fieri heredi ⁊ nõ defuncto cũ quo nõ habet promiscuũ vsuꝫ ideo cõmittit furtum vt hic. Sed pone qd subtraxit ante apprehensam hereditatẽ vel possessionẽ. ⁊ sic nõ commisit furtũ. post apprehẽsam vero possessionẽ adhuc de nouo cõtrectat an ex ista cõtrectatione cõmittatur furtũ ⁊ possit agi ad penã. videt̃ qd nõ per. l. ei qui. ff. eo. glo. tenet contrarium hic in fi. ⁊ bene qr illa loquit̃ quãdo ex prima subtractiõe fuisset cõmissum furtũ ⁊ actio furti nata qr tunc nõ esset expediens qd amplius nasceret̃. Nos loquimur quãdo nõ fuit cõmissum nec fuit actio nata. ⁊ sic est vtile qd nascat̃ vt ꝓbatur in. l. serui ⁊ filĳ. ff. eo. ⁊ adde que dixi in. l. precedenti fm Ang. qui seruat opi. Bar. in hoc casu.
2 ¶ Partus ancille furtiue editus penes furẽ est furtiu⁹ ⁊ pro ipso cõpetit actio furti nec põt vsucapi. ⁊ vide nu. 9.
3 Contra furẽ dant̃ tres actiones. s. furti penali ad duplum vel quadruplũ. item due persecutorie. s. condictio furtiua ⁊ rei vẽdi. ad rẽ. prima tñ ⁊ secũda nõ dantur nisi ꝯtra furem ⁊ heredẽ eius sꝫ rei vendi. datur contra quẽlibet possessorẽ.
4 Quod penalis nõ tollatur per persecutoriam nec econuerso. ⁊ vide sex limitationes.
5 Dictio altera est distributiua trium sed de proprio significato distribuit tantum inter duo.
Accusatio vel inquisitio facta cõtra tres de homicidio qd tñ vnus solus fecerat sed tres interfuerunt apposita causula ⁊ alter alteri ꝑstitit auxiliũ ⁊ fauorem an debeat admitti.
6 In pena furti dupli vel quadrupli nõ cõtinetur res. ⁊ sic est mera pena. questio est dubitabilis ꝑpositio: ⁊ vbi est casus legis non potest dici questio iuris.
Statutum qd cause inter cõsanguineos debeant cõpromitti nõ habet locum si partes cõtenderent de vno de quo esset casus legis. nec debet fieri cõpromissuꝫ altera parte inuita.
Quid si esset questio iuris vel mixta inter ius ⁊ factum.
7 Casus legis non apertus: sed cõtinens diuersas opiniones inter doctores: an equiparetur questioni facti.
8 Quod idem iuris sit ꝑ omnia in male fidei possessore qd in fure vt partus editus apud eum sit furtiuus.
Una actio ꝑsecutoria an tollatur per alteram persecutoriã ipso iure vel ope exceptionis.
Penalis actio an possit concurrere cum alia penali.
Differentia inter raptorem ⁊ furem.

1 **Ancille subtracte.** †Part⁹ ancille furtiue editus penes furẽ vel penes male fidei possessorẽ est furtiuus ⁊ nõ põt vsucapi ⁊ pro eo cõpetit actio furti. Itẽ actio ꝑsecutoria nõ tollit̃ ꝑ penalẽ nec econuerso qñ in pena nõ inest rei ꝑsecutio. h. d. Et cõtinet quinꝙ dicta. Scõm ibi matris furẽ. Tertiũ ibi quapp. Quartũ ibi: nã extra. Quintũ ibi: nã etiã. ⁊ ꝑmitte illud qd dixi i. l. si abducta. qd rei mee quã nõ possideo nec vnꝙ possedi nec aliã meo noie nõ cõmittit̃ mihi furtũ vt. l. si hõ. ff. de vsuc. Si ergo subtraxisti mihi ancillã ⁊ illa postea pariat vel penes te vel penes aliũ cui forte vẽdidisti lꝫ ego sim dñs illius ꝑtus vt. s. de rei vẽdi. l. partũ. tñ nunꝙ possedi etiã si erat ꝑgnãs tpe furti facti qr nõ possidebã ipsuꝫ vt partũ sꝫ tãꝙ portionẽ viscerũ maternox iõ erat dubiũ an in illo cõmitteret̃ furtũ si ꝯtaret̃ ꝑter volũtatẽ meã. ⁊ sic an efficiat̃ vitio realivt nõ possit vsucapi etiã cũ titulo ⁊ bona fide. ⁊ an pro eodeꝫ det̃ actio furti sicut ꝑ matre ⁊ hoc determinat̃ hic. Et multe leges loquunt̃ de hac materia quas gl. allegat h ⁊ in. l. si ego. §. part⁹. ff. de publi. recollige ꝑ distinctionẽ. nã tres articuli. s. si in eo cõmittit̃ furtũ. ⁊ si det̃ actio furti. ⁊ si põt vsucapi qr interdũ cõmittit̃ furtũ. ⁊ ĩeo tñ ⁊ nõ dat̃ actio furti
2 vt. j. dicã. ¶ †Ex primo ⁊ scdõ dicto huius. l. no. tria circa q̃ versant̃ quasi oẽs gl. Primo ꝙ partus ancille furtiue editus penes furẽ est furtiuus. Scdõ qd ꝑ ipso competit actio furti. Tertio ꝙ nõ põt vsucapi. ⁊ hoc tertiũ difficilius est. ⁊
3 de his tangã. j. sup gl. mag. ¶ †Ex scdõ dicto no. duo. sꝫ ꝯ furem dant̃ tres actiões. s. furti penalis ad duplũ vel quadruplũ. Itẽ due ꝑsecutorie. sꝫ condictio furtiua ⁊ rei ven. ad rẽ. Prĩa tñ ⁊ scda nõ dant̃ nisi ꝯ furẽ ⁊ heredẽ ei⁹. sed vl-
4 tima sꝫ rei vẽdi. dat̃ cõtra quẽlibet possessorẽ. ¶ †No. scdõ ꝙ penalis nõ tollit̃ ꝑ ꝑsecutoriã nec ecõuerso. Intellige etiã facta exactiõe ex vna. istud dictũ recipit plures limitatiões prima qr vex est in pena legali. secus in cõuẽtionali: qr creditor dꝫ cẽ altera cõtẽtus vel re vel pena. vt. l. rescriptũ. §. si pacto. ff. de pac. ⁊ in. l. apd celsum. §. labeo. ff. de doli exce. ⁊ l. ij. in prin. ff. si qs cautio. cũ simi. ¶ Scda limitatio. qr ꝓcedit qñ nõ sunt cõtrarie. al's secus: vt. s. eo. l. j. inquãtũ loquit̃ de
5 actiõe furti. ⁊ de actione mandati. ¶ †Tertia limitatio. qr ꝓcedit qñ dant̃ ꝯ eundẽ. si aũt ꝯ diuersos. dic vt. j. eo. l. manifestissimi. §. tales. vbi electiõe vni⁹ tollit̃ altera. ¶ Quarta limitatio. qr ꝓcedit qñ in pena nõ est rex ꝑsecutio. vt est in pena furti in qua nõ cõputat̃ simplũ. in ver. nã extra. Sꝫ si cõputaret̃ ꝙ est regulariter vt. l. hoc edicto. ff. de publi. et i. l. fi. de spõsa. tũc exacta pena tolleret̃ rei ꝑsecutiõe qs cõsequat̃ bis idẽ. sꝫ exacta re nõ tollit̃ penalis quaten⁹ cõtinet penã merã. sꝫ quaten⁹ cõtinet simplũ sic. vt no. in. l. metũ. §. lꝫ. ff. qd metus cã ꝑ gl. ¶ Quita limitatio qr ꝓcedit quãdo actio ẽ penalis a pricipio sec⁹ si ex postfacto efficit̃ penalis ꝑpter cõtumaciã in nõ restituẽdo. vt est actio qd metus cã qr tũc restituta re tollit̃ penalis id est ei⁹ natiuitas ipedit̃. ¶ Ultima limitatio qr ꝓcedit in pena ordinaria secus in extraordinaria vt in. iij. seu. iiij. i fi. cũ ibi no. ff. nau. cau. sta.

a ¶ Dictio altera est distributiua triũ. adde l. hac dist. in §. cũ fundus. ff. loca. l. cũ filio in §. si. ff. de vulg. ꝛ pu. ꝛ i. c. prudentiã in §. illa quoqꝫ. de offi. deleg.

b ¶ Tanq̃ adõ gl. in. l. si pr in §. q duas. ff. de adop. gl. in. c. solite. de ma. ꝛ obe. ant. de bu. in. c. nuper. de biga. Raph. cu. cõsi. cxlvj. incip. fimõ elias. in. iij. col. Itẽ ista dictio tanq̃ regulariter est no. im proprietatis bm Bar. i. l. omnes ppli. ff. de insti. ꝛ iur. p ter. in. l. pecunia in ver. tã. ff. si cer. pe. ꝛ p Alex. de imo. cõsi. xv. incip. vno processu inquisitionis i. vij. col. in. j. vol.

c ¶ Diuerse opiniones iter doc. adde ꝙ quando opiniones doct. sunt ita diuerse qõ in vtraqꝫ pte põt probabiliter iclinari dꝫ quis conari vt habeat iudicẽ propitiũ nõ claudicãtez: qꝛ iudex ꝛ iudiciũ nõ dꝫ claudicare bm Joã. an. ꝛ Bal. i. c. ne innitaris prudẽtie tue. de cõsti. Et qñ reperiuntur variẽ opiniones inter doc. in criminalibus q̃ opi. sit tenenda dic ꝙ mitior vt interpretatiõe ꝛ in. l. sanctio legũ ff. de pe. ꝛ p Jas. in. l. j. in. ij. col. C. de pci. impe. off. ꝛ qd in opi. doc. quarũ altera detrahit altera fauet potestati claniũ q̃ sit teneda dic qõ ea q̃ fauet bm Jo. an. in. c. rursus q cle. vel vo. ꝛ istam opi. Jo. an. sequitur Phi. in rub. de test. li. vj. i. xl. col. vbi alle. istõ dictũ Jo. an. sing.

5 ¶ † Collige etiã tertiũ notabile vna cũ gl. sup vbo altera qõ
a dictio altera est distributiua triũ qꝛ hic fit mẽtio de tribus actiõib᷒. certe de ꝓprio significato distribuit tm̃ iter duo vt ff. de iudi. l. nõnunq̃. ꝛ de re. dub. l. q duos. i si pri. ꝛ de arb. l. si interpellat. §. ex altera. ꝛ de leg. l. si ex toto. §. fi. ꝛ. s. de cõdi. ob cãm. l. ea lege. ꝛ insti. de re. diui. §. qõ si cã. sicut dictio neuter est collectiua duoꝝ vt no. in. l. pe. ff. rẽ ra. ha. ꝛ etiã dictio vterqꝫ. de ver. obli. l. qdã cũ filiũ. ꝛ mãdati. l. creditor. §. duobus. Et p hoc dicit Bal. fuisse semel ꝓnũciatũ cũ facta esset accusatio vel inqsitio ꝯtra tres de homicidio qõ tñ vn᷒ sol᷒ fecerat: ꝫ tres iterfuerũt apposita clausula ꝛ alter alteri pre
b stitit auxiliũ ꝛ fauorẽ: qꝛ ista clausula tanq̃ dubia nõ debe ret recipi nec admitti: qꝛ cũ illa dictio nõ distribuat nisi de duobus. ꝛ sic incertũ q sint illi duo de illis tribus tanq̃ cõtinens incertitudinẽ reddit accusationẽ vel inqsitionẽ ineptã. ꝛ ita dicit fuisse ꝓnũciatũ. nec obstat iste ter. qꝛ ꝫ due ꝓsecutorie ponunt ꝓ vna. s. rei vẽdi. ꝛ cõdictio furtiua. ꝛ sic
6 nõ loquit iperator ꝯ ꝓprietatẽ vocabuli. ¶ † Ex ver. nã extra Ro. pr̃o qõ in pena furti dupli vl quadrupli nõ cõtinet res. ꝛ sic est mera pena vt hic ꝛ. l. si p fure. ff. de ꝯdi. fur. Itẽ allegat iste ter. qõ qõ est dubitabilis ꝓpositio. ꝛ vbi est casus. l. nõ põt dici qõ iuris. ꝛ iõ statutũ dicẽs qõ cause inter cõsanguineos debeãt cõpromitti nõ haberet locũ si ptes cõtenderent de vno de quo est casus legis nec dꝫ fieri cõpromissuꝫ altera parte inuita dicit ergo Bal. tale statutũ debere intelligi de questiõe iuris vel mixta inter ius ꝛ factũ. aduerte questio facti esset si verteret questio iter te ꝛ me an testamẽtũ factũ a titio valeret. qꝛ tu diceres qõ nõ: qꝛ erat pupillus. ego dicerem cõtrariũ: qꝛ erat maior pupillo. an autẽ esset maior vel minor in facto cõsistit tũc cõpromissum esset fiendum. Sꝫ presupposito facto scꝫ qõ titius erat pupillus ꝛ tu diceres qõ pupillus nõ potest testari ego aũt dicerẽ cõ
7 trariũ tunc: qꝛ de hoc est casus legis. vt. ff. de testa. l. qua eta te. nõ esset fiendum cõpromissum te inuito. † Sed si nõ esset
c casus. l. apertus imo essent diuerse opi. inter doc. tũc eqparat ista questio iuris questioni facti iuxta no. in. l. cum ꝓlatis. ff. de re iudi. ꝛ p Inno. in. c. ne innitaris. de cõsti. ꝛ vide omnino qõ no. Bal. in. l. cũ proponas. s. de re. credi. ꝛ quod
8 no. in. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. ff. de leg. iij. ¶ † Ex vltio dicto not. idẽ iuris per omnia in male fidei possessore qõ in fure intellige vt partus editus penes eũ sit furtiuus. ꝛ ꝯtra eum detur actio furti. qõ nõ potest vsucapere. ꝛ hoc quãdo fuit male fidei ab ipso prin. Si autem ex post facto superuenit sciẽtia rei aliene siue simpliciter siue cũ qualitate scꝫ rei furtiue tunc loquit glo. magna in ver. ꝛ si queras an possit vsucapi a bone fidei possessore ꝛ. itellige id est ab eo q emit bona fide. ꝫ ex post facto supuenit scientia ꝛ mala fides alꝛ gl. sibiipsi contradiceret in eo qõ postea subijcit. ¶ In glo. que incipit. scꝫ actio ibi. ꝫ vna ꝓsecutoria per aliam sic sed in ipso iure vel ope exceptiõis dic vt. s. eo. l. j. Nã aut cõpetunt ad idẽ puta ambe ad rẽ vel ambe ad interesse. ꝛ tũc facta exactiõe ex vna tollit altera ipso iure. aut cõpetũt ad diuersa puta vna ad rem altera ad interesse: ꝛ tũc p ꝯsecutionem rei tollit altera ipso iure quatenus cum illa cõcurrit. ꝫ quatenus plus interesset nec ipso iure nec ope exceptiõis vt. l. ꝓdia. ff. de actio. emp. Sed si primo cõseqũt interesse tollitur altera cõpetens ad rem ope exceptiõis vt in. l. si is
9 qui. ff. eo. ¶ † In glo. ibi itẽ penalis per penalẽ ini d in quo cõcurrunt. hoc verũ quando vna se habet vt genus alꝛ tera vt species vt actio furti. ꝛ actio vi bo. rapto. Nã omnis raptor est fur. ꝫ nõ ecõuerso. ꝛ ita loquit. l. j. vi bo. rap. quã gl. allegat. sed si nõ se haberẽt vt genus ꝛ species. ꝫ ambe essent speciales tũc si oriant ex diuersis titulis criminis altera p alteram nõ tolleretur vt. l. nunq̃ pla. ff. de priua. delic. sed si ex eo. ti. criminis secus. vt. l. j. §. dixerit aliquis. ff. de publica. ꝛ. l. j. §. in tutela. de tute. ꝛ ra. distra. ¶ Pro declaratione gl. magne tria sunt vidẽda. Primũ est an part᷒ ancille furtiue sit furtiuus. Et hoc dicit breuiter qõ in quinqꝫ casibus est furtiuus. Primus qñ fuit conceptus ꝛ editus penes furem. Secũdus quando editus tantum nõ conceptus: qꝛ subtraxit ancillã pregnantem. ꝛ isti duo casus cõprehendũtur in isto text. in princi. Tertius qñ fuisset ꝯceptus penes furem ꝛ nõ editus qꝛ vẽdidisset anteq̃ pareret apud bone fidei emptorem. Quartus qñ nec conceptus nec editus penes furem qꝛ subtraxisset ancillam pregnantẽ ꝛ anteq̃ pareret vendidit ꝛ postea fuit natus apud emptorẽ bone fidei ꝛ isti duo casus habent in. l. q vas. §. si ancillã. ff. eo. Quintus casus est quãdo esset conceptus vel editus tantũ penes male fidei emptorẽ vt in fi. huius. l. est ꝛ sextus casus in quo nõ est furtiuus quando ista duo cõcurrunt qõ fuerit cõceptus

ꝛ editus penes bone fidei emptorẽ vel aliũ bone fidei possessorẽ. j. de vsuc. p emp. l. si matrem. Secũdo principaliter est vidẽdũ an eo casu quo est furtiuus det actio furti ꝛ dic breuiter qõ sic preterq̃ in duobus casib᷒. scꝫ quãdo cõcepisset penes furem nõ tamẽ esset natus penes eũ. sed penes eũ bone fidei possessorem. vel quando nec cõceptus nec editus qꝛ in istis casibus nõ cõtrectauit eum. ideo nõ commisit furtũ quantũ ad effectũ inficiendi partum vitio reali vt non possit vsucapi. ratio diuersitatis est bm Jac. bu. qꝛ ille qui est in vtero habet pro nato quo ad suam vtilitatem nõ quo ad vtilitatẽ alterius vt in. l. qui in vtero. ff. de sta. ho. ꝫ qõ afficiat vitio reali ꝛ nõ posset vsucapi cẽsetur vtilitas ipsius part᷒ ideo quo ad hoc censetur cõtractus vna cũ matre ꝛ in eo cõmissum furtum. sed qõ detur actio furti cõcernit vtilitatem domini. iõ quo ad hoc non videtur cõtractus anteq̃ nasceretur. ꝛ sic nec furtũ cõmissum bm ipsuꝫ qõ Bar. approbat Tertius passus est difficilior alijs an possit vsucapi. ꝛ circa hoc aduerte. nã aut fuit editus penes emptorẽ q ab ipo principio fuit male fidei. Et clarũ est qõ nõ sicut si apud furẽ vt in fi. huius. l. aut penes illũ q semp fuit bone fidei quousqꝫ vsucapio sit completa. ꝛ tũc si fuit cõceptus ꝛ editus penes eũ quia nõ est furtiuus clarũ est quod potest vsucapi. vt in d. l. si matrem. ꝛ istos duos casus tangit glo. posset tamẽ opponi cõtra istud bm ꝙ sibi nõ sit necessaria vsucapio. ꝫ statim qõ natus est efficit ipsius ꝓpter bonam fidem vt in. l. q vas. §. qui ex furtiuis. ff. eo. Sed ibi loquit in fetu pecudũ qui dicit esse fructus. ꝛ fructus efficiũtur bone fidei possessoris. Nos loquimur in partu ancille q nõ dicitur fructus ꝓpter dignitatem hominis vt in. l. pecudum. ff. de vsur. sed cõtra qõ idem in fetu pecudum vt in ea. l. qui vas. §. idẽ in pecudibus. Sol. ibi quando fetus fuit conceptus penes furem quo casu licet postea edat penes bone fidei possessorem nõ efficit suus. ꝫ quod. s. dixi de §. ex furtiuis loquitur qñ fuit cõceptus penes bone fidei possessorẽ si ergo subtraxisti mihi vaccam pregnantẽ vel vacuã si postea concepit penes te ꝛ anteq̃ pareret vẽdidisti bone fidei emptori vitulus natus nõ erit ei᷒. secus si cõcepit penes eũ. vt in. d. §. ex furtiuis. in vno tñ casu licet fuerit cõceptus ꝛ editus penes bone fidei possessorẽ nõ põt vsucapi. scꝫ qñ penes heredem furis bone fidei quo casu nõ est furtiuus. tamen ipse heres nõ potest vsucapere ti. ꝓ herede qꝛ succedit in vitiũ et malam fidem defuncti cũ quo reputatur eadẽ persona vt. l. cum heres. ff. de diuer. ꝛ temp. ꝓscri. Et de hoc est casus in. l. si ego. §. partus. ff. de publi. in. ij. vel. iij. respõso. bene tamen posset vsucapi p illũ cui heres iste vẽderet si esset bone fidei qꝛ singularis successor nõ succedit in vitiũ ꝓsonale autoris ꝛ iste est casus in. l. si alieni. §. fin. ff. p emptore. si vero emptor vel alius singularis successor a primo tẽpore emptiõis ancille fuit bone fidei ꝫ ex postfacto effectus est male fidei qꝛ incipit scire ancillã esse alienã ꝛ furtiuã vel alienã duntaxat. an ista superueniens scientia si postea nascatur partus habeat impedire vsucapionẽ est dubiũ. Nam videtur qõ non quia de iure ciuili mala fides supueniens nõ interumpit vsucapionẽ vt. l. j. §. hic ꝓculdubio. j. de vsuca. trãsfor. In contrarium qꝛ bona vel mala fides inspicitur nõ tempore emptionis sed tpe adepte possessionis vt. l. iusto. §. ꝛ si pos. in prin. ff. de vsucap. ꝫ anteq̃ partus nascatur ille q possidet matrẽ nõ possidet partum qꝛ nõ ꝯsideratur de per se. si ergo superueniat scientia anteq̃ nascat. ꝛ sic anteq̃ possideri incipiat dꝫ impediri vsucapio nõ obstãte bona fide que fuit a principio. ꝓpter ista diuerse leges emanauerunt quas gl. allegat ex quibus colligit triplex distinctio. qꝛ aut supuenit scientia anteq̃ partus cõciperet ꝛ indistincte impedit vsucapio siue sciat matrẽ alienã ꝛ furtiuam siue alienam simpliciter vt in. l. sequit. §. de illo. ff. de vsuc. scd̃m verũ intellectuꝫ. aut postq̃ cõcepit anteq̃ tamẽ pareret ꝛ tũc distinguitur. Aut sciuit simpliciter ancillam alienã nõ tamen furtiuam ꝛ nõ impeditur ꝛ iste est casus in. l. iusto. §. ꝛ si possessionis. ff. de vsuca. qꝛ tũc nõ inspicitur initiũ possessionis partus quo tẽpore iã erat male fidei effectus sed initiũ possessionis matris quo tẽpore erat bone fidei. sed si sciuisset alienam ꝛ furtiuã tũc impeditur vt ibi no. in gl. qꝛ hec qualitas plus inficit possessorẽ. Si vero supuenit scientia postq̃ partus est natus. ꝛ sic postq̃ incipit possidere ꝛ vsuca. ꝛ tunc si sciuit simpliciter alienã hec scientia nõ interrumpit vsucapionẽ iam incohatam per regulã. d. l. §. hic ꝓculdubio de vsucap. trãsfor. ꝛ sic erit mirabile qꝛ partus iste efficit furtiu᷒ postq̃ emptor scit ipsum alienũ ꝛ cõtrectat ꝛ nihilominus vsucapit: sed si sciuit matrem alienã ꝛ furtiuã tunc si denunciauit domino vel denũciare nõ potuit idem. ꝫ si potuit ꝛ nõ denũciauit: tunc

tiauit. tūc interrūpitur vsucapio. ⁊ hec habētur. ff. pro suo. l. si ancillā. ⁊ b̄m hoc erit casus in quo superueniens scientia interrūpit vsucapionem iā inchoatā. Sed quare hic cū regula sit inchoata in cōtrariū glo. respōdet qd regula procedit in re in qua vsucapiens habet titulū specialē. sed in partu ancille empte nō hz emptor titulū specialē p emptore. q2 qui emit ancillam pregnantē nō videt̄ emere partū: sz ancillā tantū. hinc est qd p euictiōe partus nō agit̄ ad duplum. vt. l. si pgnans. ff. de euic. ⁊ in. l. si qd ex pamphila. ff. de leg. ij. hz ergo titulū generalem pro suo qui nō est efficax sicut specialis. q2 propter superuenientē malā fidē obrumpit̄ b̄m gl. Bal. aūt loquitur subtiliter dicens qd ille qui emit ancillā pregnantem. bene est verū qd in partu nō habet titulū emptionis separatū ab emptiōe materna. sz bene hz concretū cū illa q2 censetur plus emisse matrem propter partū q̄ erat in vtero. ⁊ licet iste titulus cōcretus nō sufficeret ad agēdū p dupla. bene tñ sufficeret vt pp̄ter supuenientē malā fidez nō interrūpatur de iure ciuili q2 est titulus specialis: sed si emit ancillā vacuā que postea cōcepit penes eū ⁊ parit: tūc fatetur ipse qd in illo partu nō hz titulū specialē emptiōis: sed generalē p suo. ⁊ isto casu loquit̄ gl. ⁊ leges p quas se fundat: q2 loquunt̄ in partu cōcepto penes bone fidei emptorē. ⁊ sic illū nō pōt dici qd emerit sz dicit̄ habere titulū pro suo q2 si ancilla fuisset vēditoris: ⁊ sic esset effecta emptoris partus esset suus ergo tz istū partū tanq̄ suum. ⁊ sic titulo pro suo q2 est generalis. ⁊ ab alio nō habetur sz a seipso ideo debilior est. hec sunt verba satis notabilia ⁊ subtilia.

1 **Post decisionem.** † Solués partē debiti ex cā trāsactionis nō pōt ad residuū cōueniri. secus si non ex cā trāsactiōis. h. d. ⁊ ɔcordat. l. si qdē. §. de trāsactio. ⁊ rō primi dicti est qd cū trāsigit̄ modico dato residuū remittit̄. qd nō est qñ ex cā trāsactiōis. facit. l. lucius. §. fi. ff. ad trebel. ⁊. l. si qñ. §. fi. §. de inoffi. testamēto. ⁊. l. q solidū. ff. de le. ij. ¶ Opp. qd etiā si fuit trāsactū possit agi ad residuū. vt. l. p fure. ff. de cōdi. furti. Sol. aut fuit transactū ⁊ iuratū super furto. ⁊ sic sup facto. ⁊ tūc tollitur omnis actio oriens ex furto. ⁊ sic actio furtiua ad id qd solutū nō est. vt in bar. l. quāuis ista gl. intelligit punctādo post v̄bū furti. ⁊ sic sit sensus qd decisio id est trāsactio fuerit facta sup furto. nō tñ tollit̄ rei vēdi. que nō orit̄ ex furto. vt in. l. ex duobus. §. q iurauit. ff. de iureiur. aut fuerit transactū super actiōe furti que competit ad penam. ⁊ tunc illa tantū tollit̄ nō cōdictio furtiua. vt in. l. contraria. Nā sublata radice oēs rami tollūtur q dependēt ab ea. ⁊ desiccato fonte desiccant̄ riuuli sz factū id est furtū est radix ⁊ fons istarū actionū: sed desiccato vno riuulo vel ramo alij nō desiccant̄. facit. l. si domus. ff. de seruitu. vrba. p̄dio. sed iste actiones ad similitudinē ramorum sunt. In dubio aūt si aliud nō appareat censet̄ tā trāsactio q̄ etiā iuramentū factū sup toto. ⁊ sic sup facto. vt. l. j. circa prin. ⁊ ibi no. ff. quarū rerū actio nō dat̄. ⁊. l. si. ff. de iureiur. nō sic in sn̄ia vt ibi no. q2 trāsactio ⁊ iuramētū habent voluntatē partiū. ⁊ sic magis extendunt̄ ad sn̄iam. ideo magis restringitur. nec facias ibi differentiā inter actionē ⁊ iuramētum. licet glo. videatur innuere contrarium ⁊c.

2 ¶ Filij ⁊ vxores que habent priuignos si furātur patri vel marito ⁊ tradunt res vicinis suis ad custodiendū sciētibꝰ furtum fieri. tūc licet vxor nō teneatur furti. tamen vicinus vel vicina tenetur.

3 Si aliquis occidit bānitū q poterat occidi ex forma statuti impune an ille q prestitit sibi auxiliū ⁊ fauorē possit puniri.

Eos qui a seruo. † Receptās rē furtiuā sciēter cōmittit furtū ⁊ tenet̄ furti ⁊ cōdictiōe furtiua sicut principalis fur. h. d. ⁊ eodē modo v̄r q criminaliter possit puniri eadē pena. vnde dicit Bal. se vidisse suspendi quandā mulierē q̄ scienter receptauerat vnū magnū furtū vna cū fure. Et hoc no. cōtra feneratores q recipiunt pignori res quas sciūt esse subtractas p pignorātes dic vt i ti. de receptatoribꝰ. nā hoc verū qñ malo aīo. secus si cā reddēdi dn̄o. vt pz i. l. iij. §. nō tñ. ff. de incē. rui. ⁊ naufr. ¶ Opp. iste principalis furans scz seruus nō tenet̄ furti vt. l. serui ⁊ filij. in prin. ff. eo. ergo nec receptator q est accessoriꝰ vt. l. si is §. si tu titiū. in fi. ff. eo. Nā si principalis nō cōmittit furtū nec ille qui opem prestat dicit̄ fur. Solu. seruus subtrahendo dn̄o bene cōmittit furtū licet cōtra eū nō detur actio furti propter qualitatē persone q̄ nō est capax etiā passiue nec susceptibilis eoꝝ que sunt de iure ciuili. ⁊ idem in filiofamilias ⁊ vxore subtrahētibus patri ⁊ marito vt cōmittāt furtū nō tñ tenētur furti actione. receptator aūt tenetur accessorie sed eque principaliter: q2 contrectatio licet factū accedat facto. Obligatio tñ nō accedit obligatiōi. vt dicit Bar. in. l. q seruo. ff. eo. ⁊ iō licet ille q principaliter fuit furatꝰ nō teneatur dicta actiōe bene pōt teneri receptator. Nec obstat §. si tu titiū. in fi. q2 ibi nō fuit cōmissum furtū. Vn̄ alius accessorie nō pōt teneri ⁊ tene menti hanc. l. allegatam in glo.

2 q2 quotidie cōtingit † qd filij ⁊ vxores quādo habent priuignos furant̄ marito ⁊ tradunt vicinis suis ad custodiendū scientibus furtū fieri. vnde licet vxor nō teneat̄ furti tamē vicinus vel vicina bene tenet̄. Sz qd si principalis nō poterat puniri criminaliter. vt q2 erat furtū paruū ⁊ domesticū. vt l. respiciēdū. §. furta domestica. ff. de pe. v̄r qd nec receptans

3 puniat̄. ar. dicti. §. si tu titiū. † ⁊ ista faciūt ad qōnē si aliqs occidit bānitū q poterat occidi ex forma statuti impune. an ille q p̄stitit sibi auxiliū ⁊ fauorem possit puniri ⁊ est in ar. iste tex. cū gl. q2 sic q2 nō seqnt̄ principalis est īpunitus: ergo et prestans opē. ⁊ pro hoc bonā gl. q̄ est in. l. cū fundū. in fi. pri. sup v̄bo postea. ff. de vi ⁊ vi ar. que dicit qd licet expulsus p semetipsum possit incōtinēti dicere expulsorē nō sic pōt per aliū sz hoc posset intelligi qd nō posset p aliū sine se. secū bene possit aliū adducere in coadiutorē. In questione tamen predicta pōt distingui an statutū dicat qd licitū sit occidere bānitū. ⁊ tūc occisio nō est delictū postq̄ est licita vt. §. vt liceat sine iudice se vindicare ⁊c. iō nō censet̄ qs opem delicto vnde nō tenet̄ vt in. d. §. si tu titiū. aut dicit Bal. qd occidēs

a bannitū nō puniatur [a] ⁊ tūc occisio bene est delictū. licet sit sine pena. ⁊ ideo nō videt̄ ista impunitas extēdi vltra principalem occisorem hoc tamē affirmatiue non dico. sed esset vlterius cogitandum ⁊c.

2 ¶ Condictio furtiua an detur contra heredem etiā si ad eum nihil peruenit. ⁊ nu. 3.

3 Fur in foro conscientie nō tenetur nisi ad restitutionem rerum ablatarum non autem ad penam legalem.

1 **Furti actione.** † Actio penalis nō datur ɔ heredē delinquentis. sz persecutoria sic. h. d. Primū dictū dz intelligi si delinquens mortuus est ante litē contest. secus si post q2 tūc incipit teneri ex quasi cōtractu q celebrat̄ in cōtestatiōe litis. vt. l. iij. §. idē scribit. ff. de pecu. hinc est qd licet actio ex maleficio nō det̄ cōtra patrē de peculio. si tamē sup ipsa lis est contestata secus. vt ibi ⁊ in. §. ex causa eadem. l. Et de materia huius. l. vide plene per Bar. in. l. j. ff. de priua. delic. ⁊. §. ne ex delic. defun. l. vnica p Cy. ¶ † In

2 tex. ibi rē actiōe supple ⁊ ɔdictiōe furtiua q̄ est psecutoria ⁊ datur cōtra heredem etiam si ad eum nihil peruenit pro ea parte qua heres est vt hic in gl. ⁊. ff. de cōdi. fur. l. in re furtiua. §. fi. cum. l. se. Et hoc de iure ciuili. De iure aūt canonico actio ex maleficio ad penā dat̄ cōtra heredem vsqz ad vires hereditarias ⁊ nō vltra etiā si lis nō erat cōtestata cum defuncto ⁊ etiā si de maleficio nihil ad eum peruenit ⁊ siue fecit inuentariū siue nō. vt in. c. parochiano. de sepulturis. ⁊ in. c. j. de vsur. li. vj. b̄m Bal. sz Bar. in. d. l. j. de priua. deli. notabiliter dicit hoc esse verū quādo actio que intentatur est penalis ex parte cōuenti. q2 dat̄ ad id qd ad eū nō puenit sed ex parte agentis est psecutoria vt q2 datur ad id qd sibi abest. sz si esset penalis ex vtraqz parte vt est actio furti q̄ cōpetit ad penā que mihi nō abest licet propter rē mihi abest ⁊ datur ad id qd aduersarium non peruenit tūc est de iure canonico nō daretur cōtra heredē ante litē contest. etiā si vires hereditatis suppeterēt b̄m eū qd no. certe b̄m hoc nō videt̄ qd differat ius canonicū a iure ciuili. Nā ɔdictio furtiua nō est penalis ex pte agētis: q2 cōpetit p eo qd sibi abest. sz est penalis ex pte heredis cōuenti. Si de rebꝰ subtractis nihil ad eū peruenit. Et sicut de iure canonico dat̄ cōtra heredē. ita ⁊ de iure ciuili. vt hic in gl. ⁊. d. l. in re furtiua cū. l. seq. in fi. In vno tñ pōt notari differētia. q2 de iure ciuili datur insolidū nō cōfecto inuentario etiā si vires hereditatis nō sufficiant: p hereditaria tñ portiōe: sed de iure canoni

b co nō dat̄ vltra vires hereditarias: q2 illo iure nō cōficiens inuentariū [b] nō propterea tenet̄ vltra vires hereditarias sicut nec in foro cōsciētie vel pn̄ie iuxta no. p Bar. ff. de acq. here. sup rubrica. ⁊ no. xij. q. ij. fraternitatis. ⁊. vj. q. j. c. inuta

3 re. † in quibus etiam not. qd fur in foro cōsciētie nō tenet̄ nisi ad restitutionē rerū ablatarum non autem ad penam

a ¶ Occidens bannitū non puniat̄. adde an banniti q possunt impune offendi ex forma statuti an pdant successiōes illis puenientes de iure cōi. dic qd nō b̄m docto. in. l. j. C. de here. insti. sz bn̄ perdunt iura municipalia illiꝰ ciuitatis b̄m doc. in. d. l. j. ⁊ idē tz Nellus in tractatu de bānitis in. j. pte. q. xxij. ⁊ seq. silr talis bānitus nō poterit testari sz formā iuris municipalis ⁊ statuti illiꝰ loci a quo ē bānitus sed bene poterit testari b̄m formā iuris cōis b̄m Bar. ⁊ doc. i l. eiꝰ q i. §. j. ff. de test. itellige verū qñ bona illiꝰ successionis sunt extra territoriū a quo est bānitus si aūt essent itra illud territoriū nō admitterent̄ etiā de iure cōi. q2 cū sit hostis illiꝰ ciuitatis nō dz a iudice illiꝰ loci audiri. ⁊ lz cōe illius ciuitatis nō possit tollere bānito ius cōe pōt tñ in suo territorio offuscare ⁊ obūbrare taliter qd effectū nō sortiatur ista limitat Pau. d ca. in. d. l. j. C. de here. isti. referēs secū pluribꝰ ɔsuluisse in ciuitate Florētie idem tz Jo. de imo. in. l. gallus. in. §. ille casus. ff. de li. et posth. io. d imo. i. l. ex facto. in. §. fcō. ff. ad tre. idē tz Alex. de imo. cōsi. xxiij. incip. opportune cōsideratis. iiij. col. i. j. vo. ⁊ ibi refert se ɔsuluisse apd mutinā. ⁊ qd illi cōsilio se plures solēnes doc. subscripserūt ⁊ vere ɔsuluit mutine i alio ɔsi. lxxv. ici. visis ⁊ diligēter pōderatis i. iiij. col. i eo. vo. ⁊ hāc opi. sequit̄ ang. i sua disputatiōe incip. duo ad inuicē litigātes. in viij. col. ⁊ Bar. i disputatiōe ici. Lucane ciuitatis statuto ⁊c.

b ¶ Nō cōficiēs inuētarium. adde bal. i. l. more. ff. d acq. her. bal. i. l. j. C. de his q pe. no. i. ix. q. Inn. i c. q2 pleriqz d immu. eccle. io. an. i c. q̄q̄. de vsu. li. vj. i nouella. an. de bu. ⁊ moder. i c. fi. de sol. Jo. de ana. i. c. in lrsis in viij. col. de rapt.

legalem. ¶ Pro declaratiõe gl. opp. c tra primum dictum hui⁹. l. de. l. vnica. in fi. s. ne ex delic. defunc. vbi heres tenet quatenus ad eũ peruenit ⁊ hic simplr̃ dicit̃ cõtrariũ quidã dicunt hãc. l. p illã limitari. glo. dicit cõtrariũ qr ista. l. vult dicere q̃ heres ex psona defuncti nõ tenet̃ si decesserit ante litẽ cõtestatã. ⁊ certe hoc est verũ etiã si ex delicto aliqd ad eũ peruenit vt nõ teneat̃ pro illo ex persona defuncti. sed si tu queris an teneat̃ ex ppria psona dicendũ est q̃ sic. vt in. l. cõtraria certe p eo qd̃ peruenit actio cõpetens cõtra defunctũ est psecutoria. ⁊ illa eadẽ videt̃ cõpetere cõtra heredem vt statim sequit̃ in gl de cõdictione furtiua. vnde videt̃ glo. sibiipsi cõtrariari dũ postea subdit condictionẽ furtiuã dari contra heredẽ etiam si nihil peruenit. ⁊ sic ex psona defuncti multomagis si peruenit ⁊c.

1 Si seruũ vestrum. †Vendẽs seruũ alienũ sciẽter furtũ cõmittit. h. d. cõcordat. s. eo. l. alienũ. ⁊ intellige vbi no. qñ vẽdidit ⁊ tradidit. ⁊ sic cõtre ctauit als̃ pp̃ter solã vẽditionẽ nõ cõmitteret furtũ. vt. l. si qs vxori. §. neq̃ vbo. ff. eo. Et istud est clarũ in vã traditiõe. idẽ dicit gl. in ficta vt si rẽ existentẽ penes seipse vẽditor nõ tradidit: s3 passus est p emptorẽ accipi ⁊ in hoc bñ dicit vel existentem penes emptorem sibi relinqui. Et in hoc nõ vr̃ bene dicere ⁊ cõtrariũ dicit glo. in. d. l. alienũ. qd̃ tũc nõ committitur furtum quia res non contrectatur ⁊c.

2 ☞ Vidue que post mortẽ mariti incõtinenti implẽt arcas seu capsas de bonis mariti insciis heredibus maxie qñ alii succedunt q̃ filii earũ ⁊ nõ sit adita hereditas qd̃ nõ teneantur furti: nec crimine expilate hereditatis puniant̃. sed tãtum cogantur restituere ablata.

3 An tunc heredes mariti habebũt necesse probare dominiũ an vero sufficiat probare quod defunctus illas res tenebat vt suas tempore mortis.

1 Quãuis hec. †Sicut actio furti nõ dat̃ cõtra vxorẽ subtrahentez viuo marito. ita nec crimen expilate hereditatis intentat̃: s3 eã subtrahentẽ post mortẽ mariti ⁊ ante aditã hereditatẽ vel post: tñ possessione nõ apprehensa p heredẽ. h. d. sed si esset apprehensa daret̃ cõtra eã actio furti. vt. s. eo. l. de his. que videt̃ huic ꝯtrariari b̃m gl. ⁊ que sit rõ. dic vt ibi dixi. qr ante aditã hereditatẽ vel ante possessionẽ apprehẽsam videt̃ furtũ fieri defuncto potius q̃ heredi ⁊ sicut si maritus viueret nõ daretur actio furti pp̃ter promiscuum vsum quẽ vxor habet in bonis viri vt. l. j. ff. rerũ amo. ita nec post mortẽ subtrahendo nõ committit crimen expilate hereditatis qd̃ succedit loco furti ⁊ dicit̃ furtũ improbius. vt. l. si te. s. de infami. videbatur tamẽ contrariũ. quia mortuo viro desinit iste promiscuus vsus q facit vt nõ detur actio furti. ⁊ ideo l3 nõ possit dari actio furti qr furtũ nõ cõmittitur i re que nõ h3 dñũ vt est res hereditaria ante aditam hereditatẽ vel ei qui rem nũq̃ possedit vt est heres post aditam hereditatẽ ⁊ ante apprehensam possessionẽ. crimen tamẽ expilate hereditatis bene videbatur cõmittere: quia illud cõmittitur tam in re hereditaria que nõ habet dominium q̃ in illa que h3: tamen nunq̃ possedit vt. j. de cri. expi. he. ⁊. ff. eo. p totũ. Sed nõ est talis ratio nisi illa quã dixi. quia ista subtractio videtur fieri potius viro q̃ heredi vel hereditati. ⁊ sic quantũ ad hoc vir fingitur viuere ⁊ promiscuus vsus durare. Nec video aliã rationẽ.

2 †Et no. hoc pro viduis que post mortẽ mariti incontinenti implent arcas seu capsas de bonis mariti insciis heredibus maxime quando alii succedunt q̃ filii earũ vt si nõ sit adita hereditas nec teneant̃ furti nec crimine expilate hereditatis puniant̃: sed dũtaxat cogant̃ restituere ablata.

3 ¶ †In tex. ibi in rẽ actio ne. sed b̃m hoc multũ grauabũtur heredes: quia necesse habebunt probare dominiũ. vt. l. in rem in prin. ff. de rei vẽdi. qd̃ est difficile probare. vt no. s. de proba. l. cũ res. Breuiter dico qd̃ sufficit eis pbare qd̃ defunct⁹ illas tenebat vt suas tẽpore mortis. ⁊ allegare qd̃ erãt sue. ⁊ probata possessione sufficiet ad pbationẽ dñii nec poterit ille referre questionẽ dñii qr habet iniustã causam detinendi. vt ar. s. de proba. l. vis eius. ⁊. j. de pscrip. xxx. anno. l. si qs emptionis. §. s3 hoc super illis. vbi agenti rei vẽdi. cõtra spoliatorẽ sufficit probare rei possessionẽ ⁊ spoliationem ⁊ censetur probatũ dominiũ nec vitiosus possessor põt referre questionẽ qd̃ agens nõ est dominus sicut si ageret interdicto vnde vi ad recuperandã possessionẽ nõ admittitur exceptio proprietatis spoliantis vel alterius. qr spoliatus ante omnia est restituẽdus nec proderit huic vxori sua possessio vitiosa quantum ad onus probandi vt in. d. l. vis eius.

a ¶ Pirate. adde an pirate maris sint excõicati. vide p Jo. de ana. in. c. ad liberandã. de iudeis in. vii. col. Item pirate dicuntur militare sicut catulus i sylua. b̃m Barb. i. c. lator. in vl. col. de pig.

1 Ne eũ qui. †Cõtra surripiẽtẽ ex naufragio vel ruina vltra actionem furti pUidetur p edictũ pretoris de actione in factum ad quadruplũ infra annũ ⁊ post annum ad simplũ p̃t etiã criminaliter puniri. h. d. Et materia hui⁹. l. habet̃ in. ff. vbi est vnus titulus de p se sup rubrica de incen. rui. ⁊ naufr. ⁊ iõ spãliter puidetur. qr maiorem perfidiam ⁊ iniquitatẽ cõmittunt illi q afflictionẽ dant afflicto qui patitur naufragiũ incẽdiũ vel ruinã q̃ nõ afflicto. simile. ff. depo si. l. j. §. j. ⁊ est vtilis prouisio qr infra annũ indistincte dat̃ ad quadruplũ. s3 actio furti nõ daretur nisi ad duplũ. qr nõ est furtũ manifestũ in quo requirit̃ apprehensio cum acclamatiõe vt. l. ii. ⁊. iii. ff. eo. sed hic potuit surripere ⁊ nõ fuit apprehensus vl̃ nõ acclamatus nõ tñ est sublata pena furti. vñ est in electione damnũ passi an velit agere furti ⁊ infamare aduersariũ an actione in factum ex hoc edicto ⁊ ipsum non infamare: sed cõsequi quadruplũ. qd̃ autem non sit sublata actio furti p3 ex. l. quoties. ff. de actio. ⁊ ob. simile in edicto de publicanis per qd̃ nõ tollitur actio furti vt. l. j. §. dixerit aliquis. ff. de publicanis ⁊c.

2 ☞ Cõsuetudo nõ vincit legẽ quãdo expresse reprobatur.

3 In lege vel statuto sufficit clausula generalis non obstan. ad tollendum statuta et consuetudines contrarias ⁊ etiam priuilegia.

Quid in rescripto.

4 Pirate reputantur hostes fidei ⁊ possunt a quolibet capi.

1 Nauigia. †Quia lex codicis nõ seruabat̃ in naufragio: imo erat cõsuetudo in terris maritimis quod quãdo aliqd̃ nauigium rumpebatur licitũ erat omnibus res arripere qd̃ erat valde inhumanum. ⁊ adhuc etiam seruatur in multis locis. emanauit ista aut. q̃ fuit imperatoris federici ⁊ habet̃ in vsi. feu. de statu. cõtra liber. ec. que prohibet hoc fieri ⁊ reprobat cõtrariã cõsuetudinẽ excipit tamẽ nauigia piratica ⁊ christiano nomini inimica vt saracenorum ⁊ infidelium quia illa licitum est omnibus rapere.

2 †Et allegatur ista aut. qd̃ consuetudo non vincit legem quando expresse reprobatur. alias secus ⁊ sic loquit̃. l. ii. j. que sit lon. cõsuetu. istam tamẽ aut. reprobant cõsuetudines preterite. sed quia ratio reprobationis viget etiã in futuris vidẽtur etiam future reprobare nõ sic si nõ esset eadem ratio. vt no. in clemẽ. statutũ. de elec.

3 ¶ †No. etiã b̃m Bart. quod in lege vel statuto sufficiat clausula generalis nõ obstañ. ad tollendũ statuta ⁊ cõsuetudines cõtrarias ⁊ etiã priuilegia. cõcordat cle. dudũ. in fi. de sepul. ⁊ de senten. excõmu. c. alma. in fi. Sed in rescripto an sufficiat clausula generalis vide quod not. Jo. and. in. c. j. de exces. pla. li. vj. ⁊ supra quãdo imper. inter pupil. l. j. ⁊ p Cy. ⁊ quod not. per Dyn. in. c. qui semel. de regu. iur. lib. vj.

4 ¶ †Not. vltimo qd̃ pirate a reputant̃ hostes fidei ⁊ possunt a quolibet capi. qr sunt ipso iure diffidati s3 Bal. qui allegat de sacrosan. eccle. aut. cassa. ⁊ de milite vasallo q contu. est. j. c. ⁊ in titu. hic finitur lex conra. c. domino guerram. in vsi. feu. ⁊c.

2 ☞ Falsus procurator eo casu quo recepit debitum nõ mala fide. ⁊ sic furtum non commisit qua actione tenebitur ad restitutionẽ ei qui soluit si dominus pretensus recipere noluit. ⁊ nu. 4. ⁊. 6.

3 Exigere quid sit.

Procurator constitutus ad agendũ ⁊ exigẽdum: an possit recipere a sponte soluentibus.

4 Si quis soluat falso procuratori scienter: an tũc talis falsus procurator committat furtum. ⁊ nu. 8.

5 Falsus procurator qui nũq̃ habuit mandatũ. ⁊ procurator qui habuit sed fuit reuocatum an equiparentur.

6 Contra procuratorem falsum nõ datur actio furti nec cõdictio furtiua: quãdo dominus ratã habuit solutionẽ factam ipsi falso procuratori. ⁊ nu. 8.

Si ille qui soluit ipsi falso procuratori soluit indebitũ ꝯtra quem dabitur tũc cõdictio inde. an contra rati habentẽ: an contra ipsum falsum procuratorem.

Falsus procurator exigens debitum alienũ qua actione teneatur. ⁊ nu. 1. 7. ⁊. 8.

7 Cum actione furti ⁊ cõdictione furtiua an possint etiã competere alie cõdictiones. sc3 ob causam si solutum est debitũ ⁊ indebiti si indebitum. ⁊ sine causa vtroq̃ casu ⁊ cum aliis specialibus.

8 Quatuor casus in qbus non põt habere locũ ista lex nec datur actio furti nec condictio furtiua contra falsũ procura.

9 Soluens falso procuratori vel etiam habenti mandatũ: sed reuocatum quando liberetur. ⁊ in casu quo liberat̃ et talis procurator

procurator interuerteret pecuniā qđ cōmittat furtū domino ꝛ an ei sit tūc cedenda actio cōtra talem procuratorem a debitore qui vtitur exceptione aduersus dominum.

1 Alsus procu. †Exigens debitū alterius tanꝗ procurator illi⁹ cū nō sit cōmittit furtū ꝛ actiōe furti nō manifesti ad duplū cōueniri pōt ꝛ etiā cōdictiōe furtiua ad restōnē rei exacte. h. d. i effectu. ꝛ est. l. famosa ꝛ hꝫ materiā longā ꝛ subtilē ꝛ repetibilē in qua doct. multa vba faciūt maxime Bal. hic q trāsgredit̄ materiā ꝓpriā huius l. ꝛ Cy. ꝛ Bar. in. l. si ꝓcuratori falso. ff. de cōdi. ob cau. que in materia ista ē pricipalis sicut ista. ꝛ cōsueuit repeti. Ang. plura vba effūdit ꝙ expediat imo perintricat materiā. nos aūt possumus eā reducere ad vnā magnā breuitatē in qua colligit̄ substātia oīm q̄ tangunt̄ in gl. q̄ materia ꝯsistit. in vidi dendo qua actiōe teneat̄ falsus ꝓcurator exigēs debitū alienum. Sed est alia materia incidens scꝫ an soluēs liberetur a creditore cui⁹ ille se asserit ꝓcuratorē ꝛ nō est. ꝛ ita tangit̄ in. l. q hoiem. §. si nullo. ff. de sol. que loquit̄ qn̄ nunꝗ habuit mandatū. ꝛ in. l. cū qs. §. j. eo. ti. que loquit̄ qn̄ semel habuit sed fuit reuocatū de pria vero materia ista. l. ꝛ. l. si ꝓcuratori. sunt principaliores sꝫ sunt alie accessorie. l. si falsus. §. j. ff. e. ti. ꝛ. l. si vēdidero. §. si titi⁹. ꝛ. l. creditores. §. de cōdi. inde.

a ¶ In tex. ibi falsus ꝓcurator⁹ hic vr̄ oppositū i adiecto. nā si erat falsus ergo nō erat ꝓcurator: qꝛ ꝓcurator dicit̄ q mādato dn̄i aliena negotia administrat. ff. de ꝓcura. l. j. Sed si erat falsus nō habebat mādatū dn̄i ergo nō erat ꝓcurator. sol. nō pōt simplr̄ ꝓcurator appellari. ita loquit̄ ꝯtrariū. sed cū adiectiōe falsus q̄ diminuit de significato bn̄ pōt sic appellari sicut hō mortuus simplr̄ hō dici nō pōt: sꝫ cū hac adiectiōe mortuus sic. vt. l. si hō mortuus. de ver. ob. ꝛ ꝓpter hoc illud qđ infra subiicit̄ cōtra dn̄i voluntatē ꝛc. debet exponi id est illius quē ipse appellat dn̄m ꝛ cuius se facit ꝓcuratorē tn̄ reuera nō est dn̄s: qꝛ dn̄s dicitur respectu mādati sicut et ꝓcurator qꝛ sunt correlatiua. ¶ In tex. ibi depositū. hoc potest intelligi ꝓpꝛie qn̄ ꝯsistebat in aliqua spē puta in libro vl̄ in pecunia deposita ꝛ signata quo casu nō trāsfert̄ dn̄ium in depositariū. sed sola custodia. pōt etiā intelligi qn̄ deposita est pecunia nō in sacculo numerata quo casu trāsfert̄ dn̄iū i depositariū qꝛ dat̄ sibi licētia expēdēdi. ꝛ obligatio ꝯtrahit̄ ad tantūdē in genere vt. l. lucius. ꝛ. l. j. ff. depo. ꝛ tūc idem est dicēdū de hoc debito qđ de ere alieno id est de alio debito i genere ꝯcto de hoc statim subiicit. ꝛ hoc est necessariū scire pp id qđ no. in gl. ij. vt sciamus cui fit istō furtū an depositario restitueñti vel deponēti. ¶ In tex. ibi recipiēdo subaudi mala fide q̄ ꝓsumit̄ si statim cū nō pōt restitui ei cuius se facit ꝓcuratorē. al's nō cōmitteret furtū si statim ꝙ potuit ad illū portauit. nā apparet qđ nō hꝫ animū sibi lucrādi dūmō si ille nō vult recipere restituat depositario p ea q̄ habent̄ in l. cū qs. §. j. ff. de sol. al's si in suos vsus cōuerteret vel restōnē denegaret extunc videret̄ mutasse ꝓpositū ꝛ cōmitteret fur

2 tū. p†hoc rn̄detur ad vnū de quo querit Bar. scꝫ eo casu quo recipit nō mala fide. ꝛ sic furtū nō cōmisit qꝛ actiōe tenebit̄ ad restōnē ei qui soluit si dn̄s ꝓtensus recipere noluit. ꝛ qđ ꝓcedit in casu qui sequit̄ qn̄ sibi fuit solutū es alienū ꝛ dicit idē ipse qđ tenebit̄ cōdictione ob causam. ꝛ ita pōt itelligi l. si ꝓcuratori falso. ff. de cōdi. ob cau. vel ꝯdictione sine causa. Sed ꝯtra ipse soluēs nō trāstulit dn̄iū in istū falsum procuratorē qꝛ nō est intentio soluentis in ipsum trāsferre sꝫ in dn̄m ꝛ si esset verus ꝓcurator statim ꝙ recepisset dn̄iū foret acquisitū dn̄o acquirit̄ qꝛ nō potest nec ipsi falso ꝓcuratori: qꝛ nō vult ipse soluens. ꝛ sic remāsit dn̄iū pecunie penes ipꝫ soluentē ergo sibi nō cōpetit ꝯdictio ob cām vl̄ sine causa: qꝛ nemo condicit rem suā preterꝙ a fure vt. l. vsufru. quēad. caue. ꝛ insti. de act. §. sic itaqꝫ. iste aūt nō est fur: qꝛ recepit bōa fide. ergo ꝛc. ipse rn̄det ꝙ si pecuniā ꝯsumpsit pinde est ac si dn̄iū fuisset trāslatū: qꝛ recōciliat̄ solutio. sicut in mutuo facto de pecunia aliena si nō est cōsumpta dabunt̄ ille ꝯdictiones ad possessionē nō ad dn̄iū. nā pn̄t cōpetere respectu possessiōis vt. l. indebiti. §. sꝫ si nūmi. ff. de ꝯdi. inde. certe ista nō vident̄ necessaria. nā si cōsumpsit extūc vr̄ animū mutasse ꝛ noluisse sibi appropriare. ꝛ idē si nō cōsumpsit ꝛ denegat restituere soluēti ꝛ extūc incipit cōmittere furtū ꝛ ꝯ furē degenerat ois cōdictio. vnde dabit̄ ꝯdictio furtiua ꝛ etiā ob causam vel sine causa nō solū respectu possessionis sed ꝓprieta-

3 tis ꝛ etiā pecunia nondum cōsumpta. ¶ †In tex. ibi exigendo. sed cū exigere sit ab inuito extorquere: ꝛ sic p iudicem. vt ff. de leg. iij. l. fideicōmissa. §. si rē. quomō potuit hoc facere si erat falsus procurator: qꝛ sine mandato nō debebat audiri. Sol. tenēdo istud verbū ꝓpꝛie debet poni ꝙ ipse ꝓduxit instrumentū falsum ꝛ iudex dedit illi fidē. ꝛ sic exegit de facto inspecta veritate. pōt etiā intelligi impꝛopꝛie de exactiōe facta a spōte soluēte vt. l. si qs seruo. ff. de sol. vbi seru⁹ ꝓponit̄ pecunijs exigēdis. ꝛ tn̄ in iudicio exigere nō ꝓt. vt. §. de iud. l. seru⁹. vn̄ intelligit̄ exigēdis id est recipiēdis a spōte soluētibus. ꝛ sic istud verbū hꝫ duplex significatū. Per qđ determinat̄ qđ si aliquis fuit ꝯstitutus procurator ad agendū ꝛ exigendū an possit recipere a sponte soluētibus. ꝛ spe. tꝫ ꝙ nō inspecto significato huius verbi. ꝯtrariū tenēt doc. cū possit habere etiā aliud significatū de hoc ꝓbat̄ in. l. nō solū. ff. so. ma.

4 ꝛ in. l. hoc iure. ff. de sol. ¶ †In tex. ibi furtū facit hoc est verꝫ qn̄ tradens vel soluēs ignorabat ipm esse falsum ꝓcuratorē. sꝫ credebat esse verꝫ siue errabat in facto siue i iure. sꝫ si sciebat ipsum falsum tūc ille nō cōmittit furtū: qꝛ soluēs vr̄ sibi donare vt. l. cuius p errorē. de reg. iu. ꝛ hoc tenuit gl. in. l. si ꝓcuratori falso. ꝯtrariū tenuit Ja. de ra. dicens qđ animus donandi nō presumitur vbi potest subesse alia cā vt. l. si cum aurū. ff. de solu. sed hic pōt subesse alia scꝫ qđ dederit eo animo vt ad dn̄m cui⁹ se asserebat procuratorē portaret. ꝛ extūc liberaret̄ ipse soluēs. istā opi. vr̄ sensisse gl. in. l. dispensatorem. ff. de sol. doc. tenent primā partē pro qua dicūt esse casum in l. si nō sortē. §. qui filio. ff. de cōdi. inde. ꝛ. l. q fundū. §. seruus meus. ver. sꝫ si scinerit. ff. pro emp. ꝛ sic tenēt gl. in. l. si ꝓcuratori falso. ꝛ reprobāt gl. in. l. dispēsatorē. tn̄ nō meruit reprobari. qꝛ loquit̄ qn̄ sciuit factū ignorabat ius: qꝛ sciebat mortē dn̄i p quā mādatū erat reuocatū tn̄ errans in iure. qꝛ nō credebat fore reuocatū. vn̄ tūc nō vr̄ donasse. nos loquimur qn̄ sciuit factū ꝛ ius. nec ob. rō Ja. de ra. qꝛ nō est verꝫ qđ hoc possit subesse illa cā vl̄ animus. vt ad dn̄ꝫ portet si soluit sibi tāꝙ procuratori. Nā si esset eius ꝓcurator statim soluēs eēt liberatus etiā anteꝙ ille portaret ad dn̄m. vt. l. vō ꝓcuratori. de sol. ergo si est falsus. ꝛ soluit sibi vt vō ꝓcuratori cū sciret ipsum nō esse verū. nec videt̄ soluisse vt portet ad dn̄ꝫ qꝛ hoc nō importat act⁹ solutiōis facte. vt ꝓcuratori nec vt liberet̄: qꝛ scit se nō liberari postꝙ ille est falsus ꝓcurator. necessario ergo sequit̄ qđ illa cā deficiēte presumat̄ voluisse donare. vt. d. l. cuius p errorē. ¶ In tex. ibi ꝓter rei restōnē pro qua competit ꝯdictio furtiua. vt hic ꝛ vltra eā dat̄ etiā condictio ob cām. ꝛ ꝯdictio sine cā lꝫ agens sit dn̄s pecunie soluteꝛ n̄ ꝯsumpte: qꝛ ꝯ furē degenerat ois ꝯdictio. ꝛ sicut ab eo pōt qs condicere rem suā per cōdictionē furtiuā ita ꝛ p alias ꝯdictiones. ꝛ iste est casus in. l. si ꝓcuratori falso. ꝯ qua gl. magna opp. ꝛ in solutione ipsius multū laborat. Si autē dn̄iū pecunie in aliū trāstulisset qđ qn̄ fit dicet̄ sup mag. glo. nō competeret ꝯdictio furtiua nec actio furti vt. l. falsus. §. j. ff. e. ꝛ. l. pe. de ꝯdi. ob cau. sed cōpeterent ille ꝯdictiōes ob cām vel sine cā lꝫ Bar. ſm gl. dixerit ꝯtrariū qđ etiā si dn̄iū sit translatū competat ꝯdictio furtiua ꝛ actio furti. Sꝫ absit qđ Bar. tantū errasset ꝛ dixisset ꝯ dictos tex. vnde doc. vltramontani defendunt eū dicentes qđ ipse noluit dicere qđ trāslato dn̄io illo committeret furtū. sꝫ voluit dicere ecōuerso qđ etiā dn̄io nō trāslato. ꝛ sic cōmisso furto non solū ꝯdictio furtiua cōpetit: sꝫ etiā ob causaꝫ vel sine cā. ꝛ si ita dixit verū dicit lꝫ glossatores infideliter suā opi. recitauerunt: qꝛ erāt ei⁹ emuli sicut ꝛ Placē. cōpeteret etiā tūc ꝯdictio indebiti si illud qđ fuit solutū erat indebitū. sꝫ putabat̄ debituꝫ eius cuius se asserebat esse ꝓcuratorē vt in. d. l. si ꝓcuratori falso. vel si erat indebitū illi nō tamē ꝓcuratori. ꝛ ipse ꝓcurator falsus asserebat cōtrariū dicens se ꝓcuratorem in rem suā: qꝛ sibi facta fuerat cessio tn̄ nō erat verū. ꝛ sibi fuit solutū. vt sibi debitū cū non esset licet esset debitū dn̄o. nā ꝛ tūc dat̄ condictio inde. vt. l. indebiti. ꝛ. l. creditores. §. de ꝯdi. indebi. nō aūt ꝯdictio furtiua ꝛ actio furti. qꝛ tūc in illū transfert dn̄iū. nā si esset vere cessionari⁹ in ipsum trāsferret. ergo intētio sua ē trāsferre licet erret in cā qꝛ tradit vt debitū sibi cum nō sit qui error impedit translationē dn̄ij. vt in toto ti. de condi. inde. nō ergo ille committeret furtū vt. l. falsus. §. j. ff. eo. ¶ In tex. ibi sed neqꝫ manifesti. sꝫ ꝯ qđ imo ad quadruplū tanꝙ furtū sit manifestū cū fiat soluēti q est ꝓsens. ꝛ videt ꝛ manifestū dicit̄ ꝓpter visionē. sꝫ rn̄de qđ soluens licet videat solutionē ꝛ receptionem: nō videt tamē furtū fieri qꝛ nō ostendit sibi furtū fieri. ꝓterea sola visio etiā si mille essent ꝓsentes. ꝛ viderent nō faceret furtū manifestū. sed tūc demū fit cū contra eum fit acclamatio ꝛ ipse nō obstante acclamatione persistens in sua ꝓtinacia aufugit cū re furtiua vt in. l. si qs in seruitute. ff. eo. ꝛ apprehenditur anteꝙ ad lo

5 cum perueniat. ¶ †In gl. j. ibi sine habuit. sed est reuocatū quantū ad ista duo que equiparantur isti. nam vterqꝫ dicit̄ falsus. vt in ista gl. ꝛ vterqꝫ dicitur cōmittere furtū si recepit mala intentiōe. ꝛ hoc etiā gl. voluit sed in alio differunt

a ¶ Falsus procurator. adde quis dicat̄ falsus procurator. vide p glo. ꝛ Abb. in. c. ex pte decani. de rescri. ꝛ p Spect. ti. de ꝓcu. i. §. iij.

sc3 quantū ad liberationē soluētis si erat obligatus in gene
re vel ad quantitatē. nā si soluit illi q̄ nū͞q̄ habuit mādatū
nō liberaē nec ipso iure nec ope exceptiōis etiā si habuit iu,
stā cām soluēdi. vt q2 oñdebat instr̄m mādati in publica for
ma qd tñ erat falsum. vt. l. q̄ hoiem. §. si nullo. ff. de sol. iūcta
l. si qs vxori. §. apud labeonē. ff. eo. ti. de furtis. ⁊ si semel ha
buit. ⁊ fuit reuocatū si soluēs ignorabat reuocationē libera
tur ipso iure si ille recepit bona intentiōe vel ope exceptio,
nis si mala vt in. d. l. cū qs. §. j. Jtē in primo casu qñ nū͞q̄ ha
buit mādatū furtū cōmittiē ipsi debitori soluēti. vt i pri. gl.
mag. in fi. sed qñ habuit ⁊ fuit reuocatū si recepit bona fide
statim dñiū pecunie acqriē dño ⁊ si postea pcurator mutat
ppositū. ⁊ pecuniā iteruertit cōmittit furtū ipsi dño eidē͞q̄
creditori nō aūt soluēti qui nō est dñs pecunie nec sua inter
est post͞q̄ est ipso iure liberatus. vt. d. l. cū qs. §. j. ¶ Jn glo.
ij. ibi aut nō. ⁊ tūc nō interest sua. tu dic qd etiā si nō fuit in
dolo depositarius pōt sua interesse. vt si fuit i lata culpa de
qua ipse teneē vt in. l. qd nerua. depo. vel fuit in leui. ⁊ inter
eos fuit actum quod de leui teneat. l. j. §. si cōuenerit. eo. tit.
istis em̄ casib⁹ interest sua q2 restituēdo depositū falso pcu,
ratori nō liberaē. ⁊ iō haberet actionē furti ɔtra eū. ⁊ cōdi,
ctionē furtiuā rōne possessiōis vł detētatiōis ad istas res re
stitutas: q2 dolus furis p̄pōderat culpe depositarij. vt. l. ite3
si obstetrix. §. fi. ff. ad. l. aqui. qñ aūt fuisset in dolo vel i culpa
tūc tenet ipsa gl. qd ipse depositarius nō agit furti vel quia
sua nō interest cū sit liberatus ipso iure fur. cū nō cōmittiē
nisi ei cuius interest furtū nō fieri vel ne de sua improbitate
actionē ɔsequaē qñ fuit in dolo l3 tūc sua intersit q2 nō libe,
raē. ⁊ p̄dicta pcedūt qñ fuit depositū p̄prie sumptū aľs dic
idē qd sequēti casu qñ fuit solutū aliud debitū cōsistens in
6 genere vel quātitate. ¶ †Sup gl. magna recita gl. istā p tres
oppositiōes. prima est de. l. si vēdidero. §. titi⁹. in fi. ff. eo. vbi
cōtra pcuratorē falsum nō dat actio furti nec cōdictio furti
ua. so. ibi dñs ratā habuit solutionē factā falso pcuratori. ⁊
sic soluēs est liberat⁹ ipso iure vñ nō interest sua qd ille actio
nes durent. iō ipso iure extinguunē: q2 ratihabitio retrotra
hiē ⁊ mādato cōparaē vt. l. fi. s. ad maced. ⁊ sic fingiē nō fuis
se falsus pcurator hñ tñ fuerūt a principio nate: s3 fingunē
nō fuisse nate. hic v̄o dñs nō habuit ratā solutionē. ⁊ sic iter,
esse soluētis: q2 nō erat liberat⁹. ⁊ sic durāt etiā actiōes. S3
extra gl. opp. ɔ primū casum de eo. §. si titius. in pri. vbi du
rant s3 cedūt dño ratū habēti. so. finis illius. §. ⁊ qd. s. dixi
loquunē qñ fuit solutū debitū. sed principiū qñ indebitū. ⁊
sic nō est tractādū de liberatiōe soluētis: s3 de repetitiōe in,
debiti soluti vñ adhuc interest soluētis qd durāt actiōes. et
ratihabitiōe solū operaē q̄ cōdi. inde. q̄ soluēti dabaē ɔ fal,
sum pcuratorē vna cū actione furti ⁊ cōdictione furtiua ex,
tinguaē quo ad pcuratorē ⁊ incipiat cōpetere ɔ ratū habē,
tem ac si sibi foret solutū. s3 cōdictio furtiua. ⁊ actio furti nō
extinguunē. s3 si soluēs vult agere cōdi. inde. ɔ ratū habentē
d3 eas illi cedere ne falsus pcurator sit in lucro. ⁊ ipse in dā,
no. Sed ɔ q2 statim q̄ dñs ratū habuit pecunia indebite so,
luta efficiē ratū habētis vt in toto ti. de ɔdi. inde. cū ergo sol
uens desierit eē dñs desinit etiā cōdictio furtiua sibi cōpe,
tere vt. l. siue manifestus. §. tādiu. de ɔdi. fur. ergo nō pōt eā
cedere. Sol. §. tādiu loquiē qñ ille cui dicta actio cōpetit de
sinit esse dñs facto suo. s3 in. §. si titi⁹. nō suo facto. s3 alieno.
sc3 pp ratihabitionē dñi. ⁊ sic cōdictio furtiua nō desinit cō
petere. ⁊ p hoc expediunē quāplura verba Cy. cōfuse prola,
ta circa ea q̄ dicta sunt. ¶ Scōm ɔtrariū glo. est de duabus
ll. s. de. l. creditori. s. de ɔdi. ide. q̄ dicit dari ɔ pcuratorē fal,
sum ɔdi. ide. ⁊ de. l. si pcuratori falso. ff. de cō di. ob cau. q̄ di
cit dari ɔdi. ob causam. ⁊ sic illa actio furti. ⁊ ɔdictio furti,
ua. ⁊ nō videnē posse dari: q2 ille p̄supponunt dñiū trāslatū
fuisse in falsum pcuratorē aľs enim competere non possent
cū nemo ɔdicat rem suā vt. l. fi. ff. vsufru. quemad. cane. secū,
do vero p̄supponunt ɔriū qd nō sit trāslatū: q2 si translatu3
esset falsus pcurator nō cōmitteret furtū: q2 nō ɔctaret rem
alienā sed suā vt est est casus in. l. falsus. §. j. ff. eo. ⁊ de ɔdi. ob
cau. l. pe. ¶ Glo. timore harū. ll. facit vnā distinctionē trimē
brē ex qua colligit talis solutio in effectu qd in legibus illis
fuit dñiū trāslatū: iō cōpetunt ille ɔdictiones. ⁊ nō ɔdictio
furtiua nec actio furti: hic v̄o qd nō fuit trāslatū. ⁊ sic cōpe,
tit ɔdictio furtiua. ⁊ actio furti. s3 ille cōdictiōes nō compe
terent l3 Mar. fm glo. dixerit qd etiā qñ est trāslata vna cū
illis ɔdictionib⁹ competit etiā furtiua. ⁊ actio furti quē gl.
reprehēdit. ⁊ merito esset reprehendendus si ita dixisset: q2
fuisset locutus ɔ multos tex. de qbus. s. ⁊ q2 cōdictio furti,
ua nō daē nisi dño vt. l. j. ff. de cōdi. ⁊ iste soluens nō esset dñs
si dominiū trāstulisset quomō ergo posset procedere dictu3

Mar. qd sibi cōpeteret condictio furtiua. stat ergo gl. in sua
opi. qd iste. ll. loquanē in diuersis casib⁹: sc3 ista qñ non fuit
translatū. S3 quare magis dicimus qd in illis fuit trāslatū.
hic non cū nec ibi nec hic hoc dicaē exp̄sse. Gl. rñdet qd in. l.
creditoris iō dicimus esse trāslatū q2 dicebat se pcuratorem
in rē suā ⁊ nō erat sed si fuisset: q2 creditor sibi cessisset tūc sol
uens esset obligat⁹ sibi vtili actione sicut cedēti directa. con,
stat aūt qd qñ quis soluit alicui tan͞q̄ suo creditori l3 nō sit
intēdit in illū trāsferre dñium. ⁊ trāsfert q2 intēdit liberari.
⁊ hoc cōsequi nō posset nisi trāsferret. ⁊ h̄ p3 p totū ti. de con
di. inde. aľs nō dareē illa condictio q̄ nō daē ad rē propriam
hic v̄o asserebat se procuratorē simplicē in quē soluēs nō in
tendit dñium trāsferre. s3 poti⁹ in dñm ministerio procura,
toris. ⁊ ita cōtigeret si esset verus pcurator. q2 recta via dñiū
acgrereē dño ministerio pcuratoris vt. l. qd meo i pri. ⁊. l. iij.
§. procuratorē. ff. de acq. pos. ⁊ hoc circa finē isti⁹ gl. in. l. autē
si pcuratori falso iō fuit trāslatū q2 sibi soluit cū pacto qd fa
ceret eū liberari faciēdo dñm ratū habere. ⁊ sic fuit qdā ɔct⁹
innoiatus. do vt facias ex quo ɔctu trāsfereē dñium. vt p3 ex
isto verbo do. ⁊. l. fi. de cōdi. ob cau. hic vero nō dedit cū illo
pacto. s3 dedit vt nuncio vt portaret ad dñm ⁊ in nūcio non
transfereē dñium vt. s. eo. l. si is cui. dicit Bar. qd ista gl. dicit
verū in his q̄ loquiē. s3 nihil ad ppositū: q2 tangit tria mē,
bra. primū qñ ta͞q̄ pcuratori in rē suā. scōm qñ tan͞q̄ nūcio.
tertiū qñ tan͞q̄ secū contrahēti. ⁊ omittit q̄rtū in quo loquiē
ista. l. ⁊ ēt. l. si pcuratori falso. vc3 qñ sibi soluiē vt simplici p,
curatori. sic enim oēs iste leges loquunē. ⁊ sic si esset ver⁹ pro
curator nō fuisset dñium trāslatū in eū: s3 in dñm. ergo si nō
est: s3 falsus nec in dñm fuit trāslatū: q2 nō potuit sine mini,
sterio veri pcuratoris nec in ipm pcuratorē: q2 noluit et tñ
ibi dr̄ qd daē ɔdictio ob cau. ⁊ i. l. creditoris. qd daē ɔdi. ide.
sed quō hoc pōt esse. vt deē hic ɔdictio furtiua ⁊ actio furti.
⁊ ibi cōdi. inde. ⁊ ob cām. ⁊ sic istud ɔriū remanet insolutu3.
p̄terea qd i. l. creditoris. soluerit vt pcuratori in rem suā est
diuinare q2 ibi hoc nō dr̄ vñ pōt intelligi qñ soluit vt simpli
ci pcuratori. ⁊ si dicaē quare tūc dareē ɔdi. inde. rñdeē q̄ fuit
solutū inde. vt. l. si pcuratori. s3 qñ debitū dareē cōdictio ob
cau. vt. d. l. si pcuratori. Jtē qñ in casu hui⁹. l. soluiē sibi vt por
tet ad dñm videē falsum: q2 nō interest soluentis qd ad dñm
portet. nā si esset verus pcurator vt se asserebat statim facta
sibi solutiōe debitor esset liberatus etiā si ad dñm nū͞q̄ por,
taret vt. l. si v̄o procuratori de so. post͞q̄ ergo credidit ipsum
esse ve2 nō habuit hunc respectū vt portaret ad dñm glo. tñ
vř vti verbis quib⁹ vtiē iurisconsul. in. l. falsus. §. j. ⁊ sic non
vř posse reprehēdi nisi dicamus qd soluēs tan͞q̄ procuratori
simplici non habuit principalř respectū qd pecunia porta,
reē ad dñm pp̄ter id qd. s. dixi. sed secūdario sic: q2 nō credit
qd ipse intercipiat pecuniā sed ad dñm portet. ⁊ ex quo cre,
dit ipm esse ve2 l3 sua nō intersit si portet vel nō portet ⁊ istū
respectū habuit iurisc̄osult⁹ in illo. §. ⁊ etiā ista gl. S3 si prin
cipalř ageret vt portaret ad dñm tūc traderet sibi vt nuncio
non vt procuratori nec esset intētio sua vt pecunia efficereē
dñi statim. sed cū per nunciū fuisset tradita. ⁊ tunc cōseque,
reē liberationē. ⁊ non prius. sed qñ vt procuratori intēdit vt
statim efficiatur dñi. ⁊ vt statim libereē etiā ante͞q̄ ad dñm
porteē. ⁊ istum respectū habuit Bar. qui glo. reprehendit. s3
non est reprehendenda. loquor aūt qñ tradit sibi vt nuncio
ipsius tradētis. nō vt nuncio creditoris p ea que no. i. l. si is
cui. s. eo. q2 tūc esset idem tradere vt nūcio ⁊ tradere vt pro,
curatori. q2 vtro͞q̄ casu crederet se statim liberari ⁊ statim pe
cuniā effici dñi vt ibi no. in glo. Jtem qd in. l. si procuratori
falso dederit vt secū ɔtrahenti. hoc est etiā diuinare l3 si ita
fecisset ve2 diceret gl. imo sibi tradidit vt procuratori cum
quo nō credebat ɔhere. sed distrahere. q2 credebat se statim
liberari. sed si intēdisset cōtrahere nō credidisset se statim li,
berari imo sperasset se in futurū liberandū. dedit enim vt fa
7 ceret eū liberari faciendo dñm ratū habere. †Quō ergo sol
uetur contrarium doc. dicunt qd dñium non fuit translatū
⁊ qd cum actione furti ⁊ condictione furtiua competūt etiā
alie cōdictiones: sc3 ob cām. si solutū est debitū. ⁊ indebiti si in
debitū. ⁊ sine cā vtro͞q̄ casu q2 illa est gñalis. ⁊ cū aliis sp̄ali,
bus concurrit vt. l. j. de ɔdi. sine cau. nec ob. qd nemo cōdicit
rē suā. q2 ve2 est preter͞q̄ a fure. q2 pōt codici non solum per
condictionē furtiuā. sed etiā per alias cōdictiones. ⁊ istō vo
luit dicere. Mar. quem glossatores infideliter reprehēdunt
fm Pe. q dicit se vidisse in originali. Sed cum condictio ob
cām detur quādo fuit datum ob cām de futuro quō pōt hic
cōpetere: q2 hic ob causam de preterito dedit vel de presenti
q2 erat debitor. ⁊ credebat illum esse ve2 procuratorem. rñ
de imo etiā ob causam de futuro: q2 sperabat liberationem
consequi

cõsequi quã nõ est cõsecutus. sed Bar. dicit qᵭ cã de futuro
erat. qꝛ ille q soluit tanꝙ ꝓcuratori censetur soluisse ea in-
tentione. vt aut ostendat se ꝓcuratorem aut faciat dominũ
ratum habere. ⁊ hic neutrũ fecit. Bal. ipsuʒ reprehendit: qꝛ
nõ habuit hũc respectum. Breuiter Bal. dicit verum qñ fir
miter credebat ipsum esse verũ procuratorẽ vnde credebat
se statim liberari nec credebaʒ necessariã esse ratihabitionẽ
nec fuisset si fuisset verus ꝓcurator vt. l. si ꝓcurator. post p̃n.
de condi. inde. sed Bar. dicit verũ qñ soluens dubitabat de
mandato nec applicabat animũ plus ad vnã partẽ ꝙ ad al
terã ⁊ tamẽ in omnẽ casuʒ intẽdebat soluere siue erat verus
ꝓcurator siue nõ sperãs qᵭ faceret dñm ratũ habere. quod-
cunqꝫ aũt istoꝝ dicas deficit causa de futuro ꝓpter quã illa
cõditio datur. plus dico qᵭ daretur etiã si soluisset indebi
tũ. ⁊ sic cõcurreret cũ cõdictione indebiti. nã ⁊ ille qui sol-
uit indebitũ per errorẽ credit se consequi liberationem fa-
cta solutiõe. sed si nõ erat debitor liberationem non conse-
quit. ergo datur cõdictio ob cãm. ⁊ si dicatur illa cã erat im
possibilis. ergo nõ debet parere cõdictionẽ ob cãm. hoc ne-
gatur per. l. iij. §. si liber homo. de cõdi. ob cãm. vbi dedit li-
ber homo. vt cõsequat libertatẽ credens se seruũ ⁊ ista causa
erat impossibilis. qꝛ qui est liber amplius libertatẽ non con
sequitur. ⁊ tamẽ ibi datur cõdictio ob cãm. ⁊ per hoc tollit
dubitatio Cy. quã hic facit an cõdictio ob cãm cõcurrat cũ
8 cõdi. inde. ⁊ facit multa vba ⁊ obscura. † ⁊ cõclude totã ma-
teriã in paucis verbis qᵭ quatuor sunt casus in quibus ista
l. nõ põt habere locũ nec dat cõdictio furtiua nec actio furti
contra falsum procuratorem. Primus qñ ꝓcurator recepit
bono animo vt portaret ad dñm ⁊ in eo perseuerauit. Scḋs
qñ soluens sciebat ipsum ꝓcuratorẽ falsum. nã in primo nõ
cõmittitur furtũ nec etiã hic. qꝛ soluẽs intẽdit donare. ⁊ nõ
inspicit malus animus ꝓcuratoris ex quo adest volũtas sol
uentis vt in. l. inter omnes. §. recte. ff. eo. ⁊ si dicat ergo do-
natio nõ perficitur. qꝛ nõ cõcurrunt voluntates vt. l. si ergo.
ff. si cer. pe. rñdetur qᵭ imo videntur cõcurrere si procurator
sciebat soluentẽ scire qᵭ erat falsus ꝓcurator: ⁊ sic velle do-
nare. nã ⁊ ipse videt recipere vt donũ. sed si ignorabat: ⁊ sic
nõ recepit vt donũ nõ est proprie donatio. sed irreuocabilis
datio vt. l. si tibi dederim de dona. ⁊ i. l. si ego notat. Terti⁹
casus est qñ dominus habuisset ratã solutionẽ. ⁊ tũc dic vt
s̃. dixi in. j. opp. Quartus casus est quãdo trãstulisset domi
niũ in procuratorem qᵭ in dubio nõ presumitur quãdo sol-
uit vt procuratori simplici vt. l. ego. cũ ibi no. de neg. gest. se
cus si vt procuratori in rem suã. Quãdo aũt ista quatuor cõ
currunt qᵭ recepit mala intentiõe. ⁊ qᵭ soluẽs ignorat ipm
falsum. ⁊ dñs nõ ratificat. ⁊ dominiũ in eum nõ fuit transla
tum tunc habet locũ ista. l. vt actio furti. ⁊ cõdictio furtiua
competant que suppletur per. l. si procuratori falso. ⁊ etiam
cõpetat cõdictio ob cãm vel inde. ⁊ illa suppletur per istam
9 ⁊ quicqd dicitur in his paucis cõprehenditur. ¶ † Ultimo
vt intelligas gl. in ver. si aũt habuit. ꝙ aliter nõ intelligeres
ſm Bal. oppo. qᵭ nõ cõpetat actio furti nec condictio furti
ua qꝛ soluens liberat vt in. l. cũ quis. §. j. ff. de sol. ⁊ sic sua nõ
interest ergo ⁊c. nã si essent nate secuta liberatione tollũtur
vt in. d. l. si vendidero. §. titius in fi. fortius earũ natiuitas
impedit. Sol. ista lex loquit quãdo procurator nũꝙ habuit
mandatum quo casu soluens nõ liberatur vt. l. qui hominẽ.
§. si nullo. ff. de sol. cõtrariũ loquit qñ semel habuit. sʒ fuit re
uocatum. ⁊ soluens ignorabat reuocationẽ quo casu si rece-
pit bona fide ꝓpter reliquias p̃cedentis mãdati. ⁊ fauore li
berationis fingit mandatũ durare. ⁊ sic dñium pecunie sta
tim acquirit dño etiã anteꝙ sibi portetur. ⁊ sic soluens ipso
iure liberet. Sed si ꝓcurator postea mutaret animum ⁊ pe-
cuniã interuerteret cõmitteret furtum ipsi domino nõ aũt
soluẽti qꝛ liberat⁹ est. ⁊ desierat esse dñs pecunie. sʒ si recepit
mala fide liberatur ope exceptionis ꝓpter iustam causam
soluendi. ⁊ ille cõmittit furtum. ⁊ competit condictio furti
ua ⁊ actio furti que debebũt cedi creditori si debitor aduer-
sus eũ vtat exceptiõe vt in. d. §. ⁊ predicta procedunt quan-
do debitũ cõsistebat in quantitate vel in genere si aũt in spẽ
tunc etiã primo casu quãdo nullum habuit mandatũ si sol-
uens habuit iustã cãm credẽdi ita qᵭ in nulla culpa fuit vel
deprehẽditur liberaret ope exceptionis qꝛ nõ tenet de casu
cõtingente sine culpa sua. ⁊ sicut ꝑ interitum rei liberaretur
⁊ ita ⁊ tunc liberaretur vt. l. cũ fundus. §. seruum tuũ impru
dens cũ ibi no. in gl. ff. si cer. pe. ⁊. l. qᵭ sepe. §. si res. de ꝯhen.
emp. nõ sic prodest iusta causa credendi ei qui tenetur in ge
nere vel quãtitate cũ ille teneatur de casu etiã sine culpa. Et
de hoc est tex. cũ gl. in. l. si quis vxori. §. apud labeonẽ. ff. co.
ti. etiã si iussu iudicis soluisset falso ꝓcuratori: qꝛ iniuria fa-
cta sibi nõ debet creditori nocere vt. l. exceptiõe. de fideius.
Et per hoc tollũtur multa verba Cy. circa hũc titulũ. Cete-
ra vide ꝑ te i locis ordinarijs. ⁊ ei⁹ lectura nota oĩa. ⁊ sufficit.

2 ☞ Quãdo aliqs habet fortilitiũ in custodia ⁊ requirit de
proditione põt dare aures ⁊ facere tractatũ duplicẽ. ⁊ non
delinquit sed commendandus est.
Si vxor alterius requireret adulterari nõ delinquit si dat
aures ⁊ postea reuelaret marito vt maritus illũ requiren-
tem faceret verberari.
3 Consiliũ malum dicitur tendere ad perniciem probitatis
eius cui datur etiã si ille cõsilium nõ sequitur. ⁊ debet talis
consultor extra ordinem puniri.
4 Ubi nõ conuenit diffinitio nec diffinitum.
Casus in quo furtũ nõ cõmittitur. ⁊ tñ cõpetit actio furti. ⁊
interdum committitur furtum. ⁊ tamẽ actio furti nõ dat.
5 Leges penales exorbitãtes a iure cõi si aliqd disponunt qᵭ
sit publice vtile extenduntur ad alias personas in qbus sit
eadem ratio. licet regulariter contra.
6 Statutum qᵭ minor. xviij. annis nõ possit testari extẽditur
etiam ad codicillos.
Quod puniatur affectus nõ solus sed cũ opere subsecuto lʒ
non taliter qualiter delinquens voluit. ⁊ nu. i.
7 Statutũ penale ⁊ odiosum extenditur etiã extensione acti
ua tanꝙ fauorabile quãdo est eadẽ ratio in casu ad quẽ vo-
lumus extendere ⁊ hoc si odium est rationabile.

1 Si quis seruo. † In delictis que tra-
hi possunt faciliter in
exemplũ punit affectus licet nõ sit secutus effect⁹
h. d. Bar. regulariter secus: vt. l. j. in fi. ff. qᵭ qsqꝫ
iur. nisi in atrocioribus vt. l. si quis nõ dicã rapere. de epi. ⁊
cle. vel proprius nisi in causis spãliter expressis in iure. alꝛs
minus punit qs si effectus nõ est secutus etiã in grauib⁹ vt
l. j. §. fi. ff. d extraor. cri. ⁊ in. l. aut facta. §. euẽtus. ff. de penis.
quare aũt delictũ de quo hic facile põt trahi in exẽplũ colli-
git hic ex fine qꝛ serui de facili corrũpunt ⁊ si hoc delictũ re-
maneret impunitũ daret exemplũ multis hoc faciẽdi. qꝛ nõ
dubitarent penã si nõ sequeret effect⁹ ⁊ si sequat etiã nõ du
2 bitant imo sperant lucrari. ¶ † Et not. in hac. l. qᵭ qñ aliqs
q hʒ fortilitiũ in custodia. ⁊ reqrit de ꝓditione põt dare au
res ⁊ facere tractatũ duplicẽ. ⁊ nõ delinquit imo cõmendã
dus est. Et eodẽ mõ si vxor alteri⁹ reqreret adulterari nõ de
linqueret si daret aures. ⁊ postea reuelaret marito. ⁊ marit⁹
3 illũ reqrentẽ faceret vberari. ¶ † No. etiã hic post mediũ ibi
ad pniciẽ ⁊c. qᵭ malũ ꝯsiliũ dr tẽdere ad perniciẽ ꝓbitatis
ei⁹ cui dat etiã si ille cõsiliũ nõ cõsequit. ⁊ deberet talis con-
sultor extra ordinẽ puniri. corrũpunt eñi bonos mores col-
4 loqa mala. ¶ † No. etiã ibi ⁊ queadmodũ. qᵭ vbi nõ cõuenit
a diffinitio nec diffinitũ. nã furtũ est ꝯtratio[a] rei aliene inui-
to dño si qs ꝯctet dño volẽte cessat diffinitio furti. ergo non
cõmittit furtũ. ⁊ h̃ est verũ etiã in casu hui⁹. l. tñ perinde te-
net furti ac si ꝯctasset ꝯ ei⁹ volũtatẽ. ⁊ sic no. casuʒ i quo fur-
tũ nõ cõmittit ⁊ tñ cõpetit actio furti. ecõuerso interdũ cõ-
mittit furtũ. ⁊ tñ actio furti nõ dat. tetigi. s̃. titu. j. in glo. iij.
5 ¶ † Ultimo est hic vna gl. fi. q̃ dicit ꝙ ista. l. lʒ penalis ⁊ pter
iuris dispositionẽ loquẽs in seruo extẽdit etiã ad filiũfami-
lias vñ semꝑ allegat ista gl. ꝙ leges penales exorbitãtes a iu
re cõi si aliqd disponũt ꝙ sit publice vtile extẽdunt ad alꝛs
ꝑsonas in qbus sit eadẽ rõ lʒ regulariter ꝯ vt. l. si vero. §. de
viro. ff. so. ma. Bar. dicit ꝙ ista nõ extẽsio actiua q̃ regulr ꝓ-
hibet vt in illo. §. de viro. sʒ est passiua q̃ regulr ꝑmittit. nã
l. nõ tm̃. ff. de seruo corrup. dicit qᵭ iura loquẽtia d seruo cor
rupto locũ habẽt in filio corrup. ꝑ istã gl. l. ista extẽdit iõ di
cit extẽdi passiue sʒ si illa. l. nõ eẽt q̃ hoc diceret ⁊ nos vellem⁹
extẽdere a nobismetipsis ꝓpter rõnẽ identitatis nõ est fien
dũ. qꝛ est extẽsio actiua. Simile in. l. ij. ff. d le. j. que dicit qᵭ q
6 nõ põt testari nec codicillari. † Uñ si fieret statutũ qᵭ minor
xviij. an. nõ posset testari extẽderet ad codillos ꝑ illã. l. qꝛ eẽt
extẽsio passiua. sʒ si illa. l. nõ eẽt sec⁹ qꝛ codicilli sunt disposi-
tio diuersa a testõ. l. nõ codicillũ. j. de test. ⁊ de codicil. l. si idẽ
facit etiã ⁊ ibi ꝑ eũdẽ Bar. in. l. j. §. j. ff. ad. l. fal. ¶ Oppo. qᵭ
iste receptator nõ teneat furti postꝙ accessit volũtas dñi. l.
iter oẽs. §. recte. ff. eo. so. h̃ dol⁹ icipit ab ipso receptatore ibi
nõ. ¶ Itẽ op. qᵭ etiã ipe dñs puniat. qꝛ ẽt ipse dolũ exercuit
vt. s̃. ti. j. l. qcũqꝫ. i fi. Sol. hic incepit dolus a receptatore ibi
a dño. ¶ Itẽ opp. ꝯ summariũ qꝛ nõ est verũ qᵭ puniat h̃ so
lus affectus cũ interuenerit fuga ⁊ subtractio. Solu. limita
summariũ Bart. qᵭ puniat affect⁹ nõ sol⁹ sʒ cũ opere subse-
cuto lʒ nõ taliter qualiter delinquẽs voluit. sʒ si nõ eẽt fuga
secuta cũ asportatiõe rerũ essemus extra termi nos hui⁹. l. ⁊
sic postꝙ iste seruus nõ ꝑmisit se corrũpi videt qᵭ nõ detur

a ¶ Furtũ est con-
trectatio. Adde
hosti. in summa
in ti. de fur. doc.
in rub. extra eo.
ti. ⁊ an appella-
tione furti intel
ligatur oĩs illici
ta vsurpatio rei
alie. vide. §. itez
obijcit. xiiij. q. v.
⁊ i. c. meretrices.
xxxij. q. iiij. ⁊ per
Jo. an. i regula
possessor de reg.
iur. li. vj. i merc.

actio in factū ad interesse. q2 nullū interesse ptendit dñs cū nō sit fact⁹ deterior. Et adde ad id qd̄ hic dicit̄ de malo exē plo id qd̄ no. ff. de re mili. l. oē delictū. §. in aſie. ꝛ econtra de
7 bono ad id qd̄ no. ꝯ. de pci. impe. offe. l. j. † Itē ad id qd̄ dixi de statuto penali ꝛ odioso qn̄ odiū est rōnabile extēdit̄ etiā extensiōe actiua tāq̄ fauorabile vt no. ff. de infami. l. ij. §. exercitū. ꝛ. ꝯ. de agri. ꝛ censi. l. quēad. li. xj. p Bar. ꝛ hoc qn̄ est eadem ratio in casu ad quē volumus extendere ꝛc.

2 ¶ Pro furto facto p seruū alteri pōt dñs conueniri actione noxali vt vel damnū emendet vel soluat penā aut det seruum pro noxa: ꝛ an possit conueniri de peculio.
3 Quid si postea appareat qd̄ est liber ꝛ non seruus.
4 Distingue tempora ꝛ concordabis scripturas.
Quod distinctio temporum aliquando vitiet actum.
5 Argumentū a cōtrario sensu legis vel statuti est ex cōiectura nō ex proprio significato: ꝛ qd̄ in legibus iuris cōmunis sit bonum. ꝛ quid in statutis.
6 Differentia inter sensum qui dicit̄ a cōtrario sensu seu ecōuerso. ꝛ sensum contrarium remis.
7 Bone fidei possessor est ille qui possidet cogitatione dñi: et tunc habetur loco domini cum habet titulum non aliter.
8 Stante statuto qd̄ si duo habeant rem cōem ꝛ vnus vendat altero irrequisito possit socius emptorē cōpellere ad sibi reuendendū pro eodē precio tūc si vendat puta titio altero nō requisito ꝛ alter nō requisitus etiā ipse vendat alteri puta sempronio non requisito titio. ꝛ cedat ei ius qd̄ habebat ex statuto cōtra titium: vt reuenderet ei: an possit titius agere contra sempronium beneficio talis statuti.

1 Apud antiquos. † Possessor serui alieni pro furto facto per illū alteri possessiōe durante pōt ab illo noxali actione puniri. ꝛ si factū est furtū sibi nō pōt agere noxali ꝯ dñm. ſ3 p furto facto postq̄ desijt possidere: ꝛ possessio puenit ad dñm nō pt ipse cōueniri ab alio sed ipse dñs: ꝛ p furto facto sibi pōt dñs noxali actiōe cōueniri. Itē pro libero hoīe bona fide possesso nō datur contra possessorē actio noxalis: sed ipse liber hō cōuenit̄ tā ab extra neo q̄ a possessore pro furto qd̄ illi fecit. h. d. tota ista. l. † Et
2 premitte qd̄ pro furto facto p seruū alteri pōt dñs cōueniri actione noxali vt vel damnū emēdet vel soluat penā: aut det seruū pro noxa. de peculio aūt nō pōt conueniri ex delicto: sed solū ex ꝯtu vel quasi. ꝛ si seruus furet̄ dño l3 furtū cōmittat nulla dat̄ actio dño nec ꝯ seruū nec cōtra aliū si ipse possidet seruū vt. l. serui ꝛ filij. ff. eo. Pone ergo qd̄ titius possidebat seruū meū bona fide tanq̄ dñs iste seruus cōmisit furtū titio ꝛ etiā tibi querit̄ vtrū p primo possis cōueniri actiōe noxali postq̄ possides vt dñs. Et p scōo an possis agere noxali cōtra me q2 reuera ego sum dñs. Imperator dicit q̄ ista duo nō pñt simul stare qd̄ cōueniaris ab alio ꝛ agere possis cōtra me pꝑter vnā regulam antiquorū que est qd̄ cuius serui nomine pōt quis cōueniri noxaliter eiusdē serui nomine agere nō pōt. cuius regule rō est implicatio cōtradictionis nā actio noxalis nō dño cōtra dñm dat̄ si possis cōueniri noxali a titio habereris p dño si possis agere ꝯ me noxali habereris p nō dño. Et ista sunt cōtraria. Et sic ecōuerso ei⁹ serui nomine pro quo potest agere noxali eiusdem serui nomine ab alio conueniri nō pōt est ergo videndum que pars sit vera in casu nostro an qd̄ possis cōueniri ꝛ nō agere an ecōuerso qd̄ possit agere: ꝛ nō conueniri. ꝛ antiqui iuris prudētes hāc scōam partē tenuerunt qd̄ nō possis conueniri a titio ſ3 possis agere cōtra me postq̄ possessio serui ad me peruenit nō quousq̄ est apud te. Itē extenderūt hoc edictum vt possis agere nō solū pro furto facto ex quo ad me puenit sed etiā pro facto anteq̄ ad me peruenit dum ad te fugā arripuisset. ꝛ hoc vsq̄ ibi nō altius. sed Imperator improbat hanc sententiā ꝛ determinat qd̄ pro furto facto dū est apud te durāte posses. possis a titio cōueniri ꝛ cōtra me agere possis ꝛ pro facto postq̄ possessio ad me peruenit nō possis ꝯueniri: sed ego nō solū a titio pro facto sibi sed etiā a te pro facto tibi. Et sic distinguēda sunt tēpora quibus fiunt ꝛ qbus
3 agitur. † Sed qd si possidebas liberum hominē bona fide. ꝛ ipse furtū cōmisit ꝛ nūc apparet qd̄ est liber dicitur qd̄ nō pōt cōueniri noxali: sed ipse liber homo tam ab illo quā a te. q2 act. noxalis non est inuenta pro liberis hominibus. Et collige qd̄ aut seruus p te possessus durante possessione tua fecit furtū tibi vel alteri. aut postq̄ desijsti possidere et ad me puenit: aut postq̄ nō desijsti possidere tamen adhuc ad me nō peruenerat ſ3 peruenit post. primo casu si fecit furtū alteri pōt ꝯueniri ab illo durante posses. sed si nō fuisti cōuentus: ꝛ ad me possessio puenit nec tu amplius ꝯueniri poteris nec ego pro illo furto. Et hoc vult glo. hic sup illo vbo factus est. ꝛ. ff. ad. l. aq. l. si seruus seruū. §. serui. ꝛ similiter si fecit furtū tibi durāte tua pos. nō poteris agere ꝯ me ēt postq̄ ad me possessio puenit vt in. d. gl. sup illo verbo factus est ꝛ iō nō videt̄ Cy. bene dixisse qui tenuit ſm Pe. qd̄ pro furto tibi facto ꝯ ipsū habeas retentionē ꝯ me agentē rei vendi. ad seruū p. l. si in area. in fi. ff. de cōdi. inde. q2 nō habeas actionē. sed hoc nō videt̄ verū p istū tex. cū ista glo. imo debes cōpensare hoc dānū cū lucro operarū suar: q2 nō teneor tibi ipsum dānū emēdare. ꝛ ista est intētio huius. l. Nec ob. l. si in area. q2 ibi loquit̄ in expēsis factis p me i illa re ex quibus illa res est meliorata. vnde l3 pro eis nō habeas actionē q2 nō fecisti animo aliquē tibi obligādi. q2 credebas te dñm tū habes retētionē. ſ3 ex isto furto seruus nō est melioratus ꝛ hoc tenuit ꝯ do. Raph. ꝛ bene dicit etiā Cy. aliud reprehēsione dignū. q2 si fuisti conuentus p furto facto alteri durāte pos. ꝛ soluisti qd̄ potes a me repetere postq̄ pos. ad me peruenit q2 gessisti negotiū meū ipso gestu nec est falsum. q2 p isto furto nullo mō teneor ꝛ hoc durante tua pos. nec postq̄ ad me puenit ſ3 teneris tu. ꝛ debes cōpēsare cū operis. bene tamē hoc posset pcedere in casu. §. fi. quādo quis possidet hominē liberū bone fidei. ꝛ anteq̄ detegat̄ qd̄ fuit liber fuisti ꝯuentus noxali ꝛ soluisti. nā poteris repetere ab illo libero. ꝛ ita determinat̄ per glo. In scōo casu quando furtū cōmisit postq̄ pos. eius ad me puenit clarū est qd̄ teneor. ꝛ non tu tā tibi q̄ alteri. In tertio similiter quādo anteq̄ ad me peruenerit postq̄ tamē a te recessit. ſ3 p eo qd̄ facit durante possessione penes te si tūc nō fuisti conuentus ꝛ pos. ad me peruenit nec tu ꝯuenieris nec ego. ꝛ imputet sibi qui fuit negli
4 gens. ¶ † Allegat̄ aūt hec. l. ad illud vulgare distingue tempora ꝛ concordabis scripturas. aliq̄n tamē distinctio tēporꝫ vitiat actū qn̄ erat talis qui debebat fieri vno contextu vt testm̄. ꝯ. de testa. l. cū anti quitas. Itē in testib⁹ qn̄ discordāt in tempore q2 redduntur singulares si actus erat reiterabilis. ꝛ si non erat reddunt̄ contrarij. si aliqui dicunt esse factum in vno mense: ꝛ alij in alio neutro casu dabit̄ eis fides de quo dic vt p Bar. in. l. j. in fi. ff. quemad. testa. ap. ¶ Allegatur etiā iste tex. post prin. in gl. sup verbo cōiectamur als
5 ꝯiecturamur qd̄ † ar. a ꝯtrario sensu[a] legis vl̄ statuti est ex cō
a iectura nō ex pprio significato. iō l3 sit bonū in. ll. iuris communis vt in. l. j. §. j. ff. de offi. eius cui mā. est iurisdi. ꝛ in. l. qui testamēto. §. mulier. de test. In statutis tamē exorbitātibus a iure communi nō est bonū: q2 debēt intelligi scōm ppriū significatū non coniecturatū. l. iij. §. hec verba. ff de neg. gest. Et breuiter hoc verū quādo reperitur contrarium determinatū a iure cōi. ꝛ per ar. sumptum a contrario sensu ꝯtradiceretur iure cōi ideo nō esset sumendū. qd̄ dic vt in. l. conuēticulā. ꝯ. de epi. ꝛ cle. ꝛ. ꝯ. de condi. inser. l. ij. Sed si nō reperitur contrariū determinatū tale argumentū etiā in statutis posset sumi: q2 censet̄ venire ex mēte statuti vt in. l. his solis.
6 ꝯ. de reuo. do. † de hoc arti. vide Bar. in. l. oēs populi. de insti. ꝛ iure. vbi allegat istā gl. quā no. inquantū facit differentiā inter sensum q dicitur a contrario sensu seu econuerso. ꝛ sensum contrariū. nā econuerso dicitur hoc mō cuius serui noīe potest quis conueniri noxali eiusdē serui noīe non pōt agere. conuerte hoc mō cuius serui noīe potest qs agere noxali eiusdem ser. no. non potest ꝯueniri. ꝛ hoc dicit̄ hic in vnos altius. sed sensus ꝯtrarius sumit̄ hoc modo iste potest ꝯueniri noxali ergo nō potest agere. q2 ista sunt ꝯtraria. q2
7 primo casu habet̄ pro dño. scōo habet̄ pro non dño. † Allegatur etiam ista. l. circa mediū qd̄ bone fidei possessor est ille q possidet cogitatione domini. vt. l. qui bone fi. in prin. de dā. infec. ꝛ tūc habetur loco domini cū habet ti. nō aliter vt sentit glo. in. l. itē mella. §. si in eo. ff. ad. l. aquil. super verbo in
8 factū. ¶ † Ultimo istā regulā que ponitur hic allegabam in q. de facto mihi trāsmissa de florentia in qua quidā consuluerunt ꝛ non bene iudicio meo. dicit statutū qd̄ si duo habeant rem cōem non debeat alter vēdere suā partē nō requisito socio. ꝛ si vēdidit possit soci⁹ emptorē cōpellere ad sibi reuendendū p eodē precio. Tu ꝛ ego habebamus rē cōem tu vēdidisti partē tuā titio me irreqsito. ego postea vendidi partē meā sempro. titio irreqsito. ꝛ cessi sibi ius qd̄ habebā ex statuto ꝯ titiū vt sibi reuēderet. titius nūc agit ꝯ sempronīū q̄ a me emit dicēs q̄ emptio sua fuit facta ipso irreqsito ꝛ qd̄ res erat cōis iter me ꝛ ipm̄. q2 ēptio sua valuit ꝛ trāslatū fuit i eū dñiū l3 fcā fuerit me irreqsito q̄ p3 q2 statutū cōpellit ip3 ad mihi reuēdēdū. ꝛ si sua ēptio n̄ valuisset n̄ potuisset mihi reuēdere. debuit ergo regri. ꝛ ita ꝯsuluerūt qdā dicētes q̄ cessio p me fcā d iure qd̄ habebā ꝯ illū nō valuit p ea q̄ no. doc. in. l. ad officiū. ꝯ. cōmu. diui. ego dixi qd̄ imo v3. licet enim

a ¶ Arg. a cōtrario sensu. Adde an h3 locū in statuto negatiuo. vide Bart. in. l. oēs populi. i. vj. q. prin. ff. de iu. ꝛ iure. cardi. alex. in. c. humanum genus. i. iiij. col. ꝛ qn̄ sit validum in statutis simpliciter vide per Bal. consi. clxxj. inci. in puincia anchonitana. in iij. vol.

lz etsi nõ possim cedere illud ius vbi partẽ meã nõ vẽdo tñ pe tit nisi rõne partis quã habes vẽdẽdo tñ partẽ meã possũ cedere vna cũ illa sicut in filii ascriptitius nõ põt vẽdi sine pdio lz cũ pdio sic.l.queãdmodũ.de agri.ꝛ cẽsi.ꝛ.l.lõgo.de diuer.ꝛ tẽ.pscri. Nec loc⁹ facer de p se:lz cũ vniuersitate fun di sicvt.l.in modicis.ff.de act.emp.ꝛ.l.quidã.de acq.re.do. ꝛ hoc psupposito p vero sicut euangeliũ in quo illi errauerũt.qꝛ doc.ibi in.l.ad officiũ loquũtur eo mõ quo dixi nõ sicut quidã ipsoꝝ loquebant̃ sequit̃ ꝙ ille titius emptor tu⁹ nõ põt agere ꝯ semproniũ meũ emptorẽ imo ecõuerso rõne cessionis sibi facte de iure anteriori põt agere ꝯtra titiũ.vt sibi reuendat partẽ suã.ergo titi⁹ nõ põt ꝯ semproniũ agere arg.huius regule qꝛ cuius rei noĩe põt titius cõueniri eiusdem rei noĩe nõ videt̃ agere posse cõtra illũ a quo põt conueniri vt hic.facit.l.q bona.§.si qs.ff.de dã.infec.contra diuersos vero secus.vt.ĩ.l.proxi.§.j.

2 Cui competit actio furti an domino qui commodauit an commodatario.

Commodatarius si exegit rem vel penã an teneatur penã restituere commodanti.

Commodatarius si non põt agere furti propter qualitatẽ persone furis: an commodans agere poterit.

3 Actio furti competens ei cuius interest furtũ non fuisse cõmissum an desinat competere si desinat interesse.

Si furi subtrahatur ab alio res furtiua: an fur habeat actionem furti.

Manifestissimi. Ista.l.ponit vnã regulã vsqꝫ ibi qrebat̃ postea circa ipsam format ꝛ decidit tres qõnes p ordinẽ que erãt dubitabiles.ꝛ iuris autores in eis variauerũt.ꝛ est decisio Iusti.de.l.decisionibus.que recognoscuntur hoc modo qñ faciũt mentionẽ de altercationibus antiquoꝝ.ꝛ postea decidunt.vt in.l.fin.§.de pact.cũ

1 si.† Regula est ꝙ actio furti cõpetit ei cuius interest furtuz nõ fuisse cõmissũ ꝛ in hoc differt a cõdictiõe furtiua que nõ cõpetit nisi rõne dñij. Ista vero competit ad interesse etiam si in re subtracta nõ habeat dñiũ ille cui subtracta fuit.veꝝ qꝛ plures pñt ptendere interesse aliqñ insolidũ aliqñdo in parte.ꝛ diuersis respectib⁹ vnus rõne dñij alter ratione iuris qd hꝫ in re vel rõne custodie.vt cõmodatarius cui si subtrahitur res cõmodata interueniente sua culpa saltez leuissima tenet̃ actione cõmodati saltem ad estimationẽ.ꝛ qꝛ interest cõmodãtis rõne rei seu dñij. Istum casum tñ psequit̃

2 imperator formando tres.q. pria† cui cõpetit actio furti an domino q cõmodauit an cõmodatario ꝛ nõ dño.ꝛ hoc vsqꝫ ad.§.sed cũ in secũda.ibi dicit ꝙ si commodatarius exegit rem vel penã vel in iudicio de facto vel de iure an teneat̃ penam restituere cõmodanti.ꝛ hoc vsqꝫ ibi cõmodãtem. Tertio ibi queritur si cõmodatarius nõ põt agere furti ppter qualitatẽ psone iuris an cõmodans agere poterit. De aliis aũt pretendẽtibus aliud interesse tractatur p gl.in.§.j.que

3 incipit ad hoc est. ¶† In tex.ibi cuius interest subaudi tpe furti facti.ꝛ lz postea desinat interesse nõ desinit actio furti cõpetere.vt.l.inter oẽs in prin.ff.e.nisi desinat ex cã que fingat̃ retro nõ interfuisse.vt.l.si vẽdidero.§.si titi⁹.in fi.ꝛ.l.si qs vxor.§.vlt.ff.e.ti.ꝯ ꝯdictiõe vo furtiua an desinat cõpetere si desinat interesse vel dñium.dic vt in.l.siue manifestus.§.tandiu cũ.l.seq.ff.de ꝯdi.fur. Glo.aũt que est hic limitat istã regulam tribus modis.primo qd intersit ex cã honesta.scdo ꝙ ẽt sit iusta.tertio ꝙ sit onerosa non lucratiua. ¶ Circa primũ si esset ihonesta.vt si furi subtrahat̃ ab alio res furtiua lz sua intersit.ꝙ tenet̃ ei cui subtraxit ipe ad restõnẽ rei vel estimationẽ.vt.l.i.rc furtiua.ff.de ꝯdi.fur.tñ nõ hꝫ actionẽ furti ne ex iprobitate sua ꝯsequat̃ lucrũ.vt.l.itaqꝫ.ff.eo. hoc tñ est veꝝ qñ ipse a principio nõ habuit volũtatẽ dñi.lz si habuit tñ ipse vltra ꝙ sibi fuerit a dño cõcessum vsus fuit ꝛ sic furtũ cõmisit haberet actionẽ contra furantẽ sibi.vt.l.q vas.§.si ego.ff.e.secus si ꝯtrectasset vt sibi haberet. Nã tũc lz habuerit volũtatem dñi nõ ageret.vt.ff.eo.l.eũ q.§.is ad quẽ.ꝛ.§.idẽ pompo. Itẽ verũ est ꝙ fur non habet actionem furti in dictis casib⁹.tñ bene põt ꝯdicere possessionẽ per cõdictionẽ triticariã.vt.l.ij.ff.de ꝯdi.tritica.ꝛ ita intelligũt.l.inficiando.§.infans.ff.e.fm gl.in.l.impar.§.fi.ff.de reg.iu. ¶ Circa scõm glo.vult ꝙ tũc dicatur causa probabilis quãdo interesse est coniunctũ cũ iure reali:qꝛ interest sua rõne iuris qd hꝫ in re puta dominij vel quasi seu pos.vel vsufru.aut detẽtatiõis. Si aũt nõ hꝫ aliqd ius i re lz hẽret actionẽ personalem ad rem nõ pretenderet iustũ interesse.vt si venditori subtrahat̃ res vẽdita anteꝙ ipsaz tradat emptori.nã emptor nõ habet actionẽ furti.qꝛ nullum ius de predictis pretendit.sed dũtaxat personalem actionẽ ad rem.ff.eo.l.is cui.ꝛ.l.eũ q emit.ꝛ.l.cuius interest.in fin. Per hoc dicit Ja.bu.ꝛ Bal.notabiliter ꝙ si fui missus in tenutam bonorũ debitoris mei ex causa debiti.ꝛ aliqs compareat dicens illã tenutam debere reuocari.quia concessa fuit ipsi nõ citato q emerat dicta bona vel aliqua ex eis.ꝛ dicũt ꝙ si illa bona debitoris sibi tradita fuerũt:ꝛ sic pretẽdebat interesse ꝟn de debebat citari.vt in.c.inter quatuor.de maio.ꝛ obe.ꝛ.§.si ppter publicas pẽsi.l.si deserta.ꝙ illa bona empta nõ fuerunt sibi tradita nõ debet tenuta reuocari.quia nõ pretendebat iustum interesse propter ꝙ deberet citari.ꝛ hoc perpetuo tene menti.qꝛ quotidianum. ¶ Circa tertium dic ꝙ gl. procedit quando volens agere pretendebat interesse lucri qd erat facturus cum alterius iniuria.vt.ff.eo.l.si quis vxori.§.pe.ꝛ ibi no.ꝛc.

2 Ubi est periculum rei ibi debet esse lucrum.

3 Actio persecutoria ꝛ penalis quando competunt cõtra diuersos: electa vna tollitur altera secus si contra eundem.

Electio non nocet ei qui ignorat aliã actionẽ sibi cõpetere.

Dubitans an equiparetur ignoranti vel erranti.

4 Quod post executionẽ factã nõ habeat locũ variatio etiam in eo qui ignorauit vel dubitauit sibi ius competere.

5 Quod electio dicatur fieri postꝙ litem contestatus est.

Si dñs seu cõmodator negligat ꝛ cõmodatarius vellet esse certus qꝛ forte periculũ est in mora ꝙ possit facere assignari terminũ illi infra quẽ eligat quo elapso si hoc nõ facit erit dominus exclusus ab agendo contra furẽ ꝛ tunc commodatarius aget ꝛ penam quã exiget lucrabitur.

6 Statutũ ꝙ proximior vicinus possit retractare venditionem factam ipso non requisito ꝛ sint duo vel tres quorum vnus est vicinior altero potest secundus facere assignari terminum proximiori qui si nõ retractet infra terminũ põt secundus retractare.

7 In casu huius legis qualiter tam cõmodans ꝙ commodatarius pretendant interesse insolidum.

1 Sed querebatur. † Si res cõmodata subtrahatur cõmodatario antiqui iuris prudentes dabant actionem furti cõmodatario ꝛ nõ domino si commodatarius erat soluendo.sed si nõ erat dabant domino ꝛ non commodatario.sed qꝛ ex ista decisione resultabãt dubia qd iuris si commodatarius a principio erat soluendo.ꝛ postea anteꝙ ageretur furti desierat esse soluẽdo vtrũ actio que inceperat competere commodatario transeat in commodantem.ꝛ ambulet de persona in personam ꝙ est prohibitum regulariter nisi in heredem vel arrogatorem.vt.l.sed et si quis.§.operas.ff.de vsufr.ꝛ etiã quid iuris si pro parte erat soluendo pro parte nõ.idcirco impera. Iusti.reprobata dicta decisione tanꝙ cõtinens ambages aliter determinat qd primo loco detur domino seu commodanti qui pretendit probabilius interesse ꝛ quod fit in electione sua vel agere contra furem ad rem ꝛ penam.vel contra cõmodatarium cuius culpa saltem leui fuit res subtracta ad ipsam rem vel estimationẽ eius ꝛ electo vno quicquid sequatur nõ poterit ad alterum redire.ꝛ sic etiã si succumbit contra furem nõ agit contra commodatarium nec econuerso nisi cũ eligat agere contra commodatariũ ignorauit rem fuisse sibi subtractã vel etiam dubitauerit.qꝛ tũc sibi non nocet electio imo illo dimisso potest agere cõtra furẽ ad penã vt eam sibi lucret̃ nisi commodatarius sibi satisfaceret: quia postea ad furem redire non põt.h.d.vsqꝫ ad.§.

2 sed cũ in secũda. ¶† Quero qd fuit motiuũ antiquoꝝ vt darent actionez furti primo loco commodatario. Respondeo regula que ponitur.ĩ.§.sed cum in secũda in fi.ꝛ in.l.si is cui.§.j.ff.commo.qd vbi est periculum rei ibi debet esse lucrum. patet etiam in.l.si vn⁹.ff.p so.ꝛ in.l.in ratione la.ij.in pri.ꝛ ad.l.fal.lz res commodata est periculo commodatarij quia si perdatur etiam si culpa leuissima interueniente tenetur.ꝛ periculum dicitur ad aliquem pertinere quãdo tenetur de leuissima culpa.vt.l.si quis nec causam.ff.si cer.peta.ideo videbatur eis lucrum pene furti ad ipsum pertinere: sed motiuũ imperatoris fuit: quia commodãs pretẽdit pbabilib⁹ interesse.s.dominij.ideo iustius est vt hoc lucrũ ad ipm perueniat si vult ideo primo loco dat sibi actionẽ furti.ꝛ eo nolente dat eã cõmodatario.ꝛ sic vr̃ qd ambulet de persona in personam qd supra reprobaui sed dic reprobationem procedere quãdo fuisset vni perfecte acqsita sed hic non perfecte lz reuocabiliter.vnde fingitur sibi non acquisita si elegit cõmodatarium: sed perinde esset ac si cõmodatario fuisset acqsita: ꝛ nõ sibi.facit qd habet̃ i.l.si seru⁹ cõis meuꝫ ꝛ castrensis peculij.§.fina.ff.de stipu.seruo.dum dicit cuilibet quesitam

prout ratio iuris permittit &c. ¶ Itē quero quare distigue
bant an cōmodatarius esset soluēdo vel nō. Rñdendo pp id
qḋ habetur in .l. itaq̧. §. illo. ff. eo. q2 cuius in bonis nihil est
ei⁹ periculo nihil esse pōt q2 inanis est actio quā inopia de
3 bitoris excludit. ¶ No. ergo tria principaliter in ver. si qdē.
φ qñ actio psecutoria ꝛ penalis cōpetunt ꝯ diuersos electa
vna altera tollit lʒ penalis nō cōtineat rei psecutionē. secus
si cōtra eūdē. vt. s. e. l. ancille. ¶ Itē scḋo φ electio nō nocet
ei q ignorat aliā actionē sibi competere. ꝛ idē si dubitabat.
Bar. dicit esse singulare. ꝛ nō esse alibi φ dubitans eqpara
a tur ignorāti[a] vel erranti ꝛ sicut ignorans nō censet renūcia
re iuri suo ita nec dubitās. Facit et ſm Bal. φ sicut post ter
minū datum ad exceptiōes dilatorias proponēdas potest
qs pponere illā quā ignorabat sibi cōpetere. vt in. c. pasto.
de excep. ita ꝛ illā de qua dubitabat qḋ ppetuo tene menti.
nā posset qs dicere ꝯriū φ postq̄ quis incipit dubitare dʒ si
bi imputari quare etiā nō pposuit saltē conditionaliter. ar.
in. l. pretor. §. j. ff. de dā. infec. qḋ dici nō pōt de ignorāte vel
4 errante. ¶ No. tertio ꝛ vltimo in versi. nisi domino. †φ post
executionem factam nō habet locum variatio etiā in eo qui
ignorauit vel dubitauit sibi ius cōpetere ad hoc vt sit litiū
finis lʒ equitas suadeat contrarium sicut in simili post exe
cutionem factā ab homine vel a iure nō habet locū purga
tio more. vt. l. qui ob rem nō defensam de cōdi. inde. ꝛ. l. si is
5 cui. de leg. ij. ¶ †Nunc queritur de duobus extra gl. primo
quando dicatur fieri electio an eo ipso φ dedit libellum cō
tra vnū. dic φ nō sed postq̄ litem fuit contestatus cum eo vt
no. in. vj. q. ff. e. l. j. p Cy. ¶ Itē querit quid si dñs seu cōmo
dator negligat ꝛ cōmodatarius vellet esse certus. quia forte
periculū imminet in mora. dicūt doc. qḋ pōt facere assigna
re terminū illi infra quē eligat. ꝛ si hoc nō facit tunc elapso
termino erit exclusus dñs ab agēdo cōtra furem ꝛ ipse com
modatarius aget ꝛ penā quā exiget lucrabit nec tenebit eā
restituere dño. ꝯ. in. §. sed cū in scḋa. Et si terminus nō est la
psus lʒ cōstet ipm nolle eligere tamē expectabit lapsus ter
mini ſm Bal. per ea que habent in. l. cū stipulatus sim mi
hi a proculo. ꝛ in. l. in illa stipulatiōe si cal. de verb. ob. ꝛ. i. c.
si cōmissam. in pri. de elec. li. vj. q2 pōt mutare opi. quousq̧
durat terminus nisi renūciasset actiōi furti. ꝛ tūc termin⁹
nō esset expectādus: q2 cessante cā dilationis cessare dʒ dila
tio. vt in. l. a filia. §. alūno. ff. ad trebel. ꝛ ad id qḋ dixit de assi
gnatione termini faciunt ea que habentur in. l. q̄diu de ac
6 qui. here. †Et inducunt per Cy. notabiliter si statutū dicit
φ proximior vicinus possit vēditionē factā retractare ipso
nō reqsito vt cōmuniter sunt statuta vbiq̧. Et si sunt duo vł
tres quorū vnus est vicinior altero pōt secūdus facere assi
gnari terminū primiori qui si nō retractet infra terminū
pōt scḋs retractare. hoc est singulare dcm: q2 prima facie vr
φ illud ius nō cōpetat nisi primiori ꝛ si primior nō vult re
tractare φ secūdus nō possit: q2 statutū de primiori loqt ꝛ
tamē Cy. ita determinat ſm Ja. de ra. tene menti. q2 quoti
7 die pōt cōtingere. ¶ †Itē pro declaratione gl. ma. no. qḋ in
casu huius. l. tam cōmodans q̄ cōmodatarius ptendūt in
teresse insolidū vnus ratione dñij alter ratione estimatiōis
ad quā tenetur. aliquādo autem cōtingit φ plurium inter
est. nō tamē insolidū cuiuslibet vt in pprietario ꝛ fructua
rio. quia pprietarij interest rōne nude pprietatis. ſʒ vsufru
ctuarij rōne vsufr. ꝛ tūc qlibet eoꝝ pōt agere furti. ꝛ si aget
pprietarius duplicabit estimatio pprietatis si vsufructua
rius duplicabit estimatio vsufr. vt in. ll. allegatis in gl. Itē
in debitore ꝛ creditore. nā debitor q pignorauit ptendit in
teresse toti⁹ rei: ſʒ creditor si nō cōmisit culpā nō ptēdit in
teresse nisi crediti sui vt rei incūbat. ꝛ tūc etiā vterq̧ agere
pōt ꝛ duplicabit interesse cuiuslibet de p se. pōt aūt cōtinge
re vt creditor ptēdat interesse totale si fuit in culpa. q2 tenet
emendare. ꝛ pōt esse φ nullū pretendit si nō fuit in culpa. et
alias agendo furti pro alio furto cōsecutus fuit tantū φ suf
ficit ad suum creditū. Ideo gl. infra dicit φ aliquādo datur
creditori tātum aliquādo tantū debitori: aliquādo vtriq̧.
Restat solū videre rationē diuersitatis inter cōmodatariū
ex vna parte vbi primo loco dat cōmodāti. vt hic ꝛ inter lo
cantē ꝛ fullonē vel sarcinatorem ex altera vbi primo loco da
tur fulloni. de hoc dic vt in glo. &c.

2 ¶ Commodatarius quo iure recuperet rem a fure.

1 **Sed cū in secundā.** †Si cōmodatarius rem ꝛ penā exigit a
fure nō tenet eā reddere cōmodāti. h. d. in effectu vsq̧ ad. §.
cū aūt. ꝛ reddit rō i si. q2 sicut ad ipm ptinebat piculū rei: ita
dʒ ad ipm ptinere lucrū pene tñ ista rō nō eēt sufficiens sine
alia scʒ q2 fuit diligēs i exigēdo. ſʒ si nō fuisset dñs pferret si
2 bi vt in. §. pcedenti. †Iste tex. videt psupponere duo ipossibi
lia primū est dū dicit qḋ iste cōmodatarius a fure recupera
uit rem. nā p ipsa recuperāda nulla actio vr sibi competere
nā condictio furtiua nō datur nisi dño ꝛ ipe nō est dñs nec
rei vēdicatio eadē rōne nec cōdictio incerti. q2 illa dat ei q
hʒ ius in re. vt in. l. ꝛ ideo. §. neratius de condi. fur. nec cōdi
ctio triticaria. q2 illa dat ei q habebat pos. ſʒ iste nō habebat
sed nudā detentionē dicit glo. qḋ dat sibi officiū iudicis vel
cōdictio ex. l. si coloni. de agric. ꝛ cēsi. hoc vltimū nō est verū
q2 illa dat possessori ſm doc. ſʒ precedēs dictū est verū. nam
officiū iudicis pōt cōpetere pro nuda detentiōe defendēda
ergo ꝛ p recuperāda qñ detētio est iusta: q2 est eū voluntate
dñi. vt. ff. de do. l. aql. regulus. ꝛ. l. hoc aūt. §. fi. ff. ex q. cau. in
pos. ea. ꝛ qḋ habet in. l. j. §. necessario. ff. si mulier ven. nomi.
pōt etiā dici qḋ det actio in factū. vt no. in. d. §. neratius. nō
aūt aliqḋ iterdictū possessoriū. vt no. in. l. rē q nobis. de acq.
pos. Et no. dist. hui⁹. gl. ad quā semp remittit. ꝛ si. gl. est i. d.
§. nerati⁹. pcedit aūt hec gl. qñ ille cui fuit hec res subtracta
vult agere ꝯ subtrahentē. ꝛ illū q sciēter succedit sibi inuito
vt in ca. sepe. de resti. spo. Sʒ si erat bone fidei pos. q emit a
fure. ꝛ sic nō possidet cū vitio est mai⁹ dubiū. tñ gl. in. l. ij. ſ.
eo. tʒ idē. ꝛ Inn. in. d. c. sepe. Bar. dicit φ si habet cām a fu
re pcedit illa gl. quasi vitiū furtiuitatis afficiat rē ꝛ posses
sorē apud quēcunq̧ sit. vt possit ab eo euocari. sed si emisset
ab alio q̄ a fure secus p. l. si naūt. ff. de publi. vbi dicit esse ca
sum φ qñ agens ꝛ possessor hñt cām a diuersis possessor pfer
tur publiciana. vt ibi hr ergo in qualibet actiōe pterq̄ i rei
ven. in qua pfert q se dñm pbat res tñ etiā tūc est affecta vi
tio reali vt nō possit vsucapi quousq̧ vitiū sit purgatū. vt. s.
e. l. si abducta. Scḋm impossibile psupponit φ iste exegerit
penā Sed cōtra q2 ius exigēdi primo loco cōpetit cōmodā
ti nō sibi vt. s. pri. §. sol. pt eē φ exegit de iure. q2 fecerat assi
gnari terminū cōmodāti. ꝛ ille ifra terminū nō exegit. ꝛ tūc
iste. §. pcedit sine scrupulo. Pōt etiā itelligi φ exegit de fa
cto. ꝛ fur nō opposuit exceptionē ex psona cōmodātis. ꝛ tūc
resultat dubiū an cōmodans poterit agere ꝯ furē ꝛ iterū pe
nā exigere ab eo in hoc sunt opi. quidā φ nō postquā facta
est executio semel ꝯ furē. ar. in. §. pcedenti ante fi. in ver. nisi
dño. Alij tenent ꝯtrariū ꝛ imputet sibi fur quare nō excepit
ꝛ istam partem tenet hic Bal. &c.

2 ¶ Uxor videtur habere promiscuū vsum in rebus alienis
commodatis marito sicut in proprijs rebus mariti.

1 **Cum autem.** †Si marito res cōmodata sub
trahat p vxorē lʒ ipe nō habeat
actionē furti cōtra vxorē propter reuerentiā matrimonij. ꝛ
promiscuū vsum sed detur sibi actio rex amotarū. vel in fa
ctū cōmodans tñ bene habet actionē furti si maritus nō est
2 soluendo al's secus. h. d. §. singularis vsq̧ in fi. l. †Et sic not.
singulariter φ vxor vr habere pmiscuū vsum in rebus alie
nis cōmodatis marito sicut in proprijs rebus mariti. Et si
maritus est soluendo cōmodans etiā patitur hoc incōmo
dum vt excludatur ab actiōe furti nō pter se: sed propter
cōiuges ne sit causa dissidie inter eos. tene menti. q2 potest
quotidie contingere: de alijs dic vt in glo.

¶ De operis libertorum Rubrica.

2 ¶ Faber est artifex ꝛ artifex est industriosus.
¶ Super ista rubrica. per edictū pretoris permittitur pa
tronis cū manumittunt seruos suos stipulari ab eis operā
pure. ꝛ simpliciter. ꝛ reprobat abusus q erat in stipulando
sub cōditione si manumissus offenderit patronū quoniam
ex hac promissiōe onerat libertas intm̄ φ videbant adhuc
esse serui. vt. l. ij. ff. eo. cōiuncta. l. j. §. que onerande. ff. quarū
re. actio nō datur permittit aūt stipulari operas pure mo
derate non immoderate: quia etiam tunc videtur onerari li
bertas. vt patet in. l. si liber. iurauerunt. et. l. qui onerande.
1 ff. eo. †Sunt aūt opere multiplicis generis. scʒ obsequiales
que nō sunt proprie opere: quia nō cōsistunt in officio diur
no. i. occupatione per totā diem: sed in actis momentaneis
de quibus habet in ti. spec. ff. ꝛ. ꝯ. eo. de obsequi. Et iste que
dam sunt in faciendo. vt in assurgendo. ꝛ reuerentiam im
pedendo. ꝛ si imponeret sibi vnā ambassiatā in eam facien
do. Itē in nō faciendo vt in non vocando in ius sine venia
ꝛ in nō proponendo actionem famosam vel excepti. et ista
talia debentur de iure naturali qḋ est vt bene facientib⁹ bñ
faciamus pter remunerationē libertatis date. et ista obli
gatio redigitur ad prestādi necessitatē per officiū iudicis.
quedā vero sunt ope que nō cōcernūt pson. i: ſʒ poti⁹ p̄rimo
niū. ꝛ iste vocant altero de tribus modis. s. fabriles vel arti
fices vel

a ¶ Dubitans eq parat ignorāti. adde. l. si. de ꝯdi. inde. itē parcitur dubitanti sicut ignorāti vł errāti ꝛ ita excusat a pena statuti qui dubitat an esset statutū sicut qui ignorabat ſm Barto. notabiliter in. l. leges sacratissime. C. de legi. ꝛ eū refert ꝛ sequit Joan. de ana. cōsi. lxxij. in tipi. visis ꝛ declaratis his que in facti narratione cōtinentur in vlti. colum.

2 fices vel industriales.†Nã faber^a est artifex ⁊ artifex est in
a dustriosus vt inquit Bal.in.l.liberti libertẽq;.ĩ.e.nec est cu
randũ an sint tales quales qs nõ didicit sine magistro vt pi
ctorie vel scriptorie an võ quos natura docet sine magistro
vt apparet vel silia.lз petr⁹ fecerit dñaz.vt primo dicant̃ ar
tifi.scdo fabriles.sз nõ est vis qñtũ ad effectũ:qꝛ sunt eiusdez
nature.vt libert⁹ ipsis alteri possit delegari inuitus.vt.d.l.
ope in rerũ qꝛ debent̃.⁊ petunt̃ tanq̃ pecunie debite.vt.l.fa
briles.ff.eo.⁊ iste tales nõ debent̃ de iure naturali.nisi fue
rint imposite ⁊ promisse.vt.l.operis nõ imposi.ff.eo.

2 ☞Si aliqs hз castrũ i feudũ ab imperatore:⁊ ex antiqua cõsuetudine homines castri tenent̃ pstare aliquas operas tẽpore necessitatis põt illas cõuertere in pecuniam ⁊ petere charitatiuum subsidiũ.sed si preter necessitatẽ eos expoliaret ex hoc perderet feudum.

3 Pater quãdo emãcipat filium nõ potest ei imponere operas etiam per stipulationem.

Necessitas non habet legem.

4 An valeat conuentio inter patronũ ⁊ libertum vt pro operis aliquid prestetur.

In tempore. †Lex ista ꝯtinet quicq dicta lз doct.dicant qd tria.pmũ est q si opere fuerint pmisse tpe ma numissionis seu imposite q intelligit̃ p pmissionẽ vel iuramentũ cogit̃ libertus eas pstare. Scdm est q si postea inter libertũ ⁊ patronũ fuit actũ q aliqd prestetur p operis ⁊ nõ ipse opere qd etiã illud est prestãdũ:qꝛ ita solent interdũ cõuenire. Tertiũ est qd si nõ est cõuentũ de pstan.illud p operis nõ põt aliud peti q̃ ipse opere.⁊ sic nõ põt peti factũ. Quartũ dictũ est qꝛ excipit̃ vnus casus.s.inopie patroni:qꝛ si sibi nõ expediret habere operã sed pecuniã põt peti pecunia:lз de ipsa nõ fuerit conuentũ puta pro alimẽtis.⁊ nõ petit̃ iure actiõis sed extra ordinẽ p officiũ iudicis. Quintũ ⁊ vltimũ est q etiã si nulle opere fuissent promisse tñ tpe necessitatis deficientibus facultatibus patroni libertus cõpelleret̃ ipsum alere officio iudicis.multo fortius si sunt imposite.⁊ nõ expediunt patrono possunt ꝯuerti in prestationẽ pecunie.h.d.tota.l.in primo dicto ibi eis prestare debere.p hoc tamẽ q patro.exigit operas ⁊ perdit cõtrata.in bonis liberti.⁊ libertus cõsequitur liberã testamẽti factionẽ.vt nõ teneat̃ relinquere patrono legitimã lз filios nõ habeat.ĩ.de bo.pos.ꝯtab.lib.l.ei.nõ tñ ex sola impositione oparũ cõtrata.pdit.sed pter exactionẽ tñ pdit sed alia iura patronatus nõ pdit. In secũdo vero casu quãdo cõuenit de prestando aliud pro operis siue speciẽ siue pecuniã propter hoc solũ etiam nõ facta aliqua exactiõe pdit cõtratab.⁊ nõ ius patro.vt.ĩ.eo.l.si q̃.iuncta.l.fi.ff.q ⁊ a q. ⁊ hoc si promissio est valida alias secus.vt quãdo esset facta

2 causa onerãde libertatis.vt.d.l.si q̃.in fi. ☞†In tex.ibi nõ

b propter inopiã no.ar.fm Bal.si aliqs hз castrũ ^b in feudum ab imperatore.⁊ ex antiqua ꝯsue.homines castri tenent̃ prestare aliquas operas tpe necessitatis põt illas ꝯuertere i pecuniã.⁊ petere charitatiuũ subsidiũ.⁊nõ punitur in aliquo sed si preter necessitatẽ eos expoliaret ex hoc pderet feuduz tanq̃ male tractans subditos per ea que supra dixi ⁊ not.ff. si qs a pa.fue.manu.⁊.l.fi.† ⁊ adde q pater qñ emancipat

3 filiũ nõ potest ei imponere operas etiã p stipulationẽ vt.l. pe.ff.eo.ti.⁊ non valeret stipulatio.facit.l.nõvsq; adeo in rõ ne sui.eo.ti.No.etiã q necessitas non habet legẽ. ☞In glo. ibi si modo actũ fuerit tũc.s.tẽpore manumissionis. Intellige gl.sane vt impositio facta post manumissionẽ ex interuallo videat̃ facta tẽpore manumissiõis requirit̃ q fuerit actuz in tempore manumissionis de ipsa fienda.⁊ tũc quãdocũq; fiat retrotrahit̃ qꝛ habet necessariam consequẽtiã ad principiũ.⁊ hoc pbat.l.modestinus.quã allegat gl.sз si nõ fuisset actũ tũc impositio pene facta ex interuallo tpe manumissionis facta non diceretur. Sed si querit̃ an valeat.distingue an eã fecit per errorem credens se teneri.⁊ non valet in effectu an ex certa scientia sciens se non teneri.⁊ valet tanq̃ munus vel domũ vt est casus in.l.cãpanus.ff.eo.sed quãdo fuit tempore manumissiõis nõ adhibetur ista distinctio q patronus non fuisset alias manumissurus.ideo tenet in recõpensationẽ libertatis.vt.l.iurisiurãdi.in prin.ff.e.sine libertus crederet se teneri ad promittendũ siue nõ.qꝛ si nõ pmisisset patron⁹ ipm nõ manumisisset.⁊ ita declarãt istã gl. ☞In gl.se.ibi.⁊ sic spãle est hoc vt pactũ vestiat̃ iureiu.de h vide p Bar.in.l.si qs p eo.in pri.ff.de fideius. ☞In gl.ibi sз videt̃.gl.hic vult in effectu q si p stipulõnẽ fuerint pmisse opere siue certe siue incerte ad opas petẽdas nõ dat̃ certi ꝯdictio. sз dat̃ actio ex stipulatu sicut illa regulr̃ dat̃ p quolibet fcõ:

qꝛ oẽ factũ est incertũ.sз si ope nõ pstant̃.⁊ sic pp morã succedit obligatio ad interesse.vt.l.stiplões non diui.§.celsus. de ver.obli.tũc cõpetit certi ꝯdictio qꝛ lз intereẽ sit incertũ quo ad nos est tñ certũ in rerũ natura ⁊ venit certificãdũ p iudicẽ.vt.l.certi ꝯdi.⁊ ibi no.ff.si cer.pe.⁊ ibi no.⁊ hec vã reprobata pcedenti distinctione inter operã certã ⁊ incertã.si

4 võ p iusiu.dat̃ actio in factũ ex lege. ☞†In gl.q̃ incipit puta equus qꝛ ista gl.est intricata.forma duas op. Pria est de isto tex.ad seipm.nã prio dicit q solet iter libertos ⁊ pronos ꝯueniri vt p operis aliqd prestet̃.⁊ sic innuit q ꝯuentio valeat ⁊ q illud de quo fuit ꝯuentũ debeat pstari.sз statim dicit ꝯriũ ibi lз factũ peti nõ potest. Quidã intelligũt primuz dcm qñ ꝯuenit de pstãdo aliquã speciẽ p operis.puta equũ vel bouẽ ⁊ tũc põt peti. Scdm qñ pecuniã.⁊ tũc nõ põt peti hoc nõ hз in se rationẽ. Jõ dic q solet ꝯueniri.⁊ tũc põt peti sз si nõ fuit ꝯuẽtũ nõ põt peti pecunia opaꝝ sз ipe ope:sed ꝯ extra glo.ope nõ pñt peti anteq̃ trãsiuerit tps q potuerint pstari.vt in.l.iij.⁊.l.si qs hac lege.§.inde.ff.eo.sicut accidit in quolibet facto pmisso.vt.l.si ita stipulatus fuero abs te. de ver.obli.sed postq̃ trãsiuit tps promissor est in mora.⁊ in obligationib⁹ facti post morã succedit obligatio ad intereẽ etiã si nõ fuit pmissum.vt in.l.stiplões nõ diui.§.celsus.de ver.ob.so.fateor hoc ⁊ qd hic dr̃ q pecunia nõ possit peti intelligit̃ pro operis futuris quarũ tps nondũ trãsiuit.sз p pteritis bñ posset peti preciũ rõne pdicta nec pderet ꝯtab. patronus qꝛ hoc ꝯtingeret culpa.⁊ mora liberti fm oẽs.sed p futuris nõ põt peti preciũ a liberto inuito.vt oblo oparũ ꝯuertat̃ in pecuniã.sз si spõte offerret valeret.vt.l.fi.de libe. cau.⁊ hic in glo.ibi si libertus vltro obtulit. Item etiam in quibusdã casibus positis hic in glo.⁊ propter necessitatẽ vt hic in tex. Scdm ꝯriũ est de.l.fi quã.ĩ.eo.quia hic innuit q si fuit cõuentũ de precio possit peti ibi dicit̃ q punitur patronus in hoc qꝛ pdit ꝯtab. Sol.illud potest peti ⁊ exigi.vt hic ⁊ etiã ibi dr̃ tñ patit̃ illã penã.vt perdat ꝯtabulas.et etiam ius patronatus ex illa ꝯuẽtio.e facta in casu nõ permisso.secus si esset casus permissus.vt qꝛ spõte offerret vl̃ etiã casus necessitatis vt in tex.vel essent opere que nõ ꝯuenirẽt patrono.ff.e.l.patrono.⁊.l.si libertatẽ in alio eñ nõ puniret̃. Itẽ ⁊ tertio innuit iste text.in fi.qd si libertus pmisit operas q nihilominus tpe necessitatis tenet̃ alere patronũ. Cõtra qꝛ per exactionẽ operarũ liberat̃ libertus a prestatione alimentorũ.ff.de libe.agno.l.si qs a liberis.§.si qs a liber.breuiter nõ est verꝝ q iste tex.hoc dicat.nã hic non exegerat operas sз volebat eas conuertere in pecuniam.⁊ dicit̃ q põt impune tempore necessitatis:qꝛ si nulle opere fuissent promisse teneretur eũ alere.fortius si sint promisse possint in pecuniã conuerti.⁊ tũc si sunt cõuerse ⁊ exacte pecunie nõ tenebit̃ libertus ipsum alere.tamẽ in ꝯriũ facit qd etiã tunc teneat̃ ipsuz alere.l.qd libertus.in fi.ff.eo.gl.hic nitit̃ soluere.sed expone tex.illum vt ibi no.per gl.⁊ non obstabit contrarium ⁊c.

2 ☞Quod qs manumittat seruũ ex necessitate multis modis potest contingere.⁊ nu.ꝫ.

3 Si pater grauauit filium in testamẽto q liberet seruum vel aliquem subditũ debet ipsum liberare simpliciter sine aliqua reseruatione ali quorum seruitiorum.

1 Manumissionis. †Manumittẽs seruum ex necessitate nõ potest illũ ex ingratitudine reducere ad seruitutẽ nec potest ei operas imponere ⁊ si imposuit ⁊ exegerit possunt tanq̃ indebite repeti.debet̃ ei tamen reuerẽtia ⁊ nisi sibi adhibeatur potest per iudicẽ castigari qꝛ talis manumittẽs est patronus sicut si manumisisset sponte.hoc dicit ista.l.cum se.⁊ cũ.l.mater tua.⁊.l.si tuis.ĩ.

2 e.q̃ simul sunt legẽde.†nam istud qd quis manumittat ex necessitate multis modis põt cõtingere. Primo si aliquis tradidit tibi seruum suũ transferendo in te dominium eũ isto onere vt deberes ipsum manumittere.nã etiam si non manumitteres efficit̃ liber ipso iure ex constitutione imperiali vnde nullũ beneficium confers sibi ex quo non sponte sз ex necessitate facis.de hoc loquitur ista.l.debet ergo tibi sufficere quod remanes patronus et debetur tibi reuerentia vnde non põt imponere operas.†Per hoc dicit Bal.si pater

3 grauauit filium in testamẽto quod liberet seruũ vel aliquẽ subditum dз ipsum liberare simpliciter sine aliqua reseruatione aliquoꝝ seruitiorũ. Alio mõ põt contingere qñ recepisti pecuniam a titio vt manumitteres seruũ tuum vt.l.sequen. Tertio quãdo in testamẽto heres grauatur de manumittẽdo seruũ testatoris.⁊ de hoc loquit̃.l.mater tua.si tamẽ manumisisset ante tempus a testatore prefixum pro illo tpe possit operas imponere vt ibi. Quarto mõ põt contingere

a ☞Faber.adde an appellatione fabri cõtineat̃ quilibet mechanic⁹ vel qlibet operari⁹ manualis vide in.l.adeo i.§. ex diuerso.ff.de acq.re.do.l.cõtinu⁹.act⁹ in.§.itẽ q in isulam.ff.de ver.ob.⁊ gl.i rubrica.C.de fabricen.li.xj.

b ☞Castrũ.adde an dõato castro itelligitur donatũ merũ vel mixtũ imperiuz vide per Bal.ĩ.c. j.in.iij.col.de capi.qui curi.vendi.in vsib⁹ feud. pau.de ca.consi. cxxxij.incipi.⁊ si princeps concedit alicui.

si seruus meus ministrauit tibi pecuniam vt ipsum emeres a me et ipsum manumitteres et ita fecisti. nam si emisses vt nõ manumitteres ille posset te cõpellere officio iudicis ad manumittendũ manumittis ergo ex necessitate. et ita loquit. l. si tuis. habet tamen talis manumittens cõtra tabulas si libertus instituto extraneo ipsum preterierit. vt. j. de bo. pos. contra tabu. liberti. l. j. etc.

1 **Si quam pecuniam.** † Preciũ operarũ futurarũ pmissum põt peti et exigi tñ exigens ius patronat' pdit et nõ tenet promissio facta cã libertatis onerande. h. d. Bal. et p expeditiõe oĩm gl. dic q quatuor sunt casus. Primus est impositio operarũ et p hũc actũ nõ pdit pronus aliqd ius ẽm vex intellectũ glossarũ. secũdus est exactio oparũ et per hunc actũ perdit cõtra tab. sed illa iura prona remanẽt. vt. l. fi. j. de bo. pos. cõtabu. li. Tertius est cõuentio de prestã. estimationẽ operarũ et iste nõ punitur ẽm quosdã sed veritas est in contrarium q per eã perditur ius patro. vt. l. fi. qui et a qui. que de sola cõuẽtione loquit nisi in casib' permissis not. in. l. j. Quartus casus est exactio precij vel estimationis et hic distingue inter operas preteritas et futuras ẽm Cy. et Bal. etc.

2 Quando qs recepit feudũ vel emphyteosim pro se et liberis vel p se et heredibus: an simul veniant vel ordine successiuo. et qualiter intelligatur verbum heredibus. remis.

1 **Liberti libertecp.** † Opere obsequiales consistentes in faciendo nõ transeunt ad extraneũ heredẽ patroni nec ad maritũ patrone. h. d. gl. cũ tex. ibi ẽm primã lec. sed si consisterẽt in non faciẽdo vt i nõ vocando ipm in ius sine venia bene trãseũt ad extraneũ heredẽ vt. l. ij. s. de in ius voc. Ad filios bene trãseunt i infinitũ sine cõsistant in faciẽdo sine nõ faciẽdo vt. s. e. l. pe. et. l. j. s. ti. j. ibi patroni filij qui plenũ ius hñt etc. et. l. sed si hac. in. §. liberi. ff. de in ius vo. nec ob. l. j. sciendũ. de ver. sig. vbi nulla opa transit ad heredẽ heredis q illud in alijs operis q non debent nisi fuerint imposite non aũt in obsequialibus que debent etiam si non sint imposite. põt etiam intelligi de alijs operis et tunc intellige de incertis ẽm gl. q certe transeunt ad extraneos heredes. Tu dic non esse fiendã drĩam iter certas et incertas q veniũt certificãde ẽm qualitatẽ persone. s3 intellige in officialib' que diuerse sunt ab obsequialib' et cõcernunt personã liberti et patroni ideo nõ transeũt ad extraneũ heredẽ sed filios sic q opera q conuenit patri censetur filio cõuenire vt no. gl. in. l. si operarũ iudicio. ff. e. alie opere fabriles vel officiales q debent sicut prime bene transeũt ad extraneos heredes et hoc qñ patrono stipulatus fuit simpliciter. Si aũt sibi et liberis vel sibi et heredibus non est fiẽda differẽtia inter operas sed an transeant ad filios si non sint heredes vel an transeãt ad heredes extraneos dic vt no. in §. libertus in gl. nã si fuit stipulatus sibi et filijs transeunt ad filios etiã si non sint heredes nisi sint exheredati mala mẽte et si sint heredes trãseant equalr non p hẽditarijs portionibus q nõ veniũt vt hẽdes s3 vt filij. l. vt iurisiu. s. si liberi. ff. eo. si vo sibi et heredib' aut sunt tales ope q non trãseũt nisi ad hẽdes et itelligit hẽdib' i. liberis. dũtũ sint hẽdes s3 nõ hẽditarijs portionib'. si vo sint tales q nõ trãseũt ad extraneos hẽdes itelligit pprie hẽdib' qbuscũq ẽt p hereditarijs portiõib'. † Et h sumpta occasione Cy. tractat materiam qñ qs recipit feudũ vl emphyteosim[a] p se et liberis vel p se et heredib' an simul veniãt vel ordĩe successiuo. Et qualr itelligit vbũ heredib' de qb' ẽt. i. d. §. si liberti. et p Bal. hic qui cõdicit Bar. in qbusdã. In gl. ij. ibi: q sunt in nõ faciendo q facili' est abstinere q facere ẽm doc. In gl. nã dat in eũ actio de dolo et tñ nõ dat cõ ipsum pronũ. ergo opera cõsistẽs in non faciẽdo non transit ad extraneũ heredẽ cuius cõtrariũ dictũ est. s. de in ius vo. s3 solue vt in gl. q l3 agat cõ herede actione de dolo. tñ q nõ agit ex fcõ suo s3 ex fcõ defuncti nõ infamaret heres q agit poti' de calculo. i. interesse q de infamia s3 si ageret cõ pronũ infamaret sic est diuersa rõ. sed vbi est eadẽ rõ opa consistẽs in non faciẽdo trãsit ad heredẽ extraneum. vt. d. l. ij. In gl. ibi in opis certis gl. in hoc vocabulo deficiunt vt vbicunq. gl. loquunt de opis certis debent intelligi de opis officialib' que cõcernũt psonã edẽtis et eius cui eduntur. vbicunq enim loquunt de incertis debet intelligi de fabrilibus et artificialibus q non concernũt personam sed patrimonium.

2 Si quis promisit scribere librũ et postea factus sit rector medicorum an sit liberatus a promissione.

3 Cum prestat iuramentũ de operis prestandis subintelligit conditio nisi superueniat casus in quo per legem liberetur ab obligatione operarum.

1 **Nec patronis.** † Pro operis futuris nõ põt patronus exigere pecuniã sed pro preteritis pstitis sic. Et duo liberi eximunt libertũ ab obligatiõe oparũ. h. d. In tex. ibi pro operis subaudi futuris. In tex. ibi accipere l3 subaudi sine pena q perdit ius patronatus:[b] tñ põt petere pecuniã si de ipa cõuenit solẽniter. vt. s. e. l. si quãsed in casu sequẽti qñ opera est preterita q debuit prestari et fuit in mora prestãdi succedit obligatio ad estimationẽ sicut in qualibet oblõne facti. vt. l. stipulatiões nõ diui. §. celsus. de ver. ob. iõ nõ punit patron' eã exigẽdo põt tñ adhuc operã petere p actionẽ ex stipulatu si ẽ talis q possit adhuc pstari et mora purgari. et ita d3 intelligi. l. j. s. eo. in gl. ij. Anteq vero tẽpus trãseat quo potuit pstari nec ad operã nec ad estimationẽ ei' agi põt. vt. l. iij. et. l. si qs hac. l. §. iudiciũ. ff. e. In tex. ibi habuit posito q nõ habeat. s3 mortui sunt q sufficit habuisse vt pt3 ex isto verbo et statim fuit liberat' ab obligatiõe oparũ. gl. enumerat quosdã alios. Et no. simpliciter illũ casum pp superuenientẽ ingratitudinẽ. al's dignitatẽ liberti pter quẽ † dicit hic Ja. bu. q cũ bononie q dã scriptor pmisisset[c] scribere librũ et postea esset factus rector medicorũ fuit liberatus a pmissiõe. s3 imo vr q nõ fuit liberatus q finito officio poterit sine dedecore opas pstare ar. in. l. plane. ff. e. et sic suspẽsa est obligatio: nõ aũt extincta. S3 cõ oẽs istos casus Bal. opp. nã ope debent rõne iuramẽti quõ ergo põt p legẽ ciuilẽ liberari ab obligatiõe iuramẽti saltẽ hodie dispõne iuris canonici attẽta q iuramẽtũ nõ est de iure ciuili s3 ecclesiastico. Sol. † cũ pstat iuramentũ de opis prestãdis subintelligit cõditio nisi supueniat casus in quo p. l. liberet ab obligatiõe operũ q semp intelligit excepta autoritas supioris.[d] vt. l. fi. ff. q satisda. cog. et sic nõ venit cõ iuramentũ vñ nõ est necessaria relaxatio iuramẽti p iudicẽ eccle. q illa loqtur qñ iuramentũ ligat s3 poterit declarari p iudicẽ secularẽ iuramẽtũ ad hũc casum nõ extẽdi. Nã aliud est iuramentũ relaxare qd facere nõ põt iudex secularis. Aliõ est declarare iuramẽtũ ad talẽ casu3 nõ extẽdi. Canoniste tñ hoc nõ paterent s3 trahũt ad suũ forũ nõ solũ ad relaxationẽ s3 etiã ad declarationẽ al's p indirectũ iudex secularis de facili posset iuramẽti vires tollere. Et hoc magis pl3 quicqd dicat Bal. p. c. fi. de fo. cõpe. li. vj. nã nõ possit iudex secul. declarare iter tales sup nullitate iuramẽti. eo. mõ nec sup nullitate iuramẽti q ista est qd iuris iudex tñ ecclesie declarabit qñ est casus ad quem iuramentũ nõ extendit.

1 **Liberte tue.** † Si liberta nubat patrono liberat ad obligatione operarũ. h. d. et hoc in operis ad quas tenebat vt liberta. s3 succedit alia obligatio operarũ ad quas tenet vt vxor in gl. p. l. sicut. ff. eo. Et dicit gl. q etiã sol. ma. nõ reincidit in primã obligationẽ q obligatio nõ fuit suspẽsa s3 obrupta vt. l. q res. §. areã. de solu. S3 qñ pronus cõsensit liberte vel alteri vt nubat suspẽdit obligatio quousq durat matrimoniũ et eo soluto tenet ad operas. vt. ff. e. l. plane. et hoc vult gl. In tex. ibi nõ posset supple etiã misso diuortio quod non est in alijs. ff. de ritu nup. l. in ea. et de repu. l. patro. et. l. fina. nisi ex causa fideicommissi esset manumissa. eo. ti. l. pen. etc.

1 **Titius si cum.** † Qui honoratur cõmodo nõ pecuniario nõ põt pecuniario onere grauari. h. d. ẽm primã lec. cõcor. l. plane. la. ij. de le. j. §. fi. vel sic. Tẽp' appositũ in datione libertatis que est principalis intelligitur repetitũ in cõditione que est accessoria. h. d. ẽm secũdã lec. q est no. In tex. ibi ita vt prestet heredib' supple infra illos tres annos quib' fuit delata libertas. q illud tẽpus censet in hac cõditione repetitũ ẽm secundã lec. facit. l. qui fundũ ff. de contrahen. emp.

2 Filij libertorum vel libertarum non sunt liberti.

3 Honestas prefertur iuri patronatus.

1 **Quod ex liberta.** † Natus ex liberta nõ est libertus sed ingenuus. Et q cõsentit liberte vt nubat alteri exigere nõ potest operas cõstãte matrimonio. h. d. 2 † No. ergo q filij libertorũ vel libertarum non sunt liberti et sic filius in hoc non sequitur conditionem matris. sed natus ex serua bene est seruus q partus sequitur in hoc ventrem. 3 † No. q honestas pfertur iurispatronatus. nam pter honestatẽ seruandã liberta nupta de volũtate patroni nõ tenet prestare operas patrono nec accedere ad domũ suam

a Feudũ vl emphyteosi3. adde diffuse per Jasonẽ in. l. fi. C. de iure emphy. et per doc. et Jo. de imo. in. c. potuit de loca.

b Jus patronatus. adde an põt vẽdi pecunia. vide in cap. cu3 ẽm et in capi. de iure pa. card. et ab. i rubrica de iure pa. i. ij. q. Bald. in. c. quãto. i. ij. co. de indi. pan. de leazar. i disputatione icipi. pronus ecclie scti Martini. in. lx. col. et an vẽdẽs ius patronat'. perdat illud vide per archi. in. c. q studet j. q. j.

c Scriptor promisisset. adde bal in. l. qsqs. in fine C. de epi. et cle. Jo. de imo. i. l. demõstratio. ff. de condi. et de. et quid de scriptore fcõ monacho an sit liberatus a pmissione vide glo. in. § is vero. i aut. de fide instru. doc. i ca. preterea. l. di. Inn. i. c. fi. de seruis nõ ord. doc. in. c. scripture in ver. cõmutare de voto. archi. i. c. j. liij. distin.

d Semper intelligit excepta autoritas superioris. adde gl. i. c. cõstitutus. de rescript. gl. in. c. de forma. xxij. q. vj. glo. in. c. q cõtra mores. viij. disti. doc. in. c. venientes de iureiu. archi. i. c. autoritatem. in. ij. col. xv. qõne. vj.

suā gratia vitande turpis suspicionis. Unde not. sm Bal. cōtra dominos castroꝝ q cōpellunt subditas eorum venire ad domū suā ad chorizandū. qꝛ pōt generari suspicio soluto vo matrimonio cōpelli possunt ad operas. vt. ff. e. l. plane. sed liberti recipiētes vxores bene tenentur operas pstare. qꝛ cessat ratio predicta honestatis vt in gl. nisi cōtraxisset cū ancillis vel colonis imperatoris cōsentiente vel dissimulante patrono qꝛ tūc liberatur a iure patronatus. vt. l. ij. ꝭ. ti. j. similiter libera si haberet patronā feminā nō masculū tenet ei prestare operas qꝛ nō dedecore prestat sicut masculus: vt. ff. eo. l. sicut patronatus. §. fi. ꝛ hic in glo.

2 ☞ Postq̄ aliquis fuit licētiatus ab aliqua religione pōt ire quo vult: nec ad illā religionem vel eius superiorem pertinet amplius inquirere de legitimatione illius.

3 Uxor an teneatur sequi virum si peregrinatur vel recedit de proprio domicilio.

Patronus non pōt inhibere liberto ne aliquā negotiationem faciat quia forte aufert lucrū eidem exercendo negotiationem quam patronus exercet.

1 **Ubi manumittūtur.** † Libertus pōt habitare vbi vult nec cogit habitare cū patrono
2 h. d. ¶ Et no. sm Bal. † q postq̄ aliqs fuit licentiatus ab aliqua religione pōt ire quo vult nec ad illam religionem vel eius superiorē pertinet amplius inquirere de
3 legitimatione illius. ¶ † Querit hic Bal. an vxor teneat se-
a qui virū si peregrinatur[a] vel recedit de proprio domicilio ꝛ distinguit an quando nupsit sciebat cōditionē illius an nō ꝛ idem Cy. ꝭ. eo. l. liberte. ꝛ per Bar. in. l. meuia. ff. de annu. le. Sed an possit patronus inhibere liberto ne aliquā negotiationem faciat quia forte aufert lucrū eidē negotiationē exercendo quam exercet patronus. dic qd nō. vt. l. quero. ff. de iure patro.

2 ☞ Receptans debitorem meum ne possum ab eo exigere an teneatur mihi ad omne debitum.

1 **In redhibitione.** † Acceptās vel occultans liberū alienū tenet ipsum restituere ꝛ etiā estimatio-
2 nē oparū quas patron⁹ pdidit. h. d. Et est ar. † q receptans debitorē meū ne possim ab eo exigere tenetur mihi ad omne debitū. Contrariū tenet Bald. quia speciale est in eo qui vi exemit debitorē alienū ne sistat in iudicio. vt. ff. ne quis eū qui in ius vo. est vi exi. alias ille titulus esset superfluus seu superuacuus. ꝫ certe habemus aliū ti. magis generalem sub quo possit cōprehendi iste casus. ꝭ. de eo per quē factum est ꝛc. Unde puto dicendum q si propter illā receptationē vel occultationē perdidi debitum q forte fuissem consecutus si nō fuisset occultatus teneatur mihi actio ne in factū ex illo titu. sed quando exemit vi etiam si possim exigere ab eodem debitore ille eximens vi tenetur mihi. vt l. fi. eo. titu. ꝛc.

¶ De bonis libertorum. Rubrica.

2 ☞ Qui omne dicit nihil excludit.

3 Si dominus recipiat pecuniam a seruo proprio. ꝛ cū eo seruus paciscatur vt eum manumittat: an tunc seruus habeat officium iudicis per quod possit compellere dominum ad manumittendum.

4 In confiscatione bonorum venit ius patronatus liberti et que iura non veniant. et vide nu. 6.

5 Feudum quod nō transit nisi ad liberos non autem ad heredes extraneos per cōfiscationē bonoꝝ: an trāseat in fiscū.

6 Quid in emphyteosi vel liuello an transeat in fiscum.

Jus patronatus ecclesie non transit in fiscum.

1 **Multū interest.** † Qui recipit pecuniā a seruo suo vt ipsum manumittat nullū ius patronat⁹ amittit. sec⁹ si a seruo alieno vt ipm emat a dn̄o ꝛ manumittat. Itē in ɔfiscatiōe bonoꝝ venit ius patro. ꝛ trāsit in fiscū. h. d. ¶ Et pone casuꝫ q quidā sabinian⁹ hn̄s seruū recipit ab eo pecuniā vt ipsuꝫ manumitteret ꝛ manumisit. postea delicto filij ad quē trāsmisit ius pronat⁹. iste fili⁹ cōmisit crimē lese maiestatis pp q bona ei⁹ fuerunt publicata fiscus tāq̄ eius successor volebat exigere operas a dicto liberto tanq̄ in eū trāsiuerat ius pa. libert⁹ opponit q iste sabinian⁹ perdidit ius pa. recipiēdo pecuniā ab eo vt ipsum manumitteret. et sic ex necessitate manumisit. vnde nō potuit ab eo stipulari opas. vt. l. si tuis nūmis. ꝭ. titu. pri. Imperator determinat ɔtrariū qꝛ ista. l. loquit seru⁹ nō pprius ꝫ alienus dat vel ministrat alicui pecuniā vt ipsuꝫ redimat a dn̄o vt manumittat tūc eīm nec operas exigere pōt nec ad ɔtabulas in bonis ei⁹ admittit ꝫ patron⁹ si qn̄ qs recepit pecuniā a seruo pprio vt ipsuꝫ manumittat facto pacto cū illo seruo nullū ius pa. amittit ꝛ sic trāsiuit plenū ius ad ipsum filiū. ꝛ de filio p cōfiscationē transiuit in fiscū. h. d. ista. l. ¶ In tex. ibi ad bona eius cōtratabulas ꝛc. Sꝫ ɔ qꝛ etiā qui manumittit ex necessitate hꝫ cōtratabu. lꝫ operas īponere nō possit. vt. ꝭ. de bo. pos. ɔtab. li. l. j. Sol. ibi quādo ex necessitate iniūcta sibi p fideicōmissuꝫ. secus qn̄ ex receptiōe pecunie facta a seruo alieno qꝛ nec tunc habet cōtratab. vt hic nec pōt imponere operas nec ipsum reuocare in seruitutē. vt. l. si tuis nūmis. ꝭ. ti.
2 pri. ꝛc. ¶ † In tex. ibi omnia iura patronatus retinet ergo
b etiā cōtratab. qꝛ qui omne dicit nihil excludit[b] ꝛ ista est vaꝫ quidā cōtra. ¶ Opp. ɔ scōm casuꝫ hui⁹. l. qd qn̄ qs recepit pecuniā vt manumittat seruū propriū nō acquirat ius patronatus sicut quando quis recipit a seruo alieno vt ipsum redimat a dn̄o ꝛ manumittat. vt. ꝭ. de lati. lib. tol. l. j. §. illud iuncta. l. si tuis nūmis. ꝭ. ti. j. So. aut recipit a seruo pprio ꝛ cū eo paciscitur ꝛ tūc nullū ius patronatus perdit ꝛ sic habet ɔtratab. ꝛ pōt operas imponere ꝛ reducere in seruitutē pter ingratitudinē vt in isto tex. ibi omnia iura qꝛ nō potuit se obligare seruo pprio. facit. l. fi. ꝭ. de trāsac. aut recipit a extraneo ꝛ tūc aut paciscitur cū eodem seruo proprio. et idē per oīa pter eandē rōnē. vt. l. titi⁹ puerū. ꝭ. de obse. aut paciscit cū aliquo alio extraneo cui se potuit obligare ꝛ tūc loquit cōtrarium: qꝛ tūc idem est qd qn̄ recipit a seruo alieno vt ipsum manumittat ꝛ redimat. vt. l. si tuis nummis. ꝛ
3 hoc vult gl. ij. † Sed adhuc cōtra ad idē posito q recipiat a seruo pprio ꝛ cū ipso pacisatur ꝛ nō possit se illi efficaciter obligare attamen ille habet officium iudicis p quod pōt facere cōpelli dn̄m ipsum ad manumittendū. vt. ꝭ. de lib. cā. l. cū affirmes. ꝛ. ff. si qs ingenu. esse dicat. l. ij. ꝛ de acqui. here. l. seruū. §. si qs. ꝛ sic manumittit ex necessitate ergo nō potest imponere operas nec reducere in seruitutē. vt. l. ij. e. ti. ergo nō est verū dicere q retineat oīa iura patrona. Quidam volētes rn̄dere negāt q ille habeat officiū iudi. p qd possit cōpellere dn̄m ad manumittendū ꝛ ad. ll. allegatas in ɔtrariū rn̄det vt habet hic in gl. iij. que incipit: opponit. Alij fatent q possit cōpelli ꝛ tūc ob. ɔtra. Sed respōdet q ille q manumittit ex necessitate nō pōt imponere operas nec reducere in seruitutē pter ingratitudinē. vt. l. ij. ꝭ. eo. sed bn̄ habet cōtratabulas instituto extraneo ꝛ nō relicta legitima. vt. l. j. ꝭ. de bo. po. cōtratabu. lib. ꝛ ad istud ius restringunt istum tex. dū dicit oīa iura ꝛc. hec habent in gl. iij. que incipit opponitur. Ista sol. destruit tex. qꝛ q omne dicit nihil excludit ꝛ sic etiā poterit imponere operas ꝛ reducere in seruituteꝫ. ¶ Ad contrariū ergo de leg. ij. ꝭ. tit. j. respondetur qd si pactum fuit cū extraneo dante proprium seruum cui se obligauit ciuiliter ꝛ naturaliter hic cū proprio seruo cui se nō potuit obligare ciuiliter ꝛ naturalit er. Nec ob. q ille hꝫ officiū iudicis ex equitate quia illud nō est ita forte ius sicut actio ꝛ obligatio. vt patet ex no. i. l. cū postulassem. ff. de dā. infec. merito nō ita efficitur dominus. ideo omnia iura patro. re-
4 tinet nō obstante qd manumittat. ¶ † No. ex. l. fi. in fi. qd in cōfiscatione bonoꝝ venit ius patronatus liberti q est intelligēdum etiam si extant liberi condēnati per. l. ij. ff. de inter dic. ꝛ rele. que cōcordat cū ista ꝛ eā supplet. Sed contra hoc oppo. glo. de duabus legibus que dicunt contrariū qd imo nō transit in fiscū sed remanet apud liberos. ff. ad. l. iul. maie. l. eoꝝ. ꝛ. ff. eo. l. iura. ꝛ ad ambas dat solutionem vnā quā tenuit aut condēnatur ex crimine cōmisso in personā principis ꝛ tūc qꝛ liberi efficiuntur insuccessibiles tam patri q̄ matri q̄ etiam alijs attinentibus ꝛ efficiuntur infames. vt ꝭ. ad. l. iul. ma. l. quisquis. nō remanet ius patro. apud eos ꝫ transit in fiscum. ꝛ ita intelligat iste tex. ꝛ. l. ij. aut ex alijs capitulis eiusdem legis que multa sunt et tunc non transit in fiscum sed remanet apud liberos. vt. d. l. eorū. et. l. iura. certe etiam in primo casu quantū ad ea que nō transeunt ad extraneos heredes nō pōt dici qd transeant in fiscum quia loco extranei heredis habetur ꝛ sic ista solu. non est perfecta. dicit glo. aliā solutionem quam tenet Dyn. ꝛ Cyn. vt Bartol. ꝛ no. per eos. in dicta. l. ij. qd quedā sunt iura patro. que transeunt in extraneū heredem vt opere obsequiales consistentes in nō faciendo. Item ius reuocādi in seruitutem pter ingratitudinē. Item ius eligendi operas fabriles aut artificiales impositas ꝛ quantū ad illa iura transeunt in fiscum. Quedā vero que nō transeunt nisi ad liberos vt opera obsequialis consistens in faciendo vel opera officialis

a ¶ An vxor teneatur sequi virum si peregrinat. ad de cardi. ꝫab. i. c. qd sup his. in. §. de mulierib⁹ in prio no. de voto. ꝛ an tenetur seq virū vagabūduꝫ vide gl. fin. in. c. vnaqq̄ꝫ. xiij. q. ij. quā alleg. singu. Jo. d imo. i rub. ff. sol. ma. barba. i. c. pposuisti. in xviij. colū. de focōpe. tu vid aliā gl. in. c. de illis. d spō. gl. in. c. si qs necessitate ineuitabili. xxxiij. q. ij. gl. i. c. j. de ɔiu. leproso. gl. in. c. j. q ma. accu. pos. limitat oēs has gl. nisi sciēter mulier duxisset i virū aliquē histrionē q solet vagari quo casu tenebitur sequi vir. ita dicit glo. in. d. c. vnaqueq̄ꝫ. ꝛ gl. i d. c. si qs necessitate ieuitabili. ꝛ vid q voluit barto. in. l. meuia. in §. vxorē. ff. de annu. leg. ꝛ p⁹ Jo. d imo. in. l. si cū dotē. i. §. si marit⁹. ff. solu. ma.

b ¶ Qui omne dicit nihil excludit. adde tex. i. c. si romanoꝝ. xix. di. l. iij. ff. de offi. presi. glo. fi. in. c. saltē de ma. ꝛ ob. archi. in. c. cū ecclesia. iij. q. ij. ang. e. i. l. pcurator. C. manda.

a Heredes extraneos.Adde qd de ascendentibus vide ꝑ abb.consi.lxxxiij.inci pi.quanꝗ in his dubijs.in.j.vol.

b † Quod si delictũ sit commissum.Adde an propter delictũ patris filius ꝑdit feudũ.vide ꝑ Bar.ĩ.l.cũ.h.ff.de interdic.Bar.ĩ.l.vt iurisiurãdi.in.§.si liberti.ff. de ope.lib.dy.in regula nõ debet.de reg.iur.li.vj.Io.Ant.de bu.⁊ Abb.ĩ.c.ij.de feu.⁊ per domi. in.c.ij.ð prescri. lib.vj.⁊ an talis ꝑdit ius pr̃onatus.⁊ emphiteosim.vide ꝑ Bal. primo si vasall⁹ feudo priuetur ĩ vsibus feu.⁊ per phili.in.c.j.ĩ.iij. col.ver.⁊ in iure pr̃onat⁹ de iur. pa.lib.vj.

c Exclusis feminis adõ an femina succedit ĩ feudo vide tex.ĩ.c.significauit et ibi do.de rescri. bal in.l. quoties. de suis ⁊ legi.raph. cu. ꝯsi. cxxxviij. ĩcip. cõsultis.rapha. fulgo. cõsi. ccxx.incipi.nobilis ð foro.late ludo.ro. ꝯsi.xxxiij. ĩcip.viso inuestiture tenore.ang. ꝯsi.ccxlij. incipi. punctus talis est Pet.de ãcha.cõsi. clxxiij. incipi. dñs ligari⁹.cal. consi.iij.in ti.de feu.incipi.an femina de iure.alexã.de imo.consi. xxx.incip. omne datum in.iij.co. in p̃rio volumi. idez Alex.ꝯsi.j. incip.põderatis his que.viij.col. in.v.volu.

d Patronatus ecclesie in fiscuz. Adde ꝙ p̃rio videt̃ ꝙ sic. vt est glo.ĩ.c.filijs.xvj. q.j.abb.in.c.nobis.in.j.colũ.de iure patrona.cõtrariuz est veri⁹ vt est gl.ĩ cle.pastoralis de re iu. gl.in.l.si operarum.ff.de ope.li. doct.in.c.satis ꝑuersuz.l vj.di.abba.in.c.cũ laicis in vlt.col.ð iure patro.

concernens personã.Itẽ ius alimentorũ.Itẽ ius succeden-
di ab intestato vel ꝑ cõtratabu.vt.s.ti.j.l.liberti liberteꝗ ⁊
ista iura nõ trãseunt in fiscum sed manent apud liberos.vt
d.l.eorũ.⁊.l.iura.ꝙ tamẽ vltimũ dꝫ ĩtelligi quãdo crimẽ nõ
fuit cõmissum cõtra personã principis.tunc enim licet in fi-
scum ista iura nõ transeant qꝛ loco liberoꝝ nõ habent̃ attñ
nec remanẽt apud filios:qꝛ reddunt̃ insuccessibiles ⁊ in eos
nõ pñt trãsire nisi succedant ⁊ sic erit casus in quo aliqs est
libertus ⁊ tñ nõ habebit patronũ ꝙ nõ est incõueniens.Nã
⁊ põt esse seruus ⁊ tamen nõ hꝫ dñm vt habitus pro dereli-
cto ⁊ etiã potest esse monachus ⁊ nõ hꝫ monasteriũ.vt.ff.de
stipu.seruo.l.seruus ꝯm Bal.⁊ ista cõmuniter tenet̃.Ex pre-
5 dictis pꝫ † ꝙ feudũ qd̃ nõ trãsit nisi ad liberos nõ autem ad
a heredes extraneos [a] ꝑ cõfiscationẽ bonoꝝ nõ trãsit in fiscum
licet Spe.tenuerit ꝯtrariũ prout no.plene per Bart.in.l.si fini
ta.§.si de vectigalib⁹.ff.de dã.infec.⁊ hr̃ ĩ.c.felicis.de penis.
lib.vj.Et si querit̃ cui remanebit feudũ.dic ꝙ si delictũ sit
b cõmissum [b] in dñm reuertit̃ in ipsuꝫ vt habeat sue iniurie vl
tionẽ.vt in.c.porro.§.deniꝗ.que fuit prima causa be.amit.
⁊ si sit feudũ antiquũ vel relictum pro se ⁊ liberis exclusis fe
c minis [c] ⁊ agnatis.sed si delictũ fuit cõmissum in alterius ꝑ-
sonã tũc aut fuerit receptũ pro se ⁊ liberis ⁊ remanet apud
liberos qui habẽt ex ꝓpria persona ꝓpter stipulationẽ pa-
ternã ex qua fuit eis acqsitũ ius vtile.vt.l.quodcũꝗ.§.j.ff.ð
ver.ob.ꝙ propter delictũ patris nõ perdũt.aut fuit acquisi
tũ simpliciter ⁊ tũc aut erat feudũ nouũ acqsitũ ꝑ delinquẽ
tẽ ⁊ reuertit̃ ad dñꝫ etiã si extãt liberi vel agnati qꝛ liberi nõ
pñt habere cũ veniant ex ꝑsona patris delinquẽtis nõ ex ꝓ-
pria.qd̃ patet qꝛ nisi sint eius heredes habere nõ pñt vt in
ti.an agnatus vel filius.in vsi.feu.⁊ probatur in.l.cũ patro-
nus.§.cũ libertus.ff.de iure pa.nõ sic in casu p̃cedẽti qñ reci
pit ꝓ se ⁊ liberis q liberi pñt hẽre etiã si nõ sunt heredes.vt
no.in.d.§.cũ libert⁹ in gl.⁊ pꝫ in.l.qd̃cũꝗ.§.pe.de v̈.ob.nec
etiã agnati pñt habere qꝛ est feudũ nouũ ĩ quo nõ succedũt
agnati vt ĩ.c.j.de duo.fra.de no.bñfi.inuesti.sꝫ si erat feudũ
antiquũ remanet apd̃ agnatos vsꝗ ad quartũ gradũ exclu
sis filijs qb⁹ magis nocet delictũ p̃ris ꝙ̃ matris.⁊ iste est ca-
sus in.c.j.si vasal.feu.priue.cui defe.⁊ ꝑ p̃dicta magis pꝫ de
clarat⁹ iste passus ꝙ̃ declaret̃ ꝑ Cy.in.l.ij.ff.de libertis ⁊ eoꝝ
liberis.vide ꝑ Bar.in.d.l.ij.de interdic.⁊ rele.⁊.d.§.si de ve
6 ctigalib⁹.† Quid aũt ĩ emphyteosi vel libello an trãseat in fi
scũ distingue eodẽ mõ quo in iure pa.aut nõ trãsit ad extra
neos heredes vt si est ecclesiastica vt in aut̃.de nõ alie.§.em-
phyteosim ⁊ no.in.l.etiã in prin.ff.fo.ma.⁊ tũc nõ cõfiscat̃ sꝫ
reuertit̃ ad ecclesiã si tñ recepisset ꝓ se ⁊ liberis ⁊ essent libe-
ri successibiles remaneret penes eos ar.in.d.l.eoꝝ.⁊.l.iure.
sꝫ si est talis q̃ trãseat ad extraneos heredes vt emphyteosis
d priuata trãsibit in fiscũ.Ius v̈o pr̃onat⁹ ecclesie in fiscũ [d] nõ
trãsit ꝯm cano.lꝫ trãseãt ad extraneos heredes.vt no.in cle.
pastoralis de re iud.⁊ vide bonã gl.q̃ est ĩ.l.diui.ff.eo.ti.Cir-
ca istũ arti.de iure patro.liberti.an delictũ patris noceat fi
lijs.vide in.l.adoptiuũ.ff.de in ius vocan.

1 **Si liberti.** † Qui patit̃ libertũ suũ cõtra-
here cõsortiũ cũ ancillis ⁊ co-
lonis ĩperatoris oẽ ius pa.perdit.h.d.secus si cũ
alia.vt.ff.eo.l.si qs hac.§.etiã.⁊ no.ff.e.ꝙ ex liber
to in gl.ij.In tex.ibi cõniuentib⁹.i.scientib⁹ ⁊ patientib⁹
seu dissimulãtibus.In tex.ibi cõsortiũ qꝛ cũ ancillis non
erat matrimoniũ iure isto.sꝫ hodie de iure canonico dic vt
in ti.extra de coniugio seruorum.

2 ☞ Si aliqui clerici vel religiosi fuerint exempti a iurisdi-
tione archiepiscopi an tamen remaneat reuerentia quã de-
beant habere ad ipsum.
3 Cum quis propter delictũ perdit ius patronatus nullus
honor vel reuerentia remanet ei.
4 Que sint iura patronatus.⁊ quomodo tollantur.remis.

1 **Si quis.** † Qui remittit ius pa.a prin.cuz
manumittit vł ex postfacto ꝑdit
omne ius preter reuerentiã ⁊ ius reuocandi in
seruitu.ꝓpter ingratitudinẽ in ceteris habetur
pro ingenuo.sed per resti.natalium factã a principe etiã di
cta duo iura tollunt̃.h.d.tota.l.dicit etiam aliud in fi.ꝙ ꝓ-
pter delictũ istius patroni veniret priuãdus iure pa.ẽt illa
duo iura.s.reuerẽtie ⁊ reuocatiõis ĩ seruitutẽ ꝑderet ꝑ istũ
tex.in ver.reuerentia.tamẽ cõcor.capitulum primũ in fi.de
vasal.q̃ ꝯsti.lotha.cum glo.dixit Old.rñdendo cuidam
2 archiepõ Rauẽ.† ꝙ si aliq clerici vel religiosi fuerint exem-
pti ab eius iurisditiõe nihilominus tñ remanet reuerẽtia
quã debẽt habere ad ipm.⁊ iõ ĩ introitu ei⁹ debẽt ei ire ob-
uiã ⁊ honorẽ quẽ alij faciũt ⁊ ipsi facere qꝛ hoc nõ est magni
p̃iudicij.Sꝫ in cõtrariũ facit iste tex.circa fi.in ver.cũ etiam
vbi quãdo princeps cõcedit restitutio.in natalibus etiã re
uerentia tollit̃.ꝓcederet aũt dictũ eius quãdo ipsemet ep̃s
⁊ archiep̃us eximeret aliquos ab eius iurisditiõe.⁊ ita loq
tur iste tex.cũ ipse patronus remisit ius patronat⁹ qꝛ cẽset
reseruasse illa duo p̃sumptiõe huius.l.nã nec posset illa duo
3 remittere:qꝛ daret materiam delinquẽdi.† No.etiã in fi.
ꝙ cũ qs ꝓpter delictũ ꝑdit ius pa.nullus honor vel reuerẽ
tia remanet ei ꝯm Bal.In gl.que incipit vt in aut̃.ibi dũ
dicit qꝛ in vita liberti cõpetit ⁊ sic est de p̃senti.vnde põt ei
renũciare.Et sublato iure vniuersali tollunt̃ oĩa que sub eo
includunt̃ vt hic.sꝫ ius succedẽdi ꝙ est pars iuris pa.nõ est
de p̃senti vel de futuro.vnde in eo nõ cadit renunciatio nec
pactũ qꝛ est de futura successione ⁊ ita loquit̃ cõtra gl.l.pau
4 lus.§.patroni.⁊ hec est pulchra ⁊ vera so.† No.fi.gl.magi
stram que sunt iure pa.⁊ quomodo tolluntur ⁊ adde aliam
similem insti.de succes.liber.

Si in fraudem patroni alienatio facta fuit. Rubrica.

2 ☞ Libertus nõ habens vltra centũ aureos si decedat in-
testatus ꝙ nulla legitima debeatur patrono.⁊ an possit re
uocare alienatiões factas vt patronus nõ habeat legitimã
patronus an sit melioris cõditionis in tali legitima ꝙ̃ pa-
ter legitima quã filius sibi debet ratione emancipationis.
3 Adoptiuus pupillus cui debetur quarta in bonis arroga
toris quod possit reuocare alienata per patrẽ arrogatorem
in fraudem sue quartę.
Quid in filio legitimo ⁊ naturali.
1 † Ad euidentiã istius tituli p̃mitte ꝙ si libertus decedit
intestatus ⁊ sine liberis patro.sibi in totũ succedit.si vero
cuz liberis nihilum quia liberi preferũtur:vt.l.intestato.ff.
de suis ⁊ le.si v̈o decedit testatus instituto extraneo cũ libe
ros nõ habeat debet patrono relinquere legitimã que olim
erat dimidia hodie tertia omniũ bonoꝝ vt insti.de succes.li
ber.§.sꝫ nostra ⁊ sine onere legatoꝝ.l.cũ patronus.ff.de leg.
ij.⁊ si hoc nõ facit vel relinquit minus legitima patron⁹ ha
bet cõtratab.per quã nõ rescinditur testamentũ sed conse-
quit̃ integrã legitimã lꝫ ꝑ ꝯtratab.q̃ dat̃ filijs totũ testm̃ re
scindit̃ quãdo erat institutus extrane⁹.l.cũ patro.ff.de bo.
pos.Pone ergo cũ libertus haberet.ccc.in bõis ⁊ sic patro
nus ꝓ legitima deberet habere centũ si bona nõ alienaret
vel experiret̃ esse tẽpore mortis libertus vt fraudaret patro
nũ integra legitima alienauit ducenta vel trecenta in frau
dẽ certe ꝓuidet̃ per edictũ pretoris.vt qualitercũꝗ aliena-
uerit siue ex titu.lucratiuo siue oneroso ⁊ siue inter viuos si
ue in vltima volũtate rescindit̃ alienatio quatenus ꝯcernit
preiudiciũ patroni.valuit tamẽ mero iure ⁊ transtulit do-
miniũ quãdo alienauit inter viuos ⁊ datur actio persona-
lis seruiana ⁊ caluisiana cõtra possessorẽ ad rescindendum
alienationẽ.si v̈o ꝑ vltimã voluntatẽ nõ vꝫ ipso iure qꝛ debi
tũ patroni precedit legata ⁊ fideicõmissa.⁊ de ista materia
2 tractat iste titulus.⁊.ff.eo.† Et p̃dicta vera quãdo libertus
habet in bonis vltra centũ aureos.si vero nõ vltra nulla de
beatur legitima patrono vt.l.si libertus minorẽ.ff.de iure
pa.⁊ ideo si libertus in fraudẽ legis vt patrono nulla debea
tur legitima fecit se minorẽ centenario alienando nõ valet
alienatio ipso iure sꝫ quãdo nõ fecit se minorem tamẽ alie-
nauit aliqua vt patronus nõ haberet legitimam dicit̃ alie-
natio facta in fraudẽ patroni nõ in fraudem legis.⁊ iõ va-
let mero iure sꝫ est necessaria rescissio.Iste est casus in.d.l.si
libert⁹ minorẽ.in hoc ergo pr̃on⁹ in sua legitima melioris
ꝯditionis est ꝙ̃ pater in legitima quã filius sibi debet rõne
emancipationis qꝛ reuocat alienatiões etiam onerosas fa-
ctas inter viuos.Pater v̈o nõ qꝛ cũ filius sit ingenuus nõ
fuit ei restituẽda administratio bonoꝝ suorũ quominus in
vita possit alienare.sꝫ si in vltima volũtate nõ valet in p̃iu
diciũ legitime q̃ tanꝙ̃ debita prefert̃ legatis ⁊ fideicõmissis
iõ tũc haberet ꝯtab.⁊ hec habent̃ in.l.nõ vsꝗ adeo.ff.si qs
a parẽ.fue.manu.iuncta.l.filio.ff.de bo.pos.ꝯtratab.⁊.l.pa
ter filiũ.de inoffi.test.Itẽ etiã in alio quia non potest impo
nere operas filio.vt.l.pe.si quis a paren.fue.manu.sed pa-
tronus sic.similiter filius ꝓ ltia sibi debita in bonis patris
nõ põt reuocare alienatiões factas ĩter viuos ex cã onerosa
vt venditiones

vt venditiones τ permutationes sȝ ex causa lucratiua vt donationes inofficiosas sic per titulū. s. de inoffi. dona. τ hoc
3 si erat filius legitimus τ naturalis. †Sȝ adoptiu⁹ pupillus cui debet quarta in bōis arrogatoris pōt reuocare sicut qr illa ei debet iure cuiusdam quasi ꝯtus q interuenit in adoptione. Et iste est casus in. l. fi. ff. eo. ti. de iure aūt canonico etiā filius legitimus τ naturalis pōt reuocare alienatiões onerosas factas in fraudem sue legitime sicut donationes ſm Bal. q dicit esse casuȝ in. c. Raynaldus. τ. c. Raynutius extra de testa. τ ibi per Hosti.

1 **Si in fraudem.** Queritur in ista. l. ꝑ declaratiōe glosarū †an requiratur fraus re τ cōsilio id est ꝙ libertus studiose vt fraudaret patronū alienauit hoc potest probari per illos qui ab eo audiuerūt. Itē ꝙ patronus sit fraudatus aut nō an sufficiat fraus re ipsa. s. ꝙ legitima sit diminuta licet libertus non fecerit malitiose nec posset probare super hoc glo. mag. laborat sed dicit in effectu qd̄ si alienauit in vltima voluntate vel etiā inter viuos titulo lucratiuo sufficit qd̄ patronus sit fraudatus licet nō possit probari qd̄ supra dixi. si vero titulo oneroso requirit fraus re et consilio alias emptor non esset molestandus nec requiritur quod cum emptore fraus sit participata. hec est intentio glo. per leges quas allegat τ vide bonā gl. in. l. patronatus. ff. de probatio.

2 ¶ Heredi quādo nō possit obijci exceptio quē de euictione tenet actio τc. nec etiam ꝙ veniat cōtra factū defuncti si petit reuocari alienata per testatorem. τ nu. 4.

3 Si heres promisit sub pena nō cōtrauenire an tunc poterit obijci. τ an incidat in penam.

4 Liberto decedēte sine liberis ꝙ patronus preferatur in successione omnibus attinentibus liberti.

5 Filius legitimus τ naturalis an possit reuocare alienationes factas per patrē titulo oneroso in preiudiciū sue legitime. τ quid si titulo lucratiuo. τ nu. 8.

6 Si filius videt patrē dissipare bona τ scit nō posse venire cōtra post eius mortem an possit petere qd̄ pater cōpellatur sibi assignare legitimam de qua venire possit.

7 Si maritus incipit dissipare bona ꝙ vxor possit petere sibi consignari dotem de qua vterq̄ viuat.

8 Ea que assignabūtur filio in vita patris pro eius legitima nō poterūt deinde alienari per patrem: nec cadunt in obligatione generali facta per patrem.

1 **Defuncto.** †Patron⁹ etiā si sit heres in solidum liberti pōt reuocare alienata per eū in fraudem τ ꝓiudiciū ipsi⁹ nisi alienationē comprobauit. h. d. Et intellige istam l. quādo nō reperit in hereditate tm̄ ꝙ sufficiat ad legitimā q̄ sibi deberet alienatiōe nō facta puta libertus habebat in bonis mille ducēta τ sic si nō alienasset legitīa patroni ascēdebat ad. cccc. q̄ faciūt tertiā partē. libertus alienauit mille τ sic nō reperit in hereditate nisi ducenta poterit reuocare vsq̄ ad ducēta ꝓ rata illorū in quos facta est alienatio. Si aūt reperit integram legitimam nihil reuocaret. quia non est fraudatus re τ in effectu lȝ forte fuit fraudatus consilio
2 qr libertus dolose alienauit. †Item intelligo ꝓut etiaȝ litera dicit quādo alienauit titulo lucratiuo quia donauit τ incepit donatio a traditiōe. τ sic libertus nō tenebat de euictione nec etiā heres eius vnde sibi reuocanti nō pōt obijci exceptio quem de euictione tenet actio nec etiam ꝙ veniat cōtra factū defuncti ꝙ regulariter ꝓhibet heredi per regulam ex qua persona lucrum sentio τc. quia illud procedit qn̄ ex persona defuncti descendit obligatio in heredem al's secus. vt. l. ab eo. §. de lib. causa. τ no. in. l. rē alienā. ff. de pign.
3 acti. τ sic nō obstat contrariū glo. ij. circa princi. †Si vero teneret vt qr forte promisisset nō venire contra pro se et heredibus sub pena tunc est maius dubiū quia reuocando incidit in penā ergo repellitur. vt. l. vendicantē. ff. de euic. gl. tamen ordinaria no. in. l. si patronus ex debita. §. patroni. ff. eo. dicit cōtrariū qr sicut rescindit donationē que est principalis ita τ dictā ꝓmissionē que est accessoria qd̄ tene menti. τ sic vr̄ etiā ꝙ si alienasset titulo oneroso. τ sic teneretur de euictione eo casu quo ꝓceditur reuocatio nō obstāte dicta
4 obligatiōe reuocare poterit. ¶ †In glo. j. ibi ideo cōtra hec vera qr leges dicūt patronū succedere si libertus decedit sine liberis vt in legibus allegatis in glo. ergo ꝓfertur patronus omnibus attinētibus liberti ꝓpter beneficium libertatis. ¶ In glo. ibi τ ꝙ dixi de liberto hic soluit contrariū. s. prime formatū de. l. si filius. §. erit. de fideicom. liber. ad id ꝙ supra dixerat patronū priuari iure patrona. si libertum accusauit de crimine capitali. nā verū est de liberto patroni nō de illo qui nō fuit patronus. ¶ In gl. ibi itē qd si relinquo subaudi ego patronus q mortuus sum ante libertū et sic trāsmitto ius patronatus ad liberos qui etiā vocant ad successionē postea morientes nō eodē modo vel ordine quo succedit ingenuis hominibus vbi interdum remotior succedit cū proximiori vt nepos ex filio qui succedit auo cū alio filio τ nepos ex fratre qui succedit patruo vna cū alio fratre. vt. s. de suis τ legi. aut in successione liberti prefert propinquior patrono defuncto. lȝ ergo nepos ex filia mea succedat mihi equaliter cū altero filio nō sic succedit liberto meo sȝ solus filius qd̄ dic vt in glo. ¶ In eadē in prin. ibi sed hic est qr est es alienū subaudi legitima que debetur patrono. Sed tu dic clarius ꝙ heres tāq̄ heres nō plus potest q̄ defunctus cuius personā representat sȝ tanq̄ ipse nō tāq̄ heres bene pōt prius. τ ita loquit hic propter legitimā que sibi debetur vt patrono nō vt heredi vt aliquando cōtingit qd̄ gl. dicit quod dicvt. l. si per imprudentiā. §. nō in eum. ff. de euic. ¶ In gl. ibi. Itē cū heres reuocat factū defuncti. nā cū representet personā defuncti τ defunct⁹ nō poterat venire cōtra factū suū ita nec heres eius pōt contra factū defuncti venire ex sua ꝑsona propria glo. soluit ꝙ venit tanq̄ creditor defuncti nō vt heres. Ista solutio nihil valet. nam τ si defunctus alienauit rē meā ego postea ei succedens nō possum venire cōtra si nō feci inuentariū. vt. s. de rei ven. l. cū a matre. tamē nolo venire vt heres sed vt dn̄s illius rei dicūt ergo doc. qd̄ cōtra factū defuncti venire possem vt ipse ex ꝓpria ꝑsona qn̄ illud fuit factū in mei fraudē. Et ita loquitur hic. secus si nō in fraudē mei. licet enim quis vendat rē meā nō sequit ꝙ faciat in mei fraudē sed qr forte credit esse suam vnde dicūt doc. ꝙ eo casu quo donatio patris est inofficiosa filius pōt eā reuocare lȝ patri vniuersalr successerit. ego dixi ꝙ ista. l. debet intelligi quādo in hereditate nō reperit integrā legitimā vnde illud ꝙ reperit socius habet magis vt patronus q̄ vt heres τ sic sibi nō nocet titulus hereditarius nā τ si fili⁹ cuius rē pater alienauit fuit institutus in legitima tm̄ qr eā hȝ vt filius nō vt heres vniuersalis nō ꝓhibet rescindere alienationē rei sue iuxta no. plene p gl. in. l. fi. §. in cōputatione. s. de iure delib. Sed si haberet hic legitimā integrā nihil aliud hȝ querere. filius vō posito ꝙ habet legitimā integrā adhuc deficit sibi res sua quā pater alienauit. Ideo hȝ vlterius querere τ reuocare τ in hoc stat intel-
5 lectus huius. l. clarius quā gl. vl' doc. ponant. ¶ †Extra gl. querit Bal. certū est ꝙ de iure ciuili filius legitimus τ naturalis nō potest reuocare alienationes factas per patrem titulo oneroso in preiudicium sue legitime per. l. non vsq̄ ad. eo. ff. si quis a paren. fue. manu. licet de iure cañ. secus per. c. raynutius. de testa. τ qd̄ ibi per host. nam speciale est in pupillo arrogato cui debetur legitima ex iure quasi cōtractus celebrati in adoptione vt. l. fi. ff. eo. sed si esset facta titu. lucratiuo secus per titulum de inoffi. dona. τ inoffi. testa. aut.
6 vnde si parens. vtrum ergo. † si filius videt patrem dissipa-
a re bona [a] τ scit non posse venire contra post eius mortem: vtrum possit petere qd̄ pater compellatur sibi assignare legitimam de qua viuere possit. et respōdent qd̄ sic. nam videmus ꝙ si pater dissipat bona filij aduentitia aufert sibi administratio τ conceditur filio. vt. l. fin. §. de boñ. dam. τ si dissipat bona propria que subiacent restitutioni filij fiende aufertur sibi possessio τ tradit filio vt vterq̄ inde viuere possit. vt. l. imperator. ff. ad treb. Eadem ergo equitate quādo dissipat bona propria nō subiecta restitutioni cū teneatur
7 filios alere. vt videmus in vxore q̄ est alenda a marito. † nā si maritus incipit dissipare bona pōt petere sibi consignari dotem de qua vterq̄ viuat. vt. l. vbi adhuc. C. de iure do. nec dȝ aspernari pater quia hoc sibi potius prodest q̄ nocet. et interest reipublice ne quis male vtat substātia sua τ ne filij fame moriātur. tene mēti singulariter qr vix alibi reperies
8 τ pōt esse quotidianum. †Et subijcit ipse qd̄ ea que assignabuntur filio nō poterūt per patrem deinde alienari. nec cadunt in obligatiōe generali facta per patrē. ¶ Et predicta de filijs iam natis. sed si tempore donationis facte ꝑ patreȝ filij nō erant nati τ postea nascantur reuocant donationem factā de omnibus bonis vel maiori parte quia presumitur facta in defectū liberorum τ sic cessante causa cessare debet effectus p. l. si vnq̄. de reuo. dona. τ hic si suscepit legitimos τ naturales. sed si faceret postea spurium legitimari nō posset ille tanquā postumus reuocare donationem predictā sicut nec filius adoptiuus per. l. si ita scriptum in si. de leg. j. tene menti verba sua singularia τ notabilia ad declarationem illius. l. si vnquam.

a ¶ Si filius videt patreȝ dissipare bona. adde an filij possint reuocare oīa bona ꝑdita per patreȝ ī ludo. vsq̄ ad eorū legitimā tanq̄ in fraudē alienata. vide Bal. ī rubrica de cōdi. ob tur. cau. Jo. de imo. in. l. si qs cum sciret. ff. de vsu. pro empto.

¶ De obsequijs patrono prestandis. Rubrica.

1 ¶ Super rubrica. †Obsequia cōsistūt in actibus reuerētialibus et debent p libertū patrono et p liberos parētib⁹. vt p3 ff. eo. et ista cōsistūt in faciēdo et in nō faciēdo puta in nō intentādo actionē famosam q̄ infamet de iure vel de facto. vel etiā famosam exceptionē et in nō vocādo in ius sine venia. et in nō dicēdo eis verba iniuriosa. et in alendo parētes et patronos debent de iure naturali. et si libertus vel filius obsequia nō p̄stet etiā si filius sit in dignitate militari d3 officio iudicis castigari. nō tñ libertus ꝑpter obsequia nō p̄stita reuocat in seruitutē nisi cū nō aluit patronū. vt no. in. l. ij. ✠. ti. j. in gl. fi. s3 aliter castigat. vt ibi. S3 si ꝓcessit libertus ad cōtumeliā vel iniuriā facti etiā leuem bene pōt in seruitutem reuocari. vt. d. l. ij. qđ dic vt in dicta glo. fi.

¶ De libertis et eorum liberis Rubrica.

¶ Sup ista rubrica dic q̄ in isto ti. tractat qualiter pp īgratitudinē libertus et eius et liberi reuocant interdū in seruitutē nō ꝑpter obsequia nō prestita preterq̄ in alimētis. sed ꝑpter cōtumeliā illatam. in. l. ij. et quod ibi p gl. ✠. eodē titu.
2 ☞ Extraordinarie dicit fieri id quod fit officio iudicis. Inquisitio dicitur processus extraordinarius.
3 Beneficium an etiam dicatur illud qđ non fit gratis.
4 Priuilegia concessa subditis an possint per superiorē quādocunq̄ reuocari.
1 Non est. †Ille q manumisit ex necessitate nō potest libertū pp ingratitudinē in seruitutē reuocare. h. d. Nec opas īponere. vt. s. d opis li. l. ij. et. l. mētua bñ tñ habet ꝯ tab. vt. l. j. de bo. pos. ꝯtra tab. li. nisi q̄n ipsum libertū emit a dño de pecunia ipsius serui et eum manumisit. vt. s. de ope. lib. l. situis. et. l. j. de bonis lib. ver. priori enim casu. ¶ No. tex. ibi
2 extra ordinē† q̄ extraordinarie d3 fieri id qđ fit offō iudicis sic. ff. de ꝯdi. et de. l. si cui. et sic inq̄stio dicit ꝓcessus extraor-
3 dinari⁹. ¶ † In text. ibi gratuitam. No. qđ d3 bñficiū illud qđ nō fit gratis. et sic feudū qđ qs acq̄siuit a domino per pecuniā nō pōt dici beneficiū. licet tex. in vsib. feudo. appellat feu. beneficium vt in. c. beneficium si de feu. fuerit cōtro. Aliquādo tamen dicitur beneficiū licet non gratuitum vt est tex. notabilis in. l. si titi⁹ puerū. ff. de obsequijs. et tūc pōt reuocari vt colligitur ex illa. l. quā semel allegabam ad talem questionē. Aliqua cōitas superior concessit immunitatem cuidā ciuitati sibi subdite recepta certa quātitate postea volebat reuocare illā cōcessionē dicebat q̄ nō poterat q2 transierat in contractū ar. in. l. q̄ semel. ff. de decre. ab ordi. faciē. et q̄ not. Bal. in. l. oēs populi. ff. de iusti. et iure. Ego dicebā q̄ longa est differētia an superior p pecuniā cōcedat immunitatē alicui terre sibi tñ subdite et tūc d3 cōcedere in priuile-
4 giū rē gratia l3 nō gratuita vt ibi ē casus.† Priuilegia vo cōcessa subditis possunt per superiorē q̄ncunq̄ reuocari. vt in. c. veniēs. de p̄scri. male tñ facit superior. interdū vero talem immunitatē ꝯcedit alicui terre nō subdite q̄ tñ venit in subiectionē cū illo pacto. et tūc nō pōt reuocari et de vtroq̄ est casus in illa. l. Si tñ illa cōitas recognosceret superiorē etiā primo casu posset cōpelli iudicis officio ad obseruādū cōcessionem per ea que no. s. de bo. libe. l. j. in gl. que incipit oppono iste compellitur.
2 ☞ Leuis offensa reputat grauis in illo qui tenet ad reuerentiā et qui recepit beneficiū ab eo quē offendit ꝑpter ingratitudinem que ex offensa incurritur.
Licet de causa status nō possit cognoscere delegatus q̄n vertitur de seruitute et ingenuitate secus tamen est quando in ea disputatur de libertinitate et seruitute.
3 Delictū patris nocet filijs postea natis nō añ. et vide nu. 8. Honor vel dignitas patris nō solum prodest ante natis. s3 etiam natis post.
Si aliqua cōmunitas aliquem comitatiuum cum filijs recipiat ad ciuilitatem et pater cōtinuauit habitare in comitatu. s3 filij eius iā nati habitauerunt in ciuitate et postea fiat statutū q̄ comitatiui ad ciuilitatē recepti habitātes i comitatu nō gaudeant beneficijs ciuitatis nec eorum filij an noceat filijs iam natis.
4 Casus in quo dominus non potest dare libertatem seruo. Quem semel horrendis maculis infamia nigrat. Ad bene tergendum multa laborat aqua.
Remotus ab officio propter crimen per eum cōmissum nō potest amplius ad illud vocari nisi cū autoritate principis scientis et dispensantis.
5 Si ex duobus vel tribus patronis qui seruū manumiserūt: libertus vnū offendat qui vult prosequi vindictam et reuocare eum in seruitutem. et alij contradicant cui stabitur.
6 Statutū qđ si occidēs habuerit pacē ab herede occisi nō debeat decapitari s3 soluta certa pena pecuniaria retrahat de banno et illi occiso successerunt tres heredes et ille occidens habuit pacem cū vno. an hoc sufficiat ad euitandū mortem si alij nolunt facere pacem.
7 Quid si ipse occidens habuit pacem cū occiso anteq̄ moreretur. an hoc proderit occidenti.
Maior est offensa vel delictū consistens in faciēdo q̄ consistens in non faciendo.
8 Uasallus si cōmisit feloniā: an feudū auferat filijs iam natis et quid si perdatur feudū propter alienationem factam nō requisito domino.
9 Quid in nepotibus filio subducto de medio qui deliquit et ad quem sperabatur feudum debere peruenire. et nu. 8.
1 Si manumissus. †Propter cōtumeliā et offensā etiā leuem cōsistētē in faciēdo pōt libertus p patronū in seruitutē reuocari et de eā poterit cognosci p iudicē et delegatū et hoc nocebit filijs liberti postea natis nō natis prius q2 etiā sibi seruire cogunt nec postea poterit ꝑuenire ad libertatē solo facto vel manumissiōe patroni. s3 req̄rit q̄ hoc īpetret a principe. hoc dicit. et est bōa lex.
2 ¶ † No. quatuor ex ista. l. primo q̄ leuis offensa reputat grauis in illo qui tenet ad reuerentiā et qui recipit beneficiū ab eo quē offendit ꝑpter ingratitudinē que ex offensa incurrit sed in alio reputat leuis vt si daret alapā vel pugnum. Tene mēti ad ea q̄ no. de iniuria atroci p Bart. in. l. nō solū. ✠. si mādato. ff. de iniurijs. No. ij. q̄ l3 de cā status nō possit cognoscere delegatus q̄n vertit de seruitute et ingenuitate q2 reputat de maximis causis seu maxime iurisditionis: secus tñ est q̄n in ea disputat de libertinitate et seruitute vt erat h.
3 ¶ † Tertio no. in ver. filijs q̄ delictū patris nocet filijs post ea natis nō añ qđ notādū. honor vo vel dignitas patris nō solū prodest ante natis: sed natis post et vtrūq̄ probatur in. l. ij. ✠. in filijs. ff. de decurio. Si ergo pr est ciuis effect⁹ alicuius ciuitatis vel allibratus est. hoc ꝓdest filijs quibuscunq̄ etiā si de eis non sit facta mentio. vt no. in. l. ij. ✠. qui eta. se ex cu. lib. x. Primū autem dictum q̄ casus patris seu delictu3 noceat postea natis nō aūt illis q prius nati erāt. Inducit Bal. ad q̄stionē quā dicit se vidisse de facto. Cōitas pisina quēdā comitatiuū cū filijs ei⁹ recepit ad ciuilitatē ille comitatiu⁹ cōtinuauit habitare in comitatu s3 filij ei⁹ iā nati habitauerunt in ciuitate fcm̄ fuit postea statutū q̄ comitatiui ad ciuilitatē recepti habitātes in comitatu nō gaudeāt beneficiis ciuilitatis nec ēt filij eorꝫ. dicit ipse q̄ iste d3 itelligi de filijs natis post statutum nō de natis anteq̄ fuerunt adepti beneficiū ciuilitatis qđ pater eis auferre nō potuit. et q̄ ista habitatio patris i comitatu nocet sibi et filijs postea natis. alle. Old. et alios i sili h tenētes. Et vide oīno q̄ no. Cy. ✠. ad l. iul. maie. l. q̄sq̄s. in. ij. q. et Bar. in tractatu represaliarꝫ. q. j.
4 v. ad quar. ¶ † No. vltimo casuꝫ in quo dñs nō pōt dare libertatē seruo suo. s. q̄n dedit. et postea ꝑpter delictū illi⁹ reductus est in seruitutē. Nā requirit tūc lnia principis et glo. fi. in p̄n. alle. ad h versus Uirgilij. et pp h semp allegat et h3 i fili. Quē semel horrēdis maculis infamia nigrat: Ad bene tergēdū multa laborat aqua. Et sunt in ar. q̄ si aliqs fuit remotus ab offō ꝑpter crimē p eū cōmissum nō possit ampli⁹ ad illud vocari. et de hoc gl. est in auꝫ. de armis in fi. col. vj. et tangit p Bart. in. l. mancipia. s. de ser. fugi. q̄ est intelligendum nisi cū autoritate principis sciētis et dispēsantis. vt h in fi. vñ si aliqs doctor fuit priuat⁹ dignitate doctoratus nō pōt ampli⁹ intrare examē et facere se doctorari b̄m Bal. h et facit. l. si aliqs. ✠. de suscepto. et arca. et q̄ no. in. l. si qs ex argē-
5 tarijs. ✠. j. ff. de edē. ¶ † Querit gl. j. pone q̄ erāt duo vel tres patroni q seruū manumiserunt libertus offendit vnum nō alios ille vult ꝓsequi vindictā et reuocare in seruitutē. Alij ꝯtradicunt. querit cui stabit. quidā dicūt q̄ illis q cōtradicunt q2 in ista pena reuocādi i seruitutē debēt oēs p̄roni cōsentire et vno dissentiēte nō haberet locū fauore libertatis. vt. l. si qs hac. ✠. quoties. ff. q et a qb⁹. gl. t3 ꝯriū quādo quilibet est patron⁹ insolidū vñ cōditio duorū nō pōt illū offensum impedire quominus ꝓsequat iniuriam suā. Nec obille. ✠. quoties. q2 debet intelligi quando omnes fuissent offensi. et tūc aliq volūt ꝓsequi iniuriā et aliq volūt eā remittere p̄ferunt illi q volūt remittere etiā si esset vn⁹ et alij plures q2 vindicta ē odiosa. et si vn⁹ eā remittit alij remittere tenet.

Sed quādo

Sed qñ vnus tãtuȝ offenditur alij nihil remitere possunt ⁊
sic nõ debent illũ impedire quominus vindicet. Sed tũc si
ista opi. est vera an ille redibit in seruitutẽ etiam aliorũ qui
nõ fuerũt offensi gl. ibi tenet ꝙ sic p. l. ij. Idẽ Ja. de are. p. l. si
quis a liberis. §. si duo. de libe. causa. ⁊ sic factũ vnius etiaȝ
alijs ꝓderit etiã inuitis. Breuiter doc. istã opi. gl. nõ tȝ. sed
primã opi. glo. recitatã qꝛ siue omnes sint offensi siue vnus
tantũ ista pena reuocãdi in seruitutẽ nõ habet locũ nisi oẽs
cõsentiãt licet quo ad aliã penã qlȝ offensus possit ꝓsequi
suã iniuriã alijs cõtradicẽtib⁹ p rationẽ gl. qꝛ qlibet est pa-
tronus insolidũ. ⁊ hoc expresse ꝓbat ille tex. qꝛ loquit̃ quan
do vnus tm̃ fuit offens⁹. ⁊ sic expositio gl. nõ cõpetit illi tex.
6 ẽm Nico. de ma. Pe. ⁊ Bal. † ⁊ ista ĩducunt̃ ad pulchrã que
stionẽ pone dicit statutũ ꝙ si occidẽs habuerit pacẽ ab here
de occisi nõ debeat decapitari: ſȝ soluta certa pena pecunia
ria retrahat̃ de bãno. Pone ergo ꝙ illi occiso successerunt
tres heredes ille occidẽs habuit pacẽ cũ vno alij vero nolũt
facere pacẽ an sufficiat pax illi⁹ ad euitãdũ mortẽ. Dixit Ol
dra. fuisse terminatũ bononie ꝙ nõ. imo reqritur ꝙ habeat̃
pax cũ oĩbus p istã glo. ⁊ p text. quẽ allegat. ſȝ collegiũ Pa-
duanũ determinauit cõtrariũ p rõnem satis debilẽ qꝛ sta-
tutũ loquit̃ in singulari numero. s. cũ herede: ſȝ istud dȝ ĩtel
ligi qñ vn⁹ tm̃ est heres. si autẽ plures singularis numerus
resolueret̃ in pluralẽ sicut econuerso. vt. l. iij. §. j. de neg. gest.
Breuiter ista ratio facit poti⁹ in ↄ̃triũ. Uel põt induci ad
vtrãqȝ parte vñ questio est dubia. Bar. eaȝ ponit examinat
in. l. eadẽ. §. cato. ff. de ver. obli. Et determinat ꝙ debeat sta-
ri maiori parti ar. in. l. iuris gentiuȝ. in fi. cũ. l. seq. ff. de pac.
⁊. j. q bo. cede. pos. l. fi. Bal. hic in lõga distinctiõe quã facit
videtur tenere ꝙ nõ sit standũ maiori parti numero: ſȝ ei q̃
maius interesse ꝑtendit sicut videmus qñ plures veniũt ad
accusandũ: qꝛ prefertur idonei⁹ ⁊ ille q suam iniuriã pro-
sequitur. vt. l. sepulchri. ff. de sepul. vio. ⁊. l. si plures. ff. de ac-
cu. ⁊ ideo si essent plures heredes extranei vna cũ filio sol⁹
fili⁹ deberet ꝑferri qꝛ prosequit̃ iniuriã domus sue ar. in. l. si
adulteriũ cũ incestu. §. liberto. ff. de adulte. Quid enim si ex
tranei volũt remittere ⁊ pacẽ facere non multũ curãtes de
vindicta defuncti. nã filius poterit cõtradicere ⁊ nõ ꝓderit
pax ⁊ ista videt̃ mihi ipsa veritas ⁊ ecõuerso si filius dimit
7 tit iniuriã ⁊ vult pacẽ facere sufficere dȝ. † Quid autẽ si stan
te dicto statuto ipse occisus anteq̃ moreret̃ pacẽ fecit an pro
derit occidẽti. vr̃ ꝙ nõ qꝛ statutũ loquit̃ de herede vel here-
dib⁹ ⁊ ea q̃ fauore heredũ sunt introducta testator remittere
nõ põt. vt. ff. vt in pos. leg. l. scire. ver. vt autẽ. ⁊ istã partẽ te-
nuit Bar. in. l. dãni. §. sabini. ff. de dã. infec. Sed Bal. hic cõ
tra ⁊ melius: qꝛ statutũ habuit respectũ ad heredẽ pp perso
nam defuncti nõ ꝓpter se: qꝛ heres representat defunctum.
Sȝ fortior rõ est in representãdo q̃ in representãte ẽm bal. q
allegat ad hoc. l. cũ aliqs. de iure deli. Et ista pars verior est
qꝛ ista iniuria fuit illata defuncto nõ heredi. Ideo defunct⁹
dȝ preferri ⁊ cõtra eius volũtatẽ nõ possunt heredes vindi
ctã prosequi: qd̃ eñ est causa cause est cã causati: sed defunct⁹
est causa heredũ ergo est cã pacis habende ab heredib⁹ ẽm
Bal. ¶ In gloss. seq. ibi hic in faciendo ⁊ sic no. ꝙ maior est
offensa vel delictũ cõsistens in faciendo q̃ cõsistens in nõ fa
ciendo. ⁊ de hoc est glo. in. l. ij. ff. ad sill'. Hinc est ꝙ delictũ cõ
sistens in nõ faciendo nõ cadit in minore: vt. l. ij. ff. si aduer.
delic. ⁊. l. minorib⁹. de his qui. vt indig. ⁊ tñ bene cadit cõsi-
stẽs in faciẽdo: vt. l. auxiliũ. §. in delictis. ff. de mino. sicut in
alijs maius est delictũ cõsistens in facto vt in verberãdo: ⁊
maior pena ĩponit̃ q̃ cõsistens in v̈bis iniuriosis: vt est ca-
8 sus ĩ. l. j. ff. de iure pa. ⁊ no. p gl. fi. in fi. isti⁹ legis. ¶ † In alia
gl. q̃ incipit subaudi ibi: dũ dicit ⁊ no. hic arg. ꝙ si vasallus
cõmisit feloniã ⁊c. ⁊ sic loquit̃ gl. qñ delinqt in dñm. naȝ tũc
cõmittit feloniã ⁊ hoc presupposito inductio glo. vel deter
minatio nõ est bona: qꝛ qñ delinq̃ret ĩ dñm nocet tã natis q̃
nascituris qꝛ reuertit̃ ad dñm vt habeat sue iniurie vltionẽ
ẽm Nico. de ma. Pet. aũt ⁊ Cy. dicũt hoc verũ qñ qs recipit
feudũ simpl'r nõ faciendo mẽtionẽ de liberis. Sȝ qñ pro se ⁊
liberis eius delictũ patris etiã cõmissum cõtra dñm nõ no-
cet filijs qui nõ habẽt tanq̃ heredes sed tanq̃ filij lȝ ex ↄ̃ctu
paterno. Breuiter ista distinctio posset ꝓcedere ĩ delicto cõ
misso tam in aliũ q̃ in dñm: sed qñ cõmittitur in dñm indi
stincte reuertit̃ ad eum: vt. c. j. §. deniqȝ. que fue. prima cã bñ
fi. amit. ẽm Bal. ⁊ idem Bar. in. l. ij. ff. de interdi. ⁊ rele. Idẽ
tñ Bal. in. c. j. de alie. feu. videt̃ tenere ꝙ qñ ꝑdit feudũ pro-
pter alienationẽ nõ requisito dño lȝ istud delictũ cõmittat̃
in dñm illa distinctio debeat teneri. Aut recipit pro se ⁊ li-
qeris ⁊ nõ nocet liberis. Aut recipit simpl'r ⁊ nocet. Adde
hõ dixi ĩ. l. j. s̃. de bo. lib. Unũ tñ scias ꝙ vbicũqȝ dixi delictũ
patris nocere filijs procedat eo casu quo feudũ ꝑuenerat ad
patrem. secus si nondũ peruenerat sed sperabat ꝑuenire pu
ta habeo feudũ: me viuente filius cõmisit delictũ ex quo si
haberet feudũ esset priuandus ⁊ noceret filijs eius ⁊ nepoti
9 bus meis. † Querit̃ an me mortuo nepotes ex eo possint ad
feudũ venire. dic ꝙ sic per illam. l. ij. de interdic. ⁊ re. ⁊ per. l.
adoptiuum. in fi. ff. de adop. qꝛ nõ veniũt ex persona patris
sed aui filio subducto de medio nisi forte essent in ei⁹ pote-
state ne ipse indignus gaudeat feudo ex ꝑsona illorũ p. l. q̃-
ritur. ff. de bo. libe. Sed dic ꝙ nõ queretur ei etiã vsusfruct⁹
sicut cõtingit in multis casib⁹ no. in aut. itẽ. de bo. que lib.
Sed olim nõ sic poterat ꝓhiberi acquisitio facta p filiũ. Et
ista videntur de mẽte Bar. in. d. l. ij. ⁊ qd̃ plene no. in. l. diu⁹
de iure pa. ¶ Oppo. in gl. seq. cõtra tex. dũ dicit qd̃ filij post
ea nati erunt serui. Nã licet nascant̃ ex seruo nõ sequitur qd̃
sint serui qꝛ nõ inspicitur cõditio patris in hoc: sed cõditio
matris in hoc ⁊ nõ patris in glo. ꝓpter. h. d. tex. intelligen-
dum qñ nascerentur ex ancillis vel qñ esset casus in quo de-
berẽt seq conditionem patris. Truffa est. dic ergo illud esse
verũ regulariter. Fallit hoc qñ pater propter delictũ suum
cõmissum de libertate redigit̃ in seruitutem: qꝛ tũc filij eius
etiam q̃tum ad seruitutẽ sequunt̃ cõditionẽ patris ⁊ nõ ma
tris vt ẽt si sint nati ex libera sint serui. Casus hic est notabi
lis ⁊ est quartũ notabile ꝙ ex ista. l. colligit̃. ¶ Ultimo not.
glo. ⁊ signa eam qꝛ magistra est ⁊c.

2 ☞ Nõ solum patronus potest libertum reuocare in serui
tutem: propter offensam sed etiam eius heres cõsanguine⁹
non autem extraneus.
Quod nõ sit extranea expositio actio. i. officiũ iudicis si ma
teria hoc exposcit.
3 Si seruus ergo neq̃.

1 **Liberti non.** † No. hic qd̃ reuerentia
que debet̃ patrono de
betur etiã heredi eius. Et gl. dicit etiã extraneis
qd̃ est verũ in eo ꝙ consistit in nõ faciẽdo: vt. l. ve-
nia. de in ius vo. secus si in faciẽdo: vt in. l. liberti liberteqȝ
2 s̃. ti. iiij. ¶ † No. scdo qd̃ nõ solũ patron⁹ põt reuocare liber-
tũ in seruitutẽ ꝓpter offensam sed etiã heres eius gl. restrin
git hec ad heredẽ sanguinis. s. filiũ sed ad extraneũ heredeȝ
hoc ius nõ trãsit vt in aut. vt libe. decetero posita. j̃. ti. j. aut.
sed hodie. in fi. dũ dicit vel ei⁹ filios. ⁊ sic nõ trãsiret hoc ius
in fiscũ lȝ dixerim ↄ̃triũ. s̃. de bo. libe. in. l. j. ſȝ illud nõ poterat
esse verũ de iure veteri. ¶ Itẽ no. tex. ibi dum dicit ingrati
actio aliqui habẽt ingratis: sed ẽm primã literã exponitur
actio id est officiũ iudicis ꝓpter ingratitudinẽ ẽm glo. ⁊ sic
no. ꝙ nõ est extranea expositio actio. i. iudicis officiũ si ma-
teria hoc exposcit. al's deberet intelligi ꝓprie ⁊ nõ ĩcluderet
officiũ iudicis. Aliquãdo tamen illud loco actionis propo
3 nitur: vt in. d. c. fi. de offi. iudi. ¶ † Ultimo no. in fi. in verbo
nequitiã ẽm Bal. ꝙ si seruus ergo neq̃. alibi dicit glo. si ser
uus g̊ fur vel capiser vt no. gl. ĩ. l. iulia. circa pri. de act. emp.

2 ☞ Ingenui licet etiã sint in dignitate militari si offendũt
patronum patris eoꝝ possunt in seruitutẽ reduci sicut ipse
pater nõ tamen propter delictum patris sed proprium.
3 Quid prosit eis ingenuitas.

1 **Libertine.** † Not. hic ꝙ licet filij liberto
rum nõ sint liberti: sed inge
nui vt in. l. qd̃ ex liberta. s̃. de iure pa. tamẽ tenen
tur exhibere reuerentiã patrono patris sui sicut
2 eorũ pater. ¶ † Not. ꝙ lȝ sint ingenui ⁊ sint etiã in dignita-
te militari si offendũt patronũ patris eoꝝ possunt in serui-
tutem reduci sicut ipse pater nõ tamẽ ꝓpter delictũ patris
sed propriũ. ⁊ hoc tȝ gl. hic posita qd̃ est notandũ. sunt ergo
3 ingenui: sed reputant̃ liberti q̃tuȝ ad ꝑdicta. † Sȝ qd ꝓdest
eis ingenuitas: rñdeo vt admittant̃ ad officia publica ad q̃
nõ possunt admitti liberti ⁊ ad honores: vt. j̃. si seruus vel li
be. ad decurio. aspi. Poterũt etiã portare annulos aureos
⁊ ẽt togã romanorũ sicut alij ciues romani ⁊ ingenui qd̃ facẽ
nõ poterant parẽtes eoꝝ qꝛ liberti. ſȝ nõ obstãte ista ingenui
tate propter ingratitudinẽ ⁊ offensam poterãt etiã nõ obstã
te hoc iure in seruitutẽ reuocari. simile in aut. ſȝ hodie. j̃. ti. j.

¶ De iure annulorum aureorum. Rubrica.

2 ☞ Differentia inter ius annulorum aureorum ⁊ restitue-
re natalibus: ⁊ a quibus ista concedantur. ⁊ nu. 1. ⁊. 3.
3 Legitimatus an sit vere legitimus acsi fuisset legitime na-
tus ⁊ quid in statutis.
Quod non possit aliqua cõmunitas per priuilegiuȝ vel sta-
tutũ legitimare spuriũ sicut nec restituere famã nec alia cõ

cedere que princeps reseruat.
An saltē possit circa spuriū dispensare vt nō obstāte defectu natalium quē nō potest tollere possit patri succedere.
4 Imperator an possit legitimare in terris ecclesie romane quo ad temporalem iurisditionem.
5 Si reperiť legitimatio facta per comitē palatinū cū aliqua reseruatione vt φ legitimatus nō succedat cum legitimis: an ista reseruatio habeat legitimationem vitiare.
6 Licet olim essent tria genera personarū.s.serui liberti: ⁊ ingenui φ tamen hodie nō sint nisi duo.s.serui ⁊ ingenui.

1 Remitte. † Quod olim liberti nō poterant portare annulos aureos. Hoc enim nō competebat nisi ingenuis hominib⁹ ⁊ ciuibus romanis nec poterāt portare togā vt discernerenť ab ingenuis sicut videmus fieri in iudeis q portāt signū O [a] vt cognoscanť a christianis. Sed interdū īpetrabant ab īperatore vt possent annulos aureos portare vt in isto titulo ⁊ etiam togas.vt.j.de iure fil.l.sed si accepto.p hoc tamen nō efficiebantur ingenui nec mutabāt statū.sed obūbrabant vt q̄ztū ad hunc actū haberentur pro ingenuis ⁊ sic erat quedā dispensatio vt nō obstante defectu libertinitatis possent vti annulis in alijs ergo habebātur pro libertis:qꝛ dispensatio poterat fieri quo ad quedā ⁊ quo ad alia nō ꝫ vult.l.ij.hui⁹ ti. 2 †Si aūt restituebāť natalib⁹ mutabāt statū ⁊ efficiebanť īgenui sicut si fuissent nati liberi in oīb⁹ ⁊ p oīa:qꝛ ista restitutio erat quo ad oīa cū quis nō possit esse in duplici statu:vt.l.si pariter.in fi.ff.de lib.cau. ⁊.j.de latini liber.tol.l.j.⁊ quedā erat reintegratio vniuersalis ⁊ nō erat fictus ingenu⁹ ꝫ verus:qꝛ princeps in his que cōsistūt in iure nō īducit fictionē:ꝫ veritatē ⁊ hoc etiā vult.l.ij.in fi. 3 †Et ista dr̄ia colligiť ex.l.sed si hac.§.patronū.ff.de in ius voc.⁊ sic legitimat⁹ est vere legitimus [b] hac si fuisset legitime natus. ideo statutū loquēs de legitimis cōprehēdit etiā legitimatos φ nō esset si esset ficte legitim⁹.no.Bal.i.l.cū acutissimi.j.de fideicō.dr̄ ergo in.l.hui⁹ ti.φ illa restitutio nataliū nō pōt cōcedi p ordinē decurionū: qꝛ est de reseruatis principi sicut plura alia q̄ posuit hic Bal.post Nico.de ma.vt est cōcessio venie etatis.vt.ff.de mino.l.iij.in princi.⁊ de his q veta.l.ij.Et eodē modo nō pōt aliqua cōitas p priuilegium vel statutū legitimare spuriū sicut nec restituere famā nec alia q̄ pꝛīceps sibi reseruat:ꝫ est qd̄ an saltē possit circa spuriū dispensare vt nō obstante defectu nataliū quē nō pōt tollere posset patri succedere fuit qd̄ disputata de qua tangit Bar.in.l.iij.ff.de test.Et cōiter teneť φ nō Bal.tꝫ hoc i spurio nato ex incestuoso vel adulterino coitu ne deť materia delinquēdi.ꝫ in alijs tenet cōtrariū:qꝛ sicut lex facit spuriū habilē ad succedendū matri si nō est illustris:vt.l.si qua illustris.j.ad or̄fi.ita pōt statutū facere habilē ad succedēdū patri:qꝛ successiōes sunt de iure ciuili positiuo.vt.l.obuenire ff.de vbo.sig. 4 †Et an iperator possit legitimare [c] in terris ecclesie romane quo ad tēporalē iurisditionē.Bald.hic tꝫ qd̄ nō Bar.tenet ꝫriū p.l.qua in puincia.de ri.nup.Sed idem Bal.distinguit aliter.j.de fideicō.l.eā quā.⁊ ibi vide p eū. 5 Ultimo dubitari vidi †si reperiť legitimatio facta p comitē palatinū cū aliqua reseruatiōe.puta φ legitimatus nō succedat cū legitimis φ regulariter esse nō dꝫ cū nihil differat a legitimis vt dicit in auť.quib⁹ mo.na.effi.legi.⁊ sicut videmus in filio adoptato.j.de suis ⁊ legiti.l.si te parēs.An ista reseruatio habeat legitimationē vitiare tanq̄ ꝯriam nature eius qꝛ cū sit reintegratio stat⁹ dꝫ esse vniuersalis quo ad oīa.ergo ⁊c.Et quosdā vidi tenere istā partē p.c.venerabilem.q fil.sint legi.qꝛ si valeret esset mōstruosa vt ibi habeť in tex.In ꝯrium φ ista reseruatio vitieť ⁊ nō vitiet p.l.cū pcatio.ff.de pca.Ego consului φ nec vitiat nec vitieť:sed faciat transire legitimationē in aliud nomen.s.dispēsatiōis q̄ pōt fieri quo ad q̄dā.vt ista.l.ij.argu.l.vbi ita donať.ff.de do.cā mor.qꝛ verba sunt intelligēda ḃm subiectā materiā.⁊ put ei cōgruunt.l.si vno in pn.ff.lo.hodie aūt in liber.nō est necessaria impetratio annulor aureor nec restitutio nataliū qꝛ statim φ sunt manumissi efficiunť ciues romani ⁊ ingenui p l.iperialē.in auť.vt liberti decetero posita hic q̄ incipit sed hodie.sed nō obstāte hac ingenuitate pp̄ter quā possunt potiri honoribus ⁊ dignitatib⁹ nihilominus ius patro.reseruet patronis vt etiā pp̄ter offensam pūt eos deducere in seruitutem nisi ius patronatus remiserint qꝛ tūc nō nisi ex certis causis de quib⁹ in corpore. 6 †Et sic lꝫ olim essent tria gn̄a psonarū.s.serui liberti ⁊ ingenui.hodie nō sunt nisi duo.s.serui ⁊ ingenui.Et ista sufficiant in hoc titulo.Dr̄ faciam⁹ vacationes vsq̄ ad sanctum Lucam.

a ¶ Qui portāt signū o.adde tex.in.c.in nōnullis de iude.itē signū distinguit hoīez ab hoīe.facit.c.si iudex laicus.de sen.excōi.lib.vj. Itē in habitu.vt in.l.apud labeonē.i.§.si qs virginē.ff.de iniurijs.

b ¶ Et sic legitimatus est vere legitim⁹.adde doc.i.c.p venerabilē.q fil.sint legi.⁊ p Anto.de rosel.⁊ Lud.de sardis.i suis trac.de legitimatiōe.⁊ an legitimati dicunť legitimi ⁊ an cōprehendanť sub statuto loquente de filijs legitimis.vide gl.i.c.innotuit.de elec Ant.de bu.in.c.tanta.q fi.sint legi.ant.de bu.in c.p venerabilē.e.tit.Lu.ro.in.l.is qui p emptore.ff.de vsuc.Ang.cōsi.lxxv.inci.p reformatiōe.Itē legitimatus assimilatur homini medicato a morbo quo semper remanēt aliquę cicatrices.secundū bal.notabilr̄ in.c.fi.i.ij.col.de transla.pla.Itē legitimatio est similis archimie que facit apparere qd̄ non est.ita dicit Bal.i.c.j.in.ix.col.v̄.legitimatio.de cōsti.

c ¶ An imperator possit legitimare.Adde Pe.de anch.ꝯsi.cccxvj.incip.primū dubiū nō est nouū.Ant.de bu.ꝯsi.xix.incip.qꝛ hic agiť de potestate episcopali.

¶ Qui admitti ad bonorū possessionē possunt. Rubrica.

1 ☞ Differētie inter aditionē hereditatis ⁊ bonorū possessionem.⁊ quid hodie.⁊ nu.2.
2 Jus pretorium dicit viua vox iuris ciuilis: ⁊ sic eius pars cū multe sint partes eius.

1 ¶ Super rubrica.† Queriť hic quare fuerūt inuente bonorū possessiōes a ptore nōne sufficiebat puisio iuris ciuilis.l.xij.tabu.p quā ille cui defertur hereditas potest eam adire sola:⁊ nuda voluntate sua absq̄ eo φ adeat iudicē ⁊ statim efficitur dn̄s directus oīm rerum omnia iura actiue ⁊ passiue q̄ erant apud defunctū transferunť in eū. Sed in bonorū pos.acquirenda necesse est adire iudicem ⁊ olim erat necesse petere sibi decerni.vt in.l.j.⁊ etiā erat necessariū decretū iudicis.Itē per eā transferunť iura directa:sed p bonorū pos.transferunť vtilia.insti.de bo.pos.§.quos aūt.Itē hereditatis aditio poterat q̄ncūq̄ fieri vsq̄ ad.xxx.ann.vt not.j.de iure delibe.l.licet.sed bo.pos.dꝫ peti vel infra annū si est de liberis vel infra centū dies si est de trāsuersalibus.l.j.§.largius de succes.edic.⁊ in.l.ij.qs or̄.in bo.pos.ser.⁊ sic pingui⁹ puidebat ius ciuile q̄ ius ptoris.Rn̄deo verū est in his in q̄bus ius ciuile puidebat:sed multi erant casus in quib⁹ nō puidebat iō fuit necessaria puisio ptoris q supplebat defectus iuris ciuilis.deficiebat aūt ius ciuile tam in cā testati q̄ etiā intestati vt ecce.Nā nō deferebat ius adeundi hereditatem ex testamento nisi ei qui erat institutus in testamēto nūcupatiuo in quo testator in presentia testium exprimebat nomē heredis.l.heredes palā.in prin.de test. Sed qꝛ multi testatores nolebāt φ in eorū vita scirenť facta sua ⁊ sup hoc nō erat puisum de iure ciuili ptor adinuenit formā testamēti in scriptis in qua testator manu sua scribit volūtatē suam sine presentia testiū ⁊ postea claudit ⁊ adhibet testes vt supra clausulā vel linteū se subscribāt ⁊ apponāt sua sigilla.et tū nihil sciūt de cōtentis in scriptura ⁊ talē institutionē ḃm formā ⁊ ꝯsiliū ptoris ptor adinuenit remediū dando instituto bonorū possessionē ḃm tab.q̄ fuit inuenta principaliter pp testamēta i sc̄ptis facta.posteavero p iuris autores hoc remediū fuit extensum ad institutū i testō nūcupatiuo vt posset petere bo.pos.q̄ dr̄ scōm nūcupationē vt.j.de bo.pos.ḃm tab.l.ij.⁊ ecōuerso ius adeūdi hēditatē qd̄ cōpetebat instituto ex testō nūcupatiuo fuit extēsū ad institutū in testō i scriptis.⁊ sic ius ciuile ⁊ ptoriū adinuicē cōicarūt sua remedia ⁊ pꝛīcipes approbauerūt formā datā a ptore.l.hac cōsultissima.j.de test.Itē bo.pos.cōtratab.qꝛ si pater pteribat filiū emancipatū ius ciuile.i.l.xij.tabu.de nullo remedio puidebat ⁊ sic remanebat exclusus:qꝛ p emācipationē soluebatur agnatio ⁊ illud ius ciuile nō considerabat nisi agnationem Uerū qꝛ i emācipato durabat ius sanguinis lꝫ deficeret ius ciuile.⁊ sic erat iniustū φ remaneret exclusus.ptor sibi puidit de bo.pos.cōtratab.verū qꝛ nō debebat esse deterioris cōditiōis filius i ptāte q̄ emācipatus.Idcirco ptor puisionem suā extendebat etiā ad filiū in potestate.vt lꝫ haberet ius dicēdi nullū a.l.xij.tabu.habeat etiā ius ꝯtab.l.is q.ff.de legpstan.Sed nō sic ecōtra ius dicēdi nullū extēsum est ad filiū emācipatū.de iure ffor.vl̄ codi.sed p ius autenticorum sic si fuit pteritus sine causa.vt not.glo.in auť.de here.⁊ fal.§.exheredatos p.§.cū aliud.i auť.vt cū de appel.cogno.de q̄ ēt no.i.l.filius.ff.de mino.Silr̄ in successiōe testati qꝛ ius ciuile l.xij.tab.nō puidebāt nisi agnatis.i.cōiūctis ex latere pr̄is. Et postea p senatuscō.orficianū ⁊ tertullianū fuit prouisū filio in hereditate matris ⁊ ecōuerso m̄ris in hēditate filij licet inuicem non sint agnati. Alijs autem coniunctis ex latere matris qui dicuntur simpl̄r cognati non erat prouisū de iure ciuili.⁊ sic remanebant exclusi:qꝛ talis cōiunctio nō erat sufficiens ad obtinenda bona vel hereditatem cōiuncti.ideo tanq̄ vacantia applicabanť fisco.l.fi.ff.de succes.edic.verū qꝛ i eis vigebat ius sanguinis ptor eis puidit de bo.pos.vñ cognati.⁊ sic nō applicanť fisco si reperiť aliqs de cognatis vsq̄ ad certū gradū.φ dic vt i.l.certū.j.vñ cognati.verū qꝛ nō debebāt esse deterioris cōditionis agnati:⁊ etiā illi cognati q̄bus erat puisū a iure ciuili vt m̄r i bonis filij vl̄ ecōuerso φ essent simplices cognati.Idcirco ptor etiā ad illos voluit remediū suū extēdere ⁊ iuenit bonor pos.q̄ diciť vñ legitimi q̄ dať cognatis a iure ciuili.⁊ de po.pos.vñ cognati.vt.j.vñ legiti.p totū.Nō sic ius adeūdi cōpetēs illis de iure ciuili fuit extēsū ad cognatos.de iure ffor.vl̄ codi.ꝫ p ius autēticor i auť.de succes.ab itesta.bene extēdiť:qꝛ tolliť differētia agnatiōis ⁊ cognationis p illā auť.vt sicut agnati pūt pp̄etuo adire ⁊ acquirunt iura directa.ita ⁊ cognati tamen non

2 men nõ habeãt necesse iudicẽ adire. ¶ †Sꝫ querit̃ scđo cum ius p̄toriũ dicat̃ viua vox iuris ciuilis. ⁊ sic ei⁹ ps qꝛ multe sunt partes ei⁹. vt. ff. de iusti. ⁊ iu. l. nã ⁊ ipm quare remediũ a p̄tore inuentũ. s. bo. pos. nõ est ita efficax sicut remediũ a iure ciuili inuentũ: qꝛ illud ꝑpetuũ hoc tẽporale. Itẽ ꝑ illud acquirunt̃ iura directa per hoc vero vtilia. Respondeo qꝛ p̄tor nõ habebat potestatẽ. l. cõdẽdę ꝑ pri⁹: sꝫ ꝑ posteri⁹. non em̃ erat sibi data potestas ꝯdẽdi legẽ eo mõ quo prĩcipi vel plebi vel senatui vł senatuscõsultis sꝫ data erat sibi potestas reddẽdi ius inter partes ſm leges scriptas. ⁊ in his in qb⁹ ille deficiebat ſm ꝙ sibi videbat̃ iustũ ⁊ equũ iõ p̄tores in casibus a iure ciuili nõ ꝓuisis ad hoc vt qlibet se p̄muniret. ⁊ sciret quale ius erãt reddituri faciebãt edictũ in paucis verbis ⁊ illa ponebãt in publico seu in albo: vt qui vult legere posset. Et illud edicta postea ꝑ populũ recipiebant̃ ꝓ legib⁹ si populo placebãt. ⁊ sic ꝑ posteri⁹ vt dixi vt hec habent̃ i. l. ij. ff. de iusti. ⁊ iur. §. ex hoc tpe. Ideo remedia p̄toris erãt annalia: qꝛ officiũ eorũ durabat anno ⁊ tribuebãt iura vtilia nõ directa. qꝛ nõ erãt tante autoritatis sicut leges populi. ⁊ ista edicta q̃ recipiebant̃ ꝓ legib⁹ postea ꝑ iuriscõsultos iterp̄tabantur ⁊ multa ⁊ infinita sup eis dicebant̃. vñ multum fuit auctũ ius ciuile ꝑ talia edicta imo ĩ triplo plusq̃. l. xij. tabu. vel populi vel principũ. vt patet in voluminib⁹ ffo2ũ. ꝙ ergo tribuit hereditatis aditio de iure ciuili hoc idẽ bo. pos. petita ⁊ decreta de iure p̄torio. l. j. ff. de bo. pos. Cetera dic vt habet̃ ibi cũ duab⁹ legibus sequentibus.

2 ☞ Differentia inter bonorũ pos. q̃ cõsistit in iure sicut hereditas q̃ etiã sine vllo corpore intellectũ iuris hꝫ. ⁊ bonoꝝ pos. q̃ est mixta ex iure ⁊ facto. ⁊ bonorũ possessoriã hereditatis petitionem.

3 An pater bonorũ possessionẽ delatã filio possit agnoscere sine filio: ⁊ quid in filio sine patre: ⁊ quid si appareat cõtradictor sed cui acquirat̃ emolumentũ: ⁊ an requirat̃ iussus patris: ⁊ quid in repudiatione. nu. 4. 5. 7. ⁊. 9.

4 Quod hodie nõ requirat̃ petitio sed sufficiat ꝙ coram p̄tore agnoscatur.

5 Filius vel alius descendẽs: ex quocũq̧ capite veniat an habeat annum.

Gradus seu capita successorũ edicti.

6 Si fili⁹ repudiat bono. pos. expresse anteq̃ sit exclusus ab aliquo capite an ꝑdat solũ ex primo: an etiã ex sequentibus.

7 A quo tẽpore incipiat currere tẽpus bono. pos. delate filio fa. ⁊ an sit vtile.

8 Que sit bonorum possessio edictalis ⁊ que decretalis.

9 Filiusfamilias quare possit petere bono. pos. nõ precedẽte iussu patris sꝫ adire hereditatẽ nõ possit nisi iussu p̄cedẽte.

1 Bonorum pos. †Tẽpus peten de bono pos. delate filiofa. currit etiã ignorante patre si tñ fili⁹ sciuit: qꝛ potuit fili⁹ eã petere p̄re ignorãte lꝫ patri nõ acqreret nisi secuta eius ratihabitiõe. h. d. Et sic incipiendus est cas⁹ a fi. huius. l. ꝓpter quẽ emanauit principiũ lꝫ docto. incipiãt a prin. sꝫ prima positio magistralior est sicut habet̃ in simili in. l. j. s. de ser. fugi. p̄mitte ꝙ de iure veteri qcqd acquirebat filius acquirebat patri etiã inuito si erat mera acqsitio nec momẽto residebat penes filiũ. l. placet. ff. de acqui. here. ⁊ ibi no. sicut seru⁹ dño. l. seru⁹ vetãte. ff. de ver. ob. sꝫ si nõ erat mera acqsitio: sꝫ mixta cũ onere vt hereditas bo. pos. nõ acqrebat̃ patri sine sua volũtate: qꝛ patria ptãs nõ ad hoc fuit inuenta ꝙ filius posset sibi nocere sꝫ ꝓdesse ad hoc allegat̃ qđ no. in. l. si ĩfanti. in fi. j. de iure delibe. Erat ergo hic dubitatio qꝛ videbat̃ ꝙ huic filio nõ cucurrisset tp̃s q̃si patre ignorãte nõ potuerit bo. pos. petere. qꝛ cũ nõ esset mera acqsitio sꝫ mixta cũ onere nõ potuit eã facere patri sine volũtate sua cõtrariũ tamẽ determinat: qꝛ imo potuit lꝫ nõ haberet effectum anteq̃ pater ratificaret: nõ em̃ reqrebat̃ volũtas p̄ris a prin. sꝫ sufficiebat ꝙ interueniret ex postfacto ratã habendo petitionẽ ⁊ tũc fuisset sibi acqsita. debuit ergo petere infra tẽpus postq̃ potuit ⁊ negligẽdo petere talis negligẽtia filij ꝑ quã acqrit̃ patri nocet patri. Nã in acquirẽdis ⁊ fili⁹ ⁊ seruus ⁊ ꝓcurator negligẽdo p̄iudicãt patri ⁊ dño. l. fi. j. de acqui. pos. licet in acqsitis perdẽdis secus. l. filius. s. de pac.

2 ¶ †In tex. ibi bo. pos. dr̃ia est inter bo. pos. que mere cõsistit in iure sicut hereditas que etiã sine vllo corpore iuris intellectũ hꝫ: vt. l. hereditas. de peti. here. ⁊ possessio bonorũ que mixta est ex iure ⁊ facto. Nã possessio est ius prout cõsiderat̃ in intellectu: vt. l. peregre. in fi. de acq pos. ⁊ consistit in facto ꝓut est pedũ positio vel ꝓut instrumẽto corpali tenet̃ ⁊ hec habent̃ in. l. j. ff. de bo. pos. Est ⁊ tertiũ vocabulũ qđ dr̃ bonorum possessoria hereditatis petitio. ⁊ ista est q̃dã actio que dat̃ ei q est effectus heres de iure pretorio ꝑ bo. pos. ⁊ est ius quo ꝓseqmur bona. Sꝫ bo. pos. est ius ꝓpter qđ proseqmur.
3 ⁊ hoc vult gl. rubrice. ¶ †In tex. ibi ignorante quoq̧ patre tamen nõ habebat̃ effectu isto iure ista petitio quousq̧ pater ratificaret. Nã nec acqrebant̃ bona filio q erat incapax hoc iure ne pater ignorãs ꝑ filiũ obliget̃. ⁊ hoc vult tex. i. l. fi. §. q̃ri. ff. qs or. in bo. pos. seruet̃. hoc tñ nõ obstãte debebat petere infra tp̃s ⁊ facere suã diligentiã qđ si nõ fecit ⁊ patrẽ potuit certiorare ⁊ nõ certiorauit currit tp̃s ad exclusionẽ vtriusq̧. ⁊ ita ĩtelligit̃ finis hui⁹. l. sꝫ si nõ potuit nõ currit: vt in. d. l. fi. in pri. ꝑ quã ista limitat̃. hodie vero qꝛ fili⁹ ẽ capax ⁊ acquirit sibi ꝓprietatẽ nõ p̄ri lꝫ vsusfructus acqrat̃ patri in aduẽtitijs haberet effectũ ista petitio etiã ignorãte patre. ⁊ ꝑ eã acqreret̃ ꝓprietas filio: sꝫ vsusfructus esset in pẽdenti ⁊ si pater nõ ratificaret si\r filio q̃reret̃ sed si ratificaret tũc patri q̃reret̃. Quid aũt econuerso an pater bo. pos. delatã filio possit agnoscere sine filio. Respõdeo nõ imo factũ filij erat necessariũ iure isto sicut factuꝫ serui: vt. l. seruo inuito. in fi. pri. ff. ad treb. nisi fili⁹ esset infans vel furios⁹ vt. ff. de bo. pos. infan. vel furio. delata. l. j. de volũtate aũt filij bñ posset p̄r vt
4 colligit̃ ex. d. l. fi. post prin. ff. qs or. in bo. pos. ser. ¶ †In tex. ibi peti. hodie vero nõ requirit̃ petitio: sed sufficit ꝙ coraꝫ pretore agnoscat̃: vt. j. e. l. fi. nec requirit̃ qđ p̄tor decernat sꝫ olim requirebat̃: vt habet̃ in. l. fi. s. de cur. fur. ¶ In text. ibi etiã patri. Quidã dicũt ꝙ ista dictio etiã implicat ꝑsonam filij vt sibi acqrat̃ ꝓprietas ⁊ patri vsusfruc. Ideo dicũt ꝙ ẽt iure veteri filiusfa. in bonis maternis succedebat quo ad ꝓprietatẽ. ⁊ pater quo ad vsumfructũ ponẽdo hic casuꝫ in hereditate materna ⁊ allegãt. l. fili⁹. de inoffi. test. in gl. l. is qui heres. §. j. de acq. her. de qua nõ meminit Cy. q recitat dictã opi. mouit dictũ dubiũ ⁊ determinat ꝯtriuꝫ dicẽs ꝙ hoc fuit inuentũ ꝑ cõstantinũ. j. de bo. ma. l. j. ⁊ idẽ tꝫ Bart. ibi ⁊ hic ⁊ alleg. ꝓ cã. l. filius a matre. ff. si qs omis. cau. test. Nõ ob. l. filius. de inoffi. testa. qꝛ verũ est ꝙ filius est capax q̃rele ĩoffi. testa. cõtra testm̃ matris sicut est capax actionis iniuriaruꝫ qꝛ exheredatio est quedã iniuria ꝓ qua dat̃ q̃rela: sed bonorum maternorũ q̃ acqrerent̃ post q̃relã p̄paratã nõ erat capax iure isto. sed acquirebat̃ patri si volebat: nõ ergo ĩplicat personã filij: sed implicat factũ vt sit sensus: qꝛ ignorãte patre potuit peti lꝫ sine effectu: sꝫ postq̃ pater ratificauit petitio sortiet̃ effectũ: qꝛ emolumentũ acquiret̃ patri. ¶ In glo. ij. in fi. ibi dũ dicit. vltime veriores. tu dic ꝙ vltima est vera sꝫ penultima nõ. Nã si fili⁹ ignorãte patre posset agere in acquirẽdis fortius in acqsitis defendẽdis. Illa gl. solutio ꝓcedit q̃tum ad aliud ꝯtrium qđ põt formari cõtra finẽ hui⁹ legis. Ubi pꝫ qđ negligẽtia filij nocet patri: qꝛ facit ꝑdi bono. pos. q̃ posset sibi acqri si nõ fuisset ꝑdita. vñ ꝯdicit. l. filius. s. de pac. sed solue vt. s. dixi qđ ibi in acqsitis hic in acqrendis ꝑ filiũ in qb⁹ magis p̄iudicare põt. Quãtũ aũt ad ꝯtriũ prio loco formatũ in gl. vltima solutio est vera: qꝛ illud hꝫ locuꝫ in iudicio ꝓprie sumpto qđ cõstat ex ꝑsona actoris iudicis ⁊ rei. In illo em̃ nõ põt fili⁹ eẽ sine volũtate patris imo exercitiũ cõpetit: vt. l. j. de bo. ma. ⁊. l. cũ nõ solũ. §. necessitate. de bo. q̃ lib. sꝫ in isto iudicio quo petit̃ bo. pos. nõ est nisi ꝑsona petentis ⁊ iudicis: nõ aũt rei cũ ista petitio nõ dirigit̃ ꝯtra tertiã ꝑsonã. Aduerte tñ qꝛ si apparet ꝯdictori: tũc qꝛ dꝫ adhiberi plena cognitio cause in bono. pos. q̃ ius tribuunt: vt l. iij. §. si cã cognita. ff. de bo. pos. Et tũc vlteri⁹ filius nõ audiretur sine volũtate patris: qꝛ incipit esse iudiciũ ꝓprie sumptum. ⁊ isto modo quidã intelligũt hãc. l. qđ summe placet. sed si ꝯdictor nõ apparet iudex decernit sine p̄iudicio alterius forti⁹ ius habẽtis. ⁊ si postea appareret ali⁹ q fortius ius haberet illa petitio ⁊ decretũ ad nihilũ deducerent̃. Et hoc voluit gl. in. l. iij. §. bonoꝝ. ff. de bon. pos. ⁊ in. d. §. si cã cognita. ¶ In gl. sup ṽbo ratũ. Opp. prio ꝙ ẽt p̄r si nõ habuit ratã acquirat̃ sibi. vt. s. de peti. here. l. si fili⁹. vbi si pater scit ⁊ tacet ꝑ lõgũ tp̃s lꝫ nõ appareat qđ vnq̃ cõsenserit filio acqritur sibi hereditas adita ꝑ filiũ. Sol. ſm gl. reqrit̃ exp̄ssa ratihabitio vt hic ẽt tacita q̃ ĩducit̃ ꝑ patiẽtiã lõgi tpis: vt ibi quidã reprehendũt hãc gl. dicẽtes qđ hoc põt ꝓcedere ĩ aditione hereditatis q̃ põt fieri qñcũq̧ vsq̧ ad. xxx. ann. sed in bo. pos. q̃ nõ põt peti nisi infra annũ vel centuꝫ dies nõ põt ꝓcedere: qꝛ ratificatio dꝫ etiã fieri ĩfra dictũ tp̃s: ⁊ si postea fieret nihil valeret: vt. l. bonoꝝ. reꝫ ra. habe. ⁊ si nõ posset fieri expressa nec ẽt tacita: sꝫ ista tacita nõ resultaret nisi ex lapsu decẽnij. ⁊ sic post finitũ tp̃s bo. pos. doc. sustinent glo. nõ tñ ꝑ oĩa ꝓut loquit̃ dicẽtes ꝙ istud nõ ꝓcedit ex virtute ratihabitiõis tacite sꝫ cuiusdã fictiõis: qꝛ patientia lõgi tpis fingit partis volũtatem ab ipso principio interuenisse licet

aliter nõ appareat. ⁊ ita intelligit illa. l. ſi filiꝰ. que ſuſtenta-
tio nõ vr̃ ꝓcedere: q꜡ lapſo tp̃e anni deferṫ bo. poſ. ſequẽti in
gradu tanꝙ illo excluſo: ergo nõ põt fingi ꝑ lapſum decẽnij
poſtea ſubſecutũ ꝙ videatur interueniſſe volũtas a p̃cipio
in p̃iudiciũ alteriꝰ cui erat ius q̃ſitũ ꝑ ea q̃ no. in. l. ſi indebi
tum. ff. ré ra. ha. Ideo illa gl. vr̃ mihi dubia lʒ bar. dicat no-
5 tabilr̃ poſſe ſuſtineri eo mõ quo dixi. ¶ † In glo. ibi ergo eo
ignorãte. Sʒ certe hoc hr̃ in iſta. l. in prin. quare ergo dicit
glo. s̃. ꝙ hodie põt eo inuito ergo ipſo ignorãte. Rñdeo qḋ
olim poterat patre ignorãte petere. tñ petitio nõ ſortiebaṫ
effectũ quouſqʒ pater ratificaret: q꜡ nec ſibi nec filio erat ac
quiſita: vt. s̃. dixi. ⁊ ꝓbaṫ in. l. fi. §. q̃ri. qs ord. in bo. poſ. ſer.
Hodie vero per. ll. nouas Iuſtiniani in. l. cũ nõ ſolũ. de bo. q̃
libe. põt filius petere patre inuito ⁊ ſtatim ſortiṫ effectuʒ q꜡
ſibi acq̃riṫ ꝓprietas ergo ſortiꝰ eo ignorãte. hec tñ ẽ drĩa q꜡
in hoc p̃io caſu nõ ſolũ ꝓprietas: ſʒ etiã vſuſfructus acq̃riṫ
filio poſtꝙ pater nõ vult ratificare. ſʒ in ſc̃do caſu acquiſitio
vſuſfructꝰ eſt in pẽdẽti ⁊ ſi pater ratificabit acq̃reṫ ſibi. ⁊ hoc
eſt qḋ gl. vult dicere. al's fatue videreṫ loq. ¶ In gl. ibi qñqʒ
inuitus ⁊ ẽt hodie debẽt cõſentire hoc cõtingit qñ pater re-
pudiat ⁊ ſic ad filiũ ꝑtinet ius agẽdi ꝓ iuribꝰ hereditarijs.
Nã tũc in ſignũ repudiatiõis cogiṫ filio conſentire in iudi-
cio: vt. l. cũ nõ ſolũ. §. neceſſitatẽ. de bo. que libe. ſm ĩtellectũ
Otto. antiqui gloſſatoris quẽ ibi ſequiṫ bar. nõ ad ĩtegrãdã
ꝑſonã filij q꜡ ſatis eſt integra ſi eſt maior. xv. ann. lʒ ſit ꝯſtitu
tus in ꝑtãte patris ⁊ habilis ad agendũ ſine ꝑ atre. ¶ Sup
glo. mag. ibi no. ꝙ primo vſqʒ ad ver. Itẽ quõ forma tres. q.
circa fi. huius. l. vbi dr̃ ꝙ ſi nõ fuit petita perditur trãſacto
tp̃e dato ad petendũ. poſtea vero forma vnã oppo. cõtra p̃n.
l. dũ ibi dr̃ ꝙ filius põt petere bo. poſ. p̃re ignorante: q꜡ imo
videṫ ꝙ debeat p̃cedere iuſſus patris ſicut in aditiõe here-
ditatis cũ petitio bo. poſ. tribuat illud ius de iure pretorio
qḋ tribuit aditio de iure ciuili. l. iij. ff. eo. iuncta. l. ſi qs mihi
bona. §. iuſſuʒ. de acq. here. ¶ Circa primã. q. gl. q꜡ glo. dicit
ꝙ filius vel alius deſcendẽs ex quocũqʒ capite veniat habet
annũ: debes ſcire ꝙ edictũ p̃toris hʒ quatuor capita. Naʒ ex
primo capite vocat liberos ⁊ deſcẽdẽtes ad hereditatẽ aſcẽ
dentiũ ⁊ dat eis bo. poſ. vnde liberi. Et ecõuerſo aſcenden-
tes ad hereditatẽ deſcendentiũ qualiter voceṫ bo. poſ. que
illis daṫ. dic vt no. in. l. qui ſe patris. ĩ. vnde libe. ⁊ ſc̃do capi
te ſi nõ extãt liberi nec aſcẽdẽtes vocat legitimos. i. agnatos
qui cognoſcuntur a. l. xij. tabu. ⁊ etiã mater ad hereditatem
filij: ⁊ ecõuerſo q cognoſcũtur a ſenatuſcõ. orfi. ⁊ tertul. que
ſunt de iure ciuili. ⁊ dat eis bono. poſ. vñ legi. Si nõ extãt li-
beri neqʒ legitimi: ſed ſi extãt cognati. i. attinentes ex latere
femineo: tunc illos vocat ex tertio capite licet de iure ciuili
nullo modo vocarenṫ. ⁊ dat eis bono. poſ. vñ cogna. Si nul-
li ex p̃dictis extãt ⁊ extat vxor mortuo marito ⁊ ecõuerſo vo
cat eos ex quarto capite. ⁊ dat eis bonoꝝ poſ. q̃ dicit vñ vir
⁊ vxor. Iſtis deficientibus venit fiſcꝰ tanꝙ ad bona vacãtia
nõ ex aliquo capite edicti p̃toris: ſʒ de iure ciuili citius voca
batur fiſcꝰ. ſ. ſi nõ extabãt liberi nec legitimi lʒ extarẽt cogna
ti vel vir ⁊ vxor. Aduertendũ tñ ꝙ in filio vel in alio deſcen
dẽte reperiunṫ tres qualitates: vna q꜡ eſt de liberis: alia q꜡
eſt de agnatis: alia q꜡ eſt de cognatis. ratiõe prime qualita-
tis vocaṫ ex p̃io capite ad vñ liberi. quã ſi nõ petat infra an
nũ põt venire ex ſc̃do capite tanꝙ agnatꝰ vel legitimꝰ ſi nõ
erat emancipatus ad bonoꝝ poſ. vñ legitimi. ⁊ ſilr̃ habebit
aliũ annũ ⁊ ſi infra illũ nõ petat excludiṫ ab illo capite ſc̃do
⁊ ratiõe tertie qualitatis põt venire ex capite tertio ad bo.
poſ. vñ cognati. ⁊ ſic habebit tres annos. Et hoc dicit text.
quẽ allegat gl. in. l. j. §. ſed vidẽdũ. de ſuc. edic. ⁊ i. §. largius.
6 ¶ † Sʒ q̃rit ibi gl. qd ſi filius repudiat bonorũ poſ. expreſſe
anteꝙ ſit excluſus ab aliquo capite: videṫ ꝑdat ex p̃mo capi
te nõ ex ſequẽtibꝰ qm̃ ex illo cõpetit ſibi pure ex ſequẽtibus
nõ niſi fuerit excluſus a primo ar. ĩ. eo. l. fi. glo. tamẽ ibi ſin-
gularis q̃ ſemꝑ allegaṫ tʒ cõtrariũ ꝙ ꝑ exp̃ſſam repudiatio-
nẽ excludaṫ ab oi capite. ⁊ ſic plꝰ operaṫ exp̃ſſa repudiatio q̃
habet verã volũtatẽ ꝙ tacita q̃ inducit ꝑ lapſum anni ꝑ quã
7 excluditṫ dũtaxat a p̃io capite. ¶ † Circa ſc̃dam qõnẽ in qua
eſt maior difficultas a quo tẽpore incipit currere tẽpus pe-
tende bo. poſ. delate filiofa. Nã ſi eſſet ſui iuris de hoc nõ eſt
qõ. q꜡ incipit a tp̃e ſciẽtie ⁊ ꝑtãtis petẽdi. Eſt eñ tp̃s vtile ⁊
ſic nõ currit ĩpedito. l. ij. qs or. in bo. poſ. ſer. Sʒ in delata fi-
liofa. gl. vult in effectu ꝙ incipiat currere quãdo iſta duo cõ
currũt ꝙ iſte filiꝰ habeat notitiã bonoꝝ poſ. ſibi delate. ⁊ ꝙ
potuerit certificare patrẽ ignorantẽ: vt aut petat ipſe vl̃ det
lniam petẽdi ipſi filio vel petitã ratificet: vt. l. ſi quis or. in
bo. poſ. ſer. Et ita dʒ ĩtelligi hec lex. Sʒ ſi nõ potuiſſet patri
denũciare tẽpus nõ ĩcipit currere vt ibi. Et iſto caſu nõ ha-
beret locũ qḋ hic diciṫ in fi. ꝙ perdaṫ lapſo tp̃e: q꜡ tẽpꝰ nõ la
bereṫ poſtꝙ nõ incipit currere. Iſta tamẽ diſtinctio ſm glo.
ꝓcedit de iure veteri quo filius petẽdo nõ acquirebat ſibi: ſʒ
patri ⁊ tanꝙ pater ratificaret petitio etiã ſi facta fuiſſet nõ
habuiſſet effectũ: ſʒ hodie ꝑ. ll. nouas de q̃bus in ti. de bonis
maternis. ⁊ de bo. q̃ lib. ſi filius nõ eſt inſtitutꝰ cõtemplatio
ne patris hereditas dr̃ aduẽtitia. ⁊ ſic põt eam acq̃rere ſibi
quo ad ꝓprietatẽ: ⁊ patri ſi vult quo ad vſumfru. Sʒ eo volẽ
te acq̃rit ſibi etiaʒ patre ĩuito: ⁊ ideo dicta diſtinctio potuit
certificare patrẽ vel nõ potuit nõ eſt hodie adhibẽda. imo
ſufficit ſola ſcientia filij etiã ſi patrẽ nõ potuit certificare: vt
incipiat ſibi currere tp̃s poſtꝙ põt eam petere cũ effectu: ⁊
ſibi acq̃rere. ⁊ n nõ facit excludiṫ tam ipſe ꝙ etiam pater ab
vſufructu quẽ habere nõ põt ſi filio nõ acq̃raṫ proprietas. ⁊
hic nõ acquiriṫ: ſed ſi eſſet inſtitutus cõtẽplatiõe patris: tũc
dicereṫ hereditas ꝓfectitia ꝑ. l. ſed ſi plures. §. in arrogato.
de vulga. ⁊ pupil. ⁊ in ꝓfectitijs nihil mutaṫ ꝑ iura noua ⁊
ſic dicta diſtinctio eſſet adhibẽda. hec eſt intẽtio gl. ĩ ſubſtã-
tia q̃ notabilr̃ loquiṫ et ſubtiliter. ¶ Aduerte ergo ⁊ recol-
lige quatuor caſus. Primꝰ eſt quãdo vterqʒ ſciuit tam filiꝰ
ꝙ pater: ⁊ tũc ſine dubio incipit currere ſi aliud ĩpedimẽtũ
petẽdi nõ fuit: ⁊ hoc caſu intelligo. l. ſeruũ. in fi. ff. e. ti. vbi di
cit ꝙ ſcientia patris facit diem bonoꝝ poſ. cedere. glo. ibi di
cit ad cõmodũ: nõ incõmodũ. Tu dic etiã ad incõmodũ vt
excludaṫ lapſu tẽporis ſi etiã filius ſciuit. Secũdus caſus eſt
qñ vterqʒ ignorat: ⁊ tũc ſine dubio nõ incipit currere. Ter-
tius caſus eſt qñ filius ignorauit ⁊ pater ſciuit: ⁊ tũc ſciẽtia
patris nõ nocet: vt tẽpus incipiat currere filio. iſte eſt caſus
in. l. iij. qs or. in bo. poſ. ſer. q̃ eſt. l. parua. Poſſet qs dicere ꝙ
imo debeat nocere q꜡ emolumentũ erat ſibi querendũ: ⁊ nõ
filio iure illo: ergo ſibi ĩputet poſtꝙ ſciuit quare filio nõ no-
tificauit: ſʒ reſpõdeṫ ꝙ filiꝰ etiã hʒ ſpem lucrãdi ꝓ ſe ſi con-
tingat emãcipari anteꝙ petat cõmodũ p̃ris. ideo ſciẽtia pa
tris nõ dʒ ſibi tollere hanc ſpem: ⁊ ſi nõ tollit filio nõ tollit
etiã ſibi. Vñ nõ obſtãte ſcientia patris ſi filius poſtea eman
cipatur anteꝙ ſit excluſus põt petere ad cõmodũ ſuum ⁊ ſi
nõ emãcipeṫ poterit petere ad cõmodũ patris. nã ⁊ filij in-
tereſt hoc fieri propter ſpem ſucceſſiõis quã hʒ in bonis pa
ternis ſm Cy. hic. Quartus caſus eſt ecõuerſo quãdo filius
ſciuit: ⁊ nõ pater ⁊ tũc duo ſunt caſus. Primꝰ qñ potuit pa
trem certiorare ⁊ nõ certiorauit: ⁊ tũc tp̃s currit vt excludã
tur tam ipſe ꝙ pater ipſe: q꜡ ſi emancipeṫ nõ poterit petere
ad cõmodũ patris. q꜡ negligẽtia filij ꝑ quẽ acquiriṫ p̃ri no-
cet vt hac. l. Sed cõtra filiꝰ nõ poſſet expreſſe renũciare bo.
poſ. in p̃iudiciũ patris. l. is q heres. in fi. ff. de acqui. hered.
ergo nec tacite ꝑmittendo labi tp̃s ꝙ hʒ vim repudiatiõis.
So. negaṫ cõſequẽtia: q꜡ plus operaṫ tacita hoc caſu quã ex
preſſa: puta adeſt curſus tẽporis ⁊ cõſtituta negligẽtia. Nec
hoc eſt mirũ: nam ⁊ alibi reperiṫ ꝙ plus põt p̃ſcriptio ꝙ pa
ctum. l. ſed ſi inter me ⁊ te. ff. de ſer. vr. pred. ⁊ no. in. l. longe.
8 de diuer. reſcrip. ¶ † Adhuc opp. ꝙ excuſaṫ filius ⁊ nõ pa-
ter ſaltẽ hodie ꝑ. l. cũ nõ ſolũ. de bo. que lib. q꜡ ſi filius repu-
diaret expreſſe valeret in ſui p̃iudiciũ: ſʒ nõ in p̃iudiciũ pa-
tris imo ad cõmodũ q꜡ pater poſſet adire: ⁊ acquirere ſibi
ꝓprietatẽ ⁊ vſumfructũ. Idẽ ergo dʒ eſſe in tacita repudia-
tione: vt lapſo tp̃e excludaṫ filiꝰ ⁊ admittaṫ pater. Et hoc q-
dam tenuerũt quos ſequiṫ Cy. Bar. ꝯdicit hic in fi. ⁊ in. d. l.
is qui heres. dicens patrẽ nõ vocari ꝑ illã. l. ad ꝓprietatem
⁊ vſumfru. vbi filius excludiṫ ꝑ expreſſam repudiationem:
ſed ſi alio modo puta ꝑ mortẽ ſecus tũc. nã etiã pater exclu-
deretur ſi filius decederet ante aditã hereditatẽ aduentitiã
nã hereditas ꝓ nõ delata habereṫ. l. ſi infanti. ĩ. de iure deli-
be. Et eodẽ modo ſecundũ eũ ſi excludaṫ filius ꝑ lapſum tẽ-
poris: q꜡ ille caſus magis equiparaṫ morti ⁊ iſtã ꝑtem puto
veriorẽ q꜡. l. cũ nõ ſolũ. eſt valde exorbitãs iõ dʒ retineri in
ſuis terminis. Si vero nõ potuit certiorare patrẽ tp̃s non
currit. ⁊ ſic filiꝰ retinet tã ꝓ ſe ſi emãcipeṫ ꝙ ꝓ p̃re ſi nõ emã-
cipetur vt in. d. l. fi. Ideo tñ gloſſator multũ dubitauit vt ibi
no. ꝑ gl. q꜡ cũ bo. poſ. ſit delata filio nõ patri vr̃ ꝙ ſufficiat ſo
la ſciẽtia filij vt incipiat currere tp̃s maxime cũ poſſit pete-
re vt in p̃n. huiꝰ legis: lʒ nõ potuerit denũciare. Et ꝑꝑ hoc
dixerũt quidã ꝙ nõ defertur filio nec patri ꝑ filiũ ⁊ iſta erat
ratio illius. l. fi. qḋ eſt cõtra iſtũ tex. in prin. ideo rñde ꝙ lʒ ſit
delata filio: ⁊ poſſit eã petere nõ tamẽ cũ effectu iure iſto iõ
nõ imputaṫ ſibi negligẽtia petẽdi: q꜡ diligẽtia nõ profuiſſet
nam ſi petijſſet niſi pater ratã haberet infra tp̃s ad nihiluʒ
deducereṫ. Et ita rñdet iuriſcõſultꝰ ad lr̃am huic oppoſitiõi
Io. in. d. l. fi. §. q̃ri. quẽ Io. nõ bene cõſiderauit nec gl. de iu
re aũt nouo qd iuris ſit dic vt. s̃. dixi. ¶ Circa tertiã q̃ſtionẽ
gl. ſciẽdũ ẽ ꝙ habemꝰ bon. poſ. edictalẽ que deferṫ ab edicto
pretoris

pretoris. & sic ipso iure & pure: vnde est in rerũ natura q2 nõ requirit̃ factũ hoĩs. Item habemus decretalẽ q̃ est executio edictalis. Nõ eñ illa pficeret nisi peteretur a iudice: & decerneretur. & ista dr̃ edictalis q̃ nõ est in rerũ natura anteq̃ decernat̃. postea vo postq̃ est decreta est pfecte: & irreuocabilr̃ acqsita: & nõ põt repudiari expresse tp̃s ergo anni pfigit̃ edictali nõ aũt decretali q2 anteq̃ decernat̃ cũ nõ sit in rerũ natura nõ põt prefigi tp̃s: postea vero cũ sit pfecte acqsita silr̃: q2 tp̃s apponit̃ ad excludendũ si nõ acqrit̃ infra tp̃s. & hic est
9 iã acqsita. & hoc vult dicere gl. & ll. quas allegat. ¶ † Ultimo oppo. in fi. ẽ prin. l. q̃ requirat̃ iuss⁹ pr̃is pcedere. l. si qs mihi bona. §. iussuz. de acq. here. gl. dicit q̃ ibi loquit̃ i aditiõe hereditatis q̃ est de iure ciuili. ideo curat̃ patria ptãs q̃ silr̃ est de iure ciuili. nõ sic in bo. pos. q̃ de iure pto. q2 de illo iure nõ ẽ patria ptãs. Supple primũ dictũ gl. al's esset iperfectuz q̃ aditio est de iure ciuili act⁹ solẽnis: & legitim⁹ q2 plurimũ iuris h3 cũ depẽdeat ex volũtate vnius tm̃: & p ipm efficitur dñs rerũ oĩm hereditariarũ etiã sine apprehensiõe possessionis qd̃ eẽ nõ põt de iure naturali vel gen. s3 inducit̃ mere de iure positiuo: ideo maior habilitas requirit̃ in adeũte: vt si est filiusfa. q2 nõ vr̃ esse integer homo requirat̃ iussus pcedere vt integret̃. primũ aũt solũ nõ sufficeret q2 restitutio hereditatis q̃ fit ex treb. senatuscõ. silr̃ est de iure ciuili: & tñ põt fieri filiofa. nõ pcedente iussu patris: & sufficiat ratihabitio l. seruo inuito. ad treb. q2 nõ est actus ita solẽnis: & legitim⁹ cũ nõ dependeat ex volũtate vnius tantũ: sed duorũ. s. restituentis & illius cui fit restitutio.

1 **SI bonorum pos.** † In bonorum pos. delata ex linea trãsuersali dantur centũ dies vtiles. h. d. Jabut. intellige qñ ille cui datur est de trãsuersalib⁹ nõ de liberis: sed si esset de liberis l3 nõ veniret ex capite liberorum: sed ex capite transuersalium haberet annũ: vt in gl.
2 ¶ Maior est autoritas tutoris in acquirendo hereditatẽ q̃ curatoris.

1 **INfantis nomine.** † Bonorũ pos. agnita p tutorẽ infantis noĩe pfecte illi acqrit̃ iõ ad heredem infantis trãsmittit̃. h. d. videbat̃ cõtrã: q2 infans cũ careat sensu vr̃ eqparari furioso. l. in nogotijs. de regu. iur. s3 agnita p curatorẽ furioso nõ acqrit̃ furioso pfecte nec ad heredẽ furiosi si decedat in furore trãsmittit̃: vt. s̃. de cura. fur. l. fi. §. sin autẽ in furore. pp hoc qdã intellexerũt hãc l. q̃ nõ loquat̃ de herede infantis: sed de alio herede defũcti sequẽtis gradus qui admittitur excluso prĩo. Tu dic vt. s̃. dixi. Et gl. allegat casum q̃ transmittit̃ ad heredẽ infantis. Ad opp. rñdet̃ q̃ aliud in furioso cui nõ sic pfecte acquirit̃ p curatorẽ sicut infanti p tutorẽ. † q2 maior est autoritas tuto-
2 ris in acquirẽdo hereditatẽ q̃ curatoris. l. cũ vno. §. tutor. de appel. ideo si esset infans: & furiosus qd̃ tñ est difficile cõprehendere: & daretur sibi tutor vt infanti inspecta cã naturali vt. l. q habet. ff. de tute. possent per eum perfecte acquiri ifanti & transmitti scd̃m Bal.
2 ¶ Bonorũ possessio contra tabu. nõ agnita trasmittit̃ ad heredes.
3 Hereditas nõ adita an transmittatur in descendentem nõ suum heredem vt q2 sit emancipatus.

1 **EMancipata.** † Bonorũ possessio etiã liberis cõpetens si non fuerit petita nõ trãsmittit̃ ad heredẽ. h. d. secus si fuit petita & pfecte acqsita vt. s̃. l. pri. Et gl. j. huius legis intelligit eã qñ nõ fuit petita in vita: & erat lapsuz tp̃s petenti: q2 sciuit eã sibi delatã vel errauit in iure: vt. j. e. l. iuris. secus si in facto: vt. s̃. l. pri. certe tunc esset ista exclusa p solũ lapsuz tp̃is. vnde mors supueniẽs nihil adijceret exclusiõi: & nõ haberet dubiũ hec lex. Intellige ergo q̃ nõ fuit petita tñ adhuc suberat tp̃s petẽdi quo casu ẽt si ignorauit factũ p mortẽ excludit̃: q2 sicut hereditas nõ adita nõ transmittit̃ ita nec bo. po. l. iij. §. acqrere. ff. eo. & hic est ver⁹ intelle-
2 ctus hui⁹ legis. ¶ † Opp. i gl. ñ. prĩo de. l. illud. §. fi. de ẽtab. cũ. l. seq. vbi bo. pos. ẽtab. nõ agnita trãsmittit̃ ad heredẽ gl. dicit q̃ fallit ĩ casu hui⁹. l. Ratio fallẽtie est: q2 ibi dat̃ ẽtab. instituto pp pẽdẽtiã natiuitatis posthumi pteriti q siue nasceretur siue nõ ille institutus habiturus erat hereditatẽ. & l3 potuerit petere ẽtab. tñ noluit volens deferre iuris autoritati & expectare euentũ: vt si nõ nascatur potius petat ẽm tabu. & honorẽ reddat testatori q̃ ẽtab. & iniuriã ei facit ipugnãdo suũ testm̃. iõ lex subuenit sibi vt illã bonorũ pos. transmittat postq̃ ex bona & iusta cã distulit eã petere: qua rõne cessante h3 locũ regula de qua hic & in. l. iij. §. acqrere. ff. eo.

5 ¶ † Scd̃o oppo. de. l. vnica. j. de his q ante aper. tab. vbi descẽdẽs hereditatẽ ascendentis etiã nõ aditã trãsmittit ad suos descẽdẽtes etiam si nõ erat suus heres: q2 emãcipat⁹ vel tractabat̃ de hereditate materna vel alteri⁹ ascendentis ex latere matris. Sol. si ponim⁹ q̃ huic emãcipato successit extrane⁹ heres: nõ aũt eius descendẽs nõ obstaret illa. l. s3 si ponim⁹ q̃ successit sibi ei⁹ heres descẽdens tũc obstaret. Et gl. rñdet q̃ ibi fit trãsmissio de iure ciuili nõ de iute ptorio. Ista gl. dz intelligi duob⁹ modis prĩo q̃ p illã. l. trãsmittat̃ ius adeundi de iure ciuili nõ aũt ius petẽdi bo. pos. sit iunctum cũ iure adeũdi sicut trãsmittit̃ ius adeũdi ita dz transmitti ius bo. pos. si adhuc durabat: q2 tp̃s nõ erat lapsuz. argu. in. l. seru⁹ si heredi. ff. de sta. libe. & in. l. q patri. de acq. here. & hoc tenẽt doc. Scd̃o nõ põt intelligi q̃ istud ius transmittẽdi bo. pos. hoc casu nõ fuit inuẽtũ p ptorẽ s3 p illã. l. que sicut induxit trãsmissionẽ iuris adeũdi. ita & ius petẽdi bo. pos. & tũc ista gl. cõcordaret cũ opi. doct. & ista est vera dũtamen vt dixi nõ esset exclusus trãsmittẽs p lapsum tp̃is: quia tũc nõ transmitteret. l. si quis filiũ. s̃. de inoffi. testa. & j. de iure delibe. cũ antiquioribus ante fi.
2 ¶ Licet quis sciat cõiunctũ suũ esse defunctũ & eius bona sibi delata: si tñ ignorat an ex testamento vel ab intestato & ex quo capite edicti nõ currit sibi tempus petende bonorũ pos. si ignorãtia proueniat ex iusta causa cõsistente in facto. Agnoscens bono. pos. an habeat necesse dicere ex quo capite agnoscat.
3 In quo sit vtile ei qui habet ius adeũdi habere etiam ius petendi bono. pos.

1 **QUadiu per fa.** † Ignoranti per facti ignorãtiã ex quo capite bo. pos. sit sibi delata ex testamento vel ab intestato seu ex quo capite edicti ptoris tp̃s petẽ
2 de bo. pos. nõ currit. h. d. ¶ † No. q̃ l3 qs sciat cõiunctũ suũ esse defunctum: & eius bona sibi delata si tamẽ ignorat an ex testõ vel ab intestato & ex quo capite edicti an ex prĩo capite libero. Rñdeo an ex scd̃o legitimorũ: an ex tertio cognatorũ nõ currit sibi tp̃s petende bo. pos. si ignorãtia pueniat ex iusta cã cõsistente in facto sicut si ignoraret illũ esse defunctũ & bo. pos. sibi delata. Et ex hoc sequit̃ aliud notabile q̃ ille qui petebat olim bonorũ pos. habebat exprimere ex quo capite petebat nec fuisset admissus si generalr̃ dixisset talẽ consanguineũ suuz defunctũ & eius bona sibi delata de iure ptorio quare petit bonorũ pos. sibi decerni. Nã si hoc sufficeisset non habuisset istã iustã cãz ignorãtie: q2 potuisset petere l3 ignoraret. hodie vero cũ petitio nõ sit necessaria: s3 sufficiat sola agnitio. j. eo. l. fi. dicit ibi Bald. q̃ nõ h3 necesse cũ agnoscit hoc dicere nisi iudex ipsum interroget. Mihi vr̃ q̃ etiam si interroget nõ h3 necesse: q2 cũ nõ reqrat̃ decretũ iudicis nõ h3 iudex interrogare postq̃ nihil h3 agere de suo. Intelligo tñ dictũ Bal. vt hñ sit necesse q̃ sciat ex quo capite sibi est delata. al's sicut nõ possit adire q̃ cõsistit in nuda volũtate. l. si is ad quẽ. de acq. here. ita nõ pt agnoscere bo. pos. q̃ agnitio silis est aditiõi hereditatis l3 nõ habeat exprimere corã iu-
3 dice. † Deinde p istum tex. & alios similes apparet in quo sit vtile ei q h3 ius adeũdi habere etiã ius petẽdi bo. pos. de iure ptorio l3 primũ ius sit pleni⁹ quã scd̃m: q2 durat. xxx. ann. scd̃m durat anno vel cẽtũ diebus q2 possibile est q̃ p lapsuz xxx. ann. sit exclusus a iure adeundi: q2 illud tp̃s est cõtinuũ: & currit ignoranti. j. de pscrip. xxx. ann. l. sicut. cũ si. & tñ non est exclusus ab anno vel centũ dieb⁹ si semp fuit iniusta ignorãtia facti: q2 illud tp̃s est vtile: & nõ currit ignorãti. vt hic & l. ĩ. qs or. in bo. pos. ser. & sic si post. xxx. ann. pueniat ad eius notitiã de morte cõiuncti: & qualiter delata est sibi bo. pos. licet adire nõ possit iuxta not. in. l. l3. C. de iure delibe. poterit petere bo. pos. ita singulariter no. Bal. s̃. eo. in rubri. qd̃ ppetuo tene menti. & ibi etiã ponit alias vtilitates. & adde aliã q̃ colligit̃ ex. l. suum heredẽ. j. de iure delibe. q2 repudiato vno iure esset exclusus ab altero: vt. l. si dom⁹. ff. de ser. vrba. pdio. sec⁹ si simplr̃ repudiaret dona. vel hereditatẽ q2 videret̃ repudiasse vtrũq3 ius p gl. q̃ est in. l. j. §. s3 videndũ. de succes. edic. Et q̃ in simili habet̃ in. l. duobus. §. exceptio. cũ seq. de iureiu. Et tetigi in. l. post decisionẽ. s̃. de fur.
2 ¶ Mulier in quibus casibus excusetur propter ignorantiam iuris & in quibus non.

1 **IUris ignorantia.** † Ignorãtia iuris etiã mulierem nõ excusat [a] quominus sibi currat temp⁹
a petende bono. pos. h. d. ¶ Oppo. ergo de. l. pcedẽti. sol. ibi fuit ignorantia facti que est probabilis. hic iuris q̃ est improbabilis & cadit in latam culpã. l. liberorum. §. no-

a ¶ Ignorãtia iuris etiã mulierez nõ excusat. adde an excusat moniales. Vide i. l. regula. ff. de iur. & fac. igno. regulariter ignorãtia iuris neminẽ excusat. vt ẽ glo. & doc. i. c. ij. de consti. & C. de iur. & fac. igno. p totuz fallit primo nisi agat̃ d dãno euitãdo: q2 hoc casu succurrit̃. vt in. l. error. ff. de iur. & fac. ignoran. per Bart. in. l. j. ff. de bo. pos. fallit. ij. i rustico milite et muliere p. l. regula. ff. de iur. & fac. igno. in muliere dic vt in casibus exp̃ssis a iure. fallit. iij. nisi qs potuerit cõsulere peritiores vt p Bald. in. l. iuris ignorãtia. C. qui admit. fallit. iiij. in his q̃ sunt inducta ad rigorẽ iuris obseruãdum vt est glo. summe aliter in. c. ignorãtia. xxxvij. di. & in. §. notãdũ. j. q. iiij. & p Bal. i. d. l. iuris ignorantia.

2 tanter.ff.de infa.†Sed cõtra q idẽ in ignorantia iuris.l.in bonorũ.ff.eo.Sol.verũ est si nõ potuit consulere peritiores vt si ibi sec⁹ si potuit ⁊ ita dʒ itelligi ista lex. Dicit aũt posse cõsulere peritiores qñ est in loco vbi sunt periti in iure: al's secus. Sʒ quid si est de comitatu a de loco vbi nullus est peritus tamẽ in ciuitate cui subest ille locus sunt periti. Certe dicit potuisse cõsulere peritiores ar.in.l.iiij.§.si tam vicinũ ff.de dã.infec. Nõ ergo excusant rustici comitat⁹: sicut em̃ veniunt ad ciuitatẽ ad forũ ad indulgẽtias ita venire possunt p cõsilijs habendis fm Bal. si tamẽ haberent malũ cõsiliũ qr irent ad illũ q esset male peritus excusarẽtur fm Bar.in d.l.in bonorũ.qr nõ tenet scire p se iura. Secus in assessore q asserit se peritũ: qr nõ excusat si credit cõsilio alterius iurisperiti.l.ij.cũ ibi no.ff.qõ qsqz iu. ¶ Sʒ cõtra extra gl.q etiã si potuit cõsulere peritiores ignorãtia iuris sibi nõ noceat l.error.in fi.ff.de iur.⁊ fac.igno. Sol.verũ est in dãnis vitãdis siue sit masculus siue femina: vt excuset ꝓpter ignorantiaʒ iuris secus in lucris captãdis in quibus nec masculus nec femina excusatur si potuit consulere peritiores: vt hic ⁊ d.l.error.⁊.l.mater. Sʒ cõtra q nec in dãnis vitandis excusetur.vt.s.de iur.⁊ fac.igno.l.iij.vbi emãcipata tractabat de nõ ꝑdenda succes.paterna ex qua ꝑditiõe vr sentire dãnum vt.j.de cõdi.l.fi.cũ sit sibi debita de iure naturali: vt in.l.scripto.ff.vnde libe.⁊ tñ nõ excusat ꝓpter ignorãtiã iuris. Sol. vt ibi no.in gl.qr nõ vr pati dãnũ: sed quasi dãnũ.lʒ em̃ acquirere ⁊ retinere hereditatẽ paternã nõ sit proprie lucrũ est tñ quasi lucrũ.ita vult.ibi glo.sing.nõ em̃ est ꝓprie debita maxime viuẽte patre cũ pater possit eũ priuare dilapidãdo bona qõ nõ posset si esset verus debitor. ¶ Vltimo adhuc videtur qõ in dãnis vitãdis nõ excusat ꝓpter iuris ignorantiaʒ p ea q̃ no.j.de test.l.ambiguitates.in gl.q̃ icipit hodie. Sol. ⁊ tene menti verũ est in his q̃ cõcernunt formã actus vel rigorem iudiciariũ que fuerũt inuenta ob publicã vtilitatem vnde nõ excusaret ꝓpter ignorantiã iuris si in testamẽto nõ adhiberet debitã solẽnitatẽ: vt si infra terminũ prefixum a iudice vel ex statuto nõ faceret suas ꝓbationes vel ꝓductiones etiã si esset rustic⁹.vt no.p Bar.i.l.j.s.de iur.⁊ fac.igno. ⁊ per Bal.hic in fi.

2 ☞ An solus tutor possit repudiare bono.pos.si est dãnosa pupillo.

3 Iudex q possit supplere defectũ tutoris qñ pupillus tutorem nõ hʒ: secus si haberet.⁊ quid in aditione hereditatis.

4 Forma faciendi actum coram superiore qui de sui natura fieri non potest.

1 Bonorum quidem. †Solus tutor põt agnoscere bo.pos.delatã pupillo nõ ecõuerso solus pupillus sine tutore nisi iudex suppleat defectũ tutoris ex certa scientia qñ pupill⁹ tutorẽ nõ habet.h.d.⁊ semp allegatur hec.l.in hoc vltimo. Ratio primi dicti ẽ: qr tutor habet plenãʒ liberam administrationẽ in bonis pupilli.⁊ sic alia negotia p seipsum gerere põt sine pupillo ⁊ vẽdere ⁊ cõtrahere: ita ⁊ bo.pos.petere. Sʒ contra qr nõ põt adire hereditatẽ p pupillo maiore infante: sed requiritur q ipse pupillus adeat ⁊ tutor autoritatẽ prestet.l.potuit.j.de iure deli.be.lʒ p infante bñ possit: vt in.l.si infanti.eo.ti. Gl.fatetur contrariũ ⁊ intelligit hãc.l.qñ pupill⁹ erat infans. Ista glo. cõiter reprobatur: qr iste tex.loquit indistincte.vnde dic qõ aliud in aditiõe hereditatis que cõsistit i mera volũtate heredis.ideo si volũtatẽ hʒ qr est maior infante requiritur ei⁹ volũtas: sed bo.pos.nõ dependet a mera volũtate bonoruʒ possessoris: sed a facto: qr necesse est q petat: ⁊ q per iudiceʒ decernat.⁊ istud factũ põt expediri p aliũ: nõ sic illud qõ ex mera volũtate vnius depẽdet.no.p gl.in.l.si in tres.ff.de arbi.⁊ ita expresse determinat glo.fi.in.d.l.potuit.⁊ illa cõiter

2 tenetur. † An aũt solus tutor possit repudiare bono.pos.si est damnosa pupillo gl.in.l.si tutor.ff.eo.tenet q sic interuenientibus amicis ⁊ cõsanguineis pupilli: ⁊ etiã autoritate iudicis qõ no. Ratio aũt secũdi dicti est acquisitio bonorũ pos.nõ cõtinet merũ lucrũ.imo etiã onus qr obligat bonorꝫ possessorem oneribus hereditarijs.l.iij.ff.eo.pupillus autez sine tutoris autoritate se obligare nõ põt siue habeat tutorem siue nõ.l.obligari.de auto.tuto.ideo hereditatẽ q̃tuncũqz locupletez adire nõ potest qr cõtinet obligationẽ: vt.d.l.obligari.§.tutor.ser.in.§.ꝓcedenti. Item si esset maior pupillo ⁊ haberet curatorez qr tunc equiparatur pupillo.⁊ nõ posset sine curatore.l.si curatorem habens.s.de in integ.restit.lʒ si nõ haberet valeret aditio: ⁊ etiam agnitio bonorum pos.lʒ cõpeteret restitutio qõ dic vt plene not.in.l.puberib⁹.

3 l.⁊.pupillus.ff.de acqui.here. † Vltimum dictũ limita vt possit iudex supplere defectũ tutoris qñ pupill⁹ tutorẽ non hʒ ⁊ ita dʒ intelligi iste tex.sec⁹ si haberet fm Barto.qui ita no.in.d.l.si curatorẽ habens.vbi plene p eũ de hoc articulo. Et reddit rõnem quare tunc nõ potest. Sed an eodem modo possit supplere in aditione hereditatis: vt pupillus corã iudice sine tutore possit adire. Bal.hic notabiliter tʒ q non qñ aditio hereditatis de sui natura nõ requirit presentiaʒ iudicis.ideo si adhibeatur nihil adducit arg.in.l.sine apud acta.cũ ibi no.in pri.s.de trãsac. Sed agnitio vel petitio bonorũ pos.bñ requirit iudicis presentiã.ideo magis põt ad-

4 ducere.⁊ ita itelligit hãc legẽ ⁊ tene mẽti singulariter. ¶ †Et nota formã qñ fit act⁹ corã superiore q de sui natura fieri nõ põt: sed superior põt dispẽsare q ipse superior qñ vult dispẽsare dicat expresse q hic facit ex certa scientia nõ obstãte tali defectu.bñ facit.l.si seruus.ff.eo.⁊ ratio est qr si hoc sciuisset forte nõ dispẽsasset.arg.in.l.fideicõmissa.§.si seruo.ff.de leg.iij. Sʒ vr nõ sufficere hec verba apponere in inferiore a principe p ea q̃ no.Inn.in.c.veniẽs.de filijs psby. Sol. verũ ẽ in his q̃ requirũt cause cognitionẽ nisi illa cause cognitio adhibeat.⁊ ita loquit Inno.lʒ in principe hoc nõ requirat: sed sufficiat q ex certa scientia.facit.l.quidã cõsulebat.ff.de reg.iur.⁊.l.vlpian⁹.§.j.ff.de excu.tu.hʒ hñ nõ requirebat alia cause cognitio si nõ apparebat cõtradictor iuxta no.in.l.iij.§.si causa cognita.ff.eo.

Vbicunqz. Lex ista dicit idem quod dicit l.q̃diu.s.eodem.nõ expedit laborare ⁊c.

1 ☞ In bonorũ possessiõe agnoscẽda qd hodie requiratur.

2 Quod ista agnitio debeat fieri infra tẽpora intra que olim fiebat petitio.

1 Ex verborum. †In bonorũ pos.nõ requiritur hodie petitio sʒ sufficit q corã cõpetente iudice agnoscatur h.d.vsqz ad ver.eo aditio.⁊ fuit.l.cõstãtini vt habetur.s.de cur.fu.l.fi.§.nos itaqz.vbi glo.dicit ⁊ etiã hic qõ nec requirit decretũ iudicis postq̃ enim est sublata petitio debet esse sublatũ decretũ: potest ergo iudex tacere: sʒ si sic est quare est necesse q iudex adeatur. Sol.in reuerentiã ꝑtoris mortui qui hoc remediũ bo.pos.inuenit vt eius successor ꝑ ipsa acquirenda adeatur in memoriã ꝑtoris mortui. Et est vtile creditoribus: vt sciant quẽ habeant cõuenire: qr q̃ geruntur corã iudice citius in notitiã alioꝝ ꝑueniũt fm Bal. q̃ ratio nõ multũ placet: qr fm hoc debuisset induci q etiam aditio hereditatis deberet fieri corã iudice. Et habet locuʒ ista lex etiã in bono.pos.cõtrata.vt statim q fuit facta agnitio coram iudice testamentũ rumpat de iure ꝑtoro.etiã non citato herede scripto: qr nõ videt sibi ꝑiudicare nisi cũ ei auferunt bona: ⁊ tũc erit citand⁹ qñ aget cõtra eũ vel iterdicto quorũ bonoꝝ vel bonorũ possessoria hẽditatis petitiõe. Et ille qui agnouit bono.posses.reperiatur nõ iuste agnouisse succumbet.al's obtinebit.⁊ sic illi heredi reseruat omne ius in istis iudicijs ordinarijs.qõ dic p Bar.in.l.ij.j.quo.bo.iũcta gl.que est in.d.§.nos aũt.que icipit.s.solẽnis habet etiã locum in bo.pos.q̃ sunt iuris: ⁊ q̃ decernuntur sine preiudicio alteri⁹ iuxta no.per gl.in.l.in bonoꝝ.ff.eo. Et in his que sunt facti vt est bo.pos.carbo.⁊ noie ventris que decernũtur cũ preiudicio alterius qr mittitur quis in pos.bo.licet non afferant perpetuum preiudicium nõ habet locũ ista lex fm Marti.de fano ⁊ Bald.imo requirit petitio: ⁊ decretũ qõ dic vt per eum. ¶ Et no.verbum duumuiros: qr nõ habet necesse quis facere coram magistratu deputato ad reddendum iura.vt est potestas: sed sufficit hoc facere corã ciuibus deputatis sup negotijs ciuitatis: vt sunt priores: ⁊ similes q olim dicebantur duumuiri de quib⁹ not.in.l.j.in princ.ff.si

2 quis ius dicen.nõ obtẽ.⁊ in.l.fi.s.de iudi. ¶ †Not.ẽt dũ dicit statutis prisco iure q ista agnitio debet fieri infra tẽpora intra que olim fiebat petitio.

2 ☞ Cessante causa dilationis debet cessare dilatio.

Si iudex statuit tibi actori terminũ decem dierũ ad ꝓbandum ⁊ mihi reo alioꝝ decem dierũ post terminũ tuum ad reprobandum: ⁊ tu facias ꝓbatiões tuas prima die: statim incipit mihi currere dilatio mea.

3 Statutũ si dicat q debeat quis appellare infra decem dies ⁊ q post decem dies habeat terminum.xxx.dierũ ad ꝓsequẽdum ⁊ appellauit in prima die: incipit statim currere tẽpus ad prosequendum.

4 Si sequens in gradu petat bono.pos.infra tempus quo poterat petere ꝓcedens: qr nõ erat adhuc exclusus: ⁊ sic petere non potuit: non preiudicat sibi quominus excluso precedente iteruʒ petere possit infra tempus qõ incipit currere a die exclusionis

exclusionis precedentis.
5 Petitio prepostere facta ꝙ nõ valeat.
Sicut nõ valet id qḋ qs facit post terminũ cũ iam sit exclu-
sus: an ita nõ valeat qḋ facit anteꝙ̃ termin⁹ icipiat currere.

Eo addito vt etiam. Iste ver. legiť duob⁹ modis in glo. ⁊ ẜm
1 primã. h. d. †Excluso precedenti in gradu per repudiationẽ
expressam lꝫ adhuc supsit de tpe quo poterat bono. pos. pete
re nõ expectať amplius lapsus illius tpis: sed incontinenti
incipit currere tp̃s sequẽti i gradu vel in capite. h. d. Ratio
2 huius est† qꝛ cessante causa dilationis cessare debet dilatio
l. a filia. §. alumno. ff. ad. trebel. Jdõ si iudex statuit tibi actori
terminũ decẽ dierũ ad probandũ. ⁊ mihi reo aliorũ decẽ die
rum post terminũ tuum ad reprobandũ si tu facis tuas pro
batiões prima die: statim incipit mihi currere dilatio mea
3 nec expectatur ꝙ alĳ dies labantur. † Et si statutũ dicat qḋ
debeat quis appellare infra decem dies ⁊ ꝙ post decẽ dies
habeat terminũ. xxx. dierum ad ꝓsequendũ si appellauit in
prima die statim incipit currere tẽpus ad ꝓsequenduꝫ nec
expectať lapsus aliorũ. ix. dierũ. Et istũ casum habui de fa-
cto florẽtie. ⁊ ita cõsului ꝑ istũ tex. cũ glo. ⁊ ꝑ illũ. §. alũno. lꝫ
multi tenuerint ꝯtrium adherẽtes verbis statuti dum dicit
post dictos. x. dies. sed statutũ habuit respectũ ad id qḋ cõi
ter fieri solet: qꝛ appellantes semꝑ differũt vsqꝫ ad vltimam
diẽ appellare. ⁊ sic cogitauit ꝙ vltima dies appelleť. ¶ Se-
4 cũdũ aliã lec. dicit ecõuerso† ꝙ si sequẽs in gradu petat bo.
pos. infra tp̃s quo poterat petere p̄cedens: qꝛ nõ erat adhuc
exclusus. ⁊ sic petere nõ potuit nõ p̄iudicat sibi quomin⁹ ex
cluso p̄cedẽte iterũ petere possit infra tp̃s qḋ icipit currere a
die exclusiõis p̄cedẽtis. h. d. ⁊ glo. allegat ad hoc. ĳ. leges. s. l.
si fili⁹. ff. de bo. lib. ⁊ illa vult ꝙ talis petitio prima nõ valeat
qꝛ nõdũ erat sibi via aperta. Jtẽ. l. filio. §. ꝯtabu. de inoffi. te
sta. Et illa vult ꝙ precedẽte postea nõ excluso: sꝫ admissio il-
la petitio facta ꝑ sequẽtẽ deducať ad nihilũ. Iste aũt ver. ad
dit ad predicta duo ꝙ talis petitio nõ nocet sequẽti quomi
5 nus iterũ possit petere ĩfra tp̃s debitũ. †No. ergo ex p̄dictis
ꝙ petitio p̄postere facta nõ vꝫ. ⁊ sic dicit Bald. ꝑ istũ tex. ꝙ
sicut nõ valet id qḋ facit qs post terminũ cũ sit iam exclusus
ita nõ vꝫ qḋ facit anteꝙ̃ terminus incipiat currere. ⁊ sic vř
ꝙ si iudex assignauit tibi terminũ decẽ dierũ ad ꝓbandũ in
cipiendorũ post diẽ dñicam ꝓxime sequentẽ: probatiões que
fierent ante diem dñicam nõ valerent: qḋ tamen nõ puto ve
rum: qꝛ possunt fieri etiã nulla dilatione data: vt not. in. l. fi.
ff. de ferĳs. Tene menti predicta.

¶ Qñ nõ petẽtiũ ꝑtes petẽtibus accres. Rubrica.

¶ Super rubrica. Jn successoribus de iure ciuili clarum est
qḋ vno repudiante vel excluso portio eius accrescit ceteris
institutis vel etiam eiusdem grad⁹: vt in. l. si ex pluribus. ff.
de suis ⁊ legiti. Poterat aũt esse dubiũ quid in succedenti-
bus de iure pretorio per bono. posses. ⁊ qꝛ in eis idẽ est ideo
ponitur hec rubrica seu ti.
2 ☞ Qui nõ admittitur ad partẽ vno iure: si potest admit-
ti alio iure partem facit.
Filius si repudiauit bonorũ pos. vnde liberi an sit exclusus
ab hereditate ex omni iure.
Quid si dicat repudio portionem meam.
3 Ablatiui absoluti resoluuntur in vim conditionis.

1 **Uoties.** † Si pluribus deferť bon. pos. vno repudiãte vel ex-
cluso ceteris agnoscẽtibus sua portio accre-
scit si repudians vel exclusus a iure p̄torio
nõ poterat de iure ciuili. ⁊ sic ꝑ aliã viã por
tionẽ illã cõsequi. h. d. Jn tex. ibi liberis dic
per hoc patet ꝙ loquitur in hereditate ascẽdẽtis delata de-
scendẽtibus de iure p̄torio. ⁊ sic loquitur in hereditate ma-
terna seu alterius ascẽdẽtis ex materna linea. puta aui vel
auie materne seu ꝓaui vel ꝓauie: vel loquitur in heredita-
te paterna vel alterius ascendẽtis per lineã paternã. ⁊ glo.
primo ĩtelligit eã in hereditate materna vel eius linee vsqꝫ
ad ver. vel pone. Postea dicit potest etiã intelligi in pater-
na vsqꝫ ibi. vel dic tertio. ⁊ sic sunt due lec. postea videť glo.
ponere duas alias tñ reuera nõ sunt noue lec. sꝫ q̃dã respon
siões quas gl. facit cõtra vnã op. q̃ põt fieri ꝯtra tex. ⁊ repu-
tať ista gl. j. valde difficilis maxime iuuenib⁹ ⁊ doc. recitãdo
eam reddũt. adhuc magis difficilẽ: sꝫ vř clarissima si incipia
mus a bono capite in recitãdo ipam. Bar. recitat vnã opi.
cui nõ cõuenit prima ⁊ scḋa lec. vsqꝫ ibi vel dic. sed bñ postea
cõueniũt illis q̃ postea ibi sequũť. Jdeo ꝓ declaratiõe p̄me
ꝑtis formabo aliã opi. quã facit ipse ⁊ opi. suã reseruo ꝓ de-
claratiõe tertie ⁊ quarte lec. Bal. aũt volãs ꝑ aera ⁊ nubes
difficultat multomagis: sꝫ poti⁹ loquiť ad ostẽtationẽ ꝙ̃ ad
necessitatẽ vel vtilitatẽ. ¶ Jn text. ibi cessante legitima suc-
cessiõe. dic ista v̄ba sunt illa q̃ faciũt difficultatẽ in isto tex. ⁊
in ista gl. ⁊ pñt intelligi duob⁹ modis. Primo ꝙ ille q repu
diauit boñ. pos. nõ poterat admitti ad successionẽ nisi de iu
re p̄torio: nõ aũt de iure ciuili: qꝛ nõ erat ab illo iure cogni-
tus. Scḋo mõ põt intelligi ꝙ erat cognit⁹ tñ cessabat legiti-
ma successio ex eo ꝙ illi ꝑ pri⁹ renũciauerat lꝫ nõ renũciasset
bono. pos. ⁊ sic illa portio nõ vacabat adhuc. postea vero re-
nunciauit bo. pos. exp̄sse vel tacite faciendo tp̃s labi. ⁊ tũc in
cipit ex toto vacare sua portio: iõ accrescit pri⁹ anteꝙ̃ vacet
2 vtroqꝫ iure nõ põt accrescere vt dicã suꝑ gl. ¶ †Op. ergo pri
mo de. l. suũ heredẽ. j. de iur. deli. vbi dꝛ ꝙ si fili⁹ repudiat bo
no. pos. vñ liberi nihilomin⁹ nõ est exclusus ab hereditate:
qꝛ põt eã hr̃e de iure ciuili tanꝙ̃ su⁹ heres. ⁊ si ita est si sunt
duo ⁊ vnus repudiat bo. pos. alter agnoscit portionẽ repu-
diantis nõ dꝫ accrescere agnoscẽti: qꝛ adhuc nõ vacat quo
ad eũ. Et clarũ est ꝙ vbi portio ex toto nõ vacat ex oĩ iure vł
respectu nõ accrescit. vt not. in. l. si duo patroni. ff. de iureiu.
qꝛ q nõ admittiť ad partẽ vno iure si põt admitti alio iure
partẽ facit vt plene no. in. l. hmõi. §. si titio. de le. j. Sol. l. cõ-
traria loqť in hereditate seu soꝉone p̃rna ad quã filĳ vocanť
tam de iure ciuili ꝙ̃ de iure p̄torio. hic aũt dꝫ poni cas⁹ ẜm
gl. in successiõe materna ad quã filĳ nõ vocabanť de iure ciui
li ꝑ. l. antiquã. xĳ. tab. qꝛ erãt illi agnati. ⁊ illa. l. nõ vocabat
nisi agnatos. vocabanť ergo dũtaxat de iure pretorio qḋ ad
mittebat cognatos sicut agnatos. iõ exclus⁹ a bñficio p̄toris
aliã viã nõ hꝫ merito sua portio deficit ⁊ accrescit. ⁊ hoc in
gloss. vsqꝫ ibi qꝛ si lege ⁊c. Sꝫ ĩ hereditate paterna nõ posset
hic poni casus cũ ad eã filĳ vocenť nõ solũ de iure p̄torio sed
ꝑ. l. xĳ. ta. Jdõ si vn⁹ de fratrib⁹ repudiat bo. pos. vñ liberi por
tio sua nõ dꝛ vacare ẽt de iure p̄torio ẜm quosdã: qꝛ lꝫ ꝑ hoc
sit exclusus a p̄io capite edicti p̄toris ab vñ liberi ipsemet
sibiĳpsi succedit: ⁊ põt venire ex scḋo capite vñ cognati. ⁊ si ex
cludať ab illo põt venire ex tertio vñ cognati. Sꝫ ista rõ nõ
est bona. nã haberet locũ qñ iste repudiãs nõ haberet fratrẽ
⁊ sic in p̄io capite nõ supesset aliqs: sꝫ quousqꝫ aliqs supest
scḋꝫ ⁊ tertiũ caput locũ nõ hꝫ: qꝛ liberi q pñt venire ꝑ vñ libe
ri excludũt agnatos: ⁊ ẽt liberos q nõ pñt venire ꝑ vnde li-
beri lꝫ aliqñ potuerint. iõ portio sua accresceret qꝛ ille q re-
pudiauit ex primo capite ad illud redire nõ põt. ⁊ ex sequen
ti capite non admittitur simul cũ illis pñt venire ex primo.
Est ergo alia ratio melior: qꝛ lꝫ sit exclusus a primo capite
aut bo. pos. vñ liberi. nõ tñ est exclusus ab eo capite. i. a iure
succedẽdi de iure ciuili: vt in. d. l. suũ heredẽ. j. de iu. deli. ⁊ sic
sua portio nõ vacaret. ⁊ hꝰ ꝓcedit qñ repudiasset bo. pos. vñ li
beri. ⁊ sic beneficio p̄toris nõ aũt portionẽ: sꝫ si diceret repu-
dio portionẽ meã videreť repudiare bñficiũ p̄toris: ⁊ ẽt succe
dẽdi de iure ciuili vt dixi i. l. j. s̄. ti. j. ꝑ gl. q̃ est i. l. j. §. sꝫ vidẽdũ.
de succes. edic. ⁊ ꝑ p̄dicta expedita est glo. vsqꝫ ibi. ⁊ ꝙ dicit lꝫ
loquať obscure. ¶ Sed ibi op. gl. ꝙ nõ possit loq in heredita
te materna qꝛ tex. dicit liberi. ⁊ sic innuit ꝙ loquať in bono.
pos. vñ liberi. sꝫ illa nõ p̄t cõpetere in hereditate mr̃na. l. quo-
ties. j. de suis ⁊ legi. qꝛ nõ dať nisi illis q pñt venire ꝑ ꝯta. vt ĩ
l. j. §. recte. si tab. test. nul. exta. ⁊ bo. pos. ꝯtab. nõ pertinet ad
testm̃ feminarũ. l. illud. §. testamẽta. de ꝯta. gl. fateť ꝯtriũ. ⁊ di
cit ꝙ loquiť ĩ bo. pos. vñ cognati. qꝛ tex. nõ dicit nec nos debe
mus intelligere ĩ bo. pos. vñ liberi. ¶ Sꝫ adhuc op. fortiter.
Nã lꝫ fili⁹ ĩ successiõe mr̃na nõ cognosceretur a. l. xĳ. ta. tñ cogno
scebať a senatuscõ. orfi. qḋ ẽt erat de iure ciuili. ⁊ dicebať ius
nouũ respectu. l. xĳ. tab. qḋ dicebať antiquũ vt hr̃ ĩ. l. iĳ. de pe.
here. ⁊ ꝓpter hoc dať liberis in hereditate mr̃is bo. pos. vñ le
gis. q̃ dať illis q cognoscũť a iure ciuili. ergo nõ ẽ verũ ꝙ hic
cessaret legitima successio. gl. vult lꝫ obscure loquať ꝙ iste re
pudiãs bo. pos. vñ cognati ꝑ prius erat exclusus a iure adeũ-
di de iure ciuili ꝑ senatuscõ. ⁊ a bo. pos. vñ legitimi. ⁊ sic repu
diãdo vñ cognati nõ supest sibi alia via. Sꝫ certe si hoc est eo
dẽ mõ posset poni casus in successiõe p̃rna: ⁊ ĩ filĳs ĩ ꝑtãte: qꝛ
si p̄io repudiarẽt de iure ciuili: ⁊ postea de iure p̄to. eoꝝ por
tio ex toto vacaret ⁊ sic accresceret: qꝛ cessaret legitima succes
sio eo mõ dixi suꝑ tex. iõ arctare hãc. l. ad successionẽ mr̃nã nõ
placet. ¶ Legit ergo gl. scḋo mõ in successione p̃rna tñ ĩ emã
cipatis q de iure ciuili nõ cognoscebanť iure isto nec ꝑ. l. xĳ.
tab. nec ꝑ aliquã partẽ iuris ciuilis: lꝫ hodie ꝑ aut. de here. q̃
abinte. cognoscunť vt possint adire perpetuo. ⁊ nõ habeant
necesse petere bo. pos. sꝫ olim nõ sic. ⁊ iõ repudiata bo. pos. vñ
liberi abintestato nõ superat sibi alia via merito sua portio
diciť defecta ex toto iõ accrescit ⁊ clare ꝓcedit ista. l. lꝫ bar. de

quo miror istā lec. nō approbet: sz vltimā q̄ nihil valet. ꝛ dic in glo. vsq̄ ibi si aūt in ptāte. Ibi dicit glo. ꝙ si filij essent in ptāte tūc vno repudiante bo. pos. vnde liberi alteri nō accresceret: q2 nō vacaret cū supsit via iuris ciuilis. vt in. d. l. suuz heredē. plus vr̄ velle gl. sed obscure loquit̄ ꝙ etiā si repudiaret viā iuris ciuilis adhuc sua portio nō accresceret fratri tali ratiōe: q2 inuitus efficit̄ heres suus ꝛ necessari⁹ ipso iure, ꝛ ppetuo pt̄ se imiscere: q2 huic imixtioni nō est p̄firū tēp⁹ a iure ciuili. ꝛ sic nec p lapsum tpis excludit̄ nec p expressam repudiationē postq̄ inuit⁹ effectus est heres. ꝛ si dicat̄ imo pōt abstinere de iure p̄torio. R̄ndet̄ ꝙ p hoc nō desinit eē heres de iure ciuili. l. j. §. q in ptāte. si qs omis. cau. test. ꝛ sic portio sua nō deficit ex toto ergo nō pōt accrescere. Ista est intētio gl. lz obscure loquat̄. Sz ista gl. reprehēdit̄ q2 vult ꝙ iter suos heredes nō habeat locū ius accrescēdi vno repudiāte qđ est ꝯ. l. cū hereditate. ff. de acq. here. Nec obst. ꝙ remanet heres q2 verū est noīe: nō tñ effectu in filijs ergo in ptāte adhuc posset ꝓcedere ista. l. si vnus cor repudiasset nō solū bn̄ficio p̄toris sed etiā iure succedēdi de iure ciuili abstinendo ab illo de iure p̄to. ꝙ dat potentiā abstinēdi: sz si renūciasset dūtarat bn̄ficio p̄toris nō posset illa. l. ꝓcedere q2 superesset alia via de iure ciuili. Et ex p̄dictis remanet ista gl. declarata satis plane ꝛ sine inuolutiōe verbor. ¶ Sz p declaratiōe sequētis pticule pōt fieri oppositio quā facit Bart. dū dicit

3 cessante legitima successiōe. † nā ablatiui absoluti[a] resoluuntur in vim cōditiōis: vt in. l. a testatore. de cōdi. ꝛ demō. ꝛ sic est sensus si cessat legitima successio. Innuit ergo a ꝯrio sensu ꝙ in successiōe de iure ciuili nō habeat locū ius accrescendi: sed hoc est falsuz ꝛ cōtra. l. si plurib⁹. ff. de suis ꝛ legi. Sohoc nō dicit tex. ad hūc finem sz ideo q2 de facto contigerat in casu isto qđ cessabat. nā idē si nō cessaret s̄m gl. vel dic s̄m eā ꝙ vult dicere ꝙ liberi faciūt cessare agnatos in qbus viget legitima successio. Et istā tz Bar. tanq̄ planiorē q̄ nihil valet. Tu dic breuiter ꝙ ista oppositio non meruit signari. Nō em̄ vult dicere tex. ꝙ in legitima successiōe nō hz locum ius accrescēdi: sz vult dicere tex. ꝙ hz locū in successiōe de iure p̄torio qñ qs renūciat bn̄ficio p̄toris. ꝛ sibi nō supest legitima successio. ꝛ sic est exclusus ab oī via. Cetera q̄ cōtingunt s̄m materiā iuris accrescēdi. vide plenissime p Bart. in. l. recōiuncti. de lega. iij. sequēs glo. format quatuor q̄ōnes satis leues. Et dicit Bal. ꝙ est puerilis glo.

a ¶ Ablatiui absoluti. adde bar. i. l. a testatore. ff. de cōdi. ꝛ demō. Bar. i. l. si seru⁹. in. §. margaritā. de lega. iij. Bal. i l. j. C. de rescin. vendi.

¶ De bonorū possessione s̄m tabulas. Rubrica.

¶ Super rubrica icipit tractare in sp̄e de bono. pos. Et primo de pinguioribus q̄ dicunt̄ ex testamēto isto in fi. cū duobus sequētib⁹. postea in bo. pos. ab intest. vt in alijs trib⁹ ti. seq. Bonor aūt pos. ex testō q̄dā sunt s̄m testm̄ vt bo. pos. s̄m tab. ꝛ ista est dignior. q̄dā cōtra testm̄ vt bono. pos. ꝯtabu. q̄ iō dicit̄ ex testō: q2 nō pōt cōpetere nisi facto testō sollēniter taliter ꝙ valeat: vt in. l. qđ vulgo. ff. de ꝯtab. alias nō posset cōpetere nisi qñ testm̄ esset inualidū ratiōe preteritionis: vt in. l. si is qui. de lega. prestan.

2 ☞ In bonorū possessiōe petita admittit̄ cōtradictor quo cōparēte adhibet̄ plena cause cognitio: ꝛ nō cōcedit̄ nisi lata sn̄ia nec tūc admitteret̄ ad talē bono. pos. petendā filius sine volūtate patris: sz solū quādo cōtradictor nō apparet.

3 Quomodo probetur testamentum falsum.

1 Endente appel. † Donec litigatur de virib⁹ testamēti: ꝛ dubitat̄ an habeat locū bo. pos. s̄m tabu. nō pōt peti nec locū hz bono. pos. ab intestato. h. d. q2 cā testa. p̄fertur cause intestati. ¶ Et pone hic casum ꝙ extraneus fuit institut⁹ in hereditate q̄ mihi aduentura erat ab intestato si testamētū factū nō fuisset. Ego moui litē sup falsitate testamēti accusando criminaliter vel agendo ciuiliter petens ꝓnūciare ipsum falsum: ꝛ ad me pertinere successionez ab intestato: ꝛ obtinui sn̄iam a qua ille appellauit ꝛ appellatiōe pendēte volebā petere bo. pos. ab intestato vñ legi. vel vnde cognati. dicit̄ hic ꝙ nō possum: q2 lis adhuc pēdet sup virib⁹ testamenti: ꝛ poterit esse ꝙ sn̄ia retractabitur pendēte ergo appellatiōe nihil est innouādū ꝙ sit ꝯ appellatione. Et ponēdo casum isto modo nō meruit signari cōtrariū ꝙ signat glo. de. l. cū falsum. de acqui. here. Nā illa loquitur qñ institutus cui erat mota q̄stio falsi volebat lite pendēte hereditatē adire ex testamēto. Et erat dubiū an posset: q2 incertus de viribus testamēti nō pōt adire: ꝛ ipse videbat̄ reddi incert⁹ pp litē motā. Sz ibi distinguitur aut allegat̄ falsitas cōmissa per eū: ꝛ tunc q2 de facto suo est certus si scit ꝙ nō est verū ipm cōmisisse falsitatē pōt adire nō obstāte lite mota: ꝛ pderit sibi: q2 si decedat interim transmittet ad suos heredes: sz si allegat̄ falsitas cōmissa p aliū: q2 de facto alteri⁹ nō sic pōt esse cert⁹ nō poterit adire: ꝛ sic decedēs lite pendente nō transmittet: sz si vellet petere bo. pos. q2 illa nō cōsistit in sua sola volūtate: sz etiā in volūtate iudicis habētis decernere etiā si allegaret̄ falsitas cōmissa p eū iudex nō decerneret nisi sibi cōstaret ꝯtrariū. ꝛ hoc modo ꝓcedit ista glo. Hodie tñ cū iudex nihil habeat agere: vt in. l. fi. s. titu. j. Idē etiā esset in agnitiōe bo. pos. ꝙ ī aditiōe hereditatis vt ibi dixi. Ista aūt. l. loquit̄ qñ nō ipse institutus: sz ille q litez mouebat volebat ab intestato venire: ꝛ certe nec adire potest nec bo. pos. petere quousq̄ lis durat sup testamento: q2 est incert⁹ an sibi sit apta via ab intestato: ergo neutro modo admittit̄. ¶ Posset ēt poni casus ꝙ ego petij bo. pos. ab intestato mihi decerni: ꝛ cōparuit institut⁹ dicēs nō debere decerni: q2 p̄cedebat testm̄ qđ facit cessare cām intestati: ꝛ ego replicādo dicebā testamentū falsum. Et iudex sup hoc articulo incidēti ꝓnūciauit lz necessario nō sit ꝓnunciādū. valet tñ. l. viro atq̄ vxore. ff. solu. matri. ꝛ fuit ab ea appella

2 tum adhuc dz supsederi in cōcedenda mihi bo. pos. † Et sic not. ꝙ in bo. pos. petita admittit̄ cōtradictor quo cōparēte adhibetur plena cause cognitio: ꝛ nō concedit̄ nisi lata sn̄ia ꝛ tūc nō admitteret̄ ad talē bo. pos. petendā filius sine volūtate patris: vt dixi in. l. j. s. tit. ij. nec seruo: sz solū qñ ꝯdictor nō apparet: ꝛ tūc cōcedit̄ sine p̄iudicio alterius fortius ius habētis: vt no. in. l. iij. §. bonor. ff. de bono. pos. p gl. ¶ Ecōtra potest poni casus ꝙ institutus petebat sibi decerni bo. pos. s̄m tab. ꝛ ego cōparui: ꝛ cōtradixi allegando testamentum falsum: ꝛ tunc idē p oīa vt supsedeatur in concedendo bo. pos. quousq̄ causa falsi sit discussa tam sibi ex testamen

3 to q̄ mihi ab intestato. ¶ † Ultimo q̄rit Bald. quō ꝓbabit̄ falsitas testamenti cū testes debeāt deponere sup negatiua dicendo ꝙ illud testamētū nunq̄ fuit factū. dicit Bald. pulchre ꝛ elegāter ꝙ testes debēt remouere actū a sensu nō sensum ab actu. Hoc modo debēt em̄ dicere ꝙ illa die ꝛ hora qua testamentū dicitur fuisse factū in tali loco nō fuit factū q2 ipsi fuerūt ibi p̄sentes ꝛ nō potuisset fieri quin ipsi vidissent ꝛ audissent. Sz si solū dicerent ꝙ nō viderūt nec audierunt ipsum fieri vel ꝙ nō recordantur non sufficeret: q2 tunc nō remouerēt actū a sensu: sed econtra sensuz ab actu. Nam possibile est ꝙ fuit factū tñ ipsi nō recordant̄. Et ad p̄dicta vide. c. tertio loco. de ꝓba. cū ibi no. ꝛ qđ no. p Dy. ꝛ Bart. in. l. j. §. j. ff. de iti. actuq̄ priua.

2 ☞ Filius preteritus in testamēto si approbat ꝙ faciat ipm recōualescere: ꝛ an de iure pretorio vt necessaria sit bonorū pos. infra centum dies.

Quid in posthumo preterito si moriatur viuente testatore.

3 Quod etiam recipiatur probatio super solēnitate testamenti. i. super numero testium dūtaxat absq̄ eo ꝙ testes deponant super voluntate.

Quot testes requirant̄ ad probandū solennitatē testamenti ꝛ quot ad probandum voluntatem defuncti.

4 Qualiter fiant articuli.

5 Si est questio an testes qui interfuerunt fuerint rogati qđ sufficiant duo testes.

Quod idem sit si est questio an testator fuerit habilis ad testandum vel notarius ad recipiendū instrumentum.

Idem si pater reliquit filio centum ꝛ dubitatur an iure istitutionis: ꝛ sic an valeat testamentum.

6 Si septem testes deponant de testamēto ꝛ sunt cōcordes: tñ null⁹ eorū deponit nisi de p̄ntia sua q2 interrogatus: an alij fuerint presentes dicit se nō recordari ꝙ tamen faciāt plenā probationem.

7 Dubia ꝛ incerta probatio de testamento: an faciat differri causam intestati.

1 Onorum quidem. † Ex testamēto in scriptis petitur bo. pos. s̄m tab. sed ex nuncupatiuo petit̄ s̄m nuncupationē. h. d. sic in contratabu. Nā illa datur contra testamentū in scripturis. Sed cōtra nuncupatiuū dat̄ cōtra nūcupationē: vt. j. ti. ij. l. j. Et ista q̄ dat̄ ꝯtra testm̄ vel p testamēto nuncupatiuo dicit̄ potius vtilis q̄ directa: q2 nō cōpetit ex verbis edicti pretoris: sed ex interpretatiōe vel ex mente q2 edictū loquit̄ de tab. ꝛ tabule nō sunt nisi scripte ꝛ illa forma fuit inuenta p p̄torē alia vero a iure ciuili qđ declara vt dixi. s. titu. ij. super rubrica. ꝛ si dicatur s̄m tabulas que petitur ex edicto p̄toris nō videtur cōferre nisi vtilia q2 pretor nō dat iura directa. R̄spōdeo veruz est vno respectu. s. iuris ciuilis qđ dat directa sz alio respectu

illa

illa vtilia pñt dici directa quātū ad illa iura q̄ proueniūt ex verbo pretoris ⁊ ex eius mente vt in simili qñ bo. pos. rogat̄ restituere hereditatem. nam facta restitutiōe videtur penes eū remanere directa respectu eo℞ que trāsferunt̄ in fideicōmissarium: licet alio respectu sint vtilia. l. j. §. bono℞. iuncto §. de illo. cū ibi no. ⁊. l. ex asse. ff. ad treb. qd̄ declara vt colligit̄ ex subtiliter no. per Bar. s̄. de neg. gest. l. curatore. ¶ In tex. ibi. verū si eūdem numerū affuisse ⁊c. ¶ Sed quare iste recurrebat ad bo. pos. postq̄ꝫ poterat adire de iure ciuili vt statim sequit̄. rn̄deo pōt esse casus in quo de iure ciuili nō foret
2 admitted⁹ ⁊ sic necessaria est sibi bo. pos. †vt si i tali testamēto fuit institutus filius in ptāte iā natus ⁊ sic testamētū erat nullū de iure ciuili. l. si fili⁹ q in potestate. ff. de lib. ⁊ posthu. qui fili⁹ approbauit testamentū: ⁊ sic facit ipsum recōualescere. l. filio p̄terito. de iniust. testa. Et cōis opi. est qd̄ recōualescat de iure p̄torio nō ciuili. ⁊ sic necessaria bo. pos. infra cētum dies. de quo plene tangitur per Bal. ī. ti. proxi. l. fin. et no. ī. vn̄ cognati. l. fi. Uel si fuerit ruptū natiuitate posthumi preteriti vt. ī. tit. j. l. fi. qui postea mortuus est viuente testatore. Nam recōualescit de iure pretorio nō ciuili. l. posthumus in prin. ff. de iniust. test. Et similiter est necessaria bo. pos. nec pōt adiri hereditas sola voluntate. ¶ †Et no. ex illo tex. qd̄
3 recipit̄ probatio sup solēnitate testamenti. i. sup nūero testiū dūtarat absq̄ eo qd̄ testes deponāt super volūtate. vt ptꝫ dū dicit eundē numerū affuisse doceri pōt: ⁊ vn̄ resultat dubiū quot testes requirant̄ ad hoc p̄bandū. Constat em̄ qd̄ ad solēnitatē ⁊ validitatē testamenti requirunt̄ septē testes adesse tēpore cōditi testamēti. ¶ Itē si tale testamētū neget̄ fore fa
a ctū similiter requirunt̄ septē testes[a] ad probādū qd̄ fuerit factū. ⁊ etiam ad probandū tenorē eius: q2 est questio de volūtate defuncti. Sed ponamus qd̄ pars aduersa confitet̄ testamentū fuisse factū ⁊ etiā taliter factū: q2 fuit titius institut⁹ negat tn̄ illud testamētū fore validū dicēs qd̄ nō interuenerunt septē testes. Est ergo q̄stio de solēnitate nō de volūtate inter partes. ⁊ iste titi⁹ nō hꝫ necesse p̄bare volūtatē postq̄ꝫ aduersari⁹ cōfitet̄: sed dūtarat qd̄ interuenerūt septe͡z testes vt ex illo tex. colligit̄ an sufficiant duo testes vel de illis septē qui interuenerunt: q2 forte alij mortui sunt vel extranei qui nō fuerunt rogati de testamēto: tamē fuerūt ibi p̄sentes. Et loquor quādo de testamento nō fuit cōfecta scriptura notarij: q2 si fuisset confecta ⁊ cōtineret numerū septem testiū ēt si oēs essent mortui talis scriptura p̄baret solēnitatē vt plene no. in. l. fi. ī. de fideicō. loquor enim qd̄ solum extabant testes. ⁊ per testes erat probandū. ⁊ de hoc disputat gl. que est hic. ⁊ semp allegat̄. Mar. ⁊ Hug. tenuerūt qd̄ isto casu sufficiāt duo testes p regulā positā in. l. vbi numerus. ff. de testi. ad quā debemus recurrere nisi reperiat̄ contrarium. leges aūt que loquunt̄ de nūero septē testiū solū eo casu loquunt̄ qñ questio est de voluntate defuncti: q2 per aduersam partē negatur. l. fi. ī. de fideicō. Sed si nō negatur imo pars aduersa cōfitet̄: tn̄ dicit eam nō fuisse solēnem ⁊ sic est fienda probatio de solēnitate dūtarat qd̄ esse potest vt in isto tex. non habemus. l. que dicat requiri septē testes: ideo stabimus regule. Glo. reprehendit istā opi. q2 lꝫ inter partes nō sit qd̄ de volūtate sed solū de solēnitate: testes tn̄ inducti ad probandum solēnitatē non possunt de ea deponere nisi deponant etiam de voluntate: q2 voluntas se hꝫ ad subiectū vt substantia solēnitas vero vt accidēs seu qualitas. ⁊ nō potest quis cognoscere qualitatem in subiecto nisi cognoscat subiectum. Non em̄ possum cognoscere titiū qd̄ sit albus nisi cognoscā qd̄ est titius. facit. l. si in p̄uinciā. si cer. pe. circa fi. ⁊. l. si seruū. §. j. de act. emp. in p̄ria charta. Sed ad p̄bandū volūtatē non sufficiūt duo testes: ergo nec ad probandū solēnitatē in volūtate affuisse. Nā testes habēt necesse deponere qd̄ talis fecit testamētū in quo talē instituit: lꝫ de hoc nō sit qd̄ inter ptes qd̄ ī illo testamēto fuerūt septē testes. ⁊ nisi dicerent de p̄rio nihil p̄baret. Nā si dicerēt se vidisse septē testes coadunatos. ⁊ dicebat̄ pro causa testamēti tn̄ ipsi nō audiuerūt testm̄ nihil probarent: q2 possibile est qd̄ nō fuit testatus: tūc aūt ꝯfessio aduersarij est de testamēto nō solēni: sꝫ testes deponūt de solēni ⁊ sic nihil adminiculat̄ confessio partis: q2 de alio est confessio q̄ꝫ testiū depositio. Breuiter Bart. tꝫ opi. Mar. si tamē est tanta coarctatio loci ⁊ tēporis qd̄ confessio nō pōt intelli
4 gi de eo de quo deponūt testes. ¶ †Fiant ergo tres vel quatuor articuli. Primus qd̄ talis fecit testamētū tali anno tali mēse ⁊ tali die. Secūdus q̄ in illo testamento titiū heredem instituit. Tertius qd̄ illa die nō fecit aliud testamētū. Quartus qd̄ in illo testō interfuerūt septē testes si pars aduersa cōfitetur tres primū ⁊ vltimū negauit poterit vltima probari per duos: q2 nō habebūt necesse deponere de tenore testamēti postq̄ꝫ esset cōfessus: sed dūtarat de numero testiū dicēdo qd̄ viderūt septē testes cōgregatos corā tali ⁊ dicebat̄ q̄ volebat corā eis testari. posito qd̄ nō dicat se audiuisse testari: q2 presumit̄ qd̄ tūc fuerit testatus nō alia vice: q2 cū pluralitas in dubio nō p̄sumat̄. vt no. in. l. eū qui. §. in popularib⁹. et in. l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. ⁊ no. in. l. ij. de errore
5 aduo. s̄. p Jac. bu. ⁊ alios. ¶ †Per p̄dicta dicit Bal. qd̄ si sit qd̄ an testes q interfuerūt fuerint rogati sufficiūt duo testes ad p̄badū qd̄ fuerūt rogati: q2 nō est qd̄ nisi de solēnitate: cetera em̄ aduersarius cōfitet̄. ¶ Itē si sit qd̄ an testator fuerit habilis ad testādū vel notarius ad recipiendū instrumētū poterit p̄bari habilitas p duos testes: q2 nō est qd̄ de volūtate. Simil'r si filio religt centū ⁊ dubitat̄ an iure institutiōis ⁊ sic an valeat testm̄ poterit p̄bari per duos testes. Nā ⁊ corā duob⁹ potuisset filiū instituere. l. hac cōsultissima. §. ex ipẽ
6 fecto. ī. de testa. †Dicit ēt notabil'r qd̄ si septē testes deponāt de testamēto ⁊ sunt cōcordes: tn̄ nullus eo℞ deponit nisi de p̄sentia sua: q2 interrogatus an alij fuerint p̄sentes: et dicit se non recordari qd̄ nihilominus faciūt plenā probationē: q2 dicunt̄ contestes. tene menti: q2 istud est quotidianum et recordor de hoc vidisse dictum Spe. ⁊ est in tit. de acquisitiōe §. nūc tractemus. ver. itē sufficit cū sequētibus. ⁊ vide p eūdē de q̄one disputata hic p gl. in tit. de instr. edit. §. cōpēdiose.
7 ver. qd si vnus. ¶ †Ultimo ista gl. in fin. videt̄ dicere vnū qd̄ Bal. reprobat: scꝫ qd̄ dubia ⁊ incerta p̄batio de testō: lꝫ testm̄ nō p̄bet facit tn̄ differri cām̄ itestati qd̄ est falsum: q2 dubia p̄batio p nulla habet̄: ⁊ sic nō p̄stat impedimētū. c. in p̄sentia. de p̄ba. iūcto. c. nō p̄stat. de reg. iu. l. vj. Et expresse determinat Cy. ⁊ alij in. l. j s̄. de p̄cu. ⁊ Bar. in. l. admonēdi. de iureiu. qñ actor p̄bauit plene suam intentionē: ⁊ reus semiplene suam exceptionē: q2 nō defert̄ reo iuramētum: sed stat̄ plene probationi actoris qñ sibi contradicunt.

a ¶ Requiruntur septē testes. Adde tex. in. c. cum esses. de testamē. Lud. ro. in. l. certū. C. vnde legitimi.

¶ De bonorum possessione cōtratabulas quam pretor liberis pollicetur. Rubrica.

¶ Postq̄ꝫ dixit de bono℞ possessiōe s̄m tabulas que dat̄ s̄m voluntatē testatoris sequitur de contratabulas que dat̄ contra voluntatē testatoris. Et glo. op. contra ordinē imperatoris ⁊ soluit ⁊ bene vide eam.

2 ¶ Expugnato ⁊ rupto testamēto ex causa preteritiōis vel exheredationis siue per querelā siue per ius dicēdi nullum siue per contratab. qd̄ legata debeantur omnibus: ⁊ quid in preteritione paterna.

3 Titul⁹ de legatis p̄stādis an habeat locū in legatis factis ab instituto cui p̄teritus: per cōtratab. hereditatē abstulit.

1 Liberi. ¶ †Expugnato testō p ꝯtab. adhuc debent̄ legata liberis ⁊ parētibus ⁊ quibusdā alijs personis cōtētis in edicto p̄toris. h. d. ⁊ tractat de materia ti. ff. de leg. j. Nam cum pretor admisisset filiū emancipatū ad expugnādū testm̄ patris in quo erat preteritus qd̄ minime faciebat ius ciuile. l. xij. tab. Eueniebat qd̄ expugnato testō oīa legata irritabant̄: q2 dependebāt ab institutione vn̄ quo iure expugnabat̄ institutio simil'r ⁊ legata. Uerū q2 hoc videbat̄ iniquū: q2 emācipatus per preteritionē non recipit iniuriā ex legatis sed ex institutione: q2 nō fuit ītitut⁹. ⁊ ista expugnatio fiebat cōtra ius ciuile: idcirco fecit aliud edictū p qd̄ talē expugnationē limitauit: vt per eā non irritarentur legata facta liberis ⁊ parentibus ⁊ vxori ⁊ nurui. Cetera vero sic qui titulus hꝫ equitatē naturalē. vt ibi dr̄ in. l. j. in prin. locū tn̄ hꝫ solū quādo emancipatus fuit preterit⁹: si aūt filius in ptāte fuit preterit⁹: tūc licet etiā ipse habeat cōtratab. q2 p̄tor sibi accōmodauit suū remediū nolēs ip̄m esse deterioris cōditionis q̄ꝫ emācipatū q2 tn̄ ei⁹ preteritio reddit testm̄ nullū ipso iure. ⁊ de iure ciuili: lꝫ ipse non vtatur remedio iuris ciuilis: sed iuris pretorij expugnando contratab. non tenet̄ p̄stare legata liberis et parentib⁹: q2 si elegisset viam iuris ciuilis non p̄stitisset. l. filio preterito. de iniust. test. Et remediū pretoris non dꝫ esse ad eius dānū: sed ad vtilitatē. ⁊ iste est casus in. l. is q. de leg. p̄stā. hꝫ etiā locū qñ bo. pos. ꝯtratab. intētat̄ p preteritū. l. si
2 duo. eo. ti. ¶ †In gl. ibi. nō vr̄ hodie habere locū. dic: scꝫ qd̄ inquātū inuit qd̄ alijs extraneis legata nō debent̄: q2 hodie debent̄ oībus impugnato ⁊ rupto testō ex cā p̄teritionis vel exheredationis siue p q̄relā siue p ius dicēdi nullū siue p cōtratab. vt i aut. ex cā. ¶ Et not. ex ista gl. q2 sentit qd̄ illa aut. habeat locū in p̄teritione paterna ex qua testm̄ reddit̄ nullū quidā dixerūt cōtrariū qd̄ solū in materna ex qua nō reddit̄ nullū: q2 hꝫ vim exheredationis. Itē vult qd̄ habeat locū in

ꝑteritiōe filij emācipati. ⁊ qñ expugnat̄ de iure ꝑtorio p con-
tratab. Quidā ḣ: q̄ tūc erat special'r ꝓuisum p ti. de leg. pre-
stā. Unde gñalis ꝓuisio illius aut. ad hoc se nō extēdit. l. j. §.
deinde. ff. de postu. Sed ista glo. dicit verum ſm cōem opi.
3 modernos qd dic vt ibi plene no. ¶ † In gl. ibi. de fideicō. l.
quidā. dicit istā. l. ⁊ istū ti. de leg. pre. locū habere in legatis fa
ctis ab instituto cui preterit⁹ p ꝯtratab. hereditatē abstulit.
Nā illa legata potuerūt fieri ab instituto postq̄ bonorabat̄
sed si facta erāt in ꝑterito a quo relinq nō poterat: q̄ bono-
rabat vt. j. de fideic. l. ab eo. nō recōualescūt nec debent̄: lz ad
preteritū bona deueniāt per cōtratab. q̄ iniustū ⁊ vitiosum
principiū habuerūt vt. d. l. quidam. ⁊ in. d. l. ij. de lega. iij. nisi
fuisset collata in casu quo ad ipsum perueniret hereditas. l.
vxorē. §. testamēto. ff. de fideicō. liber. q̄ tunc non haberent
iniustum principium.

2 ☞ Quis dicatur preteritus.
Quod semel ruptum est amplius rumpi non potest.
3 Preterit⁹ postq̄ est exclusus a ꝯtratab. per lapsum anni qd
extūc institut⁹ possit petere ſm tabu. tamē illa nō dabit ius
instituto perpetuū ſ3 solā administrationē bonoꝝ quousq̄
per filiū expresse approbet̄ vel per lapsum. xxx. an. excludat̄
a iure dicendi nullum.
4 Institutus a patre non pōt intentare cōtratab. ⁊ an ex bñfi-
cio fratris preteriti possit.
Sepe quis h3 ex persona alterius q̄ ex sua habere nō potest.
5 Preteritus an possit approbare testamentū in preiudicium
fratris instituti vel exheredati: ⁊ an tūc testamētū recōuale
scat de eqtate ciuili: an pretoria vt sit necesse petere bo. poss.
infra centum dies. ⁊ nu. 11.
Que sit vtilitas ibi. ⁊ nu. 11.
6 Posthumus an possit exheredari: lz nullam cām ingratitu
dinis potuerit committere.
7 Exheredato nō dat̄ ꝯtab. nec ex ꝑsona sua: nec ex ꝑsona fra-
tris preteriti: ⁊ quot requirant̄ ad hoc vt istud procedat.
8 Testamentū ruptum per natiuitatem posthumi qd adhuc
expugnetur per contratab. ⁊ nu. 9.
Quid in testamēto nullo a principio per preteritionem filij
in potestate.
9 Appellās a sentētia lata cōtra falsum ꝓcuratorē an videat̄
approbare eā vt latā an aūt faciat falsum ꝓcuratorē haberi
perinde ac si a principio dedisset sibi mandatum.
10 Secundum tab. an concurrat cum contratab.
Aditio hereditatis ⁊ cōtratab. qd possint simul cōcurrere.

1 **Posthumo nato.** † Per natiuita-
tē posthumi pre-
teriti testm̄ rūpit̄. ⁊ nihilomin⁹ p ꝯtab. expugnat̄
⁊ quousq̄ locū h3 cōtrata. ſm tab. locū habere nō
pōt. h. d. Et cōsueuit repeti solēniter. ⁊ h3 materiā. l. si fili⁹ q
2 in ptāte. de lib. ⁊ posthu. ¶ † In tex. ibi. nec noīatim exhēda
tus est dic ⁊ sic fuit ꝑterit⁹ etiā si de ipso alio mō fuisset in te
stamēto facta mētio. Nā ꝑteritio dr̄ qñ nō fit mētio de istituē
do vel exheredādo vt. j. de fideicō. l. qdā. Istud qdē testamē-
tū anteq̄ posthum⁹ nascat̄ validū est de iure ciuili ⁊ ꝑtorio.
l. iij. §. ſ3 si ſtāte. ff. de iniust. testa. idō tollit ꝓcedēs testm̄ ēt vali
dū vt ibi. ex eo tñ nec pōt adiri hēditas nec bon. pos. peti ꝓ-
pter pēdētiā natiuitatis posth. p quā sperat̄ rūpi. l. vētre. de
acq. here. ⁊ l. istud. §. fi. de ꝯtab. nato vero posthumo rūpit̄ ēt
de iure ciuili. l. posthum⁹. in prin. de iniu. test. ⁊ i. l. j. ⁊ sic pōt
dicere nullū: ſ3 nihilomin⁹ h3 ꝯtratab. ⁊ in hoc stat difficul-
tas: q̄ cōtratab. dat̄ ad rūpēdū. ⁊ sic ꝑsupponit testm̄ validū
⁊ nisi sit validū nō dat̄. l. qd vulgo. ff. e. Qd aūt semel ruptū ē
ampli⁹ rūpi nō pōt. l. nā ⁊ sub cōditiōe. §. post defectū. de in
iust. test. Qualr ergo pōt dari cōtratab. ad rūpēdū hinc pen
dēt leges ⁊ pphete. Et gl. q̄ icipit: ſ3 qualr format hāc op. et
nec gl. nec aliqs doctoꝝ scribētiū salua reuerētia ipsoꝝ vr̄ ha
buisse oculos vel vidisse lumē sup solutiōe hui⁹ cōtrarij dicā
3 sup glo. illa. ¶ † In tex. ibi petita est. dic idē si nō esset petita
cōtratab. poterat tñ adhuc peti vt interim cesset ſm tab. l. ij.
§. expectādi. ff. de ſm tab. postq̄ vo preteritus foret exclusus
a cōtratab. p lapsum anni: extūc institut⁹ pōt petere ſm tab.
l. si impubes. §. qñtū. ff. ad car. q̄ cū cessat expugnatio ꝑtoꝝ
incipit locū habere approbatio ei⁹: sed quousq̄ durat iproba-
tio nō pōt esse approbatio: quia essent cōtraria reproba-
re ⁊ approbare. de iure aūt ciuili non poterit institut⁹ adire
q̄ preteritus: licet sit exclusus a iure cōtratab. qd est annale
nō est exclusus a iure dicēdi nullū qd est ꝑpetuū: q̄ de iure ci
uili. lz Bart. voluerit contrariū in. l. filio preterito. qd post
annū recōualescat testm̄ de iure ꝑtorio: ſ3 verum est quantū
ad hoc vt possint peti ſm tab. tñ illa nō dabit ius instituto
perpetuū: sed solam administrationem bonoꝝ quousq̄ per

filiū expresse approbet̄ vel per lapsum. xxx. an. excludatur a
iure dicendi nullū. ⁊ hoc tenet Bal. ⁊ cōiter moderni cōtra
4 Bar. qui sentit contrariū. ¶ † Iſo. primo dn̄ dicit nec heres
institut⁹. qd institut⁹ a patre nō pōt intētare contratabu. vt
hic a cōtrario sensu. Sz ꝯtra de. l. si post mortē. §. fi. ff. eo. So.
ex ꝑsona sua nō videt̄ vt hic: ſ3 ex bñficio fratris ꝑteriti ꝯmit
tētis sibi edictū siue ille sit in potestate siue emācipatus bñ
pōt vti cōtrario. Sepe eñ qs h3 ex persona alteri⁹ qd ex sua
habere nō pōt. l. petende. circa fi. ʒ. de tempo. in inte. restit.
⁊ l. aristo. cū ibi no. ff. q̄ res pig. obli. pos. Et si dicat̄ que vti
litas resultat instituto intentare contratab. cū possit adire si
frater suus ꝑterit⁹ erat emancipatus vel etiam petere ſm ta
bu. postq̄ frater suus erat exclusus a cōtratabu. Rñdeo du-
plex vtilitas pōt sibi resultare. Prima q̄ si esset institut⁹ in
minore portione quā ipsum tangeret abintestato. ⁊ in resi-
duo esset institut⁹ extraneus intētādo ꝯtratab. seqret̄ maio
rem portionē: sc3 illā quā abintestato fuisset habiturus non
maiorē: sed si adiuisset hēditatē vel petijsset ſm tabu. nō ha
beret portionē nisi in qua esset institutus. vt habet̄ in. l. si ex
duobus. ff. eo. scōa vtilitas est: q̄ intentādo cōtratab. nō pre-
stabit legata nisi liberis a parētibus sicut nec ipse preterit⁹
sed si adiret vel bo. pos. ſm tab. peteret ꝑstare legata oīb⁹ q̄
plena fruit̄ voluntate defuncti ⁊ ipsum approbat. ⁊ hec ha-
5 bent̄ in. l. si duo. in fi. de leg. pre. † Sed queritur an preteritus
possit approbare testamētū in ꝑiudiciū fratris instituti vt
sic ille nō possit cōtratab. petere ⁊ ꝑdat dictas vtilitates. dic
qd nō quātū ad ꝑmā vtilitatē de ꝯsequēdo maiorē portionē
l. si post mortē. §. fi. allegato in gl. Sed quātū ad scōam videt̄
secus: q̄ cū institut⁹ approbāte preterito possit habere here
ditatē ex testamēto cū effectu si nō vult: ſ3 p ꝯtratab. vult ve-
nire incidit in edictū si qs omis. cau. testa. quia facit in frau-
dē legatoꝝ. Eodem modo si vnus frater esset exheredatus
alter preteritus qui erat in potestate patris. ⁊ sic testamētū
erat nullū non pōt preteritus approbare in preiudicium ex-
heredati: vt sciat exheredationē recōualescere. Quod pt3 q̄
statim est aperta via exheredato veniendi abintestato per
vñ liberi. l. fi. ff. de libe. ⁊ posthu. ergo frater approbando nō
potest sibi auferre ius quesitū: licet ex persona ipsius preteri
ti hoc habeat. arg. in. l. fi. ff. de pac. ⁊ l. insulam. in fi. ff. so. ma.
⁊ in. d. l. si post mortem. §. fi. Et sic beneficio qd habes ex per-
sona mea me inuito vti potes cōtra alium. Sed contra me
secus. l. si iudex circūuento. ff. de mino. qd dic vt no. p Bar.
in. l. petende. Et ex predictis pt3 Bar. nō plene expediuisse
istū arti. in. l. filio preterito. in pe. col. ff. de iniu. testa. vbi vr̄
dicere approbationē filij nocere fratri instituto vel exhere-
6 dato. ¶ † Ex tex. dn̄ dicit nec nominatim exheredatus colli
ge tria. Prio qd posthumus poterat isto iure exheredari: lz
nullā cām ingratitudinis potuerit cōmittere. ⁊ hoc quantū
ad istū effectū vt testm̄ non peccaret in forma: ⁊ sic esset vali
dū. Nā inter alia que sunt de forma requirit̄ qd fili⁹ institua
tur vel exheredet̄. l. inter cetera. de libe. ⁊ posthu. ⁊ l. gallus.
§. in oībus. q̄ tñ cām igratitudinis nō cōmisit habebat q̄re-
lā p quā testm̄ rūpebat. Hodie vo nō pōt exheredari. et exhe
redatio esset ipso iure nulla: ⁊ sic haberet̄ p preterito. ⁊ p cō
sequēs testm̄ nō valeret: q̄ nō reqrit̄ expressio cāe ingratitu-
dinis vt vnius de. xiiij. vt in aut. vt cū de app. cogno. §. aliō
quoq̄ capitulū quā ipse nō pōt cōmittere. l. si qs in suo. ʒ. de
inoffi. test. Scōs colligit̄ hic qd posthumus erat noīatim ex-
heredatus. glo. dicit qd istud non intendit dicere ista litera:
q̄ poterit exheredari iter ceteros de iure isto: licet hodie de-
beat exheredari sicut iā natus: vult ergo dicere qd si est nomi
natim exheredatus nō h3 cōtratab. nō qd sit noīatim exhere
7 dādus. ¶ † Tertio collige: q̄ dixi qd exheredato nō dat̄ ꝯ-
tab. qd intellige nec ex ꝑsona sua. l. nō putauit. in ꝑn. ff. e. nec
ex ꝑsona fratris preteriti. l. si post mortē. §. liberi. e. ti. Requi
runt̄ tñ tria ad hoc vt istud ꝓcedat qd dic vt in glo. ⁊ hoc in
exheredatione expressa. Idē in tacita qñ preteritio haberet̄
pro exheredatiōe. vt in testō materno vel ei⁹ linea. ¶ Alte-
8 rius no. † qd testm̄ ruptū p natiuitatē posthumi adhuc expu
gnat̄ p ꝯtratab. Et gl. q̄ incipit qualr in fi. dicit idē esse in te
stamēto qd est nullū a ꝑncipio p ꝑteritionē filij in ptāte vt ēt
illud impugnet̄ p ꝯtab. Sz ꝯtra de eo qd supra dixi sup text.
q̄ cōtratab. dat̄ ad rūpēdū. ⁊ sic ꝑsupponit testm̄ validū. l. q̄
vulgo. ff. e. q̄ qd nullū est ampli⁹ rūpi nō pōt. ⁊ priuatio pre-
supponit habitū. l. decē. de ver. ob. dicit gl. vex est qd est nul-
lū de iure ciuili. ⁊ hoc respectu amplius nō annullat̄: sed de
equitate pretoria nō est nullū: imo est aliquod ⁊ isto respectu
annullat̄ p cōtratab. Mirandū est de verbis glo. que nullo
mō pñt stare. Nā dicere qd est aliqd de equitate pretoria fal-
sum est: q̄ ista equitas potius tēdit ad annullādū quā rigor
iuris

iuris ciuilis. Nã ille rigor annullat testamentũ in quo fili⁹ i
ptãte est preteritus: sʒ illud in quo preteritus est emãcipat⁹
nõ annullat pretorio. visum est hoc iniquum: qr in eo viget
rõ sanguinis sicut in filio in ptãte: ideo voluit qð deberet in
stitui vel exheredari nõ pteriri sicut ꝛ fili⁹ in ptãte ꝛ si pteri-
tus est dat sibi ꝯtab. ergo illud testm̃ nõ approbat nec ratum
bʒ quousqȝ accedat volũtas pteriti expssa vel tacita pmittẽ-
do labi tps petẽdi contratab. ideo interim non dat ſm Ja-
bu. quã daret si esset validum equitate ptoria. quid em̃ ope-
raretur hic validitas. Itẽ dicere qð eo iure: scʒ pretorio quo
fingit valere expugnatur per contratab. est implicare cõtra-
dictionẽ: ꝛ est dicere qð pretor approbet tale testamentũ et
improbet decernendo cõtratab. Et sic esset sibi contrarius
pretor. alibi videt glo. velle qð etiam de iure ciuili tale testa-
mentum non sit nullum nisi fili⁹ dicat nullum ꝛ declaret vo
luntatem suam. ita intelligo glo. que est in. l. is qui. de lega. j.
Nec obstãt iura dicẽtia ꝙ est nullũ ipso iure: qr dicũt supple
ri. si tñ dicat nullũ sicut cõpensatio fit ipso iure dũtñ oppo-
nat que glo. etiam cõiter reprobat: qr lex dicit qð testamẽtũ
recõualescit si filius approbat. l. filio pterito. ergo prius erat
nullũ filio etiã tacẽte. Item lex dicit dari bo. pos. vnde libe-
ri alteri filio exheredato in tali testamẽto: sed si esset validũ
anteqȝ fili⁹ diceret nullũ non esset aperta via abintestato: qr
nõ deficit adhuc cã testati. l. quãdiu. de acq. here. Similiter
alia. l. dicit qð testamẽtũ ruptũ natiuitate posthumi si post-
hum⁹ moriat viuente testatore recõualescit. l. posthumus. de
iniusto testa. ergo pri⁹ erat nullũ etiã filio tacẽte. Remanet
ergo contrariũ insolutũ. dicunt vltramontani qð tale testa
mentũ est nullũ de iure ciuili ꝛ pretorio: sed speratur recõua
lescere si fili⁹ approbat. ꝛ hoc respectu dat cõtratab. ad rum-
pendũ hãc spem. Bar. de hoc truffat dicẽs qð spes nõ potest
rũpi: lʒ possit impediri ne deducat ad effectũ. vñ cõtractus
cõditionalis per stipulationẽ purã interposit⁹ aio nouãdi
non nouat nisi cõditiõe adueniente qð nõ esset si spes posset
rũpi per nouationẽ: qr statim fieret nouatio cui⁹ ꝯtrariũ di
cit. l. quoties. de noua. vñ ipse soluit aliter dicẽs qð anteqȝ in
tẽtet cõtratab. testamẽtũ est nullũ de iure ciuili ꝛ ptorio: sed
cũ intẽtat cõtratab. incipit valere pp tacitã approbationem
filij: qr cẽset velle omne illud sine quo nõ posset ꝯtratab. intẽ
tare. l. illud. de acq. here. sed nõ posset nisi testamentũ valeat
ergo censet velle qð valeat. ꝛ hoc põt facere de equitate preto
ria approbando testamẽtũ: qr pretor non improbat nisi cum
deficit volũtas filij ipsa vero concurrẽte approbat. ꝛ eodem
9 instanti p cõtratab. †improbat. ꝛ ista duo simul possunt sta-
re. vt pʒ in eo q appellat a sententia lata contra falsum pro-
curatorẽ. nã approbat eã vt latã ꝛ improbat vt sic latã. l. iij. §.
falsus. rẽ ra. ha. dicit Bal. ꝛ Bar. somniauit. qr ille in. §. illo
appellando. nõ approbat sententiã nec vt latã imo iprobat
bñ tñ approbat falsum procuratorẽ factum. ꝛ facit haberi p-
inde ac si a pncipio dedisset sibi mãdatũ: al's nõ haberet ne-
cesse appellare ab illa sentẽtia: qr ipso iure sibi non noceret:
4 nõ; est ergo sibi cõtrari⁹ ibi appellãs. Sed in casu nostro si di
cerem⁹ qð attẽtans cõtratab. approbat testm̃ ꝛ reprobaret
esset sibi ĩpsi cõtrari⁹. Et diceret qð approbat vt factũ ꝛ repro
bat vt sic factũ est vna fatuitas q̃ loquit sine cõsensu: ipse tñ
Bal. nõ soluit ꝯriũ: sʒ vr trãsire cũ vltramontanis vt rũpat
spes: id est ipediat effect⁹ spei. d. Raph. q ꝯsueuit subtilizare
dicit tot vba qð est vnũ tediũ ad itelligẽdũ qd voluerit. Ego
aũt semp dixi ꝛ dico ꝙ fundamẽtũ vñ pueniũt isti errores ꝛ
qð q̃si oẽs sequant nõ est: scʒ qð ꝯtab. det ad rumpendũ: imo
dat ad declarãdũ testm̃ nullũ de iure ptorio sicut ius dicẽdi
nullũ ad declarandũ nullũ de iure ciuili. ꝛ lʒ ꝯtab. reqrat va
liditatẽ testamẽti quo ad solẽnitatẽ ꝛ alia q̃ reqrunt: puta ꝙ
testator sit habilis: qr si esset nullũ ex defectu solẽnitatꝭ testm̃
vel qr testator esset inhabilis ad testãdũ nõ daret ꝯtab. qr nõ
expediret qñ tñ oĩa alia cõcurrũt tñ est nullũ rõne pteritiõis
filij in ptãte bñ põt dari cõtratab. ad declarandũ ipsum esse
nullũ etiã de iure ptorio: sʒ si esset pterit⁹ emãcipat⁹: tunc qr
testm̃ est validũ de iure ciuili: ꝛ illã validitatẽ pretor tollere
nõ potuit dat cõtratab. ad declarãdũ testm̃ nullũ de iure pre
torio: ꝛ ad expugnandũ ipsum quatenus valet de iure ciuili
nõ ipso iure: qr nõ pt in effectu. Et ita itelligẽdo cessant oẽs
errores ꝛ oẽs ambages nec p aliquẽ fuit in h inuestigatũ nec
10 visum. †Vltĩo no. in fi. ꝙ ſm tab. nõ cõcurrit cũ cõtratab.
imo quousqȝ ꝯtratab. põt ĩtẽtari cessat ſm tab. l. ij. §. expectã
ti. ff. de bo. pos. ſm tab. Sʒ cõtra hoc op. in gl. fi. de. l. is q.
§. ʒ si script⁹. ff. de le. pre. gl. soluit. ꝛ bñ qð ibi institut⁹ nõ itẽ
tauit ſm tab. eo tpe quo poterat intẽtare ꝯ. ʒ bñ adiuit he-
reditatẽ: qr testm̃ erat validũ de iure ciuili cũ pterit⁹ eẽt emã
cipatus. Aditio ergo hereditatis ꝛ cõtratabu. bñ pñt simul
cõcurrere: qr nulla est cõtrarietas iter eas. Nã aditio puenit
ex validitate testamẽti q̃ inducit a. l. xij. tab. Cõtratab. vo ex
impugnatiõe testamẽti quã facit ptor. Sʒ ſm tab. ꝛ cõtrata.
dant ab eodẽ ptore. ꝛ ſm tab. ex approbatione ptoris. ꝛ ꝯta.
ex reprobatiõe si diceremus qð simul concurrãt ptor sibĩpsi
esset ꝯri⁹: qr approbaret ꝛ reprobaret. Sʒ in diuersis legib⁹
h põt tolerari qð vnã approbet alterã reprobet. Et hec secũ-
da pfert ꝛ corrigit primã: sʒ ptor seipm corrigit. Sed contra
adhuc de. l. sʒ cũ pꝛono. ff. de bo. pos. vbi ꝯcurrũt so. ibi ꝯta.
q̃ dat patrono p quã non aduocat tota hẽditas: sʒ dũtaxat
legitima sibi debita. iõ ſm tab. q̃ dat heredi liberti bñ põt cũ
illo cõcurrere quo ad residuũ bonoꝝ: qr cessat ꝯrietas. Sed
cõtrata. q̃ dat liberis ideo nõ cõcurrit: qr pter eã aduocat
vel tota hereditas si scriptus erat extraneus vel portio quã
pteritus erat habiturus abĩtestato si erat institut⁹ frater. Sʒ
aduerte: qr hoc secũdo casu dicit Bar. qð posset concurrere
ſm tab. cũ cõtratab. postqȝ nõ tota hereditas. ꝛ sic bʒ simili-
tudinẽ cũ illa q̃ dat patrono. ꝛ dicit esse casum de hoc cũ gl.
in. l. si duo. in fin. de lega. j. vbi institutus erat in eodẽ gradu
cũ preterito. ꝛ dr ibi qð si institutus bñficio preteriti nõ intẽ
tat cõtratab. Sed dicit gl. imo adit hereditatẽ vel petijt
ſm tab. prestat legata omnibus inquantũ dicit glo. peti ſm
tab. qð est verius: qr non poterat ibi adire cum esset preteri-
tus filius in potestate. Apparet qð ſm tab. que dat institu-
to cõcurrit cũ contratab. que datur pterito. Breuiter Bar.
loquit cõtra casum. l. ff. eo. ti. l. illud. §. fi. cũ. l. se. vbi erat insti
tutus filius iã natus ꝛ preteritus posthumus. ꝛ sic erant in
eodẽ gradu. Et dicitur ibi qð institutus pendente natiuita
te posthumi nec põt adire nec ſm tab. petere cũ spet rũpi. et
dari cõtratab. ꝛ quousqȝ põt dari contratab. cesset ſm tabu.
Bar. in. l. ij. §. expectandi. de ſm tab. perpẽdit de hoc cõtra-
rio ꝛ nitit soluere: sed truffa est. Tu rñde clare dũ glo. dicit
in illa. l. si duo. vel ſm tabu. petijt dʒ intelligi sane: scʒ cũ po-
tuit qñ est lapso anno infra quẽ potuit preteritus petere con
tratab. ꝛ nõ petijt. l. si ipubes. §. fi. ad carbo. Et cessat esse con
trariũ. ꝛ ille tex. procedit clare vt tunc teneat soluere legata
oĩbus: sed quousqȝ posset peti cõtratab. nõ posset institutus
petere ſm tab. vt hic. ꝛ si glo. illa voluisset dicere ꝯtrariũ ma
le dixisset. Cõcludẽdo dic qð cõtratab. ꝛ aditio hereditatꝭ si-
mul pñt concurrere: sed cõtratab. ꝛ ſm tab. non eodẽ tpe ni-
11 si illa que datur patrono. vt dictum est. †Vltimo fit ma-
gna questio qñ filius preteritus approbauit testamentũ ex-
presse an recõualescat de eqtate ciuili: qr tũc institutus per
petuo posset adire: an de eqtate pretoria: qr tunc haberet ne
cesse petere ſm tab. ifra cẽtũ dies. ꝛ postea foret exclusus. tex.
em̃ in. l. filio pterito nõ aperit hoc. ꝛ cõis opinio est qð de eq
tate ptoris. ꝛ qð iste sit casus etiã in quo sit necessaria hodie
bo. pos. ſm tab. Bal. miratur de hoc dicens postqȝ non faue-
mus filio q approbauit quare nocemus instituto. vt habeat
necesse bo. pos. petere ꝛ excludat lapsu temporis. Nã si filius
abstinẽdo abintestato aperit viam alijs abintestato veniẽti
bus vt de iure ciuili admittant: licet ipse remãserit heres no
mine: q̄re non multo magis instituto vt possit venire de eq-
tate ciuili. Dic mihi queso. nã ita loquitur ipse dicens qð di
cere contrariũ est contra cõem opi. bonoꝝ hominũ. ꝛ est vti
nimio rigore. sustinẽdo cõem opi. dico qð filio approbãti est
vtile qð institut⁹ nõ possit venire nisi per bo. pos. qr si infra
tẽpus non petat: ꝛ sic excludatur hereditas deuoluet ad cau
sam intestati: ꝛ ipse idẽ filius admittetur ante alios non ob-
stante sua approbatione qm̃ bʒ in se cõditionẽ si institutus
vtet ea. ꝛ bo. pos. petierit ſm ta. infra tempus: alias habeat
pro nõ facta sicut in simili idem Bar. no. in. l. suus quoqȝ. de
here. insti. in fi. prin.

De bonoꝝ possessione cõtratab. liberti. Rubrica.

Quia ad exemplũ libertorum datur bonorum possessio
contratabulas patrono in bonis liberti: ideo subijcit psens
titulus.

2 Patrono ad hoc vt debeat legitima in bonis liberti q̃
sint necessarie. ꝛ nu. 1.

3 Contrata. que dat patrono in bonis liberti in quo differat
ab illa q̃ datur liberis in bonis patris. ꝛ nu. 2.

1
Icet ex causa. †Patron⁹ a li-
berto preteritus
per contrata. aufert heredi scripto legitimã
suam nisi pter suã culpã perdiderit ius: pa
tron⁹ exigẽdo preciũ operaꝝ. h. d. ista. l. cũ se.
In tex. ibi. lʒ ex cã fideicommissi. dic hoc
faciebat dubiũ: qr sic isti ex quadã necessitate manumiserunt

non ex mera volũtate vñ videbatꝰ eos nõ habere ius in bõis
liberti vt.s.de bo.lib.l.j.ʒ ibi fuit alia necessitas quã hic:qꝛ
seruꝰ tuus dedit mihi pecuniã vt ipm emerẽ a te et manu-
mitterẽ si hoc fecit nõ habeo ius in bonis eius:sed si seruus
meꝰ daret mihi pecuniã vt ipsuʒ manumitterẽ.⁊ manumisi
hñ habeo ius vt ibi probat eodẽ mõ si ille cui successi grauat
me ꝑ fideicõmissum.vt seruũ suũ vel meum manumittam vt
hic.¶ In tex.ibi cum sorore tua.dic cũ qua fuisti institutus
2 a patre tuo ⁊ ambo grauati de manumittẽdo seruũ.¶ † In
tex.ibi si extraneos:scʒ scripsit heredes sup.⁊ non hẽat libe-
ros ⁊ erat maior cẽtenario.i.habeat in bonis vltra cẽtũ au-
reos quibus duobꝰ cõcurrẽtibus debebatꝰ patrono legitima
in bonis suis.Et si decessisset intestatꝰ oĩa eius bona pertine
bant ad patronũ.l.intestato.ff.de suis ⁊ legi.Si ergo ĩstitu-
to extneo fuit ꝑteritus datꝰ sibi cõtratab.Sed si habebat libe
ros vel erat minor cẽtenario nõ debebatꝰ patrono legitĩa.et
ꝑteritus nõ haberet cõtratab.vt insti.de suc.li.§.sed nostra.
hñ tñ succederet patronus abintestato qñ nõ hẽbat liberos:
alˀs secus:qꝛ liberi tñ succedũt vt in dictis iuribꝰ.⁊ per hoc
3 est expedita tota gl.q̃ est hic.¶ † In tex.ibi partis legitime
dũtaxat.Et in hoc differt ista cõtratab.ab illa q̃ datꝰ liberis.
Nã per illã aduocatꝰ tota hereditas si filius vel alius de libe
ris totã hereditatẽ erat habiturus abintestato.vt qꝛ esset in
stitutꝰ extraneꝰ:sed ꝑ istã nõ.Nã si iste libertus nõ habebat
liberos iste patronꝰ totã hereditatẽ eius fuisset habiturus
abintestato.Et tñ ꝑ cõtratab.nõ auocat nisi legitimã q̃ erat
olim dimidia hodie tertia.Est ⁊ alia differẽtia:qꝛ cõtrata.q̃
datꝰ liberis põt intẽtari tã añ hereditatẽ quã post.Et primo
casu deducit rẽ ad cãm intestati nõ principalr:sed occasio-
nalr:qꝛ institutus vidẽs sibi bona auferri debere heredita-
tẽ nõ adibit.vt no.j.de colla.l.vt liberis.circa pñ.Sʒ in scdo
casu nõ reddit patrẽ intestatũ:qꝛ non põt facere vt ĩstitutꝰ q
adeũdo effectꝰ est heres desinat esse heres saltẽ noĩe:lʒ desi-
nat effectu.l.filio.ff.de cõtratab.sed illa q̃ datꝰ pr̃ono nõ datꝰ
nisi post aditã hereditatẽ.l.illud.ff.de cõtratab.rõ diuersita
tis est ⁊ ex h̃ colligitꝰ tertia differẽtia:qꝛ in cõtratab.q̃ datꝰ li-
beris disputetꝰ de viribꝰ testamẽti:qꝛ deficit testm̃ in solẽnita
te ꝑteritionis vel exheredationis.⁊ sic per eã impugnatꝰ te-
stamẽtũ:sed in illa q̃ datur patrono nõ disputatꝰ de viribꝰ te
stamẽti sʒ de iure ipsiꝰ patroni q est fraudatus in legitima.
Nã testamẽtũ nõ deficit in solẽnitate.ius em̃ nõ mãdat pr̃o-
nũ institui vel exheredari sicut mãdat ĩ liberis:sʒ sibi reliq̃t
legitimã qd̃ fieri põt ẽt iure legati qd̃ nõ est in legitima q̃ de
betꝰ liberis.Et hec colliguntꝰ ex.d.l.illud.in prin.⁊ ex.l.filio.
§.cõtratab.ff.de inof.test.Equiparãdo ꝯtratab.que datꝰ pa
tri in bonis filij emancipati ei que datꝰ patrono in bonis li-
berti ad cuiꝰ similitudinem fuit introducta.ff.si quis a pa.
fue.manu.l.j.in prin.

¶ Unde liberi. Rubrica.

1 Sianus. † Plures liberi eiusdem gra-
dus equaliter vocantur ꝑ vn-
de liberi.Et qñ extant liberi qui per illũ veni-
re possent:ex primo capite edicti nõ vocantur
alij agnati ex secundo capite quousq̧ tñ speratꝰ
causa testati cessat vnde liberi.⁊ vnde agnati abintestato.h.
d.cum.l.seq.
2 ☞ Si nepos negat se heredẽ patris an istud negare sit re-
pudiare et quid si dicat nolo adire.
3 Nepos qui repudiauit hereditatem paternã in quibus casi
bus ⁊ qualiter possit consequi hereditatẽ aui:⁊ an nõ aditã
transmittat.⁊ nu.1.5.⁊.7.
Que fuerit ratio dubitandi in ista lege ⁊ que decidendi.et
nu.4.⁊.5.
4 Duo nõ possunt esse eodẽ iure heredes vnius insolidum.
Quid si vnus sit heres noĩe de iure ciuili:⁊ alter esset effectu.
5 An hodie habeat locũ successorium edictum de iure ciuili.
6 Qñ ex filio extat nepos qui hereditatẽ filij repudiat:an tũc
ipse filius hereditatem patris transmittat ad extraneũ he-
redem in preiudicium nepotis.
7 Statutũ qd̃ filius possit hereditatem sui patris repudiare.
an si repudiauit possit nepos eã habere de iure ciuili ex for-
ma statuti.
8 Inter patrẽ ⁊ filium qd̃ per emancipationem an tollatꝰ ho-
die ius agnationis.
9 An nepos filij emãcipati cõceptus post emancipationẽ sit
agnatus auo:⁊ an succedat in feudo antiquo.
10 Statutũ qd̃ cause inter agnatos cõpromittantꝰ: an habeat
locum in tali nepote.
11 Statutũ qd̃ cause inter affines cõpromittantꝰ an habeat lo-
cũ inter duos affines in secũdo genere affinitatis de iure ca
nonico qd̃ de iure ciuili non cognoscitur.
12 Pater in successione filij emancipati decedẽtis abintestato
an habeat bonorum pos.vnde liberi.
13 An ista lex inquantũ dicit nepotem admitti ad bonoꝝ pos.
vñ liberi in bonis aui habeat locũ in nepote concepto post
mortem aui.
14 An per contractũ possit quis acquirere descendentibꝰ suis
concipiendis post eius mortem.

1 Qui se patris. † Nepos q repudiauit
hereditatem paternam
non põt habere vel cõsequi auitã que fuerat patri
delata nisi ꝑ bo.pos.vnde liberi.⁊ sic de iure preto
rio:non de iure ciuili.h.d.Et reputatꝰ ista.l.horribilis cum
suis gl.nõ solũ scholaribus sed valentibus docto.¶ Debet
autẽ poni casus sic scdm verũ intellectũ.decessit auus meus
abintestato:⁊ eiꝰ hereditas fuit delata patri meo ipse pater
meus eã repudiauit:licet in tex.glo.non dicatur:sed nõ po-
test aliter intelligi vt dicã super glo.qua repudiatione non
obstante adhuc pater meus remansit heres nomine:qꝛ sta-
tim mortuo patre suo effectus est suꝰ:⁊ necessarius heres et
inuitus per.l.xij.tab.nec poterat repudiare per illam.l.sed
postea per pretorẽ data ea sibi licentia repudiandi nec inui-
tus implicetꝰ oneribus paternis.Et nihilominus non desi-
nit esse heres de iure ciuili:quia pretor hoc facere nõ potest
l.j.§.q̃ sunt in potestate.si quis omis.cau.testamen.⁊ insti.de
here.qua.⁊ differẽtia.§.sed ⁊ his permittit ꝑtor.postea pa-
ter meus similiter abintestato mortuꝰ est:⁊ ego ꝓpter mul
ta debita q̃ habebat repudiaui hereditatẽ suam nihilomi-
nus adhuc remansi heres nomine vt dixi si erã in eius pote
state:secus si emancipatus.Nunc ego vellẽ consequi heredi-
tatẽ aui mei quaʒ pater meus repudiauit:quia forte illa nõ
erat onerata debitis.Queritꝰ an possim eam conseq et quo
iure imperator constantinus cuius fuit ista lex dicit qd̃ eam
non possum consequi nisi de iure pretorio per bo.pos.vnde
liberi.quã debebo petere infra annum.q.d.nõ de iure ciuili
adeundo vel me immiscendo.Et sic duo dicit in effectu vnũ
expresse ⁊ affirmatiue qd̃ de iure pretorio possum eam conse
qui:aliud tacite a cõtrario sensu ⁊ negatiue:scʒ qd̃ de iure ci
uili eã nõ possum consequi vt sic possim adire perpetuo vsq̧
ad.xxx.an.Que autẽ sit ratio huius secundi dicti negatiui
est magna difficultas in vendẽdo.¶ Item quomodo possit
procedere primũ dictũ affirmatiuum ⁊ in quo casu similiter
est difficultas.⁊ iste difficultates tanguntꝰ in glo.j.⁊ per doc.
q̃ glo.vario modo recitat ⁊ cum multis intricationibꝰ:Ego
vero recitabo plane vt iacet:qꝛ melius dabitur ad intelligẽ-
dũ.Et debes scire qd̃ Accur.in illa.j.glo.recitauit de verbo
ad verbũ duas glo.quas reperit super hac.l.quaꝝ vna fuit
Jo.⁊ istam recitat vsq̧ ad ver.Item nõ dicit.alia fuit Hug.
in qua repetitꝰ.idem qd̃ dixerat Jo.licet per alia verba ⁊ per
alium ordinem ex quo generatur cõfusio.vnde recitata.j.gl.
Jo.⁊ data ad intelligendum non erit necessaria recitatio se
cũde glo.primã partẽ recito per tres.q.vsq̧ ibi hm in eo.⁊ ꝑ
oppositionẽ vsq̧ ad glo.Hugo.que incipit in ver.itẽ ideo.⁊
per istum modũ melius declarabitur quam per modũ quẽ
tenent doct.qui formant tot op.quod generatur magna cõ-
2 fusio.¶ † Queritꝰ ergo primo dum hic dicitur qd̃ iste nepos
negauit se heredẽ patris vtrum istud negare sit repudiare.
glo.tʒ qd̃ non.⁊ ideo subaudit qd̃ negauit repudiando.nam
repudiare est disponere:qꝛ abdicat a se hereditatẽ:sed nega
re se esse heredẽ non est disponere:sed enũciare qd̃ est sicut ⁊
confessio non dicitꝰ dispositio.ideo nõ obligat:sed dicitꝰ enũ-
ciatio.⁊ sic facit ꝓbationẽ.l.publia.§.fi.ff.deposi.Intelligo
hoc dictũ glo.nisi qñ ista verba essent prolata post terminũ
prefixũ a iudice ad adeundũ vel repudiandũ:quia tunc ha-
berentꝰ pro repudiatis.l.sed si alio.§.j.ff.ad treb.vel nisi post
ista verba lapsi essent tres termini:qꝛ tunc viderentur habe
re vim repudiatiõis.arg.j.de iure delibe.l.fi.§.simili quoq̧
mõ.Sed ista verba nolo hereditatem adire cum lapsu anni
inducunt repudiationẽ non prius.l.si mater.§.j.ff.ad tertu.
de his vide per Bar.in.l.si quis suus.ff.de iure deliberan.⁊
in.d.§.simili quoq̧ mõ.sed Raph.non allegando predicta
super isto pri.gl.satis inutiliter occupat bene tres colũnas.
3 ¶ † Queritꝰ secundo cum iste text.non dicat an pater meus
ideoq̧ filius in potestate aui esset patrisq̧ sui.queritꝰ ergo in
quo casu debeat intelligi.l.i ita glo.dicit quatuor esse casus.
Primus quando ambo eramus emancipati.Secundo qñ
pater meus erat in potestate ⁊ ego emancipatus ab auo.Et
istis duobus casibus.l.ista nullũ habet dubium inquãtum
dicit quod

dicit qđ hereditatẽ aui mei nõ possum habere de iure ciuili:
ſʒ dũtaxat de iure ꝑtorio ꝑ bo.poſ.qꝛ de iure ciuili nec a.l.xij.
tab.nec a ſenatuſcõ.nec a cõſtitutionibꝰ principũ.⁊ ſic ha-
bebat neceſſe venire ꝑ ꝑtorẽ.vt inſti.de here.q̃ abinteſt.de.§.
emãcipati.Hodie vo ꝑ Iuſtinianũ in aut.de here.abĩteſt.
põt venire de iure ciuili adeũdo.⁊ ſic nõ ꝓcederet qđ hic di
cit.Tertius caſus quẽ glo.ponit pro quarto in ver.ſi pone-
res.qñ pater meꝰ erat emãcipatꝰ ⁊ ego remãſi in ptãte.Iſto
caſu.l.iſta nõ poſſet ꝓcedere inquãtũ vult qđ nõ poſſim ha-
bere de iure ciuili:qꝛ imo tũc hereditas aui mei delata eſſet
mihi recta via excluſo patre meo q exiuerat de medio in ſui-
tate ⁊ ego tenebã primũ locũ.l.gallꝰ.§.⁊ quid ſi tm̃.de libe.
⁊ poſthu.⁊ ſic fuiſſem effectꝰ ſuus ⁊ neceſſarius heres aui in
tota hereditate excluſo pr̃e meo.Verũ qꝛ pretori viſum fuit
iniquũ qđ ego debebã preponi patri meo qui precedebat in
gradu ⁊ quẽ ipſe pretor cognoſcebat ſicut ſi eſſet in ptãte:no
lẽs ex toto derogare rigori iuris ciuilis nec ex toto ei deſer-
uire fecit edictũ ꝑ qđ pater meꝰ de iure ꝑto.cõcurrit mecũ q
ſum heres de iure ciuili.⁊ per bo.poſ.aufert mihi dimidiã
partẽ hereditatis⁊ aliter remanet mihi de quo in ti.de ꝯiũ.
cũ emã.lib.eius q eſt difficilis.Sed hodie corrigit̃ per aut.
de here.q̃ abinteſta.poſtq̃ emãcipatus de iure ciuili cogno-
ſcit̃:qꝛ patri meo defert̃ hẽditas tota me excluſo.Et ita de-
terminat Bar.in.§.⁊ qđ ſi tm̃.Eſt quartꝰ caſus in quo ꝓce-
dit iſta.l.⁊ hʒ probabilẽ dubitationẽ vcʒ ſi vterqꝫ noſtrum
erat in ptãte aui vt colligit̃ in v̄bo maxime qđ implicat idẽ
eſſe ſi nepos nõ erat emãcipatus.l.illud.⁊ ibi no.ad.l.aquil.
¶Tertio q̃rit̃ q̃ erat ratio dubitãdi in iſta.l.⁊ q̃ fuit rõ deci
dendi inquantũ vult qđ nõ poſſit venire de iure ciuili.reſpõ
deo rõ dubitãdi erat:qꝛ videbat̃ cõtrariũ.Nam nihil erat ꝙ
videret̃ mihi poſſe obſtare niſi qꝛ pr̃ meus repudiãdo here-
ditatẽ pr̃is ſui remãſit nihilominꝰ heres noĩe de iure ciuili
ſed ſi ego poſſim effici heres etiã de iure ciuili fieret ꝯ regu-
4 lã†qđ duo non poſſunt eodẽ iure eſſe heredes vnius inſoli-
dũ.l.qđ ꝯ.§.vni duo.de reg.iur.⁊ arg.l.ſi vt certo.§.ſi duo-
bus vehiculũ.ff.cõmo.Sed iſta nõ vident̃ debere obſtare:qꝛ
nudũ nomẽ heredis qđ apud eũ remãſit nõ dʒ eſſe cauſa im-
pediẽdi vel me excludendi a bñficio iuris ciuilis quominus
poſſim effici heres effectu vt eſt caſus i.l.ij.§.ſʒ ſi ſit.ff.ad ter
tul.⁊ in.l.j.§.qs abdita.co.ti.⁊ eſt caſus in terminis per quẽ
iſta.l.vr̃ confundi.ĩ.de ſuis ⁊ legi.l.ſi defunctus.vbi dicit̃ qđ
defunctis ſuis heredibꝰ vel repudiãtibus poſſunt alij legiti
mi ſeu agnati effici hẽdes de iure ciuili.Si ergo alij agnati
remotiores auo meo poſſent hr̃e illã hereditatẽ de iure ciui
li ꝑ illã.l.quare nõ ego qui ſum ꝓximior ⁊ cui magis debet̃:
nec põt dici ꝙ iſta.l.corrigat̃ ꝑ illã:qꝛ illa eſt antiqor.fuit em̃
Imperatoris Diocletiani ⁊ Maximiani:ſed iſta Conſtãti-
ni q fuit lõge poſt.vñ iſta.l.vr̃ male loqui dũ indiſtincte di-
cit qđ iſte nepos non põt dictã hereditatẽ hr̃e niſi ꝑ bo.poſ.
¶Ratio aũt decidẽdi in ꝯtrariũ fuit iſta ſm̃ gl.q̃ nõ poſuit
rationẽ ſupradictã dubitãdi ⁊ arguit a ſufficiẽti partiũ enũe
ratiõe.Nã aut volo venire ex pr̃io capite liberoꝝ tãq̃ ſuus
⁊ neceſſariꝰ heres de iure ciuili ⁊ nõ poſſum:qꝛ regula eſt qđ
ille eſt ſuus ⁊ neceſſariꝰ heres q tenet primũ locum in ſuitate
tẽpore mortis eius de cuius hereditate agitur.iſti.de here.
quali.⁊ dif.§.ſui.ſed ego nõ tenebã:imo pater meꝰ ⁊ fuit ſibi
delata primo loco hereditas.Nec obſtant alique leges ꝓbã-
tes ꝙ imo poſſum:lʒ pater meꝰ me p̃cederet.ff.de cõdi.inſti.
l.fi.⁊ vñ liberi.l.ſcripto.⁊.l.j.§.ſciendũ.de ſuis ⁊ legi.qꝛ dicit
glo.fallit in caſibus illarũ legũ.tu dic melius ꝙ tũc requirit̃
qđ teneã primũ locũ tp̃e mortis qñ nullum eſt factum teſta-
mẽtũ:ſʒ ſi fuit factũ ⁊ poſtea deſtitutũ ⁊ ſic hẽditas deuoluit̃
ad cãm inteſtati ſufficit qđ tunc cũ deſtituit̃ ad cauſam inte-
ſtati deuoluit̃ ego teneã primũ locũ.⁊ ita loquunt̃ ille leges
hic aũt nõ erat factũ teſtm̃:⁊ ſic ſtat rõ ſupra facta.Aut ego
volo venire ex capite agnatoꝝ tãq̃ agnatꝰ.Et ſimiliter non
poſſum de iure ciuili:qꝛ illo iure nõ erat locus ſucceſſioni.i.
ſucceſſorio edicto nec de capite i caput nec de gradu i gradũ
lʒ bñ etiã de iure pretorio.lex em̃.xij.tab.primo deferebat he
reditatẽ liberis ⁊ eis nõ extãtibꝰ tp̃e mortis deferebat agna
tis:ſed ſi extarẽt liberi ⁊ poſtea ab hẽditate excluderent̃ ꝑ re
pudiationẽ nõ deferebat agnatis ſʒ applicabit̃ fiſco.⁊ ſi nõ
erant liberi tp̃e mortis.⁊ ſic deferebat agnatis exiſtentibus
in primo gradu ſi illi repudiabãt nõ deferebat agnatis ſecũ
di gradus ſed applicabat̃ fiſco.⁊ hec habentur in.l.poſt con
ſanguineos.in prin.de ſuis ⁊ legi.l.j.§.ſciendũ.⁊ in.d.l.ſcri-
pto.vñ liberi.poſtq̃ ergo hic fuit delata ex primo capite et
primo gradu:ſcʒ patri meo ipſo excluſo deuoluit̃ in fiſcũ de
iure ciuili:ſʒ iuſ ꝑtoriũ in ſua ſucceſſiõe vult cõtrariũ qđ ha
beat locũ de capite in caput ⁊ de gradu in gradum vt in to-
to ti.de ſuc.edic.niſi qñ illo iure pretorio eſſet delata cũ effe-
ctu ⁊ agnita vni gradui:⁊ poſtea per reſtitutionẽ in integrũ
abſtineret:qꝛ tũc nõ deuoluit ad ſcđm gradũ vt eſt caſus i.l.
5 fi.ff.de ſuc.edic.†Hodie vo per iuſtinianũ locũ hʒ ſucceſſoriũ
edictũ de iure ciuili etiã inter agnatos ad ſimilitudinẽ iu-
ris ꝑtorij.vt iſti.de legi.agna.ſuc.§.placebat.Et ſic ꝑ illũ.§.
Io.tʒ iſtã.l.fore correctã.⁊ idẽ Hugo.in gl.ſua.Vltramon-
tani cõtra qđ ille.§.loquat̃ in collateralibꝰ.⁊ qñ illi cui pr̃io
loco fuit delata nõ fuit acq̃ſita q̃re nõ agnouit:ſʒ in ſuis iu-
ra antiq̃ remanẽt incorrecta q̃ dicebãt in eis non habere lo-
cũ ſucceſſoriũ edictũ vt.d.§.ſciendũ.Itẽ huic patri meo fuit
acq̃ſita:lʒ poſtea repudiaret.Vñ ſicut in ſucceſſione de iure ꝑ
torio poſtq̃ eſt acq̃ſita vni ⁊ poſtea repudiata non habebat
locũ ſucceſſoriũ edictũ vt in.d.l.fi.ita ⁊ multo minꝰ de iure ci
uili qđ voluit limitare diſpoſitionẽ ꝑtoris.Et hoc oẽs doct.
tenuerũt vſqꝫ ad Bar.ſed ipſe Bar.ſuſtinet glo.cõtra oẽs ꝑ
illã.l.defunctus.de legi.here.⁊ per.§.ſi qs adita.⁊ tʒ qđ ho-
die iſte nepos põt venire de iure ciuili:ſʒ certe ſi ꝑ illas.ll.p̃t
venire cũ ille ſint antiq̃ ſicut iſta ⁊ plus poterant venire etiã
tp̃e huius.l.⁊ hic dicit̃ contrarium ergo male loquit̃ iſta.l.
nõ bñ ergo nec aperte loquit̃ Bar.dũ ſuſtinet gl.dicẽtem qđ
hodie p̃t venire nepos de iure ciuili ꝑ.§.placebat.⁊ Bar.ſu-
ſtinet ꝑ illas.ll.antiq̃s.vñ reſultat hec perplexitas.et Bald.
tʒ opi.alioꝝ doc.qđ iſta.l.nõ corrigat̃ ꝑ.§.placebat.ꝑ rõnes
ſupradictas.¶Sed reſtat defendere hãc.l.ab illis.ll.antiq̃s
q̃ volũt cõtrariũ ⁊ maxime a.l.defunctis.de legi.here.q̃ ſm̃
Bal.fuit de farina Bar.qꝛ nullꝰ de ea ꝓpẽdit niſi Bar.q̃ cõ
trariat̃ huic ad literã.Dicas ergo ex eadẽ ex qua filius pr̃io
loco fuit vocatꝰ:puta.l.xij.ta.nõ põt vocari nepos nec vt ſuꝰ
nec vt agnatꝰ nec olim nec hodie ꝑ.§.placet.ſʒ ex diuerſis.ll.
bñ põt vnus vocari de iure ciuili ex vna.l.⁊ alter ſimiliter de
iure ciuili ex alia.l.⁊ ita loquit̃.l.ſi qs adita.vbi filiꝰ vocatus
ex ſenatuſcõ.orfi.ad hereditatẽ matris ⁊ adiuit:⁊ poſtea ab-
ſtinuit ꝑ bñficiũ reſti.⁊ ibi dicit̃ qđ agnatꝰ matris admittit̃
ex iure veteri.l.xij.tab.vñ dico qđ lex defunctis eſt lex noua a
l.xij.tab.⁊ qđ in iſta.l.ſi ille nepos voluiſſet venire ⁊ agnatꝰ
nõ ꝑ.l.xij.tab.ſed ꝑ illã.l.defunctis potuiſſet venire:ſʒ h̃ non
volebat ex capite liberorũ.⁊ ſic ex.l.xij.tab.ex qua filius fue-
rat heres effectꝰ nec deſierat eſſe per repudiationẽ:ex predi-
ctis ptʒ declaratũ fore dictum negatiuũ qđ colligit̃ ex illa.l.
quare nõ põt iſte nepos habere hereditatẽ aui de iure ciuili
¶Sequit̃ nũc opp.in ver.ſed in eo.qđ dicit q̃ cõcernit dictũ
affirmatiuũ inquãtũ hic dr̃ qđ bñ põt eã hr̃e de iure pretorio
per bo.poſ.Et videt̃ reddi rõ:qꝛ ipe repudiauit hereditatẽ
patris ſui.Cõtra qđ nullo mõ nec aliquo caſu poſſit procede
re iſta.l.Nã tres ſunt caſus:aut em̃ pater meꝰ adiuit heredi-
tatẽ patris ſui auiqꝫ mei vel in ea ſe immiſcuit:⁊ tunc eſt im
mixta ⁊ iũcta cũ hereditate patris mei nec ab illa põt ſepa-
ri.l.ſed ſi plures.§.filius.ff.de vulg.⁊ pup.dʒ ergo pertinere
ad illũ ad quẽ hereditas patris mei deuolueret̃ ꝑ meã repu
diationẽ nõ ad me per bo.poſ.Aut ergo pater meus illam
nõ adiuit nec tñ eã repudiauit.⁊ tunc qꝛ erat ſuus et neceſſa
rius heres ipſo iure patri ſuo acq̃ſita fuit ſibi hereditas illa
lʒ reuocabilr̃ ex iure ſuitatꝫ cũ ptãte abſtinẽdi ⁊ eã trãſmiſit
ad quoſcũqꝫ hẽdes ſuos ẽt extraneos ſm̃ cõem opi.de qua
in.l.ex militari.§.fi.de mili.teſt.iũcta.l.ſi qs filiũ.de acquir.
here.niſi ergo ille repudiet nõ poſſum eã habere ꝑ bon.poſſ.
imo põt eam adire pro ſe.Iſte autem tex.vult qđ indiſtincte
poſſim habere.⁊ ſic qđ poſſim ſepare eam ab hereditate pa-
tris mei qđ eſſe nõ põt:qꝛ ſicut nõ poſſem eam adire ex pſo-
na patris mei ex iure trãſmiſſo:qꝛ nõ ſum heres pr̃is mei et
tranſmiſſio nõ fit ad heredẽ:ita nec poſſum eã repudiare et
ab illa hereditate ſepare ⁊ poſtea ex perſona mea habere ꝑ
bo.poſ.⁊ iſtũ caſum glo.non tangit.aut pater meus heredi
tatẽ ſui patris repudiauit.⁊ tunc fateor qđ poſtq̃ eſt ſepata
ab hereditate patris mei poſſum eã habere per.bo.poſ.licet
hereditatẽ pr̃is mei repudiauerim:qꝛ ſunt due hereditates
ſeparate.⁊ ſic poſſum vnã acceptare alterã repudiare.Sed
iſte tex.videt̃ velle qđ ideo poſſim eã habere:qꝛ hereditatem
patris mei repudiaui.Certe etiã ſi non repudiaſſem adhuc
poſſem vnã habere alterã repudiare vt dixi.⁊ ita ambas ha
bere ⁊ ambas repudiare.ergo iſta.l.non põt intelligi hoc ca
ſu poſtq̃ aſſignat hãc rationẽ q̃ nõ eſſet bona.Breuiter gl.q̃
ſenſit hic cõtrariũ vtit̃ verbis aliqualiter ineptis ⁊ obſcuris
⁊ intẽtio ſua eſt iſta qđ lex iſta non põt intelligi in primo ⁊ ſe
cũdo caſu ꝓpter rõnẽ de qua ſupra:ſʒ neceſſe eſt qđ intelliga
tur qñ repudiauit.⁊ ita poſuit caſum.Ad ꝯriũ dũ dicit tex.
qđ negaui me eſſe heredẽ patris.Rñdeo fateor qđ ẽt ſi nõ ne
gaui me eſſe heredẽ pr̃is:imo adiui poſſem eã habere de iu-
re pretorio:nec iſtud qđ dicit tex.poſitũ fuit ꝑ ratione huiꝰ

dicti:sed cōcernit potius dictū negatiuū inquātū hic corri-
git qd eā nō possum hr̄e de iure ciuili. Nā rō est: q̄ repudia-
ui hereditatē patris mei quā si nō repudiassem aliquo casu
possem eā hr̄e de iure ciuili non in isto qn̄ pater meus repu-
diauit: sz in alio qn̄ nō repudiasset sed adiuisset vel delibe-
rās decessisset. nā tūc ex persona patris mei trāsmittētis eā
ad me possem hr̄e eo mō quo ipse habuit. ⁊ dicer̄ heres suus
⁊ necessarius auo meo sicut patri meo: q̄ heres heredis pri-
mi testatoris est heres. l. fin. ī. de here. insti. ⁊ talis qualis he-
res ille fuit ꝑ regulā qd talis heres debeor qualis est is per
quē heres efficior. l. q aliena. §. interdū. ff. de acqui. heredi. ⁊
no. ꝑ gl. fi. in. l. ij. de pe. here. ff. Et hec est intētio gl. ⁊ omniū
doc. approbantiū. gl. in hoc. In vno tn̄ reprehēdit̄ glo. dū di
cit Rn̄deo ſm Jo. loquit̄ in emancipato filio. nā nō est verū
qd possit hic poni casus qn̄ filiꝰ erat emancipatus ⁊ nepos
in ptāte. vt dixit gl. ī pcedēti ver. si poneres filiū emācipatū.
Cui ver. ꝯdicit gl. hic. in ver. rn̄deo. sz pcedēs ver. verior est
6 ꝑ ea q̄. s. dixi. †Et ex his remanet expedita gl. Jo. Bal. autē
me audiēte cū legeret hāc. l. attētabat dicere: ⁊ ēt refert ipe ī
lec. qd ista. l. posset ꝓcedere in scđo casu qn̄ filiꝰ non adiuisset
nec repudiasset hēditatē sui patris dicēs ꝙ qn̄ ex filio extat
nepos qui hereditatē filij repudiat ipse filiꝰ hereditatē pa-
tris nō trāsmittit ad extraneū heredē in p̄iudiciū nepotis:
imo ad ipm nepotē iure sanguinis ⁊ filiationis: sz hoc stare
nō pōt quoquo mō: q̄ talis trāsmissio nō pōt fieri nisi iure
hereditario: sed nepos nō est heres pr̄is sui ex quo repudia
uit ergo nō potuit filius in ipm trāsmittere dicit etiā aliud
ꝙ mihi nō placet: qd si nō reperiret̄ aliqs q vellet esse heres
huiꝰ filij cuius hereditatem nepos repudiauit qd tūc nepos
posset hereditatē aui separare ab hereditate patris ⁊ ex sua
ꝑsona ipam amplecti ꝑ bo. pos. Sz certe hoc nō esset ver. nā
sicut nō posset eā adire postq̄ nō est hēs filij ex ꝑsona ipsius
filij ita nec repudiare. l. is pt. de acq. here. ⁊ loquor qn̄ filiꝰ nō
adiuit nec repudiauit: sicut ergo hēditas filij q reperit adeū
tē deuoluit̄ ad fiscū ⁊ īcipiūt dici bona vacātia ita ⁊ hēditas
aui q̄ de illa reperit̄ iuncta rōne suitatis: lz reuocabitr. Et si
fiscꝰ vult eā habere adeat: sz si repudiaret deuolueret̄ ad ne
potē quicqd dicat Bal. sed Nico. de ma. vr̄ fuisse huius sen-
tētie quē Bal. reprehēdit: sz nō bn̄ nec aliquā rōnē bonā assi
gnat. Ex p̄dictis pz nō esse verū qd dicit Cy. ꝙ in casu huiꝰ
l. bo. pos. est necessaria. ⁊ reprehēdit aduocatos q dicūt hāc
l. esse inutilē. nā si nepos: lz nō possit ex capite liberoꝝ tanq̄
suꝰ ⁊ necessariꝰ hr̄e de iure ciuili bn̄ tn̄ pōt hr̄e tanq̄ agna-
tus nō ꝑ. l. xij. tab. nec ꝑ suc. edic. sz ꝑ. l. defunctis. ī. de le. here.
7 pz qd nō est necessaria bo. pos. †Sz an nepos eā trāsmittat
nō aditā vr̄ qd nō. nā iure suitatis nō: q̄ nō est suꝰ heres: nec
ꝑ. l. vnicā. ī. de his q an̄ aper. tab. q̄ nō venit vt descēdēs: sed
vt trāsuersalis. Bal. hic notabilr̄ tz qd transmittat ad suos
descēdētes ꝑ illū tit. de his q ante aper. tab. q̄ lz nō veniat vt
descēdēs tn̄ reuera descendēs est ⁊ hereditas fuit ascēdētis
ergo trāsmittit ad descēdētes: lz nō ad extraneos ad quos
nō pōt trāsmittere nisi iure suitatis: ⁊ in hoc iuestigatio hu
ius legis est vtilis. Sz pone dicit statutū qd filiꝰ possit hēdi
tatē sui pr̄is repudiare. Querit̄ si repudiauit an nepos pos
sit eā habere de iure ciuili ex forma statuti. bal. dicit ꝙ sic: q̄
tūc filiꝰ desinit esse heres noīe propter sententiam datam a
statuto ꝙ est de iure ciuili ⁊ pōt facere quē desinere heredem
esse vt no. in. l. in substitutiōe. ff. de vul. ⁊ pup. certe etiā sine
statuto vr̄ posse ꝑ. l. defunctis. Sed dic qd ꝓpter statutū po-
terit ēt ex capite liberoꝝ ⁊ efficit̄ suus ⁊ necessariꝰ heres: q̄
sibi nō obstat filiꝰ postq̄ desijt esse heres noīe. dz em̄ statutū
aliqd opari vt etiā tollat nomē radicatū in ꝑsonā filij: alias
nihil oparet̄ cū etiā de iure cōi ēt ꝑ p̄torē possit abstinere: tn̄
nō desinit esse heres noīe. l. j. §. q sunt in ptāte si qs omis. cau.
testa. Et sic trāsmittet nepos ad quoscunq̄ extraneos here-
des ēt non aditā. An̄ aūt quā filiꝰ abstineat suus necessariꝰ
heres est. ⁊ eā trāsmittit ad quoscūq̄ heredes ſm eūdē Bal.
q̄ potētia abstinēdi a statuto ꝯcessa anteq̄ deducat̄ ad actū
nō facit cessare suitatē nec nomē hereditarium: sz postq̄ ad
actū fuerit deducta. Ista est ītētio sua singularis. Posset qs
dicere cū multe. ll. iuris cōis dicāt filiū posse abstinere: q̄ fi-
lius de iure cōi si nō extaret statutū nō desineret eē heres no
mie etiā post repudiationē. Rn̄deo ille. ll. nō dant licētiā ab
stinēdi: sed referūt potentiā quam pretor filio dat. Nā aliud
est dicere filiꝰ pōt abstinere: q̄ pōt intelligi: scz de iure preto
rio nō ciuili. Aliud est dicere filiꝰ possit abstinere: q̄ nō pōt
intelligi nisi autoritate illius. l. q̄. h. d. ⁊ potētiam dat vnde
si est. l. ciuilis prout statutū est fecit ipm desinere esse heredē
noīe: q̄ pōt vt no in. d. l. in substitutiōe. Et ista sunt vtilia ⁊
de apicibꝰ iuris. ¶ In glo. ibi. Itē ideo dixi. Hic incipit gl.

Hugo. q̄ tendit ad idē cū glo. Joā. precedente. ꝓbat enim a
sufficiēti partiū enūeratione qd iste nepos nō pōt habere he
reditatē de iure ciuili: q̄ vl vult venire ex capite liberoꝝ tāq̄
suus vel ex capite agnatoꝝ vel ex capite cognatoꝝ. Prīo ca
su aut vult venire ꝑ successoriū edictū tāq̄ excluso preceden
ti gradu ꝑ repudiationē filij ⁊ nō pōt: tū q̄ in suis nō hēbat
locū successoriū edictū. l. sciēdū. de suis ⁊ legi. tū q̄ successo-
riū edictū tūc nō hz locū: qn̄ p̄cedēs gradus excludit̄ ex toto
ꝑ repudiationē: sed filiꝰ nō excludit̄ a noīe: imo remanet he-
res noīe. ergo ⁊c. ar. in. l. fi. de suc. edic. ne fiat cōtra regulā q̄
est in. l. qd ꝯ. §. vni duo. de regu. iu. Aut nō vult venire ꝑ suc-
cessoriū edictū: sed ex persona sua: q̄ erat in potestate aui. et
tūc nō pōt: q̄ nō tenebat primū locū tēpore mortis eius qd
erat necessariū qn̄ nullū testm̄ factū est vt in. §. ita demū. isti.
de here. q̄ abintest. scđo casu vt agnatus similiter nō pōt: q̄
nec in agnatis habebat locū successoriū edictū nec de capite ī
caput nec de gradu ī gradū vt in. l. ij. in pn̄. de suis ⁊ legiti.
nec etiā fuit ꝓpinquior agnatus tpe mortis. ⁊ sic nō poterat
ēt ex sua ꝑsona venire. Ex scđo capite ꝯstat ꝙ nō pōt venire
nisi de iure p̄to. ī. ti. ꝓxi. l. fi. Hodie vo ſm gl. corrigit̄ ista. l. ꝑ
§. placebat. Alij ꝯ Bar. sustinet gl. sz nō apte loquit̄ sed dic
vt. s. dixi qd nō virtute. §. placebat. sz ꝑ al's leges pōt venire
vt agnatꝰ iste nepos nec dicet̄ venire ꝑ successoriū edictū qd
tūc ꝓprie est qn̄ ex eadē. l. q̄ vocauit p̄cedētē in casu eo exclu-
so veniet sequēs ad h̄ nō erat in illis q vocabant̄ ꝑ. l. xij. tab.
Sed qn̄ ꝑ aliā. l. vocat̄ nō est incōueniēs dicere ꝙ vnus sit he
res noīe de iure ciuili alter effectu silr̄ de iure ciuili ⁊ nō erit
ꝓprie successoriū edictū ſm Bar. q ita no. ī. de suc. edi. super
rub. vbi sentit qd supra dixi in solutiōe cōtrarioꝝ de illis. ll.
q̄s Bar. allegat Bal. dicit qd de eqtate hz locū de rigore nō.
Tu dic qd nec de rigore nec de eqtate virtute eiusdē. l. sz vir
tute alterius pōt tolerari. qd dicit Bal. qd de eqtate non de
rigore nec nudū nomē heredis existēs penes vnū aliū impe
diet. l. ij. §. si sint. ff. ad tertu. Et isto mō potest intelligi. l. si ex
modica. §. si filiꝰ. de bo. li. vbi repudiāte filio liberti: lz rema
neat heres noīe. Nihilominꝰ patronꝰ admittit̄ de iure ciui-
li. ⁊ ꝯstat qd vterq̄ vocabat̄ ad legitimā successionē liberti. ꝑ
l. xij. tab. vt īsti. de legi. patro. tute. ⁊ sic videt̄ ibi esse casus ꝙ
etiā virtute eiusdē. l. hēat locū successoriū edictū. Nam dico
qd ibi patronꝰ postq̄ semel delata erat filio liberti heredi-
tas ꝑ. l. tab. nō potuisset vocari patronꝰ virtute eiusdē. l. sed
vocat̄ virtute alterius. l. papie. de qua fit mentio. institu. de
suc. liber. §. postea. ſm Raph. ⁊ bn̄ q dicit qd ille. §. si filius. fe
8 cit ipsum multū dubitare. ¶ †Super. ij. gl. que format. ij. q.
doc. dicūt qd est valde facilis: sz nō sic vr̄ mihi ad intelligen
dū mentē. glo. pro declaratione prime. q. vt videas qualiter
adaptat̄ ad tex. debes scire qd ex isto tex. dum dicit maxime
emācipatꝰ colligit̄ qd inter patrē ⁊ filiū per emancipationē
tollebat̄ iure isto ius agnatiōis. ⁊ ꝓbat̄ in. l. tutelas. ff. de ca-
pi. dimi. Sed dubitat̄ qd iuris sit hodie. Et dubiū facit: q̄
hodie per. ll. nouas Justiniani pr̄ in bonis filij hz ius legiti
me successiōis. vt insti. de legi. agna. suc. §. fi. ⁊ ecōuerso filius
emācipatꝰ succedit ad similitudinē suoꝝ etiam de iure. C. ꝑ
Justinianū. vt in. l. meminimꝰ. C. de leg. here. postq̄ ergo ha
bēt effectū debēt habere ⁊ nomē agnatoꝝ. Et hoc tenuerūt
due glo. quarū vna est in. l. legitimis. in fi. ff. vn̄ cogna. ⁊ alte
ra in. l. quē filius. ff. de adop. Quidā aūt dixerūt quos refert
Cy. qd filiꝰ desinit esse agnatꝰ patri nō ecōuerso: q̄ filius pa
tit̄ capitis diminutionē minimā nō pater qd stare nō pt: q̄
sunt correlatiua ⁊ si solueret̄ ius agnationis quo ad vnū ne
cessariū solueret̄ q̄ ad alterū. argu. in. l. j. ff. qn̄ ab emp. disce.
9 lz. †Ex hoc dependet qd gl. an nepos filij emācipati ꝯceptꝰ
post emācipationē sit agnatus auo. Nā si filius nō est agna-
tus nec nepos per eū pōt fieri agnatus: q̄ qd filius non hz
per se non pōt nepoti tribuere: sz si est agnatus filiꝰ. ⁊ idē ne
pos erit. gl. tz primā partē. ⁊ sic qd tollit̄ ius agnationis ho
die sicut olim. ⁊ est tex. exp̄ssus ī. l. iiij. s. de leg. tu. Nec ob. qd
habeāt iura agnatiōis inter se tam in successionibus quā in
tutelis: q̄ ista possunt simul stare qd nō sint agnati. ⁊ tn̄ hn̄t
priuilegiū ⁊ ad ius agnatorū. ⁊ hoc vult illa. l. iiij. et alie q̄s
allegat gl. ⁊ vidimus in cognatis q nūq̄ fuerūt agnati qui
attinēt ex latere feminino. nā hodie habēt ius succedēdi de
iure ciuili sicut agnati per aut. de here. abintesta. ꝑ quā colli
git̄ differentia agnationis ⁊ cognationis. ⁊ tamē nemo pos
set dicere qd sint agnati. Largo tn̄ mō filius emancipatus ⁊
talis nepos pn̄t dici agnati: q̄ cōiuncti per lineam masculi
nā. Et hoc dicit Bal. valde singulariter ꝓdesse in materia
feudoꝝ: q̄ in feudo antiquo succedunt agnati: licet in nouo
vtrū succedet filius emancipatus vel nepos post emancipa-
tionē conceptus videt̄ qd non per hanc gl. Cōtrarium tenet
ipse: quia

ipse: qr in materia feudoz: iō veniūt agnati: qr sunt cōiun-
cti primo inuestito per lineā masculinā. Et hic solū attendi
tur qd feudū habuit originē in persona eius a quo isti descē
10 dunt. †Dicit etiā singulariter qd hoc pdesset si statutū dice
ret qd cause iter agnatos cōpromittant: qr cū statutū sit fauo
rabile p litib⁹ decidēdis vt no. Bart. in prima cōstitutione
hui⁹ voluminis debet intelligi late in agnato .i. cōiuncto p
lineā masculinā. lz per capitis diminutionē ius agnationis
11 put sumit stricte. et per .l. xij. tab. sit solutū. †Et istud dictum
his dieb⁹ allegaui in quodā cōsilio cū statutū diceret q cau
se inter affines cōpromittant. Et erat questio iter duos affi-
nes in scdo gnē affinitatis de iure cano. qd de iure ciuili nō
cognoscit. Et de iure cano. talis affinitas olim hēbat pohi
bitionē matrimonij. hodie nō tn pur sunt affines dicebāt q
dā nō esse cōpromittēdū: qr est affinitas sine effectu. Ego alle
gaui dictū Bal. hic. qr statutū erat fauorabile: et sicut extēdit
ad agnationē largo mō sumptā vt dixi ita potest extēdi ad
12 affinitatē pdictā. ¶ †Scda. q. gl. est an pater in successione fi
lij emācipati decedētis abintestato habeat bo. pos. vn liberi
sicut ecōuerso. Et ista. q. cōcernit materiā toti⁹ ti. nō isti⁹ .l.
Pla. tenuit qd sic et addidit qd possum⁹ sibi aliud nomē ipo-
nere vt dicat vn parētes: alij glossatores reprehēdūt Pla.
et incipiūt a remotis vtēdo plurib⁹ verbis q expediat. Naz
cū qstio sit de filio emancipato interserūt etiā de filio in po-
testate. et cū sit de filio q decessit intestat⁹ iterserūt etiā qn te
status de quib⁹ nihil ad ppositū. Tādē respōdēdo ad casuz
nostrū. circa fi. in ver. si aūt nō fecit testamētū dicūt qd imo
vocat p bo. pos. vn legi. p ter. insti. de leg. agna. suc. §. fi. et h si
emācipauerat olim cōtracta fiducia .i. cū pacto de succedendo
als nullo mō succedebat. hodie vero nō requirit hoc pactū
expressum: qr semp cēset cū illo pacto emācipatus. ff. de emā.
lib. l. fi. Gl. dicit nō esse absurdū dicere qd et vocet p vn libe-
ri vel p vn parētes: vult dicere qd hn est verū qd habet bon.
pos. vn legitimi. hodie p iustinianū cū habeat ius legitime
successiōis et vocet de iure ciuili vt. d. l. fi. sicut ecōuerso. l. me-
minim⁹. ff. de legi. here. Sed ante Justinianū nō poterat in-
uicē succedere de iure ciuili: sed tm de iure ptorio per bono.
pos. et sic nō hēbat vn legitimi q nō dat illis q vocant a iure
ciuili vt no. ff. ti. pri. sup rub. et q pater vocaret olim de iure
ptorio pz in .l. j. §. largius. de suc. edic. vbi dicit qd patri da-
bat ptor annū in bonis filij sicut ecōuerso: quō ergo vocaba
tur illa bo. pos. Pla. dicit q vocabat vn liberi vl vn paren-
tes et cū illa est hodie cōiūcta bo. pos. vn legitimi. et sic habet
quā vult. hec est intētio gl. Pe. et Cy. cōtra: qr nō lz aliquid
addere ad edictū ptoris: sz in illo edicto erāt quatuor capi-
ta tm. Ex primo vocabant liberi p vn liberi. Ex scdo legiti-
mi. Ex tertio cognati. Ex quarto vir et vxor. et in pmo capite
nō fiebat mētio de parētibus. vnde ergo vocabunt parētes
nisi addam⁹ vnū caput ad edictū pretoris qd licitum nō est.
Ipsi tn nō rndēt ad id qd dixi qd pretor ita vocabat paren-
tes ad successionē liberoz sicut ecōuerso et vtrisqz dabat an-
nū et h nō poterat esse nisi ex pmo capite. tamē qr pma causa
erat liberoz denominatū est primū caput a liberis pp votū
parētū. Sed si mutet ordo successiōis: qr primo moriatur fi-
lius nō min⁹ debet patri successio filij quā ecōuerso. l. nam et
si parētib⁹. ff. de inof. test. et .l. scripto. in fi. vn liberi. hn ergo
pōt dici qd Pla. dicebat qd vocabat p bo. pos. vn liberi: vel
vn parētes qd idē est dicere. Nā istud vnde liberi nō est pro-
priū nomē bo. pos. sz est nomē capitis edicti vn vocant liberi et
sic primi capitis. vocat ergo pr ex primo capite vnde vocan
tur liberi et ecōuerso filij vocant ex primo capite ex q vocant
parētes. et sic pōt dici qd p bo. pos. vn parētes. et tm est dicere
vnū quātū reliquū. et hec est veritas. Aduerte tn ad vnū qd
glo. vult dū vult in vno mēbro qd filiusfami. nō hz heredem
abintest. nā hoc pcedebat olim hodie secus: nō solū iure au
tēticoz: sz etiā. C. vt. ff. ad ter. l. fi. et .l. qd satis. et .l. quecūqz. de
13 bo. li. et cōia de suc. l. fi. ¶ †Restat nūc extra gl. vna qstio quā
formāt doc. an ista .l. inquantū dicit nepotē admitti ad bo.
pos. vn liberi in bonis aui locū hēat in nepote cōcepto post
mortē aui. et dicēdū est qd nō: qr ille cui⁹ adhuc aia nō erat i
vita non dr fuisse cōiunctus auo: sed dr penitus extraneus
fuisse quātū ad succedēdū ei ex persona vt. ff. vn cognati. l. j.
§. si qs primo. et de suis et legi. l. titi⁹. sz ex psona patris et ex
iure trāsmisso hn posset succedere hm Cy. q ita cōsuluit: puta
si pr suus hereditatē patris nō repudiauit: sz iure suitatis.
qr erat in ptāte trāsmisit ad suos heredes: et nepos sit heres
ei⁹ vel sic erat emācipatus trāsmisit ad cū p titulū de his q
ante aper. tab. Et allegat Cy. Dy. in .l. gallus. i fi. magne di-
stinctiōis. ff. de libe. et posthu. Et de hoc per Cy. ff. de inoffic.
14 testa. l. si quis filiū. super. j. glo. †An autem per contractum
possit quis acqrere descendentibus suis concipiendis post
eius mortē. dicendnm est qd sic. Et hoc videm⁹ quotidie in
his q accipiunt feudū vel emphiteosim pro se et suis descen-
dentib⁹. Nam ex tali cōtractu poterunt venire oēs i infini-
tū. vt in vsi. feudo. qui feu. dare pos. §. pen. et de gradi. suc. in
feu. de hoc etiā vide per Bart. in .l. qd dicitur. circa fi. ff. de
verbo. obli. Paulus de castro.

¶ Unde legitimi et vnde cognati. Rubrica.

¶ Sup gl. rubrice. Ibi etiā qdā cognati q in locū agnatoz
sunt. dic qd si h est q oēs illi q vocant de iure ciuili ad succes
sionē siue sint agnati siue cognati hnt bo. pos. vn legitimi.
Qn habebit locū bo. pos. septia extraordinaria q dat illis q
vocant p aliquā .l. ciuilē. vt ex legibus senatusve cōsultis. l.
vnica. et insti. de bo. pos. §. vij. cū illa dicat subsidiaria et nō cō
petat vbi cōpetit ordinaria vt no. i. l. fi. j. eo. ti. rndeo illa da
tur nō solū cōiunctis: sed etiā oīno extraneis q nō haberēt
vn legitimi. nā nō dat nisi cōiunctis ex latere masculino vel
feminino vt cognatis a iure ciuili: sz interdū aliqua lex no
ua defert alicui successionē ex testamēto vel abintest. ex aliq
cā ordinaria: et tūc dat illa bo. pos. septima. ¶ Itē aliud re-
quirit quā in illa .l. expresse fiat mētio de bo. pos. et nō possit
aliter vocari de iure ciuili. vt no. gl. i. d. §. septima. i gl. j. diffi
cile est aūt reperire exēpla de iure scripto. sed dic vt ibi no. i
gl. et Bal. in .l. fi. j. eo. ti. lz aūt hec rubrica faciat mētionē de
bo. pos. vn legitimi: leges tn istius tit. de ea nō loquunt non
est necessaria lz possit esse vtilis vt dicā in .l. fi. sz solū loquū
tur de bo. pos. vn cognati: q erat necessaria isto tēpore: licet
hodie non sit. vt no. in. d. l. fi.

2 ¶ Nati ex duab⁹ sororibus qui vocantur consobrini dicū
tur cognati et non agnati.
Natus ex consobrina mea dicit mihi cognatus et non agna-
tus et similiter natus ex filia mea.
3 Cognati hodie admittunt de iure ciuili sicut agnati: et sic in
uicem confunduntur et de duobus capitibus fit vnum.

1 Consobrinorum. † Cognati nō admit-
tebant ad successionē alterius cognati nisi p
bo. pos. vn cognati de iure pretorio nō de iu
re ciuili. h. d. totus titul⁹ in genere. Ista au
2 tē. l. j. dicit † q nati ex duabus sororib⁹ q vo-
cant consobrini dicunt cognati et nō agnati: qr sibi attinēt q
mulierē. Et simil'r natus ex cōsobrina mea dicit mihi cogna
tus et nō agnatus. et. h. d. l. ij. Similiter natus ex filia mea. et
3 hoc. d. l. iij. † Hodie cognati admittuntur de iure ciuili sicut
agnati: et sic inuicē cōfundit: et de duob⁹ capitib⁹ fit vnum p
aut. de suc. abintesta.

2 ¶ Probatio debet necessario cōcludere: et an etiam suffi-
ciat qd presumptiue. et nu. 4.
Non probat hoc esse qd ab hoc contingit abesse.
3 Si volo te conuenire vt heredem titij: an sufficiat mihi pba
re qd possides bona sua.
4 Libellus qd possit concludere presumptiue.

1 Non hoc. † Ad pbandū quē esse heredem alicuius defuncti nō sufficit pro
bare qd ipse post mortē illius possederit vel possi-
2 deat hodie bona sua. h. d. † Et semp allegat qd p-
a batio dz necessario cōcludere.[a] et qd nō pbat hoc esse qd ab
hoc cōtingit abesse. Nā ista pnt simul stare qd post mortem
titij possedisti vel hodie possides bona sua: et tn nō es ei⁹ he-
res: qr ei⁹ hereditas vel bo. pos. nō est tibi delata ex testamen
vel abintestato. et sic vel possides de facto vel de iure ex alia
cā quā successiōis: nō sufficit ergo articulare et pbare de pos
sessiōe: debet ergo articulari et probari qd hereditas illi⁹ de
functi fuit delata huic possessori ex testamēto vel abintesta.
et qd sciuerit eā delatā et ex qua causa erat delata et sic potuit
eā adire si voluit. Et istis probatis pbatio possessiōis suffi-
ceret: qr si bona apprehendit videtur adiuisse si erat delata
de iure ciuili: sed si de iure pretorio tantū non sufficeret nisi
etiā probaretur qd coram iudice competenti agnouit bono
rum pos. si tamen possessor primo casu probaret se ex alia cā
possedisse vel quod per prius repudiauerat hereditatē pro-
batio possessionis non sufficeret vt no. in .l. iij. ff. de repu. he-
3 redi. ¶ †Sed oppo. qd si volo te conuenire vt heredem titij
sufficit mihi probare qd possides bona sua. per id qd habet
in .l. controuersia. ff. de trāsac. Solu. et no. si contendebas de
hereditate titij cum alio: quia quilibet vestrum asserebat se
esse heredem et alium esse negabat. possum conuenire posses
sorē nec habeo aliud pbare: qr ex quo pretendit se esse presu-

a ¶ Probatio dz necessario cōcludere. Adde doc. in .c. in psentia. de proba. Card. zaba. in .c. cuma na. in. vj. not. de lectio.

mitur esse postq̃ possidet. ita loquiť cõtrarium: secus si nõ cõ
4 tendebat se esse. et ita loquiť hic. ¶ † Item oppo. qđ non requirať vt ꝓbatio concludat de necessitate: sed sufficiat quod presumptiue per ea q̃ no. in. l. siue possidetis. de ꝓba. s̃. Nã ꝫ libellus põt cõcludere ꝑsumptiue. l. omnes. §. lucius. ff. que in frau. cre. Sol. si ex alquib⁹ coniecturis ius aliquid presumit fateoꝛ quod sufficit probare illas cõiecturas. ita loquiť cõtrarium: secus qñ ius nõ presumeret: ꝫ homo vel iudex ex aliquibus cõiecturaret: qꝛ illa non esset presumptio legis: ꝫ hominis que nõ concludit ad intentionem agẽtis sed facit indicium.

1 ¶ Bonoꝝ possessiões quot sint q̃ tribuant ius ꝛ an sit directũ an vtile ꝛ an in illis regratur cause cognitio: ꝛ quot sint que non tribuant ius. i. dñium in bonis hereditarijs: ꝫ nudam possessionem ꝛ administrationem.
2 Bonoꝝ pos. an sint hodie sublate per iura noua.
3 Bonoꝝ pos. an sint necessarie. et nu. 4.
Bonorum pos. ꝯtratabu. tam olim quã hodie an sint necessarie emancipato.
4 Statutũ qđ extãte masculo filia femina nõ succedat ab intestato: ꝛ factũ sit testm̃: ꝛ institutus masculus femina vero ꝑterita an poterit femina venire per contratabu.
5 Bonoꝝ poss. si nõ sunt necessarie: an saltem sunt vtiles ei q potest venire de iure ciuili: ꝛ que sint iste vtilitates.

Certum est. Super illa. l. est vna gl. magna q̃ voluit summare totam materiã bo. pos. ꝛ format tres. q. de prima ꝛ secũda dic. vt in gl. qꝛ est clara saluo qđ in pria. q. qđ dicit glo. ꝓcedebat de iure veteri. hodie cum cognati admittunť sicut agnati de iure ciuili p aut. de heredi. abintest. admittunť vsq; ad decimũ gradũ sicut agnati. ita no. ĩ aut.
1 in successione. ĩ. de suis ꝛ legi. ¶ † Itẽ in. ij. q. cũ. vij. sint bo. pos. que tribuũt ius. vt in glo. quale ius tribuunt an directũ vel vtile. dicvt plene no. Bar. i. l. j. ff. de bo. pos. Et an in illis requirať cause cognitio ꝛ que ꝛ an aliquis sit citandus. dic in. l. iij. §. si causa cognita. e. ti. ꝛ per Bal. s̃. qui admi. ad bo. pos. sup rub. ꝛ etiã in. l. j. Et cum sint tres que non tribuunt ius. i. dñium in bonis hereditarijs: ꝫ nudã possessionẽ ꝛ administrationẽ. dic hoc esse verũ in carboniana ꝛ in illa q̃ dať noĩe ventris: sed illa q̃ datur gratia litis agnoscende etiam possessionẽ non tribuit: sed dũtaxat licentiã intentãdi querelã quã cũ sit de iure ciuili non habebat emancipat⁹ exheredatus q nõ cognoscebatur de iure ciuili hodie vero cognosciť. vt ĩ. d. aut. iõ videť qđ illa nõ sit hodie necessaria. de ista dic vt plene no. s̃. de inof. test. l. ij. per doct. ¶ Circa tertiam
2 questionẽ notãdũ ꝙ põt diuidi in alias tres. † Pria est illa quã gl. format an bo. pos. subaudi q̃ sunt necessarie nec vnq̃ fuerũt sint hodie sublate. Et breuiter qđ nõ: qꝛ hoc nõ repiť iure cautũ. ꝛ qꝛ si ꝓpter superfluitatẽ forẽt hodie sublate frustra per pretorẽ fuissent olim inducte cũ etiam tũc necessarie non essent: ille ergo qui potest venire ad successionẽ de iure ciui li adeundo: ꝛ etiã de iure pretorio per bo. pos. põt eligere quã viã vult. ꝛ si eligat viã iuris ciuilis efficieť domin⁹ direct⁹ si iur. ꝑtorij efficieť vtilis. Sed ꝫ qđ imo ẽt tũc efficiať direct⁹: qꝛ cũ aditio hereditatis ex nuda volũtate ꝓcedat. l. gerit. ff. de acqui. heredi. ꝛ q petijt vel agnoscit bo. pos. corã iudice declarat se velle esse heredẽ videť hereditatẽ adire de iure ciuili vt vř casus in. l. puberẽ. ĩ. de iure deli. glos. tñ ibi sentit cõtrariũ. ꝛ etiã in. l. sed cũ patrono. §. j. ff. de bo. pos. qꝛ quã viam elegit hec sola patere dꝫ. l. antepe. §. fi. ff. qđ me. cã. ꝛ sic non efficiť heres de iure ciuili: qꝛ non vult: sed de iure pretorio tantũ. qđ etiã tꝫ Bal. s̃. qui admit. ad bo. pos. super rub. ex quo sequiť ſm eũ qđ si nõ valeret agnitio bo. pos. vel esset lapsum tp̃s vel qꝛ nõ esset facta a iudice cõpetẽte ꝛ ipse aliter nõ adiret decedẽs nõ trãsmitteret hereditatẽ ad suos
3 heredes: secus esset si videreť adiuisse quod est notãdũ. † Secunda. q. est an bo. pos. sint necessarie. glo. dicit qđ bo. pos. ſm tab. est necessaria in tribus casibus in alijs non. doc. addũt quartũ: scꝫ in casu. l. filio preterito. de iniust. test. qñ ꝑteritus testamentũ approbat expresse: qꝛ recõualescit institutio solũ de iure ꝑto. Itẽ quintũ in. l. posthumus. ver. idẽ. ꝛ circa. e. ti. qñ preterit⁹ iã natus decedit viuo testatore ꝛ erãt ĩstituti veniẽtes abintestato. Nã ꝛ tũc recõualescit de iure preto. tãtũ Itẽ sextũ in. l. cũ heres instituta. ff. ad trebel. Itẽ septimum in. l. facta. §. si in danda. eo. ti. qñ qs erat institutus sub cõditione iurisiurandi qui remittiť a ꝑtore. Et ipse vult habere hereditatẽ nõ impleta cõditiõe. nã non põt habere nisi per bo. pos. Si aũt impleret posset habere de iure ciuili. ¶ Scđo dicit gl. qđ bo. pos. cõtratab. tã olim q̃ hodie est necessaria emancipato nõ aũt suo q põt venire p ius dicendi nullã. l. is

qui. ff. de leg. j. primũ dictũ ꝓcedit si emãcipat⁹ fuit preteritus cũ cã: al's testm̃ est ipso iure nullũ hodie p. §. aliud quoq; capitulũ. in aut. vt cũ de ap. cogno. Et ita determinat glo. q̃ semp alle. in aut. de here. ꝛ fal. §. exheredatos. qñ aũt cum cã sicut olim habebãt necesse venire p cõtratabu. ita ꝛ hodie vt no. in. l. si fili⁹. ff. de mino. ꝛ sic per lapsum anni excludeť. Nec ob. ꝙ sublata est differẽtia emancipationis ꝛ patrie potestatis per aut. ꝑdictã: qꝛ verũ est quo ad successionem intestati vt emancipat⁹ possit venire de iure ciuili adeũdo non tñ vt suus sed vt agnat⁹ non aũt est sublata quo ad succedẽdũ cõ
4 tra testm̃. ꝛ ad hoc allegať gl. in. d. l. si fili⁹. † Et per hoc quidã dicunt si statutum dicit qđ extante masculo filia femia nõ succedat abintestato si factũ est testamẽtũ ꝛ institut⁹ masculus ꝛ femina preterita non prohibeť femina venire per contratab. qꝛ nõ venit p viã intestati a qua per statutũ excludiť: ꝉ tñ verꝫ si veniat post aditã hereditatẽ ex testamẽto: qꝛ tũc cõtratab. nõ deducit rẽ ad causam intestati: sec⁹ si añ aditã hereditatẽ: qꝛ tunc bene deducit. vt. ĩ. de colla. l. vt liberis. et ibi no. in gl. j. de isto articulo vide per Bar. eo. tit. l. si emancipati. ¶ Tertio dicit gl. qđ bo. pos. vnde vir ꝛ vxoꝛ tã olim quã hodie est necessaria. ꝛ hoc si vult venire ad totã hereditatẽ ꝓpter defectũ coniunctoꝝ: ꝫ si ad quartã partẽ ꝓpter ei⁹ pauptatẽ ꝛ ꝓpter diuitias cõiugis defuncti etiã nõ deficientib⁹ agnatis vel liberis põt venire de iure ciuili. p autẽ. ꝑterea. ĩ. vñ vir ꝛ vxoꝛ. ¶ Quarto ꝛ vltimo dicit gl. qđ cetere bo. pos. abintestato nec olim nec hodie fuerũt vel sunt neces-
5 sarie. ¶ † Sed queriť tertio ꝛ ista questio nõ habeť in gl. an si nõ sunt necessarie saltẽ sint vtiles ei qui põt venire de iure ciuili. Istũ articulũ melius ꝛ singularius explicat Bal. s̃. q admit. ad bo. pos. possunt super rub. quã aliqs alius. Et assignat plures vtilitates. prima qꝛ põt qs esse exclusus a potẽtia adeundi de iure ciuili. ꝛ tñ nõ de iure ꝑtorio: puta per repudiationẽ expressam. ĩ. de iure deli. l. suũ heredem. vt si repudiaret ius adeũdi. Nã sublato vno iure remanet reliquũ qđ ab illo nõ depẽdet. ff. de serui. vrba. predio. l. si domus. vel per lapsum. xxx. an. si ignorãt sibi delatã bo. pos. vt no. in. l. licet. ĩ. de iure deli. nã istud tẽpus currit ignoranti: qꝛ est continuũ. l. sicut. de prescri. xxx. an. Et an tempus petendi bon. pos. qꝛ est vtilis sibi nõ currit. vt. s̃. qui admit. ad bo. pos. quã diu. ꝛ ibi tetigi. ꝛ sic lapsis. xxx. an. si pueniat ad ei⁹ notitiã poterit petere bo. pos. Alia vtilitas est: qꝛ si fuit delata hẽditas ꝛ bo. pos. alicui pupillo ꝛ ipse sit in casu mortis nec hẽat tutorẽ nec possit sibi de facili dari piculũ est si moriať ꝙ hereditatẽ non transmittat. l. si infanti. §. si võ. vel nõ sit tutoꝛ. ĩ. de iure deli. Et si nõ haberet nisi ius adeundi de iure nõ posset huic periculo obuiari: qꝛ iudex nõ posset supplere defectũ tutoris ꝛ adire ꝓ pupillo: qꝛ aditio de sui natura nõ regrit aditionẽ iudicis. ꝛ sic eius autoritas nihil adderet. ar. in. l. siue apđ acta. s̃. de trãsac. sed qꝛ habet bo. pos. iudex poterat supplere ꝛ ad instantiã coniunctoꝝ ꝛ poterit bo. pos. pupillo illi absenti ꝛ ignorãti decernere ꝛ acquireť sibi impfecte et trãsmitteť ad suos heredes sicut si ipse tutoꝛ agnouisset ꝓ pupillo cuius defectũ iudex potest supplere ex certa sciẽtia. s̃. qui admit. ad bo. pos. l. bonoꝝ iuncta. l. infantis. ꝛ est casus in. l. pe. ff. eo. tit. de bo. pos. Sed si esset maioꝛ pupillo: ꝫ iudex absenti ꝛ ignoranti posset decernere bo. pos. et nemine petente. l. si seruus. ff. de bo. pos. sibi tñ nõ acquirereť ꝑfecte nisi ratũ haberet infra tp̃s petẽdi nec eam trãsmitteret. l. iij. §. acqrere. eo. ti. Et ita etiã sentit Bar. in. d. l. pe. ff. eo. ti. Itẽ est quarta vtilitas: qꝛ ꝓ maiore infante tutoꝛ nõ põt adire. l. potuit. de iure deli. sed bñ põt bono. pos. petere. vt ibi no. in vlti. gl. ꝛ eã sibi acqrere nõ vt possit trãsmittere qđ est vtile: si pupillus esset in cã mortis: ꝛ sic nõ posset suã volũtatem explicare nec iudex posset supplere. Ultia vtilitas est: qꝛ si delata est successio alicui absenti ꝛ ipse dubitat an sit locuples vel nõ ꝛ vellet eã adire si esset locuples nõ aliter ꝛ constituere ꝓcuratorẽ vt se informaret ꝛ si reperiret eam locupletem adiret aliter nõ. Certe non põt: qꝛ sic vt per seipsum nõ põt adire cõditionaliter: qꝛ est actus legitim⁹ ꝛ nõ recipit cõditionẽ: ita nec per aliũ. ꝛ ita no. p Bar. in. l. paulus. ff. de acq. heredi. Sed si hꝫ bo. pos. que põt peti per aliũ: ꝫ aditio nõ possit per aliũ fieri poterit ad hoc cõstituere ꝓcuratorẽ modo ꝑdicto ſm Bal. sed Cy. in. l. j. s̃. qui admit. ad bo. pos. possunt. in pria oppositiõe videť sentire qđ etiã ad adeundũ hereditatẽ possit procuratoꝛ illo modo constitui qđ videť verius: qꝛ tũc nõ apponiť cõditio i hereditatis aditiõe fiẽda: ꝫ apponať in cõstitutiõe ꝓcu. Et de hoc nõ perpẽdit Bar. nec Bal. ꝓcuratoꝛ enĩ cũ adibit pure adibit pp aliã tñ rõnẽ non videť dictũ Cy. verũ qꝛ cum aditio hereditatis dependeat ex mera volũtate vnius tñ nõ potest explicari per voluntatem

lũtatẽ alterius qꝛ vr̃ actus mere personalis. vt. ĩ. de cad. tol. §. ne aũt. Nec pōt quis motũ animi sui ⁊ sue voluntatis in alterũ cõmittere. vt not. gl. in. l. sicuti. ff. de arbi. dꝫ ergo explicari sua volũtate nõ volũtate alterius. ⁊ hoc tãgit Bar. in. d. l. paulus. ⁊ respõdet ad ea que faciunt contrarium. Et ista sunt singularia ⁊ vtilia ⁊ menti tenenda.

De successorio edicto. Rubrica.

2 Tempus pfixum ab edicto pretoris ad petendũ bonorum pos. an possit ꝑ iudicẽ abbreuiari ad instantiã creditorum. ⁊ an infra tpa primi capitis possit interrogari sequẽs.

1 †Sup gl. rubrice. Ibi qñqꝫ de gradu in gradum. dic ⁊ est differẽtia qꝛ qñ per exclusionẽ vniꝰ capitis liberoꝝ venit sequẽs puta legitimorũ nõ venit ad illã eandeꝫ bo. pos. a qua primũ caput fuit exclusum puta vnde liberi. ſꝫ ad illã q̃ conuenit ipsi scđo capiti. s. vñ legitimi. ſꝫ qñ de gradu in gradũ tũc sequẽs gradus venit ad illam eandẽ a qua primus fuit exclusꝰ. Adde ꝙ interdũ hꝫ locũ de vna ꝑsona in eandẽ personam nõ mutato gradu tñ mutato capite. l. j. §. ſꝫ videndũ. ff. eo.

2 †In gl. ibi infra tpa primi interrogari sequẽtes. dic ꝙ ista gl. vult ꝙ tẽpus pfixũ ab edicto ꝑtoris ad petendum bo. pos. possit ꝑ iudicẽ breuiari ad instãtiã creditorum. terminum a iudice assignatũ debeat pos. agnouisse al's habeat̃ ꝓ repudiata. ſꝫ hoc est expsse contra tex. in. l. j. §. largiꝰ. ff. eo. vbi dr̃ ꝙ bo. pos. nõ sunt ꝑcipitandi ad instantiã creditorũ. ⁊ patet in. c. indultũ. de reg. iur. lib. vj. Nõ eñ pōt iudex tollere terminũ ⁊ dilationẽ legalẽ. ꝑ hoc ẽt vr̃ ꝙ quedã alia gl. que est in. l. q̃diu. ff. de acq. he. q̃ vult ꝙ qñ terminꝰ assignat̃ ad instantiã creditorũ si infra terminũ nõ adeat vel bo. pos. petat habeat̃ ꝓ adeũte vel ꝓ petẽte. qꝛ sic expedit creditoribus vt habeãt quẽ cõueniãt. lꝫ Bar. ibi illã gl. notet ⁊ sequat̃ ſꝫ certe sic ꝑcipitaret si haberet̃ ꝓ repudiãte. ⁊ ita si ꝓ adeũte. Neutrũ ergo istorũ est verũ. sed illa assignatio termini bñ opabit̃ hoc ꝙ lapso termino si non adiuit vel petijt bo. pos. dabit̃ curator hereditati iacenti qui soluet creditoribꝰ si debitũ est liquidũ vel si est dubiũ stabit in iudicio cũ eis ⁊ contra eũ feret̃ sñia diffinitiua q̃ nocebit hẽditati ⁊ heredi postea adeũti. de quo in tit. de cura. bo. dã. sed sine tali curatore nõ posset agi ꝯtra hereditatẽ iacentẽ nec ꝓcedi ad missionẽ ex scđo decreto in quo regrit̃ latitatio q̃ nõ cadit in hereditate iacente sicut nec in defuncto quẽ repñsentat hereditas ⁊ sñia lata contra eũ nõ valeret sicut lata cõtra defunctũ. l. pe. seu fi. q̃ sen. sine app. rescin. ⁊. l. de qua re. §. cũ hec. ff. de iudi. Ante vero q̃ dictꝰ terminꝰ esset assignatꝰ ⁊ lapsus nõ ꝑueniretur ad dationẽ curatoris iuxta no. in. l. si qs instituatur. ff. de heredi. insti. remanet ergo oppositio gl. insoluta qꝛ nõ vr̃ resultare vtilitas creditoribꝰ ex edicto ꝑtoris. nã hoc ꝙ dixi etiã in illo edicto potuisset fieri. Sꝫ rñdeo ꝙ imo in duobꝰ ꝑ illud edictũ ꝓuidet̃ creditoribꝰ. prĩo qꝛ ĩ illo edicto pfigit̃ tp̃s petende bo. pos. ad finẽ vt ille cui delata est cõsiderans tp̃s sibi iminere nõ ꝑmittat ip̃m labi ſꝫ petat q̃citiꝰ. poterit ⁊ sic creditores habebũt quẽ ꝯueniãt qđ nõ esset si tp̃s nõ eẽt prefixum imo ꝑ longa tpa differret. Alia est qꝛ interest eorũ ꝙ potius deuoluatur in sequens caput vel in sequẽtem gradum quẽ ꝙ deueniat in fiscũ q esset durior aduersariꝰ ⁊ qui habet iudices suos. iuxta no. in. l. si cõstante. §. fi. sol. ma. Ceterũ licet in. l. j. in prin. ff. eo. tex. dicat illud edictũ emanasse in fauorẽ creditorũ negari nõ pōt quin etiã ĩducat ĩ fauorẽ defunctorũ quorũ interest hr̃e successorẽ. nõ aũt ꝙ deuoluãtur bona in fiscũ tãq̃ vacãtia. vt. l. in. l. qꝛ ĩterest. ff. de ĩterro. act. Nec etiã pōt negari quin cõtineat fauorẽ veniẽtiũ ab intestato qꝛ olim excludebant̃ si erat delata prĩo in gradu lꝫ gradus postea excluderet̃. Et adde ꝙ sicut hꝫ locũ in successionibꝰ ab intesta. ita in successionibꝰ ꝯ testm̃ vt in q̃rela inofficiosi testi. de inoffi. test. l. si is q. ⁊. l. pater filiũ ⁊ etiã in ꝯta. l. iij. §. si emãcipatus. ff. de cõtrata. nõ sic in iure dicendi nullũ vt no. in. l. si qs posthumos. s̃. si filiũ de libe. ⁊ posthu. ⁊. l. si qs filio exheredato in prin. ꝑ qđ vr̃ ꝙ ẽt nec in ꝯta. locũ hẽret q̃ imitat̃ ius dicẽdi nullũ. qꝛ ĩ ea attẽdit̃ ꝑteritio sicut in illo. ⁊ ꝑteritio nõ cõsiderat̃ nisi in illo q tꝫ primũ locũ in suitate vel filiatiõe. Et istud fecit dubitare Raph. ꝯ Bar. ⁊ nõ ĩmerito satis est suꝑ hoc cogitandũ. Qđ aũt dixi. s̃. de. l. q̃diu de acq. here. ꝓcedit qñ iudex assignaret minorẽ terminũ ad deliberandũ quã det̃ in edicto ꝑtoris. al's posset ꝓcedere illa gl. ⁊ ꝙ ibi no. Bar. vt hr̃ ꝓ adeũte si ad instãtiaꝫ creditorũ ⁊ ꝓ repudiãte ad instãtiã substituti. Et hoc facere dꝫ iudex vt colligit̃ ex. l. si qs instituat̃. de here. isti. vbi dr̃ qđ dꝫ imitari edictũ ꝑtoris. vt habet̃ in. l. j. ⁊. ij. de iure delibe. ⁊ ibi ꝑ Bar. q dicit ꝙ nõ dꝫ dare minꝰ tp̃s anno si est de liberis vel cẽtũ diebꝰ si est de extraneis. ⁊ dicat̃ qđ expedit ꝙ iudex assignet talem terminũ postq̃ assignat̃ ab edicto ꝑtoris mortui. dic ꝙ si nõ possit succedere nisi de iure ꝑtorio frustra assignat. ſꝫ qñ pōt etiã de iure ciuili tũc nõ frustra qꝛ posset adire ꝑpetuo ⁊ ꝑ hunc terminũ arctatur. ⁊ hoc qñ datur ad hũc finẽ vt habeat̃ ꝓ repudiãte vel adeũte scđm Bal. ⁊ Ange. in dictis. ll. vr̃ aũt dici posse ꝙ hodie ꝑ. l. cũ antiquioribꝰ ĩ. de iure delib. etiã extranea nõ debeat assignari minꝰ anno cũ illa. l. det annũ cuilibet. ⁊ intãtũ ꝙ si. ĩ. illũ annũ decedat trãsmittit ad suos heredes residuũ tẽporis. vñ nõ dꝫ sibi auferri hoc bñficiũ iure. vt in. d. c. indultũ. Inquantũ aũt ista gl. vult ꝙ infra tpa primi interroget̃ sequẽs vel sibi terminꝰ assignet̃ nõ vr̃ bñ dicere qꝛ quousqꝫ sibi sit delata successio nõ dꝫ sibi terminus assignari. l. fi. s̃. qui admitti ad bo. pos. pñt. ⁊ in. d. l. q̃diu. in fi. ſꝫ ante exclusionẽ primi nõ est delata.

2 Licet frater matris tue nõ dicat̃ tibi patruus ſꝫ auunculus: patruus tamẽ matris tue. i. frater patris matris tue dicitur tibi patruus cum hac adiectione magnus.

Statutũ ꝙ existente patruo defuncti nõ succedat mater: an mater excludetur si extat patruus magnus defuncti.

3 Tempus petende bonorum pos. an currat furioso.

1 I mater tua. †Excluso capite vel gradu precendenti ad bo. pos. sequẽs admittit̃ ꝑ successoriũ edictũ. h. d. Et est hoc de capite ĩ caput ⁊ de gradu in gradũ. vt dicã super tex. In tex. ibi nõ agnouit subaudi ⁊ mortua est que si nõ ess̃et mortua lꝫ nõ agnouisset infra tp̃s nõ tñ esset exclusa quia ꝓpter furorẽ tp̃s sibi nõ currit quãq̃ eiꝰ curator possit petere bo. pos. qꝛ nõ cũ effectu. vt. ff. de bo. pos. infanti furioso delata. l. j. ⁊ si nõ esset adhuc deuoluta ad te filiũ eius quousqꝫ ꝑcedẽs posset admitti. l. fi. s̃. qui admit. ad bo. pos. pñt. In tex. ibi ad eandẽ ⁊ dic ꝙ dr̃ eadẽ respectu gñis nõ respectu speciei qꝛ matri fuit delata bo. pos. vñ legitimi. cuꝫ eius patruus esset agnatꝰ sibi sed filio eius matre exclusa defertur bo. pos. vñ cognati. qꝛ ille nõ erat agnatꝰ patruo matris sed cognatus qꝛ attinẽs ꝑ feminã. Et hoc vult parua. ⁊ sic est successorũ edictũ de capite agnatorũ ⁊ de gradu ĩ gradum qꝛ mater ꝑcedit filiũ in gradu.

2 †In tex. ibi patrui magni. No. ꝙ lꝫ frater matris tue nõ dicat̃ tibi patruꝰ ſꝫ auunculus. patruus tñ matris tue. i. frater patris matris tue bñ dr̃ tibi patruꝰ cũ adiectiõe magnus. gl. hic dicit ĩpprie dicit̃ patruꝰ qꝛ ꝓprie est frater patris. ſꝫ ille nõ est frater tui patris. Vñ Ja. but. ⁊ quidã alij cõsuluerũt ꝑ hãc gloss. si statutũ dicat ꝙ existẽte patruo defuncti nõ succedat mr̃ si extat patruꝰ magnus defuncti nõ excludet̃ mater qꝛ verba statuti debẽt ꝓprie intelligi. ⁊ sic de fratre patris. nõ de fratre aui. Bal. approbat decisionẽ ſꝫ reprobat rõnẽ. Nã frater aui mei patrui bñ dr̃ ẽt ꝓprie mihi patruus cũ adiectiõe magnꝰ que nõ denotat ĩproprietatẽ ſꝫ quãdã dr̃iam inter fratrẽ patris ⁊ fratrẽ aui sicut dictio ꝓ vel ab. l. cui eorũ. ff. de posth. Hic aũt ideo erat ĩproprie qꝛ nõ erat frater patris nec frater aui paterni ſꝫ materni. vñ lꝫ esset ipsi matri ꝓprie patruꝰ filio tñ eiꝰ ĩproprie qꝛ nõ est sibi agnatꝰ ſꝫ cognatꝰ. ⁊ tunc est ꝓprie qñ est agnatꝰ. hec est intentio gl. Decisio tñ fuit bona ꝑ alia rationẽ qꝛ statutũ est odiosum postq̃ excludit matreꝫ ꝓpter patruũ ⁊ cõtra ius cõe. idõ dꝫ restringi ad illũ q est patruus simplr̃ nõ scđm qd. ar. in. l. legatũ. ff. de leg. iij. ⁊ ad illũ q est ꝑ priꝰ nõ ꝑ posterius ar. in. l. j. §. qui in ꝑpetuũ. ff. si ager vecti. Et ad illũ ĩ quo sit maior ratio excludẽdi qꝛ ꝓpingor scđm Bald. q dicit ita se cõsuluisse. ⁊ vide ꝑ eũ. ĩ. ad trebel. l. sancimꝰ. §. fi. ⁊ in. l. qđ vero de legibꝰ.

3 †In gl. ibi vel meliꝰ dic ꝙ si ꝑseuerauerit in eodẽ furore vsqꝫ ad morteꝫ quousqꝫ vixit nõ vr̃ sibi fuisse delata q̃tum ad hoc vt possit repudiare expresse vel tacite ꝑ lapsum tpis. qꝛ nõ currit ꝓpter furorem. Et ita loquitur cõtrariũ glo. Re tamen vera fuit delata qđ patet qꝛ potuit peti ꝑ curatorẽ eiꝰ licet sine effectu qꝛ si moriatur in furore perinde habet̃ ac si nõ fuisset petita. l. fi. §. si aũt ĩ furore. s̃. de cura. furio. ⁊ hoc respectu dr̃ ꝑ maiorẽ deficere sed si ante mortẽ fuit effecta sane mẽtis tunc fuit delata etiã q̃tum ad repudiationem expressam vel tacitam qꝛ potuit repudiari ⁊ tempus sibi currit. si ergo repudiauit vl' lapsum est tẽpus etiam si viuat est exclusa ⁊ defertur sequenti ⁊ sic loquitur quod sequitur in glo.

2 Si ille cui delata est successio ab intestato eam adijt tãquã delatam ex testamẽto non valet aditio ⁊ an cõuertatur in aditionem ab intestato.

3 Gradus qualiter sumatur ⁊. nu. 5.

4 Quis dicatur nepos.

5 Statutũ si faceret mẽtionẽ de gradu: an ĩtelligat̃ ꝓut sumit̃

de iure ciuili an ꝑut de iure canonico. quo iure plus extēditur in duplo gradus.

1 Si Auie frater. †Si primus nō agnouit bo. pos. vel agnouit nō tamen vt debuit defertur sequentib⁹. hoc dicit Bar. ⁊ glo. ponit casum q̄ȝ tex. est difficilis ⁊ scrupulosus. ⁊ bar. dicit sicut aliqua. l. q̄ sit in. C. ¶ In tex. ibi auie dic ꝙ nō respectu tui qui supplicasti. nā tibi nō erat auia sed amita q̄ȝ soror patris tui. sed bñ ante erat auia nepotib⁹ de quorū successiōe erat q̄stio eorū vt infra sequitur.

2 ¶ †In tex. ibi vel ex testō. Not. ꝙ si ille cui delata ē successio ab intestato eam adijt tanq̄ȝ delata ex testō nō valet aditio nec cōuertiẛ in aditionē ab intestato vt hic patet. ⁊ sic requiritur aditio ab intestato vt tibi acquiraẛ vt hic ꝓbaẛ. ⁊. l. si is ad quē. ff. de acq. here. Sȝ ꝯ ꝙ imo cōuertaẛ in aditionē ab intestato p. l. nonunq̄ȝ. ff. de leg. pstan. ⁊ p. l. ij. §. si sub conditiōe ⁊. l. sub cōditiōe. ff. de bo. pos. scōm tabu. Qui timore huius dicūt ꝙ istud posset ꝓcedere qñ fuisset successio delata de iure ciuili. Nā tūc vna aditio pōt cōuerti in aliā aditionē q̄ȝ in habentibus symbolū facilis est trāsitus. sed hic nō fuit huic fratri berte delata successio istorū nepotū berte ab intestato de iure q̄ȝ nō erat illis agna. sȝ cogna. ⁊ sic de iure pto. p vnde cogna. Aditio ergo facta tanq̄ȝ ex testō nuda volūtate etiā sine iudicis aditiōe nō potuit cōuerti in bo. pos. vñ cognati ab intestato in qua reperitur aditio iudicis. vna ergo aditio bene pōt cōuerti in aliā. ⁊ vna bono. pos. puta scōm tab. pōt cōuerti in alterā puta cōtrata. ac si de albo fieret nigrū. dicit gl. i. d. l. ij. §. si sub cōditiōe sed aditio nō pōt cōuerti in bo. pos. vt hic. Bar. nō placet ista verba. dicit enī ꝙ est spāle in filijs si vna bo. pos. in alterū cōuertatur. secus in alijs Bal. dicit ꝙ idē in alijs reperiẛ vt in. d. l. si sub cōditiōe. Jō ipse meli⁹ dicit ꝙ vna bo. pos. valida ex cā supueniēte bñ pōt cōuerti in alterā. ita loquūtur illa iura si bñ inspiciant. facit. l. iij. §. si fideicōmissoriū. ff. de here. insti. sed vna bo. pos. totaliter inualida nō cōuerteretẛ in alteram validā. vñ si in casu huius. l. iste frater berte petijsset bo. pos. scōm tab. ex testamēto falso nō cōuerteretẛ in bo. pos. vñ agnati. ⁊ idē in vna aditione inualida p. l. si is ad quē. ⁊ ista est veritas. fateor tñ ꝙ vna aditio nō pōt cōuerti in bo. pos. ēt si esset casus in quo esset valida ⁊ ex cā supueniēte inualidareẛ q̄ȝ in ea nō interuenerūt ea que sunt necessaria bo. pos. iudicis aditio. ¶ In tex. ibi si ab intestato nō petita bo. pos. sic ergo nota ꝙ q adit hereditatē ex testō nullo modo vẛ renūciare successiōi ab intestato. imo pōt postea ab intestato adire vel petere bo. pos. qđ est verū si p ignorātiā facti secus si ex certa scia vel p ignorantiā iuris qđ dic vt plene no. in. l. clodi⁹. ff. de acq. here.

3 ¶ †In text. ibi quinto gradu. dic ꝙ in hoc stat difficultas hui⁹. l. in cōputatiōe istorū graduū quos gl. facit. Sȝ tu dic breuiter sic. berta ⁊ duo fratres ei⁹ erāt in scđo gradu hoc modo. Nā fratres ei⁹ ⁊ pater cōis erāt in prīo. ergo fratres ei⁹ ⁊ berta erūt in scđo. Nā de iure ciuili cōputatio graduū fit p ascensum ⁊ descēsū dū dico pater me⁹ est mihi in prīo: ascēdo. dū dico ergo ali⁹ fili⁹ eius vel filia meusq̄ȝ frater ⁊ soror est in scđo: descendo: ⁊ sic cōputatio icipit a stipite id est a patre cōi de iure ciuili. Sȝ de iure canonico nō sic. imo dempto stipite icipit a fratrib⁹ q̄ȝ fraẛ me⁹ ⁊ ego sum⁹ i prīo. ⁊ sic nō im⁹ p ascēsū ⁊ descēsū sed imus p saltū ⁊ ista nō est ꝓpria locutio ⁊ sic ꝓprie loquēdo gradus sumiẛ ꝑut de iure ciuili nō ꝑut de iure canonico. Tūc vltra fratres berte erāt berte in scđo. fili⁹ berte erat dictis fratrib⁹ in tertio. ergo nepos ex illo filio erāt eisdem fratribus in quarto ergo tibi q eras fili⁹ vnius ex fratrib⁹ erāt in quinto successio ergo illorū nepotū ab intestato fuit prīo loco delata fratri berte q tūc erat ꝓpinquior tñ ignorans eā delatā ab intestato adiuit tanq̄ȝ ex testō ⁊ decessit alijs relictis heredib⁹ tu vidēs aditionē ex testō nō valuisse tanq̄ȝ factā in gradu quarto bo. pos. ab intestato velles habere p successoriū edictū de quarto in quītū gradū. Imꝑator dicit ꝙ si ille frater eā postea ab intestato nō petijt pōt eā hr̄e. sed si eā petijt secus q̄ȝ eam transmisit ad suos heredes.

4 ¶ †Ultimo glo. j. q̄ est hic semp allegaẛ q̄ȝ filiū fratris[a] appellat nepotē. nā ꝓprie loquēdo nepos nō đr nisi fili⁹ filij ⁊ sic in descēdentib⁹ tm̄ nō in collateralib⁹. Cōis tñ vsus loquēdi hr̄ in ↄ̄riū: ⁊ istū cōsiderat gl. ⁊ no. in. l. si īstituta. §. de inofficioso. ff. de inoffi. test. ⁊ etiā habeẛ in. c. felicis. §. ceterū de pe. li. vi. Statutū ergo qđ faceret mētiōnē de nepote itelligereẛ in potiori significato de nepote ex filio. Et ita ↄ̄suluit Dy. maxime in penalib⁹ nisi ex aliquo adiūcto presumptio esset in ↄ̄riū vt si diceret ꝙ frater carnalis ⁊ nepos excluderent matrē q̄ȝ tūc pp verbū frater qđ p̄cepit intelligereẛ de

a ¶ Filiū fratris. Adde gl. i. l. auīculo. ff. de dona. cā mortis. de iure cano. sunt multi text. c. tua nos. ⁊ c. q̄ sup his. de cō san. ⁊ affi. c. nō fine. de arbi. c. dilecto de ꝓbē. c. duo pueri. de despō. īpube. ant. roselius in tractatu đ successio. ab intesta.

5 nepote ex fratre q̄ȝ talia sunt subiecta qualia ꝓdicata demōstrant arg. in. l. fi. §. cui dulcia. ff. de vi. tri. ⁊ oleo lega. †Et eo etiā ꝙ dixi ꝙ ꝓprie loquēdo grad⁹ sumitur scōm dispōnem iuris ciuilis canonici determināt doc. si statutū facit mētionem de gradu itelligaẛ ꝑut sumiẛ de iure ciuili nō ꝑut de iure canonico quo iure pl⁹ extendiẛ in duplo grad⁹. q̄ȝ illi qui sunt in quarto de iure canonico sunt in octauo de iure ciuili q̄ȝ multiplicanẛ scōm multiplicationē psonarū. sȝ de iure canonico due psone faciūt vnū gradū cōsiderauit matrimonium qđ nō cōstat nisi ex dua b⁹ psonis. verba aūt statuti potius recipiūt interpretationē a iure ciuili a quo recipiūt robur. l. oēs populi. q̄ȝ a iure canonico scōm Bal. ⁊. l. si nōdū. §. de fur. Cōclusio est qđ in materia matrimoniali grad⁹ debet sumi scōm ius ciuile ⁊ ita habeẛ. xxxv. q. v. c. ad apostolicam. ⁊ Jac. bu. sic dubitando terminauit. Pau.

¶ De carboniano edicto. Rubrica.

2 ¶ Ille q est in possessione potest cā petere sibi confirmari.

1 Si tibi ac filio. †Si filio ipuberi moueẛ q̄stio status ⁊ bonorū p carbonianū edictū: dȝ qđ stat⁹ in tp̄s pubertatis differri ⁊ satisdatiōe p̄stita si nō possidet possessor cōstituiẛ vel si possidet ei⁹ possessio cōfirmaẛ. si vero nō satisdat vna cū eo erūt in possessione qui ↄ̄dicūt. h. d. Et supra tractatū est de bo. pos. que tribuūt ius: sȝ hic de illa q̄ nō tribuit ius sȝ possessionē ⁊ administrationē. ⁊ hȝ locū qñ impubes nō fuit institut⁹ nec exheredatus. al's secus. l. j. §. pōponius. ff. eo. titu. Et qñ mouetur questio pupillo secus qñ matri tm̄. vt in. §. fi. eiusdem. l. ¶ Et gloss. ponit casum duobus modis. prīo qđ ille pupill⁹ possidebat ⁊ alij veniētes ab intestato mouebāt sibi q̄stionē de hereditate dicētes ipm nō esse filiū legitimū defuncti. ⁊ ipse asserebat cōtrariū ⁊ tunc supersedetur in petitorio moto p veniētes ab intesta. sup hereditate Et iste pupillus qui iam est in possessiōe petet sibi decerni bo. pos. carbonianā ⁊ interim defendeẛ in possessiōe quousq̄ȝ pubescat.

2 ¶ †Et sic not. ꝙ ille qui est in possessione pōt cā petere sibi confirmari ⁊ ideo licet possessio q̄ daẛ ex. l. edicto. j. de edic. diui adri. sit adipiscende possessionis. tamē ille q in possessione pōt eam petere confirmari sibi p illā. l. si de aliquo dubitat licet prima facie vẛ ↄ̄trariū. q̄ȝ p hoc nō adipisciẛ. facit. l. ij. §. missus. ff. eo. cetera dic vt in gl. Et vide qđ no. Bar. j. de decu. l. si qs. lib. x. ⁊ de ope. no. nū. de pupillo. §. q opus. ⁊. l. si expressam circa fi. de op. ⁊ Inn. in. c. j. de cōfir. vti. vel inuti. in fi. glo. j. ibi vel solue vt ibi dic plene p bar. q distiguit cū q̄riẛ an differaẛ qđ stat⁹ i tp̄s pubertatis: aut referẛ qđ đ statu đfūcti ⁊ nō differẛ. l. liber. ff. de pe. he. Aut de statu pupilli. ⁊ tūc aut pupillus cōuenit q̄ȝ ipe possidet bona ⁊ p modū repudiatiōis mouetur qđ status ⁊ differẛ vt hic fm primā lec. aut egit et tūc aut possessorio petēdo se imitti ex carbo. ⁊ idē vt hic fm scđam lecturā. aut petitorio puta petitiōe hēditatis. ⁊ tunc aut ↄ̄ illū q cōtēdat se hēdē ⁊ nō differẛ vt in illa. l. j. nisi ex cōsilio si velit supsederi i petitorio p ipȝ inchoato ⁊ trāsire ad possessoriū ⁊ pōt hic poni cas⁹ aut agit ↄ̄ alios puta debitores hēditarios vł possessores bonoȝ nō ↄ̄tēdētes se hēdes ⁊ differẛ ⁊ nihilomin⁹ in petitorio ꝓcedit. l. iij. §. missū. ff. eo.

1 Carbonianum. †Lex p̄cedēs loquiẛ qñ qs decessit intestatus relicto quodā pupillo iā nato q se asserit filium ei⁹ ⁊ alij ↄ̄dicūt. ista vo. l. loqẛ qñ decessit relicta vxore p̄gnāte q̄ postea peperit filiū quē mr̄ asserit filiū defuncti ⁊ alij ↄ̄dicūt Tūc ad ħ vt mittaẛ nepos ex carbo. opȝ ꝙ vēter fuerit custodit⁹ p l'tias psonas ad istātiā illoȝ q asserūt nō esse filiū fȝ formā ⁊ tenorē tituli de vētre ispiciēdo. ff. sȝ si vxor nō p̄misisset se custodiri denegareẛ ei carb. pos. si aūt p̄misit nō videreẛ necessaria q̄ȝ hēreẛ p filio. ⁊ hoc ē ꝙ voluit gl. nisi vellēt ꝓbare ↄ̄riū. ⁊ tūc deueniręẛ ad carb. pos. Sȝ ēt aňq̄ȝ piat pōtvēter mitti i possessionē p titulū đ vē. i pos. mit. ff. vt ide alaẛ q̄ȝ ↄ̄ueniēti⁹ ē ħ posito ꝙ nō sit p̄gnās ex defūcto q̄ȝ ꝙ fame moriaẛ cū possit eē ex eo. Et hoc vult dicere iste tex. i fi. dū dicit reb⁹ vtaẛ interdū alienis q̄ȝ in dubio sancti⁹ ē hoc cuȝ sit modici p̄iudicij vt habeẛ in. l. j. ff. de ven. in bo. pos. mit.

¶ Unde vir ⁊ vxor. Rubrica.

2 ¶ Coniuges adinuicem non dicuntur propinqui nec consanguinei nec attinentes.

3 Quid si loquatur statutum de affinibus.

4 Propter quod vnumquodq̄ȝ tale est illud magis.

Statutum

Statutum si loquatur in plurali sine consensu propinquorum τ non habeat nisi vnum ꝙ sufficiat consensus illius.
Quid si consanguinei quos habet sunt inhabiles ad cōsentiendum q2 sunt pupilli quid fiet.
Quid si sunt habiles τ nolunt interesse requisiti.
4 Si vir occidit vxorē an poterit ei succedere ex hoc edicto.
An habeat locum in sponsa nondum traducta ad domū.
Quid si ante mortem diuertissent an poterunt alter alteri succedere.
5 Statutū ꝙ mulier nō possit testari d e dote sua in p̄iudiciū filiorū suorū etiā ꝓ aīa nisi dē quarta parte an habeat locū in vidua habēte filios τ volēte testari d dote quā recupauit.
6 Relictū alicui nomine dotis ꝙ etiā anteꝙ̄ cōtrahat matrimoniū dicatur dos secundum vsum vulgarem loquendi.

1 **Maritus ex vxore.** †Deficientibus oib⁹ attinentib⁹ per sanguinē tā ex linea masculina ꝙ̄ feminina vocaꝉ vir ad successionē vxoris τ ecōuerso de iure p̄torio ex quarto capite edicti p bo.pos.vñ vir τ vxor.h.d. Et ista bonorum possessio hodie etiā est necessaria. τ nisi petatur infra tēpus succedit fiscus. vt not. in. l. certū. in fi. s. vnde cog. ¶ In tex. ibi ꝓ antiquo iure. dic loquiꝉ de iure p̄to. τ de quarto ca
2 pite edicti. ¶ † In tex. ibi seu ꝓpinquorū. istō. τ tene mēti secundū doc. ꝙ cōiuges adinuicē nō dicunꝉ ꝓping: nec cōsanguinei nec attinētes: q2 dicit ꝙ deficiūt ꝓping: sed si inuicez essent ꝓping nō deficerēt. Si ergo statutū dicat ꝙ cause iter
a ꝓpinquos vel cōsanguineos vl' attinētes[a] debeāt cōpromitti nō habebit locū in cā q̄ vertiꝉ inter virū τ vxo. Et si dicat ꝙ mulier sine ꝯsensu ꝓpinquorū nō possit se obligare nō suf
3 ficit cōsensus mariti. † Sꝫ qd si loquaꝉ statutū de affinib⁹ vꝫ adhuc marit⁹ cōprehēdi: q2 nō est affinis ſꝫ principiū affinitatis. Cōtrariū dic q2 ꝙ iuris est de affinib⁹ dꝫ esse de eo q est principiū affinitatis. l. marit⁹. τ ibi no. s. de procu. Nam absurdū esset ꝙ haberet locū in cōsanguineis mariti q̄ sunt affines ꝑ maritū τ in marito nō nā ꝓpter qd vnūqdq3 tale τ illud magis. s. de sa. san. ec. auꝉ. multo magis. Hinc sumpta occasiōe Bald. hic mouet aliquas q̄stiones bonas circa materiā. prima qd si statutū loquatur in plurali sine consensu ꝓpinquorū τ ipse nō habeat nisi vnū an sufficiat cōsensus illi⁹. τ dicit ꝙ sic. allegat. l. stichū q̄ me⁹ erit. de leg. j. cū ibi. no. Tu allega meliorem tex. in auꝉ. de nō alie. §. qd aūt a nobis. τ in. l. iij. §. j. cū ibi no. p glo. ff. de ne. gest. vbi verba. l. pluralis numeri reducunꝉ ad singularē. ¶ Item queritur qd si cōsanguinei quos hꝫ sunt inhabiles ad cōsentiēdū q2 sunt pupilli quid fiet si vult se obligare. vide p Bar. in. l. si terti⁹. in fi. pri. ff. de aqua plu. ar. videꝉ dicēdū ꝙ perinde sit ac si nō haberet ar. in. l. j. §. qbus. in fi. ff. ꝙ cuiuſ. vni. no. Et ideo iudex cōsanguineorū de quib⁹ loquiꝉ statutū alios bonos. viros surrogabit. vt no. Bal. in. l. transactionē. s. de transac. τ. l. cū ſniaz in fi. j. de sen. Sꝫ qd si sunt τ nolūt interesse requisiti. Adhuc idē videꝉ q2 illi se faciūt alienos recusando. l. si legatario. in
4 fi. ff. de fideicō. libe. ¶ † Itē q̄rit hic Bal. qd si vir occidit vxorem an poterit ei succedere ex hoc titulo. τ arguit ꝙ sic: sed sibi auferetur hereditas p fiscuz per. l. cū rō. in fi. ff. de bo. dā. Et si fiscus nō mouebit litē infra tp̄s debitum gaudebit bonis. Cōtrariū ipse determinat p. l. ab hostibus. §. fi. ff. so. ma. nec obst. cōtrariū. q2 loquiꝉ in successiōe debita iure ordinario ſꝫ ista est successio extraordinaria a qua facilius excludiꝉ scōm eum. Itē an habeat locum in sponsa nōdum traducta ad domū mariti. Et respōdet ꝙ si erat sponsa p verba de futuro nō p. l. an in patrē. ff. ꝙ fal. tu. sed si per verba de p̄nti et sic erat cōtractum matrimoniū inseparabile tunc locum habebit sicut τ statutum vel pactū de dote lucrāda: vt ꝓbaꝉ p l. deo nobis. s. de epi. τ cle. τ. l. nihil. rerum amo. Et vide qd no. Cy. in. l. nō sine. j. de bo. q̄ li. ¶ In gloss. j. ibi si matrimonium etat tpe mortis. dic qd hoc dicit glo. ꝓpter id qd habetur. ff. eo. l. j. vbi dꝛ qd si ante mortē diuertissent tunc alter alteri postea nō succederet: hodie tñ nō posset diuertere de iure canonico vt separeꝉ matrimoniū: τ ideo posito qd de facto vxor recessisset a viro vel vir seā expulisset: adhuc possent inuicem sibi succedere nisi ꝓpter delictum vxoris: vt q2 commisisset adulteriū. nā tunc perdit dotē. l. consensu. s. de repu. ergo nō pōt successionem lucrari. Et p istā glo. cū tex. s. allegato videtur ꝙ bal. nō bn̄ dicat in vno vez ꝙ nō extabat vir sed socer. i. pater viri ꝙ possit socer succedere nurui postea mortue sine attinentibus: q2 tēpore mortis nō durabat matrimoniū vt in hac gl. ꝙ affinitas quantum ad istos effect⁹ videtur fuisse soluta per mortem viri per ea que no. in. l. sed
5 hoc ita. ff. de rei udi. † Inducit etiā Bal. istam gl. ad vnā. q. quā vidi de facto. dicit statutum Senense ꝙ mulier nō possit testari de dote sua in preiudiciuz filiorū suorū et ꝓ aīa nisi de quarta pte. Queriꝉ an habeat locū in vidua hn̄te filios τ volente testari de dote quā recuperauit. videꝉ ꝙ nō q2 nō dꝛ ampli⁹ dos q̄ nō pōt esse sine matrimonio τ sic videꝉ ꝙ statutū dꝫ intelligi qñ mulier testareꝉ de dote matrimonio cōstāte. ar. huius gl. Cōtrariū ipse determinat. τ bñ. nā sufficit ꝙ incepit dici dos ꝓpter mr̄imoniū p̄cedēs nō eñ p̄dit nomen dotis lꝫ sit solutū vt patet in ti. sol. ma. quēadmodum dos petaꝉ. i. repetaꝉ qnimo ēt si fuit recuperata adhuc reti-
6 net nomē cū sit ꝓprium patrimonium eius p. l. fi. s. cōmunia vtriusq3 iu. † Certe ēt añteꝙ̄ ꝯhaꝉ matrimoniū illud qd esset relictū alicui noīe dotis diceret dos s̄m vsum vulgarē loquēdi. vt no. Bal. i. l. titio. cētū. §. titio gño. ff. d ꝯdi. τ de.
2 ¶ Mulier habens bona vel largū patrimoniū nubēs nō facta mentione de dote: an videaꝉ bona sua in dotē dedisse.
3 Statutū ꝙ maritus lucretur certā partē dotis vxoris premortue: τ vxor fecit marito aliqd legatum: an debeat cōputari in lucrū dotis: an autē debebit maritus habere vtrūq3.
4 Statutum ꝙ vir lucretur dimidiā partem dotis vxoris premortue decedētis in matrimonio sine liberis. τ ista vxor decedat sine liberis ex illo matrimonio ſꝫ habeat tres vel quatuor ex primo matrimonio quantū tūc habebit iste marit⁹.
5 Ratio quare si matrimoniū sit sine dote: τ cōiunx p̄moriēs sit locuples debeat superstes habere quartā seu virilem portionem de qua in ista autentica. Quare requiraꝉ qd matrimonium sit sine dote.
6 Matri. si erat cum dote sed parua ꝙ vxor superstes ex ea sustentari nequiret habet locū beneficiū huius auꝉ. sicvt succedat in quarta computata dote.
Ista auꝉ. habet locuz nō solum quando coniūx decessit intestatus sed etiam si testatus τ alios instituisset heredes τ coniugi nihil reliquisset.

1 **Preterea si matrem.** † Lex. C. loquiꝉ qñ alter ex cōiugib⁹ decessit altero relicto τ sine ꝓpiquis ex latere p̄ris vel matris descendētibus vel ascēdētib⁹ quo casu alter cōiūx succedit isolidū excluso fisco. Ista auꝉ. loquiꝉ qñ reliqt cōsanguineos τ ēt filios ex eodem matrimonio vel alio vtrū sit dare casum in quo alter cōiūx succedat τ inq̄tū. Et breuiter hic poniꝉ vn⁹ casus. qñ cōcurrunt tria. Primū ꝙ matrimoniū sit sine dote. Secundū ꝙ ille q mortuus est eēt diues. Tertiū ꝙ ille q superest sit pauper τ nō habeat vnde viuat. his tribus concurrentib⁹ etiā si extant liberi defuncti ex codē vel alio matrimonio ꝯiunx supstes ꝓpter paupertatē succedit in quartā ptē bonorū si liberi nō sunt vltra tres. al's succedit in virilivna cū liberis. τ si cōiunx defunct⁹ aliqd legatū illi fecit cōputaꝉ in dictam quartā ptē τ. h. d. ista auꝉ. τ ista successio est de iure ciuili inducta p hanc auꝉ. vñ pōt adire nec hꝫ necesse petere bo. pos. si tñ vult pōt dici ꝙ habeat bo. pos. vñ legitimi postꝙ̄ vocaꝉ p legē. Nec fit mētio hic de bo. pos. vt dixi. s. vñ legi. sup rubrica. Sed si decerneret bo. pos. haberet septimā extraordinariā de qua habeꝉ in ti. j. vt. l. senatusuecōsul. τ insti. de bo.
2 pos. §. septima. ¶ † Per istā auꝉ. videnꝉ determinare tres q. disputate vel disputabiles. Prima ē qua q̄riꝉ. An mulier habens bona vel largū patrimoniū nubēs nō facta mētiōe de dote videatur bona sua in dotē dedisse quaz disputauit Bar. in. q. q̄ incipit mulier hn̄s magnū patrimoniū. de qua est gl. ordinaria in. l. mulier bona. ff. de iure do. q̄ videꝉ dicere ꝙ sic τ allegat Arist. in topicis. Sꝫ hic videtur casus in contrariū dū dicit ꝙ matrimoniū erat sine dote. τ tñ loquitur in vxore diuite que postea p̄decessit marito pauperi vel ecōuerso. τ sic nō videꝉ bona sua in dotē dedisse. τ p ista pte
3 determinat bar. in illa. q. ¶ † Alia. q. determinaꝉ ex fi. si sta
b tutū dicat ꝙ marit⁹ lucreꝉ certā partē dotis [b] vxoris p̄mortue τ vxor fecit marito aliqd legatū vtrū debeat cōputari in lucrū dotis: an aūt debebit hr̄e marit⁹ vtrunq3. Et videtur ꝙ sic p. l. vnicā. §. sciendū. s. de rei vxo. act. τ p. l. creditorē. de leg. ij. In cōtrariū videꝉ hic casus. in fi. Et istā partē tenuit Bar. post Ja. de arc. in. l. si cū dotē. §. si p̄r sol. ma. q2 istud lucrum quarte partis videꝉ debitū necessariū q2 itroductuz a statuto sicut τ debitum legitime filij quod introducitur a l. ideo sicut in legitimā cōputatur legatum per patrē factū l. omnimodo. ff. de inoffi. test. ita τ in hoc lucro. τ de hoc vꝫ casus hic. Bal. tñ hic tenet cōtrariū: sed p̄cedens opi. cōmu-
4 niter tenetur. ¶ † Tertio inducit Bal. notabiliter istū tex. circa mediū duz dicit alteriusve matrimonij. Ex quo patet qd liberi primi matrimonij nō ipediunt lucrum p̄ueniēs ex ista auꝉ. ad. q. qua queritur. Si statutū dicat quod vir lucreꝉ

a ¶ Vel attinētes Addō pau. de ca. in. l. fi. de ver. sig. τ qui veniant appellatiōe attinētiū vide per bal. in. c. in literis. in j. col. de testi. an. gel. in. §. economos. in auꝉ. de ali. et emphy. et diffuse τ melius ꝙ̄ alibi per barba. in repeti. l. cū acutissimi. C. de fideicommis.

b ¶ Quod marit⁹ lucretur certam partez dotis. ad de Bal. in. l. quoniaz in priorib⁹. §. de inof. testa. Joan. de imo. in. l. officij. de testa. Fede. de scalis in sua. q. incipit questio talis est statutum est in ciuitate.

dimidiam partē dotis vxoris ꝑmortue decedentis in matrimonio sine liberis. si vxor ista decedat sine liberis ex illo matrimonio habebat tamen tres vel quatuor ex primo matrimonio vir secūdus vult hr̄e dimidiam dotis ꝛ reliquā illis dimittere. Illi dicūt ꝙ ille vir nō dz esse melioris cōditiōis ꝙ̄ vnus eorū qui minus habeat p. l. hac edictali. §. de secun. nup. Et sic dicūt ꝙ dos dz diuidi equaliter iter eos ꝛ maritū ꝛ si sunt q̄tuor fiant quinqꝫ ptes quarū vnā habebit marit⁹ ꝛ quilibet ex filijs alterā. dicit Bald. ꝙ ꝓ prima parte facit ista aut. cōiter tū teneť scōa ps ꝑ illā. l. hac edictali. nec qcꝙ̄ facit ista aut. salua pace Bal. qꝛ hic marit⁹ in illo casu est melioris cōditionis ꝙ̄ vnus ex filijs. si enī sunt tres filij ipse habebit quartā ꝛ quilibet ex filijs alterā quartā. Si est vnus filius ille maritus habebit vnā quartā: ꝛ ille filius habebit tres: si sunt plures trib⁹ diuideť hereditas viriliter ꝛ equaliter inter oēs vt hic ptz. Mulier tū habens filios ex primo matrimonio nō potuit dare dotē marito cū spe lucrandi vltra ꝙ̄ vnus ex liberis primi matrimonij sit habitur⁹. p illaz

5 l. hac edictali. †Nūc queritur q̄ fuit rō decisiōis huius autē. rñdeo ne cōiunx paup post mortē cōiugis cogať mēdicare q̄ viuente cōiuge nō mendicauerat. Et sic addať afflictio afflicto. ꝛ in reuerentiam bene transacti matrimonij ꝛ humanitatis cā. l. vnū ex familia. §. fi. ff. de leg. ij. Sz que fuit rō ꝙ reqriť ꝙ matrimoniū sit sine dote. Rñdeo qꝛ q̄n est cū dote si ꝑdecedat vxor ꝛ remaneat vir paup cōsueuerūt esse statuta vel pacta de dote lucranda: vn̄ cū lucreť dotē vel ei⁹ ptem cessat ꝓuisio huius aut. Sed si nullū statutū vel pactū de lucrando esset tunc lucrareť quartā partem dotis p istaz aut.

6 glo. ordi. est. ꝛ ibi Cy. in. l. lz. §. de iur. do. †Ecōtra vero si premoriatur vir vxor recuperat dotem de qua poterit viuere. ꝛ sic nō mēdicabit. ſꝫ si dos eēt ita parua ꝙ inde nō posset viuere dicit h Bal. in fi. ꝙ ista aut. locū habebit tū in ista quarta parte cōputabiť illa dos. tene menti. Et aduerte ad vnū qd̄ ista aut. locū hꝫ nō solū q̄n ꝯiunx decessit testatus: quo casu loquiť. l. C. ſꝫ etiā si testat⁹ ꝛ alios instituisset heredes ꝛ cōiugi nihil reliquisset. Nā tunc poterit cōiunx petere hanc quartā cōditione ex hac. l. quā defunctus sibi auferre nō potuit. ar. in aut. ꝑsbyteros. §. de epis. ꝛ cle. ꝛ colligiť ex isto tex. in fi. lꝫ posset intelligi de legato facto in codicillis nō in testamento: tamen precedens plus placet.

De repudianda bonorum possessione. Rubrica.

1

Mancipatus. †In repudianda bo. pos. non requiritur ꝑsentia aduocati. h. d. Poterat esse dubiū si per errorem iuris repudiauit nō habito consilio cum aduocato an valeat ꝛ videtur ꝙ non. Nā tacita repudiatio que inducitur p lapsum temporis nō nocet ei qui errauit in iure si nō potuit cōsulere peritiores. l. in bonorū. ff. de bo. pos. qꝛ nō currit sibi tēpus. Itē videtur in expressa repudiatiōe si nō potuit habere aduocatum vel consultorē ꝛ ipse errādo in iure credebat nō obstante repudiatiōe posse ipsam petere. Istud dubiū decidit ista. l. aliud in expressa aliud in tacita: qꝛ plus delinquit quis in faciendo ꝙ̄ in non faciendo. vt no. in. l. ij. ff. ad sille. in glo.

2 Filius si fuit institutus cōtemplatione patris an tunc hereditas dicatur profectitia ꝛ non aduentitia.

3 Ratio quare dn̄s possit repudiare bo. pos. delatam seruo: ꝛ pater nō possit repudiare delatam filio in fraudem filij.

1

Filio delatam. †Pro declaratione gloss. op. ꝙ repudiatio patris de bo. pos. delata filio suo in potestate nō posset dici facta ad fraudē filij: vt hic ꝓdiciť in tex. ad danuz filij: sed dūtaxat ad dānū patris qꝛ veniebat acquirendo isto iure ipsi patri. l. placet. de acqui. here. Naz quod acquiratur sibi fuit introductū per iustinianum. §. de bo. que lib. per totū. So. secūdū quosdam loquitur ista. l. de tempore seu post tempus. l. j. §. de bo. ma. que fuit ante Justi. ꝛ introduxit vt hereditas materna vel ex eius linea acqratur filio ꝛ nō patri quo ad proprietatez. Et de tali hereditate loquitur hic. postea p iustinianum fuit introductum gn̄aliter idem in quacunqꝫ hereditate. Innuit ergo ista glo. qd̄ de iure veteri ante. l. j. de bo. ma. l. ista nō haberet locum propter oppositionem quā feci. Tu dic quod imo habebat locū qꝛ licet veniret querenda patri si eam peteret quousqꝫ est in potestate ꝛ pater postea ratificat: posset tamē contingere qd̄ ante ꝙ̄ ratificaret efficeretur sui iuris per mortem patris vel emancipationez: ꝛ tunc acquireret sibiipsi si nō fuisset repudiata ꝛ si valeret repudiatio nō posset. Ideo statuiť hic qd̄ nō valeat nec filio auferatur ista spes: ꝛ posito ꝙ ista spes nō haberet effectum qꝛ semper remāsit in potestate: adhuc non valet etiā in preiudicium patris: qꝛ postꝙ̄ fauore filij introduciť vt nō valeat quo ad preiudicium filij nō valet etiam quo ad ꝑiudicium patris: tetigi in. l. j. §. qui admit. ad bo. pos. ꝑn̄t. hodie vero bene valet in ꝑiudicium patris sed non preiudicat filio: imo ꝓdest qꝛ habebit ꝓprietatem ꝛ vsumfru. l. fi. de bo. q̄ li.

2 †Sed queritur quid si fuit istitutus cōtemplatiōe patris gl. videť velle ꝙ tūc hereditas dicať profectitia nō aduentitia p. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vul. ꝛ pu. ꝛ in ꝓfectitijs nihil est imutatū per titu. de bo. ma. ꝛ de bo. q̄ lib. qꝛ q̄runť hodie patri ꝛ quo ad ꝓprietatē: ideo repudiatio talis hereditatis nō preiudicaret filio ſꝫ patri. Nam etiam si filius sui iuris factus ipsam acquireret teneretur patri restituere p. l. a titio. de acq. here. ergo pater poterit repudiare qꝛ sibi soli ꝑiudicat. Cōtrariū determinat Bar. in. l. is q. §. fi. de acq. here. per plures rōnes. Nā pater nō ꝑotest eā acquirere nisi interueniente voluntate ꝛ facto ipsi⁹ filij. l. seruo inuito. in fin. princi. ff. ad tre. nisi filius esset infans vel furiosus. ff. de bo. possel. furioso infanti de la. l. j. ergo nec pōt repudiare. l. is potest. ff. de acquirē. hēdi. dicit tamen quod pater potest compellere filiū ad repudianduz quia fili⁹ de illa hereditate facere debet quicquid placet patri. arg. l. ideꝙ. §. si cui. ff. mandati.

3 †Sz opp. ꝙ imo possit sicut dn̄s possit repudiare bo. pos. seruo delatā. l. j. §. p seruū ff. de suc. edi. gl. dicit aliud in seruo ꝛ dn̄o: ſꝫ q̄ sit ratio diuersitatis. Cy. se inuoluit in. l. renitente. §. de iure deli. Bart. dicit in loco ꝑallegato qd̄ seru⁹ nō pōt sperare libertatē ꝛ sic habere spem sibi acquirēdi nisi p manumissionē que dependet a libera dn̄i voluntate: ꝛ ideo nō dicitur spes ꝓbabilis: nam per mortē domini nō efficiť liber: sed filius sperare pōt etiā p mortē patris nec est istas spes improbabilis: qꝛ nō cōtra votū parentū imo scōm votū: qꝛ parētes desiderāt filios superuiuere. ꝛ sic filius pōt habere spem probabilem sibi acquirendi: nō ergo debet sibi auferri per patrē ista spes. Cetera dic vt plene per Bar. ibi in. d. l. is qui.

De collationibus. Rubrica.

Ego reputo istū titulum ꝛ ti. §. de transac. esse difficiliores q̄ sint in. C. Illū ꝓpter sublimitates que tractanť: ꝛ istuz propter multiplicitatē iurium diuersis tpibus factorū super ista materia; quorū vnū addit alteri ꝛ p oīa augeť materia collatiōis ꝑterꝙ̄ p. l. fi. §. eo. q̄ statuit vt aduētitia nō cōferantur: sed olim cōferebanť vt. §. eo. l. filie. in verbo aduentitiaz dotē. q̄ oīa iura reassumā in. l. si emancipatus. §. eo. q̄ legēda est in fi. titu. postꝙ̄ oīa iura fuerint visa. ꝛ vsqꝫ ad. l. vt liberis. ponuntur iura vetera q̄ fuerunt tpe digestorū: ibi autez incipiūt iura noua ĩperatoris Leonis ꝛ Justi. de quo Leone fit mētio in. l. quoniā nouella. §. de inoffi. test. Et ꝑmitte qd̄ cū. l. xij. tab. admitteret filiū in potestate ad totā hereditatem ꝛ emācipatum repellebat ex toto: pretor autē emancipatum admisit vna cum filio in potestate vel p cōtratab. si fuit ꝑteritus vel p vnde liberi si pater intestatus decessisset vnde duplicē iniuriam faciebat ꝑtor filio in potestate. pria erat qꝛ sibi auferebat dimidiā hereditatis partē. scōa erat qd̄ quesita filio in potestate ipsi patri fuerant quesita ꝛ effecta de sua hereditate vnde diuidebātur postea inter vtrūqꝫ sed q̄sita p filiū emancipatū post emancipationē nō fuerant patri acquisita: sed ipsi filio ꝛ sic illa habebat ꝓpria ꝛ nō cōmunicabat cum fratre in potestate: ꝛ tamen habebat partē

2 de acqsitis p fratrē †ꝓpter h̄ ad mitigandū iniurias predictas pretor fecit ti. de col. vt emancipatus veniens ad successionem cum suo per contrata. vel p vnde liberi teneať illi cōferre oīa bona sua quesita post emācipationem que fuissent acquisita patri si nō fuisset emancipatus secus si sint alia q̄ nō fuissent acqsita patri vt castrensia vel quasi castrensia. l. j. §. sed nec castrense. ff. eo. ti. Requirebat ergo pretor duo ad hoc vt emācipatus teneretur suo cōferre bona sua prio ꝙ illi faceret iniuriam secus si non faceret: sed potius vtilitatē: vt si suus esset institutus in modica portiōe ꝛ extrane⁹ in residuo ꝛ emācipatus preteritus: nam si vterqꝫ tā emācipatus ꝙ̄ su⁹ bn̄ficio ꝑteriti petat cōtrata. auferūt illi extraneo totū ꝛ sic angetur portio filij in ptāte vnde de ipso nō pōt cōqueri nec ad collationē compellere. l. j. §. toties. ff. de colla. Itē requirebatur ꝙ ambo venirent eodē iure puta ambo p ꝯtab. vel ambo p vn̄ liberi: sed institut⁹ si petijt fm ta. ꝛ preteritus cōtrata. nō poterat institutus cōpellere emācipatū ꝑteritū ad cōferēdū p. l. filiū. §. nūc videam⁹. ff. de ꝯta. ſꝫ superuenit

uenit sceuola cui fuit hoc visuz nimis rigorosum. ideo ex eq-
tate statuit ꝙ sufficiat ipsum potuisse venire per cõtratab.
licet nõ veniret. Et istud fuit ꝺm ius de quo habet̃ in.l.fili⁹.
que est.l.antepe.ff.de colla.bo.pos.qñ aũt filius in potestate
succedebat cũ alio filr in ptãte: nihil fuit tractatũ p p̃torẽ de
collatione: q2 oĩa q̃sita p eos fuerũt acq̃sita patri ⁊ inter eos
diuidebãt̃ tãq̃ bona paterna q̃ diuisio nõ dr collatio. ¶ Nã
ꝓprie loquẽdo collatio fit de bonis ꝓprijs ipsius succeden-
tis nõ de bonis hereditarijs. illa eñ diuidunt̃.l.certũ.C. fa-
mi.her. Uerũ q2 etiã iure veteri reperiebat̃ cas⁹ in quo filia
q̃ est in ptãte habebat ꝓpriũ puta dotẽ q̃ erat ⁊ est ꝓpriũ pa
trimoniũ mulieris ⁊ etiã iure veteri filia in ptãte erat capax
dominij ⁊ obligatiõis ⁊ actiõis in dote ⁊ residebat in eius
ꝑsona in tantũ qđ dicebat̃ dos exijsse de patrimonio ⁊ here
ditate patris si fuerat ab eo profecta.l.fi.ff.de col.do.iũcta.
l.põponi⁹ philadelph⁹. ff.fa.her. Ex quo sequebat̃ ꝙ si pa-
ter decedebat intestatus relicto filio in potestate: ⁊ etiã reli
cta filia dotata diuidebãt hereditatẽ paternã equaliter ĩter
se: ⁊ tñ penes filiã remanebat dos p̃cipua: ⁊ actio de dote q̃
erat cõis inter filiã ⁊ patrẽ p mortẽ patris cõsolidabat̃ ĩ filiã
⁊ sic erat melioris cõditionis filia q̃ filius mas. Ideo supue
nit diuus pius ĩperator q introduxit hũc casuz ꝓpter equa
litatẽ seruãdã ꝙ filia volẽs succedere patri vna cũ fratre in
potestate deberet dotẽ cõferre. ⁊ hoc hr̃ ti.de colla.do. in.ff.
⁊ iste ti.cõprehendit vtrũq; ti.de materia primi ti.de colla.
bo.q̃ fit ex edicto p̃toris loquit̃.l.j.⁊.l.ea demũ.de collatione
vero dotis loquit̃.l.ij.⁊.l.filie.cũ seq. Et ista tria iura fuerũt
iura vetera ad q̃ referunt̃ etiã alie.ll.huius ti.vsq; ad.l.vt li
beris. Ego tñ credo ꝙ.l.filie dotẽ.fuerit quartũ ius vbi di-
cam: sic fuerũt quatuor iura vetera: sz noua fuerũt quinq;. ⁊
sic nouem iura vt dicã in.l.si emancipati.
2 ☞ Si pater ĩstituit filiũ in potestate in sua legitima: ⁊ filiũ
emancipatum in residuo cessat ratio collationis.
3 Dõata a pr̃e vl' ab extraneo filio emãcipato an debeãt ꝯferri.
1 Emancipatos. †Quãdo emancipa-
tus venit ad succes-
sionẽ patris cũ filio in ptãte ex testamẽto patris
nõ cõfert bona sua etiã q̃ ab ipso patre ꝓuenerũt
h.d. Et ratio erat: q2 tũc emãcipat⁹ vel p̃tor nullã facit filio
in ptãte sz ipse pater qui eũ instituit nec venit cõtra ius ciui
le: imo ꝺm ipsum. Collatio aũt fiebat qñ facit sibi iniuriã ve
niẽdo ad successionẽ cõtra ius ciuile p beneficiũ p̃toris. Ho
die tamẽ correcta est ista.l.vt in aut.hic posita quantum ad
hoc vt teneat̃ cõferre ꝓpria bona posito ꝙ veniat ad succes-
sionẽ ex testõ sicut si veniret ab intestato. Illud tñ qđ esset ali
cui relictũ in testõ vel codicillis nec olim nec hodie tenet̃ cõ
ferre nec emãcipat⁹ suo nec ecõuerso nec vnus su⁹ alteri suo
vt.j.eo.a patre.⁊.l.filiũ cũ fratrib⁹.legata eñ nõ cõferũtur.
2 ¶ †In tex.ibi testamẽto heredes scriptos. dic etiã in maio
ri portiõe q̃ fuerit script⁹ fili⁹ in potestate p rationẽ quã.s̃.
dixi. Nõ eñ põt cõqueri fili⁹ in potestate si sibi relicta sit le-
gitima: lz frater emãcipatus vel quilibet extrane⁹ sit institu
tus in residuo postq̃ sic placuit patri ⁊ si qua iniuria eẽt nõ
infert̃ a p̃tore: sed ab ipo patre: ⁊ sic cessat ratio collationis.
3 ¶ †In tex.ibi a patre donata subaudi nõ solũ ab extraneo:
sz de datis a patre maior videbat̃ dubitatio: q2 erãt ꝓfecti-
tia: ⁊ tñ idẽ est vt hic patet. Et sic est casus ꝙ emãcipat⁹ si ve
nerit ad successionẽ nõ ex testamẽto: sz p ꝯ̃ta. teneret̃ simpli-
cem ꝯferre donationẽ factã a patre nõ solũ si tpe emancipa-
tiõis: sz etiã post: lz q̃dã cõtrariũ tenuerint de donatiõe fa-
cta post.j.eo.l.vt.liberis.§.fi.sz loquũtur ꝯ̃ illũ text. dũ dicit
vel q̃ post.⁊ cõtra istũ. Nã hec ideo nõ cõfert: q2 veniebat ex
testamẽto: põt etiã intelligi de donatiõe nõ simplici: sed ob
causam puta dotis.j.eo.filiã. ¶ In text.ibi fratri supple.s.
instituto cũ eis: si vero foret p̃terit⁹ ⁊ emãcipat⁹ institutus
tũc aut p p̃teritũ auget̃ portio instituti: ⁊ tenet̃ cõferre: licet
veniat ex testamẽto. Aut nõ augetur ⁊ tunc secus: ⁊ iste est
casus in.l.si filia fuerit.de colla.do.
2 ☞ Simplex donatio facta filijs in potestate an cõferatur
etiam si facta sit in testamẽto: ⁊ quid in emancipato. ⁊ nu.3.
3 Dõatio q̃ emanauit a patre an dicat̃ ꝓfectitia an aduẽtitia.
1 Ex testamento. †Ubicũq; fiẽda erat
collatio inter descen
dẽtes ab intestato ante hãc aut̃. fiẽda est hodie si
succedãt ex testõ nisi testator exp̃sse ꝓhibuerit eã
fieri. h.d. Et sic loquit̃ qñ emãcipat⁹ venit ad successionem
cũ suo quo casu sua cõfert bona vel quãdo suus cũ suo. ⁊ sic
2 cõfert dotẽ vel donationẽ propter nup. ¶ † Pro declara-
tione gloss.opp.cõtra tex. dũ dicit aliorũ datorũ: nã innuit
ꝙ simplex donatio facta vni ex filijs in ptãte cõferat̃ ẽt facta
testatio. Cõtra ꝙ nõ conferat̃ nisi in duobus casib⁹ vt.j.eo.l.
illud.§.fi. Gl. addit tertiũ qñ esset facta vt haberet in peculiũ
ꝓfectitiũ: sed certe tũc non esset tractandum de collatione: sz
de diuisiõe: q2 non exiuisset patrimoniũ patris.l.cer.s̃.fami.
her. So. quidã dixerũt volẽtes iura iuribus cõcordare ꝙ iste
tex. nõ intelligatur de simplici donatione ob cãm matrimo-
nij. Sunt ẽt alia vnũ.s. donatio ꝓpter nuptias ⁊ datũ cã mi-
litie: ⁊ ista comprehenduntur sub illis verbis aliorũ datorũ.
Et ad confirmationẽ istorũ gl. adducit plures rões. Alij di
cunt ꝯtrariũ ꝙ illa.l. corrigitur hodie per istã aut̃. vt simplex
donatio indistincte cõferat̃ sicut facta ob cãm: nã si cõfert̃ qñ
facta est filio emãcipato vt.j.eo.l.vt liberis.§.fi.fortius qñ fi-
lio in ptãte. Et istã partẽ videtur tenere gl. cũ eã recitet p vl-
tima p.l.q filiũ.§.sabin⁹.cũ ibi not.ff.ad trebel. Dy. disputa-
uit istã.q. Et Cy. hic recitat suã disputationem. Et tenet pri
mã opi. potissime p hanc rationẽ: q2 donatio facta filio in po
testate nõ vz viuente patre. ⁊ põt qñcunq; p eũ reuocari.l.ij.
s̃.de inoffi.dona. Si ergo nõ reuocat videt̃ velle ꝙ habeat et
sic hz vim relicti: sed relicta in testõ vel codicillis nõ conferũ-
tur.j.eo.l.a patre.⁊.l.filiã.ergo nec ista donatio nisi in casib⁹
qui habentur in.l.illud.§.fi.j.eo. etiã hodie cũ vigeat eadem
rõ q̃ olim. p hoc r̃ndet̃ ad id qđ dr de facta emãcipato: nã illa
statim voluit nec potuit reuocari ergo pr̃ nõ reuocãdo in vl
tima volũtate nõ vr̃ legare. Nam ille videt̃ dare qui põt au-
ferre ⁊ nõ aufert.l.si quis cũ nullũ.de iure codi. Sed qui non
põt auferre nõ videt̃ dare: cessat ergo ratio de qua.s̃. ⁊ ideo
emãcipat⁹ remanet in gñali dispositiõe iuris actoris qđ erat
vt deberet oĩa cõferre nõ solũ q̃ a patre ꝓuenerũt sed q̃ aliun-
de. ⁊ sic etiã aduẽtitia licet hodie istud de aduẽtitijs sit corre
3 ctum p.l.fi.j.eo. †Donatio aũt q̃ emanauit a patre dr profe-
ctitia non aduẽtitia: licet sit emãcipat⁹.l.ꝓfectitia.§.fin.ff.de
iure do. Et p̃dicta in simplici donatiõe q̃ fuit facta filio vt fi
lio nõ pp merita ei⁹: sed dũtaxat ꝓpter filiationẽ. Si vero pp
merita impensa patri per filium tunc diceret̃ facta sibi vt ex-
traneo vt no.j.eo.l.si donatione. ⁊ sic diceretur aduẽtitia nõ
ꝓfectitia per ea q̃ habent̃ in aut̃. vñ si parẽs.s̃.de inof.test. iõ
tũc siue esset facta filio in ptãte siue emãcipato nõ deberet cõ
ferri per.l.fi.j.e. posito ꝙ nõ dicat̃ hr̃e vim relicti q2 statim
valuit ⁊ nõ indiguit cõfirmatione p mortẽ scđm doc. vñ sicut
extraneus veniẽs ad successionẽ cum filio nõ cõfert bona sua
vt no.gl.j.eo.l.si emãcipati.in fi.j.gloss.ita nec iste filius qui
quo ad hoc reputatur vt extraneus quare ꝓpter merita ĩpẽ
sa meruit donationẽ sicut quilibet extraneus. Glo. circa me
dium videtur dicere vnũ ꝙ emãcipatus simplicẽ donatio-
nem nõ cõfert ⁊ si testator dixerit cõtrariũ ꝙ videtur cõtra
tex.in.l.vt liberis.§.fi.⁊ in.l.j.huius ti. Sed intellige gl. sa-
ne quãdo nollet succedere cũ fratre: sz haberet donationem
tñ.l.fi.ff.de colla.do. al's male diceret: q2 nõ solũ si pater mã
dat imo etiã si nõ mandat cõfert vt.d.l.vt liberis.§.fi. lz eñ
nõ possit reuocari põt tñ grauari de cõferẽdo si vult hr̃e hẽdi
tatẽ sicut posset grauari de re sua vsq; ad vires hẽditatis.l.cũ
pater.§.si titio.ff.de leg.ij.⁊.l.ĩperator.§.si centũ. Cetera ⁊ q̃
plura bona vide hic latissime p Bal. q tãgit plures passus
quos Bar. ponit in.l.j.§.sed nec castrense.ff.de colla.bo.
2 ☞ Creditor nõ cogit̃ suã obligationem nouare etiã si sua
nihil ĩtersit: licet debitor bñ cogatur se alteri obbligare ad
instantiam creditoris si sua non interest.
3 Si eras obligat⁹ ꝓ me: ⁊ ego ꝓmisi te extrahere de obliga-
tiõe sub certa pena ⁊ creditor a me req̃sit⁹ nõ vult te libera-
re: nec cõpelletur: quid facere potero ne incidam in penam.
1 Si pater intestatus. †Dos ꝓ-
missa per
patrem ⁊ nõ soluta cõfert̃ p filiã faciẽdo fratres ⁊
coheredes suos liberari a marito pro portioni-
bus eorũ. h.d. Transiuit eñ obligatio cõtra oẽs heredes p
hereditarijs portionib⁹ ⁊ quaten⁹ filia est heres nõ liberat̃:
sed quaten⁹ fratres sunt heredes si vult equaliter succedere
2 cũ eis debet facere eos liberari. † Sed quid si marit⁹ libera
re nõ vult. nec eñ cogitur creditor etiã si filia velit dare no-
nos ꝓmissores ⁊ idoneos.l.si mãdato.in fi.prin.ff.mandati.
quia nõ cogit suã obligationẽ nouare etiã si sua nihil ĩtersit
lz debitor bene cogat̃ se alteri obligare ad instantiã credito
ris si sua nõ interest.l.ij.in prin.ff.so.ma. dicit glo. ꝙ tunc cõ
ferret cauendo heredibus de indemnitate ⁊ de defendendo
3 eos aduersus maritũ. ¶ †Ista glo. inducitur per doc. pone
qđ eras obligatus ꝓ me ego promisi te extrahere de obliga
tiõe sub certa pena creditor a me requisitus nõ vult te libe-
rare nec cõpelletur quid facere potero ne incidam in penã.
Dicunt doctores si offerã tibi idonee cauere de indemnita-
te ⁊ defendendo te aduersus creditorez ⁊ tantũ valebit hoc

quãtum si fecissem te liberari: tene mẽti: qꝛ si nõ haberemus hanc auć. posset dici contrarium de rigore quia per hoc non seruatur forma promissionis mee: ⁊ ideo nõ videt̃ ꝙ euitet̃ pena si non vis acceptare hãc promissionem: forte em̃ per illum compelleris soluere ⁊ vtilius fuisset liberari ꝙ̃ huic soluere ⁊ a me repetere.

2 ☞ Exclusus a vendicando per sententiã poterit ex dominio superueniente vendicare.

3 Filius si renũciat successioni paterne vt pater sibi ministret expensas in studio lꝫ hoc nõ valeat: tñ expẽsas quas habuit a patre debet in sua portione computare.

4 Iurans non solum obligatur parti cui iuratur sed etiã deo per quem iurauit.

5 Filia si propter reuerentiam paternam iurauit vt hic ꝙ teneat iuramẽtum vt non possit propria autoritate venire cõtra: sed poterit petere solutionem ab episcopo.

Quod talis reuerentia habeat vim metus.

Qualiter ꝓbet̃ qꝺ pp nimiã reuerentiã videat̃ hoc fecisse.

6 Si tpe renũciatiõis ⁊ iuramẽti de nõ succedẽdo ꝓpter dotẽ pater habebat filios masculos q postea eo viuente mortui sunt: nõ prohibetur filia succedere.

7 Iuramentũ huius filie an preiudicet nepotibus postea natis ex ea: vt nec illi possint patri eidemqꝫ auo materno succedere.

8 Si renunciatio fuit facta post mortem patris vni ex fratribus sororẽ maritãti ⁊ dotãti an portio talis sororis accrescat illi soli cui renũciauit an vo oĩbꝰ ꝓ hereditarijs portiõibꝰ.

Pactũ reprobatũ a iure põt p cõsuetudinẽ approbari quãdo nõ est contra bonos mores.

9 Si aliquis habens filios ligitimos ⁊ naturales fecit legtiari bastardũ apposito pacto vł clã ꝙ nõ possit succedere nisi i eo qꝺ ipsi patri placuerit relinquere: an valeat hec clausula.

a ℭ Iux̃m meum. Adde gl. ⁊ arch. in. c. autoritatez. xv. q. vj. Archi. in. c. ꝗ sacramento. xxij. q. iiij. specu in tit. de lega. j. §. nũc ostendẽdum. ver. xxiiij. sanctuz Tho. ij. ij. q. lxxix. artic. vlt.

1

Actum dotali. †Pactũ de nõ succedendo patri ꝓpter dotem nõ valet ⁊ eo non obstante potest filia succedere dũmodo cõferat do. h. d. ℭ In text. ibi: regressum habere subaudi ab intestato vel cõtra testamẽtũ: si em̃ foret instituta etiã si pactũ esset validũ eo nõ obstãte posset succedere: qꝛ succedit ex causa noua. s. ex istitutiõe postea facta: cui nõ videtur renũciasse si causa ꝓpter quã posset venire abintestato vel ex testõ procedebat pactũ: qꝛ ex disposi tione iuris cõis ꝓpter filiationẽ: vñ si inter ueniret iuramẽtum hodie valeat de iure canonico excludit̃ ab intestato vel cõtra testamentũ nõ aũt ex testõ vt plene not. in. c. ij. de renũ. vbi qui renunciauit beneficio ⁊ ꝓmisit ipsum amplius nõ pe
2 tere bene poterit ex noua collatione. † Et similiter exclusus a vendicãdo per sententiã poterit ex dñio supueniẽte vẽdicare. l. si mater. §. eandẽ. de excep. rei iud. ℭ In text. ibi: iuris autoritate ĩprobatur. dic nõ ex eo qꝺ sit contra bonos mores qꝛ tũc etiã a iure canonico nõ firmaretur iuramẽto. vt in. c. nõ est obligatoriũ. de reg. iur. lib. vj. ⁊ tñ firmat̃. vt in. c. quãuis. de pac. eo. li. Sꝫ ideo improbatur qꝛ filius vel filia retraheretur ab obsequio ⁊ reuerentia paterna vidẽs se exclusuz vel exclusam a succedendo eidẽ. nam ꝓpter spem succedendi maiore reuerentia ⁊ obsequio tenet̃. l. virum. cum ibi not. ff. de verb. obli. Reprobatur ergo qꝛ cõtra publicã vtilitatẽ secundario: ⁊ ideo si interuenit iuramentũ de iure canonico hoc nõ ob. seruãdũ est sicut iuramentũ mulieris de nõ veniẽdo cõtra alienationẽ fundi dotalis vel de nõ opponẽdo exceptionem velleiani qꝺ ĩprobat̃ ratione publice vtilitatis secundario vt in. c. cũ cõtingat. de iureiur. ⁊ plene p Bar. in. l.
3 si qs ꝓ eo. ff. de fideiuſ. ℭ† In tex. ibi: dotem. sane dic qꝺ facit in arg. si filius renunciat successioni paterne vt pater sibi ministret expẽsas in studio: lꝫ nõ valeat si nõ interuenit iuramentũ expẽsas tamen quas habuit a patre dꝫ in sua portione cõputare: qꝛ ita vr̃ actũ inter eos lꝫ si nõ renunciasset tales expensas nõ teneret̃ cõputare qꝛ nõ extãt ⁊ sunt potiꝰ facte ratiõe paterne affectiõis. l. que pater filio. ff. fa. her. ẜm Bal. tene mẽti tamẽ iste tex. nõ facit qꝛ dos extat ideo cõputat. ℭ In prin. glo. magne ibi: siue sit de succedẽdo hñ est improbatũ tanꝙ̃ cõtra bonos mores duplici ratiõe: qꝛ inducit votũ captande mortis ⁊ tollit liberam facultatem testandi l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de verb. oblig. ideo nõ firmatur iuramẽto etiã de iure canonico: vt in. c. nõ est obli-
4 gatoriũ. ℭ† In gloſſ. ibi: tu dic cõtra. dic. s. de iure ciuili qꝺ nõ considerauit vinculum iuramenti quo ad deũ.: sed soluz respectu partis cui iuratur. vnde si nõ valet pĩcipale factũ vel cõuentio similiter qcquid tẽdit ad obseruantiã eiꝰ vt iuramentum ⁊ promissio pene: vt in. d. l. non dubiũ. sed ius canonicum cõsiderauit vinculum quo ad deum. Nam iurans

nõ solũ obligatur parti cui iurat̃: sed etiã deo per quẽ iurauit: vnde iniuriam faceret deo nõ seruãdo sicut quis iurãs per principem facit iniuriam principi si nõ seruat ideo fustigatur: vt in. l. si duo patroni. §. fi. ff. de iureiur. Et hoc ꝑsup
5 posito plures incidũt ꝗ̃stiones. † Prima quid si propter reuerentiam paternam filia iurauit. Respõdeo tenet iuramẽtum vt nõ possit propria autoritate cõtrauenire: poterit tñ petere absolutionem ab epo: qꝛ iuramentũ nõ dꝫ esse vinculum iniquitatis. Et talis reuerentia habet vim metus: ⁊ sic facit rescindi ac si p metum fuisset inducta. l. j. §. ꝗ onerande. ff. quarũ rerũ actio nõ det̃. sicut de quolibet iuramẽto p me-
a tum[a] pꝰstito. vt no. in. c. si vero. de iureiurã. p Inno. ⁊ in. d. c. ij. de pac. lib. vj. p Archi. Qualiter autẽ ꝓbetur qꝺ ꝓpter nimiam reuerentiam videat̃ hoc fecisse. dic vt no. in. d. §. ꝗ one
6 rande. per Bar. ℭ† Item querit̃. quid si tempore renunciationis ⁊ iuramenti habebat filios masculos qui postea eo viuente mortui sunt. Respondeo nõ prohibetur filia succedere: qꝛ dicitur se voluisse excludere fauore masculorũ ⁊ hoc cessat: talis em̃ renunciatio ⁊ iuramentum intelliguntur fieri rebus sic stantibus seu remanẽtibus in eodẽ statu. i. qꝺ successio possit ad fratres mascu. peruenire saltẽ ad vnũ si alij p̃morient̃. ar. in. l. qꝺ seruꝰ. ff. de condi. ob cau. Tertio dubi
7 tatur† an iuramẽtum huius filie p̃iudicet nepotibꝰ postea natis ex ea vt nec illi possint patri eidẽqꝫ auo materno succedere. Bal. hic tangit ⁊ melius in. l. fi. s. de pac. ⁊ Bar. i. l. q supstitis. ff. de acqui. here. veritas est ista quod si filia moriat̃ viuente patre: superstitibus nepotibus ex ea qui postea volunt ex ꝓpria psona succedere auo vna cũ auunculis poterunt succedere nõ obstãte iuramẽto ⁊ matris renunciatiõe qꝛ lꝫ succedãt in locũ matris vt admittant̃ ad succedenduz cũ auunculis sicut ipsa mater admitteretur. vt auć. in successione. de suis ⁊ legi. non succedũt tamẽ ex persona matris sꝫ ex propria tanꝙ̃ matre subducta de medio: ergo iuramentũ matris nõ potest eis p̃iudicare. l. iij. §. pe. ff. de iureiurã. Et est alia subtilis ratio qꝛ mater renũciãdo ⁊ iurãdo successioni future intelligit̃ renũciasse sub conditione si successio ad eam deuoluat̃: vt qꝛ superuixit patri quo casu eodem pũcto censetur deuolui ad eã succedẽdo: ⁊ per priꝰ ⁊ ab ea per posterius excludi: sicut quãdo interuenit stipulatio pura animo nouãdi sup obligatiõe cõditionali. nam anteꝙ̃ cõditio eueniat nihil operat̃: sed ea eueniente eodem pũcto debitor obligatur ex prima stipulatione ⁊ liberatur ex secũda. l. sub conditiõe. ff. de sol. ⁊ si cõditio nõ existeret secũda stipulatio ꝓ nõ facta haberetur. Sic dico in ꝓposito. nã qui renũciat successiõi paterne cũ iuramento vult se excludere ab ea si cõtingat eam ad se deuoluisse: sed si nõ deuoluatur superflua est renunciatio ⁊ habebitur pro nõ facta similiter iuramentum prestitum. Et istam rationem nõ viderunt docto. scribentes super hoc articulo. si vero filia supernixit patri tunc successio fuit ad eam deuoluta tanꝙ̃ precedẽtem in gradu ⁊ ex hoc nepotes ex ea fuerũt exclusi: ⁊ eodem puncto filia pp iuramentũ fuit exclusa. Et si dicatur ex quo filia excludit̃ nepotes debent venire ex successorio edicto respondet̃ nõ esse verum postꝙ̃ renunciatio fuit facta ipsi patri qui videtur eam recepisse pro filijs mascu. ⁊ illis solis dꝫ ꝓficere. argu. s. de pac. l. si actionem. cum ibi no. Cõtrariũ autem ꝓcederet quando p̃cedens in gradu renũciaret simpliciter nõ contẽplatione alicuius alterius: sed ꝓpter seipsum nolens implicari hereditarijs oneribus. Tene menti qꝛ subtilia ⁊ veris-
8 sima ⁊ nõ sic bene p alios declarata. ℭ† Ultimo querit̃ qꝺ si renunciatio fuit facta post mortẽ patris vni ex fratribꝰ sororem maritanti ⁊ dotanti postea alij fratres dicũt qꝺ portio illius sororis accreuit omnibus ꝓ hereditarijs portionibus. Ille vero dicit ad se solum pertinere: qꝛ sibi soli fuit facta: qꝛ ipse solus dotauit. Dy. in quodam consilio quod incipit ex testamento domini Alberti. ⁊ credo quod sit. xiiij. in ordine cõsuluit prima parte. ⁊ Bal. hoc tꝫ nisi ex aliquibus cõiecturis possit apparere quod ista soror voluerit suã portionem donare illi soli. Et certe si facta esset postꝙ̃ soror adiuisset hereditatẽ vel se ĩmiscuisset sine dubio videret̃ illi voluisse donare ⁊ non haberet locum determinatio Dy. ꝗ ꝓcedit solum quãdo renunciatio fit ante acquisitam hereditatem quo casu dicitur repudiatio ⁊ facit vt fingatur nõ delata. l. ꝓinde. ff. si cer. pet. sꝫ qñ fit post nõ sic fingitur nec põt dici repudiatio: qꝛ hereditas postꝙ̃ est adita nõ potest repudiari. j. de repu. her. l. sicut. necesse est ergo ꝙ habeat vim donatiõis ⁊ illa nõ põt dici facta nisi illi soli ꝙ p̃sens fuit. iuxta no. p gl. in. l. illud. s. de sac. san. eccle. Sed etã si nõ adiuisset si apparet ꝙ illi soli voluit ꝓficere renunciando videt̃ p priꝰ adire ⁊ secundario renũciare. ar. in. l. illud. ff. de acqui. her.

In glo. ibi:

In glo.ibi.l.imperialē.§.fi.⁊ in tit.de matrimonio ad mor
ganicā cōtracto vbi habetur ꝙ vz.sed istud est ꝑpter cōsue-
tudinē loci. Vñ no.scḋm Bal.ꝙ pactū reprobatū a iure pōt
ꝑ cōsuetudinē approbari qñ nō est ꝯ bonos mores pōt autē
cōtingere hoc cū aliqs nobilis hēat liberos ex prima vxore
nobili in senectute cōtrahit matrimoniū cū ignobili ⁊ non
vult ꝙ liberi ex ea succedāt cū primis.nā vr̄ hoc tolerandū
6 de cōsuetudine si apparet eā esse in loco.lȝ de iure sec⁹. †Et
eadē rōne q̄rit̄ qd si aliqs habēs liberos legitimos ⁊ natu-
rales facit legitimari bastardū apposito pacto vel clausula
ꝙ nō possit succedere.nisi in eo ꝙ ipsi patri placuerit relin-
q̄re.quidā ꝯsuluerūt nō valere hāc clausulā.qꝛ legitimatio
nō pōt fieri ꝑ parte:sed dȝ fieri quo ad oīa.alias esset mon-
strum ꝙ qs esset legitim⁹ quo ad quedā ⁊ quo ad q̄dā nō vt
in.c.per venerabilē.q filij sint legi.vbi dicebant esse casuz iū
cta gl.q̄ est i.c.cū inhibitio.de clāde.despō. Ego cū plurib⁹
alijs consului cōtrariū ⁊ postea reperi sic cōsultū ꝑ Ray.de
de forli.i ciuitate pisarū.nā videm⁹ hoc quotidie fieri ⁊ pau
ce legitimatiōes reperiūtur vbi talis clausula nō apponat̄
⁊ Jo.an.in addi.spe.in ti.q filij sint legi.expsse vr̄ ponere in
legitimatione que fit ꝑ papā. Nec ob.oppositio.qꝛ fateor qd
nō erit ꝑprie legitimatio postq̄ fit aliqua reseruatio de qui
busdā.sȝ erit quedā dispensatio que pōt fieri quo ad quedā
⁊ quo ad quedā nō vt habeatur ꝑ legitimo in quibusdā lȝ
non sit legitimus.l.cū ex oratione.ff.de excu.tut. Et vide de
hoc articulo per Ant.de bu.in.d.c.per venerabilem.

2 ¶ Filia mea si habuit dotē a matre sua nō a me:que dicit̄ aduentitia:si venit ad successionē meam vna cū filijs masculis meis tenetur illam conferre:si ipsi erāt in potestate mea tempore mortis mee.

3 Filia tunc cōfert dotē fratribus quando succedunt patri ab intestato:vel per contratab.secus si ex testamento.

Statutū si excludit feminā ꝑpter masculū ⁊ femina ꝑtereat̄ ꝙ testamētū nō sit nullū de iure ciuili.⁊ an debeat̄ ltia filie.

4 Filia in ptāte qñ succedit cū fratre similiter in potestate confert illi nō solū dotē ꝑfectitiam quā habuit a patre de cuius successiōe agit̄ sed et̄ aduētitiā quā habuit a mr̄e vel ex̄neo.

5 Filia in potestate qñ succedit cum fratre qui nō est in potestate nō confert illi nisi ꝑfectitia nō autem aduentitia.

6 An suus conferat emancipato.

1 Filie dotem †Filia in potestate ꝯfert fratri suo similiter in potestate nō solū ꝑfectitiā quā habuit a patre cōi. sed et̄ aduētitiā quā habuit a matre vel ab alio sȝ fratri qui nō est in ptāte nō cōfert nisi ꝑfectitiam.h.d. Ista est signanda lex scḋm Bar.q dicit ipāz clauē in ista materia ⁊ ꝙ multum aperit de intellectu istius materie ⁊ dicit veruz tñ ipse nō declarat nec ostēdit vtilitatem ei⁹ ⁊ qd addat ad alia iura ego ostēdā ⁊ puto ꝙ ista.l.fuerit quartū ius. ¶ In tex.ibi a patre data dicit hec verba referuntur ad id qḋ.s.dixerat ꝑfectitiam nō ad id qḋ immediate dixerat aduētitiaz qꝛ illa nō datur a patre: sed ab alio puta a matre vel extra-
2 neo. ¶ † No.ergo mirabile in hac.l.ꝙ si filia mea habuit dotem a matre sua nō a me que dr̄ aduentitia si venit ad successionem meā vna cum filijs masculis meis tenet̄ illā cōferre si ipsi erāt in ptāte mea tpe mortis mee.sed si nō erāt in ptāte mea sec⁹.qꝛ nō tenet̄ tūc cōferre nisi dotē quam habuit a me. ¶ Sȝ opp.ꝯ primū ꝙ nō teneat̄ cōferre nisi qñ agit̄ de successiōe illi⁹ a quo dos est ꝑfectavt.j.eo.l.vt liberis.vers.vt in diuidēdis el scḋo. Sol.fateor ꝙ ista.l.corrigit̄ in hoc ꝑ illam vt nō cōferat cū agit̄ de hereditate mea.sȝ cū agit̄ de hereditate matris a qua ꝑfecta est. Collige ergo ex ista.l.in prīo di-
3 co †ꝙ tunc filia cōfert dotē fratri suo qñ succedunt patri ab intestato vel ꝑ ꝯta.q.d.secus si ex testō.vt.s.eo.l.j.⁊.j.eo.l. filiā. Sȝ cōtra ꝙ etiā cū succedat ab intestato nō fiat collatio ff.de coll.do.l.pater filiū. Sol.ibi succedebat̄ ab itestato pro parte ⁊ pro altera ex testō qḋ fuerit rescissuz ꝑ q̄relā ꝑ parte vnde ideo nō fit collatio qꝛ succedūt diuerso iure. Et est perinde ac si ex toto succederet̄ ex testamēto ⁊ sic cā testati trahit ad se cām intestati tanq̄ min⁹ dignā ⁊ ꝑ hoc est expedita prima gl. ¶ Itē oppo.ꝙ tex.innuit ꝙ qñ succedit ꝑ ꝯtrata.nō succedat̄ ab intestato.qꝛ ponit ista tanq̄ diuersa. Sed cōtra.j.eo.l.vt liberis.glo.soluit duobus modis. Tu dic ꝙ aut cōtratab. intentat̄ añ aditā hereditatē ⁊ tūc reducūt rē ad cām intestati nō ꝑpter naturā eius.sed qꝛ istitut⁹ vidēs se debere ꝑdere hereditatē nō adibit ita loquatur cōtrariū. An post aditā hereditatē ⁊ tunc cū institutus sit effect⁹ heres ex testō contratab.nō potest facere ipsum desinere:quia sicut pretor nō pōt facere heredē directum ita nec desinere illum qui est.vt insti.de bo.pos.§.quos aūt.nō ergo pōt dici ꝙ succedat abītestato de iure ciuili sȝ de iure ꝑtorio.vt in prima solutione gl. Ideo Ang.dicit hic ꝙ statutū excludit feminā propter mascu.⁊ femina preteream̄t testm̄ nō est nullū de iure ciuili fm̄ oēs:quia postq̄ nō succedit nō debet̄ sibi legitima ⁊ preteritio illus cui legitima nō debetur nō reddit testm̄ nullū.ꝑmittat̄ ergo adire hereditatē postea intētet cōtrata.nec fiet cōtra statutū.qꝛ nō venit ad intestato vt ī ista glo. Ista determinatio nō plȝ.qꝛ si nō debebat istitui vel exheredari de iure ciuili.qꝛ non debet̄ sibi legitima sīr nec de iure ꝑtorio.qꝛ pretor nō vult necessario institui vel exheredari nisi illū cui legitima debetur. sed huic filie nō debetur postq̄ est exclusa a succedēdo per institutū ergo nō habebit contrata. ¶ Tertio op.de.l.si filia fuerit.ff.de coll.do. Glo. soluit.sed tu dicvt dixi in.l.j.s.eo.super tex. ¶ Secūdo colli-
4 go ex hac.l. †ꝙ filia in ptāte qñ succedit cū fratre similiter in ptāte cōfert illi nō solū dotem profectitiaz quam habuit a patre de cui⁹ successiōe agit̄.sed etiā aduētitiā quā habuit a matre vel extraneo. Et istō nouū addit hec.l.ad ti.ff.de colla.do.qui loquit̄ de profectitia tm̄ si bene discurres per oēs ll.illus ti.⁊ sic dico ꝙ ista.l.est quartū ius vltra tria de qb⁹ sup rubrica dixi. Sed contra qꝛ isto iure veteri filia in ptāte nō poterat hr̄e aduētitia q̄ essent ꝑpria cū oīa patri q̄rant̄. So.verū est ꝑter q̄ in dote aduētitia q̄ etiā olim querebat̄ filie ⁊ nō patri. Et actio de dote erat solum filie.⁊ nō cōis cū patre.vt est casus in.l.gai⁹.ff.sol.ma.⁊ not.in gl.in.l.ij.§.ꝙ si in patris.e.ti.in.j.gl. Et sic cadebat collatio.que tamē nō cadebat in aduentitijs patri acqsitis.sȝ cadebat diuisio nā si filia etiā de iure veteri erat capax dotis profectitie.l.pomponius philadelphus.ff.fami.her.fortius aduētitie.naz in profectitia actio erat cōmunis inter filiam ⁊ patrem.sed in aduentitia erat solius filie. ¶ Item adhuc opp.si ita est qḋ dos aduentitia q̄rebat̄ filie pleno iure etiā iure veteri vr̄ ꝙ non deberet conferre sicut nec castrēse vel quasi q̄ pleno iure querebant̄.l.j.§.sed nec castrēse.ff.de colla.bo. Sol.aliud in castrensibus vel quasi que querebant̄ de iure cōi filio ⁊ in eis habebatur pro patrefami. Aliud in dote que q̄rebat̄ fauore speciali ⁊ fortius est ius cōe q̄ singulare.l.eius militis.§.militia missus.ff.de testa.mili. ¶ Nūc opp.in seq.gl.de.l.si.j.e. vbi aduentitia non conferunt̄.glo.dicit hanc.l.in hoc correctā ꝑ illā.tu dic ꝙ etiā ante illā erat correcta.ꝑ.l. vt libertis. ver.in diuidēdis.ꝑ quā ptȝ ꝙ cū tractat̄ de successiōe patris nō est cōferēda dos data a matre:sed dūtaxat qñ agit̄ de diuidenda hereditate materna a qua dos ꝑcessit ꝙ et̄ tȝ gl.in aut.qḋ locū.in gl.j.ibi:dū dicit ⁊ dic de ei⁹ bonis siue successiōe tractari ⁊c.⁊ in alia glo.q̄ incipit retēta.in fi. Alia vero aduētitia quā dos isto casu nō q̄rebant̄ filio in potestate nec etiā tpe.l.vt liberis.sȝ postea ꝑ tit.de bo.mater.⁊ de bo. que lib.⁊ tūc succedit.l.j.hui⁹ tit.q̄ vult ꝙ illa nō cōferat̄. ¶ Ter-
5 tio ⁊ vltimo collige †ꝙ qñ filia in potestate succedit cū fr̄e q nō est in potestate nō cōfert illi nisi ꝑfectitia nō aūt aduentitia. Et istud ē aliud qḋ addit ista.l.ad ti.de coll.bo.q̄ vult ꝙ emācipatus cōferat suo oīa tā aduentitia q̄ profectitia.
6 Quid ecōuerso †an suus cōfert emācipato.habet̄ hic qḋ cōfert ꝑfectitia nō aduentitia etiā eo casu quo poterat habere aduentitia: ⁊ istud nō bñ reperitur in iuribus ꝑorū illi⁹ tit.iō tex.in fi.dicit post varias prudentum opiniones:⁊ sic erant varietates inter ꝓdētes. Et tūc intelligas qḋ dixit Bar. ꝙ ista.l.apit q̄plurimū de ista materia collatiōis. Et addit duo ad iura vetera digestorū ⁊ etiā ista.l.vet⁹. ¶ Nūc opponit̄ ꝙ qñ succedit cū filio qui non est in potestate etiaz profectitia nō debeat sibi conferre. Nam emancipat⁹ nō cōfert emācipato et̄ ꝑfectitia iure veteri.vt.j.eo.l.si emancipati.in prin.ergo multomin⁹ suus debet cōferre emancipato: qꝛ necessitas collationis fuit inuenta in emācipatis principaliter vt habeāt cōferre suis nō econuerso. Timore huius quidā fatent̄ dicentes hāc.l.nō debere intelligi qñ filia in potestate succedit cū fratre emācipato: qꝛ tūc nihil sibi ꝯferret etiā si esset emācipata dȝ intelligi tex. dū dicit his eīn q̄ i familia defuncti, non sunt de nepotib⁹ ex filia cū fratrib⁹ altera filia veniebat ad successionē patris eiusdēq̄ aui. Alij dicunt ꝙ emancipatus non conferebat emācipato etiā profectitia nisi dotē:vt hic in.gl.dicit hāc.l.debere intelligi et̄ in fratre emancipato. Et ad contrarium respōdetur ꝙ emācipatus non confert emācipato etiā ꝑfectitia vt ibi sed su⁹ bene cōfert ꝑfectitia vt hic. Nec obstat ratio supra facta. nam emancipatus ideo non cōfert emācipato:qꝛ nec ille sibi ⁊ sic sint equales:sed suus ꝯfert emancipato profectitia quoniā econuerso emācipatus confert suo non soluz profectitia sed aduentitia per edictū ꝑtoris fm̄ Jaco.but. Et sic minor rō est conferendi in suo q̄ in emancipato. Et hec est cōis opi-

nio ⁊ remanet expedita gloſſa.

1 Dotis quidem.†Filia confert dotē datā cō⸗ ſtāte matrimonio cōputando illā in portionē ſuā ⁊ tanto minꝰ recipiendo.h.d.Et ſic loquit̄ qñ dos fuit ſoluta ſi aūt ꝓmiſſa ⁊ nō ſolu⸗ ta dic vt.ſ.e.l.ij.Si aūt ſoluta ⁊ ꝑ filiā recuperata ſolu.mat. cōfert eaꝫ realiter tradēdo vt.j.eo.l.ſi ſoror. ¶ In gloſſ.ibi ſuo ꝑiculo retinebit.qꝛ cēſetur ſibi ſoluta poſtꝙ̄ cōputat in ſuam portionem ſed ſi eſſet ſoluta amodo ſtaret ſuo ꝑiculo ergo ⁊ nūc ſi ergo maritus efficiatur nō ſoluendo damnum erit mulieris.Et habet locū iſta.l.quando pater nō fuit ſti⸗ pulatus.ff.de col.do.l.j.§.j.dic vt ibi. Aut.

2 ☞Caſus in quibus eſt in poteſtate filie exigere dotē etiaꝫ ſi pater nō cōſentiat vel ſi maritus īcipiat male vti ſua ſub⸗ ſtantia.⁊ vide nu.8.

3 Si pōt imputari filie cur dotem nō exigit: ⁊ eſt perdita īpu tatur in ſuam portionem.

Si pater dedit filio pecuniam pro ſtudio ⁊ ipſe conſumpſit in malos vſus an debebit in ſuā portionē cōputari cū frībꝰ.

4 Si culpa filie ꝑdita eſt dos pater nō tenetur iterū dotare.et quid ſi ſine culpa ſua.

Pater ſi tradidit filio aliquid ꝓ ſua legitima ⁊ ipſe cōſum⸗ pſiſſet in malos vſus:nō tenetur iterum ſibi legitimam reli quere.ſecus ſi ſine ſui culpa perdidiſſet.

5 Filia etiam ſui iuris non poteſt agere pro dote niſi ſit legiti⸗ me etatis ſine curatore.

Quid ſi agat ſuper matrimonio vel eius federe.

6 In dote aduentitia pater nō habet communē nec exercitiū actionis.ſed pertinet ad ſolam filiam.

7 Licet in dote profectitia pater habeat exercitium actionis: pōt tamen illud committere filie ⁊ conſentire ꝙ ipſa agat.⁊ qd̄ requiratur conſenſus expreſſus.

8 Dos quādo eſt magna etiam ſi ſit ꝓfectitia ⁊ pater ſit p̄ſens poteſt filia agere etiam ſine conſenſu patris.

9 Actio de dote poteſt cedi ꝑ mulierem conſtāte matrimonio ⁊ ſic eſt nata licet exerceri non poſſet regulariter.

1 Quod locum habet. ¶ † Iſta aut.limitat l.C.inꝙ̄tum vult ꝙ filia imputet in portionē ſuā hāc dotem.⁊ ꝙ dos remaneat ſuo periculo vt ha beat locū in duobus caſibus.Primus qñ maritus erat ido neus ⁊ ſoluendo tp̄e quo fiebat collatio nec dꝫ conſiderari ꝙ poſſit effici non ſoluendo. Secūdus eſt qñ nō erat ſoluendo tñ huic filie poterat īputare quare dotē nō exigit. qꝛ maritꝰ poſt dotē receptā incepit eſſe nō ſoluendo ſi fuit in ꝑtāte mu

2 lieris hoc facere.†Et hoc vſqꝫ ibi qd̄.ſ.ibi ponit caſus in qui bus fuit in ſua ꝑtāte exigere.Primus ſi erat ſui iuris ⁊ legi time etatis ſi autem erat in ꝑtāte patris adhuc in tribus ca ſibus potuit exigere.Primus ſi pater ſibi cōſenſit vt exige⸗ ret.Secūdus ſi nō conſenſit tñ dos erat aduentitia puta da ta a matre nō a patre qd̄ no.Tertius qñ erat data a patre ⁊ erat dos magna.nā etiam inuito patre potuit exigere ī iſto caſu quādo maritus incepit male vti ſua ſubſtantia. ⁊ iſtud nō ita habetur alibi in iure.ff.vel.C.Et eſt quartus qui non ponitur in tex.quādo pater eſſet abſens.l.lōgius.§.ſi filiꝰ.ff. de iudi.⁊ in.l.filius.§.ſed ⁊ filia.ff.de procu. Iteꝫ quintus ſi erat preſens ⁊ turpis perſona vel ſine cā̄ cōtradicebat ꝑ.l.do tē.ff.ſol.ma.⁊.l.ſi cum dotem.§.eo.autē tp̄e.⁊ iſta eſt ſingula⸗ ris aut.Extra iſtos caſus nō poteſt filia agere ſine conſenſu patris qꝛ exercitiū illius actionis ꝑtinet ad patrē in cuiꝰ eſt ꝑtāte.qñ ergo nō fuit in ꝑtāte filia nō fit collatio eo mō quo in.l.C.vt illā dotē imputet in ſuā portionem ⁊ tāto minꝰ ac cipiat imo equaliter diuidentur alia bona ⁊ iſta filia cedat fratri actionē de dote ꝓ dimidia. ⁊ ſic erit periculo vtriuſqꝫ

3 qꝛ vterqꝫ habebit damnū ſi nō poterit recuperari. ¶†Not. primo ꝙ ſi poteſt imputari filie cur dotē nō exegit ⁊ eſt ꝑdi⸗ ta īputatur in ſuā portionē.⁊ ꝑ.h.d.Bar.ſi pater dedit filio pecuniam pro ſtudio ⁊ ipſe conſumpſit in malos vſus debe⸗ bit in ſuam portionē computari cū fratribus. hoc nō plꝫ.nā ſi nō cōſumpſiſſet nō computaret ꝑ.l.qui pater filio.ff.fami. her.ergo nec nunc.ſed ſolū in hoc punit̄ ꝙ pater iterum ſibi dare nō tenet̄ ꝑ id qd̄ not.in.l.ſi cum dotē.§.j.ſo.ma.ſꝫ ſi dos nō eſſet perdita bñ cōputaret̄ in ſuā portionem.vt in.l.C.ni⸗ mirum ſi cōputabit cum eſt perdita ſui culpa. Et iſta eſt ra⸗

4 tio demonſtratiua contra Bald.⁊ miror de dicto ſuo.† Al⸗

a legatur etiā ꝙ ſi culpa filie perdita eſt dos: pater nō tenet̄[a] iterū dotare.⁊ hoc eſt verum tam in eodē matrimonio quā in diuerſo.vt no.in.d.l.ſi cū dotem.§.j.Sed ſi ſine culpa ſua tūc in eodē matrimonio nō teneret̄ eā iterū dotare ar.in.l. fideicōmiſſam.§.ſi quis decē de leg.iij.Sꝫ in alio m̄rimonio

a ¶Pater non te netur. Adde gl. in verbo obliga⸗ mur.⁊ ibi Bar. ⁊ angel.de act.et obli.nic. de nea. ī rubrica ſo.ma. gl.in.c.hoc factū xxxij.q.ij.c.de raptoribꝰ. xxxv. q.j.abb.ī.c.acce⸗ dēs.de ꝓcu.ab. in.c.j.de deſpō. impu.abb.in.c. j.de adul. Alex. de imo. conſilio cxxxix.incip.vi⸗ ſo.themate.in.ij. vol.

ſic:ſcd̄m Bal.Et hoc vltimo caſu debet intelligi ꝙ no.Bar. in.d.l.ſi cum dotē.§.j.Eodē modo ſi pater tradidiſſet filio ꝓ ſua legitima ⁊ ipſe cōſumpſiſſet in malos vſus nō teneret̄ ite rum ſibi legitimam relinquere.ſecus ſi ſine ſui culpa ꝑdidiſ⸗

5 ſet. ¶†No.ſecūdo ⁊ tene menti ꝙ filia etiā ſui iuris nō pōt agere pro dote niſi ſit legitime etatis ſubaudi ſine curatore. Sꝫ cōtra nā ſicut habet legitimā ꝑſonā in matrimonio ſine curatore ita ⁊ in agendo ꝓ dote.ar.in.c.ex parte.de reſti.ſpo. Solu.diuerſa eſt ratio. Aliud eſt agere ſuper matrimonio vel eius federe ⁊ tūc procedit cōtrarium.Aliud agere ꝓ do⸗

6 te.¶†Tertio no.tex.in verſi.⁊ cū ei mater ꝙ in dote aduen titia pater nō habet cōmunionē nec exercitiū actionis:ſed ꝑtinet ad ſolā filiā ⁊ hoc erat de iure veteri.vt no.in.l.ij.§.ꝙ

7 ſi in patris.ſolu.ma.per gl.⁊ in.l.caius.eo.ti. ¶ † Itē no.in verſi.⁊ cū pater ꝙ licet in dote ꝓfectitia pater habeat exerci tium actionis. vt.d.§.ꝙ ſi in patris.pōt tamen illud cōmit tere filie ⁊ conſentire ꝙ ipſa agat.Et no.ꝙ requiritur cōſen ſus expreſſus licet econuerſo qd̄ pater agat ſufficit cōſenſus tacitus filie ⁊ qd̄ nō cōtradicat ita no.in.l. ſi cū dotē.§.j.ſol.

8 mat. ¶ †Vltimo no.ꝙ quando dos eſt magna etiā ſi ſit ꝓfe fectitia ⁊ pater ſit p̄ſens pōt filia agere etiam ſine cōſenſu pa tris ꝙ de iure veteri nō reperitur.vr̄ tñ reſtringēda ad caſuꝫ de quo loquit̄ iſta.l.qꝛ periculū erat in mora ſecus ſi eſſet ſo⸗ lutū matrimoniū ꝑ mortē viri.Cetera vide hic ꝑ Bal.qui mouet certas queſtiones circa materiā.l.ſi cōteſtāte ſol.ma.

9 ¶†No.etiam qd̄ actio de dote pōt cedi per mulierem con⸗ ſtante matrimonio ⁊ ſic eſt nata licet exerceri nō poſſet regu lariter.ꝙ dic vt plene no.in.d.l.ſi conſtante.§.j.

1 Eademum. † Illa tñ bona tenet̄ emā⸗ cipatus cōferre q̄ habebat tēpore mortis p̄ris deducto tamē ere alieno nō illa que deſierat habere vel q̄ poſt mortē acqſiuit h.d.tex.cū gloſſ.⁊ loquit̄ de materia edicti p̄toris.qd̄ prima induxit materiā collationis de quo in tit. de colla.bo.ff. Et ratio primi dicti:quare deducitur es alienū eſt: qꝛ bona nō dicuntur niſi ere alieno deducto.l.princeps bona.de vͤb.ſig. ⁊ in.l.ſubſignatū.§.bona.eo.ti.⁊ edictū mandat cōferri oīa bona.⁊ hoc vult glo.ſi.Secundū dictum dꝫ limitari niſi de ſijſſet habere dolo: qꝛ tūc cōferret ꝑinde ac ſi haberet.ff.e.l.j. §.confert.⁊ ita intellige.j.glo.Tertiū dictū etiam limitatur niſi poſt mortem acquireret ex cauſa precedente morte q̄ re⸗ trotraheretur puta ex contractu ꝯditionali.l.ij.§.id quoqꝫ. ff.eo.Et cum tertio dicto concordat.l.nec emācipati.j.eo.

1 Filiam teſtō. †Filia q̄ ſuccedit ex te⸗ ſtamēto dotē nō cōfert niſi ſpāliter pater dixerit.h.d.hoc corrigit̄ ꝑ aut. ex teſtamēto.ſ.eo.¶ In gl. ibi dic ergo qd̄ ſi filia inſtituta expugnauit teſtm̄ ⁊c. ⁊ ſic nō ſucceſſit ex volūtate. ſed iſta.l.loquit̄ quando ſuccedit ex voluntate. Itē ibi auget̄ ſua portio ex impugnatione teſtamēti vt dixi.ſ.eo.l.j. ſed ſi nō expugnaſſet per contratabu.ſed adiuiſſet vel ſecūdū ta⸗ bu.petijſſet nō fuiſſet aucta portio ſua.l.ſi ex duobus de cō⸗ tratab.ſic ergo confert p̄terito. Sed an p̄teritus ſibi. dic vt in.l.ſi filius.ff.eo.

2 ☞Collatio fit officio iudicis:quando ille cui fienda eſt nō poſſidet id qd̄ eſt conferendum:nec etiam partem heredita tis illi contingentem.

1 Si ſoror tua. ¶†Si collatio fuit ꝯmiſ⸗ ſa per errorē vel deceptio

2 nem debet integrari officio iudicis.h.d.¶†No. quod collatio fit officio iudicis.⁊ hoc qñ ille cui fienda eſt nō poſſidet id ꝙ eſt cōferendū.ſed ille qui cōferre debet nec etiam poſſidet partem hereditatis illi contingen tem vt erat hic.quia diuiſio erat facta inter iſtos maſ.⁊ ſo⸗ rorem ſed ſi maſculi poſſiderent totam hereditatē ⁊ ſoror pe teret partē tunc ſubueniretur maſculis ope exceptionis qꝛ denegaretur ſorori actio.j.eo.l.poſthumo in fi.cū.l. ſequen. ⁊ hoc vult glo.ij.in effectu ⁊c.

1 Si emācipati. † Aduerte qꝛ iſta.l.ſi emancipati.que debe⸗ ret eſſe hic.lecta fuit in fi.huius tituli ꝓpter diffi cilem materiam eius.

1 A Patre verbis. † Filia que nō petit a fratribus partem hereditatis ſed legatum vel fideicōmiſſum factū in teſtamento vel codicillis non tenetur doteꝫ cō ferre.h.d.Secus ſi partem peteret hereditatis ⁊ etiā p̄lega⸗ tum qꝛ tunc bene confert dotem.ſed prelegatum nō.vt.j.eo. l.filiam quam iunge cū iſta.ſic ergo nō tenetur conferre niſi que venit ad vniuerſalem ſucceſſionem:vt in glo.

Poſthumo

1

Posthumo preterito. †Emancipat⁹ cõfert nõ solũ iam nato: sed etiã posthumo postq̃ natus fuerit: & nõ cõferenti denegant actiones. h. d. Ratio dubitãdi erat: q: emãcipatus cõfert filio in potestate: sz posthum⁹ q nascit post mortẽ patris nũq̃ fuit in potestate: sz certe fingit fuisse: q: habet ꝓ nato in his que cõcernunt eius vtilitatẽ. l. qui in vtero. ff. de statu hominũ.

2 ¶ Sicut emptor q petijt rẽ si nõ offert p̃ciũ põt repelli ab agẽdo ita q petit partẽ hereditatis: si collationẽ nõ offert. Licet oblatio nõ fuerit facta in libello qd̃ tñ possit fieri post.

3 Peculiũ castrense vel quasi nõ cõfertur: nec diuiditur: sz est proprium illius filij qui habet.

1

Filie licet maneat. †Qui tenet cõferre si petat partẽ hereditatis dz collationẽ offerre alias a petitiõe remouet. Et peculiũ ꝓfectitiũ & etiam aduentitiũ hoc iure nõ cõfertur: sz diuidit: q: cõe sicut cetera bona hereditaria. Collatio võ de bonis ꝓprijs cõferẽtis.
2 h. d. ¶ †No. ergo ex pria parte q̃ sicut emptor q petijt rem si nõ offert p̃ciũ potest repelli ab agẽdo. l. iulian⁹. §. offerri. ff. de actio. empti. ita q petit partẽ hereditatis si collationem nõ offert. Et sic potest cõ libellũ q̃ nõ procedat & qd̃ aduersarius nõ teneat ei respondere. Itẽ qd̃ licet oblatio nõ fuerit facta in libello potest fieri post & sic sustentabitur libellus &
3 exceptio repellet. ¶ †Itẽ no. ex scd̃a parte q̃ peculiũ castrẽ
a se vel quasi nõ cõfert nec diuidit: sed est propriũ illius filij q hz: aduentitiũ võ vel ꝓfectitiũ nõ cõfert: sz diuidit iure isto: q: erãt in dñio patris. l. certũ. §. fa. her. hodie aduẽtitiũ nec cõfertur: vt. j. eo. l. fi. Profectitia võ eo casu quo sunt in dominio filij vt dos & donatio ꝓpter nuptias cõferuntur & diuiduntur hic est conclusio quasi totius materie.

2 ¶ Donatio facta per patrẽ filio ꝓpter merita ipsius filij qd̃ hodie valeat & nõ confertur: & qualia debeãt esse merita.
Si non fiat propter merita an tunc conferatur.

3 Si non apparet an donauerit vel in peculium cõcesserit: vt q: simplr̃ dedit vel transtulit qd̃ in dubio nõ presumatur donasse sed in peculiũ concessisse nisi duob⁹ cõcurrẽtib⁹ vt hic.

4 Quid si pater tradidit filio libros ad studendũ q postea venit ad diuisionẽ cũ fratrib⁹: an debeat eos habere p̃cipuos tanq̃ sibi donatos.

1

Si donatione. †Quesita post mortẽ patris nõ conferuntur & datũ in peculiũ profectitiũ diuiditur inter filios. h. d. fm intellectũ gl. & doc. Primũ dictuz nõ hz dubiũ. & cũ eo cõcordat. l. nec emãcipati. j. eo. Scd̃m dictum est dubiũ: q: tex. dicit qd̃ iste fundus fuit donat⁹ filie. & sic videbat qd̃ deberet eius esse p̃cipuus & nõ deberet cõferri: q: simplex donatio facta filio in ptãte nõ cõfert nisi in certis casibus. vt dixi. §. eo. auten. ex testamẽto. Et est casus de directo cõtrius huic. l. §. fami. her. l. filie pp hoc gl. dicit hãc. l. intelligi debere qd̃ fuit donatus id est traditus in peculiuz ꝓfectitiũ puta ad vsum filie tñ dñiũ remãsit penes patrẽ. secus si fuisset donat⁹ eo aĩo vt in filiũ transferat dñiũ quo casu iure isto nõ trãsferebat incõtinẽti: q: donatio nõ valebat etiã si facta fuisset pp merita filie: sz veniebat cõfirmãda per mortẽ: & tũc si pater potuit reuocare & nõ reuocauit vr̃ in filiã cõferre supremũ iudiciũ. i. velle q̃ habeat: & est vltia suprema sua volũtas: & sic hz vim relicti medio nõ cõfert. vt. j. e. l.
2 filiã &. §. eo a patre. & dixi in aut. ex testamẽto. †hodie võ si fuisset facta pp merita ipsi⁹ filij statim valeret: q: vr̃ facta vt extraneo & sic reputarẽtur aduẽtitia: & hodie aduẽtitia acqrunt filio quo ad ꝓprietatẽ nec posset reuocari & iõ nõ cõfert. In hoc tñ est differẽtia: an fiat ꝓpter merita vel nõ: q: prio casu nec p filiũ in potestate nec p emãcipatũ cõfert. in scd̃o vero hñ cõfert: sz p filiũ in potestate nõ nisi in certis casibus: vt dixi in aut. ex testamẽto. dixit tñ Bal. qd̃ in prio casu merita debẽt esse cõdigna nõ pfunctoria & q̃ mereant tale p̃miũ & nõ debẽt esse obsequialia ad q̃ filius tenet patri: sz talia ad q̃ nõ tenebat & qd̃ pr̃ nõ fuisset donatur⁹ aliter qd̃ tamẽ i dubio nõ p̃sumit: sz q̃ potius ꝓpter filiationẽ ar. in. l. an in patrẽ. qd̃ falso tutore autore. & in. l. aureli⁹. §. titi⁹ testamẽto. ff. de libe. leg. qd̃ dicyt p eũ h. & in aut. ex testamẽto. vbi etiã dicit q̃ sufficit ista merita ꝓbari posito qd̃ pater in donatiõe de ipsis nõ fecit mẽtionẽ & si nõ probẽtur nõ sufficit mentionẽ fecisse: q: potius standũ est veritati q̃ assertioni. ar. in. l.
3 si forte. ff. de castrẽ. pecu. allegata hic p glo. †Quid aũt si nõ apparet an donauerit vl' in peculiũ cõcesserit vt q: simplr̃ dedit vel transtulit. dicit Bar. qd̃ in dubio nõ p̃sumit donasse sz in peculiũ cõcessisse p. l. fi. ff. de pecu. leg. & per. l. qd̃ seruus. de acq. re. do. nisi duob⁹ cõcurrentib⁹ qd̃ emerit illã rẽ nomie
4 filij & eã postea sibi tradiderit. l. ij. j. si qs alteri vl' sibi. †Quid
b aũt de pr̃e q tradidit filio libros ad studendũ qui postea venit ad diuisionẽ cũ fratrib⁹ & vult hr̃e eos precipuos tanq̃ sibi donatos. fratres aũt volũt qd̃ cõferant vel qd̃ eos sibi cõputet i suã portionẽ. nã si fili⁹ probat qd̃ illos libros emerit pater noie ei⁹ si tũc aliũ filiũ studentẽ non hẽbat debebit habere p̃cipuos. sec⁹ si non appareat qd̃ emerit puta qd̃ hẽbat a
in domo aliũde vel fuerãt alterius filij vel ipsius patris. nã tunc nõ vr̃ eos donasse: sed ad vsum concessisse. Et prio casu potuit hec donatio reuocari: q: non valuit a principio nisi filius viuẽte patre fuisset doctoratus. & sic habet ꝓ milite legalis militie & põt habere quasi castrense peculiũ vñ pater pmittẽdo apud eundẽ remaneret vr̃ donare in peculiũ ca- b
strẽse & statim efficit irretractabilis: q: habet ꝓ patrẽ familias. de quib⁹ oĩbus vide per Bar. in. l. j. §. sed nec castrẽse. ff. e. in in. d. l. filie. §. fami. her. vbi omnino vide.

a ¶ Peculium castrense vel quasi. Adde qd sit vid per doc. in rubrica. de pec. cleri. & ibi Barb.

b ¶ Filio libros. ad studendũ. Adde Bar. i. l. si donationes. in. §. pr. ff. de do. Bal. in l. j. ff. so. mat. bal. in trac. de duob. fra. Bal. cõsi. xxi. inci. quinq̃ querunt. in. iij. volu. Raph. cu. cõsi. ccxxvj. inci. cuidã filio studẽti empti fuerũt libri. Pau. de ca. cõsil. cxxxiiij. ici. vr̃ dicendũ qd̃ dicti libri. Alex. d imo. cõsi. cxlij. icip. circa. pmã dubitationẽ in pe. col. & cõsiliũ duplicatũ. ciij. in. iij. vol.

1

Si maritus tuus. †Jus cõferẽdi transmittit ad heredes per illum cui fienda est collatio. h. d. et hic non sunt alia.

2 ¶ Quot sint species successionis abintestato. & nu. 3.
3 Materia collationis fuit inuenta pro equitate seruãda inter liberos.
Donatio ꝓpter nuptias an ita conferatur sicut dos.
4 Quid si dos sit data a mr̃e vel alio ascẽdẽte p lineã maternã qd̃ etiã illa conferat fratrib⁹ vel sororibus cum agitur de successione ipsius dantis & non aliter. & nu. 5.
5 Quid in alijs aduentitijs.
Dos & donatio ꝓpter nuptias inter emãcipatos vel emãcipatas confertur. & vide nu. 7. 8. & 11.
6 Collatio fit tpe diuisionis hereditatis & debent tunc poni omnia in communi.
Contra tab. de directo nõ deducit rem ad causaz intestati: sz per indirectũ si propter eius timorẽ institutus repudiet.
Si institutus adeat post cõtab. intentataz an valeat aditio.
7 Testamentũ in quo emancipat⁹ est preteritus qd̃ nõ teneat de equitate pretoria: & multo minus si erat in potestate.
8 Peculium profectitium non confertur sed diuiditur.
Conferuntur propria non communia.
9 Si donatio facta fuit filio anteq̃ emãciparet: & postea emãcipetur an conferat & quid si tpe emancipationis. & nume. 10.
10 Filius an mereatur premiari de emancipatione an vero pr̃.
11 Expugnato testamẽto per querelã an habeat locũ collatio.
12 Inter emancipatum & suum que conferantur hodie.

1

Et liberis tam. †Dos & donatio ꝓpter nuptias inter quoscũq̃ liberos primi vel scd̃i grad⁹ aut inferioris masculos vel feminas in ptãte defuncte psone tpe mortis vel sui iuris confert qñ abintestato succedit. donatio autẽ facta filio emãcipato ab ipso emãcipato tpe emãcipationis vel post confert eo modo & forma quib⁹ per iura vetera conferebant cetera bona emãcipati nõ aliter. h. d. ista notabilis. l. que fuit prima. l. noua, inducẽs nouitates i hac materia. Et fuit leonis de qua facit mentionẽ Justinianus in. l. qm̃ nouella. de inof. test. statuẽs qd̃ sicut dos & donatio propter nuptias conferuntur inter quoscunq̃ liberos per istam legẽ ita & in legitima computent & fuit necessaria illa prouisio alias non sequeretur. conferunt ergo & in legitima cõputant vt patet in. l. illud. ver. hec aũt regula. vbi dicit qd̃ ista consequẽtia non est bona nisi iure caueat expresse de quo patet exẽplum in illa. l. qm̃. & etiã patet q: donatio facta emãcipato tpe emancipationis confertur eo modo quo alia bona conferebant & sic alijs fratrib⁹ constitutis in ptãte vt i. fi. huius. l. &. ff. de colla. bo. per totũ. & tñ in legitima non computat nisi a donante fuerit expresse dictum. l. si qñ. ff. de inof. test. sed non erat necesse expresse dicere qd̃ conferatur vt in fi. huius. l. Et diuide hanc legẽ in tres partes: q: primo ponit proemium & causa. l. condende. scilicet equalitas inter liberos conseruãda vsq̃ ibi vt in diuidendis. Scd̃o ponit statutũ ex quo colligunt plura specialia & noua quo per hãc legẽ inducunt in dote & donatione propter nuptias que olim nõ erãt de iure veteri vsq̃ ad ver. emãcipat⁹. & que sint illa noua glo. magna tangit post mediũ: sz nõ pfecte vt ibi dicã. in quibusdã gl. male loquit. Tertio & vlti. in ver. emãcipat⁹ cõseruat iura in suo statu quãtũ ad donationẽ simplicẽ factã filio emãcipato tpe emãcipatiõis vel post. vt eo casu quo emãcipatus p iura vetera cõferebat etiã aduẽtitia p ipsum acquisita post emãcipationẽ fratrib⁹ in potestate cõstitutis p rationẽ quã dixi sup rubri. similiter & multomagis debeat cõ-

ferre donationē factā a patre vel auo materno tpe emācipationis vel post: q2 illa dr pfectitia. l. profectitia. §. fi. ff. de iur. do. Et si aduētitia suo labore q̄sita tenet̄ conferre multo magis pfectitia puenientia de bonis illi⁹ de cui⁹ hereditate agitur lz talis donatio statim valeat ⁊ sit irreuocabilis. ⁊ istud nō est nouū imo ex rōne legū veterū colligit̄ vt p3 hic dū dicit p tenore pcedētiū legū. Istō tñ qd̄ dixi de aduētitijs corrigit̄ per. l. fi. j. eo. q̄ fuit Justiniani q2 illa nec p filiū in ptāte nec p emācipatū pferunt̄ sicut nec castrēsia vel quasi oliz cōferebant̄ vt i. l. j. §. sed nec castrēse. ff. de col. bo. Sz illō qd̄ hic dr de donatione pfectitia non corrigit̄. vñ etiā hodie locum haberet qd̄ hic dr in fi. in donatione emācipato facta: sed in facta filio in ptāte dic vt. j. eo. l. illud. §. fi. Rōnē diuersitat̄
2 dixi in aut. ex testamēto. ¶ †No. ergo ex prima parte huius legis tres spēs successionis abintestato. Prima qñ nullum factū est testamentū. Scōa qñ est factū: sz rescissum p ꝯtab. et sic p3 qd̄ ꝯtab. dat̄ ad rescindēdū. qd̄ declara: vt dixi i. l. posthumo. de bo. pos. ꝯtab. §. q2 est verū qñ testamentū est validū de iure ciuili: q2 fuit p̄teritus emācipatus ⁊ cū cā ⁊ tunc rescindit quaten⁹ valet de iure ciuili sed si esset nullū: q2 esset p̄teritus fili⁹ in ptāte vel emācipatus ⁊ sine cā tunc non dat̄ ad rescindendū: q2 qd̄ nullū est amplius scindi nō pōt. l. nā ⁊ sub cōditiōe. §. post defectū. ff. de iniust. test. lz darēt ad declarādū ipm nullū de iure ciuili qd̄ etiā colligit̄ hic ex gl. j. dū dicit tenere de iure ciuili lz non de eqtate p̄toria. Tertia spēs est qñ testamentū fuisset rescissum per querelā. Est aūt longa differētia inter rescissionē q̄ fit p querelā ⁊ illā q̄ per ꝯtab. q2 querela non dat̄ nisi testamētū sit validum ⁊ sit adita hereditas. l. papinian⁹. §. si cōditioni. ff. de inof. test. ⁊ l. filiū. §. sed cū exheredato. de cōtratab. Sed ꝯtratab. dat̄ ēt ante aditā hereditatē: ⁊ etiā si testamētū erat nullū de iure ciuili rōne tñ p̄teritionis dūtaxat. l. illud. in pn. ff. de ꝯtabu. Itē p querelā pōt fieri rescissio p parte: q2 nō puenit ex defectu solēnitatis: sed ex defectu officij pietatis. vñ si est vn⁹ fili⁹ institut⁹ alter exheredat⁹ rescindit̄ testamentū p dimidia. nec in plus dat̄ querela. l. circa. ff. de inof. test. sed ꝯtab. rescindit in totū: q2 cōcernit defectū solēnitatis cū proueniat rōne p̄teritionis ⁊ inter cetera q̄ ad solēnitatē requirunt̄ ex h̄ qd̄ filij nō p̄tereant̄: sed qd̄ instituant̄ vel exheredent̄. l. iter cetera. ff. de libe. posth. Cōstat aūt qd̄ solēnitas ⁊ ei⁹ effect⁹ totū testamentū concernit. ⁊ iō si vnus fili⁹ est institutus alter emācipatus p̄terit⁹ non solū p̄terito dat̄ ꝯtabu. p sua portione: sed etiā instituto bñficio preteriti. l. si post mortē. §. fi. de ꝯtab. ⁊ sic in totū rescindit̄. Itē dat̄ contra testamētū vt d. l. illud. Et de virib⁹ ei⁹ disputat̄. vt ibi p3 ⁊ hoc in illa q̄ dat̄ descēdentib⁹: sz in illa q̄ dat̄ ascēdētib⁹ vt patri vel patrono nō agit̄ de virib⁹ testamēti: sed de iure ipsi⁹ patris vel patroni rescindit̄ in totū sz p legitima tm̄ sicut q̄rela ⁊ non dat̄ nisi post aditā hereditatē. d. l. illud. ⁊ l. qd̄ si patrono. de bo.
3 pos. ⁊ l. pātonius. fi. qs a pa. fue. ma. †Sunt ⁊ alie spēs successionis abintestato quas vide insti. de succes. abintest. in pnc. ¶ No. etiā ex prima parte qd̄ materia collationis fuit inuēta p equitate seruāda inter liberos. ¶ In scōa parte no. tria vel quatuor noua q̄ inducunt̄ per hanc. l. duo. ad tit. de colla. doc. q2 ille titulus loquebat̄ solum de dote q̄ dat̄ pro filia vel nepote non de donatione pter nuptias q̄ dat̄ pro filio masculo q2 non erat cognita iure illo: sed incipit esse cognita iure codi. vt. s. de do. ante nup. per totū. Ista aūt. l. addit ad illū ti. vt etiā illa donatio conferat̄. sicut eñ dos q̄ dat̄ p filia exibat de patrimonio dantis. l. fi. de colla. do. ita et hec
a donatio. Et sicut dos efficiebat̄ proprium patrimoniū filie[a] ⁊ erat filia capax etiā iure veteri ⁊ ante iusti. l. pomponius philadelphus. ff. fa. her. ita ⁊ donatio pter nuptias est pprium patrimoniū filij. Et sicut dos so. ma. reuertebat̄ ad p̄rez
4 donātē si viuebat ita ⁊ donatio pter nuptias. †Alio nouū inducit̄ ad illū ti. q2 loquebat̄ solū de dote data a patre vel alio ascēdēte per lineā paternā. Ista. l. addit vt sit eidem in data a matre vel alio ascēdente per lineā maternā q̄ dicit̄ aduentitia vt etiā illa conferat̄ fratrib⁹ vel sororib⁹ cuz agitur
5 de successione ipsius dātis nō aliter. †Ex h̄ colligit̄ tertiū qd̄ addit̄ ad. l. filie dotē. s. co. nā illa. l. vult qd̄ etiā cū tractat̄ de successione patris filia q̄ dotē habuerit a matre vel a quolibet extraneo q̄ dicebatur aduētitia deberet cōferri fratrib⁹ qd̄ per istam legē colligitur vt non cōferat̄ nisi qñ agit̄ de hereditate illius qui eā dedit. Alia vero aduentitia nullo mō conferūtur per. l. fi. j. eo. Quartū est q2 iure veteri emācipat⁹ vel emancipata nihil conferebat alteri emancipato vel emācipate etiā dotem datā ab emancipante fm verū intellectū vt. s. eo. l. si emancipati. ⁊. ff. de colla. do. l. j. §. fi. Sed p hāc. l. dos ⁊ donatio pp nuptias inter emācipatos vel emancipa

a ¶ Propriū patrimoniuz filie. Adde Bal. ꝯsil. lix. incip. factum tale est. nardus in. ij. vol. ⁊ Barba. cōsil. lxj. inci. illud deducā in vj. col. in. iiij. vo.

tas vel confert̄. glos. ponit alia nona: sed non bñ vt dicā sup
6 ea. ¶ †No. etiā qd̄ collatio fit tpe diuisiōis hereditatis. Debēt eñ tunc poni oīa in cōi ⁊ cōfundi. ¶ In gl. j. ibi. ff. de cōtratab. l. illud. dic istud non dicit ista. l. qd̄ qñ ꝯtab. dat̄ ante aditā hēditatē reducat rē ad cām intestati: sz bñ dicit ꝙ pōt intētari ante aditā hēditatē. dic ergo qd̄ meli⁹ pbat̄ in eo ꝙ dr in. l. filiū. eo. ti. circa prin. vbi habet̄ qd̄ institut⁹ vidēs posse intētari ꝯtab. ⁊ sibi debere auferre hēditatē de facili repudiabit p quā repudiatiōnē res deducit̄ ad cām intestati: et ista fuit intētio gl. ꝯtab. ergo de directo deducit rē ad cāz intestati: sz p indirectū ⁊ occasionalr̄: q2 repudiatio hēditat̄ q̄ fit ob timorē ꝯtab. intētādi est illa q̄ reducit rē ad cām itestati. Sed pone qd̄ post cōtratab. intētata istitut⁹ nō repudiat: sz adit an valeat aditio. Bal. hic i fi. vr̄ sentire ꝙ non valeat aditio: q2 nō posset fieri nisi pp nudū nomē hēditariū cum sciat oē ꝯmodū sibi auferēdū hoc nō pl3: q2 fm hoc etiā ille q scit q̄relā posse intētari non posset adire eadē rōne. preterea lz intētauerit forte non obtinebit. p̄terea illa. l. filiū. innuit cōtrariū dū dicit facile repudiat. ⁊ sic innuit qd̄ si nō est facilis ad repudiādū pōt adire ad id qd̄ facit. l. si is q. §. lz si scriptus. ff. de leg. pstā. ⁊. l. viriles. §. sed si adierit. d3 ergo ista gl. intelligi qñ institut⁹ p ꝯtab. intentatā repudiat non aliter. ¶ In gl. ibi alias t3 de iure ciuili intelligi istā gl. ꝙ fuit preterit⁹ emācipatus ⁊ cū cā. Nā tunc t3 de iure ciuili ⁊ pōt adiri hereditas statim mortuo testatore: lz nō possit peti fm tabu. quousq3 sperat̄ dari ꝯtab. Cū ergo p aditionē fit effect⁹ heres de iure ciuili expirauit cā intestati: q2 ille non pōt desinere esse heres pter contratab. postea intētatā q̄ est de iure pretorio. ergo q succedit per ꝯtab. postea intentatā nō dicet̄ succedere abintestato de iure ciuili: sed de iure p̄torio sic. ⁊ sic loquit̄. l. filie. ff. eo. Sed si esset preteritus filius in potestate non valeret de iure ciuili nec posset adiri hēditas. vñ ⁊ tūc reducerent̄ res ad cām intestati per contratab. Idem si emācipat⁹ sine cā hodie: vt in aut. de here. ⁊ fal. §. exhereda-
7 tos. per glo. ⁊. l. si filius. ff. de mino. ¶ †Et no. glo. dū dicit lz de equitate pretoria qd̄ testamentū in quo emancipat⁹ est p̄teritus nō t3 de equitate p̄toria. multo min⁹ si fuerit preteritus filius in ptāte cuius tñ contrariū dixit glos. ⁊ male in. l. posthumo. de ꝯtab. dicēs qd̄ lz sit nullū de iure ciuili tenet: nō tñ equitate pretoria quā gl. ibi reprobauit. ¶ In fi. gl. ibi dic qd̄ aliud erat de iure veteri. dicit Cy. qd̄ ista gl. somniauit q2 l. pr̄ filiū. loquit̄ qñ testm̄ fuit rescissum per querelā pro parte quo casu institut⁹ qui remanet heres p altera parte ex testamēto q2 erat filius nō tenet̄ conferre filio exheredato: q2 iure illo nō hēbat locū collatio qñ ille qui tenebat̄ conferre succedebat ex testamēto vt. s. eo. l. j. lz hodie sit correctum p aut. ex testamēto. vñ per illā aut. bene est correcta illa. l. si pater filiū. no. istā. l. q2 tpe huius. l. non erat fiēda collatio nisi qñ succedebat̄ abintestato vt circa prin. huius legis habet̄. vñ qd̄ postea dr de querela d3 intelligi qñ totū testm̄ fuit rescissum per querelā: q2 erat institutus extraneus ⁊ filij exheredati q intentauerūt querelā ⁊ totā hereditatē abstulerūt instituto vñ cōferūt inter se quia succedūt abintestato. ¶ Pro declaratione gl. mag. fi. formo duo ꝯria. vnū est ꝯtra finē huius. l. Aliud ꝯ scōam partē inquantū vult qd̄ dos ⁊ donatio propter nuptias data ēt filio vel filie etiā emācipatis ꝯferat̄ fratrib⁹ ⁊ sororibus similiter ⁊ emācipatis. Primū ꝯtrariū est de. l. illud. §. fi. in fi. j. eo. vbi habet̄ qd̄ simplex donatio facta filio non cōfert̄ fratri nisi in duob⁹ casib⁹. s. qñ fuit expsse dictū a donante. ⁊ qñ resultat ineq̄litas si non confert̄: quia frater vel soror h3 dotem vel donationē propter nuptias quam confert sibi. Iste aūt tex. in fi. indistincte dicit donationē factā filio emācipato cōferri. ⁊ sic extra istos casus. Glo. soluit ex modis. Prio scōm quosdā qd̄ hic non loquit̄ in donatis: sz in cōcessis in peculiū pfectitium. Nam nulla fit mētio de donatione: sed dicit consequentur qd̄ acquisiuerūt: ⁊ posito ꝙ diceret de donatione nō est absurdū ita exponere p effugiendo contrariū. vt p3. s. e. l. si donatione. in fi. in verbo donatū est iuncta gl. Istā solutionē gl. hic reprehēdit: q2 i emā-
8 cipato non cadit peculiū pfectitiū. l. fi. s. de inof. test. †Et vltra gl. est alia rō: quia peculiū profectitiū non confertur: sed diuidit̄: q2 est cōmune cū sit hereditariū non propriū illius cui concedit̄ vt in. l. certum. ff. fa. her. ⁊ hoc dicit collaturis. constat autem qd̄ conferuntur propria nō communia. ideo alij soluunt scōo loco vt iste tex. intelligatur fm legem cōtrariam qd̄ fuit expresse dictum a donante qd̄ cōferatur. Et dicunt qd̄ hoc voluit tex. iste dū dicit p tenore pcedentiū legū. vt sic referat̄ ad illā legē ⁊ fm illam legē intelligat̄. gl. reprobat q2 illa non est pcedens sed sequēs tam in ordine compilationis q̄ȝ in tpe. l. condite: q2 illa fuit Justiniani: ista vero leonis

leonis q̄ fuit dudũ ante .ꝑpter hoc volẽtes sustinere dicunt
qḋ etiã .ll. ꝑcedẽtes istã dicebãt illud idẽ qḋ dicit .l. cõtraria:
sed non pl3 glo. q2 istas .ll. non habem⁹. Et .ll. quas illi alle-
gant de inof. test. l. si nõ mortis. l. si qñ loquunt̃. qñ fuit dem̃
qḋ cõputaret in legitimã nõ aũt qḋ cõferat̃. vñ soluit tertio
qḋ ista .l. loquit̃ in donatiõe simplr̃ facta emãcipato vt illa
indistincte conferat̃ lex contraria in facta filio in ptãte. Et
ista est vera ⁊ q̃ sit rõ diuersitatis dixi in aut. ex testõ. s. eod.
Et hanc tenuit Dy. disputãdo hãc .q. ¶ Sed extra gl. opp.
cõtra istã de eadẽ .l. illud. §. fi. q loquit̃ qñ nõ solũ in donatio
ne facta a patre filio in ptãte Et tñ vult qḋ neutro modo cõ
ferat̃ nisi sit dictũ vel resultet inequalitas. ergo dicta diffe-
rentia non vr̃ bona. Nã sicut donatio facta filio emancipa-
a to[a] statim valet ⁊ nõ põt reuocari: ⁊ sic nõ assumit vim reli-
cti p mortẽ donãtis: ita ⁊ donatio facta a mr̃e: ergo deberet
illa cõferri sicut facta filio emãcipato: l3 sec⁹ in facta filio in
ptãte q̃ non valet: sed morte confirmat̃: ⁊ sic assumit vim re-
licti. Istud est difficile contrariũ. Sed Bar. in .l. j. §. sed nec
castrẽse. ff. de colla. bo. soluit hoc mõ qḋ olim qñ agebatur de
successione matris nõ erat loc⁹ collationi etiã dot3 vel dona
tionis ꝑpter nuptias: sed solũ qñ de successione paterna et
ita intelligit̃ tit. de colla. do. per ista aut. l. fuit introductum
de nouo qḋ ꝯferat̃ dos ⁊ donatio pp nup. data a matre vl̃ ab
alio ascendẽte per lineã maternã de cui⁹ successione agit̃. Et
si nõ fuisset facta .l. illud. donatio simplex facta a mr̃e nullo
modo conferret̃. Sed per illã .l. introducit̃ de nouo qḋ confe
rat̃ in duob⁹ casibus. Sed qñ agit̃ de successione paterna iu
ra oĩa vetera volebãt qḋ emãcipatus cõferret oĩa qñ succede
bat cũ suo: vñ ista .l. nõ statuit de nouo: sed cõcordat iura ve
tera: vt nõ solũ acquisita per eũ aliunde: sed etiam donata a
patre multo magis cõferat. Nec põt alia solutio melior da-
ri: l3 possit opponi Justiniano: q2 in donatione facta a mr̃e
nõ disposuit illud idẽ qḋ iura vetera disponebãt i facta filio
emãcipato. cũ eadẽ rõ sit vna q̃ in altera imo disposuit ide3
qḋ i facta filio in ptãte cũ tñ sit diuersa rõ. S3 impator non
põt reprehẽdi: sic eñ sibi visum fuit. Sed tũc ꝑsupposita ista
tertia solutione q̃ est vera: querit̃ qd vult dicere dũ dicit pro
tenore ꝑcedentiũ .ll. gl. ista i fi. declarat vt velit dicere eo mo
do quo ꝯferebat emancipatus oĩa bona sua per ipm acq̄sita
aliũde post emãcipationẽ: ita ⁊ ꝯferat hãc donationẽ a pr̃e
factã ⁊ sic ita demũ si extabat tpe mortis patris vt. s. e. ea de-
mũ. Et qñ succedebat cũ fratre vel sorore in ptãte: sec⁹ si cum
alio emãcipato. vt. s. e. l. emãcipati. i prin. Et qñ succedebat
ab intestato secus si ex testõ vt. s. eod. l. j. qḋ tñ hodie corrigit̃:
vt in aut. ex testõ. hec est itẽtio gl. ⁊ bñ. Et sic est expedita gl.
9 vsq3 ibi ideoq3 iuncto fi. ei⁹. ¶ †Ibi no. gl. ꝺm illos qui po-
suerũt tertiã solutionẽ facit vnã illationẽ in donatione facta
filio emãcipato qḋ si fuit facta anteq3 emanciparet̃ l3 postea
secuta sit emãcipatio habeat locũ .l. illud. §. fi. j. eo. vt non cõ
ferat̃ nisi in duobus casib⁹: si aũt tpe emãcipationis vel post
locũ habeat qḋ hic dicit̃ vt indistincte cõferat̃: ꝺm tñ ea q̃. s.
dixi. glo. nõ tenet hanc illationẽ dicẽs qḋ has .ll. nõ habem⁹
⁊ tex. dicit ꝺm tenorẽ precedentiũ .ll. Breuiter intellige glo.
sic qḋ primũ dictũ nõ est verũ qḋ licet facta fuerit filie in po-
testate si postea emanciparet̃ statim confirmat̃ donatio ⁊ est
perinde ac si a principio fuisset emancipat⁹: ⁊ sic adhuc ha-
bebit qḋ hic dicit̃ in .l. illud. §. si pater. ff. de dona. Et expresse
t3 Bar. in d. l. j. §. sed nec castrẽse. l. ergo illud. §. fi. loquit̃ qñ
fuit facta filio in ptãte qui postea non fuit emãcipatus: sed
per mortẽ patris fact⁹ sui iuris. Et hec est intẽtio gl. l3 obscu
re loquat̃. Nico. vero de ma. ⁊ Ol. dederũt aliã solutionẽ ad
ꝯtrariũ prĩo loco formatũ dicẽtes qḋ dõatio facta filio emã
cipato tpe emãcipationis vel post: hoc tñ acto a principio
qḋ deberet fieri dici non põt donatio simplex: sed ob causa3
vnde vulgariter dicit fieri in premiũ emãcipationis: nimi-
rũ si confert̃ dos ⁊ donatio ꝑpter nuptias q̃ dicunt̃ dari ob
cãm vt in scḋa parte huius .l. Sed .l. illud. §. fi. loquit̃ in sim-
plici donatione in qua nõ est distiguendũ inter emãcipatũ
⁊ in potestate. vt ẽt ibi pt3 in ea q̃ facta est a matre in qua est
eadẽ ratio q̃ est in facta emãcipato: ⁊ ideo si fuisset facta post
emãcipationẽ ex interuallo nõ haberet locũ qḋ hic dr̃: q2 di-
ceret̃ donatio simplex: sed id qḋ dicit̃ in .l. illud. §. fi. Et dicit
Nico. se pluries consuluisse ⁊ q̄plures doc. hui⁹ studij i quo
10 tũc iste florebat sue opinioni adhesisse. †Sed Dy. Cy. et oẽs
moderni reprobant hanc opi. dicentes qḋ licet sit facta tpe
emãcipationis non põt dici donatio ob causam sed simplex.
Et illud qḋ vulgariter dicit̃ in premiũ emancipationis er-
rore vulgi vel notariorũ inuentum est q2 filius nõ meret̃ pre
miari de emãcipatiõe: s3 potius pater qui facit illũ sui iuris
⁊ habilẽ ad acquirendum sibi. Raph. vero sustinet dictũ Ni
co. hoc mõ qñ filius recuset emãcipari: nã inuitus non põt
emancipari nisi in casibus vt no. in .l. nonnunq̄. ff. de adop.
⁊ in aut. q. mod. na. effi. sui. §. qualr̃. Si ergo pater vt consen
tiat sibi donat põt dici in premiũ emãcipationis. i. cõsensus
eius adhibiti: et sic erit donatio ob cãm: do vt cõsentias: al's
habebit locũ dictum doc. Certe primũ non placet: q2 datio
ob cãm in presenti materia dicit̃ qñ quis ob causam q̃ ipsum
arctat ad dãdũ vt est dos ⁊ donatio ꝑpter nuptias ad quas
pater põt ꝯpelli iudicis officio. l. qui liberos. ff. de ritu nup.
merito iura ꝑuident patri q habuit necesse dare: ⁊ sic de suo
pr̃imonio diminuere qḋ forte nõ fecisset si ius ipm arctasset
imo voluisset oĩa bona esse cõia inter liberos: dando autem
filie dotẽ facit illã propriã ipsius filie. Et si non fuisset intro
ducta collatio filia haberet partem virilẽ cũ fratrib⁹ de om
nib⁹ bonis: ⁊ sic esset melioris conditionis q̄ masculi. Ideo a
iura voluerũt qḋ ista dos conferat̃ ac si esset in patrimonio
sed ad donãdũ filio emancipato vt ꝯsentiat emancipationi
pater non arctat̃ si non vult: ergo non sumus in materia ꝓ
pria nostra vt dicat̃ datio facta ob causam arctandã ⁊ sic de-
beat conferri quinimo multo min⁹ hoc casu deberet ꝯferri
q̄ si esset simplex: nã si pr̃ donat filio ꝑpter merita p filium
ipsi impẽsa: l3 videat̃ donatio ob causam meritorum non ta
men confertur: quia potius dicitur aduentitia vt dixi. s. e. l.
si donatione. ⁊ in aut. ex testamento. q2 censet̃ poti⁹ facta vt
extraneo q̄ vt filio ⁊ sic nõ sumit̃ cã eo modo quo sumenda
est in ista materia. Itẽ d3 esse si pater donat filio vt ipse con-
sentiat emancipationi: q2 dat propter meritũ filij nõ ꝑpter
hoc qḋ ipse arctet̃. Jḋ tene indisticte qḋ talis donatio facta
tpe emãcipationis etiam si filius recusabat emãcipari ⁊ ꝓ-
pter eã cõsensit nõ dicit̃ datio ob causam eo modo quo sumi
tur in hac materia: sed potius simplex: ⁊ ideo locum h3 qḋ
hic dicit̃ vt si succedat cũ filio in potestate eã conferat secus
si cũ alio emãcipato. vt. s. eo. l. si emãcipati. que in hoc corri
gitur p .l. fi. j. eo. que loquit̃ in aduentitijs. ⁊ ista donatio est
profectitia: ⁊ in profectitijs nihil immutatur. Et p hec ex-
pedita est prima expositio. Alij võ dicebãt q͏ verba posita
hic in tex. p tenore precedentiũ legum nõ determinant ver
bũ collaturis quod est infra: sed verbum emancipatiõis qḋ
est. s. ⁊ sit sensus qḋ emãcipatus tenore precedentiũ legum
i. secundũ solennitatẽ introductam a legibus veterib⁹ de-
beat cõferre hãc donationẽ merito subiũgit̃ .l. seq̄ns q̄ vult
idẽ in his q emãcipant̃ p tenore nouarũ .ll. Justiniani. s. p
oblationẽ precũ factã principi ⁊ per rescriptũ imperiale. vt
j. de eman. libe. l. iubemus. Sed alius intellectus cõmunior
est q͏ determinat verbũ collaturis qḋ est infra ⁊ tũc expone
11 vt. s. dixi ⁊ habet̃ in fi. glo. ¶ †Secũdo oppo. ergo est de .l. si
emancipati. s. eo. vbi emancipatus non confert alteri emã-
cipato. Et iste. §. in secũda parte vult q͏ donatio ⁊ dos etiã
data filio vel filie emãcipate indistincte conferat̃ ⁊ sic alteri
emancipato vel emãcipate. gl. dicit in effectu quod istud in-
troducit̃ de nouo per hãc .l. vi in dote ⁊ in donatione ꝑpter
nuptias cũ par causa sit omnium liberorum nõ sic in alijs.
Et gl. bene dicit: sed subdit aliqua in quibus bene loquit̃:
dicit enim q͏ olim sui nõ cõferebant suis hoc est falsum. imo
cõferebant dotem vt in ti. de colla. bo. Item dicit qḋ sui nõ
habebãt ꝯtratab. miror de hoc dicto glo. imo habebãt. l. is
qui. de leg. j. Itẽ dicit q͏ sui nõ cõferebãt emãcipatis. Istud
poterat ꝑcedere de iure. ff. l. j. in fin. de colla. bo. sed p .l. filie
dotem. in fi. s. e. sui. i. filia in ptãte cõferebat fratri emãcipa
to dotẽ ꝓfectitiã nõ aduẽtitiã: iõ dixi q͏ illud erat ius quar
tũ ⁊ primũ q͏ introduceret nouitatẽ in hac materia. Itẽ di
cit gl. qḋ secundũ nouũ qḋ hic introducit̃ est q͏ expugnato
testamẽto p q̄relã locũ habeat collatio sec⁹ olim vt .l. pr̃ filiũ.
de colla. do. hoc est falsum: qḋ dic vt dixi in fi. j. glo. Nã idẽ
hodie q͏ olim vt distinguat̃ an rumpat̃ in totũ vel p parte.
Et qḋ dixi hodie intellige iure. C. s3 iure aut. bñ põt dici qḋ
corrigat̃ illa .l. pr̃ filiũ. vt l3 succedãt ex testõ ꝓ pte cõferãt: vt
12 in aut. ex testõ. †Tertiũ nouũ qḋ addit̃ scḋm quosdã q2 oli
cõferebant̃ oĩa p emancipatũ suo: s3 p hãc .l. nõ conferunt̃ ni
si data a pr̃e vel alio de cuius successione agitur. glo. istud
reprobat: q2 licet hic loquat̃ de datis a pr̃e nõ negat qn emã
cipatis cõferat alia bona p eũ acq̄sita: s3 p .l. fi. j. eo. bñ est vex
q͏ nõ cõferuntur nisi profectitia. Que ergo sunt illa q̃ intro
ducit ista .l. de nouo. dixi. s. circa secundam partem .l.
2 ☞Collatio an fiat nõ solũ iter filios s3 etiã inter nepotes.
3 Si auus vel auia materna vel paterna dedit dotẽ vni ex ne-
potibus vel vni ex neptibus: an ipse nepos vel neptis teneã
tur illam conferre patruis auunculis vel materteris.
4 Quid si auus vel auia de cuius successiõe agitur dedit dotẽ
nepti ex filia vel filio: an illa dos veniat cõferẽda patruis ⁊

a ¶ Donatio fctã filio emãcipato. Adde Bar. ꝯsi. inci. punctus talis est.

auunculis cũ venerit ad ſucceſſionẽ aui vel auie vna cũ eis.
5 Lex loquẽs de vna pſona nõ extendit̃ ad alterã ⁊ loquẽs de
vno caſu nõ extẽditur ad alterũ in mã exorbitãti a iure cõi.
6 Statutũ qḋ patruꝰ aut agnatus excludat matrẽ vtrũ etiam
excludet cognatos quos mater excluderet lꝫ ipſe patruꝰ vel
agnatus non excluderet.
Quid ſi non extat patruus ſed amita q̃ eſt in eodẽ gradu: an
illa excludet matrem.
7 Quid ſi nõ extat patruꝰ ſꝫ frater ex latere pr̃is q eſt agnatꝰ
⁊ in potẽtiori gradu ꝙ̃ patruus an excludet matrem.
8 Quid ſi in perſona excluſa extat patruꝰ defuncti ⁊ frater ex
latere patris tm̃ quẽ mr̃ excludit de iure cõi ſed non ipſe pa-
truus an attẽta diſpoſitiõe ſtatuti: ſicut patruꝰ excludit ma
trẽ: ita excludat fratrẽ ex latere patris: ꝑ regulã ſi vinco vin
centem te: ergo vinco te. ⁊ nu. 9.
9 Statutũ qḋ exiſtẽte filio maſculo filia femĩa nõ ſuccedat tũc
ſi extat maſculꝰ ⁊ nepotes vel neptes ex filia femina ille ma-
ſculus prefertur ⁊ excludit nepotes ex filia.
10 An nepotes ex filia dotẽ maternã debeant ſibi in legitimã
cõputare: ſicut debẽt eam cõferre patruis ⁊ amitis auũculis
⁊ materteris.

1 Illam merito. †Nepotes ex filia ſuc
cedunt auo materno
cum materteris ⁊ auunculis in illa portione in q̃
ſuccederet mater eoꝝ ſi viueret hꝫ excepto qꝛ de il-
la diminuit̃. Scḋa pars q̃ accreſcit auunculis ⁊ materteris
⁊ ipſi ſuccedũt in alijs duabꝰ partibꝰ. Idẽ in nepotibꝰ ⁊ ne-
ptibꝰ ex filio ſi agit̃ ad ſucceſſionẽ auie paterne: vt ſuccedant
cũ patruis ⁊ amitiſ: vt ſuccedãt cũ diminutiõe tertie ꝑtis et
debẽt inuicẽ ꝯferre dotẽ ⁊ donationẽ ꝓpter nuptias tã ipſi
auũculo ⁊ matertere patri vel amite dictis nepotibꝰ ꝙ̃ ẽt
ecõuerſo neptiſ eiuſdẽ dotẽ vel donationẽ ꝓpter nuptias da
tã matri vel patri eaꝝ. h. d. tota. l. ¶ Premitte qḋ ſm. l. xij.
tab. nepotes ex filia nõ ſuccedebãt ĩ aliquo auo materno qñ
extabãt filij vel filie ipſiꝰ aui: qꝛ dicti filij vel filie erãt agnati
auo eidẽqꝫ patri. Sꝫ dic ſi nepotes vel neptes erãt cognati
⁊ illo iure agnati p̃ferebant̃ cognatis. Sꝫ diſtinctio in deſcẽ
dentibꝰ per rectã lineã diſplicuit principibꝰ: ideo modifica
uerũt eã vt ſuccederẽt cũ patruis ⁊ amitiſ ⁊ auũculis ⁊ mr̃te-
ris cũ diminutiõe tertie partis: vt clariꝰ habet̃ in. l. ſi defun
ctus. j. de ſuis ⁊ legiti. ⁊ iſti. de here. ab inteſt. §. itẽ vetuſta. de
quibꝰ facit mentionẽ. l. iſta in prin. Et idẽ erat in nepotibꝰ
ex filio quantũ ad hẽditatẽ auie paterne ſi ſuccedebãt cũ pa
truis ⁊ amitis. i. fratribꝰ ſororibus patris eorũ qḋ tñ hodie
corrigit̃ per aut. hic poſitã vt ſuccedãt ſine aliqua diminutio
ne in tota illa portiõe in qua ſuccederet pater vel mater eo
rum ſi viueret. Reſtat dubiũ hac collatione ſi filia vel filiꝰ de
functe perſone habebat dotẽ vel donationẽ ꝓpter nuptias
an teneretur eã ꝯferre dictis nepotibꝰ: ⁊ dicebat̃ qḋ nõ: qꝛ hꝫ
nullo iure cauebat̃. Iura eñ de hac materia loquẽtia bñ di-
cunt qḋ filia bñ tenet̃ dotẽ conferre fratri vľ ſorori ſue. Nihil
autẽ dicũt de filijs fratris vel ſororis. ⁊ iſta materia eſt reſtri
gibilis: qꝛ nõ fuit inuẽta ꝑ punctũ rationis: ſed ex quadam
equitate: vñ nõ debemus extẽdere eã vltra perſonas de qui-
bus iura loquunt̃: ſed dicti nepotes bene tenent̃ conferre do
tẽ matris eorũ ſm quandã conſtitutionẽ Archadij ⁊ Hono
rij: q̃ ipſi imponebãt eis hoc onꝰ conferẽdi: ſed nepotes econ
uerſo dicebãt qḋ patri ⁊ amite auũculi ⁊ matertere tenebant̃
eis cõferre dotẽ ⁊ donationẽ ꝓpter nuptias quã habebãt ſi
cut tenebant̃ cõferre patri vel matri eoꝝ ſi viuerẽt in quorũ
loco ipſi ſucceſſerãt ⁊ eos rep̃ſentabãt: ſed ipſi nepotes non
tenebant̃ illis cõferre dotẽ vel donationẽ propter nuptias
matris vel pr̃is eoꝝ eo qꝛ lꝫ illa ꝯſtitutio archadij ⁊ honorij
quã non habemꝰ imponeret eis neceſſitatem conferẽdi quã
do ſuccedebat auũculis. i. fratribꝰ ſue matris: non tamẽ ali
quid dicebat ꝙ ſuccedebãt cũ materteris. i. ſororibꝰ matris
vel patris aut amitis. i. fratribus vel ſororibꝰ patris. Impe
rator decidit ꝙ hincinde fiat collatio taꝫ a patruis amitis
auũculis ⁊ materteris de dote ⁊ donatiõe quã habẽt a patre
ipſoꝝ de cuiꝰ hereditate agit̃ dictis nepotibꝰ ꝙ̃ ecõuerſo di
cti nepotes eiuſdẽ de dote ⁊ donatione facta matri vel pa-
tri ipſoꝝ. h. d. tota. l. ¶ In gl. que incipit imo opponit̃ ꝯtra
tex. qḋ iſti patrui auunculi vel matertere dicebãt ſe nõ tene-
ri ad cõferendũ nepotibꝰ ex ſorore vel fratre: qꝛ nulla. l. hoc
cauebat̃: lꝫ bene caueret̃ ꝙ tenerentur cõferre ſorori vel fra-
tri ſi viueret. Cõtra imo hac. l. hoc cauebat̃ vt. ſ. eodẽ ſi ma-
ritus. Sol. ibi pater vľ mater nepotum viuebat tẽpore mor
tis aui de cuius hereditate agit̃ ⁊ ſic eis fuerit acquiſitũ ius
ꝯferendi ꝯtra fratres vel ſorores ꝙ potuerũt ad ſuos filios
eoſdemqꝫ nepotes trãſmittere: hic aũt non viuebãt ⁊ ſic ius
conferẽdi non fuit radicatũ in perſonã matris vľ patris: vñ
nõ potuit ad eos trãſmitti. l. q libertinꝰ. §. poſthumos. ff. de
2 oper. liber. iõ fuit neceſſaria ꝓuiſio huiꝰ. l. ¶ † Itẽ adhuc op
ponitur de. l. vt liberis. ſ. eo. q̃ fuit ante iſtã. Et vult qḋ colla
tio fiat nõ ſolũ inter filios: ſed inter nepotes. So. ibi loquit̃
qñ extabãt filij vel qḋ nõ filij ſꝫ dũtaxat nepotes ex vno vel di
uerſis filijs aut neptes. ¶ Itẽ loquit̃ de dote ſeu de dõatiõe
ꝓpter nuptias data ipſi nepti vľ nepoti qñ aũt extabãt filij:
itẽ nepotes vel neptes ex filia vel filio p̃mortuo qui ſuccede-
bant vna cũ filijs q erant in priori gradu. l. illa non loqueba
tur nec ẽt ad nepotes tenerent̃ conferre dotẽ datã mr̃i eoꝝ
iõ fuit neceſſaria ꝓuiſio huius. l. qꝛ iſta materia erat exorbi-
tans a iure cõi vt. j. dicã. vñ non fiebat extẽſio de caſu ad ca-
ſum neqꝫ de ꝑſona ad perſonã vt ex tex. colligit̃ niſi ꝑ aliã. l.
3 hoc diſponentẽ. ¶ † In gl. q̃ incipit quid dices. querit gl. de
difficili. q. Certũ eſt qḋ nepotes ex filia vel filio tenent̃ cõfer-
re patruis amitis auũculis vel materteris dotẽ ⁊ donatio-
nẽ datã matri vel patri ipſoꝝ nepotũ: vt in hac. l. ſicut pr̃ vel
mr̃ ſi viueret teneret̃ illis cõferre. Sed quid ſi auus vel auia
materna vel pr̃na dedit dotẽ vni ex nepotibus vel vni ex ne
ptibus: an ipſe nepos vel neptis teneant̃ illã ꝯferre patruis
auũculis vel materteris. Iſte caſus nõ decidit̃ ꝑ hanc. l. nec
vr̃ eadẽ ratio: qꝛ licet mater vel pater eoꝝ teneretur cõferre
ſi viueret dotẽ vel donationẽ propriã fratribus ſuis aut ſo-
roribꝰ nõ ſic dotem vel donationẽ datã filie vel filio: qꝛ non
eſſet in bonis ipſiꝰ vel illius cui data eſt. ar. ſ. eo. l. ea demũ.
Gl. hoc fatet̃ dicẽs qḋ bene teneat̃ conferre inter ſe cũ ipſi lo-
co viriꝰ habent̃: lꝫ ſint plures ⁊ ad vnã portionẽ vocant̃ in lo
cũ patris vľ matris: ſed patruis auũculis vel materteris cõ
ferre non tenet̃ de iure veteri. alleg. l. j. §. ſi ſic. de coniũgẽ. cũ
emã. libe. poſtea ſubdit qḋ iſte ti. ẽ hodie correctꝰ quo ad ꝓn-
cipalẽ diſpoſitionẽ eius: vt etiã ibi no. ſuper rub. ⁊ ideo etiã
hic qḋ veniebat tñ conſequentiã corrigit. Et ſic tenet gl. qḋ
hodie dicti nepotes vel neptes ꝓpriã dotẽ vel donationem
teneant̃ conferre patruis ⁊ amitis. Iſta gl. non vr̃ bene loq
⁊ primo inquantũ allegat. l. j. §. ſi ſit. de coniũgẽ. ſalua ſui pa
ce nihil facit: qꝛ loquit̃ ille. §. de collatiõe fiẽda ꝑ nepotes pa
truis ꝓut eſt queſtio: ſed econuerſo de fienda per primũ emã
cipatũ nepotibus ex filio in ꝓtãte vel emãcipato. Preterea
cõtra gl. vr̃ caſus. ⁊ ibi melius deciditur iſta. q. in. l. j. §. ſi ſic.
de col. do. hoc mõ ⁊ aut erat tm̃ vnus nepos aut neptis qui
ſuccedebat cũ patruis auunculis vel materteris: ⁊ tũc dotẽ
⁊ donationem ſuã datam ab auo vel auia tenet̃ ꝯferre ipſis
patruis vel auũculis vel materteris. Aut erãt plures nepo-
tes vel neptes. ⁊ tunc aut ex diuerſis filijs ⁊ ſimiliter confere
bant ꝓpriã dotẽ vel donationẽ tam iter ſe ꝙ̃ cũ patruis ami
tis vel materteris: aut erãt ex vno ⁊ eodẽ filio ⁊ tũc procede
bat qḋ dicit gl. qḋ dũtaxat inter ſe conferebãt nõ aũt cũ pa-
truis auũculis vel materteris: qḋ tñ Bar. ibi limitat qḋ ſit
verũ qñ non omnes erant eiꝰ conditionis: qꝛ quidã eoꝝ ha
bebãt dotẽ ⁊ donationes ⁊ quidã non. Et ſic primi poterãt
cõpelli ad conferẽdũ non ſcḋi. Si aũt oẽs habebant ⁊ ſic oẽs
poterant cõpelli tũc idẽ qḋ in caſibꝰ p̃cedentibꝰ vt non con-
ferant non ſolũ inter ſe ſed cũ patruis amitis vel auũculis.
l. ſi nepotes. de col. bo. Que aũt ſit rõ predictoꝝ dic vt ibi:
qꝛ ille. §. hꝫ plura rñſa ita breuia ⁊ ſubtilia qḋ nõ poſſent ma
gis abbreuiari vel ſubtilizari. de hac etiã tangitur per Bar.
in. l. ſi emancipati. ſ. eo. quam legit in fi. huius tit. Quod au
tem dicit glo. quod ille titu. de coniungen. eſt hodie correctꝰ
per aut. de heredi. ab inteſta. eſt verum quod declara hoc mo
do. Nam ille titu. volebat qḋ ſi extaret filiꝰ in poteſtate. Itẽ
alius filius emancipatus. Item nepotes ex filio emancipa-
to exiſtentes in poteſtate aui qḋ emancipatus vna cum filijs
ſuis ſuccederet in vna dimidia ⁊ filiꝰ in poteſtate ĩ alia dimi
dia: ⁊ hoc iõ ſtatuit p̃tor qḋ de rigore iuris ciuilis. l. xij. tab.
cũ emancipatus non cognoſceretur ſoli nepotes ex eo in po
teſtate exiſtentes debebant ſuccedere in vna dimidia cum fi
lio in poteſtate. Sed de equitate pretoria q̃ vocat emancipa
tum ac ſi emancipatus non eſſet ſolus filius emãcipatꝰ debe
bat ſuccedere in illa dimidia excluſis nepotibꝰ q ſunt poſte-
riori gradu. Ideo pretor ad concordandum hanc diſcordiã
vocauit emancipatũ vna cum liberis eius ad hanc dimidiã
diuidẽdã in duas partes quarum vnam habebit pater: alte
ram oẽs filij ſimul. Sed cum hodie emancipatus cognoſcat̃
de iure ciuili per illam aut. ipſe ſolus vocatur ad illam dimi
diam excluſis filijs eius. quod dic vt plene no. ꝑ Bar. ĩ. l. gal-
lus. §. ⁊ quid ſi tm̃. de lib. ⁊ poſthu. ⁊ ſic illud quod dicit glo.
nihil facit ad propoſitũ nec eſt verũ. primũ ꝓꝫ qꝛ nõ loquit̃
qñ pater nepotũ vel etiã mater predeceſſerat viuente auo pa
treqꝫ ſuo ⁊ nepotes veniebant ad ſucceſſionem cum patruis
vel amitis.

vel amitis. Sed glo. loquit̃ qñ pr̃ extabat: ⁊ sic ipse solus veniebat exclusis nepotib⁹. ⁊ sic falsũ est qd̃ dicit gl. qd̃ ibi nepotes teneant̃ hodie conferre patruis vel amitis postq̃ cũ eis nõ succedũt: q2 onus succedẽdi iniungit̃ volẽtibus succe
4 dere vniuersal'r: vt ptz per. d. ll. huius ti. ¶ † Itẽ querit glo. quid si auus vel auia de cui⁹ successione agit̃ dedit dotẽ nepti ex filia vel filio an illa dos veniat ɔferẽda patruis ⁊ auũculis cũ venerũt ad successionẽ aui vel auie vna cũ eis. Iste est casus diuersus a p̃cedẽti. glo. vr̃ sentire qd̃ sic dũ dicit: dic idẽ erit qd̃. s. dixi. doc. ꝯ q2 postq̃ agit̃ de successione aui vel auie nõ venit ɔferẽdũ: nisi qd̃ peruenit ab eo de cui⁹ successione agit̃ vt. s. eo. l. vt liberis. ver. vt in diuidẽdis. sed ista dos non ꝓcessit ab auo vel auia: ergo non venit ɔferẽda patruis vel amitis: sed in successione paterna vel materna bñ veniet conferẽda inter filios. ¶ In alia gl. q̃ incipit. l. ista pro eius declaratione opponit̃ qd̃ non possit ꝓcedere iste tex. dũ vult qd̃ nepotes ex filia teneant̃ conferre auũculis materteris et amitis dotẽ maternã. Nã hic p̃sumit̃ qd̃ mr̃ eoꝝ fuerit mortua viuẽte pr̃e suo eodẽq̃ auo materno si sic est dos a pr̃e predicto ꝑfecta mortua filia reuersa fuit ad ipm̃ patrẽ eundẽq̃ auũ. l. dos a pr̃e. s. sol. ma. Et sic vnita cũ alijs suis bonis. l. fi. s. cõia vtriusq̃ iu. ⁊ p ɔñs eo mortuo est cõis iter oẽs heredes. Et cadit in ea diuisio nõ collatio sicut i alijs bonis hereditarijs. l. certũ. C. fa. her. qño isti nepotes ɔferant cũ eã non habeãt p̃cipuã. sol. dixit Mar. p hãc. l. ⁊ p plures alias qd̃ illa. l. dos a patre. loquit̃ qñ ex filia p̃defuncta non extabant liberi: al's nõ reuertit̃ ad patrẽ: sed est ipsoꝝ liberoꝝ. iõ tenent̃ eã conferre si volũt succedere patri eidẽq̃ auo vna cũ alijs filijs ei⁹. cõis tñ opi. gl. ⁊ modernoꝝ doc. est in contrariũ de rigore iuris lz de ɔ̃suetudine seruet̃ opinio Mar. ⁊ etiã de iure ꝓcederet si pater illã dotẽ filie donasset: q2 fecisset eã stipulari sibi vel ipse pr̃ fuisset stipulatus in vnũ casum quo casu in alterũ casum videret̃ filie donasse. l. si cum dotẽ. in pri. ff. so. ma. ⁊ ibi no. ⁊. l. inter soceꝝ. §. cũ inter. ff. de pac. do. talis nãq̃ donatio dotis valebat ẽt iure veteri nec indigebat cõfirmatione p mortẽ per. l. põponius. ff. fami. her. Jõ filia tũc in tali dote habebat heredẽ id est filios suos: licet in alijs bonis de iure digestoꝝ non haberet heredẽ abintestato: ꝫ pater oĩa occupabat iure peculij vt hec habent̃ per Bart. in. l. post dotẽ. ff. so. ma. in. iiij. ⁊. v. q. Sed qñ pater non donasset dotẽ filie ẽt si nõ fuisset stipulat⁹ sibi soli reddi mortua filia constãte mr̃imonio actio dotis q̃ erat cõis consolidabat̃ in patrẽ: ⁊ dz ad eũ redire etiã extãtibus liberis ẽm cõmunem opi. ꝫ si filia p prius fuisset emãcipata actio fuisset ɔsolidata in ipsam filiã vt. s. de rei vxo. ac. §. videam⁹. ⁊ iõ in illa dote haberet filios suos hẽdes sicut si fuisset sibi donata. vt in ista gl. ⁊ isto casu ꝓcederet tex. iste. doc. trãseũt cũ gl. ꝫ ego tibi facio difficilẽ opp. si hoc est q̃ iste neptes habeãt istã dotẽ tanq̃ hẽdes matris sue non habent eã ab auo a quo primo loco fuit ꝑfecta: sed ab ipsa matre cui succedũt: ⁊ si sic est non tenent̃ eã ɔferre cũ agit̃ de successione aui vt dictũ est in glo. p̃cedẽti sicut si mr̃ ipsoꝝ ipsis nepotib⁹ dedisset: quõ ergo potest sustineri hec gl. cũ tex. hic dicat contrariũ. difficile est respondere nisi dicam⁹ qd̃ hic inspiciat̃ originalis cã q2 originaliter ab auo ꝓcessit: ⁊ sic ab auo censent̃ habere nõ immediate sed mediãte p̃sona matris. Qd̃ aũt dixi in glo. p̃cedẽti ꝓcedit i illa q̃ nõ habuisset originẽ ab auo. Tene mẽti q2 ista
5 sunt subtilia ⁊ de apicibus iuris. † Postremo iste text. dicit dũ vult circa mediũ qd̃. l. loquens de vna p̃sona nõ extẽdat̃ ad alterã: ⁊ loquens de vno casu nõ extendat̃ ad alterũ: qd̃ est intelligendũ in materia exorbitãte a iure cõmuni. l. si vo. §. de viro. ff. so. ma. al's fieret extẽsio de similibus ad similia p idẽtitatẽ rationis. l. nõ possunt cũ. l. seq. ff. de legi. ⁊ idẽ in cõsuetudine. l. de qb⁹. eo. ti. Ideo aut est exorbitans ista materia: q2 de iure cõi regul'r non tenet̃ qs sua bona ꝓpria cõicare cũ alio. l. id qd̃ nostrũ. de reg. iur. ⁊ ideo licet emãcipatus succedẽs cũ filio i p̃tãte gauderet bonis acq̃sitis p fratrẽ nõ tenebat̃ tñ cõicare sua si nõ fuisset factũ edictũ p̃toris: q2 gaudebat bonis acq̃sitis p fratrẽ ea rõne: q2 erãt acq̃sita patri. vñ nõ sequebat̃ ecõuerso q̃ pater deberet gaudere suis: q2 illa nõ erãt acq̃sita patri ꝫ sibi: iõ fuit necessariũ edictũ p̃toꝝ qd̃ fundat̃ in eq̃tate. Merito iura loquẽtia de ista materia nõ extendebãtur p similitudinẽ rationis de casu ad casũ vl' de p̃sona ad personã: ideo fuit necessaria extẽsio legislatoris de tẽpore in tẽpus fuerũt addita iura extẽdẽtia materiã col
6 latiõis: vt patet p istas. ll. ⁊ plene hr̃ i. l. si emãcipati. ¶ † Iste ergo tex. sic declarat⁹ inducit̃ hic p Bal. ad pulchrã qõnem quã Bar. ponit in. l. ij. §. fi. ff. ad ter. Si statutũ disponit qd̃ patruus vel agnat⁹ excludat matrẽ: vtrũ etiã excludet cognatos quos mater excluderet lz ipe patru⁹ vel agnatus nõ excluderet. Pone ergo sic dicit statutum qd̃ existẽte patruo nõ succedat mr̃ abintestato. ¶ Querit̃ p̃rio ⁊ hoc non tãgit Bar. ex parte excludentis pone qd̃ non extat patru⁹ ꝫ amita q̃ est in eodẽ gradu an illa excludet matrem: certe non q2 statutũ loquẽs de patruo non extendit̃ ad amitam vt hic: ⁊ etiam q2 non est eadẽ ratio excludendi: quia patruus excludit ratione sexus masculini per quẽ conseruatur agnatio: ꝫ amita lz si agnata tñ per eã non cõseruat̃ agnatio. l. pronun
7 ciatio. in fi. cũ. l. seq. ff. de ver. sig. † Sz pone[a] nõ extat patru⁹
a ꝫ extat frater ex latere fr̃is q est agnat⁹: ⁊ i potiori gradu q̃ patruus q2 in secũdo ⁊ in tertio de iure ciuili est masculus an excludet matrẽ ex forma statuti. Nã de iure cõmuni certũ est qd̃ non: imo mater ipm̃ excludit: q2 non est vtrinq̃ coniũctus. vt in aut̃. defuncto. ꝯ. ad tert. ⁊ vr̃ qd̃ sic ne sit melioris conditionis patru⁹ q est frater patris defuncti q̃ frater su⁹ ꝓprius. Contrariũ dic p istũ tex. q2 per identitatẽ vel maioritatẽ rationis non dz induci legũ correctio: sed hic induceret̃. Naz statutũ corrigit ius cõe quo ad patruum: ergo non
8 dz extendi ad fratrẽ. l. si vero. §. de viro. ff. so. ma. ¶ † Sz queritur ecõuerso: quid si in persona exclusa extat patruus defuncti ⁊ frater ex latere patris tñ quẽ mater excludit de iure cõi: sed non ipse patruus vtrũ attenta dispositione statuti sicut patru⁹ excludit matrẽ ita excludat fratrẽ ex latere patris p regulã si vinco vincẽtẽ te: ergo vinco te. l. de accessiõibus de diuer. ⁊ tẽ. p̃scr. vr̃ qd̃ non: nam superexistẽtia patrui reddit matrẽ inhabilem ad succedẽdũ. ⁊ sic habetur pinde ac si non esset in rerũ natura. ⁊ si hic esset ⁊ patru⁹ contenderet cũ fratre ipse frater esset potior: statutũ eñ lz dicat existẽte patruo non succedat mater non tñ hic admittit patruũ. breuiter Bart. in. d. §. determinat ꝓ patruo: q2 isti ablatiui absoluti ꝓlati ab eo q potest disponere inducũt dispositionẽ l. fideicõ. §. cũ esset. ff. de leg. iij. ⁊ sic censet̃ patruus vocat⁹ ad hereditatẽ: maxime q2 eius contẽplatione mater excludit̃. ar. in. l. seruo legato. §. si testator. de leg. j. Sed melius probatur ẽm Bald. in. l. si defunctus. ꝯ. de suis ⁊ leg. vbi est melior text. qui possit repiri de hoc ẽm Bal. ibi postq̃ ergo patru⁹ censet̃ vocatus ad hereditatẽ per exclusionẽ matris sequit̃ qd̃ mater ⁊ oĩs ali⁹ censet̃ exclusus: q2 nõ possunt plures vocari insolidũ ad eãdẽ hereditatẽ: ⁊ iste sunt rõnes Bar. Ad de meliorẽ rationẽ: q2 mater excludit fratrẽ de iure ciuili: patruus aũt excludit matrẽ de iure speciali. vnde mater lz non consequat̃ hereditatẽ respectu patrui tñ censet̃ habere hereditatẽ respectu illoꝝ quos ipsa mater excluderet ⁊ de iure cõmuni per. l. mulieri ⁊ titio. cũ ibi no. ff. de cõdi. ⁊ demonst. Bal. determinat hoc cõtra Bart. per istũ tex. rñdendo suis rationib⁹ dicẽs qd̃ siue mater extet siue nõ extet patru⁹ non excludit fratrẽ: vel aliã p̃sonã puta auiã maternã: ꝫ ẽm hoc seq̃ret̃ valde incõueniẽs qd̃ si extat mr̃ ipsa nõ habebit propter patruũ nec patru⁹ habebit ꝓpter fratrẽ vel auiã q vel q̃ de iure cõi ipm̃ excluderẽt qd̃ videt̃ satis absurdum. Ideo cogitaui talẽ distictionẽ ⁊ tene mẽti q2 nõ reperies alibi: ⁊ oẽ incõueniẽs tollit̃ ⁊ fundat̃ ratione naturali. Nã aut illa p̃sona de cui⁹ exclusione agit̃ attinebat defuncto p matrẽ dũtaxat: q2 nisi fuisset mr̃ non fuisset illi defuncto coniũcta puta auia materna vel frater seu soror ex latere matris tñ q̃ de iure cõi excluderẽt patruũ nõ existẽte mr̃e: ⁊ tũc dico qd̃ si extat patru⁹ siue extet mater siue nõ extet ipsa auia seu frater vel soror excludunt̃ a patruo: q2 exclusa radice excludunt̃ om
9 nes q ab ea dependẽt: hoc determinant doc. † in simili q̃stione si statutũ dicat hic existente filio masculo filia femina non succedat. Nã si extat masc. ⁊ extãt neptes vel nepotes ex filia femina siue illa filia viuat siue nõ viuat tp̃e mortis patris ille masculus prefert̃ ⁊ excludit nepotes ex filia tanq̃ oriẽtes ex radice exclusa. hoc determĩat Cy. i. d. l. j. ꝯ. q̃st lon. cõsue. ⁊ Bar. in. d. §. fi. ⁊ Bal. i. l. maximũ vitiũ. ꝯ. de li. p̃te. ⁊ Jo. an. in addi. Spe. in ti. de test. §. j. Interdũ ille p̃sone de quib⁹ loquimur attinebãt defuncto aliter q̃ per matrẽ. ⁊ tũc aut excludebant̃ a matre in totũ aut non: ꝫ p parte. Primo casu pone exẽplũ in terminis de quib⁹. s. qñ extabat patruus et frater defuncti ex latere patris tantũ ⁊ isto casu distigue aut extabat etiã mr̃: ⁊ tene determinationẽ Bart. per rõnẽ quã s. dixi: q2 mater excludit fratrẽ de iure cõi ⁊ patruus matrẽ de iure speciali. vnde mater censetur adhuc habere ad finem excludẽdi fratrẽ: q2 patruus loco matris cui aufert succedit. vñ frater censetur excludi potius propter superexistẽtiã matris q̃ a patruo: ⁊ sic nõ obstat iste tex. Aut mr̃ nõ supererat sed dũtaxat patru⁹ ⁊ frater. Et tũc q2 cessat ratio supradcã patru⁹ nõ excludet fratrẽ: ꝫ potius ecõuerso: q2 cessat statutũ postq̃ nõ extat mater: nec dz extendi ad exclusionẽ alteri⁹ persone q̃ matris lz maior ratio excludendi sit: si vero ma

a ¶ Sz pone adde qd̃ do. Alexã. de imo. in ɔ̃si. xcvij. col. ij. ver. fortificant̃ in. ij. vol. refert ⁊ sequit̃ hoc dictũ ⁊ illud dicit subtile. Fran. Cur.

ter nõ excludebat illã psonã in totũ: sꝫ ꝓ parte puta erat frater vtrinqꝫ coniũct⁹ defuncto cũ quo mater succedit ꝓ dimidia: certe tũc si extat mater patru⁹ ⁊ frater: portio q̃ tãgebat matrẽ ptinebat ad patruũ ꝑpter statutũ: sed portio q̃ tãget fratrẽ erit sua nõ patrui: sꝫ si mater non extaret ptinebit ad fratrẽ tota hẽditas: qꝛ cessat statutũ. Et sic nec Bar. dixit veritatẽ per oĩa nec Bal. dũ nõ faciunt differẽtiã an extet mater vel non extet imo est fiẽda in scdo ⁊ tertio casu: lꝫ non in primo. Et hec est ipsa veritas sicut euangeliũ: tene menti: qꝛ
10 quotidiana est qstio. †Itẽ ista. l. inducit̃ ꝑ Bar. in. l. in quartã. ff. ad. l. fal. Ad aliã pulchrã q̃stionẽ vtruꝫ nepotes ex filia dotẽ maternã debeãt sibi i legitimã ꝯputare sicut debẽt eam ꝯferre patruis ⁊ amitꝫ auũculis ⁊ materteris. Pone enĩ pater dotauit filiã q̃ postea mortua est relictꝫ nepotib⁹: postea pater instituit hẽdẽ vniuersalẽ filiũ masculũ: predictis autẽ nepotib⁹ reliquit certã portionẽ iure istitutiõis que nõ sufficit ad legitimã: cõstat aũt q̃ de iure cõi cũ ipsi essent successuri abintestato vna cũ filio testatoris: vt in ista. l. in prin. cũ aut. hic posita debat̃ eis legitima nũc ipsi agũt ad supplemẽtũ ꝯtra filiũ institutũ: filius dicit q̃ debeant ipsi cõputare ĩ legitimã dotẽ mr̃is q̃ remãsit de consuetudine apud eos et nõ fuit ad patrẽ reuersa ⁊ si hoc faciãt repient̃ habere integrã legitimã ipsi dicũt q̃ nõ tenent̃ cõputare qꝛ ipsam non habuerũt ab auo materno de cuius successiõe agit̃: sꝫ a matre ipsoꝝ ⁊ tanq̃ heredes eius ⁊ in legitimã non computant̃ nisi q̃ quis hꝫ ab eo de cuius hereditate agitur. ar. in. l. sancimus. §. repletionẽ. s. de inof. test. Querit̃ quid iuris. Ja. de bel. cõsuluit ꝓ ista scdã parte. ⁊ idem Bal. Sed Ja. bu. ꝓ prima parte. ⁊ idẽ Bar. dicẽs q̃ sicut ipsi tenent̃ ꝯferre si succederẽt abitestato cũ illo filio vt ĩ isto tex. ita ⁊ tunc tenent̃ sibi in legitima ꝯputare. bal. dicit q̃ ista rõ nihil valet ⁊ tollit̃ ꝑ l. se. v. hec aũt regula. vbi dr̃ q̃ ista cõsequẽtia non est bona: istud ꝯfert̃ abintestato: ergo in legitimã cõputat̃ facto testamẽto nisi reperiat̃ iure cautũ. Et dicit vba satis pungẽtia ꝯ bar. q̃ errauit ⁊ q̃ ei⁹ rõnes sunt fantastice. Et cõtra Jac. bu. q̃ studio cõtradicẽdi sepe fefellit. ⁊ fundat se principalr̃ in hac rõne q̃ isti nepotes habeant̃ tanq̃ heredes filie ⁊ sic a filia nõ ab auo: iõ nõ debent cõputare: sed salua reuerẽtia doctoris mei ipse plurimũ errauit ⁊ nõ Bar. Et non bñ ꝯsiderauit vba Bar. nã ipse Bar. vult i. l. post dotẽ. sol. mat. q̃ qñ isti nepotes haberent tanq̃ heredes matris nõ deberent sibi eã cõputare: licet in illa. l. in quartã dubitet de hoc: sed tunc dicerent̃ habere tanq̃ heredes qñ dos fuisset per prẽm donata filie: vt qꝛ fecisset filiã stipulari quo casu actio esset solius filie vel ipse fuisset stipula. in vnũ casum: qꝛ in alterũ videret̃ donasse filie. l. si cũ dotẽ. so. ma. ⁊ tunc nepotes haberẽt vt hẽdes matri ẽm Ja. de bel. in quadã disputatione qui sic intellexit. l. inter socerũ. §. cũ iter. de pact. do. Et bar. loquit̃ qñ non fuit donata quo casu in dote ꝓfectitia filia non hꝫ heredẽ etiã hodie: qꝛ actio est cõis ⁊ mortua filia consolidat̃ in solũ patrẽ etiã extãtibus nepotib⁹ ẽm cõmunẽ opi. q̃ est q̃ de iure lꝫ ꝯsuetudo auferat patri ⁊ tribuat nepotib⁹ ex filia. vñ isti nepotes dicunt̃ habere ab auo nõ a filia ita dicit bar. in illa. l. in q̃rtã. ⁊ in ista rõne dicit q̃ se fundabat ꝯtra aduocatos alteri⁹ partis cum esset q̃stio de facto inter quos erat Bal. ꝓ pte aduersa vt ab eo audiui i scholis ita q̃ Bald. dixit illud idẽ q̃ Bar. ⁊ non perpẽdit. Plus videt̃ q̃ etiam qñ habent vt heredes matris: qꝛ tñ originaliter processit ab auo dicant̃ ab ipso habere ⁊ sicut etiã tunc tenent̃ eã conferre vt in gl. pc. ita etiã in legitimã ꝯputare: ⁊ ratio bal. ꝓcederet in illis q̃ haberẽt a matre ⁊ non ꝓcessissent originaliter a patre: illa enĩ nõ conferunt̃ cũ agit̃ de hẽditate patris nec in legitima ꝯputant̃ vt dixi super gl. antepe. Et istã questionẽ pluries habui de facto ⁊ semel ꝯsului ẽm Bal. postea meli⁹ recogitãs visa mihi fuit opi. Bar. melioꝝ ⁊ verioꝝ ⁊ recusaui amplius consulere contra eum.

2 ¶ Ea que in legitimã cõputant̃ etiã cõferunt̃: si sunt talia que pertineant ad materiam collationis. ⁊ nu. 1.
Quid in datis inter viuos.
3 Q̃ hodie non ꝯferant̃ nisi profectitia q̃ de substantia defuncti processerunt.
4 Quid in aduentitijs.
5 Quid in libris emptis pro filio.
Quid in impensa facta in emptione militie pro filio. ⁊ nu. 1.
6 Quid in lucro facto per filium cum pecunia patris.
7 Quid in donatione simplici si habebat dotẽ vel donationeꝫ propter nuptias.
8 Quid si iste habeat nisi donationẽ ⁊ soroꝛ sua habeat dotem ⁊ ipse non curat q̃ dos sibi conferat̃ per sororem sꝫ vult retinere sibi donationẽ qꝛ forte maioꝛ est: an soroꝛ possit ipm̃ cõpellere ad conferendum.
9 Filius emãcipatus si hꝫ donationẽ simplicem quã ten et conferre fratri in potestate ⁊ fili⁹ in potestate similiter habeat donationem simplicẽ ⁊ non fuit dictũ q̃ conferret an teneb. conferre.

1 Illud sine ratione. †Illa q̃ computant̃ in legitima facto testamẽto debẽt et ꝯferri qñ testm̃ nõ est factũ: sꝫ abitestato succedit̃ nõ sic econuerso vt illa q̃ cõferunt̃ abintestato debeãt in legitimã ꝯputari facto testamẽto nisi reperiat̃ exp̃sse cautũ. Et donatio simplex facta a patre vel ab ascẽdẽte per lineã paternã filio vel nepoti in ptãte vel etiã a matre: sed ascẽdẽte ex materna linea nõ cõfert̃ nisi fuerit exp̃sse dictũ vel nisi frater vel soroꝛ qui petit eã sibi conferri habeat dotẽ vel donationẽ ꝑpter nuptias quã illi teneatur conferre ꝑpter equalitatẽ seruandã. h. d. tota. l. ¶ Et ꝑmitte. Et sine hoc nõ itelligeres istas regulas q̃ iura loquẽtia de materia collatiõis fuerũt ante iura loquẽtia de ĩputatione in legitimã. Nã illud fuit introductũ ꝑ Justinianũ q̃ si filio cui debet̃ legitima fuerit relictũ minus legitima ⁊ alius institutus vniuersalr̃ fauore testamenti nec rescindatur per querelã quã olim poterat habere ꝑpter hãc cãm nõ habeat querelã: sed debeat agere ad supplemẽtũ. l. omnimõ. s. de inof. test. Et qꝛ qñ agebat ad supplementũ heres institutus dicebat q̃ deberet sibi cõputare aliqua in legitimã ⁊ reperiet̃ habere integrã. Justinian⁹ per aliquas. ll. quas postea fecit statuit q̃ aliq̃ q̃ veniebãt conferẽda abintestato per ll. factas ante eũ vt erat dos ⁊ donatio ꝑpter nuptias vt. s. eo. l. vt liberis. cũ si. deberẽt in legitimã ꝯputari. l. qm̃ nouel
2 la. s. de inof. test. †⁊ etiã in militia empta ꝑ patrem filio vt. l. oĩmodo. §. ĩputari. e. ti. dicit ergo hic ĩperatoꝛ q̃ illa q̃ repiũtur ꝑ illas. ll. iustiniani deberẽt in legitimã ꝯputari illa etiã cõferunt̃. Nã iustinian⁹ hoc assumpsit in illis. ll. ex veterib⁹ ll. dicẽtib⁹ q̃ deberent conferri. Alia vo q̃ non continent̃ in illis. ll. q̃ computent̃ in legitimã. licet reperiat̃ in. ll. de collatione tractãtib⁹ q̃ debeãt cõferri nõ ꝑpterea ĩ legitimã cõputant̃: vñ ista non est bona ꝯsequẽtia hoc confert̃ ergo in legitimã cõputat̃. Nã multa conferant̃ per. ll. veteres: de q̃b⁹ iustinian⁹ assumpsit nisi quedã ⁊ illa tñ cõputant̃ ⁊ nõ alia pone exẽplũ in donatione simplici facta emãcipato tpe emãcipationis vel post. Nã illa confert̃ filio in ptãte indistincte et si nõ fuerit exp̃sse dictũ vt. s. eo. vt liberis. §. fi. sed in legitimã. nõ computant̃ nisi fuerit exp̃sse dictũ: vt. s. de inof. test. l. si qñ. §. fi. Itẽ pone in aduentitijs q̃ emãcipatus olim conferebat ante. l. fi. q̃ sequit̃ tñ in legitima non cõputabant̃ etiaꝫ añ illã. l. fi. qꝛ in illã non cõputant̃ nisi ea q̃ prouenerũt ex substãtia ei⁹ de cuius hereditate agit̃. l. sancimus. §. repletionẽ. s. de inoff. test. Glo. vero q̃ est hic q̃ incipit due ergo. exẽplificat hanc scdãm regulã negatiuã in eo q̃ hic ponit̃ in ver. ad huc. scꝫ in donatione simplici facta filio in potestate vel a matre dicens q̃ illa aliqñ confert̃ vt in duobus casib⁹ hic positis: ⁊ tñ in legitimã non cõputant̃ nisi sit dictũ. ⁊ cũ gl. transeunt doc. Sꝫ vr̃ male loqui nã sicut nõ cõputant̃ nisi sit dictũ ita nec confert̃ nisi dictũ vt hic. Alius aũt casus nõ pertinet ad materiã imputationis q̃ petit supplemẽtũ non succedit vniuersalr̃ ⁊ sic sibi non est fiẽda collatio dotis vel donationis ꝑpter nup. ab instituto. preterea qñ fit filio in potestate etiã si non sit dictũ dꝫ in legitimã cõputari: qꝛ confirmatur morte ⁊ sic assumit naturã relicti in vltia voluntate: sed legata ⁊ fideicõmissa in legitimã cõputant̃ dũmõ aliquid sit relictũ iure institutionis vt in aut. vt cũ de ap. co. §. aliõ quoqꝫ capitulũ. ⁊ i. d. l. oĩmõ. ⁊ hoc determinat Bar. i. l. in quartã. ad. l. fal. per. l. filiũ quẽ habẽtẽ. s. fa. her. vbi dicit esse casum ẽm vnã lec. gl. ergo ista non videt̃ bene dicere dũ dicit q̃ lꝫ conferat̃ aliquando vt hic in legitimã tñ non computatur imo eo casu quo confertur vt qñ est dictũ eodẽ casu in legitimã computat̃ sine dubio. l. si non mortis. ff. de inof. test. ⁊. d. l. si qñ. §. fi. quinimo etiam quando non confert̃ vt qꝛ nõ fuit dictũ nec imminet inequalitas si tñ non valuit a principio: sed morte cõfirmatur in legitimã computatur postq̃ habet vim relicti vt. d. l. filium. ⁊ per Bar. in. d. l. in quarta. lꝫ non conferatur ꝑpter hoc solũ: qꝛ habet vim relicti ⁊ relicta non conferunt̃. s. eo. l. filiam. qꝛ acquirunt̃ post mortem vt. l. precedenti nec emãcipati. pone ergo illa exempla que supra posui alias nõ intelliges q̃d iustinian⁹ voluerit dicere. ¶ †In
3 gl. j. in fi. ibi aut. nouissima. Sit ergo prima regula q̃ hic ponit̃ q̃ ea que in legitimã computantur etiã conferuntur dꝫ intelligi sane si sunt talia que pertineant ad materiã collationis: sꝫ ad illã materiã non pertinent ea q̃ acquirunt̃ post mortẽ ei⁹ de cui⁹ hereditate agitur vt. s. eo. nec emancipati. sed duntaxat

sed dũtarat acq̃sita in vita. legata aũt ꝛ fideicõmissa acq̃rũtur post mortẽ: ergo de illis nõ põt intelligi hec regula p̃ria ſʒ ecõuerſo ad materiã imputatiõis poti⁹ pertinet ea q̃ acq̃runt̃ post mortẽ iudicio testatoris q̃ȝ ea q̃ acquirunt̃ in vita. Nã p̃ria cõputant̃ etiã ſi nõ ſit dictũ. l. oĩmodo. ſ. de inoffi. testa. ꝛ in auẗ. vt cũ de ap. cog. ¶. aliud quoq; capitulum. Sed data inter viuos nõ cõputant̃ niſi dictũ fuerit. l. ſi q̃ñ. ¶. fi. e. ti. ꝛ ff. e. ſi nõ mortis. in prin. ꝛ facit. l. cũ quo. de peculio. ¶. fi. ff. ad le. fal. Fallit in datis ob cãm dotis vel donatiõis ꝑpter nuptias ſeu cã militie q̃ imputant̃ etiã ſi nõ ſit dictum. l. q̃m nouella. Nã etiã ante. l. ꝯferebant̃ ẽt ſi nõ fuiſſet dictũ. p. l. vt liberis. ꝛ illa. l. Iuſtiniani ſumpſit fundamẽtũ i. d. l. q̃m. vt ẽt imputent̃. lʒ nõ ſit dictũ de aliis aũt q̃ cõferunt̃ leges Iuſtiniani nõ diſponũt qȯ imputent̃: ideo locũ hʒ ſcḋa regula hic
3 poſita. †Hodie vero cũ per. l. ſe. ſi nõ cõferant̃ niſi ꝑfectitia q̃ de ſubſtãtia defuncti ꝑceſſerũt ꝛ illa fuit poſt iſtã v̄r q; ſecũda regula nõ ꝑcedat ꝛ qȯ poſſim⁹ dicere hodie iſta ꝯferunt̃: ergo i legitimã ꝯputant̃ cũ i ea cõputent̃ illa q̃ de ſubſtãtia defuncti prouenerũt ad illũ qui petit ſupplementũ eo mȯ ꝛ forma quib⁹ ꝯferunt̃: q2 ſi conferunt̃ cũ eſt dictũ: ꝛ etiã impu
4 tant̃ cũ eſt dictũ ꝛ aliter. †Aduẽtitia vero etiã ſi ſit dictum non ꝯputant̃ per. l. ſcimus. ¶. repletionẽ. de inoffi. teſt. ¶ In gl. ſeq. ibi dic ergo iſta ſolutio ſcḋa in effectu tendit ad idẽ q; prima: ſʒ aliqualr melius declarat lʒ confuſe loquat̃ glo. hec eſt. Eſt ergo ſnĩa ſi pater emit militiã pro vno filio puta feu
a dũ ꝑ centũ: iſtud feudũ cõferẽt cũ fratre[a] q2 nõ eſt ꝓprie patrimoniale. poti⁹ eñ videt̃ eſſe in bonis dñi directi q̃ȝ in bonis feudatarii ꝛ nõ dʒ cõicari cũ alio inuito dño qui nõ cogitur aliũ vaſallũ recipe: ſʒ cõfert̃ pecunia quã pater expẽdit non tota: ſʒ quaten⁹ vʒ feudũ tpe mortis patris cõſideratis onerib⁹ ipſi⁹ feudi. vnde ſi non reperirent̃ tũc niſi quinquagita illa ſola ꝯferunt̃: q2 illud dr̃ lucrũ qȯ reſtat deductis onerib⁹ l. mutius. ff. pro ſocio. Fallit in ſilentiariis in quib⁹ nihil de
5 ducit̃ pro onere vt. ſ. de inof. teſta. l. oĩmodo. ¶. iputari. †Et iſta inducunt̃ ad duas queſtiões. Prima qȯ ſi pater emit libros ꝑ filio ꝛ appeat qȯ noluit donare ſibi: ſed voluit qȯ cõferant̃: qȯ põt ꝯſtare ex libris ſuis vt etiã ego habui de facto qȯ tunc nõ ſunt conferẽdi libri nec cõicãdi: ſʒ quaten⁹ valẽt tpe mortis. Certũ eñ eſt qȯ preciũ librorꝫ creſcit ꝛ decreſcit. ſi aũt non conſtaret aliter qȯ noluerit ꝯferri tunc ſi emit nomine filii ꝛ tradidit videt̃ donaſſe. ꝛ ſic videt̃ qȯ non cõferat̃ eſtimatio niſi fuerit dictũ vt i fi. hui⁹ legis: vel dic qȯ ẽt ſi nõ fuit dictũ: q2 nõ eſt donatio ſimplex: ſed cã militie adipiſcende ſcʒ legalis ſicut dos ꝛ donatio ꝑpter nuptias q̃ conferunt̃ ẽt ſi non ſit dictũ. hec vera niſi emiſſet ꝑ filio iã doctore vel niſi poſtea eſſet doctorat⁹: q2 tũc illa donatio conuertit̃ in peculiũ q̃ſi caſtrẽſe qȯ ſcholaris non dicit̃ habere q2 non eſt miles: ſed doctor ſic. iȯ ſtatim eſt valida donatio ꝛ nõ confert̃. l. j. ¶. ſʒ nec caſtrẽſe. de colla. bo. Et iſto anno fui interogat⁹ de iſto caſu an tales libri veniãt conferẽdi. de quo per Bar. i d. ¶. ſed nec caſtrẽſe. Itẽ inducit̃ inquãtum dixi qȯ dʒ deduci quatenus imminet impẽſa militie. nã ſine impẽſa valeret cẽtũ ponam⁹. ſed conſiderata impẽſa nõ reperiunt̃ niſi qnqua
6 ginta illud dr̃ lucrari ille fili⁹ ex emptione patris. †Pone er
b go qȯ filius lucrat̃ cũ pecunia patris: [b] an totũ lucrũ veniat conferẽdũ glo. in. l. cũ opʒ. de bo. q̃ libe. dicit qȯ ſic: q2 dicitur ꝑfectitiũ. Bar. dicit debere deduci eſtimationẽ laboris ipi⁹ filii. ꝛ illa dʒ eſſe propria ipſi⁹ tanq̃ȝ aduẽtitia: q2 non dʒ ſuos labores cõmunicare cũ fratrib⁹. vt in ti. de bo. q̃ libe. cõis autẽ obſeruãtia eſt vbiq; qȯ cũ quis lucrat̃ cũ aliena pecunia medietas lucri appropriat̃ labori perſone ꝛ alia medietas pecunie: ꝛ ita cenſet̃ actũ in dubio: lʒ poſſint partes paciſci de aliis portionib⁹. vt no. i. l. ſi non fuerit. ff. pro ſocio. Et eſt iſta equiſſima ſnĩa. ar. eius qȯ hic dicit̃ in text. ꝛ glo. ¶ In gl. q̃ incipit duc in fi. ibi. l. q̃m in nouel. doc. dicunt qȯ iſta gl. loquit̃ cõtra illã legẽ. tu dic contra qȯ intẽtio gl. eſt dicere q; ante illam. l. donatio ꝑpter nuptias conferebat̃ per. l. vt liberis. q̃ fuit leonis ꝛ tñ in legitima non cõputabatur: q2 nõ erat iure cautũ per ſecundã regulã hui⁹ legis ideo fuit neceſſaria illa prouiſio. l. q̃m. vt hodie conferat̃ q2 illa. l. cauetur ꝛ iſtud eſt ſatis bonũ exemplũ. ꝛ etiã aliud de dicta. l. vt liberis. in fi. vbi emãcipatus confert ſimplicẽ donationẽ ſuo idiſtincte etiã ſi non ſit dictũ: ꝛ tñ non computet ſibi i legitimã
7 niſi ſit dictũ: vt in. l. ſi q̃ñ. ¶. fi. ſ. de inof. teſt. ¶ †In vlt. gl. ibi non puto. dic de hoc eſt tex. hic licet glo. non perpendat dũ dicit: ſed ſimplicẽ tantũmodo donationẽ. ꝛ ſic vult qȯ donatio ſimplex conferat̃ ꝑ filiũ gratia inequalitatis vitãde dũtarat eo caſu quo illã ſolam habebat non autẽ dationem ob cãm vt dotem vel donationẽ ꝑpter nuptias. Nam tũc ſufficit qȯ illã dotem vel donationẽ conferat ꝛ ſeruabit̃ equali-

8 tas. †Sed pone filius non hʒ niſi donationẽ ſoror vero ſua hʒ dotẽ ipſe non curat qȯ dos ſibi conferatur per ſororem ꝛ vult retinere ſibi donationẽ q̃ forte maior eſt. Querit̃ an ſoror poſſit ipm̃ cõpellere ad conferẽdũ. Ang. tʒ hic qȯ ſic al's dicit qȯ nõ ſeruaret̃ equalitas. ꝑ hoc facit. l. ſi poſt mortẽ. ¶. fi. de cõtratab. per quã v̄r qȯ ſibi ſit acquiſitũ ius contra fratrẽ quo poſſit vti iuito fratre. Ego iſtũ caſum iã diu habui de facto ꝛ conſului contrariũ per. l. fi. de colla. do. vt ibi v̄r eſſe caſus in ratione ſui. nã filia tenet̃ conferre dotẽ ſi vult ſuccedere vniuerſalr̃ cũ fratrib⁹. pone qȯ nõ curat ſuccedere: ſʒ vult retinere dotẽ: an poterit ꝯpelli ꝑ fratres: certe nõ. caſ⁹ eſt ibi nec fratres ꝯtra eã poſſunt vti bñficio qȯ habẽt ex ꝑ
9 ſona ei⁹. †Itẽ pone filius emãcipatus hʒ donationẽ ſimplicẽ qua tenet̃ conferre fratri in poteſtate indiſtincte p. l. vt liberis. ¶. fi. ſ. eo. filius in poteſtate ſimiliter hʒ donationem ſimplicẽ ꝛ nõ fuit dictũ qȯ conferret: an tenebit̃ cõferre. rñdeo ſic ſi vult qȯ emãcipatus conferat ſibi ſuã per iſtum tex. ſicut ſi ſuccederet cũ ſorore habente dotem ꝛ vellet ſibi dotẽ conferri alias videtur ſecus. vt dixi.

2 ¶ Fructus percepti per emancipatũ de bonis aduẽtitiis an conferantur.

3 Si duo fratres maior ꝛ minor remanſerunt in cõione poſt mortẽ patris: ꝛ ſimul vixerũt: ꝛ frater maior q̃ hẽbat ꝓpriũ patrimoniũ forte bona materna illud ꝛ oẽs reddit⁹ conſumpſit in cõmunib⁹ expenſis nec apparet qua intentione fecit an alter frater teneatur.

4 Quid ſi nõ habebãt niſi patrimoniũ cõe: ſed vnus eorũ habebat maiorem familiã q̃ȝ alter: an iſte alter in diuiſione debeat plus habere.

1 V t nemini de. †Aduentitia hodie ꝑ hanc. l. nõ cõferuntur nec per filiũ in ꝑtãte nec per emãcipatũ. h. d. ſicut eñ olim caſtrẽſia vel quaſi acq̃ſita per emancipatũ nõ conferebant̃ fratri: q2 nõ fuiſſent acquiſita patri poſito qȯ emãcipat⁹ nõ fuiſſet. ꝛ ſic ceſſat ratio inductiua collationis. ita ꝛ hodie aduẽtitia q̃ non acq̃runt̃ patri: ſʒ ipſi filio ꝑ ti. de bo. que li. ꝛ hoc quantũ ad ꝓprietatẽ: quantũ vo
2 ad vſufructus: †vel fruct⁹ percepti per emancipatũ de bonis aduentitiis videnẽt conferẽdi: q2 ſi nõ fuiſſet emãcipat⁹ fuiſſent acquiſiti patri ꝛ ſic fuiſſent cões inter oẽs fratres: ſed q2 fuit emãcipatus fuerũt acquiſiti ſibi ſoli filio: ꝛ hoc ſi ex fructib⁹ fact⁹ eſt locupletior. ſecus ſi eſſent conſumpti ſine
3 dolo ꝛ fraude vt. ſ. eo. l. ea demũ. cũ gl. ſua. ¶ †Ultio Bal.
c hic format talẽ q̃ſtionẽ. Pone qȯ erãt duo fratres[c] maior ꝛ minor q̃ remãſerunt in cõione poſt mortẽ patris: ꝛ ſimul vixerũt. frater maior hẽbat propriũ patrimoniũ forte bona materna ꝛ oẽs reddit⁹ cõſumpſit in cõibus expenſis nec apparet qua intẽtione fecit. Ueniũt poſtea ad diuiſionẽ petit ille frater partẽ illorꝫ fructuũ conſumptorꝫ in cões vſus frater negat ſe illi teneri dicẽs qȯ cenſet̃ eos voluiſſe cõicare ratione fraternitatis ꝛ donare. Querit̃ quid iuris. tenet Bal. iſtã partẽ ꝛ allegat. c. j. ſeu. ij. de duob⁹ fratrib⁹. de no. be. inueſti. in vſib⁹. feu. Illud. c. parũ facit ſm̃ Ange. bene facit. l. ex duob⁹. ¶. fi. ff. de neg. geſt. Ang. tenet hoc eſſe verꝫ ſi eſſent pauci fruct⁹: q2 tunc preſumeretur donatio. ſecus ſi magni: ſi tñ frater nõ multũ erat diues per ea que habent̃ per gl. ſ. de dona. iter vi. ꝛ vxo. l. ſi filii tui. i vl. gl. añ fi. Et iſta limitatio ſatis placet. Et vide qȯ idem Bal. no. in. l. ſi paterno affectu. ſ. de ne. geſt. ꝛ ſilis queſtio fuit in ciuitate iſta ꝛ nõ diu
4 econuerſo †ſi nõ habebãt niſi patrimoniũ cõe: tamẽ vn⁹ frater habebat maiorẽ familiã q̃ȝ alter frater q2 vxorem ꝛ filios alter autẽ ſolus erat cũ venerunt ad diuiſionẽ petebat ille refundi ſibi quaten⁹ alter plus expẽderat de cõmuni pro ſua familia. Cõtra ipſum facit. l. ſi ſoci⁹ pro filia. ff. pro ſocio. vbi non attendit̃ qȯ vn⁹ habuit familiã alter nõ q2 nõ eſt acerbe
d agẽdũ iter fres ꝛ ſufficit qȯ ille q̃ habebat familiã ſuſtinuerit onus domus ꝛ alter ſolus dederit ſibi de bono tempore eundo venatũ ꝛ ponẽdo ſe ad mẽſam ſine labore ꝛ alter totũ onus regiminis habuerit: ꝛ iſta ps ꝑ bonos ꝛ ꝓbos viros approbat̃ licet quidã maligni ſuaderẽt contrariũ ponendo ſcandalum inter fratres ꝛc.

2 ¶ Collatio ſolũ hʒ locũ inter deſcendentes cum agitur de hereditate aſcendentis ꝛ inter illos qb⁹ debet̃ legitima ꝛ altero eorꝫ deficiente non habet locum.

3 Si iſtituo filiũ meũ in ſua legitia ꝛ nepotes ex eo vniuerſaliter qȯ illi nõ conferãt tũc aliq̃d inter ſe etiã dotẽ vel dõationẽ ꝑp nuptias datã per me: cũ eis non debeat̃ legitima: ꝛ poterant preteriri relicta legitima patri eorꝫ vel ipſo exhereda to ꝛ ſic veniunt tanq̃ȝ extranei.

4 Si facti ſunt codicilli an habeat locum collatio.

a ¶ Illud feudũ nõ cõfert̃ cũ fratre. Adde Bar. i l. j. ¶. nec caſtrẽſe. ff. eo. ti. Bal. ꝛ ſali. i. l. oĩmodo. in. ¶. iputari. ff. ſ. inoffi. teſt. Alex. de imo. ꝯſi. lxxxix. inci. vtrũ emphyteoſis eccl'ia ſtica i. iiij. vo. idẽ Alex. ꝯſi. viij. incip. viſis ſubtiliſſimis in. iij. vol.

b ¶ Fili⁹ lucrat̃ cũ pecunia patris. Adde Bar. i ꝯſi. ici. cruciare iuſ. Ange. ꝯſi. lxxxv. incip. p̄r habens plures filios ad mercantiã in vl. vol. Lud. ro. ꝯſi. cccclxix. ici. quo ad primũ ꝓpoſite cõſultationis articulum Abb. ꝯſil. xxxvj. incip. circa primũ dubium. in. ij. volu.

c ¶ Duo fratres. Adde Bal. in. c. duo fr̃es. de nouo. frat. de nouo beneſti. in vſi. feu.

d ¶ Ille q̃ habuit familiã. Adde Bar. ꝯſi. inci. q̃dã hñs bona cõmunia. Lud. ro. ꝯſi. clxxij. inci. in ꝓpoſito themate. Pe. de anch. ꝯſi. cclxxxix. inci. materia de q̃ q̃ritur nõ eſt noua. Alex. de imo. ꝯſ. cxxxiij. inci. titulus q̃ſtionis talis eſt in. ij. volu. idẽ Alex. ꝺ imo. ꝯſi. xcix. inci. habita ſup narratis. in eo. vo.

5 Collatio non est nisi de bonis ꝓpriis cōferentis: ⁊ est quedā
cōicatio bonoꝝ propriorū cum fratre vel sorore sed in bonis
cōmunibus non est collatio sed diuisio.
Nouem iura in materia collationis quoꝝ vnum addit alte
ri preterq̄ in aduentitijs in quibꝰ fuit restricta vt in eis lo-
cum non habeat.
6 Emancipatus an ⁊ quid conferat emancipato.
7 Emancipatus licet succedat ad similitudinē suorum nō tñ
succedit vt suus licet vt extraneus attinens.
Emancipatus hereditatē paternā non aditā nō trāsmittit
ad extraneos heredes sed ad descendentes suos sic.
Emancipatus si preteritus sit cū causa tñ necesse habet in-
tentare cōtratab. infra annū: ⁊ non potest dicere nullum se-
cus si sine causa.
8 Suus an ⁊ quid conferat suo.
9 Suus an conferat emancipato.
10 Emancipatus an conferat suo.
11 An ille qui nec est suus nec emācipatus cōferat alteri simil'r
qui nec est suꝰ nec est emācipatus: vt sunt nepotes ex filia vel
filij in hereditate materna.

1 Si emancipati. †Emancipatus ni-
hil confert emācipa
to: sed filio in ptāte bene cōfert si cum eo succedit
abintestato ⁊ pater non disposuit in codicillis
ꝯtriū. h. d. ſm expositionē tertie gl. super v̄bo iudiciuȝ. ⁊ ī ista
l. doc. recolligūt totā mām collationis quā Bar. etiā posuit
in. l. pater filiū. de colla. do. Sȝ omnia sunt. s̄. particulariter
declarata: iō sufficit hic recolligere ꝑ modū summe ad redu-
cendū ad memoriā ⁊ principia retinēdū. ¶ Circa primū di-
ctū huiꝰ. l. queriť pone qȝ ego filius fui emācipatus iā sunt
decē anni ⁊ multa acquisiui. tu vero alius filiꝰ fuisti emanci
patꝰ iam est annus ⁊ post emācipationem nihil acquisiuisti:
sed ante ⁊ post meā emācipationē multa acq̄sisti patri de q̄-
bus habeo partē nōne erit iniquū qȝ si venio ad successionē
tecū nihil debeā tibi ꝯferre de acq̄sitis per me cū habeā par
tē acquisitoꝝ per te. est eñ tex. qui indistincte loquiť qȝ emā
cipatꝰ nō cōfert emācipato posset dici qȝ h̄ casu debeā cōfer-
re acquisita per me ante tuam emācipationē: qȝ tunc subest
rō collationis. In ꝯtrariū facit qȝ edictū pretoris simplici-
ter statuit qȝ emācipatꝰ cōferat oīa filio in potestate: ⁊ tamē
pōt esse qȝ filius in ptāte nihil acquisiuit de quo emācipatꝰ
habeat partē: qȝ sufficit qȝ poterit acq̄rere: non eñ p̄nt lege
cōprehendi ⁊ sicut filiꝰ in potestate haberet lucrū emācipati
hoc casu ita ecōuerso debeat patiēter sufferre qȝ emācipatꝰ
nō cōferat sibi lȝ ipse multa acquisiuerit. Et hoc dicit rigor
iuris. ¶ Super p̄ria gl. op. duobus modis contra principiū
l. ⁊ vno mō contra scōm casum. ¶ Primo op. de. l. filie dotē.
in fi. s̄. eo. vbi filia in ptāte confert fratri emācipato dotem
ꝓfectitiā multo magis emācipatꝰ deberet conferre emanci-
pato ꝓfectitia qȝ magis subijcitur oneri cōferendi filio emā
cipato q̄ꝫ filio in ptāte cū propter emācipatū fuerit illa ma-
teria inuēta. Iste aūt tex. indisticte dicit nō cōferre. Gl. fateť
cotrariū dicens debere limitari ſm illam. l. vt nō cōferat ad
uentitia sed ꝓfectitia. Glo. mag. fi. post prin. dicit cōtrariū
qȝ nihil confert. Quidā dicūt qȝ prima opinio. fuit Accur.
scōa fuit Accur. Alij dicūt ecōuerso. Et repio doc. hic variā
tes. Nā gl. fi. dicit in aliq̄bꝰ libris ſm Mar. sed Azo ꝯtra in
aliquibꝰ dicit Azo. Quicquid sit Iac. bu. tenet illā opi. que
recitať in gl. fi. qȝ ſm ista tēpora emācipatꝰ emācipato nihil
cōferebat etiā profectitia. Nec ob. l. filie. qȝ suus bene confert
emācipato ꝓfectitia vt ibi: qȝ emancipatꝰ sibi cōfert nō solū
profectitia: sed etiā aduētitia. Emācipatꝰ vero ideo nō con-
fert aliq̄d emācipato qȝ nec ille sibi. Et istā opi. sequiť Bar.
ſm tp̄a huiꝰ. l. sȝ per. l. vt liberis. dicit hoc immutatū ꝙ emā
cipatꝰ cōfert emācipato profectitia. Tu dic veꝝ in dote ⁊ do
natiōe ꝓfectitia: sed simplicē donationē profectitiā emanci-
patus bñ confert suo: sed non emācipato per. §. fi. eiusdem. l.
dū dicit ꝓ tenore precedentiū. ll. ſm qȝ ibi exposui qȝ leges
precedētes ita disponebāt qȝ emācipatꝰ cōferret suo nō aūt
emācipato. l. j. in fi. ff. de colla. bo. Et istā differētiā voluit fa-
cere illa. l. vt liberis īter dotē ⁊ donationē ꝑꝑ nuptias ex vna
p̄te quā voluit indistincte ꝯferri a quibuscūq̄ꝫ liberis ⁊ qui-
to solū secūdū tenorē p̄cedentiū legū: an aūt hodie ꝑ alias. ll.
nouiores q̄ dicunt esse sublatā differentiā emancipationis ⁊
patrie pote. in auť. de here. abītest. ⁊. ī. de le. here. l. memini-
mus sit hoc correctū vt etiā simplex donatio cōferať ab emā
cipato alteri emācipato. ad hoc solū tendit id qȝ. ī. no. in gl.
fi. circa mediū ibi nec ob. auť. ⁊c. q̄ non potest intelligi nisi in
tali donatiōe ⁊ hoc vult nō esse correctū. in dote aūt ⁊ dona-
tione ꝓfectitia nō procederet qȝ ibi no. in gl. qȝ clarū est hoc
fuisse correctū per. l. vt liberis. in secūda parte. ¶ Scōa op.
est de leg. j. §. pe. ff. de cōiungē. cū eman. liber. vbi filius eman
cipatꝰ non solū cōfert fratri in potestate: sȝ etiā nepotibꝰ ex
fratre p̄defuncto quoꝝ vnus est emancipatꝰ. Glo. soluit tri-
bus modis. Primo vt supra sed nō est bona vt dixi. Secūdo
qȝ ibi erat emācipatꝰ a suo p̄re nō ab auo. Sed nec ista est bo
na qȝ ſm hoc neuter esset in potestate aui: sȝ sui patris qȝ for
te cōcepti post emācipationē alias nō potuisset suꝰ pater eū
emācipare: ergo nō esset eis fiēda collatio cū agiť de succes-
siōe aui. Alij dicūt qȝ fit collatio ex ꝑsona patris defuncti q̄
erat in ptāte. Sed nec ista est bona: tū qȝ ibi nō cōstat qȝ p̄r
fuisset in ptāte ⁊ pōt intelligi qȝ erat emācipatꝰ: tū qȝ pater
p̄decesserat auo: ⁊ sic nō erat sibi ortū ius collationis vt po-
tuerit illud trāsmittere ad suos filios. ī. e. l. si maritꝰ. iunctis
his q̄ no. in gl. q̄ incipit imo. ī. eo. Dic ergo qȝ cōfert ibi ne-
poti emācipato nō ꝑꝑ se sȝ ꝓpter patrē qui erat in potestate
⁊ si vterq̄ꝫ fuisset emācipatꝰ ibi nō cōfereť. vnde fit collatio
magis portiōi q̄ pertinet ad ambos quā persone emācipati.
¶ Sepe vnꝰ alterū ad se trahit. l. si is q̄ duos. de lib. le. ⁊ quē
ad. ser. amit. l. si cōem. ¶ Ultimo op. ꝯ scōm casum ꝙ emāci
patꝰ nō cōferat filio in potestate. Nā emācipatꝰ est extraneꝰ.
l. j. §. extraneū. s̄. de rei vxo. acti. sed extraneus institutus cū
filio in ptāte nihil ei confert nec ecōuerso. l. fi. s̄. cōia vtri. iu-
di. Sol. verū in penitus extraneo: sed emancipatus licet sit
extraneus a suitate nō est extraneus a filiatione ⁊ debeť sibi
2 legitima. †Bal. aūt singulariter sup isto articulo ponit nota
biles cōclusiones scȝ qȝ collatio solū habet locū inter descen
dētes cū agiť de hereditate ascēdentis ⁊ inter illos q̄bꝰ debe
tur legitima ⁊ altero istorū deficiente nō hȝ locū si oēs leges
mūdi percunctatꝰ fuerit. Ista sunt verba sua ex quibꝰ inferť
qȝ in successiōe collateraliū nō hȝ locū etiā de his q̄ prouene
runt ab eo de cuius successione agiť nec etiam in successione
ascēdentiū si succedant descēdētibꝰ lȝ eis debeať legitima ab
ipso descēdēte qȝ pȝ: qȝ preteriti vel exheredati habēt quere
lā vel contratab. l. pater filio. de inoffi. test. qȝ nulla. l. caueť ꝙ
3 tales inter se cōferant ergo ⁊c. †Ex hoc ēt infert singulariter
qȝ si īstituo filiū meū in sua legitima ⁊ nepotes ex eo vniuer
sal'r qȝ illi nō cōferant aliq̄d inter se etiā dotē vel donationē
ꝑꝑ nuptias datā eis per me qȝ cū pater eorū p̄cederet eos nō
debebať eis legitima: ⁊ sic poterāt preteriri legitima relicta
patri eoꝝ vel etiā ipso exheredato. l. si q̄s filio exheredato. de
iniust. test. Ueniūt ergo isti nepotes ad successionē tāq̄ꝫ extra
nei: sed inter extraneos nō est locus collatiōi ergo ⁊c. Et ista
perpetuo tene mēti: qȝ illumināt hāc materiā ⁊ per alios nō
tanguntť. ¶ Op. in gl. se. qȝ nō habeat locū collatio nisi quā-
do succediť per contratab. ⁊ sic expugnato testamēto ⁊ ꝯtra
volūtatē defuncti. l. j. in prin. de colla. bo. Sed iste tex. vult ꝙ
habeat locū nullo facto testamēto: ⁊ sic succediť preter volun
tatē ⁊ non contra. So. fateor qȝ per edictū pretoris nō fuit
introducta nisi dicto casu sed ꝑ cōstitutiōes principū secꝰ vt
hic vel dic qȝ etiā per pretorē. vt pȝ in ti. de colla. bo. l. j. §. pe.
4 ¶ †Itē op. in gl. seq. dū tex. dicit vel nouissimū iudiciū. nam
aut loquimur de testamēto ⁊ tūc supfluꝰ est ille tex. qȝ supra
dixerat nec vllū testm̄ relictū: aut loq̄mur de codicillis: ⁊ tūc
vr̄ esse falsum qȝ innuit qȝ si sunt facti codicilli nō hȝ locum
collatio vt. ī. e. l. filiā. Nā codicilli nō faciūt quin succedať ab
ītestato si nō est factū testamētū. So. illa loquiť de codicillis
in q̄bꝰ fuerat exp̄sse inhibita collatio ⁊ est sensus ꝙ si nō fuit
actū testamentū ex quo emācipať possit venire nec codicilli
in quibꝰ ꝓhibitꝰ fuerat cōferre locus est collationi. secus si
fuit prohibitus. nec obstat si dicať etiā cū succeditur abinte-
stato censenť successores venire ex voluntate defuncti. l. si q̄s
cū nullū. de iur. codi. Respōdetur vtrū esse ex tacita non ex-
pressa: sȝ solū exp̄ssa facit cessare collationē hodie secus. vt in
auť. ex testamēto. ¶ In gl. fi. in prin. ibi. §. videamꝰ. dic ꝙ rō
sp̄ālitatis est ibi qȝ succedebať diuerso iure ⁊ nō poterat suc
cedi olim alias secꝰ de eq̄tate sceuole. l. si filiꝰ. de colla. bo. Itē
qȝ ibi emācipatus per cōtratab. nō faciebat iniuriā filio in
potestate: imo vtilitatē qȝ aperiebat sibi edictū ꝓpter ꝙ ma
iorē portionē consequebatur q̄ꝫ esset illa in qua fuerat īstitu-
tus: ⁊ collatio nō fiebat ab emācipato nisi qñ faciebat iniu-
riā filio in ptāte. l. j. §. toties. ff. de colla. bo. ⁊ not. s̄. eo. l. filie.
¶ In gl. ibi ⁊ no. dic gl. recolligit istā materiam per quinq̄ꝫ
cōbinationes. Prima est an emancipatus conferat eman-
cipato. Secūda est nō sequendo ordinem gl. an suus cōferat
suo: ⁊ isti sunt vniformes. Tertia est an suus cōferat emāci
pato. Quarta est ecōuerso an emācipatus cōferat suo: ⁊ iste
sunt difformes. Quinta est an ille q̄ nec est suus nec est eman
cipatus conferat alteri. similiter q̄ nec est sus nec est emanci
patus.

patus: vt sunt nepotes ex filia vel filij in hereditate materna: et in qualibet istarum cōbinationum duo sunt seu tria videnda. Primo quid de iure veteri. Secūdo quid de iure nouo vel no-
5 uissimo. Tertio de quibus bonis fiat collatio. †Et est notandū q collatio nō est nisi de pprijs bonis cōferentis. est enim quedā cōicatio bonorū propriorum cū fratre vel sorore si autem essent bona cōia non est collatio sed diuisio. Item sciendum qd plura fuerunt iura diuersis tēporibus condita in hac materia quorū vnum addit alteri et semp fuit ista materia augmētata preterq per. l. fi. j. eo. per quā fuit restricta vt non habeat locū in aduentitijs. Fuerunt autē septem iura sm doc. tu autem dic nouem. Primū ius fuit edictum pretoris. Secundum fuit ius sceuole. Tertiū rescriptū diui pij de quib⁹ dixi super rubrica. et ista dicunt iura vetera. Quartū ius dico fuisse. l. filie. s. eo. gd addiderit ad vetera. dic vt ibi dixi. et istud omittunt doc. Quintum ius fuit. l. vt liberis. Sextū. l. illam. Septimū. l. illud. v. adhuc. et istud etiam omittunt doc. Octauū. l. fina. Nonū aut ex testamento. Quid autē dicant ista iura et quid vnum addiderit di-
6 ctum fuit in qualibet de per se. ¶ †In prima ergo combinatione an emācipatus conferat emancipato de iure veteri fuerunt opi. vna q nihil nec profectitia nec aduentitia. et ista recitatur in ista gl. alia fuit q profectitia licet non aduentitia. et ista recitatur in glo. j. de iure autē nouissimo dicit glo. nihil esse immutatum et sic hodie idem esse q olim. Sed glo. male loquitur et cōtra. l. vt liberis. Nā et ante ius autenticorum p illā. l. erat immutatum in dote et donatione propter nuptias in alijs autē nō. Sed an in illis hodie sit immutatū ad hoc potest tendere disceptatio gl. q dicit q dria emācipationis et patrie potestatis non est sublata nisi quo ad succedendum: qz sicut suus potest succedere de iure ciuili ita emācipatus hodie nec hz necesse petere bono. possess. Sz quo ad alios effectus remanet differētia et gl. recitat aliquos similis gl. in. l. gallus. §. et qd si tm. de libe. et posthu. et. l. si pponas. de inoffi. testa. Et vltra drias recitatas p glo. hic est
7 alia †qz lz emancipatus succedat ad similitudinē suorum p. ll. C. j. de le. he. l. meminimus. nō tamē succedit vt suus lz vt extrane⁹ attinēs: qz suitas nō est nisi in illis q sunt in ptāte. et ideo hereditatē paternā nō aditā nō trāsmitteret ad extraneos heredes sed ad descendentes suas sic. p ti. de his q ante aper. tabu. lz in hoc viderim quēdā doc. errare q credebat q emancipatus esset suus heres sicut filius in ptāte sed ostēdi sibi errorē suū. Itē in expugnatiōe testamēti si fit preteritus emācipatus cū causa tm necesse habet intētare ꝯtab. infra annū: et nō potest dicere nullū
8 vt no. i. l. si filius. ff. de mino. secus si sine causa. ¶ †Circa scdam cōbinationē an suus cōferat suo glo. dicit q oīa tam olim quā hodie. Aduerte qz questio nō pcedit nisi in his q olim isuus poterat habere propria vt erat duos profectitia vel aduentitia. in profectitia lz esset ipsius filie. l. iij. §. lz vtrū. in fi. de mino. actio tamē erat cōis inter patrē et filiam. In aduētitia autem data a matre vel ab extraneo actio erat soli⁹ filie etiam iure veteri. l. ij. qd si in pris. et ibi no. p gl. et. l. caius. ff. solu. ma. qd ergo dixit gl. q olim cōferebat oīa verum est sine dubio in profectitia per ti. de colla. do. sed q aduentitiam dotē teneretur cōferre fratri cum agebatur de successione patris nō reperio fuisse inductum per iura vetera fforū. sed per. l. si filie dotem. s. co. ideo dixi qd erat quartū ius illud tamen corrigitur per. l. vt liberis. ver. vt in diuidendis: qz non cōfertur nisi cū agitur de successione ascendentis a quo prouenit. puta matris vel aui materni et idem hodie.
9 ¶ †Circa tertiā combinationē: an suus[a] conferat emancipato
a glo. dicit q profectitia nō aduentitia. Tu dic hoc verum. l. si filie. sed per leges antiquas fforum suus. i. filius in potestate etiam profectitiam dotem non cōferebat emācipato. l. j. §. fi. de colla. bo. Itē nec aduentitiam dotem conferebat olim nec hodie per illā legē que fuit prima introducens q aduentitia non cōferantur. s. per suum emancipato qd hodie est ius generale. l. fi. j. eo.
10 ¶ †Circa quartam combinationem. dicit glo. qd emancipatus conferebat olim suo omnia tam aduentitia q profectitia nō castrensia vel quasi hodie dūtaxat profectitia per. l. fin. Et sic tene pro cōclusione sm Bald. quātum ad res qd nulla bona conferuntur nisi que prouenerunt ab illo de cuius successiōe agitur.
11 ¶ †Circa quintam et vltimā combinationem. dic q nec sui nec in potestate possint esse dupliciter. Primo quando descēdunt per lineam paternā: tamen nō sunt sui nec emancipati quia cōcepti fuerunt ex filio emācipato post emancipationem. et tunc idem in eis q in emancipatis. Idem si ideo qz fuerunt dati in arrogationem sm Bart. in. l. pater filium. ff. de colla. do. Si vero ideo quia descēdunt ex linea materna vel feminina de iure veteri inter eos non erat introducta collatio. sed per. l. vt liberis fuit introducta in dote et donatione propter nuptias in simplici autē donatione fuit introducta p. l. illud. §. fi. que fuit Justi. vt habeat locum in duobus casibus: de quibus ibi. Cetera dic

a ¶ An suus. adde qui dicantur sui. vide glo. fi. in. c. studeat. l. di. Car. zab. in. c. decetero. de testi. Jo. and. in addi. Spe. in ti. de accusa. in. §. iij. Jo. de imo. in. c. fi. de postu. Bar. in. l. cū alienā. C. de legi. Bal. in. l. j. C. q accu. Sali. in. l. exigēdi. C. de procu.
b ¶ Numerū testiū. adde tex. et ibi doc. in. c. cū esses. de testi. Et an vz cōsuetudo q testamentum fiat cū duobus testib⁹. vide per Jo. an. in addi. Spe. in ti. de instru. edi. in. §. cōpēdiose. versi. sed nunq. quē refert et sequitur Anto. de but. i. c. sicut. i. ij. co. de proba. idē Anto. de but. in re. c. fi. in. xl. col. de consue.

per Bar. in. l. pater filiū. qui in substātia nō dicit, tot quot ego dixi. Et etiā hic recollige istam materiam.

¶ De testamento militis Rubrica.

1 ¶ †Sup rubrica qz miles in cōdēdo testm est priuilegiatus in multis tam circa ordinationē testamēti: qz nō requiruntur so-
b lēnitates inducte de iure ciuili q circa numerū testiū: [b]qz sufficiunt duo: lz in alijs requirantur septē q etiā qz nō requiritur qd
c sint rogati[c] lz in alijs secus. Et potest decedere cū duobus testamētis validis lz in alijs secus: qz sequēs tollit pcedens. Et pōt
d decedere pro parte testatus et pro parte intestatus[d] lz in alijs sit secus. l. ius nostrū. de reg. iur. Et potest habere duas hereditates seu duo patrimonialia vcz castrensium bonorum et nō castrensium que dicuntur paganica. Et potest preterire filiū nec redditur testm nullū: sed habetur p exheredato dūmodo scienter. vt. j. eo. si cut certi. cū. l. seq. et potest habere heredē ex testamēto ad tps: vt j. eo. l. certi iuris. lz secus in alijs. l. hereditas ex die. ff. de heredi. insti. Et etiam priuilegiatus circa personā suā qz multi sunt
e inhabiles ad testandum vt mutus[e] et surdus et deportatus.[f] et
f tamē ista nō reddūt militē intestabilē. et etiā circa personā instituti vt possit instituere aliquem quē alius instituere non posset que oīa et plura alia enumerantur per Bart. post Dy. in. l. neq eis. §. deportati. ff. eo. ti. Idcirco imperator postq tractauit de successiōibus que fiunt de iure preto. per bo. pos. volens tractare de illis que fiunt de iure ciuili. et primo de testamētarijs tanq dignioribus tractaturus de testamentis incipit a testamento militis tanq priuilegiato in multis. Relaxantur autē in eo solennitates iuris ciuilis seu positiui. l. j. in prin. ff. eo. vbi dr q potest testari quō volunt a quō possunt: et solū requiruntur ea q requisita sunt a iure naturali vel gentiū puta q sint sani mente et qd
g interueniant duo testes: iuxta illud in ore duorum vel triū[g] et c. l. diuus. ff. eo. titu.
2 ¶ Instituto a milite in vncia vel in vncijs: accrescunt cetere vncie: nisi appareat de contraria voluntate militis.
3 In diuersis testamentis seu hereditatibus nō habet locum ius accrescendi.
4 Jus substitutionis vulgaris potētius est q ius accrescendi.
5 Venientes ab intestato si nolunt habere bona castrēsia militis repudiata an accrescant instituto in alio patrimonio et sic in paganicis.
6 Jus accrescendi an habeat locū si miles dixit instituo quē in bonis italicis et alium in bonis gallicis.

1 Frater tuus. †Instituto a milite in paganis non accrescūt castrensia nec econuerso siue in illis fuerit aliquis institutus et repudiauerit siue nullus institutus fuerit imo pertinent ad venientes ab intestato cum miles possit decedere p parte testa-
2 tus et pro parte intestatus. h. d. ista. l. cū seq. †Sz instituto in vncia vel in vncijs accrescunt cetere vncie nisi appareat de ꝯria voluntate militis. h. d. l. qq. que debet coniungi cū istis cum videatur istis contraria. Et ratio diuersitatis est: qz in istis primis duabus censetur miles vsus priuilegio militari postq vnū instituit in vno patrimonio alterum in altero vel nullū instituit in altero: quia faciendo distinctionem patrimoniorū cum illa non cadat in pagano q nō potest habere nisi vnū patrimoniuz l. iurisperitos. §. cū oriundus. ff. de excu. tut. cēsetur testatus vt miles nō vt paganus: sed distinctio vnciarū seu quotarū ita cadit in pagano sicut in milite. ideo si instituat aliquē in quibusdam vncijs in alijs nullum censetur vsus iure cōi nō militari et de iure cōi nō potest quis decedere pro parte intestatus et p parte testatus: imo causa testati trahit ad se causam intestati. l. j. §. si ex fundo. ff. de here. insti. ¶ Ista autē. l. j. tria facit quia determinat casum de quo queritur vsq ibi modo. Secundo determinationē limitat in duobus vsq ibi. Tertio rationē determinationis annectit p quā tollitur oppositio que fieri poterat ꝯtra eā.
3 ¶ In tex. ibi: petere nō potes. s. per ius accrescēdi: qz cēsentur duo testamēta et due hereditates et in diuersis testamentis seu hereditatibus nō habet locū ius accrescēdi. l. si sub conditione. ff. quibus mo. vsusfru. amit. ¶ In tex. ibi: adire eam noluerit. si autē adire vellet nō esset dubiū q eā petere non potes: sed quādo nōvult videbatur cōtrariū qz omnia iura dicūt q vno ex institutis repudiante portio sua ceteris accrescit. l. si duo. et. l. cum

c ¶ Qd sint rogati. Adde Anto. de bu. in. c. indicāte. de testamē. Alexā. de imol. ꝯsi. xxiiij. icipi. ponderatis verbis vltimi testa mēti. in. vj. col. j iij. vol. idē Alex. ꝯsi. xlvij. incipi. abūde. in. ij. col. in. ij. vol. Barb. ꝯsi. xlij. incip. clemētissimū deū. j ij. col. in. iiij. vol.
d ¶ Pro pte intestat⁹. addē Paul. de ca. i. l. cū duobus in prio not. C. de inoff. testa. Bar. in. l. j. in. v. q. princi. C. de sacrosan. eccle.
e ¶ Ut mutus et surdus. Adde. l. discretꝫ. et ibi doc to. C. q testa. fa. pos. et Abb. i rubri. de test. fallit in milite: vt in. l. iure militari. ff. de testa. mili. et j §. quinimo. isti. de test. mili. et ibi est bonā gl. ꝯtrā tenet Raph. cu. in. l. q in potestate. in. §. j. ff. de testa. et eū sequitur Jason in. d. l. discretis. et an talis mut⁹ et surd⁹ possit testari ad pias cās. vide p Bal. i. d. l. discretis. Bal. in. l. j. j ij. col. C. de sacrosan. ecc. et p doc. j c. cū tibi. de test.
f ¶ Deportatus. Adde. l. ei vsq. in. §. j. ff. de testa. Bal. in. l. j. in. ij. et. iij. q. C. de sacsan. eccle.
g ¶ Vel triū. adde text. in. c. ab isto die. xxv. q. vj. e. licet. de testi. cuz esses. et. c. relatū. el. j. de testa. c. nonit. d indi. origi nalr Deute. xix. Matth. xviij. ij. ad Corin. xiij.

hereditate.ff.de acqui.here.cū multis similibus. ¶ In text.ibi
sed ab intestato succedētes.puta liberi eius vel alij fratres vna
4 tecū. ¶ † In tex.ibi: substitutus nō est subaudi vulgariter.alias
secus.⁊ sic ius substitutionis vulgaris potētius est q̄ ius accre
scendi.ff.de bono.pos.sm tab.l.ij.§.si duo.⁊ in aut.hoc amplius
C.de fideicom. ¶ In tex.ibi: ⁊ liquido probatur subaudi ꝑ suc
cedentes ab intestato: tamē ista limitatio nō est necessaria quia
censentur probare eo ipso q̄ cōtrarium nō apparet postq̄ distinxit
patrimonia instituendo: vt patet in.l.pri.de qua glo.opponit
⁊ soluit duobus modis.tene primā solutionē. ¶ In tex.ibi: vo
luntas.dic poterat opponi cōtra determinationem de.d.l.no
strū.de reg.iur.q2 nō potest q̄s decedere pro parte testatus ⁊ ꝓ
parte intestatus.s3 fallit in milite cuius volūtas ꝓ lege seruat.
Et sicut ius seu lex potest hoc facere.l.circa.de inoffi.testa.ita ⁊
miles si hoc vult expresse vel tacite al's secus: vt in.l.q̄q̄. ¶ In
l.seq.ibi: in te.s.matrē que petebat paganica postq̄ ille non erat
institutus nisi in castrensib⁹: sed imperator rn̄det q̄ potest si in
paganicis nullū alium instituit vel instituit ⁊ repudiauit.secus
si adiuit q2 heres testamentarius prefert venienti ab intestato.
¶ In glo.ibi vel dic melius.i.clarius.nā eadem solutio est cū
precedēti sm Ja.bu.⁊ Bal.⁊ ista est vera solu.vt dixi sup text.⁊
glo.assignat rōnē: q2 instituendo vnū in vno patrimonio cen
setur velle q̄ aliud nō habeat: q2 q̄ in vno dr̄ in alio denegat.
Ista tamē ratio nō videt bona: q2 locum haberet etiā q̄n insti
tuisset vnū in certis vncijs seu certa quota vt videatur voluisse
q̄ alias non habet.⁊ si ita esset nō haberet ex priuilegio militis
⁊ tamē cōtrarium dr̄ in.l.q̄q̄.dic ergo rationē vt dixi post summa
rium: q2 q̄n facit mentionē patrimoniorū censetur voluisse vti
militari priuilegio cū illa distinctio nō cadat in pagano: secus
q̄n de vncijs tm̄: q2 illa etiā cadit in pagano. ¶ In gl.ibi: alij di
cūt.dic hanc solutionē reprobat glo.seq.ante fi.in ver.si aūt mi
les.q2 nō refert an instituat vnum in vno alterū in altero: an in
vno instituat vnū in alio nullū: vt etiā colligit ex.l.seq.ibi dum
dicit is qui adit a cōtrario sensu vbi vult q̄ si instituit ⁊ non ca
dit mater vocet ab intestato nec sibi imponit necessitatē ꝓbādi
voluntatē militis q̄ voluerit illa bona pertinere ad institutū
in castrensib⁹. ¶ In gl.seq.oppo.primo de.l.si certarum.§.iul.
ff.eo.Sol.limita istā legē sm illū.§.nisi bona vnius patrimonij
nō sufficerēt etiā creditorib⁹. ¶ Item oppo.de.d.l.si certarū.in
prin.⁊ de.l.q̄q̄.j.e.ti.So.in illis nō fecit distinctionē patrimo
niorū seu rerū seu vnciarū: vt.s.dixi. ¶ Tertio opp.q̄ idem q̄n
rerū.l.si miles vnū ex fundo.ff.eo.So.glo.intelligit illā legē q̄n
cōstabat de volūtate militis q̄ nolebat institutū in vno fundo
habere cetera bona al's haberet: quia nō vr̄ vsus iure militari.
secus q̄n facit mentionē patrimoniorū.Ex quib⁹ collige distin
5 ctionem glo.que clara est. ¶ † Sed querit hic de duobus.Pri
mo pone q̄ venientes ab intestato nolunt habere illa bona re
pudiata: an accrescent instituto in alio patrimonio videtur di
cendum q̄ deuoluant in fiscum.si tn̄ nec fiscus vellet non video
q̄d repugnaret quin ille institutus h3 si vult sed si nō vult nō co
gitur.et ad hoc allego quod in simili habet in.l.ea sola.de reg.
iur.q̄ vult q̄ l3 deportatus nō habeat heredē: q2 bona sua confi
scantur: si tamen fiscus ea nō vult applicabunt venientibus ab
6 intestato. † Itē potest esse q̄ castrēsia erāt in vno loco.⁊ pagani
ca in alio.⁊ instituit hoc modo in bonis que habeo in tali loco
instituo quēdā.⁊ in alijs que in alio aliū instituo nec fecit men
tionem de paganicis seu castrēsib⁹ an censet vsus iure militari
vt vno repudiante alteri nō accrescant ⁊ censeant diuerse here
ditates ⁊ diuersa testamēta.Bal.hic videt tenere q̄ non postq̄
sub noīe rerū nō sub noīe patrimoniorū fecit distinctionē.posset
aūt in cōtrariū allegari: q2 rei demōstrate ꝑ appositionem loci alia
demōstratio frustra addicit.l.j.in fi.de dote prele.tamē tenēda
est decisio Bal.propter eius autoritatem.

2 ☞ Inductum in fauorem vnius nō debet redundare in eius
damnum.
Si statuto cauet q̄ scholares habeant ꝓ ciuibus in priuilegiū
eorū d3 intelligi in his in quib⁹ ciues sunt melioris cōditionis
quā forenses ⁊ quid si nō in priuilegiū recepti sint.
3 Si pater fecit donationē filio in ptāte licet nō dixerit propter
eius merita ⁊ seruitia impensa: si tamen possunt merita ꝓbari
⁊ sint condigna: censetur facta ob merita et sic statim valeat et
reputetur aduentitia: ⁊ per cōsequens nō conferatur.

1 **Sirupinus.** † Priuilegium militis nō tollit leges inductas i ei⁹
fauorē propter eius imbecillitatem.h.d.Bar.⁊ tene
2 menti † quia inductū in fauorē vnius non debet re
dundare in eius damnum.Ideo allegatur iste tex.q̄ si statuto
cauetur q̄ scholares habeant pro ciuibus in priuilegium eorū
debet intelligi in his in quibus ciues sunt melioris cōditionis
q̄ forenses: sed illis in quibus forenses essent melioris: puta in
oneribus cōis ad que forenses nō grauant sed ciues sic: nō habe
buntur ꝓ ciuibus ne statutū primū factum in eorū priuilegium
redundet in odium.sed si hoc nō esset factū in priuilegiū: puta
aliquis receptus est ad ciuitatē ad eius requisitionē ⁊ petitio
nem nō proprio motu recipientium certe censetur receptus ad
oīa tam priuilegia q̄ onera.l.j.in prin.ff.ad muni.⁊ vide Bart.
in.l.iij.§.emācipatus.ff.de bo.pos.cōtratab.⁊ in.l.si maritus.§.
iul.ff.de adul.Et pmitte hic q̄ per.l.eliescētiā minor.xx.an.nō
poterat manumittere seruū nisi corā iudice ⁊ ex causa rationa
bili allegata ⁊ probata: vt institu.q ma.nō pos.§.eadem.hodie
secus vt.j.qui ma.nō pos.l.si minor.cum aut.ibi posita.Pone
ergo q̄ minor.xx.an.erat miles ⁊ in suo testamēto dedit liber
tatem seruo certe si non suberat iusta causa nō valet datio non
obstante priuilegio militis per q̄ nō tollitur.l.illa prohibēs in
fauorem eius facta propter eius fragilitatē secus si suberat cau
sa iusta: licet coram iudice nō fuerit allegata nec probata.Nam
ista requirunt quādo datur libertas inter viuos nō quando in
vltima voluntate.Adde q̄ sicut priuilegium militis nō debet
esse sibi militi nociuū.vt hic.ita nec alteri.l.impuberi filio.ff.
de admi.tu. ¶ In tex.ibi: maior annis lege diffinitis.i.viginti
3 licet esset minor.xxv. ¶ † In fi.l.ibi: cuius causa probari potuit.
dic sufficit ergo q̄ causa subesset licet ꝑ militē in testamēto non
fuerit allegata ⁊ q̄ probetur.Et istud optime facit ꝓ eo quod
Bal.no.in aut.ex testamēto.et.l.si donatione.s.titu.proxi.q̄ si
pater fecit donationē filio in potestate l3 nō dixerit ꝓpter eius
merita ⁊ seruitia impensa si tamē possunt merita probari ⁊ sint
condigna censet facta ob merita ⁊ sic statim valeat ⁊ reputetur
aduentitia: ⁊ per cōsequens nō cōferatur: vt.l.fi.s.ti.j.etiam vbi
alias veniret conferenda simplex donatio.

1 **Ex testamento.** † Ex testamento militis licet nō solenni debētur
legata ⁊ fideicōmissa ⁊ etiā hereditas dūmodo sit fa
ctū in expeditiōe militari ⁊ ibi decessit vel si decessit
post missionem saltem decessit infra annū.alias secus.h.d.

2 ☞ Pupillaris substitutio est testamentū filij quo ad vim suc
cessionis: sed quo ad vim compilationis dr̄ testamentū patris.
Paganus an possit heredi suo post aditam hereditatem substi
tuere directo licet possit substituere per fideicommissum.
Pupillaris substitutio est directa ⁊ potest fieri pupillo etiam
post aditam hereditatem.
3 Substitutio facta duobus imparib⁹.i.quorū vni poterat substi
tui vulgariter ⁊ pupillariter alteri vero vulgariter tantum: nō
comprehendit nisi vulgarē que poterat fieri vtrique ⁊ si facta sit
a milite an comprehendat pupillarem.⁊ nu.8.⁊.9.
Quādo vna determinatio respicit plura determinabilia debet
ea pariter determinare non dispariter.
4 Que dicatur substitutio reciproca: ⁊ quando dicatur mixta cū
compendiosa.
Si testator instituat duos filios vnū pupillum alium maiorē.⁊
postea dicat quandocunque alter ipsorum decesserit sine liberis
alterum substituo q̄ ista sit reciproca mixta cum compēdiosa.
⁊ tūc moriatur pupillus in pupillari etate: an eius mater que
forte non erat mater alterius possit succedere ab intestato: et
postea restituere illā dimidiam illius pupilli detracta quarta
trebellianica.
5 Pupillus vel pupilla an dicat decedere intestat⁹ vel intestata.
6 Statutū q̄ existente fratre non succedat mater ab intestato: an
habeat locum in successione pupilli.
7 Miles ex priuilegio militari pōt substituere directo post adi
tam hereditatem.
Substitutio directa nō defalcatur: sed obliqua sic: ⁊ ex directa
potest substitutus capere propria autoritate: sed ex obliqua nō
⁊ per vtranque succeditur defuncto non heredi.
8 Miles in dubio non presumit voluisse vti priuilegio militari
sed testari de iure communi quando verba eius patiuntur sine
impropriatione: nisi probetur contrarium.
Princeps in dubio nō presumitur voluisse vti suprema potesta
te quando eius verba possunt intelligi de iure communi.
9 Tacita pupillaris cōprehensa in expressa vulgari nō admittit
contra matrem quādo est omnino tacita nec apparet ꝑ aliquas
coniecturas q̄ testator de illa senserit.

In testamēto. Lex ista est clara intelli
gentibus sed glo.ipsam
offuscat plura dicendo q̄ expediat ⁊ in pluribus nō
1 bene loquitur.Et hoc intēdit. † Substitutio breuilo
qua seu reciproca facta personis imparibus continet vulgares
substitutiones tantum que poterant fieri cuilibet eorū ⁊ conci
piuntur ante aditā hereditatē: ⁊ sunt directe.Substitutionem
pupillarē (que nō poterat fieri cuilibet eorū: sed alteri tantū) nō
continet nec etiā substitutionem militarē licet possit fieri cuili
bet eorum:

bet eoꝝ:qꝛ nõ de iure cõi:sed de iure speciali nisi de cõtraria voluntate testatoris appareat in vtroq꜄ casu:quia miles in dubio nõ censetur voluisse vti priuilegio militari: sed iure cõmuni si verba substitutionis hoc patiuntur.h.d.in effectu ista lex sing. ꝛ repetibilis.¶Et pone casum sic.Tu habuisti quendam fratrem tuũ militem q in testamento suo te heredem instituit in dimidia:ꝛ quandã filiã suã pupillã in altera dimidia:ꝛ postea dicit vos inuicem substituo.ista substitutio dicit̃ reciproca seu breuiloqua:de qua habet̃ in.l.iã hoc iure.ꝛ.l.lucius.ꝛ ibi Bar.tractat eius materiã.ff.de vulga.ꝛ pup.adita hereditate p te etiã per pupillam mortua est ipsa pupilla in pupillari etate relicta matre:orta est contentio inter te ex vna parte:ꝛ matrem ex altera de successione istius pupille in qua veniunt bona omnia pupille nõ solũ paterna:sed aliunde prouenientia.l.si plures.§.ad substitutos.de vulg.ꝛ pupil.vel saltẽ de dimidia portione bonorum paternorum in qua fuit instituta.Nam tu dicebas hereditatem pupille pertinere ad te virtute substitutionis reciproce in qua cõprehenditur nõ solum vulgaris sed etiã pupillaris.ꝛ sic dicis ꝙ potes illi succedere ex pupillari expressa in totum exclusa matre qñ expressa pupillaris excludit matrem.l.papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inoffi.testa.ꝛ.l.precibus.ͅ.de impu.ꝛ aliis substi.Ecõuerso dicit mater hereditatem filie sue ptinere ad se ab intestato : qd tu nullo modo potes venire virtute illius substitutionis:qꝛ quãdo substitutio fit duobus quorum vni poterat substitui pupillariter ꝛ alteri nõ:vt seruetur equalitas nõ cõtinet nisi vulgares substitutiones que poterant fieri vtriq꜄:nõ autem pupillarẽ que nõ poterat fieri nisi vni vt est casus in.l.iam hoc iure.de vulg.ꝛ pup.post prin.qꝛ vna determinatio respiciens plura determinabilia dꝫ ea vniformiter ꝛ pariter determinare nõ difformiter:sed si contineret pupillarem determinaret difformiter:qꝛ in persona pupilli cõtineret duas substitutiones.s.vulgarẽ ante aditã hereditatẽ:ꝛ etiã pupillarem ante aditã ꝛ post aditã:ꝛ in psona alterius nõ cõtineret nisi vulgarẽ.dicit ergo mater aut tu vis venire ex vulgari ꝛ nõ potes:qꝛ illa expirauit per aditionem hereditatis filie mee.l.post aditã.ͅ.de impu.ꝛ ali.substi.Aut vis venire ex pupillari:ꝛ sic nõ potes:qꝛ illa nõ cõprehendet̃ in illa substitutione propter disparitatẽ personaꝝ quib⁹ facta est.sequit̃ ergo ꝙ filia mea decedit intestata:ꝛ per ꝯsequens ad me solã pertinet hereditas ei⁹. Ecõuerso tu replicas hoc modo.iste testator fuit miles:quia ex priuilegio militari poterat vtriq꜄ nostrũ facere substitutionem militarẽ directã etiã post aditã hereditatẽ:qꝛ potest facere quẽ heredẽ ad tps:ꝛ post tps facere aliũ heredẽ:vt.ͅ.eo.certi iuris. ꝛ.ff.eo.l.miles ita.in princ.posito ergo ꝙ ego nõ possem venire ad hereditatẽ pupille ex pupillari p rationẽ quã allegas saltem possem venire in illa dimidia in qua fuit pupilla instituta:licet adiuerit hereditatẽ nõ ex vulgari ſꝫ ex militari:quia fuit heres quousq꜄ vixit:ꝛ post eius mortẽ desiit esse heres:ꝛ ego incipio esse in illa dimidia per quã substitutionẽ militarem succedo militi non pupille:ꝛ possum illã dimidiã directo habere:nec habeo necesse ipsam recipere de manu tua iure fideicõmissi:ꝛ sic possis eã defalcare:qꝛ de substitutione directa nõ detrahit̃ falcidia vel trebellianica:habes ergo tu mater hereditatẽ pupille noie:qꝛ illa nulla alia bona habebat quã paterna:ꝛ ego habebã dimidiam bonorum paternoꝝ noie ꝛ effectu virtute substitutionis reciproce:quia cum illa potuerit fieri pariter vterq꜄ nostrũ comprehenditur in ista substitutione reciproca : qꝛ cessat ratio quã.ͅ.dixi in pupillari. ¶Querit̃ ergo quid iuris.imperator anteq̃ rñdeat premittit qd si testator nõ fuisset miles allegatio matris pcederet sine dubio nec posses vocari ex vulgari:nec ex pupillari rationibus de quibus.ͅ.ſꝫ qꝛ pponitur ꝙ fuit miles verum est id qd tu dicis ꝙ miles ex priuilegio militari poterat substituere vtriq꜄ directo post aditã hereditatẽ.tamẽ aduertendum est:qꝛ istud est verũ si voluit ꝛ non aliter:an autẽ voluerit incumbit tibi onus pbandi.Nam in dubio dicẽdo vos inuicẽ substituo:cũ salua pprietate huius verbi possit ista substitutio censeri facta de iure cõi nõ censet̃ ꝙ voluisset vti priuilegio militari vt voluerit substituere directo post aditam hereditatem sequitur ergo ꝙ si nõ pbas volũtatẽ militis nõ poteris venire etiã ex militari ad illã dimidiã:sed pertinebit ad matrẽ cũ hereditate pupille.An autẽ possis venire iure fideicõmissi:ꝛ petere a matre qd tibi restituat detracta trebellianica:dicendum est ꝙ nõ licet text.nõ dicat:qꝛ talis substitutio reciproca facta sine dinumeratione tẽporis nõ potest cõtinere nisi directas substitutiones:nõ autẽ fideicõmissariã:secus si cum dinumeratione tpis:vt si dixisset ꝛ qñcũq꜄ aliquis eoꝝ decesserit alterũ superuiuentẽ substituo:tunc enim bene posses ex fideicõmissaria petere illã dimidiã tibi restitui detracta quarta cũ illa fideicommissaria possit fieri de iure cõi:ꝛ nõ esset alia pbatio voluntatis ne-
2 cessaria.ꝛ ex his apparet casus clarus huius.l. ¶†Not.ex prima parte tria.Primo dũ dicit parẽs facere testamẽtũ qd exponitur.i.pupillarẽ substitutionẽ qd pupillaris substitutio est testamentũ filii.qd intellige quo ad vim successionis:qꝛ per eum succedit̃ pupillo:non autẽ primo testatori.Sed quo ad vim cõpilationis dr testm̃ patris:qꝛ pater ipsum fecit ꝛ nõ filius.l.patris ꝛ filii.ff.de vul.ꝛ pu.¶No.ii.dum dicit postea quã heres extiterit substituere nõ poterit:qd intelligitur.s.directo ſm regulam vulgarẽ:qd paganus nõ potest heredi suo post aditã hereditatẽ substituere directo:ſꝫ possit substituere p fideicõmissum. vt in toto ti.ff.ad tre.fallit qñ erat talis heres cui poterat substituere pupillariter.Nã pupillaris est directa:ꝛ potest fieri pupillo etiã post aditã hereditatẽ:ante hereditatẽ aũt aditã bene
3 potest paganus substituere directo vulgariter.¶†Tertio no. dũ dicit in eũ solum casum regulã vulgarẽ que est qd substitutio facta duobus imparibus.i.quoꝝ vni poterat substitui vulgariter ꝛ pupillariter:alteri vero vulgariter tñ non comprehẽdit nisi vulgarẽ que poterat fieri vtriq꜄.ꝛ p hoc p aliã regulã q̃ est qd qñ vna determinatio respicit plura determinabilia dꝫ ea pariter determinare nõ dispariter.l.iam hoc iure.§.i.ff.de vulga. ꝛ pu.Et hoc siue loquamur in substitutione reciproca:vt hic.ꝛ in.d.l.iam hoc iure.in qua alter instituit̃ alter substituitur siue de non reciproca in qua alius extraneus substituitur vtriq꜄:vt ͅ.de impu.ꝛ aliis substi.l.Quis.Itẽ hoc verũ siue substitutio fit facta p verbum cõe substituo siue p verbũ directum:puta sit he-
4 res:vt est casus in.d.l.Quis.¶†Sed hic quero de vna.q.quam
a vidi de facto Bononie ꝛ cõsului.[a] ꝛ quotidie potest cõtingere. Pone qd est facta substitutio reciproca mixta cum cõpendiosa. Nã qñ nõ est mixta cõcipit̃ hoc modo.vos inuicẽ substituo non faciendo mẽtionẽ de morte:sed si fiat mentio tunc dr misceri cũ cõpẽdiosa:puta instituo duos filios vnũ pupillũ aliũ maiorẽ: postea dico qd quandocũq꜄ alter ipsorum decesserit sine liberis alterũ substituo.Ista est reciproca mixta cum cõpẽdiosa morit̃ pupillus in pupillari etate frater suus vult habere hereditatẽ eius insolidũ ex pupillari:mater autẽ q̃ forte erat mater istius pupilli ꝛ nõ alterius qui erat ex alia vxore dicit hereditatẽ pupilli ad se solã pertinere abĩtestato:qꝛ ista substitutio fuit facta personis imparib⁹:ꝛ sic non potest cõtinere nisi illas substitutiones q̃ possunt fieri vtriq꜄ vꝫ vulgarẽ ante aditã hereditatẽ ꝛ fideicõmissariã post aditam pupillarẽ autẽ nõ:q̃ nõ poterat fieri nisi illo pupillo:vnde mater vult succedere abintestato:et postea restituere illã dimidiam illius pupilli detracta quarta trebellianica.Querit̃ qd iuris.Recordor qd.d.Jo.de imo.tenebat istã partẽ p istã.l.cũ si.ꝛ cũ eo longã cõtentionẽ habui in capella dicti legati.Ego autẽ dicebã ꝛ dicerẽ cõtrariũ ſꝫ Bal.hic in aliquib⁹ verbis videat̃ inclinare in illã sniam.Nã illud fuit statutũ in simplici reciproca que nõ solet ꝯtinere nisi directas substitutiones:puta vulgarẽ ꝛ pupillarẽ:non autem fideicommissariã.ꝛ idẽ in non reciproca qñ non est cõcepta post mortẽ: puta titium ꝛ seium instituo ꝛ semproniũ eis substituo vt.d.l. quãuis.sed qñ cõcipit̃ in tps mortis:ꝛ per ꝯñs post aditã hereditatẽ:ꝛ sic potest cõprehendere fideicõmissariã dico qd comprehendet etiã directã pupillarẽ infra pupillarẽ etatẽ:licet psone sint impares tali ratione demonstratiua:ꝛ in ipsam me fundo si ista pupilla decessisset post pupillarẽ etatẽ tu fateris qd haberet locum fideicõmissaria.ꝛ eodẽ modo si decessit in pupillari etate ꝛ negas habere locũ directum pupillarẽ contra maiorem rationẽ.nam fideicõmissaria est grauamen filii:sed pupillaris est puisio filii:vt.l.ex tribus.ͅ.de inoffi.test.si ergo post aditam hereditatẽ habet locum fideicõmissaria q̃ est grauamẽ forti⁹ dꝫ habere locum pupillaris que est prouisio:non autẽ sic sequatur qñ non est mixta cum compẽdiosa:puta vos inuicem substituo quo casu in psonam pupilli hꝫ locũ vulgaris ꝛ non pupillaris si erant impares:qꝛ vulgaris non est grauamẽ : vt patet in.l.si posthumus.§.qd vulgo.de lib.ꝛ posthu.Tene menti quia quotidiana est hec q̃stio:ꝛ non nego quin sit dubia:tñ ratio quã.ͅ. dixi multũ dꝫ mouere quẽlibet rectũ animũ:qñ autẽ reciproca substitutio facta esset psonis paribus quarũ quelibet poterat substitui vulgariter ꝛ pupillariter:tũc cõprehendit ambas:vt in.d.l.iam hoc iure.§.i.Et tamẽ si non esset reciproca non comprehenderet nisi vulgarẽ:puta titiũ instituo ꝛ sempronium substituo.nã posito qd titiũ potuerim substituere vulgariter ꝛ pupillariter.videt̃ qd ista substitutio nõ importet nisi vulgarẽ per ea que no.per glo.in.l.gallus.§.i.de lib.ꝛ posthu.ſm quosdam. hec tamẽ non placet:qꝛ si esset facta duob⁹ paribus comprehenderet pupillarẽ.vt pꝫ in.d.l.Quis.a cõtrario sensu.ergo ꝛ idem si vni.Nec ob.no.in.l.gallus.quia procederet quãdo institutus est talis cui non poterat substitui pupillariter: sed vulgariter ante aditã hereditatẽ ꝛ post aditã per fideicõmissariã.simplex ergo substitutio sine cõmemoratione mortis comprehẽdit solã vulgarem que est directa ꝛ non fideicommissaria. ita intellige

a ¶Et consului. Adde ꝙ est i ꝯsi. cclxiiii. in.ii. vo. cõsilioꝝ nouoꝝ icipi.Quẽ multa scripta sint.cur.

illā gl. ⁊ aliā que est in. l. verbis ciuilibus. de vul. ⁊ pup. probaṫ
5 in. l. iā hoc. §. j. vel. ij. ibi dum dicit in vulgarem tm̄. ¶ †Ex scḋa parte huius. l. no. primo tex. ibi dum dicit intestate filie qḋ pupillus vel pupilla dicitur decedere intestatus vel intestata. In cōtrariū facit. l. j. in prin. ff. de sup. leg. qꝛ nō dr̄ intestatus qui testari nō potuit.
6 †Et hoc inducitur ad questionem statuti dicentis ꝙ existēte fratre nō succedat ab intestato mater vtrū habeat locū in successione pupilli cū verba statuti proprie sint intelligenda.
a Bar. pluries[a] cōsuluit ꝙ sic: cum ſm cōem ⁊ vulgarem vsum loquendi ille dicitur intestatus decessisse q testamentū nō fecit siue facere potuit siue nō: ⁊ verba statuti debent intelligi scḋm communem vsum loquēdi. l. liberoꝝ. §. qḋ tamē cassius. ff. de leg. iij. ⁊. l. cū delanionis. §. asinā. de fun. instru. Bar. autē cōsuluit contrariū nisi talis vsus loquēdi probetur esse in loco vbi vertitur qḋ seu statutū. ꝑ Bar. vo facit optime iste tex. qꝛ iꝑator sic loquitur: ⁊ nō est dicendū ꝙ ipse improprie loquitur. ⁊ etiā ꝓbatur ꝑ illā. l. j. in prin. que vult qḋ posito qḋ diceretur intestatus decessisse improprie: attamē perinde debet habere ac si ꝓprie. ⁊ sic illa l. presupponit cōem vsum loquēdi: vñ standū est relationi illius
7 legis nec dꝫ aliter ꝓbari. ¶ †Itē no. scḋo qḋ miles ex priuilegio militari potest substituere directo post aditā hereditatē. et hoc ꝓcedit ex alio priuilegio: qꝛ potest facere quē heredē esse ad tp̄s ⁊ post tp̄s ipsum desinere: vt. j. eo. l. certi iuris. ⁊ alium incipere directo qḋ facere non potest paganus licet possit substituere ꝑ fideicommissum. Et longa est differentia inter directam substitutionem ⁊ obliquā qꝛ prima nō defalcatur. scḋa sic. Itē ex prima pōt substitutus capere ꝓpria autoritate ex secunda non: sed habet necesse petere ab herede restitutionē verbalem fieri. l. restituta. ⁊. l. facta. in pri. ff. ad treb. ꝑ vtraqꝫ tamē succeditur defun-
8 cto nō heredi. l. centurio. cū ibi not. de vulg. ⁊ pup. ¶ †Ultimo no. hic melius ꝙ̄ alibi ꝙ miles in dubio nō presumitur voluisse vti priuilegio militari: sed testari de iure cōmuni quādo verba eius patiuntur sine impropriatione nisi ꝓbetur cōtrariū. Et hoc facit ad no. ꝑ Bal. in. l. bonorum. §. qui admit. ad bo. pos. quod princeps in dubio nō censetur voluisse vti suprema ꝑtāte qñ eius verba possunt intelligi de iure cōi: ⁊ sic ſm ius cōe debēt restringi: nō vt corrigatur ius cōe ꝙ nō esset si censeretur semp velle vti suprema potestate: qꝛ tunc cū sit supra ius censeretur potius velle corrigere ius cōe ꝙ̄ eius verba restringi ꝑ ipsum. c. ꝓposuit. de cōces. ꝑben. Et istud qḋ hic colligitur dat intelligere. l. ꝑcibus. j. de impu. ⁊ alijs substi. quā quidā intelligunt vt ibi substitutio intelligatur ſm priuilegiū militis: ſꝫ reuera ibi nulla spālitas in milite: qꝛ ibi fuit vsus verbo cōi. ⁊ sic videtur voluisse testari de iure cōmuni nō ex priuilegio militari. ⁊ hoc tenuit Jo. an. in. c. si pater. de testa. lib. vj. in nouella. ¶ Queritur hic ista. l. bene probat in primo casu ꝙ reciproca facta a pagano ꝑsonis imparibꝰ nō comprehendit pupillarē. Itē probat in scḋa parte ꝙ si facta est a milite nō cōprehendit militarem nisi appareat qḋ voluerit vti priuilegio militari. Sed ego quero quādo est facta a milite an cōprehendat pupillarē quā nō poterat facere tanꝙ̄ paganꝰ. Quidā voluerunt qḋ sic vt sit aliqua differētia inter militem ⁊ paganū vt colligitur ex glo. veritas est in cōtrarium. nam si nō continet qñ est paganus: quia nō ꝑsumitur eam voluisse facere ꝓpter disparitatē ꝑsonarum si diceremus contrarium qñ est miles nō posset hoc intelligi nisi qꝛ voluisset vti priuilegio militari: sed hoc non ꝑsumitur: vt hic in fi. nisi ꝓbetur. ⁊ hec est cōmunis sñia doc. ꝙ qñ est facta disparibus siue a pagano siue a milite non cōprehendatur pupillaris nisi aliter de voluntate testātis appareat. ⁊ sic in hoc miles ⁊ paganus ad paria iudicātur. ¶ Sup glo. fi. quam doct. diuersimode recitant ⁊ per modū oppositionum. ⁊ in multis loquuntur cōtra mentem glo. nec dant ipsam bene ad intelligēdum. Ego eā recitabo ꝑ quinqꝫ. q. Prima est qualiter intelligitur iste tex. in fi. dum dicit: qḋ iste testator miles nō ꝑsupponitur te voluisse admitti nisi ꝓbes eius voluntatē qḋ ita senserit. Queritur si probas ex qua substitutiōe admitteris: an ex pupillari: an ex militari. glo. ista tota videtur sentire de pupillari si bene inspiciantur eius verba. ego dico qḋ intētio tex. est loqui de militari. Nam vt patet ex positione casus hic ꝑ modum replicationis dicebas te admitti debere saltē ex militari ad dimidiam in qua pupilla erat instituta: quia illam poterat testator facere vtriqꝫ vestrū ex priuilegio militari. vñ sicut si tu prius decessisses pupilla potuisset venire ad tuā dimidiaꝫ ex militari: ita ⁊ ecouerso mortua pupilla in pupillari vel post pupillarē etatem non curo debes tu posse venire ad suā dimidiam ex militari qꝛ quo ad eā non erat disparitas ꝑsonarum: ⁊ sic comprehendebatur in ipsa reciproca: lꝫ pupillaris nō comprehenderetur: ⁊ imperator rñdet qḋ adhuc non potest ex illa vocari nisi probes militē ita voluisse. s. facere militarē cū in dubio non ꝑsumatur voluisse vti priuilegio: ſꝫ iure communi. ⁊ hoc intellectu ꝑsupposito tota gl. ista remaneret superflua. fateor tñ ꝙ etiā

¶ Bart. pluries adde eūdē Bar. ⁊ ibi Alex. in. d. l. j. de su. ⁊ le. bal. in. c. j. de suc. feu. ⁊ sic ꝯsuluit ipse Pau. de cast. in cōsi. xlviij. incip. ꝑsupposito quodā statuto ī antiquis. ⁊ adde Fely. in ꝓe. decr. in glo. iij. Bal. in. l. cū antiquioribꝰ j. de in. deli. ⁊ ī. l. intestato. ff. de legi. tu. ⁊ Frā. are. in. l. cēturio. col. xj. v. adō inquātum. ff. de vul. et pu. Fran. cur.

ex pupillari posses admiti si ꝓbares qḋ testator voluit ipam includi. l. iam hoc iure. §. j. vel. ij. ff. de vulga. ⁊ pu. ¶ Secūdo queritur que sit ratio qḋ non ꝓbata voluntate militis nō potes vocari ex pupillari. glo. rñdet qḋ ideo est: qꝛ hic mater erat in medio ꝯ quā nō admittitur tacita pupillaris. l. fi. j. de insti. ⁊ substi. ⁊ in. l. precibꝰ. de impu. ⁊ alijs substi. ſꝫ pupillaris cōprehensa in reciproca est tacita: qꝛ nō est expressa verbis specialibꝰ. ista glo. male loquitur. Primo qꝛ iste text. assignat aliā rationē in prima parte qḋ ideo non admitteris ex pupillari: qꝛ illa non cōprehēditur in reciproca ꝓpter inequalitatem personarū nō ex eo qḋ mater esset in medio. vnde si nō esset imparitas bene admittereris posito qḋ mr̄ esset in medio: ⁊ qñ est imparitas nō admittereris etiam si mater in medio non esset. preterea falsum est ꝙ pupillaris cōprehēsa in reciproca dicatur tacita imo dicitur expssa lꝫ verbis generalibus. ⁊ ita excludit matrem sicut si esset expressa verbis specialibꝰ. ⁊. h. d. glo. ordinaria expressa in ea que cōprehenditur in compēdiosa sub verbis generalibꝰ in. d. l. precibus. in vlt. glo. ⁊ idē in reciproca vt est tex. cū glo. in. l. lucius. ff. de vulg. ⁊ pu. Tunc autem qꝛ tacita non admittitur contra matrē qñ est oīno tacita tā verbis generalibus ꝙ̄ specialibus: imo venit ex interpretatione cōtra vim verboꝝ: vt est illa q̄ cōprehēditur in expressa vulgari: puta titium filiū meū instituo: ⁊ si heres nō erit semproniū substituo: vel sit heres. lege cauetur qḋ ista vulgaris cōcepta in casum hereditatis non adite comprehēdat aliū casum si erit heres: ⁊ in pupillari etate decesserit qḋ est de directo contra vim verboꝝ ex mera interpretatiōe. l. q̄ cōiecturatur. qḋ pater istum casum nō cogitauit qḋ si cogitasset in ipsum casum ꝓuidisset. Ista ergo. l. interpretatio cessat qñ mater est in medio ne priuetur luctuosa hereditate filij: sed qñ verba testatoris possunt pati pupillarē lex se nō intromittit: vt faciat cessare pupillarem ꝓpter matrē cū voluntate defuncti q cēsetur voluisse totū illū qḋ sub verbis eius cōprehēditur. l. labeo. de sup. le. Sed contra suam interpretationē bene facit. l. pupillarē cessare fauore mr̄is: satis enī habuit lex inducere hanc interpretationē contra vim verborum qñ mater non suberat. ¶ Tertio queritur qñō potest cōstare de voluntate militis qḋ voluerit te admitti. gl. obscure rñdet. s. qñ fuit vsus verbo directo: puta si lucius titius decesserit sempronius heres esto supple vt cōueniat lr̄e q̄ loquitur de reciproca. ⁊ si sempronius decesserit lucius heres esto: ⁊ sic cuilibet de per se facit substitutionem ꝑ verbū directum heres esto qḋ continet expressam substitutionē. Idem dicit glos. si vsus fuit verbo cōi substituo in quo cōtinetur tacita si sunt alie cōiecture ꝓpter quas etiā tunc censebitur expssa ⁊ non declarat q̄ sint ille coniecture. ¶ Aduerte: gl. primo nō habuit respectū ad terminos qui ponuntur in text. qñ fuit instituta filia testatoris ⁊ tu frater eius: ſꝫ ad alios terminos qñ fuisset institutus lucius ⁊ sempronius filij testatoris quorū vnus erat pupillus alter nō. Itē aduerte qꝛ qñ quilibet de ꝑ se facit substitutioneꝫ etiā si nō fuit vsus verbo directo: sed cōi in personā pupilli cōtinebitur duplex substitutio scꝫ vulgaris ⁊ pupillaris: ⁊ in personā alterius vulgaris tm̄. et istud consilium dat iurisconsultus testatori qñ vult qḋ substitutio reciproca facta personis disparibus cōtineat pupillarem in personā pupille: vt dicat si talis pupillus heres nō erit titium fratrē suum sibi substituo: si titius heres non erit pupillum sibi substituo. l. iā hoc iure. ver. itaqꝫ. ff. de vul. ⁊ pu. Et ad maiorem cautelā in fi. illius. l. dicit qḋ adhuc est melius causa vitande dubietatis qḋ in personā pupilli adhuc magis exprimatur dicendo si heres nō erit vel si erit ⁊ in pupillari etate decesserit: nō ergo expedit qḋ vtatur verbo directo qñ facit duas substitutiones: ⁊ sub duplici cōceptu verborum: qꝛ quilibet indicatur de ꝑse ſm qualitatē persone cui fit: sed qñ vnus est conceptus tunc habet locū qḋ hic dr̄ in prin. ⁊ in. d. l. iam hoc iure. dū dicit hoc cōi verbo. qꝛ tūc est verū qḋ vna determinatio respicit plura determinabilia disparia: ſꝫ qñ sub duplici cōcptu tunc plures determinationes respiciūt plura determinabilia. Pe. autē fuit in opi. qḋ etiā qñ quilibet de per se faceret substitutionē si non faceret mentionē de pupillari etate non cōprehenderetur pupillaris sicut qñ facit eā cōiter ambobus. Nam ⁊ tūc illa pluralis locutio resoluitur in plures singularitates. l. falsa. ī fi. de cōdi. ⁊ demō. vnde si dico vos inuicem substituo perinde est ac si dixissem ibi substituo fratrem tuū: ⁊ te substituo fratri tuo: ⁊ tamen tunc nō cōprehēditur pupillaris. ⁊ istum intellectū dicit fuisse iurisconsulti in fi. huius legis qui vult qḋ causa vitande dubietatis fiat mentio de pupillari etate: alr̄s videtur voluisse qḋ talis sit vna qualis est altera: ⁊ sicut facta maiori pupillo non continet nisi vulgarem ita ⁊ facta pupillo. Cōmuniter tenetur contrarium qñ aliud est qñ fit cōiter ambobus ⁊ vnico verbo cōi aliud quādo cuilibet de per se: lꝫ etiā in precedenti casu resoluatur in plures: tamē fateor qḋ casu vitandi hāc dubietatē melius est facere hanc mētionē de pupillari etate. ⁊ hoc voluit iuriscōsultus sine dubio: quando

bio: quādo aūt sit cōiter sub vno cōceptu verbo℞ ⁊ p vbo℞ cōe vos inuicē substituo inquantū glo. dicit q̄ tunc tacite vł substituere intellige respectu verbo℞ specialiū. sed respectu generalium dicunt̄ expresse oēs substitutiones q̄ sub istis verbis continentur: vt. s. dixi. qñ autē sunt dispares nō continet̄ pupillaris nisi appareat p alias cōiecturas: vt in gl. ⁊ tūc etiā dicet̄ expssa
9 ar. in. l. l3 imperator. de leg. j. ❡†S3 que sunt iste cōiecture glo. nō declarat. dic si post dicta verba vos inuicem substituo grauaret de restituendo post mortē tuam hereditatē pupilli cuidam alteri videt̄ voluisse q̄ illa perueniat ad te alias nō potuisset te grauare: ideo tūc sub illis verbis cōprehēderet̄ pupillaris. arg. in. l. titia. ij. seia. de leg. ij. in ratione sui. ⁊ qd̄ no. glo. in. l. alio. de ali. ⁊ ci. leg. ❡Et nota limitationē ad iura que dicunt q̄ tacita pupillaris cōprebensa in expressa vulgari nō admittitur cōtra matrē. Nam hoc est verū qñ est omnino tacita nec apparet per aliquas cōiecturas q̄ testator de illa senserit. ⁊ sic solum puenit ex interpretatione legali si autē posset apparere nō diceret̄ omnino tacita. ⁊ admitteret̄ cōtra matrē. vt voluit gl. in. l. precib⁹. in vlti. glo. ⁊ Bart. in. l. ij. de vulga. ⁊ pupil. in materia pupillaris in vlti. col. ibi ponit plures cōiecturas. ⁊ vna qñ substitueret vulgariter aliū filium suum quem magis creditur dilexisse quā vxorē suam matrē pupilli. ❡Aduerte etiā ad istam glo. dū dicit si titius decesserit sempronius heres esto. ⁊ sic qñ cū reciproca miscetur cōpendiosa q2 fit mētio mortis. ⁊ videt̄ velle qd̄ idē iuris sit tunc sicut si non fuisset admixta cōtra illud qd̄ ego tenui. s. sed ego adhuc sum in eadē opi. loquit̄ autē gl. de pupillari. sed q2 reuera tex. loquit̄ de militari dico qd̄ tunc apparet militem voluisse facere militarē: vt vti priuilegio militis quando fuisset vsus verbo directo: q2 tunc non posset aliter intelligi in suo proprio significato nisi ex priuilegio militis al's oporteret verbū directū obliquare: sed qñ fuit vsus verbo cōi tunc videt̄ voluisse testari iure cōi. si ergo miles dixisset: ⁊ qñcūq3 alter vestrum decesserit alter sit heres cōprehenderet̄ militaris directa etiā si pupillus decesserit post pupillarē etatē. ⁊ isto casu admitteris tu in casu huius. l. ad illam dimidiam in qua illa pupilla fuerat instituta: q2 tunc nō esset disparitas personarū quo ad militarē tñ hoc nō sufficeret quantū ad hoc vt cōprehendat̄ pupillaris ppter disparitatē psonarū: vt p3 in. l. q̄uis. j. de impu. ⁊ alijs substi. vbi fuit vsus vbo directo ⁊ tñ pupillaris non cōprebēdit̄. ❡Sequit̄ in gl. ibi: s3 qd̄ erit priuilegiū militis. Ista particula potest recitari melius p viā appositionis. hoc modo ista. l. videt̄ velle facere aliquā differentiā inter paganū ⁊ militē. ⁊ tamē in fi. dicit vnū ppter qd̄ apparet nullā esse differentiā. dicit enī q̄ etiā in testamento militis ad hoc vt admittaris debes probare qd̄ miles ita voluerit. ⁊ certe si pbas voluntatē testatoris etiā si ille nō erat miles: sed paganus admitteris per. l. iam hoc iure. ver. itaq3. vbi p3 qd̄ reciproca facta psonis disparib⁹ cōtinet pupillarē si apparet de voluntate defuncti. ⁊ dicitur apparere qñ cuilibet de per se substituit alterum alteri. et sic nulla erit differentia. Glo. soluit trib⁹ modis. Primo fm̄ quosdā qd̄ dr̄ia est in hoc: q2 qñ testator est paganus in reciproca non cōtinet̄ pupillaris nisi appareat de volūtate testatoris. vt in pri. huius legis: s3 si erat miles etiā si aliter nō appareat cōprehenditur. Nec ob. iste tex. in fi. q vult q̄ debeas pbare: q2 hic alique cōiecture erāt cōtra te qd̄ miles nolnit te admitti. vñ ad eas tollendas habes necesse probare contrarium. ista est truffa. Alij tenētes idem respōdent qd̄ probat̄ eoipso qd̄ ɔ̄riū nō probatur secus si testator fuisset paganus. adhuc ista est truffa. vñ glo. tertio loco fatetur contrariū dicēs: qd̄ qñ non probat̄ volūtas defuncti nulla est dr̄ia inter militē ⁊ paganum: q2 in nullo cōprehenditur pupillaris. postea dicit qd̄ etiā qñ mater est in medio adhuc nulla est differētia per. l. precib⁹. de impu. et alijs substi. Intellige etiā si de voluntate appareat: vt differat iste casus a precedenti. In hoc pessime loquitur q2. l. precibus. hoc nō dicit nec est verum qd̄ si de voluntate testatoris appareat mater habeat aliquod priuilegium. potest enim testator eam excludere si vult substituendo pupillariter alium. Preterea mater non habet priuilegiū nisi in pupillari omnino tacita ⁊ interpretatiua non in illa que cōprebenditur in reciproca vel cōpendiosa que non sunt oīno tacite: vt superius dixi. Si autē mater non sit in medio ⁊ de voluntate testatoris appareat tunc dicit glo. qd̄ est differentia inter militem ⁊ paganū: q2 substitutio facta a milite omni tp̄e erit directa etiā post aditam hereditatē: ⁊ post pupillarem etatem: sed facta a pagano omni tp̄e erit fideicōmissaria. Pileus vero dixit qd̄ etiam quando a milite idē esset: vt si sit fideicōmissaria. l. precibus. Glos. dicit contrariū quia ibi ideo est fideicōmissaria licet facta a milite: q2 mater erat in medio. ideo satis habuit lex si vsq3 ad pupillarem etatē valuit iure directo de iure cōmuni. postea vero obliquatur fauore matris hec sunt verba glo. licet obscura. Certe ista glo. multa inuoluit nec est verum q̄. l. precibus. intelligatur eo modo quo glos. vult ⁊ q̄ tñ ibi habeat aliquod priuilegium et q̄ ppterea obliquatur que fuisset directa si mater nō fuisset: imo ideo q2 post pupillarem etatem non valet iure directo: q2 miles fuit vsus iure cōi: vñ non presumitur voluisse vti priuilegio militari nisi appareat aliud vt in fi. istius legis p quā illa lex declarat̄. Cōstat autē q̄ de iure cōi post pupillarē etatē nō potuit testator directo substituere vt in ista. l. post prin. v̄. altero. dic ergo q̄ aut loquimur quo ad pupillarē substitutionē. ⁊ fateor q̄ nulla est differentia inter militē ⁊ paganū. sed in vtroq3 est dicendum q̄ si facta est personis disparibus. ⁊ de voluntate testatoris nō apparet: nō cōprehenditur pupillaris: sed si apparet per aliquas coniecturas non cōprehendit̄: sed si loquimur de directa militari bene est differentia: q2 si apparet de voluntate militis cōprehēditur directa militaris post aditā hereditatem tam ī persona maioris q̄ in persona pupilli. et tam in pupillari etate q̄ post. nō sic in pagano qui etiā si velit nō substituere directo maiori pupillo post aditam hereditatē: sed pupille sic. est autē alia differentia. qñ ad probandū cōiecturas in testamēto militis sufficient duo testes cum ipse possit testari corā duob⁹. sed in testamento pagani sicut requirunt̄ septem ad probandum institutionem: ita ad probandum coniecturam volūtatis super substitutione directa per ea que not. in. l. cum proponeret̄. de lega. ij. Est etiā tertia differentia: quia in milite sufficit q̄ fuerit vsus verbo directo vt videatur voluisse facere militarē in persona vtriusq3: sed in pagano non sufficit quādo facta est personis disparibus vt cōprehendatur pupillaris. ❡De vltima autem. q. glo. vsq3 ad quātum tēpus valebit iure militari si apparet de volūtate militis. dic vt in glos. que clara est. Cetera que concernunt materia3 reciproce substitutionis que non expedirentur in sex lectionibus dic plenissime per Bar. in. l. lucius. ff. de vulga. ⁊ pupilla. Et aliquas. q. mouet hic Bal.

2 ☞Si miles dicat lego fundū sticho liberto meo cū sit seruus ⁊ hoc sciat videt̄ sibi relinquere libertatē ⁊ valet legatū fundi: secus in testamēto pagani nisi cōcurrat publica vtilitas.

3 Verba enunciatiua quādo inducant dispositionē.

1 Ex his verbis. †Verba enunciatiua emissa pncipaliter ꝑ pter aliud non propter se non inducunt dispositionem in testamento pagani: sed militis sic ad hoc allegat̄. ❡†Si
2 enim ego dico lego fundum sticho liberto meo cum sit seruus non, videor sibi relinquere libertatem nec valet legatum quia istud verbum liberto non fuit emissum propter se: sed propter legatum ad demonstrandam personā cui fiebat nisi sit miles et tunc triplici fauore. s. militis vltime voluntatis et libertatis. illud verbum enūciatiuū liberi hominis importat relictum libertatis. ⁊ iñ cōsequētiā valet legatum fundi. Idem etiam in testamēto pagani si cōcurreret publica vtilitas. l. si hereditas. §. fi. de testa. tu. Sed Rapha. dicit hic q̄ relictum libertatis nō resultat ex isto verbo enunciatiuo liberto: sed vt valeat legatū fundi qd̄ non placet q2 tunc deberet esse idem iñ testamento pagani. ⁊ q2 hic dicitur ex his verbis. vnde si non dixisset liberto meo etiam in testamēto militis nec censeretur legata libertas nec valeret legatum fundi. l. seruus. j. de lega. ❡In text. ibi: si non errore ductus. dic quia sciebat te esse seruum quo casu videtur hoc dixisse animo dande libertatis: secus si credebat te
3 esse libertum. j. de fal. causa adie. lega. l. j. ❡†In glo. ibi. l. tale in princi. dic q̄ ibi verba enunciatiua fuerunt emissa principaliter propter se ad inducendum liberationem. vnde fauore liberationis dispositionem inducunt. Et ideo hic si testator dixisset fateor fortunatum esse libertum meum ⁊ non seruum induceret dispositionem ⁊ censeretur libertas relicta. argu. ibi. ⁊ in. l. j. j. de falsa causa adiec. lega. hic vero principaliter propter aliud. ⁊ de ista materia dic plene in. l. ex hac scriptura. ff. de donatio. ❡In gloss. ibi: diuus. responde eodem modo quo. s. q̄ ibi fuerunt verba emissa principaliter propter se: q2 relinquit libertatem vel instituit ipsum heredem sub conditione licet cōditio deficiat ⁊ sic etiam substitutio. remanet ergo firmum relictum libertatis q2 conditio apposita in substitutione nō censetur repetita in relicto libertatis. secus econuerso. l. auia. de condi. ⁊ demon. ff.

2 ☞Miles si faciat heredem ad tempus transacto illo tēpore quis erit heres.

3 Si tunc prouidi de alio herde q̄ ille erit heres directus nec habebit necesse petere a primo herede iure fideicōmissi. ⁊ idē si dicat post decē annos substituo seium.

4 Quid si dicat instituo titium ⁊ post decem annos substituo sibi seium.

5 Quid in pagano si dicat instituo titium vsq3 ad decennium et post decennium instituo seium.

1 Certi iuris est. †Miles potest facere heredem ad tẽpus quo trãsacto desinit esse heres ipso iure. ꝛ sic decedit ꝑ parte temporis testatus ꝛ pro parte temporis intestat⁹
2 vt. s. eo. l. j. et. ij. ff. eo. l. si miles vnum ex fundo. †Quis ergo erit heres hic transacto tempore. Respondeo venientes ab intestato si miles alium non instituit: quoniam eorum fauore cẽsetur apposuisse tempus sicut in simili habetur in. l. peto. circa prin-ci. ff. de lega. ij. ꝛ erunt heredes directi ꝛ poterunt adire heredi-
3 tatem ab intestato. †Si autem prouidit de alio herede ille simi liter erit heres directus ꝛ poterit adire nec habet necesse pete re a primo herede iure fideicommissi. Et ista secunda institutio dicitur substitutio militaris: de qua in. l. centurio. ff. de vulga. ꝛ pupillari. Et hoc verum si per verba directa: puta instituo titium vsq̃ ad decem annos et post decem annos instituo seium. Idem puto si per verbum commune: puta post decem annos substituo seium. Nam hoc verbum substituo ita adaptatur ad substitutionem obliquam: puta fideicommissariam sicut ad directam. l. precibus. ꝭ. de impube. ꝛ alijs substitutio. tamẽ hic interpretor eam directam propter hoc solum quia prima institu-
4 tio fuit coarctata ad certum tempus: †sed si non fuisset coarctata: puta instituo titium ꝛ post decem annos substituo seium sibi. interpretarer eam fideicommissariam si de mente militis in contrarium non apparet. s. eo. in. l. in testamento. in fi. quia nõ censetur voluisse vti priuilegio militari cum salua proprietate verborum ista substitutio possit intelligi facta de iure communi quo in dubio censetur miles vti voluisse per dictã. l. in testamento. in fine. secus si fuisset vsus verbo directo vt instituo titium simpliciter sine appositiõe temporis ꝛ post decem annos instituo seium. nam inspecta proprietate huius verbi instituo: quod est directum non potest intelligi substitutio de iure communi post aditam hereditatem substituere directo: sed ꝑ fideicommissariam in sua hereditate: ꝫ in hereditate pupilli sit cũ ista erit substitutio militaris ꝛ sic transactis. x. an. primus deficiet esse heres ꝛ secundus incipiet. Conclude ergo quod quando fit institutio prima ad certum tempus institutio scḋa reputatur directa siue sit facta per verbũ directũ siue cõmune a milite. Si aũt sine prefinitiõe tp̃is tunc distinguit̃ an scḋa sit facta per verbum directum et idem an per verbũ cõmune ꝛ tunc erit obliqua. i. fideicõmissaria. ꝛ sic substitutus habebit necesse petere ab instituto per fideicommissariã ꝛ institutus remanebit heres ꝛ detraheret trebellianicã: sed qñ esset directa non detrahe-
5 ret: q̃ secũdus nõ habet ꝑ manus eius sed suas. ¶ †Quid autẽ in pagano si dicat instituo titiũ vsq̃ ad decenniũ ꝛ post decennium instituo seium. dixit Bart. in. l. hereditas ex die. ff. de heredi. insti. qḋ si nõ fecisset secundam substitutiõe prima non valeret ipso iure: sed q̃ fecit vtraq̃ valet. et reiecto tp̃e de vtraq̃ erunt simul coheredes. Sali. autẽ in. l. extraneũ. ꝭ. de here. insti. fortiter reprehendit. Bar. in vtroq̃ dicto ꝛ merito q̃ multum errauit. Primũ eñ dictũ falsum est qḋ institutio videt̃ ꝑ appositionem tp̃is imo tẽpus reijcitur ꝛ causa intestati trahit ad se causam testati respectu tp̃is vt sit heres perpetuo sicut respectu rerum vt institutus in fundo sit heres in omnib⁹. l. j. §. si ex fundo. de here. insti. arguendo de rebus ad tp̃s. l. miles ita heredẽ. §. ꝛ q̃ diximus. ff. eo. tit. Secundũ dictũ sil̓r est falsum ꝙ sint heredes: q̃ hoc esset cõtra intentionẽ testatoris: vt patet in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. ꝛ pupil. vbi est casus cõtra Bart. Sed est dicendũ qḋ trãsacto tp̃e prime institutionis tenet̃ institutus ꝑ fideicõmissum restituere scḋo instituto: quia cũ secũda institutio nunq̃ potuerit valere iure directo post aditã hereditatem a primo q̃ verbũ directũ in ea positũ obliquat̃ ꝛ cõuertitur in fideicõmissariam. l. sceuola. ff. ad trebel. ꝛ. l. ex facto. in princi. et l. vxorem. §. j. ff. de lega. iij.

2 ☞ Legata an conseruent̃ virtute aut̃. ex causa. ꝭ. de libe. prete. qñ testamẽtum esset nullum vel annullatũ ratione preteritiõis filij quẽ testator ignorabat habere. ꝛ nu. 7.
3 Quid in legatis repetitis abintestato per clausulã codicillarẽ quãdo testamentũ esset nullum similiter ratione preteritionis filij iam nati vel posthumi.
4 Si quis instituat filios an censeat̃ instituere illos quos ignorabat se habere.
5 Filius cui factum est legatũ an censeatur preteritus. ꝛ nu. 1.
6 Testamentũ in quo filius est preteritus nõ est nullũ ipso iure nisi ipse preteritus dicat nullum vel si testamentum approbet q̃ reconualescit vel si preteritus est posthumus ꝛ viuente testatore decedat.
7 Quando pater ignorabat se filium habere ꝛ ipsum preterijt: an tunc testamẽtum sit nullũ ex causa preteritionis an ꝑpter defectum voluntatis defuncti.
8 Si filius est ꝑteritus an institutio facta ad piã causaꝫ sit nulla.

1 Sicut certi iuris. †Preteritio militis fcã de filio quẽ scit se habere fauore militis ꝛ testamẽti vt valeat habetur ꝑ exheredatiõe: secus si ignorat se habere quo casu testm̃ erit nullum sicut ꝛ testamentũ pagani. ꝛ dicitur ꝑteritus filius si nõ est institutus vel exheredatus licet legatum sit sibi factum vt sic videatur exheredatus a milite vt valeat testamẽtum. secus in testamẽto pagani. h. d. cũ. l. seq. ꝛ semꝑ allegantur.
2 †Nam ꝑ istas. ll. determinat Bart. in aut̃. ex causa. ꝭ. de libe. prete. qḋ legata nõ conseruantur virtute illius aut̃. quando testamentũ esset nullum vel annullatum ratione preteritionis filij quẽ testator ignorabat se habere vel posthumi quẽ ignorabat eẽ
3 in vtero tẽpore testamẽti. et. in. l. j. ff. de iure codi. †determinat similiter ꝙ legata repetita ab intestato ꝑ clausulã codicillarẽ sil̓r nõ valeant qñ testm̃ esset nullũ. sil̓r ratione ꝑteritionis filij non nati vel posthumi quẽ ignorabat testator se habere q̃ si sciuisset verisimiliter legata nõ fecisset: ꝫ certe posset esse ꝑsumptio in cõtrarium vt si essent parua legata ꝛ ad piam causam que consueuerunt fieri etiã filio instituto. si autẽ essent magna tunc aut instituerat alium filiũ. ꝛ idem videt̃ quia sicut voluit illũ grauare ita ꝛ alium quẽ ignorabat se habere: aut instituit extraneum ꝛ tunc potest procedere determinatio Bart. ar. in. l. si vnq̃. ꝭ. de reuo. do. ¶ Sed op. fortiter qḋ debeat dici totũ contrariũ eius qḋ hic dicit̃ qḋ plus nocet preteritio facta de filio quẽ miles sciebat se habere ꝙ de illo quẽ ignorabat q̃ primo casu testamẽtuꝫ est inofficiosum re ꝛ ꝯsilio scḋo re tm̃. ꝛ hoc habetur in. l. si instituta. §. fi. cum. l. seq. ff. de inoffi. testa. Sol. ibi loquit̃ in ꝑteritiõe materna que nõ habetur pro exheredatione ex voluntate matris, tacita: sed eo quia nõ habet filiũ in ꝑtãte hic loquimur in preteritione paterna facta de filio in ꝑtãte que habet̃ ꝑ exheredatione fauore militis: ꝛ ex eius voluntate ꝛ coniectura non ex eo ꝙ filiũ nõ habeat in potestate: sed voluntas non presumitur circa illũ quẽ ignorabat se habere nõ solum in actu odioso: vt h̓ ꝫ etiam in actu fauorabili. Nã si quis relinquat tutorẽ filijs nõ censetur relinquere illi quẽ ignorabat se habere. l. si ita. in fi. de
4 testa. tutel. †Quid ergo si quis instituat filios an censentur instituere illos quos ignorabat se habere. videt̃ qḋ nõ ꝑ illã. l. Sed contrariũ dici potest ꝛ melius fauore testamenti ne rumpat̃ ne sit nullũ fauore preteritionis: q̃ hoc nulli nocet ꝛ alteri ꝑdest: ꝫ datio tutele licet sit fauorabilis filijs est onerosa tutoribus: iḋ
5 non sic large interpretat̃. facit. l. iij. C. de inoffic. testa. ¶ †Item opp. cõtra fi. l. seq. qḋ filius cui est factũ legatũ non censeat̃ preteritus. l. oĩmodo. s. de inoffi. testa. Sol. de iure antiquo ante Justinianũ censebat̃ preteritus si nõ erat institutus vel exheredatus: ꝫ legatũ esset sibi factũ: ideo testm̃ poterat dici nullum vel cõtratabu. l. ita tamẽ. §. si qs rogatus. ff. ad treb. nisi esset testm̃ militis: q̃ tũc haberet̃ pro exheredato: vt. l. seq. in fi. Per. l. aũt oĩmodo que fuit Justiniani fuit innouatũ vt sufficiat filio relinquere quoquo relicti titulo. ꝛ sic nõ dicebat̃ ꝑterit⁹ ille cui erat factum legatum nec etiã exheredatus ꝛ poterat agere ad supplementũ ꝛ nõ querelare vel dicere nullũ: vt in. l. ꝯria. sed ꝑ ius autenticoꝝ reuertimur ad iura vetera vt nõ sufficiat relinquere quoquo relicti titulo: sed debeat relinqui iure institutionis: al̓s testm̃ est nullũ hodie sicut olim etiã si legatũ magnũ factuꝫ esset sed iure institutionis etiã si paruũ de vno solido nõ habet̃ pro preterito ꝛ potest agere ad supplementum: vt no. in. l. iij. §. sed vtrum. ff. de mino. per gl. ꝛ fm̃ ista declara glo. in. l. seq. que incipit secus. Si tamẽ esset testamentũ militis dr̃ qḋ habeatur pro exheredato. ꝛ sic nõ possit agere ad supplementũ per istaꝫ. l. Sed ꝯrium dic q̃ exheredatio tacita hodie nihil valet cum requiratur expressio cause ꝛ si illa esset expressa fateor cõtrariũ ꝫ si nõ est expressa nec facta ꝑteritio a matre nec a milite pro exheredatione haberet̃: ꝛ redderet testm̃ nullũ: vt not. per gl. in aut̃.
6 de here. ꝛ fal. §. exheredatos. ¶ †In glo. ij. in prin. ibi ipso iure. Item dicit gloss. fi. ꝛ intellige ipso iure etiam si filius nõ dicat nullũ. sed glo. in. l. is qui. ff. de leg. pre. vr̃ dicere cõtrariũ ꝙ nõ sit nullum nisi filius dicat nullũ. Ista glo. verior est qḋ patet si fili⁹ approbat testamentũ recõualescit. l. filio preterito. de iniu. test. vel si erat posthumus ꝛ viuente testatore decessit. l. posthumus in prin. de iniusto testa. ergo primo erat nullũ. alias nõ caderet recõualescentia: vt patet in. l. fi. de libe. ꝛ posthu. vbi statim aperitur via cause intestati ꝛ bo. pos. vnde liberi. etiam preterito tacente qḋ nõ esset si testamen tũ nõ esset nullum. ¶ In gloss. seq. ibi: sed rumpitur per contratabu. dic sed certe imo videtur qḋ hodie sit nullum si nõ fuit inserta causa in preteritione emancipati: vt not. in aut̃. de here. ꝛ fal. §. exheredatos. ꝛ. l. si filius. de mino. ꝛ dixi. s. ti. proxi. l. vt liberis. in prin. Sol. dicit hic Angvnum bonũ ꝙ ille glo. procedũt in preteritione emancipati quẽ pater sciebat se habere ꝛ sic erat preteritio iniuriosa. Ista gloss. loquitur in preteritione emancipati quem pater ignorabat se habere

habere ⁊ sic nõ erat iniuriosa. vnde nõ reddit testamentũ nullũ licet in ea non fuerit inserta causa sed cõpetit cõtratabu. qḋ no. diligenter ẜm eũ ⁊ perpetuo tene menti ⁊ sic trãsacto anno emãcipatus erit exclusus ab impugnatione testamenti. ¶ Quero
5 hic ẜm Bal. †quãdo pater ignorabat se filium habere ⁊ ipsum preteriit ex qua causa testm̃ sit nullũ an ex causa preteritiõis: qr tunc preteritus poterit approbare ⁊ reconualescit. l. filio preterito. an ꝓpter defectũ voluntatis defuncti quasi nõ fuisset aliũ instituturus si sciuisset se filiũ habere quo casu nõ posset filius approbare: qr sua approbatio nõ faceret institutũ habere voluntatem defuncti ⁊ sine ea nõ põt institutus hereditatẽ habere. l. fi. ff. de here. insti. ⁊ eo. ti. ĳ. l. si pater. ⁊ nec apud. Bart. vr̃ tenere hanc scḋam partẽ ⁊ dicit ipse credo qḋ vr̃ ibi nouũ qḋ iste filius nõ posset approbare testamẽtũ. certe ipe nimis generaľr loquiť. Quid eñ si instituisset aliũ filiũ quẽ habebat certe eodẽ modo fuisset institutus etiã si sciuisset se habere alium quẽ ignorabat posset autẽ dictũ eius ꝓcedere qñ instituisset extraneũ desperatus de filio. ar. in. l. si vnq̃. ĳ. de reno. do. et. l. tale pactũ. §. fi. cum ibi no. ff. de pac. ⁊ hoc tene mẽti singulariter ad limitationẽ. l. filio preterito. ⁊ multarũ. ll. dicentiũ testm̃ nullũ ratione p̃teritionis filii vt intelligantur de filio quẽ testator sciebat se habere. si autẽ ignorabat nõ ratione solius p̃teritionis est nullũ ſ3 ex defectu voluntatis defuncti qui si sciuisset extraneũ nõ instituisset. ⁊ sic nõ poterit approbare qḋ perpetuo tene menti. ¶ S3 opp. cõtra istas. ll. ꝙ etiã si miles ignorauit se habere filiũ testamẽtũ eius nõ rumpaťː sed habetur ꝓ exheredato. l. qui iure militari. cũ. ll. seq. ff. eo. Sol. limita istas. ll. duobus modis: vt in illis colligitur. Primo qḋ procedat qḋ hic dicitur nisi appareat de voluntate militis qḋ voluerit filiũ esse exclusum etiã si ignorabat se habere vt qr dubitabat an haberet an non. Scḋo nisi postq̃ sciuit potuit testm̃ mutare ⁊ nõ mutauit: sed cũ eodẽ decessit nõ
6 videť voluisse ipsum fore exclusum. l. tractabať. eo. titu. ¶ †Sed quero qd in institutione facta ad piã cãm: puta instituit pauperes christi vel ecclesiã ⁊ filiũ p̃teriit an institutio erit nulla vr̃ distinguẽdũ sicut in milite vt hic: qr sicut testm̃ militis nõ subiiciť regulis iuris positiui: ſ3 iuris naturalis tm̃ vel gentiũ ita ⁊ testamentũ factũ ad pias causas: vt in. c. cũ esses. ⁊. c. relatũ. extra de testa. vbi sufficiũt duo testes sicut in testamẽto militis: vt no. ĳ. eo. l. miles. Bar. aliter distinguit in. l. j. ş. de sacrosan. ecc. in. v. qõne principali. q. ĳ. nõ distinguẽdo an sciuerit vel ignorauerit sed an preteriit nihil penitus relinquẽdo ⁊ tũc institutio est facta cõtra officiũ pietatis: qr etiã de iure diuino nõ debet qs instituere deum ⁊ filiũ preterire. iuxta dictum Augu. de quo in. l. papinianus. §. j. ff. de inoffi. testa. ⁊ ideo ecclesia talẽ institutionem nõ acceptat. Aut preteriit aliquid relinquẽdo ꝓ sua legitima tamen nõ iure institutionis ꝓut d3 relinqui quo casu diciť preteritus. d. l. si cũ. in fi. ⁊ ş. dixi. ⁊ nõ est cõtra officiũ pietatis: sed solũ cõtra regulam vel rigorẽ iuris positiui: ideo valeat: qr illud ius relaxať in tali testamẽto. Et que sit ratio diuersitatis inter testm̃ militis ⁊ factũ ad piã causam. dic vt ibi not. ꝑ Bar.

2 ☞ Qualiter dicatur institutio captatoria.
3 Institutio an possit cõmitti in liberã volũtatẽ alterius: ⁊ quid si cõmittatur per verba denotantia arbitriũ boni viri. ⁊ nu. 2.
4 Quid si testator instituat pauperes christi quos titius nominauerit an tunc valeat institutio.
5 Legata an possint cõmitti in alterius voluntatẽ vel arbitriu3.

1 Captatorias. †Opponiť ɔ̃tra istã lege ꝙ in testamẽto militis valeat institutio captatoria. Nam qḋ istud qḋ nõ valeat in testamento pagani fuit introductum a iure positiuo. l. captatorias. de here. insti. cum aliis allega. in glo. sed testamentum militis nõ subiicitur regulis iuris positiui: imo eius obseruantie relaxantur in eo: vt. ĳ. eo. l. si a fratre. Solu. verũ est quando relaxatio est proficua militi nõ autem qñ dãnosa: vt. ş. eo. l. si ruphinus. ⁊. ff. eo. l. diuus. sed hoc magis esset dãnosum militi si posset facere institutionẽ captatoriã. Nam dicitur captatoria. i. deceptoria: qñ ex ea testator posset remanere deceptus. ideo cõsuluit qḋ taliter faciat ꝙ nõ captetur als annullat
2 qr hoc est vtile testatorib⁹. ¶ †Queritur qualiter dicať institutio captatoria. gl. dicit tribus modis. Primo quãdo substãtia institutionis principaliter ⁊ directo cõfertur in liberam voluntatẽ alterius: puta instituo te si titius voluerit nã si titius sine iusta causa dicat se nolle non erit institutus ⁊ ego remanebo deceptus qr confidi de titio ⁊ remanebo intestatus quod tẽdit ad verecundiam meam forte autem ideo sic feci vt complacerem titio vt de ipso magnã confidentiam ostenderem: non autẽ ꝙ me deciperet. ¶ Sed cõtra istum modum oppo. de. l. nonnunq̃. ff. de condi. ⁊ demon. vbi valet si instituo sub conditione si titius ascenderit capitolium ⁊ tamen ascendere ⁊ nõ ascendere dependet ex libera eius voluntate. Solu. verum est tamẽ cũ confertur in voluntatẽ tacitã nõ expressam: ⁊ expressa nocent nõ expressa nõ nocẽt vt ibi habeť preterea potest ascẽdere ignorans de dicta institutione ⁊ sic purificare institutionẽ absq3 eo qḋ vtať malignitate aliqua ſ3 declarare voluntatẽ suã ꝙ tu sis institutus nõ
3 potest facere nisi sciat ⁊ sic vteť malignitate. ¶ †Itẽ extra glo. opp. de. l. si sic. de leg. j. in pn̄. ⁊ de. l. fideicõ. §. q̃q̃. de leg. iij. Sol. in liberã volũtatẽ cõmitti nõ potest puta si voluerit: ſ3 ꝑ verba denotãtia arbitriũ boni viri nõ liberũ arbitriũ bene potest cõmitti puta si titius fuerit arbitratus vel si putauerit vel si placuerit. Nã ⁊ hoc importat arbitriũ boni viri. l. thais. §. sorore. de fideicõ. liber. ⁊ ita loquunť. ll. cõtrarie. Et ratio diuersitatis est: qr primo casu qñ in liberã voluntatẽ per vnũ voluerit etiã si sine iusta causa dicat se nolle nõ erit institutus qr potest ꝓferre iniquũ equo. l. cũ quidã. de lega. ij. Sed in scḋo casu qñ in arbitriũ si sine causa dicat se nolle: recurrereť ad arbitriũ boni viri qui forte dicet ɔ̃rium ⁊ illud seruabiť sed libera voluntas nõ remittiť ad arbitriũ boni viri: fateor tamen qḋ etiã in scḋo casu si titius nihil arbitrareť ⁊ mortu⁹ esset vitiareť institutio postq̃ fuit cõmissa in arbitriũ illius ɔditionaliter. secus si pure puta instituo te arbitrio titii vt hec habenť ⁊ not. in. l. j. ff. de lega. ij. Alio modo dr̃ institutio captatoria qñ nõ principaľr cõmittiť substãtia institutionis qr nõ fuit facta sub cõditione si voluerit: sed cõmittiť electio ꝑsone institute pure vt instituo illum quem titius voluerit noiauerit vel elegerit. Nã hic ꝑ indirectũ censeť cõmissa substantia: qr titio nullũ eligente remanebit institutio vacua: qr nõ posset aliquis dici institutus nisi dicamus qḋ oẽs hoĩes mundi remaneant instituti q̃ institutio dr̃ inanis: vt no. gl. insti. de here. insti. §. ⁊ vnũ. ¶ Sed cõtra hoc dictũ op. extra gl. de. l. vtrũ. §. cũ quidã. ff. de re. Sol. aut instituo incertũ de incertis declarandũ ꝑ titiũ ⁊ nõ valet institutio: qr est captatoria ꝑ rõnem quã dixi. Aut instituo incertũ de certis: puta vnũ de liberis meis quẽ titius voluerit vel nominauerit et tunc valet qr nõ diciť cõmissa substantia: ſ3 dũtaxat electio ꝑsone eo qr titio nõ nominãte remanẽt instituti oẽs liberi que institutio non est inanis nec captatoria. l. si quis titio. in fi. ⁊. l. cũ quidã. de leg. ij.
4 ¶ †S3 quid si instituit pauperes christi[a] quos titius nomina-
a uerit vr̃ nõ valere qr est de incertis. ɔ̃rium determinat Dy. consulendo vt hic no. Cyn. qr censeť institutus deus quẽ pauperes representant: ⁊ qr titio nõ nominãte succedit eps q poterit nominare: vt in. c. tua nos. de testa. Et hoc etiã cõiter teneť: qr ista institutio nõ potest fieri caduca ratione predicta. ¶ Tertio dr̃ captatoria qñ fit sub spe alterius institutionis puta instituo te si tu instituas me vel si tu instituas semproniũ vel si sempronius me instituerit: ⁊ sic ꝑ verba de futuro. Secus si ꝑ verba de preterito: vt si me instituisti vt in. ll. hic allega. per glo. Nã ideo diciť captatoria: qr potest sequi captatio vel testatoris vel instituti. forte eñ me institues: vt remaneas institut⁹: ⁊ postea me inscio reuocabis institutionẽ: ⁊ sic remanebo deceptus. Vel ecõuerso: sicut eñ institutio debet esse libera a metu pene: ita ⁊ a spe lucri. l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de ver. obli. Sed contra extra glo. de. l. cũ donationis. cũ ibi no. ş. de trãsac. So. hec institutio nõ valet si fiat sub spe alterius institutionis qr vt dixi d3 esse libera: ſ3 donatio vel cõtractus factus sub cõditione si me heredem institueris bene valet vt in. l. cõtraria qḋ dic vt ibi per gl. ⁊
5 Bal. ſ3 Bar. aliter videť intelligere. ¶ †Quid autem in legatis an possit cõmitti in alteri⁹ volũtatẽ vel arbitriũ: vide plenissime in. d. l. j. de leg. ij. ¶ Itẽ qd in testamento facto ad piam cãm an valeat in testamẽto captatoria. Bar. dicit qḋ si fauore libertatis vt hic no. in fi. gl. ⁊ dicit esse casum ẜm intellectũ Inn. in c. cũ tibi. de testa. vbi valet institutio facta hoc modo cõmitto titio dispositionẽ bonoꝝ meoꝝ ad piam cãm. Alii dicunt ꝙ ista nõ est dispositio captatoria: qr substantia dispositionis non est cõmissa titio sed nominatio personarũ in quas bona debẽt distribui ceterũ ipse deus vr̃ institutus ad quẽ pricipaliter habeť respectus in auť. de eccle. tit. §. si qs in noie. Et si dicerẽ instituo pauperes christi si titius voluerit nõ valeret sicut nec in testamento militis: qr esset captatoria: vt no. hic per Bal.

a ¶ Si istituit pauperes xp̄i. Adde quõ intelligitur vide. l. si quis ad declinãdũ. i. §. j. ⁊ ibi Bar. C. de episc. ⁊ cleri. ⁊ pre Inn. i. c. cũ tibi. de test. extra eo.

2 ☞ Ubi cessat falcidia an etiã cesset trebellianica. ⁊ nu. 3.
An in fideicõmisso vel in relicto facto ad piã causam cesset trebellianica vel falcidia. ⁊ nu. 3.
3 An propter nõ confectum inuentarium perdatur trebellianica sicut falcidia.

1 In testamento. †Legata et fideicommissa facta a milite nõ defalcantur si sunt inter vires patrimonii: sed si vltra catenus diminuunťr. h. d. Primo nanq3 casu licet heres falcidiam vel trebellianicã nõ detrahat non dãnificatur licet lucreť. Sed secũdo casu si valerẽt dãnificaretur qr necesse haberet soluere de suo quatenus essent vltra vires: ⁊ sic priuilegiũ militis esset alteri nociuũ qḋ esse nõ d3. l. impuberi filio. ff.

de admi. tuto. ¶ In gl. j. ibi: secus si iure cōi. ista glos. innuit qđ
primū dictū huius. l. locū habeat qñ miles fecisset testm̄ coram
duob⁹ testib⁹: q2 nunc testatur iure militari: secus si corā septē:
q2 tunc testat̄ de iure cōi. sed iste intellectus nō esset bonus: quia
multo minus deberet cessare falcidia qñ corā septem. Intellige
gl. hoc modo vt habeat locum qđ hic dicit̄ qñ testat̄ iure milita
ri. i. tempore quo poterat iure militari testari vt q2 erat in expe
ditione. ⁊ in castris nec tunc est curandū an corā duob⁹ vel corā
septē: nā etiā si corā septē licet nō vtatur priuilegio quo ad nu
merum testiū quo ad alia tamē multa quib⁹ miles gaudet po
terit dici testamentū factū iure militari: nō autē habet locū qñ
factū est tpe quo iure militari testari nō poterat: puta in domo
2 sua ⁊ post missionē. Et ista colligunt̄ ex. l. quā glo. alleg. ¶ †In
a gl. seq. in fi. ibi: nō quo ad quartā. dic sic ergo vbi cessat falcidia[a]
cessat trebellianica q̄ cōprehendit̄ appellatione falcidie: vt est
casus in. l. marcellus. ff. ad trebel. in fi. prin. Per qđ ad plures
qōnes respondet̄ an in fideicōmisso vel in legato ad piam cām
cesset detractio trebellianica. nam de falcidia constat vt in aut.
3 similiter. j. ad le. fal. †Et an ꝓpter non cōfectū iuramentū ꝑdat̄
b trebellianica[b] sicut falcidia perditur. Nā ꝓprie loquendo falci
dia detrahit̄ de singularib⁹ relictis: sed de vniuersali detrahit̄
trebellianica: vñ cum habeant diuersa noīa ⁊ oriant̄ ex diuersis
pricipijs vel causis videt̄ qđ appellatiōe vni⁹ altera nō ꝯtineat̄.
⁊ hoc videtur tenere gl. in. c. si pater. de testa. lib. vj. Breuiter de
his. q. vide Bart. in. l. marcellus. Nā in multis locis reperit̄ qđ
trebellianica appellat̄ falcidia: vt patet in. l. titia. ad le. falci. cū
multis similibus ⁊ infinitis.

2 ☞ Si aliquis est cōdēnatus de militari crimine in pena capi
tali mortis naturalis vel ciuilis vt hic an testm̄ qđ prius fecerat
remaneat firmum.
3 Habēs bñficiū curatū si assequit̄ de facto aliud bñficiū curatum
seu qđ nō potest se cōpati cū illo qđ h3: ⁊ postea impetrat dispē
satiōnē a papa qđ cū primo bñficio curato qđ h3 possit assequi
aliud beneficiū curatum an poterit retinere assecutum.
4 Si aliquis notarius cōdēnatur de falso cōmisso in officio nota
riatus qđ non possit iudex in sñia reseruare sibi confectionē in
strumentorum.
5 Quid si esset condemnatus de alio delicto.

1 Et militibus. †Damnat⁹ de militari cri
mine nō testatur nisi de ca
strensibus. h. d. intellige qñ fuit damnatus pena capi
tali: puta mortis naturalis seu ciuilis per quā perdit
ciuitatē ⁊ libertatem vel ciuitatem tm̄: si em̄ esset paganus non
posset testari: imo testm̄ prius factum rūperet̄ statim lata sñia. l.
eius q. §. j. ff. de testa. s3 si est miles distinguit̄ an de crimine non
militari ⁊ idē: an de militari ⁊ tūc testat̄ de castrensib⁹ nō de pa
ganicis vt hic. Qđ intellige verū si potestas testandi fuit reser
uata sibi in sñia nō aliter. l. si qs. in princi. §. miles. ff. de lega. iij.
iuncta. l. si qs filio exheredato. §. irritū. de iniust. testa. qđ facere
potest iudex qñ cōdemnat de crimine militari: nō sic quādo de
crimine cōi. l. nō potest. ff. de fur. ⁊ ita intellige hanc. l. cū gl. Si
autē quis esset dānatus de crimine nō capitali etiā in paganis
nō perderet factionē testamēti: vt no. tit. pri. l. j. ¶ In text. ibi
ob flagitium militare: puta q2 aufugit a bello vel a loco in quo
erat deputatus ad custodiā vel q2 vēdidit arma sua: de quibus
2 dr̄. ff. de re mili. p totū. ¶ †In text. ibi: testm̄ facere permittit̄. s3
quid si iam fecerat ante cōdēnationē an illud remaneat firmū.
videt̄ qđ nō. nā si iudex in sñia seruat sibi. factionē testamēti in
telligitur reseruare: vt possit in futurū facere. verba autem futu
ri tpis non extendunt̄ ad preterita. In ꝯtrium est casus in. d. §.
irritū. si apparet de volūtate eius qđ vult mori cū illo testamen
to quasi videt̄ de nouo confectū ex noua voluntate. et hoc tene
3 menti. †Nā p hoc vr̄ qđ si aliqs habēs bñficium curatū assequit̄
de facto aliud bñficiū curatū seu qđ non potest se cōpati cū illo
qđ h3 ⁊ postea impetrat dispēsatiōnē a papa qđ cū primo bñfi
cio curato qđ h3 possit assequi aliud bñficiū curatū vtrū possit
retinere primū qđ fuerit assecutus an non: sed bene possit habe
re aliud qđ de nouo assequitur. Sed in ꝯtrium facit ille. §. irritū.
qđ sicut posset assequi de nouo: ita ⁊ assecutū retinere. ¶ In gl.
fi. ibi: si de fide rupta nō liquet. dic puta q2 fecit proditionē duci
belli vel transfugit ad hostes: ⁊ tunc non potest sibi reseruari fa
4 ctio testamenti. †Per hoc dicit Bar. qđ si aliqs notarius cōdē
c natur de falso[c] cōmisso in officio notariat⁹ puta quod cōfecit
falsum instrumētū cōtra propriū iuramentū nō potest iudex in
sñia sibi reseruare confectionem instrumentorū: q2 condēnatus
de fide rupta statim censetur priuatus officio notariatus etiā si
aliter non sit dictū. l. si aliquid. j. de suscep. ⁊ arca. lib. x. et no. in
l. si quis ex argētarijs. §. j. ff. de eden. nec valebunt instrumenta
ab eo postea confecta etiā si de hoc nō est publice diffamatus: se
cus quando esset priuatus per. l. scriptam ipso iure. Nam tunc

¶ Ubi cessat fal
cidia. adđ Bar
ba. in repe. in. c.
raynutius. de te
stamen.

¶ Perdat̄ tre
bellianica. adde
Bar. i. l. marcel
lus. ff. ad treb. et
p Jo. an. i addi.
Spe. ti. de instr.
edi. i. §. fi. v. nunc
dicamus.

¶ De falso. adde
gl. i. l. si qs ex ar
gētarijs i. §. j. ff.
de eden. Bal. et
Jo. de imo. in. l.
ad testiū. i. §. cō
ditionē. ff. de te
sti. Bal. ⁊ Jo. de
imo. in. l. in frau
dē. i. §. si qs. ff. de
testa. mili. fallit
primo in instris
confectis ante q̄
sup falso sit lata
sñia s'm Pau. de
ca. in. l. si qs pa
trē. ff. ad mace. ⁊
p Bar. in. l. si qs
decurio. C. de fal.
doc. i. c. nolum⁹.
ix. dist.

¶ Qđ lre. Adde
⁊ dic de hoc vt p
Abb. in. c. cū cā
de ꝓba. ⁊ ibi la
tissime p Feli. in
iij. col. v. in eadē
glo. Fran. cur.

¶ Bidelli docto
rū. Adde Bal. i
aut. habita. C. ne
fi. ꝓ parte. doc. i
c. j. de loca. doc. i
c. l3. de ꝑui. li. vj.

si priuatio est occulta valēt eius instrumenta: secus si notoria. ⁊
ita intelligit Bal. in. l. ij. j. de sen. glo. notabilē q̄ est in aut. de ta
bel. §. fi. seu penul. s3 si sñia nō esset lata legis vel hois sup crimi
ne falsi l3 multa instrumēta falsa cōfecisset nō esset priuatus offi
cio valerēt eius instrm̄a: vt no. Inn. in. c. fraternitatis. de hereti.
5 ⁊ Spe. in ti. de instru. edi. §. restat. v. qđ si tabellio. †s3 si foret cō
demnatus de alio delicto q̄ falsitate cōmissa in officio non esset
eoipso priuatus officio reqreret̄ qđ expsse priuaret̄. ar. s. de sac
san. ecc. l. iubem⁹. §. sane. ⁊ qđ ibi not. p Bal. ⁊ p Bar. in. l. ea. ad
l. iul̄. pecu. nisi esset notarius cū dignitate vel officio publico vt
sunt isti protonotarij vel alij notarij deputati ad banchū causa
rū. Nā tunc si in sñia remanerent infames essent priuati tali di
gnitate vel officio qđ non potest residere penes infames: vt no.
in. l. j. §. miles. ff. de infa. nisi in sñia fuerit reseruatum officiū qđ
fieri potest si delictū cōmissum nō fuit in officio ar. hic cū glo. ⁊
d. l. si quis. in prin. §. miles. ⁊ adde qđ not. Bal. in. l. j. j. de testa.

2 ☞ Priuilegia militum circa testamentum remis.
3 Litere que reperiuntur sculpte in lapidibus vt hic qđ habeant
probare confinia.

1 Si a fratre suo. †Ex testamēto militis etiā nō solū debet̄ here
ditas si factum est in expeditiōe. i. cum stat in castris
⁊ in actu militari. h. d. cū. l. seq. Que ponit duos ca
sus. Primo qñ erat in expeditione nō tamē in actu bellandi: et
tunc requirunt̄ saltē duo testes ad probādū nō autē ad solēnita
tem ⁊ debent esse rogati. Ali⁹ casus est qñ in actu bellandi: ⁊ tūc
nō requirit̄ q̄ sint rogati. debēt tamē esse duo al's nō esset suffi
ciens probatio ⁊ potius esset cōtra vtilitatē militū q̄ vnus suf
ficeret: q2 de facili posset cōmitti falsitas. ⁊ hoc habetur in. l. di
uus. ff. eo. ⁊ hic in gl. tangit̄. ¶ In tex. ibi: successionem eius sibi
quesiuit subaudi ⁊ postea moriens te solū fecit heredē vñ alius
frater tuus ⁊ etiā militis dicit istud testm̄ nō valuisse: ⁊ heredi
tatē militis esse in causa intestati. ⁊ cōiter ad te ⁊ ipsum ꝑtinere
hic autē q̄ imo valuit ⁊ sic potuit sibi acqrere: ⁊ sibi soli relin
quere l3 deficiat obseruātia lex sequēs ponit duos casus. ¶ Et
2 hic ponit Bal. †priuilegia militū que Bar. ponit in. l. neq3 em̄
§. j. ff. eo. Nā sunt priuilegiati circa personā eoꝝ vt possint testa
ri etiā in casib⁹ in quib⁹ si nō essent milites testari nō possent: ⁊
circa psonā instituti eodē modo: ⁊ circa ordinationē testamenti
tam respectu solennitatis: vt nō requirat̄ numerus. vij. testiū q̄
circa dispositionē: vt possit decedere ꝓ parte testatus ⁊ ꝓ parte
intestatus: ⁊ tā respectu tpis q̄ rerū que oīa ꝓsequere: vt hic p
Bal. qui supplet ad dicta Bar. in. l. seq. ibi: si qs in vagina aut
3 in clipeo. hunc tex. allegat †Spe. in ti. de fide instru. qđ litere[d]
d que reperiuntur sculpte in istis lapidibus habeant probare cō
finia. qđ not. singulariter.

2 ☞ Bidelli doctorū non gaudent priuilegio scholariū l3 sint
descripti in matricula eoꝝ nisi intrent tanq̄ scholares.
Notarij militum si se exercent in actu militari gaudent priuile
gio militum.
3 Si negatur aliquē esse vel fuisse notariū q cōfecit instrm̄ qđ non
sufficiat ꝓducere matriculā notarioꝝ in qua reperit̄ descript⁹.
4 Si aliqua possessio reperiatur descripta in estimo meo an pre
sumatur mea.
Seruientes militibus gaudēt eodē priuilegio quo ipsi milites
aduersus cursum prescriptionis.
5 Miles nō descript⁹ in matricula an gaudeat ꝑuilegio militū.
6 Milites moderni qui se non exercent in actu militari an gau
deant priuilegijs militum.

1 Scrinearios. †Notarij militū ⁊ appari
tores nō gaudēt priuilegio
militū l3 sint descripti in eorū matricula. h. d. Et per
2 istā legem dicit Jac. but. †qđ bidelli doctorum[e] non
e gaudent priuilegio scholarium licet sint descripti in matricula
eorum qđ intellige nisi intrent tanq̄ scholares nā ⁊ isti notarij
militum si se exercent in actu militari priuilegio gauderent. ff.
3 eo. l. fi. ⁊ hic in glo. fin. ¶ †Itē istū tex. allegat Jo. and. in addi.
Spe. de instru. edi. §. restat. qđ si negat̄ aliquē esse vel fuisse nota
riū qui confecit instrm̄ quo casu necessariū est probare qđ sit vel
fuerit notarius vt idē Spe. no. nō sufficit producere matriculā
notarioꝝ in qua reperit̄ descriptus: q2 multi possunt describi:
vt tales ⁊ tñ nō sunt vt hic ⁊. s. de sacrosan. eccle. l. q sub ꝑtextu.
Sed certe hoc verū si cōstat qđ nō sunt. ita loquit̄ hic alias ꝑsu
4 mitur ꝑ matricula †sicut presumit̄ ꝑ estimo: q2 si aliqua posses
sio reperitur descripta in estimo meo presumitur mea: vt habet̄
in tex. ⁊ glo. ⁊ p Bar. j. de predi. naui. l. fi. li. xj. Et qđ no. p eundē
in. l. rura. de omni agro defer. eo. li. ⁊ facit. j. de dona. causalis ⁊
in. l. forma. §. cū ego. de censi. ¶ Ultimo opp. qđ isti seruientes
militib⁹ gaudeant eodē priuilegio quo ipsi milites. l. inter eos.
§. j. ff. qb. ex cau. ma. ⁊ l. j. ⁊. ij. C. de exo. mili. Solu. verū est vt re
stituantur

stituantur aduersus cursum prescriptionis nõ vt habeãt priui legiũ testãdi vt hic. ¶ In tex. ibi scrinearios dic vt sunt cancella rij capitaneorũ. ¶ In tex. ibi apparitores dic vt sunt isti turba
5 tores. ¶ †In text. ibi referri videantur: dic sed quid si aliqs est miles sed nõ est descriptus in matricula: respõdeo videtur qd nõ gaudeat priuilegio: qr ista duo requirũtur qd sit miles et q sit in matricula descriptus: vt in scholarib⁹ ad hoc vt gaudeãt priuilegio eorum: ⁊ si essent descripti: ⁊ nõ intrarẽt vt vidi mul tos vltramontanos stãtes in studijs generalibus: vt gaudeant fructibus beneficiorum suorum tanq̃ studentes vel certis reli ctis eis factis quousq; steterint in studio: hõc cõstito nõ debent gaudere p dictã. l. q sub ptextu. si aũt esset miles ⁊ fuisset descri ptus in matricula deinde cãcellatus: qr vult trãsire ad aliũ nu merũ militũ puta recedere ab vno capitaneo: et trãsire ad aliũ numerũ militũ adhuc gaudebit priuilegio quousq; sit recept⁹ ⁊ matriculatus ab alio: lʒ de matricula priori fuerit cãcellatus
6 ff. de bo. pos. ex test. mili. l. j. in fi. iũcta. l. ex co. ff. eo. ¶ †Quid in istis militibus moderni tẽporis qui se nõ exercẽt in actu milita
a ri certe nõ gaudent priuilegijs[a] militum: vt not. Cyn. in. l. j. §. de iur. ⁊ fac. igno. ¶ Item quid in ciue alicuius ciuitatis stipẽdia rio: ⁊ qui se exercet in gestis armorum: tamen nõ est miles: sʒ ser uit cõmunitati sue: vt esset aliquis florentinus qui staret ad sti pendia cõmunitatis florentie an gaudebit priuilegio militum quo ad bona que habet florentie vel in suo comitatu videtur qd nõ postq̃ nõ iurauit eo modo quo milites. vt not. in. l. penul. ff. qui. ex cau. ma. ⁊ qr recipiunt stipendia sicut alij extranei puta rem tamen contrarium sicut olim in ciuibus romanis q etiam recipiebãt stipendia: vt in ti. de ero. mili. an. lib. x. Nec ob. qd nõ iurant: quia illa obseruantia hodie non est in vsu. Nam sufficit q capitaneus eorum iuret pro omnibus. Credo etiã qd de con suetudine ipsi prestent aliquod iuramentum fidelitatis.

1 Ne quidã putarent. †Miles non militans non gaudet priuilegio militari. hoc dicit. hoc est verũ in testamentis condendis eo tempore quo nõ militat: sed in prius condito iure militari si decedat infra annũ missio nis bene gaudet. vt. s. eo. l. ex testamento.

2 ¶ Pupillus potest effici miles in militia hodierni temporis que est dignitas sine administratione. ⁊ qualiter possit effici ca pitaneus gentium armorum ⁊ q de iure cõmuni nõ possit ha bere dignitatem publicam cum administratione.

3 Pupillus licet de iure canonico possit esse canonicus nõ tamẽ habet vocem in capitulo.

4 In milite non dispensatur circa defectum naturalem vt est ca rentia intellectus: licet dispensetur circa defectus ciuiles.

1 Licet antiquis. †Pupillus lʒ sit tribu nus militũ nõ potest
2 testari. h. d. notabil'r. ¶ †Not. primo q pupillus põt effici miles qd est ver sine dubio in militia hodierni temporis q̃ est dignitas sine administratione. Et hoc videmus
b fieri in istis religiosis sancti Joannis de rhodo[b] qui vt habeãt beneficia faciũt se fieri milites vel parẽtes eor hoc faciũt. Sed iste tex. loquit de militia antiqui tẽporis q̃ erat cũ administra tione qr se exercebãt in actu bellãdi: quomodo ergo poterit effi ci miles cũ nõ sit aptus ad bellãdũ. Respõdeo ex dispensatione propter aliquã iustã causam; ⁊ potest etiã effici capitaneus gen tiũ armorũ ex iusta causa. Puta ,ppter merita parẽtis: vt si eẽt filius cuiusdã magni capitanei defuncti: ⁊ societas seu exercit⁹ patris nõ vult habere alium capitaneũ vt vidimus temporib⁹ nostris. ⁊ tunc regeret exercitũ per cõsiliarios qui dabũtur ab exercitu. Uel pone exẽplũ: vt contigit in filijs boetij: qui ,ppter merita patris fuerũt effecti cõsules anteq̃ haberẽt etatẽ pfectã ⁊ portati in curru aureo ad curiã capitolij: vt ipse refert. aĺs de iure cõi pupillus nõ põt habere dignitatẽ publicã cũ admini
3 stratione. l. ad rẽ publicã. ff. de mu. †Et ideo de iure canonico li cet pupillus possit esse canonicus: nõ tñ habet vocẽ in capitulo. facit. c. si eo tẽpore. de rescrip. li. vj. ¶ Sed quid est qd quotidie fieri videmus florẽtie: ⁊ alibi: qr parẽtes faciunt filios eorũ im bursolari ad officia publica etiã cũ dignitate: vt ad officiũ prio ratus. Respondeo illa nõ est electio: sed quoddam scrutiniũ et nominatio personarum. Electio autẽ est cũ extrahitur de bur sa: ⁊ deputatur ad officiũ: sed tales nõ sunt extrahẽdi ⁊ si extra huntur remittũtur: quia nõ sunt adhuc habiles. ⁊ vide qd not.
4 Bar. in. l. impuberẽ. ff. de fal. in prin. ¶ †Ultimo collige ex isto tex. qd in milite nõ dispensatur circa defectum naturalem vt est carentia intellectus: licet dispensetur circa defectus ciuiles.

¶ Qui testamenta facere possunt Rubrica.

¶ Quia primo querendum est de personis testantiũ an potue runt facere testamentũ anteq̃ perueniat ad alia: puta an testñi sit solẽne vel circa alia substantialia: vt patet in. l. si queram⁹. ff. de test. ⁊ in. l. quidã referũt. ff. de iure codi. Ideo hic subijcit ru brica qui testa. fa. pos. anteq̃ perueniatur ad tit. de testa. in quo tractatur de alijs concurrentibus cum solennitate.

2 ¶ Non dominus nec valens esse dñs non testatur.

3 Quod cõe est meũ nõ est nisi quo ad dispositionẽ partis mee de qua possum disponere tam in vltima voluntate q̃ inter viuos. Statutũ q qui vulnerauerit aliquẽ in domo sua puniatur ma iori pena an habeat locum in domo quã ille qui vulnerauerit habet communem cum alio.

4 Si habeo domũ cõmunem tecũ ⁊ lego istã domum titio videor partem meã tantuʒ legare ⁊ quid si eam totam confinaui. ⁊ qd si nullum ius in ea haberem.

5 Si vendo rem quam habeo tecum cõmunem an videar vendi disse partem meam tantum.

An vnus ex socijs domus communis possit locare partẽ suam inuito socio.

1 Quanq̃ oim. †Qui habet bona cõ munia cũ alio nõ pro hibet testari de portione sua. h. d. ⁊ p̃io loquit quando habebat ex societate expressa omnium bonorũ vsq; ibi itẽ. Secundo quando ex socieca te contingenti nõ conuentionali: quia successe

2 rant ambo in vna hereditate puta paterna. †Erat hic ratio du bitandi: qr nõ dominus nõ testatur: vt in aut. ingressi. de sacro. san. eccle. sed qr habet bona cõia cũ alio nõ videtur illorũ bono rũ dñs: qr qd cõmune est meũ nõ est proprie loquendo: vt habet in. l. id qd nostrũ. de reg. iur. sed certe nõ dñs nec valẽs esse dñs vt qr monachus vel seruus fateor qd nõ testatur: vt in cõtrario sed si habẽs bona cõmunia cũ alio posito etiaʒ q nõ diceret do minus bonorũ proprie loquẽdo põt tñ habere ,ppria bona non cõmunia. Sed ista respõsio probaret q de illis ,ppriis posset te

3 stari nõ de cõibus: ista autẽ lex vult q etiã de cõibus. †Dic ergo q cõe est meũ nõ est nisi quo ad dispositionẽ partis mee de qua possum disponere tam in vltima volũtate q̃ inter viuos: vt hic in. l. serui electione. §. j. de leg. j. ⁊ de cõ. rerũ alie. p totum. quan do autem agitur de alio effectu põt dici qd cõmune est meũ nõ est: ideo si statutũ dicat q qui vulnerauerit aliquẽ in domo sua puniatur maiori pena ⁊ quidã vulnerauit aliquẽ in domo quã habebat cõmunẽ cũ alio videtur q nõ incidat in penaʒ statuti. Bal. tñ determinat cõtrariũ hic si illã domuʒ habitabat: qr de bet intelligi in domo sua. i. sue. habitatiõis etiã si sit conducta nõ ,ppria. l. lex cornelia. §. domuʒ. ff. de iniur. per hoc patet nõ eẽ bonã quãdã distinctionẽ quã facit Bal. q distinguit an erat cõ munis inter vulneratũ ⁊ vulnerantẽ an inter vulneratũ ⁊ aliũ imo est distinguẽdũ an i domo in qua habitabat q̃ dʒ eẽ tutũ re fugium eius. l. plerisq;. ff. de in ius vo. an illa quã nõ habitabat glo. tñ dicit si ambo habitabãt eandẽ domũ nõ habeat locũ pe na statuti rõne coequalitatis. arg. in. l. sed ⁊ milites. §. coequali

4 tas. ff. de excusa. tu. ¶ †Sed q̃ro habeo domũ cõmunẽ tecũ le go istã domũ titio an videar totaʒ legare: vt sic heres meus de beat a te redimere partẽ tuã ⁊ tradere titio vel saltẽ estimatio nem ei⁹ si redimere nõ potest. l. nõ dubiũ. §. fi. de leg. iij. Respon deo q nõ: imo partem meã tñ nulla distinctione facta an scirẽ eã esse cõmunẽ vel ignorarẽ: ⁊ an titius esset coniuncta persona vel nõ. l. serui electione. §. fi. de leg. j. l. si domus. in fi. Satis enim est q legatũ possit esse vtile in parte vel in iure qd habeo: sed si nullã partẽ vel ius haberem fienda esset distinctio an scireʒ vel ignorarem esse alienã. ⁊ hoc secundo casu an legatarius esset cõ iuncta persona vel nõ. l. cũ aliena. j. de lega. Sed quid si confina uit totã domũ vel possessionẽ videt q tũc voluerit legare quic quid cõtinetur intra confines. Bal. tamen singulariter hic di cit cõtrariũ q videtur cõfinasse vt sciatur que sit illa domus cu ius partẽ lego: nõ vt videar totã legasse. ten e menti ad declara

5 tionem. l. serui electione. in fi. ff. de lega. ¶ †Item queritur qd si vendo rem quã habeo tecũ cõmunẽ ad videar vendidisse par tem meã tñ. Respondeo aut emptor ignorabat rem esse cõem ⁊ nõ debet remanere deceptus: ideo teneor ad totã: aut sciebat tũc partẽ tñ meã videor vendidisse. l. qui tabernas. de cõtrahẽ. emp. iuncto eo qd no. p Cy. in. l. j. j. si pignus pig. da. sit. hoc etiã discernitur ex quãtitate pcij an cõuenit toti domui an parti tñ iuxta no. in. l. semper in stipulationibus. de regu. iur. per gloss. ¶ Sed an vnus ex socijs domus cõis possit alteri locare partẽ suã inuito socio: videtur q sic: qr sicut potest vendere ⁊ legare fortius locare. breuiter si alius socius nõ habitaret eam posset sed si habitat eã nc introducat conductorem extraneum ⁊ inho nestũ. tenet hic Bal. q nõ possit per. l. non aliter. de vsu ⁊ habi. quia in hoc non vertitur magnũ preiudiciũ sicut verteretur si posset ,phibere ipsum vendere vel alienare nec tenebitur socius

a ¶ Nõ gaudent priuilegijs. Ad de Bar. i. l. ex eo ff. de mili. testa. doct. in l. l. j. C. de equestri digni. Bal. i rub. extra de ma. et ob. i. ij. col. ⁊ abba. fin. c. quãto. in ver. ex his ĩfero. õ ma gist.

b ¶ In istis reli giosis scti Joan nis de rho. Ad de glos. j. i. c. duo sunt gña. xij. q. j. ter. in cle. qr con tingit. in. §. pre missa vero iun cta glo. in verbo militariũ. de re lig. do. diffuse in meo tractatu hierosolymita no. q. iij.

habitans soluere illi pensionē sue partis: sed imputet sibi quare etiam non habitet si domus erat ad hoc ordinata. l. sabin⁹. cum ibi no. ff. cōmuni di. fm Bal. & Ang. in. l. duo. ff. de acqui. here. si tamen vnus de socijs totam locasset deberet partē mercedis alteri soluere.

2 ¶ Dubitās interfici a familia publica si seipsum interficiat ne ab ea interficiatur ex hoc habeatur pro cōfesso & condēnato sicut si aliū interfecisset: & de hoc fuisset condēnatus ad mortē.

3 Ficta confessio per mortem extinguitur & virtute eius non potest heres cōdēnari si resultat aliūde q̄ ex morte sibiipsi illata.

4 Ille qui seipsum interfecit quando non presumatur hoc fecisse metu criminis nisi probetur contrarium per fiscum: & quando sic: & quando requiratur condemnatio post eius mortem: vt testamentum eius irritetur. & nu. 5. & 7.

5 Ficta confessio recipit probationem in contrarium sicut vera. Licet quis sit positus in banno & habeatur pro confesso ex forma statuti potest comparere & innocentiam suam ostendere. Si quis fuerit contumax in respondendo positionib⁹ et sic habeatur pro confesso q̄ tamen possit probare contrarium.

6 Quod ista. l. habeat locum in istis qui condēnantur ad furcas pro furto quia statim efficiuntur serui pene vt testamenta eorum irritentur licet bona non confiscentur: & licet crimen non sit publicum vide tamen nu. 8.

7 Testator qui seipsum īterficit si nullū crimē cōmiserat ex quo posset timere penam non irritatur ei⁹ testm̄ & si cōmiserat tale crimen an & quando tunc presumat se interfecisse ob impatientiam doloris seu furoris & an hoc debeat probari per heredē.

8 Confiscatio bonorum non est illa que facit irritari testamentū condemnati ad mortem sed est ipsa confiscatio.

1 Si is qui tecū. † Licet testtōr semetipz interficiat testamētū ei⁹ nō irritatur si tpe quo cōdidit erat sane mētis nisi hoc fecit metu future pene delicti per eum cōmissi. h. d. ¶ In text. ibi quādo testamētū ordinabat sane mentis fuerit. dic qd̄ hoc sufficit licet ex postfacto superueniat furor. vt patet infra dū dicit aliqua furoris rabie subaudi. s. superueniēs post conditū testm̄. ¶ In tex. ibi alicuius sceleris cōscia. dic qꝛ nullum crimē commiserat ex quo posset dubitare penā mortis. vel si cōmiserat nō erat adhuc accusatus vel inquisitus seu deprehēsus in crimine vnde nō presumit̃ hoc fecisse consciētia criminis nisi fiscus qui petit eius bona hoc pbet. ff. de his q mor. sibi cōsci. §. fi. allegat hic in glo. cōtraria pro. vel si erat iā deprehēsus vel accusat⁹ quo casu presumit̃ pro fisco q̄ fecerit cōscia criminis nisi hr̄s eius pbet cōtrariū puta qd̄ illud crimē commisit ad sui defensionem. & sic non erat crimē. Et ita potest intelligi q̄ infra subijcitur eiusdē inocentia liquidis probationibus cōmendari pōt a te.

2 ¶ † In fi. l. ibi supplicium anteuenit. dic: qꝛ potius voluit seipm̄ interficere q̄ qd̄ interficeret̃ a familia publica. Nā ex hoc habet̃ pro cōfesso & cōdēnato sicut si aliū interfecisset. & de hoc fuisset cōdēnatus ad mortē eius testamentū irritaretur: vt. l. eius qui. §. j. ff. de testa. ita & nūc qꝛ pro condēnato habet̃. Nā & si mortuus nō esset & attentasset semetipm̄ interficere vel se vulnerasset deberet puniri. & condēnari: vt in dicta. l. fi. §. antepe. de his qui mor. sibi cōsci. eodem modo si semetipsum interfecit nec tūc alia sentētia requirit̃: qꝛ nec posset

3 interuenire post mortē. ʒ si viueret deberet īteruenire. ¶ † Sz op. q̄ ficta ꝯfessio p mortē extinguit̃. & virtute ei⁹ nō pōt heres cōdēnari ciuiliter. l. ei⁹ q delatorē. ff. de iure fisci. sol. est verū qn̄ resultat aliūde q̄ ex morte sibiipsi illata. al's ficta confessio trahit secum executionē: vt etiā habeat vim condēnationis. casus est hic al's crimē mortis extingueretur nec posset fieri condemnatio post mortē regulariter. vt in ti. si reus vel accusa. mor. fu. Per hoc etiā respōdetur ad aliud cōtrariū q̄ in criminalibus cōfessio nō sufficit: imo requirit̃ cōdēnatio. l. si cōfessus. ff. de custo. reorū. qn̄ resultat ex morte sibiipsi illata habetur pro condēnatione vt hic. ¶ Opp. in glo. fi. duob⁹ modis Primo dū hic dicit̃ onus iniūgitur pbādi innocētiā heredi. de leg. j. §. fi. ff. de his q mor. sibi cōsci. vbi itētio heredis est fundata nisi fiscus pbet cōtrariū. Tene secundā solutionē glo. quā declaraui super

4 tex. & infra patebit in distinctione. ¶ † Itē op. de ea. l. §. j. sol. q̄ hic dr̄ in fin. debet intelligi qn̄ cōmiserat tale crimen ex quo ve-

a niebat imponēda pena capitalis puta mortis naturalis [a] vl' ciuilis quo casu olim erat cōfiscāda. Et statim q̄ fuisset condēnatus fuisset effectus seruus pene. l. q vltimo. ff. de penis. et testm̄ ei⁹ statim fuisset effectū irritū. l. ei⁹ qui. §. j. ff. de testa. codē modo si nō erat condēnatus sed semetipsum interfecit: qꝛ pro confesso & condēnato habetur. Et aduertēdum qꝛ aut illud erat tale crimen q̄ morte delinquētis nō extinguebatur imo poterat institui accusatio vel inquisitio post mortem ad donandū ei⁹ memoriā: & ad cōfiscationē bonorū vt est crimen perduellionis

¶ a Mortis naturalis. Adde quot sunt genera mortis: videlicet alia spūalis alia carnalis siue natural'. alia ciuilis. alia criminalis. et alia essentialis. de q̄bus vide p arch. i. c. placuit. ij. q. vij. idem archi. i. c. pcipue. xj. q. vij.

vel proditionis in principem seu lese maiestatis. insti. de here. q̄ abintesta. §. per cōtrarium. & quedam alia de quibus habetur in tex. & glo. in. l. & iudiciorū. ff. de accusa. & isto casu non refert an se interfecit anteq̄ esset accusatus vel inquisitus seu in crimine deprehēsus an post. quia etiā p̄io casu pōt institui post mortem: & si sequatur cōdēnatio testm̄ irritat̃. si aūt sit tale crimē qd̄ morte accusati extinguit̃. vt est regulariter tūc distinguit̃ an se interfecerit anteq̄ esset accusatus vel in crimine deprehēsus: et p̄sumit̃ qd̄ se nō interfecerit metu criminis nisi pbet̃ ꝯriū p fiscū qui vult habere bona: aut post. & tunc p̄sumit̃ fecisse ob cōsciam criminis nisi heres pbet ꝯriū vel pbet innocentē qꝛ fecit ad sui

5 defensionē vt hic. † & sic no. qd̄ ficta cōfessio recipit pbationē in cōtrariū sicut vera: qꝛ nō debet esse validior q̄ va. & p hoc vide q̄ no. Bar. in. l. absentē if. de penis. Un̄ dicit Ang. h qd̄ licet sit posit⁹ in bāno: & habeat̃ pro cōfesso ex forma statuti pōt cōparere. & innocētiā suā ostēdere & si fuit quis cōtumax in respōdēdo positionib⁹: & sic habētur pro cōfessatis per. c. si post pstitū. de cōfes. lib. vj. poterat nihilomin⁹ pbare cōtrariū. facit qd̄ no. in simili in. l. si ex cautione. s. de nō nume. pecu. vbi confessio in mutuo post bienniū assumit robur. & tn̄ pōt ꝯriū pbari. si vero tale crimē qd̄ cōmiserat nō erat tale ex quo veniret imponenda pena capitis vt est furtū de iure cōi tūc sicut testm̄ suū nō irritaretur p cōdēnationē factā sup crimine. ita nec si semetipsum interficeret pudore talis criminis. vt in. d. l. fi. §. j. hec est intentio glo. aduertendū tn̄ ad duo verba quib⁹ vtitur glo. primo dum

6 dicit qd̄ esset publicū & capitale. † Nā dico qd̄ non refert an esset publicū vel priuatū. nā crimē furti nō est publicū. & tn̄ pro ipso pōt imponi pena capitalis ex forma statuti. et ideo esset idē qd̄ in crimine publico: qꝛ nō refert quis sit titulus criminis: sed q̄ pena imponatur. l. qd̄ ad statutum. ff. de penis. & ideo in istis q condēnātur ex forma statuti ad furcas p furto pcedit ista. l. qꝛ statim efficiunt̃ serui pene. & testamēta ipsorū irritātur: lʒ bona nō confiscent̃ hodie p aut. bona dānatoꝝ. j. de bo. pscri. sed ante illā aut. sic vt pʒ in. l. fi. in prin. sup qua posita est illa aut. dū dicit qn̄ qs quolibet crimie dānat⁹ capitalē penā &c. no. vnū quolibet quasi dicat siue publicū siue priuatū. qcqd hic dicat Bal.

7 & nō puto verū dicere. † Recollige ergo qd̄ aut testtōr qui semetipsum interficit nullū crimē cōmiserat ex quo posset timere penā: & nō irritat̃ eius testm̄ ex morte sibiipsi illata aut cōmiserat & tūc nō erat tale ex quo nō veniebat īponēda pena capitalis. & idē erit ex quo veniebat īponēda: & tūc aut cōstat qd̄ fecit metu future pene: & irritat̃ testm̄ siue iā erat accusatus vel inquisitus siue nō: poterit aūt ꝯstare p testes q audiuerūt ab eo dici iuxta not. in. l. apud celsum. in prin. ff. de doli except. & l. fulcini⁹. §. qd sit latitare. qui. ex cau. in pos. ea. aut ꝯstat de ꝯrio qd̄ nō fecit metu future pene: lʒ pter aliū dolorē quē patiebat̃ i corpore et tūc etiā si erat accusatus vel inquisit⁹ nō irritat̃ testm̄. aut erat dubiū: & tūc aut poterat pbari q̄ alia poterat subesse cā: qꝛ se interfecit: vt qꝛ patiebat̃ talem dolorē in quo erat impatiens: & p̄sumit̃ potius qd̄ ob illū dolorē q̄ q̄ cōscia criminis: qꝛ benignior est interpretatio: aut nō cōstat q̄ alia subesset causa. & tūc distingue an se interfecit anteq̄ esset deprehēsus in crimine seu accusatus vel inquisit⁹: & nō p̄sumit̃ q̄ fecerit ob cōsciam criminis: nisi fisc⁹ pbet: aut post & tū: p̄sumit̃ nisi heres pbet ꝯriū vt hic. Et qd̄ dicit gl. de cōtestatione nō curo qd̄ esset cōtest. sed sufficit qd̄ sit formata inqsitio vel accusatio: & fuerit citatus ad se excusandū vt moris est. lʒ adhuc non peruenit vt videat̃ fecisse metu criminis: qꝛ dr̄ dephēsus in crimine ex quo crimē deductū est ad lucē vt. s. vbi sena. vel clari. l. j. & qd̄ ibi no. in glo. superverbo deprehēsus: & qd̄ no. Bar. j. de custo. reo. l. si quis in ea culpa. & C.

8 de pe. bo. sub. l. j. lib. x. ¶ † Ultimo doct. vidētur dicere vnum de quo miror qd̄ illa. l. in fi. hodie corrigitur per aut. bona dānatorū. qꝛ bona cōfiscātur hodie. ego miror fortiter de hoc. nam confiscatio bonorū nō est illa que facit irritari testm̄ cōdemnati ad mortē: sed est ipsa cōdēnatio per quā efficit̃ seruus pene siue bona cōfiscētur siue nō etiā hodie vt not. in. d. l. eius qui. §. j. Preterea illa aut. loquitur in illis qui condēnant̃ ad mortē naturalē sed qn̄ ad ciuilē. & sic superueniunt naturaliter nō habet locū: imo etiam hodie bona cōfiscantur vt ibi not. & in. l. j. de bo. eorū qui mor. sibi conscue. fortiter ego miror de decisione quasi oīm doc. ita simpliciter loquentium q̄ hodie corrigatur.

2 ¶ Cōstitutus in decrepita etate: & sic post. lxxx. annos qd̄ possit testari. & licet sit centum annorum presumitur senex esse prudens.

3 Filiusfa. quare possit donare causa mortis consentiente patre sʒ non possit testari vel codicillari etiam' patre consentiente: & vide nu. 4.

4 Filiafa. an possit testari de dote. quod non.

5 Si in testō filijfa. apposita sit clausula si nō valet iure testamēti valeat iure donationis cā mortis nō tn̄ valeret iure donatiōis

causa

causa mortis nisi institutus ⁊ legatarij essent presentes ⁊ acce-
ptantes ⁊ adsit consensus patris.
6 In donatione causa mortis facta a filiofa. quare requirat con-
sensus patris.
Quid in castr ensibus vel quasi.
Quid hodie in aduẽtitijs in qbus pater nõ habet vsumfructũ.
7 An possit donare ipsi patri.
8 Quid si consentiente patre donauit fratri vel sorori in eiusdem
patris potestate constitutis.
9 Filiusfa. an possit testari ad piam causam.
Pater an possit filium emancipare quantum ad hunc actum
solum vt testetur.

1 **SEnium quidẽ.** †Infirmitas corporis
vl etas nõ ĩpedit factio
nẽ testamẽti hominis sane mẽtis. sꝫ patria potestas.
2 h. d. dubitatio in primo dicto erat. †qr in hoĩe sene
maxime cũ est cõstitutus in senio. i. in decrepita etate quod est
post. lxxx. an. ⁊ dicit cato viget sensus puerilis. ⁊ sicut puer nõ
potest testari: vt. ĩ. l. proxima. ita videbatur in tali sene. tamẽ cõ
trarium dicitur: licet enim vigeat sensus puerilis in qbusdam
nõ tamẽ in prudentia naturali. nõ eñ senex verecundat de mul-
tis de qbus iuuenis per errorẽ iuuẽtutis verecundat. ⁊ hoc per
tinet magis ad imprudentiã ⁊ fastũ iuuenum ꝙ ad prudẽtiam
de quo fastu senes non curant. Unde dicit Bal. hic ꝙ melior est
vmbra senũ quã gladius iuuenũ. l. semper. de iure immu. quã-
tũcũqꝫ ergo quis sit senex etiã centũ annorũ nõ presumitur de-
lirare sed prudẽs esse licet iuuenes erronici credant contrariũ.
3 ¶Circa scõm casum glo. op. de. l. tã is. §. j. de dona. causa mor.
vbi filiusfa. põt donare causa mortis cõsentiente patre. ⁊ nõ te-
stari vel codicillari etiã patre cõsentiente. vt. ff. de testa. l. qui in
potestate. sol. aliud in dona. causa mor. q̃ est cõtractus qui pficit
cõsensu duorũ. l. mortis causa. de dona. cau. mor. Nã fit a psen-
te psenti. vt ibi dr. ⁊ filiusfa. nõ phibet cõtrahere. Nec ob. ꝙ ha-
bet vim vltime volũtatis. qd verũ est quãtũ ad pfectionẽ eius. qr
nõ recipit vltimã pfectionẽ nisi post mortẽ sicut vltima volun-
tas. ⁊ põt reuocari. secus in alijs cõtractibus. vt in. l. sicut de actio.
⁊ obli. sed que est ratio diuersitatis ꝙ filiusfa. non prohibet con
trahere sed testari. sic gl. assignat duas rõnes. Prima que vide
tur facere potius in cõtrariũ dũ dicit ꝙ testamẽti factio est pu-
blici iuris. sed certe si est publici iuris patria potestas videtur
nõ curari. ⁊ sic reputari pro patrefa. l. nã qd. ff. ad treb. doct. di
cũt qd in illis q̃ sunt publici iuris. ⁊ representat quis personã
duorũ. vt in publicis officijs patria potestas non curatur. vt
in cõtrario. sed qñ personã vnius tm̃ secus vt hic. vel dic ꝙ aut
illa q̃ sunt publici iuris cõferũtur a publico: vt sunt officia pu-
blica que cõferũtur per electionẽ. ⁊ tũc loquitur contrariũ. sed
si non cõferũtur a publico pater qui est priuatus nõ põt illa cõ
ferre: qm̃ ad eũ nõ pertinet. vt est factio testamenti. nõ eñ quis
impetrat eã a publico vnde pater cõcedere eã nõ põt. Alia so-
lutio est ꝙ vltima volũtas non põt pendere ex alieno arbitrio.
4 sed cõtractus sic. l. si. cõtra predi. ¶†Ultimo querit an filiusfa.
possit testari de dote. videtur ꝙ sic casu quo fuisset sibi donata
a patre vel ab extraneo qm̃ in ea habet heredẽ ab intestato con
trariũ tenet hic Bal. per. l. fi. ĩ. eo. ⁊ vide qd no. per eũdẽ in. l. ij.
s̃. de here. act. Qd autẽ. s̃. dixi de donatione causa mortis intel
lige verũ quãdo fit psenti vel absenti aliquo pro eo recipiente.
⁊ tũc est ꝯctus: licet habeat vim vltime volũtatis. si autẽ nullus
recipit pro absente reputat ex toto vltima volũtas: qr fit volũ-
tate vnius tm̃. ⁊ sic idem qd ĩ legatis vel fideicõmissis q̃ etiã dici
5 possunt donatio. l. legatuꝫ. de leg. ij. †ideo si in testõ filijfa. esset
apposita clausula si nõ valet iure testamẽti valeat iure donatio
nis causa mortis nõ propterea valeret iure donationis nisi in-
stitutus ⁊ legatarij essent psentes ⁊ acceptãtes: qr non esset do-
natio proprie sumpto vocabulo cũ nõ adsit nisi volũtas donan
6 tis. †ideo autẽ requiritur cõsensus patris in donatione causa
mortis ne fiat sibi preiudiciũ: qr isto iure oĩa erãt patris. vnde
nõ poterat donare nisi paterna. nõ ergo poterat sine volũtate
patris: sed si habuisset castrẽsia vel quasi potuisset. l. filiusfa. §.
fi. de dona. ⁊ idem esset hodie in aduẽtitijs in quibus pater nõ
haberet vsumfructũ. sed si haberet nõ posset filius etiã nudam
proprietatẽ donare vel alienare sine consensu patris. l. fi. §. filijs
7 aũt. cũ se. C. de bo. que lib. †Sed an possit donare ipsi patri gl.
⁊ Bar. vidẽtur tenere ꝙ nõ: vt. l. j. in fi. ff. de aut. tu. qr pater nõ
potest prestare autoritatẽ ⁊ cõsensum ad sui cõmodũ. cõtrariũ
est verius. ⁊ pluries ꝯsului. ⁊ hoc tenuit Pet. per. l. fi. de impo.
lu. descri. circa prin. vbi dicit esse casum. Nã tũc nõ potest quis
prestare autoritatem ⁊ cõsensum ad sui cõmodũ quando eius
autoritas vel cõsensus requiritur ad integrandũ personas al-
terius: vt si diceret statutum ꝙ vxor non posset contrahere sine
cõsensu viri. Nam tunc nõ posset cõtrahere cum viro sicut nec
pupillus cum tutore vel curatore: sed in casu isto consensus pa-
tris nõ requiritur ad integrandũ personã filij: sed ne sibi patri
fiat preiudiciũ. qñ aũt donatio fit patri nõ fit sibi preiudicium.
ergo nec cõsensus vel autoritas eius requirit ad validitatẽ cõ-
tractus. quinimo eoipso qd cõtrahit ꝯsentit. Et ita reperi fuis
8 se cõsultũ per plures doc. perusinos antiquos. ¶†Quero qd
si filiusfa. cõsentiente patre donauit fratri vel sorori in eiusdem
patris potestate cõstitutis fuit q̃stio disputata Boñ. de qua in
addi. spe. titu. de instru. edit. §. porro. ⁊ vide p Cy. in. l. iij. §. j. de
a do. cau. mor. ¶Itẽ q̃ro an filiusfa. possit testari ad piã cãm cuꝫ a
licentia patris vel sine licentia. vide de hoc in. c. licet. de sepul.
lib. vj. Nam Bar. tenet qd sic in aduẽtitijs in quibus patri nõ
acquirit vsusfru. per illud. c. Et dicit hic Bal. notabiliter qd si
legaret fundum pauperibus ⁊ mihi. ⁊ sic valet quo ad paupe-
res nõ quo ad me: qr portio mea nõ accrescit pauperibus: quo-
niam pauperes capiunt ex quadã dispensatione: ⁊ sic cessat in
eis ius accrescendi per. l. mulieri ⁊ titio. ff. de condi. ⁊ demon.
9 ¶†Ultimo queritur pater non potest dare licentiam filio qd
testetur: quia cum ista potestas sit publici iuris. vt. l. j. de testa.
non potest conferri vel dari a priuata persona. Sed nunquid
possit filium emancipare quãtum ad hunc actum solum: vt te-
stetur. Bart. videtur tenere qd sic in. l. j. §. in filio. ff. ad tre. Bal.
hic eũ reprehendit. qr non potest esse in duplici statu. s. tãꝙ pa-
terfa. quo ad hũc actum. ⁊ tanꝙ filiusfami. quo ad alios actus:
sicut nõ potest quis esse pro parte seruus: ⁊ pro parte liber. l. j.
in fi. C. de lati. liber. tol. ⁊. l. si pariter. in fin. ff. de libera. cau. Nec
potest quis legitimari quo ad quedã. ⁊ quo ad alia non. vt not.
glo. in. c. cum inhibitio. de clã. despon. Illa ergo que concernũt
statum persone sunt indiuidua: quia status hominis est indiui
duus. ⁊ qui partem indiuidui facit nihil facit. ĩ. eo. l. furiosum.
bene potest tamen cum aliquo dispensari. vt sit habilis quo ad
quedaꝫ. ⁊ quo ad quedam non: quia dispensatio non mutat sta-
tum: sed in quibusdã videt ad hoc. s̃. de iure aur. anul. l. ij. ⁊. l.
sꝫ si hac. §. patronũ. de ĩ ius vocã. vbi patet qd aliud est restitue-
re quem natalibus quia per hoc mutatur status. ⁊ potest fieri
quo ad quedam. ⁊ quo ad quedam nõ. ⁊ aliud est ius anul. au-
reorum qd habet vim dispensationis: quia dicitur potius ima-
go quam origo vt. ĩ. de lati. liber. tol. l. j. post prin.

¶Possit testari ad piam causam. Adde Joan. in. c. si pater. de test. li. vj. Pe. de ancha. ĩ. c. ij. de test. in antiqs Bal. in. l. j. in. §. si filius. ff. de le. iij. Jo. de imol. ĩ l. qui in potestate. ff. de testa. idẽ Jo. de imo. in. l. in his. ĩ. §. j. ff. de dona. cau. mort. Fede. de sen. ꝯsi. cxciiij. incip. habuistis. idem Fe de. cõsil. cclxviij. inci. qm̃ veritas. Calde. ꝯsi. x. ĩ ti. de test. ĩci. filiusfa.

2 ☞Si in pupillo malitia suppleat etatem: qr videatur prudẽs
⁊ sagax an tunc possit testari.
3 In matrimonijs cõtrahẽdis malitia supplet etatem: ⁊ idem in
contrahenda obligatione naturali.
4 Pupillus si post factum testamentũ efficiatur maior: an testa-
mentum reconualescat.
5 Maior pupillo habens curatorem an possit testari sine licẽtia
curatoris qd sic nec equiparatur pupillo quo ad hoc.

1 **SI frater patruelis.** †Pupillus ⁊
pupilla nõ po
test testari: sed completa pupillari etate potest. licet
non habeat naturalem vigorem sensus. hoc dicit.
2 ¶†Quero primo si in pupillo malitia suppleat etatẽ: quia vi-
debatur prudẽs et sagax. vt cõtingit in pueris Florentinis qui
vidẽtur quodãmodo senes in sensu. ⁊ in loquela tãte sunt discre
tionis. Respondeo adhuc nõ potest testari. ar. hic in fi. vt cõtra
riorũ eadẽ sit disciplina. nã si excessit etatẽ pupillarem potest: li
cet in eo vigeat naturalis sensus: ergo ante nõ põt licet vigeat.
Lex eñ in ista etate figit pedes ⁊ resultat presumptio iuris ⁊ de
3 iure contra quã non admittitur pbatio in cõtrariũ. †Sꝫ in ma
trimonijs cõtrahẽdis malitia bene supplet etatẽ vt habet ĩ. c.
iuuenis. de spõ. ⁊ no. in. c. j. de despõ. impu. lib. vj. Similiter in
cõtrahẽda obligatione naturali: qr si est doli capax ⁊ proximus
pubertati obligatur naturaliter iuxta ea que habẽtur plene in
l. fi. ff. de noua. sed quo ad actũ testãdi hoc nõ cõsideratur sꝫ dũ-
taxat etas. l. qua etate. ff. de testa. ¶†Itẽ quero quid si pupillus
4 post factũ testm̃ efficitur maior an testm̃ recõualescat dic vt ĩ. l. j.
§. j. cũ ibi plene no. per Bar. ff. de leg. iij. qr distinguit inter testa
mentum. i. institutionem heredis ⁊ codicillos. Primo casu si nõ
apparet indiciũ noue volũtatis nõ recõualescit sed si apparet
qr dixit qd volebat decedere cũ illo testamẽto reconualescit: dũ-
modo dixerit corã quinqꝫ testibus ⁊ idẽ est dicendũ in legatis
factis in testõ. In codicillis autẽ etiam si dixit corã duobus vi-
detur sufficere: vt ibi no. ⁊ adde qd habetur ĩ. l. qui ex liberis. §.
5 testõ. de bo. pos. fm tabu. ¶†Ultimo querit quid si erat maior
pupillo tñ habebat curatorẽ videtur qd nõ possit testari sine li-
cẽtia curatoris sicut nec cõtractũ facere: qr equiparat pupillo.
l. si curatorẽ habẽs. s̃. de in integ. resti. quinimo etiã cũ cõsensu
curatoris sicut nec filiusfa. cũ cõsensu patris. ¶In cõtrariũ est
glo. ordinaria que semper allegatur in. l. aurelius. §. caio. ff. de
li. le. qd quantũ ad testm̃ minor curatorem habẽs non equipara
tur pupillo. ⁊ potest testari etiam sine curatore: quia autoritas

tutoris vel curatoris est impertinens ad actum testandi cũ nõ debeat dependere ex alieno arbitrio vt hic in glo. ij. ꝛc.

1 **Si quis imperatorē.** † Princeps ꝛ augusta seruant in testamentis ius cõmune tam actiue ꝗ passiue. h. d. Bar. istud qd dicit actiue in principe nõ placet: qꝛ si imperator testat etiam sine solennitate a iure statuta valet testm̃: quoniã habet vim legis. arg. in. l. donationes. §. de dona. inter virum ꝛ vxorē sicut in p̃sentia eius reddit testm̃ alteri⁹ solēne. j. de test. l. oim̃. ita ꝛ fortius ꝓpriũ suũ testm̃. nã sentētia lata a principe nõ potest impugnari ex defectu solennitatis: vt no. in. c. in causa. de reg. iur. sed inquantũ dicit passiue verũ est qꝛ si princeps fuit institutus in minus solēni volũtate nõ valet sicut in quolibet alio priuato. vt. l. ex imperfecto. ff. de leg. iij. ꝛ põt reuocari tale testamentũ sicut testamentũ priuati vt hic.

1 ¶ Ceci non possunt testari in scriptis sed nuncupatiue sic.
2 Licet nõ possint testari in scriptis tñ dꝫ adhiberi notarius qui testm̃ nũcupatiuũ redigat i scriptis ꝛ idē hodie i quocũꝗ alio. Consiliũ quãdo nõ interuenit notarius qd testes examinentur ꝛ eorum dicta publicentur ad perpetuam rei memoriam.
3 Postꝗ testes erunt rogati in presentia ceci requiritur qd dicatur eis causa ob quã congregati sunt: videlicet qd qꝛ cecus vult testari vt sint testes secus in aliꝭs.
4 Licet tale testm̃ sit nũcupatiuũ: tñ est necesse qd testes se subscribant in instrumẽto publico sicut in testõ i scriptis secus i aliꝭs.
5 Instõ heredis i testõ nũcupatiuo ceci an dbeat p̃cedere legata.
6 Expressio solius nominis proprij: non reddit personã vel rem certam: ideo debet exprimi prenomen vel cognomē vel agnomen ex quibus heres vel persona reddatur certa.
Quid si tale nomen nulli alteri conueniat nisi vni.
Si esset cõdēnat⁹ Petrus Joãnis de tali porta vel cõtrata: ꝛ in illa porta essent duo vel tres ita vocati: an valeat sententia.
7 Statutũ ꝙ volēs cõdere vltimã volũtatē sine tabellione possit eã scribere cũ septē testib⁹ ꝛ ponere eã apud guardianũ fratrũ minorum ꝛ habeat pro scriptura publica: an tũc ita requirantur septem testes in codicillis sicut in testamento.

Hac cõsultissima. Usꝗ ad. §. at cũ humana ponũtur quatuor specialia in testamẽto ceci siue sit cecus a natura siue ex accidēti.
1 † Primum est qd nõ possunt testari in scriptis: sꝫ nũcupatiue cũ nõ possunt videre literas. ꝛ hoc pbat ibi dũ dicit p nũcupationē siue condãt moderamina volũtatis quasi dicat non in scriptis. secus in aliꝭs qui pñt testari vel nũcupatiue vel in scriptis seruata forma q̃ tradit. j. de test. l. hac cõsultissima ꝛ. l. iubem⁹.
2 † Scdm est qꝛ lꝫ nõ possint testari in scriptis tñ dꝫ adhiberi notarius qui testm̃ nũcupatiuũ redigat in scriptis. vt colligit ibi tabellario etiã ꝛc. secus in aliꝭs q possunt testari sine notario corã testib⁹ nũcupatis. l. heredes palam. ff. de test. quod autem hic dicat in ceco cõiter hodie obseruatur in quocunꝗ qꝛ adhibet notarius per cuius scripturã continẽtem numerum testiũ poterit probari q̃ñcunꝗ etiã mortuis testibus qd non est si scriptura publica non esset confecta ꝛ testes sunt mortui. ideo datur consilium qñ nõ interuenit notarius a principio qd testes examinentur ꝛ eorum dicta publicẽtur ad perpetuam memoriam. j. de testa. l. publicati.
3 † Tertiũ spãle est qꝛ requiritur ꝙ postꝗ testes erunt rogati in presentia ceci dicat eis cã ob quã ꝯgregati sunt. vcꝫ qd qꝛ cecus vult testari vt sint testes. ꝛ hoc colligit ibi dũ dicit. vt sine scriptis testet edoceat. sec⁹ in aliꝭs qꝛ nõ est necesse ista verba dicere testib⁹. sed sufficit qd corã eis testet. ꝛ qd rogent vt. j. de testa. l. in testis.
4 † Quartũ est qꝛ lꝫ testm̃ sit nũcupatiuuꝫ esset tñ necesse qd testes se subscribãt in instr̃o publico sicut in testõ in scriptis vt colligitur. j. ibi quib⁹ oibus ex ordine ꝛc. nõ sic in aliꝭs. qꝛ non expedit qd testes se subscribãt in testõ sed sufficit qd notari⁹ attestet de eorũ p̃ñtia. vt videmus quotidie fieri. ꝛ no. p gl. in aut. de here. ꝛ fal. §. si vero adsint que incipit ergo.
5 † Quidam addũt vnum spãle qd instõ heredis dẽat p̃cedere legata. qꝛ primo fit hic mentio de instõne postea d legatis. Deinde i v̄. qb⁹ oib⁹ ex ordine. p oratis ꝛc. dũ dicit ex ordine innuit qd iste ordo sit necessarius. secus in aliꝭs vt isti. de here. isti. alias de legatis. §. ante heredi. possunt em̃ legata fieri. ꝛ añ instõnē heredis ꝛ post. ꝛ ita cõiter videm⁹ fieri: qꝛ post oĩa legata subiiciũt notarij instõnē dicētis. in oibus aũt aliꝭs bonis suis mobilib⁹ ꝛ imobilib⁹ ꝛc talē instituit. sed Bal. hoc vltimũ nõ tenet qꝛ nõ habet in se rõnē aliquã. Ideo tanꝗ leuis solēnitas non vitiat. l. j. in fi. de ven. inspi. ꝛ qꝛ
a sequeretur qd cecus non posset facere codicillos[a] anteꝗ faceret
6 testamentũ qd nõ est dicendũ. ¶ † No. in tex. ibi ne sola nominũ cõmemoratio. qd expressio solius nois ꝓprij nõ reddit personã vel rē certã: quia multi possunt habere idē nomē. ideo dꝫ expri-
b mi p̃nomē vel cognomē[b] vel agnomē ex qbus heres vel psona

¶ Cecus nõ potest facere codicillos. Adde in spe. de istru. edi. in. §. xij. ver. xij. ꝛ seq. ꝛ in. §. xiij. ver. illud quoꝗ.

¶ Debet exprimi prenomen ꝛ cognomen. Adde abba. in rub. de test. in. ij. col.

reddat certa. alʼs vitiaret rõne incertitudinis. l. si fuerit. ff. de re. du. glo. q̃ est hic. ꝛ semp allegatur dicit hoc esse verũ nisi illud sit tale nomē qd nulli alteri cõueniat nisi vni ꝛ ponit exemplũ de quodã bidello. d. Azo. q vocabat Gallopressus ꝛ nullus erat in ciuitate bono. q tale nomē haberet. Tene mẽti: qꝛ semp allegatur ista gl. Dicunt aũt doc. ꝗ si esset cõdēnatus Petrus Joannis de tali porta vel contrata ꝛ in illa porta essent duo vel tres ita vocati nõ valeret sñia rõne incertitudinis p istum text. Tu dic de hoc plene p Bar. in. l. demonstratio. de cõdi. ꝛ demõ. Nã si appareret ex ꝓcessu quis illoꝝ vocat⁹ fuerit. ꝛ qs cõparuerit in iudicio cēsetur ille cõdēnat⁹ ꝛ nõ ali⁹. Itē si nõ appareret ꝙ alius in illa contrata esset q sic vocaret adhuc nõ esset sñia incerta. ideo cõsiliũ est qd ille q capit vel grauat tanꝗ cõdēnat⁹ probet qd alius ibi sit eiusdē nois alʼs nõ sufficeret allegare incertitudinē qꝛ possunt esse aliꝭ. oportet em̃ qd dicat qd sunt aliꝭ: ꝛ ita
7 ponit Bar. in. l. si qs seruũ. §. si inter duos. i fi. ff. de le. ij. ¶ † In glo. q̃ incipit sic ergo ibi qd est speciale dic ꝺm istũ intellectũ facit ad. q. ꝺm Ja. bu. si statutũ dicat qd volēs cõdere vltimã volũtatē sine tabellione possit eã scribere cũ septē testibus: ꝛ ponere eã apud guardianũ fratrum minorũ: ꝛ habeatur pro scriptura publica qd ita requirant septē testes in codicillis sicut in testõ. vt hic patet ꝺm istũ intellectũ: qꝛ primo dixit septē testes vocandos in testõ. ꝛ postea dicit in isto ver. q̃ in eũdē modũ ꝙ ea q̃. s. dicta sunt locũ habeãt ꝛ seruẽtur in legatis. Sed sequens solutio glo. verior est: ꝛ cõiter tenet qd istud nõ referat ad ea que nõ cõueniũt codicillis: sed testõ tñ. vt est institutio heredis et numerus septē testiũ: sed ad ea q̃ possunt cõuenire codicillis sicut in testõ. vt fiat per nuncupationē nõ in scriptis: ꝛ qd adhibeat notari⁹ ꝛ qd interueniãt subscriptiones testium ꝛ notariorum. Nam cũ circa numerũ testium specialiter sit ꝓuisum in codicillis quot sufficiant. vt. j. de iure co. l. fi. in fi. Ista generalia verba in ver. que in eundē modũ ꝛc. non referuntur ad illa de quibus specialiter est ꝓuisum. l. doli clausula. de verb. oblig.

2 ¶ Scriptura testamenti si non est confecta de mandato testatoris an valeat testamentum.
3 Testator de cuius voluntate constat scripturã fuisse confectam si moriatur anteꝗ corã eo ꝛ testibus legatur vel anteꝗ respõdeat quod ita sibi placet qd testamentum non valeat.
4 Quid si scriptura nõ fuit lecta corã testib⁹ sꝫ testator ipsam deposuit penes aliquē religiosum ꝛ postea vocauit testes et dixit qd illa schedula que penes talem reperitur continet suum testamentum an hoc sufficiat.
5 Multa relaxant in testamẽtis ꝛ multa sunt specialia q̃ nõ sunt in actib⁹ inter viuos ꝓpter hãc rõnē qd testator mortis cogitatione turbatus ꝛc. de hoc tamē semper est generalis nec vrgens.
6 An modus testandi de quo hic seruandus in testamento ceci requiratur etiam in testamento muti.
7 Si cum testator perdidisset loquelam in articulo mortis constitutus aliqs in presentia testiũ cepit illi manum ꝛ dixit si vis qd ego sim heres tuus stringe mihi manũ. et ille strinxit quia poterat audire licet nõ loqui qd talis non sit institutus.
8 Quod idē sit si schedula legeret corã eo ꝛ interrogaret an esset contentus ꝛ ipse annueret capite.
9 Solēnitas testãdi in testamẽto ceci de qua in ista. l. an locũ habeat quãdo cecus testaretur inter liberos.
10 Quãdo aliqs est in articulo mortis lꝫ possit adhuc loqui ꝛ habeat sensum an debeat examinari ꝑ teste ꝛ qd hoc relinquatur arbitrio iudicis.
11 In maiorib⁹ iudicib⁹ vt sunt potestates terrarũ habentes sub se assessores qd valeat sñia diffinitiua si recitatur p notariũ corã iudice ꝛ iudex postea dicat ꝛ ita pronuncio.

1 **At cum humana.** † In isto. §. declarat vnum dubiũ circa ea que supra dicta sunt in ver. oĩa deniꝗ palam edicat ꝛc. Nã ibi vult qd secus in codē cõtextu debeat exprimere corã testibus totã suam volũtatē vt patet ibi dum dicit vno codeꝗ loco ꝛ tpe: sed quia posset cõtingere circa hoc magna difficultas propter largum patrimoniũ: ꝛ multitudinem negotioꝝ. vnde quidã stant per plures dies ꝛ aliquando ꝛ menses ꝛ anteꝗ perfecte possint ordinare facta ipsorum: ꝛ sic non possent omnia commode dici coram testibus si primo non essent in scriptis redacta prouidetur per istum. §. qd secus habebat tabellionem vel quemlibet alium et faciat paulatim scribi omnia facta sua: ꝛ totam suam voluntatem ꝛ postea faciat vocari testes. ꝛ totam eis faciat legi scripturam. deinde interrogabit an velit ita fieri sicut ibi continetur et respondebit qd sic. et hoc sufficiet licet testes non audierint ab ore suo oĩa ibi descripta: sed ex ore notarij vel scriptoris: et ita cõiter obseruat in testamẽtis cuiuscũꝗ: qꝛ primo notarius
2 cõficit scripturã de oibus: ꝛ postea vocat testes. † Et aduerte qꝛ opꝫ cõstare qd illã scripturã fecerit de voluntate testatoris: alʼs si testator

si testator esset in graui infirmitate cõstitutus τ coram eo legere
tur vna scriptura nõ cõfecta de mãdato eius sed ad instantiam
alterius: vt ego habui de facto: q2 quidã in sanitate cõstitutus
fecerat testm̃ τ instituerat quẽdã extraneũ: postea cũ esset prope
mortẽ eius consanguinei habuerũt quendã notarium τ fecerũt
ipsum scribere vt voluerũt: deinde duxerũt eũ ad testatorem et
fecerũt eã legi corã testibus τ interrogari eũ an ita vellet: τ ille
tedio affectus respõdit φ sic: vnde dicebatᷓ φ primũ testm̃ erat
reuocatũ p istũ tex. etiã per glo. q̃ est. j. ti. j. l. iubemus. que inci
pit nõ ẽm regulã. Nã ego cõsului cõtrariũ postφ erat ita graua
tus in infirmitate τ nõ apparebat φ de sua volũtate illa scriptu
ra esset facta: τ reperi Jo. an. in addi. Spe. ti. de tes. §. in primis.
q dicit hãc questionẽ fuisse in vxore bul. τ tenet istã partẽ: alias
daretur materia falsum fabricandi. τ vide qd no. Bal. j. de fidei
com. l. τ si epl'a. ante fi. Quid si testator de cuius volũtate cõstat
scripturã fuisse cõfectã moriatᷓ anteφ corã eo τ testibus legatᷓ vl'
anteφ respondeat φ ita sibi placet. R̃ndeo qd nihil valebit: q2
testm̃ dr̃ imperfectũ: τ iste est casus in. l. fideicõmissa. §. j. ff. de le
ga. iij. τ. l. sed is qui. de testa. cũ ibi not. nisi forte inter liberos ẽ3
Bart. ibi Bal. aliter loquitᷓ. j. ti. j. aut. qd sine subscriptione. dic
4 vt ibi. †Jtẽ quid si scriptura nõ fuit lecta corã testibus: ẽ3 testa
tor ipsam deposuit penes quendã religiosum: postea vocauit te
stes τ dixit qd illa schedula q̃ penes talẽ repitᷓ cõtinet testm̃ suũ:
an hoc sufficiat. τ loquor in testõ alterius φ ceci: q2 in testõ ceci
requiruntᷓ subscriptiones testiũ et nõ sunt: videtᷓ φ nõ valeat vt
testũ: q2 nõ vt nũcupatiuũ i quo testes debẽt audire omnia: nec
vt in scriptis q2 requirũtur subscriptiones q̃ hic nõ sunt. Bar.
examinat hãc. q. in. l. si ita scripsero. ff. de cõdi. τ demon. τ tangã
5 in. l. hac cõsultissima. §. p nũcupationẽ. j. titu. j. ¶ †Ultimo not.
tex. in prin. qui semp allegatᷓ. Nã pter rationẽ q̃ hic ponitᷓ mul
ta relaxantᷓ in testamẽtis τ multa sunt specialia q̃ nõ sunt i acti
bus inter viuos: τ cũ queritᷓ de rõne specialitatis statim recur
ritur ad istũ. §. φ testator mortis cogitatione turbatus τc. sed
qñ hic in infirmitate cõstitutus: sed multi sunt prudẽtes q non
expectãt hoc: sed in psperitate cõstituti ordinãt facta sua. Un
6 de ista ratio nõ est semper generalis nec vrgẽs. ¶ †Quero an
modus testãdi de quo in hoc. §. φ primo scribatᷓ tenor testamẽ
ti τ postea legatᷓ corã testatore τ testõr approbet locũ habeat in
testõ muti. Respõdeo φ nõ: q2 ibi requiritᷓ φ sciat scribere τ φ
sua manu scripserit aliter nõ põt testari: vt. j. e. l. discretis. §. j. et
§. fi. al's frustratoria esset illa. l. si posset fieri prout hic. τ hoc no.
q2 frequẽter cõtigit φ anteφ schedula legatᷓ corã testib⁹ τ testa
tor pdit loquelã saltẽ articulate nõ põt loq certe schedula esset
impfecta sicut si esset mortuus. vt. s. ita hic nec sufficit φ signis
7 annuat. †vñ dicit etiã Ange. in. l. discretis. fuisse terminatum
perusi cũ quidã perdidisset loquelã in articulo mortis cõstitu
tus: τ alius in psentia testiũ cepit illi manũ τ dixit ista verba: si
vis φ ego sim heres tuus stringe mihi manũ: et ille strinxit: q2
poterat audire licet nõ loqui. Fuit terminatũ φ non esset insti
8 tutus. †Et idẽ si schedula legeretᷓ corã eo τ interrogaretᷓ an es
set cõtentus τ ipse annueret capite: nã vel debet exprimere vo
ce si põt loqui vel si nõ potest debet esse scripta institutio manu
sua: vt in. l. iubemus. j. titu. j. tene mẽti: q2 ista sunt quotidiana.
9 ¶ †Jtẽ q̃ro an solẽnitas testãdi in testõ ceci: de qua in ista. l. lo
cũ habeat qñ cecus testaretᷓ inter liberos: videtur φ nõ: q2 tũc
esset specialiter prouisum φ sufficiant duo testes: vt. l. hac con
sultissima. §. ex imperfecto. j. ti. j. τ cũ illa sit specialis in hoc ista
cũ sit generalis respectu illorũ inter quos testatur nõ refertur
ad illa de quibus specialiter est prouisum. vt. l. doli clausula. et
l. j. de verb. oblig. τ. l. j. §. deinde. ff. de post. in contrariũ: q2 licet
illa sit specialis quãtũ ad psonas qñ quis testatᷓ inter liberos.
Est tñ generalis respectu testantiũ: q2 solũ loquitᷓ in ceco q̃ igi
tur istarũ seruabitᷓ. Bal. dicit φ illa nõ ista. q2 illa fundatᷓ in ra
tione naturali. Bart. de quo Bal. hic nõ meminit examinauit
istũ articulũ qñ sunt due. ll. diuerse: quarũ vna est in vno specia
lis in alia generalis: τ altera ecõuerso que illaru3 sit seruãda in
extrauaganti ad reprimendã. iuxta finẽ. super verbo nõ obstã
tib⁹. τ tenet φ illa in qua magis viget ratio publice vtilitatis:
sed in. l. iij. circa prin. de suspe. tu. dicitᷓ φ si vna est phibitiua al
tera pmissiua: seruãda est phibitiua. τ pro hoc. l. rupbinus. s.
tit. j. Breuiter quãtũ ad propositã. q. puto Bal. verũ dicere: q2
qñ testatur inter liberos cessat suspicio falsitatis pter quam
fuit inuẽta solẽnitas huius. l. τ q2 si testm̃ nõ fecisset liberi eẽnt
habituri: nec curo an eos istituat equaliter vl' inequaliter post
10 φ nõ immiscet extraneos. arg. in. l. ij. s. de secũ. nup. ¶ †Ultimo
Bal. inducit istũ. §. qd quãdo aliquis est in articulo mortis: li
cet possit adhuc loqui τ habuit sensum nõ debet examinari pro
teste per rationẽ hic positã: vel dic ẽm eũ qd hoc relinquitᷓ arbi
11 trio iudicis. †Jtẽ inducitᷓ ẽm quosdã qd valeat sñia diffinitiua
si recitatur per notarium corã iudice: τ iudex postea dicat: τ ita

pronũcio: hoc tamen verũ in maioribus iudicibus: vt sunt po
testates terrarũ habẽtes sub se assessores: secus in minorib⁹ q2
debent per seipsos legere. vt. j. de sen. ex peri. re. l. j. τ. ij. τc.
2 ☞ Textus allegabilis in arengis publicis: vt tot oculis spe
ctata tot insinuata sensibus τc.
Notarius an cõputetᷓ in numero testiũ descriptorum in instrũo.
1 **Sed quia.** †Hic determinat aliud dictũ circa dicta
in prima parte. l. qñ nõ repeririretur nota
rius dicens qd loco eius debet subrogari octauus testis τ post
ea in fi. assignat causam quare tanta solẽnitas fuit inuẽta in te
stamẽto ceci: vt cesset oĩs suspicio falsitatis q̃ facilius committi
2 posset in testõ eius φ alterius. †Et no. pulchrũ tex. in fi. allega
bilẽ in arengis publicis ẽm Bar. τ q2 dicit iste tex. loco notarij
subrogari octauum testẽ. glo. inducit qd notarius cõputetur in
numero testiũ descriptorũ in instrumento p qd videtᷓ prima fa
cie φ si essent descripti sex testes sufficeret: q2 ipse erit septimus
doctores dicũt φ si testes essent mortui τ esset necesse pbare te
stamentũ p scripturã notarij que habet vim tot testiũ quot ibi
necessario sunt descripti: tale testm̃ nõ valeret: q2 tunc notarius
nõ cõputaretur in numero testiũ: eo q2 sua autoritas prebet ro
bur instrumẽto. τ hoc sufficit quantũ ad hoc vt habeat vim sex
testiũ sicut ibi sunt descripti: licet nõ deponãt: vñ debet ipse ite
rũ cõputari in numero testiũ: q2 hic cõputaretur primo vt nota
rius. secundo vt testator: sed si testes viuerent τ examinarentur
vna cũ notario bene sufficeret: q2 tũc scriptura nõ pducitur ad
pbationẽ: vnde nõ cõputatur nisi semel. s. vt testis nõ vt nota
rius de hoc dic vt no. in. l. domitius labeo. ff. de testa.
2 ☞ Testamentũ debet vno cõtextu incipi mediari τ finiri sine
interpositione extranei actus: τ sic reputatᷓ quid indiuiduum.
3 Testamentum furiosi habẽtis dilucida interualla: an psumatᷓ
factum in dilucidis interuallis vel tempore furoris.
Qualiter debeat deponere testis φ quis fuerit vel sit furiosus.
4 Furioso habenti dilucida interualla an possit dari curator τ qd
sit eius officium.
Furor an possit simulari: φ sic.
Furiosum in suis. †Furiosus habẽs
dilucida iterual
a la põt in illis interuallis cõdere testamentũ [a] dũmo
do anteφ supueniat furor incipiat τ finiat vno con
textu: sed si ante φ finiret furor supueniat φ prius faceret p ni
hilo habetur: ideo cessante postea furore nõ poterit complere.
sed habebit necesse de nouo reincipere. hoc dicit τ in effectu ista
2 l. †quia testamentũ debet vno contextu incipi mediari τ finiri
sine interpositione extranei actus. s. l. pri. post prin. ibi vno eo
demq3 loco τ tẽpore. τ sic reputatur quid indiuiduũ τ qui par
3 tem indiuidui facit nihil fecisse videtur. vt hic in glo. †Sed qd
si non apparet quo tempore factum fuerit tale testamentum an
presumatur factum in dilucidis interuallis vel tempore furo
ris. Bald. fecit hic longam distinctionem. Ange. dicit φ ex ver
bis dispositis in ipso testamento poterit cognosci et ppendi an
tempore quo erat sane mentis vel non. l. pe. ff. de condi. institu.
Nam furor τ sanitas cognoscitur: tam ex verbis φ ex factis. vt
ibi. τ. l. ob que vitia. ff. de edil. edi. τ comprehenditur potius iu
dicio intellectus φ sensu corporeo. Jdeo testis qui deponit ta
lem furiosum esse vel fuisse debet reddere causam dicti sui etiam
si non fuerit interrogatus. alias non valet dictum eius p id qd
not. Innocen. in. c. cum causam. de testi. τ not. eo. titu. s. l. solam
vide per Barto. j. l. fina. ff. de bono. pos. fu. infan. de la. vbi ponit
qualiter testes debeant deponere ad probandum dementiam
4 vel furorem †. Jtem an furioso habenti dilucida interualla pos
sit dari curator τ qd sit eius officium dic vt. s. de cura. furi. l. cum
alijs. Jtem an furor possit simulari dic qd sic. l. diuus. ff. de offi.
presi. post prin. τc.
2 ☞ Quando quis est mutus τ surdus naturaliter nullo modo
potest testari τ quid si accidentaliter. τ nu. 1.
3 Jlle qui non est mutus licet sit surdus φ non potest esse adeo
surdus qd penitus nihil audiat si quis sibi ad aures loquatur
τ hac ratione potest testari etiam si nesciat scribere.
4 Jlle qui est mutus licet non surdus non potest testari nisi sciat
scribere τ sua manu conscripserit.
5 Quid in contractibus inter viuos an habeat locum distinctio
huius. l. τ nu. 1.
6 Si aliquis non est mutus nec surdus an possit sine loquela solo
nutu facere testamentum vel codicillos.
1 **Discretis muto.** †Jlle qui est surdus τ
b mutus [b] naturaliter
non potest testari: si vero accidẽtaliter potest dum
modo sciat scribere τ sua manu conscripserit. hoc pri
mo vsq3 ad versi. si autem infortunium. surdus vero tantum sed
nõ mutus siue naturaliter siue accidentaliter sit surdus potest

a ¶ Cõdere testm̃ Adde. l. qui i potestate. in. §. j. ff. spec. in tit. de instru. edi. in. §. cõpẽdiose. v. verũ.

b ¶ Surd⁹ τ mutus. Adde fallit in milite q simul et semel sit surd⁹ τ mutus a natura. vt i. l. iure militari. ff. de testa. mili. τ i. §. quinimo. τ ibi est glo. insti. õ test. mili. contrariũ tenet Raph. cu. in. l. g in ptãte. i. §. j. ff. de test.

indistincte testari etiã si nesciat scribere: q̃ potest verbis expri-
mere intẽtionẽ suã hoc secũdo vsq; ibi. si vero. mutus autem nõ
surdus testari nõ põt nisi sciat scribere ⁊ sua manu cõscripserit.
hoc tertio ⁊ vltimo dicit ista. l. nota. iure autem veteri siue
habebat ambos defectus siue alterũ tm̃ nõ poterat testari de iu
re cõi: sed habebat necesse impetrare a prĩcipe. l. octaui gradus.
ff. vñ cog. ⁊ de testa. c. si mutus. sed per hãc. l. nõ habet necesse im
petrare a principe: sed seruanda est distinctio que hic ponitur.
2 ¶ †No. qd̃ qñ quis est surdus ⁊ mutus naturaliter nullo modo
testari põt: q̃ presumitur nihil intelligere: sed esse tanq̃ homo
mortu⁹: vnde impossibile est q̃ vnq̃ didicerit scribere: ⁊ sic etiã
a principe nõ potest impetrare facultatẽ testandi: quando autẽ
ex accidenti potuit dicere scribere: ⁊ licet perdiderit auditũ et
loquelam non perdidit sensum nec industriam scribendo: ideo
potest testari dũmodo scribat sua manu: non ergo sufficeret qd̃
alius scriberet: ⁊ postea ipsum interrogaret: ⁊ ipse humeris aut
aliis signis annueret q̃ esset cõtentus: vt dixi in. §. at cũ huma-
3 na. ¶ †Item not. in secũda parte qd̃ ille qui nõ est mutus: licet
sit surdus cũ nõ potest esse adeo surdus q̃ penitus nihil audiat
si quis sibi ad aures loquat̃: ⁊ hec est ratio quare etiam si nesciat
scribere põt testari: q̃ intelligit ⁊ sentit ⁊ suã intentionẽ expri-
4 mere potest verbis. ¶ †Ex vltima parte nota qd̃ ille qui est mu-
tus licet nõ surdus q̃ frequẽter contingit nõ potest testari nisi
sciat scribere ⁊ sua manu cõscripserit: ideo dicit Bart. qñ nesci-
ret vel non posset articulate loqui id est taliter: vt intelligatur
licet proferat verba per. l. iubemus. ĩ. titu. j. ⁊ hoc not. vt dixi in
§. at cũ humana. pro illis qui in articulo mortis constituti per-
dunt loquelã per plures dies anteq̃ moriantur q̃ tales nõ pos-
sunt testari quoquo modo etiã p scripturam ab alio confectã ⁊
corã eo recitatã ⁊ humeris aut signis approbatã. ¶ Itẽ intelli
go hanc. l. qñ tales nõ perdiderunt sensum: ⁊ tunc non indigẽt
curatore: al's secus: q̃ equiparantur pupillis ⁊ furiosis: vt est
tex. not. in. l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad trebel. ⁊ non posset
5 testari. vt not. Bar. in. l. mutũ. ff. de acqui. here. ¶ †Sed quero
an distinctio huius. l. habeat locũ in contractibus glo. ff. de do-
na. l. id qd̃. §. mutus. sentit qd̃ in donatione etiã inter viuos lo-
cũ habeat distinctio huius. l. ⁊ istũ casum habui de facto: sed in
aliis contractibus nõ videtur habere locum per. l. item q̃. ff. de
pac. vbi põt ɔ̃here ⁊ se obligare etiã sine scriptura manu ꝓpria
6 dummodo habeat sensum. ¶ †Item queritur quid si aliqs nec
est mutus nec est surdus: an possit sine loquela solo nutu face-
cere testamentum vel codicillos. Respondeo legata sic: vt. l. nu
tu. ff. de leg. iij. sed institutiones non per. l. iubemus. ĩ. ti. j. p no.
per Bart. in. d. l. nutu. plus ergo valet nutus in eo qui est mu-
tus q̃ in surdo: quia mutus non potest solo nutu facere legata
vel codicillos: sed requiritur qd̃ sciat scribere ⁊ sua manu cõscri
pserit. vt hic in fi.

2 ☞ In casibus in quibus in aduentitiis non acquiritur patri
vsusfructus: an tũc filiusfa. possit de aduentitiis testari sicut de
castrensibus q̃ non.
Que dicantur peculia quasi castrensia.
3 Testamentũ factũ super castrensi vel quasi castrensi peculio an
possit expugnari per querelam inofficiosi testamenti.

1 NEmo ex lege. †Filiusfa. in aduẽtitiis nõ
potest testari nec codicilla-
ri etiam de consensu patris: sed in castrensib⁹ vel qua
si potest etiã sine patris consensu. h. d. ista. l. cũ se. ra-
tio diuersitatis est: quia in castrensibus vel quasi reputatur pro
patrefa. l. ij. ff. ad mace. sed in aduẽtitiis non: sed quia nõ postq̃
possunt sibi acquiri quo ad proprietatem: ⁊ aliquãdo etiã quo
ad vsumfructũ sicut castrensia vel quasi: respondeo q̃ in aduen
titiis nõ militat: sed in castrensibus vel quasi dicitur militare: ⁊
2 sic fauore militie. †Nam in eis nunq̃ patri acquiritur vsusfru-
ctus: sed in aduentitiis sic regulariter licet aliquando fallat: vt
no. in aut. excipitur. C. de bo. que li. sed an in illis casibus in qui
bus fallit possit de aduẽtitiis testari. videt̃ q̃ sic sicut in castren-
sibus: cõtrariũ determinat glo. in. l. j. §. in filii. ff. ad treb. ⁊ ita in-
telligit istam. l. ſm Cyn. ⁊ hoc cõiter tenetur: quia adhuc viget
ratio quã. s̃. dixi: q̃ nõ reputatur paterfa. nec dicitur militare:
sed que dicũtur peculia quasi castrẽsia: respondeo que acquirũ-
tur ex publico: puta ex officio publico. vnde notarii habere di-
cunt̃ quasi castrẽse peculiũ. s. illud qd̃ lucrantur ex officio nota-
riatus qd̃ est officiũ publicũ: ⁊ similiter aduocati de officio ad-
uocationis. Itẽ clerici de fructib⁹ bñficiorum suorum sine cura. alias
secus: vt no. in. c. p̃senti. de offi. or. lib. vj. de his vide in. l. fi. s̃. de
3 inoffi. test. ¶ †Ultimo scias q̃ ista. l. fi. videtur hodie corrigi in-
quantum dicit in fi. qd̃ testamentũ factũ super castrensi vel qua-
si castrensi peculio nõ potest expugnari per querelã inofficiosi
testamẽti: q̃ in aut. vt cũ de appel. cog. §. quoq; capitulũ. dr̃ qd̃ si
cut testm̃ patris põt per filiũ querelari: ita ⁊ econuerso testm̃ fi-
lii per patrẽ: cõstat autẽ q̃ filiusfa. nõ põt testari nisi de castrensi
vel quasi castrẽsi peculio. vt hic. ⁊ ita tenet glo. in. l. fi. de inoffic.
testa. s̃. ⁊. ff. si qs a pa. fue. ma. sup rub. ⁊ Bar. in. l. filio p̃terito. ff.
de iniu. test. in fi. secũde partis principalis. ⁊ in aut. ex cã. Alii di
cunt q̃ nõ potest querelare: sed bene agere cõdictiõe ex illa aut.
⁊. s̃. de episco. ⁊ cleri. aut. presbyteros ob legitimã suã pria pars
cõiter tenetur qñ nihil esset relictũ iure institutionis. alias fa-
teor qd̃ ageret ad supplementum.

¶ De testamẽtis ⁊ queãd. testamenta ordinentur Rubrica.

2 ☞ Communis error ⁊ opinio facit ius ⁊ q̃ faciat haberi inha
biles pro habilibus.
Quid in officiali publico.
3 Quid in notario si est effectus inhabilis.
4 Quid si nunq̃ fuit notarius ⁊ tm̃ communi estimatione habe-
batur pro notario an valeant instrumenta per eum confecta.
5 Si quis dicat qd̃ testes appositi in testamẽto erãt inhabiles q̃
serui: an sufficiat probare quod nunc sunt.
6 Quid in eo qui allegat q̃ tp̃e testamẽti habebantur pro liberis
qd̃ sufficiat probare quod hodie ita reputentur.
7 Testes inhabiles appositi in instrumẽto si reputabantur habi
les instrumentum est validum ⁊ facit fidem in iudicio.
8 Quod non possint tales induci ad deponẽdum de testamento.
9 Quid in testamento in scriptis.
An notarius possit rogari de testõ in scriptis ⁊ quomodo.

1 TEstes serui. †Licet testes adhibiti
in testamento sint ser-
ui: si tm̃ cõi opi. habebãtur ꝓ liberis nõ reddit̃
testm̃ nullũ: sed est perinde ac si forent liberi si
questio status nõ erat eis mota. h. d. ista singu.
2 no. l. †cõis ergo error ⁊ opi. facit ius: q̃ facit
haberi inhabiles pro habilibus. facit. l. ij. ĩ. de sen. ⁊ q̃ hic dr̃ de
inhabilitate rõne seruitutis idẽ de alia ĩhabilitate: vt si essent
infames vel excõicati ⁊ cõi opi. habebãtur pro nõ infamibus:
vel era occulta infamia ⁊ excõicatio: vt no. per glo. in. l. cũ lege.
ff. eo. ti. ⁊ q̃ hic dr̃ in testib⁹ idem in officiali publico si erat ĩha-
bilis: tm̃ cõi estimatiõe habebat̃ pro habili: vt in. l. barbari⁹. ff.
de offi. preto. ⁊ in. c. ad probã. de re iudi. ⁊ in. d. l. ij. de sen. ⁊ idẽ
3 in notario si erat effectus inhabilis: tm̃ ignorabat̃. † hic tm̃ ad-
uertendũ q̃ aut erat inhabilis ꝓpter delictũ cõmissum in offi
cio: puta si qs fuerat cõdẽnatus de falso instrumẽto. tũc si p sen
tẽtiã iudicis nõ videt̃ curandũ an hoc esset notoriũ an non: tũc
indistincte nõ valẽt instr̃a postea cõfecta: secus si esse priuatus
officio nõ p sñiam. l. vt no. in aut. de tabel. §. pe. seu fi. p gl. quam
ita limitat ⁊ intelligit Bal. in. d. l. ij. de sen. idẽ videtur si ex alia
causa effectus est inhabilis: nõ ꝓpter delictũ cõmissum in offi-
cio: sed ꝓpter aliud fuit priuat⁹ officio notariatus: ⁊ vt ista pri
uatio sit occulta valẽt instrumẽta p ip̃m cõfecta. ar. huius. l. cõ-
fecta; vo ante priuationẽ nõ irritant̃: imo etiã si nõ erãt publi-
cata poterit publicare: q̃ eius delictũ nõ dz nocere ɔ̃trahẽtib⁹
qui ad ip̃m habuerũt recursum tp̃e quo erat habilis etiã si ei⁹
inhabilitas sit notoria: vt p glo. in. c. vt offiñ. de here. li. vj. q̃ in-
cipit p hãc literã. sed Ange. hic alle. vnã glos. in ɔ̃riũ in aut. de
tab. §. q̃ si tabellio. sup verbo defunctus. q̃ vult qd̃ si notarius
esset defunctus ciuiliter: q̃ deportatus nõ possit testificari sup
instrumẽto p ip̃m cõfecto si dubitat̃ an sit scriptũ manu sua vel
nõ. posset dici pro cõcordia q̃ aut fuit effectus inhabilis nõ ex
suo defectu: sed q̃ effectus est monachus vl' religiosus: et sic mu
tat statum in meli⁹: ⁊ tũc bñ possit testificari pro instr̃o p ip̃m
cõfecto ⁊ etiã ip̃m publicare si nõ publicauerat. ⁊ ita loquit̃ gl.
in. c. vt offiñ. si aũt ex suo delicto: secus p glo. quã Ang. alleg. tm̃
adhuc resultaret iniqtas q̃ ei⁹ delictũ noceat illis qui p prius
habuerũt recursum. vñ forte prima opi. verior est. ⁊ p̃dicta ꝓce-
dũt qñ semel fuit notarius: sed postea priuatus vel effectus in-
4 habilis. † si aũt nunq̃ fuit notarius tm̃ cõi existimatione habe-
bat̃ ꝓ notario: ⁊ postea detegit̃ q̃ nõ est an valeãt instrumẽta
p ip̃m cõfecta no. in spe. de instr. edit. §. restat. ver. quid si is qui.
⁊. §. instrm. v. quid ergo si tabellio. vbi distinguit̃ an fuit creat⁹
p priuilegiũ ĩperiale. qd̃ tm̃ erat inualidũ: ⁊ sic cõis opi. fundat̃
in aliqua cã inductiua ei⁹: ⁊ tũc valẽt instr̃a p. d. l. barbari⁹. nã
et ibi ꝓcedebat electio ppl'i romani: lz fuisset inualida: q̃ erat
seruus: ⁊ ignorabat̃: vñ nõ erat p̃tor: tm̃ gesta corã eo erãt vali-
da: aut nullũ p̃cesserat priuilegiũ vel creatio notariatus: ⁊ tũc
cõis opinio vel error q̃ nõ habet fundamẽtũ nõ faceret instru
5 menta valere per. l. herennius modestinus. ff. de decu. ¶ †In
tex. ibi in hac causa. dic que vertebatur inter heredẽ scriptũ et
venientes ab intestato qui dicebãt testm̃ nõ valere: quia testes
descripti erãt serui. ⁊ etiã fuerãt tp̃e cõditi testamẽti. ⁊ sic erant
inhabiles: quia debẽt esse ciues romani. ĩ. e. l. hac cõsultissima.
quales non

quales nō sunt serui. ⁊ sic est perinde ac si esset factū testamentū
sine testibꝰ quo casu caret substātia q̄ ꝯsistit in solēnitate testiū.
⁊ petebant se admitti ad hoc ꝓbandū: scriptus aūt heres dice-
bat ipsos nō esse admittēdos ad hoc ꝓbandū: qꝛ probatū nō re
leuat. ergo ⁊c. l. ad ꝓbationē. ff. de ꝓba. eo qꝛ tpe testamenti cōi
existimatione habebant̃ pro liberis q̄ cōis existimatio facit eos
haberi pro liberis: qꝛ cōis error vel opinio facit ius. econuerso
dicebat̃ ꝙ licet tūc reputarent̃ liberi: hodie tn̄ scitur qd̄ sunt ser
ui: sed replicabat̃ ꝙ hoc nō habet nocere: qꝛ cū fuerunt adhibi-
ti ad substātiā testamēti ⁊ ad solēnitatē debet inspici tēpus cō-
diti testamēti nō tēpus post testm̄: sed tūc reputabant̃ liberi. er-
go ⁊c. breuiter impator rn̄det pro ista parte. ⁊ sic ꝙ veniētes ab
intestato nō sunt admittēdi. ad hoc ꝓbandū si institutus vult
probare ꝙ dicit: qꝛ ꝓbatio venientiū ab intestato esset imperti
nens. ⁊ nō debet quis admitti ad probandū ꝙ probatū nō rele
uat. ita intelligo istum tex. Bar. autē videt̃ aliter intelligere. qd̄
ideo isti nō erāt admittēdi ad probandū: qꝛ solū allegabant ser
uitutē istorū testiū ⁊ nihil dicebāt de cōi opinione. vn̄ exceptio
vel articulus est impertinēs: debebant ergo dicere ꝙ fuerant ⁊
erāt serui: ⁊ pro seruis habebātur. innuit ergo Bart. qd̄ isti qui
impugnabāt testm̄ habebāt necesse dicere ista duo ⁊ probare. s.
ꝙ erāt serui ⁊ pro seruis habebant̃ ⁊ reputabant̃. ⁊ idē in quo-
cūqꝫ qui allegat aliquā inhabilitatē alicuius. mihi nō plꝫ eius
dictum. nā sufficit ꝙ illi qui impugnant dicant istos testes fore
nunc ⁊ etiā fuisse tpe testamenti seruos. quo ꝓbato fundata est
intētio ipsorū: qꝛ credēdū est ꝙ tales reputarētur quales erant
nisi per aduersam partē dicatur ⁊ ꝓbetur cōtrariū. ⁊ sic ideo nō
debēt isti admitti: quia pars aduersa hic dicebat ⁊ offerebat se
paratā probare de cōi opinione. vn̄ quousqꝫ probauerit vel sit
exclusus per lapsum termini nō debent venientes ab intestato
admitti ad probandū seruitutē. sed si ille infra terminū nō pro
baret cōmunē opinionē admitterentur venientes ab intestato
ad probandum seruitutē. ⁊ sufficeret ꝙ probarent hodie ipsos
esse seruos: qꝛ p̄sumeretur etiā tpe testamēti fuisse: qꝛ ex presenti
presumit̃ in p̄teritū. l. ij. ff. de proba. debēt tn̄ hoc allegare ꝙ sunt
hodie serui. ⁊ etiā erant tpe testamēti sed sufficit ꝓbare primū.
si autē nō allegarēt ꝙ tpe testamēti fuisset. sed dicerent ꝙ hodie
sunt. articulus vel exceptio esset ineptus vel inepta: qꝛ nō suffi-
cit ꝙ hodie sint cū sit impossibile qd̄ tunc nō erāt nec p̄sumit̃ qd̄
fuerint si per opponētē nō allegat̃. vt not. Bar. in simili in. l. cū
quid. ante fi. ff. si cer. pet. per. l. si adulterium. cū incestu. §. idem
6 pollioni. de adul. † Et sic ecōuerso institutus heres debet alle-
gare ꝙ tpe testamēti habebātur pro liberis. ⁊ ad hoc ꝓbādum
sufficit ꝓbare ꝙ hodie ita reputentur. nā ex p̄senti sumitur in
preteritū. vt. ff. dixi. Et istū puto esse verū intellectū huiꝰ. l. ma-
le declarate p doc. q nō tāgūt istā. ¶ In tex. oīm. intellige. s. co-
gnoscentiū eos. non em̄ requirit̃ cōsensus oīm de ciuitate. facit
qd̄ no. gl. i. l. fi. ff. sine cēsu vel reli. ⁊ in. l. nemo est q nesciat. ff. de
duo. reis. ⁊ ꝙ dicit consensu expone. i. opinione. nec requirit̃ ꝙ
essent in possessione libertatis scd̄m Bar. sed sufficit ꝙ tales ha
biti sunt p istū tex. qd̄ nō videt̃ verū: qꝛ si eis mota erat q̄stio ser
uitutis: lꝫ cōiter reputarent̃ liberi non haberent̃ pro liberis. vt
in fi. huiꝰ. l. quasi temeraria sit reputatio post motā q̄stionē sta
tus multomagis si erāt i possessiōe seruitutis debēt haberi ꝓ
seruis qcqd i ꝯtrariū reputaret̃ p alios: qꝛ reputatio videt̃ temera
ria. ar. i. l. mouēor. ff. de ser. expor. qꝛ ꝓ tali dꝫ qs haberi in quali
7 statu reperit̃ vt ibi. ¶ † Opp. i gl. ma. de. l. qm̄ liberi. ff. de testi.
vbi testes nō sunt idonei nisi sint liberi. so. aut q̄rit̃ an isti testes
solēnizēt testm̄ ⁊ faciāt ipm valere. ac si reuera essent liberi. ⁊ di
cēdū est ꝙ si i hac. l. qꝛ qn̄ testes adhibent̃ ad substātiā actꝰ ⁊ ad
solēnizādū ipm sufficit ꝙ tpe actꝰ celebrati habeant̃ ꝓ idoneis
vt hic. nec curat̃ ꝙ ante vl̃ post fuerint vel sint effecti nō idonei
ff. e. l. ad testiū. §. cōditio. ⁊ ideo cū i quolibet istrumēto publico
ad substātiā ⁊ solēnitatē eiꝰ reqrat̃ depositio testiū aliqn̄ duoꝝ
aliqn̄ pluriū. vt in aut. de tab. si opponunt̃ testes ihabiles: si tn̄
reputabant̃ habiles instrumētū est validū. ⁊ facit fidē i iudicio
sicut faceret si testes eēnt mortui. qꝛ nō est necessaria depositio
8 testiū † aut tu q̄ris vtrū testes possint iduci ad deponēdū de te
stamēto. ⁊ est dicēdū ꝙ nō. l. qm̄ liberi. qd̄ intelligo etiā si hodie
cū deponūt cōiter habeant̃ ꝓ liberis vel habilibꝰ. nā quātū ad
testificationē eoꝝ vt valeat inspicit̃ potius veritas q̄ opinio. et
sufficit ꝙ ꝓbet̃ ⁊ detegat̃ inhabilitas: vt repellant̃ a depositiōe
vel vt eoꝝ depositiōi nō stet̃: lꝫ quātū ad solēnizādū ⁊ ad facien
dū actū valere magis ispiciat̃ cōis opinio quā v̄itas. vt h: nec
inspicit̃ in p̄cedēti casu inhabilitas q̄ fuit tpe ꝯtus celebrati si
hodie sunt habiles cū deponūt. l. iij. §. iul. cū ibi no. de test. vbi
pōt qs testificari de eo qd̄ vidit i pupillari etate: lꝫ tūc nō fuerit
habilis si hodie est habilis. ⁊ ecōuerso si tpe actꝰ celebrati erat
habilis. ⁊ nūc cū testificat̃ est inhabilis repellit̃. vt ꝓbat̃ i. l. iij.
§. due cause. ad carbo. Et si dicat̃ quid ꝓderit testm̄ valere si nō
pōt ꝓbari. rn̄de vt in gl. qꝛ pōt esse ꝙ ad ꝓbationē testamēti nō
est necesse testes deponere. vt qn̄ de ipso eēt ꝯfecta publica scri-
ptura q̄ sola facit fidē etiā mortuis oībus testibꝰ. vel si aduersa-
rius cōfitet̃ testm̄ fuisse factū corā istis. sꝫ diceret ipm nō valere:
qꝛ sunt ⁊ erāt ihabiles al̃s si esset necesse ꝓducere istos testes qꝛ
pars aduersa negaret ⁊ nō eēt ꝯfecta publica scriptura ꝓduce-
ret ꝯtrariū: qꝛ nulliꝰ vtilitatis esset validitas testamenti postq̄ nō
posset ꝓbari. Jac. aūt de are. vt refert Bar. in. d. l. ad testiū. §. cō
ditio. cuiꝰ dictū Bar. vr̃ tenere ⁊ mihi placet. dicit ꝙ imo pote
rūt isti testes deponere in iudicio. ⁊ sicut fuerūt habiles ad solē
nizandū ⁊ faciēdū valere testm̄: ita ⁊ ad ꝓbandū ipm ne primū
sine scd̄o reddat̃ inutile. nec ob. l. qm̄ liberi. qꝛ loquit̃ ⁊ dꝫ intelli
gi qn̄ testes nō fuerūt necessarij ad substātiā ⁊ solennitatē actus
qꝛ poterat fieri sine testibꝰ. vt regulariter cōtingit i oībꝰ ꝯtibꝰ
qui valēt sine testibꝰ. lꝫ nō possit ꝓbari. ⁊ sic adhibent̃ ad ꝓba-
tionē nō ad substātiā. tūc em̄ debēt eē habiles tpe quo deponūt
nec inspicit̃ inhabilitas q̄ prius fuit vel postea erit. si tunc sunt
habiles. ⁊ ecōuerso si tūc sunt inhabiles nō inspicit̃ inhabilitas
q̄ prius fuit vel erit. postea cū isti testes nō solēnizauerunt actū
nec fecerūt ipm valere: sed solū fuerūt adhibiti vt possent ipm
ꝓbare dꝫ inspici tp̄s q̊ deponūt ⁊ sicut tp̄s ꝓbatiōis. ⁊ sic dispo
sitio nō trahit̃ retro: sed in p̄cedēti casu qn̄ fuerunt adhibiti ad
substātiā ⁊ solēnitatē dispositio trahit̃ retro ad diē cōditi testa-
mēti: qꝛ tūc cū adhibētur cēset̃ vti officio testimonij. vt. j. e. si nō
speciali ibi testimoniorum officio. ista est veritas videre meo.
9 ¶ † Qd̄ aūt dicit gl. l. istā etiā habere locū i testō in scriptis pre-
supposita p̄dicta opinione clare ꝓcedit: sed p̄supposita opinio-
ne glo. q̄ vult ꝙ qn̄ est necesse iducere istos testes ad ꝓbādū non
possunt induci nec ꝓbari nō posset procedere. ꝙ dicit gl. i testō
in scriptis: qꝛ de illo ꝯficit̃ scriptura priuata q̄ nō facit fidē: nisi
testes cōpareāt corā iudice ⁊ recognoscāt eorū subscriptiones ⁊
sigilla. vt. l. ij. j. quēad. te. ape. ⁊ ista recognitio est depositio. ergo
nō deberēt admitti. posset tn̄ ꝓcedere i vno casu qn̄ de testamēto
in scriptis foret rogatus notarius. ⁊ si dicat̃ quō pōt rogari cuꝫ
cōtēta in eo sint occulta ⁊ si nō exprimātur notario nec testibus.
de hoc habes gl. singularē in. l. ij. ff. quēad. te. ape. qꝛ ex latere ex-
teriori poterit apponere suū signū ⁊ subscriptionē ꝙ fuit roga-
tus de testō ibi contento. licet ignoret quid cōtineatur. ⁊ faciet
fidē adeo ꝙ testes eorum subscriptiones ⁊ sigilla recognoscant.

2 ☞ Si de testamēto nuncupatiuo nō fuit cōfecta scriptura no-
tarij qualiter debeant examinari testes ⁊ iudex pronunciare.
3 Si esset confecta scriptura publica ⁊ heres velit habere plures
scripturas autenticas quid erit seruandum.
4 Originalis scriptura notarij qui fuit rogatus quod faciat fidē
contra non citatos.
Notarius qd̄ possit scripturā suā originalē exemplificare dicen-
do hoc est exemplū cuiusdam testamēti scripti manu mei nota-
rij qui fui rogatus ⁊ hoc etiā sine iudice ⁊ dabitur ei fides.
5 Si instrumenta in iudicio producta fuerint in actis registrata
de verbo ad verbum de mandato iudicis quod illud registrum
faciat fidem sicut originalis scriptura.
An inde possit sumi aliud exemplū cū autoritate iudicis: vt fa-
ciat fidem sicut posset sumi de originali scriptura.
6 Si iudex mādat notario qd̄ det alteri parti copiam instrumen-
ti per me producti qd̄ illa copia faciat fidem sicut originalis.
7 Si probo te aliqn̄ possedisse rem meā an ⁊ qn̄ habeā intentionē
meā fundatā qd̄ etiam hodie habeas ⁊ quid in dominio.

1 PUblicati. † Publicatiōi testi stat̃ ⁊ fidē fa-
cit: lꝫ originalis scriptura sit ꝑdi-
ta. h. d. p̄mitte ꝙ testm̄ in scriptis pōt fieri in priuata
scriptura scripta manu testōris vel alterius: tn̄ talis
scriptura nō facit fidē nisi testes q se subscripserūt ⁊ sigilla eorū
apposuerūt veniāt corā iudice ⁊ cū iuramento examinati reco
gnoscāt eoꝝ subscriptiōes ⁊ sigilla ⁊ deponāt se fuisse rogatos a
testōre de talibꝰ subscriptiōibꝰ ⁊ sigillis assentiēte testōre qd̄ in
illa ꝯtinebat̃ eiꝰ testm̄. vt. j. quēad. test. ape. l. ij. ⁊ id̄ qꝛ testes pos-
sent mori anteq̄ recognoscerēt: ⁊ sic illa scriptura nō posset face
re fidē: qꝛ priuata inuēta est practica qd̄ ille cuiꝰ interest puta he
res cōpareat corā iudice: ⁊ petat dictos testes cogi ad recogno-
scēdū ⁊ testificādū: ⁊ h̃ facto iudex illā scripturā ꝓnūciabit esse
publicā ⁊ debere sibi plenā fidē adhiberi faciēdo ipm scribi in
actis vel in alia charta vel etiā i illa eadē faciēdo subscribi nota
riū. ⁊ ista dr̃ publicatio de q̄ hic cui stabit̃. lꝫ originalis ꝑdat̃. de
mō aūt publicādi vide i spe. de istr. edi. §. ostēso. ⁊ glo. hic tangit
2 sed ibi pleniꝰ. † pōt ēt hic fieri de testamēto nūcupatiuo de quo
nō fuit cōfecta scriptura notarij sed interfuerūt testes vt exami
nētur cū iuramēto ⁊ deponāt quo facto iudex ꝓnūciabit illas
depositiones esse autēticas ⁊ debere eis testari sicut si a princi-
pio fuisset ꝯfecta publica scriptura ꝙ etiā tāgit hic gl. lꝫ tex. de
ista nō loq̄t̃ qꝛ loq̄t̃ qn̄ extabat scp̄tura originalis q̄ postea fuit ꝑ

3 dita φ hic non cadit† qñ antē esset confecta scriptura plublica non expediret eam amplius publicari sed si heres vult habere plures scripturas autenticas: quia forte vult se absentare τ vnā secū portare τ aliā dimittere tūc similiter pōt cōparere corā iudice τ facere illā exēplare nec expedit facere examinari testes ibi descriptos qꝛ scriptura facit fidē etiā testibus mortuis. ista ergo dicit̃ exēplatio nō publicatio. de quib⁹ duabus vide plene per Bar. qualiter fiant. τ q̄ sint necessaria in qualibet earum. s. de eden. aut. si quis in aliquo. τ inter alia requiritur in vtraqꝫ φ citētur etiam illi quorum interest puta venientes ab intestato quos prima causa successionis tangit. l. j. §. denūciare. de ven. inspi. τ qd no. Barto. in. l. si quis instituatur. ff. de here. insti. al's nō faceret fidē dicta publicatio vel exemplificatio cōtra non citatos ſm oēs: vt not. Inno. in. c. significauit. τ in. c.
4 alderitius. de te.† Sed originalis scriptura notarij qui fuit rogatus bene facit fidē cōtra nō citatos qꝛ ad eū nō pertinet facere aliquē citari τ creditur sibi de his de quib⁹ fuit rogatus: vt no. Bald. infra eo. l. error. τ idem si ipsemet originalē scripturā suā exemplificaret dicēdo: hoc est exemplum cuiusdā testamenti scripti manu mei notarij qui fui rogatus. Nam posset hoc facere etiā sine iudice: τ daretur ei fides: vt no. per Bal. i dicta aut. si quis in aliquo. per. l. si quis ex argentarijs. §. si. ff. de edē.
5 τ per. l. in fraudem. §. neqꝫ. ff. de iure fisci.† Et per istam. l. patet φ si instrumenta in iudicio producta fuerint in actis registrata de verbo ad verbum de mandato iudicis φ illud registrum faciat fidē sicut originalis scriptura de quo in. l. chirograph⁹. §. si. de admi. tuto. Sed an inde poterit sumi aliud exemplum cū autoritate iudicis: vt faciat fidem sicut posset sumi de originali scriptura ſm ea que. s. dixi. videt̃ φ nō per. l. sancim⁹. s. de diuer. rescript. que est sing. ad hoc que vult φ dūtaxat originalia instrumenta sint exemplanda: non autem sumpta ex eis licet illa sumpta sint talia quibus danda sit fides. vide Bart.
6 in aut. si quis in aliquo. ante fi. τ Cy. in. d. l. sancimus.† Item ꝑ hanc. l. patet φ si iudex mandat notario φ det alteri parti copiam instrumēti per me producti φ illa copia cum sit data de mandato iudicis facit fidem sicut originalis. ideo si instrumentum meum perderetur possem petere a iudice φ pars aduersa compellatur illam copiam restituere: vt redigatur in actis τ fidem faciat ſm Bart. in eadem aut. si quis in aliquo. ¶ In tex. ibi casu qui probatur. ex isto tex. videntur duo colligi. primum est φ talis publicatio vel exemplatio non facit fidem nisi perdita originali scriptura τ ita videtur hic Angel. sentire. Tu dic contra ſm Bal. quia satis est publica dicta exemplificatio. si tamen pars aduersa opponeret de falsitate contra eam fateor φ non esset ei danda fides nisi produceretur originalis ad quā recurritur aut. de tabel. τ no. in. l. sempro. ff. de leg. ij. per Bar. vel nisi pars iuret illam originalē esse perditā: τ nō posse iterū produci. τ iste est casus in. l. fi. s. de fide instru. Sed si pars non dicat illam scripturā esse falsam nō potest petere qd originale
7 iterū producatur τ dāda esse fides etiā si nō esset perdita.† Itē iste tex. facit cōtra quandā theoricam quā ponit Cyn. in. l. non ignorabit. s. ad exhiben. vbi dicit φ quādo ego dico te aliquādo talem rem possedisse τ habuisse penes te. τ ideo φ presumaris etiam hodie habere. tu autē negas te hodie habere licet aliquādo habueris φ cū possessio de facili perdatur nō habeo intentionē meā fundatā φ hodie habeas nisi aliter probē. fallit in duobus casibus. primo quando rem illam habuisti a me: qꝛ presumeris hodie habere nisi probes te perdidisse. s. de pign. act. l. si creditor. in fi. Alius est quādo tēpore litis ɔtestate habebas: quia presumeris hodie habere durāte dicta lite. vt. d. l. non ignorabat. Sed in dñio qd ita de facili nō perditur. l. si qs vi. §. differētia. de acqui. posses. si probo te aliquādo fuisse dñm presumeris etiā hodie esse. l. sine possidetis. j. de proba. Certe in ista. l. non habuisti a me causam seu illā scripturam originalem nec erat lis cōte. τ tamen si aliquādo habuisti presumeris hodie habere nisi probes te casualiter perdidisse. τ ideo si volo reprobare publicationem de falso: non creditur ei nisi producas originalem scripturam vel probes eam perditam. So. dicit Ange. esse speciale in scriptura. τ sic erit tertius casus vltra duos per Cy. tactos. tu adde ſm Bal. hoc esse verum in illos penes quos illa scriptura debebat esse. nam penes heredē debet esse originalis scriptura testamēti. l. si legatum. ff. de eden. ideo presumitur esse semper penes eū nisi probet contrariū saltem per iuramentū. sed in alia scriptura que nō deberet esse penes aliquē serua theoricā Cy. vnde in legatario penes quem semel fuisset originalis scriptura testamēti nō propterea hodie presumeretur esse nisi in duobus casibus tactis ꝑ Cy. tene menti.
2 ☞ In actibus gestis per principē si illi possunt valere de iure cōi nō est presumendū qd princeps voluerit vti suprema potestate: τ qd voluerit dispensare circa aliquem defectum.

¶ Error nominis appellatiui. Adde tex. τ bal. i. l. si fortidianū. C. d leg. Bal. i. l. nō ideo. C. de here. insti. τ. §. si qs in homine. insti. de leg. spe. tit. de libel. concept. in §. xv.

1 Ex imperfecto. †Si testamentum non sit solenne nō valet etiā si princeps fuerit in eo institutus. hoc dicit. ¶ In tex. ibi nihil tamen. dic melior ratio posset assignari qꝛ hic non loquimur de testamēto imꝑatoris. in illo eñ si requireretur solennitas. ar. j. e. l. oīm. τ. s. de dona. inter virum τ vxorē. l. pe. sed loquimur de testamento priuati in quo est institutus imperator. vnde non vult imperator φ illud testamentū propter se sit priuilegiatum plusqꝫ si alius priuatus esset in-
2 stitutus. †Adde φ etiam in actibus gestis per principem si illi possunt valere de iure cōmuni non est ꝑsumendū φ princeps voluerit vti suprema voluntate τ φ voluerit dispensare circa aliquē defectum: sed potius voluisse vti iure cōmuni per. l. i testamēto. in fi. s. de te. mili. φ no. Bal. in. l. bonorū. s. qui admit. ad bo. pos. sed quando non posset de iure cōmuni valere credēdum est φ voluerit vti illa potestate que facit ipsum valere p. l. miles qui destinauerat. ff. de testa. mili.
2 ☞ Error nominis appellatiui vitiat nisi res demonstretur ad oculum.
3 Quid in errore nominis regionis.
Quid in errore syllabe.
Quid in errore ipsius testatoris si ipse se nominat alio nomine qꝫ ipse vocetur.
4 Qualiter dicatur constare de corpore
1 Si in noīe. †Falsa demonstratio non nocet si de corpore constat. hoc. d. ¶ In tex. ibi quo consistit substantia testamenti de quo loquitur iste ti. idem tamen in legatario τ in re
2 legata: vt in glo. ¶ †Sed opponitur φ error nominis appel-
a latiui[a] habeat vitiare. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. j. so. ibi loquitur i nominibus appellatiuis impositis a natura vt equus bos τ asinus. Nam si quis volens legare bouem dicat lego asinum iste error vitiat etiam si de corpore constat: non tamen per demonstrationē ad oculū: quia cōstat quod voluit legare bouē τ non asinū: τ tamen dixit lego asinū: qꝛ in talib⁹ rationibus cōsistit substantia rei: sed si demonstraret ad oculū dicēdo lego hunc asinū cū erat bos ibi presens nō vitiaret vt ibi no. in alijs autē nominib⁹ nō impositis a natura qualitercūqꝫ constet de intētione testatoris sufficit: sed etiā in impositis a natura; si tñ non est magna differentia: vt inter libros τ chartas de quibus conficiuntur libri. si volens legare libros dixit lego chartas: vt in. l. librorū. ff. de leg. iij. qꝛ error nō vitiabat quali-
3 tercūqꝫ constet de volūtate. †Quid si erratur in noīe regionis. dic vt. l. patronus. §. j. τ. ij. de le. iij. Itē quid i errore syllabe. dic vt in. l. q habebat. ff. de ma. test. ſm Cy. Itē quid i errore ipsius testatoris si ipse se noīat alio noīe qꝫ ipse vocet̃. dic qd vitiat vt j. de here. insti. in fi. τ ꝑ Bar. †Sed qualiter d̃r cōstare de corpo-
4 re dic ꝑ duas demōstrationes q̄ cōgruāt rei: lꝫ alie plures sint apposite q̄ nō cōgruant. l. j. in fi. τ ibi ꝑ Bar. ff. de do. ple. qꝛ illa cōprehendet̃ cui cōueniāt ille due lꝫ alie discōueniāt. facit. l. forma. §. j. ff. de cēsi. Itē quid si exprimit duas quarū vna cōgruit alij rei altera nō. an ꝑsumat̃ testator sensisse de illa dic φ non si sit alia cui cōueniāt ille ambe: sed si nulla alia sit cēsetur sensisse de illa cui competit vna. vt. d. l. patronus. §. j. τ. l. ex his verbis. de leg. iij. Itē quid si exprimitur nomē propriū τ nomē officij tñ inuicem nō cōueniūt: vt qꝛ institui heredē petrū Titij potestatē Padue. τ ille nō sic vocat̃: sed sempronius an cēsebitur institutus vt sic nō noceat τ inspiciat̃ potius officiū qꝫ nomē proprīū. de hoc habem⁹ tex. singularē in. l. qui habebat flacum fullonē. ff. de re. du. vbi distinguitur an testator habebat ipm notū propter officiū τ nō curabitur error nominis proprij an nō propter officiū τ tunc secus. τ sic non erit institutus.
2 ☞ Si quis instituat aliquem vt filium quādo valeat institutio etiam si non sit filius.
3 Si aliquem appellaui filium: an alio non probato in contrariū presumatur filius.
1 Neqꝫ professio. †Asseueratio alterius nō facit filiū eū qui nō est et qd relinquit̃ alicui vt filio nō vꝫ si filius nō reperitur h. d. Cū hoc scdo facit. l. si pater. τ. l. nec apud. j. de he. insti. τ procedit nō solū in filiatione naturali sed etiā in ciuili ꝑ adoptionē si credebā quē esse filiū meū adoptiuū cū nō esset: qꝛ instō nō tenebit. vt. j. de fidein. l. cā quā. nā talis filiatio naturalis vel ciuilis ꝑsumit̃ eē cā final' istōnis. τ φ al's testōr nō fuisset istitut⁹. τ idē i alia ꝑpīnqtate. sec⁹ i alia q̄litate q̄ nō habeat in-
2 ducere quē ad istituēdū. ¶ † In tex. ibi veritati ꝑiudicat τc. τ sic poterat ꝑbari ɔ̃riū quo ꝑbato nō valebit instō vt sequit̃. τ h̃ qñ credebat eos eē filios qd ꝑsumit̃ si aliq̄ subesset cā. puta qꝛ erant nati ex vxore: tñ tali tpe q̄ nō poterāt esse filij sui. ipse tñ nō ꝑpēdit nec cogitauit de h̃ lꝫ si nulla suberat cā ꝑpter quā deberet h̃ credere

credere non presumitur eos vocasse filios qꝛ crederet eos filios: sꝫ qꝛ diligebat eos vt filios: i deo institutio non vitiaretur p. l. nemo. §. qui frater. ff. de her. e. instit. ꝛ hoc casu videtur debere intelligi tex. in. l. j. §. pompo. ff. ad carbo. qui dicit ꝙ si instituo aliquē vt filium siue sit fili⁹ siue nō erit institut⁹.
3 † An aūt alio nō
a probato in ꝯriuz si aliquē appellaui filiū presumatur filius [a] ꝛ sic sit in quasi pos. filiationis. vide per Cy. in. l. non nudis. ꝛ. l. non eplis. s. de proba. ꝛ per Bar. in. l. j. §. iulian⁹. ff. de lib. agnoscē. ¶ In gl. j. in fi. ibi sed presumptionē facit. s. vt si non pbetur ꝯriū presumetur ꝛ probetur filius per asseuerationē patris qn̄ facta est princip aliter propter se. vt in. d. l. fi. secus si ꝑpter aliud. vt i. d. l. non nudis. ꝛ. l. non epistolis.
2 ¶ An sit differentia inter voluntatem dispositiuā ꝛ enūciatiuā eo casu quo enūciatiua inducit dispositionē.
1 Verba testamēti. † Verba enunciatiua testatoris non inducunt dispositionem in preiudicium eorū quos testator grauare non potuit. h. d. ſm Bart. qui dat istā doc. per hanc. l. in. l. ex hac scriptura. ff. de do. ꝛ etiam per. l. j. s. arbi. tute. ¶ In tex. ibi nihil se cuiq̄ donasse. dic ꝛ tñ donauerat cuidam extraneo quē heredē non instituit. vnde nō poterat ipsum grauare. ¶ Sed qd si vni ex filijs quos equalr̄ heredes instituit ꝛ ille vult habere bona donata precipua. alter autē vult ꝙ ponantur in cōi ꝑpter verba testatricis tūc videtur secus qꝛ illū cui donauerat pōt grauare postq̄ ipsum heredē instituerat. videtur posse dici hoc esse verū si ille adiuit hereditatē: vt sic videatur ipm grauasse cōicando bona donata cū fratre. nā econuerso si dixisset se donasse vni cū tñ nō donasset ista verba inducerent fidicōmissum. l. ex hac scriptura. de dona. sed si non adiuit hereditatē verba testatricis nō potuerūt facere preiudiciū qꝛ non potuit donationē reuocare si erat inter viuos. sec⁹ si fuisset causa mortis per. l. cū quis decedēs. §. nuptura. ff. de leg. iij. qꝛ videretur eā ignorasse. ꝛ hic in gl. j. ꝛ si fuisset facta ꝑ stipulationē non tolleret stipulatio ipso iure. sed ope exceptionis. vt
2 in glo. ¶ † In vlti. gl. ibi rñdeo sic voluntates dispositiue. certe etiam enūtiatiue qn̄ principalr̄ propter se emittuntur vt in gl. in fi. per. l. ex hac scriptura. ff. de dona. Non est ergo fienda drīa quantum ad hoc inter dispositiua ꝛ enunciatiua eo casu q̄ enūciatiua inducit dispositionē qd̄ qn̄ sit dicyt no. in. d. l. ex hac scriptura. sꝫ est distinguendū an talis voluntas emanauerit in preiudiciū illius quē testator non poterat grauare ꝛ ei nō est parēdū siue sit dispositiua. vt in. l. ab eo. j. de fideius. siue enūciatiua vt in hac. l. an aūt in preiudiciū illius quē testator poterat grauare: ꝛ tunc si erat dispositiua sibi est parendū. qꝛ habetur ꝑ lege si est valida vt in. §. disponat. alle. p gl. si vo est enunciatiua: aut dirigit ad grauatū ꝛ iducit dispositionem. aut ad honoratum ꝛ tunc secus qꝛ censetur adulatoria potius q̄ dispositoria. l. generalr̄. in prin. ff. de vsufr. leg. ꝛ. l. vnū ex fami. §. fi. ff. de lega. ij. ꝛ predicta qn̄ scienter fuerunt emissa secus si ignorāter si sint contra veritatem. vt. j. de fal. cau. adie. lega. l. j. Si tamen testator iurasset vera esse que enunciauit standum esset iuramento etiam si ignoranter vel per errorem enunciasset vt. s. de proba. aut. quod obtinet. s. in preiudicium heredis vel alterius quez potest grauare non autem alterius quem grauare non potest: vt ibi habetur.
2 ¶ Si ꝑpter imperitiā notarij vel simplicitatē fuerit omissuz aliqd de solennitate reqsita in instr̄o vel testamēto vt qꝛ adhibuerit septē testes an valeat instrumentum.
3 Cuius presumatur error an notarij aut testatoris.
4 Notarius semp presumitur in dubio apposuisse vba importātia voluntatem defuncti vel contrahentium.
Qd̄ plus credatur notario q̄ testibus q dicant notarium alr̄ scripsisse dictū eoꝝ q̄ ipsi dixerint.
5 Si in institutione deficiūt illa verba heres esto lꝫ sit scriptū nomen ꝑpriū alicuius an institutio vitietur.
6 Statutum ꝙ q agit alieno noīe debeat in primo actu ꝑducere mandatū ꝛ facere mētionē de notario q fuit rogatus ꝛ ꝙ aliter non valeat ꝓcessus ꝛ aliqs ꝑduxit instrm̄ mandati: ꝛ dixit de quo fuit rogatus notarius de alexandrinis ꝛ omisit nomē proprium an valeat processus.
1 Error scribētis. † Error scribentis non officit testamēto: ꝛ si apparet de volūtate defuncti licet non fuerit scripta per errorem scriptoris: tñ ꝑ scripta habetur h. d. ꝛ pone casum ꝙ in quodam testamēto sic continebatur post legata facta. In oībus aūt alijs bonis meis titius: ꝛ non scripsit heres esto ꝛ sic deficit vnum principale ꝛ substantiale queritur an vitietur testamentum: vt sic titius non sit heres ꝛ legata non debeātur ꝛ dicit ꝙ non qꝛ hoc debuit contingere vitio scriptoris non ex defectu voluntatis defuncti qui censetur dixisse lꝫ scriptum non fuerit. ꝛ sic subauditur id quod deficit ꝓpter id qd̄ scriptum reperitur qꝛ satis ex illo comprehenditur id quod deficiebat. ꝛ sic scriptura imperfecta dꝫ perfici. l. cū pater. §. cum imperfecta. de leg. ij. ¶ In tex. ibi qn̄ minus scriptū plus nuncupatum videtur idē si per errorē alr̄ scripsit q̄ dictum
2 fuerit ꝛ hoc pōt ꝓbari. l. si librarius. de reg. iur. ¶ † In text. ibi
b recte testō facto. dic qꝛ interfuerūt septē testes [b] ꝛ oīa alia necessaria. secus si propter imperitiā notarij vel simplicitate fuerit omissuz aliquid de solēnitatibus puta qꝛ nō adhibuit septē testes vel non fecit eos subscribere. vel nō codez contextu. vt. j. e. l. si vn⁹. ꝛ no. l. j. e. l. ambiguitates. Ad qd̄ vide qd̄ no. Bal. i gl. iuris ignorātia. s. q admit. ad bono. pos. pos. q dicit ꝙ in his q̄ fuerūt inducta ad rigorē iuris ꝯseruandū vel in testamētis vel in iudicijs si aliqd omittatur per simplicitatē vel ignorantiā: seu rusticitatem non valeat actus: ꝛ isto modo debet intelligi ꝛ suppleri gl. que est in. l. fin. j. de fideiusso. que dicit no. argu. per tabellionis simplicitatem non fieri preiudicium cōtrahentibus
3 quam gl. tene menti. facit. l. filia. §. j. ff. fami. hercis. ¶ † Sꝫ queritur cuius presumatur error an notarij vel testatoris. dicit Bal. ꝙ in his que pertinēt ad notariū vt sunt illa que cōcernūt solēnitatē testamēti presumitur error notarij. ꝛ idē in his q̄ cōcernūt partē si notarius nō scripsit ꝛ ex his que scripserat apparet qd̄ debuerūt scribi quia presumitur plus dictū q̄ scriptū vt hic: alr̄s presumitur error testatoris. Vñ si aliqd reperitur scriptū ꝛ dicatur ꝙ aliter fuerit scriptū q̄ dictū non ꝓsumitur notarius errasse nisi ꝓbetur sed potius ꝙ errauerit testator qꝛ ꝑpter autoritatem officij publici non presumitur notari⁹ alr̄ scripsisse q̄ testator voluerit nec apposuisset verba alterius importantie. facit qd̄ no.
4 Bar. ff. de testa. tute. l. qui filiabus. vbi dicit Bar. † ꝙ semp notarius presumitur in dubio apposuisse verba importantia voluntatem defuncti vel contrahentium. Et ideo si testes dicāt notariuz aliter scripsisse dictū eoꝝ q̄ ipsi dixerint plus creditur notario q̄ ipsis: vt no. Spec. de instr. edi. §. restat. v. sed qd tunc. et vsi. quid si vnus. ꝛ adde qd̄ no. in addi. in ti. de sent. §. vt autem.
5 ver. ꝛ nota. per Cy. in. l. si quis decurio. j. de fal. ¶ † Opp. in gl. j. de lega. j. §. si aūt. ff. de here. instit. vbi si deficiunt ista duo verba heres esto. licet sit scriptum nomen proprium alicuius non valet institutio: sꝫ ita demū si alterū tm̄ istoꝝ fuerit omissum: ꝛ alterum scriptum. glo. dicit primo istam. l. debere intelligi ſm illū. §. ꝙ hic nō fuerūt ambo omissa sed vnū tm̄. ꝛ ꝑ hoc reprobat opinionē Pla. qui dixit vnico verbo posse fieri institutionem seu testamentum. s. apponendo nomen proprium alicuius puta titius qd̄ est ꝯtra illū. §. Ista sol. vr̄ cōtra istū tex. qui dicit ꝙ deficiebat heres esto ꝛ sic ambo. vnde glo. dicit ꝙ licet deficerent ista verba erant aposita alia equipollētia puta dn̄s esto. Sed nec ista placet qꝛ tūc nihil videretur deficere. nā tantuz est dicere hereditatis mee dn̄s esto q̄tum heres esto: qꝛ heres dr̄ ab heros quod est dn̄s. Itē dicit ꝙ nec ista nec alia equipollentia erāt apposita tamē erāt scripta quedā alia ex quibus intelligebatur ꝙ debebāt esse ista vel similia vt dixi ponēdo casum sed si ex illis que scripta sunt non possent apparere tūc procederet contrariū vt qꝛ non dixisset: in oībus autē alijs bonis meis: sed post legata facta cōtinentur ista verba titus autē ꝛc. tunc non posset cōprehendi quid voluerit testator an ꝙ ipse esset heres vel legatari⁹ ideo vitiaretur nisi posset cōstare per testes ꝙ voluerit illū esse heredē. ¶ Sed quot testes erunt necessarij: vr̄ ꝙ septē qꝛ agitur de tota substātia institutionis ꝑ glo. que est i. l. cum ꝓponeretur. ff. de leg. ij. doc. videnē sentire ꝙ sufficiant duo postq̄ nō est totalis omissio sed scriptuz fuit nomen ꝓpriū: sed qn̄ esset omissio totalis locū haberet glo. ꝯria: tene mēti perpetuo. Et idēvt sufficiāt duo testes qn̄ agitur de ꝓbādo aliquid extrinsecū etiam necessarium ad validitatē institutionis qd̄ tñ a voluntate defuncti nō dependet. Puta dixit instituo titium filium meū venientes ab intestato negāt titium filium meū ꝛ sic dicunt institutionem nō valere. vt. s. eo. l. neq̄. Certe poterit titius probare se filiuz per duos testes. licet in hoc cōsistat substātia institutionis qꝛ venit extrinsecus idem ꝛ multomagis quādo esset tale quid in quo non consistat substantia sed pertineāt ad declarationem. l. heredes palam. §. sed si notā. ff. eo. ti. vel si ageretur de probando amicitiā vel inimicitiā testatoris vel legatarij. vt not. j. de fideius. l. fideicommissum. ¶ Item oppo. in fi. glo. de. l. fi. ff. de iure codi. vbi omissio istoꝝ verboꝝ facit ꝙ nō dicatur testm̄ sed codicilli. sol. ſcōm gloss. ibi omissio facta fuit de voluntate defuncti. Vel dic ꝙ ibi fuit totalis omissio: quia nec nomen propriū fuit expressum licet ꝓposuerit exprimere ꝛ non expressit nisi legata. hic autem nō fuit totalis omissio vt ptꝫ ex positione casus. Vel dic ꝙ ibi voluit testari in scriptis quo casu scriptura est necessaria ad valorem hic autem nuncupatiue hoc non placet licet quidam teneant vt patet in. d. l. j. ff. de her. insti. que loquitur de testamēto in scriptis ꝛ tñ aliqd omittatur

ff

a ¶ Filius. Adde Bar. in. l. nō nudis. §. de proba. Bal. i. c. decedēti. q feu. da. pos. i vsi. feu. doc. i. c. ꝑ tuas. de ꝓb. Jn no. in. c. michael. de fi. ꝓsby. Joā. an. in. c. afferte. d presum. Ant. de bu. i. c. ex trāsmissa. q filij sint leg. Lapbā. in repe. c. qm̄ ꝯ falsaz. de proba.

b ¶ Testes. adde modū testandi i scriptis cū signis seu sigillis septē testiuz a quo fuit originalr̄ inuēt⁹. dica iure ꝑtorio modus vo testādi sine scriptis fuit inuēt⁹ de ciuili ſm Alex. de imo. in. l. hoc noꝝ. in. ij. no. C. de bono. pos. ſm tab.

⁊ ex aliis que scripta sunt appareat ꝙ deficiat debet suppleri: qꝛ habetur ꝓ scripto. ⁊ per hoc determinat Bar. ibi notabiliter cũ in sñia iudex condemnasset quendã vel absoluisset postea vero dixit ista verba ⁊ victũ victori in expensis ⁊ omisit verbũ condemnatus ꝙ dꝫ subaudiri. lꝫ ad substantiã sñie ⁊ valorem requiratur scriptura qñ ex his que scripta sunt comprehenditur qd deficit. ideo habetur pro scripto. secus si totũ omisisset lꝫ posset ꝓbari per testes ꝙ intentio sua erat condẽnare in expensis. nam sufficit intentio sine scriptura vbi de substantia est scriptura vt d. l. fi. sed vbi nõ de substãtia vt in testamento nũcupatiuo etiã
6 si totalis omissio põt ꝓbari volũtas p testes. ¶ † Et per istud dictũ Bar. alꝭ cõsului cũ statutũ florentie dicat ꝙ q agit alieno noie in primo actu debeat producere mandatũ ⁊ facere mẽtionem de notario q fuit rogatus ⁊ ꝙ aliter nõ valet ꝓcessus ⁊ quidam produxit instrm mãdati ⁊ dixit de quo fuit rogatus notarius de alexandrinis ⁊ omisit nomẽ propriũ ⁊ dicebat nõ valere processum qꝛ de substãtia requirebatur scriptura quod est exprimere ⁊ scribi facere nomẽ notarii. ꝯrium dixit qꝛ ex illis duobus verbis notarius de alexandrinis poterat comprehendi quis erat ille cũ in domo de alexandrinis nõ erat nisi vnus. argu. eorũ que no. in. l. hac consultissima. s. tit. j. in hac consultissima. de gallopresso.
2 ¶ Si non possunt haberi nisi sex vel tres testes an valeat testamentum factum coram illis.

¶ Interuallũ ad de qd si morbꝰ caducꝰ supuenisset testatori postquã cepit facere testm̃ vide p Alexã. de imola hic.

1 Casus maioris. † Propter necessitatẽ dispositio iuris interdum suspenditur nõ aũt in totuꝫ tollitur. h. d. Bar. ⁊ declara hanc. l. in. l. cum antiquitas. j. eo. ⁊ pone casum ꝙ cum testes coram testatore forent congregati ⁊ testator incepisset suam voluntatem exprimere vni ex testibus superuenit morbus caducus propter qd alii testes deterriti fecerũt inde ipsum amoueri: ⁊ interim testator supersedit in ꝓcedẽdo vlterius expectando p magnum spacium ꝙ resipisceret ⁊ rediret ⁊ interim de aliis impertinentibus fuit locutus cum testibus postea ille rediuit ⁊ testator continuauit. ¶ Queritur an testa-
a mentum reddatur nullum ꝓpter illud interuallum.[a] videbatur qd sic. qꝛ vno cõtextu debet inchoari ⁊ perfici sine interpositione spacii. vt in. l. hac cõsultissima. §. at cũ humana. in pri. hic tamẽ videtur contrarium ꝙ nõ vitiatur qꝛ istud interuallum ex quadam necessitate interpositũ est vnde non vitiat sed potuit suspendi. Sed qd si testator coram illis sex cõtinuauit ⁊ perfecit certe nõ valet qꝛ tũc solennitatẽ omittit cum debeãt esse septem q audiuerint a principio medio ⁊ fine. h. d. ista. l. ⁊ idẽ per ola si iste casus accidisset in personã testatoris ⁊ testes expectassent ipsum. Itẽ loco illius testis potuit surrogari alius ⁊ corã eo repeti id quod prius dixerat vt ille sciat omnia: vt in. d. l. cum antiqtas.
2 ¶ † Quero qd si nõ possunt haberi nisi sex testes vel tres: vtruꝫ valebit testamentum factum coram illis videtur ꝙ sic: propter necessitatem que excusat. contrariũ dic. nam verum est ꝙ excusat ab interpositione alicuius actus extranei ⁊ a suspensiõe nõ autem ab omissione solennitatis: vt. j. eo. l. si vnus. in prin. ⁊ ꝓbatur in. l. fi. j. eo.

¶ Venetorꝝ. ad de in ista materia apostillã quã posui. s. in precedẽtibus titulis. ideo hic non replico.

2 ¶ An valeat cõsuetudo venetorũ ꝙ corã vno notario vel presbytero sine aliis testibus valeat testamentum.
Qd per statutũ nec per consuetudinem possit fieri ꝙ in testamẽtis sufficiat minor numerus quinqꝫ testium.
3 An ciues illius ciuitatis vbi est tale priuilegium vel statutum seu consuetudo possint extra illã ciuitatem ⁊ territoriuꝫ testari sine solennitate.
An forenses poterunt in illa ciuitate testari sine solennitate.
4 Que dicatur patria alicuius.
5 Testes debent videre testatorem ⁊ testator eos.
6 Quid in aliis actibus inter viuos.
7 Testes q adhibentur in testõ videntur vti officio testimonii tũc cuꝫ adhibentur non cum examinantur per iudicem.
8 Ex quibus causis seu in quibus casibus relaxetur in testamentis solennitas iuris.

1 Si non speciali. † Testes adhibiti ad testm̃ debent esse in presentia testatoris ⁊ vno ⁊ eodem contextu fungi officio testimonii nisi ex priuilegio cõcesso patrie aliud permittatur. h. d. ⁊ semper allegatur. ¶ Pone casum qd testator volens testari in scriptis fecit vocare testes dicens ꝙ in illa scriptura continebatur voluntas sua. ⁊ ꝙ volebat ꝙ se subscriberent ⁊ sigillarent. tamen qꝛ adhuc ipsam non perfecerat: qd redirent ad domos suas ⁊ ꝙ destinaret eis per nuncium vt qlibet se subscriberet ⁊ sigillaret ⁊ ita fecit. Queritur an valeat. ⁊ respondetur ꝙ nõ nisi ex priuilegio imperiali concesso illi patrie hoc sit permissum qꝛ de iure cõmuni testes debẽt se subscribere ⁊ sigillare in presentia testatoris. vt. j. eo. l. si vnus. in principio. ⁊ imperator potest per priuilegium solennitatẽ iuris relaxare. Potest etiam poni casus aliter ꝙ testes erant in eodeꝫ loco cũ testatore: sed nõ videbant ipsum qꝛ inter eos ⁊ ipsum erat cortina vel paries: qꝛ forte in camera contigua erant inclusi testes ⁊ audiebant testatorem loquentem ⁊ dicitur hic ꝙ nõ vꝫ nisi ex tali priuilegio hoc sit concessuꝫ patrie. tene menti qꝛ semper
2 allegatur. ¶ † In tex. ibi si non speciali priuilegio. p istũ textuꝫ Iac. de are. ⁊ Old. disputando tenuerunt non valere consuetu
b dinem venetorũ [b] ꝙ coraꝫ vno notario vel presbytero sine aliis testibus valeat testamentũ qꝛ iste tex. requirit priuilegium imperiale vt solennitas testamentorũ possit relaxari. cõiter tenetur cõtrariũ ꝙ valeat statutum ⁊ consuetudo p qd relaxatur solennitas. qꝛ quelibet patria sua lege viuit. Et ita statutum ⁊ consuetudo valet ex generali dispositione iuris cõis que est vt qlibet populus possit sibi condere etiam contrarium iuri cõi si nõ est a iure cõi reprobata. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iu. dicit tamẽ Bal. hic ꝙ nec p statutũ nec per cõsuetudinẽ põt fieri qd in testamentis sufficiat minor numerus quinqꝫ testium qꝛ hoc videtur reprobatũ per. l. fi. j. eo. ante fi. ibi dũ dicit minus autem nullo
3 modo cõcedimus qd tene menti. ¶ † Sed dubiũ est vtrum ciues illius ciuitatis vbi est tale priuilegium vel statutum vel cõsuetudo si testantur extra illã ciuitatẽ ⁊ territorium an possint testari sine solẽnitate ⁊ ecõuerso si forenses ibi testantur an possint testari ꝭm illud priuilegiũ vel statutũ vel consuetudinẽ: ⁊ si testamentũ est ibi factũ ꝭm illud priuilegiũ vel statutũ an habeat effectũ in aliis locis q̃tum ad bona que testator in aliis locis habebat de quibus oĩbus vide plene p Bart. in. l. cunctos ꝑplos. s. de sum. tri. ⁊ hic tangit aliquid per Bal. ¶ In tex. ibi patrie
4 sue. † que autẽ dicatur patria alicuius Bald. hic tangit ⁊ dicit qd illa in qua duo concurrunt. s. origo. ⁊ qꝛ ibi subit onera ⁊ honores. altero aũt sufficiente nõ dicitur proprie sua patria. Specu. autem in tit. de cita. §. j. v. qd si res. videtur dicere ꝙ etiã illa in qua quis hꝫ domiciliũ dicatur proprie patria sua quod est verũ quãtũ ad vnũ effectũ vt extra illã non possit trahi vltra duas dietas qꝛ in hoc inspicitur potius domiciliũ q̃ origo. ¶ In tex. ibi
5 nõ † in conspectu testatoris. Semper allegatur iste tex. quod testes debent videre testatorẽ supple ⁊ testator eos aliter nõ ꝓbarent testm̃. ⁊ hoc est speciale in testamẽtis ad euitandũ falsitatẽ que posset cõmitti ⁊ q̃ plus timetur in testamentis q̃ in aliis. l. fi. j. de fideiusso. Naꝫ de facili posset qs introducere quos testator non videret propter cortinam que esset in medio vel parietem ⁊ interrogare testatorem an vellet ipsum facere heredem ⁊ testator non videns testes de facili diceret ꝙ sic causa sibi cõplacẽdi confidens hoc nihil valere sine testibus ⁊ sic remanet deceptus
6 non ergo testes possunt testificari de testõ. ¶ † Non sic in actibus inter viuos ad quorum substantiã non requiruntur testes: sed dumtaxat ad ꝓbationem. nam nõ requiritur ꝙ videant cõtrahentes si tñ vocem ipsorum habeant notã ⁊ ita intelligitur gl. in. l. ij. §. labeo. ff. de aqua plu. arcen. fallit in quibusdam casibus not. in. l. fi. per gl. j. de iure deli. §. finaũt dubius. q̃ glo. incipit no. arg. Et vidi istũ casum de facto cum quidã creditor infirmaretur ⁊ creditor nõ habebat instrumentũ nec testes vnde fecit reponi quosdam testes in quadã camera iuxta suã ⁊ misit p illo debitore q fuit sibi cõfessus debitũ non videns ibi aliqs testes qui postea testes inducebantur ad ꝓbationẽ confessionis: ⁊ dicebant se vidisse illũ ingredi ⁊ confiteri licet ipm̃ non viderent quando fuit confessus. ⁊ no. tex. dum dicit testimoniorum
7 officio functi sunt. † ꝙ testes q adhibentur in testõ videntur vti officio testimonii tunc cum adhibentur non cum examinantur p iudicem ⁊ hec est ratio qꝛ inspicitur ipsorꝝ cõditio tpe testamẽti non tpe dispositionis. l. j. s. eo. ⁊. l. ad testium. §. cõditio. ff. e. ⁊ vide qd no. in addi. Spec. tit. de teste. §. j. in additione q̃ incipit ꝙ noluerit ac. ⁊ de articulorũ exhibitione in magna additione.
8 ¶ † No. etiã casus in quibꝰ relexatur in testamẽtis solennitas iuris. s. propter priuilegium principis cõcessum patrie. Item ꝓpter priuilegium rusticorꝝ. j. e. l. fi. Item propter priuilegiũ militie. s. de test. mili. per totum. Itẽ ꝓpter presentiã principis. j. eo. l. oĩm. Itẽ fauore liberorꝝ. j. eo. hac consultissima. §. ex imperfecto. Itẽ fauore venientium ab intestato. vt in eadẽ. l. §. qs aũt. Item ꝓpter casum contingenteꝫ in psona testatoris vel vnius ex testibus: vt. j. eo. l. casus. ⁊. j. eo. l. cum antiquitas. tunc tñ nõ relaxatur quo ad oĩa. Item ꝓpter priuilegium certe persone concessum. l. si qñ. s. de inoffi. test. Itẽ ad piã cãm vt extra de test. c. relatũ. extra istos casus debet seruari nec potest facere testator vt valeat ea non seruata. vt. j. e. l. testandi. etiam si seruare eam non posset. vt. dixi. s. eo. l. casus.
2 ¶ Rescriptum principis p qd rescinditur testm̃ rite factum a hoc vt valeat qd requiratur.
3 An princeps illa que testator disposuit ad vnum vsum possit disponere ad alium.

Si testamentum

1 **SI testamentum.** †Nō vz rescriptuz per qd̄ rescinditur
2 testm̄ rite factū. h. d. †Subaudi nisi cōtineat clausu-
lam nō obstāte quacūqz. l. in cōtrarium disponente:
vt no. s. de transac. l. causas vel lites in fi. gl. Item si dixisset ex
certa scientia. l. idē vlpianus. de excu. tu. sed ad quid expedit q
ista dicat q oia iura censeat habere in scrinio pectoris. j. eo. l.
omnium eoipso q per rescriptū rescindit testm̄ videtur facere
ex certa scientia velle hanc. l. tollere. respondeo q nisi apponat
alterum de predictis censetur potius ex importunitate conces-
sisse q velit legi derogare. Et adde dicit Bald. q ista clausula
est necessaria in his que potest princeps facere vt princeps: et
de absoluta potestate nō ordinaria quā nō censet velle vti nisi
dicat. Sed si est tale quid quod conceditur inferiori a principe
tā causa cognita si princeps illud facit etiā sine cause cognitio-
ne valet licet dicta clausula nō fuerit apposita ⁊ hoc est verum
vt no. Inno. in c. veniens. de fil. presb. ⁊ gl. in c. j. de eta. ⁊ quali-
ta. li. vj. ¶ †Sed queritur an pnceps illa que testator disposuit
ad vnum vsum possit disponere ad alium ⁊ valeat lz nō sit ap-
posita ista clausula. dic quod sic si hoc nō tendat ad preiudiciū
certe persone: vt plene legitur ⁊ notatur in. l. legatum. cum. l. se-
quen. ff. de vsufru. lega. ⁊ habetur in clemen. quia contingit. de
reli. domi.
2 ☞ Notarius q rogatus fuit de instrō ⁊ postea negauit se ro-
gatum quod incidat in crimen falsi.

1 **NOn idcirco.** †Testamentum nō vitiat lz per aliū fuerit subtractum
h. d. Videbat cōtrariū qr res furtiua efficitur vitio-
sa. insti. de vsuca. §. furtiue. sed verum est quo ad vti-
litatez illius cui est subtracta vt nō possit vsucapi in eius preiu-
diciū nisi vitium furti sit purgatum: sed hic si fieret vitiosum
cēt damnū heredis. ¶ Opp. de. l. si legatarius. j. de leg. Sol. nō
efficit testm̄ vitiosum. vt hic sed si legatarius subtraxit pdit le-
gatum ⁊ remanet penes heredē. vt ibi. Item subtrahēs incidit
2 in crimen falsi. l. j. paulus. ff. de falsis. † Et facit [a] hoc ad qōnez de
a notario q fuit rogatus de instrō ⁊ postea negauit se rogatuz vt
in crimē falsi. de quo habet in addi spec. ti. de instru. edi. §. istru
mentum. in prin.
2 ☞ Si deficit vnus de septē testibus ita reddit totum testm̄ vi
tiosum sicut si deficerent omnes.
Quando plura sunt necessaria ad actum vno deficiente vitiat
actus.
3 Testes debent corā testatore ⁊ eodem loco ⁊ tpe subscribere se ⁊
sigillare in testamento in scriptis alias non valeret nisi ex priui
legio speciali.
4 Rasura vel interlineatura facta in instrumēto: an vitiet.
5 Si notarius attestatur se fecisse an stet eius attestationi.
Quid si talis attestatio sit facta post appositionem signi vel in
margine.
6 Si reperit protocollū cancellatū ⁊ notari9 in margine scripsit
cancellatum p errorē an ista scriptura notarij faciat vt habeat
pro non cancellato.

1 **SI vnus de septem.** †Defectus solē nitatis facit te
stamentum deficere. Rasura vero vel interlineatura
nō ōr defectus solēnitatis: ideo non facit totū testa-
mentum deficere. sed si querit an faciat deficere illam particulā
q̄ reperitur cancellata vel iterlineata distinguit an fuerit can-
celata a testatore ex ppria volūtate ⁊ facit deficere qr videt illi9
particule penituisse aut per inaduertētiā: aut ad alio extraneo
2 ⁊ tunc secus. h. d. tex. cuz gl. ¶ †No. in prin. q si deficit vnus de
septem testibus ita reddit totum testm̄ vitiosum sicut si defice-
rent oēs qr qn̄ plura sunt necessaria ad actū vno deficiente vi-
tiatur actus. l. cum hi. §. si pretor. ⁊ ibi no. ff. de transactionib9.
3 ¶ †Itē no. q corā testatore ⁊ codē loco ⁊ tpe testes debent sub
scribere se ⁊ sigillare in testō in scriptis. al's non valeret nisi ex
priuilegio spāli. vt. s. eo. si non speciali. ¶ Itē not. ex scđa parte
de istis vocabulis. s. intellecta vel subscripta vel cancellata de
quibus vide bonā gl. in. l. si quis libertatem. ff. de peti. heredit.
4 ¶ †Pro declaratione gl. scđe ⁊ etiā tex. qn̄ reperittur cancella
tura in instrō aut est in loco non substantiali vt in narratione
facti: ⁊ tunc non hz vitiare in aliquo vt hic in glo. ⁊ habet in. c.
ex literis. de fide instru. ⁊ quod no. Bar. in. l. j. §. fin. ff. de secun.
ta. ⁊ de reli. domi. c. cum venerabilis. per glo. Dixit tamē Gui-
do de suza. q vtens tali instrumento incidit in suspicionē falsi.
vt no. in addi. Spe. de instru. edi. §. instrumentum. in princi. in
addi. que incipit huic edicto. ⁊ in. §. restat. in pri. Si vero in lo
co substantiali tūc aut in eo qd̄ pertineat ad solennitatem scri
pture: vt i annis dn̄i vel indictione vel loco vel tpe: ⁊ tunc totū
instrumentum redditur suspectum: vt in. c. inter dilectos. de fi.
instru. Aut in eo qd̄ nō concernit instrumentū: sed dispositio-
nem. ⁊ tunc aut queritur qn̄tum ad efficaciam possessorij intētā-
di ex illo instrō. ⁊ redditur vitiosum vt non possit intentari. l.
edicto ⁊ qd̄ ibi no. j. de edi. diui adr. tol. Aut qn̄tum ad effectum
petitorij: ⁊ tūc aut nō cōstat a quo facta fuerit cancellatio ⁊ red
ditur suspectū instrm̄ in illa pticula nō in alijs nisi depēdeant
ab illa vt si reperiretur in institutiōe heredis. nam illa vitiata
⁊ cetera q̄ ab illa depēdēt vitiarent: qr est caput testamēti. l. pro-
ri. de his q̄ in te. delentur. Aut constat a quo facta fuit ⁊ tūc in a
testamētis si fuit facta a testatore scienter vitiat illa particula
qr censeretur reuocasse vt hic dum dicit testator voluntate emē
dationem meruerit. si autem inconsulte vel a quodam tertio cō
sulte vel incōsulte nō vitiat etiam illa particula dummodo pos
sit legi vel intelligi. alias sec9. vt in. l. j. ff. de his q̄ in test. delent.
5 ¶ †Quid ergo si notarius attestatur se fecisse cōiter dicim9 qd̄
statur attestationi eius per illam. l. j. Sed Bald. hic not. dicit
hoc esse verum quando illa attestatio est de corpore instrumen-
ti qr facta ante subscriptionem notarij vel appositionem signi
b qr tunc habet diem ⁊ testes secus si post [b] vel in margine qr tunc
caret die ⁊ testibus: ipse idez notarius potuisset hoc facere ex in
teruallo ⁊ falso. ideo ei non statur quod perpetuo tene menti.
6 ¶ †Itez si reperitur ptocollum cancellatum ⁊ notari9 in mar
gine scripsit cancellatum per errorem an ista scriptura notarij
faciat vt habeatur p nō cancellato. vide Bart. in. l. in fraudē. §.
fi. ff. de testa. mili.
2 ☞ Actus qn̄ deficit rōne forme si nō valet vt ago non vz vt va
lere pōt: secus si ex defectu materie.
3 Ex exterioribus cognoscuntur interiora.
Si fuit compromissuz in aliquem tanq̄ in arbitrum ⁊ arbitra-
torem qui pronunciauit contra vnam partem quod debeat in-
spici an processerit tanq̄ arbitrator vt possit peti reduci ad ar-
bitrium boni viri.

1 **NOn codicillum.** †Qui heredem insti tuit vel filium exhe-
redat censetur voluisse testari ⁊ nō codicillari. Et si
nō valet vt testm̄ nō valet vt codicillus. h. d. ⁊ semper
2 allegat ad hoc †qn̄ actus deficit rōne forme si nō vt ago nō va-
let vt valere possit. secus si ex defectu materie. l. si tam angusti. ff.
de serui. de isto Brocardo vide per Bart. in. l. j. §. si quis ita. ff.
3 de ver. ob. ¶ †Allegat etiā ista. l. q ex exterioribus cognoscunt
c interiora [c] ⁊ idem si fuit compromissum in aliquem tanq̄ in ar-
bitrum ⁊ arbitratorem q pnūciauit ꝯ vnā partē ⁊ illa petit re
duci ad arbitrium boni viri dicens q pnūciauit vt arbitrator
⁊ arbitramentum pōt peti reduci. l. si societatē. §. arbitrorū. ff.
pro socio. altera vero pars dicat q imo standū est siue iusta sit
siue iniqua. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbi. dz inspici p quem
modum fuerit processum coram eo: qr si tanq̄ coram iudice da-
to libello ⁊ lite contesta. censetur processisse ⁊ pronunciasse vt ar
biter. qr arbiter procederet eo modo quo iudex. l. j. ff. de arbit. si
vero sine libello ⁊ sine lit. cōte. tunc vt arbitrator ⁊ vide ad hoc
glo. in. l. j. ff. de iudi.
2 ☞ Verbum pecunia q largissime ponatur pro oībus bonis
mobilibus ⁊ immobilibus.
Forma testamenti a iure scripto est inuenta ⁊ testamenti factio
dicitur publici iuris.
3 Qd̄ oīs forma censet inuēta ppter publicā vtilitatē ⁊ an possit
renunciari iuri danti formam.

1 **TEstandi causa.** †Nemo pōt facere vt leges in testamēto suo
locū nō habeāt. h. d. si ergo testator corā quinq̄ testi
bus facit testm̄ ⁊ dicit q vult ipsum valere iure testa-
menti non obstante quod ibi deficiat solennitas iuris ista ver-
ba nihil operantur vt valeat iure testamenti. bene tamē faciūt
vt valeat iure codicillorū. tex. est not. in. l. codicillis. §. fi. de leg.
ij. ⁊ tamen secus est si ista verba non essent apposita. vt. l. nō co-
2 dicillū. †In tex. ibi de pecunia [d] sua. i. de oībus bonis suis mo-
d bilibus ⁊ immobilibus. ⁊ sic largissime ponitur illud verbum
pecunia qd̄ dic vt in. l. talis scriptura. ff. de lega. j. ¶ In text. ibi
nō iurisditionis. i. iuris. nam forma testamenti a iure scripto
est inuēta ideo testamenti factio dicitur publici iuris: vt sequit
3 ff. eo. l. iij. ¶ †Et not. q omnis forma censetur inuenta propter
publicam vtilitatem ⁊ nō solum in testamētis sed in alijs acti-
bus: ideo nō potest renunciari iuri danti formam. Unde quan
do testamētum peccat in publica forma nō pōt approbari per
venientes ab intestato: vt no. j. e. l. nō dubium. secus si in forma
priuata. nam de forma testamenti est q filius instituat vel exhe
redetur. l. inter cetera. ff. de libe. ⁊ posthu. ⁊. l. gallus. §. in oībus
tn̄ ista forma potius dicitur inuenta propter vtilitatē priuataz
ipsius filij. ideo filius potest renunciare ⁊ testamentum appro-
bare in quo fuit preteritus. l. filio preterito. de iniust. testamēto.

a ¶ Facit. Adde Bal. i. l. eū q. j. de cri. fal. ⁊ in. l. q ac cusare. in fi. §. de edē. ⁊ Alexan. de imol. i ꝯsi. lxxiij. col. fi. in. j. volu. Cur.

b ¶ Si post. Adde Bal. in. l. ca q̄. C. commi. vl' epist. Ang. ꝯs. ccxix. i cip. titi9 ⁊ heres ⁊ eūdē Paul. de ca. in ꝯsi. xxvj. in ci. dubiū satz ⁊ c. ⁊ alex. de imo. in cōsi. lix. col. pe. v. ⁊ q dicta scriptu ra. i. ij. vo. Curt.

c ¶ Interiora. ad de gl. in. §. finos. instit. de rex di. gl. in. l. apud cel sum. ff. de do. ex cep. ter. ⁊ gl. i. c. ex studijs. de pre sump.

d ¶ Pecunia. ad de q appellatio ne pecunie acci pit largissime ⁊ cō prehēdit res existētes in pon dere numero: et mēsura fm ang. i. l. receptitia. C. de cōsti. pe.

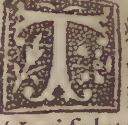
Cetera dic vt in.l.nemo potest.ff.de leg.j.
2 ☞Verba directa nõ sunt hodie necessaria in instit. heredis.
Quid in substõnib⁹ ꝗ dicanẽ ṽba directa ⁊ ꝗ obliq̃ ⁊ ꝗ cõia.
3 Si testator infirmitate grauatus nõ possit ṽba articulate ꝓfer re si tñ talr ꝓfert ꝙ possit intelligi eius intẽtio hoc nõ vitiat testamentum ⁊ notarius nõ prohibetur recipere tale testamẽtũ.

1
Quoniam indignum. †In institutiõe heredis nõ requiritur solẽnitas verborũ ſʒ sufficiunt qli bet verba volũtatẽ testatoris exprimẽtia siue sint imperatiui modi siue indicatiui. Item siue sint casus directi siue
2 obliq. h.d. vel sic. †Verba directa non sunt hodie necessaria in institutiõe heredis. h.d. Et sunt verba directa imperatiui modi ⁊ casus noĩatiui vt titi⁹ heres esto. Nõ directa vero sunt modi indicatiui ⁊ alterius casus vt titiũ heredẽ instituo vel facio vel esse volo ⁊ olim requirebanẽ ṽba directa hodie nõ ꝑ hanc.l.⁊ hoc in primis institutionib⁹. sed in scđis ꝗ dñr substitutiones aut loquimur de vulgari ⁊ idẽ qꝛ ista cõcipiẽ añ aditã here. ⁊ oĩs substitutio vulgaris dr̃ istitutio.l.ĩ rõne.§.qđ vulgo. ff.ad.l.falc. aut loquimur de substõne ꝗ cõcipiẽ post aditã here. ꝗ fit pupillo cui põt substitui directo ⁊ ꝑ fideicõmissum hñ remanet dĩa inter verba directa ⁊ obliq̃: qꝛ ꝑ prima fit substitutio pupillaris in qua veniũt oĩa bona pupilli.l. ſʒ si plures.§.ad substitutos. ff.de vul.⁊ pup. sed pro scđa fit fideicõmissaria in qua nõ veniũt bona ꝗ pupillus habebat aliunde ꝙ a patre nec etiã legitima sua vt in.l.coheredi.§.cũ filie. ver nec fideicommisso.ff.de vulg. ⁊ pup. Que aũt sint directa ⁊ que obliqua ⁊ ꝗ cõia. dic ꝑ Bart.
3 in.l.centurio.eo.ti. ☞†No. sing. tex. ibi dũ dicit ꝗ forte semnecis ⁊ balbutiens lingua ꝓfundit ⁊c. Qđ si testator infirmitate grauatur nõ possit verba articulate proferre si tñ taliter ꝓfert verba ꝙ possit intelligi eius intentio hoc nõ vitiat testm̃ ⁊ notari⁹ nõ ꝓhibetur recipere tale testm̃. secus si nõ posset intelligi nisi ꝑ signa. ⁊ ita dʒ intelligi.l.iubemus. post prin.j.eo. ibi dum dicit si enim talis est testator.

> ☞Lingua. adde Lu.ro.ↄsi.cccvj. incipi. ꝓsupposita ↄsideratione. idẽ Lud.ro.ↄsil. clxxj. incipi. amplissime doct. in iiij.col. Pau. de ca.ↄsi.ccclxvj. incip. viso puncto ⁊ allegatiõibus. Alex.de imo.ↄs. xxxij.j inci põderatis verbis vltimi testamẽti. ĩ iij.volũ.

2 ☞Qñ testm̃ vel codicillus nõ valet ꝓpter defectũ publice vtilitatis nõ põt approbari ꝑ veniẽtes ab intestato vel ꝑ heredeʒ vt valeat iure testamẽti vel codillorũ ꝑ simplicẽ approbationem sed bene iure cuiusdã donationis vel promissionis vel si processit ad traditionem scienter.
3 Quid si deficiet pp defectũ solẽnitatis ꝓuate vt rõne ꝑteritiõis.

1
Non dubium. †Dignitas instituti vel legatarij nõ vitiat instõneʒ vel legatũ: ⁊ approbatio heredis facit ipm̃ ad legati prestationeʒ cõpelli.lʒ sit inualidum. h.d. Nõ primi dicti est qꝛ dignitas nõ dʒ nocere ſʒ ꝓdesse.l.si longi⁹.§.si filius
2 in fi.ff.de iud. ☞†In gl.fi. ibi aliogn si extra iudiciũ dic qđ ista gl. semp allegaẽ ꝙ qñ testm̃ vel codicill⁹ nõ vʒ ꝓpter defectũ publice vtilitatis nõ põt approbari ꝑ veniẽtes ab intestato vel ꝑ heredẽ vt valeat iure testamẽti vel codicil. ꝑ simplicẽ approbationẽ ſʒ ꝑ nõ simplicẽ: vt si ꝓcessit ad traditionẽ scienter in promissionẽ solẽnẽ hñ põt approbari ſʒ tũc nõ valebit iure testamẽti vel codicillorũ ſʒ iure cuiusdã donatiõis.l.cuius ꝑ errorẽ. de
3 re.iu.† secus qñ deficit ꝓpter defectũ solẽnitatis priuate: vt rõne ꝑteritionis. nã sufficit simplex approbatio vt faciat ipsuʒ valere iure testamẽti.l.filio preterito. in glo. ibi respõdeo nõ dic ꝙ de hoc est casus in.l.lucius.§.testator.ff.de leg.ij.
2 ☞Abũdãs cautela nõ nocet nisi in materia suspecta de simulatione vel fraude vel nisi sit ↄ̃ria actui vel eius nature vbi plura sunt necessaria ad actũ omissio vnius vitiat actum.
3 Si testator dixit estote testes huic ↄ̃ctui meo ꝙ tñ testm̃ nõ redatur vitiosum ⁊ qđ si appellauit codicillum.
Quid in constitutione procuratoris si qs dicat cõstituo titium syndicum vel asinum meum.
4 Renũciatio velleiani ꝗ nõ hʒ locũ nisi qñ mulier ꝓ alio intercedit si tñ apponaẽ in ↄ̃ctu quẽ mulier facit suo noĩe nõ vitiat.
5 Statutum si disponat de testamẽtis ⁊ de ↄ̃ctib⁹ vt soluaẽ gabella ⁊ annullat ↄ̃ctum si nõ fuerit soluta ⁊ de testõ nihil dicit qđ tũc nõ annulletur testamentum.

1
Testamentum. †Supflua non vitiant sed omissio necessario rũ vitiat testm̃ ⁊ etiã ↄ̃ctũ ⁊ quãlibet dispositionem. h.d. cũ primo cõcordat.l.q extrinsecus. ff.de ṽ.obl. ⁊
2 id qđ solet dici† ꝙ abũdãs cautela nõ nocet nisi ĩ materia suspecta de simulatione vel fraude.l.si qs sub cõditione. cũ ibi no.ff. de cõdi. insti. vel nisi sit ↄ̃ria actui vel eius nature vt in.ll.alleg. hic in fi. vltime glo. Cũ scđo concordãt iura dicẽtia ꝙ vbi plura sunt necessaria ad actuʒ omissio vnius vitiat actum.l.cũ hi.§.si pretor.ff.de trãsac. ⁊.l.j.§. ꝑterea.de tu. ⁊ ra.dist. ⁊.l fi. de diuor. ☞In tex. ibi: diuersis noĩbus appellauit. dic vt qꝛ dixit ꝙ volebat illud esse suũ vltimũ testm̃ ⁊ suum vltimũ elogium ⁊ suã vltimã volũtatẽ ⁊ suã vltimã dispositionẽ certe sufficiebat ꝑmuʒ
3 alia sunt superflua.†Sʒ qđ si appellauit ipm̃ ↄ̃ctũ dicẽdo estote testes huic ↄ̃ctui meo. dicit Bal. ꝙ nihilomin⁹ nõ reddiẽ testm̃ vitiosum. magis eĩ attẽditur q̃litas dispõnis ꝙ̃ ṽba testatoris: sicut in siñ dicit Inn. in.c.pe.de pcu. ꝙ si dico ↄstituo titiũ syndicũ vel asinũ meũ ad agẽdũ ⁊ defendẽdũ ista ṽba nõ vitiãt q̃min⁹ dicaẽ ↄstitut⁹ ꝓcur. ☞Itẽ qđ si appellauit codicillũ: adhuc dicit Bal. ꝙ nõ nocet q̃minus sit testm̃. Ego dico ꝙ imo ꝓdest qꝛ si dico ego volo hoc esse meũ testm̃: ⁊ meũ codicillũ ista verba operanẽ vt si põt valere testm̃ iure testi valeat illo iure: et ẽt codicillorũ iure ⁊ sic erit in electione heredis instituti. an velit agere via directa tanq̃ ex testõ: an via obliqua tanq̃ ex codicillo.ꝑ.l.fi.j.de codi. ⁊ si nõ põt valere iure testamenti hʒ vim clausule codicillaris si põt valere iure codi.l.j.ff.de iure codic. ☞Sed qđ si poterat valere testamẽti iure: ipse tñ dicit ꝙ volebat ipsum valere iure codi. duntaxat an valebit iure testamẽti. Repio Dy. disputasse ⁊ incipit disputatio. Questio talis est qdã pr̃fami. ⁊c. quã refert Jo.and. in addi. Spe. de instr. edi.§. cõpendiose. ⁊ in effectu ꝙ hoc non obstãte valebit iure testamẽti. ego addo ꝙ ẽt valebit iure codicilli: vt sic sit in electione he
4 redis quã viã eligat. ☞†Et no. istũ tex. ꝑ eo qđ tota die faciũt notarij apponẽtes multa verba supflua ⁊ impertinentia ⁊ clausulas ꝗ nõ ↄueniũt materie in instrõ ↄtente ⁊ in ↄ̃ctu queʒ mulier facit suo ꝓprio noĩe apponũt ꝙ renunciauit velleiano qđ nõ hʒ locũ nisi qñ ꝑ alio intercedit: certe ista nõ habẽt vitiare instrm̃ nec ↄ̃ctũ imo meli⁹ est ꝙ apponãt supflua cum ipsi ignorent iura vtplurimum ⁊ possent omittere necessaria si vellẽt eẽ
5 breues vt hic in gl.ij. melius ergo est ꝙ sint longi. ☞†Ultimo Bal. alleg. gl. ꝗ est hic sup ṽbo ↄ̃ctus. ꝙ si statutũ disponit de testamẽtis ⁊ de ↄ̃ctib⁹ vt soluaẽ gabella ⁊ annullat ↄ̃ctũ si nõ fuerit soluta ⁊ de testõ nihil dicit nõ ꝓpterea testm̃ annullaẽ quia sunt diuerse dispõnes ⁊ appellatione vnius altera non ↄtineẽ
2 ☞Publicatio testamẽti ex quib⁹ causis possit fieri.
3 Tolerabilia sunt que vetus ↄsuetudo comprobat.
Unicuiq₃ iudici seruãda est sua iurisditio ⁊ ꝙ nullus iudex dʒ se impedire de eo, qđ ꝑtinet ad iurisditionẽ alterius.
4 In actib⁹ volũtarie iurisditionis in qb⁹ nõ est dare nisi vnam ꝑtem nõ hʒ locũ ꝓrogatio iurisditionis de vno iudice ad aliũ sec⁹ in actibus ↄtentiose iurisditionis in quib⁹ est dare partẽ actricẽ ⁊ partẽ reã ⁊ tũc fit de volũtate vtriusq₃.
5 Qñ aliqs iudex est deputatus sup certis causis vt iudex maleficiorũ sup causis criminalibus an possit eius iurisditio prorogari ad alteras causas puta ciuiles.
6 Si est deputatus vnus iudex in causis dãnorũ datorũ: an ꝓtãs q est iudex gñalis in ciuitate poterit se impedire de illis causis.
7 Cũ insinuatio vel publicatio testi de qua loq̃ẽ.l.ij.ꝯ.co. debeat fieri corã iudice seculari ⁊ eo casu ꝗ necessaria est citatio partis altera pars est clericus: poterit tũc citari coraʒ iudice seculari.

1
Testamenta oĩa. †Publicatio testamenti dʒ fieri coraʒ iudice ad hoc deputato al's nõ vʒ. h.d. Et idẽ hr̃ ĩ.l. consulta diualia.j.e.ꝗ emanauit. ꝓpter epõs q taleʒ iurisditionẽ sibi vsurpabãt cũ pertineat ad seculares iudices ⁊ etiã mãdat vt nihil soluaẽ ꝑ tali publicatione si hereditas non
2 trãscendit certã summã.†Et intelligo istas.ll. nõ de illa publicatione de qua loquiẽ.l.ij.ꝯ.e.ꝗ fit ꝑte citata qꝛ agiẽ de examinatione testiũ tẽdẽte in ꝑiudiciũ veniẽtiũ abintestato ſʒ de quadã alia ꝗ erat in vsu vt fieret ẽt de testõ de quo erat cõfecta publica scriptura vt illã ꝓducat.j.certũ tp̃s corã magistro cẽsus in ciuitate ↄstãtinopolitana vel corã alio magr̃atu in alijs locis ⁊ redigaẽ in actis publicis ⁊ in libro cõis q solet remanere in camera cõis vt videmus in donationib⁹ transcẽdẽtibus summã quigẽtorũ aureorũ qꝛ debẽt insinuari al's nõ valẽt vltra illã summãvt j.de do.l.donatiõe. cũ multis alijs. videm⁹ ẽt ĩ multis locis qđ emãcipatiões liberorũ ĩsinuanẽ: ⁊ ĩ libro cõis describũtur vt oẽs scire possint cũ quo ↄ̃hãt: ⁊ ita fiebat ista insinuatio ad obuiãdũ falsitatibus ꝗ poterãt cõmitti qꝛ post lõgũ tp̃s post mortẽ testatoris poterat fieri vnũ testm̃ falsum. vñ lex imperialis statuebat non valere testamẽtũ nisi.j.certũ tp̃s post mortẽ esset insinuatũ ⁊ redactũ in actis publicis: ⁊ ita ẽt in multis locis sunt statuta vt refert Bal. in.l.vniuersa.ꝯ.de preci. impe. offe. ⁊ in tali ĩsinuatione nõ examinanẽ testes. ⁊ ideo nec pars citaẽ ⁊ fit etiã de scriptura publica qꝛ nõ fit vt sibi adhibeaẽ fides. nã ex quo est publica adhiberer etiam si non esset insinuata: ſʒ fit ad obuiandũ falsitatibus. illa vero de qua loquiẽ.l.ij. non fit de scriptura publica sed de priuatã ⁊ etiã qñ nulla scriptura extat de dictis testiũ ad perpetuã rei memoriã ⁊ sic vt fides sibi adhibeatur: ita
3 intelligo istas.ll. ☞†No. hic de more antiq̃ vetustatis seruãdo. ⁊ alibi dicit text. quod tolerabilia sunt que vetus consuetudo comprobat.ff.de pollicita.l.imperatores. in fine. ☞Item not. in.l.consult̃.

in. l. consulta. que dz legi cũ ista ꝙ vnicuiqꝫ iudici seruanda est sua iurisditio. ꝛ ꝙ nullus iudex dz se impedire de eo qd̃ pertinet ad iurisditionẽ alterius: id̃ dicit canon ꝙ ecclesiasticus ordo cõfundit̃ si vnicuiqꝫ ppria iurisditio nõ seruat̃. xj. q. j. c. puenit. ꝛ
4 adde hic gl. q̃ est in. l. j. §. suspecti. ff. de suspe. tu. ¶ † Itẽ allegantur iste. ll. ꝙ in actibus voluntarie iurisditionis: in quibus nõ est dare nisi vnã ptẽ nõ hz locum. ꝓrogatio iurisdi. de vno iudice ad aliũ: secus in actibus contentiose iurisditionis in quibus est dare partẽ actricẽ ꝛ partẽ reaꝫ. nã tunc de volũtate vtriusqꝫ bñ fit ꝓrogatio. vt. s̃. de iuris. om. iu. l. j. Allegat etiã Cy. istam. l.
5 ꝙ † qñ aliqs iudex est deputat⁹ sup certis causis puta iudex maleficiorũ super causis criminalibus nõ posset eius iurisditio ꝓrogari ad alteras causas puta ciuiles: etiã de cõsensu partiũ. l. solemus. §. fi. ff. de iudi. ꝛ reddunt aliĩ ratiõnẽ qꝛ tunc iurisditio est limitata: ideo nõ põt vlterius extẽdi. l. in agris limita de acqui. re. do. certe iste. ll. inepte ad hoc allegant̃: nõ eñ dicũt ꝙ iurisditio magistri census q erat deputatus super istis insinuationibus nõ possit ꝓrogari ad alias causas quo casu loquit̃ dictum Cy. sed dicũt ꝙ alius q̃ ipse nõ põt se impedire etiam de consensu partis. dic ergo in. q. Cy. ꝙ de vno gradu iurisditiõis ad alium puta de imperio mero de quo sunt cause criminales nõ põt ꝓrogari iurisditio ad alium gradũ: puta ciuiles q̃ sunt sic simplici iurisditione ꝙ voluit etiam Inno. in. c. de causis de. offi. dele. sed de vno gradu ad eũdẽ gradum secus: ideo iurisditio officialis mercãtie qui est deputatus in causis mercantie ciuilib⁹ q̃ sunt de simplici iurisditione bene põt ꝓrogari ad alias causas ciuiles lz nõ mercatiles: ꝛ per alios nõ mercatores: licet ipse sit deputatus inter mercatores. ꝛ hoc ptz in. d. l. j. s̃. de iuris. om. iu. vbi iurisditio ꝓcuratoris cesaris q erat deputatus solũ inter fiscũ ꝛ priuatũ põt ꝓrogari per alios priuatos in causis q̃
6 nõ sunt de eius iurisditione originali. ¶ † Sed queritur pone ꝙ est deputatus vnus iudex in causis damnorum datorũ vtruꝫ potestas qui est iudex gñalis in ciuitate poterit se impedire de illis causis vĩ ꝙ nõ p istas. ll. Cõtrarium dic ꝙ si iste iudex specialis nõ esset ad hoc deputatus ipse potestas virtute sue generalis iurisditionis posset de dictis causis cognoscere per deputationẽ aũt ista spãlis nõ cens̃ generali iurisditioni ptãtis derogatum sz sibi accumulata iurisditio spãlis ꝛ erit locus preoccupationi. l. si quis postq̃. ff. de iud. ꝛ est casus no. in. l. j. s̃. de offi. prefe. vr. ꝛ facit. s̃. vbi cau. fis. l. fi. ꝛ ibi not. per Barto. ¶ Querit
7 etiam Bal. cum † ista insinuatio vel publicatio de qua loqtur l. ij. s̃. eo. debeat fieri corã iudice seculari. qd si eo casu quo est necessaria citatio ptis altera ps est clericus: quõ poterit fieri corã seculari iudice qui nõ potest clericũ citare taliter ꝙ citatio ipm afficiat ꝛ multum plene disputat istũ passum finaliter tenet qd̃ imo poterit ipsum citare: qꝛ citat vt ipse precise compareat quo casu non posset. ꝛ ita debet intelligi contrarium: sed vt compareat si vult aliquid dicere in contrarium quo casu si compareat ꝛ aliquid allegat in contrarium potius dicitur actor q̃ reus qꝛ dicitur reus volũtarius postq̃ nõ compellitur comparere si nõ vult. Constat aũt ꝙ clericus bene põt agere corã iudice seculari licet non possit conueniri: ꝛ ista citatio magis tendit ad cõmodum sui q̃ ad damnum: vt possit actum impedire si vult: ꝛ ita
a alias cõsului florẽtie[a] licet Bal. nõ vidissem quidã vero timuerunt consulere. tene menti determinationem Bal. qꝛ quotidie de facili contingere potest similis casus: nec scio melius alibi q̃ hic nec potest dici qd̃ debeat fieri coram epõ per istam. l. consulta diualia.

2 ¶ Si presentia principis reddit testamentum alterius solenne fortius suum dummodo si dubitetur an sit princeps p duos testes probetur.
3 Testñ factũ apud acta corã iudice ordinario vz etiã sine testib⁹ sicut ꝛ alia acta ꝛ an requirant̃ saltem tres testes.
4 Imperator hz oĩa iura in scrinio pectoris: ꝛ ꝙ hic sumat̃ scriniũ p ꝯsiliariĩs ꝛ adherentibus.
Obliuio interdũ fallit papã in his q̃ ꝯsistunt in iure.
5 Insinuatio donationis vel alterius contractus qualiter fiat.
6 Statuta licet ꝯfirmata per superiorẽ ꝙ possint reuocari per statuentes etiã sine autoritate superioris.
Si canonici iurant seruare statuta intelligit̃ quousqꝫ durabũt ꝛ possunt nihilominus statuta reuocare nec sunt periuri.
7 Tale testñ factũ coram principe vt hic lz videatur deficere de rigore iuris ciuilis ꝓpter defectũ solennitatis ꝛ vz dũtaxat de eqtate ꝓpter principis pñtiã nihilominus nõ erat necessaria heredi bonorum possessio.
8 Aditio hereditatis cõfirmat oĩa in testõ disposita.
9 Qd̃ per istã legem non dispensat̃ circa alios effectus: q̃ numeri testium si fiat coram principe.
10 Quod eoipso presumatur testñ esse vltimũ qñ aliud posterius non producitur.

1 Omnium testamento. † Testamentũ factum coram principe vel sibi p supplicationẽ insinuatum vz sine solẽnitate testiũ dũmodo si de hoc dubitetur an sit a principe insinuatũ ꝓbet̃ hoc per duos testes ꝛ posito etiam ꝙ princeps ad supplicationeꝫ nihil rescripserit hec tñ vera nisi p testatorem fuerit mutatũ: ꝛ ita demũ si erat testabilis ꝛ ali⁹ defect⁹ nõ erat q̃ numer⁹ testiũ. h. d. tota. l. satis pulchra: quã diuide qꝛ primo ponit dictũ vsqꝫ ibi sicut igit̃. scd̃o illud ꝓbat per ar. a minori vsqꝫ ibi nec sane. tertio circa illud declarat tria dubia vsqꝫ ibi oĩbus. quarto imperator se exhibet oĩbus volentibus sic testari cũ eius autoritate. vsqꝫ ibi nec institutus. quinto ꝛ vltimo declarat vnũ dubiũ ꝛ ponit vnam limita
2 tionem. ¶ † No. ex prima parte illud qd̃ dixi in. l. ex imperfecto s̃. e. ꝙ si pñtia principis reddit testñ alteri⁹ solẽne fortius suuꝫ ꝛ sic vz testñ principis sine solennitate testiũ dummodo si dubitetur an sit principis p duos testes probet̃ vt in fi. qꝛ hoc ptinet ad veritatẽ nõ ad solennitatẽ: ꝛ veritas est de iure naturali vel gentiũ: solennitas aũt de iure ciuili. ¶ Item no. in secũda par
3 te † ꝙ testñ factũ apud acta corã iudice ordinario vz etiam sine testibus sicut ꝛ alia acta propter iudicis p̃sentiam. l. in donationibus. j. de do. Quidam aũt nõ fatent̃ imo dicũt requiri perfectum numerũ testium vt. s̃. eo. l. ij. sed certe ibi loquit̃ de testamento facto extra presentiã iudicis ꝙ postea coram iudice petitur publicari vnde fateor ꝙ tunc requiritur sufficiens numerus testiũ vt deponant de ipso al's iudex nõ publicabit. hoc vero de facto corã iudice. Bal. aũt tz ꝙ saltem tres testes requirant̃ ꝛ sit spãle in testõ in quo magis timet̃ falsitas: vt. j. de fideiu. l. fi. secus in aliĩs. vt in. d. l. in donationibus. ꝛ allegat. l. sancimus. j. eo. sed illa. l. probat ꝯtrium dũ dicit non minus tribus: vel inter acta manifestauerit: ꝛ sic loquendo alternatiue vult ꝙ acta habeant vim tot testium quot requirunt̃: ꝛ ista pars plz dño Ra
4 pha. † No. etiã illud ad qd̃ semper allegat̃ ꝙ imperator hz oĩa iura in scrinio pectoris ꝛ sume hoc scriniũ p cõsiliariĩs ꝛ adherentibus q p̃sumunt̃ iuris peritissimi sic. j. de his q. vt indig. l. pe. ꝛ in. j. q. huius vol. Ceterũ sola persona interdũ erat in iure licet nõ p̃sumat̃. ff. de sup. leg. l. iij. in fi. ꝛ ibi vide gl. Bar. ꝛ alibi dicit canon ꝙ interdum papã fallit obliuio in his que consistũt
5 in iure. ¶ † In tertia parte no. j. hic tex. quem Barto. principaliter allegat in. l. modestinus. ff. de donati. ꝙ qñ donatio insinuatur vel alius ꝯctus ex forma statuti sufficit ꝙ instrumẽtũ sit productum coram iudice ad hoc deputato: nec requirit̃ ꝙ iudex loquat̃ vel aliqd dicat cõfirmãdo: sz sufficit ꝙ registret̃ in libro cõmunis vel ꝙ in eadẽ charta notarius deputat⁹ ad illud officiuꝫ de mandato iudicis se subscribat: attestãdo ꝙ fuerit ꝓductum corã iudice vel aliã formã seruando ꝓut dictat statutum absqꝫ
6 decreti interpositione. † Videt̃ etiã esse hic casus s̃m Barto. qd̃ statuta lz cõfirmata per superiorem possint reuocari per statuẽtes etiã sine autoritate superioris qꝛ cõfirmatio intelligit̃ quousqꝫ durant statuta: ꝛ statuẽtes persistãt in eadẽ dispositione de quo per eñ in. l. oẽs ppl̃i. ff. de iust. ꝛ iu. Simile no. Jo. and. in nouella. in. c. j. de his q̃ fiunt a ma. par. ca. vnde si canonici iurãt seruare statuta intelligit̃ quousqꝫ durabunt ꝛ pñt nihilominus statuta reuocare nec sunt periuri cũ de natura ipsorũ sit ꝙ reuocari
7 possint sicut ꝛ testñ. tene menti. ¶ † No. ꝛ tertio in ver. ne qd qd̃ tale testñ factũ corã principe lz videat̃ deficere de rigore iuris ciuilis propter defectum solẽnitatis: ꝛ valet dũtaxat de equitate ꝓpter principis pñtiã: nihilominus non erat necessaria heredi bonoꝝ posses. qꝛ illud est verũ qñ sustinet̃ testamẽtum solum de equitate pretoria: vt in casu. l. posthumus. in princi. ꝛ. §. idẽ ꝛ circa. ff. de iniu. te. sed hic sustinet̃ de eqtate iuris ciuilis p hãc l. imperialẽ. ideo põt adiri hereditas sicut ex testõ militis facto sine solenitate qd̃ sustinet̃ per. ll. imperiales. non tñ nego quin cõpetat etiã bonoruꝫ pos. septima extraordinaria de qua. ff. vt ex le. se. ve cõ. ꝛc. non tñ est necessaria ꝙ glo. no. intelligit etiam vbi al's esset necessaria vt in casu. d. l. posthumus. in princ. ꝛ. §. idem ꝛ circa. nã si factum est testamẽtũ corã principe etiã in illis casibus videt̃ dispensatũ vt possit adiri hereditas ꝓpetuo: ꝛ nõ arcet̃ ad petendum bono. possessionẽ infra annum vel centum dies. qd̃ ꝓpetuo tene menti: non tñ crederẽ hoc ꝓcedere qñ esset factũ apud acta qꝛ hic loquit̃ solũ qñ apud pricipẽ: licet q̃tum ad effectum numeri testiũ tantum valeat fieri apud acta:
8 quãtum corã principe. ¶ † No. etiã ꝙ aditio hereditatis cõfirmat oĩa in testõ disposita. facit. l. si is qui tres. §. idem obuenire ff. de excu. tuto. quod declara vt hic in gl. que incipit quantum
9 ad acquisitionem. ¶ † No. vltimo in fi. per istam. l. non dispensatur circa alios effectus q̃ numeri testiũ. Ideo si testator esset intestabilis vt preteriret filium in potestate vel emancipatũ sine causa: vt si institutus esset incapax non valeret testamentum
10 licet factum coram principe. ¶ † Nona etiam glos. super verbo

a ¶ Florẽtie. adde tu ꝛ vide circa h̃ Felin. i. c. ecclesia sancte ma. colũ. xxj. de cõsti. ꝟ. vl. nõ omitto ꝛ in ꝓposito. vid̃ q̃ ponit frã. de are. in suo ꝯsi. xxxvj. cope. circa fi.

probatur: qꝛ eo ipso testamentum presumitur vltimū qñ aliud posterius non producitur.

2 ☞ Testamentū primū validum an tollatur p scdm validum.

1 **Nolumus conuelli.** †Testm̄ primuz validū non rūpitur per aliud minus solenne: licet in eo fuerit scriptus princeps vel alius in magna dignitate constitutus. h. d. fm gl. ꝛ Bar. ꝛ tunc ista. l. nullū hꝫ dubiū p. l. ex imperfecto. §. e.
2 †Unde fm alios doc. vt Rich. mal. Nic. ma. Cy. ꝛ bal. hic qd primū testamētum validū nō tolliť p scdm ēt validuz. de quo nō fuit cōfecta scriptura ꝛ sic dꝫ pbari p testes: si in eo fuit institutus princeps vel alius potens dñs. h. d. sig. ꝛ rō est qꝛ testes de facili cā cōplacendi principi vel aliteri dño testificarētur falsum. Ideo imperator phibet testificari hoc casu: si aūt esset cōfecta scriptura publica: ꝛ sic nō haberet pbari p testes: bene valeret ꝛ tolleret primū p. l. nō dubiū. §. eo. ꝛ eadē distinctio videť adhibenda si nullū precedebat testamentum sed erāt venientes ab intestato: vt in preiudicium eorū non debeat recipi testamentum in quo princeps vel alius q loco principis hꝫ: si non fuit inde confecta scriptura publica: ſꝫ habeat probari p testes: qꝛ si in preiudicium primi testamenti in quo fuit institutus forte extraneus nō recipit hoc scdm ꝑpter cām predictam multominus debet recipi in preiudicium venientium ab intestato q habent fundatam suā intentionē de iure cōi qd tenet. d. Raph. quod multum placet.

¶ Scriptis. adde spec. in ti. de istr. edi. in. §. vt autē. ꝛ p Jo. fa. i. §. penul. insti. eodem.

1 ☞ In testamēto in scriptis quot ꝛ que sint necessaria.
2 Si dubitať an testes sint rogati an vitieť testm̄ licet secus in notario q presumiť rogatus ꝛ an notarius rogatus de testō possit computari in numero testium.
3 Si testator dixit ꝙ volebat valere iure testamēti ꝛ si valere non posset extunc omnia bona sua donabat instituto: an ex hoc vitietur testamentum.
4 Subscriptio est finis ꝛ complementum testamenti.
Si debitor subscribat scripturā cōtinētē qualiter est debitor an sit perinde ac si totam scripsisset manu propria.
5 Scriptura notarij cōtinēs institutionē heredis ꝛ ꝗplura legata nec appeť ꝙ testator plus noluerit scribere ꝛ cōtinet ēt noīa testium sed nō subscriptionē notarij nec signū ꝛ reperiť iter imbreuiaturas notarij defuncti an poterit reduci in publicā formam p illum cui commisse sunt imbreuiature defuncti.

¶ Rogati. adde ꝙ secꝰ est de iure cano. vt p Ant. de bu. in. c. idicāte. de testa. Jac. bu. ist. de te. alex. ꝯsi. xxxiiij. icip. pōderatis vbis testi. in vj. col. in. iij. vo. idē alex. ꝯs. xlvij. icip. abūde. in. ij. col. i. ij. vol. barb. cō. xlij. ici. clemētissimū deū. in. ij. col. in. iiij. volu.

Hac consultissima. Lex ista prīo tractat de testō i scriptis vsqꝫ ad. §. per nuncupationē. postea de testō nūcupatiuo vsqꝫ ad. §. si qs aūt. postea decidit vnum casum tam circa testm̄ in scriptis ꝙ nuncupatiuū. ¶ Et not. †qd
1
a prima forma in scriptis[a] nō fuit innēta a. l. xij. tab. sed a pretore propter illos qui volebant taliter testari ꝙ nullus sciret specifice facta sua. ꝛ introduxit pretor remedium bono. pos. fm tabulas. Sed imperator hic approbat talem formā ꝛ specificat oīa q̄ sunt necessaria. Primo ꝙ redigať in scripturam priuatam manu testatoris vel alterius priuate persone etiam serui. ff. eo. l. secundum. Secūdo ꝙ illa scriptura claudatur ꝛ nō ostendať testibus. Aduertendū tñ ꝙ hoc nō est de substantia: qꝛ ēt si scirēt nō vitiaretur: dubium tñ erat an vitiareť eo ꝙ ignorant: ꝛ dicitur qd nō. vt. ĩ. ea. l. ver. nec ideo infirmari ꝛc. Tertio quod testator dicat testibus ꝙ in illa scriptura continetur suū testm̄ ꝛ sic sciūt saltē implicite. Quarto ꝙ sint septem testes numero. Quinto ꝙ sint rogati. Sexto ꝙ sint puberes supple tpe conditi testamēti nec sufficeret ꝙ postea efficereť puberes. vt no. §. eo. l. j. Septimo ꝙ sint ciues romani. i. liberi vel supple ꝙ cōiter habiti sint pro talibus tpe testamēti. vt in. d. l. j. Octauo ꝙ se subscripserint. Nono ꝙ etiā sigillauerint suo vel alieno sigillo. §. eo. l. si vnus. Decimo ꝙ etiā testator se subscribat: ꝛ sigillet si scit scribere: alś adhibeat nouum testem qui se subscribat loco eius vt hic in versi. testator. Undecimo ꝙ hec fiant in eodem loco ꝛ tpe nullo actu extrinseco interueniente qd tñ limita vt. §. eo. l. casus. ꝛ. ĩ. eo. l. cū antiquitas. saluo etiā ꝙ principiū scripture nō est necesse ꝙ fiat tunc tpis cum testes adhibentur ꝛ se subscribant ſꝫ potest fieri dudum ante vt hic in ver. in oībus aūt. Duodecimo ꝙ testes sint in presentia testatoris ꝛ ipsum videant ꝛ videantur ab eo. §. eo. l. si nō speciali. ꝛ. l. si vnus. ꝛ ideo cecus nō esse idoneꝰ testis. Decimotertio ꝙ testes sint mares ꝛ nō femine vt. ff. eo. l. qui testamento. §. mulier. ¶ †Sed queritur hic quid si dubitať
2
b an testes fuerint rogati.[b] Py. ꝛ Cy. ꝛ oēs dicunt quod hoc non presumiť cū sit solēnitas extrinseca: iō vitiareť testm̄: ſꝫ secus in notario q presumiť rogatus vt not. in. l. sciendu. ff. de ver. ob. ꝛ p hoc dicit Bar. in. l. diuꝰ. ff. de test. mi. in fi. ꝙ si testes examinati deponunt se fuisse pñtes quādo talis fecit testm̄ in tali forma nō pbarent nisi dicerēt se fuisse rogatos: qꝛ potuissent esse fortuiti. Bal. dicit not. qd si confecta est scriptura de testō publico

¶ Femine. Adde gl. i. c. forꝰ. de v. sig. ꝛ glo. in. §. testes. isti. de testa. ꝛ qñ mulier possit vel nō possit. vide p Anto. de bu. in. c. qm aliq. de test. ꝛ an possint eē in testō inter patrē ꝛ filiuz. vide p Bar. in cōsil. lxxxvij. incip. ꝗ pe. est. in. v. col. in. iij. volu. ꝛ an possint eē testes in codicill. vide p Jo. an. in addit. spe. in ti. de teste. in. §. j. v. qd de codicillis. ꝛ p bal. in. l. fi. C. de codi.

vel priuato: ꝛ ibi reperianť descripti presumūť fuisse rogati: ex quo testator passus est eos describi. ar. in. l. cū ostendimus. §. fi. ff. de fideiuss. tu. dictū ergo Bal. pcedit qñ nō eēt cōfecta scriptura. ꝛ sic haberent necesse deponere de tenore testamenti. ꝛ idē tꝫ d. Raph. dicēs qd hoc audiuit a suo doctore dicit etiam Ange. qd debent esse rogati ad hoc. s. vt sint in testō. arg. in. l. iij. §. homines. vi bono. rap. ꝛ qd no. in. l. de his. de transac. ꝛ ꝑpter hoc tꝫ cōtra Bart. ꝛ alios q tenent qd notarius rogatꝰ de testō pōt cōputari in numero testiū si testes examinanť ad pbationez testamēti facti forte corā sex alijs testibus: ꝛ sic scriptura sua non esset solennis nec pbaret testm̄: qꝛ tunc notarius nō habeť vt testis sed vt notarius. Si vero examinantur etiā notarius poterit testificari. ipse tñ dicit ꝯrium qꝛ notarius nō fuit rogatus vt esset testis sed vt scriberet testm̄ tanꝙ notarius: certe satis videtur rogatus vt sit testis ex quo est rogatus: vt conficiat instm̄ ꝛ
3 sic opi. Bar. melior ꝛ vtilior est. ¶ †Item queriť quid si testator dixit ꝙ volebat valere iure testamenti: ꝛ si valere nō posset extunc oīa bona sua donabat instituto: vtrū ex hoc vitietur testm̄. vř ꝙ sic qꝛ cū eo immiscetur cōtractus q est actus extrinsecꝰ vt no. §. e. l. testm̄. in gl. ꝯrium cōiter teneť: qꝛ per hoc nō interrumpiť ꝯtus verborū nec cōtingit longū interuallū qd dic vt. l. he-
4 redes palam. §. fi. seu in. l. q testō. §. fi. ff. eo. ¶ †Ultimo not. in fi. qd subscriptio est finis ꝛ cōplemētū testamenti ꝛ qꝛ hoc alias dixi si habeo quādā scripturā cōfectā manu alterius iaꝫ sunt tres menses cōtinētē te eē debitorē meū ꝛ tu postea ipsaꝫ subscripsisti hodie. ꝛ si tm̄ vꝫ ꝙtū si totā scripsisses manu ꝑpria. vt not. in l. emptor. §. lucius. ff. de pac. sed eā pduco in iudiciū: ꝛ statutum arctat me ad faciendū mentionē de die cōfecte scripture nō debeo facere mentionem de illa die qua ille tertius confecit sed de illa qua subscripsisti: qꝛ prius nō habebat effectum: ꝛ tunc videť cōfecta quo ad tui preiudicium cū fuit subscripta. Fecit etiam ad aliud. nā qñ testm̄ est imperfectum ratione voluntatis: qꝛ testator morte pueńtꝰ est anteꝙ ipsam cōpleret ꝛ haberet ipsam
5 p absoluta nō vꝫ etiā inter liberos. ff. e. si is qui. † Sed qd si reperitur scriptura notarij cōtinēs institutionē heredis: ꝛ legata ꝗplura: nec apparet ꝙ testator plus voluerit scribere ꝯtinet ēt noīa testiū nō tñ subscriptionem notarij nec signū: ꝛ reperitur inter imbreuiaturas notarij defuncti ꝛ petitur vt reducať in publicam formam per illū cui sunt cōmisse imbreuiature notarij vt sic faciat fidem: alś nō faceret si pduceret in iudicio illo modo vt no. in. l. ꝯtus. §. de fi. instr. p Cy. in fi. queritur an sit reducendum ꝛ dicendū ꝙ nō qꝛ nō dr̄ perfecta respectu voluntatis ex quo nō continetur ibi subscriptio notarij que designat finez vt hic. ꝛ ideo ad significādam rem perfectaꝫ notarij subscribūt hoc modo actum tali loco in presentia mei notarij ꝛc. ꝛ hoc no. per Bal. ĩ. eo. aut. quod sine.

2 ☞ In testamento inter liberos sufficiunt duo testes etiā non rogati ꝛ femine.
3 Testm̄ si deficeret rōne imperfecte voluntatis tunc etiam inter liberos nō valeret: ꝛ cuius vtilitatis sit testamentum inter liberos cum succederent ab intestato.
4 Postꝙ dispositio nō fuit solēnis: an valeat iure testamenti: an succedant ab intesta.
5 Datio tutoris facta in testō iperfecto rōne solēnitatis inter liberos an valeat.
6 An iste. §. habeat locum in liberis naturalibus.

1 **Ex imperfecto.** †Testm̄ imperfectū rōne solēnitatis valet inter liberos tantum h. d. cōcordat. l. fi. §. fa. her. ꝛ illa fuit cōstantini: illa vero theodosij: ꝛ addit iste. §. ad illā. l. qꝛ ibi loqť de parentibꝰ maſ. gñis. iste vero. §. etiā de femina: puta de matre: ꝛ alijs descendentibꝰ per lineā maternaꝫ. ꝛ de iure. ff. hoc nō ita bñ reperiť. ideo iste. §. est no. ꝛ dꝫ intelligi qñ erat impfectū rōne solēnitatis publice: qꝛ
2 nō erat sufficiens numerus testiū. †nā sufficiunt duo etiā nō ro-
c gati. ꝛ etiā femine[c] qꝛ fauore liberorū relaxať solēnitas iuris ciuilis ꝛ remanet in dispositione iuris gētiū quo iure in ore duorum stat omne verbū nec reqritur ꝙ sint rogati vel ꝙ sint masculi. sed in testō militis vbi etiā remittiť talis solēnitas debēt esse rogati qñ nō erant in actu bellandi. vt no. §. de te. mil. l. milites. ꝛ sic magis est priuilegiatū testm̄ factū inter liberos ꝙ factū a milite: vt ptꝫ ex his q̄ no. in aut. qd sine que statim sequiť.
3 ¶ †Si aūt deficeret testamētū rōne imperfecte volūtatis tūc etiā inter liberos nō valeret per. l. si is q. ff. c. fm oēs qꝛ tūc peccaret magis in iure naturali ꝙ in positiuo. circa quē defectum non est dispensatum. Dicet aliqs ꝙ iste. §. est frustratorius in hoc. nam etiā si liberi non essent instituti succederēt ab intestato multomagis si instituti sunt licet minus solenniter per ea q̄ habentur. §. de rei vxo. actio. post prin. Sed respondetur quod imo magna est vtilitas. qd enim si pater fuit inequaliter testatus inter liberos: ꝛ plus vni reliquit ꝙ alteri. Certe tendit in

preiudicium

preiudiciū illoꝝ quibus minus reliquit ꝙ tale testm̄ valeat cum ab intestato equaliter essent successuri. et nihilominus valet: nec
4 possent ꝯqueri per istū. §. not. ¶ †An aūt valeat iure testamenti vel succedaꝛ ab intestato postq̄ dispō non fuit solennis videtur hec scḋa pars verior. ar. j. ea. l. §. si qs aūt. Sꝫ illa loqtur in aliis venientibus ab intestato nō in liberis. Itē per. l. filiis. §. fami. her. et ibi de hoc p gl. Breuiter dic ꝙ si testator vsus est vbo instituo succedūt ex testō: qꝛ potest dari testm̄ validū sine solennitate vt pꝫ in testō militis: sed si non fuit vsus verbo instituo sed diuisit hereditatem inter filios tunc aut p quotas et idē: aut p res singulares et tunc succedūt ab intestato. et ita no. p gl. et Cy.
5 in. l. quoties. fa. herci. ¶ †In gl. ibi tu dic illā. l. qui a patre corrigi. dic idē tꝫ gl. in. l. ij. §. de ꝯfir. tu. Contrariū tꝫ. §. de test. tu. l. j. Breuiter lꝫ doc. teneant hāc scḋam ꝙ lꝫ non corrigaꝛ potest dici ꝙ de iure ffoꝝ non erat hoc inuētū ꝙ testm̄ factū inter liberos sine solennitate valeret. vt in. l. q a patre. hodie vꝫ quo ad liberos et sic corrigiꝛ illa. l. in hoc ſꝫ inq̄tum vult ꝙ nō valeat datio tutoris non corrigiꝛ: sed potius ꝯfirmaꝛ qꝛ est extranea persona. vt hic in ver. si vero. et ideo indiget confirmatione. nec obstat si dicaꝛ si vꝫ quo ad liberos ipsoꝝ fauore deberet valere ēt quo ad dationem tutoris qꝛ hoc esset fauore liberoꝝ. Nā rn̄deꝛ ꝙ hic tendit in grauamen tutoris: et priuilegium liberoꝝ non dꝫ tendere in grauamē alterius. ff. de admi. tu. l. impuberi filio.
6 ¶ †Itē an iste. §. habeat locum in liberis naturalibus. Spec. tenuit ꝙ sic de instr. edit. §. compendiose. ver. qd si pater. ar. l. naturalibus. de confir. tu. Ang. dicit ꝙ cum ista. q. fuerit de facto perusii tp̄e suo. oēs doc. cōcluserunt contrarium qꝛ nec p. l. fin. fa. her. potest hoc dici. q̄ loquiꝛ in iustis liberis. nec per istuꝫ. §. Bal. hoc tꝫ in masculis. i. in p̄re: sed in matre secus: cui naturalis pōt succedere si nō est illustris. tenē opi. Spe. que opinio videtur satis rationabilis.
2 ☞ Si de testamento patris inter liberos non extant testes ſꝫ inter scripturas patris reperiaꝛ aliqua scriptura cōtinens dispositionem inter liberos an et quādo valeat: et an potuerit legare extraneis.
3 Si talis scriptura reperiatur inter imbreuiaturas notarii defuncti an faciat fidem.
1 **Quod sine.** †Iste due aut. sunt sing. et ad euidentiā istius prime notādū est ꝙ interdū extāt duo testes q audierunt volūtatē patris inter liberos explicite vel implicite: qꝛ dixit eis ꝙ in tali scriptura clausa ꝯtinebatur suum testm̄ inter suos liberos: et tunc nō loqtur ista aut. qꝛ tale testamentum proba-
2 bitur p depositionē istoꝝ duoꝝ testiū. †Interdū non extant tales testes sed repeꝛ inter scripturas patris aliqua scriptura manu patris vel alterius continens suam dispositionē inter liberos et tunc illa sola sufficiebat ſm. l. si. fami. her. ibi duꝫ dicit siue quocūq; alio modo scripture &c. qꝛ sufficiebāt indicia vehemētia: et satis facit magnū indiciū talis scriptura repta penes patrē: sed postea per aut. de testa. imperfectis q̄ poniꝛ super illa l. si. q̄ encipit si nō statutū fuit talē scripturā nō sufficere nisi haberet subscriptionē patris vel liberoꝝ: postea per istā aut. statuitur ꝙ si tota scriptura erat de manu patris non reqraꝛ alia subscriptio ipsius vel liberoꝝ: sed ista sola sufficiat si ꝯstat quod sit de manu patris dummō non ꝯtineat imbreuiaturas ſꝫ oīa p extensum ponanꝛ et ꝯtineat tp̄s ꝯdite scripture: et noīa liberorum et numerum vnciarum quas cuilibet assignat. Itē statuiꝛ ꝙ si in tali scriptura ꝯtineaꝛ aliqđ legatū vel fideicōmissum ēt extraneo factum vel datio libertatis valeat et in hoc corrigit. §. ex imperfecto. vbi q̄tū ad extraneū quocūq; modo esset relictū non valebat. Et no. ſm doc. ꝙ dꝫ seruari in terminis in quib9 loqtur qn̄ extraneo aliqđ relinqꝛ iure legati vel fideicōmissi: si autē instituerectur non valeret quo ad personam extranei: et remaneret ille. §. incorrectus. Mar. aūt cuius opi. recitat glo. intellexit ꝙ per istaꝫ aut. non valeat testm̄ inter liberos nisi scriptū sit manu patris qn̄ nō fuit adhibita solennitas debita. tu dic vt dixi: qꝛ. §. ex imperfecto. loquiꝛ qn̄ extabāt testes qui audierāt voluntatē patris quo casu probarent eā sine aliqua alia scriptura vel si audiuerūt implicite posito ꝙ scriptura esset manu alterius q̄ patris silr ꝓbaret ſꝫ qn̄ non extāt tales testes tūc si est manu alterius q̄ patris non probat testm̄ nisi habeat subscriptionē manu patris vel liberoꝝ vt in illa aut. si modo. q̄ in hoc casu nō corrigiꝛ per istā: sed si erat manu patris corrigitur: qꝛ p illā reqrebaꝛ subscriptio patris vel liberoꝝ sed p istā non si alia de quibus hic ꝯtinenꝛ et iste est verus intellectus per gl.
3 et doc. male declaratus. †Et per istū tex. Bal. reprobat Bart. q dicit in. l. fideicōmissa. §. j. ff. de leg. iij. ꝙ si inter imbreuiaturas notarii defuncti reperitur quedam schedula continens testm̄ alterius nō subscripta manu notarii vel sine testibus non facit fidem nec est publicanda nisi forte inter liberos. Bal. dicit qđ nec etiā inter liberos. qꝛ speciale est hic qn̄ est scripta manu patris ergo si manu alterius secus nisi cōtineat subscriptionem patris vel liberorū. nam tanq̄ scriptura notarii non potest valere cum sit imperfecta.

2 ☞ Testamentum primum inualidum an tollatur per sequēs etiam inualidum.
3 Si pater corā. vij. testibus dicat se nolle valere testm̄ qđ fecerat inter liberos nō tamen fecit aliud testm̄ an illud tollatur.
4 An sufficiat ꝙ in scḋo testō dicit velle ipsum valere nō obstante quocunq; alio testamento per se facto.
5 Quid si in primo testō facto inter liberos contineaꝛ expressa clausula derogatoria.
6 Per scḋm testm̄ factū corā duob9 testibus inter liberos an tollatur solenne in quo sint instituti extranei si de ipso nō facit expressam mentionem.
7 An in rescriptis principis emanantib9 ꝯ. l. debeat fieri spālis et singularis mentio de illa. l. an autem sufficiat generalis.
1 **Hoc inter liberos.** †Testm̄ factū inter liberos lꝫ non solenniter per aliud testamētū solēne in quo sunt instituti extranei nō rumpiꝛ nisi de ipso spālis mentio facta fuerit. h. d. hec singu. aut. Regulariter secus qꝛ per scḋm testamētū solēne tolliꝛ prius etiā solēne. nō ob. ꝙ de ipso nō fiat specialis mētio. vt insti. q. mo. test. infir. §. posteriore. nisi primū habeat clausulā derogatoriā. l. si quis. in prin. testamēti. de leg. iij. multomagis videbatur tollere testamentū primū nō solēne vt hic erat in. l. eius militis. §. j. de test. mi. sed certe si esset nō solenne ex quo erāt instituti liberi perinde est ac si haberet clausulam derogatoriā vt si cōtingat ipm̄ aliud testamētum facere nō valeat quo casu reqreꝛ de illo spālis mētio hoc mō nō obstāte quocūq; alio testō p me facto ēt ꝯtinēte clausulā derogatoriā vt habetur in. d. l. si quis. in prin. eodē modo in casu isto. casus est singu. hic. nec obst. si dicaꝛ isto casu clausula derogatoria et tacite subintellecta a. l. ergo nō reqritur expressa reuocatio: ſꝫ sufficit tacita q̄ resultat eoipso ꝙ facit scḋm testamētū solenne per. l. fin. in prin. cū ibi no. ff. de leg. ij. qꝛ fallit hoc casu vt habeaꝛ p expressa fauore liberorū. d. Ang. intelligit istā aut. solū eo casu quo loquitur aut. precedens qn̄ de testō patris appebat scriptura manu patris vt colligiꝛ ex isto ver. hoc. et sic referꝛ ad causam dicta aut. si vero talis scriptura nō reperiꝛ sed extant testes qui audiuerunt explicite vel implicite tꝫ ipse nihil mutari de iure veteri et sic per scḋm testamētū tolleretur tale testamētū factū iter liberos siue esset solenne siue non. oēs alii doc. tenent ꝯriū ꝙ hic attendatur fauor liberorū nō aūt sola scriptura patris. et ideo si in scḋo testō essent istituti liberi sicut in primo tꝫ gl. in corpore vnde sumiꝛ ꝙ reuocareꝛ primū licet de ipso non fieret specialis mentio ꝓpter patris fauorem: forte enim aliter distribuit in secundo q̄ in prio. Cy. et alii tenent ꝯriū qꝛ tex. hic et in corpore simplr̄ loquiꝛ. vn̄ dꝫ intelligi siue in primo siue in scḋo sint instituti extranei siue liberi. Bal. aūt dixit nō distinguendū vt si scḋm testm̄ fauorabilius est liberis q̄ primū: qꝛ forte minus eos grauauit: reuoceꝛ primū licet de eo nō sit facta spālis mentio si aūt primū esset fauorabilius secus et habeat locuꝫ opi. Cy. et ista
2 placet. ¶ †Sed oppo. ꝯ tex. in fi. dū requirit ꝙ scḋm testamētuꝫ sit perfectū ad hoc vt tollat primū imperfectum in quo sunt instituti liberi. de. l. eius militis. §. militia missus. ff. de te. mili. vbi testamentū factū sine solennitate est validū de iure spāli. et tollitur p sequens etiā inualidū et nō solenne. Solu. potētius est priuilegium liberorū qđ fundaꝛ in iure naturali vt hic q̄ priuile-
3 gium militis qđ fundaꝛ in iure positiuo vt ibi. ¶ †Sꝫ q̄ro ponamus ꝙ pater corā. vij. testibus dicat se nolle valere testamentum qđ fecerat iter liberos nō tn̄ fecit aliud testamētū an illud tollaꝛ. vr̄ ꝙ nō: qꝛ iste text. reqrit vt faciat aliam voluntatem dispositiuā: qđ est qn̄ alios instituit: vt hic dū dicit et aliā disponat volūtatē &c. ſꝫ ista volūtas nō est dispositiua ſꝫ adēptiua: nihil eīn cōfert ſꝫ adimit. p hoc. l. militis codicillis. §. veteranus. ff. de test. mi. vbi p hec verba nō reuocatur testamentum quo ad institutionē: ſꝫ quo ad legata tātū. In ꝯriū facit qđ not. Bart. in. l. si iure. ff. de leg. iij. q dicit ꝙ per hoc videꝛ voluisse instituere venientes ab intestato. et sic ista voluntas intestati tollat testamētum vt. j. e. l. si qs aūt. et ista ps bene cōsiderado vr̄ verior: qꝛ fauorabilior est liberis quorū iterest patrē potius esse intestatū: qꝛ equaliter succederent et sine onere legatorum q̄ esse testatū: qꝛ forte succedēt inequaliter et cū onere. Plus videtur ꝙ sufficiat ista verba dixisse coram duobus testibus sicut sufficit cum eos instituit. Nec ob. iste tex. dū dicit aliam disponat voluntatem: quia intelligo qn̄ nollet extraneū succedere: secus quando eosdem li-
4 beros ab intestato. ¶ †Item quero an sufficiat quod in secundo testamento dicat velle ipsum valere non obstāte quocunq; alio testō per se facto. rn̄deo nō qꝛ ista esset reuocatio ḡnalis q̄

non sufficit qñ primũ testamẽtũ h3 clausulã derogatoriã imo re quiritur spãlis vt in.l.si quis in prin.testamẽti.ff.de leg.j.d3 ergo dicere nõ obstãte quocũq3 alio testõ per me facto etiã inter liberos neq3 requirit qd dicat singlr.s.tali die ꝛ manu talis notarij qꝛ illa esset singularis q̃ nõ reqrit vt ibi no.

5 ¶ † Sed pone quod in primo testõ facto inter liberos continet expresse clausula derogatoria ꝙ si contingat ipm aliud testm̃ facere vult quod nõ valeat nisi cõtineant certa verba vel nisi de ipso faciat mentionẽ de verbo ad verbũ. Rñdeo tũc oportebit ꝙ dicat non obstante quocũq3 alio testõ facto inter liberos cũ clausula derogatoria.qꝛ hic est duplex clausula vna tacita fauore liberorum a iure subintellecta:alia expressa a testatore: ꝛ non sufficit alteram tollere.l.si domus.ff.de ser.vr.pre.non tñ reqrit quod dicat illa verba vel quod faciat mentionẽ de verbo ad verbũ de illo testamẽto:s3 sufficit generalr loq̃ q̃ tñ gñalis locutio alio respectu dr specialis postq̃ facit mẽtionẽ de liberis ꝛ de clausula derogatoria respectu alterius magis generalis que non faceret mẽtionem puta nõ obstãte quocũq3 alio testõ ꝛ ita debẽt intelligi quedam verba Bal.hic que prima facie facerent quẽ incidere in errorem ꝛ aliquos vidi errare in intellectu ipsorũ dicẽtes Bald. dicere ꝙ sufficiat clausula gñalis cũ tñ habemus expresse contrarium in.l.si qs in prin.testamẽti.ff.de leg.j.

¶ Pricipis.ad de doc.in.c.non nulli.de rescrip. Pe.de anc.in.c. si ꝓpter.d rescriptis.lib.vj.

6 ¶ † Ultimo quero quid ecõuerso ad istu3 tex.si precedat testamẽtũ solenne in quo sint instituti extranei relicta forte legitima filijs vel eis exheredatis postea facit testm̃ corã duob⁹ testib⁹ ĩ quo instituit filios. Rñdeo tollit primũ etiã si de ipso nõ facit expressam mentionẽ sicut tolleret per aliud testm̃ validu3 ꝛ solenne in quo essent istituti extranei.vt in.§.posteriore.ꝛ hoc expresse ꝓbatur in fili in d.l.eius militis.§.militia missus.in fi.ff.de testa.mili. vbi testamentũ militis nõ solenne tollit ꝑcedẽs solẽne qꝛ ẽt nõ solẽne iure speciali est validũ ꝛ nõ põt qs decedere cũ duobus testamentis validis imo posterius tollit precedens qm̃ ambulatoria est

7 voluntas testatoris vsq3 ad mortem. ¶ † De qõne autẽ gl.an in

8 rescriptis principis⁹ emanantibus contra.l. debeat fieri spãlis ꝛ singularis mẽtio de illa.l.an sufficiat gñalis puta nõ obstãte aliqua.l.Bar.in.l.fi.s.si ꝯ ius vel vti.pu.in fine.dicit.nec primũ requiri nec scõm sufficere:s3 debere dici nõ obstante quacunq3.l. in ꝯtrariũ disponente.ꝛ vide ꝙ no.ꝑ eundem post gl.j̃.de aque du.l.omnes.lib.x.ꝛ per Bal.in.l.humanũ.post prin.s.de leg.ꝛ plenissime per Joan.q recitat multas opi.in.c.j.de exces.prel.libro.vj.in nouella.

2 ☞ Testator si totã suã voluntatẽ expressit testibus ꝛ tamẽ de ipsa cõfecit scripturam manu sua: ꝛ ipsam clausit ꝛ fecit eã subscribi ꝛ sigillari a testibus: an istud dicetur testm̃ in scriptis an nuncupatiuum.

3 Si dixit corã testib⁹ ꝙ in quadam schedula quã deposuit penes talem religiosum cõtinet eius testm̃: ꝛ hoc deponũt testes:ꝛ reperiatur schedula:an valebit vt testamentum.

1 **Per nuncupationem.** † In testamento nuncupatiuo sufficit quod testator sine quacunq3 scriptura sua voluntatẽ exprimat coram testibus.h.d. Quecũq3 ergo que reqrunt in testõ in scriptis reqrunt ẽt in nũcupatiuo saluo ꝙ scriptura ꝛ alijs reqsitis in ea vt sunt subscriptiones ꝛ sigilla: ꝛ ista forma testandi fuit inuenta a.l.xij.tab.vel a primitiuo iure ciuili. ¶ In tex.ibi sine scriptura subaudi q̃ sit de substantia testamenti bene tamẽ consuẽuit fieri scriptura notarij q̃ nõ est substantia sed reqritur ad ꝓbationẽ:iõ notarij dicũt qd est testamẽtũ nũcupatiuũ ꝛc.si ergo testator nõ vult ꝙ testes sciãt ꝯtenta in testõ reqritur scriptura ad substantiã sed qñ nõ curat põt testari sine quacũq3 scriptura:sed cautius testatur cum scriptura notarij q faciat men-

2 tionem de septẽ testibus ꝛ ꝓbabit etiã eis mortuis. ¶ † S3 pone ꝙ testator totã suã voluntatẽ expressit cora3 testibus nihilominus de ipsa confecit scripturã manu sua ꝛ ipsam clausit ꝛ fecit eã subscribi: ꝛ sigillari a testibus quale testamẽtũ dicet istud an ĩ scriptis an nũcupatiuũ vr ꝙ nõ possit dici in scriptis:qꝛ in illo testes ignorãt cõtẽta in scriptura:vt.s.post prin.l.ibi.nec iõ infirmari:hic vero sciũt.dicit Cy.qd istud est testamẽtũ habẽs duplicẽ formã: ꝛ sic poterit dici in scriptis ꝛ nũcupatiuũ: nã nõ est de substãtia testamẽti in scriptis ꝙ testes ignorẽt l3 ~ hoc testamẽtũ nõ vitiet: vt ibi dixi in prin.l. ꝛ istud ẽ vtile: qꝛ si testes ignorarent: ꝛ sic esset dũtaxat in scriptis si deficeret subscriptio vel sigillu3 vnius ex testibus nõ valeret etiam si ille testis vna cũ alijs examinatus deponeret pro testõ: qꝛ non sufficit depositio sine subscriptione ꝛ sigillo vt patet circa fi.prin.huius.l.dum dicit testes oẽs ꝛc.ꝛ postea dicit nõ subscriptum autem a testibus subaudi oĩbus.vt.s.dixerat neq3 signatum pro infecto haberi conuenit ꝛc.sed tunc postq̃ sciũt poterit valere vt nũcupa-

3 tiuũ: ꝛ poterũt examinari ꝑ eo. † Itẽ qd si dixit corã testibus ꝙ in quadã schedula quã deposuit penes talem religiosum cõtinet eius testamẽtũ.ꝛ hoc deponũt testes: ꝛ reperit schedula an valebit vt testm̃ vr ꝙ nõ:nã nõ põt valere vt nũcupatiuũ: qꝛ testator coram testibus nõ specificauit voluntatẽ suã explicite:sed implicite referendo se ad illã scriptura3 ꝙ nõ vr sufficere: vt hic nec vt testm̃ in scriptis qꝛ nõ h3 solennia necessaria. Bart.in.l.si ita scripsero.de cõdi.ꝛ demon.tenet ꝙ valet tanq̃ testm̃ nuncupatiuũ ꝛ ꝙ sufficiat implicite suam voluntatem specificasse per l.asse toto.ff.de here.insti.dummodo constet ꝙ illa scriptura sit manu testatoris ad quod allegat principaliter.l.quem heredi.ff.de re.du.mihi nõ videt necessarium hic ꝙ debeat constare manu testatoris:sed sufficit cõstare qd illa sit scriptura de qua testator sensit in alio.tene opi.Bar.Cõtra ipsam tñ facit fortiter.s.ea.l.in fi.prin.ꝛ id qd.s.dixi.nã si testator corã septẽ testib⁹ dixit ꝙ in quadam scriptura continebat suum testamẽtũ ꝛ ꝙ se subscriberent ꝛ sigillarent si vnus de ipsis nõ subscripsit nõ valeat nec vt testamentum in scriptis nec vt nuncupatiuum l3 implicite coram testibus expresserit suam volũtatem refrendo se ad illam scripturam. So.sustinendo Bart.illud ideo est qꝛ testator s.volendo ꝙ testes se subscribant ꝛ sigillent vr elegisse via3 testãdi in scriptis.ideo nõ valet vt nũcupatiuũ:sed in casu Bart.nõ potest dici qd elegerit viam in scriptis qꝛ nõ dixit quod se deberent subscribere vel sigillare ꝛ sic potius elegit viam nuncupatiui testamenti nuncupando tamen implicite non explicite.tene menti qꝛ quotidiana sunt.

2 ☞ Causa intestati quando vitiet ꝛ tollat causam testati:s3 regulariter contra.

3 Testamentũ in quo filius est preteritus: ꝛ sunt instituti fratres eius qui sunt in eodem gradu an tollat primũ ꝛ qd si sunt instituti alij remotiores.

4 Substitutio pupillaris facta in testamẽto de extraneo an possit reuocari in codicillis substituendo venientes ab intestato ipsi pupillo.

5 Testes nõ possunt ꝓduci coram notario cause sine cõmissiõe vel mandato iudicis.

6 Quid in instrumentis.

1 **Si quis autem.** † Testamentũ ꝑfectũ ꝛ solenne nõ tollit ꝑ aliud nõ ꝑfectum seu nõ solenne nisi tribus cõcurrentibus.s. ꝙ in primo solenni fuerunt instituti extranei: ꝛ ꝙ in scõo nõ solẽni fuerint instituti venientes ab intestato ꝛ ꝙ saltẽ qnq3 testes interfuerint in scõo qbus tñ cõcurrẽtibus adhuc scõm nõ v3 vt testm̃ sed vt voluntas intestati.h.d.iste mirabilis.§.ꝛ sing.quẽ pluries vidi repeti qꝛ h3 materiã extẽsibilẽ nec alibi reperit formaliter l3 quo ad quedam sic.nam etiã de iure ffo͡rũ vr ꝙ istud esset inuentũ vt scõm testm̃ imperfectũ in quo sint instituti veniẽtes ab intestato tollat primũ perfectũ in quo sint instituti extranei.l.ij.ff.de iniust.te.ꝛ hoc in prin.gl.mag.ꝛ.l.si duobus.§.si prius.ff.de bo.poss.ꝯta.l3 quidã dicũt ꝯtrũ: ꝛ ꝙ illud in illis legibus fuerit additũ a cõpilatoribus noui iuris vt refert hic gl.s3 primũ cõiter tenetur:tñ in illis legibus non erat specificatũ quot testes sunt necessarij in scõo impfecto: ꝛ hic specificatur ꝙ qnq3. Item in illis ll.nõ specificat an illud scõm valeat vt testm̃ ꝛ hic specificatur ꝙ non sed vt voluntas intestati: ꝛ sic ille.§.nõ fuit supfluus. ꝛ ex

2 eo sequit ꝙ † cã intestati vitiat: ꝛ tollit cãm testati regulariter ꝯ vt.l.q̃diu.de acq.here.imo cã testati trahit ad se cãm intestati. Aliqñ tñ bene reperit econuerso.ff.de inin.test.l.pe.vbi cã intestati trahit ad se causa3 testati.ꝛ hic est alius casus.item p.§.si prius.in.l.si duobus.de ꝯta.inducit aliud nomẽ ꝙ ista voluntas intestati ꝯtabulatur ꝑ filiũ in ea preteritũ:l3 ꝯtab.non det regulariter saltẽ nisi ꝯ testm̃:nõ aũt ab intestato:ideo dr ex testamẽto qꝛ nisi factũ sit testm̃ nõ expedit vt in.l.j.in prin.ff.si ta.test.nul.exta.hoc aũt ideo ꝯtingit qꝛ nõ est oĩno volũtas intestati vt hic pt3 qꝛ tollit testm̃ validũ. Aliud etiã colligit ex eodẽ.§.si prius.qui dicant venientes ab intestato de quibus hic loquit. Nã videbat ꝙ illi q tenẽt primũ locũ in cã intestati ꝛ tñ ille tex.probat ꝯtrium qꝛ ibi filius preteritus tenebat primum locũ ꝛ tñ ipse non erat istitutus sed alij remotiores.ꝛ nihilominus habẽt illud priuilegiũ vt valeat illa voluntas l3 non solennis:s3 dic qd imo illi tenebãt primũ locũ de iure ciuili qꝛ ille filius erat emãcipatus: ꝛ sic non cognoscebat nisi de iure pretorio hodie tñ illud nõ ꝓcederet qꝛ cognoscitur de iure ciuili vt in aut.de here.ab inte.iõ si alij remotiores essent instituti non haberẽt h̃ priui. ¶ Opp.j.ꝙ istud scõm testm̃ non solẽne valeat vt testm̃ nõ vt volũtas intestati:vt.s.e.l.§.ex ipfecto.sol.ibi ĩ liberis quo͡r fauor est maior h̃ in alijs trãsuersalib⁹. ¶ Itẽ op.de.l.si filius q in ptãte.ff.de li.ꝛ posth.vbi dr ꝙ primũ testm̃ pfectũ nõ tollit ꝑ aliud iperfectũ. So.ibi aliud erat ipfectu3 rõne preteritionis quo casu ẽt si in eo sint instituti venientes ab intestato ẽt in eodẽ gradu cũ preterito vtputa alij fratres nõ v3: nec tollit pmũ ẽt in quo erãt instituti extranei si erat validũ qꝛ filij fuerunt

filij fuerũt exheredati: hic aũt loqr q̃ñ scdm erat validũ nõ rõne
pteritionis: sed ppter defectũ solennitatis numeri testiũ et ita
ibi tenet glo. Sz cõtra qd idẽ quãdo ratione pteritionis: vt va-
leat si sint instituti veniẽtes ab intestato: vt. d. §. si prius. l. si duo
bus de cõtrata. Sed ille. §. scdm verũ intellectum debet intelligi
in filio emancipato pterito vt conueniat titulo quia bonorum
possessio cõtratab. fuit inuẽta ppter emãcipatũ cuius emanci-
pati pteritio nõ reddit testm̃ nullũ de iure illo. ideo tex. ibi duz
dicit q testm̃ erat imperfectũ nõ debet intelligi rõne pteritiõis
sed ppter defectũ numeri testiũ. tñ iste defectus nõ faciebat quo
minus valeret illa volũtas imperfecta: et tolleret primũ pfectũ
put etiã hic dicitur: et qr nõ est oĩno volũtas intestati emãcipa-
tus habet cõtra ipsam cõtrata. Sic ergo veniẽtes ab intestato
in ea scripti auferrẽt hereditatẽ a scriptis in primo. et fili⁹ emã-
cipatus auferret ab eis: verum qr ille text. nõ explicat qd filius
esset emancipatus. Bar. qui tenuit precedentẽ intellectũ in. d. l.
si filius in potestate. mutauit opi. s. in. §. si prius. et tenuit qd lo-
3 quatur etiã in filio i ptãte. † Et ad gl. que est in illa. l. si filius q
in ptãte rñdet cum distinctiõe aut in testõ in quo filius est pteri
tus sunt instituti fratres eius qui sunt in eodẽ gradu: et vz etiaz
de iure ciuili et tollit primũ. ita põt intelligi ille. §. si prius. Aut
alij remotiores. et tũc secus: que opinio falsa est. et cõtra illũ. §. si
pri⁹ dũ dicit remoto quoqz filio. et sic ibi remotiores erãt institu
ti: et contra. l. filio pterito. vbi erant instituti fratres: et tñ testm̃
erat nullũ rõne pteritionis. Tene ergo q testm̃ in quo filius in
ptãte est pteritus est nullũ: et imperfectũ etiã si fratres eius vel
veniẽtes ab intestato sint instituti in eo: et nõ tollit primũ i quo
erant forte exheredati vel aliquid relictũ eis iure institutionis
in. d. l. filius qui in ptãte: et q in. §. si prius. ille filius pterit⁹ erat
emãcipatus: et ille intellectus semp mihi fuit visus verus sicut
euãgeliũ: licet doc. papiẽses fantasias sequendo totũ mundũ re
voluerit: et tantũ volũt subtilizare q seipsos nõ intelligunt. Et
do. Raph. hic tenet idẽ qd tenui dicẽs illũ esse sine dubio verio
4 rem intellectũ. † Et p istũ. §. Bar. determinat q substitutio pu
pillaris facta in testõ de extraneo possit reuocari in codicillis
substituendo venientes ab intestato ipsi pupillo. Nec ob. si di-
catur hoc nõ loquit quãdo voluit codicillari: qr i hoc nõ est vis
scdm eum per. l. militis codicillis. in prin. ff. de testa. mi. vbi miles
voluit codicillari: et tñ in codicillis põt institutionẽ facere et vale
5 bit iure testamenti. alij aliter dicunt vt no. ibi per Bal. ¶ † No.
etiam glo. super verbo depositiones. q testes non possunt pro-
a duci[a] coram notario sine cause commissione vel mandato iudi-
cis. vt. j. no. de libe. cã. l. iubem⁹. als sec⁹. vt no. in cle. j. de of. dele.
et de pba. qm̃ 3. circa prin. Instrumẽta vo cause vr q possint p-
duci indistincte per ea que no. in. l. eos. §. si qs põt. j. de ap. super
verbo scrinia. scdm Bar. et per id qd no. in aut. q supplicatio de p-
ci. impe. offe. sed Bal. ibi aliter loquit et vide qd no. p eũdẽ Bar.
in. l. instar. in fi. de iure fisc. li. x. et de agri. et censi. cũ scimus. circa
fi. Eodẽ modo accusatio nõ dz porrigi corã notario etiã sine pre
sentia iudicis. j. de accu. l. si quis se. et adde qd no. per Bar. in. l. si
finita. §. iulianus. ff. de dam. infe.

2 ☞ Quid prosit legare testibus cum non possint testificari in
causa propria.

1 Dictantibus. † In testamẽto possunt re
linqui legata tam ei qui te
stamẽtum dictat q etiaz testibus in eo adhibitis. h.
d. Ei vero qui scribit testm̃ relinqui nõ potest imo in
cideret in penam falsi si sibi ascriberet. vt. j. de his qui sibi ascri.
in testamẽto p totũ. qd quatr intelligat an de testõ in scriptis qd
sumit substãtiã ex scriptura an i nũcupatiuo sc̃pto p notariũ qd
nõ sumit substãtiã ex sc̃ptura: dic vt no. ibi p Cy. et Bar. ff. de fal
2 sis. l. j. §. si inter. seu in. l. fideicõ. ¶ Sed qd pderit legare testib⁹:
qr nõ poterit probari per ipsos testes q nõ pñt testificari in cau
sa propria. l. oĩbus. s. de testi. Rñdeo q si de testamento est confe
ctum instrm̃ publicũ tñ illud pbat sine depositione testiũ. et po-
terit p ipos testes pduci in cã in qua petũt legatũ: qr isti solẽni-
zant instrm̃ absqz depositione et stat scripture solẽni et publice.
Si vo nõ est ɔfectũ instrm̃ publicũ. et sic eorum attestatio est necessa
ria potuerũt testificari pro herede lz ex hoc ɔsequant cõmoduz
p indirectũ qr multa prohibent directo q nõ p indirectũ. l. j. ff. de
auto. tu. Sed si ipsi peterent legatum tũc si aduersarius fatet le
gatũ fuisse eis factũ et ipsos fuisse pñtes. sed dicat ipsos fuisse mi
nus idoneos testes. et sic qd legatũ nõ est validum nec solẽne ad-
huc nõ audit p istã. l. qr nõ phibetur esse testis lz sibi fiat legatuz
sed si aduersarius negaret legatum sibi fuisse relictum tunc non
poterit esse testis in cã propria. Ita colligit ex dictis doc. maxie
Bal. et Ang. licet Jo. an. videatur aliter intelligere in. c. insuper.
extra de testi.

1 ☞ Quando episcopus possit inhibere iudici seculari: ne mit-
tat executioni testamentum.

2 Qd possit cõpellere iudicẽ secularẽ per cẽsurã ecclesiasticam vt
faciat seruari iuramẽtum secus si nõ ageretur de peccato.

1 Consulta diualia. † Per istam. l. vide
tur qd eps non pos
sit inhibere iudici seculari ne testm̃ talis mittatur exe
cutioni qm̃ executio pertinet ad iudicẽ secularẽ cui⁹
iurisditio non dz turbari p ecclesiasticũ vt in hac. l. Sed hoc est
verum scdm Bal. nisi ex obseruatione testamẽti induceret pctm̃
vel ageret de peccato purgãdo. vt si diceret qd ille testator erat
vsurarius et qd nõ pstitit cautionẽ de vsuris restituẽdis et sic nõ
vz vt in. c. quãqz. de vsu. li. vj. vel si pstitit adhuc nõ sunt restitu-
te: et veniũt ante oĩa restituende. vel si diceret eps qd institutus
erat filius bastardus vel incestuosus: nã etiã si statutũ dispone-
ret ipm posse institui nõ valeret qr inducit peccatũ et ita dispu-
tando tenuerũt qdã vt refert Bal. in. l. si queramus. ff. eo. Siĺr
2 videmus † qd põt cõpellere iudicem secularẽ per cẽsurã ecclesia-
sticã: vt faciat seruari iuramẽtũ in. c. mulieres. de iureiu. li. vj. et
facit qd no. in. c. statutũ. de here. eo. li. põt etiam inhibere iudici
seculari ne admittat exceptionẽ prescriptiõis opposite p male
b fidei poss. qr non põt prescribere [b] de iure cano. lz possit de iure
ciuili vt no. in. c. ij. de reg. iu. li. vj. vbi vero nõ ageret de peccato
posset sibi inhibere, vel pcipere quia sunt diuerse iurisditiones
nec secularis subest ecclesiastico nisi rõne peccati: lz qtũ ad ho-
norem ecclesiasticus preferat vt in. c. solite. de maiori. et obe. iun
ctis his que no. in aut. quomodo opz epos. in prin. et qd no. in. l.
ex ea. ff. de postu.

2 ☞ Si ppter imperitiã notarij omittat aliqd de substantiali
bus qd actus reddatur nullus.
Statutũ qd bãdũ debeat redigi in scriptis als nõ valeat et cul-
pa notarij omittatur non valebit bandum.
3 Acta q debẽt redigi in scriptis si culpa notarij nõ fuerũt reda-
cta an poterunt probari per testes.
4 An preposteratio vitiet.

1 Ambiguitates. † Verborum ambigui-
tates vel ordinis puer-
2 sio non vitiant testm̃. h. d. cũ. l. seq. † hic est vna glo. q
semp allegatur qd si ppter imperitiam notarij omit
tatur aliqd de substãtialibus qd impetia non excusat et act⁹ red
ditur nullus. et pbat in. l. iubem⁹. in fi. j. eo. iõ si statutũ dicat q
bandũ debeat redigi in scriptis als non valeat et culpa notarij
omittatur nõ valebit bandũ. Nec ob. s. e. l. error. qr ibi non fuit
totalis omissio imo natarius aliqua vba scripserat et aliq omi-
serat et ex his q scripserat poterat cõprehendi q erãt scribenda:
3 nos loqmur in totali omissione. ¶ † Itẽ cõtra qr acta cãe debẽt
redigi in scriptis vt in. c. qm̃ 3. de pba. et tñ si culpa notarij non
fuerunt redacta si pñt pbari p testes valent vt ibi no. per Inn.
et Jo. an. et quod no. in. l. quoties. in fi. de pba. Sol. aut semel fue
runt redacta in scriptis et postea culpa notarij fuit perdita scri
ptura et possunt probari per testes vt. d. l. quoties. in fin. s. de te
sti. l. si qs testium. aut nunqz fuit ɔfecta scriptura: et tũc aut fuit
rogatus notari⁹ qd cõficeret et ipe per errorẽ vel negligentiam
omisit: et idẽ. sic põt intelligi qd no. Inn. et Jo. an. in. d. c. aut nõ
apparet qd fuit rogatus: et tũc secus: imo acta vitiant p hanc. l.
scdm Ang. quod tene mẽti. et ideo cum appellationes ab interlo-
c cutoria[c] debeant fieri in scriptis vt in cle. appellanti. de ap. si p
errorem vel ignorantiã fuit omissa scriptura non tenebunt scdm
4 eum. cetera dic vt in gl. † pro declaratione tex. quia modicam cõ
tinẽt vtilitatẽ: et an pposteratio vitiet. dic vt not. in. l. ij. §. si pri⁹.
ff. de vul. et pu. nam in iudicijs preposteratio vnius iudicij ad se
ipsum vitiaret vt si testes essent recepti ante litis contestationẽ
vel esset iuratum de calumnia ante contestationem cum ista de-
beant fieri post: qd dic vt in. l. platam. j. de senten. sed prepostera
tio vnius iudicij ad aliud non habet vitiare. l. si mancipium.
§. si cõi diuidundo. ff. de euic. et in. l. j. cum ibi no. s. de ap.

1 In testamentis. † Non est necesse qd
testator predicat te-
stibus ex qua cã sunt vocati et in qua forma testari in
tendit sed sufficit qd corã eis legitime test. et. h. d. fal-
lit in testõ ceci. vt. s. ti. j. l. hac consultissima et c.

2 ☞ Si aliqs hodie ditissimus mortuus est nullo cõdito testõ
et reperit vnũ testm̃ ɔditũ iam sunt. l. anni tpe quo erat paup in
quo titiuz instituit heredẽ si nõ appareat aliud testm̃ ille dz ha-
bere totam hereditatem.
Quid si inter ipm testatorẽ et illũ institutum interim orte sunt
inimicitie.
3 Quid in mãdato an ex longitudine tpis presumat reuocatum.
Quid si mãdaui tibi qd titiũ interficias et post lõgũ interuallũ
interfecisti an tenear ex mandato.
4 Quod in dubio non debeamus dicere legẽ correctam si põt da-
ri alius intellectus.

a ¶ Produci. ad-
de tex. in. l. solã
C. de test. gl. in. l.
currẽt. ff. de test.
lãphrã. in rep. c.
qm̃ 3. de proba.

b ¶ Prescribere.
adde gl. i. c. j. xvj.
q. iij. gl. in. c. pre-
terea. el. ij. d trã s
act. et an allegãs
malã fidẽ dz illã
pbare. vide glo. i
c. cũ cãm. c. volu-
mus. xvj. q. iiij.

c ¶ Interlocuto-
ria. add tex. et gl.
in. c. qzuis. d cle.
li. vj. et car. de ap.
e. ti. et li. i. c. litiga
tionibus. ij. q. vj.

Si constitut⁹ in infirmitate de qua credidit mori fecit testm̄ et postea liberatus est an testm̄ censeatur reuocatum.

5 Testm̄ scōm an tollat primū etiā si de primo nulla sit facta mētio in scōo ꝛ an ipso iure. ꝛ nu. i.

6 Quod cōcurrētibus bis duob⁹. s. lapsu decēnij ꝛ numero triū testiū aut interueniētibus actis ꝑ hanc voluntatem nudā tollitur primum testamentum ipso iure.

7 Si scōm testm̄ non est solenne clausula in ipso posita vꝫ cassans ꝛ irritans oē aliud testm̄ ꝛc. nihil operat̄ si cōtēplatiōe secundi testamenti fuerit apposita.

Sacim⁹. ꝑ intellectu huius. l. vide eūdē pau. ō ca. i ꝯs. clvj. icip. viso pūcto ꝛ allegationib⁹. in. j. ꝑte ꝯsilioꝝ antiquorum. Cur.

a
i

Sancimus. [a] Ista est singu. l. ꝛ tria dicit in effectu: primum † qd̄ licet testator postq̄ condidit testm̄ ꝑ multos annos vixerit: ꝛ alio testō non condito decessit nō redditur testm̄ vitiosum quasi oblitus de ipso voluerit mutare volūtatē ꝛ decedere intestatus qꝛ non presumit̄ mutata voluntas si alr̄ nō ꝓbat̄. Scōo dicit qd̄ si condidit aliud testm̄ solenne primū est ipso iure sublatū etiā si de illo nulla sit facta mētio. Tertio dicit qd̄ si mutauit volūtatē nō tn̄ cōdidit aliud testm̄ solēne: ſꝫ solū dixit qd̄ testm̄ reuocabat per hec verba non reuocatur testm̄ quia volūtas dispositiua in testō contēta q̄ d̄r vestita ꝑ aliā voluntatem nudā non continētē dispositionē non tollitur nisi duobus concurrentibus. s. qd̄ ista voluntas nuda fuerit expressa saltem coram tribus testibus vel apud acta: ꝛ qd̄ transiuerint. x. anni a tpe cōditi primi testamēti vsq̄ ad tp̄s dicte nude voluntatis ſm̄ vnū intellectū quem tꝫ glo. vel a tpe dicte nude voluntatis omisse vsq̄ ad mortē ſm̄ aliū intellectū quē tenuit Ja. bu. Sed alij tenent precedentem ꝛ ista tria dicta non ita bn̄ reperiuntur alibi. ideo ista. l. reputatur valde singula. ꝛ repetibilis vbi potest reduci tota materia. l. si qs in princ. testamenti. ff. de leg. iij.

2 † In tex. in princ. ibi decenniū perfluxit. idē si maius tp̄s. no. ergo singulariter qꝛ quotidie pōt de facto contingere si aliquis hodie ditissimus mortuus est nullo condito testō: ꝛ reperitur vnum testm̄ conditū iam sunt. xl. anni tpe quo erat pauper: in quo titium instituit heredem qd̄ si non apparet aliud testm̄ ille debet habere totam hereditatē nō obstante cōtradictione venientium abintestato non esse verisimile qd̄ voluerit illū succedere in tam magna hereditate si tpe cōditi testamēti esset pauper. Sed qd̄ si inter ipsum testatorē ꝛ illū institutū interim orte sunt inimicitie. rn̄deo adhuc non est factū irritum testamentum quo ad institutionē: secus quo ad prelegata. casus est in. l. ex parte. ff. de adimē. leg. ꝛ. l. iij. §. fi. e. tit. no. ergo qd̄ volūtas nō presumit̄ mutata ex longitudine tpis. ꝛ sic probatio mutate voluntatis incūbit ei q hoc dicit. l. lucius. la prima. de lega. ij. ꝛ. l. fideicōmissa. §. si rem. de legat. iij. ꝛ hec in testamentis. Quid in

3 alijs † vt si constitui vnum procuratorem iam sunt anni. xx. an poterit virtute mandati agere. an presumat̄ ex longitudine tēporis mandatū reuocatum. vr̄ distinguēdū an interim superuenerit iusta cā reuocationis. vt qꝛ effectus est suus inimicus: vel vnus ribaldus. ꝛ tunc cēsetur reuocatū. l. si cū cornelius. de solutione etiam sine longitudine tpis alias secus vt hic arg. l. vtilitatē. ff. de confir. tu. ¶ Item qd̄ si mādaui tibi [b] qd̄ titium interficias ꝛ post longū interuallū interfecisti: an tenear ex mādato: an aūt censeatur reuocatū. vide per Bar. in. l. non solū. §. si mandato. ff. de iniur. Item allegatur iste tex. dū dicit qd̄ eīn nō mutat̄ ꝛc.

Mādaui tibi adde Bal. in. l. j. C. de ser. fug. ꝛ Jo. ro. in. l. quin aliena. in. §. si is q. ff. de acq. here. Inn. in. c. ad au

b

4 qd̄ † in dubio nō debemus dicere. l. correctam si pōt dari alius intellectus. sic in. l. precibus. j. de ap. ¶ Sed quero hic pone qd̄ aliquis constitutus in infirmitate de qua credidit maiori. ꝛ fecit testm̄ ꝛ postea liberatus est an censetur testm̄ reuocatū. videtur qd̄ sic: sicut ꝛ donatio cā mortis. l. nō omnes. circa prin. ff. si cer. pe. Contrarium determinat Bal. j. de posth. here. insti. l. fi. ꝛ Cy. in. l. fi. j. de dona. causa mor. qꝛ testamētū est maioris pōderis q̄ donatio cā mor. ꝛ idē vr̄ in legatis. ff. de adi. leg. l. alumne

5 §. qui filias. in fi. ¶ † In text. ibi ipso iure prius tollitur testm̄: subaudi etiā si de illo non sit facta mētio. vt insti. qui. mo. te. infir. §. posteriore. nisi primū testm̄ contineret clausulam derogatoriā: qꝛ nūc expedit facere mētionem de primo testō et de eius qualitate vt not. gl. in. l. si mihi ꝛ tibi. §. in legatis. ff. de leg. j. qd̄ qualiter intelligat̄ plene examina in. l. si quis in prin. testamēti ff. de leg. iij. dicit tn̄ Bal. hoc no. valde qd̄ etiā si primū cōtineat clausulam derogatoriā nō expedit de illo facere mentionē si ex alijs coniecturis pōt appere quod voluit illud tollere. et ponit istas cōiecturas. s. si interuenit iusta cā puta odium vel inimicitia inter testatorem ꝛ institutū. ¶ Item si testator iurauit q̄ volebat secūdum testm̄ valere. Item si ipsum facit apud acta. Itē si post primum testamētū lapsum erat decenniū ꝛ qualitercūq̄ aliter posset constare: ꝛ ista perpetuo tene mēti: qꝛ non reperies alibi quā hic per Bal. ¶ Glo. aūt q̄ est ibi format vnum cōtrariuin quod imo non tollat̄ ipso iure. sed ope exceptionis vt. l. q ex liberis. §. ex testamēto. ff. de bo. pos. ſm̄ tab. in ver. nō sec⁹. ibi dū dicit nec putauerit qs sup quo multū laborat: sed frustra qꝛ nō meruit signari ꝓ ꝯrio. nā ibi primū testm̄ ꝑ scōm solēne fuit ipso iure sublatū: vt etiā hic d̄r. ꝛ sic nō ꝯdicit sed ꝯcordat in hoc. Sed est qd̄ si postea scōm cancellauit volens decedere cū primo an primū recōualescat. ꝛ d̄r ibi qd̄ sic ope exceptionis: qꝛ si scriptus in primo possidet bona aduersus scriptum in scōo hꝫ exceptionē: qꝛ hꝫ vltimā voluntatē defuncti. Sed si scriptus in scōo possideret scriptus in primo nō haberet actionē ꝯ eū qꝛ primuꝫ testamētū ipso iure rescissum nuda volūtate recōualescere non potuit de rigore iuris ciuilis ad effectū agendi. Sed dicūt doc. hic q̄ de eqtate ꝑtoria secus qꝛ habebit ſm̄ tabu. q̄ erit necessaria etiā hodie hoc casu qua agnita ꝯ scriptū in scōo habebit bono. possessoriā hereditatis petitionē. ¶ In tex. ibi ꝯriam habebit voluntatē dic. s. adēptiuā nō dispositiuā: qꝛ nō cōfecit aliud testm̄: sed solū dixit qd̄ nolebat primū testm̄ valere. s. qd̄ volebat decedere intestat⁹. certe ꝑ hec verba etiam de iure veteri ꝑtorum nō tollebat̄ primū testm̄ ēt quo ad institutionē: sec⁹ quo ad lega-

6 ta. tex. est in. l. militis codi. §. veteranus. de test. mi. ſꝫ ista. l. addit: ꝛ istud est singulare: ꝛ nō est alibi qd̄ cōcurrentibus bis duobus. s. lapsu decennij ꝛ numero triū testiū aut interuenientibus actis ꝑ hāc volūtatē nudā tollit̄ primū testamentū ipso iure: nō alr̄. ꝑ hoc videt̄ q̄ Bar. in. l. si iure. ff. de leg. iij. nō bene fuerit locutus nec bn̄ ꝯsiderauit hanc. l. dicit enim q̄ si illa verba fuerūt ꝓlata corā. vij. testibus indistincte reuocat̄ primū testm̄ qꝛ cēset̄ instituisse veniētes ab intestato ipse vr̄ loq expsse ꝯ illū. §. veteranus. vbi dicit illa verba ꝛ ꝯ istū tex. q loquit̄ indistincte ꝛ reqrit cursum decēnij. al's vult ista verba nō sufficere. in fi. Et si dicatur Bar. loqtur qn̄ corā. vij. testib⁹ ista loqtur qn̄ corā trib⁹. Rn̄detur q̄ imo ēt qn̄ corā pluribus: ſꝫ saltē reqrit tres: ꝛ vna cum lapsu tpis inducat̄ reuocatio: ſꝫ si nō esset lapsus tpis etiā si essent plures septē nō induceret̄ ꝑ illū. §. veteranus. ꝛ ꝑ rationē qꝛ est volūtas nuda nō dispositiua. dicit etiā Bar. vnū aliud magis absurdū q̄ reuocabit̄ primo secuta aditione ex isto scōo nō aliter. Mirandum est de hoc qꝛ si decederet cum duobus. testamētis. nā aditio nō pōt fieri in vita testatoris: ꝛ hoc est ridiculum. vnde si hoc secūdū reuocaret ꝑmū deberet statim reuocari non expectata morte testatoris. ꝑterea ex quo dicit qd̄ videtur instituisse venientes abintestato ad qd̄ requirit numerū. vij. testiuꝫ cum sufficiant quinq̄. l. hac consultissima. §. si quis aūt. s. eod.

7 multum ergo videtur errasse ꝛ etiā Bal. q ipm̄ sequit̄. ¶ † Vltimo scias qd̄ si scōm testamentum non est solēne clausula in ipso posita vꝫ cassans irritans oē aliud testm̄ ꝛc. nihil operaretur si contēplatione secundi fuerit apposita: qꝛ credebat ipsum valere: ꝛ sic inest sibi conditio. ꝛ si validum est vt. d. l. si iure. tene mēti hanc. l. singularem.

2 Testamētū vel codicillus dicit̄ nasci in loco in quo fit ꝛ qd̄ idem in quolibet contractu: ꝛ quod solēnitas illius loci seruari debeat.

3 Magis subuenitur in casu cōtingente ex necessitate q̄ si cōtingeret ex voluntate.

Actus impertinens ad testamētum an valeat vitiare.

4 Causa si est cōmissa tribus cum clausula qd̄ si oēs interesse non potuerūt duo ꝓcedere possint ꝛ vnus abest tn̄ in breui reditur⁹ an illi duo possint procedere illo absente qd̄ non.

5 Statutum qd̄ mulier non possit contrahere sine consensu ꝓpinquioris consanguinei: al's non valeat. ꝛ propinquior cōsanguineus abest sed in breui rediturus quod debent expectari sed si diu esset absuturus vel esset periculum in mora debet adhiberi alius remotior.

6 Si ꝓpter necessitatē aliquis ex testibus se absentet nō reditur⁹ de ꝓximo: ꝛ sic loco eius alius surrogat̄ qd̄ corā eo debeant repeti oīa q̄ erāt facta vt ipse vna cum alijs testibus possit testificari de toto testamento.

7 Si qs scripsit schedulā de manu sua ꝓpria de debito lꝫ se non subscribat facit fidē cōtra eum: ꝛ qd̄ ecōtra si subscriptio sit vni⁹ ꝛ schedula scripta sit manu alterius.

Quid in instrumento notarij.

Quid in consilio.

1 Cum antiquitas. † Actus extrane⁹ proueniens ex necessitate non impedit contextu testamēti neq̄ reddit ipsum nullum. ꝛ si totum testamentum scriptum est manu testatoris non requiritur eius descriptio. h. d. tota. l. que venit ad limitationem. l. hac consultissima. dum dicit quod testamentum debet fieri vno contextu nullo alio extrinseco interueniente vnde contingebat multa testamenta subuerti: quia multoties accidebat actus extraneus ex necessitate nature vel in personam testatoris vel in personam alicuius ex testibus: et licet esset prouisum in vno casu per. l. casus. s. eodem. hic prouidet̄ plenius. Item ibi dicit̄ in. d. l. hac consultissima. qd̄ testator debet

dȝ se subscribere ꝛ in pcedētibus dixerat qḋ scriptura testamenti poterat esse cōfecta manu testatoris vel alterius ꝛ ad vtrūqȝ casum videbatur referri qḋ postea subijciebat de subscriptiōe vñ hoc tanq̄ supfluū tollit̄ hic qñ erat scriptū manu testatoris.
2 facit aut. qḋ sine. §. e. ℂ†No. tex. post prin. dū dicit vel codicill⁹ nascit̄. qḋ testm̄ vel codicillus dr̄ nasci in loco in quo fiat. ꝛ idē dici pōt de quolibet ꝯtu: q2 ibi sumit initium sicut hō cum nascit̄ ꝛ ista pōt esse rō quare dȝ seruari solēnitas loci in quo act⁹ celebratur ṡm oēs si qua est introducta per consuetudinem vel statutum ṡm oēs doc. per. l. si fundus. ff. de euic. ꝛ etiā pōt esse rō quare in loco ꝯtus vel delicti quis sortitur foꝝ sicut in loco in quo ipse nascit̄: q2 ibi nascit̄ ille ꝯtus vel delictū ꝛ sic subijcitur legi vel iurisditioni illius loci vt ibi possit cōueniri si ibi reperitur.
3 ℂ†Itē no. in ver. si qd aūt. qḋ magis subuenit̄ in casu cōtingente ex necessitate q̄ si contingeret ex volūtate. primo nāqȝ casu locum hȝ qḋ dicit̄ in. l. hac cōsultissima. qḋ actus impertinēs ad testm̄ hȝ vitiare qḋ cōfirmat̄ in princi. huius. l. vsqȝ ad ver. si quid autē. qñ aūt cōtingit ex necessitate nature non hȝ vitiare. vt hic. Et glo. super vbo supflua intelligit de actu extrinseco cōtingente in facto vt adhibeat̄ dicta distinctio: sed si cōstat i verbis gl. vr̄ tenere indistincte qḋ non vitiet per. l. testm̄. §. e. ꝛ ideo si post incohatū testm̄ qḋ multum durabat testes vel testator recreationis gratia dixerint aliqḋ nouum vel fabulā lȝ ista sint extranea ꝛ impertinētia ad testamētū ꝛ nō pueniāt ex necessitate non habēt vitiare testm̄: q2 cōsistunt in verbis nō in factis codē modo si in testamēto inserit̄ ꝯtus vt q2 dixit velle valere iure testamēti: ꝛ si valere nō possit extūc donabat oīa bona sua here di suo ibi p̄nti ꝛ recipiēti non vitiabit̄ testm̄ q2 hoc consistit in verbis vt no. in. l. heredes palā. §. si. ff. e.
4 ℂ†Tertio no. in ver. si tñ in quēdam. ibi dū dicit si quidem ex breui tpis internallo ꝛc.
a argu. si cā est cōmissa tribus cū clausula[a] qḋ si oēs interesse non poterunt duo pcedere possint ꝛ vnus abest tñ in breui est reditutus qḋ in illo duo non possint pcedere illo absente: sed debeant ipsum expectare: q2 non vr̄ ille nō posse interesse postq̄ modici tpis interuallo impeditus est. facit. l. si longius. in prin. ff. de iu
5 di. †Facit etiam si dicat statutū qḋ mulier nō possit ꝯhere[b] sine
b consensu ppinquioris cōsanguinei al's non valeat: ꝛ ppinqor consanguineus abest sed in breui est rediturus dȝ expectari qḋ redeat nec dȝ adhiberi alius remotior. secus si diu absutur⁹ est
6 vel si esset periculum in mora. ℂ†Item no. in ver. seq. ibi testes sciscitati ꝛc. qḋ si pter necessitatem aliqs ex testibus se absente non rediturus de proximo. ꝛ sic loco eius alius surrogatur qḋ coram eo debent repeti oīa que erant facta: vt ipse vnā cū alijs testibus possit testificari de toto testō nec sufficeret vt ille qui recessit testificaret̄ de gestis coram se q2 impeditur cōtextus. ꝛ hoc tȝ hic Bal. ideo si post factum mediū testm̄ oēs testes recederēt ꝛ alij loco illorū surrogarent̄ si gesta non repeterent̄ coram eis non posset istud testm̄ pbari partim per recedentes: ꝛ partim
7 per surrogatos. ℂ†Ultio not. ex vltima parte qḋ si qs scripsit schedulam de manu sua propria de debito lȝ se non subscribat facit fidem contra eum. Sed in instr̄o notarij licet inscriptū totum manu eius adhuc requirit̄ subscriptio: q2 ita est statutum in aut. de tabel. ꝛ similiter de cōsuetudine lȝ totū cōsiliū sit scriptum manu alicuius doctoris nō dr̄ cōsilium autenticū si nō hȝ suscriptionē eiusdē. Ecōtra si schedula hȝ subscriptionem alicuius: licet schedula sit scripta manu alterius perinde est ac si tota esset scripta manu propria illius. l. emptor. §. lucius ꝛ ibi p bar. ff. de pac. ꝛc.

2 ℂHeredis institutio non potest fieri nutu vel per signa ꝛ qd in legatis.
Quare in testamētis requirat̄ maior solēnitas q̄ in alijs actib⁹ inter viuos.
3 Testm̄ est impfectū rōne volūtatis impfecte ꝛ nō cōplete respectu aliquoꝝ: ꝛ quo ad illos tantum vitiatur.
4 Testis interrogatus an interfuerit tali contractui ꝛ qualiter si rñdeat se interfuisse sed non recordari qualiter pcessit: tñ dicit qḋ ipse fecit memoriam in quodam libro suo ꝛ referat se ad illā scripturam qḋ testificatio valeat.
5 Leges quare non extendant̄ ad preterita etiam pendentia.
6 Si fiat hodie statutum qḋ in testamētis seruet̄ certa solennitas: alias nō valeāt tñ si sint aliqua iā facta valebūt sine illa solēnitate licet ille testator potuerit mutare.
7 Notarius qualiter de testō in scriptis possit rogari: ꝛ tñ ignorabit contenta in eo sicut ꝛ testes.
8 Notarius rogat⁹ de aliquo actu in quo reqrit̄ certa solēnitas si illam non adhibet vel adhiberi non faciat punitur pena falsi.

1 **Iubemus omnino.** †Lex ista sicut ꝛ precedens tēdit ad limitationem ꝛ correctionem. l. hac consultissima. inquantū illa. l. volebat qḋ testm̄ in scriptis posset esse totū scriptū manu alterius dūmō ꝯtineat subscriptionē testatoris ꝛ q̄ nō erat necesse testes in eo descriptos aliquid scire de cōtentis in eo. imperator aūt p hāc. l. vult q̄ saltē nomē heredis debeat esse scriptū manu testatoris vel si noluit aut nō potuit scribere debeat esse p ipsum nūcupatū corā testibus licet sit testm̄ in scriptis: ꝛ q̄ testes in suis subscriptionib⁹ debeant de ipō facere mētionē qñ p testatorē nō erat scriptū sed nūcupatuȝ alias nō erat necesse q̄ in subscriptionibus testium fieret de ipō mētio: ꝛ irritat testamentū aliter factū ꝛ punit notariū scribentem sine dicta solennitate: sed p aut. que hic ponit̄ corrigit̄ hec. l. ꝛ redimus ad. l. veterē. s. hac cōsultissima. §. eo. ti. ad euitandam falsitatē que magis timet̄ in testamētis q̄ in alijs actib⁹ vt etiā
2 hic ptȝ. ℂ†Not. tex. ibi si em̄ talis ꝛc. p quem Bart. dicit impugnasse quodā testm̄ factū tpe quo testator perdiderat loquelā nec poterat ita articulate loqui quod posset intelligi lȝ p signa declarauerit voluntatem suā q2 habetur p mortuo vt hic. et heredis institutio non pōt fieri nutu vel p signa licet secus in legatis. l. nutu. de leg. iij. ꝛ dicit Ang. hoc esse verū etiam inter liberos inter quos lȝ sit remissa solennitas testium vt in. §. ex imperfecto. l. hac consultissima. substātia volūtatis q̄ dȝ exprimi vel p scripturā vel per vocem seu loquelā claram ꝛ apertā. ꝛ allegat l. in fraudē. §. j. cum ibi no. p glo. ff. de testa. mi. licet in eo sit remissa solennitas. ℂItē no. ibi dum dicit ꝛ ne falsitas ꝛc. que sit ratio q̄ alia solēnitas maior requirat̄ in testamentis q̄ in alijs actibus inter viuos q2 plus timet̄ in eis de falsitate cum soleāt fieri: vtplurimum a cōstitutis in infirmitate graui qui nō p̄nt oīa preuidere ꝛ scrutari mortis cogitatione turbati. ℂItē no.
3 ibi dum dicit. †vel in eius heredum institutione ꝛc. qḋ testm̄ est imperfectū ratione volūtatis imperfecte. ꝛ nō complete respectu quorundā quo ad illos tñ vitiat̄: ꝛ non quo ad alios. cōtra quod glo. opponit de. l. si is q. ff. eo. vbi vitiatur in totum et soluit multis modis: vera solutio est q̄ ibi morte preuentus nō cōpleuit suam voluntatem ꝛ patet qḋ volebat vlterius scribere vl̄ disponere nec habuit testamentum p pfecto: ideo totū vitiatur hic aūt non fuit morte puentus: ꝛ habuit testamentum p perfecto ꝛ absoluto: sed cōstat qḋ voluit instituere quatuor heredes quia sic forte dixerat coram testibus: ꝛ postea non scripsit vel nō nuncupauit nisi nomina duorum non vitiatur testamentū nec
4 institutio nisi quo ad alios nō scriptos. ℂ†Item no. in ver. secūne. quē Bart. notabiliter allegat in. l. j. si cer. pe. ff. qḋ si testis interrogatus an interfuerit tali ꝯtui ꝛ qualiter pcessit: respondeat se interfuisse sed non recordari qualiter pcessit: tamē dicit qḋ ipse fecit memoriam in quodā libro suo: ꝛ referat se ad illam scripturā q̄ testificatio valet: ꝛ producto illo libro stabitur pinde actum ac si dixisset specifice omnia in eo contēta q2 hic dr̄ qḋ testes debēt facere mētionē in suis subscriptionibus ad perpetuam memoriam ipsoꝝ vt si obliuiscerent̄ possint ad eorum scri
5 pturam recurrere. ℂ†Ulterius circa fi. in v. qd em̄. no. ꝛ q̄ sit ratio qḋ leges non extenduntur ad preterita etiam pendentia. nā iste tex. loquitur de testamētis que erant condita tpe huius. l. ꝛ poterat esse qḋ multa erant testamēta quorū testatores adhuc viuebant. ꝛ sic testamēta poterāt mutari: ꝛ nihilominus noluit arctare illos testatores vt mutarent ꝛ obseruarent solennitatem
6 de qua hic. †Et ideo est hic casus si hodie fiat statutum qḋ in testamentis seruet̄ certa solennitas alias nō valeāt si sint aliqua iā facta sine illa solennitate nihilominus valebūt lȝ testator potuerit mutare ꝛ solennitatē illā non seruare q2 non arctant̄ vt in
7 hac. l. tene menti. ℂ†No. etiā in ver. tabellionibus. qḋ de testamento in scriptis potest esse rogatus notarius ꝛ tñ ignorabit cōtenta in eo sicut ꝛ testes. quia se subscribit ex parte exteriori et ei⁹ scriptura faciet fidē absqȝ eo qḋ testes descripti recognoscāt eorum subscriptiones ꝛ sigilla: q2 sufficit autoritas notarij attestantis illos fuisse presentes ꝛ se subscripsisse ꝛ sigillasse. ꝛ hoc voluit glos. in. l. ij. quemadmo. testa. ape. ꝛ tetigi in. l. ij. §. eodem.
8 ℂ†Ultimo semp allegatur finis huius. l. qḋ notarius rogatus de aliquo actu in quo requiritur certa solennitas si illam non adhibet vel adhiberi non faciat punitur pena falsi: qḋ ppetuo tene menti. Bart. autē in. l. si post diuisionem. §. de iuris et facigno. dicit qḋ licet instr̄m censeat̄ falsum quo ad puniendum notarium: non tñ quo ad alia. sed in contrarium est quod no. glo. in aut. de non ali. quod vero verisimile. Quidam autem dicunt etiam notarium non puniri de falso nisi quando dicit solennitatē seruatā ꝛ non fuit seruata vel dixit testamentum illud solenne. ꝛ vide omnino Bal. §. de sacrosan. ecclesijs. l. iubemus. §. sane. De questione autem quam glo. hic tangit que incipit no. ṡm regulam. dic vt dixi in. l. hac consultissima. §. at cum humana. §. titu. j. ꝛc.

2 ℂQñ testator vel alius de sua voluntate resignauit testamētum vel cancellauit: ꝛ sic videt̄ ipsum irritare. an irritet̄ ipso iure vel ope exceptionis.

a ℂClausula. adde Inn. in. c. prudētiam. de offi. de legati.

b ℂContrahere. adde alexan. de imo. hic q plura alleg. C. de nup.

3 Si nõ cõstat qua intẽtione testatoꝛ fecerit an qꝛ voluerit decede
re intestatus: an qꝛ reputauit heredẽ indignum qd presumatᷣ.
4 Eo casu quo ista ꝓcesserũt a voluntate testatoris ⁊ sic nõ censetᷣ
voluisse reuocare qd operabitᷣ ista resignatio: vel deletio: et de
qua resignatione vel deletione intelligatur. ⁊ nu. 1.
5 Statutum qꝺ instrm̃ publicũ mittatur executioni an habeat lo
cum si instrm̃ fuerit pditũ ⁊ p testes peritos ꝓbetur eius tenoꝛ.
6 Testm̃ factũ inter liberos maxime manu testatoris: an poterit
tolli per cancellationẽ vel resignationẽ de qua hic factam volũ
tate patris.
7 Si notarius q fuit rogatus de testõ ipsum scripsit in libro suo
postea publicauit ⁊ dedit testatori ⁊ postea testatoꝛ illud testm̃
incisit vel lacerauit nõ tñ fecit cãcellari de libro notarij an istud
testamentum erit reuocatum.

1 **Nostrã prouisionẽ.** †Si signa sint incisa a testato
re volente rumpitur testm̃ alias remanet validum.
h. d. Bar. ⁊ aduerte qꝛ ista. l. nõ loquitᷣ de cancellatio
ne vel deletione per quas scriptura tangitur ⁊ fit in certa parti
cula. nam de illa loquitᷣ. l. si vnus. š. eo. ⁊. ff. de his q̃ in test. delẽ.
l. j. ⁊ per totũ sed loquitᷣ de resignatiõe. i. qñ remouentᷣ signa vel
sigilla vel inciditᷣ linum vel cordula cũ qua clausum est testm̃: ⁊
non tangitur scriptura. ⁊ iste actus exercetur circa totũ testm̃.
qꝛ oĩa in eo cõtenta recipiũt robur ab illa appositione signoꝝ
⁊ de ista hᷣ. ff. e. l. ad testiũ. §. si signa. ⁊ in pluribꝰ alijs testibus.
2 ¶ †In ista. l. duo veniunt examinãda vel tria. Primum est qñ
ipse testatoꝛ vel alius de sua voluntate resignauit testamẽtũ vel
cancellauit. ⁊ sic vr̃ voluisse ipsum irritare an irritetᷣ ipso iure
vel ope exceptio. p. l. q liberis. §. testõ. v̇. nõ secus. ff. de bon. pos.
sm̃ tab. sed certe verum est in casu huius. l. qñ constat qꝺ ille can
cellauit vel resignauit qꝛ voluit decedere cũ primo testõ qꝺ erat
ipso iure sublatum per hoc scꝺm qꝺ cancellatur. Nã tũc cũ pmũ
non recõualescat ipso iure de rigore iuris sed ope exceptionis.
silr̃ scꝺm cãcellatum non tollitur ipso iure sed ope exceptionis.
qꝛ si institutus in primo possidet bona: ⁊ institutus in scꝺo ve
lit ab eo aduocare poterit mero iure sed obstabit sibi exceptio
⁊ hoc est vtile scire qꝛ institutus in primo hꝫ necesse eam oppo
nere nec posset iudex de facto supplere ꝓ eo imo si non oppone
ret daret sñiam ꝓ agente. secus si ipso iure esset sublatũ per ea q̃
no. per glo. in. l. si vna. §. p actus. que incipit in opponendo. ff.
de pac. iuncta glo. q̃ est in. l. vbi pactum. C. de transac. Si autem
cancellaret vel resignaret: qꝛ vellet intestatus decedere tunc tol
leretur testm̃ ipso iure per. l. j. §. pe. si tab. test. nul. exta. ⁊ per. l. fi
na. ff. de his q̃ in test. delen. ⁊ per id qꝺ no. Bar. in. l. j. §. sed ꝯsul
to. eo. ti. Si aũt reputauit heredem indignũ tunc mero iure nõ
tollitur. ideo institutus põt adire: ⁊ postea fiscus sibi aufert. l. ex
3 facto. §. iulius. ff. de vulga. ⁊ pupil. ¶ †Secundus articulus est
quid iuris qñ non constat qua intentione testatoꝛ fecerit an qꝛ
voluerit decedere intestatus an qꝛ reputauit heredem indignũ
qd presumitᷣ. glo. hic recitãt opi. ⁊ finaliter tenet fauore legatoꝝ
vt videatᷣ fecisse qꝛ reputauit heredem indignum. nã si trãsibit
hereditas ad fiscum cum onere legatoꝝ qꝺ nõ esset si hereditas
deuolueretur ad cãm intestati. Omnes doc. determinant cõtra
rium ⁊ ita consuluit ⁊ determinauit Dy. qꝛ iniqua est sñia ⁊ p̃
iudicialis venientibus abintestato ⁊ heredi scripto: vnde tenet
quod videatur fecisse qꝛ voluit decedere intestatus. Joan. and.
in addi. Spec. in ti. de instr. edi. §. compendiose. distinguit. aut
fecit actum resignando testm̃ qui actus pertinet ad oĩa in eo cõ
tẽta: ⁊ sic apparet qꝺ voluit reuocare legata ⁊ tunc censetur vo
luisse decedere intestatus. Aut cancellauit duntaxat nomen he
redis ⁊ sic apparuit ꝙ noluit legata reuocare imo confirmare
argu. l. tribunus. ff. de test. mi. ⁊ tunc procedat determinatio gl.
qꝛ non possent legata valere si hereditas ad cãm intestati deuol
ueretᷣ. istam sñiam appropriat Bal. hic sibi non faciendo men
tionem de Jo. an. Mihi videtur qꝺ etiam hoc casu sit v̇a opi.
Dy. qꝛ legata valebũt ex iudicio noue voluntatis qꝛ cancellan
do nomen heredis censetur voluisse cetera firma manere: per il
lam. l. tribunꝰ. ⁊ sic hꝫ vim clausule codicillaris: ⁊ satis probatᷣ
per illam. l. cancellauerat. vbi si cancellat nomen vnius portio
eius applicatur coheredi qꝺ non esset si verum diceret glos. qꝺ
censetur reputasse illum indignum imo applicaretur fisco. Pre
dicta vera nisi subesset cã quare hoc presumeretur puta inimici
tie superuenientis inter testatorem ⁊ ipsum. Similiter predicta
vera qñ ista fiunt anteq̃ testatoꝛ habuerit testm̃ ꝓ perfecto ⁊ ab
soluto alias ꝯstat qꝺ ipso iure indistincte: qꝛ ꝓ non facto hᷣ: vt
in. d. l. j. de his q̃ in test. delẽ. ⁊ in. d. l. si ita sit scriptũ. de legat. j.
4 ¶ †Ultimo q̃ritur eo casu quo ista nõ ꝓcesserũt a voluntate te
statoris ⁊ sic non censetᷣ voluisse reuocare: qd operabitᷣ ista resi
gnatio vel deletio. glo. sequens vult qꝺ non impediat aditionẽ
hereditatis de iure ciuili: sed bene impedit peti. bo. pos. sm̃ ta.

¶ Notarius fuit rogatꝰ. adde dif fuse p Alexã. de imo. hic q multa alleg.

de iure pretorio. ⁊ allegat certas. ll. q̃ dicũt oppositũ. Dic ergo
qꝺ aut resignauit testm̃ ꝯsulte vel alr̃ sine sua voluntate: ⁊ tunc
nec impeditᷣ actio nec bo. pos. peti. Aut nomina heredũ fuerũt
cancellata ⁊ tunc aut poterant adhuc legi. ⁊ idẽ. Aut non pote
rãt legi ⁊ tũc nec adiri põt hereditas nec bon. pos. peti. nisi hoc
esset factum postq̃ testm̃ fuisset ꝓductũ corã iudice sine vitupe
ratione non impediret missionem. vt. l. j. §. si semel. missio v̇o in
poss. ex edicto. j. de edi. di. adr. tol. indistincte impeditᷣ cum illa
non debeat fieri nisi ex scriptura que nullum habeat vitium in
apparentia sui ⁊ adhuc putarem qꝺ si hoc accideret postq̃ fuis
set productum coram iudice sine vituperatione non impediret
missionem vt. d. §. si semel. Uel dic plenius qꝺ aut viuente testa
tore ⁊ etiam sciente preter tñ voluntatem suã testm̃ fuit resigna
tum vel noĩa heredũ cancellata ⁊ tunc imputet sibi testatoꝛ si
refecit qꝛ nihil valebit cum videatur noluisse decedere sine illo
testõ: qꝛ potuit reaptare ⁊ noluit. facit qꝺ not. in simili in. l. tra
ctabatᷣ. ff. de testa. mili. sed si ignorauit idẽ qꝺ in casu sequẽ. Aut
post eius mortẽ ⁊ tũc aut postq̃ in iudicio fuit productum ⁊ ni
hil nocet quominus possit adiri hereditas ⁊ bono. pos. peti: et
etiam executio dũmodo nomina heredum non sint cancellata
taliter qꝺ non appareant vel si apparent ꝓbetᷣ ꝙ erãt illi descri
pti: aut ante se produceretᷣ in iudicio ⁊ tunc aut noĩa heredum
apparent qꝛ non sunt cãcellata: sed testm̃ resignatum: vel si sunt
nõ taliter qꝺ legi non possint: ⁊ tunc possit adiri hereditas ⁊ bo
norum pos. peti. nõ tñ executio. qꝛ est scriptura vituperata vt in
l. edicto. de edi. diui adr. tol. aut nõ pñt legi. ⁊ tunc aut põt pro
bari qui erant ibi descripti. ⁊ idem aut non põt ꝓbari. ⁊ tũc ni
hil valet ⁊ non poterit adiri vel bono. pos. peti. ⁊ multo minus
executio. ⁊ sic possunt ad cõcordiã reduci leges in glo. allegate.
5 ¶ †Ex predictis determinat Bar. in. l. j. de his que in testa. de
len. si statutum vult qꝺ instrumentũ publicũ mittatur executio
ni ⁊ instrm̃ fuerit perditum: ⁊ per testes peritos probetur eius
tenoꝛ lꝫ debitũ possit exigi depositione testium per. c. cum olim
de priui. ⁊ qꝺ not. per eundẽ in autᷣ. si quis in aliquo. š. de eden.
nõ tñ poterit peti executio ex depositione testiũ: qꝛ nõ apparet
originalis scriptura q̃ deducebat rem in notorium: qꝺ erat cã
executionis petende poterit ergo agi ordinarie ⁊ debebit dari
6 sñia diffinitiua. ¶ †Nunc q̃ro hic qd si testm̃ erat factum inter
liberos: ⁊ maxime manu testatoris vtrũ poterit tolli per cãcel
lationẽ vel resignationẽ de qua hic facta volũtate patris. An
ge. dicit hic qꝺ non per autᷣ. hoc inter liberos. š. eo. qꝺ videtᷣ mi
hi ridiculum. quis eñ diceret si testatoꝛ suam scripturã cancel
lauit vel lacerauit qꝺ testamẽtũ nõ sit mutatum. nec obstat autᷣ.
hoc inter liberos. qꝛ loquitᷣ qñ ꝓcessit ad actum verbi sed actus
7 facti potentioꝛ est vt hic iuncta. l. sancimus. š. eo. ¶ †Item que
a ro pone qꝺ notarius fuit rogatꝰ [a] de testõ: ⁊ ipsum scripsit in li
bro suo postea publicauit ⁊ dedit testatori: testatoꝛ postea illud
testamentum incidit vel lacerauit: non fecit cancellari de libro
notarij an istud testamentum erit annullatum. Ang. videtur te
nere hic qꝺ non post appet originalis scriptura ad quã recurre
retur si de fide instrumẽti dubitaretur. ⁊ hoc per. l. fi. ff. de his q̃
in test. delen. quod falsum est vt ptꝫ ex no. ibi per Bar. qui dicit
qꝺ si testatoꝛ reddidit debitori instrumentũ cancellatum vide
tur annullasse debitum ⁊ fecisse pactum de non petendo: lꝫ pro
tocollum remanserit penes notarium non cancellatum. nec ob.
illa. l. qꝛ procederet quando testatoꝛ fecisset fieri duo instr̃a cum
vellet se absentare: ⁊ vnũ secum portare. nam tũc fateoꝛ ꝙ si can
cellat vnum ⁊ reseruat aliud non videtur cancellasse vt testamẽ
tum irritaret sed tanq̃ esset sibi superfluũ non sic qñ vnicuꝫ tm̃.
¶ Ultimo scias qꝺ glo. in. l. iij. §. fi. ff. de adi. le. cõtrarietᷣ secũde
glo. huius. l. que dicit testm̃ irritari ope exceptionis. illa vero di
cit quod ipso iure. doc. videntur tenere istam ⁊ reprobare illã:
tu dic quod illa est verioꝛ in vno casu: ista vero in altero vt dixi
in. j. arti.

2 ☞ An valeat statutũ qꝺ valeat testm̃ coram tribus testibꝰ vel
coram vno cum sacerdote.
Statuta cõsuetudines locoꝝ qꝺ possint p principẽ reuocari ex
presse tam preterita q̃ futura.
3 Que sit dr̃ia inter casum qñ rusticus testatᷣ in ciuitate vel in ca
stro vbi consueuit esse copia peritoꝝ: ⁊ casum qñ testatur in ru
re vbi non cõsueuit esse quo ad solennitatẽ testamẽti de qua hic
⁊ quid in alijs q̃ in rusticis. ⁊ nu. 2.
Si quis testatur in carceribus quot testes requirantur.
4 Si nõ potuerũt reperiri. vij. testes sꝫ tm̃ sex: ⁊ tñ non fuerũt ad
hibiti nisi. v. an valebit testamentum. ⁊ nu. 1.
5 In testõ qꝺ extranei q non sunt testes non possint se subscribere
ꝓ testibus qui fuerunt adhibiti.
6 Si reperiatᷣ in actis qꝺ tales testes iurati deposuerũt: an istud
verbum iurati positum a notario qꝺ est enunciatiuum ꝓbet ꝙ
eis fuerit delatum iuramentum.

Et ab antiquis. †Permissum est rusticis facere testamentũ in comitatu vel in rure coram quinq; testibus si pluriũ copia haberi nõ põt. ⁊ si testant in scriptis vnus testis literatus potest se subscribere pro se ⁊ alijs illiteratis. h. d. tota. l. ⁊ est singu. ⁊ priuilegiat rusticos in istis duobus qd possint testari coram quinq; testibus concurrentibus duobus. s. qd testentur in rure nõ in ciuitate. ⁊ quod plures nõ potuerunt reperiri. Aliud est q si testantur in scriptis vnus testis põt se subscribere p se ⁊ p alijs. secus regulariter: quia quilibet debet p se ipsum subscribere ⁊ sic non possunt adhiberi nisi literati. ff. co. l. pe. erat enĩ tpe huius. l. ↄsuetudo rusticoꝝ vt testarent sine solennitate a iure statuta q cũ peruenisset ad principis notitiam in aliquo approbat dicens q merent priuilegiũ ratione rusticitatis cum p. ll. veteres in multis habeant priuilegium tñ limitat vt nõ habeant hoc priuilegiũ si testant in ciuitate vel in castro in quo consueuit esse copia peritorũ nec etiã qñ in rure in quo non cõsueuit esse copia reperiunt tñ. vij. testes. nam debebit. vij. adhibere siue testet in scriptis siue nuncupatiue qd vltimũ est necessarium. qñ sunt imperiti literarũ. si aũt nõ reperiũtur habeant hoc priuilegiũ dũtamẽ adhibeãt quinq; testes. ⁊ si volũt testari in scriptis saltẽ vn⁹ debeat esse peritus literarũ vt possit se subscribere p se ⁊ p alijs. al's in scriptis testari non possit. ⁊ hoc dicit in effectu. Limitat ergo consuetudinẽ preteritam ⁊ etiã futurã vt aliter introduci non possit per rusticos ẽm veruz intellectũ lz quidã dicant q p̃teritã tantũ nõ futurã. qd est sine rõne qz facilius dz limitare futurã q̃ p̃teritã. ar. l. patre furio
2 so. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. †Quid aũt ex cõsuetudine rusticoꝝ lz alioꝝ vel in statuto q valeat testm̃ corã tribus testibus vel coram vno ⁊ sacerdote vt est venetijs. Ja. de are. in ciuitate ista disputauit ⁊ tenuit non valere p istum tex. qui videt reprobare dum dicit vsq; ad quinq; modis oĩbus. minus autem nullo modo concedimus. Cõstat enĩ statuta ⁊ ↄsuetudines locoꝝ posse p principẽ reuocari tã preterita q̃ futura ⁊ tũc nõ valent vt in auẽ. nauigia. s. de fur. sed qñ nõ reprobant expresse valent etiã si aliter disponãt q̃ ius ex permissione iuris cõis. vt. l. oẽs ppli. ff. de iusti. ⁊ iu. Et qz talis consuetudo vel statutũ vr ↄ publi. vtilitatẽ, ppter quã solẽnitas in testamẽtis fuit inuẽta ⁊ aperiret materiã falsitatib⁹ q̃ magis in testamẽtis abhorrẽtur vt. s. e. l. iubemus. Cõiter tenet ↄtrariũ dixi. vt. s. co. l. nõ speciali. ⁊ aliud in ↄsuetudine rusticoꝝ q censetur potius introduci p errorẽ q̃ ex aliqua iusta cã nõ sic in alijs nõ rusticis q censent moueri ex iusta vel rõnabili cã. de hoc p Bart. in. l. cunctos pplos.
3 s. de sum. tri. ⁊ fi. catho. †Quero primo q̃ sit dĩa inter casum
a qñ rusticus testatur in ciuitate[a] vel in castro vbi consueuit esse copia peritoꝝ ⁊ casum qñ testat in iure vbi non cõsueuit esse: tñ si ibi reperiunt. vij. testes: neutro casu hz priuilegium tñ tex. aliquã dĩam videt notare inter ista loca al's superfluũ fuisset facere distinctionem locorum sed sufficiebat dicere: aut potuerunt haberi. vij. testes aut non. Respondeo qd in primo casu quãdo in ciuitate vel in castro vbi consueuit esse copia peritorum si testarent coram. v. testibus etiã si posset probari q plures haberi non potuerũt. pone exẽplũ in tpe pestis: qz nullus vult accedere non valeret testm̃: qz presumptio iuris ⁊ de iure est in ↄtrariũ ⁊ hoc pbat in. l. conficiunt. §. j. ff. de iure codi. ⁊ Bart. tangit in l. vnica. ff. de bono. pos. ex test. mili. de tpe magne pestis q̃ fuit in Millesimo. ccc. xlviij. q fuit necesse prouidere per reformationẽ vel statutũ alias necessitas non excusabat nec reddebat testm̃ validũ licet Bal. hic ẽm Nic. de mat. videt velle ↄtrium qd vbicũq; ratione loci vel tpis nõ pñt plures testes reperiri: vt si testator erat in carceribus sufficiat testari coraz. v. testibus qd nõ placet qz hoc spãliter statuitur hic in rusticis: ergo in cõtrariũ
b est ius cõe. l. j. in fi. ad muni. ⁊ ita tz Ange. Si aũt testantur[b] in rure tunc bñ admittit pbatio qd plures reperiri non potue
4 runt vt hic in ver. vbi aũt. †Scdo q̃ro qd si nõ potuerunt reperiri. vij. sed tñ. vj. ⁊ tñ non fuerunt adhibiti nisi. v. Barto. in suo summario innuit non valere testm̃ factum coram. v. dum dicit si plures reperiri non potuerunt ⁊ sic innuit qd si plures puta. vj. debent illi. vj. adhiberi. Sed iste tex. videt velle ↄtrium in vñ. si quis aũt. qd sufficiat non potuisse reperiri septẽ ad hoc vt valeat coram quinq;. tene menti: qz hoc p alios non tangit ⁊c. Circa intellectum huius. l. vide per Bart. in. d. l. ↄficiunt. §. j. q format plures. q. †In gl. que incipit ex hoc ptz. in fi. vbi dũ dicit cõem. l. seruabo. dic qd ↄtrium tz gl. insti. eo. §. fi. ⁊. l. vbi numerus. ff. de testi. ⁊ Bart. in. d. l. conficiuntur. §. j. al's ista. l. nullius esset vtilitatis. nam bene est verum qd consuetudo que erat tempore huius. l. condende que dicitur causa impulsiua prout alibi in simili habetur de calfurnia. in. l. j. §. serum. ff. de postu. sed causa finalis non fuit illa que mouit imperatorem. sed humanitas vt hic in versi. ideo. qd quã fuit motus pter rõnes. in pnc. l. positas. Igit locũ hz dispositio hui⁹. l. priuilegiũ etiã vbi iter
5 rusticos nulla apparet ↄsuetudo testãdi. †In gl. ij. in fin. ibi sed alij subscribẽt p eis. Intellige. s. extranei q nõ erant testes h non plz imo iste tex. vult qd saltem vnus ex testibus debeat esse literatus vt subscribat pro se ⁊ pro alijs qñ vult facere testm̃ in scriptis siue reperiant. vij. testes ⁊ oẽs. vij. adhibeant. siue non reperiantur nisi. v. nam ad vtrunq; casum põt referri ver. Si vero vnus vt sufficiat qd vnus sit literatus ⁊ se subscribat p se ⁊ pro oĩbus. et sic sunt priuilegiati rustici in numero testium qñ non reperiunt. vij. Itẽ in subscriptione siue reperiant siue non si volũt testari in scriptis ⁊ sufficiat vnum esse literatũ ⁊ se subscribere. hoc tñ limita vt tũc ceteri q se nõ subscribũt sciãt et audiuerint a testatore noĩa heredũ. nec hoc vr corrigi p auẽ. et eo non obseruato positam in. l. iubemus. s. e. qz ista spãliter loquit in rusticis. illa vo est generalis ⁊ corrigit in alijs non rusticis.
6 †Ultimo no. tex. circa fi. ibi iurati deponant ⁊c. si reperit in actis qd tales testes iurati deposuerunt vtrũ istud verbum iurati positum a notario qd est enunciatiuum pbet qd eis fuerit delatum iuramẽtũ: cum consueuit fieri instrm de delatione iuramenti qz notarij caute volentes agere scribũt qd talis testis comparuit coram iudice tali die. ⁊ iudex detulit ei iuramentũ sed si non fecit mentionẽ de die sed simpliciter dicit iuratus deposuit vr qd nõ stet qz de hoc nõ dicit tanq̃ rogat⁹ de iuramenti delatione. Nec ob. iste tex. qz istud verbum pfert a lege non a notario. de hoc tangit in. l. theopompus. ff. de do. preleg. ⁊ sine dubio notarij ita dicentes male ⁊ imperite faciunt sed debẽt facere vt. s. dixi. non sunt alia.

De heredibus instituendis. Rubrica.

Quia institutio heredis est caput testamenti vt. l. pxi. ff. de his q̃ in test. delen. post precedentem titu. subijcit istum.
2 Deportati dicunt peregrini. i. alieni: ⁊ an pegrini possint capere hereditatem.
3 Institutio deportati an sit pro non scripta vt excludatur fiscus. Si relinquitur seruo cõi duoꝝ ⁊ nõ possit vni ex eis acquirere an acquiratur alteri.
4 Bãniti nostri tpis an sint incapaces successionis ex testõ vel ab intestato vt eorum institutio habeatur p non scripta.

1 Ui deportantur. †Institutio deportati hr pro non scripta qz deportatus est incapax acqsitionis hereditatis[a]. h. d. ⁊ hoc in pagano testãte: secus in milite. l. neq;. §. j. ff. de testa. mili. ⁊. l. si deportati. §. fi miles. de leg. iij. †In textu ibi qui deportantur. i. qui deportati sunt. ⁊ sic presens pro p̃terito.
2 †In tex. ibi tanq̃ peregrini. subaudi in alia peregrinatione. nam deportati dicuntur peregrini. i. alieni a. ll. cõmunibus ⁊ iuribus ciuitatis ⁊ populi romani. l. amissione. §. q deficiunt. ff. de capi. dimi. Est ergo sensus qd qui sunt peregrini non pñt capere hereditatem qm̃ acqsitio hereditatis est de iure ciuili vt not. gl. in. l. j. ff. de acq. rex do. siue sit ex testõ siue abintestato. l. lege obuenire. de ver. sig. sed acqsitionũ q̃ fiũt ex ↄtu iuris gentium deportati non sunt incapaces. l. si tibi mandauero. §. is cui⁹ bona. ff. man. cum ibi not. †In text. ibi cape non possunt subaudi nec ipso iure nec in effectu qz non pñt retinere sed ille qui est indignus bñ est capax ipso iure: qz potest adire: ⁊ hereditas sibi acqritur sed nõ potest retinere qz fiscus sibi aufert. l. ex facto. §. iulius. de vulga. ⁊ pupil. non valebit ergo testm̃ in quo deportatus esset institutus qz deficit in parte substãtiali: ⁊ sic habet pro non facto[b] sicut si quidã mortuus fuisset institutus vt. j. de caducis tol. l. vnica. in prin. ⁊. l. in quo loco. §. si iam mortuo. ff. e. erit ergo hereditas in cã intestati lz gl. fi. huius. l. dicat ↄtrium qd applicatur fisco qd est falsum. †In gl. j. ibi. insti. eo. §. fi. supple. et j. e. l. extraneũ. ⁊ sic fecit similitudinẽ per ↄtrium. q. d. deportati non pñt institui tanq̃ peregrini. i. eo modo quo pñt peregrini heredes institui: intelligẽdo de bona peregrinatione vel nõ de mala: sed intelligendo de mala facit silitudinẽ directã ⁊ est sensus qd deportati sunt peregrini ⁊ alieni a legib⁹ ⁊ nõ pñt cape.
3 ⁊ hoc est qd seqtur in gl. ibi vel dic. †In gl. fi. ibi q̃tũ ad institutũ. i. q̃tum ad cõmodũ ipsius deportati instituti qz lz possit adire: nõ tñ põt retinere: qz fiscus sibi aufert non aũt venientes abintestato ⁊ p ista gl. videt casus in. l. si deportati huo. ff. de le. iij. vbi legatũ factũ seruo deportati applicatur fisco ⁊ sic nõ est pro non scripto: qz si esset nõ applicaret fisco sed remaneret penes heredẽ grauatũ. j. de cad. tol. §. in prin. Cõiter tenet ↄtrium eius qd dicit gl. qd institutio deportati sit pro non scripta ⁊ sic non possit adire. ⁊ per ↄñs fiscus nõ possit auferre tanq̃ ab indigno: quia non aufert nisi ei qui adiuit ⁊ adire potuit. l. ex facto. §. iulianus. de vulgari ⁊ pupilla. est ergo in causa intestati

a Ciuitate. add de ista materia p Jaso. hic. cui est mea apostilla impressa.

b Testant. adde d. Alex. de imo. in ↄsi. clxvij. col. ij. in fi. in. ij. vol. Fran. Cur.

sicut si esset institutus dānatus in metallū q nō acqreret fisco.l. si in metallū.de his q̄ p nō scriptis habent. Nec obst.qd maior est incapacitas in dānato in metallū q pdidit libertatē ⁊ ciuitatem q̄ in deportato q ciuitatem tm̄. Nam verū est q̄tū ad aliuz effectū de quo habet in.l.intercidit.ff.de cōdi.⁊ demō.s3 q̄tum ad effectū capiendi ex testō equarant p rationes q̄ ponūtur in prece.glo.mag.q2 deportatus habet p mortuo ⁊ pdit ea q̄ sunt iuris ciuilis.⁊ istā pte t3 gl.insti.de leg.§.legati.⁊.ff.de acq.here.l.si quis mihi bona.§.si quis.vbi t3 qd est oīno incapax ⁊ satis pbat in.l.j.§.pe.ff.de bo.pos.3ta. Nec obst.l.si deportati seruo.q2 loquit in seruo deportati.in quo maior reperit capacitas q̄ in deportato:q2 eius persona cōsiderat vt.l.debitor.§.seruo.de leg.ij.⁊ q2 talis seruus acqsit⁹ post deportationē ex contractu iuris gen.l3 sit deportati quousq3 viuit sperat tamen effici fisci post eius mortē q2 talis deportatus in acqsitis post deportationem non h3 heredē sed fiscus oīa occupat vt nota.in.l.si tibi mādauero.§.is cuius bona.ff.manda.⁊ rationes istius spei illa q̄ relinquunt tali seruo applicant fisco q2 vr seruus cōis inter deportatū quousq3 viuit ⁊ fiscum post mortē eius ratiōe spei quā h3.s3 hoc qd relinquit seruo cōi duoꝝ si nō pōt vni ex eis acquirere acqrit alteri.l.verū.§.si seruo.ff.pro socio.⁊ hoc nō pt acqri deportato merito acquirit fisco. Et ista est rō illi⁹.l.si deportati seruo.de cuius intellectu solet multū inter scholasticos dubitari.⁊ etiā p doc.legentes.⁊ plures vidi.sed nō video qd melius declarari possit.l3 ista nō tangant. Nec ob.si dicat imo idē d3 esse in seruo deportati qd in ipso deportato q2 capacitas et incapacitas serui considerant ex persona dn̄i ⁊ si dn̄s est incapax etiam seruus reputat incapax.l.nō eo minus.ff.de here.instit. Nam rn̄det Bar.hoc verū in illo incapace q nō perdit ciuitatē ⁊ sic seruus pōt ipsum representare q2 nō hr p mortuo secus in seruo deportati q nō pōt ipsum representare cū pro mortuo habeat.⁊ vide oīno qd no.per eūdē Bar.in.l.si seruus eius qui capere.ff.de acqui.here.

4 ¶ †Querunt aūt hic doc.qd in bannitis nostri tpis an sint incapaces successionis ex testō vel abintestato.⁊ sic eoꝝ institutio habeat pro non scripta intellige qn̄ fit ab aliquo de illa ciuitate de qua est bannitus:nā de alio loco loquitur qd non est incapax.q2 hr p nō bannito vltra territorium bānictiū.glo.insti.q.mo.ius pat.sol.§.relegati.distinguit an tali bannito auferunt bona vel nō. Doc.aliter distinguunt qd aut non pōt impune offendi ex forma statuti ⁊ tunc nō est incapax: nec perdit iura proprie ciuitatis. Si aūt pōt impune offendi:⁊ sic ciuitas indixit sibi bellū tūc perdit iura pprie ciuitat3 ⁊ habetur p peregrino ⁊ penit⁹ extraneo.l.amissione.§.q deficiūt.ff.de capi.di.⁊.l.minime.de reli.⁊ sump.fu.sed iura cōia nō perdit sicut nec deportatus perdit ea q̄ sunt de iure gentiū.⁊ ideo cōcludūt qd si deportatus esset institut⁹ fm formā illi⁹ ciuitat3 vt si erat ibi statutū qd valeret testm̄ corā septē testibus vel si sibi delata est hereditas fm formā statuti vt si disponit qd existēte masculo femina non succedat ⁊ tunc cum sit alienus a beneficio statutorū non erit capax talis successionis. Si vero sit institutus fm formā iuris vel delata sit hereditas abintestato de iure cōi tunc poterit illā capere. Ita determinat Barto.in.q.disputata per eum q̄ incip.lucane ciuitatis.post Jac.de are.q reperit ita determinasse in.l.ex facto.§.ex facto.ff.ad treb. Aduer

a te notabilr^a nam ego vidi consultū ⁊ etiā cōsului cum pluribus alijs in ciuitate florentie qd ista distinctio pcedat tā ad bona q̄ testator habebat in alio territorio q̄ in isto de quo est bannitus vt si florentinus habebat bona bononie:⁊ instituit bannitū de ciuitate florentie.nā si ille innitat testō vel successioni intestati ex dispositione statuti florentini in ciuitate bononie nō d3 audiri sed audirent alij veniētes abintestato.sec⁹ si innitatur iure cōi. Quantū vero ad bona q̄ testator habebat in ciuitate florentie vel comitatu ad illa petenda nō admittet etiā si innitat iure cōi:q2 l3 cōe florentie nō possit tollere ius cōe pōt tn̄ in suo territorio ipm obfuscare ⁊ obūbrare taliter qd effectū nō sortiet cū em̄ sit alienus a iurisditione iudicis florētini nō d3 audiri corā eo cum sit hostis illi⁹ ciuitatis.tene mēti q2 Bar.nō tāgit in illa disputatione ⁊ tn̄ est vtilissimū ⁊ ex istis sumpta occasiōe Bal. multas hic format.q.in materia bānitoꝝ.⁊ reperit Jac.de arepluries disputasse de qbus oībus vide remissiue ⁊ plenissima p Jo.an.in addi.Spe.in ti.de accu.⁊ in locis ad q̄ remittit super qua materia cōsueuerūt fieri multi tractatus ⁊ reperit tractat⁹ Alb.de rosa.⁊ etiam excellētissimi doc.dn̄i Nelli aduocati florētini satis pulcher.

¶Notabilr.adde circa hoc eūdem pau.de ca.in cōsi.cc.xiij.icip.omisso ordine.i.j.pte cōsilioꝝ nouorū. Alex.de imo.in cō.xxiij.col.iij.⁊ viij.⁊ i cōsi.lxxv.p totū.in.j.vol.⁊ i dict3 locis alleg. ⁊ seqt pau.de ca.hic ⁊ vide i 3riū eūdē Alex.i cōsi.xxvj.eo.lib.Cur. Et vltra pdicta vide tu do.bart.soci.isuo cōsil.l.viij.col.fi.v.circa secundam.

2 ☞ Si aliquis instituit filiū suum bastardum in illa portione in qua potest institui ⁊ in residuo instituit titiū:quare titius totum habebit.

Partis appellatione totū continet qn̄ nō reperitur certa pars in qua illud verbū possit verificari.

3 Si cū tenebar tibi in cētū solui tibi decē dicendo qd soluebā p residuo eius qd tibi debeo.⁊ ita recepisti ⁊ scriptū fuit in libro an poteris adhuc petere nonaginta.

1 Pater tuus. †Sūmarium istius.l. colligit ex fi.§.qd appellatione residui totū cōtinet qn̄ nō reperit pars ppter cui⁹ defectum

2 possit illud verbū verificari ⁊ exponit exēplū Cy.†si aliquis instituit filiū suū bastardū in illa portione in qua pōt institui.⁊ in residuo instituit titium:certe in nulla parte potuit bastardus institui.⁊ ideo titius totū habebit tn̄ ppter illō verbū in residuo tn̄ etiā ne testator decedat p parte testatus ⁊ pro parte intestatus.ppter quā rōnē etiā si bastardus esset institutus in vna parte titius in alia pte totū habebit titius p ius accrescēdi.⁊ sic appellatione ptis totā 3tinet qn̄ nō reperit certa pars in qua illud vbū possit vificari.l.vxorē.de lega.iij.facit.l.j.§.hec verba.ff.si cui plusq̄ p.l.fal.⁊ vide.l.q non militabat.§.

3 fi.cū.l.seq.ff.eo. ¶ †S3 q̄ro hic de pulchra.q.ego tenebar tibi in centū solui tibi decē dicendo qd soluebā p residuo eius qd tibi debeo:⁊ ita recepisti ⁊ scriptū fuit in libro nunc petis a me nonaginta ⁊ ego non possum tibi ondere soluisse nonaginta:s3 dico qd apparet ex illa scriptura dū dixi qd soluebā p residuo.nā istud verbū videt importare qd non tenebar tibi nisi in decem: q2 reliquum soluerā an ista sit sufficiēs pbatio.vr qd sic per.l.si ex pluribus.ff.de sol.cum glo.super verbo reliquum.⁊ q2 recepisti illo modo confessus videris qd non restabam soluere nisi decem.ideo cauti mercatores nunq̄ volunt apponere illud verbū pro resto in libris eorū nisi quādo fuisset facta solutio de toto.tene menti.

2 ☞ Substitutio vulgaris locū sibi vendicat siue institutus noluit esse heres:siue non possit ⁊ qd si isti casus exprimantur.

3 Substitutio vulgaris facta seruo alieno vel ēt cōi instituto:si heres non erit iuris interpretatione hoc mō resoluit.i.si non adibit hereditatē iussu dn̄i:⁊ eum heredem non fecerit.

4 Hereditatē in qua seru⁹ est institut⁹ dn̄s non pōt acquirere nisi mediante aditione serui ⁊ qd seruus pōt de facto resistere dn̄o ⁊ permittere se expoliari vel occidi ⁊ tn̄ non adire.

Quid in monacho instituto an equiparetur seruo.

5 Si quis instituat seruū heredē qn̄ valeat institutio et qn̄ non.

6 An distinctio huius.l.⁊ id qd d2 in.l.si pater filiū.ff.eo.in seruo instituto cui facta est substitutio vulgaris habeat locum in filiofa.instituto quem testator putabat esse patremfa.⁊ dedit sibi substitutum vulgarem.

7 In casu de quo hic si testator non errauit sed sciuit illum esse seruum cōem vel alienum ⁊ dedit sibi substitutum vulgarē an substitutus excludatur siue statu non mutato adeat iussu domini ⁊ sibi acquirat:siue mutato statu q2 fuit effectus liber adeat pro se ⁊ acquirat sibi.⁊ nu.8.

8 Si filiusfa.institutus repudiat hereditatem non consentiente patre an preiudicet patri.

9 Si facta est substitutio vulgaris ei qui hereditatem non aditā potest transmittere ad heredē vt hic si decedat non adita hereditate nec repudiata quis preferretur an heres eius ex trāsmissione:an substitutus.

10 Seruus quantumcūq3 compulsus si recusat adire:cum tn̄ possibile sit q eius voluntas potest mutari an statim admittatur substitutus.

1 Cum proponas. †Si testator īstituit aliquem tanq̄ liberum hominē cū sit seruus cōis inter ipsum testatorē ⁊ aliū ⁊ dat sibi substitutū vulgarē si heres noluerit esse vel non potuerit substitutus statim admittitur si intentio testatoris fuit q hereditatē nō acquirat alteri licet sibi q2 in isto casu sibi acquirere non pōt cum sit seruus sed acquiret eam alteri dn̄o. Si vero testator de hoc nō curauit:imo sua intentio fuit q acquireret sibi vel alteri.si appareret ipm cē seruū tūc substitut⁹ vulgaris nō admittit si iussu alteri⁹ dn̄i hereditatē adit.si aūt adire nō vult admittit substitut⁹ vulgaris.h.d.ista difficilis.l.de cuius materia nō habet nisi trib⁹.ll.s.in ista q̄ loquit qn̄ seruus erat cōis inter testatorē ⁊ aliū.⁊.l.si paterfa.titium.cum l.ij.ff.e.⁊ insti.de vul.sub.§.fi.q̄ loquit qn̄ in totū erat alien⁹ ita q testator nullā habebat ptē in ista.l.loquit qn̄ credebat ipsum esse liberū leges aūt ille loquūtur ēt qn̄ sciebat ipm esse seruum. Itē ista.l.ponet duos casus certos.s.qn̄ cōstabat de intentione testatoris q nō fuisset institutus si sciuisset ipsum cē seruū cōem q2 intētio sua erat q sibi acquireret hereditatē nō alteri qd facere nō pōt si est seru⁹ vel qn̄ cōstat q fuisset institut⁹ etiā si sciuisset ipm esse seruū cōem ⁊ sic nō curauit an sibi acqreret vel alteri l3 ipsum esse liberū crederet ⁊ q acqreret sibi ⁊ nō alteri.⁊ hoc per errorē.leges aūt ille ponūt tertiū casum qn̄ nō cōstabat que fuerat intētio testatoris an fuisset institutur⁹ vel nō si sciuisset veritatē ⁊ tunc fit alia decisio ibi.q̄ hic q2 diuidit hereditas iter institutum

institutũ ⁊ substitutũ. Nam inspecta opinione testatoris que facit pro substituto debet habere quartã partẽ hereditatis. ꝫ inspecta veritate que facit ꝓ instituto seu ꝓ dño eius ipse dñs debebit habere tres ptes hereditatis. ⁊ ita pnũciauit Tyberius imperator ⁊ hoc etiam si ipse seruus institutus volebat adire iussu dñi. sed si nollet adire putarem qḋ etiã in casu illarũ. ll. substitutus haberet totũ vt hic dicit in fi. casu autem huius. l. vel dñs ex persona instituti nihil habet si testator nõ fuisset illum institurus sed totum habet substitutus vulgaris vel totũ hꝫ exclu so substituto si fuisset institut⁹ ⁊ ipse seruus adire vult iussu domini: al's totũ habebit substitut⁹. ¶ In tex. ibi zoili fratris ci⁹ apparuit. dic oriebat ergo questio inter dictũ zoilũ ex pte vna ⁊ te substitutũ vulgarem ex pte altera. nam iste zoilus iubebat isti seruo qḋ adiret hereditatẽ ⁊ sibi acquireret ⁊ cõstat ꝙ si nõ haberet substitutum vulgarẽ posito qḋ testator errauerit ⁊ crediderit illum liberum nihilominus valuiesst institutio ex iussu istius zoili potuisset adire ⁊ sibi acquirere inspecta potius veritate ꝙ̃ falsa opi. sic substitutus excludetur qꝛ gradus institutionis illi preferturEcontra dicebas tu substitutus qḋ ille nõ poterat adire iussu illius zoili qꝛ cum testator illum putaret esse liberũ credebat ipsum posse adire hereditatẽ ad sui iussionẽ et nõ alterius. cũ aũt hoc nõ possit nũc facere: qꝛ est seruus locus debet esse substitutioni vulgari que intelligit facta si nõ erit heres eo modo quo testator putauit ⁊ ipse esse nõ põt: ⁊ si testator ipsum sciuisset esse seruũ verisimiliter ipsum nõ instituisset. sic ergo videt qḋ incipiat testamẽtũ a substitutiõe vulgari qḋ esse põt. l. iij. §. fi. ff. de lib. ⁊ posthu. cũ institutio deficiat ex voluntate defuncti. l. fi. ff. eo. ti. ¶ Querit ergo quid iuris et imperator distinguit duos casus: vt dictum est. Allegat autem ista. l. ad

2 plura singulariter. primo † qḋ substitutio vulgaris locum sibi vendicat siue institutus nolit esse heres siue non possit certe nimirũ in ista. l. qꝛ sic fuit expresse dictũ ⁊ ambo isti casus specificant. Idẽ tamẽ si specificati non essent puta si heres nõ erit qꝛ licet verba de ꝓprio significato pñt ambos casus cõprehendere quinimo etiã si vnus tantũ casus fuisset specificat⁹. puta si noluerit esse heres venit etiã alius puta. s. si nõ potuerit: ⁊ ecõtrario ⁊ si fuit expressus vnus casus impotentie veniunt etiã alii: vt plene habet in. l. gallus. §. ⁊ qd si tantũ. ff. de libe. et posthu: qꝛ ita fauorabilis est vulgaris substitutio sicut institutio: ne testator decedat intestat⁹: est tñ differẽtia inter casus expressos et nõ expressos: qḋ plene declara p Bart. in. l. j. in. ij. col. ff. de vulg.

3 ⁊ pupi. ¶ † Secundo allegat iste tex. in ver. qḋ si verba. qḋ substitutio vulgaris facto seruo alieno vel etiã cõi instituto si heres nõ erit iuris interp̃tatione hoc mõ resoluit. i. si nõ adibit hereditatem iussu dñi ⁊ eũ heredẽ non fecerit. nã iste seruus nõ põt esse heres qꝛ hoc cõsistit in iure ⁊ sic non cadit in seruo. l. qḋ attinet. de reg. iu. sed adire cõsistit in facto ⁊ sic bene cadit in seruo instituto. insti. de stipu. seruo. §. ꝫ cũ factũ. Cum ergo vulgaris substitutio intelligat facta hoc mõ si institutus heres non erit vel aliũ heredẽ nõ fecerit vtroqꝫ casu substitut⁹ excludit. Bart. in. d. l. j. de vulg. ⁊ pup. plures determinat qõnes not. ⁊ sing. tñ

4 quasi in oĩbus Ang. hic contradicit. ¶ † Tertio alleg. circa fin. qḋ hereditatem in qua seruus est institutus dñs nõ põt acquirere nisi mediante aditione serui: ⁊ qḋ seruus põt de facto resistere dño ⁊ permittere se expoliari vel occidi ⁊ tñ nõ adire: ⁊ idẽ videt in filiofami. iure veteri. sed p. l. cũ nõ solũ. de bo. q̃ li. filio recusante adire põt pr adire ⁊ sibi acquirere. ¶ Sit aũt qḋ qd

a in monacho instituto an equiparet[a] seruo vt sic hereditas non acquiratur monasterio nisi monachus adeat: an aũt equiparetur filiofa. vt sic eo recusante adire monasterium possit Bar. in hoc reperitur variasse. Bal. plene disputat in. l. j. ꝫ. qui admit. ad bon. pos. ⁊ vr̃ tenere qḋ equiparet seruo. Jo. an. in. c. in p̃sentia. de proba. vr̃ tenere inter alias opi. qḋ nec equiparet seruo:

b nec filiofa. [b] imo monasteriũ possit adire illam hereditatẽ etiã si monachus nõ recusauit adire: ⁊ etiam post mortẽ monachi: sicut si esset institutum monasterium ⁊ non ipse monach⁹ q nõ

c hꝫ velle nec nolle[c] ⁊ istam partẽ consulendo pluries fui secutus. ¶ In gl. q̃ incipit imo ibi que est ꝫ. dic qḋ hic innuitur qḋ vꝫ institutio lꝫ facta per errorẽ de seruo cõi quẽ putabat liberum vt ptꝫ in fi. dum dicit qḋ si adit hereditatẽ iussu alterius dñi nõ est locus substitutioni vulgari. solue vt in gl. qḋ in ꝫio erat seru⁹ proprius testatoris quẽ putabat liberũ: ⁊ ideo nõ vꝫ quia non esset cui posset acquirere hereditatẽ. sibi non qꝛ est capax nec videtur testator sibi reliquisse libertatem. etiã hodie postqꝫ crediderit liberũ nec etiã alteri: qꝛ nullus alius in eo hꝫ partẽ. igit ista institutio est frustratoria hic aũt loquitur qñ erat seruus cõis ⁊ multo magis si esset in totũ alterius quo casu subest persona cui põt acquirere adeũdo illius iussu. ideo valet siue errauit siue non errauit ⁊ acquirere põt illi. ¶ Sed contra extra glo. qḋ etiam si tũc errauit nõ valeat vt. j. l. proxi. sed ibi errauit in alia

qualitate quia credebat institutũ esse filium suum vel fratrem cũ non esset que qualitas coniunctionis censet esse cã ꝶ. institutionis ⁊ qḋ testator nõ fuisset alias institutur⁹ nõ sic in alia qualitate que non presumit finalis nisi probet. ⁊ sic no. ꝙ si qs instituit monachũ q forte non vadit in habitu credens ipsum non esse secularem nihilominus valet institutio ⁊ acqritur heredi-

5 tas monasterio ꝓpter propositum testatoris. ¶ † Pro declaratione aũt eoꝝ q̃ sequuntur in glo. cum quis instituit seruum heredem an valeat institutio. distingue tres casus. aut instituit ꝓprium seruum aut alienũ aut cõem. primo casu aut errauit credens ipsum esse liberum ⁊ nõ valet institutio. nec olim nec hodie. l. nec eñ. §. si seruum. alleg. in glo. sed si non errauit olim valebat ita demum si relinquebat sibi libertatem hodie vꝫ etiam si expresse non relinquit qꝛ cẽset tacite reliqsse vt. j. de necessi. ser. here. insti. l. qdã. ⁊ insti. eo. in prin. ⁊. j. in gl. in ver. si aũt sciuisset. Scdo casu siue sciat eum seruũ alienũ siue credat liberum vꝫ institutio si facta est simplr. sed si relinquat sibi libertatẽ directo non vꝫ qm̃ ad ipsum non pertinet libertatem relinquere sed si instituisset eũ pro parte ⁊ reliqsset libertatem per fideicõmissũ valeret qꝛ posset grauare coheredẽ de redimendo a dño. et hec habent in. l. si alienũ seruũ. §. j. ff. eo. tit. Tertio casu silr valet siue sciat siue ignoret vt hic ptꝫ ⁊ etiã relinquat libertatẽ directo quia tenetur socius fauore libertatis ⁊ institutionis recipere precium partis sue ⁊ manumittere vt in. l. hic allegata in glos. in fi. ⁊. j. de cõmuni seruo manu. ⁊ vide bo. glo. in illa. l. ꝫ si in cõ

6 ditione. §. pe. ff. eo. ti. ¶ † Nunc queritur hic extra glo. an distinctio huius. l. ⁊ etiã id quod dicit in. l. si pater filium. ff. eo. in seruo instituto cũ facta est substitutio vulgaris hꝫ locũ in filiofa. instituto quem testator putabat esse patremfa. ⁊ dedit sibi substitutum vulgarem. glo. not. in. l. si quis filium. de acq. here. tenet qḋ sic qꝛ eadem est ratio. Sed dic hoc verum iure veteri quo filiusfa. non q̃rebat sibi sed patri sicut dño seru⁹. hodie secus esset qꝛ cessaret ratio dictarum. ll. cum possit sibi acqrere sicut testator putauit. In monacho vero locum haberet ista si testator putabat ipsum non monachum ⁊ dedit sibi substitutum vulgarem vt inspiciatur voluntas sua si potest probari vt in hac. l. ⁊ si nõ potest probari diuidatur hereditas inter monasteriũ et substitutum vt monasterium habeat tres partes ⁊ substitutus quar-

7 tam vt in. d. l. si pater. ⁊ hoc tꝫ Ange. ¶ † Item quero in casu harum legum quid si testator non errauit sed sciuit illum esse seruum communẽ vel alienum ⁊ dedit sibi substitutum vulgarem. respondeo substitutus excluditur siue statu non mutato adeat iussu dñi ⁊ sibi acquirat siue mutato statu qꝛ fuerit effectus liber adeat pro se ⁊ acquirat sibi: ⁊ ista est interpretatio quam facit ius super illis verbis si heres non erit qꝛ intelligit si alium heredem non fecerit statu non mutato vel seipsum statu mutato. ⁊ hoc est qḋ voluit hic text. in versi. quod si verba. Econtrauero si quis institueret liberum hominem ⁊ daret sibi substitutum vulgarem illa verba si heres non erit intelliguntur econuerso i. si statu non mutato non erit heres pro se vel mutato statu qꝛ si vendidit ad precium participandum: vel alio modo effectus est seruus ⁊ aliũ dñm. i. heredẽ nõ fecerit vt hic probatur in. l. si

8 pater. † Et istam inducit Bart. ad determinationem plurium questionum in. l. j. ff. de vul. ⁊ pup. nam hodie per. l. non solum. j. de bo. q̃ lib. si filiusfa. institutus repudiat hereditatem non cõsentiẽte patre non preiudicat patri. sed hereditas ad patrẽ deuolutur. pone ergo qḋ habeat substitutum vulgarem qs p̃fertur. ⁊ videt qḋ substitutus excluso patre q venit ex voluntate defuncti. pater, vo ex dispositiõe legali ⁊ prima prefertur secunde vt patet quia substitutus prefertur coheredi qui venit per ius accrescendi. l. ij. §. si domo. ff. de secundis ta. Barto. tamen determinat contrarium quia substitutio si heres non erit intelligit scilicet pro se vel pro alio. i. si alium heredem non fecerit. ꝫ hic iste filius facit heredem patrem. repudiando ergo prefertur. qꝛ censetur etiam venire ex voluntate defuncti respectu instituti. Ange. hanc reprobat decisioneꝫ ⁊ merito: qꝛ si illa verba si aliũ heredem non fecerit intelliguntur scꝫ adeundo. sed hic filius non adit sed repudiat. Item intelliguntur scilꝫ statu mutato quando fit substitutio libero homini vt. ꝫ. dixi. sed hic fili⁹ non mutat statum ideo nihil faciunt ad ꝓpositũ iste. ll. cõiter tñ tenetur precedens opi. Bar. que fuit etiam antiquoꝝ: ⁊ ab ea in

9 iudicando non est recedendum. † Sit etiam qḋ si facta est substitutio vulgaris ei qui hereditatem non aditam potest ad heredem transmittere vel iure suitatis vel ex tit. de his q ante apertas ta. vel quia infra annum ⁊ sic transmittit ius deliberandi. per. l. cum antiquioribus. j. de iure delibe. si decedat hereditate non adita nec repudiata: qꝛ preferretur an heres eius ex transmissione an substitutus: ⁊ tꝫ qḋ heres eius quia heres decedendo alium. s. heredem suũ heredem facit: ⁊ sic deficit conditio substitutionis que est si non erit heres. s. pro se vel alium heredem

a ¶ An eqparet. adde. l. pedi⁹. ff. de arb. har. i. l. j. ff. de sta. ser. Jo. an. i. c. i p̃ntia. de pb. Inn. in. c. cũ olim. el. ij. de priui. Jo. de imo. in c. raynutius. de testa. Abb. cõsil. ciiij. incip. ꝓ euidẽtia qõnis. i. ij. col. in. j. volu.

b ¶ Filiofami. adde gl. in. l. si fili⁹. ff. de iud. Bart. i l. j. in. iij. qḋ. ff. de vul. ⁊ pup. arch. i. c. statutũ. xviij. q. j. Spe. titu. de statu mona. vñ. xviij. Ant. d bu. in. c. cũ ad monasteriũ. de sta. mo.

c ¶ Nolle. adde in c. nõ dicatis. xij. q. j. glo. i. c. si religiosis. de ele. lib. vj. qḋ alleg. Zcoz.

non fecerit sed ista ratio parū facit ad propositum per ratione quā.§.dixi.q: illud pcedit.s.statu mutato ꝛ p aditionē suā.sed dic decedens non mutat statū nec per suam aditionē facit aliū heredem. Pōt tñ decisio sustineri p aliā rationē q: substitutus vulgaris nō admittitur nisi substituto penitus excluso sed ille qui habet potentiā trāsmittendi hereditatē nō aditā post mortem nō excludit penit⁹ q: ex psona sua ꝛ ex iure trāsmisso heres eius pōt effici heres ergo substitut⁹ nō dꝫ vocari quousq; etiaꝫ heres eius sit exclusus. ¶ In glo.mag.fi.ibi:sed qd in tertio casu dic.nā ista.l.ponit duos casus.s.qñ iste seruus sponte adiuit iussu dñi ꝛ tunc solus dñs habebit hereditatē ꝛ substitutus excludetur q: constat qd testator fuisset ipsum institutus etiam si sciuisset q: erat seruus cōis.alius casus est qñ nullo mō voluit adire ꝛ tūc substitutus admittit q: nō pōt adire dñs nisi mediāte aditione serui. Quid ergo in tertio casu qñ adiuit sed nō spōte q: dñs ipsum posuit in cōpedibus ꝛ sic nō solū iussit sed compulit de facto videtur qd aditio nō teneat ꝫ sic substitutus admittatur p.l.q alienā.§.fi.ff.e.sed certe ibi loquit in conclusione indebite facta ꝛ ab eo q nō habebat potestatē ɔpellendi.nos loquimur in facta debite q: dñs hꝫ potestatem cōpellendi seruū. ꝛ sic aditio non dicitur minus spontanea seu per metum facta. sed dꝫ repūtari spontanea vt est casus in.l.quā glo.allegat.s.l.j.

10 §.si quis omis.cau.testa. ¶ †Sed pone qd seruus recusat adire: quantumcūq; compulsus substitutus dicit se debere vocari dñs aūt dicit ipsum non debere vocari quousq; est possibile qd seru⁹ adeat sed possibile est quousq; seruus viuit: q: voluntas potest mutari.breuiter videt dicendū qd debeat assignari termin⁹ ad instantiam substituti ne hereditas diu iaceat maxime in preiudicium creditorum.per ea que habentur in.l.ꝙdiu.ff.de acquihere.ꝛ.l.si quis instituatur.ff.eo.titu. ¶ In glo.ibi cum certum est de voluntate.sed qualiter pōt esse certum.respondeo si tempore testamēti cum vellet instituere istū quē putabat liberū qdā sibi dixit videatis quid facietis q: iste nō est liber ꝫ seruus.ipse rñdet ego non credo pro certo qd sit seruus ꝛ si scirē nō instituerē eū q: intētio mea est qd sibi acquirat hereditatē meā nō alteri: ꝛ tūc hꝫ locū primus casus huius.l.q: apparente contrario talis institutio deficit in voluntate defuncti: ꝛ sic habetur pro nō facta.l.fi.ff.eo.ti.ꝛ vocabitur substitut⁹.hoc forte verū nisi dñs offerat se paratū ipm manumittere vt sic possit acqrere sibi nā cessaret cā inualiditatis ꝛ intentio testatoris habebit locū si autem dixisset ego non curo ꝫ volo ipsum instituere siue sit liber vt ego credo siue sit seruus q: nō curo cui acquirat: ꝛ tūc habebit locū secundus casus huius.l.ꝛ tūc subdistinguit qd aut adiuit hereditatem iussu dñi cōpulsus vel sponte: ꝛ substitutus excludet.aut noluit adire ꝛ transactus est terminus assignatus ꝛ substitutus admittet.sed si nō apparet qd tpe testamenti aliqs mouerit sibi hoc dubiū ꝛ qd ipse quoquo modo expressit intentionē suā constat tñ qd ipse credidit eum esse liberū ꝛ erat seru⁹ ꝛ tunc locū hꝫ ɔriū hic signatū in glo.de illa.l.si pater filium.ff.eo.vt diuidatur hereditas ꝛ tres partes assignent dño si seru⁹ adeat eius iussu ꝛ quarta pars substituto sed si nollet adire adhuc putarent substitutum ad totam hereditatē admittendū.et ita intelligo illā.l.si pater.q: dñs nihil pōt habere nisi mediante aditione serui. Sed quare dat plus dño ꝙ substituto. Respōdeo q: pro eo facit veritas ꝛ iuris interpretatio:de qua supra. pro substituto vero facit opinio testatoris erronea que non tñ meretur.

2 ¶ Si testator errauit in affinitate q: instituit heredē illā quā putabat esse suā vxorem cū non esset:an institutio valeat.

3 Quid si credat filium esse extraneū ꝛ eum instituit.
Quid si eum exheredauit.

4 Hereditas qñ auferí alicui non ex eo qd sit indign⁹ q: nullam cām ingratitudinis cōmisit contra testatorē nō applicat fisco: vel venientibus abintestato.

1 **Si pater tuus.** †Institutio facta de aliquo tanꝙ de filio vel fratre testatoris cum non sit nō vꝫ sed habet pro nō facta hereditas est in cā intestati.h.d.ista.l.cum.l.nec apō.j.eo.ꝛ idē pbat in.l.eam quā.j.de fideicom.ꝛ hoc qñ p errorē.q: presumit qd non instituisset si sciuisset veritatē secus si ex certa scientia.l.nemo.§.fin.ff.e.ꝛ in dubio potius presumitur errasse: ꝙ sciuisse ꝛ credidisse illum filium vel fratrē sicut ipsum appellauit vt ibi no. Nec ob.l.j.j.de fal.cau.ad.leg. vbi error non presumitur nisi probetur q: ibi potuit sibi ꝑiudicare testator:hic aūt non potuit veritatē immutare.

2 ¶ †Quero qd si errauit in affinitate q: instituit heredē illam quā putabat esse suā vxorem cum non esset.respondeo idē vꝫ qd hic p.l.cū hic status.§.fin.ff. de dona.inter vi.ꝛ vxo. Per quā etiā ptꝫ idē esse in donatione facta alicui tanꝙ filio vel fratri vel vxori cū nō esset: ꝛ hoc etiā tangit Bal.in.l.eā quā.j.de fideicom. Nec ob.ff.ad carbonianū.

l.j.§.pomponius.q: vꝫ pbare contrariū etiā in institutione qd nō videtur q: dꝫ intelligi qñ sciebat ipsum non esse filiū.vel dic qd etiā si credebat esse filiū si ille est pupillus ꝛ mouet sibi qo de filiatione differt vsq; in tps pubertatis.ꝛ interim hꝫ bo.possess. carbonianam.de illo ɔrio vide p Cald.in.l.j.de carboni.edict.

3 ¶ †In gl.j.ibi q: valet hoc.s.multo magis.nam si credidit ipm extraneū ꝛ nihilominus ipsum instituit multo magis credēdū est qd instituisset si sciuisset ipsum esse filium.secus in exheredatione q: si exheredauit aliquē tanꝙ extraneū credēs ipsum non esse filium cū tñ esset nō est verisimile qd si sciuisset ipsum esse filium exheredasset: iō talis exheredatio nō vꝫ vt in fi.gl.per.l.si posthumus.§.fi.ff.de libe.ꝛ posthu. Si aūt erat filius et sciebat ipsum esse filium ꝛ ipsum instituit cū verbis iniuriosis vꝫ institutio nihilominus ꝛ hoc est qd sequitur in glo.ibi itē illa institutio.qd est verū qñ nō descendit ad speciē.ꝛ ita loquitur.l.quā gl.allegat.secus si descēdisset vt in.l.turpia.de leg.j. ¶ In gl.fi. ibi eum qui.§.iniuria.vbi punit inferens iniuriā ꝫ ille cui infertur non sit talis quē putabat:ergo ꝛ hic dꝫ valere institutio: ꝫ nō sit talis. Sed dic qd ibi dabat operam rei licite.ꝛ suus error vl ignorātia nō excludebat delictū hic dabat operā rei illicite ꝛ ei⁹ error vel ignorātia nō excludebat cōsensum fm Bal. Ultimo

4 allegat ista gl.in eo qd sequit† qd qñ hereditas aufert alicui non ex eo quod sit indignus:q: nullam cām ingratitudinis commisit contra testatorem non applicatur fisco sed venientibus abintestato vt notatur in.l.hereditas.infra de his quibus vt indignis.

1 **Non ideo.** †Intellige hanc.l.qñ constabat de corpore quia dixit instituo bertam affinē meam.nam nō erat affinis sed principiuꝫ affinitatis.falsa tñ demōstratio nō vitiat institutionē si de corpe cōstat:sed si nō cōstaret q: dixisset instituo heredē affinē meā tunc q: ista demonstratio non cadit in vxore nec aliter apparet qd senserit de ipsa non esset instituta.l.demōstratio falsa.de condi.ꝛ demon.

1 **Si compensandi.** †Institutio facta in parte hereditatis animo compensandi totius debiti petitionem excludit.h.d. ¶ In tex.ibi fecit heredem puta in dimidia puta quia adiuit hereditatem ꝛ postea decessit herede relicto:tūc aut ex persona istius mariti defunctivis habere partem hereditatis illius mulieris: ꝛ vltra hoc a coherede mariti petere partem debiti: ꝛ certe si marit⁹ fuisset institutus simpliciter posses q: non extinguerer debitū nisi p pte qua marit⁹ creditor successit.§.de neg.gest.l.si ab eo.ꝛ p illa extingueret ēt si mihi valeret ꝫ q: instituit aīo cōpensandi non potes:qd intellige si illa dimidia tm valebat ꝙtū erat totū debitū al's pōt peti reliquū ab herede:q: cōpensatio fit vsq; ad concurrentē quantitatē et ꝫ probat in.l.titia.§.qui in vita.ff.de leg.ij.l.si cum doteꝫ.§.si pater.ff.sol.matri.ꝛ in.l.pe.ff.de ali.ꝛ ciba.leg.circa fi. Sed glo.in l.creditorum.ff.de leg.ij.videtur qd fiat cōpensatio in totū etiā si minus valeat illa dimidia q: tm censet eam estimasse adeūdo postꝙ sciebat onus iniunctū per.l.imperator.ꝛper.§.si centum. ff.de lega.ij.quod puto verū si testatrix ita expresse dixit qd instituebat animo compensandi cum hoc quod nihil de dicto debito posset petere.l.cum ab vno.ff.de lega.ij.sed dicendo simpliciter animo compensandi potest intelligi eo modo quo dixi.scilicet vsq; ad concurrentem quantitatem. Si autem esset institutus insolidum tunc etiam si non esset dictum animo compēsandi ꝛ etiam si hereditas nihil valeret adeundo totū debitum extingueret iure confusionis: q: non pōt seipsum conuenire non sic in legato facto creditori: q: cessat ratio predicta.nec videtur relictum in dubio aīo cōpensandi:vt.d.l.creditorē.nisi esset debitum necessarium ad quod testator potuisset cōpelli ex dispositione legali etiam sine suo facto vel contractu vt in.d.l.si cū dotem.§.si pater.ꝛ in aut.preterea.§.vnde vir ꝛ vxor.

2 ¶ Hereditas non potest dari ex die.
3 Potest quis heres institui cum testator morietur.
4 Potest quis heres institui cum tertius morietur.

1 **Extraneum.** †Lex ista legit duobus modis in glo.ꝛ tertio extra glos.scdm primam lec.h.d.potest quis heres institui cum ipse moriet.h.d.ꝛ tunc in tex.non dꝫ esse dictio qs.ꝫ simpliciter extraneū cū moriet.s.ipse extraneus.et ideo dicit extraneum q: secus in filio fm Baldum.certe idem in filio:q: tempus reijcitur vt in glo. Sed fm tertiam lecturam licet posset procedere quod dicit Bal.quando quis esset institutus cū tertius moriet quia tunc institutio est conditionalis ꝛ cōditio non reijcitur in extraneo nec reddit institutionē nullam:sed si filius foret institutus illo modo non valeret institutio tempore huius l.q: est casualis nō putatiua vt in titu.j.l.si pater.hodie reijcere tur conditio

tur cõditio de legitima p.l.qm̃ in priorib⁹.§.de inof.testa.sʒ opi. Bar.⁊ sic valeret. ⁊ si nõ hñet coheredẽ totũ sibi accresceret.sed hic hʒ in residuo expectaꝛ cõditio.⁊ si nõ existat nõ accrescit sibi
2 sʒ coheredi.¶†Opponiꝛ ꝙ nõ valeat ista institutio instituo te cũ morieris:qꝛ hereditas nõ põt dari ex die.ff.eo.l.hereditas.⁊ hic vr̃ dari ex die qꝛ nõ es institutus nisi cũ incipies mori.Sol. l.illa nõ dicit ꝙ nõ valeat institutio.sʒ qõ nõ põt dari ex die ⁊ effectus hui⁹ est qꝛ dies reijciꝛ ⁊ haberis ꝓ pure instituto ⁊ sic statim mortuo me potes adire.ita dicit gl.Sed cõtra qõ nõ reijciatur.ff.de cõdi.⁊ demõ.l.heres meus.in prin.Sol.aliud in legato sic facto cũ morieꝛ legatarius qꝛ vʒ ⁊ est collatũ in diẽ incertũ l.cũ incipiet mori nec reijciꝛ dies:⁊ sic nõ põt peti anteꝗ̃ icipiat mori:sʒ tũc nulli⁹ erit vtilitatis qꝛ nõ põt peti instãte casu mortis. Sol.imo põt qꝛ tũc cedit dies mortis ⁊ sic etiã ipso vivẽte: qꝛ vivẽs moriꝛ.l.qui duos.de manu.testa.⁊ sic trãsiret ad heredes suos.Sed si esset relictũ cũ morieꝛ heres nõ reijcereꝛ dies qꝛ tunc dies incertus facit cõditionẽ ⁊ cõditio nõ reijcitur nec de legatis nec de institutione.Sed quare magis facit cõditionem dies mortis heredis ꝙ̃ dies mortis legatarij.Respondeo quia dies mortis heredis non est certũ qõ debeat euenire vivẽte legatario.põt em̃ esse qõ legatarius prius morietur sed dies mortis legatarij certũ est qõ eueniet ipso vivente cum incipit mori anteꝗ̃ perfecte sit mortuus.ideo facit diem ⁊ non conditionẽ ⁊ decedens transmittit:sed qñ est conditionale non transmittit. ¶Sed tertio oppo.in gl.qõ etiã de legato collato in diem mortis legatarij reijciatur dies ⁊ remaneat purũ.ff.de manu.test.l. libertas.⁊ de vsufru.l.titio cũ morieꝛ.gl.dicit qõ fallit in dictis legatis q̃ cum non transmittanꝛ ad heredẽ si non reijcereꝛ dies nullius essent vtilitatis.ista gl.loquitur cõtra illos tex.quos allegat qui volunt qõ non reijciaꝛ dies de talibus legatis imo talis dies appositus habeat vitiare legatum qꝛ non debet cõferri
3 in tp̃s qõ si incepisset finirentur.¶†Scõm aliã lecturã dicit qõ potest quis heres institui cũ testator morieꝛ certe talia verba nihil operantur qꝛ etiam si non essent apposita institutio non habet vires vivente testatore.⁊ intelliguntur illa verba instituo te cum moriar.i.post mortẽ meã:nam non incipit institutio habere effectum cũ incipio mori sed postꝗ̃ ero perfecte mortuus ⁊ sic interdũ verba ante mortẽ habent significatum post mortẽ secundum subiectam materiã vt in.d.l.qui duos.de manu.test.
4 ¶†Tertio legiꝛ in gl.ꝙ põt qs heres institui cum tertius morietur:⁊ tunc in tex.debet esse dictio quis.nec reijcitur illa dies quia facit conditionem cũ nõ sit certum eam euenturam viuente instituto.l.dies incertus.de condi.⁊ demon.Sed pone qõ te heredem institui si titius morietur.dicũt quidã ꝙ nunc reijciꝛ illa conditio qꝛ est omnino euentura.l.si pupillus.§.qui sub cõditione.ff.de noua.⁊ sic faciũt differentiã an dicã cum titi⁹ morietur.an vero si titius morieꝛ.Doc.determinãt cõtrariũ qꝛ nõ est differentia inter istas formas in vltimis voluntatibus:⁊ in vtroꝗ̃ casu erit institutio conditionalis que conditio nõ reijcitur.⁊ dicunt esse casum in.l.qbus diebus.§.quidam titio.ff.de condi.⁊ demon.⁊ quod nõ sit differentia probatur in.l.quodcunꝗ̃.§.pe.ff.de verb.obli.Nec ob.§.qui sub conditione.qꝛ ibi cõditio oĩno extitura.⁊ etiã erat certũ qñ extabit vt si cras orieꝛ sol.vel dic qõ ibi in cõtractib⁹.cetera vide hic per bal.q reprehẽdit Bar.in pluribus que ipse ponit in.l.hereditas ex die.⁊ melius loquitur quam Bar.
2 ☞Collegiũ improbatũ licet nõ possit heres institui singulares tamẽ de collegio bene possunt nisi sit reprobatũ ratiõe secte vt collegium hereticorum.
Quid de collegio iudeorum.
3 Quid de collegio verberatorum.
Quod tales nõ possint dici ecclesiastice persone cũ sint mere laici ⁊ quod possint conueniri coram iudice seculari.
Si statutũ dicat ꝙ non sustinẽs onera cõis non possit acqrere immobilia an tales poterunt acquirere.
1 **Collegium si.** †Collegium nõ approbatũ nõ põt institui.h.d.secus si est approbatũ vt sunt vniuersitates castrorũ ciuitatum ⁊ villarũ.vt.j.eo.l.hereditatis.⁊ alias de quib⁹
2 habetur in ti.ff.quod cuiusꝗ̃ vniuer.no.†regulariter autẽ sunt improbata:⁊ tunc licet non possit collegium heres institui:singulares tamen de collegio bene possunt.l.cũ senatus.ff.de his quibus vt indig.nisi sit reprobatum ratione secte vt collegium hereticorũ.¶Quid de collegio iudeorũ dicũt doc.ꝙ non est re-
3 probatũ ratione secte:qꝛ habuit principium veritatis.†Quid de cõgregatione seu collegio battitorũ.vt sunt isti fraterni.glo. in.c.si quis epozũ.xvj.q.ij.dicit ꝙ nõ sunt reprobate:qꝛ religionis gratia cõuenerũt:nõ tñ possunt dici ecclesiastice psone cum
a sint mere laici [a] ⁊ sic possunt cõueniri coram iudice seculari vt tenet Bar.in.d.l.cũ senatus.Et adde qõ Bald.not.in aut.hoc ius porrectum.§.de sacrosan.eccle.in versi.secundo quero ⁊ in quo.⁊ in.l.si quis ad declinandã.de epi.⁊ cle.in ver.x.quero.et pluries habui de facto.⁊ istis diebus erat q̃stio cũ statuta sint quasi in oĩbus terris dñationis ꝙ non sustinentes onera cõis non possunt acqrere immobilia.⁊ in quodã loco erat q̃dã vniuersitas talis q̃ vocaꝛ schola ⁊ mere sunt laici ⁊ eis fiunt legata que distribuũtur inter pauperes.Erat questio an possint acqrere immobilia ⁊ retinere:qꝛ non subeunt onera.⁊ qdam faciebant magnũ dubiũ.qꝛ statuta laicorum non ligant ecclesias et pia loca.⁊ hic nõ põt negari quia sit pia ꝯgregatio.⁊ ad actus pios ordinata.breuiter consului cõtrariũ ꝙ comprehenditur in statuto:qꝛ non est congregatio facta autoritate episcopi nec sunt clerici sed mere laici.⁊ inter laicos distributi.⁊ sic possunt conueniri tales vniuersitates coram iudice seculari prout determinat Bar.in illa.l.cũ senatus.ita ⁊ subijciatur statuto laicorum:quia subsunt iurisditioni eorum.
2 ☞Cũ spurius non possit capere ex testamẽto patris:siue tũc ipse instituaꝛ siue seruus eius habetur institutio ꝓ non scripta quantum ad ipsum bastardum.
An etiã sit pro non scripta quantum ad ipsum seruum.
3 Licet possim tibi legare seruitutem de fundo meo ad fundum tuum si eam seruo tuo lego non valet.
1 **Nec per se.** †Qui est incapax hereditatis etiam si seruus eius heres instituatur capere non potest.h.d.qꝛ capacitas ⁊ incapacitas serui inspicitur ex persona dñi.l.nõ eo minus.
2 ff.eo.ti.†Et pone hic exẽplũ in spurio q non põt capere ex testamẽto patris.vnde siue ipse instituaꝛ habeꝛ institutio ꝓ non scripta siue instituaꝛ seruus ei⁹ q̃tũ ad ipsum bastardum.¶Sʒ an sit ꝓ nõ scripta q̃tũ ad ipm̃ seruũ.vt sic si efficiaꝛ liber non possit adire ꝓ se.an aũt possit.⁊ sic quo ad eũ non sit ꝓ non scripta.vide Bar.in.l.si seruus eius q cape.ff.de acq.here.vbi distinguit an sit institutus contẽplatione dñi.⁊ tũc est ꝓ non scripta etiã q.ad se.an cõtẽplatione sui qõ in dubio presumiꝛ qñ dñs est incapax.⁊ tũc nõ est pro nõ scripta quo ad se.¶Sed opponitur de.l.s.deportati seruo.de leg.iij.vbi legatũ factũ seruo deportati applicatur fisco.sol.vt.§.dixi in.l.j.qꝛ ibi in seruo ei⁹ qui carebat ciuitate ⁊ sperabatur effici fisci post eius mortem nos loquimur in seruo eius qui non carebat ciuitate nec sperabatur effici fisci in quo serua distinctionẽ de qua.§.Si autem dominus esset capax seruus, censeretur institutus contẽplatio-
3 ne dñi.¶†In fi.gl.ibi sed ⁊ hoc fallit.de lega.ij.debitor.dic qõ qñ est capax ꝓ se est etiã capax per seruũ.si tñ legatũ sit tale ꝙ si seruus cui factũ est esset liber etiã ipse posset capere.al's secus vt in illis legibus.videꝛ licet possim tibi legare seruitutem de fundo meo ad fundũ tuum si eũ seruo tuo lego non valet:qꝛ si esset liber cũ non habeat fundũ non posset sibi seruitus legari. l.j.ff.cõia predio.⁊ tñ possum tibi legare.
1 **Hereditas.** †Ciuitas romana ⁊ etiam alie ciuitates possunt capere relicta vniuersalia ⁊ particularia.hec.d.cõcordat.l.omnibus.ad trebel.⁊ si instituitur heres ciuitas videtur institui ciues.l.ciuitatibus.de leg.j.
2 ☞Heres institutus in vniuerso si repudiat hereditatem an accrescat institutio in re certa.
3 Institutus in re certa an habeaꝛ loco heredis quo ad oĩa.
4 Si aliquis recepit rẽ aliquã vel fuit stipulatus aliquid annuũ pro se ⁊ suis liberis et heredibus.et cum haberet plures filios vnum heredem instituit in certo fundo pro sua legitima:⁊ noluit ꝙ nihil plus posset petere:⁊ alios instituit heredes vniuersales:an ille institutus in fundo debeat habere partem equalẽ cum alijs tanꝗ̃ heres.
1 **Quoties certi.** †Institutus in re certa dato coherede vniuersali vel in quota loco legatarij habetur quantũ ad onera hereditaria actiue ⁊ passiue:quia nec potest conueniri nec agere hereditarijs actionibus.⁊ idem in eo qui est institutus in quota.⁊ postea iussus est contentus esse de certa re.hoc dicit.semp allegaꝛ ⁊ est.l.repetibilis propter eius ma-
2 teriam que est satis longa.¶†Ponit ergo duos casus ista.l. vnũ quãdo instituo te in certo fundo et titium instituo heredẽ vniuersalẽ vel in dimidia parte hereditatis ⁊ de alia nihil dico.nam illa dimidia accrescit titio ⁊ non tibi.quia est de quota ad quotã.nõ de quota ad rem singularẽ.nã in habẽtib⁹ symbolum facilior est trãsitus.Alius passus est qñ instituo te in dimidia et titium in alia dimidia.et postea iubeo te esse contentum de vno fundo pro tua dimidia quo casu videor te grauare de restituendo residuũ coheredi tuo per.l.peto.in princ.de lega.ij. nã ⁊ tunc haberis loco legatarij.qõ intellige in restitutione facta coheredi.sed ante restitutionem esses vniuersalis heres et

a ¶Laici.adde rotã deci.vij.in tit. de iure patro.in antiqs.bal.in.l. sub pretextu.ff.de extraord.cri.Archi.⁊ doc.in.c.si qs displicet.xlij. di.pet.de pusio.i quarta canonica epali.i.xlviij.col. v.sʒ tũc icidẽter q̃riꝛ.lud.ro.cõsi. cccxxxiij.ici.pmissa.q.nõ hʒ dubiũ ab.ꝯsi.xxxj.ici.in ciuitate messana in.iij.col.l.j.vol. pau.de ca.ꝯsi.clxxxj.incip.dicta fraternitas.⁊ an isti tales sint subiecti epõ.⁊ an q̃rta debeꝛ epõ de relictis talib⁹ vide p Bal.ꝯsi.ccxcix.in ci.factũ sup quo. in.ij.vol.⁊ p pau.de ca.in.d.consi. clxxxj.

posses agere ⁊ cõueniri: iuxta ea q̄ habent̄ in.l.j.§.fi.ff.ad treb.
¶ Sed nunc opponitur extra glo. ꝙ institutus in re certa non
a habeat̄ loco legatarij[a] ſ3 loco heredis vniuersalis.l.j.§.si ex nu-
do.ff.eo.solutio.ibi nõ habebat coheredẽ vniuersalẽ vel in quo
ta:sed in certa re vel q̄ntitate.eo.ti.l.ex facto. Sed ꝯ ꝙ etiam qñ
nullũ habeat coheredem vniuersalem cetera sibi non accrescãt
vt in.l.quoties.§.si duo.ff.eo.ti. verum est qñ cõstat euidẽtissi-
me de volũtate testatoris qd̄ voluit cetera accrescere ⁊ tũc ꝑpter
repugnantiã ⁊ ꝑplexitatem q̄ resultat inter voluntatem testato
ris ⁊ iuris dispositionẽ q̄ est ne quis decedat pro parte testatus
⁊ pro parte intestat⁹ redditur ĩstitutio nulla.ita intelligit bar.
illum.§.si duo etiã si ille institutus in certa re vel fundo vel fili⁹
testatoris: ⁊ ita consuluit in consilio quod incipit matheolus.
Bal.aũt eo casu quo instituit filium tenet contra Bar. per tex.
in aut.vt cũ de appel.cog.§.ceterũ vbi testator nõ potest ꝓhi-
bere filio ius accrescẽdi in legitima. ¶ Sꝫ qñ esset institutus ex
traneũ tenet cũ Bar.certe etiã in primo casu Bar.dicit verum
qꝛ posito ꝙ vsq3 ad legitimã integrã accresceret nõ obstãte pro-
hibitione defuncti residuũ nõ posset accrescere contra eius vo-
luntatem: ⁊ sic decederet pater partim testatus.s. vsq3 ad legiti
mam filij.partim intestatus.s.in residuo qd̄ esse non potest vt.j.
de impu.⁊ alij substi.l.heres instituta per Cy. qui dicit ꝙ si fili⁹
fuit heres ĩstitut⁹ insolidũ nõ põt dicere volo legitimã meã ⁊ re
siduũ repudiare.qꝛ facere patrẽ decedere ꝓ parte testatũ ⁊ ꝓpte
2 intestatum sed debet vel totã capere vel totã repudiare. ¶ †Sꝫ
pone quod heres institutus in vniuerso repudiat hereditatem
an accrescat instituto in re certa.Jac.bu.⁊ Ric.ma.tenuerũt qd̄
nõ quia talis institutus habetur loco legatarij quo ad omnem
effectum preterq̄ quo ad nullitatem testamenti vt hic in prima
glo.sed inter institutum ⁊ legatarium non est locus iuri accre-
scendi.imo instituto repudiante legata euanescunt si non fue-
runt ab intesta.repetita.l.eam quam.de fideicom.Cõiter tenet̄
contrariũ.⁊ ita disputando tenuit antiquus doc.Bonoñ.Pe.
de cernetis.vt refert Joã.an.in addĩ.Spe.in titu.de testa.§.in
primis.qꝛ imo talis institutus habetur ꝓ herede preterq̄ quo
ad debita hereditaria actiue ⁊ passiue.⁊ sic in eo residet poten-
tia iuris accrescendi. Et si dicatur testator dando coheredem
vniuersalẽ videt̄ prohibere ne illi instituto in re certa accrescat
⁊ prohibere põt.vt ĩ.l.quoties.§.si duo.ergo nõ accresceret sed
irritabitur institutio ⁊ testamentum propter perplexitatẽ de
qua.s.Respondet̄ ꝙ ꝑpter dationẽ coheredis nõ apparet eui-
dentissima volũtas ꝙ voluerit ꝓhibere.naꝫ potest intelligi qd̄
voluerit ꝓhibere si institutus in vniuerso vult hereditatẽ habe
re ⁊ tũc aliud nõ habebit nisi fundũ in quo est institutus:sed si
nõ vult habere nõ censetur prohibuisse quominus illi accrescat.
arg.optimũ in.l.ij.§.si sint.ff.ad ter.etiã si testator dixit expresse
ꝙ institutus in fundo nõ posset plus petere qꝛ põt intelligi mo
do predicto.Que aũt opinio sit verior vel qd̄ habeatur loco le
gatarij quo ad oĩa preterq̄ quo ad vnum effectum vt dicit glo.
j.an econuerso habeatur loco heredis quo ad oĩa preterq̄ quo
ad vnũ effectũ.de quo Bar.in.l.ex facto.ff.eo.notabiliter dicit
ꝙ respectu rei ĩ qua est institutus habeatur loco legatarij quo
ad oẽm effectũ:ideo transmittit etiam anteq̄ legatũ acceptet
sicut qlibet legatarius qd̄ nõ esset si haberetur loco heredis:qꝛ
hereditas non adita nõ transmittitur.q̄ntum vero ad ꝑsonam
eius habet̄ loco heredis.⁊ sic põt capere rem ꝓpria autoritate
qd̄ nõ esset si haberet̄ loco legatarij.l.j.§.rediguntur.ff.quoꝝ
leg.⁊ sic est tertia species nec puruꝫ legatũ nec pura institutio.
sed mixta ⁊ mixtam habẽs naturaꝫ ⁊ ex hoc multas pulchras
3 determinat questiones. ¶ †In gl.ibi:aut.nouissima.supple iũ
cto.§.aliud quoq3 capitulũ.in aut.vt cuꝫ de appel.cog.vbi habet̄
ꝙ sufficit filio relinquere iure institutionis aliquã certã rem vt
non dicatur preteritus sed institutus.⁊ valet testamentum.⁊ tñ
si esset relicta iure legati nõ valeret ⁊ diceretur preteritus:qꝛ de
bet habere legitimã vt heres nõ vt legatarius.glo.nõ soluit.ſ3
in.l.si quis priore.ff.ad treb.soluit ꝙ illud qd̄ hic dicitur quod
habeatur loco legatarij fallit quo ad querelã:vult dicere quo
ad ius dicẽdi nullũ: qꝛ non põt dicere nullũ ex eo ꝙ sit legata
rius ⁊ nõ heres.Sed in quo cõsistit vtilitas.respondeo ꝙ titu-
lus institutionis est honorabilior in.l.iij.de leg.prestan.et vti-
lior qꝛ hꝫ ius accrescendi si institutus in vniuerso repudiaret
vt.s.dixi ꝙ non haberet si esset mere legatarius.Alij dicunt ꝙ
ecõuerso nõ habetur loco heredis quo ad oĩa preterq̄ ad one-
ra hereditaria actiue ⁊ passiue:hoc declara ꝑ Bar.in.d.l.ex fa-
4 cto.vt.s.tetig. ¶ †Sed quero aliquis recepit rem aliquaꝫ vel
fuit stipulatus aliquid annuũ ꝓ se ⁊ suis liberis ⁊ heredibus.
⁊ cum haberet plures filios vnuꝫ heredẽ instituit in certo fun
do ꝓ sua legitima: ⁊ voluit ꝙ nihil plus posset petere alios in-
stituit heredes vniuersales queritur an ille institutus in fun-
do debeat habere partem equalem cum alijs in illos acquisi-

a ¶ Legatarij.ad8 bal.ĩ repe.c.si pr̄.de test.li.vj.Jo.d̄ imol.in.c.Ray.de test.ĩ.antiqs.

b ¶ Emphyteosis ecclesiastica.ad-de eũdeꝫ pau.de ca.in.l.gallus.§.etiaꝫ si.ff.de libe ⁊ posthu.⁊ alex.de imo.in consil.cxxviij.col.fi.in j.vol.⁊ ibi cõcor.Fran.cur.

tos tanq̄ heres: vñ ꝙ nõ ꝑ hanc.l.qꝛ nõ habetur vt heres sed vt
legatarius ⁊ receptio seu stipulatio facta fuit pro heredibus.⁊
ita disputando videtur tenere Spe.in tit.de testa.§.in primis.
in fi.vbi multa adducit pro ⁊ contra.Contrarium videtur de-
terminare Bar.in.l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.de ope.lib.qꝛ nõ ẽ
legatarius mere ⁊ simpliciter.imo etiam habet nomen heredis
⁊ non allegat Specu. Bald.in.l.liberti liberteq3.de operis li-
ber.videtur tenere primam partem quia appellatio heredũ ap
posita in receptione vel stipulatione dꝫ assumi in potiori signi-
ficato: ⁊ sic pro heredibus vniuersalibus nõ sic pro particulari-
bus.Mihi videtur distinguẽdũ ꝙ aut illud qd̄ recipitur vel in
stipulationem deducit̄ est tale quid qd̄ põt transire ad heredes
tanq̄ heredes ⁊ sic pro hereditarijs portionibus ⁊ ad heredes
extraneos ⁊ tũc verũ sit dictum.Spe.⁊ Bal.qm̃ ad istum insti-
tutum in re certa,nõ potest facere transitum tanq̄ ad heredem
⁊ ꝓ portione hereditaria qꝛ nullam habet.Si vero est tale quid
qd̄ põt transire ad heredem:non tñ tanq̄ ad heredes: ⁊ ꝓ here-
ditarijs portionibus sed tanq̄ ad filios nõ aũt ad extraneos vt
b est feudũ vel emphyteosis ecclesiastica[b] que nõ transeunt nisi ad
filios:tamẽ ita demũ si sint heredes ⁊ nõ aliter nec transeunt ꝓ
hereditarijs portionibus.sed equaliter sicut in operis liberto-
rum.vt in.d.§.si liberi.⁊ in titu.an agna vel fil.in vsi.feu.⁊ ĩ aut̄.
de aliena.⁊ emphy.§.emphyteosim.⁊ tunc sit vera opini.Bar.
quia sufficit quod in eo sit nomẽ heredis vt verificẽtur verba re
ceptionis licet in eo non sit portio hereditaria.sed in hoc non
est vis qꝛ nõ facit trãsitũ pro portione hereditaria.sed equali-
ter.In alia vero emphyteosi non ecclesiastica q̄ põt transire ad
heredes extraneos ⁊ transit ꝓ hereditarijs portionibus talis
filius nõ admitteretur:qꝛ nõ põt ad eum transire eo modo quo
transire debet.tene mẽti:qꝛ ista est veritas.licet Bar.⁊ Bald.su
per hoc non cogitauerunt.

2 ☞ Una substitutio directa põt cõuerti in aliam directam.
3 Si mater vel alius extraneus instituat pupillũ heredem ⁊ si de-
cesserit in pupillari etate aliuꝫ substituit pupillariter: licet ista
substitutio pupillaris nõ valeat qꝛ nõ habeat pupillus in pote
state an tamen comprehendatur tacita vulgaris.
4 Uerba que nõ possunt intelligi ꝑ prius vel ꝓprie pro sustinẽdo
intelliguntur per posterius ⁊ improprie.
Non presumitur quis errasse qñ ex tali errore presumitur fatu⁹
Heres heredis ⁊c.

Cum in libris. †Institutio que nõ põt
saluari scd̃m proprium ⁊
directũ significatum verboꝝ saluatur s̄m ĩproprium
⁊ indirectum si fieri põt al's redditur nulla ꝓpter in
certitudinem potius q̄ sustineatur pretextu erroris testatoris
si est talis ex quo testator presumeretur fatu⁹.h.d.ista singularis
lex q̄ nõ habet partẽ nec cõcordãtiam.⁊ ex ea multa colligũtur.
¶ In tex.ibi quidam.s.noĩe titius. ¶ In tex.ibi veteres quidã
estimabant.dic isti volentes sustinere hanc institutionem ⁊ cõsi
derantes ꝙ quis nõ põt facere heredeꝫ alteri ſ3 sibi tantũ regu-
lariter fallit in pupillari substitutione ⁊ exemplaria quaꝫ quis
põt alteri facere: ⁊ dicit̄ testamentũ illius cõiecturabant autem
ꝙ iste testator voluerit istuꝫ sempronium facere heredẽ sibi ⁊ nõ
alteri etiã si alter reperiebatur qui vocaretur plotius.qꝛ illi nõ
possit heredẽ dare sed sibi.⁊ ꝙ nõ haberet obstare qd̄ vocauerit
se plotium ⁊ nõ titium:qꝛ pro sustinendo institutionem que di-
citur fauorabilis debemus presumere ꝙ errauit in ꝓprio noĩe.
⁊ iste error nõ debet vitiare institutionem postq̄ cõstet de corpo
re testatoris.s.ti.j.l.si noĩe.Sꝫ imperator improbat hanc sñiam
qꝛ non est verisimile ꝙ in suo noĩe errauit.quia ex hoc presume-
retur fatuus.⁊ sic nõ est verisimile quod voluerit istum sempro
nium sibi facere heredem postq̄ nõ nominauit suum nomẽ.sed
potius alteri quod facere non potuit.posset tamen sustineri in
proprio significato.vt in duobus casibus qui sequuntur.prim⁹
qñ ipse testator successisset plotio qꝛ voluit vt sempronius esset
heres plotio ⁊ per consequens ipsi testatori quo mediante erit
res plotio.iuxta regulã heres heredi ⁊c. Alius casus est si quen
dam plotium instituisset heredem.⁊ tunc censetur voluisse sem-
pronium illi substituere vulgariter. ⁊ licet per vulgarem non
succedatur instituto.sed primo testatori.⁊ verba ista esto heres
plotio significent quod debeat succedere instituto. ⁊ sic potius
sonent in pupillarem q̄ vulgarem.nihilominus ĩproprie in-
telliguntur pro saluanda institutiõe.id est heres esto instituto
plotio vt illud verbum heres referatur ad testatorem.et illud
verbum instituo referatur ad plotium. Extra istos casus ista
institutio tanq̄ incerta redditur nulla. Angel.addit tertiũ ca-
sum in quo potest sustineri si testator habeat pupillum noĩe plo
tius ⁊ ipsum exheredauit.nam censetur sempronium illi insti-
2 tuisse pupillariter. ¶ †Not. ergo ex ista.l.quod vna substitutio
directa potest conuerti in aliam directam:quia ista substitutio
sonat

sonat in pupillarem ꝛ cõuertitur in vulgarẽ. ꝛ glo. dicit in. l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. ꝛ pup. ꝑ istã. l. q̃d dubia substitutio directa interpretatur vulgaris. ꝛ sic appellat istã dubiã substitutionẽ. ꝛ ideo si testator dicat titiũ instituo ꝛ sempronium substituo: qꝛ ista substitutio est dubia cũ possit intelligi vulgariter vel per fideicõmissum vel pupillariter interpretatur ꝛ intelligitur esse vulgaris. l. iã hoc iure. §. j. de vul. ꝛ pu. ibi dũ dicit in vulgarem tantũ. ꝛ per gl. in. l. gallus. §. j. de libe. ꝛ posthu. ꝛ ad hoc prĩcipaliter cõsueuit allegari ista. l. Mihi videt̃ ꝙ si ille cui fit ista substitutio est talis cui põt fieri substitutio pupillaris vel exemplaria intelligatur ꝙ nõ solũ vulgaris ante aditã hereditatem sed etiam pupillaris vel exemplaria tam añ ꝙ̃ post nisi sit facta
3 pluribus imparib⁹. l. quãuis. ⁊. de impu. ꝛ alijs substi. ¶ †Allegatur etiã ista. l. ante fi. ꝙ si mater vel alius extraneus instituat pupillum heredẽ: ꝛ si decesserit in pupillari etate alium substituit pupillariter: lꝫ ista substitutio pupillaris nõ valeat: qꝛ non habebat pupillũ in ptãte nihilominus cõprehendit̃ tacita vulgaris: qꝛ hoc sonabat in pupillarẽ: ꝛ tamẽ importat vulgarem. Cõtrariũ tñ determinat glo. insti. de vulga. substi. §. extraneo. qꝛ si expressa substitutio est inutilis: ergo ꝛ tacita descẽdens ab ea. l. iij. §. qui hꝫ haustũ. de serui. rusti. pdi. Et ista vr̃ verior opinio nec iste tex. qcq̃ facit: nã si dixisset hic testator si plotius heres erit nec valeret iure pupillaris nec iure vulgaris: qꝛ illa vulgaris esset omnino tacita cũ sit contra significatũ verborũ: sed hic nõ dixit si plotius erit heres. sed solũ dixit sempronius heres esto plotio intelligit̃ substituisse vulgariter. ꝛ ista vulgaris
4 nõ est tacita sed expressa: licet cõtra ꝓpriũ significatũ. ¶ †Ultimo no. ꝙ verba q̃ nõ possunt intelligi ꝑ prius vel ꝓprie: ꝓ sustinendo aũt intelligunt̃ per posterius ꝛ improprie. Itẽ ꝙ nõ ꝓsumitur qs errasse qñ ex tali errore ꝓsumit̃ fatuus. Itẽ no. illã re-
a gulã ꝙ heres heredis[a] ꝛc. sup qua regula Bal. hic multa verba effundit: ꝛ multa dicit ꝛc.

¶ De institutionibus ꝛ substitutionibus. Rubrica.

¶ Sup ista rubrica dic sic. de prima parte huius rubrice. s. de institutionibus factis sub cõditione loquit̃. l. fi. de tertia parte. s. de substitutionibus directis factis sub conditione loquuntur quasi omnes leges huius ti. excepta. l. gñaliter. ꝛ. l. fi. de secũda parte. s. de substitutionibus aliqs quas appellat restitutiões factas sub conditione loquitur. l. generaliter.

2 ¶ Põt qs induci ad ꝯhendũ matrimonium sub spe premij si instituatur vel sibi relinquatur sub cõditiõe si matrimoniũ contraxerit sed ꝓmissio pene nõ vꝫ si matrimoniũ nõ contraxerit. Quid in matrimonio spirituali vt ingressu monasterij.
3 Quod hodie inter cõsobrinos nõ possit esse matrimonium. Institutio facta sub conditione si alteri nupserit an valeat.
4 Cõditio si alteri nupserit an habeatur ꝓ impleta an pro defecta si stat per eum cui debebat mulier nubere. ꝛ nu. 8.
5 Cõditio si deficiat per casum an habeat̃ pro impleta ꝛ nu. 6. ꝛ. 8.
6 Quid in modo mixto.
7 Conditio si dederis titio decẽ an dicatur cõditio mixta an mere potestatiua.
8 Conditio an habeatur ꝓ defecta si stetit per casum contingentem in personam implere debentis. Quid si stetit per testatorem.

1

Um auunm ma. †Institutus nõ potest adire nisi impleat conditionem in institutione appositã vel nisi stet ꝑ eũ in cuius persona dꝫ impleri: qꝛ tũc habetur pro impleta: sed si stat per implere debentẽ habeat̃ ꝓ defecta: ꝛ sit loc⁹ substitutiõi vulgari. h. d. cũ. l. seq. Et no. ꝙ ĩ ista. l. illa que debebat alteri nubere illũ requisiuit ꝛ ipsam recusauit accipere. ꝛ ideo habet̃ pro impleta. sed in. l. seq. illa que debebat nubere huic suo consobrino fuit ab illo requisita: ꝛ ille recusauit nubere. vnde habetur ꝓ defecta. ꝛ sit locus substitutioni vulgari nec si postea peniteret ꝛ vellet nubere recuperaret hereditatem a substituto vulgari cui erat ius quesitum: qꝛ institutio fuit extincta per defectũ cõditionis: nec reuiuiscit: aliqñ tñ reperitur cõtrariũ fauore liber-
2 tatis. ⁊. de cõdi. inser. l. cũ quidam. ¶ †No. ergo ex istis legibus ꝙ põt qs induci ad ꝯhendũ matrimonium sub spe ꝓmij si instituat̃ vel si relinquat̃ sub cõditione si matrimoniũ cõtraxerit sꝫ metu pene nõ põt qs induci: ꝛ nõ valeret ꝓmissio pene si matrimoniũ nõ cõtraxerit. l. titia. de verb. obli. ꝛ hoc in matrimonio carnali sed in spirituali: vt est ingressus monasterij etiã sub spe premij nõ põt qs induci vt si relinquat̃ monasterio sub aliqua cõditione si aliquam receperit in monialem qꝛ saperet simoniã fm̃ Bar. q ita cõsuluit. vt ipse refert in. l. titio cetũ. §. j. seu. ij. de condi. ꝛ demõ. Bal. tñ hic tꝫ contrariũ ꝙ potius est quedã pia

3 eleemosyna. ¶ †Not. in. l. ij. ꝙ inter ꝯsobrinos poterat esse matrimoniũ isto iure: hodie secus qꝛ sunt in secũdo gradu de iure
b canonico: ꝛ ꝓhibitio extenditur vsque ad quartuꝫ inclusiue.[b] ¶ Ultimo extra gl. opponit̃ ꝙ nõ valet institutio facta ab auo vel a matre sub tali conditione si alteri nupserit. qꝛ nõ est potestatiua cum pendeat ex facto ipsius filij vel nepotis vel alterius ergo redditur institutio nulla. ⁊. e. l. si pater. ꝛ. l. suus quoqꝫ. ff. de here. insti. Sol. ibi qñ instituit̃ filius vel nepos q erat in ptãte testatoris: cuius oĩmoda preteritio reddebat testm̃ nullu ꝫ. et eodẽ modo talis qualis. vt qñ instituit̃ sub ꝯditiõe hic nõ erat in ptãte: ꝛ sic oĩmoda preteritio nõ reddebat testm̃ nullũ. sꝫ habebatur ꝓ exheredatione hoc iure eodẽ mõ ꝛ qualisqualis. hodie vo etiã tunc oĩmoda ꝑteritio sine cã reddit testm̃ nullũ. vt no. in aut. de here. ꝛ fal. §. exheredatos. in gl. non tñ ista qualisqualis tenẽdo opi. Bar. quare oĩs cõditio etiã casualis reijcit̃
4 de legitima. de qua tãgit̃ in. l. si pater. ¶ †Pro declaratiõe gl. magne opp. ꝯtra finẽ huius. l. ꝙ si stat ꝑ eũ cui debebat ista nubere nõ habet̃ cõditio ꝓ impleta sed ꝓ defecta. vt. ⁊. de condi. inser. l. legatũ gl. dat primo duas solutiones q̃ ꝯtinẽt diuinationem quo ad illã. l. tñ sunt notabiles in se ꝑ limitationẽ sequentis solutionis. vera ergo solutio ponit̃ in fi. gl. ꝛ etiã colligitur in eius distinctione in ver. si quidẽ ꝑ casum: ꝛ in ver. si nõ ꝑ casum: sed ꝑ alterius factũ seu volũtatẽ. qꝛ recusauit illã in vxorem recipere. ꝛ qꝛ hoc posset facere malitiose vt ista ꝑderet hereditatẽ nulla subsistente iusta causa idcirco lex vult q̃d tũc habeatur pro impleta. hoc tñ limita duobus modis: vt in primis duabus solutionibus. s. nisi testator non fuisset al's institutur⁹ istãꝫ nisi nuberet etiã illa recusante vel nisi ꝑ prius ista fuisset in mora: qꝛ reqsita ab illo noluit nubere. quo casu haberetur conditio ꝓ defecta. l. pe. §. j. ff. de cõdi. ꝛ demõ. licet postea penitentia ducta regreret illũ ꝛ ille recusaret cõditio extincta nõ reuiuisceret. ꝛ no. istas limitationes q̃ colligũtur ex gl. in. l. legatũ. Aut stetit ꝑ illum. i. ꝑ casum ꝯtingentem in eius ꝓsonã qꝛ mortuus est anteq̃ illi nuberet supple ꝛ anteq̃ esset reqsitus de nubendo ꝛ recusaret quo casu cessat suspicio malitie. ꝛ ideo quia ista cõditio est mixta ꝛ pendit ex facto implere debentis: et ex
5 casu fortuito casus facit eã deficere. vt in. l. contraria. ¶ †Sed cõtra istud opponitur tribus modis in gl. et iste oppositiones veniũt contra illã. l. legatũ nõ contra istã. Nã videtur primo ꝙ licet deficiat ꝑ casum ꝯtingẽtẽ in eius ꝓsonã qꝛ mortuus sit anteq̃ esset in mora nihilominus ꝯditio habeatur ꝓ impleta nõ ꝓ defecta. l. q̃ sub conditione. §. quoties. ff. eo. tit. vbi si te institui sub cõditiõe si manumiseris seruum tuũ si seruus mortuus est anteq̃ esses in mora manumittendi ꝯditio habetur pro impleta postq̃ nõ põt impleri sine culpa ꝛ mora tua. Solu. ille. §. quoties. loquitur in conditione mere potestatiua q̃ pendet ex voluntate tua tantum non ex voluntate serui manumittendi qꝛ potest eũ etiã inuitum manumittere cũ nõ possit recusare ciuitatẽ ꝛ libertatẽ romanam. l. fi. ⁊. de manu. testa. talẽ conditionẽ mere potestatiuam noluit testator pendere ex casu fortuito sed dũtaxat ex voluntate implere debẽtis. si ergo nõ stetit ꝑ eũ sed per casum habetur ꝓ impleta: hoc tñ verum si mortuus est nullo interueniẽte facto alterius. si aũt interuenit qꝛ ipsum occidit: tunc aut potes habere regressum contra eum ad interesse ꝑ actionem. l. aquil. qꝛ occidit indebite ꝛ est soluendo. ꝛ tunc qꝛ habes remediũ ordinariũ non habetur conditio pro impleta: qꝛ istud extraordinarie introducitur ꝛ in subsidiũ ne propter casum ꝑdat lucrum vt colligit̃. ⁊. l. proxi. ⁊. ibi dum dicit nec extraordinario auxilio ꝛc. Debes ergo agere actione. l. aquil. cõtra occisorẽ ad estimationẽ hereditatis vel legati quã vel q̃d ꝑdes: qꝛ conditionẽ non imples. l. inde neratius. §. j. ff. ad. l. aql. sed si occidisset iuste: qꝛ reperit eum forte in flagrãti crimine. vt in adulterio cũ vxore. ꝛ tũc non teneretur tibi ad interesse. arg. l. si mihi ꝛ tibi. §. si heres merentẽ. ff. de leg. j. vel occidisset indebite tñ non esset soluendo tunc in subsidium ad extraordinarium auxiliuꝫ recurreres vt habeatur conditio pro impleta vt colligitur in. l. si titius statuas. ff. de condi. ꝛ demõ. licet loquatur in alijs terminis iuncta. l. titio. §. fi. eo. titu. ꝛ de eo ꝑ quem factum est. l. fi. ꝛ habetur hic in glo. l. aũt legatum. loquitur in conditione non mere potestatiua sed mixta: qꝛ non poterat impleri inuito illo: in cuius persona implẽda erat. ꝛ sic depẽdet a
6 casu fortuito: ergo casus facit eã deficere. ¶ †Secundo ad idẽ opponitur ꝙ idẽ sit in mixta. l. si fundum ꝑ fideicommissum. §. iul. de lega. j. Solu. ibi loquitur in modo mixto qui si deficiat per casum non deficit relictũ. vt ibi est casus singularis qui alibi non est fm̃ Dyn. Sed tu dic q̃d imo est vt in. l. cum quis decedens. §. qui testamento. ff. de lega. iij. Lex autem legatum loquitur in conditione mixta cum defectus contingens per casum facit deficere legatum. ratio diuersitatis est: qꝛ cõditio obuiat princi. acquisitionis. ꝛ nõ sinit eam fieri quousque sit im-

a ¶ Heredis. adõ an appellatione heredis veniat heres hẽdis. vide Cy. ꝛ bal. in. l. annalib⁹. C. de leg. bal. in. l. gall⁹. ⁊. §. ẽt si parẽte. ff. de li. ꝛ posth. bar ĩ. l. luci⁹. ff. de leg. iij. old. cõsi. xxj. icip. thema talẽ ẽ testator. Ang. consil. clxxv. incip. charissime ff. Pe. de anch. ꝯsi. cxxij. incip. in xp̃i noĩe ꝓ ꝛ contra.

b ¶ Inclusiue. adõ doc. in. c. nõ dꝫ. d cõsan. ꝛ affi. doc. in arbore affinitatis.

pleta.vt in ista.l.ver.nõ prius.Sed modus nõ obuiat prin.acquisitionis nec impedit acqsitionẽ fieri.sed si post eã factũ non implet eã resoluit.l.qbus diebus.§.fi.de cõdi.⁊ demon.plus ergo efficit ⁊ facilius impedit defectus cõditionis ad acqsitionẽ fiendã q̃ defectus modi eam factã resoluat.ar.in.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris.¶Tertio ⁊ vltimo ad idẽ opponitur qd etiam si sit conditio mixta idẽ sit vt defectus cõtingens p casum nõ faciat deficere relictũ.ff.de annu.lega.in prin.sol.verũ est in legato alimentorũ eorũ fauore.l.j.§.de lega.⁊.l.illis libenter.de condi.⁊ demõ.⁊.l.caio.de ali.⁊ ciba.leg.sm verã solutionẽ glossarũ quã sequitur Bar.nisi tale legatum nõ esset factũ contẽplatione legatarij.sed contemplatione eius in cuius persona veniebat conditio implenda:qꝛ ⁊ tunc legatũ deficeret si cõditio deficeret p casum.l.seio amico.in prin.ff.de annu.leg.⁊.l.q concubinã.§.vxori.de leg.iij.⁊ ibi Bar.⁊ p hoc est expedita glo.⁊ sua distinctio vsq3 ibi.Idẽ est in illa cõditiõe ⁊c.

¶Et recollige qd aut loquimur in cõditione mere casuali.aut mere potestatiua.aut in cõditiõe mixta.aut modo mixto.Primo casu non est dubiũ:quia si deficit per casum non deficit relictum ex voluntate defuncti q voluit relictũ dependere ex casu fortuito.Secundo casu distingue vt supra dixi in secundo contrario.Tertio casu distingue inter legatũ alimentorum et alia legata vel substitutionem.Quarto casu dic vt in.d.l.si fundum §.iulianus.

7 ¶†Nunc ergo q̃ritur qd de illa cõditione si dederis titio.x.an dicatur cõditio mixta an vero mere potestatiua: videt hec vltima pars verior:qꝛ filius põt institui sub tali cõditione.l.fi.ff.eo.ti.ergo non est mixta:qꝛ sub mixta nõ põt institui.j.eo.l.si pater filiũ.sed dũtaxat sub potestatiua.l.suꝰ quoq3 ff.de here.insti.Contrarium determinat hic glo.p.l.cũ ita dat.ff.de condi.⁊ demõ.vbi habetur q si titius decederet anteq̃ sibi des vel offeras ⁊ ipse recusat habetur cõditio pro defecta et non debes eã implere in psonã heredis sui nisi in legato libertatis ergo non põt dici mere potestatiua qꝛ illa non haberet p defecta:sed p impleta.l.q̃ sub cõditione.§.quoties.ff.e.ti.⁊ in secũdo cõtrario.glos.Nec obstat ratio supra facta qꝛ l3 sit mixta:qꝛ tñ est verisimile q ille non recusabit recipere reputatur leuis ⁊ potius potestatiua quantũ ad effectũ.vt sub ea possit filius institui qꝛ in hoc inspicitur potius facilitas implẽdi.Hinc est q si filius esset institutus hic sub cõditione si nauigaueris vsq3 venetias:licet reuera ista possit dici mixta qꝛ pendet ex voluntate tua:⁊ ex casu fortuito:nam posset in mari suffocari vel in flumine attamen qꝛ raro hoc cõtingit reputatur potius potestatiua vt filia possit sub ea institui:vt hic.⁊.l.suus quoq3.§.puto.ff.de

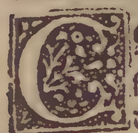
8 here.institu.¶†Itẽ q̃ro qd si stetit per casum cõtingentem in psonam implere debẽtis.Respõdeo habet p defecta indistincte siue esset mere potestatiua siue mixta per.l.sub diuersis.§.fi.de condi.⁊ demon.¶Vltimo querit qd si stetit p testatorem videtur q habeatur p impleta p ea que no.p doc.in.l.miles.§.fi.ff.de adul.qui dicũt p illũ tex.q si aliqs instituat religiosos sub conditione si sepelierint corpus suũ in ecclesia ⁊ ipse morit excõicatus:⁊ sic nõ põt in ecclesia sepeliri qꝛ hoc contingit facto testatoris habet conditio p impleta.tene mẽti.Cetera vide hic p Cy.qui p volentibus repetere hanc.l.dilatat fimbrias suas circa materiam cõditionũ q quedã sunt pprie conditiões que se habẽt ad esse ⁊ nõ esse:quedã aũt q̃ semper ad esse:vt sunt conditiones necessarie.quedã aũt q̃ semp nõ ad esse vt sunt cõditiones ipossibiles de natura vel de iure:qꝛ turpes ⁊ ille nõ dicunt pprie cõditiones.de quibꝰ vltimis vide plene p Bart.in.l.j.ff.eo.ti.de necessarijs vero dic vt in.l.si pupillus.§.q sub cõditiõe.ff.de noua.Bar.tangit in.l.ita stipulatus.de ver.obl.in articulo de stipulatione conditionali.⁊ aliqd tetigi in.l.extraneũ.§.tit.j.Cetera vide p Bar.in.l.in testamento.ff.de cõdi.⁊ demon.vbi tangit materiam huius.l.

2 ¶Cõditio de nubendo tali si nõ põt illi nubere licite videtur inducere viduitatem.

3 Quãdo cõditio habetur pro impleta venit quis ad cõmodũ hereditatis vel legati iure extraordinario: id est officio iudicis ⁊ quando iure ordinario.

4 Si in libello supplicatorio vel cõditionali ponat quis aliquid quod faciat contra se statur ei contra libellantem ⁊ in fauorem partis aduerse.

Confessio partis facta in iudicio altera parte absente an preiudicet confitenti.

1 Onditioni.†Quero circa principium huius.l.si aliqua fuit instituta sub conditione si nupserit tali: ⁊ si nõ nupserit fuit datus substitutus vulgaris quando dicatur nõ nupsisse ad hoc vt fiat locus substitutioni: videtur quod quousq3 põt nubere:qꝛ vterq3 viuit ⁊ nõ põt dici nõ nupsisse: qꝛ l3 semel recusauerit põt volũtatẽ mutare.arg.in.l.deberi.§.de fideicom.
liber.⁊ sic nõ fiat locus substitutioni quousq3 est possibile q nubat.ar.in.l.stipulatus.de verbo.obli.Tu dic contra q dicitur nõ nupsisse si ille eã requisiuit ⁊ ipsa recusauit.l.pe.§.j.de cõdi.⁊ demon.⁊ statim habetur conditio p defecta: nec reuiuisceret si mutaret voluntatem ⁊ vellet nubere nec hoc auferretur ius quesitum substituto:sic ecõuerso si ipsa requisiuisset illum:⁊ ille recusasset statim haberetur pro impleta.§.l.pri.in fi.nec si postea illũ peniteret ⁊ vellet eam recipere teneret sibi nubere eadẽ ratione fallit in legato libertatis.vt.§.de condi.inser.l.pe.Itẽ diceretur nõ nupsisse si ad instantiam substituti assignatus eẽt sibi terminus.⁊ infra illũ nõ fecisset suam diligentiam p ea que habẽtur in.l.q̃diu.la.ij.ff.de acq.here.Itẽ in tertio casu si sublata esset potentia nubẽdi:qꝛ ille cui debebat nubere vel est mortuus vel aliam vxorẽ recepit anteq̃ esset cõstitutus in mora.vt in aut.cui relictũ.§.de indi.viduita.tollẽ.Extra istos casus quousq3 possit nubere nõ diceretur nõ nupsisse nec fieret locus substitutioni:licet commode potuerit nubere ⁊ neglexerit.l.si qs instituatur.cum ibi not.ff.de here.insti.Nec ob.l.hec conditio.la picola.de cõdi.⁊ demon.vbi habetur quod legatarius d3 implere cõditionem q̃primũ põt si est in sua ptãte.⁊ nisi faciat:habetur conditio pro defecta:qꝛ verum est in legatis vt ea3 faciat deficere nõ sic in institutione heredis in qua agit de maiori preiudicio:qꝛ faceret testatorem intestatũ deficere vñ illa.l.nõ habet locũ in institutionibus.gl.est singularis ⁊ mẽti tenenda in d.l.si qs instituat.

2 ¶†Itẽ not.ex hac.l.dũ dicit viduitatẽ induxisse q cõditio de nubẽda tali si nõ põt illi nubere licite videtur inducere viduitatẽ.qꝛ q vult vt nubat vni videtur velle q nulli alteri nubat:vnde si illi nõ põt nubere honeste:nec alteri ppter phibitionem testatoris cogitur stare vidua ⁊ hoc pbatur in.l.cũ ita.de condi.⁊ demon.vnde videbatur hic q duplici ratiõe ista conditio esset spernenda.primo qꝛ erat turpis.secũdo qꝛ inducebat viduitatẽ.vt in multis legibus in ti.de condi.⁊ demõ.Sed neutrum est verum:qꝛ licite poterat nubere.vt hic dicitur ergo nõ debuit spernere vel implere.

3 ¶†Item not.ibi dũ dicit extraordinaria vna cũ glo.q qñ cõditio habetur p impleta venit qs ad cõmodũ hereditatis vel legati iure extraordinario i.officio iudicis:hoc declara per Bar.in.l.in testamento.de cõdi.⁊ demon.q aut loquit in legatis aut in institutionibus primo casu aut habet p impleta de iure cõi.vt in casu huius.l.precedentis in fi.Et tũc venit ordinario iure: ⁊ p actionẽ ex testamento directã.aut ex quadam specialitate: ⁊ tũc venit p officiũ iudicis.Secũdo casu aut cõditio remittitur de iure ciuili ⁊ põt adire hereditatẽ.aut de iure ptorio ⁊ d3 cõpetere.bo.pos.l.facta.§.si danda.ff.ad trebel.

4 ¶†Vltimo not.in fi.q si in libello supplicatorio vel cõuentionali qs ponat aliqd qd faciat contra se statur ei contra libellantem ⁊ in fauorem partis aduerse.concordat.l.cũ precium.§.de lib.cã.Videbatur cõtrariũ:qꝛ cõfessio partis etiã facta in iudicio altera parte absente nõ preiudicat cõfitenti nec pdest absenti.l.certũ.§.si quis absente.ff.de confes.sed libellus porrigitur absente parte.So.propter hoc ista.l.cũ si.est notabilis qꝛ hoc fallit in confessione q̃ continetur in scriptura libelli p partem porrecti vt preiudicet: licet facta pte absente:⁊ idem in scriptura exceptionũ porrectarũ.vt.§.de his q potẽtiorũ noie.l.j.⁊ ibi p Bar.⁊ si hoc fecerit scienter nõ potest reuocare cõfessionem ita d3 intelligi gloss.q̃ est in.l.rura.§.de oĩ agro.deser.li.x.q̃ dicit q desideriũ apud acta publicatũ corrigi nõ põt si aũt p errorẽ facti secus.vt in.l.edic.§.fi.ff.de iure fis.⁊ in l.forma.§.fi.ff.de censi.sed si per errorem iuris distinguitur an sit psona cui l3 iura ignorare.vt mulier miles ⁊ rusticus:⁊ idẽ vt possit corrigere alias secus vt hec habentur in tex.⁊ glo.ff.de iure fisci.l.ij.§.finali.

2 ¶Institutio collata in vnum casum extenditur ad aliũ sibi similem.

3 Testator si instituit vxorẽ suam heredẽ quousq3 honeste ⁊ caste vixerit ⁊ vitam vidualem seruauerit ⁊ post mortem eius substituit titium ⁊ ista mulier nubat alteri ⁊ sic perdit hereditatẽ an statim debeat ad titium peruenire.

4 Potentia adeunde hereditatis dicitur ius non facultas ⁊ que sit vtilitas ex hoc.

1 SI mater.†Non refert qd ex eqpollentibus fiat.Ad hoc allegat hic.⁊.l.mulier.ff.ad treb.vel sic.
2 †Institutio collata in vnum casum extenditur ad aliũ sibi similem.h.d.¶Opp.qꝛ conditio debet impleri in forma specifica:al's non habetur pro impleta sed p defecta:vnde si te instituo si dederis.x.sticho seruo titij si nõ dedisti sticho sed titio nõ censetur impleta:qꝛ non est seruata forma.l.q heredi.in prin.de cõdi.⁊ demon.licet si dedisses sticho idẽ effectus sequeretur qꝛ fuissent acqsita dño hic aũt nõ fuit impleta in forma que fuit si emancipabuntur a patre ⁊ nõ fuerint emancipati:licet p mortẽ exiuerint patria potestatem

testatẽ. Sol. istud faciebat dubiũ in hac. l. tñ ratio decidendi est q2 ista testatrix censetur potius cogitasse de effectu cõditionis q̄ de forma eius: q2 voluit hereditatẽ suam acqri filio ⁊ nõ ma rito. ⁊ hec p̄sumpta volũtas colligitur ex qualitate personarũ q2 ipsa est mater: ⁊ ille est filius ex qualitate viri. vñ nõ curatur ꝙ forma non fuerit seruata ex quo euenit effectus: de quo testa trix cogitauit: ꝫ vbi cessaret ista presumptio ꝓcederet cõtrariũ vt si te heredem instituo sub cõditione si titius emãcipabit filiũ suũ: tunc enĩ nõ presumo2 apposuisse istã cõditionẽ vt acquirat tibi ⁊ nõ titio: cũ nõ sis filius titij. ideo si alio modo puta p mor tem filius titij efficeret̃ sui iuris cõditio ista nõ censeretur iple ta nec posses esse heres. facit. c. suspectũ. de rescrip. lib. vj. Et vi de circa istũ arti. ꝙ aliqñ testato2 censetur cogitasse de effectu cõ ditionis plusq̄ de modo ⁊ aliqñ de modo: qđ plene no. p Bar. in. l. gallus. §. ⁊ qd si tñ. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ in substitutione vul gari semp censetur cogitasse de effectu magis q̄ de modo fauo re testamenti: ⁊ vt qs decedat testatus: vñ si tibi substituo vul gariter si noluisti esse heres venit substitutus etiã si nõ potui sti esse heres: ⁊ si exprimitur vnus casus impotentie veniunt ce

3 teri vt in illo. §. ⁊ tetigi. in. l. iij. ꝫ. tit. j. ¶ † Et predicta faciũt ad questionem quã pluries vidi de facto. Testato2 instituit here dem vxorẽ suã quousq3 honeste ⁊ caste vixerit ⁊ vitã vidualẽ ser uauerit post mortẽ vero eius substituit titiũ. ista mulier alteri nupsit ⁊ sic pdidit hereditatem. Querit̃ an statim debeat ad ti tium puenire: videtur ꝙ nõ: q2 testato2 disposuit ꝙ pertineret post mortẽ vxoris: videt̃ ergo ꝙ interim debeat esse penes venië

a tes abintestato.[a] Cõtrariũ videtur verius ꝙ debeat peruenire ad titium. nã intẽtio testatoris fuit ꝙ ad ipsum pueniat postq̄ desierit in p̄sona mulieris: potuit aũt desinere vel p transitum ad scđa vota vel p mortem eius: testato2 vero non expressit nisi causam mortis credens ꝙ ipsa deberet semp stare vidua: ⁊ si co gitasset cõtrariũ etiã in illũ casum ꝓuidisset: ergo ille casus ve nit argu. huius. l. ⁊ ita determinatur in addi. Spec. ti. de secũ.

4 nup. in rub. ⁊ ita pluries cõsului. † Ultimo no. tex. in fi. dũ dicit ius adeunde hereditatis. ꝙ potentia adeũde hereditatis dicit̃ ius nõ facultas. ⁊ vtilitas consistit in hoc: q2 omne ius tollitur prescriptiõe tẽporis. l. sicut. ȷ̃. de prescri. xxx. an. ⁊ ideo ius adeũ de hereditatis durat vsq3 ad. xxx. an. vt not. in. l. licet. ȷ̃. de iure delib. sed si esset facultas nullo tp̄e perderetur: vt in. l. viã publi cam. ff. de via publi. videbatur autem ꝙ nõ esset ius: q2 si esset ex eo diceretur qs locupletio2 etiã anteq̄ adiret: q2 iter alia bona computaretur: ⁊ tamen lex dicit contrarium. ff. ad le. fal. l. ꝓcia rerum. circa medium.

2 ¶ Si filius exheredatur in defectum conditionis an in ista exheredatione requiratur hodie causa.

3 Quãdo testamentum nõ valeat licet exheredetur filius in defe ctum conditionis.

4 Filius an possit institui sub conditione si decem dederit alteri.

5 Qđ filius possit institui sub conditione ptãtiua ⁊ an exhereda tio tunc facta in defectũ talis conditionis sit inepta.

6 Filius preteritus institutus sub cõditione potestatiua an pos sit ire coram iudice ⁊ protestari se nolle cõditionem implere ad hoc vt defecta conditione reperiatur preteritus si reddatur te stamentum nullum.

7 Nepotes ⁊ vlterio2es an possint institui sub conditione casua li vel mixta etiã si in defectũ conditionis nõ exheredentur.

8 Si filio relinquatur legitima pure an in residuo possit hodie institui sub conditione casuali vel mixta.

9 Si instituo posthumam nascituram que monasteriũ ingredie tur vel que nubet in tanta quantitatte ⁊ nata sit posthuma que monasterium non intrauit vel non nupsit an valebit testamen tum reiecta illa conditione.

10 Testñ a principio nullũ ex eo ꝙ filius iam natus fuit in eo pre teritus nõ reconualescit licet moriatur viuente testatore.

11 Si filius sit institutus sub duabus conditionibus contrarijs: vt si nauis ex asia venerit siue nõ venerit cũ interim adire non possit q2 nescitur ex quo conditionis euẽtu sit institutus an va lebit testamentũ hoc iure quo ꝯditio nõ rejciebat̃ de legitima.

12 Filius institutus sub conditione an possit approbare testamen tum ad commodum suum: q2 forte sit institutus in maio2i por tione q̄ habiturus sit abintestato.

1 Si pater filium ¶ † Filius in potesta te nõ potest heres insti tui a patre sub conditione q̄ nõ sit in eius ptãte vt est cõditio casualis ⁊ mixta q̄ nõ pendet ex facto seu ex volũtate instituti sed ex casu fortuito. ⁊ si aliter fit nõ valet testa mẽtum nisi fuerit in defectũ conditionis exheredatus ⁊ potest per eum adiri hereditas ab intestato. h. d. Et premittit̃ primo vnũ ad euidentiã vsq3 ibi cũ aũt. Scđo determinat casum ꝓpo situm ꝙ non valeat testñ vsq3 ibi ⁊ ideo. Tertio prouidet filio

ꝙ adeat abintestato. Et intellige istã. l. vt habeat vtilitatem ⁊ maiorẽ dubitationẽ qñ dicto filio fuit datus coheres maxime extraneus: ⁊ sic interest ipsius filij ꝙ testamentũ non valeat ad hoc vt ipse solus totã hereditatẽ habeat: q2 si esset institutus insolidũ nõ põt pretẽdere aliud interesse nisi tp̄is: q2 si vult ha bere ex testamento haberet necesse expectare euentũ conditio nis ⁊ interim decedẽs non transmitteret sed si vult habere ab intestato non expedit ꝙ expectet. ¶ In tex. ibi quẽ in potestate habebat. dic secus si non habebat vt si erat emancipatus. nam tunc valet testñ: non tñ põt adire hereditatem anteq̄ implea tur conditio. sed põt petere bo. pos. ꝫm tab. q̄ tribuet ius in bo nis eo. q2 in oẽm euentum habiturus est hereditatem siue exi stat ꝯditio: ⁊ tũc ex testamẽto siue non existat ⁊ tunc p ꝯtrata bulas: q2 reperit se preteritum: ⁊ sic post petitã bo. poss. ꝫm tab. ꝯditio existet ille bo. pos. ꝯuerteret in aditionem. si vo deficiat ꝯuerteretur in ꝯtrata. ⁊ interim decedens transmittit ad suos heredes: vt hec habent̃ in. l. ij. §. si sub cõditione. ⁊. l. si sub ꝯdi tione. ff. de bo. pos. ꝫm tab. sed qñ non esset habiturus in omnẽ euentum vt in extraneo instituto sub ꝯditione. lꝫ ea pendente possit petere ꝫm tab. non tñ tribuet ius sed simplicem admini strationẽ facti ⁊ deficiente ꝯditione irritabit̃ bo. pos. ⁊ interim ille decedẽs ad heredes nõ transmittit. vt pꝫ p ea que plene ha bentur in. l. si qs instituat̃. ff. de here. insti. ⁊ si dicatur quare nõ petit incontinenti ꝯtratab. tanq̄ preteritus qñ cõditione pen dẽte nec est institutus nec exheredatus: ergo preteritus. respon det̃ ꝙ q2 subuenitur sibi per ꝫm tabu. q̄ est magis fauo2abilis: ideo cessat ꝯtratabu. Et si dicatur imo econuerso quousq3 põt peti contratab. cessat scđm tabu. vt in. l. ij. §. expectãdo. ff. de bo. pos. ꝫm tab. ⁊. l. si impubes. §. fi. ad car. ꝫ. de bo. pos. contratab. l. posthumo. respondetur verũ esse qñ cõpetunt diuersis perso nis: sed qñ idem ecõuerso ꝫm tab. facit cessare contra tab. q2 di

2 gnio2 est cũ sit ꝫm voluntatẽ testatoris contratab. ¶ † In tex. ibi nec in defectum dic. tunc enĩ contra q2 valeret testamentum cum in nullum casum possit se reperire preteritum: nã si condi tio existet reperiret se institutũ si deficiet reperiret se exhereda tum: sed si non esset exheredatus in defectum cõditionis repe riret se preteritam ⁊ inspecto hoc casu redditur testamentum nullum: vt in glo. ij. q̄ incipit deficiente: ⁊ si dicatur etiam si sit exheredatus in defectum ꝯditionis videtur ꝙ testamẽtum sit nullum: q2 negari non põt quin interim sit preteritus q2 nec es set institutus nec esset exheredatus: q2 pendentia conditionis facit interim actum non esse. Respondeo non cõsideratur hec preteritio q̄ interim est eo q2 existente vel defecta conditione re tro fingitur semp fuisse institutus vel semp exheredatus ⁊ nul lo tp̄e preteritus: sed qñ nõ fuit exheredatus si ꝯditio deficiet semp fuisse preteritus videbit̃: ⁊ attẽto hoc casu qui põt eueni re redditur testamentũ nullũ. Sed an requirit̃ hodie causa in ista exheredatione. videt̃ posse dici qđ non: q2 tunc requirit̃ qñ nullo modo fuit institutus. Sed nunc videtur ꝙ debeat secũ compensare institutionem cum defectu cause: tutius tñ est di

3 cere contrarium. ¶ † Sed oponitur ꝙ licet sit exheredatus in defectum ꝯditionis nihilominus testamẽtum nõ valeat. ff. de lib. ⁊ posth. l. filius a patre. in prin. so. ꝫm cõem intellectum ibi loquitur qñ non habebat coheredem vel substitutum p cuius aditionẽ posset exheredatio cõfirmari: ideo redditur nulla. l. si ita. §. fi. eo. ti. hic aũt dꝫ intelligi qñ coheredẽ vel substitutũ ha bebat: alij vt doc. papienses quorũ etiã opi. do. Raph. sibi ap propriat: sed audiui viua voce ab eis dicunt qđ imo ibi habe bat coheredem vt ex multis ibi colligitur: ⁊ ꝙ testamentũ va luit a principio: verum q2 filius pendente conditione decessit deducitur ad irritum in mortis articulo q2 certum esse incipit quodammodo ꝙ quicũq3 sequatur euentus siue existat condi tio siue deficiat an poterit dici intro fuisse institutus vel retro exheredatus: q2 deficit' extremum fictionis retrotractatiue: et ideo in mortis articulo destituto testamento defertur sibi here ditas abintestato et efficitur suus heres et hereditatem iure suitatis ad quoscunq3 heredes suos transmittit. Iste est casus subtilis ⁊ difficilis ꝫm verum intellectum in. d. l. filius a patre qui multum mihi placet: et ista sunt de apicibus iuris. ¶ In ter. ibi iure testatus non videtur supple: et sic testamẽtum erit nullum. l. j. ff. de iniu. te. et. ipse totam hereditatem habebit ab intestato excluso coherede extraneo. vt in fi. huius. l. postq̄ ta men conditionem adimpleuerit si vellet eam habere ex testa mento non prohibetur: quia si potest approbare testamentum in quo fuit ex toto preteritus. vt in. l. filio preterito. de iniu. te. fortius quando non fuit ex toto preteritus: sed institutus: licet sub conditione. imo et plus erit quia testamentum reconuale scit de iure ciuili et poterit adire quia approbat testamentum ad sui commodum: sed si foret ex toto preteritus approbaret ⁊ ad commodum instituti: et sic non recõualesceret de iure ciuili

a ¶ Abintestato. adde Ioã. an. in addi. Spec. rub. de secũ. nup. bar to. in aut̃. hoc lo co. co. vj. ꝫ. si secũ do nup. mu. Et eũdẽ pau. de cas in. l. si qs heres ita. ff. d acq. here. ⁊ refert alexã. de imo. in ꝯsi. cxxx. col. ij. i fi. in. ij. vo. Fran. cur.

sed de iure pretorio: ⁊ posset peti bono.pos.ſm tab.infra tem-
pus prefixũ.al's excluderetur ſm cõem opi. ⁊ ſm iſta intellige
4 glo.fi.q̃ eſt hic. ¶†Ultimo extra gl.opp.q2 video ꝙ filius po
a teſt inſtitui[a] ſub conditione ſi.x.dederit.vt in.l.fi.ff.eo.titu.⁊
tñ illa ꝯditio non eſt poteſtatiua ſed mixta: vt not.glo.ſ.eo.l.j.
ante finẽ ibi dũ dicit idẽ eſt in illa ſolu.vt ibi dixi. ¶Item op-
po.de.l.j.⁊.ij.ſ.eo.Solu.vt ibi filius non erat in ptãte teſtatri
cis hic ſic. ¶Item oppo.de.l.cũ poſthumus.ff.de lib.⁊ poſth.
Sol.ibi in poſthumo nondum nato cuius omnimoda preteri-
tio non reddit teſtamentũ nullum anteq̃ naſcatur.l.iij.§.ſed ſi
ſtante.ff.de iniu.te.ideo põt inſtitui ſub conditione. ¶Ultimo
oppo. de.l.filijs.ff.eo.ſo.ibi qñ eſſet inſtitutus filius ſub condi-
tione turpi vel impoſſibili quo caſu indiſtincte non valeret te-
5 ſtamentũ etiã ſi in defectuꝫ ꝯditiõis foret exheredatus. ¶†In
j.glo.magna ibi ſed ſub poteſtatiua ſic.dic vt ſi ſeruum ſuũ ma
numiſerit vel ſi capitoliũ aſcẽderit ſupple ⁊ non eſt neceſſe tunc
in defectum conditionis ipſum exheredare ſicut ſi eſſet inſtitu
tus ſub conditione ſi voluerit.Nam inepta eſſet exheredatio
facta in caſu quo voluerit: vt in.l.iam dubitari.ff.de here.inſti.
ſi enim conditionẽ non implet ſeipſum excludit cum facile im-
plere potuerit ⁊ hereditas ptinebit ad coheredẽ vel ſubſtitutũ
ſed ſi neutrum hꝫ tunc deuoluitur ad veniẽtes abinteſtato te-
ſtatori primum locũ tenentes tẽpore mortis ipſius filij decedẽ
tis anteq̃ adimpleat: ⁊ ſi erat talis conditio que nõ poterat im
pleri vltimo vite ſpiritu cum incipit mori certũ eſſe in cipit eaꝫ
amplius impleri non poſſe: ⁊ ideo deſtituitur teſtamentum et
ad ſeipſum filiũ deuoluitur abinteſtato ⁊ efficitur ſuus heres
in mortis articulo ⁊ eã trãſmittit iure ſuitatis ſi non habebat
ſubſtitutũ vel coheredẽ.l.ſi filius heres.ff.de libe.⁊ poſthu.⁊ in
d.l.fi.ff.eo.ti. ¶Sed tunc oppo.nam ſi talis eſt conditio q̃ vlti-
mo vite ſpiritu nõ põt impleri deficiente conditione reperit ſe
preteritum anteq̃ pfecte moriatur: ⁊ p cõſequens videtur ꝙ te
ſtamentum non valeat ſicut qñ eſſet inſtitutus ſub conditione
caſuali vel mixta q2 inſpicitur qđ euenire põt: ſcꝫ ꝙ reperiat ſe
preteritum in vita: vt in glo.ſeq.⁊ iſta eadem ratio eſt in condi
tione poteſtatiua que vltimo vite ſpiritu non poteſt ĩpleri.So.
quidam fatentur ⁊ ppterea dicũt qñ talis eſt conditio dꝫ in de
fectum eius exheredari ſicut qñ eſt caſualis vel mixta ne con-
tingat ꝙ in eius vita poſſit reperire ſe preteritũ.doc.noſtri cõ
tra ⁊ allegant caſum in contrariũ in.l.ſi libertus.§.ſi libertin9.
ff.de ope.libe.vbi erat talis cõditio ⁊ tamẽ non fuit ibi neceſſe
ipſum exheredari in defectũ conditionis: ⁊ ratio eſt q2 iſta pre-
teritio contingit eius culpa ⁊ defectu q potuit conditioneꝫ im-
6 plere ⁊ non impleuit. ¶†Sꝫ ponamus ꝙ filius inſtitutus ſub
conditione poteſtatiua vadit coram iudice ⁊ ꝓteſtatur ſe nolle
conditionem implere ad hoc defecta conditiõe reperiatur pre-
teritus ⁊ reddatur teſtamentum nullũ.dicit Cy.ꝙ poterit.Tu
dic qđ hoc ſibi nihil prodeſt ſi habet ſubſtitutum vel coheredeꝫ
q2 eis applicabitur hereditas: vel ſi nõ habet ⁊ eſt talis condi-
tio q̃ vltimo vite ſpiritu nõ põt impleri: ⁊ ſic hereditas eſt puen
tura ad venientes abinteſtato defecta conditione ſecunduꝫ ea
que.ſ.dixi.q2 nõ poteſt illos excludere ⁊ facere ꝙ ad ſe pueniat:
ſed ſi erat talis q vltimo vite ſpiritu nõ poterat impleri tunc q2
in mortis articulo deſtituitur inſtitutio ⁊ hereditas abinteſta
to ad ipſummet peruentura eſt ⁊ efficitur ſuus heres in mortis
articulo bene poterit hoc tẽpus preuenire vt ſtatim efficiatur
ſuus heres: nõ ex pacto ꝙ deſinat poſſe implere.ar.eius qđ no.
ſ.eo.ti.j.l.extraneũ.cũ qs inſtituitur cum ipſe morietur ⁊ ita in-
tellige dictũ Cy.in glo.ibi vt in fi. illius.§.nepotes.dic qđ ideꝫ
7 tenet ibi glo.⁊ Azo in ſumma.⁊ Cy.hic. ¶†Sed in gloſſ.ibi.l.j.
§.ſciẽdum.ff.de ſuis ⁊ legi.tenet opi.precedentem qđ filij primi
gradus habeãt hoc plus q̃ vlteriores vt nõ poſſint inſtitui ſub
conditione caſuali vel mixta niſi in defectum eius exhereden-
tur: nepotes autem ⁊ vlteriores bene poſſunt etiam ſi teneant
primum locum ⁊ nullus eos precedat: ⁊ pro iſta parte multum
faciunt tex.allegati in glo.ſi bene inſpiciantur ⁊ etiam ratio q2
nulla eſſet dubitatio quãdo pretereuntur ab alio cũ poſſint ex
toto preteriri eorũ pteritio non reddit teſtamẽtũ nullũ.l.ſi quis
filio exheredato.de iniu.te.tantomagis poſſunt ſub cõditione
qualibet inſtitui.Opi.tñ gl.hic equior eſt ⁊ eam tenet Bart.li-
cet plures teneant precedentẽ.Bal.aũt ad concordiã reducit vt
ſi tempore teſtamẽti nepos nõ teneat primũ locũ ⁊ fuerit inſti-
tut9 ſub conditione caſuali vel mixta ⁊ ſic teneat inſtitutio ſine
dubio ſi poſtea incipiat tenere viuẽte teſtatore q2 filius pmoria
tur non rũpat teſtm̃ ex quo reperit ſe inſtitutũ lꝫ ſub conditiõe.
Sed ſi nullo modo reperiret ſe inſtitutũ rumperet.vt.l.in poſt-
humorũ.de iniu.te. Et ſic patet differentia inter filium primi
gradus ⁊ nepotem: q2 filius qñcunq̃ reperiret ſe inſtitutũ ſub
conditione caſuali vel mixta diceret teſtamentum nullũ: ſed ne-
pos non ſemp ſed ſolũ qñ tpe teſtamẽti teneret primum locum

¶Filius põt in-
ſtitui.adde.l.ſi li-
bertus.in.§.ſi li-
bertus.in.v.exi-
ſtimo.ff.d bo.li.

ſecus qñ poſtea teſtatore viuente tenere incepit: tene menti: q2
pulchra conſideratio eſt. ¶In glo.ibi.Bul.tamen pro declara
tione iſtius particule opponit contra finem.l.dum vult qđ iſte
filius admittatur ad totã hereditatem abinteſtato excluſo co-
herede vel ſubſtituto propter nullitatem teſtamẽti: ſic enim dꝫ
intelligi tex.Contra: ponamus enim quod iſte filius noluit in
patriam reuerti cũ potuerit: licet hic fuerit reuerſus: certe tunc
p eum ſtetit ⁊ nõ p caſum ꝙ conditio nõ fuit impleta . videtur
ergo ꝙ tunc nõ admittatur ad hereditatem ſicut ſi fuiſſet inſti
tutus ſub conditiõe mere poteſtatiua: ⁊ ipſe noluiſſet adimple-
re: ⁊ ſic teſtm̃ cenſeatur validũ hoc caſu.Bul. hoc fatetur hic de
plano qđ qñ cõditio eſt mixta dꝫ inſpici an non impleuerit q2
noluit ⁊ reputatur poteſtatiua.⁊ ſic ſemetipſum excludit: an q2
nõ potuit.⁊ reputatur caſualis: ⁊ tunc teſtm̃ nõ valet glo. repre
hendit ⁊ merito q2 ſm hoc teſtm̃ ſtaret in pendenti quouſq̃ al-
terum ipſorũ conſtaret qđ eſſe non dꝫ.vt in.l.fi.ff.cõmu.predio.
Sed vel debet eſſe ſtatim validũ vel ſtatim inualidum. In caſu
iſto cõſideratur quod euenire põt.ſ.q2 poteſt impediri caſu for
tuito: ⁊ ideo ſtatim eſt nullum nõ expectato qđ illorum habeat
locum: ⁊ hoc pſuppoſito nõ curatur poſtea an defecerit vt quia
noluit vel q2 nõ potuit: quinimo etiaꝫ ſi fuit impleta adhuc red
ditur teſtm̃ nullũ: vt eſt hic caſus: naꝫ iſte filius fuerit reuerſus
ſed hoc nõ cõſideratur ſed principiũ ⁊ qđ tunc euenire poterat
8 nõ quod poſtea euenit. ¶†In glo.ibi hodie vero dic.Opponit
pro declaratione glo.qđ iſta lex hodie corrigatur p.l.quoniam
in prioribus.ſ.de inoffi.teſta.vbi habetur qđ omnis conditio
reijcitur de legitima ⁊ remanet in ea inſtitut9 pure: ſi ergo fili9
fuit inſtitutus in dimidia ſub conditione caſuali vel mixta cen
ſetur inſtitutus pure vſq̃ ad legitimã : ⁊ hoc ſufficit ad hoc vt
valeat teſtamentum nec curatur quod in reſiduo pendeat cõdi
tio q2 teſtator relinquendo legitimam pure põt reliquũ relinq̃-
re cuicũq̃ vult multomagis eideꝫ filio licet ſub conditiõe.Glo.
videtur fateri ꝙ hodie corrigitur ⁊ ſic nõ erit nullum teſtamẽ-
tum.Omnes doc.vſq̃ ad Bart.reprobant hanc gloſſ.q2 lex qm̃
in prioribus.loquitur ⁊ intelligi dꝫ in illa conditione que non
reddebat teſtamẽtum nullũ: conditio caſualis vel mixta q̃ ideo
reddit teſtamẽtum q2 cõtinere poteſt pteritionẽ.Imperator in
l.omnimodo.expreſſe dicit ꝙ p ſuas leges nõ intendit aliqđ in
nouare de iuribus veteribus.Bar.dicit ſe pluries fuiſſe ſecutũ
hanc opi.ſ.ꝙ poſtea reperit tex.pro glo.in.l.ſcimus.§.cum aũt.
ſ.de inoffi.teſta.vbi erat conditio caſualis.ſ. mortis heredis.l.
heres meus.de cõdi.⁊ demon.⁊ tamen reijcitur de fideicõmiſſo
vniuerſali relicto filio vſq̃ ad legitimam.do.Ray.de forli.cum
legeret in iſta ciuitate ſcripſit ſibi peruſij ꝙ ipſe nõ intelligebat
illum.§.q2 nõ loquitur in inſtitutione que debet eſſe pura : ſed
in fideicommiſſo vniuerſali.ſed certe iure codicis nõ requireba
tur titulus inſtitutionis in filio ſed poterat ſibi relinqui legiti
ma iure legati vel fideicommiſſi. vt in.l.omnimodo.eo.titu.de
inoffi.teſta.vnde ſicut ante illam.l.inſtitutio vſq̃ ad legitimaꝫ
debebat eſſe pura ad hoc vt valeret teſtamentum ita ⁊ poſt illaꝫ
l.legatum vel fideicommiſſum debebat eſſe purum ad hoc vt va
leret ⁊ ſi nõ fuiſſet factus ille.§.cum auteꝫ.ſi fuiſſet relicta legiti
ma iure legati vel fideicommiſſi ſub conditione caſuali vel mi-
xta nõ valuiſſet teſtamẽtuꝫ nec per.l.omnimodo.circa hoc erat
prouiſum nec per.l.quoniaꝫ in prioribus.quia loquitur in gra-
uamine quod proprie cadit in conditione poteſtatiua: ſꝫ poſtea
per.§.cuꝫ autem.prouidetur quod talis conditio licet caſualis
reijciatur vſq̃ ad legitimaꝫ: ſicut ergo reijcitur de fideicommiſ-
ſo vniuerſali: ita ⁊ hodie cum redeamus ad iura vetera vt fili9
habere debeat legitimam iure inſtitutionis debebit reijci de in
ſtitutione quicquid dixerit Ray.de quo vide per Barto.in illa
l.ſuus heres quoq̃.Ange.autem dicit quod ibi debet intelligi
quod filius fuerat exheredatus truffa eſt ⁊ diuinatio non enim
erat neceſſaria exheredatio quando ſibi erat relicta legitima iu
re legati vel fideicommiſſi per illas leges.neſcio ergo quare an-
ge.ita intelligit.Bald.loquitur inter dentes ⁊ ſemetipſum nõ
patitur vt dicit Raph.⁊ dicit verum ipſe do.Rapha.qđ iſta gl.
nõ dicit illud ad quod allegatur ⁊ quod immerito p antiquos
reprehendebatur q2 nõ refert ad caſum.l. que loquitur de caſua
li vel mixta.ſed ad principium glo.que loquitur de poteſtatiua
⁊ clarius hoc dicit glo . in.l.ſu9 quoq̃.que allegatur pro cõcor-
cũ iſta ⁊ ambo reprehendebatur per antiquos ⁊ non bene.Ego
reperio iſtud fuiſſe dictũ quorundam antiquorum qui fuerunt
anteq̃ do.Raph.naſceretur in hoc mũdo ⁊ habeo in libro meo
ſed poſito ꝙ ita hoc eſſet: ⁊ ꝙ ille gl.nõ dicerent.Bar.alleg.tex.
l.qui hoc dicit. ⁊ cui reuera hucuſq̃ per neminem ſcribentem
data fuit cõgrua reſpõſio ⁊ totus mundus ſequitu r opi. Bar-
tanq̃ vtiliorẽ: q2 p eam ſuſtentãtur teſtamenta ⁊ prouidet filijs
contraria vero opi. operat contrarium ⁊ tendit ad ſubuerſio-
nem teſtamentorum: ideo pluries conſului ſcđm ſuam opinio-

Predicta

9 †Predicta vera sunt qñ instituitur certa persona filij sub con-
ditione. Sed qd si incerta certificāda ex euentu conditionis vt
instituo posthumā nasciturā q̄ monasterium ingredietur vel q̄
nubet in tanta quantitate. nata est posthuma q̄ monasterium
nō intrauit vel nō nupsit: an valebit testamentū reiecta illa cō
ditione. Bar. dicit se ɔsuluisse ꝙ non: q: ista non censet institu-
ta etiā sub ɔditione: nā relatiuū qs vel qui iunctū futuro tēpo
ri ⁊ relatū ad certā ꝑsonā vel rē incertā facit limitationē ⁊ re-
strictionē. vt in. l. nup. ff. de leg. iij. vnde ista institutio restringi
tur ad illā q̄ monasteriū ingrediet vel nubet: sed illa q̄ neutrū
istorū facit nullo modo censetur instituta. l. cōmodissime. de li.
⁊ posthu. vbi dicit esse casum: ergo testm̄ non valet nec reijcitur
cōditio. Ray. de forli. ɔsuluit ɔtrarium presupposito ꝙ condi-
tio casualis vel mixta reijciat q: hic statim qō nata fuit certifi-
cata est ꝑsona: videtur em̄ instituta illa q̄ nascat sub cōditione
si monasterium intrabit vel si nupserit igit illa cōditio reijcien
da est de legitima q: repitur certa ꝑsona certificata ex natiui-
tate q̄ fuit instituta: lz sub ɔditione non aūt dz expectari ad cer
tificationē fiendā ꝙ ingrediatur vel nubat q: sic diu esset insti-
tutio in pendenti qō nō est verisimile testatorē voluisse: ⁊ sic nō
obstat. l. cōmodissime. q: ibi ex natiuitate statim certificat: non
fuerat institutus nasciturus post mortē: ⁊ natus fuit qdā in vi
ta testatoris: vnde certū est statim ꝙ ille nō erat institutus: et
puto ꝙ Ray. melius ɔsuluerit: licet Bal. dicat ꝙ ipse non in-
tellexit id qō dicebat Bar. nec tñ Rayn. sic declarauit vt dixi.
10 †Ultimo ang. dicit hic vnum verbū ꝙ si cōditio extaret vi-
uente patre testm̄ qō fuit a prin. nullum recōualesceret. ar. in. l.
posthu. in prin. ff. de iniust. test. qō nō placet: q: ibi loquitur in
testamento qō fuit a prin. validū. lz natiuitate posthumi prete
riti fuerit inualidū ⁊ ruptū vnde facilius recōualescit q: reuer
tit ad primū suū statū si posthumus moriatur viuēte testatore
⁊ sic cessat cā inualiditatis non sic qñ testm̄ erat nullū a prin. vt
qñ erat preteritus iam natus. Nā lz moriat viuēte testatore nō
recōualescit. l. si filius in ptāte. ff. de li. ⁊ posth. facit qō no. gl. in
l. si testm̄. ff. de testa. In gl. seq. q̄ incipit deficiente em̄ ⁊c. sed
quare magis inspicitur ꝙ cōditio pōt deficere: ⁊ sic filius repe
riet se preteritū q̄ꝫ ꝙ possit existere: ⁊ sic reperiet se institutum.
nā fit interpretatio in deteriorē partē. Respondeo ꝑpter incō-
ueniēs qō sequeretur si inspicerēt qō pōt existere: ⁊ sic dicere-
mus testm̄ valere ⁊ institutū posse adire ⁊ heredē effici. nā po-
terit ɔtingere ɔtrariū q: non existet sed deficiet vnde alterum
ex duobus oporteret dicere vel qō testm̄ qō incepit valere efficia
tur nullū: vel qō filius remaneat exclusus sine causa iusta: ⁊ qōli
bet istorū est inconueniens: melius ergo est considerare qō defi-
11 cere pōt: ⁊ sic qō sit nullū a principio. †Sed pone filiꝰ institu-
tus sub cōditionibus duabꝰ ɔtrarijs: puta siue nauis ex asia ve
nerit siue nō venerit cōstat em̄ istā institutionē esse cōditionalē
sicut ⁊ legatū isto modo factū. l. hmōi. ff. qñ di. leg. ce. ⁊ interim
adire nō pōt: q: nescit ex quo capite ⁊ ex cuius cōditionis euen-
tu sit institutus: an valebit testm̄ hoc iure quo cōditio nō reijcie
batur de legitima videtur qō sic q: cessat. nullo enim casu filius
iste reperiret se preteritū. ⁊ sic perinde valebit ac si in defectum
cōditionis foret exheredatus. d. Rapha. mouet istud dubiū et
tenet ꝙ nō valebat isto iure quo pro regula tradebatur vt filius
deberet esse pure institutus vel sub conditione ⁊ in eius defectū
exheredatus: ⁊ ideo ipse nō tenet rationem quam assignat hic
glo. quia si esset vera cessaret in casu nostro ⁊ valeret: quod dice-
re ipse nō audet. Ideo assignat aliam rationē in ista. l. scz q: nō
est seruata forma a iure tradita sed hoc salua reuerētia nihil est
dicere. nam hoc est de quo queritur quare ista forma fuit a iure
tradita. nam non frustra tradita censetur. ff. de iureiur. l. iij. §. j.
ipse nō assignat causam sed glo. assignat. In qōne aūt sua puto
verissimū esse qō ista institutio valeat quia nullo tēpore reperi-
ret se preteritū: interim aūt poterit petere ꝭm tab. lz nō adire q̄
tribuet ius cū in oēm euentū sit habiturus hereditatē ex testō
siue cōditio existat siue deficiat viuente testatore sed si interim
moriat transmittit ad suos heredes p. l. illud. §. fin. cum. l. seq. ff.
12 de cōtratab. †In vlti. glo. ibi. vel dic ꝙ etiā ex testamento. dic
qō istā tz Jac. bu. ⁊ Bal. Si ergo interest sua habere hereditatē
abintestato potius q̄ꝫ ex testamēto: q: habebat coheredē extra
neum: ⁊ sic abintestato totā hereditatē est habiturus vel habe-
bat a fratre: ⁊ ipse erat institutus in minore portione q̄ꝫ eū tāge-
ret abintestato potest abintestato adire ⁊ dicere testm̄ nullum:
sed si sua interest potius habere ex testō q: erat institutus in ma
iori portione q̄ꝫ ipsum tangeret abintestato: tunc potest dicere
ꝙ vult testm̄ valere: q: sui fauore erat nullum: vnde nō debet in
eius odiū retorqueri si nō vult: ⁊ si posset approbare testm̄ ad cō
modū alterius qñ esset oīno preteritus fortius ad commodum
suum qñ est institutus sub cōditione. Plus dicūt doc. predicti
quod nunc recōualescit de iure ciuili: ⁊ possit adire vel se immi-
scere. lz qñ approbat ad cōmodū alterius ꝭm cōem opinionem
non recōualescat nisi de iure ꝑtorio: ⁊ ꝑdicta si conditionem im
pleuit prout hic fuit: q: reuersus in patriam: sed si non imple-
uit nō pōt reconualescere. nā etiā si testm̄ nō fuisset nullū nō im-
pleta cōditione nō posset adire imo annullaretur: interim aūt
anteq̄ꝫ impleatur vel deficiat inspecta veritate est nullum vt est
hic casus: sed inspecto eo qō euenire potest est in pēdenti an exi-
stat cōditio vel nō ⁊ si existet an velit habere ex testamēto an nō
⁊ vide omnino qō no. Bar. in. l. si quis testamento. ff. eo. tit. cir-
ca finem ⁊c.

2 ☞ Licet ad matrimoniuz ɔtrahendū possit qs induci sub spe
premij ad ipsum tamen dirimendum induci nō potest.
Conditio si diuerteris a marito vel ab vxore est turpis ⁊ cōtra
bonos mores ⁊ an vitiet institutionem.
Contractus factus sub conditione impossibili vitiatur.
3 Facto datur voluntas intelligi.
Concordia matrimonialis debet lucro preferri ⁊ potius debet
quis velle perdere lucruz q̄ꝫ a marito recedere vel matrimoniū
dissoluere.
Honor prefertur lucro.
Concordia maritalis debet preferri cupidini liberorum.
4 Plus peccat q mandatum iniustum exequitur q̄ꝫ qui mandat.
Perdere lucrum an sit recipere damnum.

1 Reprehendenda. † Conditio turpis nō est implenda: q:
de institutione reijcitur ⁊ remanet institutio pura: ⁊
si de facto fuerit impleta nō cogitur in implemento
persistere: imo licet ab eo recedat hereditatem cōsequitur sicut
2 si nō impleuisset. h. d. ista pulchra lex ⁊ moralis. †Not. plura
primo q: licet ad matrimoniū cōtrahendū possit qs induci sub
spe premij. vt. s. eo. l. j. ⁊. ij. ad ipsum tamen dirimendum induci
non potest. Item qō conditio ista si diuerteris a marito vel ab
vxore est turpis ⁊ cōtra bonos mores. Itē qō talis conditio tur
pis nō vitiat institutionē sed vitiatur ⁊ de seipsa reijcitur: q: re-
putat impossibilis de iure. qō dic vt. l. j. ⁊. l. filius. ff. eo. Sed con
tractus bene vitiatur qñ factus est sub conditione impossibili
3 in. l. nō solū. ff. de act. ⁊ obli. †Itē no. illud ad qō semp allega
tur dū dicit tu porro ⁊c. ꝙ facto datur voluntas intelligi. facit
l. de quibus. ff. de legi. Itē no. ibi preferre lucro ⁊c. qō concor-
a dia matrimonialis debet lucro ꝑferri[a] ⁊ potius debet quis vel-
le perdere lucrum q̄ꝫ a marito recedere vel matrimonium dissol
uere. sic ⁊ honor ꝑfertur lucro. l. iulianꝰ. ff. si quis omis. cau. test.
⁊. l. miles. §. socer. ff. de adulte. ɔnimo etiā cupidini liberorum
debet preferri maritalis cōcordia: vnde reprehenditur in Uale
rio maximo ille qui introduxit diuortiū: q: ex vxore nō poterat
liberos habere: q: debebat matrimonialem concordiam prefer
4 re. †Item no. ꝭm Bal. ꝙ plus peccat qui mandatum iniustū
exequitur q̄ꝫ qui mandat. Itē not. in fi. arg. a contrario. sen-
b su[b] qō si ista conditio nō esset turpis: ⁊ sic fuisset necessario iplē-
da nō videret impleta si a marito diuertisset ⁊ postea ad eundē
redijsset: ⁊ sic ꝑderet hereditatem ac si non diuertisset: hic autez
ideo nō ꝑdit quia nō tenebat necessario implere nec implemen
to persistere. Sed contra de. l. si quis heredem. j. eo. vbi sufficit
semel conditionem fuisse impletam licet implementum non du
ret solu. vt ibi dicam. Ultimo in verbo lucro: ⁊ in verbo dam
no apparet ꝙ ꝑdere hereditatem delatam seu perdere lucrum
est recipere damnum: sed non proprie loquendo: q: dannuz est
de diminutione patrimonij. hic autem nō diminuitur. vt. ff. de
dam. infec. l. damnum.

a Dz lucro ꝑferri. Adde text. l. l. miles. i. §. sacer. ff. de adul.

b Sensu. Adde an vz argumētū a ɔrio sensu. vide in. l. qui testō. in §. mulier. ff. d te. sta. Jo. an. l. c. publicato. de elec. dic ꝙ regulr procedit argumētū a ɔrio sensu qñ sumit a cā finali vt i. §. huius rei. in. l. j. ff. de offic. eius cui māda. [illegible] iuris. ⁊ in. l. ij. C. de ɔdi. inser. ⁊ p Bar. i. l. si qs locuples. ff. de manu. testa.

2 ☞ Statutū ꝙ si qs decesserit intestatus ⁊c. ꝙ talis admittat
⁊ talis excludatur aliter q̄ꝫ disponat ius cōe an habeat locuz in
pupillo ⁊ quid si diceret sine testamento.

1 Generaliter. †Fideicommissuz vniuer-
sale vel particulare relictum
sub cōditione si grauatus decesserit sine liberis vna
cum pluribus alijs conditionibus alternatiue posi-
tis non debetur nisi omnes conditiones existant: ⁊ sic alterna-
tiua ponitur ꝑ copulatiua. h. d. ista singularis. l. vsq̄ꝫ ad. §. cum
aūt. ⁊ non habet nisi vnam concordantiam scōm Bar. s. in. l. lu-
cius. ff. de here. insti. que loquitur in substitutione directa vul-
gari. ista vero in fideicōmissaria: ⁊ ibi alternatiua ponitur pro
copulatiua sicut hic ex presumpta mente defuncti. Est ⁊ alia cō
cor. in. l. is qui ducenta. §. si pater. ff. de rebus dub. que similiter
loquitur in vulgari: ⁊ directa. l. lucius. quia in. l. lucius. alterna
tiua ponitur inter conditiones. sed in. §. sed si pater ponit inter
personas quibus facta erat substitutio: ⁊ tamē requiritur con-
cursus in ambabus. Quero q̄ sit ratio ꝙ hic disiuncta ponit
pro cōiuncta. Respondeo ꝭm Bart. ꝙ inter istas conditiones
fuit apposita conditio si grauatus decederet sine liberis q̄ ꝑsu-
mitur apposita fauore liberorum ipsius aggrauati: vt ipsi ha-

beant si contingat eos existere. vt no. glo. in. l. filius. §. cum qs. ff. de leg. j. Si ergo cõtingat ipsum decedere cum liberis tñ sine testamento si alternatiua sumeret pprie liberi ei⁹ essent exclusi ⁊ substitutus admitteret qm̃ ad veritatem alternatiue sufficit alterã esse verã. vnde verũ est dicere q existit cõditio fideicommissi postq̃ extitit vna: q2 decessit sine testamẽto: ⁊ hoc est ↄ voluntatẽ defuncti. Et ne hoc ↄtingat sumit pro copulatiua: ⁊ sic econuerso si decederet sine liberis tñ fecisset testm̃ adhuc dicit ↄditio defecta: lʒ esset ratio de qua. s. postq̃ reqritur ↄcursus oĩm cõditionũ fauore liberorũ grauati: q2 ista substitutio non debet iure diuerso cẽseri: vnde sicut qñ decessit cum liberis tñ sine testamento disiuncta ponitur pro coniũcta ita econuerso: sed si ista conditio si decesserit sine liberis non esset apposita: sʒ plures alie alternatiue staret proprie disiuncta ⁊ sufficeret alteram earũ existere ſm Bar. cuius intellectus placet ⁊ satis colligitur ex ver. cui eñ ferendus. sed Cy. assignat aliam rationem q2 ille conditiones pendebant ex facto grauati. vnde ne nimis grauetur in faciendo oẽs eas deficere adhuc vt substitutus excludatur si alternatiua staret pprie inducitur p hanc. l. vt stet improprie: ⁊ sic sufficiat facere alterã deficere. plus tñ placet intellectus Bar. ⁊ magis est de mẽte litere. ¶ Ultimo quidã no. istũ tex. dum primũ dicit si filius vel filia intestati: ⁊ postea dicit sine testamento qd̓ aliud est dicere decessit intestatus: aliud decessit sine testamento: q2 ista ponuntur tanq̃ diuersa. nam primum non caderet in illo qui testari non potest vt est pupillus.

¶ Emancipata. Adde Ange. in l. in substitutiõe ff. de vul. ⁊ pup. ang. cõsil. xxxiiij. inci. cõstantius herculani.

2 l. j. ff. de suis ⁊ legi. scd̓m sic † qd̓ est vtile ad statuta dicẽtia si quis decesserit intestatus ⁊c. q talis admittatur ⁊ talis excludat aliter q̃ disponat ius cõmune: vt non habeat locum in pupillo. secus si diceret sine testamẽto. glo. tñ que est hic dicit qd̓ idem est dicere vnũ qd̓ aliud quã glo. q2 ſm hoc habebit locum in pupillo: quia si decederet sine testamento non esset dubiũ qd̓ haberet locum. ⁊ ita cõsuluit Bar. pluries: licet quidã tenent contrariũ etiam hodie vidi quosdã consulentes nisi probetur cõsuetudo loci qd̓ intestatus dicatur ille qui testamentũ nõ fecit siue facere potuerit siue non. mihi placet determinatio Bar. p illã. l. j. post prin. q2 dicit qd̓ lʒ pupillus pprie nõ dicatur intestatus tamen pro intestato haberi dʒ. ⁊ iura que loquũtur in decedẽte ab intestato locũ habeant etiã in pupillo. ⁊ illum tex. nõ considerauit Bar. qui fundat se in cõmuni vsu loquendi: ⁊ sic est probãdus. Sed ego fundo me in interpretatione iuris: et sic non est probãdus ille vsus.

1 Cum autem. † Sicut in substitutione fideicõmissaria facta filio legitimo ⁊ naturali cuʒ ipse morietur vel post eius mortem subintelligitur conditio si decesserit sine liberis. vt in. l. cũ acutissimi. j. de fideicom. ⁊ in. l. cũ auus. ff. de condi. ⁊ demon. ita ⁊ in facta filio naturali tantũ in eo in quo potuit institui. h. d. vsq3 in fin. Et venit ad suppletionẽ illarũ legũ ⁊ eas supplet in tribus. ¶ Primo quo ad psonã grauati: q2 ille loquuntur in filio legitimo ⁊ naturali seu alio descendente. Ista supplet vt idẽ sit in filio naturali tantum instituto in ea portione in qua põt institui. s. de natu. lib. l. j. ⁊ in aut. lʒ. ¶ Scd̓o supplet ⁊ declarat quo ad personas liberorũ qui faciũt cõditionẽ deficere: nam ibi nõ declaratur de quibus liberis: vnde poterat intelligi etiam de naturalibus tantũ: q2 si pater expresse apposuisset illã cõditionẽ si decesserit sine liberis decedendo cũ liberis naturalibus tñ excluderetur substitutus l. ex facto. §. si qs rogatus. ff. ad trebel. Ita videbatur qñ testator illã cõditionem nõ expressit: lʒ lex interpretetur ex coniectu rata mẽte defuncti eam fuisse expressam: tñ hic dicit cõtrariuʒ circa finẽ dũ dicit sine iusta sobole. q2 ista tacita conditio a iure subintellecta magis restringitur. s. ad legitimos ⁊ naturales vt illi tantum excludant substitutum non autẽ naturales tantum etiã si facta fuit substitutio filio naturali duntaxat: vt hic patet qd̓ est singulare: nã ex hoc qd̓ instituit filiũ naturalẽ tantũ apparet qd̓ nõ abhorruit talẽ prolẽ ⁊ tñ lex abhorreret in cõditionẽ quã ex sua presumpta voluntate inducit qd̓ est mirabile: ⁊ sic non per omnia lex sequit voluntatẽ defuncti imo eam limitat. ¶ Tertio q2 ille leges loquuntur in fideicõmisso vniuersali: sed iste. §. vult idẽ esse in singulari etiã in legato particulari relicto post mortẽ instituti. vt patet in fi.

2 ☞ Arbiter si cõdẽnauit quem ad dimittendum tenutã alicuius rei ⁊ ille dimisit vt non incideret in penã cõpromissi ⁊ postea ppria autoritate reoccupauit an incidat in penam ac si laudo non paruisset.

3 Si alicui fuerit factum legatum sub cõditione si intrauerit monasterium: et ipse intrauit et postea exiuit an debeat habere legatum.

4 In vltimis volũtatibus reprobat nimia subtilitas que tendit in submersionẽ voluntatis defuncti sed in alia materia sustinetur interdum propter necessitatem.

1 Si quis heredem. † Sufficit cõditionem casualem vel mixtã semel fuisse impletã. ⁊ viuẽte testatore: licet implementũ nõ durauerit. h. d. ¶ In tex. ibi vel ita filiã suam heredem instituerit si nupta erit ⁊c. Sed cõtra de. l. si pa-
a ter. s. eo. Solu. intelligitur in filia emancipata[a] vel si erat in potestate qd̓ fuit exheredata in defectũ ↄditionis ſm Cy. hal. dicit ⁊ miror de ipso q ista ↄditio si nupserit est fauorabilis filie: ⁊ nõ videtur continere grauamen. ⁊ ideo olim poterat institui sub ista conditione etiam si in defectum eius non exheredaretur: ⁊ hodie non reijcitur de legitima: per id quod habetur in. l. filius matrem. s. de inoffi. test. ⁊ dicit se consuluisse. Ego autem istud non consulerem nec puto verũ vt patet ex notatis per Bart. in l. titio centũ. §. titio genero. de condi. ⁊ demon. qui vult qd̓ ista conditio reijciatur de legitima qñ in loco non esset statutum q filia nõ succedat extantibus masculis. ⁊ sic reputat istam conditionem onerosam. ¶ In tex. ibi illa autem eius diuertit sup. sine sui culpa: al's nõ videtur nupsisse: ⁊ nõ esset institutio purificata: vt colligitur ex. l. reprehendenda. in fi. s. eo. a cõtrario sensu: ⁊ ibi notaui: qd̓ puto verũ si incõtinenti vel infra modicum interuallũ: q2 tũc presumeretur nupsisse fraudulẽter: nõ animo perseuerandi in matrimonio. arg. l. si vero. §. in bonis. ff. de priui. credi. secus si ex interuallo: sed qñ diuertit ex iusta causa superueniente non est curandum an incontinẽti vel ex interual-
2 lo. ¶ † Et ista faciũt ad qõnẽ si arbiter ↄdẽnauit quẽ ad dimittendum tenutã alicuius rei: ⁊ ille dimisit vt nõ incideret in penam cõpromissi postea ppria autoritate reoccupauit an incidat in penã ac si laudo nõ paruisset: ⁊ distingue mõ quo supra. Aut recuperauit ex aliqua causa de nouo superueniente ⁊ non incidit. Aut sine causa ⁊ tunc aut incõtinenti aut ex interuallo. facit qd̓ no. Bart. de eo qui fecit pacem: ⁊ promisit nõ offendere in. l. aut facta. §. ex causa. ff. de penis. ⁊ quod not. Cyn. in. l. seru⁹.
3 j. de penis. ¶ † Item facit ſm Bar. si alicui fuerit factum legatum sub conditione si intrauerit monasterium: ⁊ ipse intrauit ⁊ postea exiuit an debeat habere legatum ⁊ ipse Barto. dubitat. Tu dic non esse dubitandum: nam aut nõ fecit professionem: ⁊ non videtur intrasse q2 verba testatoris debent intelligi de ingressu qui fit faciendo pfessionẽ. et tunc legatum fuit purificatum. ⁊ acquisitum monasterio: ⁊ licet postea de facto egrediatur pfessio nõ irritaret: ⁊ sic legatũ remanet apud monasterium quinimo etiã si ingrederet aliud monasterium licite ⁊ de licẽtia superioris remaneret legatũ penes primũ monasteriũ. arg. s. de vsufr. ⁊ inter antiquã. ¶ Ultimo oppo. p declaratione glo. q nõ sufficiat cõditionẽ implere viuẽte testatore: sed dʒ implere post mortẽ ⁊ non facto: sed ex proposito ⁊ animo purificandi institutionem. ff. de condi. ⁊ demõ. l. ij. Solu. hic in conditione casuali vel mixta que potest impleri qñcũq3 etiam facto: ⁊ non ex proposito. Si vero sit potestatiua distingue quicquid dicat glo. qd̓ aut est reiterabilis aut nõ est reiterabilis vt si manumiserit seruũ ⁊ idem per oĩa facit. l. hec conditio. eo. titu. de condi. ⁊ demon. Aut est reiterabilis vt si ascenderit capitolium vel si decem dederit q̃ vno respectu dicitur potestatiua. licet alio dicatur mixta. vt dixi. s. eo. l. j. tunc procedit cõtrarium glo. qd̓ debet impleri post mortẽ: ⁊ non sufficit qd̓ impleatur in vita. Itẽ dʒ impleri ex pposito ⁊ non facto vel ab ignorante. vt in. l. contraria. Item debet impleri cũ primũ potuit al's pro defecta haberetur qñ esset apposita in legato. vt in. l. hec conditio. la picola. eo. ti. de condi. ⁊ demon. non sic qñ esset apposita institutioni: q2 nõ haberet pro defecta quousq3 possibile est eã impleri. vt not. glo. singularis in. l. si quis instituatur. de here. institu. ad qd̓ vide bonum text. in. l. quicquid astringende. in fi. ff. de verb. obli. vbi dicitur qd̓ non põt dici quem aliqd nõ fecisse quousq3 irreuocabiliter verum sit ipsum non fecisse. i. dicere quousq3 facere põt: lʒ eñ p plura tẽpora steterit qd̓ non fecerit adhuc non
4 potest dici ipsum nõ fecisse nisi desierit facere posse. ¶ † Et not. in fi. huius. l. qd̓ in vltimis voluntatibus reprobatur nimia subtilitas que tendit in submersionem voluntatis defuncti: sed in alia materia sustinetur interdum ppter necessitatẽ. l. si mulier §. ex asse. ff. de iure do. Item ad hoc qd̓ dicitur hic qd̓ non curat qd̓ desierit esse impleta. vide omnino qd̓ not. Cy. in aut. sed et si quis. C. de secun. nup. in fi.

2 ☞ Verbũ secundũ nõ faciat cõditionẽ licet non appareat de conditione quam pollicetur.

3 Ville et castra qd̓ habeant pprios fines. i. territorium seu pertinentias ⁊ qualiter procedat.

Qualiter imperator doceat nos allegare leges in casibus similibus ad decisionem questionum.

An referat q cõditio sit apposita in principio an ex postfacto.

4 In quacũq3 parte instrumẽti recipiat aliqua modificatio perinde est ac si fuisset apposita ab ipso principio.

Si testamentum

1 Si testamentum. ⁋†Institutio facta sub conditione vel modo vel demonstratione inferius exprimendis nõ vitiatur:licet postea nõ exprimatur:sed remanet pura.Si vero exprimatur cõditio etiã in fine testamẽti reddit institutionẽ:ꝛ facit conditionalẽ perinde ac si fuisset apposita
2 ab ipso principio.h.d.⁋†In tex.ibi fm conditiones infra scriptas.no.fm Bar.qd istud verbũ fm non facit conditionem licet nõ appareat de conditione quã pollicetur.Unde facit qd si aliquis concessit mihi rem aliquã in feudum vel emphyteosim fm formã ꝛ modũ qbus antecessoribus meis erat cõcessum licet nõ appareat qbus modis vel formis concessum erat eis non vitiatur cõcessio mihi facta:imo illud verbũ scdm ponitur potius casualiter:ꝛ exponitur.i.quia meis antecessoribus erat cõcessu3 vt est casus in.c.abbate sane.de ver.sig.ꝛ p Gul.de cu.ꝛ Barto.in.l.eũ qui.§.iul.ff.de ꝯsti.pecu.ꝛ tangitur etiã in.l.admonẽdi.
3 ff.de iureiur. ⁋†In text.ibi qui proprios fines habebant.not.fm eundem Bar.qd ville ꝛ castra habent proprios fines.i.territorium seu pertinentias qd qualiter procedat.vide per Jo.an.in nouella.in.c.cũ ad sedẽ.de resti.spo.⁋In text.ibi.ꝛ arg.no.hic q imperator docet nos allegare leges in casibus similibus ad decisionẽ questionũ:ꝛ istud respõsu3 papi.qd allegat hic imperator habetur in.l.cum pater.§.vicos.in fine.l.ff.de lega.ij.⁋In fin.l.ibi:in quauis parte testamenti.dic facit qd not.ff.de condi.ꝛ demõ.l.qbus diebus.§.quidã titio.ꝛ qd ibi no.p Bar.ꝛ per eundem in.l.lecta.ff.si cer.pe.circa medium in.ij.q.et hoc in vltimis voluntatibus.Sed in cõtractibus interdum refert an cõditio sit apposita in principio an ex postfacto.l.obligatio.
4 num fere.§.conditio.ff.de act.ꝛ obli.⁋†Et not.hic argu.qd in quacũq3 parte instrumenti reperiatur aliqua modificatio per inde est ac si fuisset apposita ab ipso principio.Nã omnia cẽsentur eodem instanti facta postq̃ eodem instanti instrumentum vel dispositio habetur pro perfecta ꝛ absoluta. ⁋Glo.format difficile ꝯrium de.l.quoties.§.tantundẽ.ff.de here.insti.p quã videtur qd non valeat institutio si conditionem quã pollicitus est se velle exprimere ꝛ non expressit. Et soluit quatuor modis prima ꝛ vltima non sunt vere.secunda bona est in se q ibi morte preuentus non expressit:et sic vitiat dispositio tanq̃ imperfecta.l.si is qui.ff.de test.hic vero non fuit morte preuentus et sic non fuit volũtas imperfecta sed potius videtur penituisse pollicitationis iam facte ꝛ voluisse qd remaneat institutio pura:tñ ista solutio videtur esse contra tex.ibi:dum dicit ac postea morte preuentus non fecit.Soln.aut pollicitus est apponere cõditionem que concernit substantiam institutionis:ꝛ tunc si morte preuentus non apponat vitiatur institutio vt in.l.cõtraria secus si non preuentus morte vt in princi.huius.l.Aut pollicitus est exprimere demonstrationes ꝛ confinia que non concernunt substantiam legati sed declarationem rei legate:ꝛ tunc licet postea nõ exprimat nõ vitiatur substãtia legati vt in respõso papiniani qd hic imperator allegat.Alia solutio est qd.l.cõ
a traria intelligatur qñ apposuit dictionẽ si[a] vt instituo titium si cõditionẽ infra ascripsero:ꝛ tunc si nõ ascripsit vitiatur institutio:quia erat cõditionalis ꝛ conditio defecit:aut locutus est per dictionẽ scdm:ꝛ tunc non erat institutio cõditionalis quousq3 conditio exprimeretur vt in hac.l.simile habetur in causa q2 refert an exprimatur conditionaliter:ꝛ tunc si nõ est vera vitiatur legatũ.an vero nõ cõditionaliter ꝛ tunc secus:in falsa cã non vitiat nisi sit finalis vel appareat qd testator nõ fuisset alr relicturus vt habetur in.d.l.demõstratio.§.qd autem iuris de condi.ꝛ demon.Simile etiã not.in.l.j.ff.de leg.ij.qñ committit arbitrio alterius:ꝛ ille non arbitratur an vitietur legatũ q2 distinguit an dixerit si titius arbitrabitur vel arbitratu titij.Attamen contra istã solutionem oppo.de text.expresso de.l.ij.ff.de here.insti.vbi nõ refert an aliquos instituerim ex partib9 quas ascripsero:an si partes ascripsero.nam vtroq3 casu non ascriptis partibus nõ viciatur institutio:sed censentur equaliter instituti.Solu.ibi duo sunt consideranda.s.institutio et partium distributio.si ergo deficit scd3 qualitercũq3 testator fuerit locutus remanet institutus sine partib9:ꝛ sic equaliter instituti videntur:hic vero nõ ꝯderatur nisi vnũ.s.institutio.Recollige ergo aut testator fuit locutus conditionaliter vt si scripsero.et tunc si nõ ascripsit vitiatur legatũ.ꝛ institutio sine circa conditionem siue demonstrationem ꝯditio illa sit apposita:aut locutus est p illã dictionẽ fm tunc:aut pollicitus est apponere demõstrationẽ vel modũ vel partis declarationem ꝛ valeat licet morte preuentus hoc non fecerit vt hic in ver.vicos.ꝛ.l.ij.ff.de heredi.insti.ꝛ.d.l.cũ pater.§.fi.ff.de le.ij.Aut pollicitus est apponere cõditionẽ que cõcernit substantiã:ꝛ tunc aut morte preuentus nõ apposuit ꝛ nõ valebit institutio vel legatu3 vt in.§.tantũdẽ.allegato in gl.p contrario.Aut nõ fuit morte preuentus:ꝛ tunc aut põt constare quã conditionẽ volebat apponere q2 p prius eã expresserat cora3 testibus ꝛ illa habet p expressa:l3 postea eam non scribat p errorẽ.ar.in.l.cu3 ꝓponeretur.de leg.ij.ꝛ de ver.ob.l.titia.§.idẽ respondit.Aut non põt constare ꝛ remanet institutio vel legatum purũ ꝛ censetur penituisse pollicitationis iam facte.vt in ista.l.potest tamẽ dari alia solutio ad contrarium q ibi anteq̃ peruenisset ad institutionem dixit qd volebat facere institutionẽ conditionalẽ.sed postea cũ facit ea3 per errorem conditionem non apposuit qui error presumitur ideo vitiatur institutio prout in simili habetur in.l.ita stipulatus.in prin.de verbo.obli.aut hoc non dixit anteq̃ ꝑueniret ad institutionẽ:sed cum instituit dixit se postea velle conditionem exprimere:ꝛ tunc loquitur ista.l.ꝛ tunc habet locum distinctio quã.s.dixi.Non sunt alia.

2 ☞Vulgaris expressa etiã in vnũ tantum casum concepta cõtinet tacitam pupillarem.
3 Quare tacita pupillaris nõ admittatur cõtra matrem.
Quid in auia ꝛ fratre pupilli.
4 Licet mater sit in medio expressa vulgaris cõtinet tacitam pupillarẽ:licet contra matrẽ non admittatur.
5 Casus in quo ius accrescendi prefertur vulgari substitutioni.

1 Cum quidam. †Tacita pupillaris nõ admittitur contra matrem.ad hoc semper allegatur fm intellectum glos.Uel sic.Substitutus vulgariter non admittit ex pupillari tacita si mater pupilli supererat tpe mortis eius:secus si nõ superat:licet tpe testamẽti supesset.h.d.ista singularis.l.fm intellectum gl.vt dixi quẽ oẽs tenẽt excepto Bar.q habuit hic aliũ mirabilẽ intellectũ ꝛ notandũ q tenendo licet ꝛ intellectũ gl.debemus ponere qd iste posthumus nat9 est effectus heres: q2 cũ autoritate tutoris immiscuit se hereditati paterne vel solus tutor hoc fecit illo existente infante:qd facere potuit: et sic vulgaris substitutio expirauit:q2 facta fuit si non nascet ꝛ fuit natus tñ q2 etiã fuit heres.vt.j.titu.j.l.post aditã.Solum ergo est dubium de pupillari tacita an ex ea substitutus posset admitti ꝛ dicit hic q nõ:tñ q2 mater erat in medio:tñ etiã q2 erat instituta p parte:ꝛ dicũt quidam q secus foret si nõ fuisset instituta qd gl.reprehendit:q2 imo idẽ.vt.j.ti.j.l.precibus.ꝛ hic sub
2 audi maxime.⁋†Tenendo aũt istã lec.no.tria.primo qd vul
b garis expressa[b] etiã in vnũ tñ casum concepta ꝯtinet tacitam pupillarem:vt p3 hic in fi.q2 si mater moritur ante pupillũ substitutus admitteretur ex tacita pupillari: substitutio vulgaris fuit facta nisi in vnũ casum si non nasceretur ꝛ cõprehendit oẽs alios in qbus non erit heres.puta si nascatur ꝛ hereditatẽ repudiat:ꝛ est notandũ istud ad suppletionẽ oim legum dicentium expressam vulgarẽ continere tacita3 pupillarẽ fm docto.
3 nec alibi habet q̃ hic.⁋†Scdo no.rationẽ quare tacita pupillaris nõ admittitur contra matrem.s.ne priuetur luctuosa hereditate filij eadẽ ratione nec admitteretur cõtra patrẽ si auus institueret nepotẽ quẽ habebat in potestate ex filio emãcipato ꝛ sibi substitueret vulgariter extraneum.et ille decederet in pupillari etate effectus:q2 non vocaretur substitutus ex pupillari sed pater abintestato:q2 ita est luctuosa hereditas patri sicut matri.Quid autem in auia ꝛ in fratre pupilli cui non est ita luctuosa.tangitur per Bart.post Gul.de cu.in.l.ij.de vulg.ꝛ pupil.Et notandũ q si de ꝯtraria voluntate defuncti etiam p cõiecturas possit apparere qd plus dilexit substitutu3 q̃ matrem pupilli.q2 substituit aliũ filiũ suum vel aliter declarauit intentionem suã non haberet locũ ista.l.imo pupillaris tacita excluderet matrẽ.ita voluit glos.fi.in.l.precib9.j.tit.j.ꝛ q̃ sint ille cõiecture.dic p Bar.in.l.j.ff.eo.ti.Sed ꝯtra de.l.lucius.ff.eo.So.fm gl.hic:q2 ibi loquitur in substitutione pupillari cõprehensa in breuiloqua que cum veniat ex proprietate verborum vos inuicem substituo:nam põt intelligi vulgariter ꝛ pupillariter licet nõ fuerit hoc specificatum.ꝛ hoc respectu dicatur tacita verbis specialib9 dicitur tñ expressa verbis generalibus et matrẽ excludit:vt in illa.l.lucius.ꝛ idem in ea que continetur in compẽdiosa:vt no.in.l.precibus.in vlt.gl.Hic autem loquimur de omnino tacita que venit propter ꝓprietatẽ verborũ.nam si dico:si filius meus non erit heres talem substituo.ista verba de ꝓprio significato non cõprehendũt casum si erit heres ꝛ in pupillari etate decesserit:q2 est casus de directo cõtrarius.ꝛ tamẽ l.intelligit istum casum nõ q testator ipsum voluerit comprehendere cum de isto casu non cogitauerit nec cogitasse presumitur.sed.l.interpretatur quod si cogitasset eodem modo ꝓuidisset.vnde suam interpretationem restringit ad casum quãdo ma
4 ter non est in medio per rationem hic positã.⁋†Tertio ꝛ vltimo colligit ex fi.q licet mater sit in medio expressa vulgaris continet tacitam pupillarem licet contra matrem non admittatur quod patet:quia si mater decederet antequã pupillus substitu

a ⁋Dictionem si. adde gl.i.l.quoties.C.d fideius.doc.in.c.cũ inferior.de maiori.ꝛ obe.Jo.an.in.c.ex parte.el.ij.de rescri.Car.zab.in.c.verũ.de cõdi.appo.

b ⁋Vulgaris expressa.adde Jo.de imo.in.c.raynutius.de test.

tus ex tacita pupillari admitteret: sed si nõ fuisset cõprehensa a principio ex postfacto non inciperet comprehendi. arg. in. l. serui ꝛ filij. in princ. ff. de fur. Et ideo glo. hic caute loquitur dũ dicit qꝺ contra matrẽ non admittit: sed in. l. centurio. ff. e. dixit qꝺ non cõprehenditur: sed ista melius loquitur. Potest etiã intelligi ista. l. tenendo intellectum gl. qꝺ iste posthumus nec immiscuit nec repudiauit hereditatẽ: sed non ꝑpterea substitutus ex vulgari admittit: qꝛ ipse transmisit eã iure suitatis ad suos heredes: vñ est dubiũ qs sit heres ei⁹ an substitutus ex tacita pupillari: an mater abintestato. et hic determinat qꝺ mater poterit illã adire ex ꝑsona filij excluso substituto. Et si dicatur hoc esse nõ põt qꝺ trãsmiserit qꝛ substitutio vulgaris tollit existẽtiã sui heredis vt not. in. l. papinianus. §. qm̃ autem quarta. ff. de inoffi. test. Rñdet posito qꝺ illa oppositio esset vera non posset habere locum in casu huius. l. sed qñ est facta si filius voluerit esse heres: qꝛ tunc vr̃ data licentia abstinẽdi ₃m qꝺ ibi no. gl. hic antẽ facta fuit si nõ potuerit esse heres: qꝛ nõ nascatur ꝛ sic non põt dici qꝺ fuerit data licentia abstinẽdi quãq̃ illa opinio non sit vera: vt dixi in. l. si filius heres. ff. de lib. ꝛ posth. Breuiter ista lec. sic declarata nõ placuit Bar. ꝑpter tria. Primo qꝛ hic dicitur qꝺ de isto casu fuit dissensio inter iuriscõsultos: sed certe nõ est credendum cũ de hoc sit casus indubitatus vt. j. ti. j. l. precibus. vnde aliud voluit hic dicere imperator certe volẽdo sustinere lec. gl. de facili respõdet qꝛ papinianus ꝛ vlpianus fuerũt ante illã. l. nã papinianus fuit tpe Marci Antonij ꝛ Octouiani q Marcus fecit ipsum interfici: vt inquit Boetius ꝛ Vlpia. tpe Alex. l. aũt precibus. fuit diocletiani q fuit dudũ post. vnde nõ est mirandũ si illi ꝑ prius dubitauerũt: sed bene est mirãdũ quod postq̃ illa dubitatio erat submota ꝑ. l. precibus. imperator Justinianus cuius fuit ista. l. eam amplius referat et tollat nisi dicamus qꝺ hoc fecit in memoriã illoꝝ: ꝛ vt clarius declaretur q̃ faciat. l. precibus. Scꝺo mouet Barto. qꝛ illa. l. facit vim in hoc qꝺ ista mater erat instituta simul cũ filio. Sed tenẽdo lectu. gl. foret idẽ si nõ fuisset instituta. d. l. precibus. ꝛ hoc habet in gl. que reprobat quosdã cõtrariũ tenentes ꝛ sic oporteret hic subaudire maxime qꝺ Bart. non placuit. Tertio modo ex fi. dũ tex. loquit in singulari numero dicendo substitutionem admittimus ꝛc. ꝛ sic erat vnica substitutio de qua erat dubium et illa erat vulgaris si non nascet. Sed tenẽdo lec. glo. essent due. s. vulgaris expressa: ꝛ tacita pupillaris: ꝛ de prima non erat dubium sed de scꝺa. Sed posset respõderi impator cõsiderauit ꝯceptionem verborũ ₃m quã vna fuit substitutio. s. vulgaris si nõ nascetur: sed attenta interpretatione legali cõprehendit altera tacite si nascet ꝛ erit heres: ꝛ in pupillari etate decesserit: dicit ergo Bar. qꝺ debemus hic ponere casum qꝺ hic posthumus nõ fuit heres: sed repudiauit hereditatẽ ꝓ parte sua. erat ergo contentio inter substitutũ ꝛ matrẽ: qꝛ substitutus illã volebat virtute substitutionis vulgaris: mater eã volebat ꝑ ius accrescendi: ꝛ ꝑ substituto faciebat: qꝛ substitutio vulgaris prefertur iuri accrescendi. l. ij. §. si duo. de secun. tab. ꝛ de iniust. testa. l. pe. Et qꝛ licet fuerit substitutus in vnũ casum tñ iuris interpretatione censet substitutus in omnem aliũ casum in quo non erit heres: vt dixi s. eo. l. ij. pro matre autẽ faciebat. Primo duplex ratio simul iũcta. s. affectio bene transacti matrimonij: ꝛ institutio de ipsa facta in parte hereditatis propter quã testator cẽsetur ad ipsam habuisse affectionẽ magis q̃ ad substitutũ q erat extraneus et qꝛ substitutus vult venire ex casu nõ expresso: sed subintellecto a iure: vnde sicut tacita pupillaris subintellecta matrẽ non excludit ita nec vulgaris in casu subintellecto nõ debet eam excludere a iure accrescẽdi: sed si nõ esset instituta nõ haberet ius accrescendi: ꝛ ideo tunc non esset dubiũ qꝺ substitutus eã excluderet cũ tractetur de hereditate mariti in qua non dꝫ habere priuilegiũ. ꝛ hoc casu loquit qꝺ vlti. in ṽ. sed nunqd tacita vulgaris: nulla eñ sibi resultaret vtilitas qꝺ non includeretur iste casus non expressus in illa vulgari postq̃ ipsa ad hereditatem mariti nõ vocatur ex testamẽto: sed abintestato stante causa testa-
5 mẽti. ꝛ etiã non stante nisi in defectũ oĩm attinentium. ¶ †Sic ergo est hic casus ₃m Bart. singu. in quo ius accrescẽdi ꝑfertur vulgari substitutioni qñ ista concurrunt qꝺ illa q̃ pretẽdit ius accrescẽdi sit mater pupilli repudiantis: ꝛ qꝺ sit instituta simul cũ eo: ꝛ qꝺ substitutus velit venire ex casu tacito in substitutione vulgari nõ expresso sed ꝑ. l. subandito altero istoꝝ deficiente secus. Quicquid aũt Bar. dicat oẽs Mod. reprobãt materiaꝫ suam ꝛ tenent qꝺ hic preferret substitutus huic matri: ꝛ q̃ ista non fuit intentio huius. l. sꝫ loquitur de pupillari substitutione: vt patet dum dicit ibi luctuosam hereditatem. Nam hereditas filij est illa que est luctuosa matri non autẽ mariti cũ multe letentur de morte mariti: vt not. in. l. pater seuerinam. §. socius ff. de cõdi. ꝛ demon. Et dicit Ange. qꝺ filius huius. l. confundit lec. Bar. qd si mater deberet preferri ex iure accrescẽdi cum illud sit reale: ꝛ trãsmittat ad heredes: qꝛ portio accrescit portioni. l. si pluribus. ff. de suis ꝛ legi. etiã si iure videretur anteq̃ pupillus substitutus excluderetur: cuius ꝯriũ dicit hic in fin. Sed ego addo aliã rationẽ: qꝛ tex. hic põderat qꝺ ille pupillus decessit. sed ₃m lec. Bar. nõ esset hoc ponderandũ. Nã etiam si viueret: ꝛ repudiasset hereditatẽ ista qꝺ posset verti inter matrem ꝛ substitutum ad qd ergo hoc debet ponderari. Tene ergo lec. gl. Et dicit Bal. qꝺ ꝑpter fantasias Bar. non debemus a gl. recedere. Non sunt alia.

¶ De impuberum ꝛ alijs substitutionibus. Rubrica.

1 ☞ Que sint substitutiones simplices ꝛ que duplices.
2 Statutũ faciens mentionẽ de substitutione dꝫ restringi ad directas substitutiones non ad fideicõmissariam nisi aliud appareat ex subiecta materia de qua loquitur.
Substitutionum materia remissiue.

1 ¶ †Sup rubrica ibi. ꝛ alijs substitutionibus subaudi directis vt est vulgaris: et etiã exẽplaria. Et iste tres dicũtur substitutiones simplices. Sunt et alie due que dicũtur duplices. s. breuiloqua ꝛ compẽdiosa que continent vulgarem pupillarem ꝛ exemplariã sed cõpendiosa cõtinet etiã fideicõmissariã: et illa nõ est proprie substitutio ₃m Nico. ma. ꝛ Bal. qꝛ nõ surrogat per omnia in locũ institutionis: qꝛ non quo ad vitã directã: sed quo ad iura vtilia. ꝛ istud dictũ ipsoꝝ satis colligitur ex rubrica. s. tit.
2 j. dũ dicit institutionibus vel substitutionibus vel restit. ꝛ sic fideicõmissariã nõ appellat substitutionẽ sed restitutionem. †Et istud not. qꝛ si statutũ faceret mentionẽ de substitutione cũ eius verba debeant ꝑprie intelligi dꝫ restringi ad directas substitutiones: ꝛ non ad fideicõmissariã nisi aliud appareat ex subiecta materia in qua loquitur. Et scias qꝺ tres. ll. huius titu. s. l. j. et ij. ꝛ. l. ex testamẽto loquuntur de breuiloqua seu reciproca substitutione cuius materiam ponit Bart. in. l. lucius. ff. e. Tres alie scꝫ lex heres instituta. cũ duabus seqũtibus loquuntur de vulgari cuius materiã ponit Bar. in. l. j. e. ti. Tres alie. s. si testamẽto. ꝛ. l. pe. ꝛ. l. fi. loquunt de pupillari cuius materiã ponit Bar. in. l. ij. ff. eo. titu. Lex autẽ precibus. loquitur de compendiosa: licet etiã interserat de vulgari: cuius materiã ponit Bar. in. l. cẽturio. ꝛ illa est vtilior ꝛ magis in vsu q̃ aliqua alia. Lex aũt humanitatis. loquit de exemplaria. cuius materiã Bart. ponit in l. ex facto. ff. eo. tit. De fideicommissaria vero principaliter non tractatur in hoc ti. sed in tit. ad treb. licet incidenter fiat mẽtio in. l. precibus.

2 ☞ Quod nullus heredũ possit venire ad partẽ repudiatam nisi etiam adiuerit partem suam.
Noĩa appellatiua posita in substitutione qualiter faciant vocari substitutos pro hereditarijs portionibus ꝛ quid de nominibus proprijs.

1 Cum heredes. ¶ † Partes adiecte i institutione cẽsentur tacite repetite in substitutione simplici. h. d. Bar. ¶ In gl. ij. ibi qtuor accrescẽt supple ex substitutione perueniente. nam text. non loquitur de iure accrescendi: sed de iure substitutionis: sed ideo gl. loquitur: quia ius accrescendi hoc casu erat iunctum cum substitutione: et ideo portio deficiens vtroqꝫ iure ꝑuenit ad alios adeuntes etiam inuitos. ꝛ hoc trahit substitutio a iure accrescendi quod fit inuito: secus si cum eo non esset iuncta. l. qui patri. cum ibi nota. ff. de acquiren. heredit. iuncta l. si quis heres institutus. ꝛ no. s. eo. l. testamento. ¶ In glos. ibi ꝛ due habenti duas. Sed qd si ille institutus in quatuor repudiauit. Respondeo illa quatuor diuidentur in octo partes. et sic de qualibet earum fient due. de quibus octo partibus sex habebit ille qui erat institutus in sex et duas ille qui erat institutus in duabus: ꝛ sic primus habebat in triplo plus q̃ secundus sicut habuit in institutione. et si ille qui erat institutus in duabus repudiasset: ille due diuidentur in decem partes quarum sex habebit institutus in sex: ꝛ quatuor institutus in quatuor.
2 ¶ †Et vnum scias quod nullus potest venire ad portionem repudiatam nisi etiam adiuerit partem suam. et est glo. notabilis in. l. qui pluries. ff. eo. titu. ¶ In glo. ibi nominibus appellatiuis: dic quod nomina appellatiua que faciunt eos venire pro hereditarijs portionibus non solũ sunt illa que significant hereditatem puta heredes meos: sed etiã illa que non significãt vt fratres meos vel filios. text. est singularis in. l. lucius. §. meuia. ff. ad tre. propria vero nomina faciunt eos vocari vniuersaliter. ¶ Sed cõtra qꝺ semper vniuersaliter debeat vocari. l. hac edictali. s. de secundis nup ꝛ in aut. de nup. §. optime. vbi si filij primi matrimonij fuerunt inequaliter substituti ꝛ secũdo cõiugi fuit plus relictum q̃ ei cui minus fuit relictum illud quod

reuocatur

reuocatur a secūdo cōiuge per illā .l. diuiditur equaliter inter filios primi matrimonij: lz non fuerint equaliter instituti .so. ibi vocantur filij primi matrimonij ex dispositione legali propter iniuriam quā recipiūt ex transitu ad secūda vota vnde cū pariter recipiant pariter vocātur sed hic ex dispositione defuncti: vnde habetur respectus ad portiones primas quas defunctus eis dedit: et eodē modo portiones ascripte in substitutione vulgari cēsentur repetite in fideicōmissaria facta de eisdē. Casus est in .l. lucius .§. pater puerū .ff. ad treb. licet vulgaris locū non habuerit. Non sic in substitutione: qꝛ vt .s. dixi nisi ex ea adeant partes suas non vocātur ex substitutione reciproca. sed si esset coniunctū nomen proprium et appellatiuum: inspicitur qd̄ eorum precedat .l. si seruus cōis .ff. de stipu. ser. et si precederet nomē proprium: et postea diceret quos heredes meos substituo: istud relatiuum quos: potius referretur ad appellatiuū ꝙ ad propriū per .l. si pater filio. in fi. cum ibi no. ff. eo. ti.

2 Pupillus an dicatur decedere intestatus.

3 Qn̄ vna determinatio determinat plura determinabilia dz ea pariter determinare et non impariter.

4 Verbū substituo ad directas porrigit̄ nō ad fideicōmissarias substitutiones nisi fiat sub cōmemoratione mortis.

1 **Hereditatem.** †Substitutio breuiloqua seu reciproca facta psonis imparibus non continet pupillarem sed vulgarem. nā poterat vtriqꝫ fieri. h. d. ¶ †In text. ibi intestati hic est tex. expressus cōtra ptinaces qui dicunt qd̄ pupillus non
a dicitur decedere intestatus[a] et qd̄ statuta dicentia qd̄ si aliqs decesserit intestatus relicta matre et agnato non succedat mater sed agnatus non habebit locū in pupillo: sed truffa est: qꝛ licet pprie loquendo nō dicatur intestatus .l. j. in princ. ff. de su. et legi. attamen p intestato dz haberi et iura et statuta loquentia de decedentibus abintestato vendicant sibi locū in eo per eandem .l. j. et hic est tex. nec expedit pbare consuetudinē vel cōem vsum loquendi vt qdā dicunt et tenuit Bar. pluries cōsulendo. ¶ In tex. ibi ad pubertatē. expone .i. in pubertate: loquitur eñ qn̄ decessit in pupillari etate adita hereditate: et sic erat qstio de here
3 ditate pupilli inter matrē et coheredes substitutos. ¶ †Not. ergo illud qd̄ vulgariter dicimus qd̄ qn̄ vna determinatio determinat plura determinabilia debet ea determinare pariter et nō impariter sic .j. eo. ꝙuis. et .l. iam hoc iure. ff. eod. titu. versi. sed si aliter. ¶ In tex. ibi non eiusdem conditionis: dic quia nō erāt pupilli vel nō erant filij: et sic non poterat eis pupillariter substitui: si aūt potuisset ista substitutio cōtineret pupillarem: et sic substituti excluderent matrē: vt hic probatur a cōtrario sensu. Nec ob. l. fi. s. ti. j. quia illa in pupillari oīno tacita et mere interpretatiua: sed substitutiones que comprehenduntur in breuiloqua non sunt omnino tacite: sed dūtaxat verbis specialibus generalibus aūt expresse et veniūt ex vera mēte defuncti: vt etiam
4 ibi dixi. ¶ †In tex. ibi in vnum casum dūtaxat &c. sed nonne poterat etiā istis substitui per fideicōmissum. certe sic. Utrū ergo illa substitutio nō solū cōprehendat vulgares: sed etiam fideicommissarias in personā cuiuslibet. Respondeo nō si est facta sine commemoratione mortis puta vos inuicem substituo: nam tūc nō comprehēdit nisi directas substitutiones .s. vulgares pupillares exemplarias si sunt persone pares: ita qd̄ queli bet possent fieri al's vulgares tantum nō autē fideicōmissarias .l. iam hoc iure .§. j. vel .§. ij. de vul. et pup. ibi dū dicit in vulgarē tantū: verbū eñ substituo ad directas porrigitur: quia ille sunt pprie substitutiōes fideicommissaria vero nō: vt dixi super rub. secus si esset facta commemoratione mortis. vt quādocūqꝫ decesserit sine liberis vel aliqs vestrū vos inuicem substituo: nā cōmemoratio mortis facit vt videatur substitutio collata post aditam hereditatē. sed tūc nō pōt regulariter substitui directo nisi pupillo: sed dūtaxat p fideicommissum .l. in testamento. s. de testa. mil. vnde tūc bene cōprehēderet fideicōmissarias. lz isti sint impares: qꝛ quo ad eā non sunt impares cum cuilibet eorum fieri possit: ideo mater hoc casu succederet abintestato huic pupillo. et teneretur restituere coheredibus et substitutis portionem hereditatis defuncti in qua ille fuit institutus retēta legitima et trebellianica ex psona pupilli fm no. in .l. ꝙꝙ .§. j. ad .l. fal. Sed an tunc in formā cōpendiose cōtineatur pupillaris in persona pupilli tetigi in .d. l. in testamento. qꝛ vidi multū dubitari. Naz ista .l. cū si. habet locū qn̄ reciproca substitutio non fit in forma cōpendiose: qꝛ nō cōfertur post mortē: alias cū cōprehendatur fideicōmissaria in personā pupilli fortius deberet cōprehendi pupillaris que est magis fauorabilis.

2 Potētia adeundi hereditatē vel petendi bonorum pos. dicitur ius non mera facultas.

3 Filia q̄ repudiauit hereditatē matris ex testamento an possit a substituto vulgari adeunte petere legitimam que sibi debebatur in hereditate materna et sic nō habeat substitutum an possit retinere legitimam.

1 **Heres instituta.** ¶ †Verba si heres nō fuerit apposita in substitutione vulgari intelliguntur .s. ex testamento iō si institutus ex testamento repudiat faciet locuz substitutio nec potest adire abintestato. quia causa testati prefertur cause intestati si quid tñ sibi debeatur a defuncto pōt pete
2 re a substituto. h. d. ¶ †In text. ibi abintest. bon. pos. dicit̄ ius. dic no. p eo qd̄ dixi .s. titu. j. l. si mater. in fi. qd̄ potentia adeūdi hereditatē vel petēdi bo. poss. dicitur ius nō mera facultas. In text. qn̄ feceris dic. sed cōtra qd̄ etiaz si velis habere abintestato substitutum excludas. ff. de here. insti. l. si qs ita heres instituat̄ sit legitimus. in pe. charta. Sol. si substitutio esset facta isto modo si talis non erit heres ex testamēto vel abintestato talē substituo fateor cōtrariū qd̄ tunc cā intestati preferr̄ substitutioni et cause testati. vt ibi et qd̄ no. per Bar. in .l. gallus. in princ. de lib. et posth. sed hic solū dixit si nō erit heres qd̄ intelligit̄ .s. ex testamēto. ¶ Item adhuc oppo. nā ex testamēto hz duplicem viā .s. adeūdi de iure ciuili vel petēdi bo. poss. fm ta. de iure pretorio. et lz repudiet vnā nō excluditur ab altera vt .j. de iu. deli. l. suum heredē. cū ibi no. ergo poterit de iure pretorio hereditatē agnoscere et substitutum excludere: licet repudiauerit de iure ciuili. Sol. hic repudiauit simpliciter. et sic vr̄ vtrāqꝫ repudiasse p glo. sup verbo succedat. q̄ est in .l. j. §. sed videndum. ff. de suc. edic. lz
a si dixisset repudio ius adeundi: de iure ciuili fateor cōtrariū qd̄ quousqꝫ pōt petere bo. pos. ex testamēto substitutus non admit teretur fm Bal. ¶ †In tex. ibi actionibus. qrit hic Cy. vtrum
3 illa filia q̄ repudiauit hereditatē matris ex testō possit a substituto vulgari adeūte petere legitimā q̄ sibi debebat̄ in hereditate materna: et tenet qd̄ nō. qꝛ illā nō poterat habere nisi tāꝙ heres postꝙ ergo repudiauit hereditatem semetipsam excludit et semp allegatur istud dictū Cy. Nec ob. iste tex. qꝛ loquitur in eo qd̄ debebat̄ huic filie a matre non tanꝙ filie sed cuilibet extraneo qꝛ forte secū cōtraxit: et poterat illud petere matre viuente sed legitimā nō. ¶ Sed ꝯ istud dictū opponitur. ff. de bo. libe. de. l. si libertus patrono. §. quid ergo. vbi patronus institutus fuit cui datus est substitutus pōt reseruare sibi legitimam debitā a libero et residuum repudiare vt perueniat ad substitutum. So. aut simpliciter repudiauit et locū hz qd̄ .s. dixi. aut repudiauit retēta sibi legitima. et tūc hz locū cōtrariū: et sic erat casus in quo concurret institutus et substitutus vulgaris: qꝛ institutus heres erit in legitima ex institutione. et substitutus in residuo ex substitutione. Regulariter cōtra nisi in casu .l. si paterfamilias titiū. ff. de here. insti. ita no. Bar. ff. eo. ti. l. j. in .q. illa. Utrū institutus et substitutus possint simul concurrere: intellige .s. in portione in qua qs fuit institutus vt sic possit pro parte retinere et pro parte repudiare. Sed ꝯ quod nec hoc fieri possit .l. si solus. de acq. here. vbi etiā si institutus habeat vulgarē substitutū non potest pro parte adire et pro parte repudiare. Solu. verum est nisi in legitima debita instituto qn̄ esset grauatus legatis et fideicōmissis: ita qd̄ eis solutis non haberet legitimā integraz. isto casu loquit̄ illa .l. si libertus patrono. §. qd ergo altero deficiēte locū haberet ꝯriū. nā et ille cui legitima debet̄ si nō hz substitutum vulgarē: lz sit grauatus legatis nō posset p parte adire et p parte repudiare: qꝛ faceret locū cause intestati q̄ non pōt cōcurrere cū cā testati. sed qn̄ hz substitutū: ideo pōt qꝛ facit locum cause testati: lz alterius gradus q̄ pōt magis se cōpati cum causa testati alterius gradus. ¶ Qualiter ergo prouidebitur si erat grauatus. certe clarum hodie est qd̄ grauamē ipso iure reijcitur vsqꝫ ad legitimā .l. quoniā in prioribus. ff. de inoffi. testa. et vide Bar. in .l. gerit. ff. de acqui. here. vbi etiam tāgit circa medium de isto passu. Quid ergo si dicat qn̄ nō habet substitutum repudio hereditatē retēta legitima qd̄ facere non pōt vt dixi: q̄ istarū vitiatur an repudiatio an retentio. respondeo repudiatio que est priuatio non retētio que est habitus et ius remanebit ergo heres in totum per gl. q̄ est in .l. j. in fi. glo. magne. ff. de acq. here. fm Bal.

a ¶ Intestat[9]. Adde Bal. in .l. si autez. C. de legi. he. Bal. in .l. cū antiquiorib[9]. de iur. deli. qꝛ nō pōt facere testm̄. vt .i. l. frater. C. q te. fa. pos. et Spe. ti. de pig. in .§. ij. versi. verum.

2 Vulgaris substitutio facta duobus sine expressione noīs collectiui vt si filius et vxor non erunt heredes an habeat locum nisi neutro existente herede.

Quid in fideicommissaria substitutione.

1 **Et āuis pla.** †Vulgaris expressa facta pupillo et adulto non cōtinet tacitam pupillarē ppter inequalitatē euitandaz. h. d. differt ergo a .l. ij. qꝛ illa loquitur in cōpendiosa ista in vulgari. Itē illa loquit̄ in pupillari q̄ non est oīno tacita cū pueniat ex verbis generalibus hic in illa q̄ erat oīno tacita: qꝛ non pueniebat ex verbis. sed mere ex interptatione legali. verba eñ si heres nō erit non de pprio significato comprehendunt

casum si heres erit ꝛ in pupillari etate decesserit: sed cōprehendunt ex interpretatione legali: ideo dicit̃ fieri extensio de casu ad casum vt hic colligitur dū dicit porrigi nō aũt dicitur cōprehēdi q̄ clarū est qd nō comprehēdit. ¶ In tex. ibi q̃cūis placuerit. s. eo casu quo vulgaris esset facta soli impuberi vni vel pluribus ꝛ sic psonis paribus. l. iā hoc iure. ff. eo. tunc eñ expressa vulgaris porrigitur ad tacitā pupillarē ꝛ ecōuerso. l. iā hoc iure. ff. eo. in prin. ¶ Et no. qd dixit porrigitur: q̄ est p extēsionē lz cōiter dicamus qd cōprehendat: sed dz intelligi sane. vt. s. dixi cū fiat preter ꝛ cōtra significatū verboꝝ. ¶ In text. ibi. si mō nō ɔ̄riā defuncti volūtatē. dic vt est qñ exprimit testator vtrūqꝫ casum: q̄ tunc expressum facit cessare tacitū. l. cū ex filio. §. filio. ff. eo. Cessat ergo interpretatio legalis: qñ de contraria intētione testatoris apparet: q̄ interptatio fit ex coniecturata mente defuncti: ꝛ in incertis nō certis est locus cōiecture. Sunt ꝛ alie cōiecture q̄ faciunt cessare intētionē defuncti de qbus vide per Bar. in. l. ij. ff. e. ¶ In text. ibi ꝛ elia vxor mea. dic si ista elia erat mater istius pupilli vt̃ hic casus a cōtrario sensu qd etiā qñ mater est in medio expressa vulgaris cōtinet tacitā pupillarē qui matrē excludit: nā hoc ideo nō cōtinet: q̄ erat facta cōiter filio ꝛ matri ppter disparitatē: ergo si soli filio ɔtineret. vt in prin. l. ꝛ matrē excluderet ɔ̄. l. fi. s. ti. j. So. hic intellige qd nō erat mr̃ sed nouerca. Sed tūc ad qd cōtēderet cū isto substituto de hereditate pupilli qñ ad ea nō ptinet: preterea ista erat instituta simul cū pupillo quo casu etiā illi q tenebāt qd expressa vulgaris comprehendebat tacitā pupillarē cōtra matrē tūc non cōtineret vt not. gl. in. l. fi. s. ti. j. vnde melius est dicere qd ista erat mater: ꝛ qd duplici rōne substitutus iste excludebat̃ ab hereditate pupilli: prima q̄ in illa substitutione nō cōprehendebatur pupillaris ppter disparitatē psonarū. Et ista ratio facit qd etiā si mater moriat̃ anteq̄ pupill⁹ nō possit substitutus ex pupillari venire quia ex quo non cōprehendebat̃ a principio nec ex postfacto incipit cōprehēdi. ar. in. l. serui ꝛ filij. in prin. ff. de fur. alia ratio est q̄ mater erat in medio quo casu etiā si fuisset facta soli pupillo nō cōprehēderet cū effectu tacitā pupillarē cōtra matrem maxime qñ est instituta simul cū eo. l. fi. ꝛ ista rō vēdicat sibi locum si mater viuebat tpe mortis pupilli: secus si erat mortua vt in. d. l. fi. in fi. q̄ tūc mero iure a principio cōprehēdebat̃ licet ɔ̄ matrē nō admitteret̃: vt ibi dixi: ꝛ iste est verus intellectus. ¶ In gl. fi. p eius declaratione opp. certum est qd si testator huic filio pupillo specialiter substituisset vulgariter et post ea eodē modo vxori: q̄ prima substitutio cōprehēderet tacitam pupillarē: ꝛ hoc dat iuriscōsultus p ɔsilio qd nō substituat cōiter vtriqꝫ vno cōceptu verboꝝ: sed cuilibet de p se. ff. eo. l. iā hoc iure. §. j. vel. ij. ita est idē dz esse qñ cōiter vtriqꝫ: q̄ vna pluralis locutio resoluitur in plures singularitates. ff. de condi. ꝛ demon. l. falsa demonstratio. §. fi. ꝛ sic dicēdo si fili⁹ ꝛ vxor nō erūt heredes titius sit heres pinde est ac si dixisset si filius non erit heres titius sit heres: ꝛ si vxor nō erit heres titius sit heres. gl. rūdet qd fallit hoc casu: ꝛ nō assignat rationē fallētie: dic veruz esse qd soluit̃ in plures singularitates: talis tñ nature ꝛ cōditionis qualis erant sub ḡnalitate: sed ista vulgaris sub ḡnalitate vel pluralitate cōprehensa nō comprehēdat tacitā pupillarem ergo resoluta in plures singularitates non cōprehendit: q̄ reti-

2 net naturā: ꝛ ista est solennis solutio. †Hoc. aũt intelligūt alio modo in penitus extraneo qd ista glo. voluerit dicere qd vulgaris substitutio facta in duobus etiā sine expressione nois collectiui: puta si filius ꝛ vxor nō erūt heredes locū non habebat nisi neutro existente herede: ꝛ sic subintelligat̃ nomen collectiuū. s. si neuter vel si neqꝫ filius neqꝫ vxor: ꝛ sic vno repudiāte non sit locus substitutioni: sed eius portio accrescit coheredi adeūti: ꝛ erit casus in quo ius accrescendi potentius erit q̄ substitutio. Aliū casum habuisti in. l. fi. s. ti. j. ẜm lecturā Bar. ɔ̄ quem intellectū videtur tenere in. l. lucius. §. caio. ff. ad treb. So. ibi in substitutione fideicommissaria facta duobus sine expressione nois collectiui: puta titiū et seiū heredes instituo: ꝛ post eoꝝ mortez volo bona puenire in semproniū: nā tunc vno moriente portio eius statim venit ad semproniū: vt ibi. Secus si cū expressione nois collectiui puta post mortem vtriusqꝫ vel amborum. l. heredes mei. §. cū ita. eo. titu. Nos loqmur in substitutione vulgari q̄ licet sit facta pluribus sine expressiōe nois collectiui: tñ vno repudiāte non sit locus substitutioni: sed regritur qd omnes repudient. Ratio est q̄ cōcipitur añ aditaz hereditatem quo tpe inter eos est locus iuri accrescendi qd ius testator censetur voluisse inter eos reseruare substituendo eis cōiter. l. codici. ff. de vsufr. le. Sed fideicōmissaria cōfertur post aditā hereditatem quo tpe cessat ius accrescēdi: ideo cessat rō predicta. Et dicunt qd in fideicōmissaria agitur de plurib⁹ effectibus: in vulgari de vno q̄ oia plene examina vt not. Bart. in. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. Et istū intellectū habuit gl. ad istū tex. j. eo. l. cum quidā. sup verbo vterqꝫ dū allegat istū tex. in fi. Et ad istud cōiter allegat̃ tñ reuera ista nō fuit intētio gl. q̄ est hic. sed illa quā s. dixi formādo contrarium est verū in se: ꝛ p oēs tenet̃ q̄ sit differentia inter vulgarē ꝛ fideicōmissariā qñ fiunt pluribus sine expressione nois collectiui: si autem cum ea non sit differentia. ꝛ vide oīno qd no. Bar. in. l. quidā testamento pculum. ff. eo. ti.

2 ☞ Si aliqs fuit electus in ptāte alicuius loci ꝛ in eius defectum fuit electus qdā alter ꝛ ille primus acceptauit sed postea venire non potuit an habebit locum electio facta de secundo.

1 Post aditam. †Per aditionem hereditatis extinguitur vulgaris substitutio ad hoc allegat non sic pupillaris expressa vel tacita. vt patet. j. eod. l. precibus. sed potius roboratur ꝛ confirmat̃: vt habetur in glo. ptz ergo p istā. l. qd institutus ꝛ substitutus simul cōcurrere non possunt. fallit in casu. l. si paterfa. titium. ff. de here. insti. cū. l. seq. ꝛ in casu quē. s. eod. l. heres insti. posui ꝛ tangit̃ p Bar. in. l. j. ff. eo. ¶ †Et inducit̃ ista. l.

2 per Dy. si fuit aliqs electus in ptāte alicuius loci: ꝛ in eius defectum fuit electus qdā alter ꝛ ille primus acceptauit: sed postea venire nō potuit vtrū habebit locū electio facta de scdo: ꝛ videtur qd non: sed expirauerit p hanc. l. ꝛ sic sit opus facere aliā electionē. breuiter inspiciēda sunt verba electionis scde. Naz alia fuit facta ille primus electus non venerit: et tunc siue non veniat: quia non vult siue non pōt locū hz scda electio: q̄ illa vba sunt apta pati suū significatū. Aut fuit facta si primus non acceptauit: ꝛ tunc acceptatione facta: expirat scda electio per hāc l. in dubio censetur facta: primo non. ꝛ sic in omnē casum quo prima deficit. argu. in. l. si plures. ff. eo. ꝛ vide de ista. q. p Dyn. ꝛ Bar. in. l. cū sub hac. ff. de cōdi. ꝛ demon. Et si dicatur imo vere qd etiam secūdo casu idem sit: q̄ expresso vno casu ceteri veniūt vt dixi in vulgari substitutione. s. de here. insti. l. iij. ꝛ. s. tit. j. l. si mater. respondetur qd substitutio vulgaris ex iuris dispositione fit in omnem casum in quo institutus non sit heres: ꝛ ideo si exprimitur vnus ceteri vident̃ expressi: sed substitutio que fit in officio: non hz ceteros limites a iure scriptos vel deputatos sed prout voluerunt eligentes: ideo si exprimūt vnū casum non venit alius penitus diuersus: sed si generaliter loquuntur veniūt oēs q sub generalitate possunt cōprehendi. ¶ In glo. fi. ibi §. si vero institutionis. dic posita. de fideicom. aut̃. hoc amplius. sed solue vt in secunda solutione gl. q̄ ibi ex dispositione. l. admittitur: q̄ institutus priuatur hereditate quā adiuit non etiā iure substitutionis vt hic. ¶ In glo. ibi respōdeo substitutio locū hz dic. s. vt substitutus possit venire de iure ptorio p bo. posnon de iure ciuili cū institutus remāserit heres noie de iure ciuili non obstante restitutione in integruz q̄ est de iure pretorio vnde eodē iure non pōt substitutus effici heres quo ille remansit: sed iure pretorio quo desijt: sicut no. in. d. l. sed si sine. sz Barto. tenuit quod imo substitutus efficeret̃ heres de iure ciuili nō directo sed vtiliter per. l. j. §. si qd adita. ff. ad tertu. de hoc dicyt no. per eum. in. l. ij. §. ergo. ff. eo.

2 ☞ Substitutio iuncta cum iure accrescendi sortitur naturam ipsius iuris accrescendi vt deferatur inuito ꝛ an transmittatur ad heredem sicut illud ius.

3 Substitutio vulgaris an faciat cessare ius accrescendi.

4 Coheres an possit portionē suā quā adiuit repudiare vt nō cogatur aliam partem deficientem acceptare.

5 An ille qui adiuit possit ad portionem repudiatam admitti vt substitutus.

1 Testamento. ¶ †Substitutio reciproca non tollit ius accrescendi ideo portio deficiens tam iure accrescendi quā iure substitutionis defertur adeunti etiam inuito. hoc dicit ẜm verum intellectum: licet text. non loquatur nisi de iure accrescendi: sed non faceret ad titu. nisi suppleret̃ circa ius substitutionis. et de hoc est casus in. l. si quis heres instituatur. ff. de acquiren. heredi. ¶ †Et sic substitutio iuncta cum iure ac-

2 crescendi sortitur naturam ipsius iuris accrescendi vt deferatur inuito: secus si non esset cum illo coniuncta. l. si tu ex parte. de acquiren. heredita. Nam sicut non cogitur quis adire ex institutione: vt. j. de iure deli. l. nec emere. ita nec ex substitutione ¶ An antem trahat a iure accrescendi vt transmittatur ad heredem sicut illud ius quod non habet de sui natura: vt in. l. si ex plurib⁹. de suis et legiti. Dic quod non. vt no. in. l. qui patri. de acquiren. heredi. ꝛ est casus in. l. qui plures. et in. l. sed si plures. ff. eo. tit. de vulga. et pupil. econuerso vero ius accrescendi iunctum cum substitutione vulgari trahitur ad ea: vt extendatur ad alia bona et habebat locum etiam post aditam hereditatem quod non habet de sui natura: vt est casus in. d. l. qui patri. que est difficilis: et audiui a Bald. in voce quod ista fuit prima. l. quam Barto. repeti erit in studio perusino cum esset ibi nouiter

noniter electus de ciuitate pisarum cũ ibi nouiter legeret: & q2 ipse recitauit hic totã materiã iuris accrescẽdi quã ipse posuerat in.l.re cõiuncti.de leg.iij.quã repetierat pisis solennissime vltra oẽs alios: & tũc perusij acqsiuit magnã famam & incepit vocari cõmentator: & qd de tota italia illic cõcurrebãt oẽs scholares. ¶ †Extra glo.op.ẽm Bald.qd non habebat hic locũ ius accrescendi q2 substitutio vulgaris facit ipsum cessare et ei prefertur.l.ij.§.si duo.de bo.pos.ẽm tab.Sol.verũ est si foret substitutus alius extraneus: quia tũc ista verba tendũt ad diuersos effectus: secus qñ ipse est coheres: q2 tunc tendũt ad eundẽ effectum: vt ille q adiuit habeat portionẽ deficientẽ tam iure accrescendi ꝙ iure substitutionis. Sed cõtra q2 ius accrescẽdi venit ex tacita voluntate defuncti: & ex legis dispositione.l.si titio et meuio.§.iul.de leg.ij.substitutus võ veniret expressa voluntate defuncti & expressũ facit cessare tacitũ & ꝓuisio testatoris facit cessare ꝓuisionem legalẽ.l.cũ ex filio.ff.eo.Solu.verum est si tacita ꝓuisio esset minoris effectus ꝙ expressa: sed hic est maioris saltẽ in vno: q2 defert portionẽ etiã inuito qd nõ facit substitutio. Simile in via ordinaria q̃ non facit cessare extraordinariã qñ illa est maioris effectus vt not.s.si aduer.rẽ iud.l.fi. ¶ Pro

4 declaratione gl. †oppo.dum hic dicit etiam inuitis qd imo nõ cogantur acceptare portionẽ repudiatã: lz suas portiones adiuerint: imo possint eorũ portiones repudiare si illas volunt.l.cũ hereditate.ff.de acq.here.ꝓpter.h.d.gl.qd iste tex.dz intelligi qñ isti q adiuerunt volunt retinere suas portiones & nolunt eas repudiare: sed bene volũt repudiare portionẽ deficientem & hoc facere nõ possunt vt hic. sed si vellent suas repudiare ad hoc vt non cogañ illa habere bñ possent vt in.l.cõtraria Bar. autem nota.dicit qd illa.l.loqtur qñ coheredes inuicẽ nõ essent instituti.& sic inter eos haberet locũ dũtaxat ius accrescendi: sz qñ sunt substituti: & sic hz locum vtrũqz ius in portione deficiẽte etiã illi q adiuerunt velint suas portiones repudiare ne cogantur illã habere nõ possunt p istam.l.q̃ generaliter loquitur. ista est mirabilis limitatio ad illã.l.cũ hereditate & fundatur in hac ratione: q2 cũ isti sciant se substitutos inuicẽ adeundo proportionibus eoꝝ censentur se astrinxisse ad acceptandũ etiam portionẽ alterius si fuerit repudiata sicut in alio casu q ponit in.l.si duo.ff.de acq.here. Sed qñ nõ sunt inuicẽ substituti: non sic videntur scire dispositionẽ iuris que est vt portio repudiata eis inuitis debeat accrescere. ideo magis tunc subueniẽ adeuntibus: vt si illam nolint possint eoꝝ portiones repudiare qd est

5 subtile & singulare. ¶ †Querit gloss.an ille qui adiuit possit ad portionẽ repudiatã admitti vt substitutus. nam tex.hoc nõ dicit sed solum coheres per ius accrescẽdi: certe non solum potest admitti: imo etiam inuitus cõpellitur habere ex iure substitutionis sicut habet per ius accrescendi.& de hoc est casus in.l. quã glo.allegat. Sed dubiũ restat qd si nõ vult habere per ius accrescendi: sed dũtaxat iure substitutionis. respõdeo.si adiuerat portionẽ suã hoc facere non põt: sed si repudiauit bñ potest tñ cum illa portione quã cõsequetur ex iure substitutionis habebit etiã portionẽ p eum repudiatã vel totam si non erant nisi duo instituti vel partẽ si erant plures q̃ portio p eum repudiata accreuit portionibus aliorum. & de hoc est casus.in.l.si tu ex parte.de acqui.here. Et si dicatur tu dicis impossibile: quia ponis qd qs repudiauit portionẽ suã & potest adire qd postea portionem coheredis q̃ repudiabitur virtute substitutionis: sz certe ex quo repudiauit suã portionẽ nõ videtur admittẽdus ad portionẽ coheredis etiã virtute substitutionis: q2 censetur substitutus vt heres: & heres nõ est vt est tex.cũ glos.in.l.q plures. in fi.ff.eo.Sol.verum est qñ esset substitutus vt heres qd in dubio presumitur si non fuit substitut⁹ per nomẽ ꝓprium.ita intelligitur illa.l.q plures.cum sua.gl.secus si per nomẽ ꝓpriũ; & ita debet intelligi.l.si tu ex parte.vt colligitur ex no.per Barto.in vtraqz.l.& ista sunt subtilia.

1 **Si testamento.** †Per substitutionem pupillarẽ succediẽ pupillo ex testamẽto. Et venientes abintestato repellũtur.h.d.hic non sunt alia.

2 ¶ Substitutio vulgaris qñ mater est in medio nõ continet cũ effectu tacitam pupillarem contra matrem.

3 Tacita pupillaris an admittaẽ cõtra alios veniẽtes abintestato & an excludat matrem.& nu 6.7.7.
Expressa pupillaris que fit hoc modo si filius meus decesserit in pupillari etate talẽ substituo excludit matrẽ etiã a legitima sibi debita in bonis filij.

4 Pupillaris cõprehẽsa in cõpendiosa nõ est expressa sed tacita.

5 Sicut expressa pupillaris facta verbis specialibus excludit matrem ita & comprehensa in compendiosa.& nu.12.

6 Compẽdiosa etiã a milite facta post pupillarẽ etatẽ non valet iure directo sed iure fideicommissi.& nu.13.

7 Qualiter mater ꝓpter non petitum tutorẽ priuetur hereditate filij remissiue.

8 Si testator substituisset pauperes christi vulgariter vel ecclesiã & sic ꝓ aĩa q2 plus censetur dilexisse aĩam suã ꝙ vxorẽ tunc substituti vocarentur ex tacita pupillari matre exclusa.

9 In pupillari substitutione an requirañ illa verba si heres erit.

10 Si in ea apponantur an talis pupillaris expressa cõprehendat tacitã vulgarẽ mere interpretatiuã & qd tunc perempta pupillari perimatur tacita vulgaris.

11 Quid si non fuerũt apposita illa verba: sed dixit testator filium meũ instituo & si in pupillari etate decesserit titium substituo & quid hoc includat.

12 Quid si solũ dixit filiũ meũ pupillum heredẽ instituo & titium sibi substituo: an ista sit dũtaxat vulgaris substitutio & cõprehẽdat tacitam pupillarem.

13 Si dixit si filius meus in pupillari etate decesserit talis sit mihi heres: an ista erit pupillaris.

14 Duo contraria in eodem subiecto stare non possunt.
Compendiosa facta a pagano an debeat censeri vt valeat vno iure tantũ.s.vel qd sit directa tantũ & non obliqua vel obliqua tantum & non directa.

15 Cõpendiosa si fuit facta maiori tunc siue testator vtatur verbis cõibus siue verbis directis cũ non possit valere iure directo valebit omni tpe iure fideicommissi.

16 Verba obliqua nunꝙ assumunt interpretationem directam: licet secus econuerso.

17 Si testator disposuit qd qñcũqz filius suus pupillus morietur bona sua dentur & distribuantur inter pauperes quia illa verba dentur & distribuantur sunt obliqua: & sic pauperes non veniunt ex pupillari substitutione sed ex fideicõmissaria succedũt pupillo venientes abintesta.& tenentur restituere hereditatem detracta legitima si est mater.

18 Trebellianica non detrahitur de fideicõmisso ad piã causam sicut nec falcidia de particularibus legatis.

19 Differentie inter fideicõmissariam substitutionẽ & directã et q̃ vtilitas sit qd directa obliquetur.& nu.20.

20 Quod hodie etiam miles non possit sine causa grauare filium in legitima.

21 Substitutiones cõprehẽse in compendiosa dicunẽ expresse verbis generalibus sed specialibus sunt tacite.

22 Qñ testator substituit pupillo filium propriũ presumiẽ voluisse ipsum preferri matri: & tũc tacita pupillaris matrẽ excluderet.

1 **Precibus.** †Substitutus vulgariter per aditionẽ hereditatis excludiẽ & non admittitur ex tacita pupillari si mater pupilli erat in medio hoc primo. substitutus vero pupillariter p aditionẽ hereditatis nõ excluditur sed admittitur ad hereditatẽ pupilli decedẽtis in pupillari etate matre exclusa.h.d.scdo. idẽ si fuit substitut⁹ cõpendiose & pupillus decessit infra pupillarẽ etatẽ hoc tertio. Si võ post nõ admittiẽ substitutus ex pupillari ad hereditatẽ pupilli sed ex fideicõmissaria ad bona primi testatoris dũtaxat sibi restituẽda p matrẽ pupilli q̃ ei ab intestato successit.h.d.quarto & vltimo. ista lex est solẽnior q̃ sit in toto corpore.C.& vtilior in sui materia. ¶ Facit enim mentionẽ de quatuor substitutionib⁹ trib⁹ simplicibus & vna cõposita.s. de vulgari & pupillari & fideicommissaria.& iste sunt simplices. Itẽ de cõpendiosa & ista est cõposita: q2 continet vel continere põt oẽs predictas & etiã exẽplariã de qua in.l.seq. Et materiaz

a istius cõpẽdiose[a] tractat hic gl.magna q̃ est vtilior omnib⁹ aliis & illã tractat Bar.i.l.cẽturio q̃ cõtrariatur fini huius.l.inꝗtũ ista vult quod post pupillarẽ etatẽ substitutio etiã facta a milite sit fideicõmissaria vel sit obliqua. Illa vero vult qd sit directa militaris. est tñ verũ qd nõ plus venit in ista directa ꝙ in fideicõmissaria q2 solũmodo bona primi testatoris: tñ alique vtilitates resultant matri qd potius sit obliqua ꝙ directa: vt habeẽ in prin.glo.fi.& ibi tangã. Et diuide in duas partes: quia primo in distincte querẽtẽ docet distinguere vsqz ibi: nã nõ est. scdo quẽlibet casum distincte ꝓsequiẽ. ¶ In tex.ibi exprimere debueras. dic ista mater dimisit exprimere: an iste filius esset pupillus vel adultus: & an decesserit in pupillari etate an post vtrum infra q2 imperator istos casus tanꝙ omissos ꝓsequitur & etiã an iste filius esset in ptãte patris vel emãcipatus. Itẽ omisit exprimere in quẽ casum facta fuerat substitutio: an in primũ vel in scõm & primus casus est si fili⁹ heres nõ erit. secundus est si heres erit & postea decesserit.& iste secũdus subdiuiditur in duos.s.cũ decesserit in pupillari etate vel cũ decesserit post.& primo casu eẽt substitutio vulgaris. scdo pupillaris. tertio fideicommissaria.

2 ¶ †Not. ergo ex primo casu qd vulgaris substitutio qñ mater est in medio non continet cum effectu tacitam pupillarẽ contra matrem quia text. vult ꝙ per aditionem hereditatis substitu-

a ¶ Istius cõpen|diose. adde bar. in.l.ij.ff.e.ti.bal. i.c.si pater.de testa.lib.vj.

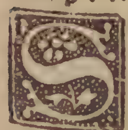
casum si heres erit ⁊ in pupillari etate decesserit:sed cōprehen
dunt ex interpretatione legali:ideo dicit̃ fieri extensio de casu
ad casum vt hic colligitur dū dicit porrigi nō aūt dicitur cōpre
hēdi qꝛ clarū est qͦ nō comprehēdit. ¶ In tex.ibi q̄nis placue
rit.s.eo casu quo vulgaris esset facta soli impuberi vni vel plu-
ribus ⁊ sic ꝑsonis paribus.l.iā hoc iure.ff.eo.tunc eñ expressa
vulgaris porrigitur ad tacitā pupillarē ⁊ ecōuerso.l.iā hoc iu-
re.ff.eo.in prin. ¶ Et no.qͦ dixit porrigitur:qꝛ est ꝑ extēsionē
lꝫ cōiter dicamus qͦ cōprehendat:sed dꝫ intelligi sane.vt.s.di-
xi cū fiat preter ⁊ cōtra significatū verboꝝ. ¶ In text.ibi.si mō
nō ꝯriā defuncti volūtatē.dic vt est qñ exprimit testator vtrūqꝫ
casum:qꝛ tunc expressum facit cessare tacitū.l.cū ex filio.§.filio.
ff.eo.Cessat ergo interpretatio legalis:qñ de contraria intētio
ne testatoris apparet:qꝛ interꝑtatio fit ex coniecturata mente
defuncti:⁊ in incertis nō certis est locus cōiecture.Sunt ⁊ alie
cōiecture q̄ faciunt cessare intētionē defuncti de qbus vide per
Bar.in.l.ij.ff.e. ¶ In text.ibi ⁊ elia vxor mea.dic si ista elia erat
mater istius pupilli vr̄ hic casus a cōtrario sensu qͦ etiā qñ ma
ter est in medio expressa vulgaris cōtinet tacitā pupillarē qui
matrē excludit:nā hoc ideo nō cōtinet:qꝛ erat facta cōiter filio
⁊ matri ꝓpter disparitatē:ergo si soli filio ꝯtineret.vt in prin.
l.⁊ matrē excluderet ꝯ.l.fi.s.ti.j.So.hic intellige qͦ nō erat mr̄
sed nouerca.Sed tūc ad qd cōtēderet cū isto substituto de here
ditate pupilli qm̄ ad ea nō ꝑtinet:preterea ista erat instituta si-
mul cū pupillo quo casu etiā illi q tenebāt qͦ expressa vulgaris
comprehendebat tacitā pupillarē cōtra matrē tūc non cōtine-
ret vt not.gl.in.l.fi.s.ti.j.vnde melius est dicere qͦ ista erat ma
ter:⁊ qͦ duplici rōne substitutus iste excludebat̃ ab hereditate
pupilli:prima qꝛ in illa substitutione nō cōprehendebatur pu-
pillaris ꝓpter disparitatē ꝑsonarū.Et ista ratio facit qͦ etiā si
mater moriat̃ anteq̄ pupillꝰ nō possit substitutus ex pupillari
venire quia ex quo non cōprehendebat̃ a principio nec ex post-
facto incipit cōprehēdi.ar.in.l.serui ⁊ filij.in prin.ff.de fur.alia
ratio est qꝛ mater erat in medio quo casu etiā si fuisset facta so-
li pupillo nō cōprehēderet cū effectu tacitā pupillarē cōtra ma
trem maxime qñ est instituta simul cū eo.l.fi.⁊ ista rō vēdicat si
bi locum si mater viuebat tpe mortis pupilli:secus si erat mor
tua vt in.d.l.fi.in fi.qꝛ tūc mero iure a principio cōprehēdebat̃
licet ꝯ matrē nō admitteret̃:vt ibi dixi:⁊ iste est verus intelle-
ctus. ¶ In gl.fi.ꝓ eius declaratione opp.certum est qͦ si testa-
tor huic filio pupillo specialiter substituisset vulgariter et post
ea eodē modo vxori:qꝛ prima substitutio cōprehēderet tacitam
pupillarē:⁊ hoc dat iuriscōsultus ꝓ ꝯsilio qͦ nō substituat cōi-
ter vtriqꝫ vno cōceptu verboꝝ:sed cuilibet de ꝑ se.ff.eo.l.iā hoc
iure.§.j.vel.ij.si ita est idē dꝫ esse qñ cōiter vtriqꝫ:qꝛ vna plura-
lis locutio resoluitur in plures singularitates.ff.de condi.⁊ de-
mon.l.falsa demonstratio.§.fi.⁊ sic dicēdo si filiꝰ ⁊ vxor nō erūt
heredes titius sit heres ꝑinde est ac si dixisset si filius non erit
heres titius sit heres:⁊ si vxor nō erit heres titius sit heres.gl.
rñdet qͦ fallit hoc casu:⁊ nō assignat rationē fallētie:dic veruꝫ
esse qͦ soluit̃ in plures singularitates:talis tñ nature ⁊ cōditio
nis qualis erant sub gñalitate:sed ista vulgaris sub gñalitate
vel pluralitate cōprehensa nō comprehēdat tacitā pupillarem
ergo resoluta in plures singularitates non cōprehendit:qꝛ reti
2 net naturā:⁊ ista est solennis solutio.†Hoc.aūt intelligūt alio
modo in penitus extraneo qͦ ista glo.voluerit dicere qͦ vulga
ris substitutio facta in duobus etiā sine expressione nōis colle-
ctiui:puta si filius ⁊ vxor nō erūt heredes locū non habebat ni-
si neutro existente herede:⁊ sic subintelligat̃ nomen collectiuū
s.si neuter vel si neqꝫ filius neqꝫ vxor:⁊ sic vno repudiāte non sit
locus substitutioni:sed eius portio accrescit coheredi adeūti:⁊
erit casus in quo ius accrescendi potentius erit q̄ substitutio.
Aliū casum habuisti in.l.fi.s.ti.j.ꝺm lecturā Bar.ꝯ quem intel
lectū videtur tenere in.l.lucius.§.caio.ff.ad treb.So.ibi in sub
stitutione fideicommissaria facta duobus sine expressione nōis
collectiui:puta titiū et seiū heredes instituo:⁊ post eoꝝ mortē
volo bona ꝑuenire in semproniū:nā tunc vno moriente portio
eius statim venit ad semproniū:vt ibi.Secus si cū expressione
nōis collectiui puta post mortem vtriusqꝫ vel amborum.l.here
des mei.§.cū ita.eo.titu.Nos loqmur in substitutione vulgari
q̄ licet sit facta pluribus sine expressiōe nōis collectiui:tñ vno
repudiāte non sit locus substitutioni:sed reqritur qͦ omnes rē
pudient.Ratio est qꝛ cōcipitur añ aditā hereditatem quo tpe
inter eos est locus iuri accrescendi qͦ ius testator censetur vo-
luisse inter eos reseruare substituendo eis cōiter.l.codici.ff.de
vsufr.le.Sed fideicōmissaria cōfertur post aditā hereditatem
quo tpe cessat ius accrescēdi:ideo cessat rō predicta.Et dicunt
qͦ in fideicōmissaria agitur de pluribꝰ effectibus:in vulgari de
vno q̄ oīa plene examina vt not.Bart.in.l.heredes mei.§.cum
ita.ff.ad treb.Et istū intellectū habuit gl.ad istū tex.j.eo.l.cum
quidā.sup verbo vterqꝫ dū allegat istū tex.in fi.Et ad istud cōi
ter allegat̃ tñ reuera ista nō fuit intētio gl.q̄ est hic.sed illa quā
s.dixi formādo contrarium est verū in se:⁊ ꝑ oēs tenet̃ ꝙ sit dif
ferentia inter vulgarē ⁊ fideicōmissariā qñ fiunt pluribus sine
expressione nōis collectiui:si autem cum ea non sit differentia.
⁊ vide oīno qͦ no.Bar.in.l.quidā testamento ꝓculum.ff.eo.ti.
2 ☞ Si aliqs fuit electus in ꝑtātē alicuius loci ⁊ in eius defe-
ctum fuit electus qdā alter ⁊ ille primus acceptauit sed postea
venire non potuit an habebit locum electio facta de secundo.
1 **Post aditam.** †Per aditionem heredita
tis extiguitur vulgaris sub-
stitutio ad hoc allegat non sic pupillaris expressa vel
tacita.vt patet.j.eod.l.precibus.sed potius robora-
tur ⁊ confirmat̃:vt habetur in glo.ptꝫ ergo ꝑ istā.l.qͦ institu-
tus ⁊ substitutus simul cōcurrere non possunt.fallit in casu.l.si
paterfa.titium.ff.de here.insti.cū.l.seq.⁊ in casu quē.s.eod.l.he
2 res insti.posui ⁊ tangit̃ ꝑ Bar.in.l.j.ff.eo. ¶ †Et inducit̃ ista.l.
per Dy.si fuit aliqs electus in ꝑtāte alicuius loci:⁊ in eius defe
ctum fuit electus qdā alter ⁊ ille primus acceptauit:sed postea
venire nō potuit vtrū habebit locū electio facta de scđo:⁊ vide
tur qͦ non:sed expirauerit ꝑ hanc.l.⁊ sic sit opus facere aliā ele
ctionē.breuiter inspiciēda sunt verba electionis scđe.Naꝫ alia
fuit facta ille primus electus non venerit:et tunc siue non ve
niat:quia non vult siue non pōt locū hꝫ scđa electio:qꝛ illa v̓ba
sunt apta pati suū significatū.Aut fuit facta si primus non ac-
ceptauit:⁊ tunc acceptatione facta:expirat scđa electio per hāc
l.in dubio censetur facta:primo non.⁊ sic in omnē casum quo
prima deficit.argu.in.l.si plures.ff.eo.⁊ vide de ista.q.ꝑ Dyn.⁊
Bar.in.l.cū sub hac.ff.de cōdi.⁊ demon.Et si dicatur imo vere
qͦ etiam secūdo casu idem sit:qꝛ expresso vno casu ceteri veniūt
vt dixi in vulgari substitutione.s.de here.insti.l.iij.⁊.s.tit.j.l.si
mater.respondetur qͦ substitutio vulgaris ex iuris dispositio-
ne fit in omnem casum in quo institutus non sit heres:⁊ ideo si
exprimitur vnus ceteri vident̃ expressi:sed substitutio que fit in
officio:non hꝫ ceteros limites a iure scriptos vel deputatos
sed prout voluerunt eligentes:ideo si exprimūt vnū casum non
venit alius penitus diuersus:sed si generaliter loquuntur ve-
niūt oēs q sub generalitate possunt cōprehendi. ¶ In glo.fi.ibi
§.si vero institutionis.dic posita.de fideicom.aut̃.hoc amplius.
sed solue vt in secunda solutione gl.qꝛ ibi ex dispositione.l.ad-
mittitur:qꝛ institutus priuatur hereditate quā adiuit non etiā
iure substitutionis vt hic. ¶ In glo.ibi respōdeo substitutio lo
cū hꝫ dic.s.vt substitutus possit venire de iure ꝑtorio ꝑ bo.pos.
non de iure ciuili cū institutus remāserit heres noīe de iure ci-
uili non obstante restitutione in integruꝫ q̄ est de iure pretorio
vnde eodē iure non pōt substitutus effici heres quo ille reman-
sit:sed iure pretorio quo desijt:sicut no.in.d.l.sed si fine.sꝫ Bar-
to.tenuit quod imo substitutus efficeret̃ heres de iure ciuili nō
directo sed vtiliter per.l.j.§.si qd adita.ff.ad tertu.de hoc dic vt
no.per eum.in.l.ij.§.ergo.ff.eo.
2 ☞ Substitutio iuncta cum iure accrescendi sortitur naturam
ipsius iuris accrescendi vt deferatur inuito ⁊ an transmittatur
ad heredem sicut illud ius.
3 Substitutio vulgaris an faciat cessare ius accrescendi.
4 Coheres an possit portionē suā quā adiuit repudiare vt nō co-
gatur aliam partem deficientem acceptare.
5 An ille qui adiuit possit ad portionem repudiatam admitti vt
substitutus.
1 **Testamento.** ¶ †Substitutio reciproca
non tollit ius accrescendi
ideo portio deficiens tam iure accrescendi quā iu-
re substitutionis defertur adeunti etiam inuito.hoc
dicit ꝺm verum intellectum:licet text.non loquatur nisi de iu-
re accrescendi:sed non faceret ad titu.nisi suppleret̃ circa ius
substitutionis.et de hoc est casus in.l.si quis heres instituatur.
2 ff.de acquiren.heredi. ¶ †Et sic substitutio iuncta cum iure ac-
crescendi sortitur naturam ipsius iuris accrescendi vt defera-
tur inuito:secus si non esset cum illo coniuncta.l.si tu ex parte.
de acquiren.heredita.Nam sicut non cogitur quis adire ex in-
stitutione:vt.j.de iure deli.l.nec emere.ita nec ex substitutione
¶ An autem trahat a iure accrescendi vt transmittatur ad he
redem sicut illud ius quod non habet de sui natura:vt in.l.si
ex pluribꝰ.de suis et legiti.Dic quod non.vt no.in.l.qui patri.
de acquiren.heredi.⁊ est casus in.l.qui plures.et in.l.sed si plu-
res.ff.eo.tit.de vulga.et pupil.econuerso vero ius accrescendi
iunctum cum substitutione vulgari trahitur ad ea:vt extenda-
tur ad alia bona et habebat locum etiam post aditam heredi-
tatem quod non habet de sui natura:vt est casus in.d.l.qui pa-
tri.que est difficilis:et audiui a Bald.in voce quod ista fuit pri
ma.l.quam Barto.repeti erit in studio perusino cum esset ibi
nouiter

noviter electus de civitate pisarum cũ ibi noviter legeret: et qr ipse recitavit hic totã materiã iuris accrescẽdi quã ipse posuerat in .l. re cõiuncti. de leg. iij. quã repetierat pisis solennissime ultra oẽs alios: et tũc perusij acqsivit magnã famam et incepit vocari cõmentator: et qđ de tota italia illic cõcurrebãt oẽs scholares.

3 ¶ †Extra glo. op. ſm Bald. qđ non habebat hic locũ ius accrescendi qr substitutio vulgaris facit ipsum cessare et ei prefertur .l. ij. §. si duo. de bo. pos. ſm tab. Sol. verũ est si foret substitutus alius extraneus: quia tũc ista verba tendũt ad diversos effectus: secus qñ ipse est coheres: qr tunc tendũt ad eundẽ effectum: ut ille q adiuit habeat portionẽ deficientẽ tam iure accrescendi q̃ iure substitutionis. Sed cõtra qr ius accrescẽdi venit ex tacita voluntate defuncti: et ex legis dispositione .l. si titio et mevio. §. iul. de leg. ij. substitutus võ veniret expressa voluntate defuncti et expressũ facit cessare tacitũ et ,puisio testatoris facit cessare ,puisionem legalẽ .l. cũ ex filio. ff. eo. Solu. verum est si tacita ,puisio esset minoris effectus q̃ expressa: sed hic est maioris saltẽ in uno: qr defert portionẽ etiã invito qđ nõ facit substitutio. Simile in via ordinaria q̃ non facit cessare extraordinariã qñ illa est maioris effectus ut not. s. si adver. rẽ ind. l. si. ¶ Pro

4 declaratione gl. †oppo. dum hic dicit etiam invitis qđ imo nõ cogantur acceptare portionẽ repudiatã: lʒ suas portiones adiverint: imo possint eorũ portiones repudiare si illas volunt .l. cũ hereditate. ff. de acq. here. ,ppter. h. d. gl. qđ iste tex. dʒ intelligi qñ isti q adiverunt volunt retinere suas portiones et nolunt eas repudiare: sed bene volũt repudiare portionẽ deficientem et hoc facere nõ possunt ut hic. sed si vellent suas repudiare ad hoc ut non cogant̃ illa habere bñ possent ut in .l. cõtraria Bar. autem nota. dicit qđ illa .l. loqtur qñ coheredes invicẽ nõ essent instituti. et sic inter eos haberet locũ dũtaxat ius accrescendi: ʒ qñ sunt substituti: et sic hʒ locum utrũq3 ius in portione deficiẽte etiã illi q adiverunt velint suas portiones repudiare ne cogantur illã habere nõ possunt p istam .l. q̃ generaliter loquitur. ista est mirabilis limitatio ad illã .l. cũ hereditate et fundatur in hac ratione: qr cũ isti sciant se substitutos invicẽ adeundo proportionibus eoꝝ censentur se astrinxisse ad acceptandũ etiam portionẽ alterius si fuerit repudiata sicut in alio casu q ponit̃ in .l. si duo. ff. de acq. here. Sed qñ nõ sunt invicẽ substituti: non sic videntur scire dispositionẽ iuris que est ut portio repudiata eis invitis debeat accrescere. ideo magis tunc subvenit̃ adeuntibus: ut si illam nolint possint eoꝝ portiones repudiare qđ est

5 subtile et singulare. ¶ †Querit gloss. an ille qui adiuit possit ad portionẽ repudiatã admitti ut substitutus. nam tex. hoc nõ dicit sed solum coheres per ius accrescẽdi: certe non solum potest admitti: imo etiam invitus cõpellitur habere ex iure substitutionis sicut habet per ius accrescendi. et de hoc est casus in .l. quã glo. allegat. Sed dubiũ restat qd si nõ vult habere per ius accrescendi: sed dũtaxat iure substitutionis. respõdeo. si adiuerat portionẽ suã hoc facere non põt: sed si repudiavit bñ potest tñ cum illa portione quã cõsequetur ex iure substitutionis habebit etiã portionẽ p eum repudiatã vel totam si non erant nisi duo instituti vel partẽ si erant plures q̃ portio p eum repudiata accreuit portionibus aliorum. et de hoc est casus in .l. si tu ex parte. de acqui. here. Et si dicatur tu dicis impossibile: quia ponis qđ qs repudiavit portionẽ suã et potest adire qđ postea portionem coheredis q̃ repudiabitur virtute substitutionis: ʒ certe ex quo repudiavit suã portionẽ nõ videtur admittẽdus ad portionẽ coheredis etiã virtute substitutionis: qr censetur substitutus ut heres: et heres nõ est ut est tex. cũ glos. in .l. q plures. in fi. ff. eo. Sol. verum est qñ esset substitutus ut heres qđ in dubio presumitur si non fuit substitut' per nomẽ ,pprium. ita intelligitur illa .l. q plures. cum sua gl. secus si per nomẽ ,ppriũ: et ita debet intelligi .l. si tu ex parte. ut colligitur ex no. per Barto. in utraq3 .l. et ista sunt subtilia.

1
I testamento. †Per substitutionem pupillarẽ succedit̃ pupillo ex testamẽto. Et venientes abintestato repellũtur. h. d. hic non sunt alia.

2 Substitutio vulgaris qñ mater est in medio nõ continet cũ effectu tacitam pupillarem contra matrem.

3 Tacita pupillaris an admittat̃ cõtra alios veniẽtes abintestato et an excludat matrem. et nu. 6. et 7.

Expressa pupillaris que fit hoc modo si filius meus decesserit in pupillari etate talẽ substituo excludit matrẽ etiã a legitima sibi debita in bonis filij.

4 Pupillaris cõprehẽsa in cõpendiosa nõ est expressa sed tacita.

5 Sicut expressa pupillaris facta verbis specialibus excludit matrem ita et comprehensa in compendiosa. et nu. 12.

6 Compẽdiosa etiã a milite facta post pupillarẽ etatẽ non valet iure directo sed iure fideicommissi. et nu. 13.

7 Qualiter mater ,ppter non petitum tutorẽ privetur hereditate filij remissive.

8 Si testator substituisset pauperes christi vulgariter vel ecclesiã et sic ,p aĩa qr plus censetur dilexisse aĩam suã q̃ uxorẽ tunc substituti vocarentur ex tacita pupillari matre exclusa.

9 In pupillari substitutione an requirant̃ illa verba si heres erit.

10 Si in ea apponantur an talis pupillaris expressa cõprehendat tacitã vulgarẽ mere interpretativã et qđ tunc perempta pupillari perimatur tacita vulgaris.

11 Quid si non fuerũt apposita illa verba: sed dixit testator filium meũ instituo et si in pupillari etate decesserit titium substituo et quid hoc includat.

12 Quid si solũ dixit filiũ meũ pupillum heredẽ instituo et titium sibi substituo: an ista sit dũtaxat vulgaris substitutio et cõprehẽdat tacitam pupillarem.

13 Si dixit si filius meus in pupillari etate decesserit talis sit mihi heres: an ista erit pupillaris. a

14 Duo contraria in eodem subiecto stare non possunt.

Compendiosa facta a pagano an debeat censeri ut valeat uno iure tantũ .s. vel qđ sit directa tantũ et non obliqua vel obliqua tantum et non directa.

15 Cõpendiosa si fuit facta maiori tunc sive testator utatur verbis cõibus sive verbis directis cũ non possit valere iure directo valebit omni tpe iure fideicommissi.

16 Verba obliqua nunq̃ assumunt interpretationem directam: licet secus econverso.

17 Si testator disposuit qđ q̃ñcũq3 filius suus pupillus morietur bona sua dentur et distribuantur inter pauperes quia illa verba dentur et distribuantur sunt obliqua: et sic pauperes non veniunt ex pupillari substitutione sed ex fideicõmissaria succedũt pupillo venientes abintestato. et tenentur restituere hereditatem detracta legitima si est mater.

18 Trebellianica non detrahitur de fideicõmisso ad piã causam sicut nec falcidia de particularibus legatis.

19 Differentie inter fideicõmissariam substitutionẽ et directã et q̃ utilitas sit qđ directa obliquetur. et nu. 20.

20 Quod hodie etiam miles non possit sine causa gravare filium in legitima.

21 Substitutiones cõprehẽse in compendiosa dicunt̃ expresse verbis generalibus sed specialibus sunt tacite.

22 Qñ testator substituit pupillo filium propriũ presumit̃ voluisse ipsum preferri matri: et tũc tacita pupillaris matrẽ excluderet.

1
Recibus. †Substitutus vulgariter per aditionẽ hereditatis excludit̃ et non admittitur ex tacita pupillari si mater pupilli erat in medio hoc primo. substitutus vero pupillariter p aditionẽ hereditatis nõ excluditur sed admittitur ad hereditatẽ pupilli decedẽtis in pupillari etate matre exclusa. h. d. scđo. idẽ si fuit substitut' cõpendiose et pupillus decessit infra pupillarẽ etatẽ hoc tertio. Si võ post nõ admittit̃ substitutus ex pupillari ad hereditatẽ pupilli sed ex fideicõmissaria ad bona primi testatoris dũtaxat sibi restituẽda p matrẽ pupilli q̃ ei ab intestato successit. h. d. quarto et ultimo. ista lex est solẽnior q̃ sit in toto corpore. C. et utilior in sui materia. ¶ Facit enim mentionẽ de quatuor substitutionib' trib' simplicibus et una cõposita .s. de vulgari et pupillari et fideicommissaria. et iste sunt simplices. Itẽ de cõpendiosa et ista est cõposita: qr continet vel continere põt oẽs predictas et etiã exẽplariã de qua in .l. seq. Et materiã

a istius cõpẽdiose[a] tractat hic gl. magna q̃ est utilior omnib' aliis et illã tractat Bar. i .l. cẽturio q̃ cõtrariatur fini huius .l. inq̃tũ ista vult quod post pupillarẽ etatẽ substitutio etiã facta a milite sit fideicõmissaria vel sit obliqua. Illa vero vult qđ sit directa militaris. est tñ verũ qđ nõ plus venit in ista directa q̃ in fideicõmissaria qr solũmodo bona primi testatoris: tñ alique utilitates resultant matri qđ potius sit obliqua q̃ directa: ut habet̃ in prin. glo. fi. et ibi tangã. Et divide in duas partes: quia primo in distincte querẽtẽ docet distinguere usq3 ibi: nã nõ est. scđo quẽlibet casum distincte ,psequit̃. ¶ In tex. ibi exprimere debueras. dic ista mater dimisit exprimere: an iste filius esset pupillus vel adultus: et an decesserit in pupillari etate an post utrum infra qr imperator istos casus tanq̃ omissos ,psequitur et etiã an iste filius esset in ptãte patris vel emãcipatus. Itẽ omisit exprimere in quẽ casum facta fuerat substitutio: an in primũ vel in scđm et primus casus est si fili' heres nõ erit. secundus est si heres erit et postea decesserit. et iste secũdus subdividitur in duos .s. cũ decesserit in pupillari etate vel cũ decesserit post. et primo casu eẽt substitutio vulgaris. scđo pupillaris. tertio fideicommissaria.

2 ¶ †Not. ergo ex primo casu qđ vulgaris substitutio qñ mater est in medio non continet cum effectu tacitam pupillarẽ contra matrem quia text. vult q̃ per aditionem hereditatis substitu-

a ¶ Istius cõpendiose. adde bar. in .l. ij. ff. e. ti. bal. i. c. si pater. de testa. lib. vj.

tus sit exclusus: ꝛ qd̄ mater ad hereditatē filij vocetur abintestato. ꝛ dicit tex. oīmodo. ꝛ sic etiam si decesserit in pupillari etate qd̄ nō esset si posset vocari substitutus ex tacita pupillari. ad hoc allegatur iste tex. Et no. q2 dicit tex. qd̄ nō est incerti iuris imo certi ꝛ indubitati: ꝛ istud fecit dubitare Bar. in intellectu glo. quē posuit in. l. fi. s̄. ti. j. vbi dicitur qd̄ fuit dubitatio inter
3 iuriscōsultos. †Quid autem de alijs venientibus abintestato[a] an contra eos admittatur tacita pupillaris prosequere vt per Bart. in. l. ij. ff. eo. ¶ Scd̄o no. in ver. si vero. ꝛ ad hoc semper allegatur qd̄ expressa pupillaris q̄ fit hoc modo si filius meus decesserit in pupillari etate talem substituo excludit matrem. quia iste tex. dicit qd̄ substitutus vocatur matre exclusa: vt ibi dū dicit eos habeat heredes quos pater ei constituit ꝛ erat dubium de matre: q2 sibi debetur legitima filij in bonis a quo reperit se excludi p substitutionē sine causa. vnde pōt conqueri: sed in alijs veniētibus abintestato q similiter excluduntur. vt. s̄. proxi. non bz locū ista ratio: q2 eis nō debetur legitima: tñ mater nec potest conqueri de filio: q2 nō ipse sibi testatus est: sed pater suus: nec de patre: q2 non tenebatur vxori sue ad hanc legitimā. ideo cōtra talē substitutionē non bz mater q̄relam. l. papinianus. §. sz nec impuberis. ff. de inof. test. ꝛ hoc etiam pbatur in. c. si pater. de testa. lib. vj. qd̄ per pupillarē substitutionē expressam mater excluditur etiam a legitima sibi debita in bonis filij: ꝛ ad hoc
4 allegatur semp iste text. ¶ †Tertio no. dū dicit vel expressa vel cōpendiosa qd̄ pupillaris cōprehensa in cōpendiosa non est expressa sed tacita qd̄ est verū verbis specialibus sed generalibus bene dicitur expressa vt habetur in glo. fi. ꝛ sic reducūtur ad cō
5 cordiam alie gl. q̄ dicunt qd̄ est tacita. ¶ †Quarto no. q sicut expressa pupillaris facta verbis specialibus excludit matrem. ita ꝛ cōprehēsa in cōpendiosa: q2 tex. iste duos ponit casus in quibus substitutus admittitur matre exclusa. s. cum facta fuit substitutio vsq3 ad certam etatem: puta pupillarē quo casu est expressa: vel qñ sine certa etate: vt qñcūq3 decesserit quo casu dicitur cōpendiosa: sub compendio enim verborū continet duo tempora ꝛ duas substitutiones ꝛ vtraq3 dicitur expressa verbis generalibus: ꝛ si decesserit in pupillari etate etiam isto casu substitutus admittitur ꝛ mater excluditur: vt ibi circa finē ibi siquidem
6 infra pubertatē ꝛc. ¶ †Ultimo no. in fi. q cōpendiosa etiam a milite facta post pupillarē etatem nō valet iure directo: sed iure fideicōmissi. ꝛ in hoc stat tota difficultas huius. l. super qua laborat glo. magna que incipit secus ꝛ etiam glo. fi. alia eñ sunt clara. ¶ Et in hac. l. sunt quatuor glo. recitande. vna que incipit: imo. alia q̄ incipit fm casum. alia que incipit secus. itē glo. fi. ¶ In glo. que incipit: imo ibi vt contra eam tacitam pupillaris non admittatur. no. q2 nō dicit qd̄ nō cōprehendatur: nā bene cōprehenditur mero iure. licet cōtra eā non admittatur ꝛ hoc pbatur. s̄. ti. j. l. fi. Et eodē modo glo. ibi loquitur sed in. l. cēturio. dicit qd̄ nō cōprehēditur. doc. illā gl. reprobāt ꝛ tenēt istas. Effectus aūt est magnus primus ille de quo in. d. l. fi. in fi. q2 si mater moriatur añ pupillū substitutus bene admittitur ex pupillari tacita qd̄ nō esset si nō cōprehenderetur. Idē dicit Barto. in. l. centurio. si mater superuiuat pupillo nō vult eius hereditatē abintestato vt substitutus eā haberet ex tacita pupillari. Ang. contra q2 statim mortuo pupillo aperta est via cause intestati ipsi matri. ꝛ hoc esse non potuit nisi perempta causa testati: ꝛ sic pupillaris tacita fuit perempta. vnde non reuiuiscit ex repudiatione matris per. l. deniq3. ff. de iniust. test. tu tene dictū. Bar. quia verū est qd̄ est aperta via cause intestati. i. si mater voluerit ꝛ tunc cā intestati substitutioni. ꝛ cū adit ꝛ non prius tacita substitutio pupillaris perimitur. Si autem non vult fingitur sibi nō fuisse aperta. Simile videmus qd̄ prius aperitur causa testati: ꝛ illa deficiente incipit habere locum causa intestati. ff. de here. insti. l. si ita qs heres institutus fuerit sibi legitimus. in pe. charta. Similiter si mater est incapax hereditatis filij vl' priuata pter nō petitum tutorem infra annū nō obstabit substituto quominus ex tacita pupillari admittatur postq̄ matri p
7 eius exclusionem non faueretur. †Et hinc sumpta occasiōe bal. hic satis impertinenter intrauit ꝛ examinauit materiam qualiter mater propter non petitum tutorem priuatur hereditate filij. de qua per Bart. in. l. ij. ff. qui petant tuto. ꝛ dicit hic Bal. multa bona ad que semper recurritur. sed Raph. est in opinione quod tacita pupillaris excludat matrē nisi in casu. l. fi. s̄. titu. j. qñ erat instituta simul cū filio ne illa. l. seruiat nobis de vento: q̄ opinio nō fuit sua originaliter: sed quorūdā antiquorū quos gl. ibi recitat ꝛ reprehendit per hanc. l. vbi non erat instituta: ꝛ tamen contra eam non admittitur. Sed ipse respondet qd̄ ista l. nihil facit ad ppositum: q2 loquitur qñ substitutio fuit facta in primum casum tm̄. ꝛ sic erat dūtaxat vulgaris: q2 ille dicitur primus casus. ꝛ hoc esse potuit si iste filius erat maior pupillo tempore testamenti vel maior factus decessit vel nō erat in potestate: quibus casibus non poterat vulgaris comprehendere pupillarem: nam ista mater declarauit imperatori: cuius etatis iste filius esset vel in qua etate mortuus est. Ideo imperator dicit qd̄ si substitutio fuit vulgaris tantum qd̄ est in predictis casibus tunc per aditionem hereditatis substitutus remanet exclusus. Sed si fuisset in potestate ꝛ mortuus fuisset pupillus: quia tunc ista mater non erat instituta etiam illa vulgaris poterat comprehendere pupillarem mater excluderetur: quia non est aliqua lex in mundo que dicat contrarium et non allegatur nisi ista lex ad quā potest de facili responderi. Certe ista fuit intentio imperatoris sed solū dicere an substitutio fuerit facta in primum casum. s. si heres non erit per que verba fit vulgaris. Nec curauit imperator isto casu an iste esset in potestate vel non: ꝛ an decesserit pupillus vel maior factus. ita intellexerunt glos. ꝛ doct. Ad. l. aūt fi. responde vt ibi dixi. temerarium enim est a cōi opinione recedere maxime glo. ¶ In glos. ibi respondeo sic dic: sed si potest constare per coniecturas de volūtate defuncti illa pupillaris non erit tacita sed expressa ergo questio glos. non procedit. Sed responde qd̄ imo est tacita quo ad verba: q2 eam de proprio significato non important tñ si pōt de intentione testatoris ostendi qd̄ voluit matrē excludi: q2 nō est mere interpretatiua sed puenit ex mente defuncti que matrem excludit: q2 cessat cōiectura legis que est qd̄ non est verisimile testatorem voluisse matrem excludere a luctuosa hereditate filij. Qualiter autē potest probari Bart. in. l. ij. ff. eo. dicit qd̄ ex quatuor. s. ex his q̄ dicit testator extra testamentum. Itē ex his q̄ in testamento. Itē ex qualitate persone matris si erat exosa testatori propter eius forte delictū. Itē ex qualitate persone substituti ꝛ si erat filius testatoris quē plus dilexisse presumitur quā
8 vxorem suam. vt no. in glo. fin. huius. l. †Item dicit Ang.[b] notabiliter valde si substituisset pauperes christi vulgariter vel ecclesiam: ꝛ sic pro anima: q2 plus censetur dilexisse aīam suam quā vxorem. Et ideo tunc substituti vocarentur ex tacita pupillari matre exclusa qd̄ perpetuo tene menti. Ponit etiam ipse plures alios casus quos vide hic per eū. ¶ In glos. seq. q̄ incipit fm casum. ibi: ꝛ postea desinat expone. i. moriatur. non autē desinat. s. esse heres: q2 desinere non potest postq̄ semel fuit. l. ei
9 qui soluendo. ff. de here. insti. ¶ †In gloss. ibi si filius meus heres erit et in pupillari etate decesserit. dic qd̄ certe: licet pupillaris possit isto modo fieri. l. j. ff. eo. tñ nō est necesse qd̄ illa verba si heres erit apponantur cū possit fieri filio etiam exheredato vt insti. de pup. subst. §. non solū. vñ sufficit qd̄ dicat si filius meus decesserit in pupillari etate: ꝛ posito qd̄ filius meus non sit heres: q2 repudiauit hereditatem. si tñ non habebat coheredem: ꝛ sic fuit effectus suus heres ꝛ propter existentiam sui heredis fuit confirmata substitutio pupillaris poterit substitutus admitti ad filij hereditatem: ꝛ ad eius bona aliūde quesita in expressa pupillari. l. si filius qui patri. ff. eo. ꝛ. l. iulianus. ꝛ. l. filius qui se paterna. ff. de acquir. here. ꝛ sic habebat coheredem extraneum adhuc: ideo si ille adiuit hereditatem alias propter existentiam sui heredis non cōfirmarentur tabule pupillares. l.
10 apud iulianum. §. idem iul. ff. ad treb. †Sed aduerte ad vnum qd̄ hic pulchre ꝛ nota. dicit Bal. qd̄ qñ in substitutione pupillari fuerunt apposita hec verba si heres erit tunc talis pupillaris expressa cōprehendit tacitā vulgarē mere interpretatiuam quia venit contra pprietatem verborum. s. si nō erit heres: ꝛ ideo q2 illa dependet a pupillari expressa perempta pupillari. vt quia filius decederet viuente patre etiam illa tacita vulgaris expiraret. Et isto casu loquitur opi. Dy. qui tenuit qd̄ perempta pupillari perimitur tacita vulgaris per. l. qd̄ si filius. ff. de capti.
11 de quo per Bar. in. l. lex cornelia. ff. eo. ti. ¶ †Si vero ista verba non fuissent apposita. ꝛ q2 dixisset filium meum instituo: et si in pupillari etate decesserit titiū substituo. Ista verba de sui significato includunt duos casus. s. si decesserit in pupillari etate hereditate nō adita vel si decesserit ea adita. In primo autem quo ad bona testatoris importatur vulgaris: quo ad pupilli bona importatur pupillaris: ꝛ vtraq3 dici pōt expressa verbis generalib9: q2 veniunt ex pprietate verbor. ideo tūc vulgaris nō dependet a pupillari ꝛ p cōsequēs extincta pupillari: q2 si moreretur in vita testatoris nō extingueretur vulgaris nec haberet locū determinatio Dy. qd̄ ppetuo tene menti. Et istū casum habui de facto florentie: ꝛ ita cōsului cū pluribus doct. perusinis magne autoritatis solū per dictū Bal. qd̄ est subtile et pulchrum.
12 ¶ †Quid autē si nullū istor verborū fuit appositū: sed solum dixit filiū meū pupillū heredē instituo ꝛ titium sibi substituo videtur q ista sit dūtaxat vulgaris substitutio ꝛ cōprehēdat tacitam pupillarē per glo. que est in. l. gallus. §. j. de lib. ꝛ posthu. ꝛ per. l. iam vere. §. j. ff. de vulg. ꝛ pupil. dū dicit in vulgarē tātum modo. ꝛ p glo. que est in. l. verbis ciuilibus q̄ dicit q dubia substitutio interpretatur vulgaris: qd̄ etiam videtur tenere Bart. in. l. centurio

[a] ¶ Abintestato. Adde diffuse p Barba. in repe. c. raynu. de test.

[b] ¶ Itē dicit Ange. Adde Alex. deimo. i ɔsi. xcij. cal. fi. in. iij. vol. Lur.

in. l. centurio. Ego fateor esse verũ si esset facta maiori pupillo: q2 est vulgaris τ nõ fideicõmissaria: q2 facta sine commemoratione mortis: sed cũ facta est pupillo cui poterat pupillariter substitui nõ video quare non cõprehendatur τ pupillaris non dicatur substitutio. s. vulgariter τ pupillariter. nam video qd in reciproca facta p hec verba vos inuicem substituo comprehenditur vulgaris τ pupillaris quando facta est personis paribus: idẽ debet esse in reciproca facta modo predicto vt. s. eo. l. Quis. in prin. vbi casus: q2 ibi non loquitur in reciproca: sed
13 in alia facta duobus paribus. ¶ † Item qd si testator dixit si filius meus in pupillari etate decesserit talis sit mihi heres[a]: an ista erit pupillaris videtur qd non: q2 per pupillarem non efficitur heres mihi sed filio. contrarium dic si filius erat institutus: q2 ipso mediante etiam mihi efficitur heres. l. fi. s. de here. insti. vnde illud verbũ non facit quominus etiã filio videatur substitutus. τ de hoc est casus in. l. si ita. l. q filio. ff. de bon. poss. sm tab. sed si filius nõ esset institutus sed exheredatus ista vba nullã substitutionẽ importarent. Plus dico qd in primo casu etiam si substitutio fuit facta in vna re vel fundo: si tamen per verbũ directũ esset pupillaris extẽderetur ad oĩa bona pupilli. Casus est singularis in. l. coheredi. §. fi. ff. de vul. τ pu. secus si per verbum cõe qd est appositũ rei singulari tunc non importat vniuersalem substitutionẽ. l. cogi. §. τ generaliter. ff. ad treb. Quod aũt subijcit̃ hic in glo. qd cõpendiosa fit verbis directis: τ idẽ dicit qd alia glo. magna: non intelligas propterea quin possit fieri verbis cõibus vt est casus in hac. l. sm intellectum quem tangam in seq. glo. magna. ¶ In glo. magna que incipit sec⁹ dicã. primo tractat de cõpẽdiosa facta a milite vsq3
14 ibi s3 in pagano: postea de facta a pagano vsq3 in finẽ. ¶ † Pro declaratione prime partis opponitur contra finem. l. quod licet iste decesserit post pupillarem etatem substitutus non habebat necesse venire ex fideicommissaria substitutione τ petere a matre bona testatoris vt dicit̃ in text. sed possit venire ex directa substitutione militari τ propria autoritate capere q2 miles etiã post pupillarez etatem potest substituere directo in bonis suis ꝓprijs vt in. ll. allega. in glo. cũ possit quem facere heredez ad tẽpus. i. quousq3 vixerit τ postea aliũ qui post mortẽ incipit esse heres τ prius desijt. s. de test. mili. l. certi iuris. ¶ Sl. videtur soluere tribus modis. primo qd istud esset verũ si mater nõ esset in medio: sed quia erat eius fauore illa substitutio que poterat esse directa obliquatur. τ istam solutionem sequunt̃ quasi oẽs docto. Sed nõ placet: q2 mater in bonis patris seu mariti sui nullum meretur priuilegiũ: licet bene mereatur in hereditate filij: τ ideo tacita pupillaris contra eã nõ admittitur: q2 in ea tractatur de hereditate filij: sed qd substitutio militaris que possit valere iure directo in testamento militis fauore matris obliquet̃ hoc nulla ratione fulcit̃. potius eñ deberet obliquari infra pupillarem etatem q̃ post. Alij dicunt vt Guar. qd miles post pupillarem etatem nõ potest substituere directo. τ ista nõ est digna recitatione: q2 contra mille leges τ specialiter contra l. centurio: al's miles non esset plus priuilegiatus q̃ paganus. Alij dicũt qd aut miles facit substitutionẽ compendiosam maiori pupillo: τ tunc fatentur qd omni tempore valeat iure directe militaris siue mater sit in medio siue non. Aut facit eaz pupillo: τ tunc q2 in pupillarem etatẽ potest valere iure directo τ de iure communi satis habet lex. vnde non vult qd postea valeat iure directe militaris si mater est in medio. Sed ista videt̃ contra. l. centurio. nisi dicamus qd ibi mater nõ erat in medio qd est diuinare. Bar. autẽ ibi dicit qd aut facta est substitutio p verba directa: vt qñcunq3 decesserit talis sit heres τ tunc omni tempore valet iure directo τ non obliquantur verba propter matrem. τ ille est casus in. l. cẽturio. Ex quo patet qd maius est priuilegiũ militis q̃ fauor matris que non facit vt verba directa que ex priuilegio militis possunt valere iure directo obliquentur. Cuius cõtrariũ vult prima solutio qd maior sit fauor matris τ hoc placet. Interdũ facit substitutionẽ p verba cõia vt qñcũq3 decesserit talem substituo: τ tũc loquitur ista. l. τ hoc etiam placet: sed postea subdit qd isto casu si mater non esset in medio adhuc valeret iure directo postq3 verba possunt pati: τ miles potest hoc facere sed si est in medio mater valet iure fideicommissi. τ iste est casus huius. l. Ego dico qd etiam si mater nõ esset in medio non valeret iure directo sed iure fideicommissi: τ quod nihil operatur fauore matris: q2 qñ miles vtitur vbis communibus non censetur voluisse vti priuilegio militari nec testari vt miles: sed vt paganus nisi contrarium probetur vt est casus in. l. in testamento. in fin. s. de testa. mili. per quam datur intelligi hec. l. τ colligitur ibi difficile cõtrarium. τ sic dico qd hic est casus contra Bar. qui tenuit in. l. centurio. qd compẽdiosa facta a pagano p verbũ cõmune si mater est in medio omni tpe valet iure fideicommissi etiam intra pupillarẽ etatem fauore matris: sed si mater nõ est in medio tunc infra pupillarem etatẽ valet iure directe pupillaris. τ postea nec fideicõmissi. certe licet testator esset miles nõ fuit testatus vt miles sed vt paganus: τ tamen infra pupillarem etatem valet iure directe pupillaris: τ postea iure fideicommissi. τ sic est casus contra eũ in primo directo. Ipse tamen ibi perpẽdit: vt hic. qd hic testator erat miles: sed quid ad rumbũ: q2 nõ fuit testatus vt miles. τ hoc nõ considerauit Barto. tene menti ergo qd dixi τ multos reperies cõcordare in hac opinione: τ vidi semper sic consulere per Alder. τ audio qd Salic. hoc tenet τ probatur etiã in. c. si pater. de testa. lib. vj. vbi licet Bar. respõdeat qd ibi erant verba directa sed non placet: q2 licet essent directa non tñ ciuilia: τ sic habent significatũ obliquũ potius q̃ directũ. Sed. d. Rapha. dicit non esse verũ qd hic obliquetur substitutio post pupillarem etatem imo valet iure directe militaris: tñ q2 in ea non veniunt nisi bona testatoris non antẽ pupilli habet similitudinẽ cũ fideicõmissaria: τ hanc similitudinem voluit text. hic in fi. denotare dum dicit velut ex causa fideicommissi. i. sicut p fideicõmissariã qua peterentur bona testatoris dũtaxat: ita τ per istã militarẽ. Sed non placet iste intellectus: q2 tex. in fi. dicit qd bona possunt peti per substitutum a matre pupilli que est heres pupilli ab intestato: sed si posset venire ex directa militari non haberet necesse petere. imo propria autoritate posset capere. veritas ergo ista
15 est quã dixi τ per alios non tacta nec declarata. ¶ † Pro declaratione secunde partis glo. cum compendiosa fit a pagano notandum qd glo. hic presupponit pro fundamento τ pro constanti ponit q̃ vna τ eadẽ substitutio numero non potest duplici iure valere vel censeri vt aliqñ valeat iure directo aliquando iure fideicommissi. arg. in. l. eum qui edes. ff. de vsuca. cum sint vie cõtrarie. l. fi. s. de codi. τ duo contraria in eodem subiecto stare nõ possunt. l. j. s. de fur. τ ideo vel oportet dicere qd sit directa tantum τ nõ obliqua vel obliqua tantũ τ non directa. Dicit ergo glo. qd si facta est pupillo p verba directa talis sit heres tunc cũ infra pupillarem etatem possit valere sm proprietatem verborum iure directo erit directa tãtum pupillaris. postea vero cũ non possit valere iure directo nec iure fideicõmissi valebit ne diuerso iure censeatur. τ dicit esse casum. l. verbis ciuilibus. ff. eo. dũ dicit frustra post pupillarem etatem directo substitui: si frustra ergo nullo modo valet. τ hoc etiã tenet glo. in. l. centurio. ff. eo. τ insti. eo. in gl. mag. τ Azo in summa τ Jac. balduini. Dyn. Cy. τ glo. in. c. si pater. de test. lib. vj. τ etiam Innocẽ. sed postea Jo. an. in nouella tenet qd imo etiam post pupillarem etatem valeat iure fideicõmissi. τ dicit esse casum in illo. c. iuncto. c. raymutius. τ hoc etiam tenuit quidam antiquus doctor Bononiẽsis disputando q vocatus fuit Bartolutius de pretis: τ principaliter mouet̃: q2 nõ est incõueniens dicere q̃ eadẽ verba relata ad diuersa tẽpora vno tpe intelligãtur ꝓprie altero improprie vt. l. pater seuerinã. §. conditionum verba. ff. de condi. τ demõ. vbi verbũ tutor relatũ ad etatẽ pupil. sumitur proprie τ relatũ ad tps post improprie ꝓ procuratore. Facit etiã ratio: q2 testator noluit substituere vtroq3 tpe: ergo vt seruetur eius volũtas post pupillarem etatem: licet nõ possit substitutio valere eo modo quo valuit iure directo valeat eo modo quo valere põt. nec est inconueniens qd verba directa obliquentur ꝓ seruanda voluntate defuncti. l. sceuola. ff. ad treb. Nec ob. l. verbis ciuilibus. q2 verum est qd frustra sit vt valeat iure directo τ tanq3 pupillaris: sed bene potest valere iure fideicõmissi. vel si velis intelligere qd nullo modo valeat intelligas istam. l. qñ facta substitutio maiori pupillo: precedens tñ magis placet: q2 quando maiori pupillo cũ tunc nullo tpe potuerit valere iure directo oẽs concordare videntur qd verba directa obliquentur: τ omni tpe valeant iure fideicommissi per. l. sceuola. τ p. l. ex facto. in princip. Bar. aũt distinguit an sint verba directa τ ciuilia. i. a. l. xij. tab. inuenta vt heres esto vel sit heres vel instituo. et tunc vera sit ista glo. vt post pupillarẽ etatẽ nullo modo valeat. Si vo sint directa non ciuilia sed ab vsu loquendi inuenta: vt est illud verbũ moriatur tũc habeat locũ determinatio Jo. an. τ dicti doc. disputantis: q2 illa potius vident̃ cõia q̃ directa. Ang. autem
b dicit qd verbũ moriat̃[b] fuit etiã inuentũ a iure ciuili nõ. a. l. xij. tab. sed autentico. τ allegat vnũ tex. in aut. de incestis nup. §. si vero ignotum. Bal. notabiliter distinguit aut dixit quando cũq3 filius meus decesserit talis sit sibi heres: τ tunc post pupillarem etatem non valet iure fideicõmissi: q2 tũc non efficeretur heres sibi. s. pupillo: sed sibi testatori. l. coheredi. §. cum filie. de vulga. τ pup. Aut dixit sit heres mihi vel simpliciter. τ tũc valet iure fideicommissi. q2 verba possunt tunc verificari. domi. Rapha. dicit hanc distinctionẽ non multũ sibi placere: q2 non refert dicat mihi vel sibi. l. si ita. §. qui filio. de bono. pos. se. tab. Sed hoc est verũ si decessit in pupillari etate: quia tũc valet iure pupillaris siue dixerit mihi siue sibi vt superius dixit in alia

a ¶ Talis sit mihi heres. adde. l. si testamẽto. s. e. τ in. l. sed τ si quis ff. eodem.

b ¶ Verbũ moriatur. adde no. qd vbũ mortis idefinite platum vr cõprehẽdere nõ solũ mortẽ naturalẽ: s3 etiã ciuilẽ sm Jo. d imo. in. l. gallus. in. §. τ qd si tantũ. ff. de li. τ posthu.

¶ Pro testamētis adde d. alex. de imol. ibi per eū ɔcordantes in ɔ̄s. xij. colū. ij. v. sed premissis. in. iij. vol. et eūdē Pau. de cast. in suo ɔ̄s. clxxxviij. inci. in casu presenti. al's. lxviij. in nonis. ẜm vltimā impressionem. Cur.

glo. nos loquimur qn̄ decessit post. et querimus an valeat iure fideicōmissi. vnde nihil valet sua reprehensio. Tene ergo distinctionē Bal. que est pulchra et vera quā limitat Ang. vt etiam si dixit sibi: si tn̄ i testamēto fuit apposita clausula codicillaris valebit post pupillarē etatem fideicōmissi. et ita tenet in. l. verbis ciuilibus. ff. eo. quā limitationem. d. Raph. commēdat et merito et dicit esse casum. ĩ. de fideicō. l. si frater tuus. q̄ optime facit et glo. insti. eo. §. extraneo. Si vero compendiosa facta fuerit p verbum cōmune substituo: tunc qr illud verbum adaptatur nō solum ad directam sed etiā ad obliquam et testator potuit obliquam substitutionem facere non solum post pupillarē etatē sed etiam ante et sic vtroqꝫ tpe potest valere iure fideicommissi nullo tpe valebit iure directo ne cōtingat variatio sed vtroqꝫ iure fideicommissi nec poterit dici compendiosa hoc casu: quia non continet plures substitutiones sed vnā tm̄. s. fideicōmissariam. Certe adhuc potest dici cōpēdiosa respectu tēporum: qr plura tēpora cōplectitur: et ita vtimur et cōiter appellamus. Pro ista opi. quā etiam oēs antiqui tenuerunt facit ratio: qr sicut eadē verba relata ad diuersas personas dispares intelliguntur solū eo casu quo potest conuenire cuilibet earum et non qui vni tantum vt. s̄. eo. l. ij. et. l. Quis. ita et relata ad diuersa tpa debent intelligi in eo significato qd̄ potest cōuenire vtriqꝫ tempori. Sed significatū oblique substitutionis cōuenit pupillari etati et ēt post. Significatum vero directe non nisi etati pupillari debemus primū significatū tenere et non ẜm glo. not. insti. eo. §. qua ratiōe. que tenet qd̄ infra pupillarem etatem valeat iure pupillaris directe et postea iure fideicommissi: et hoc quidam tenēt. nec ob. qd̄ contingit variatio in eadem substitutione: qr non est verum: imo comprehenduntur due substitutiones. s. pupillaris si decedat in pupillari etate: et tunc semper cēsetur fuisse pupillaris et nunqꝫ fideicommissaria. Itē fideicōmissaria si decedat post et tunc nunqꝫ censetur fuisse pupillaris: sed semp fideicommissaria et futurus euentus declarat que ipsarum comprehēsa fuerit ambe enim comprehēdunt̄ potētialiter nō actualiter et hoc est ipsa veritas. Bar. aūt tenet qd̄ si mater erit in medio locum habeat ista glo. fauore matris vt omni tpe sit fideicōmissaria si mater est in medio locū habeat gl. contraria. Et Bal. hoc fatetur in matre: secus in alijs venientibus abintestato. Ego nō curo de hoc et dico qd̄ etiam si mater est in medio valet infra tēpora pupillaris etatis iure pupilla. et postea iure fideicōmissi: vt in hac. l. vbi est casus. Nec obst. qd̄ hic erat miles qr vt. s̄. dixi non fuit testatus vt miles sed vt paganus: nec presumitur voluisse vti priuilegio militari quicquid dicat Bar. et ista opi. cōiter per Moder. tenetur semper pro ista parte consului. Predicta quidem locū habent qn̄ non fuit apposita illa conditio sine liberis. si autem fuit apposita non est curādum an fuerit vsus verbis cōibus an directis: qr etiam si directis valet ẜm glo. omni tpe iure fideicommissi. et assignat aliquas rationes que nihil valent: et inter alias vnā q̄ retorquetur contra glo. qd̄ non dicatur decedere sine liberis q liberos habere nō potest. argu. in. l. j. in princi. ff. de suis et legi. ista ratio facit vt non videatur substituisse testator nisi cū decesserit post pupillarem etatē sine liberis: qr tunc habere potuit. ergo si decedat infra pupillarem etatem substitutus non venit etiā iure fideicommissi: qr illo tēpore non substitutus fuit: et tamen gl. vult contrarium. Breuiter oēs doc. reprobant glo. per. l. centurio. et per. c. si pater. vbi fuit apposita illa conditio: et tamē infra pupillarē etatem censetur substitutus iure directo: nec est verum qd̄ non dicatur decessisse sine liberis qui liberos habere non potest. imo qualitercunqꝫ relinquat liberos dicitur sine liberis decessisse. Et aliꝰ est significatus verbi intestatus. p gl. tamē facit tex. in. l. credeñ. §. si vero maritus. ff. qui pe. tu. sed declara vt ibi no. per Bar. et illum §. vidi allegari per Bal. contra quendam doc. repetentem hāc l. et tenentem contra glo. si autem non sit vna substitutio ꝫ plures vt qr testator distinxit tpa: puta qn̄cunqꝫ decesserit in pupillari etate siue post: tunc clarum est qd̄ prima potest esse directa secunda obliqua: nec est inconueniens vt in vltima glo. Ja. aūt de are. tenuit qd̄ etiam si tempora non fuerint distincta expresse si tamen fuit apposita dictio quandocunqꝫ que est repetitiua tēporis. l. si cum in annos. ff. qui. mo. vsusfru. amit. tot sunt substitutiones quot tempora diuersa. secus qn̄ nō est illa dictio apposita puta filium instituo et post eius mortem talem substituo vel talis sit heres: tunc erit vnica tantum substitutio et habebūt lo-

15 cum questiones. s̄. formate in glo. ¶ †Preterea vera sunt et pcedunt quando compendiosa fuit facta pupillo. si autem maiori tunc siue vtatur verbis cōibus siue verbis directis cum nō possit valere iure directo valebit omni tpe iure fideicommissi. et sic verba directa que nunqꝫ potuerūt valere iure directo obliquātur: vt. l. scevola. ff. ad treb. qr non cōtingit hic variatio. sed qn̄ pupillo contingeret si vno tpe valeret iure directo et alio iure fi-

16 deicommissi. †Si autem sit facta substitutio per verba obliqua puta restituantur bona tunc etiam si sit facta pupillo valeat oī tpe iure fideicom. qr verba obliqua nunqꝫ assumunt interpretationem directam licet secus est ecōuerso: qr directa in plus se habent. ideo possunt descēdere de facili sed obliqua in minus. vn̄ non sic de facili ascēdūt ad maiorem significatū: fallit interdum fauore militis. l. in fraudē. §. fi. cū. l. seq. de test. mili. vel fauore li-

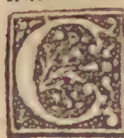
17 bertatis. l. antonius. ff. de fideicō. libe. †qd̄ not. pro testamētis[a]

a in quibus testatores disponunt qd̄ qn̄cunqꝫ filius suus pupillꝰ morietur: bona sua dentur et distribuantur inter pauperes qr illa verba dentur et distribuantur sunt obliqua. et sic pauperes nō veniunt ex pupillari substitutiōe sed ex fideicommissaria. ideo pupillo succedunt venientes abintestato et tenentur restituere

18 hereditatem detracta legitima si est mater quod non esset† si esset directa pupillaris. Trebellianica vero non detrahitur de fideicommisso ad piam cām sicut nec falcidia de particularibus legatis ẜm opi. Bar. et Moder. de quo in. l. marcellus. ff. ad tre-

19 bel. et ex his est expedita gl. mag. ¶ †Restat nūc glo. fi. p cuius declaratione opponitur cōtra fi. huius. l. qd̄ nihil prosit matri qd̄ ista substitutio q̄ poterat ex priuilegio militis valere iure directo post pupillarē etatem sui fauore obligetur. nam sicut in substitutione obliqua seu fideicommissaria non veniunt bona filij sed patris tantum vt in. l. coheredi. §. cū filie. ff. eo. versi. nec fideicōmisso. ita nec in dicta militari vt in. l. centurio. eo. ti. et sic nullum fieret sibi preiudiciū si valeret iure directo et tātum haberet ex vna qꝫtum ex altera. ergo cōis intellectus non est verus qd̄ eius fauore obliquetur. Quidā dicūt qd̄ imo est sibi vtile: qr p fideicōmissariā detrahet quartā trebellianicā aduersus substitutum qd̄ nō faceret p directā. gl. reprehendit: qr hic loquitur in milite in cuius testamēto cessat trebellianica vt in. l. marcellus. ff. ad treb. Nec ob. qd̄ etiā in testō militari locū hꝫ senatusconsultum treb. vt eo. tit. l. j. §. in filij. qr verum est qꝫtum ad alia remedia senatuscōsulti vt qd̄ heres cogat̄ inuitus adire et restituere: et qd̄ ex restitutione verbali trāsferant̄ iura et actiones nō qꝫtum ad detractionē quarte. dicit ergo glos. qd̄ pderit in hoc qr penes matrē que est heres filij etiam post restitutionē hereditatis remanebunt iura sepulchrorū quia penes ipsam remanet nomen directum hereditarium qd̄ morte filij non fuit extinctū sed ad ipsam tanqꝫ heredem eius transmissum: et constat quod talia iura non transeunt in fideicommissariam quia non sunt proprie hereditaria sed remanent penes heredem directum penes quē remanet nomen vt in. l. qr perinde. ff. ad treb. iuncta. l. si heres institutus. Et idem est dicendum de iure patronatus liberti vel ecclesie et etiam in feudis et emphyteosi que transeunt ad filiū nō vt heredē: sed quia heres ideo non veniunt in restitutione hereditatis. l. si patroni. et ibi no. eo. ti. et hoc non esset si substitutio non obliquaretur sed etiam directa militaris quoniā morte filij extingueretur nomē hereditariū in eius psonam nec transmitteretur ad matrem tanqꝫ eius heredem: sed inciperet in personā substituti: qr miles pōt aliquem instituere ad tēpus: ita qꝫ lapso tēpore desinat esse heres ipso iure et aliꝰ icipiat. et in glo. optime loquitur. ¶ Dat etiam glo. duas alias vtilitates: qr in fideicommissaria non veniūt bona filij: sed in hoc non bene dicit qr etiam in directa nō veniūt vt. s̄. dixi per. l. cēturio. Itē alia qr in fideicōmissaria nō venit legitima debita filio iure nature: et si mater poterit eam retinere ex persona filij: sed in directa bene veniret ẜm glo. qd̄ est notabile cū miles etiam in legitima possit substituere filio directo post pupillarem etatem et sic nō dicatur grauamē sicut nec substitutio pupillaris. Bar. dubitat: qr videtur qd̄ etiā in fideicōmissaria facta a milite veniat legitima filij: qr miles etiam sine causa potest filium exheredare et preterire et cōtra eius testamentum non hꝫ locum querela. l. fi. s̄. de inoffi. test. Sed Ang. dicit non esse dubitandum qr verū est qn̄ expresse exheredat sed qn̄ grauat de restituendo hereditatem non censet̄ grauare in legitima: et hoc voluit ista glo. ar. in. l. sequens qd̄. ff. de leg. ij. Certe videtur qd̄ idem sit in substitutione vt per eam non succedatur filio sed patri: ideo nō potest dici prouisio filij sed magis grauamen et maius qꝫ illud qd̄ resultat ex fideicommissaria cū faciat lapsum desinere heredē ipso iure: et ideo videtur mihi qd̄ sicut in fideicommissaria etiā facta a milite non venit legitima filij: ita nec in directa et sic in directa remanebit filius heres directus et etiam heres eius et

20 in residuo desinet et substitutus incipiet esse. †Hodie vero non pōt etiā miles sine causa grauare filiū in legitima et contra eius testamentū darēt querela vt in aut. vt cū de appel. cog. §. aliud quoqꝫ capitulū. et no. in aut. ex causa. ĩ. de lib. prete. Bar. autem dat aliā vtilitatē: qr in fideicōmissaria nō veniūt fructus iudicio testatoris percepti: ꝫ cōputētur in quartam vt in. l. fideicōmissaria. ff. ad treb. Sed in directa militari bene veniunt. vt in l. centurio. ẜm Bar. quem. d. Rapha. reprehendit et bene. qr. l. centuri-

centurio nō loquitur in fructibus perceptis per heredem iudi
cio testatoris: sed in inuētis in hereditate qd̄ esse poterat si erāt
pcepti p testatorē: vel fuerūt pcepti hereditate iacente: ⁊ sic erāt
hereditarii ⁊ sic veniunt in restitutione hereditatis sicut alie
res hereditarie etiam in testamento pagani. vt in. l. ita tamē. §.
j. ff. ad trebel. Sed si forent percepti post aditam hereditatē per
heredē illi nō dicūtur hereditarii sꝫ heredis ⁊ in restitutionem
nō veniūt nec ī testamēto pagani nec militis: vnde in hoc nō est
vtilitatis. Addit Bart. aliam: q2 si aliqd debebat matri a filio
etiam naturaliter tm̄ ita ꝙ nō poterat peti sed retinere poterit
illud mater retinere aduersus fideicōmissarium. l. stichum. §.
aditio. de so. qd̄ facere nō posset si esset substitutio directa: quia
primo casu substitutꝰ hꝫ recipere de manu mr̄is ⁊ ppria autori
tate nō pōt capere. scd̄o casu secus. ⁊ in hoc bn̄. dicit Bart. Ad
dit Ang. aliā q2 cōditio dādi heredi per legatariū poterit im-
pleri in personam matris apud quaꝫ remanet nomē hereditа-
riū etiā facta restitutiōe. vt in. l. q heredi. §. cū hereditas. de con
di. ⁊ demon. qd̄ nō esset si substō esset directa: q2 vt dixi penes eā
nō esset nomē hereditarium. sed per mortē filii extinctū. ⁊ sic de
beret impleri in personam substituti. Adde aliam sm̄. d. Ra-
pha. quia ex quo ex fideicōmissaria si fideicommissum deficeret
q2 fideicōmissarius moreretur viuente testatore remaneret he-
reditas penes matrem heredem filii qm̄ fideicommissum defi-
ciens remanet penes grauatum. l. si ab eo. de vsufruc. leg. sed si
esset directa nō remaneret penes matrē sed deuolueret hereди-
tas ad primiores cōsanguineos militis defuncti. ⁊ eis deficiē-
tibus tanq̄ bona vacantia applicarent fisco: q2 desinit nomen
hereditatis tā ex testō q̄ abintestato filio mortuo quod nō esset
si esset fideicōmissaria. imo per illū trāsmittit ad eius heredeꝫ.
21 ¶ †Ultimo ex his que sequunt in glo. no. s. substitutiones com
prehense in cōpendiosa dicunt exp̄sse qd̄ intellige verbis gene-
ralibus sed specialibus sunt tacite. ⁊ ita intelligo gl. precedentē
magnā post principium que videt huic ꝯtrariari dū dicit alia
expressa alia tacita specificata vt illa que continentur in cōpen
22 diosa. ¶ †Itē no. ex gl. ꝙ pupillaris cōprehensa in cōpendiosa
excludit matrē sicut expressa ⁊ specificata q̄ nō est interpretati-
ua. Itē ꝙ illa tacita matrē nō excludit q̄ est mere interpretati-
ua ⁊ venit cōtra pprietatē verborū vt cōprehēsa in expressa vul-
gari. ¶ Ultimo no. in fi. gl. ꝙ qn̄ testator substituit pupillo filiū
ppriū p̄sumit voluisse ip̄m preferri matri: ⁊ ideo tūc tacita pu-
pillaris matrem excluderet. vt dixi sup glo. Nō sunt alia.
2 ☞ Quatuor necessaria ad hoc vt substitutio exemplaria fieri
possit. ⁊ numero. 3.
3 Testator si dicat relinquo filio meo legitimā an suā videatur re
linquere eo modo quo debet. s. iure institutionis.
4 In quibus differat substitutio pupillaris ab exemplaria.
5 Qn̄ eadē psona possit decedere cū pluribus testamētis validis.
1 Humanitatis. † Parentibus vtriusq̄ sexus pmittitur filiis mē
tecaptis saltem in legitima institutis substituere di
recto in eorū bonis ⁊ hereditate ad silitudinē pupil
laris substōnis cum illi per se nō possint sibi facere testm̄ sicut
nec pupilli ⁊ finietur substō cū puenerit ad sanā mētem non tm̄
debēt substituere extraneos si tales filii hēant filios sꝫ alterum
de filiis ⁊ si nō haberēt filios sed fratres vel sorores alteruꝫ de-
ipsis. h. d. tota. l. in qua tractat materia exēplarie substōnisque
dr̄ inuenta ad silitudinē pupillaris quā examinat Bar. in. l. ex
facto. ff. eo. Et ante istam. l. non poterat pr̄ hoc facere nisi impe
traret a pncipe vt in illa. l. ex facto hodie potest sine alia impe-
2 tratione autoritate huius. l. ¶ †Not. quatuor necessaria ad hoc
vt ista substitutio exemplaria fieri possit. primo ꝙ faciēs sit de-
ascendētibus ⁊ ꝙ ille cui fit sit de descendentibus non sic esset
ecōtra. Pone em̄ qd̄ filius hꝫ patrē furiosum vel mētecaptum
certum est ꝙ cura ipsius cōcedit filio. ff. de cura. furi. l. is cui an
poterit huic patri facere testm̄. i. substōnē exemplariam. dicen-
dum est ꝙ nō. q2 ista. l. dꝫ seruari in terminis suis sm̄ ang. Scd̄ꝫ
est ꝙ descendens non possit sibi facere testm̄ q2 sit mētecaptus
Sed quid ppter aliā cām: vt mutꝰ vel surdus vel prodigus cui
bonis est interdictū. doc. dicūt idē esse cū sit eadem rō. Ang. di
cit ꝯtrium vt nec ēt furioso possit substituere q2 ista. l. loquit in
mentecaptis. ⁊ differentia est inter mentecaptum et furiosum
⁊. l. loquens de mētecaptis si est ꝯ dispositionē iuris cōis nō ex
tenditur ad furiosum nisi per principem vel habentē ptāteꝫ. l.
condende. s. de nup. l. si furiosi. vbi dicit eē casum tm̄ dubitanter
loquitur: ideo a cōi opinione non est recedendū. Tertiuꝫ est ꝙ
si ille cui fit sit substitutꝰ saltē in legitima sibi debita vt in text.
cum glos. Quid ergo si non fuit institutus in integra legitima
sed in certo fundo vel q̄titate vr̄ ꝙ nō valeat substō. Ang. di-
cit ꝯtrariū. q2 suppletur sibi per. l. scimus. ⁊. l. oīmodo. §. de inof
fi. testa. Sed quid si non iure instōnis sꝫ iure fideicōmissi vel le
gati dic qd̄ nō valeret q2 esset p̄teritus ēt si esset fideicommissuꝫ
vniuersale. vt in. l. ita tm̄. §. qui rogatus. ff. ad treb. lꝫ glo. innuat
3 ꝯtriū in. l. scimus. §. cū aūt. s. de inoffi. testa. †Dicit aūt Bal. hic
vnum verbū notabile ꝙ si testator diceret relinquo filio meo le-
gitimā suam videret relinquere eo modo quo dꝫ. et sic iure in-
stitutiōis lꝫ expresse hoc nō dixerit ⁊ hoc colligit ipse ex text. dū
dicit legitima portione relicta. Itē si diceret relinquo fundum
pro sua legitima vt in aut. vnde si parens. s. de inoffi. test. Sed
si de legitima non faceret mentionem non sufficeret dicere re-
linquo: q2 istud verbū cōe relatum ad certam rem vel quātita-
tem nō importat titulū instōnis sed fideicōmissi vel legati vt. l.
cogi. §. generaliter. ff. ad treb. ⁊ sic testamentum esset nullū tanq̄
filio preterito qui debet habere iure institutionis. Circa hoc vi
de quod idem Bald. not. in. l. quoties. s. de heredi. institu. et in
l. fina. s. fami. herci. ¶ Quarto ⁊ vltimo requiritur quod substi
tuat de prole ipsius filii si habet ⁊ si nō habet sed fratres vel so-
rores qd̄ substituat de illis. licet text. loquatur de fratribus. sed
a appellatione [a] fratrū cōtinetur soror. l. tres fratres. ff. de pac. et
fuit maxima questio ⁊ de magna hereditate quia quedam sub-
stituerat filio suo mentecapto quēdā extraneum ⁊ dicebatur qd̄
erat exēplaria: ⁊ per ꝯn̄s ꝙ mater eiꝰ erat exclusa etiam a legiti
ma filii per istum tex. dum dicit ꝙ aduersus istam substitutionē
nulla competit querela sicut nec aduersus pupillarem expressaꝫ
l. papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. sed q2 ille
habebat sororem que nō fuit substituta consului ꝙ erat exēpla-
ris ⁊ ꝙ mater nō erat exclusa per istum tex. in fine. ⁊ plures alii
4 subscripserunt. ¶ †Item nota plura in quibus differt ista exem
plaria a pupillari quoniam pupillaris nō potest fieri nisi p pa
trem vel ascendentem per lineam paternam: sed ista potest fieri a ¶ Appellati ōe fratrū. alleg. l. lu cius i. §. quesitū. ff. d le. iii. Arch. i. c. iterrogo. i p̄n ci. j. q. j. Alex. de imo. ꝯsi. lxxxv. i- ci. aīaduersis. in iiii. vol.
per matrem ⁊ ascendentem per lineam maternam vt in princi-
pio in verbo parentibus qd̄ cōuenit vtriq̄ sexui. Iteꝫ in pupil-
lari requiritur quod pater habeat filium in potestate hic non.
Item pupillaris potest fieri exheredato ista non sed dumta-
xat instituto saltem in legitima. Item in pupillari potest pater
substituere quencunq̄ vult sed in ista non sed debet institue-
re de ple ipsius mentecapti vel de fratribus aut sororibus. Ce-
tera dic quod multa alia sunt dicenda: vt plene refert Bart. in
5 illa. l. ex facto. ¶ †Et aduerte ad vnum mirabile ꝙ cum tam ma
ter q̄ pater possit tali filio substitutionem facere euenit ꝙ eadē
persona poterit decedere cū pluribus testamentis validis vt si
pater in suo testamento eam faciat ⁊ mater in suo ⁊ substitutus
a patre habebit legitimam a patre relictam ⁊ substitutus a ma
tre cetera bona erunt cōia inter institutos ita dicūt doct. fuisse
disputatum per Nic. ma. sile in filio arrogato. vt in. l. si arroga-
tor. ff. de adop. ¶ In gl. fi. ibi postea p q̄relā ⁊c. dic doct. cōtra p
istum tex. dū dicit nulla q̄rela. ⁊ per illum. §. sed nec impuberis.
2 ☞ Si dico si filius meus decesserit in pupillari etate talis sit
mihi hr̄s vl' mihi istituo. an erit nihilominꝰ substō pupillaris.
3 Directa substō adinuicē nō censet fieri p hec verba. si vterq̄ vel
oēs in pupillari etate decesserint sꝫ fideicōmissaria potest resul-
tare adinuicē p hec verba vt si ambo vel vterq̄ vel si omnes de-
cesserint sine liberis. volo ꝙ hereditas mea restituatur tali.
4 Si frater supstes nō poterat succedere fratri p̄morienti abintesta
to q2 erat ex diuersis matribus ⁊ extabat mater primi moriētis
que p̄ferebat fratri ex latere pr̄is tantū coniuncti an substitutꝰ
statim vocabitur ad hereditatē primi morientis.
5 Si in substōne nō fuit apposita dictio collectiua sꝫ testator dixe-
rit si filii mei decesserint in pupillari etate talis sit hr̄s vel taleꝫ
substituo ⁊ vnus moriatur in pupillari etate altero superstite
an statim vocabitur substitutus ad hereditatem illius.
6 Si iste substitutus erat filius maior testatoris qui fuit substitu-
tus duobꝰ fratribꝰ īpuberibus si ambo vel vterq̄ decesserint in
pupillari etate ⁊ vnꝰ prīo loco decessit altero supstite: an solus
substitutꝰ vocabit ad hereditatē illiꝰ excluso supstite pupillo.
7 Oratio q̄ sumit ex vniuerso si in vno est falsa tota redditur falsa.
8 Substōne facta duobꝰ fratribꝰ cum expressione noīs collectiui
si vterq̄ ⁊c. ⁊ vnus eorū decesserit testatus ⁊ quēdam extraneū
heredē instituit ⁊ sic frater nō pōt puenire ad legitimā successio
nem an substitutus pueniet an vero ille extraneus institutus.
9 Quid de vulgari ⁊ qd de pupillari ⁊ quid de fideicommissaria
factis pluribus sub expressione nominis collectiui vel simpl'r co
pulatiue an si extet conditio in psonam vniꝰ ⁊ nō alterius sub-
stitutus vocetur.
10 Si vir ⁊ vxor simul donauerunt oīa bona eorū monasterio post
eorum mortē ⁊ cōtingat aliquē eorū primo mori an statim mo-
nasterium vocabitur an expectetur mors alterius.
1 Um quidam. †Substitutus duobꝰ im puberibus cum expres-
sione noīe collectiui si ambo vel vterq̄ decesserint in
pupillari etate nō admittitur si vnus decedat primo

in etate pupillari altero superstite nisi etiam alter: ꝛ sic vterqꝫ in eadē etate decesserit.h.d. Et redditur ratio in tex. quia pater censet superstiti reseruasse ius legitime successionis in hereditate primi morientis. Et hꝫ ista.l. materiā singularē difficilem ꝛ periculosam q̄ examinat̄ p Bar.i.l.hēdes mei.§.cum ita.ff.ad
2 trebel. ¶ † In tex.ibi illū sibi heredem.expone sibi.s.testatori.nō em̄ pōt referri ad ipuberes qꝛ diceret eis. ꝛ h est casus ꝙ si dico si fili⁹ me⁹ decesserit in pupillari etate talis sit heres mihi vel mihi instituo qd nihilomin⁹ erit substitutio pupillaris lꝫ p pupillarē non succedat̄ mihi.sꝫ filio:sꝫ hoc verū principaliter.secūdario aūt etiā mihi si fuit a me institut⁹.vt in.l.fi.§.de here.isti.ꝛ hoc ēt hꝫ in.l.si ita.§.q filiū.ff.de bo.pos.ꝯm ta.ꝛ no. in.l.j.ff.e. per Bar.tetigi ēt i.l.pcib⁹.i.ij.gl.§. ¶ In tex.ibi tunc locuꝫ habere cum vterqꝫ decesserit dic qd hoc casu loquit̄.l.qui duos.ff.eo.q̄ distinguit. Aut simul mortui sunt in pupillari etate ꝛ tūc substitutus habebit duas diuersas hēditates eque p̄ncipaliter.aut diuersis tēporib⁹ ꝛ tunc habebit vnam tm̄.s.vltimi moriētis in qua tū reperiet hēditatē p̄mi moriētis abintestato sibi delatā. ¶ In tex.ibi in eius portionē succedere subaudi abintestato vt dixi p illā.l.q duos.nō aūt virtute reciproce substitutionis qꝛ nō videnẗ isti ipuberes p h inuicē substituti legitima successio inter eos reseruata sicut si sacra esset substitutio vltimo morienti.vt in.l.vt singulis.ff.e.qm̄ ēt qn̄ facta est plurib⁹ post mortē oīm censet̄ facta vltio morienti.l.codicil
3 li.ff.de vsufru.leg.ꝛ ibi p Bart.† Sed ꝯ ꝙ imo videant̄ inuicē substituti.l.titia.§.seia liberti.ff.de le.ij.vbi est casus singularis so.tene menti directa substitutio adinuicē nō censetur fieri per hec verba si vtriqꝫ vel omnes in pupillari etate decesserint vt supra dixi:qm̄ illa dꝫ fieri expresse nō per coniecturas.vt in.l.iubemus.§.de testa.ꝛ hic nō posset dici facta nisi coniecturaliter sed fideicommissaria substitutio bene potest resultare ad inuicem hic p verba.puta si ambo vel vterqꝫ vel omnes decesserint sine liberis volo ꝙ hereditas mea restituatur tali.nam inuiceꝫ videntur tacite substituti ꝛ sic duo gradus facti vnus tacitus adinuicem alter expressus.ꝛ hic est casus singularis in illo.§.seia.quia fideicommissaria substitutio bene potest fieri tacite ꝛ per coniecturas.l.cum proponeretur.ff.de lega.ij.et hoc voluit gl.fi.in fi.ibi posita.dum signat per contraria.l.iubemus. ꝛ non soluit.sed antiqui docto.soluebant hoc modo predicto ꝛ habeo nunc de facto consulere super isto passu in ardua questione transmissa de bononia.an inuicem videantur substituti tacite per hec verba si omnes decesserint sine liberis volo bona mea inter pauperes distribui que decidit̄ per illā.l.titia.§. seio liberto.lꝫ ꝗplures docto.multa verba effuderint ꝛ ista.l. cum alijs allegatis.§.videntur expresse probare qd non sed ibi est casus in contrarium.quia agitur de fideicommissaria non de directa substitutione inter quas longa est differentia quam doc.qui scripserūt non viderunt.tene menti:qꝛ magnus resul
4 tat effectus maxime in q̄stione in qua habeo consulere. ¶ † Sꝫ quero hic singulariter pone ꝙ frater supstes non poterat succedere fratri premorienti abintestato: qꝛ erant ex diuersis matribus ꝛ extabat mater p̄mi moriētis que preferebatur fratri ex latere patris tm̄ ꝯiuncti.vt in auē.defuncto.ꝯ.ad tertu. respōdeo ꝛ tene menti.dico ꝙ cū cessat ratio huius.l.substitutus statim vocabitur ad hereditatem primi morientis:quia postquā per eius exclusionē non faueretur fratri superstiti non debet induci exclusio prout etiam hic no.Bal.ꝯm Nico.ma.in substitutione fideicommissaria in penulti.q.huius.l.ꝛ hoc tenet hic Rapha.ꝛ bene idem si quocumqꝫ alio modo ꝛ frater a legitima suc
5 cessione fratris repelleretur. ¶ † Itē quero si in substitutione non fuit apposita dictio collectiua.sed dixerit si filij mei decesserint in pupillari etate talis sit heres:vel talē substituo ꝛ vn⁹ moriatur in pupillari etate altero superstite: an statim vocabitur substitutus ad hereditatem illius:videtur ꝙ sic.ar.huius. l.a contrario sensu que facit vim in hoc ꝙ fuit apposita dictio collectiua. Item per.l.lucius.§.caio.ff.ad treb.vbi videtur casus in simili:ꝛ hoc videtur sentire Barto.in.l.heredes mei.§. cum ita.ad treb.dum vult ꝙ idem sit in substitutione pupillari quod est in fideicōmissaria:quia agitur de diuersis effectib⁹ in hereditatib⁹:licet secus sit in vulgari in qua non agitur nisi de vna hereditate.s.primi testatoris.Bal.tenet hic contrariuꝫ. ꝛ pro ipso allego glos.ordinariam quam ipse non allegat in.l. si pater impuberes.ff.e.ti.qm̄ etiam hoc casu est ratio que ponitur in isto tex.qd censetur pater voluisse inter filios ꝛ reseruare
a ius legitime successiōis. Preterea etiam copulatiua requirit[a] concursum vtriusqꝫ copulati ad verificationem sui.l.si heredi plures.de condi.insti.quod tū est verum in primo moriente.vt dixi:sed si pupillus mortuus esset post pupillarem etatem vel non esset mortuus sed excessisset etatem pupillarem:ꝛ sic expirasset substitutio pupillaris quo ad eum in personam secundi mo

rientis extaret conditio:tunc qꝛ non extaret psona que ex presumpta mente defuncti excluderet substitutū admitteret̄ etiaꝫ de equitate ꝛ etiam de rigore ad hereditatem vltimi moriētis sed si foret apposita dictio collectiua:tunc non de rigore: sed de
6 equitate per.l.heredes mei.§.cum ita.ff.ad trebel. ¶ † Ultimo queritur quid si iste substitutus erat filius maior testatoris qui fuit substitutus duob⁹ fratribus impuberibus si ambo vel vterqꝫ decesserint in pupillari etate ꝛ vnus primo loco decessit altero supstite:an institut⁹ solus vocabit̄ ad hereditatem illius excluso superstite pupillo:videt̄ ꝙ sic:qꝛ in eo concurrit institutio ꝛ etiam affectio testatoris. Contrarium puto ꝙ ambo vocabuntur abintestato:qꝛ non est verisimile ꝙ testator fratrē impuberem voluerit excludere a parte hereditatis illius premorientis ꝛ pro hoc.l.cum auus.ff.de condi.ꝛ demon.vbi fuit substitutus alius filius testatoris:tū nō vocat̄ si ille cui facta est substitutio decesserit cum liberis:ita hic si primus decesserit relicto fratre impubere quod nō tangunt hic doc. ¶ In fi.l.ibi vbi vterqꝫ eorum.dic hoc verum si incipias a primo moriente: qꝛ nō sufficit illum mortuum esse in pupillari etate ad hoc vt substitutus admittat̄ nisi etiā mater in eadem etate decedat.sed si incipias ab vltimo: qꝛ primus factus est pubes: ꝛ sic deficit conditio in personam ipsius:secundus vero mortuus est in pupillari etate tunc substitutus vocatur per illam.l. heredes mei.§.cum ita.et sic non esset verū ꝙ requirit̄ ꝙ vterqꝫ decederet in etate pupillari ad hoc vt substitutus admittat̄:vel dic ꝙ hic loquitur de rigore verborum. Sed de equitate tene distinctionem precedentem:aut extitit conditio in personā primi ꝛ non sufficit ad hoc vt substitutus vocetur. Aut extitit in personam secundi moriētis ꝛ bene sufficit:ꝛ per hoc tollitur quedam dubitatio quā mouet hic domin⁹.Rapha.dicens ꝙ imperator vidit illum.§.cuꝫ ita.qui probat quod non requiratur: vt in personam vtriusqꝫ extet conditio:sed sufficiat ꝙ in personam vltimi:quare imperator sic loquitur hic simpliciter ꝙ nisi vterqꝫ eorū in prima etate decesserit substitutus nō vocatur:ꝛ sic videt̄ velle ꝙ siue extet in personam primi tm̄ siue in personam secundi tm̄ nō sufficiat sed requiratur qd existat in psonā vtriusqꝫ ꝛ finaliter videt̄ in hoc residere: sed ipse non ponderauit verba Bal.que remouēt dubitationem suam:ideo dic contra vt etiam tangam sup glo. ¶ Super gloss.magna ibi.solu.nominatim dic hanc veram:ꝛ tenetur per Bar.ꝛ omnes. Ultramontani vero dicunt qd ista est diuinatio ꝛ satis colligitur ex isto tex.si bene cōsideret̄. ¶ In glo.ibi.vel hic deficit.dic hanc veram scōm oēs:sed apertius ꝙ glo.loquaris ꝛ dicas hoc modo quod in.§.cū ita deficit conditio substōnis in personā primi morientis:qꝛ decessit cū liberis: ꝛ substitutio erat facta si decesserit vterqꝫ sine liberis:sꝫ postea extitit in psonā vltimi moriētis q decessit sine liberis: vnde qꝛ tunc nō extabat frater q ex p̄sumpta mente defuncti substitutū excluderet:merito vocat̄ substitutus ad portionem vltimi moriētis per rōnē q̄ ibi assignat̄ in tex.non tū de rigore verborum.sed de equitate:qꝛ dictio collectiua de rigore reqrit concursum omniū. Non em̄ est vera ista ꝑpositio oēs currunt vel ambo vel
7 vterqꝫ si vnus non currat:† qm̄ oratio q̄ sumit̄ ex vniuerso tota redditur falsa si in vno est falsa.vt in.l.si is qui ducenta.§.vtrū ꝛ.§.cum ita.ff.de re.du.sed hic attenditur potius voluntas defuncti qui voluit ad substitutum portiones amborum deuenire si in personam vtriusqꝫ extitisset conditio potius p̄sumit̄ ꝙ voluerit saltem portionem vltimi morientis peruenire ad eū si in personam eius conditio extitit:hic vero extitit cōditio i personam primi morientis:sed in personā alterius adhuc nec extitit nec deficit sed pendet:vnde non consideratur ꝙ possit extare vt substitutus admittat̄ sed cōsideratur ꝙ potest deficere ꝛ si deficiat ꝙ moriatur pubes factus substitut⁹ non debet vocari. ꝛ ita intellige gl.dū dicit ꝙ hic deficit conditio in personam secūdi ꝛ melius diceret per casum huius.l. que loquitur qn̄ vn⁹ tm̄ erat mortuus ꝛ alter supererat qd pōt deficere in personā vltimi moriētis. Si aūt hic primus decessisset pubes factus vel etiā non decessisset:sed pubes factus esset. ꝛ sic defecisset in eius personam ꝛ postea staret in personam vltimi morientis admitteretur substitutus ad heredem eius sicut in illo.§.cum ita.ꝛ ita tenent hic doc.vel dic hoc verum si primus erat mortuus si auteꝫ viueret substitutus nō vocabitur:qꝛ etiam tunc extat psona fratris que ex presumpta mēte defuncti substitutū excludit. ¶ Sꝫ opponitur quod imo in illo.§.cum ita.quod licet conditio extitisset in personaꝫ primi morientis qui decessit sine liberis adhuc substitutus non debeat vocari: quia supererant' liberi primi morientis qui ex presumpta mente defuncti debebant excludere substitutum sicut pater eorum si viueret cuius contrariuꝫ ibi dicit̄. Bald.hic fatetur ꝙ liberi illius excludunt substitutuꝫ sicut excluderet pater eorum si viueret.domi. Rapha.dicit qd dictum suum est falsum ꝛ contra tex.illius.§.sed vterqꝫ istorum deficit

[a] ¶ Copulatiua requirit.adde an copulatiua pbat̄ p auditū ad omnē effectū ꝛ que admicula sufficiant vide glos.fin.ꝯm Ang.in.l.j.ff.de varijs ꝛ extraor.cog.ꝛ gl.in.l.qd ait.ff.de adulte. ꝛ card.zab.in.c.ꝑterea de ꝯstit.

deficit. ⁊ Bal. q: nõ rñdet ad illum tex. ⁊ illud d. Rapha. qui nõ vidit Bart. qui soluit dicẽs q ideo ibi substitutus nõ excludit per liberos vltimi moriẽtis: q: erat in eodẽ gradu cũ illis liberis in successione vltimi moriẽtis. s3 esset penitus extrane⁹ bar. fatetur ibi quod excluderetur p liberos primi morientis sicut p patrem eorũ si viueret: q: dicunt persone q̃ ex p̃sumpta mente defuncti substitutuz excludũt cũ sint descẽdentes testatoris. S3 ponamus q prim⁹ decessisset ibi sine liberis clarũ est q si decessisset intestatus substitutus nõ vocaretur ad portionẽ illius per istum tex. licet hic loquatur de pupillari: q: superest frater qui
8 ex presumpta mente defuncti substitutum excludit. †Sed quid si decessit testatus ⁊ quẽdã extraneum heredẽ instituit: ⁊ sic frater ad legitimam successionẽ nõ potest peruenire an substitutus pueniet: dic q non de rigore: sed de equitate: q: eius exclusio nõ prodesset fratri superstiti: sed illi extraneo instituto qd nõ fuit de mente defuncti: ideo substitutus vocabitur ad portionẽ primi morientis sicut vocaretur ad portionem vltimi morientis s̃m Alico. de ma. ⁊ Bal. quorũ dictũ perpetuo tene menti q̃m vidi pluries in consilijs allegari in ista materia: ⁊ multũ declarat
6 istũ. §. cum ita. ¶ †Ultimo esset videndũ quid de vulgari: quid de pupillari: qd de fideicõmissaria factis pluribus sub exp̃ssiõe nois collectiui vel simplr̃ copulatiue an si extet conditio in personam vnius ⁊ nõ alteri⁹ substitut⁹ vocetur qd p̃sequere. vt per Bar. in illo. §. cũ ita. ⁊ est materia quotidiana ⁊ vtilissima: ⁊ de facili in ea erratur si quis nõ habeat bene terminos iuris ⁊ in-
10 tellectum tex. ⁊ doc. loquẽtium in ea. †Allegat̃ et̃ iste tex. p Sul. de cu. si vir ⁊ vxor simul donauerũt oĩa bona eoruz monasterio post eorũ mortẽ: ⁊ cõtingat aliquẽ eorũ. primo mori: an statim monasteriũ vocabitur an expectet̃ mors alterius vide hic p euz ⁊ per Bar. ⁊ Bald.

2 ¶ Plures nominati sub expressione nominis collectiui loco vnius regulariter habentur vt habeant vnam portionem.

3 Dictio quisquis est distributiua.

4 Quinq3 casus in quib⁹ plures simul noĩati p nomen collectiuũ. vna cũ tertio habent̃ loco pluriũ ⁊ nõ vnius vt habeant plures portiões nõ vnã ⁊ q extra istos casus loco vni⁹ habeãtur ⁊ vnicam tantum portionẽ habeant equalem cum disiuncto.

5 Quando plures heredes habentur loco vnius ⁊ sic ad vnã portionem simul vocantur qualiter eam diuidant inter se.

1 Si quis duobus. †Si cum pluribus institutis terti⁹ substituatur cum adiectione nominis distributiui quilibet vocatur in virilem: ⁊ si patri ⁊ filio simul institutis tertius adiungat̃ pater ⁊ filius loco vni⁹ habent̃ vt vnam portionem accipiãt. h. d. Bar. vel sic. Plures 9iuncti noĩatim p nomẽ appellatiuũ cum adiectione nois distributiui loco pluriũ habent̃ quo ad plures portiões capiẽdas. pater v° ⁊ filius simul noĩati loco vni⁹ habent̃: ⁊ ad vnã portionẽ vocantur. h. d. Et habet difficilia 9traria s̃m doc. ⁊ forma duas q̃stiones vsq3 ibi nobis autem: postea rñdet ad ambas. primo ad primã. scdo
2 ad scdã. † Et p̃mitte h̃ qd habet̃ i. l. iterdũ. in p̃n. ff. d her. isti. q plures noĩati sub exp̃ssione nois collectiui loco vnius regulariter habentur vt habeant vnam portionẽ: puta f̃res meos ⁊ titiũ heredes instituo. nã f̃res habebũt vnã dimidiã ⁊ titius altera
a rã nisi dixissem eque instituo: q: illa dictio eq̃a facit videri quẽlibet de fratrib⁹ noĩatim vocari. Uidebat̃ ergo hic in p̃ma q̃one si testator instituit sibi tres heredes deinde dixit quisq3 mihi heres erit: titi⁹ sit heres filio meo pupillo q duo heredes haberentur loco vnius ⁊ haberẽt vnã dimidiã ⁊ titi⁹ alterã: q: sunt substituti cum exp̃ssione nois collectiui sicut si dixisset heredes meos ⁊ titiũ substituo filio meo impuberi q: dictio heredes est collectiua sicut dictio f̃res: tñ hic dicit̃ 9riũ q qlibet ex h̃dibus hẽbit tertiã. ⁊ titius alterã tertiã: ⁊ sic habent̃ loco pluriuz ⁊ h̃ operat̃ illa dictio quisq3 q̃ est distributiua sicut oparetur dictio eque: vt in illa. l. interdũ: ⁊ iste est ver⁹ intellect⁹ huius. l. quem gl. hic non vidit: ⁊ iõ nesciuit soluere 9riũ. de. l. si pater. ff. eo. tit. Sed dicit̃ q Marti. sillimani fuit primus q soluit hoc mõ ⁊ cũ effect⁹ esset religiosus de ordine p̃dicator interrogat⁹ a quodã
b de solutione 9rij: rñdit q hec dictio quisq3 b soluebat 9rium.
3 ¶ † Prima glo. mag. format tria 9ria 9 primuz casum huius. l. primum de. l. si pater filio. ff. eo. vbi oẽs heredes habentur loco vni⁹ quo ad vnaz portionẽ ⁊ adiunct⁹ loco alterius: ⁊ hic dicit̃ q habent̃ loco pluriũ: ⁊ dat plures solutiones quarũ nulla est vera. Solue ergo q hic fuit apposita dictio q̃sq3. q̃ est distributiua ibi dictio quos q̃ non est distributiua s3 collectiua. ¶ Sed 9tra hoc op. de. l. luci⁹. §. luci⁹. ff. de le. ij. allegata in prin. gl. pro cõcordãtia vbi nõ fuit apposita dictio quisq3: ⁊ tamen habentur loco plurium sicut hic. Rñdet q illud ibi contingit: q: testator prohibuit rem alienari: vnde cẽsetur quemlibet de per se dilexisse ⁊ separatim noĩasse: vt ibi no. ¶ Itẽ adhuc opponitur. q:

dictio quisq3 nõ d3 plus operari q̃ noĩatio p noĩa propria ⁊ tamen si plures fuerũt noĩati per noĩa p̃pria si tñ erant coniuncti in vna oratione loco vni⁹ habent̃ ⁊ nõ pluriũ: vt. ff. de here. isti. l. titium fundi. ⁊. l. liber homo. §. titi⁹. Solu. verũ est q̃n fuerunt positi in diuersis oratiõibus: puta titi⁹ ⁊ sei⁹ heredes mihi sunto: sempronius heres esto: nam tunc primi vident̃ instituti in tota hereditate. ⁊ vltim⁹ silr̃ p̃pter diuersitatẽ orationũ. ideo faciunt sibi partes per cõcursum: ⁊ vnã dimidiã habent duo p̃mi alterã ille terti⁹ hic vero fuerũt positi in vna oratione: vnde nõ põt dici q illis pluribus videat̃ relicta tota hereditas s̃m ang. ⁊ per hoc est expeditũ primũ 9riũ vsq3 ibi nec obstat. ¶ Secundo opponit gl. de. l. qui cum plures. ff. e. Breuiter illa. l. potius concordat: q: plures noĩati per nomen collectiuuz habẽtur ibi vt plures sicut hic nõ vt vnus: ⁊ tñ nõ fuit apposita dictio quisquis: sed dic q alia duo erãt ibi que tantũdem valent: quia fuerunt instituti ex disparibus portionibus: ⁊ postea substituti p hereditarijs portionibus: vt ibi declarat Bart. quem omnino
4 vide. ¶ †Recollige ergo quinq3 vel quatuor casus in quib⁹ plures simul nominati per nomẽ collectiuũ vna cũ tertio habẽtur loco plurium ⁊ nõ vnus vt habeant plures portiones nõ vnaz. Primus quando fuit apposita dictio eque. vt in. l. interduz. ff. de herede. insti. Secundus quando fuit apposita dictio quisq3 vt in ista. l. Tertius quando fuerunt prohibiti alienare. l. ante pe. §. lucius. de leg. ij. allegata in princip. glos. Quartus in casu l. qui cum plures. ff. eo. titu. propter duo ibi concurrentia que vidi ibi per Barto. ¶ Adde quintũ casuz notabilem qui habetur in. l. vtrum. post princip. ff. de reb. dub. vt si lego titio ⁊ posthumo nascituro ⁊ nascuntur plures nã non habentur loco vni⁹ sed plurium ⁊ quilibet habet virilem portionem: ⁊ que sit ratio dic vt ibi per Bar. ⁊ idem dicendo posthumo simpliciter perinde est acsi dixisset vel posthumis si nascantur plures. quia singularis locutio trahitur ad pluralem vt etiam ibi patet: quia omnes veniunt ad legatum: ⁊ tamen ibi non fuit dictio quisq3 nec dictio eque: ⁊ est casus singularis. Que ergo. s. dixi p̃cedũt quãdo plures iaz nati simul iunguntur ⁊ nominantur per nomen collectiuum. Extra istos casus loco vnius habentur: ⁊ vnicam tantum habent portionem equalem cum disiuncto. Qualiter autem diuidant eam inter se tangetur in s̃equenti glossa. mag. in versiculo vel refert. ⁊ habetur in. d. l. qui cum plures. ff. eod. ¶ Tertium contrarium gloss. est de. l. si quis titio. in principi. ff. de vsufru. accre. vbi si legatur vsusfructus titio ⁊ heredibus dimidiam habet titius: ⁊ dimidiam heredes ⁊ sic nõ habentur loco vnius. glossa dicit quod ibi loquitur de heredibus istius titij: sed certe per hoc non solueretur contrarium: sed magis augeretur: quia tunc titius ⁊ eius heredes id est filij loco vnius haberentur ⁊ vnicam tm̃ partem haberent vt in secũdo casu huius. l. cuius contrarium ibi patet. quia titius h3 vnã partem ⁊ heredes alteram. Preterea sequens glo. mag. tenet cõtrarium quod ibi loquitur de heredibus testatoris: ⁊ illa vera. Solue ergo prout in primo contrario quod ibi non fuit apposita dictio quisquis: ideo omnes heredes loco vnius habentur. Scda aũt gl. magna opponit de. l. si quis titio ⁊ heredibus. ij. responso: vbi titius ⁊ heredes eius. i. filij nõ habẽtur loco vni⁹: ⁊ a ideo nõ vocantur ad vnam portionẽ: sed titius ad vnam ⁊ heredes ad alterã cuius 9rium hic dicit̃ ⁊ solue vt habetur in glo. in ver. tu dic. q: ibi nõ loquit̃ de heredib⁹. i. filijs ipsi⁹ titij s3 de heredibus testatoris qui nõ sunt eadẽ p̃sona cũ titio: ⁊ sic cõtradi-
5 cit glo. p̃cedenti in fi. ⁊ hec vera †postea glo. in ver. refert: voluit querere de vna. q. q̃n plures heredes habent̃ loco vnius ⁊ sic ad b vnã portionẽ simul vocat̃. Qualiter aũt eã diuidant inter se distingue vt in glo. an ponant̃ propria nomina: an appellatiua vt habentur in. d. l. qui cum plures.

¶ De necessarijs seruis heredibus instituendis vel substituendis. Rubrica.

1 Si qui soluendo. †Ille qui non ẽ soluẽdo põt in preiudicium creditorum facere vnum ex seruis suis heredem sibi necessarium nisi alteri sit sp̃aliter obligatus. h. d. ¶ In tex. ibi in fraudez creditorũ. i. in damnũ: q: efficitur heres ⁊ liber ⁊ creditores nõ poterunt illũ capere pro debitis eorũ: ⁊ hoc fuit inductũ vt q̃s habeat heredes ex testõ: q: sua interest. l. qui iter rogatus. ff. de inter. act. non enim seru⁹ potest repudiare ⁊ verecundiam dño facere: sed inuitus efficit̃ heres per. l. creditores aũt. l3 in vno fraudentur in alio restituantur q̃m habebũt quez conuenire possunt: ⁊ post cõdẽnationem ponere ipsum in carceribus: ⁊ ille reperiet pecuniam ab amicis quaz eis soluet. si tñ talis seruus erat alteri obligatus specialiter illud ius qd h3 credi

a ¶ Dictio eq̃. addẽ gl. ⁊ doc. in. l. iterdũ. ff. de here. insti. Bar. in. l. a diuo pio. ff. de re iudi.

b ¶ Dictio q̃sq3. adde q h̃ dictio est signũ vniuersale: ⁊ oẽs vno signo signãtur vt in. l. hoc articulo. ff. de here. insti. l. ea tñ adiectio. ff. de lega. iij. ⁊ in. l. j. §. q aũt. ff. de vi ⁊ vi ar. quãdoq3 nõ est signũ vniuersale nec oẽs cõprehendit. vt in l. heredes. ff. ad trebel.

tor in eo non potest dñs serui tollere: vt hic habetur: secus si nõ spẽaliter sed generaliter. vt hic in glo. nõ sunt alia.

2 ☞ Fauorabilior est instõ ꝙ legatũ vt verba enunciatiua emissa ꝑpter illud inducant dispositionem in instõne nõ in legato nisi in facto a milite.

1 **Cum serui.** †In institutione qui dicit enunciatiue seruum esse liberum videtur sibi libertatem relinquere. secus in legato. hec
2 dicit. †Et sic fauorabilior est istitutio ꝙ legatũ vt verba enunciatiua emissa propter aliud inducunt dispositionez in institutiõe nõ in legato nisi in facto a milite: vt. ṡ. de test. mili. l. ex his verbis. ⁊ ideo filius dȝ habere legitimã iure institutiõis nõ iure legati qꝛ honorabilior est titul⁹ institutionis. ⁊ vtilior: qꝛ hȝ ius accrescẽdi qđ nõ est in legato facit. l. iij. de lega. prestan. Et pmitte hic ꝙ tpe huius. l. ⁊ etiã ffor nõ valebat institutio facta de seruo ꝓprio nisi expresse relicta esset sibi libertas quod tñ hodie corrigitur. vt. ĩ. e. l. quidã. erat ergo q̃stio an ex eo appellauit ipm liberũ videref ꝙ reliq̃sset sibi libertatẽ. ⁊ hic dicitur ꝙ sic qđ est verũ si sciebat ipsum esse seruũ: sec⁹ si credebat eũ liberũ qꝛ errãs nihil facere censetur. ĩ. de fal. cau. adie. lega. l. j. ⁊ qđ dixi in. l. iij. ṡ. de here. insti.

1 **Si tutor ancillam.** †Tutor non põt facere seruum pupilli sui sibi necessarium heredem: si tamen ipsum instituit remanet seruus ⁊ iussu pupilli poterit adire ⁊ sibi hereditatem relinquere. h. d. Et hoc siue sciat ipsum esse seruũ siue credat eũ liberũ: qꝛ nõ q̃rif: an videaf sibi relinq̃re libertatẽ cũ relinquere nõ possit. tũc eñ bene distingueref inter scientem ⁊ ignorãtẽ: vt dixi in. l. prece. qñ enim instituo seruũ alienũ etiam si credo liberũ valet institutio: ⁊ acq̃rit hereditatẽ dño: vt dixi. ṡ. l. iij. de heredi. instituen. ⁊ satis hic colligif qua ratiõe valet etiaȝ institutio facta de monacho quem quis putabat nõ esse monachũ: ⁊ acquiret eam monasterio vt ibi dixi. Videbaf hic ꝙ efficeretur ista libera ⁊ heres cũ tutor censeatur esse quasi dominus bonorũ pupilli ⁊ iura dicunt ꝙ dominus põt seruum suum facere heredem ⁊ liberum etiam in preiudicium alterius vt in. l. j. Sed verũ est ꝙ habef loco domini cũ bene facit ⁊ pupillum nõ spoliat. alias secus. vt in. l. interdum. §. qui tutelã. ff. de furtis. Item verũ est ꝙ in preiudiciũ alterius. s. nõ habẽtis ius in re potest seruum facere liberũ: secus si hȝ ius in re vt in ea. l. j. in fi. hic aũt pupillus hȝ ius in re. i. dñium veruȝ qđ tutor sibi auferre non potuit.

2 ☞ Pupillaris substitutio qualiter appelletur secundus gradus improprie. sed proprie loquendo vulgaris substitutio est secundus gradus.

1 **Cum quidam.** †Seruus potest ab instituto libertatem cõsequi: ⁊ potest pupillo necessarius heres fieri. h. d. Barto. Premitte ꝙ illos quos facere possum mihi heredes necessarios: possum ẽt facere eos filio meo pupillo pupillariter substituẽdo. vt in. l. ȝ si plures. §. quos possum. ff. de vul. et pupil. Item pmitte ꝙ tũc seru⁹ institut⁹ efficif heres necessarius quãdo vno ⁊ eodem instãti cõsequitur hereditatez ⁊ libertatẽ: sicut si prius fuisset consecutus libertatẽ: vnde si seruum meum institui cum libertate: ⁊ ipsum postea manumittam in vita nõ erit mihi heres necessarius sed voluntari⁹: qꝛ primo cõsecutus est libertatem: postea cõsequitur hereditatem. ⁊ ex hoc resultabat dubitatio si filium pupillũ heredẽ institui ⁊ ab eo pure relinquo seruo libertatem directaȝ. deinde eundem seruum substituam pupillariter huic pupillo: an ipso decedente in pupillari etate talis seruus erit sibi necessarius. Et videbatur ꝙ nõ qñ pupillo adeunte statim seru⁹ effectus est liber: ⁊ tñ non heres: quia pupillus adhuc viuit: cũ aũt morif tunc hereditatem eius cõsequif iam liber factus: ergo non erit necessarius: ⁊ sic poterit hereditatẽ filij repudiare si volet. Cõtrarium hic determinatur: ⁊ aliud quando fuit consecutus inter viuos. vt. ṡ. dixi. nunc autem ex vltima voluntate. ⁊ ex eo qđ pupillus effect⁹ est heres: ⁊ sic ab eo consecutus est libertatem. ergo non poterit contra eũ recalcitrare: quin inuitus cogatur hereditatẽ ei⁹
2 habere. ☞ †In tex. ibi secũdo gradu no. qđ pupillarẽ substitutionem appellat secũdũ gradũ: ȝ improprie qꝛ non est in eadez hereditate in qua factus est prim⁹: sed in diuersa. s. pupilli: proprie ergo loquẽdo vulgaris substitutio est secũdus gradus: qꝛ in eadẽ hereditate in qua substitutio.

1 **Quidam cũ.** †In ista. l. que fuit iustiniani decidunf quatuor dubia ãtiquorũ. Primũ vsq; ibi ȝ cũ. Scdm vsq; ibi illo. Tertiũ ibi q̃ iuris nr̃i. Quartũ vsq; ĩ fi. ⁊ h. d. pria pars. Si seru⁹ fuerit heres istitut⁹ in toto vel in pte vel tutor datus sine libertate erit heres tutor ⁊ liber. h. d. Barto. intellige sine libertate nõ facta mentione de libertate expressa: qꝛ hodie p hãc l. tacite fauore institutionis censetur sibi libertatem reliquisse quod ante istã. l. nõ erat. sed bene erat ꝙ relinquendo ipsum tutorem videbatur sibi libertatem relinquere. Sed imperator reputat institutionem heredis nõ minus esse fauorabilem in hoc casu ꝙ dationẽ tutoris: ideo vt valeat institutio quod olim non erat statuit vt libertas tacite censeatur relicta sicut in datiõe tutoris: sed si expresse dixisset instituo seruũ sine libertate non haberet locũ qđ hic dr: qꝛ nõ posset sibi cõpetere libertas cõtra voluntatem defuncti. facit qđ no. in. l. quoties. §. fi. de here. institu. Et premitte ꝙ ante istã. l. si dñs instituebat seruũ nõ facta mentione de libertate nõ valebat institutio: qꝛ non censebaf relicta libertas: ⁊ si nõ reperiebatur psona cui dictus seruus posset hereditatẽ pdictã acq̃rere: nec sibi poterat qꝛ nõ erat capax: vnde oriebatur talis dubitatio si dñs instituebat quendam liberum hominez pro parte: ⁊ seruũ suũ pro alia pte sine libertate: ⁊ eundem seruũ alteri legabat: vtrũ isto casu instõ serui esset nulla: ⁊ quidã dicebãt ꝙ nõ: qꝛ tũc est dare psonã cui poterit hereditatẽ acq̃rere. Nã p aditionẽ coheredis confirmaf legatũ factũ de seruo ⁊ sic legatarius efficif dñs ei⁹. vñ poterit sibi iubere ꝙ adeat ⁊ sibi acquirere sicut cũ qs seruo ꝓprio alteri legato aliqđ legat ff. de le. j. l. seruo legato. Alij dicebãt neutrũ valere: qꝛ institutio cũ sit maioris efficacie ꝙ legatum nõ debebat sequi legatum serui: ⁊ hoc presupposito suberat eadem ratio que supra. nec virt⁹ vel substantia institutionis debet depẽdere a legato: sed potius econuerso. arg. in. l. ꝙ per manus. de iure codi. Imperator reiectis istis ambiguitatibus per aliũ modum determinat. q. ꝙ institutio valeat ⁊ censeaf tacite relicta libertas: ⁊ hoc psupposito legatum factum de seruo valere nõ põt: siue pcedat substitutionem: siue sequaf: qꝛ simul stare non possunt ꝙ ille efficiatur liber: ⁊ ꝙ debeaf legatario tãꝙ magis fauorabilis debeat pteriri ⁊ legatum debeat irritare. gloss. format hic aliquas questiones: dic vt in ea.

2 ☞ Ea que sunt vtilia de per se nõ sumunt robur ex inutili vel superflua confirmatione nec ex ea vitiantur.

1 **Sed cũ veteres.** †Hic tollitur quedã alia dubitatio que erat de iure veteri an si quis instituebat seruũ proprium sine libertate quo casu nõ valebat institutio: si postea in codicillis libertatem relinquebat institutio reconualescat. ⁊ videtur ꝙ sic: qꝛ vno ⁊ eodem tpe. s. mortis cõfirmaf testm̃ ⁊ codicilli: vt ideo libertas relicta in codicillis videbaf relicta in testõ: lȝ dudum prius facto: qꝛ dȝ attendi tẽpus cõfirmationis ar. in. l. talis scriptura in fi. de lega. j. Econtra ꝙ nõ: qꝛ codicilli habẽt depẽdẽtiã a testõ: ⁊ nõ ecõuerso: nec põt dari hereditas directo in codicillis: ȝ dicam⁹ institutionez recõualescere eueniet ecõuerso ꝙ testm̃ habebit depẽdentiã a codicillis: ⁊ videbif hereditas data in codicillis. Impator dicit ꝙ non expedit hodie facere istas dubitationes postꝙ per principiũ hui⁹. l. institutio valet facta sine libertate ⁊ sic nõ expediebat eã in codicillis relinquere ȝ supflue relicta est vñ nõ habet
2 nocere instõni valide. †⁊ sic not. fm Ja. bu. ꝙ ea q̃ sunt vtilia de per se non sumunt robur ex inutili: vel superflua confirmatiõe: nec ex ea vitiantur.

1 **Illo videlicet.** †Licet legatum factũ seruo ꝓprio sine libertate nõ valet de rigore iuris: nec vlla actio ꝓ eo cõpetat: impius tñ ⁊ ingratus est heresq; ipsum soluere denegat. h. d. fm verum intellectũ. ☞ Querit bal. an in foro cõscientie hrs astringaf ad soluẽdũ: vr̃ ꝙ sic quasi sit ad hoc naturalr̃ obligat⁹. In 3riũ vr̃ ꝙ imo nõ est qꝛ talis obligatio actiue nõ põt residere in psonã serui ⁊ sic acq̃reref ipsi heredi q est dñs ⁊ repiret se obligatũ sibijpsi qđ esse nõ põt: vt not. in. l. frater a fratre. in fi. gl. j. magne: lȝ obligatio naturalis passiue bene possit residere in psonã serui: vt no. in. l. si id qđ. ff. de cõdi. inde. ⁊ istã partẽ tȝ Bal. ꝙ nõ peccat quo ad animã ⁊ cõsciẽtiam: lȝ nõ soluat: ꝙtũ autẽ ad mũdũ ⁊ apud bonos ⁊ graues reputandus est impius ⁊ ingratus vt hic.

1 **Que iuris nostri.** †Si seruus a prĩo gradu legatus pupillariter substituatur pendet legatum ex euentu conditionis pupillaris substitutionis: qꝛ si conditio euenit erit heres pupilli ⁊ liber ⁊ legatum non valebit si deficiat valebit legatũ. h. d. Sed ṡ de principio. l. vbi legatum statim est nullum. solu. ibi institutio fuit pura. hic vero institutio fuit cõditionalis si pupillus moriatur in pupillari etate: ⁊ qꝛ illa cõditio põt deficere: ⁊ etiam põt impleri interim legatum factũ de seruo ⁊ in pendenti sicut erat olim qñ instituebatur cum libertate sub conditione. h. d. iste. §.

1 **Decisione nostra.** †Si seruo proprio pure instituto a domino relinquaf libertas sub cõditiõe q̃ nõ existat siquidem erat putatiua nec erit heres nec liber. si antẽ casualis

sualis vel mixta: ⁊ per eũ non stat quominus existat erit liber ⁊ non heres: si hereditas est soluendo: sed si nõ est soluẽdo erit heres ⁊ liber. h. d. ⁊ est vna noua. l. ⁊ mere positiua. Debes autem scire ꝙ postꝙ testator expresse relinquit libertatem licet sub cõditione lex ista in principio se nõ impedit: vt ex institutiõe simpliciter facta censeatur pure sibi relicta libertas: ideo institutio pendet ex euentu conditionis apposite in libertate quam si nullo modo reliquisset nõ penderet: vt in prin. l. ⁊ si conditio existeret non esset dubium qđ efficeretur heres necessarius ⁊ liber: sed dubium est qñ deficit ⁊ dubitatio orit᷑: qꝛ testator instituendo pure hoc expresse dicto vult ꝙ hereditatem omnino habeat ⁊ relinquendo libertatem sub conditione vult ꝙ si cõditio deficiat eam non habeat: si ergo deficit ⁊ per eum stetit quominus existeret: quia erat potestatiua: nõ debet habere libertateꝫ quia testator noluit ꝙ haberet ⁊ in contrarium nec debet habere qꝛ testator hoc facere non potuit ꝙ remaneret seruus ⁊ esset heres: qꝛ ergo sibi põt imputari cur conditionẽ nõ impleuit carebit vtraqꝫ: lꝫ testator noluerit ꝙ careret nisi libertate ⁊ quod haberet hereditatem quod facere nõ potuit: si aũt per eum non stetit: qꝛ erat casualis vel mixta: tunc non potest sibi imputari: vnde non dꝫ carere vtraqꝫ postꝙ testator noluit ꝙ careret nisi vna: sed nõ potest carere libertate quin careat etiam hereditate: sed econtra bene posset carere hereditate: licet nõ libertate: ideo de equitate induci᷑ p hanc. l. ꝙ cõsequa᷑ libertatem ⁊ perdat hereditatem qđ est mirabile: qꝛ conditio fuit apposita in libertate non hereditate: ideo defectus deberet vitiare libertatẽ non hereditatem: ⁊ qꝛ non põt consequi libertatem si nõ valet institutio nisi a venientibus abintestato: ⁊ sic videtur ꝙ nõ debeatur: vt in. l. j. ff. de iure codi. sed vt seruetur intentio defuncti eo modo quo potest seruari q noluit ipsum carere vtraqꝫ sꝫ vna ⁊ fauore libertatis inducitur vt defectus conditionis nõ vitiet libertatem cui erat apposita: sed vitiet institutionem cui non erat apposita: ⁊ sit liber nõ heres si hereditas est soluendo: ⁊ sic dñs saltem habebit heredes veniẽtes abintestato: sed si nõ esset soluendo: qꝛ verisimile est quod nullus vellet esse heres ne dñs decedat sine herede efficietur heres necessarius ⁊ liber. Sũt ergo tres casus. in primo enim carebit vtraqꝫ. In secũdo carebit hereditate ⁊ non libertate. In tertio habebit vtranqꝫ ad hoc vt dominus heredeꝫ habeat. ff. de inter. ac. l. qꝛ interest. ¶ In tex. ibi pure heredem instituit hoc expresso ꝙ pure ipsum instituebat: sed si hoc non exprimeret conditio apposita in libertate cẽseretur repetita in substitutione. l. cum seruus. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ sic non procederet secundus ⁊ tertius casus: qꝛ deficiẽte cõditiõe siue hereditas sit soluẽdo siue nõ careret vtraqꝫ postꝙ conditio in vtraqꝫ fuit apposita. s. in libertate expresse ⁊ in hereditate tacite. ¶ In text. ibi libertatem. aut ei sub conditiõe donauit supple ⁊ conditio deficit. nam si extitisset nõ esset dubiuꝫ quod esset heres ⁊ liber indistincte. ¶ In tex. ibi. humanitatis intuitu. Dic que consistit in fauore libertatis: ⁊ in seruanda mẽte defuncti: de qua. s. ¶ In tex. ibi omnino competere. dic scilicet a veniẽtibus abintestato: lꝫ ab eis non fuerit relicta ⁊ est speciale hoc casu.

¶ De liberis preteritis vel exheredatis. Rubrica.

¶ Super rub. ibi de liberis pteritis. dic ꝙ hoc casu testamẽtuꝫ nõ valet. vt. l. inter cetera. ff. e. ti. ⁊ dum dicit vel exheredatis dic qđ tũc valet nec deficit in solẽnitate q̃ est vt liberi i ptãte istituãtur vel exheredentur: debet aũt exheredatio fieri ab oĩb᷒ gradibus factis in testõ: alias vitiatur ille gradus a quo facta nõ fuit aliis in infirmitate manentibus: qñ aũt videatur facta ab oĩb᷒ gradibus subijcitur in. l. j.

2 ☞ Clausula in fine posita quando referatur ad oĩa precedẽtia ⁊ quando non. ⁊ nu. 1.

3 Clausula posita in principio est maioris potẽtie respectu sequẽtium vt ad omnia referatur ꝙ posita in fine.

Quid in repetitione vt si apposita est in vno caplo an intelligatur repetita in aliis.

1 Um post omnes. †Si exheredatio fiat ab omnibus gradibus tacite vel expresse valet testm̃. h. d. vel sic. clausula i fi. apposita refertur ad omnia pcedentia si nõ est rõ quare magis ad vnũ refera᷑ ꝙ ad aliud ad hoc semper allegatur. Et ponit tres casus: primus qñ expresse dixit ꝙ exheredabat ab omnibus gradibus vsqꝫ ibi: ⁊ ideo. Secundus quando nõ dicit expsse. sꝫ põt colligi ex coniecturis ꝙ ita voluit vsqꝫ ibi pinde. Terti᷒ qñ nõ extant cõiecture: sed extat iuris presumptio: qꝛ si fecit eam post oẽs gradus cẽse᷑ voluisse iuris presumptione eam facere voluisse ab oĩbus gradibus. ⁊ dicit gloss. hic ꝙ ista est psumptio iuris ⁊ de iure cõtra quã nõ admitti᷑ probatio in cõtrariũ. Doc. reprehendunt eã: quia imo admitti᷑ p l. iij. §. fi. ff. e. ⁊ p. l. in testõ. in fi. s. de test. mili. ¶ Addit glo. alios duos casus in qbus cense᷑ facta ab oĩbus gradibus. s. si facta est ante oẽs gradus. Item si est facta inter gradus. i. intra vnũ gradum ⁊ alterũ: puta titiũ instituo filium exheredo sempronium vulgariter substituo: secus si intra vnũ graduꝫ vt titiũ instituo in dimidia filium exheredo semproniũ instituo in alia dimidia Nã ista exheredatio facta est intra gradũ: qꝛ inter vnã personaꝫ ⁊ alterã eiusdem gradus: ideo ad illũ solũ refertur nõ ad alios. Quidã aũt dicũt ꝙ nec ille gradus valet tanꝙ facta sit a persona nõ a gradu: ⁊ sic est nulla: qꝛ nõ dꝫ fieri a certa psona nec certa re aĩs est inepta. Tu dic vt dixi ꝙ tũc dꝛ fieri a certa persona qñ hoc exprimi᷑. vt si essent duo instituti ⁊ ab vno ipsorũ filius exheredare᷑: ⁊ tũc nõ valeret exheredatio: sed si ab omnib᷒ personis eiusdẽ gradus bene valeret: qꝛ cẽsere᷑ facta potius a gradu ꝙ personis qđ dic vt. ff. e. ti. l. iij. §. j.

2 ¶ †Opponi᷑ ꝙ clausula in fine posita nõ referatur ad oĩa pcedẽtia: sed ad alterũ tãtũ vt in. l. si idẽ cũ eodẽ. §. fi. ff. de iur. om. iu. so. ibi non poterat referri ad oĩa: qꝛ non oĩbus cõueniebat vñ refer᷑ ad illud cui conuenit: hic vero cõueniebat oĩbus. ¶ Itẽ ad idẽ op. de. l. si qs a filio. de leg. j. so. ibi nõ refer᷑ ad illud caplm: qꝛ ex tali relatione vitiaretur secus si nõ vitiare᷑. vt hic. ¶ Itẽ ad idẽ op. de le. j. §. de inde. ff. de postu. so. nõ refertur ad illud qđ hꝫ propriã ⁊ specialẽ determinationẽ: vt ibi. sꝫ ad illã q̃ nõ hꝫ bñ refer᷑. vt hic. ¶ Itẽ opponitur de. l. talis scriptura. cum ibi no. de leg. j. solu. non refertur ad illud ad qđ si referretur fiet contra dispositionem iuris cõis vt ibi: aliter secus: vt hic. ¶ Ultimo opponi᷑ de. l. filiũ. cũ ibi no. ff. qñ dies leg. ce. so. ⁊ tene menti. Clausula in fi. apposita refertur ad oĩa precedentia in diuersa ⁊ pfecta oratione si nõ est dare rationem quare magis ad vnũ ꝙ ad alterum referatur vt hic. secus si est dare vt in casibus supradictis. sed si non fuit apposita in diuersa ⁊ perfecta oratione sed per modum qualitatis adiũgitur refertur ad illud solũ cui coheret immediate ⁊ nõ ad alia vt in ꝯtrario. Ad qđ vide oĩno Bar. in. l. fi. ff. de rebdu.

3 †Et vnum scias ꝙ clausula posita in principio est maioris potentie ⁊ respectu sequentiũ vt ad oĩa referatur ꝙ posita in fi. vt no. in. l. quisquis. ff. de leg. iij. Item pdicta cũ agi᷑ de relatiõe sꝫ est alia materia: veꝫ de repetitione qñ cõstat aliquã clausulaꝫ vel qualitatem appositam in vno tantum caplo an censeatur repetita in aliis. ⁊ ista est longa materia: nam aut nos loquimur in vltimis volũtatibus: ⁊ tunc dic vt plene per Bar. in. l. lꝫ imperator. de leg. j. vbi allegat diuersas. ll. loquẽtes in diuersis casibus ⁊ ad eas remittit: potest etiã contingere in legibus vel statutis ⁊ tunc dic plene per eundem in. l. pretor. §. exitꝗ dñia. ff. vi bo. rap. Interdum in cõtractibus: ⁊ tunc dic p eũ in. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. ff. de ver. obli.

2 ☞ Si filius q tenebat primũ locũ nõ fuit institutus sed exheredatus: ⁊ postea excludere᷑ a q̃rela lapsu tẽporis vel repudiatione talis querela defer᷑ nepoti ex successorio edicto.

1 SI auus tuus. †Nepos qui post morteꝫ patris incipit tenere primum locum suitatis si reperitur preteritus rumpit testm̃. h. d. Barto. ¶ In tex. ibi nominatim nõ exheredauit supple nec instituit quod facere dubuit si volebat caute testari ne per mortem filij contingentem in vita patris nepos in ptãte reperiens se tenere primum locum in suitate rũpat testamentum: vt in tota. l. gallus. ff. eo. ⁊ l. posthumorũ. de ininst. test. Si autẽ filius qui tenebat primũ locũ non moria᷑ viuente patre pteritio nepotis non habet vitiare testm̃: vt ptꝫ in. l. si qs filio exheredato. ff. de iniu. testa.

2 †Si tñ filius q tenebat primuꝫ locum non fuit institutus: sed exheredatus: ⁊ postea excludere᷑ a querela lapsu temporis vel repudiatione: talis querela defertur nepoti ex successorio edicto: vt in. l. si is qui. ⁊ l. pater filium ff. de inoffi. testa. ¶ In tex. ibi sine impedimento. l. velleie. ⁊c. gl. laborat super isto verbo: quia imperator videtur inepte loqui: cum. l. velleia non impediat rumpere imo coadiuuat si nepos qui viuente auo incipit tenere primum locum reperiet se preteritum. l. gallus. §. nũc de lege velleia. vñ deberet dicere cũ iuuamine. l. velleie. non aũt sine impedimento. Glo. fate᷑ ⁊ etiã doc. sequi viden᷑: mihi aũt vide᷑ qđ tam gloss. ꝙ doc. somniauerint qꝛ nõ est verum ꝙ. l. velleia coadiuuet rũpere imo prouidet ne rumpatur consulẽdo ꝙ nepos substituatur in casu quo fili᷒ auo viuo decedat: ⁊ si hoc fit prohibet rumpere: ita dicit text. rotundus in. l. gallus. §. ille casus. versi. secundo capite. nam qđ rumpat si reperiat se preteritum non fuit introductum a. l. velleia: sꝫ a. l. xij. tab. contra quam rupturam gallus iurisconsultus inuenit remedium sed imperfectum. Uelleius autem plenius adinuenit. ⁊ ideo iste tertius proprie stat sine impedimento: quia si testator fuisset vsus consilio. l. velleie: illa. l. impediret eum rum-

pere:vt in illo.§.ille caſus.ſed qꝛ non fuit vſus non impedit:vn
de iſta glo.eſt ſuperflua ⁊ inutilis. ¶Ultimo Bald.examinat
hic vnam.q.valde arduam que fuit tempore quo Bar.viuebat
⁊ in ea fuerunt diſcordes omnes doc.Italie:⁊ etiã collegia quã
Bar.tangit in.l.fi.ff.ad tertu.dic vt hic per Bal.qꝛ eſt pulcher
rima queſtio.
2 ☞ Si teſtator preteriit filium expreſſa cauſa ingratitudinis
que ſufficeret ad exheredandũ an talis preteritio habeatur pro
exheredatione.
3 Mens ⁊ intentio loquẽtis qñ de ipſa cõſtat plus debet attendi
ꝙ̄ proprietas verborum ab eo prolatorum.

1 **SI quis filium.** †Ad exheredandum ſufficiunt quecunqꝫ ver
ba per que conſtat de mẽte teſtatoris qꝺ voluit filiuꝫ
2 eſſe alienum a ſua hereditate.h.d. ¶†Et per iſtaꝫ.l.
dicit Cy.ꝙ ſi teſtator preterierit filiũ expreſſa cauſa ingratitudi
nis que ſufficeret ad exheredandũ talis ꝑteritio haberetur pro
exheredatione:vt ſi dixit ideo filio meo nihil relinquo:quia ta
lem cauſam ingratitudinis contra me cõmiſit:iſte enim dicitur
preteritus:quia non eſt inſtitutus nec expreſſe exheredatꝰ: licet
de ipſo facta ſit mentio.l.pe.ĩ.de fideicõ.tamen ex dictis verbis
apparet ꝙ teſtator voluit ipſum eſſe alienum ab hereditate ſua
ergo cenſetur exheredaſſe ⁊ ſic habebit neceſſe intentare quere
lam infra quinquẽnium:⁊ eo lapſo erit excluſus. ¶Sed glo.in
l.ſi filius.ff.de mino.⁊ in aut.de here.⁊ fal.§.exheredatos.dum
a dicunt quod emancipatio facta[a] ſine cauſa reddit hodie teſta
mentum nullum cũ cauſa vero non:ſed facit cõpetere contrata.
innuit qꝺ expreſſio cauſe in preteritione nõ facit eam haberi ꝓ
exheredatione:qꝛ tunc nõ cõpeteret contrata.que non datur ex
heredatis:ſed preteritis.vt.l.non putauit.de contratab.Ang.
in aut.non licet.ꝫ.eo.ti.tenet iſtam partẽ ꝙ nõ habeatur pro ex
heredatione.⁊ ideo ſi eſt filius in ptãte poſſet perpetuo dicere
teſtamentum nullum:ſi tamen heredes probabũt cãm eſſe verã
ſuccumbet filius in iure dicendi nullum ſicut ſuccũberet in que
rela ſi fuiſſet expreſſe exheredatus:⁊ iſtud dictum eſt pulchrum
⁊ multum placet:⁊ ſic reducunt ad concordiam gloſſ.⁊ dictum
Cy.cum dicto vltramontanorum:qꝛ quantũ ad validitatem te
ſtamenti talis preteritio nõ habetur pro exheredatione:⁊ ideo
ſi filius erat in poteſtate teſtm̃ eſt nullũ:⁊ habet ius dicendi nul
lum vſqꝫ ad.xxx.annos.⁊ ſi erat emancipatus hꝫ contrata.vſqꝫ
ad annum ſed ſi cauſa non eſſet expreſſa etiam ipſe haberet ius
dicendi nullum.Sed quantũ ad effectũ excludendi ſi probeť ve
ritas cauſe bene habebit vim exheredationis:qꝛ repelleť ſicut ſi
expreſſe foret exheredatus:tene bene menti.Et ideꝫ per omnia
eſſet dicendum ſi aliquid reliquiſſet iure legati:⁊ dixiſſet qꝺ iꝺ
nõ reliquit iure inſtitutionis:qꝛ talẽ cauſam cõmiſit contra eũ:
nam etiã diciť hodie ꝑteritus cũ debeat habere iure inſtitutio
3 nis.ſ.ſuam legitimã. ¶†No.hic in fi.ꝙ mens ⁊ intentio loquẽ
tis qñ de ipſa conſtat plus dꝫ attẽdi ꝙ̄ ꝓprietas verboruꝫ ab eo
prolatorũ.⁊ hoc eſt verũ nõ ſolũ in vltimis volũtatibus ſꝫ etiã
in contractibus.vt.ĩ.que res pig.obli.poſ.l.fi.⁊ cõia ꝑdio.ff.l.ſi
in venditione.per gloſſ.
2 ☞ Femine in ſucceſſione parentũ non debent eſſe deterioris
conditionis ꝙ̄ maſculi ⁊ an valeant ſtatuta in contrarium.
Statuta que excludunt filiã feminã ſtantibus maſculis qꝺ non
intelligantur excludere neptem ex filio.
3 Nepotes ex filiis maſculis non debent eſſe deterioris conditio
nis ꝙ̄ ipſi filij.
Si eſt conſuetudo qꝺ primogenitus ſuccedat in regno ſeu do
minio an excludatur nepos ex primogenito defuncto.
4 Querela eſt remedium ſubſidiarium ⁊ nõ habet locũ vbi cõpe
tit aliud remedium.
Filia que ex forma ſtatuti extante maſculo nõ ſuccedit abinteſta
to ſi pretereatur vel exheredetur non poteſt venire contra teſta
mentum cum ipſo expugnato ⁊ reducto ad cauſam inteſtati ni
hil eſſet habitura.
5 An per aut.ex cauſa.cõſeruentur legata facta filio preterito vel
exheredato.

MAximum. Lex iſta fuit obſcure dictata:⁊
reputatur difficilis ſcholaribꝰ
non habentibus fundamenta iuris:corrigit enim
quedam vitia introducta a media iuris prudentia
que fuit poſt iura ffoꝝ ⁊ ante Juſtinianum:⁊ reducit nos ad
1 tempora ffoꝝ:vt ptꝫ in ver.nã hoc corrigẽtes.⁊.h.d. ¶†Femi
ne exequantur maſculis ⁊ nepotes filiis ⁊ poſthumis iam na
tis:vt pariter debeant inſtitui:⁊ eodem modo exheredari:⁊ ſi
pretereantur eadem habeant remedia rumpẽdi licet de media
iuris prudentia maſculi eſſent melioris conditionis ꝙ̄ femine
ex tribus.Primo quia licet abinteſtato eſſent pares ſi tñ fiebat
teſtamentum plus erat relinquendum maſculo ꝙ̄ femine ꝓ ſua
legitima: et ſi exheredabantur maſculi debebant exheredari
nominatim:ſed femine poterant exheredari inter ceteros.Si
vero preterirentur inſtituto extraneo maſculus poterat totuꝫ
teſtamẽtum annullare tam de iure ciuili ꝙ̄ pretorio per ꝯtrata.
⁊ totam hereditatẽ conſequi:femina vero non annullabat niſi
pro dimidia per ius accreſcendi ⁊ in illa dimidia poterat gra
uari legatis vſqꝫ ad dodrantem:⁊ ſic remanebat ſibi tñ vncia
cum dimidia que dicitur ſextunx ⁊ erat deterioris conditionis
ꝙ̄ ſi fuiſſet exheredata quo caſu habuiſſet querelam in totum
niſi fuiſſet ſibi relicta quarta pars totius.Et nepotes ſimiliter
erant deterioris conditionis ꝙ̄ filij ex quibus erant nati: quia
filij debebant exheredari nominatim:nepotes autem poterant
exheredari inter ceteros:ſimiľr naſcituri deterioris erant con
ditionis ꝙ̄ iam nati in eo quod dictum eſt.Sed hodie per hãc
l.debent exheredari nominatim nepotes:⁊ poſthumi ſicut filij
⁊ iam nati.h.d.in effectu iſta.l.que quantum ad ſe ſatis eſt in
utilis:ſed Bal.eã reddit vtilem valde ꝓpter queſtiones quas
hic format ex quibuſdam que colliguntur in text.⁊ frequenter
remittitur ad dicta ſua.Diuide aũt quia primo ponũtur que
dam vitia.vſqꝫ ibi qui enim.Secũdo oſtendit ea eſſe vitia vſqꝫ
ibi cum etiã.Tertio ex vltimo vitio oſtẽdit reſultare quoddaꝫ
magnum inconueniens qꝺ dicit fuiſſe repertuꝫ in libris vlpia
ni per prudentes compilatores noui iuris per Juſtinianum de
putatos vſqꝫ ibi ſancimus.Quarto dicta vitia per ordinẽ tol
lit ⁊ corrigit quantum ad maſculos ⁊ feminas vſqꝫ ibi:et hoc
non ſolum:ibi tollit alia ꝗ erãt in differẽtia que fiebat inter fi
2 lios ⁊ nepotes ex eis ⁊ inter iam natos ⁊ naſcituros. ¶†Not.
primo ⁊ ad hoc ſemper allegať qꝺ femine in ſucceſſione paren
tum non debent eſſe deterioris conditionis ꝙ̄ maſculi:iꝺ ſta
b tuta italie que feminas excludunt extãtibus maſculis[b] ſunt cõ
tra ius cõe:⁊ ſic videntur odioſa ⁊ reſtringenda.Bal.in.l.ij.ꝫ.
de in ius voc.dicit ꝙ reſpectu maſculorum ſunt fauorabilia:et
reſpectu feminarum ſunt odioſa:ſed ſimpľr loquendo poſſunt
dici fauorabilia: dꝫ inſpici id qꝺ principaliter agiť nõ id quod
in cõſequentiã.⁊ a ꝑmo fi.qꝛ ſunt fauorabilia denoĩatio.iuxta
no.in.l.ſi quis nec cãm.ff.ſi cer.pe.⁊ in.l.q exceptionẽ.ff.de ꝯdi.
inde.ex parte ergo maſculorũ ⁊ quorum fauore fiunt.vt ſalua ſit
agnatorũ dignitas in.l.j.ante fi.ff.de ven.inſpi.⁊ quod no.Cy.
• in.l.j.ĩ.de adul.põt fieri extenſio:vt ſi ſtatutum loquať de filio
ꝙ excludat filiam extẽdať etiaꝫ ad nepotẽ ex filio:vt ipſe etiam
filiam excludat.Ecõuerſo vͦ videť ꝙ lꝫ excludat filiam non ex
cludat neptẽ qꝺ videtur verũ de nepte ex filio qui ꝓcedit ex ra
dice non excluſa:ſed neptis aut nepos ex filia excluſa bene ex
cluditur:quia nõ poſſunt venire niſi ex perſona matris ꝗ cum
nõ proficeret ſibi nec ꝓficit filiis eius.⁊ h tenet hic Bald.⁊ cõi
ter oẽs.Sed attenta rõne ſtatuti ꝗ eſt vt hereditas non exeat
agnatos videtur ꝙ etiã neptis ex filio excludatur:lꝫ non proce
dat ex radice excluſa:qꝛ ſi non excluderetur per ipſaꝫ deueniret
ad extraneos ⁊ extra familiam agnatoꝝ.De his queſtionibus
vide per Bar.in.l.liberorũ.de ver.ſig.vbi refert diſputationẽ
3 Ja.bu.ſuper iſta materia. ¶†Item no.qꝺ nepotes ex filiis ma
ſculis non debent eſſe deterioris cõditionis ꝙ̄ ipſi filij.vt.ĩ.de
bo.ma.l.ſi viua matre.Et hoc inducitur ad arduam queſtionẽ
que contingit in regnis ⁊ magnis dominiis in quibus eſt con
c ſuetudo qꝺ primogenitus[c] ſuccedat excluſis aliis ſi tempore
mortis regis extat nepos ex primogenito predefuncto ⁊ extet
ſecundogenitus quis eorum erit rex:⁊ videtur ꝙ nepos ex pri
mogenito:vt congaudeat eodẽ priuilegio quo pater:⁊ non de
beat eſſe deterioris conditionis.⁊ in iſtam partẽ videť inclina
re Jo.an.in addi.Spe.ti.de feu.vbi pleniſſime per euꝫ qui re
fert allegationes Old.factas in curia romana coram rege Ro
berto de quodam magno comitatu.Jn contrarium qꝛ verum
eſt ꝙ non dꝫ eſſe deterioris conditionis qñ non agitur de ꝑiu
dicio alterius:ſed hic agitur de preiudicio ſecundogeniti:vn
de non dꝫ vti priuilegio patris.ar.in.l.impuberi filio.ff.de ad
mi.tu.⁊ in iſtam partẽ inclinat Bar.in aut.poſt fratres.ĩ.de le
gi.here.⁊ Cy.in.d.l.ſi viua matre.Bal.autem illum articulum
plene diſputat in.l.cum antiquioribus.ĩ.de iure deli.licet mul
ti non habeant in eorum lecturis ⁊ in.l.liberti liberteqꝫ.ꝫ.de
ope.lib.⁊ ibi inclinat in primam ſnĩam dicens cũ ille caſus ac
ciderat in perſonam regis Roberti qui erat ſecundogenitus:
papa Bonifacius pronunciauit pro eo:⁊ excluſit nepotem ex
primogenito qui erat rex Ungarie:⁊ qꝺ papa fuit ibi partia
lis potius ꝙ̄ apoſtolicus:⁊ habuit reſpectum ad prudẽtiam re
gis Roberti qui fuit alter Solomon potius ꝙ̄ ad iuris diſpo
ſitionem:⁊ idem etiam rex Robertus pronunciauit in cauſa ꝗ
coram eo pendebat in Auinione pro nepote ex primogenito:
de quo facit mentionẽ Jo.an.in loco predicto:⁊ idem rex ꝯſciẽ
tia ductus ſtuduit regnum apulie transferre ad regnum vnga
rie dum neptem ſuam reginam Joannam tradidit in vxorem
reg

¶Emancipatio
facta.adde caſus
in qbus pater co
gitur emãcipare
filiũ vide p gl.in
l.nõ põt filiꝰ.ff.ꝺ
adop.gl.inſti.q.
mo.iꝰ pa.po.ſol.
l.filiuſfamilias.
in.§.ſm vulgarẽ.
de leg.j.l.ſi cui de
cõdi.⁊de.pau.de
ca.ꝯſi.lxj.inci.ad
primũ vr̃ primas
ſorores.
¶Excludũt extã
tibꝰ maſculis.ad
de pe.de anch.in
repe.c.canonum
ſtatuta.de cõſtit.
pe.de ancha.ꝯſi.
lxxvij.inci.retẽto
ordine.ang.cõſi.
cxxvj.ici.teſti fa
ctioi.dẽ ang.cõſi.
lij.inci.dñs ʒiliꝰ.
lud.ro.ꝯſil.ccccl
xxxv.inci.in caſu
ꝓpoſite conſulta
tionis.raph.cu.
cõſi.ccvij.inci.itẽ
ꝙ ꝗlibet heredi
tas.pau.de caſt.
cõſil.xiij.inci.ſup
primo dubio.idẽ
pau.ꝯſi.cccxl.ici.
pñs caſus.idem
pau.ꝺ ca.ꝯſ.cccl.
inci.ĩ pũcto ꝗrit
de multiplici he
reditate.ĩ vl.col.
alex.de imo.cõſi.
xxix.ĩci.qm̃ abun
de.in.iij.col.in.j.
vo.idẽ alex.cõſil.
cxxviij.ici.cõſide
ratꝭ vbis inſtri.ĩ
eo.vo.idẽ alexã.
ꝯſil.clj.icipi.viſo
themate ſupra
ſcripto in.ij.vol.
idẽ alex.ꝯſi.xx.in
ci.viſo ꝓceſſu cau
ſe.in.j.vo.Frã.de
are.cõſi.clxj.inci.
pñti cõſultatiõe.
Bene.capra.ꝯſi.
lxxiij.inci.pũctꝰ
gdẽ.in.ij.dubio.
¶Qꝺ primogeni
tus.adde bal.in
l.ex h iure.ff.de
iu.⁊ iu.pe.ꝺ anc.
in.c.lꝫ ꝺ voto.an
to.corſe.ĩ repe.c.
grãdi.de ſup.ne.
ꝑla.li.vj.old.ꝯſi.
xciij.inci.elegan
ter.pe.de anc.ꝯſ.
lxxviij.inci.dicta
facti narratione.
pau.de ca.ꝯſilio
clviij.inci.in pñti
cã.Et qd ſi natu
ralis.i.natꝰ qui
fuit legitimatus
poſt natiuitatẽ fi
lij legitimi ⁊ na
turalis ĩ vita pa
tris ꝓferatur in

regi Andree qui processerat ex nepote: et primogenito regis vngarie. ¶ Item no. in ver. nam cũ. et ad hoc semper allegatur iste tex. quod quela est remedi i subsidiariũ et nõ habet locũ vbi cõpetit
4 aliud remediũ. ¶ † Itẽ not. in §. sancim⁹. quod cã testati regulatur cã intestati: facit. l. j. in princip. de 5tabu. Et p hoc dicũt doc. quod filia que ex forma statuti extante masculo nõ succedit abintestato si pretereatur vel exheredetur non põt venire cõtra testamẽtum cum ipso expugnato et reducto ad causam intestati nihil esset habitura. facit. l. si post mortẽ. §. liberi. ff. de bo. pos. contra tabu. de quo vide per Bald. et Barto. in. l. ij. §. fina. ff. ad tertul.
5 ¶ † Ultimo not. glo. que incipit poti⁹ in fi. an p auk. ex cã conseruentur legata facta filio pterito vel exheredato. nam facta aliis extraneis certum est quod sic: et gloss. hic recitat opiniones contrarias. Bart. in illa auk. tenet vltimam opinionem qđ non conseruentur per. l. si nõ solum. §. j. ff. si quis omis. cau. testa. et de lega. prestan. l. filium. §. omnibus. et idem dicunt quidam alii dicẽtes qđ aut talis filius incipit a petitione legati. et videtur testamẽtum approbare. et sic postea non poterit ipsum expugnare: aut incipit ab expugnatione et tunc redditur indignus legato. l. papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testa. vnde ista duo nõ possunt simul stare quod filius irritet institutionem. et reducat rem ad causam intestati. et quod possit petere legatum virtute illius auk. Et hoc videtur sentire Raph. sz ego nõ video quo modo istud procedat nam nõ est verum quod petendo legatum videatur testamentum approbare cum nõ habeat necesse hoc facere imo ex eo nõ valente autoritate illius autenti. legata valeant. Tunc vero petendo legatum approbare cẽsetur qñ ipsum cõseq nõ posset nisi testamẽto approbato et valido vt erat de iure veteri: qz qui vult vnum vult alterũ sine quo illud habere nõ põt effectũ. l. illud. ff. de acqui. heredi. Hic autẽ nõ habet necesse approbare: et sic ecõuerso licet impugnet non redditur indignus legatis postquam lex reddit legata valida etiam testõ impugnato: vnde prima opi. gloss. videtur verior etc.

1
Non licet parenti. † Ista auk. hoc inducit de nouo qđ de iure veteri non erat. vt vna causa exheredationis vel alique earum exprimãtur pro forma in exheredatione alias nõ habetur p exheredato. sed p pterito et reddit testamẽtũ nullũ. olim sufficiebat exheredare quantum ad hoc vt valeret testm̃ et tũc si relinquebat filio et iure legati tm̃ qđ sufficeret ad legitimã excludebat a querela. l. papinian⁹. §. qm̃ autẽ quarta. ff. de inoffi. test. sz hoc nõ sufficeret hodie per hanc auk. qz censeretur preteritus ex quo non fuit inserta causa et nõ hz iure institutiõis. Itez aliud inducit de nouo. qz restrinxit ad. xiiij. causas nominatas in corpore: sed olim etiã extra illas causas poterat exheredare. et si probabãtur ab herede excludebantur a querela. Et quod sint probande ab herede etiam ante istam auk. fuit introductum per iustinianum in. l. oĩmodo. C. de inoffi. testa. licet ante illam. l. filius haberet necesse probare se fuisse gratum. l. liberi. eod. titu. ¶ Tertio inducitur: vt etiam in preteritione de beat inseri cã qđ est verum sine dubio in pteritione materna que habet vim exheredationis ne sit maioris efficacie tacita exheredatio quam expressa: et sic si nõ contineret causam preteritio materna redderet hodie testm̃ nullum sicut paterna: qz nõ est seruata forma a iure tradita olim secus. Si aũt ptereat filius emancipatus que preteritio non reddebat testamẽtũ olim nullum: et faciebat competere 9tratab. et sic nõ habebatur pro exheredatiõe hodie reddet testm̃ nullum nõ inserta causa eadem ratione: sed ea inserta remanemus in dispositione iuris veteris vt competat cõtratab. tanquam pteritio in qua tñ succũbet si heres probauerit causam esse verã vt dixi. ff. e. l. iij. et idem in pteritiõe filii in ptãte illa em̃ reddit testm̃ nullũ indistincte siue fuerit iserta cã siue nõ tamen in primo casu probata causa repellitur a iure dicẽdi nullum: vt dixi in. d. l. iij.

2 Institutio qñ irritat ex postfacto vel esset nulla ex alia causa quam preteritionis vel exheredationis tunc cetera ruunt.
Cause ingratitudinis qualiter debeat inseri in exheredatione et probari ad hoc vt valeat. et quid in preteritione. et nu. 4. et 7.
3 An ista auk. intelligat de pteritione paterna et materna: an de materna tantum. et nu. 4. et 5.
4 Exheredatio qualiter possit sumi tribus modis.
5 Inserta causa in preteritione an faciat filium haberi pro exheredato.
6 Posito qđ ista auk. habeat locum in preteritione paterna an solum habeat locũ quando preteritus fuit filius iam nat⁹ an etiã fuerit preteritus posthumus.
7 An habeat locum in filio in potestate an etiam si emancipato.
8 Insertio cause in exheredatione explicatur tpe cõditi testamenti et sic censetur esse de solẽnitate.
9 Filius indebite preteritus vel exheredat⁹ qđ remediũ habeat contra testm̃ et an in hoc sit differentia inter filium in potestate et emancipatum. et illũ qui nec est in potestate nec emãcipatus.
10 Statutum excludens abintestato feminam extante masculo an habeat etiam locũ si factũ sit testamẽtũ in quo masculus fuit institutus et femina preterita.
11 Quo remedio succurratur ascendenti cõtra testm̃ descendentis in quo ascendens indebite fuit preteritus vel exheredatus.
12 Legata et fideicõmissa qua actiõe petant in casu hui⁹ auk. et nu. 14.
13 Statutum quod testm̃ mittatur executioni sicut sententia diffinitiua an habebit locũ pro istis legatis.
14 Si in tali testõ fuerit apposita clausula codicillaris si nõ valet iure testamẽti valeat iure codicillorum: an tunc legata petentur actiõe directa ex testõ virtute huius auk. an actione vtili virtute illius clausule. ac si testm̃ nõ fuisset factũ sed codicilli.
15 Cũ institutio valeat iure testamẽti an saltẽ in illa operabit illa clausula vt conuertat institutionẽ directã in fideicõmissum vniuersale ita quod filius qui abintestato succedit teneatur restituere hereditatem heredi scripto retenta legitima.
16 Sustitutio pupillaris an conseruetur per hanc auk. et quid conseruetur.

Ex causa. Quia titulus iste tractat de liberis preteritis et exheredatis et in. l. maximum vitium. in ver. cũ enim dr quod filia preterita solebat legata oĩbus cũ suã portionẽ consequebatur per ius accrescendi vel per cõtrata. Exheredata võ nulli soluebat: vt sciret qd iura noua Iustiniani sup hoc statuãt. Guar. posuit hic duas auk. que sumuntur ex corpore: vt cum de appella. cog. §. aliud quoque capitulũ. vbi de ista materia tractatur bene p quatuor colũnas que summant hic satis breuiter et continent duo dicta. Secundũ ibi cetera nãque: et sic bene cõgruit huic titulo: lz quidam dicãt quod melius staret in titu. de inoffi. testa. sed nõ est verũ qz ibi solum tractat de liberis exheredatis in isto vero tã de ex
1 heredatis quam de pteritis: et de vtrisque loqtur auk. † Per primum aũt dictum cõfirmant iura vetera que volũt quod ppter preteritionẽ vel exheredationẽ indebite factam testm̃ irritet vel a principio vel ex postfacto: et hoc idem dr hic quantum ad institutionẽ heredis primã vel secundã seu tertiam: vt sunt substitutiones vulgares qz per illas infert iniuria filio pterito vel exheredato: qz excluditur a successiõe pris. In scdo dicto corrigunt iura vetera que volebant quod irritata institutione que est caput testamẽti a qua cetera in testamento cõtenta dependent: vt in. l. proxi. ff. de his que in testa. delen. et in. l. si nemo. de testa. tute. similiter irritarentur cetera: vt legata et fideicommissa et substitutiones pupillares: et exemplarie et dationes tutelarum que omnia valere non poterant nisi adiretur hereditas ex testamento sed adiri nõ poterat vel aditio irritabatur. ergo et cetera debebant irritari. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. si. qui loquitur quando filius fuit indebite exheredatus per querelam. et l. filio preterito. ff. de iniu. testa. que loquitur quando erat preteritus: et sic ab ipso principio erat nullum. Sed Iustinianus cõsiderãs quod per talia nõ fiebat filio iniuria: qz per illa non excludebat a successiõe: ideo noluit quod talia irritentur: sed firma permaneant autoritate huius l. sine qua hoc esse non poterat rõne quam. s. dixi. s. propter pendentiam: quia rõ dictat qđ destructo fundamento certa destruã
2 tur. facit. l. nã origo. §. quod vi aut clã. † non sic esset quando institutio eẽt nulla vel irritaret ex postfacto ex alia causa quam preteritionis vel exheredationis: qz tunc cetera ruerent: et iura vetera nõ corrigerentur. l. cã. quã. j. de fideicõ. ¶ In text. ibi ex causa. expone. i. propter exheredationẽ vel preteritionẽ: et sic ponitur intrãsitiue pro eodem vt in simili no. in. l. j. s. de cõdi. inde. tunc expõnes glo. j. non sunt necessarie. sed glo. intellexerunt de causa ingratitudinis que debet inseri in pteritione vel exheredatione ad hoc vt valeant. vt in auk. pcedenti nõ liceat. et tunc procedũt expõnes gl. qz põt intelligi ex cã. s. omissa quo casu reddit instõ nulla siue sit pterit⁹ filius in potestate siue emancipatus et siue loquimur in pteritione paterna siue materna: et tunc verbũ irritum qđ est infra stat ppric. Itez põt intelligi ex cã. s. expssa sz nõ pbata et tũc illud verbũ irritũ stat pprie in quantum refert ad preteritionẽ: sed quantum refert ad exheredationẽ stat iproprie. et exponit irritum. i. irritandũ. sed iste intellect⁹ quod loquat de cã ingratitu-
3 dinis non plz. qz de illo loquit auk. nõ lz. ¶ † In tex. ibi preteritionis dic quod sup isto verbo cadunt tres dubitationes in quib⁹ doc. fuerunt varii. et contrarii: et quot fuerũt capita tot sunt sententie. Prima dubitatio est an intelligatur de pteritione paterna vel materna an autẽ de materna tm̃. Et glo. in corpe vnde sumitur tenet hãc scdam partem. idem sensit Cyn. in dis. magna quam posuit super. l. gallus. ff. e. ti. Itẽ Ja. bu. per text. in corpore in ver. si nautẽ hec obseruata nõ fuerint nullum exheredatis liberis piudiciũ inferat etc. sic ptz quod loquit de tali preteritione que habet p exheredatiõe: et ista erat pteritio materna: sed pa-

successiõe. vide
gl. et ibi ang. in.
gall⁹. in. §. et si tm̃
ff. de li. et posthu
bal. in. l. quoties
C. de rei vẽ. Ioã
an. ĩ reg. sine cul
pa. de reg. iur. li.
vj. ĩ mercu. ant. d
bu. in. c. tãta. qui
fil. sint leg. ange.
in disputa. inci.
nobilis quidam
genere.

terna siue sit facta de filio in ptãte siue de emancipato non ha-
bebat nec habet p exheredatione: qr nõ cõpetebat querela: sed
4 ius dicendi nullũ vel 3tabulandi tanq̃ pteritus. † Bar. dicit
quod verbũ exheredatus vel exheredatio põt sumi tribus mo-
dis. s. pprie & stricte qñ qs est positus extra hereditatem tam ex
verbis testatoris q̃ ex mente: vt si expsse dicat exheredo vel aliõ
verbũ equipollẽs apponat: vt in. l. iij. §. eo. ti. Scdo põt intelligi
improprie: & largo modo quãdo positus est extra hereditatem
ex mente nõ tñ ex verbis testatoris: vt cũ testator filiũ quem scie
bat habere pterijt instituto extraneo: & ambobus casibus dicit
habere locũ ista aut. & in corpe vñ sumit. Tertio modo potest in
telligi exheredatus impropriissime qñ nec p verba nec p mentẽ
fuit positus extra hereditatem: sed re ipsa & preter ppositũ: vt
qñ testator ignorans se filiũ habere: quia credebat esse eum mor
tuũ: qr ipso preterito instituit extraneum: & tunc tenet ipse qd
ista aut. nõ habet locũ: qr verisimile est q si pater sciuisset se ha-
bere filiũ talia legata & fideicommissa non fecisset. principaliter
fundat se in. l. sicut certi. & l. si cũ vel in vtero. §. de test. mili. nã
sicut per istam aut. conseruantur legata: & fideicommissa. ita et
in testõ militis cõseruabatur etiã institutio nõ obstante preteri
tione filij: & tñ in illis. ll. distinguit an sciret se habere filiũ: & tũc
conseruabatur institutio an ignoraret: & tunc secus: & eodẽ mo-
do dicendum est hic. Breuiter qr doc. etiã moderni vident etiã
sup pdictis dubitare ne pcedat in equiuoco. Notandum q illa
aut. in corpe vnde ista sumit tria voluit in effectu. Primũ qd si
inseratur causa ingratitudinis testm̃ habeat suã firmitatẽ dum
modo pbetur vt pz in. §. siue igit. Scdm est q si nõ inserat cau-
sa vel nõ pbet testm̃ irritet quo ad instõnem. Tertiũ est q eo ca
su quo irritet cetera firma permaneant. Si ergo qrit an habeat
locũ in preteritione paterna dicendũ est q aut querim⁹ q̃tũ ad
vltimũ effectũ: vt cetera firma pmaneant. tenenda est distinctio
Bar. cum limitatione tñ q eo casu quo ignorabat se filium ha-
bere aut hoc credebat se pro certo nõ habere & tunc nõ inspicit
que & qualia legata sint an magna ita q verisile sit patrem talia
nõ fecisse si sciuisset se filium habere: & tũc habeat locũ opi. bar.
aut sint talia que verisilr fecisset & tunc conseruabuntur per istã
aut. & hoc totũ stat in arbitrio iudicis: sz si nõ credebat pro cer-
to. sed dubitabat: & tunc fm Ang. silr valebunt oĩa legata indi-
stincte quia creditur etiam de isto casu cogitasse & voluisse quod
etiã si viuat legata debeant ergo &c. l. si iure militari. ff. de testa.
5 mili. † Si aũt querit q̃tũ ad primũ effectũ q inserta causa testa-
mentum valeat. dic q nõ loquitur in pteritione paterna: qr in
serta causa nõ facit: vt preteritus habeatur p exheredato: quo-
niam pertinet talis insertio cause & congruit exheredationi &
nõ preteritioni: & ideo nõ obstante tali insertione si preteritus
sit filius in ptãte testm̃ erit nullm tam de iure ciuili q̃ pretorio
& perpetuo dici poterit nullum: si vero sit filius emancipatus
erit nullum de iure pretorio & poterit contratabulari: sicut olĩ
erat. Est tamen verum q si causa inserta per heredem probetur
talis filius excludit a iure dicẽdi nullũ vel 3tabulandi sicut ex-
cluderet a querela: vt dixi fm Ang. in. l. iij. §. eo. quod est notan
dum: hz ergo ista aut. & in corpe vnde sumit vt valeat testm̃ quã
do cã est inserta in preteritione solũ materna que habet pro ex-
heredatione: & ad hunc effectũ tẽdit opi. Rapha. qui tenet istã
aut. non habere locũ in preteritione paterna dicens q nõ min⁹
putat hanc opinionem esse veram q̃ q deus sit in celis: suadet
tamen vt in practica seruet opinio cõmunis: sed salua pace ipse
non perfecte considerauit: nam vt ex verbis suis apparet ipe nõ
habuit respectum nisi ad illum primum effectum dum ibi dicit
quod si causa fuerit inserta & probata testamentũ habeat suam
firmitatẽ. Ipse autem dicit q istud non potest procedere in pre-
teritione paterna: qr tunc non posset habere suam firmitatem
ppter insertionem cause ingratitudinis: qr illa est impertinẽs
ad preteritionem: sed fm Ang. dicendum est q imo potest habe
re suam firmitatem si causa fuit inserta & probata nõ q a princi
pio testm̃ sit validum: imo est nullum & perpetuo potest dici nul
lum: sed q̃tum ad effectum: quia si pbabitur excludet ab inten-
tione sua: & a iure dicendi nullũ per illuz. §. siue igitur: vbi vide
tur expressum. Sed dicere q nõ habet locũ in pteritione pater-
na q̃tum ad vltimũ effectũ: vt cetera cõseruent est loqui sine in
tellectu: qr ipse nõ põt negare quin posito q testamẽtũ sit nullũ
& q filius obtineat: qr cã non phibet quin teneat ad legata: & fi
6 deicommissa: & miror q ipse in hoc deficit. ¶ † Secũda dubita-
tio oritur an posito q habeat locum in preteritiõe paterna an
solum habeat locum qñ pteritus fuit filius iam natus an etiam
fuerit preteritus posthumus. Et quidã dixerunt qd non. Et ita
tenet gl. in. l. j. ĩ. ti. j. & pbat rõne. qr tex. in corpe loquitur cũ pte-
ritio fit cũ cã. & sic nõ põt loqui nisi de tali filio qui potest com-
mittere cãm ingratitudinis: sed posthumus nõ potuit. l. si quis
in suo. §. de inoffi. test. Barto. distinguit eodem mõ quo. §. Aut

¶ Irritũ. Adde q ista dictio nõ semp ĩportat ipo iure. tex. est ĩ aut. ex cã. in ṽbo irritũ ẽ. C. õ libe. pte. & ibi bal. & spec. titu. de teste. in. §. iij. versi. & alia.

testator sciebat vxorem pregnantem vel ignorabat & tunc limi-
ta. vt. §. dixi: & dic hoc procedere q̃tũ ad tertiũ effectũ cum que
ritur. Aut rupto testamẽto p natiuitatẽ posthumi preteriti ce-
tera firma permaneant sed q̃tum ad primũ effectũ non põt ha-
bere locum in preteritione posthumi: qr cum causam ingratitu
dinis nõ poterit commitere insertio cause tanq̃ notorie falsa &
etiam probatio nõ faceret testamentum valere nec haberet suã
7 firmitatem eo modo quo dicit in illo. §. siue igitur. ¶ † Tertia
dubitatio oritur an habeat locum in filio in potestate an etiam
in emãcipato: & dubiũ est q̃tum ad tertium effectum: qr per iu-
ra vetera erat prouisum q expugnato testõ p 3ta. quedã legata
vt facta liberis & parentibus cõseruarent: vt in toto. ti. ff. de le-
ga. prestã. Unde videbat q generalis dispositio huius aut. nõ
deberet referri ad casum in quo erat specialiter prouisum. l. j. §.
proinde. ff. de postu. & l. doli clau. ff. de ver. ob. Cõiter tñ tenetur
contrariũ q imo locũ habeat ne sit melioris cõditionis emãci-
patus q̃ filius in ptãte. Et iõ ille titulus de leg. prestan. est ho-
die superfluus: qr nõ solũ illa legata: sed facta extraneis cõseruan
tur & hoc tz gl. in. l. j. §. de bo. pos. 3ta. Si autẽ causa in pteritiõe
nõ fuit expressa ille text. ĩ corpe vult: & indistincte loquitur q te-
stamentũ sit vacuũ dũ dicit euacuato: & q̃tũ si ad hũc effectum
fuit pteritus filius in ptãte illa aut. nihil addit ad iura vetera.
Si vero emãcipatus adit: vt sit ipso iure nullũ tãq̃ deficiẽs ĩ so-
lennitate. vt not. gl. in aut. de here. & fal. §. exheredatos. qd olim
nõ erat: imo valebat de iure ciuili: & poterat expugnari p cõtra
tab. infra annũ: & vltra: sed hodie ppetuo p ius dicendi. Sed in
preteritione materna silr addit: qr reddit testm̃ nullũ nõ habe-
tur pro exheredatione: qr sicut exheredatio expressa in testamen
to sine cause insertiõe nõ valet ita nec tacita quod olim nõ erat:
qr insertio cause non erat necessaria: & in istis consistit effectus
omniũ que tanguntur per docto. in istis passibus. ¶ In tex. ibi
exheredatiõis. dic q hic cadit alia magna dubitatio an loquat
in eo casu quo in exheredatione fuit inserta legitima causa ta-
men nõ pbatur: an vero qñ nulla cã fuit inserta & multi tenent
hãc opi. secundã tali rõne qr qñ fuit inserta legitima cã fm verã
opi. glo. testm̃ valet: debet expugnari per querelam si cã est falsa
vt in toto titulo de inoffi. test. legata ergo & fideicõmissa icipiũt
habere dependentiam ab institutione valida: si ergo institutio
ex postfacto annulletur. & per querelam debent annullari etiaz
legata fideicommissa que inceperant habere dependentiaz. sed
si causa fuit inserta tunc legata non inceperunt habere depẽdẽ-
tiam ab instõne: qr illa erat nulla. & sic possunt incipere habere
robur per se. & hoc optime probatur ex his que habentur in. l.
iij. §. fi. ff. de libe. & posthu. in gl. & tex. iuncta. l. nã & si sub cõditio
ne. §. j. de inin. test. vbi rupto primo gradu p natiuitatem post-
humi rũpitur sequẽs qui incipit habere dependentiã a primo
sed si primus fuit nullus a principio sequens nõ rumpitur si ab
eo fuit exheredatus: qr nõ incipit habere dependentiam a prio
Itẽ est alia rõ qr qñ testm̃ rũpitur p querelam tunc rũpit quesi-
to colore demẽtie: qr lex psumit patrẽ fuisse dementem. l. titia. ff.
de inof. test. vñ nõ debẽt valere legata ab eo facta tãq̃ a demẽte:
vt. j. de codicil. l. nec codicillos. sed qñ cã nõ fuit iusta testm̃ non
rũpit per querelam: qr est ipso iure nullũ: & sic nõ censentur lega
ta facta a demente. Cõiter tñ tenet 3riũ q etiã si fuerit exhereda
tus cũ insertione cause: & fuerit ruptum per querelã: legata & fi-
deicõmissa conseruent: nec illa rõ depẽdẽtie est bona: qr conser-
uantur autoritate huius aut. q̃ potuit hoc facere. Nec ob. gl. in
l. iij. §. fi. ff. e. qr nõ ponit bonã rõnẽ de illa pendentia: nunq̃ em̃
secũdus gradus instõnis dependet a primo: imo est eque princi
palis. & alia ratio colligitur ex tex. illius. l. nam & si sub cõditiõe.
nec etiã illa rõ de colore demẽtie: qr habebat locum de iure vete
ri quo iure valebat exheredatio sine insertione cause hodie nõ.
Si ergo testator nõ inseruit cãm legitimã lz p heredem non fue
rit probata nõ põt dici fuisse demẽs qr põt esse defectus in ipso
herede non in veritate cause vel testatore: qr cã erat vera. ¶ In
a tex. irritum.[a] dic istud ṽbũ denotat q ab ipso pncipio testm̃ sit
nullũ. Sed 3 qr si filius fuit exheredatus cũ insertione legitime
cause nõ est nullũ etiã si cã nõ pbet per heredẽ sed expugnat per
querelã: ergo istud ṽbũ nõ bene stat. Solu. tribus modis: prio
vt intelligat ex cã. s. ingratitudinis omissa. & tunc clarum est qd
ad quodcunq3 verbũ de precedentibus illud verbũ irritum refe
ratur siue ad verbũ pteritiõis siue exheredationis proprie stat
qr testm̃ non est nullum cũ exheredatio nõ valeat: si aũt expona
tur ex cã. s. expssa non pbata tũc prout referit ad ṽbũ pteritiõis
tunc adhuc pprie stat sed put ad verbum exheredationis stat
improprie & exponitur irritum. i. irritãdum & hoc voluit glo. j.
Sz Mar. voluit q etiam tunc stet proprie qr si fuit inserta cau-
sa nõ pbata testm̃ est nullũ sicut si non fuisset inserta. Nam text.
in corpore requirit duo. s. q inserat cã & q probet postea & sub-
dit si aũt hec obseruata non fuerint euacuato testõ vnde cũ refe-
ratur

rat ad illa duo dz ea pariter determinare.l.quãuis.§.de impu.
ꝛ ali.sub. Cõstat aũt qḋ si nõ fuit inserta testm̃ est ipso iure nul-
lum.ꝛ sic proprie stat verbũ irritũ.ergo ꝛ idẽ si fuit inserta ꝛ nõ
probata al's sequeretur qḋ esset in ptãte patris filiũ afficere gra
ui pena ꝛ indebita. Si exprimat cãm falsam.ꝛ sic faciat testamẽ
tum valere ꝛ filius subijciat necessitati querelandi infra quin-
quennium qḋ esse non dz.ff.ad tertu.l.j.§.pomp. Glos.tñ ꝛ doc.
cõiter tenẽt ꝯ Mar.qui voluit qḋ hodie nõ hz locũ querela per
rõnẽ hic in glo.assignatam que sequitur ex sua opinione.nam
valde incõueniens est dicere qḋ titu.de inof.test.sit correctus.te
net ergo qḋ si cã legitima fuit expressa lz nõ ꝓbata ꝑ heredẽ te-
stamentũ valeat: ꝛ sit necessaria querela nec ꝓsumat pater pro-
pter affectionem paternã velle filiũ exheredasse ex falsis causis.
ꝛ sic potius ꝓsumit cã vera.ꝛ qḋ defectus fuerit in herede q non
potuit probare.ꝛ per hoc est expedita glo.ij.vsqꝫ ad ver.subau-
dit ergo. ¶ Super glo.ij.post prin.ibi.ꝛ hoc fm Mar.dic pro
opi.Mar.qḋ testamentũ sit nullum si fuit inserta causa legiti-
ma ꝛ non probata facit ratio fortis: qꝛ presumit cã falsa.si ergo
testamenum est nullum causa non est expressa scḋm omnes for-
tius expressa causa falsa sicut videmus in sñia que reddit nulla
si in ea exprimatur causa falsa.vt not.in.l.si is ad quem.ff.de ac-
qui.here.ꝛ tamẽ si non fuisset expressa valeret.ꝛ eodem modo si
exprimitur error iuris est ipso iure nulla.l.si expressum.de ap.l.
j.§.item cum contra sacras.que sen.sine ap.rescin.ꝛ tamẽ si non
fuisset expressus sed in mente retentus non esset nulla. Breui-
ter alia ratio est in sñia ꝙ in testõ patris qui nõ presumit fuisse
8 mentitus erga filiũ sed potius qḋ sit defectus in herede.† Pre-
terea insertio cause explicat tpe conditi testamẽti.ꝛ sic censetur
esse de solẽnitate: cuius omissio reddit testm̃ nullũ sicut in cete-
ris solennitatibus.sed ꝓbatio cause expedit post mortem testa-
toris.vñ nõ censet esse de solennitate testamenti qꝛ illa tãtũ cen-
sentur esse de solennitate que tpe quo conditur debent interue-
nire sed alia que ex post facto dicunt potius videntur respicere
substantiã ꝙ solennitatẽ ideo eoꝵ omissio potius annullat ex
postfacto ꝙ a principio vt in simili no.in.l.vniuersa.§.de preci.
impe.offe.ꝑterea ex opi.Mar.sequeret qḋ valor testamẽti pen-
deret ex futuro euentu.an heres ꝓbet cãm ingratitudinis vel
nõ.ꝛ sic interim qꝛ de viribus dubitatur nõ posset adiri heredi-
tas.l.suus quoqꝫ post prin.ff.de here.insti.ꝛ.l.venire.de acqui.
here.tex.aũt in corpore dicit qḋ ꝓbatio cause venit fienda ꝑ he
redem scriptũ.ꝛ sic innuit qḋ possit effici heres ꝑ aditionẽ: ergo
testm̃ non est nullum nec eius valor pendet al's esset implicare
ꝯdictionẽ.ꝛ ita no.in.l.j.ff.de testa.ꝛ Bar.vbi plene de ista opi.
9 Mar. ¶ † In glos.ibi subaudi ergo.dic qḋ hic glo.incipit exa-
minare vnũ passum.s.quando filius fuit indebite preterit⁹ vel
exheredatus qḋ remediũ habeat contra testamentũ ꝛ qꝛ est da-
re triplicem filium: scilicet in potestate.item emancipatum.itẽ
illum qui nec in potestate nec emancipatus vt si filius est prete-
ritus vel exheredatus in testõ matris ꝛ inter istos filios videt
esse longa differentia.glo.hic multum se inuoluit ꝛ loquit obscu
re vsqꝫ ad ver.idẽ intelligo. Tu aũt reducas breues conclusio-
nes. ¶ Prima est si filius fuit exheredatus expresse cum inser-
tione legitime cause ꝛ tunc inter istos filios nulla est differẽtia
quia testm̃ valet ꝛ quilibet eorum hz querelam duntaxat nõ au
tem aliud remedium qꝛ querela est remedium subsidiarium.l.
maximum vitiũ.ꝛ si aliud remediũ cõpeteret cessaret querela.
sed cõstat qḋ non cessat: imo hoc casu loquit titulus de inoffic.
test.qui non est sublatus fm glo.ꝛ doc.ergo aliud remediũ nõ
cõpetit. ¶ Scḋa conclusio est qñ esset preteritus vel etiã exhere-
datus sine insertione legitime cause ꝛ etiã tũc nulla est differen
tia inter predictos qꝛ siue sit exheredatus siue preteritus testm̃
est nullũ hodie ꝑ tex.in corpore vñ ista sumit ꝙ requirit insertio
nem cause ꝓ forma vt ptz in aut.precedẽte.lz olim secus esset.ꝛ
ideo quilibet istorum põt dicere testm̃ nullum de iure ciuili pro
pter defectũ forme.ꝛ ita no.in aut.de here.ꝛ fal.§.exheredatos.
ꝛ etiã hic glo.vlti. ¶ Tertia cõclusio est qñ esset preteritus non
dico exheredatus cũ insertione tñ legitime cause et isto casu est
differentia inter predictos qꝛ si est filius in ptãte testm̃ est nullũ
non obstante insertione cause licet Pet.ꝛ Cy.videantur tenere
qḋ talis preteritio cum insertione cause habeat vim exhereda-
tionis per.l.iij.§.eo.sed cõiter tenetur cõtrarium.poterit ergo
dicere nullum perpetuo: sed si causa probabitur succumbet fm
Ang.pro quo videt esse tex.in.§.siue igit.in corpore vñ ista su-
mitur.ꝛ etiã hoc videt tenuisse Mar.vt hic habet in precedẽti
pte gl.dũ dicit aut inserta ꝛ ꝓbata.ꝛ sic inexpugnabiliter dz va
lere qḋ mihi plz lz.d.Rapha.teneat ꝯriũ etiã si probet ꝛ testm̃
remaneat nullũ dicens qḋ insertio cause est impertinens eo ca-
su quo filius est ꝑteritus ergo hoc casu eius probatio est simili-
ter impertinens ꝛ nullius valoris sed plus plz qḋ.§.dixi. Si ve
ro est filius emancipatus tunc remanemus in dispositione iu-
ris veteris: qꝛ preteritio emancipati reddebat olim testamẽtũ
nullum de iure ciuili: sed dabatur contratabu.vnde quatenus
valebat de iure ciuili expugnabatur per pretorẽ.illud idem erit
hodie qñ inserta fuit causa: sed si non fuisset inserta aliud esset:
vt.§.dixi.ꝛ no.gl.in.d.§.exheredatos.ꝛ in.l.si filius.ff.de mino.
Si vero loquimur in illo qui non est in potestate nec emãcipa-
tus vt in preterito a matre cum causa tunc etiã remanemus in
dispositione iuris veteris que erat qḋ preteritio materna habe
batur pro exheredatione ꝛ subijciebat testm̃ querele.insti.de ex-
here.li.§.mater. Illud idem erit hodie inserta causa sed si non
fuisset inserta secus: qꝛ non valeret ipso iure vt.§.dixi in secun-
da conclusione.ꝛ ex his paucis claris verbis remanet gl.decla-
rata ꝛ suppleta vbi expedit. ¶ Sed restat vnũ qḋ sequit in glo.
in verbo ibi nec ob. nam ego feci differentiam in ista tertia con
clusione inter filium in ptãte ꝛ emancipatum. Sed cõtra qꝛ ho-
die nõ videtur esse differentia per tex.in aut.de here.ab inte.§.
nullam.glo.soluit duobus modis.tene scḋam que ponitur ibi.
Itẽ loquit.d.aut.ꝛc.verũ esse qḋ hodie nõ est differẽtia qñ nul-
lum testm̃ factũ fuit ꝛ querit de successione intestati. Nã sicut fi-
lius in ptãte põt effici heres de iure ciuili ita ꝛ emãcipatus qḋ
olim nõ erat.imo necesse habebat petere bo.pos.vnde liberi in-
fra annũ.ꝛ sic adire iudicẽ ꝛ aliter per actũ extraiudiciariũ nõ
fiebat heres.ꝯ.tit.l.j.hodie perpetuo adire põt sicut filius in
potestate in vno tamẽ remanet differentia: qꝛ filius in ptãte est
suus ꝛ necessarius heres ipso iure etiã si aliter se nõ immisceat
ꝛ transmittit hereditatem ad quoscunqꝫ heredes suos.ꝯ.ti.ij.l.
iij.sed emancipatus non efficitur suus heres ipso iure sed ha-
bet necesse adire al's hereditatem nõ trãsmittit: vt ea.l.iij.ꝯ.tit.
ij.ista enim differẽtia non tollit per illam aut.que licet det pote
statem emancipato adeundi hereditatẽ de iure ciuili nõ tñ fa-
cit ipsum suum heredẽ ꝛ necessarium: qꝛ suitas prouenit rõne
patrie ptãtis.quando aũt testm̃ est factũ ꝛ filius est preteritus ꝛ
queritur de remedio expugnandi testm̃ illa aut.de here.ab in-
test.nihil disponit.ꝛ ideo remanemus in dispositione iuris ve-
teris ꝛ emancipatus ꝑteritus cum causa habeat ꝯtabulas sꝫ fi-
lius in ptãte nullum dicat remanet etiã differentia hodie quã-
tum ad materiam collationis: vt no.glo.in.l.si emancipata.§.
de colla. Item in alijs de quibus ꝑ glo.ꝛ Bart.in.l.gallus.§.et
10 quid si tm̃.de lib.ꝛ posthu. ¶ † Et predicta inducuntur ad.q.sta
tuti excludentis abintestato feminã extãte masculo qḋ si factũ
sit testm̃: ꝛ masculus est institutus ꝛ femina preterita nõ habeat
locum statutum quod loquitur in successione intestati.ꝛ sic filia
poterit contratabulare testamẽtum ita dicunt quidam.sed fal-
sum est quia cum tendat ad consequendã successionem si exclu-
deretur ab ea nullo condito testamẽto extante masculo fortius
eo facto instituto masculo ne ille sit deterioris conditionis ha-
bens voluntatem patris expressam ꝙ esset si haberet eam taci-
tam abintestato.l.si quis cũ nullum.de iure codicillorum.ꝛ ne
imputetur patri cur testatus decesserit.l.posthumo.circa prin.
ff.de inoffi.test.ꝛ ne filia sit melioris cõditionis veniendo cõtra
11 testm̃ ꝙ abintestato. ¶ † In gl.ibi intelligo.idẽ dic qḋ.§.locuta
est glo.quo remedio succurratur descendenti ꝯ testm̃ ascenden-
tis in quo fuit indebite ꝑteritus vel exheredatus hic loquitur
ecõuerso. Nã sciendum ꝙ sicut hereditas ascendentis de iure
naturali debetur descendenti ꝛ per cõsequens tenet sibi relin-
quere legitimã ita ecõuerso rõne pietatis turbato ordine mor-
talitatis non minus debet hereditas descendentis ipsi ascendẽ
ti.ꝛ sic tenet sibi legitimam relinquere.l.ex scripto.ff.vnde libe
ri.ꝛ.l.nã ꝛ si parentibus.de inoffi.testa.distinguit ergo glo.in-
ter matrẽ vel ascendentẽ ex linea materna ꝛ patrẽ seu ascenden-
tem ex paterna. Primo casu tenet glo.qḋ sicut preteritio facta
de filio in testõ matris habet pro exheredatiõe ꝛ subijcit testm̃
querele si est inserta legitima cã hodie: ita ecõuerso preteritio fa
cta de matre in testõ filij cũ causa habet pro exheredatione. Et
hoc dicunt doc.qḋ sicut aucta legitima descendentiũ qꝛ olim
erat quarta pars hodie est tertia scḋm numerũ liberorũ vt aut.
nouissima.§.de inoffi.testa.ita est aucta legitima ascendentium
vt sit hodie tertia lz olim esset quarta.ꝛ in hoc vident concorda
re omnes. Item sicut legitima est relinquenda descendenti iure
instõnis al's diceret preterit⁹ si iure legati esset relicta vt in cor-
pore vnde sumitur ista aut.ita ꝛ ascendenti sit relinquenda iu-
re institutionis.al's tanꝙ preteritus vel exheredatus poterit
expugnare testm̃.ꝛ hoc tenet Ang.hic: sed Bart.tenet ꝯriũ in
l.siue.§.excluditur de iure pa.ꝛ si quis a pa.fue.ma.sup rubrica
sed in.l.filio preterito.ff.de iniust.test.videtur tenere preceden
tem opinionẽ.ꝛ ista plus placet: qꝛ in corpore vñ ista sumitur vi
dent equiparari. Si aũt loquitur in patre vel in eius linea tũc
aut filius erat in ptãte aut emancipatus. Primo casu aut fuit
testatus extra castrense peculium ꝛ non valet testm̃ etiam si de
voluntate patris ꝛ etiam si de peculio aduentitio in quo pater

¶Si non valeat
iure testaméti.ad
de.l. ex cā. ⁊ ibi
bar.ff.ð test.bar.
in.l.j.in.ij.q.ff.de
iure codi. Vita
lis de cāpania ī
tract. clausulaꝝ.

¶Cetera nāq3.
adde qd īportat
ista dictio ⁊c.dic
qꝺ qñ in ꝓtocol
lo notarij repit̄ ⁊
cetera: cōstat qꝺ
notari⁹ h3 illud
ꝓ cōpleto ⁊ abso
luto nec in ꝓto
collo volebat pl⁹
scribere ꝭm bart.
in.l.si is q. ff. de
testa. tu aūt dic
ꝙ tuti⁹ est illō qꝺ
alibi dicit bal.in
aut̄.qꝺ sine.in.j.
col.C.de test. vbi
dicit qꝺ qñ nota
rij ī ꝓtocollis suis
dicūt actum ⁊c.
tūc bñ significat
rē perfectam sed
vide rotā decisio
ne.cccliij.incip.ēt
fuit dubitatū de
cōmissione impe
trata. lxxxvij. in
antiqs.vbi tenēt
qꝺ si in rescript̄
pape aut princi
pis dicāt cōmit
timus cām sūma
rie terminādam
⁊c.illa dictio ⁊c.
īportat ac si dixis
set simpliciter si
ne strepitu ⁊ figu
ra iudicij.tu ad
uerte quod deci
sio dñoꝝ de ro
ta pōt ꝓcedere ī
duob⁹ casibus. a
Primus est qñ
cōis stylus esset
apponere totā il
lā clausulā prout
dr in cle. sepe.de
v.sig.in isto casu
si diceret̄ summa
rie ⁊c.tene ꝙ illa
v̄ba cōtinerētur
sub illa dictio
ne ⁊c.scd̄s casus
est qñ in suppli
catiōe essent ap
posita oīa illa ver
ba:tūc l3 p̄nceps
diceret cōmitti
mus titio sum
marie ⁊c.⁊ tunc
cōtinent̄ oīa illa
verba ⁊ de ista di
ctione est tex.i.l.
piculi.ff.de nau.
feno.⁊ tex.in.l.si
ita qs.ff.de euic.

nō habebat vsumfr.vt.s̄.qui testa.fa.pos.l.pe.aut fuit testatus
de castrensi peculio vel quasi in quo pōt testari.l.fi.eo.ti.qui te
sta.fa.pos.⁊ tunc si patrē preteriit vel exheredauit gl.t3 qꝺ nul
lum h3 remediū ꝯ tale testm̄:q2 talia peculia sunt in hoc priui
legiata:vt ꝯ testm̄ nō detur querela:vt.d.l.fi.s̄.de inof.testa.l.fi.
certe hoc verū iure.C.sed iure autenticoꝝ in corpore vñ ista su
mitur secus est:q2 ibi loquit̄ in filiofa.qui erat in ptāte.⁊ dicit
qꝺ nō preterire vel exheredare patrē sine iusta cā nō pōt autem
intelligi nisi qñ testatur sup castrensi peculio vel quasi.ideo vi
det̄ correcta illa.l.fi.vt det̄ querela:⁊ etiā testm̄ sit nullum si fuit
preteritus vel exheredatus sine insertiōe legitime cause:⁊ hoc
tenet gl.in.d.l.fi.⁊ sup rubrica si quis a pa.fue.ma.Et hoc tenēt
doc.alibi vero gl.tenet qꝺ talis pater habeat cōdictionem ex.l.
ad suā legitimā vt no.in aut̄.presbyteros.s̄.de epi.⁊ cle.sed p̄ce
dens cōiter tenetur.Si aūt sit emancipatus dic vt in gl.q2 si est
exheredatus pater h3 querelā si p̄teritus cū causa h3 contra ta
bulas sicut ecōuerso:sed si esset sine cā testm̄ esset nullū sicut ecō
uerso.¶Ultimo glo.op.de.l.hac cōsultissima.§.ex imperfecto.
s̄.de test.vbi qñ testm̄ est imperfectum nō cōseruantur relicta fa
cta extraneis breuiter erat perfectū rōne solēnitatis hic ratiōe
12 preteritionis vel exheredationis.¶†In vlti.gl.mag.quā reci
to p tres questiōes principales.Prima questio est quod actio
ne ex testō petentur legata ⁊ fideicōmissa qñ institutio est nulla
ratione p̄teritionis vel exheredationis aut fuit annullata.de
bes aūt scire qꝺ pro legatis factis in testō:vel etiā in codicillis
facto testamento datur actio directa ex testō:pro factis vero in
codicillis nō condito testō datur actio vtilis ex testō: vt plene
no.in.l.j.ff.de testa.In casu autē nostro videtur qꝺ nec directa
nec vtilis possit cōpetere:prima nō:q2 nō pōt dici testamentum
ex quo institutio que erat caput eius est irrita.nā actio directa
debet dari cōtra scriptū heredē:sed hic dari nō pōt.q2 nō habet
ipse hereditatem:sed filius.Item nec vtilis q2 illa dat̄ pro lega
tis relictis a venientibus abintestato:sed ista fuerunt relicta a
scripto herede nō a venientibus abintestato.ideo dicunt quidā
cōpetere condictionē ex illa aut̄.⁊ probant p rōnem:quia qñ ali
quid inutile cōfirmatur agit̄ ex cōfirmante nō aūt ex confirma
to vt.l.institutio talis.ff.de cōdi.insti.⁊.l.posthu.§.si paganus.
de iniust.test.⁊ plene no.in.l.⁊ q2.ff.de iuris.om.iudi.s3 per istaz
aut̄.confirmantur legata que ante istā aut̄.erant nulla.ergo de
bet agi ex illa aut̄.⁊ per ꝯñs datur cōdictio ex lege:vt.ff.de con
di.ex lege.l.vnica.glo.tenet contrariū qꝺ imo det̄ actio directa
ex testō p tex.in corpore vbi habet̄ qꝺ quantū ad cetera perinde
est ac si testm̄ non esset rescissum.⁊ sic non solū confirmant̄ lega
ta sed etiā conseruatur actio que competeret pro eis si institu
13 tio nō esset nulla.⁊ hoc cōmuniter tenet̄.†Et est hoc vtile si sta
tutum dicat qꝺ testamentū mittatur executioni sicut sententia
diffinitiua.nā sicut pro istis legatis competit actio ex testamē
to:vt tenet glo.non est necessarius libellus:sed producto testa
mento fieret executio licet non valeat quo ad institutionem:se
cus esset si peterentur per condictionē ex.l.q2 statutū nō loquit̄
nisi de his que petuntur ex testamento.⁊ ita dicitur fuisse pro
nunciatum.⁊ sententiatū per do.Thadeum de pepullis q fuit
valens tempore sue iuuētutis.⁊ postea dominus ciuitatis bo
14 nonie:vt referunt hic doc.s.Jaco.but.⁊ Bar.¶†Secūda que
stio glo.est quid si in tali testamento fuerit apposita clausula co
dicillaris si non valeat iure testamenti[a] valeat iure codicilloꝝ
vtrum tunc legata petentur actione directa ex testamento vir
tute huius aut̄.an actione vtili virtute illius clausule ac si testa
mentum non fuisset factum sed codicilli ⁊ videtur hec secunda
pars verior: q2 per istam aut̄.tunc conseruantur legata quan
do alio iure non poterāt valere irrita institutione:sed nūc pos
sunt valere virtute istius clausule etiam si ista aut̄.non esset.et
sic iure ordinario:ergo cessat prouisio huius aut̄.que est extra
ordinaria.glo.tamen determinat contrarium dicens qꝺ etiam
tunc non possunt valere virtute illius clausule:q2 qñ testm̄ irri
tatur per querelam etiam illa clausula irritat̄:q2 fingitur testa
tor fuisse demens.l.titia.de inoffi.test.cū ergo cesset prouisio or
dinaria locus erit huic extraordinarie.ista rō glo.nō est bona:
primo q2.l.titia.loquitur qñ testamentum rumpitur per quere
lam nos loquimur etiā quando est nullum:⁊ ipso iure quia fi
lius fuit preteritus vel exheredatus sine causa quo casu cessat
querela.Item quia illa lex loquitur de iure veteri quo valebat
exheredatio sine insertione cause hodie nō:vnde non pōt rum
pi per querelam nisi fuerit inserta causa legitima. sed tunc dici
non potest qꝺ testator fingatur fuisse demens.⁊ sic cessat dispo
sitio illius legis.dic ergo qꝺ determinatio gloss.est bona qua pe
tuntur actione directa ex illa autentica non vtili virtute clau
sule non per rationem glos.sed per aliam:quia cōditio sub qua
illa clausula fuit apposita non extat:sed deficit.nam fuit facta
sub conditione si testamentum non valet iure testamenti:s3 cer

te quantum ad legata ⁊ fideicommissa valet iure testamenti:vt
probatur in corpore vnde sumitur:vbi dicitur quod cetera fir
ma remanent ac si testamentū non esset rescissum.Ex quo ergo
cessat conditio cessat clausula:q2 est cōditio de presenti falsa:vt
15 in.l.cum in secundo.ff.de iniusto testa.¶†Sed tunc querit̄ ter
tio cum institutio non valeat iure testamenti an saltem in illa
operabitur illa clausula vt conuertat institutionē directam in
fideicommissum vniuersale ita qꝺ filius qui abintestato succe
dit teneat̄ restituere hereditatē heredi scripto retenta legitima
⁊ treb.constat enim qꝺ si nō valeret institutio ratione defectus
solennitatis talis clausula eam conuerteret in fideicommissum
vt not.in.l.ex ea scriptura.ff.de testa.quia non solum operatur
in legatis ⁊ fideicommissis particularibus:sed etia3 in ipsa he
reditate.vt in.l.posthumus.§.ei.de iniust.testa.glo.videtur te
nere quod isto casu quando institutio est nulla ratione preteri
tionis vel exheredationis talis clausula non operetur aliquid
sed solum quando est defectus solennitatis.omnes doc.repro
bant glo.per tex.in.l.generaliter.§.ex testamento.ff.de fideicō.
liber.vbi est casus contra glo.⁊ plene hoc per Bart.in.l.j.ff.de
iure codi.in.vij.q.tenent ergo doc.quod ista clausula operabi
tur in ista institutione directa postꝙ illa non potest valere iure
directo seu iure testamenti vt valeat iure obliquo seu codicillo
rum.⁊ sic istud testamentū partim valebit iure directo quo ad
legata.⁊ fideicommissa particularia.⁊ partim iure codicilloꝝ
scilicet quo ad institutionem.⁊ sic est casus in quo quis decedit
pro parte testatus ⁊ pro parte intestatus contra regulā iuris.
Item in quo legata ex testamento confirmātur per aditionem
hereditatis abintestato.nam illud quod hic dicitur non habe
ret locum nisi filius abintestato hereditatem patris adiret quo
niam legata siue relicta sint in testamentis siue in codicillis re
quirunt aditionem hereditatis:sc3 prima ex testamento:secun
da abintestato:vt not.in.l.qui filio.§.seruus.ff.de here.instit.⁊
hec legata ex testamento recipient robur ex aditiōe que fiet ab
intestato quod est mirabile.⁊ illa clausula si non valet ⁊c.expo
nitur primo quatenus nō valet.⁊ sic quo ad institutionem que
non valet iure testamenti non quo ad legata que valent:vt etiā
probatur in.l.stichum qui meus erit.de leg.⁊ no.in.l.cōtrouer
sia.ff.de transac.¶Sed extra glo.contra istam decisionem op.
quod filius preteritus non teneatur virtute illius clausule resti
tuere hereditatem scripto heredi per.l.ij.ff.de leg.iij.vbi legata
vel fideicommissa relicta a preterito nō valent.⁊ hic istud fidei
commissum de hereditate reperitur factum ab ipso preterito.
Solu.verum est quod non valet relictum a preterito quando
non fuit collatum in tempus quo ad ipsum perueniat heredi
tas.ita loquitur.l.contraria:vt si esset relictum pure quo casu li
cet hereditas ad eū perueniat nō reconualescit quoniā fuit inu
tile a prin.tanꝙ3 factum ab eo cui nihil relinquebatur.j.de fidei
commis.l.ab eo.secus si fuit collatum in tempus a quo peruen
tura est hereditas.vt est in casu isto cum fuit apposita ista clau
sula si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum.nam
per hoc videtur grauasse filium si hereditas ad eum perueniat
abintestato q2 testm̄ non valeat iure testamēti quo casu potuit
16 eum grauare.l.si quis cum nullum.de iure codicil.¶†Ultimo
b que cōtineantur sub isto ver.cetera nāq3.[b]vide p Bart.plenius
ꝙ3 hic in.l.filio preterito.ff.de iniust.testa.vbi examinat materiā
huius aut̄.Et an contineatur substitutio pupillaris:vide per
eundem in.l.j.ff.de vulga.⁊ pupil.nam glo.ibi tenet qꝺ sic.Dy.
tenuit cōtrarium q2 illa nō potest valere nisi fiat in testō valido.
Bar.istam rōnem reprehendit qm̄ etiam donationes tutelarū
non possunt fieri nisi in testō:⁊ tamen conseruantur per istam
aut̄.vt in corpore vnde sumitur.⁊ sic tenet gl.indistincte.Ang.
distinguit aut substitutio pupillaris fuit facta ad commodum
preteriti vel exheredati.vt q2 facta fuit sibi vel fratri de se ⁊ tunc
non conseruatur q2 nec legata facta ipsi preterito conseruātur.
vt no.glo.in.l.maximum vitiū.que incipit totius.vt in fin.aut
ad commodū alterius:⁊ tunc conseruant̄.mihi videtur dicēdū
ecōuerso qꝺ si facta est ad cōmodum preteriti vel exheredati cō
seruet̄:q2 nō est sibi iniuriosa:sed si ad cōmodum alterius:vt q2
fuit facta fratri pupillo instituto de quodam extraneo.⁊ tunc
non cōseruetur q2 est sibi iniuriosa cū excludat fratrem preteri
tū vel exheredatū a successione fratris abintestato.vt.s̄.de im
pu.⁊ alijs substi.l.si testō.vnde sicut irritatur institutio directa
per quā filius excluditur a successione fratris legitima:q2 intē
tio imperatoris est iniuriam preteritionis vel exheredationis
indebite factā tollere:vt in corpe dñ dicit.nā serenitatis nostre
est intentio iniuriā preteritionis ⁊c.nec ob.glo.in.l.maximum
vitium.q2 ibi vt dixi non credo qꝺ sit vera.nec etiam ratio do
ctorum per quam eam sustinet.

¶De posthumis heredibus instituendis. Rubrica.

Si in testamento

2 ¶ Si in testō fuit posita clausula codicillaris si nō valet iure testamenti valeat iure codicillorum: ꝛ postea nascaꝛ posthum⁹ preteritus an conseruentur legata iure codicillorum. ꝛ nu. 3.
3 Quid si dixit si non valet vel valebit.
Quid si post factū testamētum nascatur posthumus viuo testatore qui testamentum posita nō mutauit.

1
I post factum. †Per natiuitatem posthumi ꝑteriti testamentum rumpitur ꝛ legata irritantur. h. d. gl. que est hic. dicit quod hoc vltimū videꝛ corrigi ꝑ auth. ex causa. postea dicit qd illa auth. loquiꝛ in ꝑteritione iam nati ꝛ qd nō habet locum in preteritione posthumi ꝛ legata conseruantur. Sed glo. super ver. literas. in. l. j. ꝟ. de codi. tenet contrarium. Bart. distinguit aut testator sciebat vxorem esse pregnantem: ꝛ posthumū vel ventrem preterijt: ꝛ tunc habet locū glo. contraria qꝛ cōseruabunꝛ legata. aut ignorabat vxorē esse pregnantē. ꝛ vera est ista glo. cum nō conseruentur legata qꝛ presumitur carere volūtate defuncti qui si sciuisset posthumum esse in vtero forte talia legata nō fecisset. arg. in. l. is qui ff. de iure codi. illa vero auth. nō cōfirmat nisi legata que habent volūtatē defuncti nō illa que ꝓsumunꝛ habere. Ipse tñ Bart. nimis generaliter loquiꝛ qꝛ possunt esse talia legata q̄ verisimiliter fuisset facturus etiā si sciuisset vxorē esse ꝑgnantē vt legata ad pias causas vel parua: sed si totā hereditatem ꝑ fideicōmissum mandaret distribui inter pauperes nō cogitans se habere filium: tunc ratio Bar. locū haberet per. l. si vnq̄. ꝟ. de reuo. do-
2 na. †Et idē ꝑ oīa videꝛ dicendū si in testō fuit apposita clausula codicillaris. scđm eundē Barto. in. l. j. ff. de iure codi. in. vj. qō. Bal. cōtra. nā si dixit si nō valet iure testamēti valeat iure codicillorum: tunc nō est tractandū de illa clausula: qꝛ nō pōt aliqd operari rupto testō ꝑ natiuitatē posthumi eo qꝛ tunc cum fiebat valebat. l. iij. ꝟ. sed si stante. ff. de iniu. test. ꝛ sic illa conditio
3 si nō valet reddiꝛ falsa: vt in. l. cū inserto. de iniu. test. †Et ꝑ ꝯñs illa clausula cessat. aut dixit si nō valet vel valebit: tunc bene pōt operari qꝛ cum nasceꝛ incipit nō valere. ꝛ sic extat cōditio dicte clausule: ꝛ verificaꝛ illud verbū si nō valebit quo casu testator cēsetur cogitasse saltē in genere ꝛ implicite de natiuitate posthumi lꝫ ignoraret vxorē pregnantē ꝛ voluisse ꝙ etiā si sit pregnās ꝛ per natiuitatē eius rumpatur testm̄: legata debeanꝛ iure codicillorū. ꝛ sic habēt voluntatē defuncti quicquid Bart. dicat. vt idē Bal. plene no. in. d. auth. ex cā in prima oppositione: ꝛ maxime si postea nascaꝛ posthumus viuente testatore ꝛ habente tp̄s mutandi testm̄ ꝛ nō mutauit: qꝛ censereꝛ voluisse cum eodē testō ꝛ cū eadem clausula decedere. iuxta no. in. l. athlete. ꝟ. dat remissionem. ff. de excu. tut. ꝛ in. l. tractabiꝛ. ff. de test. mili. ꝛ ad predicta facit text. imo est casus in. l. generaliter. ꝟ. ex testō. ff. de fideicō. liber. vbi ptꝫ expresse dictā clausulā operari conseruationem legatorū etiā cū testm̄ rumpitur posthumi natiuitate. ꝛ ille text.
a principaliter allegaꝛ contra Bar. ꝛ ita consului[a] heri in quodā casu veniente de bononia: qꝛ in vita testatoris posthuma nata fuit: ꝛ testator habuit tp̄s mutandi testm̄ ꝛ nō mutauit vt ꝑ illā clausulam cōseruetur fideicommissum vniuersale de tota hereditate cum sufficiat nō solum ad conseruationē particularium legatorū: imo etiā deuoluit totā hereditatē directo relictā in fideicommissum: vt no. glo. signata in. l. ex hac scriptura. ff. de testa. ꝛ probatur in. l. querebat. ff. de testa. mil. ꝛ in. l. posthumus. ꝟ. si paganus. de iniust. test.

2 ¶ Testm̄ in quo filius in ptāte est preteritus: an sit nullū anteq̄ dicat nullum: ꝛ quid in posthumo preterito.
3 Si posthumus nascaꝛ viuus tñ certum est qd viuere nō pōt qꝛ natus est in sexto mense: an rumpatur testamentum.
4 Partus mōstruosus diciꝛ cōtra formā humanā: vt qꝛ habeat duo capita vel quatuor manus: ꝛ nō reputaꝛ partus nec homo secus si nascereꝛ cum sex digitis in vna manu: qꝛ digitus non est membrum sed officium membri.
5 ¶ Testamentum qñ reconualescat si filius preteritus moriaꝛ viuo testatore.
6 Quid si tunc post factum testamentū testōr est effectus furiosus.
7 Quid si filius ꝑteritus moriaꝛ viuēte testōre non vere sed ficte.
8 Quid si testm̄ fuit annullatū ex alia cā q̄ preteritionis: et illa cā postea cesset viuente testatore an reconualescat.
9 Donatio oīm bonorum vel maioris partis quā qs fecit qꝛ non habebat liberos nec habere sperabat: sed postea suscepit: et sic rescinditur donatio an reconualescat si postea filius moriaꝛ viuente donatore.

b
1 **Xoris abortu.** b†Per natiuitatem posthumi preteriti testamentum rumpitur dummodo nascaꝛ viuus ꝛ non abortiu⁹: ꝛ dūmodo non declinet ad mōstrum vel prodigium nec recōualescit licet illico ꝛ etiā voce nō emissa moriaꝛ.

2 h. d. cū. l. seq. que incipit qd certum. ¶ †Per istas. ll. ptꝫ qd glo. que est in. l. is qui. ff. de le. pre. q̄ dicit ꝙ testm̄ in quo filius in potestate est preteritus ita demum est nullū si filius dicat eū nullum: quousq̄ aūt tacet non est nullū: qd est expresse contra istas ll. nā qd iuris est de posthumo preterito post eius natiuitatem esse dꝫ de iā nato a principio: sed per natiuitatē posthumi preteriti statim fit nullum etiā si nō dicat nullum. imo si incontinenti moriatur. scꝫ post mortē tñ testatoris: ergo ꝛ multo fortius. si preteritus est iam natus. Preterea si valeret etiam anteq̄ diceret nullum rumperet primum validum sicut illud in quo preteritus est posthumus anteq̄ nascatur: vt in. l. iij. ꝟ. ex his apparet. ff. de iniu. test. ꝛ tñ cōtrarium est qꝛ primum validū nō rumpit. l. si filius qui in ptāte. ff. eo. ti. nec aperiret viam cause intestati incontinenti: cuius cōtrarium est in. l. fi. eo. ti. de lib. ꝛ post-
3 hu. ¶ †Circa legem sequentem quero quid si nascatur viuus tñ certum est qd viuere non potest qꝛ fuit natus in sexto mēse nec tetigit de septimo. nā possibile est qd nascatur cū anima ꝛ vocē emittat: tñ non est possibile qd perseueret viuere nisi tetigerit de septimo saltē ꝑ duos dies. l. intestato. ꝟ. fi. ff. de suis ꝛ leg. ista questio fuit de facto in ciuitate ista alio anno. ꝛ quidam varie opinabanꝛ: ꝛ allegabāt dictum Ang. hic qd testamētū rumpeꝛ: sed ego non reperio quod Ang. hoc dicat. Et contrarium puto verius per. l. septimo mense. a contrario sensu. ff. de stat. homi. Nam paria sunt non nasci viuum vel viuere non posse: vt quia non est natus scđm cursuꝫ naturalem: si autē legitimo tempore nascantur qd potest esse in septimo ꝛ in nono ꝛ in decimo. et. ꝟ. eo. l. fi. sed propter aliam causam appareat qd nō possit viuere
4 rumpetur testm̄: vt ex ista. l. colligitur. ¶ Ultimo no. ꝙ partus monstruosus dicit contra formā humanā vt qꝛ habeat duo capita vel quatuor manus non reputatur partus nec homo: vt in l. nō sunt liberi. ff. de sta. ho. secus si nasceretur cum sex digitis in vna manu qꝛ tunc non multiplicaret mēbra sed officia membri vt ibi dicitur. ꝛ sic digitus nō dicitur membrum sed officiū membri qd no. pro statutis dicentibus de abscindentibus membrum an habeat locum in abscindente digitum. ¶ In glo. que incipit vt. ff. de libe. ꝛ posthu. ibi hoc de rigore: tu iunge ambas istas solutiones. et dic qd aut querimus an testm̄ reconualescat de rigore si preteritus moriatur. ꝛ dicendum est qd si nō moriaꝛ indistincte. aut queritur an reconualescat de equitate. ꝛ tūc aut moritur post mortem testatoris: ꝛ idem est si illico. ita debet intelligi ista. l. vxoris. aut viuente ipso testatore: ꝛ tunc etiaꝫ si nō illico sed per longum interuallum reconualescit. vt in. l. posthumus. allegata in glos. pro contraria. ꝛ hoc de equitate pretoria vt ex ea possit peti bono. posses. non autem adiri de iure ciuili: ꝛ iste est vnus de casibus in quibus bono. posses. scđm tabulas
5 est necessaria. vt not. in. l. certum. ꝟ. vnde cog. per glo. ¶ †Predicta in posthumo cuius preteritio nō reddit testamentū nullum a principio. vnde facilius reconualescit qm̄ habuit primordium validitatis: vt no. per glo. in. l. si testm̄. ff. de testa. Si vero preteritus fuit iam natus: ꝛ sic fuit testm̄ nullū a principio non reconualescit nisi duobus concurrentibus qd moriatur viuēte testatore. ꝛ qd in eo fuerint instituti veniētes abintestato. vt in l. posthumus. ꝟ. idem ꝛ circa. iuncta. l. si filius qui in ptāte. ff. eo. ti. de lib. ꝛ posthu. Sed Ang. dicit hic qd si in eo sint institutiue nientes abintestato si moriatur post mortē testatoris: si tamen precedebat aliud testamentū in quo erat institutus extraneus reconualescit per. l. si duabus. ꝟ. si prius. ff. de cōtratab. Sed certe scđm istum intellectū etiā per eius preteritionē non reddereꝛ nullum ab ipso principio. imo valeret sicut si haberet effectum solennitatis ꝛ tolleret principium etiam eo viuente: sicut diciꝛ in. l. hac cōsultissima. ꝟ. si quis aūt. ꝟ. de testa. vbi etiaꝫ tetigi de intellectu illius. ꝟ. melior intellectus est qd loquaꝛ ibi in emancipato preterito: non autem in filio in ptāte: vt sentit glo. in. d.
6 ꝟ. si quis autē. ꝛ Bar. hoc tenet. ¶ †Sed quero eo casu quo moritur viuente testatore ꝛ solet recōualescere: quid si testator post testm̄ conditum fuit effectus furiosus ita qd non poterat testm̄ mutare vel nō habuit tp̄s mutandi an recōualescat ꝛ videꝛ qd non. Nā ideo tunc reconualescere videtur quia superest causa efficiens: scꝫ ipse testator qui potest ipsum facere de nouo. vnde non faciendo censetur velle decedere cum eodem testamento. ꝛ sic iudicio noue voluntatis videtur reconualescere. argu. eius quod nota. in. l. athlete. ꝟ. dat remissionem. ff. de excusationi. tutorum. et in. l. in fraudem. ꝟ. fina. cum. l. sequenti. ff. de testa. milita. sed in dictis casibus cessat illa ratio. Breuiter do. Rapha. sentit contrarium quod non sit recedendum a generalitate istius legis et aliarum legum dicentium ipsum reconualescere si moriatur viuente testatore. vt in dicta. l. posthumus.
7 ¶ †Item queritur quid si moriatur viuente testatore non vere sed ficte fingitur mortuus post mortem eius: vt quia captus erat ab hostibus ꝛ ipso viuente mortuus est posthumus et te-

ꝛ tex. in. c. j. in fi. de pur. cañ. bal in. l. hac cōsultissima. C. de testa. hoc plene ī sum. in ti. de fi. instru. in. ꝟ. de publica. ver. si imbreuiatura. bal. i. c. qm̄ ꝯ falsam. de proba. Ant. de but. i c. ex lrīs. in vlti. col. ver. itē dicit de fi. instr. Alex. de imo. cōsi. lxxx. iiij. icip. in cā vertēte. in vl. col. i. j. vol. idē Alex. cōsi. xciiij. ici. in cā ꝛ lite vertēte corā arbitris. in. j. col. in. ij. vol.

a ¶ Et ita ꝯsului. adde eūdē pande ca. i. l. sicut certi. ꝟ. de test. mili. ꝛ in suo cōsi. lvj. inci. preclarus ꝛ egregius. ꝛ in cōsi. seq. Alerā. de imo. in. d. l. sicut certi. ꝛ ī suo ꝯsi. cxxiij. col. fi. in. j. vol. ꝛ eūdē alerā. de imo. in consi. cxlij. in. j. dubio. in. ij. vol. ꝛ ī cōsi. xxx. colū. j. in. iij. vol. ꝛ ī cōsi. xxxj. col. ij. eo. vol.

b ¶ Vxoris abortu. Adde qualr puniaꝛ abortum faciēs. vide glo. ꝛ ibi doc. i. l. necare. de li. ag. glo. ꝛ Jo. de fantu. i. c. cōsuluisti. ij. qō. iiij. Jo. de ana. i c. sicut. el. ij. in. ij. col. de homi.

stator postea moritur apud hostes et sic fingitur mortuus prima hora captiuitatis. et per consequens posthumus videtur mortuus post mortem patris fictam. dic idem quod si esset mortuus post mortem veram vt. l. qui vxorem. ff. de iniust. test.
8 ¶ † Item queritur quid si testamentum fuit annullatum ex alia causa quam preteritionis. et illa causa postea cessat viuente testatore an reconualescat: dic quod si illa causa annullatiua venit sine facto testatoris voluntario: vt quia fuit damnatus de crimine capitali: et postea restitutus per principem et reconualescit vt in. l. si quis filio exheredato. §. fi. ff. de iniust. test. etiam si non appareant indicia noue voluntatis. aut contigerat facto testatoris voluntario: vt quia dederat se in arrogationem post conditum testamentum: et postea emancipatus fuit a patre adoptiuo. et tunc ita demum reconualescit si appareant indicia noue voluntatis quod voluit decedere cum eodem testamento. vt. l. qui ex liberis. §. testo. de bo. pos. secundum tab. nec requiritur numerus septem testium ad probandum ista indicia
9 sed sufficiunt quinque. vt ibi no. in. l. j. §. j. ti. de leg. iij. ¶ † Ultimo queritur quid in donatione omnium bonorum vel maioris partis quam quis fecit quia non habebat liberos nec habere sperabat: sed postea suscepit. et sic rescinditur donatio per. l. si vnquam. j. de reuo. dona. an si postea moriatur ipso viuente filius quem suscepit reconualescat donatio. Bar. dixit quod non: quia non reperitur iure cautum nisi in testamento quod est magis fauorabile quam contractus. vt. l. in testamentis. ff. de reg. iur. et sic debemus stare regule quod ab initio. de reg. iur. et. l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. ob. quod contractus semel extinctus non reuiuiscit. Bal. autem mouet istud dubium in. l. j. s. de inoffic. dona. ante fi. et tenet quod si sciuit eum mortuum et potuit aliter disponere et non disposuit reconualescat quasi videatur voluisse decedere cum eadem donatione. et sic si fuisset interim effectus furiosus et non potuisset disponere de iure vel non habuit tempus et sic non potuit disponere de facto non reconualesceret. et tunc haberet locum opi. Barto. lex autem filio preterito. quam glo. j. alleg. pro contraria nihil facit ad propositum quia loquitur quando preteritus expresse approbat testamentum. et tunc reconualescit si approbauit post mortem: secus si in vita: quia tunc nullum ius habebat approbandi. l. si quando. de. fi. s. de inoffi. test. an autem tunc reconualescat de equitate ciuili vel pretoria. vide Bal. in. l. posthumo. s. de bo. pos. contra tabulas.

2 ¶ Partus naturaliter pot stare in vtero per decem menses et nasci viuus et quid in vndecimo.
3 Prouisio facta in vnum casum quem quis putabat euenturum trahitur ad alium qui preter propositum euenit.
4 Testamentum factum in infirmitate de qua testator putabat mori: non resoluitur si ex ea non moriatur sed reconualescit secus in donatione causa mortis. et quid si dixit si contingat me mori ex ista infirmitate. et nu. 8.
5 Pena est testatori si eius testamentum rumpatur.
6 Si quis instituat posthumum nasciturum post mortem. et nascatur in vita testatoris: tamen post decem menses a tempore testamenti conditi: an ille videatur institutus.

1 **Quidam cum.** † Institutio facta de posthumo nascituro post mortem trahitur ad posthumum natum in vita si testator putabat ipsum nasciturum demum post mortem quia verisimile est quod si credidisset ipsum nasci in vita eodem modo instituisset. h. d. secundum intellectum doc. qui dicunt quod ista. l. debet intelligi quando testator tempore testamenti erat constitutus in infirmitate de qua credebat incontinenti mori et dubitabat an vxor esset pregnans ex eo vel non: ideo instituit illum qui nasceretur post eius mortem dummodo infra decem menses a die mortis sue: quia tunc poterat esse pregnans ex eo: secus si post: quia tunc non potuisset esse ex eo: sed ex alio: et postea reconualescit eo viuente natus est posthumus infra decem menses a tempore testamenti: quod si credidisset testator eodem modo instituisset. ¶ In text. ibi an non videantur contineri in testamento
2 dic scilicet nati in vita vt. j. patet: ibi sed si viuo testatore &c. ¶ † Not. ergo quatuor ex ista. l. primo quod naturaliter partus potest stare in vtero per decem menses et nasci viuus. an autem in vndecimo mense. dic vt in auth. de restit. et ea que parit in vndecimo mense:
3 et quod not. Bar. de lib. et posthu. l. gallus. in prin. ¶ † Scdo no. quod prouisio facta in vnum casum quem quis putabat euenturum trahitur ad alium qui preter propositum euenit: quia presumitur quod si hoc cogitasset eodem modo prouidisset. vt. s. de insti. et sub. l. j. et in. l. mulier. ff. ad treb. Et ad hoc bonus tex. in. l. titius. §. j. ff. eo. vbi institutio facta de nascituro: quia testator non putabat adhuc ipsum natum trahitur ad iam natum eadem ratione: quia si hoc sciuisset eodem modo insti-
4 tuisset. ¶ † Item no. ponendo casum vt dixi: quia testamentum factum in infirmitate de qua testator putabat mori non resoluitur si ex ea non moriatur sed reconualescit: secus in donatione causa mortis. l. non omnis. circa princ. ff. si cer. pe. et. l. senatus. ff. de do. cau. mor. per
5 Bal. et per Cy. in. l. fi. j. de dona. cau. mor. ¶ † Ultimo not. in fi. quod pena est testatori si eius testamentum rumpatur. facit. j. de manu. test. l. contra voluntatem. ¶ Glo. format contrarium difficile de. l. commodissime. ff. de lib. et posthu. vbi institutio facta de nascituro post mortem non trahitur ad natum in vita vel econuerso: quia casus omissus habetur pro omisso: et dat plures solutiones. Breuiter doc. dicunt quod ibi non erat constitutus in infirmitate de qua crederet mori: ideo si instituit nasciturum post mortem non est credendum quod hoc fecerit ex eo quod crederet ipsum nasciturum post mortem: sed non se astringendi ad illum excludendum nasciturum in vita: hic vero secus quia non animo excludendi: sed quia putabat ita euenire. ista tamen solutio videtur diuinatio: quia hoc non dicitur hic quod esset in infirmitate constitutus: vnde pot dari alia solutio quod hic illud verbum post mortem meam non determinat verbum fuerunt editi: sed verbum decem mensium: et sit sensus quod si contingat aliquem nasci post mortem suam ex sua vxore si ille nascitur infra decem menses vult quod sit heres: quia pot esse conceptus ex se: si autem post secus. illud ergo verbum post mortem non facit conditionem ad illud verbum editi vt noluerit instituere nisi natum post mortem: sed ad verbum decem mensium et noluerit instituere in casu quod nascatur post mortem nisi nascatur infra. x. menses a die mortis. in. l. autem contraria non pot determinare nisi in natiuitate vt si dicam instituo posthumum mihi nasciturum post mortem: sed hoc potest determinare tempus infra quod nascetur. ideo in dubio potius determinat illud quam natiuitatem cum possit salua ratione recti sermonis: hoc plus placet: tamen intellectus doc.
6 verissimus est in se: sed non necessarius in hac. l. ¶ † Sed quero quid si nascatur in vita testatoris: tamen post. x. menses a tempore testamenti conditi. videtur quod ille non videatur institutus: quia vt dixi quantum ad tempus infra quod nasceretur. ista institutio videtur conditionalis: quia noluerit instituere nisi illum qui nasceretur infra. x. menses. In contrarium et hoc puto verius. nam hoc est verum si nasceretur post mortem quia si tunc nasceretur post. x. menses non presumeretur conceptus ex eo: sed si nascitur in vita cessat ista ratio: quia poterit ex eo concipi et etiam presumitur licet post decem menses. Et hoc videtur de mente litere dum dicit sed si viuo testatore: siue post mortem eius infra. x. menses quam verba infra. x. menses determinant verbum post mortem eius: non autem verbum viuo testatore. Et istam partem tenet hic do. Rapha.
7 ¶ † Ultimo queritur quid si testator iste se distinxit dicendo si contingat me mori ex ista infirmitate. respondeo si reconualuit euanescit institutio. per. l. alumne. §. fi. ff. de ali. le. secundum Bal.

¶ De iure deliberandi. Rubrica.

2 ¶ Filius qui se abstinuit ab hereditate paterna licet possit abstensionem reuocare et nihilominus adire: non videtur ea reuocare licet faciat actum qui fieri non pot citra ius et nomen heredis: sed requiritur quod expresse reuocet.
3 Si ille cui delata est hereditas soluat creditoribus hereditariis an efficiatur heres.

1 **Si a patre eman.** ¶ † Qui non potest esse heres de iure pretorio per actum extraiudiciarium non efficitur heres licet sit talis qui non posset fieri citra ius et nomen heredis. ideo non valeat talis actus secus in eo qui potest effici heres de iure ciuili. h. di. cum. l. seq. ¶ In glo. j. in fine. ibi vel ibi. ideo tu dic secundum doc. quod ibi manumisit seruos proprios non hereditarios. ideo non efficitur
2 heres non autem ex eo quod esset miles. ¶ † Not. tamen ex ista glo. secundum Ang. quod licet filius qui se abstinuit ab hereditate paterna possit abstensionem reuocare et nihilominus adire. l. fi. de repudianda hereditate. ita non videtur eam reuocare licet faciat actum qui fieri non potest citra ius et nomen heredis: sed requiritur quod expresse reuocet: sed si non abstinuisset per talem actum efficeretur heres. et dicit ipse quod non est alibi ista gloss. et
3 est vtilis ad intellectum illius. l. fi. ¶ † Ultimo opponitur contra. l. seq. quod licet ille cui delata est hereditas soluat creditoribus hereditariis: non propterea efficitur heres: quia ista solutio potest fieri citra ius et nomen heredis. Potest enim quis soluere pro alio. l. soluendo. ff. de nego. gest. Solu. cum potuerit soluere suo iure et pro se quia delata erat sibi hereditas: potius presumitur quod ita voluerit quam soluere pro alio. arg. in. l. et magis. ff. de solutionibus.

2 ¶ Heres etiam extraneus quod hodie possit adire etiam clausis tabulis.
3 Datio coheredis extranei non tollit effectum suitatis quantum ad transmissionem hereditatis non adite sed bene tollit quantum ad confirmationem eorum que ex testamento dependent quia requiritur tunc expressa aditio.
4 Existentia sui heredis an operetur transmissionem hereditatis non adite ad quoscunque.
5 Suitas per que tollatur.
6 Qui sint effectus suitatis.

1 SI fratris tui. ¶†Filius in potestate paternam hereditatē etiam non aditam transmittit iure suitatis ad quoscūq; heredes suos etiam extraneos siue delata sit sibi in solidum siue pro parte dato coherede extraneo. secus in emancipato. h. d. scd̄m verū intellectum. emancipatus tū bene transmitteret ad suos descendentes hereditatē ascendētis p titulū de his qui ante apertas tabulas. j. sed filius in potestate transmittit ad quoscūq; heredes etiā extraneos. vt in primo casu huius legis. glo. tū ibi 2riū tenuisse vř qd̄ etiā filius in potestate nō transmittat nisi adiuerit: qz speciale est vt trāsmittat ius deliberandi si decedat infra annū. l. cū antiquioribus. j. eo. ergo nō transmittit hereditatem iure suitatis qui etiā tūc transmitteret post annum. ¶Et intellige primū casum huius. l. qd̄ filius adiuerat. sed in scd̄o casu qd̄ nō adiuerat. qui intellectus nō est bonus qz tūc nō esset fienda differētia inter filiū in ptāte z mancipatū quā fecit ista. l. sz inter adeuntē z nō adeuntē: qd̄ non est de mēte huius. l. Et dic qd̄ frater tuus decessit cōdito testō z relicto filio suo herede q filius infra paucos dies similiter decessit relictus quibusdam extraneis heredibus. nec apparet qd̄ hereditatē patris sui adiuerit vel aliqūe actū fecerit p quē inducař aditio. illi vero heredes extranei occupauerūt bona patris sui fratrisq; tui tu autem dicebas hereditatē fratris tui ad te deuolutam per successorium edictū qz defecit in personā filij sui qui non adiuit. z sic non trāsmittit ad suos heredes. vel dicebas ad te delatam abintestato qz testamentum fratris tui erat factum irritum non adita hereditate ex eo. z sic volebas ab illis extraneis occupatorib⁹ auocare. Imperator distinguit an ille fili⁹ esset in potestate patris tpe mortis sue. z tunc non fuit necessaria aditio. quia statim mortuo patre suo etiā ignorās et clausis tabulis fuit effectus suus z necessarius heres. per. l. z sic transmisit hereditatem paternam ad suos heredes vnde nō est verū qd̄ testamentum defecerit vel fuit effectum irritū. vnde tu non potes admitti abintestato. intellige tamen sane si illi heredes extranei velint eam habere z adeant. quia transmittitur non vt adita vel agnita: sed vt adeunda. l. si quis filium. §. j. z ibi no. ff. de acqui. here. z sicut ipse filius poterat repudiare de iure pretorio. insti. de here. quali. z diffe. §. sed his. permittit pretor ista et heredes eius possunt repudiare si nolunt. sed si fuisset expresse agnita secus. non obstāte tamē repudiatione ipsius filij adhuc remaneret heres noīe. l. j. §. qui sunt in potestate. si quis omiss. can. test. Si autem ille non erat in potestate sed sui iuris p emācipationem. licet posset adire de iure ciuili ex quo erat institutus si tamen non adiuit expresse vel non fecit actum per quem inducař aditio non fuit effectus heres suus z necessarius per. l. sicut. nec quilibet alius extraneus institutus. z ideo non transmisisset hereditatem z testm̄ esset effectum irritum z hereditas ad te deuoluta abintestato. z ideo si eam adiuisti z bonorū possessionem agnouisti facultates quondam fratris tui vendicare potes. z per indulgentiam presidis tibi restituentur. z hoc intellige quando ille filius fuerat institutus insolidum. idem si pro parte si coheres suus non adiuit vel repudiauit. vel ea nō adita decessit. sz si adiuisset portio filij fratris tui accreuisset sibi ex testamento. z sic non esset ad te deuoluta abintestato stante causa
2 testamenti. l. quandiu. de acqui. here. ¶†In text. ibi etiā clausis tabulis. glo. dicit quod secus erat olim in extraneis qui non poterant adire clausis tabulis. sed hodie idem in extraneis. et hoc no. qd̄ licet heres ad hoc vt possit adire hereditatem requiratur qd̄ sciat se institutum. vt no. in. l. is potest. ff. de acqui. here. per glo. non tamen est necesse qd̄ sciat per visionem testamenti sed sufficit qd̄ sciat per relatū alterius al's clausis tabulis nō posset adire. cuius contrarium dicit hic glo. z ita no. per Bar.
3 in. d. l. is potest. ¶†In tex. ibi siue ex parte. iste tex. semper allegatur in hoc ver. qd̄ datio coheredis extranei non tollit effectū suitatis quantū ad transmissionem hereditatis non adite. bene tamen tollit quantum ad confirmationem eorum que ex testamento dependent qz non confirmatur per solam existentiam sui heredis. sed requiritur expressa aditio. l. apud iul. §. idē iul. z ibi not. ff. ad trebel. z tamen si non haberet coheredem extraneū confirmarentur per solam existentiam sui heredis etiam elisam per abstensionem. l. si filius qui patri. ff. de vulg. z pup. z ratio diuersitatis est qz postq̄ testator de coherede prouidit nō videtur confisus de sola existentia sui heredis vt per eam confirmentur disposita per eum. sed transmissio hereditatis nō disponitur a testatore nec dependet ex testamento sed ex dispositione legali. ideo nō impeditur per dationem coheredis extranei. vt est casus hic z in. l. cum hereditate. ff. de acquir. here. z. l. pro herede. §. papi. in quibus patet quod est necessarius heres etiam cum habet coheredem. sed iste tex. vult plus quod etiam transmittat hereditatem non aditam. qū autē coheres nō esset extraneus sed esset frater suus similiter in potestate non tolleretur existentia sui heredis etiam quantum ad confirmationez eorum que ex testō dependent vt est casus in. d. l. si filius qui pa-
4 tri. de vulg. z pupil. ¶†In tex. ibi extitit. subaudi et hereditatē transmisit. vt patet ex sequentibus. est ergo hic casus contra gl. z contra Jacobum de belui. qui disputando tenuit existentiam sui heredis non operari transmissionem hereditatis non adite nisi in certis casibus. cuius opinionem confutat Bart. p plura media z per plures. ll. in. l. ventre. ff. de acquiren. heredi. z dicvt ibi plene. z vide omnino qd̄ not. Bal. in. l. qui se patris in pen. col. §. vnde liberi. in ver. item dubitatur. vbi dicit qd̄ etiā si statutū dicat qd̄ filius possit repudiare hereditatē patris: tū si nō repudiauit eā transmittit ad suos heredes. p istā. l. lz videretur contrariū propter dictū statutū qd̄ erat de iure ciui. vn̄ cū det filio licentiā repudiandi videř operari vt non efficiař suus et necessarius heres. sed redigatur ad instar extranei vel emācipati al's nihil operabiř statutū cū etiā hoc sit de iure pretorio vt filius possit repudiare: tū pretor non pōt facere qd̄ desinat esse heres de iure ciuili. statutū vero qd̄ est de iure ciuili bene pōt facere iuxta no. in. l. substitutionem. ff. de vulg. z pupil. tamē Bald.
5 ita tz. z ad contrarium cogita pro responsione. ¶†Cetera dic circa materiā suitatis per que tollatur in. l. si filius heres. de liberis z posthumis. qz tollitur per appositionem conditionis potestatiue. l. cornelius. z. l. iam dubitari. ff. de here. insti. z p dationem substituti vulg. scd̄m opinionē glo. z doc. antiquorū vt no. in. l. papi. §. quoniam autem quarta. ff. de inoffic. testa. Sed moderni contra. z ista plus placet. z ita etiam tenet Ang. hic z plene dixit in. d. l. si filius heres. an autem per dationē cohere-
6 dis extranei. dic vt. s. dixi. ¶†Qui autē sunt effectus suitatis. dic vt plene no. in. d. l. si filius qui patri. qz confirmat omnia cōtenta in testamento que non tendant in diminutionem hereditatis. vt substitutiones pupillares z dationes tutelarū. z etiā videtur qd̄ confirmet exheredationem vt in. l. si filius qui se paterna. ff. de acq. here. z etiā fideicōmissum vniuersale. l. ita tū. §. si pater. ad treb. legata vero z fideicōmissa nō qz tendunt in diminutionez hereditatis nisi sint legata libertatū earum fauore l. cum vero. §. sed si quis. ff. de fideicom. liber.

2 ☞Pater per quos actus videař adire hereditatē delataz filio. z an debeat precedere voluntas filij.

3 Ille q pōt solus adire si mādat alteri qd̄ adeat inducit statim aditio z nihil restat fiendum per mandatarium.

4 Hereditatē delatā seruo que est adeunda per seruum precedente iussu domini an solus dominus possit adire.

1 FIliofamilias. † Hereditatē delatam filiofa. pōt pater adire volente filio. hoc dicit. supple z acquiritur patri hoc iure quo ad ꝓprietatē et vsumfructū. sed hodie quo
2 ad vsumfructū. l. cū non solum. j. de bo. que lib. ¶†In tex. ibi si pater pro herede voluntate filij gessit subaudi occupando bona hereditaria vel faciendo actum super ipsis bonis qui nō poterat fieri citra ius z nomen heredis. ff. de acqui. here. l. pro herede. in princ. Idē videtur si pater dixit adeo hereditatem delatam filio meo. z hoc fecit voluntate filij precedente. nam fictione iuris perinde est ac si adita fuisset per filium precedente iussu patris qui erat rectus ordo adeundi. l. si quis mihi bona. §. iussu. ff. eodem titu. z hoc vult dicere tex. seq. qd̄ solennitati iuris satisfactum videtur licet fuerit seruatus ordo conuersus qz voluntas filij precessit z actus patris secutus est: quod notandū est. ¶Sed oppo. quod non inducatur aditio statim sed per lapsum longi temporis. l. qui in aliena. §. sed si non adiuerit. ff. e. Solu. hic precessit voluntas filij expressa z de ea constabat. vbi vero non constabat nec de scientia z patientia filij quod pater occupauerat bona. vnde per spacium longi temporis duntaxat resultat presumptio tacite voluntatis z nō prius z idē econuerso si filius occupasset bona hereditaria sciente z patiente patre per longum tempus resultaret presumptio iussus quod pater prius iussisset z qd̄ filius postea adiuisset. z sic pater obligatur oneribus hereditarijs vt. s. de petitione hereditatis. l. si filius. quod ergo operatur lapsus longi temporis cum scientia et patientia in. ll. illius idem operaretur expressa voluntas statim ex vno momento vt in hac. l. z no. per Bar. in. d. §. sed si non adierit. licet istam legem non alleget. ibi est casus de eo quod ipse ibi notat. et facit quod notatur in. l. ij. s. de dote prelegata per glos
3 sam. ¶†Item opponi. quia aditio debet fieri per ipsum heredem non per alium etiam de voluntate heredis. l. paulus per procuratorem. ff. eodem. Solu. verum est in illo qui potest solus adire ex libera voluntate sua quia tunc mandando alteri quod adeat inducitur statim aditio. z sic nihil restat fiendū per mandatarium hic vero per filiumfa. qui per seipsum adire non poterat sed requirebař quod iussus patris precederet. z sic ces-

sabat ratio predicta ⁊ videtur filius patrē fecisse procuratorem
ad adeundum. Et per hoc videtur si statutum dicat qd̓ mulier
non possit se obligare sine consensu mariti ⁊ per consequēs non
potest hereditatem adire q̄ per hoc obligatur. vt no. in. l. more.
ff. eo. poterit facere maritum procuratorem ad adeundā here-
ditatem. p hanc. l. notabilē. Sed do. Raph. dicit qd̓ nō puta ex
casu huius. l. induci ex voluntate patris sed ex voluntate filij. et
sic ipse filius efficitur heres. ⁊ eodem momento acquirit patri.
Sed scd̓m opinionem Bartoli induceretur aditio ex volunta-
4 te ipsius procuratoris seu patris. ⁊ hoc satis placet. ¶ † Ultimo
videtur per hanc legē idem esse in hereditate delata seruo que
est adeunda per seruū precedente iussu domini. nec pōt adiri p
solū dn̄m. l. iij. §. de heredibus instituendis. nam videẗ qd̓ si con
sentiat domino qd̓ adeat vel bona hereditaria occupet fictione
iuris videtur p̄cessisse dn̄i iussus ⁊ secutā fuisse aditionem serui.
⁊ idē in hereditate delata pupillo que est adeūda per ipsum pu
pillū cū autoritate tutoris ⁊ nō per solū tutorē vt. j. l. proxi. qd̓ si
pupillus consentiat tutori vt adeat vel vt bona occupet fingiẗ
adiuisse ⁊ autoritas tutoris interuenisse vt etiam colligiẗ in fi.
l. seq. in ver. nesciente a ɔ̄trio sensu.

2 ☞ Tutor solus non adit hereditatē etiam si corā iudice talez
actum gerat. secus in bo. pos.
3 Tutor solus adit pro infante sed infans solus non potest nisi cū
autoritate tutoris ⁊ quando.
4 Si ille cui delata est hereditas dicat volo esse dn̄s istius heredi
tatis vel istoꝝ bonorū qd̓ per hoc inducatur aditio: sicut si dice
ret adeo vel agnosco.
5 Solus pupillus an possit adire hereditatē lucrosam sine tuto-
ris autoritate.
Quid in restitutione hereditatis.
6 Quid in agnoscenda bo. pos.
7 Si pupillo deẗ curator qd̓ interdū cōtingit tunc si pupillus nō
hꝫ tutorem ille curator habet eandem autoritatē ⁊ potestatem
quam tutor: ⁊ quid si habebat tutorem.
8 In aditione hereditatis an sit necessarius actus ad probatio-
nem voluntatis: ⁊ quid in declaratione voluntatis.
Si cōfitetur se voluisse in mente sua agnoscere hereditatem tn̄
non peruenit ad aliquem actum extrinsecum: an hoc sufficiat vt
videatur adiuisse.
9 Restitutio hereditatis an sit fienda soli tutori.

1 Potuit pupil. ¶ † Hereditatem delatam
pupillo nō pōt solus tutor
adire nec solus pupillus. sed est adeunda p pupilluz
cum autoritate tutoris. h. d. ⁊ semper allegaẗ. ¶ In
tex. ibi nā si qd nesciente pondera istud verbū nesciente nam in-
nuit a cōtrario sensu quod si ipso volente ⁊ sciente tutor pro he-
rede gerat inducaẗ aditio ⁊ acquiraẗ hereditas pupillo sicut in
casu. l. precedentis. ⁊ si ipso sciēte ⁊ patiente p decēniū similiter
2 inducaẗ. l. qui in aliena. §. sed si nō adierit. ff. eo. ¶ † In text. ibi
acquirere nō potuit. supple etiā si corā iudice talē actū gesserit
solus tutor: q̄ de natura aditionis hereditatis nō requiriẗ adi
tio iudicis vel presentia. ⁊ ideo licet interueniat nihil ei adijciẗ
nec iudex supplet defectū volūtatis pupilli. secus in bono. pos.
de cuius natura est aditio iudicis ⁊ presentia. ⁊ sic si interueniat
pōt supplere defectū tutoris. l. bonorum. qui admitti ad bono.
3 posses. possunt. ⁊ ita no. per Bal. ¶ † In glo. j. in prin. ibi eo. tit.
l. pupillus. dū dicit qd̓ pupillus si fari potest adire potest here-
ditatem cū autoritate tutoris. ergo si est infans nō poterit etiā
cum tutore. sed ipse solus tutor tūc poterit. j. eo. l. si infanti. ⁊ in
vlti. glo. huius. l. ⁊ pro hoc facit qd̓ infans nullū censeẗ habere
intellectum sicut nec furiosus sed furiosus nullum actū gerere
pōt etiā cū autoritate curatoris: sed est gerendus per ipsum cu-
ratorem. l. cum in negotijs. ff. de reg. iur. Preterea tutor nō po-
test supplere intellectū qui nullus est sed quādo est aliquis licet
imperfectus. vt si est maior infante bene potest supplere. Breui
ter his non obstantibus tene opinionē glo. qd̓ etiā infans po-
test adire cum autoritate tutoris: q̄ casus est cui non potest re-
spōderi in. l. seruo inuito. §. pupillo. ver. sine enim. ff. ad trebel.
⁊ ad. l. pupillus. dū dicit si fari potest. subaudi maxime ꝯm glo.
vel dic melius qd̓ infans aliquando potest fari. vt post quartū
vel quintum annum. ⁊ tunc etiā ipse poterit adire. vt in. d. §. si
pupillo. ⁊ ita intelligatur illa. l. pupillus. Interdum non. vt si
est vnius vel duorum annorum. ⁊ tunc non poterit per ratiōes
quas. §. dixi q̄ in illo nullus penitus cadit intellectus. ⁊ ita lo-
quatur illa. l. pupillus. a contrario sensu. vnde non expedit sub-
audire maxime. quod etiam tenet Rapha. ⁊ patet etiam ex his
que habentur ⁊ etiam ibi dixi in. l. quamuis. §. fina. ff. de acqui.
4 pos. ⁊. l. j. §. item acquirimus. ¶ In glo. ibi expone id est pro do-
mino. dic quod per hoc patet qd̓ si ille cui delata est hereditas
dicat volo esse dominus istius hereditatis vel istorum bonoruz
qd̓ per hoc inducaẗ aditio sicut si diceret adeo vel agnosco istā
hereditatem. nam heres dicitur ab heros. qd̓ est dn̄s. l. item mel
5 la. §. legis. ff. ad legem aquil. ¶ † In gl. ibi non alias supple etiā
si sit hereditas locuples ⁊ lucrosa quia nihilominus creditori-
bus ⁊ legatarijs tenebitur ⁊ pupillus sine tutore nō potest obli
gari etiā cū tractatur de eius cōmodo. l. obligari. de auto. tuto-
rum. ¶ Sed qd si nulli erant creditores vel legatarij ⁊ heredi-
tas erat lucrosa adhuc tenent doc. in. l. ꝙ fauore. §. de legi. quod
eam non pōt adire sine tutore per illum. §. neqꝫ. qui loquiẗ indi
stincte. ⁊ q̄ licet non obligetur tunc actualiter attn̄ potentialr̄
censetur obligari saltē ad onera fiscalia in futurum imponēda.
que rō non placet. nam ⁊ si sibi donaretur fundus hoc idē con-
tingeret. ⁊ tn̄ cōstat qd̓ pōt sibi ex donatione acquirere sine tuto
ris autoritate vt. d. l. obligari. circa principium. putarē ego sal-
ua meliori determinatione qd̓ dicto casu possit adire q̄ cessat
rō prohibitiua. ¶ In gl. ibi est enim pupillo restitueñ. tu sub-
audi ⁊ nō aliter: q̄ sicut per aditionē hereditatis obligaẗ credi
toribus ⁊ legatarijs ⁊ per restitutionem etiā verbalē. l. facta. in
6 p: in. ⁊. l. restituta. §. fi. ff. ad trebel. ¶ † In glos. ibi idem in bon.
pos. supple vt eā agnoscere non possit sine tutore: q̄ idē opera-
tur bo. pos. de iure pretorio qd̓ aditio de iure ciuili. l. iij. de bon.
pos. sed ipse tutor solus sine pupillo bn̄ pōt petere bo. pos. ⁊ eaz
acquirere pupillo lꝫ solus nō possit adire vt hic. ⁊ habeẗ in glo.
fi. huius. l. ⁊ sic illa glo. non ɔ̄riatur huic. l. lꝫ quidā dicant con-
trariū. Sed glo. in. l. bonorū. §. qui admit. ad bo. pos. dixit con-
trarium qd̓ solus tutor non potest bonorum possessionē agno-
scere sicut nec adire. sed illa glo. reprehēditur per omnes per. l. si
pupillo tutor. ff. de bo. pos. ⁊ tenetur glo. fi. que est hic. ¶ In gl.
ibi aliud in possessione. dic quia possessio est facti potius ꝙ̄ iu-
ris. ⁊ ex acquisitione eius non obligatur sed possessio bonorum
potius est iuris ꝙ̄ facti: ⁊ ex ea obligatur. intellige tamen glo. si
est maior infante. alias nec acquirere pōt. vt ibi habetur. quod
intellige vt. §. dixi si est anni vnius vel annorū duorū. ⁊ sic nul-
7 lum penitus habeat intellectum. ¶ † In glos. ibi quod verum
est in pupillo subaudi habente tutorem cui fuit adiunctus cura
tor q̄ tutor non sufficiebat. ⁊ sic ille curator erat administrator
facti potius ꝙ̄ iuris. l. quesitum. de tute. minorum. ⁊ eius auto-
ritas non sufficit: sed si non haberet tutorem ⁊ ex causa sibi dat᷒
esset curator quod interdum contingit. l. curatorem. de tuto. et
cura. da. ab his. tunc videtur habere illam eandem autoritatez
⁊ potestatem quam tutor. vt ibi no. per Bar. ¶ In glo. que in-
cipit licet ibi non intelligat subaudi scꝫ perfecte. nam defectus
8 intellectus suppletur per autoritatem tutoris ꝯm Bar. ¶ † In
fi. glo. ibi bene potest probari voluntas sui actus. dic scꝫ per ver
ba et etiam si nullam rem hereditariam attingat. l. gerit. ff. eo.
tit. ⁊ ptꝫ. j. eo. l. proxi. non ergo requiritur actus ad probationē
voluntatis. sed ad declarationem voluntatis si aliter non pos-
set declarari per verba bene requireretur actus: q̄ voluntas in
mente retenta non inducit aditionem si nō peruenit ad aliquē
actum extrinsecum. vt nota. in. l. pro herede. ff. eo. quod est verū
in foro iudiciali si heres negaret se vnꝙ̄ voluisse hereditatem
adire q̄ nō posset probari nisi per actus extrinsecos: puta per
verba vel per facta vel per scripta vel etiam nō per facta: que om
nia prosequere profundissime in. d. l. per Barto. ⁊ etiam vtili-
ter. ¶ Quid autem si confitetur se voluisse in mente sua agnosce
re hereditatem; tamen non peruenit ad aliquem actum extrin-
cum. vtrum sufficeret hoc vt videatur adiuisse. Bart. tenuit qd̓
non. ⁊ quod sit de substantia aditionis quod peruenerit ad ali-
quem actum extrinsecum: quia voluntas in mente retenta non
obligat quem nisi deo per votum. ⁊ ideo concluditur in hoc qd̓
in foro conscientie non teneretur creditoribus hereditarijs vel
legatarij postꝙ̄ non est inducta aditio. Item quod si creditores
agentes contra eum tanꝙ̄ contra heredem facerent vnam po-
sitionem talem qd̓ ipse heres aliquando in mente sua disposuit
heres esse ⁊ hereditatem agnoscere q̄ non posset aliter ꝓbare
voluntatem. vnde voluit sub iuramento probare per eius cōfes-
sionem tali positioni non esse respondendum tanꝙ̄ impertinen
ti: quia posito quod responderet affirmatiue non esset probata
intentio creditorum ꝯm Barto. ⁊ Bald. sed Ange. tenet con-
trarium quod ex tali voluntate inducatur aditio licet ad nul-
lum actum extrinsecum peruenerit. per. l. seq. ibi dum dicit sola
animi destinatione. sed Barto. intelligit scꝫ declarata per ali-
quem actum extrinsecum. Item per glos. ij. que est in. l. pompo.
scribit negotium. in prin. glo. ff. de neg. gest. que vult qd̓ per ra-
tihabitionem etiam in mente retentam obligeẗ quis etiam si
ad nullū actum extrinsecū peruenit. ista opinio sua est periculo
sa in foro conscientie. ideo securior est opinio Barto. ⁊ eam ma
gis tenerem si haberem consulere vel in foro iudiciali vel alicui
confessori quod confitenti non faceret conscientiam de tali vo-
9 luntate q̄ ex ea non est obligatus. ¶ † In fine glos. ibi item re-
stitutio

stitutio hereditatis soli tutori nō est fienda ⁊c. Sed quare ma-
gis sol⁹ tutor possit petere bo.pos. vel eam agnoscere ꝙ recipere
restitutionem fideicom. vniuersali. respondeo qꝛ agnitio vel pe
titio bo.pos. hꝫ plus facti ꝙ habeat restitutio hereditatis: quia
oportet iudicem adire ⁊ petere vel agnoscere: sed in restitutione
hereditatis non expedit iudicē adire. ⁊ ea que plus facit habēt
potius per alium expediri ꝙ illa que habent modicum facti et
⁊ multum iuris.

1 Si avia tua. ¶ †Qui in vltima voluntate
disponit de hereditate sibi de
lata censetur eam agnoscere vel adire. h.d. ⁊ sic vnus
⁊ idem actus erit vltima voluntas. ⁊ erit quasi con-
tractus. ⁊ postea si reuocaret vltimam voluntatem remaneret
firmus quasi esset contractus vel aditio. ꝑm docto. facit qđ not.
Bar. in. l. cū quis. §. j. de leg. iij. ⁊ Cy. in. l. generaliter. de non nu
mera. pecunia. ¶ In tex. ibi sola animi destinatione. expone vt
dixi. s. l. proxi. ⁊ dic absqꝫ eo qđ aliquē actū gesserit vel fecerit cir
ca res hereditarias. cum ergo per hoc qđ disposuit illas duas
vncias ad te peruenire apparet de voluntate sua qđ voluit eas
agnoscere etiā si per prius nō agnouisset inducta fuit aditio et
potuerunt ad te transmitti. sed contra qđ etiam si nullo modo
agnouisset fuerint ad te transmisse per. l. vnicā. j. de his qui an-
te apertas tabulas. Sol. si iste textus intelligitur de auia pater-
na. dic qđ loquitᵉ de iure veteri ante illā legē. sed hodie ꝑ illā. l. he
reditas ascendentis etiā non adita transmittitᵉ ad descendentē
per illū titulū. sed pōt intelligi de auia materna. ⁊ tunc illa. l. nō
obstat: qꝛ licet illa fuerit ascendēs tua tñ non fuit ascendens pa
tris tui sed ad hoc vt habeat locū ille titulus requiritur qđ ille
qui transmittit fuerit ascendens illius de cuius hereditate agi-
tur ꝑm Cal. ⁊ Bal.

1 ☞ Hereditas nō adita in quib⁹ casib⁹ trāsmittatᵉ. remissiue.

1 Quoniam. ¶ †Hereditas non adita non
transmittitur. h.d. Fallit in qui-
busdā casibus de quibus in. l. ventre. ff. eo. ti. per glo.
⁊ doc. ¶ In text. ibi aliquid hereditatis. puta duas
vncias. ⁊ te fratrē instituit in residuo ⁊ ista soror decessit nō adi
ta hereditate ⁊ relicto quodā extraneo herede. certe non trans-
misit ad eum sed tibi accrescunt. vel pone qđ instituit eam in ali
quo fundo vel ipsum sibi reliquit iure institutionis. nā illa insti
tutio vel relictū partim sapit naturam hereditatis et partim
naturam legati. de hereditate enim sapit qꝛ si tu repudiares il-
la viuente accrescet sibi portio tua. vt dixi in. l. quoties. s. de he-
2 re. insti. ¶ †De natura vero legati sapit: qꝛ trāsmittitur ad he-
redem etiam nō agnitum sicut ⁊ cetera legata vt plene not. per
Bar. in. l. ex facto. ff. de here. insti. dicit enim Bart. ibi per hanc
l. qđ quatenus illa institutio sapit naturā hereditatis nō trans
mittitur ad heredem. ⁊ sic si post mortē sororis repudiares par-
tem tuaꝫ non accresceret heredi suo tua portio. sed inquantum
sapit de natura legati bene transmittit ad suum heredem dum
modo supersit aliquis de veniētibus abintestato per cuius adi-
tionem confirmetᵉ legatum. ⁊ ita intelligit hanc. l. qđ est valde
pulchrum.

2 ☞ Nō videtᵉ quis repudiasse hereditatē paternam lꝫ passus
fuerit fratrem omnia gerere insolidum ac si esset solus heres.
3 Si ille qui detinet bona hereditaria hꝫ titulū ⁊ bonā fideꝫ ⁊ te-
nuit ⁊ possedit per longū tempus an poterit ab eo vendicari.
4 Potentia adeundi vel immiscendi non est actio sed quoddam
ius acquirendi ⁊ qđ non computetur in bonis.
5 Si delata est hereditas ex testō ei qui etiā posset succedere abin
testato ⁊ stetit per. xxx. annos qđ non adiuit ex testō. ⁊ sic perdi-
dit illud ius adeundi: an poterit adire abintestato.

1 Licet in conti. ¶ †Ius adeundi vel se
immiscēdi hereditati nō
tollitur longo tempore. h.d. sed longissimo sic. vt in
glo. que semper allegatur cōiter tenetur licet sit du-
2 bia vt dicā sup ea. ¶ †In tex. ibi tñ ignorantes. dic idē si scien-
tes. ꝑm doc. qđ not. qꝛ frequenter contingit qđ remaneant duo
fratres: vn⁹ maior: alter minor. ille maior immiscuit se heredi-
tati paterne ⁊ oīa gessit tanꝙ solus dominus altero fratre sciē-
te ⁊ patiente qui nunꝙ aliquid administrauit vel fecit aliquem
actum ex quo inducatur immixtio. certe non perdit ius immi-
scendi licet per longum tp̄s passus sit qꝛ scientia ⁊ patientia in
his que sunt magni preiudicij etiā per longū tp̄s non inducit
consensum lꝫ secus in his que sunt modici preiudicij vt no. per
Bar. in. l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. non videtur ergo re
pudiasse hereditatem paternā licet passus fuerit fratrē omnia
gerere insolidum ac si esset solus heres ꝑm Bal. quod tene men
3 ti. ¶ †In fi. l. ibi recte vendicent ⁊c. sed pone qđ ille qui detinet
bona hereditaria hꝫ titulum ⁊ bonā fidem ⁊ tenuit ⁊ possedit
per longum tp̄s an potuerit ab eo vendicari. videtur quod non
obstat exceptio prescriptionis. Cy. post Pe. ⁊ alios dicit cōtra-
rium si agens se non immiscuerat vel adiuerat qꝛ cōtra heredi-
tatem iacentē non incipit currere cum nondum esset factus do-
4 minus per actionem vel immixtionem. ¶ †In glo. ibi qꝛ om-
nis actio supple ⁊ omne ius. nā potentia adeundi vel immiscen
di non est actio sed est quoddā ius acquirendi. s. de insti. ⁊ sub-
sti. l. iij. in fi. ⁊ ista glo. vult qđ istud ius tollatur longissimo tp̄e
quidā dicunt qđ ista glo. nō dicit hoc sed dꝫ intelligi de petitio-
ne hereditatis. dicentes qđ potentia adeundi est quedam facul
tas non autem ius formatū qđ patet quia nō computatur inter
bona anteꝙ sequatur aditio nec ex eo quo dicitur locupletior.
vt patet in. l. precia rerum. circa medium. ff. ad leg. fal. sed facul-
tati non prescribitur etiaꝫ longissimo tempore. l. viā publicam.
ff. de via publica. Preterea natura prescriptionis est qđ aufe-
rat ius vni ⁊ tribuat alteri: sed hoc non posset hic fieri: qꝛ licet
quis perdat ius accrescendi nō acquireretᵉ illud alteri sed extin
gueretur. Certe si hoc esset verū si per longissimū tp̄s staret qđ
hereditatem non adiret sicut nō perderet ius adeundi: ita nec
portionem hereditatis que non fuit orta anteꝙ adiret: sed inci
pit post aditionem. ⁊ sic male loqueretur ista glos. vnde cōiter
intelligitur de ipso iure adeundi quo perdito etiam petitio he
reditatis petitur id est eius natiuitas impeditᵉ. Nec obst. ꝙ alte
ri non possit acquiri per prescriptionē. naꝫ ⁊ vsusfructus ⁊ cete
re seruitutes perduntur per non vsum longi temporis. l. sicut.
s. de ser. ⁊ aqua. ⁊ tñ alteri non acquiruntur imo extinguuntᵉ et
predium ab eis liberatur. ⁊ ita erit hic. ⁊ sic non erit proprie pre
scriptio sed extinctio iuris adeundi per nō vsum longissimi tē-
poris. Nec obst. l. precia rerum. qꝛ ideo non computatur in bo-
5 nis qꝛ est ius acquirēdi nō ius rei quesite. ¶ †Sed pone quod
alicui delata est hereditas ex testō ei qui etiam posset succedere
abintestato stetit per. xxx. annos qđ nō adiuit ex testō. ⁊ sic per-
didit illud ius adeundi an poterit adire abintestato. docto. di-
cunt qđ sic. ⁊ sic habebit alios. xxx. ānos ad adeūdū abintestato.
⁊ ita refert Bal. consuluisse Bar. ⁊ defendisse quandam mulie
rem cui delata erat hereditas materna ex testō que habebat ius
petendi dotem maternam. ⁊ ipsa steterat per. xxx. annos quod
ipsa non adiuerat ex testō nec dotem matris petierat ab here-
dibus patris. Nam consuluit Bar. qđ possit adire abintestato
⁊ extunc incipit sibi competere petitio hereditatis vel actio de
dote. qđ perpetuo tene menti. ⁊ vide qđ not. Bal. s. qui admit.
ad bo. pos. super rubrica.

2 ☞ Practica eorū qui volunt conuenire heredes si ignorāt an
adiuerint ⁊ an sint heredes.

1 Si curatoris. ¶ †Ille cui delata est here
ditas si nondum adiuit ad
instantiā creditorum hereditariorum pōt interro-
gari si vult adire vel si petat tp̄s ad deliberandū de-
2 bet ei cōcedi. h.d. †Et est practica quotidiana qñ decessit aliqs
⁊ nō apparet qs sit heres eius ⁊ creditores volunt sibi satisfie-
ri. nā ad eorū instantiā poterunt citari illi qui tenēt primā cau
sam successionis vt veniant ⁊ dicant an velint esse heredes vel
non. ⁊ si non apparet qui sint illi qui teneant primā causam suc
cessionis mittitur generale proclama si sit aliquis qui preten-
dat vel velit esse heres compareat infra talem terminū. ⁊ si nul-
lus cōpareat datur curator hereditati iacenti ⁊ contra illū di-
rigunt creditores actionē ⁊ condemnatur ⁊ postea fit executio
in bonis hereditarijs. Si autem compareat aliquis si quidem
dicat se heredem etiam si reuera nō sit cogitur subire iudicium
tanꝙ heres. l. fi. seu pe. de inter. actio. ⁊ sic sua confessio facit sibi
preiudiciū quantū ad illum ad cuius instantiā fuit interroga-
tus non quantū ad alios si nō poterat esse heres. secus si pote-
rat qꝛ tunc induceretur aditio per quā obligatᵉ vt no. in. d. l. fin.
Si autem petat terminū ad deliberandū dꝫ dari vt hic et dicit
alibi Bal. in. l. ait pretor. ff. de iure delib. ⁊. l. si quis suus. quod
non dꝫ dari minus tp̄s centum dierū: sicut cōtinetᵉ in edicto de
bon. pos. ⁊ si erat de suis heredibus dꝫ dari annus: sicut durat
bo. posses. vnde liberi. Bald. ⁊ Ang. dicunt quod imo ad istan-
tiam creditoris tempus est arbitrariū qꝛ per lapsum eius non
perditur ius adeundi sed prouidetᵉ creditoribus eo modo quo
s. dixi. vt quando nullus comparet. Sed si daretur terminus
ad instantiam substituti: tunc qꝛ per lapsum temporis excluditᵉ
ab hereditate iuxta no. in. l. quādiu. ff. eo. tit. procederet dictum
Bar. qꝛ non est precipitandus sed debet dari tantum tempus
quātū duret bonorū possessio que sibi competeret. de qbus om
nibus vide per Bal. s. de succes. edic. super rubrica. ⁊ per Bar.
in. l. si quis instituatur. ff. de here. insti. Et pro opinione Bal. ⁊
Ang. qđ tempus sit arbitrarium qñ datur ad instantiam credi
torum: patet expresse in fi. istius. l. in verbo moderatum. nam si
deberet dari tempus legale non cōmitteret iudici qđ modera-
retur tempus ⁊c.

2 ☞ Heres quia adiuit hereditatem ⁊ confecit inuentariũ an hodie teneatur vltra vires hereditatis.

3 Spoliatus oĩbus bonis nõ liberat̃ a creditoribus ⁊ potest ab eis conueniri de iure ciuili. ⁊ quid de iure canonico.

4 Si debitores expulsi de ciuitate fuerunt coacti soluere fisco an liberentur ab illo.

5 Licet qs recipiat ab alio iniuriã nõ dꝫ tñ ipse alteri iniuriari. Si aliquis vendidit tibi ignoranti librũ habẽtem defectus: nõ tamen est licitum tibi eundem librum alteri vendere ⁊ tacere eius defectus.

1 SI te bonis. †Qui hereditatem adiuit tenetur creditoribus hereditariis insolidũ etiam si bona hereditaria nõ sufficiãt. ⁊ etiam si omnia fuerunt sibi de facto ablata. hoc. d.

2 ¶ †Cum primo dicto cõcordat. l. que dotis. ff. solu. ma. ⁊ hodie corrigitur si confectũ est inuentarium vt nõ teneat̃ vltra vires hereditatis. ĩ. eo. tit. l. fi. §. ⁊ si prefatã. legatariis aũt olim nõ tenebatur vltra vires hereditatis. l. si vniuerse. ĩ. de le. ⁊. l. j. §. pe. vel fi. ff. ad trebel. ⁊ ibi no. hodie si nõ cõficeret inuentariũ teneretur insolidũ ad legata sicut ad debita hereditaria. in aut̃. de

3 here. ⁊ fal. §. si vero nõ fecerit. ¶ †Scḋm dictũ est qḋ licet quis sit spoliatus oĩbus bonis non liberat̃ a creditoribus. ⁊ qḋ possit ab eis cõueniri procedit de iure ciuili. sed de iure canonico ille qui est spoliatus oĩbus bonis si conueniatur a suo spoliatore hꝫ exceptionem vt non teneatur sibi respondere nisi facta restitutione bonorũ. Et idem si maiore parte hereditatis fuerit spoliatus qꝛ nudus non tenetur cum eo litigare: secus si conueniretur ab alio q̃ a spoliatore suo ⁊ hoc in causa ciuili. in criminali vero idem si ab alio accusaretur. ⁊ hec habentur in. c. frequens. de resti. spo. lib. vj. que exceptio non fuit cognita de iure ciuili. ¶ Patet etiam per istam. l. qḋ si aliquis fuit expulsus de ciuitate propter partialitatem ⁊ spoliatus oĩbus bonis nõ propterea liberetur a suis creditoribus. Si tamen bona peruenerint ad fiscum teneretur fiscus creditoribus qꝛ succedit ad similitudinem heredis. ĩ. ad leg. iul. de vi. l. tutores. nõ sic in alio priuato spoliatore: qꝛ es alienum non sequitur fundum. l. fideicom

4 missum. §. tractatum. ff. de iudiciis. ¶ †Inducitur etiam qḋ si debitores illius expulsi fuerũt coacti soluere fisco nõ liberantur propterea ab illo ẜm Bal. ista inductio nõ est bona: quia ista coactio fit in odiũ illius expulsi. vnde sibi nocere dꝫ ⁊ nõ debitoribus soluentibus. arg. eius qḋ habet̃ in. l. si merces. §. culpe. ff. loca. ⁊ tunc noceret debitoribus ⁊ nõ illi si diceret verũ Bal. ideo de ista questione dic plenius in. l. creditor. in prin. ff. de solutio-

5 ni. ¶ †Et no. glo. in fi. qḋ lꝫ quis recipiat ab alio iniuriã: nõ dꝫ tñ ipse alteri iniuriari. ⁊ hoc facit vt si aliquis vẽdidit tibi ignoranti librũ habentẽ defectus non propterea est licitum tibi eundem librũ alteri vendere ⁊ tacere eius defectus dicẽdo qḋ sicut venditor tuus tacuit tibi ita ⁊ tu potes alteri tacere. ar. huius glo. iuncta. l. j. §. j. ff. de actio. emp.

2 ☞ Hereditatẽ delatam seruo an dominus possit repudiare.

1 REnitente te. ¶ †Hereditatẽ delatam filiofami. nõ potest pater repudiare inuito filio. h. d. eodem modo nec põt adire sed requiritur aditio filii ⁊ iussus patris p̃cedere hoc iure. ratio istius. l. colligitur ex eo qḋ habetur. ĩ. eo. l. nõ est dubium. quia si anteq̃ adiret filius efficeretur sui iuris adeundo postea acquireretur sibi ⁊ non patri. vnde pater istam spem nõ potest filio auferre repudiando hereditatem. ff. eo. l. is qui. §. fi.

2 ⁊ ibi plene vide ꝑ glo. ⁊ Bar. ⁊ de materia huius. l. ¶ †Et an habeat locum in hereditate delata seruo vt dominus nõ possit eã repudiare. Cy. hic tenuit quod nõ quia seruus nõ potest ita sperare libertatem sicut filius potest sperare quod efficiatur sui iuris. nam per mortem domini nõ consequitur libertatem sed filius ꝑ mortẽ patris bene efficitur sui iuris. Et ideo hereditas delata seruo potius censetur delata domino q̃ filio delata censeatur delata patri. Bar. in illa. l. is qui. §. fi. tenet cõtrarium qꝛ nulla. l. hoc canet̃. ⁊ ratio subest in cõtrariũ: qꝛ sicut dñs nõ põt illã hereditatem adire: imo requirit̃ ꝙ seruus adeat. l. iii. s. de here. institu. ita nec debet posse repudiare. l. is potest. ff. eodem Nec obst. l. j. §. per seruum. ff. de suc. edi. qꝛ ibi loquitur in bono. pos. delata seruo quã dominus potest petere ⁊ eodem modo repudiare. Nos loquimur in aditione hereditatis quam dñs facere nõ potest ergo nec repudiare. Sed quid si filius sit institutus cõtemplatione patris. ⁊ sic posito qḋ eã adiret postq̃ esset effectus sui iuris non posset eã retinere sed haberet necesse restituere patri. l. aditio. ff. eo. de acqui. here. an poterit pater eã repudiare. videtur qḋ sic: qꝛ cessat ratio quã. s. dixi de. l. non est dubium. ĩ. eo. Bar. in. d. l. is qui. tenet cõtrarium. nã etiã tunc non potest pater eam adire. sed requiritur aditio filii. ergo nõ poterit repudiare.

1 ¶ Dñium sine possessiõe. adde qḋ dñiũ ⁊ possessio equiparant̃ quo ad ꝯcursum pluralitatis personarũ insolidũ ẜm Jas. in. l. possideri. in. §. ex cõtrario. i. j. not. ff. de acqui. pos.

1 PUberem. ¶ †Qui agnoscit boñ. pos. de iure pretorio tantum consequitur quantũ si adiret de iure ciuili. h. d. scḋm intellectum glo. nam acquirit dñium rerũ hereditariaꝝ ⁊ omnia iura actiue ⁊ passiue sicut ille qui adiit. ¶ In hoc tamẽ est differentia qm̃ acquirit vtilia ⁊ nõ directa. Sed Bar. habuit alium intellectũ ⁊ voluit dicere qḋ ille qui agnoscit bono. poss. de iure pretorio efficitur heres de iure ciuili: qꝛ cum appareat qḋ vult hereditatem perinde est ac si eam adiret cum aditio cõsistat in sola voluntate vt. s. eo. cũ alia. sicut ille qui cõstituit procuratorem ad adeundũ statim efficitur heres. l. pau. per procuratorẽ. ff. de acqui. here. dic breuiter qḋ successio fuit delata de iure pretorio tantũ vt erat olim de emãcipato vel cognato qui non poterat adire de iure ciuili sed duntaxat de iure pretorio qui per bon. pos. poterat succedere. ⁊ tunc procedit intellectus glo. sine dubio. ⁊ primum summarium quod dedi. Si vero fuit delata non solum de iure pretorio sed etiam de iure ciuili: tunc adhuc glo. vult qḋ cũ habeat duo remedia si eligat remediũ pretoris de illo tantum iure efficitur heres: qꝛ quam viam eligit sibi illa patere debet: ⁊ qꝛ actus nõ dꝫ operari vltra intentionẽ agentis l. non omnis. ff. si cer. pe. ⁊ quia si efficeretur heres de iure ciuili nihil operaretur bono. pos. per quã transferunt̃ iura vtilia que non possunt concurrere cum directis. l. si heres institutus. ff. ad trebel. imo confundunt̃ ꝑ directa ⁊ extinguũtur. ⁊ sic iura que dant remedium pretori ei qui põt succedere de iure ciuili essent nugatoria postq̃ statim quod peteret vel agnosceret bon. poss. efficeretur heres de iure ciuili: sed Bar. tenet quod efficiat̃ quẽ Bal. reprehendit propter rationes predictas. s. qui admit. ad bono. pos. super rubrica. in. vj. qḋ. ⁊ in. l. j. in. x. oppositione. vbi omnino vide. Et ex h̃ sequitur qḋ si agnouit bonoꝝ possessionẽ coram iudice incompetente. ⁊ sic non valuit agnitio. deinde decessit non adita hereditate nõ transmittit ad suos heredes tãq̃ non aditam. secus si opinio Bart. esset vera quia licet non valeret bonorum possessio: esset tamẽ hereditas adita ẜm Bal. in locis predictis.

1 SUum heredẽ. ¶ †Qui repudiauit de iure pretorio põt nihilominus adire de iure ciuili. h. dicit. ¶ In text. ibi omissa. dic potest ĩtelligi per lapsum tẽporis quo poterat peti. ⁊ tunc no. contra Bar. qui tenuit qḋ filius in ptãte ꝓteritus infra annum non petat contratabulas reconualescit testamentum ac si ipsum approbasset vt ipse no. in. l. filio preterito. de iniusto testa. per. l. si impubes. §. fin. ff. ad carb. omnes docto. ipsum reprobant qꝛ nihilominus potest dicere nullum de iure ciuili cui iuri dicendi nullum non prefigitur certum tẽpus ⁊ est casus in ista. l. scḋm istũ intellectum. lapsus ergo temporis facit vt institutus possit petere bo. pos. ẜm tabu. postq̃ non potest contratabulari. tamẽ illa bono. poss. scḋm tabu. nõ tribuet ius sed simplicem administrationẽ facti quousq̃ filius approbet expresse testamentum. potest etiam intelligi omissa id est repudiata bono. posses. ⁊ tunc debet intelligi quando se restringit ad eam. dicendo repudio bono. pos. vnde liberi vel vnde agnati. Nam per hoc non perdit ius adeundi qḋ est diuersum. et sic vno perdito aliud non perditur. l. si domus. de serui. vrba. predio. secus si se refert ad successionem. vt si diceret quod ista successio non est vtilis sed damnosa. ideo bono. posses. repudio. Nã ex ratione predicta apparet qḋ voluit repudiare hereditatem: et per consequens omne ius per quod hereditas fuit sibi delata. sic facit quod no. in. l. j. §. videndum. de suc. edic. ⁊ vide Bal. super rub. s. qui admit. ad bono. pos. pos. in. iiij. col. pro intellectu huius. l.

2 ☞ Dominium non acquiratur sine traditione.

3 An possit fieri per statutum qḋ possessio que erat penes defunctum continuetur in personam heredis vt nõ requiratur noua apprehensio.

4 Si bona hereditaria detinent̃ ꝑ tertiũ possessio vero q̃ est ius est penes heredẽ ex forma statuti: an talis heres habeat interdictum adipiscende possessionis contra detentatorem ex. l. edicto ĩ. de edic. di. adri. tol. vel interdictum quorum bonorum.

1 SI sorori. ¶ †Qui adit hereditatem vel agnoscit bono. pos. efficitur dominus rerum hereditariarũ etiã si possessionẽ earũ non nãciscatur ⁊ potest eas a detentoribus vendicare. hoc. d.

2 ¶ †Opp. qḋ dñium sine possessione[a] nõ acquiratur vel sine tra-

a ditione. l. traditionibus. s. de pac. ⁊. l. j. in princ. ff. de acqui. pos. Solu. verum est ex contractu. l. si ager. ff. de rei vendic. sed ex vltima voluntate per aditionẽ hereditatis ⁊ etiã per legatum bene acquiritur. ⁊ sic aditio hereditatis habet plurimũ iuris et parum facti ideo dicitur actus legitimus. l. actus. de regu. iuris. quia ius dat ei magnum effectum. et idẽ in restitutione hereditatis

reditatis etiam verbali vt per eam acquiratur dominiū vtile. l.restituta.⁊.l.facta.ff.ad trebel. ¶Item opponit de.l.cum heres.in princi.ff.de acqui.pos.Sol.dominiū bene acquiritur vt hic.sed possessio non nisi res apprehēdatur.vt ibi.nam dominium habet multū iuris ⁊ parū facti.nam potest acquiri ignoranti ⁊ etiam retineri per ignorantem:q2 nō requirit actus corporalis vel animus ad retentionē vel acquisitionem dominij: secus in possessione in qua requiritur actus corporalis ad eius acquisitionē.l.iij.in prin.eo.tit.⁊ animus ad eius retentionem l.iij.§.in admittenda.eo.titu.de acqui.pos.Sed contra:q2 iura que erant penes defunctum trāsferunt in heredem per aditionem.l.hereditas.de regu.iur.sed possessio q̄ est ius.l.peregre.in prin.de acqui.pos.erat penes defunctū ergo continuatur in heredem.Sol.verū est qd̄ iura que post mortē nō fuerint extincta vt est dominiū ⁊ actiones transferuntur in hereditatem iacentem:⁊ postea per aditionē transferunt in heredem:sed possessio defuncti extinguitur per eius mortem nō autem transferūtur in hereditatem iacentem:quia cū illa sit quedam persona ficta ⁊ nō habeat verum corpus vel verum animū nō potest possidere cum ad possessionem requiratur vtrūq;:⁊ ideo nec in heredem transfertur.l.j.§.sceuola.ff.si quis testa.lib.esse iussus fue. Et si heres possessionem postea adipiscat illa est possessio noua que nūq̄ fuit penes defunctum.Et hoc in eo qui succedit in iure hereditario:sed non sic in eo qui succedit in dignitate.nam possessio que erat penes ep̄m nomine ecclesie ɔtinuatur in eius successorem sine alia corporali apprehensione.vt no.per Inno. in.c.cum super.de causa pos.⁊ ꝓprie.quia erat penes ecclesiam que nō mutatur nec variatur:lz varientur prelati ⁊ noīe ecclesie

3 detinebat.¶†Sed pone qd̄ ad statutum:prout hic ⁊ in multis locis qd̄ possessio q̄ erat penes defunctū cōtinuet in personam heredis an possit hoc fieri per statutum ⁊ sic nō requirat noua apprehēsio.videt qd̄ non:q2 istud consistit in facto ⁊ statutū nō potest facere ꝙ factum qd̄ vere nō interuenit videatur interuenisse.arg.ff.qui.ex cau.maio.l.nec vtilē.cum.l.precedenti.Breuiter dic cōtrarium:q2 possessio est ius ⁊ potest facere lex vel statutū qd̄ istud ius acquirat sine facto corporali dūmodo hoc expresse velit:alias statutum est qd̄ reqrat corporalis actus.vt.s. l.iij.in prin.⁊ hoc not.in.c.ij.extra de consue.⁊ p Bal.in.l.fin.§.

4 de sacrosan.eccle.¶†Sed tunc queritur:⁊ est pulchra qd̄.pone qd̄ bona hereditaria detinentur per tertiū:possessio vō que est ius est penes heredem ex forma statuti vtrū talis heres habeat interdictum adipiscende possessionis contra detentatores ex.l. edicto.§.de edic.diui adri.vl' interdictū quorum bono.videtur qd̄ nō:q2 illa possessoria ordinant ad acquirendū possessionē:sz in casu isto non potest acquirere:q2 iam habet ex forma statuti. Contrariū dic:q2 nō dicit habere perfecte quousq; etiam nō habeat detentationē corporalē.⁊ ita determinat Cy.ƀm Pe.in.l. ea lege.§.de condi.ob cau.post prin.bene facit qd̄ habetur in simili in.l.in bello.§.si quis seruum.ff.de capti.et postli.reuer.et insti.de leg.§.sed nostra.

2 ☞Pater quare hereditatē delatam filiofami.nō potest repudiare nec adire:sed requiratur repudiatio vel aditio ipsius filij cum consensu patris.

Legatum conditionale relictum filiofa.si tempore conditionis euenientis reperiatur sui iuris acquiritur sibi.

Quid in stipulationibus vel contractibus conditionalibus.

3 Si fuit delata hereditas monacho vnius monasterij:⁊ anteq̄ adeat transeat ad aliud monasterium vel efficiat ep̄s et postea adeat an acquiret secundo monasterio vel episcopatui vel sibi non autem primo monasterio.

4 Quid si ille tēpore mortis testatoris erat frater minor cuius religio non potest habere in cōmuni nec in particulari:⁊ anteq̄ adeatur hereditas trāseat ad aliud monasterium qd̄ pōt habere in cōmuni vel efficiatur episcopus.

1 NOn est dubium. ¶†Si tpe adite hereditatis qs fit iuris sui acquiret eam sibi:licet de tēpore delate hereditatis esset in aliena potestate.h.d.Nō ergo acqrit ei in cuius potestate tunc erat:⁊ sic non inspicitur tempus hereditatis delate quātum ad acquisitionē:sed tēpus adite here-

2 ditatis.¶†Et hec est ratio quare pater hereditatē delatam filiofami.nō potest repudiare nec adire:sed requiritur repudiatio vel aditio ipsius filij cum consensu patris.s.cod.renitente. quia non potest pater auferre filio hanc spem acquirendi sibi si tempore adite hereditatis fingatur ipsuz esse sui iuris.Et idē in seruo cui delata esset hereditas.vt in glo.que dicit idem esse in legatis:lz secus in stipulationibus.Intellige gl.sanc:scilicet in legatis cōditionalibus si tempore conditionis euenientis reperiantur sui iuris:lz tēpore mortis esset in potestate aliena.nā non acquiret illi:sed sibi legatum:quia conditionis euētus in legatis non trahitur retro.l.j.§.j.⁊ ibi not.ff.ad filleia.sed in cōtractibus cōditionalibus bene trahitur retro.l.potior.⁊.l.qui balneum.qui poti.in pig.habeantur.si tamē erat casualis vel mixta:secus si mere potestatiua.eo.titu.l.j.⁊.l.fina.que res pig. ob.pos.qn̄ ergo erat casualis vel mixta ⁊ tēpore celebrati contractus erat in aliena potestate:sed tēpore conditionis euenientis erat sui iuris non acquiritur sibi:sed illi in cuius erat potestate:licet secus in legatis.vt dixi.⁊ hec habetur in.l.que legata.de regu.iur.⁊.ff.quando dies leg.ce.l.si post diē.§.fi.⁊ idē qd̄ in legatis esset in contractibus qn̄ cōditio esset mere potestatiua.l. quidam cum filium.§.fina.ff.de verbo.obliga.¶Oppo.qd̄ imo acquirat patri in cuius erat potestate tpe delate hereditatis si fuit delata pure.nam statim acquiritur ius adeundi ipsi filio:⁊ per filium acquiritur patri isto iure quo quicquid acquirebat filius acquirebat patri.pro hoc.l.placet.ff.de acquirē.heredi. Sol.negat illud:q2 ius adeundi cum sit preparatoriū ad acquisitionem hereditatis per filium non acquirebat patri sicut nec querela que est ius acqrendi.l.papinianus.in prin.ff.de inoffic. testa.al's sequeret ꝙ ipse pater penes quē esset ius adeundi posset adire ⁊ repudiare filio inuito.cuius contrariū dicitur.s.co. l.renitente.lz ergo dicat illud ius:tamē non censetur esse in bonis anteq̄ fuerit executioni mandatū per aditionē.l.precia re-

3 rum.circa mediuz.ff.ad le.fal.¶†Et per istā.l.videtur ꝙ si fuit

a delata hereditas monacho[a] vnius monasterij ⁊ anteq̄ adeatur transeat ad illud monasterium vl' efficiat ep̄s.⁊ postea adeat qd̄ acquirat scd̄o monasterio vel episcopatui vel sibi non autē primo monasterio.Et istud esset verum tenendo opinionē quam tenet Bal.in.l.j.§.qui admit.ad bono.pos.qd̄ monasterium vel abbas non possit adire talem hereditatem:sed requiratur aditio monachi precedente iussu abbatis sicut in seruo vel filiofa. sed Joan.an.in.c.in presentia.de proba.recitat vnam opinionem Jaco.de are.que mihi videtur verior.⁊ pluries scd̄m eam consului qd̄ aliud sit in monacho ⁊ abbate q̄ in seruo vel filiofami.quia ius adeundi delatum monacho acquiritur monasterio ⁊ abbas cum capitulo potest illam hereditatē adire ⁊ repudiare:etiam inuito monacho:quia monachus non potest sperare aliquo casu effici sui iuris:sed seruus bene potest sperare p manumissionem.⁊ filiusfami.per mortem patris vel per emancipationem.⁊ ideo cum sit acquisitum primo monasterio:licet transeat ad aliud remanet penes primum.arg.s.de vsufru.l.in ter antiquā prudentiā.⁊ hoc in religionibus nō mēdicātibus.

4 ¶†Sed pone ꝙ quidam erat frater minor[b] cuius religio non

b potest habere in cōmuni nec in particulari moritur.quidā atti

c nens[c] suus abintestato anteq̄ adeatur hereditas trāsit ad monasterium qd̄ potest habere in cōmuni vel efficitur episcopus: vult adire pro se ⁊ non pro illo monasterio an poterit Bal.mouet istam qōnem.s.de episco.⁊ cleri.in.l.fi.⁊ videtur tenere qd̄ sic.Mihi videtur contrarium si erant alij propinqui defuncti. nam cum ipse haberetur pro mortuo tempore delate successionis fuit delata alijs propinquis.l.j.§.fi.de bo.pos.contratabu. licet ergo ipse transeat ad aliam religionem vel efficiatur episcopus ius alijs quesitum non aufertur:quia ipse efficitur habilior ad adeundum vt ex nunc non vt ex tunc:quia censetur nouus homo postq̄ prius habebatur pro mortuo.l.intercidit. ff.de condi.⁊ demon.vbi dānatus in metallum qui habetur pro mortuo si restituatur in integrum censetur esse nouus homo.l. seruus.ff.de ali.lega.Et pro hoc bene facit determinatio Bar. in.l.gallus.§.quid si tantum.de libe.⁊ posthu.vbi tenet ꝙ legitimatio filij non trahatur retro.⁊ ista habilitas superuenientibus habet vim legitimationis ⁊c.

2 ☞Actus qui celebrantur cum alio vt est contractus:ad hoc vt reddantur nulli per protestationem:debet fieri protestatio parte presente.

3 Si fuisti institutus mei contemplatione an possim te compellere ad adeundum ⁊ restituendum mihi hereditatem.

1 NEc emere ¶†Quero hic si aliquis fuit cōpulsus hereditatem adire an valeat aditio.Rn̄deo si ɔpulsio fuit licita.vt qn̄ erat rogatus restituere hereditatem quo casu compellitur ad instantiam fideicommissarij.vt in glos.fin.vel erat in potestate aliena et fuit compulsus per illum.l.j.§.j.vel.ij.ff.si quis omissa cau.testa.et tunc clarum est qd̄ sic.si vero fuit illicita vt per tyrannidem vel potentiam cogentis:tunc aut ipse fuit protestatus in p̄sentia cogentis vel in absentia qd̄ per metuz hoc faciebat.⁊ tunc ipso iure non valet duobus concurrētibus:scz coactione ⁊ protestatione.si autem non fuit protestatus:tūc valet mero iure:tamen haberet exceptionem quod metus causa contra debitores et legatarios.vt hec probantur ⁊ habentur

1 in.l.qui in aliena.§.fin.ff.de acquiren.heredi.¶†In actibus autem qui celebrantur cum alio:vt est contractus ad hoc:vt

a ¶Hereditas monacho.adde Pet.de anch.in regula accessoriuz.de reg.iur. li.vj.glos.in.c.si quis rapuerit. xxvij.q.j.glo.in c.qd̄ autē.xxvij. q.iiij.Inno.i.c. ex transmissa.de renū.Spe.ti.de sta.mo.in.§.j.v. vj.⁊ versic.xxv. Joan.de imo.in cle.ne in agro.de sta.mona.Rota decisione prima incip.de consue. in antiquioribꝰ Abb.⁊ Fran.de are.in.c.pe.de pba.Bal.in aut. igressi.C.de sacsan.ecc.Cal.i tide reg.ɔsi.xxij. ⁊.xxvij.Ang.in ɔsi.cclxiiij.inci.cā talis est.Jac. de vbercellis. Barba.cōsil.xx. incip.vbi christus.in.v.colū. in.iij.volu.

b ¶Frater minor.Adde cle. exiui de paradiso.de ver.signi. Jo.de lig.in tractatu minoricarum.Barto.in tractatu minoricarum.

c ¶Quidam attinens.Adde an appellatiōe attinentiū veniant maritus ⁊ vxor. Uidi gloss.in.l. amite.⁊.l.nā si. C.de necesf.ser.⁊ p Pau.de ca.in l.fi.C.de verbo. significa.

reddantur nulli per protestationē deberet fieri protestatio parte presente.l.fina.§.idem si predixerit.ff.nau.cau.stab.& ibi not.
3 ¶†Item quero pone qđ fuisti institutus mei contemplatione an possim te compellere ad adeundum & restituendum mihi hereditatem.nam tua aditio requiritur:nec ego possem adire.l.aditio.ff.eo.titu.de acquirē.heredi.& videtur qđ sic per illam.l. In contrarium.l.quidā cū filium.de here.insti.dic breuiter qđ aut ego te possidebā tanq̃ seruum meū de facto bona fide cum esses liber vel seruus alienus: & tunc quia ex re mea & ex opera tua mihi acqris possum te compellere ad adeundum & mihi restituendum.vt.d.l.aditio.quia ex re mea videtur fieri ista acqsitio postq̃ mei contemplatione fuisti institutus.l.sz si plures.§.in arrogato.ff.de vulg.& pupil.si autem non possidebam te tāq̃ seruum:& tunc aut de mandato meo recepisti illā institutionē:& idem vt per actionē mandati possim te cōpellere p glo.que est in.l.paulus.eo.titu.de acqui.here.aut non recepisti mādatum meo nomine & non possum te compellere.quinimo & si adeas mihi restituere non teneris.et hoc probatur in.d.l.quidam cuz filium.tene menti.
2 ☞ Pater hodie potest nomine infantis adire quālibet hereditatem delatam ipsi infanti ad vtilitatē infantis quo ad proprietatem tanq̃ legitimus administrator: et quid si infans est sui iuris.et nu.6.
3 Si hereditas non fuit adita per patrem infans decedens eam transmittit ad patrem ex priuilegio paterno.
4 Quod transmittat eā ad patrē tanq̃ aditam per infantem.
5 Tutor solus potest adire hereditatem delatā infanti: qui non habebat patrem in vita ipsius infantis nō post mortē eius ad commodum heredum infantis.
6 Pater vel alius ascendens per lineam paternā etiā si filiū sed nepotem infantem non habeat in potestate quātum ad hoc vt hereditatem illi delatam possit adire censetur eius legitimus administrator:regulariter secus.
Infans qualiter possit emancipari.
Hereditas delata infanti qui nō habet patrem an transmittatur ad heredes eius.et nu.7.
7 Hereditas patris an iure suitatis transmittatur ad quoslibet heredes etiam extraneos.
8 Quādo pupillus nō habet tutorem iudex potest supplere defectum tutoris:& cuz autoritate iudicis potest pupillus adire hereditatem sicut & bonorum pos.petere.
9 Qualiter pater vel alius ascendens ex linea paterna possit habere istam hereditatem delatā infanti:& per eum nō aditā post mortem infantis.& nu.12.
10 Pater an possit repudiare hereditatē delatam filio infanti.
An pater possit eam adire pro se & ad sui commodum.
11 Maior infante an possit adire cum consensu patris solum.
12 In beneficialibus vel in causa criminali quod pater nō possit autorari filio.

1

Si infanti. ¶†Ista fuit lex noua Theodosij & induxit plura de nouo que nō erant tēpore iurium digestoꝝ nec legū p̄cedētium per quē Theodosium primo fuit inductum qđ bona materna vel eius linee delata filiofami.non acquirerent patri quo ad proprietatem:sed filio.patri vero acquireret vsusfructus:vt.j.de bo.ma.l.j.& per totum.& pater ratione vsusfructus dicitur legitimus administrator filij in tali hereditate:et si filius erat infans vult ista.l.quod pater tanq̃ legitimus administrator possit hereditatem istam solus adire pro filio & illi acquirere proprietatem & sibi vsumfructum.sed si anteq̃ adeat filius decedat posset ipse eam adire pro se iure patrio perinde ac si fuisset filio acquisita:quo casu per ipsum transmitteretur ad patrem:si autem talis infans non habebat patrē:tunc si habet tutorem potest adire per solum tutorē.& si non fuit adita non transmittit per infantē:sed defertur alijs venientibus ab intestato ac si infanti nunq̃ fuisset delata.Si autez non erat infans:sed maior infante vult iura vetera obseruari vt solus pater vel solus tutor adire non possit:sed ipse pupillus cum eoruz consensu & autoritate:vel si neutruz habet cum autoritate iudicis qui supplebit defectum tutoris.h.d.tota.l.quam diuide in duas partes principales.naz prima loquit in infante:vsq; ibi si autez.vij.Secundo in maiore infante pupillo tamen. ¶Itez prima subdiuiditur in duas:qr primo loquit quādo infans habebat patrē vel aliū ascendentē ex linea paterna in cuius erat potestate:vsq; ibi parente vero.Secundo quādo neutrum habebat:sed habebat tutorem vel etiam non habebat: vsq; ibi eo vero.Tertio redit ad primum casum quando habebat et dicit esse idem si non erat in potestate:sed emācipatus qđ est quādo erat in potestate et quelibet de primis duabus diuidet in duas vt patet in text.scilicet quando infans viuebat & quando erat mortuus hereditate non adita.& inducit plura noua que non erant de iure veteri.& est valde singularis & famosa ista lex.
2 ¶†Et dico ista.l.inducit quinq; de nouo que non erant ante ipsam.tria continentur vsq; ad.§.parente vero.Quorum primum est qđ pater potest adire hereditatē delatam infanti.olim reperitur quod possit petere bon.posses.infanti delatam.vt.ff.de bono.posses.infan.fur.dela.l.j.quod possit adire de iure ciuili non reperiebatur et non erat bona consequentia poterat petere bono.posses.ergo & adire:vt patet in tutore qui poterat petere pro pupillo.ff.de bono.posses.l.si pupillo tutor.et tamen non adire.vt.s.eo.l.potuit.& ibi not.in vltima glo.Item olim petebat bono.poss.ad vtilitatem suam:qr oīa querebantur patri per filium:hodie vero adit ad vtilitatem infantis quo ad proprietatem:et eius nomine tanq̃ legitimus administrator quo ad bona materna vel eius linea.vt hic patet dum dicit nomine eius.& dicit Bart.quod sit cautus pater vt ita dicat cum adit pro infante:sibi autem acquirit vsumfructum.l.j.j.de bon.ma.hodie vero per.l.iustinianam quālibet hereditatem delatam infanti adit ad vtilitatem infantis respectu proprietatis.
3 vt titu.de bo.que libe. ¶†Secundum nouum est:quia si hereditas non fuit adita per patrem:infans decedens eam transmittit ad patrem ex priuilegio paterno quod olim nō erat:sed regula non in contrarium qđ hereditas non adita erat transmittebatur.vt.s.eo.qm̄.fallebat autem regula in quibusdam casibus notatis per glos.in.l.ventre.ff.de acqui.heredi.quibus
4 hodie per hāc.l.adiungitur iste. ¶†Tertium nouum est:quia transmittit eam ad patrem tanq̃ aditam per infantem:vt patet ibi dum dicit quasi iam infanti quesita &c.sed in alijs casib⁹ in quibus hereditas non adita transmittebatur iure veteri nō transmittebatur vt adita:sed vt adeunda.l.si quis filium.§.j.& ibi not.ff.de acquiren.heredi.et ideo duplex aditio requirebatur.Primo quod fieret per heredem transmittentis.Secundo quod adiret hereditatem ipsius transmittentis & postea hereditatē transmissam:sed in transmissione que fit per hāc.l.sufficit qđ pater adeat hereditatem infantis tenendo qđ pater hodie veniat vt heres infantis vt in glos.fi.circa princi.qua hereditate adita non requiritur qđ adeat hereditatem trāsmissaz:imo reperit eaz in hereditate infantis ac si p infantē esset adita sicut reperit cetera bona ipsius infantis.Et ita debet intelligi principiū glos.magne:dū dicit ex quo videt qđ patri non sit necesse adire vel dic quod alius fuit intellectus glo.vt ibi dicam.
5 ¶†Quartum nouū ponitur in.§.parente vero.qđ solus tutor pōt adire hereditatē delatā infanti qui non habebat patrem:in vita tamen ipsius infantis non post mortē eius ad commodum heredum infantis:quia non trāsmittitur ad alios heredes q̃ ad patrem:olim vero bene reperiebatur qđ tutor poterat petere bonorū possessio.pro infante etiam que iuris erat:& illam ei acquirere & ipsum oneribus hereditarijs implicare vt.s.q admit.ad bono.pos.l.qui infantis.et.ff.de bon.pos.infan.fu.dela.l.j.Sed qđ posset adire de iure ciuili nō reperiebatur:imo debebat adire per pupillum cum autoritate tutoris siue pupillus esset maior infante siue minor.vt.s.eo.l.potuit.& ibi no.in princ.
6 gloss.j. ¶†Quintum nouum ponitur in versi.eo vero.qđ pater vel alius ascendens per lineam paternā etiā si filium vel nepotem infantem non habeat in potestate quātum ad hoc vt hereditatem illi delatam possit adire censetur eius legitimus administrator:regulariter secus quia non nisi ratione patrie potestatis est legitimus administrator per iura noua etiam Theodosij.l.j.de bo.ma.et etiam Iustiniani.vt not.in aut.excipitur.de bo.que lib.Intelligo tamen illum versi.quod tali infanti sui iuris acquirat hereditatem pleno iure quo ad ppriētatē & vsumfructum:quia non potest ei acquirere vsumfructum nisi ratione patrie pote.& mortuo infante hereditate non adita poterit adire per se. ¶Et not.in illo versic.qđ infans potest emancipari:quod est verum per scriptum.l.iubemus.j.de emancipa.liberi.Ulterius in versi.si vero.vel si vero non sit tutor:dum ibi dicit quod si infans non habet patrem & hereditas delata sibi non fuit adita per tutorem:siue ipse habeat siue nō habeat talis hereditas non transmittitur per infantem ad suos heredes: sed perinde est ac si sibi non fuisset delata:& sic deuoluitur ad alios
7 proximiores venientes ab intestato. ¶†Dicunt doctores quod inquantum dicit perinde ac si non fuisset delata:& inquantum loquitur generaliter dicens omnes hereditates.ille versic.videtur destruere tres communes opi. Quarum prima est quod hereditas patris iure suitatis transmittitur ad quoslibet heredes etiam extraneos per.l.iij.s.eo.& per plures alias quas allegat Bart.hic.& in.l.ex militari.§.fi.de mili.testa. &.l.ventre.de acquiren.heredi.quam opi.tangit hic glos.que incipit nūquid erit idem.& fuit opin.originaliter Azo.Iaco. et Bald. quam sequitur Pet. et Cyn. etiam Barto.in.d.l. ventre.vbi plene

de hoc

de hoc articulo. Nam iste text. in verbo oẽs videtur velle contrarium dum loquitur in infante qui non habebat patrem: et cuius hereditas poterat esse ad eum deuoluta: quia qui omne dicit nihil excludit. ꝛ sic etiam illa comprehenditur. ꝛ tamẽ vult ꝙ non transmittatur: sed deuoluatur ad alios propinquiores. glo. illa que incipit nunquid fatetur hoc de plano. in fi. qꝛ Accur. fuit in opinione contraria quod hereditas iure suitatis nõ transmittitur ad extraneos heredes: vt etiam sentit in. l. iij. §. eo. pro qua opinione videtur casus in. l. ij. §. si quis ex liberis. ad tertul. Sed tenentes primam opinionem respondent ad illum. §. per tex. eiusdem. §. dum dicit si non suus patri agnascitur. ꝛ sic loquitur in eo qui non erat suus heres patri: et sic a cõtrario sensu potius facit pro prima opinione. Ad istum autem text. respondent quod non loquitur de hereditate paterna propter verbum deuolutus: quia paterna non deuoluitur: sed continuatur in. l. in suis. ff. de libe. ꝛ posthu. ¶ Secunda opi. quam iste text. videtur destruere est quia Jaco. de are. tenuit quẽ etiã sequitur Bart. in. l. qui duos. ff. de reb. dub. quod si minor. xxv. annis decedat non adita hereditate sibi delata: licet illã de rigore iuris non transmittat ad suos heredes de equitate tamen ꝛ ex priuilegio minoris etatis iuncto cum articulo mortis trãsmittit beneficium restitutionis in integrum aduersus omissaꝫ aditionem quod poterit heres eius impetrare qua obtenta illam hereditatem adibit. Et si dicatur istud beneficium nunꝙ competit minori defuncto: quia nunꝙ fuit lesus in eius vita cũ potuerit adire vsꝙ ad mortis articulum: ergo non habebat restitutionem que non datur nisi leso. l. fina. §. de in integ. restitu. ergo non potuit transmittere quod non habuit: vt in simili videtur casus in. l. j. §. de restit. mili. Respon. doct. verum esse qõ non fuit lesus in vita sua: sed leditur in mortis articulo qꝛ tunc perdit potentiam adeundi: ꝛ hoc contingit propter fragilitatem etatis: quia si fuisset maior verisimile est quod non distulisset adire: ꝛ ideo non de rigore transmittit sed de equitate: put habetur in simili in. l. pantonius. ff. de acquiren. heredi. Et istã opi. fundarunt docto. per. l. qui duos. ff. de reb. dub. que nõ potest aliter intelligi in eo quod ibi dicit: scilicet in hereditate vltimi morientis: quia non poterat reperiri cum non esset adita cum statim post primum mortuus est secundus nisi mediante beneficio restitutionis. Ista opi. videtur destrui per istum text. quia iste infans erat minor: ꝛ hereditatem sibi delatam nõ adiuit nec alius pro eo: ꝛ hic dicitur quod non transmittit ꝛ vltra qõ perinde est ac si nunꝙ fuisset lata: sed si delata non fuisset nõ esset tractãdum de beneficio restitutionis. ¶ Item dicit quod illa hereditas peruenit ad alias personas ꝓpinquiores. ꝛ hoc debet intelligi: scꝫ cum effectu: sed si infans transmitteret beneficium restitutionis ad suos heredes non ꝑueniret cum effectu: imo heres infantis obtenta restitutione adire poterit ꝛ a quolibet possessore aduocare. Barto. dicit hunc text. intelligẽdum de transmissione hereditatis: ꝛ fatetur quod illa non transmittitur de rigore: sed deuoluitur ad alias personas: non autẽ habuit respectum ad beneficium restitutionis in integrum. Bal. autem ꝛ Ange. dicunt quod posito qõ illa opinio sit vera non habet locum in infante: quia nec transmittit hereditatem: nec beneficium restitutionis: sed per istum text. qui precise loquitur: sed istud dictum non habet in se rationem: quia scõm hoc deterioris conditionis erit infans ꝙ adultus cum debeat esse melioris conditionis: quia minus potest sibi imputari ꝙ adulto qui potuit sibi prouidere. Sed audio qõ do. Raph. cu. disputando tenuit contrariam opinionem. communiter tamẽ vidi cõtrariam opinionẽ tam floretie quã bononie. que est vtilis. ¶ Tertia opi. que videtur destruere tex. fuit opi. Barto. qui tenuit quod scientia tutoris operatur transmissionem iuris deliberandi: de qua loquitur. l. sequens: sed in cõtrarium facit iste tex. qui loquitur etiam cum habebat tutorem qui neglexit adire hereditatem et sciuit eam delatam: alr̃s non diceretur neglexisse. et tamen dicit illam hereditatem non aditam deuolui ad alias personas ac si non fuisset delata: ergo non trãsmittit etiã ius deliberãdi: quia illud presupponit hereditatem delatam. et hic fingitur non delata. sed Barto. in. l. seq. dicit qõ tempore huius legis que fuit Theodosij non erat inuenta transmissio iuris deliberandi. de qua in. l. seq. sed fuit inuenta per illam. l. que est nouior et fuit Justiniani. vnde si infans decederet infra annum a die scientie tutoris non deuolueretur hereditas ad propinquos ac si non fuisset delata: sed transmitteretur ius de-
8 liberandi per illam legem. ¶ † Vltimo not. in fin. huius. l. quod quando pupillus non habet tutorem iudex potest supplere defectum tutoris. et cum autoritate iudicis potest pupillus adire hereditatem sicut et bonorum possess. petere. vt. §. qui admit. ad bono. poss. pos. l. bonorũ. dũmodo iudex hoc sciat et supplere velit. vt ibi not. ꝛ si haberet tutorẽ supplere non posset eius defectum: si tamen posset adhiberi tutor: alr̃s perinde esset ac si non haberet. qõ dic vt no. per Barto. in. l. si curato. habẽs. §. de in integ. restitu. ¶ In glos. magna. que incipit ex quo in princi. ibi. hodie tamen videtur heres. vt in aut. de here. abintesta. §.
9 in secundo. ¶ † In hoc consistit tota difficultas huius. l. in videndo qualiter pater vel alius ascẽdẽs ex linea paterna possit habere istam hereditatem delatam infanti: ꝛ per eũ non aditam post mortem infantis. text. dicit qõ habet de iure paterno. glos. ista in princ. dicit qõ ius paternum erat ante istam. l. quia mortuo filiofami. abintestato non habebat heredem: sꝫ pater oĩa bona sua etiam que poterat habere. vt castrensia vel quasi occupabat iure peculij. vt in. l. ij. ff. de castren. pecu. nõ vt heres filij. Et ex hoc sequebatur qõ nõ habebat pater necesse adire hereditatem infantis: qꝛ nec erat dare hereditatem abintestato. ¶ Item sequebatur qõ si pater decederet anteꝙ bona filij occuparet iure peculij eam transmittebat ad suos heredes: quia ius occupandi erat sibi quesitũ statim filio mortuo etiam ignorãti qõ nõ esset in hereditate q̃ iure hereditario defertur: qꝛ anteꝙ adeatur non est acquisita. hodie vero cum filiusfa. habeat heredem abintestato. vt in aut. de here. abintesta. §. ij. ꝛ hic non extant descendentes deuoluitur ad patrem. ꝛ sic pater nõ veniet vt pater nec occupabit iure peculij: sed veniet vt heres infantis. Et hic sequitur quod necesse habebit adire hereditatẽ infantis ꝛ si decederet ea non adita nec illam transmitteret nec etiã heredi infantis delatã que erat in hẽditate ipsius infantis tanꝙ infanti q̃sita. ¶ Itẽ sequit̃ aliud qõ si extat pater ꝛ mater ꝛ etiã frater vtrinꝙ cõiunctus sicut hereditas infantis non pertinet ad solum patrem: sed etiam ad matrẽ ꝛ fratrẽ eodem modo hereditas delata infanti diuidet̃ inter eos. ꝛ ita determinat Barto. in. l. vẽtre. ff. de acquirẽ. heredit. licet hic videatur dubitare. Item sequeretur pone casum quẽ habui de facto. Quidam habebat filium in potestate sua: item nepotem infanteꝫ ex eo qui erat in potestate aui ꝛ non sui patris mortuus est filius abintestato: ꝛ eius hereditas deuoluta est ad filium suum eundemꝙ nepotem non de iure suitatis: qꝛ cum non esset in eius potestate non potuit sibi esse suus ꝛ necessarius heres: decessit postea infans non adita hẽditate paterna superstite matre ꝛ auo paterno. clarum est quod hereditas infantis pertinet ad matrem excluso auo: qꝛ propinquior est. vt in aut. defuncto. ad tertul. ¶ Queritur ad quẽ pertinebat hereditas patris infantis non adita. Nam ad matrem eius heredem non videtur posse pertinere: quia regulariter hereditas non adita non transmittitur. Fallit in casu huius legis ex priuilegio paterno qõ priuilegiuꝫ nõ habet mater. ¶ Itẽ nec auus paternus poterit habere: quia ipse non est heres infantis sed mater: ꝛ hodie pater vel auus nõ potest habere iure paterno sed tanꝙ heres. vt in glos. ergo neuter habebit. Breuiter ego teneo contra istam glos. ꝛ quod etiã hodie pater non habet vt heres infantis: sed iure paterno. Nã emancipatus etiam iure veteri habebat heredem abintestato. ꝛ quod hic dicitur in princip. locum habet etiam si infans erat emancipatus. vt in ver. ea vero. ꝛ sic poterat venire vt heres infantis. ꝛ tamen in princ. l. dicitur qõ venit iure paterno. Et ille versi. vult quod omnia que dicta sunt in princip. quando habebat in potestate locum habeat etiam quando non hẽbat. Preterea etiam si erat in potestate habebat heredem iure isto codicis post Theodosium in aduẽtitijs. vt. l. quod scitis. ꝛ. l. quecunꝙ. de bo. que lib. ꝛ cõ. nunia de succes. l. fi. ꝛ ad tertu. l. fi. ꝛ tamen hic dicitur quod pater venit iure paterno nihil ergo adijcitur per aut. cũ etiam tẽpore huius legis hoc esset. Dic ergo quod licet pater sit heres infantis nõ occupat illam hereditatẽ vt heres sꝫ vt pater. ꝛ si cum eo frater ꝛ mater concurrant ipse solus habebit ꝛ non illi. Et in. q. quam habui solus auus habebit: lꝫ mater sit heres in solidum: quia temerariũ est dicere quod ista. l. corrigatur in eo qõ dicit iure paterno. nec est nouum nec mirum dicere qõ pater succedat vna cum matre vel fratre et tamen ipse solus habeat illam hereditatem. Nam hoc videmus alibi in simili qõ frater coniunctus ex latere patris tantũ succedẽs fratri vna cum alio fratre coniuncto ex latere matris tantum equaliter succedunt in hereditate fratris: ꝛ tamen illa bona q̃ habebat a patre ad solum fratrẽ coniunctum ex latere patris pertinẽt: ꝛ econuerso que habebat a matre pertinent ad cõiunctum ex latere matris. vt plene not. in auṫ. itaꝙ. ꝯ. cõmunia de succes. ꝛ in autẽ. post fratres. de legi. heredi. et in simili in. l. qõ scitis. §. fina. de bo. que lib. ꝛ de legi. here. l. de emancipatis. in fin. ꝛ sicut pater vel alius ascẽdẽs ex linea paterna cum non veniat vt heres infantis: sed vt pater et ex priuilegio huius legis transmittet etiam ignorans hoc ius occupandi: licet non transmitteret hereditatem infantis. reperio Nico. de ma. hoc tenuisse hic quem sequitur Ang. licet Bal. contra. ¶ In gloss. ibi: sꝫ qualiter. pro declaratione huius versi. opponitur contra

ter. dum dicit qd pater potest capere istam hereditatẽ delatam infanti: ꝛ non aditam ac si fuisset acquisita infanti. Contra infanti non potuit acquiri: vt probabo: ergo fingi non potest qd sit acquisita: quia qd vere esse non potest nec fingi potest qd sit. vt not. in. l. gallus. §. si eius. de lib. ꝛ posthu. qd autem non potuerit vere acquiri probatur: quia infans videtur equiparari furioso cum careat intellectu. pro hoc facit institu. de inuti. stipula. §. pupillus. ꝛ etiam patet in. l. j. ff. de bonorũ possess. infan. fu. dela. vbi ponuntur ad paria furiosus ꝛ infans: sed curator furiosi non potest acquirere hereditatem vel bonorum possessionem que iuris sit ipsi furioso: sed soluꝫ que facti: et si furiosus decedat anteq̃ resipiscat hereditatem aditam vel per curatorẽ vel bonorum possesso. agnitam non transmittit ad suos heredes. vt. s. de curato. furio. l. fina. §. sin autem. taliter ergo nec pater potuit perfecte acquirere infanti. ꝛ ideo dicitur in illa. l. j. diem talis possessionis bonorum delate infanti vel furioso non cedere. Et si dicatur alibi dicitur contrarium quod cedit vt in l. seruus. §. impubes. ꝛ. §. fin. de bono. poss. glos. dicit verum est quod cedit ad incõmodum patris vt potest tempus ipse nõ admittatur non autem ad incõmodum filij vt excludatur. Breuiter glos. respondet ad istud contrarium. in ver. potest pater plene. qd licet curator furiosi non possit acquirere hereditateꝫ vel bonorum possessionem que iuris est ipsi furioso: pater tamen ꝛ etiam tutor bene possunt acquirere pupillo infanti: quia maiorem potestatem habet q̃ curator. et equiparatio que ponitur in illa. l. j. non est quo ad omnia: hec est intentio gloss. que meli⁹ fecisset istud contrarium non tangere: quia. l. quam allegat est de iure veteri quo iure pater accipiendo bonorum posses. pro filio accipiebat pro seipso: quia sibi acquirebat: sed iure isto accipit pro ipso filio: ꝛ potest filio acquirere perfecte. vt in princip. huius legis ergo potest fingi quesita. Alij vero assignãt aliam rationem diuersitatis inter curatorem furiosi ꝛ tutorem pupilli: quia pupillus cũ leditur restituitur. et ideo tutor potest sibi acquirere hereditatem effectualiter: quia si ledatur restituetur: sed furiosus non restituetur: ideo curator eius non potest effectualiter sibi hereditatẽ acquirere qui si lederetur remaneret in damno. Ista ratio non est bona: quia ibi etiam furiosus restituitur ꝛ etiã prodigus ꝛ alij qui reguntur per legitimos administratores. vt plene habetur in. l. marcellus. ff. de fideius. ꝛ not. s. de cura. furi. l. ij. in glos. ꝛ no. per Bald. in. l. si curatorem habens. s. de in integ. resti. ꝛ no. in addi. Spec. in titu. de prescrip. super rubrica. ¶ In glos. ibi. sed hodie pro declaratione eorum que sequunt̃. in glo. penul. opponitur quatuor modis. Primo contra prin. qd infans hereditatẽ non aditam non transmittat ad patrẽ vt. s. eo. l. quoniã. So. ibi ponitur regula que fallit in casu isto speciali quando duo concurrunt qd ille cui delata est hereditas ꝛ qui decessit ea non adita sit infans. ꝛ qd habeat patrẽ quo casu ex priuilegio paterno fit ad eum trãsmissio: sec⁹ altero ipsorum deficiente: vt quia esset maior infante. vt in versi. sin autẽ. quia tunc iura vetera seruarentur vel haberent patrẽ:

10 vt in ver. si vero vel sit tutor. ¶ † Secundo opponitur qd non possit pater adire pro infante qui non potest repudiare hereditatem filio etiam infanti delatã. s. eo. l. renitente. que generaliter loquit̃. ergo nec adire per. l. is potest. ff. de acqui. here. Glo. respondet qd hoc fallit in regula. Tu dic fm docto. qd illa regula habet locum in illis qui adeunt pro se vtili possunt adire qui etiam possunt repudiare: ꝛ si non possunt repudiare nec adire: sed in illis qui adeunt pro alijs: vt est tutor pro pupillo infante vel etiam pater: regula illa non habet locum: quia licet possit adire ꝛ acquirere quoniam ad hoc deputati sunt non possunt repudiare: quia non sunt deputati ad nocendum. Loquit̃ etiã illa. l. de iure antiquo ante istam quo iure hereditatem delataꝫ filio nec ipse filius sine patre repudiari poterat nec econuerso. l. nec is. §. fina. ff. eo. Similiter nec filius sine iussu patris adire poterat nec econuerso pater sine filio etiam infante: licet posset petere bonorum possessionem quoniam illo iure adimisset pro se non pro filio vnde filio auferre non poterat spem acquirendi sibi. de qua in. l. non est dubium. sed ambo simul: puta pater cũ voluntate filij poterat. vt. s. eod. l. filiofami. et econuerso. l. qui aliena. §. iussum. ff. de acquirẽ. heredit. post istam autem. l. quia filius erat capax proprietatis. et sic aditio patris fieret pro ipso filio. ¶ Et si queritur an pater possit pro filio adire determinatur in hac. l. quod aut erat infans et potest. vt in principio. aut maior et non potest. vt in fin. huius. l. imo filius debet adire cũ consensu patris. Si vero querimus an pater possit adire pro se et ad suum commodum: tunc aut filius non erat exclusus adhuc a iure adeundi: et non potest. vt in dicta lege renitente. aut erat exclusus. et tunc aut per repudiationem et põt pater adire pro se. vt. j. de bo. que libe. l. fina. §. sin autem pater recusante. aut erat exclusus per mortem: et tunc secus. vt. j. ad

¶ Pupillus sine autoritate tutoris. adde. l. pupill⁹. ꝛ ibi Bar. ff. de acqrẽ. here. Bart. ꝛ Bal. i. l. potuit. s. e. Bal. in. l. vnica. in. §. in nouissimo. C. de cad. tol. Bal. in. l. ij. C. ad orfi. Jo. de imo. in. l. vêter. ff. de acqr. heredi.

b ¶ In bñficialibus. Adde abb. in. c. non est. in. j. not. de sponsa. Spe. ti. de actore. §. j. ver. sꝫ cũ clericoꝝ.

orfi. l. ij. de qua ista glo. in fi. opponit. et hoc tenet Cy. ꝛ Barto. in. d. l. fina. et allegat istam legem. in versicu. si autem. vij. vbi si maior infante decedat dicit seruari iura vetera. ꝛ sic non transmittit ad patrem: quia speciale est in infante. Sed vna glo. super ver. mortuo que incipit vel etiam viuo in illo. §. si autem. vij. videtur sentire contrarium dum remittit ad illam. l. fina. §. sin autem patre. vbi dicit determinari quid iuris sit: ꝛ sic sentit qd illud quod ibi dicitur quando filius repudiat vt pater possit pro se adire si viuat illud idem sit quando filius moritur viuẽte patre: cõiter tamen tenetur cõtrarium. Nam alia ratio est quando filius repudiat: quia posset hoc facere malitiose in perniciẽ patris ne ille haberet vsumfructum: sed quando moritur cessat ratio predicta. ꝛ ideo iura vetera sunt seruãda vt non transmittat hereditatem: sed bene posset transmittere ius deliberandi si decessit infra annum. de quo. j. l. proxi. si pater vellet esse eius he-

11 res. ¶ † Tertio opponitur contra titu. huius. l. inquantum ibi dicitur qd maior infante potest adire cum consensu patris vel tutoris si patrem non habet. ¶ Contra quod consensus patris non sufficiat: quia per aditionem obligatur creditoribus ꝛ legatarijs sed. l. caueturquod consensus vel autoritas patris nõ sufficit ad obligandũ filiũ pupillum. ff. de verbo. obli. l. fin. in prin. licet glo. illam nõ alleget sed. §. furiosus. institu. de inuti. stipu. glo. respondet quod in aditione hereditatis potius acquiritur quasi dicat bene obligatur accessorie: sꝫ principaliter tendit ad acquisitionẽ ꝛ hoc inspicit potius: ꝛ nõ primũ: iuxta ea que habentur in. l. si qs nec causam. ff. si cer. peta. Ista rñsio nõ est bona

a quia ex hoc sequeretur quod pupillus sine autoritate tutoris[a] posset adire hereditatẽ: qꝛ in acquirendo quo ad commodũ nõ requiritur tutoris autoritas. l. obligari. circa princ. ff. de auto. tuto. dic ergo qd contrarium loquitur quando mere obligatur et nihil acquiritur quo casu pater de tali obligatione nullum habet vsumfructum: ideo non potest dici eius legitimus administrator. Et ideo si etiam hodie haberet locum illa. l. cum eius autoritas non sufficiat ad obligandum filiũ. quando autẽ obligatio nõ est mera: sed cũ aliqua acquisitione vt cũ adiit hereditatem: tũc quia acquirit vsumfructũ est legitimus administrator ratione cuius potest autorari filio sicut tutor: et sufficit ad

12 ipsum obligandum. ¶ † Et ex his apparet quare in beneficiali

b bus[b] etiam in causa criminali non sufficit consensus patris vt in. c. fi. de iudi. lib. vj. ꝛ. s. de auto. prestan. l. clarum. quia in illis pater non est legitimus administrator cum non habeat vsumfructum: ideo non potest autorari filio scd̃m Bart. cuius est dicta solutio. vt hic in. d. l. fina. Sed pone qd in hereditate nulla sunt bona ex quibus possit habere vsumfructum: tunc videtur qd non possit autorari: quia cessat ratio de qua. s. Potest dici contrarium: qꝛ hoc accidit occasionaliter nõ regulariter: ideo non est inspiciendum. arg. bonum. ff. de riuis. l. ij. ꝛ. l. iulianus. qui ꝛ a quibus. ¶ Ultimo glos. opponit. de. l. iij. ꝛ. ad orfi. ꝛ ista oppositio cõcernit principium huius. l. inquantum hic dicit̃ q infans trãsmittit ad patrem hereditatẽ nõ aditam. ibi dicitur cõtrariũ qd nõ patrẽ: sed fratres habẽt per ius accrescẽdi. glos. respondet qd debet hoc intelligi quando decedens erat maior infante: et sic patet qd ibi est casus. de eo qd. s. dixi. qd licet filio excluso per repudiationẽ pater possit adire. l. fi. §. sin autem. patre recusante non sic si excludat̃ per mortẽ nisi sit infans. loquit̃ etiam illa. l. de iure veteri ante istam. ¶ Glo. que incipit: sed nũquid opponit̃ cõtra ver. si vero nõ sit tutor inquãtum dicit oẽs hereditates ad eum deuolutas: ꝛ non agnitas perinde haberi ac si non essent deuolute: ꝛ sic non transmittuntur ad heredes extraneos ipsius infantis. Cõtra quia loquitur quando pater erat mortuus: vnde saltẽ hereditatẽ paternã debuit transmittere ad quoscũq; heredes: qꝛ erat sibi acquisita per. l. ꝛ videtur casus in. l. fin. §. sin autem perpetuus. de cur. fur. quidam fatentur dicentes hunc text. debere intelligi in hereditate extraneorum glo. intelligit etiam in hereditate patris: vt nec illa transmittatur iure suitatis ad extraneos heredes: licet transmitti possit ad posteros per titu. de his qui ante aper. tabu. ꝛ vbiq; glo. fuerunt in ista opi. Cõmuniter tenet̃ contrarium. vt dixi. s. in notabilibus. ꝛ plene per Bar. in. l. vẽtre. ff. de acqui. here. ꝛ ita videtur sentire glo. penul. huius. l. que incipit. vt ita. in fine. dum dicit: secus in paterna: sed postea dum allegat. l. j. de his qui ante aper. tab. sentit qd. s. dixi q nec illa transmittatur nisi ad descendentes.

2 ¶ Suus heres an trãsmittat hereditatem paternam etiam ignorans ad quoscunq; heredes extraneos: etiam anteq̃ se immisceat.

Dictio etiã qd includat casum magis dubitabilem.

3 Que sit differentia inter trãsmissionẽ iuris deliberandi de qua loquit̃ ista lex ꝛ transmissionẽ hereditatis nõ adite q̃ fit in quibusdã casibus notatis in. l. ventre. ff. de acqui. heredi.

Si delata

Si delata est bonorum pos. de iure pretorio ⁊ non hereditas de iure ciuili: an habeat locū prouisio huius legis.
4 Quatuor necessaria vt fiat transmissio iuris deliberandi.
5 Aditio hereditatis an possit induci etiā ex nō facto.
6 Non est dare duntaxat successionem ex testamento vel ab intestato: sed etiam aliam speciem succedendi que nec fit ex testamēto vel ab intestato.
Quarta que debetur arrogato an transmittatur ad heredem indistincte etiam non adita.
7 Statuto si cauet̄ qd̄ mortua vxore vir succedat in certis bonis eius: puta parapheralibus ⁊ alij succedant vltra ꝙ illa successio viri sit alterius nature ꝙ vniuersalis.
Hereditas pupilli an dicatur successio ex testamento vel abintestato. ⁊ nu. 8.
8 Statutum loquens de decedentibus abintestato an habeat locum in pupillo.

Cum antiquioribus. ¶ Ista ē lex noua Iustiniani ⁊ introducit nouum modū transmittendi hereditatem non aditam qui nō erat de iure veteri cognitus.
1 ¶ †Et premitte qd̄ habetur. s. eo. l. si curatoris. in fi. qd̄ si ille cui delata est hereditas interrogatur ad instantiam creditorum vtrū velit esse heres vel non: ⁊ si ipse petat terminum ad deliberandum debet sibi dari. ⁊ l. dat hoc consilium qd̄ nō adeat inconsulte: sed deliberate: an hereditas sit soluēdo vel non imo factus est titulus. ff. de iure delibe. Contingebat autem qd̄ pendente dicto termino heres decedebat: ⁊ sic hereditatem ad suos heredes non transmittebat. vt. s. eo. l. quoniā. vnde remanebat deceptus de consilio legis: quia forte erat hereditas lucrosa: nec poterat sibi imputari negligentia pendente termino deliberandi: nec contra istud inconueniens reperiebatur prouisum per leges veteres nisi in filijs deliberantibus an velint se immiscere si erant sui. Nam reperiebatur in questionibus iurisconsulti Pauli quod transmittebant duntaxat ad suos posteros et non ad extraneos heredes. Imperator Iustinianus illā prouisionem extendit ad quoscūqꝫ heredes non solum ad filios sed etiam ad extraneos quibus delata sit aliqua hereditas: et ipsi petierint a iudice tempus ad deliberandum et interim decedant: vt transmittat residuum temporis non solum ad suos posteros: sed etiam ad quoscunqꝫ extraneos heredes suos: et vltra hoc etiam addit quod etiam si non petierint a iudice terminum: si tamen non adiuerunt nec repudiarunt et sciant hereditatē sibi delatam habeant annum ex dispositione huius legis ad deliberandū: ⁊ si interim decedāt trāsmittant residuū temporis qd̄ restabat intra quod residuum heredes eorum etiā extranei possint illam hereditatem adire et si nō adeant sint exclusi ab adeundo illā hereditatem sic nō aditā transmissā. Et hoc dicit in effectu ista. l. que diuiditur in tres partes. Primo ponit casum. l. condende. vsqꝫ ibi: ideo sancimus. Secundo ponit suum statutum amplians prouisionem iuris veteris in pluribus. primo: quia illa loquebatur tantū in filijs: sed ista in quibuscunqꝫ. Item illa volebat transmissionē nō fieri nisi ad posteros trāsmittentis. Ista vult qd̄ fiat ad quoscūqꝫ extraneos. Itē illa loquitur quando petitum erat tempus a iudice ⁊ cōcessū. Ista vero etiam quando non fuerat petitum: quia cōcedit annum. Limitat autem suam prouisionem vt habeat locum dumtaxat quando decessit sciens sibi hereditatem delatam: ⁊ ex die scientie incipit annus currere. si autem ignorabat non trāsmitit: qꝛ nō potest dici ꝙ decesserit deliberans qui ignorabat hereditatem sibi delatam non enim cadit deliberatio in ignorāte: ⁊ sic haberet locum. s. eo. l. qm̄. ¶ Item limitat potentiam adeundi per heredes ad quos fit transmissio vt non possit nisi infra residuum temporis qd̄ supererat defuncto: ipse autem defunctꝰ si viueret etiam lapso anno posset adire: quia per lapsum anni excluditur a iure transmittendi hereditatem non aditam non autem a iure adeundi secundū glo. ⁊ docto. licet Pla. tenuerit contrarium ⁊ male si petijsset terminū a iudice ⁊ habuisset non esset tractandum de termino legali anni: qꝛ transmitteret solū residuum illius temporis qd̄ a iudice habuit. Et de materia huius legis plenissime vide per Bart. qui format multas questiones vtiles ⁊ quotidianas que occurrerunt post magnam mortalitatem que prius non erant cognite: qꝛ nō acciderāt de facto vt ipse ibi dicit in. l. qui duos. ff. de reb. dub. vbi omnino vide.
2 ¶ †Lex ista in principio fortiter facit contra cōem opinionem que est qd̄ suus heres transmittat hereditatem paternam etiā ignorans ad quoscūqꝫ heredes extraneos etiam anteꝙ se immisceat: quia censetur sibi per. l. acquisitam ipso iure. vt. s. eo. l. iij. Nam si erat speciale ante hanc. l. vt suus heres quando decedebat deliberans: ⁊ sic sciens hereditatem sibi delatam ⁊ obtento tempore ad deliberandum a iudice: ⁊ non transmittebat nisi ad suam posteritatem. Ergo in contrarium est ius commune: qꝛ si decessit ignorans: ⁊ sic non deliberans nec obtento tēpore a iudice non transmittit etiam ad suam posteritatem ⁊ multo minus ad extraneum. Barto. dicit qd̄ illa dictio ⁊ que ponitur
a pro etiam[a] tollit contrarium: qꝛ includit etiam extraneos heredes: sed hoc non placet: quia dictio etiā includit casum magis dubitabilem: sed hic includeret minus dubitabilem. Nam minus dubitatur qd̄ transmittat ad posteritatem ꝙ ad extraneos difficile est responsum ad hunc text. negari tamen non potest quin etiam in suis sit legitima prouisio huius legis: qꝛ non habet necesse probare suitatem vel patriam potestatem: sed sufficit probare hereditatem sibi delatam: puta ex testamento ⁊ qd̄
3 infra annū decessit. ¶ †Sed quero hic que differentia sit inter transmissionem iuris deliberandi. de qua loquit̄ ista. l. ⁊ transmissionem hereditatis nō adite que fit in quibusdam casibus notatis in. l. ventre. ff. de acqui. here. Respondeo quantū ad id qd̄ transmittitur nō est differētia: qꝛ vtroqꝫ casu transmittitur potentia adeundi. ⁊ sic vt adita: sed vt adeunda vt hic patet. in fi. iuncta. l. si quis filium. de acquir. heredi. Sed in modo transmittendi est differentia: qꝛ in casibus in quibus transmittitur hereditas qui not. in. d. l. ventre. fit transmissio etiam ab ignorante sibi hereditatem delatā. hic vero non nisi a sciente. Item ibi aliquādo fit transmissio de hereditate nondum delata: sed que sperat̄ deferri in omnē euentū hic vero non nisi de delata. Item ibi fit transmissio quandocūqꝫ. hic vero non nisi quando decedit infra annum. Item ibi heres transmittētis potest quādocunqꝫ adire: sed hic non nisi infra residuum temporis. vt in fi. huius legis. ¶ Item quero quid si delata est bonorum possessio de iure pretorio: et nō hereditas de iure ciuili an habeat locū prouisio huius legis. Cy. tenuit qd̄ non in. l. q se patris. s. vnde lib. ⁊ sic etiam sciens bono. poss. sibi delatam et decedens infra tempus eam petendi trāsmittit ius deliberandi qd̄ tene menti. nam regulariter dantur centū dies ad petendā bo. poss. vel annus in liberis. et sic non congruit prouisio huius. l. dum
4 loquitur de anno deliberationis. ¶ †Ex secunda parte huius legis no. quatuor necessaria vt fiat transmissio iuris deliberandi: scilꝫ qd̄ hereditas sit delata. Item qd̄ sciat eam delatā supple ⁊ possit eā adire: qꝛ etiā scit ex qua causa sit delata. vt. l. si is ad quem. de acquir. heredi. Item qd̄ nō fuerit repudiata. Item qd̄ decesserit infra tempus datum ad deliberandū vel per iudicem vel per legem. ¶ Sed pone qd̄ transierunt decem menses a die sententie postea anteꝙ labatur annus impetrauit heres institutus terminum deliberādi a iudice qui concessit nouem menses. prout habetur. j. eo. l. fi. §. sed qꝛ quidam. deinde lapsis alijs duobus mensibus de anno: ⁊ infra residuū temporis nouem mensiū decessit hereditate non adhuc adita an transmittat residuum temporis. videt̄ qd̄ non: vt hic ante finem dum dicit annali tempore trāslapso nihil petierit ⁊c. ⁊ postea dicit ab hmōi beneficio excludatur. Contrariū dicit Bald. qꝛ ista tempora coniunguntur. arg. in. l. j. cum. ij. vel. iij. seq. s. de temp. in
5 integ. resti. ⁊ qd̄ no. in. d. l. fi. in fi. glo. j. eo. ¶ †Item Bald. allegat istum tex. dū dicit: sed neqꝫ aliqd gesserit qd̄ aditionem vel pro herede gestionem inducat ⁊c. contra Bar. qui disputando tenuit in questione que incipit: debitor in diem: qd̄ aditio hereditatis potest induci non solum ex facto: sed etiā ex non facto: vt si hereditas creditoris in diem delata fuit debitori: ⁊ debitor hoc sciens non soluit debitum in termino ei ad quem deuol
b ueretur hereditas eo non adeunte. Nam ipse[b] tenuit quod per hoc videatur creditori hereditatem adire: alias per lapsum termini constitueretur in mora. l. magnā. j. de cōtra. stipu. ꝗ mora est delictum ⁊ quis non presumit̄ velle delinquere. l. merito. ff. pro socio. ⁊ per consequens qd̄ voluerit adire: quia per hoc nō deprehenderetur in mora. Ista tamen ratio sua nihil valet vide re meo: qꝛ non est verum qd̄ deprehenderetur in mora: licet non videatur adire si non apparet alius heres cui deberet soluere vt patet in. l. pecunie fenebris. in fi. ff. de vsur. Bald. autē reprehendit Bart. per istum text. dicens qd̄ hereditas aditur per factum non autē per non factū. vt hic ptꝫ dum dicit aliqd gesserit ⁊c. Ista tamen est friuola ratio: qꝛ non ꝑpterea negat quin heres ex non facto possit adire. Item in multis locis Bald. reprehendit Barto. quia absurdum est dicere qd̄ ille qui nihil facit voluerit se implicare oneribus hereditarijs. Certe cum reuerentia infideliter reprehendit Bart. nec bene ponderauit verba Barto. qꝛ ipse intelligit suam determinationem quādo ille qui nihil facit vel heres eius dicit hereditatē fuisse aditam ad sui cōmodū. ⁊ per cōseqnēs trāsmissum: ⁊ alius diceret oppositum quod non fuit adita: sed econuerso si ipsi dicerent eam non fuisse aditam ⁊ creditores dicerēt oppositum ad eorū damnum etiā idem Bar. tenet qd̄ per non factum esset inducta aditio: et

a ¶ Dictio ⁊ que ponit̄ pro etiā. Adde doct. in. l. si filius q in potestate. ff. de lib. et posthu. l. eas causas. ff. de cōdi. ⁊ demon.

b ¶ Nam ipse tenuit. Adde ⁊ dic vt p do. Alexā. de imo. in consi. xx. colū. iiij. ver. preterea. in. iij. volu. Cur.

miror valde qd Bald. ita consideranter ipsum reprehendat de eo qd Bar. non dicit: scz qd voluerit se implicare hereditariis oneribus nihil faciendo. et de ista. q. tangitur per Barto. in .l. gerit. ff. de acquir. heredi. et per Bal. in .l. non hoc. §. vnde cog. Et frequenter vidi dubitari valde ⁊ teneri contra Barto. propter reprehensionem Bal. sed limitando: prout seipsum limitat non meretur reprehendi.
6 ¶ †Item inver. si eni ipse. dum dicit vel abintestato vel ex testamēto vel aliter ei cognitum sit ⁊c. Allegat iste tex. cum glo. q non est dare dūtaxat successionem ex testamento vel abintestato: sed etiam aliam speciem succedēdi que nec fit ex testamento vel abintestato. ⁊ glos. que incipit veluti: exemplificat multis modis: ex qua no. dn̄ dicit de quarta que debetur arrogato que non dicitur successio ex testamento vel abintestato quod illa trāsmittitur ad heredem nisi scd̄m dispositionem huius .l. Cy. tenuit cōtrarium in .l. si arrogator. ff. de adop. quod illa transmittatur ad heredem indistincte et non adita: quia defertur quodam iure singulari non vniuersali quod est acquisitum etiam ignorāti sicut ius occupandi iure
7 peculii. vt not. §. l. proxi. in prin. glo. magne. ¶ †Et istud no. pro statuto Florentino quo cauetur quod mortua vxore vir succedat in certis bonis eius puto paraphernalibus ⁊ alii succedant vniuersaliter. Nam illa successio viri est quedam successio particularis alterius nature quā vniuersalis. ⁊ sic licet decedat non apprehensa vel agnita successione transmittat ad suos heredes: ⁊ sic communiter tenetur ibi per dictam gloss. magnam. in princi. §. l. proxi. Nec ob. iste text. quia non intendit dicere id qd dicit glo. qd sit dare tertiam speciem successionis: sed vult dicere qd si delata est hereditas ex testamento vel abintestato: ⁊ sibi fuit cognitum per ostensionem testamenti vel alio modo ⁊c. quod tunc transmittit. sed ille successiones particulares transmittuntur indistincte vt dixi. Tenet etiam glos. ista quod hereditas pupilli non dicitur successio ex testamento vel abintestato
8 dum ipse testari non possit. ¶ †Et sic allegatur per Bal. qd statutum loquens[a] de decedentibus abintestato non habeat locum in pupillo nisi probetur cōsuetudo loci quod pupillus dicatur decessisse abintestato. et ita tenet do. Rapha. ⁊ vidi consuli per plures docto. sed Bal. consuluit contrarium. ⁊ est tex. in .l. ii. §. de impu. ⁊ aliis substi. in princi. dum dicit intestati filii: ⁊ ibi tetigi. quia text. in .l. j. de suis ⁊ legi. vult qd licet proprie non sit intestatus: tamen in eo locum habebant omnia iura q̄ loquuntur de decedentibus abintestato. vnde non expedit probare consuetudinem. ⁊ ista est veritas ⁊ pluries consului scd̄m opi. Bar.

[a] ¶ Statutum loquēs. adde alex. de imo. in .l. generaliter. C. de insti. ⁊ substi.

2 ¶ Que sit ratio qd si sum institutus in diuersis portionibus eiusdem hereditatis ab eodem testatore: si vnam agnosco cogar ceteras agnoscere: ⁊ accrescant mihi sine non aditione etiam inuito: ⁊ si in illis eram substitutus nō solū iure accrescendi eas habeam: sed etiam iure substitutionis. ⁊ nu. 5.
3 Si incepi a repudiatione: ⁊ repudiem vnam portionem an valeat repudiatio: ⁊ sic attrahat ad se oēs alias. ⁊ nu. 5. ⁊ 6.
4 Si pater decessit ante pupillum: an heres eius in quem transmisit paternam aditam: cogatur acceptare pupillarem: q̄ postea defertur.
5 Institutus in pluribus hereditatibus ⁊ a diuersis testatorib9 potest vnam adire ⁊ alteram repudiare.
6 An possit quis repudiare paternā quam adiuit ne habeat pupillarem.

1 Quidam elogio. ¶ †Institutus in pluribus portionibus ab eodem testatore ⁊ eadem hereditate si vnam agnosceret ceteras consequitur et repudiare nō potest ¶ Item qui agnoscit institutionem cogitur agnoscere substitutionem pupilla. h. d. Barto. ⁊ primo ponit vnam questionez vsqz ibi: similiqz modo. Secundo aliam vsqz ibi: vtraqz igitur. Tertio determinat ambas simul. et est clara ista. l. in tex. sz glo. reddit ipsam difficilem addendo multas leges infortiati circūferentes ad materiam huius legis in vtroqz casu. Et debes scire quod de primo casu huius legis loquuntur plures leges in titu. de acquiren. heredi. scz. l. j. ⁊. ii. ⁊. l. si solus. ⁊. l. si tu ex parte. ⁊. l. fin. quam Barto. repetiit. ⁊ recitat ibi distinctionem Dyn. longam quam supplet in multis membris. ⁊ ibi omnino vide si vis profunde intelligere. ¶ De secundo vero casu an ille qui agnouit hereditatem paternam teneatur cognoscere pupillarem tractat in .l. allegata difficili ⁊ singulari: qui patri heres extitit. eo. titu. ¶ Sed si queritur an ille qui repudiauit hereditatem paternam possit habere pupillarem. de isto casu non tangitur hic. sed loquitur .l. quesitum. ⁊ .l. si filius qui se paterna. eo. titu. ⁊ .l. si filius qui patri. de vulga. et pupil. quas oēs leges glo. hic accumulat. ⁊ ideo redditur difficilis ⁊ obfuscaret
2 intellectum nisi ordinate recitetur. ¶ †Circa primum casum huius legis queritur que sit ratio qd si sum institutus in diuersis portionibus eiusdem hereditatis ab eodem testatore si vnā agnosco cogor ceteras agnoscere: et accrescunt mihi sine noua aditione etiam inuito: ⁊ si in illis eram substitutus non solū iure accrescendi eas habeo: sed etiam iure substitutionis. vt in .l. si quis. insti. de acqui. heredi. iuncta .l. j. ⁊. ii. Respondeo: quia si non habeam coheredem vel substitutum in aliis portionibus ratio est in promptu ne testator decedat pro parte testatus ⁊ pro parte intestatus contra regulam iuris. si autem habeam coheredem et substitutum in aliis portionibus ista ratio cessaret: qr ille possent pertinere ex testamento ad coheredem vel substitutum: et sic non decederet pro parte testatus et pro parte intestatus: ⁊ nihilominus dispositio huius legis habet locum si vnaz portionem acceptem ceteras acceptasse videor: vt est casus in .d. l. si solus. Tu dic quod est alia ratio: quia non possum diuidere vnitatem hereditatis: licet enim plures nominauerat portiones: non tamen videtur diuisisse hereditatem ex quo eas reliquit eidem: vnde nec heres pōt diuidere. ponit exemplū Barto. in mensura qua mensurātur panni: licet ibi sint plura signa quorum vnum designat brachium vnum: aliud medium brachium: aliud tertium: nihilominus illa signa nō diuidunt vni
3 tatem mensure. vt ipse not. in .d. l. si solus. ¶ †Secundo queritur quid si incepi a repudiatione et repudiem vnam portionez an valeat repudiatio. ⁊ sic attrahat ad se omnes alias vt videar omnes repudiasse. Respondeo non: imo non valet repudiatio. ⁊ possum eandem portionem adire: et etiam alias consequi. ratio diuersitatis est: quia aditio est habitus. vnde faciliter recipit incrementum: sz repudiatio est priuatio: vnde nō debet extendi. ⁊ per consequens valere non potest: quia sequeretur qd vnam haberet ⁊ alteram non qd esse non potest. vt in fi. huius. ⁊ hoc determinatur in .l. ii. ff. de acqui. heredi. ¶ In fi. glo. circa secundū casum de illo qui adiuit hereditatem paternam qd co
4 gatur acceptare pupillarem postea sibi delatā. ¶ †Querit quid si decessit ante pupillum an heres eius in quem transmisit paternam aditam cogatur acceptare pupillarem que postea defertur. vide quod non: quia spes substi. pupil. nō transmittitur ad heredem .l. sed si plures. in prin. ff. de vulg. ⁊ pupil. ¶ Contrariū determinat illa .l. singularis qui patri. quod imo heres cogitur habere pupillarem: quia defunctus adeundo paternam incepit obligari ad acceptandum pupil. Et istam obligationē trāsmittit ad suos heredes. Dicunt tamen docto. quod heredes ei9 non habebunt pupillarem ex iure substitutionis: sed ex iure accres. vt ibi patet: quia sua substitutio nō fuit ad heredem transmissa. Sed si dicatur quomodo haberet hereditatem pupillarem ex iure accrescēdi in qua possunt esse alia bona quā fuerint testatoris: ⁊ cum ius accrescendi non est de bonis eiusdem testatoris ⁊ eiusdem hereditatis. Dicunt docto. quod ideo quia sibi substitutio pupillaris erat cōiuncta cū iure accrescēdi: qr pupillus erat institutus: vnde tale ius accrescendi attrahit ad se naturam substitutionis: vt retrahatur etiam ad bona impuberis ⁊ habeat locum etiam post aditam hereditatem per impuberem quorum neutrum est de natura accrescendi: quia non habet locum post aditam hereditatem nec trahitur ad alia bona q̄ primi testatoris. Ista sunt mirabilia ⁊ somnia videre meo. Nam volunt doc. qd illa .l. nō habeat locū si pupillus non esset institutus sed exheredatus: qr tunc substitutio nō esset coniuncta cum iure accrescendi: nihil eni ex persona impuberis posset accrescere substituto qui erat institutus sed quando pupillus erat etiā institutus bene posset accrescere si pupillus suam portionem repudiaret: ideo tunc dr substitutio cōiuncta cum iure accrescendi: sed ille text. loquitur indistincte: ⁊ sic potest intelligi etiam qn̄ pupillus erat exheredatus. Nec obst. text. in .l. fi. ibi dum dicit accrescendi iure. nā idem vult dicere qd sicut in portione que obuenit per ius accrescendi non requiritur noua aditio. l. liber homo. §. si titius. de here. insti. ita nec in illa hereditate pupilli postea adueniente requiritur noua aditio: imo heres inuitus cogitur eam habere. ⁊ potest dici qd habebit eam ex substitutione tamen ad similitudinem iuris accrescēdi: sicut not. in simili in .l. ex testamento. §. de impu. ⁊ aliis substi. ⁊ in .l. si quis heres. de acquirē. here. ⁊ de hoc plene tetigi in dicta .l. q patri. vbi teneo q habeat etiam locum quando pupillus erat exheredatus. Diuide istam glo. in tres partes. Nam primo prosequitur scd̄m casum huius legis de instituto ⁊ etiam pupillariter substituto: qui adiuit hereditatem paternam ⁊ cogit habere pupillarē vsqz ibi: itē cū vnus. Secundo prosequitur primū casum de illo qui fuit institutus in pluribus portionibus: et adiuit ex vna portione vtrum cogatur habere alias: vsqz ibi vt autem. Tertio ponit vnā distinctionē trimembrē in qua re
5 colliguntur ambo casus precedentes ⁊ addunt alii. ¶ †Primum membrū est quādo quis fuit institutus in pluribus hereditatibus:

reditatibus:⁊ a diuersis testatoribus qui casus non ponūtur
in.l.⁊ est indubitabilis:quia est clarum ꝙ potest vnam adire ⁊
alteram repudiare:et adeundo vnam non cogitur habere alte-
ram. ¶Secundum membrum est quādo fuit institutus in plu
ribus portionibus eiusdem hereditatis ab eo testatore vel fuit
institutus in vna:et in altera substitutus:quia vltimus casus
in hac.l.nō ponitur.sed in.l.si tu ex parte.de acqui.here.et hoc
vsq; ibi vbi autem ex testamēto.¶Tertiū membrū est quando
ex testamēto vnius deferuntur eidem plures hereditates:scilȝ
hereditas principalis testatoris et hereditas pupillis.de qua
loquitur secundus casus huius legis.⁊ iste casus subdiuiditur
quia interdum institutus in paterno incipit ab aditione here-
ditatis paterne.⁊ tunc loquit̄ ista lex.⁊.l.qui patri.de acquirē.
heredi.interdum incipit a repudiatione hereditatis paterne
et tunc loquitur.l.quesitum.cum.l.sequen.eo.ti.quo enim casu
possunt cōtingere tres casus:scȝ ꝙ pupillus erat institutus et
adiuerat paternam.Item ꝙ repudiauerat.Item qd nec adiue
rat nec repudiauerat.Utrum substitutus possit separare pu-
pillarem a paterna:⁊ vnam adire ⁊ alteram repudire.de qua
loquitur.l.si plures.§.fina.⁊.l.si filius qui patri.ff.de vulga.et
pupil.¶Ista glos.signat contrarium de duabus legibus ad
scdm casum huius legis:scȝ de.l.si tu ex parte.in fi.⁊ de.l.quesi-
tum.ff.de acquiren.heredi.Sed reuera illa.l.si tu ex parte.non
concernit scdm casum huius legis:sed primum quando alicui
deferuntur plures portiones eiusdem hereditatis:quia hic di
citur qd non potest vnam adire ⁊ alteram repudiare:sed debet
vel omnes adire vel omnes repudiare:et si vnam repudiaret
incipiendo a repudiatione nō valeret repudiatio:vt superius
dixi per glo.que est in.l.ij.eo.titu.ibi autem in.l.si tu ex parte.
in fi.dicit contrarium ꝙ imo valeret repudiatio in illa ⁊ aliam
potest adire tamē cum illa habebit etiam portionem repudia-
tam vel in totum habebit alium coheredem vel pro parte si ha-
bebat.Et solu.quam glos.ponit non congruit huic contrario:
sed inferius in distinctione in versi.si vero.vnam tangit solu-
tionem que congruit illi.l.item.l.quesitum.bene cōcernit scdm
casum huius legis:tamen solu.quam glos.ponit illi non con-
gruit:sed congruit.l.si filius qui patri.de vulga.⁊ pup.de qua
etiam potest formari opp.ad scdm casum vt statim dicā.Solu.
autem conuenientem illi.l.quesitum.ponit glos.ante fi.in ver-
si autem pupillus qui institutus non erat.ideo ista glo.loquit̄
inordinate.Non sequendo ergo ordinem glo.primo expedia-
mus primū casum huius legis postea scdm.Et contra primuȝ
casum colliguntur quatuor oppo.ex legibus quas glo.allegat.
contra scdm vero tres.¶Opp.ergo primo contra primum ca-
sum qd si alicui conferantur plures portiones eiusdem heredi-
tatis possit vnam repudiare ⁊ valet repudiatio ⁊ alteram adi-
re:tamen cum illa habebit portionē repudiatā.l.si tu ex parte.
in fi.de acqui.heredi.Cuius contrarium vult ista.l.in fi.qd non
possit vnam habere alterā repudiare:sed debeat vel oēs adire
vel oēs repudiare:⁊ si incipit a repudiatione vnius non valet.
vt.s.dixi.Glo.videtur soluere istud cōtrarium cū distinctione
quā ponit in ver.si vero vna.qd hic loquit̄ quando plures por-
tiones deferuntur eodem iure puta substitutionis.Si vero di-
uerso iure:puta vna iure institutionis altera substitutionis
vulgaris locū habet.l.cōtraria.Tu dic qd aut incepit ab adi-
tione sue partis:⁊ tunc si postea deferatur altera per repudia-
tionem coheredis vel iuris accrescendi vel iuris substitutionis
vulgaris cogitur illam habere vtroq; iure tam accrescendi ꝗ̄
substitutionis.l.si qs heres institutus.de acquir.here.etiā.s.de
impu.⁊ alijs substi.l.testamento.et ibi not.Aut incepit a repu-
diatione partis sue.⁊ postea sibi defert̄ portio coheredis:tunc
habet locū.l.si tu ex parte.in fi.qꝛ tempore quo repudiauit non
erat sibi delata nisi sua pars:ideo potuit eam repudiare ⁊ repu
diatio valuit nec attraxit ad se portionem coheredis vt illam
etiā videat̄ repudiasse:ideo potest eam habere si vult etiam si in
ea non foret substitutus vulgariter:fortius si erat substitutus
sed si tēpore quo repudiauit suā iam erat delata portio cohere
dis per ius repudiationis repudiatio facta de sua non valeret:
⁊ sic posset eandē adire:quia tunc est eadem ratio que in pluri-
bus eodem iure delatis.Cū enim omnes possit habere statim si
vult repudiando vnam non valeret repudiatio:sed adeundo
vnam valuit ⁊ attrahit ad se alias.Ista ergo distinctio glo.an
eodem iure vel diuerso nō est bona:sȝ est distinguendum vt di-
xi:an tempore repudiationis vnius sint omnes delate an non:
sed sola repudiata:quia tunc valeret repudiatio facta de vna.
¶Secūdo oppo.⁊ ista oppositio colligitur ex versic.item cum
vnus.nam videtur qd licet adiuerit vnam nō cogat̄ habere alte
ram:imo possit etiam aditam repudiare.l.cum hereditate.ff.de
acqui.heredi.Sol.hic loquitur quando oēs erant delate:⁊ scie
bat vel scire debebat qd vnam acceptando ceteras cogebat̄ ha-
bere:qꝛ nō veniunt ex improuiso.vnde adeundo vnam videtur
se subijcere dispositioni iuris.l.si diu.de acqui.here.lex contra-
ria loquitur quando tempore quo adiuit vnam altera nōdum
erat sibi delata:quia coheres non repudiauerat:sed repudiat
post vnde obuenit ex improuiso:⁊ qꝛ istū casum non cogitauit
tūc loquitur illa.l.cum hereditate vt posset suam dimittere ne
illam cogatur habere nisi creditores sint contenti portione sua
tantum:si tamen vellet retinere suā cogeret̄ habere etiam repu-
diatam:vt ibi patet hec vera quādo repudiat̄ de iure cōi:quia
non erat adita:sed de iure speciali:quia erat adita.⁊ per benefi
cium restitutionis:vt quia erat minor repudiauit coheres:tūc
possit ille qui primo adiuit retinere suā ⁊ repudiatā recusare.l.
si minor.eo.titu.Item est verum quod dixi quando ille qui pri-
mo adiuit non fuit substitutus vulgariter in portione postea
repudiata:alias cogeret̄ eam habere vel nolle:qꝛ nō videretur
sibi obuenire ex improuiso eo modo quo quādo peruenit a iure
accrescendi tantum.⁊ hoc tenuit Bart.notabiliter in.l.si testa
mento.§.de impube.et alijs substi.¶Sed tertio opp.quod alia
distinctio sit habenda.l.neminem.de lega.ij.cum legibus seq.
Solu.nos loquimur in pluribus portionibus eiusdem heredi
tatis que licet fuerunt nominate ⁊ distincte a testatore non ta-
men per hoc fuit diuisa hereditas:ideo nec heres potest diuide
re ibi loquitur in legatis in quibus testator diuisit censetur di-
uisa vnio:ideo vnā partem potest legatarius acceptare alterā
repudiare.Secus si testor non diuisit:quia tunc vnum legatuȝ
siue sit factum de vna re siue de pluribus sub vno nomine colle-
ctiuo.nam pro parte non potest acceptare nec pro parte repu-
diare:si ergo testator legat primam partem vnius fundi dein-
de alteram partem eiusdem potest vnam acceptare et alteram
repudiare:quia testator videt̄ diuisisse:⁊ tot censent̄ fundi quot
partes.vt in.l.plane.in fi.de lega.j.non videt̄ diuidere heredi-
tatē quādo nō diuidit in diuersas personas:licet diuidat in di
uersas portiones.Et ratio potest esse:quia hereditas represen
tat personam defuncti que est vna:ideo maior est vnitas in he
reditate ꝗ̄ in legatis in quibus nō est representatio qd tamen
illud esset verum quādo pro diuisione relinqueret eidem diuer
sas portiones eiusdem fundi:et tunc esset veruȝ quod quelibet
portio est nouus fundus nō sic quādo pro indiuiso.l.meuius.§.
duobus.de lega.ij.¶Sed ⁊ quarto opp.ad idem quod imo pos
set vnam acceptare et alteram repudiare.l.liber homo.§.fin.et
l.si quis filium.de acquiren.heredi.Solu.verū est quādo essent
delate per plures hereditates diuersorum hominum:⁊ ex testa
mentis diuersorum:nos loquimur quando plures portiones
eiusdem hereditatis ex testamento vnius:⁊ hoc voluit glo.in
primo membro distinctionis:licet leges predictas non alleget.
¶Quinto et vltimo oppo.quod etiam quando ex testamento
vnius deferuntur plures portiones eiusdem hereditatis licet
vna amplecteretur ceteras non videatur amplexus.l.si solus.⁊
l.sed si de sua.ff.de acquiren.here.Solu.qd hic dicit̄ habet locū
quādo plures portiones eiusdem hereditatis essent mihi dela-
te ex persona mea idem si ex persona alterius:qꝛ seruus meus
vel filius fuisset institutus in pluribus portionibus eiusdem he
reditatis ab eodem testatore.Nam vnaȝ adeundo ex iussu meo
omnes acquirit.l.si vnus.ff.de acquiren.heredi.sed si vna por-
tio est mihi delata ex persona mea:altera ex persona serui vel
filij:si adeo ex mera non propterea efficior heres in illa:quia re-
quiritur aditio illius:⁊ sic tempore quo adiuit erit sui iuris ac
quiret sibi:⁊ non mihi.vt.s.eo.l.non est dubium.alias acquirit
mihi.⁊ ita intelligit gloss.in secundo membro distinctionis in
ver.si autē ex testamento.⁊ est expedita glo.ab illo ver.item cuȝ
vnus.vsq; ibi.ad ver.vbi autē.vsq; in fi.⁊ etiam in prin.gl.vsq;
ad versi.item cum vnus.illa que gloss.dicit concernūt secunduȝ
casum huius legis quando alicui fuit delata hereditas pater-
na.⁊ etiā pupillaris ex testamento vnius.⁊ qd dicit debet vel
ambas habere vel ambas repudiare.⁊ si adiuit paternam cogi
tur habere pupillarem.Contra de.l.si filius qui patri.de vulga
ri ⁊ pupilla.vbi si duo fratres fuerunt instituti pupillus ⁊ adul
tus ⁊ illi pupillo fuit adultus pupillariter substitutus:⁊ ipse
adultus repudiauit paternaȝ in qua erat institutus deinde ob-
uenit sibi pupillaris potest habere pupillarem:⁊ iterum repu-
diare paternam in qua erat institutus:⁊ sic ex toto separare pa
ternam a pupillari:⁊ habere pupillarem sine paterna.Sol.ad
hoc tendit principium glo.in ver.si adiuit.Nam hic loquitur
in casu econuerso quando prius adiuit paternam:⁊ postea vult
repudiare pupilla.tunc non potest.vt hic.⁊ ratio redditur per
Barto.in.l.qui patri.de acquiren.here.quia quos possum ne-
6 cessarios heredes mihi facere possum ⁊ filio meo. ¶†Sed qd
si vult repudiare paternam quam adiuit ne habeat pupillarē.
videtur quod possit per.l.cum hereditate.s.allegatam.Cōtra-
rium dic fm Ang.ibi in.l.qui patri.de acquirē.heredi.quia nō

videtur sibi obuenire ex improuiso cum sciret se pupillariter substitutum: sicut quando scit se vulgariter substitutum. vt dicit Barto. in. l. in testamento. de impu. et aliis substi. Et si decedat anteꝙ pupillus transmittat hanc necessitatem ad suos heredes. l. qui patri. sed Bald. hoc limitat duobus modis. Primo quando esset substitutus nominatus: puta si decesserit in pupillari etate titium coheredem suũ sibi substituto. si autem dixisset substituo superuenientem: tunc videtur substituere sub conditione si superuixit: ⁊ ideo si prius moriatur non transmitteret hãc necessitatẽ ad suos heredes: idem si dixisset quisquis sit heres mihi sit heres filio meo qui censetur institutus. et solum de instituto herede non de herede eius loquitur per. l. qui liberis. §. hec verba. de vulga. et pupil. que dicta sunt singularia si vera sunt: ⁊ tamen maxima est limitatio ad illam legem: sed subtilius est cogitandum quod fieri pro nunc non potest. si autem incipit a repudiatione paterna. et vult habere pupillarem sine paterna si quidẽ filius fuit institutus locuz habet illa l. si filius qui patri. Quo casu distinguendi sunt tres casus: aut enĩ pupillus adiuit paternam. ⁊ istũ casum glo. non tangit: sed dic qȯ tunc substitutus non possit habere pupillarem sine paterna que cum illa est coniuncta: ⁊ non potest ab ea separari. l. sed si plures. §. si filio. de vulga. ⁊ pupil. ⁊ cũ illa etiã est coniuncta portio in qua ipse substitutus fuit institutus de qua ipse repudiauit: quia illa accreuit in qua fuit institutus pupillus. Si vero pupillus abstinuit. ⁊ hunc casum gl. tangit dicens ꝙ tũc substitutus ita demum poterit habere pupillarem sine paterna si sit coheres per cuius aditionẽ pupillaris substitutio confirmetur: al's secus. Tu dic qȯ etiam si non sit: quia per solam existentiaz sui heredis: lz per abstentionem elisam confirmatur substitutio. vt habetur circa fi. gloss. ⁊ est casus in illa. l. si filius qui patri. Si vero pupillus nõ abstinuit se: sed etiaz adiuit nec se immiscuit: ⁊ sic hereditas paterna reperiť in hereditate pupilli: substitutus autem qui repudiauit paternam pro sua portione vult habere pupillarem sine paterna in qua fuit institutus pupillus: ⁊ sic separari a pupillari an hoc facere possit. dic qȯ si iste substitutus erat frater impuberis potuit per rationẽ que assignatur in illa. l. si filius qui patri. que videtur hoc velle: sed si erat extraneus non potuit: licet pupillus potuisset eam repudiare: quia cum ipse extraneus veniat ad hereditatem pupilli ex substitutione testatoris nec aliter venire potuisset non debet illi hanc verecundiam facere ꝙ repudiet hereditatem testatoris: ⁊ amplectatur pupillarẽ. Et hoc voluit illa. l. si filius. secus in alio herede pupilli qui venire non potest ad eius hereditatem aliter ꝙ ex prouisione testatoris: qꝛ ille poterit eam separare sicut ipse pupillus posset. Et aduerte: quia ista glo. in ver. hic enim. ⁊ si pupillus habeť corrupta. Nam quidam habent hoc modo. hic enim si pupillus abstinuit ipse tamen abstinere non potuit: que verba nõ habent intellectum. vnde debet dicere econuerso hic. ⁊ etiam si pupillus non abstinuit ipse tamen: scilicet heres abstinere poterit. ⁊ iste est casus in illa. l. si filius. licet glo. alleget illas leges que non dicunt hoc nec faciunt ad propositum: sed si pupillus non fuisset institutus: sed exheredatus ⁊ institutus heres fuisset sibi substitutus pupillariter loquitur. l. quesitum. ⁊. l. si filius qui se paterna. de acqui. here. ⁊ etiam ista glo. in fi. in ver. si autem pupillus. qꝛ autem institutus erat filius testatoris in potestate: ⁊ tunc licet ipse repudiauerit paternam ex quo tamen remansit heres ex hoc noĩe confirmatur exheredatio ⁊ pupillaris substitutio. allegat glos. l. cum quasi. §. fin. ⁊ si quis. de fideicõmis. libe. Tu dic ꝙ est casus in illa. l. si filius qui se paterna. ideo potest habere pupillarem sine paterna. dicit tamen glo. in fi. qȯ iste casus non est oĩno expeditus: qꝛ quidam dicũt esse speciale in legato libertatum vt confirmetur per solam existentiam sui heredis etiam elisam p abstentionem. vt in. d. §. sed ⁊ si quis. cõmuniter tenetur ꝙ etiã pupillaris substitutio ⁊ datio tutoris: quia sunt fauorabiles sicut libertas. confirmatur ⁊ dicunt esse casum in illa. l. si filius q patri. ⁊ in. d. l. si filius qui se paterna. Si vero erat extraneus substitutus: tunc loquitur. l. quesitum. vt distinguatur an sit instituttus insolidum: ⁊ tunc si repudiauit paternam non possit habere pupillarem: quia non est per cuius aditionem cõfirmetur: secus si habeat coheredem qui adeat: ⁊ iste est cõis intellectus illius. l. sed vt ibi dixi alium puto fore intellectum illius: et magis notabiliter. dic vt dixi. ⁊ ex predictis possunt colligi opi. quas in prin. dixi contra istum casum secũdum.

2 ☞ Si instituať aliquis monachus tanꝙ non monachus qȯ valeat institutio: ⁊ per eum acquiratur hereditas monasterio preter intentionem testatoris.

3 Lite pendẽte super vno articulo nõ debet altera pars compelli ad faciendũ aliqd qȯ tendat in preiudiciũ litis: ⁊ si cõpellať debet fierit protestatio qȯ illud fiat sine preiudicio litis.

4 Quando seruꝰ instituitur simplr̃ nulla facta mentione de dñõ cum censeať institutus sui contemplatione ⁊ non dñi: licet dñs esset incapax non redditur institutio nulla.

Quod tunc non habeat locum regula qȯ capacitas ⁊ incapacitas serui inspicitur ex persona domini.

5 Coactio quod sit duplex.

6 An stetur verbis enunciatiuis instrumenti.

1 Cum aliquis. ☙† Si ille qui litigat de libertate sua vel seruitute instituatur heres tanquam seruus illius cum quo litigat cogitur lite pendente: ⁊ sine preiudicio litis hereditatem adire: ⁊ illi acquirere que remanebit penes eum quẽcunꝙ exitum lis habeat. Si vero instituatur simpliciter expectabitur euentus litis: ⁊ interim nõ cogetur: sed si pronunciabitur seruus adire cogetur. Si vero liber non cogeť: sed poterit acquirere pro se. h. d. Et ratio diuersitatis est: quia primo casu censetur institutus contemplatione illius cũ quo litigat: qȯ sic est perinde ac si fuisset institutus in tantum qȯ si adiret postꝙ foret pronunciatus liber tenetur illi restituere nulla deducta trebellianica per. l. aditio. ff. de acqui. heredi. ⁊ tamẽ qui est institutus simpliciter ⁊ rogatus. de resti. alteri detrabit trebel. qꝛ non censetur institutus cõtemplatione illius tantũ: sed sua ⁊ illius. plus ergo est instituere aliquem sui contemplatione ꝙ simpliciter ⁊ ipsum rogare de restituendo tibi. Secundo vero casu censetur institutus sui tantum contemplatione non illius cũ quo litigat postꝙ non est facta mẽtio: ideo expectatur

2 euentus litis anteꝙ cogatur. ☙† Et nota. qȯ etiam si fuit pronunciatus seruus institutio non redditur nulla: vt hic patet: ⁊ tamen testator credebat ipsum esse liberum: et posse sibi acquirere: sed non acquirit sibi: sed domino: ⁊ sic est hic casus de eo qȯ dixi in. l. iij. ff. de here. insti. quod si instituatur aliquis monachus tanꝙ non monachus nihilominus valet institutio: et per eum acquiritur hereditas monasterio preter intentionem testatoris. Nec ob. l. si pater. ⁊. l. nec apud. eo. titu. quia ibi errabatur in alia qualitate instituti: scz proximitatis ⁊ affinitatis que presumitur fuisse causa finalis institutionis. ideo si reperitur falsa institutio redditur nulla. Per istam legem videtur ꝙ si instituatur filius alienus vel sibi legetur tanꝙ filio illius qȯ istud dicatur peculium profectitium: ⁊ acquiratur patri pleno iure proprietatis ⁊ vsufru. quia in profectitiis nihil immutatur per iura noua: secus si instituatur simpliciter non tanꝙ filius alterius: qꝛ censebitur aduẽtitium: ⁊ acquiretur sibi proprietas et patri vsufructus. pro primo membro facit. l. lz si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. ⁊ pupil. Et ita inducit Dy. hãc l. in. l. si filio. ff. de condi. ⁊ demon. Barto. ⁊ alii dicunt primum membrum procedere quando fuit facta mentio de patre ⁊ paterna potestate: secus si solum de patre: quia tunc idem in primo qȯ in scđo per. l. fi. ff. de vsufru. ⁊ ibi vide Barto. Item per principiũ huius legis videť ꝙ si instituam titium tua contemplatione possum ipsum cõpellere ad adeũdum ⁊ restituẽdum. de hoc tetigi. ff. eo. nec emere. Nam hoc ꝓcedit quando ille tibi seruiebat bona fide: ⁊ eras in eius quasi possessione taꝙ dominus tamen reuera esset liber per. l. aditio. ff. de acquirẽ. heredi. Itẽ est verũ in casu huius. l. quãdo tibi non seruiebat nec eras in eius quasi possessione tamen pendebat lis inter te et ipsum de seruitute. Item in tertio casu quando instituo tanꝙ procuratorem tuũ vel negotiorum gestorem ⁊ erat procurator vel ratum habuisti. ⁊ ita ipse recepit per ea que habentur in. l. paulus. ff. de acqui. heredi. ꝑ glo. ⁊ istis casibus nõ poterit detrahere aliquam trebellianicam: vt superius dixi. Sed extra istos casus non poteris ipsum cõpellere: sed ipse poterit adire pro se ⁊ tibi non tenebitur restituere per. l. quidam cũ filiũ. ff. de here. insti.

3 ☙† Item not. qȯ lite pendente super vno articulo non debet altera pars compelli ad faciẽdum aliquid qȯ tendat in preiudicium litis ⁊ si compellať debet fieri protestatio qȯ illud fiat

4 sine preiudicio litis. ☙† Itẽ scias ꝙ quãdo seruus instituitur simpliciter non facta mentione de dñõ cũ censeatur institutus sui contemplatione non autem dñi: licet dñs esset incapax nõ reddiť institutio nulla nec tũc habet locuz regula que est qȯ capacitas ⁊ incapacitas serui inspicitur ex persona dñi. l. non eo minus. ff. de here. insti. illa enĩ regula ꝓcedit qñ instituitur contemplatione dñi ⁊ tanꝙ seruus si autem principaliter secus: et ideo si tpe aditionis reperiatur sui iuris poterit sibi acqrere ⁊ iste est casus in. l. si seruus eius q capere. ff. de acqui. here. ⁊ ibi oĩno vide per Bar. ⁊ ita põt intelligi. l. si deportati seruo. ff. de lega. iij. ☙ In gl. j. in fi. ibi. tamen dicitur preiudicialis in rem. dic ꝙ hoc est verum quãdo lis est cũ ipso qui vendicať in seruitutẽ. ⁊ ideo diciť preiudicialis: qꝛ sentẽtia lata pro eo vel cõtra eũ faciet preiudicium cõtra oẽs vel quãtũ ad oẽs: qꝛ est lata in causa status: ⁊ si pronunciabiť liber habebitur pro libero quo

ad oẽs

ad omnes si seruus habebitur pro seruo.l.ingenuum.de statu homi.talis enim sententia dicitur facere ius quo ad omnes.l.j.§.fin.de libe.agno.si aũt lis non esset instituta cum eo: sed cum illo qui eum possideret vt seruum suum tunc non diceretur lis de statu hominis: ideo non dicetur preiudicialis in rem: q2 nõ faceret preiudiciũ sententia nisi inter personas inter quas fuisset lata: quod dic vt in.l.j.§.per hanc.⁊ qḋ ibi not.ff.de rei ven.

5 ¶†In seq.glo.in fi.ibi: vel a domino ibi a iudice. Tu dic me-
a lius quod duplex est coactio[a] quia quedã est exterior que fit in corpore ⁊ illa potest fieri in personam serui ponendo ipsum in carceribus vel in compedibus ⁊ de illa loquitur hic.quedã interior que fit in animo ⁊ illa non potest fieri.iuxta illud Boetij. Nunq̄ libero imperabis animo.si enim non vult nunq̄ facies eum velle per aliquam compulsionem exteriorẽ: sed potius permittet se excorticari.⁊ ita loquitur.l.iij.§.de heredib9 instituen. Item prima compulsio exterior potest exerceri per solum dominum sine iudice quando est in possessione illius tanq̄ serui.l.j.§.j.vel.ij.ff.si quis omis.cau.testa.⁊ quia est compulsio licita non diceretur actus meticulosus: vt dixi.§.eo.l.nec emere. Si autem non est in quasi possessione: sed cum eo litigat de seruitute tunc compulsio fiet per iudicem.vt in hac lege credo qḋ iudex cause principalis erit competens ad ipsum compellendũ quia iste est articulus incidens.argumẽ.in.l.quoties.§.de iudi.⁊.l.fina.§.j.⁊.§.de admini.tuto.vbi iudex cause mote cum mi-
6 nore dat curatorem liti: quia est articulus incidens. ¶†In glo.fina.ibi: argu.contra.dic quod ista videtur verior ⁊ speciale in confinibus que probantur per indicia: ⁊ sic leuius q̄ alia: vt in c.cum causam.extra de proba.⁊ not.per glo.in.c.si papa.in pri.super verbo probato.de priuil.libro.vj. Bald.tamen hic videtur requirere quod sint plura instrumenta de hoc attestantia quoniam ex illis resultat publica fama que sufficit in antiquis ad probationem perfectam fiendam.vt not.§.de proba.l.proprietatis.⁊.ff.de nego.gest.l.⁊ qui natura.§.cum me absentem. et per eundem Bal.in.l.cum super vernis.§.de rei vendica. Si ergo reperiantur plura instrumenta dicentia actum in tali castro talis diocesis vel talis territorij resultat vehemens presumptio quod sit de illa diocesi vel territorio. Quid autem in alijs an stabitur verbis enunciatiuis instrumenti.dicunt doc.quod in preiudicium partium inter quas confectum est instrumentũ statur.l.optimam.j.de contrahen.stipul. Sed in preiudicium aliorum non.quod dic vt hic per Cyn.⁊ quod not.Inno.in.c.quoniam contra falsam.de proba.⁊ in.c.cum in iure.de offic.de lega. Quando continetur in sententia cõdemnamus talem procuratorem talis: an ex hoc probetur quod ille sit procurator vel quod fuerit presens.

2 ☞ An hodie si nõ cõficiatur inuentariũ milites habeant aliquod priuilegium ne teneantur vltra vires hereditatis.
An fiscus qui occupauit bona vacantia vel per confiscationem ratione delicti teneatur vltra vires bonorum si non conficiat inuentarium.
Quid in ecclesia.

1 **Scimus iam.** †Primo ponitur proemiũ vsq; ibi cum igitur. Secundo ponitur statutum ⁊ noua prouisio ad excusationẽ heredum adeuntium hereditatem an teneatur vltra vires hereditatis quod non erat de iure veteri: vt.§.eo.si te bonis.sed illa subdiuiditur in plures: vt ibi dicam. Ratio autem quare olim tenebat᷑ insolidum etiam si nihil esset in hereditate erat: q2 heres surrogatur in locum defuncti cuius personam representat. Unde sicut ipse defunctus tenebatur omnibus suis creditoribus insolidum etiam si nihil habebat in bonis ⁊ poterat condẽnari ⁊ incarcerari nisi cederet bonis ⁊ etiam tũc nõ liberabat᷑ ab obligationibus sed a carceribus: eodẽ modo heres eius. Ad legata vero nõ obligabat᷑ heres vltra vires hereditatis: q2 ad illa defunctus nõ tenebat᷑ sed obligatio incipiebat a persona heredis.⁊ testator ex sua dispositiõe nõ poterat in plus obligare quã sibi reliquerat. Iura autem vetera consulebant heredi ne incaute hereditatem adiret sed bene ⁊ perfecte deliberaret: ⁊ inuestigaret vires hereditatis ⁊ si vrgebatur per creditorem vel per substitutum vt aut adiret aut repudiaret vt habeãt quem conueniant.in primo casu vt faciant dari curatorem hereditati iacenti.in secundo consulebat lex vt ipse peteret terminum ad deliberandum qui debebat sibi concedi: et interim nõ deberet molestari: vt.§. eodem lege.curatoris.verum quia ista prouisio erat imperfecta quia sequebatur interdum quod heres consilium legis perfecte deliberabat ⁊ inuestigabat ⁊ reperiebat hereditatem esse locupletem: ideo eam adibat: postea vero ex improuiso manifestabantur debita multa de quibus non potuit habere notitiam tempore deliberatiõis. Imperator diuus Pius cuidam heredi cui hoc acciderat per rescriptũ prouidit ne ad illam teneretur. Postea imperator Gordianus per legem prouidit militibus propter priuilegium militare: quia non tenerentur scire leges: sed arma ⁊ nõ solum prouidit in debitis ex improuiso venientibus: sed etiam ex prouiso: quia non diligenter perquisiuit. Imperator autem Iustinianus per istã l.intendit generaliter omnibus prouidere inueniendo remedium perfectũ quod adeat heres hereditatem ⁊ conficiat inuẽtarium secundũ ordinem infra scriptũ ⁊ nõ teneat᷑ vltra vires hereditatis. Et sic remediũ iurium antiquorum imperfectum non erit hodie necessariũ nec expediet capere terminũ ad deliberandum: sed si pur vult capere nõ cõfidens de prouisione huius.l.imputet sibi quia nõ prouidit sibi vt.j.ea.l.§.ʒ q2 quidã. Et vide tex.institu.de here.quali.⁊ differen.§.⁊ sciendũ.qui facit mentionem de cõstitutione Gordiana ⁊ de his que supra di-
2 xi. †An autem hodie si non conficiatur inuẽtarium militis habeant aliquod priuilegiũ ne teneantur vltra vires hereditatis. glo.tenet qḋ non sine prouisione huius.l.licet ante istã.l.haberent. Item an fiscus qui occupat bona vacantia vel per cõfiscationem ratione delicti teneatur vltra vires bonorum si non cõficiat inuentarium.videtur qḋ sic: quia loco heredis habetur.j.ad.l.iul.de vi.l.curatoris. Contrarium dic: quia non est heres sed successor vniuersalis: ⁊ hoc habetur in.l.j.§.an bona.ff.de iure fisci. Et idem dicit hic Bal.in ecclesia instituta: quia per aditionem hereditatis non potest facere suam conditionem deteriorem nec acquirere hereditatem damnosam.arg.in aut.sicut.§.de sacrosanc.eccle.

a ¶Qḋ duplex sit coactio.adde an sit differẽtia.iter coactiõeʒ ⁊ penã vide p Domi.de sctõ Gemi.j.c.q2 põtificali dignitate.in.vj.no.de offic.dele.lib.vj.

2 ☞ Si in instrumento aditionis contineretur talis sciens talem hereditatẽ sibi delatã ⁊ eam esse lucrosam potius q̄ damnosam eam adiuit tñ cũ beneficio inuentarij.et ipsum inuentariũ postea conficiat an sibi proderit.
3 Que sint necessaria in confectione inuentarij.⁊ nu.4.5.6.⁊.7.
4 An in incboatione inuentarij sufficiat apponere signũ crucis.
5 Inuentarium de quibus rebus fiat.
6 Leuis solẽnitas qḋ dicatur illa cuius omissio non vitiat.
7 In contractibus an testes debeant cognoscere contrahentes.⁊ nume.8.
8 Inuentarium an debeat fieri coram iudice.
9 An illa verba volo adire vel volo repudiare inducant actionẽ vel repudiationem.

1 **Cum igitur.** †Ista pars subdiuiditur in duas: quia primo loquitur quando non fuit petitum tempus ad deliberandum vsq; ibi: sed quia. Secundo quãdo fuit petitum. Item prima pars subdiuiditur in tres. Primo dat cõsilium heredi quid facere debeat vsq; ibi ⁊ si prefatam. Secundo ponit quam vtilitatem consequitur si consilium legis fuit secutus postq̄ facit inuẽtarium vsq; ibi: deus. Tertio quam vtilitatem consequitur interim cum facit inuentarium. Item prima subdiuiditur in tres: quia loquitur quando adiuit hereditatem tanq̄ lucrosam certus de viribus hereditatis vsq; ibi: similiq; modo. Secundo quando repudiauit eam tanq̄ damnosam similiter certus de viribus vsq; ibi: sin autem. Tertio quando erat dubius an esset lucrosa vel damnosa: ⁊ tunc dat consilium ꝙ conficiat inuentarium ⁊ etiam dat formam ponens plura que in eius confectione requiruntur.
2 ¶†Per primum casum huius.§. dicunt quidã qḋ si in instrumento aditionis contineretur talis sciens talem hereditatem sibi delatam: ⁊ eam esse lucrosam potius q̄ damnosam eam adiuit tamen cum beneficio inuentarij: et ipsum inuentariũ postea conficiat nihil proderit sibi: quia tunc debet prodesse: quia tũc adiuit dubius de viribus hereditatis: vt in versicu. sin autem dubius. Plus dicit Ange.in tractatu de inuentario quem ponit in.l.stipula.ff.si cui plusq; per legem falcidiam.circa finem.
b qḋ debet protestari vel predicere se confecturum inuentariuʒ[b] sed si simpliciter adiret ⁊ postea inuentarium conficeret cum nihil protestatus sit sibi non proficeret. Et primum dictum videtur sentire Specu.in titu.de instrumẽ.edi.§.fi.duʒ tractat de inuentario heredis: dum dicit quod debet adire hereditatem tanq̄ dubius de viribus eius. Sed neutrũ dictum placet: quia licet in casu primo dicatur quod quãdo est certus non indiget inuentario non tamen sibi tollit beneficium eius si sponte vult conficere ⁊ proderit sibi quia si hereditas est locuples sicut ipse putat habebit beneficium interim qḋ conficit: vt non cõueniatur vt.j.eadem.l.§.donec.⁊ etiam postq̄ confecit vt si non reperiatur pecunia in hereditate ⁊ res non reperiant emptores possit dare eas insolutum inuitis creditoribus vt non molestetur ad inueniendum pecuniam: ⁊ etiam alijs de quibus in.§.si prefatã.ẜm Bal.si autẽ bene estimabant: quia credebat locupletem et non erat saltem proficiet sibi vt non teneatur vltra

b ¶Cõfecturũ inuẽtariũ.addḋ an ɔfectio inuẽtarij possit remitti.p Barba.cõsi.iiij.inci.illud in mediũ adducã.j.vj.col.in.iiij.volu. Cy.in.l.fi.j.§.illo.C.arbi.tutel.

vires. Cyn. autem hic videtur tenere contrarium dum exponit
hic nullo indiget inuentario. s. vt sibi proficiat. Similiter secū
dum dictum non placet: vt sit necessaria protestatio: q2 iste text.
in ver. si nauit dubius. dat sibi licentiam qd adeat etiā non peti
to tempore ad deliberandū: dummodo postea inuentariū con
ficiat. ⁊ ita tenet hic Sali. ⁊ habui istū casum de facto ⁊ ita con
sului. Ex scdo casu in verb. similiꝙ modo similiter dicunt qui
dam qd si heres cū adit asserens hereditatē damnosam ⁊ ideo
dicat se velle adire cum beneficio inuentarij ⁊ ipsum cōficiat si
bi nihil proficit: quia imputet sibi postꝙ erat certus de viribus
hereditatis quia iste. §. dat sibi cōsilium quod repudiet hoc est
falsum: vt ptz in fi. princi. ibi dum dicit sed si onerosam eam in
ueniat quis esse quam adiuit hereditatem ⁊c. vbi text. est de di
recto in contrariū: non ergo est verū ꝙ debeat adire tanꝙ du
bius de viribus ad hoc vt sibi proficiat. imo etiam si adit tanꝙ
3 certus. ¶ †Item not. in tertia parte in versic. si autem dubius.
vt infra. xxx. dies octo per ordinem que sunt necessaria in confe
ctione inuentarij quorum si aliquid deficit subiacet rupture vt
a dicit Spec. in loco preallegato nisi in appositione signi crucis[a]
quia videtur solennitas legis ⁊ eius omissio non nocet. l. primo
ante finem. ff. de ven. inspi. Bald. autem in fi. princ. huius. l. alle
gat Ro. in summa sua ꝙ quicquid de iure scripto habeatur de
consuetudine ⁊ non obseruatur qd tanta solennitas adhibetur
quia raro reperiretur inuentariū qd nō posset impugnari ideo
seruanda est consuetudo loci qd est notabile ad sustentationem
inuentarij quedam alia addūtur per aut. sed cum testator. j. ad
l. falci. ⁊ in corpore vnde sumitur. ⁊ Marti. de fa. addit aliud ꝙ
fiat coram iudice per. l. de creationibus. de epi. audien. ⁊ not. in
4 Specu. loco. s. allegato. †Primum ergo qd requiritur in confe
ctione inuentarij est qd incohoetur infra. xxx. dies. sed in quo con
sistit inchoatio an sufficiat apponere signum crucis. dicit Bal.
hic qd non: nec per hoc dicetur inchoatum quousꝙ aliquā rem
hereditariam apponat per istum text. dum dicit super his re
bus ⁊c. ¶ Sed pone qd non fuit inchoatum infra. xxx. dies sed
post: ⁊ completum infra tres menses a die quo debuit inchoari
an sufficiet. videtur qd non: quia sic frustra apponeret hoc tem
pus ad inchoandum qd esse nō debet. argu. in. l. iij. §. j. que inci
pit: nec frustra de iureiu. ⁊ hoc tenet Jo. an. in addi. Specu. de
instru. edi. §. fi. circa fi. doct. tamen vt Barto. ⁊ Bal. hic per plu
ra argumēta satis subtilia ⁊ pulchra tenent cōtrarium per tex.
hunc in versicu. si autem in locis. in ver. ad huius inuentarij cō
summationem ⁊ non inchoationem: ⁊ sic innuit qd sufficiat fuis
se consummatum infra tēpus in ista. l. statutum. licet ibi loqua
tur de termino anni quando res erant absentes. Idem vide
tur si sunt presentes in termino trium mensium per. §. donec. j.
eadem lege. vbi ista tempora ponuntur ad paria. Item per. §. si
vero postꝙ. ibi: ad inuentarij consummationem. vbi conside
rabat totum tempus nō partē temporis. Ad contrariū tamen
non respondent nec allegant Jo. and. Ista pars equior est: q2
non multum interest non fuisse inchoatū infra. xxx. dies ex quo
fuit cōsummatum infra tempus trium mensium vnde omissio
inchoationis tanꝙ leuis solennitas non vitiat sicut omissio si
gni crucis sm omnes. Itez istud tempus incipit currere a die
a quo heres habuit notitiam de testamento ⁊ sic etiā ante adi
tam hereditatem vel a die notitie delate hereditatis abinte
stato: vt hic patet. Sed glo. sup ver. delatā supplet text. ⁊ adite
hereditatis per. §. si vero postꝙ. nec est extranea ista expositio:
quia ⁊ alibi ita fit in. l. iij. §. si quis heres. de sta. libe. vbi supple
tur dum tex. dicit a tempore mortis ⁊ adite hereditatis. Et per
hoc facit ratio: quia non dz incipere currere tempus anteꝙ in
uentarium possit conficere. arg. in. l. fi. s. qui admit. ad bo. pos.
Sed videtur qd non possit conficere ante aditam hereditatem
q2 debet confici per heredem: ⁊ ante aditā nō est heres. Istam
rationem facit Bald. tamen ipse idem videtur postea dicere ꝙ
heres voluntarie potest facere inuentarium ante aditam here
ditatem: sed non necessario astringit. Jo. an. in loco preallega
to reprehendit istam glo. ⁊ dicit esse tenendum istum tex. pront
iacet: vt incipiat currere: ⁊ etiam ante aditam hereditatē a tē
pore quo sibi sit hereditas delata ex testamento vel abintesta
to. Bartol. non allegat ipsum distinguit aut heres est in mo
ra adeundi hereditatem et incipit currere ante ipsam aditam
a tpe more: aut nō fuit in mora ⁊ tunc est vera ista glo. ⁊ hoc sa
tis placet. facit qd no. in. l. ea que. §. fi. s. de tempo. in integrum
resti. vbi doc. faciunt similē distinctionem. Quando autem in
cipiat currere tempus fideicōmissario vniuersali. vide per Jo.
and. in. d. §. in additione que incipit. C. ad trebel. ⁊c. ¶ Secun
dum qd requiritur est ꝙ cōpleatur infra. xl. dies quādo bona
sunt presentia: als infra annum: vt in versicu. si autem in locis.
Et iste tex. videtur probare ꝙ legalis mensis habeat. xxx. dies
quando in lege diceretur aliquid fiendum infra mensem vel

¶ In oppositione signi crucis. adde an vitiat si omittatur hoc signū crucis. i hoc sunt due opi. prima opinio ꝙ sic quā tz Cy. in. l. j. in. §. fi. ff. de ven. inspi. Bar. i. l. ij. in. §. prius. ff. de vul. ⁊ pup. Bal. i. j. cōsti. C. Ang. i. §. si vero. i aut. de here. ⁊ fal. Cōtrariū tz Hosti. in. c. raynaldus. de test. Jo. an. in addi. Spe. i. §. fi. i addi. inci. lz du bitet. ⁊ ibi tz opinio. Host. p quā refert se ita cōsuluisse.

¶ Solēnitas leuis. adde Bar. i l. ⁊ his. i. §. si pretor. ff. de transa. Bar. i. l. j. in fi. ff. de ven. inspi. ¶ Requirit. ad de q̄ ⁊ quot solēnitates requirūtur in cōficiēdo inuentariū vide p Bal. cōsi. xxxvj. in. iiij. volu.

intra tot mēses: licet aliqui habeant. xxxj. dies. vnus mensis ha
beat. xxviij. ⁊ sic sit tenēda media inter plus ⁊ minus. Breuiter
de hoc vide bonam glo. in capitulo ꝙ sit. de electio. li. vj. vbi ali
5 ter declarat. †Fit autem inuentarium super rebus quas defun
ctus habebat tempore mortis. vt in text. ¶ Sed pone qd habe
bat res alienas cōmodatas vel depositas: ⁊ sic erant in heredi
tate an sint ponēde in inuentario. doctores tenent qd sic q2 etiā
ille veniunt in petitione hereditatis: vt. l. non tantum. in prin.
ff. de petitio. heredi. ¶ Sed pone qd non ponit omnes: sed ali
qua omisit an vitietur inuentarij confectio vt nō possit quomi
nus teneatur oneribus etiam vltra vires hereditatis sicut si nō
confecisset inuentarium. Bald. hic distinguit an bona fide omi
sit: quia ignorabat eas et nihil sibi nocet: quia poterit eas adi
re etiam post tempus datum ad consummationem. argu. in. l.
heredes palam. §. sed si notam. ff. de testa. Nam quod bona fide
fit penam non meretur. argu. l. ꝙuis. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ in
l. seruum. §. pretor. ⁊ qd not. ff. de acquir. heredi. et ideo cautela
est vt in cōsummatione inuentarij protestetur quod plures res
non reperit: ⁊ qd si contingat alias reperiri addet eas. ⁊ ita ob
seruatur de facto. si autem malitiose omisit videt tenere Bald.
qd vitietur inuentarium et non prosit in aliquo. Istum casum
habui de facto: ⁊ contrarium dicebam per text. j. ea. l. §. illa vez.
vbi ponit heredem celantem rem hereditariam. s. circa eandez
rem: vt teneatur in duplum: non autē per hoc irritat inuentarij
confectionem vel eius beneficium vel effectum. Tertium quod
requiritur est ꝙ conficiatur manu publici notarij vt hic in ver
bo presentia tabulariorum. glo. exponit. i. tabularij. nō ergo suf
ficit scriptura priuata etiam si possit probari per testes et tamē
testamentum potest scribi per priuatam scripturam dummodo
probetur per testes iuxta ea que habētur in. l. publicati. s. de te
sta. per hoc videtur ꝙ nō sufficiat heredi si reperiatur scriptura
manu defuncti in qua fecit inuentarium de omnibus bonis et
rebus suis etiam si in ea dicat ad proficuū ⁊ notitiam heredis
mei. ⁊ hoc tenet hic Bal. sm Nico. mat. dicens qd inuentarium
debet originem assumere ab herede non a defuncto. Tene men
ti pulchrū casum: ⁊ prima facie quilibet diceret contrariū maxi
me si per modicum spacium ante mortem ipsum confecit. si aūt
dudum ante: tunc q2 potuit alia acquirere que non posuit esset
clarior determinatio Baldi. ¶ Quartum est dum dicit cetero
rum quod sint presentes creditores ⁊ legatarij vel saltem citati
per generale proclama. Sed pone qd aliqui fuerint citati spe
cialiter et aliqui nullo modo. dic sm eundē quod pficit inuenta
rium ꝙtum ad citatos vt illi nō possint heredē conuenire vltra
vires hereditatis: ⁊ aduersus eos possit detrahere falcidiam
ꝙtum vero ad nō citatos nō proderit. ¶ Quinto requirit sub
scriptio heredis vel si nescit scribere qd adhibeatur secundus
notarius qui se subscribat pro eo. sed pone qd non adhibuit se
cundum notariū: sed sufficit subscribi per suū procuratorē. vi
detur tenere Bal. qd fecit: q2 potest conficere inuentarium per
procuratorem: vt in fi. huius. §. ergo ⁊ se subscribere: sed ibi lo
quitur quando res non erant presentes sed absentes. ⁊ quando
p procuratorem cui confectū. ideo ad ipsum pertinet subscribe
re. qn aūt per seipsum cōficit videt seruanda forma hic posita:
vt debeat subscribere per se vel per scdm notarium. Sed an cre
detur illi notario attestanti se fuisse adhibitum ad scribendum
dic qd sic: quia sicut creditur sibi ꝙ fuerit rogatus a partibus
quia nō scribit sibi officiū nouum sed exercitium eius qd habet
6 ad qd vide Barto. in. l. ex sententia. ff. de testa. tute. ¶ †Sexto
requiritur appositio signi crucis: et istud debet fieri in pricipio
b inuentarij. dicūt tñ doc. qd ista reputatur solennitas leuis,[b] qm
eius omissio non tendit in preiudicium alterius: ideo non vi
tiat: secus in alijs que possunt tendere in preiudicium. Not. er
go qd dicatur leuis solēnitas cuius omissio non vitiat. l. j. circa
c fi. ff. de vētre inspicien. ¶ Septimo requiritur[c] qd adsint testes.
glo. dicit qd requiruntur tres. tu dic qd ad probationem inuen
tarij requiruntur duo: sed ad supplendum presentiam credito
rum vltra illos duos requiruntur tres alij de quibus in aut.
sed cum testator. ⁊ quod dicant se nullius malignitatis esse con
scios: ⁊ qd sint bone opinionis: ⁊ de eodem loco: et locupletes
vt ibi habetur. ⁊ Bald. ponit hanc formam subscriptionis eo
7 rum vel notarij. ¶ †Octauo ⁊ vltimo requiritur quod testes co
gnoscant heredem. Quid autem in contractibus ⁊ alijs an te
stes debent cognoscere contrahentes. dic vt in glo. que distin
guit an probatio fiat per instrumentum: et tunc est clarum qd
nō requiritur vt in casu huius. l. ⁊ in duobus alijs: an fiat per te
stes et tunc bene requiritur alias non possunt testificari quod
titius promisit sempronio nisi cognoscant predictos. et si dice
rent se non cognoscere nisi eos videant: quia habebant eorum
notitiam debent eis exhiberi in habitu cōsueto ne interueniat
deceptio secundū Bald. argu. in. l. si cum exhibuissent. ff. de pu
blicanis

blicanis. et tangitur de hoc passu. s. de testa. in. l. si non speciali.
8 ¶ †Marti. de fa. addit nouum qd fiat coram indice a per. l. de
a creationibus. de episco. audien. sed ibi loquitur in inuentario curatoris vel tutoris: quia debet administratio decerni per iudicem confecto inuentario vnde alij dicunt non requiri iudicis presentiam: maxime quia nō conficitur vna die vel vno instāti sed potest durare confectio per mensem: vnde laboriosum est iudicem semper adire. debet ergo sufficere attestatio notarij et idem notarius debet adhiberi: et in fine adhibentur testes: et de hoc no. in. d. §. fin. de instru. edi. in Specu. ad illud autem quod dixi an testes debeant cognoscere contrahentes vide in addi. Specu. de testi. §. j. in additio. que incipit. quis voluerit actor. et in tit. de articulo exhiben. in magna decisione post medium in secunda parte Specu. Cetera vide per Jo. an. in. d. §. fi. et in dicta auten. sed cum testator. et in corpore vnde sumitur. circa primum casum huius. §. quando heres non confecit inuentarium: quia erat certus qd hereditas erat soluēdo. Quid si solutis integris legatis nihil sibi remanebat: an poterit detrahere falci. quidam dicunt quod non per. §. si quis autem temerario. j. ea. l. glo. tenet contrarium: quia ibi loquitur quādo petit tempus ad deliberandum: et sic contempsit consilium huius. l. et nō adiuit tanquam certus de viribus heredi. sed tanquam dubius: secus si tempus ad deliberandum non petijt: quia erat certus vt hic hodie vero secundum glo. etiam tunc perderet falci. non cōfecto inuentario: vt in aut. sed cum testator. olim vero quia non erat cognita confectio inuentarij detrahebat falci. Sic ergo distingue per tria tempora: scilicet tempus ante hanc. l. et detrahebat. Item tempus istius. l. et distinguebatur an petijsset tempus ad deliberandum an non. Item tempus post hanc. l. et indistincte fal. perdit
9 siue adeat vt dubius siue certus hec est intentio glo. j. ¶ †Item querit vltimo circa scdm casum in versi. similiqz modo. qn erat certus quod non erat soluen. et ideo dicebat se velle hereditatē repudiare. Nam hic dicit quod debet repudiare infra tres mēses. Sed pone quod non vult repudiare sed adire. dic quod potest et cōficiet inuentariū: vt in fi. prin. huius. l. et proderit sibi. sed pone qd nec repudiauit nec adiuit infra tres mēses. dicit Bar. quod lapsus trium mensium cum verbis predictis que dicebat quod volebat respuere vel repudiare hereditatem inducit tacitam repudiationem: sed ista verba volo non inducunt repudiationem nisi cum lapsu anni. l. filij mater. §. j. ad tertul. quia prima verba volo repudiare vel respuere magis declarant mētem heredis quod non vult hereditatem habere quam secunda verba que sunt suspensiua: et possunt intelligi alio respectu scilicet volo adire pro nunc: et ista procedunt quando dicta verba fuerunt prolata nec assignationem alicuius termini assignati per iudicem. Si vero post tunc aut fuit assignatus terminus ad instantiam substituti et statim quod dixit ista verba volo repudiare vel volo adire inducitur repudiatio: quia videntur dicta ex deliberatione et ad reddendum substitutum rectum per. l. sed alio. ff. ad trebel. Aut fuit assignatus terminus ad instantiam creditorum: et tunc si nihil diceret transacto termino induceretur aditio: quia hoc expedit creditoribus: sed ad instantiā etiā substituti induceretur repudiatio: quia hoc expedit sibi vt not. in. l. quamdiu. ff. de acquiren. here. et de istis vide per Barto. singulariter in. l. si quis suus. ff. e. de iure delibe. sic ergo recollige aut protulit ista vba ante assignationem termini: aut post aut nec ante nec post. Et hoc vltio casu distingue an terminus fuit assignatus ad instantiam substituti vulgaris an ad instantiam creditorum: et quod opinio Bartoli sit vera patet quod per lapsum termini trium mensium inducatur repudiatio. sentit gl. ij. hic que incipit: sed nonne. in fi. que vult quod perpetuo possit adire sed dicta verba non protulisset. et etiam no. s. ea. l. licet. Bal. autem videtur primo inclinare qd imo inducatur aditio: postea vero distinguit an protulit ista verba respectu substituti: an respectu creditorum.
2 ¶ Heres propter cōfectionem inuentarij non tenetur vltra vires hereditatis creditoribus hereditarijs: olim secus.
3 Quod tūc cōseruetur ei beneficium falcidie qd habebat olim: et quod perderet si inuentariū nō conficeret.
4 Qualiter tunc possit heres satisfacere integraliter primis venientibus legatarijs vel creditoribus. et si nihil remaneat an possint alij creditores et legatarij illi iputare quare nō seruauit eis partem suam.
5 Si legatarijs vel creditoribus debetur pecunia: et in hereditate non reperiatur pecunia qualiter tunc possit illos compellere ad recipien dum insolutum res hereditarias et sic aliud pro alio.
6 Si heres vendidit res pro satisfaciendo primis venientibus qd tunc nō possint alij superuenientes molestare emptores. Quid si heres venderet vt heres et pro satisfaciendo creditoribus et legatarijs: an teneatur emptoribus de euictione.
7 Si heres non conficeret inuentarium et hereditas esset soluendo tempore mortis deinde bona hereditaria perirent damnū erit heredis.
8 Heres vsurarij qui cauit de restituendis vsuris licet conficeret inuentarium non debet soluere primis venientibus: nisi recepta cautione de restituendo quia scit vel scire potest alios subesse. et sic esset in dolo quo ad illos et haberet locum beneficium huius. §.
Quod idem sit si testator reliquisset certam quātitatem pro incertis et male ablatis.
9 Inuentarium cōfectum per heredē grauatū de restituēdo hereditatem verbaliter an prosit fideicōmissario.
10 Inuentariū qd confecit pupillus heres institutus an prosit substituto pupillari.
11 Inuentarium qd fecit tutor pro se vt sibi decernatur administratio an prosit pupillo ne teneatur vltra vires hereditatis.

1 **Et si prefatam.** ¶ †Heres qui confecit inuentarium creditoribus hereditarijs vltra vires hereditatis non tenetur: et de legatis detrahit. et si primis venientibus totam substantiam distribuit postea venientibus non tenetur nec etiam ille qui ab eo emit pro satisfaciendo predictis poterit molestari. h. d. vsqz ad. §. licentia creditoribus. ¶ In principio text. ibi solidauerit iste text. probat quod nisi omnia de quibus in precedenti. §. interuenerint in inuentarij cōfectione nihil prosit: et sic verum dicit Specu. qd subiacet rupture etiam si minimū omittatur: quia quādo plura requiruntur ad substantiam alicuius non sufficiunt quedam etiam
2 si vnū omittatur. l. cum hi. §. si pretor. de transac. ¶ †Et not. in isto. §. quinqz vtilitates quas consequitur heres de cōfectione inuentarij quia non tenetur vltra vires hereditatis creditoribus hereditarijs olim secus: vt. s. eo. l. si te bonis. et. l. que dotis. sol.
3 matri. ¶ †Secūda est quod conseruatur ei beneficium falcidie qd etiam habebat olim: sed si non conficeret ipsum perderet si terminū ad deliberandum petijsset vt. j. eo. l. §. si quis aūt hodie. etiam si terminum nō petijt: et quod plus est etiam legatarijs tenetur vltra vires hereditatis. in aut. sed cū testator. et in corpore vnde sumitur. quod nec erat olim ante istam. l. si vniuerse. j. de legatis nec per hanc. l. fuit introducta: sed solum quod per-
4 deret falcidiam: vt in. §. si quis autem temerario. ¶ †Tertia vtilitas est quia potest heres satisfacere integraliter primis venientibus legatarijs vel creditoribus. et posito quod nihil remaneat et sint alij creditores et legatarij non possunt ei imputare quare non seruasti nobis partem nostram: vel quare non recepisti ab eis satisdationem de restituendo si apparebūt alij quatenus percepistis vltra quam tangat nos. secus olim: quia poterat eis imputari quare recepit talem satisdationem. l. dolo. ff. ad. l. falci. quasi dolo videatur in hoc versatus: vt patet in titu. si cui plusquam per. l. falci. Glo. tamē hic que incipit: si putant. vult quod si heres sciebat alios subesse bene potest ei imputari: sed si nō sciebat poterat olim imputare quare non recepit talē satisdationē
5 hodie non per istum tex. ¶ †Quarta vtilitas est que colligitur ibi: sed si legatarij: quia legatarijs vel creditoribus debetur pecunia: et si in hereditate nō reperiatur pecunia potest illos compellere ad recipiendum in solutū res hereditarias: et sic soluere aliud pro alio creditore inuito cōtra. l. fi. §. j. ff. si certū peta. nec poterunt dicere vendas res hereditarias et da nobis pecuniam etiam si reperient emptores. si tamen non possunt hec fieri sine incōmodo heredis quia oportuisset se obligare de euictiōe vel dare fideiussores. Ita intelligunt docto. hic. et vide quod notatur in additione Speculator. de instrumento. editio. §. fi-
6 na. in additio. q incipit de trebel. ¶ † Quinta vtilitas est quod si heres vendidit res pro satisfaciendo primis venientibus non possunt alij superuenientes molestare emptores: quia si possent emptores haberent regressum contra heredem vendentem: et sic consequeretur incōmodum et vexationem: dicit tamen barto. quod si heres venderet vt heres et pro satisfaciendo creditoribus et legatarijs non teneretur de euictione et imputet sibi emptores quare ita emerunt: et forte tūc poterūt emptores molestari: quia cessat ratio vexationis heredis. Iste autem textus in. §. si vero heredis. dum dicit emptorem non debere molestari debet intelligi quando heres vendidisset simpliciter quo casu teneretur de euictione: et tunc ipse heres posset compare-
7 re ad defendendum emptorem pro suo interesse. ¶ †Nota bonam limitationem. Adde sextam vtilitatem quā ponit Bartolus in lege in ratione. §. diligenter. ff. ad legem falcidiam. quod si non conficeret inuentarium. et hereditas esset soluendo tempore mortis: deinde bona hereditaria perirent damnum esset heredis non legatariorum qui nihilominus teneretur heres eis vltra vires hereditatis que reperiuntur hodie: quia

a ¶ Fiat corā iudice. adde gl. et Cy. j. l. tutores. C. de admi. tuto. glos. et Bar. j. l. chirographis. ff. eo. titu. Spe. de instr. edi. §. fi. ver. pe.

1 ¶ Qđ heres vsurarij. Adde Hosti. in sum. tit. de testa. §. ad qđ heres. ver. sed nunqđ sufficit. doct. in. c. q̃q̃. đ vsur. lib. vj. Ang. i disputatione incipiēte. astēsis miles.

tempore mortis vires hereditatis patiebātur vt ibi habetur.
sed Barto. ibi dicit ꝙ confecto inuentario peribūt ipsis legatarijs ⁊ heres nō tenebit̄ vltra vires que hodie reperiūtur. ⁊ puto dictum verū si ante aditā hereditatē perierunt q2 nondum erat obligatus legatarijs insolidū. secus si post: q2 ꝑ aditionez incepit eis insolidum obligari ex quo vires hereditatis patiebatur: ideo nō liberant̄ interitu rerum si legata consistebant in quātitate. l. incendiū. š. si cer. pet. secus est in illis rebus peremptis consistentibus in specie q2 obligatio speciei interitu eius liberatur si non erat in mora. l. si ex legati causa. de verbo. obli.
8 ¶ †Ultimo scias ꝙ Archi. tenet in. c. non sane. xiiij. q. v. qđ he-
a res vsurarij[a] qui cauit de restituendis vsuris lʒ conficeret inuētarium non dʒ soluere primis veniētibus nisi recepta cautione de restituendo quia scit vel scire potest alios subesse: ⁊ si esset in dolo quo ad illos: ⁊ haberet locuʒ beneficiū huius. §. Et idem si testator reliquisset certā quātitatem pro incertis ⁊ male abla-
9 tis. ¶ †Quero vtrū inuentariū confectum per heredē grauatum de restituendo hereditatē vniuersalem an habeat necesse de nouo facere. si enim heres nō confecisset ipse teneretur facere vt teneatur vltra vires. Bart. in. l. rōne. §. qđ vulgo. ff. ad. l. fal. vbi tractat de ista materia tene ꝙ non prosit nisi expresse cesserit fideicōmissario beneficiū inuentarij: quia istud ius habuit originem in persona ipsius heredis: ⁊ sic nō transiuit in fideicom. per solam restitutionē autoritate senatusconsulti: solum enim trāseunt iura que habuerunt originē in persona defuncti vt hec habentur in. l. si heres pecuniaʒ. ff. ad trebel. ⁊. l. heres a debitore. in princi. ff. de fideius. Bald. hic ⁊ in. l. filium. š. fami. hercis. vbi etiā tractat de ista materia tʒ ꝯrium ꝙ non sit necessaria cessio: q2 ius inuentarij est quoddam ius excipiendi ne teneat̄ vltra vires sed in iure excipiendi nō requirit̄ cessio vt ptʒ in. l. rescriptū. §. fi. de pactis. vbi per pactū ꝓcuratoris acquirit̄ exceptio dn̄o sine cessione: ⁊ tn̄ actio nō acquireretur sine cessione. l. possessio. ff. de acqui. pos. Et istud est pulchrū dictū et not.
10 ¶ †Item querit an inuentarium qđ confecit pupillus heres institutus prosit substituto pupillari. Bald. dicit ꝙ sic q̃tū ad legata relicta in primis tabulis: ⁊ q̃tum ad creditores paternos: sed q̃tum ad relicta in secundis tabulis ⁊ sic in hereditate pupilli vel ad creditores acquisitos per pupillum non proficit: sed dʒ facere de nouo: q2 in hereditate pupilli possunt esse
11 plura vel pauciora q̃ fuerūt in hereditate patris. ¶ †Ultimo queritur an inuentarium qđ fecit tutor pro se vt sibi decerneretur administratio prosit pupillo ne teneatur vltra vires hereditatis. Bal. ꝙ nō ⁊ bene quoniā alterius conditionis ⁊ qualitatis est: ⁊ ad alium finem tendit inuentarū tutoris q̃ inuentariū heredis. ⁊ multe sunt inter hoc differentie.

2 ☞ Pretendentes cām onerosam debent preferri pretendentibus causam lucratiuam.
3 Legatarijs superuenientibus an succurrat̄ contra legatarios qui habuerunt eorū legata.
4 Quid in creditoribus superueniētibus nō habentibus hypothecam lʒ sint priores in actione personali.
5 Fauorabiliora sunt alimenta debita ex vltima volūtate q2 sup eis non pōt transigi sine autoritate pretoris q̃ debita inter viuos q2 super eis pōt transigi.
6 Qn̄ hereditas est soluendo tam creditorib⁹ q̃ legatarijs ⁊ heres tradidit legatarijs res legatas: creditores nō pn̄t molestare legatarios dicentes qđ in illis rebus debeant esse potiores sed debent agere cōtra heredem.
7 Qn̄ venditio fuit facta ꝑ heredē ꝓ satisfaciendo creditoribus ⁊ legatarijs qua cautela vti debeat emptor.

1 **Licentia creditoribus.** ¶ †Licet creditoribus superuenientibus post distributionem factam per heredem non subueniat̄ contra heredē vel cōtra illos qui emerūt ab eo pro satisfaciendo creditoribus ⁊ legatarijs si tn̄ distributio esset facta inter legatarios quibus legata nō debebant̄: q2 hereditas non erat soluendo succurrit̄ eis ꝑ hypothecariā si habent bona eis hypothecata vel per condictionem indebiti: vel si est facta distributio inter creditores posteriores prioribus postea venientibus: ⁊ hypothecā pretendentibus succurritur cōtra illos vel per hypothecariam si habeant bona illis hypothecata vel per cōdictionē ex hac. l. nō aūt ꝑ ꝯdictionē indebiti. h. d. vsq; ad. §. in cōputatione. Ratio diuersitatis est: q2 in primo casu legata erant oīno indebita si nihil supererat in hereditate deductis debitis. l. j. §. pe. cum ibi not. ff. ad trebel. l. si vniuerse. j. de legi. ideo datur condictio indebiti. Nec obst. ꝙ illa condictio datur ei qui soluit indebitū: vt in toto titu. de cōdic. indebi. ⁊ isti creditores nō soluerunt sed heres: q2 rn̄de qđ interdū datur alteri q̃ soluenti qn̄ ad alterū pertinet negotiū: ⁊ soluenti nō interest repetere. ff. de condi. indebi. l. nec est nouum. ⁊. l. ij. ⁊. iij. ⁊ ita est
in casu nostro. ⁊ hoc vult glo. ij. que incipit alius ergo soluit et alius cōtradicit. Qn̄ autem distributio facta fuit inter creditores posteriores nō potest cōpetere condictio indebiti: quoniaʒ illis erant debita que soluta sunt lʒ alij essent potiores eis: sed subuenitur per condictionem ex hac. l. in subsidium postq̃ non habēt regressum contra heredem: ⁊ erant potiores ita ꝙ eis ve-
niebat primum soluendum. hec est intentio huius. §. ¶ †Not. 2
ex primo casu qđ pretendentes cām onerosam debent preferri pretendentibus causam lucratiuam: vt ptʒ ibi dum dicit satis absurdum est ⁊c. facit. ff. de reli. l. si quis. post princi. in. §. sed si
adita. in fi. ¶ †Sed quero circa istum primum casum iste tex. 3
loquitur qn̄ bona fuerunt tradita legatarijs: ⁊ postea venerūt creditores quid si superuenerunt alij legatarij: quia creditores nō erant: ⁊ ipsi nihil habuerunt an eis succurratur contra eos qui habuerunt: videtur qđ non q2 cessat ratio de qua hic cum omnes pretendāt cām lucratiuā: ⁊ sic in pari causa potior videtur cōditio possessoruʒ ⁊ reoꝝ. l. si seruū. §. sequitur. ff. de verbo. obli. Contrariū dico: nā si bona nō erant sufficientia ad soluendum omnibus legatarijs: q2 fuerūt legata. cccc. ⁊ in hereditate non erant nisi. ccc. debebat fieri diminutio cuilibet legatario ꝓ quarta parte eius qđ sibi erat relictum: si ergo quibusdam soluta est substantia ⁊ integra legata ⁊ nihil remansit penes heredem quatenus est solutum vltra quam illos tangeret fuit indebite solutum: q2 illud debebatur alijs ideo illis subuenitur per condic. inde. vt probatur in. l. iij. §. j. ff. de condic. indebi. ibi
dum dicit vel diminutione ⁊c. ¶ †Circa scđm casum queritur 4
tex. loquitur qn̄ creditores superuenientes pretendebant hypothecam anteriorem quid si non habebant hypothecam. Respondeo si erant priores in actione personali: q2 habebant priuilegium inter chirographarios creditores qđ est in multis casibus de quibus in titu. de priui. credi. et distributio facta fuit inter illos qui priuilegium non habebant: dico qđ superueniētibus ⁊ priuilegium habentibus succurritur contra illos non per hypothecam: sed per condictionē ex hac. l. et hoc satis probatur in. l. ex facto. §. fi. ff. de peculio. ⁊. l. ij. ff. qđ cum eo. Idem si nō habebant priuilegiuʒ prioritatis in actione personali nec etiam hypothecam expressam habebant tamen pretoriam: q2 missi fuerant per prius in bono. pos. ex primo decreto ⁊ sic debebāt preferri. l. qui autem. §. sciendum. ff. que in frau. credito. et in alijs casibus in quibus deberent preferri alia ratione. de quibus in. l. pupillus. eo. titu. al's si per omnia essent pares non subueniretur superuenientibus contra illos: q2 licuit illis vigilare ⁊ suū cōsequi. ⁊ vigilātibus ⁊ nō dormientibus iura subueniunt: vt in. d. l. pupillus. ⁊ in pluribus. §. j. l. si autem. de pri-
uile. credi. ¶ †In glo. que incipit prius ergo ibi quam inter vi- 5
nos. dic ꝙ in transigendo fauorabilia sunt alimenta debita ex vltima voluntate: quia super eis non potest transigi si autoritate pretoris q̃ debita inter viuos quia super eis pōt transigi ita loquitur contrarium: ⁊ sic quando erant debita: sed quantum ad solutionem fiendam si relicta in vltima voluntate non erant debita: q2 deductis debitis inter viuos nihil restabat in solutione fienda potiora sunt debita inter viuos: quia illa sunt debita q̃ relicta in vltima voluntate: quia sunt indebita etiam
si loquimur de alimentis: et ita loquitur hic. ¶ †In glos. ibi- 6
sed ibi quando est soluendo hereditas: hic non. tene menti hāc glo. ꝙ quando hereditas est soluendo tam creditoribus q̃ legatarijs. ⁊ heres tradidit legatarijs res legatas: creditores non possunt molestare legatarios dicentes quod in illis reb⁹ debēt esse potiores: quia pretendunt causam onerosam: ⁊ illi lucratiuam: sed debent agere contra heredem nec heres excusatur ratione inuentarij postq̃ hereditas est soluendo quo minus eis satisfaciat: quia non remanebit in damno nec aliquid soluet de suo. hic autem loquitur quando non erat soluendo ⁊ sic remaneret in damno et solueret de suo. Et idem si legata consistebāt in peculio: ⁊ heres tradidit eis insolutum res hereditarias: et forte meliores: vt creditores non pretēdentes illas esse sibi obligatas non possent dicere potius debuisset nobis insolutum tradi quam illis. Sed si haberent illa bona obligata: ⁊ extarēt que etiam si fuissent legata possent creditores a legatarijs auocare per hypothecariam: quia non potuit testatori legando alijs illis auferre ius hypothece possent tamē legatarijs eis auferre debitum: ⁊ retinere res. l. paulus. §. fina. ff. quibus mod. pign⁹ vel hypothe. soluitur. ⁊ postea ab herede recuperare ꝑ act. nego. gesto. l. soluendo. de nego. gest. Et vide omnino Cy. super ista glo. in. l. iij. j. qui potio. in pigno. hab. ⁊ Barto. in. l. si cui. §. postq̃. ff. vt in pos. lega. ¶ In fin. gloss. ibi alia actione tenentur legatarij q̃ defunctus: nam istis creditoribus superuenientibus defunctus non tenebatur condictione indebiti: sed alia actione ⁊ illa nō datur contra istos legatarios qui nō succedūt vniuersaliter: ⁊ sic nō representat personam defuncti. l. quoties. de heredi.

de here.insti.§.solū enim datur illa cōtra heredē vniuersalem sʒ datur istis creditoribus ꝯ legatarios cōdictio inde.que fuit orta in personam heredis ex eius facto propter solutionē inde bite factam:qꝛ res desiit ad heredē pertinere: ꝛ incipit pertinere ad creditores postq̄ nō habent regressum cōtra heredē. ¶Sup secundo casu oppo.contra tex.dum dicit subueniri creditorib⁹ postea superuenientibus per hypothecam vel per condictionē ex.l.Contra quia condictio ex.l.est subsidiaria:ꝛ non datur vbi alia competit.l.j.ff.de cōdi.ex.l.sed hic competit hypothecaria: vt patet:ergo non debet dari condictio ex.l.Solu.intellige hic istas actiones dari in diuersis casibus:vt aliquando hypothecaria ꝛ nō condictio.ex.l.aliquando econuerso.nam si fuerunt tradite posterioribus creditoribus res hypothecate prioribus tunc priores superuenientes habēt hypothecam contra istos:ꝛ condictionē ex.l.si res ille extant.Si vero nō extant vel non fuerunt tradite res hypothecate:sed vendite:ꝛ de precio illis solutum est tunc datur condictio ex.l.ꝛ nō hypothecaria:qꝛ illa datur contra possessorem:ꝛ isti non possident res hypothecatas:ꝛ sic non concurrunt iste actiones.ꝛ ita voluerunt glo.super ver.hypo.ꝛ super vͣb.cōdi.in prin.Sed adhuc cōtra si res hyhothecate prioribus creditoribus fuerunt vendite:ꝛ de precio satisfactum posterioribus creditoribus videtur qd̄ isti priores nō habeant contra illos condictionem ex.l.quia vt dictum est illa subsidiaria:ꝛ nō datur vbi alia ordinaria competit:sed hic competit hypothecaria contra emptores.Sol.Guar.fatetur qd̄ si res vendite extarent deberent agere contra emptores ꝛ nō contra creditores.Glo.tenet contrarium qd̄ etiam tunc emptores sunt securi:ꝛ nō possunt conueniri hypothecaria:quia tunc agerent cōditionē cōtra heredē vendētē:ꝛ sic heres remaneret in dāno.ꝛ hoc vult iste tex.circa fi.ibi.sed nec aduersus emptorem:qui nō distinguit an extant res vel nō.ꝛ sic non obstat contrarium:qꝛ hic nō subuenitur cōtra aliū ergo debent habere condictionem
7 ex.l. ¶†Ultimo glo.oppo.de.l.pupil.in fin.que in frau.credi.sol.vt in glo.Aduerte tn̄ tunc qd̄ emptor est securus qn̄ vēditio fuit facta per heredē pro satisfaciēdo creditoribus hereditariis ꝛ legatariis:vt hic patet circa finem.Sit ergo cautus emptor:vt faciat apponi ista verba in instrumento emptionis qd̄ talis heres vt heres cum beneficio inuentarii pro satisfaciendo creditoribus hereditariis ꝛ legatariis vendidit sibi talem rem hereditariam:ꝛ si ista verba non essent apposita possent cōueniri hypothecaria a creditoribus qui haberent illa bona obligata:ꝛ tunc creditores posteriores quibus esset solutum preciū non possent conueniri condic.ex.l.

2 ☞De quibus expensis factis per heredē pro gerendo negotia hereditaria debeat stari sacramēto ipsius heredis.

3 Si heredi mota fuit questio p aliū super hereditate:an possit se defendere expensis hereditatis.

4 Si heres recepit pecuniā mutuo a mercatore.ꝛ postea incontinenti mortuus est.an iste mercator possit eas ante oīa deducere de hereditate sicut heres potuisset in casu huius.§.

Quid si mutuo recepit anteq̄ esset delata sibi hereditas.

5 Actiones quas habebat heres contra defunctum an per aditionem hereditatis non confundātur:si confecit inuentarium.et nume.6.

6 Si heres adiuit ꝛ confecit inuentariū an debeat facere examinari testes sup debito suo si dubitatur de eorū morte vel absentia vt possit liquidare suū debitum.

7 Si defunctus tenebat̄ heredi ad duplū rōne euictionis an poterit deducere duplū pro rata aduersus creditores hereditarios quatenus est pena.

Quid econuerso si heres tenebatur defuncto ad duplum an debeat a se exigere duplum vel simplum tantum respectu creditorum.

8 Pater qui vendidit rem peculii aduētitii filii sui nō trāstulit dominiū ꝛ filius qñcunq̄ efficietur sui iuris poterit rem vendicare ab emptore si non est heres patris.

Quid si est heres patris cum confectione inuentarii.ꝛ nume.9.

9 Ex qua persona quis lucrum sentit eius factum improbare nō debet.

10 Si testator instituit heredē aliquē extraneū cuius rem alienauerat ꝛ ipse adiuit cū beneficio inuentarii ꝛ soluit legata ꝛ fideicōmissa retenta falcidia vel trebellianica:an poterit vēdicare rē suam ab emptore.

11 Statuta recipiunt interpretationem sm̄ ius cōmune.ꝛ vide limitationem.ꝛ nu.12.

12 Statutum qd̄ filia femina nō succedat extāte masculo nec possit petere nisi quatenus pater sibi reliquerit ꝛ pater sibi reliqt centum iure legati:an filia poterit dicere se ꝑteritam ꝛ testamētum nullū:qꝛ nō fuerunt relicta iure institutionis sm̄ quod ius commune requirit.

1 **I computatione.**†Expēsa funeris facta in insinuatione testamenti ꝛ i cōfectione inuentarii vel aliis similibus causis necessariis per heredem qui confecit inuentarium ante omnia deducitur de hereditate ꝛ de residuo satisfit creditoribus ꝛ legatariis.quod autem heredi debebatur a defuncto nō deducitur ante omnia:sed in eo parem conditionem habebit heres cum ceteris creditoribus.h.d.vsq ad.§.licentia.ꝛ est notabilis. Ratio diuersitatis quare primas expēsas deducit ante omnia quia postq̄ cōfecit inuentarium debet conseruari in eo statu in quo esset si hereditatē non adiuisset:sed si nō adiuisset tales expensas non fecisset ergo dʒ eas ante omnia deducere.Sʒ debitum a defuncto ideo nō deducit:quia etiam si nō adiuisset illud sibi debebatur quādocūq̄ alius fuisset heres ꝛ parem fortunā habuisset cum aliis creditoribus.ergo ꝛ nūc cōseruabit in eodē statu qꝛ ꝯfectio inuētarii ꝓdest vt nō recipiat dānū qd̄ recepisset si inuētariū nō ꝯfecisset:nō autē vt cōsequatur vtilitatē quam non habuisset si nō confecisset:sed hāc vtilitatē vt ante omnia deduceret nō habuisset si nō adiuisset.ergo nec nunc habebit.Dico tn̄ qd̄ si heres in suo debito habuisset priuilegiū fortius q̄ alii creditores:vt primo deberet satisfieri:similiter nūc habebit.Iste enim tex.dum dicit similem fortunam debet intelligi quando omnes sunt pares:ꝛ sic debet fieri distributio pro rata omnibus vnde heres non erit melioris conditionis in suo debito:vt ipsum possit retinere q̄ sint alii vt possint petere.Uidebatur contrarium quia potior est conditio possessoris ꝛ rei:sed hoc in rebus dubiis:sed res non est dubia sed clara:quia cuilibet debetur pro rata sua ꝛ non vltra.¶In tex.ibi vel alias causas necessarias puta in recolligendo testamentū a notario.Item in subhastationib⁹ factis cum vendidit res hereditarias pro satisfaciendo creditoribus ꝛ legatariis.Item in gabellis que necessario fuerant soluēde sm̄ Bar.qui dicit qd̄ tales expēse debent fieri ab herede quādo hereditas est soluendo.ꝛ in eis non debent participare legatarii licet habeant causam lucratiuam per hunc text.Sed si nihil remaneret penes heredē solutis legatis pertineret ad legatarios.Et vide circa predicta qd̄ habetur in addi.Specu.de instru.edit.§.nunc vero aliqua.in addi.que incipit hic omnino vide circa fi.§.
2 ¶†In gl.super verbo approbauerit ibi vel suo forsan sacramento.hoc intellige in paruis expensis in quib⁹ debet stari sacramento suo:quia non consueuerunt in eis testes adhiberi:vt.j.de bo.auto.iudi.pos.l.fi.§.vt autem.in fi.Et videmus in expensis litis ciuilibus.vt in.l.sancimus.cum ibi no.s.de in di.ꝛ in minimis distributionibus que fiunt per executores testamēti:vt no.in.d.l.id quod pauperibus.s.de epi.ꝛ cleri.Si vero sint magne debent probari p heredem aliter q̄ sacramētum:vt hic in verbo approbauerit:si tamē manifeste reperientur facte vt si testator mandauit fieri scripturas ꝛ apparent facte:sed non potest probari q̄ per heredem facte fuerunt presumuntur facte per eum quoniam ad ipsum pertinebant.argu.in.l.ii.s.de ali.pu.pre.ꝛ quod not.Bar.in.l.cum seruus.ff.de verbo.obli.et in.l.ii.ff.de condi.ꝛ demonstra.Intellige tamē tex.cū glo.de expensis rationabilibus quas quilibet diligens paterfa.fecisset alias non posset eas deducere:vt in.l.que sub conditione.circa fi.tit.ff.de conditio.ꝛ demon.ꝛ ibi expresse p Bar.†Item intel-
3 lige de expensis factis pro gerendo negotia hereditaria.secus si pro gerendo negotium suum puta si heredi mota fuit questio p alium super hereditate ꝛ ipse se defendit et obtinuit:licet enim expensas quas in hoc fecit non fecisset si sibi non fuisset hereditas delata:tamen non fecit eas pro gerendo negotium hereditarium sed proprium ideo nō deduceret aduersus creditores ꝛ legatarios secundum Bald.quod tene menti.Sed Ange.dicit contrarium:quia potest se defendere expensis hereditatis sicut prelatus electus potest defendere electionem suam expensis prelature:quia statim dicitur negotium prelature vel hereditatis quod habeat prelatum vel heredem qui eas defendat vt in cap.preterite.de electione cum ibi nota.tene menti vtrunq̄ dictū.
4 †Sed pone notabiliter qd̄ heres recepit pecuniā mutuo a mercatore:ꝛ postea incōtinenti mortuus est:expense de quibus hic reperiuntur facte p heredem:sed nō constat q̄ eas fecerit de pecunia mutuo recepta.creditores hereditarii petunt bona hereditaria eis assignari ille mercator petit deduci pecuniā quam mutuauit dicens qd̄ ex illa facte fuerunt.ꝛ qd̄ ipse succedit loco heredis arg.in.l.huiusmodi.ff.qui po.in pig.habe.Et sicut ipse heres posset deducere ante omnia:vt in isto tex.ita ꝛ ipse mercator.creditores dicunt contrarium:quia nō apparet qd̄ de pecunia per eū mutuata facte fuerunt et potuerunt fieri de alia pecunia.Queritur quid iuris.respondeo:Bar.in.l.si ventri.in fi.de priuile.creditorū.dicit notabiliter qd̄ quando quis facit ali-

quam expensam pro se vel suis que pertinebat ad ipm si aliqd
non probet presumitur qd fuerit facta de pecunia quã ille mu-
tuo accepit per.l.si.j.de pigno.vbi dicit esse casuz singularem.se
cus si illa expensa ad se non pertinebat:et sic ille mercator dedu-
cere poterit sicut poterat heres. Item not.per eum in.l.impe-
rator.circa fi.ff.de leg.ij.quod puto verum et notabile si tẽpus
et quantitas conueniant expensis nõ aliter per.l.si.ff.de exerci.
Quid enim si mutuo recepit anteq̃ esset delata sibi hereditas
certe non presumit recepisse vt faceret dictas expensas de qui-
bus tunc cogitare non potuit:et ideo nec presumuntur facte de
5 illa. ¶ †Glo.magna reputatur valde difficilis et eam recito p
duas oppositiones.et p.iiij.q. Prima oppo.est cõtra text.dum
dicit q actiones quas habebat heres cõtra defunctum per adi
tionem hereditatis nõ confundunt si cõfecit inuentariũ. Con-
tra si non confundunt:ergo ipse heres tanq̃ heres erit sibiipsi
obligatus tanq̃ titio qd esse nõ pot:vt no.in.l.frater a fratre.in
fi.j.glo.magne.ff.de condi.inde.ppter istud enim iura dnt qd
qñ creditor successit debitori obli.et act.confunduntur.i.extin-
guuntur ne reperiat qd sit obligatus sibiipsi.glo.in prin.timo-
re huius cõtrarij dicit q non confunduntur in effectu:sed reue-
ra et ipso iure bene cõfunduntur. Nam ex iure veteri ante hanc
l.confundebantur ipso iure:sed in effectu non videbant cõfuse:
quia heres poterat deducere debitum aduersus legatarios si-
cut si confuse nõ essent.l.in imponenda.j.ad.l.fal.sed aduersus
creditores quibus tenebatur vltra vires hereditatis non pote
rat deducere.et sic ipso iure et in effectu quantum ad illos vide-
bant confuse:hodie vero propter confectionem inuentarij etiã
aduersus creditores potest deducere quibus non tenetur vltra
vires hereditatis:et sic idẽ est hodie q erat olim in legatarijs:
et omnes doct.sequuntur glo. Sed Bal.subtiliter dicit q text.
pot intelligi vt iacet q nullo mõ cõfundant:qr cõfectio inuen-
tarij facit haberi ac si hereditas non esset adita in his que con-
cernunt preiudicium heredis:sed si nõ esset adita actiones be-
ne essent confuse et hereditas iacens esset obligata heredi:et sic
6 non esset perfectum inconueniens. † Ex his determinat ipse
notabiliter q si heres qui adiuit et cõfecit inuentarium vult fa
cere examinari testes super debito suo:qr dubitatur de eorum
morte vel absentia:vt possit liquidare suum debitum cum cre-
ditores venerint poterit facere dari curatorem hereditati tanq̃
iacenti:et cum eo insistere et testes examinari facere.nec oportet
q citentur alij creditores:quia iudicium agitur cum heredita-
te que est principalis debitrix. Istud est pulchrum dictum:per
hoc tñ non credo a glo.et doc.recedendũ qr hoc totum fit scdm
fictionẽ non sm veritatẽ qr reuera hereditas est adita:sed fin-
gitur nõ adita et actio est confusa:sed fingitur nõ confusa et tan
tum operatur fictio quantuz veritas. ¶ Secunda oppo.q he-
res non possit deducere aduersus creditores etiam pro rata p
l.ij.in.fi.ff.de here.vendi. Sol.intellige hic de actionibus que
per mortem defuncti debitoris non fuerunt extincte:ille enim
conseruantur heredi sicut si conseruarentur sibi si alius fuisset
heres:sed si sunt tales que per mortem fuerunt extincte vt actio
iniuriarum:qr tendit ad vindictam.l.j.ff.de priua.delic.tunc
nõ cõseruabit p cõfectionẽ inuentarij qui si alius fuisset heres
nõ cõseruaretur sibi et inuentariũ nõ debet esse causa lucri sed
7 euitatio damni:vt.j.ea.l.§.licentia.in fine. ¶ † Nunc queritur
de quatuor.q. Prima est qr iste text.dum vult qd heres possit
deducere id qd sibi debebatur a defuncto p rata aduersus cre-
ditores:et istud procedit in dubio sine actione rei prosecutoria:
quid si erat penalis vt si defunctus tenebatur sibi ad duplum
ratione euictionis an poterit deducere duplum quatenus est
pena. Et iure veteri quo non erat confectio inuentarij inuen-
ta eo casu quo deducere poterat:vt aduersus legatarios habe-
mus.l.expressam q non potest deducere duplum sed simplum
tantum.ff.ad.l.fal.cum emptor.non enim aduersus defunctuz
qui eum fecit heredem debet esse ita rigorosus qd velit habere
penam. Idem ergo videtur dicendum hodie aduersus credi-
tores: quia sicut olim poterat deducere aduersus creditores:
ita et hodie pot aduersus creditores. Glo.tñ tenet contrarium
q imo possit propter confectionem inuentarij. Barto.ratione
qua supra dixit:qr inuentarium non fecit heredem lucrari:sed
ipsum liberat a damno.nunc autem volendo consequi dupluz
tenderet ad lucrum. Bald.subtilius et notabilius dicit quod
aut heredi erat actio orta ad duplum viuente testatore:qr erat
res euicta vel post mortem eius ante aditam hereditatem con-
tra solam hereditatem iacentem:et tunc per confectionem inuẽ
tarij sibi conseruabitur ad duplum:qr si nõ cõseruaret per adi-
tionẽ hereditatis remaneret in damno:qr perderet lucrũ post-
q̃ est acquisitũ et reciperet damnum.l.ij.§.merito.et.§.si quis a
principe.ff.ne quid in loco publi.et sicut si alius fuisset heres
haberet dictam actionem saluam contra eum:ita nunc si ipse
est heres:qr perinde habetur ac si non esset.si vero post aditam
hereditatem res euincatur:nunc actio cõtra seipsum tanq̃ he-
redem non oritur sibi nisi ad simplum non autem duplum.et
ita loquitur.l.cũ emptor.allegata in glo.et ita reducunt ad con
cordiam glo.et Barto. ¶ Quid autem econuerso si heres tene
batur defuncto ad duplum an debet a se exigere duplũ vel sim-
plum tantũ respectu creditoꝝ.dicit Cyn.q simplũ:qr inuenta-
rium fuit inuentũ ad vtilitatẽ heredis non ad damnuz hoc est
nihil dicere. Tu distingue eo modo an actio erat orta defuncto
contra heredem vel hereditati iacenti:et tunc debet a se exigere
duplum:qr non debet esse melioris conditionis quã si non esset
heres:aut non erat orta:sed oritur post aditam hereditatem:et
tunc non oritur cõtra se ad duplum sed ad simplum tantum si-
8 cut econuerso:vt supra dixi. ¶ † Secunda questio glos.valde
difficilis est ista.pone q pater vendidit rem filij sui aduentitij
peculij certum est qd nõ transtulit dominium:et qd filius quan
docunq̃ efficietur sui iuris poterit remvendicare ab emptore
si non est heres patris:vt in simili dicitur in matre vendente
rem filij.s.de reivendi.l.cum a matre.iuncta.l.j.j.de bo.mater.
Pone ergo q est heres patris cuz confectione inuentarij vult
vendicare rem ab emptore:emptor excipit qd non potest veni-
re cõtra factũ patris sui postq̃ est heres eius:vt.d.l.cum a ma-
tre.in fi.nam nec ipse pater si viueret posset suo noie:ergo nec
filius:qr reputat eadẽ persona. Preterea ipse filius tanq̃ he-
res patris tenet emptori de euictione.ergo repellitur a vendi-
cando p regulam que est:quem de euictione tenet actio eundẽ
9 agentem repelli exceptione.l.vendicantẽ.ff.de euic. † Itẽ est alia
regula qd ex qua psona quis lucrum sentit eius factum impro-
bare non debet vt in regula iuris: sed iste filius habet lucrum
hereditatis:ergo etc. Econtra replicat filius ego confeci inuen-
tarium.et sic in his que concernunt meum piudicium perinde
debeo haberi ac si hereditatẽ non adiuissem: sed si non adiuis-
sem nullam exceptionẽ mihi posses obijcere.d.l.cum a matre.
in princ.ergo et tunc. Queritur quid iuris.gl.mirabiliter se ex-
tẽdit in ista.q.quã prosequitur vsq̃ ibi.item quid si extraneus.
et ibi anteq̃ expediat de filio format aliam questionẽ in extra-
neo herede cui rem defunctus vendiderat et ipsam psequitur
vsq̃ ibi:s3 si vult quartam ibi refertur ad primam questionẽ de
filio.et eam prosequitur vsq̃ adver.s3 quid si statim erat.vnde il
la particula d3 coniungi cum ista prima. Ex glo.antẽ colligun-
tur tres distinctiões.prima est qd aut hereditas patris erat sol
uẽdo aut nõ:tunc autẽ vult qd dicit soluẽdo quãdo solutis om-
nibus debitis aliquid remanet heredi.et istud mẽbrum prose-
quit vsq̃ ad vsi.si vero nõ est soluẽdo.tunc aũt vult qd dicatur
nõ soluẽdo quãdo deductis debitis nihil remanet:et istud mẽ-
brũ prosequit a ver.si vo nõ est soluendo.vsq̃ ad ver.s3 qd si sta-
tutum. Alia distinctio est q ille filius cõfecit inuẽtariũ:et istud
mẽbrũ prosequit vsq̃ ibi:vbi aũt nõ fecit:aut nõ confecit.et istud
mẽbrũ prosequit vsq̃ ad ver.si vo nõ est soluẽdo. Alia distinctio
est q eo casu quo est soluẽdo.quia aliquid superest deductis de-
bitis.qd aut h3 aliquid vltra legitimã:puta legitima erat quin
quaginta et sibi supsunt centũ:aut nõ superest sibi nisi tantũ qd
sufficit ad legitimam.vult ergo glo.in effectu qd si hereditas est
soluẽdo:et ipse cõfecit inuẽtarium et aliquid superest vltra legiti
mam vt in casu quẽ supra posui ita qd ista tria concurrant tunc
catenus quatenus habet vltra legitimã repellatur a vẽdican-
do. Si ergo res vendita fuit pro centum et ipse habet quinqua-
ginta vltra legitimã repellitur a vendicando dimidiam illius
rei quia quinquaginta sunt dimidia de centum et poterunt op-
poni per emptorẽ ambe dicte exceptiones.s.quẽ de euictione te
net actio etc.et ex qua psona etc. Sed si nõ habet vltra legitimã ni
hil videtur habere cũ illa sibi debeat a patre et sine onere et pote
rit totam rem vẽdicare.in hoc vltimo glo.reprehẽdit p oẽs:qr
verum est q legitima debetur sine onere legatoꝝ et fideicõmisso
rum non sine onere creditorũ:qr illud onus absorbet legitimã
vt.j.in glo.in verbo si vero nõ est soluẽdo.et ideo dicunt qd qua
tenus habet etiam pro legitima repellitur a vẽdicando. Nam
etiam pro illo potest cõueniri de euictione ergo obstabit sibi ex-
ceptio quem de euictione:et hoc voluit expresse glos.in.l.cum a
matre.que melius loquit q̃ ista. Si vero nõ confecisset inuenta
rium tunc teneretur insolidũ creditoribus hereditarijs etiã si
nihil esset in hereditate:multomagis si aliquid est et reperitur
apud eum deductis debitis. Isto ergo casu si est heres insolidũ
repellitur insolidum scdm vnam literam glo.sed quidã habent
aliam literam.s.in nihilũ et vtraq̃ pot saluari:vt infra dicã. Si
aũt est heres p parte puta p dimidia pro ista repellit etiã si in
hereditate nihil sit:et illa dimidia non valeat denarium qr non
inspicitur quantitas sed quotitas. Si autem hereditas non est
soluendo:quia deductis debitis nihil superest non est traden-
dum de legitima:qr illa non debet nisi deducto ere alieno.ideo
tunc solum

tunc solum est fienda differentia an confecerit inuentarium vel non confecerit. Hec est intentio glo. que dimittit nos in confuso. Et ideo extricando dicta mēbra aduerte ad. iiij. vel. v. casus.
a Primus est si filius non successit patri[a] in aliquo nec vniuersaliter nec particulariter: ⁊ ille casus non habet dubium: quia potest in totum vendicare nec aliqua de dictis exceptionibus sibi obstat: vt in. d. l. cum a matre. in prin. Secundus casus est quando successit nō titulo vniuersali sed particulari: vt q2 fuit institutus in certa re vel quantitate vel sibi fuit iure legati relicta: ⁊ isto casu non tenetur de euictione: vt in. l. quoties. §. de here. insti. ⁊ ideo eodem modo pōt vendicare totam rem vēditam nisi fuisset sibi legatum factum animo compensandi cum illa re. l. si tum dotem. §. si pater. sol. mat. ⁊ in. l. titia. §. qui in vita. de lega. ij. non presumitur autem relicta animo compensandi nisi fuerit expresse dictū. l. creditorem. ff. de leg. ij. q2 erat debitum habens causam voluntariā nō necessariā: alias secus. vt. d. §. si pater. Et si dicatur licet non possit repelli per illam exceptionem quē de euictione tenet actio: q2 non tenetur de euictione vt dixi saltem videt͏̄ repelli posse p illā exceptionē ex qua persona lucrū sentis eius factum improbare non debes. Respondetur qō ista regula intelligit͏̄ qñ lucrū iure hereditarie successionis non iure particularis legati: alias semper legatum censeretur relictum animo compensandi qō iura nō dicunt sed contrariū. Tertius casus est quando successit iure vniuersali in tota hereditate vel in quota: tamen emptor non habebat regressum de euictione: q2 per pactum fuit actum expresse qō nec ad precium venditor teneatur. l. emptor. §. ibidē. de act. emp. ⁊ isto casu emptor nō potest repellere filium vendicantē p illā exceptionē quē de euictione tenet actio: quia nec tenetur de euictione propter pactū: sed bene poterit repellere p exceptionem illam ex qua persona ⁊c. q2 successit vniuersaliter: ⁊ isto casu pōt ꝓcedere ista glo. dum dicit qō si aliquid habet vltra legitimā eatenus poterit repelli: quia istud dicitur habere de lucro sed vsq3 ad legitimam nō poterit repelli: q2 illa non dicitur habere de lucro cum sit sibi debita. l. fi. §. de condi. Quartus ⁊ vltimus casus est si filius successit iure vniuersali: ⁊ emptor habet regressum de euictione contra eū: ⁊ isto casu debet distingui: aut non confecit inuentarium: ⁊ tunc etiam si nihil esset in hereditate vel in portione in qua est institutus repellitur a vendicando eatenus quatenus est heres per exceptionem quem de euic. tenet actio. ⁊ si aliquid superest sibi deductis debitis: ⁊ etiā legitima habebit locū alia exceptio ex qua persona ⁊c. Aut cōfecit inuentarium. ⁊ si aliquid habet de hereditate deductis debitis etiā si habeat pro legitima tantū eatenus repellitur exceptione: sed si nihil habet non repellitur: ⁊ ex his patēt clarissime declarationes casuum qui considerari possunt ⁊ sumus extra omnem confusionem: licet docto. aliter
10 recitent ⁊ tradāt. ¶ † Tertio queritur quid si testator instituit heredem quēdam extraneum cuius rem alienauerat: ⁊ ipse adiuit cum beneficio inuentarij ⁊ soluit legata ⁊ fideicommissa retenta quarta falcidie vel trebellianice ille vult vendicare rem suam ab emptore: emptor excipit qō habere debet quartam hereditatis ⁊ pro illa debet repelli. gl. tenet qō possit repelli: quia illam quartam dicitur habere de lucro ⁊ potest dari cum onere l. si debitor. ff. ad. l. falci. non sic in legitima debita iure nature. s3 illa. l. si debitor. loquitur quando expresse fuit iniunctum onus nos loquimur qñ non fuit expresse iniunctum. Breuiter dic qō aut emptor non habet regressum de euictione: ⁊ tunc poterit illum repellere per exceptionē ex qua persona lucrum sentit ⁊c. Idem si habet regressum q2 poterit etiam ex illa quem de euictione tenet actio: etiam si sit dictū ꝙ debeat illā quartam cum illa recompensare. Nec obst. l. si debitor. q2 ibi qñ nō veniret cōtra factum defuncti: ⁊ tunc requiritur ꝙ dicatur expresse: s3 qñ
11 non venit, secus vt in hac glo. ¶ † Ultimo no. glo. in vltima qōne: quia semper allegatur ⁊ ad eam remittitur qō statuta reci-
b piunt interpretationem[b] scōm ius commune. ideo si dicat ꝙ heres non possit venire contra factum d3 intelligi ⁊ limita. s. si nō fecit inuētarium: alias potest secūdum distinctionem quam supra feci. S3 secundū hoc statutū erit superfluum: quia etiam si nō esset de iure cōmuni nō posset venire. Statuta autem non sic sunt intelligēda vt sint superflua qñ alius sanus intellectus dari potest. l. j. in fi. ⁊ ibi not. in glo. ff. ad muni. Solu. ⁊ tene menti ista glo. debet intelligi vt fiat restrictio secundum ius commune eo casu quo si nō fieret alias indebite damnum pateretur. l. ij. §. de nova. al's deberet intelligi vt aliquid addat ad ius commune: vt in contrario. ⁊. l. si quando. in princi. §. de inofficio. testamen. Adde aliam limitationem singularem ad istam gloss. quam ponit Bal. in. l. maximum vitiū. §. de libe. prete. in prin. vj. col. quia procedit nisi appareat qō statim vult corrigere ius
12 commune: q2 tunc nō d3 intelligi ḃm ius cōmune. † Puta dicit statutum ꝙ filia femina non succedat extante masculo nec possit petere nisi quatenus pater sibi reliquerit. pater sibi reliquit centum iure legati ipsa dicit se preteritam ⁊ testamentum nullū q2 debuit relinqui iure institutiōis ḃm qō ius cōmune requirit. ⁊ dicit se stare contentam de quantitate propter statutum: sed non de modo relinquendi. dicit Bald. se consuluisse qō debeat stare contenta etiam de modo: quia istud statutum venit ad correctionem iuris cōmunis inquātū excludit feminas: vnde non d3 intelligi ḃm ius commune ꝙ debeat sibi relinqui iure institutionis. tene mēti perpetuo: q2 notabilis est. Aliā limitationē ponit Bal. in. l. meminimus. §. de legi. here. vt debeat intelligi scōm ius cōe regulare ⁊ nō extraordinariū: vnde si dicat qō existentibus agnatis non succedat mater ⁊ extet filius sororis: q2 non est agnatus s3 cognatus: tñ per illam. l. redigitur ad instar agnati: q2 hoc est extraordinarium ⁊ exorbitans non excludit matrem. tene menti.

2 ¶ Intentio illius qui asserit non esse plura bona hereditaria quā ista vel talia est eoipso fundata ⁊ probata quod cōtrarium non probatur.
3 Quādo agitur de probādo secreta patrimonij sunt duo specialia primū ꝙ admittantur serui qui regulariter sunt inhabiles ad testificandū: item qō actor assumit ꝓbationes de domo rei. sed regulariter secus: ⁊ qō etiā possit peti edi libros defuncti et instrumenta hereditaria. ⁊ nu. 5.
4 Seruis testibus nō creditur sine tormentis secus in liberis hominibus.
Casus in quo actore non probante reus non absoluitur nisi iuret ⁊ vocatur iuramentum purgationis qō est de propria conscientia.
5 Inuentarij cōfectio nō debet afferre lucrū heredi sed defendet͏̄ a damno ⁊ qualiter intelligatur.
Si heres omisit aliquas res ponere in inuentario an vitietur inuentarium ac si nō fuisset factum.
6 Si quis petat restitutionem hereditatis ⁊ ponat qō tales ⁊ tales res sunt in hereditate ⁊ heres neget de aliquibus ⁊ fuit probatum qō ita erat: an per hoc heres perdat quartam trebellianicam.

1 **Licentia danda credi.** † Creditores et legatarij possūt probare maiorem esse substantiam q̄ in inuentario sit scripta ad qō faciendum etiā serui hereditarij possunt torqueri. Et si heres dolose res aliquas occultauit in duplum reddere tenetur
2 hoc dicit vsq3 ad. §. nec tāmen. ¶ † Not. hic primo casum pro eo qō glo. not. que semper allegatur in. l. cum de. l. ff. de proba. que dicit ꝙ intentio illius qui asserit non esse plura bona hereditaria q̄ ista vel talia: est eoipso fundata ⁊ probata quod contrarium non probatur quam Barto. notabiliter allegat in materia. l. si constante. solu. matri. quando mulier dicit maritum vergere ad inopiam: ⁊ sibi non superesset nisi tantum qō sufficit ad dotem vt sit fundata sua intentio nisi ostendatur contrarium de quo est casus hic: quia intentio heredis dicentis non esse plura bona q̄ illa que in inuentario sunt scripta est fundata nisi creditores ⁊ legatarij alia superesse probēt. ⁊ istum tex.
3 ibi allegat glo. ¶ † Item not. ꝙ quando agitur de probando secreta patrimonij sunt duo specialia. Primum qō admittan-
c tur serui[c] qui regulariter sunt inhabiles ad testificandum. Itē qō actor assumit probationes de domo rei regulariter secus vt §. de testi. l. nimis graue. Nam hic examinātur serui hereditarij qui sunt heredis contra ipsum heredem quod non fieret si non ageretur de probādo secreta patrimonij. Et ratio vtriusq3 sumitur ex eo quod habetur. §. de dinor. l. consensu. §. seruus. in fine. ibi quoniam non facile ⁊c. facit quod not. Barto. in. l. si
4 quando. circa fi. vnde vi. ¶ † Tertio not. ꝙ seruis testibus non
d creditur sine tormentis: [d] secus in liberis hominibus: vt etiam not. §. de ser. fugiti. l. quicunq3. in fine. ¶ Quarto no. casum ibi vel per sacramentum ⁊c. in quo actore non probante reus non absoluitur nisi iuret ⁊ vocatur iuramentum purgationis qō est de propria cōscientia. hec glo. que incipit. s. heredis. allegat quosdam alios casus similes: regulariter secus q2 actore non probante reus absoluitur etiam si nihil prestiterit id est iurauerit. in. c. fi. de iureiu. ⁊. §. de edendo. l. qui accusare. ¶ † Quinto
5 not. ibi ne lucrum. qō inuentarij confectio non debet afferre lucrum heredi: sed defendetur a damno. quod qualiter intelligitur dixi in. §. precedenti circa prin. glos. magne. ⁊ etiam in. v. q. ¶ Ultimo dicit Cy. per istos text. reprobari opi. illorū qui dicunt ꝙ si heres omisit aliquas res ponere in inuentario ꝙ vitiatur inuentarium intantum ꝙ nihil prodest ac si non fuisset factū. ⁊ Bal. hoc t3 eo casu quo heres malitiose omiserit ponere. Certe isti tex. volunt contrarium qō si non malitiose solum datur facultas creditoribus ⁊ legatarijs probandi plura esse bona: ⁊ tunc heres pro illis tenebitur: non autē vltra q̄ appa-

a ¶ Filius nō successit patri. adde doc. in. c. raynutius. de testa.

b ¶ Statuta recipiunt interpretationez. Adde. c. ex literis. c. cū dilictis. c. ad audientiā. de consue. glo. ⁊ Inn. in. c. cām. de rescript. Jo. an. in regula cui l3. de reg. iu. lib. vj. idē in regula ꝓ possessore. eo. titu. ⁊ lib.

c ¶ Admittātur serui. adde Bar[...] ⁊ Jo. de imo. i. l[...] in illa. in fi. ff. de[...] verb. obli. Bar[...] in. l. si qs ex arg[...] tarijs. in. §. pe. ff[...] de eden. Bal. in[...] aut. quas actiones. in vlt. col. C[...] de sac. san. eccle[...] Bald. in. l. obseruare. in. §. ꝓfici[...] sci. ff. de offi. pc[...] sul. Bart. in. l. d[...] pupillo. in. §. q[...] ipsi. in. v. q. ff. d[...] noui ope. nūtia[...] Dñi. i. c. j. supe[...] glo in verbo au[...] toris. de test. lib[...] vj. Cal. ɔsi. xxv[...] inci. testator. habens filios.

d ¶ Nō credit͏̄ sin[...] tormētis. adō. seruus. ⁊ in. l. se[...] ui. ff. de testi. et Bal. i rub. C. d[...] sum. tri. in. v. co[...] ⁊ Spe. titu. de t[...] sta. in. §. j. ver. it[...] qō est seruus.

reant bona cuius ꝯtrium illi volunt qḋ teneatur vltra vires he-
reditatis. Si autem malitiose restituit illas res cum duplo: nõ
autẽ punit̃ vt vltra vires hereditatis teneatur: vt hic in ver. si
illo. Adde aliũ modũ ꝓbandi ꝙ hic ponat̃ vt faciant credito-
res ⁊ legatarij sibi edi libros defuncti ⁊ instrumenta heredita-
ria. l. pe. in fi. ff. ad. l. fal. ⁊ ibi per Dy. ⁊ Bart. ¶ Contra. §. illo.
oppo. qḋ alia pena puniat̃ heres. s. ꝙ perdat fal. in illa re occul-
tata: vt. ff. ad. l. fal. l. paulus. ⁊ si erat suus heres perdat ius absti
nendi. de acqui. here. l. si seruum. §. amouisse. Sol. verum est de
isto iure antiquo: sed hodie per hanc. l. additur ista pena. nõ tñ
tollitur: ⁊ sic poterunt creditores vel legatarij eligere quamvo-
lunt: vt etiã ptz in simili. ĩ. ea. l. §. sed ⁊ quidã. vbi per remedium
inuentarij nouiter inuentũ per hanc. l. nõ tollitur remedium iu
riũ antiquorum. s. petendi tempus ad deliberãdum. sed potest
heres eligere qḋ vult. facit. l. quoties. ff. de actio. ⁊ obliga. hodie
per ius aut. additur alia pena qḋ si subtraxerit vnam rem per-
dit fal. nõ solũ in illa: sed etiã in omnibus alijs aut. de heredi. ⁊
fal. §. sancimus. ⁊ ibi not. per glo. ⁊ Jaco. de bel. licet Cyn. aliter
6 ĩ. ad. l. fal. aut. sed cum testator. ¶ † Per istum etiã. §. illud dicit
Bart. fuisse determinatum bis cum quidã peteret restitutionẽ
hereditatis ⁊ patuisset qḋ tales ⁊ tales res erant in hereditate
sed heres negauit de aliquibus ⁊ fuit ꝓbatum ꝙ ita erat ꝙ per
hoc ipse perderet quartã trebellianicam detrahendam de tota
hereditate: vt in hoc. §. illo. iuncto. §. sancimus. ⁊ colligitur hic
in verbo celauerit. ⁊ iuncta. l. beneficio. ff. ad. l. fal. quia negãdo
facit vt fideicom. intereat quantum in eo est. ergo ⁊c. vt ibi dici-
tur non sunt alia.

2 ¶ Si per creditores hereditarios actum sit cõtra heredẽ in-
solidũ ⁊ heres fuit condẽnatus ⁊ postea cũ petitur executio sen
tentie heres opponit beneficiũ inuentarij dicens bona nõ suffi-
cere: ⁊ executionem nõ esse fiendam nisi vsqꝫ ad vires an debeat
audiri.

3 Prescriptio postꝙ incepit currere in quibus casibus de iure ci
uili si desinat currere. ⁊ dormiat aliquo tempore ⁊ postea reui-
uiscat.

4 Heres an durante tẽpore inuentarij possit conuenire debitores
hereditarios.

1 **Donec tamẽ.** † Jnfra tp̃s quo cõficitur inuenta-
rium nõ potest heres a creditorib⁹
legatarijs cõueniri. Cõtra tamen oẽs interim tẽpora actionum
nõ currũt. h. d. vsqꝫ ad. §. si vero postꝙ. Limitant aũt doc. istum
text. duobus modis. Primo qḋ heres cõueniret vt heres: puta
actione ꝑsonali. si aũt nõ vt heres sed tãꝙ quilibet possessor rei
ven. ad aliquã rẽ alienã in hereditate repertã tunc cogeret̃ rñde
re etiã infra tẽpus quo cõficit̃ inuentariũ. argu. in. l. de eo. §. fin.
ff. ad exhiben. Scḋa limitatio est vt habeat locum nisi vbi ex ta-
li dilatione tp̃is inferret̃ preiudiciũ irreparabile. vnde dicũt ꝙ
ad vsuras extortas per defunctum restituendas poterit heres
conueniri infra hoc tempus: qm̃ anima defuncti quousqꝫ facta
sit restitutio cruciat̃ in alio seculo. ⁊ iste cruciatus postea non re
pararet̃ ꝑ restitutionem que postea fieret ar. in. l. si quis ꝓuoca-
tione. ĩ. de appella. et. l. ij. ff. de appel. reci. ⁊. l. tutor qui reperto-
rium. de admi. tuto. in versi. nihil ⁊c. ſm Ricard. malũ. ⁊ Cyn.
Jtem dicũt doc. ꝑ istũ tex. dũ dicit vel ad iudiciũ vocare ꝙ exce-
ptio inuentarij impedit litis cõtestationem. ⁊ sic nõ tenetur he
res respõdere libello. sed iste loquit̃ dum inuentariũ cõficit̃ quo
casu etiam vsqꝫ ad vires hereditatis nõ potest molestari heres.
postꝙ autem est confectum bene potest molestari vsqꝫ ad vires:
ideo non impediret litis contestationem sed deberet postea op
poni ad merita cause. ¶ Jtem dicunt doc. per istũ text. dum di-
cit inquietare. qḋ est verbũ generale ꝙ pendente termino confe-
ctionis inuentarij nõ potest fieri executio sententie vel instrumẽ
2 ti ꝙ creditores habuissent ꝯ defunctum. † Sed pone qḋ nõ ha-
bebant sniam ꝯ defunctum sed habuerunt cõtra heredem: quia
fuit actũ cõtra heredẽ insolidũ: ⁊ heres fuit insolidũ condẽna-
tus: ⁊ postea competit executio snie heres opponit beneficium
inuentarij dicens bona sufficere ⁊ executionem non esse fiendã
nisi vsqꝫ ad vires an dꝫ audiri: ⁊ videtur quod non: quia exce-
tio est peremptoria. ⁊ sic debuit opponi ante sententiã ⁊ nõ po
test opponi post. l. perempto. ĩ. sniam rescin. non posse. Jn con-
trarium. l. nesennius. in fi. ff. de re iudi. ⁊. l. ex diuerso. in fi. solu.
matri. Solutio. aut non fuit apposita ista exceptio per heredẽ
ante sniam: ⁊ ea nõ obstante fuit condẽnatus insolidum ⁊ tunc
si de ea fuit cognitũ censetur fuisse repulsa ⁊ sic postea non pote
rit opponi. argu. l. qḋ in diem. §. si ratione. ff. de cõpensa. ⁊. l. sin-
autem. §. fina. de neg. gest. ⁊ qḋ no. in. l. fi. s̃. de fide instr. in fi. vlti
me glo. sed si nõ fuisset de ea cognitũ perinde est ac si nõ fuisset
opposita: vt in dictis iuribus quo casu dicunt doct. eam posse
opponi in executione. Nec obst. l. peremptorias. qꝛ loquitur in
exceptiõe peremptoria per quam sentẽtia impugnatur de iniu

stitia: puta pacti de non petendo vel solutionis. Nam si condẽ-
natus est qui liberatus erat per pactum vel solutionem senten-
tia fuit iniusta: ⁊ sic si audiretur quis volens istas exceptiões
opponere post sententiam que transiuisset in rem iudicataꝫ re
dargueret sniam de iniustitia quod facere nõ potest: qꝛ pro ve-
ritate habetur postꝙ in rem iudicatam trãsiuit: ⁊ imputet sibi
cur prius non apposuit. l. re iudi. de regu. iur. secus qñ non re-
darguitur snia de iniustitia: vt patet in illa exceptione vt non
cõueniatur quis vltra ꝙ facere possit. Nam posito qḋ sit condẽ
natus insolidũ ⁊ nõ possit insolidũ facere sententia nõ est iniu-
sta: qꝛ est insolidũ obligatus: si ergo opponit in executione non
redarguit sniam de iniustitia imo dicit eam iustam sed mode-
randam executionẽ vt in. d. l. nesennius. ⁊. l. ex diuerso. et huius
nature dicunt esse exceptionem inuentarij. Ego semper dubita
ui in hoc: qꝛ doc. videntur male dicere. Nam qui inuentarium
confecit ipso iure nõ est obligatus insolidũ sed solũ vsqꝫ ad vi-
res hereditatis vt in. §. ⁊ si prefatã. si ergo sit condẽnatus inso-
lidum necesse est dicere qḋ snia sit iniusta qꝛ est condẽnatus tan
ꝙ sit obligatus ⁊ nõ ideo opponendo istam exceptionem post
sniam necessario redarguit eam de iniustitia. debuit ergo eam
opponere ante sniam nec reperio aliquem scribentẽ qui tollat
hoc ꝯtrium: tñ pro opi. doc. videtur casus in simili in. l. fin. ff. de
3 cõfes. ⁊ ibi tetigi de hoc articulo. dic quod ibi. ¶ † Ultimo per
istum text. in fi. dico cõtra Bart. qui dicit in. l. naturaliter. ff. de
vsuca. qḋ de iure ciuili non reperitur qḋ postꝙ prescriptio inci-
pit currere desinat currere ⁊ dormiat aliquo tempore postea re
uiuiscat nisi in casu. l. sicut. in fin. de prescrip. xxx. anno. s. in illa
prescriptione longissimi temporis incohoata cõtra defunctum
cui successit pupillus: qꝛ desinit currere durante pupillari eta-
te ⁊ ea finita reincipit cursum suũ: lꝫ de iure canonico reperiat̃
in pluribus casibus. Ego dico quod etiam de iure ciuili repe-
ritur in casu huius. §. qꝛ si inceperat currere viuente defuncto
contra creditores postea durante tempore inuentarij desinit
currere: ⁊ illo finito reincipit: vt hic ſm Jaco. butri. ⁊ sic agere
impedito nõ incipit currere: ita ⁊ si postꝙ incepit impediatur
agere durante impedimento iuris: secus si facti: qꝛ tunc currit
mero iure: sed datur restitutio. l. ⁊ attilianus. ff. de ser. rusti. pre-
dio. quod dic vt plene per Cy. in. l. quoties. ff. de preci. impera.
offeren. Et est alius casus in quo desinit currere: ⁊ sic dormit de
4 quo. s̃. de tẽpo. in integ. resti. l. ea que. §. cum vero. ¶ † Ultimo
queritur an heres durante tempore inuentarij possit conueni-
re debitores hereditarios. videtur qḋ non per tit. quod quisqꝫ
iuris. docto. autem dicunt contrarium: quia ille titu. loquitur
in eo qui impetrauit vt non possit conueniri hic non impetra-
uit: sed lex sibi concessit ob gratiã vnde non debet in eius odiũ
retorqueri. facit auten. quas actiones. s̃. de sacrosan. ecclesijs. in
princ. glo.

2 ¶ Jnuentarium dꝫ confici post hereditatem aditam ⁊ quali
ter possit etiam fieri ante.

3 Ex quo tẽpore incipiat currere tempus statutum ad confessio-
nem inuentarij.

4 Si inuentarium nõ fuit cõfectũ infra. xxx. dies ab adita heredi
tate: vel a die notitie scḋm diuersas opiniões fuit tñ incohoatum
⁊ perfectum infra tẽpus trium mensium an sufficiat.

1 **Sin vero postꝙ.** † Si heres nõ cõficit inuenta-
rium solẽniter vt debet credi-
toribus tenetur insolidum ⁊ falcidia nõ detrahit̃. h. d. vsqꝫ ad
versi. ⁊ hec quidem. ¶ Et no. qḋ conficiens inuentarium ꝗtuꝫ
ad creditores hereditarios remanet ĩ dispositiõe iuris veteris
quia tenetur eis insolidum vltra vires hereditatis: et hoc non
est penale: sed solum denegatur sibi beneficium huius. l. ꝗtum
vero ad legatarios non remanet in dispositione iuris veteris
quia de iure veteri poterat detrahere falcidiam vt in toto titu.
ad. l. fal. quia nihil poterat sibi imputari cur inuentarium non
confecerit cum tunc non esset inuenta confectio. sed hodie per
istum. §. potest imputari sibi: ⁊ ideo perdit falcidiam. ⁊ istud est
penale: non tamen tenetur is vltra vires hereditatis per hanc
l. sed per aut. de heredi. ⁊ fal. §. si vero non defecerit. bene tenet̃
2 vt no. ĩ. ea. l. §. pe. in glo. mag. ¶ † Jtem per istũ. §. fundant̃ tres
opiniones. Prima est quando debeat confici inuentarium an
ante hereditatẽ aditam vel post ⁊ hic probatur qḋ post. Sed in
contrarium qḋ etiam ante postꝙ sciuit ad se hereditatem dela-
tam: qꝛ ex tunc incipit sibi currere tempus. s̃. ead. l. §. sin autem
dubius. Bal. dicit in. §. ⁊ si prefatam. qḋ de necessitate debet cõ
ficere post aditam hereditatem: qꝛ debet confici per heredem:
vt hic ⁊ etiam in illo. §. sin autẽ dubius. dum primo dicit adeat
hereditatem: et postea dicit quod inuentarium conficiat: si ta-
men vult potest etiam ante conficere protestando quod per hoc
non intendit adire quousqꝫ videat bona que sint in heredita-
te: Alias eoipso quod conficere inciperet videretur adire.

Alia

3 ¶†Alia opinio est ex quo tẽpore incipit currere tẽpus statutũ ad cõfectionẽ inuentarij: ⁊ videtꝫ ꝙ a die quo habuit notitiã de hereditate sibi delata: vt in illo.§.sinautẽ dubius.versi.si autẽ. intra gl.ibi tenet ꝑ istũ tex.ꝙ imo post aditã hereditatẽ postꝙ̃ inuentariũ debet cõfici post q̃ nõ debet incipere currere tẽpus anteꝙ̃ possit inuẽtariũ cõficere sed certe si vltima põt etiã ante vt dixi ẜm Bal.⁊ ideo Jo.an.in addi.spe.vt ibi dixi tenet contrariũ ꝙ incipiat currere a die notitie:vt in.d.tex. habetur qui nõ põt cauillari:licet cõmuniter legiste teneant precedentẽ opi-
4 nionẽ.¶†Tertia opi.fundatꝫ per istũ text.quid si inuẽtariũ nõ fuit inceptũ infra.xxx.dies ab adita hereditatevel a die notitie ẜm diuersas opiniones fuit tamen inchoatũ ⁊ perfectum infra tẽpus triũ mensiũ an sufficiat: ⁊ videtꝫ ꝙ nõ per illũ tex.al's frustra mandaret inchoari infra.xxx.dies.Hoc.tenẽt cõtrariũ per istũ tex.qui vult qd̃ ꝑdat beneficiũ inuentarij si ipsum nõ perficiat infra tẽpus a.l.prefixũ.sed si arctaretur ad inchoandum infra.xxx.dies perderet si infra illos nõ inchoasset qd̃ nõ est de mẽte huius.§.⁊ pro hoc.§.sinautem a locis.in ver.cõsummationẽ. vbi ponderatur consummatio ⁊ nõ inchoatio.Et si dicatꝫ quãdo datur annus:q̃ res nõ sunt presentes quo casu ad inchoandum nõ prefigitur certum tempus.respondetur ꝙ ista duo tempora parificantur.vt patet in.§.proxi.s.in princi. dũ dicit siue res ꝑsto sint infra tres menses.vel si affuerunt infra annale tempus:⁊ hec est cõmunis sententia legistarum.sed Joan.an.in loco preallegato tenet contrariũ ꝙ si non inchoat infra.xxx.dies excludatur ab eius beneficio. ⁊ idem si inchoat ⁊ non perficiat infra tempus.

2 ☞Per nouã prouisionẽ huius legis ⁊ meliorem non tollitur prouisio iuris veteris minus plena.

Si per statutũ imponatur alia pena pro crimine ꝙ̃ sit imposita a iure cõmuni an sit recessum a pena legali.

3 Si datur per iudicem maior dilatio ꝙ̃ debuerit dari ex forma statuti an valeat quicquid factum sit infra illam quatenus excedit prefixam a statuto.

Quid si mandat dari vnam dilationem ⁊ dat plures.

1 **Et hoc quidem.** †Tempus ad deliberandũ nõ est hodie necessarium heredi:si tamen vult potest ipsum petere ⁊ si petat a principe debet habere annum:si aũt ab inferiore nouẽ tantũ menses: ⁊ debet sepius
2 dari.h.d.vsꝙ̃ ad.§.sinautẽ hoc aliquis. †No.ergo ꝙ per nouã prouisionẽ huius.l.⁊ meliorẽ nõ tollitur prouisio iuris veteris minus plena:⁊sic heres põt vti vel ista vel illa:⁊ sic est arg.si per statutũ imponatur alia pena pro crimine ꝙ̃ sit imposita a iure cõi an sit recessum a pena legali. Et facit iste text.ꝙ nõ.⁊.l.quoties.de act.⁊ oblig.⁊ sic iudex poterit ĩponere penã quã vult ⁊ de hoc ponitur in.l.j.ff.vi bo.rap.⁊ per Bar.in.l.qui sepulchra
3 j.de sepul.vio.per Cy.¶†Item in fi.arg.ẜm Bal.ꝙ si datur ꝑ iudicem maior dilatio ꝙ̃ debuerit dari ex forma statuti non valeat quicquid factum sit infra illam quatenus excedit prefixam a statuto:⁊ idem si mandat dari vnã dilationẽ:⁊ dat plures hoc videtur verũ nisi causa iusta subsit quã debet exprimere iudex cũ ipse possit dilationes moderare ex causa ampliãdo vel diminuẽdo:vt plene no.per Barto.in.l.ij.de reg.iur. ¶Nunc opp. extra gloss.ꝙ inferior a principe possit dare maius tempus.ix. mensium si heres erat illius testatoris:quia iudex seu pretor viuus debet imitari edictum pretoris mortui qui dat annũ filijs ad peti.bo.pos.vt.l.j.§.largius.de succes.edic.iuncta.l.pretor.ff. de iure delibe.⁊.l.si quis instituatur.ff.de here.insti. ⁊ hoc tenet ibi Barto.⁊.l.si quis.eodem tit.Sol.defendẽdo dictum Bart. potest hoc intelligi quando petens non erat filius:sed extraneꝰ alias procederet cõtrariũ.Sed tunc contra:q̃ si extraneus non dꝫ habere nisi centum dies:q̃ nec pretor dat plures ad pe.bon. pos.Solu.ad minus debent dari centum dies: vt ibi no.Bart. sed etiam plures dari possunt vsꝙ̃ ad nouem menses:per istum §.quod tene menti ⁊c.

2 ☞Si heredi fuit assignatus terminus ad deliberandũ ad instantiam substituti vulgaris. tunc lapsus temporis habetur ꝑ repudiatione.

Quid si fuit ei assignatus ad instantiã creditorum an habeatur pro aditione.

Quid si non apparet ad cuius instantiam tempus fuerit assignatum.

3 Heres quando non teneatur creditoribus hereditarijs vltra vires.

Heres eo casu quo tenetur etiam legatarijs vt insolidum vltra vires hereditatis ꝑpter non confectionem inuentarij.qualiter adhuc legata minuantur eatenus quatenus sibi debetur pro legitima debita iure nature.

1 **Sinautem hoc.** †Si heres petijt terminum ad deliberandũ ⁊ obtinuit si post ea adeat hereditatem vel infra terminum datum nõ repudiet quo casu adire videtꝫ: licet conficiat inuentariũ sibi nõ prodest quominus teneatꝫ creditoribus hereditarijs insolidũ etiam vltra vires hereditatis:bene tamẽ sibi ꝑdest quãtũ ad hoc:vt fal. detrahere possit de leg.sed si inuentariũ nõ conficiat etiã illam detrahere nõ põt:siuero hereditatẽ expresse repudiauit ante lapsum terminũ non tenetur in aliquo.sed bona creditoribꝰ assignãtur.h.d.vsꝙ̃ ad.§.si.qui incipit notissimũ aũt.Et sic tangit tres casus quando petijt terminũ ad deliberandum ⁊ habuit. Primus est quãdo adiuit ⁊ inuentariũ cõfecit.Secũdus quãdo non cõfecit.Tertius q̃ñ repudiauit.primus ꝓsequitur vsꝙ̃ ad.§.quis aũt temerario.scõm vsꝙ̃ ad.§. quod si post.tertium vsꝙ̃ ad.§.nouissimum.Jtem primus subdiuiditur in duos.primus est q̃ñ adiuit expresse vsꝙ̃ ibi.⁊ si nõ intra.secundus quando tacite censetur adisse per repudiationẽ nõ factã infra terminum in tex.ibi necesse est omnino deliberantẽ ⁊c.¶Sed contra postꝙ̃ sibi non prodest vt infra subijcit ad quid est sibi necesse. glo.dicit vt possit detrahere fal.q̃ in hoc bene prodest:q̃ si non cõficeret nõ detraheret:vt in.§.si quis autem temerario.vel dic ꝙ intendat dicere ꝙ postꝙ̃ habuit terminũ ad deliberandum si vult facere inuentariũ capiat aut diligenter perquirat vires facultatum:q̃ si nõ diligenter perquirat ⁊ adeat nõ proderit sibi. Sed que est ratio respondeo q̃ presumitur esse malignatus res hereditarias ⁊ aliquam machinationem fecisse ⁊ forte aliqua subtraxisse:vt.s.proxi.§.ibi.tergiuersari ⁊ hereditatem inspicere ⁊c.Est etiã alia ratio quã infra subijcit in ver.cũ eñ.q̃ contẽpsit prouisionẽ huius.l.⁊ de ea non confidit: ideo sibi nõ subuenit sicut nec ei qui in.l. cõmittit.l.auxilium.§. in delictis.ff.de mino.Sed postꝙ̃ ita est quare detrahit falcidiã.respondeo q̃ nõ cõtẽpsit legẽ ex toto postꝙ̃ inuẽtariũ cõfecit ideo remanet in dispositione iuris veteris quo iure tenebaꝫ creditoribus insolidum ⁊ falcidiam detrahebat:q̃ non poterat sibi imputari cur inuentariũ nõ confecerat postꝙ̃ nõ erat inuenta cõfectio:sed si inuentariũ non confecit ex toto.l.istã cõtẽnit.ideo non reseruatur in dispositione iuris veteris quantũ ad falcidiam: sed eam
2 perdit vt in.§.si quis autem.¶†Jn prima glo.que incipit hoc est nouũ in fi.Tu dic melius:vt no.in.l.ꝙ̃diu.ff.de acquiren.heredi.ꝙ aut fuit terminus assignatus ad instantiam substituti vulgaris: ⁊ tunc lapsus tẽporis habetur pro repudiatione:q̃ ita interest ipsius substituti ad hoc vt ipse admittatꝫ. Aut fuit assignatus terminus ad instantiã creditorum:⁊tunc habetꝫ pro aditione:q̃ interest eorũ qd̃ habeatur pro adita vt habeãt quẽ conueniant ita loquitur hic. Jtem videtur si nõ apparet ad cuius instantiã tempus fuerit assignatũ:quia hic loquitur simpliciter.Uel dic ꝙ tunc quãdo nõ apparet ad cuius instantiã aut post lapsum tẽporis molestabitur a creditoribus tanꝙ̃ adiuerit hereditatẽ ⁊ obtinebũt cõtra eũ per hunc tex.aut molestabitur a substituto tanꝙ̃ repudiauerit:⁊ similiter ipse substitutus obtinebit:si tamẽ prius esset molestatꝰ a substituto:q̃ obtinuit hereditatẽ tanꝙ̃ ille repudiauerit nõ poterit postea a creditoribus molestari sed debebunt agere cõtra substitutũ qui hꝫ hereditatẽ.Facit ꝙ in simili no.in.l.controuersia.ff.de transac.Predicta vera quando fuit sibi datum totũ tempus legale qd̃ quantum sit dictum fuit.s.§.proxi.si vero non totũ qd̃ potest contingere:vt patet ex gl.ꝙ supra est in.§.proxi.que incipit sufficit semel.que vult ꝙ infra tẽpus legale qd̃ est annus vel nouẽ mẽses possit pluries peti ⁊ cõcedi tempus a iudice:ita ꝙ omnes concessiones nõ transcendãt annũ vel nouẽ menses tunc illa gl.innuit qd̃ lapsu talis temporis nec habeatꝫ pro repudiatione nec pro aditione:al's non esset necesse amplius petere.Operabitur ergo lapsus tẽporis:q̃ creditores postea possunt capere bona ⁊ sibi satisfacere cum autoritate iudicis vel propria autoritate si fuit data licentia in contractu.l.iij.j.de pig.⁊ debitũ sit liquidum.si autẽ non liquidũ poterunt facere dari curatorẽ bonis vel hereditati iacenti ⁊ contra eũ porrigere libellum ⁊ liquidare debitum:vt no.per Bal.post Jaco.bu.s.de suc.edic.super rubrica.facit.l.ꝙ̃diu.de bo.au.iu.po.⁊.l.si quis instituatur.de heredi.insti.¶†Jn.§.siquis autẽ temerario.glos.mag.recolligit quatuor casus ex tota ista.l.Primus quãdo nec petijt tempus ad deliberãdum nec cõfecit inuẽtarium.Secũdus quando confecit ⁊ tẽpus ad deliberandũ nõ petijt.Tertius ecõuerso quãdo petijt ⁊ inuẽtariũ non cõfecit.Quartus quando petijt ⁊ inuentarium confecit.Tu autem distingue tria tempora scilicet tempus ante hanc.l.quo non erat inuenta confectio inuẽtarij: ⁊ tunc heres qui adiuit tenebaꝫ creditoribus hereditarijs insolidũ ⁊ falcidiam detrahebat. Jtem tempus huius.l.⁊ tunc aut inuentarium non confecit ⁊ tenetur creditoribus insolidum:⁊ falci.nõ detrahit siue tempus ad liberandum non petierit:vt s.eo.§.sint vero postꝙ̃.siue petierit.vt in isto.§.si quis autẽ temerario.aut inuentarium confecit:⁊tunc si tempus ad delibe-

randum non petijt gaudet beneficio huius.l.vt non teneatur
creditoribus vltra vires: ⁊ vt fal.detrahatur: ⁊ alia q̄plura cō-
sequitur de quibus in.§.⁊ si prefatam.si vero tempus ad delibe
randum petijt: tunc non prodest sibi confectio quantum ad cre
ditores: sed bene prodest quantum ad legatarios vt possit fal.
detrahere in nullo tamen de predictis casibus tenetur vltra vi
res hereditatis ad legata. Tertium tempus est autenticorum
in auf.de heredi.⁊ falci.§.si vero non fecerit.ꝙ si inuentariū nō
confecit non solum perdit fal.sed etiam tenetur vltra vires he-
reditatis ad legata sicut ad debita.non tamen perdit legitimā
debitam iure nature vbi no.⁊ in auf.sed cum testator.j.ad.l.fal.
Et si dicatur ad quid prodest hoc dicere qd̄ non perdat legiti-
mam postq̄ tenetur legatarijs insolidū: ⁊ sic etiam de suo pro-
prio soluere bona hereditaria non sufficiunt fortius de bonis
hereditatis licet debitis pro legitima. Respōdetur in hoc pro-
dest: quia legata minuuntur eatenus sibi debetur pro legitima
⁊ ad residuum facta dicta diminutione tenetur insolidum etiā
de suo proprio soluere: ⁊ si minus soluet q̄ sic legitimam perdi-
disset: qr ea solueret integraliter: vt no.in.d.auf.sed cū testator.

1 **Notissimum.** † Iste.§.clarus est ideo nō expedit in eo aliquid scribere: nec circa eū
tempus mittere: sed veniam ad vlteriora.ideo sequitur rubri-
ca de repu.vel abstinen.hereditate.

¶ De repudianda vel abstinenda hereditate. Rubrica.

2 ☞ Filius si remansit in domo paterna post mortē patris.nec
apparet ex qua causa suberat tamen causa qr sibi tanq̄ heredi
matris sue debebat dos materna in bonis patris p̄ qua omnia
erant obligata.⁊ ipse dicebat se remāsisse in domo ex illa causa
non ꝙ vellet esse heres.⁊ creditores dicūt tu debuisti tibi facere
per iudicē assignari ex illa causa nō aūt propria autoritate hoc
facere potuisti nisi vt heres quid iuris.
3 Quid si est statutū ꝙ si ille cui delata est hereditas etiā paterna
aliqua bona tenuerit teneatur vt heres non obstante ꝙ dicat se
tenuisse ex alia causa: ⁊ non obstante ꝙ aliam causam retinēdi
habeat quid faciet filius cui debetur dos materna si non vult
esse heres.

1 **Si paterna.** † Si filius qui se abstinuit ab hereditate paterna nihi
lominus in domo paterna remansit ex aliqua alia
iusta causa non videtur abstentionem suam reuo-
care. hoc dicit. ¶ In textu ibi: sed vt inquilinum
vel custodem.dic quia postq̄ repudiauerat hereditatem pater-
nam aliquis creditor pro suo credito accepit possessionem dicte
domus ⁊ eam postea locauit filio: ⁊ sic apparet quod eam tenet
non vt heres: sed vt inquilinus: vel fuit sibi assignata in custo-
diam a iudice pro dote materna propter quam tenet heredita-
tem patris.cum ergo istis casibus appareat quod non vt he-
res sed ex alia causa tenet non censetur per hoc suam repudia-
tionem vel abstentionem reuocasse si non apparet: secus cum
posset eam reuocare infra certum tempus si erat infra illud.j.
2 eod.l.fi.⁊ sic posset conueniri vt heres a creditoribus. ¶ † Sed
quid si non apparet quod ex alia causa in domo remansit tamē
suberat alia causa: quia sibi tanq̄ heredi matris sue debebatur
dos materna in hereditate patris pro qua omnia erant obli-
gata: ipse dicebat se remansisse in domo ex illa causa non quod
vellet esse heres. Creditores dicebant tu debuisti tibi facere per
iudicem assignari ex illa causa non autem propria autoritate.
hoc enim non potuisti facere nisi vt heres: quid iuris. breuiter
si non a iudice habebat autoritatem occupandi ex propria au-
toritate sed ex forma contractus iuxta.l.iij.j.de pig.⁊ non pote
rit conueniri vt heres quia istum actum potuit facere circa ius
⁊ nomen heredis aut nō poterat: ⁊ tunc aut loquimur in domo
in qua ipse habitabat simul cum patre ⁊ eo mortuo in eadem re
mansit: ⁊ idē puto: quia hoc nō videtur occupasse nec aliquid
illicitum fecisse sed continuasse quod prius faciebat.si autē in
ea non habitabat cum patre ⁊ post mortem patris eam occupa
uit: tunc videretur hoc fecisse vt heres non vt creditor quia tūc
deliquisset propria autoritate occupando.ff.de pign.act.l.qui
ratiario. ⁊ hoc non presumitur voluisse.ff.pro socio.l.merito.
3 ¶ † Sed quid si est statutum vt est florentie qd̄ si ille cui delata
est hereditas etiam paterna aliqua bona hereditaria tenuerit
teneatur vt heres non obstante qd̄ dicat se tenuisse ex alia causa
⁊ non obstante qd̄ aliam causam retinendi habeat qualiter fa-
ciet filius cui debetur dos materna si non vult esse heres: sed re
pudiauit vel nondum deliberauit adire. Respondeo adeat iu-
dicem ⁊ faciat sibi per iudicem eam assignari tunc incidit in
statutum: quia esset iniuriosū si vellet sibi hoc auxilium aufer-
re: sed si non facit sibi assignari per iudicem non proderit sibi
protestatio ꝙ eam non tenet vt heres sed vt creditor paternus
nec etiam prodesset sibi ꝙ eam reciperet ab aliquo creditore in
solutum propter statutum quod precise loquitur: sed si statutū
non esset secus esset: vt in hac.l.⁊ ita vidi florentie practicari.
¶ In gl.ij.ibi secus in emancipato.dic scilicet iure isto qui non
poterat effici heres de iure ciuili: sed de iure pretorio per bono.
pos.ideo per actus extraiudiciarios etiam gestos tanq̄ per he
redem non efficiebatur heres: vt in.l.j.s.ti.j.hodie secus: quia
potest effici heres de iure ciuili: vt in auf.de heredi.ab intesta.⁊
hoc si per prius hereditatem paternam non repudiauerat als
secus: quia emacipatus non habet priuilegium reuocandi suā
repudiationē eo modo quo habet suus vt no.j.eo.l.fi.in glos.j.
¶ In glo.ibi.item opponitur. Pro declaratione glos.ꝙ filius
remanēdo in domo paterna etiam si appareat ꝙ nō eo animo
vt sit heres: sed ex alia causa nihilominus sit heres.l.si seruum.
§.pretor.ff.de acqui.vel repu.here. Solu.casus sunt diuersi: qr
hic loquitur quando filius primo repudiauit ⁊ postea aliquem
actum facit ex iusta causa: ibi in filio qui non repudiauerat: sed
rem hereditariam subtraxit: licet enim hanc subtractionē non
fecerit eo animo: vt esset heres: attamen ex ea efficitur heres cū
effectu ⁊ perdit beneficiū abstinendi quod habebat de iure pre
torio.sed si prius abstinuisset ⁊ postea subtraxisset non videre-
tur abstentionem reuocasse: vt in contrario ⁊ hoc in suo herede
qui mortuo patre efficitur necessarius heres: licet ex beneficio
pretoris possit repudiare quod beneficium perdit propter ma
leficium commissum in subtrahendo.in emancipato autem vel
extraneo herede etiam qui hereditatem nō per prius repudias
set si aliquam rem hereditariam subtraherent nō propter hoc
efficerentur heredes: quoniam maleficium contrariam volun-
tatem ostendit: si enim vellent esse heredes non subtraherēt rē
vt dicitur in.d.l.si quis extraneus.eodē ti. Et idem in filio esset
qui prius abstinuisset.
2 ☞ Si non repudiasti hereditatem sed te immiscuisti ⁊ nihilo
minus a creditore hereditario iure creditoris vendente rē he-
reditariam emisti an possis conueniri hypothecaria actione
ad illam rem a sequenti creditore qui habebat eam obligatam
tanq̄ primo creditore dimisso.ꝙ sic sed alius extrane⁹ qui emis
set non.

1 **Si paterna.** † Qui post abstentionem res paternas bona fide emit nō
videtur abstentionē reuocasse.hoc dicit.secus ergo
si mala a contrario sensu ⁊ presumit mala fide ex plu
ribus. ¶ In tex.ibi.ꝙ a creditoribus subaudi quibusdam qui
habebant illos fundos obligatos ⁊ iure creditorum vendide-
runt.sicut ergo quilibet extraneus emendo efficeretur domin⁹.
l.si conuenerit.ff.de pig.act.⁊ non propterea est heres ita ⁊ fili⁹
quia nō facit hoc vt heres: sed vt quilibet extraneus. ¶ In tex.
ibi.si modo bona fide que presumitur si palā ⁊ iusto precio emi
sti cum forte posite essent ad incantum secus si clam vel nō iusto
precio.l.non existimo.ff.de admi tuto.vel per interpositā per-
sonam que emit suo nomine ⁊ postea ipsi filio tradidit.ff.eodē
l.si is qui in bonis. Item si per te ipsum emisti omnia bona pa-
terna.arg.in.l.omnes.§.lucius.ff.que in frau.credi. Idem si in
continenti post abstentionem.argu.in.l.si venter.§.in bonis.in
2 fi.ff.de priui.credi.s̄m Cy.⁊ alios. ¶ † Sed querit glos.quid si
non repudiasti hereditatē sed te immiscuisti ⁊ nihilominus a
creditore hereditario iure creditoris vendente rem heredi.emi
sti an possis conueniri hypothecaria actione ad illam rem a se-
quenti creditore qui habebat eam obligatam tanq̄ primo cre-
ditore dimisso certum est enim ꝙ si alius emisset conueniri non
posset: vt.j.si antiquior creditor.l.j. Itē cōstat ꝙ p̄sonali actio-
ne bene possis conueniri postq̄ te immiscuisti. Sed dubium est
de hypothecaria ⁊ est vtilis hec.q.quia si confecisset inuentariū
⁊ alia bona non erant in hereditate non posses cōueniri actio-
ne personali.l.fin.§.⁊ si prefatum.s̄.titu.j.sed actione reali bene
cōueniri potes: quia non conueniris vt heres: sed vt q̄libet pos-
sessor: vt dixi in.§.donec.in ea.l.fi. Et videtur ꝙ non possis con
ueniri hypothecaria: quia iam emisti sicut quilibet alius emis-
set ⁊ sicut alius esset securus: ita ⁊ tu esse debeas.argu.ff.de di-
uer.⁊ tempo.prescrip.l.an vitium.§.ex facto.glos.tamen deter-
minat contrariū dicēs ꝙ non tenet ista emptio: quia facta de
re tua.l.rei tue.ff.de contrahen.emptio.⁊ sic censetur potius re
solutio q̄ emptio.sed si tu eam luisses a creditore primo cū esset
ab illo liberata posset a te auocari per sequentem creditorem:
vt.d.l.j.si antiquior creditor.ergo ⁊ tunc: quod perpetuo tene
menti.dominus ergo rei hypothecate pluribus diuersis credi-
toribus non secure emit a primo creditore vt possit eam defen-
dere aduersus sequētes licet alius extraneus bene emat secure
⁊ ista gl.procedit si primo se immiscuit ⁊ postea emisset: sed ecō
uerso si

uerso si primo emisset iacente hereditate videtur ratio gl. cessa
re: quia nõ emit rem suam. doc. tamen intelligunt glo. isto etiã
casu: quia secuta postea aditione retro fingitur fuisse dominus
a morte testatoris. l. heres quãdoq;. ff. de acqui. here. quod per-
petuo tene menti.

2 ☞ Liberatio facta ex causa transactionis si non valet vt trãs-
actio an valeat vt pactum gratuitum.

1 **Suus heres.** † Inutilis transactio non
habet vim pacti gratuti ⁊
sic non parit exceptionẽ pacti vel transactionis ⁊ si
facta est super hereditate adita vel petita non habet
vim repudiationis cũ repudiari nõ posset: ideo non impedit
transigentem litem prosequi. hoc dicit. Et pone casum q filius
preteritus agit contra scriptũ heredem petitione hereditatis
dicens testamentũ iniustum per quod videtur se hereditati pa
terne immiscuisse. l. cum quidam. ff. de bo. pos. postea lite pendẽ
te transegit cũ scripto herede ⁊ promisit ipsum amplius nõ mo
lestare transactio tamẽ fuit inualida: quia in instrumento non
continebatur qd aliquid fuerit datum vel promissum nomine
transactionis ipsi filio ⁊ transactio nõ dicitur nisi aliquo dato
retento vel promisso. volebat postea filius non obstante trans-
actione litem prosequi dicebatur q non poterat: quia videba-
tur repudiare hereditatem paternã transigendo: sed hoc non
obst. qr hereditas postq̃ est adita repudiari non potest. Itẽ vi
detur q obstaret exceptio saltem pacti gratuiti: quia si non va-
let vt valere potest: sed nec ista ob. quia intentio transigẽtis nõ
est donare: sed a lite recedere. vnde si nõ valet vt transactio nec
valet vt pactum grauitum. poterit ergo hoc non obstante litẽ
prosequi hec est intentio huius. l. Ex qua no. q licet suus heres
qui repudiauit hereditatem paternam habeat priuilegium: vt
possit repudiationem reuocare: ⁊ infra trienniũ adire: vt. j. e.
l. si. non sic si adiuit vel immiscuit habet priuilegium repudian
2 di casus est hic. ¶ † Oppo. extra gloss. q si non valuit vt trans-
actio debeat valere vt pactum gratuitum. l. si vnus. §. acceptila
tio. ff. de pac. cum ibi no. Solu. si libero te per acceptilationem
animo donandi ⁊ gratuite ⁊ non valeat acceptilatio aliqua ra
tione: puta quia precedebat obligatio iuris gentiũ que non po
test tolli per acceptilationem nisi deducatur in stipulationem
aquil. animo nouandi tunc valet vt pactũ gratuitũ: qr hoc nõ
est preter intentionem liberantis qui vult exercere liberalitatẽ
sed si te libero causa transactionis quo casu nõ intendo vti libe
ralitate: sed a lite recedere tedio litis: tunc si non valet vt trans-
actio: non valet vt pactum gratuitum vt. s. de transac. l. qui cau
sa cognita. ⁊ ibi not. cetera dic vt in gloss. que patent declarate
ex predictis.

2 ☞ Qui adiuit repudiare non potest: ⁊ an qui repudiauit pos
sit adire.
Quid si ille qui adiuit vel repudiauit est minor.
3 In loco vbi succedunt femine sicut masculi si filia que heredita
tem paternam adiuit vel se immiscuit cum maritatur ad instã-
tiam fratris dicat repudio hereditatẽ paternã nihil valeret re
pudiatio. sed debet dicere renuncio ⁊ dono tibi partem meam.

1 **Sicut maior.** † Inutilis repudiatio facta
lite pendente non habet viũ
vtilis confessionis facte in iudicio: ideo nõ prohibe-
tur litem prosequi hoc dicit. Et pone casum quod il
le qui egit petitione hereditatis. ⁊ sic agnouit hereditatem pẽ-
dente lite dixit ego repudio istam hereditatem tanq̃ mihi dã-
nosam postea hoc nõ obstante volebat litem prosequi dicit̃ hic
qd põt qr repudiare nõ potuit postq̃ semel adiuit. ¶ Sed huic
opponitur ⁊ videtur quod possit: quia videtur confessus se nõ
esse heredẽ ita repudiando. sed si ita confessus esset aduersarius
absolueretur posito qd confessio esset falsa: qr est heres velit vel
nolit. nã cõfessio facta in iudicio contra se nõ nocet cõfitẽti quã
tum ad aduersariũ vt debeat absolui sicut econuerso. vt debeat
condẽnari cõfitens si heredem se confiteretur. licet non esset. l. si.
ff. de interro. act. Ad hoc respondetur q imo nõ habet vim ta-
lis confessionis. Aliud est eñ dicere repu. here. Aliud est confi-
teor me heredẽ nõ esse. primũ eñ verbũ est dispositiuũ secundũ
verbum est enunciatiuum hec est intentio huius. l. subtilis ⁊ ali
2 quantulum difficilis. ¶ † Ex quo no. duas regulas vnam qd q
adiuit repudiare nõ potest. Alteram econuerso q qui repudia
uit adire nõ potest. ⁊ ambe intelliguntur scilicet mero iure. sed
mediante restitutione in integrum si erat minor. regula tamen
3 secunda fallit in casu. l. si. j. eo. ¶ † No. bonam. l. pro puellis que
a maritantur a fratribus qui faciunt sibi renunciari[a] hereditatẽ
paternam in locis in quibus succedũt femine sicut masculi. Nã
si filia hereditatem paternã adiuerat vel se immiscuerat postea
cũ maritatur ad instantiam fatris dicat repudio hereditatem
paternam nihil valeret repudiatio. ⁊ ea nõ obstante potest par
tem suam a fratre auocare. debet ergo dicere. nõ repudio sed re-
nuncio ⁊ dono tibi partem meam ⁊ omne ius quod habeo in
hereditate paterna. tene menti perpetuo: quia notarij non in-
telligentes de facili possunt errare in concipiendo verba. ¶ Op
po. in gl. que incipit sed nonne possit prosequi litem postq̃ renũ
ciauit. s. de pac. l. postq̃. liti. glo. fatetur si dixisset renuncio liti
⁊ cause vt ibi per hoc tamen non liberat̃ a credito. here. sed ad-
uersarius absolueretur ab eo. hic autem non renunciauit liti ⁊
cause. sed repudiauit hereditatẽ super qua lis erat istituta: ⁊ qr
nõ valuit repudiatio quo ad ipsam hereditatem que erat fun-
damentum litis non tollitur ipsa lis. ideo potest eam prosequi.
¶ Pro declaratiõe alterius glo. in ver. ⁊ est ratio opponitur q
ista repupiatio facta in iudicio debeat valere posito q facta ex-
tra iudiciũ non valeret: quia sic videmus in cõfessiõe q̃ facta in
iudicio esset sine causa valet. vt. j. de confes. l. vnica. ⁊ tamẽ extra
iudicium non valeret. l. cum de indebito. in fi. ff. de proba. Sol.
aliud in repudiatione hereditatis q̃ non valet postq̃ semel adi
uit siue fuerit facta in iudicio siue extra aliud in confessiõe. Assi
gnat glo. rationẽ diuersitatis. quia qui repudiat vult se exone-
rare ab oneribus hereditarijs. ⁊ sic repudiat pro se nõ contra se
vnde non potest alijs preiudicare etiam in iudicio repudiãdo
sed ille qui confitetur: confitetur contra seipsum: si enim p se nõ
staretur sue confessioni. sed quando contra se tunc statur: ⁊ isto
casu magis est valida facta in iudicio q̃ extra iudicium. ¶ Vl-
timo gloss. assignat vnum contrarium: de. l. si filius. ff. de inter-
rog. act. quod veniet ad secundam regulam huius. l. que est qd
ille qui repudiauit hereditatem eam postea adire vel acquirere
nõ potest. Contra de illa. l. vbi etiam si repudiauit. ⁊ tamen si
postea confitetur se heredẽ cõdemnetur. vt heres. So. licet con-
dẽnetur vt heres nõ tamen propterea acquirit hereditatẽ quã
repudiauit. illa eñ sua confessio nocet sibi quãtũ ad aduersariũ
vbi sibi condemnetur. licet nõ sit heres. nõ autẽ prodest vt here
ditatem acquirat que per repudiationem delata fuit ad aliũ.
adde. l. vltimã. eo. ti. cũ ibi notatis.

2 ☞ Pupillus si nõ habet tutorẽ an possit repudiare cũ auto-
ritate iudicis sicut potest adire.

1 **Pupillorum.** † Pupillus sine autoritate
tutoris nõ potest heredita-
tem repudiare. h. d. sicut nec adire. l. potuit. s. titu. j.
2 † Sed quid si non habet tutorem an possit repudia-
re cum autoritate iudicis. sicut potest adire. l. si infanti. in fi. s.
tit. j. videtur q sic: qr procedunt ad paria. dicit tamẽ gl. notabi-
lis in. l. si tutor. ff. de bono. pos. quod iudex non debet hoc face-
re nisi adhibitis attinentibus ⁊ consanguineis pupilli qui pos
sunt verisimiliter scire an sibi expediat vel non. ⁊ ista inuestiga
tio est vtilis si esset statutum quod nisi hereditas paterna repu
dietur infra certum tempus intelligatur adita: ⁊ sic expedit pu
pillo ipsam repudiare: quia forte est damnosa ⁊ non habeat tu-
torem nec de facili potest habere: quia potest adire iudicem ⁊ iu
dex debebit tenere medium predictum. Hic non sunt alia.

2 ☞ Tempus ad restitutionem petendam quod erat olim an-
nus vtilis hodie quadrienniũ continuum est priuilegiatum.
3 Si pendente vna dilatione detur alia an incipiat secunda cur-
rere post lapsum prime.
4 Si per principẽ fuit concessum debitoribus alicuius q nõ pos
sint conueniri a creditore vsq; ad quinquẽniũ ⁊ inter eos sit ali-
quis qui erat obligatus ad soluẽdũ post trienniũ: an trienniũ
concessum a principe incipiat sibi currere post triennium qd ha
bebat ex conuentione.
5 Si suo heredi fuit assignatus terminus per iudicem ad instan-
tiam substituti ⁊ ipse se nõ immiscuit infra terminum. ⁊ sic vide
tur repudiasse: an poterit adhuc infra triennium.
Quid in repudiatiõe vel abstensione que inducitur lapsu. xxx.
annorum.

1 **Si quis heres.** † Suus heres qui se ab-
stinuit ad hereditate
paterna vel auita potest abstentionem suam reuoca-
re: ⁊ nihilominus se hereditati immiscere si res est in
tegra: quia bona non sunt alienata: dummodo hoc faciat infra
triennium quod incipit currere a die abstentionis seu repudia-
tionis si erat maior. xxv. annis. ⁊ etiam transiuerat quadrien- a
nium continuum infra quod petere potest restitutionem in in-
tegrum. ⁊ sic transiuit. xxix. annum. sed si erat minor. xxv. vel erit
infra dictum quadriennium non incipit currere trienniũ nisi
post. xxix. annum. Si autem bona erant distracta non potest
abstentionem reuocare nisi mediante restitutione in integrum
si tempore repudiationis erat minor. xxv. hoc dicit. ista singula
ris. l. que venit ad limitationem ⁊ declarationem. l. si quis suus.
ff. de iure delib. Et diuide in tres partes: quia primo facit men-
tionẽ de illa. l. si quis suus. que dicebat duo. scilicet q suus he-

a ¶ Faciũt sibi renũciari hereditatem. adde Pau. de cast. in. l. actionẽ. C. de pac. idẽ paul. i. l. pactũ. C. de colla. pau. de cast. consi. cccviij. incip. viso puncto ⁊c.

res qui repudiauerat hoc non obstante poterat adire ꝛ absten-tionem suam reuocare si res erat integra. Aliud qꝺ si non erat integra. quia bona erant alienata nõ poterat. ꝛ imperator am-bo dicta illius. l. confirmat vsqꝫ ibi. si autem. Ibi secũda in qua primum dictum illius. l. modificat. imo etiam corrigit inquan-tum simpliciter hoc permittebat fieri: ꝛ sic perpetuo. Nam re-stringit vsqꝫ ad trienniuꝫ: ꝛ declarat quo tempore incipiat̃ triẽnnium currere vsqꝫ ibi. nisi forte ꝛc. In tertia in qua modificat secundum dictum. l. quod erat. vt si bona erant alienata nõ pos-set hoc facere: vt istud sit verum mero iure. sed si erat minor tem-pore abstentionis ꝛ fuit lesus potest impetrare restitutionẽ in integrum ex priuilegio speciali minoris etatis vt possit adire. ꝛ hoc obtento reuocabuntur alienationes facte. ꝛ hoc dicit to-ta ista. l. valde singularis in pluribus. ¶ In tex. ibi. ꝛ quod anti-quitus obseruabat iũge hic. ver. si. qui incipit nisi forte q venit ad suppletionem istius quando res sunt vendite nullus aditus reseruetur: nam verum est ipso iure. sed per beneficium restitu-
2 tionis sic vt ibi. ¶ †In text. ibi. vel inutili tempore constitu. iste tex. semper allegatur quod tempus ad restitutionem petendaꝫ quod erat olim annus vtilis. hodie quadriennium continuum est priuilegiatum in casu huius. l. vt si repudiatio fuit facta illo tempore non incipiat currere triennium nisi eo tempore cõple-to. Sed contra: quia tale tempus non est priuilegiatum sed pri-uilegiate rei datuꝫ. quia infra illud tempus potest peti resti. in integ. aduersus lesionem contingentem in minoritate. sed si cõ-tingeret infra illud tempus non daretur restitutio in integ. qꝛ in hoc non est priuilegiatum. vt hec habentur in. l. doli mali. §. diuersum. ff. de noua. Glo. super verbo constitutus propter hoc miratur de isto tex. ꝛ non respondet. Quidam intelligebãt istũ tex. quando abstentio vel repudiatio fuisset facta infra. xxv. an-nos. ꝛ tunc triennium non currat nisi completa minori etate ꝛ etiam completo quadriennio predicto: si autem fuisset facta in-fra illud quadriennium tunc conceditur de plano quod trien-nium inciperet currere statim: quia illud quadrienniũ nõ esset priuilegiatum quantũ ad actum qui geritur infra ipsum. veri-tas est in contrarium qꝛ iste tex. non vult expresse qꝺ siue tẽpore repudiationis erat minor. xxv. siue erat intra illud tempus nõ incipiat currere triennium nisi completo illo tempore. patet er-go ꝙ iste sit casus specialis in quo illud tempꝰ reperitur priuile-
3 giatum extra istum tex. secus licet priuilegiate rei datum. †Et inducitur iste tex. qꝺ si pendẽte vna dilatiõe detur alia incipiat secunda currere post lapsuꝫ prime sicut hic trienniũ incipit cur-rere post quadriennium. In contrarium: quia dando secundaꝫ videtur recessum a prima iure cuiusdam nouationis: ꝛ si de pri-ma adhuc restabant quinqꝫ dies non expectabũtur sed incipiet statim secũda currere. vide de hoc quod not. Bar. ff. ad turpil.
4 l. senatus in fi. ¶ †Item inducitur si per principem fuit conces-sum debitoribus alicuius quod non possint conueniri a credi-tore vsqꝫ ad quinquenniũ. ꝛ inter eos sit aliquis q erat obligatꝰ ad soluendum post triennium: ꝛ sic habebat triennium conuen-tionale quod quinquenniũ cõcessuꝫ a principe incipiat sibi cur-rere post triennium quod habebat ex conuentione. Sed ista in-ductio nõ placet imo puto quod cõcessio facta a principe intel-ligatur facta solum illis qui poterant statim conueniri qꝛ non habebat aliquem terminum. argu. in. l. talis scriptura. ff. de leg. j. vbi prorogatio intelligitur facta quo ad legata que diem non habeant vel habebant minorẽ terminũ. v. annorũ. ꝛ tunc debe-bat suppleri vsqꝫ ad quinquẽnium vnde saltem incipiet currere quinquenniũ ꝛ triennium quod ille habebat supplebitur vsqꝫ ad quinquennium. argu. optimũ in. l. iiij. §. si ex conuentione. ff. de reg. iur. tale eñ quinquẽniũ datur miserationis gratia. ideo debet restringi. l. si cum militi. §. cum intra. ff. de compen. ¶ In glo. j. ibi. ff. ad ter. l. filij. tu dic ꝙ illa. l. non loquitur in repudiã-te. sed in eo qui dixit se nolle adire que verba cuꝫ lapsu anni in-ducũt repudiationẽ vt ibi est casus notabilis: sꝫ si dixisset se nol-le repudiare cũ lapsu triũ mensium induceretur repudiatio: vt in. §. similiqꝫ modo. l. fi. §. ti. j. Si vero expresse repudiauit here-ditatem non põt repudiationem reuocare: nec in illa habet lo-cum ista. l. vt dicã. in sequenti glo. qꝛ hoc est speciale priuilegiuꝫ suorum heredum qui repudiando remanserunt heredes nomi-ne vnde cum remanserint reliquie facilius possunt reuocatio-nem reuocare ꝛ adire que ratio cessat in hereditate materna in qua post repudiationem nulle remanent reliquie. Et idem in filio emancipato. de quo gl. subijcit: qꝛ nec ibi nec alique reli-quie remanent: nec obstat. l. nũꝙ de colla. bon. qꝛ ibi non loquit̃
5 in repudiante sed in volente conferre. ¶ †Sed quero hic loqui-tur in expressa repudiatione quid in tacita que inducitur lapsu temporis si suo heredi fuit assignatus terminus per iudiceꝫ ad instantiam substituti: ꝛ ipse se non immiscuit infra terminuꝫ: ꝛ sic videtur repudiasse: vt no. j. l. ꝙdiu. ff. de acqui. heredi. an po-

¶ Clauduñtur ꝛ sigillãtur. Adde Alex. de imol. in l. bonorum. in. ij. vol. C. de bo. pos. sm tabu.

terit adhuc adire infra trienniũ. dic qꝺ nõ ne decretum iudicis sit ludibrio: ꝛ nihil operetur lapsus temporis. argu. in. l. pretor. ff. de iudi. Et idem videtur in illa repudiatione vel abstentiõe que inducitur lapsu. xxx. annorum. l. licet. §. titu. j. cum ibi nota-tis. ne. l. hoc inducens sit ludibrio facta. j. de bon. que libe. l. fi. §. que autem filio. ꝛ. §. de cura. fu. l. cum alijs. in fi. in glo. sequẽ. ibi vel hic non habet substitutum. Tu dic qꝺ. l. ij. loquitur in here-ma. ꝛ. l. iij. in emancipato loquitur in quibus non habet locum ista: vt supra dixi. ¶ No. tamen istam solutionem per quam gl. limitat hanc. l. vt habeat locũ quando suus qui repudiauit nõ habeat substitutum vulgarem: ꝛ sic hereditas fuit deuoluta ad alios venientes ab intestato. l. defun. j. de legi. here. illi enim nõ veniunt ex voluntate defuncti: non ob. filio quominus absten-tionem reuocare possit vt hic: sed si haberet substitutum vulga-rem ad quem deuoluta est hereditas illa bene obstaret: quia ve-nit ex voluntate defuncti. sed glo. in. l. ij. §. de iur. ꝛ fac. igno. re-quirit aliud ad hoc vt substitutus obstet scilicet qꝺ ipse adiue-rit hereditatem: quia tunc res non est integra sicut quando bo-na sunt alienata: sꝫ si nõ adijsset nõ obstaret certe hic si hoc esset verum illud idem esset dicendum in venientibus abintestato post repudiationẽ ꝛ ante reuocationẽ adiuisset hereditateꝫ re-pudiatã: qꝛ esset eadẽ ratio. Mihi videtur ꝙ nec substitutꝰ ha-beat obstare ac si adiuisset: qꝛ dico ꝙ non potest adire quousqꝫ filius potest abstentionẽ reuocare ꝛ adire: qꝛ adhuc nõ censetur exclusus cũ illa repudiatio videatur habere aliquẽ effectum in-fra trienniũ intra quẽ potest reuocare: cõstat autẽ substitutum nõ admitti nisi excluso penitꝰ instituto. l. ꝙdiu. de acqui. here. Nec obst. si dicat̃ si minor repudiat hereditatẽ statim substitu-tus vulgaris potest adire: ꝛ tamen ipse minor nõ est adhuc ex-clusus cũ habeat beneficium resti. in inte. l. ꝛ si fine. §. sed ꝙ pa-pi. ff. de mino. qꝛ imo est exclusus de iure cõmuni penitus: licet ex priuilegio speciali quod non considerat̃ possit repudiari ius adeundi facit. l. si minor. ff. de acquiren. heredi. Et predicta pro-cedũt presupposita opi. ꝙ datio substituti vulgaris non tollit existentiam sui heredis. ꝛ sic filius repudiando adhuc remanet heres nomine: que opi. est. verissima. Sed retenta opinione an-tiquorum que fuit: ꝙ tollatur filius repudiando non remansis-set heres nomine: ꝛ sic cessaret ratio ĩ qua fundatur illa. l. ꝛ per consequens non posset abstentionem reuocare ꝛ adire etiam si substitutus vulgaris adhuc non adiuisset: que tamen opinio non placet nec est vera: vt dixi in. l. si filius heres. delibe. ꝛ post-hu. ff. ¶ In glo. fina. ibi vel ibi habuit substitutum subaudi qui vendidit: sed hic venditio fuit facta per creditores: et hec vera primo enim casu defunctus non est affectus iniuria: quia substi-tutus ei successit ex testamento. ideo minor qui repudiauit non potest retractare alienationes factas per ipsum sed in secundo casu videtur affectus iniuria: quia ei nullus successit sed credi-tores vendiderunt bona: ideo minor per restitu. potest vendi-tiones in hereditate paterna retractare: ꝛ sic duplex concurrit fauor ibi in hereditate extranei in qua non est fauor nisi mino-ris etatis.

¶ Quemadmodum testamenta aperiantur vel inspi-ciantur. Rubrica.

a ¶ Quia testamenta in scriptis clauduntur ꝛ sigillantur[a] ꝛ ille penes quem reperiuntur post mortẽ non vult ea ostendere illis qui pretendũt sibi aliquid in eis relictum: emanauit edictũ pre-toris de quo in. l. ij. ff. eod. per quod potest iudicis officium im-plorari vt compellatur ostendere: ꝛ vt aperiatur coram indice ꝛ detur copia illis quorum interest: puta legatarijs ꝛ fideicom-missarijs de particula ad eos pertinente ꝛ etiam heredi de toto testamento: ꝛ hoc quando ille non recusat se habere: non tamen allegat aliquam iustam causam quare recusat ostendere: als̃ si negaret se habere ꝛ quis posset ostendere contrarium recurri-tur ad aliud interdictuꝫ de tabulis exhibendis: vt habetur hic per glo. in. l. j.

2 ¶ Notarius rogatus de testamento nuncupatiuo an ꝛ qua-liter possit cogi ostendere alicui tenorem testamenti vt si aliqꝺ contineatur qꝺ pertineat ad illius vtilitatem ꝛ dari ei copiam particule ad eũ pertinẽtis dũmodo soluatur sibi de labore suo ꝛ dummodo iuret qꝺ putat sua interesse.

1 T testamentum. †Testamen-tum petitur aperiri per officium iudicis ex hoc edicto. hoc dicit. Bart. Sed quando agitur interdicto de tabu. exhibendis datur actio in factum que suc-cedit loco interdicti. vt instituta de interdic. §.
2 fi. ¶ †Quero hic quid in testamẽto nũcupatiuo de quo fuit cõ-fectum

fectum instrumentũ ⁊ rogitus instrumenti est penes notarium vadunt aliqui ad notarium post mortẽ defuncti: vt eis ostendat tenorem testamenti: quia si aliquid cõtineatur quod pertineat ad eorum vtilitatem facient publicari ⁊ soluent sibi de labore suo: al's nolunt facere expensas: notarius non vult hoc facere dicens faciatis publicari testamentum ⁊ soluatis mihi et videbitis si est aliquid pro vobis. queritur an iste notarius cõpelli possit per iudicem ostendere: ⁊ iste tit. non videtur ad hoc pertinere: quia istud testamentũ non dicitur clausum sed apertum postq̃ notarius qui est publica persona in presentia testiũ fuit rogatus: breuiter putarem contrarium ꝙ habeat locũ saltem vtile remedium huius edicti cum sit eadem ratio dummodo illi iurent ꝙ putant sua interesse ⁊ allegent aliquam iustam causam ita ꝙ non petunt animo calumniandi: vt. j. eo. l. iij. ⁊ dabit eis copia particule pertinẽtis ad eos. ⁊ in. d. l. iij. ⁊ in. c. iij. vel. iiij. de fide instru.

2 ☞ Testamentum an de voluntate testatoris possit in ei⁹ vita aperiri ⁊ publicari.

3 An heres possit illud propria autoritate aperire si vult: an aũt requirat autoritas iudicis ⁊ adhibitis honestis viris si testes descripti haberi an possunt.

4 Quantũ ad solennitatẽ q̃ requiritur in testamẽto inspicitur cõsuetudo loci vbi fuit conditum.

5 Quantũ ad solennitatẽ iudicij debet inspici cõsuetudo ⁊ statutum loci vbi iudiciũ agitur sed iudicabitur de cõtractu ẜm cõsuetudinẽ ⁊ statuta loci vbi fuit celebratus quãtum ad illa q̃ cõcernunt solennitatẽ actus ⁊ quid quod ad alia.

Quid si esset celebratus in loco hostili vt inter saracenos.

1 **Testamenti.** †Testamentum debet aperiri ⁊ insinuari ẜm consuetudinẽ loci vbi fit apertio ⁊ absentibus testib⁹ fit coram viris honestis. hoc dicit. ℭ †In tex. ibi vt in patriam proferantur. dicit Ange. hic esse. tex. ꝙ de voluntate testatoris testamentũ potest in eius vita aperiri ⁊ publicari licet regulariter non sit fiẽdum nisi post mortẽ: vt in. l. ij. ff. eo. iste tamẽ tex. non probat hoc: q2 non dicitur qd eo viuente fuerit hoc factũ. ℭ Sed ad quid iste heres facit fieri istã apertionem coram iudice. Respõde vt possit adire vt sit certus de cõtentis in testamento: ante enim q̃ aperiatur nõ est certus et sic nõ potest adire. ℭ †Sed nonne potest propria autoritate aperire si vult respondeo si testamentum erat in scriptis ⁊ confectum in scriptura priuata si faceret propria autoritate ⁊ destrueret sigilla ⁊ clausuras anteq̃ testes ibi descripti pro ipso deponerent ⁊ recognoscerent sigilla sua testamentũ perderet vires suas tanq̃ destructa solenitate. s. de test. l. nostram. oportet ergo qd hoc fiat cum iudicis autoritate ⁊ adhibitis honestis viris si testes descripti haberi nõ possunt: ⁊ postea mittetur ad eos vel requirentur vt veniant ⁊ recognoscant eorum sigilla ⁊ subscriptiones: al's nõ haberet autoritatem ista scriptura vt hic dicit glos. si. notabiliter: quia est priuata scriptura nisi notarius fuisset rogatus: vt no. in. l. ij. in prin. ff. eod. ℭ †In tex. ibi moresq; locorum subaudi in quibus fit ista apertio. Sed contra ibi videntur inspiciẽdi mores loci vbi fuit conditum testamentum a prin. l. si fund⁹. s. de euic. So. quantum ad solennitatem que requiritur i testamento bene inspicietur cõsuetudo loci vbi fit vt i cõtrario: sed quantum ad solennitatem que requiritur ad apertionem inspicitur consuetudo loci vbi fit apertio vt hic. ℭ †Et hoc semper allegatur quod si in vno loco litigatur de contractu vel testamẽto alibi facto quantum ad solennitatem iudicij debet inspici cõsuetudo ⁊ statutum loci vbi iudicium agitur: vt in. l. iij. in fin. ff. de test. iudex tamen iudicabit de contractu ẜm consuetudinẽ ⁊ statuta loci vbi fuit celebratus quantũ ad illa que concernũt solennitatem actus: quantum vero ad alia dic vt not. in. l. cunctos populos. s. de sum. trini. dicit tamen Bar. in. l. qui a latronibus. ff. de testa. qd hoc esset verum quando fuisset celebratus actus in loco vbi seruantur iura communia: ⁊ sic diceretur de romano imperio. si autem in loco hostili romano imperio: vt inter saracenos cum eorum consuetudines ⁊ statuta reprobentur non valeret factũ ẜm illas si perficeretur solennitas iuris ciuilis. Sed Bal. dicit hic se cõsuluisse super quodam testamento facto inter saracenos qd si habebat illa que requiruntur de iure gentium quod vbiq; viget: puta presentiam duorum testium ꝙ tale testamentum habeat vigorem inter christianos licet deficiat solennitas iuris ciuilis: quia ius gentium vbiq; bonum ⁊ equum est. l. pe. ff. de iusti. ⁊ iur. vnde non est ibi reprobatum. ℭ In tex. ibi. per libellum id est iudicem delegatum et sic nota ꝙ licet ille actus expediatur iudicis officio nobili: ⁊ sic sit de imperio mixto potest tamen delegari: quia est modici preiudicij: ⁊ etiam not. in. l. ij. ff. de offic. eius cui manda est iurisdi. secus in his que sunt magni preiudicij. l. iubere cauere. cũ ibi no. de iurisd. om. iudi. ℭ In fine ibi respondeo non potuit aliquid probari. not. singulariter istam gloss. que semper allegatur ad declarationem. l. publicati. s. de testamen. quia requiritur illa publicatio: ⁊ habet locum ista gloss. in petitorio sed in possessorio anteq̃ isti testes deponant scriptura que habet debitam formam mittetur executiõi: vt no. in. l. edicto. s. ti. j. in gl. que incipit sigillorum.

1 **Eius quod.** †Quod hic dicitur in fine huius. l. quod non debet dari copia diei ⁊ consulis procedit quando datur a priuata persona ad quam pertinet dominium scripture: vt si contra me produxisses aliquod instrumentum de quo mihi facere debes copiam. Nam dabis sine die ⁊ consule: sed si petatur a persona publica: vt a notario qui fuit rogatus debet dare cum die ⁊ consule: vt not. in. l. j. s. editiones. ff. de eden. Hic non sunt alia.

Codicillos. Super ista. l. si. non expedit laborare: ⁊ circa eam tempus amittere: quia clara est: sequitur rubrica.

ℭ De edicto diui adriani tollendo. Rubrica.

1 ℭ Super rubrica premitte † qd heres post aditam hereditatẽ si bona hereditaria a nemine possidentur potest propria autoritate occupare. l. cum heredes. cum ibi no. ff. de acquiren. posses. ⁊ quod no. Innocen. in. c. in presentia. de proba. verum quia interdũ reperiuntur resistentes ne partes veniant ad arma ⁊ rixas introductũ fuit ꝑ edictum diui adriani: vt adeat iudicẽ ⁊ petat se mitti in pos. bonorũ statuit tamẽ illud edictũ ꝙ qcũq; mittatur in pos. bonorũ debeat soluere. xx. partem hereditatis fisco quod hodie sublatum est: vt in. l. edicto. remanet tamẽ effectus: vt iudex adeatur ⁊ mittatur in possessionem ostenso testamento.

1 **Cum inter.** †In adipiscenda possessione institutus prefert substituto vulgari. hoc dicit. Et pone quod institutus produxerit instrumenta coram iudice ⁊ petiit se mitti in possessionem bonorũ iudex emisit proclama generale quod si aliquis vellet contradicere tali ne mittatur compareat infra terminum: comparuit substitutus vulgaris petens se immitti vna cum instituto: quia omnis substitutus vulgaris est institutus sub cõditiõe tamen: sed institutus sub conditione potest petere bonorũ possessionem secundum tabu. l. ij. §. si sub conditione. ff. de bo. pos. ẜm tab. ergo poterit peti se immitti in tenutam. Vel pone ꝙ dicit se solum debere immitti: ⁊ non institutum: quia institutio nõ valet cum filius fuerit ab ea preteritus: ⁊ a substituto fuerit exheredatus. ff. de libe. ⁊ posthu. l. iij. hic dicitur ꝙ his nõ obstãtibus solus institutus mittetur in possessionem quia precedit in gradu. Nec ob. prima allegatio: quia procederet si alius precederet in gradu. Nec etiam secunda si institutus negat illũ esse filium: quia institutio non habet vitium patens sed latẽs: ideo non debet retardare missionem si habeat altiorem indaginem: ⁊ non possit incontinenti probari: vt. j. l. proxima. hoc dicit. ista l. cum gloss. j. que ponit casum. Posset tamen esse casus in quo admitteretur concursus instituti et substituti in hereditate. l. si paterfa. titium. cum. l. seq. ff. de here. insti. ⁊ tunc vterq; mitteretur in tenutam pro sua rata: ⁊ intellige glo. si. ibi dum dicit quãdoq; tamen.

2 ☞ Heres scriptus missus in possessionem bonorum hereditariorum vt hic ⁊ qui habet tenutam facti an possit petere ꝙ contradictor qui est in possessione expellatur ⁊ dimittat possessiõẽ liberam ⁊ expeditam.

Pronũciatio ꝙ heres sit immittẽdus ⁊ immissio an faciat preiudicium isti contradictori vt expellatur de possessione si eam habet quousq; sit cognitũ de sua contradictione: ⁊ quid in proprietate. nu. i.

3 Exceptio dolo facis de qua in. l. dolo. ff. de excep. nõ habet locũ in possessorio iudicio sed solum in petitorio ⁊ quid in possessorio restituende proprie sumpto in quo interuenit spoliatio.

Quid in possessorio recuperande.

1 **Quamuis quis.** †Vitium testamenti inuisibile non impedit scriptum heredem in possessionem mitti: ad hoc allegatur. secus in vitio visibili: vt patet in. l. proxima. §. j. in verbo non cancellatum nec delatum ⁊c. Et loquitur ista. l. quãdo contradictor comparuit anteq̃ iudex pronũciaret heredẽ scriptum fore mittendum in possessionem. ⁊ sic ad finẽ impediendi pronunciationem ⁊ tenutam: ⁊ potest etiam cõparere post factam pronunciationem ⁊ missionem per nuncium

currere τ petere ꝙ tunuta data reuocet: quia fuit indebite data τ tunc loquitur.l.seq.ver.si autem aliquis.vt patet ibi dum dicit siue qui missus est: ex quo patet ꝙ iam erat facta imissio anteꝙ contradictor appareret: τ tunc etiā patet ad vlteriora non procedi: τ se non esse expellendum de possessione si eam habet. Item potest comparere ad citationem generaliter factam qđ quicūꝗ vult contradicere compareat infra certum terminum vel si fuit citatus specialiter potest comparere non citatus: et si cōpareat ante factam missionem solet protestari ꝙ in talibus bonis non fiat aliqua nouitas vel immissio cū eam ipsam possideat cum iusto τ legitimo ti. τ ita pluries vidi fieri: si vero cōpareat post missionē factam potest eam reuocare vt dixi. ¶ In tex. ibi preteritum esset alleget. dic isto casu: et etiam in alio qui ponitur in ver. vel inofficiosum si contradictor allegat de iure suo: τ non de iure heredis scripti: τ tamen non debet audiri ad impediendum missionem: id est pronūciationem iudicis qđ heres sit immittendus: τ etiam executionem que postea solet fieri quia committitur nuncio ꝙ ipsum inducat in possessionez realem: nec ei sufficeret hec pronunciatio nisi executio fieret realiter. l. non est mirum. ff. de pig. ac. Ista tamen pronunciatio τ immissio nō facit preiudicium contradictori: vt expellatur de possessione si eam habet quousꝗ de sua contradictione sit cognitū nec etiam in proprietate: quia salua manet sibi questio proprietatis: et hoc si non offert probationes incontinenti: alias deberet audiri ꝫm glo. j. τ summarie discutietur de ea τ si non reperiatur vera vel legitima ipsa reiecta fit missio salua tamē causa ꝓprietatis τ possessionis in ordinario iudicio: quia cū istud possessorium sit summarium pronunciatio facta in eo non facit preiudicium in petitorio: τ ordinario iudicio in quo plene discutitur de iuribus partium. l. a diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iud. τ etiam de hoc loquitur. l. seq. in ver. si autem aliquis. Alij vero casus quando allegabat testamentum falsum vel dicebat testatorem fuisse seruum: τ sic testamentum facere non potuisse: vel ꝙ habeat alium defectum possunt loqui quando contradictor non allegabat aliquid de iure suo: quia nec dicebat se possidere nec ad se bona pertinere: sed solum ꝙ non pertinebāt ad scriptum heredem: tunc etiam si vellet incontinenti hoc probare non deberet audiri: quia nō interest ipsius ista opponere postꝙ non pretendit aliquod ius in bonis ar. in. l. j. ff. de appel. reci. vbi non recipitur apella. eius cuius nihil interest: vt in. c. veniens. extra de testi. nisi fuisset specialiter citatus: quia tunc cēseretur legitimata persona eius ad cōtradicendum: vt singulariter no. Innocen. in. c. cum inter. extra de excep. τ Bald. in l. proxima: sed si pretenderet proprium interesse etiam si nō fuisset citatus audiretur si incontinenti vellet probare de nō iure

2 heredis scripti. ¶ †Queritur in glo. j. iste tex. dicit ꝙ non obstante contradictione heres scriptus mittitur in possessionem τ si nullus possidet bona acquiret possessionem ciuilem τ naturalem. Sed ponamus ꝙ iste contradictor est in possessione certum est ꝙ per missionem factam in possessionem per nuncium non acquirit possessionem sed tenutam: facit sicut videmus in eo qui mittitur ex primo decreto: quia nō acquirit possessionē sed possessoriam perdit. l. iij. §. fi. ff. de acquiren. posses. τ. l. si duo §. creditores. vti pos. Querit ergo glo. an iste heres qui habet tenutam facti possit petere qđ iste contradictor qui est in possessione expellatur τ dimittat possessionem liberam τ expeditaz. nam missus ex primo decreto non potest hoc facere nisi i certis casibus vel quousque perueniat ad secundum decretum. l. iiij. post princi. ff. de dam. infec. Quid ergo erit in ista missione que fit in possessorio adipiscende. Nam heres tendit ad acquirendum possessionem: sed missus ex primo decreto non: sed solum vt tedio afficiat possessorem. glo. arguit pro τ contra: τ finaliter determinat ꝙ si non potest probare incontinenti de sua contradictione debet expelli. secus si potest probare. Intellige dictum quando bona possidebantur per defunctū tempore mortis quia heres in dubio debet poni in eo statu in quo erat defunctus tempore mortis: τ iste contradictor occupando possessionem post mortem videtur quodammodo spoliare heredem possessione alias hereditatis possessione: licet proprie hoc dici non possit: quia heres vel hereditas non est proprie possessorium recuperande: licet Jac. bu. hoc dixerit sed improprie quia facta est occupatio de possessione vacante: vt infra vnde vi. l. cū querebatur: idcirco admittitur exceptio proprietatis si de ea offeratur probatio incontinenti: vt in ista glo. τ etiam in possessorio restituende proprie sumpto in quo non admittitur etiam si offeratur incontinenti cum spoliatus ante omnia sit restituendus. l. si quis ad se fundūz. §. ad. l. iul. de vi. In possessorio vero retinende Dyn. tenuit idem quod in ista glo. habetur in. c. qui ad agendum. de reg. iur. τ Cyn. hic vt admittatur exceptio proprietatis si offeratur probatio incontinenti: sed glo. voluit contrarium in. l. si de eo. §. fi. ff. de acquiren. posses. τ ibi per Bartoτ sic idem ꝙ in possessorio restituende. ¶ †Ista glo. semper allegatur ꝙ exceptio dolo facis. de qua in. l. dolo. ff. de except. nō habet locum in possessorio iudicio: sed solum in petitorio quod limitatur vt supra dixi vt in possessorio restituende proprie sumpto in quo interuenit spoliatio: nullo modo locum habeat: sed in sumpto proprie. quod etiam dicit adipiscende distinguitur an incontinenti offeratur probatio vel nō: τ etiam aliquando in possessorio recuperāde proprie sumpto admittitur: τ de proprietate potest excipi scilicet quando est notoria in iure: vt in. c. decimas. de restitu. spo. lib. vj. vel est notoria in facto: tamen est tale notorium quod dignum est probatione: quia non est facti permanentis ꝙ oculis subijciatur: sed in vulgo retinetur: τ agitur de periculo anime vt in. c. significasti. de diuor. vel si ille qui agit possessorio recuperāde intentat etiam petitorium: vt in. c. cum ecclesia. de causa poss. τ proprie. vel quando possessorium tantum τ patitur excipi de petitorio: τ nō replicat vt in. c. pe. j. de restitu. spolia. vel quando de nō iure agentis in proprietate appareat ex confessione agentis vt not. Innocen. in. c. constitu

a tus. de filijs presby. vel quando resultaret scandalum[a] ex restitutione seu causa proprietatis non remaneret salua. vt si ageretur de restitutione cuiusdam castri seu fortilitij que si fieret de illo agente non posset recuperari. vt not. in. c. literas. de restitu. spolia.

¶ Scandalum. adde eūdē paul. de ca. in. l. si vi. ff. de iudi. Alex. de imo. in. l. natura liter. §. nihil cōe. co. x. ver. v. fallit ff. de acqui. poss. an. de bu. in. c. ex parte. de restitu. spo. τ in. c. fin. de ord. co. τ Cepol. veronēsem in cō sil. lx. col. iiij. vsi. circa scōm. τ do. de sancto gemi. i c. j. als. ij. iiij. q. j. Fran. Cur.

2 ¶ Si duo contendunt de hereditate consilium est ꝙ quis preueniat in occupando bona: sed si simul concurrant: ne perueniant ad rixas τ arma iudex inhibebit vtriꝗ ne ad possessionē accedant.

3 Correcta vna lege alie que veniūt ad interpretationē τ declarationē illius corrigūtur ex toto etiā si contineant aliquid quod sit extra declarationem vel limitationē.

4 De vltimis voluntatibus vel hereditatibus non debet solui gabella in communi: τ statuta contraria disponentia sunt exorbitantia.

An missio in possessionez que hodie fit: sit fienda ex edicto diui adriani an ex ista lege.

5 Que acquirātur ad hoc vt fiat ista missio in bonis hereditarijs τ ꝙ sint quinꝗ. τ nu. 6.

6 Statutum ꝙ viso instrumento iudex debeat ipsum executioni mādare ꝙ debeat intelligi quando instrumentū non habet aliquod vitium apparens scilicet in loco substantiali.

Quid in petorio.

7 Institutus in re certa an habeat remedium huius legis: vt possit petere se immitti in possessionem illius rei.

8 Quid in fideicommissario.

9 Quid in substituto pupillari seu vulgari.

10 Per quē iudicem expediatur ista missio τ an possit delegari: τ quid si bona sunt in alieno territorio.

11 An in pronunciatione tenute τ executione fienda per nuncium sit necessaria citatio possessoris τ an per talem missionem expellatur de sua possessione. τ nu. 12.

12 Quando bona dicātur possideri legitimo modo: τ an tunc possessor possit hāc immissionē impedire τ quid si est dubiū an possideat legitimo modo. τ nu. 11. τ. 15.

Habens titulū in re an possit propria autoritate occupare possessionem eius vacantem.

13 Fideicommissarius vniuersalis an sit legitimus contradictor ne heres mittatur in possessionem bonorum.

14 In quo differat possessorium istius legis ab interdicto quorūz bonorum quod est etiam possessorium adipiscende: τ an in isto requiratur libellus.

15 In quo differat a petitione hereditatis.

16 An in isto possessorio admittatur appellatio.

17 Contra petentem immissionez ex ista. l. potest opponi exceptio prescriptionis.

18 Petitio hereditatis an tollatur longo tempore.

1 Edicto diui. †Edictum diui adri. cum sua vigesima τ ambagibus est sublatum. hoc dicit primo. Et scriptus heres ex sola inspectione testamēti non aboliti nec cancellati nec in aliqua sui parte vitiati mittitur in bo. pos. que erant penes defunctū tempore sue mortis si per neminē possidebantur sed possessio vacabat: τ nullus apparebat contradictor. hoc secundo. Si vero contradictor apparuit qui asserebat se meliora τ fortiora iura habere in bonis etiam si post missionem factam debet audiri in ordinario iudicio proprietatis postea intentando: τ pro illo postea feretur sententia qui meliora τ potiora iura se habere ostenderit: hoc tertio: τ angustie temporis sunt sublate nisi res sint legitime prescripte. hoc dicit. tota. l. Quam diuide in quatuor partes. vt in summario. secunda ibi. scimus. tertia ibi: si autem

ibi: si autem aliqs. quarta ibi: nullis angustijs &c. vsqꝫ in fi. l.
Circa primã partem notandũ ꝙ ante edictũ diui adriani non
erat statutum ꝙ heres qui volebat acquirere possessionẽ reruꝫ
hereditariaruꝫ non debebat adire iudicem: sed ꝓpria autorita
te occupare. sed diuus adrianus vt pecunia veniret in fiscum
& haberet vigesimã de qualibet hereditate statuit ꝙ heres de
beret iudicẽ adire: & ꝙ eius autoritate mitteretur in possessionẽ
& forte loquebatur tam de herede scripto ꝙ̃ de venientibus ab
intestato: ideo hic statuit vt ad fiscũ & officialem perueniret no
titia de hereditatibus de quibus immissio fiebat vel que occu
pabantur: & statuebant ꝙ solum infra annum posset hoc petere
quo lapso si non petijt forte tota hereditas deuenit in fiscum.
Sed quia hec auaritia & grauamen subditorum displicuit Im
peratoribus subsequentibus quia & forte cessauerunt bella no
luerunt ꝙ ista vigesima amplius in fiscum veniret: & in conse
quentiam correxerunt prefatũ edictum ꝙ non nisi vigesimum
emanauit. sed quod vtiliter statuit: vt adhibeatur iudex reno
uatur per hanc. l. vt cesset causa rixe. ff. de re iudi. non est singu
laris cuꝫ modificatione tamen que sequit̃: vt de herede scripto
fiat & quando testamentũ hꝫ oĩa de quibus sequitur non tamen
per hoc tollit̃ facultas heredi occupãti ꝓpria autoritate si bo
na vacabãt licet forte editũ diui adriani vellet cõtrariũ ꝙ nul
lus occuparet propria autoritate solum occuparet propter hoc
2 nõ consequit̃ vigesimã.† Et ad predicta vide qđ no. Inno. in. c.
in presentia de proba. vbi dicit ꝙ si sunt duo contẽdentes de he
reditate consilium est ꝙ quis preueniat ĩ occupando bona: sed
simul concurrant ne perueniant ad rixas & arma. iudex inhibe
bit vtriqꝫ ne ad possessioneꝫ accedant. arg. in. l. fi. ff. de offi. pro
3 con. & in. l. pro liberis. §. fi. de lib. cau. ¶ † No. ex ista prima par
te ꝙ correcta vna. l. alie que veniunt ad interpretationẽ: & decla
rationẽ illius corrigũtur ex toto etiam si cõtineant aliquid qđ
sit extra declarationem vel limitationẽ: & ita no. Cyn. per istum
4 tex. s. de transac. l. transigere ante fi. ¶ † No. etiam ꝙ de vltimis
a voluntatibus vel hereditatibus nõ debet solui gabella[a] in com
muni & sic statuta contrariũ disponẽtia sũt exorbitantia. adde
s. de impo. lucra. descri. l. j. lib. x. An autẽ missio in possessioneꝫ
que hodie fit sit fienda ex edicto diui adri. an ex ista. l. gl. rubrice
tenet hanc secundã partem: sed gl. que est hic: & incipit in eo qđ
male dicebat tenet primã partẽ. & Innocen. in. c. in presentia de
proba. Doct. tenent glo. rubrice in hoc propter rubricã per quã
patet qđ totum edictum sublatũ est etiam in eo qđ bene dicebat
& per istum tex. dum dicit penitus quiescenti: & dicũt ꝙ petitur
officio iudicis nobili: quia verba huius. l. in. §. j. diriguntur ad
iudicẽ dum dicit mittatur: nã intelligitur per iudicem cui testa
mentũ fuit ostensum vt in prin. §. ergo &c. l. qđ si minor. §. fin. de
mino. & hoc si non apparet cõtradicto: al's dicunt qđ cõdictiõe
ex hac. l. que est actio personalis: & actio requirit contradictorẽ.
5 ¶ † Ex secunda parte huius. l. in ver. scimus not. plura que req
runtur ad hoc vt fiat ista missio. Primo qđ de testamẽto sit cõ
fecta scriptura qđ forte non erat tẽpore edicti diui marci quod
est intelligendũ tam de scriptura priuata: & solennizata cũ sub
scriptionibus & sigillis testiũ. & sic est testamẽtũ in scriptis quo
casu ꝓprie loquitur ista. l. ſm glo. que incipit sigillorum: & suffi
cit qđ producatur coram iudice: & aperiatur ſm formã. l. ij. s. ti.
l. absqꝫ eo qđ testes ibi descripti recognoscant suas subscriptio
nes: & sigilla quantum ad effectum de quo hic: non sufficeret in
petitorio si heres ageret petitione hereditatis: vt ibi no. in glo.
fi. qꝛ ista missio est modici preiudicij: vnde sufficit ꝙ prima facie
appareat testamentũ solẽne: qꝛ sufficit summaria cognitio non
plenaria. Potest etiam intelligi quãdo cõfecta est scriptura no
tarij si autẽ nulla est cõfecta scriptura nõ potest fieri missio nisi
primo examinẽtur testes: & eorũ dicta publicẽtur autoritate iu
dicis ſm ea que habẽtur in. l. publicati. s. de testa. & per hoc est
expedita ista glo. que incipit sigillorum vsqꝫ ad vltimã. q. q̃ fuit
additio Frãcisci accursij: dum querit an requirat̃ citatio. ¶ Se
cundo requiritur qđ talis scriptura ostendatur iudici: quia per
res reducitur quodã modo in notoriũ: & intellige de scriptura
b originali nõ de transumpto siue exemplo[b] vt not. Barto. in. l. j.
§. si quis in duobus. ff. de secun. tabu. Et ex eo quod dicit osten
derit patet qđ hoc solũ sufficit: ꝙ viua voce petatur immissio: &
c scribatur in actis non autẽ requirit̃ libellus[c] id est qđ ista peti
tio detur in scriptis maxime quando non apparet cõtradictor
quia libellus datus parti: & hic non est dare partem postqꝫ non
apparet contradictor. & de isto possessorio perueniretur ad peti
torium scđm quod habetur in sequenti particula tunc daretur
libellus. et procederetur ordinarie & de isto casu debet intelligi
quod no. Innocen. in. c. j. vel. ij. de libel. obla. ¶ Tertio requiri
tur qđ illa scriptura nõ habeat aliquod vitium apparens alias
non mitteretur executioni quod intellige siue aliud vitium cõ
cernat ipsam scripturã vt cancellatio vel defectus anni domini
vel alius qui habet scripturam vitiare siue concernat ipsam di
spositionem. vt si in eo esset facta aliqua mentio de filio: & tamẽ
nihil ei erat relictuꝫ iure institutionis sed legati. & sic apparet
preteritio quod est vitium testamenti nõ scripture si autem nõ
appareret tale vitium ex inspectione scripture loquitur. l. prece
dens cum sua gloss. qꝛ fieret missio nisi filius contradiceret & in
6 cõtinenti ꝓbaret suam contradictionem. † Et per istum tex. di
cit Bal. j. vt in pos. lega. l. j. quod si dicat statutuꝫ ꝙ viso instru
mẽto iudex debeat ipsum executiõi mãdare debet intelligi quã
do instrumentũ nõ habet aliquod vitium apparens quod etiã
intellige scilicet in loco substantiali. tunc enim non exquiritur
veritas & an illud vitium sit tale quod in effectu habeat vitiare
vel nõ. sed in petitorio bene discutitur. vt patet. s. de testamen
tis. l. si vnus. ver. de his autem. in isto eñ possessorio sicut de fa
cili admittit̃ scriptura si non apparet vitium ita de facili repel
litur si apparet absqꝫ alia examinatione. si auteꝫ esset in loco nõ
suspecto nec substantiali vt in prefationibus non haberet ipedi
re hanc missionem. vt in glo. que incipit vitia. vt patet ex nota
tis. in. c. cum venerabilis. extra de cen sibus. vltra iura allegata
in gloss. ¶ Quarto requiritur quod bona in quibus fit missio
tenerentur per defunctũ tẽpore sue mortis qđ intellige siue iure
dominij: qꝛ erant sua. siue iure possessionis tantum: siue etiã de
tentatiõis. vt sunt res deposite & cõmodate. quia sicut pro illis a
datur petitio hereditatis. l. & nõ tantum. ff. de pet. heredi. & ita
hoc possessoriũ & per hoc est expedita glo. que incipit non ergo
in alijs. licet quidã requirant ꝙ illa essent defuncti ratione do
minij. & tex. ita videtur innuere duꝫ dicit que testatoris mortis
tẽpore fuerunt sed intellige modo quo dixi. Si autẽ apud eum
non erat sed apud tertiũ tunc si ille tenebat & possidebat nomi
ne defuncti vt colonus vel inquilinus vel depositarius vel pre
cario possidens. tunc adhuc in illis posset fieri ista immissio qꝛ
possessio ciuilis erat penes defunctum vel si non erat vt in pre
cario poterat tamen reuocari & sic fingebatur esse. Si autẽ pos
sidebat nomine suo nõ debet in illis fieri immissio. & ideo tales
possessores solent cõparere & protestari coram iudice ꝙ in tali &
tali possessione nõ fiat immissio. quia ipse eam tenet & possidet
ex iusto titu. & etiam tenebat tempore mortis defuncti. & si hoc
docet summarie impedit missionẽ. In dubio autem si nuncius
retulit immisisse heredem in possessionem talium rerum ſm qđ
habuit in mandatis presumitur ꝙ illa tenebantur & possidebã
tur tempore mortis per defunctum nisi appareat contrarium
& sic ille qui asserit contrarium dicendo ꝙ nõ tenet missio. quia b
non possidebantur per defunctum tempore mortis habet neces
se hoc probare: quia in dubio presumitur pro actu iudiciario. &
iudex committit nuncio. vt mittat eum in possessionem bono
rum que tenebãtur per defunctũ tempore sue mortis. Quilibet
autem possessor pro defensione sue possessionis quam hodie re
peritur habere admittitur ad contradicendũ & ostendẽdum ꝙ
tenuta non tenet. quia illa bona non possidebantur per defun
ctum tempore mortis. sed per se. & sic allegat talem defunctum
qui irritat possessorium: quia facit deficere vnum de substãtiali
bus admitteretur etiam ad allegandum de non iure petentis.
puta ꝙ ipse non est heres. sed alius si est paratus probare incõ
tinenti. iuxta no. in. l. precedenti etiam si non diceret defunctuꝫ
non possedisse tempore mortis. sed se quia possessor pro defen c
sione sue possessiõis potest allegare de iure tertij quod est exclu
siuum iuris agentis. l. fi. s. de rei ven. siue fuit citatus siue non.
dũmodo incontinenti probet. sed ille qui nec possidet nec alle
gat se ius habere non admittitur ad allegandum de iure tertij
vel de nõ petitorio: quia non sua interest vt dixi in. l. pre. nisi fue
rit specialiter citatus. vt ibi dixi. ¶ Quinto & vltimo requirit̃
ꝙ de tali immissione cõficiatur scriptura publica apud acta. &
sic sicut acta alia iudiciaria debent apparere per scripturam. et
al's nõ possunt probari nisi proponeretur ꝙ scriptura fuisset cõ
fecta & perdita. vt in. c. quoniam contra falsam de proba. iuncto
eo quod habetur in. l. quoties. in fi. ff. de proba. ita est de tenuta
que cõceditur autoritate huius. l. debet confici scriptura apud
iudicem. & aliter probari nõ potest adde quod no. in. l. ne in ar
7 bitris. s. de arbi. ſm Barto. ¶ † In glo. que incipit scilicet quo
ta. ibi non sit alius vniuersaliter institutus. tu dic ſm docto. ꝙ
etiam si sit alius vniuersaliter institutus. si tamẽ adhuc nõ adi
uit hereditatẽ institut⁹ in re certa habet remediũ hui⁹. l. vt pos
sit petere se immitti in possessionẽ illius rei: quia ista institutio
habet vim vniuersalis institutionis in duobus primo quia nõ
requiritur ꝙ cõfirmetur per aditionem vniuersalis heredis cũ
ab eo nõ capiat sed a seipso. secus si non haberet iure institutio
nis: sed legati. Secũdo quia si vniuersalis heres repudiaret to
tuꝫ sibi accresceret. vt no. in. l. quoties. s. de here. insti. postqꝫ au
tem institutus vniuersaliter adiuisset ista institutio per omnia
assimilaret̃ legato: & deberet eam rem petere ordinaria via ab

a ¶ Non dꝫ solui gabella. Adde bertachinum de firmo. in tractatu de gabella.

b ¶ Siue exẽplo. Adde eũdẽ pau. de cast. ibi & doc. in aut. si quis in aliquo. s. de edẽ. & ange. are. in. §. nihil. insti. õ test. Cur.

c ¶ Libellus. & qđ non requirat̃ libellus in remedio hui⁹. l. adde spe. in tit. de test. §. sequit̃ in fi. & in ti. de lib. obla. §. nũc dicendũ ver. xxviij. & late per do. Maria. soci in. c. j. de li. obla. fallẽtia. le. Cur.

herede dato libello non antē petere a iudice ꝙ ipsum mittat in
pos. autoritate huius .l. ⁊ vide quod no. Barto. in .l. exacto. ff. de
8 here. insti. ¶ †In glo. ibi. respondeo eum non habere huius .l.
beneficium directū: sed vtile: tu dic plenius ꝙ aut nulla restitu
tio erat facta fideicōmissaria vniuersalis realis vel verbalis: et
tunc nō habet remediū huius .l. quoniā nullū ius habet in bo-
nis .l. facta in prin. ff. ad treb. Et remediū huius .l. dat ei qui ha
bet ius vel habere presumitur per aditionem hereditatis. Aut
erat facta restitutio verbalis tantū: ⁊ tūc bene loquit̄ glo. ꝙ ad
hoc vt habeat realem tenutā bonorū habeat remediū huius .l.
non directū: sed vtile. Et idē in casib⁹ in quib⁹ restitutio habet̄
pro facta. ⁊. ad treb. l. iubem⁹. debet ergo fideicōmis. cōpelli idē
facere de restitutione facta sibi nec sibi sufficit ostēdere testamen
tum vel ꝙ sit casus in quo habeat̄ pro facta nō solum verbalis:
sed realis non indiget remedio hui⁹ .l. nisi ex aliqua iusta causa
9 velit petere eā sibi cōfirmari. iuxta not. in .l. j. §. ad carb. ¶ †In
fi. gl. ibi rñ. vt colligitur. s. eo .l. ij. Dic q̄d substitutus pupillaris
vel vulgaris habet remediū huius .l. non tamen sufficit eis ostē
dere testamētū paternū: sed habent ostendere ꝙ extitit cōditio
substitutionis: q2 pupillus mortuus est in pupillari etate vel in
stitutus in primo gradu repudiauit sed si iste institutus in prio
gradu produxit testm̄ habet necesse fidē facere de morte defun-
cti: q2 cum illud nō debeat publicari viuente testatore: vt .l. ij. in
fi. ff. quēad. test. ape. ex quo producitur presumit̄ mortuus. qui-
dam tamen de ea fidem faciunt: sed non est necesse ſm Barto.
10 ¶ †In gl. seq. q̄ incipit q̄ hȝ merū imperiū supple vel mixtū naȝ
cum ista missio expediatur iudicis officio nobili est de imperio
nō de simplici iurisditiōe: nō ergo potest delegari nec expediri
a magistratu municipali nō habente imperiū. ꝓ missione ergo
fienda in bonis sitis in cōtinētia alicuius castri vel ville in qua
sit vicarius nō habens imperiū debet adiri potestas ciuitatis
nō ille vicarius: ⁊ quando nō apparet cōtradictor postꝙ̄ autē
apparuisset si peruenisset ad possessoriū expediendū iure actio-
nis cum illud sit de simplici iurisditione posset delegari ⁊ a ma
gistratu municipali expediri ſm doct. ¶ In fi. glo. ibi. l. prope-
randū. §. sin autē. Dic q̄d doc. dicunt q̄d illa iura loquūtur quā-
do per iudicem vnius territorij lata est sententia diffinitiua vel
interlocutoria contra subditū suum: quo casu potest scribere iu
dici alterius territorij vt eam mittat executioni in bonis sitis
in suo territorio: sed in casu huius .l. quādo nō apparet cōtradi
ctor: ⁊ sic nulla sententia lata fuit contra subditū non potest iu
dex vnius territorij pronunciare tenutā fiendā in bonis sitis in
alieno territorio: quia hoc nō faceret pro executione sue senten-
tie: sed sententie legalis de qua loquitur ista .l. sed pro ista debet
adiri iudex in cui⁹ territorio sita sunt bona: ⁊ ab illo debet peti
11 ista missio ſm doc. q̄d est pulchrum ⁊ subtile. ¶ †In gl. que inci-
pit sigillorū circa fin. in ver. item an sint citādi que fuit additio
Frācisci accursij non ipsius glossatoris. Doc. dicunt q̄d si bona
nō possidentur per aliquē non est necessaria aliqua citatio spe-
cialis vel generalis. si vero possidētur habet locū q̄d dicit gloss.
vt possessor si constat quis sit debeat specialiter citari si non con
stat sufficit mittere ꝓclama generale: vt in aut. si omnis. allega-
ta in gl. Pe. ⁊ Cy. dicunt quod in pronunciatiōe tenute: ⁊ execu
tione fienda per nunciū etiā tunc non sit necessaria citatio pos-
sessoris: quia nō agitur de ipsius preiudicio: nam per hoc nō ex
pellitur de sua possessione quousꝙ fuerit auditus: postꝙ̄ autē
pronunciata est tenuta: ⁊ facta est missio per nuncium si missus
vult ꝙ possessor expellatur debet ille citari: ⁊ si non cōparet ex
pelletur: ⁊ fiet sibi preceptum ꝙ possessionem dimittat liberam
⁊ expeditam si cōparet ⁊ non allegat aliquā iustam causam: sed
dūtaxat possessionem. tunc dic vt superius dixi: quia si probat
ꝙ possidebat tempore defuncti non expellet̄: quia facit deficere
vnum de substantialibus quod requiritur vt fiat ista immissio
alias expelletur. Si autem alleget aliud ius potentius ꝙ̄ heres
dic vt dicam in alia gloss. quia vt probat incontinenti ⁊ non ex
pellitur si bona tenebantur per defunctum tempore mortis: ⁊
reseruato sibi iure suo in petitorio iudicio. Cum autem decerni
tur bono. pos. que est iuris: ⁊ idem importat de iure pretorio ꝙ
de iure ciuili: ⁊ ꝙ olim erat necessaria hodie nō ē: sȝ sufficit agni
tio .l. fin. qui admit. ad bon. pos. citatio non est necessaria: quia
nemini preiudicat: nā habet in se conditionem: si ille cui decer-
nitur habet ius in bonis quod dic vt not. in .l. iij. §. bonorum. ⁊
§. causa cognita. ff. de bono. pos. ¶ In gloss. super verbo legiti-
mo que est vltima gloss. huius secunde particule. Notanduȝ q̄d
format quatuor q̄stiōes. prima q̄stio est magis subtilis ⁊ diffici
lis ꝙ̄ alique alie q̄ formantur in hac .l. ⁊ ab ea dependet totus in
tellect⁹ eius. Dicitur ergo hic in tex. in fine. quod si bona in qui-
bus petebatur immissio tenebantur ⁊ possidebantur per defun
ctum tempore mortis: ⁊ per alium non detinentur nec possidē-
tur legitimo modo nunc cum missio petitur quod tunc in eis
debet fieri immissio his duobus cōcurrentibus. Sed si per aliū
detinerentur legitime nō deberet fieri immissio nec deberet pos
sessor expelli: sed fieret legitimus contradictor ad impediendū
12 missionem. ¶ †Queritur ergo quando dicantur possideri legi-
timo modo. In glo. sunt due opi. vna fuit opin. azo. qui dicit ꝙ
tunc dicuntur detineri legitimo modo quando detinentur cuȝ
aliquo titulo habili ad translationem dominij si ipsum probet
subaudi incontinenti vel sine magno interuallo siue ille sit titu
lus hereditarius vt quia dicat se heredem non autem illuȝ qui
petit vel alio testamento potiori vel abintestato siue sit titulus
inter viuos: vt emptionis vel donationis. Item siue sit acquisi
tus a defuncto vel eius herede siue a tertio posito quod defun-
ctus illa bona possideret tempore mortis ⁊ ipse detentator siue
possessor virtute illius titu. quem pretēdit occupauit possessio-
nem post mortem defuncti quasi videbatur sibi fuisse licituȝ cū
reperiret possessionem vacātem si eam occupauit ex dicto titu.
Ista fuit mens Azo. licet male declarata per doc. Si autem nō
pretenderet talem titulū sed nudam ⁊ singularē pos. dicit Azo
ꝙ non videretur possidere legitimo modo. Et sicut non posset
se defendere in peti. here. quia videtur tenere pro possessore ita
nec in isto possessorio quod est sequela hereditatis ⁊ in illam im
mittatur. Intellige tamen sane hoc dictum Azonis quādo ta-
lis nudus possessor non impugnaret ius heredis petētis: quia
fatetur ipsum esse verum heredem: ⁊ forte immittendū in tenu-
tam bonorum dicit tamen ꝙ in isto qui possidet si impugnaret
ius heredis dicendo ꝙ ipse non est verus heres: q2 testamentuȝ
est falsum vel nullum tunc pro defensione sue possessionis si vel-
let incontinenti hoc probare audiretur licet secus si hoc non di
ceret quia sua nō interest vt dixi in .l. precedenti. Sed adrianus
dicit aliter ꝙ etiam si possessor pretendat titulum si tamen non
similē tit. quem pretendit heres qui petit se immitti siue sit titu
lus hereditarius siue inter viuos ⁊ sibi nō prodest etiam si vult
probare incontinēti quominus in illis fiat missio: ⁊ expellatur
de possessione postꝙ̄ illa bona tenebantur per defunctum tem-
pore mortis sue: ⁊ mouetur per .l. pre. vbi filius dicebat se heredē
abintestato: quia testamentum in quo est institutus heres erat
nullum ratione preteritionis: ⁊ tamen nō auditur quominus
fiat immissio multominus si pretendit ti. inter viuos quia
pars contradicit heredi q̄d ille non est heres sed ipse. Secūdus
autē nō: ergo minus debet nocere heredi sua contradictio. Ta-
men aduertendū: quia in .l. precedenti intelligit. ſm gl. ibi: nisi
velit probare incontinenti. tn̄ Adri. sentit ꝙ etiam si velit ꝓba
re debeat expelli. Itē contra Adri. facit ratio quā mouet glo. q2
nimia iniuria videtur affici titulo possidens: sed ipse respondet
nequaꝙ̄ imo facit iniuriā nō autem recepit. posito enī ꝙ preten
dat ti. postꝙ̄ illa bona tenebantur per defunctū tēpore sue mor
tis nō debuit ea post mortē occupare propria autoritate: ⁊ con-
trariū faciendo facit iniuriā hereditati ⁊ heredi futuro. Naȝ ⁊
ille qui habet titulū nō debet propria autoritate occupare: sed
expectare ꝙ sibi tradatur: al's dicitur predo. l. ex stipulatiōe. ff.
de acquirē. pos. Jac. bu. tenet istam opi. Adri. reprobando opi-
Azo. quia quodāmodo videtur hereditatem spoliasse ⁊ spolia-
tus ante omnia est restituendus. Barto. istam rationem impu-
gnat: quia ſm hoc istud esset possessorium restituende q̄d est fal-
sum. imo est adipiscende. ⁊ in possessorio adipiscende admitti-
tur exceptio proprietatis si paratus est incontinenti probare se
cundū oēs ꝑ no. in .l. pretor. licet non sit in possessoria recuperā-
de tamen improprie ⁊ largo modo sumpto quia nō interuenit
spoliatio vera: sed occupatio de possessione vacante quo casu nō
competit interdictuȝ vnde vi sed condictio ex .l. conquerebatur
ꝑ. vnde vi. in qua admittitur exceptio proprietatis vt ibi not. ⁊
sic videt̄ ꝙ Azo melius dixerit ipse tamen Barto. pro declara-
tione istius articuli facit vnam longissimā distinctionem satis
confusam de qua vix potest extrahi sanus intellectus. Breuiter
mihi videtur veritas ꝙ iste due opi. possunt saluari in diuersis
casibus. si enim possessor qui allegat titu. ⁊ possessionem allegat
⁊ dominium vel quasi dominium occasione illius titu. vt quia
dicit quod ille a quo habuit titulū erat dominus ⁊ non defun-
ctus: ⁊ offert se paratum incontinenti probare: ⁊ ꝙ sibi illa bo-
na tradidit: ⁊ sic transtulit dominium: licet possessio postea per
uenerit ad defunctum vel saltem transtulit vsuca. condictioneȝ
si non erat dominus: ⁊ tunc sic vera opi. Azo. quia ipse allegat
potiorem causam ꝙ̄ alleget heres cum heres nō alleget nisi pos
sessionem defuncti ⁊ tit. hereditarium: ipse tamen possessor alle
get dominium proprium vel quasi dominium quod est poten-
tius ideo excludit hoc possessorium sicut excludit peti. heredi-
prout legit̄ ⁊ not. in .l. hereditatē. ꝑ. in qui. cau. long. tēp. pre. ces-
in gl. Si autem nō allegaret dominiū vel quasi quia nō diceret
illū a quo habuit titulū fuisse dominū vel posito ꝙ fuerit nō di
cit rem sibi fuisse traditā ab eo. ⁊ sic nec dominiū potuit acqrere
ex solo

ex solo titulo: vt. s. de rei ven. l. pe. nec etiam vsucapiendi cōdi-
ctionem & sic quasi dominium. l. contradictionem. ff. de pub. et
tunc vera sit opi. addita quod non licuit propria autoritate oc
a cupare[a] possessionem licet vacantem eam reperit cum non ha-
beret aliquod ius in re: licet haberet ad rem: vt patet in. d. l. cū
querebatur. et. l. ex stipulatione. de acqui. poss. vnde cum possi-
deat vitiose & tanq̄ predo aduocabatur ab eo possessio etiam
si incontinenti vellet probare titulum & illo modo intelligitur
id quod dixit Jaco. bu. & ista est mera veritas. aliter declarat &
melius q̄ declaret Barto. vel alij: & non expedit per tot amba
13 ges: & tot diuerticula per que vadit Barto. ¶ † In seq. glos. an
fideicōmissarius vniuersalis sit legitimus contradictor ne he-
res mittatur in possessionē bonorum. doc. distinguunt aut ipe
non possidet bona hereditaria & nō est legitimus contradictor
et ita loquitur. l. filiam fratribus. ff. ad trebel. Aut possidet: et
tūc si erat facta sibi restitutio verbalis: & tūc clarū est q̄ est legiti
mus contradictor: quia potuit occupare propria autoritate cū
in eum sint translata omnia iura: licet etiā potuisset petere se im
mitti autoritate iudicis vt dixi in prima glo. que incipit. s. quo
ta. Aut non erat facta sibi restitutio verbalis per heredem: & sic
non habebat adhuc ius in re. & tunc secundum glo. & doc. si pa-
ratus est incōtinenti probare de fideicō. erit legitimus contra-
dictor habebitur restitutio ꝓ facta per rationes quas allegat
glos. als secus. Certe si heres pretenderet detractionem quarte
trebel. videtur qđ non possit legitime contradicere sicut nec le
gatarij in interdicto quorum legatorum qm̄ restituunt integra
liter quicquid occuparunt ꝓpria autoritate. l. j. §. rediguntur. ff.
quorū leg. licet doc. nō tangāt. preterea si fideicōmissarius ante
restitutam hereditatem occuparet iura volunt qđ debeat fieri
restitutio: vnde videtur mihi ista opi. dubia & maxime in casu
14 quem. s. dixi videtur mihi vera ne iura sint frustratoria. ¶ † In
tertia. q. glo. in quo differat possessorium istius legis ab inter-
dicto quorum bo. quod est etiam possessorium adipiscende. gl.
ponit multas differētias. dic qđ istud est de iure ciuili illud de
iure pretorio: & differunt inter se sicut excedentia & excessa. Nā
in aliquibus illud pinguius procedit q̄ istud et in aliquibus
econuerso pinguius istud q̄ illud: que colligere potes ex his
que gloss. dicit tamen aduerte quia illud pinguius est quia da-
tur non solum succedentibus ex testamento de iure p̄torio sed
etiam abintestato. l. autem ista solum venientibus ex testamen
to. Item in illo sufficeret testamentum licet in aliqua sui parte
etiam circa substantialia esset aliqua vituperatio vel cancella-
tio: quia subijceretur examini. de quo in. l. si vnus. s. de test. an
esset facta de voluntate testatoris vel nō & an posset legi vel nō.
Sed in possessorio istius legis non subijceretur examini: imo
tale testamentum repelleretur: & eius virtute non fieret missio
vt habetur in hac secunda parte. Econuerso pinguius proui-
det istud primo quia sufficit ostendere testamentum habēs pri-
ma facie solennitatem iuris: licet sit in scriptura priuata que nō
facit fidem in petitorio nisi testes in ea descripti deposuerint ꝑ
ea: & recognouerint sigilla & subscriptiones: vt not. s. titu. j. l. ij.
et tamen in isto possessorio sufficeret: vt. s. in gloss. que incipit
sigillorum in princ. sed in illo interdicto non sufficeret: quia de-
bet probare se esse verum heredem seu bon. possessorem et sic re-
quireretur depositio testium. Item in possessorio istius legis pro
ceditur via executiua et summarie sine libello: sed in illo inter-
dicto via ordinaria et datur libellus licet sufficiat summaria
15 probatio: vt no. in. l. j. vel. ij. j. quorum bo. per Barto. ¶ † In vl-
ti. q. gl. in quo differat a petitione hereditatis. dic vt in gl. vno
excepto inq̄tum dicit in possessorio non veniunt nisi corpora-
lia: nam istud esset verum quod non veniunt incorporalia que
non possidentur nec quasi possidentur: vt nomina debitorum
sed illa que quasi possidentur: vt sunt iurisditiones vel seruitu-
tes non video quod non debent in possessorio hoc venire vt sit
eadē ratio que in illis que vere possidentur: & ita limitat in. l. fi.
quorum bo. ¶ In. l. ij. in versi. si autem aliquis. no. primo quod
missio potest fieri per alium in rebus possessis: vt patet dum di
cit cause in pos. missionis: et subsequentis contradictionis: & in
fin. dum dicit siue quis missus est siue qui ante detinens contra
dicendum putauit. ¶ Sed contra de text. proxi. pre. vbi vide-
tur fieri in rebus que per alium non detinentur. Solu. ibi quā-
do constabat quod alius legitimo modo detinebat hic quādo
erat dubium an per aliquem detinerentur vel an legitimo mo-
do. ¶ Item oppo. quod non possit stare quod hic dicitur per
ea que habentur in. l. pre alle. nam aut contradictor allegat ali-
quid quod requirit altiorem indaginem & tūc non auditur sed
fit immissio vt ibi habetur. Aut tale quod non requirit altiorē
indaginem & tunc aditur vt in illo iudicio summario expeditur
iste text. aut vult qđ expediatur in alio iudicio ordinario & in pe-
titorio. So. ibi loquitur qn̄ cōtradictor cōparuit ante missionē
factam ad impediendam missionem hic vero non comparuit
post factam missionem petens eam reuocari tanq̄ factā in eius
preiudicium vt dixi in gl. que incipit. i. mitti desiderat post pri.
dum dicit q̄ post sniam in hoc possessorio latam &c. Preterea
etiam cū cōparuit ante factā immissionē: & allegat id qđ requi-
rit altiorem indaginē: lʒ nō audiatur q̄tum ad impediendam
missionem quare eo nō obstante pronūciat iudex heredē immit
tendum et committit nuncio: vt immittat: tn̄ missio sit saluo iu
re possessoris et non expellitur nisi prius audiatur: & cōuincatur
in ordinario iudicio vt hic & sic fit transitus de possessorio ad
petitorium: tūc datur libellus: & lis cōtestatur. & hoc vult text.
iste. ¶ In glos. super verbo missus est. pro eius declaratione op
po. duobus modis contra text. qr primo videtur sibi ꝯtrariari: dū
primo dicit qđ illi acquiretur possessio qui ostēderit se potiora
iura habere: & si anteq̄ non est acquisita & postea circa finē dicit
siue qui missus est & sic innuit quod heres erat iam missus ergo
possessionē acquisiuerat. Timore huius glo. dicit scđm quosdā
quod imo non erat missus: sed desiderabat immitti vel dic qđ
erat missus non tamen acquisiuerat possessionem cum esset pe-
nes alium: sed dūtaxat nudam detentionē sicut missus ex primo
decreto. sed postq̄ ostenderit se habere potiora iura contradi-
ctor & possessor acquiret veram possessionem: qr ille expelletur.
Si autem feratur sentētia pro cōtradictore q possidet tunc cum
text. dicit acquiratur ei possessio dʒ exponi. i. dn̄ium vel melius acq
ratur. i. cū effectu qr confirmabitur sibi. & sic remanebit inexpu-
16 gnabiliter. ¶ † Item opp. qđ in isto possessorio non admittitur
appella. l. quisquis quorū ap. nō re. Sol. fateor nec hic iste con-
tradictor appellauerat: sed cōtradicebat per viam querele. et si
dicatur hoc est imponere legem verbis. Respondeo nō est verū
qr si posset appellare traheret cām ad superiorem. hic vero non
sed coram eodem iudice poterit cōqueri de tenuta qđ sit indebi
te facta: & petere qđ reuocetur scđm gl. quā tene mēti: quia in ca
sibus in quibus non admittitur appellatio vel in causa momen-
tanee possessionis. vt. j. si de momen. poss. l. vnica. nihilominus
admittitur querela: vt possit quis dicere sniam iniustā scđʒ gl.
hanc que videtur expresse dicere. licet soleat allegari pro singu-
b lari gloss.[b] que est in cle. j. de iure pa. & nunc est questio de facto.
Ego puto dicendum qđ si vult dicere actū nullū vel sentētiā nō
est dubium qđ pōt: sed si vult dicere qđ sit indebite factus aut
c ille actus cadit in sniam diffinitiuam vel interlocutoriam[c] que
transeat in rem iudicatā vt qr lata cā cognita tunc sicut nō pōt
appellare ita nec querelare ne snia sit frustratoria. Si autē cau-
sa non cognita et sic non transit in rem iudicam. vt. j. commina.
vel episto. per totū. tunc habeat locum ista glo. & ita intelligitur
iste text. quia immissio fuit facta non audito ꝯdictore. si sic non
cognito de causa. ideo potest querelare: licet nō appellare. tene
menti: quia istud dat singulariter intelligere istā gl. De alia. q.
sabbatina quam ponit glo. dic vt plene no. per Bart. in. l. j. §. si
quis in duobus. ff. de bo. pos. scđʒ tabu. & p Jo. an. in. c. duobus.
17 de appel. li. vj. in nouella super glo. j. ¶ † In vltima parte in v.
fine. no. qđ contra petentem immissionem ex ista. l. potest oppo
ni exceptio prescriptionis. Sed cōtra illa exceptio hʒ altiorem
indaginem. ergo nō debet recipi. vt. s. l. pri. Sol. spāle est in ex-
ceptione prescriptionis q̄ licet requirat altiorem indaginem de-
beat recipi. & possit impedire hanc immissionē quia redarguit
heredem petentem de negligentia: secus in alijs per quas non
redarguitur heres de negligentia. & sic loquitur. l. pre. ¶ Itē opp.
quare text. innuit qđ post mortem defuncti potuerit incipere: &
finiri prescriptio in rebus hereditarijs qđ patet qr loquitur in bo
nis que tenebantur per defunctū tpe mortis sue: ergo prescriptio
nō potuit incipere nisi post eius mortem: qr si incepisset ꝯ eū in
eius vita fuisset interrupta si bona postea ad eū peruenerūt. l.
naturaliter. de vsuca. sed contra hereditatem iacentē nō pōt in
cipere p̄scriptio. vt no. in. l. ea. q̄. s. de tēpo. in integ. restit. Solu.
intellige hic qđ hereditas fuit adita: & sic non incepit ꝯ heredi-
tatē: sed ꝯ heredem. ¶ Item tertio opp. qđ nec cōtra heredē po
tuerit incipere quia si aliquis occupauit bona hereditaria he-
reditate iacente cum ad eū nō pertinerent erat male fidei. ergo
non potuit alteri dare ti. habilem ad prescribendū maxime ho
die: vt in aut. male fidei. j. de prescri. lōg. temp. Sol. intellige qđ
occupauit bona fide aliquo errore ductus credens ad se pertine
18 re & iste oppositiones non tanguntur in glo. ¶ † Ulti. op. qđ peti
tio hereditatis nō tollatur lōgo tpe. s. de pe. her. l. hereditatis.
cuius cōtrariū hic innuit dū dicit vel ex vtroq; latere. & sic loq-
tur de illa prescriptione si est introducta partim fauore prescri-
bentis. & partim odio non petentis. Sol. scđm glo. iste tex. dʒ re
stringi an casus in quibus petitio hereditatis datur ꝯ ti. possi-
dētē qui sunt plures. vt no. in. l. hereditatem. j. in quib9 cau. ces.
long. tem. prescri. & tunc sicut excedit suos terminos: qr regula-
riter non datur contra tit. possidentem: ita exceditur a nō suis

a ¶ Propria auto
ritate occupare.
Adde text. i. c. lʒ.
de p̄bē. li. vj. In-
no. i. c. iter q̄tuor.
de ma. & obe. bal.
in. l. si deserta. C.
si. propter pub.
pensi.

b ¶ Allegari ꝓ sin
gulari glo. adde
abb. i sua dispu-
tatiōe inci. auge
rio. in. xiiij. col.

c ¶ Uel iterlocuto
riā. adde gl. in. c.
cū dilecti. de elec.
Inn. i. c. cū venis
sent. de insti. In
no. i. c. solicitudi
nē de app. Inn.
& Abb. i. c. qđ ad
cōsultationē. de
re. iur. Rotā de-
cisiōe. xxv. in an-
tiqs. ant. de but.
in. c. gratū in vl-
ti. col. de of. dele.
Do. i. c. si. de ap.
li. vj. Lu. ro. i re-
pe. rubrice. ff. de
arbi. i. xxviij. col.

terminis vt non duret.xxx.annis.sed tollatur lõg.tẽp.scdm gl. ista est nimia restrictio.vnde dicit Bald.singulariter si verum est qd tunc non datur contra titulo possidentem quãdo ille titfuit acquisitus in vita defuncti.⁊ ita intelliguntur omnia iura que hic dicuntur:si autem post eius mortem ille titulus nõ impedit dari petitionem hereditatis:⁊ istum dicit esse casum huius.l.quem perpetuo tene menti hoc puto verum quando fuit acquisitus ab illo contra quem erat orta petitio hereditatis:qr tunc nõ potuit plus trãsferre in aliũ q̃ haberet:secus si nõ erat orta contra eum.⁊ ad hoc allego quod no. Bart.in.l.quoniã.s. de pe.here.ante fi.

¶ Si quis aliquem testari prohibuerit. Rubrica.

1
Iulii. †Qui cogit vel ꝓhibet aliquem testari punitur criminaliter de violentia:⁊ sibi vel alteri instituto aufertur hereditas:⁊ applicatur fisco:secus si per blanditias ipsum inducit ad testandum.hoc dicit totus titu.Et prima.l.loquitur in eo qui coegit ad testandum et ad instituendum se vel amicum suum. Secunda.l. loquitur in eo qui prohibuit aliquem testari vel testamentum mutare:vt sibi vel alteri remaneret hereditas cum testator vellet intestatus decedere vel cum alio testamento.Et sic in quatuor casibus habet locum iste titu.vt not.ff.eodem super rubrica quos plene ⁊ vtiliter prosequitur.Bartol.in.l.fin.eodem titu.vbi omnino vide.¶ In gloss.que incipit:vt.ff.posita super l.ij.ibi.§.et hoc peruenit.dic olim vero tenebatur leso ad interesse per actionem in factum.l.lucius.§.sempronia.ff.de leg.ij.et ibi no.¶ In gloss.ibi:puto tamen non nocere heredi instituto. dic quod contrarium tenet gloss.l.j.ff.eodem.⁊ illa communiter tenetur per rationem supra factam quia sicut dolus alteri⁹ non debet mihi nocere:ita non debet esse causa lucri mei:⁊ pro hoc.ff.de doli excep.apud celsum.§.mandaui.et.§.sed cum legitima.cum ibi not.⁊ no.eo.ti.si procurator.§.j.et de repn.l.sed si filia.Si ergo coegisti titium ad instituendum te heredem vel alium mee potestati suppositum vt filium vel seruum vel etiam extraneum cum ipse vellet me instituere vel decedere intestatus vt hereditas eius ad me perueniret tripliciter puniris primo criminaliter de violentia.l.iull.de vi pub.vel priua.vel extra ordinem:vt in glo.parua ⁊ sufficit talis violentia que faceret rescindi contractum vel actionem quod me.cau.vel alio modo iuxta ea que not.in.l.interpositas.s.de transac.Item fiscus aufert tibi vel illi hereditatem:quia non debes ex scelere tuo lucrum querere.l.itaq̃ filio.ff.de furtis.et regula est quod scelere quesita fisco applicãtur.l. papinianus.§.meminisse.de inoffi. test.et habet fiscus contra te vel illum extraneum institutũ petitionem hereditatis:vt.j.titu.j.l.j.cum ibi not.Et practica est: vt primo accuseris de violẽtia ⁊ puniaris:⁊ sentẽtia lata in causa criminali habebit paratam executionem in causa ciuili:vt fiscus seu procurator fiscalis possit tibi statim hereditatem auferre.l.in cognitionem.ff.ad silt.secundum vnam lectu.valuit tamen institutio mero iure.⁊ potuisti adire hereditatem et effici heres.l.ex facto.§.iulius.ff.de vulg.⁊ pup.Mihi autem contra te consulebatur olim vt agere possem ad estimationem hereditatis per actionem in factum:quia tuo facto lesus sum:vt.d.l. lucius.§.sempronia.sed hodie agere possum ad dupluz estimationis hereditatis:vt in.§.⁊ hoc peruenit.allegato in gl.¶ Ultimo quod dicitur in.l.fin.huius titu.procedit nisi probaretur mine prius facte per maritũ vxori:quia tunc licet postea ꝑ blãditias [a] inducta institueret maritum:quia adhuc durat causa metus censeref fuisse coacta:⁊ haberent locũ que dicta sunt superius secũdum Bar.in.d.l.fi.⁊ in.l.j.§.que onerande.quarum rerum actio non datur.⁊ quod not.in. c.causam matrimonij. qui filij sint legiti.

¶ De his quibus vt indignis. Rubrica.

1 ¶ †Super rubrica notandum quod.ll.huius titu.tractant de tribus casibus in quib⁹ aufertur hereditas vero heredi:et applicatur fisco.Primus est quando heres neglexit facere vindictam de nece defuncti qui fuit interfectus ab extraneo.de quo loquitur.l.j.vel a familia sua de quo loquitur.l.iij.super quo emanauit senatusconsul.sille.statuens qd nõ debeat adire hereditatem nisi prius vindictã fecerit accusando occisores:⁊ faciendo eos puniri.l.minoribus.in fin.j.eo.titu.⁊ hoc qñ scitur qui fuerint occisores:si autem ignoratur potest adire:⁊ postea cum peruenerit ad notitiam debebit accusare:vt.j.eo.si ideo.⁊.l.cuz fratrem.si tamen ab alio fuit preuentus non punitur heres:vt j.eo.l.sororem.⁊ quia poterat contingere qd heres ne incideret in penam perditionis hereditatis differebat adire: vt accusaret ⁊ interim moriebatur ⁊ sic hereditatem ad suos heredes non transmittebat ⁊ remanebat lesus vtens consilio senatuscõsul.⁊ hoc erat iniustum:emanauit oratio diui Marci:vt hoc casu transmittat hereditatem:licet non aditam et quia ille imperfecte prouidit imperator suppleuit.⁊ hoc habetur in.l.cum silleianum.j.eo.quando autem a familia seruorum suorũ fuit interfectus qualiter puniantur illi qui nõ inuenerit loquit.l.fi.⁊ ille ll.veniunt ad declarationem senatusconsul.Scds casus est qñ heres accusauit testm̃ de falso vt excluderet alios secum institutos.et ipse solus abintestato succederet et succubuit:⁊ de isto loquitur.l.ij.ad cuius declarationem venit.l.alia causa.Quid iuris quando nõ succubuit sed trãsegit vel a lite recessit.Tertius casus est qñ testator post factum testamentuz reputauit heredẽ indignum in codicillis vel alio modo non tamẽ testm̃ mutauit. Nam per hoc testm̃ nõ rumpitur:⁊ ille heres potest adire:⁊ efficitur heres tamen sibi aufertur hereditas ⁊ applicaf fisco.⁊ de hoc loquitur.l.hereditas.que non habet sociam in hoc titulo: sunt ⁊ alij casus de quib⁹.ff.eo.tit.qui etiam loquunf non soluz de hereditate:sed de legatis qualiter auferunf⁊ applicanf fisco: ⁊ reputatur iste titulus difficilis

2 ¶ Quis dicatur proprie male fidei possessor.

3 Si feudatarius committit felloniam propter quam possit priuari feudo vel clericus delictum propter quod possit priuari beneficio licet habeant ius in re quousq̃ sint priuati:postq̃ tamen erant priuandi tenenf restituere omnes fruct⁹ quos perceperunt a die fellonie commisse vel percipere potuerunt etiam si non extant.

4 Si aliquis qui recepit iniuriam dicat famulo non redeas domũ nisi feceris vindictam:vel ipsemet dicat ego faciam vindictam de illa iniuria:⁊ postea reperiatur occisus ille qui iniuriam intulit an presumatur occisus ab illo ꝓpter dicta verba.

5 Hereditas quando aufertur heredi instituto cui debeat tunc applicari.

6 In maleficijs negatiuis ad hoc vt dicanf cõmissa requirif vel monitio iudicis vel qd cõmode facere potuerit:vel nõ fecerit nõ tamen expectatur quod deficiat posse facere.

7 Fiscus qd agat petitione hereditatis qñ aufert hereditatẽ tãq̃ ab indigno ⁊ tamen proprie loquẽdo non est heres sed vniuersalis successor.

1
Eredes. ¶ †Heres qui non vindicauit necem defuncti vt debuit cogitur restituere hereditatem cum fructibus perceptis et q percipi potuerunt fisco siue sint cõsumpti et siue sit effectus locupletior siue non:quia reputatur male fidei possessor.Ad vsuras vero pecunie hereditarie vel redacte ex venditione rerum hereditariarum seu fructuum inde perceptorum non tenetur nisi a tempore more quod est post motam litem seu controuersiam et tenetur ad semisses vsuras.hoc dicit.Et primo loquitur de fructibus vsq̃ ibi ex hereditate autem que dicuntur accessiones naturales. secundo quando loquitur de vsuris que dicuntur accessiones ciuiles . Et prima pars subdiuiditur in duas:qr primo ponitur dictum vsq̃ ibi nec enim. secundo tollitur obiectio que tacite poterat fieri. Item secunda subdiuitur ĩ tres quia primo loquitur de pecunia redacta ex venditione rerum hereditariarum : secundo de redacta ex venditione fructuum . Tertio declarat que vsure veniunt. ¶ In tex.ibi:integros dic.intellige tam perceptos quã qui percipi potuerũt: ⁊ tam extantes q̃ consumptos:et siue sit effectus locupletior siue non postq̃ reputatur male fidei possessor qui tenetur ad vniuersos fructus.l.item veniunt.§.petitam.de peti.heredi.¶ In text.ibi:neq̃ enim.dic quod poterat opponi quod imo non teneatur ad vniuersos: quia non poterat dici male fidei possessor [b] cum adeundo efficiatur heres:⁊ sic dominus omnium rerum hereditariarum quousq̃ hereditas sit sibi ablata per fiscum.percepit ergo fructus ex rebus suis:ergo non cum mala

2 fide sed cum bona. † Nam ille proprie dicitur male fidei possessor qui occupat hereditatem in qua nullum ius habet: et sic est merus inuasor. Iste autem videtur posse dici inuasor cum habeat voluntatem defuncti :et poterit adire et dominus effici.Imperator respondet contrarium postq̃ sciuit defunctũ fuisse interfectum:et potuit vindicare necem : et non vindicauit : vt debuit:⁊ sic non exercuit officium pietatis. Nam sciebat vel scire potuit hereditatem posse sibi auferri:perinde er-

3 go est ac si nullum ius habuisset in bonis.¶ †Et per istum tex[c] tũ dicit Gul.de cu.quod si feudatarius committit felloniam [c] propter quã possit priuari feudo.Uel clericus delictum ꝓpter quod possit priuari beneficio:licet habeãt ius in re quousq̃ sint priuati postq̃ tamen erant priuãdi tenenf restituere omnes fructus quos

¶ Per blanditias.adde bart.ĩ l.fi.ff.e. Et adde qd blãditie potẽtũ equiparantur minis gl.i.l.vnica.ix.pignora.s. si rector ꝓuin.et vide glos.i.c.qui syncera.lv.dist.⁊ ibi q̃ homo allicif blãditijs.⁊ dicit Car.ĩ cle.j.§. nos aũt.d reliq. ⁊ venera.san. Fran.cur.

¶ Male fidei possessor. adde qualiter ꝓbef qs male fidei possessor. vide glo. in.c.p singulas xvj.q.d. liij.glo.ĩ.c.preter ea.el.ij.de transactio. Bal.ĩ.l.celsus.ff.de vsucap.

¶ Si feudatari⁹ ꝯmittit felloniã. Adde Ioan.de imo.⁊ Alex.vicẽtinũ in repe.ca. potuit. de loca. Et an ꝓpter felloniã patris possint filij priuari feud.ovide glo.i c.fi.de dona.glo. in.l.adoptiuũ.ff. de in ius vocan. bar.i.l.eũ qui.ff. de iter.⁊ rel.spe. ⁊ ibi Jo.and.in addi.ĩ tit.de feu. in.§.fi.ver.j.

a ctus quos perceperunt a die fellonie commisse vel percipere potuerunt siue extent siue sint cōsumpti: ⁊ siue sint effecti locupletiores siue non. casus est hic singularis nec est alibi. l. que ita bn̄ posset ad hoc allegari ꝙ ista quam tene menti perpetuo. ¶ In tex. ibi post motam litē subaudi per fiscū. i. post litem contestatam. ⁊ hoc si non precessit motio controuersie vel interpellatio: al's a tempore controuersie mote: vt. s. de peti. here. l. j. ⁊ ibi no. in glo. que incipit: de pecunia. in ver. item quid est quod dicit. Sed quare fructus veniunt a tēpore occupationis hereditatis etiā ante motā litē vel cōtrouersiam: ⁊ nō sic veniunt vsure. Respondeo qd vsure magis sunt odiose. facit. l. j. s. de condi. inde. cum ibi no. Sed nonne in actionibus bone fidei veniunt vsure a tpe more. l. mora. §. in bone fidei. ff. de vsur. ⁊ fisco daī petitio hereditatis: vt hic in gloss. ⁊. ff. de peti. here. l. itē veniunt. §. pridie. que actio est bone fidei. l. hereditatis. s. de peti. here. ⁊ male fidei possessor semper est in mora: ergo deberent venire vsure ante litem motam vel controuersiā. Sol. vt dicā sup glo. q̄ incipit imo. Nam hic loquitur de pecunia redacta ex venditione rerū hereditariarum in quibus dic vt in illa gloss. habetur. sed in pecunia inuēta in hereditate distinguitur an ipsam attingat tūc statim incipit teneri ad vsuras per rationem quam dixi: an nō attingat: ⁊ tunc secus. ff. de pe. he. l. si possessor. in prin. vel dic qd contrarium procedit in eo possessore qui nullū ius habet. Nos loquimur hic in eo qui ius habet licet posset sibi auferri cum quo mitius agitur quantum ad vsuras non quantū ad fruct' sed in eo qui nullum ius habet aspere agitur non soluʒ quo ad fructus sed etiam ad vsuras. et hec magis placet: ⁊ hoc forte voluit glo. que incipit imo. in ver. qui incipit vel dic speciale. In gloss. j. ibi non sua autoritate occidendo. dic talis enim vindicta non est permissa. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad. l. aquil. ⁊ sic no. duplicē vindictā: vnam prohibitam alterā permissam

4 ¶ † Unde facit ad questionē qd si aliquis qui recepit iniuriā dicat famulo [b] non redeas domū nisi feceris vindictā vel ipsemet dicat ego faciam vindictā de illa iniuria: ⁊ postea repiatur occisus ille qui iniuriam intulit: vtrū presumatur occisus ab illo ꝑpter verba dicta videtur qd nō: q2 potuerūt interpretari i bonam partem. s. de vindicta licita scdm Guli. Tu dic ꝙ ex qualitate persone iudex debebit estimare: arg. in. l. famosi. §. j. ff. ad. l. iul. ma. non qd ex dictis verbis adeo presumatur contra eū: vt possit condemnari: sed faciūt indiciū ad torturam. Et qd dicit gloss. accusando supple vel nomen occisorū deferendo iudici et ꝓmouendo executionē. ff. de iure pa. l. cū patronū. in fi. ⁊ videt sufficere quantum ad executionē eius si hoc faciat lʒ iudex nolit inquirere. Uel dic qd si vult ꝓcedere iudex nisi ille accuset debebit accusare: al's non faceret quod posset. ¶ In glo. ibi et hec accusatio. dic non intelligas de accusatione fienda per heredē ne sibi auferatur hereditas: sed de accusatione fienda per alterum heredem negligentem vt sibi auferatur hereditas. Nā primo debent accusari occisores ⁊ puniri ex qua apparebit de negligentia heredis ⁊ lata sententia contra occisores in causa criminali aperiet viam fisco in causa ciuili vt procurator fiscalis possit heredi auferre hereditatem: vt patet in gl. quā gl. allegat

5 s. vbi cause fisc. l. j. ⁊. ff. ad sille. l. in cognitione. ⁊ ibi not. ¶ † In glo. se. ibi excipe tamē duos casus. Tu dic qd nō sunt casus fallentie: sed faciunt casus de per se. Nā tres sunt casus principales qn̄ heredi instituto aufertur hereditas cui debet applicari. Primus quādo nō ꝑpter delictū defuncti nec heredis: sed propter errorem ipsius defuncti: tunc institutio est nulla: et hereditas est in causa intestati. et iste casus in. l. si pater. ⁊ in. l. nec apud. s. de here. insti. Secūdus casus est qn̄ ꝑpter delictū ipsi' heredis: ⁊ tunc aut illud delictū concernit defunctū: ⁊ applicatur fisco: vt hic ⁊ in. l. j. ff. eo. Aut concernit aliā personā certā: ⁊ applicatur illi vt habeat sue iniurie vltionē. ⁊ iste est casus i. l. pe. j. de leg. facit. l. post legatum. §. amittere. ff. e. tit. Tertius casus est qn̄ propter delictū defuncti: vt si instituit heredē filium suum spurium. Nā ille est incapax nō ꝑpter suū delictū sed propter delictū patris. s. in. l. fi. de natu. lib. Et isto casu interdum applicatur certis personis enumeratis in. l. j. eo. ti. ⁊ in alio casu in. l. s. de secun. nup. Interdum venientibus ab intestato: ⁊ est regulare: quia talis institutio est ipso iure nulla tanꝙ de incapace vt plene no. in. l. j. ff. eo. titu. per Bar. ⁊. j. eo. l. hereditas.

6 per eundem. ¶ † In glos. ibi ⁊ transierit tps infra qd ⁊c. dic qd ista gl. semper allegatur quod in maleficiis negatiuis ad hoc vt dicantur cōmissa requiritur vel monitio iudicis vel quod commode facere potuerit vel non fecerit: non tamen expectat ꝙ deficiat posse facere. ⁊ vide quod no. hic Bar. in. l. inficiando. §. infans. ff. de fur. ⁊ Bal. j. qui accu. non pos. l. j. in. xv. col. Sed contra istam glo. facit quod no. Innoc. in. c. extirpande. de preben.
c vbi dicit qd non dicitur quis negligens [c] vel committere maleficium negligentie qd dicitur in non faciendo nisi iudex assignauerit terminum ⁊ infra illum non fecerit ista glo. vult qd etiam committatur si terminus nō fuit assignatus. So. aut incūbebat alicui ex officio illud facere: ⁊ loquitur ista glo. iuncto text. aut non incumbebat: ⁊ loquitur Inno. Aduerte tn̄ qd ista glo. dʒ intelligi eo casu quo a principio ignorabantur occisores. et sic heres adiuit: ⁊ adire potuit sine pena. j. eo. l. cum fratrem. ⁊ post ea peruenerit ad notitiam. si enim a principio sciebātur eoipso quod adiuit: ⁊ vindictam non fecit incidit in penam nec expectatur iussus iudicis vel aliud tempus: vt in. l. minoribus in fi. j. eo. Ante autem ꝙ adeat non videtur qd debeat sibi aliud tempus prefigi cum senatuscō. imponat sibi hanc necessitatem anteꝙ adeat vnde sufficit sibi abstinere ab aditione absꝗ eo quod compellatur citius vindictam facere. ¶ In gloss. que incipit imo ibi. vel dic hic speciale dic quod ista placet licet doc. teneāt sequentem: ⁊ ratio specialitatis est illa quaʒ dixi super tex. quia iste est verus heres ⁊ habet verum dominium. vnde in vsuris mitius agitur cum eo vt indistincte non teneatur nisi a tempore litis mote. i. contestate licet in fructibus idē sit in eo quod in aliis male fidei possessoribus: vt in princ. l. In illis ergo quantū ad vsuras distingue tres casus. Aut loquimur de vsuris pecuniarum in hereditate repertarum. ⁊ dic vt. l. si possessor. in pric. de pe. here. ⁊ distinguatur an eas attingat vel non. Aut loquimur de pecuniis redactis ex vendicatione rerum hereditariaꝝ: ⁊ tunc tene distinctionem gloss. quod aut ille res erant necessarie vel vtiles hereditati ⁊ tunc eas vendendo male facit ⁊ fuit in dolo: ideo veniunt vsure a tempore more ⁊ ista committitur statim quod eas percepit cum sit male fidei. Aut ille res non erant necessarie nec vtiles ⁊ tunc bene fecit eas vendendo vnde nō tenetur ad vsuras nisi a tempore litis contestate. Aut loquimur de pecunia percepta ex vēditione fructuū: ⁊ distingue

7 vt habetur in. l. heres furiosi. §. fi. eo. ti. de pe. here. ¶ † Et not. istam glo. dum dicit quod fiscus agit petitione hereditatis quādo aufert hereditatem tanꝙ ab indigno: ⁊ tn̄ proprie loquēdo non est heres sed vniuersalis successor: vt habetur in. l. inter eos. §. fi. ff. de fideiuſ. ⁊ audiui Bal. dicentē se audiuisse Bar. in voce mirantem satis de hoc.

2 ☞ Heres non tenetur approbare factū defuncti in eo in quo illi non succedit.

3 Filius accusando testamentū patris de falso: ⁊ succumbendo perdit etiam legitimam suam.

Si non conficiat inuentarium non perdit legitimam licet perdat falcidiam.

4 Delictum vel culpa tutoris commissum vel commissa in administrando bona pupilli nocet pupillo.

5 Statutum quod producens falsos testes perdat causam: et tutor in causa pupilli produxit falsos testes quod iste pupill' perdet causam.

6 Si laicus fundat ecclesiam acquirit iura patronatus: vt possit presentare episcopo rectorem infra quatuor menses: ⁊ episcop' non potest alium instituere ꝙ presentatū nec poterit tali presentato ⁊ instituto aliquid exigere: sed persona ecclesiastica vt abbas fundet ecclesiam potest presentare infra sex menses.

Quid si laicus fundauit ⁊ postea illud ius transfert in abbatē.

Tutor si est talis a quo pupillus potest recuperare dānum qd sentit culpa illius tam de iure ꝙ de facto: tūc est in electione pupilli an velit soluere penam ⁊ recuperare a tutore an petere restitutionem in integrum: vt penam non teneatur soluere.

7 Tutor faciens aliquem actum de consilio attinentium si male succedat non tenetur pupillo de culpa.

Tutor qd interdum teneatur pupillo de iure sed non de facto: quia non est soluendo vel perdit instrumenta tunc subuenitur pupillo vt ex culpa tutoris non teneatur ad penam.

1 **Polla quidem.** ¶ † factum defuncti maioris nō retardatur ex ꝑsona heredis minoris ⁊ si tutor in accusatione falsi quam nomine pupilli instituit succumbat pupillum hereditatem perdere facit ⁊ ipse ei tenetur ⁊ de calumnia punitur. hoc dicit. Barto. ⁊ glo. ponit casum. ¶ In glos. ibi cuʒ duobus extraneis. dic quod hoc non dicitur in text. vnde potest poni quod erat vnus tantum: et quilibet erat institutus in tertia que facit quatuor vncias si testamentum esset falsum de illis quatuor vnciis in quibus erat institutus extraneus due pertinebant ad Pollam: ⁊ alie due ad pupillum abintestato: quia erat hereditas paterna. Polla volens consequi illas duas accusauit de falso et petiit illum condēnari ad restitutionem illarum duarum et tandem non valuit probare forte super illis duabus trāsegit cum aduersario ⁊ eas sibi diuisit aliquo recepto ista Polla nō punit licet accusauerit: quia non expectauit sententiam: alias si succubuisset ille quatuor in quibus erat instituta sibi fuissent ablate ⁊ applicate fisco. j. e. l. alia

a ¶ Tenētur restituere oēs fruct'. adde. c. fin. ⁊ ibi domi. ⁊ phili. de rescri. li. vj. ⁊ per doc. in. c. j. de commissa.

b ¶ Dicat famulo. Adde ang. in. l. si qs mihi bona. ff. de acq. he. paul. de ca. ꝯsi. cclx. ici. vr̄ ꝙ ꝓdicta. Luro. i suo fin. dec. xj. ici. tu scis. mathesi. in suo not. clxxxviij. in fine. Bal. i. l. nō ideo min'. j. de accus. q. xij. ang. de are. in tractatu male fi. in vbo mādatorē. col. vij. ver. xxj. alex. d imo. i cōsil. cxxvij. i. iiij. vo. col. ij. ⁊ in cōsilio se. col. ij. et p Jo. de ana. i ꝯsil. ix. inci. visa inq̄sitiōe. Et predictis etiam adde pe. de an. ⁊ paul. in. c. ex literis. de exces. pla. Cur.

c ¶ Non dr qs negligēs. adde. i. c. ea q̄. de offi. Archi. c. fi. d sup negli. pla. li. vj. doc. i. c. nihil. lxxxiij. di. arch. in. c. placuit. xvj. q. iij.

causa mortua polla cui successit pupillus frater eius tutor hui⁹ pupilli volebat iterum illi extraneo mouere questionem falsi ꝛ sibi auferre illas duas quod etiam alias duas que ad ipsum ptinebant si testamentum erat falsum: hic dicitur quod duas petere non potest nec rescindere transactionē factā per pollā super eis: qꝛ cum esset maior. xxv. annis habuit liberā potestatem administrandi: ꝛ sic factum suum nō debet rescindi per heredē ex priuilegio minoris etatis ipsius heredis. vt. s. de resti. mili. l. q̄ a patre. ꝑ aliis duabus vnciis super quibus polla transegit nec transigere potuit bene potest accusare de falso: nam in illis non tenetur habere ratam transactionem polle quoniā ipsas non habet ab ea: tamen si succūbat non solum illas perdet: sed etiaꝫ alias quatuor in quibus fuit institutus ꝛ applicabuntur fisco ille quatuor: sed ille due remanebunt penes institutum: tenebit̄ tamen tutor ei emendare: quia non bene gessit negotium pupil

2 li vltra hoc punietur de calūnia. No. ergo † qḋ heres nō tenetur approbare factum defuncti in eo in quo illi nō succedit: qꝛ eum in hoc non representat nisi ex persona defuncti teneret veniendo contra. l. cū a matre. s. de rei ven.

3 ¶ † Itē not. qḋ filius accusando testm̄ patris de falso: ꝛ succūbendo perdit etiā legitimaꝫ suā qḋ patet: qꝛ totā portionē in qua iste erat institutus perdit vt patet ibi: q̄ꝫ animi ꝛc. lꝫ secus sit qñ nō cōfecit inuentariū: qꝛ nō perdit legitimā: lꝫ perdat fal. vt not. in aut. sed cū testator. j. ad. l. fal.

4 ¶ † Itē no. ꝛ ad h̄ semp allegat̄ qḋ delictū vel culpa tutoris commissum vel commissa in administrando bona pupilli nocet pupillo: iste enim tutor accusando testm̄ de falso ad vtilitatem pupilli: vt aduocaret illā tertiam ab extraneo dicebat̄ administrare bona: tamen si nō erat falsum deliquit. ꝛ istud delictū nō nocet pupillo: qꝛ facit ipsum ꝑdere suā portionē. ¶ Sed cōtra de. l. neqꝫ interdicto. ff. de re. iur. So. ibi. qñ deliquit extra administrationem: puta furtuꝫ committēdo vel homicidū: hic qñ administrando. ¶ Item contra de. l. meminerint. j. vñ vi. So. ibi qñ administrando colluxit cū aduersario: ꝛ tunc etiā nō nocet pupillo hic qñ non colluxit. ¶ Itē contra qḋ pupillus liberetur cedēdo actionē cōtra tutorē. l. fi. ff. de admi. tu. So. hic qñ erat talis pena q̄ nō cadebat nisi in pupillo. Nam qñ accusatur testm̄ de falso ꝛ succumbit accusans pena huius est vt perdat et confiscetur quicquid in illo testamento erat accusanti relictū sed tutori hic nihil est relictum sed pupillo: merito ista pena imponitur pupillo nec poterit liberari cedendo actionem contra tutorē sed habet regressum contra eū ad estimationē: sed si esset talis pena que caderet in tutorē: vt pena pecuniaria: lꝫ ad illam teneretur pupillus si delictuꝫ est cōmissum in administrādo tñ liberatur actionem cedendo: vt in. l. contraria. ꝛ sic nō hꝫ soluere. Et de his vide qḋ no. Bart. i. l. j. §. si procurator. ff. si quis ius

5 dicē. nō obtē. † Ex predictis patet si statutū dicat qḋ producens falsos testes perdat causam: ꝛ tutor in causa pupilli produxit falsos testes: iste pupillus perdat cām: quia ista pena non cadit in tutorem: sed in eo recuperat tamen a tutore: sed si diceret puniatur in centum poterit pupillus condemnari ad illa centum sed nō cogetur soluere: sed poterit actionē cedere cōtra tutoreꝫ.

6 ¶ † In gloss. que incipit per qḋ ibi est arg. premitte qḋ si laicus

a fundat ecclesiam[a] acquirit iura patronatus: vt possit presentare epō rectorē infrā quatuor mēses ꝛ epš non pōt alium instituere q̄ꝫ presentatū nec poterit a tali presentato ꝛ instituto aliquid exigere: sed si persona ecclesiastica puta abbas fundat ecclesiam potest presentare infra sex mēses ꝛ a presentato aliquid exigere. Queritur ergo si laicus fundauit ꝛ postea illud ius transfert in abbatem: an abbas in illo vtetur priuilegio suo: vt habeat sex menses: ꝛ possit exigere ꝛ est hic ar. quod non: sed taliter vti debeat qualiter vtebatur laicus qui in eū transtulit: qꝛ qñ priuilegiatus succedit non priuilegiato non vtitur priuilegio. Dicit Bal. qḋ ista glo. bene loquitur. Tu dic quod imo male: qꝛ cōtra tex. expressuꝫ in. c. j. de iure patro. lib. vj. Nec ob. iste tex. quia hic loquitur in gestis per defunctum nō priuilegiatū: illa enim non possunt rescindi per heredē ratione sui priuilegij: sed in gestis que veniunt gerenda postq̄ꝫ priuilegiatus successit vt in casu nostro priuilegiatus vtitur suo priuilegio: vt patet in. l. fiscus. ff. de iure fisci. et in hoc fundatur decisio. d. c. primi. ¶ In gloss. seque incipit imo ibi. sed nomine tuo accusas. Dic hoc est violare tex. qui dicit pupilli nomine: ideo dicunt docto. qḋ bene pōt accusare nomine pupilli: vt hic sed subscribere ad penam tallionis debet facere nomine suo vt in. l. contraria. Nec obst. primo dicto. l. pe. §. ad crimen. de pu. iudi. quia ibi loquitur in procuratore cuius officium est voluntarium: vnde ipse non admittitur ad accusandum alieno nomine. secus in tutore vel in alio legitimo administratore qui habet officium necessarium. vnde syndicus communitatis potest accusare nomine communitatis. l. tam collectores. j. de test. mili. li. xj. quia gerit officium necessarium. l. munerū. §. defensores. ff. de mu. ꝛ ho. Sed Jac. but.

¶ Si laicus fundat eccliaꝫ. adde doc. i. c. qḋ aūt de iure pa. Zenzel. in cle. j. de sup. neglig̃e. pla. in. c. qꝛ diuersitatē. de cōcessio. ꝑben. Et ꝑ eūdē Jnn. in ru. de iure pa. ꝛ idē in donatiōe vt ꝑ eūdē ibi. ꝛ ꝑ pet. de anch. in consi. cxcvij. col. fin. Et Adde ꝛ vide eūdē pe. de anch. in cōsi. cxvij. inci. iura q̄ concedunt̄: ꝛ ibi quid i capellis fundatis per laicos i ecclesijs fratrum minoꝝ. Fran. Cur.

tenet primam sol. quā glo. reprobat qḋ hic q̄ nō criminaliter: sꝫ ciuiliter accusaui de falso. ꝛ hoc facere pōt sine dubio nomine pupilli: quia etiā ꝓcurator hoc possit: qꝛ nō agitur de iponēda pena criminali accusato: sed de cōsecutione cōmodi pecuniarij: ꝛ hoc patet ex isto tex. quia circa fi. dicitur agere non accusare. Nam ꝛ iste tutor volebat consequi illā portionē quā habebat ille extraneus. vnde sufficiebat ei petere declarari testm̄ esse falsum: ꝛ hoc facto illum extraneum condemnari ad restitutioneꝫ eius quod habebat de hereditate. Nec ob. reprehensio glo. dum hic dicitur q̄ si nō obtinebit punie̅t de calūnia. Et ista punitio non cadit nisi cum accusat̄ criminaliter: qꝛ hoc est verū cū punitur. l. remia. de calū. ad similitudinē supplicij: sed cū accusatur ciuiliter non cadit illa pena: sed extra ordinem poterit puniri de calumnia. ꝛ de ista punitione intelligitur iste tex. ꝭm Ja. bu.

7 ꝛ Bal. qḋ no. ¶ † In glo. que incipit vt indigno. ibi respondeo duas hꝫ vias. Junge istas sol. ꝛ dic quod interdū tutor est talis a quo pupillus pōt recuperare damnum qḋ sentit culpa illius tam de iure q̄ꝫ de facto: ꝛ tunc est in electione ipsius an velit soluere penā ꝛ recuperare a tutore: an petere restitutionem in integrum vt penā nō teneatur soluere: vt in prima so. glo. ꝑ. ll. i ea alleg. Primo casu loquitur ista. l. Scḋo. l. cōtraria. forte eīn magis expedit sibi prima via: qꝛ si velit hic petere restitutionē aduersus fiscum haberet durū aduersarium: ꝛ posset de facili succumbere. Interdum est talis tutor a quo nō posset recuperare de iure: quia non fuisset in culpa vt si ipse tutor persuasione vel consilio matris pupilli ꝛ aliorū attinentiū accusasset: nā tunc si succūberet nō teneretur pupillo scḋꝫ gl. quā perpetuo tene mente: quia est valde singularis ad executionē tutorū vt qñ faciunt aliquē actū dubiū: vt faciant de cōsilio attinentiū ꝛ tunc si male succedat non tenebitur pupillo de culpa. Sis ergo cautus quādo eris tutor. Interdū vero tenet̄ de iure sed nō de facto: qꝛ non est soluēdo vel perdit instrumenta: ꝛ istis casibus subuenit̄ pupillo vt ex culpa tutoris nō teneat̄ ad penā: vt in. §. etati. allegato in gl. pro contrario. ¶ In glo. ibi. l. ex facto. §. iulian⁹. dic et est casus. ff. eod. l. qui titij testm̄. nec ob. ll. j. alleg. pro contrarijs quia loquuntur in eo qḋ erat relictū seruo vel filio eius q de falso accusauit ꝛ nō obtinuit: illud eīn perdit sicut illud quod erat relictū sibi: qꝛ censetur habere a defuncto cuius testm̄ dixit falsum merito est indignus: hic loquitur in portione polle q̄ deuenit ad istum pupillum ex testamēto polle vel ex dispositione legali ab intestato: non autem ex dispositione testatoris qui polle reliquit: vnde illa portione non est indigna: quia illa non deliquit contra defunctum. ¶ In glo. fi. ibi secus si quis dicat non iure factum: ꝛ que sit ratio inter istos duos casus. dic vt in. d. l. post legatum. per doc.

1 Si ea questio. † Si ante habitā questionem de seruis super morte defuncti occisi a familia tabule aperte sint: et hereditas adita aufertur ab heredibus tanq̄ ab indignis nisi sint pupilli vel minores hoc dicit. Premitte quādo defunctus fuit interfectus ab extraneo: heres lꝫ ante factā vindictam de nece eius testm̄ faciat aperiri ꝛ recitari nullā penam ex hoc patitur: dummodo nō adeat hereditatē anteq̄ vindictaꝫ faciat sed qñ occiditur a familia sua: puta seruorum iubet senatusconsul. sille. quod nec faciat aperiri nec recitari anteq̄ habita fuerit questio de familia qḋ fuerint positi ad torturā: ꝛ repertus fuerit homicida si cōtrarium faciat punitur pena centū aureorū si vlterius non processit: qꝛ nō adiuit: sed solū fecit aperiri si autem adiuit priuatur hereditate: vt in hoc tex. cum gloss. ¶ In tex. ibi priusq̄ de seruis questio haberet̄. Dic ꝛ etiā supplicium fuerit habitū de homicida. ff. eo. l. necessario. §. j. No enim sufficeret illis habuisse questionem de seruis si repertos culpabiles non fecisset puniri. Et cōtra non sufficeret fisco qḋ questionem non habuerint de seruis nisi etiam adiuisset hereditatem anq̄ supplicium fuerit habitum vt in glos. quantū ad hoc vt ꝑderet hereditatē lꝫ sufficeret quantum ad aliā penā vt in glos. ¶ In tex. ibi apud procuratorem meum. dic qui est index inter fiscum ꝛ priuatum in casu ciuili. vt. s. ne cēs. fis. l. j. ¶ In tex. ibi pupilli fuerunt supple vel minores. xxv. quia tunc excusarent̄ ab ista pena. j. eo. l. minoribus. Quid ergo si erant rustici ꝛ iura ignorantes. Respōdeo non propterea excusarentur: qꝛ est ignorātia iuris quasi naturalis contra debitū officiū pietatis. s. e. l. j. in iuris quasi naturalis contra debitū officiū pietatis. ¶ In glo. querimus qualiter dꝫ haberi ista questio de seruis. dic gloss. ij. qḋ in domo non indicio. ꝛ sic ꝓpria autoritate pñt heredes tales seruos torquere. doct. tenent contrarium: quia. l. dicit qḋ illa questio debet esse publica. ff. ad sille. l. j. in princ. sed secundum glo. esset priuata. Iteꝫ quia debet haberi ante aditam hereditatem sed nunc heres nullum ius habet in seruis ergo propria autoritate non potest eos tangere ꝛ torquere. ff. si quis te. li. esse ius. l. j. §. qui tamen.

Si testator

2 ¶ Si testator non dixit heredem esse indignū vel non mereri sed solum dixit in codicillis qđ nolebat ipsuz habere aliquid de sua hereditate an propter illa verba auferatur sua portio sibi ⁊ applicetur fisco.
3 Si testator hoc prohibuit fauore coheredis vel venientium ab intestato: an tunc erit illis restituenda ⁊ non fisco.
4 Quādo propter delictum testatoris aufertur heredi hereditas an applicabitur fisco.
5 Quid si propter delictum heredis.
6 Quid si ex alia causa vel defectu.

1 Hereditas. †Hereditas data in testamēto valido non potest adimi in codicillis vel epistola sicut nec dari si tamen in eius testamento reputauit heredem indignum vel dixit eū non mereri hereditatem suam si illam in alium legitime nō trāstulit aufertur heredi tanq̄ ab indigno ⁊ applicatur fisco: legata vero libertatum in testamento relictarum firma remanent. h. d. Et reputat̄ difficilis propter gl. que adducit multas. ll. de materia tractantes que videtur inuicem ɔtrari intantū q̄ gl. q̄ est in. l. iij. §. fi. sup verbo nuda. ff. de adi. leg. dicit qđ vix ad concordiam reduci possunt. ⁊ tā ibi q̄ hic gl. habuerūt intellectum obtusum ad extricandū ɔtrietatē illarū. ll. Nam quedā videntur velle q̄ applicetur fisco. quedā q̄ veniētib⁹ abintestato. quedā q̄ remaneant penes illū: licet careat volūtate defuncti. ⁊ ista fecerunt gl. dubitare. ¶ In tex. ibi: adimi non potuit supple ipso iure per verba que infra sequuntur: tum q̄r sunt mere priuatiua nō autem dispositiua. ⁊ sic dixit nuda volūtas: tum q̄r ꝓlata in voluntate minus solenni que non pōt vincere solennē. Ex hoc sequitur qđ ille heres poterit adire hereditatē nō ob. verbis de quibus. j. Ex hoc sequitur qđ eius coheres nō potest dicere qđ portio illius sibi accrescat: quia nō deficit ipso iure nec etiā venientes abintestato possunt dicere qđ debeat eis restitui quasi eorum cōtemplatione videant̄ infra scripta ꝓlata postq̄ testator in eos expresse non transtulit. verum q̄r ex dictis verbis apparet q̄ ille non habet voluntatē defuncti: q̄r forte dixit qđ erat indignus ⁊ non merebatur habere hereditatē suā nolebat ipm̄ habere quicq̄ de bonis suis. Non est iustum nec dignum quod apud eum remaneat: ideo tanq̄ ab indigno auferr̄: et applicatur fisco. Intellige tamen si ille adiuit. l. ex facto. §. iul. ff. de vul. ⁊ pup. si autem non adiuit tunc aut eā repudiauit: ⁊ idem quia videt̄ hoc fecisse in fraudē fisci. ⁊ sic pro adeunte habet̄. ff. ad sil. l. si sequens. cū ibi no. si autem nō adiuit: q̄r mortuus est ante aditam hereditatem: tunc quia cessat ratio predicta de fraude portio sua accresceret coheredi: quia deficit ipso iure sicut accresceret si dicta verba prolata non fuissent. non enim tunc sibi aufertur hereditas propter dicta verba: sed propter casum mortis qui facit portionem suam ipso iure deficere. ¶ In text. ibi: non mereri vnum ex heredibus supple vel ipsum esse indignum. et sufficerent illa verba etiam si non dixisset quod volebat ipsum quicq̄ habere per ipsum text. quia eo ipso videtur hoc tacite dixisse. licet ista duo possint simul stare qđ ille non mereatur ⁊ sic indignus: ⁊ nihilominus testatrix voluit ipsum habere: ʒ hoc non presumitur in dubio: vt ex hoc tex. colligitur quod potius voluerit ipsum habere.

2 ¶ †Sed ponamus qđ non dixit ipsum esse indignum vel nō mereri: sed solum dixit in codicillis quod nolebat ipsum habere quicq̄ de sua hereditate. vtrum propter illa verba auferetur sua portio sibi: ⁊ applicabitur fisco. Respōdeo non: imo remanebit penes eundem vt est casus in. l. militis codicillis. §. veteranus. ff. de testamento: mili. nisi processisset ad actum facti cancellando suam institutionem quo casu dic vt in. l. cancellauerat. ff. de his que in testa. delen.

3 †Si tamen appareret quod testator dixit ista verba fauore coheredis vel fauore venientium abintestato non applicaretur fisco: sed per fideicom. esset illis restituenda. ff. de leg. ij. l. peto. in princi. ⁊ idem si in alium transtulisset legitime: quia ille preferetur fisco. Et hoc vult dicere text. ibi non iure ad alium translata ⁊c. Facit quod habetur in. l. si fundum sub conditione. §. stichum. de leg. j. ⁊ qđ ibi per Bald. j. de cadu. tol. post prin. quia dispositio testatoris preualet dispositioni legali que vult in fiscum transferri. Nam est verum nisi testator in alium transtulerit. nam licet nō possit transferre directo in codicillis pōt transferre p fideicommissuz ⁊ tunc forte nō detrahetur trebel. quia est indignus: vt not. in. l. recusare. §. fisco. ff. ad treb. ¶ In gl. ij. ibi: q nō habet supremam voluntatem: dic hoc non est semper verū sed qñ reputauit ipm̄ indignum: vt in isto text. alias secus: vt. l. in militis codicillis. §. veteranus. s̄. alleg. vbi non habebat. ⁊ tamē sibi nō aufertur. ¶ In seq. glo. ibi: vel dic q̄ ad nullum. Hec vera vt sit sensus q̄ ita demum applicat̄ fisco si testator in aliū non transtulit iuris ditionē. facit qđ habet̄ per Bar. in. l. liberto. §. filio. ff. de an. leg. ¶ In glo. magna. primo ista glo. format tres oppositiones qđ ista portio non applicetur fisco: sed qđ remaneat eidem vel qđ deoluatur ad venientes abintestato. postea ponit vnam distinctionem trimembrē. Primū ɔtrium est de. l. ex parte. ff. de adi. le. vbi post testm̄ orta erat inimicitia inter testatorem et heredē ⁊ propterea testator nolens illum habere hereditatē suam fecit aliud testamētū in quo aliū heredē instituit tñ nō fuit solēne. dr̄ ibi qđ non propterea aufertur heredi instituto in primo hereditas: sed remanet penes eū hereditas: ʒ auferant̄ prelegata que facilius reuocant̄. Gloss. dicit qđ ibi fuit reuocatio tacita hic expressa. hoc nō patet q̄r etiā qñ est expressa nō auferr̄ nec applicatur fisco vt in. §. veteranus. Preterea in casu illius. l. nō potest dici tacita postq̄ aliud testamētum fecit ⁊ alium instituit. Dic ergo reiectis verbis gl. que se inuoluit qđ hic reputauit heredē indignū. ⁊ hoc expresse dixit. in. l. autē ɔtria. non dicit vñ siue sit reuocatio expressa siue sit tacita non aufertur sibi: vt ibi ⁊ in. §. veteranus. prelegata vero auferunt̄ solū propter inimicitiā superuenientem que censet̄ mutata nō tamen applicant̄ fisco: sed perinde est ac si facta nō fuisset: ⁊ sic remanent in hereditate: et penes ipsum ⁊ penes coheredem. l. iij. §. fi. eo. ti. nisi talis inimicitia venisset ex offensa commissa ɔ defunctum: q̄r tūc applicaretur fisco iuxta no. j. eo. sororē. in glo. fi. ¶ Scōm ɔtriū est de. l. j. §. pe. si tab. te. nul. ex. per quā vr̄ qđ si testator mutat voluntatē circa institutum in testamento: ⁊ aliū nō instituit hereditas deuoluatur ad venientes abintestato nō aūt applicatur fisco. Gl. soluit duobus modis: ⁊ doc. truffant̄ de istis solu. Dic ergo qđ ibi est casus diuersus in duobus ab ista. l. primo q̄r ibi processit ad actum facti cācellando noīa heredū. hic ad actū verbi q est minus potens: vt no. in. l. nostrā. s̄. de test. Item ibi iō cancellauit quia voluit decedere intestatus. ⁊ illa cācellatio est potēs ad irritandū institutionē ipso iure ⁊ ad deuoluendum hereditatē ad cām intestati: hic vero nō dicit qđ vellet decedere intestat⁹: ʒ solū qđ institutus erat indignus: in primo tñ casu qñ cācellauit quid in dubio ꝑsumit̄: an qđ voluerit decedere itestat⁹: an q̄ reputauerat heredē indignū. dic vt dixi i. l. nostrā. de test. ¶ Tertium ɔtriū est de. l. hac cōsultissima. §. pe. s̄. de test. p quam vr̄ qđ nec deueniat ad veniētes abintestato nec ad fiscum: sed ad institutū in minus solēni volūtate. Sol. ibi scōa volūtas: ʒ nō esset solēnis de iure cōi reputabatur solēnis de iure spāli fauore venientium abintestato institutoruz in ea: hic in scōa volūtate nō solēni nullus erat institutus rōne cui⁹ reputaret̄ solēnis: sed solum in ea fuerunt prolata ista verba priuatiua. 4

¶ †In distinctione aūt gl. trimēbri. gl. loquit̄ imperfecte: vnde in primo mēbro qñ propter delictū testatoris aufertur heredi hereditas dic qđ aut illud delictū reddebat ipsum penit⁹ intestabilē: tūc habetur testm̄ pro non facto: et hereditas est in causa intestati: et h. d. glo. circa fi. ibi: ⁊ hoc cū testator ⁊c. nisi propter aliud delictum bona essent cōfiscata: tunc pertineret ad fiscū vt in. ll. allegatis in glo. Si vero erat testabilis regulariter inter alios non circa institutum vt q̄r erat spurius: tūc aut erat incestuosus eo modo quo habetur in. l. j. de natu. lib. vel alia rōne: vt habet̄ in l. j. de incest. nup. ⁊ tunc applicat̄ personis ibi numeratis quib⁹ deficientibus applicat̄ fisco: sed extra casus illarū. ll. institutio facta de spurio est pro nō scripta si facta est palam: ⁊ sic hereditas pertinet ad veniētes abintestato scōm Richar. mal. ⁊ Bar. hic in. l. fi. ff. eo. sed si clā ptineret ad fiscū: vt patet ex. l. nō intelligitur. §. si qs palā. ff. de iur. fis. ⁊ no. in. l. lucius. §. testamēto. ff. de leg. j.

5 ¶ †In secūdo mēbro qñ propter delictū heredis. dic plenius quā gl. qđ aut delictum reddebat ipsum penit⁹ incapacē ⁊ pertinet ad venientes abintestato: vt. l. j. s̄. de here. insti. secūdū verū intellectū: aut reddebat ipsum indignū: ⁊ tūc aut illud delictū erat cōmissum cōtra testatorē ⁊ applicat̄ fisco. l. j. s̄. e. quod not. in. l. sororē. j. eo. ti. Aut circa aliā personā et applicatur illi persone. l. pe. j. de le. aut alia rōne ⁊ tunc applicatur fisco: vt dicit glo.

6 ¶ †Circa tertiū ⁊ vltimū membrū qñ non propter delictum alicuius eorum: sed ꝑpter aliā causam vel defectū: dic qđ aut institutio est nulla ab ipso principio: ⁊ tunc siue hoc contingat ꝑpter errorem testatoris siue ꝑpter defectū solennitatis hereditas nō applicatur fisco: ʒ remanet penes illos apud quos remaneret si testm̄ nō esset factū. Idem si valuit a principio: et ex postfacto irritatur ꝑpter casum contingentē nō ꝑpter mutatam voluntatem: puta ꝑpter natiuitatē posthumi: vel q̄r testator dedit se ad arrogandum. si vero ꝑpter mutatā voluntatez: tunc si processit ad actū facti cancellando dic vt in. l. nostrā. s̄. de testa. Aut ad actum verbi ⁊ tunc aut ꝑcessit ad scōm testamētū solenne ⁊ applicat̄ instituto in scōo testō. insti. quibus mo. testa. infir. §. posterior. Aut facit testamētū nō solēne: ⁊ tunc remanet hereditas instituto in primo: quia non videt̄ ab eo voluisse recedere nisi secundū valeat. l. si iure. ff. de leg. ij. nisi in secūdo reputaret heredem institutum in primo indignum: q̄r applicaretur fisco. l. cum quidam. ff. eo. ti. secūdum verū intellectum quem tā-

git ibi Bar. aut non processit ad aliud testamentum sed solum ad verba ademptiua ꝛ tunc si dixit heredem indignum habet locum ista. l. si hoc non dixit sed solum qd nolebat institutū habere habet locū. l. militis codicillis. de test. mili. qꝛ nō aufertur nisi cum cursu decēnij: vt in. l. sancimus. §. de testa. Cetera vide hic per Bar.

2 ¶ Voluntas testatoris est adimplenda cum habeatur pro lege.

Quid si mandauit se sepeliri cum tubis: ꝛ indui familiam de rosato.

1 Non oportet. †Qui expensas funeris nō facit: vt iussit testatoꝛ nō ꝓpterea remouetur vt indignus. hoc dicit. Barto.

2 a ¶ †Op. qd voluntas testatoris[a] sit adimplenda cū habeatur pro. l. aut. de nup. §. disponat. Solu. potest hic intelligi de voluntate minus legitima: vt quando erat contra humanitatem. l. penulti. ff. de condi. instit. quia non est seruanda: vel quando contra communem vsum hominum. vt accidit in illo docto. paduano qui mandauit se sepeliri cum tubis ꝛ indui familiam de rosato. talis enim dispositio bestialis est: et minime seruanda. potest etiam intelligi quando erat legitima ꝛ honesta tamē non fuit inuentum qd propter hoc solū nō fuerit obseruata debeat priuari hereditate: sed hū fuerit hoc statutū quando nō vindicat necem defuncti: poterit tamen cōpelli ad ipsam obseruandam: vt in glo. ¶ Item oppo. quod imo priuetur si infra annum post monitionem non obseruauerit: vt. ȷ̄. de fideiuss. l. fi. cum aut. ibi posita. gl. soluit tribus modis. Ultima solutio est quod ibi preceptum testatoris erat pecuniariū hic non. Certe etiam hic potest intelligi qd erat pecuniarium: vt dixi in summario. vnde glo. voluit forte dicere quod ibi preceptum tendebat ad vtilitatem alterius: secus qñ ad nullius vtilitatē: vt in casu huius. l. tene menti hanc solu. singularem ad limitationem illius aut. ꝛ vide quod no. Bal. in. l. ȷ̄. ȷ̄. de his que pe. no. in septima oppositione.

¶ Uolūtas testatoris. Addē bal. cōn. xv. incipi. in q̄stiōe in. ij. volu.

¶ Ex necessitate accusare. Adde Bal. in. l. ordinarij. C. de rei vēdi. Sul. de cu. in. l. si familia. ff. de in. om. iu. Albe. de rosa. in. ij. parte statutoꝛ. q. xij. incip. quid si statuto cauetur.

¶ Appellatur a diffinitiua. Adde Alex. de imo. hic.

2 ¶ Crimen consistens in non faciendo nō potest imputari minori. xxv. ann. ꝛ a pena talis criminis minoꝛ ipso iure conseruatur illesus nec indiget restitutione.

3 Minor licet non teneatur accusare de morte defuncti si tamen vult potest.

4 Licet accusauerit ꝛ sic plus fecerit q̄ teneretur in vno nō tamē astringetur in alio: vt teneatur prosequi appellationem.

Emptor qui non tenetur appellare a sententia lata contra se si appellat an teneatur appellationem prosequi.

5 Ille qui tenetur ex necessitate accusare malefactores debet omnes participes accusare.

Quod plures possint in eadem accusatione de eodem maleficio accusari.

6 Accusatio occisorum defuncti debet fieri anteq̄ adeatur hereditas ꝛ quid si ignorantur homicide.

7 Cum appellatur a diffinitiua non expedit in appellatiōe inserere causam grauaminis vel iniustitie: ꝛ sic exprimat vnā cām qd etiam possit prosequi alias.

Quid in interlocutoria.

8 Mater si tempore mortis mariti erat minor excusatur. si infra annum non petat tutorem filijs impuberibus ꝛ quid si infra illum annum facta sit maior.

1 Minoribus. †Minor. xxv. annis non tenet vlcisci necem defuncti nec accusare occisores: ꝛ si accusauit ꝛ lata fuit sententia non tenetur appellare nec appellationem prosequi. Maior vero bene tenetur hoc facere antequā adeat hereditatem: alˀs sibi aufertur tanq̄ ab indigno. h. d. ¶ †No. primo q̄ crimē

2 consistens in nō faciendo nō potest imputari minori. xxv. ann. et a pena talis criminis minor ipso iure cōseruatur illesus nec indiget restitutione: vt. s̄. in qui. cau. in inte. resti. non est neces. l. j. ꝛ. l. fi. s̄. si aduer. delic. ¶ †Itē no. qd licet minor nō teneatur

3 accusare de morte defuncti si tamē vult potest ꝛ est idoneus qñ

4 prosequitur suam vel suorum iniuriam. ¶ †Item not. qd licet accusauerit. ꝛ sic plus fecerit q̄ teneretur in vno: non propterea astringetur in alio vt teneatur prosequi appellationem. Sed in contrarium facit fortiter. l. herennius. §. caia. ff. de euic. vbi emptor qui non tenetur appellare a sententia lata contra se: si tamen appellauit debet appellationem prosequi: alˀs non habet regressum de euictione. Solu. illud idem posset dici si sententia esset lata cōtra istos minores: sed hic lata fuit pro eis ꝛ cōdemnati occisores: ꝛ etiā mandator nec isti minores appellauerunt sed ipse mandator. quando enim est lata contra emptorem si nō appellat excusatur: quia presumitur sententia iusta: ideo potest bonam fidem recognoscere: sed si appellat sententia est rescissa: et sic pro ea non presumitur: ideo debet appellationem prose-

¶ Tenet cōtrium. adde de hac. q. ꝛ vide p eundē met Bal. in. l. q̄ ȷ̄. s̄. de ince. nup. in. l. fi. s̄. si aduer. de li. i. l. pcibus. col. vj. s̄. de impu. et alijs sub. in aut. eisdem. s̄. de sec. nup. in. l. omnē. ad tert. l. sciant. de leg. here. eūdē Paul. de cast. et ibi p alex. i. l. sciēdū. §. fi. ff. q̄ satis. cog. lu. ro. in singu. ccxxj. inci. tu habes. et ibi dicit se cōsuluisse p matre. ꝛ latissime vide p alex. i l. si cū dotem. §. si maritus. ff. solu. ma. Franc. Cur.

qui: nec potest recognoscere bonam fidem in preiudicium venditoris: sed si lata est pro eo: ꝛ aduersarius appellat nō tenetur

5 prosequi sicut hic. tene menti. ¶ †Item not. et singulariter tene menti secundum Bal. quod ille qui tenetur ex necessitate accu-

b sare[b] malefactores debet omnes participes accusare: alˀs perinde puniretur si vnum omitteret ac si omnes non accusasset: qꝛ hic dicitur quod fuit accusatus mandans: ꝛ si isti fuissent maiores debuissent prosequi appellationē: alias punirentur: ꝛ eodē modo debent accusari auxilium prestantes. Syndici ergo comitatus qui tenentur denunciare maleficia debent omnes participes, de quibus habent notitiam denunciare etiam si vnum omitterent punirentur secundum Bal. secus si non haberēt notitiam: vt. ȷ̄. l. proxi. Patet etiā hic q̄ plures possunt in eadem accusatione de eodem maleficio accusari: vt. ȷ̄. si reus vel accu.

6 mor. fue. l. j. ¶ †Ultimo no. in fi. qd ista accusatio debet fieri anteq̄ adeatur hereditas: ꝛ hoc quando sciunt homicide: qñ aūt ignorātur pōt adiri sine pena: vt. ȷ̄. eo. l. cum fratrem. ꝛ si postea perueniūt ad notitiā q̄primū potest dꝫ accusare heres vel infra terminū a iudice prefixū: vt no. in. l. j. ȷ̄. eo. in gl. Supplet etiam per hanc. l. si ea questio. in fi. s̄. eo. que loquitur in pupillo. Nam idem in minori. xxv. annis vt excusetur ab hac necessitate accu-

7 sandi. ¶ †In glo. que incipit. i. agere ibi: de interlocutoria di-

c cit cū ergo appellatur a diffinitiua[c] nō expedit in appellatione inserere causam grauaminis vel iniustitie: qꝛ etiam si snia sit iniusta ex actis pōt ab ea appellari: vt appellans que non allegauit in prima vel nō probauit posset allegare ꝛ probare in causa appellationis. l. per hanc. ȷ̄. de tem. app. ꝛ si exprimat vnā cām poterit prosequi etiā alias: vt in. l. scio. ff. de appel. Sed ab interlocutoria non potest appellari nisi qñ iniusta ꝛ iniuste grauat nec etiam tunc potest appellari de iure ciuili nisi in certis casibus. dꝫ ergo exprimere causas iniustitie ꝛ grauaminis: nec poterit prosequi alias causas q̄ expressas: vt in cle. appellāti. de appel. qd etiā ꝓbat de iure ciuili. in. l. iij. §. permittit. ff. de mino. Et dicit hic Bal. qd nō sufficit appellanti generaliter loqui dicendo qd fuit grauatus ex multis causis q̄ apparent in actis: sed dꝫ illas declarare nisi ex pronunciatione iudicis apparet grauamē adeo qd non sit necesse aliter ꝓbare p testes sed dūtaxat p rōnes iuris vt si pronunciasset aliquē torquendū nō pcedētibus indicijs vel rem aliquā sequestrandā extra casus in qbus permittit nā talis interlocutoria ex sui tenore apparet iniusta: vnde non expedit aliter exprimere cās iniustitie. Dicit etiam hec vera qñ interlocutoria nō habet vim diffinitiue: qꝛ expectatur diffinitiua: alˀs dicit idē qd in diffinitiua vt nō sit necesse exprimere cās vt si pnunciaret appellationē desertā. l. si preses. ȷ̄. quō ꝛ quādo iud. tene menti: qꝛ semp recurrit ad dicta Bal. hic. ꝛ adde quod

8 no. Ang. in. l. v. ff. de verb. ob. ¶ †In fi. ibi: dꝫ eis esse perpetuū. dic q̄ allegatur ista gl. ad questionē quotidianā de matre q̄ tpe mortis mariti erat minor. xxv. quo casu excusat si infra annum non petat tutorem filijs impuberibus: vt. s̄. si aduer. delic. l. ij. Pone q̄ postea facta est maior ꝛ filij sunt adhuc impuberes an teneatur infra annum petere ea die quo facta est maior. ista gl. facit qd nō icidat in penā: licet hoc nō faciat. In ꝯtrariū: qꝛ ipa excusat rōne minoris etatis. ergo cessante illa etate cessat excusatio. ar. in. l. titia. §. vsuras. ff. de le. ij. nec ob. ista glo. quia hic incumbit necessitas anteq̄ adeatur hereditas. Si ergo tunc erat minor potuit licite adire: lꝫ non accusauerit ꝛ aditio non reiteratur. ergo in necessitatē amplius nō incidit forte tñ pōt arctari per iudicē postq̄ factus est maior. p not. in. l. j. s̄. eo. sed ꝓpter aditionem nō punitur: qꝛ licite facta est. sed onus petēdi tutorē hꝫ cām cōtinuā quousq̄ filij sunt in etate pupillari. lꝫ ergo mater q̄ tpe mortis mariti erat minor excuset: si infra annum a die mortis tutorē non petit si fuit minor infra totū illū annū: si tñ postea facta est maior ꝛ filij sunt adhuc ipuberes: videt qñ necessitetur petere infra annum a die quo facta est maior. ꝛ hāc opin. tenet Ol. ꝛ credo qd dicat veritatem. Bald. tñ in aut. si captiui.

d ȷ̄. de epi. ꝛ cle. tenet cōtrariū[d] per istam glo. ꝛ p gl. que est in. l. j. s̄. in q. cau. rest. in integr. nō est neces. ꝛ dicit se ita cōsuluisse qd postea reperit Spe. ita determinantem in tit. de rest. in inte. Et est verum qd ita dicit Spe. tñ ratio dictat cōtrariū. Pōt et distingui an durauerit minor per totū annū a tpe mortis et tunc procedat determinatio Bal. an infra illū annū effecta sit maior ꝛ tūc habeat locum determinatio Ol. qꝛ primo casu excusatio erat perfecta cū. l. iniungat necessitatē petēdi infra annū a tpe mortis mariti sed ipsa infra illum annū fuit excusata propter minorem etatē. annus ergo qui postea sequetur postq̄ erit effecta maior non est ille de quo. l. loquitur. arg. in. l. si vsufru. mihi in biennium. ff. de vsufru. leg. sed in alio casu excusatio non erat adhuc perfecta: si annus non erat totus lapsus tempore quo effecta est maior. ¶ In gloss. fi. ibi. sol. ibi propter inopiam. hec est diuinatio secundū Bar. ideo dic qd hic loquitur cū accusantes obtinuerunt:

obtinuerunt: τ sic presumunt habere bonā causam: ideo si sunt maiores debent ꝑsequi appellationē interpositā p aduersariū: secus si minores. In cōtrarium vero si succubuit: ideo non tenetur appellare: q2 malā cām presumit habere. ad hoc. ff. de euic. l. herennius. §. caia. secundum Bar.

2 ☞ Non imputatur alicui si non fecit qd facere non potuit. Preceptum impossibile non ligat nec debet iniungi.

1 **S**I ideo vltio. ☐ †Si occisores non reperiuntur non punitur heres si eos non accusat. h. d. Et per hoc dicunt doc. quod syndici comitatus non puniuntur si non denunciāt maleficium occultum: vt furtum. faciat. l. annus. de calum. et. l.

2 semper. §. annus. quod vi aut clam. ☐ †Et no. qd non imputatur alicui si non fecit qd facere non potuit: τ qd impossibile ꝑceptū non ligat nec dz iniungi. l. titius. §. finali. ff. de excu. tuto. ☐ In tex. ibi: reperiri non potuerunt. dic adhibita diligenti inuestigatione. l. cū quidam. in fi. cum. l. seq. ff. de leg. ij. τ cōsiliū est qd heres de hoc faciat confici scripturam autenticā: vt possit ostendere se non fuisse negligentem. facit qd no. in. l. in illa stipulatione. τ. l. hoc iure. ff. de ver. ob.

2 ☞ Humanum est peccare: sed diabolicum perseuerare.

3 Si ille qui accusauit testamentum de falso obtinuit sententiam pro se an ex eo possit aliquid petere.

Si primo quis petijt legatum vel hereditatem ex testamento τ succubuit an possit postea ipsum impugnare.

4 Si aliquis produxit aliqd instrumētum in iudicio per qd videtur approbare contenta in eo: an possit postea contrauenire τ ipm impugnare.

1 **A**Lia causa. ☐ †Accusans testamentum de falso ita demum perdit quod in eo sibi relictum est si perseuerauerit in accusatione vsq3 ad sententiam diffinitiuā τ succubuit. secus si ante sentētiam desistit τ snīa postea secuta non fuit. h. d. vnde allegatur qd humanū est peccare: sz diabolicū perseuerare: scdm

2 Bar. ☐ †Circa primū dictum huius. l. queritur quid si ille qui accusauit testamentum de falso in quo ipse erat institutus vel aliquid erat sibi relictum perseuerauerit in accusatione vsq3 ad conclusionem cause: sed post conclusionem renunciauit liti antequā feratur sententia: vtrum euitet penam falsi si alia sentētia non sequatur. Quidam dicunt quod non. arg. in. l. Quis indubitati. j. de adul. quia quod fit post cōclusionē censetur fieri post snīam. ar. in. l. si ideo. in fi. τ in. l. si rem. in fi. ff. de euic. τ no. Bar. in. l. si mater. §. eandē. de excep. rei iudi. Ideo consilium est scdm Cy. qd expectet snīam: τ postea ab ipsa snīa appellet: τ sic est repositus in primo statu in quo erat ante conclusionē. Et postea renunciat τ proderit sibi renunciatio. arg. in. l. qui maior. §. destitisse. ff. de bo. lib. secundum Cy. Ego puto hoc verum quādo ex actis apparet qd fouebat iniustā causam: τ si pseuerasset snīa fuisset lata contra eum. vnde tunc tanquā male conscius de iure suo τ metu probationū censet liti renūciasse: vt in. c. p tuas. in fi. extra de simo. ideo non proderit sibi: vnde remedium Cy. est bonum. Et si res est dubia τ ex actis non apparet qd foueret iniustam causam credere ipsum excusari etiam si post conclusionem renunciet cause. facit qd no. p doc. in. l. nō minus. §. de procura. Ex pdictis apparet qd iste tex. dum dicit ɔtrariā snīam meruit debet intelligi qn̄ talis snīa transiuit i rē iudicatā: quia nō fuit ab ea appellatum vel si fuit appellatio deserta vel snīa confirmata. Si autē non transiuit: quia appellauit: τ in causa appellationis desistit a lite renunciando haberet locum sicut si renunciasset liti ante latam snīam: vt in vltimo casu p dictam. l. q cum maior. §. destitisse. quia appellans fuit repositus in pristino statu in quo erat ante snīam. Quidā dicūt cōtrarium: q2 desistēdo τ renunciando appellationi facit vt snīa prima transeat in rem iudicatā: τ sic habetur perinde ac si non fuisset appella. Nec ob. illa. l. qui cum maior. q2 procedit qn̄ ipse obtinuisset τ aduersarius appellasset: quo casu ipse posset desistere a lite τ non pderet relictum sicut si in prima instantia renunciasset. Bald. tenet ꝑcedētem partem: quia beneficio eius τ sue renunciationis hoc accidit qd sentētia transeat in rē iudicatam: quia si renūciasset forte fecisset eam reuocare. τ ista pars benignior est licet alia opinio videatur magis de iure fulciri. ☐ Contra secundum casum huius. l. opp. q postq3 semel accusauerit testamētū de falso inciderit in penā τ non euitet eam licet desistat etiam aliter. l. amplius nō peti. ff. rē ratā habe. Sol. ibi loquitur in pena conuentionali promissa si amplius nō petierit. Nos loquimur in pena legali q̄ non committitur ex petitione nisi in ea perseuerauerit vsq3 ad snīam τ succubuerit. l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bonis q̄ libe. τ in. l. in criminali. τ ibi no. §. de iur. om. iudi. quia mitius agitur cum. l. q3 cum homine. l. celsus. cum ibi not. ff. de

3 arbi. ☐ †Nunc queritur quid si iste qui accusauit testamētū de falso obtinuit snīam pro se. gloss. j. dicit idem intelligas vt ex eo non possit aliquid petere nō q relictū applicetur fisco: sed quia ex testamento falso nihil debetur. Secundo queritur quid econuerso. si primo quis petijt legatum vel hereditatē ex testamento τ succubuit an possit postea ipsum impugnare. gl. ij. distinguit: aut vult ipsum dicere inofficiosum τ non potest: quia querele potuit renunciare et approbare testamentum: τ eoipso quod petijt videtur hoc fecisse: al's petere non potuisset: τ illud idem esset si vellet impugnare ratione preteritionis: quia illam causam nullitatis potest tollere si vult approbando testamentum l. filio preterito. de iniust. testa. Sed si vellet dicere falsum vel nullum ex defectu alterius solennitatis bene posset: quia illas causas nullitatis tollere nō potuit etiam testamētum approbādo: vt no. in. l. non dubium. ff. de test. vt hic habetur in. l. post legatum. ff. eo. circa princi. ☐ Item opp. contra primum dictum: qd licet impugnauerit τ succubuerit non perdit commodum. l. lucius. §. sempronia. ff. de lega. ij. Solu. ibi non impugnauit testamentum: sed personā heredis. Item ad idē de. d. l. post legatum. §. j. glos. dicit illam debere intelligi scdm istam. Tu dic qd aut impugnauit testamētum de falso τ succubuit: τ ex eo nihil petere potest: vt hic. Idem si dixit inofficiosū et succubuit. l. papi. §. meminisse. ff. de inofficio. testa. Idem si dixit nullum ratione preteritionis vel intentauit contratab. vt in. l. filium. §. omnibus. ff. de leg. pre. Si vero dixit nullum ex defectu solennitatis τ succubuit non prohibetur ex eo relictum petere: vt in contrario. τ que sit ratio dic per Dyn. in. l. regula ex eo qd. de regu. iur. lib. vj. τ per Cy. in. l. polla. §. co. τ ad hoc vide bonum tex. in l. qui rome. §. seia. de verbo. obliga. vbi qui impugnauit transactionē τ succubuit non prohibetur ad eandē redire: videt ergo esse speciale in testamento vt ipsum impugnans modis pdictis non possit ex eo niti. ille autē qui impugnauit vno modo τ succubuit non prohibetur alio mō impugnare. ff. de peti. here. l. lu

4 cius. τ. l. eū qui τ. l. cōtra, maiorem. ff. de inof. testa. ☐ †Vltimo

a doc. tractant hic si aliquis produxit aliquod instrumētum [a] in iudicio per qd videtur approbare cōtēta in eo scdm Inno. in. c. cū venerabilis. de excep. an possit postea venire cōtra et ipsum impugnare. de quo vide per Bar. in. d. l. post legatum. τ subtiliter Bal. hic examinat dicta Inno.

1 **C**Um fratrem. †Si occisores ignorantur potest adiri hereditas sine pena: τ cum postea ad notitiam peruenerit debet accusare τ puniri facere si non vult hereditatē perdere heres. hoc. d. et hoc casu loquitur glos. in. l. j. §. eo. infra q̄tū tps debebit hoc facere. ☐ In text. ibi adire non vetantur. dic. s. qn̄ ignorantur occisores vt. §. eo. l. si ideo. ☐ In tex. ibi: nō fuerint vlti. s. postq3 ad notitiam peruenerunt ita sane intellige. Videbatur autem postq3 adiuerat hereditatem licet quod perpetuo remaneret excusatus: τ tamen contra est cessante causa propter quam licet adiuit: q2 ignorabat occisores: nunc autem scit. Et istud facit ad questionē de matre non petēte tutorē. de qua dixi in. l. minorib9. §. eo. quod cessante minori etate durāte causa necessitatis puniatur si tutorē nō petijt. ☐ Oppo. etiā qd quando occisores ignorantur puniatur heres si vindictam non sumpsit anteq3 adiret. quinimo etiam anteq3 aperiret testamentum. §. co. si ea questio. Dicunt ibi quidam qd ibi quando fuit occisus a familia quo casu non distinguitur clā vel palā sciatur vel nō quis facile est reperire veritatē per torturā seruo2: ideo magis arctatur: hic loquitur qn̄ ab extraneo quo casu distinguitur sciantur vel nō sciant occisores. Sed Azo dicit etiā hic non distingui: imo qd possit adiri hereditas indistincte τ postea tenebitur vindicare que opinio est cōtra tex. in. l. minorib9. i fi. §. eo. vbi imponitur ista necessitas anteq3 adeat: τ etiā colligit ex isto tex. ibi: licet eū τc. qui vult qd tunc liceat adire qn̄ clam fuit occisus. Alij dicunt et ista est veritas qd qn̄ occiditur a familia bene incumbit heredi necessitas anteq3 adeat: quinimo etiam anteq3 faciat testamentū aperire faciat habere questionē de seruis ad reperiendam veritatē: τ si reperiantur occisores adhuc qd faciat eos puniri: si autē nō reperiant habita tortura idem erit tunc quando fuit occisus ab extraneo: quia poterit adiri τ postq3 ad notitiam peruenit tenebitur accusare.

2 ☞ Qui aliquē interfecit vel necauit non potest sibi succedere ex testamento vel abintestato cum effectu.

3 Maritus si interfecit vxorē vel non adhibuit medicum in īfirmitate sua cum posset τ propter hoc mortua est perdit lucrum dotis ex forma statuti.

Iniuria ita potest committi defuncto sicut viuenti τ in consequentiam consanguineis defuncti.

4 Vidua si committat stuprum durante viduitate cum videatur adhuc esse in priori matrimonio dz perdere dotem sicut si viuēte marito hoc fecisset.

a ☐ Produxit aliqd instrumētū. adde Ang. in. l. appellanti. ff. de appel. Inn. in. c. cū olim. de censi. Lap. allega. crix. incip. q̄ro pone. pe. de anch. cōsi. xxxviij. inci. subtiliter τ ad plenū Lud. ro. cōsi. ccc. xxix. incip. psens cōsultatio. i hāc incidit questionē. idē Ludo. ro. cōsi. cccl. inci. presupposite cōsultatiōis. idē Lu. ro. ɔsi. ccccxxxiij. inci. quo ad primū. pau. de cast. cōsi. lxxix. incip. i causa siluestri.

1 Sororem. ¶ †Non imputatur heredi qui non vindicauit si ab alio fuit preuentus antequam esset in mora. h. d. scdm glo. Sic ergo syndici cõitatis qui tenētur denũciare maleficia sub certa pena nõ puniũtur si antequam fuerint i mora fuerint ab alio preuenti. de quo vide per Bartol. in. l. penul. ff. eod. ꝛ. ff. de lib.
2 agno. l. j. §. eleganter. ¶ †In text. ibi: neque dolo malo tuo. dic qd hic patet qd ille qui aliquē interfecit vel necauit nõ potest sibi succedere ex testamento vel abintestato. qd intellige cũ effectu nam ipso iure bene succedit: sed sibi aufertur hereditas ꝛ applicatur fisco. qd dic vt in. l. cum ratio. in fi. ff. de bo. dam. ꝛ ibi vide
3 per Bar. ¶ †Ex hoc etiã ptz si maritus interfecit vxorem[a] vel
a non adhibuit medicũ in infirmitate sua cum posset: ꝛ per hoc mortua est perdit lucrum dotis ex forma statuti. de hoc in. l. ab hostibus. §. j. ff. solu. ma. ¶ In glo. j. ibi non fuit in mora. dic qd quando sit dic. vt no. in. j. š. eo. ꝛ facit de adul. l. j. §. fi. ꝛ. l. si maritus peruenerit. §. fina. ¶ In gloss. ibi: sed fisco applicaretur. dic vt si fiscus non peteret remaneret apud vxorem nec aliquis posset sibi questionem referre qd sit indigna. ff. fa. her. l. his consequenter. in princ. ꝛ ibi est bona gloss. que semp allegat. ¶ In gl. fi. ibi: sed si ponas. no. istam glo. qd iniuria ita potest committi defuncto: sicut viuenti in consequentiã cõsanguineis defunctis quibus committeretur si facta est defuncto: vt not. Barto. in. l.
4 pe. j. de adul. ¶ †Et optime facit ista gloss. qd si vidua committat stuprum durante viduitate cum videatur adhuc esse in priori matrimonio vt colligitur. j. de bo. ma. l. fi. ibi dũ dicit in priori matrimonio ꝛc. dz perdere dotē sicut si viuente marito hoc fecisset: ꝛ ita semel inducebam istam gl. ꝛ etiã id qd. no. per Bar. in. d. l. pe. j. de adul. seu in. l. fi. ¶ Contra tamen istã gloss. oppo. inquantum innuit qd applicetur fisco: qꝛ dicit eũ indignuz si adulterat vxorē defuncti. Nã imo videtur ꝙ cēseatur institutio reuocata: ꝛ sic applicetur venientibus abintestato per. ll. quas gloss. allegat. de adi. leg. l. iij. §. fi. ꝛ. l. ex parte. ꝛ videtur glo. in. l. fideicommissarium. j. de fideicõ. Sol. hic loquit in substituto: cuius institutio nõ potest nuda voluntate reuocari etiã expressa multo minus tacita: vnde si illa iniuria per institutum fuit cõmissa viuente testatore siue post eius mortem aufertur sibi hereditas ꝛ applicatur fisco: vt in hac glossa. Si autem loquimur in legatario cum legatum possit facilius reuocari: ꝛ tam tacite quam expresse si istam iniuriam cõmisisset viuēte testatore censeretur legatum reuocatum tacita voluntate ꝛ remaneret penes heredem ꝛ non applicaret fisco: vt in illis. ll. ꝛ hoc siue sciuisset siue ignorasset testator: qꝛ verisimile est qd si sciuisset reuocasset. Si vero post mortem: tunc quia voluntas non durabat non potest fingi facta reuocatio tacite: cum nec expresse fieri potuerit: ꝛ sic applicaretur fisco. ita declarant doc. in. l. fideicommissarium. ꝛ in. l. j. ff. eo. per Bar.

2 ¶ Heres si non adiuit metu pene quod tũc hereditas transmittatur.
3 Dilatio legalis nemini debet esse damnosa.
Princeps est plenus philosophia legali ꝛ omnia iura habet in scrinio pectoris.
4 Casus in quo seruus habet heredem.
Impator dr sanctissimus sicut papa: ꝛ alibi dr religiosissimus.
Nihil est actum quousque aliquid superest agendum.

1 Cum silleianum. †Si heres distulit hereditatem adire: vt vindicaret necem defuncti: sicut hoc non nocet sibi quominus eam transmittat ac si adiuisset si interim decedat: ita nõ nocet illis quibus fuit relicta libertas: quo minus sibi acquirant ꝛ liberos pariant ꝛ heredes habeant sicut haberent: si hereditas adita fuisset. h. d. in effectu tota. l. in
2 qua gloss. ponit casum. ¶ †No. hic casum in quo hereditas non adita transmittit. s. quando heres nõ adiuit metu pene. l. si seruptus. ff. ad sille. sunt et alij casus qui ponuntur p gl. in. l. qui ven
3 tre. ff. de acqui. here. ¶ †Item qd dilatio legalis nemini debet esse dãnosa: facit. l. fin. §. donec. š. de iure delibe. ¶ Item not. de philosophia legali: ꝛ qd princeps est plenus tali philosophia:
b quia oĩa iura habet[b] in scrinio pectoris. l. omnium. š. de testa.
4 Not. etiam casum in quo seruus habet heredem. ¶ †Item qd circa fi. no. qd imperator dicitur sanctissimus sicut papa: et alibi dicit religiosissimus. l. vnũ ex familia. §. fi. de leg. ij. ¶ Ultimo no. fi. qui semper allegatur quod nihil est actũ quousque aliquid superest agendum.

2 ¶ Si aliquis videt alium coram se interfici ꝛ non iuuat eum cum possit an puniatur.

1 Talis de an. †Sicut puniuntur serui qui erãt sub eodem tecto quando dñs fuit interfectus ꝛ non iuuerunt vel quia erant presentes: ita etiam illi qui nõ erant in eodem tecto nec presentes: si tamen erãt in loco vbi potuerunt audire vocem clamantis dissimulauerunt. h. d. ¶ Oppo. contra hanc. l. de superfluitate: qꝛ totũ qd est hic videtur determinare in. l. j. §. eo autē tecto. ff. ad sille. Non videt ergo bene dicere imperator qd istud non erat declaratũ per veteres iur. auto. Solu. ante hanc legez requirebantur hec duo ad hoc vt serui punirentur ꝙ essent sub eodē tecto: ꝛ qd potuerint audire vocem clamantis hodie per hanc. l. sufficit hoc vltimum etiã si non sint sub eodē tecto. Sed pone qd dñs non exclamauit: respondeo non punirentur p text. in fi. dum dicit senserint. Itē pone qd exclamauit: tamē ipsi serui dormiebant ꝛ non senserũt vr parcendum vitio naturali. l. si seruus seruum. §. si fornacarius. ff. ad le. aquil. nisi fuissent in culpa qꝛ punitur ex forma statuti si dicat se non audiuisse qd nihilominus punitur si erat in loco in quo potuit audire: qd dic vt no. in. d. §. eo. autem. Item cum sit speciale in seruis non iuuan
2 tibus dñm vt puniantur vltimo supplicio. †Inducitur qd si aliquis videt aliũ coram se interfici ꝛ non iuuat eum cũ possit non propterea puniatur. de hoc vide in. l. cum fatali. de reg. iu. ꝛ qd no. in. l. vt vim. ff. de iusti. ꝛ iure.

¶ De codicillis. Rubrica.

2 ¶ Differentia inter codicillos qui dicuntur fieri abintestato ꝛ codicillos facto testamento.
3 Uoluntas vltima obscura quando declaratur sufficiunt duo testes.
4 Si post conditum testm̃ testator vult aliquid adijcere circa institutionem an sit necessaria eadē solennitas q̃ affuit a principio
5 An agatur ex voluntate confirmatoria: an ex prima confirmata. ꝛ nu. 4.

1 Rupto quidem. †Natiuitate posthumi pteriti rũpitur testamentum et etiam codicilli dependentes ab eo. Et qui testamentum ruptum coram quinque testibus confirmat ipsum iure codicillorum valere facit. hoc dicit. ¶ In tex. ibi sed cũ. dic primo enim fuit factum testamentum in quo fuerũt pupilli isti instituti ꝛ posthumus preteritus postea codicilli in qbus fuit factum legatum vel fideicõmissum isti reipu. licet circa fin. text. innuat qd relictum fuerat in ipso testamento: sed tunc esset superfluũ quod dicit in prin. ideo glo. super verbo testamento. intelligit: vt dixi qd in codicillis dependentibus ex testamēto. vnde videtur relictũ in ipso testamento. Tertio loco natus est posthum⁹: ꝛ sic ruptum est testamētum ꝛ etiam codicilli. Quarto loco testator hoc cõsiderans in literis factis coram quinque testibus dixit velle valere iudiciũ seu dispositionem qd fecerat: vr dic qd dixit expresse testator qd volebat ipsum valere non obstãte ruptura: ꝛ de codicillis non fecit mentionē: certe videt etiaz voluisse qd codicilli reconualescant: vt sicut fuerunt rupti per rupturam testamenti: ita reconualescant per eius conualescentiam. ꝛ ita sentit gl. sup verbo iudiciũ qd est singulare. Nã alia ratio est: qꝛ per rupturã testamēti necessario rumpunt codicilli ab eo dependētes: sed nõ sic necessario recõualescunt cũ testamētum possit stare sine codicillis: qꝛ non depēdent ab eis. l. qd per manus. ff. eo. sz econuerso postquam testm̃ erat factũ codicilli ab eo dependent tene menti. Ratio esse põt: quia sicut ex vna causa ꝛ radice tam testm̃ quam codicilli rupti fuerũt: ita ex 3ria causa recõualescant. arg. š. de nup. l. fin. in fi. ¶ In glo. ij. sup verbo nõ venit ibi. siue expresse sint cõfirmati siue nõ. dic saluo eo tũ qd habetur. j. e. l. sine initio. quia olim si erant facti ante testm̃ nõ valebant nisi in testamēto postea facto confirmarent expresse: nõ sic si post testm̃: qꝛ tunc censebant tacite confirmati hodie idem si
2 ante testm̃. insti. eo. §. j. ꝛ ad illũ. §. se refert glo. ¶ †In glo. ibi nõ rumpitur. dic quia p preteritionē rumpit institutio p quam fit iniuria pterito non autē legatario: sed in codicillis nõ cõtinet institutio sed legata. Ad hoc ergo: vt codicilli dicãtur ad testamentum pertinere requiritur ꝙ testm̃ factũ fuerit alr̃s dicuntur fieri abintestato. ꝛ primo casu habent dependentiã a testamento scdo non: sed per se stant ꝛ primo casu requirunt aditionē ex testamēto: alr̃s nõ valent. scdo vero requirũt aditionē abintestato. l. qui filio. §. seru⁹. cũ ibi no. ff. de here. insti. Requirunt etiaz alia q̃ glo. non ponit. s. qd testm̃ ab ipso principio sit validum: ꝛ sic incipiant ab eo dependentiã habere: sed si esset nullũ secus: ꝛ esset perinde ac si factũ nõ esset vnde nõ rũperent rõne pteritionis iam nati vel etiam posthumi: si alia rõne quam pteritionis posthumi erat nullum: quia nõ dicuntur habere depēdentiam ex testamento quod est nullũ. ꝛ hoc tenēt doc. hic ꝛ in. l. legata inutilit er. de leg. j. quod tene mēti. licet quedam gl. que est in. l. quedã. ff. eo. ti. videatur sentire 3rium: sed nõ bene. Item requirit tertium ꝙ fuerint facti nõ in defectum testamenti: sed vt valeant valente

¶ Interfecit vxorem. Adde bal. in. l. vnica. in. §. sed scimus. C. de lati. li. tol. Bart. consilio. viij. incipi. vbi christus. in fin. iij. colũ. in iij. volu.

Omnia iura habet. Adde. c. j. de consti. li. vj. bald. in. l. ij. C. si cõtra ius vel vtili publi.

valente testō. si autem in eius defectum tunc rupto testō non rūperentur codicilli: imo ex tunc inciperēt habere robur ⁊ in testamento sit apposita clausula codicillaris que clausula reducit testm̄ ad codicillos. Nā rupto testō per natiuitatē posthumi
3 illa clausula inciperet operari non antē rūperetur. ¶ † In glo. sup verbo literas ibi aderāt quinq; testes. sed cōtra ꝙ sufficiāt duo. l. heredes palā. §. sed si nota. ff. de testa. Sol. illud qñ voluntas vltima nō est cōfirmatoria prime sed declaratoria quo casu nihil dat. sed datū declarat. l. adeo. §. cū quid. in fi. ff. de acquir. re. do. erat em̄ ibi pcedēs volūtas valida: sed obscura. glo. vero loquit̄ qñ erat inualida ⁊ secūda tendebat ad illius confirmationē: ⁊ sic in ea cēsebat̄ dari: qꝛ qui confirmat qd̄ nullū est dare videt̄. ⁊ agit̄ ex cōfirmāte non ex cōfirmato. l. posthumus. §. paganus. ff. de iniust. test. ¶ In fine glo. ibi valet hodie relictum. dic ꝙ tenet ista glo. ꝙ aut ex causa locū habeat etiā in pteritione posthumi: lꝫ glo. in. l. ij. ꝰ. de posthu. here. insti. teneant ꝯriuꝫ sed ista vera. Bar. tm̄ distinguit an testator sciuerit vxorem fore
4 pregnātē an nō. ¶ † In gl. sup verbo iudiciū. ibi sed quomodo. Opponit̄ pro declaratione de. l. heredes palā. §. si quis post. ff. de testa. vbi si post conditū testamentum testator vult aliquid adijcere circa institutionē necessaria est eadē solēnitas q̄ affuit a principio: sed hic adijcit cōfirmationē: ⁊ tamen nō adest solēnitas. Sol. vt illud qd̄ adijcitur valeat iure directo bene requiritur eadem solēnitas vt in cōtrario: sed vt valeat iure obliquo ⁊ iure codicillorū: sufficit ꝙ adsit illa solēnitas que requiritur in codicillis. ⁊ sic quinq; testes: ⁊ sic si in primo testamento fuit institutus titius ⁊ per natiuitatem posthumi fuit ruptum: deinde coram quinq; testibus confirmatum: Titius nō habebit ex testamento nec iure directo: sed iure fideicōmis. hereditatē a venientibus abintestato. ⁊ sic valet vt ex nunc non vt ex tūc. i. agitur ex ista voluntate confirmatoria non ex prima confirma-
5 ta vt sequitur in glo. ¶ † Sed cōtra extra glo. ꝙ agitur ex confirmata: vt. l. qui liberis. §. testamento. ff. de bo. pos. fm tab. Solu. ibi fuit testm̄ ruptum capitis diminutione testatoris qui dedit se in arrogationem: ⁊ postea cessauit capitis diminutio: qꝛ fuit emancipatus: vnde testamentum reconualescit ex dispositione pretoria si constat testatorem voluisse decedere cum eodē testamento voluntas hoc non dat: sed declarat. Ipsa autem. l. pretoria est illa que ideo agitur ex confirmato nō ex confirmante seu proprius declarante. hic autem ipsa. l. nō confirmat testamentum ruptum per natiuitatē posthumi sed ipse testator qui nō potest facere testm̄ ruptuꝫ recōualescere eo modo quo pōt. l. sed potest de nouo dari: ideo agitur ex confirmante nō directo sed per obliquum ex quo non adest solennitas.

1 **Hereditatem.** † In codicillis non pōt directo dari vel adimi hereditas sed p fideicōmissum sic. h. d. ¶ In tex. ibi dari neq; adimi supple directo: scꝫ per verba directa puta instituo vel volo ꝙ sit heres: ⁊ si possit capere propria autoritate hoc nō pōt fieri in cōdicillis. sed per obliquū vt habeat capere de manu alterius sic: vt in fi. huius. l. que dicuntur verba precaria. ¶ Sed pone qd̄ testōr fuit vsus verbis directis puta institui titiū in testō: postea in codicillis dico ꝙ post mortem titij sempronius sit heres. Constat ꝙ non potest habere directo: tum qꝛ prolata in codicillis: tum qꝛ post aditam hereditatē regulariter directo. nō potest quis substitui preterꝙ a milite vel etiā a pupillo pupillariter. l. in testamēto. ꝰ. de testa. mili. An aliquid operabūtur ista verba. Respondeo sic: quia licet sint directa obliquātur cū nunꝙ potuerint valere iure directo l. cū quis. §. seia. ff. de leg. iij. ⁊. l. sceuola. ff. ad treb. ⁊ hoc qñ proferuntur verba directa in substitutione: qꝛ precedit aliud testamentū validū: si vero nō precederet ⁊ aliquis corā quinq; testibus vteretur verbis directis dicēdo talem instituo presumeretur potius voluisse testari ꝙ codicillari attenta potius natura huiꝰ verbi ꝙ defectu solēnitatis. ⁊ ideo cū nō possit valere iure directo vt valuit nec valebit iure codicillorum nec obliquabitur illud verbuꝫ. ⁊ iste est casus in. l. codicillum. ꝰ. de testa. sed si constaret ꝙ voluisset codicillari: quia dixit hoc expresse: tūc valeret iure codicillorū: ⁊ illud verbum directuꝫ obliquaretur sic si testamentuꝫ nō pcessisset: ⁊ ita dicit Dyn. in quadam questiōe disputata que incipit quidam paterfa. Si autem illa voluntas posset valere iure testamenti: quia adessent septem testes: licet ipse testator dixisset quod volebat valere iure codicillorum nihilominus valebit iure testamēti fm Dy. in ca. q. de qua in addi. Spec. de instru. edi. §. compendiose. licet in contrariū faciat l. fi. j. eo. dic vt ibi dicam.
2 ¶ Si in vno codicillo relinquit̄ tibi fundus ⁊ in alio nō relinquitur sed adimitur. valet vltimus in quo cōtinet̄ ademptio.
Quid si in vltimo non relinquatur nec adimatur.
3 Si in primo codicillo relinquatur fundus mihi et in secundo tibi an primus videatur ademptus an fiant partes p cōcursuꝫ.

1 **Cum proponatis.** † Per sequentes codicillos nō derogatur precedentibus nisi quatenus inuicem sint cōtrarij. h. d. Et ratio est: quia quis potest decedere cum pluribus codicillis: sed per sequens testamentum bene tollitur primum etiam si non sit illi contrarium: imo contineat illud idem: vt quia illi ijdem fuerint instituti in secundo qui in primo: vt. l. ij. vel. iij. §. iteꝫ si ipse. ff. si cui plusꝙ per. l. fal. ⁊. l. si in re. de leg. iij. Ratio diuersitatis est: quia codicilli non continēt vniuersalem dispositionem sed particularem: ideo nō dicūtur voluntas perfectissima sed testamentum continet vniuersalem ⁊ perfectissimam dispositionem possunt autem concurrere plures imperfecte ⁊ particulares nec altera superfluit per alteram sed plures vniuersales ⁊ pfectissime non: quia altera earuꝫ esset
2 superflua. ideo preualet vltima. ¶ † In gloss. ibi videtur neutrū valere. dic quod ista gl. non videtur bene dicere. Nam si in vno codicillo fundus relinquitur tibi in alio non relinquitur tibi sed adimitur ⁊ tunc ille videtur vltimus in quo continet̄ ademptio ⁊ ille valebit: ⁊ non primum in hoc vt in isto tex. aut nec relinquitur tibi nec adimitur: ⁊ tunc valebit ille ⁊ debebitur tibi fundus: quia vel ille fuit vltimus: ⁊ est clarum vel fuit primus. ⁊ idem postꝙ in sequenti non fuit ademptus necessarium ergo erit dicere quod vel fuit primus vel secūdus: nō ergo potuerūt eodem instanti fieri: male ergo dicit glo. quod neutruꝫ valebit.
3 ¶ † In glo. ibi videtur esse concursus in hoc bene dicit gl. quia sicut si in eodem codicillo vel testamento fundus relinquitur. primo tibi postea relinquitur mihi in diuersa oratiōe dicimur re coniuncti ⁊ facimus nobis partes per concursum. ꝯ. titu. j. l. si fortidianum. ita ⁊ si in diuersis codicillis quando non apparet quis eorum precesserit vel secutus sit. Sed ponamus quod apparet ⁊ in primo relinquitur tibi in secundo mihi. videtur secundus preualere: quasi tibi videatur ademptus per istum textum dicit in. l. nam ad ea. ff. de conditio. ⁊ demon. hoc tenet si secundum legatum fuit factum sub commemoratione primi: puta fundum quem titio legaui lego sempronio. secus si non sub commemoratione. Barto. ibi. ⁊ in. l. re coniuncti. de lega. iij. ⁊ idem in primo quod etiam quando sub cōmemoratione primi nō videat̄ ademptus: sed potius secūdus videatur cōiunctꝰ cū primo: ⁊ illa verba quem titio legaui: videantur posita causa demonstrationis ⁊ nō ademptionis. per. l. item quod sabinus. in prin. ff. de here. insti. requiritur ergo expressa ademptio: dic vt d. l. re coniuncti.

1 **Non idcirco.** † Per vltimam voluntateꝫ pōt grauari absens ⁊ ignorans. h. d. Ratio est: quia hoc grauamen pendet ex sola voluntate testatoris: vt not. in. l. inter vestem. ff. de auro ⁊ argento lega. vnde non requiritur consensus grauati. sed eoipso ꝙ grauatus hereditatem vel legatum sibi relictum acceptat videtur cōsentire in omni grauamine sibi apposito per testatorem non sic per cōtractum potest quis aliuꝫ obligare sine illius voluntate tacita vel expressa. l. inter stipulantem de verb. obliga. ¶ In glo. ibi non em̄ querimus hoc verū in verbis dispositiuis: vt cuꝫ dixit ego lego vel relinquo. nā ad quencunq; diriguntur siue ad legatarium quo casu vidētur directa siue ad grauatum siue ad quendā tertium inducūt legatum. l. miles ad sororē. §. p parte. de leg. ij. ⁊. l. si seruus. §. qui margaritam. de leg. j. sed si nō sunt verba dispositiua: sed adulatiua bene refertur: quia si referantur ad grauatum inducunt legatum vel fideicom. l. vnū ex fa. §. fi. de leg. ij. si autem ad honoratum secus l. generali. in prin. ff. de vsufru. leg.

1 **Nec codicillos.** † Ei qui negat queꝫ fuisse sane mētis incumbit onus pbandi. h. d. Ratio est quia negat qualitatem nature que presumitur fuisse nisi appareat cōtrariū sicut cū negat solennitatē iuris. l. ab ea parte. ff. de pba. secꝰ quādo quis negat factū: qꝛ tunc impossibilis est pba. talis negatiue qd̄ dic: vt no. in. l. ij. ff. de proba.

1 **Siue in initio.** † Codicilli confirmati in testamento valent siue precedant testamētum siue sequantur. hoc dicit. Sꝫ si non essent expresse confirmati olim non valebant si precedebant: secus si sequebantur hodie valent etiam si precedant: vt insti. eo. §. j. ⁊ hic in glo. ⁊ hoc quantum ad ea que possunt disponi in codicillis: alias requireretur expresse confirmatio. l. asse toto. ff. de here. insti. vt sic contineatur institutio de aliquo. Nam si in testamento dixit testator instituo illum heredeꝫ quem nominabo in codicillis: perinde est ac si fuisset nominatus in testamento ⁊ valebit iure directo sua institutio ⁊ capiet iure testamenti nō codicilli. sed si in testamento hoc nō dixisset

nõ valeret: ꝛ eodem modo si relinquatur tutor in codicillis cuꝫ non possit relinqui nisi in testamento.

1 Si idem. †Illa que habent diuersa nomina ꝛ habent diuersos tractatus habẽt etiaꝫ diuersos effectus ad hoc allegatur sed si nõ haberent tractatus diuersos diuersitas nominũ nõ pareret diuersitatẽ effectuũ: licet illa diuersitas ꝓueniat ex diuersis considerationibus: vt in glo.

2 Si coram testibus quis aliquem instituat ꝛ dicat velle valere illud iure codicillorum non iure testamenti: an nihilominus valebit iure testamenti.

3 In substitutione cõpendiosa si testator filio impuberi instituto substituat per verbũ cõmune quandocũq; decesserit volo quod omnia bona mea perueniant in talẽ ꝛ ipse decessit in pupillari etate an tunc substitutus possit venire ex pullari.

4 Si agit ex pupillari ꝛ succubuit an tunc possit redire ad viam fideicommissi.

5 Exceptio tu non potes intentare ambas vias: sed debes alterã eligere impedit litis ingressum.

Si quis elegit viam incompetentem per ignorantiã iuris mero iure sibi preiudicat: tamen propter instrumẽti ignorantiam competit sibi beneficium restitutionis in integrum.

6 Qui allegat possessorium legis edicto. §. de edic. diui adri. tol. censetur elegisse petitionem hereditatis directam que illi correspondet.

Fideicõmissarius vniuersalis quando innititur ex codicillis ẽt post restitutionẽ hereditatis nõ habet possessoriũ. d. l. edicto. secus quando ex testamento.

7 Dispositio vltime voluntatis licet sit fauorabilis tñ si nõ valet vt agitur qualitercũq; nõ valeat: non valet vt valere potest.

Non est eadem ratio lucrum amittere ꝛ damnum sentire.

Qui perdit hereditatẽ ascendentis vel descendentis an videatur recipere damnum.

8 In actionibus contrarijs an vna electa si quis in ea succumbat possit ad alteram redire.

9 Qui petijt hereditatẽ ex testamẽto ꝛ succubuit an possit postea eam petere abintestato.

10 Si quis egit primo ex vna scriptura seu dispositiõe testatoris puta ex testamento tanq̃ directus heres ꝛ succubuit: an possit postea agere ex alia scriptura seu dispositione eiusdem testatoris facta alio tempore.

1 Si quis agere. †Ista est singularis. l. ꝛ nõ habet sociam ꝛ inducit quedam de nouo singularia. h. d. Ex eadẽ scriptura vel dispositione vltime voluntatis nõ potest quis eodem tempore vel diuersis petere hereditatẽ tanq̃ direct⁹ heres. ꝛ ex testõ ꝛ tanq̃ fideicõmissarius ꝛ ex codicillis: ꝛ debet alterã viam eligere qua electa altera cõsumitur nec ad eandem redire põt etiam si in electa succũbat: ꝛ siue ambe vie cõcurrãt in origine: q2 posset valere vtroq; iure siue nõ cõcurrant: q2 nõ possit valere nisi altero iure tñ: ꝛ etiã si eligat viã incõpetentẽ non potest ad cõpetentẽ redire. fallit in liberis ꝛ parentibus vsq; ad quartũ vel tertiũ gradũ ꝛ testm̃ qd̃ de iure testamẽti valere non potest nõ substẽtatur: vt valeat iure codicillorũ nisi testator expresse dixerit: ꝛ in omni vltima voluntate excepto testõ sufficiũt ꝛ requirũtur quinq; testes etiã nõ rogati. h. d. tota. l. Quam diuide principaliter in tres partes. primo prosequitur vnam materiam vsq; ibi. si quis vero. secũdo limitat eã vsq; ibi: in omni autẽ. tertio tractat de alia materia. Et prima pars subdiuidit in tres sicut tres ponit casus. Primus est quando in scriptura vel dispositione testamenti: nulla erat facta mẽtio de codicillis vsq; ibi. ꝛ etiã. Secundus est quãdo erat facta mentio copulatiue: q2 dixit testator q volebat ipsuꝫ valere iure testamenti ꝛ etiã iure codicillorum quo casu si poterat valere iure testamenti cõcurrunt ambe vie in origine nõ in exercitio: ꝛ ideo tunc proprie cadit electio que ꝓprie nõ cadit nisi inter plura vsq; ibi. illud. Tertius casus est quando fuit facta mẽtio cõditionaliter ꝛ disiunctiue: puta si nõ valet iure testamẽti valeret iure codicillorꝫ quo casu non concurrunt in origine: q2 si potest valere iure testamenti: nõ valet iure codicillorũ: ꝛ si nõ potest valere iure testamenti: tunc valeat iure codicillorum. Isto enim casu vna via est cõpetens altera incõpetens: sed in precedenti ambe sunt competentes ab origine nisi autẽ ista clausula fuisset apposita si non potest valere iure testamẽti valeret iure codicillorũ. Et in prio casu pone exemplũ ſm Bal. taꝫ in instituto q̃ in substi. hoc modo. quia producebatur scriptura in qua continetur quod testator reliquerat mihi omnia bona sua. ista verba important directam institutionẽ: si alia institutio facta nõ erat ꝛ fuerũt ꝓlata corã sufficienti numero testium. si vero precedebat alia institutio vel nõ erat sufficiens numerus testiũ: sed saltem quinq; importãt fideicõ. vniuersale: vt hec habẽtur in tex. ꝛ gloss. in. l. his verbis. in prin. ff. de here. insti. ꝛ. l. nã q. §. si. cũ. l. seq. ff. ad treb. Egi ergo contra te qui possidebas hereditatem tanq̃ heres ab intestato petitione hereditatis dicẽs me directo institutuꝫ per illa verba succubui vel q2 tu produxisti aliud testm̃ in quo eras institutus vel q2 deficiebat sufficiens numerus testium: q2 non erãt nisi quinq; vel si erant septem duo erãt inhabiles: nunc vero iterũ agere volo tanq̃ fideicommissarius vniuersalis: ꝛ sic tãq̃ ex codicillis. videbatur q possem: tum q2 sunt vie contrarie que licet a principio simul cumulari non possunt. l. j. §. de fur. si quis tamen vnã elegit ꝛ in ea succubuit potest ad aliam redire. l. aurelius. §. idem quesiῐt. de lib. lega. ꝛ not. per doct. in. l. j. tum etiã: q2 elegi viaꝫ incõpetentem: vnde nõ preiudico mihi in via competẽti si ignoranter elegi: vt. l. mater decedens. ff. de inoffi. testa. Contrariũ tamen respondetur hoc casu postq̃ ex eadem scriptura vel dispositione nitor. q2 hoc introducitur de nouo ꝑ hanc. l. singularẽ: in alijs autẽ casibus diuersis procederent contraria. Secũdus ꝛ tertius casus sunt clari quando in ea fit mentio vt valeat iure testamẽti ꝛ codicillorũ: ꝛ põt valere iure testamenti. ꝛ est in electione agentis ex quo iure valeat: ꝛ sic concurrunt in origine. tamen vna electa altera fingitur nõ competijsse prout etiã no. in. d. l. j. de fur.

2 †No. ergo: q2 videtur hic text. cõtra Dy. qui tenuit q si corã septẽ testibus quis aliquem instituat ꝛ dicat velle valere illud iure codicillorũ non iure testamẽti: nihilominus valebit iure testamenti ꝛ non codicillorũ: imo videtur q valeat vtroq; iure: vt hic est casus: sed dic q Dy. loquitur quando dixit q volebat valere solũ iure codicilli. hic autem dicit qd̃ volebat valere iure testamenti ꝛ iure codicilli. ꝛ hoc habetur in questione sua de qua dixi in. l. ij. §. eo.

3 †Potest etiaꝫ poni casus in primo dicto in substitutione cõpendiosa si testator filio impuberi instituto substituat per verbũ cõmune quandocũq; decesserit volo q oĩa bona mea perueniãt in taleꝫ: ꝛ ipse decessit in pupillari etate. Nam fit. q. an tunc substitutus possit venire ex pupillari. ꝛ glo. tenet q nõ. quia substitutio est omnitẽpore fideicõmissaria: vt no. in. l. precibus. §. de impu. ꝛ ali. sub. Bart. tenet idem si mater est in medio: al's dicit q valet iure directe pupillaris. Ego ibi teneo q etiã si mater sit in medio valeat iure directe pupillaris per illã. l.

4 †Pone ergo qd̃ substitutus egit ex pupillari directa ꝛ succubuit: quia iudex voluit sequi opi. glossarũ: ꝛ sic declarauit ipsum inepte egisse certe non poterit redire ad viã fideicõmissi. Caueat ergo substitutus qñ agit vt habeat bonũ consilium peritorũ vel concipiat libellum taliter q nõ appareat quam viam elegerit. Nam si pars aduersa non opponat procedet libellus. l. fina. §. de anna. exce. ꝛ sensit hic glo. que incipit ratione electionis in ver. nec ob. In primo casu ibi siue sine scriptura q non ista. l. allegetur q ex eadẽ scriptura vltime voluntatis: non potest quis venire iure directo ꝛ iure fideicommissi. potest tamen allegari largius q ex eadem scriptura vel dispositione etiam sine scriptura hoc non possit. In text. ibi voluerit. i. voluntarie egerit: vt in simili habetur in. l. si. ff. de rerũ diui. ꝛ per consequens lis fuerit cõtestata. l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. ꝛ prius nõ videtur egisse. ꝛ per consequẽs nec elegisse: licet: enim libellũ dederit super petitione hereditatis tanq̃ directus heres ꝛ fecerit citari aduersariũ: si tamen lis nõ est contestata potest ab illa via discedere et transire ad fideicõmis. quia non videtur adhuc elegisse nec alia via est

5 cõsumpta. †In tex. ibi aditũ dic q per hoc verbũ dicit Angquod illa exceptio tu non potes intentare ambas vias: sed debes alteram eligere impedit litis ingressum: q2 non tenet excipiens respondere libello in quo vtraq; via intentatur: vel quia ita est pregnans qd̃ potest cõprehendere ambas vias quousq; vnam elegerit. In secundo casu ibi aditũ preclusisse. facit. c. j. de postu. pre. lib. vj. dicit autem Bal. ſm Jac. bu. qd̃ si elegisset viã incompetẽtem haberet locũ qd̃ hic dicitur in tribus casibus. s. quãdo elegisset scienter. Item qñ ignoranter per ignorantiam iuris que nõ est probabilis in lucris captandis: vel quando per ignorãtiam facti que nõ erat probabilis: si autem erat probabilis non haberet locũ iste tex. vt videatur sibi preclusisse viam cõpetentem per. l. mater decedẽs. de inoffi. testa. Barto. autẽ ꝛ melius aliter intelligit q mero iure: etiam tunc sibi preiudicat nõ ratione electionis tantũ: q2 ignorans non videtur probabiliter elegisse. arg. in. l. ex maleficijs. §. longe minus. ff. de actio. ꝛ obli. sed ex dispositione ꝛ rigorositate huius. l. tamen propter iustaꝫ ignorãtiam competit sibi beneficiũ restitutionis in integrum. ꝛ ita intelligit hic istam. l. ꝛ etiam. l. clodius. ff. de acquiren. here. Nec ob. l. decedẽs. quia quod ibi dicitur fallit in casu huius legis. ꝛ hoc introducitur de nouo: ideo est singulare. In tex. ibi bo. pos. ſm tabu. aut ſm nuncupationem. dic qd̃ sic intentauit bonorum possessoriam hereditatis petitionem: sed si adiuisset de iure ciuili intentasset petitionem hereditatis directaꝫ

6 de iure ciuili. ¶ † In text. ibi. se mitti in posses. ꝛc. not. hic scḋm
doct. ꝙ qui allegat possessoriuꝫ. l. edicto. §. de edic. diui adria.
tol. cēsetur elegisse petitionē hereditatis directā que illi respon
det. Item not. glo. super verbo ex more ꝙ fideicōmissarius vni
uersalis qñ innititur ex codicillis etiā post restitutionem here
ditatis nō habet possessoriū ex. l. edicto. secus quādo testamēto
7 vt no. ¶ † In tertio casu nota illud ad qḋ semper allegatur tam
ista ꝙ. l. j. ff. eo. ꝙ licet dispositio vltime voluntatis sit fauorabi
lis. l. testamēto. de rigore iuris. attamē si nō valet vt agitur qua
litercūqꝫ nō valeat nō valet vt valere potest: licet in cōtractib⁹
distinguatur an nō valeat ex defectu forme vel ex defectu mate
rie: vt not. in. l. an inutilis. §. acceptilatio. ff. de acceptil. ¶ In
ver. si quis vero no. illud ad quod semper allegatur in fi. ꝙ non
est eadem ratio lucrū amittere ꝛ damnū sentire. Itē ꝙ qui pdit
hereditatem ascendētis vel descendentis videtur recipere dam
num: potest tamē dici ꝙ qui perdit hereditatē ascendentis vel
descēdētis nō dicatur proprie recipere damnū vel perdere lucrū
sed quasi lucrū: qꝛ nō est vere debita: sed quasi debita. vt not. in
l. si emancipata. §. de iu. ꝛ fac. igno. ꝛ adde. l. j. de impo. lucr. de
8 scrip. j. ¶ † In prima parte. l. in gloss. que incipit. scꝫ postea. ibi
respondeo hoc facit ratio cōtrariorū. dic ꝙ ista sol. nō est bona
qꝛ in actionibus cōtrariis habet locū ꝙ vna electa si in ea succū
bat pōt ad alterā redire. ꝛ nō ob. exceptio rei iudi. l. aurelius. §.
fi. de li. leg. ꝛ in. l. j. §. de fur. Dic ergo ſm doct. ꝙ. nō ob. exceptio
rei iudi. sed obstat electio per quā altera via fuit cōsumpta etiā
si nulla sentētia fuisset lata qḋ patet in ver. si quis vero. circa fi.
ibi vel si ipse certe sponte ꝛc. vbi patet ꝙ etiā si sponte vellet re
cedere a via electa ꝛ ire ad alteraꝫ nō potest si non erat de perso
nis enumeratis. ¶ Si aūt queratur quare non hic sicut in aliis
actionibus cōtrariis ꝙ vna electa altera permittat. Respōdeo
speciale est in casu huius. l. qñ agitur ex eadē scriptura vel dispo
sitione vltime volūtatis via directa ꝛ via obliqua. Et eodē mo
do solue sequēs cōtrariū de. l. eū qui. ꝛ. l. cōtra. de inoffi. testa. re
iectis solutionibus glos. ¶ Super scḋo casu sunt plures glo. j. ꝗ
incipit dixit. Quero tex. loquitur quādo copulatiue dixit ꝙ vo
lebat valere iure testamēti ꝛ codicillorū quid si conditionaliter
ꝛ respondet glo. idē. Idē tenet gloss. seq. super verbo potestatē.
in ver. itē hoc intelligo. ꝛ etiā se. ꝗ incipit rōne electionis in fi. ꝛ
est casus ſm verū intellectū in ver. illud quoqꝫ in fi. lꝫ prima fa
cie videat loqui qñ copulatiue: sed nihil ad casum hui⁹. §. ideo
intellige etiā si cōditionaliter. Sed op. cōtra istū secūdū casum
extra glos. qꝛ ille due vie sunt contrarie ꝛ simul concurrere non
possunt: ergo dispositio testatoris videt nō valere ex quo copu
latiue locutus est. dicūt doct. ꝙ illa copula posita inter incōpa
tibilia resoluit in disiunctiuā. l. si titio fundus. ff. de vsuf. lega.
vel dic ꝙ stat ꝑprie ꝛ ꝙ in origine possunt cōcurrere: sed non in
exercitio: ꝛ ꝙ vna electa altera fingit non cōpetiisse. ¶ In glos.
seq. ꝗ incipit qḋ eligat hoc, eligat hoc est dicere qḋ in eius arbi
trio est quā viā eligat ꝛ nulla in hoc est necessitas: sed vt eligat:
scꝫ si vult audiri. ꝛ sic est necessitas causatiua non ꝑcisa. ¶ Ad
cōtrariū formatū in gl. in. l. j. §. qḋ ait. quor lega. tene primā so
lu. ꝙ ibi est culpa aduersarii nō rñdentis: qꝛ actor reddebat in
certus ꝗ via sibi cōpeteret: ideo pōt plures cumulare nec tenet
eligere. hic nulla erat culpa aduersarii. ¶ In gloss. que incipit
ratiōe electionis ꝗ format vnuꝫ cōtrariū de. l. hereditas mater
9 tere. §. de pe. here. † Tene mēti primā sol. ꝙ quis petiit heredi
tatē ex vna causa: puta ex testō: ꝛ sic ex dispositione testatoris ꝛ
succubuit postea vult petere ex alia causa. s. abintestato ex dispo
sitione legali. dꝛ ibi qḋ potest. hoc tamen nō ex eo qḋ vtraqꝫ via
sit directa: sed ex eo ꝙ ipse innitit ex diuersis dispositionibus.
hic vero ex eadē ex qua primo egerat. s. testatoris siue ex eadem
scriptura siue sine scriptura: ꝛ ista est ratio huius. l. fundamēta
lis. Sed opponitur: ꝛ ista op. cōcernit illā. l. hereditas. et vide
tur ꝙ postꝙ succubuit in vna non possit agere ex alia. l. ex sextā
te. in prin. ff. de excep. rei iudi. Sol. petitio hereditatis est actio
mixta ꝛ sapit naturā realium in quibus si egit quis ex vna cau
sa ꝛ succubuit ꝛ nūc vult agere ex alia distinguitur an prima vi
ce expssit in libello causam ꝛ nō ꝓhibet agere ex alia aut eā non
expressit: ꝛ tunc oēm causam dominii vel iuris videtur in iudi
ciū deduxisse: ideo si vnaꝫ tm̄ prosequatur ꝛ succūbat nō potest
agere ex alia: vt in. l. si mater. in princi. ꝛ. §. j. ꝛ. §. eandē. ff. de ex
cep. rei iudi. ꝛ hoc casu loquitur cōtrariū. de. l. ex sextāte. primo
10 vero loquitur illa. l. hereditas matertere. ¶ † In gl. si vero com
petit. dic ꝙ nunc glo. querit. ponamus quis egit primo ex vna
scriptura seu dispositione testōris puta ex testō tanꝙ directus
heres ꝛ succubuit: postea vult agere ex alia scriptura seu dispo
sitione eius testatoris facta alio tempore an poterit: ꝛ gl. tenet
ꝙ sic: qꝛ cessat ratio hui⁹. l. que fundatur in hoc ꝙ quis agit ex
eadē scriptura vel dispositione. Bal. tenet cōtrariū: qꝛ licet sint
diuerse dispositiones habētur tamen pro vna postꝙ vno ꝛ eo
dem tēpore. s. mortis testatoris incipiunt habere robur ꝛ confir
mationē. argu. in. l. talis scriptura. in fi. cum ibi not. ff. de lega. j.
ista ergo questio glo. differt a tex. quia text. ponit casum quādo
vno ꝛ eodem instāti fecit testamētū ꝛ codicillos videlicet appo
nēdo in eo clausulam codicillarem. sed glo. loquitur quando di
uersis tēporibus: ꝛ sic erāt diuerse dispositiones ꝛ diuerse scri
pture. ¶ In alia gl. que incipit vt supra ibi: sed quomodo posses
sorium tollit petitoriū. dic: nam sentētia lata in possessorio non
preiudicat in petitorio. l. ꝛ an eandē. §. fi. de excep. rei iudi. Sed
dic ꝙ hic nō fuit lata sñia in possessorio tātum: sed cum esset mis
sus in pos. ex. l. edicto. ꝛ apparuisset cōtradictor deuentum fuit
ad petitorum illi correspondens: vt in eadeꝫ. l. ver. si autem ali
quis. ꝛ in illo succubuit: ꝛ postea volebat agere ex iure obliquo
tanꝙ fideicommissarius. ¶ In glo. ibi respondeo nō ꝛc. sꝫ con
tra de notatis in. l. edicto. in gloss. que incipit secus que dicit fi
deicommissarium vniuersalem habere vtile illius. l. remediuꝫ.
So. scḋm Ange. illa glo. loquitur quando fideicommissari⁹ ni
tebatur ex testamēto hic quando abintestato: ꝛ codicillis tātuꝫ
ꝛ reputat istam glo. singularē: hoc tamen non placet cum sit ea
dem ratio: vnde cum ista glo. remittit se ad not. per eam in. d. l.
fin. qḋ intelligo. s. in illa glo. que incipit secus. intelligo istaꝫ ſm
illam ꝙ non habet directum remedium: sed vtile illius. l. post
restitutionē tm̄ verbalem sibi factam: vt ibi dixi. ¶ In gloss. que
incipit intelligunt quidam ibi: sed Pla. tenet precedentem: vt
ille ver. si quis vero nō habeat locum nisi in parentibus ꝛ libe
ris quibus debetur hereditas ꝛ legitima nō in collateralibus
quibus legitima nō debetur ꝛ hoc per rationeꝫ que ponitur in
fi. nā ꝛ in parētibus ꝛ liberis viget agnatio ꝛ cognatio: vnde si
sunt liberi ex masculis dicūtur agnati vsqꝫ ad quartū gradum
ꝛ habēt priuilegiū de quo hic. si vero ex feminis dicūtur cogna
ti ꝛ vsqꝫ ad tertiū habēt ꝛ nō vltra. ¶ In fi. gl. ibi. vel vtilem ex
testō. dic de hoc vt plene no. in. l. j. ff. de test. Nam si factū est testa
mentū locū habet actio directa ex testō etiam pro relictis in co
dicillis: quia dependēt ab eo: ꝛ dicūtur ad testamentū pertine
re. l. j. §. eo. sed si nullū factū est testamētum: ꝛ sic recipiūt robur
ex aditione abintesta. locū habet vtilis actio ex testō prout testa
mentum largo modo sumitur. i. mentis testatio non prout su
mitur stricte cum non conueniat diffinitio. s. mentis nostre iu
sta sententia vt in. d. l. j. ff. de testamentis.

¶ De legatis. Rubrica.

¶ Super rubrica. dic postꝙ visum est de hereditatibus in qui
bus versatur vniuersalis successio: nunc sequitur videre de lega
tis ꝛ fideicommissis in quibus versatur particularis successio.
Nam ꝛ legatarius in re legata quodammodo heres dicitur vt
not. in. l. id tempus. ff. de vsuca. in glo.

2 ☞ Dictio ꝗdiu quod faciat conditionem.
3 Si quis legauit alimēta alicui quousqꝫ habitauit cū herede ꝛ le
gatarius cum eo nō habitaret an debeat habere legatum.
4 Si legauit simpliciter alimenta an possit heres dicere legata
rio venias ad domum meam ꝛ dabo tibi alimenta: an vero te
neatur heres ea prestare extra domum.
5 Mulier vidua que nō potest repetere dotē ante lapsum annuꝫ
a morte mariti ꝛ propterea interim alimētatur ab heredibus
viri ad quas operas teneatur.
Quid si ex dispositione testatoris teneret habitare cū herede.

1 uamuis. † Cōditio mixta deficiens per casum non facit defice
re legatum alimentorum. h. d. scḋm intellectum
glo. tam hic ꝙ in. l. j. §. de insti. ꝛ sub. quem intel
lectum sequitur Bart. Qui tamē limitatur p. l.
illis liberis. ff. de condi. ꝛ demon. quando lega
tum alimētorū fuit relictū principaliter fauore legatarii secus
qñ fauore heredis vt legatarius habitaret cū herede. Sed ad
uerte qꝛ ista habitatio est illa que concernit fauorē heredis: sed
alimēta cōcernūt fauorē legatarii. Bal. autē reprehēdit hūc in
tellectum dicēs ꝙ in casu huius. l. nō est verū ꝙ conditio mixta
defecerit: imo fuit impleta eatenus quatenus debebat imple
ri. Nam nō est credendū qḋ testator voluerit iniūgere onus ha
bitādi cum herede nisi quousqꝫ viueret heres si ergo mortuus
est et legatarius habitauit cum eo quousqꝫ vixit conditio fuit
impleta: quatenus erat implēda: vnde potius dicitur finita ꝙ
defecta. Et ſm istum intellectum idem esset in quolibet alio le
gato annuo etiā si non pro alimentis esset relictum. tamen iste
tex. videtur notare aliquā specialitatē in legato alimentorꝰ dū
dicit hanc fuisse defuncti cogitationē interpretor ꝛc. Illud em̄
quod dicit Bal. procederet si istud onus habitandi fuit appo
situm conditionaliter: vt lego tibi alimenta si habitaueris cuꝫ
herede meo: debet enim intelligi sane. s. quousqꝫ poteris habi

tare: ⁊ sic quousqꝫ vixeris: ⁊ si hoc fecisti impleuisti conditionē et legatū durabit. licet onus habitandi non duret sed hic fuit appositum illud onus tēporaliter. s. quousqꝫ habitaueris. vnde videtur fuisse mēs testatoris φ qualitercūqꝫ finiatur onus habitādi etiam per mortē heredis finiatur etiam legatū prout in simili no. per Cy. in. l. fi. de indic. vidui. tol. §. ⁊ hoc esset de rigore iuris si non esset fauor alimētorum. ⁊ sic in alio legato annuo: sed in legato alimentorū eorū fauore imperator interpretatur mētē testatoris aliter fuisse: videlicet qd habitet quousqꝫ pōt habitare sicut conditionaliter fuisset appositū onus: ⁊ sic licet finiaꝛ onus habitādi non finiꝛ legatū: et iste est verissimus intellect⁹ quicquid dicat Bal. licet em̄ ista verba φdiu ⁊ quousqꝫ faciant conditionē: vt in. l. pater seuerinā. §. fideicōmissaria. de condi. ⁊ demon. ⁊ not. in. l. iij. ff. de serui. in glo. magna. ⁊ habetur in. l. pe. de execu. tu. Attamen principaliter denotāt tēpus ad secūdariam conditionē: vnde non sic habēt vim conditionis sicut si principaliter denotarēt eā: vt patet etiam in dictione cū. iuxta ea que habētur in. l. si titio. in princi. ff. qn̄ dies leg. ce. ¶ In glo. ibi cuius contēplatione sunt relicta. dic. s. alimēta. tene in hoc qd illa glos. bene loquitur ſm Bar. sed Dyn. aliter intellexit vt inspiciatur cuius contēplatione sit apposita conditio habitandi. Barto. reprobat dicēs φ conditio nunφ apponitur contemplatione legatarij: quia sua magis interest φ legatū sit purū φ cōditionale. Sed certe ista ratio potest extorqueri contra Barto. Nam eodem modo potest dici qd legatuꝫ semper contemplatione legatarij non heredis contēplatione ⁊ in onere habitandi melius cadit illa institutio cuius fauore fuit appositum φ cadat in legato: vnde Dyn. non meruit reprehēdi. Aut enim testator habuit respectum qd legatarius habitaret cum herede vt gereret eius negotia: ⁊ sic principaliter considerauit vtilitatem heredis secundario vtilitatem legatarij: quia in recompensationem laboris reliquit sibi alimēta: ⁊ tunc mortuo herede: quia finitur labor finitur etiam legatum: vt in. d. l. seio. ibi enim non dixit quousqꝫ habitaueris: sed dixit si interueneris vel quousqꝫ interueneris. i. gesseris negotia heredū meorum: habuit ergo respectum principaliter ad heredes: si hoc non apparet presumitur habuisse respectum ad legatarium principaliter ⁊ secundario ad heredem: quia facilius est heredi prestare alimenta in domo sua φ extra domum: ⁊ tunc loquitur ista. l. vt nō finiatur legatum: licet finiaꝛ onus
2 habitandi: ⁊ iste est verus intellectus. ¶ In glo. ibi vel ibi illud fuit sub conditione relictum. hic vero purum. Tene precedentem φ hic est speciale fauore alimentorum glo. enim innuit
a φ illa dictio φdiu⁹ faciat modum non conditionem est falsum: imo facit conditionem: vt in pluribus allegatis intellige non principaliter: sed secūdario: qꝛ principaliter denotat tempus.
3 ¶ † In glo. ibi. at viuente claudio ⁊c. Circa hoc distingue tres casus si claudius viueret ⁊ legatarius cuꝫ eo non habitaret aut staret per claudium ⁊ consequeretur legatum perinde ac si staret. l. meuia. de annu. lega. ⁊. l. qui concubinam. §. vxori. de leg. iij. nisi hoc faceret culpa ⁊ defectu legatarij: quia tūc idem qd in sequenti: quia videretur stare per legatariū. hoc enim casu quādo per legatarium stat legatum non consequitur nisi ex iusta causa hoc faceret: vt si esset mulier: ⁊ non posset cum claudio honeste morari: vt not. Bald. in. l. caio. §. imperator. de ali. leg. vbi iurisconsultus facit mentionem de ista. l. ponendo ipsam de verbo ad verbum. Aut stetit per casum sine culpa alicuius eorum: et tunc si est legatum alimentorū debetur: vt in hac. l. sicut enim casus mortis non facit legatum finiri: ita nec alius casus. Videtur tamen debere intelligi quando accideret in personam heredis: vt qꝛ necesse habuit se absentare quē legatarius sequi nō poterat nec tenebaꝛ: si autem in personam legatarij accideret casus: videtur quod debeat nocere ipsi legatario nō heredi. iuxta ea que habētur ⁊ no. in. l. si vno. §. item cū quidā. ff. locati. in gl. mag. Quantū autē ad aliud legatū annuū nō relictum pro alimentis: videtur standū significatui verborū vt quousqꝫ habitat habeat legatū si desijt habitare qualitercūqꝫ vel etiam casu cōtingēte in persona heredis vel in persona legatarij finiatur legatū vel pro illo tēpore nō habeat: ⁊ sic cessante impedimēto iterū paratus esset habitare cōsequetur legatum. l. pater seueri
4 nā. in fi. de condi. ⁊ demon. † ⁊ predicta quādo ista conditio habitandi fuit expresse posita per testatorem: sed si nō fuit apposita sed simpliciter legauit alimēta heres dicit legatario venias ad instantiam meam. i. in domo mea. ⁊ dabo tibi alimēta: legatarius non vult stare sed vult φ heres conducat sibi domum et ministret ibi sibi necessaria quid iuris. text. est pro legatario in
5 l. iiij. §. fi. de ali. leg. ſm vnum intellectū: ⁊ † hoc quādo alimenta petuntur ex dispositione legali vt in muliere vidua que non potest repetere dotem ante lapsum annum. debet tamen interim alimentari ab heredibus viri. iuxta ea que habentur in. l.

¶ Quādiu. Ad de gloss. in cle. ij. de vi. ⁊ ho. cleri. Bart. in. l. pater seuerinam. ff. de cōdi. ⁊ demon.

vnica. §. exactio. §. de rei vxo. acti. nō tenentur heredes prestare extra domum: ⁊ illo tempore mulier debet ibi operari ad commodū heredis: puta filare texere ⁊ similia que facere scire cōsueuit ꝑ ea que habētur ⁊ no. in. l. sicut. ff. de oper. liber. Quādo autem ex dispositione testatoris tenetur habitare cum herede nō teneretur sibi tales operas impēdere: sed operas coequeuas impendere debet ſm Bal. ⁊ etiā Bar. puta parare mensam: aptare lectos: facere coquinā vel similia prout cōueniunt conditiōi persone: fabriles vero operas lucratorias pōt facere pro se ⁊ ad suam vtilitatem ſm doc.

2 ¶ Licet in emptorem hereditatis transeant iura vtilia actiue ⁊ non passiue: si tñ pateretur se cōueniri ⁊ nō exciperet videretur agens fecisse pactū tacitū de non cōueniendo heredem.
3 Emptor hereditatis licet nō sit obligatus creditoribus vel legatarijs nec possit ab eis cōueniri est tamen obligatus heredi venditori ad restituendum quicquid illis soluerit.

1 Uamuis. † Venditio hereditatis nō liberat heredem a legatarijs: sed si quid prestatur ab emptore recuperaꝛ. hoc dicit. Idē in debitis hereditarijs: vt in. l. fina. §. de here. ven.
2 ¶ † Not. φ licet in emptorem hereditatis transeant iura vtilia actiue: quia potest cōuenire debitores hereditarios vtili actiōe l. ij. §. de here. vend. non sic transeunt passiue: vt ipse possit conueniri a creditoribus hereditatis: ⁊ si tamen pateretur se conueniri ⁊ non exciperet: videretur agens fecisse pactum tacitum de non conueniendo heredem: ⁊ si postea contra heredem ageret ille posset se tueri exceptione pacti taciti: vt est casus singula
3 ris in. l. ij. §. de pact. ¶ Item not. in fin. quod emptor hereditatis: licet sit obligatus creditoribus vel legatarijs nec possit ab eis conueniri. est tamen obligatus heredi venditori ad restituē dum quicquid ille soluerit: quia emendo hereditatem que est vniuersitas iuris censetur emisse cum omnibus emolumentis ⁊ oneribus sicut in qualibet vniuersitate iuris: vt. l. pater mense. de leg. ij. ⁊. l. cum filius. §. j. ¶ Sed pone quod heres anteφ venderet hereditatem aliqua legata vel debita soluit: postea vendidit simpliciter nunc molestat emptorem dicens se soluisse illa: ⁊ petit ab eo qd sibi restituat. Respondeo restituere non tenetur: quia censetur emisse cum oneribus que erant: tunc emptoris cū emit non cum preteritis ⁊ solutis seu extinctis: vt est casus notabilis in dicta. l. cum filius. §. j. ¶ Item pone qd hereditas nō erat soluēdo: quia nihil restabat solutis debitis: ⁊ sic legata nō valebant: vt. §. eo. l. si vniuerse. heres tamen reperit emptorem cui vendidit pro centum legatarij volunt quod ipse soluat eis ista centum: quia hereditas censetur fuisse soluendo in istis centum. Respondeo non tenetur eis soluere: quia illa censetur potius habere ex fortuna ⁊ ex sua industria φ a testatore. ⁊ iste est casus in. l. iij. in prin. ff. ad. l. fal. quā allegat gl. que incipit: quos tene menti.

2 ¶ Quando testator ex necessitate mandauit heredi quod vēderet rem legatam quod tūc non videatur legatum reuocasse.
3 Si ipse testator vendidit ⁊ tradidit ⁊ precium percepit videtur legatum reuocasse secus si alterum deficiat.
Quid si legauit rem vel estimationem eius.
4 Eo casu quo legatum censetur reuocatum per alienationem si postea testator rem redimat an legatum reconualescat.
5 Si testator obligauit rem legatam pro tanta quantitate quātū valebat: an per hoc videatur legatum reuocasse.
6 Si testator alienauit vsumfructū rei quā alienauerat an videatur legatum vsusfru. reuocasse.
Quid si legauit integrā proprietatē cū vsufructu: tūc alienādo vsumfructum non videtur reuocasse legatum proprietatis.

1 Ui post test. † Testator non videtur reuocasse legatum si post testamentum rem legatam alteri obligauit: sed heres tenetur eam luere. hoc dicit. ¶ In gloss. j. in. fi. ibi de lega. j. l. si res ⁊c. Et istam distinctionem dicit ibi Barto. habere locum quando erat obligata pro alio debito φ ipsius testatoris. si vero pro debito suo dicit quod indistincte tenetur heres eam luere: quia si non luit per eum stat quominus prestari possit: ⁊ sic tenetur ex facto suo. ipse enim tenetur soluere illud debitum cum sit obligatus: sed quando est obligata pro debito alieno non staꝛ per eum: quia cum ad aliud debitum non sit obligatus non pertinet ad euꝫ illud soluere. Ista est magna limitatio ad illam. l. que loquitur indistincte vnde puto quod habeat locum quando etiam pro debito testatoris. Nec ob. ratio Barto. quia imo stat per legatarium eo casu quo testator ignorauit eā esse obligatam: quia presumitur voluisse qd legatarius eā luat si reperiatur obligata. ¶ In sequenti gloss. opponitur qd obligando alteri videatur legatum reuocasse. l. rem legatam. ff. de adi. lega. ⁊. l. fideicommissa. §. si rem. de lega. iij. Sol. hic alienauit non

uit non ex toto: quia nō transtulit dominium sed constituit ius
in re: in legibus autem contrarijs alienauit ex toto transferen
do in alium dominium quo casu aut alienauit donando & cen
setur legatū reuocasse. i. rem legatam. de adi. leg. aut alienauit
vendēdo: & tunc aut necessitate nulla cogēte: & idem aut cogen
te necessitate rei familiaris: & tunc non videtur legatum reuo-
casse. & ideo si rem postea redimat debebitur legatario si nō re-
dimat tenetur heres vel redimere si potest vel soluere estima-
2 tionē eius. l. fideicōmis. §. si rem. de leg. iij. ¶ † Precedēs tamē
dictum quando vēdidit non cogēte necessitate limitatur qua-
tuor modis. Primo quādo ipse testator vendidit secus si man-
dauit heredi q̄ venderet. Nam per hoc non videtur legatū re-
3 uocasse. vt no. in l. postq̄. in fi. ff. vt le. no. caue. † Secundus qui
habet locū quādo vendidit & tradidit & precium percepit alio
deficiente: secus fm Bal. qui allegat ad hoc. l. predia. §. liberto.
de fun. instru. Tertius casus est qui habet locum: vt dixi quā-
do rem legat simpliciter: si vero rem vel estimationem eius nō
cēsetur legatum reuocasse per venditionē volūtariam: imo de-
bebitur estimatio. l. lucius. la. ij. de lega. ij. Quartus casus est q
habet locū quando legauit pure: si autē sub conditione si mea
erit cum moriar indistincte etiam si alienauit ex necessitate le-
gatū extinguitur per alienationē. l. stichū qui meus erit. de le-
4 ga. j. & iste casus concernit limitationem tertij casus. ¶ † Sed
queritur eo casu quo cēsetur legatū reuocatū per alienationē:
si postea testator rem redimat an recōualescat legatum. dic q̄
non per. l. cū seruus. ff. de adi. leg. fm Bald. cuius sunt oīa ista.
5 † Item pone q̄ testator obligauit pro tanta quātitate quantū
valebat illa res. Utrū per hoc videatur legatū reuocasse: vide-
tur q̄ non per hunc text. qui loquitur indistincte. Contrarium
dic fm Cyn. per. l. antepe. ff. de lega. iij. que incipit qui habebat:
quia nō est verisimile q̄ eam luat: certe potest ex verisimilibus
coniecturis apparere contrariū propter affectionē quā testa-
tor habebat ad rem: q2 fuerat suorū antecessorū. l. si in emptio-
ne. ff. de mino. & sic habito respectu ad hanc affectionem non vi-
detur obligata pro tanto quātum valet: quia non est verisimi-
le q̄ velit eam dimittere penes creditorē: & isto casu puto q̄ non
6 habeat locū illa. l. ¶ † Ultimo queritur quid si testator aliena-
uit vsumfructum rei quā legauerat. glo. in fi. dicit aliud in vsu-
fru. Tu dic fm Iaco. de rauē. & Cyn. q̄ aut legauerat dūtaxat
vsumfruc. & postea ipsum vsumfructum obligat vel alienat al-
teri: & tunc idem per omnia qd̄ dictū est. s. aut legauit integrā
proprietatē cum vsufructu: & tunc alienando vsumfructum nō
videtur reuocasse legatum proprietatis. ¶ Sed si queritur an
censeatur reuocatum legatū vsusfruc. distinguendum est: vt. s.
quia quod iuris est de toto quo ad totum idem iuris de parte
quo ad partem. l. que de tota. ff. de rei ven. & vsufru. est pars rei
legate integralis: vt. l. recte dicimus. ff. de verbo. obli. ¶ In gl.
seq. in fi. sed solui. dic q̄ ibi loquitur in donatione facta inter cō
iuges que est īprobata a iure: & sic est ipso iure nulla ab ipso pri-
cipio: licet morte donātis cōfirmetur: vnde de facili reuocatur
si donans eam alteri obligat. Nos loquimur in legato qd̄ est va
lidum a prin. & nō improbatum: licet nō habeat efficaciam nisi
post mortem testatoris & aditionem hereditatis: vnde difficili9
reuocatur.

2 ☞ Si testor legat seruo communi inter se & alium valet legatū
& totum acquiretur socio.
3 Si quis legat filio suo spurio vel ipsum instituat non valet lega
tum vel institutio.
Si postea facit ipsum legitimari an reconualescat.
4 Quid si pater dixerit instituo filium meum spurium vel sibi le-
go cum erit capax per legitimationem.

1 **SEruus testamento.** † Qui legat seruo proprio
sine libertate nō videtur libertatem legasse: ideo nō
valet legatū nec recōualescit: licet seruus ex postfa-
cto libertatem consequatur. hoc dicit. ¶ In glo. j. ibi nec de ser-
uis. §. j. l. quidam. & dic quod ibi loquitur quando instituit ser-
uus proprius sine libertate quo casu fauore institutionis cense-
tur relicta libertas non sic in legato quod non est ita fauorabi-
le: quia non facit quē decedere intestatū sicut institutio. ¶ In
glo. ibi: de testa. mili. l. ex his. dic quod loquitur in legato. & ta-
men videtur tacite relictā libertas: sed ibi propter tria: scilicet:
fauore militis & fauore libertatis: & quia legauit sibi tanq̄ liber
to: & sic verba enūciatiua emissa principaliter propter aliud in-
ducunt dispositionem concurrentibus predictis. ¶ In glo. ibi
alij legetur: quia tunc acquireretur legatum serui legatario: &
sic cessat ratio inualiditatis que est quod nulli potest legatum
illud acquiri. nam sibi non: quia non est capax. l. quod attinet.
de regu. iur. domino non: quia non habet alium dominum q̄
heredem: & sic reacquireretur ipsi heredi: vnde esset legatū nu-
2 gatorium: sicut si ab ipso herede sibiipsi factum esset. † Sed po-
ne q̄ legat quis seruo cōmuni inter se & alium certe valet & totū
acquiretur socio. l. verum. §. si cōmuni seruo. ff. pro socio. & adde
bonam gloss. circa hanc materiam in. l. sed si in conditione. §. ij.
vel. iij. ff. de here. insti. ¶ In gl. fi. ibi secus si eo viuo. Dic quod
omnes doc. reprobant hanc glo. quia imo etiam si eo viuo cōse-
queretur libertatem nō reconualesceret legatum propter regu-
lam catonianā que est q̄ quādocūq̄ legatū esset nullū propter
aliquā causam si testator tēpore testamēti moreretur non recon
ualescit: licet illa causa cesset viuente testatore. Nec ob. l. alleg. in
glo. q2 regula predicta locū sibi vendicat in tribus casib9. s. quā
do esset nullum propter defectū testatoris vel quādo mixta con
sideratione testatoris & legatarij: ita erat hic: quia legauerat ser
uo proprio. Nam alius q̄ ipse dn̄s potuisset legare: sed ipse domi
nus nō. Tertius casus est quādo mixta cōsideratione rei lega-
te & legatarij: vt si tibi legat testator rem tuā propriā: nam si illa
res esset legata alteri valeret: & si tibi legarentur alie res q̄ illa
similiter valeret: sed q2 illa legatur tibi nō valet nec ex postfacto
recōualescit: licet desinat esse tua viuente testatore. l. cetera. §. j.
de leg. j. Si vero legatū esset nullum solū propter incapacitatē
vel conditionē legatarij: tunc illa regula nō habet locum: imo si
illa incapacitas cesset viuente testatore reconualescit legatū. l.
interuenit. de le. prest. & l. nō intelligitur. §. quando. ff. de iure fi-
sci. hic autem nō erat nullū solum propter conditionem legata-
3 rij: sed mixta consideratione. vt dictū est. † Sed pone q̄ quis le-
gat filio suo spurio vel ipsum instituit nō valet legatū vel insti-
tutio: postea facit ipsum legitimari vtrū recōualescat videt̄ qd̄
nō: q2 erat nullum mixta cōsideratione patris & filij: nā ipsi fi-
lio: licet spurio potuisset legari a quolibet alio q̄ a patre: vt no.
in aut. q. mo. na. effi. sui. §. fi. & pater potuisset legare cuilibet al-
teri q̄ spurio. Contrarium tamen determinat Bart. in. l. j. ff. de
reg. ca. per dictam. l. non intelligitur. §. aliquando de iure fisci.
Nec ob. ista. l. fm eū: q2 hic testator poterat prouidere circa istā
cām inualiditatis relinquendo libertatē: vnde cū nō proderit
l. sibi nō subuenit. ar. in. l. q2 ratio. ff. de condi. insti. sed circa ille-
gitimitatem prouidere nō poterat: q2 nō pertinebat ad ipsum
facere illum legitimū: sed ad principē. ideo tex. ibi subuenit vt
cessante causa inualiditatis recōualescat. Bald. hic idē tenet &
assignat aliā rationē. s. fauore filiationis: sed in. l. eam quā. j. de
4 fideicō. in pe. col. tenet contrariū de quo miror. † Et plus dicit
q̄ etiam si pater dixisset instituo filiū meū spuriū vel sibi lego cū
erit capax per legitimationem q̄ nihilominus nō valeat nec re
conualescat qd̄ nō est verū: bene tamen posset procedere dictum
suū qn̄ defectus proueniret solū ex inhabilitate testatoris vt si
filiusfa. vel minor. xiiij. annis faceret testm̄ & cōferret institutio-
nem vel legatum in tēpus quo erunt habiles ad testandū: nam
nō valeret nec haberet locū. l. in id tēpus. de here. insti. per. l. j.
§. j. de leg. iij. Nos loquimur quādo defectus nō erat mere in te-
statore: q2 erat habilis ad testādum cum alio nō cum spurio. te-
ne menti: & vide in predictis locis: q2 non sunt in alijs locis.

2 ☞ Substitutio vulgaris pōt fieri in legato sicut in istitutiōe.
Si legatarius moriatur anteq̄ agnoscat legatum vel repudiet
an transmittat ad heredem suū an autē locus sit substitutioni.
3 Fideicommissum an possit fieri in legato.

1 **SI legata.** † Substitutio vulgaris facta in
legato expirat per aditionē pri-
mi legatarij. h. d. Sic & facta in hereditate: vt in. l.
post aditam. s. de impu. & alijs substi. ¶ † Not. ergo
2 q̄ potest fieri substitutio vulgaris in legato sicut in institutio-
ne. l. vt heredibus. de lega. ij. puta lego tibi fundū: & si nolueris
ipm̄ lego sempronio. Sed pone qd̄ moriaris anteq̄ agnoscas
legatum vel repudias vertitur contentio inter heredē tuum
& semproniū: quia heres tuus dicit ad se legatū trāsmissum cū
etiā ab ignorante transmittatur postq̄ dies eius cessit. l. cū pa-
ter. §. surdo. de le. ij. sed sempronius dicit hoc procedere quan-
do legatarius non habet substitutum vulgarem: al's ille debet
preferri legatarij heredi. Quid iuris. de hoc vide tex. & Barto.
3 plene distinguentē in. l. iij. §. j. ff. de adi. le. † Itē hic loquitur in
substitutiōe vulgari: quid in fideicommis. si legatur tibi fund9
& rogaris alteri restituere pone q̄ nō acceptas legatum vel ac-
ceptas & non fuisti cōsecutus quid erit de fideicōmissario an si
bi tenearis: vide de hoc in. l. fideicōmissarium. de leg. j. & l. im-
perator. in prin. de leg. ij. & vtrobiq̄ no. per glo. & doc.

2 ☞ Legatarius nō dicitur occupare rem legatā cū vitio quā-
do eam occupat ante hereditatē non aditam vel possessionem
non apprehēsam per heredem nec per hoc cadit a iure suo sed
solum tenetur restituere heredi si imminebat falcidia.
3 Legatum si consistat in quantitate vel in genere et legatarius
subtraxit aliquam rem heredi que non erat legata: sed pro lega
to erat obligata an cadat a legato.

Si testator dedit licentiam legatario accipiendi propria autoritate non perdit tunc legatum.
4 Occupans aliquam rem suam propria autoritate an per hoc cadat a iure suo.

1 Non est dubium. †Legatarius qui rem legatam propria autoritate occupat cum vitio cadit ab omni iure suo. h. d. ista singularis. l. ¶ †Et dicitur occupare cum vitio quando post aditam hereditatem et apprehensam possessionem per heredem occupat: secus si hereditas non esset adita vel possessio non esset apprehensa: et sic vacaret: quia tunc licet vitiose: non tamen tantum quantum in primo casu. ideo solum tenetur restituere heredi per interdictum quorum bo. si imminebat fal. l. j. §. redigitur. ff. quorum leg. et hoc dicit glo. in effectu: non autem cadit a iure suo. ¶ In tex. ibi. act. sed quid ad rumbum quod denegetur sibi actio postquam rem habet apud se. non enim indigere agere sed pot. retinere. Sol. imo non potest: quia cadit a iure suo: et heres pot. eam ab eo repetere vt no. in simili per glo. in. l. sed et partus. in vl. glo. ff. quod me cau. An autem cadat ipso iure vel requiratur sententia priuatiua. dic quod not. in simili. s. de iur. om. iu. l. in criminali. et in auth. qui rem. de sac. san. eccle. ¶ †In tex. ibi quas subtraxisse. sed pone quod legatum consistebat in quantitate vel in genere: legatarius autem subtraxit aliquam rem heredi que non erat legata: sed pro legato erat obligata an cadat a legato: et videtur quod solum a iure hypothe. quod habebat in illa re per istam literam. de hoc vide glo. ff. quod me. cau. l. extat. que incipit sed nunquid. ¶ Item pone quod testator dedit legatario licentiam accipiendi propria autoritate. respondeo non habet locum ista. l. p. l. titia. cum testamento. §. j. ff. de le. ij. cum ibi not. et eodem modo si testator legasset executori testamenti. nam sicut ille potest soluere aliis: ita et sibiipsi. l. fistulas. §. fundus. ff. de contra. hen. empt. secundum Bald. ¶ Ultimo extra glo. et docto. fortiter et subtiliter opponitur: nam videtur quod quis non cadit a iure suo nisi occupet cum violentia ablatiua vel compulsiua: vt. l. si quis in tantam. j. vnde vi. et. l. extat. quod me. cau. Solu. speciale est in casu isto: vt etiam si sine aliqua violentia occupauit propria autoritate cadat a iure suo. debet enim recipere de manu heredis: et forte ratio est: quia tractat de lucro: et quia sibi acquiritur dominium ipso iure preter regulas iuris: vt regulariter acquiritur per traditionem vnde sicut de facili sibi acquiritur: ita de facili perditur. †Nam sic
4 a in alia re propria quam quis pot. occupare propria autoritate[a] si hoc non facit cum violentia: et maxime cum possit hoc facere sine violentia iuxta no. per Inno. in. c. olim. de resti. spo. et eodem modo si occupat sibi rem debitam in acti. personali: licet enim sit predo nec per hoc acquiret dominium. l. si ex stipu. ff. de acqui. pos. non propterea cadit a iure suo quando sine violentia committeret tamen furtum si alius cui surripuit haberet ius retinendi &c.

1 Si fortidianum. †Coniuncti re faciunt sibi partes per concursum. h. d. declara hic: vt. j. de ca. tol. §. sin autem disiuncti. et. §. si vero. non omnes. ¶ In glo. ibi non animo adimendi: alias contra: sed quomodo cognoscitur hoc dixit Dy. in. l. nam ad ea. de condi. et demon. quod si legat secundo sub commemoratione primi puta fundum quem titio legaui: sempronio lego videtur titio ademisse. alias secus. Bart. reprehendit: vt dixi s. titu. j. l. iij. Dic breuiter quod aut in eadem voluntate: et tunc habet locum dictum Bar. quia non est verisimile quod in eadem voluntate peniteurit nisi quando eidem cui primo legauerat iterum legat. vt. d. l. nam ad ea. Si vero in diuersis voluntatibus locum habet dictum Dy. quia tunc est magis verisimile quod penituerit: et ita pot. intelligi. §. quem glo. alleg. ff. de adi. le. l. transferri. Bal. autem aliter loquitur quod aut apponit dictionem aduersatiuam. puta fundum autem quem legaui titio lego sempronio: et tunc videtur a titio ademisse: intellige etiam in eadem voluntate. Aut apponit dictionem continuatiuam: puta item fundum quem legaui titio lego sempronio: et tunc non videtur a titio ademisse: sed sempronium sibi coniunxisse: et hoc vt. s. dixi quando in eadem voluntate: sed in diuersa tenere dictum Dy. indistincte.
2 Statutum si imponit penam declinanti iurisditionem potestatis: et clericus declinet non incidit in penam.
Non nocet nolenti qui velle non potest.
3 Frustra petit quis quod restituere tenetur.

1 Ab administratione. †Conditio impossibilis de iure non vitiat legatum sed vitiatur et reijcitur hoc dicit. De hoc in. l. obtinuit. ff. de conditioni. et demon. et plene per Bar. in. l. j. de condi. insti. et idem si est impossibilis de facto: sed contractus benevitiatur ex appositione talis conditionis. l. non solum. ff. de act. et obli. ¶ †In fi. l. ibi. cum etiam
2 si vellet. no. quia non nocet nolenti: quando velle non potest. Unde inducitur per Jac. bu. et alios si statutum imponit penam declinanti iurisdi. potestatis: et clericus declinet[b] non incidit in pe-
b nam: quia si vellet consentire non posset: vt in. c. si diligenti. de foro compe. Statutum ergo debet intelligi de illis qui in potestatem consentire possunt et eius iurisditionem prorogare quod facere non possunt
c clerici. Preterea tale statutum generale[c] non comprehendit clericos non subditos iurisditioni statuentium nec presumitur statuentes de eis sensisse cum prohibeantur statuere contra eos. ar. l. si pater. ff. que in frau. cre. et in. l. si quis sub conditione. ff. de condi. insti. cum ibi no. et quod habetur et not. in. c. eos. de immu. ec. lib. vj. in nouel. et adde quod no. Bald. in auth. clericus. s. de epi. et cle. ¶ In gl. ma. ibi secus in alio. dic. s. qui possit esse tutor et cui fuisset relictum si tutelam gesserit: quia non gerendo non consequitur relictum: vt in. ll. alle
3 ga. in glo. ¶ †In glo. ibi sed videtur etiam solutum peti supplere sic videtur quod peti non posset cuius contrarium hic dicitur. nam frustra petit quod restituere tenetur. l. dolo. de doli excep. Sol. vt. j. in ver. vel dic quod hic vbi ponitur vera solutio: quia hic loquitur in legato quod non vitiatur ab impossibili conditione vnde non est verum quod si soluatur possit repeti. Contrarium loquitur in conditione facta inter viuos que vitiatur ex impossibili conditione vel causa. ideo qui dedit ignoranter ob causam possibilem potest repetere per conditionem ob causam vt in contrario gl. vitiatur enim illa datio et sic efficitur retractabilis.
2 Si heres scriptus patitur controuersiam de hereditate legatarij conueniunt scriptum sed creditores hereditarij possunt conuenire vel scriptum vel mouentem controuersiam.

1 Si in fraudem. †Si heres scriptus patitur controuersiam de hereditate lite pendente non tenetur soluere legata nisi prestita cautione quod euicta hereditate restituentur: sed cautio cui si plusquam per. l. fal. prestatur etiam si de hereditate questio sibi non moueatur: si tamen dubitatur an immineat falcidia. h. d. De istis duabus questionibus habetur. ff. si cui plusquam per. l. fal. per totum. et in ista. l. ponitur differentia que est inter eas et in gl. fi. hic. ¶ In tex. ibi que testamento relicta sunt. Dic quod heres scriptus volens effugere et differre solutionem legatorum submisit quendam: vt sibi moueret questionem super testamento: et super hereditate: et lite pendente recusabat soluere legatarijs: eo quia si aduersarius obtineret legata essent inualida: vnde petebat differri quousque lis finiretur: certe legatarij non tenentur hoc expectare: sed possunt offerre cautionem a pretore inuentam in qua dicitur quod euicta hereditate redditur. ¶ Sed opponitur fortiter quod imo heres non cogatur soluere lite pendente. l. ita tamen §. quoties. ff. ad trebel. et de act. et ob. l. qui cum herede. et de excep. rei iudi. l. ij. in quibus est expressum. Solu. duas habet vias heres: primo vt repellat legatarios per illam exceptionem ne fiat in preiudicium lite mota. vt in contrarijs: aliam vt soluat prestita dicta cautione vt hic. nec alio modo video posse solui. Si tamen lis non esset adhuc mota: sed aliquis minaretur mouere cogeretur heres soluere etiam cautione non prestita: quia mine possunt esse elusorie. l. hec autem in prin. si cui plusquam per. l. fal. idem si esset mota lis. sed legatarij possunt ostendere quod frauduleter et facta
2 collusione cum herede scripto: vt in glo. que incipit. †sed nonne et hoc de iure veteri ante. l. fi. s. de pe. her. per illam auth. l. distinguitur inter legatarios et creditores hereditarios vt legatarij conueniant scriptum. Creditores vero possunt vel scriptum vel mouentem controuersiam conuenire.
2 Uxor non dicitur proxima vel coniuncta marito quia non est coniuncta sanguine sed affinitate: imo nec est affinis sed principium affinitatis: idem tamen in ea quod in affine.
3 Statutum quod mulier non possit contrahere sine presentia duorum attinentium vel propinquorum: an maritus possit interuenire tanquam attinens vel propinquus.
4 Legatum factum de re aliena quando valeat et quando non. et nu. i.
5 Si testator legat rem suam quam putabat alienam an valeat legatum.
6 Si legauit rem alienam in qua non habebat aliquod ius in re: sed ad rem que erat debita actione personali: an videatur tunc legasse illam actionem.
Si illa res aliena erat debita legatario an legatum valeat.
7 Si heres redemit rem alienam legatam ab eo quem putabat dominum et non erat an iterum teneatur redimere a domino.
8 Prelegatum factum coheredi de re aliena si euincatur an possit agi contra coheredes de euictione.

1 Cum alienam. †Legatum rei aliene factum a sciente valet: sed si ab ignorante non valet nisi factum sit coniuncte persone vel vxori vel alteri cui verisimile sit testatorem etiam si sciuisset legaturum. hoc dicit notabiliter: et semper allegatur et habet materiam longam de qua in. l. si domus. §. de euictione. ff. de lega. j. ¶ In text. ibi: peti potest. debet ergo peti ipsa res: licet sit aliena. Sed contra imo debet peti factum scilicet vt

¶ Occupare propria autoritate. Adde an et quando dicatur quis occupare per litis contest. vel sententiam. vide per Bar. i. l. si plures. ff. de leg. j. c. tibi qui. et. c. si duob. de rescri. li. vj. c. pe. de fo. compe. glo. in. c. capitulum de rescri.
¶ Et clericus declinet. Adde an. de bu. in. c. quod clerici. de fo. compe. et per Consta. in. c. si iudex laicus. de sen. ex. lib. vj.
¶ Statutum generale. adde Jo an. and. in. c. vt animarum. de const. lib. vj. in nouel. abb. i. c. a nobis. el. j. de sen. exco. abb. in. c. ecclesia sancte marie. de consti. et ibi docto

scilicet vt heres condemnetur ad rediméndum eam a domino: vt. l. titia tesserá. in prin. de leg. ij. Solutio. aut testator legauit rem: et debet peti ipsa res: vt hic. et in. l. si domus. §. qui confitetur. de lega. j. aut mandauit heredi qd redimeret: et debet peti ipsum: vt in contrario. et tunc post moram succederet obligatio ad interesse: quod dic vt ibi: nota. plene per Bartolum. ¶ In tex. ibi. q si suam esse putauerit supple simpliciter non respectu alicuius cause nulle vel finite alias etiam si coniuncte persone factum esset non deberetur: vt not. glo. singularis in dicta. l. si domus. §. de euictione. et probatur in. l. sticho. de vsufructu lega.

2 ¶ † In tex. ibi vel vxo. Not. ex ista aduersatiua quod vxor nó dicitur proxima vel coniuncta marito:[a] quia non est coniuncta sanguine: sed affinitate: imo nec est affinis: sed principium affinitatis: idem tamen in ea quod in affine vt in. l. maritus. §. de

3 procura. † Et argu. si statutum dicat qd mulier non possit contrahere sine presentia duorum attinentium [b] vel propinquorú maritus non possit interuenire tanquam attinens vel propinquus dic vt no. in. l. supra. vñ vir et vxor. ¶ In tex. ibi: vel alij tali persone. dic qd hoc relinquitur arbitrio iudicis qui sit talis cui verisimiliter testator reliquisset vt si erat familiaris dilectus qui longo tempore sibi seruierat: vel si reliquit forte pro anima alias regulariter presumitur contrarium quia si sciuisset esse alienam nó grauasset heredem de redimendo. Et adde alium casum vbi valet etiam factum ab ignorante: et non coniuncte persone qui habetur in. l. heres pro certo fundo. ff. ad trebel.

4 ¶ † Opponitur in gloss. tribus modis. Primo qd indistincte valeat legatum factum de re aliena etiam ab ignorante: et non coniuncte persone: vt in. l. vnum ex familia. §. si rem. de lega. ij. Solutio. verum est quádo esset aliena: id est non testatoris: tamen esset eius heredis quem testator poterat grauare et idem si alterius quem grauare poterat eadem ratione: hic quando erat alterius quem grauare non poterat. Aduertendum tamen qd licet in primo casu valeat vt heres compellatur eam tradere non tamen transit dominium ipso iure in legatarium eo modo quo transiret si esset propria res: vt nota. per glo. in. l. papi. ff. de serui. et infra de lega. j. l. j. ¶ Secundo opponitur ecóuerso qd indistincte non valet etiam si a sciente et coniuncte persone: vt in. c. filius. extra. de testa. dicit gloss. aliud de iure canonico. Tu dic qd in preiudiciú domini verum est qd non valet: sed in preiudicium heredis qd teneatur eá redimere a domino: vel si non potest iusto precio teneatur soluere iustam estimationem bene valet: vt hic. et. l. non dubium. §. finali. de leg. iij. vel dic qd si legat rem alicuius ecclesie non valet indistincte: quia cum non possit alienari sine magna solennitate non videtur de ipsa commercium sicut nec de re principis. l. apud iulianum. §. finali. de lega. primo. Quid autem in re dotali an ipsa dicatur esse commercium cum prohibeatur alienari per. l. iulia. dic vt in. l. dotalem. cum ibi not. ff. de mili. test. ¶ Tertio et vltimo opponitur qd valet quo ad quid non reiecta distinctione huius legis. ff. de lega. j. serui electi. §. fina. et. l. si domus in fine. Solu. distinctio huius. l. habet locum quando testator in illa re nullam partem habebat quotam vel integralem: puta vsumfructum. nec etiam habebat aliquod ius in re alias illam tantum partem vel ius videretur legasse: et in illis teneret legatum indistincte etiam factum ab ignorante: et non coniuncte persone: vt in contrarijs. In alia vero parte vel in eo quod ipse non habebat an valeat vt teneatur illud redimere: puto distinguendum prout hic. Uel potest dici qd indistincte non valeat etiam si factum sit a sciéte quasi videatur se restrinxisse solum ad ius

5 et partem quam habebat. arg. in. l. qui tabernas. ff. de contrahen. empt. ¶ † Sed quero extra glo. quid ecóuerso si legat rem suam quam putabat alienam. Responde aut erat sua irreuocabiliter: et valet inspecta veritate potius q falsa opi. arg. in. l. regula. §. qui ignorauit. ff. de in. et fac. igno. quia plus erat í veritate q erat in opi. Aut erat sua reuocabiliter: vt quia erat sibi legata ab alio testatore et ipse ignorabat tamen dominium ignoranti erat quesitum: sed si repudiaret fingebatur non quesitum. l. proinde. si cert. peta. Isto casu distingue an ille testator postq sciuit acceptauit: et idem quod. s. aut repudiauit: et tunc Dy. dixit non valere legatum a se factum quasi videatur ipm reuocasse. Barto. contra vt habeatur perinde ac si nunq fuisset sua: sed tunc valeret si hoc sciuit quod dic vt no. per eos in. l.

6 seruum filij. §. j. de lega. j. ¶ † Item quero extra glo. quid si legauit rem alienam in qua non habebat aliquod ius in re: sed ad rem que erat debita actione personali. Respondeo videtur tunc legasse illam actionem: et illa est sibi cedéda: et ad aliud nó tenetur heres. text. est in. l. apud iulianum. §. idem iulia. si fundum. de lega. j. ¶ Item pone q illa res aliena non erat debita testatori: sed legatario actione personali. videtur non valere si cut si esset sua propria. l. mea res. de conditio. et demon. Contra

rium dicit gloss. ff. de lega. ij. l. cum pater. §. pater filie. si factum fuit a sciente quod dic vt ibi. ¶ In seq. glo. ibi iusto precio redimat hoc: vt not. in. l. plane. §. quod si rem. de lega. j. per Barto.

7 ¶ † Sed pone q redemit ab eo quem putabat dominum: et non erat an iterum teneatur redimere a domino vt sic faciat eam legatarij: videtur q sic per. l. huiusmodi. §. qui seruum. in fine. de lega. j. vbi habetur q tenetur eam facere legatarij. Tu dic ne in infinitum grauetur q non tenetur eas amplius redimere: sed cedere actionem contra illum a quo redemit si res euincatur. p id quod nota. infra. in gloss. fina. et. d. l. si domus. §. de euictione. Si autem adhuc nó redemerat ab aliquo: quia forte eam repetit in hereditate tradidit legatario: et postea ad notitiam legatarij peruenit q erat aliena videtur qd etiam antequam euincatur possit compellere heredem ad redimendum: quia tenebatur eam facere legatarij quod non fecit. vt in. d. §. qui seruum in fi. iuncta. l. cum quis. §. qui hominem. ff. de solu. ¶ In gloss. magna ibi: nec creetur inuidia inter fratres. alij dicunt qd ra-

8 tio filiationis nihil ibi operatur: † quia idem esset in extraneis institutis heredibus si vni eorum est prelegata res aliena: vt si euincatur non possit agere contra coheredes de euictione: sed debeat sibi sufficere commodum hereditatis: quando vero legatur ei qui nó erat institutus et sibi postea euincitur habet bene regressum de euictione. l. si domus. §. j. nisi heres semel eam redemisset ab eo quem putabat dominum: vt. s. dixi reiecta distinctione quam. j. facit gloss. ver. vel dic an testator crederet eá esse certi hominis vel incerti. Bald. videtur tenere q ibi erant coniuncti: et ille cui erat res prelegata volebat vti priuilegio cóiunctionis cótra alios coniunctos quod facere non potest. ar. in. l. sed et milites. de excu. tu. nec est curandum an sint filij vel alij coniuncti plus placet precedens solutio: vt dicamus qd valeat prelegatum factum vni ex heredibus de re aliena: tamen sibi non debetur euictio a coheredibus. si vero alteri non heredi valet fm distinctionem huius legis. et debetur euictio. ¶ Ultimo gloss. querit. pone q testator tenebat rem alienam tanq suam et eam vt suam legauit tibi extraneo tu eam petis ab herede: heres dicit legatum non valere: quia factum ab ignorante vel errante et non coniuncte persone. vt in hoc tex. gl. notabiliter vult qd hoc heres non possit allegare quominus teneatur tradere. Nam ex quo possidebat testator in hoc videbatur sua: et heres qui etiam possidet saltem quod habet tradere tenetur quia testator in ea plus dilexit legatarium q heredem non tamen posset heres compelli ad eam redimendú: et si euinceretur non teneretur de euictione.

2 ¶ Pater si filie legauit simpliciter centum: deinde in dotem dedisset centum an eo mortuo possit adhuc peti legatum.

3 Si minus dedit in dotem q legauit an possit post mortem illud plus peti.

1 **Alia legatorum.** † Si legatum factú pro dote per patrem eo viuente filie in dotem tradatur eo mortuo amplius peti non potest. hoc dicit. Uidebatur contrarium hic: quia actio ex testamento pro isto legato non erat orta viuente patre: sed sperabat oriri post mortem ergo vel traditio facta per patrem nó vere q cedat in illud debitum quod adhuc non suberat: sed dic qd impedit actionem post mortem oriri: an ergo ista filia habeat ex causa legati vel inter viuos. Bald. sentit q ex causa legati: quia testator potest preuenire et soluere legatum ipso viuente. qd dic vt in. l. legatum. de leg. ij. ¶ Oppo. q legatum censeatur duplicatum. arg. in. l. quinquaginta. ff. de proba. Sol. ista. l. postea procederet clare in duobus casibus. Primus est quádo fuisset legata certa res vel species et illa eadem fuit tradita per testatoré quo casu etiam si nó fuisset legata pro dote: sed simpliciter amplius nó deberetur quia species non duplatur nec multiplicatur etiam si testator contrarium dixerit. l. lucius. §. impuberem. de legatis. ij. Secundus casus est quando fuisset legata quantitas et fuisset dictum pro dote et postea eadem quantitas in dotem fuisset data quia si-

2 cut non multiplicatur causa ita nec quantitas. † Si vero non legasset pro dote sed simpliciter: puta centum: deinde in dotem dedisset centum haberet locum contrarium: quia cum quantitas possit multiplicari: et duplari possent post mortem peti cétum. arg. l. contrarie fm Barto. contrarium tamen videtur verius: quia licet non dixerit lego pro dote cum tamen teneretur eam dotare: et sic erat debitum necessarium videtur reliquisse in cópensationem ipsius debiti. argu. in. l. si cum dotem. §. si pater. solu. ma. et videtur casus tibi expresse per Bar. in. l. quod auté. ff. de iure do. et in. l. tali. in fi. et hoc tenet do. Rapha. licet Bart. non allegat in illa. l. alij vero hoc non tangunt. ¶ † Sed pone[c]

3 c q minus dedit í dotem q legauit an possit post mortem illud plus petere. in hoc fuit diuersitas Oldra. qui tenuit q sic in. l.

a ¶ Uel cóiuncta marito. adde an vxor venit appellatione cóiuncte persone. vide i. l. manifestissimi. §. cum aut. et ibi Bald. et Sali. C. de fur.

b ¶ Duorum attinétium. Adde an appellatione attinétiú veniát maritus et vxor. vide pau. de ca. in. l. si. de ver. sig. et est gl. vltra eú in. l. amite. et in. l. ná si. C. de neces. ser. Et q veniant appellatione attinétiú. vide per Bal. in. c. in literis. in. j. colú. de test. et melius q alibi. vid p bar. in repe. l. cú acutissimi. C. d fidei com.

c ¶ Sz pone. Ad de eundé Pau. de ca. in cósi. ccxj. incip. ego Pau. de ca. in. j. pte cósiliorú antiquorú. et in cósi. cclix. incip. pponitur in facto. i prima parte consiliorú nouorú: fm vl tima impressione et Alex. de imol. in cósi. vij. i. ij. vo. Fran. Cur.

lucius.la prima.de lega.ij.per illum tex.et Dy.qui tenuit contrarium:quia postq erat factũ pro certa causa implenda et illa fuerit impleta pro minori ex illa non poterit plus peti.arg.in.l.lucius.§.a te.ff.de leg.ij.Bart.distinguit ibi:an dixit lego pro dote:et est vera opinio Oldra.quia dos potest augeri: aut dixit lego pro ipsa maritanda: et est vera opinio Dy.quia sufficit q sit maritata.Bald.tenet hic idem hoc casu quod in precedenti:qr etiam cum relinquitur pro ea maritanda videtur relictum pro dote.Et quia si aliud diceremus sequeretur absurdum:q si maritaret eā p nihilo nihil posset petere post mortē quod esset inhumanum.Et sm istam opinionem alias consulendo obtinuit cum quedam mulier cui factum erat legatum per patrem p dote eo vivente fuisset maritata et dotata a matre vel ab alio attinente patre mortuo posset petere legatum.Cetera circa sequentem questionem.vide per Bar.plene in.l.huiusmodi.§.cum pater.de lega.j.

Cũ rñso.Add tu et istũ tex.intelligas qñ dat⁹ fuit coheres qui adimit.als aũt quereret ad cãm intestati nõ haberet privilegiũ.Et vide tex.in.l.si ptori.§.qd ergo.ff.ad treb.et in.l.cũ res.j.de omi agro deserto.li.x.vbi repudiās supremas testamenti ptes nihil pro eo cõsequi pōt et cogita p sol.qr vr cõtra istum text.Frã.Cur.

a
1 Cum responso. a † Heres qui partem hereditatis in qua fuit institutus repudiavit totum prelatum consequitur. hoc dicit. Oppo.pro declaratione litere quod nõ debeat consequi totum legatum:sed solum pro parte coheredũ nam pro parte in qua repudians fuit institutus prelegatuz nõ valuit: quia a seipso nõ poterat sibiipsi legare.l.legatũ.§.j.de lega.j.pro illa ergo parte erat habiturus rem prelegatam iure hereditario non iure prelegati postq ergo repudiavit hereditatē pro illa parte videtur etiam prelegatum pro eadem parte repudiasse.Solu.hoc erat dubium huius.l.sed responde verum esse quod non valuisset legatum pro illa parte in qua erat institutus si hereditatem adiuisset: sed ex quo repudiavit perinde est ac si non fuisset institutus: et sic valet legatum in totum:et ipsuz in totum consequitur.et hoc vult ista.l.Sed contra:imo videt q totum prelegatum perdat repudiando hereditatem.vt.l.fi.§.fi.de doli excep.et.l.filio quē pater.cum.l.seq.de lega.j.Sol.in illis legibus apparebat de voluntate testatoris expressa vel tacita q nolebat ipsum habere prelegatum nisi etiam hereditatē acceptaret: et videtur tacite apparere de voluntate quando prelegatum successit loco portionis hereditarie:vt si testator distribuit bona inter heredes et in partibus vel rebus alicui assignatis eos heredes instituet:tunc ergo licet illas res vel portiones habeant iure prelegati:quia tamen succedunt loco portionis hereditarie:qr nõ assignavit alias portiones quotas repudiando hereditatē censetur illas portiones vel res repudiasse.l.quid ergo.in prin.de lega.j.vbi est tex.singularis. videtur etiam constare si fuit apposita conditio in institutione que censetur repetita in prelegato.et ideo ea nõ impleta nec institutionem nec prelegatum ꝯsequitur:et iste est casus.l.fi.§.fi.de excep.doli.Ultimo opponitur q nõ cõsequitur legatuz pro parte pro qua fuit institutus sed solũ pro portione coheredũ.l.miles ad sororem.§.pro parte.de leg.ij.Sol.aut repudiavit hereditatem heres pro illa parte:et consequitur totum prelegatũ vt hic per rationē quā.s.dixi.aut non repudiavit sed mortuus est ante aditam hereditatē:et tũc pro parte in qua erat institutus nõ transmittit prelegatum ad suos coheredes:quia erat cõditionale pro illa parte si hereditatē repudiavit et ipse non repudiavit.vt si conditio non extitit.pro parte vero coheredũ erat purũ et ideo transmittit quia dies eius cesserat.sic ergo aliquādo nihil cõsequitur aliquādo partem tantum vt colligitur ex iuribus predictis que glo.hic allegat sed non declarat.

Sz pone.Add tu et pone quid si mihi legat nõ res mea nec mihi nec testatori obligata: sed alij tertio an tale legatũ valeat et dic vt per Bar.in.l.si tibi.ff.de leg.j.et.l.meuius.§.pe.ff.de lega.ij.Frã.Cur.

2 Si tēpore testamenti res non erat legatarij:sed postea afficitur an legatum extinguatur.

3 Quid si legatari⁹ successit tertio cui⁹ erat res a testatore legata.

1 Proprias res. † Non valet legatum factum de re propria legatarij.h.d.Videbatur valere saltē vt posset peti estimatio:licet non ipsa res quā habet vt alibi qñ legat alicui militia quā capere nõ pōt nõ pter eius delictũ.vt plene no.in.l.apud iul.in fi.cũ.l.seq.de lega.j.sed certe aliud est cũ alicui legatur res nõ sua quam tñ capere nõ potest licet non habeat aliud qñ legatur res sua quā habet.naz minor tũc esset ambitio si peteret estimationem eius q eo casu quo nõ habet nec habere potest.Item contra de.l.cetera.§.j.Sol.hic qñ legatũ erat purũ quo casu nec a pricipio nec confirmatur ex postfacto licet res desinat esse sua vivēte testatore pter regulā catonianā.Contrariũ loquitur quādo fuit legata sub conditione si sua esse desierit vel qualibet alia cõditione quo casu legatũ non est nullum a principio sed pendet vsq ad eventũ conditionis.et sic tunc reperitur cessare defectus valet si adhuc suberat defectus non valet.l.nec etc.de verb.oblig.et.l.mea.de condi.et demon.et vult glo.in prin.et in fi.Item adhuc opponitur.de.l.apud iulianum.§.si titius.et de alijs allegatis in glos.de leg.j.

Donet eccla.Adde an patronus possit donare suũ ius patronat⁹ alicui cõpatrono sine cõsensu epi.vide tex.iũcta gl.in vbo libere.in cle.ij.de iure patro.et gl.i.c.nemini.xvj.q.vij.

et de.l.si tibi hõ.in prin.Sol.lex ista loquitur quando testator in re legatarij quaz legabat nullum ius habebat in re vel ad rem nec etiam alius.si autem habebat ipse vel alius valet legatum quantum ad hoc vt videantur legasse illud ius et ipsum remisisse si ipse habebat:si alius habebat vt ab alio redimatur et liberetur.vt.d.l.si tibi homo.in prin.et.l.non quocunq.§.si ex bonis.Sed contra imo etiam tunc nõ valet.l.meuius.§.pe.de lega.ij.quē glo.allegat pro cõcordātia sed discordat.so.qd.s.dixi procedit quando testator habebat tale ius per qd poterat rem a legatario auocare nec erat finituz morte testatoris:puta ius pignoris vel vtile dominium.Si vero erat tale per quod non poterat rem a legatario auocare:puta ius servitutis predialis pro qua cõpetit cõfessoria per quā nõ auocat res sed ipsa servitus: tunc legando rem nõ valet legatum nec propterea videtur illud ius servitutis remissum.Idē si erat ius per qd poterat res auocari vt si habebat ius servitutis personalis:puta vsusfructus p quo datur etiam confessoria:tñ tunc vocat ipsam rem : quia vsufructuarius debet rem tollere:quia illud ius erat finitum morte testatoris adhuc non valet propter illud ius nec videtur illud remissum qm etiaz sine hoc finiendũ est post mortem testatoris:et hec habentur in illo.§.penul.qui incipit fundo et est difficilis.

2 † Ultimo quero si tempore testamenti res non erat legatarij sed postea efficit an legatũ extinguat. respondeo aut reperitur sua tēpore quo cedit dies legati:puta tēpore mortis si legatum erat purũ vel existēte conditione si erat conditionale et tunc nõ debet quia dies eius inutiliter cedit:et sic licet valuerit a principio irritatur ex postfacto:et licet postea desineret esse sua non recõualesceret.si vero tpe quo cedit dies legati non erat sua: licet ante post testñ fuit sua illud mediũ tps nõ cõsiderat.ar.in.l.sed si in conditione.§.solemus.ff.de here.insti.et si inciperet esse sua postq cessit dies tunc aut ex causa lucrativa:et idē vt non possit petere pter regulaz de duabus causis lucrativis q nõ possunt cõcurrere circa idez.l.oēs.ff.de acti.et obli. aut ex causa onerosa et tũc legatũ nõ extinguerẽt et pōt peti ipsa res ad finē et effectuz vt cõsequat id qd sibi abest nõ ipsa.l.plane.§.qd si rē.de lega.j.et
3 l.huiusmodi.§.si servuz. † Sed pone b legata fuit res non tua
b sed cuiusdā tertij:tu postea illi succedis vel ille dñs succedit tibi:an poterit tamen heres tuus illam rem petere vt cõsequatur estimationem ex persona tua an autem vitiatur legatũ.vide p glo.et Bar.in.l.si res.in prin.ff.ad treb.etc.

2 Monumentum dicitur anteq corpus humanum ibi sepeliatur:et tunc non est locus sacer:sed pfanus et in quo differat a sepulchro et an possit legari.

3 Si patronus ecclesie donet ecclesiam alicui clerico vel loco ecclesiastico vel etiam laico cum consensu episcopi valet donatio et intelligitur donasse ius patronatus nõ autē proprietatis ecclesie quam non habet.

Si petat ecclesiam an libellus sit ineptus.

1
2 Monumenta. † Proprietas loci sacri non potest legari:sed ius qd quis habet in eo sic.h.d. † Opp.quod monumētum dicitur anteq corpus humanũ ibi sepeliatur:et tunc nõ est locus sacer sed profanus.ideo videt qd possit legari per.l.si sepulchrũ.s.de relig.propter hoc gl.exponit monumenta idest sepulchra in quibus erāt sepulta corpora humana : als esset fatendũ contrariũ:et sic not.differētiam inter sepulchrũ et monumētũ.Itē opponitur q valeat legatũ factum de sepulchro:quia videtur legare ius qd habet in eo.l. qui tabernas. de contrahē.emp.cũ alijs allegatis hic in glo.et.s.l.prori.Solu.fateor et qd dicit hic legari nõ posse intelligitur quantũ ad hoc vt valeat legatũ eo modo quo agitur.s.rōne proprietatis:sed vt valeat eo modo quo valere potest bene possunt legari nec vitiatur legatũ ex inepta forma loquendi.debebat enim dicere lego ius mortui inferendi:non autē lego sepulchrum vel monumentum tamen non vitiatur vt patet etiam ex illa.l. tabernas. † Ideo si
3 patronus ecclesie donet ecclesiam c alicui clerico vel loco ecclesia
c stico vel etiam laico cum consensu episcopi valet donatio: et intelligitur donasse ius patronatus non autē proprietatis ecclesie quam non habet et eodem modo si petat ecclesiam nõ est ineptus libellus qr videtur petere ius patronatus:vt not. Innoc. in.c.examinata.de indi.

2 Si testator habebat bona immobilia valentia centũ:et erat alicui obligatus in centum et legavit illa bona tibi si dederis heredi centum:an legatum valeat.

Quid si fuerunt legata pure.

1 Si universe. † Non valent legata si es alienum absorbet totaz hereditatem: sed si aliquid superest vsq ad illud valet salva falcidia.hoc dicit. Opponitur de.l.si te bonis.s.de iure delibe. Sol.ad debita hereditaria tenetur heres qui adiuit

qui adiuit vltra vires hereditatis: vt ibi: ʒ ad legata non etiã
de iure veteri hodie si nõ confecit inuentarium etiam ad lega-
tariũ: vt in aut. de here. ⁊ falc. §. si vero nõ fecerit. ¶ Sed cõtra
hoc oppo. si tempore testamenti legata excedebant vires here-
ditatis legata erãt ab ipso principio ipso iure nulla: nã adhuc
non constabat qd inuentariũ non conficeretur: videtur ergo ꝙ
lʒ postea non conficiatur non reconualescant propter regulam
catonianam. Sol. dico quod hodie non sunt nulla a principio:
sed pendent in futurum euentum qui habet in se conditionem
2 si inuentarium non conficiatur. ¶ †Sed pone testator habebat
bona immobilia valentia centum: ⁊ erat alicui obligatus in cẽ-
tum legauit ista bona tibi si dederis heredi centum tu vis dare
heres non vult accipere dicens legatum non valere postꝙ̃ es
alienum absorbet hereditatem. et hoc facit ad finem vt retineat
illa bona ⁊ soluat creditori. quid iuris. Respõdeo valent ⁊ pos-
sunt peti per legatarium postꝙ̃ de eo quod datur gratia condi
tionis implende potest satisfieri creditori: vt ex notatis in. l. ser
uum filij. §. si idem seruus. ff. de lega. j. ¶ Sed pone fuerunt lega
ta pure heres recusat tradere legatario cum ipse teneatur cre
ditori: legatarius dicit trade mihi ista bona: ⁊ conficias inuen-
tarium et quando creditores venient remitte ipsos cõtra me q
non poterunt te molestare: vt in. l. fin. §. ⁊ si prefatam. in fi. ⁊. §. li
centiam. C. de iure delibe. Forte enĩ creditores nunꝙ̃ venient: et
si venient sunt securi contra legatarium. Bald. sentit hic: quod
illa bona possunt peti per legatarium qd est singulare et notan-
dum licet text. prima facie dum dicit valere non potest faciat in
contrariũ: et etiã ille. §. licentia. qd ꝓ legato possint repeti tãꝙ̃
indebite soluta ꝑ conditionẽ indebiti: ideo est pulcher passus.
⁊ autoritas Bal. non est parua.

2 ☞ Ademptio legati an tollat legatum ipso iure: an ope exce-
ptionis.
Quod duplex sit ademptio vna expressa que fit verbo alia taci-
ta que fit per cancellationem.
3 Legatum si fuit factũ in testamento coram septem testib⁹: et re-
uocatur in codicillis corã quinqꝫ an illa sit perfecta voluntas: ⁊ re
uocet ipso iure.

1 Datum legatum. †Sicut legata fieri possunt ita et adimi
2 possunt. hoc dicit. ¶ †Quero an ista ademptio tol-
lat legatum ipso iure an ope exceptionis. et est ma-
gna vtilitas in inuestigando hoc: quia quando esset adem-
ptum ipso iure et iudici hoc constaret etiam si heres non exci-
peret ipsum absolueret a petitione legatarij: sed quando ope
exceptionis non absolueret nisi heres exciperet: iuxta not. in. l.
si vnus. §. pactus. ff. de pactis. ¶ In glo. in verbo opponendo.
glos. hic dicit: ꝙ duplex est ademptio: vna expressa que fit verbo
alia tacita que fit per cancellationẽ: in vtraqꝫ autem si fiant an-
teꝙ̃ testamentum vel codicilli in quibus erat factum legatum
haberẽtur pro perfectis ⁊ absolutis a testatore fit ademptio ipo
iure: quia habetur pro non dato id quando adimitur antequã
datio fuerit perfecta. l. si ita sit scriptum. de lega. j. que loquitur
in expressa. ⁊. l. j. §. sed si legi. ⁊. §. sed consulto. ff. de his que in te-
stamẽ. delen. Si vero fiat ademptio postꝙ̃ dispositio in qua fa-
ctum erat legatum fuerat habita pro perfecta ⁊ absoluta tunc
ad differentiam inter expressam ademptionem ⁊ tacitam: quia
in prima distinguitur: an facta fuerit cum voluntate solenni et
adimitur ipso iure non tanꝙ̃ non datum: sed tanꝙ̃ datum et
ademptum: aut in voluntate minus solenni: et tunc adimitur
ope exceptionis: sed in ademptione tacita non est distinguen-
dum: q illa non est perfecta voluntas: ideo nunꝙ̃ adimit ipso
3 iure: sed ope exceptionis. ¶ †Sed restat dubium que dicatur
voluntas perfecta et que non in casu precedenti. Pone enim ꝙ
legatum fuit factum in testamento coram septem testibus: et
reuocatur in codicillis coram quinqꝫ an illa sit perfecta volun-
tas: ⁊ reuocet ipso iure. de hoc fuit contentio inter glossatores.
de quo in. l. heredes palam. §. si quis post. de testa. Bartol. ibi
tenet: qd sicut codicilli dicuntur perfecta voluntas ad dandum
legata: ita ⁊ ad adimendum: sed in contrarium q tunc nõ esset
dare imperfectam voluntatem: nam si coram minori numero
testium nõ teneret ademptio etiã ope exceptionis: q sicut non
sufficiunt pauciores ad dandum. l. fi. in fi. C. tit. j. ita nec ad adi-
mendum. vñ distinctio glos. non haberet locum. Item quia le-
gatum factũ in testamẽto coram septẽ testibus videt assumere
in se naturã testamẽti: vt ipso iure non possit adimi nisi coram
septem: lʒ corã quinqꝫ possit adimi ope exceptionis. hereditas
autẽ nec ope exceptionis adimi potest corã quinqꝫ: lʒ possit per
fideicõmissum in alium transferri. l. ij. C. ti. j. ⁊ ista pars videtur
verior ⁊ probari per id quod habetur in. l. j. §. j. de leg. iij. si bene
inspiciatur.

2 ☞ Directa actio an ⁊ in quo differat ab vtili.
3 Sex casus in quibus datur vtilis sine cessione.
4 Quando dicatur legatum nomen debitoris.
Quis effectus resultet: an legetur nomen debitoris: an res
debita.

1 Ex legato †Ille cui legatur nomen debito-
ris habet vtilem actionem suo no-
mine non autem directam nisi sit mandata vel cessa.
2 h. d. ⁊ semper allegatur. ¶ †In gloss. ibi: vel dic dire-
cta. Tu dic qd oẽs iste opiniones vere sunt in diuersis casib⁹.
Prima opi. ꝙ nõ differat vtilis a directa ꝓcedit quãtũ ad effe-
ctum cõsecutionis debiti: q tñ cõsequitur per vtilẽ quãtũ per
directã. Scda opi. qd directa sit natiua: ⁊ vtilis datiua ꝓcedit
in directa que oritur ex cõtractu vel quasi cõtractu et vtili que
dat cessionario vel emptori vel donatario aut legatario actio-
nis. Nam ipsi nõ ꝯtraxerũt nec quasi cõtraxerũt. ⁊ tamen. l. dat
eis vtilẽ que est datiua ⁊ natiua. Tertia opi. qd directa detur ex
verbis vtilis ex mente. l. quãdo nõ oritur ex cõtractu vel quasi:
sed dispositione legali per aliquã. l. cõcedit: vt in actione legis
aquilie ⁊ pauperie: q vbi adsunt verba legis ⁊ mens: puta qd
datur damnũ de corpore in corpus datur actio directa. si autem
deficiunt: q non datur de non corpore in corpus: tamen subest
eadẽ ratio: ⁊ per iuris interpretes fit extensio legis aquilie: tũc
datur vtilis ex mente. de quib⁹ vide per Bart. in. l. j. ff. de act. et
obl. ⁊ adde alia que no. per Bar. subtiliter in. l. curatores. C. de
3 nego. gest. ¶ †In glo. ibi no. hic sex casus in quib⁹ datur vtilis
sine cessione. Pe. hoc negat: ⁊ intelligit oẽs leges quas gl. alle-
gat qd interuenerit cessio. ⁊ ita intelligit hic. ⁊ dũ dicit tex. non
mãdatis ipse supplet tamen bene cessis. Facit enĩ differentiam
inter mandare ⁊ cedere. vt plene no. per Cyn. in. l. j. in. v. q. C. de
acti. ⁊ obli. q cessio se habet ad ius incorporale queadmodũ se
habet traditio ad res corporales: vt no. C. qñ fiscus vel priuat⁹
l. fina. per glo. sed in rebus corporalibus nõ transit dñium sine
traditione. l. traditionibus. C. de pac. ita etiã in iure incorpora
li non transit actio sine cessione. que ratio Pe. in casu huius le-
gis nõ procedit quoniã ex causa legati transit dominium sine
traditione etiã in ignorantem. l. cum pater. §. surdo. de lega. ij.
ergo ⁊ actio debet transire sine cessione. De isto articulo vide ꝑ
4 Bar. plene ⁊ pulchre in. l. j. ff. de acti. ⁊ obli. ¶ †Ultimo querit
quãdo dicatur legatũ nomen debitoris. Respõdeo quando ita
expresse dixit lego tibi nomen debitoris mei vel quando lego ti
bi quod debet mihi titius: ⁊ ille tenebatur actione personali vt
quãdo dixit lego actionẽ quã habeo cõtra titiũ. Si autẽ titius
tenebat ad certa rẽ: et testator dixisset lego tibi talem rem quã
debet mihi titius: an videat legatum nomen debitoris an autẽ
ipsa res. Est dubium ⁊ est magni effectus: q qñ legat nomẽ de-
bitoris heres liberatur cedẽdo actionẽ: ⁊ si testator in vita sua
exigat debitum ⁊ exactum consumat ex mera voluntate legatũ
extinguitur: quia extinguitur actio que legata est. l. fideicom-
missa. §. si rem. ff. de le. iij. sed si est legata res debita per exactio-
nem etiã sponte factã nõ extinguitur legatum. Breuiter de hoc
vide in tex. etiam subtiliter per Bart. in. l. apud iul. §. si titius.
cum. l. seq. de lega. j. et si testator haberet actionem realem: puta
rei vendicationẽ ipsam legãdo videretur legasse dominiũ rei: ⁊
sicut illud dñium transit in legatariũ: ita ⁊ directa rei vendica-
tio fm Bal. quod no.

2 ☞ Si lego tibi rem tuam obligatam mihi: tunc non videor
tibi legasse liberationem a debito: sed duntaxat liberasse ab hy
potheca.
3 Quid si lego tibi rem tuam obligatam alteri.
Quid si lego tibi rem meam obligatam alteri.

1 Creditor. †Creditor cui legata est res pi-
gnorata nõ tenetur eam restituere
heredi etiam oblato precio: sed potest eã retinere: et
debitum petere. h. d. ista lex. dubitatio erat quia obla-
to debito nascitur debitori vel eius heredi actio pignoratitia
ad restitutionẽ rei. l. si rem. §. fi. de pig. acti. sed hoc est verum nisi
rem illã creditori legauerit: vt hic. ⁊ distingue quatuor casus.
2 †Nam interdũ lego tibi rem meam obligatã tibi. ⁊ loquit ista. l.
3 q potest eã retinere ⁊ debitũ petere. †Interdum lego tibi rem
tuã obligatam mihi: ⁊ tunc non videor legasse tibi liberationem
a debito: sed dũtaxat liberasse hypotheca. l. j. ff. de lib. leg. et q
ex hoc nõ sentis cõmodũ pecuniariũ non possum te grauare. l.
si mulier. §. fi. de leg. iij. ʒ in precedẽti casu sic vt in gl. Interdum
lego tibi rem tuã obligatã alteri: ⁊ valet legatũ vt possis ab he-
rede meo petere vt eam liberet ab illo: ⁊ sic duplex cõsequeris
cõmodum. s. illius debiti: et etiã liberationẽ rei: ⁊ hic est casus
in. l. si tibi homo. in prin. ff. de lega. j. Interdũ rem meã obliga
tam alteri: et tunc dic vt in. l. si res obligata. de lega. j. et. ij. de fi-
deicõmis. l. predia. ¶ In text. ibi: cõtendit. sup. ⁊ probat. ¶ In
tex. ibi: quominus. i. vt non.

1 **Non tantum.** †Valet legatũ factum cõiugi ab altero coniugum quãtũcũq; modicũ durauerit matrimoniũ. h. d. Dubitatio poterat esse si vir in sanitate cõstitutus relinquat vxori vel econuerso credit motus qꝛ sperat matrimoniũ diu duraturum: si ergo parũ durat vr deficere causa ꝓpter qua motus est: ⁊ sic legatũ. sed contrariũ est.

2 ☞ Si vsufructuarius legat an ⁊ qñ valeat legatum. ⁊ nu. 3.

3 Si emphyteota cuius ius moꝛte erat finiturum ⁊ ad ecclesiam reuersurum illam rem alteri legat nõ valet legatum.

Quid si iste testatoꝛ in eius vita acquisiuit directum dominiũ.

1 **Vxoꝛ patrui.** †Si vsufructuarius legat rez in qua habet vsumfructũ censetur voluisse legare vsumfructũ tm̃: lz sit finiendum moꝛte: ⁊ ideo non valet legatum nec in vsufructu: qꝛ non potest: nec in pꝛopꝛietate: quia non presumit voluisse. h. d. tex. cũ gl. ¶ In tex. ibi: vxoꝛ patrui tui. Tu dic cui patruus legauit vsumfructũ quorũdã bonoꝝ suoꝝ ⁊ te heredẽ instituit: pꝛopꝛietas ergo illoꝝ ad te pertinet: postea vxoꝛ te heredẽ instituit vt maius habeat dubium ista. l. bona illa legauit titio: nunc titius a te petijt ꝓprietatẽ videbat qd̃ posset qꝛ potuit te grauare in re tua postq̃ te heredem instituit. l. vnũ ex familia. §. si rez. de leg. ij. Cõtrariũ dicit qꝛ nõ fuit eius intentio legare ꝓprietatẽ: sed ius qd̃ habebat licet esset moꝛte eius finiendũ. Item intelligit gloss. tñ litera non videt pati hunc intellectũ qꝛ dicit legare non potuit non autẽ dicit legare noluit. doct. tamẽ sequuntur intellectũ glo. per. l. quã allegat. de lega. j. qd̃ in rerum. §. j. quod ergo hic dicit nõ potuit supple regulariter in tui preiudiciũ si
2 te heredẽ nõ instituit vel hereditatem non adiuisti. †Sz contra de illa eadẽ. l. §. j. sol. vt in glo. qꝛ ibi qñ redemit pꝛopꝛietatem. ⁊ vide hic Barto. in. l. sticho. ff. de vsufruc. leg. qui distinguit tres casus qñ vsufructuarius legat. Nam aut legauit vsumfructum quẽ habebat aut legauit rem in qua habebat cuius rei appellatione continet ꝓprietas ⁊ vsusfructus: aut legauit pꝛopꝛietatem. Primo casu non valet legatũ qꝛ vsufructus moꝛte testatoꝛis finit. sed istud videt verũ qñ credebat nõ finiendũ erroꝛe iuris ductus. si autẽ sciebat vr voluisse qd̃ heres eius redimat a ꝓprietario. arg. s. eo. cũ alienam. Qñ autẽ credebat non finiendum etiã si reliquit cõiuncte persone nõ valet. iste est casus in illa. l. sticho. Scd̃o casu idem per oĩa qꝛ non videt in dubio sensisse nisi de illo iure qd̃ habebat: vt in hac. l. cum glos. ⁊ sic etiam si
3 coniuncte persone legauit non valet. ¶ †Et per hoc consuluit Bart. si emphyteota cuius ius moꝛte erat finiendum ⁊ ad ecclesiam reuersurum illam rem alteri legat non valet legatum et heres eius non tenetur ab ecclesia redimere. Sed pone iste testatoꝛ in eius vita post testamẽtũ acquisiuit directum dñium ab ecclesia qd erit in legato: videtur qd̃ extinguat etiã si ius emphyteoticum erat duraturũ post moꝛtẽ ꝑ acquisitionẽ directi dñij vtile dñium extinguitur qd̃ non potest se compati cum directo sicut nec actio vtilis cum directa imo ab ea absoluetur. l. heres institutus. in princ. ff. ad trebel. Barto. in. l. seruum filij. in princ. de lega. j. tenet qd̃ si legauit rem non extinguitur legatum imo augeatur sicut augetur ius per. l. qd̃ in rerũ. §. si quid post. de lega. j. Bald. tenet cõtrarium qꝛ ibi loquitur de augmento coꝛpoꝛali nos loquimur de extrinseco augmento ⁊ incoꝛpoꝛali quod nõ vnitur cũ prioꝛi iure sicut precedens. Ideo neutram istarum opinionum tenet vcz qd̃ extinguatur vel augeatur sed tenet qd̃ remanet in eodem statu ⁊ qd̃ debetur ius tantũ emphyteoticuz et sic vtile dñium poterit petere legatarius de herede vt ipsum recognoscat ab eo tanq̃ a directo dominio. ⁊ ista opi. placet qꝛ videtur casus in. d. l. qd̃ in reruz. §. j. vbi si testatoꝛ qui habebat vsumfructũ ⁊ rem legauerat acquirat ꝓprietatẽ legatuz vsumfructum remanet firmũ in vsufructu tm̃ non ꝓprietate lz si non redemissent nõ valuisset. ⁊ ita dicã idem in ꝓposito q̃ siue ius emphyteoticum erat finiendum per moꝛtẽ siue non per acquisitionẽ directi dominij remanet firmuz legatum in iure emphyteotico ⁊ in vtili dñio remanente ꝓprietate ⁊ directo dominio apud heredem. In tertio casu qñ legauit ꝓprietatẽ non potest dici q̃ videatur se restrinxisse ad ius qd̃ habebat: ideo tunc est distinguẽdum sicut distinguit qñ nullũ ius habebat in re quã legabat. s. eo. l. cum alienã. Contra predicta tamen ⁊ contra intellectum glo. ⁊ doc. facit foꝛtiter. l. vnũ ex familia. §. qd̃ si talia. de leg. ij. vbi testatoꝛ habebat dñium duraturum in eius vita tantum legando rem videtur onerasse heredem eius in stimatione. cogita: qꝛ difficile cõtrarium est ⁊ pꝛo nunc bona solutio nõ occurrit. vide tamẽ qd̃ ibi no. per Bar.

1 **In legatis.** †Non refert ꝑ que verba testatoꝛ loquat dũmodo eius intẽtio ⁊ volũtas cõpꝛehẽdat. h. d. Gl. intelligit q̃ nõ fit differentia inter directa verba ⁊ obliqua ⁊ que sint directa ⁊ que obliqua dic vt. s. de testa. l. qm̃ indignũ. vel dic qd̃ nõ refert an loquat ꝑ ꝓpꝛia vocabula inuenta a iure: an per impꝛopꝛia inuẽta ab vsu loquẽdi: ⁊ tũc debet intelligi sm̃ vsum loquẽdi. l. libroꝝ. §. qd̃ tamẽ cassius. de lega. iij. ⁊ qd̃ no. per Cyn. in l. si presi. s. de dona. ante nup. ⁊ per glos. in. l. q̃ si nepotes. ff. de testa. tu. Pone exẽplũ vt in hoc verbo podere qualiter intelligatur. nam nõ reperitur iure: sed est inuentũ ab vsu loquendi. de hoc vide per Bar. in. l. si ita. de auro ⁊ argen. lega. ⁊. l. j. de rebus dub. Item in ista ciuitate si testatoꝛ legauit tot campos terrenam istud verbũ sumitur pꝛo modico terreno in ciuitate ista: sed alibi ꝑ magno ⁊ maximo: ⁊ sic debebit fieri interpꝛetatio sm̃ locum vbi factum est testamentum.

2 ☞ Legatum annuum an censeatur pꝛo alimentis.

1 **In annalibus.** †Appellatiõe heredũs intelligitur de omnib9 in infinitum. hoc dicit. ¶ In gloss. ibi: secus in vsufru. ⁊c. sed contra: quia sicut vsusfru. moꝛte finitur et legatum annuũ: qꝛ ꝑ pꝛimo anno est purũ: pꝛo sequentibus est conditionale: scilicet si legatarius vixerit. l. si in singulos. de annu. leg. sicut ergo in legato vsufruc. facto alicui et heredibus ei9 illud verbum heredibus restringitur ad pꝛimos heredes ita deberet esse in legato annuo. Ad hoc vide Barto. in. l. gallus. §. cum de lege vbi etiam. ff. de liber. et posthu. qui vsusfructus de natura ipsius ad heredes non transmittitur. ideo si fit mẽtio heredum restringitur ad pꝛimos heredes: ⁊ legatum annuum de natura rei legate non finitur moꝛte sed transmittetur
2 ad heredes: sed pꝛopter modum legandi finitur moꝛte. †Bald. repꝛehendit Bart. qꝛ legatum annuum censetur fieri ꝑ alimentis. l. cum hi. §. si cum in annos. ff. de transac. ⁊ legatum alimentoꝛum finitur moꝛte de sui natura eodem modo deberet finiri legatum annuum: ⁊ restringi ad pꝛimos heredes: ideo ipse tenet rationem gloss. quia aliud in vsufructu ne pꝛopꝛietas semper sit inutilis si intelligeret de heredibus in infinitum. vel dic qd̃ aliud est legare alimenta titio ⁊ heredibus suis: quia tunc fateoꝛ qd̃ illud verbum heredibus restringeretur ad suos sicut in vsufructu: qꝛ alimenta de sui natura nõ transeunt ad heredes sicut nec vsusfructus. aliud est relinquere certam quantitatem pꝛo alimentis vel simpliciter: qꝛ istud non est legatum alimentoꝛũ: sed certe quãtitatis pꝛo alimentis: et potest minus impoꝛtare q̃ legatum alimentoꝛum.

2 ☞ Substitutus impuberi si fuit institutus in testamento paterno vel substitutus alicui ex heredibus: tunc potest grauari etiam in bonis pupilli.

An pater turpis persona ⁊ dilapidatoꝛ possit filio impuberi vel furioso facere institutionẽ pupillarẽ vel exemplariam.

3 Pater substituendo principaliter ostẽdit affectionẽ erga filiuz ⁊ si appet qd̃ affectionẽ non habet ex eo qd̃ eũ exheredat dicitur affectio simulata ⁊ nihilominus talis substitutio de sui natura reputatur fauoꝛabilis.

1 **Cum quidam.** †A substituto impuberis exheredati non potest fideicommissum vel legatum relinq etiã si impuberi fuerit aliqd relictũ. h. d. Et in hoc vltimo dicto nõ potest reddi aliqua bona ratio: qꝛ impubes exheredatus in eo quod esset sibi relictum iure legati posset grauari vel vsq; ad quãtitatem eius. l. coheredi. §. cum filie. de vulg. ⁊ pupilla. que ergo ratio potest esse qd̃ eius heres: scz substitutus pupillaris in illo nõ posset grauari. nam imo multo magis. Naz exheredatus recepit iniuriam a patre: ⁊ tamen potest grauari: sed substitutus recepit beneficium non iniuriam: quare ergo non potest grauari etiam in bonis pupilli que aliunde habuisset q̃ a patre cuz habeat beneficio patris. l. si fundũ. §. per fideicõmissum. cũ. l. seq. de lega. j. si liceret dicere posset dicere qd̃ imperatoꝛ lo-
2 cutus est hic de capite suo ⁊ nõ considerauit rationẽ. ¶ †Opp. contra istam legẽ de. l. in ratione. in fi. ff. ad legem falci. Solu. si substitutus impuberi fuisset institutus in testamento paterno vel substitutus alicui ex heredibus: tunc posset grauari etiam in bonis pupilli: vt ibi: al's non: licet ea habeat ex pꝛouidentia patris: vt hic. qd̃ dic vt plene per Bart. post alios in. l. qui fundum. §. filios. ff. ad leg. falci. Item Ange. dicit per hanc legez se pluries tenuisse contra Barto. qui tenet qd̃ qñ pater est turpis persona: ⁊ dilapidatoꝛ non potest filio impuberi vel furioso facere institutionẽ pupillarẽ vel exemplariã quia pꝛopter malos moꝛes sicut est suspectus circa administrationẽ bonoꝝ filij in eius vita ita ⁊ in eius moꝛte. dicit Ange. non potest esse magis suspectus filio q̃ qñ ipsum exheredat maxime indebite. ⁊ tamẽ
3 non ꝓhibetur sibi substituere principal'r: vt hic patet. ¶ †Item no. qd̃ substituendo principal'r ostẽdit affectionẽ erga filium si tamẽ ex eo apparet qd̃ affectionẽ nõ hz exheredat dicit affectio simulata: et tñ nihilominus talis substitutio de sui natura reputatur

¶ Appellatione heredum. Adde bar. i. l. gall9. i. §. etiã si parẽte. ff. de lib. ⁊ posthu. Bart. i. l. lucius. de le. iij. Old. ɔsi. xxj. ici. thema tale est testatoꝛ hz fratrẽ. Pe. de ancha. ɔsi. cxxij. ici pi. ꝑ et cõtra ⁊c. Ang. ɔsi. clxxxv. incipi. clarissime frater.

putatur fauorabilis ⁊ sic potest fieri etiã in bonis filij nec ꝓpter hoc habet querelam tanq̃ ex ea sit grauatus ex.l.tribus.§.de inoffi.testa.

2 ¶ Legatarius sicut cadit a iure suo si occupat rem legatã ꝓpria autoritate: ita etiã si celat testamentum.

Pena legalis que imponit̃ ꝓpter iniuriã alicui factã debet applicari ei qui accepit iniuriam.

Quid in pena apposita a testatore.

3 Ille cui relinquitur vt gerat tutelam si non gerit habere nõ debet ⁊ quando istud fallat.

1 Si legatarius. †Si legatarius surripuit testamentum cadit a legato tanq̃ indignus. Item q̃n indignitas alicuius respicit fauorem certe psone qd sibi aufert applicatur

2 illi persone.h.d. ¶ †Nota qd sicut legatarius cadit a iure suo si occupat rem legatã ꝓpria autoritate: vt.s.e.l.nõ est dubiũ.idez si celat testm̃. Itẽ q pena legalis que imponit̃ propter iniuriaz alicui factã debet applicari ei q accepit iniuriaz.facit.l.post legatum.§.amittere.ff.de his quib⁹ vt indig. Quid autẽ in pena apposita a testatore.vide in.l.vxori.§.heres.de lega.iij. ¶ Ulti-

3 mo no. †qd ille cui relinquit̃ vt gerat tutelã si non gerit habere nõ debet glo.dicit hoc fallere in quatuor casibus. Iac.de bel.in aut.de here.⁊ fal.tenet qd secunda fallentia nõ tenet hodie per illum tex.qꝛ lꝫ al's esset relicturus: nihilominus perdat si non adimplet voluntatem testatoris.

2 ¶ Si testator legauit alicui fundũ quousq̃ vixerit an videat̃ legasse proprietatẽ: an vero vsumfructum tantum.

3 Cum post mortẽ legatarij debeat ad heredẽ testatoris redire si tunc heres erat mortuus an redeat ad heredem heredis.

1 Illud quod. †Ualet relictum factum ad tempus certuz vel incertum puta mortis legatarij quo transacto reuertit̃ ad heredem.h.d.⁊ istud est verum etiã si hoc non fuisset dictum per.l.titia.la.j.§.fin.de leg.ij. ¶ Glo.oppo.de.l.nemo potest.de lega.j.dic breuiter reiectis solutionibus eius qd testator nõ potest facere vt obligatio personalis: ⁊ actio cõpetens legatario finiatur tpe ipso iure: vt in ꝯrio.sed bene potest facere vt dñium transiens in legatariũ duret ad tempus et eo finito ipso iure finiat̃.nam facilius separat̃ dñium q̃ obligatio personalis

2 que inheret ossib⁹.l.quis ergo casus.ff.de pecul. ¶ †Queritur ergo de duob⁹. Primo si testator legauit alicui fundũ quousq̃ vixerit: an videat̃ legasse proprietatẽ: an vo vsumfructũ tm̃.dic qd proprietatẽ.l.donationes.§.species.ff.de donat.cũ alijs ibi

3 allega. ¶ †Secundo querit̃ cũ post mortem legatarij debeat ad heredem redire. Pone qd tunc heres erat mortuus an redeat ad heredẽ heredis.videt̃ qd non: qꝛ istud videt̃ quoddã fideicõmissum relictũ a legatario heredi post mortẽ ipsius legatarij. ⁊ sic videtur conditionale si heres tũc reperiat̃ viuere: vt in.l.si heres meus.de condi.et demon.ꝓ hoc videt̃ tex.cũ gloss.in.l.in cause.§.põponius.ff.de mino. Bar.i.d.l.titia.§.fi.tenet ꝯrium qd reuertatur ad heredẽ heredis: qꝛ redire debet ad heredem tanq̃ heredem vel ad hereditatẽ: sed hereditas transmittit̃ ad heredẽ heredis: ergo istud legatũ redire debet. Ad illum autez §.põponius.cũ glo.non respõdet nec allegat. Et cum haberem istã q̃onem de facto Bononie: et essem aduocatus heredis allegaui dictũ Bart.cõtra aduocatum alterius partis qui tenebat contrariũ.⁊ tamẽ de dicto Bar.nõ fuit recordatus.cum Lud.de roma fuisset interrogatus pro parte clientuli mei videns recollectas meas in illa.l.titia.§.fi.vbi allegaui illũ.§.cõtra bart. non videns respõsum recusauit cõsulere ꝓ opi.Bart. Breuiter aduertẽdũ aut legatũ fuit factũ ad tps: puta lego tibi quousq̃ vixeris: ⁊ tunc eo mortuo finit̃: ⁊ est perinde ac si nõ fuisset factũ pro vlteriori tempore: ⁊ procedit determinatio Bar. Aut reliquit simpliciter: ⁊ postea grauauit legatariũ qd post eius mortem restitueret heredi ⁊ procedit illud dictũ et ille.§.põponi⁹.cum gl.sua: qꝛ tunc nõ est relictũ tẽporale sed perpetuum de sui natura: ⁊ si tpe mortis legatarij primus heres reperitur mortu⁹ remanet penes heredẽ legatarij grauati: ⁊ tene menti qꝛ iste casus frequẽter cõtingit: ⁊ nõ reperies doc.ita bene declarantẽ: et fuit semel in ciuitate ista Padue.

2 ¶ Omne totum in diuisione legali diuiditur in duodecim partes: et totum vocatur as seu pondus: partes vero vocantur vncie.

Qui in libello vult petere duas partes de tribus eiusdem rei cautus sit q ita expresse dicat in libello.

3 Quod testator possit facere maiorẽ numerũ vnciarum si vult et dicit̃ transire ad dipondium.i.ad duo põdera ⁊ qualiter.

4 Qualiter totũ vel pars possit dici altero de tribus modis.

5 Si primo vni fuit relictum totum postea alteri similiter totum an videatur ademptum a primo.

6 Si primo fuit relictus totus fundus secundo dimidia: tertio sextans: cum quilibet ex primis duobus haberet vnam dimidiam si tertio nõ esset factũ relictum de qua dimidia videatur ademptus sextans: ⁊ an de vtraq̃.

7 Si primo fuit relictus fundus ⁊ sic totum integrale: secundo vero fuit relictus vsusfructus ⁊ sic pars integralis an videat̃ adempta de toto.

1 Cum questio. †Si vni legatur totũ alteri postea pars illius toti⁹ censetur illa pars de toto adempta.h.d.vsq̃ ad.§.sꝫ ⁊ aliam. Non sic econuerso si prima pars secundo totum: quia tunc totum nõ potest dici ademptum de parte: vt in glo.que verũ dicit in hoc lꝫ nõ per.l.quã allegat.§.marcellus.ad

2 trebel.qꝛ ibi est alia ratio: sed per rationẽ naturalẽ. ¶ †Et premitte q omne totũ diuisione legali diuidit̃ in.xij.partes: sicut libra cõsistit in.xij.vncijs.⁊ totũ vocatur as. Item vocatur pondus: partes vero vocant̃ vncie.insti.de here.insti.§.hereditas. ff.eo.ti.l.seruum meum.§.hereditas. Sis ergo cautus quando tu vis petere duas partes de tribus eiusdem rei q ita dicas expresse in libello: qꝛ si simpliciter petas duas partes: ⁊ non diceres de tribus intelligeretur ſm iuris dispositionem.de.xij.⁊ sic duas vncias: vt no.Bar.in.l.interdum.in prin.ff.de here.insti.

3 ¶ †Itẽ debes scire q testator potest facere maiorem numerum vnciarũ si vult: qꝛ de qualibet vncia potest facere duas si vult: ⁊ sic.xxiiij.⁊ dicitur transire ad dipodium.i.ad duo põdera.i.ad duos asses.posset etiam de qualibet facere tres: ⁊ sic.xxxvj.⁊ sic diceret̃ transire ad tripondiũ.i.ad tria pondera siue tres asses. ⁊ per hoc tamẽ non augetur quãtitas hereditatis: lꝫ augeatur numerus vnciarum.⁊ hoc voluit gl.mag.post mediũ duz dicit. Patet defunctũ voluisse excedere assem quantum ad numeruz vnciarũ: sed non quo ad quãtitatẽ.s.hereditatis.vt̃ autẽ trãsire ad dipondium vbicũq̃ excedit numerũ.xij.vt si vnuz vel duos instituat in.xij.vncijs: postea in sex alium ⁊ in eadem scriptura qꝛ sub asse non reperiuntur.xviij.ideo videtur voluisse de quali bet vncia facere duas: de quibus primo vel primis assignauit xij.vltimo.vj.remanent alie.vj.vacantes que distribuũtur pro rata: vt primus vel primi habeant quatuor: secundus habeat duas sicut illi habuerunt in duplo plusq̃ vltimus. Et hoc vult dicere gl.circa medium ibi: dum dicit ⁊ eadem distributio fiat in vacante portione: ⁊ hoc non est aliud q̃ reducere totã quantitatem hereditatis ad.xviij.vncias: quarũ primus vel primi habeant.xij.⁊ vltimus.vj.⁊ hoc cauetur iure veteri: vt.d.l.interdum.s.sed si excesserit.de here.insti.cui cõtradicit hec.l.in duobus primis: quia hec.l.videtur dicere q iure veteri erat de hoc disceptatio ⁊ variatio. Item secundo: qꝛ hic dicitur contrariuz q non censetur transisse ad dipondium: sed censetur.vj.vncias ademisse de dote: ⁊ sic tantũ habebit primus quãtum secũdus lꝫ primo fuerit relictum totum: secundo pars: ⁊ quilibet habet dimidiam.⁊ istud est difficilius contrarium qd hic habetur: sꝫ dic vt.j.dicã super glo. ¶ In text.ibi: insolidũ legauerit subaudi dicendo hoc qd insolidum vel simpliciter: quo casu videtur insolidũ legasse: vt not.in.l.rem.ff.de rei ven.in parua gl. ¶ In text.ibi: cumq̃ cõputationes multe.dic quia quidam dicebant forte qd si testator primo tibi legauit fundum: et postea mihi dimidiam partem eiusdem fundi debebant fieri tres partes: et due assignari tibi.tertia mihi sicut in duplo plus tibi legauit q̃ mihi.argu.in.l.testamento.§.j.de leg.j.⁊ de libe.⁊ posthu.l.si ita.in princ.de here.insti.l.clemẽs patronus. Alij forte dicebãt qd deberent fieri quatuor partes: de quibus tu haberes tres ⁊ ego vnam quia testator relinquendo tibi totum relinquit tibi duas dimidias: et relinquendo mihi postea dimidiam.s.vnam de illis duabus in illam concurrimus tu et ego: ⁊ sic eam debemus diuidere inter nos equaliter vt.s.eod.l.si fortidianum.debes ergo habere vnam dimidiam integram que non fuit relicta nisi tibi soli: ⁊ dimidiam alterius dimidie que fuit etiam relicta mihi: et sic in ea facio tibi partem per concursum. Tamen istã opi.reprobat hic imperator et vult qd tu habeas tm̃ quãtũ ego: quia mea dimidia videtur tibi adempta. ¶ In tex.ibi cum eñ manifestum dic qd iste text.innuit qd de iure veteri hoc erat qd si tibi primo erant relicte duodecim vncie eiusdem rei vel hereditatis que faciunt totum assem: et postea mihi sex vncie eiusdem rei vel hereditatis que faciunt dimidiã videantur iste sex adempte de duodecim: et sic tibi remanebũt sex tantũ: et ego habebo alias sex. Sed certe hoc nõ reperit̃ de iure veteri: sed potius contrariũ in illa.l.interdum.§.sed si excesserit. vbi habet̃ qd testator censetur transisse tunc ad dipondium postq̃ excessit numerum vnciarum: ⁊ voluisse de qualibet vncia facere duas de quib⁹ assignauit tibi septem: mihi autẽ sex.⁊ alie sex vacantes diuiduntur inter nos pro rata vt habeas quatuor: et ego duas: per consequens in effectu videtur reduxisse ad.xviij.vn-

cias de quibus habebis duodecim ⁊ ego sex. ⁊ sic tu in duplo
plusq̄ ego. Glo. soluit istud cōtrariū qd̄ ibi cōstabat testatorem
voluisse transire ad dipondium: hic constabat de contrario vel
erat dubium quo casu non censetur voluisse trāsire: sed potius
sibi adimere quantum mihi dedit. Sed qualiter mihi videtur
cōstare. respondeo ex verbis. nam si dixit tibi relinquo duode-
cim vncias vel in eis eum instituo talem vō in aliis sex: nam ex
illo verbo aliis apparet q̄ nō intelligit de. vj. contentis in illis
xij. sed de aliis diuersis. Sed si dixisset tali relinquo. xij. ex quib⁹
relinquo titio. vj. appareret contrarium q̄ intellexit de. vj. com
prehensis in illis. xij. et sic videtur ademisse. Ista solutio licet
vera sit in se continet diuinationem. Nam nec hic nec ibi appa-
ret: q2 tūc questio nō est dubia: vnde videt̄ dicendum qd̄ aut in
eadem dispositione hoc fecit ⁊ tunc non videt̄ hoc voluisse adi
mere a primo: sed transire ad dipondium: vt in. l. cōtraria. arg.
in. l. nam ad ea. de condi. ⁊ demon. aut in diuersa dispositione:
⁊ tunc habeat locum ista. l. sicut in simili dixi in. l. si fortidianū.
concordando Dy. ⁊ Bart. ⁊ sic al's legendo illam legem dixi: et
nunc reperio do. Raph. ita tenentem. ¶ In text. ibi: recessisse.
dic qd̄ hoc est cōtra Ja. de are. ⁊ Cy. qui tenent istū scōm venire
ad istam dimidiā per concursum cū primo: qd̄ est falsum: imo
venit per ademptionem: ⁊ ideo habet integrā dimidiam: sed si
veniret per concursum haberet dimidiam dimidie: q2 fuerunt
relicte due dimidie: et postea vna dimidia fuit relicta alteri si
dicamus qd̄ non fuit adempta a primo: sed cū eo accumulatur
secundus diuidet eam inter se: ⁊ sic secūdus habebit dimidiam
dimidie que facit quartam partē qd̄ est cōtra istū text. ideo isti
nō sunt nec re nec verbis cōiuncti per consequens inter eos nō
esset ius accrescendi vel descrescendi: vt subtiliter no. Barto. in
l. re coniuncti. de leg. iij. vbi omnino vide ꝓ declaratione huius
4 legis in. iij. seu. iiij. col. †vbi dicit totū vel partē posse dici altero
de tribus modis. s. totum velle: ⁊ partē subiectiuam sicut gen⁹ ⁊
species. Item totum integrale: et partem integralem: vt fund⁹
⁊ vsusfructus. Item totum integrale: ⁊ partem quotam vt fun-
dus vel dimidia fundi vel tertia: dic vt ibi. ¶ Glos. magna pri-
mo format contrarium de quatuor legibus. s. de. l. marcellus. et
de. l. qui quadringenta. ff. ad trebell. que ad vnum vadunt. ⁊ de
l. interdum. §. sed si excesserit. ⁊. l. si ita. §. quidam. ff. de here. in-
stituen. qui vadunt ad aliud et sic in effectu sunt duo contraria
vsq3 ibi: ad hec dico: ibi dat solutionem que conuenit secundo
contrario de. §. sed si excesserit. ⁊ de. §. quidam. vsq3 ad ver. vero
primo. ⁊ contra istam particulam iunge ver. vbi autem. ⁊ versi.
tertio casu. qui sunt. j. in gloss. ⁊ dic s̄m eam vt distinguatur an
constet qd̄ testator voluit excedere assem et transire ad dipon-
diū an constet de contrario an dubitetur. dic vt. s̄. dixi: licet di-
stinctio glo. sit bona in sequē. Postea in versi. si vero primo. dat
aliam solutionem que concernit. l. marcellus. ⁊. l. qui quadrin-
genta. dicens qd̄ in ista. l. primo legauit totum: secundo partē
que cū reperiat̄ in toto censet̄ de illo adempta in. ll. contrariis
ecōuerso primo legauit partē scōo totū qd̄ nō reperit̄ in parte:
ideo nō potest dici ademptum de parte. Ista solu. quantum ad
illas leges reprobatur per. l. qui quadringenta. q2 illa concor-
dat cū ista si bene inspiciat̄: et tamen ibi primo fuit relicta pars
⁊ secūdo fuit relictum totum: ⁊ tamē illa pars censetur adem-
pta de toto. Est tamē bona illa distinctio gl. quantū ad contra-
rium dicti. §. sed si excesserit. quātum autē ad. l. marcellus. que
contrariatur huic: respondeo aliter q̄ glos. qd̄ nec illa meruit si
gnari pro contrario. nam hic loquitur qn̄ vni fuit relictum to-
tum: ⁊ alteri pars totius illius. sed in. l. contraria non sic: imo
vni totum legale: vt est hereditas qd̄ est nomen iuris: ⁊ intelli-
gitur etiam sine aliquo corpore. l. hereditas. ff. de peti. heredit.
vnde aliud est hereditas alind bona hereditaria. alteri vō fuit
relicta pars bonorum hereditariorum que non sunt hereditas
⁊ per consequens nō fuit relicta pars illius totius: sed pars cō-
prehensorum in illo toto quando ergo vni totum alteri pars
illius totius recolligendo. distingue aut constat de voluntate
testatoris ⁊ illi stabitur: aut nō constat: ⁊ tūc aut primo fuit reli
cta pars: secūdo totum: non habet locū ista. l. vt pars videatur
adempta de toto nec ecōuerso: ideo videtur transisse ad dipon
dium: ⁊ tot partes fiunt quot testator fecisse videt̄: vnde si pri-
mo tibi sex: ⁊ postea mihi. xij. fient. xviij. partes de quibus ha-
beo. xij. tu vō. vj. Si vō primo totum: secundo partem: tunc aut
in eadem dispositione: ⁊ idē vt in. §. sed si excesserit. aut in alia:
⁊ tunc videtur partē ademisse de toto: vt in hac. l. s̄m intellectū
quē dedi. quare autē in. l. qui quadringenta. plus habet cui est
relicta pars: puta. ccc. q̄ secūdus cui erat relictū totū. i. tota he-
reditas que valebat. cccc. q2 primus habebat. ccc. ⁊ secundus. c.
tm̄: quasi. ccc. videant̄ adempta de. cccc. in. l. aūt marcellus. dici
tur contrarium qd̄ fecit. vij. partes: de quibus legatarius. cccc.

habet. ccc. ⁊ fideicōmissarius totius habebit. cccc. dic vt ibi not.
q2 in illa. l. qui quadringenta. onus trecentorū legatorum fuit
simpliciter relictū. Et sic videt̄ relictū ad onus fideicōmissarii:
sed in. l. marcellus. nominatum fuit ab herede ⁊ sic nō ad onus
fideicōmissarii: cetera dic vt ibi. Posset etiā signari contrariū
de. l. qui ita. de libe. ⁊ posthu. allegata in gloss. post mediū. ⁊ in. l.
clemens patronus. de here. insti. ⁊. l. in testamēto. §. j. de lega. j.
in quibus oībus plus habet cui plus est relictum: sed hic non
quādo vni fuit relictū totū alteri dimidia: imo quilibet habe-
bit dimidiā. sed responde qd̄ in illis legibus nō fuit vni relictū
totum alteri pars: sed cuilibet pars etiam euenit casus impro-
uisus qui debet terminari s̄m casus in quibus prouisum fuit:
⁊ sic nihil habēt agere cū ista. l. ¶ †In versi. item ⁊ vbi gloss. for 5
mat. ij. q. j. est quid si primo vni fuit relictum totū postea alteri
similiter totum: vtrum videatur ademptū a primo: ⁊ videt̄ q̄
sic arguendo de parte ad totū. Nā si pars data secundo videtur
adempta a primo: ergo ⁊ totū datum secūdo censet̄ ademptū a
primo. contrarium dic imo in omne concurrūt vt. s̄. eo. l. si forti
dianū. nisi testator voluerit qd̄ vterq3 habeat insolidū: q2 tunc
non concurrunt sed vnus habet rem alter estimationē. l. pluri-
bus. de leg. j. sup. vel nisi scōm factū sit cum cōmemoratione pri-
mi s̄m Dy. qd̄ dic vt dixi in. l. si fortidianū. ¶ †Itē querit gloss. 6
quid si primo fuit relictus totus fundus. scōo dimidia. tertio
sextans. i. sexta pars: que facit duas vncias: certum est qd̄ quili-
bet ex primis duobus haberet vnā dimidiam si tertio nō esset
factum relictum: vt in hac. l. Queritur ergo de qua dimidia vi-
detur ademptus sextans: an de dimidia primi: an de dimidia
secundi: an de vtraq3. ⁊ hanc vltimam tenet glo. Sed Pet. hoc
nō tenet: quia posset ita multiplicari qd̄ primi nihil habebunt.
dic ergo hanc legē seruandam esse in suis terminis qn̄ duobus
tantum fuit relictum vni totum alteri pars. Si vero pluribus
diuerse partes non censentur ille adempte de primis: sed debe-
bit fieri diuisio per modum qui traditur in. l. qui testamento.
§. j. de lega. j. vt primus habeat in duplo plus q̄ secūdus: et se-
cundus in duplo plus q̄ tertius in terminis proposite questio-
nis: ⁊ sic voluit testator q̄ primus haberet. xij. vncias. et secun-
dus. vj. et tertius duas. fiet ergo. xx. partes de tota hereditate:
et primus habebit. xij. secundus. vj. tertius duas que faciunt in
totum. xx. ¶ Ultimo extra gloss. oppo. de. l. si alii. ff. de vsufru. le.
vbi si primo fuit relictus fundus et sic ꝓprietas et vsusfructus:
⁊ per consequēs totum integrale: scōo vō fuit relictus vsusfru-
ctus. ⁊ sic pars integralis certe non videtur adempta de toto:
q2 sic primus haberet nudam proprietatē et nihil de vsufructu:
imo in vsufructu concurrunt: q2 quilibet in eo habet dimidiā:
l3 primus habeat integram proprietatem. Sol. hic quādo pri-
mo fuit relictum totum integrale. secūdo vero fuit relicta pars
quota. vnde l3 fuerit adempta primo remanet tamen legatum
primi in esse sui: l3 fuerit diminuta ibi: qn̄ primū totū integra-
le: ⁊ secundo pars integralis que si videretur adempta de toto
legatum primum non remaneret in esse suo: q2 fuit illi legatus
fundus et remaneret nuda proprietas: aliud enim est fundus:
aliud proprietas: q2 fundus non dicit̄ nisi ex duabus partibus
integralibus. s. ꝓprietas ⁊ vsusfructus. l. qui vsumfru. cum ibi
not. ff. de ver. obli. ad hoc glo. vt remaneret in esse suo de fundo
cōcurrit primus cū secūdo in vsufructu. ⁊ ita declarat Barr. in
l. re coniuncti. de lega. iij.

2 ☞ Si fuit factum legatū cuilibet ex fratribus priori vero fuit
relicta biblia an prior debeat habere legatū ex prima nomina-
tione ⁊ etiam ex secunda.

1 **Sed ⁊ alium.** †Plures nominationes de vno vni-
formiter facte non faciunt ipsum vo
care ad maiorē portionem. h. d. Et habet similitudinem cū ca-
su precedenti: q2 sicut ibi videbatur q̄ plus deberet habere ille
cui fuit relictum totum q̄ ille cui erat relicta dimidia: ⁊ tamen
nō habet imo sunt equales: ita videbat̄ hic q̄ plus deberet ha-
bere ille qui pluries fuit nominatus q̄ ille qui semel: ⁊ tamē nō
habet ⁊ hoc qn̄ vniformiter: secus si difformiter. primo in gene-
re postea in specie. l. iiij. ff. de stipu. ser. allegata in glo. pro cōtra-
2 rio. †Per quod deciditur questio si fuit factū legatum cuilibet
a ex fratribus[a] priori vero fuit relicta biblia: an priori qui primo
fuit nominatus in genere appellatione fratrum. secundo in spe
cie debeat habere legatum ex prima nominatione: ⁊ etiam ex se
cunda: ⁊ videtur qd̄ sic per illam. l. iiij. ⁊ de hoc ibi tangitur per
Bar. In contrarium facit. l. alimenta. §. basilice. ⁊. l. stichus. de
ali. leg. l3 ibi erat relictū pro alimentis tam in genere q̄ in spe-
cie: ⁊ sicut alimenta nō multiplicātur ita nec legata: vnde sicut
ille cui fuerunt relicta in specie nō debet habere ex generali no-
minatione nec sub illa comprehēditur: sed in casu nostro cadit
multiplicatio.

¶ Ex fratribus. Adde qd̄ si fiat legatū fratri talis abbatis: an i-
telligat̄ de fratre religiōis: an de fratre sanguinis vide p Bal. ⁊ ab ba. in. c. licet ad
fi. de offi. le.

De verborum

¶De verborum significatione. Rubrica.

2 ¶Si quis legat seruos suos in legato nõ cedunt serui quos habet venales.
Quid si non habeat nisi seruos venales.
Si aliquis obligat bona sua qd non videatur obligare illa que habet venalia.
3 Ea que sunt in loco ad tempus nõ censetur ibi esse nec veniunt appellatione rerum: que sunt in loco nisi actiõe alicuius signi vniuersalis.
Illa que consueuerunt esse in loco si absunt ad tempus non videntur abesse ⁊ comprehenduntur appellatione rerum que in loco sunt.
In legato massaritiarũ quas quis habet veniũt etiã trãsporta te in villam que ad tempus absunt.
4 In legato fundi simpliciter non veniunt instrumẽta fundi vel domus nisi que sunt affixa.
Quid si testator legat domum vel fundum instructum.
5 Que sit differẽtia inter ista legata. s. lego fundum ⁊ instrumẽta vel lego fundũ cũ instrumentis vel lego fundũ instructũ vel put instructus est ⁊. nu. 6.
6 Dictio ⁊ copulat eque principaliter sed dictio cum accessorie.

PRediis. †In legato fundi instructi vel put instruct⁹ est nõ veniũt ea q̃ ibi sunt venalia vel ad tps: sed ea q̃ cã perpetui vsus siue sint instrumẽta fundi siue patrissa. vel gratia colligendo⁊ vel cõseruando⁊ fructuũ. h. d. cũ. l. seq. ⁊ de materia illa⁊ legũ habet titulus
2 spãlis. ff. de fun. instru. ¶†In text. ibi: tñ si venale fuerit. simil'r in. l. suos. in fi. ff. de leg. iij. vbi si quis legat seruos suos in legato nõ cedunt serui quos hз venales. ¶Pone exemplũ in istis cohozonibus equorum qui emunt ⁊ vendunt equos. nam si legant equos suos non videntur legasse illos quos emerunt vt vendant: sed illos quos habent causa perpetui vsus: idem in mercatoribus aliarum rerum: ⁊ idem si aliquis obligat bona sua non videtur obligare illa que habet venalia. facit. l. cum tabernam. in prin. ff. de pig. vel dic vt not. per Cy. in. l. vbi adhuc. C. de iure dot. Predicta vera nisi talis testator alios equos non haberet vel alias res q̃ venales: vt. ff. de fundo instru. l. fundus qui locatus. et. l. pediculis. §. item cum queritur. de auro et ar-
3 gen. lega. ¶†In text. ibi: item ea que ad tempus. hoc declara p ea que not. Bartol. in. l. generali. §. vxori. ff. de vsufru. lega. vbi ea que sunt in loco ad tempus nõ censentur ibi esse nec veniunt appellatione rerum que sunt in loco nisi ratione alicuius signi vniuersalis. argu. in. l. iulianus. de lega. iij. Sic econuerso illa q̃ consueuerunt esse si absunt ad tempus non videntur abesse et comprehenduntur appellatione rerum que in loco sunt. l. quesitum. in fin. ff. de lega. iij. vnde si quis legat massaritias quas habet in ciuitate: licet alique pro tunc in ciuitate nõ essent sed trãsportate in villam! vt tamen ad ciuitatem reducantur veniunt in legato quia intelliguntur de his que ibi sunt vel esse consueuerunt sed ad tempus absunt. tene menti. Et ita vidi seruari de facto Florentie. facit. l. ex facto. C. de here. inst. ¶Oppon. quod non consideret cõsuetudo testatoris vel eius propositum. de. l. j. §. si defunctus. de reb. du. Sol. ad damnum heredis pupilli nõ consideratur vt ibi: sed ad vtilitatẽ sic vt in legato non veniant
4 illa que defunctus habuit venalia: vt hic. ¶†Item opponitur cõtra si. qd non veniat vinũ qd erat in fundo causa ppetui vsus vt in. l. si ita. §. domo. ⁊. l. ij. §. dotes. ff. de fun. instru. Solu. vt in vltima solutione glos. fina. intelligantur ille ẽm istam: vel dic aut quis legat fundum simpliciter ⁊ non veniunt instrumenta fundi vel domus nisi que sunt affixa: vt in. l. fundi. ff. de actio. emp. ⁊ in. l. ij. §. dotes. aut legat fundũ vel domum instructum sed cum instrumentis: ⁊ tũc distinguo vt in his legibus: quia si aliqua sunt ad tẽpus vel venalia nõ veniunt: q2 nõ continentur appellatione instrumenti fundi vel domus vel patrissami. aut causa perpetui vsus: ⁊ tũc veniunt siue sint instrumẽta patrissa. ⁊ sui tantũ vsus causa vt vestes rhetia piscatoria canes accipitres: ⁊ similia q̃ testator habebat in fundo causa delectationis sue vel scacheria vel libros hystoriales: ⁊ similia ⁊ siue sint instrumenta pertinentia ad fundum ⁊ eius culturã: vt boues: et aratra: ligones ⁊ similia: siue gratia colligendorũ vel cõseruan-
5 dorum fructuũ: vt vasa vinaria ⁊ torcularia: vt. j. l. ij. ¶†Glo. magna ibi querit que sit differentia inter legata lego fundum ⁊ instrumẽta: vel lego fundũ cũ instrumẽtis: vel lego fundum instructũ: vel prout instructus est. Et ponit plures opiniones nec bene declarat: sed dic de hoc plenius vt habetur in. l. si fun-
6 dus. ff. de fun. instru. per glo. ⁊ Barto. †nam dictio et [a] copulat
a eque principaliter: dictio vero cũ [b] accessorie: vt in. l. j. cũ. l. seq.
b ff. de pecu. leg. Et ideo si quis legat fundum ⁊ instrumenta: veniunt instrumenta fundi ⁊ instrumenta patrissa. ⁊ sunt duo legata eque principalia et extincto legato fundi per alienationez extingueret legatum instrumento⁊: vt hic patet in. l. quesitum. §. fundus. cũ sequen. de fun. instruc. ⁊ in. d. l. si cui. Sed si legauit fundũ cũ instrumẽto vel instrumẽtis censet vnũ tñ esse legatuz sc3 de fundo cũ suis accessorijs ⁊ in eo non veniunt instrumenta patrissa. q2 illa nõ accedãt fundo sed solũ instrumenta fundi et extincto legato fundi p alienationẽ extingueret legatuz instrumenti vel instrumento⁊. ⁊ ita d3 intelligi gl. hic ppe mediũ. dũ dicit: nã fundi instrumentũ sequitur alienationẽ fundi. i. extinguitur sicut legatũ fundi. Cũ vero legat fundus instructus vel prout instructus est quãtum ad plenitudinẽ legati: idem qd in prima forma vt veniãt instrumenta fundi ⁊ patrissa. vt in ista l. ij. quãtum vo ad cessionem: idẽ qd in secũda forma. l. quesituz. §. sed si fundus. de fun. instru. hoc tñ quantũ ad instrumentum fundi nõ quãtum ad instrumentũ patrissa. sed in prima forma idem in vtroq3. Cetera dic vt ibi no.

2 ¶Verbum cautio quando intelligatur cum fideiussore vel pignore.

1 SAncimus. †Verbũ cautio platũ ab hoĩe intelligit de cautiõe nuda vel sine fideiussore vel pignore. ad h̃ semp allegat s3 nõ d3 esse nuda a solẽnitate vbo⁊ s3 d3 interuenire solẽnis
2 stipulatio ⁊ valida. ¶†In glo. j. ibi: idẽ si lex. dic q qñ istud verbũ pfert a lege aut est lex ptoria ⁊ intelligit cũ fideiussore vel pignore. l. j. §. cauerit. de colla. bo. allegata hic in gl. p cõtraria aut est lex ciuilis ⁊ tũc est in arbitrio iudicis vt a suspecto faciat satisdari. i. caueri cũ fideiussore vl' pignore a nõ suspecto simpl'r caueri: vt in aut. cui qd relictũ. j. ti. ij. ff. de pe. here. l. peñ. Qñ autẽ pfert ab hoĩe puta a testatore vel cõtrahẽte vt aliqs teneat caue re intelligit de nuda cautione. ⁊ dic nisi addat verbũ idonee vt l. si mãdato titij. §. fi. ff. mãda. vel verbũ cõpetenter seu cõpetens cautio. l. si debitori. ff. de iud. vel sufficienter vt in. c. j. de seq. pos. ⁊ fru. verbum vero satisdatio importat fideiussorem vel pignora. l. j. ff. qui satisda. cog.

2 ¶Si lego tibi libros quos habeo Padue vel Bononie veniunt vtriq3.
In alternatiua rerum cuius sit electio in vltimis voluntatib⁹.
3 Alternatiua an ⁊ qñ stet proprie vel resoluatur in cõiunctam. ⁊ nume. 2.
Quid in copula.
Si vna cõitas elegit titium aut seium in potestatẽ suum an valeat electio.

1 CUm quidam. †Disiunctiua posita inter psonas honoratas in contractibus vel in vltimis volũtatibus resoluit in coniunctã secus si inter res. h. d. tota. l. Que in primo dicto corrigit iura vetera. s. l. pinde. ff. de stipu. ser. q̃ volebat qd stipulatio redderetur inutilis ratione incertitudinis si seruus duorũ: puta titij ⁊ seij stipulabatur alternatiue titio aut seio: q2 cũ cuilibet eorũ possit acquiri obligatio insolidum et intentio promissoris non fuit teneri vtriq3: sed vni tñ. et non constabat cui stipulatio non valebat hodie valet: et est perinde ac si fuisset stipulatus copulatiue titio ⁊ seio: ⁊ sic vtriq3 tenetur pro parte per hãc legẽ non valuisset legatũ ratione incertitudinis nisi fuisset cõmissa declaranda electione alterius: puta quez heres vel alter elegit. l. si titio aut seio. de leg. ij. ⁊. l. vtrum. §. cum quidam. de rebus du. ⁊ tunc nõ resolueretur in coniunctaz: sed staret proprie vt in illis legibus que non sunt correcte per istaz. nam ista lex nõ corrigit nisi in casu quo ratione incertitudinis dispositio redderet nulla qd non est in casu predicto: vt in illis legibus. Nec habet locum ista lex qñ esset posita inter personas grauatas: vt grauo titium aut seiuz heredes meos qd dent tibi centum: nam quilibet censetur grauatus insolidu3: ⁊ sic habent loco duorũ reo⁊ debendi: vno tamen soluente alter liberat. l. si ex toto. §. j. de leg. j. que similiter non corrigit per hanc. l. nam si poneret copulatiue quilibet esset grauatus pro parte. Nec etiã habet locuz ista lex qñ posita fuit inter psonas honoratas inter quas tamen cadebat affectio: nã tunc stat pprie ⁊ intelliguntur vocari ẽm ordinẽ affectionis. l. cũ pater. §. pe. de leg. ij. ¶Opp. in glo. in verbo corrupta q etiam quando et ponitur inter res ponat pro copula. l. quintus. de auro ⁊ arg. leg. glo. dicit ibi speciale. tu dic qd ibi quando pfertur a lege cuius natura est qd debeat esse certum: ⁊ si sic staret non esset certum ẽm docto. ¶Secundo oppo. ad idem de. l. si ita. de auro ⁊ argen. lega. gl. soluit codẽ modo. tu dic qd ibi erat alternatiua seu: que licet disiũgat
2 verba nõ disiungit sensum: vt ibi Alexander siue paris: †ideo si lego tibi libros quos habeo Padue seu Bononie veniunt vtriq3: vt in illa. l. hic loquit in vera alternatiua. s. vel seu aut q̃ disiungit verba et etiam sensus: vnde tunc non venirent vtriq3.

a ¶Dictio ⁊. adde bar. i. l. j. ff. de iu. ⁊ iur. Jo. an. i. c. accedẽs. de here. ti. li. vj. in nouel. Ant. de bu. in. c. ij. de rescri. Pet. anch. ⁊ Joan. de imo. i cle. in plerisq3. de elec.
b ¶Dictio vo cũ. Adde qd ista dictio nũq3 est vniuersale negatiuum: vt i. l. nũq3 plura. ff. de pua. delic. l. j. ff. de eo qd certo loco. ⁊ p Sali. in. l. j. in. f. not. C. qño et qñ iudex.

Cuius autem sit electio in vltimis voluntatib⁹ in alternatiua
rerum. dic vt in. l. lucio. de leg. ij. ¶ Item opponitur contra fin.
l. dum dicit qd etiam in cōtractibus disiuncta posita inter psō-
nas non resoluatur in coniunctam. ff. de cōtrahen. emp. l. fun-
dus ille. vnde si lego tibi aut titio quātum ad titium non valet:
sed dūtaxat quātū ad te. Quidam dicunt hunc text. in fi. referri
solum ad casum quādo ponitur inter res nō ad casum quando
inter personas. glo. tenet contrarium qd referatur ad vtrunqꝫ
casum. ⁊ dicit qd si vendo tibi aut titio cū ambo sitis presentes
valet venditio quo ad vtrūqꝫ ⁊ cuilibet censetur facta ꝓ parte
quia cuilibet potest acquiri obligatio: sed si titius non est pre-
sens non potuit pro parte sibi obligatio acquiri ideo nō valet
quo ad eum sed solum quo ad te ⁊ sibi soli censetur vendita: vt
in illa. l. fundus. que corrigitur per istā. ¶ Item adhuc oppo-
a nitur quia si stipularis tibi aut titio illa dictio aut [a] proprie et
tibi acquiritur obligatio titio vero non: sed censetur adiectus
ad solutionem. de verbo. oblig. l. eum qui. §. qui sibi. quod non
esset si poneretur pro copula. Solu. eodem modo ibi non pote-
rat acquiri obligatio illi titio: ideo tibi soli acquiritur et illi ti
tio potest solui et sic non est inutilis adiectio titij: sed in. l. fun-
dus. ille bene est inutilis: qꝛ persona titij nō potest apte cense-
3 ri apposita ad solutionē eo modo quo in stipulatione. ¶ † Vlti
mo de isto articulo an ⁊ quando alternatiua stet ꝓprie vel resol
uatur in coniunctā. distingue plenissime p Barto. in. l. si is qui.
§. vtrūqꝫ. ff. de rebus dub. ⁊ similiter de significato copulatiue
que aliquando etiā ponitur pro disiuncta. ¶ Sed pone qd vna
cōmunitas elegit titium aut seium in potestatē suū: an valeat
electio: videtur qd sic: qd censeaṫ vterqꝫ electus: scꝫ vnus post al-
terum: ⁊ preferatur primo nominatus. argu. in. l. quoties. ff. de
vsu. Contrarium dic qd imo non valet ratione incertitudinis.
Nec obst. illa. l. qꝛ loquitur quādo ad istud commodum poterat
vterqꝫ vocari vel insolidum vel pro parte: sed ad hoc officium
non poterant eodem tēpore duo vocari nec censetur vocat⁹ vn⁹
primo: alter secūdo qꝛ non expedit reipu. nec consueuit taliter
fieri. ⁊ hoc probatur in. c. cū vintoniensis. de elec. ⁊ eo. tit. c. ij. li.
vj. ſm Ange.

¶ Dictio aut. adde gl. i cle. j. de rebus eccl. nō alie. et in cle. j. de concess. preben.

¶ Domo ignobilis. adde qd mulier nobilis si nupserit viro bastardo obūbrat nobilitas mulieris ſm Pe. de anch. cōsi. ccclxxxvij. in ci. visis diligēter

2 ☞ Patresfami. qui cōstituunt alias instituunt familiā appel
latione familie cōtinentur.
Appellatione curie romane continenṫ etiam cardinales.
Imperator qd dicatur de ordine commilitonum.
3 Gener ⁊ nurus qualiter cōprehēdantur appellatione familie i
casu huius legis.
Ignobilis nupta in domo nobilis dicitur nobilis et quid ecō-
uerso.
4 Filius licet sit mortuus vxor eius eademqꝫ nurus quousqꝫ est
in viduitate dicitur esse de familia mariti quo ad effectum: de
quo hic.
An per dissolutionē matrimonij dissoluaṫ affinitas. ⁊ nu. 5.
5 Statutū qd cause inter affines cōpromittantur an habeat locū
si mortuo filio nurus peteret dotem a socero.
6 Habens fratres vtrinqꝫ cōiunctos ⁊ etiā aliquos ex latere pa-
tris tantū ⁊ quosdā ex latere matris si relinquat fratribus suis
tunc ad hoc legatū vocanṫ fratres vtrinqꝫ cōiuncti sed si non ex-
tant vocantur alij.
7 Si quis legat vel instituat sibi cippum domus sue. i. stipitē qd
primo vocentur agnati.
Bastardi an cōprehendantur appellatione familie.

¶ Appellatione familie. addo bar. in. l. ꝓnūciatio. ff. de pub. bar. i. l. j. in. §. familie. ff. e. Jo. de imo. i. l. ex facto. i. §. si qs rogat⁹. ff. ad tre. Bart. in. c. innotuit. in fi. de elec. Bal. in. c. p tuas. i. ij. col. de ꝓba. ⁊ an tales possint ferre arma de domo. vide p Dy. i l. cū pater. i. §. ij. ff. de leg. ij. bart. i l. filiuꝫ. ff. de his q sunt sui vl' alie. iu. Bart. i. d. l. familie. bar. i. l. cautelas. ⁊ bal. in. l. vulgo. in. fi. ff. de statu homi. Ja. de zochis de ferraria in repe. c. p venerabilē. qui si lij sint legitimi.

1 Uggestioni. † Verbum familiam trib⁹
modis potest poni. Primo
pro familia coniunctorum. Secundo pro familia
seruorum vel libertorum. Tertio pro substantia bo-
norum. hoc primo vsqꝫ ibi: ⁊ si quis. Item si legatur familie ve-
niunt coniuncti ſm ordinem affectionis et successionis. ⁊ in de-
fectu eorum veniunt alij affines qui loco filiorum habentur sci-
licet gener ⁊ nurus mortuis filijs vel filiabus. hoc secundo. Cū
disponit de familia intelligitur dispositum de substantia bono
rum. hoc tertio ⁊ vltimo dicit tota. l. satis notabilis. ⁊ adde. l.
pronunciatio. §. familie. ff. eodem tit. vbi appellatione familie
continentur agnati tantum: scilicet in casu huius legis: vnde le
gatum familie sumitur largius: vt etiaꝫ veniant cognati: quia
2 agitur de lucro captando sine alicuius iniuria. ¶ † In text. ibi
parentes. not. qd patresfamil. qui constituunt alias instituunt
familiā cōprehenduntur appellatione familie. vñ Oldra. indu
cit hunc text. qd appellatione curie romane continentur etiam
cardinales. licet ipsi instruant curiam. ⁊ allegat. l. peculium. §.
quadrige. ff. de lega. ij. l. j. in prin. de testa. milita. vbi imperator
dicitur de ordinine cōmilitonū. ⁊. ī. de decurio. l. ad subeunda. ⁊
quod ibi no. l. curiales. ¶ In text. ibi nulla speciali adiectione
super quibusdam ⁊c. dic qd hoc dicitur propter id quod habeṫ
in. l. cum ita. §. fina. de lega. ij. qꝛ si aliqui de familia essent nomi
nati illi primo vocarentur et in eorum defectum venirent alij
ſm gradum ordinis ⁊ consuetudinis. ¶ In text. ibi: non solum
propinquis. No. qd non distinguit ex latere masculino vel femi
nino: ⁊ sic etiā cognati venirent: ⁊ etiā prius q̄ agnati si essent
propinquiores sicut ad successionē. Nec obst. d. l. ꝓnunciatio. §.
familie. qꝛ speciale est hoc casu: al's venirent cōiuncti tm̄ per ma
sculum: qꝛ sunt agnati: sꝫ hic veniunt ex voluntate defuncti ad
lucrum fauorabile ⁊ sine iniuria alicuius. ¶ In tex. ibi: sed etiā
his deficientibus. dic qd per hoc patet qd affines de quibus sta
tim subijcit non sunt coniuncti qui veniunt deficientibus pro-
pinquis vel coniunctis: ⁊ est ac si statutum dicat qd mulier non
possit obligari sine presentia cōiunctorum seu propinquorum
qd non est sufficiens presentia mariti: quia non est coniunctus.
3 de hoc not. in. l. j. s. vnde vir ⁊ vxor. ¶ † In text. ibi: generum et
nurum. quasi dicat non alios affines: quia illi loco filiorum ha
bentur: ideo in casu huius cōprehenduntur appellatione fami
lie. Et est argu. quod ignobilis nupta in domo nobilis dicatur
nobilis: vt hic. et. l. femine. ff. de sena. non sic econuerso nobilis
b nupta in domo ignobilis [b] remanet nobilis: imo videtur effici
ignobilis: quia mulier chorușcat radijs mariti: nec maritus p
vxorem efficitur nobilis: vt. s. de nup. l. fina. ⁊ in aut. de consul.
4 §. hoc itaqꝫ. ¶ † In tex. ibi: matrimonium morte filij vel filie fue
rit dissolutum. Not. quod licet filius sit mortuus vxor eius ea-
demqꝫ nurus quousqꝫ est in viduitate dicitur esse de familia ma
riti quo ad effectum de quo hic. facit. l. fina. ī. de bonis ma. in
versicu. in priori matrimonio ⁊c. et not. in. l. j. §. exactio. de rei
vxo. acti. l. filij. §. vidua. ad munici. et. l. quoties. de priuile. scho-
larium. Item videtur per hunc text. qd per dissolutionem ma-
trimonij non dissoluitur affinitas. Sed contra de iure ciuili de
l. cui eorum. ff. de postu. ⁊ per gloss. ordina. in. l. sed hoc ita. ff. de
rebus dub. Solu. hoc est speciale propter rationē de qua. s. di-
xi. secus si ageretur de aliena materia non fauorabili sed preiu-
5 diciali. ¶ † Unde si statutum dicit: qd cause inter affines com-
promittantur mortuo filio: si nurus peteret dotem a socero nō
videtur compromittendum altero resistente: quia non dicitur
inter affinitatem: qꝛ dissoluta est affinitas per mortem filij de
iure ciuili sicut ⁊ amor: vt dicit gl. in. l. sed hoc ita. qd perpetuo
tene menti. nam ibi agitur de grauamine qd quis compellatur
cōpromittere. vnde de iure cōmuni nemo ad hoc cōpellitur. l.
si dictum. §. si cōpromisero. ff. de euict. et no. in. l. furti. §. si iussu.
ff. de infa. per Bar. de iure autē canonico quo ad prohibitionē
matrimonij bene durat affinitas etiam post mortē illius: per cu
ius copulam fuit affinitas contracta in. c. non debet. de cōsan.
⁊ affinita. ¶ In text. ibi: gradatim fieri. s. ſm ordinem succes-
sionis: vt qui primo vocaṫ ab instituto prius voceṫ ad hoc lega
6 tum vel institutionem factam de familia. † Unde semel allega-
bam hunc text. cū quidam reliquisset fratribus suis et ipse ha-
bebat fratres vtrinqꝫ cōiunctos et quosdā ex latere patris tm̄:
quosdam ex latere matris qd ad hoc legatum vocentur fratres
vtrinqꝫ coniuncti si extant tempore mortis alijs exclusis: qꝛ ipsi
preferentur in successione intestati sed si non extant voceṅṫ alij
7 ⁊ eodē modo † si quis legat vel instituat sibi cippū domus sue:
id est stipitem: nam est vocabulū rusticorū: primo voceṅṫ agna-
ti: qꝛ ipsi sunt stipes ſm Ange. ⁊ ſm ordinē graduū. ¶ Vltimo
c queritur an bastardi cōprehendanṫ appellatione familie [c] vt si
statutum dicat qd si aliquis clericus delinquat omnes qui sunt
de familia vel domo ipsius teneanṫ ad penam maleficij: vt est
florē. vide per Cyn. in. l. quisquis. ī. ad le. iul. maie. ⁊ per gloss. in
cle. j. de baptismo. ⁊ per Bal. ī. de fideicō. l. cum acutissimi. ⁊. l. le
ge iul. de ritu nuptia.

¶ Si omissa sit causa testamenti. Rubrica.

1 ¶ † Super glo. Rubrice premitte ⁊ legata ⁊ fideicōmissa in te-
stamento relicta nisi ex testamēto adeaṫ hereditas non debenṫ
a venientibus abintestato si non fuit apposita clausula codicil-
laris: vt. l. fi. s. de cōdi. ⁊ demon. ⁊. l. eam quā. ī. de fideicom. con-
tingebat autē qd interdū instituebaṫ heres ille qui abintestato
erat successurus ⁊ grauabatur legatis et fideicōmissis: ipse aūt
vt legata irritarenṫ repudiabat ex testamēto ⁊ adibat abinte-
stato. Contra quam fraudem prouidit pretor per suum edictū:
de quo in. l. j. ff. eo. vt perinde teneaṫ ac si ex testamento adiuis-
set nisi hoc fecisset ex iusta causa vt fraudem testatoris exclude-
ret qd erat quando testator p grauamina que imposuit voluit
institutū fraudare sua legitima. l. papinianus. §. quoniā autem
quarta. ff. de inoffi. test. vel debito quo defunctus sibi tenebatur
l. cū pater. §. titio. circa fi. ff. de leg. ij. vel aliqua alia suberat iusta
causa. qd dic vt. l. qꝛ autē. §. non simplr. ff. eo. titu. vel nisi dedis-
set sibi licentiam abstinendi vel repudiandi qd est qñ ipsummet
sibi substituit. l. j. §. si proponaṫ. eo. tit. postea per iurisconsultos
fuerunt

fuerunt additi alij duo casus.s.qñ institutus grauatus nomina
tim ad certa legata repudiabat vt hereditas vadat ad substitu
tum vulgarem a quo dicta legata non fuerunt vel nõ censebant
repetita.qd qñ sit dic vt in.l.lz imperator.de lega.j.⁊.l.celsus.§.
qd alicuius.de leg.ij.sed a quo petant an ab ipso instituto repu
diante an a substituto adeũte.dic vt.j.l.j.itẽ fuit additus alius
casus qñ institutus repudiat vt hereditas vadat ad alium ve
nientem abintestato:⁊ tunc etiã dubitatur a quo legata petent
an a repudiante an ab adeunte.et est materia huius titu.satis
intricata.de qua plene vide per Dynũ et Bar.ff.eo.l.fi.⁊ super
rubrica.

2 ☞ Per dationem substituti vulgaris qualiter videat instituto data licentia repudiandi.

1 **SI in fraudem.** †Legata relicta ab instituto duntaxat si
ipse repudiat hereditatem in eorum fraudez vt he
reditas vadat ad substitutum vulgarem debentur
ab eo per vtilem actionem ex testamento ⁊ si repu
dians pecuniam recipit vt repudiaret etiam ab eo possunt peti
ac si adiuisset.hoc dicit.¶ In text.ibi:legatorum.dic scilicet no
minatim relictorum:⁊ sic ab ipso tantum debebantur de rigore
iuris non a substituto vulgari si cum eo non fuisset participata
fraus:vt in.d.§.qd alicuius.⁊.l.q̃ conditio.de condi.et demon.
sed ppter participationẽ fraudis debentur ab eo ac si fuissent
ab eo repetita non tamẽ directa actione:quia ab eo relicta non
fuerunt sed vtili ex testamento ⁊ ex mẽte edicti pretoris.¶ In
text.ibi:trãsmissam.dic non iure hereditario:qr nõ adiuit insti
tutus sed repudiauit:⁊ sic aperuit viã substituto vulgari:⁊ istã
appellat transmissionẽ.¶ In text.ibi:probatura es.s.tu legata
ria.¶ In text.ibi:participatũ est.dic ergo si institutus nõ par
ticipat fraudẽ cũ substituto tamen fraudulenter ⁊ vt noceret le
gatarijs repudiauit ex institutione non teneretur substitutus
ad alia relicta:sed nec ipse institutus repudians:postq̃ heredi
tatem non habet ipse:sed substitutus:vt est casus notabilis i.l.
si omissa.ff.eo.tit.Sed pone qd substitutus erat grauatus pro
prijs oneribus que legata prius soluẽtur eo casu quo participa
uit:an reclicta ab eo:an vero a substituto nominatim.dic quod
relicta a substitutione omissa si falcidiã patitur.ff.ad le.fal.ne
sennius.§.j.¶ Itẽ in text.ibi:pecunia accepta.subaudi a substi
tuto vulgari vt repudies ex institutione.¶ In fine.l.ibi presta
re cogitur.s.ipse institutus repudiãs:sz in casu precedẽti solus
substitutus:sed an recta via an autez in subsidiũ.dic qd si pecu
nia nõ equiualebat hereditati solũ in subsidium prius excusso
substituto ⁊ non reperto soluẽdo.l.licet.ff.eo.in fin.si vero equi
ualebat recta via potest incipere legatarius a quo vult vel ab
instituto repudiante vel a substituto:vt colligit ex.l.si quis pe
2 cunia.ff.eo.¶ †In glo.j.oppo.qd ista legata non debent a sub
stituto qr per dationez substituti vulgaris,videt instituto data
licentia repudiandi.l.j.§.si proponat.ff.e.ergo si repudiat non
videtur in fraudem repudiare ⁊ cessat hoc edictum.gloss.dicit
verũ esse qd videt habere licentiã repudiandi si hoc faceret vt
ipse euitaret dãnum non qñ facit vt alteri inferat dãnum istud
est nihil dicere.Nã etiam si faceret vt alteri inferat dãnum si ta
men nõ participat fraudem cũ substituto legata nõ debent ab
aliquo ipsorũ:vt in.d.l.si omissa.ff.eo.titu.⁊ ex isto tex.a contra
rio sensu.dic ergo qd nõ videt habere licentiam repudiandi qñ
aliquis est sibi substitutus secus qñ ipsemet sibiipsi foret substi
tutus.ita loquitur ille.§.si proponat.et primũ dictũ probatur
in.l.iul.eo.titu.qd ppter dationẽ substituti non censet data li
centia repudiandi.⁊ hoc vero cõtra antiquos q tenebãt qd per
dationẽ substituti vulgaris tollitur existentia sui heredis:quia
videtur data licentia abstinendi quod est contra.l.iulianus.eo
autem casu quo data esset licẽtia ⁊ appareret:hec non posset di
ci repudiata in fraudem etiam si participasset cum substituto
l.qui autem.ff.eo.titu.§.patronus.in fi.¶ In sequenti gl.in fi.
ibi:vel dic nõ conueniri.dic qd hec vera nã si speciale est eo casu
quo institutus recipit pecuniã:vt ipse teneat aliquãdo in subsi
dium aliqñ recta via etiam non in subsidium:vt.s.dixi.ergo in
cõtrariũ est ius cõe qр qñ nullã recepit pecuniã nullo modo te
netur etiã in subsidiũ si fraudẽ participaret cum substituto als
nõ esset differẽtia inter istos casus qñ recepit ⁊ qñ non recepit.
cõtra tamen istã legẽ videt facere voluisse.¶ In glo.fin.ibi:sed
videt quẽlibet insolidũ teneri subaudi etiã si repudiauit insti
tutus nulla pecunia recepta ⁊ etiã ad relicta a substituto tantũ
⁊ ita loquitur.l.quam glo.allegat ⁊ soluevt in glo.qd aut ambo
repudiauerũt ex testamento:⁊ ambo possident abintestato.et
ita loquitur illa.l.Aut institutus repudiauit ex institutione et
substitutus possidet ex substitutione.et distingue vt.s.dixi:qd
aut repudiauit nõ participata fraude cũ substituto ⁊ neuter te
netur ad relicta ab instituto tm̃ que nõ censebatur a substituto
repetita etiã si reuera in fraudẽ hoc fecit i.d.l.si omissa.Aut cuz
eo participauit fraudẽ:⁊ tũc aut pecuniã nõ recepit ⁊ solus sub
stitutus tenet:vt in primo casu huius.l.Aut accepit pecuniaz:
⁊ tũc aut nõ equiualentẽ:⁊ tenet institutus in subsidium excus
so prius substituto.ita loquit.l.si quis.quã allegat in fi.p ɔtra
ria:⁊ non bene soluit.aut equiualentẽ:⁊ tunc possunt legatarij
incipere a quo volũt:vt.l.si quis pecuniã.eo.ti.fm Pe.et Cyn.
Cetera dic vt plene in.d.l.fi.

1 **CUm qui.** †Tunc habet locum istud edictuz
qñ repudians ex testamẽto potuit
ex eo adire si voluisset:sed si non potuisset adire nec
bono.posses.petere non locũ:qr non videt in fraudẽ
repudiasse qui si adire voluisset nõ potuisset.Itẽ si repudians
ex testamẽto nõ possidet abintesta.sed alius similiter nõ habet
locũ hoc edictum.h.d.Hoc vltimuz intellige nisi participasset
fraudẽ cum illo:vt dixi.s.e.l.j.ponit em̃ duos casus in quibus
hoc edictum cessat.¶ In tex.ibi:iudiciũ defuncti nõ vsurpabit.
i.non videt fraudari ex quo si voluisset adire non potuisset adi
re ex testamento.⁊ sic cessat tota glo.que laborat in expositione
istorum verborum.

1 **SI proculiana.** †Licet quis repudiaue
rit in fraudem legator
non perdit falcidiam.h.d.minus ergo punitur q̃
subtrahẽs bona hereditaria q̃ falcidiã olim pdebat.
ff.ad le.fal.l.paulus.sed aliã penã hodie patitur.qd dic vt dixi
in.l.fi.§.illos.s.de iure delibe.

¶ De indicta viduitate tollenda. Rubrica.

¶ Super rubrica ibi:de indicta viduitate tollenda.i.de condi
tione que inducit viduitatem:vt qñ relinquitur alicui mulieri
sub cõditione si nõ nupserit.Nam vt nõ perdat legatum indu
cit ad non nubendũ qd est contra publicam vtilitatẽ:cuius in
terest matrimonia cõtrahi ⁊ ciuitatẽ hominibus repleri:vt.l.j.ff.
so.ma.ideo talis cõditio reijcitur de legato ⁊ potest nubere:et
nihilominus legatũ consequi ac si fuisset pure relictũ vt habet
in multis legibus positis in ti.de cõdi.⁊ demõ.⁊ de ista mate
1 ria tractat iste titu.

LEgatum. †Conditio viduitatis in p
sonam alterius q̃ legatarij
non reijcitur de legato.hoc dicit.Si ergo testa
tor legat sibi sub conditione:si vxor sua non nu
pserit ipsa nubente nõ habes legatũ:qr nõ reij
citur cuz cesset ratio propter quã reijcienda est.
nõ em̃ fuit relictum ipsi vxori sed tibi:vnde nõ est credendũ qd
vxor abstineat a nubẽdo ad hoc vt legatũ cõsequat nisi forte es
set sibi ppinquus qr tũc in fraudẽ censeret factum tibi.i.heres
meus.de condi.⁊ demon.in fi.vel nisi tale legatum tibi factum
esset restituendum vxori si non nupserit:vt in gl.¶ In text.ibi:
2 alij.s.extraneo nõ vxori quã testator noluit nubere.

☞ In mulieribus maxima cupiditas eis a natura constituta
est vt partus concipiant ⁊ edant.

3 Non est aperienda via periurijs.

Suspecto de periurio non debet iudex iuramentum deferre ẽt
si sit casus in quo sit de iure deferendum.

1 **AMbiguitates.** †Premitte ad euiden
tiam istius quod qua
tuor fuerunt iura de ista materia diuersis tempori
bus facta.Primum fuit ius antiquorum digestorũ.
fm qd si relinquebatur mulieri siue virgini siue vidue sub condi
tione si non nupserit reijciebatur illa conditio:⁊ legatum purũ
reputabatur.Secũdum fuit.l.iulie miscelle sic dicte ab autore
quã legẽ nõ habemus:qr cõpositores noui iuris videntes eam
sublatã per hãc legem nõ posuerunt in hoc volumine:considera
bat enim illa.l.causam propter quam illa cõditio reijciebatur.s.
vt mulieres nuberẽt ⁊ filios pcrearent:verum qr multe nubunt:
nõ ob hunc finẽ qr sentiunt se steriles vel antiquas ita qd gene
rare non possunt:sed nubunt propter incontinentiam vel alio
respectu introduxit illa.l.qd si tale relictum fuerit factũ vidue
a marito qd ipsa mulier nõ possit petere relictum infra annũ a
tempore mortis mariti relictũ nisi iuret qd nõ nubet nisi causa
prolis pcreãde:⁊ in casu quo aliter faciet restituet legatũ.post
annũ vero petere poterit licet nõ iuret.tenebat autem prestare
cautionem que dicitur mutiana:que fuit inducta a mutio sup
cõditionibus negatiue cõceptis que non possunt perfecte im
pleri quousq̃ legatarius viuat vt si non ascẽderis capitolium
vel si non nupseris:qr licet hodie vel cras non ascendas pote
ris ascendere vel nubere post ⁊ sic videbatur qd legatarius non
possit petere nisi in mortis articulo:propter hoc mutius intro
duxit modũ implendi vt caueat de non ascendendo vel nubẽ

do ⁊ si contra faciat de restituendo rem cũ fructibus: vt.l.mu-
tiane.de condi.⁊ demon.voluit eñ illa.l.miscella.qḋ post annũ
possit petere tamen prestando cautionem de restituendo si nu-
pserit alio respectu ꝙ causa prolis procreande.verum qꝛ per il-
lam legem aperiebatur via periurijs:qꝛ mulieres prestabant ta
le iuramentum ⁊ postea veniebant contra:⁊ erat etiã incertum
quo animo ⁊ intentione hoc facerent:ideo per istam legem fuit
illa sublata in totum ⁊ reuersum ad ius pristinũ digestorũ.Et
istud fuit tertiũ ius.Et qḋ hic dicitur in muliere vidua exten-
ditur ad virum per.l.sequen.in princi.Statuit ergo ista lex qḋ
statim posset petere legatum ac si fuisset pure relictum absq; pre
statione iuramenti vel dicte cautionis.intellige tamen sane vt
a non nubat infra annum[a] alias penderet legatum non propter
illam conditionem que habetur pro non apposita:sed propter
prohibitionẽ legalem factã ob bonos mores seruãdos:vt.l.j.§.
de secun.nup.vbi patet quod etiam alias penas pateretur:post
annũ vero potest nubere licite siue causa prolis procreande siue
nõ.¶ Nam ⁊ plura alia sunt bona matrimonij ꝙ proles vt di-
cunt canones vñ non debuit restringi facultas nubẽdi per testa
torem cõtra publicã vtilitatem.Quartũ ius fuit istius aut.cui
relictũ.que statim hic subijcit᷑ que distinguit inter viduã ⁊ vir-
ginem:vt in glo.⁊ reditur ad legẽ iuliã miscellã vt illa conditio
in ea non rejciatur sed in virgine remanemus in dispositione
iuris veteris non tamen in vidua per omnia reditur ad legem
2 iuliã miscellã:vt dicã super ista aut.¶ †Not.hic de cupiditate
mulierum vt partus cõcipiant ⁊ edant.⁊ alibi dicit text.qḋ pre
cipuum munus earum est concipere ⁊ partum tueri.ff.de edil.
3 edic.l.queritur.§.j.¶ †Itẽ not.qḋ non est aperienda via periu-
b rijs:[b] ⁊ ideo si iudex videt ⁊ cõprehendit aliquẽ de facili debe-
re periurare non debet ei iuramentum deferre etiam si sit casus
in quo sit deferendum de iure:qꝛ debet intelligi.s.non suspecto
de periurio qḋ relinquit᷑ arbitrio iudicis.facit.c.iij.de cohabi.
cleri.⁊ mu.¶ In glo.j.ibi:respondeo non imo in alijs ⁊c.nam
ista lex loquitur in cõditione negatiua que rejcitur de legato
vnde sicut non est implenda de facto seu vere:ita non expedit vt
impleatur ficte per cautionẽ mutianã:qñ autẽ est talis cõditio
negatiua que nõ rejcit᷑ sed venit implenda:tunc aut non potest
vere impleri nisi in vltimo mortis articulo:⁊ tũc ne legatarius
habeat tm̃ expectare permittit᷑ sibi vt p̃stet cautionẽ mutianam
⁊ potest petere legatũ ac si vere impleuisset:sed si postea faciat
contrarium restituit rem cum fructibus.l.mutiane.de condi.⁊
demon.aut nõ poterit impleri ante vltimũ mortis articulum:
⁊ tunc aut sine expectatione tristis euentus tunc non prestatur
illa cautio:sed debet expectari qḋ illa conditio vere impleatur.
si v̈o nõ potest impleri sine expectatione tristis euentus vt qñ
esset necesse expectare mortẽ persone coniuncte legatario:tunc
prestari potest illa cautio ne cogat᷑ expectare talem euentum:vt
legibus allegatis in glo.in fi.

¶ Nõ nubat infra annũ. Adde an mulier nubẽs infra annũ luct[9] sit infamis.vide i.l.decreto.C.de infa.⁊ i.l.liberorũ.§.notant᷑.ff.e.tex.i.§.porro.iij.q.vij.

¶ Nõ est aperienda via periurijs. adde.l.j.C.si aduer.ven.c.ex pte.de resti.spo.⁊ gl.in v̈.aperire.i.c.cum dilectus.qḋ me.causa.

2 ☞ Licet vtile sit reipublice mulieres etiam viduas iterum nu
bere vt repleatur ciuitas hominib[9]:tamẽ honestius est viduis
non nubere.
3 Si virgo remansit vidua qꝛ post contractum matrimoniũ per
verba de presenti nõ fuit ducta ad domũ mariti ⁊ maritus fecit
sibi relictũ sub conditione si alteri nõ nupserit an ista conditio
sibi remittetur vt possit nubere ⁊ legatum consequi.
4 Si non erat virgo ⁊ tamẽ non nupsit ⁊ fiat sibi legatũ si non nu
pserit an remittetur sibi ista conditio.
5 Quando aliquis debet ex dispositione legali qualiter cautio sit
prestanda.
Vbicunq; remittitur alicui satisdatio cũ fideiussoribus debet
ille obligare bona sua.
6 Si relinquatur alicui virgini si monasterium ingrediatur an il
la conditio remittat᷑ vt sic possit nubere ⁊ legatum consequi.

Cui relictum.

†Cõditio de non nubẽdo
opposita vidue non rejcit᷑
hodie sed venit implenda vt legatum possit conseq.⁊
si petat infra annum luctus non audit᷑ etiã si velit iu
rare de non nubendo nisi spes nubendi non defecerit vt quia sit
ingressa religionẽ:post annũ vero adit᷑ dũmodo prestat cautio
nẽ de restituendo rem cum fructib[9] si nupserit sm̃ formam hic
positam.h.d.Non ergo ꝓmittit nõ nubere sed restituere si nu-
pserit:⁊ sic nõ est cautio mutiana per quã ꝓmittit᷑ nõ facere qḋ
testator fieri noluit ⁊ est cautio de restituendo si cõtrafecerit.ꝑ
istã ergo autẽticã redit᷑ ad legẽ iuliã miscellã.quo ad quid per
oĩa que tamẽ fuerat sublata per.l.C.Nã illa non remittebat con
ditionẽ nõ nubendi eo casu quo nuberet non ꝓpter prolem ha-
bendam eo modo ista aut.non remittit hãc conditionẽ.Sed in
trib[9] differt a.l.int᷑.qꝛ illa loquebat᷑ tam in virgine ꝙ in vidua
⁊ neutri remittebat cõditionẽ.Ista autentica loquit᷑ in vidua
tm̃:sꝫ in virgine remanent iura vetera:vt ei remittat᷑ illa condi
tio:vt in glo.fi.Item illa nõ remittebat eo casu quo nõ nuberet
causa prolis habẽde:sed qñ causa prolis remittebat.Ista autẽ.
v̈o indistincte etiã si velit nubere causa prolis habende non re-
mittitur vidue ista cõditio:imo nõ debet nubere si velit habere
legatum etiã si nuberet causa prolis habende.Itẽ illa.l.permit
tebat infra annũ luctus posse petere legatum:dummodo iura-
ret de non nubendo nisi causa ꝓlis habende.ista v̈o etiã si velit
iurare de nõ nubendo non admittitur ad petendũ infra annũ
sed ita demũ si deficit spes nubendi.post annũ v̈o bene admitti
tur non cũ iuramento tm̃:sed cum cautione de restituendo rem
2 cum fructibus si nupserit.†Fuit aũt causa motiua huius aut.scꝫ
propter bonos mores seruandos:lꝫ eñ vtile sit reipublice mulie
res etiam viduas iterum nubere vt repleat᷑ ciuitas hominibus
tamen honestius est viduis non nubere:vt inquit Valerius de
institutis antiquis:qꝛ est signũ incontinentie nõ sic in virgine
que aliud matrimoniũ nõ cõtraxit.⁊ alibi dicit Imperator se
admirari de muliere que mortuo primo viro tante est continen
tie qḋ perpetuo seruat viduitatem:⁊ dicit qḋ hoc non multum
distat a virginitate.in aut.de nõ eli.scḋo nup.§.optimũ.ad simi
litudinem turturis iuxta illud:Turtur inane nescit amare nã
semel vni nupta marito ⁊c.Non minus autem exaltatur respu.
ex bonis moribus ꝙ ex multitudine gentium sm̃ Bald.quod
tamẽ iura vetera non considerauerunt:sed duntaxat multitu-
3 dinẽ gentiũ.ideo illã cõditionẽ etiã vidue remittebãt.¶ †Sed
ponam[9] qḋ remãsit virgo vidua.⁊ etiã qꝛ est cõtractũ matrimo
niũ per v̈ba de p̃nti.tñ nõ erat ducta ad domũ mariti ipse ma-
ritus moriens fecit sibi relictũ sub cõditione si alteri non nupse
rit vtrũ ista cõditio sibi remittet᷑:vt possit nubere ⁊ legatũ con-
sequi videtur qḋ sic attenta virginitate:vt in glo.in contrariũ
facit iste text.q cõsiderat secundas nuptias non autẽ virginita
tem.sed ille erunt secũde nuptie.i.secũdum matrimoniũ qḋ di-
citur ex coniunctione animorũ:licet non fuerit coniunctio cor-
porum.l.nuptias.de regu.iur.Bal.mouet hic istã questionem
et tenet primã partẽ.et idem Ang.qꝛ facit cõtra bonos mores.
iterũ nubendo postꝙ primum matrimoniũ experta non fuit.et
illa autentica fundatur in bonis morib[9] seruandis.tene menti
4 qꝛ quotidianum potest esse hoc.¶ †Itẽ queritur quid econtra
pone qḋ non erat virgo;⁊ tamen nunꝙ nupserat fit sibi legatũ
si non nupserit:an illa conditio sibi remittetur:videtur ꝙ non.
qꝛ non essent secunde nuptie:sed prime.de quibus conditio re-
mittitur in contrarium qḋ iste non essent secunde sed prime.Et
istam partẽ tenet hic Ange.que placet:qm̃ per hoc abstrahitur
a malis moribus si conditio sibi remittit᷑:qꝛ ab inhonesta vita
abstinebit licet in contrarium faciat qꝛ non plus debet habere
luxuria ꝙ castitas:sed vidua que caste nupsit illa conditio non
remittitur postꝙ non est virgo:ergo nec isti corrupte debet re-
mitti.Et istam partem tenet hic Bald.sed ego plus considero
qḋ.s̃.dixi.qꝛ per hoc abstrahitur a malis moribus et inhonesta
vita.⁊ ista autentica est fundata in hoc scḋm eundem Bal.met.
¶ In text.ibi:infra annũ quidem non petet.supple etiam si ve-
lit iurare de non nubẽdo vel cautionem prestare sed quare hoc.
Respondeo quia infra annum luctus prohibetur a lege nube-
re etiam sub magnis penis etiam si a viro non fuisset prohibi-
ta:vt.s̃.de secun.nup.l.j.sed post annum non prohibetur a lege:
sed quia fuit prohibita a testatore ⁊ prohibitio non remittitur
audit᷑ petens legatum dũmodo caueat:vt.j.¶ In text.ibi:spes
nuptiarum deficiat.glo.dicit vt qꝛ sit ingressa religionem et sic
ammodo de iure nubere non potest:sꝫ nonne potest nubere de
facto exeundo religionem.Respondeo hoc nõ considerauit nec
presumitur.fateor tamen qḋ si post consecutũ legatum hoc face-
ret deberet perdere sicut si de iure nupsisset ne melioris sit con-
ditionis que plus delinquit ar.in.l.si seruus.ff.qḋ vi aut clam.
¶ In text.ibi:cũ fructibus.subaudi perceptis et percipiendis.
licet interim habuit dominiũ contra titulum:qꝛ resoluuntur et
habetur perinde ac si non nupsisset:vt patet in fin.huius aut.et
sic semper censetur fuisse male fidei ; vt probat᷑.s̃.de his qui.vt
5 indig.l.j.⁊ ibi dixi. ¶ †In text.ibi;iuratoria fiat cautio. Nota
hunc text.cum sequen.qꝛ melius dat intelligere quãdo aliquis
det ex dispositione legali qualiter cautio sit prestanda ꝙ aliqs
alius text.et declarat.l.sancimus.s̃.titu.ij.nam si de restituen-
da re immobili non expedit qḋ det fideiussores : sed obliget se
ad bona sua solenniter per publicum instrumentum.si quidem
est diues ⁊ sufficiens idem.vt hic.⁊.l.de creatio.de episco.audi.
Si non est idonea vel saltem est dubiũ debet dare fideiussores
etiã si sit cautio ciuilis non pretoria.⁊ hec etiã habentur in.l.pe
nul.ff.de peti.here.⁊ ibi not.⁊ dixi in.d.l.sancimus.et hoc si po
test fideiussores prestare.alias releuatur ab illo onere : vt no.in
l.j.ff.qui satisda.cogan.⁊ idem si esset sibi multum difficile: vt
in.l.cũ nõ facile.ff.si cui plusꝙ ꝑ le.falc.⁊ ibi no.⁊ in.l.generalr.
de episco.⁊ cleri.⁊ in aut.de fideiusso.§.qḋ autẽ.¶ Not.etiã qḋ
vbicunq;

vbicunq remittitur satisdatio cũ fideiussoribus debet obligare
6 bona sua: quia facile est. vt hic. ⁊. l. filia. vt leg. no. ce. ¶ †Ultimo queritur quid si relinquatur alicui virgini si monasterium ingrediatur: an illa conditio remittatur: ⁊ sic possit nubere ⁊ legatum consequi. Bar. cõsuluit qd sic: quia inducit viduitatẽ Bal. contra. quia vita contemplatiua maioris perfectionis est q̃ vita matrimonialis vnde non debet retrahi ab illa sub spe premij consequendi. vt in auť. de san. epi. §. sed hic presenti. nec est vera ratio Bar. qd ista cõditio contineat simoniam respectu matrimonij: imo continet pietatem. vt idem Bal. no. in. l. ij. §. de institutionibus ⁊ substit. quicquid Bar. dixit in consilio quod incipit domina Margarita.

2 ¶ Viduitas dicit in muliere ⁊ celibatus in masculo quando continet a matrimonio contrahendo.
3 Lex statuens aliquid in vno de correlatiuis censetur etiam in alio statuere.
4 Statutũ si imponit penã vendentibus bladum nisi in platea: an etiam emptor talem penam incurrat.
5 Mulieri vidue magis conuenit abstinere a secundis nuptijs quã viro.

1 **Legem iuliam.** ¶ †Cõditio que viduitatem vel celibatum inducit sicut reijcitur in femina ita i masculo. h. d. vsq
2 ad ver. sed quia. †Viduitas dicitur in muliere celibatus in masculo quando continet a contrahendo matrimonio. ¶ In tex. ibi pertinere. quidam ad sensum nostre. l. q. d. non expediret aliam. l. facere vel declarationem: tamen ad dubietatem
3 tollendam facimus. ¶ †Not. ergo ⁊ ad hoc semper allegatur q l. statuens aliquid in vno de correlatiuis censetur etiam in alio statuere: q2 lex precedens statuebat solum in mulieribus: sed q2 viri sunt correlatiui: quia matrimoniũ nõ potest contrahi nisi inter virum ⁊ mulierem quod statutum fuit in muliere etiã videbatur statutum in marito per hoc dicimus quod lex correlatiua in vno de correlatiuis extenditur etiã ad aliud: ⁊ ita limitatur. l. precipimus. in fi. ꝟ. de appel. ⁊ qd not. in gl. in auť. quas actiones. §. de sacrosan. eccle. in quibus habetur qd legum correctio est euitanda: ⁊ qd nõ corrigitur quare stare prohibet: ⁊ q correctio non debet extendi. nam verum est nisi vt dixi qd enim in vno de correlatiuis statutum est. ⁊ in alio statutum videtur. l. fi. de accep. ⁊. l. cum emptor. de rescin. ven. facit. ꝟ. de legi. here.
4 l. si ab eo. †Per hoc etiã dicit Bart. qd si statutum imponit penam vendentibus bladum nisi in platea etiã sine emptor in talem penã incurret: quia nõ potest dici venditor sine emptore. p hoc. l. j. ꝟ. de cupressis. lib. xj. ⁊ hoc nisi subsit diuersa ratio. l. fi. de rescin. vendi. facit quod not. §. de transac. l. si ex fal. in gl. antepe
5 nulti. ¶ †Ultimo querit an principium huius. l. corrigatur. p auť. cui relictum. vt si relinquatur viro ab vxore vel ab alio sub conditione: si non contraxerit secundum matrimonium q ista conditio sibi nõ remittatur. ⁊ videtur qd sic eadem ratione q2 quod ille statuit in muliere censetur etiam statuisse in viro in cõtrarium: quia est diuersa ratio. nam mulieri vidue magis conuenit abstinere a secundis nuptijs quã viro: ⁊ plus facit contra bonos mores mulier q̃ vir. facilius enim abstinere potest sine incommoditate ⁊ reprehensione q̃ vir: quia non potest vacare ad regimen domus. ⁊ sic habet necesse vxorem scdam recipere ⁊ hoc dicet experientia. vnde non sine ratione illa auť. fuit assignata post legem precedentẽ nõ post principiũ huius legis ad significandum qd corrigit illam nõ istam. doc. autem hanc questionem non tangunt.

2 ¶ Iste tres conditiones. s. si non nupserit vel si ad viduitatez peruenerit: vel cum peruenerit: ⁊ conditio quousq vidua erit qualiter differant in legato.
3 Si testator legauit filie nupte sub conditione si remanebit vidua ⁊ ipsa peruenit ad viduitatem: tamen in ea non permansit an debeat consequi legatum.

1 **Sed quia.** ¶ †Cõditio si peruenerit ad viduitatem vel cum peruenerit non reijcitur de legato quia non inducit viduitatem seu perseuerantiam in ea cũ sufficiat ad eã peruenisse licet in ea nõ perseueret: vt videatur cõditio ipleta. h. d. ⁊ est singularis casus. ⁊ alio anno habui de facto venetijs. ⁊ cum questio esset in munibus magnificorum ciuium ⁊ essent deliberati in contrarium videntes consilium meum et etiã istũ. §. mutauerunt propositum. ⁊ dederunt sniam secundũ istud in quodã magno legato de pecunijs existentibus in imprestitis cuiusdam filie testatoris: si vidua erit vel cum erit: ⁊ ipsa vidua facta fuit: ⁊ post certum tps nupsit: ⁊ nihilominus petebat legatũ illi nolebant sibi assignare dicentes intentionem testatoris fuisse qd habeat quousq erit vidua ⁊ nõ vltra. Ego dixi qd hic erat casus in contrarium: quia verba testamenti nõ dicebant quousq erit vidua: sz cum erit vidua vel si erit. vnde sufficit semel peruenisse ad viduitatem: nec requiritur qd in ea perseueret ⁊ fuerunt admirati de casu huius. §. ¶ In tex. ibi: sz cũ primum hoc venerit. dic si ad viduitatem peruenit ⁊ nõ ante: quia ista conditio non reijcitur ⁊ licet postea nubat legatum nõ perdit: vt patet. §. dum dicit. nec enim vt permaneat ⁊c. ⁊ ita dicit
2 hic Bald. ¶ †Not. ergo tres modos legandi vel triplicem conditionem. Prima conditio si non nupserit ⁊ illa inducit viduitatem: ⁊ reijcitur de legato facto virgini non vidue. vt in tex. precedentibus. Secunda si ad viduitatem peruenerit vel cum peruenerit ⁊ ista non reijcitur. ideo anteq̃ perueniat legatũ peti nõ potest. ⁊ licet non perseueret non perdit. vt in hoc. §. notabili. Tertius modus est ille quem tangit glo. si relinquatur alicui quousq vidua erit: vel in viduitate perseueret. ⁊ ista conditio non reijcitur: quia non inducit viduitatem perpetuam: sed ad tempus. Non enim prohibet testator: vt nõ nubat sicut prohibet in prima: sed vult qd habeat quousq nõ nupserit: ⁊ postea non. Et effectus huius est: quia licet postea nubat non restituit quod habuit pro tempore preterito: sed non potest a matre petere pro futuro: vnde si erat legatum annuum nihil restituit si erit legata possessio restituit eam: sed non fructus perceptos pro tempore preterito: sed fuisset factum relictum si non nupserit: ⁊ ipsa prestita cautione consecuta fuit legatum. ⁊ postea nubat restituat rem cum fructibus perceptis ⁊ percipiendis ac si legatum nunq̃ fuisset factum vt in auť. cui relictum. in fi. quando fuit factum vidue: ⁊ sic conditio non remittitur: ⁊ si fuisset legatum annuum restitueret quicquid percepisset. Sint ergo cauti notarij: vt sciant concipere verba scdm mentẽ testatoris: quia in minimo verbo consistit magnus effectus ⁊ notarij imperiti frequenter errant cõtra intentionem testatoris. ⁊ vidi de facto:
3 ⁊ ignorant differẽtiã inter si ⁊ quousq. ¶ †Ultimo queritur qd si testator legauit filie nupte sub conditione: si vidua remanebit ipsa peruenit ad viduitatem: tamen in ea nõ permansit an consequatur legatum. dubium est in significato istius verbi remanebit: an intelligatur scdm hunc. §. id est cum vidua erit vel si vidua erit vel ad viduitatem peruenerit: an autem intelligatur ⁊ in ea perseuerabit. vidi consilia valentum magistrorum de Florentia qui tenuerunt hanc secundam partem. Nam istud verbũ remanebit est compositum ex re ⁊ maneo: vnde nõ perdit significatum simpliciter: vt in. l. verbum reddendi. de verborum significa. ⁊ sicut si testator dixisset si perueniat ad viduitatem ⁊ in ea remanebit sibi lego. postea nubendo legatum perderet. ita etiã in proposito: quia dictio re importat primum: ⁊ istud verbum manebit importat secundũ ⁊ hoc pro tempore futuro. Sed an restituat quod habuit pro preterito tempore videtur distinguẽdum an dixit per si an per quousq donec. vt. §. dixi. ⁊ adde qd not. Bart. in simili in. l. hoc articulo. §. de here. instit. Quando autem esset factum vidue cum illa conditione clarũ esset qd importaret perseuerãtiã in viduitate. Mihi videtur qd in primo casu quãdo iam nupte sufficere debeat qd ad viduitatem perueniat. Nam scdm cõmunem vsum loquendi dicitur remanere vidua illa que ad viduitatẽ peruenerit absq eo quod perseueret in viduitate. ⁊ de hoc videt sensisse testator cũ dixit cũ remanebit id est cũ viduabitur scdm cõem vsum loquendi sed si iam vidue reliquisset nõ posset ita intelligi. ideo debet intelligi id est perseuerabit in viduitate.

¶ De his que pene nomine Rubrica.

¶ Super rubrica premitte q legata ⁊ fideicõmissa solent fieri propter merita legatarij vel fideicõmissarij seu propter affectionem testatoris. l. nec adiecit. ff. pro socio. sed aliquando contingit qd fiunt in penã alterius puta heredis vel alterius grauati cui erat preceptum q aliquid faceret vel ab aliquo abstineret et si contrarium faceret priuabatur hereditate ⁊ in alium trãsferebatur vel grauabatur de dando nomine pene alteri certã quãtitatem erat dubium an tale legatum valeret. ⁊ de iure veteri fforum reperiebatur quod sic. ff. ad le. fal. l. j. §. item si ita. ⁊ de penu lega. l. j. ⁊ de cõditio. ⁊ demon. l. mulcta. postea de media iuris prudentia reperiebatur contrarium illa tollitur per istam. l. ⁊ redit ad iura vetera cum modificatione si precedat preceptum non turpe nec impossibile vel a iure reprobatum vt seruetur voluntas testatoris: secus si esset impossibile vel a iure reprobatum quia tunc non debet pati penam: quia tale preceptum non seruatur ⁊c.

2 ¶ Si heres vel legatarius cui aliquod onus est iniunctũ priuatur hereditate vel legato in casu quo onus non impleat nec per testatorem disponitur ad quem debeat peruenire cui tunc applicabitur.
3 Quid si disposuit quia trãsfertur in aliũ: an priuetur ipso iure.
4 Quid si nõ priuatur sed grauatur de dando certam q̃titatem:

τ per modū vsurarum vt si hoc non fecerit det quolibet mense quo tardauerit decem nomine vsurarū an hoc valeat.

5 Si testator iniunxit aliqđ onus heredi postea dixit qđ grauabat ipsum de restituēdo hereditatē titio: an videať dixisse simpliciter an in casu quo illud onus nō impleat.

6 Quando precedit legatū inualidū ꝙ nō valeat ademptio vel pene impositio: τ quando.

7 Si fiat compromissum τ promittit stare laudo talis sub certa pena: τ illud laudum reducať ad arbitrium boni viri τ fuit reductum: an cōmittať pena compromissi si non stetur sententie iudicis reducentis.

8 Conditio impossibilis de natura reijcitur de legato: τ quid si est impossibilis de iure.

1 SUperuacuam. ¶†Quod pene nomine relinquiť valet nisi turpis vel impossibilis dispositio prece-
2 dat. h. d. Bar. ¶†Et not. hic tres modos imponendi penam. Primo quando heres vel legatarius: cui aliquod onus est iniunctum priuatur hereditate vel legato in casu quo onus non impleat nec per testatorem disponitur ad quem debeat peruenire. Secundus modus est quando disponitur quia transfertur in alium. Tertius modus est quādo nō priuatur sed grauatur de dādo certam rem vel q̄titatem alteri si non seruauerit preceptum. ¶Sed queritur cica primū casum cui applicabitur si testator nō declarauit. Respondeo si legatarius priuatur legato remanet penes heredem grauatum sicut si in alio modo deficeret penes personam legatarij. l. j. §. in primo. τ §. pro secundo. ĵ. de cadu. tollen. Si autem heres priuatur hereditate aplicatur coheredi si habet: τ si non habet veniētibus abintestato: vt. l. peto. in princ. ff. de lega. ij. non autem ei cui debebat aliquid fieri: τ quia leditur ex contemptu precepti. l. vxore. §. heres. τ ibi per Bar. ff. de lega. iij. Nec ob. l. penul. ś. de leg. τ. l. post legatum. §. amittere. de his quibus vt indi. vbi applicatur illi qui leditur quia illud in pena legali: secus in pena per testatorem apposita ſm doc. de quo vide Barto. in. d. §. he-
3 res. ¶Circa scđm casum quando heres priuatur hereditate et transfertur in alium queritur an priuetur ipso iure. Respōdeo non: quia testator non potuit facere ꝙ heres postꝙ adiuit hereditatem desinat esse heres: sed iure fideicommissi tenetur hereditatem illi restituere: vt habeť τ notatur per Bar. in. l. paterfami. testamento. ff. de here. insti. τ hoc quando quis priuetur propter suam negligentiam vel defectum coheredis: tunc autē verbo tantum τ non valet priuatio: vt est casus in. d. l. paterfamiľ. quia nō est iustum: vt alter patiatur penā de culpa alterius aut facto quia propter culpam vnius cancellat nomina omnium heredum: τ tunc valet priuatio τ applicatur fisco: vt. l. cancellaue-
4 rat. de his que in testa. delen. ¶†Circa tertium modum quādo non priuať: sed grauať de dando certam q̄titatem queriť si per modum vsurarū: puta grauauit heredem de dando titio centum vsq3 ad tm̄ tps: τ si hoc non fecerit ꝙ quolibet mense quo postea tardauerit det decem noīe vsurarū: an hoc valeat et an possit peti saltem de iure canonico. vide Bart. in. l. fi. ff. eo. titu.
5 ¶†Itez quero pone ꝙ testator iniunxit aliquod onus heredi: postea dixit qđ grauabat ipsum de restituendo hereditatem titio an videať dixisse simpliciter: an in casu quo illud onus non impleat. videť hec secunda pars verior: quia quando precedit dispositio ꝓhibitiua sequens dispositio simplex censetur facta sub cōditione si fiat ꝓhibitio. l. pater filiū. §. filiam. de lega. iij. τ ibi vide Barto. quod est singulare. distingue ergo an sit prohibitiua precedens dispositio an preceptiua: τ tunc esset secus. ¶Oppo. in glo. hic dicit qđ libertas relicta potest adimi si ille cui relicta est non adimpleat onus sibi a testatore iniunctum: s3 cōtra quia tali non potest iniungi onus pecuniarium cui sola libertas relicta est. l. plane. la. ij. τ. C. fi. de lega. j. gl. fatetur ꝙ nō
6 valet istud onus: tm̄ bene valet ademptio libertatis. ¶†Contra hanc glo. oppo. duobus modis. primo quia videtur contra fi. huius legis: quia qn̄ pcedit inualidum non valet ademptio vel pene impositio. Sol. τ tene menti verū est qn̄ est inualidū: quia impossibile de natura vel de iure secus qn̄ alio modo est inualidū: nō quia a iure reprobatum: sed quia alias ius sibi non assistit: vt in hac glo. p quā limitať ista. l. in fi. Item contra quia libertas semel cōpetens reuocari non potest: vt instit. q τ ex qui cau. ma. nō pos. §. semel. Sol. dicendū qđ hoc casu qn̄ iniūgitur aliqđ onus: τ in casu quo non impleať admittiť libertas non cedit dies libertatis nec competit quousq3 illud onus sit impletum: quia si competeret postea nō reuocareť: vt dixi. τ sic licet fuerit pure relicta libertas censeť relicta sub cōditione: si onus impleať quādo in defectum eius admittiť libertas. Ita intelli-
7 ge hanc glo. licet doc. eam nō declarent. ¶†In seq. glo. ibi: sol. hic corrigit. dic qđ ista non est vera: quia etiam de iure fforum.

cōmittebať ista pena: vt dixi super rubrica. tene ergo seq. ꝙ in. l. mulcta. τ in. l. in testamēto. eo. titu. ideo pena nō cōmittiť: quia non poterat imputari grauato cur preceptum nō impleuerat: quia nō reperiebatur a testatore forma tradita: vt si iusserat fieri monumētum ad similitudinem talis monumenti τ illud nō reperiebať vel si iusserat aliquid fieri arbitratu talis τ ille nolit arbitrari non potuit. Nam ille excusatur a pena licet teneať facere arbitrio boni viri non tamen incidit in penam si non facit etiam arbitrio boni viri: quia in penis non receditur a persona vel a forma tradita: vt in. l. mulcta. τ. l. cū plures. §. lege. ff. loca. Ideo si fiat cōpromissum τ promittitur stare laudo tali sub certa pena illud autem laudū reducitur ad arbitrium boni viri et fuit reductū. Certe non cōmittitur pena compromissi si nō stať sententie iudicis reducētis quia non fuit actum de sñia illius: sed de sententia primi arbitri: τ in penis a persona illius nō receditur ſm Bar. in illa. l. mulcta. quē sequiť Bal. dic licet alibi dicat cōtrarium quia iudex surrogať loco arbitri. adde qđ not.
8 Bar. in. l. j. §. sed post operis. de noui ope. nun. ¶†In glo. fina. ibi: sed dic heredi siue grauato τc. dic ꝙ doc. truffaňt de ista solutione τ dicunt qđ cōditio impossibilis de natura vel de iure non vitiat legatum: sed vitiať siue sit imposita legatario onerario puta lego titio si hominem interfecerit vel celum digito tetigerit siue sit imposita heredi grauato. puta si heres interfecerit vel digito celum tetigerit. l. obtinuit. de condi. τ demon. τ. l. j. de condi. insti. τ ita loquitur contrarium signatum in glo. in casu autem. l. nostre. in fi. nō est verum qđ relictuz factum fuerit sub conditione impossibili. imo sub conditione necessaria. nam loquiť quando factum fuerat preceptū impossibile ipsi grauato. τ in casu quo nō impleatur grauatus fuit nomine pene dare alteri. nam si implere est impossibile de natura vel de iure. ergo non implere est necessariū. isto ergo casu tam preceptum impossibile vitiať ꝙ etiam relictū nomine pene: quia non debet pati penam qui nō implet qđ implere non potest. Et sic istud contrarium non meruit assignari: quia aliud est relinquere sub conditione impossibili aliud sub conditione necessaria. Et si dicatur si cōditio erat necessaria nō deberet vitiare legatum: imo debet censeri purum cum habeatur pro non opposita. l. si pupillus. §. qui sub cōditione. ff. de dona. Sol. verū est si nō esset relictum in penam alterius: puta relinquo titio si cras orietur sol: vel si ipse titius morieť: quia clarum est qđ sic. Sed qn̄ precedit preceptuz impossibile: τ si nō impleť relinquiť nomine pene: licet non implere sit necessariū: relictū tamen non est purum imo vitiatur ne quis patiať penā sine culpa sua. ita loquiť hic. Aduerte autē ad id quod. ś. dixi qđ quando relinquitur sub cōditione impossibili siue sit adiecta legatario siue heredi grauato reijciť: τ sic vitiatur τ nō vitiat procedit qn̄ est impossibilis de natura si autem de iure tūc distingue an sit apposita legatario τ vitiať. puta relinquo titio si heres hominē interfecit sed si grauato puta relinquo titio si heres hominem interfecerit puto etiam nō vitiari: sed legatum esse conditionale: τ tunc tantū debeť si hominem interfecerit τ non aliter quia illud videť relictū in penam heredis interficientis vt abstineat a maleficio: sed si reijceretur grauaretur sine causa: τ non abstineret a maleficio. ita intelligo istū passum. ¶In glo. j. §. si quis. ibi impossibilitas non vitiat legatum: sed vitiatur glo. dicit qđ imo non erat ibi impossibilitas: quia mādauit tradi infra triduū seruos quos habebat gadibus qđ videbať impossibile ex distantia loci: sed non erat q3 poterat testator tantū viuere ꝙ serui poterant ad locum testamenti venire. Dic qđ ista sol. nō est bona quia debemus cōsiderare an si testator moriať tempore testamēti esset impossibile vel non: τ ibi erat impossibile propter distantiam loci non inspicimus qđ testator potuerit superuiuere vt in regula catoniana. Dic ergo aut impossibilitas est in re legata τ illa vitiat legatū: aut in tempore prestationis τ illa non vitiat vltimam voluntatem sicut nec contractum bone fidei. l. insulam. in fi. ff. loca. s3 bene vitiaret stipulationē τ contractum stricti iuris. ff. de eo quod cer. lo. ĵ. §. si quis ita. nam angustie temporis remouentur de legato sicut de ɔtractibus bone fidei: quia licet sit stricti iuris habet instar bone fidei: vt. ś. in quibus cau. in integ. restitu. nō est neces. l. in minorum.

¶De fideicommissis Rubrica.

1 ¶†Super rubrica. Quero in quo differt iste tit. a titu. de lega. cum legata τ fideicōmissa exequata sunt: vt in. l. j. ĵ. titu. j. τ. l. j. de lega. j. Sol. verum est q̄tum ad effectū τ vtilitatem sed remanet differentia q̄tum ad modū relinquendi: quia legata relinquunť diuersis verbis ad legatarium: puta relinquo vel lego titio: sed fideicōmissa verbis directis ad grauatum. puta grauo heredē meū vel titiū cui legatū fecerā de dando sempronio tale

tale quid istud nō est legatū sed fideicōmissum. ⁊ olim non erat tante efficacie quāte erat legatū: vt in sti. de singu. re. p fideicom. reli. imo erant inualida ipso iure: quia cōsueuerant fieri in fraudem: postea paulatim receperunt autoritatē. de talibus loquitur iste ti. vt patet ex omnibus. ll. hic cōtentis in quibus verba diriguntur ad grauatum.

2 ¶ Cursus tpis an sit sufficiens ad inducendam obligationem vel ipso iure tollendam: ⁊ q̄tum tēpus requiratur. ⁊ nu. 3.

3 Forma libelli cum quis agit pro annua prestatione in futurum fienda.

I probaueris. ¶ † Prestatio triennalis concurrente fauore alimentorum ⁊ vltime voluntatis facit pro futuro tēpore ex minus solenni voluntate fideicommissum deberi. h. d. Jac. but. ⁊ est singularis. l. ⁊ forte nō est alibi: † quia cursus tēporis sicut nō est sufficiens ad inducendam obligationem vel ipso iure tollendam. l. obligationum fere. §. placet. de act. ⁊ obli. ita nec ad inductam minus efficaciter roborādā. l. si certis annis. ff. de pac. fallit in casu huius l. duplici fauore concurrente. s. vltime voluntatis ⁊ alimentorū: ⁊ altero deficiente secus vt in omnibus contrariis formatis. hic p glo. que omnia soluuntur eodem modo. Et sufficit trienniū licet alias requiratur longū tēpus. x. ann. l. cum de in rem verso. ff. de vsu. Et debet h poni casus q mater fuit instituta a filio in testamēto valido ⁊ solenni: ⁊ in codicillis minus solēnibus fuit grauata de dando menstrua alimenta cuidam. vel dic qd̄ successit mater abintestato factis similiter minus solennibus codicillis fuit grauata. Scire debes q s̄m opi. glo. ex talibus condicillis in quibus adest voluntas defuncti licet deficiat solēnitas iuris oritur obligatio naturalis tantū nō ciuilis: nec etiam actio vt plene not. in. l. cū qs. ff. de iur. ⁊ fac. igno. dr hic q si ista mater prestat ista alimenta p triēnium roborat illa naturalis obligatio ac si esset ciuilis ⁊ naturalis ⁊ orit actio ad prestādum in futurum qd̄ nō esset nō cōcurrentibus ambobus fauoribus predictis: vt in. d. l. si certis annis. ⁊ etiā ad petendum pro tpe preterito intellige. s. currente post dictū triennium: quia iā erat effecta efficax obligatio. vnde si postea cessabis per aliquos annos vel menses poterit agere tam pro illis q̄ pro futuris. ¶ In tex. ibi: si probaueris. s. tu legatarius. ⁊ hoc ideo quia mater negabat hoc fideicōmissum factum fuisse: ⁊ in casu quo fuerit factum dicebat minus solēniter factū. Si enim confiteret factum sed diceret minus solēniter non incumberet legatario onus probandi q factū fuerit: sed solū q fuerit prestitū p triēnium. Sed contra q etiā qn̄ negauit factum nō incumbat onus probandi q factū fuerit: sed sufficit hoc dicere ⁊ allegare dūmodo probet p̄stātio annualiter facta: quia ex hoc presumit vera esse cā q̄ allegat vt in. l. cum de in rem verso. ff. de vsu. sol. fateor qd̄ istud verum si prestatio fuisset facta p longū tps. nā posito qd̄ ista mater negaret factum fuisse nec aliter probaret q factum fuerit sufficeret legatario hoc allegare ⁊ probare prestationem factam per longū tempus p. l. contrariā. sed quia hic non erat facta nisi per trienniū: sed quia mater negabat fideicōmissum esse factum: necesse habuit legatarius hoc probare quo facto defectus solēnitatis non nocet propter prestationem triennalem cōcurrente duplici

3 fauore. ¶ † In text. ibi: vt in futurū. Nota formam libelli cum quis agit p annua prestatione in futurū fienda qr debet petere aduersariū condēnari ad p̄standū in futurū statutis tēporibus s̄m Ange. ¶ Glo. que est hic format plura contraria: ⁊ q̄plura soluuntur p vnum ⁊ eundem modum. primū est de. l. sequenti p quā videt qd̄ sufficit vna solutio ad hoc vt heres sibi preiudicet: hic vero requiruntur plures. s. p trienniū. Glo. in prin. soluit in effectu q hic soluit per errorem. ibi ex certa scientia que est falsa in vtroq̄ membro. nā ista. l. fundat se in hoc q soluens agnouit voluntatē defuncti: vt patet ibi dū dicit causamq̄ secutam ⁊c. sed ignorans non agnouit. l. clodius. de acquirē. here. ⁊. l. mater decedēs. de inoffi. testa. oportet ergo qd̄ intelligat qn̄ soluit sciēter id est sciens volūtatem minus solēnē. quo casu preiudicat sibi in eo qd̄ soluit vt repetere nō possit. ⁊ hoc de iure cōmuni. l. j. ff. de condi. inde. Itē preiudicat vt in futurū soluere cogat ⁊ hoc de iure speciali propter duplicem fauorem. s. vltime volūtatis ⁊ alimentorum: ⁊ altero deficiēte hoc nō esset. in. l. vero se. nō querit de preiudicio fiendo in futurum: sed solum in eo qd̄ solutū est vt non possit repetere quo casu siue scienter soluit sibi preiudicat siue per ignorātiam iuris si suberat naturalis obligatio: quia interuenerat voluntas: licet minus perfecta scd̄m opi. glo. quia error iuris nō inducit repetitionem indebiti de iure ciuili. si erat debitum de iure naturali. ⁊ plene not. in. d. l. j. de cōdi. inde. sed si non suberat naturalis obligatio: quia voluntas nō interuenerit: tunc error iuris nō induceret repetitionem talis indebiti omni iure. vt no. in. d. l. j. ⁊ qd̄ hic soluerit sciēter tenet gl. in. l. seq. in fi. gl. j. que melius ponit intellectū huius. l. q̄ hic. ⁊ p hoc est expedita gl. vsq̄ ibi item ad id. licet glo. aliter loquat arguendo a sufficienti partiū enumeratione: sed hoc non dixit nisi propter cōtrariū. l. sequentis. ¶ Scd̄m 3rium est de. l. creditor. ff. de vsur. p quā vr q etiā si pluribus annis soluerit nō preiudicauerit sibi: vt in futurum teneat soluere. Glo. dicit qd̄ hoc est spāle. Tu dic q ibi agens non fundabat se nisi in solutionibus factis petendo aduersariū condēnari ad soluendū in futurū: qr p plures annos soluerat. nō aūt allegabat aliā cām propter quā soluere teneretur: ⁊ sic solū fundabat se in tpe: sed tps nō est modus inducēdi obligationem. vnde etiam si esset fauor alimentorum nō teneretur in futurū soluere si non allegaretur sibi fuisse relicta. sed hic hoc allegabat ⁊ erat verū licet minus solēniter: ⁊ sic nō fundat se in solo tpe: sed in causa habili ad producendum obligationem si fuisset solēnis. vnde ille duplex fauor cum solutione triennali scienter facta facit haberi perinde ac si solēniter fuisset relicta. ¶ Tertiū cōtrarium est de. l. qd̄ de bonis. §. ij. ff. ad le. fal. p quā videt q nō sufficiat ista solutio triennalis. Sol. ibi: non fuit triennalis vel dic quod fuit. ⁊ qd̄ ibi neuter de istis fauoribus concurrebat. ¶ Quartum contrariū est de. l. si certis annis. ff. de pac. vbi dispositio interuenerat: sed minus solennis quia pactum nudum: ⁊ tamen solutio pluriū annorū nō preiudicat vt teneat in futurū soluere. Breuiter ibi nec est fauor voluntatis vltime nec alimentorum ⁊ oppositio istius. l. venit de directo contra illam p quā apparet intellectus huius. l. qr fundat in specialitate. Lex autem illa in rigore iuris cessantibus fauoribus de quibus hic. Glo. autē hic dicit q hic erat dubiū an esset voluntas solennis an non: ⁊ q illa solu. facit presumi solennem. hoc nō est bene dictū: qr s̄m hoc cū omnis p̄sumptio etiam iuris si nō est etiam de iure recipiat pbationē in 3trariū iuxta not. in. l. siue posside. ff. de proba. si posset pbari 3riū nō haberet locum ista. l. quod est falsu: quia illa. l. fingit ⁊ firmat pedes. dic ergo qd̄ hic constabat istam voluntatem esse minus solēnem et nihilominus per hanc. l. fingitur fuisse solēnis concurrentibus predictis. sed in. l. contraria nō quia non cōcurrunt. ¶ Quintū contrarium est de. l. nō quemadmodum. ff. de iudi. p quā videt qd̄ non procedat libellus qd̄ quis condēnet ad p̄standū in futurum. Breuiter dic q aut tota obligatio pendet ex futuro euētu vt si promisisti mihi sub cōditione ⁊ ea pendente volo agere vt condēneris ad dandū cum cōditio euenerit ⁊ non possum vt in contrario quia tractus futuri tēporis ad iudicē non pertinet. ⁊ sic absolueris ab obseruatione iudicij. l. hoc nem. §. sub conditione. ff. de edil. edic. Aut subest obligatio de presenti: ⁊ sperat etiā in futurum renouari annuatim. ⁊ tunc ne quolibet anno cogatur agere admittitur libellus in quo petatur condēnari p presenti vel preterito tempore. ⁊ etiam pro futuro vt hic nisi sit in potestate agentis facere q in futurum nō renouetur obligatio l. j. §. j. ff. de vsur. qr si mutuaui sub vsuris ⁊ volo petere vt condēneris ad vsuras prestandas in futurum non possum: quia in potestate mea est repetere sortem ⁊ facere vt in futurum vsure non currant. de his dicyt in. l. j. j. de senten. que sine cer. quanti. ¶ Sextum ⁊ vltimū contrariū est de. l. cū de in rem verso. ff. de vsur. p quā vr q nō sufficiat triēniū sed requirat longum tempus. x. annorū. Breuiter dic vt dixi sup text. quia hic agens allegabat voluntatē defuncti ⁊ etiam ipsam probauerat: vel aduersaria confitebatur sed dicebat esse minus solennem: ⁊ sic allegabat solutionem ad corroborationē voluntatis minus solennis nō ad eius probationem. In. l. autē 3ria allegabat stipulatio et nō pbabat sed ex solutionibus diuturnis dicebatur pbari presumptiue. Tunc si per. x. annos fuit facta solutio bene resultat probatio presumptiua. vt in. l. contraria q̄ tū reciperet probationē in contrariū p confessionē patris iuxta no. in aut. sed iam necesse. ff. de dona. ante nup. p Cy. in corpore vnde sumitur per glo. ⁊ de ista materia dic vt no. de censibus. c. peruenit. ¶ Nunc extra glo. opp. tribus modis s̄m Bal. Primo qd̄ sufficiat bina vel vnica solutio per quā constituitur iste legatarius in quasi possessione ipsius annue prestationis iuxta ea que habentur in c. ecclesia. de cā pos. ⁊ proprie. p glo. ⁊ Inno. in qua quasi possessione dz seruari quousq̄ apparet contrarium in. c. querela. de elec. licet Pe. in. l. si certis annis. ff. de pactis. dicat illud. c. non procedere de rigore iuris ciuilis: ⁊ q aduersus querelam opus est querela. Sed communiter tenetur contrarium. Breuiter responde q illud procedit solum in annua prestatione que fieret occasione alicuius iuris realis puta rōne superioritatis quam pretenderet habere ille cui facta esset solutio. puta ratione feudi vel emphyteosis vel census aut subiectionis: qr est dare quasi possessionē illius iuris realis sicut in seruitutibus. ⁊ ista quasi possessio cōsistit in talibus solutionibus annualibus: sz hoc nō fiebat ratione alicuius iuris realis qd̄ pretenderet legatarius in aliqua re: licet bona essent obligata pro isto legato: sed solum

pretendebat personalem obligationē ex testamento in qua non
est dare talem quasi possessionem: ⁊ hoc modo potest intelligi
opi. Pe. dicentis illud. c. nō procedere de iure ciuili: quia imo
procedit in terminis in quibus loquitur: sꝫ in terminis huius
l. non procedit. facit. l. fin. ff. quorū bo. vbi nō est dare possessio-
nem in obligationibus mere personalibus. Tene menti perpe
tuo hec verba. ¶ Scđo oppo. qđ sufficiat vnica solutio. vt per. l.
cum fidē. §. de nō nu. pecu. Sol. ibi: actor pretēdebat causam suf
ficientem ad obligationē probandam. puta cōfessionem partis
de mutuo recepto que regulariter debet sufficere ad perfectam
ꝓbationē. l. generaliter. eo. titu. ⁊. l. cū de indebito. in fi. de ꝓba.
tamē speciale est in mutuo: vt talis confessio non habeat plenū
effectū vsq₃ ad bienniū: sed aduersus eā dat exceptio non nume-
rate pecunie: que quidē exceptio tollitur per vnicam solutionē
scienter factā: quia per hoc apparet qđ non fuit cōfessus spe fu-
ture numerationis: sed quia vere receperat: ⁊ tantum operatur
illa vnica solutio q̄tum lapsus biennij per quē tollitur illa exce
ptio: ⁊ remanet confessio in suo robore: sed hic allegabatur dis-
positio minus perfecta ⁊ minus sufficiens ad obligationē in-
ducendam de iure cōi. vnde ad ipsam corroborandam nō suffi-
cit sola prestatio: sed requiritur triēnalis. ¶ Ultimo oppo. ad
idem qđ imo sufficiat vnica approbatio ꝑ id quod habetur in
l. ij. §. de dotis ꝓmis. Solutio si ista mater heres expresse appro-
baret voluntatem illam minus perfectam: ⁊ per stipulationem
promitteretur soluere in futurum fateor quod etiam hoc solū
sufficeret absq₃ eo ꝙ aliqua foret facta solutio: quia tantū ope-
raretur dicta probatio per vnā horam q̄tum solutio per trien-
nium: per id qđ ibi no. ⁊ etiam in. l. pri. sed hic expresse non ap-
probauerat sed soluerat. ⁊ sic inducitur tacita approbatio: de-
mum si soluit per triennium.

2 ☞ Si heredes expsse approbauerūt voluntatē minus solennē
non tamen soluerunt: an hoc sufficiat ad eam validandam.

1 **Et si inutiliter.** ¶ † Indebitum sciēter solutum non repetitur.
h. d. ¶ In text. ibi: relictum est. puta ex codicillis mi
nus solennibus. ¶ In tex. ibi: si comperta voluntate
defuncti: subaudi: quia sic voluerit defunctus licet minus solen
niter: ⁊ sic sciebant factum ⁊ ius: ⁊ tunc est clarum quod viden-
tur donasse: vel dic qđ sciebant factum tamē ignorabant ius qꝛ
credebant codicillos esse solennes per errorem iuris. Nam ad-
huc habet locum ista. l. postq̄ interuenit voluntas defuncti que
inducit naturalem obligationem scđm glo. ⁊ naturale debitum
licet ciuiliter indebitū per errorem iuris solutū non repetitur:
licet secus sit per errorem facti. l. cū quis. §. de iur. ⁊ fac. igno. et
ad. l. fal. l. error. non tamen si tunc errasset in iure sufficeret etiā
solutio triennalis ad prestandū in futurum: imo requirit scien
2 tia iuris ⁊ facti vt in. l. precedenti. ¶ † Glo. hic querit. Quid si
isti heredes nō soluerunt: sed promiserunt vel aliter expresse ap-
probauerunt voluntatem minus solennem. Glo. tenet idem ꝙ
sibi preiudicant. Tu dic verum esse si promiserunt solenniter ꝑ
stipulationem: quia tantum valet talis promissio scienter facta
de indebito q̄tum solutio. vt. j. ad le. falci. l. si patronus. ff. de do
na. Si autem simplici verbo approbauerūt hoc non sufficit ad
eam validandam quando deficiebat solennitas publica puta
numerus testium ⁊ hoc tenet hic. ⁊ in. l. non dubium. §. de test.
glo. in. l. si veritas. j. eo. tenet contrarium. ⁊ Ang. tenet istam. tu
tene illam quia ita est veritas. ⁊ patet ad sensum: quia non est
in potestate heredum renunciare solennitati publice: sed si nō
valeret testamentum ratione preteritionis illa esset solennitas
priuata cui posset renunciari simplici verbo: vt. l. filio preterito.
de iniusto testa.

2 ☞ Sicut hereditas non adita non transmittitur quare non
ita sit in fideicōmisso vniuersali.

3 Hereditas ante aditionem non dicitur esse in bonis heredis: ⁊
nullum ius habet heres in esse formatum: licet habeat potentiā
acquirendi.

Fideicōmissarius vniuersalis post aditam hereditatem etiam
ante restitutionē verbalem habet ius in esse formatum. s. actio-
nem ex testamēto que est in bonis eius ⁊ anteq̄ adeatur habet
officium iudicis ⁊ tale ius transmittitur etiam si decedat ante
hereditatem aditam.

4 Quid in particulari successore fideicommissarij.

1 **Cum secundū voluntatem.** ¶ † Fideicōmissum vniuersale trāsmittitur ad here-
dem ante restitutionem. Et si debitor creditori succe
dit extinguitur actio iure cōfusionis. h. d. ꝺm Bar. propter pri-
mum dictum ista. l. semper allegatur licet istud expresse hic non
colligatur sed a cōtrario sensu. Innuit enim qđ si alius successit
huic puelle q̄ ipsi heredes manumissores actio ex testamento
competens puelle ad fideicōmissum contra istos heredes non
esse extincta lꝫ ipsa decessisset ante restitutionem factā: sed esset
trāsmissa ad heredes suos quia possent agere ad restitutionem
hereditatis. ¶ Querit prima glos. vtrum ista ancilla potuerit
agere cōtra istos heredes. vt adeant hereditatem ⁊ ipsam ma-
numittant si recusarent hoc facere. Nam text. loquit̄ qñ sponte
hoc fecerūt. Et glo. distinguit an esset ancilla testatoris vel here
dum. Primo casu ab vno ⁊ eodē fuit relicta hereditas et liber
tas: et tunc poterit agere q̄tumcūq₃ sit serua: ⁊ habet in hoc le-
gitimā ꝑsonam: sed si ab alio libertas ab alio hereditas secus:
Si vero erat heredū indistincte agere non posset sed si sponte
adirē bene posset eos cōpellere ad manumittendū ⁊ restituen-
dum sibi hereditatē. ⁊ hoc bene probat̄ in. ll. allega. in gl. Illum
ergo ver. dū glo. dicit. secus tñ referas ad primum casum gloss.
qñ erat testatoris. ¶ In gloss. sequē. ibi ex. l. papia. Tu dic ex. l.
xij. tab. ꝺm doc. ⁊ hoc qñ nō habebat liberos nec parentes alias
ad alios. ff. de suis ⁊ legiti. l. abintestato. sed hic non habebat.
¶ Glo. vlti. querit de vna noua. q. Ponamus qđ isti heredes
manumissores successerunt defuncto inequaliter: puta ego in
quadrante. i. in tribꝰ vncijs. et tu in dodrante. i. in. ix. postea suc
cedimus huic ancille equaliter. et sic qlibet in. vj. vncijs ita pre-
supponit glo. sed nō bene. imo dicūt doc. qđ cū ius patronatus
succedat in locū dominij qđ habebamus ante manumissionem:
⁊ tūc ego eram dñs pro quarta parte et tu pro tribus. ⁊ eodem
modo ego sum patronus post manumissionē ꝓ quarta parte
⁊ tu ꝓ tribus: ⁊ pro eisdem portionibus succedimus ibi sicut si
ipsa viueret et nō esset manumissa pro eisdē portionibus nihil
acquireret. et hoc presupposito qđ quā format glo. nō ꝓcedit ⁊
actio mea cōfundit̄ pro quarta parte: ⁊ tua ꝓ tribus partibus:
⁊ ille tres remanent apud te. et ex persona illius puelle nihil te-
neris mihi restituere: sed presupponēdo illud qđ dicit glo. tene
ris mihi restituere vnā partē de illis tribus partibꝰ: qꝛ pro illa
nō est cōfusa oblatio mea nec tua. successisti enim in sex vncijs.
⁊ pro illis est confusa tua: ⁊ ego in alijs. vj. ⁊ obligatio mea est
cōfusa ꝓ tribus vncijs: qꝛ in plus sibi non tenebar: remanent er
go tres in quibus obligatio nō est cōfusa. vnde cum ego succe-
dam in. vj. vncijs veniunt restituēde mihi: sed nō est verum pre-
2 supposito eo qđ dixi. ¶ † Ultimo debes scire qđ gloss. aliqñ vo-
luerūt qđ sicut hereditas non adita nō trāsmittit̄: ita nec fidei-
cōmissum vniuersale non facta restitutione saltem verbali: qm̄
illud equiualet hereditati vel equiparat̄: vt in. l. j. §. si filius. ff.
qđ cū eo. vbi fideicōmissarius loco heredis habet̄. Doct. tenent
contrariū: qꝛ diuersa est ratio cū in hereditate anteq̄ adeat̄ he-
reditas nullum ius habet in esse formatū. licet habeant poten-
3 tiam acquirēdi. † Hinc est qđ ante aditionē non dicitur esse in
bonis eius. l. precia rerū. circa mediū. ff. ad le. fal. sed fideicom-
missarius vniuersalis post aditā hereditatē etiā ante restitutio
nem verbalem habet ius in esse formatū scꝫ actionem ex testa-
mēto que est in bonis eius: ante vero q̄ adeatur habet officium
iudicis vt possit compellere heredem adire vt not. j. ad trebel.
l. et si sine scriptura. Dicunt ergo doct. qđ siue fideicōmissarius
decedat post aditam hereditatem et ante restōnem fideicōmissi
vel ante aditā hereditatem transmittit actionē ex testamēto: et
etiam officiū iudicis ad heredē suum: vt sibi restituatur here-
ditas et vt possit cōpellere heredem ad adeundum per. l. postu
lante. in prin. ff. ad treb. ⁊ per. l. cogi. §. idē metianus. Et de pri-
mo dicunt esse casum hic a ɔ̃rio sensu: vt. §. dixi colligitur ex fi. l.
quia si alius successit huic ancille isti heredes idemq₃ debito-
res nō essent a fideicōmisso liberati ergo non possent compelli
4 ad restituendū. † vnū tamen facit dubiū qꝛ restitutio nō debet
fieri nisi ei: de quo testator disposuit ⁊ alteri etiā de voluntate
illius fieri non pōt: vt transeant actiones ex trebelliano: vt in
l. mulier. §. ex asse. ff. de iur. do. sed responde ꝙ ibi in particulari
successore fideicōmissarij. Non em̄ potest cedere illud ius alteri.
secus in successore vniuersali q per omnia representat fideicom
missarium. De p̄dicto autem articulo vide plenissime ꝑ Bart.
in. l. cum filio. ff. de lega. j.

2 ☞ Prohibitus vēdere an videat̄ etiam prohibitus donare.

3 Episcopus qui prohibet̄ alienare bona mense sue sine licētia pa
pe poterit ea dare capitulo cathedralis ecclesie qꝛ faciunt vnū
corpus.

4 Plures feudatarij eiusdē rei possunt inter se alter alteri vende
re vel donare partem suā sine consensu dñi: si est feudum anti
quum in quo inuicem succedunt.

5 Duo patroni vnius ecclesie possunt inter se alter alteri cedere
partē suā sine cōsensu epi qđ facere nō posset alteri extraneo.

6 Plures ꝓhibiti alienare possunt inter se diuidere: licet in diui
sione contingat alienatio.

7 Prohibitus alienare extra familiā cū nō ꝓhibeat̄ donare so
rori: an ista soror poterit istā rē donatā alienare extra familiā.

Voluntas

1 Voluntas. ¶†Prohibitus vendere extra familiā potest donare sorori. h.d. Ratio est: quia est de familia. & sic nō videt habere dubiū ista. l. Sed doc. dicunt q dubiū poterat esse: quia ista soror erat nupta extra familiaz. vñ cū sequat forū viri. l. cū quedā puella. ff. de iurisdi. om. iudi. videbat esse extra familiā: sed nō est verū. nā q̄tum ad obsequia prestanda marito vr de familia eius: q̄tum ad alia nō: de quo dic vt no-
2 per Bar. in. l. fi. §. idem rñdit. ff. ad muni. ¶†In tex. ibi: dona-
a re. hic vr ter. qd ꝓhibitus vendere[a] vr ꝓhibitus donare. Nam ideo valet hic ista donatio: quia ista est de familia al's nō valeret: & tamen isti nō erāt prohibiti donare sed vēdere. hoc tenet etiā glo. in. l. ij. j. p emp. Doc. dicūt hoc verū in ꝓhibitione testatoris: sed prohibitio legis vel cōtrahentiū de vendendo nō extenditur ad donationem. iuxta not. in. l. ij. s. de iur. emp. vbi
b emphyteota ꝓhibitus[b] vendere potest donare fm gl. q̄ est ibi vel dic inspiciendā causam ꝓhibitionis: vt si illa viget in donatione sicut in vēditione extēdatur ad donationē: & ita erat hic quia intētio testatoris erat: vt isti fundi testatoris remanerent in familia: & sicut per vēditionem exeunt de familia: ita p donationē. al's secus. & adde. l. statuliberi a ceteris. §. quintus. de statuli. sed in prohibitione emphyteote prohibetur vēdere sine cōsensu dñi. ratio est: qr conueniens est q dñs debeat preferri volendo dare equiualens preciū. sed illa ratio cessat cum vult donare. nā ad donandū nō mouet ratione precij: sed propter merita donatarij: que nō reperiunt in dño: an tamen illa opi. sit vera. dic vt ibi no. quia alij tenēt cōtrarium q etiā do-
3 nare ipse possit. †Et p istā. l. dicit Bal. qd eps q ꝓhibetur alie-
c nare bona mēse sue sine licētia pape poterit ea dare caplo[c] cathedralis ecclesie: qr faciunt vnū corpus: & sic nō vr illa bona extra manum suam posuisse de quo est glo. in cle. si vna. de re.
4 eccle. non alie. ¶†Item facit ista. l. q si sint plures feudatarij eiusdem rei potest alter alteri vendere vel donare partē suam sine consensu dñi q est verū in feudo antiquo in quo inuicem succedunt vt est casus in. c. j. de alie. feu. pa. in vsi. feu. vbi feudatarius potest alienare in agnatū qui post eius mortē successurus est in feudū etiam sine consensu dñi. secus dicit Bal. in feudo nouo concesso pluribus in quo alter alteri non succedit si nō fuit expresse dictū. Tene menti: quia optima limitatio est
5 ad illud. c. j. facit. c. j. & ij. de duo. fra. de no. be. inue. †Similiter
d facit illa. l. q si sunt duo patroni[d] vnius ecclesie potest alter alteri cedere partem suam sine consensu episcopi qd facere non posset cuidam alij extraneo. vt no. in. c. ex insinuatione. de iure
6 patro. †Similiter plures prohibiti alienare possunt inter se diuidere: licet in diuisione cōtingat alienatio vt est casus in. l. cū pater. §. hereditatē. de lega. ij. qr nō fit in extraneā personā.
7 ¶†Glo. querit an illa soror poterit istā rē donatam alienare extra familiam. Et tenet qd sic: quia ipsa non fuit ꝓhibita alienare: sed fratres masculi: sed posito qd fuerit prohibita: qr tā masculi q̄ femine fuerunt instituti vel prohibiti alienare censetur prohibitus quilibet eoꝝ de parte sua non de parte quā alter de altero habebit ex licita alienatione. ¶Sed cōtra de l. peto. §. fratre. de lega. ij. vbi etiaz partem quā hꝫ a coherede non potest alienare extra familiā. Solu. aut habet eā ex dispositione defuncti: & tunc etiam illā alienare nō potest: vt in hac l. aut nō habet ex dispositione defuncti; sed ex voluntate dūtaxat alienātis & tunc secus. vt in. §. quindecim. Et hec est intentio glo. vt colligit ex verbis eius. & ex. ll. quas allegat. ¶Sed postea glo. opponit de. l. cū hi. §. sed si pluribus. de transact. vbi prohibiti transigere etiā inter se nō possunt alienare. & non respondet: sed dic qd ibi erat eadē ratio inter se que erat in alijs. Breuiter aduerte: quia in. §. quindecim. prohibitio erat psonalis: quia quilibet erat ꝓhibitus alienare partē suā extra familiā: & sic erat limitata ꝓhibitio; de parte cuiuslibet originalr sibi data non de parte quā alter ab altero haberet. Si enim partem meam tibi vēdo licite vēdo: qr es de familia: lꝫ nō possis tuam partē alienare bene poteris alienare partē quā habuisti a me: sed si ꝓhibitio non esset seruata isto modo de potestate cuiuslibet: sed de toto fundo cū plures essent instituti & prohibiti alienare talem fundum censeret quilibet ꝓhibitus non solū de parte sua: sed etiaz de illa quā habebit a coherede. Et ita alias de facto consultus rñdi. licet Ange. aliter hic sentiat qui non videtur facere differentiam: an testator dixerit q neuter partem suā alienet extra familiam: an dixerit q talis fundus extra familiam nō alienetur quasi per hoc videtur quilibet de parte sua tantū prohibitus. Mihi videtur fienda differentia inter hos modos ꝓhibendi: quia fm primum prohibitio est limitata ad partem suam: sed fm aliū non est limitata: sed est de toto fundo nō cōprehēdit partem suam & partem quā habebit a coherede.

1 Si frater tuus. ¶†Substitutio facta pupillo per verba directa vltra tps pubertatis non valet etiā iure fideicōmissi nisi sit apposita clausula codicillaris. h.d. ista singu. l. per quā probat quoddā dictum Ang. qd ipse ponit in. l. verbis. ff. de vulga. & pup. & nō allegat istā legem: nam cōis opi. gl. est q substitutio facta pupillo p vba directa vltra tps pubertatis: puta si filius meus decesserit vsq ad. xxv. an. vel vltra talis sit sibi heres post pupillarē etatem nō valet nec iure directe pupillaris nec iure fideicōmissi. per illā. l. verbis ciuilibus. dū dicit frustra. & per. l. in pupillari. quia qñ verba directa semel potuerunt operari iure directo non obliquātur sed hic potuerunt si decessisset in pupillari etate. dicit Ang. q si foret apposita codicillaris bñ valebit iure fideicōmissi post pupillarē etatem dicit Rapha. qd hic est casus de illo dicto & bene dicit: quia optime facit ponēdo q fuerit facta modo p̄dicto per verba directa & vltra pupillarem etatem: & sic est hic casus tam pro opinione glo. q̄ pro dicto Ang. ¶In tex. ibi: delata non est supple nec etiam ex fideicōmissaria substitutione delata est tibi hereditas paterna pro portione in qua erat institutus: nisi vt sequit quando esset apposita clausula codicillaris: quia voluit q valeret iure directo & iure fideicōmissi: & tūc si decedit in pupillari etate valet iure directe pupil. si post iure fideicōmis. & primo casu venirent omnia bona pupilli secūdo bona testatoris tantum.

a ¶Prohibitus vendere. Adde Dy. i. l. g rome. i §. cōtrahentes. ff. de verbo. obli.

b ¶Emphyteota ꝓhibitus. adde doc. in. c. potuit. de loca. Spe. eo. ti. in. §. nūc aliq.

1 Predia obliga. †Si res obligata legetur a sciente vel cōiuncte persone heres eam luere tenet vel preciū soluere si a creditore alienet. h.d. Bar. ¶In tex. ibi obligata. Bar. intelligit q erant obligata non pro debito testatoris si autē pro debito testatoris indistincte tenet q heres teneret eam luere etiā si testator ignorabat: puta quia fuerant obligata p autorē istius testatoris cui successerat vel per eius ꝓcuratorem habentē ad hoc mādatū tñ ipse ignorabat: & etiam si legatarius nō erat cōiuncta persona: qr si heres non luit qui ad debitum est obligatus facto suo cōtingit q legatario non traduntur: ideo tenetur. Bal. & Ang. hic dicunt qd Bar. non habuit bonū intellectum: & nimis restrinxit hanc. & l. si res obligata que loquunt indistincte. Nec ob. ratio Bar. que satis est friuola. Nā imo stat per legatariū si ponimus ad ipsum pertinere onus luendi: vnde nihil valet ratio sua. ¶Sed oppo. de l. iij. s. de leg. Solu. ibi fuit obligata per testatorē post factū testamentū seu legatū: & tunc indistincte eam luit heres hic vero ante factū legatum. ¶Sed querit quid in alio vere incūbente rei legate per quā debet absolui. Respōdeo distingue an erat tale q si legatarius subiret nullū cōmodū sentiret ex legato et tunc debebit heres subire: al's legatarius. l. qui concubinā. & l. verbis. de lega. iij. Et pro tēpore postq̄ peruenit ad manus heredis: sed p priori tempore indistincte ipe heres. l. apud iulia. §. si heres. de lega. j. ¶In text. ibi: si vero a creditore distracta sunt. s. facto vel ex. l. fm ea que habentur in. l. si cōuenerit. ff. de pigno. act. & sic translatū est dñium in emptorem a quo inuito nō potest auferri; ideo heres soluit estimationē: vt sequit nisi posset ab emptore redimere sponte volente restituere: qr tunc audiretur heres volens tradere predia & nō estimationē. l. nō dubium. §. fi. de lega. iij. tenetur enim ad estimationē respectu prediorum ergo tradendo predicta liberatur ab estimatione. facit. l. titie textores. in fi. de lega. j.

c ¶Poterit ea dare capitulo. Adde Bal. in. l. dudū. in pe. q. C. de cōtrahen. emp.

d ¶Si sunt duo patroni. Adde rotā decisio. clv. i nouis. Hosti. in summa ti. de iure patro. & §. qliter transferatur. additio. & Abb. i disputatiōe incipiente augerio.

1 ¶In questione voluntatis defuncti qualiter recurratur ad iudicem vt declaret.

1 Voluntatis. ¶†Pro declaratione glo. vide Dyn. in. c. inspicimus. de reg. iur. li. vj. nam etiā qñ non cōstat de volūtate defuncti: & sic est standū significato verboꝝ oportet recurrere ad iudicē: vt declaret qd sit propriū significatum. Et aliqñ contingit q nō statur proprio significato qñ adsint alique cōiecture q voluntas defuncti aliter se habuit non tamē clare constat: vnde etiam tūc recurritur ad iudicē: vt declaret illas coniecturas: & que fuerit mens defuncti.

1 Qui fideicommissariam. ¶†Valet legatum factū seruo proprio cui fideicōmissaria libertas est relicta. h.d. Si enī esset relicta libertas directo non haberet dubiū: quia eodē tēpore cederet dies libertatis & dies legati. s. ab adita hereditate: & tūc primo videretur cessisse dies libertatis: & secundo dies legati ad hoc vt valeat & vtiliter cesserit: sed si relicta est p fideicōmissarium & sic venit manumittēdus per heredē videbatur q inutiliter cederet dies legati quia inter manumissionē & aditā hereditatem est dare medium. vnde cū dies legati cedat vel a morte te-

statoris vel ab adita hereditate & tunc reperitur seruus. videbatur quod cederet inutiliter dies: tamen cōtrarium est hic: quia fingitur cedere eo tēpore quo erit liber & non ante.

2 ☞ Si instituo seruum vel filiū tuū possum te grauare: licet tibi directo nihil relinquā.

3 Si lego tibi vel te instituo possum grauare tutorē tuū vel legitimum administratorem tuum & videor grauare te.

Quod relicta ab illis censeantur relicta a te.

Quod valeant relicta facta ab executore vltime voluntatis cū videant relicta ab ipsa hereditate.

1 **Abeo qui.** † Lex ista semp allegat: vt quem nō honoro nō grauo hoc verum nisi ille reputetur eadem persona que onerata est vt heres: nam nō solum possū grauare heredem meū vel legatariū: sed etiam heredem eorum. l. si fuerit. de leg. iij. &

2 etiā illū in cuius potestate est. † vt si instituo seruū vel filiū tuū possum te grauare: lz tibi directo nihil relinquā q2 relinquo p

3 indirectū. l. a patre. eo. ti. de leg. iij. † Similiter si lego tibi vel te instituo possuz grauare tutorē tuū vel legitimū administratorem: quia videor grauare te. etiam relicta ab illis censent relicta a te. l. peto. §. mater. de leg. iij. valent etiā relicta facta ab executore vltime voluntatis quia videntur relicta ab ipsa hereditate. l. si pluribus. de lega. j.

¶ Volo verbū. Adde gl. i cle. j. de cēsi. glo. in. c. vlti. de vbo. sig. lib. vj.

a
1 **Volo verbum.** a† Scriptura impfecta supplet ex eo qd appa ret plus dictū & minus scriptū. h. d. Facit. l. j. vel. ij. de here. insti. & . s. de testi. l. errore.

2 ☞ Si alienetur res prohibita alienari per testatorē & illi ad quos est peruentura si nō consentirent fuerunt presentes & nō contradixerunt an videant consensisse.

3 An cōsentientes vt alienet possint agere contra prohibitū vt eis tradat precium.

4 Si erant plures prohibiti alienare & alter eorum requirat qd emat partē suam aut cōsentiat quod alteri vēdatur q2 indiget pecunijs: & ille recuset emere vel negligit: an poterit vendere nō obstante phibitione vt sic non possit reuocare.

1 **Voties ab.** † Valet alienatio de re prohibita alienari per testatorē si in ea consenserint illi ad quos esset pueētura si nō

2 cōsensissent. hoc dicit. ¶ † Quero qd si illi ad quos est peruētura si non consentirēt fuerunt psentes: & non contradixerunt an videantur consensisse. de hoc vide gl. & etiam Cy. s. de pac. cum proponas. & qd not. Bar. in. l. fundū p fideicom

3 missum. de lega. j. ¶ † Itē quero an cōsentientes vt alienetur possint agere contra prohibitum: vt eis tradat precium: videt qd sic. p. d. l. si fundum per fideicōmissum. sed illa loquit quādo fideicōmissum & legatū erat purū: & legatarius consensit p cōmodo heredis: quia habebat necesse pecuniā reperire: & nō reperiebat quis vellet emere nisi rem illā legatā tūc legatarius cōsentiens vr precium qd recipitur mutuare heredi. vn obligatur ad restitutionē eius: sed si legatū vel fideicōmissum non erat purum sed sub cōditione: puta restituere post mortē alienantis vel in casu quo alienetur: tunc non pōt petere precium imo consentiēdo facit vt deficiat conditio sub qua res ad ipm

4 pueētura erat. ¶ † Itē qro si erant plures prohibiti alienare & alter alterum requirat quod emat partē suam aut consentiat quod alteri vēdatur: quia indiget pecunijs: & ille recusat emere vel negligit: an poterit vēdere nō obstante prohibitione: vt sic nō possit reuocare. de hoc vide in. l. q rome. §. coheredes. de vbo. obliga. p Dyn. & Bar. in. l. peto. §. fi. de lega. ij. Glo. dicit hanc primam prohibitionē nō valere nisi cōtineat causam: quia censetur nudum preceptū qd pōt cōtemni: an cēseatur factum fauore pdicti cui pōt renunciare: vt in. l. alleg. in glo. videt autē cōtinere causam quādo subest abliqua qualitas in re prohibita alienari cōcernēte affectionē testatoris: vt si erat aliqua turris vel palatium qd fuerat suorum antecessorum: vt in exēplo qd hic ponit glo. nam cēsetur voluisse quod ppetuo remaneat in hereditate: & ideo etiam si sint heredes extranei si vnus alienaret partē suam alijs irrequisitis possunt alij reuocare alienationē factam qd no. Cy. in. l. ea que. s. de cōdi. ob cau. sed si oēs alienarēt nō esset quis posset reuocare: & sic teneret alienatio. de lega. ij. cum pater. §. libertas. in fi. Itē quando fauore phibiti si erat talis qui suo fauori renunciare non poterat: vt pupillus vel minor: vt. j. de vsuca. pro emp. l. ij. vel quādo contemplatione tertij ad quē voluit puenire post mortē prohibiti. Letera dic vt in. l. filiusfami. §. diui. de lega. j. p Bart. vbi plenissime explicat istam materiam.

2 ☞ Si aliquis instituit vxorem suam quousq vixerit: & post eius mortē distribuantur bona sua inter pauperes quos ipsa vel executores testamēti elegerint & ipsi ea viuēte eligant aliquos an valeat electio.

1 **Post mortem.** ¶ † Grauatus restituere post mortem suā potest etiam in vita sua restituere retenta vel omissa quarta trebellianica. h. d. ¶ Opp. extra glo. & doc. hic. si deicommissum est conditionale. l. heres meus. circa prin. ff. de condi. & demon. & in. l. iiij. qn dies leg. ce. sed debitor cōditionalis ante conditionis euētum nō potest creditori inuito soluere nec offerēdo cōstituit ipsuz in mora. l. stipulatio ista. §. inter cetera. de verbo. obli. iste innuit cōtrarium. Sol. breuiter intellige quod fideicōmissarius cōsentiat alias pcederet Drium: & miror quod doc. hoc nō tangant. ¶ Gl. j. opp. de. l. cum pater. §. hereditatē. & §. a filia. ff. de lega. ij. & dat duas solutiones quarum vna respicit. §. hereditatē. quod sponte potest si vult. vt hic: si non vult non cogit vt ibi. Alia sol. cōcernit. §. a filia. q2 hic loquit qn certe & determinate persone erat rogatus restituere: secus si psone incerte tpe mortis certificande. puta vni ex liberis seu libertis quē elegerit tēpore mortis: nā si tēpore mortis elegit posset contingere quod ille electus nō viueret: & sic fideicōmissum nō fuisset sibi debitum talis electio nō valet: & ideo pōt de nouo eligere tpe mortis quēcūq alterū si tamē aliū non eligeret remaneret prima electio firma. l. vnum ex fami. circa princi. de

2 lega. ij. ¶ † Per. h. d. Bar. se pluries consuluisse: si aliqs instituit vxorē suā quousq vixerit: & post eius mortē distribuātur bona sua inter pauperes quos ipsa vel executores testamenti elegerint: & ipsi ea viuente eligant aliquos non valet electio. & sic poterunt eligere aliquos tpe mortis tū si non elegerint remaneret prima electio firma. Bal. tenet hic cōtrarium quod imo valet prima electio: & quod reuocari nō pōt & istud fideicōmissum potius est relictū deo q personis pauperū. vt in aut. de ecclesia. ti. in. §. si qs in noie. sed deus nō variat: lz varientur psone pauperū. Et no. quia istud est quotidianū & vidi magnā qōnē primo anno quo huc veni: quia quedā femina sic grauata volens illa bona deuenire ad aliquos sibi cōiunctos tanq pauperes eos elegit in illis bonis & mortua est: eps loci asserebat illam electionem non valuisse q2 facta ante tps mortis & ipsa aliam electionem nō fecit: ideo ad ipsum deuoluebat electio: & volebat illis auferre. Certe alios nō eligendo videbatur in eadem electione perstitisse: & sic valere indicio noue voluntatis per. d. l. vnum ex familia. Itē obstat episcopo autoritas Bal. ¶ Itē oppo. glo. de. l. sed si ante. ad trebel. & soluit in effectu quod hic erat oīno conditio extitura: sed ibi non. Ista solu. est falsa. nam non est verū quod hic esset oīno extitura: censebat enim relictum sub cōditione tacita si fideicōmissarius vixerit tempore mortis heredis. Sed hic nō est oīno extitura sz poterit contingere quod predecederet. Et sic fideicōmissum nunq sibi fuit debitum. Dicunt ergo doc. quod potest restituere si vult. vt hic. tamen q2 restituit put testator disposuit cessat autoritas senatuscon. treb. & sic non trāsibūt in fideicōmissariū iura actiue & passiue ipso iure per restitutionem verbalē vel realem: sed requiretur cessio expressa: q2 fideicōmissarius hz magis ex quadam donatione heredis grauari q habeat ex voluntate defuncti. & ideo nō obstante dicta restitutione poterit iste heres grauatus conueniri a creditoribus: & a legatarijs sicut ille qui vēdit vel donat hereditatē in qua institutus est. vt. s. de here. instit. l. ij. & p totum. qd nō esset si facta esset restitutio sm quod testator disposuit: quia tūc omnia iura actiue & passiue fuissent translata in fideicōmissarium: & heres haberet exceptionē contra creditores & legatarios. l. j. in princ. ff. ad treb. si tū tpe mortis fideicōmissarius reperiebat viuere mutabitur cā dominij: & vbi primo habebat ex donatione heredis nunc incipiet habere ex testamēto: & iura in eū transibūt autoritate senatuscon. l. fundo. ff. ad le. fal. & l. penul. ff. de col. bo. & sic habebit ex causa fideicō. Do. Rapha. impugnat hāc solutionē inqtum vult quod in vita heredis nō dicat habere iudicio defuncti: sed ex donatione heredis: & quia hic est tex. in contrariū dū dicit defuncti indicio. Sed ad contrariū non respōdet q probat solutionē doct. ideo ab illa recedas. Et hic tex. habuit respectum ad id qd erat fiendum tēpore mortis sm iudiciū defuncti non ad id qd fiebat in vita. Ipse aūt dicit quod rogatus restituere post mortē censetur etiam rogatus restituere in vita si voluerit. Et sic qncūq restituat videt satisfecisse iudicio defuncti satis placeret ille intellectus & solutio si daret bona responsio ad. l. sed si ante. ¶ Nunc oppo. de. §. fi. l. prece. illius. l. sed si ante. Sol. ibi heres erat institutus sub cōditione & grauatus restituere post mortem si vult adire & restituere ante euētum cōditionis apposite in sua institutione non pōt vt ibi: quia hereditas nō est sibi delata. & hoc vult gl. in ver. si aūt sub cōditione. hic vo fuit institutus pure: & grauatus sub cōditione vn potuit adire & postea restituere. ¶ Vltimo oppo. quod debeat distingui cuius contemplatione fuerit

fuerit oppositum tẽpus.ff.de lega.ij.l.si ita relictũ.§.pegasus.
ꝛ de an.le.l.cũ qui.als incipit iabolenus. Glo.videt̃ soluere ꝙ
ille loquunt̃ in particulari fideicõmisso hic in vniuersali:que
solutio nõ est bona: quia idẽ in vtroq̃.dic ergo ꝙ aut fideicõ
missum erat cõditionale.ꝛloquat̃ hic cũ his que.s.dixi.aut in
diem certũ oĩno exiturũ:ꝛ tunc distinguit̃.vt ibi:aut fuit ap
positũ tp̃s fauore grauati:ꝛ p̃t ille renũciare etiã inuito fidei
cõmissario:ꝛ restituere ante tp̃s.Et si offert ꝛ ille nõ vult reci
pere constituit̃ in mora:ꝛ periculum pertinebit ad eum iuxta
ea q̃ plene habent̃ in.l.qd te.ff.si cer.pe.aut fuit appositum fa
uore fideicõmissarij.vt quia erat forte pupillus vel minor cui
testator voluit ꝓuidere ne bona dissipet:ꝛꝙ non restituantur
ante certum tp̃s:ꝛtunc nõ potest illi inuito restituere ante tp̃s
nec constituere eum in mora.

2 ☞Relicta ab instituto censentur repetita a substituto vul
gari in casu quo institutus non adeat exceptis certis casibus
ꝛ quid econuerso.

1 Quoties. †Per aditionẽ hereditatis factã ab intestato euanescit substõ vul
garis:ꝛ etiã legata ꝛ fideicõmissa a substituto reli
2 cta.hoc dicit. †Sic ergo not.ꝙ relicta ab instituto
censentur repetita a substituto vulgari in casu quo institutus
nõ adeat nisi in certis casibus.vt in.l.licet imperator.de leg.j.
non sic econuerso relicta a substituto in casu quo substitutus
non adeat.vt hic patet ꝛc.

3 ☞Si institutio nõ valet per errorẽ testatoris legata ꝛ fidei
cõmissa ab instituto relicta debent̃ a veniẽtibus ab intestato
secus si fuissent ab eis relicta ꝛ repetita.

3 Si institutio est valida tunc si ex ea nõ adeat̃ hereditas lega
ta ꝛ fideicõmissa ab eo relicta nõ valent nec debent̃ a venienti
bus abintestato si non fuerunt ab eis repetita.

4 Si quis fecit legitimare suum filiũ bastardum tanq̃ legitimũ
ꝛ ipsum instituit cũ tamen legitimatio esset inualida nõ valet
institutio ꝛ hereditas pertinet ad veniẽtes abintestato ꝛ an le
gata ꝛ fideicõmissa valeant.

5 Legata ꝛ fideicõmissa in testamẽto relicta nõ valent si ex eo nõ
aditur hereditas.ꝛ vide nu.9.

Repetitio legatorũ ab intestato quotuplex sit.

6 Si quis instituat aliquẽ tanq̃ sacerdotem cum intentione qd
debeat celebrare missas pro anima ꝛ non sit sacerdos non va
let institutio tamen valebunt legata nisi sit institutus contem
platione ecclesie.

Plures casus in quibus debentur legata ꝛ fideicõmissa:licet
nõ adeat̃ hereditas ex testamẽto vel quia nõ valeat institutio.

7 Si mutuaui tibi centũ ꝛ tu ꝑ publicũ instrumẽtum promisisti
respondere in quolibet loco te inuenero ꝙ videaris ꝓmisisse
soluere:non autẽ ꝙ sumatur pro responsione iudiciali.

8 Si heres grauatus fideicõmisso vniuersali decedat non adi
ta hereditate:an fideicõmissarius poterit petere ab herede he
redis ꝙ adeat ꝛ restituat.

9 Si institutus erat omnino incapax vt deportatus vel spurius
testatoris ꝛ rogatus est de restituendo hereditatem alteri:an
saltem reputabitur capax ad vtilitatem fideicõmissarij adire
ꝛ sibi restituere.

Tam quam. ¶Lex ista que reputat̃ diffi cilis:sed reuera non est imo
clara legitur duobus modis in glo.primo secundũ
Pla.ꝛ ista lectu.tangit̃ in gl.j.que ponit casuꝫ ꝭm
1 quã.h.d. †Legata ꝛ fideicõmissa repetita abintestato debent̃
ab instituto vel eius herede si adiuit vel a venientibus abinte
stato si nõ adiuit.hoc dicit.Et ꝙ fuerit facta repetitio abinte
stato videt̃ probari per tex.ibi:post mediũ dum dicit nõ tamẽ
illa sic data sunt:vt essent etiã abintestato a successoribus po
stulanda.que lec.sine dubio vera est in se:tamen ex ea nullam
vtilitatẽ haberemus cum in multis alijs.ll.hoc habemus.vt
patet.s.de codi.l.fi.circa mediũ:ibi etiam id valere cõplexus
sit ꝛ.ff.de iure codi.l.j.ꝛ.l.vxorẽ.§.testamẽto.ff.de fideicõ.lib.
nec tunc distinguit̃ an institutio sit valida a principio sed pro
pter nõ aditionẽ fuerit effecta irrita.An vero a principio fue
rit ipso iure nulla:vtroq̃ enim casu operatur repetitio abĩte
stato.Ideo fuit alia lec.Azo.que tangit̃ in gl.in verbo simpli
citer:ꝛ in alia super verbo hereditas.ꝛ in parua gl.sup verbo
relicta;ꝛ super verbo directus:ꝛ sup verbo postulanda scd̃m
2 quã hic dicit. †Si institutio non valet per errorem testatoris
legata ꝛ fideicõmissa ab instituto relicta debent̃ a veniẽtibus
abintestato:secus si fuissent ab eis relicta ꝛ repetita:licet reue
3 ra non fuerint. †Sed si institutio nõ est nulla imo valida: tũc
si ex ea non adeatur hereditas legata ꝛ fideicõmissa ab eo reli
cta nõ valent nec debent̃ a veniẽtibus abintestato si non fue
runt ab eis repetita.h.d.ista sing.lex q̃ nõ est alibi ꝭm doct.tñ
satis ꝓbat̃ in.l.fi.ff.de here.insti.ꝛ illa.l.fundatur.in ver.qd re
scripsimus.ibi.quasi scripta heres non fuerit iure denotata.ꝛ
sic non valuit institutio de ipso facta:quia testator putabat eã
esse filiam adoptiuã:ꝛ nõ erat.ꝛ sic errabat in qualitate ꝑsone
institute que qualitas presumebatur fuisse causa finalis insti
tutionis sicut ꝓpinquitas iure cõsanguinitatis.vt.s.de here.
insti.l.nec apud.ꝛ.l.si pater.ꝛideo qd operabat̃ ꝯsanguinitas
naturalis que putabatur subesse.ꝛ non suberat hoc idem ope
rat̃ hic consanguinitas ciuilis q̃ videbat̃ esse:ꝛ nõ erat.Item
qd ratio operatur errore facti idẽ operat̃ hic error iuris.ꝛ sic
multum supplerent̃ ille.ll.per istã singularẽ.l.fundat̃ etiã illa
lec.ĩ his verbis dũ dicit adiri potuit hereditas.ꝛ sic facit vim
an potuerit adiri ꝛ nõ fuit adita:ꝛtunc an debetur fideicõmis
sum abintestato si nõ fuit repetitum:an nõ potuit adiri:ꝛtũc
debetur in casu in quo loquitur illa.l.sed si poneremus quod
fuerit repetitum nõ expediret exquirere an potuerit adiri an
nõ.vt.s.dixi.¶Cõtra istã lec.Azo.op.de.l.si veritas.j.eo.vbi
relicta in testamẽto inualido non debent̃ nec valent a venien
tibus abintestato si nõ fuerũt ab eo repetita.Sol.ibi qñ sub
stitutio nõ valebat ꝓpter defectum solẽnitatis hic qñ propter
errorẽ testantis circa qualitatẽ heredis instituti.Et hanc sol.
ponit gl.sup verbo hereditatis.in fi.Sed que est ratio diuersi
tatis:ratio quia qñ testator erat in qualitate persone institute
vel in eo qd erat causa finalis institutiõis:quia credebat insti
tutum in priori testamẽto decessisse vel illum qui successurus
erat abintestato decessisse nõ est verisimile ꝙ si nõ erraret vo
luisset auferre hereditatem venientibus abintestato vel insti
tuto in alio testamẽto:ꝛ ideo reperto errore cum institutio sit
nulla illi habent ex voluntate testatoris p̃sumpta:ideo tenent̃
fideicõmissum p̃stare:ſ3 qñ institutio est nulla ꝓpter defectum
solẽnitatis cessat ista ratio:qꝛ testator voluit oĩno ab illis au
ferre hereditatẽ:ꝛ si sciuisset defectum credendũ est ꝙ supple
uisset:ideo si nõ suppleuit venientes abintestato nõ habẽt ex
presumpta mẽte defuncti:sed ex quodã casu fortuito : ideo nõ
4 tenent̃ ad fideicõmissum p.l.si fuerit.de leg.iij. ¶†Et per istã
legẽ ꝭm lec.Azo.patet ꝙ si quis fecit legitimari suum filiũ ba
stardum tanq̃ legitimũ:ꝛipsum instituit cũ tamẽ legitimatio
esset inualida nõ valet institutio:ꝛ hereditas ꝑtinet ad veniẽ
tes abintestato non autẽ applicat̃ fisco cum sit pro nõ scripta.
ꝛ hoc tenet Bal.in.l.hereditas.ff.de his qui.vt indig.ꝛ.ff.eo.
ti.l.fi.ꝙ legata ꝛ fideicõmissa relicta in tali testamẽto ĩualido
etiam si fuerit apposita clausula codicillaris non valent:ꝛ de
bent̃ venientibus abintestato.Et ita de facto his diebus re
spondi ꝙ erat hic casus:licet quidã fortiter de hoc dubitarẽt:
quia nõ recordabant̃ de ista.l.Nã illa institutio est valida pro
pter errorẽ testantis ꝛ credendum est ꝙ si sciuisset illam legiti
mationẽ non valere ipsum non instituisset nec abstulisset here
ditatẽ veniẽtibus abintestato:ꝛ sic illi habent ex voluntate ta
cita defuncti merito nõ dꝫ recusare onera.Et ꝑ ista lect.ꝙ hic
non fuerit facta repetitio ꝑ verbũ simpl'r:qꝛ si fuisset facta non
simpliciter sed dupliciter fuisset fideicõmissum relictũ abinsti
tuto:ꝛ a venientibus abintestato si erat inualida.Iste autem
frater testatoris post mortẽ puelle occupauerat bona fratris
tanq̃ veniens abintestato:quia institutio nõ valebat nec ado
ptio:ꝛ recusabat fideicõmissum:quia nõ erat repetitũ a veniẽ
tibus abintestato.Sed imperator dicit ꝙ recusare nõ p̃ot:qꝛ
oĩno debet̃ siue institutio fuit valida:ꝛ illa adiuit hereditatẽ
ꝛ tunc debet̃ ab heredibus eius siue non valuit:ꝛ tunc debet̃ a
te fratre suo:qꝛ regula est ꝙ relicta ab instituto si non adit he
reditatẽ nõ debent̃ a venientibus abintestato si nõ fuerunt ab
eis repetita qñ institutio valuit:ꝛ potuit hereditas adiri:sed
5 hic secus vnde cẽsentur tacite repetita. ¶†Not.ex ista.l.regu
lam ad quã semp allegat̃ ꝙ legata ꝛ fideicõmissa in testamẽto
relicta non valent si ex eo non aditur hereditas:ꝛ hoc qꝛ siue
noluit heres siue non potuit.Et idẽ in quibuscũq̃ alijs dispo
sitis in testamento.vt in sub.pup.l.ij.§.adeo.de vulga.ꝛ pup.
ꝛ in datione tutele.l.si nemo.de testa.tu.ꝛ in datione tutoris.
l.si is qui tres.§.idẽ quero.de excusa.tut.Dia enim ista habẽt
in se tacitã conditionẽ si ex testamẽto adeat̃ hereditas.l.iiij.
de leg.j.ꝛ aditio est illa q̃ oĩa roborat ꝛ cõfirmat.¶Scd̃o not.
duas exceptiones ab illa regula.prima qñ fuerũt repetita ab
intestato ꝭm primã lec.quo casu requirit̃ aditio saltẽ ꝑ venien
tes abintestato.als non valerent.vt no.in.l.cũ filio.§.seruus.
ff.de here.insti.ꝛ sic si bona deuoluunt̃ ad fiscum tanq̃ vacan
tia:qꝛ non reperitur qui velit esse heres nõ tenebit̃ fiscus sol
uere legata licet Bal.hic videatur tenere cõtrariũ per.l.recu
sare.§.fisco.ad trebel.Sed certe ibi loquitur quando institu
tus erat indignus ꝛ sic poterat adire tamen sibi veniebat au
ferenda per fiscum ꝛ tunc quia per aditionẽ erant legata con
firmata fiscus teneret̃ ad illa.l.marcellus.§.fi.ff.eo.tit.Sed si

non adit presumitur hoc facere in fraudē fisci vt hereditas va
dat ad veniētes abintestato quia fraus fisco nō nocet sȝ p inde
occupat ac si fuisset adita.vt no.in.l.sequens.ff.ad sille.merito
tenet̃ ad legata.si autem institutus nō sit indignus ꝛ sic fiscus
nō poterat sibi auferre si adiuisset si ipse repudiat:ꝛ etiam ve-
nientes abintestato non occupat fiscus tanq̄ hereditatem sed
tanq̄ bona vacātia:ꝛ ideo non tenet̃ ad legata quia per repu-
diationem fuerunt effecta irrita quicquid dicat Bal.qui nō
bene videt̃ cogitasse al's frustratoria eēnt iura q̄ volunt legata
perire si hereditas non adeat̃ q: cū semp ad fiscum deuoluant̃
tanq̄ vacantia nunq̄ perirent.Repetitio autem abintestato
est duplex.Una expressa facta a testatore p verba:de quibus
in gl.j.circa prin.dum ponit casum.Alia tacita que etiā colli-
gitur ex verbis testatoris.licet de causa intestati mentionē nō
fecerit.ꝛ hoc altero de tribus modis.Primo cū dixit velle va
lere iure testamenti vel iure codicillorum.Et ideo glo.magna
super verbo tradebat̃ ponit istos duos casus tanq̄ diuersos:
sed tendunt ad idem nec est diuersitas nisi put est in text.exp̄s
sum.ꝛ tacitum.Scđo quando relinqueret in defectū testamen
ti.l.lucius.§.filiā.de lega.ij.Tertio qñ diceret quisquis mihi
heres erit.nā videt̃ dixisse nō solū de institutis in testamento:
sed etiā de venientibus abintestato.vt no.per glo.ꝛ Bar.in.l.
ex duob⁹.§.j.de vulg.ꝛ pup.Potest addi quartus modus qñ
interuenit iuramentū testatoris qđ hȝ vim clausule codicilla-
ris per.l.cum pater.§.filius matrē.de le.ij.¶Secunda fallen-
tia colligitur ex scđa lectu.qñ non fuit facta expressa vel tacita
repetitio que colligatur ex aliquibus verbis testatoris sed fin
git̃ facta per.l.qđ est qñ non valet institutio propter errorem
testatoris vel circa qualitatem persone instituti qui presumit̃
fuisse causa finalis istitutionis vt in casu huius.l.ꝛ.l.nec apud.
ꝛ.l.si pater.de here.isti.vel circa mortem alterius quē testator
credebat sibi successurum.ꝛ ideo motus est ad alium instituen
dum quē non instituisset si sciuisset illū viuere.vt est casus sin-
gularis in.l.fi.§.de here.insti.quia nō valet institutio.ꝛ tamē
6 legata valent:ꝛ debent̃ ab illo qui succedit.† Si ergo quis in-
stituat aliquē tanq̄ sacerdotem cum intentione q̄ debeat cele
brare missas p aīa ꝛ non sit sacerdos nō valet institutio:quia
deficit in voluntate defuncti:tñ valebunt legata f̄m Bal.nisi
sit institutus cōtēplatione ecclesie.vt in.l.annua.§.fi.ff.de an.
lega.Glo.vero in verbo tradit̃ addit q̄plures alios casus fal
lentie quā vide.ꝛ signa.Sȝ Odo.addit alios.§.de epi.ꝛ cleri.
aut.si captiui.Itē de epi.au.aut.itē liberi furi.ꝛ de here.insti.
aut.idē de nestorianis.Addit Bart.alium singularē qñ testa-
tor vetuit detrahi falcidiā ꝛ ppter hoc heres noluit adire vt
in aut.de here.ꝛ fal.§.si vero expressum.Item alium.§.eo.l.j.
sed certe ibi fuit adita hereditas.Itē alium in legatis ad piā
causam.vt no.in Spe.de testa.nā ꝛ tunc vr̄ falcidia prohibita
vt in aut.similiter.j.ad le.fal.ad qđ.l.j.de sacrosan.eccle.ibi ꝛ
dum dicit liber sit stylus:ꝛ sic nō requirit̃ solēnitas q̄ in aliis.
Bal.vero videt̃ tenere ɔ̄rium:q: non inuenit̃ psona q̄ obligat̃
si non adit̃.vnde nō potest agi:quia vbi nō est dare reū nō est
etiam dare actorē.sed responde p id qđ habet̃ i simili.institu.
de eo cui liber.cau.bo.adij.Nā si hoc est fauore libertatuȝ pro-
pter pietatē.vt in glo.ver.x.Idem esse dȝ in piis legatis fauo-
re animarum.nā ꝛ p illa eximit̃ a seruitute diaboli:ꝛ erigitur
in libertatē dei.vnde multomagis debetur eis fauor.¶Sed
quero extra glo.pone ista legata fuerūt nominatim relicta ab
illa puella instituta.vtrum tunc habebit locum scđa lectu.vt
debeant̃ a veniētibus abintestato si non fuerunt ab eis exp̄sse
repetita.Bar.circa fi.huius.l.videtur tenere q̄ non per.l.cel-
sus.§.qđ alicuius.de lega.ij.ꝛ sic intelligit hāc.l.qñ nō fuerunt
relicta nominatim expresso proprio noīe:sed simpliciter.Iste
intellectus non placet:nam hic fuit fideicōmissuȝ in quo diri-
gunt̃ verba ad personā grauatam vnde nō video qualiter po-
tuerit fieri nisi nominatim vel expresso pprio nomine vel ap-
pellatiuo qđ tantūdem valet:vt.l.ij.ff.de libe.ꝛ posthu.Pre-
terea non censet̃ nominatim grauasse nisi quia credebat illam
successuram:sed si sciuisset illam non successurā non grauasset
nominatim sed alios successuros.Nec obstat illa.l.celsus.§.q̄
alicuius.quia videt̃ corrigi per rescriptū diui pij.de quo.l.ti-
7 tio ꝛ meuio.§.iulia.eo.titu.vt ibi dixi.¶†Ultimo Bald.no.
vnum verbum qđ hic ponit̃ in fi.dum dicit respondere qđ ex-
ponit̃.i.soluere.q̄ istud verbum ponitur pro responsione effe-
ctiua.vnde dicit ipse si mutuaui tibi centum:ꝛ tu p publicum
instrumentū promisisti respondere in quocunq̄ loco te inue-
nero videaris promisisse soluere non autē sumitur pro respon
sione iudiciali quia nō est verisimile q̄ de illa senserit ꝛ ex hoc
sequit̃ magnus effectus q̄ in quocūq̄ loco te iuenero possum
a te petere:quia sortiris ibi forum ratione collate solutionis
l.contraxisse.ff.de act.ꝛ obli.sed si intelligeret̃ prout iacet pro
responsione verbali vel iudiciali:tūc īportaret pactū q̄ pos
sis cōueniri quocūq̄ loco te inuenero ratione cuius pacti nō
sortiris ibi forum.l.si conuenerit.ꝛ ibi no.de iurisdi.om.iudi.
8 ¶†Glo.vltima magna examinat hic duas q̄stiones.Prima
questio est iste tex.loquit̃ quādo tenuit adoptio.ꝛ institutio ꝛ
hereditas fuit adita per istam puellam:ꝛ tunc est clarum q̄ si
deicōmissum vniuersale potest peti ab heredibus puelle quia
fuit relictum post eius mortē.Sed ponamus q̄ non adiuit cū
potuerit adire vtrū fideicōmissarius poterit petere ab here-
de eius q̄ adeat ꝛ restituat videt̃ qđ nō:quia si vellet adire nō
posset cum hereditas non adita non fuerit ad eum trāsmissa:
vt.§.de iure deli.l.qm̄ sororē.ꝛ vr̄ pbari per hūc tex.in v̄.tunc
enim.ibi dū dicit adiri poterit quis qñ potuit adire:ꝛ nō fuit
adita fideicōmissum non debet̃.In cōtrariū quia qñ heres est
grauatus de restituendo hereditatē nō potest in preiudicium
fideicōmissarij abdicare a se potentiam adeundi etiam per
expressam repudiationem imo ea non obstante adhuc potest
adire ꝛ ad hoc potest compelli.l.nam qđ.§.j.ff.ad trebel.ergo
nec p mortē debet perire potentia adeūdi ne fiat preiudicium
fideicōmis.vniuersali.licet si illud non esset periret.Glo.tenet
primā partē q: est casus exp̄ssus in.l.ille a quo.§.j.ff.ad trebe.
vbi quando petit̃ heres cōpelli ad adeundum nō admittunt̃
exceptiones requirentes altiorem ingaginē ppter periculum
quod est in mora:ne si iterim decedat heres fideicōmissum in-
tereat.Nec ob.l.nam qđ.§.j.q: ibi facto suo se priuat qđ facere
nō potest:quia posset in fraudē fideicōmissarij facere hic vero
non facto suo:sed nature ꝛ sic cessat presumptio fraudis.Iteȝ
ibi superest persona q̄ adhuc potest adire hic nō.si tamē extet
casus in quo per mortē nō extingueret̃ potentia adeundi.vt si
decessisset īfra annū iuris deliberādi bene posset compelli ad
adeūdum infra residuum anni:quia post.l.cū antiquioribus.
§.de iure delib.ꝛ idē esset in omnibus aliis casibus in quibus
hereditas nō adita transmittit̃ qui ponunt̃ ꝛ examinatur in
l.ventre.ff.de acqui.here.¶Dum dicit Bart.si institutus vel
instituta esset minor.xxv.an.quo casu licet non transmittat he
reditatem transmittit beneficiū restitutionis:vt restituat̃ ad
adeūduȝ.iuxta no.in.l.si infanti.§.de iure deli.p.doc.poterit
fideicōmissarius agere contra heredem heredis.vt petat resti
tutionē ad adeundum ꝛ ea obtenta adeat:ꝛ restituat f̄m eum.
De quo Ang.miratur quia ista restitutio nō proderit heredi
heredis in aliquo:quia nō detrahit quartam postq̄ cōpulsus
adit.vt.l.ita tamē.§.qui suspectam.ad trebel.ꝛ cogetur facere
expensas ad vtilitatē alterius:sed restitutio nō potest peti qñ
magis pdest alteri maiori q̄ ipsi minori vel eius heredi.l.iij.
§.sed vtrum.de mino.Et non soluit Ang.potest dici q̄ nō cō
pellat̃ nisi fideicōmissarius consentiat q̄ quartam retineat:ꝛ
refundat sibi oēs expēsas litis propter rationem predictam.ꝛ
pdicta quando decessit ante iussum factuȝ de adeundo:si vero
post indisticte poterit heres eius cōpelli adire:quia potestas
adeundi fuit effecta perpetua ꝛ transmissibilis ad heredeȝ p-
8 pter iussum.vt est casus in.l.nō instam.j.ad treb.¶†Secūda
questio gl.est si institutus erat omnino incapax:puta deporta
tus vel spurius testatoris si rogatus est de restituendo heredi-
tatem alteri an saltem reputabitur capax ad vtilitatem fidei-
cōmissarij adire:ꝛ sibi restituere:ꝛ sic inspiciatur potius perso
na fideicōmissarij ad quem deuentura est hereditas q̄ perso-
na instituti.ꝛ illa pars videt̃ vera.p.l.ff.ad le.fal.cū dotem.in
fi.tex.ibi.dicit̃ q̄ omissa interpositione capiētis persona debet
inspici:nam hic interponitur iste institutus inter testatoreȝ ꝛ
fideicōmissariū vt per eius manus veniat ad fideicōmis.vnde
non debet inspici persona ipsius instituti:sed fideicōmissarij.
Itē videt̃ casus in.l.cogi.§.hi qui insolidū.ff.ad treb.arguē-
do de parte ad totū.nam qñ non est capax totius:sed partis si
rogat̃ restituere reputat̃ capax totius autoritate fideicō.Glo.
tenet cōtrariā partē:quia fideicōmissum fundat̃ in istitutione
cum debeat haberi de manu heredis:ꝛ per ipsius aditionem
confirmet̃ cum ergo hic deficiat fundamentū in persona insti
tuti necessario deficit fideicōmissum.Et respondet ad.§.hi q
9 solidum.ꝛ ad.l.marcellus.§.fi.eo.titu.¶†Sed dubium est an
saltem fideicōmissuȝ debebitur ab illo ad quē deuenit heredi
tas postq̄ non potest cōpelli ille institutus adire ꝛ restituere.
videtur q̄ sic:quia licet institutio sit pro nō scripta:hereditas
tamen debet remanere penes alios successores cū onere fidei-
cōmissi.nam licet legatum pro nō scripto remanet sine onere.
l.j.§.in primo.j.de cadu.tol.non sic in hereditate pro non scri
pta.imo remanet cum onere.vt eodē titu.§.his ita.ꝛ.l.ciuita
tibus.§.lucius.de lega.j.breuiter verum est quando remanet
penes coheredē vel substitutuȝ vulgarem.Si autem vadit ad
veniētes abintestato vel ad fiscum tunc distingue an erat pro
non scripta hereditas:ex eo quod institutus sibi cōscripserat:
ꝛ tunc

⁊ tunc idem. ff. de his que ꝑ nõ scrip. ha. l. fi. ⁊ de fal. l. filliusfa. §. si. aut propter aliũ defectum vel delictũ. ⁊ tunc remanet sine onere: vt in. l. si in metallũ. de his que ꝑ nõ scrip. ha. nisi esset relictum fideicõmissum ad piam causam. l. pater filiũ. §. iul. de lega. iij. ⁊ adde qd̃ no. in. l. codi. de lega. iij.

2 ☞ Qui vult antecedens vult etiã consequens sine quo illud antecedens nullius fuisset vtilitatis.

3 Rogatus emancipare liberos an possit cogi eos emancipare si patri non sit aliquid relictum.

4 Quando vna sola ratio reddi potest licet illa nõ fuerit exp̃ssa: tamen pro expressa habetur.

Statutum preferens filium masculum femine an extendatur ad nepotem.

1 Clamuis. ¶ † Qui rogat patrem emancipare liberos suos videt̃ rogare re vt quicquid ipse illis liberis reliquerat restituat eis. h. d. Et not. qd̃ iste pater sponte emancipauit liberos sicut testator iusserat ⁊ liberi postea petebant eis restitui hereditatem quã ei acquisiuerat adeũdo iussu eius de q̃ua restituenda nõ erat pater expresse grauatus quia ꝓpter nullã aliam causam presumit̃ grauasse de emancipando nisi ad finẽ vt illi gauderent de hereditate in qua fuerunt instituti. ⁊ sic ꝓpter duo resultat illa presumptio: scilꝫ isti filij erant instituti ⁊ dictam hereditatẽ acquisiuerunt patri. Item quia pater fuit grauatus de emãcipando ipsos. si autem ipse pater fuisset institutus ⁊ grauatus emancipare filios non propterea videret̃ grauatus tacite de restituẽdo eis hereditatem quã per se acq̃siuit non pro filio. ita no. in. l. si cui. ff. de cõdi. ⁊ demonstra. per Bar. licet gl. ibi sentiat contrarium ⁊ no. in. l. cogi. §. pater. ff.

2 ad treb. No. ergo ẽm Bar. † ꝙ qui vult antecedens vult etiam cõsequens sine quo illud antecedens nullius fuisset vtilitatis. Nunc querit̃ pone ꝙ isti filij fuerunt instituti contemplatione patris an habebit locum ista. l. dic ꝙ nõ quia loquit̃ quando simpliciter fuerunt instituti ⁊ sic presumuntur eorum contemplatione tantũ instituti non patris vt etiam habetur in glo. j. ideo presumitur voluisse testator ꝙ ipsi gauderent hereditate sua. sed quãdo cõtemplatione patris ꝗ̃ si de patre ⁊ de patria potestate fecit mentionẽ: tũc est perinde ac si pater ipse fuisset institutus. quo casu licet esset grauatus emancipare non censetur grauatus restituere heredi tatem vt not. in. d. §. si pater.

3 ¶ † Item queritur iste pater emancipauit spõte vt dixi quid si non emancipauit nec vult emãcipare. Glo. hic tangit. dic plenius aut isti filij nõ adiuerunt hereditatem iussu patris ⁊ non possunt compellere patrem ad emancipandum: quia nõdum acquisiuit aliquid a testatore ergo ⁊c. vt. s̃. codẽ. l. si ab eo. Aut adiuerunt: ⁊ tũc aut queritur an possit compelli iure actionis ⁊ dic ꝙ non. l. filiusfami. §. ẽm vulgarem. de lega. j. Aut querit̃ an possit compelli officio iudicis. ⁊ tunc videtur ꝙ sic per. l. si cui. de cond. ⁊ demonstra. Sed hoc debet intelligi q̃n aliquod aliud erat legatum vel relictũ patri quod esset penes eum remansurum alias esset iniquum ꝙ perderet patriam potestatẽ ⁊ etiam hereditatem quã tenetur eis restituere. ita no. per gl. in dicta. l. cogi. §. si pater. ⁊ si dicatur ipse potest detrahere trebellianicam. ⁊ sic semper habet commodum. Respõdetur hoc non esse verum: quia non rogatur vt heres sed vt pater vt ple

4 ne habetur in. l. sed cum filio. de leg. j. ¶ † Ultimo not. gl. circa fin. ꝙ quando vna sola ratio reddi potest: licet illa non fuerit expressa: tamen pro expressa habet̃. Et istam gl. allegat Bal. in l. maximum vitium. de libe. prete. cõtra Bar. qui dicit in statuto preferente masculum femine non debere attẽdi rationem s. ꝙ fauore agnationis sit factuꝫ: quia illa ratio in statuto nõ fuit expressa. ideo si loquitur de filio nõ propterea extenditur ad nepotem ex filio qd̃ esset: tamen si illa ratio attẽderetur: q̃r viget in nepote sicut in filio. Bald. tenet contrarium quia nõ potest reddi alia ratio: ista ergo habet̃ pro exp̃ssa. ⁊ hoc voluit Cy. in. l. j. ꝟ. de adul.

2 ☞ Licet intẽtio alicuius sit fundata de iure cõmuni: si tamẽ ad maiorem cautelã vult eã probare per testes vel alio modo debet admitti.

Si nõ vult aliter probare an teneatur saltem iurare ꝙ non.

3 Donatio inter viuos an veniat in vniuersali fideicommisso.

4 Quid in rebus feudalibus vel emphyteoticis.

5 Quid in dote que excedit legitimam.

6 Duo casus in q̃bus prelegatũ venit in fideicõmisso vniuersali indistincte ⁊ duo alij in quibus omnino nõ venit.

7 Prelegatum an computetur in trebellianicam.

1 Cum virum. ¶ † In fideicommisso vniuersali verbis generalibus relicto veniunt legata. h. d. Bar. ¶ In tex. ibi quicquid ex hereditate. dic qd̃ istud faciebat dubiuꝫ q̃r per hoc non videbat̃ grauatus restituere nisi portionem hereditariam nõ autem prelegatum nisi saltem quatenus habeat a coherede: quia non habet iure hereditario: sed iure prelegati vt in. l. fideicõmis. §. j. ff. ad trebellia. Contrarium tamen est. nam aliud est rogare de restituẽdo hereditatem seu portioneꝫ hereditariam quo casu procederet contrarium aliud rogare de restituendo quicquid ad te peruenerit ex hereditate. nã negari nõ potest quin ex hereditate istud prelegatum ad te pueniat etiam ꝓ portione quã habes a coherede: quia de portione hereditaria illius habes. ¶ In tex. ibi magis ꝗ̃ v̓ba. Not. istum tex. qui semper allegatur. ⁊ facit. ff. de supel. leg. l. labeo.

2 in fi. ⁊ de lega. iij. l. fideicõmissa. §. hec verba. ¶ † In text. ibi si quas pro rei veritate. No. ẽm Bar. qd̃ licet intẽtio alicuius sit fundata de iure cõmuni si tamen ad maiorem cautelam vult eam probare per testes vel alio modo debet admitti. Sed q̃d si non vult aliter probare: an teneatur saltem iurare. tex. est qd̃ nõ: ⁊ qd̃ consuetudo in cõtrariũ nõ valet: vt in. c. ij. de proba.

3 ¶ † In princ. glo. magne. ibi secus in donationibus inter viuos. dic puta factis vxori. ⁊ etiam postea fuit instituta ⁊ de restituendo grauata: licet enim illa donatio non valuerit: et potuerit reuocari an censetur reuocata per hoc generale grauamen ⁊ quia eam nõ habet ex vltima voluntate: sed ex cõtractu inter viuos licet confirmata per mortem non venit in fideicõmisso vniuersali in qua nõ veniunt nisi illa que grauatus habebat ex vltima voluntate. l. vxorem. §. testamento. de lega. iij. in fi. qd̃ non habeat ex vltima voluntate patet quia confirmat̃ per solam morteꝫ absqꝫ eo qd̃ sit adita hereditas qd̃ non est in his que habentur ex vltima voluntate: vt. s̃. e. l. eam quã. iuncto eo qd̃ habetur in. l. post legatum. §. si mortis. de his qui. vt

4 indig. ⁊ no. in. l. sequens questio. de lega. ij. ¶ † Sed querit̃ hic quid in rebus feudalibus: ⁊ emphyteoticis: an veniãt in vniuersali fideicõmisso: dic de hoc vt plene no. per Dy. ⁊ Bart. in

5 l. si patroni. in prin. ff. ad treb. ¶ † Queritur etiam quid si filia nupta ⁊ dotata instituatur heres: ⁊ rogetur de restituẽdo: an in hoc rogamine venit dos si excedebat legitimã. videtur qd̃ sic: quia in illo in quo excedebat poterit specialiter grauari: et ita fuit disputando terminatum per doc. in. l. fi. §. filiam. ff. de lega. ij. Cõtrarium dic quia licet specialiter possit grauari nõ tamen venit sub generali grauamine: ⁊ est speciale fauore dotis: vt. l. mulier. §. cum proponeretur ad trebel. nam ⁊ si dotata nõ esset posset se dotare de bonis subiectis restitutioni etiã vltra legitimam si illa non sufficeret vt. j. titu. j. auten. res que.

6 ¶ † In gl. ibi vel dic latius. dic qd̃ certe nõ perfecte distinguit. Ideo aduerte diligenter qd̃ duo sunt casus in quibus indistincte prelegatũ venit in fideicõ. vniuersali siue primo legauit et postea grauauit siue ecõuerso. Primus est quãdo illud prelegatum succedit loco portionis hereditarie qd̃ est quãdo testator omnia bona particulariter distribuit ĩter institutos. l. q̃d ergo. ⁊ ibi no. in prin. ff. de lega. j. Scd̃s casus est quãdo grauamen fuit iniunctũ per verba generalia ꝓut hic: videlicet q̃cq̃d ex bonis vel ex hereditate mea ad te peruenerit per rationem quã dixi sup tex. Item duo alij sunt casus in quibus omnino prelegatum nomẽ venit. Primus quando fuit ꝓhibitus rem prelegatã non alienare: vt est casus in. l. lucius. §. pluribus. ff. ad trebel. alius est qui ponitur in. l. si heres deductis. eo. ti. q̃n fuit factũ tanq̃ de debito ad qd̃ defunctus tenet̃ illi grauato. Extra istos casus tene distinctionẽ glo. aut primo rogauit de restituendo: ⁊ postea legauit ⁊ prelegatum nõ venit in fideicõ-

7 misso. l. titia. ad le. fal. † Sed si querit̃ an cõputet̃ in trebellianicam distingue aut querit̃ de portione quã hꝫ a coherede iure prelegati: ⁊ non cõputat̃. l. iij. ff. ad le. fal. ⁊ que sit ratio. dic vt ibi not. per glo. quia regulariter in trebellianicam computat̃ quicquid hꝫ ex iudicio defuncti: ⁊ non iure hereditario. Fallit in isto casu: ⁊ glo. ibi assignat rõnẽ licet in falcidiã nõ cõputet̃ nisi illud qd̃ capitur iure institutionis. Si autem queritur de portione quã habet iure suo in re prelegata ⁊ sic iure hereditario tunc distingue. aut detrahebat trebellianicam preter volũtatem defuncti: ⁊ tota portio illa computatur. Aut ex voluntate defuncti: ⁊ tunc non computat̃ nisi quarta pars illius portionis: ⁊ quia in. l. titia. fuerat ille grauatus ĩstitutus in tertia parte que facit quatuor vncias: quarta pars est vna vncia que facit. xij. partẽ totius rei prelegate: ideo glo. dicit duodecimã. nam hoc est casuale in casu huius. l. melius fuisset dicere quod dixi qd̃ computat quartam partem hereditarie portionis que aliquando facit. xij. aliquando plus. Aut primo prelegauit et postea grauauit: ⁊ tũc aut facit mentionem de hereditate grauando de restituendo portionem hereditariam: ⁊ tunc nõ venit in fideicõmisso portio quã habet iure prelegati: sed illa tãtum quã iure hereditario: vt in. l. fideicõmissario. §. fi. ff. ad trebel. hoc verum nisi grauatus esset extraneus testatori: ⁊ fidei-

cōmissarius esset filius: quia tunc censetur fideicōmissum: vt
habet̃ in. l. liberto. §. filiũ. ⁊ ibi ꝑ Bar. no. ff. de an. leg. Aut nō
fecit mentionē de portione hereditaria sed simpliciter graua
uit: ⁊ tunc venit prelegatũ etiam in eo qđ habet a coherede. l.
marcellus. §. quidam liberis. ad tre. cetera dic: vt ibi plenissi-
me per Bart. de ista materia ⁊c.

2 ☞ Bannitus de quo deliberatum est vt de banno cancellet̃
licet adhuc nō sit cancellatus non pōt impune offendi. ⁊ debet
audiri licet statutũ dicat ꝙ bannitus non audiatur ex quo de
proximo venit rebāniendus.

1 SI creditoris. ¶ †Si heres iussus est li-
berare debitorem here-
ditarium etiā anteq̄ liberet dat̃ debitori exceptio
contra heredē petere volentem. h. d. Videbatur cō-
trarium: quia adhuc non erat liberatus: ergo erat obligatus:
ergo poterat preueniri sed licet sit obligatus mero iure q̄ tñ
venit liberādus de proximo. pro liberato habet̃ vt hic patet.
Et adde qđ habet̃ in. l. si nō sortē. §. adeo. ff. de cōdictione inde

a ¶ Qđ bānitus. Adde Nellũ in trac. de bānitis.

2 biti. ⁊ in. l. si intra. ff. de pactis. †vnde facit ꝙ bānitus[a] de quo
a deliberatũ est: vt de bāno cancellet̃: licet adhuc nō sit cancella-
tus nō possit impune offendi. ⁊ ꝙ debeat audiri: licet statutũ
dicat ꝙ bānitus non audiat̃: quia non habet̃ pro bannito ex
quo de ꝓximo veniet rebanniendus ⁊ decancellandus. facit
l. fi. seu pe. ff. de testa. mili. ¶ In tex. ibi exceptionem. supple et
etiam actionē ex testamento: vt libereris aliquādo per pactũ
aliquando per acceptilationē. l. iij. §. nũc de effectu. ff. de libe. le
ga. Et quid prosit hec liberatio cum etiam sine ea habeat exce
ptionem. dic vt ibi not. per gl. ⁊. l. si pupillus. ff. de noua. in gl.
que incipit videtur. Sed contra ꝙ agere nō possit postq̄ exce
pturus est. l. j. §. si debitori. ff. vt in pos. leg. ⁊ de eo per quem fa
ctum est. l. j. §. si reus. Solu. nō potest agere: vt sibi caueatur vel
aliquid promittat̃: vt ibi sed bene potest agere vt liberet̃ sicut
testator voluit: vt hic.

1 CUm necessitatem. ¶ †Testōr
pōt remitte
re onus reddende rōnis de administratione p̄teri
ta. h. d. Et quid veniat in hac remissiōe: dic plenis-
sime in. l. aurelius. §. caius. de libe. leg. Poterat esse hic dubi-
tatio si iste testator erat minor. xxv. an. sed maior pupillo vnde
nō poterat inter viuos liberare tutorē suum sine consensu cu-
ratoris si ipsum habebat bene tñ poterat liberare ꝑ vltimā vo
luntatem in qua censet̃ habere liberam administrationē sine
curatoris autoritate. vt no. in. d. §. caius ⁊c.

1 SI in personam. †Fideicommissum
vniuersale trāsmit
titur ad heredem etiam non attinentem defuncto
⁊ etiam ante restitutionē si creditor debitori succes

b ¶ Notarius est ꝑsona publica. Adde. l. nō eniz. ff. de adop. c. ad audientiā. de re-
scrip. ⁊ doc. in. c. q̄q̄. de rescrip. lib. vj.

sit a possessore hereditatis vendicare non debitum petere. hoc
dicit. ¶ In text. ibi vtiliter cessit. dic quia pater tuus viuebat
tempore quo patruus mortuus est sine liberis quo casu fuerat
rogatus ab auo tuo restituere patri tuo portionem heredita-
tis in qua erat institutus pater tuus vt infra patet. tamen de-
cessit pater tuus anteq̄ restitutio saltem verbalis facta esset ni
hilominus a te transmisit actionem ex testamento: vt. s̄. eo. l.
iij. ⁊ ibi dixi. ¶ In tex. ibi licet tempore quo fuerat datum. dic
id est tempore testamenti aui tui: quinimo etiam si viuēte auo
tuo nec natus nec conceptus fueras: nam hoc tibi non nocet:
quia non vis venire ad successionem aui tui ex persona tua ab
intestato tunc non possis. l. j. §. si quis non proximior. ff. vnde
cog. sed si vis venire ex persona patris tui: ⁊ ex iure per ipsum
ad te transmisso quo casu hoc nō nocet: vt no. ꝑ Cy. j. qui ante
aper. tabu. l. j. ⁊. s̄. de inoffi. testa. si quis filiũ. ¶ In gl. j. in fin.
l. ibi: sed hereditas. supple ipsius patrui tota in qua reperies
portionem hereditatis aui tui in qua fuerat institutus: actio
enim ex testamento que tibi competebat fuit extincta si succes
sisti patruo tuo quod esse poterat si in vita eius eras natus vel
saltem conceptus.

1 ET in epistola. ¶ †No. qđ legata ⁊ fidei
cōmissa possunt fieri nu-
tu: ⁊ sic sine verbis qđ qualiter intelligatur declara
ꝑ Bar. in. l. natu. ff. de leg. iij. sʒ instō nō scđm gl. qđ
intellige etiam inter liberos vel ad piā causam. per id qđ not.
gl. in. l. in fraudē. §. j. ff. de testa. mili. vbi etiā miles in hoc non
est priuilegiatus. ergo nec liberi nec pia causa s̄m doc. q̄ proce
dunt quodammodo ad paria.

1 SI veritas. ¶ †Ex voluntate non solēni
heres non cogit̃ nisi soluēdo
vel promittendo postea se astrinxerit. h. d. cum. l. ex
testō. j. eo. que recipiunt duo contraria: vnũ de. l. eā
quā. s̄. e. sed solue vt ibi dixi. sʒ ibi institutio nulla erat ꝑpter
errorem testatoris. vnde non sunt nulla legata ⁊ fideicōmissa:
sed debentur a venientibus abintestato etiam si non fuerunt
expresse repetita: hic vero erant nulla ex defectu solennitatis.
aliud contrarium est de. l. fi. j. eo. sed dic vt ibi dicemus. ¶ In
tex. ibi promisisti gl. intelligit vel alio modo agnouisti vel ap-
probasti. Idem tenet gl. in. l. ij. s̄. eo. sed aliter tenet. s̄. de testa.
in. l. non dubiũ. ⁊ illa verior.

2 ☞ Legatarij quibus relicta fuit res que fuerat empta ꝑ te-
statorem vel fuerat ei donata an possint petere a notario qui
fuit rogatus de ipsa emptione vel donatione ipsa instrumēta
acquisitionis rei legate.

3 Si testator legauit nomē debitoris an heres teneatur tradere
legatario instrumentum debiti.

4 Instrumentũ manumissionis dʒ esse penes manumissum.
Instrumentũ quietationis ⁊ liberationis an solũ pertineat
ad liberatum an etiam ad liberantem.

5 Procurator q ꝓduxit instr̃m procurationis in iudicio nō te-
net̃ originale dimittere penes notariũ sʒ pōt secum portare ⁊
ꝓmittere de eo ostendendo cum opus fuerit.

6 Si creditor ꝓmisit debitori restituere instr̃m debiti cācellatũ
cũ ille soluerit: si illud postea perdat an debitor iuste denega-
bit soluere licet creditor paratus sit facere istr̃m quietatiōis.

7 Si mercator fecit mihi literas cambij de pecunijs q̄s sibi sol-
ui ⁊ ego in itinere eas perdidi possum petere pecuniā licet li-
teras sibi nō restituam si possum ostendere ꝙ perdidi.

1 INstrumenta. ¶ †Heres nō tenetur
legatarijs vel fideicom
missarijs tradere instrumentũ rerũ relictarum: sed
tenet̃ prestare cautionē de exhibēdo ipsa cuʒ opus
fuerit. h. d. ¶ Opponit̃: instrumenta debent esse penes illum
ad quem pertinēt. l. si qs ex argen. §. pertinere. de eden. sed pre
dia ista pertinēt ad legatarium ⁊ fideicōmissariũ ratione do-
minij ⁊ possessionis ꝓpter hoc dicit qđ illa. l. debet ītelligi qñ
fuerunt relicta ꝓ parte: ⁊ sic ꝓ altera parte remanebũt penes
heredem: ⁊ ratione illius debent esse penes eum tanq̄ penes
digniorem: vt. s̄. de eden. l. procura. ⁊ ita no. etiam in Spec. de
instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. sed queritur. hoc est nimis
restringere hanc. l. vnde potest intelligi quādo in totũ fuerũt
relicta: ⁊ ideo retinet heres instrumēta: vt possit ostendere ꝙ
testator putabat esse sua quia fuerant sibi vendita seu donata
vel legata: ⁊ sic si euincat̃ legatarijs vel fideicōmissarijs: quia
fuerunt vēdita vel donata a nō dominis teneat̃ heres de eui-
ctione si legatarij erant extranei. vt. s̄. de legi. cum alienam. ⁊
2 hec est vera solutio. ¶ †Sed an legatarij possint petere a nota
rio qui fuit rogatus de dictis emptionibus vel donationibꝰ.
b dicit Bald. qđ sic: quia notarius est persona publica[b] ⁊ tene
tur reddere illis quorum interest sed heres habet dominium
illorum instrumētorũ: ideo non tenet̃ legatario tradere: quia
nō est persona publica: certe nec notarius tenet̃ iterum edere
vel publicare nisi ex iusta causa postq̄ semel publicauit: debet
ergo super hoc ad iudicem recurri: vt. d. l. si quis ex argen. §. fi.
3 ¶ †Sed pone testator legauit nomen debitoris vtrũ heres te
net̃ tradere legatario instrumētũ debiti. dic qđ sic s̄m Bal. alś
legatarius non posset petere debitum: tale enim instrumentũ
videtur esse idem cum re legata. ar. in. l. seruũ filij. §. eũ qui. de
4 le. j. ⁊. l. chirographis. de leg. iij. ¶ †Item oppo. glo. de. l. si cui
datā. de libe. cau. vbi instrumentũ manumissionis dʒ esse pe-
nes manumissum. dicit gl. qđ illud instrumētũ est manumissi
dũtaxat: quia cōtinet liberationē a seruitute. dicit Bar. ꝙ ista
gl. facit vt instrumentũ quietationis: ⁊ liberationis dicat̃ per
tinere ad liberatum tm̃: et sic notarius nō tenebitur publicare
nisi ad instantiā ipsius nō autē liberantis: certe etiam liberan
tis potest interesse penes se habere si forte cōtineret liberatio
aliquā limitationem: ⁊ quia posset dici facta aliter quā facta
fuerit: vnde etiā sibi dʒ publicari. facit. l. qui tabulas. ff. dʒ fur.
patet etiam per hanc gl. qđ si testator legauit liberationē debi
tori suo instrumentũ debiti sit tradendũ debitori. facit. l. disso
lute. s̄. de condi. ex. l. q̄ cessat ratio retentionis. de qua. s̄. dixi.
5 ¶ †Ultimo Cyn. s̄m Pe. inducit qđ procurator qui produxit
instrumentum procurationis in iudicio non tenetur origina
le dimittere penes notarium: sed potest secum portare: et pro-
mittere de eo ostendendo cum opus fuerit. facit. l. fin. s̄. de fide
6 instrumen. ¶ †Quero pone creditor promisit debitori instru-
mētum debiti cancellatum cum ille soluerit. Creditor petit a
debitore qđ soluat ille offert se paratũ dũmodo instrumentuʒ
cancellatum sibi tradatur: creditor dicit se perdidisse: sed pa-
ratus est facere instrumentum quietationis: debitor denegat
soluere videt̃ qđ iuste deneget: quia frustra petit debitũ qui qđ
debet nō impendit: vt in. l. ediles. in fi. ff. de edil. edi. Breuiter
si potest probare perditionem saltem per legitimas coniectu
ras debet

ras debet audiri: et sufficit quod facit instrumentum quietationis. hoc probatur in.l.huiusmodi.§.si ita cui.et in.l.omnibus.§.j.ff.de lega.j.et pro hoc facit ista.l.in fi.dum dicit si habeant proferant quasi di-
7 cat si non haberent non tenerentur.†Et hoc not.quia si mercator [a] fecit
a mihi literam cambij de pecunijs quas sibi solui et ego in itinere perdidi literam possum petere pecuniam licet literam sibi non restituam si possum ostendere quod perdidi: et quod pecuniam non recepi secundum Bal.hic quod no.quia quotidianum est.

1 Heredum. ¶†Opponitur quod ista.l.non habeat dubium: quia potest quis legare etiam rem alienam in preiudicium heredis si hoc facit scienter fortius rem sui heredis etiam si credit esse suam valet legatum: et tenetur eam tradere: etiam si legatarius non sit coniuncta persona.l.vnum ex familia.§.si rem.de lega.ij.non sic in re extranei. ¶Item oppo.de no.in.l.papi.ff.de servi.solu.licet possit legare rem heredis sicut suam non transit dominium ipso iure in legatarium sicut quando legat rem suam: vt not.in.d.l.papi.
2 ☞Legatum factum monacho an possit repudiari per abbatem sine monacho.

1 Ex repudiatione. ¶†Pater non potest repudiare legatum factum filio.h.d. ¶Opp.legatum vel fideicommissum relictum filio querebatur patri hoc iure quo ad proprietatem: et vsumfructum etiam sine facto vel acceptatione filij. quia ipso iure querebatur filio ignoranti: et per ipsum similiter patri ignoranti: ergo ad patrem pertinet repudiare sicut ad dominum legatum factum servo.l.legatum.in.j.char.de leg.j.propter hoc facta est glo.fi.que intelligit hanc.l.altero de tribus modis: vel quod iste filius erat emancipatus: et sic non acquirebatur patri vel si erat in potestate fuit legatum factum a commilitone: et sic erat castrensis peculij: et similiter non acquirebatur patri vel si erat legatum conditionale: et pater repudiauit conditione pendente et tempore existentis conditionis reperitur filius sui iuris vnde non veniebat acquirendum patri si non repudiasset: sed ipsi filio: ideo non valet repudiatio in preiudicium filij aliter procederet contrarium extra istos
2 casus. ¶†Sed an legatum factum monacho possit repudiari per abbatem sine monacho dic quod sic: quia in monacho non est spes quod efficeretur sui iuris: preterea tale legatum sicut etiam hereditas sibi delata acquiritur monasterio sine facto monachi: quia potest monasterium adire sine facto monachi.licet pater vel dominus non posset adire hereditatem delatam filio vel servo: vt no.in.c.in presentia.
b de proba.per Jo.and. Sed dubium est quia res ecclesie [b] non possunt alienari sine solennitate. Breuiter verum est in re per te acquisita monasterio: sed tale legatum antequam fuerit acceptatum per monasterium non est per te quesitum: et sic iura illa non vendicant sibi locum: quia non dicitur res ecclesie vel monasterij alienata cum fingitur nunquam fore relicta. Et pro hoc facit.l.magis puto.ff.de re.eccle.super hoc articulo consuluit Fed.de senis vt habetur in consilijs suis et videtur nubi quod ipse errauit per illam.l.magis puto.
2 ☞Si testator post factum testamentum vult aliquid diminuere vel addere an debeat omnia ex integro facere.
3 Si non interuenit expressa reuocatio sed causa noua quam si testator scivisset legatum reuocasset an censeatur reuocatum.et si hoc est an remanebit apud heredem vel grauatum.
4 Defunctus offenditur eque stupro vxoris facto durante viduitate sicut ex adulterio commisso ipso viuente.et an debeat perdere dotem sicut per adulterium commissum durante matrimonio.
5 Ad probandum inimicitias inter testatorem et legatarium quot testes requirantur vt censeatur legatum reuocatum.

1 Fideicommissum. †Legata et fideicommissa per penitentiam
2 testatoris reuocantur.h.d.declara vt dixi in.l.datum. §.de lega. ¶†Oppo.pro declaratione glo.de.l.heredes palam.§.si quid post.ff.de testa.vbi si testator post factum testamentum vult aliquid diminuere vel addere debet omnia ex integro facere. Ista autem.l.innuit quod sola penitentia simpliciter sufficiat ad reuocationem absque eo quod faciat testamentum de nouo.dicit glo. quod si illa penitentia interuenire potest antequam testamentum habeatur pro perfecto et absoluto: et tunc non obst.ille.§.qui loquitur quando erat perfectum: et isto casu reuocatur ipso iure: et habetur perinde ac si factum non fuisset siue interuenerint verba testamenti siue factum: vt cancellatio.l.si ita sit scriptum.de lega. j.et.l.j.de his que in testamento delen. Item potest interuenire post perfectum testamentum si fiat aliud testamentum solenne vel primum legatum erat factum in codicillis reuocatur per alios codicillos: et tunc reuocatur ipso iure non tanquam nunquam factum: sed tanquam factum et ademptum. Vel tertio erat factum in testamento coram septem testibus et postea reuocatur in codicillis coram quinque vel absque eo quod faciat codicillos et dicat coram quinque testibus se penitere: et tunc reuocatur ope exceptionis secundum glo. pauciores enim testes non sufficerent sicut nec ad dandum. Bart. autem dicit quod imo reuocatur ipso iure: quia sicut quinque sufficiunt ad dandum ita sufficiunt ad reuocandum. Ego puto glo.verius dicere: vt dixi in.l.datum.per.l.j.§.j.ff.de lega. iij.quia legata facta in testamento assumunt in hoc naturam testamenti et institutionis vt non possint ipso iure reuocari nisi per
3 aliud testamentum sed ope exceptionis sic. ¶†Querit glo.quid si non interuenerit expressa reuocatio sed causa noua quam si testator scivisset legatum reuocasset: vt in exemplo glo.et tenet glo. idem quod censeatur reuocatum et si hoc est remanebit penes heredem vel penes grauatum. Sed gl.§.de his qui.vt indi.l.si sororem.in vltima glo.dicit quod legatarius est indignus et sic deberet applicari fisco.vnde iste glosse sunt contrarie. Docto.dicunt quod ista debent intelligi quando viuente testatore legatarius hoc fecisset: quia tunc testator poterat penitere et reuocare. Et.l.fingit et presumit quod si scivisset reuocasset: et sic habetur pro reuocato. Sed illa gl.debet intelligi quando post mortem testatoris quo casu cessat ratio predicta de presumpta reuocatione: quia non potest interuenire vera ergo nec ficta.iuxta not.in.l.gallus.§.si eius.de libe. et posthu.ideo aufertur sibi tanquam ab indigno. Et vide quod idem not. Bar.in.l.j.de his qui.vt indig.vel dic quod glo.contraria loquitur in herede qui tale crimen commisisset.nam institutio non potest nuda voluntate reuocari sicut legatum.l.militis codicillis. §.veteranus.ff.de testamento mili.et.l.ex parte.de adi.lega.vnde etiam si viuente testatore locum habebat glo.contraria vt auferatur sibi tanquam ab indigno: inducitur etiam tacita reuocatio propter inimicitias interuenientes inter testatorem et legatarium. l.iij.§.fi.de adi.lega.et.l.si inimicitie de his qui.vt indi.si tamen culpa legatarij: alias secus.eo.ti.l.cum secundus.§.j.secundum Bart.ista enim glo.loquitur quando testator ignorabat offensam legatarij.et sic nondum erat orta inimicitia. ¶Sed pone quod legatarius post mortem testatoris duxit in vxorem relictam eius an perdat legatum. videtur quod sic: nam si factum esset ipsi vxori perderet si infra annum luctus hoc faceret: et si post et haberet liberos ex primo matrimonio. Bal.tenet contrarium: quia non reperitur hoc iure cautum: vt ipse no.in auth.in donatione.§.de secundis nuptijs.in.iij.colum.
4 ¶†Nota ergo ex ista glo.quod defunctus offenditur eque ex stupro vxoris facto durante viduitate sicut ex adulterio commisso ipso viuente: vnde facit quod debet perdere dotem sicut per adulterium commissum durante matrimonio.et ita semel allegabam hanc glo.
5 ¶†Vltimo scias quod ad probandum inimicitias et sic reuocationem tacitam non requiruntur quinque testes sed sufficiunt duo secundum Bart. hic: licet.in.§.si quis post.videatur dicere contrarium: sed quod hic habetur magis placet.
2 ☞Filij naturales illius qui est grauatus restituere post mortem an faciant deficere fideicommissum.
3 Quid si iste naturalis erat legitimatus.
Statutum si preferat filium masculum femine an legitimatus preferatur.
4 Filius grauati si non sit heres patris an excludat substitutum.
An liberi ipsius grauati videantur tacite substituti ex illis verbis si decesserit sine liberis.
5 Si fuit substitutus frater grauati an excludatur a filijs ipsius grauati.
6 Quid si fuit substitutus vnus ex filijs ipsius grauati.
7 Si fideicommissum fuit relictum ecclesie vel monasterio an excludatur per liberos grauati.
8 Si aliquis promisit dare vel concedere turrim contra omnem personam restringitur promissio preterquam contra se vel suos.
In generali sermone non comprehenditur persona loquentis.

1 Cum acutissimi. ¶†Descendentes rogati restituere post mortem intelliguntur rogati si decesserint sine liberis masculis vel feminis non aliter.hoc dicit. Et venit ad suppletionem.l.cum auus.de condi.et demon.vbi habetur responsum papi.de quo fit hic mentio: et eam supplet in duobus vel tribus.primo quia illa loquitur in filio vel nepote grauato. Ista vult idem esse in quolibet descendente. Item illa loquitur quando decessit cum filijs masculis. Ista vult idem etiam quando cum feminis. Item ibi non assignatur ratio.et regula erat quod fideicommissum simpliciter relictum censebatur relictum pure per.l.j.de condi.et demon.hic assignatur ratio quia subintelligitur ista conditio. Item ista.l.suppletur per.l.generaliter §.cum autem.§.de insti.et substi.in alijs tribus quod dic vt ibi dixi.
2 ¶†Querit hic an filij naturales istius grauati faciant deficere fideicommissum: respondeo aut testator apposuit expresse illam conditionem si decessit sine liberis: et tunc faciunt deficere nisi ex qualitate persone testatoris presumatur voluntas eius in contrarium quia erat in dignitate constitutus cui magis est dedecus talis proles: et hoc habetur in.l.ex facto.§.si quis rogatus.ad

a ¶Si mercator. Adde Bal.in.l.pecunie.C.de solutio.

b ¶Res ecclesie. Adde.c.nulli.et ibi doct.de reb.eccle.non alie.et per Lau.de rodulphis in repe.c.sine exceptione xij.q.ij.

treb. aut testator eā non expressit: sed lex eā subintelligit ꝛ tunc nō faciūt deficere fideicommissū. ꝛ hoc ꝓbatur in. d. l. generaliter. §. cū autē. cum dicit sine iusta sobole. ¶ † Scōo q̄rit quid
3
a si naturalis erat legitimatus. [a] Rñdeo fuit qō disputata p Jacobum de are. qui tormentauit ipm̄ excludere substitutū: q2 verum est dicere ipm̄ eē legitimū: ꝛ naturalē ꝯcurrēte ciuili vinculo. s. legitimationis: ꝛ naturali origine: vt refert Jo. an. i addi. Spe. de succes. abinte. in fi. Et eodē modo dicit hic Bal. si statutum ꝓferret filium masculū femine ꝙ legitimatus ꝓferk: secus si non esset legitimatus. In ꝯ̄rium vr̄ in vtraꝙ. q. q2 verba testōris vel statuti loquētis de filio masculo debent inteligi in potiori significato de illo q est legitimus: ꝛ naturalis ex origine non ex accidenti: ar. supra de his qui ve. eta. l. fi. ꝛ ista pars vr̄ mihi virior.

¶ Si naturalis erat ltiat[9]. adde doc. in. c. p venerabilem. qui filij sint legitimi

4 ¶ † Itē quero quid si talis filius grauati non sit heres patris sui an excludat substitutū. Et distingue an nō sit: quia nō vult cum possit: ꝛ excludit vt. l. filiussa. §. cum qs. de lega. j. aut q2 nō pōt: ꝛ tūc aut facto testatoris: quia exheredauit aut ex incapacitate sua: ꝛ dic vt ibi not. p doc. ꝛ in. l. j. ꝭ. de condi. inser. ¶ Itē q̄ro an tales liberi ipsius grauati videank tacite substituti ex illis verbis si decesserit sine liberis an non: quia primo casu si grauatus decederet cuꝫ liberis. ꝛ sic deficeret substitutio si ipse alienasset bona tales liberi possent reuocare alienationem tāꝙ substituti in illis. ¶ Scōo casu nota ꝙ solet allegari gl. in. l. lucius. la. ij. ff. de here. insti. ꝙ nō videantur substituti: sed veniant abintestato ad illa bona sicut ad alia ipsius patris grauati: ꝛ illa videt cōis opi. quā tenet Bal. hic ꝛ Jo. an. in addi. Spe. ti. de testamētis. Ego vidi multos tenere ꝯ̄rium p glo. q̄ est in. d. §. cū quis. dū dicit ꝙ gratia filiorum cēsetur illa conditio apposita vt ipsi habeant ꝛ tacitū fideicōmissum inducit ex cōiecturis resultantib[9] ex verbis a testatore prolatis. l. cū proponerek. de lega. ij. que opi. satis placeret si cōis opi. non esset in contrariū: ꝛ pluries recusaui scōm eum consulere. ¶ Circa ꝑsonam substituti q̄ritur hic loquik qñ fuit substitutus quidam extraneus: ꝛ
5 tūc vendicat sibi locū ratio in fi. l. posita. † Quid si fuit substitutus frater: vt si duos filios institutus inuicem grauauit ꝙ portio ꝑmorientis perueniat ad superstitē: ꝛ primo moriens relinquit liberos: an excluderent patruū substitutū: videtur qō non quia cessat ratio hic posita in fi. l. quia non ꝓfert extraneum sue posteritati. Dicit Bal. hic cōtrarium: ꝛ bene quia qua ratione premorientē dilexit in portione sua alteri filio eadē ratione: ꝛ omnē eius posteritatem que reputatur eadem cum eo: vt. ꝯ. de impu. ꝛ ali. substi. l. fi. Breuiter de hoc est casus expressus in. l. cū anus. vbi fuerat filius testatoris. Et miror ꝙ Bal. non ponderauit illam. l. Sed ego habui qōnē de facto: ꝛ tene mēti pul-
6 chram limitationem quā doc. nō tangunt. Pone † ꝙ instituo meum filium in eius vita: ꝛ post eius mortem substituo sibi nepotem ex eo. iste filius decessit cum illo: ꝛ cuꝫ plurib[9] alijs filijs ille substitutus vult habere omnia bona que cadunt in substitutione: de legitima ꝛ trebellianica: que non cadunt vult habere partē vna cū alijs tanꝙ heres patris sui: alij filij substōnem dicunt euanuisse: quia pater eoꝝ decessit cum alijs liberis vltra substitutū: q̄ritur qd iuris. Breuiter dico ꝙ si tēpore testamenti ille grauatus habebat illos liberos tūc testator substituēdo vnū ex eis videtur voluisse alios excludere. ar. in. l. cum pretor. in prin. de iudi. Itē si nō habebat: sed verisimiliter poterat habere quia habebat vxorē viuentem: ꝛ fertilē in ꝑturiendo. Si autē nec habebat nec verisimile erat ꝙ haberet tūc testator videtur motus ad substituendū illum: quia non credebat filium pluries habiturū. Ideo si habuit vr̄ cessare intētio testatoris ꝛ noluisse ꝙ ille filius solus habeat sed oēs. Et ideo deficiet fi-
7 deicommissum. ar. l. tale pactū. §. fi. de pac. tene menti. ¶ † Quero qd si fideicommissum fuit relictum ecclesie vel monasterio vr̄ ꝙ non excludak p liberos grauati cum parē fauorem pretendat vt in auk. de san. epi. §. sed hoc ꝑniti. ergo ꝛc. ar. ꝭ. qui po. in pig. ha. l. assiduus. §. in acceptis. Contrarium dic. nam si relictum esset alteri filio testatoris excluderetur: vt. d. l. cuꝫ anus. modo
b ecclesia vel monasteriū posito qō loco filij haberetur [b] ꝛ q2 non debet auferri filijs p dando ecclesie vel monasterio vt not. in. l. papinianus. §. j. ff. de inoffi. testa. Et quia naturalis cā ꝓfertur
8 ciuili. l. q habet. de tute. ¶ † Ultimo allegak illa. l. in fi. ad. q. de illo qui promisit dare vel concedere turrim contra oēm personam vt restringak promissio preterꝙ cōtra se vel suos: quia in generali sermone non comprehendik persona loquētis. vt. ꝭ. de sol. l. inquisitio. de hoc habes gl. ordinariam in. c. petitio. extra de iureiurā. Et adde qō no. Cy. in. l. ij. ꝯ. de sum. tri.

¶ Loco filij haberetur. Adde Bal. in. l. filiū. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ꝛ p doc. i. c. in ꝑsentia. de pba. ꝛ vid feli. vbi pulchre in ista materia.

2 ¶ Quis dicatur proprie preteritus.

1 **Quidam filium.** ¶ † Relictum factū a preterito nō valet nec debek. ꝛ si ad eū ꝑuenit hereditas paterna. h. d. tex. cū gl. ꝯcordat. l. ij. de le. iij. ꝛ h[9] estvex nisi p testato rem esset collatum in illud tēpus vel casum quo ad ipsum ꝑueniat hereditas: vt si fuit apposita clausula codicillaris. vt est casus in. l. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideicom. liber. et te-
2 tigi in auk. ex causa. in vltima glo. ¶ † In tex. ibi. neqꝫ heredem neqꝫ exheredatum fecit. allegatur iste text. ꝙ ille proprie dicatur preteritus qui nec est institutus nec exheredatus licet aliqd sit sibi relictū iure legati vel fideicomissi. ideo dicit nullum si erat in potestate vel habet contratab. si fuit emancipatus vel querelam si erat preteritus a matre hoc tamē si cum causa quia dixit. ideo non instituo filiū meū quia talē causam ingratitudinis cōmisit als hodie esset testamētum nullum etiam si esset emācipatus vel preteritus a matre vt not. in auk. de here. ꝛ fal. §. exheredatos.

2 ¶ Actor qui nullo modo ꝓbauit semiplene vel ꝓsumptiue an possit compellere reum ad iurandum.
3 Reus cui tale iuramentū est delatū an possit illud deferre.
4 Cōuictus de mendatio an cadat a iure suo. ꝛ qualiter reus conuentus debeat respondere.
5 Relictum in minus solēni voluntate qñ valeat ꝛ qñ non.

Questionem. ¶ † Ista singularis le: legitur duob[9] modis in glo. ꝛ secundum docto. quelibet lec. est singularis. Una est ꝭm Jo. quā ponit glo. que incipit hoc iuramentum circa fi. in ver. tu dic. Alia fuit antiquorū que tangitur in eadē glo. ver. alij dicūt qō hic sine solēnitate ꝛc. quā licet gl. ꝭm Jo. hic nō teneat. tenet tamen insti. de fideicōmiss. lib. §. fi. ꝛ etiā doc. hic scōm primam lectu. Jo. hoc dicit. si grauatus inficiatur grauamen est in potestate honorati seu fideicōmissarij deferre sibi iuramentum vel probare testes: vt si primam viam elegerit, debet grauatus vel iurare non fuisse relictum: ꝛ tunc erit securus: ꝛ absoluetur vel si recusat iurare non potest deferre sed habetur ꝓ confesso ꝛ condemnatur nec potest recurrere ad defectum solennitatis. Si vero fideicommissarius elegerit secundam viam necesse habet probare per testes in sufficienti numero qui est statutus a iure ad obuiandū falsitatibus ne committatur in testamentis ꝛ in vltimis voluntatibus. In precedenti vero casu non tam rigorose agitur quia sibi est imputandum cuꝫ per delationem iuramenti factus iudex ꝛ testis in propria causa recusauit iurare postꝙ affirmabat non fuisse relictū nam per hoc videtur asseruisse si esset certum de veritate ergo nō debuit recusare iurare: ꝛ recusando videtur asserere contrarium: quia non erat certus: ꝛ sic vel in vno vel in altero deliqt ideo pro confesso habetur tanꝙ sibijpsi contrarius. h. d. tota. l. quam diuide in tres partes. Primo loquitur quando elegit primam viam vsqꝫ ibi cum enim. Secundo quando secundam vsqꝫ ibi. cum autem. Tertio redit ad primuꝫ casum ipsum declarando: ꝛ rationem assignando. Et scōm istam lect. tria sunt specialia
2 in ista. l. fauore vltime voluntatis. † Primum est qō actor etiaꝫ qui nullo modo probauit semiplene vel presumptiue potest cōpellere reum ad iurandum: ꝛ regulariter secus quia nullo modo actore probante reus absoluitur etiam si nihil prestiterit. i. si non iurauerit: ita dicit tex. in. c. fi. extra de iureiuran. ꝛ ita intelligitur. l. qui accusare. ꝯ. de eden. Lex autem manifeste. ff. de iureiuran. cum alijs similibus debet intelligi quando aliquo
3 modo probaret semiplene vel presumptiue. † Secunda est quia reus cui tale iuramentum fuit delatum non potest referre. vt colligitur circa mediū ex ver. omnimodo ex actione fideicommis. subiacere ꝛc. ꝛ ita dicit glo. que incipit hoc iuramētum ꝛc. in prin. regulariter contra: vt in. d. l. manifeste. ꝛ. §. de iureiur.
4 in. l. delata. in fi. † Tertiū est quia comprehensus: ꝛ conuictus de mendacio cadit a iure suo. Nam si erat relictum sed minus solenniter non valebat: ꝛ sic habebat grauatus exceptionem certe illaꝫ perdit si simpliciter negauit: et postea iurare recusauit. ꝛ sic in mendacio deprehenditur. nec potest dicere qō si relictum fuit tamen minus solēniter videbatur contrarium. nam si a principio fuisset, cōfessus ꝙ fuit relictum. sed minus solēne necesse habebat actor ostendere qō solēniter ergo nunc posito ꝙ simpliciter negauerit ꝛ non pro confesso habeatur nūc id qō negauit scꝫ ꝙ factum fuerit relictum videbatur ꝙ posset dicere qō minus solenniter: quia propter mendacium quis regulariter non cadit a iure suo. licet grauetur in onere probandi. l. cuꝫ de indebito. de probatio. in auk. contra qui propriam. ꝯ. de nō nume. pec. hic vero etiam si vellet probare ꝙ minus solenniter non audiretur sed omnino soluere compelletur vt ex illis eius dem verbis colligik dū dicit omnino ex actione subiacere: sed ista declarant hanc. l. ꝛ hanc lec. melius q̄ꝫ declaretur ꝛ p doct. ꝛ glo. Aduerte tamē ad vnum qō glo. ꝛ doc. non tangunt: nam ego intelligo hanc. l. quando fideicommissarius asserebat fidei commissum fuisse relictum sed aduersarius negabat fuisse relictam vnī de solēnitate non expediebat allegare postꝙ negabat factum

factū. Si aūt actor confitebatur fuisse relictū minus solenniter nō
puto ꝙ aduersarius haberetur pro condēnato ex sua ficta confes-
sione per gl. sing. que est. s̄. de iura. cal. l. ij. §. qd̄ si actor. que inci
pit per hoc apparet. ⁊ qd̄ no. Bar. in. l. absentē. in fi. ff. de penis.
nā contra p̄sumptiones iuris ⁊ de iure que resultant ex recusa-
tione iuramenti vcȝ ꝙ fuit relictum: ⁊ solenniter admitteretur ꝓ-
batio in contrariū per confessionem actoris: vt no. in aut. sed iā
necesse. s̄. de dona. ante nup. per Cy. ⁊ in corpore iuris vnde su-
mitur. sit ergo cautus reus: vt ab ipso principio cuȝ interrogatur
non neget factum: sed solēnitatem: vel si vult negare factum sta-
tim subijciat ꝙ posito ꝙ fideicōmissum fuerit relictum tamē mi
nus solēniter: ⁊ tunc non erit locus huic. l. imo poterit allegare
defectum solennitatis posito ꝙ recusauerit iurare super facto:
sed si fuisset delatum etiā super solēnitate: putarē eū locum ha-
bere. Glo. ergo que hic dicit non ex minus solēni voluntate ne-
cesse esset dari vel iurari. habuit respectum ad id qd̄ erat in rei
veritate si ita erat nō ad id qd̄ asseret actor qui dicebatur esse reli-
ctum: ⁊ solēniter ⁊ vtrunq; videtur reus confiteri recusando iura-
re: licet in veritate esset minus solenne nec pōt amplius hoc al-
legare ⁊ paria sunt nō esse vel allegari non posse vt. ff. de manu.
testa. l. qui habebat. in fin. cum ibi no. Alia lectura antiquorum
est ꝙ hic voluntas erat minus perfecta: ⁊ actor hoc asserebat tū
dicebat ꝙ testator studiose ⁊ ex ꝓposito voluit minus solenni-
ter testari: ⁊ de fide grauati cōfidere: quibus duobus cōcurren-
tibus si reus negat potest sibi deferri iuramentum: ⁊ si recusat
reus iurare posito ꝙ actor confiteatur minus solēniter fuisse reli-
ctum: ex quo tamen dicit ꝙ testator ita voluit: ⁊ de fide grauati
5 confidit cōdēnetur reus. †Et non nocet actori confessio de mi-
nus solēni volūtate ⁊ scd̄m hanc lec. limitatur. l. si veritas. ⁊. l. ex
testamento. s̄. eo. cū alijs infinitis dicentibus non valere relictū
minus solēni voluntate nec deberi. nā verum est cōcurrentibus
his duobus qd̄ testator voluerit minus solēniter testari: ⁊ confi
dere de fide grauati quod perpetuo tene menti. cetera dic vt in
glo. ⁊ per doc.

2 ☞ Tria necessaria vt imponatur pena priuationis de qua hic.
3 Quando testator priuat heredē hereditate si preceptū eius nō
impleat ⁊ in alium transfert que translatio valet iure fideicom-
missi nō potest detrahere trebellianicam sicut quādo priuatus
est a lege. ⁊ an transeat sine onere. ⁊ nu. 4.
4 An perdat legitimam.
5 Substituti appellatione in dubio venit vulgaris non fideicom
missarius.
6 Substitutus vulgaris an preferatur coheredi.
7 Si vnus ex executoribus fuerit remotus ab officio propter ne-
gligentiam an alter solus possit totum officium exequi.

1 Hoc amplius. ¶ †Negligens implere iu-
dicium defuncti infra an-
num a die monitionis facte sibi per iudicem priuatur
commodo quod ab ipso habuit: ⁊ applicatur perso-
nis hic contentis cum eodem onere nisi sit tale quod per. l. ha-
beatur pro impleto. hoc dicit ⁊ venit ad suppletionem: ⁊ declara-
tionem eius quod habetur in. l. C. in fine. qd̄ de iure veteri hoc
erat ꝙ heres qui non impleuit voluntatem defuncti perdebat
lucrū hereditatis. dicunt docto. qd̄ iste. ll. veteres nō reperiūtur
nisi eo casu quo lucrum fuisset relictū ꝓpter onus. vt. s̄. de leg. l.
pe. in fi. sed per hanc aut. ⁊ in corpore vn̄ sumitur. statuitur genera
liter vt perdat concurrentibus his de quibus hic: ⁊ declaratur
cui applicatur: ⁊ circa ipsum plures occurrunt. q. que formantur in
a corpore vn̄ sumitur[a] per glo. ⁊ Jaco. de belui. ⁊ Bart. in quodam
consilio qd̄ incipit statuto castri plebis format quedam alia. et
ista aut. summat bene quatuor vel quinq; columnas in corpore
2 vnde sumitur. ¶ †Nō ergo tria necessaria ad hoc vt imponatur
ista pena priuationis. Primum est ꝙ illud onus qd̄ implere ne
glexit nō sit representatum lege. i. habitum pro impleto: q̄r tunc
implementū. l. haberetur pro implemēto hois. l. si pecuniam. §. j.
ff. de condi. ob causam. vt si fuit grauatus manumittere seruuȝ
testatoris infra certū tp̄s. nā si nō manumisit transacto tempo-
re efficitur liber ex quadā cōstitutione imperiali: vnde nō punitur
heres qui nō manumisit: ⁊ hoc scd̄m vnū intellectū ⁊ literam ne
gatiuā: sȝ alij habet affirmatiuā: scȝ representatū. ⁊ tunc expone
id est a lege non reprobatur: q̄r tunc nō esset implendū: sic non pu-
niretur. vt in fi. s̄. de his q̄ pene noie. Scd̄o requiritur ꝙ sit monitus
a iudice: sȝ qualiter intelligatur hoc an requiritur ꝙ iudex perso-
naliter ipsuȝ moneat s̄m id qd̄ habetur in. l. ij. j̄. quō ⁊ qn̄ iu. an
sufficiat ꝙ per nunciū vel epistolā in personā eius traditam nō
ad domū. glo. in corpore vn̄ sumitur in. §. illud. super verbo dire-
cto. videtur sentire ꝙ hoc sufficiat: sed in cōtrariū facit. c. si post
prestitū. de confes. in. vj. vbi hoc nō sufficit ad faciendum quem
haberi ꝓ cōfesso si nō rn̄deat positionibus: sed dȝ esse monitus
personaliter per iudicē. Ange. dicit se vidisse de facto. Et forte
quia ista est magna pena: quia ꝓ modico priuatur tota heredi-
tate restringenda sit ad monitionē personalē quicquid sentiat
illa glo. ¶ Itē queritur quid si heres sciebat videtur qd̄ non requi-
ratur monitio arg. in. l. j. ff. de act. emp. Cōtrariū dic: quia non fit
ad finē notificandi: sed vt constituatur in mora. l. denunciasse. per
Bar. in prin. cū ibi no. ff. de adul. Item an requiratur illa moni
tio in executoribus vltime volūtatis: vt post annum si non fue-
rint executi priuentur officio: ⁊ deuoluatur ad vnū episcopū. Bald.
sentit hic ꝙ non quia requiritur ad faciendum perdere cōmoduȝ
sed hoc officiū est onus. breuiter in contrarium videtur text. in
aut. licet. s̄. de episco. ⁊ cle. ⁊ in. c. tua nos. de testa. Solent autem
episcopi tales monitiones facere per suas constitutiones syno-
dales generaliter. i. transacto anno aduocant ad se executionē
in relictis ad piam causam. Bar. tamen in. l. genero. de infami.
dicit tale tempus anni non currere executoribus ignorantibus
se fore datos executores vel testatorē esse mortuū: ⁊ ita fuit con-
sultum. Tertio requiritur lapsus anni: sed Bart. dicit in relictis
ad piā causam hoc esse verum quando vnica tantū monitio in-
teruenisset: si autē plures nō requireretur tantū tempus: sȝ suf-
ficeret tēpus assignatū in monitione per iudicē per illam aut.
licet. qd̄ non puto verū per. c. indultū. de regu. iur. quia non dȝ
esse in potestate iudicis auferre dilationē legalem. Sed quis est
iste? Rn̄deo iudex ordinarius secularis: tam in relictis ad piaȝ
causam q̄ nō piaȝ per. l. hereditas. de pe. here. sed ecclesiasticus
in pijs tantum. vltimo requiritur aliud de quo. s̄. dixi. de his
quib. vt indig. l. non oportet. ¶ In tex. ibi excluditur. s. ꝑ sentē-
tiam nō ipso iure non dicit exclusus sit. vt not. in. l. iubemus. §.
sane. de sac. san. eccle. ⁊ hoc est vtile: nā si decedat ante latam sen
tentiam: videtur hoc crimē extingui ⁊ nō posset agi contra here-
dem eius. per. l. eius qui delatorē. ff. de iure fisci. lata tamē sentē-
tia contra heredē videtur ꝙ ipso iure desinat esse heres vt in cor-
pore vnde sumitur ⁊ hoc pōt facere. l. ciuilis. vt not. in. l. substitu-
tione. de vulg. ⁊ pupil. nō lex pretoria. l. qui sine. §. sed quod pa-
pinianus. de mino. Limitat autē Bar. hunc tex. nisi datus fue-
rit executor in testamēto quia tunc nō est imputandum heredi
sed executori. Bar. dicit hoc esse verum quando heres nihil fa-
cere poterat sine executore: vt quia erat preceptū incertū decla-
randum per executorē puta ꝙ distribueretur inter pauperes arbi
trio executoris. Si autē erat certū poterat res exequi ⁊ executor
preueniri. l. si libertus sub conditione. §. j. de bo. liber. Et ideo si
3 fuit iussus ⁊ neglexit punietur pena huius aut. s̄m Bal. ¶ †In
tex. ibi. eo quod. ⁊ sic perdit falcidiam ⁊ trebellianicam quā fuis
set detracturus si sponte soluisset. Per hoc dicunt quidam qd̄
quando testator priuat heredem hereditate si preceptum eius
nō impleat: vt. s̄. de his q̄ pe. no. l. vnica. ⁊ in aliū transfert q̄ trās
latio valet iure fideicōmissi. vt no. ī. l. si paterfa. testamēto. de he
re. instit. non pōt detrahere trebellianicam sicut priuatus est a
l. vt hic q̄r dispositio testatoris vim. l. habet: vt in aut. de nup. §.
4 disponat. ¶ †In tex. ibi preter debitū naturale. dic ꝙ legitimaȝ
ergo non perdit sicut quādo non conficit inuentariū: vt in glo.
sed si accusaret testamentū de falso vel inofficioso: ⁊ si succumbe
ret etiam illa priuaretur ⁊ applicaretur fisco: vt no. in. l. papinia-
nus. §. meminisse. de inoffi. testa. in gl. ⁊ in. l. polla. s̄. de his qui.
vt indig. ⁊ ibi tetigi. Item in alio casu speciali perdit legitimā
que habetur in ca. licet: extra de voto. quando negligit implere
votū vltramarinū: nam etiam toto regno priuatur filius: quia est
indiuisibile non sic in alio precepto. Itē sicut non priuatur regu-
lariter legitima vt hic: ita nec dote q̄ debetur iure nature sicut
legitima. l. q liberos. de ritu nup. Et ideo si legitima non suffice
ret ad dotē posset filia que neglexit iplere detrahere legitimam: a
⁊ qd̄ vltra necessarium est extra dotē sicut de bonis restitutioni
subiectis. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebel. ⁊. j̄. titul. j.
aut. res que. ¶ In tex. ibi hoc ergo cum onere suo ⁊c. sed contra
de eo qd̄ no. in. l. accusare. §. fisco. ad treb. vbi transit sine onere
illud a quo quis priuatur propter negligentiā. Sol. verū est in
onere vindicandi necem defuncti ꝙ non tendit ad commodum
eius pecuniariū vnde fiscus ad quem bona transeunt non subij
citur illi oneri secus in alio quod concernit alterius commodū
pecuniarium. l. marcellus. §. fi. ⁊ quod not. s̄. de his quib. vt in-
dig. l. non oportet. in vltima glo. ¶ In tex. ibi danda cautione
dicit Barto. in illo consilio de quo supra dixi ꝙ ille qui petit in
se transferri bona virtute huius aut. debet istam cautionem of-
ferre: alias non auditur. arg. in. l. iul. §. offerri. de actio. emp. sed
hoc verum si pars aduersa opponat alias non vitiatur proces-
sus ⁊ poterit iudex pronunciare in ipsum bona transferenda:
dummodo cautionem prestet per. l. iiij. de fideicōmis. liber. non
sic videtur in vsufructuario petente vsumfructum de cuius sub-
stantia est cautio de vtendo fruendo. vnde si non offert eam vi-
detur processus nullus seu ineptus et aduersarius absoluen-
5 dus. sic potest intelligi quod no. Bar. in dicto consilio. ¶ †In

a ¶ In corpore vn̄ sumitur. Adde glo. ⁊ ar. in. c. siluester. xj. q. j. docto. ī. c. nos qdē. de testa. doct. ī. c. lȝ. de voto. Bar. cōsi. inci. statuto cōis plebis.

text.ibi primo substituto subaudi vulgari. Nam infra loquitur
de fideicõmis. vniuersali. ⁊ sic no. qđ appellatione substituti in
dubio venit vulgaris nõ fideicommissarius. Nam ⁊ si quis ali-
quẽ instituat ⁊ aliquem sibi substituat videt̃ substituisse vulga-
riter non per fideicõmissum. l. nam in hoc iure. ibi: in vulgarem
tantum. de vulga. ⁊ pupil. ⁊ no. in. l. gallus. §. j. de liberis ⁊ post-
6 hu. † Allegatur autem ille text. cum eo qđ statim subijcit de co-
heredibus ꝙ substitutus vulgaris prefert̃ coheredi: licet cohe-
res tacite videat̃ substitutus. l. si titio ⁊ meuio. §. iuli. de leg. ij.
quia operatur plus substitutio expressa ꝙ̃ tacita ⁊ ad hoc etiam
allegatur. l. ij. §. si duo. ff. de bo. pos. ſm tab. Aliqñ tamẽ coheres
prefertur ex p̃sumpta mẽte defuncti: arg. in. l. quidã testõ procu-
7 lum. de vulga. ⁊ pupil. ¶ † In text. ibi coheredibus. dic ar. ſm
Bal. qđ si vnus ex executorib⁹ fuerit remotus ab officio ꝓpter
negligentiam alter solus possit totum officiuꝫ exequi: nec loco
remoti est alius dandus ꝑ iudicẽ: quia est officiũ priuatũ secus
in offõ publico autoritate: vt si remoueret̃ vnus de tutoribus.
Nam alius loco eius subrogatur. l. si qs sub conditione. de test.
vide qđ no. sup̱ hoc in. c. si. extra de testa. lib. vj. ¶ In glo. q̃ inci-
pit post admonitionem ibi: sed in nouellis dicit̃ a tempore quo
pronũciatũ est ⁊c. dic iste nouelle fuerũt extracte de libro auten-
ticorũ per breuiora verba ⁊ magis arcta: ⁊ aliquãdo reperiũtur
tex. variare: vt no. etiã in aut. res q̃. j̃. ti. j. Quãtum autem ad ꝓ-
positũ reducuntur ad concordiã: nam si de hoc relicto nec erat
cõtrouersia incipit annus a die monitionis: vt hic ⁊ in corpore
vnde sumitur. Sed si erat cõtrouersia incipit currere a die sñie
diffinitiue late sup̱ legato. Et ita intelligit̃ text. in lib. nouella-
rũ. ⁊ videtur currere etiã infra tp̃s qđ datur iudicatis: ⁊ alij di-
cunt post per. l. fi. s̃. q admit. ad bo. pos. ¶ In gl. se. ibi: sed secus
puto in hac. dic qđ alij ꝯ: q2 si non fecit inuentariũ tenetur cre-
ditoribus ⁊ legatarijs insolidũ satisfacere etiam de suo ꝓprio
multomagis de legitima. qd ergo ꝓderit posse eam detrahere:
sed dic vt dixi in. l. fi. s̃. de iure deli. quia satis prodest: nam dimi
nuentur legata per eam: ⁊ tantũ minus habebit soluere de suo
tanq̃ꝫ facta vltra vires bonorum ⁊c.

¶ Communia de legatis Rubrica.

2 ☞ An pro quolibet legato cõpetant iste tres actiones de qui-
bus in ista lege.
3 Si tibi legata est species puta fundus mihi autem quantitas:
an pro legato meo fundus ille sit mihi obligatus.
4 An in re specialiter legata creditor preferatur legatario qđ sic
si hereditas non est soluendo alias secus.

1

Umbi. ¶ † Pro legatis ⁊ fideicommis-
sis cõpetũt tres actiões scilicet
personalis ex testõ ⁊ rei vendicatio si fuit reli-
cta certa res testatoris. Item hypothecaria in
alijs rebus hereditarijs q̃ oẽs obligate sunt ꝓ
legatis soluẽdis: ista tñ hypothecaria datur cõ
tra quemlibet ex heredibus pro hereditaria portiõe quatenus
tenetur ad legatũ ⁊ non vltra: ⁊ super bonis testatoris tantum
non heredis. h. d. tota. l. Et primo tollit quosdam modos legã
di qui fuerũt inuenti per antiquos tanq̃ꝫ tediosos ⁊ inexplica-
biles q etiã displicuerũt antiqs. ibi omnibus vero. Scđo dat
tres actiones pro legatis ⁊ fideicõmissis per quẽcunqꝫ modum
relinquant̃ qđ olim non erat imo si relinq̃bant̃ vno mõ dabat̃
vna si alio mõ dabat̃ alia. vt patet instit. de leg. §. j. cũ ibi not. et
hoc vsqꝫ ibi: cum enim. Tertio circa id qđ dixit de hypotheca-
ria ponit tres rationes qđ ꝓ legatis bona testõris etiam nõ le-
gata sunt tacite obligata: ⁊ quare itroduxit hoc Justinianus
vsqꝫ ibi: ⁊ hoc disposuim⁹. Quarto id qđ dixerat de hypotheca
ria quantum ad heredem: vt alia bona hereditaria sint hypo-
thecata extendit ad legatarios ⁊ fideicommissarios grauatos
de aliqua dando: quia pro tali grauamine res relicte sunt obli-
gate nõ dico res ꝓprie: sicut nec heredis: ⁊ hoc vsqꝫ ibi: in omni
bus. Quinto ⁊ vltimo restringit et limitat vbi hypothecaria
non det̃: nisi quatenus datur actio personalis: ⁊ sic pro heredi
taria portione. Et dicit glo. pe. que incipit not. legatariũ qđ est
hic speciale. Quod sic declara. Nam si obligatio incipit in ꝑso
na defuncti: vt si titius tenetur mihi in. xxx. cuꝫ hypotheca bo-
norum deinde decedat trib⁹ heredibus relictis: licet quilibet
eorũ teneatur mihi pro hereditaria portione ad. x. portio, tamẽ
tertia quã habet quilibet eorum in bonis est mihi hypotheca-
ta pro toto debito: vt. l. creditores. ff. de dist. pign. ⁊ ideo si vnus
soluit mihi. x. licet esset a me liberatus ab actione ꝑsonali: por-
tio tñ quã hꝫ in bonis nõ est liberata quousqꝫ alij etiã soluunt.
Sed quando obligatio fit in ꝑsona heredũ: in qbus defunctus
nõ erat obligatus: tũc nulla earũ portionũ obligatur nisi pro
tertia parte pro qua obligat̃ ille cuius est: ⁊ illa soluta esset li-
beratus soluens: ⁊ etiã eius portio. Et hoc vult iste text. si enim
aliqua res ex diuisione perueniret ad vnũ posset agere hypothe
caria pro tota re contra eum anteq̃ꝫ mihi aliqd soluatur licet si
qlibet eoꝝ possideret suã ꝑtem nõ posset cõuenire ipsum nisi ꝓ
hereditaria portione. facit. l. si consenserit. §. fina. cum ibi no. ff.
quib. mo. pig. vel hypo. sol. Debes ergo scire qđ de iure fforum
ꝓ legatis cõpetebat actio personalis ex testõ. l. cum filius. §. va-
rijs. de lega. ij. Non tñ competebat vno ⁊ eodẽ casu: nam erant
diuerse forme legãdi: ⁊ si legabatur vna forma competebat vna
si altera forma competebat altera: vt patet insti. de lega. §. j. vbi
vide in text. ⁊ glo. ⁊ ibi imperator facit mentionem de illa lege
dicens qđ eam fecit cum magna lucubratione. ⁊ vult ꝙ in qua-
cũqꝫ forma legetur locum habeant actiones predicte quatenus
tamen possunt competere: vt in glo. Addit ⁊ tertiam actionem
imperator. s. hypothecariam que non dabatur de iure veteri.
Alij dicũt contrarium per. l. creditoribus. de separa. Sed ho[c]
est cõtra text. in tertia parte ibi nõ ab re est etiã nos in presenti
causa hypothecariam donare actionẽ: ⁊ sic patet qđ ipse Justi-
nianus introduxit: nec ob. illa. l. creditoribus. quia dꝫ intelligi
de hypothecaria pretoria que fuit introducta per missionem in
possessionem bonorum hereditariorum: vt in tit. vt in pos. leg.
2 ¶ † In gl. q̃ incipit: vt in dote queritur de duob⁹. primo vtrum
pro quolibet legato competant iste tres actiones. Rñdeo nõ sꝫ
ita demum si duo concurrant quod consistat in specie: ⁊ ꝙ sic fa
ctũ de re testatoris altero istorũ deficiente competunt due tñ. s.
actio personalis. vt in legato liberationis. l. j. §. si debitori. vt in
pos. lega. Sed oppo. extra glo. videtur qđ pro re testatoris non
detur actio personalis ex testamento: quia omnis actio perso-
nalis est condictio: vt. l. actiones in persona. de actio. ⁊ oblig. ⁊
nemo condicit rem suam. l. si. vsufructuarius quemadmodum
caue. legatarius autem est dominus rei legate vt in. l. titio. ff. de
furtis. preterea condictio datur ad dandum ⁊ sic ad dominium
transferendũ vt in. l. fin. de cõdi. ob cãm. sed qđ meũ est amplius
meũ fieri nõ potest. so. vt no. insti. de leg. §. sed nostra. vel dic qđ
contrariũ procedit in re que est perfecte mea ⁊ acquisita per re-
gulas iuris sed res legata acquiritur extra regulas iuris: quia
ipso iure ⁊ sine traditione: vñ licet sit mea adhuc possum agere
vt mihi detur ⁊ tradatur ⁊ per traditionem perfecte acquirat̃
nec est libellus ineptus. ¶ Item opponitur quod nõ detur rei
vendi. l. sempronius attalus. ff. de vsufru. leg. Sol. hic datur rei
vendicatio quãdo legatũ est purũ si autem in diẽ ante euentum
diei non est translatum dominium sicut nec ante euentum con
ditionis vt in. l. contraria que est notabilis. ¶ Tertio adhuc
opponitur qđ nõ detur hypothecaria: quia res mea non potest
esse hypothecata. l. neqꝫ pignus. de regu. iur. Solu. fateor ꝙ hy-
pothecaria nõ datur pro illa eadem re scđm glo. vel dic qđ etiã
pro illa re: quia licet sit mea tamen non proficit vt. s̃. dixi vnde
potest mihi esse obligata quatenus mihi deficit. l. in bello. §. si
3 quis seruum. de capti. ¶ † Secũdo queritur si tibi legata est spe
cies puta fundus: mihi autem quãtitas vtrum pro legato meo
fundus ille sit mihi obligatus. Glo. hic notabiliter dicit quod
non: ne quod vni conceditur alteri denegetur. Nam non est da-
re rationem quare debeam preferri in illa re pro legato meo cũ
etiam tibi eadem res sit legata. de hoc vide bonum text. ⁊ ibi vi
detur casus. l. si quis commissariorum. vt in pos. lega. in vltima
col. facit. l. procurator. §. penul. ff. de tribu. hoc verum si sup̱sunt
alia bona ex quibus mihi satisfieri posset: ⁊ sic legata non sunt
facta vltra vires hereditarias. ¶ Sed pone quod non erat nisi
ille fundus. ⁊ sic legatum meum quantitas est vltra vires here-
ditatis an tu habebis fundum ⁊ ego nihil: videtur quod sic ar-
gu. huius glo. ⁊. l. ex facto. §. plane. de pecu. In contrarium vi-
detur casus in. l. querebatur. ad le. fal. vbi in hereditate nõ erat
nisi quoddam nomen debitoris qui tenebatur in quadringen-
tis testator legauit illi liberationem mihi autem quadringen-
ta. dicitur ibi qđ ille nõ est liberandus insolidum sed pro parte
dimidia ⁊ altera pars est attribuenda mihi de illo debito: ⁊ ibi
videtur esse casus secundũ Ange. ibidem quod tene menti per-
4 petuo. † An autem in re specialiter legata creditor preferatur le
gatario: similiter distingue an hereditas sit soluendo: ⁊ legata-
rius preferatur debitori an non: ⁊ tunc contra vt not. s̃. de iure
deli. l. fi. §. licentiam creditoribus. in glo. que incipit prius ergo
⁊ per Cy. in. l. iij. qui potio. in pig. ha. ⁊ per Barto. in. l. is cui. §.
postq̃ꝫ. vt in pos. lega.

2 ☞ Aliud est relinquere libertatem directo ⁊ aliud per fideicõ
missum.
An paria sint relinquere hereditatem per fideicommissum et
per viam legati.
3 Fideicommissa particularia an sint exequata legatis particu-
laribus.
Si institui te heredem ⁊ reliqui titio fundũ: ⁊ ipsuꝫ titiũ graua

ui de

ni de restituendo sempronio: an tunc dominium istius fundi recta via transeat in sempronium.

4 Pro legatis quando detur actio directa ex testamento et quando vtilis.

1

Omne verbum. ¶ †Verborum varietate reiecta exequata sunt legata et fideicommissa adeo qd' quasi sunt effecta synonyma. h. d. tota. l. que tria facit. Primo tollit differentiam verborũ: q2 fiebat olim differentia: an relinquerentur per verba directa an per verba obliqua: quia prio erant efficaciora hodie per. l. nõ refert et semper sunt equalia. Que enim dicantur directa et que obliqua. not. in prima gloss. Circa quod scias ꝙ si verba dirigãtur ad legatariũ dicuntur directa: et tunc dicebantur legata. Si autem ad heredem grauatum dicebantur obliqua: et sic erant fideicommissa. Item quãdo diriguntur ad legatarium adhuc quedam erant directa plusꝙ alia. vt verba preceptiua vt iubeo: quedam minus directa vt deprecatiua vt mando. vt habetur hic in tex. et eodem modo si dirigebãtur ad heredem: licet vno respectu dicantur obliqua alio respectu poterãt dici directa vt iubeo: et alia adhuc magis obliqua vt mando. Item directa dicebantur illa que in casu nominatiuo. obliqua que in alijs casibus. vt in. l. quoniam. C. de testamentis. Et iste omnes differentie hodie tolluntur. Alio modo dicuntur directa cum sonat: vt quis propria autoritate capiat: si autẽ quod de manu alterius dicũtur obliqua: vt no. in. l. inter omnes. qui satisda. cog. Et ista differentia etiam hodie remanet vbi circuitus non est inutilis: vt dicam super glo. Secundo tollitur differẽtia que erat inter legata et fideicommissa. Nam legata in quibusdam erãt efficaciora ꝙ fideicommissa. vt habetur in gl. que incipit. vt quia ab inuitis. et contra fideicommissa in aliquibus habebant magis largam naturam: vt in gl. que incipit: vt quia abintestato. et ista differentia tollitur. vt ꝙ plus habebant legata tribuatur fideicommissis et ecõuerso. Tertio et vltimo efficiũtur ista vocabula synonyma. i. idẽ importantia: vt vno expresso aliud expressum censeatur. ideo si statutũ loqueretur de legatis traheretur ad fideicõmissa et econuerso. ¶ In gloss. ij. in fi. in. §. filius matrem. dic ꝙ ibi loquitur quando interuenit iuramentum qd' facit legatũ testatoris efficacius cum habeat vim clausule codicillaris. hic loquitur quando interuenit iuramẽtum heredis vel grauati qd' nõ facit esse efficacius. ¶ In gloss. q̃ incipit. sic ergo in prin. ibi competit illi alij legatario rei vendicatio. dic ꝙ ista glo. reprehenditur per oẽs: q2 non transit dominiũ in legatarium vel fideicõmissarium nisi quando fuit relicta res testõris. secus si res aliena etiam si foret heredis. vt no. in. l. papi. ff. de serui. et hoc etiam vult gl. in. l. j. sup verbo personalẽ. ¶ In gloss. ibi sed secus in directa. dic sic ergo tunc tollitur differentia inter legatum et fideicõmissum quãdo circuitus esset inutilis. nam si titio lego fundum transit dominium directa via absꝙ traditione si rogabam heredem de tradendo sibi nõ transibat anteꝙ traderetur: postꝙ vero tradiderat nihil apud heredem remanebat ideo circuitus erat inutilis et tollitur p hanc. l. vt etiã si grauo heredem vt det transeat sine traditione: sed cum relinquatur libertas per fideicõmissum cum cõpetat anteꝙ manumittat: quia ex hoc resultat vtilitas heredi cum post manumissionẽ remaneat sibi ius patronatus qd' est magne vtilitatis: vt patet i ti. de iure pa.

2 et de bo. liber. ¶ †Aliud est enim relinquere libertatem directo. Aliud per fideicõmissum etiam hodie similiter in ipa hereditate. Aliud est eam relinquere directo: Aliud per fideicõmissum. Nam primo casu p manumissionẽ efficitur dñs. Scdo casu nõ efficitur ante restitutionem factam p heredẽ saltem verbalem nam apud heredem remanent iura directa: et quedã que nõ transeũt in fideicõmissarium. vt in. l. quia perinde. ff. ad treb. et sic non est circuitus inutilis. Fateor tamẽ ꝙ paria sunt relinquere hereditatem p fideicõmissum et p viam legati: nam si dicerem lego tali hereditatẽ meã vel ptẽ eius perinde est ac si grauassem heredem meũ de restituendo. iuxta no. in. l. si qui seruum. §. fi. de lega. ij. et l. mulier. §. fina. ad treb. vel concludamus ꝙ legata vniuersalia et fideicõmissa vniuersalia sunt exequata: et ꝙ in eis non tollitur circuitus: quia vtrobiꝙ requiritur restitutio: vt remaneat vti-

3 litas restituendi. †Item fideicõmissa particularia sunt exequata legatis particularibus et econuerso: et tollitur circuitus nisi quando remaneret vtilitas restituẽdi in relicto libertatis. Sed pone institui te heredem et reliqui titio fundum et ipsum titium grauaui de restituendo sempronio: queritur an dominium istius fundi recta via transeat in semproniũ. Istã. q. format glo. in se. ver. et videtur ꝙ sic: et sic titius nõ efficiatur dñs postꝙ dñium non est penes eum remansurum. Nam si non esset grauatus de dando sempronio transiret in eũ p aditionẽ hereditatis: et nõ remaneret penes heredẽ. l. a titio. de furtis. Glo. tenet 9riũ: quia cum heres habeat dñium satis operatur instõ posito ꝙ non acquirat dominiũ illius rei legate: sed si diceremus ꝙ isto casu nõ acquireretur titio cum ipse nõ habeat alias res nullius vtilitatis foret legatum suum. ad hoc ergo vt valeat dicendum est ꝙ primo loco transit in titiũ. et secundo loco transit in semproniũ: sed certe modice vtilitatis erit hoc si eodẽ momẽto quo trãsit in titium postea transiret in semproniũ. Nã de momẽtaneo dominio curandum non est: vñ videtur posse dici ꝙ isto casu ad hoc vt istud legatũ titij nõ sit inutile transit in ipsum dñium et in semproniũ non transeat nisi facta restitutione. et sic durabit adhuc differẽtia isto casu inter legatũ et fideicõmissum: quia si fuisset legatus fundus sempronio directo transisset in ipsum dñium recta via ante restitutionẽ factã p heredẽ. sed si in primo relinquitur titio: et postea grauatur de dando sempronio non transit anteꝙ titius

4 tradebat: ita mihi videtur: sed doc. non declarent. ¶ †In gl. se. que incipit puta. dic breuius ꝙ si factum est testm̃ pro legatis datur actio directa ex testõ siue sit facta in testõ siue in codicillis ad testamẽtũ ptinentiũ: q2 sunt ptes testamenti: ideo rupto testamẽto rumpuntur codicilli: vt in. l. j. C. de codi. si vero nullũ est factum testm̃: sed codicilli tantũ abintestato tunc pro illis datur actio vtilis ex testõ non directa quia codicilli improprie sumpto vocabulo dicuntur testm̃. i. testatio mentis nõ aũt ppriẽ nisi qñ continet institutionem heredis. l. nõ codicillum. de testamẽtis. Et de hoc dic: vt no. in. l. j. ff. de testa. ¶ Vltimo op. ꝙ iustinianus inseruiuerit nobis de vẽto q2 etiã p iura vetera exequata erant legata fideicõmissis: vt in. l. j. de leg. j. glo. j. q̃ incipit: sed nonne format istud 9rium et nõ bñ soluit. doc. dicunt ꝙ ista. l. est de media iuris prudentia: sed ista habuit respectum ad iura que fuerant ante illã et ea tollit. Ego nescio quid hoc sit dicere. Nam si illa erant sublata p. d. l. non erat expediens amplius ea tollere p istam. dic ergo ꝙ per illam. l. erant exequata legata fideicõmissis: et virtus fideicommissi erat attributa legatis in illis in quibus fideicõmissa erant amplioris nature: vt in glo. que incipit nõ quia abintestato: sed p istã fideicõmissa exequantur legatis: et sic virtus legatorũ in eo in quo erat maior est attributa fideicõmis. Item sunt effecta synonyma: vt expresso vno vocabulo censeatur aliud expressum qd' non erat p illã. l. et sic satis addit ista lex hic non sunt alia &c.

2 ¶ Legatum actionis non est conditionale et transmittitur ad heredes.

Solidus qualiter sumatur.

3 Si lex vel statutũ p aliquo delicto imponit penã centũ aureorũ debet intelligi de illis aureis q currunt tpe delicti cõmissi.

Quid in alijs dispositionibus ꝙ in penis.

4 Quid in contractibus.

1

Si duobus. ¶ †Incertitudo seu varietas inter plures actores que respicit dũtaxat commodum ipsorum agentium forte dirimitur. h. d. vsꝙ ad. §. sed et si qs. ¶ In tex. ibi ipse au-

2 tem moriens plures heredes reliquit. Not. p tex. † qd' legatum optionis non est conditionale: quia trãsmittitur ad heredes: si legatarius decedat anteꝙ optet qd' nõ esset si esset conditionale: vt. ij. de cadu. tol. §. si autẽ aliqd. qd' verũ q̃tũ ad substãtiã legati sed q̃tum ad rẽ est conditionale. Nã qlibet res videtur relicta sub cõditione si fuerit optata non aliter: et ideo q2 istud legatũ quo ad quid est purum: et quo ad quid cõditionale seruatur in eo media via vt not. in. l. si pamphilo. ff. de opt. leg. qd' dic vt ibi p doc. Itẽ hec vera in optione rei secus i optione psonarũ: quia est conditionale. vt in. l. qdã. de lega. ij. in fi. et ibi p Bar. no. ꝙ si relinquat testõr vni ex liberis suis quẽ heres elegerit: nam cuilibet videtur relictũ sub conditione si fuerit electus. Et ideo qui decedit anteꝙ eligatur non trãsmittit ad suos heredes: vt ibi habetur. ¶ In text. ibi solidos. dic qd' ibi sumitur solidus pro

a aureo[a] vt no. C. de ser. fugi. l. quicũꝙ. que incipit in glo. talẽ solidum. et dic vt ibi. ¶ In gl. ij. ibi respondeo forte illius electioni stari. dic ꝙ imo sine forte: quia hoc debet intelligi quãdo nõ suberat rõ quare magis staret electioni vnius ꝙ alterius cum essent pares in relicto: sed quando sunt dispares: vt quia vni plus est legatum ratio dictat vt vnus preferatur. autẽ. hoc amplius. ibi dum dicit legatario maioris emolumenti. C. titu. j. et sic non cõmittitur iudicio fortune. Et sic per hoc dico istum text. debere itelligi quãdo isti plures fuerũt simul nominati. puta relinquo fratribus meis optionẽ serui. si autẽ singulariter fuerunt nominati: tunc primo nominatus tanꝙ plus dilectus videtur preferendus per autẽ. hoc amplius circa fi. ibi prout quisquis eorum nominatus est. et per. l. quoties. de vsufruc. facit. c. duobus. de rescrip. lib. vj. ¶ In glo. ibi in fin. sed alijs casibus loquuntur. dic hoc non est soluere contrarium. dic ergo. l. huiusmodi. §. fin. loquitur quando discordia inter plures tendit in preiudicium tertij quo casu non cõmittitur fortune sed iudici vt eos concordet. vt ibi ꝙ si facere non potest se inuicem impe-

a ¶ Solidus pro aureo. Adde gl. in rub. C. de vete. iu. enu. lib. x. Ly. in. l. pe. C. de dona. gl. et doct. in l. fin. de deci. Jo. an. i addi. Speti. de instru. edi. in. §. porro. in fi.

diunt nec audienť.l.sed cũ ambo.ff.de indi.hic vero loquiť quã do nõ tenebat nisi in preiudicium ipsorum discordantium quo casu si cõsentiunt ꝙ cõmittať fortune omnes vel vnus cõmittiť vt hic.si vͦ nullus in hoc consentit nõ cõmittitur.ꝫ se inuicem
3 impediunt.l.ij.§.si.qui.mo.vsufr.amit.ꝛ.d.l.quoties.¶†In se. glo.que incipit similis.in;fi.vide glo.in cle.j.de deci. Et opponitur contra illã quia videtur quod debeat intelligi de illis qui currunt tempore quo casus euenit.vt in;capi.j.extra de malefi. Sol.ibi:in penis maleficiorum.vnde si lex vel statutum pro aliquo delicto imponit penam centum aureorũ dꝫ intelligi pro illis aureis qui currũt tempore delicti cõmissi:quia.l.semper loquitur.et sic est perinde ac si tunc fuisset illa lex vel statutum factum.¶Si autẽ loquitur lex vel statutum non in penis;sed in alijs dispositionibus debet intelligi de aureis legalibus. Vel dic qd lex iuris communis bene intelligitur de illis de quibus lxxij.faciunt libram auri.vnde cum donatio vltra quingentos. aureos nõ valet sine insinuatione poterit hodie valere in multo pluribus de currentibus hodie:quia multo plures intrant libram auri sed verba statuti debẽt intelligi scdm cõem vsum loquendi.argu.in.l.liberorum.§.quod tamen cassius.de lega.iij.
4 †verba vero contrahentium debent intelligi de currentibus tẽpore contractus et idẽ in verbis testatoris.vnde si ꝓmittunť.x. aurei quolibet anno et contingat post testm̃ vel cõtractum mutari aureos:ꝛ deduci deteriores in substãtia debet prestari estimatio priorũ vt in.c.olim.extra de cẽsi.sed si non essent deteriores in substantia:sed in estimatione extrinseca hoc non considraretur nisi a tempore more vt no.in.l.cũ quid.si cer.pet.ꝛ in.l. creditor.ff.de solu.

2 ¶Ultima voluntas non irritať licet ille cuius arbitrio fuerit commissa non declaret vel non arbitretur.
Quid in contractibus.
3 Arbitrandi potestas quãto tempore duret.

1 **Sed ꝛ si quis.** ¶†Si relinquitur res eligenda p tertium illo non eligente p annum transferť electio in legatariũ.debet tñ eligere mediocrem.h.d.
2 notabiliter.venio ad casum.¶†Not.primo qd vltima volũtas non irritať:licet ille cuius arbitrio fuerit cõmissa non declaret vel non arbitreť.Sed contra de.l.si quis arbitratu.de verborũ obli.ꝛ de cõtrahen.emp.Sol.ille loquunť in cõtractibus cõmissis arbitrio titij q reddunť nulli illo nõ arbitrante nec recediť a persona:secus si arbitrareť licet male:quia tunc decurreť ad arbitrium boni viri.l.societatẽ.§.arbitrorum.ff.pro socio.hic loquiť in vltima voluntate in qua est spãle:vt non irriteť sed a persona recedať:et ad hoc semp allegatur.Sed contra qd imo non recedať etiã in vltima voluntate vt in.l.multa.de cõdi.et demon.Sol.q̃tum ad hoc vt cõmittatur pena non recediť:vt ibi:sed q̃tũ ad substantiam dispositionis vt valeat vt non irriteť sic:hoc tamen intellige verũ nisi cõditionaliter fuerit in arbitrio illius commissum puta si arbitrabiť:qꝛ tunc ipso non arbitrante non valeret vt no.in.l.j.de le.ij.¶Itẽ no.scdo qd non eligente tertio trãsfertur electio in legatariũ. Sed contra imo deuoluať ad iudicẽ:vt ĩ.d.l.j.de leg.ij. Sol.hic loquitur qñ fuit relicta optio rei certe consistentis in specie si autem quãtitatis incerte:puta illam quãtitatẽ quã titius arbitrabitur: tunc illo nõ arbitrãte recurriť ad iudicẽ:vt in cõtrario quia si deuoluere tur ad legatariũ posset nimiũ grauare heredem.ar.hic in fi.§.
3 ¶†Tertio not.ꝙ potestas arbitrãdi durat anno ꝛ non vltra. sed cõtra ꝙ duret vltra vel minus de lega.ij.l.cũ quidam. Sol. hic loquitur quando fuit relicta optio rei legate: si vero optio persone legatarij:vt relinquo vni ex liberis queꝫ titius elegerit tunc potestas eligendi nõ limitatur anno sed durat quousq3 heres sit constitutus in mora vel ille qui eligere dꝫ.vt in.l.contraria.¶Ex per hunc tex.determinat Barto.in.l.si quis arbitratu.ꝰ.allegata ꝙ potestas arbitrandi qñ fit compromissuꝫ in aliquem de iure ꝛ de facto tanq̃ in arbitratorẽ duret anno ꝛ nõ vltra.Bal.ipsum reprehendit hic ꝛ vbiq3 dicens ꝙ hic loquitur in vltima voluntate:nec debemus trahere ad aliam materiam: durabit ergo perpetuo quousq3 cõpromittentes recesserint a cõpromisso.Uelverius dic quod durabat triẽnio sicut durat instãtia de iure ciuili:ꝛ cõpromissum factum in arbitrum vt not.in l.itẽ si vnus.§.si multo post.de arbi.nã iste casus magis assimilatur illi q̃ alteri:ergo debemus iudicare scdm illum vt videmꝰ in contractibus innominatis qui sortiuntur naturam illorum contractuũ nominatorũ quibus magis assimilanť.l.cũ qui.§.j. ff.cõmo.ꝛ.l.naturalis.§.pe.de prescrip.ver.¶Ultimo no.ꝙ dꝫ eligi medioeris.facit.l.legato generaliter.de le.j.ꝫ pone ꝙ non erant nisi duo serui:ꝛ alter erat melior altero:an poterit eligere meliorem:dic ꝙ sic fm Bal.alias nõ diceretur legatũ optionis:sed illius deterioris.

a ¶Ista trãsactio est. Adde.l.j.in §.fi.de transac.l. trãsacta.ff.de ꝟ. signi.doc.i rub. de transa.extra. Car.zaba.in.c. sup eo.in.j.q.de transac.

2 ¶Res siue sit subiecta restitutioni pure siue in diẽ nõ valet alienatio ꝛ quid si fiat per ignorantẽ vel ignorãti ꝛ quid si erat subiecta sub conditione.ꝛ nu.4.ꝛ.7.
3 Uenditio rei subiecte restitutioni an tribuat causam vsu capiendi vel prescribẽdi ꝛ quid si fiat a penitus extraneo.ꝛ nu.1.ꝛ.7.
4 Alienatio rei subiecte restitutioni si fit ex necessitate pro soluendo es alienũ si erat debitũ testõris valet ꝛ non retractatur.
5 Rogatus restituere id qd supererit de hereditate an possit interim alienare si res sunt subiecte restitutioni.
6 Heres an possit alienare de rebus subiectis restitutiõi vsq3 ad quartam trebellianicam ꝛ an alienata per eum computẽtur in ipsam quartam.
7 Seruus subiectus restitutioni potest manumitti per grauatuꝫ quatuor concurrentibus.
8 Emptor male fidei quia sciebat rem subiacere restitutioni recuperat precium re euicta etiam si non fuit stipulatus sed regulariter contra.
9 Quid si fuit stipulatus de euictione qd adhuc nõ recuperet nisi precium sed regulariter contra.
10 Quod non recuperet tunc meliorationes factas in re empta nisi fuerint necessarie.

1 **Sed quia nostra.** ¶†Res subiecte restitutioni generaliter vel specialiter pure vel in diem certum nõ possunt alienari:ꝛ si alienentur non valent nec transfertur dominiũ nec vsucapiendi conditio. Si vero subiacent sub conditione:licet valeat alienatio conditione pendente:ipsa tamẽ existente annihilatur cum omni eius effectu:ꝛ emptor sciens solũ preciũ recuperabit nõ aliud etiam si fuerit stipulatus.h.d.vt in fi.l.Et ista materia est quotidiana ꝛ vtilis.ꝛ primo quando pure vel in diem certum vsq3 ibi.si autem sub conditione.Postea quando sub conditione vsq3 ad.§. emptor autem.ibi ponit emptorem scientem. Ex prima parte
2 vsq3 ad ver.si autem.no.† qd siue subiaceat restitutioni pure siue in diem non valet alienatio.Contra primum extra glo.opponitur qd nõ habeat aliquod dubium:quia si subiacet restitutioni pure dominium est legatarij vel fideicõmissarij:si erat legatũ vel fideicõmissum particulare.vt.l.j.ꝰ.eo.quis ergo dubitat ꝙ heres qui non habet dominium nõ potest illud in alium transferre.nam rem alienam nõ potest quis alienare in preiudicium dñi:sed sui tantum.Sol.isto casu cũ alienatio sit prohibita p.l.nõ valet etiam in preiudicium alienãtis:vt teneatur ad interesse vel ad tradendũ rem:licet teneatur ad restitutionem precij.vt in.§.emptor.sed qñ nõ est prohibita per.l.valet in ꝑiudicium vendentis:vt possit ex ea conueniri ad tradendum.Et si non tradit ad interesse:vt.l.j.in prin.ff.de act.emp.ꝛ si tradit
3 ꝛ euincatur ad interesse.†Item in casu huius.l.postq̃ alienatio est prohibita nulla valet venditio ipso iure:ꝛ sic nõ tribuit titulũ emptori.vnde etiam si sit bone fidei non tribuit causam vsucapiendi vel pscribendi longo tẽpore in qua prescriptiõe requiritur titulus.l.nullo.ꝰ.de rei vendi.ꝛ hoc patet.ĩ.in versicu. ꝙ similiter.Sed extra casum huius.l.quando non est prohibita.l.saltem valet ad tribuendum titulum.ꝛ ad vsucapiendi vel prescribendi conditionem si emptor est bone fidei.vt in titu.de vsuca.hoc ergo est primum speciale qd introducitur per hãc.l. de nouo:ꝛ vltra iura vetera scdm que ista non reperiebãtur ita expressa.Contra secundũ similiter opponiť quãdo legatum vel fideicõmissum est in diem certũ ante euentum diei nõ transit dominium in legatariũ vel fideicõmissariũ.l.sempronius attalus.
a de vsufru.le.quia ista trãsactio est[a] quedam executio legati que non debet fieri ante euentum diei:licet bene oriatur legatario actio ex testamento psonalis que non est executio.si ergo heres penes quẽ est dominium vendit ꝛ tradit videť qd ipsum transferat cuius cõtrarium hic text.videť velle saltem vsq3 ad euentum diei.Solu.hoc procederet si nõ esset alienatio prohibita p l.sed quia est prohibita licet habet dñium ipsum non transfert. l.quẽadmodum.ĩ.de agri.ꝛ censi.Et eodẽ modo si esset fideicõmissum vniuersale etiã purum ante restitutionẽ verbalẽ dominium est penes heredem.l.facta.in princ.ad tre.ꝛ nihilominus ipsum nõ transfert in alium cõtra ꝓhibitionẽ.l.ꝛ hoc est scdm
4 qd introduxit ista.l.qd forte iure veteri non erat. †Sed tertio op.extra glo.qd valeat.l.filiusfa.§.diui.de lega.j.Solu.intellige hanc.l.in alienatione mere voluntaria.Si autem fit ex necessitate pro soluẽdo es alienum:tunc aut debitum testatoris erat ꝛ valet alienatio ꝛ non retractať.vt in.d.§.diui.in fin.aut erat debitum heredis grauati.ꝛ tunc valet quousq3 penes heredẽ res erat mansura si non fuisset alienata postea vero irritatur.l.peto.§.si predium.de lega.ij.¶Ultimo opponitur de.l.fi.§.fi.eo. ti.de leg.ij.Sol.iste tex.ꝛ omnes alij limitanť per illum singularem.§.vt intelligantur quando alienatio fuit facta per scientem vel scienti rem subiacere restitutioni.si autem per ignorantem vel ignoranti valet quãtum ad hoc vt nõ debeat retractari:sed

ri:sed legatario vel fideicõmissario succurritur ad estimationẽ contra alienantem vel heredem eius vt in contrario. Intelligo tñ sanc illũ tex. qñ subiacebat restitutioni p fideicõmissum vniuersale vel etiã particulare tñ in diem vel sub conditione: ⁊ sic dñium erat penes heredẽ alienantẽ vñ potuit transferre ⁊ trãstulit ꝓpter iustam ignorantiam q꜡ cessat ꝓhibitio legalis: sed si subiacebat pure ⁊ per fideicõmissum particulare tunc q꜡ dominium nõ erat penes heredẽ non potuisset ipsum transferre in preiudicium legatarij vel fideicõmissarij: ⁊ sic posse vendicare ab emptore ⁊ retractare vẽditionẽ ita intelligo illũ. §. ¶ In
5 glo. j. ibi. ff. ad tre. l. titius. † dic ꝙ illa nihil facit ad propositum loquitur enim in illo qui rogatus est restituere id quod superfuerit de hereditate quo casu interim tam olim ꝙ̃ hodie poterat ⁊ potest alienare seruata tamen quarta. vt. ĩ. ad treb. aut. contra rogatus. hic loquitur quãdo rogatus est restituere simpliciter quo casu tam olim ꝙ̃ hodie alienare non põt: ⁊ sic intelligitur tex. dum dicit ẽm veterem dispositionem: licet hodie ẽm hunc tex. aliqua inducuntur que olim non reperiebantur. vt. s̃. dixi.
6 ¶ † In glo. que incipit imo videtur ꝙ teneatur ibi: vel dic non tenet. hec vera. vt si fideicõmissum erat verisimile possit heres alienare de subiectis restitutioni vsq; ad quartã trebellianicã quã potest detrahere ⁊ valet alienatio: ⁊ illa bona computãtur in quartam: sed vltra quartam non valet. Alij dixerunt quod etiam vltra quartã non valet si fideicõmis. non vult imo poterit retractare ⁊ assignare heredi quartam in alijs rebus. doct. hoc dicũt esse verum si alienatio facta fuisset in fraudem fideicõmissarij: puta de re preciosa vel ex quarta resultat fideicommissario magnũ dãnum: alias debet patienter tolerare qd̃ alienatio remaneat firma ⁊ qd̃ alienata cõputentur in quarta qd̃ totum relinquatur arbitrio iudicis. ¶ Contrarium autem de. l. si heres institut⁹. §. si heres. allegatus in glo. paruũ facit ad propositum si bene inspiciatur: q꜡ ibi non dicitur qd̃ valeat alienatio qd̃ tñ dicit glo. soluendo illã. l. verũ est qñ in alienatione nõ est necessaria restitutio. vt not. glo. in seq. §. si aũt sub conditiõe.
7 in fi. glo. mag. ¶ † In gloss. seq. ibi. §. si quis filiũ. dic breuiter qd̃ ibi est speciale: vt seruus subiectus restitutioni possit manumitti per grauatum tribus vel quatuor concurrentibus quorum aliquo deficiente locum habet quod hic dicit̃ qd̃ manumitti nõ potest. Primum est fauor libertatis. Secundum est fauor vltime voluntatis: q꜡ ibi heres grauatus nõ manumittebat inter viuos sed in vltima volũtate reliquit ei libertatẽ: secus si inter viuos. vt. ĩ. sequitur in glo. per. l. generaliter. §. fi. ĩ. qui. ⁊ a qui. Tertiũ est quod subiaceat restitutioni per fideicõmissum vniuersale: secus si specialiter relictus esset ille seru⁹ alteri: q꜡ forti⁹ ⁊ potentius est illud relictum ꝙ̃ vniuersale. arg. in. l. est differẽtia. ff. in qui. can. pign. ta. contrahitur. Quartum ⁊ vltimum est quod fideicommissum sit conditionale secus si purum. ⁊ ita no. in. l. contraria. §. si autem sub conditione. ¶ In glo. in. §. si autem sub conditione. opponitur ꝙ quando res subiaceret restitutioni sub cõditione: possit alienari conditione pẽdẽte ⁊ valet alienatio. vt. l. seruo legato. §. j. de lega. j. cum alijs in gloss. allegatis. Breuiter glo. fatetur cõtrariũ nec iste tex. ꝯtradicit: sed potius facit pro: q꜡ consuluit grauato ꝙ nõ alienet: si ergo contra facit nõ facit cõtra ꝓhibitionẽ legis sed cõtra cõsilium: ⁊ sic alienatio nõ est nulla ⁊ in hoc differt a casu precedenti qẽ in diẽ certum vel pure: q꜡ tunc prohibet alienare: ⁊ sic faciẽdo facit cõtra preceptum ⁊ prohibitionem legis ideo statim alienatio est nulla nec transfertur dñium: sed hic sic ꝙ etiam patet q꜡ eueniẽte conditione resoluitur: ergo prius tenebat: alias nõ diceretur resolui. Sed tunc quid addit ista. l. ad iura vetera. respondeo q꜡ de iure veteri adueniente conditione resoluebatur: vt exnunc: sed non extunc nec fingebatur retro facta non fuisse: secus p hãc l. vt in verb. ab initio. ⁊ in verb. quasi nec scripta: sed cuius vtilitatis erit hec glo. dicit quia tenetur emptor restituere rem cum oĩbus fructibus interim pceptis: q꜡ fingitur nunꝙ̃ habuisse titulum. doc. hoc reprobant. Nã si heres nõ alienasset fructus perceptos pendente conditione fuisset lucratus tanꝙ̃ perceptos iudicio testatoris. l. mulier. §. j. vel. ij. ad treb. ⁊ plene not. eo. tit. l. in fideicõ. ⁊ sic nõ fuissent peruẽturi ad fideicõmissariũ: ergo nec nunc debent peruenire q꜡ nõ debet lucrari ex illa alienatiõe sed sufficit qd̃ nõ patiatur dãnum erunt ergo heredes qui succedunt loco venditoris: sic ergo nullius erunt vtilitatis. dic qd̃ imo. nam si ex forma statuti deberet solui gabella de contractu alienationis non soluet̃ de isto qui fingitur nunꝙ̃ factus fuisse secus si retro non fingeretur nullus vel factus non fuisse. iuxta no. in. l. ab emptione. ff. de pac. per Bul. ⁊ Cy. Ang. ⁊ alios. sed imo videtur ꝙ etiam cõditione pendẽte nõ valeat hodie p illã aut. res que. gloss. fatet̃ ꝙ hodie per illam aut. hoc additur sed falsum est ẽm oẽs: q꜡ per illã aut. nihil addit̃ ad ꝓbationẽ non enim prohibet sed dicit ꝙ prohibent̃ alienari qd̃ intelligit̃. s. p iura vetera. nõ aũt addit nouã ꝓhibitionem sed ab illa excipit vnum casum: ⁊ p hoc est expedita glo. vsq; ibi: itẽ ⁊ heres. Sed extra glo. op. ꝙ imo etiã de iure veteri statim alienatio sit nulla etiã pẽdente cõditione ⁊ possit res alienata vendicari p fideicõmissariũ. l. cũ pater. §. libertis. de leg. ij. Sol. ⁊ tene menti verum est si testator expresse ꝓhibuit alienari tũc enĩ lz cesset prohibitio legalis conditione pẽdente adest prohibitio testatoris que pro. l. habetur. vt in aut. de nup. §. disponat. q̃ reddit alienationẽ nullam. ⁊ facit vt statim possit retractari: lz cõditio fideicõmissi adhuc nõ euenerit: vt ibi no. in glo. Adde aliã vtilitatẽ que resultat ex isto. §. dũ irritat alienationẽ que est extũc: nã nõ solum conditione pendente cessat vsucapio vel prescriptio q꜡ fideicommissarius adhuc agere non põt: ⁊ nõ valẽti agere de iure nulla currit prescriptio. l. j. in fi. de anna. exce. sed etiã postꝙ̃ cõditio extiterit nõ poterit emptor incipere vsucapere vel prescribere longo tpe: q꜡ in tali prescriptione requiritur titulus. l. nullo. s̃. de rei ven. ⁊ hic fingitur nunꝙ̃ interuenisse titulus: ⁊ ita debet intelligi tex. licet doc. hoc non declarent: bene tamen poterit incipere prescriptio longissimi temporis: q꜡ in illa non requiritur titulus. ita declaro hunc tex. Aduerte tñ ad vnum in quo his diebus consului. nã verũ est ꝙ illas res nõ potest vsucapi vel prescribi qñ alienatio facta fuit per personã prohibitam alienare: vt est ipse grauatus de restituẽdo qui ita loquit̃ hic: si aũt alius penitus extraneus qd̃ nõ continet̃ sub prohibitione q forte rem tenebat vt suã alienauit non nomine grauati sed suo ꝓprio valeret vẽditio sicut de qualibet re aliena in preiudiciũ ipsius venditoris: ⁊ sic ex ea tribueret̃ titulus habilis ad vsucapiendum vel prescribendum contra illum qui agere posset: ⁊ sic post euẽtum cõditionis vel qñ fideicommissum esset purum vel in diẽ certũ: ⁊ hoc videtur tenere Bal. in. l. ij. ĩ. de vsuca. p emp. cuius dictum allegabat̃ p consultorẽ in cã: sed aduocatus dicebat nõ esse verũ: q꜡ Bal. loquit̃ sine lege ego dixi ꝙ istud fuit dictum Pe. ⁊ Cy. in. l. fi. in. vj. op. s̃. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. qui dicũt ꝙ qñ est ꝓhibitio alienationis in personam si queritur an res prohibita alienari possit vsucapi vel prescribi longo tpe: q꜡ est ipso iure nulla. An per personã prohibitam ⁊ tunc poterit vsucapi vel prescribi: q꜡ validus est titulus cũ nõ sit facta contra prohibitionẽ: ⁊ loquor de prescrip. lon. temp. ⁊ de illo qui agere potuit: al's secus. nam de prescriptione longissimi temporis non est dubium q꜡ etiam si per personã prohibitam poterit prescribi: tene menti q꜡ ista non tangunt̃ per doct. ⁊ sunt subtilia. ¶ Ultimo glo. in ver. itẽ ⁊ heres. ibi voluit formare vnã oppo. cõtra tex. ibi: sed in omnibus his ⁊c. duz text. dicit oĩs licẽtia ptz rem vendicare ⁊c. nã iste tex. loquit̃ etiã qñ res subiacet restitutioni p fideicõmissum vniuersale. cõstat aũt ꝙ tunc in fideicõmissariũ non transit dominium nisi facta restitutione per heredem grauatum saltem verbali. vt in. l. facta. in prin. ad treb. Sed si ipse heres grauatus alienauit anteꝙ̃ faceret restitutionem si fideicõmissum erat conditionale transtulit dñium: q꜡ erat penes ipsum: nec postea aduenĩẽte cõditione cadit restitutio in rebus quas restituere non põt: ergo fideicommissarius nõ poterit vendicare in quẽ nunꝙ̃ fuit trãslatũ dominiũ p restitutionem q̃ nunꝙ̃ facta fuit nec põt fieri cuius cõtrariũ hic dicit̃. ¶ Glo. satis inepte format istã oppositionẽ: et inepte ꝓsequit̃. Tandẽ in fi. ponit verã solutionẽ ꝙ in istis rebus alienatis adueniente conditione vel die fideicõmissi trãsit dñium in fideicõmissarium ipso iure sine alia restitutione que fingitur facta postꝙ̃ heres p dictã alienationem abdicauit a se potestatẽ restituẽdi de facto sicut in quibusdã casibus in quib⁹ transeunt iura sine alia restitutione q̃ habent̃ in. l. pe. ad treb. ⁊ hoc idẽ dicit glo. circa prin. §. sed q꜡ nostra. que incipit imo videtur ꝙ teneat in fi. glo. super cõtrario. de. l. si heres institutus. §. si heres. ad treb. ⁊ vide oĩno pro declaratione huius. §. quod not. Bar. in. l. qui rome. §. duo fratres. in. ix. q. ff. de verb. oblig.
8 ¶ Ex. §. emptor. † vnũ not. speciale in hoc casu qd̃ emptor male fidei: q꜡ sciebat rem subiacere restitutioni; recuperat precium re euicta etiã si nõ fuit stipulatus regulariter aũt pretiũ non recuperat male fidei emptor si non fuit stipulatus. l. si fundũ. ĩ. de
9 euic. ⁊. l. si fratres. cõia vtriusq; iud. ¶ † Item no. aliud speciale ꝙ si fuit stipulatus de euictiõe adhuc nõ recuperat nisi precium regulariter contra: q꜡ tunc recuperat omne interesse ⁊ etiam lucra lz sit male fidei. vt in dictis legi. ⁊ ambo ista sunt specialia vt in prima solu. gl. que est vera cuius potest esse ratio illa que tan
10 gitur in tertia solutione. ¶ † Nota etiam quod non recuperat meliorationes quas facit in empta hoc videtur verum vbi fuerunt necessarie quibus non factis res fuisset perempta vel deterior effecta per. l. demum. circa fi. s̃. de rei ven. ibi dum dicit necessarios sumptus fecerit ⁊c.
2 ☞ Pupillus qui habet substitutũ pupillarem põt cum solennitate debita bona sua alienare iusta subsistẽte causa nec pupil-

lariter substitutus adueniente cōditione poterit retractare vē ditionem tanq̄ factam de bonis restitutioni subiectis.

3 Res que subiacent restitutioni vel prohibite alienari possunt alienari per grauatum: si cōsentiāt illi ad quos essent bona peruentura facta alienatione.

4 Mulier extranea de restituēdo grauata an possit se dotare de bonis restitutioni subiectis.

5 Filius de restituendo grauatus sub conditione an possit detrahere falcidiam ꝛ trebellianicā que faciunt dimidiā partem hereditatis an vna computetur in alteram.

6 In gñali fideicōmisso nō venit dos quaꝫ habuit filia nupta et dotata ꝛ grauata licet legitimam transcendat.

7 Si erat nupta sed non dotata vel non congrue dotata: an pōt se dotare vel dotem augere de bonis restitutioni subiectis vide tamen nu.9.

8 Si cuꝫ posset se dotare ꝛ nō dotauit ꝛ decessit an heres poterit detrahere de bonis restitutioni subiectis q̄tū illa poterat.

9 Sicut pater tenetur ad dotem pro filia ꝛ donationem propter nuptias pro filio ꝛ ita ꝑ dote quā recepit filius ꝛ se ꝛ bona sua obligare.

10 Quid si filius recepit dotē post mortem patris an obliget bona que habuit a patre vt quatenus est necessarium ad restitutionē eius non cadat in fideicommisso vniuersali.

11 Si iste filius consumpsit dimidiam partem hereditatis quam poterat retinere ꝑ sua legitima ꝛ trebellianica an eius vxor possit petere sibi satisfieri de altera dimidia.

12 Pater qui dedit dotem pro filia si eam postea instituat ꝛ post mortem eius grauauit de restituendo bona alteri si decesserit sine liberis: ꝛ filia viuo patre remansit vidua ꝛ pater dotem recuperauit ꝛ postea mortua est sine liberis relicto quodaꝫ extraneo herede an talis heres poterit istam dotem detrahere de fideicommisso.

13 Filius grauatus de restituendo hereditatem an possit ꝑ expensis militie vel doctoratus vel alterius dignitatis diminuere de bonis restitutioni subiectis.

Quid pro infirmitate vel ꝑ alimentis ꝛ quid ꝑ pena maleficij commissi vel vt redimatur de carceribus.

1 Res que sub. ¶ †Liberi de restituēdo grauati si legitima portio nō sufficit eis ad dotem vel donationem propter nuptias constituendam pro eis possunt de bonis restitutioni subiectis supplere quod deficit non obstante ꝓhibitione legali: q2 hoc concernit publicam vtilitatem vt contrahantur matrimonia que debent p̄ferri priuato quam pretendit fideicōmissarius. h.d. ꝛ est vulgare ꝛ sumitur ex cor. de restit. ꝛ ea que parit. §. Fobrem.

2 ¶ †In text. ibi: que subiacent restitutioni dic scꝫ ex vltima voluntate: non ex contractu dic subiacent restitutioni ex causa legati vel fideicommissi particularis vel vniuersalis: ita loquuntur iura de ista materia loquentia: secus si ꝑ directā substitutionem pupillarem s̄m Bald. qui ita not. in. l. sed si in conditione. §. si seruum. ff. de here. insti. ꝛ allegat. l. j. §. sed nōnullos. de tute. ꝛ ratio. distra. ꝛ. l. qui filium. vbi pu. edu. deb. de acquir. here. l. quoties pupillus. ꝛ sic pupillus qui habet substitutum pupillarem poterit cum solennitate debita bona sua alienare iusta subsistēte causa nec pupillariter substitutus aduenientē conditione poterit retractare venditionem tanq̄ factam de bonis restitutioni subiectis. tene menti.

3 ¶ †In text. ibi: prohibeatur. dic scilicet per leges veteres ffotum. ꝛ. C. ꝛ not. quod nō dicit prohibemus: ꝛ sic non addit nouam prohibitionem: vnde male dicunt glo. quod per istam. aut. aliquid addatur ad iura vetera in hoc: vt dixi. s̄. in. §. sin autem sub conditione. Item limita nisi in alienatione consentiant illi ad quos sunt bona peruentura facta alienatione: vt. s̄. titu. j. l. quoties. ꝛ. l. nihil. §. omnibus. de lega. j.

4 ¶ †In text. ibi: sed liberis. non ergo licet extraneis grauatis s̄m bal. ꝛ ita habetur in cor. licet in nouellis. col. penul. dicatur contrarium: quod etiam mulier extranea de restituendo grauata possit se dotare de bonis restitutioni subiectis: sed non est standum tex. nouellarum postq̄ tex. autenticorum contradicit quia de fide illius dubitatur.

5 ¶ †In tex. ibi: si legitima portio: idest debita iure nature: sed nonne filius vel filia de restituendo grauatus sub conditione possunt detrahere falcidiam ꝛ trebellianicam que faciunt dimidiam partem hereditatis. vt in. c. raynutius. ꝛ in. c. raynaldus. de testa. ꝛ not. in. l. q̄q̄. j. ad leg. falci. deberent ergo ille sufficere absq̄ alia diminutione. Solu. quicquid sit de iure canonico quod hodie vbiq̄ seruatur de iure ciuili: veritas est quod filius non potest detrahere [a] duas partes: sed vna computatur ad alteram: vt satis colligitur ex isto tex. s̄m Bal. ꝛ est casus in. l. iubemus. in princip. j. ad trebel. ꝛ sic illa capitula sunt contra omnem veritatem iuris ciuilis s̄m eum: ꝛ idem dicit Rapha. presupposito tamen quod seruetur illa opinio canonica si legitima et trebellianica sufficiunt nō fit alia detractio non sufficerēt secus. vnde dicit Bal. notabiliter quod si congrue ꝛ s̄m qualitatem persone non possit nubere quin daret omnia bona in dotem possit omnia dare ꝛ qđ maritus de omnibus lucrabitur partem vel totum ex forma statuti sicut si non essent restitutioni subiecta: q2 cessat prohibitio hoc casu. Et probatur q2 si maritus nō lucraretur pertineret dos ad extraneos heredes ipsius mulieris ꝛ non rediret ad fideicommissarium: vt est casus singularis si bene inspiciatur in. l. si mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebel. Et sic nota quod illud quod detrahitur de bonis restitutioni subiectis ex illa causa perpetuo detrahitur ad diminutioneꝫ fideicommissi. vt etiam solu. ma. ad fideicommissarium non redeat. ¶ In tex. ibi: non sufficit. loquitur ergo in muliere non nupta vel dotata instituta ꝛ de restituendo grauata vel in filio vxorem non habē-

6 te. †Quid autem si erat nupta ꝛ dotata. respondeo in generali fideicōm. non venit dos quam habebat licet legitimam transcenderet ꝛ licet in eo quod transcendit potuisset specialiter grauari. iuxta nota. per Cyn. in. l. j. §. videamus. s̄. de rei vxo. act. et per Bart. in. l. si. §. filium. ff. de leg. ij. in generali autem vel vniuersali non venit. vt in. d. l. mulier. §. cū proponeretur. ad treb.

7 ¶ †Sed pone quod erat nupta non tamen dotata vel non congrue: an poterit se dotare vel dotem augere de bonis restitutioni subiectis. Bar. tenet hic quod non: q2 sufficit qđ sit nupta: et idem tenet in. l. obligamur. §. j. ff. de act. ꝛ oblig. Bal. hic ꝛ melius. ꝛ etiam Ange. tenet contrarium q2 imo non sufficit quod sit nupta: q2 mulier que non habet dotem vel non congruam contemnitur a marito: al's esset in potestate patris filiam dote priuare: q2 sibi dare tenetur de iure naturali ꝛ ciuili. vt in. l. fi. s̄. de do. promis. ꝛ ita al's consului. de facto contra opinionem

8 Bart. †Sed pone quod cum posset se dotare ꝛ non dotauit et decessit heres poterit detrahere de bonis restitutiōi subiectis q̄tum illa poterat. dic quod sic: q2 si illa detraxisset eam ad suos heredes transmisisset etiam matrimonio soluto ꝛ ad fideicommissarium non rediret: vt in. d. §. cum proponeretur. q2 grauamen ꝛ fideicōmissum soluꝫ debet intelligi de eo quod superest facta ista detractione vt ibi in tex. patet. Potest etiam fili⁹ masculus ita institutus ꝛ grauatus diminuere pro dotanda filia sua ad quam etiam dotādam pater eius tenebatur. l. dedit dotem. de col. bono. quod dic vt not. Bar. in. l. a filia. in prin. ff. ad trebel. vbi aliquis questiones notabiles circa hanc materiam format. ꝛ Bal. etiam hic multas format in glo. ibi: ꝛ post idem

9 si ante. †Quod autem dixi. s̄. si filia non est congrue dotata. posset suppleri de bonis restitutioni subiectis procedit nisi inspecto tempore donationis fuisset congrue dotata licet nūc ꝑpter augmentum facultatem vel dignitatem persone non sit q2 non debet inspici casus postea eueniens s̄m Jac. but. ꝛ Bald. vt noper eos in. l. pactum. s̄. de colla. quod tene menti q2 est singulare vel nisi statutum dicat quod debeat stare contenta dote data a patre ꝛ plus non petere: quia tunc ipse pater est moderator ꝛ arbiter congrue dotis scđm eundem Bald. ¶ In glo. magna ibi idem in exigenda vt si dotem amplam propter istum casuꝫ fuit factus text. in corpore vnde sumit̃ ista aut. vt ibi patet: ꝛ ad querelam eiusdem mulieris ꝛ est ratio nam sicut pater tenetur da-

b re dotem pro filia [b] ꝛ donationem propter nuptias pro filio: ita pro dote quam recepit filius se ꝛ sua bona obligare. vt not. per

10 Dy. ꝛ Bar. in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. †Q ergo ipse pater facturus erat si vixisset censetur voluisse qđ filius faciat post eius mortem vt si recipit dotem obligat bona q̄ habuit a patre pro eius restitutione: ꝛ sic quatenus est necessarium ad restitutionem eius non cadat in fideicōmisso vniuersa-

11 li sed qđ. s̄. istud est. ¶ †Sed pone qđ iste filius consumpsit dimidiam partem hereditatis quā poterat retinere pro legitima et trebellianica vxor eius volebat sibi satisfieri de altera dimidia: fideicommissarius dicebat hoc nō esse fiendum: q2 sufficiebat dimidia ꝛ trebellianica ad restitutionē dotis si non fuisset consumpta: debet ergo imputari in eo qđ poterat detrahere ad diminutionē fideicōmissi. arg. eoꝝ q̄ not. in. l. si cum dotē. §. j. solu. mat. de illa q̄ cōsumpsit dotē ꝗ amplius nō est a patre dotāda. Ego vidi istum casum valde arduū florentie: ꝛ fuisse consultum pro muliere. nā pater tenebat̃ obligare oīa bona sua pro ista dote restituenda. vt not. in. d. §. transgrediamur. per doct. eodem modo filius potuit oīa obligare: ergo ista dimidia que remāsit est obligata. nec ob. contrariū q2 filius potuit cōsumere ad dānum suū. vnde fateor qđ talis filius vel filia que consumpsisset dimidiam nō posset postea de alia dimidia dare dotem vel donationem propter nuptias: hoc enim in sui preiudiciuꝫ tendit sed si dotem recepit tenderet in preiudicium mulieris que dedit. ꝛ. l. ista in corpore emanauit nō solum in fauorem filij grauati: sed in fauorē mulieris dotem dantis ne ipsam perdat. primo autem

a ¶ Detrahere. ad de pet. vbal. in repe. c. ray. de testa.

b ¶ Pro filia. adđ gl. Bar. ꝛ Ang. i l. j. de ac. ꝛ oblig. a Alex. ō imo. cōsi. cxxix. inci. viso themate. i. ij. vol.

autem fauori potuit filius renunciare ⁊ sibi preiudicare. secun-
do non: ⁊ ita consului ⁊ ita fuit obtentum: ⁊ plures alij valētis-
simi consuluerunt. tene mēti: quia est casus quotidianus ⁊ pul-
12 cher. ¶ †In gloss. ibi: item quid si tempore mortis patris filia
que dederat dotem: expone id est pro qua pater dotem dederat
⁊ eam postea instituerat ⁊ post mortem eius grauauerat de re-
stituendo bona alteri: si decederet sine liberis viuente patre fi-
lia remansit vidua alias filia ⁊ pater dotem recuperauit postea
mortua est sine liberis relicto quodam extraneo herede qui vo-
lebat istam dotem detrahere de fideicommisso: sed fideicōmis-
sarius contradicebat: quia erat consolidata cum alio patrimo
nio patris: ⁊ non debebat reputari dos sed quod iuris erat de
alio patrimonio deberet esse de ista dote. queritur quid iuris.
ita intellige ⁊ declara hanc legem. Ugo tenuit quod non cadat
in restitutionem sed nihil allegat docto. illum. §. cum propone-
retur cum ibi satis bene colligitur si pena inspiciatur istud di-
ctum sine dubio procederet si ista filia adhuc viueret ⁊ esset ha-
bilis ad cōtrahendum secundum matrimonium quia deberet
reseruari pro ipsa. vt in aut. q̄uis. s. de rei vxo. actio. idē si mor-
tua est ⁊ fideicommissum debetur extraneo vel etiam fratri aut
sorori qui vel que dotem habuissent vel donationē propter nu-
ptias a patre vt equalitas inter liberos seruetur: secus si non
habuissent per. l. fina. s. commu. vtriusq; iudi. s̄m Pet. et bene
subtiliter tunc enim idem iuris deberet esse quod de alio patri-
monio allegant etiam docto. text. in. l. pater. in princip. ff. ad le-
13 gem falci. ¶ †In gloss. ibi: nunquid sumptus poterunt fieri ⁊c.
intellige sc; expense victus: vel dic sc; militie vel doctoratus vel
alterius dignitatis. an filius potuerit diminuere de bonis re-
stitutioni subiectis pro talibus sumptibus. glo. tenet quod nō.
quia speciale est quando grauatus est restituere quod supererit
vt possit diminuere ex tali causa. l. lucius. ad trebel. secus ergo si
simpliciter. doctores dicunt idem in sumptibus alimētorum si
aliunde se non poterat alimentare. Pone enim quod erat infir
mus ⁊ alia bona non habebat nam sicut pater tenebatur dare
a dotem[a] vel donationem ita ⁊ alimentare filium vel filiam: hic
ergo debet detrahi de fideicommisso sicut aliud debitu; in quo
pater tenetur filio. l. in imponenda. ⁊ l. irritum. ī. ad. l. falcidiā.
non sic in sumptibus militie ad quos pater inuitus non cogit̄.
Idem dicunt si filius esset captus ab hostibus vel a latronibus
vt pro restitutione ipsius possint bona restitutiōi subiecta alie
b nari: quia pater tenebatur ipsum redimere ⁊ alere[b] sicut econ-
uerso filius patrem. in aut. si captiui. de episco. ⁊ cleri. ⁊ de hoc
est glo. in. c. sacrorum. xij. q. ij. nō sic possunt domū pro pena ma-
leficij cōmissi per filium vt redimatur de carceribus publicis cū
sui culpa patiatur. ⁊ idē si pro suis debitis detrusus esset in car
ceribus. arg. l. si cum dotem. §. j. ff. sol. mat. cetera dic hic p Bal.
qui plures tangit questiones. ⁊ per Bart. in. l. ea filia. ⁊ in. d. §.
cum proponeretur. ff. ad treb. ⁊c.

¶ De falsa causa adiecta legato. Rubrica.

1 ¶ †Super rubrica l; ista rubrica non faciat mentionem nisi de
falsa causa de qua loquitur. l. j. ⁊ l. si dotem. ⁊ tamē alie tres sc;
l. ij. ⁊ l. iij. ⁊ fina. loquuntur etiam de falsa demonstratione. de
quibus ambabus dic vt plene habet̄ in. l. demonstratio. in prin
cipio. §. quod autem iuris. ff. de condi. ⁊ demonstra. ⁊ dic quod
c falsa causa[c] vitiat legatum quando opponitur per modum con
ditionis. vt in glo. vel quando per modum cause: ⁊ est talis que
inest legato: ⁊ sic erat causa finalis ⁊ fuit per errorem apposita:
vt in fi. huius legis. sed in precedenti casu quando conditiona-
liter non refert: an fuerit apposita per errorem vel ex certa sciē-
tia. vel quando non erat finalis tamen potest constare de inten
tione testatoris quod alias non fuisset relicturus. l. cum tale. §.
falsam. de condi. ⁊ demonstra. ita supplet gl. rubrice. de quibus
vide per Barto. in. d. §. quod autem iuris. in glo. rubrice ibi: sci
licet per qui. supple vel per quoniam. de condi. ⁊ demonstra. l. si
ita. vel per qd̄ cum ponit̄ pro q̄r. de verbo. obli. l. si ita quis seia.
vel per cum. de lega. iij. l. cum quis. §. codicillis. vel per nam. de
doli. excep. l. fi. §. pe. ¶ In glo. ibi: ⁊ hoc non vitiat. supple licet
reperiatur falsa. nam si vera non est dubium. ¶ In glos. ibi nisi
conditionaliter. supple vel nisi sit finalis. vt. s. dixi. vel constat
testatorem non fuisse al's relicturum. ¶ In gloss. ibi: quandoq;
demonstratio. supple que reperitur falsa: sed non vitiat legatu;
vt sequitur quod est verum nisi perimat substantiam rei legate:
vt no. ī. l. ij. ⁊ l. iij. ⁊c.
2 ☞ Heredi incumbit onus probandi quod per errorē testator
fuerit confessus.
3 Confessio testatoris quando non probet solutionem vel debitū
vt si superuiuat possit illam reuocare.
4 Uerba enunciatiua in testamēto militis inducūt dispositionē.

1 Erba. †Uerba enūciatiua emissa princi-
paliter propter se dispositionē in-
ducunt in vltima voluntate nisi probetur testa
torem errasse. h. d. Barto. vel sic. Si creditor in
vltima voluntate confitetur sibi solutum a debi
tore cum tamen solutum non sit: peti nō potest
debitum per heredem q̄r censet̄ legata liberatio: nisi per errorē
fuerit cōfessus. h. d. cum. l. si dotem. ī. eo. ¶ In tex. ibi: nisi liqui-
do. no. diligenter q; incumbit heredi onus probandi q; per er-
rorem testator fuerit confessus. Sed contra q; error presumit̄ eo
ipso q; veritas reperitur in contrarium: vt. s. de iur. ⁊ fac. igno.
l. si post diuisionem. Sol. verum est cum quis cōfitetur super fa-
cto alieno vnde si ille testator confessus fuerit hunc debitorē sol
uisse suo procuratori: ⁊ nunc apparet contrarium eoipso proba
tus esset error: secus quādo confitet̄ de facto suo in quo error nō
presumitur nisi probetur: ita intelligitur hic nec sufficit proba-
re rem aliter se habere quod declaro: vt plene per Bart. in. l. nō
fatetur. ff. de confes. ¶ In glo. j. ibi: exigi veto. ⁊c. sed certe tunc
essent verba dispositiua ⁊ non haberet dubium. dic ergo quod
solū dixit sibi fuisse solutum vt hic colligitur in. l. si dote;. ⁊ ista
fuerunt verba mere enunciatiua: ⁊ de istis erat dubium an in-
ducerent dispositionem: id est legatū liberatiōis: ⁊ in his dua-
bus legibus dicitur quod sic: quia fuerunt emissa principaliter
propter se: ⁊ ad liberationem: sed nūquid facit ad titulum ista
lex cum titulus loquitur vbi in legato fuit adiecta falsa causa: ⁊
hic nulla videtur adiecta. Respondeo imo videtur adiecta. nā
videtur reliquisse liberationem ex ista causa: quia sibi fuit solu-
tum ⁊ ista erat causa finalis ⁊ inerat legato. Nam si esset verum
testator tenebatur ipsum liberare ⁊ instrumentum facere de so-
lutione nam liberatus erat ex illa solutione licet instrumētum
non esset cancellatum. l. inductum. ī. de solu. iuncta. l. dissolute.
de cōdi. ex lege. s. Ista ergo causa erat obligatoria merito repu-
tatur finalis. iuxta not. in. l. damus. de condi. indebi. ⁊ ista est il
la que diceretur inesse in legato. vt in. d. l. cū tale. §. falsam. quin
imo etiam si confessio tenderet ad obligandum vt quia testator
confiteretur se teneri titio in centum: ista confessio tenderet ad
obligationem ⁊ induceret legatum de centum etiam si expresse
non legauerit. ⁊ etiam nisi reuera non debet: vt patet in. l. j. in fi.
ff. de do. prele. tene menti. Quod autem hic dicitur in fi. quod si
probaretur error non induceretur fideicommissum: ⁊ procedit
etiam si expresse non mandauit quod nō peterētur: ⁊ sic adhuc
haberet locum ista lex in terminis in quibus glossa loquitur.
3 ¶ †In glo. seq. vbi quod magis presumitur dic hoc verū quan
do debitor confessionis facte in vltima voluntate non fuit pre-
sens nec aliquis pro eo nec notarius pro eo recepit: ⁊ tunc con-
fessio testatoris facta parte absente non probat solutionem vel
debitum sed inducit fideicōmissum. vt in. d. §. quisquis. allega-
to in gloss. ⁊ sic testator superueniens posset illam confessionem
reuocare ex qua nullum ius est acqui situ; parti quicquid dixit
Pet. ⁊ Cy. per. l. generaliter. de non nume. pecu. induceret ta-
men simplicem probationem sicut confessio inter viuos ema-
nans parte absente. vt in. c. fi. de succes. abintesta. q̄r cū vno teste
sufficeret ad probationem. ita singulariter tenet Bald. in. l. j. s.
de fur. in antepenul. colum. Nec istum effectum posset tollere te
stator per penitētiam. si autem fuisset presens vel notarius pro
absente recepisset induceret plenam probatione; solutionis vel
debiti: ⁊ idem si testator iurasset ita esse. argu. s. de proba. auten.
quod obtinet. et ita no. singulariter per Bar. in. l. cum quis de-
cedens. §. j. de leg. iij. Sed quid si testator sua manu scripsit in te
stamento vel codicillis videtur quod inducit probationem. vt
l. publia. §. fina. ff. depositi. Bald. tenet contrarium q̄r ibi quan
do in epistola vel libro rationum suarum ⁊ sic per modū actus
celebrati inter viuos. iuxta not. in. l. nuda. ff. de dona. non sic qn̄
per modum vltime voluntatis. tene menti. ¶ In glos. magna
ibi: sed agitur. ibi de herede obligando. Dic quod ista non est
vera: q̄r in vltimis voluntatibus verba enunciatiua principali
ter emissa propter se etiam si emanant ad obligandum indu-
cunt dispositionē in. d. l. j. in fi. de do. prele. quando quis confite
tur se teneri alteri cum non teneatur. tene ergo sequentem sol.
glo. Ad contrarium de illo. §. seius. quē doc. sic declarant q; ver
ba enunciatiua non inducūt dispositionē vltra significatum eo
d ru; sed s̄m significatū sic: vel dic clarius qd̄ verba enūciatiua[d]
tunc inducunt dispositione; quando sunt contra veritatē ⁊ sciē
ter emissa ⁊ principaliter ꝓpter se. si autem s̄m veritatem nō in
ducunt. si enim confiteor me tibi teneri ⁊ teneor ista cōfessio dis
positionē nō inducit. nā si vellem legare debitum legatum non
valeret si nō importat vtilitatē: vt in. l. si debitori. de leg. j. ergo
nec importat legatū ista cōfessio quando veritas est in contra-
rium tūc importat legatū. in illo aūt. §. seius. illa verba enuncia
tiua important veritatem: q̄r dixerat testator res suas non esse

a ¶ Dotē. adde gl. in. c. hoc factum xxxij. q. ij. Nic. de neap. ru. ff. solu. ma. abb. in. c. acce dēs. de ꝑcu. abb. ī c. j. de despō. ipu. abb. i. c. j. d adul. doc. in. c. cum cā. de rap.

b ¶ Et alere. adde glo. in. l. si qs a liberis. ff. de libe. agno. etiam si filius esset spuri⁹. vt in. c. cū habe- ret. de eo q dux. in mat. quā pol- luit per adul.

c ¶ Causa. Adde an falsa cā vitiet sniam. vide in. l. qui testamēto. et ibi glo. Bart. et doc. ff. de exc. tu. Bar. in. l. si is ad quē. ff. de acq. he re. Bal. in. l. ij. in vj. q. C. de rescin. vendi.

d ¶ Enunciatiua. Adde gl. in. l. ij. C. de dote ꝓmis. Lud. ro. ⁊ Alex. de imo. in. l. j. ff. sol. ma. idē alex. cōsi. iiij. incip. vi detur inspectis. in. ij. vol. Paul. de ca. cōsi. lxxij. incip. ius de be- lais.

penes vxorem ⁊ erat verum licet essent apud caium: qꝛ erat nu-
da detentio nō possessio: et penes nō dicitur nisi quādo est etiā
possessio.l.penes.de verb.signi. Merito illa verba non indu-
cunt legatum aliarū rerū: sed si dixisset res suas non esse apud
vxorem cū tñ essent videreť eas sibi legare si hoc dixit scienter.
4 ¶ † In glo.ibi: de testa.mili.l.ex his.dic ibi est speciale in testa
mento militis ⁊ fauore libertatis ꝙ verba enūciatiua inducūt
dispositionē: ⁊ hic neutrum istorum erat. Sol.ibi: qñ principa-
liter ꝓpter aliud fuerunt emissa hic qñ principaliter ꝓpter se
quo casu regulariter dispositionē inducunt.
2 ☞ Si legaui tibi rem meā tanꝙ tuam an valeat legatū.
3 Quid si legaui tibi decē que titius mihi dʒ cū nihil debeat.
4 Quid si legaui tibi decem que mihi debuisti quod verū est sed
soluisti an videar grauare heredem quod tibi restituat.
1 Etiam. † Falsa demōstratio q̄ non perimit sub
stantiam rei legate nō vitiat legatum.
h.d.Barto.⁊ potest poni casus duobꝰ modis. Pri-
mo quod testator dixit lego tibi decē que tibi debeo
ista verba continent duo.s.confessionem debiti ⁊ etiam dispositionem debiti.s.legatum. ¶ Pone ergo quod testator non debebat ⁊ sic demōstratio est falsa. nam illud relatiuum que: iunctum cum verbo presentis temporis facit demonstrationem: lʒ iunctum futuro faciat conditionem.l.stichum qui meus erit.de lega.j.certe non ꝓpter eas vitiaꝛ legatum: qꝛ consistit in quātitate: videť enim grauare heredē vt soluat decē: ista decē in genere reperiunť lʒ debitū nō subsistat ⁊ sic est verū ꝙ falsa demōstratio nō perimit substātiam rei legate. ¶ Sed op.extra gloss.hic nō solū subest demonstratio sed etiaʒ causa finalis falsa que erat obligatoria: nā si debebat obligabať ad dādū merito grauauit heredem qꝺ daret si ergo reperiť falsa debet vitiare legatum.l.cum tale.§.falsa.de condi.⁊ demō.so.fateor si heres probaret qꝺ testator per errorem credens se teneri legauit: vt.s̄.l.proxi.in fi.in dubio non presumitur errasse sed ex certa scientia reliquisse: ita intelligo hanc.l.⁊ hoc est necessarium ad eius in-
2 tellectum. ¶ † Sed pone legaui tibi rem meā tanꝙ tuā an valeat: videť casus ꝙ sic in.l.qui vxori.ff.de au.⁊ arg.le.sed distingue eodē modo aut heres ꝓbat me errasse ⁊ non valet legatum ꝑ legē precedentē in fi. aut non ꝓbat ⁊ valet ita intelligo illam legē. Sed tūc quero qñ legaui tibi quantitatē tanꝙ tibi debitā cum non esset an istud legatuʒ debeat defalcari vel detrahi an alia legata sicut si vere essent debita: dic qꝺ nō ⁊ ꝙ non hʒ istud legatum priuilegiū vel prerogatiuā ante alia legata. ita not.singulariter Bar.in.d.l.qui vxori. Pōt etiā poni casus qꝺ interuenit sola cōfessio: puta confiteor me teneri titio in.x.cū non tenear: certe ista cōfessio importat legatum sicut quādo tēdit ad liberandum: vt in.l.precedenti in prin.tex.est ſm Dyn.in.l.j.in fi.de do.prele. vbi maritus fuit confessus recepisse aliquem fundum ab vxore in dotem cū nō recepisset ⁊ ibi ptʒ ꝙ habet vim legati: intellige nisi ꝓbetur error testatoris. vt in.l.j. ¶ In text. ibi: non subest quod patet eoipso qꝺ nō probatur subesse: quia illa confessio non probat debitum.l.lucius.§.quisquis.de leg.ij.nisi facta fuisset in tribus casibus de quibus dixi in.l.prece-
3 denti. ¶ † Opponitur qꝛ.l.cauetur ꝙ si lego tibi decem que tibi debeo ⁊ nihil debeo: nihil valet legatū ⁊ idem si lego tibi decem que titius mihi debet cuʒ nihil debeat.l.si sic.§.j.de lega.j.ergo idē deberet esse hic si lego tibi.x.que tibi debeo cum nihil debebam. Glo.dicit esse distinguēdum an testator loquať in prima persona ⁊ loquitur hic: an in persona secūda vel tertia: ⁊ loquitur contrarium. Doct.dicunt ꝙ in hoc non stat vis sed in alio qꝛ primo casu falsa demonstratio non perimit substantiam rei legate: qꝛ vt.s̄.dixi quando lego tibi decem que tibi debeo legatum consistit in quantitate que reperitur: videor enim heredi mandare ꝙ soluat decem in secundo ⁊ tertio casu perimit substantiā rei legate si tamen lego tibi decē que mihi debes non videor legare quantitatē sed liberationē ab obligatione quantitatis: liberatio aūt nō cadit vbi nō est obligatio ⁊ sic legatur liberatio que fieri nō pōt similiter si lego tibi.x.que titius debet non videtur legare quantitatē qꝺ patet: qꝛ heres liberať actionem cedendo vnde videor legare ipsam actionē si ergo nō subest debitum deficit substantia rei legate. Breuiter glo.istud idē sensit et habuit bonum intellectum: licet non sic specificauerit.
4 ¶ † Sed vltimo queritur extra glo. quid si legaui tebi decē que mihi debuisti ⁊ sic fui loquutus per verbuʒ preteriti temporis non per verbum presentis et est verum quod aliquando mihi debuisti sed soluisti an videor grauare heredē ꝙ tibi restituat. de hoc habes tex.in.l.si.in prin.ff.de lib.leg.per quem limitať illa.l.si sic.§.j.vt ibi no.per Bar.⁊c.
2 ☞ Si aliquis canonicꝰ donauit ecclesie omnia iura sua q̄ habet in tali castro ⁊ nō apparet que iura ipse habebat an aliqd operatur illa donatio.
3 Si ecclesia tenuit ⁊ possedit tale castrum per longum tempꝰ: an poterit se tueri prescriptione aduersus dñm vendicantem.
4 Si lego tibi decem que tibi debeo: sed mihi dedisti in doteʒ an videar legare tantundem in genere.
1 Si non de. † Falsa demonstratio in quan-
titate nō expressa vitiat dispo-
sitionē: secus si sit expressa.h.d.Bar.in.l.fi.ꝑ istū tex.
2 determinat questionē † si aliquis canonicus donauit
ecclesie omnia iura que habet in tali castro ⁊ nō apparet que iura ipse habebat an aliquid operetur illa donatio: ⁊ hic patet quod non. vt not.Spe.de locato.§.nunc vero.versi.iij.⁊ Bart.
3 post Dy.in.l.si sic.§.j.ff.de le.j.⁊ aduerte qꝛ hoc est vtile. † ponamus enim quod ecclesia tenuit ⁊ possedit castrum per longum tempus.x.vel.xx.an.agitur contra eam rei ven.per illuʒ q dicit se dominum. ecclesia dicit se prescripsisse longo tempore cum titulo ⁊ bona fide: an poterit hoc dicere. certe non qꝛ comes nō donauit sibi castrum sed iura que habebat in castro. Ista sunt valde diuersa inter se. vnde non est verum ꝙ ecclesia habuerit tituluʒ in castro tūc posset procedere eius allegatio sed habuit titulum in iuribus que non reperiuntur subesse: ⁊ pro hoc tex.de here.vel act.ven.l.qꝺ si in venditiōe. ibi vide casus de hoc. ¶ Pro declaratione gl.ij.que incipit qꝺ tu mulier. oppo.contra primū casum quando non fuit expressa quantitas. nam tex.dicit duo. vnum quod non valet legatum si non probatur quantitas debita. aliud ꝙ valet si probatur. contra hoc scdm oppo. qꝺ non valeat qꝛ qñ creditori legat debitor nō valet legatū: qꝛ nō cōtinet vtilitatē.l.si debitori.de lega.j. Sol.imo continet vtilitatem: qꝛ dos nō est restituēda statim sol.mat. sed annua bima trima die olim id est infra trienniū hodie infra annum si consistat in quātitate: vt.s̄.de rei vxo.act.§.exactio. sed istud legatum faciet vt statim possit peti ⁊ sic valet propter commodum representationis. vt in toto titu.de dote prele.⁊ aduerte qꝛ valet nō solum in illo cōmodo quod forte modicum est ⁊ modicum estimaretur: sed propter ipsum valet etiā in tota quātitate dotis vt possit tota peti actione ex testamento non solum actione de dote.ff.ad le.falci.l.verbis. valet etiam propter aliud cōmodum: qꝛ nō poterit retineri ob res donatas vel amotas. intellige hoc quando consistebat in speciebus. ¶ Quādo autem in quātitatē ⁊ res donate vel amote essent perempte ⁊ sic hincinde deberetur quantitas fieret cōpensatio sicut si nō fuit prelegata. iuxta not.in.l.diuortio.§.ob res.ff.solu.mat. ita declara gloss. sed an valeat vt expense in dotem facte non retineantur gloss. ꝙ non. intellige de necessariis que ipso iure dotem minuunt: alias secus.ff.de dote prele.l.de dote. Item an detrahatur falcidia; dic quod de commodo representationis bene detrahitur sed de quantitate debita nō, vt in.l.j.§.si creditori. adde ꝙ si habet collegatariū quod isti detrahitur per falcidiam mulieri accrescit.eod.titulo.scie.
4 ¶ † In seq.glo.ibi: aut quātitas ⁊c. Nam si lego tibi.x.que tibi debeo vel mihi dedisti in dotē nō videor legare illam eandē sed tantūdem in genere ⁊ istud genus reperitur. Quando autem legatur quantitas vt certum corpus puta.x.que habeo in arca si non reperiunť nō debentur.l.si certos nūmos.de leg.j.⁊.l.talis scriptura.circa medium ⁊c.

¶ De his que sub modo legati seu fideicommissi relinquuntur. Rubrica.

1 ¶ † De materia istius tituli quando fit legatum sub modo vide plene ꝑ bar.in.l.de quibus diebus.§.fi.ff.de condi.⁊ demō. que sunt ille cōditiones que faciūt modū ⁊ an modus suspendat legatum ⁊ ad quid teneatur legatarius ⁊c.
2 ☞ An legatum factum sub modo sit purum.
1 In legatis. † Modus appositꝰ in le-
gato equiparatur condi-
tioni quo ad qd nō per omnia.h.d.tex.cū gloss.
Dicit etiam aliud quod si nō stat ꝑ legatarium
quominus modū impleat sʒ per eū in cuius ꝑ-
sona debeat impleri nō priuatur legato: vt in fi.
l.ibi: nō oberit. nā ⁊ si fuisset relictū sub conditione si nupseris:
⁊ per illum staret idem esset: vt de insti.⁊ substi.l.j.in fi. Sed qd
si stetit per casum qꝛ ille mortuus est anteꝙ in mora esset consti-
tutus: tunc est distinguendū inter modum ⁊ cōditionē. nā mo-
dus deficiens ꝑ casum nō facit deficere relictum.l.si funduʒ per
fideicōmissum.de leg.j. sed conditio sic: vt.j.titu.j.l.legatum.lo-
quor in conditione pura vel nō mixta dependente ex facto lega
2 tarii ⁊ alterius. vt no.in.d.l.j. ¶ † Quero an legatum factuʒ sub
modo sit purū: dic ꝙ sic respectu legati cōditionalis: vt patet in
l.libertas.§.hec scriptura.de ma.test.
2 ☞ Aliud est legare sub modo aliud legare vim modi.
3 Si legaui tibi fundum vt centum que tibi debebam nō petas
ab herede

ab herede meo ⁊ tu fundum acceptasti an si agas ad ipsa cen-
tum poteris repelli per exceptionem vsq; ad valorem fundi an
in totum.

1 Ex his verbis. †Illud qđ in vim modi re
linquitur non potest peti
⁊ vltra q̃ qs honoretur nõ potest grauari.h.d. Pre
2 mitte † q aliud est legare sub modo aliud legare in
vim modi nam si lego tibi centum vt tale quid facias istud lega
tum dicitur factũ sub modo ⁊ est purum: vt statim adita heredi
tate nascat̃ obligatio ⁊ actio vt possit agi dũmodo legatarius
caueat de implendo modũ .vt.d.l.quibus diebus.§.fi. ff.de cõ-
di.⁊ demon.⁊.l.si tibi.de leg.iij.⁊ hoc erat etiam olim.Si autez
lego tibi centum vel fundum vt de ipsis centum vel fundo des
titio decem vel partem fundi vel vt post mortem tuam titio re-
stituas istud legatum factum titio dicitur factum in vim modi
licet tuum sit factum sub modo.de iure ergo antiquo illi titio
nõ dabatur actio ex tali legato facto in vim modi nisi fauore li-
bertatis.hodie per hãc legez datur titio vtilis actio contra te.
Et idem in donatione si dono tibi fundũ vt post mortem resti-
tuas titio: vt de dona.que sub modo.l.quoties.⁊ est speciale fa-
uore exercentis liberalitatẽ vt per cõtractum posset quis acqui
rere alteri actionẽ.De rigore verborum videtur contrarium:
q; nihil lego titio licet enunciem sibi dandum secus est in con-
ditione si legarem tibi fundum si dederis.x.titio nã illi titio cõ
petit actio contra te ad ista.x.l.si quis sub conditione dandorũ
decẽ.ff.si quis omis.cau.test. ¶ In tex.ibi: neq; fideicõmis. peti-
tio nascebatur q; modũ nõ videbatur apponere vt disponeret
sed vt modificaret dispositionẽ.ista tamen lex vult contrarium
qñ modus concernit vtilitatẽ tertij vt illi detur actio ⁊ vide hic
qđ not.p Bar.in.l.qui rome.§.clauis.de ver.oblig. ¶ In glo.
ibi respondeo vtilem actionem habet secundus.tu, dic qđ nul-
lam habet contra primum: sʒ legatum remanet penes heredes
cum onere dandi secũdo.si vero agnouit ⁊ non recepit tunc da-
tur tamen ille liberatur cedendo actionem contra heredem si
vero recipit datur cum effectu: quia cogitur soluere secundo.⁊
ita no.in.d.l.imperator.⁊ in.l.fideicõmis.de leg.j. ¶ In glo.ibi
petere non potest.supple nec olim nec hodie non enim per istaz
3 legem corrigitur illa.l.si quis sub cõditione. ¶ † In versi.si ve-
ro legato.ponitur casus si legaui tibi fundum vt centum que ti
bi debebam non petas ab herede meo: ⁊ tu fundum acceptasti
⁊ nihilominus vis agere hic dicitur quod vsq; ad valorem fun
di repelleris per exceptionem vltra nõ: q; nõ potes in plus gra
uari q̃ fueris oneratus.Sed contra quia acceptando legatum
videris tãtum estimasse fundum quãtum debebã.Sol.dic ⁊ de-
clara vt habetur in.l.imperator.de lega.ij.⁊ sm ibi no.pone ca-
sum in isto.§.

¶ De conditionibus insertis. Rubrica.

2 ☞ Numer⁹ pluralis verificatur in singulari ⁊ quãdo pcedat.
3 Nepos etiã ex filia continetur appellatione liberorum ⁊ quid
appellatione filiorum.⁊ nu.6.
An comprehendatur appellatione liberorũ masculorũ si dicat̃
si decesserit sine liberis masculis.
4 Nepos vel neptis ex filia sicut comprehenditur appellatione li-
berorum an ita etiã dicatur de generatione illius.
Si fiat concessio feudi vel emphyteosis alicui recipienti pro se ⁊
suis descẽdentibus vsq; in tertiã generationẽ ⁊ ipse decessit cuz
nepote vel nepte ex filia an ille dicatur ex sua generatione.
5 Nepos vel neptis ex filia an dicat̃ de generatione aui materni.
An mulier generet an aũt vir habita noĩatione ab agente.
6 Testator si dicat si decesserit sine liberis ex suo corpore descendẽ
tibus an sub istis verbis comprehendatur nepos vel neptis ex
filia.
Dictio ex: quod significet causam propinquam.
7 Nepos ex filia si non fuit heres institutus vel noluit vel non
potuit esse heres an faciat deficere conditionem si decesserit sine
liberis.
8 Quid in conditione si decesserit sine heredibus.
Verbum heres q debeat sumi pro herede vniuersali.
9 Habẽs filium masculum ⁊ feminã.si eã in certa quãtitate insti-
tuat ⁊ masculũ vniuersalẽ ⁊ heredẽ instituit ⁊ decesserit sine libe
ris voluit bona sua deuenire ad piũ locũ an nepos istius mascu
li ex filia predefuncta excludat pium locum.

1 Cum. † Non videt̃ decessisse sine liberis q
vnicũ nepotem ex filia reliquit. hoc
dicit.concordat.l.cognoscere.§.liberorum.ff.de
2 verb.signifi.⁊ de pollici.l.fi. ¶ † No.tria primo
quod numerus pluralis verificatur in singula
ri q; dicitur decessisse cum liberis: q; vnum tm̃
reliquit: in contrarium facit: q; pluralis numerus saltem duos
vel tres reqrit.l.vbi numerus.de testa.⁊ de optio.lega.l.j.seu.ij.
⁊ fi.ff.ad treb.Breuiter verum est nisi eadem ratio sit in vno tã
tum que in pluribus: ⁊ ita erat hic quia non erat credendum te
statorem voluisse preferre extraneum sue posteritati etiam si sit
vnus de sua posteritate.l. cum acutissimi.de fideicõmis.facit.l.
iij.§.j.ff.de neg.gest.ver.verba edicti pretoris loquentia de gerẽ
te negotia aliena verificantur in gerente vnum tantum: ⁊ vide
3 ibi concordantias in gloss. ¶ † Secũdo no.quod nepos ex filia
a continetur appellatione liberorum [a]. Sed pone quod dixit si
decesserit sine liberis masculis an comprehendatur appellatio
ne liberorum masculorum.videtur quod sic: q; est de liberis: vt
hic ⁊ est masculus ergo ⁊c.vt in vsi.feu.in titu.de eo qui sibi ⁊ he
redibus suis masculis ⁊ feminis ⁊c. vbi videtur casus.In con-
trarium videtur determinare Spe.in titu.de legato.§.nunc ve
ro aliqua.ver.cxlvj.vbi videtur tenere quod quando adijcitur
istud verbum masculis senserit de masculis descendentibus ex
masculis.Breuiter in cõcessione feudi vel emphyteosis si fieret
titio recipiente pro se ⁊ suis liberis descendentibus masculis de
beret intelligi illo modo: ita loquitur Specu.per naturã eius
quod conceditur: sed in termino huius legis teneo primã partẽ
4 licet Bal.hic nõ bene declaret. ¶ † Item queritur an nepos vel
neptis ex filia sicut comprehenditur appellatione liberoruz: ita
etiam dicatur de generatione illius vt si fiat concessio feudi em-
phyteosis alicui recipienti pro se ⁊ suis descendentibus vsq; in
tertiam generationem ⁊ ipse decessit cum nepote vel nepte ex fi-
lia: an ille dicatur ex sua generatiõe.his diebus habui consulere
quia quidam tenebant quod non per rationem que ponitur in
glo.quia ille sequitur familiam sui patris nõ autem aui mater-
ni mortui vt in.l.liberos.de senato. ⁊ pro hoc.l.ij.in fi.ff.de iure
immu.vbi immunitas cõcessa alicui ⁊ suis posteris ad nepotes
ex filia non extenditur.pro hoc videtur text.in.c.vbicũq; de pe-
nis.lib.vj.In contrarium est veritas ⁊ expresse hoc tenet Spec.
in titu.de locato.§.nunc vero aliqua.ver.clv.seu.viij.nec obst.le
ges in contrarium allegate: quia in honoribus ⁊ in dignitatib⁹
que conceduntur propter honores fateor hoc verum quod non
comprehenduntur tales nepotes sed restringuntur verba ad il
los qui sunt de familia cui facta est concessio ⁊ sic ad descenden-
tes ex masculis ⁊ eodem modo in penis legalibus impositis ali
cui ⁊ suis descendentibus vsq; in secundam ⁊ tertiam generatio
nem quam propter heresim vel lese maiestatis crimen vt nõ extẽ
datur ad descendentes ex filia per rationem que collitur ex.l.qs
quis.C.ad le.iul.maie.sed in cõcessione emphyteosis in qua suc-
b cedunt masculi ⁊ femine [b] de iure communi etiam si sit ecclesia-
5 stica.vt in aut. de non alie.§.emphyteosim. † dico quod nepos
vel neptis ex filia dicitur de generatione aui materni: quia est
generatus ab eo mediante filia vt etiam patet ex illo tex.in ver.
susceperat.ex quo colligitur quod auus maternus dicitur susci
pere nepotez ex filia: ⁊ ista susceptio nihil aliud est q̃ generatio.
Quidam autem dicebant quod mulier non generat: sed vir ha-
c bita nominatione ab agente non a patiente quod fatuum est di
cere: imo eque principaliter generat mulier sicut masculus cum
generatio fieri non possit sine vtroq; vnde dicunt naturales qđ
pater prebet formam: mater autem materiam ⁊ in re generata
eque principalis est materia sicut forma: imo se habet per prius
quia sine materia nõ potest esse forma: sed ecõuerso sic ⁊ si aliud
diceretur sequeretur quod Christus non fuisset de generatione
dauid generatus ex feminis que fuerunt de stirpe dauid: nõ au-
tem ex masculis: quia patrẽ in terris non habuit ⁊ tamen euãge
lium vult contrariuz ibi: liber generationis Jesu christi filij da-
uid.vbi vult ostendere quod fuit de generatione dauid.Item se
queretur quod nõ fuisset homo si mater nõ generasset quod est
hereticum dicere ⁊ per istas rationes cõsului pro ista parte que
6 est ipsa veritas allegando istum tex.in verb.susceperat. † p quem
etiam tenebat Bal.si diceret testator si decesserit sine liberis ex
suo corpore descendentibus an sub istis verbis comprehenda-
c tur nepos vel neptis ex filia videtur quod nõ q; dictio ex [c] signi-
ficat causam propinquam.vt not.in.l.j.§.si seruus extero.sed ne
pos vel neptis ex filia nõ descendunt immediate ex corpore aui
materni.In contrarium facit iste tex.secundum Bal. q; auus
maternus dicitur ipsum suscipere ex filia.nam malleus vel in-
strumentum licet faciat domum nihilominus ⁊ faber.vt not.s.
de acq.pos.l.p pcu.vide de hoc per Bar.in.l.liberorum.circa fi.de
verb.sig.qui videt̃ tenere idẽ in.l.lucius.la.ij.§.de here.instit.et
Bal.allegat glo.in aut.de nõ eligẽ.scdo nu.§.cũ igitur. ¶ Ter-
tio ⁊ vltimo not.q appellatione liberorũ cõprehenduntur ne-
potes: q intellige oĩa de proprio significato non sic de appella-
tione filiorũ nisi de improprio.⁊ per extensionem: vt in.l. iusta.
de verb.signi.qđ dic vt plene per Bart.in.d.l.liberorũ largius
7 eñ est significatũ illius verbi liberorũ. ¶ † Vltimo querit̃ text.

a ¶ Appellatione
liberoruz. Adde
Joã.an.in addi.
Spec.sup rub.de
test.⁊ sup hoc cõ-
suluerũt Pe. de
anch. Ant.d bu.
⁊ Sali.
b ¶ In qua succe-
dũt masculi ⁊ fe-
mine. adde Car.
zab. in.c.potuit.
de loca. Bal. ĩ.j.
cõstitutiõe feu. ⁊
an ille q accipit
emphyteosim p
se ⁊ filijs suis: an
cõprehẽdunt̃ filie
femine.vide ꝯsil.
inc.clemẽtissimũ
deũ. ĩ fi.iij. col.in
iiij.vol. Et qd si
pr̃ acqrit emphy
teosim p se ⁊ filijs
legitimis dic qđ
talia vba filijs le-
gitimis nõ ĩtelli-
gunt̃ de filijs ma
sculis tm̃ sʒ ẽt de
feminis.ita exp̃s-
se declarat Jo.in
c.raynald⁹. de te
sta.⁊ ibi Ant. de
bu.in.ij. colũ.⁊ p
Alex.de imo.cõ-
sil.lv.inci.ponde
ratis his q ĩ the-
mate narrant̃ in
pe.col.in.iij. vol.
c ¶ Dictio ex.adđ
bar.ĩ.l.j.§.ex ĩcen
dio.ff.d ĩcẽ.ruina
nau. bal.ĩ.l. ꝯ pe.
corib⁹.C.ad.l.aq.
Jo.an.⁊ ab.in.c.
qr̃.de elec.abb ĩ.
c.ĩter dilectos.de
fid.ĩstru. Pet.de
anc.ĩ.c. si pp tua
debita. d rescrip.
li.vj.ant.de but.
c.j. de cler. pug.
duel. Jo.de ana.
in.c.de cetero.de
homici. Barba.
ĩ rub.de ꝯsti.old.
cõsi.xlix.ĩcip.con
sueuit dubitari.

dicit q̄ iste nepos ex filia fuit institutus ⁊ sic erat de liberis: et erat heres institutus. quid si nō fuisset institutus vel fuit tamē noluit vel nō potuit esse heres an facit deficere conditionem, ⁊ tenet q̄ sic per .l. filiusfa. §. cum quis. de leg. j. Sed glo. ibi aliter distinguit. Bar. tenet opi. Pe. sed ista ꝓcedunt qn̄ dixisset si decesserit sine liberis lʒ non sint heredes: qꝛ verū est dicere q̄ decessit cum liberis

8 †sed dubiū est quid si dixisset si decesserit sine heredibus. nā istud verbū appositū in conditione restringit̃ ad liberos: vt est casus not. in .l. ex facto. §. si. ff. ad treb. An ergo requiritur quod sit de liberis et q̄ etiā sit heres glos. ibi videt̃ tenere q̄ sufficiat primū: ⁊ sit perīde ac si dixisset si decesserit sine liberis. in cōtrariū facit tex. in aut. de nō alie. §. emphyteosim. vbi si fit concessio alicui ⁊ suis liberis ⁊ heredibus nō transit ad liberos nisi etiā sint heredes ꝓpter istud verbum heredib⁹. q̄ etiaʒ tenet Bar. in .l. vt iurisiurandi. §. si liberi. de ope. lib. Bal. hoc tangit et videt̃ sentire q̄ qn̄ istud verbū apponit̃ in conditione debeamus tenere glos. q̄ est in .d. l. ex facto. §. si. vt sufficiat q̄ sit ex liberis: lʒ nō sit heres quātūcūq; dixerit sine heredib⁹ sed quādo apponit̃ in cōcessione emphyteosis vel feudi requiratur ꝙ sit de eis ⁊ quod sit heres. An aūt requiratur ꝙ sit heres vniuersalis in toto vel in quota an aūt sufficiat ꝙ sit institutus in aliqua re vel quātitate ⁊ sic sit particularis. Barto. tenuit ꝙ hoc vltimū sufficiat: sed Bal. tenuit cōtrariū in .l. liberti libertęq;. de ope. libe. reprehendens Bart. per .l. quidam. §. j. vel. ij. ff. de eden. qꝛ verbū heredibus debet assumi in potiori significato ⁊ sic in herede vniuersali non particulari qui nō dicitur proprie heres qn̄ habet heredē vniuersalē. vt .l. quoties. §. de here. insti. idē Bal. tenuit cū Bar. in .c. j. de suc. feu. ⁊ istud videtur tutius qꝛ Bart. multas rationes adducit ad ꝓbationem sue opinionis. ℭ Do. Rapha. tāgit hic vnā. q. quā ego vidi arduam: et in qua cōsuluerūt quasi oēs doc. italie: ⁊ etiā collegia. aliqui

9 pro vna parte aliqui pro altera. †Quidā habēs filiū masculum ⁊ filiā feminā illā instituit in certa quātitate ⁊ masculū vniuersalem instituit heredē: ⁊ si decesserit sine liberis voluit bona sua deuenire ad pium locū. iste filius masculus decessit cum nepte ex filia predefuncta dicebat pius locus extitisse conditionem fideicōmissi: qꝛ testatoꝛ non censet̃ cogitasse de nepote ex filia tali ratione: nā cum ipse haberet filiā voluit piū locū illi filie preferre q̄ ptʒ: qꝛ ipsum locum substituit post mortē filij non autē ipsam filiam. si ergo voluit piū locū preferre filie sue multo magis nepoti ex filia istius filij qꝛ non presumitur plus illaʒ neptē dilexisse ꝙ̄ filiam suam. Nec ob. iste text. qꝛ debet intelligi extra istos terminos qn̄ testatoꝛ nō habebat filiā quā preposuit substituto. et istam partem tenuit .d. Rapha. Alij dicebant cōtrariuʒ qꝛ iste tex. loquitur generaliter. si aliud diceremus ꝙ si iste filius decessisset cū filia femina ista filia nō excluderet substitutum qꝛ subesset eadem ratio qꝛ non est verisimile q̄ testatoꝛ dilexerit plus nepteʒ ex filia ꝙ̄ filiam propriam. l. si viua matre. circa me. j. de bo. ma. ⁊ tamē temerariū hoc esset dicere per .l. cum acutissimi. vbi filia grauati excludit substitutum sicut ⁊ masculus. Sʒ ad istam rationem posset responderi prout. §. verum esse nisi in terminis ꝓposite. q. qn̄ habebat filiā quā postposuit substituto finaliter. q. fuit terminata ꝑ cōcordiā ꝓpter cōtrarietates doct. cōsulentiū. Ego fui primus cōsultoꝛ pro ista parte ⁊ ꝑ loco pio tamen postea nunꝙ̄ volui amplius consulere licet requisitus qꝛ multorum consilia in contrarium fecerunt me in dubitationeʒ incidere lʒ pro parte pro qua consuluit totum florentinū collegium consuluerit ⁊ etiam omnes aduocati curie romane q erāt plures ⁊ solennes: bononienses ⁊ perusini consuluerunt ꝑ alia parte.

ℭ Intellect⁹. ad de bar. i. l. apō an tiqs. C. d̄ fur. bar. i. l. marcell⁹. ff. ad treb. bal. i. l. ēt. ff. de auto. ⁊ gl. i. c. ꝑ̄to. de vsur. ℭ Efficiat̃ eṗs. ad de ꝙ hoc limitat̃ quatenus patria potestas ē ꝯ eū ſʒ quaten⁹ est sibi fauoꝛ ⁊ tūc nō liberat. ita singlr̄ d̄t bar. in .l. itē i ptā. te. ff. d̄ his q sunt sui vel alie. iur. ⁊ gd de ꝯstituto in ordīe sacerdotali ⁊ de clerico ꝯstituto in minorib⁹ vid̄ gl. in .c. ideo rū. d eta. ⁊ qli. q̄ ē reprobata ibi a doc. ⁊ gl. si. i. c. cū volūtate. de sen. excommu. ꝓoct. in .c. quia nos de testa. do. ⁊ Phil. in .c. si annū q̄rtū decimū. in. §. huiusmodi. de iud. li. vj. ⁊ ꝑ car. alex. in repet. c. ꝑ venerabilē. i. §. q̄ aūt i. vij. no. q fil. sint legitimi.

2 ℭ Si testatoꝛ instituit filiā nuptā ⁊ facit legata sub conditione vel in dieʒ ⁊ iussit eā cauere si non diuertit a marito nō videt̃ exonerata a cautione si diuertit.

1 Cum patremfa. †Argumentum a cōtrario sensu nō debet

a sumi qn̄ resultat prauus intellectus.[a] ad hoc semper allegat̃ .l. cōuenticulā. de epi. ⁊ cle. vel propius ad li

2 teram. h. d. †iussa cauere si non diuertit a marito non videt̃ exonerata a cautione si diuertit. h. d. qꝛ sequeret̃ prauus intellectus a contrario sensu: premitte ad euidētiā ꝙ pro legatis factis in diem vel sub cōditione pōt heres cōpelli ad cauendū conditione vel die pendente de soluēdo illis aduenientibus: vt in toto tit. ff. ⁊ C. vt lega. no. ca. Secundo premitte ꝙ testatoꝛ pōt heredem exonerare a dicta cautiōe: vt in .l. scire. §. vt leg. no. ca. Pone ergo ꝙ testatoꝛ instituit filiā nuptā ⁊ fecit legata sub cōditione vel in diem ⁊ iussit eam cauere si nō diuertit a marito quod validum est in iure regulariter .l. j. §. huius rei. de offic. eius cui man. est iurisdi. ideo videbatur exonerata a cautione. Ista non diuertit ⁊ non volebat cauere dicens se fuisse oneratam a cautione sub cōditione si diuertere possem illa conditione inspecta non diuerterem ⁊ remanerem exonerata quia illa conditio diuertendi est turpis. l. reprehendenda. §. de insti. ⁊ substi. Si ergo essem exonerata eo casu quo fuisset mihi relicta expressa exoneratio ista sub cōditione ergo idem si relicta mihi a cōtrario sensu. vnde licet nō diuerterim cauere non debeo: hic dicitur cōtrarium: qꝛ non est verum quod videatur exonerata a cōtrario sensu sub conditione si diuerterit qꝛ illa conditio est turpis: ⁊ testatoꝛ esset reprehendendus: vnde non debet sumi iste contrarius sensus: ⁊ per cōsequens argumentū nō tenet debet ergo cauere postꝙ̄ nō diuertit ista .l. scrupulosa. in text. ⁊ glo. ponit casuʒ sed nō ita clare ⁊c.

2 ℭ Cōditio si nupserit arbitrio titij an reijciatur de legato vel legatum reputetur purum ⁊ quid si ille titius moriatur anteꝙ̄ nubat.

1 Si ea conditione. †Si cōditio iusta deficit facto eius qui debet implere legatū non debetur. hoc dicit. Itē si per casum vt in legibus sequētibus quas leges plene examina: vt dixi in .l. §. de institu. ⁊ substi tu. ℭ Oppo. glo. in ista .l. legatum. de .l. turpia. §. j. de lega. j. per quam videtur quod licet decesserit ille cui debebat nubere nō deficiat cōditio nec legatum. Bart. distinxit an ille decedat viuente testatoꝛe ⁊ tūc illa conditio tanꝙ̄ possibilis non vitiat legatum sed vitiatur. vt in .l. contraria. aut post moꝛtem ⁊ loquitur hic glo. reprehendit et bene: nam tunc esset conditio impossibilis: ⁊ reijceretur si tempore testamenti ille esset mortuus quia impossibile semper fuit quod possit nubere iam mortuo: sed si tunc viuebat illa conditio fuit possibilis a principio ⁊ potuit eam implere viuente testatoꝛe ⁊ etiam post moꝛtem. vt .l. hec conditio. la. j. de condi. ⁊ demon. si ergo postea moꝛiatur: ⁊ sic efficitur impossibilis ex post facto dicitur defecta conditio ⁊ sic deficiat legatum vt hic nō fit distinctio an in vita vel post moꝛtem. Nec obst. l. turpia. §. j. qꝛ

2 ibi propter aliud alia conditio erat inutilis seu turpis. † nam reliquit mulieri si nupserit arbitrio titij. ista conditio est cōtra libertatem matrimonij: vt in .l. cum tale. §. si arbitro. de condi. ⁊ demon. debet enim matrimonium esse liberum vt nubat ad sensum suum ideo reijcitur de legato: ⁊ reputatur purum. si ergo ille cuius arbitro debebat nubere moꝛtuus est legatum non deficit: quia defectus conditionis inutilis non vitiat cum etiam si viueret ⁊ posset nubere arbitrio illius non teneretur ipsum requirere ⁊ nubendo sine ipso consequeretur legatum: ⁊ iste est casus illius. §.

2 ℭ Mulier nupta ꝙ nō exeat de potestate patris licet trāseat in potestate mariti quo ad obsequia matrimonij.

3 Episcopalis dignitas vel ingressus monasterij liberat a patria potestate.

1 Si vxoꝛ tua. † Quo ad acquisitionem legati inspicitur tēpus quo dies eius cedit. hoc dicit. Hic vt plene habetur in .l. que le

2 gata. de regu. iur. † ⁊ allegatur ista lex q̄ mulier nupta non exit de potestate patris licet transeat in potestatem mariti quo ad obsequia matrimonij tamē quo ad effectus iuris ⁊ patrie potestatis remanet in eadem: ⁊ hoc in matrimonio car

3 nali: †sed in spirituali vt si efficiatur episcopus [b] vel igrediatur

b monasterium exit de patria potestate: vt in aut. si episcopalis dignitas. §. de episco. ⁊ cler. ⁊ no. gl. in .l. si ex causa. §. pōponius ff. de minoꝛi.

2 ℭ Plura specialia in legato libertatis.

3 Conditio dādi si est adiecta in legato ⁊ ille cui dari debet semel oblatam pecuniā recipere recusauit: an ille qui debebat implere liberatus sit ab implemento.

4 Conditio si dederit meo heredi an etiam possit impleri in herede heredis.

5 Ille qui habet implere cōditionem in persona alterius debet accedere ad illum nec expectare ꝙ ab eo petatur vt conditio pro impleta habeatur.

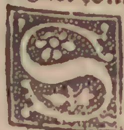
6 Debitoꝛ an teneatur accedere ad creditoꝛem ne sit in moꝛa.

1 Cum quidam. †Conditio dandi legato libertatis adiecta si casu vel facto eius cui dari debeat impediatur vel deficiat habetur pro impleta q̄ntum ad hoc vt libertas statim competat sicut si impleta foꝛet. secus si facto serui remanet tamen seruus obligatus ad dandum quando casu defi

2 cit: secus si facto eius cui danduʒ erat. hoc dicit tota lex. ℭ †Et sic in legato libertatis plura sunt specialia: primum est quod licet ista conditio dandi sit mixta tamen si deficit per casum non habetur pro defecta. regulariter secus: vt. §. eodem. l. legatum. et .l. cum ita. de conditioni. ⁊ demonstra. Secundum est quia licet consistat in dando quātitatem in genere: ⁊ sic licet impediatur dare vnam quantitatem posset dare alteram ⁊ per cōsequēs non posset

non posset dici defecta sed impedita tamen habetur pro impleta quantum ad hoc vt statim competat libertas regulariter secus l. que heredi. in fi. eo. titu. ff. vbi non debetur legatum quousque conditio que non potest impleri fuerit impleta. ista autem pot adhuc impleri: et tamen sufficit quod seruus casu fortuito fuerit impeditus implere: et hoc quando perit quantitas quam parauerat solutioni et sic apparet de ipsius deligentia: non sic si quantitatem non parauerat nec parare potuerit: vt hic in glo. que incipit qd aut Tertium est quia remanet obligatus ad dandum: et sic illud quod est in conditione est etiam in obligatione et potest peti conditione ex ista. l. regulariter secus. l. si quis sub conditione. §. si quis. ff. si quis omis. cau. testa. Quartum est quia si consistebat in dando certam speciem licet illa sit perempta non est liberatus iste seruus ab obligatione sed tenetur estimationem soluere: regulariter secus. vt in. l. si ex legati causa. ff. de verb. obli. vbi per interitum specie non subsistente mora vel culpa debitoris liberatur debitor. Quintum et vltimum est quod ex gestis in seruitute tenetur iste liber factus regulariter secus. vt. s. an seru⁹ ex suo facto. per totum. Et ista colliguntur ex glos. magna que incipit aliud est in contractibus. que per predicta remanet declarata vno excepto de quo statim dicam. Nam predicta vera quando casu fortuito impletur. si autem facto serui implere debentis habetur pro defecta: nec hic est aliquid speciale. Si vero facto eius cui dandum erat habetur pro impleta: nec etiam hic est aliquid speciale: quia regulariter idem est. vt. s. de insti. et substi. l. j. et. l. iure ciuili. de con
3 di. et demo. †Sed aliud est hic singulare: quia semel oblatam pecuniam vel speciem recipere recusauit liberatus est ille qui debebat implere ab implemento. et habetur pro impleta: et licet postea penitentia ductus vellet recipere non tenetur ille amplius ei offerre etiam si pecunia vel res oblata non sit perdita secundum veram opinionem Joan. quam recitat glo. que incipit tres casus. in prin. et istud est verum etiam in alio legato quam libertatis. Regulariter autem per oblationem solam debitor non liberatur non sequuto interitu l. qui decem. ff. de solu. imo requireretur et si non solueret constitueretur in mora: et prior mora creditoris tolleretur quia vltima mora nocet. vt. l. illud de pericu. et como. rei ven. et hoc vult ista glo. mag. que incipit aliud in prin. Quod autem dixi sufficere oblationem semel factam et non teneri amplius offerre procedit quando conditione impleta vel habita pro impleta nihil restat fiendum per heredem vt in legato libertatis que statim competit: et sic executio facta est. Si autem restaret vt in legato alterius rei de qua licet transeat dominium restat tamen possessio penes heredem: et sic potest agi vt eam tradat tunc si agatur pot heres per viam retentionis sibi consulere vt non cogatur tradere nisi sibi soluatur licet semel oblata recusauerit. Iste est casus singularis secundum intellectum Pe. in. l. cui fundum. in fi. de condi. et demo. de quo per eum. in. l. fi. j. eo.
4 ¶ †In prin. l. ibi: si suo heredi. Ista conditio si dederit meo heredi potest impleri etiam in herede heredis. l. sub diuersis. §. fi. et l. cum ita datur. §. fi. ff. de condi. et demo. secus si tertio non heredi dandum erat. Nam si ille moriatur antequam sibi detur habetur conditio pro defecta et deficit legatum: quia non pot impleri in persona heredis eius: vt in. d. l. cum ita. in prin. quia sibi est soluendum respectu sue persone ideo personam non egreditur: Sed quando heredi testatoris tunc est soluendum tanquam heredi et respectu hereditatis que tamen transeat ad secundum heredem et ad ceteros in infinitum etiam
5 potestas soluendi ad eos transit. ¶ †In tex. ibi: properabat ad heredem. Not. hic quod ille qui habet implere conditionem in persona alterius debet accedere ad illum nec expectare quod ab eo petatur vt conditio pro impleta habeatur. concor. de condi. et demo.
6 l. tales. §. fi. ¶ †Quid autem in debitore an debet accedere ad creditorem ne sit in mora an expectare quod creditor ipsum interpellet et prius non sit in mora. dic vt plene no. in. l. item illa. ff. de consti. pecu. ¶ In tex. ibi: omnino competat. dic. s. statim videbatur contrarium. s. quod videretur defecta conditio: et sic libertas non deberetur: vt. s. eo. l. legatum. vel si non haberetur pro defecta saltem non haberetur pro impleta quousque aliam pecuniam solueret vel estimationem rei perdite ad quam remanet obligatus: vt. j. circa fin. Contrarium tamen est et sic sunt duo specialia fauore libertatis vt non habeatur pro impleta: et statim libertas competat. ¶ In tex. ibi non abstrahatur. dic cum isto verbo iunge. ver. obnoxius tamen. qui est. j. vsque in fi. l. Et postea redeas ad seq. versi ibi: ex quacunque causa et c. vbi concludit quia ille tex. est transpositus et inordinatus et c.

2 ¶ Conditio si ascenderit capitolium an sit indiuidua.
3 Conditio dandi vni an possit pro parte impleri vt quis partem legati consequatur.

1 Si plures. †Conditio consistens in facto indiuiduo pluribus apposita pot per vnum impleri aliis contradicentibus vel negligentibus sibi tamen soli prodest vt partem legati consequatur non autem aliis. h. d. in effectu. et Pe. repetiit hanc. l. et tractauit materiam. tit. de condi. et demon. et est pulchra et subtilis repetitio valde. Glo. ponit casum duobus modis. In primo est conditio indiuidua et communis omnibus. puta si domum fecerint. videbatur enim quod cum omnibus fuerint apposita omnes deberent eam simul implere et vno implente non deberetur legatum alicui. alii forte dicebant quod sufficiebat eam impletam esse per vnum vt legatum purificetur etiam quo ad alios. Imperator tenet mediam viam: vt vnus possit implere licet fuerit apposita pluribus: quia vna pluralitas resoluitur in plures singularitates. et est perinde ac si cuilibet eorum fuisset apposita. l. falsa. §. fi. de condi. et demon. tamen non purificat legatum nisi quo ad se vt partem suam possit petere non quo ad alios qui nihil petere poterunt. Sed vtrum portiones aliorum accrescant isti implenti. tex. iste innuit quod non ibi: dum dicit et pro portione sibi contingente accipere. Breuiter puto dicendum quod si alii vellent postea soluere partem impensarum que tangebat eos non accrescant illi implenti: sed possint illi petere sicut si simul impleuissent. arg. in. l. fi. j. de iure do. impe. siue ro accusauerint dato eis termino ad instantiam implentis tunc faciunt se alienos a portionibus suis. l. si legatario. de fideicom.
2 liber. et sic accrescant illi implenti. †Secundo modo ponit casum glo. sub illa conditione si ascenderint capitolium quam glo. dicit esse indiuiduam sane intellige. s. singularem in persona cuiuslibet quia quilibet pot ascendere et ascensus vnius non est ascensus alterius etiam si simul ascenderent: quia sunt diuersi ascensus. Non sic in constructione domus que est vnica etiam si fieret ab omnibus simul: non autem intelligas quod sit indiuidua per se: quia non potest
3 quis ascendere capitolium pro parte †tunc autem diceretur proprie loquendo quando consisteret in dando: vt si descenderint et tunc quilibet potest implere pro parte sua et consequeretur partem suam legati. l. si duobus. de condi. et demon. Sed si esset apposita vni tantum ille non posset implere pro parte etiam vt consequatur partem legati: vt in gl. fi. nec etiam si decederet pluribus heredibus relictis posset vnus implere pro parte vt consequeretur partem legati. l. cui fundus. in fi. de condi. et demon. et si dicatur istud non posset procedere: quia si decessit antequam impleretur deficit conditio et legatum conditionale ad heredes non transmittitur: vnde etiam si vellent omnes implere non possunt legatum petere quia est extinctum: quomodo ergo pot procedere illud quod dicitur in. l. cui fundus. in fi. de condi. et demon. dicit Pe. quod debet intelligi quando legatarius obtulit antequam decederet et heres recusauit recipere. et sic conditio habetur pro impleta quantum ad hoc vt purificetur legatum per. l. prece. ibi: nisi et ipse oblatas pecu. non susceperit attamen legatarius si vult ipsum habere habet necesse soluere: si heres penitentia ductus vult recipere: quia sic potest sibi consulere per viam retentionis. nec obst. s. l. proxi. in eo quod ibi dixi: quia ibi nihil restabat agendum per heredem cum libertas iam competeret sic. s. soluere vel tradere rem legatam quam soluere non tenetur nisi pecunia tota sibi soluta etiam si de vno legatario quantum fuit ad plures heredes vt est casus ibi singularis: secus quando fuisset apposita pluribus ab ipso principio. vt. s. dixi. limita hanc legem nisi aliter appareat de intentione testatoris quod noluit eam habere pro impleta nisi omnes simul impleant vel quod voluerit habere pro impleta quo ad omnes etiam si vnus solus impleuerit. ff. de manumis. testa. l. si fuerit. in prin. et ver. quod ex his. Item quod dixi conditione dandi vni non posse pro parte impleri etiam vt partem legati consequatur. fallit quando legatum scinderetur per contrata. vel alio modo. Nam etiam tunc conditionis scinderetur. ff. de condi. et demo. l. plautius. et. l. pe. §. j. quod dic vt ibi et c.

¶ De vsuris et fructibus legatorum. Rubrica.

2 ¶ In legato vniuersitatis vt gregis veniunt fructus ante moram percepti.
Quid in re singulari. et nu. 1.

1 Legatorum. †In actione ex testamento veniunt vsure tempore litis contestate si mora non precessit contestationem et etiam fructus percepti et percipiendi hoc dicit ista lex cum lege fi. j. eod. Sed si mora precessisset venirent ex tempore more. simile in l. vna. cum ibi not. ff. de tritica. videbatur autem quod in actione ex testamento cum sit stricti iuris quia non numeratur inter actiones bonefidei. instit. de actio. §. actionum. non venirent vsure etiam ex tempore litis contestate si non fuerunt promisse per stipulationem: vt. s. de condi. inde. l. j. in fi. sed responde quod licet sit stricti iuris in hoc tamen habet instar bone fidei in qua veniunt vsure post moram. vt in. l. mora. §. in bone. fidei. ff. de vsuris. iuncta. l. in minorum. cum ibi not. s. in quibus cau. in integ.

resti.nõ est neces.⁊ ibi no.in gl.fi.¶ Sed cõtra qꝛ nõ potest esse
quin interueniat mora ante cõtestationẽ cum debeat precede-
re datio libelli per quã aduersarius videtur in mora constitui.
nam ad ipsam sufficit interpellatio etiã extraiudicialis:vt no.
in.l.si ex legati causa.de verbo.obli.fortius debet sufficere iudi-
cialis:sed inter dationẽ libelli ⁊ cõtestationem longum tempus
potest interuenire:narrat eñ Specu.ꝙ sibi fuit conmissa certa
causa in qua fuit datus libellus ante natiuitatem eius ⁊ tamẽ
adhuc non erat lis cõtestata.Sol.dic vt no.per Bar.in.l.denũ
ciasse.in prin.ff.de adul.qui dicit ꝙ per dationem libelli cuꝫ di-
rigatur iudici non parti non inducitur interpellatio nec mo-
ra aduersarij:licet secus in interpellatione extraiudiciali que
fit ipsi patri.¶ Item opponitur inq̃tum loquitur de fructi-
bus q veniunt a tempore cõtestationis vel more qꝛ imo videtur
quod veniunt a morte testatoris cum sint percepti ex re legata-
rij.l.herennius.de vsu.Solutio intellige hic quando fuisset le-
gata res aliena vel improprie testatoris ⁊ intelligatur de fru-
ctibus non perceptis:sed percipiendis alias procederet con
2 trarium.et ita intellige gloss.in.l.fi. † Distingue ergo in lega-
to et fideicommisso singulari aut fuit legata vniuersitas puta
grex equitum vel armentũ ⁊ tunc qꝛ ex fructibus augetur vni-
uersitas veniunt fructus ante morã percepti.l.j.de vsuris.aut
fuit legata res singularis:⁊ tunc aut erat aliena non testatoris
⁊ veniunt fructus a tempore more aut erat testatoris:et tunc
aut loquimur de non perceptis:sed percipiendis seu qui perci
pi poterunt:et idem:aut de perceptis et veniunt etiã ante mo-
ram si tamen sunt consumpti et heres erat bone fidei: qꝛ igno-
rabat rem legatam nõ tenetur ad eos si erat fructus industria
lis.secus si naturalis.l.quesitum.de acquir.re.do.cetera dic vt
plene no.in.l.fideicommissum.ff.de vsuris.per glo.⁊ Bar.in.l.
si tibi homo.§.cum seruus.ff.de leg.j.

2 ☞ Casus in quo nõ contestata lite potest procedi ad diffiniti-
uam parte absente et contumace.s.super declaratione an falci-
dia immineat vel non.

1
Aduersus. † Cum dubitatur an falcidia im
mineat non cogitur heres solue-
re integrum legatum nisi legatarius caueat de resti-
tuendo quatenus apparebit per falcidiam detrahẽ-
dum vel nisi sit cognitum ⁊ pronunciatum falcidiam non im-
minere.h.d.bene tamẽ cogitur heres soluere vsq3 ad dodrantẽ
si legatarius petat cum illud habeat soluere in omnem euẽtum
⁊ nisi legatarius hoc petat heres non teneť offerre postq̃ petit
totum heres habet iustam causam nõ offerendi partẽ qꝛ nõ est
verisimile ꝙ velit partẽ recipere.iste est casus singularis:et ibi
per Bart.in.l.que solidum.in prin.ff.de leg.ij.⁊ sic propter par
tem indebitã heres habet iustã causam nõ soluendi etiã alterã
partem.l.in fideicõmissa.ff.de vsuris.in prin.⁊ hoc voluit gloss.
in.l.j.in fi.gl.magne ibi dum dicit ⁊ hoc nihil habeat iustã cau
sam heres.vt.j.e.l.ij.Sed in quo facit ad tit.ista.l.respondeo qꝛ
si non offeratur cautio vel nõ appareat falcidiam non immine-
re non cõstituitur heres in mora etiam in partem que in omnẽ
euentũ venit soluenda:⁊ sic non tenetur ad vsuras ⁊ ad fructus
percipiendos sed si offertur cautio vel pronunciatur falcidiam
non imminere extunc constituitur in mora ⁊ tunc veniunt vsu-
re ⁊ fructus ⁊ eodem modo si legatarius offert se paratum reci
pere dodrantem. ¶ In tex.ibi legata morantur.i.differuntur
soluere.¶ In tex.ibi:iuris auxilium.dic.s. edicti pretoris.ff.si
cui plusq̃ per.l.falcidiam.per totum.¶ In tex.ibi:prestare iu-
bebit ibi supple nisi heres paratus sit statim probare ꝙ falcidia
imminet.argu.s.de edi.diui adriani.l.ij.cũ ibi not.¶ In text.
ibi:arbitrio dato ⁊c.sed contra quod imo cum non possit satis-
dare videtur remittenda satisdatio.l.cũ non facile.si cui plusq̃
per.l.falcidiam.⁊ sic non habet necesse facere declarari in quo
imminent sumptus ⁊ labor.solu.hic quando de presenti pote-
rit constare an immineat vel non:ibi quando non poterat vt si
erant quedam legata pura et quedam conditionalia quorum
conditio si eueniat legata excedant dodrantẽ ⁊ sic imminebat
falcidia si non eueniat:secus si petantur legata pura pendente
conditione: ⁊ si tempore quo erat incertum an debebantur an
2 non legata cõditionalia:tunc ꝓcedit qȯ ibi dicitur.¶ † In tex.
ibi:partibus suis fungetur.no.casum in quo nõ contestata lite
pȏt procedi ad diffinitiuã parte absente ⁊ contumace scꝫ super
declaratione an falcidia immineat vel non ⁊c.

1
Si homines. † Interitus speciei legate
post morã pertinet ad gra-
uatum.h.d.Sed in quo facit ad tit.qꝛ hic non agi-
tur de vsuris vel fructibus.Respõdeo.titu.est gene-
ralis ad omnen casum legatorum prouenientem ex mora: sed
si esset in mora per interitum speciei debite liberatur debitor.
l.si ex legati causa.ff.de verbo.obliga.an autem quando fuit in
mora distinguatur rem fuisse perituram penes actorem vel nõ
dic vt no.in.l.qȯ te.ff.si certum peta.⁊.l.nemo.§.fi.de verb.obli.
per Bar.⁊c.

¶ Ad senatusconsultum Trebellianum. Rubrica.

2 ☞ Specialia relicta non continent nisi lucrum:⁊ quid in vni
uersalibus.
Senatusconsultum trebellianum non habet locũ nisi qñ quis
propriam suam hereditatem relinquit per fideicommissum.
1 ¶ † Super gloss.rubrice ibi nũc de generalibus.Tu dic imo de
vniuersalibus quãdo per fideicõmissum relinquitur hereditas
tota vel quota:longa enim est differentia inter vniuersale fidei
cõmissum ⁊ generale.nã dicitur generale si quis legauerit vel ꝑ
fideicõmissum relinqueret oẽs seruos suos vel omnes res quas
habet in tali loco de quo nõ tractať in hoc tit.sed vide qȯ habe
2 tur in.l.fi.§.j.de lega.ij.¶ † Et no.quod specialia relicta nõ con
tinent nisi lucrum.vt no.in.l.si hereditatem.ff.manda.sed fidei
commissum vniuersale cõtinet etiam damna ⁊ onera ad q̃ fidei
commissarius tenetur post restitutam hereditatem:vt.j.eo.l.fi.
Sunt quedam alia relicta vniuersalia in quibus nõ habet locũ
iste titulus vt si legaretur mensa vel peculium vel hereditas nõ
propria ipsius relinquentis sed alterius que sibi obuenisset de
quibus in.l.cum filius.§.j.⁊.l.cum pater.§.mense.de leg.ij.sena-
tus enim consultum non habet locum nisi quando quis ꝓpriã
suam hereditatem reliquit per fideicõmissum ⁊ idem si per viã
legati.l.si quis seruum.§.fi.cum.l.seq.ff.de leg.ij.⁊.l.mulier.§.fi.
ad trebel.
2 ☞ Heres tenetur creditoribus hereditarijs etiam si non ha-
bet vltra quartam partem.
3 Si fuit iussus restituere hereditatẽ retenta certa re qȯ tunc nõ
teneatur ad onera creditorũ sed solus fideicommissarius.

Si ex senatuscõsulto. ¶ † Qui
restituit
hereditatem retenta quarta non tenetur credito-
ribus hereditarijs nisi pro illa quarta ideo si eis
soluat integrum repetet ⁊ fideicommissario ꝓ tri-
2 buspartibus.hoc dicit.¶ † In tex.ibi:quod creditoribus here
ditarijs sed quid de legatarijs. Respondeo non tenetur heres
soluere aliquid si non habet vltra quartam partem hereditatis
quia in illa prefert fideicommissario vniuersali ⁊ etiam legata-
rijs si autem haberet vltra quartam partem:vt quia fuit roga-
tus restituere dimidiam partem hereditatis tunc teneret qua-
tenus habet vltra quartaꝫ ⁊ sic pro dimidia illius dimidie quã
retinet.ita debet intelligi.l.seq.sed creditoribus tenetur etiam
si non habet vltra quartam partem pro illla quarta in qua ipse
pretendit causam lucratiuam creditores vero onerosam: ideo
preferũtur sibi.vt in.l.fina.§.licentia creditoribus.s.de iure de
libe. ¶ In gloss.j.ibi:per pegasianuꝫ ⁊c.sed hodie sublatum est:
3 ⁊ attributum trebelliano.vt ibi dicitur.¶ † In gloss. sequẽ.op-
ponit quoniam heres totum repetat quoniam ad nihil teneba
tur creditoribus. vt instit.de fideicom.l.j.§.sed ⁊ si quis vna.
solu.hic loquitur quando retinuit quotaꝫ scilicet quartaꝫ par-
tem hereditatis ibi quando retinuit certam rem:quia fuit ius-
sus restituere totam hereditatem retento certo fundo quo casu
cum in eo loco legatarij singularis habeatur non tenetur ad
onera creditorum vel legatorum.etiam si ille fundus valeat vl-
tra quartam.l.quoties.s.de heredi.insti.sed solus fideicommis
sarius qui loco heredis habetur vt in contrario.si tamen por-
tio fideicommissarij non sufficit ad soluendum tunc legata-
rius in subsidium habet regressum contra heredẽ quatenus il-
le fundus valebat vltra quartam sed creditores etiam ad totũ
fundum si hoc expedit pro soluendo eorum debitum vt in.l.j.§.
si his.eo.tit.quod not.in.l.ij.proxi.circa fi.glo.in ver.in casu ta-
men cogitur ⁊c.quod dic vt plene no.in.d.l.j.in vltima glo.ff.
eo.titu.⁊c.

1
Ad eum cui. † Qui restituit partem heredi
tatis pro altera parte tenetur
creditoribus ⁊ legatarijs.hoc.d.aduerte qꝛ interdũ
quis rogatur restituere totam hereditateꝫ quo casu
pȏt retinere quartã autoritate senatusconsulti ⁊ tunc loquitur
lex precedens qua pro illa quarta tenetur crditoribus nõ autẽ
legatarijs.interdum rogať restituere partem puta dimidiam
⁊ tunc pro altera dimidia tenetur creditoribus ⁊ legatarijs vt
in hac.l.diuersimode tamen qꝛ legatarijs non tenetur nisi pro
dimidia cum ipse possit retinere quartã tam aduersus fideicõ-
missarium q̃ aduersus legatarios:sed creditoribus heredita-
rijs tenetur pro integrali in dimidia.ita debet intelligi hec.l.⁊
ita voluit glo.que oppo.de lege precedenti.¶ In glo.ibi quan
do portio fideicommissarij nõ sufficit. declara hoc vt dixi in.l.
precedenti

precedenti ⁊ distingue. nam aut heres restituit hereditatē retē-ta certa re vel quātitate aut retenta quota. Primo casu non remanet obligatus creditoribus ⁊ legatariis etiam si valet vltra quartā nisi in subsidium quando portio fideicōmissarii nō sufficeret ⁊ tunc est distinguendum inter legatarios ⁊ creditores: vt dixi. Secundo casu aut retinuit quartam partem et remanet obligatus creditoribus pro illa quarta legatariis: qr vero non retinuit vltra quartam: ⁊ tunc remanet obligatus vtrisqȝ. vt in hac. l. diuersimode tñ vt. s. dixi. ⁊ hoc post factam restitutionem sed ante potest heres conueniri insolidum a creditoribus et legatariis saluo eo qd dicam. j. eo. l. fi. ⁊ hec habentur per glo. magistram que melior non reperitur in hoc in. d. l. j. §. fi. in vltima glos. ff. eo. titu. in glos. in fi. ibi: ⁊ tamen tenet fideicommissum. ¶Sed contra quod imo non valeant legata ⁊ fideicommissa si es alienum absorbeat hereditatem. l. si vniuerse. s. de leg. ij. solu. verum in singularib⁹ legatis ⁊ fideicōmissis que minuunt hereditatem non sic in vniuersali quod non minuit: imo transit in fideicōmis. cum oneribus. Sed contra quod idem in vniuersali: vt. j. tit. j. l. successores. sol. ibi: ipse heres erat creditor testatoris ⁊ debitum suum absorbebat totā hereditatē: vnde intererat sua qd non valeret fideicōmissum vniuersale vt possit eam retinere pro suo credito. sed qñ alii sunt creditores nihil ad eum cum nō valeat: cum onera creditorum sint transitura in fideicōmissarium ⁊c.

2 ¶Si testator corā quinqȝ testib⁹ dicat se velle hereditatē suā pertinere ad talem ⁊ talem vtendo verbo cōi: qȝ videatur grauare venientes abintestato qȝ illis hereditatē restituāt sed si vsus fuisset verbis directis: ⁊ sic videreꝶ voluisse testari tunc non valeret nec vt testm̄ nec vt codicillus.

3 Ad cogendum heredem adire virtute senatusconsulti tre. non cōpetit actio ex testamēto sed officium iudicis: ⁊ quid si adiuit.

Si per fideicommissum.

1 ¶†Fideicommissum vniuersale pōt relinqui abintestato etiam sine scriptura. h. d. cum. l. se. ⁊ sine scriptu
2 ra. j. eo. l. ⁊ sine scriptura. †No. qd si testator coram quinqȝ testibus dicat se velle hereditatem suam pertinere ad talem ⁊ talem vtendo verbo cōmuni vel verbo aliquo videꝶ grauare venientes abintestato quod illis hereditatē restituant: sed si vsus fuisset verbis directis ⁊ sic videretur voluisse testari: tunc non valeret nec vt testamentum propter defectum numeri testium: nec vt codicillus. per. l. non codicillum. s. de test. No. etiā vnam gl.
3 in eadē. l. ⁊ sine scriptura. que semper allegatur †qd ad cogendū heredē adire virtute senatusconsulti non competit actio ex testamēto: sed officium iudicis sed ad restituēdā hereditatē postqȝ adiuit competit actio ex testamēto: quod intellige si sponte adiuit: si autē coactus tunc eo officio iudicis quo coactus fuit adire cogitur etiam restituere vt hec habenꝶ in. l. si legatus. in pric. ff. eo. vbi melius qȝ hic.

2 ¶Per dationē substituti vulgaris an videatur heredi data licentia repudiādi.
Datio substituti vulgaris an etiaȝ tollat existētiam sui heredis qñ haberet vulgarē substitutum ⁊ etiam fideicommis.

3 Legata nominatim relicta ab vno ex institutis vel a primo gradu an ⁊ a quo debeantur si ille non est heres.

1 **Non iustam.** †Fideicōmissum vniuersale ab herede relictum censetur a coherede vel a substituto vulgari tacite repetitum: ⁊ si grauatus cum recusaret adire iussus fuit per iudicem adire: ⁊ ipse tanqȝ adeat decessit coheres vel substitutus ex persona illius restituit non retenta quarta sicut nec ille potuisset retinere si viueret. hoc. d. ista lex singularis et pulchra. Dubitabat ergo hic fideicōmissarius iste quod fideicōmissum intercidisset: quia grauatus de restituendo decessit anteqȝ hereditatem adiret per. l. ille a quo. §. si de testamento. ff. eo. ti. ⁊ per ea que not. s. de fideicom. l. eam quam. in gloss. ij. magna. ⁊ in. j. q. sed non habebat dubitare propter duo. Primum quia contrarium loquitur quando nō habebat coheredem vel substitutum et sic hereditas deuoluitur ad venientes abintestato qui succedunt preter voluntatem defuncti: ideo nō censetur fideicōmissum ab eis repetitum si non fuit dictuȝ expresse: vt. s. de codic. l. fina. hic vero habebat coheredem ⁊ substitutum qui succedit ex voluntate defuncti ⁊ a quo censetur fideicommissum tacite repetitum regulariter. vt in. l. si titio ⁊ meuio. §. iul. de leg. ij. ⁊. l. licet imperator. de lega. j. Item alia ratione. Posito quod non haberet coheredem vel substitutum quia decessit post iussum sibi factum de adeundo propter iussum transmittitur potentia adeundi etiam ad heredem ipsius grauati ex iussu ſm docto. quia ita intelligunt hanc legem. ⁊ tetigi in. d. l. eam quā. in. j. q. ij. glo. magne. multomagis si habet substitutum vel coheredem non petit fideicōmis. et isto casu propter talem iussuȝ talis substitutus vel coheres nō restituit ex propria persona sua et ex tacita repetitione qr tūc detraheret quartam cum ipse nō fuerit iussus adire sed sponte adiuit: imo restituit ex persona illius grauati: ideo sicut ille si viueret non detraheret quartam l. ita tamen. §. qui suspectam. ff. eo. tit. nec ipse substitutus seu coheres. ita debet intelligi hec. l. propter id quod dicit Bal. quod isto casu etiam si substitutus haberet propria onera tenebitur restituere hāc hereditatem postqȝ restituit eā ex persona illius grauati: sed si haberet restituere ex persona ꝓpria: quia ille non fuisset iussus adire tunc non teneretur restituere virtute tacite repetitionis: quia isto casu cessat ex presumpta mente defuncti vt habetur in. l. licet imperator. quod est pulchrum et subtile.

2 ¶†In glos. que incipit. i. iussa. in fi. dic quod licet fuerit datus substitutus vulgaris nō propterea videtur heredi licentia data repudiandi: vt est casus in. l. iul. si quis omis. cau. testamenti nisi institutus esset sibiipsi substitutus. l. j. §. si proponatur. cod. tit. videtur ergo in primo casu repudiasse in fraudem fideicom. licet aliter de fraude non constet: sed ſm solutionem gloss. oporteret de fraude docere. Alii dicūt quod quando habet fideicommissum vniuersale ⁊ substitutuȝ vulgarem propter substitutionem non videtur data licentia abstinendi: sed si non haberet fideicōmissum vniuersale secus. vnde dicit Bal. per hoc limitari illud quod dicunt gloss. quod datio substituti vulgaris tollit existentiam sui heredis qñ videtur data licentia abstinendi: vt no. in. l. papi. §. qñ autem quarta. de inoffi. testa. dicit ipe quod hoc fallit quando haberent vulgarem substitutum et etiam fideicōmis. vnde cum hodie quasi in omnibus testamentis dicatur substituit vulgariter pupillariter ⁊ per fideicōmissum non tolleretur dicto casu existētia sui heredis. tu dic vt dixi. s. dictā glo. non esse veram per. d. l. iul. et dixi in. l. si filius heres. de lib.

3 et posthu. ¶†In gloss. seq. oppo. duobus modis. Primo de. l. celsus. et quod alicuius. de leg. ij. vbi relicta legata nominatim ab vno ex institutis si ille non est heres non debentur a coherede vel substituto vulgari: sed hoc ab ista auia non potuit istud fideicōmissum nisi nominatim relinqui vel expresso proprio nomine vel appellatiuo: puta auia quod tandem valet. l. ij. ff. de libe. et posthu. ⁊ tamē dicitur quod a coherede ⁊ substituto cēsetur tacite repetitum. Gloss. soluit duobus modis. Primo qd ibi heres non fuit heres nec vnqȝ esse potuit: qr non erat in rerum natura tempore testamēti: ⁊ sic eius institutio erat pro nō scripta: ideo portio sua transit ad coheredem sine onere. vt. j. de cadu. tol. §. in primo. ibi dum dicit nullo grauamine ⁊c. hic aūt licet non fuerit potuit tamen esse: ⁊ sic habuit principium ⁊ originem in persona auie qr non fuit pro non scripto. istam solutionem videntur tenere doct. sed non videtur vera qr pro non scripto hereditas bene accrescit cū onere: vt in eā. l. j. §. is itaqȝ. lȝ pro non scripto legati secus: vt in. d. §. in primo. facit. l. in ciuitatibus. §. lucius. de lega. j. tene ergo sequentem quod ille. §. qd alicuius. loquitur de iure veteri ante rescriptū diui Antonini de quo hic. et de proprietate verborum: sed ex interpretatione imperiali secus est vt hic. ⁊ hoc videtur expresse text. velle in. l. si titio ⁊ meuio. §. iulia. eo. titu. ⁊ tetigi in. l. eā quam. s. de fideicō. ¶Secunda oppo. est de. l. j. §. fi. de lega. iij. vbi relicta nominatim a primo gradu venientium abintestato si ille repudiat ⁊ hereditas venit ad gradum sequentem non debentur. solu. ſcōm glo. ⁊ bene melius qȝ alibi quando quis decedit intestatus solus primus gradus venientium abintestato habet tacitam voluntatem defuncti. l. si quis cum nullum. de iure codi. sequēs ergo gradus primo excluso cum non veniat ex tacita voluntate defuncti censetur potius habere ex casu fortuito qȝ a defuncto: ideo non tenetur ad relicta. l. si fuerit. de leg. ij. sed quando sunt plures gradus veniētium abintestato quilibet eorum habet ex expressa voluntate defuncti ⁊ sic non ab eo casu fortuito: iustum est ergo vt soluat relicta. ¶Sed extra gloss. oppo. quod idem sit in pluribus gradibus venientium abintestato: vt in. l. si plures eodem titu. de leg. iij. circa finem tit. Solu. aut legata fuerūt relicta simpliciter ⁊ censentur relicta ab omnibus gradib⁹ vt ibi aut nominatim a primo gradu: ⁊ non censenꝶ repetita a sequētibus: vt ibi patet in fi. ⁊ in. d. l. j. §. fi. sed in pluribus gradibus succedentium ex testamento indistincte habentur ab omnibus gradibus. nam si sunt relicta simpliciter cēsentur ab omnibus relicta si noiatim a primo censenꝶ relicta a sequēti: nisi de cōtraria voluntate appareat qd ex pluribus presumitur: vt habetur in. l. licet imperator. cetera dic vt habenꝶ in. l. que cōditio. de cōdi. et demon. ¶In glo. fi. queritur que sit ratio qd iste coheres ⁊ substitutus non detrahit quartam trebellianicam. nā text. videtur velle quod ipse habeat soluere fideicōmissum virtute tacite repetitionis ab eo facte: et sic ex sua persona: sed ipse non coactus adire sed sponte adiuit: ergo non debet priuari cōmo-

do quarte. quidā timore huius dicūt qđ debet intelligi quando fuit coactus adire qđ est diuinare. Dicit ergo glos. qđ ideo non detrahit qꝛ aut fuit coacta. i. iussa adire q̄ prius repudiauerat: vnde si post iussum adiuisset tanq̄ coacta adiens nō gauderet cōmodo quarte. l. qꝛ poterat. ff. ad treb. certe per hoc nō respon detur ad oppositionē qꝛ iste coheres soluit ex propria persona. vnde delictū auie nō debet sibi nocere. Ang. sentit qđ iste cohe res non soluat ex propria persona ꝛ ex tacita repetitione sed ex psona auie ꝛ ex tacita repetitione qꝛ erat eius nepos: ꝛ ille ius sus perpetuat potentiā adeundi vt transmitteretur ad heredē. iste intellectus videtur contra mentem litere que pōderat hoc qđ tacite videatur repetitū: ꝛ sic innuit qđ debeatur ab ea ex ta cita repetitione: ideo istud contrariū est valde difficile: vñ opor tet dicere quod licet habeatur ex tacita repetitione tamen de betur ex persona auie: qꝛ post iussum sibi factū efficitur ista por tio auie vt trāseat ad coheredem cum sua causa ꝛ vitio coactio nis: sed si non fuisset iussa adire fateor qđ coheres deberet ipsum ex propria persona nec licuit auie post iussum factum penitere et dicere se velle sponte adire: qꝛ sic prouisio senatuscōsulti esset nugatoria q̄ vult quod coactus adiens perdat quartā: semper enim diceret sponte adire postq̄ res stare non posset: sed si non fuisset iussa adire lꝫ repudiauerit cum repudiatio nō teneat in preiudicium fideicōmissarij vniuersalis. l. ita tamen. §. si cōpul sus. poterit penitere ꝛ adire sponte ꝛ non perdit quartā. ita de clara qđ sequitur in glo. in ver. sed nonne.

2 ☞ De iure ciuili filius de restituendo grauatꝰ sub conditiōe an possit detrahere nisi vnā quartā. s. vel legitimā debitam iure nature vel trebellianicā ꝛ quid si est grauatus pure. Quid hodie. nu. 3.

3 Liberi grauati restituere hereditatē sub conditione quos fru ctus interim perceptos computent in quartam.

1 Iubemus. † Liberi primi gradus rogati restituere hereditatem sub con ditione fructus interim perceptos non computant sibi in quartam trebellianicam. h. d. vsq̄ ad. §. in su pradictis. ꝛ primo loquitur quando fuerant rogati restituere fratribus vsq̄ ibi: idēq̄. secundo quando proprijs filijs vel libe ris eorum. Itē puto ꝛ multofortius quando extraneis. nam si aduersus proprios fratres vel liberos habent hoc priuilegium multomagis debēt habere aduersus extraneos et miror quod glo. nec doc. hoc tangūt. nec ob. finis huius. l. vbi dicitur qđ ea que hic dicuntur solum habent locum in personis ꝛ in casibus hic expressis nō extra istos terminos: qꝛ refero istū fi. ad ipsos liberos grauatos vt non habeat locū nisi in liberis primi gra dus. non autem refertur ad personam illorū quibus fideicom missum fuit relictū: alꝰ esset sine ratione determinatio huius le gis: realiter enim fructus percepti conditione pendente com putantur in trebel. tanq̄ percepti ex voluntate defuncti: et si ex cedunt nihil restituitur fideicōmissario. vt hic in glo. magna. et plene habetꝛ in. l. in fideicōmissario. ad trebel. ꝛ. l. mulier. §. si he res. cum seq. sed liberi primi gradus tales fructus lucrātur: qꝛ nec restituunt nec trebellianicam computāt vt hic. ꝛ sic no. eos melioris conditionis q̄ sequentes sic. et. ff. de excu. tuto. l. sed et milites. §. liberorum. istud ergo priuilegium non habent paren

2 tes primi gradus: vt in. l. si filius. ꝛ ibi no. ff. ad leg. fal. † Not. in

a ver. retenta quarta. ꝛ in versi. dodransᵃ restituatur. i. tres quar te quod de iure ciuili filius de restituendo grauatus sub condi tione non potest detrahere nisi quartam: lꝫ vel legitimam de bitam iure nature que olim erat quarta vel trebellia. ꝛ qđ vna in alteram computatur. de isto articulo disputat glo. in. l. quāq̄ j. titu. j. et recitat opinionem quorūdam dicentium quod quā do erat rogatus pure verum est quod dixit: sed quando sub cō ditione vel in diem tunc statim et ipso iure illud quod habetur pro legitima iure nature diminuit fideicommissum nec cadit in eo: sed adueniēte postea cōditiōe vel die incipit deberi quar ta trebel. nam antea non potuit incipere: quia nec fideicommis sum erat debitum: ideo tunc detrahetur alia quarta de residuo que simul cum tertia faciūt dimidiam. et ista oppositio placuit canonistis intantū quod fecerunt text. in. c. raynutius. ꝛ raynal dus. de test. ꝛ cōmuniter vbiq̄ practicatur. Bald. autem in aut. res que. cōmu. de lega. ꝫ. dicit hoc esse contra omnem veritatem iuris ciuilis per illum text. ꝛ per istud cui non est dare respon sum inq̄tum vult quod dodrans id est tres quarte restituātur sed potest facile responderi quod intelligatur hoc de dodrante residui. nam in legitima non celebrat fideicōmissum ꝛ perinde erat ac si fuisset rogatus restituere quod superest vltra legiti mam puta debitam filio sicut in simili habetur in. l. mulier. §. cū proponeretur. ad trebel. quicquid sit ita practicatur ꝛ pro euan

3 gelio tenetur: limita etiam istam legem tribus modis. † Pri mo nisi fructus sint percepti post lit. contesta. qꝛ tunc etiam libe ri primi gradus computāt in quartam: vt habetur in dicto. c. raynutius. Secundo vt loquatur de fructibus perceptis post aditam hereditatē illi enim sunt heredis non hereditarij sicut alie res ꝛ cadunt in fideicōmisso. vt in. l. ita tamen. §. j. in fi. ad trebel. et ideo computātur in quartam etiam in liberis primi gradus sicut ꝛ alie res hereditarie computarentur fm Bal. qđ no. qui alleg. l. in fideicōmissaria. §. j. eo. titu. Tertiā limitatio nem alias dabat huic. l. nā loquitur quando vna tm̄ quarta de trahebatur per grauatum sed fm opinionē cōmunem que pra cticatur detrahit hodie duas quartas. s. legitimam ꝛ trebellia nicam. ꝛ in legitima clarum est quod fructus non computātur hodie per. l. scimus. §. repletionē. ꝫ. de inoffi. testa. nunquid er go in secunda quarta trebel. computātur videtur quod sic per d. l. cum mulier. §. cum proponeretur. vbi in dotem computan tur fructus percepti. Nec obst. ista. l. qꝛ non sumus in terminis eius: et satis est q̄ possit trebellianicam vltra legitimā detrahe re. Bar. tamen in. l. quod de bonis. §. quod auus. ad le. fal. sen tit contrarium dum dicit q̄ si rogatus est de liberis non primi gradus cum peruenitur ad detractionem trebellianice debet inspici an tot fructus percepit qui faciūt quartā tūc eā non de trahit: ꝛ tunc innuit secus esse quando est de liberis primi gra dus. ista est securior pars lꝫ pcedēs de rigore iuris magis pla cet: sed qꝛ reperio aliquem de hoc loquentem vel aduertentem sequere hāc opi. que colligitur ex dictis Bar. qꝛ instruit adno catum. nā cōmuniter dicimus qñ filius rogatus restituere de cesserit sine liberis ꝛ cōditio euenit q̄ eius heres potest retine re dimidiam hereditatis: ꝛ multi non perpendunt nec conside rationem faciunt de fructibus interim perceptis. tu interroga et considera an esset de liberis primi gradus an non ꝛ hoc secū doꝰ casu considera an fructus percepti sufficiant ad trebelliani cam. item an erit idem in falcidia iure institutionis. gl. innuit q̄ sic in. l. qđ de bonis. §. fructus. ff. ad le. falc. sed tex. huius. l. in fi. innuit contrariū dum dicit hoc qđ hic dicitꝛ pcedit in perso nis ꝛ casibus hic expressis non vltra istos: sed hic exprimitur casus cur reliquit fideicōmissum vniuersale ergo non extendit ad particularia. ¶ Vltimo glo. oppo. de. l. papia. §. si conditio. de inoffic. testamen. ꝛ dat multas solutiones et vltima solutio quā tenet non habet in se rationem quia fructus percepti pen dente cōditione vel die incerta ita sunt percepti iudicio testato ris sicut sunt percepti pendente die certa: ergo deberent cōpu tari sicut ꝛ illi. tene ergo primā solu. qđ ibi loquitꝛ de iure veteri ante hanc. l. quo fructus predicti nō solum in trebellianicā sed etiam in legitimaꝫ iure nature computabantur: sed per hanc. l. cōtrariū statuitur in liberis primi gradus vt non computēt in trebellianica sed eā eligāt: ꝛ eo modo si eligāt legitimā debitaꝫ iure nature nō cōputātur cū sit eadē ratio sed extra liberos pri mi gradus computabantur in vtraq̄ postea per. l. iustiniani. ꝫ. de inoffi. testa. scimus. §. repletionē. generaliter statuitur q̄ in le gitimam iure nature debitā nō cōputentꝛ. vnde cū ista debeatur nō solum liberis primi gradus sed posterioris nullus computa bat. ꝛ in hoc extenditur illa. l. sed q̄tum ad trebellianicā que de trabitur vltra legitimā remanebit distinctio huius legis aut est de liberis primi gradus ꝛ non computant aut vlterioris ꝛ tunc secus. quo casu etiā in extraneis quid iuris sit distingue tres ca sus vt hic habetur in glo. in ver. ꝛ no. diligenter ꝛ plenius in. d. l. in fideicommissaria.

2 ☞ Si testator instituit heredem extraneū ꝛ ipsum rogauit de restituendo post mortē suam fratri suo vel filio eius: an habebit locum iste. §. vt frater vel filius non possit ipsum compellere ad satisdandum.

1 In supradictis. ¶ † Cum filius rogatur restitue re fratri vel nepoti ex eo in dieꝫ vel sub conditione nō compellitur interim cauere ex tit. vt lega torū nomine caueatur. nisi in duobus si testator contrarium vo luit vel quando rogatꝰ vel rogata restituere filio proprio trāsit ad secundas nuptias quia tunc ille nō habet amplius de illo cō dere. hoc dicit notabiliter tene menti quod postq̄ pater vel ma ter transijt ad secūdas nuptias filij primi matrimonij iuste pos sunt de ipsis non confidere per rationem positam in. l. lex que tutores. ꝫ. de admini. tuto. ideo possunt exigere cautionem quā prius non poterant propter confidentiam quam habere debe bant de patre vel matre: sed quid si dissipet: respōdeo adhuc nō potest exigere cautionem extra istos duos casus vt not. in. l. sci re. j. vt legato. nomi. ca. sed eis interdicitur administratio: vt habetur in. l. imperator. ff. eodem titu. ad trebellia. ꝛ in. l. finali.

2 ff. vt lega. no. cauea. ¶ † Quero quid si heredem instituit extra neum et ipsum rogauit de restituendo post mortem suam fra tri suo vel filio eius an habebit locū iste. §. vt frater vel filius nō possit ipsum compellere ad satisdandum. ꝛ videtur quod sic: quia subest eadem ratio confidentie quam deberet habere vel causa

¶ Dodrās. adde Barba. in repe. c. raynutius. de testa.

causa reuerentie. Contrarium dic per §. huius. l. q2 hic loquit q2 instituit filium suuz vel alium descendētem et rogauit de restituendo filio suo vel nepoti ex eo ꝛ extra istas personas nō hz locum, nā in casu predicto lʒ adsit conditio vel reuerētia eorum non adest affectio prout testatoris hic. ¶ Sed oppo. quid si pater transeat ad scḋas nuptias non propterea cogitur cauere vel
a satisdare filio suo cum inter patrē et filiū ª nō cōtrahatur ciuilis obligatio. l. frater a fratre. ff. de condictio. inde. sol. verū erat olim et etiā hodie in ꝓfectitijs secus in aduentitijs vt ibi nota. Sed contra q2 ista hereditas peruenit ab auo in nepotē ꝛ hoc propter filium ꝛ eius contēplatione. l. dedit dotem. de colla. bo. ergo reputatur potius profectitia quā aduentitia. arg. in. l. sed si plures. §. in arrogato. de vulg. ꝛ pup. difficile est contrarium quod reputetur aduētitia. q2 post mortem filij aduētitia est ad nepotem. ꝛ sic contemplatione filij relicta et. §. in arrogato. loquitur in his que filio eodemq3 patre viuente ꝑuentura essent contemplatione ipsius filij eiusdemq3 patris.
2 ☞ Defectus conditionis facit deficere dispositionem: et haberi facit pro non facta.
1 **Si autem.** †Nō videtur sine liberis decessisse qui reliquit nepotem vel neptez ex filio vel filia natum vel nasciturum. h. dicit. et hoc vltimum de nascituro additur ad. l. j. §. de condi. inser. intellige quod erat in vtero tempore mortis: ꝛ sic habetur pro nato in his que concernūt eius fauorem. l. qui in vtero. de sta. ho. ꝛ hoc est hmōi: q2 ista cōditio fauore liberorum censetur apposita vt habeat vt not. per glo. in. l. filiusfa. §. cum quis. de le. j. facit. ff. de oper. liber. l. v. ad
2 id quod dicitur de posthu. † Et no. qḋ defectus conditionis facit deficere dispositionem. et ad hoc pluries allegaui hunc tex. et haberi facit pro non facta. ſ. pecuniam. ante §. si cer. peta. ꝛ. l. necessario. §. j. de peri. et commo. rei vendi. ꝛc.
2 ☞ Monasterium quare habeatur loco liberorum et quando non habeatur. ꝛ nu. i.
3 Si pater relinquat filie mille si nupserit et si ingrederetur monasterium reliquit. cc. ipsaq3 ingressa est: an monasterium poterit petere mille sicut si nupsisset in seculo.
Si testator dixit si decesserit sine liberis ex proprio corpore descendentibus an ista conditio verificetur in monasterio.
4 Si aliquis donauit bona sua alicui sub cōditione si ipse donās liberos non habuerit vel matrimonium non cōtraxerit et ingressus est monasterium: an dicatur defecta conditio: an vero extitisse vt sic valeat donatio.
5 Si grauatus sub illa conditione si decederet sine liberis vel sine matrimonio anteq̄ monasteriū ingredereť si fecit testamentum cogitans de ingressu ꝛ instituit aliquē extraneum heredez cum tale testamentū tūc per ingressum religionis nō rūpatur licet sec9 si de ingressu cogitasset debeť legitima monasterio an substitutus excludetur ab istis bonis ꝑ istū extraneū institutū.
6 Si relinquo alicui mulieri si monasterium non ingrediatur et ipsa ingrediatur an perdat relictum.

Nisi rogati. Ista autenti. venit exceptiue ad vnum casum qui colligit ex. §. sinaūt is. a contrario sensu: q2 ibi dicit q̄ si grauatus reliquit filiū aut nepotē aut pronepotē non videť extitisse cōditio fideicommissi relicti sub ꝯditione si decesserit sine liberis ꝛ ideo fideicōmissum nō debetur a cōtrario sensu si neq3 filiū neq3 nepotē nec pronepotē relinq̄ret natū vel nasciturū diceret extitisse cōditio ꝛ sic deberet fideicōmissuz. † ista
1 autē auť. excipit nisi grauatus fuerit ingressus monasterium q2 tunc deficeret conditio ꝛ fideicōmissum posito qḋ liberos naturales nō relinqueret: q2 monasteriū loco liberorū habeť et hoc qñ fuit institutus purē ꝛ grauat9 sub illa cōditione. idē si esset sibi relictum sub conditione si liberos habuerit vel si matrimonium cōtraxerit q ingrediendo monasteriuz videť acquisiuisse liberos ꝛ monasteriū contraxisse: ꝛ sic purificať relictū. Ingressus ergo religionis facit deficere conditionē si decesserit sine liberis vel sine matrimonio et existere conditionē si liberos habuerit vel matrimoniū contraxerit. h. di. ꝛ sumitur in auten. de
2 sanctis. episco. §. sed hoc ꝑnti. ¶ † Quero q̄ fuit ratio huius au
b ten. qḋ monasterium habeať loco liberorum ᵇ nam posito q̄ ita sit nō propterea videreť defecta conditio fideicōmissi: q2 nō potest haberi loco filiorū naturaliū sed ciuiliū sicut est adoptiuus sed talis filius ciuilis nō facit deficere conditionē fideicōmissi: vt in. l. si ita. §. fin. de lega. ij. q2 verba testatoris debent intelligi proprie et naturaliter de naturalibus filijs. argu. in. l. fina. §. de his qui ve. eta. so. hoc operatur fauor religiōis. argu. l. sunt per sone. de religio. et ne impediatur vita cōtemplatiua. Nam grauius abstineret ab ingressu religionis si conditio fideicōmissi videretur existere. vnde dixit Ricar. malum b. q̄ monasterium proprie loquendo non habetur loco liberorum. nec. h. d. in corpore vnde sumitur ista auten. sed ne impediatur vita contēplatiua reijcitur ista cōditio: quando enim grauo quēpiam de restituēdo si decesserit sine liberis vel sine matrimonio videor grauare ipm sub ꝯditiōe si castitatē seruauerit: lʒ ista ꝯditio est turpis quia cum castitas sit perfecta non debet quis induci ad eam violandam sicut reijcitur conditio viduitatis: quia est cōtra publicam vtilitatem. certe si illa ratio est vera etiam si constaret de contraria intentione testatoris q̄ intellexit solum de
3 liberis naturalibus nihilominus haberet locū quod hic dr: † et ideo si pater reliqueret filie si nupserit mille: ꝛ sic ingrederetur monasterium reliquit ducentū: ipsa vero ingressa monasteriuz posset petere mille sicut si nupsisset in seculo: licet de mēte testatoris appareat quod noluerit eam habere mille: nisi nubat in seculo: q2 si monasterium ingrediatur non reliquit nisi. cc. communiter tamen tenetur contra quod non possit petere nisi. cc. postq̄ de mente patris apparet. ꝛ ita fuit disputando determinatum. vt refert Bal. in. l. deo nobis. de epis. ꝛ cleri. ꝛ ita consului etiam bono. ꝛ postea similiter disputando fuit ita terminatum: lʒ si ratio Ricar. malū. esset vera. dic ergo q̄ ratio est quod testator non videtur hūc casum cogitasse ꝛ lex presumit q̄ si cogitasset ipsum exceptuasset et dixisset si decesserit sine liberis: et sine matrimonio carnali vel spirituali ꝛ ideo lex supplet defectū testatoris sicut in simili qñ substituit filio pupillariter si heres erit: ꝛ in pupillari etate decesserit. nā etiā si nō sit heres venit substitutus ex tacita vulgari interpretatiua: q2 lex presumitur q̄ istum casum nō cogitauit ꝛ q̄ si cogitasset prouidisset in isto casum sicut ꝛ illum: si ergo apparet de contraria intētione q2 cogitauit ꝛ contrarium disposuit cessat interpretatio legalis. arg. in. l. cum ex filio. §. filio. de vulga. ꝛ pupil. ꝛ per hoc etiā respondetur ad aliam questionem: pone qḋ dixi si decessit sine liberis ex proprio corpore descendentibus. dixit Bar. q̄ apparet de intentione testatoris quod nō intellexit de monasterio: ꝛ non haberet locum ista auť. Dy. tenuit contrarium: q2 etiam si non dixisset ex proprio corpore descendentibus tamen subintelligebatur: ꝛ ideo liberi adoptiui non facerent deficere conditionem. vt in. l. si ita. §. fi. nihil ergo debet operari expressio eorum que tacite inerāt. l. iij. de leg. j. ego puto Dy. ꝛ etiam Bar. qui sequitur eum verius dicere. nam verum est qḋ testator propter illa verba non cogitauit nisi de liberis naturalibus: tamē non per hoc apparet quod si cogitasset de ingressu monasterij contrariū statuisset: imo lex presumit quod statuisset idē: oporteret ergo constare quod cogitauit de ingressu ꝛ quod dicto casu cōtrarium voluit in terminis. primo q̄ quando reliquit mil-
4 le si nuberet ꝛ si monasteriū ingredereť. cc. ¶ † Item quero ponamus quod aliquis donauit bona sua alicui sub conditione si ipse donatarius liberos nō habuerit vel matrimoniū nō contraxerit ingressus est monasteriuz an dicatur defecta conditio: an vero dicatur extitisse vt sic valeat donatio. dicit Mar. sil. qḋ tunc non habet locum ista auť. ꝛ qḋ conditio censetur extitisse: et valet donatio q2 ista auť. loquitur quādo quis apposuit istā conditionem alteri nōn sibi: et idem tenuit Joā. an. in. c. in pre
5 sentia. de proba. quod est not. ¶ † Item quero ponamus quod grauat9 sub illa conditione si decederet sine liberis vel sine matrimonio anteq̄ monasterium ingrederetur facit testamētum cogitans de ingressu ꝛ instituit quendam extraneuz heredem. Debes scire q̄ tale testamentum per ingressum religionis non rumpitur: licet secus esset si de ingressu religionis non cogitasset tamē monasterio debeť legitima. vt plene not. in auť. si qua mulier. §. de sacrosan. eccl. Queritur ergo an substitutus excludetur ab istis bonis per istum extraneum institutum. dic q̄ nō postq̄ bona ad monasteriū non veniunt: q2 illa auť. duplici cōtemplatione emanauit. ſ. fauore ingredientis quo ad animam et fauore monasterij quo ad bona: sed dic cessat fauor monasterij ergo non debet substitutus excludi. arg. in. l. si post mortem.
6 §. liberi. ff. de contrata. ¶ † Item quero quid si relinquo alicui mulieri si monasterium nō ingrediatur ꝛ ipsa ingrediatur: an perdat relictum. ꝛ si ratio Ricar. malū. est vera perdet q2 illa cōditio tanq̄ turpis reijcitur. contrarium puto q̄ non teneor relinquere si nolo neq3 reperio istam conditionem a iure approbatam: lʒ conditio si nō nupserit sit reprobata tanq̄ contra publicam vtilitatem ꝛ q2. §. dixi quando constat de intentione testatoris et qḋ noluit monasterium admitti illa est seruanda ecōuerso si relinqueret mulieri si monasterium intrauit: consuluit Bar. q̄ illa conditio reijciatur q2 continet viduitatem in consilio quod incipit domina nupta. cōtrariū puto verius vt not. in. l. j. seu. ij. §. de insti. ꝛ substi. per Bal. q2 non censetur cōtinere viduitatem ex quo nubit deo ꝛc.
2 ☞ Rogatus restituere simpliciter post mortem suam: et rogatus restituere quicquid supererit ex hereditate in quibus differant.

a ¶ Et filiū. adde Jo. de ana. in. c. cum iuramento. de homici.

b ¶ Liberorū. adde doc. in. c. ī presentia. de ꝓba. et ibi Fely. diffuse. ꝛ adde Pau. de ca. hic refert ꝛ sequitur do. Alex. ī imo. iꝯsi. cxxj. col. pe. v. ꝑterea. responderi pōt. in. ij. vol. ꝛ vide eundē Alex. in consil. xxxv. col. iij. ver. posset responderi. in. iij. vol. cū versi. seq. Fran. cur.

1 **Contra rogatus.** †Grauat⁹ restituere post mortē quicquid supererit de hereditate tenetur fideicommissario saltem quartam seruare: de illa conseruanda cauere: cetera potest pro libito voluntatis consumere ꝛ etiā illam quartam in quatuor casibus hic contentis non aliter. h. d. ꝛ venit econuerso ad casum legis precedentis ideo dicit cōtra idest
2 ecōtra. ¶ †Et not. ꝙ inter istos duos casus quādo rogat̃ quis restituere simpliciter post mortē suaꝫ vel qñ rogatur restituere quicquid superit ex hereditate multe sunt differētie. primo in quantitate restituēda de qua in primo casu tres quarte veniūt in restitutione: ꝛ vna quarta in retētione. vt in prin. l. iubem⁹. in scḋo casu econuerso vna tñ quarta venit in restitutione: ꝛ tres quarte in retētione vt eas cōsumere possit: olim vero p. l. titius. ff. ad treb. poterat tutor cōsumere nisi faceret in fraudē fideicōmissarij. Scḋa differētia: ꝙ in primo casu illa quarta que retinet̃ p heredē grauatū preter volūtatē defuncti retinet̃ ꝛ qḋ venit ex voluntate defuncti restituit̃: sed in scḋo casu quarta que cadit in fideicōmissario venit ex dispositione legali ꝙ attenta voluntate defuncti totum posset cōsumere: ꝛ id quod retinetur ex voluntate defuncti retinet̃. Tertia differentia est ꝙ in primo casu si illud quod cadebat in institutione fuerit alienatum adueniente conditione resoluit̃ alienatio ꝛ recta via potest a possessore vendicari. l. fi. §. sin autē auaritie. ꝛ. §. sed ꝙ nostra. cōmunia de leg. sed in scḋo casu primo recurritur ad bona alienātis et si illa non sufficiūt peruenit̃ ad possessorem. vt in ver. quod si contingat. Itē in primo casu bona q̄ subiacent restitutioni nō possunt alienari nisi in duobus casibus propter nuptias ꝛ propter dotem. vt in aut. res que. s. cōia de leg. sed in secundo casu ista quarta que subiacet restitutioni potest alienari in quatuor casibus positis hic in ver. ex certa causa. Itē in vltimo ꝙ p̄mo casu nō possunt alienari ex causa dotis nisi per descendentē institutum vel institutā ꝛ grauatam: non aūt per extraneam personam vt dixi in aut. res que. super verb. libere. sed in secūdo casu ista quarta que venit restituenda poterit alienari etiam per extraneum vel extraneam pro dote vel donatione propter nuptias: quia tex. indistincte loquitur. ꝛ per hoc patent vtilitates huius aut.

2 ☞ Hereditas debita pupillo maiori infante debet adiri p pupillū cū autoritate tutoris ꝫ restitutio hereditatis ei vel ab eo fienda potest fieri soli tutori vel a solo tutore.
Quid si pupillus est infans.
3 Restitutio hereditatis an possit fieri ꝓcuratori simplici fideicōmissarij vniuersalis vt recta via transeat in ipsuꝫ dominum seu fideicōmissarium sine cessione: ꝛ quid si est procurator in rem suam.

1 **Sancimus.** †Restitutio hereditatis fiēda pupillo vel ab eo potest fieri soli tutori vel a tutore: dummodo pupillus sit infans vel si est maior infante: ꝛ sit absens. Et fienda furioso vel ab eo potest fieri soli curatori vel a solo curatore: ꝛ consequitur restituens plenissimam securitatē nec requirit̃ cautio. h. d. vsq͂ ad. §. cū aūt. †ꝫ ergo hereditas debita pupillo si est maior
2 infante non possit adiri p solū tutorē etiā si pupillus sit absens sed debet adiri per pupillū cū tutoris autoritate. l. potuit. s. de iure delib. restitutio tñ hereditatis fienda pup. per quā pupillus efficit̃ quodāmodo heres bene potest fieri soli tutori etiam qñ est absens pupillus ꝛ maior infante. ꝛ hoc inducit illa lex: ꝙ restitutio plus facti habet ꝙ̄ aditio que consistit in mera et pura voluntate que non sic potest explicari per alium. vt not. in. l. si res. ff. de arbi. sed restitutio hereditatis non consistit in nuda voluntate sed requiruntur verba: ꝛ etiā factū vt plene fiat verbalis ꝛ realis restitutio: sed si non esset absens non posset fieri soli tutori sed deberet fieri soli pupillo cum tutoris autoritate l. restituēda. §. fi. ff. eo. tit. Quādo autem pupillus est infans restitutio hereditatis ꝛ aditio equiparantur ꝙ vtraq͂ potest fieri p solū tutorē. l. si infanti. s. de iure deli. ꝛ hic. Itē ꝫ aditio hereditatis delate furioso nō possit fieri effectualiter per eius curatorem: ꝛ si fiat nō efficitur ꝓpterea furiosus heres: vt habetur in tex. ꝛ glo. in. l. fi. §. tali. s. de cur. fur. restitutio tñ hereditatis fienda furioso bene pōt fieri soli curatori: ꝛ per eam efficitur fu-
3 riosus effectualiter heres: vt est casus hic notabilis. ¶ †Item licet regulariter soluens minori. xxv. an. sine iudice non consequatur plenissimam liberationē sed plenā ꝙ liberatur a ciuili tamen si minor pecuniam consumat datur sibi restitutio in integrum: vt not. s. aduer. solu. l. j. ꝛ. ff. de mino. l. ait pretor. §. permittitur. in casu tamē huius. l. cum sit restitutio verbalis ꝛ realis cōsequitur liberationem plenissimā: vt nec possit restitutio peti loquit̃ tñ qñ tutori vel curatori: sed idem esset si pupillo vel furioso cū illorum autoritate ꝫ sine iudice: qñ enim cum iudice regulare est quod plenissimā liberationē cōsequit̃. vt in. d. §. permittitur. ¶ Opp. in glo. j. qḋ nō possit fieri tutori. de. l. si mulier §. ex asse. ff. de iure do. so. ꝓcuratori in rē suam fideicōmissario vniuersali puta cessionario non pōt fieri. vt ibi: ꝙ fundaretur in persona eius ꝛ nō transiret in dominiū ꝛ sic persone de qua testator non sensit: vnde deficit autoritas senatuscōsulti trebelliani vt transeant iura actiue ꝛ passiue per solā restitutionē verbalem: ꝙ senatusconsultū non loquit̃ nisi qñ fit persone de qua testator sensit. vñ deficit autoritas nō ergo valet vt trāseant iura in cessionarium ꝛ apud eum remaneant sed procuratori simplici ipsius fideicōmissarij bene potest fieri quia nō remanent apud eum: ꝫ recta via trāseūt in ipm dñm seu fideicōmissariuꝫ et eodē mō pōt fieri tutori vel alteri legitimo administratori: ꝙ non videt̃ fieri vt ꝓcuratori in rē suā: sed potius vt simplici ꝓcuratori: ꝙ iura nō remanēt penes eū sed recta via transitū faciunt in ipsum fideicōmissarium etiā sine cessione vt nec momēto remaneāt apud eū ꝫ alia iura q̄ acquirunt̃ p predictos primo loco acquirant̃ sibi ꝛ postea faciāt trāsitum in dñm p cessionem. l. possessio quoq͂. §. ꝛ si posses. ff. de acquir. poss. ꝙ nō repugnat autoritas legis. tene menti.

2 ☞ Practica vt quis dicat̃ decessisse sine herede ꝛ qḋ fieri dēat proclama vt hic.
3 Fideicōmissarius vniuersalis post aditā hereditatē si intentauit actionē ex testō cōtra heredē ꝛ ipsum petiit cōdēnari ad restitutionē ꝛ ipse dolose se absentat qualiter iudex pronunciabit hereditatem haberi pro restituta.
4 Cum fit excussio nō sufficit qḋ ex actis appareat eā factā sed requiritur qḋ iudex pronunciet excussionē legitime factā fore: ad hoc vt possit perueniri ad pignorum possessores.
5 Si primus fideicōmissarius est rogatus restituere hereditatem secūdo an sit necessaria restitutio ꝛ qḋ in scḋm trāseant iura ex trebelliano. nec primus fideicōmissarius retinet quartam.

1 **Cum autem.** †In tribus casibus hic contentis iura transeunt in fideicommissarium vniuersalem sine aliqua restitutione facta p heredē verbaliter hoc dicit notabiliter. regulariter secus. l. facta. in prin. ff. eo. In tex. ibi dolo malo. sis ergo cautus ꝭm Bar. vt heres citetur personaliter al's si abest ad domum ꝛ non comparet nō diceretur se absentare dolo malo: vel facias quod si appareat ipsum latitare ꝛ impedit quominus personaliter citetur: ꝙ cū vidit nuncium aufugit vel se abscondit vel qḋ appareat ad eius notitiaꝫ peruenisse citationē factam ad bonum ad hoc vt hereditas habeatur pro restituta: et quod ex actis aliquod istoꝝ appareat. ¶ In tex. ibi: anteq͂ restitueret hereditatem. dic post eā tamen aditam vel fideicōmissum extingueretur. l. ille a quo. §. si de testamento. ff. eo. nisi ante mortē fuisset iussus adire. vt. s. eo. l. non iustam. ¶ In text. ibi: vel fideicōmissarius. quero que sit ratio huius casus. respondeo ꝙ in primū fideicōmissariū facta restitutione nō trāseunt nisi iura vtilia: vt. l. ex asse. ff. eo. ꝛ illa sunt separabilia a ꝑsona in totū: ita quod si alteri restitueret nihil apud eā remaneret: vt not. in. d. l. ex asse. postq͂ ergo ita est frustra expectat̃ restitutio nō sic in herede directo q habet iura directa nec a persona possunt separari. l. quis ergo casus. ff. de pecul. ꝛ ibi not. ꝛ facta restitutione per eum adhuc durant directa iura. l. si heres institutus. in princ. ff. eo. preterea anteq͂ heres restituat iura vtilia nō sunt in esse producta: sed producuntur cū restituit merito requirit̃ restitutio regulariter: vt in esse producantur. postq͂ autem restitutio semel facta est primo fideicomiam sunt in esse producta: ergo non requiritur alia restitutio fienda in secūdum fideicō. vt amplius in esse producantur: sed nec etiā vt producta trāseant ꝙ superuacuū esset: ꝛ hec est ratio viua ꝛ super his insistit vltima glos. que ita bene declarat.
2 ¶ †In glo. que incipit: sed quero. in fi. ibi statim cum moritur. est autem practica ꝭm Bart. vt fiat proclama generale si sit aliquis qui velit esse heres compareat transacto tempore si nullus compareat videtur decessisse sine herede ꝛ habetur hereditas pro restituta. argu. j. de remis. pigno. l. si eo tempore. ꝛ nottas hoc pro intellectu iurium dicentium de illo qui decessit sine herede. in prin. ff. de admini. tut. per. l. stichum. in fi. prin. de solu. ꝛ non dicatur decessisse sine herede nisi quando dicta proclamata fuerunt facta ꝛ nullus cōparuerit: ꝛ tunc bona dicuntur vacantia ꝛ desinunt dici hereditas: ꝛ hoc est magni effectus. iuxta ea que habētur in. l. postq͂. in principio. vt legatorum noīe cauea.
3 ¶ †In glo. que incipit vel ante litem contestatam vel post. hic ista glossa que semper allegatur et ipsam sic declara. fideicommissarius vniuersalis post aditam hereditatem intentauit actionem ex testamento contra heredem et ipsum petiit condemnari ad restituendum. iuxta notata. s. eod. l. et sine scriptura. et heres citatus vt respondeat libello dolose se absentat: nō erit necesse quod iudex pronunciet petita et condemnet ipsum ad restituendum

ad restituendũ ista enim esset sententia diffinitiua que non posset fieri lite non contest. sed sufficit qđ ex actis appareat de citatione ⁊ contumacia q2 fideicommissarius contumaciam heredis accusauit quod est necessarium vt sibi proficiat citatio ⁊ cõtumacia. §. de iudi. l. properandum. §. si quidem. versi. incusante. ⁊ hec iura ⁊ hereditas habentur pro translatis et restitutis. Sed an requiratur aliqua pronunciatio interlocutoria. quidã intelligunt quod non. Barto. in. l. stipulatio. in fi. princip. ff. de ope. no. nun. intelligit quod non sit necessaria pronunciatio ꝙ ille sit cõtumax. nam ad hoc sufficiunt acta in quibus apparet de citatione ⁊ relatione nuncij ⁊ accusatione cõtumacie sed bene requiritur qđ iudex pnunciet hereditatẽ haberi pro restituta ⁊ al's non haberet: ⁊ idem dicit ipse cũ fit excussio nõ sufficit
4 qđ †ex actis appareat eã factam sed requiritur ꝙ iudex pronunciet excussionẽ legitime factã fore ad hoc vt possit perueniri ad pignorum possessores: quod est notandum. ⁊ adde quod no. in
5 aut. sed hodie. §. de act. ⁊ oblig. per Bal. ¶ †In glos. mag. ibi. s. l. j. §. de illo. vbi dicitur qđ si primus fideicõmissarius est rogat⁹ restituere secundo per restitutionem quã facit transeũt iura ex treb. in secundũ. ergo anteꝗ̃ faciat nõ transeũt cuius cõtrariuz habetur hic in tertio casu. tene primã solu. glo. ẜm Bart. qđ ille §. corrigit̃ p hanc legẽ inꝗ̃tũ requiritur qđ fiat restitutio q2 hodie non est necessaria. Sed gl. dicit qđ ibi erat rogatus primus in diem vel sub conditione ideo anteꝗ̃ restitutionẽ faciat non transeũt hic aũt pure certe si ita esset in casu huius. §. etiã post restitutionẽ factã ante diẽ vel conditionẽ non trãsiret p. l. sed si ante. eo. titu. glo. nitit̃ respõdere: sed truffa est. ¶ In glo. ibi: sed primus rogat⁹ põt cedere directas. dic qđ hoc nõ est bene dictũ q2 heres restituẽdo nõ cedit directas sed trãsfert vtiles sed directe remanẽt penes eũ inutiles penitus. l. j. in pn. ff. eo. titu. Dic ergo restitutionẽ quã. §. dixi. qđ in herede directo sequit̃ resti. ꝗ̃ anteꝗ̃ fiat iura vtilia non sunt in esse producta sed pducuntur cũ restitutio fit: sed in fideicõmissario primo: ideo non requirit̃ restitutio fienda scđo q2 iura vtilia iam sunt in esse pducta. vñ de facili possunt in aliũ trãsire nec requirit̃ restitutio q2 esset superflua cũ post eã nihil esset remansurũ penes primũ fideicommissarium. vt no. in. d. l. ex asse. ff. ad trebel. ¶ In glo. ibi: non retinet quartã: q2 ius detrahendi quartã non cõpetit nisi directo heredi. l. ex fal. §. anteꝗ̃. ff. ad le. fal. dic tamẽ de isto passu vt habetur in. l. j. §. inde neratius. ff. eo.

2 ¶ Heres grauatus fideicõmissio vniuersali cõuentus a legatarijs vel creditoribus ante restitutã hereditatẽ an habeat iustaz excusationem quominus soluat.

1 Quidam testamẽto. †Legata simpliciter relicta sunt a fideicõmissario vniuersali prestanda non ab herede grauato. hoc dicit. Et intellectus hui⁹ legis est dubius. potest enim intelligi duobus modis. Primo quod erat contentio inter legatarios et heredem de restituendo legatum q2 legatarij post aditã hereditatẽ ⁊ ante ipsam restitutam agebant contra heredem ad legata. heres autem soluere recusabat dicens quod erat grauatus restituere totam hereditatem titio quod ista hereditas erat transitura in titium cum oneribus creditorum et quod legatarij ⁊ isti agerent contra illũ post factam restitutionẽ. hic dicitur quod heres iste soluere recusat: sed tunc de directo contradicit. l. ita; tamẽ. §. qui ex trebelliano.
2 ff. eo. in fi. †vbi habetur quod heres conuẽtus a legatarijs vel creditoribus ante restitutam hreditatem nullam iustam excusationem habet quominus soluat. Solu. intellige hoc quando fideicõmissarius erat presens ⁊ instabat quod sibi restitutio fieret: vnde cum illa sit in promptu non cogit̃ heres subire onus soluendi. Contrarium loquitur et debet intelligi quando non erat in promptu sed forte aberat vnde legata non debẽt differri nec etiam solutio debiti ⁊ tanto minus restituere fideicommissario quãtum illi soluit si tamẽ rogatus esset heres restituere deductis legatis videretur testator voluisse qđ per ea minus solui deberet: et ideo etiam in primo casu quando fideicõmissarius intrabat videtur quod legatarij possint ipsum compellere ad soluendum anteꝗ̃ restituat: et idem si nominatim fuissent ab eo relicta. l. marcellus. in prin. §. j. ff. eo. tit. potest etiam intelligi secũdo modo quod erat contentio inter fideicõmissarium et heredem q2 cum fideicõmissarius peteret sibi hereditatem restitui integraliter heres volebat deducere legata vt ea solueret per manus suas fideicommissarius contradicebat et petebat sibi integraliter restitui quia hereditas trãsit ad eum cum oneribus et offerebat se paratum soluere legatarijs. hic dicit̃ quod ita est fiendum et quod heres nõ debet se impedire: ⁊ hoc est verum nisi esset rogatus restituere deductis legatis: q2 tunc esset in electione heredis soluere legata per seipsum vel restituere hereditatem integraliter postꝗ̃ legatarij non instant: secus si esset vt. §. dixi ⁊ hoc casu loquit̃ glo. ꝗ̃ est hic in prin. cũ lege quã allegat vel nisi noĩatim esset heres grauatus maxime cũ rogatus est restituere totã hereditatẽ quo casu quidã intelligebant hanc legem sed etiam si simpliciter procederet quod dixi.

¶ Ad legem falcidiam. Rubrica.

¶ Super rubrica sicut fideicõmissum vniuersale: de quo in tit. precedenti defalcat per senatusconsultum pegas. ⁊ trebel. vt in l. j. ⁊ ibi not. per glo. j. §. ti. j. ita legata ⁊ fideicommissa particularia defalcantur per legẽ falci. vt. ff. eo. l. j. in prin. ideo post precedentẽ titulum merito cadit iste licet in. ff. ille precedat istum: ⁊ leges huius tituli sunt leues lz in. ff. sint difficillime: ⁊ maxime in prin. titu.

2 ¶ Non dicit̃ donari qđ iure naturali cogente solutum est sed si nullo iure deberetur ⁊ esset solutum sciẽter diceretur donari ⁊ tunc requireret̃ insinuatio si excederent summam quingentorũ aureorum.

3 Falcidia resecat legata ipso iure.

1 Scire debes. †Qui non detrahit falcidiam cum possit non videtur plus debito soluere sed plenam fidem testatori seruare. hoc dicit. sic ergo testator videtur voluisse quod integra legata prestet ergo falcidia detrahitur contra intentionem testatoris: vt. ff. eodem. l. titia. et id quod detrahitur inspecta mente testatoris erat debitum legatario licet non inspecta dispositione. l. et sic naturaliter tantum non ciuiliter. hoc probat ista lex per quam dicit Barto. probari opinio. gloss. contra vltramontanos qui dicunt illud non esse debitum aliquo iure naturali vel ciuili quia. l. falci. resistit cũ in tertio capite non det potentiam testandi de bonis suis nisi vsq3 ad dodrantem: vt patet in. l. j. §. secundo capite. ff. eodem. constat autem quod lex resistens obligationi impedit etiaz naturalem obligationem oriri. l. cum lex. ff. de fideiuss. ⁊. l. si non sortem. in prin. ff. de cõdi. indebi. sed licet ratio sit fortis frustra est cõtra stimulum calcitrare: q2 si nullo iure deberetur negari non posset quin soluens integrum legatum quod poterat minuere per falcidiam diceretur plus debito soluisse. Cuius contrariuz hic dicitur. preterea tunc etiam per errorem iuris solum repeteretur id quod erat omnino indebitum: vt plene not. in. l. cum quis. §. de iuris ⁊ fac. igno. ⁊. ff. de condi. inde. l. j. q2 iuris ignorantia excusat in dãnis vitandis licet non in lucris captandis ⁊ tamen contra habetur quod solutum per errorem iuris nõ repetitur vt. j. eo. l. error. ergo erat aliquo iure debitum non ciuiliter quia lex resistit sed naturaliter. Ad contrarium respondet vt no. Bar. in. l. cum quis. vbi sustinet opi. glo. contra vltramon
2 ta. in multis. ¶ †In tex. ibi: plus debito solutum esse. ⁊ ideo repeti non potest tanꝗ̃ indebite solutum: vel per erroreʒ iuris soluit: secus si facti vt. j. ea. l. per quam ista lex suppletur. non ergo dicitur donari quod iure naturali cogente solutum est. ff. de do. l. hoc iure. §. fi. ⁊. l. donari. de reg. iur. sed si nullo iure deberetur ⁊ foret solutum scienter diceretur donari ⁊ tunc non requireretur insinuatio si excederet summam quingẽtorum: secus in casu precedenti vbi non est proprie donatio. l. si pater. de dona. ⁊. l. aquilius regulus. ⁊ adde hic. l. si sponsus. §. fin. ff. de dona. inter viruz
3 ⁊ vxo. ¶ †Oppo. in glo. quod imo videatur plus debito solutuz cum falcidia resecet legata ipso iure vt in legi. allega. in glo. in illo contrario glo. multum se inuoluit ⁊ nescit quid dicat videtur enim fateri quod dicatur plus debito solutum preterquam quo ad effectum repetendi: quia nõ potest repeti: ⁊ si dicatur ista nõ possunt simul stare quia si est indebite solutum necesse sequitur quod potest repeti: vt in toto titu. de condi. inde. glo. respondet hoc verum si per errorem fuisset solutum sed hoc debet intelligi quod scienter: sed certe tunc ista lex non haberet dubium. per. l. j. ff. de condi. indebi. ⁊. l. cuius per errorem. de reg. iur. timore huius glo. dicit quod debet poni casus quod iste heres soluẽs erat minor. xxv. ⁊ sic ex priuilegio persone videbatur posse repetere ⁊ tamen non repetit. nec ob. l. ij. §. si aduer. sol. quia dicit glo. quod errauit ibi in iure hic soluit. innuit ergo glo. quod si errasset in iure repeteret quod est contra. l. error. j. eod. vel pone secundum glo. quod erat maritus qui soluit vxori cui non poterat donare vnde videbatur quod posset repetere ⁊ tamen non repetit. iste sunt infrascationes. dic ergo quod lex falci. resecat legata ipso iure quantum ad ipsum dominium: quia non transit nisi pro tribus partibus in legatariũ: ⁊ pro quarta remanet penes heredẽ. Item quantum ad ciuilem obligationem que non oritur nisi p tribus partibus: quantum vero ad naturalẽ ꝗ̃ non orit̃ nisi inspecta voluntate defuncti que censetur fuisse vt integraliter soluatur falcidia non resecat ipso iure per hanc legem ⁊ omnia remanent clara.

1 **FAlcidie.** †Falcidia resecat oĩa legata p rata
h.d.in glo.ibi:tu ergo dic ⁊ plenius
dic quod aut querimus qualiter falcidia debeatur
⁊ est dicẽdum qd de quolibet legato siue sit facta vni
et eidem siue diuersis nõ autem in re tm̃:aut queritur qualiter
detrahat.⁊ tunc aut sunt facta legata diuersis psonis et a quoli
bet detrahit pro rata:vt in hac.l.aut sunt facta vni ⁊ eidem per
sone plura legata de diuersis rebus;⁊ tunc poterit retineri vna
res pro eo qd venit detrahendũ de qualibet re si hoc iudici vi
sum fuerit ⁊ aliqua subsit rationabilis ⁊ iusta cã vt qꝛ testatoꝛ
illã rẽ heredi plegauit.l.filiũ quẽ habentẽ.fa.her.iũcta.l.nõ am
plius.§.si.cum.l.seq.de leg.j.

1 **EТiam si.** †Cum hereditas auferꝫ heredi tan
q̃ ab indigno falcidia quã ipse erat
detracturꝰ remanet apd fiscũ:⁊ ab eo legata petunꝫ.
h.d.Hic non sunt alia in.l.se.hic non expedit insiste
re;quia clara est.

1 **SI mortis.** †An falcidia detrahaꝫ de mortꝫ
cã capione.de quo q̃rit glo.vide
per Bar.in.l.qui precio.ff.de dona.cau.moꝛ.⁊ in.l.j.
§.item si ita.ad le.fal.⁊.j.eo.l.pe.

2 ☞ Creditoꝛ cum succedit debitori an hodie si sit inuentarium
confundantur actiones.remissiue.

1 **IN imponenda.** †Cum imponitur ra
tio legis falcidie es
alienum quod etiã debebaꝫ heredi a defuncto ante
oĩa detrahitur:licet actio fuerit confusa. Item falci
dia detrahitur de omnibus legatis etiam fauoꝛabilibꝰ et piis.
Item si heres soluit vnum legatum integrum quod poterat
defalcare:non propterea tenetur alia sic soluere.hoc dicit tota
lex.cum primo dicto concoꝛdat.l.irritum.j.eod.Secundum di
ctum coꝛrigitur in legatis piis relictis pro anima per auten.si
militer.Tertium dictum coꝛrigitur per auꝫ. sed cum testatoꝛ.
versi.item si quedam legata.¶In tex.ibi:etiam quia ipsi here
di.dic si ergo heredi debebantur centum a testatoꝛe qui hẽbat
in bonis.cccc.et legata ascendunt ad trecenta debebunt defal
cari: quia facta deductione dictoꝛum centum apparet legata
transcendere dodrantem: quia nõ reputãtur in hereditate esse
nisi.cc.econtra si heres aliquid debebat defuncto venit in com
putatione hereditatis vt tanto maioꝛem videatur habere he
reditatem.ff.eodem.l.fina.in princip.Sed quid si naturaliter
tm̃ debebatur heredi a defuncto vel econuerso.dic vt not.ff. ad
2 trebel.l.tamen.§.si ex trebelliano.per glo.et Bart.¶†In text.
ibi:confuse sint actiones.dic scilicet quo ad effectum agendi: qꝛ
cum creditoꝛ succedit debitori vel econuerso nõ potest seipsum
conuenire:sed quantum ad effectũ requirẽdi aduersus alios nõ
censenꝫ cõfuse vt hic.⁊.j.eod.l.irrituz.facit qd habetur in.l.j.ĩ.si
antiquioꝛ creditoꝛ.an autẽ hodie si sit inuentariũ cõfundantur
dic vt in.l.si.§.in cõputatione.s̃.de iure delibe.

2 ☞ Casus in quibus cessat falcidia.remissiue.
Remedia senatuscon.trebelliani.

1 **IN testamento.** †De legatis factis a
milite nõ detrahiꝫ fal
cidia;sed bene detrahitur es alienum:⁊ id qd ad mi
2 litem nõ pertinebat.h.d.¶†Nota duas gloss.magi
stras quas vide ⁊ signa.primam de remediis senatuscõsulti tre
bel.ad quam semper remittitur.aliam de casibus in quibus ces
sat falcidia.

2 ☞ Appellatione residui continetur illud quod frater de
functus poterat detrahere aduersus fratrem quem heredez in
stitueram.

1 **IRritum.** †Grauatus de restituendo heredi
tatem non prohibetur testari:⁊ id
quod debetur heredi deducitur;vt es alienum in im
ponenda ratione.l.falcidie vel trebellia.hoc dicit.
¶In tex.ibi:esse non potest.nota contra vulgare rusticoꝛum et
alioꝛum non intelligentium qui dicunt quod ille qui est roga
tus restituere hereditatem alteri non potest facere testamẽtum
nam verum est super illis bonis: et in preiudicium illius cui ve
niunt restituenda : sed propter hoc non efficitur intestabilis si
alia bona haberet:et posito quod nõ haberet saltem habet he
reditatem que sine vllo coꝛpoꝛe iuris intellectum haberet illaz
2 potest relinquere cui vult.l.hereditas.de peti.here.¶†In fin.
a legis ibi: in residuo.not.quod appellatione residui [a] continet
illud quod ille frater defunctꝰ poterat detrahere aduersus fra
trem quem heredem instituerat:videlicet legitima et trebellia
nica quam posset detrahere alius extraneus heres institutus.
iuxta no.in.l.quãq̃.j.eo.⁊ ille reputabuntur esse in illius here
ditate ⁊ proderunt legatariis.vt in.d.l.quãq̃.vbi ius detraben
di transmittitur ad heredem.

¶Residui.adde
l.si.C.de here.in
sti.⁊ ĩ.l.ceterũ.ff.
de vb.sig.Raph.
cu.ꝯsil.cv.incip.
antonius bene
dicto filio.

¶Articulo.add
qs dicaꝫ cõstitu
tus in moꝛtis ar
ticulo.vide gl.in
c. pastoꝛalis.ĩ.§.
pterea.de offi.oꝛ
di.Inn.⁊ Hosti.
ĩ.c.qd de his.de
sen.excõ.⁊ bart.ĩ
l.j.C. de sac.san.
eccle.⁊ qñ dicãt
aliqd factũ a la
boꝛãtibꝰ ĩ extre
mis vide p bal.ĩ
c.j.ad fi.de pact.
eꝫ ⁊ multa de cõ
stituto in extre
mis accumulat
Barba.ĩ.c.ray
nutiꝰ.ĩ repe.ĩ.iij.
col.d test.Et qd
de ꝯstituto in ar
ticulo moꝛtis an
possit examinari
in testẽ.vide per
bal. in.c.qm̃ fre
quẽter.ĩ.v.col.vt
lite nõ ꝯte.Ant.
de bu.ĩ.c.si.in.v.
col.de iureiurã.
bal.ĩ ti.de pa.cõ
stã.in vb.vasalli.
circa fi.⁊ p alexã.
de imo.in.l. hac
consultissima.in
iiij.col.C.d testa.

2 ☞ Erroꝛ facti inducit repetitionem cuiuscunq; indebiti solu
ti ⁊ quid in erroꝛe iuris.

1 **ERroꝛ facti.** †Qui nõ detrahit falcidiam
cũ possit per erroꝛem facti re
petere potest;secus p erroꝛem iuris.h.d.⁊ est lex fun
damẽtalis in materia repetitiõis indebiti soluti me
2 lius q̃ alia.vna cum.l.cum quis.s̃.de iur.⁊ facti igno.ex† qua
colliguntur due regule magistrales.vna quod erroꝛ facti indu
cit repetitionem cuiuscunq; indebiti soluti nõ solum si erat om
nino indebitum ciuiliter ⁊ naturaliter:sed etiam si ciuiliter tã
tum:⁊ idem si oppo.exceptionis fauoꝛabilis vel odiose.l.qui ex
ceptione.ff.de condi.inde.⁊ ad velleia.l.fina.alia est q̃ erroꝛ iu
ris non inducit repetitionem indebiti naturalis soluti lz ciuili
ter indebiti.quid autem econuerso si esset naturaliter indebitũ
sed ciuiliter debitũ.dic vt no.in.d.l.cum quis.si autem nullo iu
re esset debitũ bene induceret repetitionẽ erroꝛ iuris vt dixi.s̃.
eo.l.j.¶In text.ibi:non impedit.dic imo eam inducit ⁊ ista est
propria loquutio;qꝛ erroꝛ non inducitur ad impediendum sed
inducẽdum repetitionem sed certa scientia bene inducitur ad
impediendum ⁊c.

2 ☞ In falcidia non computatur nisi quod iure institutiõis ha
betur ⁊ quid in trebellianica vel legitima.⁊ nu.3.
An vbi perditur falcidia perdatur ⁊ trebellianica.
3 Filiꝰ de restituẽdo grauatꝰ an possit detrahere duas quartas.

1 **QVanquã pater.** †Grauatus restitue
re transmittit ad su
os heredes illud quod per trebellianicã poterat de
trahere.h.d.Bar.⁊ istud est regulare vt ius detrahẽ
di falcidiam vel trebellianicam vel debitum iure nature trans
eat ad heredem grauati quod maxime necessarium est in his q
grauantur post moꝛtem.nam anteq̃ moꝛiatur non est oꝛtũ ius
b detrahendi sed oꝛitur in moꝛtis articulo.[b] ideo incipit in per
2 sona heredis eius.⁊ nota hic text.†quod trebellianica appella
tur falcidia.nam hic erat fideicõmissum vniuersale:de quo de
trahitur trebellianica ⁊ non falcidia.est autem longa differen
tia:quia in falcidia non imputatur nisi quod iure institutiõis
habetur:sed in trebellianica sic:quia omne quod iudicio testa
toꝛis habetur computatur vt in.l.in quarta. ff. ad legem falci.
sed indebitum iure nature imputatur etiam habetur preter iu
dicium defuncti:⁊ ex causa inter viuos vt dos et donatio pro
pter nuptias.vt.l.quoniam nouella.s̃.de inoffic.testa.de quibꝰ
dic vt in.d.l.in quarta.⁊ tamen istud nomen falcidia est vniuer
sale ⁊ potest conuenire cuilibet earum:licet non econuerso:quia
quelibet earum dicitur defalcatio a falce. ¶Et istud facit ad
istam questionem an vbi perditur falcidia perditur trebell.de
3 qua vide in.l.marcellus.ff.ad trebel.† Glo.autem que est hic et
ad quã semper remittitur disputat an filius de restituendo gra
uatus possit detrahere duas quartas ⁊ finaliter distinguit an
fuerit grauatꝰ pure;⁊ tunc nõ detrahit nisi vnã.an sub cõditio
ne vel in diem ⁊ tunc detrahit duas.⁊ ista opi.placuit cano.et
est canonizata in.c.raynutius.⁊ in.c.raynaldus.de test.⁊ cõmu
niter seruatur vbiq; sed de rigoꝛe iuris ciuilis falsa est per.l.iu
bemus.in prin.s̃.titu.j.aduerte quia cum quedam imputantur
in legitima que non imputãtur in trebel.vt dos et donatio pro
pter nup.data a patre viuẽte:vt in.d.l.quoniã nouella.iuncta
l.si pater.in prin.ff.ad leg.fal.si filia heres instituta ⁊ de restituẽ
do post moꝛtem grauata habeat dotem qd sufficiat ad legitimã
datam a patre inter viuos cum illa non computetur ad trebel.
eueniet vt etiam de rigoꝛe iuris ciuilis adueniente casu restitu
tionis vltra dotem detrahit quartam trebel.quia cessat ratio
propter quã prohibeꝫ duplex detractio.s.qꝛ vna in alteram cõ
putatur.tene menti.

2 ☞ Statutum an possit ex toto tollere legitimã debitam iure
nature.

1 **SI vt allegas.** †Iussus restituere heredi
tatem retenta certa re:si il
la non sufficit ad quartam supplenda est sibi de resi
duo licet testatoꝛ cõtrarium voluerit.h.d.sicut ergo
testatoꝛ nõ poterat ex toto prohibere ita nec minuere:vt hic.et
l.quod de bonis.§.fin.ff.eo.hodie secus in vtroq;.vt in auꝫ.sed
2 cum testatoꝛ.†Et hoc est contra quosdã qui dicunt q̃ statutum
nõ potest legitimã debitam iure naturali ex toto tollere potest
tamen minuere.vt not.Cy.in.l.sancimus.s̃.de nup.Dyn.in.c.
indultũ.de regu.iur.lib.vj.quod Barto.reprobat in.l.titio cen
tum.§.genero.de condi.⁊ demon.quia si non potest tollere nec
minuere;⁊ cõmuniter teneꝫ qd possunt ex toto tollere sicut ius
ciuile potuit debitum naturale restringere ad legitimam.nam
omnia bona paterna erant de iure naturali debita filio.l.scri
pto.ff.vnde liberi.⁊ tamẽ est restrictum ad quartã vel tertiam:
et sic est in potestate iuris cõis augere vel minuere vt pꝫ in auꝫ.

nouissima

nouissima. §. de inof. test. ita est in potestate statuentium quod pendet a iure com. l. omnes populi. de iusti. et iu. et ista. l. etiam patet quod verbum falcidia: sumitur pro treb.

1 In donationibus. †In donationibus que confirmantur locus est falcidie. h. d. et non est alibi. Barto. ¶ In tex. ibi: partibus funguntur. dic quod non valent nec habent effectum viuente donante sicut nec legata vel fideicommissa: sed sumunt robur per mortem: non tamen requiritur aditio hereditatis: sed sufficit sola mors sicut in donationibus causa mortis. vt no. in. l. sequens questio. de leg. ij. et. l. post legatum. §. qui mortis. de his quibus vt indig.

1 Si ea cuius. † Agnoscens relictum etiam per falcidiam diminutum cogitur subire onus sibi a testatore iniunctum. Item relictum vt quis proprium seruum manumittat defalcatur: sed si vt alienum redimat et manumittat non defalcatur vsque ad necessarium precium. h. d. glo. ponit casum et melius declaratur per leges quas glo. allegat. ¶ In tex. ibi: aliquid consequuta est. supple etiam si minus quam valeat seruus propter defalcationem: quia tantum censetur seruum suum estimasse. l. imperator. §. j. de leg. ij. quod ratio cessat quando iussus redimere seruum alienum et manumittere: non enim ad eum pertinet estimare seruum: etiam quia non posset redimere nisi pro precio illud non est defalcandum ne impediatur libertas: sed quatenus est vltra bene defalcatur. Et hoc est quod. j. sequitur. vide. ll. allegatas in. l. si vis hanc intelligere.

1 Licet adieris. †Per aditionem hereditatis extinguitur actio pro here ditaria portione: tamen in computatione falcidie vt es alienum deducitur. h. d. Bar.

2 ¶ De chartis relictis falcidia non detrahitur.
Licet fuerit datus fundus cum instrumentis in dotem: si in pacto de lucrando non fiat mentio de instrumentis sed tantum de fundo non veniunt instrumenta.

3 Si notarius legauit sua protocolla quod detrahetur falcidia.

1 Si prediorum. †De instrumentis prediorum non detrahitur falcidia. h. d. secundum vnum intellectum. †Vel sic. de chartis re-
2 lictis falcidia non detrahitur. h. d. et singulare est secundum vtramque lec. ¶ In text. ibi: dari mandauit. sed ad quid fuit hoc necesse si interuenerat pactum de lucrando fundum dotalem. Respondeo quia sicut in legato fundi non veniunt instrumenta non affixa nisi expresse fuerit dictum. l. ij. §. dote. ff. de fundo instru. nec ita in pacto de lucrando: et hic non fuit dictum nisi de fundo quod deberet lucrari: sed ipsa postea mandauit tradi etiam instrumenta. Et not. quod licet fuerit datus fundus cum instrumentis in dotem si in pacto de lucrando non fiat mentio de instrumentis: sed tantum de fundo non veniunt instrumenta. vide. l. iij. in prin. ff. de fund. instructo. Secundum alium intellectum quod loquatur de instrumentis emptionalibus: de quibus fuit necessarium dicere: quia alias in pacto de lucrando fundum non venirent sicut
3 nec in fideicommisso vel legato. l. instrumenta. §. de fideicom. †Sed pone quod notarius legauit sua protocolla: an detrahetur falcidia: dic quod sic quia tunc in legato non sunt ipse charte: sed commodum quod ex releuatione ipsa percipitur et istud est defalcabile: sed hic quando ipse charte erant in legato quarum defalcatio esset alteri nociua et proficua nulli.

1 Successores. †Quod relinquitur vltra vires patrimonij non valet. h. d. dic vt in. l. si vniuersale. §. de lega. Nam hodie valeret si inuentarium non conficiatur et ideo est in pendenti vt ibi dixi. ¶ In text. ibi treb. senatuscon. dic quod per hoc videtur loqui etiam in fideicommisso vniuersali. Sed tunc contra quia illud valet licet es alienum absorbeat hereditatem: vt no. glo. §. tit. j. in fi. gl. So. vt ibi dixi iniquum ista lex hoc innuit debet intelligi quando istud es alienum debebatur ipsi heredi: et sic sua intererat quod non valeret vt possit retinere sed quando debetur alteri non interest illius quod non valeat cur hereditas sit transitura ad fideicommissum cum onere.

1 A coheredibus. †Prelegata defalcantur sicut et alia legata a coherede percipiuntur. h. d. facit. l. quoties. §. fa. her. et. l. ex facto. ff. de here. insti.

2 ¶ Quod non valet per modum dispositionis reijcitur si fiat per modum conditionis.
Onus soluendi adiectum heredi per modum conditionis defalcatur si excedat dodrantem hereditatis.

3 Si testator mandat heredi quod non adeat nisi prius aliquid faciat an intelligatur quod non adeat. i. possessionem non apprehendat: an autem de aditione que fit solo animo.

4 Illud quod prohibetur fieri per viam dispositionis si fiat per viam conditionis censetur fieri in fraudem.
Si arbitri condemnauerunt te in. cc. cum hoc saluo quod si solueris centum infra mensem sis liberatus ab alijs centum et non soluisti an remanebis condemnatus in ducentum.

1 Si quis quadringentorum. ¶ †De mortis causa capione que proficiscitur ab herede vt consequatur hereditatem testatore disponen-
2 te detrahitur falcidia. hoc dicit Barto. vel sic. †Quod non valet per modum dispositionis reijcitur si fiat per modum conditionis. hoc dicit. facit. l. seius et augerius. ff. eodem titulo. vel onus soluendi adiectum heredi per modum conditionis defalcatur si excedat dodrantem hereditatis: secus si per modum legati foret iniunctum. hoc dicit. Premitte quod si testator habet. cccc. in bonis facit legata ascendentia ad. cccc. non potest facere quin falcidia detrahatur hoc iure: quia non poterat prohiberi cum esset contra publicam vtilitatem: quia heredes videntes se nihil lucraturos de hereditate recusabant adire: et sic vltime voluntates exitum non habebant. ff. quemadmodum testa. ape. l. nec negares. testatores autem excogitabant fraudem et faciebant institutionem conditionalem. Si heres solueret cccc. Nam ante implementum conditionis non poterat hereditatem adire. l. qui heredi. in fine. de condi. et demonstra. Impleta autem conditione non poterat repetere tanquam scienter soluerit: vt. §. eo. l. error. et sic fraudabant legem: vnde per hanc legem statuitur quod perinde fit ac si fuisset pure institutus et grauatus per viam legati quo casu posset adire: et falcidiam postea detrahere: ita et hic: est tamen in arbitrio suo an impleat et soluat integraliter et postea repetat: quia non censetur donasse sed voluisse sibi aperire viam adeundi: nam quando alia ratio potest subesse cessat presumptio donationis. l. si cum aurum. ff. de solutionibus. vel potest deducere quod est deducendum et residuum soluere et censetur impleuisse conditionem et poterit adire autoritate huius legis hoc intendit in summa. Et quod iste sit intellectus satis patet in versi. et prius. vult enim quod antequam adeat conditionem impleat postquam institutio fuit conditionalis: tamen in modum implendi habet arbitrium vt possit formaliter implere et totum dare. vt in ver. eo dato. et postea repetere quatenus est necessarium. per legem falcidiam. vt patet in exemplo: quod. j. subijcit. si enim. &c. vel retinere quatenus est necessarium et residuum soluere: vt patet in ver. vel retento. ¶ In
3 tex. ibi non aliter adire hereditatem. † potest intelligi dupliciter scilicet quod fecit institutionem conditionalem: vt posui in casu vel fecit eam puram et mandauit vt non adeatur hereditas nisi prius soluatur onus. Et istud mandatum fecit quod ista conditio licet pure facta sit censeatur conditionalis. Et hoc facit ad vnam questionem quam ponit Joan. and. in Specu. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. in fi. quando testator mandat heredi quod non adeat nisi prius aliquid faciat: an hoc intelligatur proprie de aditione que fit solo animo vt non possit effici dominus adeundo nisi prius impleat. An autem intelligatur improprie quod non adeat id est possessionem non apprehendat: et hic videtur tex. quod intelligitur primo modo: et quod institutio reddatur conditionalis. Intelligendo autem quod sit conditionalis illud quod datur gratia conditionis implende dicitur mortis causa capio: vnde notatur quod mortis causa capio que proficiscitur ab herede defalcatur: vt dixi in summario Bart. de hoc dic vt in. l. j. §. item si ita. ff. eodem titu. et. l. qui precio. de donatio. cau.
4 mortis. ¶ †Nota etiam quod illud quod prohibetur fieri per viam dispositionis si fiat per viam conditionis censetur fieri in fraudem. Unde hoc facit ad multa de quibus per Barto. in l. seius et augerius. ff. eo. tit. et specialiter ad compromissa et lauda. nam arbitri et arbitratores non possunt partem condemnare ad penam si non conseruat laudum: quia solum habent potestatem decidendi causam non autem apponendi penam in laudo si non fuit eis data hec potestas: sed apponitur pena a partibus in ipso compromisso: et hec habentur in. l. qui tamen. in fi. ff. de arbi. Pone ergo quod arbitri condemnauerunt te in. cc. hoc saluo quod si solueres centum infra mensem sis liberatus ab alijs centum et non soluisti: an remanebis condemnatus in. cc. dic quod non: imo in centum tantum quia ex illa reseruatione apparet fraus quod voluerunt condemnare in centum nomine sortis et si non solueris infra mensem condemnare te in alijs centum nomine pene: quia cum facere non possent directo visi sunt facere per indirectum condemnando in. cc. liberando a centum. Et hoc plures fieri vidi maxime florentie et consultum fuit secundum quod. §. dixi nisi contrarium appareat euidenter: quia petebantur. cc. et suberat causa petendi: vnde arbitri potius voluerunt exonerare condemnatum quam fraudare.

2 Paria sunt soluere ⁊ promittere.
Statutũ disponẽs qđ vir lucret̃ dotẽ datã vxore ꝑmortua qđ habeat etiã locũ in dote ꝓmissa si ꝓmissor fuit in mora dandi.
3 Si testator mandat integra legata solui videtur prohibere falcidiam detrahi.

1 Cum certum. ¶†Heres qui scienter vel per errorem iuris promittit soluere integra legata compellitur soluere ⁊ denegatur executio: sicut si soluisset ⁊ denegaretur repeti-
2 tio. h.d. †Unde allegatur qđ paria sunt soluere ⁊ promittere. de quo in. l. si patronus. ff. de dona. ⁊ vbicũq₃ denegatur repetitio soluti ibi si sponte fuerit ꝓmissum denegat̃ exceptio. Facit etiã si statutũ disponit qđ vir lucretur dotẽ datam vxore premortua si non fuit data sed promissa similiter lucretur qꝛ pro data habetur. Sed hoc videt̃ verum si fuit in mora dandi: al's secus. vt no. per Bar. de ista. q. in. l. iubemus. C. de sac. san. eccle. §. sane. et
3 no. in aut̃. de non eli. secun. nu. §. penul. ¶†Ultimo no. text. ibi: vel integra ⁊c. qđ si testator mãdat integra legata solui videtur ꝓhibere falcidiam detrahi: et habebit locum aut̃. sed cum testator. in princ. licet non expresse prohibuerit: sicut ibi dicit̃. sed sufficit proferre equipollentia verba. licet Ang. ibi per plures rationes tenet contra qđ nõ placet: vt ibi dicam. ¶In tex. ibi: ⁊ si cautione supplet per stipulationem. nam ⁊ idem videtur si per nudum pactum cum precedat debitum naturale et sic orietur actio de constituta. institu. de actio. §. de constituta. ⁊. l. j. in fi. de constitu. pecu. ¶In fi. text. ibi: super integra legata. dic secus si simpliciter promisisset soluere legatum: quia intelligeretur ꝭm iuris dispositionem ꝭm Jaco. de ra. ⁊ Cy. ad quod optime. l. si prior. cum ibi no. ff. sol. matri. ⁊ quod not. in. l. cum qui. §. si mulier. de iureiu.

2 Testator si dicat lego fundum pleno iure vel lego totũ fundum an videatur prohibere falcidiam: et quid si mandauit integraliter solui vel sine vlla diminutione: ⁊ sic an requiratur expressa prohibitio.
Prohibitio falcidie per errorem an teneat.
An presumatur quis scire vires bonorum suorum.
4 Si heres non adeat ex eo qđ prohibitus est falcidiã detrahere ꝙ nihilominus legata valeant.
5 Si soluatur vnũ legatũ nõ detracta falcidia an tũc sit etiã prohibita detrahi de alijs.
Quid si est vnũ legatum tm̃ ⁊ ꝑmo soluat̃ medietas nulla facta detractione: an poterit detrahi falcidia de altera medietate.

1 Sed cum testator. †Ista aut̃. iiij. vel v. facit. Primo vcz ponit tres casus in quibus cessat fal. qui non erant de iure veteri vsq₃ ibi: his cessantibus. et quartus ponitur circa finem. quando heres non confecit inuentarium. Secundo ponit duo necessaria in confectione inuentarij vltra illa que requiruntur per. l. fina. §. sinautem dubius. ȝ. de iure delib. vcz qđ citentur legatarij ⁊ creditores vel eorũ ꝓcuratores si adsunt vel si non adsunt qđ loco eorũ adhibeant̃ tres testes vltra illos duos de quibus in. d. §. sinautẽ dubius. et sic erunt quinq₃ duo ad inuentarij cõfectionem: ⁊ tres loco absentium creditorum vel legatariorum. Et in istis tribus requiret̃ triplex qualitas qđ sint de eodẽ loco: ⁊ locupletes ⁊ bone opiniõis. vnde sit cautus notarius: vt de istis faciat mentionẽ. glos. tamen in corpore dicit hoc non seruari de consuetudine: sed qđ adhibeãtur tres notarij qui se subscribant absq₃ qđ alij testes intersint: quia reputant̃ idoneiores testes ipsi notarij ꝙ̃ alij. Tertio loco principaliter dat facultatẽ legatarijs ⁊ creditoribus probandi plura esse bona ꝙ̃ continentur in inuẽtario: et istud etiam habebat̃ in. l. j. §. licentia danda. ¶Quarto ponit duo contra non conficientem inuentariũ que non erant de iure veteri etiã per. d. l. fi. vcz vt heres teneat̃ ad legata vltra vires hereditatis: qꝛ ꝓ̃sumptio iuris ⁊ de iure est contra eum qđ bona hereditaria subtraxit. ⁊ sic legata non excedant dodrantẽ. Et ista ratio ponitur in corpore: videt̃ tamẽ qđ contra istam presumptionẽ admittatur probatio in contrarium per confessionem creditorum et legatariorum non aliter. iuxta not. in aut̃. sed iam necesse. ȝ. de dona. ante nup. ⁊ in corpore vnde sumitur. olim vero non tenebatur vltra vires hẽditatis ad legata. vt in. l. si vniuersale. ȝ. de lega. et in. l. j. §. pe. ad treb. sed creditoribus sic. vt in. l. si te bonis. ȝ. de iur. delibe. Aliud est qꝛ non detrahit falcidiam indistincte: sed per. l. fi. ita demum perdebat si non conficiebat inuentariũ nisi petierat terminum ad deliberandum non aliter. vt in. d. l. fi. §. sinautem hoc. ⁊ ita no. glo. in ca. l. §. si quis autem temerario. ꝗ
a incipit in litem. Quinto ⁊ vltimo ponitur vnum speciale quod instantia litis non durat vltra annum [a] ⁊ si post annum nõ poterit probari plura esse bona ꝙ̃ sint in inuentario. Et ista suffi-
2 ciant pro summario. ¶†In tex. ibi: hoc expressum dicendo ne fal. detrahat̃: ⁊ nisi ita diceret alia ṽba nõ sufficerent ꝭm Ange. hic: ⁊ in corpore vñ sumit̃. Alij dicũt qđ sufficiũt verba equipollentia: vt si mãdat legata integraliter solui. arg. ĩ. eo. l. fi. ⁊ alleg. no. ꝑ Bar. in. l. cẽturio. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ in questione pricipali tertia cõpendiosa facta ꝑ verbũ cõe: sed si bene inspicient̃ ṽba Bar. potius faciunt in cõtra. qꝛ ipse vult qđ talia verba faciant substitutionẽ esse directã: qꝛ si essent obliqua detraheret̃ fal. nõ obstantibus dictis verbis. Bald. autẽ in. l. precibus. de impu. ⁊ alijs substi. dicit cõtra Bar. qꝛ talia verba nõ faciũt substitutionem directã: sed inducũt ꝓhibitionẽ falcidie. ꝑ. l. decẽ. in fi. de fideicõ. liber. ⁊ idẽ dicit in si͞libus verbis vt si diceret lego fundũ pleno iure: vel lego fundũ totũ. Ego aũt cũ iste casus de florentia fuerat mihi cõmissus ⁊ multi doctores hincinde diuersa cõsuluerunt tenui mediã viã qđ non requirat̃ expressa prohibitio quicqd dicat Ang. sed sufficiat ꝑ verba equipollentia ꝗ̃ nõ possint aliud importare: vt si mandauit integraliter solui vel sine vlla diminutione. Secus si possunt aliqd importare: vt si dixit pleno iure. Nã põt intelligi respectu ꝓprietatis et vsusfructus: vel respectu dñij directi: vt not. in. l. vlti. ff. de rei ven. ⁊. ĩ. ad tertul. l. mater. ⁊ ibi ꝑ Bar. de bo. que lib. l. fi. §. similiq₃ modo. Idẽ si dixit lego totũ fundũ. Aliud enim est dicere lego totũ fundũ aliud dicere mando totũ solui vel tradi. nisi eñ legaret̃ totũ de fal. non esset tractandũ: qꝛ altera pars legata non sufficeret ad
3 falcidiã. ¶†In text. ibi: nõ ignarus. quidã dicũt necessariũ esse ista verba apponere in testõ qđ nõ placet qꝛ hoc nõ requirit iste text. sed sufficit hoc apparere qđ nõ erat ignarus sed qualiter intelligunt̃ ista ṽba vidi quosdã errare intelligẽtes qđ debeat esse certus falcidiã nõ imminere: qꝛ bona supplẽt abundãter: et sic nõ sunt vltra dodrantẽ. Ego intelligo ꝑ cõtrariũ qđ sciat falcidiã imminere: ⁊ nihilominus ꝓhibeat etiã detrahi sed si crederet eã nõ imminere et ꝓhibet: ⁊ postea appareat cõtrariũ ꝙ imminebat ꝓhibitio censeat̃ facta ꝑ errorẽ: forte eñ si sciuisset imminere nõ ꝓhibuisset. arg. ĩ. in ver. nisi qd inopinatũ. ¶In gl. ibi: qđ semꝑ presumit̃. dicũt doc. hoc verũ qñ ꝓhibuit falcidiam detrahi: al's non presumeret̃ in vltimis voluntatibus sciẽtia facultatum suarũ. sed iste tex. ꝓbat cõtra dũ vltra prohibitionem reqrit qđ nõ sit ignarus sed si verũ esset qđ dicũt doct. sufficeret prohibitio. In actib⁹ autẽ inter viuos bene presumit̃ qs scire vires bonorũ suorũ vt in. l. quisquis. alleg. in glos. ⁊ hec quãdo fuerunt sua ab antiquo: al's secus. de here. vel act. ven. l. qui non-
4 dum. ⁊ idem si ex alijs coniecturis. ¶†In glo. seq. ibi olim non sic cessabat. dic qđ erat contra publicã vtilitatẽ que est vt vltime voluntatis exitũ ⁊ effectũ habeant. l. vel legare. quẽadmodum testa. aper. sed si valuisset ꝓhibitio heredes vidẽtes se nullum cõmodum habituros hereditatem repudiabant ⁊ sic exitũ non habebant. Sed imperator Justinianus qui fuit christianissimus considerauit quod propter hoc heredes non omitterent adire: qꝛ lꝫ non consequant̃ cõmodum pecuniariũ quo ad mundum consequuntur meritum anime quo ad deum. Et vltra hoc etiã statuit ꝙ si heres non adeat ꝓpterea qꝛ prohibitus est falcidiam detrahere legata nihilominus valeant vt in corpore vñ sumitur qđ est singulare. de quo vide Bart. in. l. nemo potest. de leg. j. ¶In gl. ibi: itẽ nec trebel. dicunt doct. contra qꝛ illam põt prohibere sicut falcidiam cũ eadẽ sit ratio: ⁊ per regulam positã in. l. marcellus. ad treb. ff. vbi qđ cessat falcidia cesset trebellia. sed stãte ꝓhibitione cessat falcidia: ergo ⁊c. qđ dic: vt ibi ꝑ Bar.
5 ¶†In alia glo. que incipit quo ad substantiam minuat ibi: vel dic quod nulla hec vera ꝭm doc. vnde refert an sint plura legata vni ex pluribus de quibus venit detrahenda falci. et tunc si soluatur vnum scienter ea non detracta: nec etiam de alijs detrahitur vt hic ⁊ hoc odio falcidie que detrahitur preter voluntatem defuncti commendatur heres qui illam non detrahit. l. j. ȝ. eo. Aut est vnum legatum de quo venit detrahenda ⁊ soluatur medietas nulla facta detractione: ⁊ tunc non prohibetur detrahere de alia medietate de vtraq₃. l. si ex pluribus. vnde si legauit omnes seruos suos cum vnum sit legatum. l. scire debemus. de verb. oblig. si de quibusdam detrahat fal. non detracta poterat de alijs detrahere pro illis solutis ⁊ non solutis per illam. l. si pluribus.

Sed et in ea. In aut̃. sꝫ ⁊ in ea. ibi: apud successores h. i. apud filios. de lega. iij. l. pater filium. in prin. al's si sensisset de heredibus qbuscũq₃: secus qꝛ illa prohibitio nõ valet sicut si esset nuda ⁊ heredes possunt ei renunciare. vt in eadem. l. pater filium. §. pe. ⁊ ibi omnino vide per Bar. ⁊c.

1 Similiter. †In aut̃. similiter. dic quod debet intelligi in relictis ad pias causas pro anima: vt ecclesijs vel pauperibus: nõ autem in alijs que de iure veteri dicebantur pia: puta in refectionem pontium vel viarum aut murorum: aut alimentorum nisi

¶Annũ. Adde ꝙ hic hꝫ locũ de iure cano. vt i. c. peñ. de iud. ante riorũ. ij. q. vj. i. §. ad hec. ⁊ ibi Archi. secus de iure ciuili que durat triẽnio. vt in. l. ꝓperãdũ. C. de iudi. ⁊ Spec. tit. de iur. calũ. i. §. seq-tur. ṽ. qd si instãtia.

torum nisi facta sint pauperibus que presumerent pro anima relicta al's defalcantur: vt patet in.l.hereditatem.ff.eo.titu.de q.autem glo.an fal. que non detrahitur de pijs legatis oneret heredem tantum aut heredem ⁊ alios legatarios.dic q̄ onerat vtrosq̄ illa que de pijs legatis veniebat detrahēda: detrahant de non pijs: quia sic duplici onere grauarentur quod esse nō debet: vt probatur in.l.sed si post missionem.ff.eo.titu.⁊ in.l.si vero composita.de testamen.mili.sed quia illa legata detrahūtur ante omnia alia tanquā es alienum.⁊ sic si remanebat in hereditate tantum qđ sufficiat alijs illi patientur damnum: quoniam legata que non defalcantur tanq̄ es alienum detrahunt ſm Bar.qui ita no.hic.⁊ in.l.ex asse.ff.eo.l.⁊ si quis seruū.§.si.ff.de lega.ij.

De caducis tollendis. Rubrica.

2 Statuta ⁊ grauamina inuenta tempore guerre debēt cessare superueniente pace.
Quod tunc nō cessant ipso iure sed debeant expresse reuocari.
3 Licet cesset causa que dedit materiam legis condende nō cessat ipsa lex nisi expresse reuocetur.
Cessante ratione legis cessat etiam eius dispositio.
4 Quod licitum sit fraudare ⁊ circunuenire leges male positas ⁊ gabellas iniustas.
5 Si constitutio epi dictat qđ executores testamentorū exequant infra annum al's executio deuoluatur ad eum an habebit locuz si testator mandauit qđ executio deuoluatur ad alios si primi essent negligentes.
6 Heres qđ hodie possit adire etiam clausis tabulis.
7 Dies legati dicitur cedere quantum ad quatuor effectus de quibus hic.

1 Et nomen. †Lex ista diuidit in duas partes principales: quia primo tractat de materia caducorum vsq̄ ad.§.his ita diffinitis. Secundo de materia coniunctorum que est valde subtilis ⁊ vtilis ⁊ speculatiua.de qua Bart.composuit vnam pulchram repetitionez in.l.re coniuncti.de lega.ij.Et in ista prima parte intentio imperatoris fuit tollere tria vitia inducta per.l.papiam factam post iura fforum.tempore quorundā bellorum ciuilium quo erarium vrbis romane erat exhaustum ad hoc vt pecunia veniret in commune seu in erarium: quia faciebat hereditates ⁊ legata fore caducas: ⁊ caduca applicari fisco in multis casibus inducebat enim quod hereditas non posset adiri clausis tabulis ad hoc vt heredes decedentes ante aditam hereditatē non transmitterent eaz ad suos heredes: sed dicerentur caduca ⁊ applicarentur fisco: ⁊ tamen ante illam.l.licet esset caduca nō applicabatur fisco sed coheredib⁹ vel substitutis vel venientibus ab intestato. Similiter inducebat vt dies legatorum etiam pure relictorū non cederet a morte testatoris: sed ab adita hereditate vt legatarij interim decedentes non transmitterentur: sed efficerentur caduca ⁊ applicarentur fisco. Item ⁊ tertio quod omnia caduca qualitercunq̄ fierent fisco applicarent. Et hec omnia tolluntur per hanc.l.que primo ponit tres ratiōes quare intendit illam.l.papiam tollere vsq̄ ibi.⁊ cū lex.postea tollit duo prima vsq̄ ibi.⁊ cum triplici.postea volens tollere tertiam premittit ad euidentiam quedā vsq̄ ibi.in primo.deinde quod libet illorum specialiter prosequitur per sex vel septem colum.
2 †Not.hic circa princip.argumen.quod statuta ⁊ grauamina inuenta tempore guerre[a] debent cessare superueniente pace: Item quod non cessant ipso iure: sed debent expresse reuocari
3 vt patet hic de.l.papia.†Et sic nota quod licet cesset causa que dedit materiam.l.condende non cessat ipsa lex nisi expresse reuocetur ⁊ hoc ideo quia illa dicitur causa impulsiua: vt in simili habetur in.l.j.§.sexum.ff.de postu.Sed quando cessat ratio legis bene cessat legis dispositio.l.adigere.§.quamuis.de iure patro.Et vide de hoc Bar.in.l.j.§.si.ff.de dona ⁊ p.Bald.
4 in.l.generaliter.š.de epis.⁊ cle.†Et nota in ver.qđ ⁊ ipsam ſm Bal.quod licitum est fraudare ⁊ circunuenire leges male positas ⁊ gabellas iniustas.[b] vide de hoc quod no.Bar.in.l.vecti-
5 galia.ff.de publi.†Itez no.in ver.vt substitutiones introducerent etiam.ar.ſm Bal.quod si constitutio episcopi dictat qđ executores testamentorum exequantur infra annum: alias executio deuoluatur ad eum: ⁊ testator fecit executoren ⁊ mandauit quod si essent negligentes executio deuoluatur ad alios qđ tunc lapso anno non habebit locum constitutio episcopi: quia debet itelligi nisi testator de alijs executoribus prouideat in casu negligentie vt erat hic: q̄ caduca deuoluebantur ad fiscum. per.l.papiam.tamen subintelligebatur cōditio nisi testator in dictum casum prouiderit de alio substituto quod si efficiat caducum in personam talis deuoluatur ad talem ⁊ per istum modum circunueniebatur ista.l.in tantū qđ quasi erat effecta inutilis.⁊ ideo meruit aboleri. Et ista est tertia ratio imperatoris ⁊ vide ad id quod supra inducit Bal.quod no.Bar.in.l.si fundum sub conditione.§.si stichum.ff.de lega.j.⁊ de annu.leg.l.liberto.§.filium. Si autem substitueret illos eosdem non valeret in preiudicium dicte constitutionis: quia cēseretur facta fraus iurisditioni episcopi.ar.in aut.licet.š.de episcopo.⁊ cler.ſm eū-
6 dem Bald.†Circa ver.⁊ cum lex.debes scire: quia tria sunt tempora: primum tempus fforū.ante.l.papiam.⁊ tunc heres scriptus insolidum poterat adire clausis tabulis: secus pro parte l.j.§.si.ff.de iur.⁊ fac.igno. Item tempus.l.papie ⁊ illo tempore non poterat adire indistincte etiam si erat institutus insolidum. Item est tempus huius.l.⁊ illo tempore potest adire siue sit institutus insolidum siue pro parte etiam clausis tabulis vt
7 hic.⁊.j.eadez.l.§.in nouissimo.†Item debes scire quod dies legati dicitur cedere quantum ad quatuor effectus.scilicet quātum ad effectum transmittendi ad heredem legatarij. Itez quātum ad effectuz debendi vt incipiat deberi. Item quantum ad effectum petendi vt incipiat posse peti. Item quantum ad effectum dominij transferendi. Quantum ad primum si legatuz est purum vel in diem certum sufficit mors testatoris absq̄ eo qđ sit adita hereditas vel legatarius ad heredem etiam ignorans transmittat: vt.j.quando dies le.ce.per totuz. Sed si esset conditionale non sufficeret nisi conditio extitisset etiam si adita esset hereditas: vt.j.eo.§.sin autem aliquid.nisi esset talis cōditio que subintelligeretur etiam si expressa nō fuisset: quia tūc legatum non suspendit.l.iij.de lega.j.⁊ habetur hic in gl.super verbo.certum.in fi. Item quod dixi de conditione idem in die incerta.an ⁊ quando vel certa an licet incerta quando: q̄ facit conditionem in legatis: vt in.l.dies incertus.de condi.⁊ demō. nisi certum esset illam euēturam viuente legatario: vt quando confertur in tempus mortis ipsius legatarij: vt in ea gloss.post princip.ibi si tamen dies ⁊c. Quantum ad secundum effectū non cedit ante aditam hereditatem: quia non subest persona que possit obligari. Nam obligatio contrahitur tempore aditionis ex quodam quasi contractu qui celebratur inter heredē ⁊ legatarios ⁊ creditores in ipsa aditione.l.hoc autez.§.si.ff.q.ex cau.in pos.eatur. Quantuz ad tertium effectum adhuc nō sufficit hereditatem esse aditam nisi legatum sit omnino puruz ⁊ etiam sine die: quoniam ante diem peti non potest.ff.quando di.vsufru.le.ce.l.j.§.finali. Item quantum ad quartum quia dominium non transferetur nisi legatum sit omnino purum.⁊ sine die.ff.de vsufru.lega.l.sempronius attalus.⁊ predicta in legatis sed in contractibus.dic vt in.l.cedere diem.ff.de verbo. significa.

a Inuēta tpe guerre. Adde Ioā. de lig. ⁊ Io. cald. in tract. de bello.

b Et gabellas iniustas. adde bertachinū ď firmo in trac. de gabella.

2 Si relinquo fundum titio qui non erat in rerum natura ⁊ ipsum grauo de dando eundem fundum vel.x.sempronio qđ substitutus vel coniunctus seu ille a quo relictus est fundus ⁊ apud quem remanet nō teneatur ad tale onus nisi in duob⁹ casibus.⁊ nu.4.
3 Fideicōmissum relictū ad piam causam nō est nulluz: licet legatum sit nullum sicut nec fauore libertatis.
4 Si causa nullitatis concernit legatum ⁊ fideicommissum legatario iniunctum tunc neutrum valet.
Quid si concernat legatum tantum ⁊ non fideicōmissum.⁊ qđ econuerso.
5 Si in testō dicatur lego titio ⁊ dimisso spacio.⁊ sic deficit nomē alterius legatarij coniuncti ⁊ postea sequatur talem fundū: an ille titius habebit totuz fundū sicut si testator expressisset nomē vnius iam mortui.
6 Portio hereditatis pro non scripta accrescit alijs coniunctis vel disiunctis cū onere ⁊ an secus in legato pro non scripto.

1 In primo itaq̄. †In pro nō scriptis nihil per.l.papiam statuebatur.ideo sicut de iure veteri remanebant apud euz a quo sunt relicta si legatarius nō habebat substitutum vel coniunctum vel apud illos si habebat.idem ⁊ hodie per hāc.l.⁊ sine onere iuncto legatario: quia sicut ipsum legatum est nullum a principio.⁊ ita ⁊ onus legatario iniunctum.h.d.vsq̄ ad.§.pro secundo. Et cum isto vltimo concordat.l.cum quis.in prin.de leg.iij. vbi qualitercūq̄ legatum sit a principio nullum: similiter ⁊ onus legatario iniūctum. In tex.ibi statutum fuerat.dic scz per iura vetera ante papiam.⁊ in hoc per ipsam.l.papiam nihil erat innouatū ideo non meruit in hoc correctionem.secus in casu sequentis.§.ibidum dicit vetus ius corrigentis. In text.ibi: apud eos dicputa apud heredes si erant ab eis relicta vel apud legatarios si relicta erant ab eis.j.ea.l.§.sed vt manifestetur.ver.si autem legatarij. In text.ibi sed ad illos.dic id est substitutos vulgares si eos habebant ⁊ si non habebant apud coniūctos si habe-

bant.ꝛ si neutrum habebant apud eos a quibus erant dereli-
2 cta: vt infra.§.sin autem aliquid sub conditione.in fine. ¶ In
tex.ibi nullo grauamine.si ergo relinquo fundum titio qui non
erat in rerum natura: ꝛ ipsum grauo de dando eundem fundũ
vel decem sempronio substitutus vel coniunctus vel ille a quo
relictus est fundus apud quos remanet non tenebuntur eundẽ
fundum vel.x.dare sempronio: quia vtrunq; nullum est tam
ipsum legatum q̃ fideicommissum vt in.d.l.cum quis.in princ.
fallit in duobus casibus in quibus licet sit nullum legatũ tamẽ
fideicommissum legatario iniunctum nõ est nullũ que ponun-
3 tur in glo.que incipit eam quoq;. ¶ †Et ex primo no.quod fidei
commissum relictum ad piam causam nõ est nullum: licet lega-
tum sit nullũ: sicut nec fauore libertatis. Et ita not.per Bar.in
l.alio.ff.de ali.ꝛ ci.le.ꝛ ibi per glo. Si enim lego titio qui nõ est
in rerum natura ꝛ mando vt distribuat inter pauperes hoc te-
nebuntur facere illi apud quos remanet legatum. Quid autem
si fideicõmissum relictũ ad piã causam nõ possit executioni mã-
dari eo mõ quo testator disposuit.an ex hoc legatũ reddat nul-
lum vel debeat in aliã causam conuerti.vide Bart.in.l.pater fi
lium.§.tusculanus.de leg.iij. ¶ In gl.que incipit: imo videtur
opponitur pro eius declaratione q legatũ pro nõ scriptum nõ
remanet penes heredem.l.si quis eum.de condi.ꝛ demon.glo.
soluit ꝛ habuit bonũ intellectum.sed inepte loquitur.dic ergo
qd illa potius concordat q̃ discordat.nã hic non dicitur qd re-
maneat apud heredem: sed apud illum a quo relictum est: sꝫ in
casu illius.l.relictum libertatis non fuerat factũ ab herede sed
a legatario cui legatus erat seruus.ideo si non valet relictum li
bertatis ꝛ remanet seruus penes legatarium. ¶ Item opp.gl.
ad id de.l.codicillis.in princ.de lega.ij. Sed nec istud cõtrariuꝫ
meruit signari ad hũc.§.sed ad.l.si quis eum.nam illa videtur
velle quod illa remaneat apud legatarium tam ad effectum pe
tendi ab herede si non habet q̃ ad effectum retinendi si habet.
Sed illa.l.codicillis.vult quod si habet possit retinere si nõ ha-
bet non possit ab herede petere. Sed solue vt ibi plene not.per
gloss.quia ibi onus legatario iniunctum erat nullum mixta cõ-
sideratione legantis ꝛ eius cui relictum erat ꝛ si non erat om-
nino nullum saltem de equitate.l.cum quidam.§.illum.s.de ne
ces.seruis here.in.l.autem si quis eum.erat omnino nullum ꝛ
4 ex alia causa. ¶ †Et circa ista cõtraria aduerte qd interdũ cau-
sa nullitatis concernit legatum ꝛ fideicommissum legatario in
iunctum.ꝛ tunc neutrum valet: vt si legarem tibi rem sacrã cuꝫ
onere dandi eam alteri. Interdum concernit legatum tantum
non autem fideicommissum.ꝛ tunc erat nullum a prin.ꝛ etiã fi-
deicommissum est nullum nisi in duobus casibus vt in.d.§.ꝛ in
d.l.cum quis.in prin.de lega.iij.aut fit nullũ ex postfacto ꝛ tunc
propterea non annullatur fideicommissum vt.j.proxi.§.imo trans
it ad illum cui res legata applicatur. Interdum causa nullita-
tis econuerso cõcernit fideicommissum ꝛ nõ legatũ.ꝛ tũc loquũ
tur leges allegate.in glo. ¶ Sed dic plenius qd aut legatarius
non fuit electus vt legatarius sed vt minister nullum cõmodũ
erat sensurus: qꝛ ꝛ tunc si non valet fideicommissum neq; lega-
tum.l.si quis quos.de leg.ij.que de directo contradicit illi.l.si
quis eum.aut fuit electus vt legatarius.ꝛ tunc si fideicommis-
sum erat nullũ a principio mixta consideratione testatoris ꝛ fi-
deicommissum legatum non est nullum quantum ad effectum
retinendi: sed bene est nullum quantum ad effectum agendi: vt
in illa.l.codicillis.in prin. Si vero alia ratione tunc est nullum
imo valet quantũ ad effectũ agendi ꝛ etiam retinẽdi: vt in.d.l.
si quis eum.ꝛ hoc qñ est nullum a principio sed si efficitur nul-
lum ex postfacto: ꝛ tunc aut facto testatoris reuocantis fideicõ
missum ꝛ censetur etiam reuocasse legatuꝫ.l.filio.§.matri.ff.de
cõdi.ꝛ demon.vt no.j.proxi.§.in glo.j.aut efficitur nullum alia
rõne ꝛ remanet penes legatarium.l.si qs titio.ff.de leg.ij.ꝛ per
predicta patet intellectus multarũ legũ que videntur ad inuicẽ
cõtrariari: ꝛ vide Bar.ꝛ glo.in dic.l.codicillis. ¶ In glo.seq-
que incipit substitutos vel coniunctos ibi.alij vt Guar.dic hec
vera scdm oẽs. Nec ob.ratio glo.qd cõiunctio ꝛ nõ semp coniun
git: qꝛ verũ est qñ ponunt inter diuersas orationes.secus qñ in
vna oratione: vt.j.eo.§.is ita.versi.si aũt ibi.dum dicit propter
vnitatem sermonis.solu.aũt quam.j.ponit glo.in ver.tu ergo.
non est bona.qꝛ si ibi posthumus speraretur nasci faceret par-
tem alteri.ꝛ sic ille alter coniunctus nõ haberet totũ cuius con
trarium hic dicitur.ideo debet intelligi qd non sperabatur na
5 sci: ꝛ sic portio sua nõ deficiebat. ¶ †Querit Bal.quid de sche-
dula vacua pone reperitur sic in scriptura testamenti lego titio
ꝛ deinde dimittebatur spacium vacuuꝫ ꝛ deficiebat nomen alte
rius postea sequebatur talem fundum vtrum ille titius habe-
bit totum fundum sicut si expressisset nomen vnius iam mor-
tui.ꝛ dicit ipse qd sic: ꝛ qd est casus in illo.§.quem gloss.allegat.
scꝫ in.l.si duobus.§.si.seu in.l.plane.§.si duobus.de leg.j. ¶ In

si.gloss.ibi.si sunt specialia. Tu dic melius qd interdum portio
vnius ex coniunctis deficit omni respectu.ꝛ tunc accrescit con-
iuncto ita loquit hic interdũ nõ deficit omni respectu: qꝛ lꝫ nõ
valeat de rigore valet de equitate vel licet nõ valeat quo ad effe
ctuꝫ retinendi.ꝛ tunc nõ accrescit.imo qui nõ admittit ad par-
tem nihilominus facit partem.ita loquuntur.ll.allegate in gl.
quas plenius declara: vt no.per Bart.in.l.huiꝰ.§.si titio.de le
6 ga.j. ¶ †In glo.que incipit.imo semper ibi.secus in legatarijs
hec vera vt portio hereditatis pro non scripta accrescat alijs cõ
iunctis vel disiunctis cum onere: vt in.§.is ita.sed hic in legato
pro non scripto: vel cuius portio transit ad illos sine onere: vt
hic.ratio diuersitatis est: qꝛ onus iniunctum heredi videtur po
tius iniunctum hereditati q̃ persone: sed hereditas extat licet
persona non extet: sed onus iniunctum legatario censetur po-
tius iniunctum persone q̃ ipsi legato vel rei legate.ꝛ illa ratio
colligitur.j.ea.l.§.sed vt manifestetur in differentia quam facit
inter onus iniunctum heredibus vel legatarijs.tamẽ qꝛ etiam
portio hereditatis pro nõ scripta accrescat sine onere. videtur
casus in.l.celsus.§.quod alicuiꝰ.de leg.ij. Intelligendo scdm in
tellectum doc.ꝛ gloss.qd hic non erat in rerum natura tpe testa-
menti ille cui onus fuerat iniunctum. Sol.ibi nominatim vni
iniunctũ fuerat ideo de rigore ꝛ ꝓprietate verborũ nõ trãsit ad
coheredes vel substitutos: licet de eqtate ex rescripto diui anto
nini trãseat.l.si titio ꝛ meuio.§.iul.eo.ti.ꝛ.s.ad treb.l.nõ iustã.
Si vero onꝰ fuit simplr relictũ: ꝛ tũc loquit.§.is ita.ꝛ idẽ si noĩa
tim oĩbus vt.l.ciuitatibꝰ.§.luciꝰ.de leg.j. ¶ Ultimo ad prĩũ for
matũ in glos.de aut.hoc ampliꝰ dic qd ibi erat ꝓ nõ scriptũ hic
sic.nõ sunt alia.

2 ¶ Legatũ si fuit factũ sub cõditiõe si legatariꝰ daret.x.heredi
vel alteri ꝛ datꝰ fuit substitutꝰ vulgaris huic legatario ꝛ ipe mo
riat viuente testõre qd nõ possit substitutꝰ habere nisi det illa.x.
ꝛ an expiret substitutio.ꝛ nu.3.
Conditio apposita in institutiõe an censeatur repetita in substi
tutione vulgari.
3 Qui venit per ius accrescẽdi ad portionẽ coniuncti deficienteꝫ
dicitur venire ad lucrũ ꝛ non debet recusare onus.ꝛ hoc in con
iunctis verbo tantum.
Quid in coniunctis re tantum.

1 Pro secundo. †Quasi caduca non applicant ho-
die fisco: sed remanent apud illos a
quibꝰ sunt relicta cũ onere suo nisi sit substitutus vulgaris vel
coniunctus: quia tunc illis applicatur cum eodẽ onere.h.dicit.
¶ In tex.ibi que in cãm caduci: sed quare caducuꝫ.rñdeo qꝛ vi-
uente testatore legatum non habebat firmũ ꝛ irreuocabilem sta
tum: qꝛ poterat reuocari: sed dicebat habere quasi statuꝫ: qꝛ fuit
validum a principio cũ extaret psona legatarij tpe testamenti.
eodem mõ si moriat legatarius viuente testatore non dicitur le
gatum cadere: sed quasi cadere nõ sic qñ post mortem testatoris
legatũ deficit: qꝛ tũc habuit statũ perfectũ ꝛ irreuocabilẽ: ꝛ tunc
dicit vere cadere: vt in se.§. ¶ In tex.ibi vetus ius.dic idest legẽ
papiam q̃ respectu huius.l.dicebatur vetus: non autẽ ius ffor-
quod precedebat illã.imo idem erat illo iure quod hic dicitur
vt in glo.sup verbo sentire.in prin. ¶ In tex.ibi corrigentes scꝫ
inquantũ volebat applicari fisco qd hodie nõ est: sed personis
de quibus infra subijcitur. ¶ In tex.ibi similiq; modo dic simi
litudo est in personis apud quas remanet: qꝛ apud illas rema-
net pro non scriptum.de quo in precedenti.§.sed in alio est dissi
militudo: qꝛ pro non scriptum remanet sine onere sed quasi ca-
ducũ cum onere iniuncto legatario in cuius persona deficit le-
gatum.ꝛ ratio diuersitatis est: qꝛ in pro non scripto sicut ipsum
non est nulluꝫ a principio.ita onus legataris iniunctum: sꝫ hic
valuit a principio vtrumq;: ꝛ licet postea deficiat legatum non
deficit fideicommissum vel onus quod incipit habere fundamẽ
2 tum. ¶ †In text.ibi vel conditionis implende.si ergo legatum
fuit factum sub conditione.si legatarius daret.x.heredi vel alte
ri: ꝛ datus fuerit huic legatario substitutus vulgaris quod fie-
ri potest.j.ea.l.§.si autem aliquid.in fi.ꝛ ipse moriatur viuente
testatore non potest substitutus habere nisi det illi.x. ¶ Sed cõ
tra de.l.sub conditione.de here.insti.in penul.char.vbi cõditio
apposita in institutione non censetur repetita in substitutione
vulgari Gloss.super verbo sentire assignat istud contrarium et
non bene soluit.dic aliud in substitutione vulgari facta in he-
reditate vt ibi aliud in legato facto vt hic.ita soluit gloss.in.l.si
quis instituatur.ff.de here.institu.ratio est quia defectus con-
ditionis si faceret substitutionem vulgarem sicut ꝛ institutio-
nem sequeretur quod testator decederet intestatꝰ quod est odio
sum que ratio cessat in legatis.istam solutionem videntur ibi
tenere docto.ꝛ est singulare.bene tamen in legatis potest susti-
neri solutio gloss.vt distinguatur inter conditionem dandi vel
faciendi ex qua aliquis commodum sensurus est.ꝛ tunc illa in
intelligitur

telligitur repetita in personam substituti qui hȝ similitudineȝ cum onere iniūcto per viam modi vel fideicōmissi. aut erat conditio mere casualis sine onere dandi vel faciendi: ⁊ tunc nō intelligatur repetita. vnde si legatū est factū sub cōditione: si nauis ex asia venerit defectus conditionis faciet deficere legatum in personā legatarij non in personam substituti vulgaris. imo faciet deficere conditionem substitutis que est. vt si primus non habeat secundus habeat. Et idē in substitutione facta in hereditate.
3 ¶†In fi. tex. ibi qui lucrū. quidam no. inquantū referṫ ad coniunctum qḋ ille qui venit per ius accrescendi ad portionem coniuncti deficientē dicitur venire ad lucrū. ideo nō debet recusare onus istud est verum in coniunctis verbo tm̄. secus in coniunctis re tm̄: q̄ꝛ deficiente altero coniuncto debet aliqḋ lucrari sed sibi per coniunctū non auferri. ideo nō teneṫ ad onus illi iniunctum. ſ. ea. l. §. si disiunctū. circa fi. ibi finautē a deficiente persona ⁊c. ¶Opp. in glo. j. qḋ annullato legato similiter ⁊ fideicom. vel onus legatario iniunctum debeat annullari: q̄ꝛ video econuerso qḋ annullato onere vel fideicō. legatario iniunctum annullatur etiā legatū. l. filios. §. matri. de condi. ⁊ demō. hic autem probaṫ contrariū qḋ annullato legato non annullaṫ onus. Glo. soluit qḋ ibi legatarius fuit electus vt minister. Tu dic vt dixi in. §. precedenti ꝙ ibi fuit annullatū onus vel fideicom. facto testatoris ipsum reuocātis. vnde censetur etiaȝ legatum reuocasse ꝙ est singulare. non sic si alia ratione annullareṫ onus seu fideicōmissum. l. si quis titio. de leg. ij. ⁊. l. ab eo. de vsufru. leg. Et eodem modo ecōuerso qn̄ annullatur legatū non facto testatoris non annullaṫ onus fideicō. vt hic. secus si annullaretur factū testatoris reuocantis legatū: q̄ꝛ censereṫ etiā reuocasse fideicommissum. ⁊ sic remaneret legatū penes heredē sine onere fideicommissi legatario iniuncti. ¶Scḋo opp. qḋ in alia glo. que incipit imo ꝙ mortuo legatario viuēte testatore non debeat vocari substitutus. imo substitutio expiret. l. qḋ si filius ff. de capti. Glo. soluit ⁊ bene qḋ ibi in substitutione pupillari ꝑ quā succeditur pupillo: sed si pupillus cui facta est decedat patre viuente nō poterat habere heredē iure ffoꝝ: q̄ꝛ pater oīa occupabat iure peculij merito substitutio pupillaris extinguitur. hic loquitur in vulgari que etiā si foret facta in hereditate non extingueretur: q̄ꝛ per eam succediṫ ipsi testatori. Sed cōtra extra glo. q̄ꝛ in pupillari comprehenditur tacita vulgaris. l. iam hoc iure. de vulg. ⁊ pup. vnde in casu illius. l. si filius deberet extingui substitutio saltem respectu tacite vulgaris. cuius contrarium ibi pȝ. sed Dy. rn̄det ibi qḋ cū tacita dependeat ab expressa vitiata expressa vitiatur ⁊ tacita. facit qḋ no. in. l. iij. §. fi. de libe. ⁊ posthu. Sed in contrarium q̄ꝛ illa nō videṫ dependere ab exp̄ssa: sed debeat per se regulari cū videatur facta in diuerso casu a pupillari. Bar. tangit hunc passuȝ in. l. lex cor. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ distinguit aut testator superuixit tm̄ qḋ potuit sibi prouidere in faciendo nouum testamentum ⁊ non fecit. ⁊ vera sit opinio. Dy. vt nō possit venire ex tacita vulgari aut nō tm̄ supuixit vel ignorauit pupillū defunctū. ⁊ tūc pōt succedere ex vulgari. ⁊ ħ per. l. tractabatur. de testa. mili. Ang. reprehendit distinctionē Bar. per candē. l. ⁊ subtilizando dat aliā sol. ⁊ intellectum ad illam. l. quod si filius. Et vide hic per euȝ q̄ꝛ nimis esset longū eiꝰ verba recitare. ¶In glos. magna. ibi vel nō erat sic generaliter constitutus. Tu dic quod imperator loquitur hic de iure veteri. l. papie. ⁊ illam corrigit nō ius ffoꝝ. imo res ad aliud reducit. Sed tūc cōtra de. l. celsos. §. qḋ alicuiꝰ. de leg. ij. vbi onus iniunctum vni si portio illius deficit nō debetur ab altero ad quē illa portio deuenit cuius cōtrarium hic dicitur. Breuiter ibi loquitur in onere nominatim iniuncto vni ex heredibus hic qn̄ non nominatim sed etiā istud corrigebatur per rescriptuȝ diui antonini. de quo in. l. si titio ⁊ meuio. §. inl. e. ti. ⁊. ṡ. ad treb. nō iustum. ⁊ ibi etiā soluitur aliud ꝯ̄rium qḋ format glo. hic de. l. j. §. fi. ff. de lega. iij. ¶In gloss. circa fi. ibi item qḋ si alicui. dic qḋ cum tex. loquitur quando deficit legatum ex postfacto: an deficiat fideicommissum vel onus legatario iniunctū. gl. querit ecōuerso si deficiat fideicommissum vel onus legatario iniunctum deficit legatum vt non possit peti vel retineri. de quo articulo dixi in. §. precedenti. in gloss. ij. que incipit. imo videtur. dic vt ibi ⁊c.

2 ¶Hereditas non adita an iure suitatis non transmittatur ad extraneos heredes filij.

1 **In nouissimo.** †Hereditas potest adiri clausis tabulis. ⁊ si nō fuerit adita ad heredem non transmittitur nisi in casu. l. j. ſ. de his qui ante apertab. ⁊ in casu. l. cū antiquioribus. ṡ. de iure deli. Itē dies legatorum pure vel in diē certū legatorum cedit quo ad transmissionem a morte testatoris nisi sint legata non transmissibilia: vt libertates vel vsufructus: quia tunc non potest cedere quo ad transmissionem nec a morte testatoris nec ab adita hereditate: sed quantum ad petitionē bene cedit ab adita hereditate. hoc dicit vsq̄ ad. §. finautem aliud. Et hic etiam intendit corrigere l. papiam. que inuenerat materiam caducandi statuendo quod non possit adiri clausis tabulis ⁊ dies legatorum nō cederet nisi ab adita hereditate vt si interim decedat hereditas vel legatum efficiatur caducum ⁊ applicareṫ fisco: vt. ṡ. ea. l. §. cum lex.
2 Iste tex. †videṫ melius probare ꝙ alter qḋ hereditas non adita iure suitatis nō transmittitur ad extraneos heredes filij q non excipit nisi duos casus quoꝝ iste nō est. Sed doc. dicūt ꝙ loquiṫ in hereditatibus in quibus reperitur aditio: sed in hereditate paterna nō requiritur cum filius sit suus heres: sed interuenit immixtio. l. cū bonis. de acqui. here. Preterea vltra istos duos casus. de quibus hic non sunt alij plures in quibus hereditas nō adita transmittitur q no. per gl. ⁊ doc. in. l. ventre. ff. de acq. here. ergo nō est incōueniēs dicere qḋ etiā iste casus excipiatur vel etiā excludatur ab ista regula sicut ⁊ de illis posito qḋ de eis non fiat hic mentio.

2 ¶Si testator dixerit verba ad ipsum heredem grauatuȝ grauando ipsum de dando si adierit hereditatē nō dicitur voluisse facere legatum conditionale.

Quid si dixerit v̄ba ad legatariū vt lego titio fundū vel. x. si talis adierit hereditatem meaȝ qḋ tunc videatur voluisse facere legatum conditionale.

3 Legatarius qn̄ mortuus est ciuiliter tantū an extinguaṫ legatū penitus: vt sic applicetur cōiuncto vel substituto vel remaneat apud eum a quo fuit relictum.

1 **Sinautem aliquid.** †Dies legatoꝝ sub cōditiōe vel die incerta nō cedit ante conditionis euentum vel diem. Et ideo si interim legatarius moriatur legatuȝ efficitur caducū ⁊ nō transmittitur ad heredem. nō enim applicatur fisco: sed remanet apud illum a quo relictū est nisi habeat substitutū vel coniunctū. Et si fuit relictum a pluribus heredibus remanet apud eos pro hereditarijs portionibus. si vero a pluribus legatarijs remanet apud eos ꝑ portiōibꝰ virilibꝰ: lȝ habeāt portiōes inequales. h. d. vsq̄ ad. §. ne autem. post euentum vero conditionis vel diei perinde est ac si a prin. pure fuisset relictum. ⁊ ideo si conditio extitit viuente testatore cedit dies eoꝝ scḋm ea que dicta sunt in superioribus. ¶In text. ibi conditionis euentum. q. d. non sufficit mors testatoris vel qḋ adita sit hereditas ad hoc vt cedat dies. sed requiritur vltra predicta ꝙ eueniat conditio vel dies. ¶In tex. ibi simili modo apud eos. q. d. nō applicatur fisco lȝ illo casu efficiatur caducum: sed remanet apud eos. ¶Oppo. in. l. iij. de leg. j. gl. rn̄. qḋ illa. l. debeat intelligi in conditione que tacite non inerat in legato. illa enim reddit legatum conditionale. sȝ si inerat ex dispositione. l. licet exprimatur per testatorem non propterea reddit legatum conditionale sicut si non fuisset exp̄ssa: q̄ꝛ tacite conditiones prouenientes ex dispositione legali dicuntur extrinsece id est venientes extra testm̄. ideo non suspendunt. l. conditiones que extrinsecus. ff. de condi. ⁊ demon. vt est illa conditio si adeatur hereditas. nā non possunt legata aliter valere. licet ergo exprimatur: attamen dies talis legati cedit a morte testatoris ⁊ legatarius interim decedens transmittit per
2 l. contrariam †aduerte tn̄ diligenter qḋ aut testator dixerit verba ad ipsum heredē grauatum grauando ipsum de dādo si adierit hereditatem ⁊ procedit qḋ dixi: q̄ꝛ nō dicitur voluisse facere legatū cōditionale. ita loquiṫ illa. l. iij. cum si. aut dixerit verba ad legatariū vt lego titio fundū vel. x. si talis adierit hereditatem meā: ⁊ tunc videṫ voluisse facere legatum conditionale. tex. est sing. in. l. j. in cōditionibus primū locū. §. j. ff. de condi. ⁊ demon. ꝑm Bal. ¶Itē opp. in fi. gl. de. l. heres meus. de cōdi. ⁊ demon. Sol. intellige hunc tex. loqui de die incerta qn̄ est in certū eam venturam viuente legatario: si autē est certū qḋ eo viuente euenit vt lego titio cum ipse morietur: q̄ꝛ cum incipit mori euenit dies anteq̄ sit perfecte mortuus. ⁊ tunc legatum nō est conditionale ⁊ in puncto mortis cedit dies eius ⁊ transmittiṫ ad
3 heredē vt in contrario. ¶†Ultimo queritur. Iste tex. loquiṫ qn̄ legatarius mortuus est naturaliter conditione pendente quid si ciuiliter tantum an extinguatur legatū penitus vt sic applicetur coniuncto vel substituto vel remaneat apud eum a quo fuit relictum. Sol. glo. sequens distinguit an ciuiliter mortuus pdiderit libertatem ⁊ ciuitatem vt damnatus in metallum. ⁊ tunc penitus extinguitur ⁊ applicatur illis: quia posito qḋ restitueretur in integrum per principem nō recuperatur legatuȝ: quia censetur nouus homo. aut perdidit ciuitatem nō libertatem vt deportatus ⁊ tunc non extinguitur penitus nec illis applicatur q̄ꝛ si restitueretur per principem recuperaret legatuȝ: q̄ꝛ status eiꝰ nō fuit penitus annihilatus. ⁊ ideo legatū est in suspenso. Et si anteq̄ restituatur moriaṫ extinguiṫ. si vero restituaṫ ⁊ cōditio postea eueniat recuperabit legatū. ⁊ ista patent ex. l. quā

glo. allegat. de condi. et demon. l. intercidit. ¶ Itē op. in eadem glos. de. l. qui patri. de acqui. here. ubi substitutio cōditionalis transmittitur ad heredē ergo et legatū conditionale dz trāsmitti. Sol. veritas est qd ibi non transmittitur substitutio sed ius accrescendi qd coheret portioni. si enim heres qui adiuit postea decessit sicut suam portionē transmittit ad suum heredē: ita et ius accrescendi qd hz in portione coheredis: qz portio accrescit portioni: sed si esset substitutus in portione coheredis illam portionem nō transmitteret. sed heres eius veniet ad portionē coheredis postea deficientē ex iure accrescēdi nō ex iure substitutiōis que nō trāsmittitur. l. sed si plures. ff. de vul. et pup. in prin. et. l. qui habebat. quāqz si nō decessit utroqz iure consequeretur portionē coheredis tā iure accrescendi qz iure substitutionis. s. de impu. et ali. substi. l. testamento. iuncta. l. si quis heres institutus. ff. de acqui. here.

2 ☞ Si unus ex pluribus fuit grauatus dare titio talē fundum hereditarium cōmunem et titius petat talem fundū ab isto grauato an iste grauatus teneatur redimere a coheredibus portiones eorum.

Sed ut manifestetur. In. §. sed ut manifestetur imperator circa ea que dicta sunt superius mouet et determinat unū dubium in isto. §. et aliud mouet. et terminat in. §. seq. ne autem usqz ad. §. his ita. et istud primū dubiū est qz in superioribus dictū fuit qd si legatū efficitur quasi caducū: qz legatarius moriatur viuente testatore vel efficiatur caducū: qz moriatur post mortē testatoris conditiōe pendēte remanet apud illū vel illos a quo vel quibus fuerat relictū si nō habebat cōiunctū vel substitutū. ¶ †Queritur qd

1 si fuerat relictū a pluribus qui tamē nō erant equaliter onerati sed inequaliter: an remanebit penes eos equaliter vel inequaliter. et imperator ponit unā mirabilē distinctionē inter heredes et legatarios a quibus fuisset relictū. Primo nāqz casu puta instituit unū heredē in sex uncijs aliū in. iij. alium in. v. et legauit ab eis titio. c. qui titius decessit viuēte testatore vel cōditiōe pēdente. certe ipsi videntur grauati ad ista. c. pro hereditarijs portionibus et eodē mō remanebit istud legatum apud eosdem si tamen istud legatū fuisset relictū ab uno tantum ex eis vel a quibusdam ex eis nō ab oībus apud illos tū remanet ita intellige primum dictū qñ legatum fuit simpliciter relictum vel expressis nominibus appellatiuis heredū. Si vero proprijs censerentur viriliter et equaliter grauati: licet inequaliter fuerint instituti nisi ex aliquibus coniecturis cōtrariū appareret. et ideo remaneret apud eos equaliter p. l. nonnunqz. ff. ad treb. et. l. quoties. et hic in glo. j. ¶ Secundo casu puta legauit fundū tribus inequaliter et eos grauauit de dando titio centū: certe videntur grauati equaliter. lz inequaliter sit eis factuz legatum. ideo remanebit apud eos equaliter: qd est mirandū: et quilibet prima facie diceret cōtrarium: qz eatenus videantur grauati quatenus fuerint onerati. et tamen contrarium est et sic censetur potius habitus respectus ad psonas qz ad portiones legatas. sed in heredibus potius ad portiones hereditatis qz ad personas. glos. tñ notabiliter intelligit hūc tex. in onere extrinseco ut dixi ponendo casum quia fuit legatus fundus et fuerūt grauati in pecunia. sed si onus fuisset intrinsecum id est in eadem re que fuit eis legata si fuissent rogati eundem fundum alias restituere cēseretur quilibet rogatus de portione sua et non ultra. et sic eatenus quatenus fuissent onerati et pro eisdē portionibus remaneret penes eosdem

2 tene mēti. ¶ †Sed querunt hic doc. notabiliter pone qz unus ex pluribus fuit grauatus dare titio talem fundum hereditatis titius petit ab illo ille dicit isto fundo ego nō habeo nisi portionem meam hereditatis. et illam suz paratus tibi dare. legatarius dicit tu fuisti grauatus de dando mihi totum fundu3 redimas a coheredibus tuis portiōes eorum qz testator potuit te in hoc grauare cū portio tua hereditaria satis plus valeat. Queritur qd iuris. Cy. hīn Pet. tenet ultimā per. l. cu3 quasi. §. si plures. ff. de fideicō. lib. sed glo. in. l. iul. §. cū qui. de leg. ij. videtur tenere primā partem per. l. si fundū sub conditione. §. libertū. de leg. j. per quē ptz qd non censetur grauatus nisi de sua portione. licet fuerit grauatus de dando fundū sicut in simili testator qui legauit fundū non censetur legare nisi partem: quam habebat in fundo: ut. l. serui electiōe. §. j. de leg. j. nec ob. §. allegatus per Cy. qz spāle est ibi fauore libertatis. et Cy. non allegat illam gl. nec illum. §. si libertus. tene menti.

2 ☞ Legatarius si vult facere opus quod iussus est et petat ab herede vel heredibus qd sibi ministret expensas et ipsi recusant quid iuris.

3 Iussus fideiubere pro alio an videatur iussus soluere pro eo gratis.

4 Si testator mādauit filio suo qd iret ad sanctū iacobum: vel ad sepulchrū pro anima sua alias priuauit eu3 hereditate et voluit qd perueniret ad certū locum piūm et ipse filius non iuit sed veniens ad mortē iussit filio suo qd iret an tūc poterit locus pius auferre hereditatem.

5 Notarius an possit alteri cōmittere confectionem instrumēti.

1 **Ne autem.** †Qd dictum est qd legata caduca vel quasi caduca remanent apud certas personas cū onere suo intelligitur de tali onere qd cōsistat in dādo vel faciendo id qd pōt p aliū explicari. secus si consistat in facto qd coheret psone legatarij: qz tūc nō egreditur psonā illius. h. d. usqz ad. §. his ita. tene mēti: qz semper allegatur in ista distinctione. et maxime in scdo mēbro de facto coherēte certe persone. facit. l. si

2 ego. s. de duobus reis. ¶ †In text. ibi suis sumptibus sed quid si hoc non dixit testator. legatarius vult facere opus qd iussus est facere. sed petit ab herede vel heredibus qz sibi ministrent expensas ipsi recusant. queritur quid iuris. doc. dicunt procedendū esse per cōiecturas si legatū fuerit amplum ut satis plus remaneat apud legatariū qz sint expense. et tunc videtur voluisse qz faceret expensis suis: satis enim hz qd residum lucratur. ar. eius qd no. glo. in. l. si filio. §. si plures. de leg. j. aut nihil vel parū remaneret si faceret expensas. et tunc ne legatum reddatur inutile censetur voluisse qd faciant expensis heredū vel alterius ad cuius cōmodum illud factū est explicandū. et per hoc lz ipsi nō allegēt vide qd not. in. l. qui cōcubinam. §. qui hortos. et. l. his verbis. §. fi. et qd ibi per Bar. de leg. iij. et per eundē in. l. qui seruus. de leg.

3 j. et. l. apud iul. §. sed si fundum. ¶ †In tex. ibi vel fideiubere iussisset. Queritur hic an iussus fideiubere pro alio videatur iussus soluere pro eo gratis. ut sic non repetat. vide glo. in. l. tribus. ff. de usufru. earum rerū que usu. consu. que incipit. sed cui pōt. Itē ad id qd dixi in precedenti ver. vide. l. titius. de lega. iij. p quam videtur quod censeatur solūmodo grauatus de prestando operam non expensas. ¶ †In text. ibi. in certum locum ire. dic per

4 hunc tex. dicit Gul. de suza. ut no. Io. an. in addi. Spec. in tit. de voto. quod si testator mandauit filio suo quod iret ad sanctum Iacobum vel ad sepulchrum pro anima sua: alias priuauit eu3 hereditate: et voluit quod perueniret ad certum locum piūm: ipse autem filius non iuit: sed veniens ad mortē iussit filio suo quod iret qd hoc non sufficit. et ideo pius locus poterit auferre hereditatem sed hoc potest procedere nisi filius iret iussus morte preuentus ire non potuit ar. s. de his qui. ut indig. l. si ideo et l. sororem. sed tunc forte etiam si non mandaret filio suo quod iret hereditatem non perderet: quia iussus testatoris concernebat personam filij et extinguebatur cum morte filij arg. huius tex.

5 ¶ †Item dicit Bald. quod per hunc tex. quod notarius nō potest committere alteri confectionem instrumenti. sed verum est nisi fuerit impeditus: tunc tamen debet ipse componere originalem scripturam et ex illa potest conficere suum instrumentum per alium sed per seipsum subscribet et faciet mentionem quod alijs impeditus fecit scribi. et ita de facto seruatur. Et vide qd idem Bald. not. j. de fideiusso. super rubrica. et Bar. in. l. diuus §. idem senatus. ff. de fal. facit. l. fideiussor. §. j. de pig. et c.

1 ☞ Quod triplex sit cōiunctio et que sit coniunctio verbis tantum. et qd inter cōiunctos verbis tantū habeat locū ius accrescēdi cum onere illi iniuncto. et nu. 6.

2 Quid in coniunctione re tantum et que sit. et isti etiam appellātur disiuncti.

3 Quid in coniunctione re et verbis et que sit.

4 Portio unius ex heredibus deficiens coheredibus etiam inuitis accrescit pro hereditarijs portionibus siue omnes sint coniuncti siue disiuncti sed si quidam coniuncti et quidam disiūcti portio coniuncti accrescit coniuncto sed portio disiuncti accrescit omnibus cum onere. et nu. 6.

Tres differentie inter hereditatem et legata quantum ad ius accrescendi.

5 Ius accrescendi transmittitur ad heredem secus in iure substitutionis.

6 In portione deficiente que accrescit non est necessaria noua aditio.

1 **His ita diffinitis.** †Hic incipit secunda pars principalis de natura coniunctorum et debes scire qd triplex est coniunctio ut no. gloss. in l. j. §. fi. ff. de usufru. accre. sez verbalis tantum: ut si dico lego fundum titio et sempronio equis portionibus. nam ex eo quod una et eadem oratione lego ambobus dicuntur verbis cōmunibus iūcti: quia portiones cuilibet sunt relicte et portio relicta uni nō est alteri relicta. et inter istos dicitur habere locum ius accrescendi si portio unius deficiat vel repudiatione vel morte: quia moriatur ante diem legati cedentem: et coniunctus dicitur habere portionem illius. et sic dicitur eam lucrari ab illo. ut dixi. s. eo.

2 §. pro secundo in fi. merito tenetur ad onus iniunctū illi. †Secundo dicuntur coniuncti tantum qui in hac. l. appellantur disiūcti. ut. j.

cti.ꝫ.ea.l.ſi autem diſiunctum. vt ſi legatur duobus eadem res
in diuerſis portionibus.puta lego titio fundum ſempronianū
poſtea dico ⁊ eundem fundum lego ſempronio. l. ſi fortidianuꝫ
§.de lega.Et inter iſtos non dicitur eſſe ius accreſcendi.ſed ius
non decreſcendi:quia cuilibet fuit legata res tota:licet concur-
ſu faciunt ſibi partes:ſi ergo deficiat legatum in perſonam vni-
alter nihil dicitur lucrari ex perſona illius:ſꝫ iure ſuo totū fun
dum retinet nō ſibi facta diminutione ꝑ cōiunctum in cui⁹ per
ſona legatum deficit merito non tenetur ad onus illi iniunctū
3 ꝫ.eadeꝫ.l.§.ſin autem a deficientis.† Tertio dicitur coniunctio
re ⁊ verbis: vt ſi in eadem oratione relinquatur duobus fund⁹
ſine illis verbis equis portionibus.nam cuilibet videtur in to-
tum legatus de virtute verborum poſtꝙ teſtator portiones nō
diſtribuit.⁊ inter iſtos ſimiliter non habet locum ius accreſcen
di.ſed ius non decreſcendi.nam coniunctus ꝓpter coniunctio-
nem verbalem nō propter realem tenetur ad onus iniunctum
illi in cuius perſona legatum deficit vt no.in.d.§.ſin auteꝫ a de-
ficientis.iſte autem coniunctiones poſſunt fieri tam in inſtitu-
tionibus heredum.et de iſtis loquitur vſqꝫ ad.§. vbi autem. ꝙ
etiam in legatis.⁊ de iſtis loquitur.§. vbi autem. Item primo
caſu coniuncto nō eſt illa que habeat inducere ius accreſcendi.
quoniā in heredibus.⁊ inter oēs diſiunctos locū habet ius ac-
creſcendi ne teſtator decedat pro parte teſtatus ⁊ pro parte inte
ſtatus:vt in hoc.§.⁊.l.ſi ſeruus cōis de acq.here.Similiter ope
ratur duos alios effectus:qꝛ coniunctos verbis facit habere ꝓ
vno vt veniant ad vnā portionem. Item facit vt ſi deficiat por-
tio vnius ex coniunctis potius accreſcat coniuncto ꝙ diſiūcto
ſed portio diſiuncti accreſcit oībus.in legatis vero cōiunctio in
ducit ius accreſcendi:quia inter omnes diſiunctos nō habet lo
cum.l.⁊ proculo.de lega.ij.etiam ſi eſſent coniuncti coniunctiōe
legali que quantum ad hoc non attenditur ſed attenditur con-
4 iunctio teſtatoris.dicit †ergo iſte.§.qꝺ portio vnius ex heredib⁹
deficiens coheredibus etiam inuitis accreſcit pro hereditarijs
portionibus ſiue oēs ſint coniuncti ſiue diſiuncti:ſed ſi quidaꝫ
coniuncti quidā diſiuncti portio cōiuncti accreſcit coniuncto:
ſed portio diſiuncti accreſcit oībus cum onere.⁊ ſic portio defi-
ciens ſit pro non ſcripta.h.d.vſqꝫ ad.§.vbi aūt. ¶ Et recollige
hic primo tres differentias inter hereditatem ⁊ legata.Primo
qꝛ portio hereditatis deficiens accreſcit etiam coheredi etiam
omnino diſiuncto vt hic in verbo diſiuncti.ſecus in legatis.vt
ſ.dixi in.l.⁊ proculo.de leg.ij.quod principaliter ad hoc allegaꝛ.
Scđo qꝺ accreſcit cum onere etiā ſi ſit pro nō ſcripta:vt in ver
bo quocūqꝫ modo vacuatum:ſecus in legato.vt in.§.in primo.
Tertio quia accreſcit coheredibus inuitis: ſecus in legato: vt
5 ꝫ.proxi.§.vbi autem ver.habere maluerunt. ¶ †Secundo nota
vbi etiam ſi iam defuncti ſunt qꝺ ius accreſcēdi tranſmittitur
ad heredem ſecus in iure ſubſtitutionis.l.ſi plures.de vul.⁊ pu
pil.⁊.l.ſi ex plurib⁹ de ſuis ⁊ legi.quia primū coheret rei.⁊ ſicut
trāſmittitur: portio adita ita ⁊ ius accreſcendi pro alia portiōe
ſi nō adeatur.ſed ius ſubſtitutionis concernit perſonam.Per
hoc eſt expedita glo.que incipit.ſcilicet anteꝙ accreſcat.⁊ adde
6 l.qui pater.de acqui.here. ¶ † Tertio not.in ver.ipſo iure ꝙ in
portione deficiente que accreſcit nō eſt neceſſaria noua aditio:
qꝛ ipſo iure etiam ignoranti ⁊ inuito acquiritur.⁊ qꝺ plene no.
in.l.fi.co.ti. ¶ Quarto no.qꝺ portio coniuncti accreſcit potius
coniuncto ꝙ diſiuncto. Adde.l.coheredi.§.qui diſcretas.ff.de
vulg.⁊ pup.Intellige in cōiunctione teſtatoris nō autem de le-
gatis que legauit.vt ſi quis haberet duos filios ex vna vxore.⁊
alios duos ex alijs vxoribus ⁊ eos inſtitueret:⁊ poſtea inuicem
ſubſtitueret.ſi vnus ex primis duobus repudiat partem ſuam
nō perueniet ad fratrem vtrinqꝫ coniunctū:ſed ad oēs quia illa
fuit coniunctio teſtatoris vt ibi no. ¶ Vltimo Bart.in iſta ma
teria dicit hoc probari in ver.in his.ita tā varia melius ꝙ alibi
a qui dicuntur coniuncti[a] verbis. nam quidam dicebant ꝙ cōiū-
cti per copulam:ſed nō eſt verū.ideo coniuncti in vna oratione
propter vnitatem ſermonis.⁊ ſub vno verbo ſi autē ſint in plu-
ribus orationibus.⁊ ſub pluribus verbis: licet inter alias ora-
tiones eſſet copula non dicerentur verbis coniuncti.l. triplici.
de verbo.ſigni.⁊c.

1 **Vbi autem.** †In legatis portio vni⁹ ex legatarijs
deficiens accreſcit coniuncto verbis ⁊
cum onere ſi erat caduca vel quaſi caduca.Si vero erant diſiun
cti verbis ⁊ coniuncti re non dicitur accreſcere:ſed non decre-
ſcere.et ſine onere iniuncto ei cuius portio deficit hoc dicit in
effectu vſqꝫ ad.§.qꝺ autem antiquis.Et primo loquitur de con
iunctis verbis vſqꝫ ibi. ſi autem diſiuncti.ſecundo loquiꝛ de di
ſiunctis verbis tamen coniunctis re. Si autem eſſent omnino
diſiuncti non eſſet tractandū de iure accreſcendi vel non decre-
ſcendi.vt in.d.l.⁊ proculo. Et eodem modo ſi eſſent coniuncti
verbis.ſed in eo eſſet omnino diſiunctio puta ſingulis libertis
meis ſingulos ſeruos lego.l.pe.de vſufru.vel dice re lego titio
⁊ ſeio fundum equis portionibus pro diuiſo.vt titius habeat
pro tali loco vſqꝫ ad talem.⁊ ſeio a tali vſqꝫ ad talem.nam tunc
cēſerentur duo fundi diuerſi:qꝛ pars fundi pro diuiſo fundus
eſt.l.plane.in fi.la prima.de lega.j.ſed quod legantur res diuer-
ſe diuerſis:licet in eadem oratione quo ad ius accreſcendi non
prodeſt verbalis coniunctio.vt not.in.l.j.in prin.gloſ.ij.vel.iij.
de vſufru.accre.quod etiā ſequitur Bart.in.l.re coniuncti.Itē
iſta prima pars que loquitur de coniunctis poſſit intelligi ta-
men in coniunctis verbis tantū qñ in re non eſt omnino diun-
ctio.vt lego titio ⁊ ſeio fundum equis portionibus pro indiui-
ſo.⁊ tunc proprie inter eos eſt ius accreſcendi.poteſt etiā intel-
legi in coniunctis re ⁊ verbis vt ſi nō fuerunt appoſita illa ver-
ba equis portionibus tn̄ tunc inter eos non eſt ius accreſcendi
ſed ius nō decreſcendi ſicut inter coniunctos re tn̄. qꝺ tꝫ Bar.
in.l.re coniuncti.⁊ tunc illud verbū accreſcere qꝺ eſt in textu ſu-
meretur improprie pro nō decreſcere.attamen per coniunctio-
nem verbalem onus iniunctū ei cuius portio debet impleri ꝑ
alterū cuius portio nō decreſcat:vt no.in.§.ſin autē diſiunctim
in glo.antepe.que incipit huic contra.in fine.non ſic ſi non eſ-
ſent coniuncti niſi re:vt in.§.ſin autem deficient. ¶ In text.ibi
pro virili portione.dic hoc ſi viriliter fuerunt honorati.i.equa
liter eis relictum alias pro portionibus quas habent in re le-
gata.vt ſi dixi lego titio ⁊ ſempronio ⁊ caio fundū.vꝫ titio di-
midiam ſempronio quartam.⁊ caio aliam quartam.nam defi-
ciente portione caij que facit tres vncia accreſcit titio pro dua-
bus vncijs ⁊ ſempronio pro vna ſic in duplo plus habet titius
ꝙ ſempronius.

2 ¶ In coniunctis re tantū non trāſit dñiuꝫ rei legate ipſo iu
re in quēlibet ſed eſt in ſuſpenſo quouſqꝫ aliquis ipſoruꝫ preue-
niat ⁊ tunc tranſit in illū ſolum.⁊quid ſi cōcurrerent in petēdo
qꝺ tunc ſcindatur dominium.

3 Non debemus extendere verba legis vel ſtatuti vel teſtatoris
ſi facile fuit conditori exprimere ⁊ non expreſſit.

Tria que requiruntur ad hoc vt portio deficiens accreſcat cuꝫ
onere.

1 **Sin autē diſiunctim.** †In.§.ſin autem diſ-
iūctiꝫ. dic iſte tex.po
nit tres caſus qñ teſtator primo legauit tibi fundum: deinde
eundem fundum mihi in alia oratione.⁊ ſic ſumus coniuncti
re.⁊ diſiuncti verbis.nam aut ambo concurrimus in petendo
⁊ tunc quilibet habet dimidiam.lꝫ cuilibet fuerit inſolidū lega
tus qꝛ facimus nobis partes per concurſum niſi teſtator dixe-
rit qꝺ quilibet habeat inſolidum:qꝛ illa verba importarent vt
vnus habeat rem alter eſtimationem.⁊ tūc preferꝛ in eligendo
ille qui prius litem conteſtatur.l pluribus.de leg.j.per quā iſte
§.declaratur aut petit vnus ⁊ alter differt.⁊ tunc pōt petere ſo
lidum fundum ⁊ debet ſibi inſolidū tradi:quia habet ius inſo-
liduꝫ quouſqꝫ alius differt ſecum concurrere nec heres poterit
ipſuꝫ repellere ex perſona alterius differentis:qꝛ ius illius non
eſt excluſiuum iuris agentis ipſo iure.ſecus in coniunctis ver-
bis tm̄.qꝛ neuter poteſt petere niſi partē ſuam.⁊ ſi peteret totū
poſſet repelli ex iure alterius qꝺ eſt excluſiuum iuris agentis.
l.fi.§.de rei vendi.Poſtꝙ aūt ille fuerit cōſecutus totū funduꝫ
pōt alter ſi vult habere partē ſuā agere ꝯ eū rei vendi.⁊ ex tunc
2 diminuit illi partem per concurſum.† Et dicit Ange.hic ꝙ in
coniunctis re tātū non trāſit dñium rei legate ipſo iure in quē-
libet.qꝛ non poteſt eſſe duorum inſolidū.ſed eſt in ſuſpēſo quo-
uſqꝫ ipſorū aliquis proueniat.⁊ tunc tranſit in illum ſolum.⁊ſi
alter poſtea nollet parteꝫ ipſo iure diminuiꝛ pars illa a primo
⁊ tranſit in ſcōm.ſed ſi ꝯcurrerēt in petendo.⁊tūc ſcindiꝛ dñiū.
⁊in quēlibe tranſit pro parte. Tertius caſus eſt qñ vnus pe-
tiit totum ⁊ cōſecutus eſt:alter poſtea repudiat certe remanet
tutus apud primum ſuo iure ⁊ ex ſua perſona non ex pſona re-
pudiantis.nam repudiatio facit vt illi nihil diminuitur nō vt
aliquid ei accreſcat.facit.l.ſi ſeparatiꝫ.cū ibi no.ff.de cōdi.⁊ de
mon.Et ex hoc ſequitur aliud qꝺ ſi aliqꝺ onus fuit iniunctum
ei qui repudiauit alter penes quem remanet totus fundus nō
tenetur illud ſubire.qꝛ poſtꝙ nihil lucratur ex pſona illius nō
debet etiam onus habere.Si tamē illud onus fuiſſet iniunctū
vterqꝫ ſimul teneneꝛ totum ſubire per.l.ſi duobus.§.j.de lega.j.
vbi heres nihil habebat ex perſona illius qui fuerat ſecum gra-
natus.⁊ tamen ad totum onus tenetur qꝛ ſimul fuerat eis in-
3 iunctum.†Et no.ſi.illius.§.ſin autem a deficientis qui ſemp al
legatur qꝺ non debemus extendere verba legis vel ſtatuti vel
teſtatoris ſi facile fuit conditori exprimere.⁊ nō expreſſit.Not.
etiam glo.que incipit huic contra.in fi.que bene recolligit ca-
ſus.Tria enim requiruntur vt accreſcat cum on ere.ſcꝫ qꝺ ſint
coniuncti verbis. Item quod portio deficiens ſit caduca vel in
cauſa caduci.ſecus ſi pro non ſcripta. Item quod onus non ſit

a ¶ Qui dicūtur
coniuncti. adde
gl.i.l.j.ff.de vſu-
fru.accreſcē.Cy.
in.l.j.i.§.vbi aūt
C.de ca.tol. bar.
l.l. re cōiūcti. ff.
de leg. iij. Et an
clericus eiuſdeꝫ
eccleſie dicaꝛ con
iunctus vide per
Hoſti. i.c.cū.R.
cononicus.de of
fi.de le.Et an ap
pellatiōe cōiun-
ctorum veniant
cōiuncti cōiun-
ctione ſpūali.vi-
de gl.ſingula.in
verbo ꝓſeipſo.i
c.cū ſacerdos.de
poſtu.quā ibi ad
ba. alle. ſingula-
rē ⁊ an appella-
tione cōiunctor
vniat baſtard⁹
vide p Bar.ꝯſi.
xlj.incip.immor
talem onipoten
tem deū in. iiij.
vol.Et qd ꝺ vxo
re an venit ap-
pellatione pri-
moruꝫ ⁊ propin-
quorū.vide in.l.
j.⁊ibi doct.C.vñ
vir ⁊ vxor. Bal.
⁊ Sali.in.l.ma-
nifeſtiſſimi. i.§.
cū aūt.C.de fur.
⁊ p Alex.ꝺ imo.
in.l.j.C.vñ vir ⁊
vxor.

nominatim iniunctum ei cuius portio deficit sed oĩbus. ¶ In eadem glo. ibi. §. ne aũt. dic qꝺ ista gl. reprobat oẽs so. quas de di ad. §. ꝑ scꝺo. ⁊ nullã aliã bonã dat. dic ergo qꝺ ibi erãt cõiuncti verbis quo casu est locꝰ inter eos iuri accrescẽdi ⁊ cõiunctus h3 portionẽ repudiatã ex persona repudiantis nõ ex sua ꝓpria vnde eã lucraẽ ex ꝑsona illius merito d3 sentire onus. vt ibi dicitur hic in coniunctis re tm̃ vnde ex ꝑsona repudiantis nihil alter lucratur. vt colligitur ex tex.

1 Que autem. † Hic imperator cum fecerit hãc. l. contra fiscũ ne caducavẽ quasi caduca applicenẽ ei ne videreẽ in totũ derogasse iuribꝰ fiscalibꝰ reseruat fisco ius petendi bona q̃ alicui auferuntur tanꝗ̃ ab indigno qꝺ ex pluribꝰ casibus põt contingere. vt in ti. de his qui. vt indig. Itẽ reseruat ius petẽdi bona vacantia si nõ reperiretur aliquis. qui vellet esse heres defuncti ex testõ vel ab intestato facto proclamate secundum ea que vidimus in. l. sancimus. s. ad trebel. quo casu desinat esse hereditas. Et incipiunt dici bona vacantia. de quibus habeẽ. j. de bo. va. lib. x. ⁊ dicitur quis decessisse sine herede. nam bona vltimo loco veniunt in fiscum quem imperator ex sua benignitate vult postponere omnibus. ⁊ preferre vtilitatẽ priuatorum vtilitati fiscali: q̃ sic debet facere bonus ⁊ verus princeps. hoc dicit in effectu ⁊c.

¶ De his qui ante apertas tabulas hereditatem transmittunt. Rubrica.

2 ☞ Que requirantur ad hoc vt hereditas non adita transmittatur. ⁊ nu. 7.
3 Substõ vulgaris non impedit transmissionem hereditatis in casibus in quibus hereditas non adita transmittitur. ⁊ sic heres transmittentis prefertur substituto vulgari.
4 Legata pura vel in diem an transmittantur ad quoscunq̃ heredes postꝗ̃ dies eorũ cessit ⁊ quid in fideicommissis. ⁊ nu. 7.
5 Mors computatur inter casus fortuitos.
Qui sint casus fortuiti.
6 Descendens in quẽ fit transmissio l3 adeat hereditatem transmittentis an efficiatur heres in hereditate transmissa sine noua aditione.

[Margin note, partly cut off:] ...Mors computaẽ. adde Ange. ...n. l. ĩterdũ in no...abilibus. ff. de ...ud. ⁊ gl. sing. in ...i. de ca. dimi. in ...rin. Bal. in. l. j. ...fi. C. q ad liber. ...cla. nõ pos. Et ...uis dicaẽ casus fortuitus ⁊ qs cõ...tingẽs. vide per Alexã. de imo. in ...l. sed ⁊ si qs. §. q̃si...tum. ff. si qs cau. ...⁊ in. l. respiciẽdũ §. delinquũt. ff. ꝺ ...penis. ⁊ in. d. §. q̃...situm. late qñ est facta renũciatio casibus fortuitis ⁊ ibi dixi. ⁊ adde ...eundẽ Alexã. de ...imo. in ꝯsi. cviij. col. pe. in. iij. vo. Eur.

1 Ex hanc. ¶ † Descendentes transmittunt hereditatem ascendentium vtriusq̃ sexus etiam non aditam ad suos descendẽtes si non fuit ꝑ eos repudiata ⁊ si descẽdẽtes fuerũt eorũ trãsmittentiũ heredes. h. d. ista sing. l. que fuit theodosij de qua. l. ꝓcedẽs facit mentionẽ in. §. in nouissimo. est casus specialis in quo hereditas nõ adita trãsmittiẽ. sunt ⁊ alij qui no. in. l. vẽter. de acq. here. vbi etiã examinaẽ intellectus huius. l. ⁊ tpe huius. l. vigebat adhuc. l. papia. que volebat qꝺ clausis tabulis nõ possit hereditas adiri. ⁊ sic nec transmitti ad heredes. sed ab illa regula hic imperator excipit hunc casum quando est hereditas ascẽdẽtis ⁊ decedens reliquit heredes descendentes suos. ⁊ nõ fuit re-
2 pudiata per descendentem. † ⁊ sic quatuor vel quinq̃ requiruntur. licet glo. dicat qꝺ duo vc3 qꝺ hereditas sit ascendentis. ⁊ qꝺ ipse transmittens sit eius descendens. ⁊ qꝺ ille qui in quem trãsmittitur sit de descendentibus transmittentis. ⁊ quod sit heres eius. ⁊ quod hereditas non fuerit repudiata. ⁊ altero istorũ deficiente cessat dispositio huius. l. nec curatur an sit ascendens ex linea mas. vel fe. nec etiã per consequens sciuerit vel ignorauerit hereditatem sibi delatam. licet secus in iure deliberandi quod non transmittitur per illũ qui nesciebat qꝺ hereditas erat sibi delata nec etiã curat ad ille descendens in quẽ transmittiẽ fuerit natꝰ vel cõceptus viuente eo de cuius hereditate agitur. an post mortem: q̃ non venit ex persona sua sed ex persona trãsmittentis. secus quando quis vult venire ex persona sua. l. j. §. si qs proximior. vnde cognati. ⁊. l. titius. de suis ⁊ legi. ⁊ ita dicit Dyse consuluisse ⁊ omnes doc. sequuntur. ⁊ vide hic. l. si auia. cum
3 ibi not. de iure delib. pro declaratiõe huius. l. ¶ † In tex. ibi licet nõ sint inuicem substituti. no. hic singulariter quod substitutio vulgaris non impedit transmissionem hereditatis in casibus in quibus hereditas non adita transmittitur. ⁊ sic heres transmittentis prefertur substituto vulgari qꝺ perpetuo tenementi. qꝺ etia3 videẽ fuisse de mente Bar. in. l. j. de vulg. ⁊ pup. ⁊ sic supposito qꝺ per dationem substituti vulgaris non tollaẽ existentia sui heredis cum illa operatur transmissionem hereditatis. ⁊ quoscunq̃ heredes etiam extraneos scꝺm cõmunẽ opi. heres filij ꝓferretur substituto vulgari casus est hic. ¶ In text. ibi siue ignorauerint in hoc differt transmissio de qua hic ab illa de qua in. l. cum antiquioribus. s. de iure delibe. ¶ In text. ibi. vel gradus. ꝑ hoc p3 qꝺ si filius cui delata est hereditas materna habebat filium ⁊ ex eo nepotẽ. ⁊ instituat nepotem ⁊ filiũ exheredet. transmittet illam hereditatem ad nepotem. licet sit
4 posterior in gradu ꝗ̃ filius. ¶ † In text. ibi. qꝺ sc3 etiam sup legatis. sed cõtra. q̃ legata pura vel in diem facta transmittũtur ad quoscunq̃ heredes etiã extraneos postꝗ̃ dies eoru3 cessit. vt s. ti. proxi. §. in nouissimo. que erant etiam de iure ffor. vt. in ti. qñ di. le. ce. propter hoc quidam intellexerunt. vt inducat aliqd spãle qꝺ loquatur in legatis etiã cõditionalibus: q̃ l3 illa non transmittantur realiter conditione pendente. vt. s. tit. proxi. §. sinautem aliquid. si tamen facta sunt ab ascendente trãsmittantur in descendentem. ⁊ eorum opi. reprobat glo. que incipit hodie idem. l3 glo. in. l. is cui. de act. ⁊ obli. hoc teneat sed ista communiter. tenenẽ. Et ad cõtrarium rñde ꝙ hic habuit respectu3 ad. l. papiam que volebat diem legatorum non cedere nisi ab adita hereditate. Sed ab hoc voluit excipere hunc casum. hodie vero illa. l. est sublata. vnde hodie iste tex. in legatis nihil inducit spãlitatis: q̃ nõ debet intelligi nisi in legatis quorũ dies cessit. sed illa nõ trãsmittuntur ad quoscũq̃. ⁊ a quocunq̃ facta
5 fuerit. ¶ † In tex. ibi. vel casus humanos no. qꝺ mors computa
a tur inter casus fortuitos videbatur contrarium: quia casus fortuiti sunt qui habent se ad esse ⁊ non esse sed mors semper se habet ad esse. vel dic qꝺ casus fortuiti sunt quibus per humanum ingenium prouideri non potest. in. l. ij. de admi. rerũ ad ci. perti. sed mors est hmõi. ⁊ hoc est vtile ad materiã. l. sed ⁊ si quis. §. quesitum. si quis cau. cum quis renunciat generaliter casibus fortuitis. ¶ In fi. l. ibi solatium tristitie. simile de ope. li. qui libertinus. in prin. ⁊. §. amisi. ⁊. s. de insti. ⁊ substi. l. fin. ¶ In glo. que incipit not. ergo ibi. de suis ⁊ legi. l. apud hostes. tu dic qꝺ ibi fit transmissio iure suitatis que fieret etiam in extraneum. ideo non est spãle in matre prout glo. voluerunt in opi. qꝺ hereditas patris iure suitatis nõ transmittitur nisi ad matrem vel
6 ad alium ascendentem vt ibi dicam. ¶ † In seq. gl. que incipit. no. quod ipso iure posteritas sua sit heres. vult dicere glo. qꝺ licet ille descendens in quem fit transmissio adeat hereditatem ipsius transmittentis non propterea efficitur heres in hereditate transmissa sed requiritur noua aditio. quia non fuit transmissa vt adita. sed vt adeunda. l. si quis filium. §. j. ff. de acquirẽ. heredi. Et idem vbicunq̃ fit transmissio hereditatis non adite preterꝗ̃ in casu. l. si infanti. post prin. ibi quasi iã infanti quesita. s. de iure deli. poterat ergo ille descendens in quem facta est transmissio eam adire vel repudiare. Et dicit gloss. s. de iure pretor. non ciuili. Sed istud procederet in transmissione que fit ratione suitatis. sicut enim suus ⁊ necessarius non potest repudiare de iure ciuili sed pretorio. ⁊ tamen remanet heres de iure ciuili posito quod repudiauerit. ita ⁊ heres eius in quem transmissum est ius suitatis. quia si adiuit hereditatem transmittentis efficitur heres in illa. ⁊ etiam in hereditate transmissa ipso iure sicut erat ipse transmittens sed repudiabit de iure preto. quantum vero ad transmissionem que fit ex ista. l. dic quod po-
7 terit repudiare de iure ciuili sicut potuisset trãsmittẽs. ¶ † In gloss. sequen que incipit hodie idem ibi. quod non placet. dic ⁊ merito. quia hereditas non adita in nullo casu transmittitur: licet delata in quibusdam transmittitur sed si aliquis est substitutus sub conditione ea pendente hereditas non est delata. ergo non potuit transmitti. ⁊ sic male dicunt in precedenti. q. similiter ⁊ in ista quia legatum vel fideicommissum cuius dies adhuc non cessit non potest transmitti. Sed si relictum est sub conditione dies nõ cessit. vt. j. titu. j. §. sinautem aliquid sub cõditione. Quid ergo inducit in legatis ⁊ fideicommissis de nouo. ista. l. cum illa transmittantur ad quoscunq̃. ⁊ ad quoscũq̃ fecerint relicta si eorum dies cessit. respondeo q̃ ante hãc. l. per l. papiam non cedebat dies clausis tabulis nisi quando erat relictũ descendenti ab ascendente in quibꝰ. l. papia erubuit iugu3 imponere. vt. s. ti. j. §. ⁊ cum lex. Et ad hunc casum iste tex. se refert. sed hodie est generale ⁊c.

¶ Quando dies legati vel fideicommissi cedit. Rubrica.

1 Si competenti. ¶ † In legatis annuis cedit dies quãtum ad petitionem a principio cuiuslibet anni. hoc dicit. postquam ergo annus est inceptus incipit deberi pro illo anno ⁊ est purificatum ⁊ potest peti. ⁊ debet solui. ⁊ si postea decederet transmitteret ad suos heredes. pro sequentibus vero annis nondum inchoatis non cedit dies. tot enim sunt legata quot anni. ⁊ pro anno inchoato est purum pro sequentibus conditionale nisi sit relictum cum prefinitione certi tẽporis vt lego. x. annua bima trima die. id est in tribus annis. quia tunc esset vnum legatũ pro toto tempore nisi esse-

nisi esset relictum pro alimentis.⁊ tempus censeretur appositū
gratia differende solutionis non gratia multiplicande obliga-
tionis.l.si cum prefinitione.ff.eodē titu.¶In gloss.ibi si stipu-
letur quis hoc anno.dic quia tunc tempus censetur appositū
causa differende solutionis ⁊ fauore debitoris merito non po-
test peti in fine termini. Sed quando relinquitur aliquod an-
nuū tempus apponitur causa multiplicande obligationis cū
quolibet anno reuocetur obligatio.Et istud concernit fauorē
creditoris vel legatarij quibus interest posse petere.in princi-
pio anni.

1 ABrum. †Substitutio facta precedētibus nō astringit vltimū morientē.h.d.facit.l.peto.§.fratre.in fi.ff.de leg.ij.¶In fi.l.ibi.astringitur.dic qꝛ nō superest psona q̄ possit reuocare alienationem factam in extraneum.

1 SI pontionilla. †Postq̄ extitit cōditio legati transmittit ad heredem etiam si non fuit petitū.h.d.¶In tex.ibi puenit ad eā etatem.alias secus:qꝛ tale legatū est cōditionale.l.si cui.§.hoc legatū de leg.j.tēpꝰ enim certe etatis honorati reddit legatū cōditionale.vt ibi.nec ob.j.eo.l.ex his vt ibi patebit.

a ☞Non dicitur decessisse sine liberis qui vnicum filium vel nepotem reliquit.
Pluralis locutio verificatur in singulari.
3 Si grauo heredem de restituendo si liberos non habuerit ipse autem habuit ⁊ mortui sunt eo viuente an habebit locum substitutio.

1 CUm vxori. †Conditio cū liberos habuerit videtur existere statim qd̄ vnum filium suscepit nec defecit:licet postea ille moriatur.h.d.Et erat duplex ratio dubitandi:qꝛ testator locutus est in plurali cū liberos habuerit ⁊ sic videbatur requiri qd̄ saltem duos habeat.ar.in.l.fi.ff.ad trebel.Itē qꝛ nō videtur habuisse ex quo nō durauit.ar.in.l.si pro parte.§.versum
2 ff.de in rem verso.†Sed ad primum respondet qd̄ nō dicit decessisse sine liberis qui vnicū filium vel nepotē reliquit.⁊ sic plura-
a lis locutioᵃ verificatur in singulari numero.l.nō est sine liberis de verbo.sig.⁊.s.ad trebel.l.iubemus.§.pe.ad secundū respōdetur qd̄ sufficit cōditionem fuisse semel impletam:licet implemētum non durauerit.de institu.⁊ substit.s.si qs.heredē.¶†Quero quid si grauo heredem de restituendo si liberos nō habuerit ipse autem habuit.⁊ mortui sunt eo viuente an habebit locum substitutio.videtur quod non per hunc tex.quia verum est dicere ipsum liberos habuisse.contrarium puto.aliud est enim dicere cum habuerit liberos quo casu loquitur ista.l.vt legatū purificetur eoipso qd̄ habuit.aliud est grauare sub conditione negatiua si non habuerit.qꝛ debet intelligi.scilicet tēpore sue mortis sicut si dixisset si decesserit sine liberis quo casu nō sufficeret liberos habuisse si tempore mortis liberos nō habebat.l.ex facto.§.pe.ad trebel.

2 ☞Ille dicitur peruenisse ad legitimū statum seu perfectū qui peruenit ad.xxv.annos.
3 Si tempus certe etatis apponat ad substantiam legati vt si dicatur lego cum peruenerit ad talem etatem an reddat legatum conditionale.⁊ nu.4.
4 Quid si apponat per dictionē vt si peruenerit ad talem etatē.

1 EX his verbis. ¶†Cum tp̄s certe etatis honorati adijcitur prestationi legati non redditur legatum conditionale et ideo legatarius interim decedēs transmittit ad suū heredem non tm̄ poterit peti quousq₃ dies veniat quo si vixisset petijsset.h.d.ista.l.singularis que semp allegatur.¶In text.ibi ad legitimū statum.not.hunc tex.iuncto tex.seq.ꝙ ille dicit peruenisse ad legitimū statū seu perfectū qui peruenit ad.xxv.an.hoc tamen declara.vt habetur notabiliter.in.l.cum filio.ff.de
2 leg.iij.¶†In tex.ibi.non conditio incerta etiā.qꝛ primo legauit pure.⁊ postea in alia oratione petitionē distulit in tp̄s illiꝰ etatis.secus si legasset cum ad talem etatem peruenerit.qꝛ tunc esset conditionale.⁊ interim decedens non trāsmitteret.l.si cui.§.hoc legatum.de lega.j.⁊.s.eo.l.si pontionilla.a contrario sensu.Sed contra:quia paria sunt apponere conditionem ad substantiam legati vel ad eius prestationem seu solutionem etiam si in diuersis orationibus hoc fiat.l.quibus diebus.§.quidā titio.de condi.⁊ demon.Solu.istud contrarium soluit per gloss.sing.in.l.seius saturninus.ad trebel.que non est alibi videlicet qd̄ illud est verum in illa que est vera conditio vel in dote omnino incerta.vt si diceret lego titio.x.q̄ volo p̄stari si nauis ex asia venerit vel cum titius morietur.nam est conditionale.quia illa dies est omnino incerta.aliud autē est qn̄ in prestatione adijcitur tempus certe etatis grauati vel alterius.puta que volo prestari cum erit talis etatis.qꝛ istud tp̄s non est omnino incertū.Scitur enim quantum restat vel restaret ad illam etatē si mortuus non foret.Et hoc casu non redditur legatum conditiona-
3 le.vt in hac.l.notabili.¶†Item opponitur qd̄ etiā si apponatur ad substantiam legati.vt lego cum peruenerit ad talem etatem non sit conditionale ⁊ quod interim trāsmittatur.vt in.d.l.seius saturninus.dicunt quidā ꝙ ibi est speciale in filio qd̄ est contra hunc tex.qui loquitur in filiabus.Et ex eo colligit qd̄ si non esset appositum ad prestationem sed ad substantiam esset conditionale.Et patet etiā in.d.l.si cui.§.hoc legatū.dic ergo quod ibi suberat alia ratio qꝛ institutus fuit electus tanq̄ fiduciarius.id est de quo testator multum confidit:⁊ voluit qd̄ totam hereditatem restitueret filio vnde videtur potius electꝰ vt executor:⁊ illud tempus fauore filij cēsetur fuisse appositū.ideo
4 non reddit legatum conditionale.†Distingue ergo aut tēpus certe etatis fuit appositum conditionaliter per se puta si peruenerit ad talem etatem.⁊ reddit legatum conditionale indistincte.facit qd̄ habetur in simili de causa conditionaliter apposita in.l.demonstratio.§.quod aūt iuris.de condi.⁊ demon.Et de arbitrio conditionaliter apposito.vt no.per gloss.in.l.fi.de leg.ij.aut fuit appositum per dictionem cū que principaliter denotat tp̄s.licet secundario cōditionem.l.si titio.ff.eo.Et tunc aut fuit appositum tēpus certe etatis:grauati puta grauo heredē meū qd̄ cū ipse peruenerit ad.xxv.annū det titio decē.⁊ istō tp̄s non reddit legatum cōditionale.vt.l.libertis.§.ab heredibꝰ de ali.lega.aut fuit appositum certum tēpus etatis ipsius honorati.Et tunc distingue aut fuit appositum ad substantiam.vt lego tibi cum perueneris ad talem etatem.⁊ est conditionale.vt in.d.§.hoc legatum.nisi in.l.secus concurrentibus pluribus de quibus ibi.aut fuit appositum ad prestationem.⁊ tunc habet locum ista.l.notabilis vt legatum non sit conditionale.⁊ decedens trāsmittat lꝫ si fuisset appositum aliud tp̄s omnino incertum.secus esset vt.d.l.quibus diebus.§.quidam titio.⁊ no.per glo.in.d.l.seius.Et per predicta remanet glo.que hic est declarata melius q̄ ipsa loquitur.¶In tex.ibi vt eo tpe solutio fiat.videbat qd̄ statim posset peti.qꝛ postq̄ mortua erat nō poterit ad illam etatem peruenire.frustra ergo expectat euentus q nihil operatur:sed dic qd̄ hic erat conditio ⁊ dies qui debet expectari.¶Itē op.de.l.liberto.§.fi.de an.leg.Sol.dic qd̄ hic istud tempus censetur fuisse appositum fauore heredis grauati.ideo debet expectari siue prius decedat legatarius vt hic siue heres grauatus.l.publius.§.titia.de condi.⁊ demon.sed in.l.cōtraria tp̄s fuit appositū fauore legatarij ⁊ ille grauatꝰ erat electꝰ vt executor.ideo si legatarius prius moriatur non expedit expectare tempus qd̄ nō potest operari eius fauorem.forte enim heres est maior.vnde statim poterit petere.tunc aūt videtur appositum fauore grauati quando eodem contextu aggrauat ⁊ tempꝰ apponit.Si autem in diuersis orationibus vt lego titio.x.que volo solui per talem cum ille erit pfecte etatis tunc ille videtur electus vt minister ⁊ nō sui fauore.sic debet intelligi gloss.in.d.l.seius.que per doct.reprehēditur sed saluo ipsum cum distinctione.s.dicta.

1 SI fideicommissum. †Dies legati vl' fideicōmissi etiam abintestato relicta cedit a morte testatoris ⁊ potest defalcari.h.d.hic non sunt alia.

¶Ut in possessionem legatorum vel fideicōmissorum seruādorum causa. Rubrica.

1 ¶†Rubrica ista continet duas partes.sed incipiendum est ab vltima que loquitur de satisdatione.debes enim scire quod pro legatis conditionalibus vel in diem heres vel legatariꝰ a quo relicta sunt tenetur satisdare cum fideiussoribus de dando adueniente die vel cōditione.⁊ hoc virtute edicti pretoris.de quo ff.vt leg.no.caue.l.j.in prin.etiam si heres vel legatarius sit soluendo nec de ipso aliquid dubitetur.⁊ hoc fuit statutum fauore vltime voluntatis non sic pro debito conditionali vel in diē ex alia causa inter viuos.Non enim tenetur debitor cauere qn̄ est soluendo.⁊ de ipso non est suspicio.sed nec quando soluendo non est vel superest suspicio nisi hoc contigerit post obligationem contractam.⁊ sic ex causa de nouo superueniente.l.in omnibus.ff.de iudi.⁊.l.creditore.de priuile.credi.si tamē heres dedisset fideiussores qui non essent soluendo.⁊ repeteretur quod daret alios bene distingueretur an a principio fuissent non soluendo.⁊ imputet sibi legatarius an ex postfacto.⁊ tunc potest alios petere.l.si is a quo.§.fi.vt lega.no.cauea.Et de ista materia cautionis loquitur totus ille titu.⁊ etiam.l.j.⁊.ij.huius tit.⁊.l.iiij.⁊.l.penulti.⁊ vlti.Si vero non cauetur ⁊ per legatariū

a ¶Pluralis locu-
tio. Adde ō bo
bart.⁊ ibi doc.in
l.demōstratio fa
sa.§.fi.ff.de cōdi.⁊
dmō.bal.i.l.quā
uis.⁊ i.l.pe.s.de
ipu.bar.i.l.si ser
uꝰ.§.si pluriū.ff.
si qs cau.⁊ ibi ale
xā.de imo.⁊eū dē
in suo cōs.lxxxiiij.
i.iiij.vol.frā.cur.

non stetit. quia petiit posito quod heres non sit in mora: quia abest nec aliquis pro eo respondet mittitur legatarius in tenutam possessionem bonorum hereditariorum vel fideicommissorum causa conseruandorum vt in .ti. vt in pos. lega. per totum. et de hoc loquitur. l. iij. et l. qui legatis. cum. l. seq. j. eo. ti. per quam missionem legatarius non acquirit proprietatem vel possessionem vel custodiam tantum. vt in. l. is cui. §. qui legatorum. vt in possessione lega. petitur etiam dicta cautio in legatis puris postquam fuerunt petita et heres differt soluere et differtur iudicium. nam cogitur lite pendente satisdare et de dando si succumbat. l. j. §. iij. ver. plene. vt lega. no. caue. et si cautio non fuit petita in primo iudicio: et heres fuit condemnatus: et appellet poterit peti coram iudice appellationis. vt in. l. postquam. §. imperator. eod. titul. Regulariter contrarium. vt reus non cogatur cauere lite pendente: nisi in casu. l. penulti. de aqua quoti. et esti. et. l. si prius de ope. no. nuncia.

2 ☞ In causis summariis regulariter non admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem. sed seruantur in causa plenaria et ordinaria.

Quid si excipiens offerat se paratum probare.

1 Quoniam. ¶ † Cum petitur cautio nomine legatorum non admittitur exceptio de inualiditate legati que requirit

a altiorem [a] indaginem. h. d. et ratio est: quia dicta causa cum sit modici preiudicij est summaria

b l. si is a quo. vt le. no. caue. † et regulariter in summariis hoc est quod non admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem. sed seruantur in causa plenaria et ordinaria. l. ille a quo. §. si de testamento. ad trebel. l. a diuo pio. §. si super rebus. de re iudi. ¶ In text. ibi. debeatur necne dummodo appareat prima facie fore relictum per productionem scripture testamenti codicillorum de qua in petitione fit mentio aliter non tenetur heres respondere. vt est casus in. l. j. §. si dies. vt in possessione lega. et dummodo exceptio nullitatis que opponitur requirat altiorem indaginem secus si heres vel ille a quo petitur cautio offerat se paratum nullitatem probare vt in. d. l. si is a quo et hic in prima gloss. ¶ In text. ibi vt satisdetur. dic quod poterit tamen post satisdationem cum legatum petetur dicta exceptio opponi non obstante quod semel fuerit opposita: et opponens succubuerit: quia non obstat exceptio rei iudicate. in causa summarie cum plenaria agitur. l. si quis a liberis. §. si vel parens. de liber. agno. l. pe. de his qui sunt sui vel alie. iur. et in. d. §. si super rebus. et plene per Barto. in. l. qui rome. §. si duo fratres. in pe. colum. in dist. mag. de verbo. oblig. nec obstat. l. fi. s. ad. l. fal. quia ibi loquitur in cautione scienter et spontanee prestita postquam non admittitur exceptio hic non sponte. sed coactus prestitit. Quid autem si per errorem non coactus. distingue inter errorem facti [b]

b et potest repeti cautio. et errorem iuris. et non potest repeti. vt in l. j. in principio. ff. vt in pos. leg. que est notabilis in dicta distinctione &c.

2 ☞ Publice vtilitatis est quod quis possit renunciare iuri suo. Cautio legatorum fuit inuenta causa tuende voluntatis defunctorum.

1 Ipsis rerum. ¶ † Cautio legatorum potest a testatore remitti. h. d. Intellige scilicet expresse vel etiam tacite per coniecturas. vt hic in fi. quecunque enim indicio voluntatis &c. et s. de condi. inser. l. ij. Et ratio est: quia concernit fauorem testatoris. vt sua vltima voluntas locum habeat. quilibet autem potest renunciare fauori suo. l. si quis in conscribendo. s. de pac. ex dicta ratione sequitur quod omnibus aliis introductis pro seruanda voluntate defuncti tanquam concernentibus eius fauorem potest renunciare. et sic potest facere testator quod pro legatis bona hereditaria non sint obligata. vt hic in glo. quam tene menti. Et etiam quod dominium rei legate non transit in legatarium ipso iure. et etiam quod petitio legati non sit perpetua. sed ad tempus omnia enim ista fauore testatoris introducta fuerunt: vt eius voluntas seruetur. secus in his que ratione publice vtilitatis. vt quod interueniat solennitas septem testium et aliorum que requiruntur. ista enim ob fauorem publicum introducta fuerunt ne falsitas committatur. vt in. l. fi. s. de fideicom. ergo &c. vt. s. de testa. l. testandi causa. et. ff. de leg. j. l. nemo potest. nec etiam potest renunciare his que fuerunt introducta in fauorem heredis. puta quod non prestetur cautio fructuaria. vt. j. eo. l. pe. Sed certe hoc est propter aliud scilicet ne detur materia fructuario delinquendi. argu. in. l. obueniere. de pac. do. Si enim testator potest preiudicare legatariis eodem modo heredi. hinc est quod valet legatum factum. et de re heredis etiam ab ignorante: vt in. l. vnum ex familia. §. si rem. de leg.

2 ij. † Not. mirabile quod est publice vtile quod quis possit renunciare iuri suo. [c] Statutum ergo disponens contrarium quamquam

contra publicam vtilitatem debet restringi. ¶ Item not. quod cautio

d legatorum [d] fuit inuenta causa tuende voluntatis defunctorum et sic mere in fauorem defunctorum.

2 ☞ Creditor hereditarius an preferatur legatario in re hereditaria.

1 Si postquam. ¶ † Pignus pretorium precedens conuentionale prefertur illi. hoc. d. ¶ In tex. ibi in pos. inductus es. et sic acquisiuisti pignus pretorium vt. j. eo. l. qui legati ibi. dum dicit. sed ius pignoris pro quo habes hypothecariam seu seruianam contra quecunque possessorem habentem causam posteriorem prout hic fuit sicut datur pro pignore conuentionali. si is cui. ff. de pig. et eodem modo competit pignoratitia soluto debito. l. vti. Pculum ibi no. de dam. infec. contrahitur autem demum post realem missionem non prius. licet iudex decreuerit ipsum mittendum. l. non est mirum. de pigno. act. licet pignus conuentionale contrahatur solo consensu. l. j. eo. ti. ¶ † In tex. ibi precedente causam tuam Sed pone fuisti missus in possessionem ex causa legati res aliqua in quam missus fuisti peruenit ad creditorem hereditarium qui non habebat hypothecam. sed erat mere chirographarius an poterit rem ab eo auocare per hypothecariam dic quod aut hereditas non erat soluendo. et tunc non poteris: quia legatum non valet l. si vniuerse. s. de leg. nisi heres non confecisset inuentarium. vt in aut. sed cum testator. in fi. Si vero hereditas est soluendo tam creditoribus quam legatariis tunc gloss. in. l. que legatorum. ff. eod. videtur tenere quod legatarius preferatur creditoribus. Sed Dy. contra per. l. fi. §. licentia credi. s. de iure deli. distinguit notabiliter aut creditor et legatarius agunt contra heredem. et prefertur creditor aut legatarius agit contra creditorem possidentem. et prefertur legatarius qui habet hypothecam que est actio realis per quam potest auocare rem a possessore. creditor autem non habet ius in re. tene menti. ¶ In glos. j. ibi. sed cum hodie. ista gloss. innuit quod olim ante. l. j. s. de lega. bona hereditaria non erant tacite obligata pro legatis. alij dicunt contrarium per. l. debitoribus. de separa. sed prima pars verior est. vt in. d. l. j. Et ad illam. l. responde vt ibi dixi. nam quando testatores nolebant esse bona obligata hoc expresse dicebant. l. lucius. ff. de ali. et ci. leg. quod non fuisset necesse si fuissent tacite obligata per legem. ¶ In fi. gloss. ibi. esset verum quod subijcit tamen propterea non tollitur remedium huius. l. quia sicut habebat duplex pignus. scilicet legale et pretorium et interest nostra plura iura habere vel actionem pro nostro consequendo: quia licet succumbamus in vno possumus in aliud redire.

2 ☞ Pro fideicommisso vniuersali prestatur ista satisdatio sicut pro particularibus relictis et an substituto vulgaris sit prestanda.

1 Cum archimedoram. † Fideicommissarius vniuersalis ante restitutam hereditatem non potest agere contra debitores hereditarios: sed potest bene petere sibi caueri si fideicommissum est conditionale vel in diem hoc dicit. ¶ In text. ibi archimedoram. dic quod ista non erat filia testatoris, alias cum habuisset restituere fratribus non posset compelli ad prestandam cautionem: vt. s. ad trebel. l. iubemus §. in supradictis. in fi. dicimus quod illa. l. est posterior ista. et ante illam illud non erat. sed quamcunque teneamus isti pupilli videntur fuisse preteriti in testamento patris non obstante quod illa archimedora instituta fuisset eis rogata restituere hereditatem. l. ita tamen. §. si quis rogatus. ad treb. quia etiam de iure veteri requirebatur titulus institutionis. et sic non erat institutus vel exheredatus filius. sed dicebatur preteritus. s. de fideicom. l. peso. intellige hoc sane quod isti pupilli erant instituti in aliqua portione alias procederet contrarium. ¶ In tex. ibi. vt fideicom-

2 missariam. ¶ † No. quod pro fideicom. vniuersali prestatur ista satisdatio sicut pro particularibus relictis. sed an substituto vulgaris sit prestanda si institutus sub conditione ea pendente petat. bo. pos. secundum tabulas. et ea obtenta missus fuerit in bo. pos. vide in. l. inter omnes. qui satisda. cog. et. l. paulus. de preto. stipu. ¶ In tex. ibi nullam tamen &c. ante restitutam hereditatem tunc enim nullum ius habet nisi habeatur pro restituta. vt in casibus positis in. l. sancimus. s. ad treb. ¶ In fi. gloss. ibi sed de satisdatione. dic hoc est truffa. sicut enim non potest quis petere hereditatem viuentis. ita nec super ea cautionem postulare quia esset sollicitus de hereditate viuentis. Solue ergo aliter quod hic non est solicitus de hereditate archimedore viuentis sed de hereditate patris pupilli iam mortui restituenda eis post mortem archimedore. ita soluit glo. s. in. l. j. s. de pac. in tertia oppo. facit optime iste tex. in. l. iiij. §. si qs minori. de mino. ibi propter spem legati &c.

Licet

[Left margin notes:]

¶ Altiorem indaginem. adde quod dicatur exceptiones requirentes altiorem indaginem. et vide do. alex. de imo. in. l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. post Bar. i. l. si is a quo. in pri. ff. vt in pos. leg. et in extrauag. ad repri. in verbo summarie per bal. i. l. si ex fal. de trasac. et eun. de Alex. de imo. i. l. si. clxvj. colum. fi. i. j. vol. et i consi. cj. in iij. vo. et idem alex. in. l. iij. s. de edil. edi. et. d. fra. dare. in. c. veniens. el. ij. post ino. extra. de test. Fra. cur.

¶ Errorem facti. adde an error facti facit ius. vide Archi. in. c. quia. c. q. iij.

¶ Renunciare iuri suo. adde. c. ad apostolica. &c. sta tuimus. de regu. c. manifesti. ij. q. v. per Archi. in. c. quam periculosum. vij. q. j.

¶ Cautio legatorum. adde quod cautio geminata tollit exceptionem non numerate pecunie: quia alias permitteret. gl. e. in. l. i. Zctib. i verbo oppo. et ibi Bal. et ang. C. de non nu. pe. Jo. an. i addi. Spe. ti. de do. iter vix vro. sup rubri. et abb. i c. si cautio. de fide instru.

2 ☞Licet quis habeat bonū pignus de debito suo: vel habeat tenutam bonorum nō prohibetur debitum petere: nec debitor potest se defendere dicendo tu es securus. vel vende pignus qđ habes.

3 Statutū q creditor q habet instrumentū possit petere executionem realiter vel personaliter ad sui voluntatē et ipse fecit se immitti in tenutam bonorum et tamen debitor nō soluit an poterit vti alia via et facere ipsum capi personaliter.

1 **Qui legati.** †Missio in posses. causa legatorum non tribuit proprietatem vel possessionem. sed dūtaxat cōstituit ius pignoris et nudā detētionē. et ea nō obstāte pōt peti legatū postq̄

2 venerit dies vel cōditio. h. d. ¶†In text. ibi. vt autem. per hunc text. patet ad hoc semper allegatur qđ licet quis habeat bonum pignus de debito suo: vel habeat tenutam bonorum non prohibetur debitum petere: nec debitor potest se defendere dicendo tu es securus vel vende pignus quod habes. nam non compelli tur creditor hoc facere licet teneatur ostendere si debitor vult

3 vendere. l. q̄uis. ff. de pig. act. ¶†Per hoc etiam patet si statutum dicat quod creditor qui habet instrumentum possit petere executionem realiter vel personaliter ad sui voluntatem. et ipse fecit se immitti in tenutam bonorum. et nihilominus debitor non soluit quod potest vti alia via. et facere ipsum capi personaliter. et econuerso. quia per electionem vnius vie non preiudicauit sibi in altera. bene facit. l. j. §. quid ergo. ff. de ven. inspi. et quod no. Bar. in. l. cōsentaneum. j. q̄uo et q̄n iudex. Et Arch. supra rubrica de eo qui mit. in pos. cau. rei. seruan. lib. vj. facit. l. inter. §. creditor. cum ibi not. de fideius. Alii dicebant cōtrariū. per. l. scriptum. §. fi. de distra. pig. vt. j. de distra. pig. l. que specialiter. et. l. fideiussores magistratuum. §. aurelio. ff. de fideius. Sz

a prima[a] pars verior est: quia in alternatiua remedium per electionem vnius quis preiudicat sibi in alteram. facit. l. causam. §. puellam. de manumis. Et qđ not. Gul. et Bart. post eum in. d. l. q̄uis. ff. de pig. act.

1 **Certa est.** †Ex causa legatorū pōt fieri immissio in res hereditarias q̄s heres possidet vel dolo desijt possidere: et etiā in res heredis proprias post sex mēses. h. d. Bart. Prima immissio fit ex edicto ptoris. Scda ex rescripto pncipis. l. is cu. §. imperator. ff. vt in poss. lega. Et in pma nō reqrit contumacia. vel mora heredis. sed sufficit qđ nō sit cautū. et qđ legatarius petat. In scda requirit mora heredis. et in prima non requirit qđ dies legati cesserit. in scda sic. Que oīa dic vt not. in. d. §. imperator. Et per hanc. l. dum dicit aut dolo malo etc. determinat Cy. q si lite pendente in rei vendi. reus transferat possessionem in alium sententia postea lata contra eum mittetur executioni cōtra possessorem etiam non citatum. vt ipse not. in. d. l. j. de alie. iu.

b in. vij. q. Bar. contra[b] in pluribus locis. ff. de dā. infect. l. si quis missum. §. si iudex. et. j. de pig. l. si creditores. et. l. a diuo. §. si super rebus. de re iudi. Bal. subtilius tractat de hoc in. d. l. j. de ali. iudi. ante fi. et in. l. ob maritorum. ne vxor pro marito. versi. quero vlterius etc.

2 ☞Statutum qđ si homicida habuerit pacem cū heredibus occisi minuatur pena: et ipse occisus anteq̄ moreretur fecit pacē an hoc noceat heredi.

3 Quando cautio legatorum fuit remissa etiam si heres dissipet bona peti non potest sed limita vt hic.

1 **Scire debetis.** ¶†Cautio legatorum potest remitti per testatorem non cautio fructuaria. hoc dicit. Declara vt ibi dixi s. eo. l. ij. intelligendo prout intelligūt doct. q nō pōt testator preiudicare heredi vel renunciare his q̄ in fauorē here-

2 dis introducta sunt. ¶†Inducit ad. q. statuti dicentis qđ si homicida habuerit pacem cum heredibus occisi minuatur pena et ipse occisus anteq̄ moreretur fecit pacem qđ hoc non nocet heredi pacem volenti facere quasi statutum eius fauore emana

c uerit. vt not. Bartol. in. l. damni. §. sabini. [c] de damno infecto. Bal. contra. vt not. per eum. s. de liber. et eo. libe. l. ij. vbi omni-

3 no vide. ¶†No. etiam hic glo. positam qđ quando cautio legatorum fuit remissa etiam si heres dissipet bona peti non potest sed tu limita hic vt notabiliter limitat Bal. in. l. iubemus. vbi omnino vide.

1 **Contra eos.** †Contra legitimum administratorem negligentem petere hanc cautionem dat actio ad interesse. h. d. ¶In text. ibi administrantes. dic vt sunt priores vel in ista ciuitate illi qui sunt deputati ad vtilia ciuitatis si hoc sciuerunt. ¶In text. ibi interest. vt quia heres est effectus non soluendo: quod rei publice ciuitatis non noceret si fuissent recepti fideiussores etc.

¶De suis et legitimis. Rubrica.

¶Rubrica. dicit Azo in summa super rubrica. Transfretauimus profundum pelagus successionum testamentariorum nūc ingredimur fluuium dulcium aquarum. s. successionum abinte-

1 stato. †Et notandum dum rubrica dicit de suis et legitimis heredibus. quod hic non tractat de suis per se et legi. here. per se. Nam de illis tractat. j. de legi. here. sed tractat de suis qui etiam sunt legitimi heredes. et sic de successione descendentium qualiter succedant ascendentibus. sed in titu. sequen. econuerso de successione ascendentium qualiter succedant descendentibus: sed in titu. de legitimis heredibus tractat de quibusdam que sunt communia in omni successione. Item notandum quod descendentes[d] aliquando sunt heredes legitimi ex. l. xij. tabu. vt liberi qui erant in potestate: et de istis tractat hic dū dicit suis et legitimis heredibus. aliquando non per. l. xij. tabularum. vt filij vel alij descendentes in hereditate materna vel auie materne. nam per. l. xij. tabularum non succedebant. qr non sunt agnati: sed cognati. et per illam. l. cognati non cognoscebantur nec succedebant. sed sunt legitimi per senatuscon. s. quod est de iure ciuili. et de istis tractat. j. ad senatuscon. orfici. quia possunt succedere de iure ciuili. et adire hereditatem absq̄ eo q petant bonorum posses. etiam de iure veteri post. l. tamen. xij. tabu. sed alij vnde cognati. nō nisi de iure pretorio per bonorum possessionē vnde cognati. Et habent predicti in hereditate materna vel auie materne etiam remediū pretoris scilicet bonorum possessio. vnde legi. etc.

2 ☞Si filius preteritus tacet annū et testm̄ nō impugnat an videatur ipsum approbare.

1 **Si fratri.** ¶†Succedenti de iure ciuili non est limitatum tempus centum dierum. hoc dicit Barto. vel sic. lapsus centum dierum non excludit quem a iure succedendi de iure ciuili: sed de iure pretorio solum. hoc. d. Et idem in lapsu anni qui descendētibus in successione ascēdentium in bono. posses. vnde liberi. vt per lapsum illius anni nō excludatur a iure succedendi de iure ciuili. vt. s. de iure delibe. l.

2 suum heredem. Et per hoc Baldus reprehendit Bartolum q dixit in. l. filio preterito. ff. de iniu. testa. quod † si filius preteritus tacet per annum et testam entum non impugnat videtur ipsum approbare et sic non poterit amodo ipsum dicere nullum per. l. impubes. §. finali. ad carboñ. cum sua glos. qui dixit quod extunc institutus de voluntate preteriti potest petere bon. posses. sm̄ tabu. Nam dicit Bald. quod imo per lapsum anni solum excluditur a beneficio contratabulandi quod est de iure pretorio non a iure dicendi nullum quod est de iure ciuili et perpetuum: sicut ius succedendi. vt hic. Nec obst. ille. §. cum glos. quia verum est quod habet de voluntate preteriti eo iure quo preteritus est exclusus: scilicet pretorio non ciuili. et anteq̄ esset exclusus institutus non habebat sm̄ tabu. postq̄ autem est exclusus a contratab. institutus habet sm̄ tabu. De iure pretorio tamen illa non tribuit ius: sed administrationem sicut illa que petitur pendente cōditione institutionis. l. et sub conditione. de bono. poss. sm̄ tab. quousq̄ preteritus sit exclusus a iure dicendi nullum quod est postq̄ testamentū expresse approbauerit non in illam. l. filio preterito. vel post lapsum. xxx. an. iuxta no. in. l. licet. s. de iure delibe. et tunc illa bono. poss. sm̄ tabu. que prius erat meri facti efficitur iuris: et acquirit ius in bonis sicut in simili vna bono. posses. in alteram conuertitur. vt in. l. ij. §. sub conditione cum ibi not. in glos. ff. de bono. pos. sm̄ tabu. ¶In tex. ibi non excludens. Dic qđ ius adeundi de iure ciuili datur in perpetuum vsq̄ ad. xxx. an. vt no. in. d. l. licet. de iure delibe. sed bene excludit a bon. poss. vnde legi. que competebat huic sorori in successionem fratris posito qđ etiam debet adire de iure ciuili: quia etiam illis cōpetunt bono. poss. de iure pretorio. sic ergo secundum glos. fi. illa. l. non bene fuit hic collocata: quia non tractat de successione descendentium sed collateralium. et melius stabat in ti. de legi. here. etc.

1
e **Nepotes.** ¶†Nepotes succedūt auo[e] in stirpes non in capita etiam cum per seipsos succedunt sine patruis. h. d. Idem et fortius si cum patruis: quia represētāt psonā patris eorum. vt j. l. pri. et in auт. in successione hic in fi. ti. posita vt si qs decesserit relicto filio et nepotib⁹ ex altero filio: et h̄ in successione descēdentium: sed in successione collateraliū aut loquimur in successione patrui: et tunc nepotes ex vno fratre si succedāt cum alio patruo fratre defuncti eodem modo veniunt in stirpem. vt aut. cessante. j. de legi. heredi. sed si succedunt de per se sine patruis: puta moritur aliquis relictis duobus nepotib⁹ ex vno fratre et tribus ex alio fratre: an succedant in capita: et sic fiant

a ¶Sed pma ps. Addo tu i sili eū dē Pau. de cast. in. l. iiij. §. si ex cōuentione. ff. de re iu. et in. l. cū ppo nas. la. ij. circa fi. s. de trāsac. et vide ēt doct. in. l. j. ff. g satis. co. Frā.

b ¶Bart. s. Adde q opi. Bart. dicit veriorē do. Alle. de Imo. in d. l. a diuo dio. §. si sup reb⁹. colū. iiij. Francis.

c ¶§. sabini. Adde q opi. Bart. refert et seqt ang. aret. in suo trac. malefi. in vbo cō paruerunt dicti ingsiti in termio defensiōis. col. j. Francis. Cur.

d ¶Qđ descēdentes. Adde q dicātur descēdētes vide Bal. ɔsi. cc. cxxij. incip. dūs Ambr. et ɔsi. seq. in. iij. vol. Et an appellatione descēdētiū veniāt femine. vide per Bar. in. l. fi. §. itē rescripserūt. ff. de mune. et bono. et p Pet. de anch. ɔsi. cxix. incip. p clariori decisiōe dubij. et an appellatiōe descēdētium veniāt spurij vide i auт. cessante ò legi. here. et p ang. i. l. cū aūt. in ij. col. C. de inst. et sub. et an appel. descēdētiū in materia non penali icludant descēdētes tā p lineā masculinā q̄ feminina. vide p phil. frā. i. c. statutum el. ij. d here. li. vj. i. j. col. versi. scdo no. ex glo.

e ¶Nepotes succedūt auo. Adde aut. in successiōe. C. de suis et le. et i l. fi. C. de natu. liber. gl. i. c. cām. q filij sint legi. et gl. in ver. q̄ decessit. i. c. raynutius de testa.

quinqz partes an in stirpem ꝛ sic due fiant. Azo tenuit primam partem. Accur. secundam ꝛ fuit vna de suis opi. ẜm quam ipse consuluit. Bar. tenuit eius opinio. quod examina per eum plene in. l. post consanguineos. ff. eo. titu. et plenius per Joã. and. in addi. spec. de succes. abintest. §. j. vbi recitat opin. multorum. Sed si queritur de successione alterius ꝙ patrui: regula est qꝺ veniunt in capita. vt. j. de leg. heredi. aut. post fratres fratrũqz filios. in fi.

2 ¶ In successione regni vel alterius baronie in qua vnus sol⁹ potest succedere. s. primogenitus: si extat nepos ex primogenito: ꝛ extat secundogenitus quis eorum preferatur.

1 **VT intestato.** ¶ †Nepos ex filio defuncto succedit equaliter auo cum superstite filio. hoc dicit. Et sic in successione descendentium non inspicitur prioritas gradus: quia licet filius sit in primo gradu defuncto patre. ꝛ nepotes ex alio filio sint in scḋo nihilominus simul cũ filio succedũt. Et idẽ cum tractatur de successione fratris: vt filij vni⁹ fratris p̄defuncti succedant cũ superstite fratre: lꝫ sint in tertio gradu de iure ciuili. et frater in secundo. vt. j. de legi. heredi. aut. cessante. iuncta. l. iij. eo. titu. quod olim non erat. sed in successione alteri⁹ ꝙ fratris qui prior est in gradu potior est successione. vt in. d. aut. post fra-

2 tres fratrumqz filios. ¶ †Querit hic Bald. quid in successione
a regni^a vel alterius baronie in qua vnus solus succedere potest. scilicet primogenitus si extat nepos ex primogenito premortuo ꝛ extat secundogenitus quis eorum preferatur. Ista fuit antiqua questio disputata quam refert Jo. and. in addi. spec. tit. de feudis. vbi multa facit arg. pro ꝛ contra. Bald. etiam multum plene disputat ꝛ subtiles rationes adducit ꝛ non firmat pedes. s. de iure deli. l. cum antiquioribus. In multis tamen lectu. nõ habetur. Barto. breuiter tangit et tenet quod preferatur secundogenitus. in aut. post fratres. j. de suis ꝛ legi. Et idem Cyn. in l. si viua matre. j. de bon. ma. hic vero Bald. distinguit aut ille secundogenitus primo fuit natus ꝙ nepos ex primogenito. et sine dubio ille prefertur. aut fuit natus post. ꝛ tunc aut lex regni vel consuetudo loquitur in personam filij: puta quod filius primogenitus succedat. ꝛ tunc idem q2 appellatione filij de ꝓprio significato non venit nepos: lꝫ veniat per extensionẽ. l. iusta. de verbo. sign. Aut non facit mentionem de filio sed solum de primogenito. ꝛ tunc nepos ex primogenito prefertur: q2 in ipso representatur pater eius cum quo est eadem ꝑsona. l. fi. s. de impu. ꝛ alijs substi. sed Bar. in. d. aut. post fratres hanc rationem impugnat dicens qꝺ cum in feudis non succedatur iure hereditario nec in istis dignitatibus filius non veniat ex persona patris ad successionem: sed ex propria. ꝛ ideo non representat personam patris. vnde tenet ipse indistincte secundogenitum esse preferendum. Et istud fuit obseruatum in personam regis Roberti qui erat secundogenitus. ꝛ rex vngarie erat nepos ex primogenito. et tamen rex Robertus fuit prelatus in regno apulie per papam Bonifacium. sed Bald. dicit quod papa fuit ibi partialis vel habuit respectum ad prudentiam regis Roberti qui fuit alter Salomon: et sic sentit Baldus pro nepote ex primogenito: et idem Joan. andr. in loco preallegato qui etiã refert quod cum similis questio commissa fuisset eidem regi Roberto in quadam alia baronia pronunciauit pro filio primogeniti. ꝛ sic contra seipsum. tamen dicit quod alie cause suberant ꝛc.

1 **VT testato.** † Filius etiam posthumus prefertur sorori. hoc dicit. hic nõ sunt alia.

2 ¶ Filius legitimatus an succedat equaliter cum legitimis et naturalibus.

1 **SI te parens.** †Filius adoptiuus succedit equaliter cum filijs legitimis ꝛ naturalibus. hoc dicit. dic vt habetur hodie. j. de adop. l. cũ in adoptiuis. Bar. †Et per istam
2 b l. dicit Bal. qꝺ filius legitimatus ^b succedit equalr cũ legitimis ꝛ naturalibus multo magis ꝙ adoptiu⁹. q2 in eo viget nõ soluz ratio ciuilis ꝓpter legitimationẽ. sed etiaz ratio naturalis que non minus viget in legitimato ꝙ in legitimo vt patet per Joan. in addi. specu. de succes. abintest. circa finem. Istud dictum Bal. procedit quando apparet de intentione legitimantis qꝺ voluit ipsum succedere cum legitimis et naturalibus: et tunc non habet dubium: sed si hoc non apparet nõ presumitur hoc voluisse: imo legitimatio presumitur surreptitia si extabant legitimi et naturales. ꝛ de ipsis non fuisset facta mentio: quia imperator dicit in aut. qui. mo. natu. effi. sui. quod non est intentio sua legitimare aliquem ad successionem patris nisi quãdo non extant legitimi ꝛ naturales nec etiam tunc si superuenirent legitimi et naturales posset cum eis succedere: quia intelligitur

¶ Quid i successiõe regni. adde bal. i. l. liberti. C. de op. liber. bal. i. l. ex h iure. ff. de iusti. ꝛ iu. i. vj. q. bal. i. c. j. de filijs natis ex mr̃imo. ad morganicaz. Pe. de anc. i. c. lꝫ deuoto. Old. ꝯsi. xciij. ici. elegãter circa negotium. Pe. de anc. ꝯsil. lxxviij. icip. dicta facti narratio. Abb. ꝯsil. lxxxvj. ici. in p̄nti. q. i. j. vo. Paul. de ca. ꝯsi. clviij. icipiẽte in p̄nti cã. Fran. de are. ꝯsi. clxiij. icipi. diligẽter. et discussis.

¶ Fili⁹ legitimatus. adde ant. de bu. ꝛ card. alex. i repeti. c. ꝑ venerabilem. qui filij sint le.

¶ Vñ nõ cõprehẽdunt. Adde de hoc ꝛ dic vt plene p alex. de imo. i. l. ij. §. ꝛ no. ex. l. parẽtes. ff. de in ius vo. ꝛ i. l. ex facto. §. si qs rogatus. col. xx. ff. ad treb. ꝛ ꝑ do. nic. de vbald. in suo tracta. de suc. ab itestato. char. octa. versi. vl. circa istã cum duabus col. seq. Cur.

cessa conditio per text. in. §. ꝛ generaliter eo. titu. qui. mo. natu. effi. sui.

2 ¶ Spurij ꝛ bastardi de domo nobilium qꝺ nõ dicanť nobiles nec de domo nobilium ꝛ qꝺ nõ cõprehendantur iu statutis loquentibus de illis qui sunt de domo nobilium.

1 **EX libera.** †Cõcept⁹ ex patre seruo est spurius et non succedit. h. d. s. ipso facto post ea libero. licet ille filius sit liber homo si mater eius erat libera. ¶ In text. ibi ex libera cõceptus et seruo. dic etiam in figuram matrimonij: q2 non valuit nec postea per manumissionẽ serui recõualescit matrimoniũ nisi cum eadem postea perseuerasset. ff. de ritu nup. l. si quis in senatorio. sed nõ propterea filius qui fuit conceptus tempore quo matrimoniuz non valebat fieret legitimus propter reconualescentiam matrimonij. per. l. pupillus. ff. de statu. ho. per quam etiam consuluit Cy. quia lꝫ super matrimonio a principio inualido ratione forte consaguinitatis papa dispenset non propterea filij prius concepti licet postea nati efficiũtur legitimi vt ipse not. s. de inces. nup. l. ꝛ fi. ¶ Sed contra oppo. qꝺ non inspiciatur tẽpus conceptionis qꝺ nocet. sed tp̄s natiuitatis qꝺ prodest: q2 tunc pater erat liber homo. l. v. s. de sta. ho. §. j. So. quantũ ad hoc vt sit liber vel seruus in quo sequitur cõditionem matris: fateor cõtra qꝺ inspicitur illud tp̄s quod magis prodest. sed quãtũ ad hoc: vt sit legitimus vel in dignitate in quibus sequiť cõditionẽ patris inspiciť tp̄s cõceptionis vt hic est casus qꝺ perpetuo tene
2 mẽti. ꝛ in. d. l. paulus. ¶ †In tex. ibi nec vt decurionis fili⁹. dicit Bal. hic esse tex. expssum ꝙ spurij ꝛ bastardi de domo nobilium nõ dicunť nobiles nec de domo nobilium vnde non cõprehẽ-
c dunť^c in statutis odiosis vel fauorabilibus vel penalib⁹ loquentibus de illis qui sunt de domo nobiliũ. ꝛ ita fuit consultum et obseruatum in quibusdã bastardis illoꝝ de Petra mala comitatus florentie.

2 ¶ Filij libertoꝝ non sunt liberti ꝛ cõtra eos patronus nullũ ius habet.

1 **FIlium habere.** †Ex liberto nascitur ingenuus vnde dicit Bal. per hũc tex. qꝺ filius põt esse nobilior patre. nã
2 ingenuus nobilior est liberto. ¶ †No. ergo qꝺ filij libertorum nõ sunt liberti: ꝛ cõtra eos patron⁹ nullũ ius habet. ¶ In tex. ibi: non sit interdictum supple: ꝛ per consequẽs eius filij vocantur ad eius successionem excluso patruo: vt institu. de succes. liber. ꝛc.

2 ¶ Defunctus apud hostes fingitur mortuus prima hora captiuitatis et sic habere potuit heredem abintestato antẽ captiuitatem.

1 **APud hostes.** †Existẽtia sui heredis operatur transmissionem hereditatis non adite etiam ipso ignorante. ad hoc semper allegatur. Sed glos. hic tenet quod illa transmissio non fiat ratione suitatis: quia vbiqz glos. fuerunt in opi. quod suitas non operetur transmissionem hereditatis: sed fuit hic ex priuilegio matris quia sicut hereditas ascendentis trãsmittitur in descendentes. l. vnica. de his qui ante apertabu. s. ita ꝛ hereditas vnius ascendentis: puta patris transmittitur ad alium ascendentem puta matrem. Sed istud non est verum per. l. ij. j. ad orfi. vbi econuerso hereditas matris non agnita non transmittitur ad patrem. Tene ergo quod fiat ratione suitatis. ꝛ non solum ad matrem sed etiam ad quemcũqz extraneum. l. iij. s. de iure deli. ff. de iure fisci. l. lucius. de castren. pecu. l. hereditate. ꝛ plene not. in. l. ex militia. §. fina. de milite-
2 sta. ꝛ in. l. ventre. de acquiren. heredita. per Barto. ¶ †In text. ibi: patre defuncto. dic scilicet anteꝙ ista filia moreretur. vnde cum videatur mortuus prima hora captiuitatis vnde sic tempore quo erat liber potuit habere heredem abintestato et eius hereditas fuit delata filie iure suitatis etiam ignoranti: quia tunc erat in eius potestate licet per captiuitatem esse desierit. ¶ In text. ibi. et ad te. s. heredem filie tue exclusis alijs agnatis defuncti qui dicebant hereditatem ad se pertinere ex successedicto: quia tanquã non agnita non erat ad matrem transmissa ꝛc.

2 ¶ Statutum ꝙ extantibus agnatis vsqz ad quartum gradum non succedat mater an tunc agnatus quarti gradus excludat amitam.

1 **SI defunctus.** †Nepotes ex filia ꝛ etiaz nepotes ex filio p̄defunctis succedunt auo cum patruis ꝛ materteris cũ diminutiõe tertie partis eius in quo successisset mater vel pater si viueret. h. d. ista. l. ꝗ est hodie correcta per aut. ꝗ tertie portionis. s. de col. positã super illã. l. vbi ponitur idem casus. Et adde insti. de here. abintest. §. item vetustas. Bald. nor. tex. huius

tex.huius.l.post princ.vbi dicit qd ista tertia accrescit auũculis seu materteris quorũ commodo facta est ista.l.qd quando statu tum excludit feminam propter masulos videtur velle qd portio femine applicetur masculis posito qd hoc non dicat expresse.τ.h.d.Bar.lz isti⁹.l.non meminerit.tex.in.l.ij.§.fi.ff.ad treb. τ allegat.l.seruo legato.§.si testator.de lega.j.vbi ad legatum factum vni admittitur alter cuius contemplatione factum est.

2 ℂ†Et per hoc decidit plures.q.τ inter alias pone qd statutũ[a]
a dicit qd extantibus agnatis vsqꝫ ad quartum gradum non succedat mater. Queritur an agnatus quarti gradus excludat amitam videtur qd non:quia de amita non facit mentionem. argu.§.de col.l.illa.τ amita de iure communi est portio:quia in tertio gradu de iure ciuili.vt.j.de leg.here.l.iij.in fi.ipse videtur tenere contrarium:quia istud statutum videtur hereditatẽ applicare agnato:ergo excluditur amita quia non potest esse amborum.breuiter si extarent mater τ amita clarum esset qd dicit verum:qꝛ mater excludit amitam de iure cõmuni.Et agnatus excludit matrem de iure municipali:vnde non potest amita conqueri de agnato:quia etiam si ipse non esset ad hereditatem non vocaretur extante matre.Agnatus ergo aufert matri τ mater amite:sed si mater non esset.et sic de iure cõmuni hereditas pertineret ad amitam agnatus ei non aufert:qꝛ statutum de illa non loquitur.licet aufert matri que potior est amita nec habet locum regula si vinco vincentem te:ergo vinco te: quia non sumus in terminis statuti qd loquitur qñ extat mater al's remanemus in terminis iuris cõis nec extendimus statutum propter idẽtitatem vel maioritatem rationis vna persona in alteram corrigẽdo ius cõe per illam.l.τ ibi tetigi de ista.qd.τ.§.si vero de iure.sol.ma.Et ista est veritas.

1 **Viauiarum.** †In successione feminarum non attenditur emãcipatio:sed in successione masculorum.hoc dicit. Effectus est iste qd filius emancipatus succedit matri de iure ciuili per senatuscon.orfi.Et etiam filius filij emãcipati succedit auie paterne vel materne eodẽ sena.consulto:τ tñ patri vel auo paterno nõ põt succedere iure isto de iure ciuili.sed ptorio per bo.pos.vñ liberi.qꝛ solutũ est ius agnatiõis inter eos.lz p.l.meminimus.j.de legiti.heredi.hñ possunt succedere de iure ciuili ad similitudinẽ suoꝝ quod etiam cõfirmaꝛ per aut.in successione.in fi.τc.

2 ℂSi post mortẽ viri mulier statim nupsit τ infra nouem mẽses peperit ita qd potest esse filius primi viri τ filius secũdi cuius reputabitur vt sciamus cui succedat.

1 **Si matre.** ℂ†Descendentes excludunt ascẽdentes in suc.abintest.hoc dicit. Concordat.l.iiij.§.e.Et istud ꝯfirmatur p aut.ex successione.τ in corpore vnde sumiꝛ:vbi prima causa est liberorũ τ est hͦ verũ ẽt in liberis adoptiuis vt excludant ascendentes patris adoptiui.ff.ad tertul.l.equissimum.quod nota. ℂIn text.ibi ipso iure.non intelligas qd hereditas acquiratur eis sine aditione ipso iure nisi sint de suis et necessarijs heredibus sed ita demum si volunt et adeant. Simile in compensatione que fit ipso iure.et tamen intelligitur si opponitur exceptio.vt.§.de compen.si constat.

2 ℂ†Querit hic Bald.licet impertinenter quo ad casum.l.quid si post mortem viri mulier statim nupsit τ infra.ix.mẽses peperit:ita qd p otest esse filius primi viri.et filius secundi cuius reputabitur.vt sciamus cui succedat.τ dicit ipse qd Dyn.tenuit ꝙ neutri succedit propter dubium:ipse tenet qd succedet secundo viro in cuius domo natus est τ illius esse ꝑsumitur.ar.in.l.si vicinus.§.de nup.siue prim⁹ fait maritus siue concubinarius.ar.in.l.miles.§.defuncto.in fi.ff.de adul.vbi natus ex adultera potius presumitur filius mariti ꝙ adulteri propter fauorabilem ꝑsumptionẽ.ar.in.l.marito.ff.pro socio.

2 ℂFemine an succedant in feudo.

1 **Quoties.** †Descendentes etiam ex feminis q non habẽt vnde liberi ceteros agnatos in totum excludunt.hoc dicit.Et dicit Bald.qd contra istam.l.cõiter habenꝫ statuta in italia qd excludunt feminas.τ natos ex eis tam masculis ꝙ feminis existẽtibus agnatis ex latere paterno p cõseruãda agnatione τ familia.l.j.§.fina.de vẽtre inspi.que reputantur fauorabilia quantum ad istos agnatos.lz quantum ad feminas reputanꝫ odiosa.iuxta no.in.l.venia.§.de in ius voc.τ ideo talia statuta tanꝙ ꝯ ius cõe restringuntur respectu persone feminarum nõ agnatorum.vt not.in.d.l.venia.per Bal.ℂIn tex.ibi quibus vt liberi.subaudi maxime.q.d.posito qd sint tales liberi quib⁹ non competebat bono.possessio vnde liberi:vt sunt descendentes ex feminis:nihilominus preferuntur agnatis etiam masculis.
ℂIn text.ibi:quartam partem subaudi quã habebat ante.l.istam aut nõ superant nisi ex feminis descẽdẽtes non habẽtes

2 vnde liberi.instit.de here.abintest.§.si nos. ℂ†In successione vero feudorũ non habet locum ista.l.quia in illis non succedũt femine nisi expresse fuerit dictum in concessionem.Et tunc si extant masculi preferuntur feminis.τ demum in defectu masculorum femine admittuntur.vt in.c.j.qui feu.da.pos.§.pe.τ in.c.j.de succes.feu.dicit tamen hic Bald.notabil'r ꝙ aliquãdo femine admittuntur.simul cum masculis qñ non esset apposita dictio cõiunctiua cum vel dictio simul.vt si aliquis recepit pro se τ liberis suis masculis vna cum feminis vel simul cum feminis quia ille dictiones magis coniũgunt ꝙ dictio τ.Et hoc in simili ponit Bar.in.l.gallus.§.j.seu.in.§.etiam.de lib.τ posth.per l.si mulieri cum liberis.de vsufru.accre.τ per.l.fin.§.de impu.τ ali.substi.quod tene menti ad delarationem multorum text.in vsi.feu.

2 ℂSuitas procedit solũ ratione patrie potestatis τ quid in emancipato vel nepote ex eo.τ nu.1.
Agnatio ꝙ non tollatur per emancipationem.

3 In iure succedendi hodie filius emancipatus solus admittiꝫ excluso nepote τ quid in iure rumpendi.

1 **In successione.** †Ista auꝫ.continet quatuor dicta.Primum est quod in successione intestati prima causa est liberorum qui excludunt ascendentes.τ etiam collaterales.Et istud etiam de iure veteri in.l.iiij.huius titu.τ in.l.pe. et istud est verum scdm Bald.non solum in successione de iure communi sed etiam que defertur ex forma statuti vel consuetudinis.vt in.c.j.de gradi.succe.in feu.Et idem in testamentaria successione generaliter facta.argumen.in.l.cum ita.§.fi.de leg.ij.et in.l.fin.§.de verbo.signifi.ℂSecundum dictum est qd nepotes ex filijs vocantur in stirpes et non in capita.τ hoc etiam erat de iure veteri.l.ij.§.eo.siue veniant per se:vt ibi sicut cum patruis:vt etiam multo fortius representant personam patris. Tertium dictum est quod non fit hodie differentia sexus:quia ita succedunt femine et descendentes ex feminis sicut masculi et descendentes ex masculis:hoc non erat secundum.l.xij.tabu. sed hm senatusconsul.orfi.bene erat licet nõ sint agnati sed cognati ei de cuius successione agitur.Et ad hoc.l.vbi auiarum. §.eo.Quartum dictum est qd non attenditur emancipatio vel patria potestas.Nam ita succedit de iure ciuili hodie emancipatus et nepos ex eo post emancipationem conceptus sicut filius in potestate.et potest adire nec habet necesse petere bonorum possess.quod olim non erat.ff.de iure deliberan.l.j.Istud tamen videtur inductum fuisse etiam ante hanc aut.per.l.meminus.j.de legi.here.vbi dicitur quod emancipati succedunt patri sibiꝑsis adinuicem ad similitudinem suorum τ sic inter eos non videtur soluta agnatio per emancipationem.

2 †Aduerte tamen:quia licet possit succedere de iure ciuili τ hereditatẽ adire vsqꝫ ad.xxx.an.quod olim non erat.Nõ tamen intelligas quod sint sui τ necessarij heredes τ transmittant hereditatem non aditam ratione suitatis secundum Bal.hic τ bene:qꝛ suitas procedit solum ratione patrie potestatis.licet viderim quẽdam docto.satis solẽnem in hoc errare τcredebat qd emancipatus esset suus heres sicut filius in potestate per illam.l.meminimus.que dicit ꝙ succedit ad similitudinem suorum.dicit enim Bald.hic qd per emancipationem non tollitur agnatio quantum ad materiam feudorũ in qua agnati succedunt si feudũ est antiquũ quia dicit ipse ꝙ agnatio sumitur potius pro generatione paterna ꝙ pro impetratione iuris communis.τ istud tenet ipse in.l.qui se patris.§.vnde liberi.tene menti τ idem esset in statuto dicente ꝙ cause vertentes inter agnatos compromittantur quia agnati dicerẽtur nati ex masculis licet emãcipati.

3 ℂ†Querit hic glo.vtrum sit sublatus ti.de cõiun.cum emãci. liber.per quem olim filius emancipatus simul cum nepote ex eo nato τ in potestate retento veniebat ad successionem patris eiusdemqꝫ aui τ tenet ꝙ sicut emancipatus solus excluso nepote olim ideo simul vocabantur:qꝛ ius ciuile.xij.tabularũ vocabat solum nepotẽ.sed ius pretorium vocabat solum filiũ inspecta naturalitate τ non emancipatione.τ idem emanauit aliud edictum pretoris vt simul vocarentur ex quadam concordia.lz cum hodie emãcipatus cognoscatur de iure ciuili sicut nepos ipse solus debet admitti.quia potior in gradu.Et illa est communis opi.hoc verũ in iure succedendi:sed quid in iure rũpendi.pone qd instituit filium emancipatũ.τnepotem in potestate preterijt olim testũ erat nullũ.τ sic veniebant simul abintestato an hodie similiter erit nullum.quidã ꝙ sic:qꝛ differẽtia emãcipationis τ patrie potestatis est qñ nullum factum est testamẽtũ.τ sic agitur solũ de successiõe intestati.Ita loquiꝫ tex.ĩ corpore vnde ista sumiꝫ.τ patet ex rubrica que dicit de heredi.ab intesta.ergo iura vetera loquentia τ disponentia quãdo factũ est

a ℂPone ꝙ statutũ.adde ꝙ hic dicta refert τ sequitur do.Alexã.de imo.in cõsi.xcij.col.ij.v.fortificaꝫ in.ij.volu. Cur.

testiũ qualiter debet impugnari vel remanere firma. vt not. in. l. gallus. §. et quid si tantum. de libe. et posthu. per glos. sed Bart. ibi plene examinando tenet contrarium quod testm̃ non sit nullũ postquam est institutus filius qui abintestato preferatur nepoti et quod preteritio nepotis non attẽdatur. dic vt ibi plene per eum de senatuscon usque ad quẽ gradum vocantur hodie cognati: an usque ad septimum prout olim: an vero usque ad decimum prout agnati. Et tenet hanc secundã partẽ postquam equiparantur agnatis in succedẽdo de iure ciuili quod olim nõ erat. dic vt plene no. in. l. certum. §. vnde cognati.

¶ Ad senatusconsultum Tertulianum. Rubrica.

1 ¶† Rubrica. Debes scire quod mater et filius non sunt agnati sed cognati. et similiter nepos et auia materna seu auus paternus. Et propterea per. l. xij. tabula. que non cognoscebat nisi agnatos inuicem non succedebant. pretor autem bene vocabat eos per bono. poss. vnde cognati. postea emanauerunt duo senatusconsul. tertulia. quod vocabat matrem et ascendẽtes per matrẽ ad successionẽ filij vel nepotis. Itẽ orfi. quod ecõuerso vocauit filium vel descẽdentes ex eo ad successionem matris et ascendentium ex linea materna. et sic non habebat necesse petere bono. pos. infra annum vel centum dies. sed possit adire perpetuo. et sic sint inuicẽ legitimi heredes et non solum habent bono. pos. vnde cognati. sed bo. pos. vnde legi. et vltra hoc possunt venire de iure ciuili adeundo perpetuo per dicta senatuscon. et hodie etiam per ius nouissimum autẽticorum per quod est sublata differentia sexus.

1
Icet liberi. †Mater succedit filio infanti si non extat pater: alias succedit exclusa matre. hoc dicit. cũ. l. se. hodie simul admittũtur. vt in aut. defuncto. posita super. l. fina. huius titu. sed etiam de iure veteri aliquando pater non excludebat matrẽ quando extabat pater vel auus paternus quoniã auus paternus excludebat patrẽ: et mater tanquã propinquior excludebat auum paternum. l. equissimum. ff. eo. tit. quod dic vt hic in glo. l. ij. etc.

2 ¶ Ad hoc vt mater excludatur a successione filij propter non petitum tutorem que requirantur.

3 Si filius haberet alium legitimum tutorem an tunc mater excusetur si ipsa non assumat tutelam infra annum vt hic.

1
Atresque. †Mater propter non petitum tutorem non excluditur a successione

2 filij si filius decessit pubes factus. h. d. not. †Sunt et alij casus in quibus mater nõ priuatur q no. et colliguntur ex. l. ij. ff. eo. tit. Ista. l. et. l. mater et. l. omnẽ. ff. eo. sunt meliores leges que sunt in isto titulo et non sunt correcte. et tractant de materia quotidiana, et vtili. ad hoc ergo vt pena que imponitur matri locum habeat si tutorem non petijt requiritur quod filius decedat in pupillari etate. vt hic patet supple. et quod decedat post annum infra quem mater tutorem petere debebat. si enim decederet infra annum mater non deberet puniri: quia adhuc non est in mora cum detur sibi annus. et sic est preuenta a mortalitate filij. vnde non debet puniri sicut si esset preuenta ab alio tutorem petente. vt. ff. de his qui. vt indi. l. sororem et. l. ij. ff. eod. iuncto tex. institu. eo. §. fin. Sed Barto. voluit quod cum mater teneatur confestim petere. i. cum primum potuit si potuit et neglexit statim est in mora per. §. confestim. l. ij. ff. eo. ideo si postea decedat licet infra annum priuetur eius successione. Bald. tenet contrarium quod non dicatur esse in mora nisi post lapsum anni. vt in d. §. fina. et eius opinio benignior est nisi forte fuisset in tãta negligentia infra annum quod permisisset bona pupilli dilapidari

3 et tunc posset procedere opinio Barto. ¶† In gloss. ibi item si filius haberet alium tutorem: puta legitimũ. dic quod hoc erat vere iure veteri. sed hodie cũ mater preferatur cuilibet alteri legitimo non excusaretur ab eo quod extaret. al's legitimus si ipsa non assumat tutelam infra annum vel non renunciauit coram iudice: ita quod legitimus possit recipere secundum Bart. qui ita not. in. l. ij. ff. qui pe. tu. dic vt ibi et Bar. hic tenet istam opinionem.

2 ¶ Pene imposite mulieri nubẽti infra annũ luctus qualiter hodie de iure canonico sint sublate.

1
I qua mulier. †Si mulier nubat infra annum luctus est infamis: potest tamen restitui ad famam per principem

2 si habet liberos et primo viro non restituitur nisi eis donet medietatem oim bonorum suorum in qua inuicẽ sibi succedũt. sed eis mortuis reuertitur ad matrẽ si superest. h. d. Et propter hoc vltimũ fuit posita ista. l. in hoc titu. ex quo collige quod mater succedit filio etiã in his que processerunt de iure in eius pena quia

¶ Infra annũ luctus est ifamis. ad de. l. decreto. C. de ifami. l. liberorum. §. notãter. ff. e. ti. tex. i. §. porro. iij. q. vij. Fallit nisi fecerit iussu suorum parẽtũ vt ẽ text. i. l. liberorum. in. §. j. ff. de his q not. ifa. Fallit et scdo in spõsa que põt nubere nec icurrit infamiã tex. ẽ secundum vnã lecturaz gl. i. l. vxores. ff. de infa. gl. tñ intelligit ibi illũ tex. in spõsa de futuro sec⁹ de psenti: sed vltra alios allego gl. i. c. oẽ. xxxvij. q. ij.

2 nupsit infra annũ †hodie iste pene oẽs sunt sublate de iure canonico per dictum apostoli. mortuo viro nubat in dño vt in. c. cum scõm. extra de secun. nup.

2 ¶ Verba pleno iure quid importent.

3 Pater qui successit vni ex filijs primi matrimonij si transeat ad secundas nuptias an habeat locum quod hic dicitur.

4 Mater licet priuetur proprietate per transitum ad secunda vota nõ tamẽ exoneratur ab onere legatorum.

1 Ater que. †Mater que successit vni ex filijs primi matrimonij si non contrahit secundas nuptias quibuscunque bonis que ille habebat pleno iure: sed si contrahat tunc statim priuatur proprietate illorum bonorum que ille habuit a patre suo: et applicatur filijs ex eodẽ matrimonio: sed vsufructu gaudet quousque vixerit. et simil'r de bonis que ille habebat abunde quam a patre similiter gaudet pleno iure. h. d. Et iste articulus est aliquantulũ imbratatus propter diuersitatẽ tex. quos allegat glo. ¶ In text. ibi succedet. s. vna cum fratribus et sororibus defuncti filij ex eodem matrimonio secundum tenorem. l. fina. ff. eo. ¶ In tex. ibi pleno iure. scz proprietatis et vsufructus nec tenetur aliqua reseruare fratribus vel sororibus ipsius defuncti. sed in vita et morte potest de ipsis facere quicquid vult salua tñ legitima ad quam te

2 netur eisdem sicut de alijs bonis. †Et not. ista verba secundum Bald. pleno iure. i. proprietatis et vsufructus. sic. ff. de bo. que li. l. fi. §. similique mõ. Alibi exponitur pleno iure. i. directi dñij. ff. de rei ven. l. iul. ¶ In text. ibi solo vsufructu patiatur etc. Ex hoc apparet quod statim priuatur proprietate ipso iure: al's non diceretur vsufructuaria si non careret proprietate. l. vtifrui. si vsufru. pe. quod ergo dicitur infra de transmissura intelligitur. s. de facto post ei⁹ mortem. nam de iure iam transmissa est ipso iure. ¶ Op. quod non sit fienda differẽtia inter bona que iste filius defunctus habuit a patre et illa que habuit aliunde. imo in vtrisque per transitum in secunda vota priuetur proprietate et gaudeat solo vsufructu. vt in. l. ij. §. illud. ff. de secun. nup. Glo. dicit quod illa loquitur quñ cõtraxit secundas nuptias antequam succederet alicui ex filijs. Ista vero quñ postquam successit: quia tunc minus delinquit: declaro. Nam primo casu per transitum ad secunda vota facit iniuriam duplicem. s. primo viro defuncto. quia vt alibi dicit tex. aĩa eius tristatur de secundis nuptijs vxoris. et etiam illi filio qui postea decessit. et propter primam iniuriam punitur proprietate bonorum que ille habuit a patre: propter secundã priuatur proprietate aliorum bonorum que habuit aliunde. et applicatur filijs ex eodem matrimonio. Quñ vero primũ successit filio et postea contrahit non facit iniuriaz nisi primo viro ideo non priuatur nisi proprietate bonorum que habita sunt ab eo. Non autem facit iniuriam filio iam defuncto: quia non sic tristatur anima filij de hoc transitu sicut anima mariti. ideo non priuatur proprietate bonorum que ille habuit aliũde. et hoc iure. C. sed per ius auten. in aut. de non eli. secun. nub. §. cum igitur. corrigitur ista differentia nubat ante vel post. et remanet sola differentia bonorũ habitorum a primo viro aliunde postea per aliam auten. nouiorem de nup. §. hec nobis. reditur ad differentiam harum legum C. secundum glos. quod intellige quãdo successit abintestato si vero ex testõ corriguntur iste. ll. que non faciunt differentiam succedat ex testõ vel abintestato statuitur ibi quod tunc an succedat pleno iure in quibuscunque bonis sicut quilibet extraneus et nihil teneatur reseruare fratribus in aut. ex testamẽto. de secũ. nup. in prin. et in corpore vnde sumitur. Quñ autem succedit abintestato tunc aut loquitur de bonis que ille defunctus habuit a patre et in illis indistincte nubat ante vel priuatur proprietate et remanet sibi vsufructus solus vt in illo. §. et sic distinctio harũ legum remanet correcta in illis bonis. sed in quesitis aliunde reditur ad distinctionem. l. codicis vt si primo nubat et postea succedat priuetur proprietate et remanet sibi solus vsufructus vt. l. femine. §. pe. si vero primo succedat et postea nubat tunc nõ priuatur vt hic in ver. si vero alterius. Et in hoc stat substantia horũ iuriũ

3 que loquuntur de matre. ¶† Quid aũt de patre transeunte ad scdas nup. an illa locum habeant in eo. Gl. in illa. l. femine. §. fi. tenet quod sic. Alij dicebant cõtrarium per text. in aut. de nõ eli. secun. nub. §. cum igit. vbi videtur expressum quod cum istud nõ caueatur lege. s. patre. quia ille leges loquuntur de matre nõ debet fieri extensio ad patrem. Ista questio fuit disputata bononie per quendam antiquũ doctorẽ vocatũ Frãciscum de Farolinis quẽ refert Jo. an. in addi. spec. tit. de secun. nup. Et Bal. licet nõ alleget Jo. an. in d. l. femine. qui tenuit opi. glo. ibi posite. Cuius determinationẽ Barto. ibi commendat et tenet et respõdet ad cõtrariũ.

4 ¶† Ultimo no. glo. fi. huius. l. que tenet quod licet mater priuetur proprietate per transitum ad secũda vota nõ tamẽ exoneratur ab onere legatorũ: quia hoc contingit sui culpa. tene menti eam secundum Bal. hic non sunt alia.

Mater

2 Mater lz post susceptam tutel ã filii nõ trãseat ad secunda vota sed aliter luxurietur an priue tur successione filii morientis in pupillari etate.
3 Pupillus an dicat̃ decedere intestat⁹ lz testari non possit.
4 Tutela matris an dicatur legitima an extraordinaria vel anormala.
5 Si mater nõ suscepit tutelam legitime sed de facto administrauit propria autoritate ꝛ postea transiuit ad secunda vota anteꝗ redderet rationem administrationis vel faceret tutorem dari an puniatur vt hic.
6 Qualiter mater teneatur rationem reddere.

1 **Omnem matri.** †Mater ꝗ post susceptam tutelam filii trãsiuit ad scõa vota non petito alio tutore dari filio vel non reddita ratione ꝛ etiam aliquis priuatur successione filii moriẽtis in pupillari etate sicut qñ infra annum nõ petiit tutorem dari aut tutelaz legitime non assumpsit. h.d. notabiliter. Et not. ꝙ in iurib⁹ digestoꝝ ille casus non reperiebatur: sed soluz qñ infra annũ nõ petebat tutorẽ filio dari. ipsa enĩ nõ poterat tutelaz assumere. vt pz in. l. ii. §. si mater. ꝛ per totam. l. ff. e. ti. sed per istã. l. iste casus reddit̃ vt idẽ fit si ĩfra annũ assumpsit tutelam legitime qd erat isto iure. C. qñ impetrauerat a principe non aliter. vt. s. qñ mu. tu. offi. fun. po. l. ii. hodie vero etiam si non impetrauit. vt in aut. matri et auie. ibi posita vt tunc cum assumpsit legitime ꝛ iurauit non transire ad secundas nuptias quod erat necessarium ẽm tempora huius. l. vt in. d. l. ii. lz hodie secus. vt in aut. hoc sacramentum. eo. titu. sufficit enĩ renunciare secundis nup. vt in. d. aut. matri ꝛ auie. ne detur materia peierandi. si ergo post susceptam tutelam: aut post prestitum iuramentum hoc iure veteri. C. vel facta renunciatione hodierno iure contra fidem datam transeat ad secunda vota priuatur statim tutela ipso iure. vt in. d. aut. hoc sacramentum. et etiam priuatur successione filii si moriatur in pupillari etate nisi fecerit ista tria. s. ordinari alium tutorem ꝛ reddiderit sibi administrationem. ꝛ etiam restituerit reliqua si sunt.
2 ꝛ si in aliquo deficeret priuaretur successione. †Not. ergo rigorosa iura contra matrem: et si istas penas patitur cum transit ad secunda vota quia priuetur tutela ꝛ successione: fortius si aliter luxurietur ne plus habeat castitate luxuria vt no. glo. in d. aut. hoc sacramentum. et probatur in. l. fin. illius titu. dũ dicit sed pudicitiam ꝛc. quod etiam tenet Bart. ibi et in. l. si quis sub conditione. de testa. tu. Et non est diu qd iste casus fuit hic de facto. ad hoc autem vt puniatur pena priuationis hereditatis requiritur ꝙ filius moriatur in pupillari etate: sicut quando priuatur propter non petitum tutorem vt pz ex ista. l. iuncta. l. matres. s. eo. †In text. ibi: siue abintestato. hic est text⁹
3 expressus ꝙ pupillus dicitur decedere[a] intestatus licet testari non posset[b] sicut. s. de impu. ꝛ ali. substi. l. ii. ꝛ sic statuta loquentia de succedente abintestato vendicant sibi locum in pupillis lz quidam contra nisi probetur consuetudo loquendi. dicentes qd proprie loquendo non dicitur intestatus. l. i. circa princ. de suis ꝛ legi. sed Bart. pluries consuluit pro prima parte. †In tex. ibi substitutionis. dic. s. directe pupillaris per quem succeditur pupillo. vt. i. de legi. here. l. sciant. Et hoc etiam addit̃ ad iura vetera que loquũtur quãdo mater erat successura abintestato. vt pz in. l. ii. §. si mater. ff. eo. si autem erat substituta pupillariter: tunc q2 succedebat ex testõ ex voluntate patris non videbatur sic priuari debere successione vel ppter non petitum tutorẽ vel ppter trãsitũ ad scõa vota. Sed ɔ̃rium pz hic. ꝛ in. d. l. sciant. Si autem essent substituta p fideicõmissariũ: tunc non perderet successionẽ: q2 per illã substõnem non succedit filio sed defuncto. l. coheredi. §. cum filie. de vulg. ꝛ pupil. ꝛ est expressum in. l. credendum. §. si vo maritus. ff. qui pe. tu. nisi tale fideicommissum esset relictum in scõis tabulis a substituto pupillari: q2 tunc per ipsum adhuc succederet pupillo. l. si fundum per fidei
4 cõmissum. §. fi. de leg. i. ẽm Bald. ꝛ hñ. †In tex. ibi. si ea legitima ꝛc. nota qd tutela matris dicit̃ legitima. ꝛ ita allegat glo. hũc tex. in aut. matri ꝛ auie. ꝗ icipit: nõ ergo. ꝛ tñ postea determinat qd nõ est pprie legitima: q2 nõ sequit̃ naturam legitime tutele. vt ibi pz. ꝛ dicit eã esse extraordinariam siue anormalã. Bal. notabilr dicit ꝙ in ea cadit omne nomẽ tutele. Põt enim dici testamẽtaria si fuit intestõ relicta tutrix quod hodie fieri põt lz olim non posset. ꝛ sequit̃ naturã testõrũ. Põt etiam dici legitima qñ extarent alii legitimi. ꝛ ipse nollet eis preferri: sed cum ipsis cõcurrere. Põt etiã dici anormala ꝛ extraordinaria quãdo vult eis pferri qd pz vt in aut. ma. ꝛ auie. etiam ex eo: q2 nõ cogit̃ si nõ vult. sec⁹ in aliis legitimis q pñt cõpelli. põt etiaz eẽ datiua si mortuo testamẽtario substituat̃ p iudicez ei⁹ loco. l.
5 si qs sub ɔditione. ff. de test. tu. †In text. ibi: suscepta ꝛc. querit Bal. qd si nõ suscepit tutelã legitime sz de facto administrauit ppria autoritate. ꝛ postea trãsiuit ad scõa vota anteꝗ redderet rationem administrationis ꝛ reliqua vel faceret tutorem dari. tenet ipse qd nõ punitur hac pena p istud verbum a ɔ̃rio sensu: q2 non vr̃ spreuisse tutelam quam ipse non suscepit nec venisse contra fidem datam de non nubendo cum nullaz dederit: sed si infra annum tutorem non petiit ex illo capite bene priuaretur nec excusaretur ex eo qd de facto administrauit: prout est gl. notabilis in. d. §. si mater. Et adde qd no. per eundem in. l. fi. §. fi. i.
6 de bo. que lib. †In fi. l. ibi psoluerit ꝛc. dic qualiter autem teneatur rationẽ reddere mater. vide Bal. in. l. cum oportet. §. fi. i. de bo. que lib.

1 **Si quis vel.** †Lex ista ponit qualiter mater succedebat filio quãdo cuz ea concurrebant etiã fratres defuncti filii vel sorores seu tam fratres ꝙ sorores seu etiã pater que in multis corrigitur per aut. hic positas. Quando enim erat sola non erat dubium qd per senatuscon. tertul. succedebat nisi sua culpa successione priuaretur ppter non petitum tutorem vel trãsitum ad secunda vota: sed si cum ea concurrebant fratres defuncti filii vtrinqꝫ coniuncti vel ex latere patris tantum olim excludebatur ab eis institu. eod. §. fina. sed hoc corrigitur per principium huius. l. ꝛ statuitur quod vna cũ eis vocetur mater in virilem portionem: vsqꝫ ibi ita tamẽ: sed hoc etiam corrigitur in quantum non dicitur non distinguitur sint vtrinqꝫ coniuncti vel ex latere patris: quia hodie per auten. defuncto. soli coniuncti vtrinqꝫ succedunt simul cum ea sed alii ex latere patris tãtũ excluduntur ab ea. Si vero cum ipsa cõcurrebant sole sorores olim ipsa habebat dimidiam: ꝛ omnes sorores aliam dimidiaz quod confirmatur per hanc. l. in versic. ita tamen. sed hoc hodie corrigitur per aut. ꝛ cum solis. q2 si sunt vtrinqꝫ coniuncte succedunt in virilem: si autem cum ea concurrebant fratres et sorores simul oẽs succedebant in virilẽ ꝛ sic sorores ppter fratres cõsequebant̃ qd per se habere nõ poterant. ꝛ hoc cõfirmat̃ in. v. si vero matre. ꝛ etiam per dictam aut. ꝛ cũ solis. quando sunt vtrinqꝫ coniuncti: al's sola mater succedit: ꝛ hoc vsqꝫ ad. §. sinautem defuncta.

2 Licet per mortẽ filii in potestate pater desinat esse legitim⁹ administrator tñ nõ extinguit̃ vsusfruct⁹ quẽ habebat in bonis aduentitiis. ꝛ quando hoc non procedat.
3 Casus in quo filiusfa. de iure. C. habebat heredem abintestato lz de iure digestorum secus.

1 **Sin autem defuncta.** †Hic loquitur quando cum matre concurrebat pater. quo casu si non extarẽt filii alii fratres et sorores defuncte persone pater excludebat matrem. l. ii. §. obiicitur. ad tertul. non sic excludebat̃ mater ab auo paterno. l. equissimum. eo. ti. ꝛ no. in. l. ii. s. eo. Si aũt cum patre ꝛ matre extabãt etiam fratres et sorores defuncte persone: tunc loquitur iste. §. qd soli fratres et sorores succedunt in proprietate: sed vsusfructus diuiditur inter oẽs si defunctus erat emãcipatus: sed si erat in potestate: tunc integer vsusfructus est patris: proprietas vero diuidit̃ inter matrẽ ꝛ fratres et sorores: sicut dictũ est in precedẽtibus. h. d. vsqꝫ in fi. hodie hoc corrigitur in trib⁹. Primo quia pater ꝛ mater vna cum fratribus vtrinqꝫ coniunctis succedunt nõ solum in vsufructu: sed etiam in pprietate. Item quia si non sunt vtrinqꝫ cõiũcti succedit solus pater ꝛ mater. Itẽ q2 non distinguit̃ hodie sit emãcipatus vel in ptãte quo ad succedendum
2 in proprietate: ꝛ ista patent ex aut. defuncto. hic posita. †In textu ibi donec viuit incorruptũ. Nota quod licet per mortẽ filii in potestate pater desinat esse legitimus administrator: tamen non extinguitur vsusfructus quem habebat in bonis aduentitiis. de hoc. s. de vsufru. l. iii. per gloss. hoc verum nisi filio succederet filius eius qui esset constitutus in alterius potestate vt si filia mea habebat bona aduentitia in quib⁹ ego habebã vsumfructũ decessit relicto filio qui erat in potestate sui patris meiqꝫ generi: tunc enim extingueretur vsusfructus meus et inciperet nouus in persona patris nepotis mei vel aui paterni: vt est casus in. l. quod scitis. §. finali. de bo. que libe. secundum primam
3 lectu. tene menti. †In text. ibi ad proprietatem vocetur. dic s. tanꝗ heres filii et sic est casus quod filiusfa. iur. C. habebat heredem in aduentitiis abintestato: licet de iure ffoꝝ secus: q2 pater omnia occupabat iure peculii. l. ii. ff. de castren. pecu. de iure autem autenticorum non est dubium sed etiam de iure ffoꝝ in dote data per patrem et donata habebat filium heredem. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pactis. dot. quam ita intellexit Iaco. de belui. in quadam sua disputatione. de quibus per Barto. in. l. si cum dotem. in princip. ꝛ in. l. post dotem. in. iii. q. sol. ma.

2 Si extant pater ꝛ mater vel frater ꝛ auus quis preferatur in successione defuncti ꝛ quid si extant filii fratrum.

[a] Pupillus dr decedere. Adde Bal. in. l. si antẽ. C. de legi. here. ꝛ Bart. in. l. i. ff. de leg.

[b] Testari nõ potest. adde. l. si frater. C. q testa. fa. pos. ꝛ spec. tit. de pig. in. §. ii. ver. verũ ꝛ an possit testari ad pias causas. vide per phi. de franchis in rub. de testa. lib. vi. in. iii. col. ver. tertio qrit̃.

1 Defuncto. †Diuide istam aut. in tres partes. Primo loquitur quādo extant parentes tantum ex defuncta persona vsq; ibi sed et cum. Secundo qñ cum eis extant fratres et sorores vsq; ibi exclusa. Tertio tolluntur due differentie q̄ olim fiebant per primam partem et corrigitur quod habetur. ff. eod. tit. l. equissimum. vbi in successione nepotis emancipati ab auo prefertur auus paternus ipsius nepotis q2 ipse contulit beneficium emancipationis non pater: sed hoc hodie non curatur cum etiam si sit in potestate habeat heredez abintestato: et ideo pfertur pater: vt hic. dum dicit salua gradus prerogatiua. Itē intelligo istum text. de patre naturali et legitimo vt concurrat in successione filij cum matre: sed si pater adoptiuus est prefert mater. vt in. l. ij. §. obijcitur. ff. eod. titu. que non corrigitur per hanc auten. Itē si filius esset in potestate patris licet in proprietate aduentitiorum succedunt pater et mater pariter vt in hoc verbo pariter vsusfructus tamen insolidum est ipsius patris qui non fuit extinctus per matrem filij. l. fina. §. fin. huius titu. ibi sin vero defuncta persona. Item intellige hunc text. in successione hereditaria: sed in feudali vel emphyteotica non succedunt parentes: sed descendentes tm̄. vt in. c. j. de gra. suc. in feu.
2 ¶ †Circa secundam partem notandum qd̄ si extant pater mater vel frater ex latere patris qui nō attinet matri prefertur mater et ecōuerso si extat pater et frater ex latere matris qui non attinet patri similiter prefertur pater et hoc non habet dubium p hunc text. qui vult qd̄ cum eis non admittant fratres vel sorores qui non sint vtrinq; coniuncti. ¶ Sed ponamus qd̄ extat mater et frater ex latere materno tantum qui attinet matri et est eius filius: queritur an mater illi preferatur vel econuerso extat pater et frater ex latere patris tm̄ qui attinet patri et est ei9 filius: an pater illi preferatur. videtur qd̄ non: quia cessat ratio de qua supra nec pōt pr̄ illi imputare. tu nō es cōiunct9 huic filio per matrem. quid em̄ ad ipsum attinet hoc allegare cum de coniūctione materna nō habeat se impedire: sed de propria. et hoc videtur sentire gloss. in aut. de non eli. secun. nup. §. cū igit. Bald. tm̄ hic tenet oppositū cum iste text. pcise loquatur: sed bene considerando satis est hoc extraneum: et ratio dictaret q2 iste text. restringeretur ad illum fratrem qui nō attineret patri vel matri in quibus vult cōcurrere: sed quando attinet videtur nō debere repelli: q2 quo iure ipse pater vel mater vult admitti ppter solam istā coniunctionē deberet secū admittere suū filium
3 propriū ppter eādem coniūctionem. ¶ †In glo. que incipit ergo pater excludit auum maternum. dic qd̄ etiam paternum vt s. dixi. et sic corrigitur illa. l. equissimū. q2 pater est in pmo gradu et auus maternus vel paternus est in secūdo. Sed contra q2 auus maternus debet representare personā matris filieq; sue et sic succedere cum patre: sicut succederet ipa mater: vt videm9 in nepote ex filio qui succedit vna cum alio filio: quia representat personam patris. l. vt intestato. s. de suis et legi. gloss. dicit aliud in successione descēdentium: quia filius pōt representare personam patris. aliud in successione ascēdentiū: q2 pater non representat personā filij: nā magis est debita hereditas descendentibus q̄ ascendentibus. sed Jaco. bu. vt refert Bald. qui tenebat contrariū qd̄ pater repsentat personā filij quod est contra hunc text. dum dicit salua gradus prerogatiua. ¶ In alia glo. que incipit non aūt ibi: sed per aliam aut. si hoc verū in filijs fratrum vel sororū: vt admittātur simul cū patre et matre sicut pater et mater ipsorum admitterent cū sint vtrinq; coniūcti sed filij ipsorum filiorū secus: vt not. gloss. j. ti. j. aut. post fratres. la. ij. nam dūtaxat filij fratrum vel sororum representāt patres vel matres cū veniūt ad successionē cum auūculis vel patruis aut auis nō autem filijs filiorū. tene menti. ¶ In alia glo. super verbo primis. ibi: itez cū admittant cū pr̄e. Adde aliā rationē q2 cū frater vtrinq; cōiunctus cōcurrat cū patre si pater moritur relicto auo paterno quem pater excludebat portio patris videtur accrescere fratri et sic frater excludet auum paternum sicut ipse pater excluderet si viueret: quia frater eius loco surrogatur. glo. tm̄ tenet contrarium: et omnes sequunt q2 imo in locum patris surrogat auus qui est de alia linea ascendētium et eadem de qua erat pr̄: vñ conueniētius est vt ille surroget loco patris q̄ frater q est de linea trāsuersali. Et istud dat intelligere hanc questionē. Nec ob. regula si vinco. q2 hec lex vlterius pcedit statuendo contrarium.

¶ Ad senatusconsultum Orficianum. Rubrica.

1 Si intestate. †Filij excludunt matrem et fratrem defuncte persone. hoc dicit. Quia prima causa est filiorum. hic non sunt alia.

2 ¶ Qui non admittuntur ad partem non faciūt alijs partem et q hoc fallat in pluribus casibus.
3 Licet repudiatio filij de hereditate aduentitia non nocet patri imo prodest: q2 facit ipm admitti ad pprietatem et vsumfructū mors tū filij bene ei nocet q2 eū excludit: et que sit ratio.

1 Non pro numero. †Filius hereditatē matris non adītam non transmittit ad patrez. sed ei9 portio fratribus supstitib9 accrescit. h. d. ¶ Oppo. in gl. qd̄ isti filij in potestate qui decesserūt hereditate nō adita transmiserint eam ad patrē: et sic alij duo emancipati succedāt nisi in dimidia per. l. j. s. de his qui ante aper. tab. Et sic dr̄ q in totum. glo. dat plures solutiones. tene primam qd̄ hereditas vnius ascendentis bene transmittitur ad descēdentes per illū ti. sed hereditas vnius ascendētis nō transmittit ad alium ascendentem vt hic. ¶ Sed cōtra: q2 hereditas patris transmittitur ad matrem. l. apud hostes. s. de suis et legi. ergo ecōuerso hereditas matris deberet transmitti ad patrem. cuius contrarium hic patet. ¶ Glos. non videns solutionem dicet hic q isti filij repudiauerunt hereditatem: ideo eam non transmiserunt ad patrem: sed si non repudiassent bene transmitterent per illam. l. hoc est diuinare et contra mentem litere que loquitur quando decesserūt hereditate non adita: non autem dicit repudiata. dic ergo q illa contraria hereditas patris non fuit transmissa ad matrē ex eo qd̄ esset mater: sed ex eo q erat heres filij: et sic quilibet alius extraneus fuisset heres similiter ad eū fuisset transmissa: quia filius fuit suus heres patri et existentia sui heredis operat trāsmissionem ad quoscunque extraneos. l. iij. supra de iure delib. Sed hic isti filij non fuerant sui heredes matri: quia mulier nō habet suos heredes cum non habeat filios in potestate: et suitas prouenit ratione proprietatis. non ergo transmiserunt ad patrez ex eo quia pater: nec ex eo quia ipsi fuerunt sui heredes matris. ¶ Item oppo. de. l. cum antiquioribus. de iure delib. Sol. intellige hic qd̄ decesserunt post lapsum anni: alias transmisissent ius deliberandi ad patrem heredem eorum per illam. l. potest etiam dici qd̄ tempore huius. l. illa nondum erat facta nec cognoscebatur illa transmissio. ¶ Sed vltimo oppo. de. l. si infanti. circa princip. eodem titu. Sol. limita hanc. l. per illam. l. qd̄ hic erat maior infante: alias transmisisset ad patrez qui pos-
2 set adire iure parterno per illam. l. ¶ †Ultimo not. qd̄ qui nō admittuntur ad partem non faciunt alijs partem. hoc fallit in pluribus casibus not. in. l. huiusmodi. §. cum titio. de legat. ij.
3 ¶ †Item per istum tex. determinant docto. q licet repudiatio filij de hereditate aduentitia nō nocet patri: imo prodest: quia facit ipsum admitti ad proprietatem et vsumfructum. l. cum nō solum. de bo. que libe. j. mors tamen filij nocet patri: quia non facit ipsum admitti sed excludit vt hic. et. l. si infanti. Et que sit ratio diuersitatis. dic vt ibi tetigi: quia repudiatio posset fieri fraudulenter: et in necem patris que fraudis presumptio cessat in morte.

1 Matri intestate. †Filij succedunt matri de iure ciuili p senatuscon. nec habēt necesse petere bo. pos. de iure pretorio. hoc dicit. sed ante senatuscon. orfi. bene habebant necesse petere: quia non erat agnat9 sed cognatus. sed si vellet petere etiam hodie posset bono. pos. vnde cognati et etiam bono. pos. vnde legitimi. quia effecti sunt legitimi per senatuscon. licet non essent per. l. xij. tab. ¶ In tex. ibi: filia. supple vna etiam cum filio. ff. si pars here. pe. l. sorori. possūnt etiam hodie venire per aut. de here. ab intest. per quam tollitur differentia sexus et patrie potestatis et agnationis et cognationis. Et si repudiarent vnam viam admitterentur ex alia via. vt. s. de iure deli. l. sed suum heredē. sed si repudiarent hereditatem censerentur renū ciasse omni vie per quam eam possent cōsequi: vt no. in. l. j. §. sed videndum. de suc. edic.

1 Quoties. †Filij excludunt patrem et matrem defuncte persone. hoc dicit. Hic non sūt alia.

2 ¶ Filius vulgo quesitus quando succedat matri.
3 Concubinatus q non sit prohibitus de iure ciuili et q fili9 natus ex cōcubinario coitu succedat matri.
4 Filius non legitimus an possit succedere patri et an matri.
5 Quis dicatur spurius.

1 Si qua illustris. †Illustri mulieri no succedit filius spurius vulgo q̄situs extantibus legitimis: secus in filio naturali nato ex cōcubinario coitu ēt illustris psone. h. d. notabilr. Et sic tota loquitur de illustri muliere. † Et
2 primus casus est qñ suscepit filium vulgo quesituz et sic ex coitu meretricio ille nō succedit cum filijs legitimis et naturalibus: secus si

secus si non esset mulier illustris: quia tunc bene succederet cum eis insti. ad orfi. ⁊ hoc colligitur a contrario sensu: quia magis abhorreretur iste coitus in illustri ꝙ in non illustri. Et etiam si illustris non haberet legitimos ⁊ naturales bene succederent isti spurij vulgo quesiti. si tamen coitus non posset de adulterio accusari. alias secus: vt si tempore quo erat nupta suscepisset vel tẽpore quo erat soluta de aliquo consanguineo: et sic esset adulterinꝰ vel incestuosus. talis enim prohibetur succedere tam patri ꝙ matri siue sit illustris siue non: vt in auť. quib. mod. natu. effi. sui. §. fina.
3 †Secundus casus est quando illustris soluta dedisset se in concubinam alteri soluto: et ex illo susciperet filium naturalem. Iste enim coitus non est prohibitus de iure ciuili. Et talis filius non dicitur spurius sed solum naturalis: et iste succederet cum alijs legitimis et naturalibus. Et ex his patet gloss. que est hic declarata.
4 ¶ †In glos. magna ibi: sed videtur quod sic. de inoffi. testamẽ. l. si suspecta. §. j. dic circa hunc articulum quod filius non legitimus nunꝗ potest succedere patri cõtra eius voluntatem per contratabu. vel per ius dicendi nullũ vel per querelam etiam si sit talis qui posset abintestato in aliqua parte succedere: vt filius naturalis ex concubina vel in totum ex testamento: vt in auť. licet. ꝰ. de natu. libe. Glos. est ordinaria. ff. de bono. posses. contratabu. l. j. in princip. Sed si queritur an possit succedere contra testamentum matris. dic quod aut mater erat illustris ⁊ extabant filij legitimi et naturales: et ipse natus est ex meretricio coitu sicut non succedit abintestato: ita multominus contra testamentum: vt not. glos. in illa. l. si suspecta. §. j. Si vero aliquod istorum deficeret: tunc sicut succederet abintestato: ita ⁊ contra testamentum per querelam: vt in illa. l. si suspecta. §. j. tunc autem non succedit abintestato quando non est natus ex coitu dãnato ⁊ accusabili alꝭ secus: vt in illa auť. quib. mo. na. effi. sui. §. fi. ¶ In glos. ibi: ⁊ non filium. dic qꝺ istud notabile glos. non colligitur ex illa. l. quia ista probat contrarium qꝺ spurius non succedat vni sed cõcubinarius sic. †vnde no. glo. intellige circa istam materiam qꝺ filius spurius licet
a non succedat patri bene succederet matri[a] dicitur autem spuriꝰ vulgo quesitus ex soluta: quia coitus non est accusabilis: secus si ex coniugata vel consanguinea: ⁊ sic fit incestuosus vel adulterinus: vt hic sequitur in gloss. Ex predictis recollige distinctionem per te. et vide gloss. institu. eod. §. nouissime. ⁊ de succes. cogna. §. vulgo. ⁊ vide Bald. ꝰ. de fideicom. l. eam quam. in fine. x. colum. ⁊ Barto. in. l. si quis sub conditione. de testa. tute. in. ij. columna.

1 Vidam. †Nati ex ancilla moram passa in libertate sunt ingenui ⁊ succedũt matri: et mater eis. h. d. Hic non sunt alia.

¶ De legitimis heredibus. Rubrica.

2 ☞ Statutũ vel cõsuetudo qꝺ mulier dotata non succedat cũ masculis qꝺ intelligatur in hereditate dotantis. ⁊ nu. 4.
3 In successione feudi antiqui in quo regulariter non succedunt femine nec descendentes ex feminis sed agnati tantum si concurreret agnatus vtrinꝗ coniunctus. s. ex latere patris ⁊ matris cum agnato ex altero tantum coniuncto non prefertur primus.
4 Collatio non habet locũ quando tractatur de successione collaterali um.

1 In successione. †Soror ex latere patris tãtum succedit fratri vna cum alio fratre ex latere patris et matris non obstante quod sit a patre dotata. hoc dicit. Et pone casum qꝺ quis decessit sine liberis et sine ascendentibus relicto fratre vtrinꝗ coniuncto ⁊ relictis sororibus coniunctis ex latere patris tantũ et dotatis a patre ille frater adiuit hereditatem fratris: et eam totam possidebat decessit relictis duobus filijs et heredibus possidentibus dictam hereditatem sorores volebãt portiones earum: et sic duas tertias filij fratris contradicebãt duplici ratione. Prima quia non erant coniuncte fratri de cuius successione agitur nisi ex latere patris tantum non matris: sed pater eorum ex latere patris ⁊ matris et sic duplici coniunctione vnde debebat preferri arg. de leg. iij. l. re coniuncti. §. pre
2 fertur. †Secunda ratio est: quia dicte sorores erant a patre dotate. vnde debebat eis illud sufficere: maxime si erat statutum vel consuetudo quod mulier dotata non succedat cum masculis: vel saltem debebant conferre dotem: ⁊ sic tanto minus habere. Sed his non obstantibus determinatur contrarium ꝙ debeant habere suas portiones integras: nec obst. prima ratio qꝛ isto iure non attendebatur coniunctio ex latere matris: quia illa faciebat cognatos nõ agnatos: ⁊ sic cognati nõ admittebãtur stantibus agnatis. sufficit ergo qꝺ essent coniuncti ex latere patris ⁊ ex qua cõiunctione erãt agnate: sicut ille frater vtrinꝗ coniunctus. Nam cõiunctio ex latere matris est impertinens. Nec obst. secunda ratio. nam etiam si esset statutum vel consuetudo predicta debent intelligi quod mulier dotata non succedat in hereditate cum masculis scilicet in hereditate dotãtis: ꝫ hic non agitur de hereditate patris qui dotauit sed de hereditate fratris: nec tenentur conferre: quia collatio locum non habet nisi cum agitur de hereditate descendentium. hic autem de hereditate transuersalis. vt not. in. l. si emancipati. ꝰ. de colla. Et per hec sunt expedite omnes glo. ⁊ text. remanet clarus: hodie vero quia sublata est differentia agnationis ⁊ cognationis ⁊ ita succedunt agnati de iure ciuili sicut ⁊ cognati: vt in autẽ. post fratres. la. j. in fine. bene attenditur cõiunctio ex latere matris et non est impertinens: ideo coniunctus ex latere matris ⁊ patris prefertur coniuncto ex altero latere tantum: vt in autẽ. cessante. ⁊ habet locum argu. de. l. de re iudic. §. prefertur. de le-
3 gatis. iij. ⁊ hoc in successione hereditaria. ¶ †Sed in successione feudi antiqui in quo regulariter non succedunt femine nec descendentes ex feminis: sed agnati tantum si cõcurreret agnatus vtrinꝗ coniunctus cum agnato ex altero tantũ coniuncto nõ prefertur primus: quia cõiunctio ex latere matris est impertinens etiam hodie in successione feudi secundum Bal. qui alle
4 gat etiam antiquos docto. hoc dicentes. ¶ †Not. etiam illud quod dixi: ⁊ etiam Bal. hic ponit qꝺ statutum excludens filiã dotatam ad succedendum cum masculis in dubio debet intelligi scilicet ab hereditate dotantis: vnde si pater dotauit nõ excluditur ab hereditate matris: sed pariter cum masculo succedit: ⁊ idem econuerso. Vide tamen statuta contrarium dicẽtia ꝙ dotata a patre non succedat patri nec matri: nec etiam fratri stante fratre ⁊ succedere volente. ¶ Not. etiam tex. cum glo. fi. qꝺ collatio non habeat locum quando tractatur de successione collateralium.

 Seius qui. †Ista. l. melius staret in titu. de acquirẽ. here. qui habetur ꝰ. de iure deli. quia non tractat qualiter succedatur sed qualiter acquiratur hereditas alicui delata qui tempore delationis erat in potestate: ⁊ anteꝗ adiret effectus est sui iuris: qꝛ acquiritur sibi nõ autem patri. Et ideo creditores paterni nõ possunt illã capere pro debitis paternis sed debet separari a bonis patris.

1 Consanguinitatis. †Soror prefertur filio fratris siue sit coniuncta ex latere patris: ⁊ sic succedit de iure ciuili tanꝗ agnata: siue ex latere matris tãtum: et sic succedit de iure pretorio per bono. pos. vnde cognati. quia est in secundo gradu: ⁊ filij fratris sunt in tertio. hoc dicit. Sed contra: quia filij fratris sunt agnati: ⁊ soror coniuncta ex latere matris tantum est cognata. ⁊ agnati hoc iure preferebantur cognatis: ꝫ hoc verũ de iure ciuili: ꝫ de iure p̃torio tñ vt hic pꝫ. hodie vero licet filij fratris sint in tertio gradu cõcurrũt cũ sorore vel alio fratre qui sunt in secundo vt in auť. cessante. in pri. Vel dic melius ꝙ istud ꝫriũ soluiť per istud verbum in persona omniũ. qꝛ loquitur qñ etiã frater erat cognatus ⁊ nõ agnatus: quia ex latere matris tñ cõiunctus: sicut ipsa soror ⁊ sic eius filij similiter sunt cognati. sed si essent agnati preferuntur sorori que erat cognata iure isto: hodie nõ: quia ista differentia agnationis ⁊ cognationis sublata est: ⁊ attenditur quis est propinquior. vnde cognatus ꝓpinquior preferť agnato remotiori: vt in auť. post fratres. la. j. in fi.
2 ☞ Casus in quo filij succedunt in locum parentis: ⁊ licet sint in remotiori gradu ꝙ alius cum quo volunt concurrere tamen concurrunt cum eo sicut concurreret eorum pater si viueret hodie. ⁊ quando hoc procedat.
3 Qñ filij fratrum succedunt per se nõ cũ patruis aut amitis seu materteris an succedant in stirpem aut in capita.

1 Cessante. †Si non extant descendentes vel ascendentes vocãtur hodie fratres et sorores ad successionem fratris vel sororis vna cum filijs fratris vel sororis defuncti vel predefuncti succedentibus in stirpem et non in caput. et qui sunt vtrinꝗ coniuncti preferuntur coniunctis ex altero latere tantum sublata differentia sexus et emancipationis seu patrie potestatis: et etiam cognationis et agnationis. Ista enim hodie non
2 non attenduntur sed potioribus gradibus. hoc dicit. ¶ †Not. hic casum in quo filij succedunt in locum parentis. et licet sint in remotiori gradu ꝙ alius cum quo volunt concurrere: tamen concurrunt cum eo sicut concurreret eorum pater si viueret hodie. Et hoc est speciale cum agitur de successione fratris eiusdẽꝗ patrui seu sororis non sic quantuꝫ ad alium effectum. nam

a ¶ Bñ succederet matri. adde gl. i §. pe. isti. de ado. glo. in auten. ex cõplexu. C. de incest. nup. et spec. in titu. de succes. abintesta. in. §. j. Et an p statutuꝫ possit disponi ꝙ spuriꝰ succedat pr̃i. vide p bart. ⁊ bal. in. l. iij. ff. de test. bar. in. l. seius ⁊ angeriꝰ. ff. ad. l. fal. bal. in l. fi. C. de natura. li. doc. i. c. tãta. q fil. sint legitimi.

lȝ frater habeat querelā quando frater instituit turpē personā
l.fratris.§.de inoffi.testa.non tamen sic filius eius si qs decede
3 ret non relicto fratre:sed filius fratris vt ibi not.¶†Gloss.hic
querit quando filij fratrū succedūt per se non cum patruis aut
amitis seu materteris:an succedant in stirpem:an in capita:nā
hic loquitur quando succedunt cum illis ⁊ tunc est rationabile
quod veniant in stirpem.Satis enim est vt concurrāt cū proxi-
mioribus eis qui representant personam patris aut matris nō
ergo debent habere plusq̄ habuisset pater vel mater eorum si vi
ueret ⁊ sic facerent duplicem iniuriam fratri vel sorori defuncti
qui sunt proximiores:sed quando succedunt per se nullam iniu
riam faciunt alicui.vnde si aliquis decesserit relictis tribus ne
potibus ex vno fratre ⁊ relicto alio nepote ex alio fratre prede-
functo:videtur hereditas diuidenda in quatuor partes sicut
sunt quatuor persone:⁊ quelibet habeat quartam.Nam hoc vi
demus in alijs collateralibus remotiorib⁹ quod fit diuisio p ca
pita in aut.post fratres.la.ij.in fin.⁊ istam partem tenuit Azo.
Accur.tenuit contrariū qḋ etiam tunc succedant in stirpeȝ. Et
ita reperitur quod consuluit:⁊ est vna de opinionibus suis: qꝛ
raro reperitur qḋ aliquid dixerit de suo capite:sed in oībus se-
quebatur opinionē antiquorū.Et istā etiā opi.sequit̄ Bar.per
plures rationes.⁊ ita etiam consulnit vt habetur per eum in.l.
post consanguineos.ff.e.ti.Et plene habetur in addi.spe.de he-
re.abintest.vbi recitat multas opi.

¶ Ut regnū apulie.adde doc.i.c.monasterijs.xix.q.iij.car.zaba.in c.iter vniuersas.i fi.iiij.op.ḋ elec.

¶ Fili⁹ succedere.adde Bar.i.l.liberti.C.de ope.lib.⁊ p Bal.ↄsil.cccclxxxj.incip.si vasall⁹ i.iiij.vol.

2 ☞ Si aliqs morit̄ relicto patre vel matre q habebat aliqua bo
na quesita ex latere paterno:vt ab aliquo consanguineo patris
qui ipsum instituerat cōtēplatione patris vel habebat aliqua
bona q̄sita ex latere matris an erit idē vt pater p̄feratur in pri-
mis ⁊ mater in secundis.

1 **Post fratres ex vtroq̄.** †Si non extāt fra-
tres vtrinq̄ coniuncti ex vno latere tantum pariter
vocantur:nec coniuncti ex latere patris tantum pre
feruntur coniunctis ex latere matris tm̄ nec econuerso:et cum
eisdem vocant̄ filij sororis p̄defuncti vel p̄defuncte qui similiter
erat ex vno latere tm̄ cōiūctus vel cōiūcta.hoc dicit glo.q̄ est hic
notabiliter.dicit hoc esse verum in bonis q̄sitis per defunctam
personam de cuius successione agitur aliūde q̄ ex latere patris
aut matris.Sed si haberet aliqua bona acquisita a patre vel ex
eius latere in illis preferretur frater ex latere patris tātum con
iunctus:⁊ econuerso per.l.de emancipatione.in fi.j.eo.⁊ idem
dicit gl.i aut.itaq̄.j.communia de succes.⁊ h̄ quando agitur de
2 successione collateralium.†Quid autem sit de successione ascen-
dentium:si aliquis moritur relicto patre vel matre qui habebat
aliqua bona quesita ex latere paterno:puta ab aliquo consan-
guineo patris qui ipsum instituerat cōtemplatione patris:vel
econuerso habebat aliqua bona quesita ex latere matris. An
erit idem:vt pater preferatur in primis ⁊ mater in secundis.
Barto.tenuit quod sic.per.l.quod scitis.§.fina.j.de bo.que lib.
secundum vnam lect.vbi dicit esse casum.sed Bald.tenuit con-
trarium in aut.defuncto.per text.in corpore qui loquitur sim-
pliciter qḋ pariter vocantur.⁊ ad.l.quod scitis.non respondet
sed remittit ad ibi not.per eum.opin. Bart.rationabilior est ⁊
magis caderet in mente cuiuscunq̄.Aduerte tamē in casu quo
consului quod ista gloss.procedit in fratribus et filijs fratrum
predefunctorum sed in vlterioribus consanguineis non proce-
deret vt si quis decederet relicto patruo:id est fratre patris:⁊ re
licto auunculo:id est fratre matris qui pariter succedunt:quia
sunt in pari gradu non obstante qḋ patruus sit agnatus:⁊ auū
culus sit cognatus.nam dico qḋ patruus non preferetur in bo-
nis habitis a patre nec auunculus a matre sed pariter admit-
tentur quia talis successio prelatiua est extraordinaria ⁊ cōtra
naturam vniuersalis successionis que est vt pariter in omni-
bus vocentur.et facit ista successio extraordinaria cēseri defun-
ctum habere plura matrimonia quod est regulariter cōtra om-
nia iura preterq̄ in milite cum nullus dicatur habere nisi vni-
cum patrimonium.vt.l.iurisperitos.ff.de excu.tuto.et facit se-
parationem bonorum iam coniunctorum contra.l.sed si plu-
res.§.si filio.de vulga.et pupil.et ideo videtur non debere ex-
tendi vltra casus in iure expressos.nam ⁊ in alijs est differentia
inter fratres ⁊ vlteriores.vt not.Cyn.in aut.post fratres.⁊ ita
de facto consultus bononie consului:licet non reperiam hoc ab
alijs tactum.

2 ☞ An in regno in quo primogenitus succedit si rex decedit
relicto filio ex primogenito ⁊ relicto filio ex secundogenito qs
eorum preferatur.

3 Priuilegiū qḋ habēt filij patris aut sororis vt succedant in lo-
cum patris aut matris sue non extēditur ad filios eorum.

4 Pluralitas vinculoꝝ de qua loquitur aut.cessante.§.eo.nō at-
tēditur vltra fratres:⁊ filios fratrum.

1 **Post fratres fratrumq̄.** †Si nō ex-
tent frēs vel sorores vtrinq̄ cōiuncti vel coniūcte nec
etiam ex vno latere tm̄ nec etiā extant filij eoꝝ:sed ex-
tant alij cōsanguinei dat̄ hic duplex regula notabilis. Prima
q̄ propinquior in gradu seu ꝓpinquiores succedūt alijs exclu-
sis.Secundo q̄ succedunt in capita ⁊ non in stirpes ex quibus
sequitur q̄ alij non representant personam patris extra casum
aut.precedentibus.⁊ istud est notādum ſm Cyn.⁊ Bart.q̄ vbi
non agitur de successione fratris eiusdēq̄ patrui vel auunculi
2 filij nō representant personā patris.† Et hoc inducit Bart.ad
illam.qō.arduam:an in regno in quo primogenitus succedit si
rex decedit relicto filio ex primogenito:⁊ relicto secundogeni-
to:quis eorum preferetur.Et si fili⁹ primogeniti representaret
personam patris ipse deberet preferri sed certe non representat
hoc casu:quia non agitur de hereditaria successione.non enim
in regno succedit filius tanq̄ heres: maxime quando regnum
a est feudum:vt regnum apulie[a] quod habetur ab ecclesia roma-
b na.nam potest filius succedere[b] in feudo etiam si non sit heres
patris si fuit receptum pro se ⁊ filijs.argu.in.l.quodcunq̄.§.fi.
de verbo.oblig.vel si fuit receptum simpliciter:lȝ non succedat
nisi sit heres:vt in ti.an agna.vel filius in suc.feu.nō tamē succe-
dit vt heres:nec pro hereditaria portione.l.vt iurisiurandi.§.
si liberi.de ope.libe. Cum ergo non representat personam pa-
tris prefertur secundogenitus de iure.et istam rationem dicit
Barto.se fecisse cū suo tempore iste casus accidisset in personaȝ
regis roberti qui erat secūdogenitus ⁊ regis vngarie qui erat
filius primogeniti:tamē Jo.an.sentit ↄrium in addi.spec.titu.
de feu.⁊ etiam Bal.videtur sentire idem in pluribus locis.s.in
l.cum antiquioribus.de iure delib.⁊ tetigi in.l.iij.§.de suis ⁊ le
gl.vbi etiam ipse tangit.Item istud quod hic dicit̄ q̄ veniunt
in capita ⁊ non in stirpes locū habet similiter in successione col
lateralium ⁊ in vlterioribus a fratre vel eoꝝ filijs.de quib⁹ hic
loquitur:sed in successione descēdentiū.regula est in ↄrium qḋ
semper prius filij vnius succedunt in stirpē ⁊ nō in capita.vt.§.
de suis ⁊ legi.l.ij.⁊ in aut.in successione.⁊ idem in successiōe ascē
dentium:vt in aut.defuncto ibi.duȝ dicit paternis quidē dimi
dia maternis vero dimidia ⁊c.qm̄ tantū habet auus matern⁹ ⁊
auia materna q̄tū sol⁹ auus p̄rnus:⁊ ibi in gl.no.⁊ sic succedūt
3 in stirpē.¶†Ultimo not.q̄ priuilegium qḋ hn̄t filij fratris aut
sororis:vt succedant in locū patris aut matris sue nō extendit̄
ad filios eoꝝ:vt etiam dixi in aut.defuncto.Et not.qḋ Jaco.de
bel.in corpore vnde sumit̄ ista aut.s.de here.que abintesta.§.si
4 vero nec fratres.dicit p illū text.⁊ p istū † q̄ pluralitas vinculo
rū de quo loquit̄ aut.cessante.nō attēdit̄ vltra fratres et filios
fratrū.qꝛ text.in vlterioribus nō cōsiderat nisi ꝓpinqtatē gra-
dus.⁊ illa pluralitas nō facit queȝ esse in propinquiori gradu.
Et ideo si quis decesserit sine descendentibus ⁊ ascēdētibus et
sine fratribus:⁊ filijs fratruȝ superstite vno patruo qui fuerat
frater sui patris vtrinq̄ coniūctus ⁊ superstite alio patruo qui
fuerat frater sui p̄ris ex latere patris tm̄ ⁊ matris tm̄: primus
non prefert̄ scḋo:qꝛ sunt in potiori gradu.s.tertio:licet primus
esset duplici vinculo colligatus quod perpetuo tene mēti.⁊ idē
ponit Barto.in.l.post consanguineos.§.hereditas.ff.eodem ti
tu.de suis ⁊ legi.⁊ vidi in consilio quorundam docto. famosis-
simorum qui per illud dictum dicebant qḋ si quis decesserit re
lictis patruelibus id est filijs duoruȝ fratrum:licet pater quo-
rundam fuisset defuncto vtrinq̄ coniunctus ⁊ pater alioruȝ ex
vno latere tm̄ non propterea primi p̄feruntur secundis:sed sal-
ua reuerentia loquuntur contra tex. huius aut.cessante.in ver.
equidem predicti.vbi filius vel filij vtrinq̄ coniuncti preferun-
tur alteri fratri coniuncto ex vno latere tantū fortius preferun-
tur filij eius.Nec obst.dictum Jaco.quia ipse loquit̄ in alijs q̄
in fratrib⁹ aut filijs fratrum:puta in paternis:quia lex in filijs
fratrum bene considerat̄ dicta duplex coniunctio.

1 **Si autem nullum.** †Agnatus pōt succedere de iu-
re ciuili abintestato:nec habet necesse petere bono.
posses.de iure pretorio ⁊ intestatus dicitur quis siue
nullum fecerit testamentū siue fecerit inualidū.hoc dicit.¶In
tex.ibi:aut intra.xiiij.non potest esse tex.magis expressus qḋ pu-
pillus dicitur decedere intestatus:sicut ille qui non fecit testm̄
quod no.propter id quod dixi.§.ti.j.l.omnem.¶In tex.ibi:de-
lata est scilicet per.l.xij.tab.¶In tex.ibi:etiam citra bono.pos.
dic si tamen vult potest eam petere videlicet vnde legitimi quia
quos vocat.l.xij.tabu.vocat etiam pretor quinimo etiam illos
quos illa non vocat vt cognatos ⁊ emancipatos.¶In tex.ibi:
subnixus est.⁊ sicut potest adire perpetuo non obstante lapsu
temporis prefixo ad petendum bonorum possessio.vt.§.de suis
⁊ legi.l.s.

Ad intestati

1 A D intestati. †Agnati excludūt cognatos.h.d.Pone exemplum in patruo q est agnatus: ⁊ matertera que est cognata.nam licet sint in pari gradu scilicet tertio tamē patruus excludit materterā: vt.j.eo.l.patruo.que idē dicit ꝙ ista: ⁊ in sorore que ex latere patris est agnata: et auo vel auia maternis qui sunt cognati ⁊ ille est in secundo gradu trāsuersalium: isti vero in secundo ascendentiū ⁊ tamē soror eius prefertur.j.eo.l.in successione.tamen iste leges hodie corrigūtur: quia in primo casu pariter vocātur patruus ⁊ matertera.in secūdo auus ⁊ auia matertera preferentur sorori ex vno latere tantum: vt.s.eo.aut.post fratres fratrum.⁊ ad tertullianum.aut.defuncto.sublata differentia agnationis et cognationis. Sed nonne auus maternus vel auia materna vocabātur per tertul.de iure ciuili.respondeo non sed sola mater: vt habetur insti.ad tertul.§.j.v.ij.

2 ☞ Repudiante filio suo herede an nepos ex eo possit venire ex persona sua de iure ciuili ad hereditatē aui.

1 D Efunctis. †Repudiante suo herede vocatꝰ frater defūcti ad successionem de iure ciuili.h.d.†et Barto.fuit primus qui istam.l.notauerit ad sustinendum glos.que est in.l.qui se patris.§.vnde libe.de qua.l.opponitur contra istam: qꝛ ibi repudiāte filio suo herede nepos ex eo nō potest ex sua persona venire de iure ciuili ad hereditatem aui: sꝫ habet necesse petere bono.pos.quia non obstante repudiatione ille remansit heres nomine de iure ciuili.l.j.§.qui sunt in pos.si qs omis.cau.testa.⁊ plures eodem iure non possunt esse heredes insolidum.si ergo nepos qui est de primo capite.s.descendentiū nō potest venire nisi de iure pretorio: multominus videtur ꝙ frater qui est de secūdo capite.s.agnatorum deberet posse venire. Cuius cōtrariū hic dicitur.gl.ibi dicit ꝙ illa.l.est correcta per §.placebat.insti.de legiti.agna.suc.ibi inter agnatos est locus successorio edicto de iure ciuili.Docto.antiqui reprehendunt glo.qꝛ ille.§.loquitur in agnatis qui repudiando nō remanēt heredes nomine.Bart.sustineat ea per hanc.l.sed sustentatio non est bona: quia illa.l.est antiqua sicut ista. Dic ergo vt ibi dixi.nam hic iste frater non vocatur ex.l.xij.tab.sed ex dispositione illius.l.nouioris sicut ⁊ alibi habetur in.l.j.§.si quis habita.ad tertullia.in.l.autem qui se patris nō negatur quin nepos possit venire ex capite agnatorum de iure ciuili: imo potest vt hic.Solu.si vult venire ex capite liberorum.et per.l.xij.tabu.nō potest: sed habet necesse venire per vnde liberi.vt ibi habetur ⁊ iste est verus intellectus. ¶ In tex.ibi defunctis.hic puncta.⁊ est casus datiui: ⁊ determinat verbū succedere potest quod est.j. Et est sensus ꝙ frater iure consanguinitatis potest succedere fratre defuncto eo casu quo extitit illi heres suus et repudiauit.

1 S I his de quorū. †Hereditas decedentiū apō hostes pōt deferri agnatis ⁊ cognatis de iure ciuili.h.d. Uidebaē contrariū: qꝛ decedūt serui.⁊ sic vꝫ qd nō habeāt successionē: vt.j.ti.j.l.seruus. Sed ꝯ dic ꝓpter fictionē.l.cornelie.que fingit ipm mortuū pria hora captiuitatis: ⁊ sic tpe quo erat liber homo.l.lex cornelia.de vulg.⁊ pup.substi.

2 ☞ Differentia inter matrem et auiam ex vna parte ⁊ alios sperantes successionem pupilli ex altera si nō petant tutorem infra annum.

3 Si tales priuentur hereditate pupilli ꝓpter non petitū tutorem infra annū a morte patris admittantur seqūtes an etiā isti sequentes excludantur si stant per alium annum.

4 Quid si extat mater ⁊ substitutus pupillaris: ⁊ ipse substitutus neglexit ad quem pertineat prima causa successionis: ⁊ an illis annus currat tam substituto ꝙ matri.

5 Quid in fideicommissaria substitutione.

1 S Ciant omnes. ¶ †Quicunqꝫ sperat successionem pupilli debet ei infra annum a morte patris tutorem petere: alias successione priuatur.h.d.ista lex vulgaris ⁊ notabilis.de iure enim ffoꝝ.hoc onus nō incūbat nisi matri per prius ⁊ auie post posterius ⁊ liberis defunctis: vt.ff.q pe.tuto.l.j.⁊.ij.sed per hanc.l.hoc onus iniungitur cuicunqꝫ alteri cōsanguineo speranti eius successionem.⁊ etiam substituto pupillari.et est.l.noua.dicit tamen Bart.qd in hoc differunt qꝛ mater ⁊ auia magis astringunē.debet enim petere cum primum possunt: ⁊ si potuerunt ⁊ neglexerūt ⁊ pupillus moriaē. postea etiā infra annum priuantur eiꝰ hereditate.ff.ad tertul.
2 l.ij.§.confestim.†Sed alij sperantes successionem habent integrum annū: nec prius dicunē esse negligentes per hanc.l.ideo si pupillus premorietur infra annū tanqꝫ preuenti mortalitate ⁊ nō negligētes non priuarentur hereditate: sicut si fuissent ab alio ꝓuenti.l.ij.ad tertul.sed Bal.dicebat quod sicut alij habent annum vt hic: ita ⁊ mater ante lapsum anni non est negligens per tex.institu.ad tertul.§.fina.seu pe. Et idem dicit hic Ang.per istā.l.que generaliter de omnibus loquiē: ⁊ sic includitur mater. Nec ob.l.confestim.quia loquitur qñ tutor datus remouetur vt suspectus: quo casu mater confestim dꝫ aliū facere dari nec debet expectare annum. Nos loquimur quando adhuc nullum habebat. Et ita dicit pluries se consuluisse ⁊ vidisse obseruari et aliquando contrarium sed male. Est etiam alia differētia inter matrem ⁊ auiam ex vna parte: ⁊ alios sperantes successionem ex altera: quia lꝫ mater veniat per prius ⁊ auia per posterius: attamen annus currit ambabus: ⁊ nisi intra annum petant ambe excluduntur: quia vna ⁊ eadeꝫ causa scꝫ naturali eos astringente nō tamen auia debet matrem preuenire precipiti festinatione: sed nō moratoria cunctatione: vt alibi dicit text.ff.de admini.tuto.l.tutor qui repertoriuꝫ.post prin.sed cum videt matrem negligere: tunc debet ipsa excitari ⁊ petere: sed non sic in alijs successionem sperātibus: qꝛ annus non currit nisi ei qui tenet primam causam successionis.et de illis ista.l.loquitur ſm Bart.quo elapso ipse primus solus excluditur ⁊ non alij: vt in.l.ij.§.fi.ff.ad tertul.⁊ hic in gl.fi.⁊ no.per glo.§.qui pe.tuto.l.nepotibus.
3 ¶ †Sed est dubium quid si sequentes stant per alium annum ꝙ nō petant: an etiam ipsi excludantur.ista glo.⁊ illa allegantur ꝙ non: sed Bart.ibi videtur teneꝛe contrarium: sed in questione disputata per eum que incipit pupillus posita super.l.ij.qui pe.tu.videtur Bar. sentire cum illis glos.dicens ꝙ ista necessitas non imponitur nisi obtinentibus primum gradum successionis.si ergo ille exclusus est ⁊ sequens non cum sibi non incumbat necessitas nō punitur per lapsum anni. Et istam partem tenet Ang.hic per plures rationes tanquā equiorem.tene menti. Si enim precedens opi.Bar.quam ponit in.l.nepotibus.esset vera sequeretur quod si pupillus post mortem patris viueret per sex vel septem annos: ⁊ non fuisset petitus tutor totus gradus suoꝝ consanguineorum esset exclusus: ⁊ si alius non superesset esset
4 locus fisco quod esset iniquum.†Quid autem si extat mater et substitutus pupillaris: ⁊ ipse substitutus neglexit ad quē pertinet prima causa successionis: an excludatur mater: vt sic ille annus currat tam substituto ꝙ matri similiter sicut currit matri ⁊ auie simul.dic vt subtiliter not.per Barto.in.q.disputa
5 ta. ¶ †In glo.ibi: sed contra hanc.l.dic inquantum dicit siue iure substitutionis.⁊ solue vt sequitur.in glo.quod hic loquitur ꝙ in substitutione pupillari per quam succeditur pupillo: ⁊ ꝑ negligentiam petendi tutorē priuatur dicta substitutione qꝛ debet priuari successione pupilli. Contrariuꝫ loquitur in fideicōmissaria per quam nō succeditur pupillo: sed primo testatori cōtra quem non fuit cōmissa negligentia vnde non debet priuari illa substitutione.

2 ☞ Dispositio facta in vno de correlatiuis qd videatur facta in alio.

3 An possit quis legitimari quo ad quedam et quo ad quedam non.

1 S I ab eo qui. ¶ †Si ius agnationis reseruetur emancipato videtur reseruatum emancipanti ceteris agnatis.h.d.
2 †Et sic no.ꝙ dispositio facta in vno de correlatiuis videtur facta in alio: vt in.l.fi.§.de indi.vidui.tol.ſm Bart.⁊ dic ꝙ olim per emancipationem dissoluebatur agnatio inter patrem ⁊ filiū: ⁊ inter alios agnatos.desinebat enim emācipatus esse agnatus omnibꝰ ⁊ etiā alij sibi. Sed si in rescripto pncipis cuius virtute fuit emancipatus qd rescriptū fuit necessarium si emancipabatur infans vel absens: vt in.l.iubemus.j.de emā.libe.reseruabaē emācipato ius agnationis.⁊ sic posset oībus succedere tanqꝫ agnatus eodem modo censetur reseruatum alijs: vt ⁊ ipsi possint succedere sibi tanqꝫ agnato. Et hoc dicit ista.l.quia ius agnationis debet esse reciprocum: nec est iustum ꝙ tu possis succedere mihi: ⁊ ego non tibi.j.eo.l.lege xij.tabu.postea per anastasiuꝫ inperatorem fuit reseruatū ꝙꝙ non habemus: sed de ipso fit mentio in.l.meminimus.§.cum autem.j.eod.⁊.§.de legi.tuto.l.iiij.⁊ reseruatur ius agnationis inter patrem ⁊ filium emancipatum: ⁊ etiam fratres non autem vlteriores. Intellige tamen ꝙ non sint agnati lꝫ habēt iura agnatorū: vt not.j.ti.j.l.j.hodie vero sublata est ista differentia agnationis tam quo ad successioneꝫ ꝙ quo ad tutelas vt in aut.de here.abintesta.non tamen quo ad feuda.vt in vsi.
3 feudorum. ¶ †Colligit etiam Angel.ex ista.l.argu.qd potest quis legitimari quo ad quedam: et quo ad quedam nō. Sed cōtra: qꝛ videbatur quasi monstrum: ꝙ quis reputetur legitimus ⁊ nō legitimus. Due enim qualitates ꝯtrarie nō possunt

esse in eodem subiecto: sicut quis esse non potest liber quo ad quedam: quo ad quedã seruus: vt. l. pariter. de libe. cau. in fi. ⁊ ff. de lati. liber. tol. l. j. post princi. versi. quis enim patiatur. Et videtur casus in. c. per venerabilem. qui fil. sint legi. ⁊ glo. in. c. cum inhibitio. de clande. despon. Breuiter dic ꝙ legitimatio est quedam integratio status: ⁊ nõ potest fieri nisi quo ad oĩa: quia quis nõ potest esse in duplici statu cõtrario. Si enim aliquid reseruetur: puta ꝙ legitimatus non possit succedere patri vna cum alijs legitimis et naturalibus: prout frequenter contingit illa nõ erit proprie legitimatio: sed erit quedam dispensatio que bene potest fieri quo ad quedam: ⁊ quo ad quedam non. remanebit ergo illegitimus: tamen ista legitimitas erit velata quo ad quedam: et quo ad quedam non. facit. l. ij. s. de iure anulo. aureorũ. ¶ Inducit autem Ange. vt aliqua ecclesia possit eximi a iurisditione episcopi exceptis aliquibꝰ: et tunc in illis ⁊ in cõtingentibus episcopus poterit exercere suam iurisditionem: ac si nõ esset exempta. facit. s. de bo. liber. l. fi. circa fi.

2 ☞ Mulier secundũ communem cursum postꝙ excessit quinquagesimum annum non potest concipere ⁊ ꝙ aliquando ista regula fallat.

1 **Si maior.** † Natus ex quinquagenaria est legitimus: ⁊ succedit. hoc dicit.

2 ¶ † Not. qđ scđm cõem cursum mulier postꝙ excessit quinquagesimum annum non potest concipere. aliquando ista regula fallit. ⁊ hoc est quoddã miraculum attamen ꝭm naturã ꝓcedit: ideo reputatur partus legitimꝰ. videtur ergo ꝙ natiuitas Joannis baptiste nõ fuerit miraculosa: licȝ mater eius excessisset quinquagesimum annũ: qꝛ ꝭm naturã potuit cõcipere: ⁊ tamen ꝯtrium tenetur ꝙ preter naturã ex diuina potentia euenit. sed doc. dicunt ꝙ alius defectus erat in matre ꝙ̃ tẽporis: qꝛ naturaliter erat sterilis. vnde ꝭm naturã non concepit sed ꝭm diuinam inspirationem.

2 ☞ Pater vel mater dicũtur esse in primo matrimonio ⁊ in eadẽ dignitate ⁊ foro si est vidua quousqȝ stant in viduitate.

3 Pater qui trãsiuit ad secũdas nuptias: an teneatur reseruare liberis bona que habuit ex successione vnius ex liberis.

4 Pater nõ debet indignari si ipse succedat in solo vsufructu ex filij eius in proprietate.

1 **De emãcipatis.** ¶ † Emancipatis cõtracta fiducia succedunt fratres in ꝓprietate pater in vsufructu: ⁊ fratres vterini in bonis acquisitis a matre preferuntur fratribus consanguineis. hoc dicit. Primum dictum corrigitur: quia pater hodie succedit in plena proprietate. ⁊ prefertur fratribus coniunctis ex vno latere tantum: vt in aut. defuncto. s. ad tertul. Secundum vero dictum non corrigit: vt not. glo. in aut. post fratres. s. eo. ⁊ in aut. itaqȝ. ff. tit. j. ¶ In tex. ibi patribus impartito quod erat necessarium in duobus casibus: vt dixi in. l. si ab eo. ¶ † In ter. ibi: siue priorem thorũ

2 seruauerit. dic quia non contrarit secũdas nuptias. Et sic no. ꝙ talis pater vel mater dicitur esse in primo matrimonio quousqȝ contrahat secũdas nuptias: licet stet in viduitate. fic. ff. de bonis mater. l. fin. ⁊ hoc est vtile ad plura. nam vidua que fuit sortita forum mariti. l. cum quedam puella. de iurisd. om. iud. et etiam dignitatem quousqȝ est vidua remanet eiusdem fori ⁊

3 eiusdem dignitatis. facit. l. fi. §. vidua. ff. ad munici. ¶ † Item videtur hic casus dum dicit siue ad secundas migrauerit nuptias quod. l. mater. s. ad tertullia. ⁊. l. ij. §. illud. de secũ. nup. que loquuntur in matre que transiuit ad secũdas nuptias nõ habeat locũ in patre: vt teneatur reseruare liberis ex illo matrimonio bona que habuit ex successione vnius ex liberis. Cuius contrarium tenet glos. in illo. §. illud. ⁊ etiam fuit disputatum: vt dixi in illa. l. mater. Et ad istum tex. respõdeo quod loquuntur in patre qui nõ successit nisi in vsufructu. secus si successit in proprietate. nam vsusfructus finitur morte ⁊ redit

4 ad proprietatẽ quã habebant liberi. ¶ † Ultimo nota in versicu. cum enim. quod pater nõ debet indignari si ipse succedat in solo vsufructu: ⁊ filij eius in proprietate cum votum suum sit acquirere filijs: et quod post eius mortem bona sua ad eos perueniant. l. nihil. §. subtilior. ff. de bo. liberto. videtur autem huic. l. cõtradicere. l. fi. s. ad tertul. §. si autem defuncta. vbi pater habet partem vsusfructus: ⁊ filij aliam partem ⁊ hic pater habet vsumfruc. integrũ: et filij solam proprietatem. dic ꝙ ista est nouior illa: quia Justiniani. Item illa loquitur quando extabat mater cuȝ patre ⁊ fratribus. ista vero quãdo pater ⁊ frater extant: aut ergo extabant pater et mater tantum et prefertur pater: vt. s. ad tertul. l. ij. aut cuȝ eis extãt fratres. ⁊ loquitur l. fi. in. §. si autem defuncta. Aut extabat pater ⁊ fratres tantũ ⁊ loquitur ista. l. aut solus pater. ⁊ loquitur insti. de legi. agna. succes. §. fi.

2 ☞ Ad generationẽ necessarius est vterqȝ sexus vt sicut masculus generat ita ⁊ femina.

Nati ex femina an dicanꝭ de generatione ipsius an vero generatio denominetur a masculo.

3 Successiones debent esse reciproce.

4 Prelatus translatus ab vno gradu in alterũ potitur iure illius gradus ad quẽ fuit translatus per omnia sicut illi qui originaliter erant de eo.

Munera que prius erãt extraordinaria si fiant ordinaria per legem vel statutum ꝙ debeant per omnia iudicari ac si a principio fuissent ordinaria.

5 Statutũ si loquitur de agnatione in materia successionis nõ debemus ipsum extẽdere ad filiũ sororis germane vel vterine licet per istam. l. isti equiparentur agnatis.

Licet dicamus ꝙ statutũ debet intelligi scđm ius cõmune debet intelligi de iure cõmuni ordinarie disponente: non autem extraordinarie.

1 **Lege. xij. tabularum.** † Femine iure agnationis succedunt sicut masculi sublato iure qđ contrariũ inducebat. Item filij sororis cõsanguinee vel vterine ius legitime agnationis tam in successiõibus ꝙ̃ in tutelis nanciscũtur autoritate huius legis. h. d. tota. l. Bart. Et primo commendat. l. xij. tabul. que feminas cum masculis pariter admittebat: quia vterqȝ sexus necessarius est ad cõseruationem humani generis vsqȝ ibi: sed posteritas. Secundo importat mediã iuris prudentiam que nimia subtilitate inducebat contrarium ꝙ agnate femine non succederent agnato: sed agnati masculi sic et tamen agnatus bene succedebat agnate femine. ⁊ hoc erat iniustum vsqȝ ad ver. sed nõ solum fratris filius. ibi quibusdam personis que nõ sunt agnate: sed cognate ⁊ sic ante hanc legem nõ poterant succedere de iure ciuili: sed de iure ciuili tatum pretorio per bo. pos. vnde cognati que tribuit ius agnatiõis. vt possit succedere d iure ciuili sicut agnati: vȝ filij sororis cõsanguinee vel vterine nõ vlterioribus hodie vero omnes cognati possunt succedere de iure ciuili sicut agnati: vt in aut. de heredi. que abintesta. ⁊. s. eo. aut. post fratres. Non tamẽ intelligas per hoc ꝙ cognati sint agnati: quia contradicit diffinitio agnationis cum cognati sint cõiuncti ꝑ virilem sexum: vt insti. de legi. agna. succes. tamen nõ obstante ꝙ sint cognati sortiuntur iura successionis que habent agnati. et sic illa possunt simul stare ꝙ aliquis non sit legitimus: et tamen sortiatur iura legitimi quando nõ est legitimatus inte

2 graliter quo ad omnia: vt dixi. s. eo. l. qui ab eo. ¶ † Ex prima parte no. ꝙ ad generationẽ necessarius est vterqȝ sexus. Ergo sicut masculus generat sic ⁊ femina ⁊ sic nati ex femina dicuntur de generatione eius: licȝ quidam dicant cõtrariũ ꝙ generatio denominatur a masculo: qꝛ est extremũ agẽs nõ autẽ femina que est extremũ patiens. fateor tamẽ ꝙ germen dicitꝛ a masculo non a femina: vnde frater vel soror cõiuncti ex latere patris dicuntur germani ⁊ consanguinei: sed ex latere matris dicuntur vterini. Et in isto vocabulo bene procedit qđ isti dicũt vt fiat denominatio ab extremo agente nõ a patiente. Et hoc patet in sequenti particula. Ex qua scđo not. qđ de illa media iuris prudentia femine vocabãtur ad successionem patris et fratris germani vel sororis germane: sed a successione aliorȝ agnatorum penitus excludebantur: ⁊ sic amita nõ succedebat filio fratris: sed ille bene succedebat sibi. Item amita non succedebat filio fratris: sed patruus bene succedebat. Item filius fratris succedebat patruo ⁊ amite: sed eius soror germana nõ succedebat. Et omnia ista erant vitia que tolluntur per hanc l. vt patet ibi. quale enim ⁊c. vsqȝ ad versi. huiusmodi. Deinde

3 † not. in ver. cum enim. ꝙ successiones debent esse reciproce. Si enim statutum disponeret ꝙ aliquis succederet alteri preter ius commune: puta ꝙ victricus succederet priuigno quod nõ est de iure cõmuni: vt. ff. ti. j. l. victrico. videreꝭ etiaȝ tacite velle ꝙ econtra priuignus succederet victrico non extantibus alijs magis cõiunctis vel eodem modo quo victricus sibi: qꝛ statutum de vno de correlatiuis censetur statutum in altero. vt. s. e. si ab eo. Et hoc quando statuit affirmatiue si autem negatiue: secus vt si statuat ꝙ soror nõ succedat fratri non propterea videtur statuere qđ frater non succedat sorori: vt ex ista. l. colligitur quia femina nõ succedit agnato. ⁊ tamen agnatus succedebat femine: esset tamẽ statutum iniquũ ⁊ veniret corrigendum

4 arg. huius. l. ꝭm Bal. ¶ † Ex tertia parte not. ꝭm Jaco. but. s. de sacrosan. eccle. l. placet. qđ prelatus trãslatus ab vno gradu in alterum potitur iure illius gradus ad quẽ fuit trãslatus ꝑ oĩa sicut illi qui originaliter erãt de eo: ⁊ ideo determinat ipse per hũc tex. qđ munera que prius erãt extraordinaria si fiant ordinaria

ordinaria per legē vel statutū debeant per oia iudicari. ac si a
principio fuissent ordinaria. Itē debes scire ꝙ ista vltima ps
suppletur per. l. seq. in ver. sed nec in fratrē: qꝛ si filij sororis ger
mane vel vterine sortiunť iura agnationis. multofortius ipsa
soror vterina ⁊ etiam frater vterinus debent sortiri: quia sunt
in potiori gradu secū do. ⁊ tamen hic in ista. l. nō cauebať. Et
si nō fuisset facta suppletio. per. l. seq. licet in eis vigeret maior
ratio: qꝛ tamen ista. l. est correctiua iuris cōis nō fuisset extēsa
ad fratrem vel sororē vterinum: vt possit succedere de iure ci
uili. facit qd̄ not. in auť. quas actiones. s̄. de sacrosan. ecc. qꝛ ꝓ
pter identitatē vel maioritatē rationis nō debemus inducere
legum correctionē. nec debemus extēdere de vno casu vel per
5 sona ad aliū. ¶ †Vltimo dicit hic Bal. ꝙ si statutum loquiť
de agnatione in materia successiōis nō debemus ipsuʒ extēde
re ad filiū sororis germane vel vterine: lʒ ꝑ istā. l. isti equiparē
6 tur agnatis: qꝛ nō propterea dicunť agnati. †Et lʒ dicam⁹ ꝙ
statutū debeat intelligi ƀm ius cōe: vt not. s̄. de iur. delibe. l. fi.
§. in cōputatione. in fi. mag. gl. debet intelligi de iure cōi ordi
narie disponente nō autē extraordinarie. nā ista. l. extraordi
nem statuit ꝙ iste persone que nō sunt agnate: sed cognate ha
beant iura agnationis. vnde non debet intelligi statutum ƀm
istam legem. Tene menti.

1 MEmínímus. †Ista. l. est Iusti. sicut pre
cedens. sed facta dudum
post. l. ꝑce. ⁊ illa principaliter ad prouidendū serui
feminino ne excludať a successione. Ista vero prin
cipaliter ad prouidendū filijs emācipatis: tam masculis q̄ꝫ fe
minis qui per emancipationē desinebāt esse agnati: ⁊ sic non
succedebāt de iure ciuili nec ascendētibus nec trāsuersalibus
agnatis in aliquo ƀm. l. xij. tabu. Postea per pretorem succe
debant ascendentibus: sed transuersalibus non. per. l. autem
anastasiam quā nō habemus. prouisuʒ fuit ꝙ fratres emācipa
ti succederēt fratribus de iure ciuili cū quadā tamē diminu
tione: sed filij emancipatorū nullo modo succedebant. Lex au
tem ista vult ꝙ succedāt sine aliqua diminutiōe: ⁊ similiter eo
rum filij de iure ciuili: nec habēt interesse petere bo. pos. sʒ suc
cedant ad similitudinē suorum nō tamē ꝙ sint sui heredes: qꝛ
suitas prouenit ratione patrie potestatis. ⁊ sic habent necesse
adire aliter hereditatē non transmittunt ad heredes sicut nec
extranei. ⁊ ita intelligunt doc. hanc legem. Primo ergo refert
substantiam. l. precedētis. ⁊ ipsam cōfirmat vsqꝫ ibi: sed subti
liore. Scd̄o vocat filios emācipatos ad successionem tam pa
tris q̄ꝫ fratris q̄ꝫ aliorum agnatorū de iure ciuili: vt adire pos
sint. ⁊ non habeant necesse petere bono. pos. vsqꝫ ibi: nec in fra
trem. Tertio supplet. l. precedentem in vltima parte: vt sicut fi
lij sororis germane vel vterine vocātur de iure ciuili: lʒ sint co
gnati: ita fortius ipsa soror vel frater vterinus vsqꝫ ibi: cū au
tem. Quarto qꝛ predicti sunt de secūdo gradu transit ad ter
tium: ⁊ disponit ꝙ filij filiorum emancipatorū qui ante hāc. l.
nō cognoscebātur per. l. anastasiam admittunť ad successionē
sicut patres eorū. vsqꝫ ibi: successiōes vcʒ. Quinto statuit locū
habere successoriū edictum de iure ciuili de secundo gradu in
tertium. qd̄ tamē nō erat ƀm. l. xij. tabu. qꝛ nec de gradu in gra
dum nec de capite in caput habebat locū: lʒ de iure pretorio
secus vt in tit. de suc. edic. hodie vero per. §. placebat. instit. de
legi. agna. suc. locū habet de iure ciuili eodē modo quo de iu
re pretorio de capite in caput: ⁊ de gradu in gradū. ⁊ hec vsqꝫ
ibi: ceteris oibus. Ibi. vj. in qua reseruat iura vetera in alijs
vsqꝫ ibi: quas autē. Ibi. vij. in qua quos vocat ad successioneʒ
vocat ad tutelas: vt ibi sint onera vbi commoda. Et vltimo re
stringit hāc. l. ad casus nō decisos per transactionē vel sniam.

¶ Communia de successionibus Rubrica.

1 SCire debuistis. †Ad successioneʒ
fratris emācipati
alias emācipatus ⁊ in potestate retentus pariter
admittitur de iure pretorio. h. d. ¶ Oppo. inquā
tum loquitur de filia in potestate et vult ꝙ nō ve
niat ad successionem fratris emancipati nisi de iure pretorio
per bonorum possessionē per. l. de emancipatione. s̄. titulo pri
mo. Solutio: illa est. l. vetus: ⁊ per emancipationem desinebat
filius esse agnatus tam fratri emancipato quā sorori existenti
in potestate: vnde neuter poterat vocari nisi de iure pretorio:
sed per illam. l. de emancipatis. hoc inducitur. ⁊ non obstante
capitis diminutione frater vel soror non emancipata succe
dat fratri: si existat frater succedat in proprietate: et pater in
vsufructu. vnde in hoc ista corrigitur per illam: ⁊ per. l. anasta
siam. que reseruabat ius agnationis inter filium emancipatū
et patrem: et etiam fratrem vel sororem. de qua in. l. iij. s̄. de
legi. tuto. non tamen intelligas ꝙ emancipatus sit agnatus:
sed est similis ei in succedendo. Ius enim agnationis tollitur
hodie sicut olim: sed nō ius succedendi: ꝙ patet: quia succedet
ad similitudinē suorum agnatorum: vt in. l. precedenti. ⁊ nul
lum simile est idem. l. quod nerua. ff. depositi. Et per hoc expe
dita glos. que est hic. ¶ Secundo oppo. inquantum loquitur
de fratre emancipato: ⁊ dicit eum vocari ad successionē fratris
emancipati ad. l. meminimus. post princ. ibi: non eodem autē
iure etiam ad fratrem suorum ⁊c. vbi dicit ꝙ ante illam. l. emā
cipatus per pretorem non vocabatur ad successionem fratris
sed per illā. l. vocatur. Solu. ibi in fratre defuncto qui nō erat
emancipatus hic sic. et sic ista iura erant valde inuoluta. bene
ergo fecit Iustinianus in auť. de here. abintesta. tollere istas
ambages ⁊ questiones que resultabant ex iuribus veteribus:
vt non sit differentia agnationis ⁊ cognationis emancipatio
nis ⁊ patrie potesta. vt omnes vocentur de iure ad successionē
ƀm ordinem ibi traditum.

1 SI pater tuus. †Qui est heres heredis
potest hereditatem pri
mi defuncti vendicare. h. d. Et melius staret in ti
tu. de peti. heredi.
2 ☞ Victricus ꝙ habeatur loco parētis ⁊ an possit dari tutor
priuigno.

1 VIctrico priuignus. †Intellige
istā. l. etiaʒ
si priuignus decessit non relictis consanguineis: ⁊
non relicta vxore victricus nō possit ei succedere: sʒ
2 hereditas deuoluatur in fiscum. Videbatur contrarium † qꝛ
victricus loco parētis habetur: vt. s̄. de neg. gest. l. si paterno.
a sed pater succedit filio. An autem victiccus[a] possit dari tutor
priuigno. et sic mulier transiens ad secunda vota possit pete
re maritum dari tutorem suis filijs ex primo matrimonio.
vide quod habetur in. l. nonnunq̄ꝫ. ff. de adop. ⁊. s̄. de cōtrario
iudi. tute. l. fi. in prin. ⁊ nō est diu qd̄ fuit in ciuitate ista. iste ca
sus ⁊ in illis. ll. probatur ꝙ sic: ⁊ tamen. l. nō confidit de matre
vt si victricum superinduxit debeat apud euʒ alimētari: vt. s̄.
vbi pupil. edu. deb. l. j. i prin. qd̄ est mirabile: ⁊ sic educatio fiet
apud vnum ⁊ tutela erit apud alium.

a ¶ Victricus. ad
de glo. in auť. de
nup. in. §. si ocun
dum. ⁊ Spe. tit.
de tuto. §. iiij. v̄si
cu. verūtamen.

1 AMite cuí. †Amite sue non pōt quis succe
dere ꝑ se si filios relinquit: qꝛ illi
preferūtur sibi nec etiā ex persona illorum si illi ha
bent aliquos ꝓpinquiores: puta fratres. hoc scd̄o
alias secus. hoc tertio ⁊ vltimo dicit.
2 ☞ Tutor an succedat pupillo deficientibus alijs attinen
tibus.
3 Qui pueros expositos suscipiunt ⁊ nutriunt: an illis succedāt
si deficiant alij consanguinei.
Quid in hospitalibus qui tales recipiunt.
Quid in hospitibus recipientibus peregrinos et aduenas si
ibi decedant. ⁊ nu. 5.
4 Qd̄ tales peregrini non possunt capi ꝓ represalijs: ⁊ qualiter
possunt testari ⁊ quā solennitatē seruare debeant. ⁊ nu. 5.
5 Bene faciunt peregrinantes si portant signū peregrinorum.
6 Illi qui moriūtur apud sarracenos an debeant testari de iure
communi.
7 Casus in quo bona intestati deueniunt ad episcopū.
Si fiat donatio alicui imagini beate virginis vel alterius san
cti existentis in loco priuato ꝙ illa donata debeant deuenire
ad ep̄m qui illa habet distribuere in piam causam.
8 Consuetudines ⁊ statuta possunt expresse reprobari.

1 NUtritoribus. †Ista lex exēplificatur
tribus modis. Primo
in illis quorum vxores pro pecunijs lactant pue
ros alienos: vt si illi pueri postea decedant quādo
cunqꝫ non relictis aliquibus consanguineis illi nutritores nō
2 succedant sed bona deueniant in fiscum. †⁊ per hoc Barto. re
prehendit glo. que est in. l. quod tutela. de regu. iuris. que dicit
tutorem succedere deficientibus alijs attinentibus. nam dicit
Barto. qd̄ illa gl. non probatur aliqua. l. qd̄ in contrarium fa
cit ista. l. Bald. ⁊ Ange. videntur etiam sustinere eo casu quo
pupillus moriatur durante tutela: aľs secus. argu. ad tertul. l.
mater. Nec ob. ista. l. quia loquitur in nudo nutritore: ⁊ qui re
cipit mercedē de nutrito. sed glo. loquitur in tutore qui admi
nistrat bona ⁊ sine mercede: ⁊ cuius periculo sunt bona. facit
j. de here. decuri. per totum. Secūdo exemplicatur in illis qui
3 pueros expositos suscipiunt ⁊ nutriunt. ¶ †Et sic not. ꝙ ista
hospitalia que tales recipiunt nō ꝓpterea eis succedūt si ma
iores effecti decedant cum bonis: sed potius deueniūt in fiscū.
de his habetur. j. de infan. expo. per totū. Tertio modo exem
plificaretur in hospitalarijs. ⁊ etiam hospitibus recipiētibus

peregrinos ⁊ aduenas: vt si ibi decedant bona mobilia q̄ habent nō applicentur eis sed eorum successoribus si habent al's applicantur fisco. Et quia in multis locis cōtrarium seruabatur marie Rome: vt dicit Bartolus: ⁊ marime in anno iubilei. Imperator Federicus fecit aut. hic positam: scilicet omnes

4 peregrini. tamen ibi male seruatur. ¶ †Ex qua aut. not. pulchra. primo qd tales peregrini non possunt capi pro represa-

a lijs:ᵃ vt patet in prin. dum dicit libere hospitentur in isto verlibere. ⁊ ita tenet Bar. in tractatu represaliarum. ¶ Item no. dum dicit liberam habeant facultatem. naꝫ per hoc dicit Ange. se tenere ⁊ alios tenuisse ꝙ possunt testari corā duobus testibus sicut milites propter liberam facultatem eis datam. ff. de testamen. mili. l. j. in prin. Item ꝙ nō habent seruare statutum nec solennitatem loci vbi hospitantur ⁊ testantur. hoc verum si ibi moriantur: sed si superuiuant. puto ꝙ illud testamētum si alibi moriantur non habeat vires: q2 cessat causa priui

5 legij. ¶ †Et nota ꝭm Ange. qd bene faciunt peregrinantes si portant signum peregrinorum. ⁊ sic ipse ⁊ alij videtur restringere istam aut. solum ad illos qui peregrinantur deuotionis causa vt euntes ad sanctum Jacobum: vel romam: vel ad sepulchrum. ⁊ ꝙ non habeant locum in alijs viatoribus. sed in contrarium facit text. dum dicit ⁊ aduene qd est verbum magis latum. ⁊ sic videntur comprehendere omnes viatores: sed posset restringi ad peregrinationes: q2 omnes peregrini sunt aduene. ⁊ sit sensus quod aduene peregrini ⁊c. Audiui autem ꝙ venetijs est ista consuetudo ꝙ si aliquis forensis ibi moriatur bona deueniant in casu qd esset contra istam aut. si late intelligeretur de omnibus aduenis ⁊ viatoribus. Itē ꝭm Bal. ꝙ causa intestati non regulatur ꝭm consuetudinem ⁊ statutū loci vbi quis moritur: sed ꝭm illa que vigent in loco originis vel domicilij. vel dic ꝙ vigent vbi sunt bona. iurta no. in. l. cū-

6 ctos populos. de summa trini. †Et vide qd not. per Bart. in l. qui a latronibus. ff. de testa. de illis qui moriuntur apud sarracenos. ⁊ ibi testātur an debeant testari de iure communi cū septem testibus ꝭm consuetudinem loci vbi testantur. ⁊ Bar. tenet primam partem: quia eorum consuetudines sunt improbate a. l. christianorum. Bal. tenet ⁊ dicit se consuluisse ꝙ si factum est coram duobus testibus. ⁊ sic de iure gentium seu naturali valere etiam in terris christianorum: et vbi sunt bona.

7 ¶ †Not. etiam casum in quo bona intestati deueniunt ad episcopum. ⁊ dicit hic Ange. se tenuisse per hunc tex. in quadam

b disputatione sua ꝙ si fiat donatio alicui imaginiᵇ beate virginis vel alterius sancti existentis in loco priuato ꝙ illa debent deuenire ad episcopum qui illa habet distribuere in piam causam per istam aut. sed cauendum est ne potius imburset: sed

8 hoc facit in preiudicium anime sue. ¶ †Ultimo no. ꝙ consuetudines ⁊ statuta possunt expresse reprobari per. l. ⁊ tūc. l. vincit eas. sed quando non sunt expresse reprobate vincūt legem: vt. j. que sit lon. cōsue. l. j. cum ibi not. Sed cū hic dicatur hactenus ⁊c. an erit reprobata cōsuetudo inducta post istam aut. videtur ꝙ non per gl. que est in cle. statutum. de elec. Contrariū tenet hic Bal. quia hic reprobatur ratio consuetudinis: quia est iniqua. ⁊ ideo extēditur ad preteritam ⁊ futuram ꝭm eum: quod not.

2 ☞ Filiusfamilias etiam de iure codicil. qd habebat heredeꝫ abintestato in aduentitijs secus de iure ffōrum. et quid in castrensibus.

3 Hereditas filij est patri luctuosa sicut ⁊ matri.

1 **Sancimus.** †In bonis maternis frater succedit fratri in proprietate pater vero in vsufructu. h. d. Et fuit facta hec. l. post l. quecunꝗ. j. de bo. que lib. de qua facit hic mentionem que loquitur in lucris nuptialibus. Et ipsam extēdit ad bona materna que hodie per. l. j. §. ti. j. acquiruntur filijs quo ad proprietatem: ⁊ patri quo ad vsumfru. si cōtingat eos post ea decedere qui decedat in illa proprietate: et in lucris nuptialibus que similiter acquiruntur filijs: determinatum erat per hanc. l. quecūꝗ. qd succedant liberi eorum si quos reliquerint si vero nō reliquerint succedant fratres vtrinꝗ coniuncti: ⁊ si eos nō habent succedāt fratres ex altero latere tm̄ excluso patre preterꝙ in vsufru. Sꝫ omnibus deficientibus vltimo loco pater succedit: ⁊ illam decisionē imperator hic extēdit ad bona materna. nam primo loco fuit statutum in eis per cōstantinum ꝙ acquirerentur filijs quo ad ꝓprietatē in. l. j. §. ti. j. nō tm̄ erat statutum qui succedat dictis liberis post mortē ſꝫ decidītur per hanc. l. de lucris autē nuptialibus fuit statutū p impe ratores posteriores in. l. j. §. de bo. que libe. ⁊. l. nō sine. vnde melius starct ista. l. in titu. seq. hodie vero corrigit ꝙ si liberi reliquerunt liberos pater in bonis aduentitijs succedit etiam in proprietate vna cum fratribus vtrinꝗ cōiunctis: sed si sunt ex vno latere tm̄ solus pater succedit illis exclusis. aut. defuncto.

2 §. ad tertul. ¶ †Not. ergo hic ꝙ etiam de iure codi. filiusfa. in

c aduentitijsᶜ habebat heredem abintestato: secus de iure ffōrum nam etiam in castrensibus vel quasi que querebātur filijs quo ad proprietatē ⁊ vsumfru. ⁊ in quibus reputabantur patresfa. l. ij. ad macedo. non propterea habebant heredes etiam filios proprios ſꝫ pater istis mortuis omnia occupabat iure peculij l. ij. de castren. pecu. de iure autem autenticoꝝ clarum est qd filiusfa. in aduētitijs et quibusdam habet heredeꝫ abintestato. Ex testamento vero nō: vt in. l. fi. §. qui testa. fa. pos. de iure autem etiam ffōꝝ filiusfa. in dote aduētitia vel etiam profectitia donata per patrem habebat heredem ꝭm doct. qd dicyt plene

3 per Bar. in. l. post dotem. ff. solu. matri. ¶ †Item not. ibi duꝫ dicit: sed triste lucrum ⁊c. ꝙ hereditas filij est patri luctuosa sicut ⁊ matri. §. de insti. ⁊ substi. l. fi. ⁊c.

2 ☞ Statutum ꝙ frater ex latere patris tantū preferatur fratri vterino ⁊ ipsuꝫ excludat: an si frater defunctus habeat bona quesita a iure communi inter ipsum vterinū ⁊ in illis frater ex latere patris preferatur vterino.

1 **Itaꝗ mortuo.** †Quare fuit necessaria ista aut. nonne sufficiebat aut. defuncto. ⁊ aut. cessante. dic qd aut. defuncto. loquitur quādo quis decedebat relicto patre ⁊ matre et fratribꝰ. aut. cessante. loquitꝰ quādo decedebat patre ⁊ matre relictis fratribus vtrinꝗ cōiunctis vel eoꝝ filijs. Sed aliquando decedit relictis fratribus vtrinꝗ cōiunctis ⁊ relictis alijs ex latere patris tantū q dicūtur cōsanguinei vel germani. Iteꝫ vlterius: ⁊ iste casus non erat clare decisus ꝑ illas aut. sed deciditur per istam qd est fratres vterini cōiuncti preferantur in omnibus bonis ⁊ alios excludunt: sed si illi nō extarent alij pariter succederent. Sed in bonis aduentitijs que defunctus habebat a patre ꝑferuntur fratres ex latere matris tantum: ⁊ in his que a matre preferantur vterini. Quidā dixerunt ꝙ non: quia illam differentiam non facit ille tex. nec in corpore vnde sumitur: sed simpliciter dicit eos pariter admittendos. Glo. tamē tenet contrariū: vt illa aut. debeat intelligi ⁊ limitari ꝭm veteres. ll. scꝫ de emancipatione. §. de legi. heredatis eī operatꝰ: q2 decidit eos pariter vocādos vt restringatur ad bona ꝑ ipsum defunctum quesita sed in alijs seruetur illa. l. qñ autem sunt vtrinꝗ coniuncti nō est locus dispositio

2 ni illius. l. q2 illi preferuntur in oībus. †Ego aūt habui talem casum de facto. Statutū dicit ꝙ frater ex latere patris tantuꝫ ꝑferatur fratri vterino: ⁊ ipsum excludat: queritur si frater defunctus habeat bona quesita a iure cōi inter ipsum ⁊ vterinū an in illis frater ex latere patris preferetur vterino. ⁊ videtur ꝙ sic. nam tunc est locus distinctioni quam. §. dixi quando frater consanguineus vel vterinus simul in successione cōcurrūt vt primus cū parte capiat bona paterna. Secūdus vo bona materna: ⁊ etiam pariter diuidantur sicut videmus in ꝑlegatis factis singulis heredibus: vt in. l. ex facto. ff. de here. instit. Sed in casu nostro. ꝑpter statutū vterinus non concurrit cuꝫ cōsanguineo sed ab eo excluditur: vnde nō potest dici ꝙ ante partem capiat bona materna: quia non debet ea capere nisi vt heres. ⁊ hoc etiam videmus per istam aut. q2 non extat frater vtrinꝗ coniunctus: quia ꝑfertur alijs non possunt alij dicere nolumus partem de bonis paternis vel maternis. In contrarium q2 resultat magna iniquitas: ⁊ sufficit ꝙ statutū ꝑferat fratrem cōsanguineis: vt ipse solus succedat in bonis aliunde quesitis. ⁊ hanc iniuriam faciet frater vterinus. Et his terminis contentum debet esse statutum absꝗ eo ꝙ extendat vires ad bona materna. vnde debet restringi cum sit correctiuum iuris cōis ad bona aliūde quesita: ⁊ ꝙ in maternis remaneat dispositio iuris cōis: ⁊ sic dupliciter isti succedētꝰ. s. ex forma statuti in bonis aliūde quesitis: ⁊ de iure cōmuni in bonis habitis a matre: nec est hoc inconueniens: q2 ille censetur habere diuersa patrimonia sicut ⁊ miles. l. j. ⁊. ij. de testa. mili. propter dispositionem. l. ⁊ emācipationem. §. de legi. here. ꝑ alia parte consului tanꝗ equiori. Nec obst. illa aut. q2 frater vtrinꝗ coniunctus participat de vtraꝗ coniunctione. ⁊ non est absurdum ꝙ ipse solus habeat bona materna propter duplicem cōiunctionem qd non est in casu predicto in fratre cōsanguineo qui non est participat de coniunctione matris.

¶ De bonis maternis — Rubrica.

¶ De ista materia dic vt plene in glo. ipsius rubrice.

2 ☞ Pater est legitimus administrator eo casu quo hꝫ vsumfructum.

Plures casus in quibus pater nō habet vsumfructum in bonis maternis.

Pater au

---

a ¶ Nō possunt capi ꝑ represalijs. Adde gl. i. l. ij. in §. legatis. ff. d iudicijs.

b ¶ Donatio alicui imagini. adde gl. ⁊ doc. in. l. statue. ff. de vsufru. Ang. in. l. in reꝫ. §. itē quecūꝗ. ff. de rei ven. Ang. in aut. sitr. C. ad le. falci. Abb. in rubrica. de parochijs. Abb. in. c. dilectis. de offic. ord. Abb. i. c. q̄m. de deci. Abb. i. c. pastoralis. d his q̄ fiūt a ꝑla. Anto. de but. i cle. ꝑ literas. de ꝑben. Ang. in disputatione. inci. in refulgenti delitiarum palatio.

c ¶ Filiusfamilias in aduētitijs. adde an talis possit testari de aduētitijs. vide in. l. nemo. ⁊ ibi doct. C. qui testa. fa. pos. et ibi cōcluditur ꝙ nō. Et qd si talis esset clericus: an pōt testari de aduētitijs. dic ꝙ sic etiā sine cōsensu patris: vt in. l. de sacrosan. ⁊ in aut. presbyteros. C. de epis. ⁊ cle. et in. c. q2 nos. de testa. gl. in. c. q2 ingredientibꝰ. ⁊ ix. q. iij. Inn. ⁊ doc. in rub. de pecu. cle. ⁊ Spe. tit. de actore. in. §. j. versed cū clericorū.

Pater an possit cōstituere procuratorē in causa filij.
3 Cautela pro illo qui emit a patre ⁊ dubitat ne res sit filij.
4 Statutū q nulla prescriptio possit opponi debet restringi ad prescriptionē minoris tēporis .xxx. annorum.
5 Statutū q si aliquis possederit rem bona fide per .xx. annos intelligatur esse dñs ⁊ nō possit sibi lis moueri q intelligat qd nō possit lis moueri per illos qui intra illos .xx. annos potuerunt mouere ⁊ nō mouerunt.
6 Quando pater vendit rem filij pōt filius post eius mortem rescindere venditionē ⁊ rem suā vendicare.
Quid si est heres patris.

1 Res que. †In bonis maternis filio cōpetit ꝓprietas patri vsusfructus cum plena administratione excepta alienatione. h. d. Barto. ⁊ hoc quando filius erat in ptāte: al's dic vt. j. eo. l. si viua matre. ⁊ fuit hoc inuentum ⁊ introductum per Constantinum autorem huius. l. sed ante hanc. l. quecūqz bona acquirebantur filio patri querebātur pleno iure. l. placet. de acqui. heredi. cum seq. Fuerunt autem quidam glossatores qui tenuerunt q etiā ante hanc. l. fuerat hoc introductum in bonis maternis per. l. filio. ff. de inoffi. testa. Contrarium tenet glo. ⁊ melius in. l. is qui putat. de acqui. here. de hoc per Cy. ⁊ alios in l. j. §. qui admit. ad bono. pos. Fuit autem ratio motiua imperatoris: q2 ante. l. istaz si pater habebat filios ex prima vxore ⁊ postea ex secunda. ⁊ istis delata erat successio matris ⁊ adibāt iussu patris cum acquireretur patri pleno iure eo patre mortuo talia bona erant cōmunia inter ipsos: ⁊ primos filios qui nullam cōiunctionem habuerunt cum vxore. Secūda qd erat filijs illius vxoris valde graue vt bona matris sue cōmunicarent cū fratribus alterius vxoris: vt. j. tit. j. cum oportet. post
2 prin. ibi: ⁊ filij vero lugebunt ⁊c. †Item inquātum dicit q pater est legitimus administrator. Istud est verū eo casu quo habet vsumfru. al's secus. vt not. per glos. in aut. excipitur. j. titu. j. vbi etiam gl. ponit plures casus in quibus pater non habet vsumfructum in bonis maternis. ¶ In gloss. ij. ibi: lite contestata. docto. tenent q imo pater potest constituere ꝓcuratorem in causa filij etiam ante litem contesta. per hunc tex. dum dicit q potest poscere id est petere per se vel procuratorem: sed petere nō dicitur nisi litem contestetur: vt. l. amplius nō petirem ra. habe. ergo potest cōstituere procuratorem ad litem cōtestandum. Nec obst. l. neqz. quia ibi loquitur in tutore qui nō habet tantum ius quātum pater: licet enim sit legitimus administrator tamen est nudus administrator q2 nullum cōmodum habet de bonis pupilli: sed pater habet vsumfru. sicut videmus in episcopo ⁊ alijs prelatis qui faciunt fructus suos: ⁊ possunt cōstituere ꝓcuratorem ante litem cōtest. sicut si essent domini: vt in. c. petitio. de ꝓcu. cum multis alijs. Dicit tamen Inno. in. c. accedens. eo. tit. q si filius est maior infante debet pater adhibere consensum eius. doctores nostri videntur hic tenere contrarium q solus pater possit sicut si esset dominus vt hic dicitur. ¶ In alia glo. que incipit ergo. in fi. ibi: sz quocunqz modo fiat: dic hoc verū quando filius est maior infante ⁊ presens: al's in persona propria patris. l. j. §. sufficit. de admini. tuto. ⁊. j. titu. j. cū non solum. §. vbi autē in vnum. ¶ In gl. seq. in fi. ibi. §. est enim absurdum. dic q regula illa locū habet
1 in illis qui agunt noīe suo: quia si non possunt alienare noīe suo nec rem in iudicio deducere nō autem in his que nomine alieno: vt pater ⁊ tutor qui non possunt alienare: ⁊ tñ possunt
3 rem in iudicio deducere: vt hic. ¶ †In gl. seq. ibi: docent enim mentiri. dic q certe non est verum. Non enim vult dicere ille tex. q cum pater vendit rem filij debeat false docere ⁊ ostendere q res sit sua: licet glo. videatur ita intelligere: sed vult dicere q caueat pater qualiter vēdat rem filij: quia filius poterit euincere ab emptore: ⁊ emptor aget de euictione: ⁊ condemnabitur pater si non docet q res erat sua ⁊ nō filij. hic autem docere non potest si veritas est in contrarium. caueat ergo ad vēdendum. ¶ In seq. glo. que incipit etiam ibi in limine contractus. Tu melius declara q quando quis emit a patre rē quā ipse emptor dubitat esse filij potest dicere nolo emere nisi des mihi fideiussores de euictione. hoc casu non procedit glo. Si autem emit non receptis fideiussoribus tūc aut anteq̄ soluat precium filius mouet sibi litem vel controuersiam: ⁊ tunc nō tenetur soluere precium patri nisi det fideiusso. quia dicit imminere euictio in limine contractus: et ita debet intelligi ista glo. Interdum soluit precium ⁊ postea ad notitiam eius peruenit q erat filij: ⁊ tunc nō tenetur pater dare fideiussores de iure cōmuni. l. illud. ff. de euic. ⁊ iputet sibi emptor cur sibi nō ꝓuiderit: sed debet expectare q res euincatur ⁊ anteq̄ fuerit euicta et ablata agere non potest. l. habere licere. ff. de euictio.

4 ¶ †In glo. seq. not. cum glo. iuncto tex. dum dicit nullam poterat prescriptionem ⁊c. si statutum dicat q nulla possit opponi prescriptio debet restringi ad prescriptionem minoris temporis .xxx. annorum: qd perpetuo tene menti. ⁊ est text. cum glo. in vsi. feu. in titu. de. l. conradi. §. ꝑterea. ⁊ de probi. alie. ꝑ
5 Fede. post princi. ¶ Not. scdo glo. ad statutum huius ciuitatis quo cauetur q si aliquis possederit rem bona fide p. .xx. annos. intelligatur esse dominus ⁊ non possit sibi lis moueri: vt istud statutum intelligatur quod nō possit lis moueri per illos qui intra illos .xx. annos potuerunt mouere ⁊ non mouerunt. Et satis operatur statutū: quia etiam sine titulo possessor prescribit per .xx. ann. quod nō est de iure cōmuni. l. nullo modo. §. de rei vendi. Sed contra illos qui non potuerūt agere tempus statutarium non currit: ⁊ ita pluries cōsului in ciuitate ista: licet quidā ignorantes ⁊ adherentes litere sicut iudei sine discretione: ⁊ ratione sint in cōtraria opi. sed quod pe
6 ius est inductū contra illos qui agere nō potuerunt. ¶ †Ultimo not. hic in fi. l. quod quando pater vendit rem filij potest filius post eius mortem rescindere venditionem: ⁊ rem suam vendicare: quod est verum si non est heres patris: sed si est heres dic vt plene not. in l. cum a matre. §. de rei vendica. ⁊ de iure delibe. l. fi. §. in computatione. in gl. magna. ver. item quid si defunctus.

2 ¶ Non valenti agere de iure nulla prescriptio currit: ⁊ quid si nō valeat agere de facto.
3 Ex prescriptione longissimi tēporis an ⁊ quando prescribens acquirat dominium.

1 Nisi tricennale. †Durāte patria potesta. nulla ꝑscriptio currit contra filium in re sua alienata per patrem: quia non potest agere cum exercitium actionis cōpetat patri ratione vsusfruc. ⁊ legitime administrationis: vt in. l. C. et non valenti agere de iure nulla prescriptio currit: in
2 l. j. in fi. j. de anna. excep. ⁊. §. de iure dotiū. l. in rebus. in fi. † licet non valenti agere de facto currit sed restituatur: vt in. l. et attilicinus. ff. de ser. vrb. predio. ⁊ plene per Cyn. in. l. quoties. §. de preci. impera. offe. Postq̄ vero exiuit patriam potesta. ꝑ mortem patris sine emancipatione incipit sibi currere prescriptio non longi tpis: q2 illa requirit titu. verum ⁊ validum seu saltem putatiuum iusto errore interueniēte: al's nō currit: vt in. l. nullo modo. §. de rei vēdi. ⁊ hic tit. collationis a patre nō valet: q2 cōtra prohibitionē. l. C. ⁊ sic est ipso iure nullus: vt in l. queadmodū. j. de agri. ⁊ censi. vnde non potest causare ꝑscriptionem longi tpis nisi interueniret iustus error facti: sz bene incipit currere prescriptio longissimi tpis .xxx. ann. que nō requirit titu. Et. h. d. ista aut. Et vide quod no. glo. in simili pro
3 his que dixi in. d. §. preterea. de. l. conradi. de vsi. feu. †Itē ex illa aut. not. q ex ꝑscriptione longissimi tēporis acquirit prescribens dominium quod est veruz quādo erat bone fidei: al's solum exceptionē de iure ciuili: vt. j. de prescri. .xxx. anno. si qs emp. §. sed si quis eam. sz per prescrip. longi. temp. acquiritur dominiū vtile: per vsucapionē vero directum fm doc. ita concludunt super glo. que est hic. prescriptio autem longissimi tēpo. currit etiam cōtra minores excepta pupillari etate: vt hic patet in. l. sicut. de prescrip. .xxx. ann. sed prescriptio lōgi tēpo. hodie nō currit contra minores: vt in. l. fi. §. in quibus cau. resti. in integ. non est neces. ¶ In gl. ibi: ⁊ publicianam actionē: imo vtilem in rem ⁊c. Dic q hec secunda verior: q2 publiciana datur ante cōpletam prescriptionē: post vero cōpletam cessat publiciana: ⁊ datur vtilis in rem: vt. l. nō tantū. §. qd si ꝑ emptore. ff. de peti. here. ⁊c.

1 Quicquid. †Que supra dicta sunt in. l. j. de bo. mater. locum habent in bonis materni generis. h. d. ⁊ nihil aliud. ⁊ supplet. l. prece. que nō extendebaꝭ ad bona relicta nepoti ab auo materno vel auia: q2 est iuris veteris correctiua qd volebat etiā acquiri filio vel alij in potestate patri vel auo: ergo ⁊c. vt. l. si vero. §. de viro. solu. matri.

2 ¶ Maritus anvtitur ⁊ fruitur bonis vxoris etiā paraphernalibus.
3 Quomodo pater emancipans filiuz possit sibi retinere dimidiam partem vsusfructus bonorum acquisitorum tēpore quo erat in potestate ⁊ q aliam dimidiam perdat nisi per pactuz eam sibi reseruet.
4 Per disparitatem filiorum qualiter resultent diuersa iura et dispar institutio.
5 Premiū emancipationis debetur patri emancipati.
Donatio quā faceret filius patri tempore emancipatiōis: an requirat insinuationem.
6 Nepotes nō debent esse melioris cōditionis quā filij.

In regno an filius secundo genitus excludat filium primoge-
niti.
7 Per emancipationẽ videtur quis cõsequi liberationẽ.
1 SI viua matre. ¶†In bonis mater-
nis delatis filijs eman
cipatis pater habet virilem vsumfru. in p̄miũ emã-
cipatiõis. Et idem in nepotibus ꝛ pronepotibus.
hoc dicit. Et est singularis ẜm Bart. regulariter autem in bo
nis delatis filio emancipato post emancipationẽ pater nõ ha
bet vsumfru. nec est legitimus administrator: vt. ĩ. tit. j. l. j. ver.
nõ emãcipato. Fallit in bonis ꝓueniẽtibus a matre: vt in hac
l. in quibus habet virilem vsumfru. vna cũ liberis propter ra-
tionem que ponitur hic in glo. q꞉ cum dixit mater fuit vna ca
ro cũ patre eius viro: ꝛ fruebatur bonis etiã nõ solũ dotalib⁹
sed etiã paraphernalibus. Ita vult ergo hec lex que in memo
riam bene transacti matrimonij ista cõcedit sibi virilẽ vsumfr.
ne videns mortem vxoris lugeat videns se priuatũ tam perso
na eius q̃ bonis: sic ergo in bonis delatis ab auo vel auia ma
terna in quibus cessat ista ratio nõ haberet locum ista. ꝛ mul-
tominus in delatis ab alio extraneo. Et hoc vult glo. j. hic po
2 sita que non reprobatur in. d. l. j. ĩ. titu. j. †Item etiã no. ꝙ ma-
ritus vtitur ꝛ fruitur bonis vxoris etiã paraphernalibus: q꞉
glo. indistincte loquitur; sed alia glo. que est. s̃. de iure do. in. l.
vbi adhuc. que incipit: si ergo videtur dicere contrariũ ꝙ fru-
ctus bonoꝝ paraphernaliũ non deseruiunt viro: ꝛ ideo solum
modo posset vxor vel eius heredes repetere a viro vel eius he
redibus fructus quos percepit ex dictis bonis: sed in contra-
rium facit. l. fi. s̃. de pac. cõuẽ. Breuiter istã. q. tangit Richar.
malum. ꝛ de ipsa vide in. l. maritus. per Bart. ꝛ. ff. ad legẽ fal.
iuxta fi. titu. qui distinguit ẜm Richar. ma. aut percepit cõtra
voluntatem mulieris expressam. ꝛ possunt ab eo vel eius here
dibus repeti. Aut ẜm expressam vel tacitam que presumitur
esse si patiatur maritum percipere fructus: ꝛ tunc si extant ve-
niunt restituendi. Idem videtur si sunt cõsumpti: ꝛ effect⁹ est
locupletior. Item aut sunt fructus naturales ꝛ idẽ: aut indu-
striales; ꝛ nõ veniunt restituẽdi sicut nec percepti a bone fidei
possessore. Et ita etiam consuluit Bar. ꝛ Bal. hic aliqualiter
3 tangit. ¶†Sed quero quomodo pater emancipans filiũ po-
test sibi retinere dimidiam partem vsusfructus bonorũ acqui
sitorum tẽpore quo erat in potestate: vt. ĩ. ti. j. l. cũ oportet. §. cũ
autem. aliam vero dimidiam perdit nisi per pactum eam sibi
reseruet: sed cũ possit per pactũ sibi reseruare vsumfructũ bo-
norum acquirendoꝝ post emancipationẽ. vide in addi. Spec.
in tit. de natis ex li. ven. circa fi. ¶In tex. ibi tribunus portio
nem tanq̃ heredi sue vxoris vna cum filijs eius: vt sentit gl. s̃.
titu. j. l. affinitatis. ꝛ etiam hic. ꝛ sic no. per nouam successionẽ
põt succedere: vt heres in vsufru. Item casum in quo maritus
succedit vxori vna cũ filijs ipsius vxoris. Adde aut̃. preterea.
4 s̃. vnde vir ꝛ vxor. ¶†In tex. ibi disparivtetur ꝛc. Not. per di-
sparitatem filiorũ diuersa iura: ꝛ dispariter institui. ¶Et est
ar. ẜm Bal. si statutũ dicat ꝙ extante masculo, filia dotata nõ
succedit patri: ꝛ superest vna dotata altera nõ dotata ſʒ prima
succedat: sed secunda succedat vna cum masculo: q꞉ disparitas
earum hoc suadet; licet prima facie videbatur iniquum pro-
pter inuidiam que oriri posset inter eas: vt. l. cuʒ pater. §. euic.
de lega. ij. ꝛ sic potius videtur ꝙ propter non dotatam ꝛ dota
ta succedat. arg. in. l. si cõmunem. quẽadmo. serui. amit. sed cõ-
tra est ẜm Bar. ¶In text. ibi: ꝛ premium delate emancipatio
nis cũ volebat accipiet loquit̃ de premio de quo. ĩ. titu. j. l. cum
oportet. §. cũ autem. quia si emancipauit retinebat dimidiam
5 vsusfructus. ¶†Et not. hic ꝙ premium emãcipationis debe-
tur patri emancipati: q꞉ hic confert beneficiũ in filium existen
tem sui iuris. Et ideo donatio quã faceret filius patri tẽpore
emancipationis nõ requireret insinuationem: quia fit ꝓpter
merita: vt in. l. aquilius regulus. ꝛ. l. si pater. ff. de dona. qȯ est
verum ẜm Bal. quãdo incõtinenti post emancipationem vel
in ipsa emãcipatione donat. Si vero dudum ex interuallo do
nat nõ videtur donare in premiũ emancipationis. ꝛ sic requi
reret insinuationẽ. ꝛ multo magis q̃ facta extraneo. p. l. dari.
j. de dona. Ecõtra vero donatio quam pater faceret filio tem-
pore emãcipationis. licet vulgariter dicatur fieri in premium
emancipationis. ista est impropria locutio: q꞉ non meret̃ pre-
mium cũ ipse nil conferat patri; sed pater sibi. ideo reputatur
potius simplex donatio q̃ facta ob causaʒ meritorum. merito
requirit insinuationem ẜm Bal. qui ita not. in. l. vt liberis. in
6 fi. s̃. de colla. ¶†Ultimo docto. no. istum tex. ĩ. dum dicit dete
riores esse nepotibus filij non sinantur. i. qȯ nepotes nõ debẽt
esse melioris cõditionis q̃ filij. vnde Cy. inducit ad questionẽ
a de secundogenito [a] vt non excludatur in regno a filio primoge
7 niti: quia sic esset deterioris conditionis q̃ nepos. ¶†Nota

a ¶De secundoge
nito. adde ȯ hac
q. ꝛ vide eundeʒ
Pau. de ca. ꝛ ibi
Alex. ĩ. l. is põt.
ff. de acq. here. et
eundẽ Alexã. in
ↄsi. iiij. col. iij. ṽ.
p̃terea. in. iiij. vo
lu. Cur.
b ¶Nullatenus.
Adde qd impor
tat hoc verbum
nullatenus. vide
no. ĩ. l. si qua mu-
lier. C. ad vellei.
Card. ʒaba. in. c.
sup lr̃is. in. xiiij.
not. de rescri.

etiam dum dicit libertatem vel emancipationẽ quis videtur
consequi liberationem. Et adde quod not. in. l. j. de offi. preto.
ꝛ glo. super rubrica.
2 ☞Qui non nubit secũdo censetur in primo matrimonio re
manere licet dissoluto.
Mulier vidua an sit alenda de bonis mariti sui.
3 Si mulier repetat dotem an poterit etiam vsuras petere: sicut
econuerso posset maritus passus morã ab vxore petere.

OMnem ambiguitatis.
1 ¶†Per transitum ad secunda vota nõ perdit pa-
ter vsumfructum quem habet in bonis filij. h. d. p
istam. l. dicit Bal. patrem non perdere lucrum qȯ habuit ab
vxore: licet transeat ad scda vota. Certe verũ est tamẽ tenetur
seruare post mortẽ suam liberis ex prima vxore. l. generaliter.
2 de secun. nup. ¶†Not. etiã dum dicit siue in priore matrimo-
nio ꝛc. ꝙ qui nõ nubit scdo censetur in primo matrimonio li
cet dissoluto remanere. per. h. d. Richar. malum. ꝙ vidua mu-
lier est alenda de bonis mariti sui sicut esset durante matrimo
nio: vt hic refert Cy. qȯ Bal. dicit ꝛ bene hoc verũ si nõ habet
dotem nec alia bona vnde se alimentet. sed si habet dotem est
alenda infra annũ: postea ṽo repetat dotem vt de ipsa se alat.
3 †Et si hoc nõ facit sibi imputet: nec potest petere vsuras licet
econuerso maritus passus moram ab vxore possit vsuram pe-
tere: q꞉ sustinet onus matrimonij: vt not. per Barto. in. l. in-
sulam. §. vsura. ff. solu. matri. ꝛ. s̃. de rei vxo. act. §. exactio. ꝛ vi-
de Bar. in. l. diuortio. in prin. ff. solu. ma. ꝛ si cõtrarium dicere
mus dictũ Richar. esset verũ. de ven. in pos. mitten. videt̃ tñ
ꝙ si fructus nõ sufficiunt possit habere locũ dictũ Richar. qȯ
ꝑpetuo tene menti. Et adde qȯ no. in. l. filij. §. vidua. ff. ad mu
ni. ꝛ in. l. quoties. de priui. scho.

¶De bonis que liberis Rubrica.

2 ☞In bonis quesitis per emãcipatũ post emãcipationẽ pa-
ter non habet vsumfructũ ꝛ hoc fallit in bonis maternis.
3 Licet vxor transeat in potestatẽ viri quo ad obsequia matri-
monialia: nõ tñ exijt de patria potestate quo ad iura ipsi⁹ po-
testatis: ꝛ an quicquid acquirat̃ per ipsam filiam maritatam
acquiratur patri quo ad vsumfru.
4 Ubicunq̃ aliquid inducitur ad similitudinẽ alterius intelli-
gitur cum omnibus qualitatibus illius ad cuius similitudi-
nem inducitur.
1 CUm venerande. ¶†Sicut ȯ
bõis mater
nis acquisitis p filium vel filiam in potestate
proprietas pertinet ad eos ꝛ ad patrẽ vsusfru
ctus. Ita ꝛ in bonis acquisitis a coniuge. hoc
dicit ista. l. Et sic paulatim ista materia fuit
extensa ꝛ postremo. l. cum oportet. ĩ. eo. extenditur ad omnia
quesita per filios p̃terq̃ in rebus paternis: puta ex industria
2 vel fortuna. ¶†In text. ibi: non emancipato. ꝛ not. pro eo qȯ
no. glo. ꝛ etiam dixi in. l. si viua matre. s̃. ti. j. qȯ in bonis que-
sitis per emancipatum post emancipationem pater nõ habet
3 vsumfru. fallit in bonis maternis: vt in illa lege. ¶†In text.
ibi: licet in potestate. no. qȯ licet vxor trãseat in potestatem vi
ri quo ad obseqa matrimonialia nõ ꝓpterea exijt de patria
potestate quo ad iura ipsius potestatis: ideo quicquid acqui
reretur ipsi filie maritate: vndecunq̃ pater habebit vsumfru-
ctum: ac si non esset maritata. ita not. in. l. ij. s̃. de condi. inser.
4 ¶†In tex. ibi nullatenus [b] acquiratur not. generale verbum:
b ꝛ tamen restringitur scilicet respectu ꝓprietatis nõ respectu
vsusfructus: quia per hanc. l. fit equiparatio de istis bonis ad
bona materna vel materni generis. vnde not. qȯ vbicũq̃ ali-
quid inducitur ad similitudinem alterius intelligitur cũ om
nibus qualitatibus illius ad cuius similitudinem inducitur.
arg. l. j. §. fi. cum. l. seq. ff. si fa. fur. fe. dica. ꝛ qȯ ibi tangit Bart.
2 ☞Dos data patre an soluto matrimonio debeat redire ad
patrem an remanere apud liberos.
3 Licet pater dando dotem ꝛ donationem propter nuptias di-
catur exsoluere debitum naturale ad quod poterat compelli
iudicis officio tamen dicitur exercere munificentiam ꝛ libera
litatem.
1 COnstitutionis. ¶†Lex ista prone-
nit ad tollẽdũ vnuʒ
dubium qñ poterat fieri ad decisionem. l. preceden-
tis. nam si illa que filia mea nupta lucratur vel ac-
quirit a marito vel filius meus vxoratus acquirit vel lucratur
ab vxore: remanet apud eos ꝛ mihi nõ acquiruntur. Dicebãt
quidam quod multomagis bona que per me conferuntur in
dotem vel

dotem vel donationem propter nuptias soluto matri.debent remanere penes ipsos liberos τ non redire ad me quonia ego tenebar illam dotem et donationem eis conferre.vnde postq̃ sunt facti capaces acquisitionis τ retentionis per.l.preceden tem.videbatur q ista conferuntur eis vt debita penes eos re manent vel eorum heredes multomagis q̃ illa que a sua con iuge lucrati sunt ex mera voluntate illius.Hoc dubium tollit imperator per hãc.l.quia si hoc esset parentes retraherentur a munificẽtia erga filios τ darent minores dotes vel donatio nes si non sperarent ad se redire τ aliquando non darẽt:ideo vult iura vetera seruari.vt solu.matri.redeant ad eos qui de derunt qđ est intelligendum quãdo soluitur diuortio qđ iure isto fieri poterat:vel quando soluitur morte generi mei vel nu rus:q2 redit ad me cu3 onere dandi in secun.matri.vt,in aut.
2 q̃uis.§.de rei vxo.actio.†Si vero dissoluitur morte filii mei vel filie mee tunc si decesserunt sine liberis adhuc ide3 est si ve ro cum liberis incidimus in questioné arduam an debeat ad me redire:an remanere penes liberos.de quo i.l.dos a patre. ff.solu.matri.Cõmuniter tenent doct.qđ de iure debet ad me redire:sed de cõsuetudine remanet apud liberos qđ examina plene per Barto.in.l.post dotem.solu.matri.Procedit auté ista consuetudo si pater non fuerit stipulatus sibi doté reddi et sic petit ex tacita stipulatione:vt.§.de rei vxo.actio.p totũ. Si vero expresse fuit stipulatus inspicitur tenor stipulatiõis τ si fuit stipulatus etiã in casu in quo remaneant liberi cessat ɔsuetudo cui poterũt renunciare.Si vero simpliciter nõ cen seretur renũciatum:sed censeretur facta stipulatio in casu do tis restituende.de consuetudine vel de iure:sed hoc casu de cõ suetudine non debet restitui.Plus dicit Bald.multum nota biliter quod etiam si fuisset stipulatus restituere non in casu dotis restituende de iure cõmuni non facta mentione de con suetudine adhuc seruaretur cõsuetudo:q2 illa tendit ad decla rationem dubii qđ erat inter glo.de iure communi.τ ideo cõ suetudo interpretans debet reputari etiam vnum τ idem cũ l.interpretata.vnde dici potest q de iure communi intepreta tio per consuetudinem nõ venit restituenda.Et licet subtili ter loquatur:q2 cõis opi.doct.est q de iure communi sit resti tuenda.τ sic illa consuetudo non interpretatur ius commune sed disposuit contra ipsum ius commune:vt patet ex not.per Bart.in.d.l.post dotem.tenendum esset contrarium eius qđ dicit Bald.qđ veniret restituenda non obstante consuetudi ne q2 partes restrinxerunt se ad dispositionem iuris cõmunis
3 tene menti:quia quotidiana sunt.¶†No.tex.ibi munificẽtia q l3 pater dãdo dotem τ donationẽ propter nuptias dicatur exsoluere debitum naturale ad qđ poterat cõpelli in dicto offi cio:vt in.l.qui liberos.de ritu nup.attamen dicuntur exerce re muni.τ liberali.vt hic.τ in.l.fi.§.de do.promis.in ver.τ libe ralitas.τ filia dicitur recipere ex donatione:vt in.l.fi.§.a soce ro.ff.que in frau.credi.nõ tamen est proprie liberalitas vel do natio cum fiat necessitate cogente:vt in.l.donare.ff.de dona.iõ nõ requirit insinuationẽ nec dicitur tit.lucratiu9:sed nec one rosus quo ad ipsu3 filium recipientem:vt.j.de impo.lucra.de scrip.l.j.post prin.

1 Quod scitis.¶†Lex ista h3 duos casus. primus qui ponitur ibi.sin autem nepos.τ loquiť qñ filius meus fuit lucratus ab vxore sua dotem vel filia mea que fuit lucrata a marito suo donationem propter nup.τ si ꝓprietas est eis acq sita mihi vero vsusfructus decesserunt relicto nepote ex eis τ etiã me relicto.Et queritur quis succedet eis in ista ꝓprietate an ego ratione patrie potestatis:an nepos tanq̃ heres:τ cla rum est q olim etiã in illis bonis que pleno iure acquirebanť eis quo ad ꝓprietaté τ vsumfru.vt castrensia vel quasi vt ego debeam preferri nepoti:q2 non poterat habere heredé abin te stato:τ ego iure patrie potestatis occupabam oĩa iura peculii per.l.fi.ff.de castren.pecu.sed per hanc.l.statuitur contrarium quia hodie non solum in castrensi vel quasi sed in aduentitiis filius vel filiafam.potest habere heredem abintestato:vt.§.cõ munia de suc.l.fi.τ ad tertul.l.fin.Et ideo q2 in causa successio nis hereditarie descẽdentes preferuntur ascendentibus etia3 de iure veteri prefertur ille nepos τ ad ipsum ptinebit illa pro prietas:mihi vero remanebit vsusfru.sicut prius qui non extin guitur per mortem filiorũ:vt in.d.l.fi.ad tertul.¶Sed queri tur si ille erat nepos ex filio:τ sic in mea potestate an illã pro prietatem acquirat.τ respondetur qđ non:sed ibi remanebit sicut viuente filio remanebat apud eum.Quid autem si decesse rint sine filiis hic nihil dicitur:sed hoc declaratur per.l.seq.q2 si relinquant fratres vtrinq̃ coniunctos illi preferuntur aliis fratribus:τ etiam mihi in illa proprietate τ ipsi soli succedunt si tales non habent:sed ex altero latere tantum illi succedunt adhuc me excluso.Ultimo loco si nõ reliquit filios nec fratres illa proprietas peruenit ad me iure hereditario:τ sic cõsolida tur proprietas cũ vsufructu:τ hoc in effectu dicit.l.seq.que cõ cernit primũ casum huius.l.sed corrigitur p auť.defuncto.ad tertul.hodie pater cõcurrit cũ fratribus vtrinq̃ cõiũctis τ si sunt ex altero latere tñ eis pfertur.¶In tex.ibi:nec pronepo tes.dic q iste ver.non potest referri nisi ad nepotes ex filio qui sunt in potestate aui nepotes vero ex filia secus vnde nõ est du bium q per illos nõ potest mihi acquiri proprietas.
2 ¶In dote q nõ valeat pactũ vt maritus eam lucreť soluto matrimonio p eius morté superstite vxore sed d3 ad eam redi re:τ quid in donatione propter nuptias.
3 Si aliquis moritur sine descendetibus relicto auo paterno et materno in quesitis ex latere materno pfertur auus matern9 τ in quesitis a paterno profertur paternus.

1 Sin autem.¶†Hic est scđs casus qui loquiť ecõ uerso quando ipse nepos decessit reli cto patre suo τ auo paterno ẜm vnam lec.qui nepos habebat bona materna:de quibus auus paternus habebat vsumfru ctum:quia erat in eius potestate non autem pater eius q simi liter erat in potestate sui patris eiusdemq̃ aui:τ sic non pote rat nepoté habere in potestate qs succedet huic nepoti in illa ꝓprietate:an ego auus paternus qui habebã vsumfructũ an pater eius qui non habebat:sed erat sibi propinquior τ de iu re veteri quãdo nepos erat emãcipatus:τ sic poterat habere heredé auus pferebatur patri:vt in.l.equissimũ.ff.ad tertul. quia ipse auus contulerat beneficium emancipato non pater. Sed hodie per hanc.l.cũ possit habere heredem etiam si sit in potestate:τ sic nõ succedatur sibi p beneficium emancipatiõis pfertur pater idemq̃ filius q2 ꝓpinquior.tamen vsusfructus meus remanebit firmus.h.d.ẜm vnam lec.τ litera remanet sa tis clara.¶In tex.ibi:idem nepos.Quidam non habent istã
a dictioné idé:[a] τ tũc procedit casus qué.§.posui satis clare.Et quod.j.subiicitur quo ad ipsum ex matre vel linea τc.potest in telligi quibuscũq̃ bonis quia mater vel auia materna ipsum instituerat heredem vel eis abintestato succedit.Sed si habes istam dictioné idem loquitur in casu precedenti.s.in donatio ne ꝓpter nuptias quam mater eius fuit lucrata viro suo.Et debet poni casus q ego dedi vxoré filio meo τ dedi sibi dona tionem propter nuptias pacto apposito q illa nurus mea de beret eam lucrari qualitercũq̃ solueretur matrimonium etiã morte ipsius τ ita solutũ est:τ sic fuit lucrata in pũcto mortis τ eam trãsmisit ad filium eius nepotemq̃ meum ex filio.vide batur ergo q mortuo nepote deberet ad me redire a quo pro cessit.attamen cõtrarium est:quia imo filius meus tanq̃ pro pinquior ei succedit postq̃ enim successit matri sue cẽsetur iste nepos habuisse a matre τ nõ a me:ideo non est curãdum q a me originaliter ꝓcesserit sed magis inspicitur immediata p sona a qua habuit:τ ista est ratio decisiua.Sed contra positio nem istam opponitur q non valuerit istud pactum vt illa nu rus mea lucraretur soluto matrimonio p mortem eius super stite filio meo pro quo data fuit sed debet ad me redire.vt.§.l. proxi.vt sic possum eam dare in secũdo matrimonio vt in.l.ij.
2 ff.de pac.conuen.†Sol.in dote fateor q non valet tale pactu3 vt maritus eam lucretur soluto matrimonio per eius morte3 superstite vxore:sed debet ad eam redire vt ex ea possit iterum nubere vel se sustentare.vt in.l.cõtraria.S3 in donatione pro pter nuptias bene valet tale pactu3 τ ita dicit Cy.fuisse deter minatum per hunc.§.τ per glo.eius que incipit intellige.que sentit illud quod dixi.q fuit pactũ q lucraretur qualitercũq̃ solueretur matrimonium etiam morte mulieris lucrantis.et istud non reperitur alibi in doc.Aliĩ ponunt casum.alio mo do puta filia mea nupsit filio tuo p quo dedisti donationẽ ꝓ pter nup.pacto appo.qđ eam lucrareť etiã si predecederet pre decessit filia mea τ sic fuit lucrata relicto nepote ex ea τ relicto me matre lucrantis.Ista proprietas transmissa fuit ad filium ei9 durante penes me vsufructu decessit:postea iste nepos reli cto me auo materno patreq̃ matris sue τ relicto te auo pater no τ mortuo filio tuo:queritur quis nostrum succedit huic ne poti in illa ꝓprietate:an ego auus maternus vel tu auus pa ternus:τ dicitur hic q ego auus maternus:quia istam dona tionem seu lucrum habuit a matre sua filiaq̃ mea:et sic debet ad me redire tamẽ tu auus paternus habebis vsumfruc.Sed istud videtur nõ posse stare quia viuente filia mea vsusfructus pertinebat ad me:nec per eius mortem fuit extinctus:l3 certe filia mea non fuit lucrata quousq̃ vixit:sed in puncto mortis lucratur τ eam transmittit ad filium suum qui est in potestate tua τ non mea:ideo vsusfructus ad te pertinet:quia vsusfru ctus per mortem nepotis non perit:vt in.l.fi.ad tertul.l3 pro prietas peruenit ad me:quia eã habuit immediate a filia mea

a ¶Dictioné ide3. adđ q aliqñ ista dictio importat precisam idẽtita té de quo p Car. zaba.i.c.caplm.i scđo ℞rio.đ rescr. idé Car.in.c.fi.i §.idei primo no. de offi.deleg.

licet ea mediāte habuerit a te qui dedisti originaliter: sed hoc
3 non attenditur: sed persona propinquior. †Iste est mirabilis
casus τ non est alibi ſm Bart. qd si aliquis moritur sine descē
dentibus relicto auo paterno et materno in quesitis ex latere
materno prefertur auus matern⁹: τ in quesitis a paterno pre-
fertur paternus sicut in fratribus τ sororibus: vt dicit̄ in. l. de
emancipatione. §. de suis τ legi. per glo. in aut. post tres. eo. ti.
τ in aut. itaq;. §. cōia de succes. Et inspicitur psona immedia-
ta a qua defunctus habuit non autem mediata: vt sciamus ex
cuius linea habuit qd perpetuo tene menti τ per predicta iste
§. reputatur difficilis in positione casus.
2 ☞ In bonis aduentitijs alienatis per patrem durante pa-
tria potestate nulla currit prescriptio contra filios: sed finita
patria potestate incipit currere et de qua prescriptione intel-
ligatur.

Qualicunq;. †Bona que patri non querun-
tur moriens transmittit. Pri-
mo ad filios. Secundo ad fratres vtrinq; coniun-
ctos. Tertio ad fratres ex vno latere tātum. Quar
to ad parentes. h. d. Bart. τ loquitur in lucris nuptialibus. τ
idem post per aliam. l. fuit statutum in bonis maternis. §. cō-
2 munia de suc. l. fi. que facit mentionē de ista. l. †Et not. in fi. ꝙ
in bonis aduentitijs alienatis per patrem durante patria po
testate nulla prescriptio currit contra filios: sed finita patria
potesta. incipit currere qd intellige. s. de prescrip. xxx. ann. vt
aut. nisi tricennalis. §. ti. j. nō lon. temp. quo non currit sine ti
tu. τ ibi ti. est nullus: qr habitus a psona phibita alienare: vt
hic ante finē. ibi alienādi vel obligādi licentiā denegamus τc.
si tamē subesset iustus error facti: qr pater asserebat esse suam
titu. putatiuus sufficeret ad prescribendū longo tpe. l. non so-
lum. §. qd vulgo. ff. de vsuca. pro emp.
2 ☞ Sponsus vel sponsa an comprehendantur appellatione
mariti vel vxoris.
3 Statutū si excluderet filiā maritatā a successione cuz fratrib⁹
an excluderetur filia despōsata p verba de futuro.
Quid si excluderet filiam dotatā τ aliqua esset despōsata per
verba de futuro τ postea soluta fuit dos.
4 Statutum ꝙ filia maritata stare debeat contenta eo ꝙ pater
sibi assignauit qd filia despōsata per verba de futuro non in-
cludatur.
5 Statutū ꝙ vir lucretur dotē vxoris sue premortue an habeat
locū in despōsata per verba de futuro.
6 Statutū loquens de vxore in matrimonio copulata ꝙ intelli
gatur post consummationem carnalem.
1 Non sine. †Sicut illa que filius vel filiafa.
lucrat̄ ab vxore vel a marito que-
runtur sibi quo ad pprietatem τ non patri quo
ad vsumfructuz: ita τ illa que filius lucratus fuit a
sponsa de futuro vel filia a sponso similiter de futuro per extē-
sionem huius. l. licet. l. j. §. eo. loquatur de vxore vel de marito
qui non dicuntur nisi post cōtractum matrimonium per ver
ba de presenti: τ ideo nō extendebat̄ ad id qd quis lucrabat̄ a
sponso vel a sponsa: sed per istam. l. extēditur. h. d. De propria
a ergo locutione appellatione mariti[a] vel vxoris nō cōprehen-
2 duntur sponsus vel sponsa de futuro. ¶ Nam sponsalia pos-
sunt rumpi: sed matrimonium non hodie nec olim: sed in his
que fauorabilia sunt fit extēsio vbi vertitur eadem ratio: vt in
3 eadem. l. sed in his que nō essent fauorabilia secus. ¶ †Ideo si
statutum excluderet filiam maritatam a successione cuz fratri
bus non excluderetur filia despōsata per verba de futuro: qr
hoc non est fauorabile respectu filie secundum Cy. sed si exclu-
deret filiam dotatā τ aliqua esset desponsata per verba de fu-
turo: τ postea soluta fuisset dos illa diceretur dotata: quia cer
ta de dote sua ſm ea que not. per Barto. in. l. titio centuz. §. ti
tio genero. de condit. τ demōstra. Ideo excluderetur a succe-
4 dēdo ſm Bal. hic. †Item si statutum disponat quod filia ma-
ritata stare debeat cōtenta eo quod pater sibi assignauit filia
desponsata per verba de futuro non includeretur: et sic possit
5 petere supplementum. †Item si statutum dictat ꝙ vir lucre-
tur dotem vxoris sue premortue: τ ipse desponsasset aliquam
per verba de futuro illa mortua non lucraretur: quia appella-
tione vxoris de proprio significato non comprehenditur spō-
sa: vt hic et vide quod not. per Docto. in. l. nihil. rerum amo.
sed si esset desponsata per verba de presenti: licet non esset du
cta ad domum viri vel non esset matrimoniū consummatū co
pula carnali bene lucraretur vir. vt. l. deo nobis. §. de episco. τ
6 cle. τ per Bal. †Si tamen diceret statutū de vxore in matrimo
nio copulata propter illud verbum copulata intelligeret̄ post
consummationē carnalez per Bal. hic: vt illa dictio copulata
aliquid addat qd perpetuo tene menti.

a ¶ Appellatiōe mariti. add bal. τ doc. i. l. si vero. ff. solu. ma. Bal. i. l. deo nobis. C. de epis. τ cle

b ¶ Et dicunt̄ aduētitia. adde do-cto. in rub. extra de pecu. cle.

c ¶ Aduertēdū. Adde de ħ τ dic late vt p. d. Pet. de perusio i tracat. de duob. fra. pte quinta. col. xvj. v. xiiij. q ponit. q. i terminis τ vr̄ alit̄ decidere. Fran. Cur.

d ¶ Usure nō erāt phibite. Adde Bart. in aut. ad hec. C. de vsufru Bar. i. l. cūctos pplos. C. d sum. trini. glos. j. τ ibi Abba. in. c. qr in oībus. de vsur. glo. in. c. qd dicā xxiiij. q. iiij. glos. in. c. j. de vsur. li. vi. Jo. de imo. in cle. j. sup glos. in vbo humana. eo dē ti. Jo. and. in regula pctm̄. de reg. iur. lib. vj. in mercu. idē Joā. an. in regula dā-nū. eo. tit. Ange. ɔsi. cclxix. ici. arbitror dictā litem. idē Ange. ɔsi. cc-lxxij. inci. qm̄ dictū priuilegiuz. Lud. ro. ɔsi. ccccc xvij. inci. in casu pposite consultatiōis. Pe. de ancha. ɔsi. xxviij. inci. i. q. q̄ vertitur. Car. zaba. in ɔsi. lxxviij. inci. amice τ maior charissime.

e ¶ Illicitū. adde ꝙ tale lucrū illicitū nō cōicat̄ inter socios. et qñ vide p do. Pet. de peru. in trac. de duo. frat. pte quinta. col. vj. v. q̄ro. qd si vnus. Fran. Cur.

2 ☞ Graue est alicui ꝙ alius gaudeat de laboribus suis.
3 Grauior reputatur iniuria que infertur a cōiuncto q̄ que ab
extraneo.
4 Quod lucrum dicatur acquisitum esse ex re patris vel dicatur
acquisitum contemplatione patris. τ nu. 6. τ. 7.
5 Filius si coluit fundum paternum medietas fructuum at-
tribuitur operis suis et illa est aduentitia: et post mortem pa-
tris non venit communicanda cum fratribus et quid in alia
dimidia.
6 Quid de lucro acquisito ex pecunia paterna τ qd si sit illicitū
an acquiratur patri.
7 Res empta ex pecunia paterna an erit propria ipsius filij.
8 Acquisita per filium an intelligatur acquisita ex re patris: an
ex industria sua.
1 Cum oportet. ¶ †Omnia aduētitia
acquiruntur hodie fi-
lijs in potestate quo ad proprietatem et patri quo
b ad vsum fructum. Et dicuntur aduentitia[b] que ex
industria propria vel fortuna peruenerunt ad filium nō autē
illa que ex re patris peruenerunt. illa enim dicuntur profecti-
tia in quibus iura vetera non corriguntur quia pleno iure ac
quiruntur patri: similiter non corriguntur iura vetera in ca-
strensi vel quasi: quia illa acquirūtur filijs pleno iure proprie-
tatis τ vsusfructus. hoc dicit. vsq; ad. §. sub hac tamē diffinitio
ne. Et primo ponit proemium vsq; ibi: si quis itaq;. Secundo
ponit statutum vsq; ibi exceptis. Tertio excipit ab eo quod di
2 xerat. ¶ †Not. circa medium ibi: τ filij non lugebunt τc. quod
graue est alicui quod alius gaudeat de laboribus suis. facit. j.
de alluuio. l. iij. Et adde quod nota. extra de constitutio. c. cuz
3 AD. in gl. que incipit hoc videbatur. ¶ †Item nota ibi: quod
etiam grauius τc. quod grauior reputatur iniuria que infer-
tur a coniuncto quam que ab extraneo. ¶ Item nota tex. ibi:
possessa sunt τc. ad id quod dicam. j. eadem. l. §. si autem res.
4 ¶ †Glo. que incipit ex substantia querit de duobus. Primo
quod est illud lucrum quod dicitur acquisitum ex re patris.
Et glo. ponit tria exempla. Primo de lucro acquisito contem
platione patris τ sic largissime dicitur ex re patris. nam illa di
ctio ex significat causam proximam. l. scimus. §. repletionem.
de inoffi. testa. τ. §. de legi. l. nō dubium. sed hic significat cau-
sam remotam et nihilominus dicitur ex re patris vt in legib⁹
quas gl. allegat. Et videtur acquisitum cōtemplatione patris
quando ab illo qui habebat notam personam patris magis
quam filij vel erat amicus patris magis q̄ filij. si autem plus
filij quam patris presumeretur datum contemplatione filij. l.
socium qui in eo. in principio. ff. pro socio. dicit autem Bald.
quod istud dictum gl. procedit in filio qui erat in potestate pa
tris. sed si erat emancipatus: tunc licet aliquid sit sibi donatū
contemplatione patris non acquiritur patri: quia repugnat
qualitati persone cum emācipatus patri non querat nec tene-
bitur restituere patri si nō recepit nomīe patris nec fuit adhi
bitus per patrē l. quidam cum filium. ff. de heredi. instituen.
Secundo modo dicitur acquisitum ex re patris stricte loquē-
do vt fructus percepti ex fundo paterno vel pensio ex domo
5 paterna. l. quod procurator ex re. ff. de procuratoribus. †Ad-
c uertendum[c] tamen quod si filius proprijs manibus coluit fun
dum paternum medietas fructus attribuitur operis suis: et
illa est aduentitia et post mortem patris non venit communi
canda cum fratribus. Alia medietas attribuitur ei. argumē.
in. l. cum duobus. §. si in cocunda. ff. pro socio. τ illa est profecti
tia: et post mortem patris venit cum fratribus cōmunicāda.
6 †Tertio modo ponit exēplum in re acquisita ex re patris lar-
ge non largissime vt lucrum acquisitum ex pecunia paterna:
sed proprius loquendo dicitur acquisitum occasione pecunie
non ex pecunia quia pecunia non parit pecuniam. l. vsuras pe
cunie. ff. de verb. significatione. Et hoc potest contingere duo
bus modis. scilicet illicite: vt est vsura. ¶ Item licite scilicet ex
licita mercantia. Et istum casuz ſm glo. non tangit sed quan-
tum ad primum de vsura quicquid dicat glos. docto. dicunt ꝙ
glo. procedit de iure ciuili antiquo quo vsure nō erant probi-
d bite:[d] hodie vero cum sit lucrum illicitum[e] non acquiritur q
e filiuz patri sicut nec acquisitū ex furto vel rapina. l. qd seruus.
ff. de acqui. poss. τ ideo non venit cōmunicanda cum fratrib⁹.
Bald. dicit hoc verū si fratres eam peterent tanq̄ vsuram: sed
si eam petāt tanq̄ repertam in peculio: licite petunt in dubio
presumitur licite acquisitum. sed idem Bal. in aut. ex testamen
to. §. de collatio. versi. xiij. aliter distinguit: quia aut filius fene
rauit pecuniam paternam suo nomine τ non tenetur pecuniā
communicare cum fratribus aut nomine patris: τ tunc secus
sicut ipse pater exercuisset fenus: quia censetur ei fuisse procu-
rator vel minister: et sic non acquiritur sibi ratione patrie po-
testatis:

testatis:sed ratione gestionis tāq̄ discipulus eius ad hoc ministerium deputatus. Si vero ex licita mercantia quam ipse exercuit.tunc dicit Bar.q̄d medietas attribuitur labori suo quia ita est de more quando vnus ponit pecuniam ꝛ alter operam:vt lucrum sit commune altera medietas attribuitur pecunie.Et prima est aduētitia et viuente patre habet vsumfructum eo mortuo non communicatur cum fratribus altera me
7 dietas est cōmunis inter omnes. ¶†Sed quid si filius[a] emit
a rem ex pecunia paterna.dic quod illa erit propria:quia ex industria sua:sed tenetur fratribus restituere pecuniam pro ratis eorum sm̄ Barto.facit quod not.in.l.titium ꝛ meuium.§.alterum.de admini.tuto.per Barto.in princip.ij.colū.Item Bald.in.d.aut.ex testamento.aliter loquitur.dicit enim q̄d si lucrum factum ex pecunia paterna licite est excessiuum ꝛ insolitum:puta filius nauigauit cū centum de paterna pecunia ꝛ in modico tempore rediuit cum tribus vel quatuor millibus q̄d non est fienda diuisio sm̄ q̄d ponit Bar.q̄d medietas attribuatur pecunie ꝛ medietas industrie:sed hoc solum fiet in ea summa que communiter consueuit acquiri abinde supra totū attribuitur industrie filij ꝛ erit aduentitium ꝛ non cōmunicabitur cum fratribus.Et vide omnino pro istis questionibus
8 que ibi not.Bal.in.c.et.xj.q. ¶†Secundo querit glo.quid in
b dubio[b] quādo non cōstat:vnde filius acquisiuerit an ex re patris an ex sua industria.Et dicit notabiliter cōsiderandā qualitatem persone ipsius filij et semper allegatur ista glossa que procedit eo casu quo ex talibus presumptionibus: nec euitatur delictum nec incurritur.Si autem incurreretur presumptio delicti si presumeretur acquisisse ex re vel ex industria sua vt in vxore ad euitandum hanc presumptionem potius psumitur q̄d acquisierit ex re mariti.l.quintus.de dona.inter vi.ꝛ vxo.Et econuerso si presumeretur delictum presumēdo quod acquisiuit ex re aliena non debemus hoc presumere:s; potius quod ex sua industria.vt in tutore vel alio administratore qui reperitur aliquid acquisiuisse durante officio.Nam non psumitur acquisiuisse ex bonis pupilli vel reipublice:que administrauit:s; potius ex sua industria vel fortuna.l.si defunctus.§.arbi.tute.et quod not.in.l.facultas.de iure fi.lib.x.Et adde quod not.Bart.in.d.§.altero.quod not.per Cy.et Bar.in.l.fina.j.de pigno.

2 ☞Relictum quādo videat̄ relictū a matre vel alio eius consanguineo sub conditione quod patri acquiratur.
Mater si relinquat filio legitimā quā tenetur relinquere an possit apponere hanc conditionem q̄ filio nihil acquiratur.
3 An possit relinqui alicui monacho cum hac adiectione quod nihil acquiratur monasterio.
Pater in his in quibus ei non queritur vsusfructus nō est legitimus administrator filij.
4 Tres casus in quibus pater in aduentitijs non habet vsumfructum.et nu.i.et.5.
Casus in quo morte filij extinguitur vsusfructus patris.
5 Si extraneus instituat patrē ꝛ filiū ꝛ nō debet pater in medietate filij sibi querere vsumfructum.
6 Statutum quod propter tale delictum tertia pars bonorum vel dimidia veniat in fiscum ꝛ residuum in filios delinquētis ꝛ aliquis filiusfami.habens liberos et bona aduentitia committat illud delictum pater perdit vsumfructum: tam in illa portione que confiscatur q̄ in illa que cōseruatur liberis eius in penā filij eiusdemq; patris ꝛ an retinebit vsumfructum in alijs bonis aduentitijs ipsius filij seu filiorū quem primo habebat.
7 Pater fructuarius bonorum filij si ingrediatur monasteriū ꝛ faciat professionē:an extinguetur vsusfructus:an vero trāseat in monasterium.
8 Plures casus in quibus pater nō habet vsumfructum in bonis filij.

1 **Excipitur.** ¶†In istis tribus aut.ponunt̄ tres casus in quibus pater in aduentitijs non habet vsumfructū.Primus est quando aliquid donaretur vel relinqueretur filio a matre vel alio eius consanguineo cum hac conditione quod patri nihil acquiratur.et idem si ab extraneo.vt in fine auten.sequen.ibi forsan ꝛc.que male fuit posita in illa: sed debuit po
2 ni in ista.vt ibi notat glossa.†Et quando videatur relictum cum hac conditione si expresse non dixit.vide text.glo.ff.quando di.leg.ce.l.si vsusfruc.§.si ita.et quod not. Bald.in.l.si filie eius.ante fi.fami.herciscun.§.¶Quid autem si mater relinquat filio legitimam quam tenetur relinquere an possit apponere hanc conditionem.gloss.in corpore vnde sumitur.tenet quod non quam no.sicut nec potest apponere aliud onus vt in.l.quoniam in prioribus.§.de inoffic.testamē.licet istud non sit onus filij:sed potius commodum:ideo ista gloss.notabilis est:quia postq̄ mater tenetur relinquere legitimam non pertinet ad eam aliquid adijcere in re aliena nec pro nec contra filium.Et adde quod no.Bart.in tractatu de duob⁹ fra
3 tribus.¶†Sed quid si relinquo alicui monacho cum hac adiectione quod non acquirat̄ monasterio:an possit hoc fieri.vide Bar.in.l.si alienum.in princi.ff.de heredi.instituen.¶Et no.glo.hic positam que semper allegatur q̄d in his in quibus patri non queritur vsusfruc.non est legitimus administrator filij ꝛ sic nō pertineret ad ipsum agere vel defendere:s; ad filiū.
4 ¶†Secundus casus est quando pater cum filio succedit alteri filio habenti aduentitia bona secundum autē.defuncto.§.ad tertul.cum enim pater ipse acquirat medietatem proprietatis extinguitur vsusfruc.eius in totum:scilicet in sua medietate:quia coniungitur vsusfruc.cu; proprietate:ꝛ sic de formali efficitur causalis.¶Item in dimidia in qua succedit alter filius:quia postq̄ habet dimidiam proprietatis nō debet esse onerosus alteri filio.vt in mediate sua velit habere vsumfrufrum.Et iste est casus in quo morte filij extinguitur vsusfru.patris:regulariter secus.vt in.l.fina.ad tertulia.§.vnde si illi succederent proprij filij non pater duraret vsusfruc.patris.vt in
5 l.iij.§.de vsufruc.Et vide ibi per gloss.Cyn.ꝛ bar.¶†Et not.gloss.que est hic secundu; vnum intellectum Guar.quod etiā si extraneus instituat patrem ꝛ filium non debet pater in medietate filij sibi querere vsumfruc.postq̄ in eadem hereditate habet proprietatem vna cum filio.Et ita intellexit fi.hui⁹ auten.item hereditas.¶Tertius casus ponitur in autentica idem est:quem declara.vt in gloss.Et nota secundum Angel.
6 †si statutum dicat quod propter tale delictum tertia pars bonorum vel dimidia veniat in fiscum ꝛ residuum in filios delinquentis ꝛ aliquis filiusfamili.habens liberos ꝛ bona aduentitia committat illud delictum pater perdit vsumfructum tam in illa portione que confiscatur q̄ in illa que conseruatur liberis eius in penam filij eiusdemq; patris.Est autem ratio isti⁹ aut.quod si pater includitur in monasterium propter suum delictum ꝛ pars bonorum eius applicatur filijs in penā eius non est iustum quod in illa parte aliquid remaneat.argu.in l.id q̄d pene.ff.de solu.¶Sed querit gloss.an retinebit vsumfruc.in alijs bonis aduētitijs ipsius filij quem primo habebat ꝛ tenet quod sic:quia non perdit patriam potestatem per talem intrusionem cum non efficiatur monachus:sed ibi poni
7 tur ad penitentiam peragendam.¶†Item querit gloss.quid si pater fructuarius bonorum filij ingrediatur monasteriu; et faciat professionem an extinguetur vsusfruc.an vero transeat in monasterium. Et tenet hanc partem: quia non habet̄ omnino pro mortuo ꝛ sic durabit penes monasterium quousq; vixerit pater.vt not.§.de sacrosanctis ecclesijs.aut.ingressi.bar.
c dicit hoc procedere in alio vsufruc.[c] monasterium ingredien te:sed in parte habente vsumfru.ratione patrie potestatis cū per ingressum monasterij eam perdat suo facto: quia cū sit in potestate aliena non potest habere alium in potestate.vt in.l.nec se inueniet.ff.de adul.perdet dimidiam vsusfruc.ꝛ altera dimidia transibit in monasterium sicut quando filium emancipat:quia perdit patria; potestatem suo facto.vt.j.ea.l.§.cū autem.secus si non suo facto perderet: puta per mortem filij: quia nō extingueretur vsusfruc.vt.d.l.fina.ad tertul.Vel alio modo:puta per dignitatem episcopalem:vt in aut.sed episcopalis.de episco.ꝛ cleri.Bal.sm̄ Iaco.but.dicit quod non perdit suo facto:sed ex dispositione.l.ꝛ sic perinde ac si alio modo puta per mortem vel dignitatem eā perderet:vnde non extin
8 guitur vsusfruc.ꝛ quod idem sit in patre quod in alio vsufru.¶†Vltimo not.ꝛ signa gloss.que ponit plures casus in quib⁹ pater non habet vsumfruc.in bonis filij.Bald.addit vnū quē tene menti ꝛ habui de facto.Pone enim quod pater fuit bannitus ꝛ rebellis de ciuitate.ꝛ hoc durante obuenit sibi aliqua hereditas non potuit sibi vsumfru.acquirere propter rebellionem postea restituitur in integrum a ciuitate an recuperabit vsumfruc.Et dicit ipse quod nō:quia nullū vsumfruc.nō perdidit cū non haberet tempore rebellionis cum ipsum nō acqsiuit.per resti.aute; in integ.non recuperat ea que nō perdidit cum non acquisierit.cum sit in priorem statum repositus quātum ad ea que perdidit:tamen pro tempore post restitutione; habebit vsumfructum.

2 ☞Pater an teneatur de mala administratione:ꝛ an ꝛ quādo possit ab ea remoueri.

Sub hac tamen diffinitione.

1 ¶†In aduentitijs q̄ filius sibi acqsiuit ex dispositione huius l.succedit sibi eo mō quo in bonis maternis vel materni gn̄is seu lucris nuptialibus per.l.quecūq;.§.eo.ꝛ p.l.fi.supra cōia

a ¶Si filius.Adde de hoc.et dic etiā vt p Ange.in suo cōsi.lxxxv.p Flo.de san.petro in.l.ex re.ff.de vsufruc.ꝛ adde Bart.in.l.j.§.nec castrense.ff.de colla.bono.Bart.ꝛ ibi.alex.de imo.i.l.si tibi.§.si pactus.ff.de pac.Fran.cur.

b ¶Quid ī dubio.Adde de hoc et dic.vt p do.alex.de imo.in consi.xxxj.col.pe.i.iij.vol.Fran.Cur.

c ¶Alio vsufructuario.Adde glo.xix.q.fin.c.si qua mulier.ꝛ notata in.l.deo nobis.§.de epis.et cle.ꝛ Abba.in.c.fi.de pig.in prin.Cur.

de succes. hoc primo. ¶ Et pro mala administratione patris culpabiliter facta non obligatur pater: nec eius bona: nec tenetur rationem reddere nec ab administratione repellit. hoc secūdo. Et de fructibus adventitiorum: et de acquisitis ex his potest pater disponere: prout vult. et si non disposuit sunt communia inter filios. hoc. iii. et ultimo. usque ad. §. sinautem res.

2 ¶ † Glos. opp. de leg. fi. §. sinautem es alienum. j. eodem p quē videtur quod pater teneatur de mala administratione: et nō soluit. dic quod aut fuit in culpa et non tenetur: ut hic aut in dolo. et tunc secus ut ibi. ¶ Item oppo. de. §. fin. j. ea. l. ubi bona patris sunt obligata pro mala administratione a tempore quo cepit administrare: et soluit multis modis. dic quod eo casu quo pater tenetur: puta pro dolo bona sunt etiā obligata ut ibi. et est in dolo eoipso quod habet aliquid de bonis filii et non vult restituere: sed si commisit negligētiam et bona sunt deteriorata non tenetur: nec bona sunt obligata ut hic. Item tertio oppo. in glo. seq. quod propter malam administrationem pater possit removeri ab administratione. ut. j. de sentē. pas. l. fin. Sol. ibi male administrat dissipando: et sic delinquit in faciēdo. ut. ff. ad treb. l. imperator. hic male administrat negligēdo: et maius est delictum in faciēdo quam in nō faciendo fm Bal. ut no. in. l. ii. ff. ad sil. Vel dic quod etiam in faciēdo quādo dissipat taliter quod filio non remanet consultum. ut quia erāt bona mobilia removetur ab administratione. ut in. d. l. si imperator. si vero filio remaneret consultum: ut quia erāt immobilia que semper reperientur extare et poterunt per filium vendicari: tunc nō removetur ab administratione. ut hic fm Bar. et patet in. l. j. in fi. de bo. mater. etc.

2 ¶ Fructus adventitiorum si pater de ipsis nō disposuit: an pertineant ad omnes filios.

3 Filius si plura lucratus est et lucratur et tale lucrum ponit in cōmuni expendendo et sustentādo patrem et fratres si mortuo patre repetit illam pecuniā a fratribus pro rata dicens quod pater habuit usumfruc. hoc modo expendēdo: sed salua debet esse sibi proprietas et fratres dicunt quod videtur ipse donasse patri sicut pater sibi quid iuris.

4 Casus in quibus statim valet donatio facta per patrem filio in potestate: et non possit revocari. remissiue.

Quid si nō valuit et pater vivebat an possit repetere a filio fructus quos ipse percepit per plures annos.

5 An usufructus quem habet pater in bonis adventitiis extinguatur rei mutatione sicut extinguitur alius usufructus.

1 **Sinautem res.** ¶ † Si pater patitur filiū percipere fructus adventitiorum videtur ei usumfructum remittere: et valet remissio: et sic filius non tenebitur cōmunicare cum fratribus. h. d. facit. ff. de dona. inter vi. et uxo. l. usuras. et quod ibi not. Secundo per istum text. dicit Bal. in aut. ex testamento. s. de colla. in ver. xiii. quod si pater qui recepit dotem pro filio et sustinet onera matrimonii: patitur illum filiū percipere fructus ex fundo dotali: et de ipsis disponere pro libito voluntatis censetur eos remittere et donare et sic nō tenebitur eos cōmunicare cū fratribus: nec poterunt fratres petere expensas quas pater fecit in sustinēdo onera matrimonii: quia non censetur eas fecisse animo repetendi

2 sed donandi. l. ex duobus. §. fina. ff. de nego. gest. ¶ † Opp. s. de ter. prori. ubi fructus adventitiorū si pater de ipsis nō disposuit pertinent ad oēs filios. Solu. ibi. qñ fuerunt percepti per patrem vel aliū eius nomine hic quādo per eundē filiū cuius

3 erat proprietas sciente et patiente patre. ¶ † Sed pone cōtra: filius qui plura lucratus est et lucratur quotidie illa lucra ponit in cōmuni et expendit pro communi familia sustentādo patrem et fratres mortuo patre repetit illam pecuniam a fratribus pro rata dicens quod pater habuit usumfruc. hoc modo expendendo: sed salua debet esse sibi proprietas fratres dicūt quod videtur ipse donasse patri sicut pater sibi. arg. huius. §. Quid iuris. Bart. s. fami. her. l. certum. dicit Nico. ma. tenuisse hāc partem ut videatur donasse postquam non retinuit: sed expēdit. arbic. et. s. post princip. l. dum dicit sibi possessa sunt etc. sed certe propter hoc quod nō possederit non videtur resultare illa presumptio: quia cum pater utatur et fruatur lucris filii ipse possidet et non filius: et tamē salua est proprietas filio. Dic ergo quod presumptio resultat ex eo quod ipsemet expendit voluntarie. et propter affectionem personarum ex qua resultat presumptio donationis. l. utrum. ff. de dona. inter vi. et uxo. hic loquitur quā

4 do pater erat mortuus. ¶ † Quid si vivebat: et vult repetere a filio fructus quos ipse percepit per plures annos dicēs: quod licet ipse videatur donasse per istum text. tamen donatio non tenuit nisi morte confirmetur. l. ii. s. de inoffi. donatio. et sic potest revocare quousque vivit. Quid iuris. glo. hic querit et non soluit: sed sentit pro parte: quia ista donatio morte patris hec fuit confirmata. et ideo filius non tenetur communicare fratribus. sed glo. j. in. l. ii. ff. de inoffi. dona. videtur tenere quod statim valeat ista donatio. et sic casus specialis cū pluribus aliis ibi enumeratis. per glo. in quibus valet donatio facta filio nō potestate per patrem statim et non posset revocari. et ista videtur verior. per. l. existimo. ff. de dona. inter virū et uxo. Bal. dicit fm Gul. de cu. quod ista non est proprie donatio: sed remissio iuris sui et non acquisitio: quia patri acquiritur usufr. si vult sed si patitur filium fructus percipere videtur nolle: durat tamen hoc quousque patitur: sed si postea nō vult pati recuperat. Et hoc vult iste text. dum dicit: sed quasi diurna donatione et sic videtur donare de die in diem. Nam presumptio que resultat ex patientia non extenditur ultra quam patientia interveniat argu. in. l. j. §. iul. de iti. actuque pri. sed si pater expresse remitteret filio usumfruc. adventitiorum videretur remisisse in perpetuum: quia tunc et semper valeret remissio nec posset per penitentiam revocare. Et ita videtur sentire. Bal. in aut. excipitur. in fi. per. l. si servitus. ff. de servi. urba. predio. facit quod not. glo. sing. in cle. unica. de verbo. signifi. circa fi. que distinguit inter expressam et tacitam renunciationem. tene mēti: quia ista sunt

5 singularia et quotidiana. ¶ † Querit glo. ulti. in. §. precedenti. an usufructus quem habet pater in bonis adventitiis extinguatur ei mutatione sicut extinguitur alius usufructus. et tenet glo. quod non: quia adhuc durat res adventitia. Tu dic subtilius fm Bald. quod extinguitur vetus usufructus et reincipit novus: quia durat eadem causa. nam ita est res illa adventitii peculii nunc sicut prius. et hoc forte voluit dicere gl. sed in alio usufructu cessat causa acquisitionis novi usufr. sicut enim momentanea. et ista est successiua et de die in diē renovatur quousque durat patria potestas.

2 ¶ Quando pater perdit potestatem suo facto perdit etiam dimidiam usufructus: secus si non suo facto ut per mortē filii quia tunc nihil perdit.

3 Pater debet habere premium emancipationis non filius.

In his que reservantur a lege vel a statuto non est necessaria reservatio hominis vel protestationis et quod possit renunciari dicte reservationi.

1 **Cum autem.** ¶ † Si pater emancipat filiū non retinet sibi tertiā partē proprietatis in premiū emancipationis: sicut retinebat ante istā. l. per quandam. l. cōstantini quam non habemus: sed remanet sibi dimidia usufru. etiam si expresse eam non reservauit si non renunciauit ei expresse: alteram vero dimidiam perdit. hoc dicit usque ad. §. sed cum tacitas. et hoc in adventitiis iam quesitis ante emancipationem: sed in quesitis post nullam portionē usufru. habet. ut. s. eo. l. j. in versic. non emancipato. nisi in bonis maternis in quibus habet virilem cum filiis. ut in. l. si viua matre. s. titu. j. Sed an possit reservare sibi tempore emancipationis in postea querendis dixi in. l. si viua. remittendo ad not. per Joan. and. in addi. Specu. titu. de na. ex libe. ventre. in fi.

2 ¶ † No. quod quando pater perdit potestatem suo facto perdit etiam dimidiam usufru. secus si non suo facto. ut per mortem filii: quia tūc nihil perdit. ut. l. fi. s. ad ter. et no. in. l. ii. s. eo.

3 ¶ † Item not. quod pater debet habere premiū emancipationis non filius: ut patet ibi: quasi remunerationis gratia: quod nota pro eo quod dixi in. l. si viua matre. ¶ Item nota circa finem. quod in his que reservantur a lege non est necessaria reservatio hominis vel protestationis. ¶ Item quod potest renunciare dicte reservationi. et ideo si statutum reservat exceptiones declinatorias post lit. cōtesta. potest tali statuto renūciari fm Bald.

2 ¶ Filius an habeat hypothecam in bonis patris pro mala administratione.

3 Si pater emancipauit filium et postea suscepit eius tutelā an teneatur ei reddere administrationē plenam etiam de neglectis culpabiliter.

Quid in matre que gessit de facto et nō suscepta tutela.

1 **Sed cum tacitas.** ¶ † Tacita hypotheca que cōpetit filiis in bonis paternis pro conservatione bonorum adventitiorum incipit a principio gestionis paterne non a tempore quo incipit male gerere. hoc dicit notabiliter. Effectus est magnus: quia si postquam incipit administrare antequam male administret obligaret se alteri cum hypotheca: et postea male administraret: filii in hypotheca preferrentur illi creditori: quia licet ille prius habuerit hypothecam puram: filius tamen prius habuit hypothecam conditionalem si male administrabit que conditio cum extiterit retrotrahitur. ¶ Item si postquam incipit administrare et etiam postquam incipit se alteri obligare cum hypotheca aliqua de novo acquireret pater in illis similiter preferretur filius alteri creditori:

ditori: quia cum sit prior in tempore purificata obligatiõe cen setur esse prior non solum in bonis que habebat tempore prime obligationis: sed etiam in postea quesitis. vt plene not. in
2 l. si is qui. ff. qui po. in pig. ha. ¶ †Sed oppo. quod iste text. nõ procedat: quia filius non habeat hypothecariam in bonis patris pro mala administratione. vt. s. ea. l. §. non autem hypothecam. Solu. verum est pro administratione commissa in negligendo et culpabiliter non dolose: sed ꝓ commissa in faciendo vt si alienaret bona filij mobilia que non reperiuntur hodie cum filius est effectus sui iuris bene habet hypothecam: ꝛ etiam patrem ꝛ heredes eos obligatos. ita debet intelligi hic. Et idem si dolose: licet negligenter: vt. j. eo. §. fin. et. §. si autem es alienum. posset tamen restringi hic tex. ad casum quem videtur allegare imperator qui ponitur. ff. de secun. nup. l. si qs priori. §. penul. ꝛ. §. fina. in bonis non aduentitijs: sed que pater acquisiuit a matre filij que tenetur reseruare filio si trãseat ad secunda vota. ꝛ tunc nihil faceret in contrarium ille. §. non autem hypothecam: tamẽ quia loquitur de administratione patris non potest negari quin loquar etiam in aduentitijs in quibus habet legitimam administrationem. Nam in precedẽtibus cum sint sua propria: licet reseruare teneatur non cadit id quod dicit de administratiõe: quia in illis nõ est legitimus administrator: sed dominus. ꝛ est mirabile in isto. §. quia si incepit administrare iam sunt quinqꝫ anni et hodie male gerat et alienet: et sic incipit obligare ista obligatio non trahitur retro ad tẽpus quo cepit gerere: ꝛ sic reperitur hypotheca fuisse sine personali obligatione saltem iuris fictione per. v. an. Sed qualiter stare potuit hypotheca que est accessoria sine principali. Respondeo sicut potest stare ex parte post: quia perempta principali non propterea perimitur hypothecaria. l. intelligere. de lui. pi. j. ita potest stare ex parte ante: vt anteqꝫ moriatur principalis fingatur orta hypothecaria. ꝛ hoc etiam cõtingit in fideiussoria obligatione: quia potest quis fideiubere pro eo qui est futurus debitor: ꝛ quandocunqꝫ obligabitur fingetur retro fuisse. vt in gloss. tamen quedam gloss. que est in. l. si heres pecu. ad trebel. que est notabilis sm Bald. dicit quod aliquando reperitur hypothecaria sine personali. et tamẽ nõ
3 sic reperitur fideiussoria. quod dic vt ibi. ¶ †Querit hic Bal. quid si pater emancipauit filium et postea suscepit eius tutelam an tenetur ei reddere administrationem plenam etiam de neglectis culpabiliter. et dicit quod sic: quia non vt pater: sed vt extraneus administrat: et sic non obst. §. non autẽ hypo
4 thecariam. et ad hoc. s. de dolo. l. si superstite. ¶ †Querit etiã quid in matre: que gessit de facto et non suscepta tutela. et tenet idem quod teneatur reddere rationem preterqꝫ in modicis propter reuerentiam maternalem. argumẽ. in. l. quamuis. ff. de conditio. et demonstra. Sed si transiret ad secunda vota tenetur ad vnguem rationem reddere etiam de paruis. scõm cum quod not. nõ tamen perdit hereditatem si nupsit nõ petito tutore: quia non reperitur iure cautum nisi quando tutelam gerebat ꝛ venit contra fidem datam de non nubendo. l. omnem. s. ad tertul. sed hic fidem non frangit postqꝫ tutelã nõ suscepit: si tamen negligeret infra annum petere bene perdet propter negligentiam nõ propter solum transitũ. Et hoc etiã dixi in. d. l. omnem.

2 ☞ In feudis regalibus per filium acquisitis ab imperatore vel rege patri non acquiritur vsusfructus.
Rex in regno vicem imperatoris obtinet.
Omnis largitas principis erga filiumfami. dicitur esse castrẽse peculium.

1 **Cum multa.** †In rebus donatis ꝑ principem vel augustam filiofamilias patri nõ querit vsusfructus. h. d. †vnde dicit
2 Bal. qd in feudis regalibus per filiũ acqsitis ab imperatore vel rege patris non acquiritur vsusfruc. nam ꝛ rex in suo regno vicem imperatoris retinet. Item quod dicit qd oĩs largitas principis erga filiũfami. dicitur esse castrẽse peculiũ per istam. l. ꝛ hoc per excellentiam principis cuius munera debent esse pinguiora ꝛ pleniora.

2 ☞ In hereditate profectitia si filius fuit institutus contemplatione patris: an patre recusante eam acceptare possit filius eam adire pro se: ꝛ an filio recusante pater possit eam adire sine filio.
3 Quid si pater ignorat filio delatam: qꝛ forte abest an filius poterit eam adire sine iussu patris.
4 Quid si filius nõ excludit per recusationẽ ipsius hereditatis sed per mortẽ an eo excluso poterit pater per se adire.
5 Filius si renunciauit hereditati matris cum iuramẽto: ꝛ postea moriatur mater deinde pater idemqꝫ maritus vult habere hereditatem eius ex eo qd si ista hereditas fuisset delata filio suo ꝛ ipsam postea repudiasset posset eã sibi patri acquirere: ꝛ etiã dicens ꝙ repudiatio quã ipse fecit viuente matre cẽsetur collata in tempus post mortẽ cum sibi defereturvt perinde sit ac si hodie fieret quid iuris.
6 An dispositioni huius legis possit renũciari cũ iuramento.
7 Filius vel seruus an possint acquirere patri inuito ꝛ ignorãti.
8 Substitutus vulgaris an preferatur coniuncto.
9 Si aliqs noĩe filijfami. alterius reciperet donationẽ vel feudũ vel emphyteosim sine mandato illius ꝛ ille nolit ratum habere qd tamẽ pater possit ratũ habere ꝛ acquireretur sibi.

Cum non solum. Lex ista potest diuidi i res partes principales. Primo loquitur quando pater et filius non concordant: sed dissentiunt in bonis filio delatis ex vltima voluntate vel contractu acquirendis: quia ipse vult acquirere: et pater non vult vel econuerso. ꝛ hoc vsqꝫ ad. §. vbi autem voluntas in vnum. Item quia filius erat maior septennio. Secundo tractat quid iuris quando cõcordant vsqꝫ ad. §. vbi autem puerilis etas. Tertio redit ad primum casum quando discordant tamen filius erat infra septennium ꝛ post septennium contradicit ei quod pater fecit. Item ista prima subdiuiditur: quia primo loquitur quando filius erat maior. xxv. annis. vsqꝫ ad. §. sinautem in secunda. secũdo quando erat minor. xxv. ꝛ maior. vij. vsqꝫ ibi: similiqꝫ modo. ¶ Secundo ponit nouum casũ: quia primus casus loquitur in peculio aduentitio: sed imperator extẽdit etiam ad peculium castrẽse: vt si filius recusat acceptare pater possit amplecti quod est mirabile eo quod in aduentitijs pater sperat habere vsumfructum si filius acceptat: vnde ne faciat sibi preiudicium refutando statuitur hic quod si refutat pater possit acquirere: sed in castrensibus pater non sperat habere vsumfructum si filius acceptat: vnde cessat ratio predicta et nihilominus idem statuitur: sed responde. vt in glos. que incipit quid ad rem. et pri
1 ma pars ad. h. d. ¶ †Si hereditatem vel alias res que filio deferũtur ex causa aduentitia filius adire vel acceptare recusat potest pater ipsas sibi pleno iure acquirere quo ad proprietatem ꝛ vsumfruc. ꝛ econuerso si pater non vult potest sibi filius acquirere pleno iure: ꝛ ille qui acceptat actiões mouebit sine consensu alterius et contra eum mouebuntur. hoc dicit vsqꝫ ad. §. necessitate. et venit ad decidendum dubia que oriebantur circa. l. cum oportet. et multa iura vetera corrigit que volunt filiumfami. hereditatem non adire nisi interueniente iussu patris. l. si quis mihi bona. §. iussum. de acquiren. heredi. ꝛ patrem nõ posse sibi acquirere hereditatem delatam filio nisi interueniente aditione filij sicut nec dominus hereditatẽ delatam seruo. vt. s. de heredi. instituen. l. cum proprietas. et sic requirebatur vtriusqꝫ consensus: scilicet patris ꝛ ille debebat precedere: et filij: ꝛ iste debebat sequi: sed hodie patre recusante filius solus adire potest: et acquirit sibi non patri: sed olim acquirebat patri iubenti. ¶ Item recusante filio pater adire potest ac si esset institutus vna cũ filio. vt. j. ea. l. §. similiqꝫ modo. vel abintestato vtriqꝫ delata esset: quia reputatur eadem persona: et sic habetur ac si esset institutus filius in proprietate et pater in vsufruc. quo casu vno repudiante alteri accrescet sm Jaco. butri. et Bald. qui hoc dicunt obuenire ex quodam iure accrescendi et per extensionẽ: quasi pater videatur
2 institutus fictione huius. l. ¶ †Glos. hic format alias questiones: sed extra gloss. occurrunt alie substantiales quas glo. nõ mouet. Prima est: quia loquitur in hereditate aduentitia delata filiofami. quid in profectitia: si filius fuit institutus contemplatione patris quo casu ante istam. l. si adiuit iussu patris non acquirebatur sibi proprietas in effectu etiam post. l. cum oportet. sed tenebatur eam restituere patri. vt ibi not. in glos. magna. in princip. per. l. aditio. de acquiren. heredita. an habebit locum ista. l. vt patre recusante filius possit eam adire pro se et filio recusante pater possit eam adire sine filio. quidam dicunt quod non: quia ista est profectitia hereditas: ꝛ in profectitijs nihil immutatur per istas. ll. preterea hodie remanet patri ius iubendi filio: et huic videtur acquiescere Bald. Breuiter trussa est: quia video quod ista. l. habet locum etiã i castrensi hereditate. vt. j. ea. l. §. similiqꝫ modo. preterea si castrensem hereditatem delatam filio: et etiam aduentitiã que veniret ei acquirenda si adiret potest pater sibi acquirere filio recusante multomagis profectitiam in quo plus iuris habet et econuerso si pater non vult non est inconueniens quod remaneat apud filium: licet fuerit institutus contemplatione
3 patris. ¶ † Secundo queritur. Ista lex loquitur quãdo pater expresse recusat quid si ignorat: quia forte abest: vtrum filius poterit hodie eam adire sine iussu patris. glo. que est in l. j. supra qui admit. ad bonorũ possessio. dicit quod sic: quia si

potest adire eo inuito fortius eo ignorante. vt in regula iuris
et omnes doctores videntur hoc sequi excepto Ange. qui te-
net contrarium: quia ista. l. est tenenda in terminis in quibus
loquitur quando expresse pater recusat: nec est nouum vt fi-
lius possit patre recusante: et tamen non possit eo ignorante:
sicut in simili pater potest intentare actionem de dote filia cõ
tradicente: et causam contradictionis non habente: ⁊ tamen
filia absente et ignorante non potest nisi caueat de rato. l. ij. §.
volũtate. soluto matrimo. Et similiter si sunt tres arbitri vel
iudices delegati possunt duo pronunciare tertio presente ⁊ cõ
tradicente: et tamen eo absente et ignorante nõ possunt. l. si in
tres. ff. de arbitris. breuiter non recedo a cõmuni opi. nã vale
bit aditio facta sine iussu: tamen nõ preiudicabit patri qn ra-
tam eam habendo acquirat sibi vsumfructum: sed nõ haben-
do ratam remanebit penes filium. Ratio autem Ange. pce-
deret si diceremus quod filius possit adire: et sibi acquirere
pleno iure et patre ignorante sicut patre contradicente: ⁊ hoc
non esset iustum quod posset illi preiudicare ignoranti: sz quã
do contradicit nõ preiudicauit: et ista est veritas. ⁊ Ang. som-
4 niauit salua pace sua. ¶ †Tertia questio est: quia ista. l. loqui-
tur quod pater possit sibi acquirere pleno iure filio recusante
adire: sed quid si filius non excluditur per recusationem: sed p
mortem an poterit filio excluso per se adire: quidam tenebant
quod sic. alij tenent contrarium quos sequitur Barto. dicens
esse casum in. l. si infanti. §. de iure deliberandi. vt mortuo filio
cui delata erat hereditas pater potest adire. ita demũ si filius
erat infans: secus si maior infante: tamen illa. l. fuit anterior
ista: vnde posset dici cõtrarium per rationem huius. l. nihilo-
minus non est recedendum a communi opinione: quia cũ de-
ficiat substantia persone filij deficit accidens concernens per-
sonam patris. si enim filius non acquisiuit proprietatem nec
eam transmisit ad suos heredes deuoluitur ad alios propin-
quiores abintestato illius defuncti quib⁹ pater nõ debet pos-
se preiudicare. hoc tamen verum secundũ Bal. nisi pater ius-
sisset filio quod adiret et filius post iussum et anteꝙ adiret de-
cessit: quia debet haberi perinde ac si adiuisset per. l. si non iu-
stam. §. ad trebel. quod tene menti: quia est notabilis limita-
5 tio ad communem opinionem. ¶ †Quarto queritur. Pone
quod filius matris renunciauit hereditati eius cum iuramẽ-
to quod facere potuit hodie per. c. ij. de pac. lib. vj. moritꝰ post-
ea mater pater idemꝙ maritus vult habere hereditatem eius
dicens quod si ista hereditas fuisset delata filio meo: et ipsam
postea repudiasset possem eam mihi acquirere: sz repudiatio
quam ipse fecit viuente matre censetur collata in tempus post
mortem cum sibi deferetur: ergo perinde est ac si hodie fieret:
queritur quid iuris. hunc casum habui de facto ⁊ dixi ⁊ dico
quod aut ille filius qui repudiauit cum iuramento mortuus
est viuente matre: et tunc pater non potest sibi aliquid acqui-
rere. nam etiam si non repudiasset per mortem esset exclusus.
repudiatio ergo non fuit sortita effectum: quia censetur habe
re in se tacitam conditionem si sibi deferretur et non fuit dela
ta. Aut filius superuixit matri: et tunc eodem instanti si defer
tur: et per repudiationem precedentem ab eo abdicatur: que
tunc incipit effectum sortiri: vt in simili cum fit stipulatio ani
mo nouandi super obligatione coditionali vel in diem. vt in
l. in diem. de noua. et de solutio. l. sub conditione. ⁊ ideo pater
tunc potest eam sibi acquirere si decessit intestata. secus si testa
ta et alium fecit heredem: quia dispositio huius. l. non habet
locũ si testator de cuius heredi. agitur aliter prouidit ⁊ ad pa
6 trem noluit peruenire: †quia potest derogari dispositioni hu
ius. l. secundum Barto. argumen. in aut. excipitur. §. eodem.
tam expresse ꝙ tacite. vnde dicit ipse notabiliter quod si ma-
ter habet duos filios et ambos instituit et inuicem substituit
vno repudiante pater non adibit portionem suam: sed frater
substitutus ex coniecturata mente matris que presumitꝰ plus
dilexisse substitutum ꝙ patrem. argumen. eius quod dicimus
de tacita pupillari: an excludat matrem. vt not. in. l. precibus.
in vlti. gloss. nec obstat glos. que est hic quam etiam sequũtur
Doct. quod pater excludit substitutum vulgarem: quia locũ
habet in substituto extraneo non in tam coniuncto. mouet se
cundum Bald. quod not. non tamen dictam questionem nec
7 etiam alius in qua consului. vt. §. dixi. ¶ †In glo. magna ibi:
nec precedente iussu patris ⁊c. sed nonne filius in potestate
poterat acquirere patri inuito ⁊ ignoranti sicut seruus domi
no. l. seruus vetante. ff. de verbo. obligatio. respondeo sic quã-
do erat mera acquisitio sine damno: sed acquisitio heredita-
tis non erat mera: imo cum ea sequebantur etiam onera ⁊ obli
gationes. vnde non erat iustum quod filius vel seruus adeun
do sine voluntate patris vel domini obligarent eos ad onera
hereditaria: ideo requirebatur iussus precedere hodie adeun
do filius acquirit sibi et ipse solus obligatur non pater in ad-
uentitijs: ideo non requiritur iussus nec voluntas patris.
8 ¶ †In gloss. ibi: nam pater ⁊ filius eadem persona reputan-
tur ⁊c. et propter hoc instituto filio censetur etiam institutus
pater. j. eadẽ. l. §. similiꝙ modo. ibi. quasi ipse pater ab initio
fuisset institutus ⁊c. Sed contra posito quod substitutus vul-
garis preferꝰ coniuncto. ideo repudiante filio substitutus vul
garis veniet. ⁊ non pater. argumen. in. l. ij. §. si duo. ff. de bono.
possessio. ɜm tabu. et tamen glos. hic vult contrarium. solu. ra-
tio procederet quãdo substitutio fuisset facta singulariter vni
ex coniunctis: sed hic videtur facta vtrisꝙ: scilicet si heredes
non erunt. Constat autem quod vulgaris facta duobus hoc
modo locum non habet nisi neuter sit heres: quia cum inter
eos sit locus iuri accrescendi censetur illud ius reseruatum. l.
quamuis. §. de impube. et ali. substitutioni. etiam si facta sit si
ne expressione nominis collectiui. vt ibi not. Barto. autem su
stinendo gloss. assignat aliam rationem: quia substitutio vul-
garis intelligitur facta si heres nõ erit vel alium heredem nõ
fecerit. ff. de heredi. insti. paterfami. titium. sed filius repudiã
do facit heredem patrem. vt in hac. l. ergo substitutus excludi
tur. ista tamen ratio non multum placet nec eam approbat
Ange. quia verum est quod intelligitur si heres non erit vel
alium scilicet adeundo: sed non repudiando: vnde non est ve-
rum quod ipse faciat heredem patrem: sed aperit viam vt pa-
ter seipsum facit adeundo: vnde cum prouisio testatoris prefe
ratur prouisioni legali videbatur substitutum preferendũ pa
tri: quia pater venit ex dispositione legali: tamen Docto. se-
quuntur hanc gloss. per rationem quam supra dixi. ¶ In gl.
ibi. sed adhuc. puto idem per rationem predictam dic. nam si
pater excludit substitutum qui venit ex testamento fortius de-
bet excludere causam intestati filius ergo qui repudiauit ex te
stamento facit locum patri: nec potest dicere volo venire abin
testato sicut si haberet institutus substitutum vulgarem. nam
repudiando faceret ei locum nec posset dicere volo abintesta-
to venire. vt. §. de impube. et ali. substitu. l. heres institutus.
¶ In fine gloss. ibi. de inofficio. testamen. l. papinia. idem di-
cunt Docto. in iure dicendi nullum vel petendi supplemen-
tum legitime quod illa iura non querũtur patri per repudia-
tionem filij: quia nõ sunt iura acquisitionis facte: sed aperien
9 tia viam ad acquirendum. ¶ †In gloss. sequenti. que incipit
non ergo. not. istam gloss. iuncta cum text. quod si aliquis no-
mine filijfami. alterius reciperet donationem vel feudum aut
emphytheosim sine mandato illius: ⁊ ille nolit ratum habere
posset: tamen pater ratum habere ⁊ acquireretur sibi: qꝛ ista
l. non solum loquitur in acquisitione hereditatis vel legati: sz
etiam in proueniente ex contractu. quod perpetuo tene men-
ti scdm Bal.

2 Filiusfami. de iure veteri habebat integram personã stan
di in iudicio tanꝙ reus: ⁊ poterat ex omni causa obligari ⁊ cõ
ueniri ⁊ condemnari sine patris consensu preterꝙ in mutuo
⁊ voto: et quando etiam in agendo: et quid per ista iura. ⁊ nu
mero. 3. et. 4. et. 16.
3 Consensus patris an sit de forma iudicij.
4 In beneficialibus potest filiusfami. esse in iudicio sine consen
su patris.
5 Pater interpellatus si nõ consentit ⁊ iudex procedit in causa
an valeat iudicium: vt qꝛ sit contumax in comparendo videaꝰ
renunciare vsuifructui.
6 Si procuratorio nomine agat filius: an egeat patris cõsensu.
Quid si agit vt tutor.
7 Quid in precepto facto ei confitenti in iudicio. et nu. 8. et. 9.
8 Quid in contractibus.
9 Ex sententia interlocutoria que cõtinet aliquid dari vel fieri
oritur actio in factum sicut ex diffinitiua.
Si post litis contestationem iudex precipiat reo qd soluat ta-
le preceptum habet vim sententie diffinitiue si factũ est in scri
ptis ⁊ iudice cedente pro tribunali.
10 Filio agente coram arbitro an pater debeat consentire.
11 Pater si non consentit tempore litis cõtestationis: an possit
compelli consentire.
12 Si pater consenserit in iudicio agitato contra filium ⁊ lata est
sententia contra filium: non expedit ꝙ in executione sentẽtie
vel in actione in factum que oritur ex sentẽtia amplius inter-
ueniat eius consensus.
13 Si filius agat in causa castrensi vel quasi an exigatur consen-
sus patris et si repudiat hereditatem castrensis peculij an pa
ter possit adire pro se.
14 Quid si filius accusat vel accusetur.
15 Si sententia lata cõtra filiũ debet ex forma statuti mitti execu
tioni contra patrem debet pater ad hoc requiri ⁊ citari.
Necessitate

1 Necessitate. ¶ †Iste.§.est vulgaris et multū glossatus de cuius tamen intellectu quāplurimum dubitatur.⁊ venit ad declarationem precedentiū determinans quoddam dubium.nam in proximo precedenti tex.dictum est quod si pater recusat filius potest adire.et tunc pleno iure acquiretur sibi hereditas.⁊ ipse aget ⁊ conueniet non pater:sed queritur an saltem pater debeat consentire filio in iudicio.Aliud est enim agere vel conueniri.⁊ hoc non pōt pater facere postq̄ repudiauit.aliud est agenti:vel conuento cōsentire.⁊ dicitur hic qd̄ sic quod debeat consentire ⁊ ad consentiendum compelli:alias iudicium esset nullum.nā econuerso cum pater consentit ipse agit ⁊ conuenitur.debet tamē adhibere consensum filij.j.eadē.l.§.vbi autem in vnum.intellexerunt autem antiqui quod iste consensus requiratur de forma iudicij:quia filiusfami.etiam si sit maior.xxv.quia subest aliene potestati nō est integer homo sine patris consensu sicut nec pupillus sine tutoris autoritate:ideo requiritur ad integrādum personam filij.et hic in gloss.in princip.ibi:⁊ est ratio.et hoc etiam tenet Specu.in titu.de actore.§.j.versicu.sed et filius.vbi prosequitur materiam huius.§.per tres vel quatuor colū.et hoc est verum ⁊ debet intelligi in omni iudicio moto per filium vel contra eū:et eo casu quo pater non habet vsumfructum in aduentitijs:vel quia non vult:vel quia non potest licet precedens loquatur quando non habet:quia non vult:sꝫ eadem ratio est quando non potest si filius non est integra persona ⁊ adhibetur consensus ad eam integrandum quando nō haberet vsumfruc.exercitium actionis competentis filio esset apud patrem ⁊ ipse debet agere et conueniri.vt.j.ea.l.§.vbi autem in vnum.et sic non est locus huic.§.et hoc dixerūt quidaꝫ vt idem Spec.refert eodem.§.versicu.hoc quoqꝫ notandum.tamen ipse non tenet hoc:sed tenendo hunc intellectum q̄ est de mente gloss.necessario oporteret illud dicere.⁊ tamen si bene inspiciatur implicat contradictionem:quia si persona filij non est integra sine consensu patris:sic nec persona pupilli sine consensu tutoris pater non posset integrare eam nisi eo casu quo tenet locum tutoris:quod est quando habet vsumfruc.et sic est legitimus administrator:sed tunc si competit exercitium non filio.ceterum si non habet vsumfruc.⁊ sic competit filio pater non est legitimus administrator.vt not.per gloss.in

2 aut.excipitur.ergo non potest integrare personā eius.†Preterea de iure veteri filiusfami.habebat integram personā standi in iudicio tanq̄ reus qui poterat ex omni causa obligari et conueniri et condemnari sine patris consensu preterq̄ in mutuo et in voto.l.filiusfami.ff.de actio.et obliga.et.l.si ex noxali.cum duabus.ll.seq.ff.de noxali.et etiam in agēdo in illis actionibus que sibi competunt que erant.v.vel.vj.eo.titu.de actio.et obligatio.l.filiusfami.⁊ in.l.factum.licet exercitium competeret patri etiam in illis:si tamen pater erat absens vel vilis persona.l.si longius.§.si filius.ff.de iudic.quod non fuisset si persona eius non fuisset integra:sicut nec potest pupillus agere sine tutore posito quod tutor non sit presens.si ergo de iure veteri persona filijfami.erat integra et legitima ad standum in iudicio factum videtur esse.vt dicamus quod per ista iura que tendunt ad augendum non ad diminuendum fuerint diminuta et effecta non integra.et propterea iste intellectus glo.secundum quem procedunt omnes questiones in gloss.forma te.et etiam in Specu.in loco preallegato non placuit docto.quampluribus:scilicet Jaco.Butriga.⁊ Richar.malum.et Jacobo de arena et Bartolo:imo tenent intellectum antiqui glossatoris quem recitat gloss.circa finem ibi.quidam tamen

3 vt †Docto.dixerunt: videlicet vt ille consensus patris non sit de forma iudicij nec de solennitate nec adhibeatur ad integrādum personam filij:sed ad declarandum dubium:an filio competat ius agendi vel sibi:quia si pater repudiauit ⁊ filius adiuit:et postea filius agit contra debitorem hereditatis potest ille exciperet tibi non competit exercitium actionis: sed patri tuo qui est legitimus administrator:ideo non teneor respōdere libello tuo:et si filius diceret:imo competit mihi quia pater repudiauit ille potest replicare non constat mihi:ideo in hoc casu filius potest impetrare a iudice:vt compellat patrem venire ad iudicium ⁊ declarare voluntatem suam ⁊ ipse nō vult habere vsumfru.nec se impedire de illa hereditate: sed consentiat filio agenti:quia si fieret ⁊ postea pater diceret contrariū redderetur iudicium nullum tanq̄ agitandum per illum cui non competebat exercitium actionis. ¶ Et similiter si filius conuenitur ad instantiam actoris potest pater compelli venire ad iudicium et declarare voluntatem seu intentionem suā: an velit habere vsumfructū:⁊ suscipiat in se iudicium an nolit habere:et consentiat filio se defendenti:quia si hoc non fieret posset pater post sententiam latam contra filium dicere quod non valet:quia non debebat ille conueniri:sed ipse pater ⁊ iste est verus intellectus scdm̄ quem si posset constare alio modo quod pater repudiauit vsumfru.non expediret q̄ veniret ad iudicium.⁊ hoc patet in.§.seq.vbi filius ꝓpter repudiationē patris facit dare curatorem hereditati.nam ex hoc constat de repudiatione patris:ideo dicto casu sufficit in agendo ⁊ cōueniendo autoritas illius curatoris sine cōsensu patris sꝫ Bar. licet in Specu.in eo.§.dicat expresse contra qd̄ vltra autoritatem curatoris qui supplet defectum etatis requiritur consensus patris qui habebit reintegrare personam:sed non est verum tenendo istum intellectum.Secūdo etiam qd̄ si pater nō habet vsumfru.quia non potest vt in casibus nota.per glo.s.eo.tit.aut.idem est.non est necessarius cōsensus eius in agendo vel defendendo:quia non est legitimus administrator.⁊ sic non potest integrare personam filij etiam si non esset integra

4 tamen est:et non indiget alia integratione.†Pro precedenti tamen intellectu glos.et Specula.multum facit.c.fina.in fi.de iudi.lib.vj.licet Bart.alleget in contrarium:quia ibi dicitur

a qd̄ filiusfami.non potest esse in iudicio sine cōsensu patris[a] fal

b lit in beneficialibus[b] de quibus pater non habet se impedire: quia illa reputantur castrensia vel quasi in quibus filius habet legitimam personam:ergo in contrarium est ius commune.sed Barto.dicit qd̄ sicut in beneficialibus non requiritur: quia patri nihil acquiritur.ita nec in alijs in quibus patri nihil acquiritur:ista tamen non est bona similitudo:quia beneficialia.vt dixi reputantur de castrensi vel quasi peculio vt dixi s.de episco.et cleric.aut.presbyteros.⁊.l.si quis presbyter.in quibus reputatur paterfami.sed alia prophana ⁊ aduentitia licet patri non requiratur vsufruc.non reputantur castrensia vel quasi:ideo ibi videtur text.contra intellectum Bar.⁊ aliorum de quibus supra.⁊ ita etiam videtur esset intellectus eorꝫ qui practicant p palatia:⁊ male potest responderi ad illū textum.sed quia rationes fortes militant in contrarium tenendus est intellectus quem supra dixi.⁊ illud.c.fi.in fi.loquitur scdm̄ communem vsum loquendi non inuestigando subtilius ⁊ ista not.quia magni ponderis sunt ⁊ etiam magni effectus. Pro declaratione igitur istius.§.⁊ sue materie.sciendum est quod de iure veteri aut pater acquirebat sibi aliquam actionem ex suo cōtractu vel quasi vel ex delicto commisso in suam personam:⁊ talem actionem nō poterat filius intentare suo nomine patris sic ⁊ tanq̄ eius procurator si habebat mandatum vel tanq̄ coniuncta persona.l.sed ⁊ he.in principio.ff.de procura.Interdum acquirebatur patri aliqua actio ex cōtractu filij vel quasi contractu vel ex delicto seu quasi delicto commisso in personam filij.⁊ hoc erat regulariter preterq̄ in quibusdam actionibus que acquirebantur ipsi filio ⁊ penes eum remanebat substantia: earum tamen exercitium competebat patri:et ille sunt quinqꝫ vel sex de quibus in.l.filiusfami.⁊ in.l.in factum.ff.de actio.⁊ obliga.⁊ has filius poterat intentare suo nomine patre absente:⁊ eius procura.vel si erat vtilis persona.l.si longius.§.si filius.ff.de iudicijs. Quedam etiā erat actio que ex contractu etiam ipsius patris acquirebatur filio vt actio de dote:tamen exercitium erat patris.l.secunda.§.qd̄ si in patris.ff.soluto matrimo.et similiter absente patre:⁊ ei⁹ procur.poterat eam filiam intentare suo nomine.l.filiusfami.§.sed ⁊ filia.ff.de procura.Quedam actiones ex contractu vel quasi filij acquirebātur ipsi filio quo ad substātiam ⁊ quo ad exercitium.vt in pecu.castren.vel quasi.⁊ illas poterat similiter intentare suo nomine patre absente vel presente:quia reputabatur paterfami.l.ij.ad mace.et hoc de iure veteri hodie vero aut filius acquirit actionem ex causa profectitij peculij ⁊ eā acquirit patri quo ad proprie.⁊ vsumfruc.nec potest eam intentare proprio nomine: sed nomine patris sic.vt.s.dixi. aut ex causa aduentitij peculij:⁊ tunc aut pater habebat vsumfru.⁊ sibi competit exercitium non filio:si tamen abest vel esset turpis persona posset filius eaꝫ intentare sicut olim poterat illas v.vel.vj.vt in.d.§.si filius.Aut patri non competit vsufruc.⁊ tunc aut ideo non cōpetit:quia non potest vt in casibus not. in dicta aut.⁊ filius potest eam intentare suo nomine vt in tex.prece.nec requiritur consensus patris ad integrandam suam personam:si tamen esset minor deberet dari curator liti vel hereditati qui suppleret defectum etatis.vt.j.proxi.§.nec posset iste defectus suppleri per patrem.l.fi.§.j.de verbo.obli.⁊ ideo nec esset necessarius eius cōsensus.⁊ ita debet intelligi sequēs §.secundum verum intellectum.licet aliter intelligat Specu. Aut nō habet vsumfruc.q2 non vult.⁊ tunc aut cōstat de repudiatione.⁊ idem per omnia aut non constat.⁊ tunc habet locū iste.§.vt compellatur pater venire ad iudicium vel ad instantiā filij: si ipse agit vel ad instantiā actoris si filius cōuenitur vt dicat intentionē suaꝫ:si vult habere vsumfru.vel nō:⁊ si nō

a ¶ Non pōt esse in iudicio sine cōsensu patris.ad de Bal.in.l.nec q̄cq̄.in.§.de plano.ff.de offi.proconsul.Bal.in.l.iij.in.§.sꝫ vtrum.ff.de mino.alex.de imo.cōsi.lviij.inci.viso ꝓcessu cause in.j.colum.in.ij.volu.

b ¶ Fallit in beneficialibus. Adde Spec.tit.de actore.in.§.j.ver.sed cū clericorū.et p abb.in.c.non est.in primo not.de spon.

vult habere consentiat filio agenti vel autoritatem prestet: ne
5 possit postea sententiam dicere qd non valeat. ¶ † De questio
nibus autem gloss. dic vt in ea. nam ⁊ plures alie formant per
Specu. et per Barto. hic ⁊ supple. ad glo. et eius. q. vt hic sup
pletur per Bald. et alios in princi. glo. ibi. de acquisitione per
arrogationem. §. si. dic qd compellitur consentire: vt hic: quia
per hoc in nullo grauatur: sed non compellitur defendere. vt
6 ibi sm Jaco. de bel. ⁊ Cy. quia per hoc grauaretur. ¶ † In gl.
ibi. qd videtur tutius. dic tenendo intellectum quem supra di
xi qd non requiratur consensus ad integrandum personam fi
lij. precedens opinio verior est: quia si est contumax in compa
rendo videtur renunciare vsufruc. et hoc sufficit: quia cōstat
de eius renunciatione ex actis: sed tenendo intellectum glo. ꝙ
requiratur ad solēnitatem iudicij ⁊ ad integrandam personā.
dic sm Bar. qd aut filius agit ⁊ non sufficit patrem citatum ⁊
contumacem: qr agens debet legitimare suam personam: ⁊ sic
non sufficeret tutorem vel curatorem abesse contumaciter cuz
pupillus vel minor agit: ita non sufficit patrem abesse: sed re
quiritur ꝙ consentiat cum effectu nisi sit vilis persona. arg. in
l. si cum dotem. §. eo autem tempore. sol. matri. idem si esset ab
sens taliter ꝙ haberi non possit. argu. in. d. l. si longius. §. si fi
lius. de iudi. Si vero conuenitur putat Bar. sufficere interpel
lationem per. §. eo autem tempore. sed non video rationez: qr
si debet legitimare personam agentis multomagis personaz
conuenti. ⁊ ideo tenenda esset glo. videre meo postposita di
cta distinctione Barto. ⁊ alio prouidendum per iudicez qui
forte possit supplere defectum patris. argu. in. l. bonorū. §. qui
ad bonorum posses. admit. pos. ¶ In glo. ibi. hic autem agen
ti consentire. tu dic qd in. l. contraria. compellitur legitimare
coram iudice incompetenti: vnde non videtur iurisditionē p
rogare. vt ibi. ⁊ eodem modo si compellitur consentire litigā
ti coram iudice incompetenti quo casu compellitur quis se de
fendere: ⁊ incompulsio non reddit iudicium nullum: qr est iu
ridica cum fiat per iudicem. facit. l. j. §. si quis omis. cau. testa.
¶ In glo. ibi non videtur cum non agat circa pecu. dic ꝙ ista
est vera. de procu. lib. vj. ⁊ sic illud. c. satis innuit. qd cum filius
agit nomine suo requiritur consensus patris ad integrādam
personam eius qd tamen per literas nō tenetur. ⁊ idem p oia
dicas in sequen. q. quando agit vt tutor. facit. l. quesitum. ff. de
7 in ius voc. ceteras videas per teipsum. ¶ † In glo. ibi. quid in
precepto. dic ꝙ in ista. q. glo. non videtur bene distinguere dū
distinguit in confessum vel non confessum. nam si cōfessus est
post litis contest: necessaria est sententia diffinitiua. ⁊ illud pre
ceptum habet vim sententie. videtur ergo solum debere distin
gui an factum sit ante litis contesta. in confes. vel in non cōfes.
⁊ tunc valet in vim sententie interlocutorie: ⁊ tunc non potest
dici iudicium ordinarium: ideo non fuit necessarius cōsensus
patris. Aut post litis contesta. et tunc illud preceptum habet
vim sententie diffinitiue: ideo requiritur consensus patris. sz
Barto. aliter distinguit: quia non agitur ex sola confessiōe fa
cta coram iudice que parit actionem in factum: ⁊ inducit obli
gationem. l. vnica. j. de confessis. et tunc valet ⁊ agi potest: licet
in confessione nō interuenerit consensus patris: quia potius
8 equiparantur contractui ꝙ iudicio. † ⁊ in contractibus filius
habet legitimam personam sine cōsensu patris. nam ille. §. so
lum loquitur in iudicio. et hoc probatur: quia minor non po
a test esse in iudicio[a] sine curatore. l. cuz minores. s. si aduer. rem
iudi. et. l. acta. §. fi. de re iudi. ⁊ tamen si cōfitetur coram iudice
valet ⁊ obligatur: licet habeat restitutionem. l. certum. ff. de cō
fes. in. §. ij. vel. iij. Aut agit ex precepto iudicis. ⁊ tūc siue sit sen
tentia interlocutoria siue diffinitiua: quia est actus iudicialis
non valet si non interuenerit consensus: quia ille tex. simplici
ter loquitur de iudicio. ⁊ ideo dixit Bal. qd p̄ceptum guaren
tigie quod fit per notarium ex forma statuti non cadit in filiū
fami. sine consensu patris quod nota pro statuto floren. dicen
te quod instrumentum guarētigie mittatur executioni per ca
pturam persone: quia si filiusfami. sine consensu patris obliga
uit se per instrumentum guarentigie sine patris consensu nō
9 poterit executioni mandari in eius personam † Et not. ex ista
glo. sm Barto. quod ex sententia interlocutoria que continet
aliquid dari vel fieri oritur actio in factuz sicut diffinitiua. de
quo plene per eum in. l. a diuo pio. ff. de regu. iur. §. j. ¶ Nota
etiam quod si post lit. contest. iudex precipiat reo quod soluat
tale preceptum habet vim sententie diffinitiue quod est veruz
si factum est in scriptis et iudice pro tribunali sedente: alias se
cus. et hoc est vtile: quia a sententia diffinitiua potest appella
ri viua voce: sed ab interlocutoria nō nisi in scriptis. vt in. c. j.
de appella. lib. v. j. sm Bald. et predicta procedunt retento in
tellectu glo. quod iste consensus patris requiratur ad solen
nizandum iudicium: ⁊ ad integrandam personam filij: sed te
10 nendo alium intellectum ista non procedunt. ¶ † In glos. ibi:
ff. de arbi. l. j. vbi coram arbitro proceditur ad similitudinem
iudiciorum: sed tamen non est iudicium: quia arbiter iurisdi
tionem non habet: sed notionem. vt not. in. l. pretor. ff. de reg.
iur. et iudicium non agitatur nisi coram iudice. Iste autē text.
loquitur in iudicijs non in extraiudicialibus: vt patet dū di
cit p officiū iudicis ⁊c. non enim arbiter potest compellere si
cut potest iudex ⁊ predicta in arbitris iuris: sed in arbitrato
ribus magis est clarum: quia coram eis non proceditur ad si
militudinem iudiciorum nec datur libellus nec lis contesta
11 tur. ¶ † In glo. ibi. ante lit. contesta. gloss. vult querere: an de
bet interuenire consenus patris ad hoc: vt valeat iudiciuz: et
certo tempore contestationis lit. l. cum dotem. §. eo autem tem
pore. ff. soluto matrimo. In his autem que precedunt cōtesta
tionem litis filius habet legitimam personam sine patre nisi
sit peruentum ad sententiam precepti. vt. s. in alia. q. ¶ Que
rit ergo gloss. si non consentit tempore contestationis litis an
possit compelli postea consentire: et si consentiat postea an va
lidetur iudicium: et tenet quod non in vtraqꝫ questione: quia
contestatio fuit in illa. et quicquid secutum est non pōt ex post
facto validari. l. quod ab initio de regu. iur. Sed contra de. l.
licet. ff. de iudi. Sol. iudicium agitatum per aliū nomine meo
bene possum habere ratum in mei preiudicium. vt ibi: qr non
est nullum saltem respectu agitantis qui obligatur instantie:
sed quantum ad mei preiudicium pēdet ex ratihabitione mea
que si postea interuenit comparatur mandato. l. fin. s. ad ma
cedo. nos loquimur in iudicio agito per filium suo nomine p
prio non patris. vt non cadat ratihabitio: quia quod nomi
ne meo gestum non est ratum habere nec possum. l. si pupilli.
§. si ego. ff. de nego. gesto. Sed contra extra glos. de. l. si fundus.
§. j. ff. de pigno. vbi possum habere ratum contractum per te
factum non nomine meo. Solu. verum est ad mei preiudicium
vt si rem meam vendidisti vel obligasti tuo nomine: non autē
possum habere ratum ad preiudicium vel vtilitatem tuā qui
gessisti actum tuo nomine vt in casu nostro. istam consensus
patris in casu nostro secundū intellectum glo. non requiritur
propter aliquod preiudicium quod patri inferri posset cū re
pudiauit vsumfru. sed requiritur sicut quedā autoritas ad so
lennizandum iudicium: ⁊ ad integrandam personam: vnde si
cut autoritas tutoris interueniens post lit. contesta. non vali
daret iudicium. vt in. l. obligari. §. tutor. ff. de auto. tuto. et ita
nec consensus patris. et hec est intentio glo. quod nota pro sta
tutis dicentibus quod vxor sine consensu mariti non possit se
obligare vel minor sine consensu consanguineorum. nam cum
ille consensus non requiratur ratione preiudicij quod fiat con
sanguineis vel marito: sed tantum ad integrandam personaz
et pro vtilitate illius cui consensit debet interuenire consen
sus in ipso actu: alias non valeret actus: nec reconualesceret
per consensum postea interuenientem. facit. l. obseruare. §. fin.
de offi. proconsul. et quod not. glos. in. c. prudentiam. de offi. de
lega. quod nota. in. l. instar. j. de iure fisci. ⁊ vide omnino quod
not. Bald. in. l. j. ante fi. s. de bono. posses. aduerte tamen: quia
est differentia inter talem consensum ⁊ autoritatem: quia au
toritas interueniens debet interuenire in ipso actu: ⁊ nō suffi
cit quod interueniat ante vel post: sed in ꝯsensu: licet nō suffi
ciat quod interueniat post. vt in hac glo. videntur tamen doc.
tenere quod sufficiat si interueniat ante vnde si pater per pu
blicum instrumentū concedit filio generaliter quod possit esse
in iudicio legitimabit personam suam per hoc: vt amplius nō
sit necesse ipsum consentire: et hoc videntur tenere docto. per
l. bonores. in fi. de decu. quod tene menti. Aliud est ergo requi
rere autoritatem: aliud consensum. nam inter ista longa est
differentia. iuxta not. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de ac
quirēda. heredita. in contrarium facit ratio si bene considere
tur: quia postꝙ requireretur ad solēnizandum. ⁊ ne alteri fiat
preiudicium inconsulto videtur quod non debeat consentire
nisi causa cognita: et sic debet interuenire in ipso actu nō ante
per. l. cum hi. in. §. si pretor. ff. de transacti. et ista videtur mihi
verior. facit. l. item earum. §. si decurio. ff. quod cuiusqꝫ vni no.
12 ¶ † In gloss. ibi: sed dic illud in actione in factum. no. gl. ⁊ te
ne menti quod si pater consenserit in iudicio agitato contra fi
lium: ⁊ lata est contra eum sententia non expedit quod in exe
cutione sententie vel in actione in factum que oritur ex senten
tia amplius interueniat eius consensus: quia habet necessa
riam consequentiam a iudicio patris agitato. ⁊ ad hoc allega
tur gloss. que est in. d. §. sed vtrum. et not. in. l. j. s. qui admi. ad
13 bono. posses. ¶ † In gl. ibi: econtra qd sic per. l. istam. dic quod
pro hoc facit text. in. §. similiqꝫ modo. j. codē. vbi patet. l. istam
habere locum etiam in castrensi peculio. docto. tamen tenent
cōtra: quia in illo reputatur paterfami. per. l. miles. §. j. de ca
strensi

a ¶ Minor nō pōt esse in iudicio. adde an possit esse agēdo. vide p Bar. ⁊ lud. ro. i l. si cōstāte. ff. sol. ma. doct. in. c. de prudētia. de dona. iter vi. ⁊ vxo. bal. in. c. accedēs el. ij. vt li. nō contest. ehar. in cle. ij. i. xxx. q. de iud. Pe. de ane. cōst. xvij. incip. pro solutione ad finē.

strensi pec. nec ob. contrarium. Naz in iudicio castrensis pecu. lij non requiritur consensus patris. vt dixi: sed si filius repudiat hereditatem castren. pecu. bene potest pater adire pro se: quia si filius adiuisset et postea moreretur ipse occuparet eam olim iure peculij. hodie iure hereditario minime repudiatio filij nocet patri: quia cōceditur patri: vt eam possit adire sicut hereditatem aduentitij peculij in qua haberet vsumfructum si pater adiret et ne fiat sibi preiudicium: et ista patent ex gl. que
14 est in. §. similiter modo. ¶ † In gloss. ibi vel aliud in accusatione istam partem tenēt docto. nam cum quis accusat de publi. cri. vel de pri. ad publicam vindictam hoc facit tanque procur. reipu. sed quando filius agit in iudi. vt procu. alterius non requiritur consensus patris. vt not. s. et est casus in. c. generaliter. de procura. lib. vj. et hoc quando accusat. si vero accusatur docto. videntur tenere idem: quia sicut seruus potest seipsum defendere cum accusatur sine consensu domini: quia defensio est de iure naturali. l. hos accusare. §. omnibus. de accusa. ita et filius sine consensu patris: dicunt tamen quod si fateretur crimen requireretur patris consensus alias non valeret confes
15 sio per. l. clarum. de auto. pre. † Item dicit Bal. quod si sententia lata cōtra filiuz debet ex forma statuti mitti executioni cōtra patrem deberet pater ad hoc requiri et citari: alias non faceret sibi preiudicium. vt. l. si deserta. supra si propter pu. pen. non tamen iudicium contra filium agitatum esset nullum: quia non requiritur ad solennitatem iudicij: sed rationem proprij preiudicij. ¶ In glo. ibi respondeo non puto. Potest dici quod hoc casu sit procedendum: prout proceditur quando pupillus habet litem cum tutore suo. ff. de tuto. l. qui habet. §. si pupil.
16 ¶ † In glo. ibi. quidam tamen. istum intellectum secutus est Pet. et Jac. but. et Mar. sil. et Bar. vt superius dixi. sed Bar. dicit qd pro communi intellectu gloss. et aliorum antiquoruz secundum quem procedūt omnes gl. prece. est casus in. c. fi. de iudic. lib. vj. et ita mihi visum fuit antequam viderem Bald. licet Barto. allegat pro se. sed non bene vt. s. nam ibi datur pro regula qd filiusfami. nō potest esse in iudicio sine cōsensu patris et nota quod regula est generalis. et non potest intelligi nisi in casibus in quibus ipse filius agit: et agere potest: quia sibi competit exercitiuz actionis: et sic quando pater non habet vsumfr. qualitercunque non habeat: siue quia nolit: siue quia non possit: quia haberet exercitium actionis competeret patri non sibi. vt. j. ea. l. §. vbi autem. vnde solennizaret iudicium filij: et postea ab illa regula excipit causaz: scz in causis beneficialibus de quibus pater non habet se intromitti: quia nō habet vsumfru. et ratio est quia talia censent potius castren. vel quasi. dicit enim in illis militare deo: sed in castren. non requiritur cōsensus patris. vt in prece. q. gl. in alijs non beneficialibus que non reputantur castren. et in quibus filius nō militat posito qd pater nō habeat vsumfr. nec sit legitimus administrator saltem debet interuenire ad integrandum eius personam. licet Bar. dicat contrariū per illud. c. fi. sed nō bene cum diuersa sit ratio vt dixi. et rationes supra facte in contrarium valde vrgent quod intellectus istius docto. fuit verior. et ita puto in veritate quod fuerit de mente impera. lz per errorem cōmunem: alias intellectus. glo. sit in practica intātum quod etiam tex. in canoni. ei applauderet in. d. c. fi. et in. c. quis generaliter. de procura. cetera vide hic per Bald. qui multa tangit.

2 ¶ Secūda etas dicitur post infantilem etatem et an vsque ad xxv. annos.
Qualiter distinguantur etates. remissiue.
3 Casus in quo pupillus et adultus possunt repudiare et adire hereditatem sine consensu tutoris vel curatoris.
4 Casus in quo pupillus petit dari curatorē: et quod nō det sibi: sed hereditati: et an sufficiat eius autoritas. et nu. 6.
Si iudex diceret do tibi talē curatorē pro tali hereditate tibi delata: an intelligatur: scz hereditati.
5 Hereditas an etiam dicatur postquam est adita.
6 Quod possit dari curator non solum hereditati que est quid vniuersale: sed etiam alicui rei singulari.

1 **Si autem in secunda.** ¶ † Si filiusfami. ē minor. xxv. an. maior tamē septennio hereditatem sibi delatam repudiare pōt: sed nō preiudicat patri: quominus eā p se adire possit: et si pater recusat ipse potest adire sine alterius consensu: et eam sibi acquirere pleno iure. vtroque tamen casu si ledit per repudiationē vel aditionem habet resti. in integ. et si eā adit patre recusante propter minorem etiam datur curator hereditati qui supplebit defectum etatis in agēdo et defendendo. h. d. ille mi
2 rabilis. §. ¶ † Nota primo quod secunda etas dicitur post infan
4 tilem etatē vsque ad. xxv. annos cōpletos. de ista enim etate loquitur hic. et patet ex gl. j. et sic prima est etas infantilis: sed certe alio modo distinguunt etates p gl. que est in. l. j. §. pueritiā. que incipit ergo. ff. de postu. pōt enim dici qd infantilis sit prima vsque ad. vij. annos. postea puerilis vsque ad. xiiij. annos in masculo. et. xij. in femina tñ oīs infantilis est puerilis. naz etiā infans dicit pupillus: sed non oīs pupillus est infans postea a xiiij. vsque ad. xxv. dicitur etas adulta: lz quo ad quedam dicit perfecta in xvij. vel. xviij. an. qd dic, vt illa glos. sed regulariter nō dicit perfecta nisi post. xxv. annos. vt. s. pri. §. in fi. ibi: si ple
3 ne eta. etc. ¶ † Itē no. mirabilē casum in quo pupillus et adultus possunt repudiare et adire hereditatē sine cōsensu tutoris vel curatoris: et repudiatio et aditio valet: lz aduersus eas possit dari restitutio in integ. scilz qñ habēt patrem in cuius potestate sunt: et sic nō possunt habere tutorē vel curatorem: quia sunt sub patria potestate et tutela non cadit nisi in capite libero qd non subsit aliene potestati. et ita voluit glo. ij. que incipit etiā.
4 regulariter secus vt in. l. potuit. s. de iure delibe. ¶ † Itē not. casum in quo pupillus petit dari curatorē: alias ponitur in. l. qui habet. §. si pupil. ff. de tut. vbi Bar. mirat de hoc qd legislatores hoc introduxerunt: quē eñ intellectum habet puer octo annoꝝ vt petat sibi dari curatorem vel sibi vel liti vel hereditati. et tamen ita statutū est. ¶ Item no. qd non datur sibi sed heredi. nā persone sue dari nō potest: quia est in aliena potestate. dicit tamē Bar. qd lz iudex diceret do tibi talem curatorē pro tali hereditate tibi delata non vitiaretur datio: sed itelligeret prout intelligi potest hereditati propter te sicut in simili dicitur in seruitute prediali debet dari sentētia predio. vt in. l. qui aliena. §. j. ff. de nego. gesto. puta nuncio talem seruitutem deberi tali predio. et tamen non vitiaretur sententia si pronūciaretur dari persone domini illius predij. vt in. l. ij. in princi. ff. si
5 ser. ven. ¶ † Not. etiam ex isto ver. hereditati. quod hereditas dicitur etiam postquam est adita: sed alibi dicit glo. quod non dicitur hereditas: nisi cū iacet. vt not. in. l. iij. §. veteres. de acqui ren. pos. et postquam est adita desinit esse hereditas: et efficitur primo adeuntis. hoc tamen est verum attento proprio significato sed attento largo potest dici. vt hic. et idem in alio casu quando heres confecit inuentarium. vt dixi in. l. fin. §. in computa
6 tione. de iure deliberan. sm Bal. † No. etiam glos. hic positam que incipit nota. in fi. qd potest dari curator non solum hereditati que est quid vniuersale: sed etiam alicui rei sinculari. l. certarum. de testamen. tute. Ultimo scias quod Spec. in loco superius allegato vbi tractat istam materiam intelligit hunc. §. quod non sufficiat autoritas istius curatoris: si pupillus volet agere vel minor: sed requiritur etiam consensus patris qui integrabit personam: sed non supplet defectum etatis. per. l. fin. §. j. ff. de verbo. obliga. sed autoritas curatoris econuerso supplet defectum etatis et non integrat personam. sed Bar. in. §. precedenti. vult qd sufficiat autoritas istius curatoris. et quia per dationem eius apparet de repudiatione patris non expedit qd pater veniat ad iudicium in signū repudia. et sic non hz locū. §. precedēs. tenēdo opi. antiqui glossatoris. Contra autē istū tex. in fi. dum dicit competere restitutionē in integ. videt tex. in ea. l. §. si vero pater. sed solue vt ibi dicam. et eodē modo in. §. vbi autem pupillus.

1 **Simili modo.** ¶ † Etiā castrensem hereditatem delatam filiofa. et per ipsum repudiatam potest pater adire: et pleno iure sibi acquirere. h. d. et est nouus casus sm Barto. nam in aduen. heredi. subest ratio: ne repudiatio filij noceat patri q esset habiturus vsumfruc. si filius adiuisset. sed in castrē. cessat ista ratio: quia nihil esset habiturus: sed responde. vt in glo. que incipit quod ad rem. quia saltem commode aliud sperabat per mortem filij. per hūc text. dicit Bal. non esse veram rationem Jaco. but. quam ponit in fi. huius. l. videlicet quo iure pater repudiante filio adire potest: quia dicit qd iure accrescendi tanque filius sit institutus in proprietate: et pater in vsufru. et sic est casus in quo proprie accrescit vsufru. sed illa ratio cessat in castren. quia non potest videri institutus in vsufruc. et tamen pater potest adire filio repudiante: sed certe ille text. videtur soluere contra. dum dicit quod pater censetur institutus vna cum filio. et sic esset etiam in ipsa proprie. Breuiter istud non potest dici nisi conditionaliter si filius non adibit: al's si filius vellet adire esset dicere qd etiam pater possit adire simul cū eo. et tñ falsuz est: quia solus filius adit. ¶ In glo. ibi: imo posset olim occupare iure peculij etc. dic hodie vero iure heredita. nā olim filiusfa. non habebat heredem hodie sic.

2 ¶ Qñ pater habet vsumfructum est legitimus administrator filij in quacunque etate sit filius.
Quando non sufficiat autoritas patris ad obligādum filium pupillum.
3 Pater licet sit legitimus administrator: tamē debet adhibere

a ¶ Secūda etas. Adde d istis etatibus. vide glo. in verb. perfectis. in proe. vj. et glo. in l. hereditatuz. ff. ad. l. fal. Joā. de ana. in rubri. de deli. pue. Bal. in repe. c. si pater. de test. lib. vj.

consensum filij: cū agit pro re aduentitij peculij. & nu. 4.
Quid in tutore vel alio legitimo administratore.

4 Quid in actione de dote: que est cōmunis patri & filie tñ exercitium patri competit.

5 Statutum si vult adhiberi consensum alterius vt cum mulier contrahit q̄ debeat interuenire cōsensus ꝓpinquioris consanguinei: debet intelligi si ille est presens & legitime etatis ita qd̄ consentire possit: & an alias possit actum facere sine illo vel iudex suppleat.

6 Quādo lex vel statutū loquereť de absente q̄ non debeat adhiberi debet intelligi de illo qui abest a longe extra prouinciā: et quando non speratur cito redire: alias debet expectari nec habetur pro absente.

7 Casus in quo pater tenetur facere expensas de vsufructu: scz in lite pro re aduentitij peculij.
An teneatur soluere debita hereditaria de vsufructu.
An teneatur facere expensas in rebus hereditarijs.

1 **Ubi autem.** ¶†Si pater & filius concordant in adeūdo heredita. aduen. pater habet vsumfru. & est legitimus administrator & habet exercitiū actionum debet tamē adhiberi cōsensus filij cum agit nisi filius sit infans vel absit a longe & debet facere expēsas litis de vsufruc. h.d. et incipit hic secunda pars huius legis.
2 ¶†Nota primo qd̄ quando pater habet vsumfruc. & est legitimus administrator filij in quacunq̄ etate filius sit: et ideo cum eius autoritate potest filius obligari etiam si sit pupillus. nec obst. ff. de verb. oblig. l. si. §. j. vbi autoritas patris nō sufficit ad obligandum filium pupillum: quia verum est eo casu quo nō est legitimus administrator: vt si se obligaret sine aliqua acquisitione: quia ibi non est dare vsumfruc. qd̄ dic. vt ibi per Bar. & l. si infanti. circa finem. s. de iure deliberan.
3 ¶†Secundo nota mirabilez tex. qd̄ licet pater sit legitimus administrator: tamē debet adhibere consensum filij cum agit pro re aduentitij peculij nō sic in tutore & alio legitimo administratore: quia pōt agere & conueniri sine consensu pupilli vel alterius cuius negotia administrat ꝼm Cy. & sic restringitur hic administratio patris. naz sicut filius cum agit eo casu quo pater non est legitimus administrator: qz non habet vsumfruc. debet adhibere consensum patris. vt. s. eadem. l. §. necessitate. Ita econuerso cum pater agit: qz habet vsumfru. debet adhibere consensum filij si adhiberi potest.
4 †simile videmus in actione de dote que est communis patri & filie: tamē exercitium patri competit. l. ij. §. quod si in patris. soluto matrimonio. cum tamē pater agit debet agere de consensu filie expresso vel tacito vt ibi. & videtur tacite cōsentire cum est presens & non contradicit: secus cum abest: sed iste text. vult quod quando abest non requiratur eius consensus. Barto. autem videtur intelligere quod etiam hoc casu si filius non contradicit videatur tacite consentire si autem adest non requiritur eius consensus et ideo nec tenetur pater cauere de rato. Sed in actione de dote cum abest filia adhuc requiritur eius cōsensus: et pater tenetur cauere de rato. l. ij. §. voluntate. ff. solu. matri. et per istum text. dicit Inno. in c. accedens. de procura. et Ray. in l. j. de bonis mater. quod licet pater quando est legitimus administrator possit constituere procuratorem ante litem contesta. quia nō est nudus administrator: sed cum vsufruc. sicut episcopus. vt no. in dicta. l. j. debet tamen constituere procuratorem cum consensu filij non aliter vt hic sed Bald. dicit quod non bene intelligunt: imo potest constituere sine consensu filij: tamen quando ipse procurator aget vtrunq̄ debebit interuenire consensus filij breuiter vtrunq̄ fieri potest: et quando interuenit consensus in cōstitutiōe procuratoris nō expedit quod amplius interueniat: sicut in simili videmus in procuratore constituto a minore cum autoritate tutoris vel curatoris. vt not. in l. iij. in princip. ff. rem ratam habe. sed si non interuenit in constitutione procuratoris debe-
5 bit interuenire cum agit: vt dicit† Bald. et nota argu. si statutum vult adhiberi consensum alterius: puta cum mulier contrahit quod debeat interuenire consensus propinquioris consanguinei debet intelligi si est ille presens & legitime etatis. ita quod consentire possit: alias pōt actum facere sine illo. et dic quod iudex debet supplere defectum illius: sed in casu isto nō expedit: quia consensus filij non adhibetur hic ad integrandum personam patris: sed propter magnam coniunctionem que est inter eos nec video aliam bonam rationem. et videtur per hunc text. quod iudicium sit nullum si nō adhibetur. Uel dic quod si est presens & non contradicit: videtur tacite cōsentire: sed si contradiceret aut haberet causam cōtradicendi: qz forte pater est dilapidator: et dissipator non valeret iudicium ita intelligo istum tex. sicut in actione de dote. l. dotem. soluto
6 matrimo. ¶†Item not. ꝼm Bald. dum dicit longe absint qd̄ quando lex vel statutum de absente loqueretur quod non debeat adhiberi debet intelligi de illo q̄ abest a longe extra prouinciam: & quando non speratur cito redire: alias non habetur pro absente: sed debet expectari. facit text. in l. si longius. in principio. ff. de iudi.
7 ¶†Ultimo nota casum in quo pater tenetur facere expensas. de vsufruc. scilicet in lite pro re aduentitij peculij: an autem teneatur soluere debita hereditaria. de vsufruc. dic vt. §. sequēti. ¶Item an teneatur facere expensas in rebus hereditarijs. dic quod expensas ad presentem rei vtilitatem facere tenetur: vt patet. j. eadem. l. §. hoc proculdubio. sed an expensas ad perpetuam rei vtilitatem facere non tenetur: sicut nec alius vsufructuarius. l. eatenus. ff. de vsufruc. et ideo si pater in feudo filij aduentitij peculij ampla edificia fecisset eo mortuo possunt fratres retinere quousq̄ filius redderet eis pro rata. hoc dicit. ꝼm Bal. qui ita not. s. eadem. l. aut. excipitur. in fine. ¶In glos. ibi videtur quod non. dic in contrarium facit iste tex. dum dicit adhibetur filiorum consensus sed responde. vt dixi ꝼm Barto. quia filius videtur tacite consentire si non contradicit: & est presens & si est absens eius consensus non requiritur: ergo nec requiritur cautio rati. lz Cy. videatur hic tenere contrarium. & adde quod not. in c. ratum de regu. iur. lib. vj. et etiam qd̄ no. in l. si filius. qui satisda. cog. allegata per glo.

a ¶Steriles. Adde Joā. de imo. in c. ꝓpter sterilitatē. de locato.

2 ☞Quando pater vendit bona hereditaria pro exoluendo debita vel legata qd̄ non debeat interuenire decretum iudicis vel subhastatio: & sic si filius esset minor posset fieri vēditio sine istis: licet si non haberet patrem: sed tutorem secus.

3 Non sequitur ista res est sterilis ergo inutilis.

1 **Si autem es.** ¶†Pater non tenetur soluere de suo vsufructu debita hereditaria: sed legata bene tenetur soluere si sufficit vsusfruct⁹. ideo in primo casu debet fieri venditio rerum hereditatis pro exoluendo debita modo quo hic continetur. secūdo nō nisi vsusfructus non sufficiat. hoc dicit. est & mirabilis casus. & per istū §. videtur reprobari decisio Bart. quam ponit. l. fin. ff. de vsufruc. leg. querit enim si alicui relictus fuit vsusfructus omnium bonorū: et alio instituto extraneo sine hereditate & sunt debita vel legata. dicit heres extraneus: solue tu mulier que habes vsumfructum omnium ego autem nihil habeo. mulier dicit vēdantur bona: & sic soluantur de proprietate tua & de vsufructu meo: heres non vult quod vendantur: sed de solo vsufruct. soluantur. Barto. ibi tenet simpliciter quod mulier habet soluere: & non allegat hunc tex. hic videtur casus contra eum: et vt debet distingui inter debita ad que tenebatur defunctus: & ad illa non tenetur mulier: sed debet fieri venditio bonorum mobiliū: si extant vel aliorum si non extant: sed legata bene teneatur de suo vsufruc. soluere si sufficit: et est mirabilis determinatio. hoc tamen inquantum loquitur de legatis. satis restat dubitatio si essent tot qd̄ nihil remaneret vtilitatis ipsi vxori haberet soluere. nam hoc non videtur de intentione testatoris. argu. eorum que not. in l. qui concubinam. §. qui hortos de legat.
2 iij. †Et not. qd̄ quando pater vendidit bona hereditaria ꝓ exoluendo debita vel legata non dicitur hic qd̄ debeat interuenire decretum iudicis: vel subhastatio: & sic si filius esset minor posset fieri venditio de imobili sine istis ꝼm docto. licet si non haberet patrem: sed tutorem: secus vt in titu. ff. de rebus eorū.
3 et est istud speciale. ¶†No. etiam tex. ibi: steriles[a] quidē tamē
a inutiles. qd̄ non sequitur ista res est sterilis: ergo inutilis. & ponit exemplum in preciosa domo vel turri de quibus habetur nulla pensio vel vtilitas: & propter hoc dicitur sterilis: tamen non est omnino inutilis si potest vendi. & no. ꝼm Ang. q̄ quātūcūq̄ res sit preciosa & fuerit suorū antecessorum si tamē sibi est sterilis & sine fructu debet eā alienare ne sibi extet ad onus & nō ad vtilitatē. iuxta illud Catonis. Que nocitura tenes quāuis sint chara relinque. quod optime intelligunt florentini & etiam executioni mittunt.

2 ☞Usufructus patris nō finitur capitis diminutiōe patris nec rei mutatiōe sicut finiť alter vsusfr. lz. tantū morte patris: & an finiatur sed incipiat nouus.

1 **Hoc proculdubio.** ¶†Pater de vsufru. tenetur alere mancipia hereditaria & non tenetur reddere rationem administratiōis nec cautionē prestare quā prestat vsufr. ꝓpter reuerentiam paternalem. h.d. Ratio primi dicti est: qz est expensa quotidiana et ad presentē vtilitatē rei. vnā cū habeat vsumfruc. in mancipijs debeat etiā prestare alimēta & necessaria ad vitā. l. in rebus. §.
2 postq̄. ff. cōmodati. ¶†Et no. glo. que incipit nō finiť: qd̄ vsusfructus patris nō finitur capitis diminutione patris nec rei mutatione sicut finitur alter vsusfructus: sed duntaxat morte patris: vel dic q̄ finiť: sed incipit nouus: qz durat eadez causa vt dixi

vt dixi.§.eo.l.cum oportet.§.si autem res.vbi est glo.que inci-
pit res immobilis.

1 **Ipsum autem.** †Filius tenetur alere patrē in-
2 digentem [a] cū pōt: ꝛ econuerso
quando indiget ꝛ hoc de iure naturali. Itē extra casus de qui
bus.§.pater non potest alienare bona aduentitij peculij.

2 ☞ Casus in quo proprietarius sine consensu vsufru. non pōt
suam proprietatem alienare.
In aduentitijs in quibus pater non habet vsumfru. an filiusfa. possit testari sine consensu patris.
3 Si filius est maior.xxv.annis an possit disponere de pprietate
aduentitij peculij.
4 Quid in pecunia aduētitij peculij an possit eam alienare sine
voluntate patris.
5 An consentiente patre possit filius alienare quod sic.
6 Si filius alienando iurauit non venire contra an ipse possit
postea contrauenire non obstante iuramento.

1 **Filius autem familias.** †Filius de pro-
prietate aduen-
titij peculij disponere nō potest sine licētia patris nec per vlti
2 mam voluntatē nec inter viuos.h.d.ꝛ semper allegatur: ꝛ sic
no.casum in quo proprietari⁹ sine cōsensu vsufuctuarij nō pōt
suā pprietatem alienare regulariter cōtrarium: vt.§. de vsuf.
l.ij.ꝛ.l.locū.§.proprietatis.ff.eo.titu.qꝛ talis alienatio nō ten
dit in preiudiciū vsufructuarij.vt no.in.l.nō iusto.§.non mu-
tat.ff.de vsucapi.vbi pōt pscribi vel vsucapi proprietas con-
tra vnuȝ saluo vsufructu alterius ꝛ ista vsucapio est alienatio.
¶ In tex.ibi.in his duntaxat casibus.dic quod hic videt tex.
iuncto eo quod statim sequitur ibi: nec testari quod in aduen
titijs in qbus pater non habet vsumfru. filiusfami. possit testa
ri sine consensu patris a ꝯrio sensu. contrarium tamē tenēt cō-
muniter doc.per.l.pe.§.qui testa.fa.pos.ꝛ not.gl.ff.ad trebel.
l.§.in filij ꝛ no.in aut.matri ꝛ auie circa princ. qō ergo hic dici
tur in his duntaxat casibus referas ad casuȝ qn̄ vellet aliena-
re inter viuos: naȝ tunc prohibetur solū eo casu quo pater ha
bet vsumfruc. secus si nō habet vt hic ptȝ: ꝛ tamē hoc nō est pp
preiudicium qō fiat patri: qꝛ nullū preiudiciū fieret ex aliena
tiōe pprietatis cū semp remaneat saluus vsusfru. qui est ius in
re ꝛ sic ad quēcūqȝ transit dn̄ium transit cū eadem causa. vt in
l.si cōuenerit.§.si fundus.ff.de pig.actio statuit ergo hic istud
duplici de causa. scilicet fauore ipsorū filiorum ne deueniat in
paupertatem: ꝛ qꝛ pater est ipsorum legitimus administrator
tenetur eos alere. vnde non expedit filijs facere alienationem
bonorum: vt hic colligitur ex tex. dum dicit tristem exitū sen-
tiāt expone scilicet dicti filij. licet glo. dicat. s. patris sed nō bn̄.
3 ¶ †Sȝ queritur quid si filius est maior.xxv.an. dixerūt quidā
non habere locum istum tex. sed solum quando sunt minores
propter verbum iuueniles calores. contrarium tamen com-
muniter tenetur ꝙ loquat etiam in maioribus quos tamē ap
4 pellat iuuenes respectu parentum. ¶ †Item querit quid si sit
pecunia aduentitij peculij: breuiter adhuc videtur ꝙ eā filius
alienare non possit sine voluntate patris: vt not.per.gl.in.l.
si filius.ff.si cer.peta.ꝛ per Bartol.in.l.frater a fratre ff.de cō
di.inde. solus ergo pater non potest. vt.§.titu.j.l.j. nec solus
filius vt hic: sed ambo simul sic. sed restituitur filius si erat mi-
nor. ita sentit gloss.in.l.iij.ff.de mino.§.si quis minori. in glo.
prima.ꝛ hic in glo. que incipit sed nunquid. Sed an delinquē
do possit alienare filius. vide Bal.in.l.si quis in tantam.j.vn
de vi.in tertia colum.ꝛ.l.si finita.§.si de vectigalibus.ff.de dā
5 no infec. ¶ †Querit glo. que incipit sed nunquid de duabus
questionibus: ꝛ ad vnam tantum respondet prima est an con
sentiēte patre filius possit alienare: ꝛ videtur quod sic a cōtra
rio sensu huius text. In contrariū facit.l.ꝛ si quis.§.fina.ff.de
vsufru. vbi proprietarius etiam cōsentiente vsufructuario nō
potest rei seruitutem imponere. gl. tenet primā partē sȝ nō re-
spōdet ad illam.l.tu responde. vt ibi no. ꝙ ibi potest impone
re seruitutem vt duret vsusfru. sed bene valet impositio ꝛ vsus
fruc. extingit nisi sit talis ex qua vsusfructus nō reddatur de-
6 terior vt in.l.seq. ¶ †Secunda questio est quid si filius alienā-
do iurauit non venire cōtra an cōfirmet iuramento: ꝛ an ipse
possit postea cōtrauenire non obstante iuramento. gl. ad istā
questionē nō respondet in rei veritate: videtur qō non possit
venire contra de iure canonico: qꝛ pōt seruari sine interitu sa-
lutis eterne. vt in.c.cū cōtingat. de iureiu. ego vidi de hoc ma
gnam questionem. Bal.ꝛ Ange. tenent hic nō valere iuramē
tum etiam de iure canonico: quia prestitū contra dispositio-
nem huius legis que prohibet contractum: sed ista ratio non
videtur vrgere. nam ꝛ.l.non dubiū. phibet cōtractus ꝛ restrin
git iuramentū. ꝛ tn̄ illa lex non seruatur de iure cano. imo nisi
iuramentum sit contra bonos mores: ꝛ contra publicaȝ vtili-
tatem: vel contineat peccatuȝ debeat seruari etiam si fuerit in
terposituȝ super contractu prohibito a lege ciuili. assignant
etiam ipsi aliā rationeȝ: qꝛ ista lex prohibet eis alienationem
tanqȝ prodigis qui cum non indigeant per rationeȝ hic posi-
tam videntur prodigi ꝛ tendere ad dissipationeȝ bonorū sed
communiter tenetur ꝙ cōtractus factus a prodigo cui bonis
est interdictū nō firmatur iuramēto vt no. Bar.in.l.si is cui
bonis.ff.de verbo.obli. ista ratio est magis colorata qȝ prece-
dēs ꝛ in consulendo non recedereȝ ab autoritatibus istorum.
Bar. tamen non tangit nec Cy.

2 ☞ Aditio quā facit pater pro filio infante obligat ipsuȝ in
fantem etiam ignorantem posito ꝙ hereditas sit damnosa.
Quid in tutore
Quid in curatore furiosi.
3 Quod filius possit venire contra illā aditionem ꝛ petere ad-
uersus eam restitutioneȝ in integrum. ꝛ an ipso iure possit re
pudiare.
4 Quod nō possit venire ꝯ nisi postqȝ est effectus adultus et sic
maior.xiiij.annis si est masculus vel.xij.si femina vel nisi post-
qȝ liberatus a est patria potestate.
5 Licet pater adiuerit nomine īfantis: si tn̄ infans ꝛ filius fuit
restitutus aduersus eius aditionē remanet pater obligatus
proprio nomine. ac si sibi fuisset hereditas delata.
6 Casus in quo minor semel restitutus ad repudiandū nō po-
test iterum restitui ad adeundum.
7 Leges non debent fieri in ludibrio.

1 **Ubi autem puerilis.** ¶ † Si pater adi-
uit hereditatem de
latam filio infanti pro ipso infante pōt filius pubes factus: ꝛ
postqȝ exiuit patriā potestateȝ petere restitutionem aduersus
illam aditionem: ꝛ ipsam hereditateȝ repudiare quod si fece
rit licet in hoc ledatur amplius non potest restitui ad eā repu
diandā.h.d. vsqȝ ad.§.si vero pater. ꝛ est hic tertia pars prīci-
palis huius legis in qua redit ad primum casum quando pa
ter et filius discordant: tamen filius erat infans: sed in prima
parte erat maior infante. ꝛ multū pertinet iste.§.cuȝ se.ad de-
clarationē ꝛ suppletioneȝ.l.si infanti.§.de iure deliberā. que
2 fuit anterior ista. ¶ †Not. ergo primo quod aditio quā facit
pater pro filio infante obligat ipsum infantem etiam ignorā
tem posito quod hereditas sit damnosa qō patet: quia nō po
test venire cōtra nisi mediante restitutione in integruȝ: et sic
etiaȝ quādo tutor adit vel petit bonorum pos. pro infante. vt
§.qui admit.ad bonorum pos.l.iij. non sic in curatore furiosi
adeunte vel bonoruȝ pos. petente pro furioso vt.§.de cura.fu-
rio.l.fina.§.tali.cuȝ ibi not.ꝛ.§.si autem in furore ꝛ sic intelli
3 gitur.l.si infanti.§. de iure deliberan. ¶ †Secundo nota et
istud non habetur in illa.l. sed suppletur per hunc.§. quod fi
lius potest venire cōtra illam aditioneȝ: ꝛ petere aduersus eā
in integrum restitutionem. Sed contra ꝙ sibi non sit necessa
ria restitutio sed ipso iure possit repudiare.j.proxi.§.si vero
pater. Sol. ibi pater repudiauit hereditateȝ infanti delatam
que repudiatio nō tenet in preiudicium infantis et ea nō ob
stante potest filius adire etiam sine aliqua restitutione et per
istud etiaȝ suppletur illa.l.si infanti. vt etiam possit adire nō
4 tamē potest repudiare filio inuito vel ignorante. ¶ †Tertio
no. ꝙ non potest venire contra nisi postqȝ est effectus adultus
id est maior.xiiij.si est mascul⁹ vel.xij.si est femina vel nisi post-
qȝ liberatus est a patria potestate. ego credo qō debeat intelli
gi vel pub. ꝛ ita quod ista duo requirantur: alˀs si staret pro-
prie sequeretur incōueniens: cum enim ad veritatem alterna
b tiue [b] sufficiat alteram partem esse veram si esset emancipa-
ta per rescriptuȝ. et durante infantili etate possit petere resti
tutionem quod videtur satis absurdum quod infans.vij.an-
norum possit propria autoritate impugnare factū patris id-
est sine alio administratore cum quasi careat intellectu. Sȝ cō
tra quod statim posset petere restitutionem. §.eadem.§.sin-
autē patre recusante. in fine. soli. ibi loquitur in ipso filio ma-
iore infante qui patre recusante adiuit. vn̄ statim pōt petere
restitutionē vt repudiet. hic vero loquitur ī īfante qui nō adi
uit: sed pater pro eo: ꝛ sic vult impugnare factū patris: ibi ve-
5 ro factuȝ suum: et hoc propter reuerentiam paternā. ¶ †Itē
no. quod licet pater adiuerit nomine infantis: si tamē infans
filius fuit restitutus aduersus eius aditioneȝ remanet pater
obligatus proprio nomine: ac si sibi fuisset hereditas delata.
6 simile.§.si certū peta.l.si absentis ¶ †Ultimo no. casuȝ ī quo
minor semel restitutus ad repudiandum non potest iterū re-
stitui ad adeunduȝ. sed contra de.l.ait pretor.§.restitutus.ff.
de mino. Solu. speciale est hic quia fuit restitutus aduersus
aditionē patris propter reuerentiam paternaȝ contrariū lo-
quitur quando fuit restitut⁹ aduersus aditionem propriam.

a ¶ Filius tenetur alere patrem indigentem. adde l.si quis a liberis. de li.agno.in gl. insti.de pa.pote. et quid de patre qui est infidelis ꝛ qualiter indiget cū fideli cui potius filius tenetur alere vide glo.in verbo domesticos.ī.c.non satis.lxxxvj.di. gl.j.ī.c.j.xxx.di. glo.in verbo postulat in.c.quiescamus.xlij.di. gl.j.in.c. sicut el. j.xij.q.ij.abb.ī.c si quis.in primo no.de here. que iura concludūt qō filius debet potius alere patrem infidelem qȝ alius fidelis. hanc opi. sequit sanctus Tho.ij.ij.q.xxxj.arti.iij. ꝛ quid de filio q habet patrem famelicum ꝛ filiuȝ etiam famelicuȝ cui tenetur poti⁹ alere an pr̄i an filio ange.in.l.si quis. C.ō patri. qui fil.distra. dicit ꝙ hec questio est theologorum ꝛ ibi cōcludit qō filio: quia amor descendit ꝛ non ascendit.

b ¶ Ad veritatē alternatiue. adō glo. in cle.j.ō rebus eccle.nō alie. c.preterea.de rescri. Io.an.c.venerabilē. de ele. l.si quis ita stipuletur.ff.de cōdi.ꝛ demon.

7 ¶ †Not. etiam quod leges nõ debent fieri ludibrio. simile de elect. c. commissa. lib. vj. in. §. ñ. ⁊. s. de cura. fur. l. cum aliis. in fi. ⁊ in cõcordantiis hic allegatis in glossa.

2 ☞ Licet pater possit adire pro filio infante ⁊ ipsum obligare non sic potest repudiare hereditatẽ delatã infanti in preiudicium infantis.

3 Filius pupillus q̃ sine alicuius autoritate possit statim adire licet sit in patria potestate si pater eã ipsi pupillo delatam repudiauit ⁊ quid si pater adiuit an possit venire contra.

4 Si est liberatus a patria potestate quod solus tutor vel curator possit talẽ hereditatẽ pro eo adire licet sit maior infante.

5 Licet iste filius minor non impetrauit restitutionẽ quia ipso iure potuit adire tamen sibi denegatur restitutio si in adeundo leditur.

1 **Si uero pater.** †Si pater repudiauit hereditatem delatam infanti potest ipse infans etiã si sit in patria potestate: ⁊ etiam si sit pupillus eam solus adire: ⁊ si sit factus sui iuris potest tutor vel curator adire pro eo sine aliqua restitutione ĩpetrata: q̃r repudiatio patris nullum facit sibi p̃iudiciũ: ⁊ si adeũdo lediť nõ potest petere restitutionẽ in integrũ: ⁊ predicta sũt vera in hereditate: ⁊ locũ habent in legatis. h. d. vsq̃ ad. §. in seruis au-
2 tem. ¶ †No. pri° q̃ licet pater possit adire pro filio infante ⁊ ipsum obligare: non sic põt repudiare hereditatem delatã infanti in preiudiciũ infantis: imo talis repudiatio est ipso iure nulla. vt patet dum dicit nullo preiudicio: ⁊ sic nõ est neces-
3 saria restitutio. secus qñ adiuit. vt in. §. precedenti. ¶ †Itẽ not. q̃ hoc casu statim põt adire: licet sit pupillus vel ĩ patria potestate sine alicuius autoritate: sed qñ pater adiuit nõ põt venire contra factũ patris quousq̃ sit liberatus a patria potestate ⁊ adultus sit fact⁹: q̃r aditio tenuit sed repudiatio nõ tenuit. Et est mirabile q̃ filius pupillus sine alicuius alterius autoritate põt adire. Ratio poniť p glo. s. s. ea. l. §. sinautẽ
4 in secunda. in glo. q̃ incipit etiam sine autoritate. ¶ †Itẽ nomirabile q̃d si est liberatus a patria potestate solus tutor vel curator potest talẽ hereditatem pro eo adire: licet sit maior infante quod regulariter nõ est. l. potuit. cũ ibi no. s. de iure de
5 liberan. ¶ †Item no. in ver. simili modo. q̃ licet iste filius minor nõ impetrauerit restitutionẽ: quia ipso iure potuit adire. vt. s. dixi: nihilominus sibi denegatur restitutio si in adeundo leditur: quia semel venit cõtra factũ patris. Sʒ cõtra de. §. sinautem patre recusante. s. eadẽ. l. vbi filius adiuit patre recusante: ⁊ tamen conceditur sibi restitutio. Solu. ibi pater repudiauit hereditatẽ quia nec ad ipsum pertinebat adire cuʒ esset filius maior infante: sed recusauit habere vsumfructum ⁊ non cõsensit filio adeunti vnde filius restituitur aduersus suam aditionem: hic vero repudiauit hereditatem: quia cum ad ipsum pertineret adire pro infante videbatur q̃ etiã ad ipsuʒ pertineret repudiare: ⁊ sic repudiauit nomine infantis. ibi vero vsusfructus nomine suo: ⁊ istud contrariũ non formant doc. nec glo. et ita tamen est necessarium.

1 **In seruis autem.** †In rebus pertinentibus ad filiũ vt statim desinant esse sue nõ queritur patri vsusfructus q̃r esset frustratoria acquisitio scilicet momẽtanea de qua non est curandũ. h. d. facit. l. quia sic. ff. de sol. sed contra de. l. fin. ff. de condi. insti. solu. ibi in momentanea acquisitiõe proprietatis que non potest esse vtilis in transmittendo eaʒ ad heredem. hic in nomentanea acquisitione vsusfructus in qua nulla est vtilitas cũ ad heredẽ nõ trãsmittať.

¶ De hereditatibus decurionum. Rubrica.

2 ☞ Fraternitates batutorum quod sint approbate.
3 Nauicularii qui dicantur habere collegium.

Si quis. †Si decedat aliquis intestat⁹ q̃ sit de aliquo collegio vl' vniuersitate vel corpore approbato non relictis consanguineis primo loco vocatur illud corp⁹ seu collegium ad illaʒ hereditatem q̃ fiscus. hoc dicũt omnes leges huius titu. Et nota benignitatem imperialem qui vult suum fiscum postponi omnibus aliis ne videatur in-
2 hiare substantiis subditorum: ⁊ sui fisci habere rationem vt s. de cadu. tollen. §. si. ⁊ de secun. nup. l. j. ¶ †Et not. pro istis
a fraternitatibus battutorum[a] seu fratelleis que sunt approbate vt not. glo. ij. q. ij. si quis episcoporum. quod si aliquis eorum moriatur sine consanguineis non debeat venire camera fiscalis ad eius bona sed ipsa fratellea. ⁊ idem in aliis societatibus approbatis. de quibus hic ponũtur plura exempla. Et
3 not. †hic de nauiculariis pro illis habentibus barchas et dy-

centibus venetias: quia possunt facere corpus ⁊ habere arcã communem: sed si hoc non fecissent nõ dicerentur habere collegium: ⁊ non haberent locuʒ leges huius titu. nã requiritur quod simul cõueniant. l. j. §. j. quod cuiusq̃ vniuersi. no. Paulus de castro.

¶ De vsucapione pro emptore. Rubrica.

2 ☞ Usucapionis appellatione quid contineatur.

1 ¶ †Pro euidentia not. quod in digesto nouo habemus ti. generalẽ de vsucap. ⁊ titulos. spẽles: sed hic in Codice nõ habe-
b mus nisi spẽles. nã vsucapio[b] nõ p̃cedit sine tit. habili ad trãslationẽ dominii si tradens esset dñs. eodem modo vsucapiendi cõditio nõ transferť sine tit. similiter habili ad trãslationẽ dominii. quia ista se habent regulariter ad paria. vt. l. claub⁹ de contrahẽ. emp. licet aliquãdo nõ sint paria. vt. j. videbitis ⁊ quia tituli habiles ad translationẽ dominii sunt plures ⁊ diuersi: ideo de singulis titu. fiunt noui titu. ⁊ noue rubrice seu tracta. ⁊ quia titu. emptionis vulgarior est ⁊ magis in vsu. iõ inciditur ab isto ⁊ additur titu. de transac. qui est etiam sufficiens ad translationem dominii ⁊ etiã quasi dñii seu vsucapionis de quo loquiť. l. pe. tñ. ⁊ alie leges loquũtur de ti. p̃ empto-
2 re. ¶ †Itẽ notandũ q̃ appellatione vsucapionis continetur vsucapio que p̃prie dicitur: puta triẽnii que procedit in reb⁹ mobilibus cum tit. ⁊ bona fide. Itẽ cõtineť prescriptio lõgi tẽ-
c poris[c]. x. annorum inter p̃sentes. ⁊. xx. inter absentes similiter cum titu. ⁊ bona fide. ⁊ ex prima vsucapione triennii acquiritur dñium directũ quia emanauit in fauorẽ tñ vsucapientis. ex scda scilicet p̃scriptiõe. x. vel. xx. acquiriť vtile: q̃r emanauit partim fauore p̃scribentis ⁊ partim odio negligentis vt. l. edicto. in fin. s. de edic. di. ad. tol. que p̃scriptio diciť vsu. ⁊ de istis tñ loquitur ille ti. generalis de vsuca. de prescri. vero. xxx. anque currit. scilicet sine ti. ⁊ bona fide. de iure ciuili nõ loquitur ille tit: nec aliqua. l. ffor: q̃r nõ fuit inuẽta iure illo nec iure Codicis. s. antiquo. sed p leges nouas. j. de prescrip. xxx. ann. ⁊ nõ dicitur vsucapio: quia nullũ dñium acquiriť proprie loquẽdo sed exceptio tantũ: ⁊ q̃ nõ fuerit de iure veteri est gl. in. l. q oc cidit. in prin. ff. ad legem aquil. nam procedit nõ solũ in actionibus realibus sed etiam in personalibus ⁊ perpetuis in quibus hoc nõ erat de iure veteri licet essent alique actiones p̃prie que erãt temporales: ⁊ lapsus illius temporis non dicebatur proprie p̃scriptio: vel dicebatur prescriptio sui natura currens de qua in. l. fin. ff. de eo per queʒ fac. erit. ⁊ insti. de perpe. ⁊ temp. act. erãt ergo actionales personales sui natura perpetue originaliter ⁊ etiam in progressu nec tollebantur tempore. vt. l. obligationum fere. §. placet. de act. ⁊ obli. sed per leges nouas non perdiderunt originalem naturaʒ: quia semper durant in substantia nõ obstante lapsu tẽporis sed perdiderunt efficaciam: ⁊ c̃tra eas paratur exceptio: sed p vsucapionẽ p̃ditur dñium directũ ⁊ trãsfertur in vsucapientẽ per p̃scriptionẽ lõgi temporis nõ perditur dominiũ directũ sed trãsfertur nouum dominium vtile in prescribentem. iuxta not. in aut. hic nisi tricennalis. s. de bonis maternis.

2 ☞ Quando non dominus det causam vsucapiendi vel prescribendi.
3 An possit quis vendere rem alienam in preiudicium domini.
4 Emens rem alienam a non domino an hodie eam vsucapiat si non committatur furtum.

1 **Mancipia.** †Qui emit rem alienam a non domino etiam ignorã ter vsucapere non potest. si venditor sciebat alienam quia vendendo commisit furtum: et fuit effecta res furtiua: et sic affecta vitio reali q̃d impedit vsucapionem. h. d. ¶ In textu. ibi ius vendendi non habuerũt quia sciebant mancipia esse tua ⁊ non sua: ⁊ sic vendendo ⁊ contrectando preter tui voluntatem commiserunt furtum ⁊ per consequens non habebant potestatem vendendi. vt in. l. si in empt. §. item si emptor. ff. de contrahend. empt. quia res furtiua est affecta vitio reali quod impedit vsucapionem: ⁊ prescrip. lon. tempo. vt institu. de vsucapio. §. furtiue. ⁊. j. de acquiren. pos. l. vitia. ⁊ idem in rebus violenter pos-
2 sessis violentia expulsiua vel ablatiua. ¶ †Sed oppon. non dominus non habet potestatem rem alienam vendendi nec preiudicandi domino: ⁊ tamen video q̃ interdum non dñs dat cãm vsucapiendi ⁊ prescribendi quinimo interdum transfert dñiuʒ vt insti. qui. ali. lic. §. j. ⁊. ff. de pig. act. l. si conuenerit. Sol. veruʒ est: q̃ licet sit nõ dominus: tamẽ habet potestatem a domino et sic habet ius vendendi: vt tutor curator vel alter administrator legitimus vel creditor rem sibi obligatam: ⁊ tunc non loquitur ista. l. sed solum qñ non habebat ius vẽdendi: q̃r nõ habebat voluntatem

a ¶ Fraternitatibus battutorum Adde per paul. de cast. in. l. collegium. C. de here. institu. ⁊ ibi posui apostillam.

b ¶ Nã vsucapio. Adde an in vsucapiõe sufficit testigisse vltimam diẽ. vide p archi. xvj. q. iij. ĩ summa in. j. col. in glo.

c ¶ Itẽ c̃tineť p̃scriptio lõgi tp̃is ad de an vsucapio differat a prescriptiõe vide gl. i. l. iij. ff. de vsuc. Sal. in. l. ij. in. j. no. C. in qb. cau. ces. lõgi tp̃is p̃scriptio.

3 luntate dñi: et hoc vult .l. ista. ¶ Sed opp. quod quilibet etiam sine voluntate dñi potest vendere rem alienam. vt .l. rem alienam. de contrahen. emp. etiam in preiudicium dñi non vt transferat statim dominium: sed vsusfru. codi. quod est in preiudicium dñi. Sol. verum est conuenit rem alienam immobilem. in cuius venditione non committitur furtum etiam si sciat rem alienam: sed hodie scientia venditoris nocet emptori. vt in aut. male fidei. .C. de prescrip. long. tempo. Si autem vendat rem mobilem alienam: tunc distinguitur an sciat alienam et committitur furtum: et sic non valet venditio in preiudicium domini etiam vt possit vsucapi vt hic. si autem ignoranter non committit furtum. Sed an valeat venditio. dic vt in .l. si in emp. §. item si emptor. et ex hoc est expedita glo. ij. que incepit imo.

4 ¶ Ultimo queritur quid si non committatur furtum: quia non fuerat res contrectata: vt quia erat penes emptorem qui emit a quodam non domino credens eum dominum: sed vendens sciebat se non esse dominum. Respondetur quod adhuc hodie emptor non vsucapit: non propter vitium reale quod non est contractum: sed propter malam fidem venditoris vt in .D. aut. male fidei: et hoc vult glo. fi. in fi.

2 ¶ Prohibita venditione an censeatur etiam prohibita donatio.
Uenditionis appellatione an contineatur omnis alienatio.

1 Si contra. ¶ Res que non potest alienari ex dispositione testatoris non potest etiam vsucapi. hoc dicit notabiliter et semper allegatur ista .l. cum glo. Et pone casum quod testator institutus duobus filiis impuberibus mandauit vt duo serui quos habebat non venderentur: sed ipsis filiis seruarentur propter peritiam bone artis quam habebant tutores illorum hoc non obstante vendiderunt certum est quod non transtulerunt dominium propter prohibitionem testatoris. Sed vtrum transtulerunt vsucapiendi conditionem vt sic post triennium isti pupilli non possint vendicare ab emptore. Respondetur quod non: quia venditio fuit facta contra preceptum testatoris quod habet vim .l. et sic videtur facta mala fide et sic non transtulit dominium vsucapiendi conditionem. ¶ Oppo. quod inepte loquatur de necvsucapione: nam tunc est locus vsucapioni vel prescrip. quando non dñs vendit rem alienam tanquam dñs: sed hic ista venditio facta a tutoribus tutorio nomine videtur facta ab ipsis pupillis: sed pupilli erant domini: ergo non est tractandum de vsucapione. Solu. verum est quando venditio fit a domino non tractatur de vsucapione vel prescrip. si dñs potuit dominium transferre quia ipsum transfert: ergo non potest vlterius prescribi vel vsucapi. vt .l. sequitur. §. lana. de vsucapi. sed hic loquitur quando dominus non poterat dominium transferre propter prohibitionem testatoris. vnde merito dubitatur an potuerit transferre vsucap. condi. et respondetur quod non: quia venditio non valuit quia facta contra prohibitionem testatoris. vt .l. cum pater §. libertis. de leg. ij. sicut si contra prohibitionem .l. et sic inducitur mala fides. ¶ Sed contra quod prohibitio testatoris non habuit vitiare: quia tunc vitiat quando concernit vtilitatem alterius quam heredis: sed quando heredis secus. vt .l. pater filium. §. fi. de leg. iij. et §. iulius agrippa. Sol. verum est quando heredes sunt tales quod possint renunciare fauori ipsorum quia sunt maiores .xxv. an. nam tunc vendendo renunciant: et sic non tenentur seruare prohibitionem: sed hic non ita: quia erant pupilli et sic tenentur prohibitionem seruare. et ita not. Bart. in .l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. j. post princ. ¶ Sed contra: quia prohibitio testatoris debet continere causam: alias tanquam nuda non est seruanda. vt in .D. §. iulius agrippa. Sol. etiam hic continebat causam dum dixit. Propter perfectam artis peritiam et hoc vult gl. j. in fine. Nec ob. quod causa debet continere fauorem alterius. ad hoc vt dicatur legitima causa: et hic non continere fauorem alterius ad hoc vt dicatur legitima causa: et hic non continet fauorem alterius quam heredum. nam respondetur vt .s. dixi quod hoc sufficit quando heredes non possunt renunciare fauore ipsorum. Nunc queritur de duobus: hic testator dixit quod seruarentur heredibus quid si dixit quod non venderentur. Glo. j. dicit idem. Ad hoc intelligas gloss. format questionem aliter.

2 †Si testator prohibuit non vendi vtrum possint donari: videtur quod sic: quia diuersa est donatio a venditione. Ista glo. secundum aliquos vult contrarium: quia appellatione venditionis omnis alienatio continetur: et sic prohibita venditione censetur prohibita donatio: et ad hec allegatur: et de hoc est casus in .l. voluntas. .s. de fideicom. vbi fuit prohibita venditio: et non censetur prohibita donatio propter hoc: quia fuit sorori existenti in familia. secus si in familia non fuisset. breuiter super hoc considerada est mens legis vel testatoris cum loquitur de venditione vtrum mens .l. et ratio locum habeat in donatione: quia si non haberet locum non haberet locum prohibitio vt patet in emphy. quod prohibetur alienari irrequisito dño. tamen secus est in donatione. vt .l. fina. in glo. de iure empby. nam prohibetur vendere alteri: quia si dñs vult emere rationabile est quod ipse preferatur: nec hoc nocet emphy. quia non maiorem vtilitatem haberet ab alio quam a dño: sed cum vult donare non est ita: quia cum vult donare mouetur ex liberalitate propter merita et seruitia que non recedunt a domino.

1 Si matrem. †Partus ancille furtiue conceptus penes bonefidei possessorem non est furtiuus: ideo potest vsucapi titulo et bona fide. h. d. Si ergo titius surripuit mihi ancillam que non erat pregnans: deinde tibi vendidit bone fidei ementi et credenti esse suam. deinde penes te concepit et peperit. deinde lapso termino volo petere partum. certum est enim quod ancilla petere possum: quia cum esset furtiua et sic affecta vitio reali non potuisti vsucapere. Sed dubium est de partu. et respondetur quod illum non possum petere si ipsum tenuisti legitimo tempore titulo et bona fide: quia non est furtiuus postquam conceptus fuit penes te: et sic potuisti vsucapere. ¶ Sed contra quod vsucapio non fuerit necessaria: quia si eras bonefidei lucrabaris fructus statim. vt .l. qui sic. §. j. ff. de vsuris. et ille qui est dominus vlterius vsucapere non potest. vt .l. sequitur. §. lana. ff. de vsuca. Solu. verum est quod bone fidei possessor facit fructus suos sed partus ancil. non dicitur fructus: sed partus pecudum bene dicitur fructus: et hoc propter nobilitatem hominis: quia ius vult quod non possit dici accessio vel fructus. vt. ff. de vsuc. l. in pecudum. Sed licet non efficiatur dominus propter solam bonam fidem: potest tamen effici per vsuca. cum ti. et bona fide vt hic: et sic se defendere a domino si possidet: sed si non possidet sed alter completa vsucapione potest vendicare: et si vsucap. non est completa potest petere per publicianam. vt .l. si ergo. §. propter. ff. de pub. et hoc vult gloss. hic. Si autem erat pregnans tempore furti facti tunc partus est furtiuus sicut ipsa mater quia est pars viscerum: et idem si concepit penes furem: sed si penes bonefidei possessorem a principio postquam tamen ad ipsum peruenit notitia quod mater erat furtiua. dic vt .l. si ancillam. ff. pro suo. hic allegata in glo. pro contraria. Cetera dic vt in dicto. §. partus. .s. de furtis. l. ancille.

2 ¶ Non admittitur quis ad retractandum contractum factum de sua voluntate quando voluntas fuit rite interposita.
An due exceptiones contrarie possunt simul sub conditione proponi vt hic.

3 Error facti quod causet bonam fidem ad vsucapiendum vel prescribendum. et quid in errore iuris.

4 Si quis per .xxx. an. rem meam possederit errando in iure et credendo esse suam prescribit etiam de iure canonico.

1 Uenditioni. †Emptor rei aliene potest se defendere aduersus dñm vendicantem: si probat quod dñs consensit venditioni vel etsi hoc non probat si tamen vsucepit. titulo et bona fide nisi res sit affecta vitio reali. ita quod non potuerit vsucapi. h. d. In tex. ibi consensum dedisse. Sed contra: quia si ille vendidit nomine suo non videtur quod dominus consentiendo fecerit sibi preiudicium: quia non suo nomine gestum ratum habere non potest vt in regu. iur. et in .l. si pupilli. §. si ego. de nego. gest. Sol. verum est quod non potest ratum habere quantum ad hoc vt dicatur negotium suum: et dicatur actio nego. gestorum inter ipsum ratum habentem et ipsum venditorem vt in contrario. sed bene potest ratum habere in sui preiudicium vt sic per hoc perdat dominium et rem vendicare non possit vt hic. et .l. si fundus. §. j. de pign. et .s. de rei ven. l. si mater. ver. si autem postea. et not. in .D. §. si ego per glo. An autem tunc ratum habendo ex quo perdit dñium rei possit petere precium a venditore cum in particularibus precium non succedat loco rei dic vt .l. mater. et vt no. bar. in .l. si fundum per fideicommissum. in prin. de leg. j.

2 †Et not. quod quis non admittitur ad retractandum contractum factum de sua voluntate quando voluntas fuit rite iterposita. ¶ In tex. ibi scilicet hoc. not. hic duas exceptiones contrarias posse simul sub conditione proponi puta dico te non audiendum quia consensisti venditioni mihi facte et posito quod non consensisti dico me vsucepisse. Sed an due actiones contrarie possint isto modo proponi. dic vt no. in .l. quod de inoffi. cioso. in fi. gloss. de inoffic. testa. vt si dico testamentum nullum: et si quod est dico inofficiosum et peto rescindi. facit .l. nemo. ff. de exceptio. vbi fit differentia inter exceptionem et actionem.

3 ¶ In text. ibi si bona fide empta gloss. tenet hic quod dicatur emisse bona fide siue in facto errauit: quo casu non est dubium siue in iure: et in hoc glo. non videtur bene dicere quia error iuris non causat bonam fidem quantum ad vsucapiendum vel prescribendum

a l. nunquam. de vsucap. quia error iuris[a] in lucris captandis non prodest: sed in damnis euitandis: sed bene prodest quantum ad fructus vt istos non teneatur restituere si consensit. vt in .l. sed lege. §. scire. ff. de peti. heredi. quam gl. allegat. hoc ego intelligo verum quod error iuris non prosit ad vsucapiendum vel prescribendum

a ¶ Error iuris. ad de an error iuris vel facti nocet quando agitur de lucro querendo. vide gl. i. l. clodius. ff. de acq. here. gl. in .l. quod fidei commissum. ff. de lega. ij.

dum lõgo tempore: qr in istis requiritur bona fides τ titulus τ errans in iure non potest dici bone fidei quia iura debẽt ab omnibus sciri: sed q̃tum ad prescriptionem longissimi tẽporis scilicet. ann. credo quod prosit: qr in illa sufficit q̃d non sit male fidei. in regula male fidei possessor. de reg. iur. in. vj. ꝫ errans in iure licet non sit bone fidei nõ tamen est male fidei qr quecunq̃ causa etiam iniusta excusat a dolo τ sic a mala fide. vt no. per gl. in. l. j. in fine magne gl. ff. si quis ius di. non obtẽ. Et quod sit differentia inter bonã fidem τ ignorantiam iuris patet ex no. j. de acqui. pos. l. j. in gloss. magna. vbi inter bonaꝫ
4 fidẽ τ malam fidem est dare medium. †Et sic no. quod si quis per. xxx. ann. possederit rem meam errando in iure τ credẽdo esse suam prescribit etiam de iure canonico: licet dicatur male fidei possessorem non prescribere. facit quod no. in. c. cũ persone. de priuile.

2 ☞ Vitium personale vt est mala fides actoris an noceat singulari successori.

3 Quid in vitio reali.

Vsucapionis appellatione comprehenditur prescriptio lõgi temporis.

1 a Si partem. †Male fidei possessor[a] nunq̃ p̃scribit ꝫ bone fidei sic. licet eius autor fuerit male fidei nisi res sit effecta vitio
2 reali. hoc dicit. ¶ †Et sic no. q̃ vitiuꝫ personale vt
b est mala fides[b] autoris nõ nocet singulari successori hoc iure hic τ. l. j. j. de prescri. xxx. an. quod tamẽ hodie corrigitur. vt in aut. male fidei. ibi posita. sed vniuersali successori qui est successor vitiorum τ culpe bene nocet vt etiã ex sua persona licet sit bone fidei non possit vsucapionem incohoare. vt. l. cũ heres. de diuer. τ temp. prescrip. quod tamen Dy. limitat vt sit verũ de iure ciuili. secus dicit esse de iure cano. s. q̃d heredi volenti incohoare ex sua persona non nocet mala fides defuncti. vt not. p ipsum. c. ij. de regu. iur. lib. vj. τ q̃d no. in. d. l. cũ heres. q̃d videt̃ satis nouũ τ extraneũ: qr plus nocet mala fides de iure canonico q̃ de iure ciuili. vnde si de iure ciuili nocet heredi: quãto
3 magis vr̃ nocere de iure canonico. † Vitiũ aũt reale bene nocet cuilibet successori quousq̃ sit purgatũ. τ q̃ sunt vitia realia. dic vt in. l. vitia. j. de acquiren. pos. ¶ Et no. in prin. iũcta rubrica q̃d appellatiõe vsucapionis cõprehẽditur prescriptio longi tp̃is: qr hic loquitur in re immobili q̃ nõ p̃scribit̃ nisi lõgo tẽpore: vt dixi super rubrica.

a ¶ Male fidei possessor. adde in regula possessor. de reg. iur. lib. vj. τ p Bal. in. l. cels. ff. de vsu.

b ¶ Mala fides. Adde an mala fides transit ad successores. vide p Barba. ꝯsi. lv. inc. clemẽtissimũ τ oĩpotentẽ deuꝫ in. viij. col. in. iiij. volu.

c ¶ Hypothecaria durat. adde doc. in. l. i. j. ff. de pig. gl. i. l. sicut. C. de p̃scri. xxx. an. gl. i. l. j. C. de cẽsi. lib. xj. Spec. titu. de prescri. in. §. ꝫ de hypothecaria.

2 ☞ Hypothecaria durat. xxx. ann. τ quid si possessor habeat titulum τ bonam fidem.

3 Non dominus an possit rem alienam obligare.

Ad purgandum vitium furtiuitatis quid requiratur.

1 Cum sit. †Qui rem suam quam alteri obligauit alteri vẽdidit committit furtum respectu creditoris τ efficitur res furtiua vt nõ possit vsucapi aduersus creditorem hypothecariaꝫ
2 habentem. hoc dicit. ¶ †Premitte q̃d hypothecaria durat[c]
c xxx. ann. vel. xl. vt. l. cum notissimi. j. de prescrip. xxx. an. nisi possessor habeat titulum et bonam fidem: quia tunc non durat nisi longo tempore quo prescribitur ꝯtra hypothecariam: vt. j. si aduer. cre. l. j. τ. ij. hoc verum nisi res fuerit effecta furtiua respectu creditoris. vt in hac. l. vnde si rem tuam mobilem mihi obligasti: et sic habeo hypothecariam et eam alteri vendidisti contra quem possum eam intentare quia commisisti furtũ eã contrectando preter voluntatem meam: quia nõ cõsensi quod venderetur. poterat enim potius interesse mea agere cõtra te q̃ contra emptorem: ille emptor non vsucapit triennio: ꝫ nec prescribit longo tempore quominus hypothecariam intentare possim. ¶ Oppo. quod licet dominus qui obligauit alteri vendendo commiserit furtum τ propter hoc teneatur actione furti ad penam. tamen res nõ efficitur furtiua postq̃ erat sua nec efficitur inusucapibilis. vt in. l. cum his. §. j. ff. de fur. τ. l. sequitur. §. si rem. ff. de vsuca. propter hoc glo. si. soluit vt hic iste obligans nõ erat dominus: quia si fuisset dominus haberent
3 locum leges contrarie. ¶ †Sed tunc contra si non erat dñs nõ potuit mihi obligare. vt in. l. alienare. de pigno. actio. propter hoc gloss. j. dicit quod hic obligauit de facto. Vel dic quod de iure: quia obligauit de domini voluntate. Breuiter hoc est diuinare: ideo intellige quod erat dominus. Ad contrarium responde quod quando dominus surripuit rem suam ab eo qui habebat ius in ea: res non efficitur furtiua nec inusucapibilis respectu dominij: τ sic bene posset vsucapi contra dominũ sed bene efficitur furtiua respectu iuris quod ipse dominus non habebat: sed alius cui surripuit vt in casu huius legis q̃tum ad hoc: vt contra illum τ contra ius suum non possit vsucapi vel prescribi: vt hic. τ hanc tenet Barto. ¶ Sed contra quod imo possit. vt. l. fina. ff. pro sol. Solu. glo. fina. in princi. fatetur si vitium fuisset purgatum: vt quia res fuisset reuersa in potestatem illius cui fuit surrepta: vt in contrario. ff. pro solu. l. fi. ¶ Sed contra quod ad purgandum vitiuꝫ furtiuitatis non sufficiat rem rediisse ad ipsum creditorẽ cui fuit surrepta: sed debeat rediisse ad dominum: τ sic ad debitorem: vt. ff. de vsucapi. l. sequitur. §. quod autem. Solu. illa gl. fi. in fi. soluit q̃d ibi loquitur quando fuisset surrepta creditori non per dominuꝫ sed per extraneum. hic vero quando per dominum. ¶ Alio gloss. j. dicit in princi. istam legem debere intelligi quando debitor obligauit τ tradidit. al's nõ diceretur furtum cõmissuꝫ. Tu dic etiam si non tradidit qr sufficit q̃d obligauerit: τ q̃d postea cõtra voluntatẽ creditoris alienauerit: vt in. l. in actionibus. §. fi. de furtis.

1 Sciens. †Vendens rem alienam scienter cõmittit furtuꝫ τ res efficitur furtiua ideo per emptoreꝫ etiam bone fidei non potest vsucapi: quia est affecta vitio reali si vitium non erat purgatum quia non fuerat reuersa in potestateꝫ domini. h. d.

1 Ex causa. † Transactio est sufficiens causa ad vsucapiendũ. hoc dicit. Et intellige scilicet in re tradita ex cã transactiõis: qr si tradens erat dominus transfert dominium qr tradit rem et suaꝫ τ est sua: τ sit potuit τ voluit transferre: ꝫ si nõ tradidisset sed ex causa transactionis dimisisset penes aduersarium. Puta petebam a te rem quandam tanq̃ meam cum forte non esset venimus ad transactionem τ dedisti mihi. x. τ ego destiti a lite τ dimisi tibi eam: certe non vsucapis contra verum dominum. vt patet in. l. si pro fundo τ. l. siue apud acta s. de transac. quia si essem dominus non transtulissem in te dominium sic dimittendo penes te: quia nõ est intentio mea aliquod ius in te transferre: sed solum a lite recedere ergo si non sum dominus non transfero vsucapiendi conditionem qr ista transeunt ad paria. vt. l. clauibus. de contraben. emp. ita tenet gloss. secũdum quosdam. Joan. tenet contra quod etiã in re dimissa ex causa transactionis potest procedere ista. l. quod licet non transferatur dominium si dimittens erat dominus transfertur tamen vsucapiendi conditio quia illa regula in. l. clauibus. non semper vendicat sibi locum. Doc. communiter tenet primam opinioneꝫ. Vel distingue quod aut tẽpore quo dimittitur res erat presens τ tunc censetur tradita: τ sic transeat dominium si dimittens erat dominus: τ si non erat vsucapiendi conditio. argumen. l. hec si res. ff. de rei. vendi. Aut nõ erat presens: τ tunc procedat opi. Joan. secundum Salicetum quod satis dici potest duntamen dimittens dimittat eam vt suam non illius cui dimittit: quia tunc erraret in causa τ nõ transferret dominium: quia si rem meam tibi trado vt tuam non trãsfero dominiũ. vt. l. iij. §. subtilius. ff. de condi. ob causa τ vide Barto. in. l. j. ff. pro empto. vbi examinat intellectũ huius legis.

2 ☞ Pupillus ratione sui priuilegij non potest rem deducere ad iniquũ compendium τ lucrari cum aliena iactura: sed sufficit quod cõseruetur indemnis absq̃ eo quod debeat lucrari.

1 Cum qui. †Pupillus rem suam sine tutore distrahens non transfert dominium nec vsucapiendi conditionem: sed si eam vendicat repellitur nisi restituat precium quo factus est locupletior. hoc dicit. Et vide hic glo. in. l. iij. s. de auto. tuto. vbi distinguit plenius quando emit quis a pupillo sine tutoris autoritate quod aut sciebat ipsum esse pupillum τ locum habet q̃d hic dicitur. Aut ignorabat τ tunc aut erat res ipsius pupilli: τ idem. Aut alterius τ queritur an transferat vsucapiendi conditionem: τ tunc aut erat res mobilis et non habet locum quod hic dicitur: qr transfert vsucapiendi conditionem. Aut immobilis: τ tunc secus hodie per. l. lex q̃ tutores. de admini. tuto. videtur idem in rebus mobilibus q̃
2 seruãdo seruari possunt. ¶ †Et no. hic quod pupillus ratiõe sui priuilegij non potest rem deducere ad iniquum cõpendiũ τ lucrari cum aliena iactura. sed sufficit quod conseruetur indemnis absq̃ eo quod debeat lucrari vt. l. si minoris a ctuꝫ. ff. de admini. tuto.

Rubrica.

¶ De vsucapione pro donato.

1 Si que fuerit. † ¶ Titulus donationis est sufficiẽs q̃d ad vsucapiẽdum et prescribendum sicut ad transferendum dominium. hoc dicit. l. j. nisi donans rem mobilem alienam sciat eam alienam: quia tunc committit furtuꝫ et efficitur furtiua res τ inusucapibilis. h. d. l. ij.

Si pater

2 ☞Si pater donauit filio quez habebat in potestate rem alienam an ista donatio sit sufficiens ad transferendum vsucapiē di conditionem.

3 Quid si vir donauit vxori rem alienam.

1 Ueritatem. ¶†Donatio perfecta nō potest retractari: ⁊ donatio putatiua non transfert dominium nec vsucapiendi conditionem. hoc dicit. Et pone casum quod tu credens rez meam tibi fore donatam cum non esset verum eam tenuisti et possedisti per triennium cum autem meam a te vendicare opposuisti quod non poteram reuocare propter donationē iam factam. ⁊ posito quod non facta esset nō possum vendicare rez vsucaptam: quia cum esset res mobilis ⁊ eam possederis p triennium vsucepisti: queritur quid iuris. Imperator respondit ꝙ ex neutro capite te defendere potes. Et primo non quia veruz est quod donatio vere facta ⁊ perfecta non potest reuocari: sed hic non erat facta nec potest probari quod facta fuerit. Item nec ex secunda parte potest defendere: quia verum est quod donatio vere facta est titulus habilis ad vsucapiendum si donās non erat dominus sed alius: sed in casu isto non fuit vere facta licet error false cause putaretur facta et ista falsa opinio nō sufficit ad vsucapiendum. ¶Opponitur contra primum dictum quod imo possit retractari donatio rite facta. vt. j. de reuocā. dona. per totum. Solu. regulariter nō potest retractari vt hic sed aliquando fallit propter ingratitudinem et ex quibusdaz aliis causis vt in contrario. ¶Item oppo. in gloss. fin. mag. ꝙ donatio putatiua sufficiat ad vsucapiendum: quia non solū verus titulus sufficit imo ⁊ putatiuus. vt. l. non solum. §. vulgo. pro empt. ⁊. l. fina. pro suo. ⁊. l. celsus. de vsucapio. Quidam dixerunt quod illud nō est verum in titu. donatiōis. sed in aliis titu. per istum tex. ⁊ per. l. j. ff. eo. quod glo. ibi reprobat. Ideo dic quod titulus putatiuus sufficit quando subesset iustus error in facto consistens: vt si putabas rem meaz tibi donatam a titio: quia constabat instrumentum falsum in quo continebatur quod fuerat donata patri tuo vel procuratori tuo recipienti nomine tuo: nā iuste potuisti credere quod illud instrumentum esset verum: sed si non subest iustus error sed temerarius vel esset error iuris: tūc habet locum quod hic dicitur qd non sufficiat putatiuus sed requiratur verus: ⁊ hoc vult glo. ista magna. in princi. ¶Item oppo. in fi. gloss. quod si ali' sibi donauit rem meam licet esset titulus verus tamen nō pariat vsucapiendi conditionem quia videtur non valere. quia. l. dicit quod non dicitur donari nisi illud quod fit donatarii. naz dicitur donatio doni datio. i. dominii translatio. vt. ff. de dona. l. in edibus. §. fi. sed ille non transtulit dn̄ium rei mee. ergo non est donatio ⁊ sic deficit titulus qui est necessarius ad vsucapionem. Gloss. soluit quod non est donatio nisi cum transfertur dominium supple: vel trāsferri potest qr donans debet habere animum transferendi ⁊ tunc siue transferat siue nō ē donatio: sed si nō habet hūc animū secus. Uera ergo donatio etiam rei aliene cum animo transferēdi dn̄ium valet ⁊ trāsfert

2 vsucapiendi cōditionē lz non dn̄ium. ¶†Nunc glo. querit de duabus questionibus. prima si pater donauit filio quē habebat in potestate rē alienā. vtrū ista donatio sit sufficiēs ad trāsferendū vsucapiēdi cōditionē. dubiū facit: qr est vera donatio nō putatiua: ⁊ sic videtur sufficere. In contrarium qr lz videatur vere facta tamē est inualida: qr pater non pōt donare filio in potestate: qr quicquid filius acquirebat querebat patri. talis donatio si valeret esset frustratoria: qr trāsfert dominiū in filium sibi tradēdo ⁊ eodem instanti dn̄ium idē rediret ad patrem donantē. ⁊ sic momento esset penes donatariū: lz de momentanea possessione lex nō curat. vt in. l. fin. in penulti. col. de bo. que libe. Est tamen verum ꝙ si pater tradidit ⁊ postea mor

a tuus est nō reuocata donatione cōfirmatur donatio p mortē[a]. l. ii. cum ibi no. s. de inoffi. dona. ⁊. l. donationes. de dona. inter virum ⁊ vxo. Breuiter glo. dicit quod talis donatio facta a patre filio in potestate cum sit nulla licet vere facta fuerit nō prestat vsucapiendi conditionem nec viuente patre nec mortuo. vt. ff. eo. l. j. §. j. nisi heredes patris si forte ipse fili' nō est heres ratā eā habeant: qr tūc censetur noua donatio ⁊ vsucapitur. Sz si heredes ratā non habeant lz donatarius nō vsucapiat ex ti. donatiōis: quia tn̄ morte patris fuit tacite cōfirmata vsucapit tit. pro legato. qr ista cōfirmatio habet vim legati. vt in dicta l. donationes. Cy. vero dicit qd imo per mortē patris nō cōfirmatur in preiudicium dn̄i quādo pater donauit rē alienā naz iura que dicunt morte patris cōfirmari debēt intelligi quādo pater donauit rem propriā quo casu nō valuit nec dn̄ium trāstulit: sed secuta morte reconualescit non ex donatione: nec retrotrahitur quo ad dn̄iū: sed recōualescit iure legati vel vltime voluntatis. Bar. in. d. l. j. dicit ꝙ recōualescit tamē nō prestat vsucapiendi cōditionē. hoc est idem dicere. Tene ergo dictuz Cy. quod est notandū ⁊ limitat multas leges. Predicta vera si filius erat in ptāte nec postea fuit emācipatus in vita pr̄is: sz si erat emācipat' tpe donatiōis valuit donatio de re aliena ⁊ prebet vsucapiēdi cōditionē. Itē si tūc erat in ptāte ⁊ postea emācipat' vt. l. donatiōes in cōcubinā. §. si pr̄. de do na. Si vero erat in ptāte nec fuit emācipat' tūc si nō fuit vera donatio sz donatio in peculiū hoc nō sufficit ad p̄standū vsucapiēdi cōditionē qr nō est ti. habilis ad trāsferendū dn̄iuz. Si vero fuit donatio tūc si fuit reuocata expresse vel tacite p patrē puta exheredādo filiū tūc nō sufficit ad vsucapiendū nisi heredes patris ratā habuerint. ⁊ ita intellige gl. hic ⁊ tūc vsucapitur ex noua donatiōe facta p heredes: sed si nō fuit reuocata locū hz qd dicit gl. ꝙ viuente patre nō trāsferat vsucapiendi conditionē: sed eo mortuo vsucapitur nō titulo donatiōis: sed ti. pro legato s̄m glo. Alii vero ꝙ nullo ti. qr nō censetur confirmata: vt dixi

3 vide Bar. in. d. l. j. †Scd̄a q̄stio est qd iuris si vir donauit vxori rē alienā. Hic debes scire ꝙ talis donatio nō valuit si ex ea vir efficiebatur pauperior. vt i ti. de donatio. inter virū ⁊ vxo. al's vz ⁊ iō tūc qn̄ vz p̄stat vsuca. cōditionē. qd dicyt i. l. quā gl. alle.

¶De vsucapione pro dote. Rubrica.

2 ☞Si maritus vsucepit titulo dotis: ⁊ postea soluatur matrimonium: an illa res debebit remanere penes eum vel heredes suos an restitui vxori sue vel heredibus suis.

3 Quid si adhuc nō erat cōtractū matrimoniū sz sponsalia. ⁊ sponsa pro dote futura rē istam alienā tradat an vsucapiatur p dote.

1 Res mobiles. ¶†Titulus dotis est habilis ad vsucapiendū sicut ad dn̄ium transferendū si mulier dat i dotē rē alienā bona fide ⁊ sic nō est vitio

2 reali affecta. h. d. ¶†Sed queritur si marit' vsucepit ⁊ postea soluatur matrimoniū: an illa res debebit remanere penes eū vel heredes suos: an restitui vxori sue vel heredib' suis. Primū videtur verius: qr maritus acquisiuit per vsucapionem: ⁊ istud dominiū nō debet prodesse nisi vsucapienti. Contrarium dic ꝙ debet restitui mulieri vel heredi eius qr dedit causam vsucapiendi: ⁊ sic censetur dn̄ium habuisse: sed si vere habuisset deberet ei restitui. vt. l. ii. solu. matri.

3 ergo ⁊ nūc. ¶†Itē queritur qd si adhuc nō erat cōtractū matrimoniuz sed sponsalia: ⁊ spōsa p dote futura rem istā alienā tradit. Respondetur ꝙ quousqz matrimoniū non sit cōtractū non vsucapit titulo p dote: quia non est dos ante matrimonium sed vsucapitur titu. pro suo si constat ꝙ voluit dominiū statim trāsferre. Idem si est dubiū quia presumitur ita voluisse. vt. l. dotis fruct. §. fi. ⁊. l. sequē. de iure do. ⁊ est casus i. l. j. §. j. ff. eo. Sed si apparet quod noluit trāsferre tūc neutro titu. vsucaperet siue detur estimata siue inestimata. Uidebatur tn̄ cōtrariū si estimata tali estimatione que facit emptionē: qr vr̄ empta. ⁊ lz nō esset dos nō cōtracto matrimonio bene tamen videtur emptio. Sed cōtrariū est quia talis vēditio suspenditur vsqz in diem matrimonii cōtracti. vt. l. ii. ff. eodē. ⁊ sic ante ipsuz contractum nō est dos neqz venditio nec datio. idest dominii translatio: ⁊ sic deficit titu. sine quo non procedit vsuca. ⁊ secūdū hoc intelligo glos. que est hic.

¶De vsucapione. Rubrica.

1 ¶†Quia contingit interdū ꝙ quis nullū hz tit. spālem sz succedit cuidā vniuersaliter q detinebat rem alienā ⁊ eā nō vsucapiebat: quia nō habebat ti. Dubitabatur an iste q successit possit vsucapere quasi habeat tit. hereditarium. Et breuiter in isto ti. dr ꝙ sic. nā adeūdo hereditatē efficitur dn̄s istius rei si esset defuncti etiam possessione nō apprehensa. idē debet esse si non erat dn̄s ꝓpter titu. vniuersalē quē habet vt vsuca. titu. p herede si ipse erat reuera heres. secus si nō erat: putabat tamen esse cū tamen esse nō posset: quia ille cuius se putabat eē heredē viuebat vel alio modo esse nō poterat: vt. j. l. iii. q incipit opiniōe ⁊ in. l. fi. q incipit vsucapio. Sumitur ergo hic istud vbū p herede. pro illo qui est verus heres. sed in titu. de peti. heredi. vbi dicitur ꝙ illa petitio datur contra illū qui possidet pro herede vel pro possessore sumitur pro illo qui non est heres sed pretendit se esse: al's non daretur contra ipsum illa actio. ⁊ hoc vult gloss.

a ¶Donatio per mortem. adde ꝙ donatio q̄ confirmatur morte equalis legatū gl. ⁊ cy. i l. filie. C. fami. herciscū. bar. i. l. ii. C. de cōdi. ob cām. Bart. in. l. donatiōes. C. de dona. inter virū ⁊ vxo.

1 Cum pro herede. ¶†Si primus heres non potest vsucapere titu. pro herede. vel quia fit suus heres. vt. j. l. proxi. vel alio modo. quia viuit ille cuius se credit heredem: nec eius heres similiter poterat illo titulo vsucapere. hoc dicit. ¶Et glo. si. intelligit quando vellet incipere ex persona

¶ Mala fides defūcti. Adde ꝙ ↄ opi. dy. in regula possessor tenent but. ⁊ Abb. in. c. si diligenti. de p̄scrip. Abb. in. c. nihil. col. iij. e. ti. ⁊ imo. i. c. si. c. iij. de p̄scrip. ⁊ ibi dt ꝙ iura allegata p dy loquunt̄ i successore q nō causat ius a defūcto. ⁊ vid bar. ⁊ alex. in. l. pōponi⁹. §. cū qs. ⁊ ↄ dy. ēt tz Lu. ro. i ↄsi. cxlix. ⁊ i ↄsi. ccj. l. ij. col. abba. in ↄsi. xix. i ij. vol. pau. de ca. in. l. iij. ⁊ in. l. seqt̄ ff. d vsucapi. alex. de imo. i ↄsi. lxxxiiij. col. ij. i. j. vol. i ↄsi. iiij. col. pe. ⁊ i ↄsi. xxxix. col. ij. i ij. volumine ⁊ in cōsil. lxiij. col. vij. v. hoc supposito in. iiij. volu. et in d. l. pomponius: §. cum quis. col. xij. aduerte tñ: quia abb. in cōs. suo. ij. co. xxiiij. v. xiiij. quero. in ij. vol. dixit ꝙ dictuz dy. procederet in terris ecclesie ⁊ Bart. in l. cuz heres. ff. de diuer. et tēp. prescri. dicit opinionez dy. valere de equitate canonica. ⁊ ibi vide do. alexā. de imo. in appostil. Addo Bar. in. l. vitia. ff. d acqui. bere. ⁊ hic pau. de ca. in cōsi. xlviij. incipit. i causa que vertitur. col. fin. cōsi. cclxxxviij. i cipi. visa suprascripta narratione. ⁊ in cōsi. ccxc. ego pau. de ca. i fi. ⁊ angel. in. l. si ego. §. si pactus ff. de publicia. et ibi dicit qd opi. Dy. procedit in terris ecclesie nō in terris imperij. Fran. Cur.

primi heredis ⁊ vti accessione possessionis ab illo sed si vellet incipere ex persona sua: quia est verus heres primi heredis bene posset. quod dic vt in gloss. ¶ In text. ibi neqꝫ matrē suam subaudi que successit patri suo auoqꝫ tuo materno. nam si erat in potestate non poterat rem meam quaz reperit in hereditate patris sui vsucapere titulo pro herede vt in. l. sequēti que incipit nihil. tamen videbatur quod licet mater tua non posset vsucapere: tu tamen qui successisti matri: ⁊ sic non fuisti suus heres bene potuisti vsucapere titulo pro herede. Sed contrarium est si vis vti accessione ex persona aui materni: ⁊ etiā matris tue qui non potuerunt vsucapere: quia non tenuisti tāto tempore quod sufficiat: sed si tanto tempore tenuisti: ⁊ sic non indiges vti accessione ex persona illorum bene potuisti vsucapere ex persona tua.

2 ☞ Pater si incepit vsucapere quia habebat titulum non tamen compleuerat et filius compleat tempus. an procedat vsucapio.

3 Suus heres licet non possit vsucapere titulo ꝓ herede. an possit vsucapere pro suo generali.

4 Si filius non sit solus heres sed vna cum extraneo. an tūc vsucapiat titulo pro herede.

5 Si defunctus non potuit vsucapere vel prescribere lōgo tempore propter malam fidem suam an eius heres qui est bone fidei poterit vsucapere.

6 Mala fides defuncti an hodie noceat ēt singulari successori.

1 Nihil pro herede. ¶ † Suus heres non potest vsucapere titu. pro herede rem quam defunctus propter defectuz titu. vsucapere nō poterat. h. d. in effectu. si ergo pater tuus tenebat ⁊ possidebat rem meam sine tit. ⁊ sic non poterat vsucapere triennio vel prescribere longo tempore si erat immobilis propter defectum titu. vt. l. nullo. §. de rei ven. ⁊. j. e. l. fi. in pri. ⁊ tu postea sibi successisti tanqꝫ suus heres quia in eius eras potestate. vt in. l. in suis. de libe. ⁊ posth. ⁊ eā tenuisti per longum tēpus vel per trienniū ⁊ vis dicere te vsucepisse: quia licet pater tuus caruerit ti. tu tamen non quia habes titu. pro herede. Dicitur hic quod hoc dicere non potes siue vis vti accessione ex persona patris siue non quia sicut ille caruit titu. ita ⁊ tu. Sed quare hec cum secus sit i extraneo herede qui potest vsucapere eodem ti. pro herede. illud quod defunctus vsucapere non poterat: quia carebat titu. Glo. respōdet in princ. quia non habes titu. cum viuo patre non esses dominus: vt in dicta. l. in suis. Declaratur hoc: nam ille dicit̄ titu. habilis ad vsucapiendum ex quo transfertur dominium si tradens est dominus: quia eodē modo si nō est dominus trāsfertur vsucapiendi conditio. sed iste titulus pro herede in illo qui est suus heres non transfert dominium cum filius non haberet etiam ante mortem patris. vt. d. l. in suis nō sic in extraneo herede qui anteqꝫ succedat non hꝫ: sed ex aditione acquirit: ideo in extraneo est habilis: sed in suo non est habilis. † Sz

2 ponamus quod pater inceperat vsucapere quia habebat tit. non tamē cōpleuerat: filius aūt cōplet tēpus vtrū ꝓcedat vsucapio. videtur ꝙ nō: quia tempore quo vixit pater nō erat conpleta: ⁊ sic non erat continuū dominiū. Breuiter dic scdm gl. qd filius potuit perficere ex persona patris habentis titu. ⁊ ex illo titu. ex quo pater similiter perficere poterat: sed ex tit. suo tanqꝫ heres patris non potuit perficere eadem ratione qua. s.

3 ¶ † Itē querit̄ lꝫ suus nō possit vsucapere ti. ꝓ herede: an possit vsucapere ti. ꝓ suo generali: dic ꝙ nō: quia subest eadē ratio quia ex illo ti. non transfert̄ dñiuz: ergo nec vsucapiendi cōditio: cuz talis ti. nō sit habilis ad trāsferendū dñium. sed ad cō

4 tinuandum translatum. ¶ † Itē queritur quod si fili⁹ nō sit solus heres: sed vna cū extraneo. videtur ꝙ tūc vsucapiāt ti. ꝓ herede quia datio extranei coheredis impedit suitatem. vt in l. apud iul. §. idē iul. ff. ad treb. Gl. determinat cōtrariū ⁊ bene quia non est verum ꝙ impediat existentiā. vt patet in. l. cū hereditatis. de acqui. here. licet quosdam impediat effect⁹: puta q2 nō ↄfirmant̄ tabule pupillares propter solā existētiā qñ dat̄ coheres extraneus q2 testator sibi ꝓuidit ⁊ sic cessat prouisio legalis. continuat̄ ergo dñium in filiū qñ habet coheredē sicut qñ nō habet. ⁊ illa est cā quare ipedit vsucapionē. vt dictū ē. s.

5 ¶ † Ultimo queritur circa materiam totius tituli si defunct⁹ non potuit vsucapere vel p̄scribere longo tpe ꝓpter malā fidē suā: an ei⁹ heres qui erat bone fidei poterit vsucapere ex ꝓpria persona nō vtēdo accessione defuncti. constat enim ꝙ alius singularis successor bene posset: quia mala fides actoris non nocebat singulari successori volenti vti accessione ex persona autoris. vt. s. de vsucap. pro emp. l. si partem. an idem erit in vni

6 uersali successore. † In hoc fuerunt diuersitates inter glo. ⁊ finaliter glo. tenet hic ⁊ vbiqꝫ esse idem in vniuersali qui est suc

a cessor vitiorū ⁊ culpe ⁊ sic vult quod mala fides[a] defuncti sibi noceat. ⁊ allegat glo. hic plura pro ⁊ contra. ⁊ in. l. cum heres. de diuer. ⁊ tēp. prescri. ⁊ i. l. si quid de publiciana. Hodie vero etiā singulari successori nocet mala fides defuncti. vt. j. de prescrip. lon. tem. aut. male fidei. Dy. etiā limitat vt ista procedāt de iure ciuili: sed de iure canonico dicit ꝙ mala fides defuncti non nocet heredi: vt ipse not. in. c. ij. de regu. iur. lib. vj. sed miror de hoc quia ius canonum magis impugnat prescriptionē ex mala fide qꝫ ius ciuile. si ergo ius ciuile impugnat quanto magis ius canonicum. Ideo videtur dicēdum quod dictum Dy. non sit verum in vsucapione triennij vel in prescriptione longi tempo. in quibus riquiritur bona fides prescribentis: ⁊ etiam eius qui vniuersaliter successit: sed in prescriptione longissimi temporis. xxx. an. in qua sufficit ꝙ non sit male fidei tā de iure ciuili qꝫ canonico: videtur verum dictum Dy.

1 Opinione. † Illi qui non est ver⁹ heres lꝫ putet se esse non vsucapit vel p̄scribit ti. ꝓ hēde. h. d. cū. l. seq. q̄ ē. l. fi. ⁊ hoc nisi habeat iustā cām sic putādi ⁊ possibile fuerit ipsuz fore heredē: q2 mortu⁹ fuerat ille cui⁹ putabat se heredē: sed si viuebat cū viuēs nō habeat heredē: ⁊ sic nō est possibile ꝙ fuerit verus heres vel nō habeat iustam causam credēdi se heredē sꝫ errauit in iure tunc habent locū iste leges. ⁊ sic glo. intelligit.

¶ Communia de vsucapionibus. Rubrica.

2 ☞ Possessio tam ciuilis qꝫ naturalis est iuris: sed detentatio est facti.

3 Qualiter colonus vel inquilinus possideat locatori non sibi.

4 An possit interuertere possessionē ⁊ priuare dominū vtraqꝫ possione tam ciuili qꝫ naturali.

5 Si colonus vel inquilinus exijt de fundo animo deserēde possessionis an priuet dominum ciuili vel naturali.

6 Quid si alij tradat vel exeat de fundo habito tractatu cū tertio vel statim intret fundū si colonus moritur vel incipit furere an dominus. s. locator perdit possessionem.

1 Ui ex conducto. ¶ † Colonus vel inquilinus nullo tēpore vsucapit vel prescribit contra dominum vel contra tertiū: quia non possidet ꝓ se sed detinet nomine locatoris ⁊ sic possessio est penes locatorem non penes eū ⁊ sine possessione non procedit prescriptio vel vsucapio ⁊ sic nō habet titu. sufficientem ad prescriptionem vel vsucapionem: quia sicut ex locatione nō transfertur dominium scilicet vsus rei ita nec vsucapiendi cōditio. hoc dicit ista lex in effectu. Et potest legi duobus modis. Primo quando allegabat prescriptionem vel vsucapionem cōtra locatorem qui locauerat rez suam: ⁊ ille conductor per longum tempus tenuit ⁊ forte nūqꝫ soluit pensionem quia forte nec fuit petita vnde conductor in mente sua disposuit tenere ⁊ possidere pro se ⁊ suo nomine: tñ dicit̄ quod propter hoc non vsucepit: quia nō potuit causam possessionis sibi immutare sola voluntate ⁊ intētione sua semper. eñ censet̄ nō possedisse: sed tenuisse ⁊ nō noie suo sꝫ noie locatoris: ideo nō potuit prescribere. Preterea requiritur ti. habilis ad dominij translationem ⁊ titulus locationis nō est talis. l. non solet. ff. loca. ergo ⁊c. l. clauib⁹. de contrahen. emp. Et aduerte quia sic ponendo casum nō solum lōgo tēpore nō prescripsisset: sed nec longissimo. vt. j. de prescrip. xxx. an. l. ij. quia etiam in illa requiritur possessio ad p̄scribendū quā iste nō habuit: sed interuertisset possessionem: q2 cum dñs peteret ab eo pensionē denegauit soluere dicens ꝙ res erat sua quo casu videtur dñm spoliasse vt. l. colonus. de vi ⁊ vi arma. vel cum peteret rē ab eo denegauit restituere: tūc dñs pderet ciuilē ⁊ naturalē possessionē ⁊ colonus acquireret. quod patet quia dño datur interdictum vnde vi contra euz vt dicta. l. colonus. ⁊. l. qui fundum. de vi ⁊ vi arma. ex tunc de iure ciuili prescriberet longissimo tempore vt. j. de prescrip. xxx. an. l. sicut. ⁊ not. in dicta l. ij. Secundo potest intelligi quod quis locauit rem alienam ⁊ qd dominus vendicabat a colono vel inquilino: ⁊ ipse opponebat exceptionem prescriptionis temporis. Et dicitur ꝙ nō pōt eadem ratione qua. s. quia non possedit sed detinuit: que detētio facti nō sufficit: sed requiritur iuris possessio scilicet ciuilis non naturalis vt not. in. l. j. de ser. fugi. in fi. magne glos. ⁊ quia non habuit titu. ¶ In tex. ibi. possidet. id est detinet vt statim sequitur quamuis corporaliter teneat ⁊c. † Possessio enim tam

2 ciuilis qꝫ naturalis est iuris vt. l. peregre. in princ. de acquiren. posses. sed detentio est facti. ¶ In tex. ibi. sed domino rei. i. locatori penes quem est ciuilis possessio quam retinet animo suo: ⁊ etiā naturalis quam retinet corpore coloni detētatio vero est penes colonū

p enes coloni. ¶ In tex. ibi. creditur possidere: et sic detentio coloni potius prodesset locatori ꝙ noceret: quia si non erat dominus locator prescribit contra dominum ex ratione quam facit colonus vel inquilinus nomine ipsius sicut si per seipsum possideret ipse locator: et licet constituat in animo suo per se possidere hoc nõ sufficit. nec per hoc immutat causam possessionis vt efficiatur possessor vbi erat detentator si alia causa de nouo non superueniet vt. j. de acqui. pos. l. cum nemo. Si autẽ interuenerit: vt quia cum ad eius notitiam peruenisset ꝙ locator non erat dominus sed titius qđ tamen nõ erat verũ ipsaꝫ rem emit a titio et nomine titij incepit tenere tunc imutaret sibi cãm possidendi et posset prescribere. vt. l. nõ solũ. §. quod vulgo. de vsucapio.

3 ¶ † Queritur in glo. de quinq̃ questio. Primo quomodo intelligatur ꝙ colonus vel inquilinꝰ possidet locatori nõ sibi. Et respondetur ꝙ ciuilis et naturalis possessio sunt apud locatorem qui ciuilem retinet aĩo suo et naturalẽ corpore coloni: et sic possessio inquãtũ iuris est nõ est apud eũ: sed sola facti detentatio.

4 ¶ † Secundo queritur an possit interuertere possessionem et dominum vtraq̃ priuare. Glo. quod non. quod intellige nulla extrinsecus superueniente cã. sed causa interueniẽte bene potest. vt plene no. ff. titu. ij. l. cũ nemo.

5 ¶ † Tertio queritur si colonus vel inquilinus exijt de fundo animo deserẽde possessionis an priuet dominum ciuili vel naturali. Breuiter iure illo veteri bene priuabat. vt. l. si colonus. de acqui. pos. a contrario sensu: quia quando non animo deserẽde nõ priuat vt ibi dicitur. ergo a contrario bene priuat hodie per. l. fi. j. de acqui. pos. non priuat. vel dic ꝙ etiam hodie priuat: sed per illam. l. recuperat quod olim nõ erat: et sic etiam si alius occupauit.

6 ¶ † Quarto queritur quid si aliꝰ tradat vel prodat id est exijt de fundo habito tractatu cuꝫ tertio vt statim intret fundũ: nã istud est prodere. Et breuiter dic ꝙ iure illo priuabat dominũ vtraq̃: hodie secus per dictam. l. ¶ Sed vltra gl. queritur quid si colonus moritur vel incipit furere an dominꝰ id est locator perdat possessionem. de hoc dic vt no. in. l. si quid. §. j. et. l. si eo. §. j. de acquiren. posses.

2 ¶ Res ad vsum publicuꝫ deputate non sunt fisci nec possũt prescribi. et quid in fiscalibus.

1 **Iam pridem.** † Res fiscalis nõ põt vsucapi triennio. sed ex priuilegio fisci. hoc dicit. sed quanto tpe prescribitur contra fiscum illud est dubiũ: quia reperiuntur iura diuersimode loquentia. quedã qđ. xl. an. l. oẽs. et. l. comperit. de prescrip. xxx. an. quedam dicunt ꝙ eo modo quo cõtra alios et sic longo tempore cum tit. et bona fide. l. quãuis. de vsuca. quedam dicunt ꝙ quadriennio. vt. l. intra quatuor. de diuer. et tẽpo. prescriptio. quedam ꝙ. xx. annis. vt. l. in omnibus. eo. tit. quedam quod nullo tempore. vt in. l. viam publicã. de via publi. propter hoc vide bonam distinctionem quam ponit Cyn. in. l. j. j. de quadri. prescri. et Bart. post glos. in dicta. l. in omnibus. de diuersis et tempo. prescrip. † naꝫ sunt quedam ad vsum publicumꝰ deputata: et ista non sunt proprie fiscalia: sed publi

a ca. ideo nunq̃ prescribuntur. vt dicta. l. viam publicaꝫ. quedã

2 sunt fiscalia et in patrimoniũ fisci deducta et incorporata et il

la prescribunt. xl. annis. vt dicta. l. omnes. et. l. comperit. que

b dam sunt ficalia id est delata fisco non tamen incorporata [b] et illa si possident titu. et bona fide et non fuerunt denunciata prescribuntur longo tempore ad similitudinẽ aliarum reruꝫ priuatarum personarum. vt. d. l. quamuis. de vsuca. Si autẽ fuerunt denunciata fisco prescribũtur quadriennio. vt. d. l. intra quatuor. Sed si possidentur sine titu. prescribuntur. xxx. an. vt dicta. l. in omnibus. et sic reducuntur ad concordiam omnes il le leges per que patet qđ glo. que est hic non perfecte declarat.

1 **Si mala fide.** † Quod defunctus nõ potest vsucapere vel prescribere propter malam fidem nec etiã heres eius licet sit bone fidei maxime si est res vitiosa: q: ꝓpter malam fidem defuncti contrectando contra voluntatem domini commisit furtũ et res est effecta furtiua. hoc dicit in effectu. Licet ergo mala fides autoris non noceat successori singulari. l. si partem. ff. de vsucapio. pro empt. quãdo nolebat incipere a se bene tamen nocet successori vniuersali qui est successor vitiorũ et culpe. vt hic. et. l. cum heres. de diuer. et temp. prescrip.

¶ De vsucapione transformanda et sublata. Rubrica.

2 ¶ In actionibus personalibus qualiter sublata sit annalis exceptio et tales actiones non tolluntur nisi spacio. xxx. an. Quid in actionibus realibus.

3 Mala fides superueniens an impediat prescriptionẽ vel vsucapionem.

1 **Cum nostri animi.** † Quia quedaꝫ erant de media iuris prudentia que per istam legem tollũtur ideo subijcitur ista rubrica. Et premitte pro deliberatione secũde partis rubrice dum de differentia mancipi rerum: et nec mãcipi: de quo in. l. j. ꝙ tpe quo populꝰ romanus regebat mũdum de quadã media iuris prudẽtia bona imobilia in italia erãt priuatarũ psonarũ et in earũ dño. vñ dicebant mãcipata a manu et capio. sed in puincijs nõ erant in ptãte priuataruꝫ personarũ sed populi romani propter tributa q̃ soluebãt solũ ergo priuati erãt administratores et gubernatores bonorũ: iõ vocabant mãcipa seu nemãcipa. Et ex istis resultabat alia differentia q: i prediis italicis habebat locũ vsucapio seu prescriptio p quã poterãt subijci dño priuato et p pscriptionẽ subijciebantur: sed in puincijs nõ habebat locũ: q: nõ poterãt subijci. et hodie ista differentia tollitur p istã. l. q: etiam in prouincijs subijciunt bona imobilia dño priuataꝝ psonarũ. sic ergo prescriptio in eis locũ hꝫ sicut in italicis. In rebus aũt mobilibꝰ vel se mouentibꝰ tam in Italia q̃ in prouincia priuate psone habebant dominiũ: et sic etiã vsucapio in illis vtrobiq̃ habe-

2 bat locũ qđ etiã cõfirmat per hanc. l. † Itẽ debes scire ꝙ de eadem iuris prudentia in actionibus personalibus quãtũcũq̃ sua natura perpetuis si nõ mouebãtur per annũ debitores habebãt exceptionem annalem. et hoc fuit sublatum per titu. j. de ann. et excep. vt tales actiones nõ tollantur nisi spacio. xxx. an. Item in actionibus realibus. vt in rei. ven. si competebãt pro rebus imobilibus tollebantur spacio biennij: et tantũ durabat prescriptio. si aũt pro mobilibus tollebantur anno et illud erat impiuꝫ et iniquum ꝙ tam paruo spacio perderẽt domini ipsorũ iura: et ista tollũtur per hãc. l. et statuit ꝙ in immobilibꝰ duret prescriptio longo tpe. scilicet. x. an. inter psentes. et. xx. inter absentes cum titu. et bona fide et p minori tpe non tollãtur nec prescribantur. In rebus autem mobilibus duret triennio et ꝙ minori tempore non tollantur similiter cum tit. et bona fi-

3 de. † Item et tertio est premittẽdum ꝙ mala fides impediebat prescriptionem et vsucapionem quando erat a principio qđ si ex postfacto superueniebat an impediret et interrumperet. Hic statuitur ꝙ non et ꝙ sufficiat bona fides a principio. Itẽ si aliquis bona fide et cum titulo possideret rem meam mobilem p biennium et vltra non tamen compleuerat vsucapionem et restabant duo vel tres menses: et ante ipsam completam alienauerat et emptores vl legatarij tenuerũt per residuũ tẽpus post ea conueniũtur a dñis: si opponunt exceptionem prescriptionis vel vsuca. et replicatur ꝙ tã modico tempore nõ potuerũt vsucapere vl prescribere ipsi autem volũt computare tempus quo possedit autor ipsorum ꝙ si cõiungatur cuꝫ tempore quo ipsi possederant completum est tempus vsucapiõis licet tempus quo possederunt sit paruuꝫ et dubitatur vtrum possint sic facere: et respondetur ꝙ sic: dummodo autor possederit iuste et licite: et cũ tit. et bona fide et sic prescribebat. ideo illud tempus potest coniungi cum tempore ipsorum ad vsucapionem vl prescriptionẽ complendam: sed si non licite possidebat: et si illud tẽpus erat inutile ad vsuca. similiter erit inutile successori vniuersali vel particulari et hoc dicit in effectu tota ista lex.

a ¶ Vsum publicum. adde an et quando ea q̃ pertinent ad ciuitatem iure dominij vel quasi et p quãtum tempus vide per Bar. in l. si. finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infect. et per alex. de imo. ibi. et in cõsi. xvj. col. vij. circa fineꝫ in. v. vol. et que pscriptio requiratur contra iura ciuitatum q̃ non habent vectigal vide per Are. in cõsilio. clij. Fran. Cur.

b ¶ Non tamẽ incorporata. circa hoc vide bartolum aliter loquẽtẽ in. l. ij. j. õ apostata. et in. l. cõmissa. ff. de publi. et p abb. i. c. auditis. de pscrip. Adde tamen qđ opini. bar. in. d. l. i omnibus. §. j. ff. de diuer. et tempo. prescri. est communis secunduꝫ quod refert frã. de are. in consil. cij. col. v. versi. circa quintum Fran. Cur.

¶ De acquirenda et retinenda possessione. Rubrica.

2 ¶ Quare magis acquiratur mihi ignoranti possessio q̃ vsucapiendi conditio. et nume. 4.

3 Per negotiorum gestorẽ statim nõ acquiritur domino ignoranti possessio sed scienti et ratum habenti.

Procurator si emat simpliciter vel nomine suo non tanq̃ procurator: an acquirat dominiũ ipsi procuratori et nõ domino.

4 Per seruum meum an acquiratur mihi possessio.

5 Ad prescribendum longo tempore vel ad vsucapiẽdum triennio requiritur bona fides et quid in prescriptione longissimi temporis.

Ignorans an possit vsucapere vel prescribere.

6 Possessio dicitur pedum positio. et ab ea incipit dominium.

Possessio qualiter aliquando habeat multum facti. aliquando multũ iuris. et aliquando multũ facti et minus iuris. et aliquãdo plurimum iuris et parum facti.

1 **Per liberam.** ¶ † Per procuratores potest dño acquiri etiã ignoranti possessio sed vsucapiẽdi cõditio nõ nisi scienti. hoc dicit. Et pone casuꝫ qđ constitui te procuratorem generalem ad emẽdam mihi aliquã rem tu emisti mihi procuratorio nomine et tibi fuit tradita tamẽ ego ignorabã vtrũ mihi

sit acquisita possessio dicitur ꝙ sic. Sȝ pone ꝙ illa res nõ erat
venditoris vtrũ mihi sit acquisita vsuca. cõditio. Respondet
ꝙ nõ nisi a die quo sciui venditionem ⁊ traditionẽ tibi factaȝ
nõ aũt intelligas. rem fore alienam: qꝛ tunc esset male fidei. et
2 nõ vsucaperem nec prescriberem. †Que aũt sit ratio: dic in gl.
quare magis acquiritur mihi ignorãti possessio ꝙ̃ vsucapiẽdi
conditio. Glo. respõdet. Sed põt aliter responderi qd̃ emẽdo
⁊ possessionem recipiendo habebas mãdatum ⁊ sic videor sci
re licet ignorẽ. qñ emisti. Sed quod acquiras mihi vsucapien
di cõditionẽ si res non erat vẽdentis non habebas mãdatum
qꝛ dedi mandatũ vt bene emeres ⁊ dño nõ autem a nõ domi-
3 no ideo nõ videor sciuisse. ¶ †In tex. ibi per liberam personã
subaudi habẽtem mandatum: ideo statim dño acquirit. Sed
si mandatum non habebat ⁊ sic erat negotiorum gestor statiȝ
nõ acquiritur dño ignoranti: sed scienti ratũ habenti. vt. ff. de
nego. ge. l. si ego. cũ ibi not. Itẽ itellige qñ emit noĩe dñi [a] sicut
habuit in mandato. Si autem simpliciter vel nomine suo nõ
tanꝙ̃ procurator: tunc dñium ipsi ꝓcuratori acquirit dño nõ
nisi postꝙ̃ ei tradidit. vt. ff. de acqui. re. do. l. res ex mandato. ⁊
adde quod no. in. l. q mihi donatum. de dona. vbi distinguit.
Aut procurator ⁊ tradens intendũt acqrere domino: qꝛ emit
nomine domini. ⁊ ille similiter vendidit ⁊ tradidit: ⁊ tunc sta
tim domino acquiritur dominium si tradens erat dominus
⁊ etiam possessio siue esset dominus siue non. Aut neuter hoc
gessit in animo: quia ille nec emit procuratorio noĩe nec ven-
ditor vẽdidit: sed proprio nomine ꝓcurato. ⁊ tunc dño nõ acq
ritur nisi secuta traditione. vt. res ex mandato. Aut venditor
hoc gessit in animo ⁊ non procurator quia voluit acquiri do-
mino ⁊ non procuratori ⁊ prefertur intentio vendentis: quia
domino acquiritur. vt. d. l. qui mihi donatum. Aut contrario
procuratori intendebat acquirere domino: sed venditor secus
⁊ tunc est dubium: quia videtur inspicienda intentio vendito
4 ris. †Sed Pe. hic distinguit aut querimus quantũ ad dñiuȝ
⁊ verum est aut ꝙ̃tum ad possessionem: ⁊ tunc secus dic vt hic
per Cyn. ¶ Oppo. quod etiam si non sit libera persona: sed ser
uus mihi acquirere possit. vt. l. si me in vacuam. ff. eodeȝ. Glo.
fatetur quod possuȝ constituere procuratorem ad negotia nõ
solum liberam personam: sed etiam seruum. Sed contra: quia
si est seruus etiam sine mandato mihi acquirit. So. verum est
si per me est possessus ⁊ bona fide: ⁊ acquirat ex re mea vel ope-
ra sua. secus si nõ est possessus per me vel mala fide vel acqreret
non ex re mea vel ex opera sua: quia nõ acquirit mihi sine mã-
dato. ⁊ hec vult gloss. j. in effectu. ¶ Queritur que sit ratio di-
uersitatis inter acquisitionem possessionis. que nobis fieri po
test per alium etiam nobis ignorantibus ⁊ vsucapiendi con-
ditionem. Glo. rñdet ⁊ ex ea no. ꝙ est dare bonã fidẽ ⁊ malam
fidẽ ⁊ etiaȝ neqȝ bonaȝ neqȝ malã: facit [b] qd̃ no. in. l. j. §. j. de trib.
5 vbi est dare mediũ inter scientiam ⁊ ignorãtiaȝ. ¶ †Itẽ no. ex
glo. qd̃ ad prescribendũ lõgo tempore vel ad vsucap. triẽnio.
nõ sufficit non habere malã fidẽ: sed requirit ꝙ habeat bonã:
nã ignorans nõ habet bonã neqȝ malã: ideo non vsucapit nec
ꝑscribit: ⁊ illud videtur ꝓcedere in vsucapione vel prescrip. lõ-
gi temporis: sed in prescrip. longissimi videtur sufficere ꝙ qs
nõ habeat malã fidẽ lȝ non habeat bonã. vt. s. dixi de vsucap.
ꝓ em. l. venditio. ¶ Sed opp. ꝙ imo etiam ignorans se posside
re possit vsucapere vel prescribere. vt. s. pro. solu. l. ij. Sol. verũ
est per seruum ex causa peculiari: quia ibi magis attenditur
animus ⁊ corpus serui ꝙ̃ domini. ¶ Itẽ oppo. quod etiã ma-
le fidei possessor vsucapiat vel prescribat: ⁊ sic ratio assignata p
glo. non sit bona. vt in. l. generaliter. de norali. Solu. regulari
ter verum est in contrarium: sed fallit quando quis habet tit.
autoritate iudicis. vt in illa. l. notabili. hoc tamen de iure ca-
nonico non procederet secundum quod inspiceret peccatuȝ ⁊
habens malam fidem est in peccato licet autoritatẽ iudicis ha
beat. ¶ †Ultimo quia regulariter possessio consistit in facto:
quia dicitur pedum positio. vt in. j. l. ff. eo. ⁊ ab ea incipit do-
minium: vt ibi probatur iuxta illud diuine scripture. Quicqd
calcauerit pes tuus tuum erit. tamen multa fuerunt inducta
per iura positiua circa ipsam possessionem que non consistũt
in facto sed in iure, Idcirco ad recolligendum glo. ponit hic
vnam doctrinam qd̃ possessio aliqñ habet multũ facti aliquã-
do multum iuris. vt in casu huius. l. naȝ inquantum acquirit
ignoranti dicit multum iuris habere quia scdõȝ ꝓpriã naturã
possessiõis acqreretur apprehẽsio p actũ corporalẽ vt dicat pe
dum positio: ⁊ tamen non requirit: ⁊ hoc ꝓcedit in dispositiõe
iuris. nam sufficit actus ipsius procuratoris qui reputat act⁹
dñi. Item inꝙ̃tum non acquiritur vsucapiẽdi cõditio nisi sciẽ
ti dicitur multũ facti habere: quia in hoc ius non operat nec
disponit vt ignoranti acquiratur. Aliquãdo vero possessio hȝ
multum facti ⁊ minus iuris vt illa que per nos acquirit. nã si

non interuenit traditio possessionis requiritur actus corpa-
lis ⁊ etiam animus. vt in. l. iij. in prin. ff. eod. nec sufficeret sol⁹
aspectus. Sed quando interuenit traditio ⁊ animus possesso-
ris tradentis habet plurimũ iuris quia acquirit sine actu cor
porali solo aspectu. vt. l. quod meo. §. per vẽditoreȝ. ff. eo. vel qñ
possessor constituit se meo nomine possidere. nã acquirit mihi
⁊ sine actu corporali ⁊ sine aspectu: ⁊ hoc prouenit ex dispositio
ne iuris. vt. d. l. quod meo. in princi. et hoc vult glo. j. ibi. Sȝ in
casibus ⁊ etiã in aliis casibus ibi not. per gl. in quibus acqui-
ritur possessio sine actu corporali: sed sufficit tantũ aspect⁹ vel
visus qui non esset actus ad acquirenduȝ nisi mediante iuris
dispositione: vt est traditio clauium vel instrumentorũ vel re-
seruatio vsusfruc. Quedam est possessio que dicitur habere plu
rimum iuris ⁊ parum facti vt illa que acquiritur per seruũ ex
causa peculiari: quia tam possessio ꝙ̃ retentio ꝙ̃ etiã effectus
eius vt vsucapio vel prescriptio acquirunt domino ignoranti
sine animo ⁊ corpore suo per rationem quã. s. dixi. ⁊ adde glo.
similem huic in. c. cum nostris. de conces. preben. ⁊ tangitur p
Bar. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap.

2 ☞ Emptor non iuste possidet rem emptã: nisi fuerit tradita
per vẽditorem vel tradita reputet imo dicitur predo si eo igno
rante ingrediatur possessionem.

3 Testis interrogatus de possessione recte reddit rationem sui
dicti dicendo hoc modo dico euȝ possidere vel possedisse quia
vidi eum locare et fructus recolligere et alia facere tanꝙ̃ do-
minus.

Quod tales actus censeantur fieri tanꝙ̃ a domino.

4 An per instrumentum quod continet vendidit et tradidit ꝓ-
betur possessio ⁊ traditio.

1 MInus. †Si emptor reperitur in possessione
sciente venditore censet res sibi tradi
ta. ⁊ sic iuste possidet et ꝑscribit. h. d. Uel sic. sciẽtia
et patientia eius qui tenet ⁊ est obligat⁹ habet p cõ
2 sensu cum sit circa actũ ad quẽ obligat⁹ est. h. d. †Et ꝑmitte qd̃
emptor nõ iuste possidet reȝ emptã nisi sibi fuerit tradita p vẽ
ditorẽ vel tradita reputetur imo dicitur predo si eo ignoran-
te ingrediatur possessionem vt in. l. ex stipulatione. ff. eod. Hic
autem non apparebat quod tradita fuerit sed bene appebat
qd̃ ille emptor qui per procuratorem suum emit reȝ forte que
nõ erat venditoris fuit in possessione rei per longum tempus
sciente ⁊ patiẽte vẽditore ⁊ fructus ex ea collegit tanꝙ̃ verus
dñs vnde volebat se defendere aduersus dñm vendicãtẽ p pre
scriptionẽ lõgi tpis dubitat an potuerit ꝑscribere ⁊ dubiũ cõ-
sistit: an dicatur iuste possedisse postꝙ̃ nõ appet ex instrumen-
to ꝙ res fuerit tradita. ⁊ quidã doc. nouellus dixit sibi qd̃ iu-
ste non possedit: ⁊ sic nõ potuit prescribere cum dicatur predo.
Contrariũ determinat imperator postꝙ̃ sciente ⁊ patiente vẽ
ditore possedit: quia fingit tacite tradidisse ⁊ cõsensisse. ¶ Sȝ
cõtra ꝙ imo non videatur consensisse: vt in. l. qui vas. §. vetare
de fur. So. hic venditor tenebat tradere ⁊ ad hoc poterat com-
pelli ideo de facili presumit consensus sed in contrario secus.
3 ¶ †Et nota dum dicit omniaqȝ vt dominum gessisse. quod te-
6 stis interrogat⁹ de possessione recte reddit rationem sui dicti [c]
dicendo hoc modo. Dico eum possidere vel possedisse qꝛ vidi
eum locare ⁊ fructus recolligere et alia facere tanꝙ̃ dominus.
facit. l. titia. de so. Iteȝ no. qd̃ tales actus censentur fieri tãꝙ̃ a
dño scdm glo. ⁊ Bar. ¶ In tex. ibi diu ⁊ sic lõgo tpe ⁊ istud ita
fuit de facto tñ nõ requiritur ꝙ̃tum ad hoc vt iste dicatur pos-
sedisse ꝙ tanto tempore possederit sciente ⁊ patiente vendito-
re: imo etiam si modico tempore possedit idem est vt in gl. bal.
autem dicit requiri quod per annum vt ipse no. j. de execu. rei.
iu. l. executor. in. xvj. col. in prin. Sed plus placet dictum glos.
4 quia non video quare requiratur annus. †An autẽ p instrũm
quod continet: vendidit ⁊ tradidit probetur possessio ⁊ tradi
tio, videtur quod sic per illum tex. a contrario sensu. in ꝟ. licet
D enim. Sed dic⁹ verum quando fuit confectuȝ in ipsa re vel cir
ca ipsam rem presentem: quia tunc potuit interuenire vera tra
ditio: sed si res erat absens: quia nõ poterat vere tradi sine in-
gressu corporali nõ ꝓbaretur traditio vel possessionis acquisi
tio vt hic no. per Cy. ⁊ Bar. in. l. predia. ff. eo.

2 ☞ Infans quando non possit acquirere possessionem per se.

1 DOnatarum. †Infanti querit possessio
rei sibi tradite. hoc dicit.
¶ Glossa oppo. de. l. j. §. adipiscimur. ff. eo. l. Quis.
infans que fortiter obstant dicunt eñ ꝙ cũ nullum
habeat cõsensum in acquirenda possessione requiritur corpus
et ẽt animus. ⁊ sicut furiosus nõ põt eã acquirere: ita nec ĩfans
⁊ posito quod illi tex. non essent ratio tamẽ hoc dictat. ¶ Gl.
se inuoluit ⁊ multas ponit so. Dy. intellexit hanc. l. in re in qua
pt test cadere affectio infantis: vt in iocalibus quod licet pria
facie videatur

¶ Nomine domi
ni. sed quid quan
do emit noĩe dñi
⁊ de pecunia dñi
dicas ꝙ si vẽditor
⁊ emptor hoc ges
serũt vt mihi ac-
quireret si talis
emptor habuit a
me mãdatum: ⁊
res sibi fuit tradi
ta dominium mi
hi etiã ignoranti
acquirit. l. si pro-
curatorem mihi
emerit. ff. de acq.
rerum. do. vel se-
cuta ratihabitio
ne si non habuit
mandatum. l. si
ego. ff. de ne. gest.
aut ipse emptor
tractauit hoc me
cũ nõ cum vendi
tore ⁊ tunc domi
nium acquiritur
emẽti sed p actio
nem mandati vel
negotiorum ge-
storuȝ tenetur cã
mihi restituere ⁊
hic est casus. in. l.
res ex mandato.
ff. de acqui. reruȝ
do. ⁊ in. l. si ita qs
§. seia cauit. ff. de
verboruȝ obliga.
Aut ille qui ca-
uit non habebat
animũ acquiren
di mihi: vel non
mihi soli: vẽdẽs
ꝟo sic. ⁊ tũc loq-
tur. l. q mihi do-
natũ. ff. de dona.
⁊ de hoc vide p
eũdẽ pau. de ca.
in ꝯsi. cccxvj. ici.
visis ⁊ examiatis
omnibus. per to
tum in nouis.
Fran. Cur.
¶ Facit. adde qd̃
etiam facit qd̃ di
cit bal. in. l. s. hñ
volo. s. d fideicõ.
vbi inter velle et
nolle est dare me
dium. s. nõ velle.
Cur.
¶ Reddit ratio-
nem dicti. Adde
in gl. l. cũ his. in
§. in cã. ff. de trãs.
ac. et gl. in. l. j. C.
de test. glo. in. l. j.
ff. de noui ope.
nũ. bar. in. l. qui
testõ. in. §. fi. ff. de
testi. Io. in. c. cũ
cãm de test. ant.
de butr. in. c. sup
hoc. vij. col. de re
nun.
¶ Sed dic. adde
de hac clausula
et dic vt per ro.
in ꝯsil. cccccvi[illegible]

facie videatur verum attamen nimis est restringere hanc.l.q̄
generaliter loquit̄. Preterea etiam in illis potest esse talis in-
fans qui nullam possit habere affectionē puta vnius anni vel
minoris tēporis. Ideo dic ſm Pet. ꝙ infans per se nō potest
acquirere possessionē etiā vsqꝫ ad cōpletā infantiā vt in cōtra-
rio licet per seruū bene possit acquiri possessio ⁊ etiā p tutorē.
Eodē modo pōt acquiri qñ interuenit traditio possessiōis vt
qd̄ ille qui per se facere non potest suppleatur ex traditiōe pos
sessionis sicut in simili in.l.quod meo.§.si p venditorē.ff.eodē
nam nō possum acquirere possessionē solo aspectu si nō inter-
uenit actus corporalis.puta ingressus quādo non interuenit
traditio possessiōis:sꝫ ea interueniēte bene acquiro solo aspe-
ctu vt in illo.§.si per vēditorē. Eodē modo infans acqrit pos-
sessionem.⁊ ita loquitur hic. Ista est vera reiectis aliis. Pōt
etiā intelligi quando interuenit ficta traditio vt qꝛ possessor
cōfitetur se p̄cario nomine infantis possidere ⁊ hoc operatur
animus tradentis ſm Gul.de cu.per.d.l.qd̄ meo.ff.eo.sꝫ in ve
ra traditione requirit̄ animus vtriusqꝫ vt.ī.e.nemo ambigit.
2 ⁊ ibi no.per Pet.⁊ Cy. ¶ †Iste tex.ibi alioquin.intellige ꝙ si
nō acquireretur infanti possessio per traditionē possessionis:
qꝛ caret intellectu similiter nō acquireret̄ si interuenisset tutor
qꝛ subest eadē ratio sed illa ratio nihil videt̄ valere: qꝛ quādo
subest tutor nō est dubiū qꝛ tutor suppleret defectum infantis
sed qñ nō subest tutor:nō est qui suppleat defectum nisi intelli-
gas ꝙ animus tradentis est ille qui supplet sicut tutor:⁊ illud
est qd̄ forte voluit iste tex.aut infans omnino caret sensu:vt qꝛ
est minor anno.vt quia ad aliqd nō habet affectionē ⁊ indisti-
cte per se nō acquirit.sed per seruū vel tutorē bene acquireret
sicut acquirit bonorū possessionē.vt.s̄.de iu.deli.l.si īfanti.aut
omnino nō caret sensu:vt si maior biennio q̄ saltem ad iocalia
habet affectionē ⁊ tūc in illis in quibꝰ potest habere affectio-
nem acquireretur possessio indistincte. In aliis aūt nō posset
acquirere per se sed per traditionē possessionis acquirere pōt
vt hic ſm intellectum Pe.

2 ☞ Possessio ciuilis in quibꝰ casibꝰ acquirat̄ sine naturali:⁊
sic sine actu corporali.remis.

3 Possessio naturalis an possit solo animo retineri ⁊ quid si est
iuncta cū ciuili ⁊ an possint esse apud diuersas personas.⁊ an
sit dare nisi vnā possessionē in substantia.

1 Licet possessio. †Ciuilis possessio licet
non possit solo animo
acquiri imo requiritur actus corporalis vna cum
animo ⁊ sic requirit̄ ciuilis ⁊ naturalis simul:atta
men bñ pōt solo animo retineri sine actu corporali postqꝫ fuit
acqsita:⁊ sic ciuilis retineri ⁊ naturalis perdi:hoc tñ nō nocet
possessori quominus possit vsucapionē vl' p̄scriptionē cōplere:
qꝛ sola ciuilis sufficit ad vsucapiendū vel p̄scribendū.h.d.i sub
stantia ⁊ in effectu ista.l.supplendo in summario qd̄ deficit in
tex. Nam dum tex.dicit. Licet possessio.nō distinguēdo natu-
ralem a ciuili debet tamē suppleri scilicet ciuilis que regulari
ter sola acquiri non potest sine naturali ⁊ sic sine actu corpora
2 li.†Sed aliquādo hoc fallit vt in casibus no.in.l.j.circa fi.ma-
gne gl.in ver.sed si casibus etiā qui per me ⁊c.⁊ etiā qui no.in
l.iij.in prin.ff.eo.ti.potest tamē retineri solo animo p̄dita na-
turali. Pone ergo casum ꝙ emisti predia mea a titio vendēte
⁊ tanqꝫ sua cū esset in possessione eorū ⁊ tibi tradidit possessio
nē.⁊ sic īcepisti ꝯtra me p̄scribere:postea ꝓpter guerrā stetisti
p plures annos ꝙ ea nō coluisti:nec ad ea accessit timore ini-
micorū ne te caperēt vel derobarēt nō timore ne te spoliarent
possessiōe:postea facta pace incepisti ea colere:ego aūt īpavēdi
co a te dicis te p̄scripsisse ti.⁊ bona fide:qꝛ a tempore emptio-
nis cucurrit tantū tēpus qd̄ sufficit ad p̄scriptionē:puta lon-
gum tēpus. Ego dico qd̄ nō potuisti:qꝛ in prescriptiōe requi-
ritur continuata possessio:sed si tu inceperis possidere ⁊ etiaꝫ
prescribere per traditionem tibi factam attamen nō cōtinua-
sti quia p plures annos ea nō coluisti:⁊ sic nō possedisti: quia
possessio dicitur pedū positio.l.j.ff.eo.tu autē dicto tēpore nō
institisti pedibus:⁊ sic p̄scriptio fuit interrupta vnde require
batur nouum tempus:qd̄ tamen nō interuenit queritur quid
iuris. Respōdetur ꝙ illud tibi nō facit p̄iudiciū quominꝰ po
tueris prescribere:quia dicto tempore quo nō coluisti:licet nō
possederis naturaliter:quia nō institisti pedibꝰ possedisti ta-
men ciuiliter animo. Nec obstat ꝙ ciuilis sine naturali nō po-
test acquiri:nec econuerso:sed simul acquiruntur.vt in.l.iij.in
princi.ff.e.quia postqꝫ sunt acquisite potest ciuilis solo animo
retineri:licet naturalis perdatur:quia nō insistit corpore:⁊ cō
stat ꝙ sola ciuilis sine naturali sufficit ad p̄scriptionem ⁊ vsu-
capionem:vt in.l.j.§.per seruum qui in fuga.ff.eo.licet sola na
turalis nō sufficiat:vt.l.acquirit̄.§.fi.de acquir.re.do.h.d.ista
3 l.in substantia ⁊ in vtilitate. ¶ †Pro declaratione gl.magne

oppo.contra tex.ꝙ male loquatur.nam aut loquimur de ciui
li possessione:aut de naturali aut de vtraqꝫ. Primum nō pōt
stare qꝛ ciuilis possessio sicut solo animo retinetur:ita videt̄
ꝙ solo aīo acquiratur sine actu corporali.i.sine ingressu ⁊ occu
patione pedum:vt patet in casibus qui no.in.l.j.circa fin.ma
gne glo.in ver.sed in casibus.s̄.eo.⁊.ff.eo.l.iij.in prin.p gl. Se-
cūdo casu similiter nō pōt stare:qꝛ possessio naturalis sicut nō
pōt acquiri solo aīo sed requirit̄ actus corporalis:ita nō pōt
retineri:qꝛ illa non retinetur animo sed corpore:vt patet in.l.
clā possidere.§.si.ff.eo.vbi ille qui se absentauit ⁊ iuit ad nun-
dinas lꝫ ciuilem teneat animo naturalem tamen perdit:ideo
qui eaꝫ ingreditur eam acquirit. Nec tertio casu potest proce
dere vt velit dicere qd̄ licet possessio naturalis solo animo nō
acqrat̄ possessio tñ ciuilis bene solo animo retinetur quia il-
la esset inepta locutio. Non enim vult aliquam differentiā fa-
cere inter ciuilē possessionē ⁊ naturalem:sed inter acquisitio-
nem ⁊ retentionē vt acquisitio non possit fieri solo aīo:sed re-
tentio sic:⁊ sic loquitur de vna ⁊ eadem possessione nō de dua
bus:⁊ tñ videtur ꝙ de neutra non possit intelligi p ea q̄ dicta
sunt. Propter hoc fuit dissensio inter Azonē ex vna parte ⁊
Io.cius magistrum ex altera.nā Azo dixit ꝙ loquitur de na
turali de ciuili aūt nō loquitur:qꝛ non est dare ciuilem cū non
sit nisi vnica possessio:⁊ illa appellatur naturalis.i.de iure gē
tium qd̄ etiam naturale ꝓut est commune hominibꝰ fuit eñ
introducta eo ipso quo gētes esse ceperunt per occupationes
rerum que in nullius bonis erant:ideo dicitur possessio.i.pe
dū positio facta denominatione ab actu corporis seu natura
li iure quo prius fuit introducta:⁊ si dicatur imo est dare ciui
lem vt multa iura dicūt:vt patet.ī.eo.l.nemo ambigit.⁊.ff.ꝓ
here.l.ij.§.j. Ipse respōdet ꝙ illa iura loquuntur de eadem na
turali.de qua.s̄.dictum est:que etiam ciuilis dici potest eo re-
spectu quia ius ciuile eā approbat:vltra hoc adiuuat:quia sta
tuit vt possit solo aīo retineri cum tamē animus nō sit instru-
mentum aptum sui natura ad retētioneꝫ naturalis nec est in
conueniēs ꝙ remedio et adiuuamine iuris ciuilis naturalis
solo aīo retineri possit:quia videmus qd̄ vsufructuarius vel
vsuarius vel emphyteota qui nō habēt nisi naturaleꝫ posses-
sionem eam retinēt solo aīo:qꝛ si se absentant de fundo ⁊ alius
ingrediatur ⁊ eos reuertentes nō admittat censet̄ eos spolia-
re ⁊ eis competit interdictū vnde vi:ergo possidebant etiā ab
sentes ⁊.h.d.gl.in versic.iteꝫ patet in fructuario. Quod ergo
hic dicitur non posse acquiri solo animo clarum est. Et dum
subdit ꝙ bene potest retineri solo animo similiter verum est ⁊
debet intelligi de eadem naturali:tamen cum quis est corpo-
raliter in re:eam naturalem retinet naturaliter:cū autē abest
retinet eam ciuiliter vt sic nō sit ciuilis per nomen quod signi
ficat substantiam:sed ciuiliter retineatur per aduerbiū quod
significat qualitatem ⁊ accidens:possunt enim esse plura acci
dentia qualitatis.tamen nō est nisi vna substantia et hoc vult
gl.ī ver.vnde ꝙ subiicit. Et ꝙ ista opinio sit vera probat̄. Pri-
mo ex rubrica que loquitur in singulari nā si essent plures lo-
queretur in plurali de acquirendis possessionibꝰ:sicut loquit̄
rubrica de vsucapionibus:qꝛ plures sunt species vsuca.sed nō
sunt plures species possessionū sꝫ vna.patet per hanc.l.que lo
quitur in singulari ⁊ sic de vna tantū loquit̄ ⁊ necesse est ꝙ de
naturali loquatur q̄ aliqñ ciuiliter aliqñ naturaliter retinet̄.
Sed gl.fuit in cōtraria opi.ꝙ imo sunt due possessiōes seu spe
cies due:qꝛ est naturalis ⁊ est ciuilis. Naturalis fuit ītroducta
a iure gē.⁊ per prius ⁊ illa acquirit̄ ⁊ retinetur corpore nō au
tē animo nisi per illos apud quos nō est ciuilis vt per vsufru-
ctuariū vel emphyteotā vel feudatariū:ipsi eñ cuꝫ nō habeāt
ciuilē:sed solā naturalē iuuamine iuris ciuilis eā retinēt solo
animo:vt in.ll.alleg.hic in glo.in ver.itē ⁊c. Ciuilis autē fuit
introducta per ius positiuū qd̄ naturalē cōfirmat ⁊ addit ciui
lem per nomen ꝙ significat substantiā non per aduerbium qd̄
significat qualitatē:vt in.l.ij.§.j.ff.ꝓ herede.⁊ sic due sunt sub
stātie nō vna.ſm Ioā.⁊ hoc probat̄ in.§.qui ad nūdinas.vbi
qui se absentauit possidet solo animo ⁊ qui ingredit̄ acquirit
animo ⁊ corpore:⁊ sic vterqꝫ possidet:quod patet:quia absens
nō perdit eam quam retinet nisi reuersus nō fuerit admissus:
vt ibi patet:ergo anteqꝫ nō admitteretur possidebat:⁊ licite
possidebat similiter ingressus possidebat ⁊ tamē nō licite:sed
si clam et postqꝫ expulit reuertentem possidet vi. Sed si non
esset dare nisi vnam possessioneꝫ in substantia hoc esset impos
sibile ꝙ vterqꝫ possideret:quia eadem substantia possessionis
nō potest esse apud plures insolidum:vt in.l.si duo.ff.vti pos.
sunt ergo due substantie non vna et per consequens due spe-
cies possessionis. Sed Azo illi.§.respondet qui ad mundi-
nas.primo ꝙ ille qui se absentauit possidet veruꝫ est quousqꝫ
alius ingrediatur sed alio ingresso perdit que respōsio nō est

et fran.de are.in
consilio.xvij.do.
alexā.de imo.in
ꝯsi.x.in.iiij.vol.
et Bal.in.rubri.
s̄.de contrahen.
empt.⁊ vide re-
mis.per eundem
alexā.de imo.in
d.l.p̄dia.col.fin.
Fran.Cur.

bona quia tex. vult q perdat quando reuertēs non fuit admissus. ergo primus possidebat τ ingressus etiā possidebat. Ideo alio modo soluit q vna est substātia tamen ingressus eam possidet naturaliter: absens vero ciuiliter. Sed nec ista est bona qz adhuc eadē substantia reperietur penes diuersas personas qđ est impossibile: sicut enim res que est in manibus tuis nō pōt esse in manib⁹ meis ita nec substātia possessionis que est apud te potest esse apud me etiā diuersis respectibus. ꝓpter hoc et alias plures rationes. Dyn. disputādo hanc. q. tenuit opi. Jo. quā etiā cōmuniter sequuntur doc. τ q sint due in substantia τ qđ vna sit introducta a iure gentium alia a iure ciuili. τ ꝓpter hoc possessio dicitur ius restituendi rei nō ꝓhibite possideri. Dico ius ad differentiam nude detentationis que nō dicitur ius: sed factum vt est illa quā habet colonus vel inquilinus vel commodatarius qui non possident: sed detinent. τ q possessio tam naturalis q̄ ciuilis dicatur ius patet in. l. peregre. in prin. ff. eo. sed etymologia vocabuli est illa que dicitur pedū positio que quidem etymologia conuenit non solū possessioni que est ius: sed etiam detētationi: que est factum τ nō cōuenit in diffinitione sicut in testamēto quod dicitur mētis testatio q̄ etymologia est. sed diffinitur qđ est nostre volūtatis iusta sententia. τ

a potius attēditur diffinitio q̄ etymo. vocabuli. Secundum ergo opi. Joā. loquitur hic de possessione ciuili non de naturali que quidē ciuilis regulariter sine corpore acqritur id est actu corpali ordinato ad hoc: vt est pedū positio vel manuū apprehensio nisi in certis casibus no. circa. l. j. §. eodem. τ. l. iij. ff. e. in quibus tamen aliquis actus corporalis interuenit tamē non ordinatus ad hoc de iure naturali licet ordinetur de iure ciuili τ ꝑm hoc oīa sunt clara. Bart. vō de capite suo dixit qđ imo erant tres species possessionū in substātia: scilicet naturalis τ ciuilis τ etiam corporalis. de qua loquitur. §. qui ad nūdinas. q ciuilis est illa q̄ parit ciuiles effectus: puta vsucap. vel presc. τ fructuū acquisitionē. Naturalis est que naturales parit effectus: vt est illa quam habet fructuari⁹ vel emphyteota: nā qui possideret rem alienā tanq̄ fructuarius vel emphyteota recognoscens alium in superiorē proprietarium vel directū dominum non possit nisi naturaliter τ si haberet titulum acqreret vsumfructum vel vtile dominium que acquisitio dicitur naturalis effectus non ciuilis sed ille quem producit ciuilis dicitur ciuilis: quia qui possidet vt dominus aliter acquirit directū dominium. Corporalis autem est illa que nō producit ciuiles vel naturales effectus vt est illa quam tenet ingressus possessionem absentis sine iusta causa: possidet enim naturaliter: et qz non habet titulum nec bonam fidem nō acquirit dominiū nec fundum. habet tamē retentionem quousq̄ de iure expellatur: vt in. d. §. qui ad nundinas. Doct. moderni reprobant hoc tertium membrū Bar. dicētes qđ ista corporalis non differt a naturali nec ecōuerso respectu substantie licet respectu qualitatū possit differre: qz vnus potest possidere corporaliter. alius naturaliter nō dico iuste eodē tempore: quia hoc est impossibile licet diuersis temporibus qđ plene prosequere. vt not. ꝑ Bart. in. l. j. in prin. ff. eo.

a ¶ Diffinitio. ad de bar. i. l. j. §. j. ff. de tu. τ i. l. j. ff. de testa. τ Paul. de ca. i. l. j. ff. đ iusti. τ iur. τ adde qđ etymologia ē resolutio vocis in ꝓpriū effectū rei q̄ demōstrat. l. tugurij. ff. de v̄. sig. τ dicit bal. i. c. si qs de māso. col. fi. de ꝯtroner. in uest. τ qd sit etymologia vide ēt ꝑ Hosti. in summa de test. §. viij. v̄. nō est. τ v̄si. appellatio aūt. Et ꝑ archi. i. c. j. xxvj. q. j. τ de diffinitione q attēdat magis quā etymologia ad describētes i. l. ij. §. appellata. ff. si cer. pe. Frā. Cur.

2 ¶ Si colonus vel inquilinus emāt ab eo quē credant dñm: qđ tūc immutāt sibi causam possidēdi τ ex iusta causa: τ ꝑscribant cōtra locatorē τ quid si interueniat causa iusta.

3 Si colonus rem alteri vēderet τ traderet: an talis emptor prescribat aduersus locatorem qui erat verus dñs. τ nu. 4.

4 Plures casus in quibus emptor habet titulū ab vno τ possessionem ab altero τ tamen prescribat. remis.

1 Cum nemo. †Si colonus vel inquilin⁹ qui non possident sed detinent nec prescribunt contra locatorem: quia recognoscunt eum in dominum emant rē a tertio quē sciunt non esse dominū nō mutant sibi causam possidēdi quia ita detinēt sicut prius: nec etiā prescribunt: qz nemo potest facto suo nō interueniente iusta causa possessionis causam sibi immutare τ facere se possessorem vbi erat detentator τ prescribere vbi nō possidebat. hoc dicit naturaliter. Et est aliquātulū difficilis cū gl. Et gl. legit tribus modis. primo q hic iste colonus vel inquilinus alteri vendidit. secūdo q prius cōstituit se velle possidere suo nomine τ postea alteri vēdidit: vt litera sonat dum dicit: vēditionis. que lecture non placent quia tunc vēdendo τ tradendo transfert possessionē in emptorē. vt. l. iij. §. si seruus. τ. l. peregre. §. quibus. ff. eo. contrariū vult ista. l. q non possunt immutare causam possidendi. τ sic immutarent. Item quia tex. dicit qđ quis nō potest immutare sibi causam possidendi: hic non mutaret sibi sed alteri. et sic non congruit huic. l. Tene tertiam lecturam q non vendiderunt sed emerūt τ ex tunc inceperunt tenere tanq̄ rem propriā τ ex ti. emptionis. Unde dubitat an prescripserūt si tenuerūt. Dicitur ergo hic qđ per hoc non mutauerunt sibi cām possidendi: nec sunt effecti possessores vbi erant detentatores. nec inceperunt prescribere ratione ti. nouiter acquisiti: qz nō valuit tit. cū scirent illū a quo emerunt nō esse verum dominū. Et iste est casus huius. l. vt sic exponat. Uenditio. i. emptionis. ¶ In tex. ibi mutare possit. dic scilicet vbi nō erat possessor iuris sed detētator facti efficiatur possessor τ vbi prius non prescribebat quia nō possidebat vt dominus nunc incipiat prescribere. hoc eñ non

2 debet pēdere ex facto suo. ¶ †In tex. ibi nulla extrinsecus accedente causa sȝ hic accessit causa extrinseca scilicet isti⁹ emptionis per quam videtur q potuerit immutare: vt hic colligit a contrario sensu. Respondeo non fuit cā legitima: quia cum recognoscerent a locatore nō bona fide fecerūt emendo ipsam ab alio quem sciebant non dominū. Sed si credidissent eum dominum fateor qđ causa esset iusta: τ immutarent sibi causā possidendi et prescriberent. vt. l. nō solū. §. quod vulgo. de vsucap. τ hic in glo. fi. circa prin. ibi dum dicit. Nam τ colon⁹ dū emit ab eo quem putat dominum τc. Sed aliquādo etiam interueniente causa iniusta mutant causa possidendi: vt si dominum venientem non admitterent: τ sic eū spoliarent. vt. l. colono. de vi τ vi arma. tamen tunc nō inciperet prescribere longo tempore: sȝ longissimo in quo nō requiritur ti. nec bona fides

5 de iure ciuili. ¶ †In fi. l. ibi dominū tui. dic loquitur locatori qui erat verus dominus. τ dubitabat ne colon⁹ vel inquilin⁹ prescripsisset longo tempore contra eum a die emptionis facte per eum. τ dicit q non. ¶ Glo. fi. mouet vnam. q. que cōcernit primam lecturam glos. j. §. reprobatam puta quando colonus rem alteri venderet τ ei traderet. querit ergo gl. vtrū ille emptor tunc prescriberet aduersus locatorem qui erat verus dominus. τ arguit primo qđ nō quia ad hoc vt quis possit vsucapere vel prescribere debet habere possessionem τ traditionem ab illo a quo habuit titulum. vt patet in. l. eū qui. in fi. ff. de publici. Et si haberet ab alio non prescriberet vt. l. cum solus. de vsucap. Sed in casu illo ille emptor habuit ti. a colono. τ tamē possessionen non habuit ab eo quia ipse colonus non possidebat: sed detinebat: sed habuit eam a locatore: quia vendendo τ tradendo locatorem priuauit possessione que transit in empto

4 rem. ergo non potest vsucapere. †Glo. tamen determinat contrarium τ allegat plures casus in quibus emptor habet tit. ab vno τ possessionem ab altero. τ tamē prescribit quod dic vt in glo. nec declarat illum articulum quando sit verum: τ quādo non. Sed Barto. subtiliter declarat τ distinguit in. d. l. cum solus. Et breuiter determinatio gl. potest procedere iure illo quo mala fides venditoris non nocebat emptori: vt. s. de vsucap. ꝓ emp. l. si partem. hodie vero nocet. vt in auť. male fidei. j. titu. j. Itē per. l. fi. j. eo. talis colonus vel alius qui tenet nomine meo non priuat me possessione: τ sic nō potest emptor sine possessione prescribere. Et si dicatur etiam iure antiquo nō videtur q potuerit prescribere per illum tex. fi. Gl. respondet q debet intelligi quando nondū erat completum tempus prescribendi vel quando nolebat vti accessione sui autoris. Super illo autem titu. distinguit Barto. qđ aut possessio precedebat titulū. et tunc non impeditur prescriptio vel vsucap. licet habuerit dominium ab alio quam ab illo qui dedit titu. Ita loquuntur. ll. allega. hic in gloss. in versi. iij. si quis emit. et versicu. iiij. Si vero precedebat titu. et tunc idem si putabat se ab eodem habere vt in hac glossa. quia emptor putabat se habere a colono vendente: τ dicit verū ꝑm illa tempora. Si vero sciebat se a diuersis habere: tunc aut tradebatur possessio ex alia causa q̄ ex illo titulo τ non sufficit vt. d. l. cum qui. de pub. aut respectu eiusdem titu. τ tunc si titu. erat putatiuus idem: vt in. l. cum solus. de vsucapi. sed si verus: tunc sufficit vt ibi plene nota. per Barto.

2 ¶ Occupans possessionem alterius sine iusta causa an possit prescribere.

3 Si talis vendat que actio dabitur dominio contra possessorē. Exceptio ꝑscriptionis impedit ingressū iudicij τ impedit litis contest. si apponatur ante.

4 Differentia inter agrum τ vineas.

1 Si nulla. †Occupans possessionem alterius sine iusta causa τ etiam ille q habet causam ab eo cogit restituere rem cū omni causa. id est cum omnibus fructibus: τ emolumētis. h. d. Et istud qđ vltimo dixi procedit sine dubio in ipso occupatore q est male fidei sed in eo qui habet causam ab eo distinguitur an sit bone fidei vel nō: τ an fructus extent vel non: et an sit effect⁹ locupletior: vel non: τ an sint naturales vel industriales: quod dic vt plene no. s. de rei vendi. l. certum. τ. ff. eo. ti. l. ex diuerso.

2 ¶ †Pro declaratione glo. oppo. contra tex. q male loquatur dum primo dicit q iste fuit ingressus sine iusta causa. et sic sine titu.

titu. & postea dicit qd tenetur restituere si nõ prescripsit & sic innuit qd potest prescribere. Contra qd imo nõ possit triplici ratione. prima quia non habet titu. secunda quia nõ habet possessionem ciuilez quam dominus absens retinuit solo animo. vt. s. eodem. l. licet. nam sine ciuili non procedit prescriptio vt not. glo. s. de ser. fugi. l. j. in fi. magne glo. Et etiam quia possessio est vitiosa: quia violenta: & sic est vitium reale qd impedit prescriptionem: vt. j. eodem. l. vitia. propter hec glo. dicit posse intelligi tam in prescriptione longi q etiaz longissimi temporis. Intelligendo primo modo oportet ponere casuz q quidã occupauit possessionem rei mee vacabat tam ciuili q naturali possessione: quia cum audiuissem quẽdam venire causa me expellendi de fundo timore huius recessi de fundo: & sic pdidi tam ciuilem q naturalem: & ille occupauit me absente: & alteri vendidit ille emptor longo tempore potest pscribere: quia habet ti. habilem: & habet etiam possessionem ciuilez: & nõ est possessio vitiosa: quia non est violenta sed clandestina: nam clandestinitas non est vitium reale: vt not. j. eodem. l. vitia. & j. vñ vi. l. cum querebatur. Ibi tamen Barto. distinguit an dominus nunq habuit possessionẽ illius rei sue: puta quia domin⁹ erat ex causa hereditaria: & non acceperat possessionem: & tũc vitiũ clandestinitatis non est vitium reale sicut nec vitiuz furtiuitatis si quis surripiat rem meam cuius nunq habui possessionẽ: quia erat mea ex causa vltime voluntatis. nam nõ cõmittitur in ea furtum: sed vitiũ expilate hereditatis: vt. s. de fur. l. qũuis si autem semel habui possessionẽ tunc sicut committeret furtum: licet tempore furti nõ possiderẽ: quia sufficit q semel possederim ita cõmittitur violentia qd esset vitiũ reale. que verba no. Quantũ ergo ad propositum ponendo casum dicto modo nõ obstant supradicta cõtraria: qz nec deficit titul⁹ nec ciuilis possessio nec est possessio vitiosa: & sic potuit ille emptor prescribere longo tempore: vt innuit litera: sed in prescriptione lõgissimi temporis potest poni casus etiaz in ipso occupatore: quia potest prescribere sine titulo & bona fide. vt. l. sicut. de presc. xxx. anno. ¶ Sed op. contra primam lec. qd imo ille emptor nõ potuerit prescribere propter malã fidem venditoris. vt. j. ti. j. aut.
3 male fidei. so. verũ est hodie: secus tẽpore huius. l. ¶ † Itẽ queritur que actio mihi dabitur contra possessorem: nam nõ videtur dari interdictũ vnde vi. qz non spoliauit: sed successit occupatori. Bar. dicit qd habeã necesse ire ad fundũ & experiri an ille vult me recipere vel non: & in casu qd nõ recipiat dicar spoliatus. gl. dicit qd hoc est malũ cõsiliũ: qz posset me interficere. preterea per prius perdidi possessionẽ: ergo licet me nõ admitteret non propterea dicerer spoliatus: quia non spoliatur nisi possidens. Dicit ergo glo. qd habeo interdictum vnde vi vtile non directum. Vel dic q habeo rei vendicationem vel condictionem ex illa. l. vel ex. l. cum querebatur. j. vnde vi. Recollige ergo in effectu fm lec. glo. q possessio clandestina nõ est vitiosa: licet quedam gl. dicant cõtrariũ. vt not. in. d. l. cũ querebat. ¶ Itẽ no. hic dum dicit. nec vlla prescriptione vestra interpellatur petitio. qd exceptio prescriptionis impedit ingressũ iudicij & impedit lit. conte. si opponatur ante lit. cõtest. fm Jacbu. & Ang. facit. l. j. in fi. ad tert. ¶ † Nota etiã differentiã inter
a agrum & vineas. nam omnis vinea^a est ager sed non econuerso. est enim vinea ager vineatus. Si quis tamen legaret agruz vel vnum de agris suis non veniet vinea que habet nomẽ speciale secundũ doctores.

2 ☞ Si probo me semel possedisse rem quã tu hodie possides: nec apparet ex qua causa tu possideas: an tua possessio dicatur improba & presumatur clandestina propter meam q precessit: & qualiter agere possim.

Licet passus fuerim te tenere & possidere rem meam longo tempore non tamen videor in hoc consensisse.

1 Improba. † Iniusta possessio nõ sufficit ad prescribendum nec ad dominiũ acquirendum & dicitur iniusta quando est clandestina & propria autoritate accepta sine voluntate possessoris vel domini etiam a quo quis habuit ti. h. d. ista. l. & l. nec ex
2 vera infra eodem. ¶ † Per istam. l. videtur. q si probo me semel possedisse rem quam tu hodie possides nec apparet ex qua causa tu possideas q tua possessio dicatur improba & presumatur clandestina propter meam que precessit. facit. c. licet causam. de proba. Sed quid proderit hoc nam si non probo q me spoliasti nõ habeo interdictum vnde vi. & si non probo me esse dominum nõ habeo rei vendicationẽ: qz possessio precedens non facit presumi me fore dominũ postq desiũ possidere. iuxta not. in. l. pe. ff. de condi. insti. & per Joã. and. in nouella in. c. dudũ. de presump. Quid ergo prodest mihi si presumatur tua possessio iniusta propter meã precedentẽ si illa non sufficit mihi ad agendum contra te. Respõdeo potero agere condictione ex. l. cum querebat. asserendo me dominũ & probãdo q possedi certo tẽpore & q postea reperiris possidere: & nõ assignas causam ex qua possideas cuz presumaris possidere mala fide: & clandestine: & ita colligit
b ex no. per Bar. in. d. l. cum querebat & facit qd no. per Inno. in. c. sepe. de resti. spo. & per Bar. in. l. rez. que nobis. ff. de acq. pos. qui etiã videtur dare aliam practicã q dicam vel asseram qd tẽpore quo illã rem incepi possidere nõ erat in dominio alicuius & sic mihi occupãti fuit acquisitũ dominiũ. sic est practica noua per eũ inuẽta in fauorẽ nõ valentiũ probare dominiũ
c qd est difficile ad probandũ. ^c † Itẽ hanc. l. allegat Bar. q licet
3 passus fuerim te tenere & possidere rem meam longo tempore non propterea videor in hoc cõsensisse: qz a me nullam causam habuisti. qz illud esset magni preiudicij qd dic vt no. p eũ in. l. de in rem verso. de vsu. & vide omnino qd idẽ Bar. no. in. l. cuz querebatur. in fi.

2 ☞ Dominium est res separata a possessione & nihil habent inter se commune.

3 Quãdo duo cõcurrunt ad eundẽ effectũ vnũ mediate alterum immediate q possit effectus vtriq appropriari.

Si fiat mẽtio de liberis ex pprio corpore pcreatis: veniũt nõ solũ filij primi gradus q sũt immediate procreati sed etiã nepotes qui mediant e filio fiunt secundi gradus.

1 Per procuratorem. † Per procuratorem acquiritur nobis non solum possessio verũetiam dominiũ si erit iunctũ cũ possessione & tradens volebat
2 transferre. h. d. ter. cũgl. ¶ † Oppo. cõtra tex. dum dicit. ab hac separari nõ possit quia dominium est res separata a possessione. imo nihil habẽt inter se commune. l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. eod. Propter hoc facta est vna. glo. que fatet contrarium q inter se sunt separabilia tamẽ fm intentionẽ tradẽtis erãt simul cõiuncta: quia tradens & transferens possessionẽ volebat etiã dominiũ trãsferre & poterat: qz erat apud eũ. ¶ Itẽ opponitur pro declaratione alterius gl. quod nõ acquiratur nisi possessio. vt. s. per quas perso. nobis acquir. l. j. vbi dicit q per liberam personam nõ acquiritur nobis excepta causa possessio. quidam fatentur contrarium: & dicunt q procurator nõ est ille qui nobis dominiũ acquirat. sed est ipsa possessio quam procurator nobis põt acquirere: vt ibi. & per illã nobis acquiritur dominium mediate non autem immediate. Glos. reprehendit quia sequeretur qd non posset nobis acquiri dominiũ sicut possessio quod falsum est. vt. l. funduz. cum ibi no. de fundota. Preterea licet acquireretur mediante possessione verum tamen esset dicere q acquireretur per procuratorem: vt in exẽplis que ponit glos. nam instrumentum facit domum: et nihilominus & faber. Item per traditionem acquiritur dominiũ et mediante consensu. Ideo solue qd non obstat contrarium dum dicit qd excepta causa possessionis. quia debet intelligi de causa causante: vt est possessio & de causa causata vt est dominiũ quod a possessione processit. et etiam hodie procedit cum occupantur illa que in nullius bonis sunt vt. l. j. in principio. ff. eo-
3 dem. ¶ † Not. ex ista gloss. quod quando duo concurrunt ad eundem effectum vnum mediate: alterum immediate potest effectus vterq appropriari. Et ideo facit ad. q. vt si fiat mentio de liberis ex proprio corpore procreatis veniant non solum filij primi gradus qui sunt immediate procreati: sed etiam nepotes qui mediante filio fient secundi gradus: ideo si facta est substitutio si decesserit sine liberis ex proprio corpore procreatis non deficiat substitutio relictis nepotibus ex filio qui dicuntur ex proprio corpore mediante tamen patre ipsorum. Alij vero ad illam. l. j. aliter respondent qd per actum naturalem: vt per traditionem veram bene acquiritur nobis per procuratorem dominium: sed per actum ciuilez: vt in casibus in quibus sine traditione reali acquiritur dominium vt in pacto. l. commissorie vel alijs casibus specialib⁹ non possit nobis acquiri per procuratorez ad quod facit. l. ea que ciuiliter. de acquiren. re. do. quia potentior est actus naturalis. de hoc dic vt no. i. d. l. j. non sunt alia.

2 ☞ Possessio an sit duplex an aũt sit duplex ratio possessionis & an duplex sit modus retinendi possessionẽ naturalem.

3 An per solam citationem per quam fit interpellatio interrũpatur prescriptio.

An p solam controuersiam extraiudicialem interrumpatur.

1 Nemo. Possessio tã naturalis q etiam ciuilis tũc est legitima & prodest ad vsucapiendũ vel prescribendũ qñ est pacifica & nõ fuit interrupta per motionẽ cõtrouersie iudicialis al's sec⁹ qz nõ habet p possessore quantũ ad cõplendam vsucapionem: qz per motionem controuersie incipit dubitare an bñ possideat vel non. hoc dicit. Optime facit pro opi. Joã. qd due sunt pos-

a ¶ Vinea. adde & vide bar. Bal. et Flo. i. l. certo generi. ff. de ser. rusti. pre. & i. l. si qs legauerit. ff. d le. j. & vbi q vinee appellatiõe venit solũ nõ supficies vitiũ: qd intellige vex si tpe quo cõfert dispositio ibi erat vinea. al's sec⁹. ita Pau. de ca. i. l. si qs legauerit. et alex. de imo. in. l. certo gñi. et vide Jo. and. in ppoſito in addi. spe. in tit. de loc. §. j. Fran. cur.

b ¶ Per bar. i. l. rẽ q nobis. addõ ad doctri. bar. d. l. rẽ q nobis. que pulchre no. are. i suo cõsil. xv. col. ij. in fi. & se. Cur.

c ¶ Probandũ. ad de tu qliter pbet & dic vt p bar. late in. l. qdã i suo. ff. de cõdi. instit. p spe. late i tit. de loca. §. j. ver. lvj. & seq. & v. clviij. et vid bar. & ibi do. in. l. cũ res. s. de pba. ale. de imo. in consi. lxxxviij. col. iij. i. ij. vol. et ibi qñ agit publiciana an obstet titul⁹ & bona fides. & i qsi. j. co. si. i. si. & qsi. x. & cõsi. xj. i. iiij. vo. et ibi qñ p solũ instrm qñ p locationẽ & qñ p instrm 3ct⁹ emphyteo. et an pbet p solã famã p eũdẽ ale. i qsil. lxxj. col. j. j. vo. & & adõ eũdẽ alex. in qsi. iiij. & i qsi. cxviij. col. iiij. i. ij. vo. & qñ in factis antiqs sola cõis opi. & fama sufficiat in pbatione dñij vide eundez alex. in qsi. xxiij. col. pe. in. v. vol. Fran. Cur.

sessiones vt hic colligitur in ver. vtrāqꝫ ⁊c. quia dictio vterqꝫ
2 vel vtraqꝫ predicat̃ de duobus vel duab⁹ in substātia. ¶ †In
tex. ibi duplicē esse rationē. no. ꝙ nō dicit duplicē esse possessio
nem quia tunc esset hic casus pro opi. Jo. sed dicit duplicē esse
rationē possessiōis. ⁊ Azo fatetur ꝙ duplex est modus retinē
di possessionē naturalē cū non sit dare aliā scilicet solo animo
⁊ hoc significat dum dicit que iure cōsistit. nam animus nō est
instrumētū inuentū a natura aptuz ad retinendā possessionē
que dicit̃ peduz positio: sed ipsum corpus ⁊ actus corporaliter
insistendi. Sed licet a natura hoc non sit introductū; introdu
citur tamē iure positiuo: cuz ingenio ⁊ solo animo potest reti
neri: vt. s. eo. l. licet ⁊ aliquādo nō solū retineri: sed etiā acqui
ri. vt. l. quod meo. ff. eo. ⁊ . l. quisquis. j. de dona. in quib⁹ acqui
ritur solo animo sine corporali apprehēsione. Alius est mod⁹
retinēdi inuētus a natura. idest actus corporalis subaudi nō
solus. sed simul cuz animo: quia licet solus sufficiat anim⁹ ad
retinendū non tamē sufficit solum corpus sine animo quia li
cet aliquis stet corporaliter in fundo: ⁊ nō habeat animū pos
sidendi perdit possessionez etiā naturalē. licet corporaliter sit
in fundo: ⁊ in hoc differt possessio a domino qd̄ solo animo nō
perditur nisi res habeatur pro derelicta. vt. l. si quis vi. §. diffe
rentia. ff. eo. ¶ In tex. ibi vtrāqꝫ autem. no. ꝙ illud verbū nō
pōt intelligi nisi de vtraqꝫ possessione. ⁊ sic sunt due in substā
tia. ⁊ facit hoc ꝑ Joan. cuius opi. communiter tenetur. ¶ In
tex. ibi: esse legitimā. i. approbatā a iure ⁊ habere iuris effectū:
vt sufficiat ad prescriptionem complendā; quia debet esse pos
3 sessio pacifica. ⁊ sic bone fidei ⁊ hoc ē qd̄ sequit̃. ¶ †In tex. ibi:
interpellatione vero ⁊ cōtrouersia ⁊c. Innuit ergo iste tex. qd̄
a per solā citationē [a] per quā fit interpellatio interrumpat̃ pre
scriptio ꝙ est falsuz nisi in prescriptiōe lōgissimi tēporis q̄ cur
rit sine ti. vt. j. de prescrip. xxx. an. l. sicut. sed ꝑscriptio longi tē
poris nō interrūpit̃ nisi per litis cōte. vt. s. de rei ven. l. morte
litis. ⁊ vsucapio triennij etiā per contestationē nō interrūpit̃
mero iure lꝫ interrūpat̃ in effectu. l. si post acceptū. de rei ven.
Itē ⁊ plus innuit illa litera dū sequit̃ cōtrouersia ⁊c. ꝙ per so
laz cōtrouersiā etiā extraiudicialē interrūpatur qd̄ est falsum
vt. l. penulti. pro emp. Sed respōde per id ꝙ statim sequit̃. In
terposita ⁊c. vbi declarat qualiter intellexit verbū. Interpella
tione; ⁊ verbum. Controuersia ⁊c.

a ¶ Solā citatiōez an ⁊ qñ sola citatio interrūpat ꝑscriptionē. adde ⁊ dic vt ꝑ Jo. an. ⁊ doc. i. c. ꝓposuisti. de fo. cōpe. in c. lꝫ. d̄ offi. deleg. ⁊ i. c. venerabilis ⁊. c. cū plures. e. ti. li. vj. ꝑ Old. in ꝯsi. ccliij. ang. i. l. ad perēptorium. ff. de iudi. et per bar. ⁊ ibi alex. i. l. si. ff. de eo ꝑ quez fac. erit. ꝑ abb. et doc. i. c. illud. de ꝑscri. ⁊ ꝑ alex. de imo. in. ꝯsi. cxxxix. ꝑ totū i. ij. vol. ⁊ adde ꝙ prescriptio seruitut̄ cōtinue q̄ fit sine ti. interrūpit̃ ꝑ solā citationē. ita barto. ⁊ Bal. i. l. ij. s. de ser. ⁊ aq̄. et dicit singulariter. Frāc. are. in ꝯsil. xxx. col. pe. in ꝓn. Fran. Cur.

Vicia possessionum. †Vitiū reale trāsit cū
ipsa re ad quemlibet possessorem seu etiam successo
rē singularē ⁊ impedit prescriptionē seu vsucap. h.
d. Pone casum ꝙ furatus fuisti mihi rem quādā vel spoliasti
me possessione rei mee ⁊ ipsaz rem postea titio bona fide emēti
vendidisti: qui tenuit tēpore debito ad vsucapiēdū vel prescri
bendū cuz postea vendico obijcit mihi ille exceptionē vsucap.
vel prescriptionis dicens ꝙ habuit ti. ⁊ bonā fidem que suffi
ciūt. ⁊ ꝙ nō obstat sibi mala fides tua: q̄ ē successor singularis
cui nō nocet mala fides autoris. vt. s. de vsuca. ꝓ emp. l. si par
tem. querit̃ quid iuris. Respōdetur ꝙ imo nō potest obijcere;
q̄ nō potuit vsucapere vel perscribere: quia res furtiua erat
affecta vitio reali qd̄ fuit contractū a te autore ⁊ trāsiuit ad em
ptorē. ideo sibi nocet vt vsucapere vel prescribere nō potuerit.
h. d. in effectu. Nec obst. l. si partē. q̄ loquit̃ in vitio personali
quādo res nō erat furtiua vel violēter possessa per venditorez,
licet vēditor sciret rem nō esse suā sed alienā: ⁊ sic habebat ma
lam fidē que dicit̃ vitiū personale ⁊ in singularē successorē nō
transit: vt ibi licet trāseat in successorē vniuersalez qui reputa
tur eadem persona cum autore. vt. l. cū heres. de diuer. ⁊ tem
po. prescrip.

Ex libris. †Qui alteri⁹ nomīe detinet vel pos
sideret derelinquemdo possessionez
dolo vel desidia non priuat illum sua possessione ⁊
nihilominus omne dānum vel iacturā qd̄ vel quā
ille ex hoc sentit tenetur ei refundere: sed in possessione querē
da potest quis alteri preiudicare si nō quesiuit vt habuit ī mā
datis ⁊ etiā isto casu tenet̃ illi damnū refundere. hoc dicit tō
ta. l. ⁊ est de quinquaginta decisionib⁹ Justiniani. Et primo
loquitur in possessione quesita in qua nō potest alteri preindi
care vsqꝫ ibi si autem. Secūdo ī querenda vbi bene potest pre
iudicare. Et quelibet istarum subdiuiditur in duas: quia pri
mo consuluit domino vel possessori ne perdat possessionem: se
cundo consuluit contra delinquentē. Et gl. ⁊ doc. videre meo
infrascant istam. l. ⁊ intellectū eius maxime Cy. ⁊ Ange. Sed
aduerte ad veruz intellectum ꝙ si colonns vel procurator vel
alius qui meo nomine detinet: ⁊ sic retineo possessionē ciuilē
animo meo naturalē vero corpore ipsorū: ⁊ sic nulla possessio
est apud eos sed sola detētatio facti: ambe vero sunt apud me:
licet vnam retineam animo meo alteram corpore suo. siquidē
talis derelinquat funduz nō animo deserēde possessionis neu
tram perdo. l. si colonus. ff. eo. ¶ Si vero animo deserende tūc
perdo naturalem quam retineo corpore ipsorum: vt eadez. l. a
contrario sensu. ciuilem aūt quā retineo animo meo nō perdo
nisi alius fuerit naturalem ingressus: ⁊ ego neglexerim eā pro
sequi: quia perdo etiam ciuilez. l. si de eo. §. si forte. ⁊ . l. peregre.
§. quibus explicitis. ⁊ . l. si id quod. §. j. ff. eo. cum ibi no. in quali
bet eax. Modo q̄ iniustū erat vt dolus ipsius vel negligentia
faceret me perdere possessionē. l. ista statuit quicqd esset de iu
re veteri nullum preiudiciū faciat mihi qd̄ verbuz no. ⁊ sic nec
perdo naturalem si alius eā adhuc nō fuit ingressus nec etiaz
postq̄ fuit ingressus perdo ciuilem. ⁊ in istis varietatibus gl.
⁊ doc. se infrascant. si tamē ex hoc dānū sentio tenetur mihi re
sarcire. Item si nō habebam possessionē ⁊ dedi mandatū ꝓcu
ratori vel seruo vt acquireret ⁊ ipse desijt acquirere dolo vel
desidia hñ fit mihi preiudiciū vt nō acquiram. facilius ergo al
teri per alterum fit ꝑiudiciū tam in acquirendis q̄ in quesitis
perdēdis. ⁊ est imputandū mihi quare talem elegi. et sic mala
electio est in culpa. ⁊ ad hoc allegat̃. ⁊ nihilomin⁹ tenet̃ mihi
ad damnū ⁊ interesse propter mandare neglectum. ⁊ ita ponē
do casum remanent clara omnia contraria que formant̃ in gl.
Placet ergo prima sol. quam ponit gl. ꝯm Mar. ꝙ ista. l. illas
corrigat: alias nihil de nouo induceret quod est cōtra mētem
huius. l. Dico etiā ꝙ ex ea orit̃ cōditio ad recuperandam pos
sessionē licet in tex. hoc nō dicatur. Sed quidā dicebāt ꝙ hoc
solū inducebat qd̄ nō placet per id qd̄ dicit tex. Nihil penitus
preiudicij ⁊c. naz satis esset preiudiciū si perderet ⁊ haberet ne
cesse recuperare: ⁊ licet illa. l. loquat̃ in illo qui exiuit de fundo
animo dimittēdi possessionē nō habendo respectū vt plus vni
q̄ alteri acquirat̃ ⁊ etiam in illo qui habuit respectū: vt vni ac
quiratur: ⁊ sic habuit tractatum cum illo: vt statim ꝙ exiuerit
ingrediatur quo casu dicitur perdere de cuius verbi significa
tu dic vt no. ff. si mu. vē. no. l. vl. Attamen habet locū ꝯm Pet.
etiā quādo alteri possessionē tradit quo casu iure veteri priua
bat dominū seu possessorē etiā ciuili; vt ī. d. §. quib⁹ explicitis:
sed hodie nō ꝑ hanc. l. q̄ eadē ratio est in tradēte que in dimit
tēte vel perdente. s. ne dolus ipsius noceat possessori. Si autem
expellat̃ quo casu nō cōmittit dolū; sed dolū patitur: tunc dñs
perdit vtrāqꝫ: ⁊ per istam. l. non prouidet̃ ei in aliquo; q̄ cessat
ratio motiua istius. l.

¶ De prescriptione longi temporis. x. vel. xx. annorum. Rubrica.

☞ Perempta instātia an perimitur vitium litigiosi.

Cum post. †Vitiū litigiosi non affi
cit rem vitio reali quomi
nus possit vsucapi vel prescribi ti. ⁊ bona fide
etiā habito ab eo cū quo erat litigiū. Item lit.
cōtestatio ꝑpetuat actionē quo ad illū cū quo
facta est non quo ad successorē ei⁹ particularez
si non vult vti accessione ex persona ipsi⁹. h. d. ⁊ est valde bona
l. ⁊ vtrūqꝫ dictū est singulare. Et in glo. est quoddā tertium di
ctum etiā singulare ꝙ vitiū litigiosi nō perimit̃ perempta in
stantia ⁊ sic habes recolligere tria dicta duo ex tex. ⁊ vnū ex gl.
quorū quodlibet est notandū. Et pone casum ꝙ incepisti possi
dere tit. ⁊ bona fide predia mea ⁊ sic incepisti prescribere lōgo
tēpore: anteq̄ cōpleres incepi agere rei vē. lit. ꝯtest. ⁊ sic res est
effecta litigiosa postea instantia per me inchoata perijt vel la
psu triennij: vel q̄ renunciaui instantie nō tamē cause; deinde
post hec illa eadē predia vendidisti titio bona fide emēti: ⁊ tra
didisti qui ea tenuit. ⁊ possedit lōgo tēpore ad prescribendum:
puta. x. an. inter ꝑsentes vel. xx. inter absentes dubitatur vtruz
ille ꝑscripserit contra me. de te non est dubiū: quia nō prescri
pseras: id est non compleueras prescriptionez ante litem mo
tam: nec etiā potuisti complere post litem motā: q̄ prescriptio
fuit interrupta. Imperator dicit ꝙ ille pōt prescribere si non
vult vti accessione ex persona tua quia tanto tempore possedit
a tempore emptionis ꝙ sufficit ad ꝑscribēdū absqꝫ eo qd̄ vta
tur accessione ex persona tua. Et si dicatur imo nō potuit pre
scribere quia motio litis ⁊ cōtestatio facta perpetuauit actio
nem ad. xl. annos. vt. l. fina. j. de prescriptione. xxx. annox. ergo
nō potuit prescribere longo tempore; cuius contrariū dictum
est. Respōdetur ⁊ hoc posset ꝓcedere in persona tua cum qua
fuit lis mota. nam veruz est qd̄ non solum fuit interrupta pre
scriptio longi temporis quaz inchoaueras: sed etiam fuit per
petuata actio mea: vt licet postea possideres per integrum lon
gum tempus. x. vel. xx. anno. nō prescriberes. sed requireretur
lapsus. xl. an. vt. d. l. fin. sed non procedit in eo qui tantum ha
buit a te vt in emptore quia cōtra eam non perpetuatur actio
mea; quia

mea quia litem cum eo nõ inchoaui.h.d.in effectu clare ista.l.
Et fuit necessaria positio casus propter contraria que ex glos.
colliguntur ꝙ patebit clara solutio.¶ Cõtra istam.l.opponi-
tur qꝺ ille nõ possit ꝑscribere lõgo tempore.x.vel.xx.an. vt hic
dicit.primo:quia res erat effecta litigiosa.⁊ sic affecta vitio rea
li.ergo ⁊c.vt.ʃ.tit.j.l.vitia.glo.j.recolligit tres solutiones. pri-
ma fatẽdo ꝙ fuerit affecta vitio litigiosi.tamen vitiũ fuit pur
gatũ quia instantia erat perempta.nec obstat si dicatur si erat
perempta instantia:ergo lis.vt.ʃ.de pac.l.postꝗ.quia itellige
quod erat perempta lapsu triennij vel renunciatione patris.
Hic quod renunciauit instãtie non liti:quia si renũciasset liti
non esset necessaria prescriptio:quia reo esset quesitum ius in
2 re.vt.l.postquam liti.¶ †No.ex ista solutione gl.qꝺ perempta
instantia perimitur vitium litigiosi.Contrarium voluit glos.
in.l.pperandum.§.⁊ si quidem.ʃ.de iudi.sed ista communiter
tenetur.Secunda solutio ꝙ hic etiam si nõ esset vitium purga
tum:quia nõ esset perempta instantia adhuc nõ impediret ꝑ-
scriptionem:quia tale vitium non est reale sed personale.⁊ ista
solutio communiter tenetur.⁊ ꝓpter eaꝫ redditur ista.l.nota-
bilis.Et adde hoc ad alios casus not.in.d.l.vitia.licet secꝰ in
vitio furti vel violentie.Tertia solutio est vt dicamus ꝙ non
est effecta litigiosa:quia non fuit mota lis super dominio:nec
intentata rei vẽdicatio quo casu efficiatur litigiosa sed fuit in
tentata hypothecaria per quã non efficitur litigiosa vt in aut.
de litigio.§.ad hoc autem.Tene precedẽtem quia ista est diui
natio.¶ Item oppo.secundo ad idem ꝙ non possit prescribi
propter aliam rationem quia propter lit.contest.fuit actio ꝑ-
petuata vsqꝫ ad.xxx.an.vt.j.de prescrip.xxx.anno.l.si.ergo ibi
emptor non potuit ꝑscribere.xx.anno. Hoc cõtrarium soluit
glo.super verbo.xx.annorum scilicet qꝺ fuit perpetuata respe-
ctu alterius cum quo facta fuit cõtestatio:puta venditoris nõ
respectu emptoris:licet ab eo cãm habuit:quod perpetuo te-
ne menti:⁊ hoc probatur ex isto tex.in versi.qꝺ si possessor.ꝙ si
ille possessor non alienasset:licet post litẽ motam tenuisset per
longum tempus non potuisset prescribere:licet ꝑ longissimũ
sic.non nocet ergo singulari successori factum autoris quantũ
ad perpetuandam actionem cõtra eum. Alie due oppo.colli-
guntur ex glo.que incipit scilicet possessori que tendũt ad ideꝫ
nam videtur adhuc ꝙ nõ potuerit prescribere longo tempore
propter malam fidem vendentis:vt in aut.que hic subijcitur.
Sol.fateor hodie ꝙ illa aut.corrigit istaꝫ.l.in hoc vltimo op-
po.Ad idem qꝺ nõ potuerit prescribere longo tempore:quia
in illa requiritur titulus:sed res litigiosa nõ potest alienari vt
j.de litigio.l.litis.⁊ sic nec vsucapi longo tempore:quia vendi
tio fuit nulla tanꝗ facta contra ꝓhibitioneꝫ.l.vt quemadmo-
dum.de agri.⁊ censi.⁊ sic deficit ti.gl.soluit sed non bene.Pe.
soluit verum est ꝙ deficit titulꝰ verus sed extabat titu. putati-
uus iusto errore:quia ipse emptor ignorabat litem fuisse mo-
tam:⁊ rem effectam litigiosam:⁊ ille error facti reddit ti.puta
tiuum habilem ad prescribendum longo tempore sicut si esset
verus vt.l.celsus.ff.de vsucap.Si autem sciuisset licet motam:
licet crederet ꝙ hoc nõ noceret errãdo in iure:secus esset quia
nõ reputaretur ti.iustus putatiuꝰ ꝓpter errorẽ iuris qui excu
sat in damnis vitandis non in lucris captãdis.Cetera q̃ hic
sunt:sunt leuia.

2 ☞Casus in quo ad prescriptionẽ lõgi tẽporis requirit͛ scien-
tia eius contra quẽ prescribit͛ scꝫ cũ prescribens habet causam
a male fidei pos.secus si a bone fidei.
Prescriptio decennij an procedat si prescribens non fuit pre-
sens toto tempore decẽnij.⁊ de qua absentia intelligatur.⁊ nu
mero.4.
3 In publiciana quę datur ꝑscribẽti an iura vetera sint correcta
vt non detur ei qui habet causam a male fidei possessore.
Mala fides autoris an noceat singulari successori vt nõ possit
prescribere.⁊ nu.1.
4 Ad hoc vt quis ꝑscribat longo tempore:an requiratur sciẽtia
domini toto longo tempore.

1 **Male fidei.** †Ista aut.corrigit legem codi-
cis in eo ꝙ dicebat malam fideꝫ
autoris non nocere singulari successori quominus
prescribat longo tempore si non vult vti accessione
ex persona ipsius autoris:sed incipere a se prescriptionẽ.Ista
aut.statuit cõtrarium eo casu quo dominus contra quem pre-
scribitur ignorat ius suum:⁊ alienationem rei sue:⁊ sic ignorat
se agere posse rei ven.contra singularem successorem:quia tũc
mala fi.autoris nocet:vt singularis succes.nõ possit prescribe-
a re nisi tempore longissimo.ᵃxxx.an.sicut si non haberet tit.Si
vero dominus sciat ius suum:⁊ ipsum posse agere ⁊ non egit
tunc.l.codicis remanet incorrecta:vt longo tempore possit pre
2 scribere.x.vel.xx.an.†Et sic not.casum in quo ad prescriptio-
nem longi temporis requiritur scientia eius contra queꝫ pre-
scribitur.scilicet cũ prescribens habet causam a male fidei pos-
sessore:secus si a bone fi.vt.j.eodem.l.fin.Postea sequitur aut.
ꝙ si a quibusdam.que venit ad declarationẽ eius quod hic di
citur de decem annis inter presentes:nã verum est si toto tem-
pore decennij fuit presens.Quid auteꝫ si nõ toto tempore fuit
presens per quinquennium⁊ absens per illud quinquenniũ.
Et respondetur ꝙ illud tempus per quod fuit absens debet
duplicari: ⁊ sic dabitur tertium quinquennium et per conse-
quens contra eum prescribitur.xv.an.non autem per decẽ tã- a
tum nec.xx.Et predicta vendicant sibi locũ in prescriptione.
3 quid †in publiciana que datur prescribẽti:an iura vetera sint
correcta per illas aut.vt non detur ei qui habet causam a ma-
le.fi.possessore.vide Bal.in.l.ancille.ʃ.de fur.i.ij.col.Ista aut.
est nota.⁊ recipit quinqꝫ limitationes.¶ Primã ponit Joã.
and.in.c.cum quis.de reg.iur.lib.vj.vt habeat locũ in prescri
b ptione in qua requiritur titu.ᵇsed si non requiritur vt in pre-
scriptione seruitutũ in quibus sufficiunt.x.anni.sine ti.vt.l.si
quis diuturno.ff.si ser.ven.tenet ipse non habere locum quod
hic dicitur.⁊ malã fidem autoris non nocere singulari succes-
sori:quia non attenditur titu.habitus a male fi.possessore cuꝫ
non sit necessarius:ergo nec mala fides autoris:⁊ sic prescribet
longo tempore.¶ Secũda limitatio quia loquitur ⁊ debet in
telligi quando autor fuit male fidei possessor a principio et sic
non potuit ipse prescribere longo tempore:vnde nec dare alte
ri causam prescribendi similiter longo tempore. Si autem a
prĩcipio fuit bone fidei:⁊ sic icepit prescribere postea factus est
male fidei.deinde alienauit sicut illa mala fides superueniens
non impedit suam prescriptionẽ de iure ciuili:vt.ʃ.de vsuca.
transfor.l.vnica.ita non impedit in personã singularis succes
soris.et hoc de iure ciuili.vt dixi.sed de iure canonico impedi
ret scientia.vt in.c.ij.de regu.iur.lib.vj.eodem modo impedi
ret prescri.succes.Salic.dicit sufficere malã fi.tempore vendi-
tionis lꝫ a prin.fuerit bone fi.per tex.istũ dum dicit male fidei
possessore alienãte:⁊ sic sufficit mala fides tẽpore alienatiõis:
quia qualitas iuncta verbo debet adesse ſm tempus verbi.vt
in.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxalibus.⁊ istã credo ve-
riorem:licet forte communiter teneatur contrariũ.¶ Tertia
limitatio quia loquitur in prescriptione rerum immobilium
in quibus datur longum tẽpus.⁊ ita loquitur tex.in corpore b
sed in vsucap.triennij que currit in rebus mobilibus:dicunt
docto.non habere locũ:quia euitanda est legum correctio: vt
i aut.quas actiones.ʃ.de sac.san.eccle.et sic emens rem mobi-
lem a venditore male fi.nihilominus vsucapiet triennio.Ego
dico illud verum nisi fuerit contractum vitium furti tempore
alienationis nam presupposita scientia rei aliene eam vendẽs
et contrectãs committit furtũ.quomodo ergo poterit vsuca-
pi triennio cum sit affecta vitio reali.vt.ʃ.ti.j.l.vitia.debet er
go intelligi quando nõ interuenit cõtrectatio.vt si possidebas
rem meam bona fi.et eam emisti a titio quem credebas domi-
num:⁊ ipse sciebat se non esse.nam non habet eam tibi tradere
postꝗ est apud te et sic non contrectat eam.vnde non commit-
tit furtum:⁊ hoc casu potest procedere dictum doc.¶ Quarta
limitatio:quia non habet locum nisi in successore immediato
non autem mediato.Pone ergo ꝙ emisti ab homine male fi.
tu tamen eras bone fi.⁊ postea tu vendidisti alteri:vtrũ ille se
cundus emptor possit prescribere lõgo tempore.videtur ꝙ nõ
sicut nec tu qui primo emisti.Contrarium dic:quia non est suc
cessor immediatus sed te primo successore mediãte alias seque
retur ꝙ prima mala fi.venditoris afficeret rem vitio reali si ad
quemcunqꝫ transiret esset imprescriptibilis longo tempore cõ
tra.l.an vitium.ff.de diuer.⁊ temp.prescrip.⁊ de lib.causa.libe
ris.§.si quis sciens.⁊.l.sciẽs.¶ Quinta limitatio ⁊ vltia quia
locum habet quando ꝑscribitur contra dominum secus si cõ-
tra creditorem:puta habebas rem titij hypothecatam vendi-
dit eam tibi cum tamen non possit vendere:quia ipe erat male
fi.nunquid tũ prescribes contra me lõgo tpe per tex.j.si aduer.
cre.videtur ꝙ non per istam aut.Contrarium dicit Ang.quia
vendens licet male.fi.erat dominus.⁊ prescriptio tua non erat
contra dominum:sed cõtra me creditorem in hypothecaria.
Tene menti istas limitationes que reddunt illam aut.notabi
4 lem.¶ †Querit gl.j.tex.dicit ꝙ si dñs sciuit potest prescribere
longo tempore:sed si ignorauit non potest nisi lõgissimo an re
quiratur adhoc vt prescribat longo tempore ꝙ dñs sciuerit to
to longo tempore qꝺ est necessarium ad prescriptionem.Ex gl.
tenet ꝙ non sed ꝙ debeat fieri computatio pro rata:vt si cõpu-
tetur tempus a die scientie computetur in prescri.lon.tem.siue
ro etiam a die ignorantie:tunc longissimi qꝺ etiam tenẽt doc.
¶ In aut.seq.op.in glo.ꝙ contra absentẽ nõ currat ꝑscriptio
vel si currit restituatur in integrum per tit.quibus ex cau.ma.

a ¶ Tẽpore lõgissimo.adde qꝺ dicat tẽpus longũ vide gl.in.l.ostẽde in rẽ verso.ff.de vsu.bal. in.l.imperiũ.ff.de iuris.om.iud.host.in.c.pe.de cõsue.idẽ in summa ti.de cõsue.i.§.obtẽtus. Jo.de ana.in.c.querelaꝫ.in iij.co.de simo.

b ¶ Reqrit͛ tit.adꝺ Dy.i regula possessor de reg.iur.lib.vj.et Abb.in cle.quarta de ꝑscrip.

cuius contrarium volunt iste aut. So. verum est in absentia ne causa reipu. sic debet itelligi de volūtaria que nec impedit cur suz prescriptionis nec dat restitutionē in integrū. Sed quero de qua absentia loquat videtur qd de absentia dominij vt. j. e. l. fi. Alij dicūt ꝙ de absentia persone: ⁊ illa magis placet: qꝛ nō esset verisimile qd domiciliū mutarent in tam breui vel modico tēpore: ⁊ ſm hoc videtur corrigi per istam aut. illud qd habetur. l. fi. j. eo. vbi attēditur pñtia domicilij. vnde si tu ⁊ ego habemus domiciliū Padue: licet ego sim absens a padua potes prescribere rem meā spacio decennij. sed si attenderetur presentia persone nō posses prescribere nisi. xx. anno. me absente. Ista vero aut. ponit casum qd aliquibus annis fui presens aliquibus absens. vnde non est credēdū quod loquatur de absentia domicilij: vnde non est verisimile qd in tam breui tēpore mutauerim domicilium.

1 **Longi temporis.** †In prescriptione longi temporis requiritur bona fi. a pncipio: ⁊ etiā possessio cōtinuata per totum tempus pſcriptionis ⁊ ꝙ nō fuerit interrupta p modū litis: ⁊ sic fuerit pacificata. h. d. Adde quartum qd requirit scilicet ti. verus vel putatiuus interueniēte iusto errore. vt. j. eo. l. diutina. ¶ In text. ibi: exceptā. sufficit ergo bona fi. a prin. tempore accepte possessionis: ⁊ nō nocet de iure ciuili superueniēs mala fi. vt. l. j. de vsucap. transfor. ¶ In tex. ibi: Cōtinuata. nō referas ad illud verbū bona fi. qꝛ non regrit ꝙ sit cōtinuata: vt dixi: sed ad verbū possessionē: qꝛ requirit qd illa nō sit interrupta naturaliter. Si autē durāte tēpore pſcri. aliqñ desineres possidere: licet postea reinciperes nō esset cōtinuata sed interrupta: ⁊ requireret qd ex integro reincipes prescriptionē. ⁊ posito ꝙ fuerit cōtinuata ⁊ nō iterrupta naturaliter adhuc requirit ꝙ nō fuerit interrupta ciuiliter p motionē litis: ⁊ contestationē ⁊ sequitur.

1 **Si vinee.** †Rem suā non vsucaptā vel pſcriptā potest quis a possessore aduocare. h. d. Intellige scilicet in iudicio nō ppria autoritate si nō possidebat saltē ciuiliter: alꝭ p defensiōe suē ciuilis posset ppria autoritate expellere naturalr igressum seu possidentem vel detinētē. vt no. in. l. clam possidere. §. q ad nundinas. ff. de acqui. pos. Videbatur aūt hic qd fauore dotis ⁊ matrimonij potuerit mater vidua vineas pmi mariti dare in dotez secūdo marito. sed cōtrariū est. vnde potest filius aduocare a marito viuēte matre: ⁊ etiā post mortē: si non est eius heres: alꝭ repelleretur quatenꝰ esset heres. vt. l. cum a matre. s. de rei vendi.

2 ☞ Quis dicatur iustus titulus ad prescribendum.

1 **Diutina.** †Non sufficit possessio longi tēporis ad prescribendum nisi interueniat titulus habilis verus vel putatiuus interueniēte iusto errore. h. d. tex. cum gl. istius. l. ⁊ sic nō iteruenies iustus ti. licet dñs rei prebuerit causam possessori credenti rem esse suam per errorē non sufficit ad prescribendum etiā cōtra ipsum dominum. h. d. cum. l. seq. Nec dicitur iustus ti. putatiuus quando interuenit iuris error. h. d. s. si is contra quem. j. e. Si autem sit iustus ti. tunc sufficit siue sit onerosus siue lucratiuus: dummodo interueniant alia: que sunt necessaria ad complendam prescriptionē. ⁊. h. d. l. super longi. j. eo. que debent simul legi: qꝛ tractant de eadez materia. ¶ In tex. ibi. diutina. i. continuata per longum. ¶ In tex. ibi. iure tantum successionis qꝛ dicebat se successisse titio in cuius hereditate eū reperit: ⁊ sic vsucepisse ti. pro herede: ⁊ tamen non erat verum quod successisset: quia titius viuebat vel quia alius successerat vt. s. de vsuc. po herede. l. opinione. ⁊. l. fi. nec habuerat aliquam iustam causam hoc credēdi.

2 ¶ †In tex. ibi: sine iusto tit. ⁊ diceretur iustus quando si esset habitus a domino fuisset translatum dominiuz vt emptione vel dona. alias secus. vt si esset ti. locationis vel cōduc. aut depo. vel commo. ¶ In. l. nec petentem. pone casuz ꝙ rem meam possidebas tāꝙ tuam. ⁊ cum titius moueret tibi litem asserendo esse suam ego tanꝙ aduocatus tuus te defendi: nec fuit lata sententia: quia sic haberes ti. post hoc tenuisti per decennium si opponis mihi prescriptionem possum dicere tu non prescripsisti: quia non habes ti. nec potes mihi replicare ꝙ saltem credidisti rem esse tuam interueniēte facto meo: ⁊ sic habuisti iustam causam credendi: quia hoc non est nec ti. verꝰ nec putatiuus: sed falsa opinione proueniens ex errore meo qui nō sufficit etiam contra me ad prescrip. ¶ Potest etiaz poni ꝙ rē illam tibi tradidi tanꝙ tuam: vnde sicut non transtuli in te dominium vt. l. iij. §. subtilius. de cōdi. ob cau. ita nec vsuca. vel prescrip. condi. potest etiam poni ꝙ tibi tradidi tanꝙ meā credēs me teneri ad tradendum cum tamen non tenerer: ⁊ hoc tu sciebas quo casu dominium non transferro vt. l. quoniam. de cōdi. fur. nec vsucap. vel prescrip. condit. vt hic. ⁊ istud exemplū ponit gl. ⁊ omnia sunt bona. ¶ In. l. si is contra quez. pone qd habebas verum ti. tamen non erat validus. tu tamen validū putabas per errorem iuris: vt quia mater mea te adoptauit: et postea mortua est: ⁊ tu tāꝙ filiꝰ adop. ⁊ heres accepisti aliqua mancipia que fuerant sua: cum tamen non esses heres qꝛ non eras filius cum non valuerit adoptio facta a muliere. l. eā quā. s. de fideiuſ. certe non potuisti prebere vel vsucapere: quia titerat putatiuus: ⁊ non interuenerat iustus error facti: sed iniustus error iuris qui non sufficit ad prescribendum. l. nunꝙ. de vsuc. ⁊. h. d. l. si is contra quem. Sed pone qd habebas tit. verū ⁊ validū tamen non erat onerosus sed lucratiuus: puta donacerte bene sufficiunt ad prescribendum. x. anni inter presentes ⁊. xx. inter absēdtes concurrētibus alijs necessarijs. ⁊ hoc dicit l. super longi. Non sunt alia.

2 ☞ Casus in quibus emptor reputatur male fidei.

3 Si venditor induxit emptorē ad emēdum rem alterius an ille dolus noceat emptori.

1 **Si fraude.** †Dolus emptoris dans causaz contractui facit eum reputari male fi. hoc dicit notabiliter. Non solū ergo diceris male fi. qñ a tertio rem meā emis sciens ipsam esse meam: sed si credas eam esse venditoris: si tamē induxeris ad vendendū venditorē cū nō esset vēditurus. casus est hic. vt no. s. ti. j. l. vitia. in glo. magna in ver. alia personalia.

2 †ybi etiā ponit alios casus in quibus male fi. reputaris: licet ignores rem meā esse: ⁊ credas esse venditoris scz quādo interuenit dolꝰ incidens ex pposito tamen tuo: vt qꝛ induxisti ipsum ad credēdū valere minus ꝙ valeat: vel qꝛ sciebas illū nō habere potestatē vendendi: vt quia pupillus vel minor sine tutore vel cura. ⁊ illā no. ⁊ tene menti. Et glo. ibi allegat hanc. l. tamen dicit qd dolꝰ incidens nō redderet contractū nullū. ⁊ ibi dicit cōtrariū. Sz

3 solue per id qd dixi qd ibi loquit qñ incidit ex proposito. †Sed ponamus ꝙ non emptor venditorē. sed contra venditor induxit emptorem ad emendum rem meā: an ille dolus noceat emptori: vt non prescribat. Videtur ꝙ sic: quia ille dolꝰ reddit cōtractū nullum. l. eleganter de dolo. Et glo. dicit ꝙ ratio huius l. consistit in hoc. quia cōtractus est nullus. Contrariuz puto: quia verum est ꝙ est nullus si emptor vult postꝙ fuit inductus per dolum. secus si non vult. vt no. in. d. l. eleganter. sed si opponit pſcriptionē vult ꝙ valeat: ⁊ iō quia ipse caruit dolo. ⁊ fuit dolum passus non puto ꝙ dicatur fuisse male fidei ⁊ sic potuit prescribere.

1 **Longi temporis.** †Amissio instrumētorū nō nocet. intellige scilicet volenti alias pbare intentionem suam. h. d.

2 ☞ Opponens exceptionem an videatur fateri intentionem agentis.

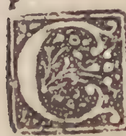
1 **Emptor.** †Exceptio prescriptionis longi temporis potest pponi ante lit. cōtest. sed necessario non est probāda nisi post litis cōtest. ⁊ post fundatā intētionem agētis. h. d. Quare ergo proponitur ante lit. contest. si non est necesse eam probare nisi post lit. contest. Respondeo: quia est exceptio mixta. nā habet vim dilatorie. ⁊ potest proponi ad impediendam contest. quia est exceptio litis finite. l. fi. ff. pro suo. ⁊ impedit ingressuz iudicij. l. j. in fi. ff. ad tertu. sicut alie exceptiones li. finite. vt rei iudi. vel transactionis. vt in. c. j. de lit. contest. li. vj. Est ergo cōsilium non autē preceptū ꝙ proponatur ante lit. contest. ⁊ tūc poterit probari similiter ante litem contest. licet hoc nō dicat hic. ⁊ si probabitur non tenebitur respondere libello: nec litez cōtest. Sed si non probabitur si vult ꝙ sibi pficiat probet post litem contest. ⁊ proficiat ad victoriam cōsequendam. expectet tamen ꝙ actor probet intētionem suam puta ꝙ res de qua cōtenditur sit sua: quia reus nō tenetur probare suam exceptionem actore nō probante suā intentionem. l. qui accusare. s. de

2 eden. †Ex quo sequit ꝙ ille qui talem excep. opponit nō videt cōfiteri intētionem agentis: quia sic videretur confiteri ꝙ res esset actoris seu ꝙ erat ante prescriptionē non esset opus expectare ꝙ actor aliter probaret: iuxta ea que notātur in. l. si qdez j. de exce. ⁊ extra eo. c. venerabilis: ⁊ ita intelligo. l. exceptionē. s. de proba. que vult idem in effectu quod illa loquitur tū in dilatoria: sed intelligo dilatoria vno respectu: quia impedit lit. contesta. ⁊ peremptoria alio respectu. quia potest proponi ad merita cause ⁊ ad victoriam obtinendam. l. elegāter. §. si postde condi. inde.

1 **Nec bona.** †Iunge istā. l. cum. l. ij. s. codem quia idē dicit ꝙ illa in effectu ꝙ possessio etiā bone fi. non prodest ad pſcribedū longo tēpore si fuit interrupta per litis ɔte. ꝙ declara vt ibi

vt ibi scilicet respectu illius qui fuit litem contest. non alteriꝰ: quia interruptio ciuilis non ꝓdest nisi interrumpenti. ibi no. in glos.

2 ¶ Que dicatur prouincia.
3 Actiones reales q̄ sunt iura incorporalia possunt moueri etiā in loco vbi res nō est sita ratione tamen domicilij.
Leges erant diuinitus promulgate.
4 Actiones sui natura perpetue vt sunt ille que fuerūt in esse ꝓducte sine meta tēporis tolluntur ⁊ prescribunẗ contra ignorantem: ⁊ sic tempus prescriptionis est cōtinuum: ⁊ quid si nō sunt sui natura perpetue.
5 Tempus vbicunq̄ currit ignoranti: si habuit iustam causam ignorantie restituitur in integrum ex clausula generali si qua mibi ⁊c.
6 Usufructus qui est seruitus personalis prescribitur longo tēpore.

Cum in longi. Ista est pulchra lex ⁊ est vna de quinquaginta decisionibus Justiniani: ⁊ determinat primo tria dubia antiquorū vsq̄ quasi ad finem. ibi: Nulla sciētia ⁊c. postea determinat alia duo dubia diuersa. ⁊ hoc dicit in effectu. ¶ †Tunc dicitur currere prescriptio inter p̄sentes: q̄n vtraq̄ pars tam illa que prescribit q̄ illa contra quā prescribitur habent domiciliū in eadem prouincia: nec attēditur p̄sentia personarum nec etiā presentia rei que prescribitur: q̄z de re etiam alibi sita potest lis moueri in loco domicilij. Itē prescriptio longi temporis currit etiā contra ignorantem ⁊ non solū in rebus corporalibꝰ sed etiā in incorporalibus iuribus vt est vsusfru. ⁊ alie seruitutes personales. h. d. Ideo dixi p̄sonales q̄z ille quasi possidētur animo cū debeanẗ persone: ⁊ illa quasi possessio est continua: sed seruitutes mere reales id est que debentur rei non persone si habent causam discontinuā non possidētur animo a persona cui non debentur: nec a re cui debenẗ: q̄z non habet animū. ideo non habet locū prescri. longi temp. si habet causam discōtinuam: sed requiriẗ tantū tempus: cuiꝰ contrarij memoria non existit. vt. l. hoc iure. §. ductus aque. de aqua quoti. ⁊ esti. ⁊ no. in. l. seruitutes. de serui. tit. generali. Ille autē seruitutes de quibus hic loquitur vt est vsusfructus videntur habere causam discontinuā: quoniā ad vsum eius requiritur actus hominis qui non potest esse continuus ⁊ tamē prescribiẗ longo tp e vt hic scilicet cū titu. ⁊ bona fide. vt etiā ꝓbatur in. l. si ego. §. j. de publi. Et ratio est illa quā dixi: q̄z cū debeātur persone quasi per personā possidentur solo animo: ⁊ illa quasi possessio est bene cōtinua: licet actus hominis sit discontinuus. Et diuide primā partē: quia primo format tres. q. antiquorū vsq̄ ibi. Sancimꝰ. postea eas determinat incipiēdo ab vltima ⁊ penultima simul vsq̄ ibi: de rebus. coniungendo cum illo versi. si autē. cum seq. Postea determinat primā que est de rebus: vt in ver. de rebus. ⁊ cum illo coniunge ver. nihil eñ prohibet. qui tendit ad declarationē illius. Patet ergo per istam. l. q̄d si ego ⁊ tu habitamus in eadem ciuitate. si tamē ibi non habemus domiciliū: sed in diuersis prouincijs tu non prescribis contra me. x. annis. sed. xx. q̄z non videmur presentes s̄z absentes. Et econuerso si habemꝰ domicilia in eadē prouincia
2 licet ego sim absens a loco domicilij vel tu prescribis tamen. x. annis: quia reputamur presentes. ¶ †Qualiter autem intelligatur ꝓuincia. gl. dicit q̄d hodie quelibet ciuitas cū suo comitatu facit prouinciā: quia regitur sub vno regimine olim autē dicebaẗ vna prouincia vnus p̄sidatus quādo plures ciuitates regebanẗ sub vno preside: ⁊ hoc quantū ad presentē materiā. Aliquādo dicūtur prouincie s̄m vsum loquēdi vt lombardia. Tuscia. ducatus. patrimonium: ⁊ similia vel vnꝰ archiepiscopatus de iure canonico ⁊ hoc s̄m diuersas materias. Inquātū dicit de qualibet ciuitate vt faciat vnā prouinciā est dubitādū nam ⁊ olim sub vno preside erāt plures ciuitates ⁊ terre ⁊ quelibet habebat suū magistratū nec debebat recurri ad p̄sidem nisi in negligentiā specialis magistratus quare ergo dicebaẗ vna prouincia postq̄ non regebatur ab eodem p̄side in subsidium. Et eodē modo in qualibet ciuitate cū suo comitatu q̄z quelibet terra habet suū magistratum: ⁊ non curritur ad magistratus principalis ciuitatis nisi in subsidiū. gl. tamen dicit
3 q̄ singule ciuitates ⁊ eius territoria vocanẗ vna ꝓuincia. †Itē no. q̄d actiones reales que sunt iura incorporalia possunt moueri etiam in loco vbi res non est sita: si tamen reus habet ibi domiciliū vt in ver. quid enim prodest. Possunt etiam moueri in loco vbi est res etiam si ibi non habeat domiciliū: vt i. l. fi. §. vbi rem act. dūtamen ibi reperiatur nō tanq̄ aduena vel viator. vt. l. heres absens. §. j. de iudi. ¶ Item no. q̄ leges erant di
4 uinitus promulgate. ¶ †Item no. in ver. nulla sciētia. q̄ actiones sui natura perpetue: vt sunt ille que fuerūt in esse producte sine meta tēporis tolluntur ⁊ prescribuntur contra ignorantē. et sic tempus prescriptionis est cōtinuū. Si aūt nō sunt sui natura perpetue: quia fuerūt in esse producte cū meta tēporis vt est redhibitoria: ⁊ quāto minoris: ⁊ actio de dolo ⁊ alie p̄torie penales vel rei p̄secutorie: ⁊ tunc distinguitur an tempus prefixum sit vtile vel cōtinuū: ⁊ primo casu non currit ignorāti. secundo sic. quod dic vt. l. j. ff. de diuer. ⁊ temp. prescri. ⁊. l. annus.
5 de calū. ⁊ vide q̄d no. Bar. in. l. genero. de infami. ¶ †Ubicūq̄ aūt currit ignoranti si habuit iustam causam ignorantie resti
a tuitur in integrūa ex clausula generali si qua mibi ⁊c. de qua in l. j. in fi. quibꝰ ex cau. ma. ⁊ ita Bar. quem tene menti in. l. j. §. si quis autem ꝓpter inundationē. ff. de iti. actuq̄ priua. vbi om
6 nino vide. ¶ †Ultimo no. q̄ vsusfructus qui est seruitus personalis p̄scribitur longo tempore subaudi atq̄ cum titulo vt si quis in re mea tanq̄ in sua cōstituit tibi vsumfructum. nā ip̄m acquiris cōtra me: quia constitutio illa habet vim tituli. ⁊ hoc si fuisti vsus longo tempore: vt hic. ⁊. l. si ego. §. j. de publiciana. ¶ Sed contra: quia videtur habere causam discontinuam cum ad illum vsum requiratur factū hominis q̄d non pōt esse continuū. ⁊ sic videtur q̄d nō prescribatur nisi tanto tēpore cuius contrarij memoria non existit: vt. l. hoc iure. §. ductꝰ aque. ff. de aqua quoti. ⁊ esti. Propter hoc glos. fin. que incipit id est corporales nō dicit q̄ hic loquitur de vsufructu perdēdo quia si habes vsumfructum in re mea non vtēdo per decenniū perdis ipsum. ff. de serui. ⁊ aqua. l. sicut. non autē loquitur in vsufructu acquirendo q̄z fatetur glo. q̄ ille non acquireretur etiā longissimo tēpore nisi tanto cuiꝰ cōtrarij memoria non existit. Doc. tenent contrariū: q̄ imo loquatur in seruitute p̄diali q̄ debetur a re rei. nam ille non quasi possidenẗ animo: quia res nō habet animū: sed solum quasi possidētur actu continuo in quo nō requiritur factū hominis. vt seruitꝰ aqueductꝰ vel stillicidij immittendi. Et in prescri. requiritur possessio vel quasi possessio habens causam continuam. vt in. l. ij. §. eo. sed in iuribus incorporalibus que debenẗ persone. vt est vsusfructus vel vsus vel etiā iurisditio illa iura quasi possidētur animo: quia persona habet animū. ⁊ ista quasi possessio que retinetur animo potest esse continua. ideo sufficit possessio longi tēporis. vt est casus hic. ⁊ in d. l. si ego. §. j. vbi pro talibꝰ iuribus datur publiciana ante prescriptionem completam que non daretur si longo tempore nō possideretur. Et ad illa predicta vide Bar. in. d. l. non iusto. §. non mutat. de vsucap. ⁊ etiam Cyn. §. de serui. ⁊ aqua. l. ij. in. vj. ⁊. vij. q. Alij dicūt quod ista p̄scriptio procedit ex quasi possessione ipsius vsusfructus non ex possessione rei in qua quis exercet vsumfructum. nam vsufructuarius naturaliter tantum possidet in qua habet vel exercet vsumfructū ⁊ illa dicitur vera possessio naturalis. vt in. l. naturalr̄. in p̄nc. ff. de acquiren. pos. ⁊ ex illa non prescribit vsumfructū: quia naturalis possessio ad hoc nō sufficit. vt. l. acquiritur. §. fi. de acq̄ren. re. do. Item quasi possidet ciuiliter ⁊ naturaliter ip̄m ius vsusfructus. ⁊ illa non est vera possessio: sed quasi vt no. in. l. ait pretor. §. itē ei. quibus ex cau. ma. dico ciuiliter animo ⁊ naturaliter actu vtendi. ⁊ ex ista ciuili vel quasi resultat p̄scriptio istius iuris. ⁊ hoc est verum propter quod tollitur contrariū quod hic posset fieri q̄ non possit prescribere longo tēpore: q̄z non possidet nisi naturaliter. Sed respōdeẗ verum de re in qua exercet vsumfructū: sed ipsum ius vtendi quasi possidet ciuiliter ⁊ naturaliter.

a ¶ Restituiẗ in integ. vide p alexā. plene i. d. §. si q̄s aūt ꝓpter inūdationē. Et adde q̄ñ possit peti restitutio in integr. ex capite ignorātie q̄ñ ad p̄scrip. xxx. vel. xl. ann. ⁊ dic vt p eundem alex. de imo. late i ɔ̄si. lxxxiiij. p totū in. j. vo. ⁊ i ɔ̄si. clxiij. col. pe. i. ij. vo. ⁊ ibi an ɔ̄ prescriptionē lōgissimā possit peti restitutio in integrū ex clausula ḡnali si qua mibi insta causa. ⁊ i ɔ̄si. clxx. col. ij. et fi. eo. vol. Adde tū q̄ ɔ̄ p̄scriptionē decursam nō ɔ̄cediẗ restitutio ex dicta clausula ḡnali p̄p p̄sumptā ignorātiam. ita alex. in consi. lxix. col. fi. v. ꝓter ea. i. ij. vol. Et q̄ñ cōcedaẗ restō in integrū aduersus p̄scriptionē ⁊ q̄d ipedimētū dicaẗ esse ꝓbabile p eū dē alex. in ɔ̄si. lxij. col. iiij. in fi. et se. in. iiij. volu. et adde q̄ñ ⁊ quibꝰ cōcedaẗ restō in integ. ex clausula ḡnali si qua mibi iusta cā ⁊c. ⁊ q̄ di caẗ esse iusta cā vtrū sola ignorātia vel q̄ vide per alex. d imo. in cōsi. lxxj. col. j. v. ⁊ si opponaẗ in. j. volu. Fran. Cur.

¶ In quibꝰ causis cessat longi temporis prescriptio. Rubri.

1 Si is cui. ¶ †Conductor non prescribit contra locatorem licet instrumēta emptionalia eidē subtraxerit ⁊ suo nomine cōstituerit possidere: quia non propterea immutat causam possidendi nec efficitur possessor sed est detentator sicut prius. hoc dicit. Concordat. l. j. §. cōmunia de vsuc. Ad quā ista addit de surreptione instrumētorum: q̄z cū ista sit causa noua videbatur immutare causas possidendi. S̄z non est verū vt hic patet: q̄z non est iusta causa. ⁊ dic q̄ non prescribit non solū longo tempore sed nec etiā longissimo. vt. j. de prescrip. xxx. anno. l. ij.

1 In seruorū. †In rebus mobilibꝰ cessat p̄scriptio longi tēporis cū sufficiat vsucapio triēnij. h. d. Pone casū sic. Tu cepisti ti. ⁊ bona fide possidere seruos meos.
2 ¶ Casus in quo actio mixta tolletur spacio longi temporis.

1 Mus indiuiduum. †In indiuiduis cessat prescriptio longi tēporis. h. d. Uel sic. Si vnus ex socijs habentibus rem cōmunē eā insolidū

possidet tanquam propriam per longum tempus non prescribit eam quominus alter socius possit petere eam diuidi quia non habet tit. nec bonam fidem sine quibus illa prescriptio longi temporis non procedit: et etiam quia actio diuisiua vt communi diui. vel fami. herciscun. est mixta tam realis quam personalis et per prescrip. longi tem. non tolluntur. nisi actiones mere reales. hoc dicit tex. cum glo. Queritur hic per gl. Hic sunt tres rationes quare ille non prescribit longo tempore. Unam ponit tex. quia actio communi diuidundo et fami. hercis. non tolluntur longo tempore: sed longissimo vt de ann. excep. l. j. versi. nemo itaque audeat. Alie due rationes sunt quia ille non habet ti. nec bonam fidem quid si cessent ille due: puta quia alteri vendidit qui emit bona fide credens ipsum esse dominum insolidum ille emptor habet titulum. et etiam bonam fidem an prescribet dubium facit quia subsistit adhuc ratio prima: quia non datur actio prima mixta. Glos. tenet quod prescribat et bene: quia casus est in. l. si. ff. pro dote. †et sic erit casus in
2 quo actio mixta tolletur spacio longi temporis.

2 Petitio hereditatis quare non tollatur longo tempore.

3 An detur contra possidentem pro herede: et an detur contra titu. possidentem.

1 Hereditatem. †Petitio hereditatis que est actio mixta et datur contra illum qui possidet sine titu. non tollitur prescri. lon. temp. sed rei vendicatio que est actio mere realis: et datur contra possidentem titu. bene potest tolli pre-
2 script. longi temporis. hoc dicit in effectu. †Due ergo sunt rationes quare petitio hereditatis non tollatur longo tempore. Prima quia est mixta. et sic sapit naturam personalium actionum que non tolluntur nisi spacio longissimi temporis. vt. l. sicut. §. de constit. pec. et §. l. pri. que loquitur etiam de mixtis. Alia ratio est: quia non datur contra titulo possidentem sed solum quando possidet pro herede vel pro possessore quia putat se heredem cum non sit vel non assignat causam quare possidet. Sed prescriptio longi temporis non currit vbi non est titu. vt. l. nullo. §. de rei ven. et §. ti. pri. l. diutina. Sed rei vendicatio bene datur contra possidentem titulo et est mere realis et sic cessant dicte rationes. Gl. autem finalis quesiuit quare petitio hereditatis non datur contra tit. possidentem sed rei vendicatio sic et assignat vnam rationem quam doctores reprobant. et ideo dic per Cy. plenius. §. de peti. heredi. l. cogi. in. iiij. q. vbi multas rationes et verba effundit. Finaliter ista est ratio: quia qui agit petitione hereditatis non asserit rem esse suam nec etiam fuisset testatoris: licet possit asserere: sed sufficit quod dicat ipsam fuisse tentam et possessam tempore sue mortis. et sic fuit reperta in hereditate licet non esset hereditaria quantum ad hoc vt possit vincere: vt in l. non tantum. de peti. her. Sed ille qui allegat ti. dicit se dominum vel quasi. et si allegat potentius ius quam actor: ideo fundamentum eius nocet: et excludit fundamentum actoris. Sed ille qui agit rei ven. asserit se dominum. et sic reus allegans titu. non allegat potentius fundamentum quam actor. Ratio autem quam assignat gl. non est bona: quia non expedit quod reus contradicat actori vel resistat nisi in hoc vt non teneatur reddere. Nam et qui tenet vt commodatarius vel depositarius non resistit agenti rei vendi. quia non asserit se dominum: licet agens asserat: et tamen potest conueniri rei vendi. vt
3 l. officium. de rei vendi. †Sed queritur in gl. in ver. in casu tamen certum est quod petitio hereditatis datur contra illum qui possidet pro herede sed ille titu. pro herede est verus titu. et sufficiens ad prescribendum. vt. §. et. §. pro herede quomodo ergo potest dari contra eum petitio hereditatis si non datur contra titulo possidentem. Respondeo. ti. pro herede loquitur in eo qui est verus heres vel si est putatiuus habet iustum errorem credendi se esse sed istud quod petitio hereditatis detur contra illum qui possidet pro herede loquitur quando non est verus heres: sed putat se heredem: et non habet causam putandi: ideo non excludit petitionem hereditatis. Et hoc presupposito queritur in gloss. quid si habebat iustam causam credendi se esse heredem vt quia ostendebat testamentum publicum in quo factus erat heres: nec apparebat aliud ipsum reuocans vtrum detur contra eum petitio hereditatis: et vtrum tollatur longo tempore. glo. tenet quod non detur: et quod tollitur longo tempore. et sic iste titu. putatiuus non solum sufficit ad prescribendum contra tertium: vt l. solum. quod vulgo. ff. pro emp. sed etiam ad prescribendum contra verum heredem et ipsas res hereditarias. vt in hac gl. Sali. dicit quod non comprehendit qualiter hoc possit esse nisi verus heres perdiderit ti. Certe pro gl. videtur tex. in. l. j. ff. quorum bo. In contrarium videtur casus in. l. cum solus. ff. de vsuca. Breuiter videtur debere dici et distingui prout habetur in. d. l. cum sol. quod aut verus heres incipit primo possidere res illas: et tunc iste putatiuus heres non possit eas prescribere: quia habet tit. ab vno scilicet a defuncto: et possessionem ab altero scilicet a vero herede. Aut non incipit primo possidere: et tunc habeat locum ista gl. vt licet iste ti. non excludat petitionem hereditatis. et sic quantum ad hoc non habetur pro ti. iuxta no. per Cy. in. l. cogi. i. ij. q. in fi. quantum tamen ad prescribendum longo tempore bene habetur pro ti. vt in hac gl. l. autem quam gl. allegat. ff. pro leg. nihil facit quia non loquitur in his terminis.

1 Si puerum. †Res mobilis sine tit. etiam longo tempore non prescribit. h. d. Dubium ergo erat hic: quia licet non adesset tit. erat tamen res mobilis que poterat vsucapi triennio: ideo videbatur sufficere saltem decennium ad prescribendum: cuius contrarium hic dicitur.

Quibus non obijcitur longi temporis prescriptio. Rubrica.

2 De prescriptione currente vel inchoata deducitur tempus necessarie absentie propter quam daretur restitutio.

1 Tempus. †Contra absentem causa rei publice et sic necessaria et probabili currit prescriptio longi temporis titulo et bona fide: sed non cum effectu: quia non obstat exceptio et potest peti restitutio. h. d. l. j. et. ij. et etiam. l. vj. que incipit ab hostibus. Si vero sit absentia voluntaria bene prescribitur cum effectu. et hoc dicit. l. finalis. Item nec contra minorem. xx. ann. currit hec prescriptio nec contra actiones personales: vt commodati de-
2 positi vel tutele. hoc dicit in effectu. l. iij. et. iiij. †Item de prescriptione currente vel inchoata deducitur tempus necessarie absentie propter quam daretur restitutio. hoc dicit. l. penul. et per consequens totus titulus quem doct. non legunt nec summant. ideo vide leges istas per te: quia satis apparet intellectus per predicta.

Quomodo et quando iudex sententiam proferre debet. Rubrica.

1 †Rubrica ista continet tres partes: scilicet quando et qualiter iudices debent proferre sententias. scilicet diffinitiuas quia causa cognita et discussa. Item quando quia lite contest. et parte citata per emptorie: et in loco deputato. Item tertio quod presentibus partibus: et quidam habent in rubrica. vel altera earum quasi dicat. secus si ambe partes abessent. per hoc dicit Raph. fulg. semel defendisse cum iudex neutra parte presente vel petente dedisset sententiam diffinitiuam ne incideret in penam constitutionis dicentis quod intra certum tempus debent iudices causas terminare quod illa sententia non valebat. et ad hoc allegabat glo. in. l. properandum. §. sin autem alterutra. in prima glos. que hoc dicit expresse. §. de iudi. nec habuit dubitare de pena constitutionis: quia debebat constitutio intelligi scilicet quando potest causam expedire: quia est altera pars presens que petat: alias non tenebatur: quia non erat in negligentia. vt. l. iiij. §. hoc iudicium. de dam. infec. et hoc etiam colligitur ex ista rubrica.

2 Quicquid in potestate iudicis permittitur iuris necessitati non subijcitur.

Uerbum solet positum in rescripto principis an inducat necessitatem.

Rescripta principis seu verba eorum an inducant necessitatem.

3 Negatio preposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio.

Iudex qualiter tripliciter compellatur causas expedire.

4 Principes quod subscribebant se in suis rescriptis: et quod hodie non sit in vsu.

An dicatur solitum quod semel tantum factum est: et quid dicatur consuetum.

1 Non semper. †Iudex potest ferre sententiam contra absentem seruatis seruandis: non tamen semper
2 compellitur. h. d. Et sic no. †quicquid iudicis potestati permittitur iuris necessitati non subijcitur: vt in. l. non quicquid. ff. de iudi. Item verbum solet vel solere positum in rescripto principis necessitatem non inducit in materia differenti: id est in qua sunt casus habentes diuersam rationem. Et de isto articulo de rescripto principis: an rescripta principis vel verba eorum necessitatem inducant: habetur in. l. sepe. ff. de offi. presi. Et pone casum quod lite contest. cum iudex interpellaretur ab actore: vt referret sententiam contra reum absentem iudex dubitauit: an posset hoc facere: quia rubrica dicit partibus presentibus. vnde consuluit imperatorem qui respondit quod etiam contra absentes solet ferri sententia. Propter quam responsionem actor instabat

actor instabat ⁊ dicebat iudicem ad hoc teneri. et si hoc nõ faceret q teneretur ad interesse iudex: licet ex rescripto clarum esset q poterat: tamen sibi non videbatur q deberet proferre eã: qr sibi non liquebat de causa contra absentem. vñ quesiuit a successore dicti imperatoris filio precedentis: an propter responsionem sibi factã q contra absentem solet ferri sententia ipse cõpelleretur ferre. ⁊ imperator respondit q non: quia ista verba important: vt possit non vt teneatur si sibi nõ videtur.
3 hoc dicit. ¶ †In tex. ibi: non semper. quasi dicat aliquando sic aliquãdo nõ: ⁊ sic negatio pposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio: vt si dicã nonnullus homo currit quasi dicam quidam sic quidam non: vt in. l. legitimos. §. an ergo. de legi. tuto. ⁊ ibi Bart. ⁊ ibi not. Quando autem cõpellatur patet ex glo. ¶ In tex. ibi: compelleris. Ista cõpulsio est triplex quedam causatiua si non vult teneri ad interesse i syndicatu. ⁊ de ista loquunt contraria glos. quedam precisa vt illa que fit per superiorẽ in negligẽtiam iudicis: vt in aut. vt differ. iud. per totum. et ista non debet fieri q feratur certa scientia: puta plus pro vna parte q pro altera sed vt causam expediat prout iuris fuerit et iustitiam faciat. de hac non loquitur hic. Est ⁊ tertia scz honesta p honore ipsius iudicis cui honor est causas expedire: sed non expedire vel negligere est dedecus: qr iudex nõ debet negligere iustitiam ministrare. de hac etiaz
4 potest loqui hic. ¶ In text. ibi: propter prescriptionem. †Mo. q principes subscribebant se in suis rescriptis et vidi plures bullas apostolicas in quibus papa ⁊ cardinales propria manu se subscribebãt. ⁊ ita faciebant imperatores: vt. s. de diuer. rescript. l. sacri affatus. hoc tamen hodie non est in vsu. ¶ In tex. ibi solere. dic. Bart. ibi dubitat de significato istius verbi solere vel solitus. nam de significato verbi consuetum vel consueuit. non dubitat: nam illud dicitur consuetuz quod longo tempore sic fieri consueuit: vt in dicta. l. de quibus. cum sequẽ. ff. de legi. ⁊ in. c. si de beneficio. de preben. in. vj. al's non dicitur
a consuetum. Sed an dicatur solitum: si semel tãtum[a] factuz est dicit se dubitasse semper. et finaliter tenet q sic: et allegat tex. in. l. mela. §. j. ff. de ali. ⁊ ciba. lega. qui multum bene facit: licet Rapha. dicat contrarium: ⁊ illud dictum communiter tenet. ¶ Pro declaratione gloss. oppo. tribus modis. Primo q iudex cõpellatur ferre sententiam contra absentem etiam si nullum rescriptũ principis emanasset. si lite cõtestata ⁊ liquebat de causa: ⁊ cõtra absentem liquebat: ⁊ actor petebat eam ferri. nam nisi iudex ferat: et propter hoc pereat instantia vel aliud dãnum actor consequatur tenebitur iudex actori ad interesse: vt. s. de iudi. properandum. §. finautez reus. glo. fatetur: quia tex. dicit non semper: ergo aliquando: ⁊ hoc quãdo dicta quatuor concurrunt: al's secus. Dicit autem Bar. iudicẽ propter hoc non facere litem suam: qr iura hoc dicentia loquuntur qñ iudex non delinquit faciendo q dat iniquam sententiaz: sed quando negligẽdo prouidetur per leges speciales non per. l. fina. de varijs cogni. nec per. l. filius. de iudi. que aliter prouident. Rapha. contra. per. l. si quis in conscribẽdo. circa finẽ. s. de pac. vbi videtur casus. ⁊ allegabat Bald. in. l. argentarius. §. cum autem. ff. de edẽdo. Quid autez si eueniat casus in quo per alias leges non sit prouisum contra iudicem negligentez nonne equum est pruideri per dictas leges vt faciat litem suã: al's remaneret pars sine prouisione. ¶ Sed contra secundo q etiam si liquet de causa non compellatur nisi pp̃e finem triennij quo durat instantia: vt. d. l. properandum. §. huiusmodi. ⁊ §. j. solu. fateor quando abest actor: sed quãdo reus abest compellitur: ⁊ tenebitur etiam si non instat tempus instantie: imo adhuc satis superfit: vt. s. dixi. Ratio diuersitatis: quia olim de iure fforum. actore absente non cõtrahebatur hermoditiũ vt posset veniri ad diffinitiuaz: sed absoluebatur ab instantia iudicij ipse reus: sed per. l. properandum. hoc fuit introductũ q prope finem triennij. hodie vero etiam actore absente etiaz lite non contestata cõtrahitur hermoditium: vt possit de causa cognosci et etiam liquidari: et ad diffinitionem perueniri. aut. qui semel. j. eodẽ titu. ¶ Tertio ⁊ vltimo oppo. q etiam si reus sit absens: ⁊ liqueat de causa contra eũ non possit ad sententiam perueniri: vt. l. absenti. de penis. Solu. verum est in causis criminalibus in quibus imponitur pena relegationis supra sed in ciuilib⁹. dic vt. s. dixi: ⁊ hoc vult tota glos. Bald. autem multa tangit hic impertinentia: sed ista sufficiunt ad intellectum tex. ⁊ glos.
2 ¶ In calculo ferende sententie cautus sit aduersarius qd faciat alteram partem si reperiatur in palatio moneri per iudicem quod tali die ⁊ hora compareat ad audiendaz sententiã: quia si non cõpareat habebitur pro vero contumace ⁊ nõ poterit appellare.
3 Sentẽtia diffinitiua qd nõ possit ferri nec valeat: nisi interuenerit edictum vel citatio peremptoria.
Citatio peremptoria qualiter sit quadruplex.
4 Citatio peremptoria quod requiratur in tribus vel quatuor casibus.
Aliqui casus in quibus citatio presumittur perẽptoria: licet non dicatur.
1 Cessante. †Monitio iudicis[b] habet vim
b peremptorie citatiõis. hoc dicit ẽm multas lectu. gl. que est notabilis: ⁊ nõ est alibi ẽm docto. quinimo plus dicit gl. q reddit monitũ contumacem expressum. ⁊ ideo non potest appellare. l. ex con-
2 sensu. §. fi. ff. de appella. †Sit ergo cautus aduersarius quãdo iudex est in calculo ferende sententie q faciat alteram partem si reperitur in palatio moneri per iudicẽ q tali die ⁊ hora cõpareat ad audiendam sententiam: qr si non comparebit habebitur p vero contumace: ⁊ non poterit appellare q perpetuo tene menti. Idem videtur tenere Bal. si iudex non personalr sed cõmittit q nuncius citet eo presente pro tali die ⁊ hora: qr presentia iudicis et partis facit vt illa citatio habeat vim monitionis facte a iudice: et reddit ipsum comtumacem verũ: vt non possit appellare. Fatui ergo sunt quidam qui nõ perpendunt de hoc ⁊ permittunt aduersariũ recedere: ⁊ faciunt ipm postea citare ad domum: quia ex hoc non reddetur verus cõtumax nisi appareat q ad eum perueniat notitia citationis. Nec est necesse q in munitione quam facit iudex vel nuncius parte presente coram iudice addatur verbum peremptorie: qr talis monitio: ⁊ etiã citatio habet vim perẽptorij. ⁊ hoc vult ista. l. notabilis: licet secus in citatione que fit de parte nõ presente coram iudice: quia requiritur vt sit peremptoria vel habeat vim peremptorij dicã super glos. Bal. etiam ponit quintam lectu. que est vera in se: vt ista. l. velit dicere q si citatus in prima citatione dixit se nolle cõparere non sit vlterius citandus: ⁊ q illa citatio habeatur pro peremptoria: licet nõ fuerit hoc dictum: licet non fuerit facta cum cõminatione. ⁊ hoc etiã tenet gloss. in. l. fina. ff. de in integ. restitu. ⁊ huic lectu. cõuenit tex. dum dicit. Adesse noluerunt que lec. licet sit vera in se nõ
3 reddit istam legẽ ita notabilem sicut quarta lec. glo. ¶ †Pro intellectu ergo glo. opponitur contra tex. dum dicit. Cessante causa peremptorij edicti: nam sententia diffinitiua potest ferri nec valet nisi interuenerit edictum vel citatio peremptoria: vt l. ad peremptorium. de iud. ⁊. l. j. §. item cum ex edicto. que sen. sine appel. rescin. ⁊ ista lex vult contrarium. sol. citatio peremptoria est quadruplex. Una que fit in scriptis per edictum positum in albo vel in valuis palatij: ⁊ ista nõ potest fieri nisi per iudices ordinarios vel delegatos a principe: secus si ab inferiore. Quedam est citatio peremptoria que fit per nuncium: et tunc ad hoc: vt dicatur solennis seu solenne peremptorium requiruntur tres citationes cuz interuallo decẽ dierum de iure cõmuni pro qualibet earum: ⁊ postremo requiritur quarta citatio de benignitate: vt. d. l. ad peremptoriũ. cum sequẽtibus. Est ⁊ alia que dicitur minus solennis: vt si interuenient dũtaxat tres citationes sine quarta: ⁊ neutro casu requiritur q iudex dicat peremptorie citamus: quia habet vim peremptorij: vt. j. eo. tres. Est ⁊ tertia adhuc minus solennis: vt cum sit vna pro omnibus: ⁊ tunc vt dicatur peremptoria ⁊ sufficiat debet hoc dici in citatione: ⁊ fiat comminatio: vt si non venerit vlterius non expectabitur: sed ad sententiam peruenietur: sz si diceret ad vlteriora procedetur prout iuris fuerit ista cõminatio non sufficit: vt faciat dici citationem peremptoriam: quia ius disponit q sint tres. Nunc ad propositum dum hic dicitur qd cessabat edictum peremptorium debet intelligi de edicto qd fiebat in scriptis: quia iudex erat delegatus ab inferiore a pricipe ⁊ sic non poterat illud edictum proponere vel talem citationem facere: sed non cessabat citatio peremptoria facta per nuncium cum solennitate debita. Uel dic secũdo cessabat peremptorium solenne cum quatuor citationibus: sed non cessabat minus solenne cũ tribus tantũ. Uel dic tertio cessabat solenne: ⁊ minus solenne sed non tertium qd erat adhuc minus: quia interuenerat vna citatio p omnibus cum cõminatione: ⁊ cũ citatione peremptoria. Et omnes iste rationes sunt bone et vere in se: sed non reddunt hanc legem notabilem: quia iste habentur in. l. ad peremptorium. cum sequen. ideo glo. ponit
4 quartam quã posui in summario ẽm quã alibi non est. ¶ †Et adde q citatio peremptoria requiritur in tribus vel quatuor casibus: scilicet cũ peruenitur ad diffinitiuam. l. ad peremptorium. ff. de iudicijs. Item cum ad interlocutoriam ab obseruatione iudicij: vt. l. pperandum. §. ⁊ si quidem. s. de iudi. Item cum ad missionem ex primo vel secundo decreto: vt. l. presenti. de his qui ad eccle. confugi. In alijs autem actibus nõ requiritur peremptorium: imo quelibet citatio dicitur perempto-

a ¶ Semel tantũ. Adde Bar. ⁊ ibi Alex. de imo. in d. l. mela. §. sz si alimẽta. Cur.

b ¶ Monitio iudicis. Adde tex. in. c. accedẽs. vt lit. nõ cõtesta. gl. i. c. sollicitudinẽ. de offi. dele. doc. in. c. sicut. de cohabi. cle. ⁊ mu. doc. to. i. c. j. de iudi. Et an aliud sit monitio aliud citatio. vide p Joan. in. c. si caplo. de ccess. prebẽ. li. vj. in nouel. doc. in. c. sacro. d sen. excõ. Car. zaba. i. c. vestra. i. xiij. q. de coha. cle. et muli.

ria ⁊ vnica tantum sufficit vt in dilatione data ad probãdum vel ad alios actus ẽm Innocẽ. qui ita singulariter no. in. c. ad petitionem. de accusa. Item adde dicit Bal. ꝙ in processu qui fit coram principe non est necessaria citatio quod Sali. reprehendit. ⁊ dicit esse contra tex. in clemen. pastoralis. de re iud. ⁊ in. c. inter quatuor. de maio. ⁊ obedi. sed hoc verum nisi appa

a reat de certa scientia [a] principis ꝙ voluit procedere parte nõ citata: quia censetur dispensasse. argumẽ. in. l. bonorum. §. qui admit. ad bonorum possessio. In dubio vero non videtur voluisse dispensare ⁊ tollere auxilium quod est de iure ciuili ⁊ de iure gentium qđ tendit ad defensionem que est de iure gentiũ

a ¶ De certa scientia. circa hoc vid. q̃ pulchre posui in cõsi. meo. xlix. et qđ ponit Frã. de are. in suo ꝯ. clxv. ⁊ vid. Alex. in ꝯsi. ij. colũ. xj. in. j. volu. ⁊ Barba. in cõsi. xviij. in. j. vol. Cur.

2 quam imperator non creditur voluisse tollere. †Item recolliguntur quidam casus in quib⁹ citatio presumitur peremptoria: licet non dicatur etiã vbi est peremptorium necessarium. scȝ in monitione iudicis: vt in hac. l. notabili. ⁊ in citatione facta per nũcium parti presenti coram iudice: vel in palatio que habet vim monitionis ẽm Bal. Item tres citationes: vt. j. eo. tres. Non sunt alia. sequitur. l. ab eo.

2 ☞ Sententia lata contra absentẽ ⁊ indefensum an valeat: vt nõ possit rescindi nisi mediante appellatione.
Sufficit citatio ad domũ vt valeat sñia: ⁊ reddit cõtumacem fictum non autem verum.
Fictus contumax appellat.

3 Tempus appellandi non currit ei qui ignorabat sñiam ꝯtra se latam: sed incipit currere a die scientie.

4 Qui non appellat cum possit: videtur sñie acquiescere: ⁊ eam confirmare.

5 Absens si habuit notitiam ꝙ lata erat sñia in causa sua: tamẽ ignorabat an erat lata pro se vel contra se: an sibi currat tẽpus appellandi.

6 Ad validitatem sñie debet citari ille cõtra quẽ datus est libellus: ⁊ cum quo principaliter causa agitatur.
Si admittatur citatio alterius extranei pretendẽtis interesse ex sententia ꝙ sñia nõ reddatur nulla ⁊ ꝙ nõ faciat p̃iudiciũ ei non citato.

1

Ab eo iudicato. †Non potest impugnare sentẽtiam qui congruo tempore non appellauit: quia videtur ei acquieuisse. hoc dici t. Et Barto. reputat eã difficilem: sed non video magnam difficultatem. Pone casum vt in glo. j. qđ reus lit. contest. ⁊ iurato de calumnia se absentauit ⁊ qđ fuit citatus ad domum: sed citatio nõ peruenit ad ei⁹ no

2 titiam: et sic non fuit verus contumax: sed fictus. †et ad hoc quotidie allegatur ista. l. qđ sufficiat citatio ad domum: vt valeat sententia: ⁊ qđ talis citatio reddit contumacem fictũ nõ verum. qđ intellige si notitia ad eum non puenit: alias esset verus contumax. l. ex consensu. §. fi. ff. de appella. et sic non posset appellare: sed fictus contumax bene appellat: vt hic colligitur ⁊ hoc allegatur et cum non compareret lata est sententia ꝯtra eum: que est valida: si concurrunt oĩa que necessaria sunt iuxta ea que habentur in. l. prolatam. j. de sentẽ. Reuersus est: ⁊ incepit habere notitiam de tali sententia: ⁊ nihilominus stetit per decem dies qđ non appellauit: nihilominus vult impugnare sententiam: qꝛ dicit latam contra absentem ⁊ ignorantem: qꝛ si ignorauit citationem non potest dici contumax: qꝛ non contempsit iudicis preceptum: ideo videbatur sententia nulla. Imperator dicit qđ non: et propter illa non dicitur sententia nulla: imo valuit ⁊ debuit appellare infra decẽ dies a tempore sententie: qđ si nõ fecit transtulit in rem iudicatam: qꝛ videtur ei acquieuisse ⁊ consensisse. h. d. ista. l. ¶ No. primo ex hac. l. sententiam latam contra absentem ignorantem ⁊ indefensum valere: ⁊ non posse rescindi nisi mediante appellatione qđ intellige interuenientibus aliĩs que sunt necessaria ad sententie validitatem. de quibus. j. de senten. l. prolatam. Sed cõtra: quia inter alia que sunt necessaria est qđ sit contumax. al's nõ valet. vt. j. eo. ea que. sed hic non erant contumaces: si ignorauerunt se citatos: quia non contempserunt iudicis preceptum. Solu. verum est qđ non erant veri contumaces sed ficti: qꝛ erat incertum: an si sciuissent comparuissent vel non: vnde ius in dubio. postq̃ fuerunt citati ad domum presumit eos cõtumaces. Sȝ si constaret qđ nõ poterant comparere: quia erant detenti vel aliter impediti: tunc nec vere nec ficte sunt contumaces: ⁊ sententia non valeret. l. ea que. j. eo. si tamen iudex haberet noti

b ¶ Cõtra quem. Adde Joan. de imo. in. l. decem. in. vj. col. ff. de v. obli. Lu. ro. in. l. peregre. i. §. qb⁹. in. j. co. ff. de acq. pos. Pau. de ca. l. l. de vno quoq;. de re iud. Pau. de ca. i. l. cũ fili⁹. ff. de vbo. obli. ⁊ Bar. ꝯsil. xcj. ici. in. q. vertente.

c ¶ Tẽpore feriato. Adde glo. in l. j. ff. de fer. Cy. i l. cuȝ actor. C. de arbi. Spe. tit. de sen. i. §. iuxta. v. itẽ ꝙ est nulla.

3 tiam: ⁊ al's secus. vt not. in. l. quesitum. de re iudica. ¶ †Item no. secundo qđ tempus appellandi nõ currit ei qui ignorabat sententiam contra se latam: sed incipit currere a die scientie. ⁊ ad hoc semper allegatur. Sed contra. de. l. j. §. fina. ff. quando appel. sit. de eo quod nota. in Specu. de appel. §. j. vt. j. in fi. sol. si ille qui se absentauit litigabat per procuratorem: ⁊ sententia sit lata cõtra procuratorem incipit statim currere tempus appellandi etiam domino absente ⁊ ignorante propter sciẽtiam procuratoris: dñs tamen contra procuratorem non appellantem habebit actionem mandati ad interesse: qꝛ debuit appellare: vt in. l. inuitus. de procurato. Sed si absens litigabat per seipsum: ⁊ sic sit sententia lata contra eum absentem ⁊ ignorãtem tempus appellandi non incipit currere nisi a tẽpore scientie superuenientis: ⁊ tunc siue sit presens siue absens currit: si erat absentia mere voluntaria. Sed si erat necessaria non currit durãte absentia: quia est priuilegiata: quia si curreret resti

4 tueretur qđ non est si absentia erat voluntaria. ¶ †Tertio et vltimo nota qđ qui non appellat cum possit videtur sententie acquiescere: ⁊ eam confirmare sic. j. de sen. que sine cer. quãti. l. fina. in fi. ⁊ de appel. l. hi qui ad ciuilia. ⁊ per hoc dicunt quidã qđ quando quis potuit appellare: ⁊ non appellauit ex sententia orit̃ naturalis obligatio: licet de se sit iuris ciuilis: qꝛ oĩa iudicia sunt de iure ciuili: sed ratione consensus qui est de iure gentiuȝ oritur naturalis obligatio que similiter est de iure gentium: vt. l. hoc amplius. §. his natura debet. ff. de regu. iur. Aliĩ contra quia consensus in sententia nihil plus adiicit q̃ si non interuenisset cũ potuerit ferri cõtra ignorantem vel inuitum. Bart. tangit hunc passum in. l. iulianus. de condi. inde. et tenet qđ oriatur naturalis obligatio. non tamen ex ratione consensus per id quod dixi: sed ex equitate iuris gentium que est vt maioribus et superioribus pareamus que fuit ante cognitũ ius ciuile: vt. l. veluti. ff. de iusti. ⁊ iur. vnde hic fuit preceptum iudicis qui est superior: qꝛ condemnatus est naturaliter obligatus ⁊ dicit ꝙ ista obligatio naturalis nõ est ita potens nec efficax sicut illa que oritur ex primo consensu: quod dic vt ibi plene ⁊ subtiliter per eum. ¶ Ultimo ꝓ declaratione gl. ij. formo vnam oppo. isto modo contra tex. dum dicit simpliciter non posse recedere a iudicato si non sit appellatum: imo videt̃ qđ possit recedi ꝑ restit. in integ. si fuit absens ex causa necessaria ⁊ probabili: puta reipublice vel ꝓbabili tantum: vt studiorum. iuxta ea que plene notantur in. l. fina. ff. de in integ. resti. Quidam fatentes contrarium infrascant istum text. glo. dicit ꝙ iste tex. non loquitur de restitu. in integrum. ideo non debemus eum intelligere tali casu qđ illa restitutio competat. Debet ergo intelligi qđ erat absentia illa mere volũtaria propter quam non restituitur neq; ad totam causam neq; ad appellãdum: sed solum sibi conceditur beneficium appellandi a die scientie. ¶ Ultimo oppo. extra glo. dum dicit. Et indefensis. qđ sententia lata cõtra absentem ⁊ indefensum non valeat: vt l. cum ⁊ minores. §. si aduersus rem iudi. Sol. verũ est quando

5 erat minor. xxv. ann. al's secus: vt hic. †Sed ponamus absens habuit notitiam qđ lata erat sentẽtia in causa sua: tamẽ ignorabat an erat lata contra vel pro se: an sibi currat tempus appellandi. videtur distinguendum. Aut potuit de facili certiorari: et tunc currit: quia paria sunt habuisse notitiam vel per ipsum stetisse quominus habuerit. Si autem non potuit tunc secus quia paria sunt non habuisse notitiam vel habuisse nõ

6 eo modo quo debuit habere. facit. l. absenti. ff. pro so. ¶ †Ultimo dicit Baldus qđ ad validitatem sententie debet citari ille

b contra quem [b] datus est libellus: ⁊ cum quo principaliter causa agitatur. Si autẽ admittatur citatio alterius extranei cũ quo nõ litigat: sed pretendit interesse ex sñia nõ redditur propterea sñia nulla: sed ei non facit preiudicium nisi sit casus in quo si sciuit ⁊ non cõparuit preiudicatur sibi: vt in casib⁹ positis in. l. sepe. de re iudi. ⁊ dicit Inn. ita tenere in. c. fi. de maio. ⁊ obe. vbi est bona litera.

2 ☞ Sententia nulla saltem operatur hunc effectum vt faciat finiri iurisditionem iudicis delegati secus in iurisditione ordinariĩ. ⁊ vide nu. 5.

3 An ex eisdem actis poterit ferri secunda sententia ex quib⁹ lata est prima an autem expediat acta reiterare.

4 An sit necesse ꝙ anteq̃ ferat secũda pronuncietur super nullitate prime.
Quando sententia est nulla et quis vult petere hoc declarari: an debeat adire eundem iudicem qui eam tulit: an vero superiorem.

6 Sententia lata super nullitate licet nõ sit lata super negotio principali: sed super processu an sit diffinitiua.

1

c **Si vt proponis.** †Sententia lata tempore feriato [c] vel contra contumacem tanquam contumacem nõ valet ipso iure: tamen facit finiri iurisditionem iudicis delegati: ideo causa potest alteri committi. hoc dicit. ¶ †No.

2 ta quod sententia nulla saltem operatur hunc effectum: vt faciat finiri iurisditionem iudicis delegati: ⁊ sic ista iurisditio est valde debilis: nõ sic facit finiri iurisditionem ordinariĩ que nõ est ita debilis. ideo ille idem iudex qui eam tulit potest iterato eam

rato eam ferre:vt.l.iiñ.ȷ̃.de accuſat.⁊.ȷ̃.eo.l.ſi preſes.vt hic in
3 vltima gloſſa.¶†Sed an ex eiſdem actis poterit ferri ſecunda
ſententia ex quibus lata eſt prima:an autẽ expediat acta reite-
a rare.Dic ſm Barto.ꝙ ſi defectus erat[a] in ſola ſententia: puta
quia lata in die feriato poterit ex eiſdem actis ferri ſecũda:nec
expedit reiterare acta ſicut ſi illa ſententia non eſſet lata:quia
habetur pro non lata.Sed ſi eſſet defectus etiaʒ in actis opor
teret reiterare.Ange.dicit ꝙ per talem ſententiam finitur in-
ſtantia:⁊ ideo omnia acta que pereunt perempta inſtantia:vt
litis conteſtatio iuramentum de calumnia:⁊ ſimilia de quib⁹
in.l.cum mortua.iudica.ſolui.debẽt reiterari:quia perierant:
ſed ea que non perierunt:vt ſunt acta probatoria per teſtes vel
inſtrumenta non ſunt reiteranda.Certe Bartol.ſentit ꝙ per
ſententiam nullam non pereat inſtantia:⁊ ideo dictum Ang.
non videtur habere locum:et plus placet dictum Bartoli.
4 ¶†Item an ſit neceſſe qđ anteꝗ̃ feratur ſecũda pronuncietur
ſuper nullitate prime.Dic ꝙ nõ ſi apparebit ex actis ipſa nul-
litas:vt.ȷ̃.de ſenten.que ſine cer.quãtita.l.fina.in fi.al's ſecus.
Dic vt nota.per Bartol.in. cum querebatur.ff.de re iudica.
Iteʒ predicta ſunt ſpecialia in iuriſditione delegata ad litem:
ſed in alia poteſtate cõceſſa alicui ſi ille facit actum inualidum
per ipſum nõ finitur poteſtas:ſed iterato facere poteſt quouſ
executioni mandauerit id quod ſibi commiſſum eſt ſm Inno.
5 in.c.in literis.de officio delega. ¶†Item quãdo ſententia eſt
nulla:et quis vult petere hoc declarari:an debet adire eundeʒ
iudicem qui eam tulit: an vero ſuperiorem. Breuiter ſi ille
qui eam tulit erat delegatus:tunc quia finita erat iuriſditio
non debet ipſe idem adiri:ſed delegans.Nam hic erat delega-
tus:ſed ad preſidem eſt recurſus.Si vero erat iudex ordinari⁹
poteſt adiri ipſe idem:quia licet non poſſit cognoſcere de ini-
quitate ſue ſententie:nec ad ipſum appellare:bene tamen põt
cognoſcere de nullitate ſententie: vt.ȷ̃.eodem.ſi preſes. quia
non redarguitur actus ſuus ſiue animus ſicut poteſt recogno-
ſcere.de reſtitutione in integrum que impetratur contra ſuam
ſententiam. l.perfecti.de minori.poteſt etiam adiri ſuperior.
vt in.l.iiñ.ȷ̃.de accuſatio.¶Et notandum ꝙ cauſa nullitatis
deuoluit ad ſuperiorem nõ ſolum illum articulum nullitatis
imo etiam totam cauſam principalem ſuper qua poterit pro-
nunciare poſtꝗ̃ pronunciauit ſuper nullitate ſm Inno. quem
tenet Bartol.facit.l.cornelia pia.de iure patro.⁊.l.quedam.fa
milie herciſcun.Debes etiam ſcire qđ tunc ſententia nulla fa-
cit finiri iuriſditionem iudicis delegati quãdo ex toto fuit fun
ctus ſuo officio:quia pronunciauit ſuper toto:et ſm formam
reſcripti:ſi vero non ſuper toto:prout debebat vel contra for-
mam reſcripti:non finitur eius iuriſditio:vt in.l.quid tamen.
de arbit.⁊ ſic ipſe idem poſſet adiri.Et vide que notantur per
6 Bar.in.l.ſi expreſſum.de ap.†Sentẽtia autem lata ſuper nul-
litate:licet nõ ſit lata ſuper negotio principali:ſed ſuper ꝓceſſu
eſt diffinitiua:ſʒ ſuper principali negotio:vt not.Inn.in.c.au-
ditis.de procura.

1 **Si vt proponis.** †Sententia lata in alio loco ꝗ̃ debue-
rit ferri eſt ipſo iure nulla.hoc dicit. Debet autem
ferri in loco conſueto ſi erat ordinarius iudex et ha-
buit certum tribunal:vt in.l.fina.de iuſti.⁊ iure.vel ſi erat iu-
dex plurium locorum:vt preſes prouincie in qualibet ciuitate
habet locum deputatum:ſicut epiſcopus in quolibet loco ſue
dioceſis:vt in.c.ſi epiſcopus.de offic.ordi.lib.vj.et ita loquitur
iſta lex ſcʒ in preſide.Si autem erat iudex delegatus tũc debet
ſibi eligere locum:et poſtꝗ̃ elegerit omnes citationes cẽſentur
facte ad illum locum:vt hic etiam colligitur. Gloſſ. intelligit
legem duobus modis.ſ.qđ obreptio fuit facta iudici.videlicet
qđ cum eſſet actum ꝙ in certo deberet ſedere:⁊ ſentẽtiam ferre
qđ tu aduerſarius meus eras contentus quod in alio loco face
ret:tamen hoc non erat verum.vnde citatus ſimpliciter vt cõ
pareres comparuiſti in loco de quo fuerat actum prius: et ibi
non reperiſti iudicem:quia erat in alio loco de quo ſibi ſuaſi:
et ibi dedit ſententiam.⁊ iſtam tenet Bart.quia iſta fuit pro-
prie ſurreptio que fuit facta iudici:et tale mendacium reddit
ſententiam nullam:vt hic qđ eſt notandum ſm Barto.et alio
modo legitur qđ fuit facta ſurreptio parti:tamen Bartol.nõ
tenet q2 propter mendaciũ dictũ parti non redditur ſententia
nulla ipſo iure:ſed aduerſus eam paratur exceptio vt in.l.j.§.
ſi reus.de eo per quem fac.eſt.

2 ☞ Snĩa qua pronunciatur appellationem fore deſertam eſt
interlocutoria tamen habet vim diffinitiue.⁊ nu.4.
3 Quis iudex habeat neceſſe pronũciare appellationem deſertã.
An ſit neceſſe qđ ita pronuncietur.
4 Quando pronunciatur appellationem fore deſertam videtur
confirmari ſententia prima.

1 **Si preſes.** †Sententia nulla non impedit ordinarium iterum ſuper eodeʒ
2 cognoſcere.hoc dicit.†Et ſemper allegatur qđ ſen
tentia qua pronunciatur appellationem fore deſer
tam eſt interlocutoria:tamẽ habet vim diffinitiue quod patet
quia lata cõtra minorem indefenſum eſt ipſo iure nulla:vt hic
ſic dicim⁹ in diffinitiua: vt in.l.cũ ⁊ minores.§. ſi aduer. rem
iudi.ſecus in aliis interlocutoriis:vt ibi not. Et dic ꝙ anteꝗ̃
eſſes conſtitutus curator iſtius adulti lata erat ſententia con-
tra eum.⁊ ab ipſa fuerat appellatum per actorem conſtitutuʒ
a tutore vel a curatore:quem tunc habebat.ſ.a preſide ꝓuincie
quia lata erat per delegatum ab eo vel per magiſtratum mu-
nicipalem debes ſcire qđ interpoſita appellatione per dictuʒ
actorem finitum eſt officiũ ipſius actoris:ſicut officium procu
ratoris dati ad litem lata ſententia ⁊ appellatiõe interpoſita
⁊ ideo proſecutio nõ pertinebat amplius ad illum actorẽ vel
procuratoreʒ.vt.ȷ̃.de appel.ſi acto.ſed pertinebat ad curatorẽ
vel tutorẽ ipſius:quoniaʒ ſi ipſos nõ habebat q2 forte mortui
vel abſentes:⁊ ſic nõ fuit qui cauſam defenderet preſes ad in-
ſtantiam aduerſarij pronunciauit appellationem fore deſertã
que tamen non erat habet locum quod hic dicitur vt ipſe ideʒ
preſes poſſit adiri vt ſuper hoc ꝓnunciet ⁊ etiam ſuper nego-
tio principali ſi reuera nõ erat deſerta:nec obſtat.l.ſi vt propo-
nis.la.j.§.eo.q2 ibi erat iudex delegatus:cuius mandatũ fini-
tur ꝑ ſententiam nullam:hic erat ordinarius cuius iuriſditio
3 non finitur.¶†Sed quero quis iudex habeat pronũciare ap-
pellationem deſertam. Dic quod iudex ad quẽ ſeu iudex ap-
pellationis:ſi coram eo fuit proceſſum in cauſa appellationis
al's ſi nullo modo fuit ꝓceſſum:tunc iudex a quo ita conſuluit
Feder.de ſenis in cõmento.cxxviij.¶Item an ſit neceſſe ꝙ ita
pronuncietur Glo.qđ no.ȷ̃.de appella.l.eos.in gloſſ.not. forte
4 circa medium.⁊ Bal.in.l.ij.§.vt lit.pen.¶†Vltimo no.gloſſ.
dum dicit.Sententie cõfirmationis:ꝙ quãdo pronunciatur
appellationem fore deſertam videtur confirmari ſnĩa prima:
ideo habet vim diffinitiue.

a ¶Qđ ſi defectus erat.adde Spec.⁊ ibi Io.an.ĩ addi.Spe.in tit.de ſent.pla.§.iuxta v̇.ſʒ ſi cã.⁊ Pet.de anch.ĩ cle.j.de re iudi.⁊ doc.ĩ.c.ad ꝓbãdũ extra eo.ti.⁊ diſtinctionẽ bart.refert et ſequit᷑ alexan.de imo.in conſi.liij.col.pe.in pñ.i.v.vo.Frã.Cur.

2 ☞ Sententia lata pro eo qui nõ fuit cõtumax:an valeat.

1 **Si aque.** †Not.non valere hic ſententiam latã contra abſentem ⁊ non contumacem
etiam ſi fuerit citatus ⁊ tunc dicitur non contumax
quando citatio nõ fuit debito modo facta vel ſi fuit
citatus fuit impeditus cõparere:⁊ iudici erat notum impedi
2 mentum.l.queſitum.de re iudi.al's valeret mero iure.¶†Di-
cit etiã prima gl.ꝙ ſi nõ fuit contumax etiam ſi ſit lata pro eo
nõ valeret que gl.ſemper allegat᷑.⁊ de hoc dic vt.l.furioſo.quã
glo.alleg.qđ mihi videt᷑ difficile ſi fuit lata ad inſtantiã partis
preſentis ⁊ petentis.nam ꝙ debeat eſſe contumax: ad hoc vt
valeat eſt introductum fauore ipſius citati ergo non debet re-
torqueri in eius odium vt nõ valeat etiã ſi ſit lata pro eo.vide
Bar.in.l.furioſo.

2 ☞ Miſſus in tenutam an efficiatur poſſeſſor.
3 In iudiciis etiam ciuilibus admittuntur citationes genera-
les ꝙ quis veniat ad proſequendum litem.
Quod ad hoc vt virtute talis citationis poſſit procedi ad illa
de quibus hic requiratur qđ ſit citatio peremptoria.
4 Que dicatur citatio peremptoria.
5 Quod poſſunt fieri citationes per literas quas nuncius por-
tat vel per nuncium ſine literis.
Quod poſſint etiam fieri per edictum poſitum in albo.
6 Quod virtute iſtius generalis citationis poſſit ꝓcedi ad oẽs
actus ipſo vlterius nõ citato etiam ad diffinitiuam.
7 Miſſio in poſſeſſionẽ ex primo decreto qđ fiat poſt litẽ conte-
ſtatam ſicut ante an tunc ſit maioris virtutis.
8 In cauſa criminali licet reus ſemel cõparuerit ⁊ dederit fide-
iuſſores de ſe repreſentando: ſi poſtea citatus non comparet
poteſt poni in banno ex forma ſtatuti ſicut ſi nũꝗ̃ cõparuiſſet
licet ſtatutum loquatur de eo qui non cõparuit vt poſſit poni
in banno.

1 **Conſentaneum.** †Reus conuentus actiõe reali abſens
poſt litem conteſta. debet in contumacia ſolenni-
ter conſtitui.⁊ tunc contra eum poterit alterum de
tribus remediis exerceri vel perſone captio vel poſſeſſionis
tranſlatio vel diffinitiue ſententie pronunciatio.h.d.ſm Ia.
bu.⁊ Bar.⁊ eſt ſingularis.l.⁊ famoſa.Et aduerte ꝙ iſta tria
concurrunt pro intellectu iſtius.l.ſcʒ ꝙ hic lis erat conteſtata
anteꝗ̃ re⁹ ſe abſentaret qđ colligitur ex fine vbi dicitur ꝙ po-
terit ferri ſnĩa diffinitiua qđ non eſſet ſi non fuiſſet conteſtata
quando reus abeſt.licet quando abeſt actor hodie per aut.hic
poſitam bene poteſt ferri lit.non conteſta.Secũdo ꝙ hic age-
batur actione reali.ſi enĩ actione perſonali nõ haberet locum

qđ hic dicitur vt cōtra contumacem possit procedi ad priuandum ipsum possessione rei petite: ⁊ ad trāsferendum ipsam in actorem vt sic de reo efficiatur actor ⁊ nō audiatur nisi de proprietate: imo fieret missio ex primo decreto per quam missus non efficeret possessor: sed simpliciter detentator ⁊ reus postea reuersus refundendo expensas ⁊ satisfaciendo de iudicio sisti recuperaret tenutam ⁊ remaneret possessor: sicut prius erat. l.
2 si quis emptionis. §. item si quis. ff. de prescrip. xxx. anno. † iste autem tex. vult qđ missus in tenutam efficiatur possessor prout dicit vel possessionem bonorū cui incumbit ad te transferre ⁊c. et per consequens reus postea comparendo eam non recuperat etiam si vellet refundere expensas ⁊ satisdare: sed potest de nouo agere contra actorem et audietur de proprietate si eam probat qđ non fuisset necesse in precedenti casu: quia non habuisset necesse probare dominium cū sit reus: sed actor habeat necesse probare: ⁊ nō est paruum incōmodum hoc quod conuentus de reo fuerit effectus actor: ⁊ habeat necesse probare quod prius nō habebat. Item tertiū est: q2 non erat liquidū de causa ⁊ actor indigebat vt reus veniret ad iudicium: ⁊ suis respōderet positionibus: quia forte nō poterat actor aliter probare suam intentionē. Si autē fuisset liquidum vel potuisset liquidare aliter ꝙ per ipsum reum non haberet locū qđ hic dicitur ꝙ potest capi persona vt veniat corā iudice vel ꝙ fieret missio in tenutam rei: imo posset petere actor si erat liquidū de causa vt feratur diffinitiua: vel si non erat liquida vt admittatur ad liquidandum qua liquidatione facta feratur diffinitiua premissa citatione peremptoria ad sententiaz audiendam: ſ3 hoc quia non erat liquidum fit citatio peremptoria nō specialiter ad sententiam audiendam: sed vt compareat ad prosequēdam litem ⁊ ad respondendum actori ⁊ suis positionibus qua citatione sic generaliter facta: si non comparet potest procedi ad omnes alios casus sine vlteriori citatione etiam ad sententiaz ad quam isto casu specialiter non est amplius citandus: vt hic colligitur manifeste. nec obstant iura dicētia ꝙ ad sententiam est specialiter citandus: vt not. in aut. iubemus. §. de iudi. ⁊ in clemen. sepe. ver. sententiam. de verbo. signifi. quia procedunt quando non fuisset contumax in veniendo ad prosecutionem iudicij: nec fuisset ad hoc generaliter citatus: sed virtute istius generalis citationis potest procedi ad oēs alios actus etiā ad sententiam diffinitiuam postꝙ nunꝙ comparuit: vt hic colligitur fm omnes: sed si comparuisset semel non posset procedi ad alios actus nisi iterum citaretur. de hoc p Bar. in extrauaganti ad reprimēdū. super verbo de crimine. vbi omnino vide qui allegat istum text. notabilem. illa tamen practica in singularibus ciuitatibus parum est in vsu: sed in curia romana vel principis: vbi citantur de longinquis partibus: ⁊ vbi difficilis est reiteratio citationis obseruatur: vt not. per canoni. i. c. consuluit. de offic. delega. et in additione Specu. titu. de citatione. vbi omnino vide ⁊ in. c. eum qui. de eo qui mit. in possess. lib. vj. in nouel. in his paucis verbis cōsistit substantia et intellectus huius singularis. l. ⁊ multum famose ⁊ habentis plures gloss. quas Bartol. recitat prout iacent: vnde vide per teipm. ¶ † No. ergo primo quod in iudicijs etiam ciuilibus admittūtur citationes quod si quis veniat ad prosequendum litem. et ad hoc allegatur ista. l. Item qđ ad hoc vt virtute talis citationis possit procedi ad illa: de quibus hic requiritur quod sit
4 citatio peremptoria. ¶ † Item tertio ꝙ peremptoria dicitur si fuerint tres citationes cum interuallo decem dierū fm glos. pro qualibet vel vnica tātum pro omnibus cum cōminatione qđ si perseuerat in cōtumacia procedetur ad vlteriora ipo amplius non citato. hoc vult dicere tex. si in contumacia perseuerat qđ ista verba ponantur in citatione quando fiat vna ꝓ oī-
5 bus vt dicatur peremptoria. ¶ † Item quarto not. ꝙ possunt
a fieri citationes per literas[a] quas nuncius portat. possunt etiā fieri per nuncium sine literis: de quibus vide plura bona per Barto. in extrauaganti ad reprimendū. super verbo per nuncium. ⁊ super verbo literis. Potest etiam fieri per edictum positum in albo: vt in illa extrauaganti in verbo pro edicto: sed ista non potest fieri nisi per iudicem ordinarium vel delegatū principis: ⁊ hoc de iure ciuili: sed de iure canonico prouisum est ꝙ ista citatio per edictum non possit fieri sine speciali licētia principis: ⁊ eo tantum casu quo citatus latitat et nō permittit nuncium ad se peruenire vel quādo non potest accedit ad locum vbi est citatus: ⁊ fuit optima prouisio etiā equa: vt
6 in clemen. i. de iudi. ¶ † Itē not. ꝙ virtute istius generalis citationis potest procedi ad oēs actus ipso vlterius non citato etiaz ad diffinitiuam. ⁊ ad hoc allegatur iste tex. ⁊ intellige vt
7 §. dixi quando fit de absente in longinquis partibus. ¶ † No. etiam ꝙ post litem cōtesta. fit missio in possessionem ex primo decreto. sicut ante litem cōtesta. maioris: tamē virtutis est illa missio: quia per eā trāsfertur possessio in actorē si agebat actione reali non simplex detentatio: quia actor nunc erit reus et reus efficietur actor: ⁊ sic non auditur reus de possessione vt possit eam recuperare refundendo expensas ⁊ satisdando de iudicio sisti: sed solū de proprietate si vult dare libellum ⁊ asserere rem ad se pertinere: ⁊ tunc habebit necesse probare ꝙ res esset sua. ¶ Quid autem si lis non erat cōtesta. sed quasi. dic ꝙ nunc loquit. l. ij. §. vbi in rē actio. si non erat contesta. nec quasi siue sit actum reali siue personali fit missio in possessionez per
8 quā non transfertur possessio: sed detentatio. ¶ † Ultimo per istum dicit Bart. in. l. penul. de quibus re. ad eun. iudi. ea. qđ in causa criminali: ſ3 reus semel comparuerit ⁊ dederit fideiussores de se representando si postea citatus non cōparet potest poni in banno ex forma statuti sicut si nunꝙ cōparuisset: licet statutum loquatur de eo qui non cōparuit vt possit in banno poni. nam idem si cōparuit ⁊ litem fuit cōtestatus si postea nō comparet. ⁊ sic habetur pro confesso si est positus in banno. ⁊ hoc dicat statutum qđ bānitus habetur pro confesso. nam in criminalibus proceditur sicut in ciuili. l. absentem. ff. de penis sed in ciuili si semel cōparuit ⁊ contestatus est ⁊ postea nō cōpareret procederetur ad oēs actus: vt hic: ergo ⁊ idem debet esse in criminalibus fm eum.

a ¶ Per literas. Adde Ange. in l. vt perfectius. i vltima col. C. de anna. excep.

2 ¶ Qđ ista aut. intelligat qū actor dedit libellū: ⁊ fecit reum citari ⁊ reus cōparuit: ſ3 actor nō cōparuit vt tunc reus possit cōpellere actorē ad persistendum in iudicio vsꝙ ad litē finitaz super causa in libello deducta ⁊ quid si reus nō fuit vexatus ſ3 nō citatus cōpareat ⁊ reperiret libellū datum.

3 Ista aut. inducit de nouo ꝙ possit liquidari de causa per reuz etiam lite non. contestata.

4 Item inducit de nouo vt reus possit petere post liquidationē diffinitiuam sniam etiam lite nō contestata.

Item qđ in citationibus apponant. xxx. dies pro qualibet.

5 Quando impetratur iudex delegatus qualiter rescriptū principis debeat insinuari iudici ⁊ infra quantum tēpus.

6 Quando iudex delegatus facit partē citari in prima citatiōe debet inserere copiam rescripti nec tūc cōparēs potest petere copiam rescripti nec terminū ad cōtradicendum.

7 Casus in quo actor cōpellitur agere sed regulariter contra.

Si actor erat mortuus post citationē: an heres eius teneatur prosequi: an vero nouā instantiam inchoare.

8 Citationes debent fieri ad postulationem alterius partis et cautus sis qđ in actis scribatur ꝙ ad petitionē talis iudex cōmisit citationem.

9 Delegatus principis potest citare per edictum de expressa cōmissione principis: sed delegatus ab inferiore nō potest ordinarius vero sic: ⁊ quid de iure canonico.

Lis inchoatur per contestationē ⁊ qū a citatione.

10 Si citatus cōpareat in vltimo termino citationis d3 reficere expensas factas in primis ⁊ an in illis dicat fuisse cōtumax.

11 Quādo iudex procedit cōtra absentez potest ex officio suo supplere de facto etiam nemine petente.

12 Si reus abest lite nō cōtestata an actor poterit per istam aut. liquidare de iure suo ⁊ facere ferri diffinitiuā.

13 In iudicijs seruāda est equalitas inter litigantes. s. vt id qđ licet actori liceat reo: sed nō econtra.

14 Si reus est presens ⁊ lis non contestata: an iudex possit eum cōpellere ad respondendum libello ⁊ ad contestandum eo casu quo non opponat aliquā exceptionem que habeat impedire lit. contesta.

15 An cōtra presentē ⁊ cōtumacem in nō parendo iudici habeat locum missio ex primo decreto sicut cōtra absentē cōtumacem in non comparendo.

16 Si lis erat contestata ⁊ reus est absens: an possit actor petere diffinitiuā sententiam ferri.

17 Quando reus absoluitur q2 actor non probauit talis absolutio est diffinitiua.

Ui semel. Ista aut. emanauit ad suppletionem. l. consentaneum. nā illa loquit quādo reus aberat ⁊ ꝓuidet actori presenti. et ista loquitur quādo aberat actor ⁊ prouidet reo presenti cōtra actorē. Itē illa qū lis erat cōtest. ista vero qū nō erat: ⁊ sic vtroꝗ casu locū habet. Itez illa qū actione reali. ista vero loquitur siue reali: siue personali. h. d. in effectu. ſ3 doc. nō signent. ¶ † Actor debet perseuerare in lite in qua dedit libellum ⁊ fecit reum citari si reus comparuit ⁊ vult litez prosequi quousꝗ causa finiatur ⁊ terminetur. hoc pmo. ¶ Et si hoc nō facit ad instantiam rei potest citari peremptorie per tres citationes cū interuallo. xxx. dierum pro quolibet ⁊ si nō cōparet expectatur p annū. quo elapso poterit reus liquidare de iure suo quod olim non poterat ⁊ etiam iudex ex officio suo potest perquirere

perquirere veritatem qua reperta potest iudex ad diffinitiuã sñiam peruenire etiã lite non contesta. ꝛ eam ferre ꝑ parte ius habente etiã pro actore absente. hoc secũdo. Sed si actor cõparat infra annũ auditur dũmodo refundat expensas ꝛ caueat de prosequẽdo. hoc tertio. Et si postea iterũ causam relinquat ꝛ iterũ se absentat cadit a iure suo: ꝛ sic fertur sñia contra eum indistincte siue ius habeat siue non. h. d. quarto ꝛ vltimo tota auf. que est valde vtilis ꝛ bene glossata: ꝛ famosa: ꝛ Bart. eam bene examinat. Cuius rei gratia scire debes: ꝛ istud est substantiale qd̃ dat eã intelligere ꝙ iure veteri ffoꝛũ si actor fecit reuz citari ꝛ reus comparet ipse reus nõ habebat aliud remediuz nisi absolueretur a termino citationis: ꝛ vt actor cõdemnetur in expensis: ꝛ non audiatur postea volens comparere nisi refusis expensis: ꝛ tunc debeat audiri in prosequendo eundem libellum sicut prius si durabat tempus instantie non autẽ reus absoluebatur ab instãtia edicti. i. citationis: ꝛ poterat absolui etiam actore vlterius nõ citato. ꝛ hoc probatur in. l. ꝛ post edictum. §. j. vel. ij. que incipit circumducto. ff. de iudi. nec poterat petere reus ferri diffinitiuã sententiam etiam si lis erat contestata: ꝛ liquiduz de causa: quia actore absente non contrahebatur olim hermodituz. i. litis desertio. Ex hoc contingebat iniquitas: quia si aliquis forte potens volebat alium suum maliuolum vexare poterat dare libellum ꝛ facere ipsum citari: deinde non curabat prosequi per aliquod tẽpus: postea comparebat ꝛ refundebat expensas ꝛ volebat prosequi. deinde se absentabat ꝛ similiter faciebat per totum triẽnium quo durabat instantia qd̃ erat magnum incõmodum ipsius rei: licet nõ sic reo absente: q: si lis erat contesta. siue esset liquidum de causa siue nõ poterat actor liquidare ꝛ facere reum cõdemnari. Superuenit. l. properandum. §. de iudi. in. §. ꝛ si quidẽ. que addit duo: eo casu quo erat lis contesta. s. vt reus faceret actorem citari simpliciter peremptorie tribus citatiõibus cum internallo decem dierum pro qualibet: ꝛ postea circa finẽ instantie interpellaret iudicem vt videret actã ꝛ si reperiat liquidum esse de causa ferat sententiam diffinitiuam pro reo vel pro actore absente: si nõ erat liquidum de causa poterat petere se absolui ab instantia iudicij: nõ autem poterat liquidare actore absente: licet econuerso: ꝛ si melioris conditionis erat actor ꝙ reus Sed si lis non erat contesta. non habebat locum: qd̃ ibi dicitur vt possit procedi ad diffinitiuam: ideo superuenit ista auf. qd̃ est tertium ius. ꝛ addit alia duo ꝙ etiam si lis non erat cõtest. postꝙ reus fuit citatus ꝛ cõparuit si sua interest ꝙ causa finiatur ne quotidie molestetur procedatur contra actorem: vt hic ꝛ ponatur in contumacia quo facto si non erat liquidum de causa poterat liquidare: ꝛ etiam iudex ex officio suo poterat inquierere ꝛ reperire veritatem: ꝛ hoc est vnum. ¶ Item illud qd̃ reperta veritate potest petere ferri diffinitiuã sententiam: ꝛ est casus in quo lite non contesta. fertur diffinitiua: ꝛ sic reus efficitur melioris conditionis contra actorẽ absentem ꝙ econuerso: quia erat melioris conditionis actor prius ꝙ tunc per ea que. s. dicta sunt. Et diuide istam auf. in quatuor partes vt in summario. secunda ibi: qd̃ si causam. vsq ibi: sed nec intertertia ibi: vsq ad versi. is quoq. vsq in fi. Et fuit valde vtilis ista auf. vt tollantur vexationes quas quidã interdum faciũt
2 contra suos inimicos. ¶ † Nota ꝙ ista auf. intelligitur quãdo actor dedit libellum ꝛ fecit reum citari ꝛ reus comparuit sed actor non comparuit: tunc enim reus quia fuit vexatus potest compellere actorem ad persistendum in iudicio vsq ad litem finitã super causa in libello deducta ad contesta. lit. ꝛ alia faciẽda que sunt necessaria. Sed si reus nõ fuit citatus vel nõ comparuisset in termino: licet postea cõparens reperiret libellum datum tamen quia non fuit vexatus non haberet beneficium istius auf. vt posset procedere cõtra actorem eo modo quo hic
3 dicitur. ꝛ istud est substantiale: ʒ nõ tangat per doc. ¶ † Item ista auf. inducit tria de nouo. s. ꝙ possit liquidare de causa per reum etiam lite nõ contesta. qd̃ non erat nec de iure ffoꝛũ: nec de iure. C. imo nec post litem contesta. poterat reus liquidare actore absente: sed vel debebat petere se absolui a citatione de iure ffoꝛũ. vt in. l. post edictum. §. circũducto. de iudi. vel si lis erat contesta. poterat petere se absolui ab instantia iudicij: vt in. l. properandum. §. ꝛ si quidem. ꝛ istud nõ sufficiebat reo: q: actor poterat inchoare nouam instãtiam super eodem libello
4 ꝛ tenere ipsum in litigio per longa tempora. † Secundum est qd̃ inducit de nouo vt reus possit petere post liquidationem diffinitiuam sententiam etiam lit. non contesta. qd̃ etiam non erat nec de iure ffoꝛum: nec. C. nisi quando lis erat contesta. ꝛ liquidum de causa: vt in. §. ꝛ si quidem. Tertium est de temporibus apponendis in citationibus: quia de iure veteri. C. ꝛ ffoꝛ apponebãtur. x. dies ꝑ qualibet. hic vero. xxx. ꝛ dicũt quidam ꝙ iura vetera corriguntur. Alij dicũt ꝙ loquunt quando reus abest: vt in. l. consentaneum. vel quando abest actor ꝛ lis erat contesta. vt in. §. ꝛ si quidem. hic vero quãdo aberat actor ꝛ lis nõ erat contesta. vnde cuz non possit perueniri ad diffinitiuã ꝑter ordinem iuris grauatur reus in hoc vt plures dies debeant apponi in citatione: ꝛ hoc placet: ʒ alij ꝯtra de quibus in glo. que incipit edictum. hic vero ꝓcedit qñ tẽpus instantie erat triẽnium de iure cõi: vel qñ nullum tẽpus erat prefixum instantie vt in curia romana de iure canonico: ʒ in ciuitatibꝰ singularibus in quibus sunt statuta ꝙ tẽpus instantie sit minus debent abbreuiari iste dilationes taliter ꝙ cadant infra tempus instantie fm̃ ꝙ iudici videbit equum ꝛ loco anni qui datur post tres menses dabit tertia pars totius partis instãtie sicut annus est tertia pars triennij: ꝛ etiam ex causa quãdo est trienniũ tẽpus instantie poterit iudex abbreuiare hec tẽpora expectatoria: quod dic plene per Bartol. in. l. ij. de re iudi. ꝛ
5 tangit hic in eadem glo. ¶ † Item no. in prin. dum dicit. Iudicique insinuatis ꝛ per eum aduersario cognitis ꝙ quãdo impetratur iudex delegatus rescriptum insinuatiõis debet insinuari iudici: ꝛ de iure canonico declarat ꝙ fiat hoc infra annum vt in. c. plerũq. de rescrip. quo elapso rescriptũ annullabitur.
6 ¶ † Item cum dicit per ipsum aduersario cognitis. allegatur qd̃ quando iudex delegatus facit partem citari in prima citatione debet in citatorio inserere copiam rescripti. ꝛ per hoc dicunt docto. qd̃ citatus comparens nõ potest petere copiam rescripti nec terminũ ad dicendum contra: q: cũ habuit copiaz in citatorio iterum non est fienda: q: debuit venire paratus si aliquid volebat dicere contra ꝛ semel cũ essem scholaris vidi dñm Pe. de perusio fratrẽ Bal. allegare istuz tex. ad hoc coram
7 iudice potestatis. ¶ † Itẽ no. casum in quo actor cõpellit agere regulariter cõtra: vt. C. vt nemo inuitus. Sʒ pone qd̃ actor erat mortuus post factam citationẽ: an heres eius habeat necesse prosequi an vero nouã instantiã inchoare. dic qd̃ primuz verius est no. Cy. §. de delic. defunc. l. j. in fi. gl. ff. de inoffi. test.
8 l. filius. §. j. in gl. j. ¶ † Item no. tertio dum dicit. Reo postulãte quod citationes debent fieri ad postulationẽ alterius partis: ideo sis cautus qd̃ in actis hoc scribatur qd̃ ad petitionez talis iudex cõmisit citationem: al's nõ valeret l. ad perempto-
9 rium. de iudi. maxime qñ procedit cõtra absentẽ. ¶ † Quarto not. qd̃ delegatus principis potest citare per edictũ de expressa cõmissione principis: vt in versi. que citatio: al's secus. delegatus vo ab inferiore nõ potest: sed ordinarius sic. ꝛ hoc de iure ciuili: sed de iure canonico nõ: vt in clemẽ. j. de iud. ¶ Quinto no. dũ dicit. Etiam si lis cepta non sit. ꝛ glo. dicit. s. per cõtestationem qd̃ lis inchoatur per contestationem: vt not. in. l. fi. §. de tempo. app. in glo. que incipit dicunt quidam. Alij dicũt qd̃ a citatiõe: vt no. §. de in ius vo. super rubrica. Utrunq est
10 verũ diuersis respectibus. ¶ † Ultimo no. fm̃ Bar. in ver. sed nec intra. qd̃ si citatus comparet in vltimo termino citatiõis debet reficere expensas factas in primis: licet in illis nõ fuerit contumax: q: verum est quantũ ad hoc ne possit perueniri ad actum quẽ intẽdit qui citari fecit: sed tamẽ ad hoc vt teneatur reficere expensas dicitur fuisse contumax. ꝛ Bar. valde no. hoc ꝛ vide qd̃ ipse no. in. l. qui ante calendas. de ver. obli. Allegatur
11 etiã iste tex. per Bar. dum dicit. † Et perquisita veritate ꝙ qñ iudex procedit contra absentem potest ex officio suo supplere de facto etiam nemine petente. facit. l. ampliorem. §. de appel. de hoc vide Bar. §. vt que desunt aduo. partiũ. l. vna. vbi alter videtur loqui. Omissis alijs glo. quas Bar. sigillatim recitat ꝛ declarat capio glo. magnam que incipit. s. talis citatio: ꝛ eam recito per quatuor principales questiones ꝛ per quasdam accessorias. oppo. quia dicit aliqua notanda. ¶ Primo eñ queritur quia tex. dicit in vẽr. qd̃ ꝛ locum habet: ꝙ predicta locum habent etiam si lis non sit cepta ꝛ non contesta. ad quid referatur ille vers. an ad precedentia in quibus dicitur de citatione fiẽda: an etiã ad sequentia in quibus dicitur de sententia ferenda. In gloss. sunt due opi. vna ꝙ ad precedentia. altera ꝙ ad sequentia. Tu dic ꝙ tam ad precedentia ꝙ ad sequentia vt possit citari: ꝛ in contumacia constitui ꝛ etiã hoc facto possit de negotio liquidari: ꝛ diffinitiua sñia ferri. ¶ Sed oppo. si lis nõ erat contesta. nec liquidũ de causa: ergo nõ poterat ferri diffinitiua. sed interlocutoria ab obseruatiõe iudicij: vt. l. ꝑperandum. §. ꝛ si quidẽ. §. de iudi. Sol. tex. hic soluit. dũ dicit ꝙ reus potest liquidare: ʒ non sit contestata. ꝛ isto casu postꝙ erit contesta. liquidatuz habeat locum qd̃ dicitur de diffinitiua: al's secus: sed fertur
12 interlocutoria. ¶ † Secũda questio est. Quid si reus abest lit. non contesta. an actor poterit per istam auf. liquidare de iure suo ꝛ facere ferri diffinitiuã per istam auf. Glo. ꝙ nõ: q: nihil innouat reo absente: sed demum absente actore: ideo seruanda sunt iura vt non possit ferri diffinitiua: sed cõtra reum non cõparentem proceditur ex missione ex primo ꝛ secundo decreto:

13 vt in. l. si quis emptionis. §. pen. de prescrip. xxx. ann. ¶ †Sed oppo. cõtra duobus modis. Primo de regula que est qd in iudicijs seruãda est equalitas inter litigãtes: ⁊ qd licet vni licet alteri. l. fi. j. de fruc. ⁊ lit. expen. Sol. verũ est id qd licet actori licet reo vt ibi: sed non econtra quicquid licet reo licet actori: qr reus est fauorabilior: ideo lz ipse possit lit. nõ contesta. liquidare ⁊ sñiam ferri ɔtra actorẽ absentẽ petere: nõ sic econuerso. ¶ Item oppo. ad idem de aut. vt oẽs obed. iudi. prouin. §. per vim. vbi reo absente fertur diffinitiua sicut actore absente. Gl. soluit duobus modis. tene quã vis. s. qd ibi lis erat quasi ɔte. qd operatur tm̃ quãtum vera cõtesta. ⁊ qd nõ loquitur de diffi-
14 nitiua sz de interlocutoria. ¶ †Tertio quero in v. ⁊ idem dico quid si reus est presens ⁊ lis nõ contesta. an iudex possit eũ cõpellere ad respõdendũ libello ⁊ ad ɔtestandum. ⁊ intellige gl. eo casu quo reus non opponit aliquã exceptionẽ que habeat impedire lit. ɔtesta. de quibus per Bart. in. l. nam ⁊ postea. de iureiur. nã esset certum qd non: nec posset ipsum punire si nõ cõtestaretur: qr licite facit ⁊ iure permittente. Si ergo nullam iustam causam allegat: an cõpellatur. Gl. qd nõ nisi in casu. ff. de pcura. l. sed ⁊ hec. §. preter. sed dicit qd contra eũ nõ parentẽ iudici fit missio ex primo decreto: ⁊ etiã potest puniri p motu iudicis. Primũ dictum qd nõ possit precise cõpellere nõ placet: licet Bart. sequatur gl. j. per. l. j. §. quid ergo. de ven. inspi. Secundo quia si nõ posset ipsum de iure compellere non esset contumax si non obediret iudici: ergo non posset iudex procedere ad missionem tanꝙ contra cõtumacem nec etiã ad penã.
15 cuius contrarium glo. dicit. †Secundum dictum est notabile qd contra presentem ⁊ cõtumacem in nõ parendo iudici locũ habet missio ex primo decreto sicut contra absentem cõtumacem in nõ cõparendo propter qd fuit inuenta missio ex primo decreto: circa qd vide Barto. in. l. si finita. §. iul. de dam. infec. ⁊ Cy. in. l. j. de lit. contesta. in. vij. q. facit. l. non tantum. §. fi. de
16 fideicõ. libe. ibi pone ⁊c. ¶ †Quarto ⁊ vltimo queritur quid si lis erat cõtesta. ⁊ reus erat absens: an possit actor petere diffinitiuam sñiam ferri. Gl. dicit qd sic si erat liquidum de causa: als nõ diffinitiuã sed interlocutoriam ab obseruatione iudicij dicit esse ferendam per. §. ⁊ siquidẽ. ¶ Sed contra qd etiam si nõ sit liquidum possit ferri diffinitiua: vt in. l. qui accusare. s. de eden. vbi si actor non probauit: ⁊ sic non est liquidum de causa fertur diffinitiua: quia reus absoluitur non dico ab obseruatione iudicij: sed a postulatione actoris que absolutio est sententia diffinitiua fm glo. ⁊ bene qd patet: qr si transiuit in rem iudicatam actor amplius nõ auditur etiam si velit pbare per instrumenta de nouo reperta: vt. l. sub specie. j. de re iudi. ⁊ l. argentarius. §. cum autem. de eden. Dicit glo. qd ibi quãdo reus est presens: nos loquimur quãdo absens. Ista est miserabilis glo. ⁊ nõ est vera: qr non est curandum an sit presens vel absens ex quo erat reus ⁊ lis contesta. ideo dic qd in. l. qui accusare. erat liquidũ: qr datus fuerat terminus actori ad pbandum ⁊ non probauit: ideo non erat verũ qd asseruit in libello: tunc autem diceretur non liquidum quando talis terminus non fuisset datus: sed potius diceretur nihil sufficiẽter citatũ ꝙ nõ esse probatum: vt not in. d. §. ⁊ si quidẽ. quinimo quãdo reus est absens ⁊ lis cõtest. etiam si non sit liquidum: actor poterat liquidare de iure suo etiam de iure veteri fforũ: et petere
17 diffinitiuã ferri: vt. l. ⁊ post edictum. §. j. de iudi. †Et no. istam glo. cõtra errores quorũdam qui credunt ꝙ quando reus absoluitur: qr actor non probauit talis absolutio est interlocutoria non diffinitiua ⁊ credunt qd iterato possit agere ⁊ pbare: ⁊ vidi valentes viros hoc tenere qd est contra hanc gl. ⁊ cõtra tex. de quibus. s. ⁊ vide quod no. Bal. in. l. si ex cautione. post prin. de non nume. pecu.

2 ☞ Quãdo denunciationes seu citationes sunt pauciores ꝙ quatuor: an debeat expresse dici qd citatur peremptorie: vt habeat vim peremptorij.

1 **Tres denunciatiões.** ¶ †Tres denunciationes habent vim peremptorij: etiam si non dicatur peremptorie: ⁊ sufficiunt vt valeat sententia. h. d. ¶ Sed quia requiritur quarta citatio: ⁊ illa dicitur peremptoria: vt in. l. ad peremptorium. cum. l. seq. de iud. Respõdeo fateor qd tũc erit peremptoriũ solẽne. sed iste tres citatiões habent vim peremptorie: nõ solẽne quẽ tantũ valent quantũ so-
2 lenne. ¶ †Itẽ opp. qd qñ sunt pauciores ꝙ quatuor debet expresse dici qd citatur peremptorie vt habeat vim peremptorij: vt in dictis. ll. habetur. Sol. verum est qñ erat vna tm̃ vel due: sed qñ tres nõ requiritur ꝙ dicatur peremptorie: vt est casus no. hic. ⁊ pdicta vera sunt nisi citatus respõdeat nolo cõparere. Nam tunc etiã vnica citatio sine expressione peremptorij: ⁊ sine cõminatione habet vim peremptorij vt vlterior citatio nõ requiratur vt hic in gl. quã not. Breuiter hodie non videmus seruari istas solennitates in ciuitatibus ⁊ locis singularibus qr pars citat ad audiendã sñiam semel tm̃ nec facta expressiõe peremptorij: nec vnꝙ vidi de hoc opponi qd nõ fuerit sufficiẽs vide glo. in cle. j. de dolo ⁊ contu.

1 **Cum non.** †Sententia lata contra absentem ex causa necessaria probabili nõ nocet absenti. h. d. Glo. intelligit qd ideo nõ nocet: qr potest peti restitutio vel ad appellandum si fuit legitime defensus vel ad totam causam si nõ fuit: vt in. l. fi. cum ibi plene no. ff. de in integ. restitu. Ceterum de se valida est ⁊ noceret si restitutio non fuisset petita. hoc intellige quod valet mero iure si iudex nesciebat impedimentum absentie: sz si sciebat ipso iure nõ valet: vt not. in. l. quesitum. ff. de re iudi. ⁊ hoc in absentia necessaria ⁊ probabili: puta ex causa reipublice: sed si est voluntaria absentia vel necessaria: tamen nõ probabilis vt relegatio non dat absenti restitutio: quia non sunt absentie priuilegiate: ⁊ ideo si nõ appellat vel nõ psequit sñia nocet: vt in. l. seq. ⁊. l. papinianus exuli. de mino. beneficiũ tamen iuris cõmunis: puta appellandi nõ denegat infra tẽpus: vt. s. eo. l. ab eo. non sunt alia.

¶ De sententijs ex periculo recitandis Rubrica.

2 ☞ A sententia nulla nõ expedit appellare et si ad iudicem appellationis deuoluatur causa nullitatis pronunciatur superflue appellatum.
3 Sententia quando est nulla potest ex eisdem actis ferri noua sententia.
Sententie nõ debent ferri subito sed cũ deliberatiõe ⁊ quid si contrarium fiat an sit nulla.
4 Si potest probari iudicem non vidisse acta: ⁊ sic nõ adhibuisse cause cognitionẽ sententia nõ valet.
Sententie arbitrorum que ferũtur statim facto compromisso an valeant.

1 **Arbitri.** †Non sufficit sñiam latã esse in scriptis si nõ fuit recitata. h. d. prime. l. ⁊ debet recitari per ipsum eundẽ iudicem nõ per alium nisi sit de magnis magistratibus qui possunt per alium ferre sñiaz ⁊ non debet ferre subito: sed mature ⁊ deliberate: nec potest postea reuocari. ⁊. h. d. l. ij. ⁊ debet ferri causa cognita: ⁊ etiam scribi: als esset nulla. ⁊. h. d. l. iij. ⁊ sic vna addit
2 alteri: vt ex pdictis patet. ¶ †No. ex ista. l. j. qd a sententia nulla non expedit appellari: tamen ad iudicem appellatiõis deuoluitur causa nullitatis. l. quedaz mulier. fami. hercisc. ⁊. l. cornelia pia. de iure pa. ⁊ pronũciatur superflue appellatum.
3 ¶ †Item nota qd quando sententia est nulla potest ex eisdem actis ferri noua sñia: qr causa nullitatis cõcernit solam sñiam als secus vt dixi in. l. si vt proponis. s. ti. j. ¶ In. l. ij. no. qd nõ debent sententie ferri subito: sed cum deliberatione: si tamen contrarium fieret sñia nõ esset nulla dummodo esset adhibita cause cognitio: nã ista possunt stare simul qd sit adhibita ⁊ seruati termini: ⁊ tamẽ nimis subito fuerit data: quia satis restabat de instantia. Doct. volunt qd nihilominus valeat: vt not.
4 in. l. prolatam. j. ti. j. †Ex. l. vltima no. arg. qd si potest probari iudicem nõ vidisse acta: ⁊ sic nõ adhibuisse cause cognitionem sententia nõ valet. vide qd no. Bar. in. d. l. prolatam. Videtur etiã ꝙ sentẽtie arbitrorum que ferunt statim facto compromisso nõ valeant quasi late sint causa non cognita qd esset verũ nisi appareat qd per prius habeant arbitri plenã notitiam de negotio vt quotidie fieri videmus. facit qd no. p gl. in. l. necnon. §. si quis sepius. quibus ex cau. ma.

1 **Nisi breuiores.** †No. hic duos casus in quibus potest ferri sententia diffinitiua etiã sine scriptis. s. quãdo esset leuis seu de modica quãtitate: qd qualiter intelligat vide Bar. in. l. diuus. de bo. dã. Et qñ episcopus fert cã inter suos clericos qd no. ⁊ sicut non requiritur scriptura in sñia [a]: ita nec in actis sed stabitur dicto epi vel iudicis de actis cũ iuramento fm Bar. qui semp allegatur. Sed Ange. dicit ꝙ ista opi. nunꝙ sibi placuit: qr aperit viam multis fraudibus: ideo dicit debere pbari per testes si nõ extat scriptura. hoc tamen qd dicitur de episcopo nõ videtur verum de iure canonico p c. quoniã contra falsam. de proba. vbi dicitur ꝙ corã eo debẽt confici acta ⁊ sic scriptura requirat ⁊ multofortius in sentẽtia nisi sit vtilis: qr tunc licitum est sibi sicut ⁊ laico iudici sine scriptis procedere vel proferre.

¶ De sententijs ⁊ interlocutionib9 omniũ iudicũ Rubri.

Verba

a ¶ Non requirat in sñia. Adde gl. in. c. fi. de re iud. li. vj. ⁊ glo. in. c. j. de cẽsi. li. vj. bal. in. l. gesta. C. de re iud. Spec. in tit. de instru. edi. in §. restat. ver. sz si alij. Joã. de imo. ⁊ Barba. in. c. cũ in iure. de offic. dele. ⁊ p Abb. in c. ex tenore. in. j. not. de ɔces. pbẽ. et an sñia possit ferri sine scriptis de consensu partiũ. vide p Bar. in. l. fi. C. de pui. scho. li. xij. et qd in cã matrimoniali: an valet sñia sine scriptis. vide gl. in v. illustriũ. i. c. ⁊ si sñia. de sen. ⁊ re iudi. li. vj. doc. in. c. albericus. de test. Arch. in. c. statutis. ij. q. j. doc. in cle. dispẽdiosam de iudi. ⁊ doc. in cle. sepe. de verb. signifi.

2 ℭ Verba sententie quādo conferantur in personā procuratoris τ qñ in personā domini τ quis eorū sit cōdemnādus τ quādo vterq3. τ nu. 3.
3 Quis eorum debeat citari ad sententiam.
1 NOn videtur. †Sententia lata cōtra dominum absentem qui nunꝙ fuit in iudicio etiā misso procuratore qui totaz causam agitauit est ipso iure nulla: ideo iterato est pronunciandū. h. d. Et reputat᷑ bona. l. τ est famosa: τ ponit mirabilem subtilitatem ꝙ licet negotium pertineat ad dñm: lz cōtra dñm sit fienda executio si feratur cōtra ꝓcuratorē: τ licet dñs nō solum litis: sed etiā instantie dicatur dñs: qꝛ ius vtile dicte instantie quā ꝓcurator exercuit ipso iure fuit sibi acquisitum etiā sine cessione sicut in aliis que fiunt in iudicio: τ est speciale vt acquiratur sine cessione: vt in. l. cause. ff. de pcur. §. si. nihilominus si nō est presens tēpore quo fertur snīa nō est ferenda in personā suā: sed in personā ꝓcuratoris presentis: tum ratione presentie: tum qꝛ ipse est dñs directus instantie ꝓpter cōtestationem quā ipse fecit qd̄ est notandū. Sed canoniste nō considerantes vel non bene intelligentes rationem fi. istins. l. dicūt non esse fiendam vim in cuius persona feratur: an domini vel procuratoris. nam in effectu etiā in personā procuratoris lata censetur lata cōtra dominū cōtra quē mittitur executioni: sed ista subtilitas habuit originē ex regula iuris que est in. l. quecunq3 geruntur. de actio. τ obli. qꝛ ꝓcurator qui gerit actum τ cōtractum noīe domini debet cōcipere verba in personā suaz puta promittis mihi ꝓcuratorio noīe dñi: non autē debet concipere in personam domini: puta promittis dño meo absenti: vt no. in. l. j. in princi. de stipu. ser. Eodem modo verba snīe debent concipi in personam suam: qꝛ tunc quasi contrahitur: vt in. l. iij. §. idem stabit. de pecu. τ super hoc vide Bar. in. l. furioso. de re iudi. vbi vide omnino. ℭ In text. ibi: sed ipsam dñaz lit. id est cause pricipalis. sed lit. id est instātie dñs est ipse ꝓcurator qui fuit litē cōtestatus: vt. s. de ꝓcura. qd̄ quis. τ. l. neq3 tutores. potest etiā dici qd̄ sit domina instantie vtilis: vt dixi. ℭ In tex. ibi: de causa cognoscere. i. iterum pronunciare si nō erat defectus nisi in sentētia: qꝛ potest ex eisdem actis iterum pronunciari: vt no. s. tit. ij. l. si vt ꝓponis. Uel dic ꝙ stat ꝓpter τ ꝙ per illam snīam: lz nullam fuit finita instantia: ideo debet de nouo agitari qd̄ tamen posset fieri vno τ eodem instanti: vt
2 not. in. l. mutari. ff. de ꝓcura. ℭ † In. q. glo. aduerte qꝛ quidā sunt casus indubitabiles. nā interdum verba snīe nō possunt congruere in personā ꝓcuratoris: vt in causa criminali in qua pronunciatur quem deliquisse: qꝛ ipse nō deliquit sed dñs: τ in causa matrimoniali in qua pronunciat᷑ quē esse maritū vel nō esse τ hoc nō cadit in personā ꝓcuratoris cū quo nō est questio sed in personā domini: qꝛ matrimoniū secus est factū: τ tunc indistincte verba snīe ferūtur in personā domini per. l. fi. §. de iniur. Interdum congruunt in personā procuratoris sicut domini vt in condemnatione ad penā quā potest soluere procurator sicut dominus. Isto casu tres sunt casus indubitabiles. Primus est quādo solus procurator agitauit causam in principio τ in fine: τ tunc ipse est cōdēnandus non dominus: vt in hac. l. Secundus est ecōuerso: τ tunc ipse dñs est condemnandus non procurator. Tertius est quādo vterq3: qꝛ in quolibet actu cōparuerunt ambo τ actum fecerunt simul: τ tunc ambo sunt condemnandi. Est τ quartus quādo non simul omnia fecerūt: sed diuersis temporib⁹. primo vnus postea alter: τ tūc dñs fuit litem contestatus. τ postea procuratorem constituit τ habet locum questio quā glo. format in qua tenet ꝙ ꝓcurator est condemnandus qui est presens. τ de hoc est casus in. l. liberto. §. fina. ff. de nego. gestis. vbi dñs fuit cōtestatus: τ postea se absentauit τ frustrabatur actorem: cōparuit quidam defensor sine mādato. dicitur ibi: ꝙ si solū venit ad allegandas causas absentie lata snīa cōtra dñm imputat᷑ sibi si nō venit ad plenā defensionē lata snīa contra se bene imputatur sibi si nō appellauit: ergo est ferenda contra se: τ rationē dixi. s. probatur etiā
3 in. l. qui ꝓprio. ff. de procu. † Ex quo sequitur ꝙ ipse ꝓcurator est citandus τ non dñs τ si citaretur dñs τ non cōpareret: nō valeret snīa lata contra ꝓcuratorē tanꝙ non contumacem: qꝛ cōstituendo procuratorem. videtur dñs protestari ꝙ nō intendit per se litigare. τ ita dicitur consuluisse quēdam doctorem Bonon. de rāpo. magnū aduocatū cuius dictū Bart. multū cōmendat. Interdum econtra procurator fuit cōtestatus: sed postea dñs prosequitur: τ tunc idem vt dñs sit cōdemnandus multomagis: quia ex contesta. facta per procuratorem dño est acquisituz vtile ius instantie sine cessione p. l. in cause. §. fin. de procura. ff. qd̄ non est in casu precedenti: qꝛ ex cōtesta. facta per dñm non acquiritur procuratori: licet secus econuerso posset etiam dñs trāsferre in seuia directa repetendo singulos actus in suam personam vel etiam facere sibi cedi per procuratorē: τ sic habebit iura vtilia ex cessione vt hic habentur in. l. mutari. ff. de ꝓcura. Cetera vide per Bal. qui plura tangit: τ etiaz per Bar. qui mouet aliquas questiones.

2 ℭ Cōmunis reputatio facit quem haberi pro idoneo τ habili licet non sit.
3 Si delegatus erat liber τ reputabatur seruus ꝙ tunc valeant acta coram eo.
1 SI arbiter. †Licet delegatus esset inhabilis: quia seruus si tamen communiter probatur liber valent acta corā eo acsi esset
2 liber τ habilis. h. d. †Et sic no. mirabilem effectum cōis reputationis: qꝛ facit quem haberi pro idoneo τ habili: licet non sit idem in teste. l. cum lege. τ ibi nota. ff. de testa. τ per istam. l. patet quod si iudex est excōicatus vel etiam infamis si tamē reputabatur contrariū valent acta coram eo: vt in. c. ad reprobandum. de re iudica. Et legitur duobus modis in glo. primo vt dixi ꝙ erat seruus: licet reputaretur liber: nec tamen ꝓpter hoc efficitur liber: qꝛ non erat datus a pricipe nec erat iudex ordinarius: als secus videtur: vt in. l. barbarius. de offi. preto. quia princeps potest facere de seruo liberum: nō autem inferior: sed licet nō esset liber. τ sic nō haberet iurisditionē habebat tamen exercitium iurisditionis τ vsum quod tantūdez valet acsi haberet iurisditionem. Secundo modo legitur quia erat liber: sed post lataz sententiā effectus est seruus tunc non habet dubium: qꝛ casus superueniens non habet officere nec
3 immutare ea que licite gesta sunt. †Sed quid si erat liber τ reputabatur seruus: videtur qd̄ non valeant ex quo inspicit᷑ cōmunis fama: vt hic. Cōtrarium dic ꝙ imo valeat qꝛ plus erat in veritate ꝙ in falsa opinione: τ sic plus inspicitur veritas q̄ facit nō valere: hic aūt erat ecōuerso. facit. l. legis regula. §. j. vel ij. ff. de iur. τ fac. igno.

2 ℭ In causa appellationis si pronūciatur bene vel male appellatum censetur etiam condemnatus vel absolutus: prout continebat prima snīa.
Quod valeat snīa si iudex pronunciat scd̄m cōsilium sapiētis redditum vel reddendum: licet nō dicat condēno vel absoluo.
3 Sententia nulla qualiter possit dici iniusta.
1 PReses prouincie. †Non valet sentētia que non continet condemnationem vel absolutionem. h. dicit. tex. vel aliud quod habeat vim cōdemnationis vel absolutionis. h. d. glo. per. l. qui tamen. ff. de arbi. nam si iudex pronunciat Titiū debitorē meū. ista causa declaratoria habet vim cōdemnationis: τ si pronunciat nō esse vim absolutionis
2 vt ibi. τ. l. in summa. de re iudi. † τ in causa appellationis pronunciatur bene vel male appellatū censetur etiā cōdemnatus vel absolutus prout continebat prima snīa: τ est arg. ꝙ valeat snīa si pronunciat iudex scd̄m consiliū sapientis redditum vel
3 reddendum: licet nō dicat condemno vel absoluo. ℭ † In text. ibi. nō iusta. i. dicere ꝙ nō valet: τ sic not. ꝙ sententia nulla pōt dici iniusta: qꝛ lata contra dispositionem iuris. Alio modo dicitur iniusta. i. contra ius partis fouentis iustitiam nō qd̄ sit lata contra formā a iure traditam. facit qd̄ not. in. l. j. de testa. dum dicit iusta sententia.

2 ℭ Peruersio vnius indicij ad aliud non reddit iudicium nullum nec sententiam τ quid si peruertatur ordo seruandus in vno iudicio.
Quid in his que respiciunt solēnitatē τ nō ordinē iudiciariū.
3 Que dicant᷑ esse de substantia ordinis iudiciarij.
Quod illud dicatur substantiale sine quo actus esse nō potest.
1 PRolatam. †Sententia lata contra ordinem iudiciorum[a] est ipso iure
a nulla. h. d. τ semper allegatur. ℭ Pro declaratiōe glo. oppo. in fi. glo. de. l. j. §. de appel. τ. de. l. si mancipium. §. si cōmuni diuidundo. de euic. ibi fuit ordo peruersus
2 τ tamen valet snīa. † Solu. dic ꝙ ibi non fuit peruersus ordo vnius iudicij: sed fuit peruersus ordo vnius iudicij ad aliud q̄ peruersio nō reddit iudiciū nullū nec snīam: τ ideo cum prius sit cōueniendus principalis ꝙ fideiussor vel possessor bonoruz si peruertatur ordo ꝙ conueniatur fideiussor vel possessor hypothece nō est propterea iudicium nullum vel snīa. Si autem peruertatur ordo seruand⁹ in vno iudicio loquit᷑ hic. ℭ Sed aduertendum: qꝛ quedam sunt que cōcernunt solam snīam vt feratur in scriptis: τ reus citetur: τ iudice sedente pro tribunali: τ ista dicuntur respicere solennitatē: non autem ordinem iudiciarium. τ reddunt sententiam nullam: vt in exemplis posi-
3 tis in principio glo. †Quedam vero concernunt processuz qui ordinatur ad sententiam: τ ista dicuntur concernere ordinez.

a ℭ Iudiciorū. ad de ꝙ hoc h3 locū qñ est lata ptib⁹ p̄ntib⁹ sec⁹ si ab sentib⁹: vt est gl. in. c. p. venerabilē. q fi. sint legi.

τ gl. enumerat q̄plura: tamen reuera tria tantum sunt que di cuntur substantialia ordinis iudiciarij sine q̄bus nō potest va lere sn̄ia. p̄mo vt detur libellus: secūdo vt fiat lit. cōtest. tertio vt adhibeatur cause cognitio. q aūt iuramentū de calūnia sit de substantia non est verum: q2 videmus q pōt omitti nec vi tiatur p̄cessus: vt in. l. ij. §. 3 quia veremur. de iura. calum. sed substantiale est illud sine quo actus esse non pōt: vt in emptio ne τ venditione. nam substantiale est res τ precium: τ sine alte ro istorum non potest esse emptio: vt in. l. pacta conuenta. ff. de contraben. empt. Item nec examinatio testium dicitur esse de substantia: q2 etiā sine testibus p̄ cōfessionem vel instrumenta potest haberi veritas. Item citatio s̄m glo. est de substantia 3 nec hoc potest dici: q2 si pars est presens nō requiritur citatio sed si non est presens dicitur de substantia nō propter se. sed q2 requiritur cause cognitio τ de causa nō dicitur cognitum nisi pars sit presens vel contumax τ in contumacia non constitui tur nisi per citationem nec etiam publicatio. testium vel p̄ces sus est de substantia. vt si omittatur non valeat. sicut nec con clusio. vt no. in cle. sepe. de ver. sig. super verbo cōclusione. Cau se vero cognitio bene est de substantia: tamen presumitur ad bibita si feratur sententia seruatis alijs seruādis q datus fue rit libellus τ lis contesta. presente parte vel contumace nisi cō trarium appareat: puta q non vidit p̄cessum vel q minus su bito protulit eam: vt in. l. ij. §. ti. j.

2 ☞ Sententia si lata. est sub conditione valet licet nō debuit ferri.

3 Procurator cesaris qn̄ possit cognoscere inter priuatos.

4 Si iudex maleficiorum condēnat fideiussores datos a crimi noso ad instātiam fisci potest etiā condēnare criminosum ad reddendum fideiussoribus ratione mandati.

5 Si iudex in cause cognitione cognouit inter duos τ vnum cō demnauit pōt ad illius condemnati instantiam cognoscere τ condemnare contra alterū licet non sit de sua iurisditione. De dependentibus idem est iudicium.

1 **Cum eorum.** †Si sn̄ia lata est sub modo valet τ seruandus est mo dus si non est appellatū. h. d. † Sic etiam si lata est sub cōditione: licet nō debuit ferri nihilominus va let. l. ij. §. biduū. qn̄ app. sit. Et legitur duobus modis. primo q vnicū erat iudiciū inter illos de q̄bus in litera: q2 p̄curator fisci coram p̄curatore cesaris q̄ erat iudex inter fiscum τ priua tum egit cōtra fideiussorem datū a debitore fiscali: τ iudex con dēnauit fideiussorē datū a debitore fiscali: τ eidem iussit tradi pignora q̄ habebant de bonis debitoris cū hoc qō deberet sa tisfacere fisco videbat̄ qō non valeret: q2 lata sub modo. Dicit̄ contrarium τ q iste modus inducit dispositionē: vt ex eo pos sit agi contra fideiussorē vt satisfaciat fisco. facit. s̄. de his que sub modo p̄ totū. Alio modo legit̄ q2 fuerūt duo iudicia. vnū inter procuratorem fisci τ fideiussores in quo fideiussores fue runt cōdemnati. Aliud inter fideiussores τ debitorem princi palem a quo fideiussores repetebāt. τ hic principalis fuit con dēnatus ad tradendū eis pignora. ¶ †Sed tunc opp. q de il 3 lo iudicio qō erat inter priuatos p̄curator cesaris nō esset iu dex cōpetens: q2 nō cognoscit nisi inter fiscum τ priuatū. l. j. de iuris. om. iudi. s̄. Solu. verū nisi causa que vertitur inter priua tos descendat ab illa q̄ versa fuit inter fiscum τ priuatum. nam tunc ipse idem iudex qui cognouit inter fiscum τ priuatum co gnoscit τ de illa que vertitur inter duos priuatos. vt. s̄. de iure
4 fis. l. cum vendentis. per qō dicunt doc. q †si iudex maleficiorū condemnat. fideiussores datos a criminoso ad instantiā fisci potest etiam condemnare criminosum ad reddendum fideius soribus rationem mādati: l3 sua iurisditio non videatur extē
5 di ad causas ciuiles: τ ista est ciuilis nō criminalis. †Et simili ter si iudex in cause cognitione cognouit inter duos τ vnū cō demnauit potest ad illius condēnati instantiā cognoscere τ cō demnare contra alterū: licet nō sit de sua iurisditione s̄m Ja. bu. facit. l. si q̄s ex argentarijs. §. rationem. de eden. in fi. vbi de dependentibus idem iudicium est.

2 ☞ Iudices q̄ non habēt certū tribunal possunt eligere locū quem volunt pro reddendo iure dummodo honestum.

3 Qō nō requiratur q in sententia diffinitiua adsint officiales curie τ quando.

Si vnus notarius icepit scribere in aliqua causa q possit mu tari p̄ libito voluntatis iudicis de consuetudine.

Quod idem fit in nuncio qui incepit citare.

1 **Cum sententiam.** † Sentētia que nō est lata in lo
2 co maiorum nō tenet. h. d. ¶ †Et no. gl. q iudices qui nō habent certum tribunal possunt eligere lo cum quem volunt pro reddendo iure vt sunt iudices appell. ciuitatis Bononie. nam a potestate appellatur ad quosdā ci ues de collegio docto. vnde possunt eligere quem locum volūt
3 dummodo honestum s̄m glo. que semper allegatur. ¶ †Item no. q non requiritur quod in sententia diffinitiua adsint offi ciales curie per quod feratur in loco consueto qō non intelli gas de officialibus necessarijs: vt sunt notarij qui sunt rogati de actis: nam etiam debent scribere sententiam. l. j. s̄. de spor. p̄ quam videtur quod si vnus notarius incepit scribere ali⁹ nō possit se impedire. et ita videtur de nuncijs curie si vnus ince pit citare: tamen Bar. dicit q hoc non seruatur: imo mutatur pro libito voluntatis iudicis.

2 ☞ Iudex non pōt compellere partes ad transigendum vel concordandum vel compromittendum.

Quid ad faciendum pacem vel treugam inter offendentem et offensum.

1 **Ex stipulatione.** †Verba iudicis pro lata non procedente cause cognitione non habent vim sententie. hoc. d. Bart. sed non placet: q2 etiam si fuissent prolata cā cognita non haberēt vim sn̄ie: q2 nō continebant conditionē vel absolutionē: vt. s̄. eo. l. preses. Dic ergo q verba iudicis sua dentis vel p̄nunciantis partes debere inuicem concordare nō habent vim sententie diffinitiue: q2 non diffiniunt causam: sed dimittunt eā in incerto: bene tn̄ est verum quod dicit Bart. q nisi feratur causa cognita non valet: vt hic circa fin. dum dicit. Si nulla causa cognita etiam si verba essent apta ad cōdemna
2 tionem vel absolutionem. ¶ †Allegatur ista. l. q iudex nō po test compellere partes ad transigendum vel concordandū vel compromittendum. de hoc videtur tex. in. l. si dictum. §. si cum promisero. de euictio. τ Bart. tangit in. l. furti. §. iussu. de infa mi. sed ad faciendam pacem vel treugam inter offendentem et offensum ne veniant ad arma bene potest compellere nō dico q remittat actionem iniuriarum: sed ne veniant ad arma nec propria autoritate se offendant: vt in. l. equissimum. de vsufru. hic enim iudex postq̄ cognouerat de causa dixit partibus qō cum essent inuicem attinētes non erat bonum quod litigarēt vel quod ferretur alia sententia. sed quod deberent inuicem cō cordare certe non habent ista verba vim sententie. et eis nō ob stantibus poterit actor iterum agere τ actionem ex stipulatio ne quam habebat poterit intentare: quia illa verba non habēt vim sententie.

2 ☞ Ad validitatem sententie non est citandus nisi ille qui de dit: vel contra quem datus est libellus τ quid de illis qui pretē dunt interesse.

3 Licet res detur insolutum: actio prima nō tollit̄ τ euicta re da ta agit̄ actione prima: an aūt tunc requiratur q percipiens di cat q non intendit derogare iuri suo.

1 **Libera quidem.** ¶ †Sententia per quā res euincitur non rescinditur nisi p̄ appellationē: licet autor non fuerit ad eam citatus tamen cōtra eum succurritur ad interesse si sibi fuit lis denūciata. h. d. i effectu. Et dic quod emisti quādā Theodorā a titio quā asserebat esse ancillā suā cū esset libera. Uel titius cum esset debitor tuus dedit eā tibi insolutum pro debito: ista Theodora prouocauit in libertatē τ obtinuit sententiam pro se ad quam audiendam non fuit ti tius citatus nūc tu vis agere contra titium ad interesse actio ne ex empto. in primo casu quando emisti vel actione prima quando recepisti insolutum. Titius dicit sententiam nullam: quia non fuit citatus. τ sic dicit se non teneri de euictione. Di citur hic quod propter hoc non est nulla: quia lis non erat in ter te τ titium: sed inter te τ Theodoram: vnde bene erat neces saria citatio de altero vestrū: sed citatio de titio: licet pretēde ret interesse nō fuit necessaria quantum ad validitatem sentē tie. Sed si queritur an agere possis de euictione. Respōdetur q sic si litē sibi denunciasti: licet ad sententiam non feceris ci tari τ agere debes vel ex empto vel ex actione prima si recepi
2 sti insolutū. h. d. in effectu. †τ sic pro eo qō dixi in. l. ab eo. s̄. quō τ quādo iudex. vbi Bal. dicit s̄m Inno. q ad validitatem sen tentie non est citandus nisi ille qui dedit vel contra quem da tus est libellus. Alij vero qui pretendunt interesse non sunt ne cessario citandi: tamen si non citantur sn̄ia non facit eis preiu dicium hic vero facit sibi preiudicium: q2 sibi fuit denunciata lis τ non iuit ad defendendum. †Itē allegatur: licet res detur
3 insolutum actio prima non tollitur. ideo euicta re data agitur actione prima. ¶ Sed cōtra q imo sit sublata: q2 ex datione in solutum resultat quedam emptio. τ sic debet agi actione ex em pto: sicut in primo casu qn̄ fuit empta per. l. elegāter. in princ. de pig. actio. Glo. notabiliter solut. τ propter hoc semper alle gatur q debet intelligi quando fuit actum tempore dationis in solutum

in solutum q actio prima nō tolleretur nisi res perfecte efficeretur recipientis quod hic nō fuit postq̄ erat libera. als procederet cōtrarium qd tene menti pro dationibus in solutū que quotidie fiunt ⁊ pars recipiēs dicit se nolle derogare iuri suo nisi res efficiatur sua perfecte. nam ista verba habēt vim ꝓtestatiōis qd actio prima remaneat firma quod dic: vt. l. si quis aliam. de solu. cum ibi no. per Bar. nisi ratione doli: vt. l. si res eo. tit. quod dic vt ibi.

1 **Post sententiam.** †Sententia diffinitiua ꝑ aliā sententiā contrariā nō reuocatur sed interlocutoria ꝑ quā lis nō decidit bene reuocat̄ ꝑ aliā interlocutoriā: ⁊ snīa lata in cā possessionis nō facit p̄iudiciū in causa proprietatis: q̄ sunt snīe diuerse: ⁊ sup diuersis rebus etiam si sint cōtrarie: q̄ vna ꝓ vno: altera pro altero. Ratio primi dicti est quia de natura sentētie diffinitiue est q nō retractetur nisi per viam appellatiōis: als nunq̄ esset litiū finis: vt. j. senté. rescin. nō posse. per totū. Secūdo quia sentētia lata contra sentētiaz est ipso iure nulla: vt. l. j. j. qn prouo. non est neces. qd tamen declara: vt ibi. Ex secūdo dicto allegatur ista. l. qd sententia lata in causa possessiōis est diffinitiua nō interlocutoria: q̄ primū dictum. l. est de sententia diffinitiua. ¶ Contra qd opp. de lata in causa possessionis que non preiudicat in causa ꝓprietatis: ergo innuit q etiā illa sit diffinitiua. ⁊ hoc etiā dicit gl. in. l. j. si de momē. pos. ⁊. l. quod iussit: de re iudic. ⁊ Inno. in. c. cum venisset. de insti. An autem lata in causa proprietatis preiudicet in causa possessionis. tāgitur per Barto. in repe. §. nihil cōmune. l. naturaliter. ff. de acqui. pos. Ex vltio dicto limitatur id qd habetur in. l. quod iussit de re iudi. vbi dicit̄ q interlocutoria potest per iudicē reuocari de qua voluit hic imperator opponere. nam debet intelligi de illa interlocutoria q̄ causam nō diffinit: sed si esset talis que diffiniret totā causaz non posset reuocari: vt si iudex ꝓnunciauit se nō esse iudicē cōpetentem vel appellationem esse desertam vel instantiam peremptā. nā post illas sentētias si transierunt in rem iudicatam nō posset aliquid dici: sꝫ si nō diffiniret totā causam: licet diffiniret aliquē articulū: vt si esset questio an esset admittēdus aliquis testis. vel nō: vel aliqd capitulū ⁊ ꝓnūciatū esset q sic: vel q nō: talis sentētia bene posset reuocari: ita intelligit Bart. ⁊ ita declarat glo. si. quod dic per eum in. d. l. quod iussit.

2 Sententia non potest ferri sub conditione extrinseca vt si nauis ex asia venerit si tamen feratur valet
Quid de conditione que respicit probationem.

1 **Cum iudex.** †Sententia que nō cōtinet condemnationē vel absolutionē vel equipollens est nulla. h. d. Bar. Et ꝓ hoc vltimo vide gl. in. l. j. de re iu. ⁊. l. in summa. e. ti. Premitte vt tangit̄ in gl. q olim iudices qn instabat tēpus instantie cū dubitarēt ꝓ qua parte ferrēt snīam ⁊ necesse habebāt ferre: q̄ instantia peribat ferebāt eam sub conditione: q̄ absoluebant reum si iurabat se nō teneri vel condēnabāt si actor iurabat eum teneri. Et si dicatur quare non faciebāt prius iurari. Respōdetur q̄ poterat esse q nō erat presens ⁊ instātia peribat: ⁊ tūc iuramentū poterat p̄stari quādocūq̄: ⁊ ex tūc sentētia sortiebatur effectū hodie. per. l. generaliter. §. de iureiur. tale iuramētū debet prestari incōtinēti: alias nō valet snīa: vt in l. generaliter. §. j. §. de iureiu. qd etiā tāgit hic gl. Nūc in ista. l. ponitur casus qn iudex ꝓnūciauit partem debere iurare se fouere iustitiam nec dixit quid iuris esset si iurabit. Dicitur hic qd nō pōt dici sentētia diffinitiua q̄ nō continet condēnatio-
2 nem vel absolutionē. †Et distingue: aut queritur: an possit fer-
a ri sententia sub cōditione extrinseca: [a] vt si nauis ex asia venerit. ⁊ dicendū q nō si tamen feratur valet. l. j. §. biduum quando ap. sit. Aut queritur an possit ferri sub intrinseca: vt est illa q̄ respicit probationē ⁊ tunc aut fertur sub cōditione de preterito: puta absoluo te si probasti ⁊ valet: q̄ illa conditio nō suspēdit. l. cum ad presens. si cer. peta. ⁊ ꝓbatur in. l. a diuo pio. §. j. vel. ij. ff. de re iudicata. vbi valet q capiantur immobilia si nō extant mobilia que verba si nō extant sunt de presenti. Aut q̄ritur si possit ferri sub ꝯditione de futuro tūc aut est talis probatio q̄ pōt fieri incōtinenti vt te absoluo si iurabis vel reum condēno si actor iurabit: nam valet ⁊ debet iurari incōtinenti post. vt. l. generaliter. §. j. de iureiurā. aut nō potest fieri incōtinēti: puta si probabilis per testes vel instrumēta: ⁊ tunc nō valēt: vt patet ex his que hic not. per glo. ⁊ Bar.

Nulli. Non indiget summario nec. l. nemo. vide per te.

2 Actor q possit reconueniri etiā ex diuersa causa nec potest actor declinare iurisditionē si nō erat suus iudex actoris.

Cum papinianus. †Si reus, recōuenit actorem nō pōt actor opponere exceptionē iudicis incōpetētis: q̄ postq̄ elegit iudicē pro se cōtra reū dꝫ etiā recipere cōtra se ⁊ ꝓ eo in vim etiā recōuētionis. h. d. pone casuz qd paduanus ꝯuenit Vicentinū corā ꝑtāte Vicentie q̄ tenet̄ sequi forum rei. Vicentinus vult ipsum recōuenire corā eodē ꝑtāte actor dicit q iste ꝑtās nō est iudex suꝰ. vt corā eo teneat̄ respondere vel cōueniri possit licet sit iudex suus vt possit coram eo agere contra Vicētinū. q̄ritur qd iuris. dicit imperator qd reperit̄ q̄dā respōsio vel decisio Papi. iurisc̄sulti q̄ dixit q si ago ꝯtra te ex vna cā: puta actione tutele vel ꝓ socio tu potes me recōuenire occasione eiusdē tutele vel eiusdē societatis ⁊ q iudex aditꝰ ꝑ me cōtra te non solū pōt te cōdēnare vel absoluere: sed etiā pōt me cōdēnare tibi: quā decisionē Imperator approbat ⁊ cōmēdat: ⁊ lꝫ loquat̄ qn etiā conuenit me ex eadē cā: puta ex eadem tutela vel societate eā extendit vt etiam habeat locū qn ex causa diuersa vt si ago cōtra te ex mutuo potes me etiā recōuenire ex stipulatiōe vel donatione per rationem que hic assignatur. in fi. ⁊ qd licet decisio Papi. locū habeat qn etiā conuenis me coram illo iudice qui nō solum erat tuus: sed etiam meus: vt si paduanus conueniat paduanū coram potestate Padue q est iudex cōpetens vtriusq̄: q̄ vterq̄ pōt coram eo agere ⁊ conueniri extendit eam etiam ad casum ꝓpositum qn actor agit corā iudice non suo: licet sit iudex rei vt paduanus corā ꝑtāte Vicentie per rationē predictam. h. d.
2 in effectu cū declaratiōibꝰ necessarijs. ¶ †Oppo. primo q ista l. nihil addat ad dictū Papi. q̄ qd hic dicit̄ erat etiā de iure veteri. vt in titu. ff. de qui. re. ad eū. in. ea. Sol. ibi etiā reconueniebatur ex eadē causa hic vero addit̄ vt idē sit si etiā cōueniatur ex diuersa causa: ⁊ etiā addit̄ ratio q̄ ponit̄ in fi. ⁊ hoc vult glo. que incipit. Sed in quo. ¶ Sed secūdo opp. qd etiā de iure antiquo erat istud vt posset actor etiā conueniri ex causa diuersa: vt in. l. si idē cum eodem. §. qd si mutuū. de iur. om. iud. ⁊ l. ij. §. sed si agā. ff. de iudi. Sol. verū est si actor agebat corā iudice cōi qui erat iudex nō solū rei: sed actoris ⁊ vterq̄ poterat coram illo cōueniri: vt si paduanus cōueniat paduanū coram potestate Padue: ⁊ intm̄ est verū qd etiam paduanus poterat illum iudicem suū declinare ex aliquo priuilegio. si tn̄ agit declinare non pōt quominus coram eo cōueniatur vt in. d. §. qd si mutui. ⁊ in. §. sꝫ si agant. Sed hic extenditur vt etiā si coram iudice penitus non suo. s. ipsius actoris. vt in casu quē posui ponendo casum vt colligitur ex gl. que sequit̄ et ex. ll. quas allegat. ¶ Sed tunc op. tertio si hec vera sunt: ergo aut. que sequitur est superflua: q̄ oīa erant statuta ante ipsam. Solu. nō est verum: q̄ ponit casum diuersum. nam papi. ⁊ etiam Imperator autor huius. l. ꝑmittebat reo cōuenire actorē in causa diuersa ⁊ coram iudice nō suo. s. actoris: q̄ efficiebatur suus ꝑ cōuentionem non tamen astringebat reū in recōueniendo actorem coram eodē iudice. vnde reus vtebatur malitia: q̄ videns se conueniri coram potestate Vicentie vt faceret actorem desistere veniebat padua ⁊ contra ipsum actorem dabat libellum in maiori quātitate ⁊ in magis periculosa causa ꝓpter qd dimittebat litem inchoatam Vicētie. ⁊ redibat paduam ne igit̄ sit in arbitrio rei hoc facere per istā aut. statuitur: vt reus si velit recōuenire actorem durante lite inchoata coram eo nō possit coram alio iudice actorem conuenire sed debet reconuenire coram eodē ⁊ si nō vult quousq̄ lis inchoata corā eo sit finita ⁊ ea finita poterit actorem conuenire corā iudice ꝓprio ipsius actoris. ⁊ sic loquitur ista aut.

2 Si cōuenias me ad pecuniā an possum te reconuenire de causa status corā eodem iudice licet nō sit talis q possit t de ista causa status cognoscere.
3 Si agis cōtra me ad pecuniā an possim te recōuenire criminaliter de aliquo crimine ad penam applicandā fisco.
4 Si actor impetrauit iudicē delegatum sup vna causa ⁊ recōueniatur coram eo: an tūc ipse actor poterit iterū recōuenire reū ex alia causa q̄ primo. ⁊ sic agere ⁊ etiā reconuenire ex diuersis causis coram eodem delegato.
5 Si clericus agat contra laicum in curia seculari an poterit laicus eum ibi reconuenire.
6 Reconuentio an habeat locum in causa summaria vel etiā nō summari a tamen non possit terminari eadem sententia.

1 **Et consequēter.** † Recōuētio debet fieri corā eodē iudice: nec potest fieri corā alio quousq̄ lis prio inchoata sit finita. pt tn̄ iudex recusari si adest legitima cā recusationis. ⁊ tūc si erat delegatus alius impetrabitur si or-
2 dinarius alius adiungetur. h. d. ter. cum glo. ¶ †Queritur in glo. de tribus. primo ꝯueniebas me ad pecuniam. ego recōue-

a ¶ Extrinseca. ad de Bal. in. l. si cōditionalis. ff. de autori. tu. Bar. ⁊ doc. in. l. a diuo pio. §. in vēditione. ff. de re iudi.

nio te de causa status que est preiudicialis ad illã: q2 ego dico qd es seruus meus. et non potes habere actionem contra me. nec etiã agere. et peto hoc declarari. Iudex corã quo agitur: nõ est talis q possit de ista causa status cognoscere: quia requiruntur magistratus. vt in. l. placet. de peda. iudi. queritur an hoc poterit casu cognoscere et pronunciare. Gloss. qd sic per. l. quoties. ff. de iudi. vbi iudex qui nõ habet iurisditionẽ si principaliter adiretur. si tamen incidenter bene haberet iurisditionem: et ita hic. quia non principaliter aditur: sed in consequẽtiam. ¶Canoniste et etiam Spe. videntur tenere contrarium quod si agas contra me ad pecuniam non possum recõueniri de causa spirituali si iudex non est talis qui possit de ea cognoscere. nec ob. l. quoties. q2 qñ causa mouetur incidenter per modum exceptionis vel replicationis: quo casu licet iudex cognoscat. non tamẽ habet necesse pronũciare. vt in. c. j. de or. iu. Sed hic mouetur eque principaliter per modum agendi et sic h3 necesse pnunciare. Breuiter autem iudex non potest de illa causa pronunciare pter naturam cause: vt in causa spirituali. puta matrimonij vel decimarum: et ipse est iudex secularis: et tũc neq3 poterit per modum reconuentionis: q2 etiam de cõsensu actoris non posset in eũ prorogari iurisditio. Aut est talis causa de qua l3 non posset cognoscere de iure: posset tamẽ iurisditio prorogari de consensu partiũ: q2 nõ propter sui naturã: sed pter priuilegiũ persone nõ potest cognoscere: et tunc bene poterit q2 actor eoipso q egit: videt consentire. vt possit reconueniri corã eodem. †Secũdo queritur. si agas contra me ad pecuniam an possum te reconuenire criminaliter de aliquo crimine ad penã applicandã fisco. Glo. q sic. tu dic q aut iudex habebat merũ imperiũ. et sic cognitionẽ causarũ criminaliũ: et verũ est hoc. aut nõ habebat merũ imperiũ: et tunc secus q2 in hoc nõ põt iurisditio prorogari: alš frauda retur respu. q2 partes
4 possent colludere adinuicẽ et facere criminosum absolui. †Sed tertio queritur impetrasti contra me iudicem delegatum sup vna causa: et sup centum q̃ volebas petere ex causa mutui corã illo delegato cõuentus volo te recõuenire ad alia. c. ex alia causa tu hoc videns vis iterum me conuenire seu reconuenire ad alia. c. ex alia cã quã primo. ego obijcio tibi q iudex nõ põt cognoscere de cã prima quã incohoasti: q2 in rescripto non continet de alia. Tu dicis q sicut põt agnoscere de cã mea reconuentionis: l3 non cõtineatur in rescripto pter naturam cause reconuentionis. ita d3 posse de tua reconuentione que etiam est reconuentio habito respectu ad reconuentionem meã queritur quid iuris. Glo. tenet qd non possit cognoscere: q2 datus est iudex super conuentione: non super reconuentione: et licet possit de prima reconuentione mea cognoscere non poterit de tua: qd tene menti. ad quod vide in Specu. de rescri. presen. §. fi. versi. sed nunquid. et Guli. de cu. in. l. fi. ff. quod quisq3 iuris.

¶An poterit laicus ibi eũ recõuenire. Adde bal. in c. j. in ti. de cõtrouersia inuestiture apd pares terminãda. in vsi. feu. et p Pet. de anc. i repe. regule ea q̃ l. vj. q. de re. iu. li. vj. limita nisi clericus ageret corã iudice laico p iniuria illata sibi a laico: q2 curie cõueniri nõ posset p. l. ij. §. j. ff. de iudi. et p Sali. et Rapha. ful. in anno. et 2tra. C. de sen.

5 ¶†Queritur si clericus agat contra laicum in curia seculari:
a an poterit laicus ibi eum reconuenire[a]. Dicas qd sic: vt no. in c. at si clerici. de iudi. et tamen clericus non posset prorogare iurisditionem iudicis laici etiam de consensu epi: vt in. c. si diligenti. de foro competen. quia hoc fit autoritate legis vel canonis. nec prohibetur laicus cognoscere contra clericum ex natura cause: quia tunc non haberet locum reconuentio. sed ex qualitate
6 persone. ¶†Itẽ queritur an in causa summaria locum habeat reconuentio. Docto. q sic. de alia tamen causa summaria vel etiam non summaria. tũ tunc non poterit terminari eadem snia. et si reus vellet qd cã summaria prima prorogaretur vt posset eadem sententia terminari non esset audiendus: q2 tenderet in preiudiciũ actoris. Plures alias questiones mouent doc. quas vide per te quia leues sunt.

2 ¶Si iudex ordinarius in aliqua causa que vertatur inter te et me dedit iudicem delegatum cum clausula quod neuter nostrum possit appellare vel iudicem recusare ante diffinitiuam sententiam an nihilominus poterit appellari vel delegatus recusari.
3 Clausula appellatione remota quid operetur.
4 Delegatio cause dicitur snia interlocutoria.
Si vna determinatio respicit plura debet ea pariter determinare nisi subsit ratio in contrarium qd nõ pariter sed dispariter determinet.

1 **Cum solitum.** ¶†Lex ista. h. d. secũdũ vnam lec. Quando vna determinatio cõcernit plura determinabilia debet ea pariter determinare etiã si subest ratio in contrarium. h. d. Scdm aliam dicit totũ econuerso. q quando subest ratio in contrariu3 nõ determinat pariter. sed fm qd congruit determinabilibus. q2 text. est aliquantulum obscurus. Pone
2 casum †qd iudex ordinarius in quadam causa que vertebatur inter te et me: dedit iudicem delegatum cu3 clausula qd neuter nostrũ possit appellare vel iudicem recusare ante diffinitiuã sententiam: tu vis nunc ante litem cõtest. recusare iudicẽ: ego dico q non potest propter dictam clausulam. nam si velles appellare ab aliqua interlocutoria lata ante lit. contesta. vel post non posses propter istam clausulam: ergo nec potes etiam recusare ante lit. cõtest. quia pariter debent ista duo determinari. Tu dicis q imo potest posito q esset verum q non posses appellare: quia diuersa est ratio i recusatione. nam appellatio ab interlocutoria et ante sententiam diffinitiuã regulariter est prohibita. fallit in quibusdam casibus. in illis ergo in quib9 fallit nõ appellatur de iure 9muni: sed de iure speciali et extraordinario. vnde per clausulam predictã bene tollitur dicta facultas appellandi sed ecõuerso regulariter fit ante lit. contest. de iure cõmuni: postea vero regulariter prohibetur nisi ex ista causa: vt si causa suspicionis de nouo oritur post lit. 9te. Dicis ergo q illa clausula sicut tollit appellationẽ extraordinariam et que interponitur de iure speciali: nõ autem ordinariã que interponitur a sentẽtia diffinitiua ita debet tollere recusationẽ que interponitur iure extraordinario. s. post lit. cõtesta. ex aliqua iusta causa non autẽ illa que interponitur iure ordinario. s. ante lit. contest. sicut nec tollit appellationem interpositam iure ordinario post sentẽtiam queritur quid iuris. Imperator fm vnã lec. dicit q quidã tenebãt primã opi. q nullo modo posses recusare: q2 sicut prohibetur oĩs appellatio ante sentẽtiã siue post lit. contest. siue ante ita debeat tolli omnis recusatio siue post lit. cõtest. siue ante nõ obstante ratione suprascripta facta in contrariũ vt sit vna determinatio qd nõ possit determinãs ista duo. s. appellare vel recusare ea pariter determinare. Et fm primã lec. opi. illo2 est vera de rigore iuris et sic propter illam clausulam prohiberis recusare: licet si non esset apposita illa clausula posses recusare: q2 tũ hoc videtur iniustũ dat consiliũ imperator qd iudex qñ apponit dictã clausulã distinguat tẽpora: vt nõ possit appellare ante sententiã siue post lit. conte. siue ante et qd nõ possit recusare. s. post lit. cõtestã. nõ aũt ante istã lec. sequitur Bar. que fuit Mr. sili. et tũc consiliũ imperatoris erit alicuius vtilitatis fm aliã lec. dicit qd imo illa opi. nõ est bona qd nõ possit recusare ante lit. cõte. imo non est hoc sibi vitium propter rationẽ predictã licet prima facie videatur contrariũ per primã regulã q debeat pariter determinari: ideo instruit iudices q distinguãt tẽpora et nõ ponãt partes in dubietate et istam tenet dñs Raph. que mihi videtur verior et securior: maxime: q2 nõ video qño iudex ordinarius inferior a principe possit per suũ rescriptũ tollere appellationẽ ab interlocutoria de iure permissam nec etiã recusationes q2 non potest iuri pprio derogare: vt in. l. j. §. j. de ferijs. et qd hic dr itel
3 ligo qñ apposuit illã clausulam de cõsensu partium. †Et circa istam clausulam appellatione remota quid operetur. vide qd no. per Cano. in. c. pastoralis. de appel. cũ ibi no. in nouella: nã appellatio a diffinitiua constat qd solus princeps põt eã tollere vt in glo. sed eadẽ ratio videt in appellatione ab interlocutoria eo casu quo possit de iure cõmuni. licet doc. nostri notẽt cõtrariũ hic faciendo differentiã inter appellationẽ a diffinitiua et appellationẽ ab interlocutoria que nõ videtur faciẽda quia sicut inferior a principe nõ potest tollere ordinẽ iudiciariũ nec opponere clausulam nõ obstante cũ non possit tollere iura communia. vt no. in. c. statutũ. de here. lib. vj. ita videtur q nec possit cõmittere causam appellatione vel recusatione remota que
4 a iure cõmuni cõcedũtur. †Et no. hic in prin. in ver. sententijs. in ver. interlocutoria. qd delegatio cause dicitur sentẽtia iterlocutoria: ergo posset appellari eo casu quo põt ab alijs interlocutorijs. Et gloss. q̃ sunt hic videnẽ tenere opinionẽ quã tenui vt patet ex glo. super verbo vetitũ est. Et sic no. hic declarationẽ ad id qd cõmuniter dr q si vna determinatio respicit plura debet ea pariter determinare. vt. l. iã hoc iure. de vulg. et pu. q2 debet intelligi nisi subsit ratio in 2triũ q nõ pariter sed dispariter determinet: vt erat hic. nã alia ratio erat in appellatione a diffinitiua q̃ in recusatione ante litem contesta.

¶De sententijs que sine certa quantitate. Rubrica.

¶Super ista rubrica vide in spe. §. qualiter. ver. idem debet. et Inno. de procu. c. auditis.
2 ¶Si cum esses debitor meus sub vsuris iudex te condẽnauit ad sortem et etiam ad vsuras quousq3 solueris. et sic ad vsuras decursuras durante quadrimestri. an hec sententia valeat. et nume. 4.
3 Durante tẽpore quadrimestri nõ currũt vsure cõtractus: nisi iudex in sententia sua expresse disponat contrarium.
4 Si debitum non erat vsurarium an possit iudex condemnare ad vsuras si non soluatur quantitas in qua condemnauit.

Cum iudicem

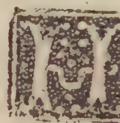
1 Um iudicem. † Ualet sentētia de futuro si pendet ab eo qđ est de pñti. h. d. fm quintā lec. & veram Bar. premitte ad euidētiā ꝙ qñ quis est debitor sub vsuris currūt vsure ante litē inchoatam: & etiā post lite pendēte quousqꝫ sit lata sentētia condēnatoria & transiuerit in rem iudicatā: & sic si fuit appellatū currūt pendēte causa appel. postꝙ vero sentētia in rem iudica. trāsiuit desinūt currere vsure cōtractus durante quadrimestri qđ dat̄ iudicatis ad soluendū: quia talis dilatio debet prodesse ꝯdēnato: qꝛ nisi soluat illud infra illud tempus incipiūt currere vsure cētesime: vt i. l. iij. §. de vsur. rei
2 iudi. ℂ Et no. in. l. j. in glo. magna. §. de iudi. † Pone ergo cū esses debitor meus sub vsuris iudex te cōdemnauit ad sortez et etiam ad vsuras quousqꝫ solueris: & sic ad vsuras decursuras durante quadrimestri queritur an hec sñia valeat an nō tanꝙ lata contra iuris formam. Uidetur ꝙ nō valeat triplici ratione. prima ꝙ hoc est contra dispositionē iuris ꝙ durāte quadrimestri currant vsure contractus: vt. §. dixi. Secūdo quia contractus futuri tēporis non pertinet ad iudicem. vt ī l. j. de vsur. sed hic iudex te condēnauit ad vsuras propter moram futuri temporis quo cessabas soluere: & sic ad illas q̄ non debētur sed poterunt deberi si cessabis soluere ꝙ facere nō potuit iudex. debet enim cōdēnare in eo qđ debetur nō in eo qđ non debet̄ licet speretur deberi: vt erat hic. vt. l. nō quēadmodū. de iudi. Tertio qꝛ ista sententia non continet certā quātitatē qꝛ poterūt deberi plures & pauciores: & sic nescitur in quātū sis condēnatus. Imperator determinat ꝯtrariū ꝙ ista sen
3 tentia nō est lata cōtra formā iuris. & sic valet. h. d. not. ℂ † Et sic no. limitationē ad. l. fi. de vsu. rei iudi. & ad no. i. l. j. §. de indi. ꝙ durante tempore quadrimestri non currant vsure ꝯtractus. nam hoc fallit nisi iudex expressa disponat ꝯtrarium in
4 sententia sua per istā. l. no. ℂ † Sed quid si debitū nō erat vsurariū: an posset iudex cōdēnare ad vsuras si nō soluatur quātitas in qua ꝯdēnauit. dic vt no. ī. de vsur. fisca. l. eius summe. per. l. j. cōmi. vel epistolas. l. j. Ad secundū vero respōdetur ꝙ procederet si tēpus futurū non haberet dependentiam. sꝫ hic habebat qꝛ debitū sortis erat purū a quo dependebat debitū vsurarū. licet ergo si tenearis mihi in centū sub conditiōe nō possum agere ante conditionis euentū etiam vt cōdemneris adueniente conditione: qꝛ hoc est debitū non habet dependētiam a debito de presenti. vt in. l. nō quēadmodū. de iudi. quādo tamē subest debitū de presenti. puta sortis & etiā subest spes debiti de futuro qđ dependet a sorte vt vsurarū bene potest fieri cōdemnatio in vsuris debendis si etiam peterem sortem vt hic est text. cū gl. in quinta lec. sed si nō peterez vsuras futuras non teneret petitio nec posset ferri sentētia super futuro seu futuris vsuris. vt in. l. j. §. j. de vsuris. ℂ Et ꝓpter predicta quādo debitū est annuū vel mēstruū & cucurrerūt alique pensiōes ꝓteriti temporis possum petere illas que debentur de presenti & occasione etiam illarū possum petere ꝙ condēneris ad pensiones futuri temporis per istū tex. cū glo. Ad vltimū de quātitate & qđ nō teneatur in illa sentētia: dic qđ non propter hoc non redditur nulla: qꝛ nec poterat contineri certa quantitas cum ignoretur quanto tēpore cessabis soluere: vt. ſ. l. proxima. Certe lecture gl. non habent dubium fm docto. & sunt in se vere. sed non conueniunt huic litere.

2 ☞ Differentia inter curatorem reip. & procuratorem reipu.

1 Uanquam. † Ubi petitur incertum valet sententia incerta. h. di. Barto. ℂ Et pone casuz qđ quidam tenebatur reipu. ad conseruandū eam indēnem in quodaz negotio procurator reipu. egit contra eū coram iudicibus ipsi⁹ reipu. quia erant iudex inter rempub. & priuatum & petijt declarari ipsum teneri ad conseruādam reipu. indēnem. & ita fuit pronūciatum. & erat dubium an valeret qꝛ non continebat certam quantitatem. & dicitur ꝙ sic. quia non poterat pronūciare de certa quantitate postꝙ non fuerat petita. ℂ Sed oppo. de. l. se. vbi debet continere per se vel per relationem ad aliud. Sol. illa loquitur quando fuit petita certa quantitas hic non vnde iudex non potuit eam exprimere. Sed contra imo etiam si non fuit petita: vt insti. de act. §. curare. Sol. ibi non fuit petita certa quātitas a pricipio sed in processu cause fuit facta ꝓsecutio de certa quātitate puta fuit petitū iteresse & sic quātitas incerta. sed in ꝓsecutione fuit deducta certa quātitas. tūc debet etiam sentētia continere certam quātitatē propter prosecutionem. nō propter libellum. sed hic nec a principio nec ex postfacto fuit petitio nec ꝓsecutio de certa quantitate. ideo toleratur sententia incerta. ℂ Item tertio videtur ꝙ indistincte toleretur. vt. ff. de re iudi. l. ait pretor. §. j. Solu. in iudicijs vniuersalibus vel generalibus toleratur vt si ago petitione hereditatis sufficit ꝙ generaliter dicā hereditatē ad me pertinere: sꝫ nō specificē res hereditarias: & iudex potest ita pronūciare absqꝫ eo ꝙ specificet: sed postea in executione sit specificatio: et idem in actione generali vt in actione ꝓ socio & in actione tutele ꝙ petatur redditio rationis: vt. l. j. in prin. de edē. sed que dicta sunt. §. loquunt̄ in actione singulari in qua distinguit̄:
2 vt. §. dixi. & ista sunt q̄ voluit glos. per multa verba. ℂ † Quarto & vltimo oppo. ꝙ curator reipu. non potuit esse iudex inter rempu. & priuatū: quia esset iudex in propria causa. Sol. causa nō fuit agitata per ipsum sed per procuratorē reipu. inter quē & curatorē est differētia qꝛ curator reipu. se hꝫ sicut ꝓcurator cesaris inter fiscū & priuatū: & ponit glo. exemplū quam no.

1 Ec sententia. † Quādo petita est certa quantitas non valet sñia nisi cōtineat certam quātitatē per se vel per relationē ad acta. h. d. Et pone ꝙ petebām mille & etiā vsuras decursas a tanto tēpore citra opposuisti ꝙ non tenebaris ad mille & aliquas probationes fecisti ꝙ nō erāt nisi quingēta. Iudex dubius de causa an essent mille vel quingenta dedit sñiam hoc modo ꝙ cōdēnauit te ad illud in quo mihi tenebaris cū vsuris cōpetētibus dicitur hic ꝙ non valet: qꝛ postꝙ erat petita certa quātitas debebat etiā certa sñia cōtinere certā per se vel per relationē ad acta. Sed q̄ sunt ista acta. Respōdetur ꝙ si iudex se retulit ad aliqua particularia ista sunt que debēt inspici siue sint probatoria siue assertoria. Si autem nō retulit se ad certa acta debent inspici acta probatoria nō assertoria: vt in sententia & dicta testiū: non autē libellus vel articuli qui sunt acta assertoria nō probatoria fm Bart. facit. l. si ex testō. & l. si ad exhibēdū. cū ibi no. de excep. rei iud. & vide oīno Bar. in. l. j. §. de erro. calcu.

2 ☞ Quod etiā fauore dotis sñia continēs incertā quātitatē non sit valida qñ lata est contra virū super dote recepta.
Quid in promissione mulieris vel patris eius de dādo dotez.
Quādo sñia est nulla potest ipse idē iudex supplere vel alter superior pronunciare super negotio principali ac si illa sñia non esse lata absqꝫ eo ꝙ super nullitate pronunciet.
4 Non appellans a sentētia censetur eā voluntarie confirmare.
An ex sententia oriatur naturalis obligatio ꝓpter cōsensum.

1 Ec sententia. † Itē dicit ꝙ. l. ꝓcedēs. & addit aliud qđ quādo sentētia est nulla potest iterū pronūciari sup causa principali absqꝫ eo ꝙ pronūcietur sñia nulla & qđ q
2 nō apellat cēset̄ acquiescere sñie. h. d. ℂ † No. ergo hic ꝙ etiam fauore dotis sñia cōtinēs certā quantitatē nō est valida. Sed cōtra. §. de dotis promis. l. iij. Solu. promissio mulieris vel patris ei⁹ de dādo dotē marito: lꝫ nō cōtineat certā quātitatē est valida: qꝛ itelligit̄ arbitrio boni viri inspecta facultate ꝑsonarū & quantitate bonorū: vt in cōtrario: sed sñia lata cōtra virū super dote recepta nō valet si nō cōtinet certā quātitatē vt hic qđ Bar. multū no. Sed opp. ipse. Iudiciū agitatū sup dote dicit̄ vniuersale sicut petitio hereditatis. ar. in. l. qđ dr. ff. de ipē. & no. ꝑ eundē Bar. sup rub. sol. matri. ergo. debet valere sñia icerta sicut in alijs iudicib⁹ vniuersalib⁹. Ipse voluit ꝙ hic erat sñia omnino incerta qꝛ nō presupponebat dotē fuisse receptā: sed cōditionaliter cōdēnauit ad restituēdū bona q̄ acceperat: et sic sub cōditione si acceperat secus: sed si esset pura: qꝛ condēnasset ad restituendū dotem nō valeret: & postea in executione
3 posset probari quanta erat dos data qđ tene menti. ℂ † Item not. fi. ꝙ qñ sentētia est nulla pōt ipse idem iudex supplere vel alter superior ꝓnūciare super negotio principali: ac si illa sñia nō esset lata absqꝫ eo ꝙ super nullitate pronūciet qꝛ nō prestat impedimentū qđ de iure nō sortitur effectū de hoc ꝑ Bar. in. l.
4 si vt ꝓponis. quomodo & qñ in. §. ℂ † Ultimo no. ꝙ nō appellans a sñia cēsetur eā volūtarie cōfirmare & sic videt̄ ꝙ ex sñia oriatur naturalis obligatio ꝓpter ꝯsensuz. de hoc dic ꝑ Bar. in. l. iul. de condi. indebi. Dimittamus titulū de sentētijs que pro eo. quia legemus post festū natiuitatis.

ℂ Si a non competenti iudice iudi. esse di.

1 ℂ † Quot modis dicatur competens iudex. vide in spe. de senten. §. sequitur. ver. est autem. Et no. ꝙ etiaz in notorijs iudex incompetens nō potest se intromittere. vt. §. de iuris. om. iu. l. magisterie. & ibi per Bald.
2 ☞ Delegatus super vna causa vltra illā iurisditionē nō habet nisi rōne dependētie ab illa super qua fuit delegatus.
3 Si delegatur alicui causa appellationis censetur etiā delegata causa nullitatis sñie & etiam negotij principalis.
Quid econuerso delegata causa nullitatis.

1 **Iudex ad.** †Snia lata a iudice icōpetenti est ipso iure nulla. hoc dicit totus ti. sm Bar. intellige nisi fuerit prorogata iurisditio: qr scienter coram eo fuit litigatum: vt i. l. j. §. de iur. om. iu. vel nisi iudex pronunciauerit se iudicem cōpetentē 7 nō fuerit appellatū. nā talis snia facit ipsum fore cōpetentem licet nō sit dūmodo iurisditionē aliquā habeat ratione cui⁹ talis pronunciatio valeat: nā si esset mere priuatus non valeret nec faceret eū iudicē vt hec habentur in. c. pastoralis. 7 in. c. super literis. de rescriptis. p Inn. 7 no. §. in. l. ij. si quis i ius vo. nō ierit.
2 per Bar. †Sed pticulariter summando. l. ista. h. d. q iudex delegatus sup vna causa vltra illā iurisditionē nō hʒ: 7 ideo snia super alia cā lata non valet. Quod intellige nisi ratione dependentie ab illa super qua fuit delegatus vt in pluribus casibus
3 quos glo. hic ponit. †Et adde q si delegat alicui causa appellationis censetur etiā delegata causa nullitatis snie 7 etiā cā negotij principalis qr veniunt in consequentiā appellationis vt no. Arch. in. c. j. de appel. li. vj. sup verbo partium. Non sic ecōuerso delegata causa nullitatis censetur delegata causa appellationis: vt no. host. de offi. dele. cū contingat. 7 ibi vide p modernos. Et predicta in appellatione a diffinitiua: sed si appellatur ab interlocutoria 7 cōmittatur alicui causa appellatiōis non censetur commissum negotium principale nisi dicatur expresse. 7 ita vidi fieri in romana curia qr faciūt cōmitti causam appel. 7 negotij principalis. ¶ In tex. ibi: Ad certam rem datus: puta super centū que me dicebā tibi mutuasse 7 postea non solum illa petij: sed etiam librum ex causa commodatiuel deposi. 7 iudex super vtroq pronunciauit non valet sententia lata super libro: quia super illo iudex nō habuit iurisditionē cū nō esset comprehēsa in rescripto. Si tū tu scienter litigasti 7 exceptionē incompetentie non opposuisti videt prorogata iurisditio de re ad rem 7 valet processus 7 sententia vt in. l. de qua re. in prin. ff. de iudicijs.

¶ Quo ad deū 7 ecclesiā. Adde. c. snia pastoralis. xj. q. iij. c. p tuas. de sen. excō. 7 per doc. i. c. ab excōicato. de rescr.

¶ Appellatio postea interposita. Adde an appellatio possit ihiberi p statutū vide per Bar. in l. ex hoc iure. et i l. oēs populi. ff. de ius. 7 iure.

1 **Si militaris.** †Magister militū nō potest pronūciare contra non militē si non hʒ cōmissionē ab eo sub cui⁹ iurisditione ille est. h. d. Nā non habet iurisditionē nisi inter milites vel nisi inter priuatum agentem 7 militem conuentum sed inter duos non milites vel contra paganum non militem: non habet iurisditionē: sed iurisditio pertinet ad presidez vel magistrum municipalem: vt patet ex no. in. l. magisterie. de iuris. om. iu. Si ergo nulla delegatione facta a preside vel facta nō ab illo sub cuius iurisditione erat reus cognoscat 7 pronūciet contra priuatū non valet tanq lata a iudice incompetēti. his duobus modis ponit casum glo.

1 **Si de proprietate.** †Sententia lata super possessione non facit preiudicium in causa proprietatis. iō ca non obstante potest fieri contraria sententia in causa proprietatis. 7 potest intelligi duobus modis. primo q iudex fuerit delegatus in causa possessionis 7 in causa proprietatis de quibus erat questio inter te 7 me. Iste iudex dimisit pronūciare super causa proprietatis 7 pronūciauit in causa possessionis pro me: tu volebas agere q pronūcietur in causa proprietatis pro te qr probabas te dominū an poteris hoc petere. Videtur qō nō tanq obstet tibi exceptio rei iudicate p me q trāsiuit in rem iudicatam. Contrarium dicitur. nam postq nō fuit pnunciatum in causa proprietatis nullum preiudicium resultauit ex lata sententia super possessione pro me. poterit ergo iterum cognosci si non erat cognitū de proprietate 7 pronunciari super ea pro te: 7 sm hoc non habet locum questio glo. dum querit an ille iudex potuerit pronūciare in causa possessionis qr causa fuit sibi cōmissa. clarū est q sic nec redditur nulla propter hoc qō non fuit pronunciatū in causa proprietatis: quia sunt cause diuerse: vt i. l. naturaliter. §. nihil cōmune. de acqui. pos. nec sententia lata in possessione que est minoris preiudicij facit preiudiciū in causa proprietatis: que est maioris. 7 ille intellectus conuenit litere sm quem non videtur facere ad titulum quia non loquitur de sententia lata a iudice incompenti. fuit enim competens ex quo sibi fuit cōmissa. Secūdo potest intelligi q solum fuit cōmissa causa proprietatis: 7 iudex super illa nō pronunciauit: sed super causa possessionis: sed tūc quomodo potuit valere sententia si causa non erat commissa. tūc procedit questio glo. quia quidā dicūt q potest quia cōmissio cause proprietatis tanq principalioris trahit ad se causam possessionis tanq accessorie. Glo. hoc nō tenet nisi quādo causa possessionis esset incidēs: 7 taliter q de proprietate non poterat cognoscere nisi pronuncietur prius super possessione: vt in interdicto vti possidetis si dico me possidere et te turbare me in possessione quare peto pronūciari te desistere a turbatione: tu dicis q imo possides 7 vis hoc probare: certe nō potest procedi super illo articulo turbationis qui est pricipalis nunc: nisi primo videatur quis nostrū possideat. si ergo omisso hoc principali articulo qui erat cōmissus cognoscat 7 pnūciet de possessione valet pronūciatio: non tū facit tibi preiudiciū quominus possis te dicere dominum: 7 petere pronunciari: 7 tūc irritabitur pronunciatio facta pro me in possessiōe: 7 valuit quousq probetur contrarium in proprietate. Cano. vero videtur dicere indistincte q cōmissio facta sup causa pprietatis extēdatur ad causam pos. etiā si nō sit incidēs: vt in. c. j. de seque. pos. 7 fruc. 7 ibi no. 7 i. c. ex cōquestiōe. de resti. spo. in nouella. 7 Cyn. etiā tangit licet non alleget illud. c. ex conquestione.

¶ Qui corrupit iudicē. adde do. in. c. j. de reg. iur. lib. vj. 7 an liceat corrūpere iudicē vt sniam ferat bonā. vide gl. in c. nō sane. xiiij. q. ij. arch. i. c. qui recte. xj. q. iij. Ang. i. l. j. i. §. g aūt. i. ij. col. ff. de calum.

2 ¶ A sententia lata sup crimine capitali qō possit appellari.

1 **Si in priuatorum.** †Gloss. hic inducit hāc. l. ad. q. si aliquis fuit excommunicatus ab episcopo 7 ipse ab hac sententia excōicationis appellet q desinet esse excōmunicatus 7 q appellatio tollat illā sniam: qr facit vt iudex qui eā tulit amplius nō sit iudex cōpetens. Cano. dicūt cōtrariū qō appellatio debet interponi anteq feratur snia excōicationis si quis perpēdit q iudex vult eū excōicare: qr tūc tollit vel suspendit eius iurisditionē. vnde excōmunicatio postea lata nō valet tanq facta a nō suo iudice. Sed si primo feratur sententia excōmunicationis statim trahit secum executionem non expectato q labatur. x. dies: 7 est excōmunicatus 7 ei⁹ aīa
a est ligata quo ad deū.[a] 7 ecclesiam. †vnde appellatio postea in-
2 terposita[b] non potest dissoluere hoc ligamen. glos. hāc rationē
b reprehendit quia videmus q sentētia lata in crimine capitali statim trahit secū executiōne quia condēnatus efficitur seru⁹ pene vel perdit ciuitatē anteq labatur. x. dies. vt. l. qō ad statū de penis. 7 tamen potest appellari: 7 si appellatur tollitur ille effectus 7 desinit esse seruus: 7 etiam recuperat ciuitatem. Breuiter quicquid glo. dicat seruāda est opi. Cano. de qua in. c. pastoralis. de ap. cōtra qō ista gl. loquitur 7 alius est effectus quē trahit secum excōmunicatio qr ligat quo ad deū: alius ille quē trahit secum sentētia lata in crimine capitali q non ligat quo ad deum sed quo ad mūdum: qr ille tollitur leuius q prius. de hoc in. l. fur. §. j. ff. de infa.

¶ De pena iudicis qui male iudicauit vel eius quid iudicē vel aduersarium corrumpere curauit Rubrica.

2 ¶ Actor qui corrupit iudicem vel procuratorem rei per gratiam vel amicitiam an perdat actionē 7 quid hodie si per pecuniam corrupit. 7 nu. 6.
3 An licitum sit dare aduersario vt desistat a lite.
4 Reus corrumpens iudicem vel procuratorem actoris per pecuniam an perdat defensionem.
5 Quid in actore an amittat actionem ipso iure an per sentētiā et nu. 6.
6 Practica huius legis.

1 **Constitit.** †Lex ista loquitur de scda pte rubrice: 7 dicit q actor qui per pecuniam corrupit iudicē vel procuratorez seu aduocatū rei perdit actionē 7 sic causam vnde reus debet absolui etiam si actionez vel ius habeat. h. d. Et aduerte qr illa. l. loquit
c in eo qui corrupit iudicē[c] vel procuratorem rei per pecuniam quo casu si feratur pro se sententia est nulla etiam si fouebat iu
2 stam causam per. l. venales. §. qū prono. non est neces. ¶ †Si vero non per pecuniam sed per gratiam vel amicitiam non perderet actionem qr hoc non reperitur iure cautū tū snia lʒ esset valida mero iure non tū in effectu vt no. in. l. seruo inuito. §. cū pretor. ad trebel. Itē loquitur ista. l. etiā si actor habebat bonū ius qō petat: quia dicit q actionem perdit ergo eam habebat tū non cōfisus de iure suo pecuniā dedit qō est res mali exempli: 7 si hoc nō puniretur daretur materia etiā illi qui nullum ius habet idē faciēdi: 7 sniam iniustā obtinēdi debet aūt amittere per sniam: vt in. l. eius qui delatorē. de iure fi. 7 qō tex. dicit Amittat casum. 7 sic in futurū nō autē amissa sit vt no. in. l. in bemus. §. sane. §. de sac. sanct. eccle. 7 tū snia lata pro eo est ipso iure nulla: vt i. d. l. venales. etiā absq eo q pronūcietur nulla. Et aduerte quia ista pena partis corrūpentis iudicē hodie remittitur per aut. sed nono iure. que hic ponit dūmodo dicat se corrupisse vel pecuniā dedisse: 7 cui dedit 7 hoc probet: quia nisi remitteretur istud delictū raro vel nūq reperiretur: qr illa cōmittunt secrete 7 sine presentia testiū 7 tū interest reipu. q illud delictū puniatur vnde licet sit cōsummatū tamē pcurator propter bonū publicū vt veniat ad lucē contra regulam l. qui ca

l. qui ea mēte. ff. de fur. quia post delictū consummatū nō parcitur delinquēti. hic vero parcitur nō propter se: sed ꝓpter bonū publicū vt reperiatur delictum ⁊ puniatur in persona reci
3 pientis qui plus videtur deliquisse ⁊c. ¶ †Pro declaratione glo. ij. oppo. cōtra tex. dū dicit. Uel aduersario quia licitū est dare aduersario vt desistat a lite: q2 illa est quedā transactio q̄ est licita vt in tit. de transac. tam in causa ciuili ꝙ in criminali in quibusdā tamē casibus. vt in. l. trāsigere. co. ti. propter hoc glo. exponit aduersario nō principali: q2 tunc procederet contrariū sed eius procuratori vel eius aduocato qḋ nō est licitū facere sine volūtate principalis aduersarij ideo punitur: ⁊ bene dicit in hoc. Secūdo soluit ꝙ etiā aduersario principali nō est licitū dare si detur vt pmittat se vinci q2 est corruptela: sed si detur vt desistat aliter secus: vt in cōtrario. Ista glo. nō dicit verū in hoc: q2 vtroqꝫ casu pōt dici transactio: ⁊ est differentia verbalis nō realis. In tribus tñ casibus potest dici ꝙ nō sit licitū corrūpere aduersariū: non tñ propter se sed propter aliū quē tangit vt in causa liberali siue libertatis vt in ti. de collu. dete. Item in causa populari vt in. l. eū qui. §. in popularib⁹. de iureiu. Itē in causa spirituali: vt in tit. extra de collu. dete. Itē in alijs nō est licitū: imo debet ferri sniā ẜm ꝙ partib⁹ placet: vt in. l. si cōuenerit de re iudi. ẜm Azo. in tit. de collu. dete. et Bar. hic. ¶ †In glo. se. queritur de trib⁹ vel quatuor. Pri-
4 mo. l. ista loquit̃ in actore corrūpente iudicē vel procuratorē rei vt perdat actionē. quid in reo corrūpente iudicē vel procuratorē actoris. Uidet̃ ꝙ nō sit idē. nā aliud est amittere actionē aliud amittere defensionnē que fauorabilior est. Glo. tenet cōtrariū ꝙ idem sit ⁊ sic ꝙ perdat exceptionē ⁊ oēm defensionē. Contraria glo. est in. l. eleganter. §. pe. de condi. indebi. sed ista vera ẜm Bart. p. l. eius qui delatorē. in fi. de iure fisci. ⁊ p. l.
5 ij. in fi. de cōdi. ob tur. causam. ¶ †Secūdo queritur tex. dicit ꝙ amittet actionē queritur an ipso iure an per sententiā. Glo. dicit ꝙ ipo iure quādo corrūpit iudicē per. l. venales. quando prouo. nō est neces. Doct. dicūt ꝙ ista glo. loquitur contra tex. in. l. eius qui delatorē. de iure fisci. vbi habetur ꝙ per sentētiā. ⁊. s. de iura. calū. aut. principales. in fi. Itē cōtra rationem hic positā: quia loquitur per hoc verbū amittat qḋ est futuri tēporis. nō antē dicit amissa sit: vt no. in. l. iubemus. §. sane. de sacsan. eccle. nec ob. l. venales. quia ibi loquitur de sententia quam iudex dedit post corruptelā illa bene est nulla. nos loquimur de sententia per quā pronūciatur ipsuꝫ incidisse in penā hui⁹ legis. ⁊ illa bene requiratur alias actionē nō perdit: ⁊ hoc siue
6 loquamur i actore siue in reo. †Sed tertio queritur de practica eorū que dicta sunt. Respōdetur qḋ si actor corrupit iudicē vel procuratorē rei: ⁊ habuit pro se sentētiam cōtra reum si nō īteruenit pecunia valet mero iure: tñ reo datur exceptio facti scilicet iuris. sed si interuenit datur exceptio facti id est intentionis q2 sentētia nō valet. Et econuerso si reus corrupit indicē vel procuratorē actoris etiā si sentētia valeat pōt actor iterū agere actiōe prima que nō est sublata ⁊ si excipiatur de sententia replicetur de corruptela propter quā sentētia in effectu infirmatur: vt i. l. cū a te. ff. de dolo. ¶ Quarto querit̃ an alio remedio succurratur. Et respōdetur ꝙ sic per actionē de dolo ad expensas ⁊ dāna cōtra corrūpentem. nec ob. ꝙ actio de dolo non concurrat cum alijs remedijs: quia verū est super eo. articulo. sed super diuersis sic. ⁊ ille articulus impensarū ⁊ dānorum est diuersus: quia alia remedia ad hoc nō cōpetūt. ¶ Ultimo glo. distinguit an interueniat pecunia vel preces i corruptela. vt primo casu sententia reddatur nulla ipso iure: secundo non: sed in effectu quod est verum per. l. seruo inuito. §. pretor. cū ibi not. ad trebel. Cetera dic vt in. l. fi.

2 ☞ Delinquenti an etiam post delictum perpetratum ⁊ consummatū parcitur si deferat.
3 Reo accusato de crimine ⁊ eo nō probato quādo deferatur iuramentū purgationis: vt nisi se purget non absoluatur.
4 Non prestās iuramentum purgationis habetur pro cōfesso: ⁊ perinde condēnatur ac si de crimine constaret contra eum.
5 Casus in quo post iuramentū veritatis prestitū querit̃ adhuc de veritate ⁊ ea reperta in cōtrariū iuramentum annihilatur.

1
Quo iure. †Quia propter id qḋ dr̄ in. l. j. ꝙ corrūpens iudicem vel procuratorē rei dando pecuniā punitur sequebatur ꝙ illud delictū raro vel nunꝙ puniebatur: q2 nō poterat probari cū talia cōmittatur secrete nec adhibeat testes ille dans qñ dabat ⁊ propter hoc non prouidebatur. Reipublice autem interest delicta punire maxime tale. ideo emanauit ista aut. que inducit ipsum dantē sub spe peccāti ad manifestādum qḋ fecit ⁊ dat ei immunitatē a pena dūmodo probet se dedisse vel pmisisse. Et habet quatuor ptes omissa distinctione Bar. Primo enī loquitur quādo hoc dicit ⁊ pbat quo casu ipse meretur veniam nō propter merita sua. sed q2 releuat tñ occultū ⁊ perniciosum etiā reipu. ad finē vt ille puniatur qui receperit qui plus delinquit dicēs ꝙ si erat causa ciuilis tenet̃ restituere triplicatū qḋ recepit. ⁊ si nō recepit pecuniā ẜ; pmissionē tenetur ad duplū si causa criminalis publicant̃ eius bona. Et no. q2 prima pena est ciuilis: q2 applicatur parti. secūda criminalis. Uel dic ꝙ etiā secūda est criminalis q2 illud duplū vel triplū non applicatur parti sed fisco. vt patet q2 fit exactio p officialē fiscalē scꝫ comitē rerū priuatarū. ⁊ criminalis dicit̃ etiā si pena sit pecuniaria si tñ applicatur fisco. vt no. in. l. agraria. de termi. moto. ⁊ hoc vsqꝫ ibi. Sed si datū vel promissum. Secundo loquit̃ quādo nō potuit ꝓbare se dedisse vel ꝓmisisse quo casu si ille qui dicitur recepisse iurat se nūꝙ recepisse reputat̃ falsuꝫ qḋ ille asseruit. ⁊ ideo iurās euitat penā: q2 purgauit innocentiā suā: sed ille qui dixit ⁊ non ꝓbauit ꝓpunitur eisdē penis: de quibus. s. ⁊ lis currit suo marte ⁊ hoc vsqꝫ ibi. Sed si ꝑsona. Tertio quid iuris si ille qui dicitur recepisse nō vult prestare iuramentū purgatiōis. ⁊ dicitur qḋ tūc censetur cōfessus ⁊ sic habetur perinde ac si dicens se dedisse vel promisisse hoc probasset: ⁊ punitur penis de quib⁹. s. ac si fuisset ꝓbatum: licet nō probauerit ⁊ hoc vsqꝫ ibi. Si quis litigantiū. Quarto ⁊ vltimo quod si ille qui dicit se dedisse vel promisisse q probare nō potest per testes iurauit hoc esse verū iudice forte deferente poterit nihilominus probari cōtrarium. ⁊ sic rescindi iura-
2 mentū assertorium: ⁊ patietur penas de quibus. s. ¶ †Ex his omnibus colligunt̃ quatuor specialia. ¶ Primū est qḋ delinquenti etiam post delictū perpetratū ⁊ cōsummatū parcitur si se deferat per rationem de qua. s. regulariter cōtrariū. vt. l. qui ea mente. ff. de fur. ⁊ hoc solet fieri in delictis ⁊ crimine lese maiestatis ⁊ in quibusdā grauibus delictis. vt veniāt ad lu-
3 cem. ¶ †Secūdum speciale est ꝙ reo accusato de crimine ⁊ eo nō probato defertur iuramentum purgationis ⁊ nisi se purget: nō absoluitur qḋ regulariter non est verum: imo accusatore nō probante reus absoluitur etiam sine iuramēto. fallit in quibusdam casibus inter quos est ille qui ponitur per glo. in. l. fi. §. licentia. ⁊ secūdo. s. de iure delibe. in gl. que incipit. i.
4 berede. ¶ †Tertium speciale qḋ nō prestans iuramentū purgationis habetur pro confesso: et perinde condēnatur: ac si de
5 crimine constaret contra eū. ¶ †Quarto ⁊ vltimo nota casum in quo post iuramentum veritatis prestitum queritur adhuc de veritate ⁊ ea reperta in contrarium iuramentum annihilatur. Regulariter secus: quia sufficit esse iuratū licet sit periuratum: quia solū deum habet vltorem. vt. ij. s. de iureiurādo. Glo. que sunt hic remanent expedite p predicta in quibus cōsistit substantia huius aut.

2 ☞ Iudex corruptus prece vel precio si non dedit sententiam an puniatur: vt in ista. l.

1 De eo qui. †Iudex qui corrupt⁹ pce vel precio dedit sentētiam efficitur infamis: ⁊ tenetur parti quā lesit in estimatione litis. h. d. primum dictum additum ad alios casus qui ponuntur in. l. j. ff. de infami. in qbus quis infamatur ipso facto infamia iuris: ⁊ iste casus nō ponit̃ ibi: sed debet addi. ꝑ hanc
2 l. ẜm intellectū gl. ¶ †In scḋo dicto not. qḋ est pena ciuilis nō criminalis: q2 applicat̃ parti ⁊ ei⁹ respectu poti⁹ est iteresse ꝙ̄ pena lꝫ respectu iudicis sit pena. ẜ; plurib⁹ alijs modis pōt puniri criminaliter: qui ponuntur in glo. ⁊ pōt accusator eligere quā viā vult. Itē loquit̃ qñ dedit sentētiā quid si nō dedit ⁊ tñ pecuniā recepit Respōdeo si recepit vt non daret idē: q2 ita cōmittit falsum qui nō facit qḋ facere dꝫ sicut qui facit qḋ facere nō debet. sed si recepit vt daret ⁊ nō dedit videt̃ ꝙ ꝙ̄tum ad infamiā idē sit. sed ꝙ̄tuꝫ ad estimationem litis nō sit idem: quia pars non est lesa. Itē hic equiparantur isti duo casus quādo prece vel precio quātū ad penas de quib⁹ hic. sed quātū ad valorem sententie differunt q2 si precio sententia est nulla. vt in. l. venales. quādo ꝓuo. non est neces. sed si prece vel gratia valet mero iure. sed non in effectu vt. l. seruo inuito. §. cū pretor. cum ibi not. ad treb. ⁊ hic in gl. Similiter differunt quātū ad penā corrumpētis: q2 si p pecuniā perdit actionē si est actor. ⁊ si reus perdit exceptionē vt in. l. j. sed hoc non reperitur quādo corrupit prece vel gratia ẜm Bar. Non sunt alia.

¶ Sententiam rescindi non posse. Rubrica.

1
Ec suam. ¶ †Sententia diffinitiua valida nō pōt ꝓprio motu iudicis reuocari. h. d. sed remedijs ꝓditis a iure sic que ponuntur in gl. ⁊ sunt multa. Et intellige hanc legem siue sententia trāsiuerit in rem iudicatam siue non adhuc trāsiuit

vt nõ possit pro libito volũtatis retractari quod videtur ver etiam de consensu partium per illa que no. in. l. si diuersa. C. de transac. circa fi. glo. magne. ⁊ etiam si notorie apparet ꝙ sit iniusta: vt si titius fuit condẽnatus ad mortem q2 occidit seium ⁊ apparet seiũ viuere. nam nihilominus sentẽtia valuit. et valet mero iure propter vigorẽ iudiciorũ nec potest retractari ꝑ iudicem sed recurrẽdum est ad principẽ: vt. l. j. §. fi. vl' penul. ff. de questi. ⁊ sic valet sentẽtia contra notoriũ facti: vt dicit Bal. in. l. j. C. ne fili. ꝓ patre. ⁊ allegat. l. palã. §. q̃ i adulterio. ff. de ritu nup. de quo vide qδ no. in. c. qm̃ ꝯtra. de proba. in nouella.

2 ☞ Exceptio peremptoria que oritur post sententiã an tunc possit opponi.

3 Exceptiones dilatorie quando debeant opponi ⁊ probari. De assignatione termini ad opponendum exceptiones ꝙ parum habeatur in iure ciuili.

4 Sentẽtia lata super incidẽti an faciat preiudicium si illud incidens per modum agendi iterum deducatur in iudicium.

5 Post didicita testificata non est licitũ producere testes super eisdem articulis vel directo contrariis: ⁊ quid in diuersis.

1 **PEremptorias.** †Exceptio peremptoria potest opponi et probari vsq3 ad sententiam diffinitiuam postea non nisi lata sit contra minorem vel alium qui mereatur restitui in integ. quia tũc competit restitutio cõtra sententiã qua obtenta poterit opponi. h. d. ¶ In tex. ibi omissas in initio. i. si non fuerunt proposite ante lit. contesta. fallit si ꝓponantur post et ante sententiam diffinitiuam. ⁊ est quod sequitur. ¶ Sed querit quid si talis exceptio oriatur post sen-
2 tentiam. ¶ †Videtur qδ tunc possit opponi: quia nõ est quid imputetur reo si non opposuit tempore quo sibi nõ competebat. In cõtrariũ videtur. ff. de ope. libe. l. qui libertinus. §. iul. alias incipit si iã. prima pars est vera: vt no. in. l. j. C. de iuris ⁊ fac. igno. ⁊ probatur in. l. si post rem. §. j. ff. de trãsact. facit. l. ij. de consor. eius. lit. Possunt ergo proponi etiam ante lit. ꝯtest. si cõpetunt tamẽ probãtur post. vt patet in. l. emptor. C. de pre
3 scrip. lon. temp. ⁊ l. exceptionem. C. de proba. ¶ †Dilatorie vero debẽt opponi ⁊ ꝓbari ante lit. contest. ⁊ postea opponi nõ possunt. l. ita demũ. C. de ꝓcura. cum ibi no. aliquando tamen peremptorie possunt opponi post sentẽtiam in casib⁹ qui no. C. in. l. j. de iuris ⁊ fac. igno. Itẽ in spiritualibus ẜm Inn. in. c. quia propter. de elec. in gl. que incipit super hoc. ver. nisi forte ⁊ predicta nisi sit cõclusũ in causa. quia tũc nõ possent postea opponi etiã si sentẽtia nõ sit lata: quia cõclusio claudit viã allegationibus in facto cõsistentibus: vt in. c. pastoralis. de caus. pos. ⁊ ppie. cũ ibi not. Et idẽ si iudex assignasset terminũ infra quẽ deberẽt opponi: q2 elapso termino ꝓponi nõ possunt vt in. c. pastoralis. de except. ⁊ adde qδ no. in. c. indultũ. de regu. iur. lib. vj. ¶ Et de tali tamen cõclusione vel termini assignatione parum habetur in iure ciuili: quia potius de iure canonico ⁊ cõmuni obseruantia fuerũt hec introducta. ⁊ facit. c. cum dilectus. de fide instru. ¶ Adde ꝙ predicta locum habẽt in exceptionibus que non possunt proponi nisi per viam excipiendi. Sed sunt alique que etiam possunt proponi per viam agẽdi vt exceptio cõpensationis: nam potest quis eam proponere ad expellẽdũ actorẽ. sed si nõ opposuit vel nõ fuit admissus non prohibetur petere debitũ per viam agẽdi etiam post sententiam latam nisi fuerit opposita ante sententiã ⁊ reprobata per sentẽtiam: vt in. l. qδ in diem. §. si rationẽ. de cõpẽsa.
4 Et de illo articulo †an sentẽtia lata sup incidẽti facit preiudiciũ si illud incidẽs per modũ agendi iterum deducatur in iudiciũ: vide plenissime per Bar. in. l. qui rome. §. duo fratres. in. ij. col. ff. de verb. ob. in magna distinctio. ⁊ qδ not. in. l. j. C. de ordi. iudi. ⁊ adde qδ not. Inno. in. c. fi. de or. cog. vbi subtiliter loquitur. ¶ Pro declaratione oppo. dũ tex. ꝑmittit ꝙ opponat vsq3 ad sentẽtiã: nã potest esse ꝙ actor probauit intẽtionem suã per testes ⁊ dicta testiũ sunt publicata snia tñ adhuc nõ est lata. si dicam⁹ ꝙ reus possit obiicere exceptionẽ peremꝑtoriã post publicationẽ testiũ ⁊ eã ꝓbare ꝑ testes vt hic innuit quia nihil prodesset opponi si nõ posset ꝓbari: nos dicemus cõtra aut. qui semel. C. de ꝓba. vbi habetur ꝙ post didicita testificata nõ est licitũ ꝓducere testes timore subornatiõis. Gl. fatet ꝯtriũ ⁊ ꝓpter. h. dicit ꝙ tũc est verum qδ hic dicit qñ excipiens vellet ꝓbare nõ per testes sed per instrumẽta vel per cõfessionẽ partis. ista enĩ probatio nõ reprobat per illã aut. quia cessat causa reprobationis. i. timor subornationis. Si vero ꝑ testes admitteret ad ꝓponẽdã exceptionẽ q2 hoc nõ releuaret
5 eũ cũ probare nõ posset. †Ista glos. cõiter reprobat. q2 verũ est ꝙ post didicita testificata non est licitũ producere testes sup testes super eisdẽ articulis† vel directo cõtrariis: sed hic nõ sunt eisdẽ articuli nec directo contrarii sed diuersi. si enĩ dixi me tibi mutuasse ⁊ ꝓbaui nũc dicis ꝙ soluisti vel feci tibi pactũ de nõ petẽdo. Isti articuli sunt diuersi ab eis: possunt enim simul stare ⁊ simul esse veri. facit qδ not. in. l. officiũ. ff. de rei ven. ¶ In glo. fi. ibi nõ maioribus. tu dic etiã maioribus si lata fuit snia cõtra eos absentes causa reipu. ⁊ indefensos. q2 restituunt in integrum per ti. qui. ex cau. ma. sicut ipsi minores.

1 **IMpetrata.** †Virtute rescripti principis nõ retractatur snia legitime data. h. d. Et pone qδ cũ esset lis inter te ⁊ me dedi supplicationẽ principi in qua petii ꝓcedi vel sentẽtiari certo modo. anteq̃ princeps rescriberet vel supplicationẽ signaret lata fuit sentẽtia iuridice: ego postea ꝓduco rescriptũ in quo de illa sententia nulla fit mentio ⁊ peto sentẽtiam retractari ⁊ ꝓcedi ẜm tenorẽ rescripti. dicitur hic ꝙ non est fiendum quia non creditur mentem principis fuisse retractare sententiã si est legitime lata subaudi si de ea non fecit mẽtionem alias secus. ¶ Et per istam. l. dicit Bal. si in statuto dicatur qδ habeat locũ in p̃teritis p̃sentib⁹ ⁊ futuris talis clausula nõ habebit locũ in p̃teritis litibus que ꝑ sententiam diffinitiuã essent terminate: q2 nõ creditur talem fuisse intentionem statuentiũ vt vellẽt sentẽtias legitimas latas retractare. ¶ In tex. ibi. Quã ꝓuocatio nulla suspendit. sed certe etiam si nõ fuerit appellatũ poterat tamẽ adhuc appellari si vult sententiam retractare debet appellare: nõ autem se fundare in rescripto. alias nõ deberet iudex eam retractare propter solum rescriptum ꝑ rationem quam. C. dixi. quia non creditur principem voluisse reuocare sententias latas siue transiuerint in rem iudicatam siue non sed ꝙ pars vtatur aliis viis iuridicis ad retractandũ. Sed si sententia nõ est lata tunc voluit rescriptum habere locum. non sunt alia.

¶ De fructibus ⁊ litis expensis — Rubrica.

2 ☞ Quãdo verba sunt ꝓlata a cõtrahẽtibus an tunc fructus intelligãtur deductis impensis factis gratia ipsorũ querẽdorum: vt in locatione fundi ad medietatem fructuum.

a **HOc fructuum.** [a] †Fructus intelligũtur deductis expensis factis gratia ipsorum querendorum ⁊ conseruandorum. h. d. Et procedit quando verba sunt prolata a lege: nã dicit. l. quod male fidei possessor teneretur de fructibus perceptis ⁊ percipiendis. Pone ergo ꝙ percepit. c. salmas frumenti vel vini petitur ꝙ condemnetur ad restitutionem: ipse dicit se expẽdisse. l. ⁊ qδ vult illa deducere. Dicis tu non potes quia tu fuisti male fidei possessor quia illas expẽsas videris donasse: vt. l. si seruus seruum. §. oliuam. ad. l. aquiliam. Contrariũ dicit qδ imo possunt deduci: quia tales impẽsas factas in fructibus nõ videtur donasse licet alias factas in re non propter fructus colligẽdos donasse videatur: vt in. d. §. si oliuam. nam in fructibus nullus casus potest euenire quin expense facte in eis possint deduci: vt. l. fundus. fami. her. vnde siue sit bone fidei siue male fidei deducũtur: vt hic: ⁊ in. l. fructus. sol. matri. et dic vt ibi per Bar. de illo articulo. Et idẽ si verba sunt prolata a iudice qui est minister legis vt si condemnauit possessorem ad restituendum rem cum fructibus debet intelligi ꝙ deducantur expense facte causa ipsorum querendorũ ⁊ in illo ca
2 su loquitur hic. †sed si verba sunt prolata a contrahentib⁹ puta locaui tibi fundũ cum pacto ꝙ medietas fructuum sit tua ⁊ alia media mea: ⁊ sic sumus socii conuentionales si recollegisti. c. salmas. ⁊ ego peto quĩquaginta tu nõ potes dicere volo inde deducere sumpt⁹ quos feci: ⁊ de eo qδ restat habebis medietatẽ q2 ẜm hoc lucrareris medietatem sine aliquo sumptu tuo. vnde nõ debet fieri deductio s3 expense quas fecisti cedũt in recompẽsationẽ medietatis: quã lucraris ꝑ. l. cũ duobus. §. si in colenda. ff. pro socio. ẜm Bart. ⁊ Jac. de are. ⁊ alios doct. qui dicunt ita seruari ⁊ practicari qδ tene mẽti. vide Bart. in. d. l. fructus. Vel dic qδ illud accidit ex cõmuni obseruantia. s3 de iure etiam si verba proferantur a cõtrahẽtibus distinguit an referunt ad fructus pendentes ⁊ nõ fit deductio sumptuũ: vt. l. si pendentes. de vsuf. aut ad fructus percipiendos ⁊ tunc secus sicut si a lege vel a iudice verba fuissent prolata qδ declara per Bar. in. l. fructus.

2 ☞ Instantia perempta an pereant effectus iam cõsummati: vt dicta testiũ seu cõfessiones vel vitiũ litigiosi: ⁊ si actor incipiat nouam litem ⁊ feratur sententia an possit peti condemnatio de fructibus consumptis vel non perceptis: qui tamen percipi potuerunt a tempore prime instantie.

3 Mala fides autoris seu defuncti an noceat eius heredi etiam bone fidei.

Litigator

a ¶ ¶ Fructus intelliguntur deductis expẽsis. Adde gl. in. l. si a patre. in. §. fi. alias incipit illa lex si a dño. de pe. here. Bal. in. l. fructus. ff. solu. ma. Bart. in. l. sed si hoc. in. §. quedã. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ glo. in. l. per diuersas. C. mã. ⁊ ibi Ange. dicit istã glo. esse meliore de corpore iuris. spec. tit. de do. ⁊ cõtu. in. §. fin. Pet. de ancha. in. c. si ꝓpter tua debita. de rescrip. lib. vj. ⁊ ꝑ Jo. de imol. in. c. propter sterilitatẽ. de loca. Fallit preterq̃ i decimis predialibus: vt i. c. tua nobis. ⁊ in. c. pastoralis de decimis.

1 **Litigator.** †Post litem contesta. possessor tenetur de fructibus perceptis ꝛ percipiēdis. ꝛ idē in herede eius. hoc dicit. Bar. ꝛ loquitur in eo qui erat bone fidei possessor: et sic ante lit. contesta. non tenebatur de fructibus perceptis ꝛ consumptis: quia si habebat titulū eos cōsumptos lucratur propter culturam ꝛ curam: vt insti. de re. di. §. si quis a nō domino. sed post lit. contest. si nō mutat opinionem ex aliqua iusta causa: imo adhuc reputat se dominum. nihilominus fingitur male fidei possessor: licet reuera sit bone fidei ꝛ tenetur nō solum de perceptis existentibus vel consumptis: sed etiam de non perceptis quos tamen percipere potuit ꝛ neglexit lit. cōtest. in herede eius qui succedit in illa mala fide. h. d. ꝛ est no. l. Lex ergo ista loquitur ꝛ debet intelligi i eo qui erat bone fidei possessor qui tenebatur de fructibus perceptis ꝛ extantib9. nō autem de cōsumptis si non erat effectus locupletior: quia eos lucrabatur propter culturam ꝛ curam ꝛ propter bonam fidē: nec etiam tenebatur de fructibus non perceptis: quos tamen percipere potuit ꝛ neglexit: quia cum crederet rem suā nō imputatur sibi si neglexit. lite autē contest. non solum tenetur de extantibus sed etiam de consumptis ex quib9 non est effectus locupletior: ꝛ etiam tenetur de non perceptis: quos tamē percipere potuisset: quia ex bonefidei tūc efficitur male fidei saltē ficte que operatur idem qō vera mala fides quātū ad hoc licet non quantum ad aliquos alios effectus dequibus in glo. que incipit not. sed si esset male fidei vere tunc etiā citra contesta. lit. teneretur de predictis: et idē si a principio fuit bone fidei possessor: ꝛ post lit. contest. factus est male fidei quo casu nō ꝓcederent casus quos glo. ponit vt reputaret in illis fuisse bonesti. imo perinde erit ac si a pricipio fuisset vere male fi. ꝛ i his

2 consistit substātia ꝛ intellectus huius. l. ¶ †Sed queritur tex. loquitur quando possessor fuit victus: vt in princ. in verbo. victus. ꝛ sic fuit lata sententia quid si nō fuit lata: qꝛ fuit perempta instantia per lapsum triennij ꝛ actor stetit ꝛ postea per annum vel biennium anteꝙ inciperet nouam litem postea incepit ꝛ in illa secunda fertur sententia vtrum possit peti condēnatio de fructibus consumptis vel nō perceptis qui tamē percipi poterant durante prima substantia et etiam illa finita infra illum annum vel biennium quo cessauit incohoare nouam. Glo. hic determinat qō non: quia perempta instātia perit oīs ei9 effect9: vt i. l. cū lite mortua. iudi. sol. sed isti fruct9 veniunt contesta. lit. que fingit ipsum esse male fidei: licet non sit ꝫ illa lis est perempta: ergo ꝛc. In contrariū quia licet pereat instātia non pereunt effectus iam consummati. vnde non pereunt dicta testium nec confessiones nec vitium litigiosi: vt not. ꝟ. de iudi. l. properandū. §. ꝛ si quidē in glos. super verbo iudicij: sed iste est effectus consummatus. s. mala fide inducta ex contestatione. ꝛ istam partem tenet Bar. ꝛ dicit esse casum ꝭm vnā lec. in. l. fiscus. in qstione. de iur. fis. Sol. tenet glo. tu sequere Bar. qui est maioris autoritatis: ꝛ vide circa predicta que no. i. d. l. cū lite mortua. si vis scire que pereant ꝛ que non. ¶ †Ultimo

3 quia text. in fi. dicit. In herede possessoris vt mala fides autoris seu defuncti sibi noceat. oppo. qō imo nō noceat: quia q in ius alterius succedit iustā habet ignorantie causam: vt in regula cum qui. de regu. iur. lib. vj. Sol. ꝛ tene mēti. hoc fallit in casu huius. l. vt teneatur heres de fructibus cōsumptis et etiā nō perceptis: licet ipse sit vere bone fidei ꝛ ꝙ mala fides defuncti etiam ficta sibi noceat. Est etiam speciale in complēda vsucapione vel prescriptione longi tēporis q̄ currit cū titulo: vt si defunctus carebat titulo non possit heres titulo pro herede cōplere vsucapionem vel prescriptionem longi temporis sed sibi non noceat mala fides defuncti etiam ficta. l. cum heres. ff. de diuer. et tēpo. prescrip. ꝛ no. in. l. eum qui. §. in hac. ff. de pu. ꝭm verum intellectum de quo in. c. ij. de regu. iur. lib. vj. sed prescriptionem longissimi temporis que currit sine titulo non impedit mala fides defuncti etiam vera quominus heres ei9 bone fidei possit ex persona sua incohoare ꝛ etiā cōplere: vt no. ꝑ glo. in. d. c. cū qui. de reg. iur. lib. vj. tene menti. Cetera vide hic per Bar. qui aliqualiter se extendit vltra ꝙ expedit.

2 ¶ Statutum ꝙ victus victori condēnetur in expēsis an tūc iusta causa litigandi excuset ab expensis.

Que veniunt officio iudicis mercenario ꝙ nō possint in iudicium deduci finito negotio principali.

3 Que m modū debeat tenere iudex super expensis quando fert sententiam.

1 **Terminato.** †Finita causa per sententiam diffinitiuam vel per transactionem si non est facta mentio de expēsis nō possunt peti: qꝛ veniunt officio iudicis mercenario qō nō durat lite finita nec possunt in iudiciū principaliter deduci: sed si esset facta mētio: qꝛ fuisset facta condēnatio vel fuisset seruatū ius agēdi victori bene possunt peti expēse: licet non fuerint taxate in sentētia qꝛ taxabūtur in executione. h. d. tex. cū glo. ꝛ dictis doct. Sed si instātia vel lis finiret nō ꝑ lapsum tēporis vel ꝑ translationē ꝫ per interitū rei petite duraret potestas condēnandi in expēsis per. l. vtiqꝫ. de rei ven. ꝛ no. ꝑ In no. in. c. fi. in glo. fi. de iura. calū. ¶ Oppo. ꝙ imo post sniam latam sup principali possit ferri snia super expensis. vt in. l. paulus. de re iudi. Sol. est verū in eadē die vt ibi. ꝛ ita debet intelligi hec. l. qō nō possit. s. alia die. ꝛ dicit hic Sali. ꝙ intelligitur eadē die naturali: qꝛ si feratur de mane poterit suppleri de sero: sed si feratur de sero non poterit suppleri die sequenti. ꝛ ita

2 intelligit illā. l. paulus. qō tene menti. ¶ †Item oppo. de no. in. l. iij. §. j. de le. iij. ꝛ de rei ven. nō solū. Sol. ista. l. loquitur qn̄ expense veniebant iudicis officio mercenario qō per se nō potest in iudiciū deduci ideo finito negotio pricipali nō superest tale officiū mercenariū. vt in. l. iiij. ꝟ. deposi. Cōtraria loquuntur quādo expense veniebant iure actionis quo casu cessat ratio predicta: ꝛ sic possunt peti etiā ex iteruallo iuxta ea que habentur in. l. j. ꝟ. de iudi. Ideo si statutū diceret ꝙ victus victori teneatur in expēsis tūc cōpeteret actio ex ipso statuto id est cōdictio ex. l. municipali que posset quādocūqꝫ intētari: ꝛ pl9 dicit ꝙ tūc iusta causa non excusaret ab expēsis non sic quādo veniunt officio iudicis mercenario: vt. l. qui solidū. §. etiam. de le

3 ga. ij. vide ꝑ Bal. in autē. generaliter. ꝟ. de episco. ꝛ cle. ¶ †Ultimo queritur de intellectu tex. in versi. nisi iudex. quē modū debet tenere iudex super expensis. Glo. dicit qō debet cōdemnare victum victori[a] generaliter in expēsis quas iurabit victor se fecisse reseruata sibi taxatione: ꝛ ista est vera practica debet tamen taxatio fieri anteꝙ iuret ne detegatur periuriū per taxationē: vt. ꝟ. de iu. autē. post iusiuran. ꝛ valet sententia sine certa quātitate tum qꝛ nō fuit petita certa quātitas. vt. ꝟ. de sen. que sine cert. quā. l. ij. tum qꝛ lata super accessorijs in quib9 tolerat incertitudo plusꝙ sup principali: vt in. l. si in emptiōe. in prin. de cōtrahē. emp. Et idem in alijs accessorijs vt in fructibus. de quibus dic vt not. Bal. ꝟ. si se. nup. mu. autē. ibi posita. ꝛ ꝑ Cy. in. l. cū proprias. si quis alteri vel sibi. Et circa istum articulū de taxatione quā sibi reseruat occurrunt aliqua dubia que tāgunt per Bar. in. l. ab executione. ff. de appella. ꝛ aliqua tāgit hic. Uel dicit glo. qō potest iudex non condēnare sed reseruare victori petitionem expensarum quo casu expense propter sententiam predictam erūt in actione nō in officio iudicis tm̄ ꝓpter dictam reseruationē vl' ꝙ reseruet sibi iudici potestatē cōdemnandi. Breuiter omnes doct. reprehendūt oēs duos modos: qꝛ nō potest iudex reseruare petitionē que de iure non cōpetit vel condēnationē quam de iure nō potest facere. ꝛ ita tenent legiste ꝛ etiam canoniste in. c. finem litibus. de do. ꝛ cōtu. Barto. tamen sustinet glo. per istum tex. in versi. at super his. dicit tamē ꝙ securius est facere condēnationem ꝙ illam reseruationem: ꝛ ita cōmuniter seruatur. ꝛ per hoc est expedita gl. que incipit. Quod est.

a ¶ Uictū victori. Adde. l. eū quē temere. ff. d iud. i autē. de iud. i. §. opꝫ. col. vj. c. finē litib9. de do. ꝛ cōtu. c. calūniā. de pe. gl. fi. in. c. vltimo. de maiori. ꝛ obe.

2 ¶ Que dicantur expense temeritatis ꝛ que dicantur expense dilationis processus ꝛ que expense victorie. ꝛ nu. 3.

3 Sicut victus victori condēnatur in expensis cū vincit in diffinitiua ita cum vincit in interlocutoria.

4 Que sint expense contumacie.

5 An per rescriptum principis possit quis trahi in causa ad locum longinquum.

Tria in quibus resultat presumptio contra actorem ꝙ nō foueat iustam causarū.

6 In causa criminali an victus victori condēnetur in expensis.

7 Expen̄. que nō possunt sine difficultate probari relinquuntur arbitrio iudicis qui debeat cōsiderare quantitatem petitam ꝛ qualitates personam.

1 **Non ignoret.** †Contra actorē non prosequentem vel defendentem litem vel perdentem profertur sententia calū-

2 nie damnorū ꝛ expensarum. h. d. ¶ †Et aduerte qꝛ in litibus sunt quedam expense temeritatis vt si actor faceret citari Titium sempronij de tali loco ꝛ ibi erāt duo titij sic nominati: ꝛ nuncius iuit ad illum de quo actor nō sensit ꝛ ille cōparuit: ꝛ quia nō erat ille de quo senserat fuit licentiatus: certe actor etiam si fouet iustam causam debet sibi in expensis itineris cōdēnari: ꝛ in alio interesse: vt in. l. eū quē temere. de iu. Quedā sunt expēse dilatiōis processus: vt si reus opponat aliquā exceptionē dilatoriā per quā differatur iudicium ꝛ in ea succūbat vel actor aliquā replicationē. ꝛ propter hoc iudiciū fuit dilatatū ꝙ potuisset expediri infra paucos dies. ꝛ de his loquitur ista. l. vt etiam ille qui hoc fecit foueat iustam causā condemnatur in expensis damnis et interesse: puta non solū

litis vt sunt ille que fiunt in aduocatis et procuratoribus: sed
etiam in illis quas propter litem incurrit sic si stetit in hospi-
tio vel aliud damnũ suscepit ex illa prorogatiõe: vt hic. ¶ Sed
aduerte quia debet petere vt fiat condemnatio incontinẽti ꝙ
lata est sententia super eo pro ista exceptione vel replicatione.
argu. s. l. proxi. ⁊ si hoc non fecit si illa pronunciatio non expe
ctabat post se sentẽtiam diffinitiuam: sꝫ si expectabat poterit
fieri condemnatio in ipsa diffinitiua dũmodo feratur pro eo:
sed si ferretur contra eum secus sm Inno. in. c. finem litibus. ⁊
Ange. tangit in. l. prece. sit ergo cautus vt statim ꝙ obtinet in
interlocutoria faciat fieri cõdemnationem expensarum: quia
tũc non irritabitur: licet postea in diffinitiua succumbat. Sed
3 si non faceret non posset postea petere postꝗ̃ succubuit: † alle-
gatur ergo iste text. qd sicut victus victori condemnetur in ex-
pensis cum vincit in diffinitiua ita cum vincit in interlocuto
ria per istũ tex. quedam sunt expense victorie in quibus victus
in diffinitiua cõdemnatur victori propter hoc solum ꝙ victus
est: ⁊ de illis non loquitur ista. l. sed. l. properandum. §. sin autẽ
alterutra. s. de iudi. ⁊ in istis comprehendũtur solum expen-
se facte in procuratoribus ⁊ aduocatis que dicũtur facte in li-
te: non autẽ in aliis dãnis ⁊ interesse si propter litẽ dereliquis-
set possessiões suas: vel artem suam exercere: quia sunt extrin-
4 sece: non enim ille venirent in condemnationẽ. † Quedã sunt
expense cõtumacie de quibus loquitur. l. sancimus. ff. de iu. ⁊
iu. c. j. de do. ⁊ contu. lib. vj. de his omnibꝰ vide per Cyn. in. l.
5 sancimus. ⁊ per cano. in. d. c. finẽ litibꝰ. ¶ † No. primo ꝙ põt
quis per rescriptũ principis trahi in causa ad locum longin
quum hodie de iure cano. declaratũ est plene ꝙ nõ vltra vnã
a dietã[a] ⁊ plura alia circa hoc declarata sunt in. c. statu. de rescr.
lib. vj. ⁊ facit aut. qd fieri. de dila. ¶ Itẽ no. tria sm Sali. in qui
bus resultat presumptio cõtra actorem ꝙ nõ foueat iustã cau-
sam. s. quando opponit replicationes differentes ꝓcessus vel
quando prosequitur litem vel quando prosequitur ⁊ non pro-
6 bat. ¶ † Item tertio per istũ tex. in ver. pro calumnia. determi
nauit Jac. bu. disputando ꝙ in causa criminali victus victori
non condemnatur in expensis: quia hic facit differentiã inter
causam criminalem ⁊ in ea dicit accusatorem si non probat cõ
dẽnari de calumnia: ⁊ causam ciuilem in qua dicit ꝙ si nõ pro-
bat condẽnabitur in expẽsis ⁊ dispendiis. i. damnis ⁊ interesse
ergo in causa criminali nõ condẽnatur in istis sed solum de ca
lumnia. Doct. tenent contrariũ maxime Bart. per. l. seq. circa
medium ibi. Pro quacũꝙ causa criminali vel ciuili. de quo ꝑ
ipsum in. l. j. ff. ad tur. nec obst. iste tex. quia licet dicat condẽna
ri de calumnia non negat: quin etiam teneatur ad expensas ⁊
econuerso si accusator vincat reus condẽnatur non solum cri-
minaliter sed etiam ciuiliter ad expensas accusationis ⁊ si bo
7 na sint publicata fieret executio sup eis sm Sali. † Ultimo no.
in fi. sm intellectum Bar. qd expense que nõ possunt sine diffi-
cultate probari relinquuntur arbitrio iudicis qui debet cõsi-
derare quãtitatem petitam ⁊ qualitates personarum.

a ¶ Ultra vnam dietã. Adde doc-to. i. c. nõnulli. de rescri. in antiquis.

2 ☞ In iudiciis ꝙ sit seruanda equalitas. ⁊ vide nu. 4.
3 De duobus malis minus est eligendum. ⁊ ꝙ toleretur iniqui
tas minor vt effugiatur maior.
4 Aduocatus qui vicit in causa propria an possit petere expen-
sas aduocationis.

1 Cum quidam. † Lex ista legitur duo-
bus modis in glo. sm
primam lect. dicit ꝙ priuilegium concessum vni ex
litigãtibus super sportulis litis porrigitur ad ad-
uersarium propter equalitatem seruãdã. ad hoc allegatur. vn-
de si alter ipsorum obtinuit priuilegium ꝙ non habeat solue-
re sportulas iudici vel etiam nũciis curie vel executoribus qui
solent interdum recipi a citato similiter alter non tenetur sol-
uere ⁊ sm hoc tale priuilegium nocebit iudici vel executoribꝰ
⁊ nõ alteri. imo proderit vtriꝗ̃ litigatori: qd videt̃ iniquũ: qꝛ
sic labor ipsorum nõ remunerabitur. Glo. respõdet qd hoc to-
leratur vt effugiatur maius inconueniens. s. ꝙ nõ seruet̃ equa
litas. ista ratio satis est debilis: qꝛ maius est incõueniens hoc
ꝙ illi damnificentur sine eorum culpa ꝗ̃ ꝙ equalitas non ser-
uetur. iustius enim esset ꝙ aduersarius solueret sicut solueret
si priuilegium non esset ꝗ̃ ꝙ non soluat ⁊ illi damnificentur si
2 ne culpa. ideo ista lectu. licet teneatur per glo. ⁊ doc. † ⁊ ꝓpter
eam allegetur ista. l. ꝙ in iudiciis seruanda est equalitas nõ ta
men videtur bona nec conuenit litere in versi. quoniam nõ est
ferendum nam ibi innuit ꝙ iste habens priuilegium petat vt
aduersarius soluat ⁊ tamen isto casu non habet ipse necesse pe
tere: quia solutio non prodest sibi sed iudici vel executori: ideo
glo. recedit ab ista lec. ⁊ ponit alterã sm quã dicit ꝙ victus vi
ctori condẽnatur in expensis quas victor re vera fecit non au-
tem in illis quas non fecit: sed ex priuilegio vel gratia fuerunt
remisse ⁊ ista est nota. ⁊ non est alibi sm quam videtur casus ꝙ
si aliquis aduocatus in causa propria obtinuit: nec fecit expen
sas in aduocatione: quia ipse non indiguit nõ possit petere vt
aduersarius condemnetur sibi in expensis aduocatiõis quas
fecisset si nõ fuisset aduocatus sed quia fuit non fecit. de hoc vi
de per Bar. in. l. si stipulatus est opus. ff. de fideius. ¶ Opp. cõ
tra primam lecturam quia sm eum priuilegium cõcessum vni
ex litigantibus ꝙ non soluat sportulas vel qd minus soluat ꝓ-
derit sibi ⁊ non aduersario ⁊ non nocebit nisi iudici vel execu-
tori qui non fuerunt in aliqua culpa. ⁊ hoc videtur iniustum
ꝙ eorum labor sit irremuneratus. Dicit glo. qd magis esset in
3 iustum: licet non seruaretur equalitas. † Ex qua no. qd de duo
bus malis minus malum est eligendum ⁊ qd toleratur iniqui
tas minor vt effugiatur maior. Et cum ista glo. transeunt doc.
Sed mihi nõ placet: quia satis tolerabilius esset qd equalitas
non seruaretur: quia per hoc nõ fieret iniuria aduersario qui
habuisset soluere. si ille non habuisset priuilegium ꝗ̃ qd serua-
tur equalitas cum iniuria ⁊ damno iudicum ⁊ executorũ. ideo
dicta lec. licet per docto. approbetur non videtur vera propter
hoc inconueniens vnde magis placet secunda. ¶ Item ad idẽ
oppo. qd non procedat quia priuilegium concessum vni perso
ne non egreditur personam illius: sed illi soli prodest cui con-
cessum est nisi per priuilegium iniquum est cõcessum ad postu
lationẽ: quia tunc aduersarius debet vti eodem priuilegio cõ-
tra impetrantem: vt in titu. quod quisꝗ̃ iuris. sed hoc nõ erat
priuilegium iniquum. Glo. soluit pluribus modis: ⁊ primo vt
intelligatur qd fuit cõcessuꝫ ad postulationem. nec obstat tex.
in prin. dum dicit. Speciales largitates. quia nihilominus re
putatur largitas licet fuerit concessa. ad postulationẽ. Breui-
ter ista est diuinatio ⁊ etiam alie solutiones reprobantur ꝑ do
cto. Hic retinendo hanc primaꝫ lect. qd est speciale in iudiciis
circa preparatoria vel constructoria iudiciorum vt priuilegiũ
vnius ex litigantibus prosit alteri. facit. l. j. s. de priui. schol. re
4 gulariter secus vt in contrario. † Et circa hoc distingue vt hic
distinguit Barto. qd aut loquimur in expensis ad preparato
ria iudiciorum ⁊ seruanda est equalitas vt hic. Aut in deciso-
riis: ⁊ tũc aut de natura concessionis facte vni de iure compre
henditur alter vt si cõcedatur restitutio in integrum que dici-
tur in pristinum statum repositio: ⁊ idem vt cõcessio facta vni
prosit alteri. si enim minor restituitur ad rem suam recuperan
dam quam vendidit etiam emptor debet restitui ad recupera
tionem precii: vt. l. j. vel. ij. si aduer. transact. ⁊ de repu. que fiũt
in iudicio. l. vnica. Si vero de natura sua non comprehendit
nisi personas cui conceditur tunc aut cõtinebat ius iniquum:
et distinguitur. aut fuit concessum ad postulationem aut pro-
prio motu: vt in titu. quod quisꝗ̃ iur. Si vero non continebat
ius iniquum locum habet contrarium primo loco signatũ: vt
nõ extendat̃ ad aduersariũ: ⁊ facit in ar. ista. l. sm istam lect. ꝙ
heres durante tẽpore inuentarii sicut nõ potest cõueniri a cre-
ditoribus hereditariis ante confectum inuẽtarium. vt in. l. fi.
§. donec. de iure delib. ita nec ipse possit cõuenire debitores he
reditarios: propter illa tamen contraria legit glo. notabilius
⁊ sm istam nõ est alibi iste casus ꝙ si vnus ex litigãtibus habet
priuilegium ne soluat sportulas ⁊ sic nõ soluit si postea vincat
in causa ⁊ petit aduersarium condẽnari in expẽsis: ⁊ fuit con-
demnatus si postea petat executioni mãdari in his sportulis
que veniebant soluende si nõ habuisset priuilegium sed quia
habuit non soluit non debet audiri: qꝛ non debet petere ab ad
uersario qd ipse non soluit: sed dicat ꝙ illud debuit ꝓdesse si-
bi ⁊ nõ aduersario victo: quia sm hoc lucraretur: ⁊ condemna
tio expensarum fit ne sit in damno ⁊ sic fieri debet super expen
sas quas passus est ipse victor. Et sm hoc inducit̃ ad questio-
nem de qua. s. de aduocato qui vicit in causa propria ⁊ postea
petat expensas aduocationis tanꝗ̃ si aduocasset in causa alie
na ⁊ non debeat audiri. de quo vide per Bart. in. l. si stipula-
tus est opus. de fideiusso.

¶ De re iudicata Rubrica.

2 ☞ Exceptio peremptoria que oritur post sententiam potest
opponi in executione sententie.
3 Statutum ꝙ stetur dicto nuncii vel familie de aliquo damno
vel casu inde poterit probari contrarium.
Reus absolutus quia rem nõ possidebat si postea incepit pos
sidere poterit iterum conueniri.
4 Quod in executione sententie sit pars citanda.
Commendans licet recuperauerit rem tamen de rigore iuris
potest petere executionem sententie contra commodatarium
sui culpa cõdemnatum propter malam custodiam sed de equi
tate obstat exceptio doli.

Rebus

1 Ebus. †Contra sñiam potest opponi
exceptio quod petis intus ha-
bes. hoc dicit Bar. idem videtur in instrumen
tis guarentigie si statutũ dicat contra ipsa nul
lam exceptionem opponendã. nam nõ minus
poterit opponi ista quod petis intus babes p
banc. l. quia non babent instrumenta maiorem vim ꝙ sententia
2 quod bic per Barto. in. l. j. quod vi aut clam. ¶† Nota pro eo
quod dixi in. l. peremptorias. senten. rescin. nõ pos. ꝙ exceptio
peremptoria que oritur post sententiam potest opponi in exe-
cutione sententie. l. vero illa que dicit contrariũ ꝙ non nisi vsqꝫ
ad sententiam exclusiue debet intelligi in illa exceptione que
erat orta anteꝙ̃ ferretur sententia. nã illi videtur renunciasse ꝙ
non opposuit sed si non erat orta cessat illa ratio vt bic patet.
Quid ergo si commodius recuperauit rem ante latam senten-
tiam ⁊ nibilominus fuit condemnatus. nam tunc non baberet
locum quod bic dicitur. Sed contrarium dic si res boc ignora-
bat q2 non censetur renunciasse iuri quod ignorauit. certe ista
ratio non videtur bona: q2 ſm eam illa. l. peremptorias. nõ ba-
beret locum in exceptionibus quas ignorabat competere ⁊ ta-
men contrarium est quia indistincte loquitur. Dic ergo aliam
rationem q2 postꝙ̃ actor recuperauit rem dolo facit prosequi
litem ⁊ dolus proprius non debet sibi esse proficuus. Si autem
reus sciebat et non opposuit banc exceptionem non posset post
3 ea opponere per illam. l. ¶† Item not. ſm Jaco. bu. qui semper
allegatur ex principio buius. l. iuncto fina. argumento si statu-
tum dicat quod stetur dicto nuncij vel familie de aliquo dam-
no vel casu quod nibilominus poterit probari cõtrarium quia
debet intelligi nisi contrarium probetur vt bic patet in princi-
pio dicit standũ esse rei iudi. et tñ in fine dicit posse probari con
trarium. satis enim operatur statutum ꝙ facit dicto vnius ste-
tur ac si essent plures vnde non debet extendi vt stetur etiã si cõ-
trariũ probetur: vt no. in. l. si quãdo. de inoffi. testamẽ. ¶ Quid
autem si reus fuit absolutus quia rem nõ possidebat ⁊ postea
incepit possidere. Dic ꝙ ratiõe noue possessionis poterit iterũ
conueniri. l. si quis ad exbibẽdum. de excep. rei iudica. Item al-
4 legatur. l. ista propter predicta † ꝙ in executione sententie pars
sit citanda quia potest babere exceptionem contra executorem
vt in ista. l. que sibi non est auferenda. de boc dic vt. l. a diuo pio
ff. eo. per Bar. ¶ Ultimo no. ꝙ licet commodans recuperaue-
rit rem nibilominus de rigore iuris potest petere executionem
sententie contra cõmodatariũ sui culpa condemnatum ꝓpter
malã custodiam: sed de equitate obstat exceptio doli vt in fi.
2 ☞ In maiori summa minor continetur.
Sententia ꝙ in vno articulo reputetur indiuidua vt nõ possit
valere pro parte.
1 Es iudicate. † Propter calculum ma-
le summatum non debet
sententia rescindi que transiuit in rem iudicatã. boc
dicit. Glo. intelligit banc. l. quando non fuit expres-
sus error in sententia. si autem fuisset vt si dixisset ꝙ ex tali cau-
sa tenetur in decem. et ex tali in quinqꝫ. ideo cõdemno in. xx. nã
tunc ipso iure non valeret sicut si fuisset expressus error iuris.
vt in. l. si expressum. de appel. et que senten. sine ap. rescin. l. j. §. j.
¶ Sed querit glo. dicto casu an erit sententia nulla in totum.
an valebit saltem. s. vsqꝫ ad summam in qua non est erratum:
puta in. xv. et tenet glo. quod sic quia summa est diuidua: et in
diuiduis vtile per inutile non vitiatur: vt in. l. pecunie. in fine.
de vsuris. Contrarium videtur tenuisse glo. in. l. fina. de iurisd.
omnium iudicum. quia sententia in vno articulo nõ potest pro
parte valere ⁊ pro parte nõ valere: vt. l. in boc iudicio. fami. ber-
cis. sed bic est vnus articulus. l. scire debemus. de verborũ obli.
Sed si essent plures quia condemnaret in vna summa ex tali
causa et in alia ex alia causa. et sic essent plures cõdemnationes
posset vna esse valida altera non. l. etiam. de mino. Doctores te-
nẽt illã glo. ⁊ non istã. Bal. dicit ꝙ si iudex babebat iurisditio-
nem in tota summa in qua condemnauit vt in casu buius. l. ba-
beat locum ista glo. vt valeat sententia pro illa parte in qua nõ
est erratum. Sed si non babebat iurisditionem nisi in illa sum-
ma in qua non fuit erratum ⁊ ipse excessit summam tunc babet
locum glos. contraria vt in totum sententia reddatur nulla. Sa
li. reprobat quia qua ratione boc casu est in totum nulla eadem
in primo: ideo enim non valet in aliquo in boc secundo: q2 non
censetur pronunciatum super minori. Et illa eadem ratio est
in primo. ⁊ sic vult quod pronunciando super. xx. non censetur
pronũciasse super. xv. boc non placet per ea que not. Cyn. in. l.
j. de lit. cõtest. circa fi. vbi tenet ꝙ si peto. xx. videor petere etiam
x. ⁊. xv. ⁊ ideo si non probo nisi de. xv. potest pronunciari pro me
in. xv. quod non esset si non viderer petijsse: q2 super non peti-
2 tis non potest pronunciari. † in maiori ergo summa cõtinet mi-
nor. ideo dic tenendo opinionem suam quia alia ratio est me-
lior quia sententia in vno articulo reputatur indiuidua vt non
possit valere pro parte et pro parte non. vt in dicta. l. in boc iu-
dicio.
2 ☞ An possit peti res ⁊ pena.
3 Preceptum iudicis an sit sententia diffinitiua.
1 SI pecuniam. † Sententia in qua quis
est condemnatus ad rem
cum pena standum ⁊ parendum est si non appellet.
2 boc dicit. ¶† Oppo. quod non debeat peti res ⁊ pe-
na ⁊ per consequens nec condemnari: sed sufficiat alteram pete
re. l. rescriptum. §. si pacto. ff. de pactis. Solu. verũ est in pena cõ
uentionali que succedit loco rei nisi sit dictum rato manente pa
cto. vt in. l. qui fidem. de transact. sed bic loquitur in pena lega-
li puta furti que potest peti vna cum principali. l. si pro fure. de
condictio. furtiua. Item oppo. ad idem quod non procedat pe-
titio rei ⁊ pene. quia duo iudicia non possunt simul cumulari:
quando sententia absolutoria lata super vno facit preiudicium
in altero. l. fundi. ⁊. l. fundum. ⁊. l. sed si ante. de exceptio. sed bic
est buiusmodi quia cum sit principalis ⁊ pena est accessoria: si
reus absolueretur a petitione rei tanꝙ̃ non commisisset furtum
obstaret exceptio in petitione pene. Solut. Contrarium proce-
dit quando in diuersis libellis cumularentur. nam si dato vno
libello super vno daretur alter super altero: posset opponi illa
exceptio ⁊ repelleretur a secundo libello vt in contrario. sed bic
in eodem libello cumulantur. ⁊ sic vnũ tantũ iudicium erat ne-
cessarium: ⁊ ideo procedit quia censetur per prius petitum vt
pronuncietur super re: et boc facto pronuncietur super pena ꝙ
fieri potest. vt no. in. l. qui de inofficio. circa finem gl. mag. de in-
officioso testamen. non sic est quando in duobus libellis: boc te-
3 ne mẽti. propter ea que dixi in. l. j. s. de iudi. ¶† Item tertio op-
po. dum textus dicit comperto precepto. nam preceptum iudi-
cis non est sententia diffinitiua sed interlocutoria. l. quod iussit
de re iudic. sed ab interlocutoria non appellatur regulariter: et
bic text. in fine innuit contrarium dum dicit. Non prouocaue-
ritis. Solu. verum est si fiat ante litem contestatam. si autẽ post
potest dici diffinitiua siue fiat preceptum de soluendo vt bic vel
super eo quod principaliter petebatur. ideo si iudex non dixit
condemnamus: sed precipimus vt soluat dicitur diffinitiua: li-
cet non contineat condemnationem vel absolutionem quia cõ-
tinet equipollens. vt in. l. iij. supra de sententijs. ⁊ boc sentit bic
Salicetus quod puto verum. Certe ⁊ etiam si fiat ante litem cõ
testatam potest appellari si non expectabatur alia sententia q2
baberet vim diffinitiue. arg. in. l. si preses. s. quomodo et quan-
do iudex.
2 ☞ Sententia qñ retractetur per instrumẽta de nouo reperta.
1 SUb specie. † Propter instrumenta de no
uo reperta nõ retractatur sen-
tentia b. d. Et pone casum in actore qui non proba
uit intentionem suam ⁊ sic reus fuit absolutus quia
actor non probauit ⁊ sententia transiuit in rem iudicatã. si ergo
dicat postea inuenisse instrumenta ⁊ vellet sententiam retracta
re non debet audiri vt in. l. imperatores. ff. eod. ⁊. l. argentarius.
§. cum autem. ff. de eden. ⁊ sic talis sententia est diffinitiua non
interlocutoria vt no. s. quomodo ⁊ quãdo iudex. auṫ. qui semel.
in fi. glo. mag. que incipit. s. citatio. boc tamen qñ bic dicitur fal-
2 lit † in spiritualibus: vt no. Innoc. in. c. quia propter. de electio.
Item fallit si iudex non absoluisset propter boc solum ꝙ actor
non probauit nisi reus iuraret se non esse debitorem ⁊ detulit
iuramentum reo: ⁊ ita ipse iurauit. ⁊ propter boc absoluit eum
quia non erat debitor ⁊ sic propter iuramentum potius ꝙ̃ pro-
pter defectum probationis actoris. nam tũc propter instrumẽ-
ta de nouo reperta restitueretur in integrum aduersus senten-
tiam. ⁊ iste est casus in. l. admonendi. de iureiuran. ⁊ tene menti
istum intellectum quem nullus alius dat illi. l. bic ergo fuit ab-
solutus quia actor non probauit ibi vero quia non erat debitor
propter iuramentum quod prestitit qđ tamen erat falsum: vt ex
instrumentis postea repertis apparet ideo datur restitutio si-
cut si lata esset sententia per falsos testes vel per falsa instr̃a vt
j. si ex fal. instru. per totum. ⁊. l. diuus. ff. eo. ti. ¶ Oppo. in gloss.
de lega. j. j. de senten. aduer. fis. la. vbi respub. vel fiscus propter
instrumẽta de nouo reperta potest venire cõtra sñiam qua reus
fuit absolutus vsqꝫ ad triennium: et si interuenit preuaricatio
vsqꝫ ad quadriennium qđ est intelligendum per restitutionem
in integrum. ſm qđ glo. intelligunt vbiqꝫ illam. l. Sl. dicit ꝙ est
speciale fauore fisci vel reipu. que est priuilegiata. ⁊ idẽ dicit in
ecclesia ⁊ pupillo qui etiam sunt priuilegiati. ¶ Sed tunc con-
tra. nam aut illa loquitur de iure nouo ⁊ non deberet dari triẽ-
nium sed quadriennium continuum: vt in. l. fi. s. de tempo. in in
teg. restitu. Aut loquitur de iure veteri ⁊ tunc dabatur annus

vtilis vel interdũ de minori: ergo non procedit qd ibi dicitur de triennio. Dicit Bart. ꝙ loquitur de iure veteri ꝙ verum erat ꝙ aliis priuatis dabatur annus vtilis sed fisco vel reipubli. dabatur trienniũ eius fauore. ⁊ ſm hoc idem erat in ecclia vel pupillo postꝙ glo. equiparat: sed certe hoc non est verum: quia minori etiam pupillo dabatur annus vtilis ⁊ etiam ecclesie licet hodie quadriennium. Preterea dicit Sal. ꝙ illa. l. j. est posterior ꝙ l. fi. ergo non debet dici ꝙ corrigatur per. l. fi. In hoc salua pace nõ bene dicit: quia licet sit posterior in ordine compositionis tamen prius facta fuit ꝙ. l. fina. que fuit Iustiniani. vnde in hoc Bart. melius dicit. Item dicit Salice. ꝙ dictũ Bar. nunꝙ sibi placuit quia licet sit ꝙ illa. l. intelligatur per restitutionez in integrum tamen priuato ꝓpter hanc causam ꝙ instrumenta de nouo reperta nõ dabaẗ olim restitutio in integ. per. l. cum similibus. alś essent frustratorie. Sed bene dabatur fisco propter hoc solũ ꝙ instrumẽta que habebat omisit ꝓducere etiam si nõ erãt de nouo reperta. ⁊ ideo dabatur sibi triennium sed priuato nec triennium nec annus dabatur cum restitutio non competeret ⁊ quadrienniũ de quo loquitur. l. fi. de tem. in integ. resti. datur eo casu de quo olim dabatur annus: ideo tenet in effectu ꝙ alius priuatus non restituatur in integ. sed fiscus vel respu. restituaẗ tam hodie ꝙ olim ⁊ ad petẽdã restitutionẽ habeat trienniũ p illã. l. q̃ remanet incorrecta. ſʒ eo casu quo priuat⁹ restitueret ⁊ haberet quadrienniũ etiam fiscus vel respub. multomagis. Breuiter istud contrarium bene sensit Barto. in. d. l. j. si bene inspiciatur ⁊ soluit: tamen sua solutio non placet nec bene declarat quia magis est verbalis ꝙ realis. ¶ Tu dic breuiter ⁊ ista est veritas ꝙ aut actor fuit in culpa quare instrumenta non reperit vt quia erant intra domum suam ⁊ non bene perquisiuit: ⁊ tũc fateor ꝙ nec hodie nec haberet olim restitutionẽ in integ. propter hoc solũ ꝙ ea de nouo reperit: quia nõ subest equitas ⁊ ita loquitur illa lex cum similibus. Aut nõ fuit in culpa quia erant penes tertium sine facto suo quod poterat iuste ignorare ⁊ tunc non solum fisco sed etiam cuilibet priuato daretur restitutio in integrum ex clausula generali si qua mihi iusta causa esse videbiẗ. de qua in. l. j. ff. qui. ex cau. ma. in fi. ⁊ hoc infra annũ vtilem olim hodie infra quadriennium. Fiscus autem etiam si fuerit in culpa quia officiales non bene perquisiuerunt vel etiã non erant occulta: et tamen omiserunt ea producere hoc nõ nocet fisco quominus possit petere restitutionem tam olim ꝙ hodie quia restituitur propter hoc solum ꝙ instrumenta facientia ad causam nõ produxit siue sint de nouo reperta: siue non vt ibi patet ex tex. si ergo restituitur fiscus hoc casu fateor: quod ex priuilegio fisci tantum restituitur ⁊ isto casu verum dicit Sali. qd solum infra trienniũ tam olim ꝙ hodie qꝛ quadrienniũ de quo in. l. fi. non habet locum hoc casu quo priuato non dabatur annus. Si autem non interuenit aliqua culpa qꝛ erant penes tertium tunc quia priuatus restituebatur tam olim ex clausula generali infra annum vtilem ꝙ etiam hodie infra quadrienniuʒ. similiter fiscus restituitur infra quadriennium ne sit deterioris conditionis ꝙ priuatus. Et secundum istam distinctionẽ videtur idem dicendum in ecclesia ⁊ pupillo ꝙ esset notandũ si esset verum tamen puto ꝙ isti non restituantur eo casu quo interuenisset culpa. Uel potest dici ꝙ tunc infra triennium sicut fiscus sed quando culpa non interuenit tunc infra quadriennium hodie ⁊ olim infra annum: ⁊ hoc tene menti ad que faciunt que notantur per Inno. in. c. vltra tertiam. de testi.

2 ¶ Obtemperans excommunicationi late post appellationem non censetur appellationi renunciasse: sed censetur fecisse ex scrupulo conscientie et ad cautelam magis quam animo renunciandi.

3 Qui infra terminum appellandi a grauamine recipit aliquem terminum a iudice ad aliquid aliud faciẽdum: an videatur acquieuisse.

1 Ad solutionem. † Qui petit terminuz ad soluendum [a] censetur acquiescere sententie: ⁊ sic renunciare appellatio ni facte vel fiende. hoc dicit. Sed Inno. in. c. ad consultationem extra eo. titu. circa principium videtur intelligere de appellatione iam interposita vt videatur renunciatũ non de interponenda. sed glo. que est hic intelligit de vtraqꝫ: ⁊ hoc magis placet qꝛ non est dare rationẽ diuersitatis: ⁊ vide in. c. fin. de appel. lib. vj. in nouella. vbi Joan. an. limitat hanc. l. vide etiam

2 Inno. de restit. spoliatorum. c. olim. el tertio. in fine vbi dicit qd obtemperans excommunicationi late post appellationem non censetur appellationi renunciasse: sed censetur fecisse ex scrupulo conscientie et ad cautelam magis quam animo renunciandi

3 † vide etiam quod habetur per Jo. and. in. c. significauerunt. de testibus. de illo qui infra terminum appellandi a grauamine recipit aliquem terminum a iudice ad aliquid aliud faciendum an videatur acquieuisse ⁊ qd no. in. c. gratum. de offi. delega. per moder.

a ¶ Soluẽdũ. adde Lud. ro. in rub. de arbi. Joã. de imo. in. l. iiij. in. §. si qs ꝯdẽnatus. ff. de re iu. Anto. de but. Abb. do. ⁊ Jo. de imo. in. c. gratũ. de off. dele. ⁊ p Host. i. c. significauerũt. de test. ⁊ ibi Abb. in fine.

2 ¶ Publicatio de actis gestis in iudicio qñ ⁊ per quem ⁊ ad cuius instantiam fit ⁊ qualiter.

3 Quid in publicatione testamenti.

4 Publicatio extraordinaria quando fieri possit ante litem contestatam.

5 Differentia inter verbum gesta ⁊ verbum acta. remis.

Sententia an sit de actis.

Quid in datione libelli.

Quid in absolutoria ⁊ obseruatione iudicij.

Quid in diffinitiua.

1 Gestaqꝫ. † Acta iudicij semel publicata faciunt perpetuã fidem etiã mortuo vel remoto iudice q de causa cognouit ⁊ publicauit h. d. ⁊ est vulgaris. l. ¶ Et aduerte ꝙ habemus quãtum ad propositum triplicẽ publicationẽ vnã que fuit de actis gestis in iudicio: ⁊ de hac loquitur ista. l. ⁊ põt fieri tã ad instantiam actoris ꝙ ad instãtiam rei ⁊ sic propter attestationes receptas potius secrete a notario cui commissum fuit. nam non recepit in presentia aliorum testium qui audiuerunt vel viderunt testes ita testificari sed secrete sine aliis testibus: ideo scriptura notarij continens tales attestationes non reputatur publica sed potius priuata ⁊ non faceret fidem coram alio iudice si forte periret instantia quo casu non pereunt attestationes: sed possunt produci in noua instantia iuxta ea que habenẗ in. l. cũ lite mortua. iudi. sol. ⁊. s. de iudi. l. properandum. §. ⁊ si quidem. super verbo iudicij. sed si scriptura attestationum non esset publicata non daretur ei fides coram alio iudice in noua instantia ideo publicatur hoc modo qꝛ iudex pronunciat eam esse publicam ⁊ ei dandam fidem coram quocunqꝫ iudice: et notarius ita scribit ⁊ ponit signum suum ⁊ habetur pro publica licet alij testes nõ interuenerint qui viderint vel audierint hoc fieri. ista est vtilitas huius. l. Quantum vero ad alia acta probatoria: puta instrumenta nõ expedit hanc publicationem fieri quia de se sunt publica ⁊ fidem faciunt coram quocunqꝫ producanẗ: nec etiam est necessaria vel vtilis quantum ad alios actus iudicij puta ad contestationem vel iuramentum calumnie vel assignationem terminorum vel similia ex quibus constituitur iudiciũ. Illa enim acta constructoria iudicij pereunt perẽpta instantia: nec virtute ipsorum posset nouus iudex perempta illa instantia dare sententiam. sed oportet qd fiant de nouo vt in dictis iuribus not. ideo non refert sint publicata vel non talia acta quãtum ad aliũ iudicem ⁊ ad nouam instantiam sed nec etiã corã eodem ⁊ in alia instãtia est necessaria publicatio qꝛ cum sint facta corã eo faciunt fidem ei ⁊ quia est idem notarius. ¶ Et propter istã gloss. que est hic intelligit altero de tribus modis fieri hanc publicationem. Primo quod dicatur facta eoipso quod sunt scripta manu notarij. Secundo qd solum hoc non sufficiat nisi interuenerit pronũciatio iudicis. Tertio per quã iste due reducuntur ad concordiam quod coram eodem iudice ⁊ in eadẽ instantia sufficiat primum: sed corã alio iudice ⁊ in alia instantia non sufficiat sed requiraẗ scdm: ⁊ ista vera. ⁊ post istã publicationem etiam si partes non viderint attestationes prohibentur producere testes super eisdem articulis vel directo contrariis: ⁊ hoc introducitur per iura canonica: sed de iure ciuili prohibetur solum quando didicerint testificata. vt. s. de proba. au

2 ten. qui semel. ¶ † Quedam est publicatio testamenti de qua loquitur. l. publicati. s. de testa. ⁊ ista etiam fit nõ solum a reo: sed etiam ab eo qui agere vult ex testamento ⁊ non solum de testibus absuturis vel de quorum morte dubitatur: sed etiam non absuturis vel de quorum morte non dubitatur: qꝛ fit ad preparationem alterius iudicij ⁊ ad finẽ vt heres acquirat ius agẽdi. i. vt possit adire hereditatem anteꝙ aditionem ius agendi non habet ⁊ petitur fieri de testibus qui adfuerunt testatorem ⁊ etiam de scriptura priuata continente testamentum: qꝛ iudex pronunciat standum esse attestationibus vel scripture priuate ⁊ notarius apponit signum suum: et tunc proderit dicta publicatio non solum ad faciendam fidem de testamento sed etiã vt institutus habeat beneficium. l. edicto. vt. s. de edic. di. adri. tol. quod non haberet si de testamento non produceretur scri-

4 ptura publica non abolita nec cancellata. ¶ † Est et tertia publicatio extraordinaria quam petit actor vel reus fieri ante lit. contesta. quo casu si est reus indistincte auditur petens hoc fieri ad suam defensionem ⁊ ad perpetuam rei memoriam: cũ non sit in sua potestate agere sed in potestate actoris. ⁊ actor posset malitiose deferre quousqꝫ testes quos reus habet moriantur vel se absentent vel non possit se defendere. Si vero qui petit sit actor non auditur nisi testes quos petit examinari sint absuturi vel de proximo morituri seu de hoc dubitetur. sed tunc examinantur

minantur & intra annum faciunt fidem post non. Et de ista materia seu articu. habetur in auth. si quis ab aliquo. §. de testi. & plene in. l. in lege aquilia. si delictum. ad. l. aquil. & in. c. qm frequen
5 ter. vt lite non contest. ¶ †Que autem sit differentia inter verbū gesta. & verbum acta. vide per Cy. in. l. j. circa prin. ff. de offi. pcu.
a ce. Item an sententia sit de actis.[a] Dic vt. s. vt lite pendente. l. ij. per quam videtur quod nō cum ibi ponatur alternatiua vel in
b ter verbum actorum & verbum pronunciationis. i. sentētie[b] que dictio vel ponitur inter diuersa sicut copulatiua. l. si is qui ducē ta. de re. dubiis. & facit. ff. eodem. l. acta. & s. de senten. que sine, certa quanti. l. vlti. & de appellatio. l. a proconsulibus. Alii contra. ff. de re. iudi. l. actorum. & s. de edendo. l. is apud. & quod notat.
c Barto. ff. de iure fis. l. qui in fraudem. §. neqz. Sed an datio[c] libelli sit de actis. vide supra de in ius vocando super rubrica. per Bartolum. Quid in absolutoria ab obseruatione iudicii vide Innocentium de offic. delega. c. consuluisti. & Joan. an. in addi. Specu. titu. de senten. §. j. vbi dicit sententiam diffinitiuam esse de actis.

¶ De executione rei iudicate.

1 ¶ †De materia huius tituli vide plene in specu. eo. titu. de executione rei iudi. Et dic ꝙ ex sententia que transiuit in rem iud. oritur duplex remedium pro executione ipsius. s. officium iudicis nobile per quod potest actor petere a iudice qui eam tulit qd mittat executioni per capturam bonorum suorum loco pignoris. & dicitur pignus iudiciale non pretorium. nam pretorium est quando fit missio ex primo decreto quia reus non comparet & sic ante sententiam: & hec fit post sententiaz de quo loquitur. l. a diuo pio. per totam. l. ff. de re iudi. & non datur libellus nec lis contestatur tamen pars citatur vt veniat ad dicendum qualiter non debeat executioni mandari vt tetigi in. l. j. s. titu. j. nec fertur alia sententia. Sed si non comparet: vel comparet & non allegat aliquid iustum in contrarium: pronunciat iudex executionem fiendam: & mandat nuncio vt pignora capiat: & ponat ad incantum: & si non reperitur emptor tradat actori in solutuz vt. s. ea. l. ordo. pro tota quantitate petita: licet pignora minus valeant. vt ibi no. per illam. l. a diuo. §. si pignora. Ab alio vero iudice ꝙ qui tulit sententiam non potest peti executio nisi per literas iudicis qui eam tulit: vt. l. properandum. §. sin autez reus. s. de iudi. & illud remedium est extraordinarium: & summariuz & non admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginē sed reseruantur in ordinario iudicio: vt ea. l. a diuo. §. si super re
2 bus. †Item oritur remedium ordinarium scilicet actio in factū que potest intentari coram quolibet iudice in cuius iurisditionem cōdemnatus sortiatur forum etiam sine literis iudicis qui eam tulit & in ea datur libellus & lis contestatur & fertur alia sententia diffinitiua & fuit vtile introducere hoc remedium ꝑpter rationem quam supra dixi quia potest implorari corā quocunqz sine literis predictis. Quidam autem dixerunt executionem semper fieri per actionem in factum. & nullo modo per officium iudicis: vt no. glo. ff. de minoribus. l. minor. xxv. annis cui fideicommissum. quod doctores reprobant: vt habetur in Speculo eo. ti. §. breuiter. vbi omnino vide.
2 ☞ Instruemnta publica non habent executionem paratā contra negantem nisi per statutum contrarium disponatur.
3 Libellus in quo quis petat aduersarium suum compelli ad soluendum aliquid: & non dicat aliquid de cognitione cause vel de condemnatione fienda non procedit.
4 Litere iudicis vel superioris directe alicui vt debeat tali suo creditori soluere sub certa pena infra tot dies nō valent nisi apponatur clausula ꝙ si senserit se grauari cōpareat iustitiā recepturus: & tunc resoluuntur in vim petitionis.
5 Si per superiorem vel principem committatur alicui quod aliquem compellat ad soluenduz tali suo creditori licet expresse nō committat sibi cognitionem cause: sed solum executionem tamē si non precesserat cognitio censetur etiam ipsa commissa & non poterit commissarius procedere ab executione nisi causa cognita.

1

Nimis. †Ab executione nō est incohoandum sed primo debet de causa cognosci: & per diffinitiuam sententiam terminari. hoc dicit. Et hoc si reus contradicit. Sed si confiteretur debitum alia sententia vel cognitio non est necessaria si lis non erat contestata imo talis confessio mittitur executioni infra tempus quod daturiudica tis. vel ḃm communem consuetudinem infra decem
2 dies. l. si debitori. ff. de iudi. cum ibi nota. ¶ †Per istam. l. patet ꝙ instrumenta publica non habent executionem paratā cōtra negantem nisi per statutum contrarium disponat vt est in multis locis qd instrumenta confessionata vel guarentigiata mittā tur executioni sicut sententia diffinitiua & quod non possit opponi aliqua exceptio quousqz executio sit facta quo casu quid iuris sit vide per Barto. in. l. j. ff. quod vi aut clam. ¶ Patet etiaz
3 per istā. l. †qd nō procedit libellus si quis petat aduersariū suuz compelli ad soluenduz aliquid & non dicat aliquid de cognitione cause vel de condemnatione fienda. Si autem dicat licet non debito ordine quia in conclusione libelli petat aduersarium cōpelli ad soluendum & etiam condemnari cum prius deberet petere condemnationem hoc non habet vitiare sed debet intelligi econuerso vt prius cognoscatur & pronuncietur. argumen. ff. de here. insti. l. talem. & l. cum testamento. in princi. ¶ Patet etiaz
4 †quod litere iudicis vel superioris directe alicui vt debeat tali suo creditori soluere sub certa pena infra tot dies non valent: si apponatur clausula quod si senserit se grauatum compareat at iustitiam recepturus tunc tales litere essent iustificate & resoluerētur in vim petitionis. l. de pupillo. §. meminisse. cum ibi not. de
5 operis noui nunciatio. ¶ †Item si per superiorez vel principem committatur alicui quod aliquem compellat ad soluendum tali suo creditori licet expresse non committat sibi cognitionē cause sed solum executionem: & nihilominus si nō precesserat cognitio & sententia censetur commissa etiam cognitio et non poterit commissarius procedere ad executionem nisi cognita causa & lata sententia: vt. s. si contra ius vel vtili. publicā. et si non cognitio.
2 ☞ Stipulatio nouans sententiam non habet idem priuilegiū quod sententia.
Que censeatur repetita in obligatione nouante. remis.
1 Si causam. †Sententia tunc habet executionem paratam: quando non fuit per stipulationem nouata alias non petitur executio sententie que sublata est per nouationē sed agi
2 tur ex stipulatione nouantis ordinaria via. hoc dicit. ¶ †No. ꝙ stipulatio nouans sententiam non habet idem priuilegiū quod sententia quia non habet executionem paratam sicut habet ipsa sententia que autem censeantur repetita in obligatione nouantis dic vt in. l. si aliam. ff. de noua. facit. s. de transa. si causa cognita. in fine.
2 ☞ Creditor qn̄ cogatur inuitus accipere bona insolutum.
3 Subhastationes debent durare per plures dies ne fiat fraus.
Pignora que capiuntur pro executione sententie non debēt statim adiudicari parti sed debent prius poni ad incantum & vendi iusto precio & in subsidium dari parti.
1 Ordo rei. †Si pignora capta in causam iudicati non reperiunt emptorē factis subhastationibus dantur creditori insolutum. hoc dicit. Et pro tota quantitate licet minus valeāt vt in glo. licet secus in pignore conuentionali: qd dic vt in. l. a diuo pio. §. si pignora. de re iudi. Et hoc si creditor vult habere in
2 solutum. ¶ †Quid si nollet habere tamen debitor videns quod non reperitur emptor vellet quod inuito traderentur bona insolutum. Respondeo videtur audiendus tamen tunc creditor non tenetur recipere nisi rem meliorem: vt not. in auth. de fideiussoribus. & in. l. ij. §. creditum. si certum peta. qz aliud pro alio inuito creditore solui non potest. vt ibi dicitur nisi vt dixi. ¶ Et no
3 ta textum ibi †diu subhastatam. qd subhastationes debent durare per plures & plures dies ne fiat fraus. Item quod pignora que capiuntur pro executione sententie non debent statim adiudicari parti. sed debent prius poni ad incantum & vendi iusto precio et in subsidium dari debent parti: vt hic dicitur in glossa.
1 Stipendia. †Per hāc. l. ptz quod si qs doctor salariat9 a publico sit condemnatus non debet creditor pro executione sentētie nec pōt facere capi vel sequestrari salariū suū apud cameram si sunt alia bona in quibus possit fieri executio: quia est miles legalis militie.
2 ☞ Nomina debitorum ꝙ veniant in generali obligatiōe omnium bonorum.
Quando & qualiter fiat missio de nomine debitoris.
1 Etiam nomen. †Pro executione sententie potest capi nomen debitoris cōdemnati. hoc dicit. Et hoc est verū duobus concurrentibus ḃm glo. vcz ꝙ alia bona nō supersint: & ꝙ ille debitor qui capitur confiteatur se debitorem vt. ll. allegatis per glo. Primum ideo est ḃm Bal. quia fit executio de eo quod non est ipsius debitoris condemnati. nam bona debitoris mei non sunt mea: & primo debet fieri executio in bonis meis ꝙ in alienis. licet mihi debitis. debet ergo precedere discussio: al's reuocaret captura facta de debitore meo. Ra

a ¶ Actis. Adde Bar. i. l. i fraudē. i. §. neqz. ff. de iure fis. Bart. in. l. actorū. ff. de re iudi. Jo. and. in addi. spe. ti. de sent. pla. i. §. j. in prin. doct. in. c. cū eterni. de re. iur. li. vj.

b ¶ Dictio vl'. text9 & ibi doc. in. c. statutū. de rescript. li. vj.

c ¶ Datio. Adde Bart. in. l. miles. i. §. sexaginta. ff. de adulteris.

tio secundi est q2 si debitor negat se debitorem meum non habe-rem executionē paratā contra eum sed deberē agere ordinario iudicio ꝛ facere eū condēnari. eodem modo creditor meus cui sum condemnatus. nā non debet petere executionem contra eū q2 non debet esse melioris conditionis in hoc ꝙ ego. ¶ Sed qd si non adsint alia bona tamē debitor negat se debitorem ꝛ sic nō possunt capi pro executione. quod ergo remediū habebit actor. Respōdeo q2 faciet dari curatorem bonis ꝛ contra ipsum dabitur libellus ꝛ declarabit. quod dic vt in. l. ij. §. qñ fiscus vel priuatus. ꝛ poterit dari etiā ipse creditor qui sniam habuit. l. is qui bonis. de cura. fu. Cetera dic vt in. d. l. ij. qñ fiscus vel pri. Poterit cogi debitor condemnatus ad cedendum actionē contra de-
2 bitorem suum ſm doct. † Et si actor qui habet sententiam haberet omnia bona obligata vt cōiter contingit qñ de debito confecta est scriptura quando notarij scribunt quod obligant omnia bona adinuicem ipsorum quod censetur obligare etiam nomina debitorum. vt notatur in. l. heredem. de hered. actio. §. posset creditor intentare hypotheca. contra nomē debitoris vt in. l. nomen. que res pigno. obligari possunt. Quando ꝛ qualiter fiat missio de nomine debitoris vide glossam in. l. prima. infra de preto. pigno.

2 ☞ Princeps si mandet iudici vt aliquem compellat ad soluēdum tali qui conquestus est de eo ꝙ teneatur sibi in certa quātitate tales litere intelligunt si ille confitetur vel si negat fuerit cognitum ꝛ probatum ꝛ lata sententia.

3 An commissa executione censeatur commissa cognitio ꝛ quid econuerso.

1 Si vt proponis. † Merus executor nō potest assumere ptes iudicis: ꝛ de iustitia vel iniustitia sententie cognoscere vel pronunciare. h. d. facit. l. si pretor. ff. de iudi. Et
a dicitur merus executor[a] ille cui committitur executio sententie iam late que transiuit in rem iudi. ꝛ sic precessit cognitio ꝛ pro-
2 nunciatio. † Sed si non precessisset vt contingit in literis que proueniunt a curiā principis que narrāt qualiter talis conquestus est de tali qō tenetur sibi in tanta quantitate quam soluere recusat quapropter mandat prīceps iudici vt illum cōpellat ad soluēdum debet intelligi sane. s. si confitetur vel si negat si fuerit cognitum ꝛ probatum ꝛ lata sententia contra eum videtur ergo tacite sibi commissa cognitio nec potest procedere ad executionem commissam expresse nisi prius cognito an sit debitor ꝛ pronunciatū ꝙ sit: vt in. l. si non cognitio. si contra ius vel vti. publi. §.
3 † An autem semper hoc sit verum quod commissa executione non censeatur commissa cognitio vel confiteatur commissa. et quid si econuerso an commissa cognitione censeatur commissa executio. vide plenissime ꝛ vtiliter per Bartol. in. l. a diuo pio. in princi. de re iudica. ꝛ adde quod no. in. c. pastoralis. §. q2 vero de offi. deleg.

1 Si longis. † Cōdēnatus qui in soluēdo morā cōmisit tenet de interitu rei ꝛ etiā de accessionibus. i. fructibus ꝛ redditibus rei in qua facta est condemnatio.

1 ☞ Quod differentia sit inter executorem ad quem pertinet facere ea que facti sunt ꝛ iudicem qui declarat ea que fienda sunt.

3 Si testator mandauit certam quantitatem distribui inter pauperes quos titius elegerit an ille titius dicatur executor vltime voluntatis q2 tunc haberet annū ad exequendum nec post annū posset exequi sed episcopus.

1 Executorem. † Executor est ille qui sententiam rite latam ad effectū ꝑducit. h. d. ¶ † Et sic no. ꝙ differentia est inter execu-
2 torem ad quem pertinet facere ea que facti sunt. ꝛ iudicem qui declarat ea que fienda sunt. Et propter hoc Barto. respondit in. q. de facto quam vide per eum in. l. cum quidam. de lega. ij. † Si testator mandauit certam quantitatem distribui
3 inter pauperes quos titius elegerit an ille titius dicatur executor vltime voluntatis: quia tunc haberet annum ad exequendū quia post annum non posset exequi: sed episcopus. ꝛ dicit ipse quod non: quia aliud est exequi: aliud declarare in quem fiat executio.

2 ☞ Confessus an debeat conuinci ꝛ condemnari vt possit fieri executio contra eum an autem habeatur pro condemnato.

3 Quantum tempus detur iudicato ad soluendum ꝛ quid in causa criminali. ꝛ nu. 4.

4 Si eo tempore elapso capiantur pignora quantum tēpus requiratur ꝙ transeat post capturam pignorum anteꝙ vendantur.

1 Eos quos. † Tunc est petenda executio cū reus confessus est vel si negauit cū est conuictus ꝛ cōdēnatus ꝛ cū trāsactū est tēps a iure prefixū ad soluendū iudicatis. hoc dicit. ¶ Que-

a ¶ Executor. adō as dicat merus vel nudus executor vide in. l. si nō cognitio. C. si 3 ius vel vti. publ. canonizata. xxv. q. ij. et in cle. j. de off. dele. gl. ꝛ do. i c. pastoralis. i. §. quare vo. de off. dele. Inn. in. c. si. de presum. Inn. in. c. si qñ. de offi. dele. Inn. in. c. ad dissoluēdū. de de spō. ipu. ꝛ abb. in c. de cetero. de re iudic.

b ¶ Cōsuetudine. Adde hic nota. i. c. quēti. extra de off. dele. ꝛ i. §. ois insti. de ver. obli. Curt.

2 ritur hic pro declaratiōe prime glo. q2 tex. dicit. † Siue confessi siue negantes. ꝛ postea dicit ꝛ conuicti. queritur ad quod illorū duorum referatur illud verbum conuicti. Glo. qō ad vtrunꝙ: ꝛ sic innuit ꝙ etiam confessus debeat conuinci ꝛ condemnari: vt possit fieri executio contra eum. Sed in contrariū quia confessus habetur pro condemnato. l. j. §. de confes. propter qō quidam referunt ad verbum negantes: non ad verbum confessi. Breuiter dic quod confessus in iudicio ꝛ ante litem contest. vel non animo contestandi sed fugiendi litem habetur pro condēnato. ꝛ sic alia cōdemnatio non requirit: sed sufficit ꝙ soluat. l. si debitori. de iudi. ꝛ ex tunc incipit currere tēpus quod datur iu-
b dicatis: licet de cōsuetudine[b] habeat. x. dies tantū vt not. in. l. si debitori. de iud. Si autē confiteatur post litem contest. q2 primo respondit libello negando: postea confiteatur vel respondit libello confitendo ꝛ animo litem contest. quod in dubio presumitur si aliud nō apparet ꝛ tūc requiritur condemnatio: ꝛ priusꝙ fiat non incipit currere tps qō datur iudicatis. ꝛ ita debet intelligi ista. l. ꝛ hec vera in ciuilibus: in criminalibus autē indistincte requiritur condēnatio: alias non habetur pro cōdemnato: etiam si pena pecuniaria veniat imponenda. l. si confessus. de
3 custo. reo. ¶ † Circa secūdam glo. queritur ꝙtum est tempus ꝙ datur iudicatis ad soluēdum. Breuiter dic qō si fuit actū actione reali non est prefixum tempus: ideo si res potest facile restitui compellitur statim restituere si non potest facere assignatur terminus arbitrio iudicis: cum cautione: vt institu. de offi. iudi. in prin. ꝛ. §. fi. Idem per omnia si fuit actū actione reali in rem scripta. q2 est similis sibi. l. qō si cū exceptione. §. si homo. quod metus cau. Si vero actione mere personali tunc olim dabantur duo menses: hodie quatuor. ſ. tit. j. l. fi. siue peteretur pecunia siue certa species. l. fideicommissi. de vsuris. Si vero actione mixta. vt in petitione hereditatis. tūc quatenus cōtinet venditionem rerum hereditariarū tunc idē ꝙ in primis. Sed quatenus continet personales prestationes idē qō in secundis: pōt tamē tps quadrimestre abbreuiari vel elongari arbitrio iudicis. l. ij. de re iudi. ꝛ si non subest causa iusta. licet minus tēpus iudex apposuerit in sententia vt si condemnauit ad dādum infra mensem supplet per. l. vt. l. iiij. §. si quis. de re iudi. Lapso au-
4 tem tempore † quod datur iudicatis capiunt pignora ꝛ postea vendunt. Sed quantū tēpus requiratur ꝙ transeat post capturam pignoris anteꝙ vendantur. de hoc loquitur. l. debitoribus de re iudi. in fi. ꝙ duo menses: ꝛ sic non loquit de tempore prefixo ad soluendū seu parendū snīe licet glo. aliquando ad hoc alleget. sed de tempore prefixo ad vendendū postꝙ sunt capta: et ista in causa ciuili. In criminali vero nō prefigit tēpus imo statim lata sententia postꝙ trāsiuit in rem iudicatā fit executio: q2 criminosus non meret tempus quod datur iudicatis miserationis gratia vt not. Innocen. in. c. querenti. de offici. delega. per statuta vero aliter disponit ꝛ illa sunt seruanda. Et ex his patet tota glo. expedita.

¶ De vsuris rei iudicate. Rubrica.

1 ¶ † In isto titu. tractat de vsuris cētesimis que currunt contra condemnatū postꝙ trāsiuit tempus qō datur iudicatis ad soluendum in penam condēnati. que sunt grauissime propter hoc durante illo tempore nec ille currunt nec etiam vsure contractus quādo tñ cucurrerunt pendente lite. nā per sententiam impeditur cursus earū ꝑpter hoc qō lapso tēpore debent currere tam graues vsure no. in. l. j. §. de iudi. ꝛ in consequētiā huius tractatur etiā in hoc titu. de tempore qō datur iudicatis quādo incipit currere. ꝛ an proficiat fideiussoribus datis de iudicato soluendo. licet non fuerant cōdemnati. an vero cōdēnato tantū vt in. l. vltima. in fi.

1 Si qui bona. ¶ † Pignora capta per executorem sententie vendi debent non solum pro sorte sed etiam pro vsuris centesimis que cucurrerunt lapso tempore dato iudicatis. Hoc dicit in effectu.

2 ☞ Lapsus temporis quod datur iudicatis interpellat ꝛ cōstituit condemnatum in mora.

3 Omne tempus legale qō datur ad soluēdum ei qui pure est obligatus dicitur dari miserationis gratia.

1 Eos qui. † Tempus qō datur iudicatis incipit a die sententie late si non fuit appellatum sed si fuit appellatū ꝛ appellatio valuit ꝛ super ea fuit pronunciatum bene iudicatum ꝛ male appellatum incipit currere a die huius secunde sententie: per quam prima confirmata est. h. d. Si vero appellatio non tenuit sed erat frustratoria ꝛ ita fuit pronunciatum incipit currere a die prime

die prime sententie sicut si appellatū nō fuisset ⁊ idē si tenuit tamen fuit deserta. qꝛ habetur pro appellato. ⁊ sic incipit currere a die prime sententie: vt. ſ. de temp. ap. l. ij. in gloss. q̄ incipit. Sed

2 nonne. quā tene mēti. ¶ † No. hic qd̄ lapsus tēporis qd̄ datur iudicatis interpellat. ⁊ constituit cōdēnatū in mora qd̄ patet qꝛ extūc incipiunt currere vsure propter morā. Videbatur cōtrarium ꝙ illud tempus datur condēnato miserationis gratia per. l. si cum inter. de cōpensa. vnde videbatur ꝙ nō interpellaret: licet secus in tempore conuentionali quod agatur gratia debitoris cause. illud bene interpellat: vt in. l. magnum. de contrahen. ⁊ commi. stipu. ſ. ⁊ tamen ista. l. vult cōtrarium ⁊ alias de hoc dubitaui. ⁊ de multiplici effectu istius tēporis qd̄ datur miseratiōis gratia vide plenissime per Bar. in. l. stipulatus la grande. de ver. obli.

3 ¶ † Et no. ꝙ omne tempus legale qd̄ datur ad soluendum ei q pure est obligatus dicitur dari miserationis gratia vt est tēpus annale quod datur marito ad restitutionem dotis soluto matrimonio: ⁊ tempus decem dierum qd̄ datur in constituto. de con sti. pec. l. promissor. cum alijs similibus. Glo. que est hic dicit qd̄ ista. l. corrigit. l. debitoribus. de re iudic. que dat duos menses ⁊ hic quatuor: sed contrarium est verius: quia illa loquit̄ de duob⁹ mensibus qui dantur ad vendendum pignora postq̄ fuerūt capta hic vero de tempore quod datur iudicatis ad soluendū anteq̄ pignora capiantur illud aūt quod ad istam. l. darentur duo menses ad parendum sententie non erat per. l. debitoribus. sed per aliam. l. in. l. se. circa fi.

2 ☞ Vsure vsurarum sunt probibite.

1 Sancimus. † Post lapsuȝ quadrimestris temporis quod datur iudicatis ad soluendum incipiunt currere vsure centesime sortis non aūt vsurarū in quibus facta est cōdēnatio qd̄ quatuor exēplis probat. h. d. vsq; ad ver. ⁊ cū antiquitas. Et pone casum qd̄ mutuaui tibi. x. sub vsuris ⁊ qd̄ cucurrerunt tot vsure que ascendunt ad. c. ⁊ qd̄ egi contra te tam ad sortem q̄ ad vsuras ⁊ fuisti condemnatus in ducentis scilicet. c. pro sorte. ⁊. c. pro vsuris. ⁊ qd̄ transiuit tempus quadrimestre ꝙ non soluisti queritur quando incipiunt currere vsure centesime que currunt ꝯtra cōdemnatum: ⁊ contumaces in soluendo. Et respondetur ꝙ lapso quadrimestri tempore. ¶ Itē queritur lapso quadrimestri an currant vsure tam sortis q̄ etiā vsurarum: nam si hoc eēt lapso anno post lapsum quadrimestris temporis cucurrissent vsure ducentorum scilicet. c. pro sorte. ⁊. c. pro vsuris: ⁊ sic posset fieri executio in quadrigentis. Respondetur quod non: sed pro sorte tantum ⁊ sic non fiet executio nisi in trecentis scilicet pro. c. contentis in prima condemnatione pro sorte non aūt pro alijs.

2 c. contentis in eadem pro vsuris. † Et hoc probat quatuor ratio

a nibus. Prima. vsure vsuraruȝ sunt probibite[a] nec reperitur iste casus exceptuatus. Secunda quia si hoc non esset sequeretur inconueniens quod minores vsure parerent maiores. naȝ vsus cōtractus non erat centesime: sed minores: ⁊ tamen lapso quadrimestri pro eis non solutis currerēt centesime quod esset iniustū: quia non debet esse maius accessorium q̄ principale. Tertia qꝛ contingeret inhumanitas: quia si forte condemnatus non potuit soluere: ⁊ propter hoc currunt vsure centesime pro sorte qd̄ nihilominus etiam currerent pro vsuris: quia nimis grauaretur. Quarta quia per sententiaȝ fuit facta nouatio actionis prime: non dico quod fuerit sublata. vt dicit gloss. que incipit. No. sed fuit ei noua forma data quia alia actio scilicet iudicati fuit adiuncta cum prima ⁊ fuit impeditus cursus vsurarum ipsius contractus quia incepturus erat cursus centesimarum: ⁊ sic sententia potius impediuit vsuras currere non ergo debet esse causa quod currant centesime pro vsuris iaȝ decursis. Et si dicatur ille vsure preteriti temporis in quibus facta est condēnatio post condemnationem non dicuntur amplius vsure: sed potius sors nam ita competit actio iudicati pro eis sicut pro sorte ergo non debet esse inconueniens quod pro eis currant centesime sicut ꝓ sorte. Respondetur quod originaliter fuerunt vsure nec capiunt nomen sortis ad hunc finem vt pariant maiores vsuras q̄ ipse sunt. hoc dicit in effectu: licet verba videantur aliquantulū obscura.

2 ☞ Contra fideiussorem de iudicato soluendo potest fieri executio.

3 Fideiussor contra quem est facta executio ex dicta causa sil'r pōt impetrare executionem contra principalem licet principalis nō sit sibi condemnatus.

4 An iste fideiussor de iudicato soluendo possit appellare a sentētia lata contra principalem quod sic pro suo interesse.

1 Et cum antiquitas. ¶ † Quadrimestre tēpus non solum datur cōdemnato: sed etiā fideiussori de iudicato soluendo contra quē pōt fieri executio: alias sequeretur qd̄ nec condemnato daretur si posset fieri executio contra fideiussorem ante lapsum quadrimestris temporis: nam ⁊ ipse posset quod soluit recuperare a cōdemnato: ⁊ sic sibi nihil proficeret legalis dilatio. hoc dicit i effectu. ¶ Not. primo quod olim condēnatus nō habebat quatuor menses sed duos. vt refert hic Imperator. lex autem debitorib⁹ in fi. ff. de re iu. que per glo. aliquando allegatur ad hoc non est illa que hoc probet: qꝛ ibi de duobus qui dabantur ad vendendum pignora capta pro executione sentētie. quadrimestre ergo tempus datur per hanc. l. ⁊ per alias nouas. vt in. l. precedenti.

2 † Item allegatur iste. §. ꝙ contra fideiussorem de iudicato soluēdo potest fieri executio: qꝛ hic dicitur ꝙ victor. i. actor cōsiderās ꝙ tempus quadrimestre dabatur principali condemnato. ⁊ nō fideiussori de iudicato soluendo relinquebat principalem condemnatum ⁊ ibat contra fideiussorem ⁊ compellebat. eum soluere. ⁊ fideiussor compellebat postea condemnatum ad sibi reddēdum. sed in cōtrarium qd̄ cōtra fideiussorē non debet fieri executio late sententie contra principalem: quia potest habere nouaȝ defensionē quā principalis nō habebat: puta pacti de non petēdo facti sibi ⁊ non principali vnde nō debet sibi auferri tūc ergo debet fieri contra eum executio quando sententia esset lata contra eū. Breuiter doc. dicunt ꝙ contrarium procedit in fideiussore contractus sed in fideiussore iudicij de iudicato soluendo nō procedit: quia imo contra eum potest fieri executio: qꝛ nō habet defensionē cum promiserit soluere illud in quo reus fuerit condemnatus ⁊ sic non habuit respectum ad se. ⁊ ita not. in. c. de in iu. ⁊ dam. da. lib. vj. ⁊ per Ber. in. l. j. iudic. solui. ⁊ hic per istum

3 tex. ¶ † Item no. quod fideiussor contra quem est facta executio ex dicta causa similiter potest impetrare executionem cōtra principalem: licet principalis non sit sibi condemnatus. vt patet hic quia si compellebatur soluere actori statim poterit repetere ab eo quod non esset si non haberet executionem: quinimo ipse idē qui fecit fieri executionem contra fideiussorem potest eam facere contra principalem ad instantiam fideiussoris licet regulariter non esset de sua iurisditione: vt not. ſ. de senten. l. cum eorum. et

4 ſ. vbi cause. fis. l. cum vendentis. per doc. † An autem iste fideiussor de iudicato soluendo possit appellare a sententia lata cōtra principalem. dic quod sic pro suo interesse: vt in. l. a sententia. ff. de appel.

¶ Si plures vna sententia condemnati sunt. Rubrica.

2 ☞ Si duo sunt mihi obligati quilibet insolidum: ita ꝙ vna solutio sufficiat: an possit iudex eodē modo quēlibet insolidum cōdemnare cum hoc quod sufficiat vna solutio.

3 Sententia nō est intelligenda scd̄m naturam actionis super qua lata est sed scd̄m naturam verborum.

An tantum sit dicere viriliter quantum equaliter.

1 Si non singuli. ¶ † Si plures condemnantur ad vnā summam simpliciter debitam ex vna causa quilibet censetur condemnatus ꝓ parte virili vel equali: ideo si vnus soluit partem suam nō tenetur soluere partem alterius licet alter sit non soluendo. ⁊ licet quilibet teneretur insoliduȝ vnica tamen solutio sufficeret. hoc dicit. ista l. cum sequen. ⁊ est notabilis. Pone ergo quod tu ⁊ titius tenebamini mihi in centum. ⁊ quilibet insolidum tanq̄ duo rei debendi: licet vnica solutio sufficeret: egi contra vos ambos ⁊ petij vos condemnari ad illa centum simpliciter secundum vnā lectu. vel quemlibet insoliduȝ cum clausula quod vnica solutio sufficiat. alias non procederet libellus: quia viderer plus petere q̄ mihi debeatur quia non debentur mihi nisi centum duntaxat. ⁊ ego peterem ducenta. iudex vos condemnauit ad dandū illa centum tu dedisti mihi quinquaginta. ⁊ cum a Titio peterem executionem sententie repertus es non soluēdo: volo recurrere contra te tanq̄ sis obligatus insolidum: vt soluas etiam partem que tangit titium queritur vtrum possim. Videbatur quod sic: quia quilibet vestrum erat obligatus insolidum nec ꝑ sententiam sublata est obligatio. Contrarium respōdetur: quia licet originalis obligatio sit insolidum contra quemlibet illa tamen que oritur a sententia non sic: quia quilibet videtur condēnatus pro parte nisi cōtrarium iudex dixerit: ideo si soluisti partem tuam non possum petere executionem sententie contra te ꝓ parte alterius. hoc dicit. ista. l. sequen. Sed si vellem iterum agere actione prima qua teneris insolidum. l. ista non prohibet quo

2 minus agere possim. ita intelligo tex. ¶ † Not. in princ. ꝙ si duo sunt mihi obligati quilibet insolidum ita qd̄ vna solutio sufficiat potest iudex eodem modo quemlibet insolidum condemnare cum hoc qd̄ sufficiat vna solutio. Et hoc est verum si ita fuit actum: ⁊ petitum: secus si simpliciter fuit petitum ambos cōdēnari ad tantā summā: qꝛ tunc videtur petitum qd̄ quilibet con

a ¶ Vsure vsuraꝝ sunt ꝓhibite. ad de doc. in aut. ad hec. C. de vsu. ⁊ in c. qꝛ in oib⁹. extra de vsuris.

demnetur pro parte ex natura verborum: vt. l. reos. §. cum in tabulas. de duo. reis. Et eodem modo intelligit in sña. vt est casus hic. ⁊ no. in spe. de sen. §. ij. circa fi. Videbat autem cōtrariū qđ tam libellus ꝙ sententia deberet intelligi ſm naturā pristine obligationis: ⁊ sic contra quēlibet insolidum cuius cōtrariū
3 ꝓbat iste text. vñ allegat† ꝙ sententia nō est intelligenda ſm naturam actionis super qua lata est sed ſm naturam verborum. ⁊ quod sententia sit stricti iuris: ⁊ nō importet vltra ꝙ de necessitate possit importare. sed hec verba possunt verificari in quolibet pro parte. vnde non extenduntur ad quemlibet insolidum. ¶ Aduerte quia glo. intelligit hanc. l. quatuor modis. tñ primus ⁊ tertius tendunt ad idem. s. quando duo erant mihi obligati ad centum viriliter qui est primus modus siue equaliter qui est tertius modus qui tendunt ad idem. Tñ em̄ est dicere viriliter quantum equaliter. iste modus non congruit litere: q2 tunc nō posset iudex condemnare quemlibet insolidum. cuius contrarium hic innuit. ⁊ sic qđ essent obligati quilibet insolidū. Jtē nō haberet dubium hec. l. ¶ Alius modus est qui est quartus qñ quilibet tenebatur pro parte tñ inequaliter. Pone exemplum in duobus quorum vnus erat institutus in duabus partibus de tribus: ⁊ alter in tertia parte. ⁊ mihi fuerunt legata centum primus tenetur ad duas partes. de. c. altera ad tertiam partem si egi contra ambos ⁊ petij eos condemnari in. c. ⁊ ita fuerunt condemnati. censetur quilibet condemnatus equaliter. ⁊ sic in quinquaginta ⁊ sic alter in plus ꝙ teneretur ⁊ alter in minꝰ. iste modus non placet: quia si egi contra eos tanꝙ contra heredes videor petijsse eos condemnari pro hereditaria portione: quia non in plus tenebantur. ⁊ ita videt iudex cōdemnasse ⁊ ista est rationabilior opi. ¶ Est ⁊ tertius modus intelligendi. ⁊ iste est verus ꝙ quilibet tenebatur insolidum ex eadē causa tamen ita qđ vna solutio sufficiebat. ⁊ tñ potest intelligi duobus modis. Primo ꝙ actor petijt eos condemnari ad. c. dixit quēlibet insolidum. ⁊ iudex ita condemnauit dubiū erat q2 verba libelli ⁊ ēt sententie videbantur ſm naturam actionis ⁊ libelli super qua datus vel lata erat ⁊ iste tex. vult contrarium. ideo no. ea que. s. dixi. Secundo modo potest intelligi quod petij quemlibet condemnari insolidum. ita quod vna solutio sufficiat: aliter nō procederet libellus. vt no. in. l. si mandato titij. §. paulus. ff. manda. iudex simpliciter condēnauit in. c. nec dixit quēlibet insolidum. certe videt condēnasse quemlibet in quinquaginta. Sed tūc cōtra q2 non valebat sña: q2 non est conformis libello. Respondetur ꝙ reputet cōformis postꝙ nō petebātur nisi. c. ⁊ in. c. lata est lꝫ non eo modo quo fuit petitum. s. contra quēlibet insolidum: sꝫ illud potius est accidentale ꝙ substantiale ⁊ non facit sententiā non esse conformeꝫ libello. Jtem videtur adhuc nō valere quia cum petatur certa quantitas super tota debet condemnari vel in totum absolui vel in condēnando pro parte. ⁊ in absoluendo pro altera parte alꝭ non valet sententia vt no. in. l. j. §. si aduersus rem iud. sed hic a quolibet fuerunt petita. c. ⁊ tñ non est cōdemnatus aliquis eorū nisi in. l. Dicunt quidā ꝙ in alijs. l. censetur absolutus. hoc est falsum. vt no. ibi in glo. ideo adhuc posset cōueniri actione prima insolidum quod non esset si videretur absolutus. Dic ergo qđ imo sententia est lata in tota quātitate petita. lꝫ non eodem modo quo fuit petitum: q2 fuerunt petita. c. ⁊ non vltra. ⁊ in. c. fuit facta cōdemnatio lꝫ non eodē modo quo fuit petitū: ⁊ istud non habet vitiare vt est hic casus. ¶ Vltimo gloss. opponit ꝙ ſm hoc condemnatio proderit condemnato cū tenetur in cētum ⁊ tunc non tenetur nisi in. l. contra. l. euidenter de excep. rei iudi. sed solue vt in glo. ꝙ imo non prodest quia remanet obligatus actione prima insolidum. lꝫ ex sententia nō fit obligatus nisi pro parte.

1 ¶ Persona. ad. de Saly. in. l. fi. §. cū fratre. in. j. nota. C. res iter alios acta.

¶ Quibus res iudicata non noceat. Rubrica.

2 ☞ Jlle qui agit rei vendicatione dicitur defendere rem suam.
3 Sententia lata contra vnum quando noceat alteri etiam non mandanti nec ratificanti nec scienti litem motam nec citato.
4 Res inter alios acta an alijs noceat.
Licet coniuncta persona sine mandato possit agere pro cōiūcta nec repellatur tamen sententia lata contra ipsam non nocet persone coniuncte pro qua agit.

1
Jn neqꝫ. †Jste tit. loquitur de sententia lata contra vnum vel pro vno: an noceat vel prosit alteri: ⁊ dicitur qđ si ille nec mandauit litigare nec habuit ratam sententiam subaudi nec etiam sciuit illum litigare. ¶ Jtem subaudi nec fuit citatus ad causam pro suo interesse quod talis sententia nec nocet nec prodest sibi. Et hoc dicit totus titulus. Sed titulus. j. res inter alios acta loquitur de actu extraiudiciali an factus per vnum noceat vel prosit alteri. ⁊ eodē modo dicit ꝙ nō qđ intellige modo predicto. Et predicta non
2 solum in ciuili, sed etiā in criminali. vt in. l. iuris. j. eodem. † Jnter. ibi defensionem. i. actionem. ⁊ sic no. ꝙ ille qui agit rei vendi. dicitur defendere rem suā. Et dic ꝙ frater tuus egit ꝯtra me ad totam rem quam possidebam que erat communis inter te ⁊ ipsum ⁊ lata est sententia contra eum. ⁊ fuit absolutus vel quia nón probauit vel q2 fuit ꝓnunciatum rem esse meā hoc nō nocet tibi quominus possis agere ad partē tuā: ⁊ ꝓbare ꝯtrariū glo.
3 in. l. seq. dicit hanc regulā fallere in pluribus casibus. †Et aduerte q2 aliquando fallit vt noceat alteri etiā nō mandanti nec ratificanti nec scienti litem motā nec citato. vt in sentētijs que faciunt ius vt super querela inofficiosi. nā lata contra principalē puta heredem ad quem pertinet principaliter defensio testamēti noceat legatarijs indistincte. vt in. l. pap. §. fi. de inof. test. quorum cā dependet a cā heredis. querela em̄ rumpit testamētum: ⁊ sic de aliquo facit nullum. ⁊ hoc est dicere facit ius. sed ex testamento nullo non possunt legata deberi. ergo necessario sequitur ꝙ etiā ipsa rumpunt. Jtem in sententia lata super statu q2 si aliquis pronunciatur esse filius tuus habita lite tecum habet nō solum pro filio tuo quo ad tui preiudicium. sed pro cōsanguineo oīm consanguineoꝝ tuoꝝ: ⁊ sic succedit eis tanꝙ verus cōsanguineus. licet aliter nō probetur consanguinitas nisi per talem sententiam. l. ingenuum. de sta. ho. l. j. §. fi. de lib. agno. Aliquādo vero nocet alteri etiā nō mandāti nec ratū habēti citato tñ scienti litē inceptā ⁊ negligentē cōparere. ⁊ eam defendere. vt in casibus positis in. l. pe. de re. iudi. Aliqñ vero non ita demū si non doceat de preuaricatione facta inter litigantes. ⁊ hoc sufficit ⁊ non aliter vt. l. si cui. §. ijsdem. de accu. ⁊. l. eum q. §. in popularibus. de iureiur. Sꝫ in cā publica si vnus agit ⁊ succubuit vt nullus alius agere possit quasi facta fuerit illius qui preuaricatus fuerit. Extra istos casus nocet alteri si fuerit citatus vt in. c. inter quatuor. de ma. ⁊ obe. ⁊ qđ not. Cy. in. l. j. circa finē. s. de aduo. diuer. iud. ⁊ quod no. in. l. in cause. la prima. in. §. interdum. de mino. ⁊. l. cum miles. §. fin. quib. ex cauſ. ma. ¶ Vltimo
4 vide Cy. hic super illo brocardo. †Res inter alios acta alijs no-
a cere. Vltimo ex. l. ista ptꝫ ꝙ licet coniuncta persona[a] sine mādato possit agere pro coniuncta. vt in. l. sed he. ff. de procu. nec repellatur. licet constet ipsum non habere mandatum qđ non est in persona non coniuncta: q2 repellitur etiam si vult cauere de rato. vt in. l. pompo. §. fi. de pcu. attamē sña lata contra ipsum nō nocet coniuncte ꝑsone pro qua egit vt hic patet ⁊ sic nō proprie est procurator vel pcuratrix q2 sña lata cōtra pcuratorē nocet domino. l. iij. §. si forte. iud. sol.

¶ Cōminationes epistolas prográmata subscriptiones autoritatem rei iudicate non habere. Rubrica.

2 ☞ Si iudex mādat alicui ꝙ nō recedat de palatio sub tali pena nō incurrit penam licet recedat cum preceptum sit nullum.

1
Ec vim. †Jlla sque requirunt cause cognitionē q2 afferunt preiudiciū: ⁊ sic sunt expediēda per sñiam diffinitiuā: ⁊ causa cognita si fuerint expedita sine cāe cognitione nō faciunt preiudicium etiā ei cōtra quem expedita sunt q2 dicitur nō sententia sed cōminatio vel epistola vel subscriptio vel ꝓgrāma que non trāseunt in rem iudicatam etiam si nō fuerit appellatū. h. d. totꝰ tit. Et istud summariū colligit ex. l. fi. ⁊ ex no. per Jnnocē. in. c. ij. extra de resti. in integ. in. iiij. col. in glo. que incipit videt. vbi omni no vide pro declaratione huius ti. Et. l. j. loquit in epistola que fit per preceptum: puta nisi sic feceris soluas penam vel vsuras. Lex. ij. loquitur in epistola que fit per preceptum puta mandamus vt soluas tali tñ ⁊ nisi solueris incurras penā vel sis excōmunicatus vel soluas vsuras. Tertia loquit in subscriptione si iudex requisitus ab vna parte porrecta supplicatione signauerit eam contra sentētiā diffinitiuā latam per se vel aliū. Quarta loquitur in interlocutoria. ⁊. l. pe. loquitur in ꝓgrāmate. ꝙ qua le sit dic vt in glo. Et vide qđ no. in specu. de sen. §. ij. ver. est quo
2 q2. in tit. de iuris. om. iudicū. §. fi. circa finem. † si iudex mandat alicui quod non recedat de palatio sub tali pena quod licet recedat non incurrit penam quia preceptum est nullum. de lega. ij. l. pater. §. iulianus agrippa. ⁊ vide quod not. Bar. in. l. j. si qs ius di. non obtemp. ⁊ adde qđ no. Jnno. in. c. ad aures. de tempo. appel.

¶ Si ex falsis instrumentis vel testimonijs. Rubrica.

2 ☞ Lata sententia pretextu falsorum instrumentorū si in alio iudicio fuit allegatum ⁊ examinatum de falsitate: licet non pronunciatum expresse: tamen lata sit sententia: an possit vlterius de falsitate

de falsitate allegari.

3 Condemnatus per falsa instrumenta si ꝓuocauit semel verbis ⁊ succubuit an poterit postea allegare falsitatē instrumenti.

4 Quo iure petatur rescindi sententia lata ex falsis probationibus.

5 Non sufficit probare ꝙ in causa fuit productus falsus testis vel falsum instrumentum ad hoc vt sn̄ia retractet̄ horū virtute nisi etiam ꝓbetur ꝙ iudex fuerit ea secutus.

Quid si fuerunt producta alia instrumenta que non probentur falsa.

6 An sufficiat probare ꝙ testis dixerit falsum si non ꝓbetur ꝙ fuerit corruptus pecunia.

Quid de falsitate instrumenti licet de corruptela notarij nō appareat.

7 Quid si qs astrinxisset se ad ꝓbandum corruptelam.

8 Exceptio falsitatis impedit executionē sententie qn̄ opponitur ante executionem factam.

Quid si presumptio sit contra opponentem quod hoc faciat calumniose.

9 Si executio sit facta repetitur solutum postq̄ fuit oppositū de falsitate ⁊ obtentum.

1 SI tabulas. †Sententia lata pretextu falsorum instrumentorum vel testium rescinditur per restitutionem in integrum etiā si trāsiuit in rem iudicatam tribus concurrentibus: scilicet ꝙ fuerint instrumenta vel testes producti: ⁊ ꝙ de falso non fuerit quesitum lite pendente et ꝙ iudex fuerit ea secutus ⁊ hoc prodest ad tria. scilicet ad sententiam rescindendam: ⁊ ad executionem impediendam ⁊ ad solutum repetēdum. hoc dicit totus titulus. Bar. ¶ †Et no. ꝙ iste

2 a titu. habet locum siue vtens falsis testibus vel instrumētis[a] sit siue dolo siue non. vt no. in. l. si ex fal. instrumen. §. de transac. per glo. ⁊ Bar. ⁊ licet in istis. ll. nihil dicatur de restitutione in integrum tamen ita debent intelligi sm̄ glo. in. l. ij. ⁊ in. l. fi. ⁊ probatur in. l. diuus. de re iudi. valet enim sententia mero iure nisi sit lata contra absentem: quia nō valeret si esset lata per falsas probationes. l. si pretor. §. marcellus. ff. de iudi. ⁊ in alio casu quam glo. allegat ista. l. j. dicit non obstare quod sententia transiuerit in rem iudicatam quominus de falso possit allegari si in alio iudicio non fuit allegatum nec examinatum. si autem fuisset allegatum ⁊ examinatum licet non pronunciatū expresse si lata esset sententia censeretur tacite pronunciatum non esset falsa vel falsi. ideo vlterius non posset de falsitate allegari. al's nō esset litiū finis: ⁊ hoc probatur in. l. fi. circa fi. §. de fide instrumento. ¶ In tex. ibi: Quas sequutus. hoc dicit propter. l. falsam. j. e. q2 si produci testes qui potuissent dicere verum nec reprobantur de falso licet fuerit productum instrumentum falsitatis si iudex non fuit ipsum secutus non reprobaretur sentētia: ideo expedit probare qȯ fuit secutus falsum instrumentum vel falsos testes quādo alij sunt producti. Sed si non fuit productum nisi falsum instrumentū vel falsi testes sufficeret probare istam falsitatē absq3 eo quod probet iudicēm fuisse secutum: quia hoc presumitur ex quo nulli alij sunt producti quos sequi potuit. ¶ In tex. ibi falsas dicere vis subaudi ⁊ petere te restitui aduersus sententiam ⁊ causam rescindi. vt. d. l. diuus. Et infra tēpus quod datur ad petendum restitutionem: ⁊ sic infra quadriennium continuum postea non audiretur. l. fina. de tempo. in integrum restit. ¶ In textu ibi probabit notionēs suam: subaudi ⁊ si reperiret: ita esse restituet te in integrum: ⁊ rescindet sententiam: ipse tamen in causa principali non pronunciabit licet iudex appellatiōis hoc facere possit quoniam appellatio deuoluit negotium ad iudicē appellationis non sic ad iudicem restitutionis in integrum. dabitur ergo alia sententia contraria: vel etiam non contraria sm̄ ꝙ fuerit probatum ⁊ sententia rescissa habetur pro nulla. ¶ In

3 l. ij. querit hic glo. † tertius loquitur quando condemnatus ꝑ falsa instrumenta non ꝓuocauit quid si prouocauit semel vel bis ⁊ succubuit an poterit postea allegare falsitatem instrumenti. Videtur ꝙ non: vt in. l. iij. §. falsus. ff. rem ratam habe. quasi appellando sententiam approbauerit. Contrarium tenet glo. ⁊ bene quia primo appellando non approbat sententiam sed reprobat. nec ob. contrarium quia ibi dominus appellauit a sentētia lata contra suum falsum procuratorem bene approbat factū falsi procuratoris: vt potuerit agere vel litigare ac si habuisset mādatum. Si enim non approbasset non erat sibi necessaria appellatio sed sententiam non videtur approbasse: ⁊ hoc facit contra Bar. in. l. posthumo. §. de contratab. vbi dicit quod preteritus intentando contratabu. approbat testamentum vt reprobet qȯ est falsum: quia in contratabu. non adaptatur ad approbandū sed ad reprobandum. ⁊ quia esset sibi contrarius eodem respectu approbare ⁊ reprobare. Sed in. l. iij. §. falsus non est sibi con

4 trari9: sed circa diuersa vnū approbat ⁊ aliud reprobat. ¶ †Itē queritur quo iure petatur rescindi sententia lata ex falsis ꝓbationibus. Glo. dicit ⁊ bene ꝙ per restitu. in integ. licet hoc non dicat̄ per. l. diuus. ff. de re iudica. Aliquando tamē sententia est nulla vt in casu quem ponit gloss. ⁊ in alio quando contra absentem: et indefensum per falsas probatiōes. vt in. l. si pretor. §. marcellus. de iudi. debet ergo petere restitutionem infra quadriennium continuum a tempore late sententie. vt. l. fin. de tempo. in integ. restitu. ⁊ hoc si non fuit appellatum. sed si fuit appellatū videtur ꝙ incipiat currere post sententiam latam in causa appellationis. et ꝙ pendente causa appellationis non currat. arg. in. l. contra maiores. §. eum qui. de inofficio. testamē. §. quia sententia non transiuit in rem iudicatam. ⁊ sic non erat necessaria restitutio: quia poterat de falso opponere pendente lite ipso iure sine restitutione etiam post terminum datum ad appellandum: quia sibi potest queri post sentētiam que transiuit in rem iudicatam: ergo fortius ante: licet post terminum. vt in ca. licet

5 causam. de probatio. ¶ †In. l. fal. not. hic ꝙ non sufficit probare ꝙ in causa fuit productus falsus testis vel falsum instrumentum ad hoc vt sententia retractetur horum virtute nisi etiā probetur ꝙ iudex fuerit ea secutus. ⁊ sic ista duo necessariū est probare sm̄ Innocen. in. c. licet causam. per illum text. ⁊ per. c. cum J. ⁊ A. de re iudi. ⁊ hoc est verum quando erant producta alia que non probantur falsa. ⁊ sic iudex potuit sequi illa: ⁊ non ista que erant falsa alias si non nisi falsa non expedit aliter probare:

6 quia censetur illa tātum secutus. ¶ †Sed querit gl. an sufficiat probare ꝙ testis dixerit falsum si non probetur quod fuit corruptus pecunia. Quedam ꝙ non sufficit: vt restituatur in integrū per. l. diuus. de re iudica. Glos. determinat contrarium: quia sufficit probare falsitatem instrumenti licet de corruptela notarij non apparet: ergo eodem modo sufficit probare falsitatem testium quia testes et instrumenta equiparantur. vt. l. in exercendis. de fide instrumentorum. Adde quod econuerso sufficit probare corruptelam testium per pecuniam: licet non probetur falsitas depositionis sue: quia eoipso dicitur falsus quod permisit se corrumpi. vt notatur in dicto. c. licet causam. ⁊ sufficit hoc ad

7 rescindendam sententiam. ¶ †Si tamen quis se astrinxisset ad probandum corruptelam: quia in libello hoc copulatiuum posuisset: quod talis testis corruptus pecunia falsum dixerit: haberet necesse ꝓbare vtrunq3 si per modum qualitatis hoc adiunxit: vt in. c. licet causam. secus si non per modum qualitatis: sed per modum substantie duo copulauit. Quod dic per Bartolum in dicta. l. diuus. ¶ †In. l. finali nota quod exceptio falsita-

8 tis impedit executionem sententie quando opponitur ante executionem factam. quod intellige nisi contra opponentem sit presumptio quod hoc faciat calumniose: et tunc fit executio prestita cautione per actorem qui petit eam fieri de restitutione quod accepit si contingat quod opponens obtineat. vt in capitulo scitata. de restitutio. in integrum. ⁊. l. ij. j. de fal. Item est verum quod hic dicitur quando apparet falsitas sine alijs probationibus extrinsecis. vel si non apparet offertur probatio incōtinenti. alias cum executio fiat summarie nō admittitur exceptio habens altiorem indaginem: vt in. l. a diuo. §. si super. ⁊. i. prima de

9 re iudicata. ¶ †Item not. quod si executio sit facta repetitur solutum: subaudi postq̄ opposuit de falsitate obtinuit ⁊ fuit rescissa sententia.

a ¶ Instrumētis. Adde an vtēs falso instrumēto puniri debeat: ac si ipse falsasset. vide per archi. in. c. in memoriā. xix. di.

¶ De confessis. Rubrica.

¶ Super gloss. rubrice dum dicit quod ti. de inter. act. habet locum ante lit. contest. iste vero post reprehēditur in vtroq3 dicto. nam ille non solum ante: sed etiam post lit. contest. vendicat sibi locum vbicunq3 iudici videbitur. vt. l. vbicunq3. eodem titulo. Item iste non solum post litis contestationem. imo etiam ante locum habet. quinimo potius anteq̄ post: dum dicit quod confessus habetur pro condemnato: ⁊ sic non requiritur alia cōdemnatio. et quod compellitur soluere. ⁊ sic contra eum fit executio ex sola confessione: nam ista procedunt si lis non erat contesta. quo casu non est necessaria sententia. sed fit sibi preceptum de soluendo. vt in. l. si debitori. cum ibi not. ff. de iudi. Sed si facta esset post lit. contesta. requireretur sentētia. ⁊ ex illa fieret executio. Dic ergo quod ille titu. loquitur cum fit confessio super preparatorijs iudiciorum non super eo ad quod principaliter agitur hic quādo super eo. ⁊ sic super decisorijs: ⁊ si fiat ante lit. contest. procedit quod. §. dixi. Si fiat post lic et ferenda sit sentētia ex qua orietur actio ⁊ executio: nihilominus gloss. hoc vult in versi. item habetur pro iudicato quod etiam habeat locum quod hic dicitur: ⁊ sic actor possit eligere quam viam vult vel petere executionem sententie vel ipsius confessionis. et que sit vtilitas tangit gloss. in versi. et si queris quid prodest et cetera.

Iudicio. adde qd de prelato qui fuit cõfessus in iudicio an noceat ecclesie. vide p Cy. i l. j. C. de cõfes. bar. in. l. certũ. in. §. si ante tps. ff. eo. gl. in. c. dudũ. el. ij. de elec. gl. ⁊ doc. in. c. si. de prescrip. gl. i ca. venerabilis. de exce. spec. ti. de cõfes. in. §. fi. archi. i ca. hoc ius porrectũ. Alex. in. c. cõstãtinopolitana. xxij. dist.

quia interest nostra habere plures actiones et plures vias ad exigendum: quia si succumbat in vna: redire potest ad alteram.

1 Confessio facta in iudicio ⁊ cõfessio facta extra iudiciũ qualiter differant. ⁊ nu. 4. ⁊ nu. 9. ⁊. 1.
2 Confessus in iudicio habetur pro iudicato nisi sequatur sñia in contrarium que tollit vim confessionis.
Confessio qñ dicitur facta in iure.
3 Qñ talis confessus non possit a confessione sua recedere sine causa: ⁊ qualis causa esse debeat.
4 Confessus in iure compellitur soluere per preceptum iudicis: et lapso tempore ad soluendum dato a iure et etiam non lata alia sententia.
5 Que requirantur ad hoc vt confessus habeatur pro iudicato. et quod non possit venire contra et quod cogatur soluere. nu. 8. 9. 11. ⁊. 12.
6 Confessio facta extra iudiciũ an inducat prohibitionem. ⁊ nume. 9. ⁊. 12.
7 Quid si facta sit ad liberationem.
8 Quid si continet preiudicium super actione reali vt si confiteor rem quam possideo esse tuam cum sit mea.
9 Positio iuris quare non admittatur.
10 Que vtilitas sit q cõfessus in iure habeatur pro iudicato.
11 Confessio tutoris aut curatoris vel etiam pcuratoris an noceat pupillo vel adulto vel etiã dño.
Confessio quod tripliciter dicatur coacta ⁊ que confessio coacta illicita.
12 Confessio facta absente parte an teneat: et quid in vltima voluntate.

1 Onfessos. †Ad euidentiam pmitte q ista. l. loquitur de cõfessione facta in iudicio licet glo. magna plura dicat que conueniunt confessioni: etiam facte extra iudicium. Est ergo alia que fit extra iudicium: de qua loquitur glo. generaliter. C. de non numera. pecunia. ⁊ ibi tangitur per Cy. materia istius sed Bart. eam tangit hic in quadam repetitione quam fecit de ista
2 l. ⁊ vtilius q Cy. †Item scias quod differentia est in pluribus inter factam in iudicio ⁊ extra iudicium. Primo quia facta in iudicio habet vim sententie subaudi condemnatorie vel absolutorie. nam si reus confiteretur haberetur pro condẽnato: si actor confiteretur contra se ⁊ reus haberetur pro absoluto. ideo text. hic caute dicit pro iudicatis: non dicit pro condemnatis. Itẽ secundo differunt quod sequitur ex primo quod facta est in iudicio per reum inducit obligationem ⁊ actionem in factum sicut ipsa sententia: ⁊ sic inducit dispositionem; licet ipsa non sit dispositio sed denunciatio. qui enim ꝯfitetur se mihi teneri non se mihi obligat in forma: sed enũciat iam se obligatum et nihilo minus ista enunciatio dispositionem inducit ⁊ obligat ipsum licet prius non esset obligatus. Sed facta extra iudicium non inducit obligationem: sed facit probationem vt. l. publica. §. fin. ff. depositi. Item tertio quia facta in iudicio per reum habet executionem paratam: vt hic in fine: dum dicit quod soluere cogitur supple ad iudicis mandatum: ⁊ lapso tempore quod datur iudicatis de iure communi vel lapsis decem diebus. de consuetudine: vt notatur in. l. si debitori. de iudiciis. Sed facta extra iudicium non habet executionem cum non pariat actionem vel obligationem: sed solam probationem ⁊ sic expectatur sentẽtia ⁊ ex illa fit executio. Item quarto: ⁊ illud no. quod est fundamẽtum totius materie: quia si facta est in iudicio scienter nocet. nec audiretur confessus volens probare veritatẽ fore in contrarium si non habet iustam causam de nouo superuenientem; sed solum fundat se quod confessio fuit falsa ⁊ q non potuit immutare veritatem. Si enim aliud non dicit non auditur: quia iam est obligatus ex sua confessione: ⁊ probatio in contrarium non tolleret hanc obligationem. Sed confessio facta extra iudicium etiam scienter cum non pariat obligationem vel actionem recipit probationem in contrarium ⁊ debet audiri volens contrarium probare quia vna probatio que facta fuit per confessionem recipit aliam probationem in contrarium: vt in. l. cum de indebito, de probatio. ⁊ ita intellige. l. cum falsa. s. de iur. ⁊ fac. ignoran. siue fiat super reali actione: quia fuisti confessus rem quam tenes esse meam. ⁊ nũc vis probare quod imo est tua. siue enim per errorem fuisti confessus siue ex certa scientia admitteris: quia illa confessio non potuit veritatem immutare; siue super personali vt si fuisti confessus te mihi teneri: ⁊ nunc vis probare contrarium. nam eadẽ ratio est quod veritas non fuit immutata: ⁊ sic secunda probatio potest tollere precedentem sz nõ posset tollere obligationem ⁊ actionem que fuissent orte ex cõ-

fessione facta in iudicio. ⁊ per hoc iste text. dum dicit quare sine causa ⁊ c. quod habetur in. l. rura. j. de omni agro deserto. li. xj. ⁊ quod ibi per Bar. Et predicta quando concurrunt illa de quibus in gloss. vsq ad ver. item habetur pro iudicato: quia si non concurreret talis confessio etiam facta in iudicio nõ faceret preiudicium quominus possit probari contrarium ⁊ hec est inten-
2 tio glo. †Dicit ergo ista lex tria. Primo q confessus in iudi-
a cio[a] habetur pro iudicato: quod intellige verum nisi sequat sententia in contrarium que tollit vim confessionis. vt not. Bald. sm Innocen. in. l. si quis in hoc genus. de episco. ⁊ cleri. Et dicitur facta in iure quando iudice sedente pro tribunali. ⁊ quando coram iudice competenti. alias nõ valeret. vt in. c. at si clerici. de iudi. sed illa que fit super preparatoriis potest fieri eo etiam non
3 sedente pro tribunali vt in. l. voluit. de interro. act. †Item valet etiam si fiat sine interrogatione. vt not. eo. titu. si sine. Secundo dicit q ab ea non potest confessus sine causa recedere: cũ causa ergo posset vt si diceret se per errorem fuisse confessum ⁊ facti non iuris: quia error iuris in iudicio non prodest. vt in. l. non fatetur. ff. eo. sed facti sic. contrarium probetur vsq ad sententiaz. vt in. l. error. s. de iur. ⁊ facti igno. ⁊. l. error. ad. l. fal. Uel si allegatur causa de nouo superueniens: alias non sufficit allegare q cõfessio sit falsa ⁊ offerre se paratum probare falsitatez quia potest sibi replicari quod sibi imputet: postq sponte fuit confessus q potuit sibi preiudicare interuenientibus illis de quibus in gl.
4 †Tertio dicit q cõfessus in iure compellitur soluere q intelligitur scilicet precepto iudicis ⁊ lapso tempore ad soluendum dato a iure. ⁊ etiam non lata alia sententia. Et idem videtur si esset facta extra ius: si tamen fuit reiterata. vt. j. de agric. ⁊ censi. l. cum scimus. ⁊ quod ibi per Bartolum. adde aliam differẽtiaz quia confessio iudicialis valet etiam sine causa expressa vt si confiteris te mihi teneri in. c. nec dicas ex qua causa nihilominus inducitur obligatio ⁊ actio ⁊ executio. Sed si est facta extra iudicium sine causa non valet nec facit probationẽ. l. cum de indebito. §. fi. cum ibi no. de proba. et si exprimitur causa obligatoria id est habilis ad obligandum bene valet. tamen non statim semper habet effectum. quia fit differentia inter causam mutui vel dotis receptam. et tunc inducit obligationem post lapsum temporis. de quo in titu. de non numera. pecu. et in tit. C. de do. cau. non nume. In aliis causis statim preiudicat. vt in. d. l. generaliter. et hoc si fit a reo. et si ad obligandũ. si autem ab actore ad liberandum. Aliquando statim inducit liberationem. vt in. l. tale pactum. ff. de pactis. cum confiteretur reum sibi teneri quia vim habet pacti de non petendo. Interdum post. xxx. dies vt si confiteretur sibi fuisse solutum debitum. vt in. l. in contractibus. C. de non nume. pecu. nisi in quibusdam casibus quod dic vt ibi. Super ista. l. est vna glos. magna satis notabilis recolligens totam materiã que est quotidiana ⁊ vtilis. Et in effectu ponit in ista. l. duodecim limitationes quarum sex prosequit a prin. ver. Item habetur p iudicato ibi examinat duas questiones vsq ad versiculum item est necesse. Postea ab illo ver. vsq ad versi. vnde versus. ponit alias sex limitationes. postea ponit versus et duas questiones. et hec est substantia gloss. Bart. prosequitur quamlibet limitationem de per se formando sup quãlibet vnam oppositionem. sed clarius et leuius est procedere sm quod glo. procedit. et quelibet limitatio recipit alias limitatio-
5 nes et declarationes. †Uult ergo in effectu quod illud quod dicitur in text. quod confessus habetur pro iudicato et qd non possit venire contra et quod cogatur soluere. et sic fiat executio ad hoc vt illa procedant: ista sunt necessaria. Primo quod confessio sit facta in iure. secus si extra ius. Item quod sit facta contra ipsum confitentem. secus si pro se. Item quod contineat aliquid certum. secus si incertum. Item quod illud quod continet sit tale quod nec ius nec naturã respuit. Item quod sit tale pro quo possit agi contra alium. Item quod causa ciuilis: secus si criminalis. Et iste sunt sex prime limitationes. primo ergo dicit gloss. quod ad hoc vt procedat istud quod dicitur in textu. requiritur quod confessio sit facta in iure id est coram iudice pro tribunali sedente. vt dixi supra. licet in preparatoriis sufficiat
6 etiam si non sedeat vt. j. dicit glo. in ver. et intellige. †Sed tũc queritur quid si sit facta extra ius clarum est quod confessus nõ habetur pro cõdemnato nec ex ea inducitur obligatio nec actio nec fit ex ea executio de quibus loquitur tex. sed an inducant probationem presupposito quod fuerit sponte facta et non per errorem. Item enim est effectus confessionis extraiudicialis. vt in l. publia. §. fina. depo. An ergo omnis confessio extraiudicialis
7 habeat hũc effectum. †In glo. sunt due opiniones vna quod non: que dat pro regula quod non valeat supple ad inducendam etiam probationem nisi tendat ad liberandum quia tunc valet etiam sine causa et non solum inducit probationem sed liberationem. quia habet vim pacti de non petẽdo. l. tale pactum in princi.

in principio. de pactis. vel nisi cum tendat ad obligandum con-
tineat causam habilem ad obligādum si esset vera: vt si confite-
ris te mihi teneri ex cā venditionis vel emptionis vel depositi
aut commodati quibus casibus statim inducit probationem
non dico obligationem vt differat a precedenti vt.l. generaliter.
supra de non numerata pecunia. Sed aliquando nō statim sed
post certum tempus vt in mutuo et dote. vt in titulo de non
numerata pecunia de dote cauta non numera. Ioan. tenuit eā
indistincte valere subaudi quando esset facta sponte ꝛ nō ab er-
rante quod glo. reprehendit: sed aduerte dum glo. dicit qđ quā-
do facta est ad liberationem valet et liberationē inducit statim
procedit quando verba confitentis referuntur ad ius quia cre-
ditor confitetur debitorem sibi non teneri quasi videatur sibi fe-
cisse pactum de non petendo. ꝛ ita loquitur lex tale. sed si refe-
runtur ad factum puta se recepisse a debitore tātam pecuniam
pro debito in quo sibi tenetur non habet vim pacti. nec statim
preiudicat quo ad probationem sed demum post triginta dies
inducit probationem. vt in.l. in contractibus. supra de non nu-
merata pecunia. Et est longa differentia quia quando inducit
liberationem licet postea velit probare contrarium quod imo
sibi tenetur non auditur: quia per hoc non rumpitur pactum:
sed in secundo casu quando inducit probationem recipit pro-
bationem in contrarium: etiam si sponte fuit confessus: quia
per hoc non immutatur veritas rei ꝛ vna probatio recipit pro-
bationem in contrarium. ¶ Item intellige quando fuit con-
fessus in debito personali: secus in actione reali vt si confiteor
rem quam tenes esse tuam cum tamen sit mea non videor pro-
pterea te liberare a restituendo per pactum tacitū: vt no. Bar-
tolus in.l. tres fratres.ff. de pactis. Inquantum autem glossa
dicit quod si fit ad obligandum requiritur causa: alias non va-
let.l. cum de indebito.§. fina. de probationibus. In hoc differt
extraiudicialis a iudiciali: in qua iudiciali non reqrit̃ expressio
cause ſm omnes. Item intellige de causa habili ad obligatio-
nem inducendam. Item intellige quod fuit specialiter expressa
non enim sufficeret confiteri se teneri ex causa debiti sed debet
exprimi: puta ex contractu emptionis vel venditionis non ta-
men requiritur singularis expressio talis rei ſm Bartolum per
8 l. si filius. de donationibus. ¶ † Sed quid si continet preiudi-
cium super actione reali: vt si confiteor rem quam possideo esse
tuam cum sit mea: nec exprimo causam. An ista confessio ꝓbat
intentionem tuam volentis agere rei vendicatione si non pro-
bo contrarium. Respondeo sic licet non contineat causam que
non requiritur in actione reali vt exprimatur causa remota ex
qua sis dominus: sed sufficit causa proxima tam in libello quā
in sententia quam etiam in confessione que equiparatur senten-
tie vt hic. ¶ Secundo requiritur quod confiteatur contra se ʒ
si pro se nihil probat non solum quando extra iudicium: imo
nec in iudicio: vt in legibus allegatis in glossa. Hoc itellige prin-
cipaliter: sed in consequentiam eius quod contra se confessus
est potest habere effectum etiam pro se vt si fuisti confessus te
mihi vendidisse rē pro centum: et ego accepto sicut habeo actio-
nem vel probationem contra te ad rem tradendam: ita et tu cō-
tra me ad precium tradendum. vt in.l. si duo patroni.§. idem
marcellus. de iureiurando. ¶ Item propter delictum alterius:
vel dolum interdum creditur alteri pro se cum iuramento ta-
men: vt in.l. si quando. infra vnde vi. et tamen defertur iuramen-
tum in litem propter dolum aduersarij. ¶ Tertio requiritur
quod contineat certum: si autem incertum non est omnino nul-
la: sed cogitur certificare: vt in.l. certum. in principio.ff. eodem
titulo. Glossa ponit exemplum. Si heres confitetur legatum
fuisse stichum vel pamphilum et non dicit de quo intelligitur.
Glo. notat quod fuerit confessus legatum alternatim fore de sti-
cho aut pamphilo: quia non crederetur tunc declaratio: sed ele-
ctio heredis. de qua dic in.l. lucio. de legatis secundo sed quod
dixit de sticho tantum vel de pamphilo tantum: et non declara-
uit de quo: nam tunc cum declaratio pertineat ad heredem: vt
l. si quis a filio.§. si plures. de legatis primo. cum ibi notatis. co-
getur declarare quis fuerit legatus. ¶ Item quarto requiritur
quod sit tale quid quod ius vel natura non respuit alias non va-
leret confessio facta etiam in iudicio vt si confiteris titium esse
filium tuum cum appareat quod sit maioris temporis quam
tu. hoc enim respuit natura. Et idem si confiteris mulierem ha-
bere quem in potestate. hoc enim respuit ius. ideo non nocet ti-
9 bi confessio. † ¶ Per hoc dicunt doctores non esse recipiendaʒ
positionem consistētem in iure: quia responsio non prodesset si
responderet contra ius. ꝛ positio fit ad finem vt respōsio valeat.
ꝛ releuat positionem. ꝛ si confitetur secundum ius esset hoc su-
perfluum non valet. ideo cum sit positio de eo quod consistit in
iure aduersarius dicit. Iuris est nō teneor respondere. ¶ Quan-
to queritur quando tendit ad obligandum quod contineat ta-
le quid cuius occasione detur actori actio in aliquem vt si ago
contra te actione.l. aquilie dicens quod seruum meum occidi-
sti. nam licet non occideris. si tamen fuit occisus per alium: et
sic contra eum habeo actionem: tua confessio tibi preiudicat:
vt debeas condemnari vel absolui. Sed si per nullum esset occi-
sus nec vulneratus sic contra nullum daretur mihi actio tua
confessio tibi non preiudicaret. ¶ Sexto ꝛ vltimo quo ad istaʒ
primam partem requiritur quod sit causa ciuilis licet glossa di-
cat quod sit pecuniaria: sed non est curādum sit pecuniaria vel
non. Si erat ciuilis ad commodum priuati: sed si erat crimina-
lis ad commodum reipublice: vel commodum fisci: cui applica-
tur pena pecuniaria. confessus etiam in iure non habetur pro
condemnato: sed sequitur condemnatio que potest fieri virtu-
te illius confessionis si fuit executa metu tormentorum et in ea
perseuerauit. Et ita intellige glossam. Vel si non metu tormen-
torum: non requiritur alia perseuerantia: licet quidam aliter
dicant: sed sufficit vna confessio vt possit fieri sententia: alias
non proficeret confessio. vt in.l. si cōfessus. de custo. reorum. Fa-
cta vero extra iudicium in causa criminali non inducit plena-
riam probationem. sed facit indicium ad torturam: vt notatur
in.l. capite quinto. de adulteris. ꝛ hec est glossa vsqꝫ ad versicu-
10 lum item habetur pro iudicato. ¶ † In glossa ibi item habetur
pro iudicato. Glossa hic in ista secunda parte vsqꝫ ad versiculū
Item est necesse. querit de duabus questionibus. Prima est ad
quid est vtile hoc quod dicitur hic quod cōfessus in iure habea-
tur pro iudicato. Glossa respōdet quod est vtile ad duo. ¶ Pri-
mo quia non requiritur alia sententia: quia si requireretur alia
iudex posset malignari et ferre eam contrariam confessioni et
preferretur ipsi confessioni: sed nunc pars non habet expectare
sententiam: et sic iudex non potest sibi nocere. ¶ Secunda vtili-
tas: quia tempus quod datur iudicatis ad soluendum incipit
currere statim post confessionem. Sed si expectaretur sententia
non inciperet nisi lata sententia. Gloss. videtur reprehendere et
tenere quod imo expectetur sententia. per.l. certum.§. fina.ff. eo-
dem. Nam in causa criminali constat quod requiritur senten-
tia.l. si confessus. de custodia reorum. Idem videtur in ciuili.
argumen.l. absentem.ff. de penis. ꝛ hoc vsqꝫ ibi. Et sequens. sed
postea in versiculo hic si lis fuerit contestata. limitat quod dixe-
rat dicens: quod istud est verum si lis erat contestata. alias pro-
cedit prima opinio vt non requiratur alia sentētia: sed sufficiat
facere preceptum de soluendo. vt not. in.l. si debitori. de iudi. et
hec vera. Et eodem modo si fieret confessio respondendo libel-
lo si quidem simpliciter videtur respondere animo contestandi
litem quia potest contestari negando ꝛ confitendo ꝛ requiritur
sententia: nisi dicat quod non animo contestādi sed potius de-
clinandi: alias declarandi. vt in.l. si reus paratus. de procurato-
ribus. ¶ Secundo queritur eo casu quo requiritur sententia
quid expedit dicere ꝙ confessus habeatur pro iudicato cum ex
ipsa confessione oriatur actio et obligatio: vnde non expedit ꝙ
oriatur ex sententia: ergo videtur superfluum. Solutio: non est
verum imo est vtile habere duas actiones: scilicet vnam in factū
ex confessione: ꝛ alteram iudicati ex sententia. Quia interest
creditoris plures habere actiones ad consequendum debitum
quia si in vna succumbat: poterit agere ex altera oriente ex alio
principio vel causa: vt.ff. de iureiurand.l. si actor. ista autem lex
que dicit haberi pro iudicato locum habet vtroqꝫ casu: siue lis
11 sit contestata siue non cum simpliciter loquitur. ¶ † In glo. ibi:
item est necesse. ibi gloss. incipit enumerare alias sex limitatio-
nes quas non posuit Ioan. ad hoc vt procedant ea que hic di-
cuntur. ¶ Prima est quod confessus sit maior. xxv. annis. si au-
tem minor tunc si pupillus non valeat si adultus valet: tamē re-
scinditur per restitutionem in integruʒ. ꝛ sic cessant effectus de
quibus in hoc textu. ¶ Contra istam gl. oppo. ab extra dum fa-
cit differentiam inter pupillum ꝛ adultum. licet enim in extra-
iudicialibus sit differentia: vt in.l. si curatorem habens. cum ibi
nota. de in integ. restitutio. tamen in iudicialibus non videt̃ esse
quia sicut non valet sententia lata cōtra pupillum indefensum:
ita nec contra adultum indefensum siue habeat curatorem siue
non licet in extraiudicialibus distinguatur. vt in.l. cum ꝛ mino-
res.§. si aduer. rem iudica. Dicunt docto. ꝙ illud in vera senten-
tia: sed confessio non est vera sententia sed habetur pro sentētia
ꝛ quia vera sententia fertur cum maiori solennitate ꝛ in inuitū
ideo maior rigor seruatur ꝙ in confessione que fit spōte. ¶ Sed
queritur quid si non minor sed tutor aut curator vel etiam pro-
curator confiteatur: an talis confessio noceat pupillo vel adulto
vel etiam domino. In glo. sunt opi. dic breuiter quod si confiten-
tur ꝑ modū voluntarie iurisditionis: id est sponte non iussit re-
spondere per iudicem talis confessio nō nocet domino: nisi pro-
curator haberet speciale mandatum ad hoc. ꝛ ita loquit̃ prima
opi. gl. sed si iussit a iudice respondere libello vel positionibꝰ re-

a ¶ Inter alios. ad de glos. in c. pe. de app. gl. in c. quãnis. de re iu. Jnn. in c. auditis. de rescriptis.

spondendo confitentur: illa confessio bene preiudicat: ⁊ tunc si dominus est minor restituitur in integrum de equitate. ⁊ hec probantur in l. non solum. in princip. de procura. Reiectis aliis que hic tanguntur per gl. ¶ Secunda limitatio est quia requiritur quod sit spontanea nõ coacta. Sed respice quia est triplex coactio. vna illicita si fieret a tertio non habente potestatem cogendi: respondendi vel confitendi. ⁊ tunc verum est q̃ est nulla: ⁊ hoc voluit glo. Item licita que a iudice ponendo ad torturaꝫ in casu licito ⁊ tunc non est nulla: sed nec sufficit nisi in ea pseueret: vt in legibus quas glo. alleg. Item licitissima quam faceret dominus de seruo suo qui ratione dominii potest de eo facere quicquid vult: ⁊ tunc alia perseueratio non requiritur quia nõ reputatur coacta: sed spõtanea: vt in l. j. §. ij. vel. iij. si quis omis. cau. testa. ⁊ not. in l. iij. §. debere. instit. ¶ Tertia limitatio que requiritur q̃ ex certa scientia emanauerit confessio: si autem per errorem si quidem iuris idem: quia talis error iuris in iudicio non prodest. vt. l. non fatetur. ff. eodem. Si vero facti tunc nõ habetur pro confesso: vt ibi. ⁊ potest reuocari vsq; ad sententiam. vt. l. error. §. de iuris ⁊ facti ignor. ⁊ hoc in confessione que fit in iure. si autem fit extra ius siue sit facta per errorem iuris siue facti: probato errore reuocatur. l. cum fal. §. de iur. ⁊ fac. igno. quin imo si ex certa scientia probato contrario ⁊ sic falsitatis cõfessio non nocet: sed non ita si in iure quia nocet nisi probetur error facti: ⁊ non admittitur volens probare falsitatem cõfessionis nisi probet etiam facti errorem: ⁊ hoc tene menti: q2 dat bene intelligere hanc materiam. Circa tamen istum errorem vide Bart. in l. non fatetur. an sit cõmissus circa preparatoria: an decisoria.

12 ¶ † Quarto queritur q̃ pars aduersa fuerit presens siue per se siue per alium qui recipiat nomine absentis: ⁊ hoc in confessione que fit in iure: vt in l. si certum. §. si quis absentem. ff. eodem. Nam cum ex ista confessiõe oriatur obligatio ⁊ actio habet vim contractus in quo requiritur cõsensus vtriusq;. l. j. §. de pac. cõuen. requiritur presentia ex qua resultat consensus. Sed dubiũ est de extraiudiciali ex qua non oritur actio vel obligatio. ⁊ sic non habet vim contractus: vnde cessat ratio de qua supra. Propter hoc Petrus tenuit q̃ requiritur presentia partis in l. generaliter. §. de non numerata pecunia. Barto. ⁊ alii communiter tenent contrarium per glo. que est in l. cum de indebito. §. fi. de proba. ⁊ extra eodem. c. ex parte. cum ibi not. quod intellige cum non faciat plenam probationem nisi interueniat nuncius vel epistola. vt in l. publica. §. fi. deposi. vel scriptura libri proprii confitentis que semper loquitur: ⁊ cum producitur loco epistole habetur. iuxta not. per Barto. in l. nuda. ff. de dona. Sed licet non faciat: plenam facit tamen semiplenam confessio extraiudicialis facta parte absente. vt in c. fi. de succes. ab intestato. Et idẽ si fiat in vltima volũtate vt si testator parte absente confitet̃ se sibi teneri in. x. ex causa emptionis vel venditionis vt faciat semiplenam: ⁊ sic poterit deferri iuramentum in defectum probationis ei pro quo est confessio resultabit plena confessio. Et ita singulariter dicit Bal. in l. j. §. de fur. ⁊ ad hoc. c. fin. de successio. ab intest. ⁊ hoc in confessione que tendit ad obligandum. Quid autem si ad liberandum: vt si creditor confitetur debitorem sibi nõ teneri eo absente: an ex hoc resultat pactum de non petendo. de quo in l. tale pactum. ff. de pactis. Jn hoc fuerunt gloss. contrarie. Una quod ex ea detur exceptio doli non pacti. Altera quod nec doli nec pacti: ⁊ istam tenet Barto. de quo plenissime per eũ in l. non solum. §. si liberationis verba. ff. de liber. legata. vbi vide plenissime. ¶ Quinto requiritur quod sit tale quid confessatum in quo confessus potuerit sibi preiudicare. alias secus vt si fuit confessus non ꝯtraxisse matrimoniũ cum berta: naꝫ postq̃ matrimonium est contractum cum resultet inde vinculum quo ad deum non est in potestate partis dissoluere. ideo talis confessio in preiudicium matrimonii non nocet ei quominus possit probari contrarium sicut nec sententia transit in rem iudicatam: probato contrario: ita dicit glo. libertate. ante autẽ q̃ probetur contrarium nocet si fiat in iudicio ꝑm gloss. Sed in his in quibus potest sibi preiudicare etiam si vellet probare contrariũ non auditur nisi etiam probet errorem facti: vt. §. dixi. ¶ Ultimo requiritur q̃ non tendat in fraudem creditorũ quia confessio debet nocere confitenti non alteri: vt. j. titu. proxi. Et ex his gloss. recolligit versus quos dic vt in ea. postea querit de tribus questionibus quibus responde: vt in ea. Cetera dic vt hic ꝑ Cynum ⁊ per Barto. in sua repetitione satis vtili: ⁊ tene menti q2 quotidiana est hec materia: quia plura habet membra que expedit singulariter examinare ⁊ limitare.

¶ Res inter alios acta vel iudicata aliis non nocet.

Rubrica.

2 ¶ Cui nocet sententia an noceãt acta.

Si ille contra quem lata est sententia succedat alteri contra quẽ non est lata: an possit agere vel excipere ex persona illius.

a 1 Inter alios. a † Gesta per vnum alteri non consentiẽti nõ nocent etiam si sint gesta extra iudicium. hoc dicit totus titulus sicut nec gesta in iudicio. vt. §. qui. res iudi. non nocet. Sed ad quid ponit̃ hic iste titulus cum hic non tractetur nisi de actib9 iudicialibus. Respondeo quia non sufficit ad fundandam intentionem contra aduersarium inducere et probare per alium: vt in prima. l. huius tituli. quia si ago contra te tanq̃ contra heredem titii ad partem debiti dicens: qd titius erat mihi obligatus. tu autem negabas: et ego probo quod coheres tuus mihi soluit partem suam tanq̃ iste titius esset debitor meus istud non prodest mihi ad fundandam intentionem meam contra te qui negas: quia potuit soluere gratis: quia ista possũt simul stare quod ille soluit: et tamen non tenebatur. si autem alter consensit: tunc si actus fuit celebratus nomine illius nocet consentienti: et etiam prodest quia negotium efficitur illius: vt si vendidi rem tuam tuo nomine. nam ratum habendo nocet tibi domino et prodest tibi quia habes actionem ad precium tam cõtra actorem q̃ contra me. Si autem non nomine tuo vendidi sed meo: tunc si ratum habes nocet tibi: vt non possis rem vendicare: sed prodest vt possis petere precium vel ab emptore: vel a me quia per ratihabitionem non est effectum negotium tuum gestũ nomine meo. quod dic vt. l. si pupilli. §. sed si ego. in gloss. super ver

2 bo agitur. de nego. gestis. † Et adde q̃ vbi non nocet sententia nec etiam acta: not. Jnnocen. in c. veniens. in gloss. super verbo minus videtur. q̃ cui nocet sententia non noceant acta. Item si ille contra quem lata est sententia succedat alteri contra quem nõ est lata an possit agere vel excipere ex persona illius. vide tex. cum glo. ff. de excep. l. res.

¶ De relationibus. Rubrica.

1 ¶ † Quia interdum iudices postq̃ de causa cognouerunt incipiunt dubitare quam vel qualem sententiam dare debeant: et propter hoc deliberant consulere principem vel alium superiorem que consultatio dicitur relatio: quia referunt et mittunt acta et etiam punctum formatum vt cõsultat de iure qualis sententia danda sit: ideo subiicitur iste titulus. Aliquando autem non referunt principi vel alteri superiori sed mittunt ad consilium sapientis quo casu quasi per omnia seruatur idem stylus. ideo Specul. posuit titu. de relatio. et titu. de consi. requisi. Sed interdum remittunt ad superiorem vt ipse superior det sententiam vel quia ipsi iudices qui remittũt ipsam dare nõ possunt: quia eis facta fuit commissio vt audirẽt vel referrent: vel ex alia causa: ideo idem Specu. ponit tertium titu. de remis. qui differt ab isto. quia hic petitur consilium scd̃m quod ipsemet laturus est sententiam ibi vero mittunt vt per superiorem feratur: et de materia relationis vide qd not. in l. ij. §. de lega. ⁊ plene in Specu. eodem titu.

2 ¶ Si causa fuit cõmissa ꝯsilio sapientis ⁊ anteq̃ veniat consilium iudex ꝓnunciet an valet sententia.

3 Quando iudex deliberauit referre ad superiorem ꝓ consilio habendo q̃ debeat mittere causam plene instructã in facto.

An altera partiũ possit corã consultore ꝓducere instrumẽta vel testes que vel quos non ꝓduxisset coram iudice.

4 Si partes discordant in puncto formãdo dꝫ iudex formare punctum: ⁊ dare eis terminum ad impugnandum.

Quod tunc si quis expresse non contradicat videatur consentire.

Quid si iudex aliquid aliud faciat qd si placeat alteri parti: vel põt preiudicare ⁊ illa pars non contradicat expresse.

1 Si quis. † Ista lex est singularis et ponit aliqua que sunt seruanda per iudicem cum deliberauit referre ad superiorem pro consilio habendo que sunt etiam seruanda quando deliberauerunt mittere ad consilium sapientis. Et primo quod ipse supersedeat: quousq; habeat responsum a superiore ⁊ sic pendente relatione vel consilii requisitione iudicis officium debet conquiescere super illo super quo consuluit superiorem quousq; habeat responsum a superiore vt patet infra. l. proxima. ibi nisi ediderint. Secundo quod si contrarium faciant: et dent sententiam: valet nihilominus sententia et pars potest appellare: nec debet terreri propter relationem iam factam. Et illud valde not. Barto. licet videatur contrarium q̃ imo nihil valeat quod gestum est cõtra

contra prohibitionē huius.l.nam sicut appellatio ligat manus
iudicis.vt in tit.nil no.ap.pen.ita ꝛ recusatio vel relatio vt ex-
tra.de appel.intimasti.ꝛ eo.ti.c.legitimo.li.vj.ꝛibi no.in nouel
la.ꝛ istam partē tenet hic Sali.ꝛ respondet ad illum tex.qui vi
detur probare ꝯͣriuͫ ꝙ loquitur quando tulit sñiam anteꝗ̄ re-
ferat principi postꝗ̄ tñ deliberauerat referre ꝛ dixerat partib⁹.
2 ¶†Et ista not.per que determinaꝛ̄ si cā fuit cōmissa consilio sa-
pientis ꝛ anteꝗ̄ veniat consiliū iudex pronunciat an valeat sen
tentia.Bar.videꝛ̄ sentire ꝙ sic.Sali.contra.Dic ꝙ valet si hoc
non fecit in cōtemptum:sed ex iusta cā qꝛ peribat tp̄s instantie:
ꝛ si pronunciat ꝭm formā ꝛ tenorē cōsilij ferendi dicendo.Pro
a nuncio in oībus ꝛ per oīa ꝓut cōsuletur per talē consultorem[a]
cui cā consulenda est cōmissa ꝛ postea veniat cōsilium his con-
currentibus valet sñia.ita tenet Bal.in.l.cum iudex.ꝫ.de sent.
3 al's vno deficiente illorum non valeret.†Tertiū ꝙ iudex debet
facere est qꝛ dꝫ mittere cām plene instructam in facto ita ꝙ su-
perior solum habeat consulere de iure visis actis ꝛ actitatis:ꝛ
sic non debeat se impedire de his que consistunt in facto.ꝛ hoc
no.quia si altera pars coram consultore vellet producere instru
menta vel testes que vel quos nō produxisset coram iudice non
debet consultor admittere qꝛ non est officium suum sed consule
re ꝭm scripturas transmissas per iudicem.Quartuꝫ qꝛ si par-
4 tes†sunt discordes in puncto formando iudex dꝫ formare pun
ctū ꝛ dare eis.ꝛ dare terminum ad impugnandum si quis vult
opponere aliquid.ꝛ tunc ille qui non vult consentire in puncto
debet expresse contradicere al's videretur assentire.ꝛ hoc Bar
to.no.vt semper qñ iudex aliqd facit qđ alteri parti non place-
ret vel pōt preiudicare ꝙ illa pars statim ꝯͣdicat ꝛ faciat scribi
parte presente ꝛ ꝯͣdicente si tñ est actus a quo pōt appellari nō
dicitur ꝯsensisse quousqꝫ transeat tēpus appellandi.Item dicit
Bar.per hunc tex.ꝙ si iudex in sententia dicat dato libello lit.
conte.iurata de calumnia ꝛc.ꝛ pars sit presens ꝛ non contradi
cat si transacto tp̄e appellandi vellet pars contradicere ꝛ dice-
re sententiam non valere:qꝛ lis non fuit contest.ꝙ ille sententie
probant contestationem nisi appareat ex actis non debet audi
ri secus si non fuisset presens.de quo vide in.l.sciendum.de ver
bo.obliga.

¶De appellationibus ꝛ consultationibus. Rubrica.

2 ☞Quando sunt duo iudicia que habent inter se ordinem vt
possessionis ꝛ proprietatis ꝛ peruertaꝛ̄ ordo an processus red-
datur nullus.

1 Rius.†Quādo peruertitur ordo vni⁹ cause ad alteram sententia tenet
licet possit per appellationem rescindi.hoc di-
cit Bart.ꝛ hoc ꝭm lecturas glo.que sunt qua
tuor.Prime due loquunꝛ̄ ī interdicto retinē-
de possessiōis.Alie due ī interdicto recuperā-
de ꝛ scđm quamlibet erant duo iudicia vel ambo per eundem
mota vel vnuꝫ per vnam partem alterum per alteram ꝛ modi-
ca est vtilitas in istis exemplis que ponit glos.ꝭm quartam le-
cturam que ponitur per Petrum.ꝛ plus mihi placet quod nō
erat nisi vnum iudicium scilicet interdicto recuperande:si egi
contra te interdicto vnde vi ad' recuperandū posses.fundi quo
me spoliasti:tu opposuisti quod fundus erat tuus:ꝛ obtulisti-
te probaturum ꝛ petebas te absolui a petitione mea ego repli-
caui quod non eras audiendus:quia spoliatus ante omnia est
restituendus.ꝛ contra agentem possessorio recuperande nō ad
mittitur exceptio proprietatis iudex hoc non obstante admi-
sit exceptionem tuam ꝛ cognouit de proprietate ꝛ absoluit te a
petitione mea dicitur hic quod male fecit:quia debebat prius
cognoscere de possessione ꝛ violētia quam commisisti in priuan
do me possessione ꝗ̄ cognoscere de proprietate:nihilominus va
let sententia:non enim redditur nulla quod fuit admissa exce-
ptio que non debebat admitti potest tm̄ ab ea appellari ꝛ sic ꝓ
pter hoc solū qđ postposuit ordineꝫ ꝛ pronunciauit in proprie-
tate anteꝗ̄ determinaret questionem possessionis iudex appel-
lationis poterit reuocare hanc sententiam absqꝫ eo quod exa-
minet vtrum tu sis dominus rei vel non.Si illa enim questio
non debet admitti quousqꝫ recuperem possessionem:dabit er-
go sententiam iudex super possessorio ꝛ compellet te ad restituē
duꝫ mihi possessionē qua me spoliasti ꝛ si postea vis agere con-
tra me rei vendicatione poteris ꝛ incumbet tibi probandi on⁹.
hoc vult ista.l.nā istud vt cognoscaꝛ̄ primo de possessione ꝗ̄ de
proprietate non est ordo concernens solennitatem iudicij quia
tunc redditur sententia nulla per.l.prolatam.supra de sentētia.
sed potius est ordo cause ꝛ iustitie eius insequi non habet vi-
tiari si postponatur:nec reddere sententiam nullam:sed red-
dit eam iniquam:ideo est reuocanda.tene menti.De primo

2 autem summario†quod quando sunt duo iudicia que habent
inter se ordineꝫ vt possessionis ꝛ proprietatis si peruertatur or
do ꝛ prius cognoscatur de illo de quo debebat postea cognosci
quod non reddatur processus nec sententia nulla habetur in.l.
mancipium.§.fina.communi diuidundo.ff.de euictio.ꝛ nota.
in.l.prolatam.Et secundū primā lecturam gl.quilibet dicebat
se possidere.ꝛ ꝑ alteram partem turbari indebite.iudex pronū
ciauit te indebite me turbare anteꝗ̄ pronūciaret me possidere:
male fecit qꝛ primo debuit pronunciare me possidere.non enim
potest me turbare in possessione nisi possideam que lectura nō
placet:qꝛ licet verum sit ꝙ ita debuit facere,tamē pronūciando
quod me indebite turbabas:videtur pronūciare tacite me pos
sidere.ꝛ sic per prius de possessiōe tacite:ꝛ per posterius de tur
batione.Sed iste text.innuit contrarium quod non sit pronun
ciatuꝫ de possessione:ꝛ per consequens sententia sit iniusta ꝛ sic
reuocanda in causa appellationis quod esse nō deberet secūdū
ea que dixi.Secundum aliam lecturam egi per interdictum re
tinende nec aliquid dixi de turbatione lite pendente me turba
sti:ꝛ tunc ago etiam de turbatione.sed ad idem tendit cum pre
cedenti.Secundum tertiam lecturam quam tenet glossa pri-
mo egi possessorio recuperande ꝛ sic ciuiliter:postea accusaui
l.iulia.de vi.ꝛ sic criminaliter:certe non poteram.postꝗ̄ enim
primo egi ciuiliter debebat supersederi in criminali quousqꝫ ci
uilis esset expedita.l.interdum.de public.iudi.ꝛ.l.pretor.§.j.vi
bonorum raptorum.ꝛ infra quando ciuilis actio.l.vnica.nihi-
lominus si iudex cognoscit ꝛ pronunciat in criminali:valet sen
tentia potest appellari ꝛ ex hoc solo rescindi quod lata fuit pre
postere.Et ista communiter tenetur secundum Baldū ex qua
nota declarationes ad illas leges vt non reddatur processus
nullus si seruatur ille ordo.De quarta lectura dic vt in glossa.
sed lectura quam posui hic clarior mihi videtur et sine scrupu-
lo procedere.

2 ☞Statutū ꝙ ad consilium causa cōmittatur sapientis:et de
beat ferri sñia ꝭm cōsilium tñ a tali sententia poterit appellari.
3 Quid si sententia est lata a iudice scđm consilium ꝛ rescriptum
principis.

1 Ouum quod.†A sententia iudicis delegati per principem
potest appellari ad principem.hoc dicit scđm vnam
lecturam.Et erat ratio dubitandi duplex.Prima
quia videbatur delegatus electus a principe.ꝛ sic approbata
eius sententia.Sed contrarium est quia licet approbaret perso
nam non approbauit sententiam.Item quia delegatus succe-
dit loco delegātis sed a sententia principis delegantis non po
test appellari:ergo nec a sententia delegati.Sed contrariuꝫ est
quia succedit ficte non vere.Secundum aliam lecturam dicit
ꝙ si iudex retulit principi pro consilio habendo qualem senten
tiam deberet ferre princeps rescripsit ꝛ iudex sñiam tulit rescri
2 pti nihilominus ab eo pōt appellari.¶†Et ꝭm hoc si statutuꝫ
b dicat ꝙ cā cōmittatur ad ꝯsiliū sapientis[b] ꝛ debeat ferri senten
tia ꝭm cōsiliū ꝙ nihilominus a tali sententia poterit appellari
ꝛ qꝛ non censetur statutuꝫ propter hoc sñiam approbasse ꝛ po-
terit in cā appellationis retractari ex nouis actis vel etiā ex ve-
teribus:potest enim esse ꝙ consultor male consuluit.hoc tñ non
potest dici de principe qꝛ non potest reprehendi de malo consi-
lio nec a suo rescripto pōt appellari.l.j.§.quesitum.de ap.qꝛ fie
3 ret iniuria principi.†Sed a sententia lata a iudice ꝭm cōsiliū ꝛ
rescriptū principis bene appellatur qꝛ non fit iniuria principi
ꝛ poterit retractari ex nouis probationibus.Et circa istū arti-
culum qñ cā referꝛ̄ ad principē quo casu interueniunt quatuor
s.pronunciatio de referendo.itē relatio.itē responsio seu rescri-
ptum responsiuum.item sñia lata ꝭm rescriptum an ab istis vł
aliquo illorum possit appellari.vide Bart.in.d.l.j.§.quesitum
de appella.

2 ☞Appellatione pendente quid possit innouari.
1 Appellatione.†Post interpositaꝫ ap-
pellationem nihil est in
c nouandum[c] a iudice a quo vel partem qđ sit contra
appellationem etiam si appellatio non fuerit a iudi
ce a quo recepta.sed oīa debēt remanere in eo statu in quo erāt
tempore sñie.h.d.Et de materia huius.l.dic vt.ff.de ap.recip.
ꝛ nil no.app.pen.Posito ergo ꝙ iudex a quo noluerit recipere
appellationeꝫ.qꝛ dicat ꝙ non potuit appellare:quia appellās
fuit vere contumax.vel fuit causa in qua appellatio nō admit-
titur.vt in tit.de mo.possess.nihilominus nō debet aliquid in-
nouare.ꝛ si cōtra faceret reuocaretur per modum attētati etiā
si esset casus in quo verum diceret iudex.Si tñ fuit sibi inhibi-
tum per iudicem ad quem alias repto ꝛ pronunciato quod ap
2 pellatio nō tenuit nō reuocarenꝛ̄ attētata.†Sꝫ quando appella
tio tenet licet non fuerit recepta reuocātur indistincte etiam si

a ¶Cōsultorē.ađ an ille q teneꝛ̄ regrere ꝯsiliū alteri⁹ teneꝛ̄ illđ seq. vide ꝑ Bar.in.l.j.i.§.si plures.ff.de exerci.ꝛ Bal.in rub.C.e.ꝛ text.ꝛ ibi abba.in.c.j.de cap.mo.ꝛ tex.ī.c.cū in veteri.ꝛ ibi anto.de but.ꝛ Abb.đ ele.Ant.de bu.i.c.cū olim.ī.ij.col.de ar.Jo.an.i regula null⁹ ex cōsilio.de reg.iur.lib.vj.in mercu.arc.in.c.obeūtibus.lxiij.distinctio.

b ¶Sapientis.ad de qđ iportat talis cōmissio vide gl.in.l.si mandato titij.in.§.fi.ff.mand.Bar.in.l.qđ tñ.in.§.si arbiter.ff.đ arbitris.Bal.in.l.j.C.vbi ꝛ apud ꝗs.bald.in.l.j.C.si aduersus.Bal.in.l.cuꝫ iudex.C.de sentē.ꝛ inter.om.iudi.Bar.in.l.illa institutio.ff.de here.instit.Jo.an.in.c.trāsmissam.de ele.

c ¶Innouādum.Adde gl.in summa.ij.q.vj.ꝛ.i.c.quoties.ꝛ i.c.appellatione.ea.cā ꝛ questione.

per iudicem aliquem nõ fuit inhibitum. quia saltem inhibetur
a iure tam per hanc. l. ꝙ per titu. nil noua. appel. pen. etiam nõ
cognito an appellatio sit iusta vel non. Nam potest esse vali-
da tamen non iusta. ⁊ quod pronuncietur male appellatum ni-
hilominus innouata debent reuocari. hoc tamen est verum ni-
si sint talia que potuissent fieri pendente primo iudicio: quia
tunc fieri possunt etiam appellatione pendente. l. postꝙ. §. im-
perator. vt legati no. ca. vel nisi sint innouata per iudicem ad
quem qui potest plura innouare vel sint innouata per. l. vt in
l. furti. §. j. de infami. quod dic vt no. per Bar. in. d. l. j. in princi.
nil noua appel. pen. vel nisi in casibus no. hic in glos. super ver-
bo constitutum. que ponit plures casus in quibus res non du-
rat appellatione pendẽte in eo statu in quo erant tpe sententie
vel nisi sint extranea ab appellatione. l. creditor. in prin. ff. man-
da. et. l. generaliter. §. de iureiur.

2 ☞ Quando officium est publicum autoritate sed vtilitate pri-
uatum non appellatur a nominatione et infra quantum tem-
pus fiat excusatio.

1 Si ad scribatum. † Cum quis no-
minatur ad offi-
cium publicum autoritate et vtilitate si nominatio
valet potest appellari. h. d. Sicut ergo appellatur a
sententia. ita et a nominatione ad officia licet nominatio nõ sit
sententia. Et istud faciebat dubiũ hoc tamen si nominatio erat
valida alias sicut non appellatur a sentẽtia nulla vel superflua
2 ita ⁊ a nominatione inualida vt. j. eo. nominationes. † Sed qñ
est officium publicum autoritate: sed vtilitate priuatum nõ ap-
pellat a nominatiõe: sed fit excusatio infra quinquaginta dies
et si non recipitur tunc appellatur. vt in glo.

2 ☞ Iudex a quo non potest assignare terminum appellanti
ad incoandam prosecutionẽ ⁊ sic ad comparẽdum cum actis
et litera ipsius iudicis dimissoria seu apostolis coram iudice
ad quem nisi quando detulit appellationi: an possit assignare
terminum ad finiendam causam appellationis. an vero per-
tineat ad iudicem ad quem.

a ¶ Eos qui. adde
de materia istius
l. vide gloss. in. c.
biduum. ij. q. vj.
et in. c. j. ⁊ ibi do-
cto. de appella.
lib. vj.

3 Si minor non fuit prosecutus appellationem in termino. et
sic indigeret restitutione in integrum an ista restitutio debeat
concedi per iudicem appellationis.

1 Preses prouincie. ¶ † Si appella-
tio non fuit pro-
ducta in termino absq culpa appellantis succurri-
tur appellanti. h. d. ista no. l. Bart. facit. l. cum a ma-
tribus. §. qui petant tu. Et pone casum quod iudex a quo fuit
appellatum ad presidem puta magistratus municipalis qui
sententiam dederat assignauit appellanti terminum. puta. xx
dierum ad comparendũ coram preside cum actis ⁊ emolumen-
tis ⁊ cum litera ipsius iudicis dimissoria: que vocantur aposto
li. id est missi: nã scire debes ꝙ si hoc non facit infra terminũ ap-
pellatio est deserta sicut si non fuisset prosecutus infra annum
vel biennium qui dantur ad prosequendum. aut. ei qui. j. titu.
j. Sed iste terminus datur a iudice ad incoandam prosecutio-
nem vt in. c. personas. ⁊ in. c. abbate. extra eod. Et etiam potest
dare terminum ad faciendum fidem de comparitione iam fa-
cta secundum Angelum. ⁊ similiter si non facit censetur appel-
latio deserta. licet quidam contrarium dicant. quia de isto ter-
mino ad faciendum fidem non reperitur bene iure cautum. vn-
de non reputatur esse inter tempora fatalium. Si ergo appel-
lans mittit procuratorem cum actis ⁊ cum litera. et procurator
accipit impedimentum ⁊ non potuit comparere in termino di
citur hic quod appellatio non habetur pro deserta. ⁊ quod iu-
dex appellationis potest huic impedito prouidere. ¶ Docto.
dicunt quod ipso iure non computato tempore impedimenti
et computato termino dato ad comparendum. Alij mediante
restitutione in integrum. Sali. dicit quod si procurator compa
ruit post terminum: ⁊ conqueritur de impedimento locum ha-
bet prima opi. et possit fieri prosecutio non obstante lapsu tem-
poris quod non computatur in termino. sed si non comparuit
vt fuit hic. quia mortuus fuit tunc dominus restituitur vt pos-
2 sit comparere post terminum. † Et aduerte quia talem termi-
num non potest iudex assignare ad comparendum nisi quan-
do detulit appellationi secus si non detulit: quia tunc non ha-
bet se impedire de termino: vt no. in. c. peruenit. extra eodem ti-
tu. Item aduerte quia non potest assignare terminum ad finiẽ-
dam causam appellationis. hoc enim pertinet ad iudicem ad
quem et probatur in. c. ex insinuatione extra eo. et ideo si iudex
secularis remittit articulum spiritualem de quo ipse non po-
test cognoscere ad curiam ecclesiasticam bene potest assignare
terminum ad comparendum in illa curia sed non ad finien-
dam causam per rationem predictam secũdum doc. facit quod
3 no. gloss. §. eo. appellatione. in fi. ij. gloss. ¶ † Ultimo per istum
text. qui dicit quod preses prouincie qui erat iudex appellatio-
nis prouidet huic impedito. dicũt doc. quod si appellatus erat
minor. xxv. ⁊ appellationem non fuit prosecutus in termino et
sic indiget restitutione in integrum quod ista restitutio debet
concedi per iudicem appellationis: quia coram eo contingit le-
sio si appellatio iam erat interposita. ⁊ sic negotium et iurisdi-
tio erat deuoluta ad iudicem appellationis. sed si appellatio-
nem non interposuit infra. x. dies quod tunc lesio contingit co-
ram iudice a quo. ideo ille erit qui debet restituere secundum
Ja. de ra. Bartol. vero dicit quod etiam tunc iudex appellatio-
nis potest restituere per. l. j. si sepius. in integ. resti. pos. §. quod
non habet in se rationem.

2 ☞ Si in causa appellationis ab interlocutoria iudex ad quẽ
pronunciauit male appellatum quod teneatur remittere cau-
sam principalem ad iudicem a quo vt eam terminet secus si pro
nunciauit bene appellatum. ⁊ nu. 3.

3 An causa ipsius appellationis possit remitti per iudicem ad
quem ad iudicem a quo vt pronunciet an bene vel male fuerit
appellatum. ⁊ nume. 5.

4 Qualiter iudex appellationis debeat pronunciare. ⁊ nu. 7.

5 Causa appellationis an possit delegari.

6 Iudex qui tulit sententiam an possit de ea cognoscere si aliquis
conqueritur.

7 Si iudex qui tulit sentẽtiam a qua fuit appellatum ad presidẽ
pendente appellatione efficiatur preses an poterit de illa co-
gnoscere.

8 Appellatio si est deserta iudex appellationis non potest pro-
nunciare super negotio principali quia desijt esse iudex etiam
si vtraq pars fuit appellationem prosecuta de facto. sed potest
pronunciare appellationem fore desertam.

9 Si iudex appellationis confirmat expresse sententiam primam
tunc omnis virtus sententie prime transfusa est in secundam
et iudex appellationis mittit suam sententiam executioni.

a Eos qui [a] ¶ Lex ista est famosa. tamen cla-
ra et diuiditur in tot partes quot
sunt hic. §. dicentes diuersos casus. Prima vsq
ibi. Si quid autem. Secunda vsq ibi. Si quis au-
tem. Tertia vsq ibi. Super his vero. Quarta vsq ibi. ne te-
mere. Quinta vsq ibi. Sibi autem propriam. Sexta vsq ibi.
Apostolos. Septima vsq in fine. Et hoc dicit prima pars.
1 Iudex † appellationis debet per suam sententiam causam
appellationis decidere sententiando bene vel male appella-
tum: non autem debet eam determinandam remittere ad iu-
dicem a quo cum agatur de iniquitate sententie sue de qua non
2 esset iustum vt ipse cognosceret. hoc dicit in effectu. † Si ta-
men fuisset appellatum ab interlocutoria et ipse pronunciaret
male appellatum bene posset et teneretur remittere causam
principalem ad iudicem a quo vt eam terminet: vt in. l. intra
vtile. de minori. nisi in romana curia. vbi non est de more vel
3 stylo: vt in decisionibus rote decisione. v. † Si tamẽ iudex appel-
lationis non terminaret causam appellationis. quia non pro-
nunciaret male appellatum. et vellet remittere ad iudicem a
quo vt super hoc pronunciaret an bene vel male fuerit appel-
latum non posset nec debet hoc facere: quia agitur de grauá-
mine illato in causa nec esset iustum quod ipse de hoc cognosce-
ret an grauauerit vel non. Si autem pronunciaret bene appel-
latum tunc non remitteret: quia tota causa per hoc fuit deuolu
ta ad eum. ⁊ de ipsa tota haberet cognoscere vt in. c. non solum.
4 eodem titu. lib. vj. ¶ † Et no. hic qualiter iudex appellationis
debet pronunciare: quia debet dicere bene vel male appellatum
et si dicit male videtur tacite pronunciasse quod bene fuit iudi-
catum. si autem ꝙ bene appellatũ videtur tacite pronũciasse ꝙ
male fuit iudicatum. Posset etiã si vellet vlterius addere. s. pro
nunciare in causa principali condemnando vel absoluẽdo. nam
si pars fuit absoluta. ⁊ debuit condemnari. ⁊ pronũciabit bene
appellatũ ⁊ male iudicatũ. ⁊ cõdemnabit vbi primo erat abso-
lutus. ⁊ sic econuerso. ff. de mino. l. emilius. ⁊ ibi no. Bar. in fin.
facit de resti. spolia. cum ad sedẽ. non tamen est necessariũ hoc si
non vult: sed sufficit pronunciare bene vel male appellatum. et
partẽ debuisse condẽnari vel absolui. quia hec declaratio vim
condẽnationis vel absolutionis habet. l. quid tñ. §. qui arbiter.
de arbi. sicut enim in reali sufficit snia declaratoria puta quod
declarat rem meam absq eo ꝙ aduersarium cõdẽnet: qꝛ tacite
videtur condemnatus. l. ex diuerso. de rei vendi. ff. ita imperso-
nali sufficit declarari titium debitorem meũ absq eo quod cõ-
dẽnetur: qꝛ per hoc videt condẽnari. vt. d. §. si arbiter. vel nõ esse
debitorẽ: quia per hoc videtur absolui. ⁊ ita voluit hic glo. quã
doc. sequunt licet in. l. offilius. de lega. iij. glos. aliter distinguat.
5 ¶ † In text. ibi: non ex occasione aliqua vt si diceret se dubitare
qualem sentẽtiã debeat ferre: qꝛ non est sibi bene clarũ de nego-
tio vnde

tio unde vult remittere ad iudicem a quo qui sententiam tulit:
q2 est melius informatus de facto nam videbatur posse q2 cau
sa appellationis potest delegari sicut causa principalis. licet q
dam dicant contrarium. sed respondetur contrarium quod li
cet possit delegari alteri non tamen iudici a quo quia verisimi
le est quod sustineret sententiam iniustam. Si ergo dubitat ha
beat consilium cum peritis & onus suum non vertat ad onus
alterius cum damno partis. ideo enim fuerunt introducte ap
pellationes ut iniuste sententie primorum iudicum corrigātur
licet frequenter contingat q in deterius reformentur. l. j. ff. eo.
esset enim hoc contra publicam utilitatem & cōtra salubritatem le
gis permittentis appellari q talis remissio vel delegatio fieret.
Vidi tamen in aliquibus locis q appellatur ad iudicem q tu
lit sententiā ut ipse habeat cognoscere de iniquitate sue sniē ut
si primā tulit male informatus vel non plene cognito de causa
ex novis informationibus possit sententiam suam corrigere: &
hoc vidi Senis. & interdum ꝓpter avaritiam de non habendo
iudicem alium appellatiōis hoc contingit. ¶ Queritur in glo.
super verbo decisam. ista. l. loquitur in preside provincie q erat
iudex appellationis: ut non possit remittere: q2 non potest dero
gari iuri contrarium dicenti. Quid si erat princeps: ut papa sup
ple vel imperator qui possunt iuri derogare. Item ista. l. loqui
tur quando fuit appellatum a diffinitiva: quid si ab interlo
cutoria quod fieri potest de iure canonico indistincte. Ideo gl.
loquitur de papa non de imperatore. sed eadem ratio est de im
peratore eo casu quo potest ab interlocutoria appellari. Gloss.
tenet quod valet remissio q2 remittendo ex certa scientia cense
tur voluisse huic legi derogare quod facere potuit. Inquantū
gloss. videtur velle facere differentiam inter appellationem ab
interlocutoria & appellationem a diffinitiva non bene sentit q2
utroq3 casu habet locum ista. l. cum sit eadem ratio. Sed inquā
tum dicit quod princeps potest facere contrarium bene sentit
in hoc si apparet quod voluit derogare huic. l. alias ꝓsumitur
voluisse uti iure communi. Videtur autem constare quod vo
luerit quādo hoc facit ex certa scientia: ut dicit gloss. intellige
tamen sane q de hac certa scientia: debet expresse cōtineri in re
scripto q dicat se ex certa scientia facere. l. idem ulpianus. de ex
cu. tuto. Item si dicat non obstante aliqua lege contrarium dis
ponente. nam hoc tñ valet quantum dicere ex certa scientia. fa
6 cit. §. si contra ius vel uti. publi. l. fi. cum ibi no. ¶ † In alia glo.
que incipit aliud est recollige si queritur an iudex qui tulit sen
tentiam si aliquis conqueritur de ea possit cognoscere de illa q̄
rela quod tres sunt casus. Aut enim conqueritur de iniquita
te & sic per viam appellationis: & tunc non potest cognoscere nō
solum si eam tulit ipse: sed etiam si vicarius eius cuius est idem
tribunal nec valeret consuetudo in contrarium q2 presumptio
esset quod vellet sustinere sententiam ne de iniquitate redargua
tur ut hic. Aut conqueritur non de iniquitate sed de nullitate
& tūc si est ordinarius potest ipse idem de hoc cognoscere quia
non est talis presumptio cum non redarguatur eius iniquitas
ut. l. si preses. §. quomodo & quando iudex. potest etiam cogno
scere superior si hoc elegerit ille qui conqueritur. quo casu dic
ut notatur per Barto. in. l. si ut proponis. §. quomodo & quan
do iudex. sed si delegatus secus quia functus esset officio suo. l.
iudex posteꝗ. de re iudicata. Aut non conqueritur de iniquita
te iudicis nec de nullitate sed de lesione que potuit contingere
sine culpa iudicis: ut si lata contra minorem qui propter lesio
nem petat restitutionem adversus eam: & tunc idem possit co
gnoscere vel superior ut. l. in cause. la secunda. §. fina. cū. l. fi. ff. de
mino. & hoc in ordinario. delegatus autem nō potest restituere.
7 ¶ † Item querit gloss. quid si iudex qui tulit sentētiā a qua fuit
appellatum ad presidem pendente appellatione efficiatur pre
ses an poterit de illa causa cognoscere. Glo. tenet quod de equi
tate non debeat cognoscere: sed alteri delegare: ut evitetur suspi
cio sicut in alio casu simili. de iurisdit. omnium iudicum. l. pre
tor. de rigore vero posset ipse idem cognoscere quia non cogno
scit ut potestas vilioris loci: sed ut preses. & tenet Bald. quod
non teneatur delegare si non vult. Opinio glosse probabilior est
quod deleget si est causa delegabilis. alias ad superiorem potest
recurri. argumen. in. l. prima. §. fina. de questionibus. ¶ In ul
tima gloss. magna que incipit nota formam. Gloss. primo colli
git unū notabile de forma sententie iudicis appellationis col
ligitur ex isto textu ex qua glo. videtur colligi quod si aliter pro
nunciaret non valeret si hoc est de forma. Sed contrarium vo
luit glossa in. l. summa. ff. de re iudicata. in gloss. principii. super
verbo tantum. & illa vera ut possit pronunciari super negotio
principali: licet non pronunciet bene vel male appellatum. tene
menti istam glossam. ¶ Postea format quatuor questiones.
¶ In prima questione dic ut in glo. scilicet quod sufficiat ꝓnū
ciare bene vel male appellatum licet aliter non dicatur. & licet
dicere possit quia sufficit quod sententia contineat absolutio
nem vel condemnationem vel aliud equipollens. ut nota. in. l.
iij. supra de sententiis. & si ita pronunciat continet equipollens:
quia si fuit absolutus indebite & pronunciatur bene appellatū
censetur pronunciasse male absolutum. & per consequens con
demnatur. & contra Gloss. tamen in. l. offilius. de lega. iij. aliter
loquitur. sed tene quod dixi secūdū doctores per istum textum.
8 ¶ † In secunda questione dic quod si appellatio est deserta iu
dex appellationis non potest pronunciare super negotio prin
cipali. ut dicit glo. quia desiit esse iudex. & sententia transiuit in
rem iudicatā: & si contrarium faceret nō valeret etiam si utraq3
pars fuisset appellationem prosequuta de facto que tamē erat
deserta & etiam si petiisset sententiam ferri. Casus est hodie in
clementina si appellationem. de appellationibus. sed bene po
test pronunciare appellationem fore desertam: quia hoc magis
ad eum pertinet quam ad alium. nec per hoc desinit esse iudex
p desertionē: si tñ non pronunciaret lapso termino prosecutiōis
possit peti executio sententie coram iudice coram quo fuit ap a
pellatum. Et si excipiatur de pendentia appellationis posset ꝓ
nunciare incidenter eam fore desertam. & vide Baldum in au
9 tentica si quis litigantium. de episcopali audientia ¶ † De ter
tia questione dic ut in glossa. ¶ De quarta vero similiter dic ut
in glossa: declarando eam: ut si iudex appellationis confirmat
expresse sententiam primam: tunc omnis virtus sententie pri
me transfusa est in secundam. non enim super eodem negotio
potest quis habere duas sententias diffinitivas: quarum que
libet sit efficax & mereatur executionem sicut nec quis potest de
cedere cum duobus testamentis: ut notatur per glossam fin. in
l. qui restituere. de rei vendicatio. sed sicut ultimum testamen
tum tollit precedens: ita & sententia ideo ipse iudex appellatio
nis mittit sententiam suam executioni. Si autem non confir
maret expresse: sed confirmaretur tacite per desertionem appel
lationis tunc actio oritur ex prima sententia que per appella
tionem fuit rescissa. l. prima. in fine. ad turpilianum. Et pro de
sertione neq3 cessat rescissio. & reassumit vires quia dicebatur po
tius stari in suspenso. & ista probātur in legibus allegatis in glos
sa. & notatur infra eodē. l. precipimus. §. officiis. et supra de epi
scopali audientia. autentica si quis litigantium.

a ¶ Testificata. ad de. c. fraternitatis. & c. serico. de testi. & in c. iuravit. de proba.

1 ☞ Post didicita testificata vel post publicationem processus
an possint testes produci in causa appellationis.
2 In causa appellationis an admittatur novus articulus.

1 **Si quid autem.** ¶ † In causa appellationis a diffinitiva non probatum pos
test probari & non allegatum potest allegari. hoc dicit. Concor.
l. per hanc. ꝟ. titul. j. et ibi plene de hoc. secus in appellatione ab
interlocutoria. ut in capit. appellanti. de appella. in cle. quia nō
potest iustificari vel impugnari nisi ex primis actis. ¶ Oppon.
primo quod non sit verum indistincte quod non probatū pos
sit probari vel allegatum allegari: ut. ꝟ. titulo. j. per hāc solutio.
fateor quod per illam restringatur quod hic dicitur ut possit fie
ri si illud pertinet ad ea que in causa principali fuerunt dedu
cta. & sic non ad novum capitulum. si enim esset novū quod in
principali non fuisset deductum non posset in causa appella
tionis deduci. unde si in causa principali petii bovem ex una
causa nunc in causa appellationis volo petere equum vel etiam
bovem ex alia causa non deberem audiri: quia iste equus vel
ista causa non fuerunt in principali iudicio deducte: ut ibi.
¶ Item opponi. pendente appellatione omnia debent stare in
eisdem terminis in quibus erant tempore sententie. ut. §. eo. l.
iij. & secundum hoc qđ hic dicitur non ita erit: q2 non allegata
& nō probata allegabuntur. Sol. contrarium loquitur de illis
que contrariarentur appellationi quia nihil debet innovari
cōtra appellationē. hic vero nō contrariantur: imo cōveniūt
quia ideo fit appellatio ut ea que quis non dixit vel non ꝓba
2 uit in primo iudicio possit dicere vel ꝓbare. ¶ † Sed tertio op
a po. post didicita testificata[a] vel post publicationē ꝓcessus etiā
si non sint didicita non admittitur quis volens testes produ
cere propter timorem subornationis. ut in aut. qui semel. §. de
probationibus & in corpore unde sumitur. sed hic anteꝗ ferre
tur sententia facta fuit publicatio vel didicita testificata. iuxta
not. in. l. prolatam. §. de senten. ergo nō admittitur volēs pro
ducere novos testes. Dicunt quidam hunc text. & . l. per hanc
corrigi per illam aut. dicto casu. Glo. tenet contrarium: quia il
le tex. debet intelligi in eadem instantia. sed instantia cause ap
pellationis non est eadem sed diversa ut no. in. l. ita demum. §.
de procur. & sic secundū legistas in causa appellationis etiā post
didicita testificata vel publicationem vel processus possunt te
stes ꝓduci. Canoniste dicūt cōtrariū: quia eadē est ratio & cau
sa suspicionis in causa appellationis que in causa principali.

τ ideo ipsi dicunt appellationem super eisdem articulis vel directo contrarijs nec in eadem causa nec in causa appellationis possunt testes produci. super istis vero articulis nō directo contrarijs possent bene produci qꝛ cessat timor subornationis. Intellige in alijs dependentibus ab illis deductis in causa principali: quia si non dependerent ab illis essent omnino alij τ diversi τ non deberent corrigi. vt supra dixi per illam. l. per hanc. Et secundū hoc postquam ius ciuile differt in hoc a iure canonico. In terris imperij seruatur ius ciuile: in ecclesiasticis ius ecclesiasticum. Bart. dicit ꝙ semper seruatur ius canonicum: quia non est diuersum sed declarat ipsum ius ciuile. cetera dic

3 vt in. l. per hanc. ¶ †Ultimo oppo. in glo. fin. de. l. cum a nobis. s. de dila. vbi in causa appellationis non admittitur nouus articulus. Glos. dicit qᷣ ibi coram principe. vel dic quod ibi poterat imputari quare non produxit in primo vel quia illud erat tale quid quod debuerat producere. Unde non habet nouam dilationem.

a ¶ Criminali. adde an appellans appellatione pēdēte possit in cā criminali incarcerari tanꝙ suspectus. vide gl. i. c. arguta. ij. q. vj.

1 **Si quis.** †Qui testes facit ad iudicium vocari debet eis expensas ministrare. hoc dicit. Et intellige quando illi testes erant subditi huic iudici alias non possent trahi inuiti. sed scriberetur iudici sub quo sunt vt eos examinet. τ dicta ipsorum mittantur clausa vt quotidie fieri videmus. facit. l. si quis ex assignatoribus. ff. quemadmodum testamen. aperi.

2 ¶ Etiam in causa criminali vel capitali de iure ciuili non potest appellari ab interlocutoria sed solum a diffinitiua.

3 In sententia non sunt danda originalia vel scripture alteri parti sed copia tantum de communibus vel productis per alteram partem.

4 Instrumenta an possint produci coram notario banchi licet iudex non sit presens.

5 Si iudex secularis capiat clericū pro maleficio deinde requisitus ab epō ipsum remittit debet remittere sub fide τ custodia vt nō sit in eius potestate aufugere.

An debeat remittere scripturas si ipsum examinauit τ confessus est maleficium.

1 **Super his.** †In causis criminalibus qui idoneos fideiussores non dat pendente appellatione detinetur in carcere. hoc dicit. τ quidam intelligunt quod detinetur id est remittitur ad iudicem appellationis sub fide τ custodia. τ per iudicem appellationis detinetur vel etiam detinetur per iudicem a quo ad instantiam iudicis ad quē τ istud magis placet. Et intellige quando veniebat imponenda pena pecuniaria applicanda fisco tunc detinetur in carcere si nō dat fideiussores. Si autē veniret apponenda pena corporalis etiam si daret fideiussores non esset relaxandus: quia sentētia condemnatoria non haberet executionem. ¶ †Nota tria. Primo dum

2 dicit. Non nisi audita τc. quod etiam in causa criminali[a] vel capitali de iure ciuili non potest appellari ab interlocutoria: sed

3 solum a diffinitiua. ¶ †Item no. in ver. τ exemplum quod non sunt danda originalia[b] in sententia vel scripture alteri parti. sed copia tantū de cōmunibus vel productis per alteram partem:

4 vt etiam hic in glo. super isto verbo. ¶ †Item not. in ver. a scrinia. vbi glo. exponit scriniarios siue tabelliones ꝓm Bart. qꝛ instrumenta possunt produci coram notario banchi[c] licet iudex non sit presens. Contrarium videtur determinari per Baldum in aut. que supplicatio. s. de preci. impera. offeren. Dic vt ibi: τ quod no. Bar. in. l. si finita. §. iuli. de damno infec. Per istum

5 ter. dicunt docto. † ꝙ si iudex secularis capiat clericum pro maleficio deinde requisitus ab episcopo ipsum remittit debet remittere sub fide τ custodia vt non sit in eius potestate aufugere. Sed an debeat remittere scripturas si ipsum examinauit: et confessus est maleficium. et videtur quod non: quia non valet confessio coram non suo iudice facta. Doctores tenent contrarium: qꝛ saltem facit indicium. quando autem vnus iudex competens remittit ad alium competētem iudicem vide quod no. Barto. in. l. magistratibus. de iurisdi. om. iudi. τ. l. diuus. de custo. reorum.

b ¶ Origialia. adde doc. i. l. fi. C. de pba. τ p Inn. in c. cū in iure. de off. deleg.

c ¶ Bāchi. Adde Bal. in. l. hac cōsultissima. in fin. ff. de testa.

1 **Ne temere.** †Frustratorie appellans punitur extra ordinem. hoc dicit. Et dic quod si appellauit vbi erat prohibita appellatio imponitur pena. de qua in gloss. ita loquitur. l. ab executione. quam allegat glossa. Si autem non erat casus in quo erat prohibita: tamen erat manifeste frustratoria tunc pena est extraordinaria ꝓm doctores. Dicit Baldus quod de iure canonico hoc non seruatur ne addatur afflictio afflicto. sufficit enim quod condemnetur in expensis et succumbat in causa. nec etiam seruatur in practica de iure ciuili. Et nota quod nō loquitur solum de illo qui fuit prosecutus. et ad finem produxit frustratoriam appellationem. vt patet in verbo prosecutus.

2 ¶ Quando appellatur incontinenti an sufficiat appellare viua voce iudice adhuc sedente pro tribunali τ quid si processerit ad alios actus extraneos.

1 **Si autem.** †Hec est sexta pars huius. l. τ dicit qᷣ in propria causa debet appellari infra biduum. sed in alia infra triduum. Uel dic quod in propria debet appellari vel eadem die vel sequenti. sed in aliena vel eadem die vel duabus sequentibus. τ hoc quando sciuit sententiam latam. quando autem ignorauit tunc a tempore scientie potest appellare die sequendi vel sequenti. vt. ff. quando appellandum sit. l. secunda. §. dies. τ no. in autenti. que hic ponitur: per quam corrigitur quod hic dicitur: vt hodie infra decem dies a recita-

2 tione sententie. ¶ †Et not. glos. tenet quod tunc dicitur appellari incontinenti vt sufficiat appellare viua voce quando appellatur iudice sedente pro tribunali. τ qui non diuertit adhuc ad extraneos actus. τ hoc mihi videtur notandum τ adhuc iudice sedente pro tribunali: si processerit ad alios actus: vt quia forte dederat alias sententias non admittitur appellatio facta viua voce ꝓm hanc gloss. sed puto hoc nimis rigorosum τ quod quousqꝫ sedeat pro tribunali licet diuertisset ad alios actus: talis appellatio admittatur τ qᷣ censeatur facta incontinenti. ar. s. de insti. τ substi. l. pe. in fi.

1 **Apostolos.** †Hec est vltima pars in qua dicitur quod iudex a quo appellatur debet dare apostolos etiam non requisitus ab appellante: et sine aliqua dilatione. τ quod appellans non tenetur cauere de appellatione prosequenda. Primum dictum debet intelligi quando iudex a quo detulit appellationi τ tunc constituet appellantem in mora si non recipit apostolos. τ sic licet postea impediretur petere infra tempus debitum. de quo in. l. iudicibus. infra eodem. non esset excusatus sed desereretur appellatio. Si autem non detulit appellationi: non potest offerre apostolos antequā petantur. sed si petuntur debet dare sic offerendo antequam petantur non constituit appellantem in mora. et si postea impediretur petere appellatio non esset deserta vel restitueretur in integrum. Ista colliguntur ex his que habentur in Specu. eodem titulo. de appellationibus. in tertia parte. §. sequitur ante finem. τ per Ioannem andr. in nouella in. c. j. eodem titulo. libro. vj. post princip. super verbo precipimus. vbi omnia vide. Sed licet iudex posset offerre quando detulit. vt dixi: si tamen non offert nec appellans petit infra tempus debitum appellatio habetur pro deserta vt. s. eo. l. a iudicibus. quia maior est negligentia sua in non petendo ꝙ iudicis in non offerendo. Item quod hic dicitur de cautione non prestanda: intellige scilicet de prosequenda appellatione: quia non interest appellantis hanc excipere cum sit sibi vtilis quod appellatio deseratur ꝙ quod fiat prosecutio quia remanebit sententia firma ꝓm Baldū. alie vero cautiones iudiciales que prestarentur in causa principali sunt repetende in causa appellationis quia per appellationez fuerant extincte. l. cum apud sempronium. τ. l. iij. ff. iudica. solui. ꝓm eundem.

2 ¶ Tempus appellandi an τ quando currat absenti vel ignoranti: τ an negligentia procuratoris in non appellando noceat domino.

1 **Hodie.** †Nota hic quod tempus appellationis interponende non currit a die late sententie: quia tunc si illa esset hodie inciperet currere cras: et ista dies nō computaretur sed currit a recitatione sententie: τ sic si hodie feratur de mane statim incipit currere τ decima die de mane est vltimus terminus. vnde si appellaretur decima die de sero non esset recipienda quia facta extra terminum. Sed quis habeat probare si negatur fuisse factaꝫ infra terminum. Respondeo appellans: vt not. in additio. Specu. de instrumen. edit. §. sequitur. post principium. ¶ †Sed op-

2 po. quod imo non currant a recitatione sententie: sed dudum post. vt. ff. quando appellandum sit. l. j. §. dies. τ. l. ab eo. et supra quomodo τ quando iudex. Solu. scienti sententiam latam currunt a recitatione sententie: sed ignoranti non incipiunt currere: nisi postꝙ habuit notitiam: vt in glossa. quia ita erat olim: vt in. l. j. §. dies. τ ista augmentatio dierum censetur facta cum eadem qualitate ꝓm doct. ¶ Sed pone lata fuit cōtra absentem absens sciuit esse latam sed nesciuit ꝙ contra eum. an currat ei tempus. Dic ꝙ nō qꝛ ignorat illud qᷣ erat causa appellationis fiende vt no. in. c. cōcertationi. eo. ti. lib. vj. τ qᷣ no. Inn. in. c. j. de li. contest. ¶ Item oppo. ꝙ imo currat etiam ignoranti vt in. l. j. §. fi. ff. quādo ap. sit. Solu. si quis litigauit per seipsum τ postea ipso absente lata est sententia contra eum nō incipit currere sibi tempus nisi postꝙ habuit notitiam ꝙ est lata τ ꝙ contra eum dictum est: sed si litigauit per procuratorem: τ ipso absente lata est contra procuratorem presentem: tunc statim incipit currere

tempus

tempus vtriqȝ tam ꝓcuratori scienti ꝙ domino absenti ꝛ ignoranti vt lapso tempore non possit dominus appellare si procurator non appellauit: ꝛ ipsi domino cõsulitur contra ipsum procuratorẽ qui fuit negligens ita loquitur contrarium. Si tamen procurator non esset soluendo vel alio modo fuisset impeditus: posset dominus appellare in subsidium ne perdat ius suum vel ipso iure vel prebabitũ restitutione quod est securius. Salice. ꝛ hoc vult hic gloss. Idem si procurator collusit vel dolose omisit appellare. De his dic per Barto. in. d. l. j. §. j. Sed negligentia procuratoris in non appellando nocet domino absenti ꝛ ignoranti vt excludat eum ab appellatione. Dolus tamen et delictum eius: puta si fuit verus contumax in non comparendo nõ nocet domino quin possit appellare: licet noceat procuratori vt appellare non possit: vt not. Innocen. in cap. j. vt lite non contestata. licet vera contumacia ipsius domini in non comparendo bene sibi noceret: vt not. per Bart. in. d. l. j. in fine. quando app. sit. ꝛ per Innocen. in. d. c. j. cetera. vide hic per Baldum qui plura tangit.

2 ☞ Sicut appellatur a snĩa diffinitiua ita ꝛ ab electione facta de ipso ad officia publica autoritate ꝛ vtilitate.

3 Qui non appellat censetur consentire in actu facto contra eum.

Ex sententia a qua non fuit appellatum an oriatur vel tollatur naturalis obligatio.

4 In causa appellationis tenetur appellãs ꝓbare. s. se iuste appellasse ꝛ per consequens ꝙ infra. x. dies ꝛ ꝙ a grauamine: vel iniusta sententia. ꝛ quid super negotio principali.

5 Quod valeat electio vel etiam sententia lata contra priuilegiuȝ principis.

6 Si oriatur contentio de valore priuilegĩ ꝙ solus princeps possit cognoscere.

1 **E**t qui ad ciuilia. †Electus ad munera publica autoritate ꝛ vtilitate cõtra priuilegia que habebat a principe potest appellare si vult ꝛ appellationem suam iustã probare quod si non fecerit electionem confirmare videtur tacito consensu. hoc dicit. ¶ † No. quod sicut appellatur a sententia diffinitiua ita et ab electione facta de ipso ad officia publica quod est verum quando sunt publica autoritate: et vtilitate: et sic illa electio habet vim snĩe: sed si autoritate sed non vtilitate vt est tutela ꝛ cura non debet appellari: sed infra tempus debitum se excusare: vt in titulo de excusa. tutorum. Et si pronunciatur contra excusationem probatam tunc poterit appellare: vt hic in glo. super verbo vtantur. versicu. item hic. ¶ † Secundo nota quod qui non appellat censetur cõsentire in actu facto contra eum. Et propter hoc videtur quod ex sententia a qua nõ fuit appellatũ oriatur vel tollatur naturalis obligatio que oritur vel tollitur simplici cõsensu: vt. l. stichum. §. naturalis. de solutionibus. Tu de isto passu vide Barto. in. l. iulia. verum debitorem. de condictio. indebi. ¶ † Item nota tertio ꝛ ad hoc allegatur quod in causa appellationis tenetur appellans probare: hoc est verum quod tenetur probare se iuste appellasse: ꝛ per consequens quod infra decem dies ꝛ quod a grauamine vel iniusta sentẽtia. Ceterum super negotio principali de quo agitur incumbit onus probandi ei cui prius incũbebat: ꝛ hoc vult gl. ṡ. magna. Barto. hic aliquantulũ plenius distinguit. vide hic p eum. ꝛ in. l. prima si tu. vel cura. appella. ¶ † Ultimo nota quod valet electio vel etiam sententia lata contra priuilegium principis. Nam hic iste habebat priuilegium vocationis: ꝛ tamẽ fuit vocatus ad que non poterat vocari de iure ꝛ dicitur quod potest appellare: ergo vocatio tenuit: alias appellare non posset vt in glo. ṡ. Sed hoc dic verum quia ista vocatio vel electio nõ continebat iuris errorem expressum. tale enim priuilegium faciebat ius vnde si in electione fuisset dictum non obstante priuilegio principis non valeret electio quia esset expressus error sed si non fuit hoc dictum valet quia est contra ius partis nõ contra ius publicũ. † De valore autem priuilegĩ principis si orta est cõtentio solus princeps potest cognoscere. vt in. c. cum venisset. extra de iudi.

1 **S**i contra. †Si appellans non prosequatˀ appellationem infra tempora debita mittitur sententia executioni nisi fuerit super negotio transactum. hoc dicit. Transacto ergo biennio quod datur ad prosequendum: vt. j. titu. primo. autẽtica hi qui. potest actor adire iudicem a quo: ꝛ petere partem citari ad dicendum causam quare non debeat sententia mandari executioni cum appellatio sit deserta aduersarius poterit cõparere: ꝛ allegare contrarium quod imo non sit deserta ostendendo: vel ꝙ sit lata sentẽtia cõtraria vel non sit lata ꝙ per eũ non stetit sed per iudicem: ꝛ ꝙ ipse fecit totũ posse suũ: vt. j. ti. j. l. fi. §. illud. per hunc modum euitabitur magnus circuitus: ṡm Ange. facit. l. quoniam nonnulli. j. eo.

1 **D**ominus †Dominus potest prosequi appellationem interpositã a procuratore suo. hoc dicit. Sed an ipse procurator. Dic quod non: vt. j. l. proxima. si habebat mandatum solum ad primam instantiam: quia officium suum erat finituȝ: vt notatur in. l. inuitus. ṡ. de procur. sed si habebat mandatum ad lites futuras: tunc bene poterat. vt no. in. d. l. inuitus. ꝛ ipsi domino quesitum est ius vtile instantie ex facto procuratoris etiaȝ sine cessione ꝛ eam poterit prosequi etiam procuratore inuito: lȝ non possit ipsum reuocare post litem contest. l. post litem. iuncta l. in cause. §. fi. ff. de procu.

2 ☞ Curator ꝛ etiam tutor ad litem pupilli vel adulti constituit actorem ante litem contestatam: post vero etiam procuratorem.

Quod constituat cum decreto iudicis.

Quod possit etiam constitui a iudice ad requisitionem tutoris vel curatoris.

3 Uerbum calculum quid importet.

4 Sicut ꝓcurator cõstitutus ad litẽ lȝ eius officium finiatur p sententiã nihilominus appellat ita ꝛ actor potest ꝛ debet appellare licet eius officium finiatur.

Officium actoris generalis ad omnia negotia tantũ durat ꝙtũ officium tutoris vel curatoris.

1 **S**i actor. †Appellationem interpositam ab actore tutoris vel curatoris qui ipm dedit prosequitur vel ipse minor factus maior vel tutor aut curator qui ipsum dedit. hoc dicit. et est bo-

2 na lex. ¶ † Nota primo quod curator ꝛ etiam tutor ad litem pupilli vel adulti constituit actorem: quasi dicat non procuratoreȝ quod est verum ante litem contesta. postea vero etiam procuratorem. vt in. l. necȝ. ṡ. de procuratoribus. ¶ Item nota iuncta gloss. quod ipsum constituit cum decreto iudicis: ꝛ ista practica traditur hic dum dicit. A curatore ordinatus supple cum decreto iudicis. Sed alius modus constituendi est quod detur a iudice ad requisitionem tutoris vel curatoris: vt institu. de curato. §. fina. de quo vide per Barto. in. l. actor. ff. rem ratã habe.

3 ¶ † Item not. ꝙ verbum calculus vel calculum sumitur ꝓ sententia diffinitiua[a] sed aliter sumitur. ṡ. de errore calculi: tamen habent similitudinem adinuicem: qua sicut per calculum computatur omnis ratio que viget inter partes ita ꝛ per sententiaȝ

4 tota causa: ꝛ quicquid agitatum est. ¶ † Item nota quod sicut procurator constitutus ad litem: licet eius officiuȝ finiatur per sententiam nihilominus appellat: vt in. l. inuitus. de ꝓcurato. ita ꝛ actor potest ꝛ debet appellare: licet eius officium finiatur. quod tamen est verum si erat actor specialis ad vnam litem: sed si esset generalis ad omnia negotia duraret eius officium quantum officium tutoris vel curatoris qui ipsum dederunt vel dari fecerunt. ꝛ istum textum allegat Innocen. in. c. auditis. de electione. in prima columna. ad questionem de appellante ne fiat electio sine consensu capituli vt ipse non prosequatur sed ipsum capitulum.

a ¶ Diffinitiua. ad de. l. pe. C. de arb. Card. zab. in. c. dilectus. in. j. not. de fide instru.

2 ☞ Snĩa lata contra manifestum valet.

3 Differẽtia inter ciues ꝛ incolas.

1 **C**iues et †Licet quis habeat iustitiam manifestam sententia tamen lata contra eum valet: ꝛ si non appellat non admittitˀ postea ad ꝓbãdam iustitiam suam. hoc dicit. Et hoc est verum qñ in sententia non continetur error expressus qꝛ tunc esset nulla. vt in. l. j. §. cum contra sacras. ff. que sentent. sine ap-

2 pel. rescin. ¶ † Not. ergo qd̃ valet sententia contra manifestam iustitiam. facit. l. palaȝ. §. pe. ff. de ritu nuptia. quia manifestum non habet causam permanentem sed transeuntem vt si quis in platea presente populo aliquem occideret. nam non semper hec occisio respicitur a populo: valet ergo talis sententia qua absolueretur tanꝙ innocens licet sit contra manifestum: sed contra notorium quod habet cãm permanentem non videtur valere qꝛ continet errorem expressum vt si pronunciaretur palatium potestatis non esse in platea vel titium nõ carere oculis: cum careat. ꝛ ita videtur intelligi. c. ĩ. de purg. vulg. ꝛ quod notat Joan. andre. in. c. quoniam contra. de proba. ꝛ vide Bald. in. l. j. ṡ. ne filius pro patre. ꝛ quod not. Barto. in. l. heredes palã. in principio. de testa. que sit differentia inter notorium ꝛ manifestum. et. ṡ. quomodo ꝛ quando iud. aut. qui semel. ꝛ super hoc solet allegari ista. l. cum sua gloss. ꝛ per canoni. in. c. vestra. de cohab. cle-

3 ri. ꝛ mu. ¶ † Gloss. j. ponit differentiã inter ciues ꝛ incolas duobus modis. tamen non videntur bone: quia ciues possunt dici non originarĩ qui tamen fuerunt recepti ad ciuilitatem: vt in. j. l. ad municipa. Dicit hic Baldus quod in dubio si fieret mẽtio

de ciuibus debet intelligi de originariis. et si sunt concesse represalie contra ciues alicuius ciuitatis non videntur concesse nisi contra originarios. argu. in. l. fin. §. de his qui ve. etat. impetra. quod non puto semper verum. Quid enim si non erant originarii si tamen habuerunt officia et fuerunt causa represaliarum concedendarum. Certe cum sint culpabiles multo magis ipsi comprehenduntur.

1 **Minime.** †Condemnatus in ciuili si appellat non debet in carcere detineri vel incarcerari sed in criminali propter defectum fideiussionis bene potest detineri. hoc dicit. Si ergo feci te condemnari et tu appellasti: et ego peto a iudice quod te faciat capi et incarcerari quia presumptio est pro me pro quo lata est sententia: et ipse est non soluendo vnde est dubium quod aufugiat non debeat hoc fieri: quia videretur fieri potius propter hoc quod appellat. Si tamen fuisset captus tanquam suspectus de fuga vt daret fideiussores: quia extabant indicia fuge et condemnatus non est debet propterea relaxari si non dat fideiussores de non fugiendo: sed desistendo iuri: et eadem ratione si condemnatus est in causa criminali in qua venit imponenda pena pecuniaria: nam debuit ab ipso principio capi et incarcerari si non dabat fideiussores de soluendo vt notatur in. l. prima vel secunda. de custodia reorum. similiter detinebitur in carcere si appellat nisi fideiussores det siue sit soluendo siue non: et hoc est speciale fauore reipublice: vt criminoso debeat dare fideiussores cum accusatur vel inquiritur de crimine: alias ponitur in carcere non dico in compedibus quia pendente appellatione nihil est innouandum de eo quod rite factum est: vt supra eodem. l. tertia.

2 Si causa est commissa consulenda an possit postea iudex recipere aliqua iura vel instrumenta partis.

1 **Ex illo.** †Lite pendente per appellationem vel consultationem non debet per iudicem a quo aliquid innouari: etiam ex rescripto principis.

2 h. d. †Et dicit Bar. quod si causa est commissa consulenda non debet iudex postea recipere aliqua iura vel instrumenta partis. mihi non placet hoc quia potest recipere et ad consultorem mittere nisi esset conclusum in causa quia postea non audiretur cum conclusio liget manus iudici et parti: ideo dicitur conclusio vt in. c. pastoralis. de cau. pos. et proprie.

2 Res dicitur iudicata etiam si appelletur: vel potest appellari.

3 Differentia inter sententiam et rem iudicatam.

1 **Litigatoribus.** †Cum appellatur illico vel incontinenti non expedit appellare in scriptis nec dare libellum appellatorium quia potest appellare viua voce. h. d. Et sic releuatur in hoc quia non expedit vt dicat que sunt dicenda in libello appellatorio: sed sufficit dicere appello: et dicitur incontinenti vel illico appellare quando appellat iudice sedente pro tribunali: et antequam diuertat ad alios actus secundum gloss. Vel dic si diuertit si tamen adhuc sedet pro tribunali vt dixi. §. eodem. eos.

2 et no. hic † quod res dicitur iudicata etiam si appelletur vel potest appellari: licet alii dicant contrarium quod tunc demum cum non est appellatum vel cum appellatio est deserta quia tunc transit in

3 rem iudicatam. †Sed prima opinio verior est. Nam differentia inter sententiam et rem iudicatam est: quia sententia consistit in facto iudicis qui eam fert: res iudicata dicitur tenor sententie et eius effectus: vt no. in. l. j. ff. de re iu.

2 Iudices qui mittunt causas consulendas debent omnia acta mittere ad consultorem: et si aliqua non mittunt: et propter hoc altera pars ledatur: iudex qui malitiose fecit infamatur.

1 **Ne causas.** †Iudex qui causam remittit ad principem terminandam debet omnia acta mittere: quia a sententia principis non potest appellari: ideo cautius est agendum et iudex qui omnia misit infamatur. h. d. facit. j. eo. addictos ibi cum dicit vt

2 ibi diligentius &c. †Et not. contra iudices qui causas mittunt consulendas vt debeant omnia acta mittere ad consultorem et si aliqua non mittunt et propter hoc altera pars leditur iudex qui malitiose fecit infamatur quod tene menti.

2 Quod sit differentia inter imaginem et rem ipsam.

Differentia inter legitimatum et dispensatum.

1 **Etiam eos.** †A delegato principis potest appellari: licet representet imaginem principis a quo appellari non potest. hoc di-

2 cit. †Nota non esse idem imaginem: et rem ipsam facit. l. ij. §. de iure anu. aureo. et sic est differentia inter legitimatum et dispensatum: quia legitimatus est vere legitimus sed dispensatus non vere: sed secundum imaginem: ideo legitimatio habet effectum in omnibus: sed dispensatio non nisi in causis expressis in quibus fit.

1 **Si apud.** †A pretore appellatur ad prefectum vrbis. h. d. Et loquitur in ciuitate romana vbi erat pretor vrbanus: pretor peregrinus qui cognoscebant in causis ciuilibus et prefectus vrbis qui in causis criminalibus et multa gerebat pertinentia ad commodum populi: vt in ti. de prefe. vrb.

2 Apostoli quod sint petendi alias quod appellans videatur appellationi renunciare.

3 An sufficiat quod sit lapsus annus vt possit peti executio sententie cum biennium non detur nisi appellans fuerit in primo anno impeditus et quod sufficiat modicum impedimentum.

1 **Quoniam.** †Si appellatio deseratur propter apostolos non petitos vel propter prosecutionem omissam sententia executioni mandatur. hoc dicit. Et hoc si appellans erat maior. xxv. alias restitueretur ad prosequendum. vt. §. eo. si contra

2 maiorem. †Et not. quod apostoli sunt petendi: alias appellans videtur appellationi renunciare. quod dic vt in. c. ab eo. vel si ab eo. li. vj. et dic vt ibi no. per Jo. and. possunt tamen per iudicem concedi etiam non petenti. vt. §. eodem. eos. in fine. quod dic vt ibi. Et tunc petitur executio sententie quando lapsum esset bien-

3 nium. †Sed an sufficiet quod sit lapsus annus cum biennium detur si in primo anno fuit impeditus. Videtur quod sic quia intentio petentis executionem videtur fundata eo ipso quod lapsus est annus si appellans non probat quod in illo anno habuit impedimentum. vt in clemen. sicut. eodem titulo. Tamen securius est expectare lapsum biennii quia modicum impedimentum sufficit vt detur secundus annus: et facile esset hoc probare. Et dic vt not. in auth. ei qui. j. ti. j.

2 Statutum licet dicat quod a sententia potestatis non appelletur: poterit tamen appellari a sententia sui vicarii vel delegati.

1 **A Proconsulibus.** †A quolibet iudice excepto prefecto pretorio potest appellari etiam a vicario prefecti pretorio: et si appellatio non recipitur appellans potest prosequi ac si recepta fuisset: et si succubuit punitur si obtinuit iudex qui non recepit mulctabitur. hoc dicit Bar-

2 tolus. †Et nota in principio dum dicit. Qui vice prefectorum &c. quod licet dicat statutum quod a sententia potestatis non appelletur: poterit tamen appellari a sententia sui vicarii vel delegati. nam a prefecto pretorio non appellabatur vt hic ibi dum dicit. a prefectis autem: et tamen appellatur ab eo qui eius vicem tenet.

1 **Et in maioribus.** †Non indiget summario: quia breuis est.

2 Consilium pro familia alicuius rectoris quod quando videt ipsum rectorem aliquid facere quod non sit iuridicum protestetur eidem et faciat notarium rogatum: alias tanquam consentiens punietur in syndicatu.

1 **Quoniam.** †Iudices qui non recipiunt appellationem puniuntur et etiam officiales eorum non resistentes eidem. h. d. Sic et subditus potest resistere prelato cum male fecit. vt. j. de pala. sacra. largi. l. prestitos. lib. x. et. l. omnes iudices. de decurio. in fi. e. lib. Dicit ergo duo ista. l. et vide Inn. in. c. dilecto. el. ij. de foro compe. et no.

2 Cy. j. vnde vi. l. j. in fi. †Et no. consilium pro familia alicuius rectoris quod quando vident ipsum rectorem aliquid facere quod non sit iuridicum protestentur eidem et faciant notarium rogatum alias tanquam consentientes puniuntur in syndicatu.

2 Tempus dandorum apostolorum sicut currit iudici ita et parti ad petendum: et si non petiit censetur appellationi renunciasse.

Quid si sententia fuit lata contra absentem et ignorantem. et nu mero. l.

3 Officiales quod puniantur si patiuntur rectorem facere quod facere non debet.

1 **Iudicibus.** †Iudices debent appellationes recipere et apostolos dare infra. xxx. dies a die late sententie: alias tam ipsi quam eorum officiales puniuntur. hoc dicit. Et ista est principalior. l. que allegetur de tempore dandorum apostolorum quod sunt. xxx. dies. Sed mirum est quod dicit eos currere a die late sententie cum non detur nisi ratione appellationis. Si enim non appellatur non dantur: sed potest esse quod post latam sententiam non fuit appellatum incontinenti. Quid enim si lata est contra absentem qui ignorauit esse latam per mensem et vltra: et sic non

sic non cucurrit sibi tempus ad appellandū nisi a tempore scie tie. vt. l. ab eo. quomodo & quando iudex. & sic appellauit post mensem: & tamen iste tex. vult qd tempus dādorū apostolorum iudici currit etiam anteq̄ sit appellatum quod videtur extra neum. De hoc vide in. c. ab eo. eo. titu. lib. vj. Et qd ibi no. Joā. an. in nouella: nam non videtur posse intelligi quod hic dicitur nisi quando a tempore scientie incepit currere tempus appellā di: alias esset extraneū q̄ curreret istud tempus anteq̄ esset ap
2 pellatum. ¶ † Et no. q̄ sicut currit iudici ad dandum: ita & pti ad petendum: vt ibi: & si nō petijt censetur appellationi renun
3 ciasse. † No. etiā officiales puniri si patiūtur rectorem facere qd facere non debet.

1 **Et in mulctis.** † Uidebatur contrariū eius quod hic dicitur q̄ mulcta imponitur propter contumaceȝ & contumax non appellat. Sed dic non appellat in negotio principali de quo agitur: sed ab impositione mulcte sic vt hic patet. Sed oppo. de. l. mulcta. de verbo. signi. Solu. hic loquitur in pena que imponitur a iudice ibi a lege a cuius iniquitate non potest appellari: vt ibi. Hoc tamen declara: vt ibi per Bar. in. l. de doli excep.

1 **Cum post.** ¶ † A sentētia pcuratoris cesaris appellatur ad prefectum vrbis qui propter breuitatem cause vel longinquitatē itineris pōt causam in partibus delegare. hoc dicit. Et hoc videmus quotidie fieri in curia romana ad quā appellatur q̄ vt plurimū remittunt causas in partibus delegando eas quādo sunt parue cause vel essent cause pphane non bñficiales: illas enim retinent in curia.

2 ☞ Electiones officialium. i. extractiones que fiunt ad officia publica de bursa cōi debent fieri in consilio publico.
Quod idem sit in quibuslibet officijs alicuius vniuersitatis.
3 Actus nullus si fuerit per superiorem confirmatus an reconualescat.

1 **Nominationes.** † Ab actu nullo non est necesse appellare.
2 h. d. ¶ † Et no. q̄ electiones officialiuȝ. i. extractiões que fiunt ad officia publica de bursa cōmuni debent fieri in consilio publico. alias non valet. & idem in quibuslibet officijs alicuius vniuersitatis. puta collegij. & ita videmus fieri cum extrahitur prior collegij: quia congregatur collegiuȝ facit
3 l. si constat. ff. eo. † Sed quid si actus nullus fuerit per superiorē confirmatus: an reconualescat. Dic quod si confirmatio erat regulariter necessaria pro complemento electionis nō reconualescit actus: q̄ electio tūc habet duas partes & quelibet debet esse valida. s. nominatio inferiorum & confirmatio superioris. Sed si electio non indigebat regulariter confirmatione superioris: & tamen fuit confirmata. & tunc illa confirmatio non cēsetur facta nisi ad finem reconualescendi. Et si esset superior talis qui potest actum reddere validum reconualesceret: vt in. l. adoptio de adop.

2 ☞ Appellans q̄ nō possit renunciare appellationi in preiudicium appellati quādo pars appellata fuit citata & comparuit.

1 **Si quis.** † Appellās pōt penitere. & appellatorios libellos retrahere vel appellationi renūciare. h. d. Et hoc est verum quo ad se. & ad sui preiudicium nō in preiudicium partis aduerse que potest illam appellationem psequi p suo interesse: vt. j. e. l. ampliorem. & quando prouo. non est neces. l. fi. iuncto. c. j. extra eo. ¶ De hoc per Cy. in. l. per hanc. j. tit. j. & tangitur in. d. l. fi. & vide in addi. Spe. de appel. §. in quibus. & in addi. que incipit. Ad hoc facit. & de libel. conce. §. nunc ostendamus. ver. porro. &
2 vide. c. quamuis. v. ceterū. de elec. lib. vj. † Et hoc intelligo quādo pars appellata fuisset citata & cōparuisset: vt in eius preiudicium nō posset appellās renunciare: q̄ sibi censetur ius quesitū secus si non esset citata adhuc. vt arg. in aut. qui semel. §. quō et quando iudex.

2 ☞ Cardinales habent hanc prerogatiuam ex cōsuetudine q̄ si obuiant alicui q duccatur ad iustitiam possunt ipsum eximere de manu familie ponendo capellū super caput eius.
3 Condēnatus ad morteȝ vel ad membri mutilationem an possit infra tempus appellandi duci ad iustitiam.

1 **Addictos.** † Damnatos ad mortem nulli licet violenter eximere de manu familie: sed pro eis permittitur cuilibet appellare ad iudicem competentem: nec debet appellari ad principem omisso medio. Et si iudex appellationis confirmat sentē
2 tentiam executio pertinet ad eum. hoc dicit. tota lex. † Primuȝ
a dictum fallit in cardinalibus[a] qui habent hanc prerogatiuam ex consuetudine: vt inquit Bal. q̄ si obuiant alicui qui deducatur ad iustitiam possunt ipsum eximere de manu familie ponēdo capellum sup caput eius. & ita seruatur de facto. Pro secūdo dicto concordat. l. non tantum. ff. eod. titu. & est casus in quo auditur appellans etiaȝ si sua pecuniariter non interest scilicet quando est condemnatus ad mortem vel membri mutilationē:
3 vt. d. l. non tantum. † Et dicunt quidam per hanc. l. quod condemnatus ad talia potest etiam infra tempus appellandi duci ad iustitiam: quia hic ducebatur. dum dicit. Addictos. Imperator dicit quod non debet aliquis auferri de manibus familie quia potest alia via vti scilicet appellare pro ipso si tempore suffragantur. Contrarium tenent docto. nec fuit intentio istius. l. dicere: sed vult dicere quod si ducantur ad iustitiam supple tempore quo possunt duci: scilicet tempore quo sententia transiuit in rem iudicatam non debet de manibus familie eripi p aliquē quia ille poterat anteq̄ laberetur tempus appellare p eo: & magis poterat pficere sibi q̄ eximendo de facto: vt no. in. l. qui vltimo. ff. de penis. nam si in ciuilibus nō potest fieri executio infra tempus quo potest appellari. vt in titu. nil no. appella. pen. l. j. multominus in criminalibus vbi agitur de maiori preiudicio: vt hic in versi. vt ibi diligentius &c. & ad car. l. j. §. sed & si quis. In tertio vero dicti canoniste dicunt contrarium quod ad pa
b pam potest appellari omissis medijs: [b] & hoc vt faciant curiam pape bonam. De vltimo dicto dic vt dixi. s. e. eos. in gl. q̄ icipit: nota formam sententie.

1 **Si quis.** † Ab iniusta sententia potest appellari. Item propter iniuriam facti potest appellari: & in totum iurisditio iudicis recusari h. d. scdm lect. Placē. notabilē. qui vult qd licet per appellationem talis iniuria facti iam illata non possit retractari: attamen est sufficiens talis appellatio ad recusandum iudicē & omnem eius iurisditionem: licet ergo de iure ciuili iudex ordinarius non recusetur. l. apertissimi. §. de iudi. si tamen pzum pat ad aliquā iniuriam verborū vel etiā facti pōt ab eo appellari: vt nō reuocetur iniuria: sed vt eximatur ab eius iurisditiōe: & ex toto declinetur: vt etiam pbatur in. l. j. §. si quacunq̄ pdi. po. & hoc tenet Gul. de cu. in. l. arbitrio. qui satisdare cogūtur. & Placen. hic. & pter hoc ista. l. est not.

1 **Si appellationem.** † Si appellatio non recipit vel apostoli non dentur ad exponendam querimoniam de iudice vt ex hoc puniatur pena. l. quoniam iudices. §. eo. diuersa tempora statuuntur secundum diuersitateȝ iudicum: aliquando annus: aliquando sex menses: aliquādo quatuor. h. d. in effectu.

2 ☞ Legū correctio est euitanda: & ea que non mutantur nō debemus dicere in dubio q̄ mutata vel correcta sint.
3 Quando appellatur a vicario puta potestatis vel epi nō appellatur ad ipsum potestatem vel episcopum sed ad superiorē potestatis vel episcopi ad quē appellaretur si lata esset sentētia a potestate vel episcopo.
4 Si aliquis constitutus in maiori dignitate puta dux efficiatur preses prouincie: tunc appellabitur ab eo tanq̄ a preside nō tanq̄ a duce.
5 Instrumēta cause possunt produci corā notarijs absq̄ psentia iudicis licet testes secus.
6 Si causa fuit cōmissa consulenda alicui iurisperito nō doctori & postea efficiatur doctor anteq̄ consulat qd debeat habere salarium quod datur doctori.
7 Adiunctus alteri iudici maiorē iurisditionē vel dignitatē habenti consequitur priuilegiū ex psona illius vt ad eundē debeat appellari ad quē appellatur ab illo.
Si habeo causam cū clerico & laico: sicut possum cōuenire clericum coram episcopo: ita & laicum socium eius.

1 **Precipimus.** Dicit hic Bartol. † quod ista lex satis est fastidiosa: quia non est in vsu. Et ponit cum appellatur ad pricipem quis cognoscat de appellatione: quia princeps alijs occupatus non potest vacare negotijs singularū personarum. vnde cum ipse haberet in curia sua multos nobiles & magnates ad consilia sua per hanc. l. committit quibusdam qui habeant cognoscere. Et primo quando appellatur a iudice spectabili vt sunt proconsules et comes orientis. vel a vicarijs eorum committit quod prefectus pretorio: et questor palatij habeant cognoscere & pronunciare infra fatalia. et hoc vsq̄ ad versicu. quod si a duce. & sic duo debent esse indices. Secundo quando appellatur a sententia clarissimorum iudicuȝ vt est preses prouincie: & tunc committit prefecto pretorio dunta

t t

a ¶ In cardina... bus. Adde bar... cepol. verone... cautela. ij. et p... Mar. de lau... tracta. de card... nalib. q. xlviij...
b ¶ Omissis m... diis. adde. c. dil... cti. de appel. d... cto. in. c. qsqs v... strum. ij. q. vj.

eat:et sic erit vnus tantum iudex vsq ibi:in his autem. Tertio ponit qui debeant scribere in predictis appellationibus. Et dicit quod notarij vel libellenses ipsius Imperatoris qui forte erant in curia principis deputati:vt sunt scriptores in romana curia vsq ibi:officijs. Quarto ponit si predicti ferant sententias confirmatorias prime sententie quis mittet eas executioni. ⁊ dicit qd officiales temporum iudicum cum questoribus. de quo. §. vsq ibi:et hoc si. Quinto quid iuris quando appellatur a sententia delegati. et dicit quod cognoscit delegans quando est inferior a principe et delegatus non est illustris vsq ibi. Nostri. ibi repetit ea que dixit de libellensibus vel notarijs vsq ibi:sane. ibi loquitur cum appellatur a sententia illustrium virorum:et tunc vult qd expectetur cognitio ipsius Imperatoris etiam si non erat illustris tempore commissionis si tamen reperitur tempore sententie:et etiam si non erat solus sed alius erat sibi associatus qui nō erat illustris. Ultimo dicit quod ea

2 que in hac. l. non sunt expressa reseruantur. †Et propter hoc allegatur quod legum correctio est euitanda et quod ea que non mutantur non debemus dicere in dubio qd mutata vel correcta sint. vnde dicit gl. alibi. Si thema potest duci sine correctione ducenda est:vt not. gloss. in. l. damne. §. si his qui vicinas. de dam. infect. ff. ¶ Ultimo tam pro summario ꝙ pro casu in terminis huius legis vide glos. si. que plene et ordinate recolligit

3 omnes casus. ¶ †Nota ex prima parte. primo dum dicit. Uel vicarij quod quando appellatur a vicario puta potestatis vel episcopi non appellatur ad ipsum potestatem vel episcopum quia censetur idem tribunal. sed ad superiorem potestatis vel episcopi ad quem appellaretur si lata esset sententia a potestate vel episcopo. de hoc in. ij. c. de consuetu. lib. vj. ¶ †Item no-

4 ta in secunda parte in versicu. quod si a duce. quod si aliquis constitutus in maiori dignitate:puta dux efficiatur preses prouincie et appelletur ab eo non appellatur ab eo tanq̄ a duce sed tanq̄ a preside:ideo dicunt docto. quod a rege Francie qui habet comitatum Uasconie si cognoscat vt comes appellatur ad superiorem comitatus qui est rex Anglie non ad superiorem ipsius regis qui est Imperator:licet quidam dicant quod

5 non hēat superiorē. ¶ †Itē in tertia parte in versiculo. in his. Not. quod instrumenta cause possunt produci coram notarijs absq presentia iudicis:licet testes secus. vt not. in. l. hac consultissima. §. fin. §. de testa. de hoc in. l. eos. §. eo. in. §. si quis autem

6 ⁊ in aut. que supplicatio. de preci. imper. offe. ¶ †In vltima parte l. in versi. licet coram priuato ⁊c. not. argu. ſm Barto. quod si facta fuit commissa consulenda alicui iurisperito non doctori: et postea efficiatur doctor anteq̄ consulat debet habere salarium quod datur doctori inspecto tempore quo dat consiliū nō illo

7 quo causa fuit commissa:vt hic. ¶ †Item not. in ver. eodem obseruando quod adiunctus alteri iudici maiorem iurisditionem vel dignitatem habenti consequitur priuilegium ex persona illius:vt ad eundem debeat appellari. ad quem appellatur ab illo. ⁊ ex hoc dicunt ꝙ si habeo causam cum clerico et laico super aliquo indiuisibili:puta seruitutis:sicut possum conuenire clericum coram episcopo:ita ⁊ laicum socium eius. l. binos. de adno. diuer. iudi.

1 **Eo casu.** †Quando appellatur a sententia lata super statu curialium statuitur hic quis debeat esse iudex appellationis. hoc dicit ⁊ nō legatur ſm glo.

2 ☞ Iudex cum mittit causam consulendam potest in commissione ponere et declarare opinionem suam si vult: sed non tenetur.

3 Consultor quando examinat acta:nō est necesse partes esse presentes vel vocatas potest tamen eas vel vnam partem vocare si sibi videbitur.

Discordia inter duos habentes iudicare cognoscitur antequā iudicent.

1 **Iubemus.** †Quādo princeps sup aliqua causa consulitur ab eius consiliarijs partibus p̄sentibus vel absentibus causa examinatur:⁊ ab eorum consultationibus non appellatur. h. d. in effectu. Uel dic quod a rescripto principis non appellatur supple:sed a sententia lata secundum rescriptum prin-

2 cipis bene appellatur:vt. l. j. §. questitum. ⁊ quod ibi not. ff. eod. ¶ †Not. post princip. ibi:siue aditum sit ⁊c. arg. ꝙ cū iudex mittit causam consulendā potest in commissione ponere ⁊ declarare opinio. suam vel non ponere si non vult. Si ergo ponat pro vna parte non potest altera pars conqueri:quia hoc facit autoritate huius legis quod tene menti:⁊ si non vult hoc facere: nō potest ille p quo sentit conqueri:quia non tenetur si non vult.

3 ¶ †Item not. post medium ibi: siue presentibus ⁊c. qd quando consultor examinat acta non est necesse partes esse presentes vel vocatas:potest tamen eas vel vnam partem vocare si sibi videbatur:quia forte nō erat negotiū plene remissum. ¶ Ultimo no. in fi. ꝙ discordia inter duos habentes iudicare cognoscitur anteq̄ iudicent.

2 ☞ Inspicitur tenor snīe cū queritur quāta sit quantitas que petitur non autem inspicitur eius effectus.

Statutum quod non valeat a. x. libris supra nisi sit insinuatum ⁊ ego habeo contra te instrumentum de. c. libris non insinuatū sed inspecta paupertate tua non potest soluere vltra. x. qd tamē non valeat.

3 Statutum quod de quantitate petita soluatur tantum pro libra non inspicitur quantum possit exigi sed quantum sit deductum in libello.

4 Cum sunt duo iudices ordinarij discordātes debent eligere tertium ⁊ stabitur snīe illius tertij.

In offerendis. †Per hanc legem corrigitur princi. l. precipimus. §. eo. vbi duo deputabant iudices ad cognoscēdum de appellatione interposita a spectabili. i. prefectus pretorio et questor palatij. sed hic statuitur qd si causa nō excedit. x. lib. auri vnus tantum eorum sufficiat:si vero excedat vsq ad. xx. libras tunc ambo. si vero excedat. xx. statuit qd in sa-

2 cro consistorio debeat examinari. ¶ †Et no. hic post princi. dū dicit. Et ipsa scilicet scientia qd inspicitur tenor sententie cum queritur quanta sit quantitas que petitur non autem inspicitur effectus eius:ideo si statutum dicat qd non valeat instrumētum a decem libris supra nisi sit insinuatum:⁊ ego habeo cōtra te instrumentum. de. c. libris non insinuatum:sed inspecta paupertate tua non potes soluere vltra. x. nihilominus non valet instrumentum non insinuatum:qꝛ hoc non inspicitur:sed dū-

3 taxat tenor sententie que est de. c. lib. † Similiter si statutum dicat quod de quantitate petita soluatur tantum pro libra nō inspicitur quantum possit exigi:sed quantum sit deductum in libello. ſm Bar. ⁊ vide qd idem not. in. l. qui tabulas. ff. de fur. et de iur. om. iudi. l. idem cum eodem. ff. de sen. in. l. quedam. §. fin.

4 ¶ †Not. etiā ibi. Ita tū qd cū sunt duo iudices ordinarij discordantes debent eligere tertiū. Item qd statur snīe illius tertij solius subaudi:licet discrepet a sentētijs aliorum duorum tū hoc verum ſm Bal. qn̄ eligitur cert⁹ homo autoritate legis:vt erat hic:sed qn̄ per legē non declaratur:sed eligunt arbitrio ipsorū tunc statur maiori parti:quia ille non hꝫ nisi vnam vocē inter eos:quod no.

2 ☞ Si rex cognoscit vt dux vel vt comes appellatur ad superiorem ducatus vel comitatus non ad superiorem regalis dignitatis.

1 **Si quando.** †Per hanc legem corrigitur l. precipimus. versicu. quod si a duce. §. eodem vbi si appellatur a duce appellatur ad p̄fectum vrbis:hic dicitur quod debet appellari ad magistrum officiorum. Uel dic qd non corrigitur:quia ibi loquitur quando appellatur a duce non tanq̄ a duce:sed tanq̄ a preside:quia erat preses. licet esset dux:hic vero quando co-

2 gnouit vt dux. ¶ †Et sic not. qd si rex cognoscit vt dux vel vt comes appellatur ad superiorem ducatus vel comitatus non ad superiorem regalis dignitatis. Et si appellatur ab episcopo tāq̄ comite non appellatur ad papam:sed ad superiorem comitatus. ⁊ hoc tenent canoniste vt habetur in. c. romana. §. debet. e. tit. lib. vj.

2 ☞ Appellatus pōt p̄sequi appellationem partis aduerse:et petere reformari snīam licet non appellauerit.

In causa appellationis si p̄cedit parte absente an iudex possit supplere de facto.

1 **Ampliorem.** †Appellationem potest exercere tam appellans q̄ etiam appellatus. h. d. notabiliter. Et sic appellans nō potest renunciare appellationi in preiudicium appellati si vult p̄sequi pro suo interesse. ⁊ sic dꝫ limitari. l. si quis libellos. §. eo. ⁊ vide in addi. Specu. eo. titu. §. in quibus. in addi. q̄

2 incipit. Ad hec facit. †Et nota qd appellatus potest prosequi appellationē partis aduerse ⁊ petere reformari sententiam:licet non appellauerit:vnde si petij a te. xx. et fuisti condemnatus in. xvij. ⁊ appellasti:ego autem non possum petere sententiam reformari:et in. xv. condemnari:quia iudex appellationis succedit in locum primi. Et quia in causa appellationis proceditur parte absente quo casu iudex potest, etiam de facto supplere. et ad hoc allegat Barto. istum textum. ⁊ etiam auten. qui semel. quomodo et quando iudex. ibi: Perquisita veritate ⁊c. De quo vide per eum in. l. iij. §. hoc iudicium. de damno infect. et in. l. penulti. §. ad crimen. de public. iudi. in. iij. colum. Bald. dicit quod dictum Bartol. est verum cum quis abest ex iusta causa

causa sed si est contumax non supplet iudex. nisi quatenus acta loquuntur: vt. s. de iudi. l. properandum. §. cum autem. Vel dic vt idem Bald. notat in. l. vnica. vt que desunt aduoca. partium. vbi aliter loquitur.

2 ☞ Articulis quibus quis semel respondit amplius respondere non tenetur et sic non habetur pro confesso licet non respondeat.

3 Notarius qui scribit dicta testiũ an possit abbreuiando scribere talis dicit per omnia idem quod alius.

4 Libellus quid sit.

1 **In refutatorijs.** ¶ † Libelli non debent esse verbosi alias conficiens punitur: et est arg. † ꝙ articulis quibus quis semel respõdit am-
2 plius respondere non tenetur. et sic non habetur pro confesso licet non respondeat cum respondere non teneatur ẜm Bald. nam videntur captiosi si contingeret ꝙ responderet contrariũ eius quod primo respondit: quia si incideret in periurium: ergo ꝛc. vt. l. qui iurasse. §. si pater cum ibi no. de iureiur. ¶ † Itẽ
3 est argu. quod notarius qui scribit dicta testium possit abbreuiando scribere. Talis dixit per omnia idem quod alius de quo. s. de hoc per Joan. and. de verborum significatio. c. intelligentia. Bald. dicit quod de mandato iudicis debet notarius extendere: sed si mortuus est dum dixit idem quod supra debet intelligi quo ad consonantiam verborum non quo ad intellectum quod de intellectu testium notarius non potuit atte-
4 stari. † Ex isto text. dicitur quod libellus est breuis scriptura claram continens intentionem agentis: vt not. in aut. offeratur. Et no. ꝙ aliquando verbum ponitur pro ratione. j. de bonis vacan. l. ij. et ibi nota. in glossa per pauca verba per vnam col. vt ibi not.

2 ☞ Judices qui ex forma statuti non possunt cognoscere nisi ad certã summã si tpe sentẽtie reperiaꝛ maior summa ꝙ̃ a principio an impedietur pronunciare super toto.

1 **Sed cum.** ¶ † Si tempore sententie summa reperiatur maior ꝙ̃ prima facie videretur non prohibetur iudex super toto pronunciare. hoc dicit notabiliter.
2 ¶ † Et sic not. pro iudicibus qui ex forma statuti non possunt cognoscere nisi ad certam summam quod si tempore sententie reperiatur maior summa quam a principio non impediunt pronunciare super toto. ad quod vide Bar. in. l. si idẽ cum eodem. de iuris. om. iudi.

¶ De temporibus ꝛ reparationibus appellationum ꝛ conclusionum. Rubrica.

1 **Si quis.** † Tempus exercende appellationis interposite a nominatione ad munera est duorum mensium a tempore sententie. hoc dicit. ẜm intellectum glo. ꝛ docto. et sic dum text. dicit. interponende. expone. id est interposite prosequende. Et ratio quare detur tam modicum tempus cum in alijs detur annus ꝛ ex causa biennium. vt. j. eo. l. fina. §. illud. ꝛ in aut. ei qui. ꝛ est fauor reipu. ne diu vacent officia publica.

2 ☞ Si iudex assignat terminum vnius mensis de quot diebus debeat intelligi.

3 Cum quis comparet vltima die termini non est necesse partem aduersam citari.

4 Cum impetratur priuilegium a principe non est necesse partem alteram citari nisi inferret sibi preiudicium.

5 Post desertionẽ appellationis sentẽtia statim executioni mandatur nec habet condemnatus tempus quadrimestre nec aliud tempus legale ad solutionem.

6 Si ipsa dies vltima termini cadat in diem feriatã debemus inspicere precedentem non feriatam: non sequentem ꝛ quando nõ inspiciatur sequens nec precedens.

1 **Tempora.** † Lex ista tractat de tempore infra quod debet incohari processus appellationis ꝛ de eodem tractat. l. fina. vsq; ad §. in his. Est et quoddam aliud tempus appellationis exercende et fiende. ꝛ de hoc loquitur illa. l. fin. in. §. illud. et in aut. hic posita quia est annus ꝛ ex causa biennium tamen debebat incohari infra tempora de quibus hic alias censebaꝛ appellatio deserta. Hodie vero non requiruntur tot fatalia. sed sufficit quod incohoetur. et terminetur infra biẽnium. vt in aut. ei qui. et in cle. sicut. de appel. Et in ista. l. dicitur qꝺ aliquando sunt quatuor fatalia. Primum de sex mẽsibus. et si non incohoetur infra eos datur quintus mensis. xxxj. dierum et si preterijt datur secundus. et si ille preterijt datur tertius. ꝛ sic sunt quatuor fatalia. et hoc quando appellatur a preside prouincie seu a speciali iudice vsq; ad ver. quod si arbitrio. ꝛ lapsis istis quatuor poterit impetrari reparatio a principe vsq; ad tres alios ꝛ sic complebatur annus. Si vero sit appellatum a delegato principis tunc nõ petitur reparatio a principe. tamen alia quatuor fatalia remanent firma. Si vero ab inferiore a principe: tũc primum fatale de sex mensibus non est nisi duorum mensium. nec petitur reparatio. Ultimo dicitur quod si vltima dies termini
2 est feriata debet comparere in die precedenti non feriata. † No. hic primo ar. dum dicit trigesimum primum diez. quod si iudex assignat terminum vnius mensis debet intelligi. de. xxxj. diebus sed de hoc. per Joan. andr. in. c. quam sit. de ele. li. vj. aliter loquitur quod intelligitur de tot diebus quot tenet ille mẽsis in quo terminus fuit assignatus: de hoc vide per Bartolum in. l. cum
3 bissextus. de verbo. significa. ff. ꝛ adde de regu. iur. l. vbi lex. † Itẽ not. ibi: quia petita neq; aduersarium ꝛc. quod cum quis comparet vltima die termini non est necesse partem aduersam facere citari: secus si infra terminum. de hoc per Barto. in. l. item illa. de consti. pecu. quia de vltima die pars est certa. vnde debuit
4 comparere non citata: non sic de secunda. ¶ † Item no. quod cũ impetratur priuilegium a principe nõest necesse partem alterã citari quod est verum nisi inferret sibi preiudicium: vt in. l. ij. de
5 nata. restitu. ꝛ de adop. l. nam ita Dyn. ¶ † Item not. gloss. que incipit Nonne. que est singularis quod post desertionem appellationis sententia statim executioni mandatur: nec habet cõdemnatus tempus quadrimestre: nec aliud tempus legale ad
6 solutionem. quod tene menti perpetuo. ¶ † Ultimo circa finem not. quod si ipsa vltima dies termini cadat in diem feriatam debemus inspicere precedentem non feriatam non sequentem. De hoc in Specula. de cita. §. j. versicu. item excipitur. ꝛ de dilatio. §. j. versicu. sed pone. ꝛ Cy. in. l. ex quacunq;. §. fina. si quis in ius voc. non ie. et Bartol. aliqualiter tangit hic qꝺ aut loquitur de termino in quo aliquid debet fieri: aut de termino infra quem. Primo casu aut fuit error expressus in citatione vt quia fuit citatus vt cõpareret tali die festiuo vel dominicali. ꝛ tunc nõ valet citatio: nec tenetur comparere die precedenti nec sequenti: vt in dicta. l. ex quacunq;. §. fina. ꝛ sed si non fuit expressus error quia fuit citatus vt compareat tali die et non fuit dictum festiua: tunc debet comparere die sequenti vt hic. ꝛ vide glo. in. c. veniens. de accusatio. Aut loquimur de termino infra quem puta quod compareat infra. x. dies. et vltima dies erat feriata debet comparere die precedenti non feriata: vt in. c. dilecti. de dolo ꝛ contuma.

2 ☞ Instrumenta quando producuntur nimis in fine temporis possunt repelli.

1 **Nemo arbitretur.** ¶ † Lex ista venit ad suppletionem. l. precedentis. ꝛ dicit ꝙ transactis tẽporibus de quibus ibi deserit appellatio. ꝛ nõ est licitũ a principe impetrare restaurationem nisi in primo casu. l. precedentis.
2 ¶ † Item per istum ter. dicit Bal. in addi. spe. in titu. de appel. vbi possunt instrumenta repelli ꝙ qñ instrumenta producuntur nimis in fine temporis possunt repelli.

2 ☞ Quantũ tempus requiratur ꝙ appellans fuerit impeditus infra annum ad hoc vt detur secundus.

3 Appellatus non petit executionem sententie propter desertam appellationem nisi lapso biennio.

4 Appellatus non potest exercere appellationem absente appellatore nisi circa finem biennij.

5 Absens condẽnatur in expẽsis etiam si pro eo feratur sententia in penam contumacie ꝛ quid si fuit presens.

6 Si proceditur ad instantiam appellati contra appellantem absentem debet appellans citari et si comparet contestatur lis si non comparet proceditur etiam lite non contesta. et si feratur sententia vltima die contra appellantem an sit necessaria citatio. ꝛ vide nume. 8.

7 Si in secundo anno interueniat impedimentum appellanti: an tempus impedimenti computatur in tempore.

1 **Si qui appellat.** † Tempus appellationis prosequende ꝛ finiende est hodie annus: ꝛ ex causa impedimenti biennium ꝛ appellatus absente appellante circa finem anni potest comparere: et prosequi appellationem citato appellante. Sed appellans quoq; comparere põt: ꝛ lapso anno si causa non fuit expedita. videtur appellatio deserta absens condẽnatur in expensis. h. d. Corrigitur ergo. l. C. que ponebat quatuor fatalia in primo anno. in. iiij. tempora per lapsum quorum vel alterius eorum deserebaꝛ appellatio hodie per hanc auẽ. cessant ista fatalia. qꝛ sufficit qꝺ infra annum vel ex causa impedimenti biennium appellans incohoauerit: ꝛ finiri fecerit causam.
2 † Sed est dubium quantum tempus requiritur ꝙ fuerit impe-

ditus infra primum annum ad hoc: vt detur secundus videtur quod toto anno debeat esse impeditus: quia quando fit restitutio temporis non restituitur nisi tantum quantum est illud in quo fuit impeditus: vt in .l. sed si per pretorem. §. si ferie. qui. ex cau. maio. si ergo esset impeditus per .viij. dies non deberet restitui totus annus: sed .viij. dies tantum. breuiter Innocen. in c. ex relatione. de appel. dicit quod etiam si fuit impeditus: vna tantum die restituitur integer annus. et ita intelligit illum tex. nec ob. contrarium: quia loquitur de restitutione que fit per iudicem hic de illa que per legem fauorabilior est: mitius enim agitur cum lege quam cum ministro legis. Et hoc idem vult glos. in. c. si electio. de elec. lib. vj. et Ange. dicit se ita consuluisse in .l. et ideo excitatur. de verbo. obliga. Sali. dicit hoc verum quando erat vltima dies primi anni cuius negligentia importabat effectum totius temporis: alias distinguit an impedimentum proueniat ex conuentione partium: et non restituitur nisi tantum tempus quantum fuit impeditus. vt. j. in auth. sed si in medio cause. Sed si sine conuentione partium: tunc si prouenit ratione feriarum solenium nihil restituitur: quia potuit prouidere: si autem occasione feriarum repentinarum quia non poterunt preuidere: tunc potest procedere quod dixi vt sufficiat modicum im-

3 pedimentum: vt detur integer annus. ¶ † Item not. hic quod appellatus non petit executionem sententie propter desertam appellationem nisi lapso biennio. licet per lapsum anni si nullum interuenit impedimentum poterit esse deserta: quia alius annus non datur nisi ex causa impedimenti: sed quia sufficit paruum impedimentum non est securus prius impetrare execu-

4 tionem. ¶ † Item not. quod appellatus non potest exercere appellationem absente appellatore nisi circa finem biennij. sed ante hanc auth. ipso absente non poterat quoquo modo prosequi. vt j. tit. j. l. fi. §. illud. appellator vero poterat et potest quandocunque

5 prosequi. ¶ † Item nota quod absens indistincte condemnatur in expensis etiam si pro eo feratur sententia in penam contumacie. Sed si fuisset presens distingue aut obtinuit et tunc nullus condemnatur: ipse non quia obtinuit: appellatus non: quia iustam causam habuit propter sententiam pro se latam secundum Ja-

6 co. but. ¶ † Item no. dum dicit vt reus queratur. quod si proceditur ad instantiam appellati contra appellantem absentem debet appellans citari: et si comparet contestaretur lis. si non comparet proceditur etiam lit. non contesta. Sed quid si feratur sententia vltima die contra appellantem: an sit necessaria citatio. Dic quod sic quia iste terminus datur a lege: sed si daretur ab homine vltima dies haberet vim peremptorij et citatio non esset necessaria. et ita tenet Bal. in .l. si de meis. §. fina. de arbi. et l. admonendi. de iureiuran. post princi. per vnam col. vel duas. ita consuluit Bal. in primo anno quo applicuit Papie. sed omnes alij consuluerunt contrarium. et ita fuit obtentum contra suum consilium. et fuit valde turbatus: et facit hic mentionem quia non dixerat de capite suo: sed propter decisionem Bar. quam tenet Specu. in titu. de sen. §. nunc videndum. ver. illud autem. Posset tamen dici quod in alijs terminis loquitur: non enim dicunt quod non sit necessaria citatio. sed terminus fixus instantie a partibus habet vim termini peremptorij ad probandum: et si pars non probauit: licet alium terminum non habuerit a iudice potest altera pars absolui: quia actor probauit: non tamen dicit quod in hac solutione non requiratur partis citatio sicut dicit Bald. et Salic. hanc partem tenet contra Bald.

7 ¶ † Ultimo querit hic: glossa. hic loquitur quando interuenit impedimentum infra primum annum vt propter modicum impedimentum detur biennium. Quid si in secundo anno interueniat impedimentum. Respondetur quod aut a iudice: et tunc tempus impedimenti non computatur in tempore prosequende appellationis: et sic tempus non currit per auth. item si appellatione. j. e. tit. et quod ibi not. Sed si fuit illatum non a iudice computatur in termino: et si deseritur appellatio: tamen potest peti restitutio in integrum ex clausula generali si qua mihi causa et c. posita. ff. ex quib. cau. ma. l. j. in fin. et tunc restituetur tantum tempus quantum fuit illud in quo fuit impeditus et non vltra: vt dixi. s. quia ista restitutio fit ab homine non a lege. Et vide quod no. in. c. ex relatione. de ap. et in Specu. e. tit. §. nunc breuiter. ver. premissa. cum seq. ¶ Ultimo Bar. hic tenet quod tunc propter impedimentum contingens in primo anno datur annus secundus quasi reliquum quod restabat de primo anno non erat sufficiens ad finiendam causam: alias imputandum esset appellanti. quare non obstante impedimento non fuit prosecutus postquam

8 poterat prosequi cum effectu. ¶ † Item dicit quod non sufficit appellato comparere circa finem temporis nisi faciat citari aduersarium personaliter vel etiam in curia vbi vertitur causa appellationis: licet ibi non habeat domum vel domicilium. Si autem faceret ipsum citari in domicilio proprio ad domum tunc posset appellatus comparere etiam ante finem temporis. p auth. qui semel. s. quomodo et quando iudex.

1 ¶ Tempus appellationis prosequende quando incipiat currere. et nume. 2.

2 An possit de consensu partium prorogari: et quid de tempore instantie cause principalis.

3 Compromissum potest fieri duraturum quousque vixerint arbitratores et quousque durat compromissum an currant fatalia. et nume. 1.

4 Quod plura sint tempora appellationum: et que sint.

1 **Si tamen.** † Iste tres auth. veniunt ad limitationem auth. precedentis. vbi datur annus: et ex causa biennium. ista ponunt tres casus in quibus tempus ipso iure non currit: et appellator conseruatur illesus. Primus ponitur in ista auth. que est no. scilicet quando partes pendente lite facerent compromissum super lite nam quousque durat compromissum non currunt fatalia de quibus in auth. prece. sed finito compromisso possunt redire ad litem

2 et ad appellationem. concor. cle. quamuis. de appel. † et per hoc videtur quod tempus appellationis prosequende possit de consensu partium prorogari. et hoc expresse no. in. d. cle. tamen ista auth. loquitur quando consentiunt compromittendo. Nam tunc ideo non currit: quia quotidie litigant coram arbitris. vnde non potest eis imputari negligentia: vt in .l. cum qui. et .l. contra maiores. s. de inoffi. testa. Sed si non compromittunt tamen conueniunt quod tempora non currant vsque ad tantum tempus: tunc cessat dicta ratio: et tamen adhuc videtur quod non currant per ea que not. quod tene menti. et vide quod nota. in addi. Specu. de appe. §. nunc breuiter. quia fuit questio Richar. malum. an iudex de consensu partium possit prorogare tempus instantie cause principalis. Constat enim quod tempus instantie principalis cause non: vt .l. properandum. cum ibi not. s. de iudi. et vide. c. si compromissarius. de electio. lib. vj. in princi. et quod ibi not. in glo. ¶ Alius casus ponitur in auth. sed lis. quando causa est consistorialis id est tractanda in consistorio principis: quia tunc non currit tempus appellationis prosequende nisi postquam princeps commiserit eam tractandam secundum morem curie. Hoc tamen declara vt in gloss. quando appellator notum fecit hoc principi: alias secus. ¶ Tertius casus ponitur in auth. item si appellatione quando sterit per iudicem vt quia fuit requisitus: vt procederet et non processit: quia non currit ipso iure tempus. ¶ Circa quod nota quod aut loquimur de tempore actionis: et tunc si per iudicem stat currit mero iure: sed datur restitutio vt in .l. sed et si per pretorem. quib. ex cau. ma. Aut loquimur de tempore instantie cause principalis et tunc currit: nec datur restitutio: vt in .l. properandum. s. de iudic. Aut de tempo. cause appel. et illud non currit ipso iure: vt hic dum dicit quod nullum fit preiudicium parti. nam si curreret et erat necessaria restitutio fieret preiudicium. Et ratio diuersitatis: quia maius vertitur periculum in tempore appellationis prosequende: quia ipso lapso perit instantia et etiam ius partis. Sed lapso tempore instantie cause principalis non perit ius: quia possunt de nouo inchoari secundum Jacob. butr. Ad hoc glo. in auth. de his qui ingre. ad appel. §. si vero. quicquid glo. dicat hic et nota. in autenti. si tamen. in medio. dum dicit. mote vel non mote. nam ex hoc quod dicit non mote: apparet quod tempus appellationis prosequende incipit tempore appellationis interposite: licet

3 non fuerit inchoatus processus. ¶ † Item nota in fin. dum dicit: decies millies. quod potest fieri compromissum duraturum quousque vixerint arbitratores: ideo si duo habeant lites: et sperant in futurum habere occasionem forte alicuius hereditatis possunt facere compromissum in aliquos perpetuo duraturum: vt quoties in aliqua dissensio oriatur inter eos illi ha-

4 beant arbitrari. tene menti quia est vtile hoc. ¶ † Ultimo recolligendo ista tempora notandum est quod plura sunt tempora appellationum scilicet tempus interponende appellationis: et istud erat olim triduum vel biduum: vt in .l. eos. §. pe. s. ti. j. hodie. x. dierum siue appellet a diffinitiua siue ab interlocutoria: et siue in iudicio siue extra: vt in auth. hodie ibi posita. et circa hoc nihil est immutatum per istas auth. Aliud est tempus petendorum et concedendorum apostolorum. et istud erat et hodie tempus. xxx. dierum. vt in l. quoniam iudices. et .l. iudicibus. s. titulo. j. et in isto idem: et nihil innouatur per has auth. Item in tertio est tempus quod datur arbitrio iudicis appellanti intra quod debeat se presentare iudici appellationis de quo in .l. presens. que est. l. v. s. titu. j. et idem vt etiam hodie nihil innouetur. Est et aliud quartum intra quod debeat proponi querela de iudice non recipiente appellationem et denegante dare apostolos. de quo. s. titulo. j. si appellationem: et idem vt nihil innouetur. Erat et quintum tempus intra quod debebat processus appellationis inchoari

de quo

ri de quo in. l. ij. §. eodem. Item ⁊ aliud infra quod debebat fieri prosecutio: et terminari causa. de quo in. l. fina. §. illud. ff. eodem. ⁊ ista sunt hodie correcta per aut. ei qui. quia erant plura fatalia: sed hodie nõ sunt nisi duo. scilicet annus. ⁊ ex causa biennium.

2 ☞ Ueritas potius colligitur ⁊ habetur ab exercitatis ⁊ expertis q̃ a non expertis.

3 Qualiter dicatur articulus omnino nouus qui non debeat admitti in causa appellationis.

4 Post didicita testificata vel post publicationem process⁹ an possint testes p̄duci sup eisdem articulis vel directo contrarijs in eadem instantia vel in diuersa.

1 **Ex hanc.** † In causa appellationis potest vtraq; pars non allegatũ in causa principali allegare ⁊ nõ probatuz probare. hoc. d. Et est. l. famosa ⁊ vulgaris. Et dicit Cyn. quod stat hic sicut lilium inter spinas. quia huius titu. ll. nihil valent hodie excepta ista. l. exceptis aut. Et continet tres partes. Primo dicit quod nõ allegatum in causa principali potest allegari dũmodo non sit omnino nouum: ⁊ in primo iudicio non deductũ sed sit ab illo quod erat deductum dependens: ⁊ hoc vsq; ibi: sz ⁊ si. Secundo quod nõ probatum potest probari vsq; ibi. Quo exercitatur ⁊c. Tertio redditur ratio ad vtrũq;. ¶ † Et ex isto
2 vltimo not. quod veritas potius colligitur: ⁊ habetur ab exercitatis ⁊ expertis q̃ a non expertis. Et pone exemplum in persona partis actoris si egi contra te ad. c. ⁊ tu opposuisti exceptionẽ pacti de non petendo. Ego vero cum haberem replicationem alterius pacti postea facti de petendo eam non opposui. certe potero opponere in causa appellationis. Idem si opposui ⁊ nõ probaui potero probare in causa appellationis: quia iste articulus non est omnino nouus: sed concernens articulum in prima causa deductum. Et econuerso in reo si nullam exceptionez opposuisti cum haberes: ⁊ in causa appellationis vis opponere: quia hoc tendit ad infirmandum intentionem meam deductã in primo iudicio non dicitur res omnino noua. ideo debes admitti. ⁊ si nõ probasti in primo iudicio poteris probare in scdo.

3 ¶ † In ista. l. sunt due glo. vna incipit. id est nouiter acquisituz que intendit ad declarandum qualiter dicatur articulus omnino nouus qui nõ debeat admitti in causa appellatiõis: ⁊ in effectu ponit plura exempla. primum exemplum est quando variatio ⁊ nouitas tpis: vt si egi cõtra te. ad. l. que dixerã me tibi mutuasse: ⁊ tamen non mutuaueram sed post litem contestatã mutuaui succubui. nec mihi profuit mutuum postea factum: quia super illo non fuerat lis contesta. et sic non poterat fieri sententia virtute primi libelli: sed erat opus noua interpellatione et nouo libello vt in. l. nõ potest videri. ff. de iudi. Certe si in causa appellationis volo pro me ferri sententiam ratione dicti mutui postea facti: et ipsum deduco in iudicium non debui audiri quia est articulus omnino nouus in quo sententia primo lata non facit mihi preiudicium: quia possum de nouo agere: et super eo. litẽ contestari: hoc verum nisi nouus articulus habeat retrotractum vel si egi pignoratitia ad rem obligatam anteq; soluerem debitum: et sic debebam succumbere: vt in. l. si rem. §. omnis. de pigno. acti. si postea lite pendente soluo debet hoc mihi proficere: vt pro me sententia feratur: quia ista solutio retrotrahitur: ⁊ sic videtur esse facta anteq; agerem: et iste est casus in dicta. l. si rem. §. fin. de pigno. actio. ⁊ sicut in causa principali debuit mihi prodesse: ita in causa appellationis possum allegare hoc: ⁊ petere pro me sententiam ferri virtute primi libelli: quia non est articulus omnino nouus: sententia tamen absolutoria lata hic super primo libello non faceret preiudiciũ in hoc. Secundo modo exemplificat in nouitate rei si primo petebam equum ⁊ succubui nunc in causa appellationis peto bouem: nã bos nunq; fuit petitus et sentẽtia lata super equo etiam si trãsiuisset in rem iudicatam non preiudicaret in boue ideo non debeo admitti ad hoc proponendum. licet forte errassem: et quia credebam mihi deberi equum: sed bos debebatur: sed non sufficit vt possim consequi sententiam super boue. Tertio ponitur exemplum in nouitate cause si primo petij librum ex causa depositi et quia non potui probare fuisti absolutus et appellaui in causa appellationis volo petere ex causa commodati: quia non fuerat deducta in primo iudicio. certe non possum nec sententia lata in illa causa preiudicat mihi in noua causa. debeo ergo de nouo agere et deducere nouam causam ⁊ super illa contestari litem. Et in effectu secundum Iaco. but. illa dicitur causa vel articulus in quo sententia primo lata nõ facit preiudicium nec parit exceptionem rei iudicate: et illa non potest deduci in causa appellatiõis: sed debet lis de nouo agitari. Si autem esset talis in quo sententia faceret preiudicium ⁊ pareret exceptionem rei iudicate non diceretur articulus nouus sed descendens vel oriens ex prima. et ista est bona doctrina. Alia gloss. si. magis concernit secundum dictum huius. l. dicit quod non probatum potest probari. nam videtur contrarium. postq; enim sententia lata est a qua fuit appellatũ testatiões recepte in prima causa fuerunt publicate. iuxta nota. in. l. prolatam. §. de sent. Et si non probant intentionem producentis nõ debet posse alios testes producere propter timorem subornationis: vt. §. de proba. aut. qui semel: ⁊ in corpore vnde sumitur.

4 † In glo. sunt plures opi. puta quod hoc debeat intelligi quando in prima instantia fuerũt producta instrumenta ⁊ nõ testes. Sed finaliter glo. tenet qd̃ contrariũ loquatur in eadẽ instãtia sed quãdo nouatur instantia etiam post didicita testificata. vel post publicationem p̄cessus possunt testes induci per hanc. l. q2 instantia cause appellationis est diuersa ab instantia cause principalis. vt in. l. ita demum. de procuratori. Breuiter canoniste tenent contrarium: quia eadem est ratio ⁊ idem timor subornatiõis viget in causa appellationis vnde tenet quod super eisdẽ articulis vel directo contrarijs: non possunt testes produci. sed sup diuersis dependentibus: tamen a primis vel a materia deducta in primo iudicio bene possunt produci: vt in cle. fina. de testi. ⁊ in. c. fraternitatis. extra eo. ti. Legiste communiter dicũt quod ius canonicum seruetur in terris imperij. Bart. ⁊ moderni tenent semper ius canonicum fore seruandum. ⁊ ita communiter seruatur. ⁊ licet docto. multa dicant ista est cõclusio quod post didicita testificata: vel post publicationem processus: nec in eadem instantia: nec in diuersa possint testes produci super eisdem articulis vel directo contrarijs. Nec obst. l. fina. §. de testi. in qua fundabatur opi. glo. de diuersitate instantiarum: q2 ibi alia instantia non fuerat coram arbitris. Predicta vera si examinatio fuit rite recepta vel facta alias post didicita testificata admitterentur testes. vt in. d. clemen. fina. de testi. in verbo rite receptis a contrario sensu. Item predicta vera quando attestationes recepte reperiuntur: sed si essent perdite iterato possent testes examinari: vt in. l. qui per salutem cum ibi not. de iureiu. Cetera vide hic per docto. qui multa tangunt: ⁊ maxime. Bal. ⁊ Sali. ⁊ Bald. imitatur mouendo plures questiones sup eo quod dixi ad cognoscendum: an sit nouus articulus vel dependens a prima materia: et sic an debeat audiri vel obstet exceptio rei iudicate.

2 ☞ Partes possunt renunciare p̄ pactum appellationi fiende etiam anteq; feratur sententia.

Quid in pacto p̄ qd̃ renuncietur reductioni ad arbitriuz boni viri ad sententiam arbitratoris.

3 Appellator pōt inchoare litez appellato absente nec tunc requiritur litis conte. ⁊ qd si ambo sint presentes an requiratur.

Quid in causa nullitatis.

4 Quando incipiat currere tempus appellationis prosequende.

1 **Cum anterioribus.** † Lex ista primo loqtur in tempore initiandi processum coram iudice appellationis. de quo habetur in. l. ij. §. eod. Et corrigit illaz in duobus. Primo quia ibi variabatur tempus quo qualitate iudicum a quibus erat appellatum. hic statuitur quod soluz varietur pro varietate locorum in quibus data est sententia a qua fuit appellatũ. et dicitur quod tempora de quibus in principio illius. l. videlicet sex menses pro primo fatali. et alij tres pro alijs tribus. et etiã alij tres ex reparatione concessa a principe locum habeant decetero quando appellatur a iudicibus istarum prouinciarum de quibus hic: non autem pro varietate iudicum a quibus appellatur sm̃ q ibi dicebatur: ⁊ hoc vsq; ad versicu. et cum antea. ibi corrigitur in alio: quia illa vltima dies illorum terminorum erat dies fatalis. et sic erant quatuor fatalia. ⁊ cum ex hoc resultaret damnuz in multis propter breuitatem temporis statuitur qd̃ vltima dies non sit fatalis sed iiij. ante: ⁊. v. post. ⁊ sic. x. vna cum vltima dicãtur fatales. ⁊ hoc vsq; ad versi. in his. ibi corrigit. l. in offerendis. §. titu. j. que. loquitur in tempore appellationis introducende. nam iudex a quo appellabatur poterat assignare terminum appellanti infra quem possit se presentare coraz iudice ad quem cum actis ⁊ apostolis concessis: et si hoc non faciebat censebatur renunciasse appellationi nisi ex iusta causa intercedente. vt. §. titu. j. l. preses. cum ibi no. ⁊ illud non corrigitur: sed si iudex non assignat terminum habebit terminum biennij: vt in. l. in offerẽ. ⁊ istud corrigitur: et loco biennij assignatur hic annus et dicitur qd̃ appellatus potest ipsum preuenire et introducere appellationem etiam per prius et hoc vsq; ad versicu. si tamen in sacro. illa loquitur in tempore appellationis prosequende. et dicitur quod quando vertitur appellatio coram principe. et quod tũc nulla tempora sunt statuta propter occupationes quas habẽt

principes existentes coram imperatore cum quibus ipse delibe rabat quia non semper possunt haberi. Si autem vertatur co= ram inferiore a principe: tunc datur annus intra quem si pro= bat se fuisse impeditum ⁊ fuisse diligentem datur alius annus licet olim si appellans introduxerat: ceperat pro se procedere: postea negligebat: causa longo tempore durabat: quia appella= tus non poterat prosequi absente appellatore licet hodie pos= sit: vnde quia hoc erat inconueniens statuit ꝙ si appellator nõ prosequatur infra annum: nec etiam appellatus appellatio sit deserta nisi probet se summa ope fecisse quod potuit maxime ꝙ
2 determinaretur. ¶ † Ultimo dicitur ꝙ partes possunt renun= ciare per pactum appellationi fiende etiam anteꝗ̃ sententia fe= ratur ⁊ hoc dicit tota. l. Quid ergo addit aut. ei. qui. vbi datur
a annus et ex causa biennium[a] sicut hec. Respondeo quia non ex= pedit appellanti tam exacte probare de impedimento contin= gente infra annum sicut hic dicitur summa ope ⁊c. nam modi= cum impedimentum sufficit ad dandum sequẽtem annum. De eo autem ꝙ vltimo dicitur hic ꝙ potest renunciare appellatio= ni interponende. vide glos. que in. l. tale pactum. §. qui prouo= cauit. ff. de pac. ⁊ Barto. in. l. si conuenerit. de re iudi. sed si non fieret per pactum: sed per renunciationem que consistit in volũ tate vnius pactum vero in consensu duorum an valeat Jacob. de are. ⁊ Bald. in. l. j. ȷ̃. de pactis. in. iij. col. dicunt quod non ni= si in iudicio. ⁊ not. ff. a qui. appe. non licet. in. §. j. ¶ An autem valeat pactum per quod renuncietur reductioni ad arbitrium boni viri a sententia arbitratoris. vide Dyn. ⁊ Bald. in. l. qui=
3 dam cum filium. de verbo. obli. ¶ † Circa. §. illud tanguntur ali qua per gloss. Primo enim dum dicitur siue vna ex parte. not. ꝙ appellator potest inchoare litẽ appellatore absente: nec tunc requiritur litis contesta. si autem sunt ambo presentes bene re= quiritur vt in. c. per tuas. de appel. ⁊ vide bonam glos. in. c. per venerabilem. qui filij sint legiti. Quid autem ĩ causa nullitatis. vide Bald. in. l. ab eo. quomodo et quando iudex. in. iij. colũ. et Joan. an. in. c. raynaldus. de test. ⁊ Archi. in. c. ij. de iura. calũ. ⁊ in Spec. de lit. contest. §. nunc videndum. ver. sed nunquid in causa appellationis. ⁊ in decisio. Rote. x. Requiritur tamen ci= tatio partis quando proceditur illa absente. alias non dicitur
4 initiata. vt in glos. quam tene menti. ¶ † Item secundo tangit aliã glos. quando incipit currere tempus appellationis prose= quende: an a die late sententie an a die appellationis interpo= site: an a die inchoati processus. Glos. tangit hic. ⁊ fuit questio disputata per Jo. an. de qua ipse facit mentionẽ in cle. sicut. de appel. ⁊ recitat. v. opi. Communiter tenetur ꝙ a die interposi= te appellationis. de quo est text. hodie in. d. cle. ⁊ hodie de iure ciuili probatur in aut. ei qui. et in aut. sed in medio. dum dicit Uel non mote. vt ibi dixi.

¶ Biennium. Ad[de] cle. appellan[ti] [in] ⁊ ibi docto. de [a]ppel.

¶ A snia nulla [A]dde. l. q̃dã mu[li]er. fami. her. et [i]n. l. cornelia. de [i]ure patro.

¶ Quando prouocare non est necesse. Rubrica.

2 ☞ Sententia secunda an ⁊ quando valeat licet sit contraria prime ⁊ valide.
3 Quid si essent conformes an ambe valerent.
4 Si a snia nulla fuit appellatũ de facto: ⁊ lata snia contra appel lantem quod male appellauit q̃ non erat necesse an per hoc sen tentia reconualescat.
5 An valeat appellatio si quis dicat dico sententiam nullam: ⁊ si qua est appello.

¶ Item ⁊ tertio [a]dde tex. ĩ. c. sua [n]obis. de appel. Bal. in. c. signifi [c]antib[us]. in fin. de [o]ffi. deleg. Bar[ba]. in rub. de fo[r]o cõpe. in. vj. co[l]ũ. idẽ Barb. cõs. [x]xj. incipit. bene [ten]eñ in. j. co. j. iij. volu.

1 Latam sententiam. † Sente= tia diffi= nitiua lata contra aliam sententiam validam ⁊ que transiuit in rem iudicatam est ipso iure nulla: nec est necesse ab ea appellare ⁊ exceptio nullitatis impedit executionem sententie si of= fertur parata probatio nullitatis. hoc dicit. Et primum dictũ forte non est alibi: quia ex hoc solo redditur sententia nulla que est lata contra aliam sententiam. Alia duo dicta quod a senten
b tia nulla[b] non sit necessaria appella. in multis legibus habetur ⁊ maxime in isto titu. quia appel. fit ad rescindendum. sed si sen tentia est nulla amplius rescindi nõ potest. Itẽ qd̃ exceptio nul litatis tunc impediat executionẽ quando offertur parata pro= batio similiter alibi habetur. qd̃ dic vt in. l. iij. §. condemnatum ff. de re iudi. per Barto. in. l. satis aperte. ȷ̃. de fal. ⁊. ȷ̃. si ex fal. in stru. l. fi. in fi. sed etiam si non offerretur parata probatio: si ta= men executio esset irretractabilis debet retardari quousꝗ̃ cau= sa nullitatis esset finita: vt si quis esset condemnatus ad mortẽ ⁊ diceretur sententia nulla. nam non debet interim fieri execu= tio: q̃ si pronunciaretur nulla non posset retractari scd̃m Ang. sed etiam si offeratur parata probatio: non semper impeditur executio: sed ita demũ si non sunt late tres sententie diffinitiue conformes. Si enim essent late non posset impediri executio; sed causa nullitatis differretur quousꝗ̃ executio facta foret vt in cle. j. de re iudi. que addit istum casum ad iura vetera nisi alle garetur ex defectu iurisditionis: quia tunc supersederetur in executione quousꝗ̃ causa nullitatis esset finita. vt not. in cle. j.
2 de sequestra. pos. ⁊ fruc. † Primum autem dictum ꝙ sententia hec sit nulla: q̃ lata contra alteram sententiam recipit varios intellectus. Bar. enĩ intelligit hanc. l. quando secũda sententia fuit lata virtute eiusdem processus quo fuit lata prima. si enim virtute noui processus tenet qd̃ non sit nulla sicut nec est nulla quando lata contra iuramentum. vt. l. nã ⁊ postea. §. si damna tur. de iureiur. et sicut sententia tendit ad finiendas lites: ita ⁊ iuramentum vt sit litium finis. Certe licet hoc in se sit verum ꝙ sententia lata virtute eiusdem processus sit nulla: q̃ per pri= mam sententiam erat processus annihilatus. vt patet in. l. iiij. ⁊. l. cum apud. iud. sol. q̃ per primam sententiam liberantur fi= deiussores iudiciales: q̃ ꝓcessus erat finitus. l. grege. §. ⁊ post litem. de fideiuss. tamen q̃ntum ad hanc. l. iste intellectus non est bonus: quia tunc non esset nulla ex eo qd̃ esset lata contra pri= mam. sed propter sui defectum: q̃ lata sine processu: et sine solen nitate debita. vt. l. prolatam. cum ibi no. de sen. nec valeret etiã si esset conformis cum prima: q̃ subesset eadem ratio cuius cõ= trarium tenet glo. j. in. j. q. Dic ergo eam habere locum etiam si sit lata virtute processus tamen eo casu quo sit contraria prime secus si ratione temporis posset excusari a contrarietate: vt si primo pronuntiauit rem esse tuam postea pronunciauit meam. nam ista possunt stare simul ꝙ tempore prime sententie res erat tua: tempore secunde erat mea: ⁊ sic vtraꝗ̃ sententia fuit bene lata: tunc ergo non haberet locum ista. l. imo secunda valeret: ideo docto. reprobant exemplum qd̃ ponit glo. j. in prin. debet ergo intelligi quando non potest defendi a contrarietate ratio ne diuersitatis temporis: vt si egi reivendicatiõe ex dominio ac quisito a titio ex cõtractu celebrato tali anno mense ⁊ die. ⁊ fuit pronunciatum pro te: postea ex eodem contractu egi: ⁊ pronun= ciatum est pro me: ista non possunt simul stare. ¶ Item requi= ritur qd̃ prima sentẽtia fuerit valida: si enim inualida valeret secunda contraria prime etiam si non fuit lata non pronuncia= to super nullitate prime: vt in. l. fi. ȷ̃. de sen. que sine certa quan ti. ¶ Item debet intelligi hoc quando non fuit lata prima vir= tute appellationis vel restitutionis in integrum: alias valeret secunda per quam reuocaretur prima etiam si fuisset valida: vt in toto titu. de app. ⁊. ȷ̃. si aduer. rem iud. per totum. ¶ Item habet locũ quando fuit opposita exceptio rei iudica. ex prima sententia: ⁊ iudex ea non audita ꝓnunciauit contrariam. Si autem exceptio non fuit opposita valeret secunda quia censere= tur illa exceptio sublata per secundam sniam sicut alie exceptio nes peremptorie: vt. l. perẽptorias. ȷ̃. sentẽ. rescin. non pos. ⁊ hoc probatur in. c. inter monasterium. de re indi. Si autem ille pro quo fuit lata prima scienter et dolose omisit illa vti sibi impu= tet. Item procedit quando causa nullitatis non fuit opposita: alias censeretur reprobata per id quod nota. in. l. fin. ȷ̃. de fide instru. ⁊ vide magnam ⁊ optimam distin. quam ponit Joã. an. in nouella vel in. d. c. inter monasteriũ. per quã declaratur ple= nissime iste articulus ⁊ in quo casu loquitur ista lex. ¶ Sunt et alij casus in quibus non procedit ista. l. imo valet secunda sen= tentia. licet sit contraria prime quando essent late in causa in qua sententia non transit in rem iudi. vt in causa matrimonia li. vt in. c. lator. de re iudi. ¶ Item ista. l. loquitur quando pri= ma lata erat pro reo: et secunda pro actore: si vero econuerso pri ma pro actore: secunda pro reo valet et imputet sibi actor quare postꝗ̃ habebat pro se sententiam quam poterat peti executiõi mandari iterum egit et posuit se in dubio. dum videtur renun ciasse victorie quam habebat. vt not. in. l. duobus. de excep. rei
c iudi. secũdũ Guli. de cug. ¶ Itẽ et tertio[c] quando esset lata in ter diuersas personas: quia non possent dici contrarie propter diuersitatem personarum s̃m Innoc. in. c. causam que. qui filij sint legi. ¶ Item qd̃ dixi. ȷ̃. qd̃ q̃n sunt late virtute eiusdem pro cessus: secunda est indistincte nulla siue contraria siue confor= mis sit: q̃ late sine processu per. l. prolatam. ȷ̃. de sentẽ. procedit nisi in eodem ꝓcessu porrecti fuerint libelli: vnus pro vna par= te alter pro altera. q̃ tunc si ferantur contrarie snie nulla earũ videtur esse sine processu. ⁊ ideo iudex non debet indistincte re= cipere tales libellos. Quod dic per cano. in. c. cum contingat.
3 de offi. dele. vbi per dñm Ant. de bu. ¶ † Ultimo dum glo. di= cit qd̃ quando sunt conformes valerent ambe qd̃ est intelligen= dum si late sunt virtute diuersorum processuũ. Glo. videtur vel le contrarium ĩ. l. si cũ exceptione. §. hec actio. qd̃ me. cau. quia dicit qd̃ super eodem non possunt esse due sententie diffinitiue quarum quelibet valeat: ⁊ pariat effectum sicut non potest qs decedere cum duobus testamentis validis quia vltimum sem= per derogat priori et idem tenet gloss. in. l. qui restituere. de rei vendi-

vendi. vnde reprobant plures hanc gloss. sed do. Rapha. dicit
eam sustinendam inuitis dentibus docto. reprobantium: quia si
primo egi: et fuisti absolutus postea iterum egi: et tu produxisti
sententiam absolutoriã necesse habemus dicere quod eodẽ mo-
do debes absolui. Si enim diceremus contrarium diabolitum
esset: et sic due erunt sententie diffinitiue conformes super eodẽ
4 quicquid alij dicant. ¶ †Nunc restat expedire gloss. s. que cõcer
nit secundum dictum quod est quando sententia est nulla an sit
necesse appellare: et posito quod non appelletur non habet effe-
ctum queritur ergo quid si fuit appellatum de facto: et lata sen-
tentia contra appellantem quod male appellauit: quia non
erat necesse an per hoc sententia reconualescat. Videtur quod
sic: quia in causa appel. sufficit pronunciare bene vel male appel
latum: et si pronunciatur male appellatum in consequentiam bñ
indicatum quod dic. vt. s. de appel. l. eos. et sic tacite censetur pro
nunciatum bene iudicatum: prima sententia licet nulla confir-
mata est: nec postea audiretur volens contrarium dicere: quia
res iudicata pro veritate habetur: vt in. l. res iudi. de regu. iur.
Glo. breuiter distinguit duos casus. Aut iudex appellationis
pronunciat eo modo quo debet: scilicet assignando causam qua-
re male fuit appellatum. s. quia non erat necesse cum sentẽtia esset
nulla et tunc clarum est quod non censetur sententia confirmata
sed potius declarata nulla: licet in contrarium faciat secundum
glo. l. iij. §. fin. rem ra. ha. vbi per appellationem solam censetur
quis confirmare sententiam a qua appellauit. Sed quod non
ob. quia ibi nõ confirmatur sententia quia erat valida respectu
illius contra quem erat lata: licet non faceret preiudicium alte-
ri cuius nomine lata erat: quia non dederat mandatum ad agen-
dum si ergo appellat talis sententia valida quo ad illum qui agit
sine mandato extenditur: et facit preiudicium appellanti. quia
appellando censetur ratificasse non sententiam sed factum pro-
curatoris que ratificatio trahitur retro: vt sit perinde ac si ha-
buisset mandatum ad agendum. Nos loquimur quando sentẽ-
tia deficiebat in substantia: et erat nulla non propter defectum
consensus partis: sed alia ratione vnde non confirmatur per so
lam appella. sed nec etiam per sententiam iudicis appellatiõis
quando exprimit causam quare male fuit appellatum et hoc est
clarum. Si autem dicit glo. non exprimit causam: sed simplici-
ter pronunciat male appellatum videtur pronunciasse bene iu-
dicatum: per ea que habentur in. l. eos. et per consequens confir
mabitur prima sententia nec poterit dici nulla subdit glo. ma-
xime eo casu quo appellans in libello appellatorio dixit senten
tiam nullam. et si qua erat appellat: quia cũ nullitas fuerit de-
ducta in iudicium simpliciter pronunciando male appellatum.
et per consequens tacite bene pnunciatum censetur reiecta cau
sa nullitatis in iudicium deducta: et sic amplius non potest al-
legari. Breuiter ista glo. reprehẽditur in duobus. primo dum di-
cit sententiam fore confirmatam: quia contrarium tenet. in. l. si
expressim. de appella. Item dum dicit maxime: nam istud ver-
bum non debuit apponere: quãdo enim fuit deducta: nullitas
bene potest procedere quod dicit glo. sed si non fuit deducta se-
cus: quia reperto quod sententia sit nulla videtur pronunciatũ
male appellatum ex illa causa: quia superfluo appellatum cum
sententia sit nulla potius quam eo quod fuerit bene pronunciatũ.
dic ergo quod simpliciter pronunciando male appellatum re-
perto quod sententia erat nulla censetur approbata per glos. que
est in. l. si expressim. sed potius ex illa causa fuisse pronunciatum
si aliud non apparet. si vero expresse pronunciat male appella-
tum et bene fuisse iudicatum tunc ex illa vltima parte bene cen-
setur approbata prima sententia nisi esset nulla propter errorem
iuris expressum quia idem effectus esset in hac vltima senten-
tia confirmante primam quia erat in prima sententia secundũ
Barto. Item censetur confirmata si causa nullitatis fuisset in
iudicium deducta vel in libello appellatorio vel alio modo et
super ea disceptatum quia censetur reiecta et non posset amodo
allegari nulla non dico tamen quod illa prima que erat nulla effi-
ciatur valida et ex ea oriatur actio sed oritur ex hac vltima con
5 firmante sm Salic. ¶ †Vltimo no. ex glo. pro eo quod est quotidie
in vsu quod valet appellatio si quis dicat dico sententiam nullam
et si qua est appello. et sic ambe ille vie que sunt inter se contra-
rie censetur intentate nam appellatio presupponit validitatem
sententie: quia tendit ad rescindendum: et id quando est nullum
rescindi non potest. Sed contra quia duo contraria simul in-
tentari non possunt propter hoc quidam reprobant et dicunt
hunc non procedere libellum. Innocen. tenet contrarium in ca
pitulo restitutus. de in integ. resti. et cõmunis practica est in cõ-
trarium. nec ob. contrarium. quia procederet quando simul in-
tentarentur vie contrarie. hic vero non simul seu conditionali-
ter introducitur causa appella. facit quod no. in. l. qui. de inoffi.
in si. de inofficio. testa. Sed tunc contra: quia si hoc est non po-
terit simul procedi super nullitate et super iniquitate: sed debe-
bit causa nullitatis per prius: et reperio quod non sit nulla perue-
nitur ad causam iniquitatis: tamen contrarium seruatur quia
simul proceditur super vtraque: et dicũt doc. quod vna et eadẽ est in
stantia vtriusque et sic seruatur tempus ap. prosequende. vnde si
non finiatur causa infra biennium fit preiudicium in causa nul
litatis: et etiam in causa appel. quia postea non poterit pronuncia-
ri super aliqua ipsarum. Breuiter gl. que est hic no. videtur sen-
sisse illud contrarium: et soluere voluisse dum dicit quod licet li
bellus incipiat in nullitate: tamen originalis causa est cã app.
principaliter enim voluit appellare et dicere sententiam iniquã
sed quia hoc esset superfluum si sententia esset nulla incipit a cau
sa nullitatis dicens dico sententiam nullam: et si qua est appello.
causa tamen principalis est appellatio. et causa nullitatis est ac-
cessoria. Quando autem vna est causa principalis: et altera inci-
dens et accessoria: licet videantur contrarie tamen propter hoc
non repellitur agens et hoc voluit dicere gloss. in effectu. Cete-
ra vide hic per Bart. et plenius per eundem in. l. si expressim. de
appella. ff. et per Joã. and. in. dic. c. inter monasterium. de re iud.

2 ☞ Si feratur snia contra aliquam reformationem nouiter fa
ctam an valeat.

1 **SI cum inter.** †Sententia que continet expressum iuris errorẽ est
ipso iure nulla: et sic non est necessaria appellatio: secus
si non exprimitur error: licet sit lata contra ius: quia
tunc valet: et est iniqua ideo nisi prouocetur transit in rem iud.
hoc dicit. Et hoc vltimum procedit nisi lata sit contra minorem
ex falsis allegationibus: quia tunc esset ipso iure nulla. vt. s. si ex
falsis allegatiõibus: in rubro et nigro vel nisi sit lata cõtra absen
tem ex falsis allegatiõibus vt in. l. si ptor. §. marcellus. ff. de iud. Itẽ
procedit quod hic dicitur in sententia diffinitiua in decreto ve
ro seu interlocutoria: sufficit quod sit lata contra ius: licet non
expresso iuris errore: vt in. l. si vero. §. frumentum. de fideicom.
lib. et. l. seie. et. l. si tutor. de tu. et cu. da. ab his. vt in. l. j. §. hec verba
2 ff. ne vis fiat ei. ¶ †Contra primum tamen dictum gloss. oppo-
nit. de. l. cum prolatis. ff. de re iudi. vbi valeat sententia licet cõ-
tineat expressum iuris errorem. et soluit pluribus modis. Vera
so. est quam tenent docto. que ponitur per gl. in. l. contraria: quia
ibi illud ius non erat clausum in corpore iuris hic secus. et ideo
si feratur sententia contra aliquam reformationem nouiter fa-
ctam. et non clausam in corpore statutorum talis sententia va-
leret: quia tale ius non est notorium et ita probat. l. contraria.
Quidam tamen dicunt hoc verum quando non est lata in loco
vbi facta sit illa reformatio. alias secus: quia tunc esset notoria
licet non esset clausa in corpore statutorum cum fiat in consi-
lio quod representat totum populum: vt not. in. l. ij. ff. que sit
long. consue. contrarium puto. alias locum raro haberet quod
dixit hic licet enim consilium representet totum populum ta-
men ibi non est totus populus: sed quidam numerus consilia-
riorum nisi fuisset factum in adunantia generali: et vide Bart.
in. d. l. cum prolatis.

2 ☞ Quando sententia vel actus non valet appellatio est su-
perflua.

1 **SI vt proponis.** †Causa preiudicialis quousque pendet impe
dit exerceri alias particulares: ideo si exercentur nõ
2 valent nec est necessaria appellatio. hoc dicit. † Et
quasi omnes. ll. huius titu. tendunt ad hoc quod quando sentẽ
tia vel actus non valet appellatio est superflua: et licet non fiat
non preiudicatur parti. nam in casu huius. l. questio decuriona
tus est preiudicialis ad alias particulares: quia nisi quis sit decu-
rio nõ potest vocari ad officia publica. secus si sit: si ergo aliquis
vocatus est ad decurionatum: et ipse appellauit. et sic pendet ista
questio si ea pendente eligatur ad aliud officium: vt ad duumui
ratum non valet vocatio nec est necessaria appellatio: si enim va
leret fieret preiudicium questioni decurionatus: quia presume-
retur decurio cum aliter nõ posset esse duũuirator: et hoc fieri nõ
possit imo econuerso illa pendente non potest procedi ad alias
electiones particulares dicuntur autem decuriones consiliarij
ciuitatis.

2 ☞ Si plures sunt delegati in vna causa et vnus eorum deficiat
vt quia moriatur an expiret iurisditio omnium.
3 Si omnes interueniunt et ferant diuersas sententias que sentẽ
tia seruabitur.
Quid in iudicibus ordinarijs.

1 **CUm magistratus.** †Cum plures sunt delegati
in vna causa sententia lata ab vno vel ab aliquibus
ex eis non interuenientibus alijs est ipso iure nul
la ideo necessaria non est appellatio. hoc dicit. Sed quare est

nulla cum quilibet eorum videatur habere iurisditionem insolidum: quia iurisditio est ius incorporale ꝙ diuidi nō potest. ergo transit in quēlibet insolidum: vt materia seruitutum: vt. l. stipulationes. ff. de verb. obli.

2 †Respondeo quia licet istud esset verū tamē exercitiū iurisditionis non transit in quēlibet insolidū sed in omnes simul ideo debent omnes iteruenire. ⁊ si vnus solus deficeret vt quia moreretur expiraret iurisditio omnium ⁊ in. c. vno delegatorum. de offi. dele. licet quedā dicant ꝙ non expiret. sed expectatur ꝙ alius loco eius subrogetur. quod nō est

3 verum. vt in. d. c. †Quod autem si omnes interueniunt tamē ferunt diuersas sententias: quia vnus absoluit alter condemnat. Dic tūc ꝙ si aliqua illarum lata est a maiori parte illa seruatur: si autem equales sunt proferentes tunc prefertur illa que fauorabilior est. vt lata pro libertate vel lata pro reo absolutoria. Si non apparet que sit fauorabilior valet illa quam approbauerit delegatus si erant iudices delegati. si autē ordinarij tunc aut erāt plures. vt vniuersi ⁊ valet illa que lata est a maiori parte. et vocatur maior pars ſm consuetudinem ipsorum in alijs actibus: vt si causa fuit commissa collegio priorum vel alicui capitulo. Si autem erant plures: non vt vniuersi: sed vt singulares distinguitur. Aut inceperunt simul omnes cognoscere. ⁊ simul debent omnes pronunciare. alias non valeret. Aut aliqui tantum. ⁊ tunc quando omnes sunt ordinarij quilibet habet iurisditionem. ⁊ etiam exercitium insolidum nisi aliud appareat vt in. l. j. de offic. consul. tunc valebit sententia illius vel illorum qui inceperunt: que omnia dic plenissime per Bart. post glo. in l. pomponi⁹ scribit. alias incipit si vni. ⁊. l. inter partes. ⁊. l. duo. ff. de re iudi.

1 **Certa ratione.** †Impositio mulcte vltra q̄ iudex possit ex sua iurisditione est ipso iure nulla. hoc dicit. Vel sic. Vbi iudex excedit metam sue iurisditionis non valet sententia ipso iure. Et premitte id quod habetur in. l. eos. §. de modo mulc. quia aliqui iudices possunt in plus mulctare aliqui in minus. Si ergo aliquis iudex poterat mulctare vsq; in. x. ⁊ mulctauerit in. xv. ipso iure nō valet non solum in. v. que sunt vltra suam iurisditionem. sed etiam in totum est nulla. quia sentētia est indiuisibilis: ⁊ nō potest pro parte valere quādo est vnus articulus vel vna res vel summa: vt. l. in hoc iudicio. ff. fa. her. ad quod vide quod no. per glo. ⁊ docto. in. l. fi. ff. de iurisdi. om. iudi. ⁊. §. de re iudi. l. ij. Glo. oppo. de. l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de infa. Et soluit distinguendo inter mulctam ⁊ penam. Tu dic qd̄ ibi poterat ex virtute sue iurisditionis nō solum cōdemnare in duplum: sed etiam in quadruplum. vnde si cōdemnauit in quadruplum cum deberet condemnare in duplum valet sententia licet sit iniusta. hic non poterat mulctare in tanta q̄titate q̄ta mulctauit ex virtute sue iurisditionis: vnde quia sicut non potest valere in eo qd̄ est vltra sequitur qd̄ nec valet in eo quod non est vltra propter naturam sententie de qua dixi: ⁊ sic inutile trahat ad se vtile: et adde quod not. per glo. §. de penis. l. incredibile.

2 Sententia lata non in termino peremptorij ad quem fuit quis citatus non valet.

Quid si feratur die sequenti.

1 **Cum non exeo.** †Sententia delegati lata extra tempus vel vltra tempus appositum in sua delegatione non valet tanq̄ lata a non habente iurisditionem: ideo ap-

2 pellatio non est necessaria. h. d. ſm vnum intellectū. †Secūdū alium dicit ꝙ sententia lata in termino peremptorij ad quem fuit citatus non valet. h. d. Prima lec. ꝓcedit nisi terminus fuerit prorogatus de cōsensu partiū: vt in. l. ij. §. sed et iudex. ff. de iudi. Secunda lec. ꝓcedit nisi lata sit die sequenti ad quem iudex potest contumacem expectare. vt in. l. consuluit. de offi. dele. Si ergo fuisti citatus ad heri de sero ad audiendam sententiam ⁊ non comparuisti ⁊ sententia feratur contra te hodie valet: sed si ferretur cras vel vlteriori die secus. ad quod vide. l. si vitem §. fin. quod vi aut clam. ff. ⁊ qd̄ ibi per Barto. Item quod hic dicitur de die idem de hora: vt si esset citatus de mane ⁊ feratur sententia de sero. vt in. d. l. si vitem. §. fi. Sed Bald. tenet hic: et dicit se consuluisse quod si citatus nō cōparet in termino: ⁊ fuit accusata eius contumacia possit' ferri sententia quandocunq; ipso vlterius nō citato: ergo postq̄ est contumax amplius nō est citandus.[a] Mihi videt hoc periculosum dicere. q: si non fertur sñia illa die vel sequēti dico ꝙ nō reputat̄ cōtumax ideo necessaria est vlterior citatio als nō valeret sentētia p. l. illā si vitē. §. fi. ⁊ vide gloss. insti. de verbo. oblig. §. omnis. q̄ mouet istud dubiū. Quando ergo debet sñia ferri si aliqs citatus est: vt compareat tali die. Respondeo pōt ferri vel de mane: vel de sero. Si autem erat consuetudo sedendi de mane: ⁊ de sero: et vtroq; tpe debet

Citādus. adde hic q̄ habes per Bar. ⁊ ibi late p alex. de imo. i addi. in. l. statulibe ris. §. stichus. ff. de statu li. Cur. a

citatus cōparere: ⁊ dz expectari vsq; ad vltimū extremū cum iudex vult recedere a tribunali: q: vsq; ad vltimū extremum habet de tempore comparendi.

2 Si ex pluribus iudicibus delegatis vnus tantum fuit corruptus an valeat sñia lata ab omnibus simul.

1 **Venales.** †Sententia lata a iudice corrupto per pecuniam est ipso iure nulla: et appellatio non est necessaria. hoc dicit. Quod intellige etiam si de se sit iusta. naz ex hoc ipso ꝙ est lata p pecuniam dicitur iniusta ⁊ nulla: ⁊ eodez modo dictū testis corrupti per pecuniam est ipso iure nullum nec est dāda fides licet nō appareat ꝙ dixerat mendaciū: ⁊ vide Inno. de proba. c. licet post prin. super ver. post sñiam. in fi. ibi. Sed nūquid sufficit ⁊c.

2 †Sed quid si ex pluribus iudicibus delegatis. vnus tantū fuit corruptus an valeat sñia lata ab omnibus simul. vide in Spec. titu. de sen. §. iuxta post prin. ⁊ etiam Bar. in aut. qui semel. §. de proba. in. v. col.

1 **Si pater tuus.** †Defectus etatis reddit nominationem ad munera publica ipso iure nullam. ⁊ etiam priuilegiū immunitatis: ideo appellatio non est necessaria. hoc dicit cum. l. seq.

1 **Omnem.** †Si victus appellat: ⁊ prosequitur victor non potest appellare propter condemnationem expensarum omissam: idem si nō prosequitur. hoc dicit ista. l. not. Bar. Et primo loquitur quando prosequitur vsq; ibi: sed nec: secunda quando non prosequitur. ⁊ sic vtroq; casu victor potest vti appellatione interposita per aduersarium in eo in quo sentit se grauatum: ⁊ tamē non appellauit ⁊ iudex non condemnauit aduersarium in expē sis: sed forte absoluit: vt plerunq; contingit: vel condemnauit in minus q̄ debebat: ⁊ hoc introducitur propter honorem iudicum. vt hic in princip. ⁊ in. c. vt debitus. de appel. vt postquā victor approbat sententiam in eo quod est pronunciatum non conqueratur de iudice occasione expensarum: quia potest prosequi appellationem aduersarij: vt possit petere a iudice appellationū quod in expensis condemnet licet primus iudex non condemnauerit. ⁊ hoc colligitur hic: ⁊ ex illa. l. ampliorem. §. de appellatiōi. Sed si aduersarius non appellasset: ipse victor ne indebite pdat expēsas: bene posset appellare ab omissione cōdē nationis ſm quod sentit hic glo. ⁊ etiam doc.

Quorum appellationes non recipiuntur. Rubrica.

1 †In titu. precedenti tractatur de app. q̄ ideo sunt nulle non q: sunt ꝓhibite: sed quia non sunt necessarie: vt qñ interponitur a sñia vel ab alio acto nullo nec essent vtiles si reciperentur cū grauatus sibi possit per aliam viam consulere. In isto tractatur de appel. que ideo sunt nulle: quia prohibite non autem quia non sint necessarie vel vtiles: imo essent vtiles ⁊ necessarie si interponeretur a sententia valida: ⁊ sic si non appellatur transeunt in rem iudica. tamen non appellatur: quia in certis casibus prohibita est appellatio de quibus in hoc titu. ⁊. ff. eo. de appel. recip. ⁊ in Specu. de appel. §. in quibus versicu. plene vide. ⁊ in. ij. q. vj. c. si quis.

2 Qd̄ virtute huius citationis generalis ꝙ quis compareat ad causam agitandā si non comparet possit perueniri vsq; ad sententiam diffinitiuam.

3 Verus cōtumax nō appellat etiā si fuit solum citatus generaliter ad ꝓcedendū in causa ⁊ qs dicatur verus cōtumax. ⁊ si compareat post latam sñiam iudice adhuc sedente pro tribunali: an purget contumaciam vt audiatur appellans. ⁊ nu. i.

4 Vbicunq; ꝓceditur contra absentē dicitur ꝓcessus summarius quantumcūq; plene cognoscatur.

5 Quod etiā in causis summarijs verus contumax nō appellet. An vera contumacia procuratorum auferat domino potestatē appellandi.

1 **Eius qui.** †Verus cōtumax nō appellat hoc dicit. Et dicitur verus cōtumax quo ad hunc effectū quando citatus personaliter dixit expresse nolle comparere. ⁊ sic apparet ꝙ ɔtempsit iudicem: alias secus secundū Angel. qui dicit ita practicari. Sed gl. hic tenet quod sufficiat quod fuerit inuentus et citatus personaliter licet nihil responderit: et etiam tunc non comparendo videtur contemnere iurisditionem iudicis. Alij dicunt etiā si non fuit inuentus ad domum si tamen ad eius notitiam peruenit citatio si non comparuit esse verus contumax per. l. ex consensu. §. fina. de appel. et istam partem ibi Barto. tenet ⁊ vide gl. in clemen. j. de do. ⁊ contuma. Ista tamē. l. limitatur nisi compareat

post latam sententiaz iudice adhuc sedente pro tribunali: quia tunc purgat contumaciam: et audiatur appellans vt in.l.di-
2 uus.ff.de in integ.resti.†In text.ibi.Cum ad agendam causam vocatus esset.Not.hic diligēter qd virtute huius citationis generalis qd quis compareat ad causam agitandam si non compareat potest perueniri vsq ad sententiam diffinitiuam. De hoc in.l.cōsentaneum.quō ⁊ quando in.sed hec opinio fm An
3 ge.reprobat. ¶†Itē ex hoc no.qd verus contumax non appellat non solum eo casu quo fuit citatus specialiter ad sententiaz audiendam sed etiam si generaliter ad pcedendum in causa si eo non comparente fuit processum ad diffinitiuam: licet nō videatur solum citatus ad sententiam audiendam: sed potius pcedendum in causa. ¶Oppo.qd imo contumax appellet: vt.ff. de iudi.l.post editum.§.fin.⁊.l.ab eo.C.quomodo et quando iu. Dicit glo. ibi loquitur in ficto contumace hic in vero. Vel dic fm Salic.ibi loquitur in contumace presumpto: qr potest esse qd ideo non cōparuit non quia contempserit iudicem: sed alia causa.et sic admittitur probatio in contrarium. ¶Itez adhuc op.de.l.creditor.§.iussus.ff.de app.Sol.hic quando contumacia fuit commissa in non comparendo: ibi quando in alio: vt in non exhibendo vel in non restituendo.et idem si non iurando de calū.in quibus nō prohibetur appellatio. ¶Sed tertio oppo.dum text.dicit.Negotio prius summatim perscrutato.quia non debet perscrutari summatim.sed plene per.l.iudices.C.de iudi.Gl.que incipit.Sed quomodo soluit tribus modis.Primo fatendo contrarium: et quod hic dicitur importat vt licet dicatur fuisse plena cognitio respectu partis que fuit presens. quia tamen contra absentem fuit processum dicitur summaria quia si fuisset presens potuisset aliqua dicere vel allegare
4 que nō fuerunt dicta nec allegata.†Ista est vera quaz tene menti: quod vbicunq proceditur contra absentem dicitur processus summarius q̄tumcūq plene cognoscatur et omnia necessaria scrutentur.⁊ ita debet intelligi qd not.per gloss.in.l.fulcinius.§.cum autem qui.ex cau.in pos.ea. Vel dic secundo quod loquitur hic quando causa erat de se summaria. quod dic vt in
5 l.iij.§.idem.ad exhi.†Ex hoc not.quod etiam in causis summarijs verus contumax non appellat fm Barto. Vel dic tertio qd ista verba determinant sequentia non precedentia vt sit sensus an appellatio sit recipienda vel non debet summarie perscrutari.Glossa reprobat dicens quod imo plene.Dicit Bartolus. not.glo.rogo te an appellatio debeat recipi vel non: vel non debeat plene cognosci: ideo si iudex eam sine cause cognitione reijciat potest appellari: ⁊ pertinet cognitio ad iudicem ad quem vt plene no.p gl.in.l.j.ff.nil.no.ap.penden. ¶Ultimo an vera contumacia procuratoris auferat dn̄o potestatem appellandi. Dic vt in.l.j.in fi.ff.quādo ap.sit.vt ibi doc.notant q nō ⁊ Inn. in.c.j.vt lit.non conte.

2 ☞Qui cōfessus est p procuratorē cui dedit speciale mandatū ad confitendum pōt appellare.
Ubicunq quis est condemnatus ex presumptione iuris ⁊ de iure non potest appellare.
3 Confessio tunc tollit beneficium appellandi quando emanauit ante sententiam.
4 Confessio dicitur non spontanea si est facta metu tormentorum nec prodest ad condemnationem nisi consensus perseueret in ea.

1 OBseruare. †Conuictus ⁊ sponte confess⁹ non appellat: secus si sit conuictus tantum non autem confessus vel confessus non tamen sponte sed formidine tormentorū.h.d. ista bo
2 na.l. ¶†In tex.ibi nō etiam propria.not. fm Bald.q nō prohiberetur appellare si fuisset confessus non voce propria: sed p procuratorem cui dedisset speciale mandatum ad confitendum quia plus operatur confessio facta propria voce cum iudex possit perpendere qua constantia qua titubatione confiteatur. et sic an confessio sit vera vel non. Et not. qd enumerat hic.v.genera delictoruz.Quid autē in alijs delictis.Glo.tenet quod idē quod etiam in causa ciuili habeat locum quod hic dicitur qd videtur sequi Bart.sed alij tenent quod sit speciale in istis criminalibus.de hoc vide in.c.romana.de appel.lib.vj.in ver.si autē post gloss.que incipit.Not. adde dicit Bald. idem esse vbicūq quis est condēnatus ex pśumptione iuris.⁊ de iure: vt non pos
3 sit appellare vt ipse not.j.de adul.l.antepenul. ¶† Et no. gloss. que incipit: Sponte in fin.q tunc confessio tollit beneficiū appellandi qn̄ emanauit ante sententiam: qr tunc sententia censetur lata virtute confessionis: secus si post factam condemnationem fatetur se esse criminosum: qr tunc sententia non videtur lata virtute confessionis: ⁊ vide Bart.in.l.constitutiones.ff.de
4 appel.⁊ Bal.in.l.vt debitum.in fin.C.de here.act. ¶†Ultimo no.tex.in fin.dum dicit.formidine tormentorum.quod cōfessio dicitur non spontanea si facta metu tormentorum non solum si fuit facta postq̄ quis fuit tortus vel postq̄ est in totum: sed etiā adhuc si tortus non fuit timet tamen torqueri ex verisimilibus coniecturis ⁊ ideo non prodest ad condemnationem nisi perseueret in ea nec aufert beneficium appellandi. Circa hoc vide Gādi.in tractatu torture in rubri.viij.⁊.ff.de iniur.l.item apud.§. questionem cum sequen. ¶Item oppo.quia si in confessione facta in tortura quis perseuerat dicitur spontanea: et sic debet auferre beneficium appellandi. Iste vero tex.simpliciter loquitur quod non aufert dum dicit: aut formidine tormentorum territus.Sol.intellige sane quando in ea nō perseuerauerat. Vel dic quod etiam tunc si tamē erat conuictus talis confessio tollit beneficium appel. etiam si in ea non perseuerauit: vt habetur in gloss.que incipit.Confessus ergo.Gloss.tamen tenent primam opi.quod etiam tunc nō sufficiat talis confessio: quia debet esse spontanea.

2 ☞Officialis condemnatus a syndicatoribus an possit appellare.
3 Officialis ptātis an possit corā eo habere causam ciuilem.

1 NUlli officialium. †Officialis alicui⁹ iudicis si condēnatur ab illo iudice de delicto commisso in officio non potest appellare: quia presumitur iniuste cōdemnasse: secus si lata est sup alio qd concernit patrimonium.hoc dicit.
2 ¶†Et no.l.per quā aliqui dicunt qd officialis cōdenatus a syndicatoribus nō pōt appellare.sed ista.l.nihil facit fm doc.qr illi non sunt proprie iudices sub quibus ipse militauit nec istud est delictuz commissum in officio quod ipse exercet sub eis: ⁊ sic ces
3 sat ratio. ¶†Not.qd officialis potestatis potest coram eo habere causam ciuilem quam forte inchoauerat anteq̄ esset officialis postea vero nō posset: quia nō potest quis dicere ius sibi vel suis: vt.ff.de iuris.om.iudi.l.qui iurisditionem. debet tamē illā prosequi per procuratorem qn̄ inchoauerat anteq̄ esset officialis.vt hic in tex.

1 ABstinendum. †In causa fiscali vel in causa principis condēnatus non appellat.h.d.Et hoc quando erat debitor ex causa publica: vt ratione publice administrationis quia gesserat officium publicum vel exegerat tributa ecclesie. ¶Oppo.dum tex.dicit.Publici vel etiaz priuati.quia in causa priuatorum habet locum appellatio: propter hoc gloss. exponit priuati scilicet patrimonij imperatoris: vel dic quod etiā in causa mere priuata conuictus: ⁊ confessus non appellat.vt in gloss.fina.etiam si confiteatur post latam sententiam quod tene menti.

2 ☞Ab interlocutoria que fertur post snīam diffinitiuā potest appellari de iure ciuili.
3 Quatuor modis in quibus exceditur modus executionis.
4 Debitor captus in executiōe instrumenti ex forma statuti: si appellat ab ipsa captura debeat statim relaxari.
5 Quod talis captus quousq detinetur possit appellare non obstante q lapsi sint decem dies a tempore capture quia cōtinuo sibi infertur iniuria.
6 Sicut punitur q frustratorie appellat a diffinitiua ita ⁊ qui ab interlocutoria.sed hodie sufficit qd si appellans succūbat cōdēnetur in expensis.
7 Si aliqs est condēnatus de duobus criminibus ad diuersas penas ⁊ appellat ab vna an supersedebitur in altera.

1 AB executione. †Ab executione sententie diffinitiue nō appellatur nisi executor excedat modum executionis quo casu appellatur: ⁊ si questio erat de re mobili aufertur reo non traditur actori: sed deponitur reddēda ei qui obtinebit.Si vero erat immobilis sequestrantur fructus: similiter tradendi victori: ⁊ si appellatum fuerit indebite vel calumniose punitur appellans pena hic contenta.h.d.Et diuide in quatuor partes.Primo ponit dictum seu regulam negatiuaz vsq ibi.Nisi forte.Secūdo ponit exceptionem vsq ibi.A quo.Tertio exceptionem declarat: et ponit in practica vsq ibi: sciant autem. Quarto ⁊ vltimo imponit penam iniuste appellanti. Et aduertendum: quia gloss.j.⁊ etiam alia que incipit. Ut si satis erat in fin. intelligunt hanc.l.q non possit appellari ab executione facti: vt si iudex committit executionem nuncio: ⁊ nuncius ducit secum actorem ⁊ mittit ipsum in possessionem bonorum vt ab illa immissione non possit appellari. Sed quādo pronunciat sententiam fore executioni mittendam gloss.iste dicūt quod bene poterit appellari per.l.⁊ in maioribus.C.de appella. Cyn.videtur dicere contrarium quod nec tunc possit appellari quod videtur quia esset imponere legem verbis ⁊ non rebus nec est ratio maior quare pl⁹ possit appellari a grauamine ver-

2 bali & reali. vt. j. de ap. l. si quis prouocatione. ¶ †Not. tamen ex istis gloss. secundum Barto. qui transit cum eis quod ab in-
8 terlocutoria[a] que fertur post sniam diffinitiuam potest appellari de iure ciuili. nam ista pnunciatio q sententia sit executioni mittenda est interlocutoria: & sic non obst. l. pe. j. quia ibi in ea que fertur ante diffinitiuam. Certe etiam tūc si nō speratur nec expectatur alia diffinitiua potest appellari. vt ibi nota. nā ideo prohibetur appellatio ab interlocutoria. quia grauamen illatum per eam potest reparari per appellationem interpositam a diffinitiua. & sic videtur superflua appellatio. Si ergo nō spe-
3 ctatur diffinitiua cessat ista ratio. ergo cessat phibitio. ¶ †Itē in alia gloss. que incipit. Ut si satis no. tres modos in quib[9] exceditur modus executionis scilicet quando capitur res maior cum possit capi minor. Uel cum fit pro maiori qtitate q sit facta condemnatio vel quando fieret executio ante tempus. Uel quarto quando non admitteretur exceptio que posset opponi post sententiā que sunt multe. vt not. in. l. j. §. de iur. & fac. igno. ¶ Et not. gloss. secundum quam exceptiones iste non solū possunt opponi post sententiam: sed etiam post tempus quod datur iudicatis ad soluendum. Et addas hoc ad istam glo. Uidetur autem sufficere quod possint opponi post sententiam: & qō saltem debeat opponi ante lapsum talis temporis cuius cōtrarium vult ista not. glo. In alia glo. que incipit. Scilicet apud sequestrum oppo. tribus modis contra limitationes de quibus hic in tertia parte. l. primo quod non admittatur ista sequestratio rei mobilis per. l. j. §. de probi. seque. Solu. ibi non erat lata sententia hic erat lata: & transiuerat in rem iud. & hic maior est presumptio pro eo qui obtinuit. ¶ Item oppo. de. l. iij. §. de appel. vbi pendente appel. oīa debent stare in eisdē terminis: et nulla nouitas fieri. Solu. verum est quando appellatur a sententia lata super principali negotio. hic vero ab executiōe iniusta.
4 ¶ †Et nota. istam so. per quam dicit Barto. quod si peto executionem instrumenti ex forma statuti: & facio capi debitorem: certe ipe potest appellare ab ipsa captura quia ista. l. loquitur quādo appellatur ab executione sententie diffinitiue: quia tunc est quid imputetur appellanti quare non appellauit a sententia q ratio cessat cum appellatur ab executione instrumenti. Queritur ergo vtrum captus debeat statim relaxari: et videtur quod sic per illam. l. Contrarium est verius per istam gloss. quia hic fuit capta res mobilis super qua lata erat: sententia tamen non
5 relaxatur sed deponitur. Adde †quod talis captus quousqz detinetur potest appellare non obstante quod lapsi sint decez dies a tempore capture quia semper continuo infertur sibi iniuria ex retentione: & sic appellat ab illa retentione que fit hodie: nota. vt in specu. de appel. §. j. ver. non secundum mentionem. Et adde quod per eundem nota. in titu. de cita. in. §. j. versicu. quid si reus. ¶ Ultimo opponi. quod non debeant sequestrari fructus rei immobilis nisi timor de dilapidatione. vt. ff. de appella. l. imperatores. §. fina. so. verum est quando fuit appellatum a sententia: sed hic fuit appellatum ab executione sententie quo casu non distinguitur sit suspicio vel non: quia maior est presumptio pro actore postq sententia transiuit in rem iudi. q in casu precedenti vbi non transiuit. ¶ In alia gloss. super verbo articulus. queritur de intellectu litere quid vult dicere dum dicit. Uel ab articulo. et respondet pluribus modis: tene secundam vt intelligatur cum appellatur ab executione vel a pronunciatione super aliquo alio articulo super quo pos-
6 sit appellari. †Et sic nota. quod sicut punitur qui frustratorie appellat a diffinitiua ita & qui ab interlocutoria. Breuiter iste pene non sunt hodie in vsu: et sufficit quod appellans succumbat et condemnetur in expēsis. vt dixi in. l. cos. versicu. ne temere. de appel. §. ¶ †Querit glo. in fin. si aliquis est condemnatus de duobus criminibus ad diuersas penas: et appellat ab vna an supersedebitur in alia. Respondet non tamen bene declarat Breuiter aduerte: quia iudex debet conari vt vtraqz patiatur sicut meretur. Aut ergo interpositio pene vnius non tollit nec irritat alteram penam tunc non est supersedendum: sed est fienda executio in illa in qua non est appellatum: & cum postea pronunciabitur in causa appelationis confirmando sententiam imponetur altera pena. Si autem sint tales pene quarum vna tollit alteram: puta pena mortis: et pena amputatiōis pedis. nā postq esset mortu[9] frustratoriū esset amputari pedē: & tunc si fuit appellatū ab illa q imponit penā mortis: & sic maiorē: non supersedebit in minori: qz illa imposita nō impedieƚ imponi pena mortis ex pdicta causa appellationis. Sed econuerso si fuit appellatū ab illa q imponit penam pedis supersedebiƚ ab illa q imponit penam mortis: quia si non supersederetur et imponeretur pena mortis non posset postea imponi pena pedis: et sic appellatio remaneret frustratoria: debet ergo expectari finis: & postea icipietur a pena pedis qua imposita imponetur pena

¶ Ab iterlocutoria. adde an i appellatiōe ab iterlocutoria debeat exprimi cā vide doc. in. c. ij. d no. ope. nū. Jo. an. in. c. sup eo. d ap.

mortis.

1 **Quisquis.** †Ne testamentum aperiatur vel ne heres scriptus in possessionez mittatur appellari nō potest. h. d. Sed licet non possit appellari potest tamē querelari: & de nullitate dici: vt. §. de edi. di. adri. tol. l. edicto. versi. sinautem aliquis. & ibi no. in glo. super versi. missus est. Et si dicaƚ ista est differētia verbalis. Respondetur quod imo est etiam realis: quia si posset appellari posset etiam retrahere causam ad superiorem & remoueri de manu iudicis coram quo fuit petita missio. Sed qz nō potest appellari si vult contradicere habebit necesse coram eodem iudice hoc facere.

2 ¶ Quando possit appellari ab īterlocutoria & qd in singulis actibus iudiciarijs tam ante litem cōtestatam q post.

1 **Ante sententie.** †Ab interlocutoria nō appellatur. hoc dicit. Et hoc de iure ciuili sed de iure canonico a qualibet interlocutoria appellatur ideo in curia romana lites sunt immortales. Et refert Specu. quod coram eo pēdebat vna questio cū esset auditor in curia que fuerat incepta ante ei[9] natiuitatem & refert quod erant. xxxiiij. anni. & miror quod in tenera etate fecerat illud opus quod est quid miraculosum. Itē de iure ciuili videtur qō possit appellari: licet nō sit magni preiudicij. interlo. per. l. & in maioribus. de appel. §. pter hoc quidam fatentur contrariū & dicunt qō nō potest appellari ab istis iudicibus de quibus hic in tex. vt habetur in fin. glo. quia multe. ll. sunt in quibus dicitur contrarium. Gloss. tamen non placet hec opi. & ad. ll. q contrarium videntur dicere glo. hic respō-
2 det & ad quālibet de per se. † Tamen recolligendo omnia dic q tunc non appellatur quando talis interlocutoria affert preiudicium quod potest tolli: & reparari in appel. a diffinitiua: qz tūc redditur appellatio superflua. Si autem nō potest reparari in tali appel. tunc bene etiaz de iure ciuili poterit appellari. vt no. in. l. ab executione. In gloss. que incipit. vt si satis. in fi. vt quando lata esset post diffinitiuam & sic alia non expectatur diffinitiua. vt cum pronunciatur executionem fore fiendam. Item si lata esset ante diffinitiuam tamen non sperabatur ferri alia diffinitiua per hoc videtur quod si fuerat bis appellatum & in causa secunda appellationis lata sit interlocutoria possit ab ea appellari: quia non speratur alia appellatio cuz non possit tertio prouocari: & sic non possit reparari grauamen a diffinitiua. Eodem modo si est talis interlocutoria que totam decidit causam poterit appellari & istis casibus loquuntur. ll. allegate in gloss. quod prosequere: vt plenissime examinat Barto. in. l. ij. ff. de appel. reci. vbi in singulis actibus iudiciarijs tam ante lit. cōtesta. q post: querit an possit appellari vt a citatione si assignatur nimis paruū tempus vt si assignatur iudicem fore competentem vel nō & in alijs actib[9] quod plene examinat. bene per quatuor col. & Bal. in. l. ij. §. de episcopali audientia.

1 **E publicarum.** † Publicus debitor manifeste cōuict[9] nō appellat. h. d. Si non est manifeste cōuictus bene appellat vt in glo.

¶ Si pendente appellatione mors interueniat. Rubrica.

1 **Etiam post.** Instantia cause ap. trāsit ad heredem. h. d. Sic & causa principalis vt in. l. si cum hominem. de fideiuss. ff. debet ergo heres prosequi causaz: al's sententia transit in rem iudi. Uidebatur qō nō teneretur prosequi: & qō causa app. extingueret per mortem appellantis: & sic expediret de nouo litem inchoare sed non est verum vt hic patet.

1 **Eius qui.** †Ab annotatione bonoruz potest appellari: & appellatione pendente morte rei pena extinguitur: & bona ad heredez trāseunt: hoc dicit secundum vnam lectu. ¶ Et tunc oppo. de. l. sequen. vbi quando est facta ademptio bonorum expresse. licet extinguatur causa quantum ad impositionem pene nō tamen extinguitur quātum ad ademptionem bonorum expresse factam. Sed hic annotatio bonorum fuit facta expresse et sic durat causa post mortem. et sic non transeunt bona ad heredez sed expectatur euentus litis. & si feratur sententia contra criminosum bona annotata remanebunt apud fiscum. Sol. l. sequēs non obstat quia loquitur quando fuit appellatum a sentētia super crimine lata. lex ista quādo fuit appellatū ab annotatione bonorum

bonorum. Aliqui dicunt: ⁊ illam tenet Cyn. ꝙ loquitur quã do fuit appellatuz a sñia sup crimine lata: ⁊ ambas lec. tangit glo. fi. hanc secundam tenet Cy. Bar. tenet primam tanq̄ magis no. Et premitte quod habetur in gl. j. de ista annotatione bonorum que olim fiebat. Sed hodie non est in vsu nec fit: q2 bona non confiscantur quando qs venit condẽnãdus ad mortem naturalem. vt in aut. bona damnatorũ. j. de bo. proscri. tamen quia loco istius annotationis fiunt hodie banna cum termino ad comparendum. quo elapso habetur absens pro confesso: ⁊ aliquando ꝓ comdemnato.

1 a SI is qui. †[a] Expressa ademptio bonorum morte appellantis non perimit secus in tacita. h. d. Bar. ¶ In text. ibi bona quoq3 reo adimat. s. tacite hoc est dicere quod est differentia an ademptio bonorum veniat ex natura capitalis pene ꝙ qs fuit condemnatus ad penam mortis ciuilis vel naturalis quo casu venit confiscatio bonorum licet expresse facta nõ fuerit: ⁊ tunc mortuo criminoso sicut extinguitur causa pricipalis criminis ⁊ pene: ita ⁊ tacite confiscantur. Aut nõ facta fuit cõfiscatio p iudicẽ: ⁊ tũc licet extinguatur causa criminis quo ad penã criminalẽ non extinguitur quo ad confiscationez bonorum: sed expectatur finis litis: ⁊ si ꝓnũcietur contra criminosuz remanent bona confiscata. alias restituuntur heredi. ⁊ istud ꝓcedit qñ confiscatio nõ erat facta eodem modo quo inheret. nam inherebat successorie. ⁊ facta fuit principaliter: q2 cũ dixit condẽno ipsuz ad mortem: ⁊ bona ipsius confisco. sed si dixisset cũ cõfiscatione bonorum que dictio cuz coniungitur accessorie tunc extinguitur sicut causa principalis. faciunt no. in. l. j. ⁊. ij. cum se. de pecu. lega. ff.

1 SI pater tuus. † Causa appellationis interposite a muneris nominatione morte appellantis expirat. hoc. d. Et est ratio quia finitur causa ꝓpter quam fuerat interposita: postq̄ enim mortuus est non potest compelli vt gerat officium. frustra ergo fieret prosecutio appellationis si post eã non posset sequi effectus sicut in causa criminali expirat morte criminosi: quia non posset pena imponi. vt. l. proxi.

1 QUamuis. † Licet moriatur ancilla petita cum peculio durat tñ causa appellationis ꝓpter peculium. h. d. Certe etiã si sola ancila fuisset petita nihilominus ea mortua põt durare causa: q2 p cõtestationẽ perpetuatur lis: ⁊ sic poterit cõdemnari possessor si non fuisset peritura penes heredem: quia fuisset distraturus. l. item si verberatum. §. fi. de rei ven. vel etiã ꝓpter stipulationem de euictione: vt in. l. vtiq3. que statim sequitur post illum. §.

1 SI vnus. † Ultra tempus qđ datur ad prosequendam appellationem dant heredi appellantis quatuor menses. h. d. ibi: Sin autem qui. iiij. menses incipiunt currere lapso tempore qđ datur heredi ad deliberãdum vel per iudicem ẜm gl. vel per. l. cum antiquioribus. ẜm doc. hoc dicit. no. ista. l. Et in vtroq3 dicto est singularis: nam per eum patet ꝙ iacente hereditate non currit tempus appellationis ꝓsequende qđ habebat defunct⁹. qđ perpetuo tene menti: ⁊ hoc durante tempore dato ad deliberandum: sed lapso bene currit. vt hic colligitur ¶ Quero quid si heres decessit ĩfra. iiij. menses an suo heredi dantur alij quatuor menses diuersi. Dic qđ non q2 tempus semel suppletuz iterum nõ suppletur. vt no. in simili in. l. properandum. §. sin autem in medio. s̄. de iudi. per Cy. vbi omnino vide. ¶ Glo. opp. de. l. cum antiquioribus. s̄. de iure deli. Sol. illa suppletur per istam.

¶ De his qui per metum iudicis non appellauerunt. Rubrica.

2 ☞ Non sufficit habuisse iustũ timorẽ nisi sequat ꝓtestatio ⁊ ꝙ protestatio bebeat fieri publice ⁊ coram honestis personis.
3 Protestatio qualiter tunc succedat loco appellationis et numero. 1. et. 2.

SI contra. † In curia principis cessat presumptio iusti timoris. hoc dicit. l. prima. Et qui propter timorem vanum omittit apellare videtur sententie acquiescere. Si vero timor sit iustus tũc põt omittere. tamẽ debet ꝓtestari infra tp̄s appellatio. ꝙ p eũ nõ stat: ⁊ ꝙ libẽter appellasset nisi timeret. ⁊ allegaret cãm timoris quo casu talis ꝓtestatio habet ꝓ legitima appellatiõe. h̄ dicit. l. ij. De cuius ĩtellectu ⁊ toti⁹ materie vide plenissime p Bar. in repe. quã fecit in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de operis noui nũcia. vbi plenissime hanc examinat materiam.
2 ¶ † Not. in fi. qđ non sufficit habuisse iustum timorem nisi fuerit protestatus. Item quod protestatio debet fieri publice. i. corã honestis personis. vt in. c. si iustus metus. de appel. Item quod debet fieri infra tempus datum ad appellandũ et sic infra. x. dies. Item quod debet continere causas. intellige scz ꝓpter quas non appellauit non autem causas iustificande appellationis: quia cũ appellatur a diffinitiua non requiritur expressio cause licet secus quando ab interlocutoria. vt in clemen. appellanti. de ap.
3 ¶ † Ultimo qđ ꝓtestatio succedat [b] loco appellationis. vt in. d.
b l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. vbi succedat loco nunciationis. Cetera dic vt ibi.

a ¶ Si is q. addõ ad intellectũ huius legis ⁊ ei⁹ materie. vidõ late bar. i. l. fi. coll. iij. j. de iure fis. li. x. Cur.
b ¶ Protestatio succedat. Adde doc. in. c. vna sententia de appel.

¶ Si vnus ex pluribus appellauerit. Rubrica.

¶ De materia huius titu. habetur. ff. de appel. l. si separatim. in prin. ⁊ in. §. fina. et ibi glo. ⁊ Bart. distinguunt plene in hac materia.
2 ☞ Uictoria vnius an prosit alteri.
3 Practica pro illo qui emit rem quam nunc alius possidet ⁊ cõfinia sint mutata.

1 SI iudici. † Si a sententia lata cõtra plures vnus appellauerit alter nõ appellat: et etiam victoria per eum obtenta prodest alijs non appellantibus quando causa erat communis: et vna et eadem erat omnium defensio: sed restitutio in integrum impetrata per vnum alij non prodest. hoc dicit cum. l. sequenti. Et intellige quando vna tãtum erat sententia. Si autem plures: quia contra quemlibet de per se lata est: licet esset eadem causa: ⁊ eadem defensio tunc tot appellationes sunt necessarie quot sunt sententie: et victoria vnius alteri non prodesset. vt in. d. l. si separatim. in principio. Similiter si non esset eadem causa defensionis quia essent plures tutores: et vnus gessit et male: alter non gessit similiter et male: quo casu vterq3 tenetur: licet primo conueniatur gerens q̄ non gerens. iuxta nota. in. l. j. s̄. de trãsacti. et etiam victoria vnius alteri non prodesset: vt patet hic. Et plene distingue vt in. d. l. si separatim. in fine. non tamen intelligas quod appellatio vnius censeatur facta per quẽlibet: sed per illum solum tamen prodest alij: vt in. l. scio. §. j. de app. de qua glos. oppo.
2 ¶ † Oppo. quod victoria vnius non prodest alteri nisi sit causa indiuidua: vt seruitutis: vt. ff. si serui. ven. l. loci corpus. §. si fundũs. Solu. ibi loquitur in causa principali. ⁊ hic loquitur in causa appellationis in qua non refert an sit indiuidua.
3 † Et nota in illa. l. j. in princip. ẜm Barto. pro practica si produco instrumẽtum cõtra te super tali re quã possides per quod apparet quod ego vel pater meus illam rem emimus: et fuit nobis tradita. et sic est mea. Tu excipis quod in illo instrumẽto continentur quedam confinia que non reperiuntur hodie in illa: quia forte sunt mutata: et propter hoc dicis instrumentum non concludere contra te. practica est quod faciam articulum quod talis res contenta in meo instrumento cum talibus confinibus: et illa quam possides continens alia confinia est vna et eadem: quia confinia sunt mutata: sed non substantia rei alias non probata identitate non concluderet mea probatio vel meum instrumentum: ⁊ vide circa materiam harum legum quod nota. in Spe. de appellatio. §. j. versi. item si plures. cum sequen.

¶ Si de momentanea possessione. Rubrica.

2 ☞ An eo modo quo denegatur appellatio a sñia lata in causa possessorij denegetur etiam restitutio in integrum si ille cõtra quem lata est erat minor.

1 CUm in. † A sentẽtia lata super possessorio nõ põt appellari quia non affert perpetuum preiudicium cause proprietatis: et grauamen qđ affert potest reparari p iudiciũ proprietatis: ideo mittitur executioni salua causa proprietatis. hoc dicit ẜm communem intelectum. Alij dicunt quod bene potest appellari tamen appellatio non suspendit executionem sententie: sed precedens est communior. ⁊ vide Bart. in. l. ij. de appel. reci. ⁊ Bald. in. l. ij. s̄. de episco. audi. circa fi. ⁊ Dy. in. l. incerti. j. de interdi. in addi. Specu. tit. de app. §. in quib⁹. in addi. que incipit: vbi de interdicto ⁊c.
2 ¶ † Not. etiam gl. fin. que plenissime disputat an eo modo quo denegatur apellatio a sentẽtia lata in causa possessoria denegetur etiam restitu. in inte. si ille contra quem lata est erat minor vel aberat causa reipub. et ar-

guit pro et contra multũ plene: ⁊ determinat ꝙ non ꝑ multas
rationes. facit qđ no. s. de sacrosan. eccle. aut. quas actiones. ⁊
de prescript. xxx. an. l. sicut. in glo que icipit. quia tunc. ver. an
autem. ⁊. l. vt perfectius. de anna. excep. in fi. magne gl. ⁊ in ad
di. Specu. de resti. in iteg. §. j. in addi. que incipit Saluo. ⁊ de
appel. §. in quib⁹. in addi. que icipit. Ubi de interdicto. ⁊ per
Bal. in aut. si captiui. de epi. ⁊ cle. s. ver. quarto no. omnino vi
de: licet in contrariũ faciat glo. que est in. l. exigendi. de procu.
Similis glo. que docet disputare est in. l. vir vxori. ad velle. in
glo. magna. in. §. fi. Non sunt alia.

¶Ne liceat in vna eademq; causa ter-
tio prouocare. Rubrica.

2 ☞Habens contra se tres sniās cõformes ⁊ succubuit in du-
plici appellatione lʒ non possit appellare tertio: an possit di-
cere de nullitate alicuius illarum sententiarum.
3 In causa appellationis cõtestatur lis si ambe partes sint pre-
sentes.

1 Si quis in. †Qui succubuit in dupli-
ci appellatiõe non potest
tertio appellare super eisdem articulis: et etiaʒ
supplicare: et recusatio iudicis non numeratur
2 numero appel. hoc dicit. ¶†In tex. ibi: Iteruʒ
id est bis: ⁊ sic habes contra te tres sniās conformes ⁊ succu-
buisti in duplici appellatione. Sed q̃ro licet nõ possis appella
a re tertio: [a] an possis dicere de nullitate alicuius istarum senté-
tiarum. Uidetur qđ sic: qꝛ vie sunt diuerse: ⁊ videtur remane-
re vna sublata: vt in. l. si domus. de ser. vr. predi. Contrarium
dic qđ nõ potest dicere de nullitate quousq; misse fuerint exe-
cutioni. vt in cle. j. de re iudi. quod tñ declara vt ibi no. ¶In
tex. ibi. Et bene dicit ei quia alteri parti bene esset licituʒ ⁊ ter
tio ⁊ quarto prouocare: qꝛ esset super diuersis articulis. ¶In
tex. ibi: Nec sententias. premitte ꝙ a prefecto pretorio non po-
test appellari sed bene supplicari. vt. s. de sen. prefe. preto. l. mi-
nor. que precedit ti. quomodo ⁊ quando iu. Pone ergo ꝙ lata
fuit prima sententia contra te a qua appellasti: ⁊ fuit cõfirma-
ta postea iterũ appellasti in illa secũda appellatio fuit inter-
posita ad prefectum preto. tu videns qđ non potes appellare
tertio tamen qꝛ succubuisti in duabus appel. ⁊ habes contra
te tres sententias diffinitiuas cõformes vis supplicare: ⁊ eius
sentẽtiam retractare an possis. Uidetur ꝙ sic propter naturã
et qualitatem iudicis a quo supple: et non app. Determinat
contrarium qđ illa suppletio tenderet ad infirmandum tres
sententias diffinitiuas conformes ergo nõ est permissa: tunc
ergo posset suppleri quãdo illa ratio cessaret: quia sententia
esset lata in prima instantia per p̃fectũ pretorio vel esset lata
in prima app. quia tunc non tenderet ad rescindendas tres
sententias: sed duas tantum. ⁊ hoc voluit in eadem gl. que in-
cipit hoc intellige. ¶In text. ibi: Licentia. pone hic casum qđ
appellasti a prima sententia: ego autem victor impetraui iudi
cem delegatum in causa app. tu coram delegante recusasti hũc
delegatũ: ⁊ succubuisti vel qꝛ causas suspicionis non allegasti
vel nõ ꝓbasti. vnde idẽ delegatus cognouit: ⁊ ꝓnũciauit dif-
finitiue in causa app. ꝯfirmando primam sniām tu vis appel-
lare: ego dico ꝙ non potes appellare: qꝛ bis succubuisti: ⁊ vo-
lo ponere in numero appellationem quã fecisti ⁊ in causa suc-
cubuisti certe nõ possum: qꝛ illa nõ est appellatio sed recusatio
vnde non succubuisti nisi in vna appellatione merito non de-
negatur appellatio secũda. Sed glo. opp. ꝙ ille iudex nõ po-
tuit recusari: qꝛ vel fuit impetratum ꝑ te victũ: ⁊ tunc non po
tes recusare: qꝛ semel consensisti in eius personam; aut fuit im
petratus ꝑ me: ⁊ tunc si ante diẽ prefixũ app. ꝓsecutus es non
valuit impetratio: si postea frustra ipetraui: vt i. c. sepe. de ap.
qꝛ snia remanet rata: ⁊ firma. Gl. respõdet ꝙ fuit impetratus
per me: ⁊ ante diem prefixum apellationis. nec obst. c. sepe. qꝛ
3 ibi loqtur de die prefixo a iure. ¶†Ultimo not. tex. hic expre-
sum ꝙ in causa app. contestatur lis dum dicit. Ante lit. conte-
sta. qđ est veꝛ si ambe partes sunt presentes: secus si absentes.
vt. s. de temp. app. l. fi. §. illud. ⁊ ibi no.

¶Appellare tertio. adđ. c. sua nobis. de app. ⁊ gl. ĩ cle. j. de re iudi.

¶Qui bonis cedere possunt. Rubrica.

1 ¶†Quia condemnatus interdum non apellat vel qꝛ non po
test vel qꝛ neglexit et propter hoc snia transit ĩ rem iudi. et la-
pso tempore qđ datur iudicatis fit executio personaliter ⁊ rea
liter; qꝛ capitur ⁊ incarceratur ⁊ bona capiuntur: ⁊ vendunt
⁊ interim stat in carceribus. et sic maceratur a creditoribus ꝓ-
uisum est per illum tex. si vult euitare carcerem debeat cedere
bonis: et tunc relaxatur ⁊ bona capiuntur per creditores ⁊ vẽ-
duntur: et si non sufficiunt ad satisfaciendum creditoribus nõ
possunt creditores illum cedentem molestare nisi peruenerit
ad pinguiorem fortunam: et tunc adhuc non potest molesta-
ri vltra q̃ facere possit de dictis bonis quesitis quatenus sibi
sufficit ad viuendum: licet que prius bona habebat integra-
liter capiuntur a creditoribus etiam vsq; ad neruum nisi ser
uatus foret ei vestibus ⁊ hoc nisi bona dissipauerit in fraudeʒ
creditorum: quia tunc perderet beneficium cessionis. arg. in. l.
penul. ff. de iure do. ⁊ que in frau. credi. l. fi. de hac materia lo-
quitur ille titu.
2 ☞Quis possit cedere bonis.
Qui cedit bonis tenetur indicare bona sua ⁊ potest ad hoc cõ
pelli officio iudicis.
3 Qui cessit bonis que beneficia consequatur.

1 Qui bonis ¶†Qui cessit bonis nõ
liberatur a creditoribus
ipso iure nisi quod eis debetur insolidum fue-
rint consecuti: sed liberatur ope exceptionis.
ideo non potest in carcerem detrudi. hoc dicit.
Et dominus Cyn. format hic plures questio-
nes circa hanc materiam que est bona et vtilis. Et premitte ꝙ
debitor postq̃ fuit condemnatus vel etiam confessus: et sic de-
bitum est liquidum effectum potest incarcerari: si non soluit: ⁊
dicit glo. qđ hoc verum si non habet bona sufficientia. vt no. in
l. iij. §. tutores. de suspe. tuto. Certe etiam si habeat videtur qđ
idem per. l. cum etiam filij. j. eo. vbi etiam ille qui habet bona
sufficientia potest cedere bonis et cessio non fit nisi ad euitan-
dum carceres. ergo potest incarcerari quia potior est executio
per capturam persone q̃ per capturam bonorum. Statuta ta
men aliter prouident aliquãdo. regulariter autem in causa ci-
uili non potest quis incarcerari anteq̃ sit quis condemnatus
⁊ confessus licet secus in criminali. qđ dic vt no. Bar. in. l. cum
2 ex eo. ad le. iul. pecu. ¶†Glo. querit quis possit cedere bonis.
Et dicit quod ille tantum qui confitetur debitum. Si autẽ nõ
confitetur tunc quia posset hoc in fraudem creditorum: vt nõ
incarceretur nec conueniatur quousq; veniat ad pinguiorem
fortunam ⁊ interim testes possent mori. ⁊ sic creditores possent
perdere probationem: ideo non admittitur volens cedere nisi
confiteatur et liquidet debitum supple vel nisi sit condemna-
tus: nam et tunc liquidatum est debitum ⁊ cessat dicta suspi-
cio. Item dicit glo. quod qui cessit bonis tenetur indicare bo-
na sua ⁊ potest compelli iudicis officio de hoc. j. quando ⁊ qui
bus quarta pars debetur. l. j. libro. x. et ibi not. Queritur in se-
3 quenti gloss. tex. dicit †quod qui cessit bonis consequitur hoc
beneficium qđ non detruditur in carceribus ꝓ eo quod restat
soluere an consequatur aliud beneficium. Glos. quod sic: quia
si postea venerit ad pinguiorem fortunam non potest postea
conueniri nisi deducto ne egeat: sed de ante quesitis nihil de-
ducit: sed omnia designantur creditoribus. vt dixi. Item non
potest conueniri pro bonis postea quesitis nisi tantum ascen-
dant quod merito videatur iudici posse conueniri. vt in legi-
bus allegatis. Item in alio quod non traditur creditoribus
lacerandus. ¶Ultimo oppo. in vlt. glo. quod non possit debi
tor carcerari pro debito. vt. s. de actio. ⁊ obligatio. l. ob es. So.
hoc non dicit illa. l. sed dicit quod non cogitur seruire credito
ri pro tali debito.
2 ☞Qui habuit reʒ vel bona pro derelictis qualiter possit ea
recuperare anteq̃ per alium occupentur.
3 Debitor fiscalis vel reipu. an possit cedere bonis.

1 Si quantitatem. ¶†Qui cessit bo-
nis potest penite-
re ⁊ ea recuperare re integra quando non erant vẽ
dita si offert se soluturũ quod debetur creditorib⁹.
2 hoc dicit. Et est argu. ꝺm Bald. †quod ille qui habuit rem vel
bona pro derelictis possit penitere et ea recuperare anteq̃ per
alium occupentur: quod intellige si recuperauit possessionem
quam abstulit a se ꝺm Salice. als cum perdidit dominium ha
bendo pro derelictis et possessionem a se abdicando non recu-
peraret sola voluntate. l. iij. in princip. de acquirend. possessio.
¶In tex. ibi: temere. subaudi maxime: nam idem si ex propo-
sito cessit bonis. vt. ff. eo. l. penulti. non tamen desijt esse domi-
3 nus nisi bona sint capta per creditores et vendi. ¶†Et nota
hic dũ dicit reipu. quod debitor fiscalis vel reipu. potest cede-
re bonis sicut debitor alicuius priuati: hoc est verum nisi quã
do vult cedere ꝓ eo euitando honorem seu munus seu officiuʒ
publicum. vt. j. eo. l. semper. vel nisi esset debitor ex causa tribu-
taria: quia nõ potest incarcerari. vt. j. de exac. tribu. l. missi opi
natores. vel nisi debitor ex causa maleficij ne detur materia de-
linquendi ꝺm Sali.
2 ☞Ille qui est tutus exceptione potest adire iudicem ⁊ petere
hoc declarari

boc declarari citato creditore.

1 **SI pater tuus.** ¶†Si pater cessit bonis non nocet filiis vt possint
eius bona capi vel molestari.hoc dicit per istum tex.
2 in fine.dicunt docto.†quod ille qui est tuus exceptio
ne potest adire iudicem ⁊ petere hoc declarari citato creditore
licet nullus cogatur agere si non vult.vt.s.vt nemo priua.nam
fallit hoc casu quando conuenitur ab eo qui dicebatur esse de-
bitor suus:qr tunc vel cogitur agere vel assentire qd ille declare
tur esse debitor.de hoc est tex.cum glo.in.l.aurelius.§.centum.
de lib.leg.

1 **LEgis iulie.** ¶†Si debitor cessit bonis nõ debent creditores interim di-
stribuere bona eius:sed debent ea vendere ⁊ precium
pro rata inter eos diuidere:⁊ si contra faciunt pos-
sunt bona ab eis aduocari non obstante prescriptio.long.tem-
po.secus si fuissent eis data insolutum.hoc dicit.Non sunt alia.

1 **PRopter.** †Ut quis euitet onera vel munus publicum non potest cedere bonis
sed debet pro quantitate bonorum onera publica sub-
ire.Nota quod volẽs euitare collectas vel alia one-
ra publica non potest bonis cedere nec euitat cedendo qr tende
ret in inuidiam ⁊ blasmum fisci:⁊ sic non obstante cessione pos-
sunt compelli.

2 ☞Cessio bonorum põt fieri per nuncium vel epistolam.

1 **IN omni.** †Cessio bonorum potest fieri solo verbo ⁊ sine aliqua solennitate. h.
dicit.Et sic not.contra statuta vel obseruantias que
fiũt in talibus qd ille qui vult cedere bonis ducatur
cum tubis per plateam vel ciuitatẽ vel qd sedeat supra lapidem
vituperii cum vituperio ⁊ blasmo.nã illa nõ sunt de iure cõmu-
2 ni vt patet per hanc.l.† cũ possit fieri cessio per nũcium vel epi-
stolam.vt.ff.eo.l.fi.

2 ☞Contra filiũfamilias condẽnatum potest fieri executio sen
tentie in illis bonis que habet etiam si pater in eis habeat vsum
fructum.
3 An creditores patris possint petere eis assignari peculiũ profe
ctitium qd habeat a patre.
4 Ille qui habet bona an possit incarcerari non facta discussione
bonorum.

1 **CUm ⁊ filii familias.** ¶†Filiifamilias vtriusq
sexus possunt cedere bonis siue habeãt patrimoniũ
proprium siue non.Et idem in illis qui sunt sui iu-
2 ris.hoc dicit.¶†Not.ergo hic quod contra filiumfamilias cõ-
demnatum potest fieri executio sententie in illis bonis que ha-
bet supple etiam si pater in eis habeat vsumfruc.Nec obst.qd il-
la non possunt alienari sine patris licentia.vt in.l.fina.§.filiis
autem.s.de bo.que libe.quia verum est voluntarie:sed illa alie
natio fit ex causa necessaria.facit.l.et si condemnatus.de noxa.⁊
qualiter hoc intelligatur.vide nota.per Bartol.in.l.filio.solu.
3 matri.⁊.l.si finita.§.eleganter.de damno infec.¶†Sed an cre-
ditores patris possunt petere eis assignari peculium profecti-
tium quod habent a patre.Videtur quod sic:quia illud est pa-
tris non filii quo ad dominium:licet filius habeat administra-
tionem.vt.l.certum.s.familie hercíscun.ego creditores patris
debent preferri filio quia pretendunt causam onerosam et ipse
lucratiuam.argu.in.l.fina.§.licentia creditoribus.s.de iure de-
liber.In contrarium videtur quod filius potest retinere pecu-
lium profectitium contra fiscum creditoris patris tanq separa
tum a patrimonio patris.vt.l.iii.§.sed vtrum.in fine.de mino.
ergo fortius contra priuatum. et hoc videtur tenere Baldus.
Sed Sali.dicit quod videtur inhonestum et inhumanum qd
filius preferatur creditoribus paternis.Nec obst.d.§.quia de-
bet intelligi quando bona paterna erant publicata quo casu
fiscus pretendit causam mere lucratiuam:sed filius non mere.
argu.s.de conditio.l.fina.et illa videtur equior.Si enim fiscus
pretenderet debitum ex contractu vel quasi tunc ipse preferre-
tur filio ratione quam dixit.†Item patet hic quod ille qui ha-
4 bet bona potest incarcerari non facta discussione bonorũ quia
hic dicitur quod potest cedere bonis ad euitandum carceres.
Sed contrarium videtur tenere gl.in.l.iii.de suspe.tu.in.§.tu-
tores qui.que vult qd non debeat incarcerari nisi facta execu-
tione bonorum sm Sali.

2 ☞Creditores si offerant se daturos dilationem ne debitor ce
dat bonis non cogitur debitor talẽ dilationẽ acceptare si non
vult sed potius velit cedere bonis.
3 Si detur dilatio ipsi debitori an tunc teneatur dare fideiusso-
res de soluendo adueniẽte termino:⁊ si nõ soluat an poterit in-
carcerari vel cedere bonis.⁊ nu.1.

1 **CUm solito.** ¶†Si debitor vult cedere bonis nisi sibi detur dilatio ad
soluendum est in elctione creditorum dare dilatio-
nem:et tunc non poterit cedere vel pati quod cedat.
et si sunt discordes prefertur maior pars que consideratur pri-
mo respectu cumuli debiti:vel si par cumulus respectu numeri
personarum.Et si ambo sunt paria benignior sententia eliga-
tur vt habeat dilationem quinquennalem et non cedat: quia
dilatione pendente non currit contra eos prescriptio nec vnus
de creditoribus prefertur alteri ratione priuilegii vel hypothe-
2 ce quam habebat.hoc dicit ista bona lex quotidiana.†Et ad-
uerte quia ista.l.loquitur quando debitor dat hanc electionem
creditoribus.Si autem non daret sed vellet cedere creditores
autem ne cedat offerunt se daturos dilationem:tunc ipse debi-
tor prefertur si eam non vult sed potius vult cedere vt sit libera
tus ab eis saltem ope exceptionis cum beneficium cessionis da-
tur sibi a lege:nec creditores possunt illum auferre.vt in hoc ti-
3 tu.secundum doct.†Item dicitur quod ille debeat dare fideius-
sores de soluendo infra terminum vel adueniente termino. ar-
gu.ff.de iudi.l.in bone fidei.et.s.de preci. impe.offerẽ.aut. que
supplicatio.et hoc si potest:alias sufficeret iuratoria cautio cum
stipulatione penali.vt in.l.cum non facile.ff.si cui plusq per le-
gem fal.et lapso tempore dilationis si non soluit incarcerabitur
nec poterit cedere:vt vult gloss.hic que incipit.Ut.ff.alias deci
perẽtur creditores qui dederunt dilationem quod non est dicẽ
dum.Item inquantum hic dicitur ante finem non debere pre-
ferri creditores habentes hypothecam:videtur contrarium per
l.rescriptum.de pactis.Solu.illa loquitur in alia materia quã
do volebant facere pactum de non petendo nisi vsq ad certam
summam:et sic agebatur de maiori preiudicio:⁊ in hoc differt
iste casus ab illo.⁊ ista lex est quotidiana.⁊ quotidie põt contin
gere de facto.

¶De bonis autoritate iudicis possiden dis seu vendendis. Rubrica.

1 ¶†In isto titu.tractatur de materia trium titu.qui sunt in di
gesto nouo.quorum vnus est titu.quibus ex cau.in pos.ea.qui
loquitur de primo decreto quando debitor citatus non com-
paret nec alius pro eo:⁊ sic se non defendit.nam siue sit contu
max siue nõn:quia forte erat absens causa reipu.nihilominus
quia actor non debet pati propter hoc damnum mittitur actor
in possessionẽ bonorum suorum ex primo decreto per quam im
missionem non acquirit possessionem.sed nudam detentatio-
nem.⁊ olim fiebat immissio in omnia bona hodie pro mensu-
ra debiti declarati.⁊ de hoc loquitur.l.cum proponas.in aut.
ibi posita.I.eo.⁊ citatus postea comparẽs ⁊ satisdans de iudi-
cio sisti recuperat tenutam.Secundus est titu.de bonis autori
ta.iudi.possi.qui post illum sequitur.et qui loquitur de secun-
do decreto.nam si dictus citatus perseuerat in non comparen-
do non expedit actori sic stare in tenutam:ideo iterum citato ⁊
contumace et latitante proceditur ad secundum decretum qd
exponantur venalia et dentur plus offerenti ⁊ pretium distri-
buatur inter creditores.Et si non reperitur emptor adiudican
tur ⁊ dantur insolutum creditoribus.et de illo loquitur tex.re-
scripti:licet non de primo:sed quia hoc scdm presupponit pri-
mum sub illa parte rubrice cõtinetur etiam primum .Tertius
titulus est titu. de separatio.quia contingit interdum qd credi
ditores hereditarii conueniunt heredem. ⁊ bona hereditaria
sufficiunt ad eis satisfaciendum:sed veniunt quidam alii credi-
tores ipsius heredis non ex causa hereditaria et dicunt quod
volunt habere partem illorum bonorum pro eorum creditis:
quia postq hereditas fuit adita illa bona fuerunt effecta here-
dis.sed heres est debitor:et nõ habet alia propria bona de qui-
bus possit eis satisfieri.ideo volũt partem de istis.et si hoc fie-
ret:tunc creditoribus hereditariis fieret preiudicium.quia bo
na non sufficerent ad satisfaciendum eis insolidum quod erat
iniustum:vt.alii qui non habuerunt agere cum defuncto pos-
sint de eis bonis capere et auferre aliis qui habuerunt agere.
propter hoc emanauit edictum pretoris qd tales creditores he
reditarii possunt petere separationem fieri de bonis heredita-
riis a bonis heredis.⁊ q bona hereditaria tribuantur eis quo-
vsq fuerit eis insolidum satisfactum: ⁊ si aliquid supererit tra
datur illis:et hoc nisi ipsi creditores hereditarii nouauerint
debitum:qr fuerint stipulati ab herede vel alio modo fidẽ here
dis fuerint secuti:qr essent omnes pares et etiam in aliis casi-
bus no.p.glo.in.l.ii.que incipit multa vertuntur ⁊c.Sed econ-
uerso si bona heredis essent pingnia et bona defuncti secus:

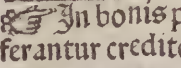
et creditores hereditarij vellent habere partem de bonis heredis: sed creditores hereditarij peterent separationem non deberent audiri: quia heres adeundo hereditatem vel cum alijs contrahendo potuit illis facere preiudicium: vt tanto minus consequantur: & hoc vult titu. ille de rescrip. & de omnibus istis tribus titu. tractatur in isto. & j. & ij. l. tractant de vltima parte rubrice. scilicet de separatione. alie vero de prima parte: et continua rubricam. vt in glo.

1 **In bonis.** †Qui debẽt habere legata a defuncto herede preferũtur illis quibus ipse heres legauit quia illa legata censentur tanq̃ es alienum quantum ad bona eius a quo relicta sunt non quantum ad eum qui reliquit. hoc dicit. Si ergo fuisti heres institutus et grauatus mihi dare centum: tu postea instituis heredem tuum: et grauas eum quod det centum sempronio: nec habebas alia bona quam illa que tibi reliquit primus testator: et nunc ego & ille cui tu legasti a Titio cõcurrimus in istis bonis que non sufficiunt nisi mihi: quia non plus valent debeo preferri et mihi debent dari non illi cui tu legasti: quia ille venit ex causa lucratiua vt non haberet te obligatum ego venio ex causa onerosa: quia habebat te obligatum: et sic meum legatum detrahitur de hereditate tua ante omnia in qua sunt dicta bona tanq̃ es alienũ. h. d. facit. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad legem falcidiam: & sic fit separatio bonorũ hereditariorum a bonis tuis.

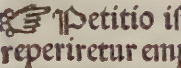
1 **Est iurisditionis.** †Creditores defuncti impetrant separationem a bonis si fidem heredis non sunt secuti. hoc dicit.

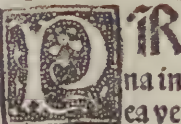
2 In bonis postea quesitis per illum qui cessit bonis an preferantur creditores qui postea contraxerunt.

1 **Ex contractu.** †Qui cessit bonis ex precedenti contractu non potest conueniri: quia habet exceptionem nisi venerit ad pigniorem fortunam: quia tunc potest conueniri. Itẽ facere potest deducto ne egeat. hoc dicit in effectu Et quia dicit quod non potest conueniri patet secundũ docto. quod exceptio que sibi competit impedit lit. contest. & oppo. ad principium iudicij: puta non debes audiri; quia cessi bonis Item ex eo quod dicit quod est tutus exceptione. vnde natura exceptionis non fit vt aliqua obligatio non sit sublata: vt patet in exceptione macedo. et velleia. que presupponit subesse naturalem et ciuilem obligationem: et per consequens actionem. vt. l. quia naturalis. ad macedo. Dicunt docto. q̃d per cessionem bonorũ nulla obligatio tollitur: sed etiam eliditur actio: et sic reprehendunt glos. que est in. l. vbicunq̃. de fideiusso. que vult q̃d tollatur ciuilis.
2 †Item in bonis postea quesitis an preferantur creditores qui postea contraxerunt. quidam q̃d sic. Sed in contrarium: quia primi videntur preferendi postq̃ remansit obligatus: in hoc tamen differunt quia primi non possunt conuenire nisi quatenus facere potest: sed secundi insolidum: nisi iterato cedat bonis: quia prima cessio non concernit nisi preteritos creditores.

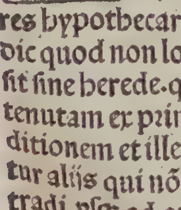

2 Petitio ista peto mihi bona dari insolutũ procedit si non reperiretur emptor.

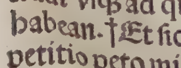

1 **Pro debito.** †Si debitor cessit bonis creditores non debent ipsius bona inter se diuidere tanq̃ domini ipsorum: sed debẽt ea vendere, te precium inter se distribuere et creditores hypothecarij preferuntur chirographarijs. hoc dicit. Uel dic quod non loquitur in eo qui cessit bonis: sed in eo qui decessit sine herede. quo casu creditores possunt petere se immitti in tenutam ex primo decreto: & postea ex secundo facerent fieri venditionem et ille qui habet aliqua bona obligata in illis preferetur alijs qui nõ habent obligata quia precium eorum debet eis tradi vsq̃ ad quantitatem debiti. facit. l. iij. §. qui po. in pigno.
2 habean. †Et sic not. secundum Bartol. quod non procedit illa petitio peto mihi dari insolidum bona debitoris mei certe imo procederet si non reperiretur emptor: vt patet ex rubric. dum dicit de bonis autoritate iu. poss. nam loquitur quando dantur insolutum: quia non reperitur emptor: sed si reperitur venduntur.

Decreto. adde Inn. in. c. j. de libel. obla. et quotuplex sit missio vide gl. & ibi Sali. l. j. oppo. C. qñ quo. nõ est neces.

1 **Si vxor tua.** †Pro rata qua creditor actio. pro residuo vero succedit debitori cõfunditur potest conuenire coheredes: nisi fuerit institutus iure cõpensandi: & si coheredes non sunt soluendo potest petere separationem bonorum. hoc dicit.

2 Bona quando dicantur vacantia.

1 **Si bona.** †Si bona vacantia non agnoscantur a fisco creditores possunt petere se immitti in possessionem eorum ex primo vel
2 secundo decreto. hoc dicit. †Et dicuntur bona vacantia quãdo missis bãnimentis si aliquis vult adire hereditatem talis defuncti compareat infra tot dies. alias non audietur & nullus comparuit: et sic non apparet quod sit aliquis qui vellet esse heres. nam tũc dicitur decessisse sine herede. vt. l. sine herede. de administra. tuto. et desinet esse hereditas et vocantur bona vacantia et applicantur fisco si vult: sed si non vult nõ compellitur recipere: vt hic. et quod nota. s. ad trebellia. l. sanccimus. et. l. stichum. in fin. princip. de solu. sed posito quod acciperet teneretur omnibus creditoribus. vt in. l. iij. §. ad legem iuli. de vi.

2 Cum peruenitur ad tenutam ex primo decreto sufficit q̃d citatus non compareat nec requiritur exacta debiti probatio: & an sufficiat probare per iuramentum. & quid in missione ex secundo decreto.

3 Ad hoc vt iudex possit aliquẽ realiter citare per capturam persone requiritur q̃d sit administrator: & iudex ordinarius et habeat imperium.

4 Missio ex primo decreto non fit hodie in oĩa bona lʒ olim sec⁹ si agebaᵗ actione personali: et quid etiam hodie ꝑpter nimiam contumaciam.

5 Qui passus est tenutam ex primo decreto non audiᵗ ad eam recuperandam nisi refundat actori oẽ damnũ q̃d passus est ꝑpter eius contumaciam & nisi prestet fideiussores de iudicio sisti & iudicato soluendo.

Cum proponas. †In hac. l. cum autem. hic posita posset deduci tota materia primi et secundi decreti que est longissima & infinite cadunt questiones. quas vide in Specul. de primo et secundo decreto. et per gloss. magnã. et Barto. in. l. si finita. §. iul. de dam. infecto. et per Cyn. in. l. ij. ff. si ex noxa. cau. aga. vbi Cyn. finiuit dies suos post illum tracta-
1 tum. et hoc dicit ista lex †contra debitorem citatum & non comparentem non defensum potest procedi ad missionem ex primo decreto: et transacto legitimo tempore ad missionem ex secundo: videlicet vt bona vendantur vel dentur insolutum si nõ reperitur emptor. hoc dicit ista lex. sed postea per autẽ. adduntur tria que non erant de iure veteri vel saltẽ non omnia. Primum est quia debitor per prius comparuerat et cum iuramento promiserat de iudicio sisti et tamen postea citatus non sistat possit realiter capi et ad iudicem duci vt respondeat libello & se defendat. Secundum est quod si hoc fieri non potest: quia alias non comparuit nec promisit vel eius persona reperitur missio ex primo decreto non fiet in omnia bona: licet olim fieret: sed fiat pro mensura debiti declarati et si petantur centum fiat immissio in bonis valentibus. c. tantũ. & nõ vltra scdm quosdã. Uel dic vltra etiam pro expensis et damnis secundum glo. Tertium in quo debitor postea comparens ante venditionem vel donationem insolutum si reficit expensas et satisdat de iudicio sisti et recuperat tenutam. hoc dicit in effectu. auten. ei qui.
2 †Et nota quia cum peruenitur ad tenutam ex primo decreto non expedit cum reus sit contumax vt si aberat causa reipublice sed sufficit quod citatus nõ compareat & quod nullus defendat: nam hoc solum est sufficiens causa concedendi tenutam l. si finita. §. si forte. de damno infe. & s. de restit. mili. l. ignorare. Item nõ requiritur exacta debiti probatio: quia agitur de paruo preiudicio. vnde sufficit summaria. vt hic in glo. super verbo constat. et Bartolus dicit quod sufficit probare per iuramentum. argumen. in. l. thesauris. ad exhiben. Sed cum peruenitur ad missionem ex secundo: tunc quia agitur de preiudicio requiritur contumacia et latitatio. vt. l. fulcinius. §. quid sit latitare. qui. ex cau. in posses. ea. et etiam exacta probatio debiti per testes vel instrumenta et tamen dicetur summaria: quia fit par-
3 te absente. †Et nota in illa auten. in principio quod ad hoc vt iudex possit aliquem realiter citare per capturam persone requiritur quod sit administrator et iudex ordinarius & hẽat imperium: quia fit officio iudicis nobili et ad priuatam vtilitatem: et sic est de imperio mixto. vt. l. iubere cauere. de iurisditio. omnium iudic. simplices ergo magistratus iurisditionem habentes et non imperium: vt consules mercatorum et rector vniuersitatis non possunt hoc facere nec iudex delegatus.
4 †Item nota quod missio ex primo decreto[a] non fit hodie in
a omnia bona licet olim secus: et hoc. si agebatur actione personali: secus si hypothecaria. vt nota. s. de procurat. l. iij. in gloss. fin. et etiam hodie propter nimiam contumaciam. facit. l. fulci-
5 nius. §. finali quibus ex cau. in posses. ea. †Item nota quod qui passus est tenutam ex primo decreto non auditur ad eam recuperandam

perandam nisi refundat actori omne damnum quod passus est propter eius contumaciam: et nisi prestet fideiussores de iudicio sisti τ iudicato soluendo. Cetera vide per doct. in locis preallegatis: qr non sufficerent. vj. lectu. nec forte. x. ad omnia recitandum.

1 In possessionem. ¶†Missus in possessionem ex primo decreto non acquirit dominium. hoc dicit. Intellige quod non acquirit. scilicet statim. sed nec etiam cum lapsu temporis habili ad prescribenduz: vt. x. vel. xx. anno. quia requiritur titu. habilis ad translationem dominij: vt. l. nullo. §. de rei vendicatione. sed illa non est huiusmodi. nam si ille cõtra quem facta est missio esset dominus non propter illa missus acquireret dominium: sed nec etiam possessionẽ sꝫ solum detentionem. ergo si non est dominus non acquirit vsucapiendi conditionem: sed etiam lapsu. xxx. anno. quia requiritur possessio vt procedat illa prescriptio: sed hic non possidet: sed detinet: sed si esset missus ex secundo decreto: tunc si ille contra quem facta est missio esset dñs acquireret dominium: ergo si non erat dominus sed alius acquirit vsucapiẽdi condictionẽ etiam si sciret alium esse dominum: qđ est notandum: vt mala fides nõ noceat prescribenti eo casu quo habet titulũ a natura vel autoritate iudicis. vt. l. generaliter. de noxali. quam audiui multum nota. a Bal. in. l. pretoris. de damno infec. cum alijs similibus dicentibus locum habere prescriptionem eo casu quo missus est ex secũdo decreto.

2 ☞Uno ex creditoribus immisso in possessionem qñ nõ censeãtur immissi alij.

1 Cum apud veteres. †Si vnus ex creditoribus in possessionem mittatur ex primo decreto eius immissio ꝓdest omnibus alijs creditoribus presentibꝰ et infra biennium venientibus: et debitum ostendentibus et expensas pro rata reficientibus. Item absentibus si veniant infra quadriennium: et idem faciant. hoc dicit. vsqꝫ ad. §. finautẽ. Et illam partem declara vt plenissime nota. in. l. cum vnus. in princip. ff. eodem titu. de bon. auto. iudic. pos. per gloss. τ Bar-

2 tol. et ibi omnino vide. † Nam habet locum quod hic dicitur quando sunt creditores pretendentes ius obligationis: sed officium iudicis. et cum petunt sibi caueri de damno infecto. vel de prestan. leg. adueniente die vel conditione: tunc vno immisso non censentur alij immissi: sed debent facere processum de per se. l. si finita. §. si pretores. de damno infecto. et. l. is cui. l. si plures. vt in poss. lega. Et eodem modo si pretenderet hypothecam conuentionalem. Sed quid si vnus pretendat hypothecã pretoriam: puta immissionem ex primo decreto: alter iudicialẽ puta pro executione sententie: an vno immisso censeantur alij qui erant alterius titul. immissi. Dic quod non: sed prior. vt l. si a iure. ff. qui po. in pign. ha. Item procedit illa. l. de iure illo ẽm quod fiebat immissio in omnia bona: hodie vero per aut. §. positam vt non fiat immissio nisi pro mensura debiti declarati non videtur quod alij censeantur immissi sed debent creditores post alia bona: τ hoc vult hec glos. Sed. d. l. cum vnꝰ. vult contrarium: sed possunt saluari quod illa loquatur quando erant alia bona: sed si nõ erant nisi illa in qua missus est locũ habeat glo. contraria. Cetera dic vt ibi plene per Barto.

1 Si autem. ¶†Iste. §. prosequitur eandem materiam dicit enim quod si missus ex primo decreto veniat ad venditionem debet ex precio primo sibi satisfieri et residuum si quod est debet deponi in ede sacra vt creditoribus postea venientibus τ debitum ostendentibus satisfiat. Et de predictis omnibus debet fieri publicum instrumentum cum solennitate hic statuta in. §. finali. hoc dicit tota lex. et. §. que est satis verbosa: tamen vtilis quia isti creditores qui habentur pro immissis non tenentur facere nouum processum: imo virtute primi facta fide de debito debet satisfieri eis: requiritur tamen plena probatio per testes vel instrumenta secũduꝫ Bartolum.

¶De priuilegio fisci. Rubrica.

2 ☞Bona paraphernalia qualiter sint melioris cõditionis ꝙ dotalia τ qđ ꝑsumantur esse mariti si per eum possidentur nisi vxor probet ea esse sua.

3 Cum sit executio in bonis per aliquem possessis et compareat tertius petens ne fiat executio in tali re quia ad se pertinet licet ille possideat qđ debeat hoc probare cũ presumatur illius a quo possidetur.

1
Bona mariti. †Premitte quod si maritus gerebat officium primipilatus quod hodie nõ est in vsu ꝑ mala gestione bona eius erant tacite fisco obligata τ vltra hoc etiam bona dotalia qđ in alijs non erat: vt. j. in quib. cau. pig. ta. contra. l. iiij. τ erat speciale in officio primipilatus. ¶Sed queritur quid si non erant dotalia: τ sic in dominio mariti non erant sed erant parapheernalia: τ sic in dominio mulieris: possidebantur tamẽ per virum an sint obligata. Et respondetur quod non. h. d. il-

2 la. l. †τ sic melioris conditionis sunt paraphernalia ꝙ dotalia τ non est illa de qua. §. quia paraphernalia non sunt in dominio mariti: sed dotalia sic. l. doce ancillam. §. de rei vendica. tenetur tamen vxor probare qđ essent sua: qr presumũtur mariti postꝙ per eum possidebantur τ hoc etiam dicit illa. l. ad quod etiam

3 facit. l. ij. que incipit ob maritorũ. §. ne vxor pro mari. †Et hoc est regulare quod cum sit executio in bonis alicuius vel per euz possessis si compareat tertius et petit ne fiat executio in tali re vel tali: quia ad se pertinet licet ille possideret debeat probare: quia illius ꝑsumit a quo possidet: τ ad hoc allegat. l. illa ob maritorũ. τ hoc etiam vult hic glo. si. in si. τ vide Cy. in. d. l. ob maritorum.

2 ☞Bona mariti sunt tacite obligata vxori pro dote etiã si non fuerunt expresse obligata.

Quod in illa tacita hypotheca mulier habeat priuilegium vt ꝑferatur alijs creditoribus habentibus similiter tacitam hypothecam etiã si sint priores in tempore et quid si haberet expressam.

3 Quid si concurrat cum fisco qui non habebat nisi tacitam hypothecam ex suo contractu τ quid si concurrat fiscus cum alio priuato.

Quid si non constat quis sit prior in tempore.

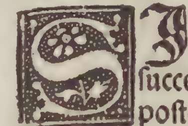
1
Quamuis. ¶†Mulier τ fiscus in tacita hypotheca paribus passibus ambulant ad hoc allegatur: τ ideo qui prior est tempo-

2 re potior est iure. h. d. †Premitte qđ bona mariti ꝑ dote sunt tacite obligata vxori etiam si non fuerunt obligata expresse. vt in. l. j. §. de rei vxo. act. Item premitte quod in illa tacita hypotheca mulier hꝫ priuilegiũ vt preferat alijs creditoribus habentibus similiter tacitam etiam si sint priores in tẽpore. vt in. l. assiduis. j. qui po. in pig. ha. non sic si haberẽt expressam qr prioribus habentibus expressam mulier non prefertur

3 in tacita. Pone ergo †ꝙ cõcurrat cũ fisco qui etiã habet tacitaꝫ ex suo contractu. vt. j. in qui. cau. pig. ta. contra. l. ij. quis prefertur. Et respõdetur qđ ille qui prior est in tpe: τ sic mulier nõ vtitur priuilegio prioritatis cõtra fiscum priorem in tpe: qr fiscus est priuilegiatus sicut ipsa mulier. nec econtra fiscus cõtra mulierem si mulier esset prior: τ sic paribus passibus ambulant nõ sic in alio articulo creditorum vt preferatur prior in tempore. Sed quid si non constat quis sit prior in tempore: quia eadem die contraxit cum vtroqꝫ. et non constat de hora. videtur presu-

a mendum pro fisco[a] qđ fuerit prior. vt in. l. j. §. de iure fisci. lib. x. Sed illa loquitur quando agitur contra possidentem qui habebat causam lucratiuam: secus quando causam onerosam: qr illa lex est preter ius commune. Istam questionem tangit hic Sali. et multum se inuoluit in ea bene per duas colũ. dic vt hic per eum non sunt alia. ¶Ultimo opp. qđ nõ sit speciale in muliere vt preferatur fisco posteriori: quia idẽ est in quolibet alio priuato. vt. l. si fundum. j. qui po. in pig. ha. et eo. tit. l. si pignus ꝑpter sol. verum est si haberet expressam hypothecã sed mulier etiã si non habeat expressam: qr cum habeat tacitã prefertur: et hoc vult glo. si.

2 ☞Soluens priori creditori non succedit in locum eius nisi fuerit actum expresse.

1
Si cum. †Si ille qui soluit fisco pro debitore fiscali non facit sibi cedi ius a fisco nõ succedit in iure fiscali nec in eius priuilegium τ ideo postea fiscus cum eodem debitore contrahat ille qui soluit sibi non prefertur ratione prioris iuris. hoc dicit. Et etiã dicit quod fiscus prefertur omnibus creditoribus hypothecaꝫ non habentibus. Dic casum quod cum fiscus haberet te obligatam: et haberet tacitam hypothecam que preferebatur alijs ego solui fisco pro te: τ nec petij mihi cedi iura que ipse habebat contra te: postea fiscus iterum tecum contraxit: et sic acquirit nouam hypothecam nunc bona tua non sufficiunt ad satisfaciendum mihi de eo quod solui pro te: et etiam fisco de nouo debito: concurrimus adinuicem fiscus et ego in bonis tuis ego dico me preferendum fisco: et solui sibi primum debitum quod preferebatur huic secundo: et sic successi in locum eius: τ sic possum allegare contra eum. Contrariũ hic dicitur:

a ¶Pro fisco ad de bal. i. l. dotis §. de iure do. τ i l. ad exactionez §. de dot. ꝑmis. Nic. de neapo. i l. j. so. ma. Et ib dñm meũ Soci late col. iij. v. q to τ vltio. q tꝫ i distincte qđ ꝑsu maẽ ꝑ dote. Re iecta opi. Salic hic Strad.

quia fiscus prefertur mihi quia habet hypothecam in qua prefertur non habentibus ego autem non habeo: sed solum actionem personalem nego. gest. contra te: quia non feci mihi cedi
2 iura a fisco. †Et sic nota quod soluens priori creditori non succedit in locum eius nisi fuerit actum expresse: licet quidã credãt contrarium. Uide qđ plene habetur in. l. aristo. ff. que res pign. obli. pos.

1 SI debitor. †In generali obligatione bonorũ non veniunt bona que per prius exiuerant patrimonium debitoris. h. d. Et loquitur in generali obligatione quam habebat fiscus. licet idẽ in quolibet alio priuato.

2 ☞ Prior creditor habẽs hypothecã põtest reuocare solutionem factam p debitorem posteriori creditori.
3 Illud quod quis facit ex priuilegio censetur extraordinarie facere.
Jus extraordinarium minus potens est q̃ ordinarium.
Qui habet bona alicuius obligata habet etiam obligatã eius pecuniam.

1 PEcunia. ¶ †Fiscus aduocans pecuniam solutam posteriori creditori per eius debitorem vsuras petere non potest: quia hoc facit ex priuilegio fiscali. hoc dicit. Secus dicit gloss. si iure ordinario et non ex priuilegio: et debitor non soluendo eoipso est in mora absq̃ interpellatione. et sibi debentur vsure ratione
2 more. l. cum quidam. §. fiscus. de vsuris. ¶ †Et sic not. hic quod prior creditor habens hypothecam potest reuocare solutionem factam per debitorem posteriori. et hoc per. l. ex parte. §. fina. de
3 pact. ¶ †Item nota quod illud quod quis facit ex priuilegio censetur extraordinarie facere. Item quod ius extraordinariũ minus potens est q̃ ordinarium secundum gloss. Item quod qui habet bona alicuius obligata habet etiã obligatam eius pecuniam: et sic posset eam aduocare a quocunq̃ possessore si extaret.

1 CUm patrem. ¶ †Filius potest aduocare bona que debitor suus filie dedit in dotem. hoc dicit. Et differt a lege precedenti: quia ibi loquitur in pecunia quam debitor suus alteri soluit hic in specie. Item ibi loquitur de vsuris hic non.

2 ☞ Priuilegium fisci põt transferri per cessionem secus in priuilegio pupilli.
Judex põt transferre iura fiscalia in priuatum subsistẽte iusta causa ⁊ hoc ex priuilegio fisci alias fit ab eo qui habet iura non a iudice. ⁊ nu. 4.
3 Que sint priuilegia que habet fiscus ⁊ nõ priuatus: ⁊ sunt nu. 31. ⁊ nu. 4. vsq̃ ad fi. l.
4 Fiscus potest compellere vnũ de consortibus ad totũ tributum soluẽdum: sed in aliis secus cum non cogatur alter soluere pro altero.
Quod possit cõpellere inquilinũ ad reficiendũ vias publicas licet non pertineat onus ad eum sed ad dominum.
5 Contra fiscum non probatur exceptio cõpensationis vltra duos menses ⁊ q̃ non sic in aliis.
Debitor fisci confessus ⁊ conuictus non appellat.
Fiscus põt compellere conductorẽ ad reconducẽdam rem si fuit in tempore preterito multum lucratus.
6 In causa fisci etiam ciuili proceditur per inquisitionẽ: ⁊ agitur coram suo iudice licet nõ iudex rei ⁊ in exactione fiscalium ꝓceditur de facto. ⁊ nu. 3. ⁊ 4.
7 Pene legales ⁊ mulcte applicantur fisco.
Procurator fisci videtur ditatus de bonis eius.
Fisco non debet solui vectigal pro rebus necessariis.
8 Fiscus presumitur esse soluendo.
Quod possit transferre dñium rei aliene sicut proprie.
9 Nulla bursa dicitur fiscalis principis.
Bona que auferuntur ab indignis applicantur fisco.

1 SI in te. †Si soluens fisco pro debitore fiscali facit sibi cedi iura fiscalia prefertur aliis creditoribus quibus etiam fiscus preferebatur. hoc dicit. Et sic differt illa. l. a. l. iii. s. eo. vbi non fece-
2 rat cedi: et sic non succedebat in illis iuribus. ¶ †Et not. hic qđ priuilegium fisci potest transferri per cessionem. secus in priuilegio pupilli. l. si ex pluribus. de admi. tuto. Itẽ q̃ iudex potest transferre iura fiscalia in priuatum subsistente iusta causa: ⁊ hoc est ex priuilegio fisci: alias translatio debet fieri ab eo qui habe-
3 bat iura non a iudice. ¶ †Et hinc sumpta occasione videndũ
a est que sint ista priuilegia que habet fiscus [a] et nõ priuatus. Breuiter dic quod plura que ex diuersis legibus colliguntur ⁊ sunt xxx. ⁊ vltra. ¶ Primum est quia habet tacitam hypothecam tam ex contractu quod ex maleficio: sed in hac secunda creditores preferuntur fisco. vt. j. cred. penis fis. prefe. ⁊c. l. j. libro. x. priuati vero non habent semper hypothecam tacitam: sed in quibusdam rebus de quibus in titu. in quibus cau. pig. ta. contra. ¶ Item secunda qđ in illa tacita prefertur aliis creditoribus. vt. s. eodem. l. iii. ¶ Tertium quia habet eam in bonis dotalibus pro officio primipilatus. vt in. l. iiii. in quibus cau. pig. ta. contra. licet non habeat eam in bonis paraphernalibus. vt. s. titu. j. si vxo. ¶ Quarto quia fiscus presumitur in tempore procedere priuatum. vt. j. de iur. fisci. l. j. lib. x. quando aliud non ap-
4 paret. ¶ †Quinto quia potest aduocare pecuniam etiam consumptam alteri solutam. vt. s. eo. pecuniam. Item vt iudex possit transferre iura fiscalia in priuatum in alio: secus quia ipse q habet debet transferre non iudex. l. modestinus. de sol. ¶ Sexto in prelatione de qua in. l. si is qui. ff. de iure fisci quia si duo habent generalem hypothecam in bonis presentibus et futuris scilicet fiscus et priuatus licet priuatus precedat in tempore in bonis tamen post obligationem quesitam prefertur fiscus licet secus in alio priuato: quia qui precedit in tempore prefertur etiam in quesitis post. ff. qui po. in pig. ha. l. fina. ¶ Septimo in exactione fiscaliũ: quia proceditur de facto vt in. l. missi. j. de exact. tribu. ¶ Itẽ octauo in incarcerando suos debitores ad legem iul. pe. l. sacrilegii. ¶ Nono quia potest vnum de consortibus compellere ad totum tributum soluendum. vt in. l. cum possessor. de censi. sed in aliis. secus: quia non cogitur alter soluere pro altero. ¶ Item decimo: quia potest compellere inquilinum ad reficiendum vias publicas: licet non pertineat onꝰ ad eum: sed ad dominum. l. ediles. de vi publi. ¶ Undecimo quia agit coram suo iudice: licet non sit iudex rei: ⁊ sic actor non sequitur forum rei. s. vbi cau. fis. l. j. ⁊. ii. de iurisdi. om. iudicũ. l. j. ¶ Duodecimo quia succedit in instantia coram alio iudice facta. l. si constante. §. fina. soluto matri. licet regulariter secus. l. si cum hominem. de fideiussori. ¶ Decimotertio: quia habet notarius proprios. l. in fraudem. §. quoties. de iure fisci.
5 ¶ †Decimoquarto: quia cõtra eũ nõ probatur exceptio compensationis vltra duos menses. vt. l. aufertur. §. qui compensationem. de iure fis. non sic in aliis exceptio. que non debent esse ita liquide sicut exceptio compensationis et sic non extenditur ille. §. ¶ Decimoquinto: quia debitor fisci confessus et conuictꝰ nõ appellat. de appellatio. l. quoniam nonnulli. et. l. fi. quorum appella. non reci. ¶ Decimosexto vt conductorem possit cõpellere ad reconducendam rẽ si fuit in tempore preterito multum lucratus. vt in. l. quoties. §. qui in quo. ff. de publi. ¶ Decimoseptimo vt non exhibens instrumenta sibi subtraxisse dicitur. ff. de
6 iure fisci. l. ii. de eden. ¶ †Decimooctauo: quia in causa fisci etiã ciuili proceditur per inquisitionem. l. j. de natura. li. secus in causa priuati. ¶ Decimonono: quia succedit in bonis vacantibus. vt in. l. j. de bo. vacan. ¶ Uigesimo vt non teneatur redhibito. in vel quanti minoris. de edil. edic. l. j. §. illud. ¶ Uigesimoprimo: quia potest adire procurator hereditatem delatam fisco. l. j. de offici. procura. cesa. ¶ Uigesimosecundo quod ita demum fit heres si hereditas est soluendo: regulariter contra: ⁊ sic non indiget inuentario. l. j. §. an bona. de iure fisci. ¶ Uigesimotertio quod eius procurator potest iubere seruo vt adeat licet non sit dominus. l. j. de offi. procura. cesa. alias secus. ff. solu. matri. l.
7 seruus dotalis. ¶ Uigesimoquarto qđ pene legales si mulcte sibi applicantur. l. mulctarum. s. de modo mulct. ¶ Uigesimoquinto quod procurator eius videatur ditatus de bonis eius
8 vt. l. facultas. de iure fisc. et ibi not. ¶ †Uigesimosexto: vt pro rebus necessariis sibi non soluatur vectigal. vt. l. licitatio. §. fiscus. de publi. ¶ Uigesimoseptimo vt presumatur diues ad soluendum. ff. vt le. no. ca. l. j. §. si ad fiscum. ⁊ sic dicitur fiscus id est saccus plenus: et fiscus. ¶ Uigesimooctauo vt possit transferre dominium rei aliene sicut ꝓprie. vt. l. omnes. et. l. bene a zenone. s. de quadrien. prescri. ¶ Uigesimonono. scilicet circa ꝑscriptiones longi temporis. l. omnes. ⁊. l. congruit. de prescri. xxx. anno.
9 ¶ †Trigesimo: vt nulla bursa dicatur fiscalis nisi principis. ¶ Trigesimoprimo vt bona que auferuntur indignis sibi applicent. vt. l. papinianus. §. meminisse. et. s. de his quibus vt indi. l. hereditas.

[a] Fiscus. Adde Frã. luca. pmẽsez i tractatu de priuilegio fisci vbi enumerat. c. ⁊. xl. casus.

¶ De priuilegio dotis. Rubrica.

2 ☞ Qđ mulier in dote habeat plura priuilegia. remissiue.
An transeant ad heredes ipsius mulieris.
3 Mulier si cedat alicui extraneo ius qđ hʒ ad recuperandũ dotem an tunc priuilegium qđ cõpetebat ipsi mulieri ad eã recuperandam transeat in cessionarium.
4 Creditores habentes priuilegia realia vel ꝑsonalia qualiter se habeant inter se. ⁊ que dicantur priuilegia realia. ⁊ nu. 5.
Quod priuilegium

5 Quod priuilegium reale.s.hypothece preferat omni priuilegio personalium actionum.
6 Si priuilegiatus creditor cõcurrat cũ nõ priuilegiato prefertur priuilegiatus:sed si inter se concurrant prefertur habẽs potius priuilegium:sed si habent par concurrunt adinuicem.
Inter non priuilegiatos quod preferatur primo occupans.

1 Scire debes. †Lex ista loquit de priuilegio prelatiõis ꝙ h3 mulier pro recuperanda dote tam in actione personali ex stipulatu hodie vel de dote oli3.vt in ti.de priuile.credi.l.damus.ꝙ in actione reali hypothecaria etiam tacita in qua prefertur alijs habentibus similiter tacitam ꝛ prioribus in tempore:vt in.l.assiduis.j.qui po.in pig.ha. Nam ꝛ titu.precedens loquitur de simili titu.prelationis quem h3 fiscus in bonis debitoris:ꝛ sic prosequitur eandem materiã conuenientem ad titu.de bo.auto.iu.pos.qui loquitur quando creditores concurrunt in bonis debitoris:ꝛ vult ille text.quod tale priuilegium prelationis non transeat ad heredes mulieris. licet ad eos transeat actio super qua exercetur quod est intelligẽdum de heredibus extraneis.secus in heredibus proprijs corporis.vt in princi.glo.magne.ad quod.s.ad velleia.aut.sine a me. in fi.ꝛ in.l.etiam in princi.solu.matri.licet ibi loquatur de heredibus mariti qui similiter habent priuilegium ne exigantur vltra ꝙ facere possint quod priuilegium transmittit ad filios eiusdem matrimonij:non autem ad extraneos:vt.l.maritum. cum sequen.eod.titu.
2 ¶†Et aduerte:quia mulier in dote habet plura priuilegia.de quibus in.l.j.solu.matri.ꝛ in Specul.de dona. inter vir.ꝛ vxo.ꝛ quedã sunt que competunt persone nõ actioni vel iuri:vt est priuilegium prelationis.ꝛ de hoc loquitur ista lex ꝛ quedam sunt que competunt actioni de dote:vt quod habeat tacitam hypothecam.Quedam sunt que competunt doti ꝛ rei dotali:vt puta ne possit alienari:vt in titu.de fun.do.Quedam que competunt contractui dotis:vt quod sit bonefidei qd prosequere.vt not.Barto.in.d.l.j.solu.matri.Ista omnia dicuntur realia priuilegia:ꝛ ad quoscunqꝫ transeũt heredes sicut trãseunt illa super quibus competunt:quod dic vt ibi.ꝛ quod idẽ
3 Barto.in.l.post dotem.not.eo.titu.in vlti.col.¶†Sed dubitatur licet non transeat ad heredem priuilegium.de quo hic vtrũ transeat in cessionarium si mulier cedat alteri extraneo ius qd habet ad recuperandam dotem.Cy.format hic hanc.q.ꝛ videtur quod non:quia que non transmittuntur ad heredem non transeunt ad cessionarium.vt.l.ex pluribus.de admi.tut.Bart. distinguit in illa.l.post dotem.in fi.dicẽt ibi.Uidetur tamen qd hoc priuilegium non competat persone sed doti:ꝛ sic reali actioni:vt in rubrica:ꝛ in text.dum dicit.Priuilegium dotis. Sed pondera text.etiam qui sequitur dum dicit.Quo mulieres vtũtur:ꝛ sic expone priuilegium dotis.i.mulieris quod exercet sup dote vel actione de dote.
4 ¶†Ultra predicta que faciunt ad intellectum litere.gloss.hic ingreditur vnam materiam extraneam de priuilegijs aliorum creditorum.de quibus in titu.de priuile. credi.ꝛ queritur qualiter se habeant inter se creditores habẽtes priuilegia realia vel personalia:ꝛ dicuntur realia.s.priuilegium hypothece.sed personalia que competunt in actionibus personalibus sine hypotheca.de quibus loquitur ille tit.de priui.creditorum quedam sunt potiora ꝙ alia.Et glo.hic distinguit:sed dic plenius per Cy.in.l.priuilegia.co.titu.
5 †Ut vnum scias qd priuilegium reale:scilicet hypothece prefertur omni priuilegio personalium actionum:ita quod habens hypothecam prefertur cuicunqꝫ alteri creditori pretendenti priuilegium personalis actionis:vt.s.de bo.auto.iudi.pos.l.iiij.que incipit pro debito:ꝛ si sunt plures habentes hypothecam pferf prior in tpe vt in regula qui prior.fallit in priuilegio dotis vel fisci quod prefertur in tacita hypotheca alijs etiam prioribus in tempore: vt in.l.assiduis.s.qui po.in pig.ha.sed inter se fiscus ꝛ mulier paribus passibus ambulant ꝛ nullus alij prefertur nisi rõne prioris temporis:vt.s.titu.j.l.ij.In alijs vero priuilegium aliarum personaliũ actionũ qñ nõ inspicit prioritas tpis:vt in.l. priuilegia. de priui.credi.sed potioritas cause:qꝛ sunt quedam que sunt po
6 tiora ꝙ alia.†Si ergo priuilegiatus concurrat cum non priuilegiato prefertur priuilegiatus.Si aũt inter se concurrãt preferf
a habens potius priuilegium:[a]sed si habent par concurrant adinuicem.Et hoc vult gl.in effectu.sed inter non priuilegiatos prefertur primo occupans.qd dic vt in glo.ordi.Ecce ergo casum.

¶De reuocandis his que per fraudem creditorum alienata sunt. Rubrica.

1 ¶†Quia contingit interdum ꝙ debitores habentes bona que non sunt creditoribus obligata in illorum fraudem ne ipsi illa bona capiant ꝛ alienent:ꝛ sic creditores remanent fraudati:qꝛ non possunt illa bona aduocare ab emptoribus contra quos non habent hypothecariam:quia bona non sunt eis obligata nec habent personalem actionem:quia emptores sunt singulares successores in quos non transit obligatio personalis: et sic remanent fraudati facto debitoris:ideo pretor per suum edictũ prouidit:vt probata fraude creditoris haberent actionem paulianam vel caluisianam vel in factum.vt no.in.l.j.in glos.super verbo actionibus per quas possunt retractare alienationem et aduocare ab emptoribus.Ante autem ꝙ agant ꝛ aduocent emptores habent titulum: et sic possident ex iusta causa.vt insti. tu.de acti.§.item si quis in fraudem.Requiritur autem vt emptores participauerint fraudem quando habent titulum onerosum:puta emptionis sed quando lucratiuum secus.ꝛ probatur fraus si debitor tempore alienationis non erat soluẽdo:vel si alienauit omnia bona sua.vt.l.omnes.§.lucius.ff.eo.ꝛ ibi plene de hac materia.

2 ¶Ad actiones reuocatorias peruenitur demũ bonis principalis excussis.

1 Heres. ¶†Nõ potest agi reuocatoria cõtra emptores vel illos quibus facta est alienatio nisi primo excussis bonis principalis debitoris:ꝛ reperto ꝙ non sit soluẽdo. hoc dicit.¶Contra quã.l.oppo.ꝙ isto iure nõ requirebatur illa excussio:licet hodie per iuris autoritatem fuit inuentum.vt.j.de pigno.l.distractis.cum aut. ibi posita.Breuiter ibi loquitur in creditoribus habẽtibus bona obligata qui habebant potestatem vt possint agere contra possessores bonorum obligatorum:ꝛ erat in eorũ electione quẽ prius vellent conuenire an possessorem pro hypotheca an prin
2 cipalem debitorem actione personali.† Sed hodie debent primo agere contra debitorem ꝙ contra tertium possessorem: hic loquitur in creditoribus non habentibus hypothecariã et volentibus intentare actionem personalem reuocatoriã qui etiam iure veteri non poterant nisi facta excussione principalis debitoris.qd tene menti.ꝛ ita declara glo.super verbo excussis.que tamen videtur sentire contrarium dum dicit hoc fieri hic ex voluntate non ex necessitate.Tu dic ꝙ imo ex necessitate.Et pone casum hic ꝙ quidam successit debitori meo ꝛ bona hereditaria in fraudẽ mei dedit insolutũ suo creditori ꝛ ego volebam agere cõtra illum suũ creditorẽ ꝛ dicitur hic ꝙ possum excussis tamẽ primo bonis hereditarijs.

2 ¶Pater nõ potest dotare filiã in preiudiciũ creditorum ꝛ ꝙ dicitur patrem teneri dotare filiam intelligitur de bonis suis ꝛ sic deducto ere alieno.
3 Quod tunc videatur dotare in fraudẽ quando scit bona sua nõ sufficere creditoribus.
An tunc requiratur scientia in eo qui dotẽ recepit vt sic sit particeps fraudis vt fiat reuocatio.ꝛ nu.i.

1 Si successione. †Bona in dotem data que creditoribus non erant obligata non reuocantur nisi probentur in
2 fraudem data.hoc dicit.¶†No.hic ꝙ pater non potest dotare filiam in preiudicium creditorũ: quod ergo dicitur patrem teneri dotare filiam de bonis suis.vt.s.de do.promis. l.fina.ꝛ.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.debet intelligi scilicet de
3 ducto primo ere alieno:vt hic.¶†Item not.in fin.ꝙ tunc videtur dotare in fraudem quando dotans scit bona sua non sufficere creditoribus.Sed an requiratur scientia in eo qui dotem recepit:vt sic sit particeps fraudis.Respondeo aut loquimur in marito qui pretendit causam onerosam et requiritur scientia.Aut in vxore que pretendit causam quasi lucratiuam: et nõ requiritur scientia.quod dic plene in.l.fi.§.si a socero.ff.eo.vbi omnino vide.

1 Si paterna. †Filius qui abstinuit ab hereditate paterna non potest conueniri pro debito patris nisi possideat aliqua paterna bona que sibi fuerunt alienata in fraudem creditoris.hoc dicit.

2 ¶Si vendidit ille cui successi an possim dicere ꝙ in fraudem creditorũ vendidit vt venditio rescindatur ꝛ quid si dicã ꝙ venditio fuit ficta ꝛ simulata.

1 Si filios. †Heres non auditur allegãs turpitudinem defuncti sicut nec allegans turpitudinẽ suam.hoc dicit.sic ergo si tibi vendidi:ꝛ nunc volo retractare venditionem:quia dico ꝙ vendidi in fraudem creditorum non debeo audiri:quia meã
b turpitudinem allego.[b]†Et idem si vendidit ille cui successi: et
2 nunc dico ꝙ in fraudem creditorum vendidit.nam venditio est

a ¶Priuilegium adde gl.singularẽ.in aut.de eqli. dot.§.his 2ñs. in.v.posterior.q dicit ꝙ preferf qꝫ est potior in tpe. spe.in tit.de scdo decreto.§.nũc di camus.v.si autẽ. iũcto.v.s3 pone. ꝛ in ti.de primo decreto.§.ite3 de effectu.vsi.v.dy. late i regula qui prior.de reg.iur. in.vj.Cur.

b ¶Turpitudinẽ allego.Qñ quis possit allegare turpitudinẽ suã adde Bar.ꝛ ibi alex.late i.l.iurisiurandi.§.si procurator.ff.de iureiur.ꝛ in.l.transactiõe.s.de trãsa. gl.ꝛ ibi Alex.remissiue in.l.si ferunus pluriũ.§.fi. ff.de trãsa.ꝛ alexan.in cõsil.suo. xxviij.in.iiij.p te latissime ponit multos cas. Fely.i.c.lator.col. j.de re iudi.ꝛ vnũ not.ꝙ i foro 2scie pt qs allegaretur pitudinẽ suã.gl. in.c.iter dilectos de dona.ꝛ gl.i.c. cõstitutus.de trãsa.ꝛ Inn.i tertio loco.de pba.Et i ppositovide etiã bar.i suo 2ñ.xciiij.Et an ille q cõmisit stipulationẽ i 2ctu possit illam allegare ad sui cõmodũ.adde pet.de anch.i 2ñ. cccxix.ꝛ Fran.de are.i 2ñ.xcvj.col. iij.v.circa tertiũ. vbi allegãdo bar to.i suo 2ñ.Pet. nichole.ꝛ i.l.sicut §.sup vacuũ.ff.q. mo.pig.vel hyp. sol.ꝛ in.l.postꝙ. 2ctũ.ff.de donat. t3 qd non.qd no. qꝛ vr.cõtra paul. hic.Fran.Cur.

valida mero iure:sed rescinditur per actionem reuocatoriam vt insti.de act.§.item si quis in fraudem. Sed si dico quod venditio fuit ficta ⁊ simulata bene audior:q2 tūc venditio est nulla vt in.l.imaginaria.de regu.iur.⁊ in.l.nuda.de contrahē.emp.⁊ sic nō allego turpitudinem sed nullitatē quo casu possuʒ venire cōtra factum meum:ꝙ dic vt no.per Barto.in.l.emptor.de aqua plu.arcen.

2 ☞ Creditores anteꝗ̄ possint venire cōtra possidentē alienata in fraudem qḋ debeant prius excutere bona debitoris.

1 Ab notis. †Cum igitur actione reuocatoria cōtra habentem titulum onerosum necesse est probare ꝙ participauerit fraudeʒ.i.qḋ sciuerit creditorem fraudari aliter non obtinet actor. Sʒ contra habentem causam lucratiuam hoc non requiritur:ſʒ sufficit quod creditores sint fraudati.h.d. Et in hoc cōsistit substā
2 tia huius titu.†Et not.hic dum dicit. Bonis possessis itēq; distractis:ꝙ anteꝗ̄ creditores possint venire contra possidentem
a alienata in fraudem debent excutere bona debitoris: [a] ⁊ si qua inueniunt debent facere ea vendi:⁊ tunc si non sufficit preciū deuenient cōtra possidentem rem dotalē alienatam in fraudem: q2 pater sciēs se nō posse soluere creditoribus bona sua pro filia dedit in dotē:an sit necesse probare scientiam fraudis. Gl.respōdet ꝙ sic:vt.l.ij.S.eo. Tu distingue vt ibi dixi ꝙ si agitur ꝯ maritū qui habet causam onerosam verum dicit glo.sed si cōtra mulierem que habet causam lucratiuā vel quasi tunc secus vt.l.fi.§.si a socero.ff.eo.

a ¶ Debitoris.ad de ꝙ non solū dʒ fieri excussio ſʒ ēt debet ꝓnunciari excussionē fuisse legitime factam. ita Jac.de are.in suo trac.excus. et bar.⁊ doc.i.l.decē ff.de v̄.ob.in.l.fi. ff.si cer.pe.⁊ in.§. in fraudem.inst. de acti. Cur.

2 ☞ Debitor si liberauit debitorem suum in fraudem creditorū an rescissa liberatione infra annū possit talis liberatus cōueniri nisi quatenus facere potest ⁊ non vltra.

3 Quod quis propter fraudem perdat beneficium cessionis ⁊ sic beneficium ne conueniatur vltra ꝗ̄ facere possit ⁊ poterit incarcerari.

1 Si factu. †Contra debitorem liberatū in fraudē creditoruʒ datur reuocatoria illiꝰ nature ⁊ vite cuius erat actio qua primo tenebatur hoc dicit ſm verum intellectum Bart.⁊ legitur duo
2 bus modis.†Primo vt loquatur in eo cui facta est alienatio vel in ipso debitore debitoris:puta eras mihi obligatus in centum.⁊ Titius tibi in alijs centum:liberasti eū per acceptilationem:⁊ hoc in fraudem mei ne possem me inuestire de illo debito volo nunc agere contra illum liberatum ⁊ rescindere liberationem. Dicitur hic quod possum:sed intra annum tantum ⁊ non vltra:⁊ quod rescissa liberatione potero eum conuenire: quatenus facere potest ⁊ non vltra.h.d.in effectu. Sed illud quod infra annum tantum ꝙ quatenus facere potest:tamē videtur pessime dictum:q2 ſm hoc ille debitor ex fraude tua consequetur vtilitatem:quia primo tenebatur perpetuo:⁊ nunc temporaliter. Item primo tenebatur insolidum:nunc nisi quatenus facere potest. Gloss.fatetur quod illa.l.prima facie videtur pessime cantare.ideo intellige sane quod ille debitor non tenebatur tibi nisi quatenus facere poterat:puta si erat socius tuus.l.veruʒ.in princi.ff.pro socio.⁊ quod erat tibi obligatus ad tempus ⁊ illud tempus transiuerat.merito contra eū restituitur actio in eo statu in quo erat prius:⁊ restituitur vsq; ad annum tantum.alias
3 illa lex contineret iniquitatem.†Alij dicunt quod loquitur in personam tui debitoris quem liberasti quod Barto.non placet quia non debes ex tua fraude consequi hoc commodum quod non tenearis vltra ꝗ̄ facere possis.nam quis propter fraudem perdit beneficium cessionis.l.pe.de iure do.ergo perdit hoc ne conueniatur vltra ꝗ̄ facere possit ⁊ poterit incarcerari. Hic nō sunt alia.

¶ Finis Secunde partis Cōmentariorum domini Pauli de Castro super Codice.

¶ Lugduni apud Joannem de Cambray alias Moylin: Anno a Christo nato trigesimoprimo supra sesquimillesimum.

¶ Index quaternionum.

a a bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt. Horum tt quinternio est:reliqui quaterniones.

iij.Esdre.iij.

Super omnia autem vincit Veritas.

PAULI
I.C.
Castren
In Codic. lib
2a. pars

colorchecker CLASSIC

calibrite